

H B 2V

6 m

320

Jan Kubač,
Bohoslovec.~

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

Jahrg 1-6
I. ROČNÍK. - 6

V PRAZE 1875.

KNĚHTISKÁRNA MIKULÁŠE A KNAPPA
V KARLÍNĚ.

Obsah I. ročníku „Methoda“.

I. Pojednání.

Přátelům křesťanského umění. (Proslov.) Str. 1.
Tři doby umění křesťanského. 9.
Akademie křesťanská v Praze. 13. 45.
Návrh statutu Akademie křesťanské 28.
Provolání ředitelstva Akademie křesťanské. 64.
Chrámy věku starokřesťanského.
a. Církev po domech. 14.
b. Církev v katakombách. 16.
c. Církev v basilikách 20. 35. 37. 48. 69. 78.
Kostelní korouhve k průvodům. 34.
Jindy a nyní. 43.
Michel Angelo. Životopisný nástin. 61. 71.

II. Zprávy.

První valná hromada Akademie křesťanské v Praze. 54.
Stálá výstava Svato-Václavská. 3. 7. 12. 28. 44. 65. 83.
Schůze ředitelstva Akademie křesťanské. 65. 73. 81.
Josefa Führicha 75leté narozeniny 5. 11.
Führichova výstava v Praze. 31.

Nekrology: † P. Ulrich Greiner. 35.
† Sochař Janda. 80.

Domácí zprávy umělecké. 25.
Drobné zprávy. 4. 8. 12.
Seznam členů Akademie křesťanské 57. 66. 74. 83.

III. Dopisy.

Ze Štýrského Hradce. 12.
Z Police nad Metují. 20.
Z Budějovic. 65.

IV. Vyobrazení.

1. Arkosolium z katakomby sv. Anežky 17.
 2. Půdorys z katakomby sv. Anežky 19.
 3. Půdorys basiliky sv. Pavla v Římě. 23.
 4. Vnitřek basiliky sv. Pavla v Římě. 24.
 5. Půdorys basiliky sv. Klementa v Římě 38.
 6. Vnitřek basiliky sv. Klementa v Římě 40
 7. Kůr pro zpěváky v téže basilice 53.
 8. Peristera. 52.
 9. Michel Angelo. Podobizna. 61.
-

M E T H O D.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F E R D I N A N D L E H N E R.

Číslo I.

V Praze, dne 5. února 1875.

Ročník I.

Přátelům křesťanského umění.

Pravda, etnost, krása, — toť trojice, kterou za ideál života lidského prohlásil velký Plato. Myslitelé předkřesťanští na troskách zjevení Božího rozžatou jiskru rozumu přirozeného před uhasnutím chránili. Jakou blažeností byl by se rozjásal vznešený duch největšího věšce národův pohanských, kdyby se byl dočkal doby, kde ideál stal se skutečností! S Kristem s nebe na svět přišla pravda, etnost a krása. Křesťanství jest vtěleným ideálem Platonovým. V křesťanství jest pravda, znázorněná v učení a representanty jsou sv. apoštolé, otcové církevní a kazatelé slova zjeveného; v křesťanství jest etnost, znázorněná v životě klášterním a ve správě duchovní, a representanty jsou zakladatelové řádů a duchovní správce; v křesťanství jest krása, znázorněná v tisícířech pomníkách křesťanského umění a representanty jsou slovutní básníci, hudebníci, stavitelé, malíři a sochaři.

Katolický kněz, jakožto služebník Kristův a Církve, zejména duchovní správce, zastupuje trojí tento směr v osobě jedné. Jest učitelem pravdy, kterou hlásá v chrámu i ve škole; jest učitelem etnosti, kterou uvádí v život v nejrozmanitějších případech, buď vznešenou a soukromé i veřejné; jest učitelem krásy, kterou ve chrámu znázorňuje duchovní správy, přiměřenou úpravou zpěvu, malby, plastiky a stavby.

Trojím úřadem vyhovuje se trojí potřebě lidské přirozenosti: křesťanskou pravdou napájí se rozum, křesťanskou etností šlechtí se vůle, křesťanským uměním blaží se srdce. Harmonické vzdělání vyžaduje, aby veškeré mohutnosti duševní souměrně se pěstovaly. Jest-li že ku plnění prvního a druhého úkolu, k ukojení první a druhé potřeby ducha dosti se děje, ve vědě i v životě, — třetí odbor, umění křesťanské popelkou jest mezi vědami, nedochůdčetem jest ve skutečném životě. A předece jest umění ve vědě tím, čím na bylině jest překrásný květ. A předece jest umění v životě tím, čím v ročním občasí jest půvabný jara ples. Víra osvěcuje, etnost sílí, umění však blaží. Umění dodává životu veškerému půvaby a krásy.

Odbor první a druhý mají časopisectva hojnost, odbor třetí ladem leží k veliké dozajista škodě. A v Církvi vždy tak nebývalo. Ve slavném středověku Církve byla výhradní pěstitelkou veškerého umění, jak dosvědčují velebná díla básnická, hudební, malířská, sochařská a stavitelská. Středověké kláštery bývaly útlukem všeho umění. Mnichové v dobách bouřlivých nevzdělávali jen role, nýbrž také na roli ideálním přičinlivě pracovali. Knihy staré opisovali, ve vědách bádali, zpěvy skládali a provozovali, obrazy malovali, sochy řezali a chrámy stavěli. Čilý život tehdejších klášterů živě si dovedu představit, jelikož před nemnohými měsíci žil jsem několik dní ve skamenělém, ale živém středověku. V divoce romantickém, avšak rozkošném údolíčku podunajském za Sigmaringen na pomezí Švýcar jest klášter Beuron, kde mnichové přísného řádu sv. Benedikta ve vědách bádají, knihy učené spisují, liturgický zpěv krásně provozují, obrazy směrem zcela novým malují, při tom však ani na askesi velmi přísnou nezapomínají. Tak bývalo povšechně ve zlatém středověku, který od temných duchů temným se zove. Škoda, přeskoda! že tak nezůstalo.

Reformací začal boj světa s Církví, boj, který ještě se neskončil. Duchovenstvo odložilo z rukou antifonarium sv. Řehoře, odložilo paletu malířskou, zednickou krokvič a dláto řezbářské a uchopilo se meče slova, hájí víru zděděnou naproti různým nepřítelům, nejprve jednotlivých článků víry, napotom veškerého učení zjeveného. V boji tuhém jednak nezbývalo času na pěstování krásného umění, jednak na ně zapomínáno

pro nepřítelů dob — i přešlo do rukou jiných. Smutné následky v brzkou se objevily. Nešťastně vyvolaná doba renaissance t. j. nově oživeného slohu pohanského ve veškerých oborech vědy a umění, a nutně za ní následující potlačení tisíciletých, oprávněných forem církevních — strašně se vymstila na Církvi.

Pravý cit i vkus církevní udušován jest převáděním mnohdy i nemotorných a ohyzdných tvarů cizích na půdu církevní. Předkřesťanská klassicita zaváděla se do škol i do chrámů, cit pro krásy církevní poznenáhla se ubíjel. Stará tradice patnácti věků přerušena jest a znovu vzkříšenému slohu pohanskému zjednan přístup do síní i nejsvětějších. Velebné zpěvy sv. Řehoře nebesky proměněné a ozářené v polyfonii Palestrinově převrhly se poznenáhla ve sloh operní; vznešená architektura románská, v kamenech to provedený chorál gregoriánský, a gotická, skamenělá to bohatá polyfonie slohu Palestrinova, opuštěna jest a nahrazena renaissancí, která však brzy vvrhla se v sloh parukový; svatost výrazu zářící z obličejů na obrazech malovaných po způsobu andělského Fra Giovanni Angelico da Fiesole, opravdivého Leonardo da Vinci, ideálního v kráse Rafaele Sanzio ustoupila realisticke chladnosti a bezvýznamnosti akademiků, v jichžto řadách stejné oprávněnosti požívali malíři madon, jako de Potter-ové z vyobrazováním koncertů koček a jiných zvířat a Teniers-ové z ohavnými scenami ožraleckými v krčmách a při výročních trhách. Lehkomyslné světáctví započalo provozovati bezohlednou a frivolní vládu ve všelikých oborech uměleckých. Hmota nyní zřejmou započala válku s duchem církevním, a boj ten ještě není skončen. Vyznavači theorie opičí a zvelebovatelé nejnovějších výmyslů vražedných, kteří v nadutosti 19. století nejosvícenějším nazývají, znají ovšem také umění, ale umění průmyslu železářského a dílen strojnických s lehkým chodem, umění Kaulbachů a Lessingů, zasvětivším vlohy neobyčejné příšerným mocnostem, rouhajíce se Vykupiteli přírody i umění i Církve jeho; znají a milují umění, avšak umění tanečnic a upravování koulis — svaté umění křesťanské však neznají. Co dí! Neznají? Mnohem více, opovrhují uměním křesťanským, a umělcům Overbeckům a Führichům, jichžto jména v dějinách umění zlatou literou zapsána budou, pohrdavě Nazarenův přezdívat se opovažují. Tak daleko odvážila se novověká drzost, která zná jen přírodu, Pána přírody však jen tak někdy z nouze nějakým tím obrázkem obdaří. Moderní tak zvaná esthetika s velkým úsilím právě za dnů našich se namáhá, aby pole umění církevního důkladně očistila a zbavila rázu nadpřirozeného, aby z kolejí církevních v dějinách i praxi vyšinula a ven vytlačila všeliká odvětví umělecká, která po tisíciletí s dějinami církevními souvisela a v životě praktickém mocně se obdržela. Neodolatelně šířil se směr materialistický dále a dále i tisknul do náručí svého a k ledovým prsou vinul svedená dítka umění církevního tak násilně, že by je láskou byl až zardousil.

V tísní nejnebezpečnější probudila se však v prsou slavných druhdy deer umění posvátného stará, oprávněná pýcha. „Vzhůru, sestry, k boji na život a na smrt!“ zvolaly, a hlas zoufalého výkřiku zněl a rozléhal se končinami katolického světa a utkvěl v útrobách pravých katolíků, kteří s bolestí malomoenou pohlíželi na smrtelný zápas. Dějiny dosvědčují, že pravda vždy ještě zvítězila. Od té chvíle nastala umění církevnímu nová éra. Deery nebes na prsou církve odehované pocitovaly nový a předce vlastně prastarý život tisíciletý v oživených údech. Po veškerých končinách katolické Evropy současně započala žádoucí emancipace všech odvětví uměleckých. Staré chrámy, ohromné to pomníky bývalé víry a slávy, kamené mezníky na široké silnici dějin světových rozestavené, nyní v přesném slohu se opravují a dostavují, a nové velebné svatyně se staví. Na cestách svých nenalezl jsem ani jediný z památných chrámů, aby nebyl býval obehnán lešením a opravován a dostavován. Vídeň, Řezno, Frankfurt, Mohuč, Kolín, Cáchy, Brussel, Antwerpeny a j. jsou tvrzení mého zřejmým svědectvím. Ve vlastní naší pak připomínám na velechrám Svato-Vítský a na památný chrám karlínský.

Až běda pokažená a nezbedná renaissanční hudba kostelní nahrazuje se důstojným, oprávněným zpěvem skutečně církevním, který se zakládá na liturgických předpisech a na tradici 1500 let. A nyní bohudík! došlo také na ostatní odvětví umělecká. První krok učinil se zařízením stále výstavy církevní při záložně Svato-Václavské, která bohdá bude zárodkem musea křesťanského, jakož i jednoty pro křesťanské umění.

Doba všeobecného hnutí a bujarejšího života církevního nutně vyžaduje, aby také umění církevní mělo svůj orgán, v němž by se hájily zásady a rozšiřovaly vě-

domosti z oboru umění církevního. Kromě nutnosti časové pobádající k podniku podobnému, žádá toho i literatura naše, ve které odbor tento úplně ladem leží. Nápotom ale i jakási vnitřní touha pobádá nyní katolíka, zejména kněze, aby si utvořil v přítomných poměrech nevalně šťastných a příjemných jakýsi útulek, kde by po práci namáhavě se trochu potěšil, pobavil a na duchu pookřál. Vlny života politického zaplavují vyšší snahu uměleckou a vědeckou. Je-li úkolem mužů, kteří od národu k tomu povoláni jsou, aby bděli nad osudy života národního a šťastně dopravili loď vlasti do přístavu pokojného a bezpečného, my, kterým snáze jest možno dliti v tichém útulku soukromosti v zátiší klidného bádání, věnujme po příkladu slavných předchůdců z řady kněžstva katolického život svůj vědě a umění ve službě církve. Které však odvětví více blaží, čím duch unavený snáze pookřívá, ne-li pěstováním krásného umění? Jest-li že za dnů přítomných katolíků vůbec a kněz zvláště málo radosti ve světě nalezá, když jest podstoupiti boje nejrozmanitější, když jest trpěti nátisky nejeitlivější, — alespoň pod večer sedě uprostřed němých čtyřech stěn, ve svatém poklidu ničím nepřerušovaném než toliko pravidelným pohybem kývadla hodinového, pobaví se a pookřeje, pokud i tu času zbývá, když duše ponoří a zaměstnává se předměty křesťanského umění, stavíc povětrné zámky a skutečné plány, co a kterak možno z oborů uměleckých v osadě způsobiti ku mravnímu ušlechťení a k duševní radosti věřících?

Jest-li že „Cecilie“ obravši si za předmět jedno odvětví umění církevního před rokem nesměle zaklepala na příbytky cizé, vpuštěla byla a mile přijata v kružích dosti valných, ač nikoliv právě dostatečných, žádá nyní „Methoda“ o laskavé přístřeší. Po příkladu sv. Methoda, apoštola národův slovanských, chce budit v srdečích lásku k posvátnému umění; chce povzbuzovati, abychom se těšili z umění, jakožto z nejkrásnějšího daru nebeského, kolem něhož mnozí až dosud jdouce chladně je pomijejí a vidouce zneužívání i zlořády, lhostejnými zůstávají; chce povzbuzovati, abychom ani v oborech uměleckých nezůstávali za ostatními vzdělanými národy křesťanskými, u kterých umění křesťanské pilného dochází pěstování. Ono totiž umění, které v podstatě z podstaty církve vzešlo, jehožto dějiny úzce souvisí s dějinami církevními, v jehožto formách a výtvorech obrazy se jako v zrcadle nauky i myšlenky církevní. Toť úmysl, tot i povšechný program „Methoda.“

Jelikož však každá záležitost i nejideálnější mívá materiální stránku, přiznávám se upřímně a bez ostýchání, s jakými nadějemi pouštím se do díla, které v jistém smyslu za úkol života svého považuji. Mecenáši prý u nás nerodí se a nerostou — na dosavadní pouti života jsem až dosud alespoň žádného z nich nepotkal. Domnívám se však, že přátelé „Cecilie“ jsou přirozenými spojenci „Methoda.“ Kdo miluje jednu družku nebes, musí milovati ostatní její sestry. Přátele zpěvu jsou již přátely ostatního umění. Pánu Bohu poručino! Přidávám tedy k „Cecilii“, pokud mělký sáček kaplanský stačí, „Methoda“ bezplatně. Až bude prázdný, oznámím. Do té doby seřadí se snad přátelé církevního umění v pevný šik a umožní a zabezpečí vydávání a budoucnost samostatného „Methoda“ v rozšířenější úpravě. Kde který přítel umění, nechať přispěje pracemi literárními a hojným rozšířením. Počátkové jsou sice nepatrní, Pán Bůh však vzrůstu požená. Fortes fortuna juvat. Na křesťanský řečeno: „Pán Bůh již tolikrát přispěl pomoci, Pán Bůh opět pomůže!“ Redaktor.

Stálá výstava Svato-Václavská.

Dlouholetá, vřelá tužba přátel výtvarného umění církevního naplnila se. Vznešená Musa posvátného umění slavila ve vlasti naší radostný svátek. Stromek v kyprou půdu života církevního zasazený první vydal ovoce — stálou výstavu předmětů do oboru umění a uměleckého průmyslu církevního náležejících. Z výstavy bohdá vyvine se křesťanské museum, a z výboru výstavního jednota křesťanského umění. O šťastná doba duševního válčení novověkého pohanstva s odvěkou vírou katolickou! Hnilo to u nás, hnilo za doby všeobecné lhostejnosti náboženské. Rak materialismu rozežírál se také v útrobách posvátného umění. Doba líného příměří víry s nevěrou jest však bohudík! ukončena, bezcenná a ničemná polovičitost vychází z oběhu. Jestli že nutčími poměry časovými před rokem otázka zpěvu církevního na povrchu se objevila a nyní již v plném nalezá se proudu, také ostatní sestry přihlásily se k životu. Na stromě života církevního vypučela, zazelenala, a květem odíla se větev nová. Kdo ze zkušenosti smutný úpadek výtvarného umění církevního zná, komu jest povědomo, mnoho-li

peněz se vyhazuje na kostelní opravy, které z nevědomosti namnoze svěřují se kazatelům, s radostí dojísta uvítá stálou výstavu Svato-Václavskou. Komise výstavní, ve které za předsednictví dr. Mik. Karlacha zasedají dr. Kl. Borový, c. k. universitní profesor, H. E. Eckert, fotograf, J. Hellich, akad. malíř, Edm. Langer, katecheta, Ferd. Lehner, redaktor, M. März, pozlacoavač, Ant. Šmitt, archeolog, K. Zimmer, pasíř, chce býti rádkyní a prostřednicí při opravách starých a zřizování nových předmětů chrámových, které by odpovídaly jak požadavkům uměleckým, tak rovněž i předpisům církevním.

Stálá výstava umělecká zahájila se dne 15. listopadu m. r. v domě Svato-Václavské záložny (řetězová ulice č. 223—I.). Již při vstoupení byl každý z navštěvovatelů mile překvapen pěkným pořádkem, jakož i bohatstvím a rozmanitostí vystavených předmětů. V různých skupeninách bylo viděti obrazy, polovypuklé práce, sochy, krucifixy ze slonové kosti, monstrance, kalichy, svícny, lampy, reliquiáře, pacifikály, staré a nové, veškerých slohů, zlaté a stříbrné, vzácné knihy s vyobrazeními, paramenty, koberce a jiné předměty k účelům bohoslužebným zhotovené. V pěkném uspořádání jevila se zkušená ruka našeho Hellicha. Výstavu zahájil dr. Mik. Karlach vzletnou řečí, vyloživ význam a důležitost výstavy, načež Edmund Langer vyvinoval zásady, jimiž má se řídit dílo církevně-umělecké.

Jak včasný jest podnik tento, nejlépe lze posouditi z účastenství, s jakým se setkává výstava u velebného duchovenstva. Jest otevřena teprv několik neděl a již s radostí sluší znamenati, že povšechná pozornost k ní jest obrácena, jak souditi lze z četných objednávek, které již vyřízeny a na příslušná místa zaslány jsou. Jeho Eminenci nejdůst. kardinál arcibiskup Pražský zakoupil při své návštěvě výstavy svícen pro vigilanci při pontifikální mši sv. (práce Zimmerova); vys. důst. p. probošt Vyšehradský, V. Štule, kasuli s příslušenstvím; d. p. Řezáč, farář v Litni, monstranci, ciborium, kaditelnici a konviky pro farní chrám; d. p. Fr. Maruška, farář v Vacově pěkný kalich; d. p. Střížek, farář z Dolních Hbit, množství náčiní, jako: kostelní korouhve, věčnou lampu, svícny a j.; v. p. F. Pihale, kaplan v Malšingu, pěknou kasuli červené barvy; v. p. Matěj Smolenski, kněz církevní v Zasavě (stanice Czarna) v Haliči, kostelní lustr, který si žádá též d. p. Morie Alster, farář v Račisdorfě; d. p. Preclík značnou částku paramentů; patronátní úřad Jeho Veličenství krále Ferdinanda Dobrotivého kostelní roucha; vys. důst. Jan Rotter, opat od sv. Markéty, trojzvukné zvonečky menší; v. p. P. J. Solář, konventuál ze Želiva, svěčuje k opravě starý krucifix a j.

Kromě objednávek udílí výbor na mnohé dotazy přiměřené návrhy. Tak na př. v záležitostech dvou varhan, zřízení Božího hrobu, opravy malby na obmítce a p. (Pokrač.)

Drobné zprávy.

Výstraha. Vlast naše bývala bohatá na památky umělecké. Větší část zavlčena od nepřátel v rozličných válkách do všech uhlů světa. Cizozemská musea a knihovny chlubí se českými starožitnostmi, svědčícími o nevšedním stupni vzdělanosti předkův našich. Drancování tomu není však ještě konec. Potulují se po městech i dědinách agenti nejrozmanitějších obchodníků židovských z Mnichova, Berlína, Paříže, Londýna a od jinud, kteří vedou obchod velmi výnosný se starožitnostmi. Chce-li se čtenář o tom přesvědčiti, necht se projde třídou Maxmilianovou, až navštíví Mnichov. Také musea mívají ve světě podobných agentů, kteří slídí po starožitnostech. Paběrkují zejména v Čechách, kde navzdor nepřítzni časův i poměrův zachovaly se zbytky bývalé umělecké snahy. Agenti vědí zcela určitě o každém kancionálu, obrázku, soše, oltářiku, reliquiáři atd., kdežto u nás málo kdo si toho povšimne. Mnohý

vzácný kancionál aneb jiný umělecký klenot leží v starém haraburdí v komoře aneb v zaprášené, od červů rozežrané truhlici na kruchtě pod dozorstvím kostelníka, anebo v plesnivém archivu obecním pod dohledkou úctu vyžadujícího drába; snad také i bez všelikého dozoru. Nepřihodilo se ještě nikdy, že agentům vybroušeným za nepatrné zpropitné vydány věci, které v cizozemsku zlatem se odvažovaly? Daly by se uvést, kdyby třeba bylo, i konkrétní příklady. Upozorujeme velebné duchovenstvo a úřady obecní na možné zneužívání s prosbou, aby všelikou památku uměleckou bedlivě střežili a opatrovali. Nejlépe aby ovšem uschovaly se vzácné památky umění církevního jako jsou: kancionály, gradualia, staré obrazy, vzácné řezby, sošky, reliquiáře, starožitné monstrance a j. — v křesťanském museum, prozatím ve stálé výstavě Svato-Václavské.

"Method" vychází vždy 5. každého měsíce. Předplacení obnáší 1 zl. ročně; odbíratelům časopisu „Cecilie“ dává se co příloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko Ferdinandu Lehnerovi v Karlíně č. 234. Reklamacie zaslány buďtež do expedice v kněhupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně č. 42.

Nákladem vydavatelovým. — Kněhtiskárna Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

M E T H O D.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F E R D I N A N D L E H N E R.

Číslo 2.

V Praze, dne 5. března 1875.

Ročník I.

Josefa Führicha 75leté narozeniny.

Napsal Ferd. Lehner.

Všechno na zemi stárne a stárím chřadne, jen jedno zde nestárne a nechřadne — Církev katolická. Církev jest věčně mladá a věčně krásná. Strom Církve ustavičně zelený plodí bez přestání ovoce vznešené. Když milionové od ní se odvracují, chřadnou — až dochřadnou, ona pak i bez nich květe dále. Když tisícové synů rukou vlastních proti matce pozvedají, vždy ji ještě zbývá synů věrných, kteří ji hájiti dovedou a čestně zastupovati ve všelikých odborech života — také tedy i v odboru života uměleckého. V dobách nejhlubšího pokořování a nejtuzšího potlačování slavivá Církev dny vítězné. Takovým dnem byl 9. únor. Byl to den oslavy muže, před nímž šíji skláněti musí i nejliberálnější přívrženec moderních teorií s obdivem k němu vzhůru pohlížejce: byl to den oslavy malíře, jehož duch nadpozemsky nadšený zplodil díla krásy nehynoucí; byl to den oslavy umělce, který výtečným štětcem neohroženě a nevyrovnatelně věrným zůstal vznešenému umění církevnímu. I tehdy, když vše s hůry pocházející počalo ustupovati ze života, když i umělci svatokrádežně počali bořiti v srdcích lidských oltáře zbožnosti a víry zděděné, když štětec malířský a dláto řezbařské nad tradicí zapomínavše se a nad původem nebeským hmotě počali sloužiti, když také umělci kolenou skláněli před zlatým teletem, — Josef Führich věrným zůstal povolání svému a v blažené a úsilovné práci dočkal se 75letých narozenin svých. Nedivme se, že při takové příležitosti oslavoval se muž, jenž veškerý život věnoval službě náboženské, muž, jehož panenský štětec nepokálel se epidemickými přísadami novověkého liberalismu. Zástupcové Církve závodili se zástupci umění, aby jemu štěstí přáli. Umění ve službě náboženské slavilo ve Führichovi vítězství, umění ve službě náboženské ve Führichovi došlo všeobecného uznání. Taková manifestace v dobách šířící se lhůstivosti, ba zřejmého i skrytého nepřátelství naproti všemu, což katolickým slove, dvojnásobného nabývá významu.

Zůstávajíce obšírné vypsání života velikého krajana našeho ve Chrástavě narozeného dobám příhodným, ctíme v něm malíře církevního, který neobyčejnou plodností, překrásnou kresbou a samostatností koloritu řadí se k nejslovutnějším mistrům všech věků; hlubokou však mystickou koncepcí a ideálně básnickým líčením nad všechny nynější malíře evropské vyniká. Předměty náboženské dovede pojímati z tak hluboké stránky, že člověk denně může státi před jeho obrazy, a s novými povždy krásami se setkává, a nové povždy city se budí v srdci pozorovatelově.

Výrok můj není planým tvrzením. Dovolávám se jediného příkladu. Tomáše Kempenského kniha „o následování Krista“ stkví se tak bohatým obsahem, že člověku kontemplativnímu zůstává stále novou, zajímavou a poučnou. Velký mystik Führich jal se ilustrovati velikého mystika Tomáše Kempenského, ale z tak nové a netušené stránky, že v něm obdivujeme druhého Kempenského. Kolik látky poskytují kapitoly Tomášovy k rozjímání, tolik myšlenek rodí se v hlavě, tolik citů budí se v prsou při rozjímání ilustrací Führichových. To již není pouhým znázorňováním myšlenek Kempenského, toť nová obrazy psaná kniha „o následování Krista“ z jiného stanoviska, rovněž mystického, rovněž hlubokého, rovněž zajímavého; nakreslená kniha, v níž zračí se víra, vroucnost, láska, pokora a život duchovní takové hloubky a horoucnosti, že v srdci pozorovatele mimoděk podobné city se budí a zplozují. Tak bohatý život duševní

jest na zemi málo lidem znám a málo lidem přístupný. Těm slepcům o barvách nelze mluvit. —

Cheeme-li jak náleží poznati vznešenost a velikost Führichovu, nejsnáze toho docílíme porovnáním toho, co Führich pravil, s tím, co Führich kreslil. Obé výmluvně svědčí. Opět postačí poukázati na jediný příklad.

Ve svém spisku „o umění“ líčí oslavenec náš narození Páně v Bethlémě na rozličených místech knihy následovně:

„Bůh, pravda a dětskost! Právě v živobyti pozemském pojí se v obrazu, při jehož vzezření vyplakali bychom si oči nebeskou rozkoší. Pod hvězdami noci zimní zahaleno druhou nocí jeskyně temné leží na slámě v jeslích dobytčích dítě. Dítě to jest Bůh, skrze něhož všechny věci učiněny jsou! — Žil kdysi muž svatý, který za noci vánočních jásaje a pláče lesem a úskalím běhaje volal: „Milujme dítě Betlemské!“ Těm pak, kteří se jej po příčinách pláče tázávali, dávano bylo za odpověď: „Poněvadž láska není milována.“ — Na výsluní veškeré stvořené krásy jakožto krásy nejvznešenější usmívá se stvořené Slovo na nás z dětských očí, nebo Slovo dětem učiněno jest. Kde jest nyní k nalezení nejmenší bytost stvořená v dílech jeho, kolem které kráčeje ji urozeně minouti smíš? Noc štědrovečerní jest základem, jest příčinou, jest posvěcením veškerých výtvarných umění, poněvadž jest souhrnem a viditelností vši pozemské i nebeské krásy, která nížádným, ani nejjemnějším znakem škaredosti není zatemněna a znesvářena. Krása pokory dostoupila vrchole, věčný Bůh, dítě, leží na nejnižším místě země, v chlévě. Krása panenská s krásou mateřskou zasnoubena, koří se jakožto matka člověčenstva Bohu svému v Synu svém. Muž, ozdoben veškerými čestnými znaky pohlaví svého, prací, bohabojností a spravedlností, větší světců starozákonních, klečí s matkou na prahu novozákonním, u jesli. Dvě zvířata zahřívají dechem Stvořitele svého za noci zimní. Venku ale pod hvězdami leží stáda oněch klidných zvířat, která s pastýři bdícími dnes předobrazením jsou budoucích osad křesťanských. — Tak vyhlíží scéna, kterou umění lidské legitimním se stalo. U jesli přednáší se jediné pravá nauka umělecká.“

Tak nadšenými, vroucími a hlubokými slovy líčí básník Führich obraz narození Páně. A s tím obrazem porovnejte obraz narození Páně kreslený rukou malíře Führicha, třeba ten nejmenší z ilustrací ku knize „o následování Krista“ (str. 72.) několika tahy vyjádřený. Zadívejte se na nebeský úsměv vtěleného Slova, zadívejte se na klečící matku člověčenstva, v níž krása panny s krásou matky se zasnoubila, která se koří Bohu v synu svém, zadívejte se na muže ozdobeného znaky čestnými pohlaví mužského, kterak na tváři leží před vtěleným Bohem, zadívejte se na ta zvířata zahřívající Stvořitele svého a na ty milé ovce s bdícími pastýři, — a reete, rozumíte-li obrazu, při jehož vzezření vyplakali bychom si oči nebeskou rozkoší.

Po přirovnání takovém pochopujeme a rozumíme slovům, která Führich na jiném místě pronáší: „Bůh zjevuje se v dítěti, království Boží přišlo na zem, poskytuje se každému, kdož jej přijímá sám jsa dítě, a jsou to duše dětské, které, jakolivěk muži v letech, s ranními červánky vánočního hodu Božího před jeslemi na kolenou klečíce v chudobném, mrznoucím pacholátku Bohu svému se koří.“

Neobyčejný život duševní vroucně vyjádřený dovede Führich několika tahy nakresliti tak dojemně, jak hluboce sám to cítí. V tom spočívá velikost jeho i vznešenost při vši skromnosti, kterou jinak v živobyti objevuje. Nyní zcela jasně se pochopuje, proč nedovede většina našich malířů malovati obrazy náboženské, které by dojmaly, při vši dovednosti a technice. Člověk pravdivě vyjádří jen to, co pravdivě pociťuje. Toť kouzlo velikých mistrů středověkých. Toť křesťanského romantika Führicha učinilo básnickým mystikem Führichem. Básníkem byl a básníkem zůstal; ideálním byl a ideálním zůstal až do těch barev nikoli z přírody vypůjčených, nýbrž pro ideály své stvořených. Jiskra nebeská v něm nikdy neuhasla, bohatý zdroj duše jeho nikdy nevyprahnul, oheň svatý v srdci plápolající nikdy nedohořel, oko k nebi upřené nikdy od nebe se neodvrátilo. V dobách přítomných zasluhujeť rekovná statečnost neobmezeného uznání. Milost Boží byla s ním. Jak snadno převrhnou se lidé takových vloh, tak bohatého ducha! Führich zůstal perlou. Veřejným uznáním zplácím clo povinnované křesťanskému malíři. Jest a zůstane mi ideálem umělce.

Kmet 75letý, zdrav na těle i na duši, pracuje bez přestání dále s mladistvou vytrvalostí a díla jeho jsou stále duševnější, jak z nejnovějších obrazů k „žalmům“ patrně

se jeví. Všechny plody poetického ducha vypočítati bude těžko. Prozřetelnost Boží, která jej svedla s Korneliem a Overbeckem, stvořila takměř vlohám jeho místo nejpřiměřenější. Zrodí-li se kdy opět podobný učitel komposice pro historické oddělení na akademii, komu lze předvídati? Jisto jest, že jméno jeho žiti bude po věkách ještě tehdaž, až po těch, kdož druhdy do řady umělcův jej počítati nechtěli, ani památky více nebude. Dějiny se řídí jinými zákony, než všední hluk světský.

Snadno lze pochopiti, že takový malíř jakožto učitel lidu vypravováním v obrazech zaujímá v Církvi úřad a úkol vznešený a nikoho nepřekvapí, že v památný den 75letých narozenin vše zavodilo, aby etihodnému mistru vyslovalo neobmezenou úctivost, vážnost a lásku. V dobách povšechného liberalismu, kde i umění liberalisuje, zasluhuje umělec, jakým Führich jest, více než úcty, zasluhujeť obdivu. Toť příčinou pro kterou stalo se usnešení valné hromady jednoty katolicko-politické pro království české, aby zaslána byla k 75letým narozeninám slavného mistra adresa, v níž by se vyslovil obdiv i nejsrdečnější přání. Charakterická jest odpověď oslavence, kterou hraběti Karlu Schönbornovi, jakožto předsedovi jednoty zaslal. Zní takto: „Ve Vídni dne 18. února 1875. Vysokorodý pane hrabě! Se srdcem dojatým přijal jsem vřelá přání, kteráž jste mi jmenem kat. pol. jednoty pro království české a jmenem svým poslati ráčil. Přijmětež za to nevroucenější díky a račeť laskavě vědomost o tom učiniti etěné jednotě. Jest toliko jedině přání mé, aby snahy její, kteréž pro každého z nás ve vlastním užším oboru povolání tytěž jsou, tak jakž se na skálopevném základě staví, byly i naší svatě Církvi a naší milé otčině ku prospěchu. Časy jsou trudné, však tím větší musí býti naděje, čím větší jest nouze. Přijmětež, vysocectěný pane hrabě výraz opravdové úcty a oddanosti, v nížto ostávám Váš vděčný Josef ryt. Führich.“

K jednotě kat. pol. přidružila se ve vlasti naší jednota sv. Lukáše, která takměř veškeré umělece umění výtvarného zahrnuje, zaslavši patriarchovi mezi malíři adresu následujícího znění: „Vysoce vážený Mistře! V několika dnech uplynou tři čtvrtiny století, co jste užřel světlo světa. Umělecká snaha Vaše započala ve vlasti naší, a hrdí jsme, že Vás čítáme k nejzasloužilejším synům vlasti. V oně době, která Vám milostí Boží k živobytí poprána byla, zýskal jste sobě mnohonásobných zásluh, jak o umění, jež jste si zvolil, tak o Církve, o říši i o národ, jimž jste od narození náležel. Proto Vám blahorečíme i zde přejíce si srdečně, aby milost Boží, která Vás všemi proměnami života až sem doprovodila, také na konec dnů Vám svítila v době daleké. — Usnešeno v jednotě sv. Lukáše v Praze dne 3. února 1875 a podepsána od členův a jiných etitelův oslaveného mistra.“ Führich jednotě následovně poděkoval: „Videň dne 18. února 1875. Vysoce etění páni a druhové v umění! Přijměte nejsrdečnější dík můj, že tak přátelsky a čestně jste byli pamětlivi 75letých narozenin mých. S radostí přijímám laskavá přání Vaše; vždyť pocházejí od tovaryšův v umění a od přátel, kteří se mnou spojení jsou stejnou snahou, od příslušníkův města, které bylo školou umělecké činnosti mé. Znamým i neznámým podávám Vám ruku s přátelským pozdravením, jakožto milým krajanům a statečným druhům uměleckým, kteří obraz sv. Lukáše za paladium etíli neostýchají se. — Vám srdečně oddaný Josef ryt. Führich.“ (Pokračování.)

Stálá výstava Svato-Václavská.

(Pokračování.)

Od poslední zprávy v „Methodu“ zaznamenané dodala stálá výstava sv. Václavská opětně mnohé předměty kostelní a bohoslužebné p. t. zákazníkům k úplné jich spokojenosti. Zejména: Louňovickému farnímu chrámu Páně kropenku s kaditedlnicí a ložkou, d. p. Kolářovi, farářovi v Ovčárech pěkný kalich stříbrný (práce Zimmer-ova), d. p. Solatovi, konventuálu v Želivě obnovený velký křucifix, d. p. Fr. Patákovi, farářovi v Ratajích, rozpočet na nové varhany pro farní chrám, sl. potravnímu spolku „Věla“ na Sýkořici (osada Zbečno) křižovou cestu, kteroužto řečený spanilomyslný a šlechtitný spolek farní chrám zbečenský obdaroval a farní osadu mile překvapil, d. p. Josefu Krehanovi, farářovi z Alberitz-u 3 kasule, antipendium a bursu, etih. kongregaci školních sester v Praze u sv. Anny 6 svícenů (z dílny Zimmer-ových) d. p. Antonínu Špale-ovi, farářovi v Strašicích nákras Božího hrobu, obětovným a vždy ochotným p. Jos. Hellichem nakreslený. D. p. Střížek, farář Hlitský, objednává bílý prápor pro mládež, v. p. Jan Šveda, kaplan v Určicích na Moravě pohřební přikrov a křiž ku průvodům pohřebním. V jiných případech dána rada a příslušná odpověď na dotazy: d. p. Nečasovi, farářovi z Petrovic, který si přeje sochy sv. Cyrila a Methoděje v životní velikosti, d. p. Aug.

Košany-mu, faraři z Poruby ve Slezsku, ohledně obrazů nejsv. srdce Pána Ježíše a bl. Panny Marie, v. p. Pospíšilovi, kaplanu v Žehuni, odpověď na dotaz po baldachinu ku průvodům s nejsvětější Svátostí a pláštiku na ciborium, v. p. Ant. Johnovi, kaplanu z Častalovic cena 4 svícenů atd. Z Krakova v Haliči a odjinud docházely dotazy po lustrech kostelních. Poněvadž však v žádném z domácích závodů lustry ve slohu církevním nelze naleznouti, dá výbor výstavní takové zhotoviti, aby nejednávali se pro chrámy lustry, které do salonů, nikoliv však do kostelů se hodí. Ku žádosti výboru nakreslil náš výtečný Hellich návrh lustru v pravdě kostelního dle vzorku středověkého. Na měsíci, pod nímž se rozvětvují ramena se svícny od andělů drženími stojí Rodička Boží s Ježíškem v náruči, nad ní pak vznášejí se dva andělé držící nad hlavou její korunu. Výše spatřuje se Duch sv. v podobě holubice a nejvýš Bůh Otec. Komposice živá, důmyslná a výmluvná hodna jest umělce katolického. — K dřívějším vystavovatelům, o kterých obšírněji ještě později promluví se, přibyl Albert Samassa z Lubně se značnou zásilkou kovových svícenů rozličné velikosti a formy. Práce jest důkladná, sloh uslechlý a cena poměrně levná. Na podívanou pak vystavil p. architekt Barvicius plány ku stavbě českého hospicia od krále českého Karla IV. v Římě založeného, které letošního roku pro sešlost znovu bude zbudováno; p. Eberl obraz Rodičky Boží, nikoli vnitřní cenou, ale tím památný, že prý byl na oltáři, u něhož po vítězství u Lipska sloužena jest na poděkování Bohu mše sv.; paní Paulina Maroušková v dřevě vyvedenou skupeninu představující sejímání Pána Ježíše s kříže, jak ve velikosti spatřuje se na kameném mostě pražském. — Při výstavě zřizuje se poznenáhla též sbírka předmětů do oboru církevního umění patřících. Pan Eckert, fotograf, věnoval výstavě pamětihodné dílo „Scriptum super Apocalipsin cum imaginibus“ s četnými fotografiemi děl uměleckých, zejména sochařských prací Šimkových, d. p. Edmund Langer fotografie několika starých památek uměleckých, p. předseda Dr. M. Karlach missál olomoucký r. 1499 v Norimberku tištěný od d. p. Vilíma Babického, faráře ze Slap zakoupený, p. Adolf Smorezewski čtyry velké fotografie některých velmi pamětihodných staveb Norimberských. — Konečně sluší podotknouti, že skromné až dosud místnosti výstavní již nyní pro nával předmětů nedostatečnými býti se objevují, tak že od času výstava do světlejších a prostornějších síní téhož domu Svato-Václavského se přesídlí. Z katakomb do basilik! Patrný to důkaz prospívání a rozkvětu mladistvého ústavu uměleckého, který, ačkoliv před několika teprv týdnů činnost zahájil, nyní již všeobecně dochází pozornosti a uznání. Zdravé símě v kyprou půdu zaseté přirozeně roste. (Pokračování.)

Drobné zprávy.

Soud „Reformy“ nad nejmodernějšími mudrlantskými malíři. Schuselkova „Reform“ přináší v posledním čísle ze dne 25. února b. r. následující článek: „Nedovedeme si toho odepřít, abychom se nezmínili v charakteristickém výroku vídeňského družstva umění výtvarného. Ministr vyučování nařídil, jak známo, vzhledem úpadku církevního umění malířského, „že jedině c. k. akademie jsou povolány, aby tvořily díla církevně umělecká, aneb alespoň vlivem svým při zřizování jich účinkovaly.“ Proti tomu umělcům právem nemilému opatření zadalo družstvo u ministra ohrazení. Souhlasí s ním v žalobě o úpadku církevního umění, shledává však, že tím nejsou vinni umělci, nýbrž především Církev, stav kněžský, pak obecnstvo vůbec a duch času. Zapoměli tu na výrok Schillerův: „Za všech věků, když umění kleslo, umělci byli příčinou jeho úpadku.“ Vídeňské družstvo dovoluje si poznámku, že prý „kněžstvu k iniciativě vzhledem církevního umění povolnému nedostává se onoho utěše-

ného smyslu a vrouceného znalectví, kterým se vyznamenávalo v dobách rozkvětu církevního umění; že smýšlením i snažením zabořilo v směr, který nutně vždy dále a dále od umění zavádí. Proto také spatřujeme opuštěné, od kněží i od laiků nevšímané umělce, kteří výhradně věnovali se církevnímu umění a tvůrčí sílu ducha osvědčovali odhalující duchovní krásy náboženských pohádek.“ Touto poznámkou chtělo družstvo ukázati, že se skládá nejen z umělců, nýbrž také z nejmodernějších filosofů. Více o tom šířiti se není třeba. Vždyť před nedávnem slavnost Führichova dokázala, že mistři církevního umění nikterak nejsou opuštěnými od kněží a laiků. Ovšem, když moderní malíři náboženství pohádkou býti praví, pak není možno, aby nadehnuli se pro vyobrazování náboženská tou měrou, jako velcí mistři katoličtí, jejichžto nesmrtelnými výtvary povzneslo se umění malířské k výšinám až dosud nedostizitelným.“ — Tak píše „Reform.“ Aplikace se dovoluje.

„Method“ vychází vždy 5. každého měsíce. Předplacení obnáší 1 zl. ročně; odbíratelům časopisu „Oecellie“ dává se co přiloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu Lehnerovi v Karlíně č. 234. Reklamacce zasílány buďtež do expeditie v kněhupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně č. 42.

M E T H O D.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F E R D I N A N D L E H N E R.

Číslo 3.

V Praze, dne 5. dubna 1875.

Ročník I.

Křesťanské museum věd a umění v Praze.

S neličenou radostí uvítána bude od veškerých katolíků, zejména od osvíceného duchovenstva, které povždy v čele bojovníků za křesťanskou osvětu a vzdělanost stálo, přeradostná a potěšitelná zpráva, která zlatou literou zaznamenaná bude v dějinách vlasti. Den 4. dubna zůstane věčně památným a požehnaným. Konala totiž na ten den záložna Svato-Václavská, která před krátkou dobou založením stále výstavy umělecké zavdělala se Církvi i vlasti, valnou hromadu. Po vyřízení veškerých záležitostí poukazoval starosta k blahodárné činnosti ústavu. Ku konci pak přednesl jménem výboru záloženského následující návrh, resp. přání: „Slavné shromáždění rač vysloviti odůvodněné přání, aby co nejdříve byly učiněny přípravné kroky k zřízení křesťanského musea v Praze, jež by co samostatný spolek katolíků ve 4 na sobě vespolek nezávislých odborech pěstovalo vědu, umění výtvarné, církevní zpěv a starožitnosti; za tou příčinou jest požádán správní výbor, aby třeba i přibráním znaleců zpracoval stanovy a přičinil se o jich schválení. Po nabytém schválení a vykonaných veškerých přípravách nechť uvědomí se všichni členové záložny o dni, v němž slavnostním způsobem zahájena bude činnost tohoto spolku.“ Zdař Bůh!

Tři doby umění křesťanského.

Sepsal F. Lehner.

„Method“ se vynasnaží, aby pravidelným a promyšleným postupem pojednávalo se o rozmanitých předmětech z veškerých, velmi bohatých oborů církevního umění. Látka však jest příliš rozsáhlá, kdežto časopis věnovaný církevnímu umění není předce pravidelnou knihou dějin uměleckých. Odporučuje se tedy především stručné rozdělení a charakteristika hlavních a nejdůležitějších dob umění křesťanského. Dějiny umění církevního úzce souvisí s dějinami života církevního. Doba rozkvětu života křesťanského byla zároveň dobou rozkvětu umění křesťanského; když pak víra upadala a klesala, s ní upadalo a klesalo též umění. Nikoliv hmotná dokonalost a zručnost, nýbrž duch vládnoucí plodí rozličné doby umění křesťanského. Nejsnáze a nejpřirozeněji dělíme dějiny křesťanského umění na tři doby.

První doba, kterou se zahrnuje první tisíciletí, má ráz krásy vnitřní.

Svět starý i s uměním chýlil se k úpadku. Antika, dospěvši ku věku kmeta, znenáhla chřadla a dokonávala sešlostí věkem. Charakter nemoci byla vyžilost. A hle! při úpadku onom objevují se na východním nebi červánky nového života. Skromní jsou sice počátky, ale v nich objevují se živlové noví, živlové duševní. Veškeré bohatství, které světu křesťanské náboženství přineslo — život, věda, liturgie — skryvalo se tehdy ještě v lůně církve jako v zárodku. Ale z vnitra jejího, z jejího srdce vycházela záře nebeské krásy — pokora, láska, pobožnost, spanilost.

Novým vyznavačům bylo nejprve podstoupiti boj dlouhý a krvavý. Mužové ducha opovrhovali novou naukou sprostých rybářů, a mužové moci a zákona viděli ohrožený stát světový. Při neustálém boji nezbývalo ovšem příliš času i příležitosti ku pěstování krásného umění. Křesťané byli přinuceni odstěhovati se s novou vírou pod zem, do pří-

bytku stínu smrtelného. Ba ani tam dosti bezpečni nebyli. Aby svatá tajemství nebyla zneuctěna, bráno nazvíce útočiště k symbolickému vyobrazování.

Později, když utěšená a oblažující nauka křesťanská zvítězila nad příšernou prázdnotou, jakou víra dávnověkosti pohanské po sobě zůstavila, přívalové severních národů valili se na jih; čerstvá krev proudila se do starých žil. Nové víno přeléváno do starých nádob. Tak jako strom, který v zimě umřel, na jaře pučí k novému se probouzeje životu, spatřujeme také zde nové pučení a rozkvétání umění starého s živlím jiným. Ze starých forem pohanských září vstříe nový duch křesťanský a vystupuje s takovou tvořivou mocí a silou, že kleslá již tehdejší technika a hmotná zručnost nedovedla s mohutně proudícím životem držeti stejný krok, malomočně za ním pokulhávajíc. Proto není tedy vězdy úpadkem umění, co úpadkem býti se zdá pro nedokonalost zevnějšího tvaru; staré ustupovalo, nedostatečné odpadávalo, nové z mrtvých vstávalo. —

Nová Církev našla staré formy se všemi tehdejšími nedostatky a použila jich, oživila je však vlastním duchem. Starým tvarům dán jest oduševnělým výrazem význam nový. Nový duch křesťanský stavěl z látky antické, která se právě naskytovala, nový svůj svět. Jakolivěv první křesťané dýchali vzduch duševního vzdělání se souvěkými pohany, s nimiž z téže studnice se napájeli, jest přece vliv nové myšlenky, která světem hýbala, v dílech jejich příliš nápadný a patrný, jimž podstatně se liší od každého jiného díla nekřesťanského. Jest to jakoby nádech neviditelný sice, ale přede mysl hluboce jímající, co z uměleckých děl křesťanských mluví, co jim dodává samostatné zvláštnosti, čím schopnými se stali pozdějších proměn, co přispívalo ku rozkvětu slavného nového života uměleckého, který se vyvinul z vnitřního jádra křesťanského. Odtud ona vnada nejstarších děl křesťanského umění, z nichž to vane jakoby zefirem blížího se jara, který dechem svým oživuje, ušlechťuje, oblažuje klesající hmotu. *) Architektonické umění přihlíží především zcela dle účele bohoslužebného ku vnitřním místnostem, staví prostě římským způsobem vše dle vlastních potřeb tak důmyslně, že stavbám bohoslužebným nelze upřiti prostou vážnost, klidnou vznešenost; novými kombinacemi konstruktivními napotom dojem mocněji ještě se zvýšil; při velmi prostém zevnějšku soustředěna jest veškerá krása do vnitřní prostory, kde zářilo vše nádherou barev, zlata, stříbra a drahokamů. Výtvarné umění rovněž neostýchalo se používati slohu římského; ono přijímá motiv Hermesův s beránkem v náručí za obraz „dobrého pastýře,“ maluje mytického Orphea na stropy kostelů v katakombách za obraz Kristův, přizpůsobuje sarkofagy (n p. Junius Bassus) dle uměleckého vkusu pohanských sarkofagů; ale z nemotorných namnoze a nedokonalých forem září nebeská krása, andělská čistota, prvokřesťanská zbožnost, naivní nevinnost; z těch očí a tváří starokřesťanských postav mluví nadpozemský cit, z vnitřní duše pocházející a ve výrazné fisiognomii se obrazující. **) Hudba posvátná (t. j. zpěv, jelikož

*) Tentýž náhled zdílí se mnou Jan Eras. Wocel v časopisu Českého Museum od r. 1852 str. 67.: „Příčiny u vyvinování umění křesťanského spočívaly v duchu a podstatě náboženství křesťanského. Umění křesťanské vyvíjelo se z přísného křesťanského názoru, jenž obrátiv se od lahodné smyslnosti pohanské, konečný cíl nikoli v pozemské blaženosti, nýbrž za hrobem, na věčnosti človehčenstvu vytknul a vykázal. Umění obdrželo tudíž přísný asketický směr, antické lahodnosti ovšem odporující. Zde hledati třeba původ přísného rázu v tazích obličejů, vyzáblosti oudů, pečlivého zakrývání nahoty, jižto umění pohanské se zvláštním zalíbením a ovšem i velkou mistrností na odív smylům stavilo. A kdežto pohanské umění vyhýbalo se úzkostlivě děsnému obrazu smrti, neštítlo se křesťanství hrůzy hrobu, a tvořilo směle obrazy představující umučení i smrt svědkův Kristových.“ — Porovnatí sluší podobné výroky v „Handbuch der Kunstgeschichte“ von Franz Kugler. 5. Auflage. Bearbeitet von Wilhelm Lübke. I. Band. 1882. Str. 234. — Příležitostně pak „Geschichte der Musik“ von A. W. Ambros. Díl II. 1864. str. 10.

**) W. Lübke praví v díle dříve uvedeném na str. 235: „Die bildende Kunst fährt nicht minder in dem hergebrachten Style, in der üblichen Behandlungsweise der römischen Bildnerei fort; aber sie hat aus jener Zeit der Scheu vor den bildlichen Dingen eine Jungfräulichkeit beibehalten, welche den entarteten Formen, wenigstens in den ersten Jahrhunderten christlicher Kunstübung, nicht selten einen eignen stillen Reiz gewährt. Es ist in ihren Schöpfungen etwas Sinniges, Gedankenhaftes, das selbst da nicht ganz verlöscht, wo

hudba nástrojní v moderním smyslu slova Církvi vždy byla a jest neznámou) tvořila se na základě všeobecně tehdejších platných pravidel hudebních, †) a vyjadřovala skryté myšlenky srdce láskou k Bohu rozřátého věčně krásným, jednohlasným chorálem gregoriánským, který při veškeré prosté jednoduchosti a velebné vznešenosti v úkrytu svém zárodek choval veškerého bohatství pozdější, vznešené polyfonie, která jest nebesky ozářeným a proměněným chorálem gregoriánským. ††) Církevní básnictví co do formy zevnější: rytmem, řečí, obrazy i podobenstvími s klassickým na téže půdě se pohybovalo; Prudentius básnil řečí a veršem Virgilovým; obsahem ovšem ku končinám nadhvězdám se povznášelo.

Starokřesťanské umění stkví se krásou vnitřní při méně dokonalých formách zevnějších. Tvořilo se zponenáhlá a vyvíjelo nikoli dle jistého hluboce promyšleného plánu, nýbrž z vnitřního v podstatě křesťanství zpočívajícího semene, řekl bych samo od sebe, dle nezměnitelných pravidel odvěké krásy a rozmanitých náboženských potřeb časových. Nebylo utvořeno, nýbrž samo se utvořilo. V prvních věcích křesťanských položen jest základ k onomu velikolepému vývinu, ve kterém po celé první tisíciletí pokračováno jest. Mladistvost a slabost z počátku rostlo a samostatnosti nabývalo umění křesťanské, připravující se ku rozkvětu, slávě a nádheře, s jakou se setkáváme na prahu doby druhé. (Pokračování.)

Josefa Führicha 75leté narozeniny.

(Dokončení.)

Napsal Ferd. Lehner.

K vlasteneckým jednotám přidali se též mnozí jednotlivci. Mezi jinými na př. Jiří hrabě Buquoy, který nemoha sám odebrati se dle toužebného přání svého do Vídně, aby oslavenec osobně přání projevil, poslal tam tajemníka jakožto zástupce svého, v den slavnosti pak telegram následujícího obsahu: „Čech věrnému synovi, statečnému bojovníku za církevní umění k dnešnímu slavnostnímu dni nejsrdečnější blahopřání od upřímného ctitele oslaveného umělce, na nějž Čechy s pýchou a s podivením pohlížejí.“ Takovým způsobem vzpomínáno slavného umělce v Praze.

Ve Vídni pak, kde oslavenec sídlí, vyslovena jsou mu přání od osob vysoce postavených na př. od kardinála Rauschera a j. Ba i sám apoštolský nuncius zavítal osobně k umělci, aby jménem sv. Otce vyslovil jemu srdečné blahopřání a udělil jemu pozhnání papežské. Zároveň doručil jemu vlastnoruční list od J. S. Pia IX.

Především však oslaveny jsou 75leté narozeniny Führichovy důstojně od uměleckého světa. Osobní přátelé již den před tím přinesli mu přání svá. Napotom přišly deputace družstva umělců a akademie výtvarného umění, aby oslavenci vyslovily vroucí přání těchto korporací. Výbor družstva umělců s předsedou Felixem v čele podal slavnému mistru věnec vavřínový a adresu; totéž učinila akademie prostřednictvím rektora šl. Engertha a prorektora Bedřicha Schmidta. Umělci drážďanští připojili se k vídeňským a vyslaný profesor Tuman od Felixe uvedený přednesl oslavenému krajanu našemu nejsrdečnější přání od umělců německých. Ryt. Führich hluboce dojat tak četnými důkazy upřímné lásky a úcty se slzami v očích děkoval za poctu a uznání, která mu od spolu-umělců vyslovena jest, odmítaje při tom v přirozené skromnosti své chválu vzdávanou.

Nejvýdatněji pak přispělo družstvo umělců vídeňských k oslavě jména Führichova výstavou děl velikého mistra.

Jelikož dle nejnovějších zpráv ku žádosti Jednoty sv. Lukáše umělecká díla Führichova též v Praze vystavena budou, odkládáme posouzení znamenitých děl až do doby výstavy, na kterou se velice těšíme. Uvědoměly katolíci a přátelé umění neopomině v těch dnech s Prahou i výstavu navštívit.

die Form zur prunkvollen Darlegung der Herrlichkeit der siegreichen Kirche verwandt wird und mehr und mehr zum Schema erstarrt. Die verdorbenen Fragmente einer weiland hochgebildeten Kunst, ein tiefes, noch fast unsinnliches Gefühl und — wo es darauf ankommt, mit Glanz hervortreten — eine phantastische Pracht, wie sie primitiven Entwicklungsstufen eigen ist, durchdringen einander in der althechristlichen Kunst zu einer neuen Erscheinung.

†) A. W. Ambros. Geschichte der Musik. Díl II. str. 9.

††) Carolus Proske. Musica sacra. Tomus I. Předmluva str. V.

Stálá výstava Svato-Václavská.

(Pokračování.)

D. p. Košaný Augustin v Porubě v Slezsku, objednal 2 obrazy Nejsvětějšího srdce P. Ježíše a P. Marie pro tamní chrám; d. p. Spale Antonín, farář v Strašicích, dva anděly k Božímu hrobu; — d. p. Kolářovi Ant., faráři v Ovčárech, zaslán kalich gotický z dílny Zimmrovy za 110 zl.; d. p. Prücknerovi Jos., kaplanu v Kostelci, pro kapli Ostravskou opatřen kalich mešní; d. p. John-ovi Ant., kaplanu v Častalovicích, opatřeny čtyry kovové svícny z dílny Samasovy v Lublani; konventualu Želivskému, d. p. J. Solařovi opatřena pěkně řezaná soška P. Marie k veřejným průvodům; d. p. Fr. Vypletovi, kaplanu v Domažlicích na Moravě, opatřen slušný kalich za 110 zl. — Do farního chrámu v Hbitech zjednány dva krásné koberce k hlavnímu oltáři; d. p. J. Krehanovi, faráři v Alberici, zaslány tři kasule, antependium a bursa; d. p. Babickému, faráři v Słapech, zjednány 2 kostelní korouhve; d. p. Welan Jos., kněz na odpočinku, žádá kalich v ceně 70 až 80 zl.; v. p. Macháček Jan, adm. v Dohaličkách, žádá o radu v příčině zřízení dvou oken malovaných pro tamní chrám; d. p. Dudík Ant., farář v Hrušce na Moravě, píše o rozličné látky na roucha kostelní; d. p. Braungartenovi Karlu, faráři v Dotterwiesu, udělena rada ohledně Božího hrobu; d. p. Seidl Jos., farář v Pouchově v Hradci Král., objednal obraz sv. Jana Nep. pro oltář ve farním chrámu. Mimo to doplnil Samasa výstavu svých krásných svícen jinými druhy, jež i slohem i důkladností velice se odporučují; akad. malíř Heřman vystavil obraz „Mater dolorosa“ vzácný umělecký plod v ceně 500 zl. — pastř Zimmer doplnil výstavu svými krásnými lampami a gotickými svícny, — kongregace milosrdných sester v Řepích mnohými kasulemi; Čeněk Kerber pěknou kovovou sochou P. Krista trním korunovaného a. j. v. Též k budoucímu křest. museu přibýly opět některé věci a sice nejđ. p. probošt Štule věnoval velkou v Římě zhotovenou fotografii Achtermannova oltáře získaného pro chrám metropolitní, již byl od dotčeného umělce obdržel; zjednan Řezenského časopisu „Kirchenschmuck“ r. 1874; Štýrsko-Hradeckého „Kirchenschmuck“ šest ročníků; předseda vdp. kanovník Mik. Karlach věnoval „Corpus Juris civilis“, tiskem z r. 1606; též archeologické památky získány a. j. v.

D o p i s y.

Ze Štýrského Hradce. „Čtený list 1. ledna sem zasláný, který přinesl zprávu o novém spolku ku povznesení umění křesťanského, vzbudil v kružích našich velkou radost. Nadšení pro křesťanské umění nemá se podceňovati; není předmětem kroje, ani záliby, nýbrž spočívá na hlubších základech, vycházejíc z poznání jednak krásy umělecké, jednak křesťanských pravd, které nedocházejí v moderních výtvarcích církevního umění tak přiměřného výrazu, jako druhdy bývalo. Jestli že tedy přátelé církevního umění s dosavadní povrchností a nesmyslností tohoto oboru válčí, přispívají tím nemálo ku zbudování pevnějších základů života křesťanského mezi lidem v mnohonásobném ohledu. Proto každý, kdo miluje víru a církev svou, raduje se, když nová snaha pro církevní umění jinde objeví se. Krásného účelu církevního umění snáze se dojde, jestli že na rozličných místech říše utvoří se spolky, které pevně sjednoceni vzájemně se budou podporovati. Praha zejména jest příznivým křesťanskému umění místem; nebo v Praze zrodila se první křesťanská škola malířská, a architektura rovněž jakož i drobné umění tam nejslavnějších pozůstavily památek. To vše musí vydatně povzbuzovati. Když takto jih a sever v pevném vytrvají spojení, přidruží se také západ a východ a Pán Bůh požehná snahám dobré vůle.“

Ulrich Greiner.

Drobné zprávy.

Jak se začasté zachází se vzácnými, starožitnými památkami, dosvědčuje vyňatek z listu, který v jisté záležitosti na výstavní komisi došel. „V nedalekém N. nalezl jsem obraz Krista Pána na dřevě malovaný v sakristii pod truhlou; kostelík ten, nyní filiální, býval farním. Když starý kostelník tamnější, který mi jej daroval, býval ministrantem, nařídil bývalý farář jeho starému otroci kostelníku, aby „ten dřevěný oltář, kterýž

tam nahoře v té komoře na věži překází, spálil.“ Náš ministrant byl s sebou při té exekuci; ale že se jemu „tento malý obrázek zalíbil,“ uzmul jej a uschoval, až jsem já mu o něj řekl. A od té doby jest ta komora tam nahoře ve věži — prázdná?!“ — Až dotud list. Na štěstí nebyla to žádná vzácná památka. Jsou však známy příklady, kde se skutečnými poklady uměleckými barbarsky se zacházelo.

„Method“ vychází vždy 5. každého měsíce. Předplatenci obnáší 1 zl. ročně; odbíratelům časopisu „Cecilie“ dává se co příloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlině č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslány nevracejí se. Doplky, týkající se redakce, budtož zaslány franko Ferdinandu Lechnerovi v Karlině č. 234. Reklamacie zaslány budtož do expedice v kněhupectví Mikuláše a Knappa v Karlině č. 42.

M E T H O D.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F E R D I N A N D L E H N E R.

Číslo 4.

V Praze, dne 5. května 1875.

Ročník I.

Akademie křesťanská v Praze.

V životě národův ustavičně panuje proudění života duševního, objevující se buď přibýváním, aneb klesáním. Rozkvět s úpadkem stále se střídá. O křesťanských národech dějinami lze dokázati pravdu nezvratnou, že ustavičně pokračují ve všelikých oborech života duševního, pokud věrnými zůstávají zásadám svým. Přítomná doba protiv zejména zavdává podnět k čilému životu. Lhostejným bytí nyní není možno.

Jest-li že v celém světě neobyčejný panuje ruch, dlužno zajisté také nám v zápas se pustiti na jevišti světovém. Národ český stál již jednou v popředí, kráčeje v čele osvěty křesťanské. Kdyby slavné doby Karla IV. déle byly potrvaly, královská Praha hlavou by byla střední Evropy. Vysoké školy a vznešené chrámy, velebné zpěvy a drahocenné památky umělecké, kterými až do dnešního dne honosíme se, jsou vzácnými plody zlatého věku.

Co jednou již bylo, proč by nemohlo navrátiti se? Jsme sice vždy a ve všem odkázáni na vlastní pomoc a sílu. To však jest chloubou naší i bohatstvím. Co národ má, ze sebe má. Na rozhraní jihu a severu v požehnané vlasti sídlíce, zdílíme vnímavost s národy jižními, od severu pak zdělili jsme vytrvalost. Na nás jest, přirozenou povahu osvědčovati a vyvinovati. K tomu však zapotřebí jest soustředění sil. Přirozeným ohniskem vyšší snahy umělecké má býti jednota vědecko-umělecká, která z usnešení valné hromady Svato-Václavské záložny má utvořiti se.

Jak předešle krátce oznámeno jest, uloženo zvlášť zvolenému výboru vypracování statutu. Zasedaliti v něm za předsednictví kanovníka Dr. Mik. Karlacha pánové: Dr. F. Bauer, c. k. universitní profesor, Dr. Kl. Borový, c. k. universitní profesor, J. Drozd, katecheta na reálném gymnasiu, Štěpán Fišer, sekretář c. k. zemského soudu, Fr. Chaloupecký, profesor na reálee, Edm. Langer, katecheta, Ferd. Lehner, redaktor a JUDr. Jan Zavadil, zemský advokát. Po pilných poradách ukončil výbor práci, tak že v nejbližší příštích dnech podán bude statut ku potvrzení vlády, která dojista s radostí uvítá jednotu, jejíž účelem jest pěstování věd a umění.

Jméno spolku bude: „Akademie křesťanská v Praze,“ vědecko-umělecká jednota katolíků všelikého stavu, a skládati se bude ze 4 odborů, jichžto činnost dle návrhu stanov následovně se určuje:

O d b o r v ě d e c k ý spravuje spolku knihovnu, vede péči o vydávání knih a časopisů, zejména bohovědeckých a obstarává přednášky.

O d b o r h u d e b n í přihlíží pečlivě k reformě, stálému zvelebování a rozšiřování hudby liturgické v duchu a dle předpisů Církve, obstarává produkce a přednášky do odboru svého spadající, zjednává a opatruje hudebniny, vydává skladby a spisy odborné.

O d b o r v ý t v a r n ý c h u m ě n í opatruje sbírky umělecké, stará se o stálou výstavu děl v odbor umění církevních spadajících a o potřebné k ním výklady.

O d b o r a r c h e o l o g i c k ý dbá o zachování starožitných památek církevních a za tou příčinou je sbírá a sbírky své opatruje.

V čísle příštím přineseme doslovný návrh statutu „akademie křesťanské“, jejíž brzké zřízení všudy vřele a radostně se vítá.

Chrámů věku starokřesťanského.

Sepsal F. Lehner.

a) Církev po domech.

Pokud Spasitel po zemi putoval, nebylo zapotřebí chrámů. Palestina, země svatá, byla svatyní, Bethlehem nejsvětějším. Kudy chodil, požehnáním a milostí znamenány jsou slépěje a stopy kroků jeho. Hvězdy pohlížely na něj, když za tiché noci kleče na osamělém temnu hory, modlival se k Oteci na nebesích; větrové ovívali jeho tvář, údolí a skály naslouchaly jeho hlasu. Poušť země, příchodem jeho proměnila se v ráj. V něm bylo srdce Israele, v něm studnice pravdy, v něm ohnisko života. K němu putovali lidé udivení z blízka i z dále, aby naslouchali lahodným slovům, churavci tělesní a neduživci duševní u něho hledali a nalezali zdraví ztraceného a odpuštění žádoucího. Země, které se dotýkaly nohy jeho, stávala se zemí svatou. Páně neskonale moudrosti úzké byly stěny synagogy a síně chrámové. Ulice měst a břehy mořské, soukromé domy a veřejná náměstí, květonuší údolí a malební pahrbkové měnily se ve svatyně. Pokud u svých na zemi dlel, apoštolům a malá osadě nebylo zapotřebí chrámu. Chrámem bylo všeliké místo, kterému blízkým byl.

Jinak bylo po jeho odchodu. Aby země tělesnou přítomností jeho v ráj proměněná, nestala se opět pustinou smutnou a děsnou, jakmile ji opustil k Oteci se navrátiv, láska neskonale vymyslíla způsob ustavičné přítomnosti v nejsvětější Svátosti oltářní. Jako však vznešené tajemství poslední večere neustanovil ani v chrámu přírody, ani v chrámu na hoře Moria, nýbrž v síni, kterou jemu přichystala láska a věrná přichylnost, a z večera dle Jerusalemského první chrám křesťanský učinila; bylo též prvním křesťanům ku slavení svatosvaté oběti, kterou bylo „činění na památku jeho“ oltáře zapotřebí a svatostánku, ve kterém by Bůh přebýval u prostřed lidu svého; bylo zapotřebí domu otcovského, kde kolem neviditelné hlavy shromažďovaly by se viditelné údové království Božího na zemi; zapotřebí bylo bezpečného útulku před zlomyslnými a rouhavými nepřátely.

Po příkladu Pána a mistra činili apoštolové a po nich prvotní Církev. Slovo Boží hlásali na náměstích a ulicích, v chrámu a modlitebnách, ku tajemství „lámání chleba“ však shromažďovali osadu po domech soukromých. Na pohostinou lásku odkázal je nebeský Mistr slovy: „Do kteréhokoli města neb městečka vejdete, ptejte se, kdo by v něm byl toho hoden; a pobuďte, dokud nevyjdete.“¹⁾ A pohostiná láska zámožných věřících, poskytla netoliko apoštolům, nýbrž i celé osadě přiměřeného útulku i síně v chrám proměněné. Kniha skutkův apoštolských²⁾ zřejmě vypravuje o síních, kterých za kostel používáno jest. Byla jsou to večera dle, síň rodinná, — „Hyperoion“ — která v domech zámožných nalezala se ve vrchním patře, jak v Jerusalemě, tak i jinde³⁾, kamkoli rybáři galilejští aneb učedníci jejích víru svatou roznesli. Jest známo, že sv. Petra a Pavla pohostinu přijal vznešený rod Lateránův římských.⁴⁾ Dům Lateránský stal se otcovským domem křesťanstva, římského papeže a Církve, sv. Jan v Lateráně, aneb jinak chrám „zlatého Spasitele“ metropolí veškerých chrámů, matkou a hlavou Říma a světa⁵⁾, farním kostelem okrsku zemského. A Konstantin císař neváhal odevzdati

¹⁾ Mat. 10, 11. ²⁾ Skut. ap. 1, 13; 2, 2; 2, 46; 4, 23 a p.

³⁾ V Joppe. Skut. ap. 9, 39. V Korintu dům Štěpánův. I. Kor. 16, 15. Kostel v domě Akvilově a Priscilly. I. Kor. 16, 19. Osada v domě Nymphy. Kolos. 4, 15. Osada v domě Filémonově v městě Kolossa. k Filem. 2.; Hieron. in Ep ad Philemon. str. 748.

⁴⁾ Dle starokřesťanského podání přijal Pudens sv. apoštolů Petra a Pavla v Římě do domu svého a co znamená v tehdejší době právě věku dům římského senátora, jest dostatečně známo, tak že n. p. dům Neronův aneb za časů Benedikta. dům Anicijský lépe nazvati lze malým městem mramorovým, ve kterém bez obtíží a překážek, a bez valného povšimnutí křesťanská osada shromažďovati se mohla. Der christliche Kirchenbau. J. Kreuser. I. díl. str. 10.

⁵⁾ Ciampini de sacr. aedific. p. 4.

zúplna Církvi starokřesťanský majetek, svatostí majitelův i obyvatelův proslulý palác.¹⁾ Domy urozených křesťanů propůjčovány a přeměňovány jsou na chrámy.²⁾ První církev sídlila ve večeradlech.

Znatel života i ducha církevního bez obtíže nakreslí si obraz vnitřní úpravy chrámů po domech soukromých se nacházejících. Nebo Církev v podstatě až podnes se nezměnila. Konservatismus ve smyslu nejušlechtiljším jest podstatnou známkou světové jednoty, která se nazývá Církvi katolickou. Církev apoštolská v soukromých domech a v podzemních slujích ukrytá v podstatě tatáž jest s Církvi nynější, která stany své rozprostřela po veškerých dílech světa. Neporušen zůstal poklad dogmat a pravd zjevených nedílný celek a soustavu nerozbornou tvořících; neporušen zdroj milosti a krásy, ze kterého napájel se a napájí stále mravně znovuzrozený svět; neporušena soustava velebné liturgie s věncem obrádů a zpěvu; neporušen řetěz hierarchické ústavy, ve které články s článkem úzce se pojí od nejnižšího stupně ostiářského až k prestolu biskupskému; neporušen dojista také základ bohoslužebného stavení s hlavními podmínkami a požadavky. Soudností přirozené logiky dovítíme se, že ve večeradlech a síních na křesťanské kostely posvěcených nesmělo chybět, čeho ku slavení obětí mešní potřeby bylo. A poněvadž ku konání posvátné bohoslužby používáno příbytků soukromých dle tehdejšího způsobu stavby zbudovaných, síně již stávající přiměřeně toliko upravily se, aby poskytovaly místa pro oltář, pro ukrytí posvátných nádob, pro biskupa s kněžstvem a pro osadu. A poněvadž osady tehdejší nebyly ani nepatrné a na počet malé, ani ze tříd toliko nižších a nevzdělaných³⁾ se skládající, tak že majitelé paláců a tudy i kostelů v nich se nacházejících velmi zámožnými byli⁴⁾, přirozenou měrou lze domyslit se, že dvorany a večeradla velmožův světového města v dobách největší nádhery a přepychu prostranností, bohatou ozdobou, sloupopradím a vkusnou architekturou se vyznačovaly. Lucianus⁵⁾ s posměchem škodolibým ujišťuje, že po „slepících schodech“ vylezl ku křesťanskému shromáždění do podkrovní síně zlatem bohatě ozdobené. Byli tedy již tehdy pronásledováni křesťané nuceni, tajnými vchody do církevních síní ku

¹⁾ Konstantin císař přičítal Lateran k majetku císařskému (Constantin. M. Opp. ed. Migne p. 573. intra palatium nostrum Lateranense“); připravoval se v něm na přijetí sv. křtu, vystavěl tam chrám Salvatorský s kaplí křestní. (Ibid. p. 575: „construxisse nos intra palatium nostrum Lateranense eidem salvatori . . . ecclesiam a fundamentis cum baptisterio“), ustanovil jej hlavou veškerých křesťanských chrámů světa, (Ibid. „quam sacrosanctam ecclesiam caput et verticem omnium ecclesiarum in universo orbe terrarum dici sancimus,“) a daroval konečně nejkrásnější ze všech paláců světa jakožto starokřesťanský majetek papeži Silvestrovi. (Ibid. 576. „Silvestro patri nostro . . . de praesenti contradicimus palatium imperii nostri Lateranense, quod omnibus in toto orbe terrarum praececlit palatis“). Porovnej Ciampini de sacr. aedif. p. 7.

²⁾ Chrys. in Math. 27.: „Druhdy domy sloužily za kostely, nyní však kostel stal se domem.“ — Za času Justina mučedníka věnoval Martinus Timiotinus dům svůj za chrám, který napotom od papeže Pia dal posvětit. Act. Sanct. Jun. Tom. I. p. 20. 22. — Podobně učinila sv. Cecilie (Lectio in Brev. Rom. ad 22. Novem.), jako i štědrá Lucina za papeže Marcella. (Brev. Rom. ad 26. Januar.) a j.

³⁾ A. W. Ambros. Geschichte der Musik. II. Díl; str. 10.: „Rozhodně dlužno jest odmítnouti náhled, jakoby první křesťané byli bývali veškerého vzdělání prosti, houfem lidí dobromyslných sice a poctivých, avšak hloupých a surových. Nemožno nazvat politováníhodným stádem sprosté lůzy lidí, na které psány jsou duchaplné listy Pavla apoštola, kterým zasláno jest evangelium Janovo s onou hlubokou důmyslností filosofickou. Kázalť se ovšem evangelium předešlým lidem chudého ducha, čímž nijak nevyrozumívají se lidé na duchu chudí; setkáváme se skutečně na starokřesťanských náhrobkách s pravopisnými chybami, které především sluší připočísti na účet řemeslníka náhrobek zhotovivšího; zároveň jest však známo, že osoby, na výšinách dokonalého vzdělání věku tehdejšího krácející přijali víru křesťanskou. Hned první pohan na víru obrácený, Cornelius, ba i jednotliví členové císařské rodiny, náleželi do počtu horlivých křesťanů. Postačí, jest-li že na myslitele a spisovatele prvních věků křesťanských poukážeme, aneb na zvláštního ducha a na vnuď nejstarších památek křesťanského umění výtvarného.“

⁴⁾ Řím. 16, 23. Kájus nazývá se hospodářem Pavlovým. Erastus onředníkem nad důchody města a p.

⁵⁾ Philopat. 23. u Pellicia str. 125.

službám Božím scházeti se. Pronásledování poznenáhla vzrostlo v bouři. Kostely po domech rozptýlené neposkytovaly více bezpečnosti, ani pro úkryt nejsvětějšího tajemství, ani pro osadu. Opustivše podkrovní síně sestoupili křesťané pod zem, kde temnota poskytovala útulku křesťanům, víře i prvotnímu umění křesťanskému.

b) Církev v katakombách.

Přestala práce zedníků, nastala práce hrobařům. Duchovní bratrstva církevních horníků (fossores) s motykou a rýčem započala podivuhodnou činnost — zakládáním tajemného města podzemního.

Srdce neodolá touze, která jej mocí kouzедlnou vábí sestoupiti k podzemním památkám, na kterých předehůdcové a praotecové serafinského Fra Angelico vkus i důmysl třibili si, k temným památkám, ze kterých tolik světla vzešlo světu. Jest to návštěva živých v říši smrti, odkud vzhůru vedla cesta k nebi. Dříve však, než sestoupíme do posvátného labyrintu dlužno krátce zmíniti se o původu podzemních prací, o kterém mezi učenci mnohé a dlouhé panovaly hádky. Nejnovějším teprv bádáním důmyslného G. B. de Rossi vyšlo na jevo, že nesmírnou síť římských coemeterii rozhodně dlužno připsati na účet křesťanské práce. Nebo co dříve o katakombách psáno bylo, podobalo se více konjekturám a románům, nežli opravdovému bádání. Nyní ovšem lze tvrditi, že zlato věřících praoteův a ruce bratří křesťanských kopali, upravovali a ozdobovali příbytky věčné naděje, které nás podivením naplňují.

Zákon 12. desk zapovídal pochovávání mrtvol uvnitř města. Poněvadž u křesťanů láska tak veliká byla, že jim i od pohanův vyčítána jest, ¹⁾ vykazovali bohatí a vznešení křesťané chudým spolubratřím statky a letohrádky za městem ku pochování těl, která očekávají slavného vzkříšení. A poněvadž na denním světle hrozilo nebezpečství, aby hřbitovy před zneuctěním uchránily se, podrývali křesťané koncem 1. století povolnou namnoze pískovcovou aneb opakovou půdu a upravovali v jeskyních bratřím a sestrám tiché hroby. Tyto podzemní komnaty slují k a t a k o m b y, ²⁾ které původně jen za hrobky sloužily. Když však později křesťanům pro nebezpečství „na roli a loděch, ve stájích a žalářích“ ³⁾ bylo shromažďovati se ku bohoslužbě, katakomby vhodné poskytovaly útočiště. Pronásledováním křesťanův zavdána příčina ku velikolepé rozsáhlosti křesťanských coemeterii, kteroužto charakteristickou zvláštností, souhlasící s veškerou naukou se rozeznávají od krypt židovských i pohanských jen osaměle a jednotlivě se vyskytujících. ⁴⁾ Katolicita, povšechnost i zde jest pravidlem. K výhodě bezpečnosti přidružovala se výhoda jiná. Křesťané chtěli přesvědčení své symbolickým vyobrazováním jaksi potvrditi, chtěli vítězství kříže slaviti slovem a písmem, chtěli konečně na stěnách vyobraziti sobě upomínky a tajemství víry. ⁵⁾

¹⁾ Tert. apolog. c. 39.

²⁾ Jiné pojmenování jsou: coemeteria cryptae, arenariae, areae. Aringhi Roma subterranea. Roma. 1651. t. I. p. 1.

³⁾ Euseb. hist. eccl. I. VII. c. 22.

⁴⁾ Tvrzení tomu nasvědčují nejnovější bádání od francouzské vlády v Kartagu a ve Fenisii vykonaná. Dasbassayns de Richemont. Die neuesten Studien über die römischen Katakomben. Mainz. 1872. str. 9.

⁵⁾ K čemu takto přítomnost a budoucnost poňoukala, minulostí stvrzovalo se. Byly celé skupeniny národů, u kterých pochovávání mrtvých ve skalných jezkyních zvykem bylo. Národové plemene semitského, obyvatelé Palestiny a Fenicie zakládaly hrobky vždy ve skalách. V horách Malé Asie, taurického Cheronesu, Karthaga, Malty, Sicilie, Sardinie a j. skrývali se příbytkové mrtvých velikosti i podoby nejrozmanitější. Do hrobu ve skále nově vytesaného, který se velmi podobá kubikulu v katakombách římských, uložil Josef z Arimatie lidskou schránku Vykupitelovu. Etruskové přenesli obyčej do Italie na břehy středozemního moře, až ku branám římským; konečně počala se podrývati půda Latium. Ačkoli bylo zvykem mrtvolu páliť, nevzdali se Římané předce nikdy starého ritu úplna, zřizovati totiž hřbitovy. Od doby Antonínů množily se sarkofagy, hranice pak uhasínaly, jak nejnovějším bádáním podél hlavních silnic dosvědčuje se. Nebyli tedy křesťané bez pobídky a povzbuzení, aby následovali obyčeje, který jim kromě toho poskytoval výhody nové.“ Desbassayns de Richemont. loco sup. cit.

Jsou tedy křesťanská coemeteria nekropole značné rozsáhlosti, labyrinty plny hrobů, chodby kříž na kříž se protkávající o dvou i třech patrách a v prostranějších hrobkách se zblíhající. ¹⁾ Čítáme katakomby sv. Kalixta, sv. Sebastiana, sv. Priscilly, sv. Pontiana, sv. Anežky, sv. Sixta a j.

Vysvětlivše krátce původ katakomb, možno navštěvovateli v duchu sestoupiti z divokého úkrytu pískovcových lomů skrytým otvorem po schodech do podzemního města, ve kterém živi s mrtvými svorně přebývali. Kdo by se tam odvážil bez zkušného průvodčího, jest ztracen a nenavrátí se více. Rudá zář pochodně osvětluje tajemné, ctihodné chodby. Ve stěnách katakomb po obou stranách vytesány jsou v počtu přehojném skryše (loculi), jedna vedle druhé, často i jedna nad druhou. Do otvoru čtverhranného položena byla balsamovaná mrtvola, v roucho bílé oděná, k nížto se přiložila lampa, nádoba s vínem večere Páně a taktěž i nástroj, jímžto zemřelého zaměstnání vezdejší naznačeno bylo. ²⁾ Otvor hrobu skalného jest přikryt deskou mramorovou. Tisícové zde spí spánek pokoje, a jiní tisícové v krvavém válčení zde u vítězů hledali posily a útechy. Jedni ještě bojovali, druzí boj života šťastně již skončili. Jedni v potu tváře na budově duševního života ještě stavěli, druzí po práci šťastně dokonané sladce

(Obr. 1. Arcosolium z katakomby sv. Anežky.)

již odpočívali. Zde do desky hrob přikrývající láska zbožně vyryla prostý nápis, tam opět palma s láhvíčkou značí hrob mučedníkův. Zde a onde příbuzní učinili si známénka dojemná, po nichž bylo lze vyhledati pozůstatky a hrob drahého miláčka. Křesťané dovedli příjemným učiniti příbytek smrti. Hliněné lampy tu i tam ve výklenkách stěn rozestavené osvětlovaly ctihodnou temnotu, — hroby světců a světic.

Hroby světců a světic zde byly, a poněvadž hroby, tedy i oltáře. Kde srdce lidské z lásky dává za oběť i to nejvzácnější a poslední — vlastní krev; kde láska krví splácí lásku neskonalou, — hrob svatého mučedníka jest místem nejvhodnějším ku slavení nejsvětější oběti, kterou Vykupitel na památku nám zůstavil. I v tom tedy spatřuje se stopa nebeského důmyslu, který prosvítá všelikými předpisy a příkázáními církevními, že nad hroby světcův a mučedníkův velí slavení Církev památku lásky nejdokonalejší. Takové oltářní hroby z prvních dob křesťanských vyskytují se v prostranějších síních katakomb a slují *cubacula*. Jsouť to síně větší neb menší rozsáhlosti, buď kulaté, buď

¹⁾ Srovnej G. B. de Rossi „Roma sotteranea.“ Téhož „Bulletino di Archaeologia cristiana.“

²⁾ I. E. Vocel. Vyvinování křesťanského umění a nejstarší památky jeho, zvláště v Čechách.“ Časopis Českého Museum 1852, str. 52.

do čtverce, anebo podélné, ve kterých na jedné straně nalezá se široký, polokulatý výklenek do skály vytesaný. Do výklenku pak ukládaly se v sarkofagu více neb méně stkvostném ostatky zvlášť ctihodného mučedníka. Sarkofag — druh kamené rakve — mramorovou deskou ¹⁾ přikrytý sloužil za oltář, na kterém oběť mše sv. se slavila. (Viz obraze 1.) Sarkofag z výklenku buď vystupoval aneb na nízkém stupni zpočíval (stupeň oltářní), mnohdy také mříží (transennae) jsa obehnan přístup ku hrobu (oltáři) zabraňoval. ²⁾ Dva až dosud zachované vzory dosvědčují, že bylo možno mramorovou desku pomocí dvou železných kruhů vyzdvihovati. Z nápisu jednoho cubiculum ³⁾ lze dokázati, že krypty podobné zcela správně nazývány jsou arcossolia, ⁴⁾ též monumenta arcuata jednak dle účelu, jednak dle podoby pojmenována připomínající, velmi na columbaria římská ⁵⁾ aneb na hrobku Pompejanskou. ⁶⁾ Obrazec tuto znázorněný představuje arcossolium z katakomby sv. Anežky, nepochybně z počátku IV. století.

Přední deska sarkofagu ozdobovala se obyčejně bohatou prací kamenickou, jejížto vyvedení zúplna vyrovná se pozdějším dílům římským téhož druhu. Relieфы vyobrazují mimo poprsí zvěčnělého a zde odpočívajícího křesťana rozmanité výjevy ze starého i nového zákona způsobem allegorickým. ⁷⁾

Oblouk pak i stěny, zejména nad oltářní deskou a v hoření klenutí zdobený jsou malbami v symbolických obrazech ze starého i nového zákona.

Na pracech sochařských i malbách zřetelně čteme, s jak dojemnou kajeností, nesmělostí a pokorou vstupuje umění římské do služby onoho vítěze, který křížem svět přemohl. S pokorou nemocné ženy v evangelium ⁸⁾, která v důvěře, že uzdravena bude, toliko obruby roucha Vykupitelova nepozorovaně dotknouti se osměluje, také umění dlouho neodvázalo se, malovati a vyobrazovati obličej Páně, nýbrž jakoby obruby roucha se dotýkající, mluví o něm i o svatém učení jeho jen v symbolech. Záhodno tedy, abychom po příčinách pouze symbolického vyobrazování blíže pátrali.

Důkladným zpytováním pomníků západního světa lze zásadu křesťanské archeologie vysloviti takto: Nebezpečí, aby náboženská tajemství a upomínky posvátné nevycházely se v posměch a zrušení pohanův, zavdalo příčinu ku vzniku a vývinu křesťanských symbolů, jakož i ku vývinu symbolického a figurálního umění. Všudy kdekoliž pod zemí rozprostírala se cemetéria, jako v Římě, v Cyrenaice, na Krimu, v Sicilii, v Neapoli, — až ku kryptám pod kostelem Remešským před nedávným časem objeveným, jsou stěny pokryty malbami, kterými ta neb ona myšlenka se znázorňuje. Tak velice oblíbeno si v barvách a obrazech, že i vnitřek hrobů se maloval na př. v Lombardii, když malbě neposkytovalo se již místa jiného. Pod zemí cítili se křesťané silnými býti, zde povolání mučednické vznikalo, tužilo se, dozrávalo a všudy vynikalo, kdežto nad zemí nesnadně a z těži se vyskytuje odznak náboženský. ⁹⁾ Nebezpečí jest příliš velké, mlčení potřebné; v slujích podzemních smí se mluvíti, na jasném světle denním však dlužno tajiti se rtům i rukoum. ¹⁰⁾ A skutečně vyvínovalo se touže dobou na stěnách římských kata-

¹⁾ Prud. perist. XI. v. 10. ²⁾ Cf.cripta dei papi in Rossi sotteranea t. II. tav. I.

³⁾ Domus eternalis Aur. Celsi et Aur. Ilaritis compari mees fecimus nobis et nostri et amicis arcossolio cum pareticulo suo in pacem. Gaume str. 157.

⁴⁾ Arcossolium = klenutý trůn, rakev.

⁵⁾ Vyobrazení u Ciampini vet. monum. t. I. tab. 42.

⁶⁾ Overbeck. Fig. 156, 223. Bossio, Boldetti, Aringhi, Marchi, Perret, Rossi, uveřejnili v dílech svých četná vyobrazení křesťanských hrobek.

⁷⁾ Podobných sarkofagů nalezlo se značné množství netoliko v římských, nýbrž také v jiných katakombách. K nejzajímavějším náleží sarkofag Junia Bassa (z r. 359) a Anicia Proba (z r. 395). Oba se nyní nacházejí v chrámě sv. Petra v Římě. Dr. J. M. Müller. Názorný atlas k „Slovníku naučnému.“ Výtvarné umění str. 33. Vyobrazení: Dr. W. Lübke: Geschichte der Plastik, str. 328. Jiný sarkofag v Lateráně str. 330.

⁸⁾ Kirchenschmuck. I. Jahrgang. Graz. str. 12.

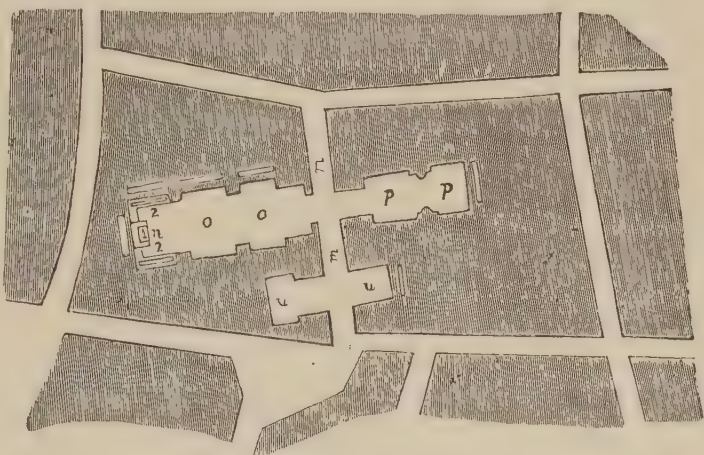
⁹⁾ Na sarkofagu mučedníka Eutropia v Saintes vyryto jest prosté toliko jméno a olověné desce, která nad ostatky věhlasné Afry v Augsburku nalezena byla, neosmělili se svěřiti ani nápis svěťice. Hr. Desbassayns de Richemont. Die neuesten Studien über die römischen Katakomben. 1872. str. 7.

¹⁰⁾ Tím zároveň lze vysvětliti a odůvodniti usnešení sněmu církv. v Elviře začasť neprávě posuzované, kterým za doby pronásledování dioklecianského obrazy v chrámech se zakalovaly. Ve Španělsku, kde hroby ne pod, nýbrž nad zemí se nacházely, opatrností odporoučelo

komb pod ochranou temnoty umění křesťanské z počátku v pouhých toliko symbolech, v nichž vůbec ráz antický se jeví. Orfeus, kouzelným zvukem lýry zvěř lesní k sobě lákající, jest symbol Krista, který všemohoucnou výmluvností srdce lidu neodolatelně k sobě poutal. Mládeneček togou oděný na rameně ovčičku nesoucí jest obrazným vyjádřením dobrého pastýře, který hlásá otcovské slitování. Jonáš rybou pohlcený a po třech dnech vyvržený jest obrazem slavného vzkříšení Páně. Eliáš v ohnivém voze k nebesům se vznášející, Noe z archy své vítající holubičku s ratolestí míru, Mojžíš prutem svým ze skály vodu dobývající, David maje prak v ruce, Daniel mezi dvěma lvy: — to vše jsou symboly rozmanité činnosti vykupitelské, již snadno domyslíti si lze. Také večere Páně znázorněna rozmnožováním chlebů, ba i nejsvětější Svátost uctívě sice, ale jen vzdáleně a zahaleně naznačena znamením ryby²⁾ a chlebů.

Na stěnách podzemních malířství vyobrazilo celou nauku křesťanskou, historické události obou zákonů, podobenství evangelická, tajemství víry, ale jen zahaleně a pod závojem. Jest to druhé písmo svaté štětcem a barvou vyvedené, křesťanské „Credo“ písmem stenografickým znázorněné.

Teprv později osmělili se malíři vyobraziti velebný obraz Kristův, pro který zvláštní typus vymysleli, svaté Panny (viz obr. 1.), apoštolův, podobizny mučedníkův, světcův a patronův a j. Řezbářství však tímže zákonem opatrnosti vedeno neodvázilo se užití rovné svobody. Byl-li štětec pod zemi neodvislý, bylo dlátu na jasném světle denním v dílnách řezbářských opatrnosti zapotřebí. Před Konstantinem převládala na mramoru allegorie. Co světskému oku nápadným býti se jevílo, zapovídalo se.

(Obr. 2. Půdorys z katakomby sv. Anežky.)

Nerad se loučím s hlubokým, nevinným, něžným a živým duchem i citem obražejícím se na stěnách katakomb, úkol nás však prozatím přivádí k jiným ještě siním ceteris, které sluší pojmenovati chrámy podzemními. Jsou to sině prostranější, ve kterých křesťané ku společné bohoslužbě se scházeli a předobrazují již uspořádáním i rozdělením shodujícím se s tradicemi a zákony církevními budoucí basiliku.

V obraze 2. spatřujeme půdorys podzemního chrámu z Coemeteria sv. Anežky. Z labyrintu chodeb vchází se ze dvou stran (m m) do síně bohoslužebné. Jednou stranou přicházeli muži, druhou pak pohlaví ženské. Chrám podzemní dělí se na tři prostory. První o stupeň povýšená jest prostora oltářní (n), ve které uprostřed zadní stěny nachází se stolice s opěradly do skály vytesaná (1) pro biskupa³⁾; v levo a v pravo (2 2) jsou na postranních stěnách lavice pro ostatní kněžstvo rovněž do skály vytesané. Oltáře zde není, jelikož dle starého podání užívalo se dřevěného oltáře sv. Peterského, který až do dnešního dne v chrámu Páně Lateranském se nachází, na němž tehdejší, jako i pozdější papežové obět nejsvětější slavili. Měla-li mše sv. sloužena býti, postavil

se podobné opatření, ze kterého ovšem vysvítá, že touha po obrazech ani nebezpečnoství se neděsila. Loc. sup. cit.

²⁾ Obrazy Eucharistie a sv. oběti v nově nalezené části římských katakomb (coemeterium s. Sixti) náleží nejméně do první polovice 3. století. Na třinohém stole obětním leží chleb a ryba, po straně kněz, který žehnaje ruce rozpíná. Ryba, řecky Ichtyos počátečními písmeny znamená: **J**esus **C**hristos **T**eu **X**os **S**oter. (Ježíš Kristus, Božský Syn, Vykupitel). (Z nedostatku řeckého písma v tiskárně nelze to řeckým písmem naznačiti.) F. Hettinger. Die Dogmen des Christenthums. 2. Abtheilung. str. 182.

³⁾ Podobnou viděti lze na obraze 1. Ze stolice této biskup snadno veškerou osadu přehlédnouti mohl. Důmyslně zvolen název „episkopos“ = dohlížitel, dozorce.

se památný, dřevěný oltář přenášečí mezi stolec biskupský a osadu do prostřed prostory oltární, která nyní chorem slove.

Mříže, jichžto pozůstatky zde a onde se vyskytují, oddělovaly svatyni oltární od síně věřících. Druhá tato prostora určena byla pro lid věřící (laiky), přední (o o) pro mužské, zadní (p p) pro pohlaví ženské, poněvadž v staré Církvi křesťané při bohoslužbě vždy přísně dělili se dle pohlaví. Třetí konečně místnost spatřujeme po straně (u u) a byla určena pro katechumeny.

Poskytují tedy již katakomby rozstředěním a uspořádáním základní obraz veškerých pozdějších chrámů křesťanských, a sice: 1. kůr s trůnem biskupským a oltářem, se sborem kněží a zpěváků; za mřížemi 2. loď chrámová pro lid věřící dle pohlaví přísně oddělená, a 3. přední katechumenů a kajeníků.

Otihodné a památné v každém ohledu jsou podzemní skryše, které bývaly jevištěm nebeského života, ale též krutého osudu nejdávnějších vyznavačů víry Kristovy. Tam v tmavém lůně země, v době krutého pronásledování křesťanů, přebývali papežové, rozmnožující v tichých podzemních prostorách křestem církev, kdežto nad nimi nepřátelé zuřili mečem a ohavnými mukami proti vyznavačům nové víry. V noční době vystupovali kněží z těchto skryší a donášeli vězňům a mučedníkům posilu, jižto víra poskytuje. Nepřátelé však, vysлідivše i toto útočiště křesťanův, zbrodili je krví obyvatelův hrodek těchto, a tak zvýšená byla posvátnost místností skropených krví nových mučedníků. Znameníť počet křesťanů podstoupili tam během třetího století smrt mučednickou.“¹⁾

Hradem nerozborným na skále zbudovaným měla býti Církev světová. Proto hluboké, velmi hluboké kopati bylo základy v tmavém lůně katakomb, založené na neskonalých útrapách věrných služebníků a pevných vyznavačů, na tisících hrobech slavných mučedníkův. S církví pak sestoupilo do podzemních hlubin také umění, tvořící a budující na základech pokory a prostoty. Jako ale druhdy vítěz nad smrtí i peklem třetího dne z temnosti jezkyně hrobové oslavený z mrtvých vstal, třetího století z temností katakomb s vítěznou korouhví vzešla Církev, a s Církví veselé vzkříšení slavilo umění k netušené výsosti a k podivuhodnému rozkvětu.

D o p i s y.

Z Police nad Metují. Zdař Bůh! může volati Vám nyní každý dělník na vinici Páně, protože vzkřísil jste opět list cit křesťanský zušlechťující, že odhodlal jste se působiti k tomu, aby křesťan v chrámě nejenom sluchem ale i zrakem svým k nábožnosti byl veden, aby skrze krásu a vznešenost, kterou v chrámě spatřuje, zatoužil po kráse a vznešenosti té nejdokonalější, aby skrze věci viditelné rozněcen byl láskou k neviditelným, nebeským.

Časopisu věnovaného umění křesťanskému že nám třeba jest, nebude upřáti nikdo, leč ten, kdo lečjakou strakatínu za vzor krásy považuje a chrám jen tehdáž za důstojně ozdobený má, když dost křiklavých barev a titěrných přívěsků všude tam spatřuje. Máme Bohu žel ještě lidí takových. Doufejme, že nyní obrátí se to k lepšímu a že „Method“ vitaným bude rádcem a pomocníkem mnohému, který chce míti chrám po křesťansku ozdoben. V tom ohledu bude třeba jména umělců křesťanských v „Methodu“ uváděti. Osměluju se prositi, byste v listu svém upozornil také na jednu firmu, která křesťanského chrámu důstojně a poměrně lacině sochy zhotovuje. Jest to c. k. řezbářská škola v St. Ulrichu, pošta Gröden v Tyrolsku, jejímž řiditelem jest Ferdinand Demetz.

Viděl jsem sochy: Spasitele na kříži a Srdce Pána Ježíše a Panny Marie tam zhotovené v chrámu Páně v Machově, které velmi máe pamatovaly na sochy † K. Levého. Také oltární kříže v chrámě Strahovském zdají se mi pocházeti ze školy v St. Ulricha. Mohl by řiditel oné školy býti vyzván, aby něco zaslal na ukázkou do stálé výstavy Svato-Václavské; máme-li ale doma umělce takové, nechť mají přednost.²⁾

Od „Methoda“ také pro přibytky křesťanské můžeme očekávati tu výhodu, že i ty pak důstojnými obrazy budou ozdobovány. Lid seznav v chrámě krásné sochy a obrazy, bude hledět i doma takové míti a nevydá pak za všelijakou mazanici na skle nebo papíře ani krejcaru, ale bude si práti obrazy slušné.

P. Gerard Pospíšil, kooperator.

¹⁾ J. E. Vogel. spis dříve uvedený str. 48.

²⁾ Rozumí se, že především podporovati budeme umění domácí.

P. r.

„Method“ vychází vždy 5. každého měsíce. Předplatení obnáší 1 zl. ročně; odbíratelům časopisu „Cecillie“ dává se co příloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko Ferdinandu Lehnerovi v Karlíně č. 234. Reklamacie zaslány buďtež do expedice v kněhupectví Mikuláše a Kuappa v Karlíně č. 42.

M E T H O D.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F E R D I N A N D L E H N E R.

Číslo 5.

V Praze, dne 5. června 1875.

Ročník I.

Chrámý věku starokřesťanského.

Sepsal F. Lehner. (Pokračování.)

c) Církev v basilikách.

Pašijová doba církve po boji třistaletém nachylovala se k zakončení. Náboženský život, z něhož necitelný svět posměchy si tropil, s veškerou svou bohoslužbou vystupoval z temnoty hrobových na jasné světlo denní. Zlatí paprskové sluneční mile ozářovali dojemné síně katolických chrámů s veškerou úpravou bohoslužebnou. Víra zvítězila, na nebi zazářil se kříž, šiky nepřátelské jsou poraženy a rozprášeny nejprve na mostě milvickém, napotom po celé čáře říše světové. Konstantin císař, kterého vlny válečné na povrch vynesly, spěchal, aby na oltář křesťanský položil oběť vděku. Učinil křesťanům po právu a spravedlnosti. Církev slavila vzkříšení své a umění zvěčnilo utěšené velikonoce. Stavitelství posvátné, první a nejveřejnější v řadě umění Bohu zasvěcených, všude počalo budovati pomníky vítězné, aby hlasitě všem věkům přítomným i budoucím svědčily, že křesťanství zvítězilo.

Co člověk miluje, rád také jiným na odív staví. A císař Konstantin stavěl sám a stavby podporoval. V Římě a v Konstantinopoli, v Jerusalemě a v Bethleheme, v městech nejrozmanitějších a v končinách říše nejdlehlějších vyrůstaly ze země chrámý křesťanské.

Církev z temných katakomb přesídlila se do jasných basilik. —

Všimáme-li si basilik věku starokřesťanského třeba jen povrchně, shledáváme, že jsou vesměs dle jistých, určitých pravidel a jasných zákonů stavěny. Poloha, způsob stavby a vnitřní úprava u všech jest souhlasná. A poněvadž se nedočítáme o vynálezi, který by stavbu basilik s úpravou vnitřní i zevnitřní byl ponejprv provedl, snadno povstati mohlo domnění, jako by křesťanští stavitelé basilik byli se přidrželi vzorů pohanských, jakých právě věk tehdejší poskytoval.

Antický chrám nedal se k účelům bohoslužebným křesťanů upotřebiti a nebyl tedy vzorem při budování basilik křesťanských. Úzká, tmavá cella byla sídlem boha. Na podstavci mramorovém v tajemném šeru tam stál z mramoru, zlata a slonové kosti v umělé provedení. A pohan věřil ve skutečnou jeho přítomnost. Modlíci se a oběťující nebyl připuštěn dovnitř, nýbrž vně toliko, v předsíni oběť svou skládal a dary vzácné tam jemu zasvěcoval. A slavné průvody a vítězná vojska ze šťastných válek se navracující venku toliko stála a kolkolem chrámu se rozestavila. Proto také veškerá ozdoba umělecká chrámů těchto jen zevně se jevila, aby lidu bylo zjevno, že zde slavně a důstojně bydlí bůh. Proto byl chrám antický krásným jen zevně, kolkolem oživený sloupořadím v milé souměrnosti, s řimsováním slohu přiměřeným, s ozdobou tříhraných štítů, v nichž obyčejně překrásná sochařská práce se nacházela.

Jest-li že antický chrám přirozeně povstal z podstaty náboženské a z půdy pohanstva takměř sám od sebe vyrostl, snadno pochopíme, že kostel křesťanský podstatně lišiti se bude od budov oněch tou měrou, jako náboženství křesťanské od pohanského veškerou podstatou se rozeznává. Vždyť chrám jest viditelným toliko znázorněním neviditelných pojmů a pravd náboženských.

Křesťané měli zapotřebi prostranných, světlých budov ku konání bohoslužby. Lid věřící se shromažďoval, aby vroucnou modlitbou a společným zpěvem Hospodina velebil,

aby posloucháním slova Božího lásku a pobožnost v srdci rozněcovali, aby nejsvětější obětí díků, chvály i smíření spolu přinášel. Bohoslužebná svatyně křesťanská vyžadovala zvláštní prostoru pro kněžstvo posvátnou službu konající, — oddělená místa pro pohlaví mužské a ženské. — kapli křestní, — předsíň katechumenů a kajeníků. Měl to býti svato-stánek, který by celou rodinu křesťanskou pohostinu v lůně svém přechovával.

A tím lišil se též od chrámu židovského. Starozákonní poměr Hospodina k lidu věřícímu přetvořen a zdokonalen jest zákonem novým. Když vykoupení lidské smrtí Kristovou dokonalo se na hoře Golgotě, roztrhla se opona chrámu Jeruzalémského. Bůh, bytost neviditelná, nemá zapotřebí příbytků rukou lidskou zbudovaných; neskrývá se více za oponou. Jasně a dokonale zjevení Boží jest nyní přístupné lidem všem bez rozdílu. Přebývá-li Hospodin obrazně v tajemném temnu svatyně svatých, rozbil nyní Ježíš Kristus stánek svůj viditelně ve způsobách nejsvětější svátosti na oltáři.

Proto veškerá krása ze zevnějšku přesídlila se do vnitřku svatyně. Proto chrámy křesťanské zevně velmi jednoduché, uvnitř tak skvostně a nádherně se upravují, aby mysl křesťana na svatý úkon připravována, před roztržitostí světskou chráněna a ku věcem nebeským poutána byla.

Nové náboženství zplodilo nové zásady architektonické: krásu vnitřní naproti kráse zevnější. Byla-li u pohanských chrámů veškerá krása zevně, jest podstatnou známkou kostelů křesťanských krása vnitřní. Nepřijímala tedy nová víra vyvinutý sloh antický beze změny. A poněvadž staré umění s modloslužbou v úzkém nacházelo se spojení, byly z počátku sochy i chrámy pohanské křesťanům ohavností*), tak že později jen výjimečně se odhodlali, aby jednotlivých z nich za kostely použili. Obvyčejně upotřebilo se toliko sloupů a ozdob, stavení pak zůstaveno prázdné a vydáno v šanc věkům a nepohodám i tvrdý mramor hlodajícím.

Proto také v prvních počátcích křesťanského stavitelství více skvostů, než uměleckých ozdob užíváno. První křesťané, kteří ochotně majetek snášeli ve prospěch chudobných bratří z lásky k bližnímu, s podobnou radostí skládaly šperky a poklady na oltář kostelní z lásky k Bohu. Kdo by se tedy domníval, že chrámy doby starokřesťanské byly bez ozdoby, bez lesku a nádhery, mýlil by se velmi. Dostačí na jediný příklad poukázati. Císař Konstantin věnoval kostelu sv. Vavřince v Římě stříbrnou kancellu, mřížku dělicí presbyterium od kostelní lodi, která vážila 100 liber. V nejstarších kostelích čítává se nad sakristií obyčejný nápis: „Totot jest etihodné místo, kde vznešené služby svaté se chovají.“ Trámy basiliky v Tyru byly dle Eusebia ze dříví cedrového, a malbami, zejména ze života svatých mučeníků, byly pokryty celé stěny. Kostel sv. Felixe v Nole, od sv. Pavlína zbudovaný, byl všecek vyzdoben mosaikou a nápisy. Stříbrné sochy, koberce, malby na skle byly obyčejnými. Prudentius († 433) vypravuje o oknech sv. Pavla za hradbami: „V oknech klenutých spatřují se skla pestrobarevná, vynikající krásou louky, kterou dobou jarní kvítí kráší.“ Na chový porfýr a jasně zelený serpentín, jak zlato žlutý mramor numidský s červenými žilkami a pestře smaragdový mramor thessalský i lidičský v krásném uspořádání a spojení dodávaly sloupopřádím perspektivně se ztrácejícím krásy neobyčejné a nádhery, kterou si ani představití nedovedeme. Podlaha vykládala se vždy mosaikou, někdy dokonce i stříbrnými deskami. Celé stěny, zejména vítězný oblouk a absida skvěly se mosaikovou malbou na zlaté půdě. Když paprskové sluneční do skelných prostor vnikaly anebo záře svící a lamp v broušených drahokamech, na mramorových stěnách a sloupopřádech se odrážela a lámala v tisícerych světélkách a hvězdičkách, ký div! že čarokrásný pohled byl křesťanů předtuchou a obrazem ráje nebeského a města Božího.

Již za doby panujícího pohanstva stavělo se značné množství kostelů. Některé již z třetího století známy jsou, na př. kostel v nynějším Orleansville v severní Africe z r. 252, basilika v Tipaese a chrám sv. Řehoře divotvorce v Neocaesarei. Skvostný chrám v Nikomedii byl tak vysoký, že jej císař Dioklecian z oken svého paláce spatřiti mohl. Ještě více vzrůstala se stavba kostelů od dob císaře Alexandra Severa, a císař Decius nebyl již s to, aby důrazně opřel se proudu křesťanstva valně se rozmáhajícího. Optatus Milevitský počítá v Římě více čtyřiceti basilik, již před časy Dioklecianovými založených, a Eusebius praví, že za panování Konstantina k veliké radosti

*) Handbuch der Kunstgeschichte von Franz Kugler. I. svazek str. 233.

křesťanů počalo se stavěti výše a velebněji mnoho basilik, které zuřivost pronásledovatelů byla sbořila. ¹⁾

Ze všeho, co až dosud o basilikách křesťanských tuto se povědělo, patrně se jeví, že ani pohanský, ani židovský chrám nemohl býti vzorem basiliky křesťanské. Snáze by cosi podobného dalo se tvrditi o jiných antických budovách, které se též basilikami nazývali.

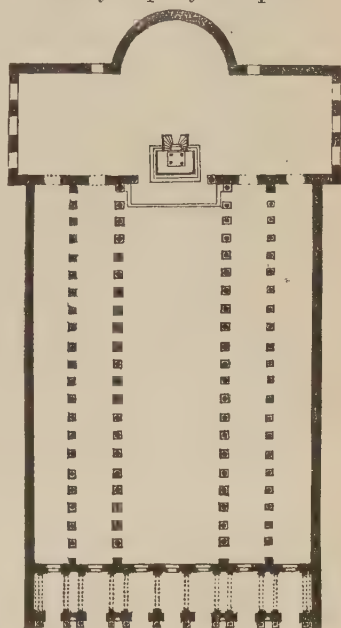
Bylyť to dvory obdélné kolkolem sloupořadím obehnané, jako bývají podlouhí (ambity) v klášterních budovách, s tím rozdílem, že celá prostora bývala mnohdy střechou pokryta. Sloupořadí nesla galerii do vnitř dvorany otevřenou, na venek pak ohrazenou zdí, ve které byla okna, jimiž světlo denní vnikalo do prostřední prostory, jakož i do síní postranních. Při mnohých basilikách nacházel se v úží stěně naproti vchodu polokulatý výklenek. Basiliky byly budovy veřejné a účel jejich byl velmi rozmanitý. V některých se konaly soudy, v jiných trhy a obchody na způsob novověké bursy, opět jiné sloužily ku zábavě a procházkám za počasí deštivého. Původ jejich se odvozuje z Egypta. Snadno lze pochopiti, že praktickému smyslu a nádhery milovnosti Římana odporučelo se takové zařízení orientálui v lůně města světového. Není úmyslem našim pouštěti se do učených hádek, zda-li jméno i forma světských basilik přeneseny jsou na basiliky křesťanské, podotýkám jen, že doměnce ²⁾ stále ubývá půdy a to právem.

Společné jméno zde ničeho nerozhoduje. Vyskytují se budovy téže soustavy zejména na východě, které se nenazývají basiliky. A pak jest název basilika: dům královský — rozuměj dům krále králů — velmi zpřízněn s ostatními pojmenováními kostela, jako jsou: Dominica (dům Páně), Kyriake (odtud Kirche, kostel). Forma pak římské basiliky nebyla nikdy zcela určitá, ani všudy stejná a nezměnitelná. A právě, co „formou basilikovou“ se nazývá, není ani výhradním majetkem a zvláštností těchto budov, nýbrž shledává se též na jiných antických budovách, dvoranách, koridorech, též i na královských palácích v Egyptě a v Assyrii. Není tedy nikterak nutno, abychom bližší souvislost řečených budov světských s křesťanskými dokazovali a uznávali. Naopak! Basiliky křesťanské uchylují se od pohanských velmi patrně a podstatně.

Nepředpojatým zpytováním objevuje se pravda jasná. Nikoli cizé vzory, nýbrž podstata víry svaté a veřejná potřeba společné bohoslužby neobmezeně rozhodovaly při důmyslném zakládání a budování křesťanských basilik.

Základní formou církevní basiliky jest obdélník opatřený výklenkem na úzké stěně naproti vchodu, (viz obr. 3.) s vysokou střední lodí a s nízkými lodmi postranními (viz obr. 4.) Ani tento tvar není nahodilým, nýbrž zákonnitým předpisem, jak již „apostolská konstituce“ vyžaduje. Stánek úmluvy, a později chrám Jerusalemský byly tvaru podlouhlého, ba i nebeský Jerusalem se podobně vypisuje a odtud i předobrazení jeho na zemi, kostel.

Stavitelská tato soustava nového rázu podlouhlým směrem rozhodně poukazuje na účel i na cíl svůj, — na výklenek. Tento výklenek polokulatý (Apsis, Coucha, Tribuna zvaný) dodává vnitřní prostoru důležité estetické krásy tím, že mohutným

(Obr. 3.) Pádorys basiliky sv. Pavla v Římě.

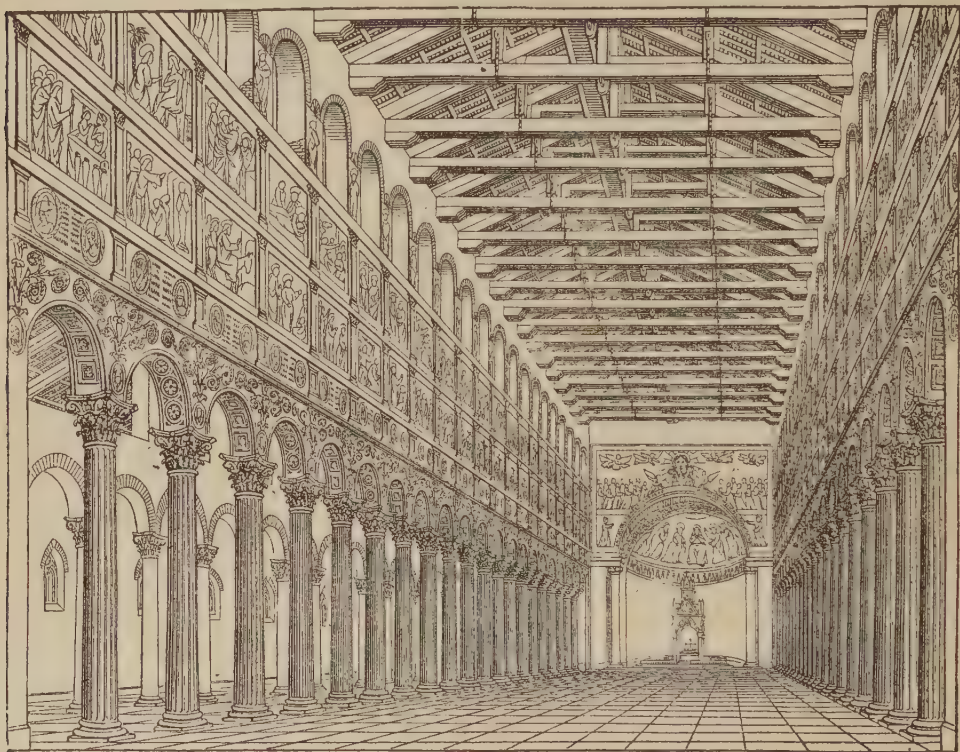
¹⁾ Dr. Agathon Klemt. Stavitelství křesťanské. Světozor roč. II. str. 9.

²⁾ Jelikož se nám nezachovaly podobné stavby ze starších, nežli z časů Konstantinových, tedy současně se starokřesťanskými téhož jména budovami, nemůže otázka považovati se za rozřešenu. Dr. Jan Müller. Výtvarné umění. Názorný Atlas k Slovníku naučenému. 1865. Od té doby však záhadná záležitost důkladněji objasnila se, tak že i Dr. Wilh. Lübke, který v dřívějších spisech (Handbuch der Kunstgeschichte von Fr. Kugler, bearbeitet von W. Lübke, díl I. str. 237. Vorschule zum Studium der kirchlichen Kunst von Dr. W. Lübke; str. 1. atd.) řečené doměnky se přidržoval, nyní doznává, že nový duch křesťanský zplodil basiliku křesťanskou. Geschichte der Architektur von Dr. W. Lübke; str. 215. Srovnej

obloukem ukončuje loď střední velikolepě. Častěji vyskytuje se však ještě loď příční (viz obr. 3.), která v celé výšce hlavní loď se rozkládá mezi apsidou a lodí hlavní, tak že půdorys významně obdržel podobu kříže.

Dle názorů křesťanských byl kříž základní formou světa, čtyřmi uhly ku čtyřem úhlům světa ukazující. Křížem znamenali křesťané od nejstarších dob sebe i předměty. Znamení spásy spatřovala se na domech a na nábytku, na veřejných místech a v kostelích. Podobu kříže připomínal letící pták a plující koráb, ba i člověk z rozpjatýma rukama se modlící.*) Není tedy divu, že křesťané i v půdorysu kostelní budovy snažili se znázorniti znamení spásy, jak viděti lze v základních rysech mnohých chrámů doby Konstantinovy n. p. sv. Petrského, sv. Pavelského (viz obr. 3.) v Římě, Bethlehenského a j.

Příční tato loď z jedné strany přiléhá na apsidu, z druhé pak strany otvírá se velikým klenutým obloukem častěji na mohutných sloupech zpočívajícím do hlavní loď.

(Obr. 4) Vnitřek basiliky sv. Pavla.

Oblouk ten slove obloukem vítězným. (Viz obr. 4.) Příčně přestupuje veškerou hmotou a výškou šířku lodí podélných a končí na stranách menším uzavřeným otvorem polokulatě překlenutým.

Zestermann, die Antiken und althechristlichen Basiliken. Naproti tomu J. A. Messner. Über den Ursprung, die Entwicklung und Bedeutung der Basilika in der christlichen Baukunst. W. Weingärtner. Über den Ursprung und Entwicklung des christlichen Kirchenbaues 1858. Nejdůkladněji však vyvrací domění, jako by basiliky křesťanské z basilik pohan- ských byly povstali, J. Kreuser (Der christliche Kirchenbau Díl I. str. 27. atd.) důmyslně a velmi důkladně — Jiní dovozují, že prostrané síně paláců, v nichž první křesťané se scházeli, byly vzorem křesťanských basilik. Ba i atrium soukromých domů s kašnou u prostřed poskytuje jim obraz chrámů křesťanských. Sv. Petr, který, jak známo, v Římě v domě Pudensově první bohoslužbu křesťanskou vykonával, shledal prý, že místnost tak spořádaná velmi příhodnou býti se jeví pro konání bohoslužby.

*) Kirchenschmuck. Graz. 1870. Ročník I str. 19.

Do basiliky vcházelo z protější strany apsidy. Zde v celé šířce budovy rozkládala se předsíň téže výšky s lodmi postranními, (porovnej obr. 3. a 4.) odkud do každé lodě zvláštními dveřmi se vcházelo. Vstupujícímu hned jasně se objevoval hlavní směr budovy i poutal zrak jeho na vysoký oblouk vítězný a dále na apsidu. ¹⁾

(Pokračování)

Domácí zprávy umělecké.

Z paláce a z kláštera. Obrázky ze života blahoslavené Anežky Přemyslovny. Nastínil Václav Štule, probošt král. kolleg. kapitoly na Vyšehradě. V Praze. Tisk a náklad kněh-tiskárny Cyrillo-Methodějské 1875. V minulých věcích od osob mocných a znamenitých několikrát žádalo se, aby Řím za svatou prohlásil Anežku Přemyslovnu, která od lidu českého za světici považovala se již za živobytí a po smrti bez přestání až do dnešního dne. Teprv doba naše dočkala se žádoucího přání. A jedva se tak stalo, že světice za světici prohlášena jest, již vysílá národ věstce, v jehož duši cit básníka s důmyslem historika se pojí. Nadšené pero kreslí obraz světice tak jasně a krásně, že srdce radostí plesá a rozum důmyslem se baví. Legenda to jest blahoslavené Anežky Přemyslovny, která se nám tuto podává, a přede více než pouhá legenda, — skutečná historie, která i do nejtajnějších záhybů dávnověkosti vniká. Smíme-li z díla souditi na mistra, tvrdíme, že psáno jest s láskou nejvřelejší, jaké jen duše básníkovy schopna jest. Ctnosti Anežčiny tou měrou líčiti dovede jen ten, kdo sám ve stopách Anežčiny nesnadnou pěšinou se běže. Nebojím se z chyby kárání býti, jest-li že tvrdím, že věnec básní „z paláce a kláštera“ jest nejlepší práci velezasloužilého veterána na národa půdě dědičné. Zde obraz za obrazem kouzelně z věkové dávnominulosti se vyvolává a půvabně rozkládá se před očima čtenáře okouzleného; zde zírá duše do nádherných komnat královských na Hradčanském paláci Přemysla Otakara I., tam opět se kochá blaženými zjevy v chudobných síních chudobného kláštera na Františku, tam na hoře za Vltavou obdivuje spanilou hvězdu dvoru královského, zde v dolině na protějším břehu u Vltavy s potěšením sleduje kročeje pokorné služebnice, matky a sestry chudobných sester sv. Kláry.

Z paláce a z kláštera! Tam na Hradčanech hrdě vypíná se sídlo králův českých vodíc stověžaté Praze a v historických komnatách přebývá ctihodný král kmet, zbožný a dobrotivý. Ale dole na Františku smutně rozhlíží se kolem černé stěny bývalého svatostánku. Ve velebných klenbách památného chrámu, kde dnem i nocí druhdy žalmové se pělý, — palice bednáře sudy pobíjejího a smolný zážeh příšerně vrhá světlo na stěny začazené; — jedna z nejstarších a nejkrásnějších památek stavitelského umění českého jest nyní — židovským skladištěm starého železa a zboží vetešnického. Ušlechtilé tvary krásného slohu architektonického urážené a poškozené sustrnutím pohlíží na neobyčejné obyvatelstvo s orientálními typy s prapodivnou vnitřní úpravou železných hrnců a plstěných cylindrů. Bývalý stánek dobrovolné chudoby jest nyní posledním útočištěm nejtrpčí chudoby ne dobrovolné. Katolíci Čech nadál se toho i doufal, že v památný rok beatifikace Anežky Přemyslovny smazána bude hanba a zničena ohavnost i odklizeno zrušení na místě svatém; doufal, že svatyně se svatostánkem navráceny budou Hospodinu a svaté službě jeho. Doufal však — marně. Chrám nepřestal býti vetešnickým skladem židovským a bývalý klášter na Františku zůstal posledním útočištěm nejnuznější chudiny hlavního města. Sídlo blahoslavené zakladatelky rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou lká nad opuštěností a nevděkem, nepohodou a stoletími zčernalé stěny truchlí nad znesvěcením. ²⁾

Jen básník náš oslavil památný rok blahorečení Anežky věnec básní „z paláce a z kláštera.“ Je-li dílo samo o sobě důstojnou oslavou druhé po Ludmile české světice, kterou

¹⁾ Geschichte der Architektur Dr. W. Lübke 1870. str. 217.

²⁾ Klášterem sv. Anežky pojat jest komplex staveb každému Pražanu známých sice co do polohy, ale né tak již do bohatého obsahu, který v sobě tento obsahuje, bohatého v takové míře, že lepšího by osudu zasluhoval než který mu přidělen byl. — Dovolujeme si připomenouti pouze: Kapli sv. Barbory. Jedna z nejstarších staveb románských v Čechách, s bohatými krakorcí a hlavicemi, kde stával náhrobek Jaroslava ze Šternberka, který po zrušení kláštera, na konci minulého století, do Zásmuk odvezen byl. V té samé pohřben byl Václav I. († 1253), bratr sv. Anežky; Kunhuta, matka Václava II., jeho sestra Anežka († 1295) a. j. v.

národ ústy nadšeného básníka vděčně opěvá, prál bych si, aby k básníku spisovateli přidružil se básník malíř, který by barvou napsal, co onen slovem maloval. Illustrovaná legenda bl. Anežky byla by vlastencí katolíku důstojnou i milou památkou na radostný rok blahorečení druhé vlasti české svěťice. —

Obsahu odpovídá stejnou měrou umělecká forma. Mluva Štulcova jest veleslavinská, rým správný a veškeré druhy metrického veršování slavně jsou zastoupeny. Významně a přiměřeně dedikoval básník krásné dílo J. M. biskupovi J. Val. Jirsíkovi, rovněž na slovo vzatému spisovateli církevnímu a vrchnímu pastýři diecése budějovické, který dedikaci ochotně přijal. Úprava jest velmi sličná.

Obnova a zachování památných chrámů českých. V březnovém sezení c. k. ústřední komise k vyšetření a zachování uměleckých a historických památek podal vrchní rada stavitelský rytíř Ferstel zprávu o návrhu konservatora Šmorance ohledně děkanského chrámu Páně sv. Vavřínce ve Vysokém Mýtě. Shromáždění prohledlo sobě předložené nákresy a vydalo svorně o jich provedení všecku chválu. I stalo se k návrhu vrchního rady stavitelského Šmidla usnešení, požádati údy ústřední komise ryt. Ferstla a šl. Falke, aby s konservátorem Šmorancem ve Vysokém Mýtě se sešli a poradili o některých změnách vzhledem opravení řečeného chrámu. — V následující schůzi c. k. ústřední komise zděloval prof. Šmidt zprávu konservatora Šmorance stran obnovení a spravení dávné kathedrály sv. Ducha v Hradci Králové a chrámu sv. Kříže v Chrudími a navrhuje, aby ústřední komise vzdala čest uznáním zásluh o budovy tyto činnému konservátoru Šmorancovi. Návrh přijat a vykonán. — Ohledně zprávy pražského magistrátu, který navrhuje, aby opuštěná a spustlá kaple sv. Rocha na Strahově, vzácná památka stavitelská, pro neobyčejnou cenu uměleckou zachována byla, stalo se usnešení, doporučení místodržitelství českému návrhy konservátora Beneše, které v záležitosti řečené podal k městské radě pražské a k ústřední komisi.

Český hospic v Římě, krásný to pomník vlastenecký i katolický otce vlasti, Karla IV., má přičiněním dra. Jaeniga letošního roku znovu zbudován býti. Návrhy ku stavbě zhotovil důmyslný architekt náš Barvitijs, ku provedení díla nedostávalo se však peněz. Správa o tísni donesla se nedávno k uším J. M. krále Ferdinanda Dobrotivého a vznešené choti jeho, Marie Anny, jejichž pověstná zbožnost a nevyvážitelná štedrost stále se cvěděuje příkladnými skutky křesťanského milosrdenství. Jakmile se dověděli o potřebách českého hospice, věnovali radostně 20.000 zl. na opravu a zvelebení toho dědičného majetku národního a položili takřka nový základ k žádoucím znovuzřízení budovy, ve které čeští poutníci naleznou útulku a vlastního přístřeší u prostřed metropole katolického světa. Co otec vlasti, Karel IV., založil, Ferdinand Dobrotivý obnovil.

Bible olomoucká a česká drobnomalba. Vzácný kodex český nachází se v olomoucké studijní bibliotece. Známý umělecký kritik, dr. Bedřich Lippmann z Vídně, který před nedávnem od c. k. ústřední komise pro vyzpytování a zachování památek stavitelských do Olomouce poslán jest, aby prohlédl malby na obmítce v kapli tamější radnice, byl od knihovníka dra. A. Müller-a na český rukopis vzácné bible tuto se nacházející upozorněn a požádán, aby úsudek pronesl o umělecké ceně drobnomalb v knize obsažených. Hned při spatření titulního listu nemohl řečený učenec potlačiti podivení, při bližším pak prohlížení bible vyslovil se v ten rozum, že jsou to drobnomalby velmi znamenité, v nichž jeví se umělecký ráz české školy malířské, která pod otcovskou ochranou Karla IV. vyvinula se. V bibli této spatřiti lze vývoj českého malířství miniaturního, kterak se utvořilo ku konci 14. a na počátku 15. věku a jest tudíž veledůležitým doplňkem drobnomalb, které v Koldovu passionálu a ve spřízněných památkách pražské knihovny universitní se nacházejí. Jako v onom passionálu spatřují se ještě i zde tažná, plyně řasnatá roucha, jako tam jeví se i zde zvláštnost české školy v mohutném a přede okrouhlém tvaru hlav, ba i v pohybu postav nemožno upřiti podobných motivů. To-liko způsob barvitosti není již tak jemný, jako na památkách, o polovici století starších. Na prvním listu, který jest celý malovaný, vyobrazeno jest 7 dní, v nichž svět stvořen jest, v 7 okrouhlých obrazech vynikajícími neobyčejnou jemností práce a provedením, jakož i překvapující něžností kresby. Tím vyniká nad všechny četné miniatury, jež v kodexu se nacházejí, a které od dovedné sice, předce však méně mistrovské ruky pocházejí. Celkem náleží kodex ten k nejdůležitějším památkám v historii českého malířství miniaturního zejména též proto, že pochází z doby, z níž takřka nic se nezachovalo. Vzácný psaný foliant vázaný v deskách dřevěných koží potažených, s mosazným kováním a sponami, čítá 533 listů pergamenových in folio a obsahuje celý starý i nový zákon. Dle latinského poznamenání na druhé straně prvního listu připsaného darovala bibli paní Tovarová brněnským jesuitům r. 1597. Na posledním

(prázdném) listu praví nápis řečí českou, že byl kodex r. 1565 od Václava Černohorského z Bozkovic a na Třebové darován Jindřichu Reychnboch-ovi, tehdejšímu vrchnímu ve Třebové. Nynější signatura I. 1. 3. — Neopomineme častěji a důkladně všimati si vzácných těchto památek českého malířství, jichž bohužel! ještě nedávno valně do ciziny odvléčeno jest. Nyní bohda nevydá vlastenecká mysl rukoum cizincův památky, které jsou největší chloubou naší. Milá naše vlast může se honositi, že kromě Italie nikde tak záhy a s takovým úspěchem nevyvíjelo se umění malířské, jako u nás. Ba v jednom odvětví, v drobnomalbě i miniatuře vlast naše nade všechny ostatní země tehdaž vynikala. Nejvíce k tomuto rozkvětu přispěla ovšem spanilomyslnost a štedrta Karla IV., jehož velikolepé stavby požadovaly vedle sochařských i množství malířských ozdob, jichžto provedení nesvědčil Karel toliko cizím silám, nýbrž i domácím umělcům. Malby miniaturní, *) v kterých se krajanům našim žádný současný jinozemec nevyrovnal, vynikají neobyčejně zprávnou kresbou, skvělou barvitostí, bohatou obrazotvorností a zvláštní jemností v pojímání a představování předmětů tu líčených. Ačkoli nás pohřichu o původcích těchto výtečných děl namnoze ani nejmenší zprávy nedošly, známé přece jméno mistra, nade všechny ostatní vynikajícího. Jestli to Zbyšek z Trotiny, od něhož se nám zachovaly tři stkvělé památky, v Českém muzeu se nacházející, a sice tak zvaný „Liber viaticus“ Jana biskupa Litomyšlského z r. 1360, a dvě latinské modlitební knihy („Mariale“ a „Orationale“) Arnošta z Pardubic, prvního arcibiskupa Pražského. Z jiných četnějších kodexův znamenitými miniaturami od našich krajanův ozdobených a z této doby (XIV. a XV. stol.) pocházejících uvádíme co nejznamenitější: Passionál abatyše Kunhuty z r. 1312 (v universitní knihovně pražské), psaný a malovaný Benešem, kanovníkem u sv. Jiří, kteréžto dílo co do komposice, výkresu a duševního výrazu jest skutečnou epochou ve veškerém souvěkém umění malířském; pontifikál Albrechta ze Šternberka (nyhí ve Strahovské knihovně), psaný a malovaný r. 1376 jistým Hodíkem, o němž nám nic bližšího není povědomo; missál arcibiskupa Očka z Vlašimi v pokladě chrámu sv. Víta; breviář křižovníkův v Praze z r. 1351—56 a j. Nešťastnými válkami husitskými přerušen jest slavný vývoj umělecký a teprv ku konci XV. století počalo se umění u nás opět křísiti a zotavovati z ran smrtelných. Povstala druhá národní škola česká, kvetší u nás po celé XVI. století a dosáhší nejvyššího lesku svého v drobnomalbě. Dobu tuto lze dělit na dvě polovice. V první polovici (XVI. století) řečená malba ještě není zcela bezúhonná ni ve kresbě, ni v kladení barev, ani v dálnotvárnosti, jakoliv i zde neobyčejně bohatá obrazotvornost se objevuje a zběhllost ve tvoreni obrub a arabesk. Za to ale ve druhé polovici o všech těch nedostatecích už není více řeči, a našimi mistry provedená díla vynikají takovou zdatilostí, že jim netřeba štítni se porovnání s podobnými toho druhu pracemi nejproslulejších mistrů cizokrajných. Z hojného počtu došlých nás takovýchto prací vynikají z první doby: Kancionály litoměřický (asi z r. 1517), mladoboleslavský (z též asi doby), latinský antifonář v Hradci Králové (z r. 1505), latinský zpěvník německo-brodský z r. 1505 a lounský z r. 1530, oba ozdobeny malbami výtečného Pavla Mělnického; latinský zpěvník chrudimský z r. 1530. a j., k nimžto ještě připočísti sluší „Život svatých otcův, kteří obývali na poušti“, psaný r. 1514 Řehořem Hrubým z Jelení, a mnohými výtečnými malbami ozdobený. Z druhé doby zachovala se nám kromě řečených památek namnoze též jména jejich původců. Nejznamenitější jsou: Fabian Pulér n. Polinár z Ústí nad Labem (dva latinské zpěvníky z r. 1551 ve hlavním chrámě u sv. Víta v Praze, kancionál žlutický z r. 1558 a dva české zpěvníky v Teplicích z r. 1560), Matouš Ornys (Pták n. Ptáček) z Lindperka († ok. r. 1600), z r. 1563 pohřichu ztracený kancionál litomyšlský, a z r. 1574 kancionál třebenický v Litoměřiku), Jan Kantor (český zpěvník mladoboleslavský), Jiří Orfeus z Chotěšic (český kancionál v Králově-Hradci z r. 1564) a nejvýtečnější ze všech, Matouš Radouš z Chrudimi († 1631, jeho hlavní díla dva české kancionály ve hlavním chrámě králohradeckém a český zpěvník v děkanském chrámě v Chrudimi). — Zajímavá látka bude ještě často předmětem našich úvah.

Jednota pro dostavění velechrámu sv. Víta měla dne 8. května výroční valnou hromadu za předsedání místopresidenta vládního rady p. Ullmanna. Jednota dostala úplně slibu, kterýž byla v loňské valné hromadě učinila. Ve hlavní zdi, jakož i ve zdivu kaplí objevily se následkem minulých požárů rozsedliny, kteréž byly vypraveny; v kapli šternberské a Annenské vyňaty puklé klenáky, načež zcela nová klenutí z cihel se zdělala. Nad kaplí Annenskou ed-

*) Názorný atlas, Část prvá: Výtvarné umění. S výkladem dra. Jana B. Müllera.

straněno tak řečené stavovské oratorium proti předpisům slohu gotického tam umístěné a částky pilířův, kteréž zasazením dřevěných dílcův oratoria byly poškozeny, náležitě jsou zase opraveny. Znovuzřízení kaple sv. Annenské mělo výsledek i v oboru archeologickém velmi důležitý. Neboť po odstranění malby objevila se malba na obmítce bezpochyby ze 14. nebo 15. století pocházející. Pokud z úryvkovitých zbytkův této malby souditi lze, byla zde vyobrazena skupina osob, jichžto střed činí blahoslavená Marie Panna. Co se týče dostavování chrámu, položeny jsou na jižní straně základy k pilířům prodloužené hlavní lodi chrámové. K nové budově chrámové celkem už 10 pilířův jest připraveno. Na straně severní pokračovalo se v zakládání hlavní zdi chrámové jakož i v zakládání mezidí jednotlivých kaplí v hloubce 4 sáhů. I tuto našly se při kopání základů jako dříve při zakládání pilířů zbytky zdí z různých století minulých; zdá se, že na těchto místech stály chrámy starší, které průběhem času opět zanikly. Nejstarší část těchto zbytkův záležela z pilířův, nad nimiž velmi nepravidelné přepasné oblouky z velkých tesaných kamenů byly vzdělány, kteréžto mnohem později teprv jsou podezděny. Poněvadž malta byla velmi sypká bez všeliké spojitosti, podobá se, že tato část nebyla tuze pevně stavěna. Bylo tudíž zapotřebí značnou část starých základů odkliditi; kde však staré zdivo dosti pevným se osvědčilo, použito se ho při vzdělání nových základů. V kamenné huti vyrobilo se celkem 1113 tesaných kamenů, kteréž obsahují 9648 krychlových stop. Ze spanilomyslných dárců vyniká ovšem i minulého roku J. M. král Ferdinand Dobrotivý, kterýž věnoval i letos k účelům jednoty 20.000 zl. Jednatelů měla jednota ku konci celkem 480 a ti odvedli příspěvků 8273 zl. 55 kr. Z členů ubylo jednotě 165 a přibýlo 90, tak že čítá nyní skutečných členů 622, přispívajících 1284. Veškerých příjmů měla jednota 109.640 zl. 85 kr., vydání 50.645 zl. 87 kr., tak že přeneslo se na rok 1875 čistého příjmu 58.994 zl. 98 kr. — Po schválení výroční zprávy zvolen byl za předsedu Bedřich hrabě Thun. Z ředitelstva vystoupili dle stanov pp. dr. theol. Kl. Borový, dr. Helminger, kanovník A. Hora, stavitelský rada J. Kohl, obchodník P. Ratzenbek a intendant statků J. Zvěřina. Všichni byli opět zvoleni až na p. Kohla, kterýž se zřekl své hodnosti za příčinou stáří; místo něho zvolen Bedřich hrabě Schönborn. Za členy čestné zvoleni byli pro své zásluhy o zdar jednoty dr. Ambros a kanovník Ad. Würfel. — Kromě jiných prací bude letos dvorní oratoř dřevěná odstraněna a novou slohu chrámovému přiměřenou nahrazena.

Stálá výstava Svato-Václavská.

Patronátní úřad Litomyšlský objednal dvě kasule a mešní konvičky; d. p. faráři Střížkovi zasláno 24 svícenů kovových z dílny Samasovy, konvičky a. j.; d. p. faráři Ant. Weinerovi v Pičíně bílé velum, alba, rochetta, korporalie; v. p. Daněk Pavel, koop. v Králicích na Moravě, objednal damaškovou přikrývku na kazatelnu; d. p. Kašpárek Václ., farář v Štětí, žádá plán na gothický oltář, obraz sv. Jana Křtitele pro hlavní oltář a 2 prápory kostelní; d. p. far. Černohouz z Kněžmostu objednal 4 svícny, kanonické tabulky, dvě cingula a j.; d. p. Urban Leop., farář ve Velké Pečici, objednal nové konvičky, nádobku na sv. olej, nákras pro novou zpovědlnici a vedlejší oltář; d. p. Skřivánek Jiří, farář v Kosové Hoře, žádá o nákras a cenu chrámového lustru: d. p. Jos. Fišer, děkan v Písteině, požádal o obraz Pána Krista na plechu; d. p. Václ. Dražil, farář v Ciblicích, objednal černý pluvial z damašku s hedbávným lemováním; Loučinský chrám zakoupil aspergil s kroupkou a dvoje mešní konvičky; pro dobrovický chrám objednaný též konvičky; v. p. Kubiček Jan, admin. v Olšanech na Moravě, objednal obraz pro hlavní oltář 11 stop vysoký a 6 stop široký; d. p. Košaný Anz., farář v Porubě v Slezsku, rámy na 2 obrazy kostelní; do Hbit zaslány kostelní korouhve pro mládence a školní mládež; Jos. Krehan, far. v Alberitz, objednal novou chrámovou lampu, polštáře na hlavní oltář a věnec na monstranci a j. — Giani vystavil množství nových paramentů; p. Jind. Eckert daroval několik výtečných fotografií gothických a jiných oltářů pro sbírku uměleckou; předseda komise vd. p. Mik. Karlach věnoval pro knihovnu budoucí akademie křesťanské Reischlovo písmo sv. 4 svazky, Alzogův církevní dějepis a Vindicia Alphonsiana 2 svazky. — Stálá výstava přesídlila se již do nových, prostranných místností a byla o pouti sv. Janské velmi čteně navštěvována.

„Method“ vychází vždy 5. každého měsíce. Předplatení obnáší 1 zl. ročně; odbíratelům časopisu „Cecillie“ dává se co příloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlině č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslány nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu Lehnerovi v Karlině č. 234. Reklamacie zasílány buďtež do expedice v kněhupectví Mikuláše a Knappa v Karlině č. 42.

Nákladem vydavatelovým. — Kněhuškárna Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlině.

M E T H O D.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F E R D I N A N D L E H N E R.

Číslo 6.

V Praze, dne 5. července 1875.

Ročník 1.

Návrh statutu akademie křesťanské v Praze,

který tyto dny zadán jest ku schválení vládnímu.

§ 1. *Jmeno spolku* jest: „akademie křesťanská v Praze“, vědecko-umělecká jednota katolíků všelikého stavu.

§ 2. *Sídlem* spolku jest Praha, hlava království českého.

§ 3. *Účel jednoty* jest: pěstovati vědy a umění v duchu církve katolické, péči míti o reformu a zvelebování hudby kostelní, tolikéž o zachování starožitností církevních.

§ 4. *Prostředky*, jichž jednota k dosažení účelu svého užívá, jsou:

a) Spolková knihovna, v níž by hlavně vědecká díla křesťanská všeho druhu se chovala a stále rozmnožovala.

b) Stálá výstava děl uměleckých rázu církevního pro veřejnou aneb domácí bohoslužbu určených a jednotě buď z pouhé ochoty aneb za plat na smlouvenou dobu svěřených.

c) Sbírky starožitností křesťanských, zvláště vlasteneckých, i co do písemnictví i co do památek uměleckých.

d) Vědecké bádání a vydávání knih neb časopisů odborných.

e) Přednášky, zvláště takové, které buď k lepšímu porozumění sbírkám akademie aneb k posouzení děl vědeckých a uměleckých napomáhati mají, jakož i produkce klassických skladeb liturgických z doby starší i novější.

§ 5. Jednota dbá o užívání prostředků těchto (§ 4.) za účelem spolkovým (§ 3.) skrze odbory. — Za tou příčinou jsou v akademii křesťanské *čtyři odbory*:

a) odbor vědecký, b) odbor hudební, c) odbor výtvarných umění, d) odbor archaeologický.

§ 6. *Údové jednoty* jsou: a) zakládající, b) činní, c) přispívající a d) čestní.

Údy mohou býti buď osoby jednotlivé neb morální.

§ 7. *Údem zakládajícím* stává se, kdo jednotě nejmeně částku 200 zl. r. č. k účelům spolkovým buď v hotových penězích aneb v materialích též ceny věnoval. — Za *údy činné a přispívající* přijímají se katolíci tuzemci, a sice: za *činné*, kdož skládají ročně nejmeně 5 zl. r. č. aneb pro osobní zásluhy o to, co jednotě účelem, jimi od ředitelstva jmenováni byli; a za *přispívající*, kdož se zaváží k ročnímu příspěvku 1 zl. r. č. — *Čestným údem* může po návrhu ředitelstva valnou hromadou jmenován býti, kdo o jednotu zvláštních zásluh sobě získal. — Jmenování cizozemců za údy čestné budiž vys. vládě podáno ke schválení.

§ 8. *Práva všech údů* bez rozdílu jsou: valných hromad se účastniti, o předmětech na program položených jednati a hlasovati, jakož i voliti; návrhy činiti; bibliotéky a sbírek užívati; přednáškám a produkcím obcovati; s vědomím a souhlasem ředitelstva přednášky činiti; hosti uváděti, kdykoli ředitelstvo dá k tomu svolení. — *Údové činní* mají mimo to právo volenu býti do ředitelstva, jestliže v Praze aneb v předměstích Pražských přebývají.

§ 9. *Povinnosti údů* jsou: zachovávatí statut; starati a přičiňovati se o úspěch a rozkvět akademie křesťanské.

§ 10. *Údem přestává býti*: a) kdo dobrovolně vystoupil; b) kdo příspěvku zápisem slíbeného po dvojím upomenutí nesplnil; c) kdo jednáním svým příčinu zaval, že ho ředitelstvo z jednoty vyloučilo.

§ 11. *Jednota působí*: a) skrze valné hromady; b) skrze ředitelstvo; c) skrze jednotlivé odbory

§ 12. *Rádná valná hromada* slaví se každoročně nejméně jednou. — Ředitelstvo ji svolává aspoň 14 dní napřed veřejnými listy, zejména katolickými. — Na řádné valné hromadě podává ředitelstvo obsádnou zprávu o stavu a prospěchu všech záležitostí spolku vůbec a jednotlivých odborů zvlášť; též se pojednává o všelikých předmětech na program položených. Za důležitých a neodkladných příčin jest starosta oprávněn a k žádosti třiceti údů činných povinen, svolati valnou hromadu *mimořádnou*. — Na valné hromadě mimořádné pojednává se především předmět, pro který svolána byla.

Má-li valná hromada platně uzavíratí, potřebí přítomnosti aspoň třiceti členů. — Úchvaly dějí se od přítomných členů naprostou většinou hlasů. — Ku platnému však uzavření o změnách statutu, jakož i o zrušení jednoty, vyžaduje se většina dvou třetin hlasů členů přítomných. — Kdykoli toho žádá naprostá většina přítomných, budiž hlasováno cedulkami. — Volby konají se vždy písemně. — Zastupování nepřítomných nedovoluje se.

§ 13. Pokladničné účty výroční výloží se na 14 dní před valnou hromadou, aby každý v ně mohl nahlédnouti, poznamenání svá k nim učiniti, aneb i návrhy připojiti.

§ 14. Návrhy, o nichž náleží valné hromadě uzavíratí, buďtež dříve ředitelstvem prozkoumány, i dlužno je aspoň 8 dní napřed ředitelstvu písemně předložiti.

§ 15. V čele jednoty stojí *starosta* a jeho *náměstek*. — Tyto jakož i *dvánáct jiných členů* ředitelstva volí valná hromada. — Mimo jmenované vysílá *každý odbor*, jakmile se ustanovil, svým výborem *jednoho zřízence* do ředitelstva.

§ 16. *Volba* starosty, náměstka a 12 členů (§ 15.) děje se *na tři leta*. — Starosta a náměstek odstupují po třetím roce; z ostatních 12 členů valnou hromadou zvolených odstupuje každý rok třetina. V prvním a druhém roce trvání jednoty rozhodne se losem, komu z nich vystoupiti jest. — Jestliže některý člen ředitelstva během roku zemřel aneb odstoupil, budiž na dobu, po kterou ještě měl v ředitelstvu zasedati, jiný na jeho místo zvolen.

§ 17. *Starosta* zastupuje jednotu ve všech jejích záležitostech vnějších; předsedá v ředitelstvu a na valných hromadách; vykonává usnesení ředitelstva a valné hromady; svolává valné hromady mimořádné (§ 12.); jemu náleží vrchní dozor nad všelikou činností jednoty; on bdí nad zevrubným zachováváním statutu, i jest tudíž povinen zastati každé usnesení ředitelstva, které by po jeho zdání se přičilo statutu aneb zákonům, a předložiti je dle potřeby valné hromadě, aby o něm rozhodla. — Předsedu zaneprázdněného zastupuje *náměstek*.

§ 18. *Ředitelstvo* přijímá údy zakládající, činné a přispívající; vyměřuje jednotlivým odborům přiměřené dotace: jemu zůstaveno přijímati a propouštěti úředníky a služebníky a určovati jim plat: jemu přísluší nařizovati vše, co se týče zachování, užívání a rozhojňování všelikých sbírek, jakož i co se týče vnitřního řádu akademie zvlášť.

Všeliké práce konají se bezplatně.

§ 19. *Ředitelstvu* také přísluší vládnouti a nakládati se jménem jednoty, pokud jí celkem náleží, tolikéž přimnožovati je; nikdy však nesmí jednotu ve dluhy zavázati.

Jmění jednotlivých odborův, ač mají-li jaké, spravují výborové odborní samostatně ve smyslu řádu svého.

§ 20. *Ředitelstvo* usnáší se v zasedání většinou hlasů; při rovném počtu hlasů rozhoduje hlas předsedův. — Ku platné úchvalě potřebí z pravidla, aby nejméně osm údů bylo přítomno; jedná-li se však o změnu statutu, ustanovení a propouštění úředníků a služebníků, aneb o vyřízení peněžních záležitostí 500 zl. r. č. přesahujících, třeba přítomnosti dvou třetin členů ředitelstva. — Veškerý protokoly podepisují starosta a zapisovatel, jiné listiny a vyhlášky starosta a jeden člen ředitelstva.

§ 21. Každý *odbor* řídí se zvláštním výborem, jež ředitelstvo jednoty z údů společnosti sestavuje a doplňuje.

§ 22. *Odbory*, jež by stanovami svými oprávněny byly, vybíratí zvláštní příspěvky, spravovaly by také jmění své samostatně, podávající toliko ředitelstvu akademie každoročně zprávu o stavu jmění svého.

Právo na přiměřenou podporu ze společných příjmů jednoty tím se nezkracuje.

§ 23. *Odbor vědecký* spravuje spolkovou knihovnu, vede péči o vydávání knih a časopisů, zvlášť bohovědeckých, a obstarává přednášky.

§ 24. *Odbor hudební* přihlíží pečlivě k reformě, stálému zvelebování a rozšiřování hudby kostelní v duchu a dle předpisů církve, obstarává produkce a přednášky do odboru svého spadající, zjednává a opatřuje hudebniny, vydává skladby a spisy odborné.

§ 25. *Odbor výtvarných umění* jest při pořizování a opravování církevních děl uměleckých radou a skutkem nápomocen, stará se o stálou výstavu děl v obor umění církevních spadajících, opatřuje sbírky umělecké a pořizuje potřebné k nim výklady.

§ 26. *Odbor archaeologický* dbá o zachování starožitných památek církevních, a za tou příčinou je sbírá, sbírky své opatřuje a užitečnými učiniti hledí.

§ 27. O knihovně a o všech sbírkách buďtež řádné *inventáře* vedeny.

Se svolením ředitelstva může se sbírek těchto z části užíti na výměnu

§ 28. *Kdyby jednotu zanikla*, budiž její jmění i s knihovnou a se sbírkami odevzdáno záložně svato-Václavské v Praze, aby je přijala v opatrování do té doby, až by se podobný spolek zřídil.

§ 29. Každoročně zvolí valná hromada z údů jednoty tři *revisory* účtů, knihovny a sbírek, kteříž co shledali ředitelstvu oznámí, aby po případě ve společném s nimi zasednutí o výtkách pojednáno a výsledek revise na valné hromadě nejprve příští, jakož i veřejnými listy ohlášen býti mohl.

§ 30. Všeliký *spor*, jenž by vznikl z poměrů spolkových, vyřizuje a urovnává soud smířčí. — K tomu konci volí každá strana po čtyrech ze členů; z těch, které jedna strana vyvolila, vyloučí druhá strana dva, a ti čtyři, kteří zůstali, zvolí si předsedu mimo sebe, neb když by se volbou nedocílilo shodnutí, ustanoví ho losem z vylosovaných, a rozsoudí pak vše dle svého svědomí. — Kdyby byla rovnost hlasů, rozhodne předseda. — Z nálezu toho nelze se více odvolati, ani souditi.

§ 31. *Obou zemských jazyků* se u jednoty rovným právem užívá. — Při vydávání knih zachovají se nařízení provinciální synody Pražské z roku 1860.

Ustanovení přechodná.

§ 32. Po nabytém schválení statutu a jakmile se přihlásí 100 údů, svolá se první valná hromada, aby volila ředitelstvo, čímž bude činnost jednoty zahájena.

§ 33. Svolati dotčenou valnou hromadu přísluší těm, kdož vymohli na vys. vládě schválení statutu.

Výstava Führichova v Praze.

Napsal Fd. Lehner.

Když jsem čítával v dějinách uměleckých a v životopisech starých mistrů malířů, jaké množství vzácných děl pilný štětec jejich vyvedl; když jsem vídal a obdivoval porůznu roztroušené, až do nejjemnějších podrobností s netušenou pečlivostí provedené obrazy jejich v nejrozmanitějších sbírkách uměleckých, galeriích, museích a chrámech evropejských: nedovedl jsem si představit, kterak za dobu krátkého živobytí lidského bylo možno vykonati práci obrovskou. Nyní to již pochopuji. Co jsem viděl výstavu Führichovu, kterou jednota sv. Lukáše na ostrově Zofinském uspořádala, věřím již i rozumím, čeho dokázati lze umělci ideou nadšenému v krátké době živobytí lidského. Führich zasvětil štětec službě Boží a Církve. Jediná hvězda jemu stále svítila, a ta krásou tou síle jej vábila k nové vždy činnosti jej povzbuzovala. Hvězda ještě nevyhasla. S mladistvou silou jako tvůrčí tvoří starý mistr dále a pracím s věkem ceny neubývá.

Ve výstavě viděti bylo vlastní životopis názorný umělce, tužkou, perem i barvou vyvedený. Zde pozorujeme celý postup a vývoj činnosti mistra. Zde viděti lze, jak jsa jinoch šestnáctiletý cítil, kreslil a maloval. Vidíme jej po návratu z Říma v řadě výtečných aquarellů, obrazů to historických. Vidíme jej konečně v úplné zralosti co vážného kmeta se srdcem věčně mladým. Ačkoli výstava neposkytuje úplný obraz umělecké činnosti mistra, přece vidíme v ní překvapující píli, nadšení, mysl vznešenou, posvátnost a nadání nevšední.

Celkem bylo vystaveno 153 děl Führichových: 14 velkých kartonů, 7 obrazů v barvách olejových, ostatní pak kresby, náčrtky, aquarely a j.

Kartony k freskám chrámu Lerchenfeldského ve Vídni představuje v životní a nadživotní velikosti: Petra na moři, učedníky do Emaus putující, vzkříšení Lazara, ne-

věřícího Tomáše a 10 skupenin z hlavního obrazu, — vše líčeno živě, dramatičně i do-
jímavě. Führich jest mistrem v kompozici a kresbě. Zde se to patrně jeví.

Nejlépe však poznáváme Führicha v cyklech, z nichž jen částka vystavena jest. Kdož by neznal Jenovefu? V 15 obrazech jest vyobrazena celá kniha. Vlastně to nejsou obrazy, vypravování to jest. Člověk se do nich zadívá a nečte, nýbrž vidí před sebou nejrozmanitější události, vášeň i city, svatost a zlobu, věrnost a žárlivost — celý, bo-
hatý život duševní v nejrozmanitějších případech. Genovefu kreslil Führich mezi 1831—
1833 a spatřujeme v kresbách celý bohatý život i smýšlení umělce za let mladistvých. Jak rozkošné výjevy, které se nám tuto představují! Jakožto předmluvu viděti jest ducha sv. Bonifacia v kapli, v níž Siegfried před tažením naproti Saracenům tělo Páně přijímá. Pak obraz za obrazem mile postupuje: Golo u pastýřů, Siegfried loučí se s Genovefou, — Genovefa od Gertrudy na altan vedena slyší Golovo milostné zastaveníčko, — Golo uvádí na Genovefu podezření nevěrnosti a káže jí Dragonem zatknouti, — věrnost a stálost Genovefy v žaláři, — Winfreda od Golo najatá ukazuje rytíři Siegfriedovi ne-
věrnost manželky v kouzelném zrcadle, — vražedníci sami mají slitování s Genovefou, — anděl těší Genovefu s obrazem ukřižovaného, — Golo svrhne se skály pomocníka svého Bennona, — Siegfried nalezá opět Genovefu, kterou co mrtvou oplakává, — Siegfried vede nalezenou Genovefu do hradu, — Golo jest odpraven na témž místě, kde Genovefu zavraždit kázal, — smrt Genovefy. — Rozkošné, duchaplné a dojemné líčení!

Jest-li s Genovefy směr ideálně-romantický prosvítá, jeví se v cyklu o „marnotratném synu“ hluboký znatel moderní hniloby mravní s veškerým ne-
bezpečím, které za dnův našich mládeži hrozí. Také romantismus, — ale šeredný a hnusný! Nezdárný syn opouští dům otcovský, otce moudrého a matku plačící lehkomy-
slně; i toho psa, který z domu otcovského chce jej světem provázeti, tvrdě a bez-
litosně nazpět zahání; — upadá v osidla náruživosti; — slaví orgie v kruhu nevěstek a nevěrného pomocníka, kteří se o peníze dělí; — katastrofa nastala rychle, nevěrný sluha s židem zmizeli se zbytky majetku beze stopy mezi tím, co marnotratník po noci prohýřené tvrdě spí, dábelky posmíván od mrzkých nevěstek; — z hladu vstupuje do služby boháče, jehož vepře pase; — lítost; — návrat, spatřuje opět ze zdálí po prvé dům otcovský; — laskavé a milostné přijetí do domu otcovského, blaženě dlí na prsou otce, všechno se raduje, ba i ten pes vítá jej zapomenuv, že věrnost jeho druhdy nabízená tvrdě byla odmítnuta. — Jakých zkušeností ve škole světové prodělal Führich od líčení Genovefy do ilustrace o „marnotratném synu“!

Bůh otec s anděly, jakož i Kristus s Pannou Marií, sv. Janem a druhými čtyřmi svatými z doby pražské připomínají Perugina. V nečetných pracích římských ozývají se reminiscence z vlasti; v líčení bouře o seslání Ducha sv. závodí v pojmutí a provedení se starými mistry prostotou líčení, kdežto s druhé strany jeví se při sv. Jirí a navrá-
cení zraku Tobiašovi ozdobná elegance. Zvěstování narození Páně pastýřům od andělů, — obětování v chrámu Páně, — Kristus na poušti od andělů posluhován, — kázání Kristovo z Petrovy lodičky, — Kristus přítel dítek, — moudré panny ženicha očeká-
vající, — milosrdný Samaritán, — podobenství o stromu fíkovém, — to vše jsou klidné výjevy prosté vypravované, z nichž vstříc nám září hluboká mysl náboženská, která i srdce pozorovatele bezdečně pobožností jímá. Bitva Makkabejská, divý hon, sv. Křištof u poustevníka, epizoda z potopy světa, skupeniny zatracenců, Macbeth v doupěti čarodějnickém, soud Boží v Církvi, hody Belsazarovy, Pavlovo obrácení, příští Páně k soudu, Kristus na moři rozbouraném, — to naopak jsou scény plny dramatického života, které zplozují u diváka dojem velebný, vznešený a velkolepý.

Smysl pro krásy přírodní, pro život rodinný spojen s hlubokou po-
etičností spatřují se na mnohých obrazech n. p. pověst, cesta na jitřní, poésie, průvod svatební, jaro, denní doby, zima s vánocemi jakožto střediskem (mladí jdou na půlnoční, zima rozložila se jakožto obr sněhový nad krajinou, dole pak shromažďuje zima rodinu ve přívětivé světnici;) ba ilesní romantika jest zastoupena a mnohý obraz jest jí věnován, jako společnost při stole, duchovní, rytíř a učenec na Alb. Dürerra připomínající. V jiných opět obdivujeme hloubku theologického vědění a mystického pojmutí, svědčícím o hluboké vzdělanosti umělcově n. p. očekávání Vykupitele u pohanstva a židovstva dvěma rozkošnými postavami, křesťanský komunismus, umění ve službě Církve; stvoření, vykoupení, posvěcení a j.

Tvůrčí síla umělce hledala a nalezla látku ve všech dobách dějin náboženských. Dějiny zjevení Božího v starém zákoně poskytly své obrazy: Obět Abelova a Kainova, potopa světa, obět Melchisedechova, vysazení Mojžíše, David, kvasy Belsazarovy, Nehemiáš staví zdi Jerusalemské a j. Rovněž i dějiny církevní: první kázání Petrovo, Pavel na Areopagu, první sněm církevní, rozšíření křesťanstva u Germanů, a j. Konečně i dějiny svatých a světic, jako: sv. Isidor, sv. František mezi zvířaty lesními, sv. Michael, sv. Hieronymus, sv. Jiří, nalezení a dojemné uctění sv. Jana Nepomuckého ve třech náčrtkách, tak že pozorovatel vidí, kterak z ducha umělce nový obraz se rodí a t. d.

Posvátnou vznešeností poutá „vítězoslavný průvod Kristův“ v 11 obrazech. Jest to zástup nejvznešenějších postav starého i nového zákona. V předu kráčí Adam a Eva, Abel, Noë, Melchisedek, Abraham s Isakem, Jakub, — Josef, Mojžíš s Aronem, Josua s Gideonem, Samson se Samuelem, — David a proroci, — sybily, — sv. tři králové, nevinné dítky Betlehenské, Jan Kř., pastýři, sv. Josef. Za nimi Vykupitel na vítězném voze, do kterého zapřaženy jsou symbolické bytosti sv. evangelistů; před ním na voze jest Panna Maria, matka Boží; čtyři velicí otcové církevní točí kola vozu. Za vozem pak kráčejí v dlouhých řadách: apoštolové. — mučedníci, — sv. paní a panny, — sv. poustevníci a zakladatelé řádů duchovních, — rozliční svatí a znamenité osoby pozdějších dob křesťanských. — Znamenitý cyklus ten kreslil umělec náš co mladý muž třicetiletý, a jeví se v něm duch muže usedlého. Co kmet 71. letý vrací se však nestárnoucí duch „v legendě sv. Vendelína“ v doby prvního mládí ku kráse a poesii života pastýřského, jemuž od jakživa byl nakloněn. „Legenda sv. Vendelína“ čítá 13 listů. Sceny jsou následující: Vendelína, králeviče skotského, uchvátila myšlenka lásky Vykupitelovy tou měrou, že jen jemu sloužiti se zaslíbil, — opouští tajně rodinu, nároky na korunu, vlast a prchá do Německa, — v krajině Trierské staví si v tmavém lese malou cellu, aby zde jako poustevník Bohu sloužil. — Když kdysi do kostela Trierského šel a tam zemanu jistého o almužnu prosil, předzdíval mu tento zahálených žebráků a pravil: Můžeš ovce mé pásiti, abysi zadarmo nejedl. Vendelín s radostí nechal si to líbiti. — Na osamělé pastvině jest pohroužen v modlitbě. V útrobách duše vystupují obrazy z vlasti: zármutek královských rodičů, jejich touha po něm, pozemské štěstí, které jej tam očekává. On však jim výhost dává. — Spoluslužebníci jej očernují, jakoby byl stádo špatně a nedbale ošetřoval a na vzdálené pastvy vodil. — Skutečně dopadnul zeman stádo jistého večera již pozdní dobou na vzdálené pastvině. Hubuje na pastýře. Ten jen odpovídá, že stádo v pravý čas bude v ovčíně. — Pán cválá na rychlonohém koni s chotí přímo ku hradu. Vendelín za nimi stádo žene. — Když však panstvo před hrad dospělo, spatřují před sebou Vendelína ovce branou ženoucího. Div ten způsobil obrát ve smýšlení zemana. Služby ovčácké Vendelína zbavuje a nabízí jemu zlata a stříbra, aby s tím dle vůle naložil. Vendelín ničeho nepřijímá a prosí toliko, aby mu vystavěna byla malá cella u kláštera Toley blíž zámku, kde poustevnický život vede. — Tam jej vyhledávají mnichové kláštera nabízejíce mu opatskou berlu klášterní. — Když zemřel, spuštěn jest do opatské hrobky kláštera. Podivuhodným způsobem vyskyluje se však následujícího jitra mrtvola opět mimo hrobky. Tak se opakuje po třikrát. — Položili tedy mnichové mrtvolu na vůz, a zapřáhli k němu mladé voly. Žádný člověk je nevede, i dovezli mrtvolu opět do temného lesa, kde stávala první poustevna světcova. — Podivuhodný život a neobyčejná smrt učinily světee známým v blízkou i zdáli. Lid v zástupech se hrne k rozmanitých potřebách k jeho hrobu. Mnozí divové se stali. Nad hrobem vystavěl se klášter.

Mezi oběma plody — vítězoslávou Kristovou a legendou sv. Vendelína — jest co do doby mezera čtyřiceti let a přece se doplňují půvabně, jakoby bezprostředně za sebou komponovány byly. Podivuhodná pružnost ducha!

Pozorujeme-li pak kresby n. p. jak Kristus Pán pláče nad Jerusalemem a jak napomíná učeníky své, aby nestarali se příliš o věci světské a vezdejší, nýbrž popatřili na ptaetvo nebeské, jež ani neseje, ani nežne, a přece je Otec nebeský živí; — listy z let 1873 a 1874 s překrásnými, přebohatými skladbami; a měl-li bych se rozhodnouti, kterým podobám i postavám sluší přednost dáti: Zdaž Rafaellovým aneb Führichovým? — věru! těžká by mi byla volba mezi oběma mistry. Velebné postavy Madon krásou přibližují se vzorům vlášským, duchem však nad mnohé vynikají.

Deset aquarellů, kteréž nám děje rodiny českých hrabat Černínů líčí, objevují nám kolorit Führičov. Sv. Volfgang káže obyvatelům chudeničským — divé přepadnutí — biskup a jeptišky — rytířské smíření — bitva u Lipan — zjevení smrt věštící — věštba orlí — Černín mezi Turky; látka jest bohatá epickými motivy a krásami básnickými.

O le j o v ý c h o b r a z ů vystaveno bylo jen 7. Nejstarší „Hagar a Ismael“ z roku 1824, majetek rodiny Riedel-ovy z Vídně; nejnovější „setkání se Rudolfa Habsburgského s knězem z r. 1870, majetek koruního prince Rudolfa. Kromě těch ještě: Ruth a Boos, židé truchlíci, Pán Ježíš jde na horu Oliveckou, vzkříšení dcery Jairovy, snoubenci dle romanu Manzoni-ho. Führieh jest originálním a ideálním až do těch barev. Kolorit jeho nepovstal nápodobením přírody, nýbrž vyrostl z povahy, ducha a směru Führiehova. V tonech jest jasný, v harmonii libezný.

Výstavou Führiehovou potěšil se všeliký přítel umění.

Kostelni korouhve k průvodům.

Podává F. Lehner.

Úkolem „Methoda“ jest cit krásy bohoslužebné buditi, šířiti a upozorňovati čím vznešenost bohoslužby zvýšiti možno. Pole jest nesmírně rozsáhlé. Kromě přísně vědeckých článků o umění bude zapotřebí všinati si také zdánlivě menších, přece ale velmi důležitých předmětů. V dobách živého uvědomění náboženského bývaly křesťanské panny a paní též umělkyněmi a to ne posledními ve službě církve svaté. Co pilná jejich zbožností vedená ruka dokázala, obdivujeme na starých paramentech středověkých ceny nemalé. Jaký to rozdíl mezi oním etihodným pohlavím středověkým a novomodními slečnami! Tužme se, abychom opětně pohlaví ženské získali úkolům tak vznešeným.

Takové myšlenky rojily se v hlavě o letošních svátcích. Bylo vzkříšení Páně. Nebylo vesničky, aby z farního chrámu nebyl vyšel radostný průvod jásavě prozpěvující: „Vstalť jest této chvilě ctný Vykupitel!“ Zvony, jimž uloženo bylo zdrženlivé mlčení, rozezvučily se a dojemně mísily se v hláhol zpěvu shromážděných osad. Zpěv z tisícerych úst živoucích spojoval se s mohutným zvukem z úst kovových. Živá ústa lidstva a kovová zvonů stejně jásavě hlásaly: „Vstalť jest této chvíle!“

Byl slavný průvod Božího Těla. Celá příroda přioděla se rouchem svátečním a přispívala svou přirozenou krásou k oslavě dne toho. Země a všecky živly přinášely dary své; louka vonná kvítka, hluboké moře vzácné perly, luno země zlato a zářící drahoham na vyzdobení monstrance. Tentýž hláhol zvonů, tentýž zpěv rozléhal se v městech i dědinách. Ucho křesťana bylo spokojeno. Zdaž také oko?

Jak ze zkušenosti znám, méně se k této stránce beře zřetel, ač k celku náleží a svou oprávněnost má. Chei dnes jen na jeden nedostatek upozorniti.

K slavnému křesťanskému průvodu náleží i dostatek korouhví! Ne snad jen dvě korouhvičky v předu a dvě před kněžími. Každé oddělení má jíti za svým praporem. Školní mládež za svým praporem a i tu jednotlivá oddělení by mohla mít své odznaky. Za nimi pak mládenci, panny, rozličná řemesla s prápory svými. Napotom sbor zpěváků a kněží, před nimiž nechť jsou neseny korouhve nejpěknější. Za kněžími zastupitelstvo obecní, pak pohlaví ženské, ale ne snad jako stádo celou šířkou ulice — nýbrž po dvou neb čtyrech v řadách, a i tu v odděleních každé za svou korouhvi.

Nejprvé panny za korouhví Panny Marie, pak jednoty ženské, jsou-li jaké, za svými odznaky, napotom ženy, vdovy atd.

Laskavý čtenář si dovede představit krásu takového průvodu, když k velebnému hláholu zpěvu a zvonů, pojí se malebný obraz mnoha praporů rozmanitých barev a podob větrem vlajících, které zároveň jsou mezníky pořádku.

Takový průvod bude pak skutečným průvodem a nikoliv hromadou mravenců. Nikdo nedomnívej se, že by vše tato s velikým nákladem snad spojena byla. Korouhve nemusí míti obrazy, stačí pouze na hlavních, a tu jen po jedné straně, ale pak buďtež pěkné! Ostatní lze pořídit z látek více neb méně skvostnějších, jak poměry dopouští. Vyšívání obstarati mohla by ženská osada. Stájtež zde některé prápory:

1) Prápor Marianský Barvy Rodičky Boží jsou modrá a bílá. Modrý kříž v nejrozmanitějších podobách na bílé půdě.

2) Římská korouhev. Barvy papežské jsou žlutá a bílá; též stříbro a zlato, Barvy tyto by v průvodu velmi pěkně vynikaly. Katolíku mimo Říma památný jest Jerusalemský, tedy:

3) Prápor Jerusalemský. Znak města jest patero křížů červených na bílé (stříbrné) půdě a sice jeden velký, v jehož koutech umístěny jsou čtyry menší.

4) Prápor Konstantinův, korouhev se známým labarum císaře Konstantina

5) Prápor křížácký. Velmi jednoduché. K. p. na bílé půdě zelený kříž, ve způsobě písmeny X, jehož široké příčnice až k rohům praporu dosahují.

6) Prápory, kteříž důležité upomínky minulé neb přítomné budí, na jakáž vlast naše není chuda. —

Účelem těchto řádek jest probuditi nové myšlenky k důstojné oslavě našich průvodů. Snad jiní myšlenky ty dále provedou.

Chrámý věku starokřesťanského.

Sepsal F. Lehner. (Pokračování.)

Půdorys kostela v podobě kříže čelem na východ poukazující (ležící) přivádínás na s m ě r kostela, který od dob prvokřesťanských k východu směřuje. Směr kostela určoval se především modlitbou křesťana. Křesťan se totiž měl modliti k východu t j. k obličejí Ukřižovaného, jenž nad oltářem a na oblouku vítězném stál. ¹⁾ Není tedy ani třeba podotýkati, že také oltář s chorem na východní straně se nacházel, osada tedy a její vchod na západní straně byly. Jinými slovy, jako duchovní chrám Církve člověka vodí z hříšného, temného ²⁾ západu ku světlu východnímu, má také viditelná budova chrámová čeliti od západu k východu, od temné strany noční k světlu, od zlého světa ku Kristu a ráji jeho A tak to shledáváme jakožto zásadu ³⁾ u všech kostelů středověkých, při všech starých chrámech v zemích západních. Ale také u Byzantínů byl východní směr kostelů zákonitým ustanovením a od dob sv. Dunstara nazýván jest čarou svatou K východu, odkud slunce vychází, obrácení modlili se křesťané Pána vzývajíce. ⁴⁾ Východem, pravým světlem, sluncem spravedlnosti jest — Kristus Pán. Na východě byl ráj, pravá otčina, ku které opět spějeme, zahrada Hospodinova, rukou jeho vypěstovaná. Hříchem byl první člověk z východu vypuzen a putoval do své bídy a do tmy na západ V Adamu zašlo lidem slunce, v Kristu lidem slunce znovu vychází. Mnozí lidé jsou ještě v temnostech t. j. na cestách hříšných a na západu a mají předce kráčet po silnici etnosti k východu. Nám tedy jest modliti se a patřiti a kráčet k východu, abychom nazpět se dostali do vlasti a to sice chrámem, který v jistém smyslu jest novým rájem. (Pokrač.)

† **P. Ulrich Greiner.** V čísle 3. přinesl „Method“ vřelý dopis ze Štýrského-Hradce, ve kterém předseda křesťanské jednoty umělecké pro diecési Sekavskou a zároveň vydavatel časopisu „Kirchenschmuck“ srdečně vítal podobné snahy ve vlasti naší. Z listů zářila láska a nadšení k umění posvátnému. Dnes jest mi bohužel! zděti smutné poselství, že upřímný přítel umění po krátké nemoci zemřel ve Štýrském Hradci dne 7. května.

Šlechtný muž zasluhuje vřelé zpomínky i našeho čtenářstva.

Ulrich Greiner stal se r. 1853 novicem řádu Cisterciáckého v Rein-u, starobylém klášteře Štýrském. Náklonnost a láska k umění církevnímu, která s ním vstoupila do nového povolání, jej ani v zátiší klášterním neopustila. Ba klidnost života podporovala záměry jeho.

Se zálibou cvičil se a pokračoval v prázdných hodinách v rejsování a čítal v knihách uměleckých. Poblíž kláštera na pahorku bujným lesem porostlým jest kaple sv. Ulricha od

¹⁾ Damas. u Pelliccia Polit. Christ, II. p. 450. „conversi ad Orientem respicimus et adoramus faciem Christi crucifixi. Srovnej Origen. de Orat. p. 270. Clemens Alex. Strom. VII.

²⁾ Hieron. in Isaiam VII. 21. p. 28.

³⁾ Walafrid. Strabo de reb. Eccles. c. 4.

⁴⁾ Tertulian Apolog. c. XVI. Jude suspicio (u pohanů totiž), quod innoterit, nos ad Orientem negionem precari. Augustinus: „Cum ad orationem stamus, ad Orientem convertimur, unde evelum surgit, non tanquam ibi habitet et Deus. De sermone Domini in monte II. 5.

Eneáše Sylvia Piccolomini, bývalého biskupa Sienského, zbudovaná. Tam slavilo se r. 1854 čtyřstaleté jubileum jejího posvěcení. Když novic Ulrich se svým představeným po skončené slavnosti s hory sestupoval, takto jej oslovil: „Dnes jasně se mi objevilo, že jest povinností mou státi se členem řádu Cisterciáckého; nebo ze stavitelských památek uměleckých, které řád zbudoval, svět se přesvědčil, že sv. Bernhard, velký zakladatel řádu, nebyl nepřiznivcem, nýbrž přítelem umění“.

R. 1857 přišel do duchovní správy. Veškerou pozornost mladého kaplana u sv. Bartoloměje v Liebochu poutal farní chrám, ve kterém z nejrůznějších přívěsků během věku přistavených odhalil pozůstatky původní stavby románské. Totéž podařilo se při zdánlivě nepatrném kostele ve Slüsollu, ve kterém objevil zajímavou gotickou stavbu původní s pěknou polychromií stěn. Cestami, které konal po rozličných končinách vlasti, Italie, Švýcar a Německa, vzdělával se v oboru svém dále. Poněvadž dosavadní farní chrám v mnohém ohledu nedostatečným býti se jevil, zbudování nového, krásného chrámu ve slohu gotickém bylo jediným přáním a jedinou snahou mladého kněze. Že dílo vytožené se provedlo a povedlo, jest z větší části zásluhou Greinerovu. Dovedl v srdcích všech roznítiti lásku k dílu bohumilému i ušlechtilému tou měrou, že zámožný rolník a chudobná služebnice, každý dle možnosti, ochotně obět přinášeli k vykonání díla. U prostřed příbytku vypínala se hrdě důstojná svatyně. Každý z osadníků s radostí a chlubou na ní pohlížel. Kromě farního kostela zhotovil plány na 3 kaple, které řízením a dozorstvím jeho na třech místech osady vystavěly se, dvě slohu gotického a třetí románská.

Když později za prefekta klášterních kleriků povolán byl do Hradce Štýrského, zde více pomůcek k dalšímu se vzdělávání pohotově bylo, s dvojnásobnou horlivostí a pili věnoval se studium umění křesťanského, tak že znenáhla pozornost osvědčených znatelů uměleckých na něho se obracela. Brzy stal se střediskem mladšího duchovenstva tentýž směr sledujícího, kolem něhož všichni se shromažďovali. Přátelská a umělecká snaha mužů páskou stejného smýšlení spojených nepřetrhla se ani přesazením P. Ulricha do Maria-Strazengel-u. Ba nastala touha i potřeba zřízení křesťanské jednoty umělecké, která pod záštitou umění milovného vrehního pastýře r. 1870 do života vstoupila. Zvěčnělý počal za tou příčinou vydávati časopis „Kirchenschmuck“, který orgánem jednoty se stal, a získal spolupracovníků i odběratelů v domácích i jiných diecésích. Účelem jednoty jest, starých církevních památek uměleckých si všimati a je skoumati, na předpisy liturgické poukazovati, vzory poskytovat, rady a pokynutí potřebných uděleti při budování nových a při opravě starých chrámu a kapli, jakož i pořizování nábytku a roucha bohoslužebného.

Kromě této literární činnosti býval Greiner nápomocen radou a skutkem, kamkolivěk od představených chrámu volán býval.

Se zvláštní zálibou vyučoval mladší, dorůstající klerus diecéšní. Z vůle knížete biskupa konal přednášky o umění křesťanském v semináři po několik let, a kladl velké naděje v budoucí umělecké spolupůsobení kněžstva.

Úsilovnou vytrvalostí zařídil několik výstav uměleckých, z nichž nejznamenitější v březnu t. r. z velikého účastenství netoliko duchovenstva a šlechty, nýbrž zároveň venkovského obyvatelstva se těšila. Neustálými pracemi a neobyčejným úsilím při úpravě v chladné ještě tehdejší místnosti výstavní položen jest zárodek nemoci, která rychle zachvátila tělo již dříve vetché a slabé. A tak přestříhnuta nit činnosti v proudu nejvydatnějším.

Přiznivci, duchovní, přátelé a spolupracovníci všelikého stavu a povolání želí vesměs horlitele, který v srdci všech rozněcoval lásku k posvátnému umění, který byl ohniskem a střediskem života uměleckého. Klidnou rozvahou, skromností, úsilovnou vytrvalostí, ochotností a neobyčejnou trpělivostí smířil i získal věci dobré přátel a příznivců také z bývalých nepřátel a odpůrců. Čemu zde co věrný syn Církve pevně věřil, co doufal a po čem toužil, o čem přemýšlel a o čem snil, — co hledal, k čemu směřoval a co stále líhaje a vstávaje před očima míval — oslavu Ježíše Krista a pannenské matky jeho, — na to nyní již patří nikoli závojem krásy stvořené, nýbrž bezprostředně tváří v tvář. Kdo s duší čistou oslavu Hospodinovu připravuje zde, tomu neodepře Hospodin odlesk oslavy tam. Tot pevná naděje naše. P. Ulrich Greiner v blahé a požehnané památce žíti bude dále.

„Method“ vychází vždy 5. každého měsíce. Předplatení obnáší 1 zl. ročně; odbíratelům časopisu „Cecilie“ dává se co příloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlině č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budíž zasílány franko Ferdinandu Lehnrovi v Karlině č. 234. Reklamace zasílány budíž do expedice v kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlině č. 42.

M E T H O D.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F E R D I N A N D L E H N E R.

Číslo 7.

V Praze, dne 5. srpna 1875.

Ročník I.

Chrámý věku starokřesťanského.

Sepsal F. Lehner. (Pokračování.)

Od východu ¹⁾ oznamovala hvězda mudrcům narození Vykupitelovo, na východu trpěl Vykupitel na kříži za dítky noci a hříchu v západu, zpět se navrátil k věčnému východu ²⁾ nebeskému a opět přijde od východu soudit živé a mrtvé na konec věků. Tak znázorňuje a vysvětluje Durandus východ, nikolivěk ve vlastním, nýbrž v dávno uznaném duchu církevním. Jako totiž Církev všelikému, i nejnepatrnějšímu předmětu a úkonu porovnáváním starého a nového zákonu umí udíleti život, význam a posvěcení, stalo se též v umění stavitelském, tak že ani směr kostela není nahodilým. Na středověkých budovách pak zřetelně lze viděti, jak svědomitě šetřeno bylo zákona již v apoštolských institucích ³⁾ vysloveného. ⁴⁾

Po směru kostelním zbývá ještě vysvětliti v s o k o u polohu kostela. Kdo viděl velechrám sv. Víta na hradě Pražském, kterak vévodí městu a zemi, snadno pochopí, proč chrámý, pokud možno jest, na návrších a horách se staví. Že i tuto klíč k hádance ve výrocích písma sv. naléztí lze, i bez ducha věšteckého se toho dovtípíme. Dávno před Konstantinem byl již zákon, že kostel má v s o k o státi. A skutečně stál předkonstantinský kostel za Diokletiana v Nikomedii na výšině ⁵⁾, a ačkoli domy nepochybně křesťanskými obklopen byl, přece tak vynikal, že i císař z vlastního paláce jej velmi dobře viděti mohl. Co jest příčinou vysoké polohy? Nejprvé jest velký chrám — Církev — dle slov Spasitelových na s k á l e ⁶⁾ založený, kterou brány t. j. dle východního způsobu mluvení velmožové a právníci pekelní nepřemohou. A tak v jednotlivých kostelích na skalách, pahorkách a stráních vystavených obráží se jako v zrcadle celek opět a města a dědiny dávných věků stavily se pod ochranu Boží a jeho skály t. j. svaté Církev jeho tak, jako nyní snad pod ochranu pevností a děl. Za druhé jest kostel městem Božím, o kterém evangelium ⁷⁾ mluví, městem, které jsouc na v r c h u vystavěno, skryti se nemůže a skryvati se nesmí. Tím podobenstvím nejvíce se obíral sv. Augustín. Konečně připomíná poloha kostela na skutečné svaté město na v r c h u, které od B o h a s nebe dolů sestoupilo, a ve zjevení ⁸⁾ Jerusálemem se nazývá.

Od zevnějšku pak obraťme se do vnitř starokřesťanského chrámu. Vyžaduje-li se na budově rozumné, aby zadostěnila a vyhovovala potřebám a účelům vlastním

¹⁾ Mat. 2, 1. 2.

²⁾ Durand. Ration. I. 1. num. 8. „Septimo, quia Dominus crucifixus ad Orientem respiciebat, ideo et nos oramus ad eum respicientes, et ipse in coelum assumptus ad orientem rursus ferebatur, et ita ipsum Apostoli adoraverunt, et ita veniet (Act. Apost. I. 11.) etc.

³⁾ Constitut. Apost. II. 57. VII. 44.

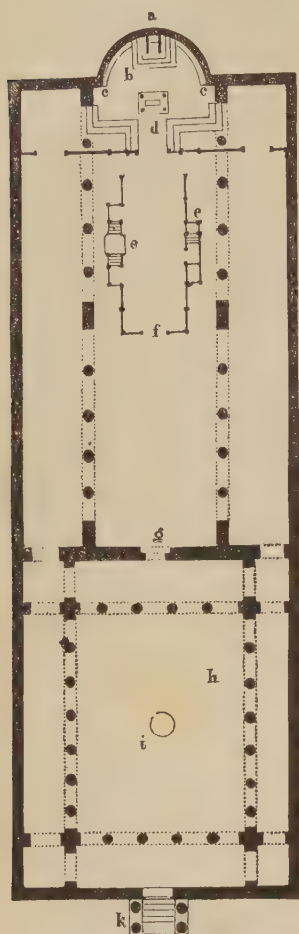
⁴⁾ Zdá se, jakoby doba přítomná se domýšlela, že poloze kostela jest vždy říditi se dle směru ulice, a že ku stavbě domu Božího ničeho není zapotřebí kromě kamene a peněz. J. Kreuser. Der christliche Kirchenbau. I. díl str. 65.

⁵⁾ Lactant. de Mort. Persecut. c. XII. et Not. ed. Migne.

⁶⁾ Math. 16, 18.

⁷⁾ Mat. 5, 14., ⁸⁾ Zjev. 21, 10.

i obyvatelů, pro něž se staví; totéž očekávati budeme od budovy kostelní. Chrám se staví nejprvé a především ku konání sv. oběti, o které Pán louče se pravil: „Kdykoli tak činiti budete, činite na mou památku!“ Prvním

(Obr. 5.) Pádorys basiliky sv. Klimenta v Římě.

jemného rozkazu Spasitelova zde se koná oběť, kterou sám obětoval. Chor jest svatyní velebnou, kde Vykupitel přebývá v kruhu své rodiny. Zde zasazen jest vinný kmen,

tedy a nejdůležitějším místem v chrámě křesťanském jest posvátná prostora obětní, kterou také všeliká nová stavba kostelní se počíná ¹⁾ a sice na východní straně. Křesťanská osada nemá však jen tu jedinou povinnost, býti přítomnu sv. oběti a modliti se. Křesťané mají též vyučovati se od učitelů jedině k tomu oprávněných. Vždyť církev dělí se na církev učící a učící se. Jest tedy zapotřebí za druhé též prostory pro osadu. Stará církev konala však za třetí též skutky křesťanského milosrdenství, právo trestní a řád kající. Vykonávání těchto povinností odkazovala z vlastních prostor chrámových do předsíní aneb zvláštních dvorů. ²⁾ Obdržíme tedy tři prostory: první pro oběť, pro kněžstvo obětující a vyučující — chor —, druhou pro osadu — loď —, třetí pro kající a hostiny lásky (agapae) — předsíně či dvůr. Jak staré jest to zařízení, snadno lze udati. Pochází z dob prvního křesťanství. Již miláček Páně, sv. Jan evangelista, dělí ve zjevení ³⁾ svůj kostel na tři částě: 1. „Thysiassterion“ t. j. místo obětné, 2. „Naos“ t. j. kostel pro osadu modlící se, či-li loď věřících; 3. „Aula“ t. j. předsíně, dvůr z venčí. Má tedy křesťanský kostel již ode dnů evangelisty t. j. od počátku křesťanství určité rozdělení, které až dosud má platnost a trvání.

Počneme s vypisováním prostory obětní, která obyčejně „chorem“ ⁴⁾ slove.

Chor jest vlastně kostelem, střediskem a životem jeho. Proč staví a stavěly se chrámy? Aby se v nich učení hlásalo? K tomu stačí škola, synagoga a jiná místnost. Kostel se staví pro konání oběti. Svatá oběť vyžaduje posvátné prostory kolem oltáře, který jakožto sídlo ⁵⁾ těla a krve Páně v choru se nachází. Kostel bez choru t. j. bez obětního oltáře a bez oběti jest tedy předmětem bezúčelným, nádobou bez obsahu. Ku oltáři a oběti oltářní vše směřuje, kolem oltáře vše se otáčí, jako kolem střediska veškerého života, učení a konání křesťanského. Vedle tajemného rozkazu Spasitelova zde se koná oběť, kterou sám obětoval. Chor jest svatyní velebnou, kde Vykupitel přebývá v kruhu své rodiny. Zde zasazen jest vinný kmen,

¹⁾ Odtud lze vysvětliti si, proč shledáváme ve světě tolik středověkých chrámů právě na straně západní nedokončených, u nás n. p. metropolitní chrám sv. Víta v Praze a j.

²⁾ Tak jako velká křesťanská rodina se dělí na kněžstvo a osadu, dělí se také vlastní budova bohoslužebná, basilika, která jest domem otcovským veškerých členů, na prostoru oltářní s kůrem kněžským, a na loď pro lid obyčejně třídlnou. (Viz ob. 5 a 6.)

³⁾ Zjev. XI. 1. 2

⁴⁾ Chorem nazývá se obyčejně část kostela, kde oltář stojí. Jméno, na místnost přenesené, vzato jest ze starořeckého života pohanského, a znamená obětní tanec či kolo, v němž účastníci oběti ruku v ruce (kořen jest tedy ruka — „cheir“) chvály zpívající kolem obětního oltáře se pohybovali buď ve chrámech pohanských, aneb na jevišti. Křesťanství římské s mnohými jinými slovy přijalo také tento řecký výraz, užívající jména „choru“ v městech na vyjádření svatyně chrámové, kde oltář se nalezal. Také v Africe se jména toho ve 4. věku již povšechně užívalo. Vůbec mysliło se při slově „choros“ vždy na zpěv mnoho hlasů. Augustin. Ennar. in Psalm. CXLIX. „quia in civitate loquimur, prope omnes norunt. Chorus est consensio cantantium etc.“

⁵⁾ Optat. de Schism. Donat VI. 1. Quid est enim altare, nisi sedes et Corporis et Sanquinis Christi? Chrysostom. in Ep. II. ad Corinth. II.

jehož ratolestmi jsme my, údy těla jeho — Církve. Zábradlím odděluje se chor od ostatních prostor chrámových; vyvýšený jest nad ostatní prostory a po stupních se k němu vstupuje. To jest hora, z níž Ježíš, mistr náš, káže; hora, na níž věčný velekněz bez přestání koná oběť spásy.

Proto také architektonicky vyznačuje se chor a vystupuje z obdélníku na venek v podobě polokulatého výklenku. (Viz obr. 5. a). Řečený výklenek, který na žádné téměř starší budově kostelní až do 13. věku nechybí, slove *apsis* ¹⁾ či *koncha*. ²⁾ Absidou ukončuje se chor ku východní straně v polokruhu již tehdaž, když ještě na klenutí ostatního chrámu se ani nemyslílo. Apsida připojovala se takměř co článek ukončující ku čtverhrané lodi kostelní, a odtud má snad původ nejisté jméno, které také Římané přijali a vždy užívali o polokulatých zaklenutých prostorách. ³⁾ Patrně jeví se zde účel, aby klenutím a polokruhem vybihající m vyznamenal se oltář, ohledně stavby pak, aby chránil se před zaprášením, zároveň však aby dle vzoru chrámu Jerusalemského nejsvětější od ostatního kostela oddělilo se. Z té právě příčiny ozdobovala se apside podobně jako svatyně svatých ve chrámu židovském hned od prvních dob nejskvostnější nádhrou barev ⁴⁾ obyčejně prací mosaikovou, kde vyobrazeny jsou mučedníci, nad nimiž trůní Kristus co král a soudce obklopen symbolickými zvířaty čtyř evangelistů: člověkem, lvem, obětím býkem a orlem, a sborem apoštolským atd. (Viz obr. 6.)

Přičteme-li k apsidě též západní část choru před oltářem, vyjadřuje se pak prostranství to u Řeků i Latinův společným jménem „tribunal“ ⁵⁾ neb „bema“ ⁶⁾ t. j. místem soudním. „Bema“ či chor nebyl laikům přístupný. V jediném toliko případě byli sem připuštěni. Ku přijímání večere Páně přicházeli totiž muži a ženy jen ku mřížkám loď od choru dělícím; ku zpovědi však přistupovali kajenici ku knězi neb biskupovi, který před oltářem (tedy na straně západní) soud zpovědní nad nimi vykonával. Vším právem nazývá se tedy prostranství to místem soudním, poněvadž zde konal kněz soud na místě božím, dokud ještě nevykázalo stavitelství kostelní zpovědníci, jak později se stalo, zvláštního místa. Jiní odvozují název „tribunal“ a „bema“ od soudů Páně, t. j. od slov, která v kázání odtud se hlásala. Biskupu k lidu mluvícímu, ač měl-li od osady býti viděn a slyšen, bylo opustiti stolec uprostřed východní

¹⁾ U Římanů, kteří od dob Augusta císaře se zálibou užívali slov řeckých, znamená *Apsis*, (správněji snad „Hapsis“) klenutí, oblouk klenutý. Platon se všemi ostatními až na Dio Kassia vyznačují tím slovem klenutí nebeské, dráhy, v nichž hvězdy se pohybují, (Plin. Hist. nat. II. 17.), též i římské brány vítězné. Pojmenování toho přidrželi se napotom také pozdější spisovatelé n. p. Hieronym. in ep. ad Ephes. II. p. 614. in summo coeli fornice, et ut ipso verbo utar, apside. — Chrysost. de Verbo Ap habentes unum Spiritum. III. p. 290. —

²⁾ Poněvadž zaklenutí polokulatého výběžku mušli se podobá, nazývali apsidu též „Koncha“ t. j. mušle. Paulinus Ep. ad Sever. p. 174.: „Totum vero extra concham basilicae spatium etc.“

³⁾ Plin. Epist. II. 17. *Annectitur angulo cubiculum in absida curvatum.*

⁴⁾ Popis takové starožitnosti podává Mabilion (Veterum Analect. tom. I. p. 408):

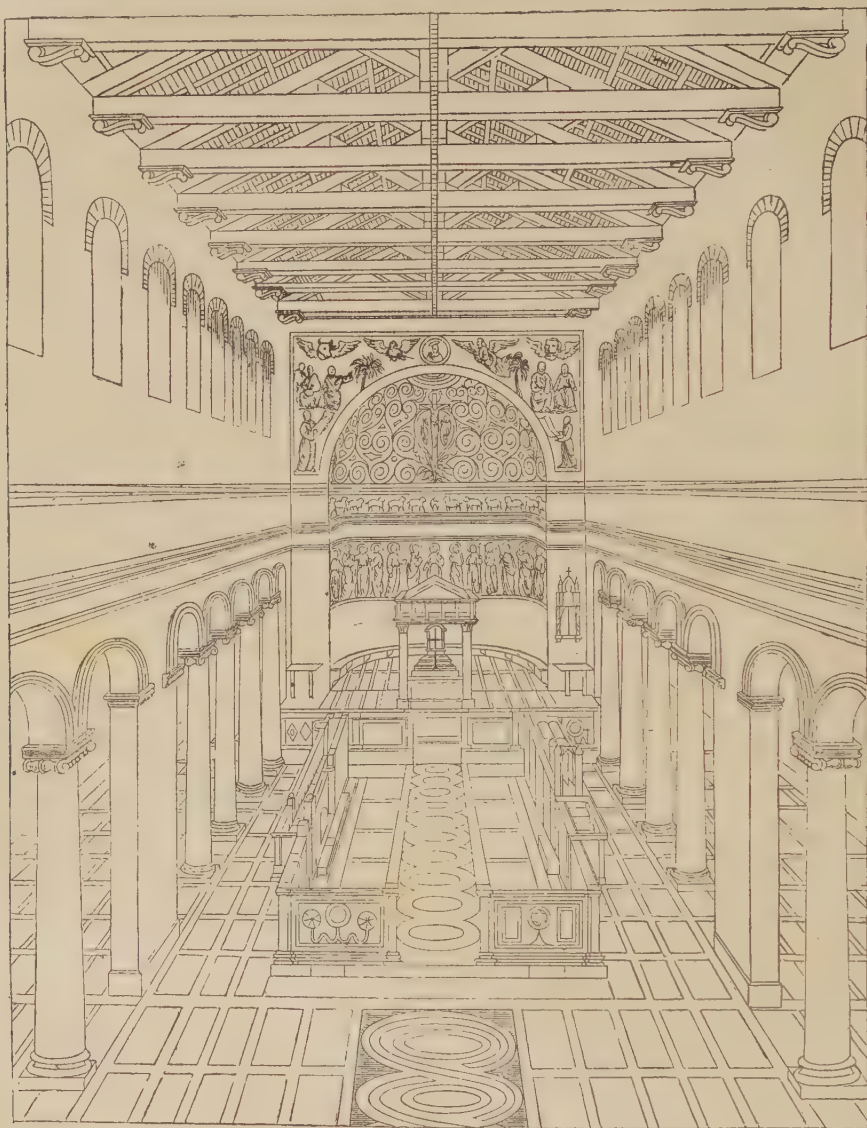
Martyribus subter venerabilis emicat aula,
Martyribus supra Christus Rex praesidet altus,
Circumstant miris animalia mystica (symboly evangelistů) formis,
Nocte dieque hymnis trinum acclamantia numen.
Adstat Apostolicus pariter chorus ore corusco,
Cum Christo adveniet certo qui tempore iudex.
Vivaque Hierusales, agno illustrante refulgens
Quattuor uno agitat Paradisi flumina fonte etc.

⁵⁾ „Tribunal“ jest slovo samo sebou dosti srozumitelné.

⁶⁾ „Bema“ bylo u starých Řekův pohanských řečníště v Athenách, též soudní stolice na několika stupních vyvýšená tím pojmenováním se vyznačovala. V židovské modlitebni v Alexandrii nazývalo se tím též slovem místo pro předzpěváka. Místem soudním ve smyslu křesťanském objevuje se řečené slovo již u sv. Pavla (k Řím. 14, 10. 12.), Polykarpa a ostatních řeckých otců církevních. Starým křesťanům byl totiž přístup do vlastního kůru kněžského, do „bemy“ zakázán. Býti příslušníkem „bemy“ znamenalo, býti příslušníkem stavu kněžského, býti „bemy“ hodným, znamenalo, hodným býti důstojnosti kněžské. Der christliche Kirchenbau. J. Kreuser. I. díl. str. 133,

stěny okrouhlé postavený. a odebrati se před oltář k mřížkám, odkud lidu slovo Boží kázal. ¹⁾ Tribunal byl povýšený, aby slovo Boží odevšad slyšelo se a rozumělo. ²⁾

K čemu apside? Jedině pro nejsvětější oběť, která na oltáři se přinášela. Ku konání oběti byl však především oprávněn „episkopos“ t. j. dozorce či známým jménem biskup. Z á k o n i t ý jeho stolec stál na východní straně za oltářem uprostřed stěny

(Obr. 6.) Vnitřek basiliky sv. Klimenta v Římě.

polookrouhlé. Po příkladu židovském ³⁾ slove k a t h e d r o u (viz obr. 5. b), či-li trůnem — „t h r o n o s“ — t. j. vysoká stoliče obyčejně z kamene tesaná s lenochem

¹⁾ Prudentius, když byl popsal chrám sv. Hyppolyta s pozlacenými trámy, dokládá:

Fronte sub adversa gradibus sublimis Tribunal

Tollitur, Antistes praedicat unde Deum.

²⁾ Památka původního zařízení onoho zachovala se u Vlachů, kteří až dosud východní část choru tribunou nazývají. Jiní opět tribunal s ambonou ztotožňují. Tribunallem však nenazývá se celá apside, nýbrž toliko z á p a ě n í lidu viditelná částka choru před ciborium. Na omylu jsou tedy mnozí, zejména Vlachové, kteří apsidu s tribunou ztotožňují. Kreuser, l. c. str. 135. ³⁾ Mat. 22, 2. stoliče Mojžíšova.

a postraními opěradly. Jestli že opony oltární zastřely se, nebylo z lodě ani kathedru. ani biskupa viděti. Čhtěl-li tedy biskup osobně zakročiti, bylo potřebí buď druhého trůnu, jako v Antiochii, aneb vystoupil z úkrytu svého před oltář z východu na západ n. p. při kázání. ¹⁾ Poněvadž biskup dozorcem jest kněží i věřících, byla kathedra jeho vyvýšená. Kolem ní níže po obou stranách v pravo a v levo sedělo, neb stálo též kněžstvo, pro něž mramorová lavice kolkolem okrouhlé stěny se táhla. (Viz obr. 5. cc.; srovnej obr. 6.).

Uprostřed sboru kněžského, jako druhdy Pán v kruhu svých apoštolů, stál oltář (obr. 5. d). Jako Pán poslední večeri slavil u stolu, měl také starokřesťanský oltář podobu podlouhlého, čtverhraného stolu o 4 nohách. Bývaly pak oltáře počátečně dřevěné, dojista ze dříví nejvzácnějšího, aby se důstojně uctilo obětné vítězství svatého těla a svaté krve Páně. Po vyhlazení pohanstva zřizovaly se poznenáhla oltáře kamené, nebo Kristus jest skálou a kamenem uhelním i základním. Desky oltární bývaly zhotovovány již za dnů Konstantina, sv. Hieronyma ²⁾ a císaře Justiniana z kovu vzácného drahokamy obroubeného. Papež Silvester za Konstantina zřídil v Lateránu kamený ³⁾ oltář a nařídil, aby od té doby oltáře jen z kamene se stavěly. Církevní sněm v Epon-u zapověděl již r. 509 sv. křížem ⁴⁾ světiti oltáře, které by nebyly kamené. Nepravý bychom měli pojem o starokřesťanském oltáři t. j. stolu (nebo stůl k vůli oběti, která se na něj klade, byl, jest a bude podstatou oltáře), kdybychom si jej mysliili po nyní vládnoucím způsobu zohavený pestrou a divokou směsicí obrazů a obrázků, rámců a rámečků, řezbou tesařskou a různobarevnými hadříčky, celou výstavou škatulek a skříněk zasklených a nezasklených, s figurkami z vosku a v šatíčkách, tak že předmět hlavní, oltář obětní, v sousedství tolikerých malicherností a mrzkých i neslušných přívěsků mizí a do pozadí ustupuje. ⁵⁾ Oltář byl posvátnou schránkou uvnitř dutou a v dutině ukládaly se svaté ostatky či reliquie některého mučedníka. Ve křesťanství zajisté povždy v poctivosti byla smrt svatých před obličejem Páně. Jsou to pozůstatky, které jednou vzkříšeny budou od Boha, jenž není Bohem mrtvých, nýbrž živých. ⁶⁾ Pro živé tyto členy pozemčanu v říši nadpozemské věčně obecujících stavěly se oltáře duté. A po mučedníku, nikoli po Bohu obdržel chrám Hospodinu posvěcený jméno své. Oltář bez ostatků mučedníka jest jako kostel bez oltáře, a jako křesťan bez křesťanství a beze Krista. Chrám sv. Víta n. p., neb sv. Cyrilla a Methoděje, sv. Vojtěcha a j. nelze si mysliti bez ostatků těchto světců, a proto slují mnohé kostely a oltáře u Rekův Martyria t. j. místa mučednická, u Latinův též Memoriae t. j. místa památná neb Confessiones t. j. místa vyznání, poněvadž mučedníci veřejným vyznáním a krví zpečetili věrnost Pánu. Staré křesťanství ve víře horlivé a ve víře šťastné vždy vzhůru do nebe pohlíželo, nikdy dolů do bláta. V mučedníku spatřovalo následovníka Páně, který za Ježíše Krista trpěl, jako On za nás všechny. Proto je uctivali, následovali a k hrobům jejich putovali z blízka i z dál. Tak byle, tak zůstalo ode dnů Jana evangelisty, a uctedníci apoštolští Ignác a Polykarp neznali vyššího cos nad mučednictví. S nebezpečím a velikým nákladem shromažďovali křesťané jejich ostatky, krví napojenou zemí, popel a cokolivěk s mučedníky ve spojení bylo, těšili a vzdělávali se úředními listinami hodnověrnými za mnoho peněz koupenými (listiny Teracha a společníků byly za 200 denárů), které při soudním řízení psány jsou a z nichž mnohé až na nás se dochovaly, slavili rok co rok svátek v den úmrtí neb vlastně, jak Církev dí, v den narození hrdinů pro nebe a oslavu nebeskou; kladli je jakožto oběť, které za Vykupitele dobrovolně se obětovali, pod svatý oltář jeho, bez bázně před pohany, kteří o účtě té dobře věděli a proto mrtvá těla mučednická bedlivě střežili, upalovali, popel do všech uhlů světa rozprašovali, do moře pohroužovali a p., aby i poslední stopu světců vyhladili; ba soudeové sami začasté jakožto opatrní censorové nedopustili vzniknutí pomníkům

¹⁾ Později přestavila se kathedra v západní Evropě k vůli snažšímu přecházení při mši sv. na stranu evangelní; nebo biskup jest rozeným strážcem víry t. j. evangelia.

²⁾ Gemmis aurata distinguunt altaria. Hieronym. Ep. 130 p. 991. Gemmis altaria distincta. Ep. 168. p. 1106.

³⁾ Breviarium Rom. 18. November. Lectio V „altare lapideum chrismate delibutum erexit, atque ex eo tempore sancivit, ne deinceps altaria nisi ex lapide fierent.

⁴⁾ De Altaris consecratione s. Durand. Ration. I. c. 7.

⁵⁾ Proto si oblíbují v krásném našem oltáři sciborium u sv. Cyrilla a Methoděje s veškerou církevní klassičností. ⁶⁾ Luk. 20, 38.

vlastní hanby. ¹⁾ Co z ostatků mučednických pozůstalo, buď si drahocenného nebo nepatrného, s největší úctivostí a starostlivostí jako drahocný poklad ukryvalo, líbalo, ²⁾ uctívalo se as tak — chci-li mluvit v příkladech z života obyčejného — jako milující ženich líbá pozůstalé předměty zesnulé nevěsty, jako dobré dítě si váží památek po drahých rodičích, jako spisovatel si váží rukopisů slavných básníkův. Také staré křesťanství mělo srdce lidské, které po lidsku cítilo ³⁾ a šťastné bylo, když mělo křesťanské památky. Staré křesťanství úzkostlivě opatrovalo stoličí sv. Jakuba ⁴⁾, sbíralo do drahocných skříněk kosti sv. Ignáce od divokých šelem ušetřené ⁵⁾ a bylo šťastné majetkem takových pokladů. (Pokračování.)

J i n d y a n y n í.

Zbožný věk starý věnoval ozdobě chrámu, zejména rouch bohosluzebných něžnou pozor-
nost. Obětovným zhotovováním ozdob oltářních a bohosluzebného oděvu pro služebníky oltáře — kněze a levity — slouží se Božskému Spasiteli skrytému v největší svátosti velmi z blízka. Zbožná mysl křesťanských paní a pannen považovala druhdy za povinnost, konati povolání sv. Maři Magdaleny s družkami, které od Jerusálémských obchodníků skupily všecky vonné mastě, aby mrtvé tělo Páně pomazaly. Dobrovolná povinnost šlechtných paní a pannen šťastné dávnominulosti byla důkazem živé víry v svátostní přítomnost těla Ježíšova, jakož i znamením obětovné ku Spasiteli lásky. Křesťanské lásce jest však šalba a přetvářka cizou i neznámou, i co do úmyslu vnitřního, i co do zevnitřního objevení. Šalba i klam jsou před Bohem vše-
vědoucím ohavností. Čehokolivěk se v kostele užívalo, bylo přesné, skutečné, trvan-
livé, — nikoli falešné, padělané, vetché.

Beno, biskup z Osnabrück-u, z bojů Jindřicha IV. císaře s papežem Řehořem VII. známý, pochován jest r. 1083 s mešním rouchem hedbávným barvy modré; r. 1449 tatáž kasule s ním ještě v hrobu odpočívala. Tak trvanlivá byla látka.

Znameníť Willigis, arcibiskup Mohušský, sestoupil do hrobu r. 1011 s kasulí, které se až po dnešní den ve chrámu sv. Štěpána v Mohuči užívá, aniž by jasná barva látky byla vybledla.

Mešní kasule Alberta Velkého, biskupa Řezenského, zůstala úmrtním rouchem smrtedlných pozůstatků od r. 1288 až do počátku tohoto století, kde kosti zvěčnělého byly vyzdvíženy; přede zachovalo se na ní drahocenné figurální vyšívání.

Tkadlovství kostelních látek a vyšší umění vyšívací jest za dnů našich s nepatrnými výminkami v rukou spekulace, která mizerné výrobky šalebným způsobem pěkně zná na oko strojit, aby oko nezkušeného kupce oklamalo se. Několik let stačí, — efekt zmizel, chatrnost zůstala. Látky nynější jsou bídné a technika tkadlovská ještě bídnější. Chatrnou existencí chatrných plodů lze maličko jen prodloužit pomocí neohybné, prkenné podšívky, kterou roucha bohosluzebná proměňují se v pancíře. A jako by látky nyní zhotovované nebyly ještě dosti špatnými, počala se posvátná roucha v novější době barvotiskem prováděti. Hlubší úpadek není již ani možný.

¹⁾ Viz Ruinart. Praefat. Generalis in Act. Mart. p. II. sq.

²⁾ Hieronym. Epist. ed. Canis. p. 114.: Martyrum ubique sepulcra veneramus et sanctam favillam oculis opposuimus, si liceat, ore contingimus.

³⁾ Z této stránky pojal předmět také Hurter (Geburt und Wiedergeburt Bd. 3.) Srovnej Aurel. Prudent. Vincent. Hic purpurantem corporis
Gaudet cruorem lambere
Plerique vestem lineam etc.

O témž předmětu jedná Hurter také v jiných spisech (Innocenc díl IV. S. 519), kterak v myslí citelné a dobré samoděk úctivost k ostatkům přebývá. Jest-li že šlechtie pozůstatků po praotcích zděděných, Angličan tabatěrky ze stromu na bojišti Waterlošském, novověrec tříšky z postele Lutherovy, osvícenec hadru z Voltairových záclon postelních vysoce si váží, — není-li to ctěním ostatků? Byl by snad svět lepším a šlechtnějším, kdyby lidé na rodiče, dobrodince, reky, památky, dary, hroby bezeitně zapomínali a je bořili? Israelité vzali s sebou z Egypta kosti Jakobovy a Josefovy. Proč tak učinili, cítí s nimi dojista až dosud všeliké srdce, které nejsou malichernostmi přemoženo lidský cit pochopuje, zná i ctí. Jako světský stát z nutnosti, ctí křesťanství z lásky své mrtvé velikány.

⁴⁾ Vincent. Bellov. Spec. hist. IV. l. XI. c. 59 p. 451.

⁵⁾ Hefele Patr. Apostol. Prolegom. p. XLVII.

V jiném též směru možno si naříkati. Neuhasla sice ještě vesměs křesťanská dobročinnost, která na chrám s dárky pamatuje, jakolivěk celkem na slabých perutěch se vznáší. Učedníci Ježíšovy a ženy svaté, čestný připravující Pánu pohřeb, nedodrželi platného u židův ustanovení, vedle něhož mrtvolý odpravených zahalovaly se starým plátnem, jehož užíváno bylo k zaobalování knih zrkona. Láska a účtivist toho nedopustila. Zřejmě proto oznamuje evangelista, že Josef z Arimathie s přáteli čistě, nové plátno pohotově měli pro Pána. Dojemná žetrnost a něžná pieta odporoučí se veškerým budoucím věkům.

Bohoslužebná roucha středověká zhotovovala se s vícebarevné tkaniny ozdobené symbolickými tvary z říše rostlinstva i živočišstva vzatými. Také na látkách sametových vyskytují se často podobné vzorky. Kříž kasule (roucha mešního), prostřední pás dalmatiky (roucha jáhenského), částka pluviálu (pláště bohoslužebného) scenerií figurální a květinovou ornamentikou ozdobovati bylo stálým pravidlem. To zasluhuje povšimnutí našeho ve dvojím ohledu.

Předně byly vzorky pracovány přesným slohem shodujícím se dokonale s veškerou stavitelskou úpravou kostelní budovy. Jako v poloze a ve tvarech stavebních vůbec, bylo také v paramentice hned od počátku samostatného vyrábění hedbávníckého na západě vše přesné, vážné, významné, — poukazuje důmyslně na souvislost se světem nadpřirozeným, jemuž veškeré umění středověké sloužilo. Symbolika živočišná i rostlinná na rouchách shodovala se se symbolikou kostela; ve figurálním vyobrazování světců a světic (Ikonographie) šetrno tradice v kameném sošnictví platných; jednotlivé ozdoby, barva látky, tvar rouch — vše bylo vážné, důmyslné, přiměřené. Hned na počátku sluší důrazně upozorniti, že románské a gotické umění výtvarné, prováděje umělecké tvary buď ze dřeva i kamene, zlata i stříbra, buď vpaluje pestrou náheru jasných barev do skla, aneb vpravuje figury a ozdoby do látek z plátna a hedbávi, — nikdy si nedovolovalo pouhého nápodobení přírody. Celku i jednotlivostem ujímalo se více neb méně tvaru přirozeného, ba úsilovná panovala snaha, aby ani přirozené světlo sluneční, — pokud hmotné prostředky na zjednání malovaných oken stačily —, nevnikalo bez proměny do síní zasvěcených nadpřirozenému náboženství zjevenému. Vzájemným takovým spolupůsobením celku i všech jednotlivostí se chrámu dobře spořádaném zplozuje se jako by samo od sebe, onen tajemný soulad, který nás při vstoupení do posvátných síní překvapuje a obdivem a radostí a uspokojením naplňuje, byt bychom příčiny dojmu nedovedli ani náležitě vysvětliti si a odůvodniti. Člověk pocituje, že Hospodin zástupův na blízku jest. Člověk slyší zde klokotati pramen nadpřirozeného náboženství zjeveného Duše vcházejícího chví se svatou bázní a úctou, před kterou i uštěpačná ústa neznaboha umlkají. Křesťanské umění! — to slovo není pouhým zvukem, ani prázdným hlaholem.

Jak se to vše nyní změnilo? Nepustíme se prozatím do posuzování nehezských a nevkusně ozdobených alb, oltářních pokrývek, korporálií a podobných rouch z plátna, které se však namnoze nahrazuje látkami bavlněnými přísně zakázanými. Pánu Bohu to nejlcacinější a nejšpatnější! Mlčením pomijím také špinu, ve které začasté bílé prádlo kostelní práchniví. Pozorněji sluší všimnouti si pozlátka nesmyslného a vydluženého nádhery, která nám vstříc září z otevřené truhlice cestujícího agenta volkoobchodu paramentního, když před udiveným zrakem rozkládá nejrozmanitější ornáty na polo z vlny, na polo z bavlny, — tedy zboží, které se v Církvi zapovídá. Tutěž vydluženou náheru lze obdivovati ve velikolepých skříních za sklem na obdiv vystavenou po ulicích hlavního města, kde novomodní zboží v celé slávě se leskne. Ornamentální tkanina strakatých květín a pestrých kytic dodává rouchům kostelním rázu tak sprostého a ošklivého, že při tom člověku až nevolno bývá. Kdyby vzdělaný člověk podobnou látku zvolil si ku potřebě domácí a světské n. p. na povlečení pohovky, zdaž by se neučinil směšným? A což pak ty černé ornáty s bílými portami a pohanskou mnohdy scenerií, pluviály a dalmatiky s nemotornými větvemi, jež gotickými býti se snaží, a figurami, jichž roucha polovypukle jsou vyšívana s nasazenou na plátně malovanou hlavou! Vyšívaná figurka a nasazený obličej z malovaného plátna, není-li to nápad? Jest, ale již nikoli ku smíchu, nýbrž ku zlosti!

Prozatím dost! Umění naše musí opět se státi rozumným a významným. Pouze přirozenou půdu dlužno opustiti a navrátiti se zpět ku symbolice křesťanské. Otíhodných velechrámů a starých kostelů nedůstojné a nehodné haraburdí novověkých forem nesmyslných dlužno odstraniti z oltářů křesťanských a vykliditi ze skříní a nahraditi pracemi, které by v souladu byly s nadpřirozenou, tajemnou krásou velikolepých budov středověkých dojem velebný nerušících, nýbrž krásy přidávajících.

Má-li však úkol šťastně se rozhřešiti, bude potřebí, aby také druhá v předu již oznámená podmínka skutkem se stala. Návrat ku staré technice ve vyšívaní jest nutností,

mají-li ceny míti ruční práce zbožných paní a pannen. Obětovnou podporu oltáře lze dobývat z téhož pramene, z něhož čerpal středověk něžnou sice, ale mocnou lásku, která s ochotou a radostí zdobila dům Boží. Ještě nebylo doby, v níž by církev byla postrádala pilných a pečlivých rukou šlechetných paní a pannen, které z lásky a zbožnosti péči měly o ozdobu zejména kostelního roucha. V posledním čase užívaly však skoro všemš ku vyšívání vlny a kanavy, což se při rouchu kněžském zapovídá a práce své nevědomky nápodobily dle nejmizernějších vzorků. Tak nebylo ve středověku. Veškerá roucha posvátná z doby rozkvětu umění vyšívacího, zejména látky pod jménem „hautelisse d' Arras“ známé jasně dosvědčují, že nejznamenitější malíři tehdejší doby vlastnoručně pevnými tahy k podivuhodnému vyšívání ná-kresy dělali na látku samu. Ovšem nebylo také šetřeno nákladu na vyvedení rozsáhlých a pro staletí určených prací. Užívalo se látky nejtrvanlivější a nejsolidnější, hedbávi východního, jež barvu neztrácí. Jakmile doba přítomná se odhodlá navrátiti se ku středověké technice důkladné, bude volba pravého materiálu přirozeným toliko následkem důležitého kroku.

S jakou vytrvalostí však prováděvalo se vyšívání nejen v dobách rozkvětu, nýbrž i v dobách, když pěkné odvětví umělecké již upadalo, dosvědčují mnohé památky ve vlasti dosud zachovalé.

Šlechetné paní a panny zde a onde opět se pokouší, aby od třech věků přerušenu tradici uměleckou obnovily a v obnovené pokračovaly. Zdárné pokusy oživují naději, že uměleckému odvětví nová počíná doba. Paramenty chrámu Karlinského šťastnou jsou jitřenkou nové jitra věštíci. S důvěrou skládáme nový rozkvět do přičinlivých rukou zbožného pohlaví.

Lehner.

Stálá výstava Svato-Václavská.

Od posledního výkazu v těchto listech podaného došlo výstavního komitétu tak veliké množství objednávek, že nebylo ani lze stačiti u vyřizování jich tou měrou, jak by sobě bylo toho přát. Uvedeme tudy jen důležitější z nich: p. faráři Kašpárkovi v Štětí doručeny výkresy na oltář a doporučení dva dovední akad. malíři pro obraz olt.; p. faráři Erbenovi v Chleběch vyhověno v opravě paramentů; p. far. Hložkovi v Kozmíciích doručeny dva rozpočty na zhotovení olt. obrazu; p. děkanovi Kohoutovi v Neveklově poslouženo vzorky rozličných oltářů; p. Ant. Johnovi, kaplanu v Častalovicích doručeny rozličné rochety na vybranou; p. vikáři J. Knoblochovi v Morehensternu kalich, nádobu na sv. oleje pro celý vikariat, velkou lampu a velum; p. Adolfu Wagnerovi, kaplanu v Žateci zasláno rozličných paramentů za 300 zl.; p. farář v Štěpánovicích objednal fialový parament a jiné drobné věci; důst. p. Ant. Štika v Ledcích sváteční albu; p. faráři Dudíkovi v Hrušce zaslán cenník, též p. A. Wolfovi, děkanu v Sloupě; p. Jos. Krehanovi, faráři v Alberici opatřena lampa a polštáře; p. Václ. Nigrinovi, kooper. v Loukově opatřeno vyzlacení kalichu; p. Alois. Konvalinkovi, koop. v Žamberku requisita k zaopatřování nemocných; nejd. p. probošt Štule objednal dva svícey ze Samasovské dílny; p. farář Meloun objednal bílý pluvial; farnímu chrámu v Rehbergu zaslán kalich; nejd. p. opat J. Rotter objednal dvoje kombin. zvonečky k oltáři; J. Švedovi opatřen příkrov; p. faráři Fr. Preclíkovi v Chlumině, dvě skvostné kasule a velum; p. faráři Langerovi 2 korporaly; p. faráři Knoblochovi aspergil a svícey; p. Jos. Pochybovi dvě pally; p. Ed. Němečkovi velum; p. Václ. Kašpárkovi, faráři v Štětí opatřeny červené korouhve; p. far. Řezáčovi pozlacení monstrance a ciboria; p. far. Jos. Lžičarovi v Plumlově zakoupen goth. kalich za 140 zl.; p. Frant. Vaculíkovi, far. v Hustopeči, obstaráno vyzlacení dvou kalichů; p. Pavl. Daňkovi, koop. v Králíciích na Moravě opatřena příkrývka na kazatelnu; p. Bubla, farář v Chotěborkách, objednáva šest kovových svícnů a dva o třech ramenech; Rud. Pejšoch, kaplan v Humpolci, křestní stolu, kasuli, a radu v příčině oken chrámových; děkanství Mladoboleslavské objednalo 1 kasuli za 130 zl., dvě alby, dvě humerály, dvě cingula, 2 korporaly, 6 purifikatorií, 1 rochetu a bursu; p. Fr. Nožka, kaplan v Čermné, žádá 4 svícey a radu v příčině vyzlacení kalichu; J. Šmíd, vikář v Čechticiích, některé drobnosti; p. P. J. Sporer, farář v Neukirchenu bílou kasuli m. j. Též sluší zaznamenati, že mezi jinými obhatili v poslední době důst. p. farář Škampa a p. Jindřich Ekert, fotograf, sbírky akademie křesťanské mnohými krásnými rytinami a fotografiemi, začez jim buďtež tuto vysloveny vřelé díky.

N.

„Method“ vychází vždy 5. každého měsíce. Předplacení obnáší 1 zl. ročně; odbíratelům časopisu „Ceclie“ dává se co příloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko Ferdinandu Lehnerovi v Karlíně č. 234. Reklamacie zasílány buďtež do expedice v kněhkupectví Mikuláše a Kuappa v Karlíně č. 42.

M E T H O D.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F E R D I N A N D L E H N E R.

Číslo 8.

V Praze, dne 5. září 1875.

Ročník I.

Akademie křesťanská v Praze.

Píše Ferd. Lehner.

Že umění vždy se zálibou pěstovalo se v Církvi katolické, jest pravdou tak nezvratnou, kterou ani nejzarytější nepřítel křesťanstva upíratí nedovede. Doby rozkvětu víry a života-křesťanského bývaly zároveň slavnými dobami, v nichž také umění rozkvétalo. Jest-li že pravdu tu potvrzenou sledujeme v dějinách národů, dějiny národa českého neklamným jsou toho důkazem.

Čím více rozkvétal život náboženský, tím slavněji vyvínoval se život umělecký ve vlasti naší. Víra i umění ruku v ruce kráčely podle sebe. Národ náš má povahu náboženskou a uměleckou zároveň. Životní sílu možno na čas utlumiti a potlačiti, vyhladiti ji však na vždy nedokáže na zemi nikdo. Domáci i cizí živlové záhubní mohou neustálým podrážkáním proud duševní z přirozeného řečiště dočasně vytlačiti na uměle vytvořené dráhy nové, — nejbližší však přívál zanáší nepřirozené řečiště, v němž hrob nalézají nemoudří stavitelé, — a řeka teče opět starým, obvyklým směrem. Mravný národ z přirozeného vývinu násilně vyrušen, vrací se k svému povolání, jaké Hospodin jemu vykázal.

Žádná dojista země neutrpěla válkami a bouřemi domácími tolik pohrom, jako vlast naše. Nepřízeň věků drtila slavné pomníky slavných věků, — a přede nedovedla zničiti všechny. Nepříznivému osudu na vzdory zachovalo se valně památek uměleckých z veškerých oborů umění. Jsou to nezfalšované listiny, na nichž psána jest historie národa dlátem a štětcem; jsou to pomníky slávy národa zbožného; jsou to fotografie, v nichž zázračně zachytíla se doba minulá. Jaký to obraz vznesený a utěšený! Jak slavný panoval život umělecký po nivách krásné vlasti, když po tolikerých bouřích a přívalech tak četných přede zachovalo se pomníků a památek! Tak bujarý život proudil v žilách národa českého, že krátká doba příznivá postačila ku samostatnému vývinu první i druhé národní školy malířské a české školy stavitelské.

Jako jiní národové všichni, nenabývali také Čechové vzdělanosti své jen sami ze sebe a u sebe sami, ale též z příkladu a poučení pokročilých sousedův blízkých i dalekých. Všecky však zárodky vzdělanosti z ciziny jich došle v jemném duchu jejich samostatně pučily a k rozkvětu vedeny byly. ¹⁾ Ci nezastupují-li slavně první školu malířskou umělci, jako jsou Dětřich z Prahy, Zbyšek z Trotiny, Beneš kanovník u sv. Jiří, Hošík a jiní? Šimon Hutský z Křivokláta, Daniel Aleš z Květné, Pavel Mělnický, Fabian Polínár z Ústí n. Labem, Matouš Ornys (Pták n. Ptáček) z Limberka, Jan Kantor, Jiří Orfeus z Chotěšic, a nad všecky ostatní vynikající Matouš Radouš z Chrudimi, nejsou-li pro vše věky chloubou malířské školy druhé? Aneb neproslula-li samostatná, česká škola stavitelská mistry svými, jako jsou Petr Parlér, Jan ě. Hanuš, Matyáš Rejsek z Prostějova, Beneš z Loun a mistr Mikuláš?

Není odvětví uměleckého a není věku, aby se nám nebylo dochovalo alespoň zbytků bývalé slávy a utěšeného rozkvětu.

¹⁾ František Palacký. Dějiny národa českého. Díl II. částka I. svazek 2. str. 392.

Máme pomníky stavitelství slohu románského a to do jista nikoli poslední v řadě této: Rotundy v samé Praze tři — sv. Kříže, sv. Longina, sv. Martina, — basiliky sv. Jiří na hradě Pražském (po r. 1142) a v Milevště (z XII stol.), i památky přecházející již do slohu gotického, jako jest basilika bývalého benediktického kláštera v Třebíči na Moravě; krom mnohých jiných menších basilik.

Máme památky stavitelství slohu gotického a to z veškerých třech dob stavitelských slohu tohoto. Doba starogotická má své pomníky v Tišnově na Moravě z r. 1233—50, kde základní formy jsou gotické, vyzdobování ještě románské, chrám sv. Anežky v Praze (po r. 1233), tři stejně vysoké lodě chrámu sv. Bartoloměje v Kolíně n. Labem z polovice XIII. věku a j. Gotická doba druhá má své pomníky velmi slavné, jako jsou: nedostavěný chrám sv. Víta v Praze, jenž jest korunou všech ostatních, chór sv. Bartoloměje v Kolíně n. L., chór sv. Barbory na Horách-Kutných, chrám Panny Marie na Karlově do osmihranu stavěný s hvězdovitou klenbou, Panny Marie Sněžné, na Slovanech v Praze, na Karlsteině a j. Také třetí doba gotiky od polovice XIV. až do polovice XVI. věku — pozůstává po sobě nevšední památky stavitelské, jimiž se honosíme; uvádím jen chrám Panny Marie před Týnem v Praze, chrám sv. Barbory na Horách-Kutných, děkanské chrámy v Mostě a Lounech a j. Umění stavitelství gotického takového rozkvětu v Čechách dosáhlo, že zavadlo podnět zejména v době třetí ku vývinu samostatné stavitelské školy české s vlastním, tak zvaným „slohem vladislavským“

Snadno porušitelná jsou díla umělecká barvou a štětcem provedená. — Mnoho-li tu pohřbeno jest památek umění malířského délkou věků? Mnoho-li krvavými pohromami? A přede čítá vlast ještě dosti značné množství tabulových obrazů zejména z dob Karlových na Karlsteinu, také však jinde n. p. v chrámu Panny Marie před Týnem v Praze, v klášteře Vyšebrodském, v Třeboni, Roudnici, Krumlově, a j. Též zachovaly se nikoli nepatrné zbytky maleb na stěnách: v okrouhlé kapli na hradě Znojenském z XIII. stol. bohužel velmi poškozené, obrazy z legendy sv. Jiří na hradě Jindřichov-Hradeckém z r. 1338, z dob Karla IV. na Karlsteině, v kapli sv. Václava chrámu sv. Vítského, zajímavý cyklus v klášterní chodbě na Slovanech v Praze a v kostelíčku Libšickém. Světoznámé jsou pak drobnomalby české po celém světě roztroušené. Pergamen nejsnadněji vzdoroval pohromám věků. A jakolivěk drancováním, nesvědčitostí, zlobou, závistí i neznalostí vlast o tak mnohý oloupena jest skvost, má přede země česká valné množství nejslavnějších památek toho druhu, tak že ještě nikdo neodvážil se upírati samostatnost i výtečnost obou národních škol českých v malířství.

Čím jsou miniatury v antifonářích, gradualích a kancionálech v oboru umění malířského, tím jsou staročeské chorály v oboru umění hudebního. To jsou perly v řadě písní duchovních, to jsou živé obrazy z tónů složené. V nich zreádli se veškerá povaha národu jemné mysle a hlubokého citu. Zpěvy ty vyprýstily se z útrob národu českého, lišíce se samostatností a povahou skutečně národní od všeliké jiné písně duchovní národův jiných, jak nejlépe spatřuje se ve „zpěvech rovátních“, pocházejících rovněž ze slavných dob Karla IV. a Arnošta z Pardubic, prvního arcibiskupa pražského.

A co konečně mám říci o umění plastickém? Co se vykonalo děl v oboru tomto uměleckém začínaje s Božetěchem, opatem Sázavským, arciepcem umění řezbářského ku konci XI. století žijícího, jenž byl zároveň stavitel, řezbářem i malířem, až k mistru Jakobu Kutnohorskému, jehož překrásná „socha Spasitelova“ zdobí až dosud dvoranu rádce na Horách Kutných? Jakou měrou zkvétalo sochařství a řezbářství, nejlépe dokazuje se událostí, že záhy a sice již r. 1340 založeno jest bratrstvo (cech) plastických umělcův. Jednotlivé památky, jako jsou: náhrobky, řezby a sochy dřevěné, kamenné i kovové, tabernakula ve způsobě pyramid, kazatelny, oltáře skládací a k přenášení, reliquiáře, monstrance a práce zlatnické a j. pro množství tuto ani uvésti nelze.

Toť jsou základní rysy, v nichž chudobně objevuje se nám obraz velebný uměleckého života, který vrehole a rozkvětu největšího dosáhnul za Karla IV., otce vlasti, slavné paměti, když Čechy „svou úlohu kosmopolitickou ovšem jen na krátký čas — dle vůle prozřetelnosti Božské — důstojně vyplnily.“

V zlatém věku onom Praha střediskem byla západní Evropy, vzdělanosti a veškerého umění.

Zdaž vrátí se kdy nazpět vlasti milé zlaté časy ?

Založení akademie křesťanské v Praze, jejíž účelem jest „pěstovati vědy a umění v duchu Církve katolické, péči míti o reformu a zvelebení hudby kostelní, tolikéž o zachování starožitností církevních,“ připomíná na nejkrásnější a nejslavnější dobu v dějinách národu českého, která hluboko vryta jest v srdci každého vlastimila, — na dobu otee vlati, Karla IV. Dobu onu znovu vzkrísiti ve veškerých oborech umění, bude hlavním účelem a přední úlohou naší akademie.

Kdo se bude děšiti práce, kde kyne cíl ideální, krásný, vznešený ?

Svůj k svému! Ruku k ruce! Páže k páži!

Silami spojenými i nesnadné věci provedou se. Šťastný národ, který vlastních rukou ku práci pozvedá! Práci poctivě žehná sám Bůh.

Zaháleti nikomu není dovoleno; potřebujeme pomocné ruky bratří všech. Svůj k svému! Při moudrém rozdělení a úsilovné vytrvalosti zdaří se dílo i nesnadné. Z množství zrn skládá se skála, mohutná řeka z mnohých praménku. Ruku k ruce, páže k páži!

Od takových zásad vycházejíc bude akademie křesťanská pracovati čtverým směrem

Odbor vědecký založí spolkovou knihovnu a povede péči o vydávání knih a časopisů, zvlášť bohosloveckých a obstaráváti bude přednášky. Jen několik dní jest tomu, co akademie žití počala, a již nyní nám jsou známy knihovny dosti vzácné, které jednou se přestěhují do velké knihovny akademie. Z pramének bude řeka. Jak často se stává, že po smrti duchovního knihy se prodávají na libry židům a kupecům, na kornouty a pod koláče. Kněz, jemuž vzdělanost i blaho národu na srdci leží, ví nyní, kam jednou odkáže miláčky své, kteří druhdy smutek zaplašovali a vyjasňovali čelo zakaboněné. I po smrti jeho naleznou otcovský dům a křesťanská akademie naloží s nimi dojista po křesťansku. Zde knihy nebudou zaháleti, ani práchnivěti v dobře uzavřených skříních. Bylo-li by některých kněh více výtisků, však novosvěcenci rádi se jich ujmou a s hojnými úroky máteři někdy je zase navrátí. — Bude tedy odbor vědecký pěstitelem, podporovatelem a pramenem literatury, zvlášť bohovědecké, a časopisectva sem zasahujícího. Dá Bůh že mnohý kvítek na luzích těch úrodných mile rozkvěte. Proto chutě k dílu! Svůj k svému! Páže k páži!

Odbor hudební přihlížeti bude k reformě, stálému zvelebování a rozšiřování hudby kostelní v duchu a dle předpisů Církve. Vynasnaží se zajisté, aby nedůstojná hudba kostelní důstojnou nahrazovala se dle vzorů a v duchu starých, zbožných skladatelů církevních. Vynasnaží se, aby velebný český chorál poznovu otrásal klenutím chrámovým, hýbal myslí a zahříval srdce lidu zpěvného. Dle výsledků nyní již dosažených jest oprávněná naděje, že zejména odbor hudební utěšeně a rychle rozkvétati bude, jelikož reforma hudby kostelní vždy nových a nových pěstitelů u nás dochází. Není takměř krajiny v zpěvných vlastech, v níž by neměla „musica sacra“ nadšených apoštolů a horlivých dělníkův. K dosažení účele vytknutého bude odbor obstarávati produkce a přednášky, zjednávati a opatrovati hudebniny, vydávati skladby a spisy odborné. Kdekolivěk mohou oželiti starých kancionálů, hudebnin a spisů do odboru hudebního spadajících, prokáží šlechetným darem výtečné služby akademii křesťanské, abychom po hotově měli materiál k důkladnému bádání potřebný. Utěšená a vděčná kyne práce odboru hudebnímu. Svůj k svému! Páže k páži!

Odbor výtvarných umění bude radou a skutkem nápomocen při pořizování a opravování církevních děl uměleckých. Žádoueno jest tedy, aby každý, kdo pro chrám jakýkolivěk předmět pořídití hodlá, na odbor výtvarných umění akademie křesťanské se obrátil. Dojde zde ochotné a nezištné rady, ano zjedná předmět za cenu mnohem levnější, než-li cestou soukromnou, jelikož ředitelstvo mnoho objednávek obstaráváti bude. Kéž by bylo bývalo akademie křesťanské již dříve! Nebylo by povstalo chrámů stodolám podobných s vnitřní úpravou, za jakou tváře umělce studem se rdí. Odbor výtvarných umění chce býti rádcem ve všelikých záležitostech stavby i vnitřní úpravy se týkajících, a že toho dovede, rukojemstvím jsou členové v ředitelstvu zasedající. Mužové, jakými jsou slavní malíři Hellich a Sequens, architekt Barvitijs a sochař Šimek, dávají již předkem jistotu, že úkolu vznešenému dostojí. — Odbor bude pečovati o stálou výstavu děl do oboru výtvarného umění církevního patřících, bude opatrovati sbírky umělecké a postará se o potřebné k nim výklady. Má-li však účele dosáhnouti se, nevyhnutelne bude účinkování veškerých faktorů. Svůj k svému! Páže k páži!

Odbor archeologický dbáti bude o zachování starožitných památek církevních, které násilím a neslýchanou drzostí ničeny, pustošeny aneb do ciziny zavlékány byly. Bezbožníci hubili vše, co národu milé a svaté bylo. Zachováti pečlivě každý kamínek, který nám z oněch dob slavných ještě pozůstal, toť bude hlavním účelem odboru archeologického, který z rozmanitých památek poznenáhla zřizovati bude křesťanské museum. Staré sochy a řezby, obrazy a paramenty, díla z kovu a kosti, z kamene a ze dřeva, středověké i novější památky všeho druhu, které porůznu a bez povšimnutí v mnohém koutku zde a onde práchnivějí, v křesťanském museum dojdou místa čestného, vítaného a ku vzdělání a bádání užitečného. Odbor archeologický bude hájiti a šířiti slovem i písmem, spravedlivě a klidně, bez vášně a bez zisku názory o umění domácím, aby nebylo odcizováno na dále Církvi a národu, co Církvi a národu patří. Duševní majetek národu odcizovati nazývá se krádeží. Mnoho zdaru ku dílu šlechetnému a záslužnému! Svůj k svému! Páže k páži!

Tak založen ústav, od něhož zdárně činnosti očekáváme my — Čechové katolíci. Zde již konečně síly se soustředíti musí, abychom dokázali, že Čechové chtějí opětně býti, čím již jednon byli za slavných dob „otce vlasti.“

Od té doby, co panství jala se prováděti lichá osvěta a moderní filosofie, genius umění s pláčem odvrátil se od kleslého pokolení. Dobou osvícenou do kouta odklizenou jest krásné umění. Dokážeme světu, že také jsme osvícenci, aniž bychom popelkou činili uměnu nebes.

Zde vlaje prapor náš. Kolem něho shlukne se bujaré vojsko. Zde na pevném základu pravdy a práva, dobra a krásy, sjednotí se veškeré třídy křesťanské. Zde společně zájmy má kněz i lid, učenec i rolník, umělec i dělník. Zde půda neutrální a přede půda posvátná — půda umění církevního —, na které není rozkolu a sváru. Zde místa mají všichni věrní synové Církve a vlasti. Národ český, který i svou hřívnou dávno již přispěl ku veškeré civilisaci evropské, vstupuje na novo v zápas s ostatními národy znova probuzenými.

Věrní synové Církve a vlasti, vysoko vzhůru povznete prapor akademie křesťanské, na němž čte se nápis:

„Na oslavu Boží a ku vzdělání národa!“

Chrámý věku starokřesťanského.

(Krypty. Oltář starokřesťanský. Ciborium. Opony oltářní. Kříž. Svíeny a lampy. Peristera. Co jest oltář? Křesťanská obětovnost. Kůr zpěváký.)

Sepsal F. Lehner. (Pokračování.)

Mučedník Felix, papež (269–274), zakazuje světiti oltářní stál, v němž by nebyly uloženy ostatky mučedníka. Sám pak konával nejsvětější obět, ¹⁾ podobně, jako předchůdcové jeho, na hrobech knížat apoštolských Petra a Pavla. Církevním zákonem se nařizuje, ²⁾ aby obět mešní slavila se nad hroby či pomníky mučedníkův.

Aby ale hroby mučednické bezpečný a důstojný úkryt měly, zakládala se pod oltářem v basilikách malá hrobka — krypta, — do které od oltáře po několika schodech se sestupovalo. Upomínala zajisté podzemní hrobka křesťana na katakomby, nad kterými nezdávka basiliky budovaly se, tak že s chrámu po schodech zvláště zhotovených sestupovalo se bezprostředně k původnímu hrobu hlavního světce. Má tedy krypta či confessio starokřesťanských chrámů zvláštní význam. Věřícímu za dob bezpečných a pokojných na hoře v basilice na modlitbách meškajícímu poukazovala na doby krvavého pronásledování a na svaté vzory křesťanských reků nyní klidně v Pánu odpočívajících a oslavených. ³⁾

¹⁾ Arnob. ed. Migne p. 136.

²⁾ Ibid. Felic. Pap. Ep. II. p. 151. Quapropter in praefata constituimus synodo — ut super memorias martyrum missae celebrentur etc.

³⁾ Upomínka tato na doby bojů Církve tak milá byla křesťanům, že i v následujících věcích až do 13. století neradi pohřešovali při zakládání chrámů hrobek podzemních. Nejstarší sloh románský se zálibou budoval krypty, jimž zvláštní péči věnoval a zvláštní formou je obdaril.

Oltář podobal se tedy stolu, v jehož duté schránce ukládaly se ostatky svatých. Nad oltářním stolem pnul se baldachin obyčejně kamený, jako kaplička, spočívaje na čtyřech, někdy i šesti sloupech a tvoře jako ochranou střechu oltáře. Baldachin ten sloužil ciborium, ¹⁾ které k podstatě oltáře starokřesťanského náleželo. (Vyobrazení spatřiti lze na obr. 4. 6. 8.) Ku znázornění možno si mysliti baldachin, jakého se při průvodech s nejsvětější svátostí užívá. Oltář nalezal se tedy jako v kapličce, do které kněz mši sv. sloužil skutečně vcházel. ²⁾ Zde pod ciborium hledali spásy pronásledovaní, sem utíkali se lidé u velikém nebezpečení života. ³⁾ Od pilíře k pilíři, na nichž střecha či kuple nad oltářem se pnula, visely opony (*tetravela, cortinae, parapetasmata*), jimiž oltář v ciborium jako v stanu odevšad zastřeném bylo lze ukryti před zrakem účastníkův povolanych i nepovolanych. ⁴⁾ Bylo pak opon oltářních potřebi jednak

Nebyly to již více pouhé úzké, malé hrobky, jichž prostora nebyla rozsáhlejší oltáře nad nimi zbudovaného, — celé podzemní kostely to byly pod celým prosbyterium se rozkládající. Podobných krypt či podzemních chrámů čítá se ve světě křesťanském na tisíce n. p. v chrámech ve Speieru, Paderborn-u, Tegernsee, Freisingenu, Řezně, Fuldě, Bamberg-u, Gurk-u, Soest-u, v Kolíně na Rýnu: sv. Gereon, sv. Kunibert, sv. Severin, sv. Cecilie, sv. Mergen na Kapitolu a j. Ve vlasti naší jsou krypty ve chrámě sv. Jiří na hradě pražském, krypta sv. Kosmy a Damiana v kollegiálním chrámu Páně Staro-Boleslavském a j.

¹⁾ Jisto jest, že všechny takměř středověké velechrámy měly ciboria, tak že ještě v Tituluru o něm zmínka se činí a v 13. věku nad hrobem sv. Moranda (*Act. Sanctor. Jan. p. 352*) se zřídilo. I 15. a 16. věk nezapomněl zcela na ciboria. Krásný gotický baldachin kamený zachoval se ve chrámu Týnském, hlavním farním kostele Starého města Pražského při druhém sloupu naproti kazatelně. Jest dílem slavného umělce českého Matyáše Rejska z r. 1493 nad bývalým náhrobkem Luciana Augustina. Výtečná stavba baldachinu zraky všech navštěvovatelů chrámu Týnského k sobě poutá. Jako zázrakem přestál šťastně všekazící dobu dekoratorských choutek 17. a 18. století, ačkoliv jej sám Hammerschmid obhlubným přívěskem kostela nazýval. Baldachin tvoří nad oltářem jako kapličku, spočívaje na čtyřech bohatě rozčlankovaných pilířích, které přes římsu v pěkné gotické jehlance vybíhají. O tyto čtyři pilíře opírají se čtyři bohaté gotické oblouky, jichžto svršky (vyjmouc zadní při sloupu kostelním) přes římsu v bohaté fioly přecházejí. Vnitřní strop baldachinu způsoben jest gotickými žebry křížem do roset sbíhajícími. Na prostřední veliké rosetě vymalováno jest na zlaté půdě poprsí Kristovo, na čtyřech vedlejších hlavy andělské též na zlatě. — Viz Památky archeologické a místopisné. Díl I. rok 1854 str. 66. — Podobná ciboria stojí též u sv. Štěpána v Mohuči z r. 1509, v Řezně bohužel pošinuto z původního místa, u sv. Štěpána ve Vídni a j. — Také Karlovský chrám sv. Cyrilla a Methoděje, nový sice, ale dle starých vzorů zbudovaný má krásné ciborium kamené, pod nimž mramorový stůl oltářní se nalezá.

²⁾ Pak ovšem měla skutečný smysl slova: „Introibo ad altare Dei.“

³⁾ N. p. Pověstný dvojenin Eutropius, který k oltáři pod ciborium se utekl, ačkoli dříve sám Církev práv zbabovati se snažil. Chrysostom in Eutrop. p. 385.

⁴⁾ Staré křesťanství tajemně konalo tajemství víry. Oltářní stůl zahaloval se před zrakem přítomných v nejsvětějších právě okamžicích. Nyní tajemství oběti nikomu ani na mysl nepřichází. Ba i nábožní křesťané domnívají se, že na oltář ode vsad viděti se musí. A proto všeobecně zásluhou a skutkem dobrým jméno bylo, odstraňovati a bořiti, co překáželo volnému na oltář hlavní rozhledu, jako jsou mřížky, farní oltáře, lectoria a j. Počinání neodůvodněné odporuje duchu a zákonům starého křesťanství a dlužno s předsudky doby přítomné bojovati. Tak jako přístup do choru věřícímu se zabráňoval, zastírána jest též svatyně i před zrakem laikův ambonami, kancelly, mřížkami, farními oltáři, jak v krásném chrámu Ulmském jakolivěk protestanté si jej osvojili, až po dnes spatřiti lze. Řecká Církev až dosud zakrývá oltář ikonostásí t. j. malovanou stěnou, aneb velkou oponou po způsobu židovské svatyně. A to nejen hlavní oltář, nýbrž namnoze i oltáře postranní, jak dosvědčují až dosud železné tyče pro opony na ciboríích chrámu n. př. v Münster-u a j. Že toho bylo zapotřebí, potvrzuje zkušenost každodenní, kde lid oltář kolkolem obklopující kněží mši sv. sloužícímu do tváře a do prstů zvědavě se dívá a pobožnosti jej vyrušuje. A poněvadž pro opony na oltář viděti nebylo, uznána jest potřeba v kostelích katolických až dosud panující, že nejdůležitější částky sv. oběti: obětování, pozdvihování a přijímání osadě zvonkem se oznamují. Zbytky oltářních opon, jsou-li kde k nalezení, sluší pečlivě zachovati. W i s e m a n

k vůli katechumenům, jednak k vůli pohanům; zároveň připomínaly na oponu chrámu Salamounova, kterou svatyně svatých od svatyně se dělila.

Nekřtění dosud katechumené nebyli totiž účastníky ani oběti, ani stolu Páně, ba i obsah křesťanských tajemství — nauka o sv. oběti, o nejsvětější Trojici Boží, o sv. svátostech — zůstal jim neznámým, ¹⁾ pokud co osvědčení a zkoušení neobrátili se k východu a západu t. j. pokud se nestali účastníky křtu svatého. Proto neznají oltář, ²⁾ nejsou připuštěni do obcování a společenství (communio) křesťanů, ³⁾ nejsou ještě měšťany božského státu Kristova. ⁴⁾ Měli tedy účastenství jen na první části služeb Božích a to na zvláštním, od oltáře vzdáleném místě. Za jejich přítomnosti zůstal oltář s posvátnými nádobami oponou zastřen. Před obětováním udělil jim biskup požehnání, načež je propustil. Proto ještě podnes nazývá se první částka mše sv., která až na několik modliteb s chválezpěvem: „Sláva na výsostech Bohu!“ poučení věnována jest (epistolá, evangelium, až ku vyznání víry v Credo) mši katechumenů, a při obětování (offertorium) odhalují se posvátné nádoby, tak jako druhy opony se odhalovaly, aby věřících oběť na oltář se kladla.

Opon oltářních bylo potřebí dále pro nenadálé přepadení, jakého nezřídka dopouštěvali se pohané, vědouce ⁵⁾, že křesťanská osada v kostele jest shromážděna. ⁶⁾ Proto zahalovalo staré křesťanství oltář i nádoby bohoslužebné před zrakem nezasvěcených a nepovolných. ⁷⁾

Oltář se konečně záclonami zahaloval i mezi službami Božími a to před věřícími ⁸⁾, poněvadž na něm vedle názoru starokřesťanského konala se přehluboká tajemství svaté víry. Tajemství konala se tajemně. Proto zastíral se oltář před zrakem věřící osady v nejsvětějších okamžicích velebné oběti, zejména při tajemných slovech proměňování. Když se tak stalo, odhrnuly se opony, i pozdvíhovala se (elevatio) sv. hostie a posvátný kalich a ukazovaly se lidu věřícímu. Podobně odhrnovaly se záclony při svatém přijímání za společné modlitby. Nebo přijímáním největšího tajemství otevřela i vyjasnila se věřícím svatyně nebeská.

Jako až dosud na nejvyšším bodu věže a střechy každého chrámu září a stkví se kříž, nebo bez kříže není kostel kostelem, ani oltář oltářem —, také na vřehu ciboria vztýčen byl kříž, který později odtud na oblouk vítězný se přeložil. Tam ku kříži obrácen jsa k východu, ku tváři Ukřižovaného, modlil se křesťan. Pohled na Vykupitele na kříži rozpjatého před smrtí chránil a život udílel. Povýšený a všem viditedlný, tam vzhůru na ciborium vztýčený stál kříž již za dob Paulina, Augustina a Hieronyma, začasté z ryzeho zlata, ozdobný a vykládaný podobně oltářům drahokamy a skvosty. I zdálo se, jakoby Spasitel na vcházejícího tam s hůry volal: „Kdokolivěk vcházíš

vypravuje (Vermischte Schriften. Köln. 1854. Díl I. str. 63.), že na počátku postu ve Španělsku celý chor bílou oponou se zastírá, tak že lid v lodi shromážděný na oltář nevidí. Při slavných službách Božích odhrnuje se však opona třikrát, při evangelium totiž, při pozdvíhování (elevatio) a při modlitbě za lid (oratio super populum). — Byl tedy oltář jako v zastřeném stanu, jehož opony jen v jistých okamžicích se odhalovaly, tak že jej nehylo lze viděti, ač na povýšeném místě stával. Škoda! že dějiny, živé podání, hluboký smysl a význam církevní krásy v zapomenutí upadly a ze života i užívání se vytratily! — Srovnej Kreuser. Der Christliche Kirchenbau. p. 103.

¹⁾ Alzog Universalgeschichte der christlichen Kirche — obšírněji o tom vypravuje.

²⁾ Chrysostom. in Ep. ad Corinth. Hom. 36. p. 341.

³⁾ Chrysostom. in Ep. ad Ephes. Hom. 3. p. 23,

⁴⁾ Catechumenum, qui necdum in civitate Christi civis effectus est. Hieron. in Malach. c. 3 p. 973.

⁵⁾ Tertullian. ad Nation. I. 7. praví pohanům: Scitis et dies conventuum nostrorum, itaque et obsidemur et opprimimur.

⁶⁾ Tak přepadnul křesťany Nuširvan Kosru, král perský, u Řekův Chosroes zvaný. O podobném přepadení vypravuje se v životopisech sv. Babyla, Numeriana, Romana a j. Štěpán papež byl stat za Valeriana přepaden jsa při sloužení mše svaté. J. Kreuser. p. 116.

⁷⁾ Sv. Jan Zlatoustý hořekuje nad znesvěcením, jehož se dopustil vojín, že spatřil posvátné nádoby. Vojín totiž považován jest vedle názoru starokřesťanského za člověka nečistého a pokání potřebného. Řehoř Naz. trpce běduje (Orat. III. p. 87.), že za Juliana odpadlíka ruce, nezasvěcené bohoslužebných nádob se dotýkaly.

⁸⁾ U Arménů se tak děje až po dnešní den

branou posvátného chrámu, zastav se a pohlédni na mne, který jsa bez hříchu, za hříchy tvé jsem trpěl! Mne ulož do duše, mne v prsou stále chovej.“¹⁾

Kolkoem obrazu Ukřižovaného zářilo množství světél rozestavených na svícnech stojacích a visacích; malované a bílé voskovice, lampy olejem namnoze balsámovým naplněné. Nebo světla byla křesťanům milá a zdomácněla již proto, že druhdy jimi osvětlovala se noční bohoslužba, jak dosvědčuje jasně ozářená síň Pavlova ve skutečích apoštolských. Vůbec udílí Církev světlu významu přebohatého, nebo svíce nemá se stavěti pod kbelec, nýbrž na svícen, aby svítila všem v domě i před lidmi.²⁾ Pravým světlem jest³⁾ však Vykupitel, který o sobě pravil: Jsem světlo světa.“⁴⁾ V kostele vůbec nikdy nedostávalo se světla; odtud odvozuje se původ věčné lampy před oltářem, o které zmiňuje se již Paulinus a Epifanius. Jak mnoho krásného dalo by se vypravovati o lustrech, kandelabrech a svícnech, o významu plném tvaru jejich, abychom s bolestí poznali, jak chudinká ve všem nynější Církev jest. Nikoliv jedna, nýbrž množství světél a svítílen hořelo a to v přemnohých chrámech. Řehoř Velký nadal sv. Petrský chrám značnými nemovitostmi na vydržování světla; listina nadační zachována jest až na dnešní den.⁵⁾ Ustavičně hořelo dnem i nocí u sv. Petra 150, na stacích 250 lamp a svítílen. Jeden ze svícenů čítal tolik svící, kolik se čítá do roka dní. Hadrian papež věnoval chrám sv. Petruskému kandelabr v podobě kříže se 1370 svícemi, které se zapalovaly čtyřikrát do roka: o vánocích, o velikonocích, na slavnost sv. Petra a Pavla a na výroční den volby papežovy. Jako veškeré starokřesťanské umění vyznačovaly se i svícny i lampy hlubokou a důmyslnou symbolikou ve tvarech uměleckých. Měly podobu ryby⁶⁾, obraz to Kristův⁷⁾, aneb podobu delfína, který člověka zachraňuje a p. V řadě darů, jež císař Konstantin chrám věnoval, uvádí se též svícen z ryzého zlata s dvacetí delfíny, stojací svícen na voskovice s 500 (jiní čtou s 50) delfíny; velká nádoba na olej číši podobná s 80 delfíny, stojací svícen na voskovice z pozlacené mědě s postavami proroků, jiný desítiramený s apoštolskými dějinami a s oblíbenou ozdobou více než 120 delfínů⁸⁾.

Kolkoem kříže rozestavené svíce nebyly však jedinou ozdobou ciboria. Tehdáž již jako nyní, zdobívali se oltáře rozmanitě. Především zdobívala stará Církev oltář se zálibou květinami. I chudobnému křesťanů možno bylo dar takový věnovati.

Byla tedy svrchní zevnější, viditelná část ciboria ozdobena obrazem Ukřižovaného, obklopeného svícemi a květinami. Pohlédneme-li však do vnitřku, setkáváme se s jiným obsahem, od kterého ciborium i pojmenování své odvozuje, — od svatého totiž pokrmu (cibus) těla Páně. Starokřesťanská mluva tajemná nazývala nejsvětější svátost pokrmem. Visela totiž ze stropu ciboria, tedy nad oltářem se vznášející posvátná nádoba obyčejně na třech řetízkách, a v nádobě chovala se večere Páně pro nemocné a umírající. Viselať dolů právě pod křížem, který nad ciboriem byl vztýčený. Zde bylo z zákonité místo pro posvátnou nádobu vedle předpisu sněmu církevního r. 567 konaného⁹⁾. Schránka pro nejsvětější měla obyčejně podobu holubiце¹⁰⁾,

¹⁾ Lactant. (souvěký s Konstantinem) in *Passione Domini*:

Quisquis ades, medique subis in limina templi
Siste parum, inson tem que tuo pro crimine passum
Respice me, me conde animo, me in pectore serva.

²⁾ Mat. 5, 16. 17. ³⁾ Jan 1, 9. ⁴⁾ Jan 8, 12.

⁵⁾ Gregor. M. Opp. tom IV. p. 328.

⁶⁾ V katakombách nalezeno. Spencer Northcote. Die römischen Katakomben str. 105.

⁷⁾ Viz „Method“ str. 19.

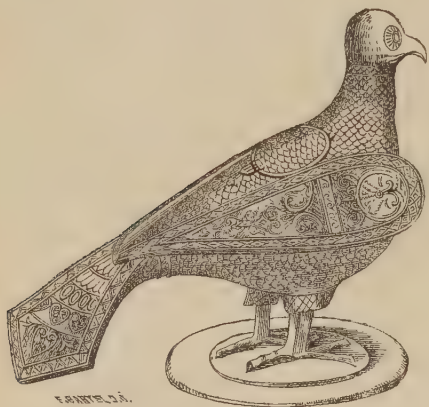
⁸⁾ Libell. de munificen. Constant. Opp. p. 803: In Basilica Constantiniana coronas quattuor ex auro purissimo, cum delphinis viginti, pensantes singulas libras 15, pharum (věž svítící) ex auro purissimo cum delphinis quingentis (quindecim) etc. — pharum cantharum etc. cum delphinis octoginta etc. — p. 804: candelabra ex orichalco etc. — p. 806. Cantharus cum delphinis quingentis etc. — p. 809 lucernam . . . lychnorum decem, coronam . . . cum delphinis 50, candelabra aenea duo in pedibus denis etc.

⁹⁾ Bona Opp. p. 995. Concil. Turon. II c. 3. ut corpus Christi in altari non imaginario ordine, sed sub crucis titulo componatur.

¹⁰⁾ Pellicia Polit. Ckrist. tom. II. p. 33.

čímž se objasňuje výrok Tertulianův, když chrám nazývá domem holubice naší ¹⁾. Holubici nevyobrazuje se pouze Duch svatý, nýbrž také čisté, nepoškozené tělo Spasitelovo. Schránku samu nazývá Perpetuus „peristeron“ od řeckého slova „peristera“ t. j. holubice. Některé z nich ušly pohromě věkův a zachovány jsou před zničením. Peristera tuto vyobrazená nalezena jest ve Francii. Není třeba podotýkati, že posvátné schránky pro nejsvětější svátost zhotovovány jsou vždy z kovu vzácného, buď z ryzého zlata, jako v basilice sv. Petra ²⁾, neb ze stříbra vedle výroku žalmu ³⁾ s pozlaceným hřbetem.

Takový byl starokřesťanský oltář, s nimž přítel i ctitel hlubokého života prvotního nerad se loučí. Na chvilku již jen žádám o laskavou trpělivost čtenářovu. Nebo v době přítomné vyhynul na mnoze a ztratil se pojem církve a oltáře. Čím jest začasťe nyní církev? A čím jest oltář? Z církve učinili žebračku, a z oltáře stavbu bláhovou, ve které předmětům vedlejšímu svěřen úkol hlavní, tak že stůl obětní ve směsici tolika záplat a přívěšků ztrácí se a mizí. Změnil sice ve středověku oltář tvárnost a podobu dřívější, zůstal však předce velebným. Navštivte jen chrámy v Ulmu, Norimberku,

(Obr. 7.) Peristera.

Dortmundu a j., všimněte si zbytků starodávných oltářů po vlasti naší roztroušených a poznáte, čím býval oltář katolický, dokud novotářství 16. věku neslavilo neblahý vjezd po krajinách západního křesťanstva. Ty zbytky bývalé slávy jsou listinami věrohodnými a neporušenými. S novotářstvím 16. věku oblibováno si současně v novém pohanstvu. Duch času ubíjel katolické umění v krajinách, kde dle jména katolíky ještě zůstali. Vlivem neblahých poměrů časových narostl umění katolickému cop; umění povlaštilo se, pofrancouštilo se. Oltář rozšířili v potvorného, nemotorného obra; z křesťanského oltáře učinili pohanské kolosseum. Jako v hudbě církevní tropilo se také s výtvarným uměním, co nyní „pokrokem“ obyčejně se zove. Takovými ranami ubíjelo se umění, až zůstalo — mrtvo. Zastřete závojem nešťastnou dobu!

Co jest oltář? Oltář jest obrazem Pána, který jest obětníkem i obětí zároveň. Zde Pán přebývá. Pravdě té staří rozuměli. Oltář zdobiti s veškerou nádherou, pýchou bylo bezpochyby apoštolské již doby. Přítomný věk, na mozku slabý, nakažen jsa choutkou v 7. přikázání Božím zapovězenou, kterou poctivěji moudrosti sekularisační zove, mluví se zálibou a to velmi často o apoštolské prostotě a chudobě. Chee tím říci, že apoštolé prý byli otrhánkové a prvotní Církev že prý byla žebračkou. Velmi ctihodná osvěcenost tato z těžší pochopí, že právě apoštolé přebohatými pány byli, vládnouce libovolně veškerým jméním, které křesťanská osada k nohoun jejich kladla. O toho důmyslu a rozumu lidského! O smýšlení věku apoštolského nejkrásnějšího důkazu podává darovací listina Konstantina, jimž věk prvokřesťanský se končí. Nebo císař Konstantin jednal zajisté vedle příkladů a vzorů dřívějších dárcův křesťanských. Daroval basilice, která po něm pojmenována jest, sedm oltářů z nejčistšího stříbra, které vážily po 200 librách, ⁴⁾ rovněž 40 kalichů zlatých, z nichž každý libru vážil a 500 stříbrných. Chrámu sv. Petra ⁵⁾ daroval tři zlaté kalichy a 20 stříbrných; chrámu sv. Kříže ⁶⁾ stříbrný oltář 250 liber těžký, sv. Anežce stříbrný oltář, ⁷⁾ který vážil 200 liber, pak

¹⁾ C. Valent.: nostrae columbae domus.

²⁾ Dar Konstantinův: columba ex auro purissimo. Libell. de munif. Const. Opp. p. 805.

³⁾ Žl. 67, 13. Srovnej výklad Řehoře Vel. k Ezech. II. Hom. 3. n. 14.

⁴⁾ Libellus de munificentia Constantini (Opp. ed. Migne p. 803): Altaria septem ex argento purissimo pensantia libras ducentas, — calices minores aureos purissimos 40, pensantes singulos libras singulas, calices minores ministeriales quingentos.

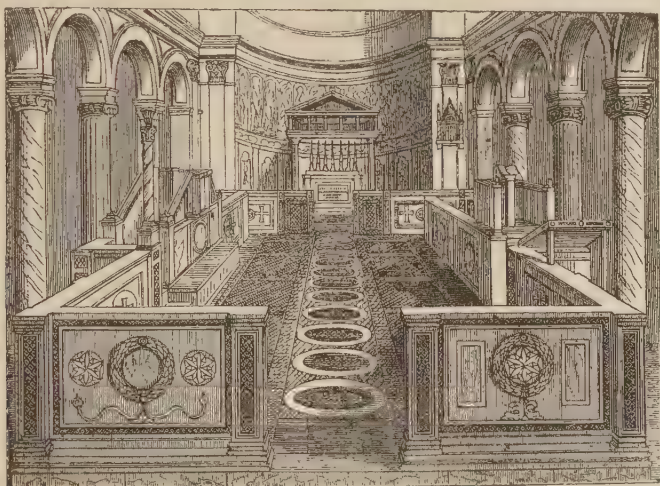
⁵⁾ Ibid. p. 805. 807.

⁶⁾ Ibid. p. 808.: altare argenteum etc. p. 809: calices ministeriales aureos viginti.

⁷⁾ Ibid. p. 809.: altare ex argento purissimo.

lamps, oltární opony, z látky nejvzácnější. ¹⁾ Starý, poctivý duch, jemuž možnost svato-krádeže ani ve snách se neobjevila, nezdobil pouze oltáře a chory, nýbrž též celé kostely. Není-li Pánu země žádná okrasa skvostná dosti, čím méně Hospodinu všeho-míra, — Pánu nebes i země. Okrasa sluší Hospodinu, jakolivěk ji nemá zapotřebí. S radostí a ochotou kladli křesťané dary do věčně živé ruky, kterou věk náš rukou mrtvou zove, jsouce pamětlivi slov proroka ²⁾ řkoucího: „Bydlíte v domech deskami (skvostně) pokládaných, ale dům tento jest pustý.“ Papež Leo ³⁾ praví: „Jest-li že pří-bytky králův a jiných velmožů s veškerou nádherou se ozdobují, čím více sluší zdo-biti dům Boží!“ Tak smýšlel, tak jednal věk starý. A jest-li že boháč basiliky ⁴⁾ bu-doval s všemožnou nádherou, také chudáš přinášel halíř, zdobiv oltář květinami ⁵⁾ a zelenými ratolestmi. Takový duch panoval druhdy. A nyní? —

Ku prostoru oltární přiléhalo bezprostředně zvláštní oddělení, též zábradlím ohražené a daleko do prostřední lodě basiliky se rozprostírající, odkud jedním vchodem ku oltáři, druhým do lodě přístup byl. Řečená prostora určena byla pro nižší klerus a pro sbor či kůr církevních zpěváků. Jako druhdy Pán sám s apoštoly chválo-zpěvy ⁶⁾ pěl, jako apoštol důtklivě povzbuzoval křesťany, aby Hospodina oslavovali „v žalmích, chválách a písničkách duchovních,“ ⁷⁾ osvědčovala rovněž hned od prvopo-čátku i Církev zřejmými rozkazy a úsilovnou péčí papežů, v jaké vážnosti má chorál,

(Obr. 8.)

důstojný onen a krásný zpěv církevní. Církev vyznamenávala zpěváky vykávši jim ve chrámu prostoru nejkrásnější a oltáři nejbližší. Z architektonického umístění a vyzna-čení kůru zpěváckého, — jak v basilice sv. Klementa v Římě až dosud spatiti lze (viz ob. 8.), — patrně se jeví, za jak důležitý pokládala Církev bohoslužebný zpěv. Kůr

¹⁾ Jak štědrými dárci byli následující papežové a císařové, vypravuje Anastasius knihovník. Perly a drahokamy nelze ani sečísti. Jak štědrým byl Karel Velký, jest známo. „Palla d'ore“ na oltáři sv. Marka v Benátkách s nesčíslnými drahokamy a umělou prací emailovou ze svatých dějin, jež má cenu velkého knížectví, — chrámové poklady v Bamberg-u a Basel-u zbožným Jindřichem II. věnované, — a bezčetné množství jiných darův a dárcův, jimiž by se dala vyplniti tlustá kniha, podivení i úžas u nás budí.

²⁾ Aggeus 1, 4.

³⁾ Leo Serm. 48. p. 298.: Si regum aedes et sublimiorum praetoria potestatum omni ornatu rationabiliter excoluntur, et excellentiora sint eorum domicilia, quorum ampliora sunt me-rita, quanto opere aedificandum, quanto est honore decorandum Deitatis ipsius habitaculum!

⁴⁾ Hieronym. Ep. 46. Paul et Eustach. ad Marcell. p. 207.: ubi instar palatii opibus privatorum exstructae basilicae etc.

⁵⁾ Id. Ep. 40. ad Heliodor. p. 340.: qui basilicas Ecclesiae et Martyrum conciliabula diversis floribus et arborum comis vitiumque pampinis adumbravit.

⁶⁾ Mat. 26, 30. ⁷⁾ k Efes. 5, 19.

sv. Klementa káže všem následujícím věkům, že zpěv církevní — chorál — podstatnou jest částkou bohoslužby, jenž s posvátnou bohoslužbou tak úzce souvisí, jak blízká jest prostora kůru u sv. Klementa prostore oltární. Oltář s kůrem v bezprostředném jsou spojení. Kůr zpěvácký sv. Klementa kárá nynější pokaženou a svěťáckou hudbu kostelní, že neslouží více oltáři, od kterého se vzdálila, a káže důtklivě a napomíná nevěrníci, aby se navrátila k původní kázni, aby se znovuzrodila duchem bývalé krásy a zbožnosti.

(Pokračování.)

První valná hromada akademie křesťanské.

Na svátek na nebevzetí bl. Panny Marie sešlo se večer do katolické besedy v domě záložny svato-Václavské značné množství umělců a přátel umění domácích i přesporních. O půl osmé zahájil předseda přípravného komitétu veled. p. kanovník dr. M. Karlach první valnou hromadu křesťanské akademie těmito slovy :

„Slavné shromáždění! velectění pánové!

Dalo se zajisté očekávat, že dnešní den slavně slaviti se bude po veškeré arcidieceši pražské na památku prošlého čtvrtstoletí, jež ráčil náš nejdůstojnější arcipastýř na stolec sv. Vojtěcha a slavného našeho Arnošta prožiti mezi námi a pro nás. Mohli jsme vším právem toho nadíti se, že zachována bude památka toho dne i potomstvu rozmanitými krásnými činy. Tou příčinou vyhlídli jsme sobě i my zástupcové a důvěrníci svato-Václavské záložny, katol. společenstva stojícího pod protektorstvím J. Eminence, taktéž den dnešní k zahájení činnosti toho ústavu, jež zříditi bylo nám vedle jednomyslného usnešení poslední valné hromady naší záložny.

(Po německu.) Pánové, nemůžeme věru v našich poměrech dnešní jubilejní slavnost našeho nejjasnějšího protektora důmyslněji a trvaleji oslaviti, než založením ústavu, který má vyznačovati triumf oněch pravd, pro které J. Eminence náš nejdůstoj. arcipastýř dává se v statečný boj a ku kterémuž boji i nás synů svých co šípů používá, jakož dnes nám byl pověděl (sagitta in manu potentis), které také jsou ony sagittae, o nichž nám pravil.

Pročež Vás jmenem výboru svato-Václ. záložny i jmenem přípravního výboru srdečně vítám a ježto schůze dnešní děje se na oslavu tohoto jubilejního dne našeho věhlasného protektora, vyzývám, abyste před započetím dalšího jednání povstanouce, našemu oslavenci povolali „Sláva“. (Přítomní provolávají třikráte „Sláva“ J. Eminenci.)

Aby ústav, o jehož zřízení se byla záložna svato-Václavská postarala, mohl slaviti svou první generální schůzi, jest vedle schváleného statutu v § 33. třeba, „aby bylo přihlášeno nejméně sto údů“ a jakmile se sto údů přihlásí, má svolati se valná hromada, aby zvolila ředitelstvo.

Ježto do té chvíle přes 200 členův, ba bezmála tři sta členův se přihlásilo, není pochybnosti, že tato schůze může býti odbývána a to tím spíše, ježto podle § 12. statutu třeba, aby 30 členův bylo přítomno a přítomných členů jest daleko nad 60 a proto není žádné zá-
vady, pro kterou by tato schůze odbývána býti nemohla.

Jest však zvykem, že se volí v podobných generálních schůzích předseda, jenž by řídil další jednání, protož žádám, aby se přikročilo k takové volbě.“

Per acclamationem zvolen k návrhu dr. Borového vdp. dr. M. Karlach k řízení schůze.

Veled. dr. Karlach děkuje za tuto důvěru a pokračuje :

„První odstavec, o němž v dnešní valné hromadě pojednávati se má, zní: „Jednatelská zpráva.“ Nyní vypravoval řečník obšírně v souvislosti řadu událostí a příprav, které krok za krokem v době několika let za sebou následovaly a k jedinému cíli směřovaly, který jest korunou všech předeházejících příprav — akademie křesťanská. Počal z r. 1871, i líčil zřízení katolicko-politické jednoty, sv. Václavské záložny, velkou slavnost svato-Václavskou r. 1873 na památku 900 letého trvání pražského biskupství konanou s veškerou důležitostí i obratem, který způsobila, otevření stálé výstavy umělecké při záložně svato-Václavské, ve které by se nacházely všeliké předměty rázu čistě uměleckého, pokud určeny jsou pro bohoslužbu ať domácí ať chrámovou, tedy i náčiní a roucha bohoslužebná, zhotovená tak, aby úplně předpisům sv. liturgie odpovídala. I pokračuje takto: Měla to býti zkouška, zdali myšlenka o zřízení po-

dobného samostatného širšího ústavu jest zdravá a života schopná. A ejhle! v tétož valné hromadě došla již tato částečná myšlenka jednohlasného schválení, ano mohu směle říci, že s velikým nadšením uvítána byla. Cítili tehdejší již všichni přítomní, že podniku takového jest třeba a že tudy za pilného vedení musí se zdařiti tím spíše v našem staroslavném královském městě, které druhdy stávalo v čele všelikého umění. Bohužel nemohla výstava, o které se byla usnesla valná hromada, tak rychle býti pořízena, jakož si výbor svato-Václavské záložny byl přál, — místnosti, kterýmiž jsme tou dobou vládli, nedovolovaly toho. Až když svato-Václavská záložna samostatného nabyla domu a mohla sobě obráti místností takových, jakých k účelům svým potřebovala, nelenili jsme, pokud skrovné začátky tomu dovoľovaly, pořídití výstavu dočtenou a dáti o tom veřejnou vědomost všemu obecnstvu, zejména pak velebnému duchovenstvu. Ovšem že vzdělávající instrukci pro výstavu onu, sprátelili jsme se s myšlenkou zaříditi po čase křesťanské museum, do něhož bychom sbírali starožitnosti umělecké rázu církevního, ať by se nám zdarma propůjčovaly aneb pokud by daly se koupiti.

Než tato snaha naše sotvy že do veřejnosti se dostala, mnohými nekalými nájezdy protivníkův našich byla provázána. Než, my nedbali toho, naopak, každý takový výbuch byl nám svědectvím, že dobrá jest naše věc a že dobrá jest, proto tím více neštítili jsme se práce, majíce zásadu „ruce k dílu, Církvi a vlasti ku prospěchu“ (Výborně!) Výstava byla zahájena. 20. listopadu bude tomu rok, kdy jsme zahájili její činnost. Nápadně! V ten samý den — byla to neděle, čtli jsme v našich chrámech evangelium o zrna hořčičném, jako by zrno to mělo nápodobeno býti naším podnikem, neboť jako to zrno hořčičné nepatrné sice jest, ale rychle klíčí a u veliký strom vyrůstá, tak i výstava ona z počátku nepatrná do konce roku tedy téměř za měsíce na 300 kusů zrostla a na 70 rozličných menších i větších objednávek vykazovala. Avšak od nového roku po dnešní den čítáme objednávek již přes 500 a to rozsáhlých, jdoucích až do tisíců. Rosteť výstava tou měrou, že nelze ani stačiti a všem požadavkům vedle sil dosud zaměstnaných vyhověti tou měrou, aby mohlo rychle každému býti poslouženo, jakož si mnohdy jest přáti.

Ti, kteří nás dříve nechťeli znát, nebo kteří se o nás otírali, ti sami přišli, vidouce, že ne tak snadno bude se bez nás obejít. A koho z nás by byl nepotěšil úspěch takový, ať již náležíme k sv. Václavské záložně anebo nie, koho z nás nemusel by potěšiti úspěch, vedoucí nás k tomu, abychom celou silou sledovali myšlenku tuto dále a hleděli ji zjednati život ještě rozsáhlejší. Proto svato-Václavská záložna, obývajíc 4. dubna t. r. svou valnou hromadu, usnesla se po uávrhu výboru jednohlasně na tom, rozšířiti ústav ten dosavadní a uvěsti ústav v život nový, samostatný, pod svou záštitou, jenž by pěstoval vědu a umění v duchu katolické Církve, jenž by pečoval o reformu a zvelebování hudby kostelní a o zachování církevních starožitností; výboru záloženskému jest uloženo, aby co nejrychleji hleděl myšlence té proklestiti cestu.

Následkem toho konáno porad mnoho, pilováno všemožnou opatrností a nevšedním důmyslem, pročež dožili jsme se také na statutech té radostné chvíle, že statut akademie křesťanské (tak nazván budoucí ústav náš) beze všech oprav v plném znění od vysokého místodržitelství schválen jest, a nám doručen 22. předešlého měsíce. Majíce stvrzený statut v rukou, kterak bychom se byli nenamáhal, abychom ještě v tomto měsíci a to o jubilejní slavnosti našeho osvěceného protektora nesvolali valnou hromadu, která by zvolivši říditelstvo křesťanské akademie naší, zjednala možnost k rychlému započetí činnosti.

Toliko prosté svolání, psané ovšem rukou dovednou, vyslali jsme do světa, a dnes, pánové, můžeme se chlubit, že téměř na 300 členů se přihlásilo, aniž bychom potud cokoliv jiného činili, než ono svolání v „Čechu“ a „Beobachteru“ vyhlásili. Všecky diecése daleké provincie českomoravské, pražská, litoměřická, bradecká a budějovická, olomoucká i brněnská jsou již zastoupeny v naší jednotě a to veleváženými muži. Přihlásiloť se nejen kněží, ale co zvláště na váhu padá, i valně laikův k ústavu našemu; dnes již zastoupeni jsou vědátorové první třídy, zastoupeni jsou umělci, jimž přísluší první místo v rozličných oborech umění. — Není to slibný počátek? Nesvědčí to o velké budočnosti jednoty naší? „De stereore erexit pauperem.“

Bohdá, že v brzku se ukáže, jak dovede naše akademie křesťanská soutěž držeti, ano zavoditi s podobnými spolky zde i v cizině. Neboť země, která hrdá jest a chlubí se domem sv. Víťským, a chrámem sv. Barbory na Horách Kutných, velkolepou svatyní sedleckou, země, která v tak velikém množství rodila Balbiny, Procházký a Sušily, země, která ještě nesebrala všecky umělecké kancionály, antifonáře, bible, která chová starožitnosti vzácných téměř v každé víšce: země ta neměla by pro akademii křesťanskou býti půdou vhodnou, ta by neměla míti

synů dosti, již by se, Inouce k vědám a k uměním, k akademii křesťanské přihlásili, aby, pěstující vědy a umění v duchu křesťanském a zvelebující hudbu kostelní v duchu liturgickém, povznegli ústav náš na výši dokonalosti, družice ho k podobným ústavům první řady? Mé přesvědčení jest, pánové, že aspoň v naší vlasti nesmí býti, ba nebude, jediného poctivého kněze, jenž by nenáležel k našemu katolickému ústavu. (Bouřlivé výborně!) Mé pevné přesvědčení jest, že nebude, že nesmí býti kněze mezi všemi 4000, co jich u nás stává, jenž by nám pomocné ruky k dílu tomuto nepodal, vždyť pěstující vědy a umění v duchu Církve katolické, pečující o reformu, o stálé zvelebování hudby kostelní a dbající o zachování starožitností církevních, nevyhledáváme leč čest a slávu Boží a nic jiného. (Výborně!)

A když jen těch 4132 kněží, co jich v Čechách jest, s námi se spojí, pánové, jmenujte mi pak jen jediný spolek, který by mohl se sjednotou naší měřiti, jmenujte jen jediný spolek, který by se takovým počtem vzdělanců mohl vykázati!

Snad shledáme v jiném spolku něco více členů, ale vzdělanců takových, jakých by dostavila tato „*militia christiana*,” tato *acies ordinata* (posvěcení bojovníci Kristovi), toho, myslím, neprokáže ústav žádný. (Výborně.)

A pak at jsme jim, těm nevěroum, třeba tnáři, pak at nás ličí co nepřátely osvěty, my nebudeme toho dbáti, ale šířiti budeme stále onu pravdu neskonalou, již Kristus světu hlásal a dáme jí v slovech a zpěvu i všelikých výtvarcích uměleckých formu takovou, aby ozývalo se z ní velebně „*Sursum corda*.”

Ano, velectění pánové, chovám v srdci svém ještě jinou naději, a to povznáší mne v této době ještě více.

Na kněze počítám vším právem a za povinnost mohu to klásti jednomu každému knězi, aby stal se pomocníkem, údem křesťanské akademie, ale já vedle toho spolehám na naši vlasteneckou šlechtu (výborně), dovolávám se co nejvřeleji vznešených těch patronů našich chrámů, kteří jsouce obdarováni prozřetelností božskou hojnějšími prostředky, by se uchopili této krásné myšlenky a opatřující chrámy buď opravami aneb rozličným bohoslužebným náčiním zjednávali to vše za pomoci akademie křesťanské, jež co nejpřísněji šetřiti bude i pravidel umění i p ř e d p i s ů v sv. liturgie. Spoléhám, pánové, na všechny pravé umělce, neboť všem jim musil se zhnusiti ten směr daremný, ten směr smyslný, který zavládl v poslední době v našem umění. Lež zahnízdila se tak dobře v umění, jako ve vědě, a ta lež musí potírána býti na všech stranách; protož v kterém umělci spočívá cit a láska k pravé kráse, ten přihlásí se k akademii křesťanské, ba vítá ji dnes co plodné seménko, jež vykvěsti může v strom bohatý, zdobící nemálo luhy naší krásné vlasti. (Výborně!)

A když se tak stane, jakož pevně spoléhám, neboť božská pomoc bude s námi; — hledámeť čest a slávu Boží, — a když se tak stane a bude-li Bůh dále chrániti naši svato-Václavskou záložnu, z níž zrodil se tento slibný ústav, bude-li jí Bůh dále žehnati tak, jako jí až dosud žehnal, a jakož ona vládne nyní vlastním jménem čtyřiceti tisícův, bude-li za rok tou dobou vlastní šedesáti tisíci — (a když půjdou věci, jako až dosud jdou, bude jimi vládnouti), — pak budeme míti onen podklad, onu hmotu, o které druhdy řečník v paláci mluvil, onu pomoc, za které mnoho dá se vyvésti na prospěch naší sv. Církve, na prospěch našich katolických zájmů. Peníze že světem vládnou, jest staré přísloví; a jakkoliv zavrhneme tu pravdu z mravního stanoviska, přece nemůžeme tvrditi, že bez peněz Církvi možno všeho poříditi. Peněz i nám jest třeba a když svato-Václavská záložna nás bude hojně podporovati, a když my na 5—6 tisíc členů naší akademii křesťanské získáme, pak v brzku ona jménem svým předčí jmění svato-Václavské záložny (Výborně!) a vládnouc jménem bude při rozsáhlé a pilné činnosti své ve čtyřech odborech rozličných tvůrcem věcí velikých na prospěch Církve a vlasti, jsouc si při tom v pokoře vždy vědoma slova: „*de stercore erexit pauperem*.” (Hlučné volání výborně a potlesk.)

Po předsedovi mluvil dp. Ed. Langer. Opakoval řeči německou u výtahu, co o vývinu akademie předešlý řečník promluvil, připojiv důvtipně zásady, jimiž vědě a umění křesťanskému řídit se dlužno jest naproti vědám skeptickým a umění liberalisujícímu. Řeč důmyslná přijata jest od veškerého shromáždění s hlučnou pochvalou.

Pak volili se lístkami předseda, jeho náměstek a 12 členů ředitelstva akademie křesťanské. Volbou takměř jednohlasnou zvoleni jsou následující páni:

Za předsedu: Jeho Excel. p. J. Jireček, bývalý ministr osvěty; za mistopředsedu: vdp. kanovník dr. Mik. Karlach. Do ředitelstva: pp. nejdp. Václav Štule, probošt staroslavné

kapitoly vyšhradské; dr. Kl. Borový, c. k. řádný profesor universitní; dr. Bauer, c. k. řádný profesor universitní; dr. Smolík, c. k. řádný profesor universitní; Ferd. Lehner, redaktor „Cecilie“ a „Methoda“; Jos. Förster, profesor na konservatoři a ředitel kůru; Ed. Langer, katecheta; Drozd, profesor na reálném gymnasiu; Jos. Hellich, akad. malíř; A. V. Barvitijs, architekt; Fr. Sequens, akad. malíř; C. Šimek, sochař. —

I. seznam členů akademie křesťanské.

(Pořádkem, jakým se přihlásili.)

Údové zakládající:

(s příspěvkem 200 zl. jednou pro vždy.)

1. vys. důst. p. Václav Štule, probošt kapitoly vyšehradské. 2. vdp. dr. Mikoláš Karlach, síd. kanovník vyšehradský. 3. vdp. dr. Klement Borový, universitní profesor. 4. Vys. urozený pan hrabě Jiří Bouquoy, pán na Nových Hradech. 5. Jeho Biskupská Milost nejvyš. p. Augustin Pavel Wahala z Litoměřic.	6. vdp. Josef Ackermann, kapitolní děkan v Litoměřicích. 7. Svatováclavská záložna v Praze. 8. Jeho Em. nejvyš. pán Bedřich kníže ze Švarcenberků, arcibiskup Pražský, (s příspěvkem 300 zl.) 9. Jeho Exc. pan hrabě Bedřich z Thun-Hohensteinů, pán na Děčíně. 10. vysoce důst. p. dr. Jan Nep. Rotter, opat broumovský a břevnovský.

Údové činní:

(s ročním příspěvkem 5 zl. r. m.)

1. p. Frant. Chalupický, učitel na měšťanské škole v Praze. 2. vdp. dr. Frant. Bauer, universitní profesor v Praze. 3. p. dr. Štěpán Fišer, c. k. sekretář zemského soudu v Praze. 4. p. Petr Hanuš, arcib. almužník v Praze. 5. p. Matyáš Maerz, měšťan a majitel domu v Praze. 6. p. Jos. Hellich, akad. malíř v Praze. 7. p. Ferd. Lehner, kooperator a redaktor „Cecilie“ a „Methoda“ v Karlíně. 8. Theol. dr. Cand. Karel Řehák v Praze. 9. vdp. Matyáš Heinrich, č. kanovník vyšehradský, farář v Praze. 10. p. Jan Bureš, majitel domu v Praze. 11. p. JUDr. Jan Zavadil, zemský advokát. 12. p. Frant. Zbírál, měšťan pražský. 13. p. Al. Vavruška, majitel domu a dvorní oděvník v Praze. 14. p. Ed. Harnisch, obchodní agent. 15. p. Václ. Sigmund, městský stavitel v Praze. 16. dp. V. Erhard, katecheta v Rokycanech. 17. dp. P. Mikoláš Kirschbaum, expozita v Košicích. 18. p. J. Tille, rektor a profesor na c. k. české polytechnice v Praze. 19. vp. P. Václ. Karlach, farář v Slaběch.	20. vp. P. Jan Havlů, kaplan u sv. Štěpána v Praze. 21. vp. Frant. Jiráček, admin. u sv. Haštala v Praze. 22. dp. Jan Drozd, gymn. profesor v Praze. 23. vdp. Jos. Ehrenberger, síd. kanovník vyšehradský. 24. dp. Edmund Langer, katecheta u Voršilek. 25. p. Fr. Václavík, městský stavitel v Praze. 26. p. B. Hampl, obchodník v Praze. 27. p. dr. Fr. Houdek. 28. p. J. Hervert. 29. p. A. Eberl, knihař v Praze. 30. p. V. Kříž, rytec v Praze. 31. p. Josef Rašín, obchodník v Praze. 32. vp. Michal Beneš, katecheta na školách vinohradských. 33. vp. Košatka Josef, kooperator. 34. dp. Frant. Simenec, farář u sv. Apolináře v Praze. 35. p. JUDr. Eminger, zemský advokát v Praze. 36. vp. P. Frant. Pohl, ord. Praed. 37. p. Jan Časlavský, měšťan pražský. 38. p. Frant. Rašín, velkoobchodník v Praze. 39. vp. P. Fr. Benda, kaplan u sv. Štěpána.

40. p. A. Růžička, majitel domů v Praze.
41. vp. Xav. Blanda, katecheta na c. k. pedagogium českém.
42. vdp. Jan Berkovec, síd. kanovník vyšehradský (s ročním příspěvkem 10 zl.).
43. p. Jan Rožánek, měšťan a majitel domu v Praze.
44. vdp. M. Procházka, konsistorní rada a gymnasiální profesor v Brně.
45. vp. P. Justin Koblasa, noviemistr strahovské kanonie.
46. p. Ferd. Nikl z Moravy.
47. vp. Adolf Wagner, premonstrát a kaplan v Žateci.
48. vp. P. Ivan Wagner, premonstrát a kaplan v Žateci.
49. p. A. V. Barvitijs, architekt v Praze.
50. p. Fr. Sequens, akad. malíř.
51. p. C. Šimek, akad. sochař.
52. vp. Jan Láska, kaplan na Smíchově.
53. dp. Karel Kummer, farář v Plané.
54. vdp. A. Jandourek, prelát scholastik u sv. Víta na hradě Pražském.
55. vdp. A. Frind, kanovník metropolitní kapitoly pražské.
56. p. K. Škach, revident v Praze.
57. vp. A. Mužík, katecheta při 1. realním gymnasiu v Praze.
58. vdp. A. Hora, kanovník metropolitní kapitoly pražské.
59. vdp. V. Frida, sekretář k. a. konsistoře a rada.
60. vdp. K. Schwarz, kanovník metrop. kapitoly pražské.
61. p. V. Spitzner, JUDr. zemský advokát.
62. vd. pan dr. Fr. Laurin, c. k. dvorní kaplan a řádný profesor na universitě vídeňské (s ročním příspěvkem 10 zl.)
63. vp. J. Trykar, kaplan v Račiněvsi.
64. p. Alois Turek, architekt v Praze.
65. vp. Fr. Pondělík, správce duchovní ve všeobecné nemocnici
66. p. C. J. Bernard, akad. malíř a prof. na škole průmyslové v Praze.
67. vdp. Jan Duben, bisk. vikář a farář v Nezamyslicích.
68. p. V. Kohout, účetní záložny sv.-Václavské v Praze.
69. p. A. Sigmund, technik v Praze.
70. vdp. J. Kuchynka, děkan v Rakovníce.
71. p. dr. Fr. Skrejšovský, majitel „Světozora“ v Praze
72. p. R. Čáslavský, úředník v Praze.
73. vys. uroz. pan Karel hrabě ze Schönbornů (s ročním příspěvkem 10 zl.)
74. J. E. pan Josef Jireček, býv. ministr osvěty a duchovních záležitostí.
75. p. J. Förster, profesor na konservatoři hudby a řed. kůru u sv. Vojtěcha v Praze.
76. vdp. J. Seifert, čestný kanovník litoměřický.
77. vdp. Jan Drasche, profesor bohosloví a konsistorní rada v Litoměřicích.
78. vdp. dr. V. Frind, profesor bohosloví v Litoměřicích.
79. p. V. Čekan, měšťan a majitel domu v Praze.
80. vdp. dr. V. Houška, kanovník metropolitního chrámu v Praze.
81. vdp. V. Hron, opat kanonie strahovské.
82. vp. K. Konrád, gymn. katecheta v Táboře.
83. vp. Fr. Blažko, kaplan v Noutonicích.
84. vp. M. Dvořák, far. v Břevnově
85. vp. P. Rem. Schramm, provisor v Břevnově.
86. vdp. dr. J. David, profesor bohosloví v Olomouci.
87. vd. dr. R. Smolík, profesor pastorálky na universitě pražské.
88. vdp. A. Malec, farář v Předním Ovenci
89. vd. Š. Palásek, I. kapl. u proboštského far. chrámu sv. Mauricia v Olomouci.
90. vdp. dr. J. Pánek, prof. na theol. fakultě v Olomouci.
91. vdp. I. Wurm, č. konsistorní rada dja-kovarský, poslanec zemský a říšský v Olomouci.
92. dp. dr. J. Láska, adjunkt theologické fakulty v Olomouci.
93. vp. B. Krunert, kaplan v Poděbradech.
94. vdp. Fr. Fiala, č. kanovník vyšehradský a papežský prelát.
95. vdp. K. Růžička, arciděkan v Plzni.
96. p. B. Stýblo st., kněhkupec a majitel domu v Praze.
97. p. JUDr. V. Guth v Praze.
98. dp. P. Dom. Čermák, bibliothekář na Strahově.
99. vdp. J. Ješina, děkan v Českém Dubu.
100. p. J. Simbürger, obchodník v Praze.
101. p. K. Sedmík, obchodník v Praze
102. vp. Jan Košák, farář v Bříství.
103. vp. J. Procházka, vikář libocký a farář v Lidicích.
104. p. J. Háček, majitel domu v Praze.
105. p. J. Heidelberg, sochař na Vinohradech.
106. vp. A. Škampa, farář v Kojeticích.
107. vp. J. Janda, vikář českobrodský.
108. vdp. Ant. Slaviček, kanovník staroboleslavský.
109. vp. Fr. Vávra, fundatista v Brandejse nad L.
110. vp. J. Janda, kaplan v Brandejse.
111. dp. A. Burka, děkan karlotýnský.
112. dp. B. Hackl, farář v Hořicích.
113. p. A. Novák, gener. tajemník „Slavie“.

114. p. J. Mocker, architekt metropolitního chrámu sv. Víta na hradě pražském.
115. p. dr. E. Kadeřávek, c. k. gymnas. profesor v Olomouci.
116. p. E. Schmidt, knihovní v Praze.
117. p. Karel rytíř z Neupauerů, pán na Golčově-Jeníkově.
118. vdp. Jiří Bier, děkan v Manetíně.
119. dp. Ferdinand Liška, duch. správce v Řepích.
120. vdp. J. Breischl, kanovník staroboleslavský.
121. vdp. J. Král, č. kanovník, farář v Lužci.
122. vdp. dr. P. Špelina, rektor budějovického semináře.
123. vdp. dr. A. Lenz, profesor bohosloví v Budějovicích.
124. dp. J. Bumba, farář kamenoujezdský.
125. vdp. J. Rais, kapitolní děkan v Hradci Králové.
126. vdp. L. Vacek, kanovník v Hradci Králové.
127. vdp. J. Šrůtek, konsistorní rada Hradci Králové.
128. vdp. E. Tersch, kanovník a arcib. kancelář v Praze (s ročním přísp. 10 zl.)
129. dp. P. A. Novák, děkan ve Velíši u Jičína.
130. p. J. S. Skřejšovský, velkostatkář.
131. p. JUDr. K. Komers, c. k. notář v Praze.

Ú d o v é p ř i s p í v a j í c í :

(s ročním příspěvkem 1 zl. r. m.)

1. p. A. Svoboda, učitel v Praze.
2. p. JUDr. Hugo Toman.
3. vp. P. P. Kabát, kaplan u sv. Ducha.
4. dp. Karel Burian, farář v Čužně.
5. dp. F. Mokříž, farář v Morašicích.
6. dp. F. Razák, farář u sv. Vojtěcha.
7. vp. F. Čermák, kaplan u sv. Vojtěcha.
8. p. Petr Krausch, úředník advokátní kanceláře.
9. vp. Matěj Šada, kaplan u sv. Haštala.
10. vp. F. Janků, kaplan u sv. Jindřicha.
11. p. Florian Seidl, ředitel vychovávacího ústavu.
12. p. W. Mattis, měšťan a majitel domu.
13. p. T. Mourek, kněhkupec v Praze.
14. p. Ant. Urban, měšťan.
15. p. E. Fiedler, obchodník v Praze.
16. p. Josef Příhoda, měšťan v Praze.
17. p. Matěj Novák, majitel domu.
18. vp. Jar. Müller, kooperátor v Karlíně.
19. p. Jan Černý, redaktor.
20. p. Vojtěch Macan, vrchní inženýr v Praze.
21. p. Frant. Šubrt.
22. p. Jos. Urban, majitel domu.
23. p. G. Steinhauser, kněhkupec v Praze.
24. vdp. Jos. Novotný, děkan a vikář v Golčově Jeníkově.
25. dp. Jan Novotný, děkan v Novém Bydžově.
26. vp. Ant. Suchánek a Frant. Vacek, kaplani v Novém Bydžově.
27. vp. V. Krátký, farář v Lovčicích.
28. vp. J. Macháčka, farář u sv. Františka.
29. p. Frant. Kvapil, úředník při městském záduší.
30. p. JUDr. Mezník, zemský advokát v Praze.
31. p. JUDr. F. Budil, advokát v Praze.
32. p. G. Kubeš, štafír v Praze.
33. p. Ant. Koutský, sekretář sv.-Vítské jednoty pro dostavění hlavního chrámu.
34. p. V. Fassati, měšťan pražský.
35. p. V. Drozd, obchodník.
36. p. A. Zahoranský, průmyslník a majitel domu.
37. p. F. Pakosta, kníž. Švarcenberský hosp. správce na odpočinku.
38. p. F. Vogel, správce záduší pražského.
39. p. J. Hykyš, měšťan.
40. vp. F. Sedlatý, kaplan v Sezemicích.
41. vp. J. Páv, kaplan v Proseku.
42. vp. Š. Bejvl, farář ve Vnoři.
43. p. J. Čechák, obchodník v Praze.
44. vp. J. Barták, zámecký kaplan v Cholticích.
45. dp. J. Pekárek, děkan v Přešticích.
46. p. F. Příkosický, vikář v Břeškovicích.
47. dp. J. Fleissner, farář v Kraslicích.
48. p. B. Rölz, kasír záložny kraslické.
49. dp. J. Brož, farář lodenický.
50. dp. F. Suttner, farář slušický.
51. dp. J. Vilím, farář na Tetíně.
52. p. J. Goppold, měšťan pražský.
53. dp. A. Prokeš, osobní farář na odpočinku ve Vosečanech.
54. p. J. Kuchař, alum. pražského semináře.
55. vdp. dr. M. Mlčoch, prof. bohosloví na fakultě theolog. v Olomouci.
56. vdp. dr. J. Pospíšil, děkan a farář v Bzeneci na Moravě.

57. pan A. Hansgirk, jub. gymnas profesor.
58. p. A. Schmiedt, absolv. právník v Praze.
59. dp. V. Kouba, farář v Souticích.
60. p. dr. J. Zít, asistent v dětské nemocnici v Praze.
61. vp. F. Konáček, koop. v Ondřejově.
62. vdp. K. Zima, farář v Klepích.
63. vp. A. Víšek, koop. u sv. Trojice v Podskalí.
64. vp. P. N. Řepka řádu sv. Benedikta v Břevnově.
65. vp. P. Neureuter, kaplan v Břevnově.
66. p. P. B. Holub O. S. B.
67. p. P. M. Werner.
68. vp. V. Horák, kaplan u sv. Petra v Praze.
69. vp. I. Bečák, prefekt pacholeckého semeniska v Kroměříži.
70. p. J. Droběna, správce k. a. alumnátu v Olomouci.
71. vp. F. Fuksa, vikář metrop. chrámu v Olomouci.
72. vp. J. Konečný, vikář metrop. chrámu v Olomouci.
73. vp. V. Háček, koop. v Hluboké.
74. vp. V. Pakosta, kapl. v Týně.
75. vp. J. Novák, kapl. v Týně.
76. vp. V. Beneš, kapl. v Litni.
77. dp. V. Holec, far. ve Veselí.
78. vp. K. Holakovský, kapl. v Smidarech.
79. dp. F. Babor, děkan ve Vejprnicích.
80. vp. V. Kroupa, kaplan ve Vejprnicích.
81. dp. E. Pitzker, far. v Malešicích.
82. dp. J. Eidkum, děkan touškovský.
83. dp. J. Trapp, far. v Druzdové.
84. dp. F. Knížek, far. plzeňský.
85. vp. J. Plevka, senior.
86. vp. F. Herold,
87. vp. A. Střížek,
88. vp. F. Herzog,
89. vp. P. M. Polák, kaplan úherecký.
90. dp. dr. Ed. Knobloch, katecheta na vyšší dívčí škole v Praze.
91. vdp. Ant. Kukla, arcijáhen v Hradci Králové.
92. vdp. Ed. Prašinger, kanovník v Hradci Králové.
93. vdp. Ant. Zima, č. kanovník a rektor semináře v Hradci Králové.
94. vdp. dr. Alois Frýdek, spirituál v Hradci Králové.
95. dp. B. Hingst, far. v Tismicích.
96. dp. Fr. Jizba, katecheta z Plzně.
97. p. Med. dr. Hugo Seifert ze Žatce.
98. p. Petr Arenz, účetní v Praze.
99. vp. Fr. Ekert, kapl. u sv. Vojtěcha.
100. vp. P. H. Seifert, františkán z Kadaně.
101. vp. V. Honejsek, kapl. u sv. Štěpána.
102. p. K. Boček, živnostník v Praze.
103. p. Jan Kovářiček v Praze.
104. vdp. A. Frodl, prof. theol. v Hradci Králové.
105. vdp. Fr. X. Kryštůfek, dr. a prof. bohosloví v Hradci Králové.
106. vdp. dr. Ant. Brychta, prof. bohosloví v Hradci Králové.
107. p. J. Arnošt, ředitel Boromea v Hradci Králové.
108. vp. Jos. Čermák, katecheta na vzdělávacím ústavě učitelském.
109. vp. Jos. Závodní, vikarista při kathedrálním chrámu.
110. p. J. Šantrůček, kontrollor městské spořitelny a pokladník dědictví maličkých v Hradci Králové.
111. dp. Fr. Krása, farář v Obříství.
112. p. Adolf Rodler, vychovatel hrabat Trautmansdorffů v Obříství.
113. vp. Frant. Kořán, spiritual semináře pražského.
114. p. M. Čížek, bohoslovec v Praze.
115. p. Ant. Decker, bohoslovec v Praze.
116. vdp. V. Brož, vikář příbramský.
117. vp. A. Kotál, katecheta ve Vodňanech.
118. vp. Ant. Götzl, kaplan v Strakonici.
119. dp. V. Hampeis, děkan v Lochovicích.
120. vp. K. Schneider, kaplan v Ratajích.
121. vdp. Ant. Viktorin, vikář křivoklátský. (roč. přisp. 2 zl.)
122. dp. Fr. Pech, farář v Rousínově.
123. p. Arthur Pilz, majitel cihelny.
124. vp. A. Hrudíčka, prof. náboženství na c. k. gymn. třebišském.
125. dp. J. Svoboda, farář v Hrubé Skále.
126. vp. Frant. Březina, františkán v Hořovicích.
127. vp. P. H. Knap, kaplan ve Velíši.
128. dp. V. Kilinger, děkan v Dobrušce.
129. vp. J. N. Řehák, kapl. v Dobrušce.
130. dp. dr. Ign. Salát, vicerektor pražského semináře.
131. p. Karel Karlach, řídící učitel ve Zbečně.
132. dp. Fr. Špalek, far. v Městečku.

„Metnod“ vychází vždy 5. každého měsíce. Předplacení obnáší 1 zl. ročně; odbíratelům časopisu „Cecilie“ dává se co příloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Metnoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budíž zaslány franko Ferdinandu Lehnerovi v Karlíně č. 234. Reklamace zaslány budíž do expedice v kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně č. 42.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

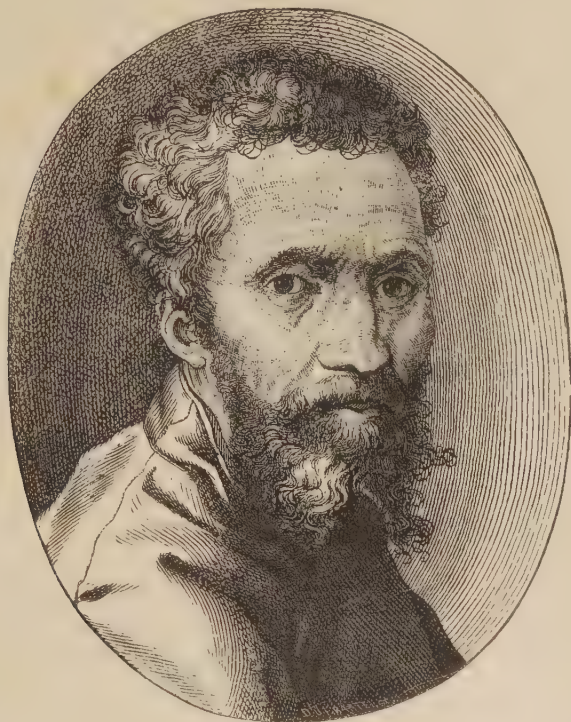
Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND LEHNER.

Číslo 9.

V Praze, dne 5. října 1875.

Ročník I.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. Sepsal F. Lehner.

Krásná Florencie, křesťanské Athény, bývala kolébkou veškerého umění, střediskem všeliké vyšší vzdělanosti. Ode dnů, co Cimabue v 13. věku k novému životu probudil malířství, které v říši byzantinské zkrhlo a zdřevnělo, pozoruje se v umění ustavičný pokrok. Veliký jeho žák Giotto komponoval uměleji, postavám udílel dramatickosti a duševním výrazem oživoval tváře jejich. Na počátku 15. věku otevřel Masaccio uměním bránu do života skutečného. Postavy plasticky zaokrouhlené volně se již pohybují v prostoru perspektivně vyobrazené. Mnich pak dominikánský Fra Giovanni Angelico da Fiesole vyzpytoval vnitřní souvislost a hlubší význam lidských tahů v obličejích a výraz tváře. V líčení stále dokonalejším následovala napotom celá řada malířů, jako jsou: Fra Filippo Lippi, Sandro Botticelli a Filippino Lippi, Cosimo Roselli a Benozzo Gozzoli, konečně Domenico Ghirlandajo a Luca Signorelli.

Směr, jimž Florentinské umění v polovici 15. věku čile se ubíralo, byl realistický. Umělci tehdejší ve všem, tedy i v nejvyšších úkolech napodobili skutečnost. Když vyobrazovali n. p. na stěnách kostelních příběhy biblické, byly to osoby všeobecně známé, duchaplní a uhlazení Florentinové, kteří na obrazech vykonávali úkol osob biblických.

A substituování takové nikomu ze souvěkých na závalu nebylo, ba svět těšil se z toho a vzdělával se na takových obrazech. Jakolivěk řečený směr naivní živostí okouzloval díla tehdejších mistrů, bylo předece na čase, ať jest-li že umění nemělo sevšedniti, aby vznešeněji pojímaly se předměty umělecké činnosti; aby na základech pravdy a života budovala se krása a vznešenost. Úkol veliký vykonali dva slovutní mužové a umělci, každý s obou svým vlastním směrem — Leonardo da Vinci a Michel Angelo. Jsou zajisté oba velikány školy florentinské 16. věku, jako jimi byli Giotto v 13. a 14., Masaccio a Fiesole v 15. věku.

Jest tomu několik dní, co ve Florencii shromáždili se mužové z veškerých krajů evropských, aby položili věnce a květiny na hrob malíře, sochaře, básníka, architekta a ingeniera zároveň, který před 400 lety tamtéž spatřil světlo světa — Michel Angelo.

Památka velikého křesťanského genia vyžaduje, abychom s životem i dílem ducha i rukou jeho aspoň povšechně se seznámili. Vždyť při hlubším uvažování dějin středověkých potvrzuje se nezvratně pravda, že vše, což velikého a dobrého jest ve státu, umění a vědě ze křesťanství vzešlo a ze zázračného zdroje smýšlení náboženského se zrodilo.

1.

Michelangelo ¹⁾ pocházel z prastaré rodiny hrabat z Canossy. Otec jeho Lodovico di Lionardo Buonarroti Simoni, muž zbožný, ze starého však vydání, byl právě podestou v Chiusi a Caprese, dvou míst ve vůkolí Casentinském, když na venkově dne 6. března 1475 (dle florentinského letopočtu 1474) narodil se mu hošík, jemuž dáno jméno Michelagnolo. Po skončeném úřadování navrátil se Lodovico následujícího roku zpět do Florencie, a nemluvně svěřeno jest v letohradu Settignano, tři miglie od města vzdáleného, kojné, která byla dcerou kameníkovou a za kameníka se provdala. Michel Angelo říkával později žertem, že zálibě jeho sochařské nelze diviti se, jelikož již za dětství mlékem do sebe lásku tuto vsál.

Když hošík v čerstvém vzduchu horském zdáruč povyrosl a zároveň stopy živého ducha jevil, určil otec, který více urozenosti předků minulých než skromnosti poměrů přítomných se všinal, že dítě bude učencem. Když jej počali učiti abecedě, užíval proutku nikoli k ukazování, nýbrž k napodobení písmen. Pero pak sloužilo mu více ku kreslení, než-li ku psaní, a nekreslival panáky, jak děti obyčejně činívají, nýbrž postavy. Posílali jej do školy mistra Francesco z Urbino, který tehdaž ve Florencii vyučoval grammatice. Grammatika však našemu hošíkovi nelíbila se. Jemu milejší bylo nebe a příroda: jemu milejší bylo, evičiti se s hochy, kteří kreslili, než-li s žáky, kteří studovali. Nač přišel, to kreslil. Jej vábil kostel, kde mohl malby ze stěn na papír přenášeti, více než škola, kde bylo grammatice se učiti. A proto chodíval častěji místo do školy za školu, dívati se na malíře, navštěvoval je v kostelích a dílnách, kde seznámil se s roztomilým Francesco Granacci, ²⁾ hošíkem o šest let starším, ku

¹⁾ Prameny ku sepsání životopisu poskytuje především Ascanio Condivi, který ještě za živobytí mistra uveřejnil „Vita di Michelagnolo Buonarroti.“ Ascanio Condivi byl žákem a osobním přítelem Michelangelovým; měl tedy zprávy spolehlivé pro sepsání životopisu mistra i přítele. Prosté vypravování má již samo o sobě ráz pravdivosti, což větší ještě váhy nabývá, že věnoval spis papeži Juliovi III. (1550—1555), tedy ještě za živobytí milovaného mistra. — Tři leta před Condivi napsal jiný ze žáků a přátel Michel Angelových — Vasari životopis jeho v 3. dílu „Vite degli architetti, pittori et scultori.“ Suplement k životopisu Asc. Condivi-ho napsal později Girolamo Tiecciat, sochař florentinský a architekt. — Konečně použil jsem také velmi zajímavé řeči pohřební, kterou nad hrobem velikého mistra konal Benedetto Varchi. Vydána jest ve Florencii r. 1564 pod názvem: Orazione funebre di M. Benedetto Varchi, Fatta e recitata da Lui publicamente nell' essequie di Michelagnolo Buonarroti in Firenze nella Chiesa di San Lorenzo.“ Také Benedetto Varchi žil s Michelangelo v bližším poměru přátelském. V jasném a přehledném líčení života i děl Michelangelových poznává se zkušené pero spisovatele Florentinských dějin.

²⁾ Francesco Granacci uvádí se od Vasari-ho v řadě florentinských mladíků, kteří s Michel Angelem v zahradě Medicejské studia konali; jsou to: Torrigiani, Rustici Soggi, Lor. di Credi. Bugiardini a j. Granacci narodil se r. 1469. V pozdějších letech povolal jej Michel

kterému záhy s celou duší přilnul a jej si zamiloval. Otec a strýci zhrozivše se nad takovou zálibou, která hanbou býti se zdála urozenosti zděděné a považující umění malířské za pouhé mazání a natírání stěn, vadívali se s hochem tvrdošíjným a začasté jej i bili. Marné namáhání! Jej kouzelná moc násilně táhla a vábila k umění. Otec jeho, muž jinak dobrosrdečný, který však ve světě se nevyznal, — jak to již u dobráků bývá, — nekonal vlastně žádné povolání; měl malý příjem a velkou rodinu. A proto rád by to byl viděl, aby z hochu něco bylo. Co s ním nyní započítí? Uvažoval sám u sebe a uznal, že proti všemocné vůli nebes smrtedlníku nesnadno jest bojovati a proto otec Lodovico viděl se nucena hocha svého prostřednictvím Francesco Granacci-ho dáti do učení k nejslovutnějšímu tehdejší mistru ve Florencii, Domenicovi Ghirlandajo. ¹⁾

Dne 1. března 1488 (1489) nastoupil 14letý Michel Angelo dráhu učednickou. S mladistvým nadšením věnoval se nyní umění. Mistr Domenico maloval tehdejší právě na freskách, kterými se ozdoboval kůr chrámu Sta. Maria Novella. Jakých rozkoší poskytovalo se tu mladistvému Michel Angelovi! Viděl povstávati díla, při nichž mistru zároveň pomáhal! Chrám rodného města totiž stkvěly se tehdejší mnohem bohatší ozdobou četných a významných maleb na obmítce, než-li nyní. Dva věky pracovaly bez ustání na dokonání velikolepých cyklů obrazových, jichžto zbytky nyní ještě podivení světa budí. Jakou bohatost tvůrčího ducha rozlili po stěnách Giotto, Orcagna, Gaddi a jiní již během 14. věku! Také v Sta. Maria Novella měl denně před očima mladý umělec mnohé vznešené dílo přísnějšího malířství dřívějšího. Vábila jej sice díla cizá k bedlivému pozorování; co dobrého bylo, napodobil; vlastním však bádáním v přírodě a samostatnou prací snažil se zdokonaliti, co nedostatečného býti se zdálo. Tak maloval kdysi pokušení sv. Antonína dle známé rytiny Martina Schongauera, kterou mu Granacci zaopatřil. Aby nestvůry šupinaté kolem světce rejdicí a jej ze všech stran škádlicí pokud možno věrně v barvách vyvedl, chodil pilně na trh a studoval tam bedlivě šupiny a ploutve rozmanitých ryb. I dokonal dílo, kterému každý se divil.“ ²⁾

Nemenšího podivení způsobila jiná práce mladého malíře. Dána jest mu hlava ku kopírování. Učinil to s takovou dokonalostí, že majiteli místo předložky navrátíl kopii. Podvod se prozradil, když při hře jiným hochům o řečeném žertu se smíchem se zmínil. Znalci, kteří napotom předlohu s kopií porovnávali, nepoznali skutečně žádného rozdílu, poněvadž kromě výtečnosti v provedení práci svou podkouřil, tak že obě hlavy téhož starší býti se zdály.

Vypravuje se, že Ghirlandajo počal žárliti na mladého učedníka. Aby buď dílo chválil, aneb aby se ním chlubil, říkával prý: „Vždyť jest to obraz z mé dílny!“ A z výtečné dílny Ghirlandajovy pocházely skutečně za onoho času nejkrásnější obrazy, nejvíce hledané a vychvalované.

Bedlivým studováním starých výtvorů uměleckých, jakož i namáhavým a pilným bádáním vyvinul se Michel Angelo tak rychle, že v krátké době všechny ostatní spolužáky předhonil, a nade všemi vynikal, i nad těmi, kteří již delší dobu uměním se zabývali. Příležitosti, jakou se to objevovalo, naskytovala se hojnost; neb vlohy mladého umělce neodolatelně na jasné světlo denní vynikaly. Jistý spolužák kreslil několik ženských postav rouchem oděných dle předlohy mistrovy. Michel Angelo vzal do rukou předlohu, a opravil ji perem několika smělymi tahy. S takovou jistotou a bezpečností počínal si již tehdejší. (Pokračování).

Angelo do Říma, aby pomáhal malovati freska na stropu kaple Sixtinské. Michel Angelo nebyl však s prací jeho spokojen a odhodlal se dokonati malby sám bez cizí pomoci. Granacci navrátíl se zpět do Florencie; přátelský poměr zůstal však vždy neporušený. Zemřel r. 1544.

¹⁾ Smlouvu otce Michel Angelova s Domenico Bigordi, gen. il Ghirlandajo, jakož i správu, že Michel Angelo vstoupil do učení k Domenico-vi a Davidu Ghirlandajo, uvádí též Vasari (XII. 160). Učení trvalo tři roky, „aby učedník naučil se malovati a povolání své konati.“ Michel Angelo obdržel 24 zlatých; první lhůtu 2 zlatých ve zlatě dne 16. dubna 1488. — David Ghirlandajo, nar. 1451, zemřel 22. srpna 1525, malíř; Domenico Ghirlandajo, nar. 1449, zemřel okolo r. 1498, byl učitelem Michel Angelo-vým v malířství.

²⁾ První ten obraz na dřevě od Michel Angela zhotovený jest prý, dle výpovědi Mündler-ovy, majetkem sochaře Triqueti v Paříži.

Provolání.

V srpnu 1875 zřízena byla v hlavním městě království Českého jednota, kteráž sobě vytknula za účel: „Pěstovati vědy a umění v duchu Církve katolické, péči míti o reformu a zvelebování hudby kostelní, tolikéž o starožitnosti církevní.“ Tato jednota přijala název:

„Akademie křesťanská v Praze“.

Nutnost a prospěšnost řečené jednoty nejjasněji se jeví v tom, že do konce září 1875 počet členů jejich vzrostl na pět set, mezi nimiž mužové vážní ze všech stavův a obou národností se nalezají.

Ale počet takový ještě nestačí ku provedení četných úkolův a zámyslův, jež akademii křesťanské statutem jsou vytknuty. Akademie křesťanská musí ještě hlubších kořenův zapustiti mezi národem českoslovanským, národem, jehož převážná většina hlásí se ku Církvi katolické. Nesmí stáhati ni jediného poněkud znamenitějšího jména, ježby samo sebe vylučovalo ze záslužného podniku, kterýž k tomu směřuje, aby křesťanská víra oživovala veškery vědy a umění a tou měrou opět veškere občanský a pospolitý život pronikala. Dosti dlouho se mnozí lehkovážně vyhýbali onomu zřídлу životodárnému; až nyní teprv počíná sobě cestu raziti všeobecné přesvědčení, že křesťanství ani nejvýtečnějšímu učenci a nejslavnějšímu umělci nikterak na škodu není, ovšem pak veškero jednání lidské posvěcuje, obohacuje člověka nejvznešenějšími ideami, kterýmiž on bezpečně dospěti může ku pravému blahu a poslednímu cíli svému.

Protož se pevně nadějeme, že vysokorodá šlechta naše, kteráž toliko prospěšných podnikův podporuje, také při naší akademii nejskvělejšími jmeny svými bude zastoupena osvědčující takto, že s všelikým úsilím nejen ku hmotnému, nýbrž i k duševnímu povznesení národa našeho nápomahati vždy jest ochotna.

Duchovenstvu katolickému na zdaru díla námi započatého nejvíce záležeti musí; vždyť pak nečiní akademie nic jiného, leč že napomáhá k tomu, aby ve všech vrstvách společnosti lidské vládla živá víra a zákony Církve sv. aby v každém směru bedlivě se plnily; totéž ale jest úlohou duchovenstva; a proto zajisté veškero etihodné kněžstvo národa českoslovanského ve vlastním zájmu svém k akademii se přihlásí a stane se členem jejím každý kněz, jenž úkolu svému v nynější době náležitě porozuměl.

Avšak není účelem akademie, státi se sbratřením jenom duchovenstva. Každému poctivému katoliku sluší o to usilovati, aby víra křesťanská vždy více zkvétala a ve společenském životě vrchu nabývala. Tudíž zveme k akademii naši všecky katolické křesťany každého stavu a povolání, obzvláště pak ty, kdož sami vědu a umění pěstují a jmeno slovutné v oboru tom sobě získali, jakož neméně i ty, kdož názvem přátel věd a příznivcův umění se honosí; všecky tyto snažně žádáme, aby se přidružili ku snahám našim, stanouce se členy Akademie křesťanské.

Jen tenkrát bude lze něco velikého a zdárného ve prospěch Církve a vlasti provésti, podaří-li se v Akademii křesťanské soustřediti síly nejvýtečnější, kteréž horoucí láskou k dobré věci naplněny jsouce všemi způsoby o zdar jednoty se zasazovati budou. Že pak se tu nejedná o chloubu lidskou, nýbrž ku slávě Boží se nese veškere směr počínání našeho, doufáme pevně, že Bůh dílu našemu požehná, tak aby Akademie křesťanská brzy se podobala mohutnému stromu, vydávajícímu ovoce utěšené.

Ještě pak jednu žádost předkládáme i těm, kdož členy akademie jsou, i oněm, kdož by z příčin rozličných nehodlali se ihned přidružiti k jednotě naší. Akademie křesťanská zakládá knihovnu, onať zřizuje sbírky hudebnin, předmětův uměleckých i starožitností křesťanských. Každý dar neb odkaz, jenž by k obohacení sbírek těchto sloužiti mohl, bude níže psanému ředitelstvu velice vítaným. Co by opodál a v soukromí jsouc chováno málo komu prospělo, vše to ve sbírkách Akademie všeobecně stane se přístupným a jmeno dárcovo zachová se u vděčné památce po věky trvajici.

Ředitelstvo Akademie křesťanské v Praze.

V Praze, v den sv. Václava 1875.

D o p i s y.

Z Budějovic, 24. září. Dnes spěchám podati Vám potěšitelnou zprávu, jakáž všecky čtenáře a přátele „Methoda“ radostí naplní nevšední. Synoda diecéšní, v těchto dnech našim nejdůstojnějším panem biskupem slavená, má pro „Akademii křesťanskou v Praze,“ — jejíž tlumočnickem věrným Method jest, důležitost velikou. Ve zvláštním odstavci dotčených aktů synodálních mluví se jistě o umění církevním a odporoučí se u příležitosti té snahy křesťanské akademie v Praze pilné pozornosti všeho duchovenstva. Že nejdůstojnější pan biskup náš obvyklým svým otcovským, srdečným způsobem toto povzbuzení shromážděným duchovním svým synům na srdce kladl, nepotřebuji Vám teprv doličovat. Tou příčinou můžete se toho nadíti, že za nedlouho nebude ani jediného kněze v celé diecési naší, jenž by nebyl oudem „Akademie křesťanské v Praze“. — „Zdař Bůh!“

Drobné zprávy.

Ředitelstvo akademie křesťanské s neobyčejným úsilím a s vytrvalostí podivuhodnou snaží se v život uvésti mnohonásobnou činnost blahodárného ústavu stanovami vyměřenou a konalo za tou příčinou již 7. zasedání, v nichž přijato na 600 členů, kteří se dosud přihlásili; v příčině příspěvku zakládajících členů vyměřeného na 200 zl. ustanovilo se, že částka ta aspoň během jednoho roku musí složena býti, má-li se duchu stanov vyhověti. Za pokladníka jednoty zvolen vdp. prof. Fr. Bauer, jednatelem vdp. prof. Rup. Smolík, zapisovatelem dp. prof. Drozd. Napotom ustanoveny komise ku vypracování stanov pro jednotlivé sekce, jakož i jednacího řádu. Když komise s návrhy stanov a řádu jednacího hotovy byly, předloženy jsou k dalším poradám ředitelstva, které svědomitě o nich se radilo. Až potom přijaly se návrhy stanov odboru uměleckého a hudebního, které co nejdříve podány budou ku schválení vládnímu. Jednací řád jest již s polovice přijat. V posledním zasedání schválen jest program hudební slavnosti, která se uspořádá v Praze dne 21. a 22. listopadu t. r. na oslavu sv. Cecílie, patronky hudby posvátné. Dojdou-li do té doby, jak jistě lze doufati, stanovy odboru hudebního vyššího schválení, zahájí o slavnosti odbor hudební zároveň vlastní činnost svou.

Akademii křesťanskou docházejí četné a na mnoze vzácné dary pro museum a knihovnu; vys. dp. Václav Štulec, probošt vyšehradský, daroval dva vzácné starožitné obrazy; p. A. Pilz, 80 svazků rozličných vědeckých knih; vdp. Jeník z Říma několik fotografií; dp. děkan Václav Hampejs starobylý missál z r. 1507., též starou latinskou bibli; pak krásnou podobiznu Frant. Kadlíka, bývalého ředitele akademie malířské, od zvěčnělého umělce na plátně malovanou; krásné staré knihy namnoze s rytinami darovali: vdp. Jan Fleischer, děkan kapitoly Vyšehradské, p. O. Breier z Kutné Hory; spisy pak novější: vdp. kanovník Dr. M. Karlach, vp. Řehák, kaplan u nejsv. Trojice, vp. Jos. Barták, zámecký kaplan v Cholticích. Veškerým šlechtným dárcům vysloveny jsou díky ředitelstva. Pan Arthur Pilz s panem děkanem Hampejem jmenování jsou za vzácné dary své ředitelstvem činnými údy. Ředitelstvo akademie zaslalo adresu velezasloužilému knězi a spisovateli českému Ant. Markovi, děkanu libuňskému a blahopřejný telegram, za příčinou 400leté památky narozenin Michel Angelových kongresu katolických spolků ve Florencii.

Aby však veškeré kruhy obecnstva mohly se seznámiti se snahami akademie křesťanské, vydalo se zvláštní provolání, které na jiném místě listu tohoto uvádíme. S usnešení ředitelstva odeběrou se deputace ředitelstva k nejdůstojnějším pp. biskupům s žádostí o jejich ochranu a podporu. Co stálé sídlo vyvolila sobě akademie dům záložny sv. Václavské v řetězové ulici č. 223—I., kdež sobě čtyry místnosti najala. Příspěvky členů přijímá pan profesor theologie dr. Fr. Bauer. Též přihlášky k akademii mohou se u něho, aneb přímo u předsednictva akademie křesťanské v domě sv. Václavské záložny diti.

Stálá výstava Svato-Václavská.

Objednávky, jež ze všech stran komisi výstavní docházely v posledních měsících, nabyly rozměrů až netušených, tak že svrchovaná toho potřeba, aby sekce umělecká akademie křesťanské již již v život uvedena i na této půdě rozsáhlou činnost svou rozvinula. Musíme tudíž také spokojiti se na ten čas uvedením toliko některých důležitějších objednávek: pro vys. důst. p. kapitolského děkana Jana Fleischer-a skvostné mešní roucho co dar k sekundici od Vyšehradské kapitoly věnovaný; vp. Adolf Wagner, kaplan ze Žatce, nový fial. pluvial; dp. Václ. Vaněk, farář v Zábohí, objednal modré kostelní korouhve; vel. p. Adolf Rössler, far. v Turči,

dva svícny, bired, mešní konvičky, patenu k nemocným; pro děkanský chrám v Německém Brodě dvě velké lampy; dp. farář Ovesný si vyžádal kropenku; dp. Frant. Jireček, farář v Říšenburku, objednal vyzlacení dvou kalichů; dp. farář Fr. Mokříž předložil plány a výkresy na opravu chrámu Moračického k posouzení, vp. Václav Čermák, kaplan v Radešíně, objednal bílou kasuli a rámy pro dva obrazy; vp. Konrad, katech. v Táboře, koupil jeden korporal; vp. Ant. Viceník, adm. ve Fryčovicích, objednal kostelní lustr, kalich, bílou štolu; děkanství Mladoboleslavské dvě bílé bursy k nemocným; dp. farář Běca dřevěný kříž; dp. Ferd. Dobler, děkan v Slavkově, objednal čtyry štolu; fara v Hermadorfu kadidelnice a zvonek k oltáři; vp. Adolf Wagner objednal čtyry obleky pro ministranty; dp. Ant. Štika, děkan v Ledči, gothický kalich; dp. far. Bublovi v Chotěborkách zaslány objednané svícny z dílny Samasovy; dp. Frant. Vaculíkovi, far. v Hustopeči, zaslány dva nově pozlacené kalichy; dp. Bed. Zaecher, far. v Maerzdorfu, objednal černý pluvial a pláštěček na ciborium; vdp. Ign. Knoblochovi, far. a vikáři v Morchensternu, zaslány vikar. nádoby pro sv. oleje; dp. Mich. Pelleter-ovi, arciděk. ve Falkenavě, dvě kasule; vp. Jos. Dvořák vyžádal si rady stran nové křížové cesty; vp. Mikol. Müller, kaplan v Nebaněch, vyžádal si bílou kasuli za 50 zl.; vp. Frant. Hoch požádal o kalich; komité pro opravu chrámu Rakovnického vyžádalo si návrh svícenů pro tamní hlavní oltář; pro farní chrám v Lošanech objednána kadidelnice, zvonek, kropenka a křížek na rakev; dp. Ant. Richter, far. v Sonnenbergu, žádá dva pláštěčky na ciborium; dp. Jos. Procházka, adm. v Holohlavech, objednal bílou kasuli, pláštěček na ciborium a mešní konvičky; dp. Václ. Kilinger, děkan v Dobrušce, 2 kasule fialové, pluvial, velum a křestní štolu; vdp. kanovník A. Kafka, pláštěček na ciborium; dp. Jan Štěda, objednal obraz Narození P. M.; vp. Uhlíř, far. v Jesenici, albu, křestní štolu a bired; dp. farář Preclík z Chlumína, bílou a černou kasuli, zvonečky; paní Olivová z Bríství koupila kalich; dp. Ign. Zelinka, far. v Dolním Újezdě, objednal štolu křestní a pacifikal; dp. Václ. Kilinger, děkan v Dobrušce, opět velký koberec k hlavnímu oltáři za 60 zl.; dp. Jan Štifter, farář v Studnicích, pluvial bílý; vp. Em. Dvořák žádal o vyzlacení a upravení star. pacifikalu a raňky; dp. Frant. Klíma, adm. v Čejkovicih na Moravě, zaslal sochu Panny Marie k opravě a m. j. — Nadějeme se, že příští výkaz bude již vycházeti od umělecké sekce akademie křesťanské, jejíž stanovy do té doby bezpečně vládního stvrzení dojdou.

II. seznam členů akademie křesťanské.

(Pořádkem, jakým se přihlásili.)

Ú d o v é z a k l á d a j í c í :

(s příspěvkem 200 zl. jednou pro vždy.)

11. J. Excell. Nejdůstojnější pan Jan Valerian Jirsík, biskup Budějovický.

Ú d o v é č i n n í :

(s ročním příspěvkem 5 zl. r. m.)

132. dp. Frant. Eška, farář v Michli.	144. p. Fr. Louda, účetní z Cerekvice.
133. dp. Josef Kandler, děkan v Slaném.	145. p. Fr. Bartel, kněhkupec a dřevorytec v Praze.
134. p. Josef Scheiwl, akadem. malíř.	146. vdp. Al. Wolf, děkan v Sloupě na Moravě.
135. vdp. Václav Vorel, vikář a děkan v Bechyni.	147. dp. Fr. Zrůbek, farář v Hudlicích.
136. dp. Jan Palánek, děkan v Sobotce.	148. dp. Jan Grus, farář v Ostrově na Moravě.
137. dp. Jos. Friedrich, farář v Mladé.	149. dp. Pavel Křížkovský, kapelník na dómu olomouckém.
138. dp. Ant. Vojáček, děkan v Příbrami.	150. p. M. Knapp, spolumajitel kněhtiskárny a kněhkupectví v Karlíně.
139. p. Ant. Tröger, rukavičkář a měšťan v Praze.	151. vdp. Josef Hlaváček, probošt starobylé kapitoly staroboleslavské.
140. vdp. Fr. Krajský, rektor bisk. semináře v Litoměřicích.	152. dp. Ant. Vančura, děkan v Německém Brodě.
141. vdp. Ant. Reinwarth, doktor bohosloví a řádný profesor pastorálky v něm. jazyku na universitě pražské.	153. dp. Jan Šveda, katecheta realného gymnasia v Klatovech.
142. dp. Fr. Kondelík, farář ve Mšeně.	
143. dp. Kar. Kaiser, farář v Středoklukách.	

154. dp. Josef Malý, farář ve Sbečně u Křivoklátu.
 155. dp. Ant. Kolář, farář v Ovčárech.
 156. vdp. K. Hušek, děkan v Starém Kolíně.
 157. vdp. Dr. Vinc. Náhlavský, c. k. vládní rada a prof. bohosloví na universitě pražské.
 158. p. JUDr. Karel Mayer, zemský advokát v Rakovníku.
 159. dp. Fr. Šorejs, děkan v Rožďalovicích.
 160. vp. Jan Tvrzník, vychovatel knížat Lobkoviců v Beřkovicích.
 161. dp. Dr. Fr. Srbecký, koop. v Příboře.
 162. p. Jos. Vorel, c. k. knihovní v Praze.
 163. vdp. Fr. Daneš, os. děkan a čestný kanovník na Peruci.
 164. p. JUDr. V. Chadraba, koncipient advok. v Praze.
 165. dp. Josef Opp, farář v Slavětíně.
 166. p. Jan Mates, živnostník v Praze.

Ú d o v ě p ř í s p í v a j í c í :

(s ročním příspěvkem 1 zl. r. m.)

133. vp. Jos. Janků, kaplan v Michli.
 134. vp. J. Kaspar, adm. ve Velké Řetově.
 135. vp. Ot. Richter, kaplan v Sloupnici.
 136. vp. Josef Procházka, adm. v Holohlavech.
 137. vp. Hynek Wagenknecht, kaplan v Holohlavech.
 138. vp. Matouš Hansa, vikář v Dubném u Budějovic (dar 5 zl.).
 139. vp. Jan Folprecht, kaplan v Sobotece.
 140. vp. Jos. Šimůnek, kaplan v Sobotece.
 141. p. Josef L. Turnovský, spolupracovník „Pokroku“.
 142. p. Frant. Knotek, c. k. revident při úředně zemské.
 143. dp. Urban Sacher, rektor piaristické koleje v Doupově.
 144. dp. Václav Oliva, farář v Dušejově (vik. lipnický).
 145. vp. Václav Oplť, kaplan v Libochovicích.
 146. vp. Jakub Sponar, kaplan v Želnavě (Salnau).
 147. dp. Fr. Micka, farář v Noutonicích.
 148. vp. Ant. Maděra, } kaplani
 149. vp. Ant. Lór, } v Příbrami.
 150. vp. Vojt. Straka, }
 151. dp. Jan Kovářovic, farář v Podole.
 152. vp. Ondřej Pavlík, kooper. v Neplachovicích.
 153. vp. Karel Berger, kaplan v Bilo-
 vicích (Uherské Hradiště).
 154. vp. Jak. Hódz, kněz diecése brněnské,
 na ten čas ve Frintaneum ve Vídni.
 155. vp. Fr. Mikeš, kaplan v Holicích.
 156. p. Fr. Suda, majitel továrny na cin-
 kové ornamenty ve Vinohradech.
 157. dp. Josef Hytha, farář v Budislavi
 u Tučap na Moravě.
 158. dp. Jos. Polák, farář v Lošanech.
 159. dp. Jan Nep. Černohouz, děkan
 v Kovářech (2 zl.).
 160. p. Fr. Mayer, říd. učitel v Budislavi
 na Moravě.
 161. vp. Fr. Veit, deficient na Dobříši.
 162. vp. Jos. Kurka, kaplan na sv. Poli.
 163. dp. Jan Urban, farář ve Všetatech.
 164. dp. Václ. Janura, farář v Kuklenách.
 165. dp. Josef Rydl, farář na Libčanech.
 166. dp. Em. Melichar, farář v Stěžerách.
 167. dp. Fr. Novák, farář ve Vosicích (2 zl.).
 168. vp. Ferd. Kalous, I. ceremonář arcibiskupský.
 169. vp. Jan Lžičar, kaplan v Oustí n O.
 170. dp. Josef Šafránek, vik. tajemník
 a farář v Žehuni.
 171. dp. Fr. Čančara, farář v Lužci.
 172. vp. Fr. Hrubý, kaplan v Lužci.
 173. dp. Josef Kordík, farář v Žiželicích.
 174. vdp. Václav Tomek, děkan a bisk.
 notář v Chlumei.
 175. vp. J. Dobrovský, kaplan v Chlumei.
 176. vp. Jan Štípek, kaplan v Chlumei.
 177. dp. Raimund Křišťan, farář v
 Metličanech.
 178. vp. D. Kozler, kaplan v Metličanech.
 179. dp. Ant. Friese, farář v Mlikosrbech.
 180. dp. Josef Jezdinský, administrátor
 v Dobřenicích.
 181. dp. Fr. Malý, farář v Hlušicích.
 182. dp. Josef Hušek, farář v St. Bydžově.
 183. p. Jan Šware, I. zemský inženýr
 v Praze.
 184. dp. Václav Vaněk, farář v Záboří.
 185. dp. Josef Schmid, farář v Milíři
 (Brand) u Tachova.
 186. dp. Karel Rudišer, farář ve Vermě-
 řicích.
 187. dp. Ant. Ther, farář v Chotěboři.
 188. vp. Jan Jirásek, kaplan v Chotěboři.
 189. p. E. Dvořák, vychovatel ml. hrabat
 Schönbornů.
 190. dp. Ant. Bouchal, farář v Nové Vsi
 u Chotěboře.
 191. vp. Jind. Sekera, učitel náboženství
 II. státního reálného gymnasia v Praze.
 192. vp. Jan Marek, kaplan v Kourími.
 193. p. Em. Mareček, lékař v Hrochově
 Týnci.

194. dp. Josef Krška, děkan Heřmanovu Městci.
195. vp. Ant. Holub, kaplan v Heřmanovu Městci.
196. dp. Jos. Pracner, farář v Mukařově.
197. vp. Václav Bezděk, kaplan v Polné.
198. dp. Ant. Jelínek, děkan v Polné.
199. dp. doktor bohosloví Jindř. Kubát, kaplan v Lochovicích.
200. dp. Fr. Toušek, děkan v Třeboni.
201. vp. Lud. Kazda,
202. vp. Ad. Šavel,
203. vp. Jan Dorotka,
204. dp. Jos. Ctibor, profesor na gymnasiu píseckém.
205. dp. K. Winter, děkan v Petrovicích.
206. vp. Frant. Chlupáč, katecheta na vyšší realce na Horách Kutných.
207. dp. Václav Mostecký, děkan ve Vodňanech.
208. p. Frant. Hodouš, majitel Zrůbku.
209. dp. Ant. Maxa, farář v Zbincích.
210. vdp. Karel Hájek, děkan a vikář v Domažlicích (2 zl.).
211. vp. Ondřej Veselák, kaplan v Domažlicích.
212. p. Jan Janda, kupec v Domažlicích.
213. dp. V. Světlík, katecheta v Praze.
214. p. Fr. Vojáček, vychovatel hrabat Clam-Martiničů v Rtišovicích.
215. vp. Karel Šoulavý, kaplan v Benešově.
216. vp. Fr. Kalina, kaplan v Klatovech.
217. dp. Jan Šveda, katecheta gymnasia v Klatovech.
218. vp. Aug. Fišer, katecheta realného gymnasia v Plzni.
219. p. Jiří Karl, první městský rada v Sušici.
220. vdp. Vojt. Kinzl, děkan v Plaňanech.
221. vp. Ant. Hrbek, kaplan v Plaňanech.
222. vp. P. Gerard Pospíšil, kaplan v Polici u Náchoda.
223. vp. Ant. Herrmann, koop. v Bubenči.
224. p. Jan Šimon, řídící učitel na Malé Skále.
225. vdp. Jan Šveda, vikář a děkan v Prachaticích.
226. dp. Kar. Starosta, farář v Stolmíři.
227. vp. Fr. Kotoňček, far. adm. v Olbramicích.
228. dp. Jan Kunstmüller, far. ve Vedrovicích.
229. vp. Jan Křivý, kaplan v Krumlově na Moravě.
230. vp. Aug. Kleveta, far. adm. v Lodenici na Moravě.
231. dp. Rudolf Šolc, far. v Bohuticích.
232. vdp. Vilém Blažej, kons. rada a spiritual v alumnatu olomouckém.
233. dp. Dr. Jan Schneider, prof. náboženství v Příboře na Moravě.
234. vp. Jos. Bechný, koop. v Příboře.
235. vp. Jan Břečka, koop. v Ostravici.
236. vp. Ant. Cetkovský, kaplan v Derfli blíže Uherského Hradiště.
237. vdp. Josef Vykydal, konsist. rada a děkan na Velehradě.
238. vp. Jan Vychodil, kaplan na Velehradě.
239. dp. Dr. Augustin Svoboda, děkan v Počátkách.
240. p. J. Ráž, hospod. úředník v Slavětíně.
241. p. Frant. Martinovský, rolník v Slavětíně.
242. dp. Karel Kmoch, katecheta u hluchoněmých v Praze.
243. p. Jan Karásek, rolník v Slavětíně.
244. p. A. Kreil, vrchní správce na Peruci.
245. p. Václ. Labohý, rolník ve Veltěžích.
246. p. Jan Gryner, mlynář v Slavětíně.
247. dp. Frant. Klíma, admin. v Čejkovicích u Hodonína na Moravě.
248. p. dr. B. Heinrich, lékař na Peruci.
249. vdp. Fr. Štědrý, kaplan na Peruci.
250. dp. Jan Podlaha, farář v Stálci.
251. p. Ant. Labohý, rolník ve Veltěžích.
252. vp. Fr. Pixa, kaplan ve Vrbně.
253. vdp. Fr. Nigrin, os. děkan a vikář v Novo-Strašeci.
254. vp. Jos. Slavík, kapl. v Kornouze.
255. dp. Jos. Říha, far. v Srbči.
256. dp. Václ. Slavík, far. v Stochově.
257. p. Václ. Teysar, účetní úředník na Peruci.
258. dp. Karel Otman, far. v Pozdni.
259. p. Čeněk Korbělík, živnostník v Slavětíně.

 Opozdně vydání tohoto číslaavinilo se nesprávností dřevoryteckého ústavu p. Fr. Bartla, kde s rytbou podobizny Michel Angela dne 4. října teprv započali, když „Cecilie s hudební přílohou“ již vytištěna byla a v tiskárně s připravenou sazbou „Methoda“ jen na štoček čekalo se, čímž vydání čísla o 10 dní se zdrželo. Bude péčí redakce, aby podobný nepořádek neopakoval se.

„Methoda“ vychází vždy 5. každého měsíce. Předplatní obnáší 1 zl. ročně; odbíratelům časopisu „Cecilie“ dává se co příloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlině č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasílané nevracejí se. Doplety, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu Lehnerovi v Karlině č. 234. Reklamacce zasílány buďtež do expedice v kněhupectví Mikuláše a Knappa v Karlině č. 42.

Nákladem vydavatelovým. — Kněhtiskárna Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlině.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND LEHNER.

Číslo 10.

V Praze, dne 5. listopadu 1875.

Ročník I.

Chrámů věku starokřesťanského.

Sepsal F. Lehner. (Pokračování)

(Musica sacra. — Varhany. — Ambon. — Vítězná brána.)

Církevní hudba dřívějších věků celkem nevyžadovala četný sbor zpěvácký. První zpěvák (archicantor) s několika pomocníky stačili k důstojnému provedení zpěvu při službách Božích, jak ještě na počátku tohoto století v mnohých klášteřích se stávalo. Nyní ovšem všeobecně takměř za to se má, že hudba kostelní musí ohlušovati a leskem oslepuvati. Zapomíná se, že k oslavení služeb Božích stačí dosti skromný sbor zpěváků, pečlivě ovšem vycvičených. Zpěv klidný a krásný, byť by jen slabě a jemně zněl, mocněji dojmá a přiměřeněji zdobí katolickou bohoslužbu, než orchestr i velmi četně obsazený. Turecká hudba bez toho hodí se jen ku pochodům na ulici a novověký orchestr do divadla a koncertní síně. Do chrámu nejlépe sluší zpěv, jak bývalo po 17. věku. Jakmile služby Boží měly započítí, ubíral se sbor zpěvácký s archikantorem v čele do choru na západní stranu před oltář, kde se nacházela stolice (pulpitum), jak v chrámu Ulmském, Münsterském a mnohých jiných až dosud lze spatřiti. Pro nástroje hudební ve starých kostelích ani místa nebylo. Ba i varhanám, když se jich ku provázení zpěvu užívatí počalo, vykazala se loď postrauní, aneb západní strana choru nedaleko oltáře, odkud nejpříhodněji možno bylo varhanami ovládati a řídití zpěv zpěváků církevních na východ i lidu na západ. Domnívají-li se tedy mnozí, že varhanám patří západní strana kostela (místo západní strany choru), jest to pouhý předsudek, který ani odůvodniti nelze. V prostranných chrámech nedala by se pro přílišnou vzdálenost ¹⁾ ani patřičná shoda oltáře a kůru, kněze a zpěváků docíliti. Ve středověku pak nemalovali poslední soud na sklo nádherných oken západních proto, aby jej ohromná stěna píšťalová zakryla. Varhany co obrovské nestvůry odvozuji původ svůj zároveň s obrovskými, novomodními oltáři od dob reformací, když varhany měly býti náhradou za oltář, za oběť i za kněze obětníka. Tehdejší doba novotářská nahrazovala malou víru velikými rozměry předmětů bohoslužebných. Co se ujímalo víře, doplňovalo se kollosálností. Oltář proměnili v obra, z varhan učinili nestvůru. V Církvi sloužovalo umění hudební povždy jen nejlepším, nejušlechtilejším a nejdoušečnějším materiálem — lidským hlasem. Zpěv byl a zůstane vždy oslavou služeb Božích přední a nejvelebnější. V kostele nelze, nesmí a nebude se nikdy opravdově mluvití o s v o b o d u ě m umění hudebním ve smyslu moderním; zde povždy předním úkolem jest vzdělání, pobožnost a povzbuzení, nikolivěk smyčcové skoky, trilkování a kotrmelee trub a píšťal.

¹⁾ Proto jsou varhany v největších chrámech — v Kolíně n. R., Strassburgu, Freiburgu, Bambergu, ve Vídni a j. po straně postaveny blíž oltáře. Totéž zařízení s potěšením jsem pozoroval všude, kde patřičná „musica sacra“ v kostelích se provozuje. V Řezenském dómu jsou varhany za oltářem, nepřevyšující nízký oltář, kde též zpěváci zpívají. V slovutném klášteře Beuronském u Sigmaringen, kde mnichové benediktini tak krásně a výhradně jen chorál provozují, jsou varhany v samém choru po straně uprostřed sedadel mnichů upraveny. Kde ostatní mnichové mají klekátko, má varhaník klaviaturu. Když jí přiklopí, má též klekátko. Stroj jest za ním mezi dvěma pilíři. Obšírnější popsání následovati bude v „cestopisných upomínkách hudebních“ v „Cecilii“. V dómu Olomúckém jest umístěn pěvecký sbor zcela správně na západní straně choru, kde chor s lodí hraničí.

Dříve než opustíme dolení chor (viz ob. 8.), dlužno všimnouti si jiné ještě úpravy. Při mši katechumenů četla se totiž epištola a evangelium. Modlitby obětně náležejí k oltáři a přednášejí se tam; částky však poučné pro katechumeny, kteří se k oběti nepřipouštěli, nenáležejí k oltáři, nýbrž k lidu se mluví. Jest to epištola a evangelium. Aby však lid slovům poučným lépe rozuměl, šel kněz neb jáhen od oltáře neb s kůru hořeního hloub do kůru doleního, kde na místě povýšeném stály pulty, na které kniha se kladla. Tato řečníště, ku kterým po několika schodech se vystupovalo, sloula ambonami ¹⁾ (viz ob. 5. e e; porovnej s ob. 8). Epištola předčítala se na straně jižní ²⁾, evangelium na straně severní. Epištolu předčítal s ambony podjáhen bez průvodců. Po čtení vracel se po stupních k oltáři nazpět, zpíval sbor zpěváků v choru Gradual, stupňový zpěv. Mezi tím žádal jáhen o požehnání („Inbe Domne benedicere“), t. j. o dovolení, aby byl oprávněn předčítati evangelium, poněvadž bez posláni není oprávněnosti ku hlásání slova Božího. Napotom ubíral se v průvodu akolytů se svícemi a kaditelnici na ambonu severní, která za tou příčinou prostrannější byla, aby na ní místa měl jáhen i s průvodci ³⁾ (viz ob. 8). Místa tato povýšená byla bezpochyby též kazatelnami, poněvadž řečníka odtud po celém chrámu bylo viděti i slyšeti. V pozdějších teprv věkách kazatelný hloub do lodě pro lid pošinuty jsou.

Jest-li že kůr dolení v chrámu sv. Klementa pro nedostatečnost místa kůru hořeního, kde oltář se nacházel, hloub do lodě prostřední zasahoval, bylo v ostatních kostelích s prostrannými chory zpěvákům vykázano místo před oltářem. Celý pak kůr od děloval se od ostatního kostela mřížkou, u které pak po obou stranách byly ambony, z čehož v středověkém stavitelství kostelním vyvinulo se Lectorium (Lettner). Řekové a Rusové dělají až dosud svatyni či chor od ostatního kostela stěnou s bohatými malbami Ikonostasiem (Eikonostasion) zvanou, tak že oltář jen tehdy lze spatřiti, když v prostřední svatá neb královská brána se otevírá. Podobná stěna bývala druhdy ve psech křesťanských chrámech. Vystupovalo se na ni po schodech; odtud písmo sv. se předčítalo a slovo Boží hlásalo. Z lodě chrámové pak vcházelo se do svatyně oltářní či ko choru dveřmi po obou stranách lektoria upravenými. Jako židovská svatyně nebyla komukoliv přístupna, sluší opět a opět připomínati v dobách přítomných, že i ve přestanství až do nedávna (do 17. století) tak se dalo. Chor kololem tajemně uzavíral se před zrakem věřících, tak jako svatosvatá oběť pod úkrytem ciboria tajemně konala se.

Na rozhraní choru a ostatního kostela vysoko nad mřížkou pňul se klenutý oblouk, který byl ukončením vždy klenutého choru, i při chrámech s plochým stropem. Nazývá se vítěznou branou neb obloukem vítězným, poněvadž zde býval vyobrazován vzkrísený Vykupitel, vítěz nad smrtí a peklem. Čím dobyl však Spasitel vítězství, že mohl zvolati apoštol: „Smrti, kde jest osten tvůj?“ Křížem. Toť prapor a znamení vítězné nad veškeré prápory a znamení vítězná. Na dřevě zvítězil Kristus, s tím znamením vítězně k soudu opět přijde. Proto vztyčovali staří na rozhraní choru, v němž beztoho jen oběť kříže na oltáři se slaví, ve výšce často na těžkých řetězech veliký kříž dřevěný ⁴⁾ právě pod obrazem vítězného Vykupitele vzkríseného. Řecným křížem, též vítězným nazývaným, nahraňoval se bezpochyby, — ač nebyl-li s ním současný —, kříž na vrchu ciboria druhdy postavený. Toť kříž všem viditelný, ku kterému Laktantius se modlil: „Respice me!“ ku kterému každý křesťan modliti se má. Později však, bohužel! zejména po reformaci kleslo uvědomění křesťanské tak hluboce, že křesťané zapomenuvše na významný smysl vítězného kříže, jali se jej buď ničiti aueb do kouta kostelního odklízeti. Původní účel takových křížů poznává se z neobyčejné velikosti, která není v souhlasu s nynějším jeho místem, za to však souhlasí s bývalým jeho

¹⁾ Ambon od řeckého Ambaino (místo Anabaino) znamená vystupování podobné latinskému Graduale. Jiné pojmenování u starých spisovatelů jest: Béma, Pulpitum, Analogium, totéž latinsky Lectorium, z kterého v němčině povstalo slovo „Lettner“, které vysvětlí se v dalších pojednáních.

²⁾ Proto až dosud čte se epištola při slavné mši sv. u oltáře po straně jižní.

³⁾ Proto i nyní přenáší se při mši sv. kniha mešní na druhou stranu; při slavných službách Božích zpívá se evangelium pod stupněmi oltáře na téže straně; svíce se drží po stranách a kadidlem se kniha okřuje.

⁴⁾ Otvory v klenutí lze až posud v přemnohých chrámech viděti.

místem vysoko pod klenutím. Na cestách svých viděl jsem, že v mnohých chrámech vyskytuje se na původním místě. Starokřesťanský mrav uvevymřel tedy ještě úplna a prospělo by, kdybychom se navrátili k starodávnému způsobu. Neuškodilo by pokolení nynějšímu, aby hned při vstoupení do chrámu Páně pamatováno bylo na domá-cí h o P á n a. —

Obraz vítězného Vykupitele na oblouku vítězném nahražoval se též obrazem Soudece světa, Beránka neb nebeským Jerusálemem, jak v Římě ¹⁾ a j. spatřiti lze.

Po těchto poznámkách s chorem nyní možno rozloučiti se. U stropu končí vítězným obloukem, u podlahy pak mřížkou. Pohlédneme-li se ještě jednou nazpět, poznáváme, že chor se stavěl pro obět křesťanskou. Prvním tedy a hlavním předmětem v choru jest stůl oltářní či oltář. K oltáři náleží obětník na své katedře ve středu výpomocného kněžstva, které jej ve presbyteriu obklopuje. K důstojné oslavě bohoslužby vyžadují se však též jiní pomocníci: jáhnové, podjáhnové, akolyté, zpěváci a j., jimž vykázano se místo před oltářem ku straně západní. Poněvadž ale již od prvokřesťanských dob ²⁾ s bohoslužbou spojovalo se předčítání písma sv. starého i nového zákona, objevila se potřeba, zřizovati zvláštní řečníště povýšené ku předčítání a kázání slova Božího.

M i c h e l A n g e l o.

Životopisný nástin. Sepsal F. Lehner.

(Pokračování.)

Ještě více ustrnul mistr Domenico při jiné příležitosti. Víme již, že mívál Michel Angelo zvláštní nápady. Neraď se učil od jiných, nejmilejší bylo mu, učiti se podle přírody. Domenico maloval ještě ve velké kapli v Sta. Maria Novella k objednáni Giovanni Tornabuoni-ho. ³⁾ Když mistr s veškerými pomocníky odešel z kostela, chopil se náš malíř listu, a v rychlosti vyobrazil dle přírody celé dřevěné lešení, na kterém se pracovalo, s mnohými stoly a s veškerým příslušenstvím i nástroji, jichž malíři užívají při malování, zároveň se skupeninou svých spolužáků v oděvu, jakým přírodní bývali a s posuňky, jak při práci v obyčejí mívají tvářiti se. Když po krátké nepřítomnosti Ghirlandajo ku své práci do kostela se vrátil, našel list v krátké té době vyvedený. Kresba byla tak správná a novým, zvláštním slohem provedena, že přemožen prostosrdečně vyznal a hlasitě zvolal: „Ten rozumí více, než mistr.“ Není divu, že žárlivě nyní počal pohlížeti na učenníka, jehož umění kouzelnou jakoby mocí počalo přerůstati mistra. Poměr bylo nutno skončiti. Michel Angelo pokročil k takové samostatnosti, že u Domenica nebylo více čemu se přiučiti.

V pravé chvíli naskytla se vhodná příležitost.

2.

Nádhery milovný Lorenzo de Medici, muž vysoce vzdělaný, který byl v čele svobodného státu florentinského, shromáždil bohaté museum ⁴⁾ děl uměleckých, zejména starých soch a umístil je ve svém paláci a v zahradě své, která se rozprostírala v sousedství náměstí San Marco (via Larga). Úmysl Lorenzův k tomu směřoval, aby ze schopných Florentčanů stali se dokonalí umělci. Jim tedy ku pohodlnému cvičení učinil přístupnou svou zahradu co školu či akademii, kde pod dozorstvím starého sochaře Bertolda, žáka Donatello-va, pracovali a se cvičili dle nejkrásnějších vzorů antických. Zde čilý panoval život umělecký. Jedni kreslili, druzí řezbářili, jeden každý dle chuti

¹⁾ Vyobrazení Müllerovo na str. 35.

²⁾ Srovnej Koloss. 4, 16. I. Thess. 5, 27.

³⁾ Znameníte obrazy Ghirlandajo-vy, v choru kostela Sta. Maria Novella, malovány za rodiny Tornabuoni a Tornaquinci, dokonány jsou v prosinci r. 1490. (Vasari l. c. V. pag. 72. a XII. pag. 159).

⁴⁾ Sbirka starožitností zůstala zde až do r. 1494. Když Pietro Medici vyhlášen jest, prodána byla; v r. 1512 obdržela však rodina Medicejská větší část památek starožitných zase nazpět. (Vasari v životopisu Torrigiani. VII. p. 204.) Starý ten majetek Medicejský nachází se nyní namnoze ve veřejných sbírkách florentinských. Za dob Lorenzových bylo tak zvané Casino Mediceo jednoduché „casino“ s velkou zahradou; později teprv za velkovéjvody Františka I. obdrželo podobu úplně změněnou od Bernarda Buontalenti a později od G. Silvani-ho.

a vloh přirozených. Od přítele svého Francesca Granacci byl do té zahrady též Michel Angelo uveden. Byl tehdaž 16 roků stár, a dláta před tím nikdy ani v ruce neměl. Na nové půdě studií zdomácněl velmi rychle. Zalíbila se mu tam především tvář antického fauna, která jej vábila a vyzývala k nápodobení. Z kusu mramoru od dělníků darovaného jal se dláta takměř úplně nezkušený jinoch nápodobiti ji, s tou však uchýlkou, že svému faunovi k potutelnému smíchu otevřel ústa, v nichž bylo viděti obě řady zubů i s jazykem. Udiveně pohlížel na dílo počátečnickovo Lorenzo, který snaživě ucně častěji navštěvoval, jako mistr dohlížel a chuti jim dodával laskavými a povzbuzujícími slovy. Zde však, jakoby nadaného horlivce pošádliti chtěl, žertovně doložil: „Ty jsi z fauna svého udělal starečka a lile! všechny zuby jsi mu ponechal. Což ti není známo, že starcům ten neb onen zub scházívá?“ Jako na řečavém uhlí stál zde ctižádostivý jinoch, kterému krátká chvíle, co Lorenzo u něho se zastavil, celým tisíciletím býti se zdála. Jedva že dobrosrdečný pán pooděšel, nemeškal ani okamžení, aby chybu napravil. Rychle vyňal svému starouškovi jeden z hořeních zubů, i udělal do dásně hlubokou dutinu, jakoby zub i s kořenem vypadnul. A nyní neupřelivě očekával návštěvu umění milovného mecenáše. Když přišel a s podivením spatřil, jak dobře chápe mladistvý učenník, rozesmál se tím rozmarným a vtipným nápadem, a poznáv blíže neobyčejnou na leta jinochova dokonalost díla ¹⁾, tázal se, či byl by synem a doložil: „Běž domů a vyřiď otcí, že bych velmi rád s ním mluvil.“ Když Michel Angelo poselství pána Medicejského vyřizoval, uhodnul otec okamžitě, oč asi se jedná i zpouzel se tam jíti. Stálo to velikého přemlouvání, než Granacci jej přesvědčil, že slušně nelze se vyhnouti laskavému pozvání. I vyčítal otec Granacci-mu, že syna kazí a svádí a stál na svém, že nikterak nedovolí, aby syn jeho stal se kameníkem. Marně vysvětloval Granacci, jak nesmírně rozeznává se sochař od kameníka. Otec se nedal přesvědčiti, ale k „Jeho Jasnosti“ se předece vydal. A když od něho byl požádán velmi přátelsky, aby syna jemu za vlastního postoupil, nedovedl toho odepřiti, nýbrž doložil poníženě: „Netoliko Michel Angelo, nýbrž i my ostatní, všickni jsme k službám Vaší Jasnosti s tělem a s duší i veškerým statkem.“ A tážán jsa od Magnifica, jakého by byl povolání, odpověděl: „Řemeslem jsem se nikdy neživil; spravuji skromný statek od otcův zděděný a živ jsem od nepatrných důchodů, které udržeti a pokud možno přičiněním rozmnožovati, stále se snažím.“ „Dobře,“ odvětil Jeho Jasnost, „ohlédněte se po Florencii, nelze-li naléztí, co by vám prospívalo a buďte jist, že se vám toho dostane; seč jsem, hodlám vám službu velkou prokázati.“ A Jeho Jasnost slovu danému dostál a podporoval jej s četnou rodinou velkomyslně.

Jakmile šťastně byl přemožen odpor starého Buonarotti, který synu bránil nastoupiti novou tuto dráhu, vykázal Lorenzo Michel Angelovi komnatu v paláci svém, dal mu nový oblek a měsíční plat 5 dukátů, zval jej každodenně ku stolu, zkrátka zacházel s ním jako s vlastním synem. Denně volával jej častěji k sobě a ukazoval mu své vzácné a velmi drahocenné sbírky, drahokamy, brnění, medaillony a podobné předměty, jako se činívá s člověkem, jehož ducha známe a úsudku si vážíme.

Nyní vzešlo mladému umělci světlo nové. Živobyti i svět objevili se nyní jinak před očima jeho. Dům Lorenzův byl střediskem nejvýtečnějších mužů vlašských, ku stolu pohostinnému měli vždy volný přístup básníci, umělci, učenci i státníci. Žil ve velmi přátelském poměru se syny hostitelovými, s napotomním papežem Leonem X. a s nešťastným Pietrem a Giulianem. Obcováním s nejvzdělanějšími a duchaplnými muži nabyl vyššího a volnějšího rozhledu. Při tom však nezanedbával svého vzdělání, nýbrž každodenně takměř překvapil otcovského přítele a příznivce plodem nějakým úsilovně přičinlivosti. Od učeného Poliziana ²⁾ pobádán provedl mramorový relief, boj Herkulův

¹⁾ Mariotte, který tuto hlavu ve sbírkách velkovojevodských viděl, dokládá v „Observations sur la vie de Michel Angelo écrite par le Condivi,“ že hlava co do technického provedení rovná se práci muže a nikoli hochy. Také ukazuje, že antikou přiveden jest Michel Angelo na dráhu sochařskou. Nyní nachází se ve sbírce Uffizejské.

²⁾ Angelo Poliziano (vlastně Angelo Cino) nar. 1454 v Monte Puliciano, učitel v domě Lorenza Medicejského, profesor latinského a řeckého jazyka, jeden z nejslovutnějších humanistů svého věku. Miloval Michel Angela, k novému studium ustavičně jej pobádaje, ačkoliv toho ani třeba nebylo. Měl vždy pohotově pro něho nějaké zaměstnání a poučování. Zemřel 1494,

s kentaury vyobrazující¹⁾ dílo podivuhodné síly, s kterou tuto objevil sedmnáctiletý jinoch. ²⁾ První tato sochařská práce nastávajícího mistra nachází se ve florentinském palazzo Buonarrotti. Při tom pokračoval neunavný Michel Angelo u svém vzdělání, konal s železnou vytrvalostí všestranná studia, a nezanedbával ani díla starých florentinských mistrů. Nejvíce poutala jeho pozornost Masaccio-va freska v Carmine, která byla ve Florencii počátkem nového umění a nové doby.

Zjevné vynikání vzbudilo však u soudruhů uměleckých závist, a jeden ze soupeřů, Torrigiano, udeřil jej v žárlivém vzteku ve tvář tak násilně, že mu chrupku nosní rozrazil, čímž obličej Michel Angelův do smrti znehybněn zůstal.

Čtyři leta žil Michel Angelo v domě Medicejském šťastně, an Lorenzo náhle zemřel. Žármutek mladého umělce, který se navrátil do domu otcovského, nad smrtí šlechtetného příznivce byl tak velký, že dlouho žádné práce nebyl schopen.

Drobné zprávy.

Ředitelstvo Akademie křesťanské sešlo se od poslední zprávy ke třem schůzkám, v nichž mnohé důležité předměty opět vyřídily se. Předsedající nejprve oznámil, že deputace, které vyslalo ředitelstvo Akademie křesťanské ze středu svého k nejdůstojnějším pp. biskupům českým, co nejvládněji od nich přijaty jsou a potkaly se s výsledkem co možná nejlepším. Neb jako již dříve J. Em. pan kardinál a arcibiskup pražský kníže Bedřich Svarcenberk a nejdůst. pan biskup litoměřický Aug. Vahala, přistoupili nyní za členy zakládající Akademie křesťanské též J. Excel. nejd. pan biskup budějovický Jan Valerian Jirsík a nejd. pan biskup kralohradecký dr. Josef Hais. Kromě toho přislíbili nejd. pp. biskupové svou ochranu a všemožnou podporu Akademie křesťanské. Nejvýdatněji ovšem učinilo by se tak zvláštním statutem synodálním, jakož skutečně již se stalo usnesením letošní synody diecése budějovické. Zakládajícími členy stali se dále: nejd. p. Maximilian Liebsch, opat kláštera teplského a J. J. kníže Karel ze Svarcenberků. Oběma nově přistupujícím členům zakládajícím vyslovily se díky ředitelstva zvláštními listy. Činných a přispívajících členů přijato výše jednoho sta, tak že čítá Akademie křesťanská nyní přes 700 členů.

Jakož počet členů den ode dne roste, s radostí zaznamenáváme, že docházejí též hojné a vzácné dary pro museum akademie, jakož také pro knihovnu její. Vp. Hieron. Solař daroval sbírku pečeti, pp. Hellich a Šimek krásný odlitek podobizny Karlíka, býv. ředitele na malířské akademii v Praze, vdp. děkan kapitoli Aekerman z Litoměře 25 pamětních mincí, p. dr. Jaenig z Říma zajímavou fotografií bl. Anežky Přemyslovny, která zhotovila se s přívolením majitele originálu J. Exc. p. hraběte Paara, vyslance u papežského dvoru, podle dřevorytiny 300 let staré od Hans-a Burgmaiera pocházející; dále fotografii kalicha z dob Karla IV. a stropu chrámu německého v hospici římském Dell' Anima provedeného od Seitz-e. Knihovna Akademie křesťanské obohacena jest následovně: dp. Ed. Langer, katecheta u Ursulinek, daroval 19 úplných ročníků vzácného časopisu „Tübinger Quartalschrift“, vp. Hier. Solař, konv. ze Želiva, značný počet kněh nových i starších, vdp. dr. Jaenig, prorektor koleje „Dell' Anima“ v Římě knihovnu svou dosud v Praze se nacházející, dp. děkan slánský Josef Kandler vzácnou bibli starověkou ve 2 foliových svazcích s ilustracemi, prof. Drozd vedle mnohých kněh vědeckých též „scriptum super apocalypsim“ dílo ceny nemalé prací p. fotografa Eckerta, „německý tiskový spolek v Praze“ vzácné dílo obrázkové z 18. století: 200 Grundrisse von Städten, Festungen, Seehäfen, Pässen u. s. w.; p. Anselm Steinhauser, kněhkupec; vp. Kovačič, farní administrátor v Srěmu; dp. Rojek, děkan budyňský; vdp. dr. Mik. Karlach, kanovník vyšehradský a p. Ehmer darovali rozmanité knihy, jichž úplný seznam příležitostně oznámíme. Pp. Smolař a dr. Jaenig jmenování jsou za dary své od ředitelstva činnými členy, ostatním šlechtetným dárcům vysloveny jsou písemně nejvřelejší díky.

Poděkovací přípis od předsedy kongresu katolického ve Florencii, který ředitelstvu zaslán jest, vzat k vědomí. Stanovy hudebního odboru podány jsou vládě ku schválení a domácí řád přijat jest ve třetím čtení a schválen. Za funkcionáře ředitelstva ustanovili se mimo starostu, jeho náměstka, jednatel, pokladník, zapisovatel a opatrovník (kustos). Po-

¹⁾ Vyobrazení velmi chatrné lze viděti u Cicognara „Storia della scultura. Prato 1824. Tab. LIX.“ O ceně a dramatickosti díla tohoto souhlasí veškerí spisovatelé jednomyslně.

²⁾ Kdykoli v dobách pozdějších práci tuto opět vidal, říkával ve vši skromnosti, jak velice se prohřešil proti přírodě, že se neoddal hned z počátku sochařství, poněvadž z díla toho soudí, kam by as byl dospěl.

něvadž ale ani při tomto rozdělení pro stále množící se a přibývající práce a objednávky ředitelstvu nemožno stačiti, jednomyslně stalo se usnešení, aby ustanovil se při akademii sekretář, který by výhradně akademii sloužil a tudý eo placený úředník vřechen čas pracem této jednoty věnoval. Komitétu 3člennému uloženo jest vypracování podmínek výpomocné této síly, po jejichž schválení jednohlasným usnešením vypsán jest konkurs na místo sekretářské při akademii s ročním služným 800 zl. a svobodným bytem. Místo obsadí se na rok prozatímne. Bližších podmínek dovědi se žadatelé v kanceláři záložny Svato-Václavské.

Člen ředitelstva p. architekt A. V. Barvitijs prohlédl navržené a zpracoval velmi důkladně nové plány pro opravu a rozšíření farního chrámu Páně v Morašicích ve slohu původním. Vedle nového návrhu architekta Barvitia byla by oprava i s rozšířením o velmi značnou sumu levnější a požadavkům slohu již stávajícího chrámu přiměřenější. S úsporou spojena jest tedy též harmonie slohová.

Konečně učiněna jsou některá opatření stran knihovny a vyřízeny drobnější záležitosti.

Josefu Führichovi, slavnému malíři, uděleno čestné měšťanství ve Vídni v uznání jeho více než 40leté činnosti jakožto umělce a profesora na akademii výtvarných umění. Diplom čestného měšťanství odevzdala výtečnému mistru deputace městského zastupitelstva vídeňského, sestávající z purkmistra Feldera a jeho náměstka dr. Newalda.

Konservátoři pro Čechy. Ministr vyučování jmenoval konservátory při ústřední komisi pro zachování uměleckých a dějepisných památek v Čechách pány: architekta Antonína Barvitiuse v Praze, účetního revidenta Fr. Josefa Beneše v Praze, děkana Františka Daneše v Peruci, kanovníka Antonína Frinda v Praze, učitele na učitelském ústavu Arnošta Födische v Litoměřicích, universitního profesora dra. Antonína Gindelyho v Praze, vrchního finančního radu Karla Herrmanna v Chebu, stavitele Frant. Schmoranze v Chrudimí a prof. Antonína Malocha v Jičíně.

III. seznam členů Akademie křesťanské.

(Pořádkem, jakým se přihlásili.)

Údové zakládající:

(s příspěvkem 200 zl. jednou pro vždy)

12. J. Bis. M. nejdp. dr. Josef Hais, biskup královéhradecký.	14. J. Jas. kníže Karel ze Švarcenberků, pán na Vorlíku.
13. nejdp. Max. Liebsch, opat kláš. v Teplé.	

Údové činní:

(s ročním příspěvkem 5 zl. r. m.)

167. vdp. Jan Fleischer, kapitolní děkan na Vyšehradě.	179. vdp. Dr. theol. Eman. Schöbl, rada k. a. manželského soudu a sekretář řádu křižovnického v Praze.
168. p. Jan Říha, statkář v Hrušové.	180. vdp. Dr. theol. Jos. Ginzel, kanovník katedrální kapitoly v Litoměřicích.
169. p. JUDr. Frant. Koželuh, zemský advokát ve Vodňanech.	181. vdp. Jan Jestřábek, velmistř řádu křižov. v Praze.
170. p. Frant. Egrle, ředitel cukrovaru v Cerekvici.	182. vdp. Jan Turner, doktor v bohosloví a inf. probošt v Jindř. Hradci.
171. dp. Vojt. Neumann, křižovník, prof. náb. na akademickém gymnasiu v Praze.	183. Společenstvo pražských stavitelů, mistrů zednických a mistrů kamenických.
172. dp. Jos. Klein, farář v Cerekvici.	184. vdp. Eman. Hrdlička, administrator opatství Emauzského.
173. vdp. dr. Jos. Schindler, c. k. řádný prof. bohosloví na universitě pražské.	185. vdp. Norbert Sychrava, opat kláštera želivského (roč. příspěvkem 10 zl.).
174. p. Flor. Seidl, ředitel soukr. úst. vych. v Praze.	186. Benediktinský klášter na Slovanech.
175. vdp. Frant. Schauer, děkan v Čelakovicích a sekretář vikar. brandýsského.	187. vdp. Jan Klein, děkan v Činěvsi.
176. dp. P. Sev. Würfl, podpřevor v Teplé.	188. vdp. Vil. Seifert, děkan v České Lípě.
177. vdp. Frant. Simm, děkan v Liberci.	
178. vdp. Jan Mareš, kapitolní děkan u Věch Svatých v Praze.	

Ú d o v é p ř í s p í v a j í c í :

(s ročním příspěvkem 1 zl. r. m.)

260. p. Ed. Snop, mistr truhlářský v Slavětíně.
261. dp. Theod. Hladík, far. v Sepekově.
262. p. Em. Starý, litograf v Praze.
263. vp. Frant. Klíma, administrator v Čejkovicích u Hodonína na Moravě.
264. vdp. Ant. Skokan, biskupský vikář a farář v Týništi.
265. vp. Gust. Šourek, kaplan v Týništi.
266. dp. Ant. Pařízek, katecheta v Kostelci nad Orlicí.
267. dp. Gust. Jelínek, farář v Brandýse nad Orlicí.
268. vp. Jos. Vaško, kaplan v Brandýse nad Orlicí.
269. dp. Ignác Horký, farář ve Voděradech.
270. dp. Jan Matoušek, farář v Lišně.
271. dp. Jos. Jirčík, farář v Potštýně.
272. vp. Ant. John, kaplan v Častalovicích.
273. vp. Jos. Kaplan, kaplan v Kostelci nad Orlicí.
274. vp. Václ. Vaigl, kooperator v Sopotnici.
275. vp. Jan Urban, kaplan v Borohrádku.
276. dp. Frant. Soukup, far. v Úvalech.
277. dp. J. Vožíeký, far. v Tučapech.
278. vp. Ant. Grůda, t. č. kněz v Kateřinkách u Opavy v Slezsku.
279. dp. Jos. Šmida, farář v Dobřem u Dobrušky.
280. vp. Pavel Rozínek, zámecký kaplan na Skalce u Dobrušky.
281. p. Frant. Picka, řídící učitel v Lochovicích.
282. p. Prokop Lukavský, učitel v Stašově.
283. ep. Ignác Soušek, bohoslovec v Olomouci.
284. vdp. Karel Hyna, kapitolní děkan v Staré Boleslavi.
285. vp. Václ. Sedláček, kaplan v Staré Boleslavi.
286. vp. A. Poláček, kaplan v Staré Boleslavi.
287. p. Ant. Spitzar, kníž. centrální ředitel na Slabecku.
288. dp. Jan Štěpán Křeček, farář v Písečné u Kyšperka.
289. dp. Jos. Pochyba, b. vikář a far. v Nových Hradech.
290. vp. Emil Kapoun, kaplan v Nových Hradech.
291. dp. Jos. Kvapil, děkan v Skutči.
292. vp. Jan Slavík, kaplan v Skutči.
293. vp. Jos. Uhlíř, kaplan v Skutči.
294. dp. Jos. Krejčí, far. v Proseči.
295. dp. Petr Neděle, děkan v Hlinsku.
296. vp. A. Procházka, kapl. v Hlinsku.
297. dp. Jos. Pelenka, far. v Krouně.
298. dp. Frant. Jireček, far. v Richenburku.
299. dp. Jan Jelínek, far. v Pusté Kamenici.
300. vp. Václ. Strnad, koop. ve Svratce.
301. dp. Jan Kozlílek, far. ve sv. Jiří.
302. dp. Bubla Baltazar, farář v Chotěborkách.
303. vp. Mat. Vaňous, kaplan v Bechyni.
304. dp. Ferd. Plachý, far. ve Višňové.
305. vdp. J. K. Rojek, děkan v Budyni.
306. vp. Ant. Průša, kaplan v Budyni.
307. vp. Jos. Comersi, kaplan v Budyni.
308. dp. Jan Vlach, farář v Ranné.
309. dp. Viktor Foytík, far. v Hlavatech.
310. vp. Jos. Faiste, koop. v Hnojicích na Moravě.
311. vp. Fr. Hromádko, kaplan ve Volyni.
312. p. Jan Dorovín, prof. nábož. na nižším akad. gymn. v Praze.
313. vdp. Fr. Dařílek, děkan v Poličce.
314. vp. Fr. Janeček, kaplan v Poličce.
315. vp. J. Radimský, kaplan v Poličce.
316. dp. Ant. Lichtag, farář v Korouhvi u Poličky.
317. vdp. Jan Čukan, vikář a farář ve Mcelích.
318. dp. V. Knížek, farář v Jeseniku.
319. dp. Frant. Rašin, farář v Libáni.
320. vp. Václ. Šorejs, kaplan v Libáni.
321. dp. Václ. Viták, far. ve Všejaněch.
322. dp. Jos. Šantroch, farář v Bořině.
323. dp. Fr. Musil, far. v Žitovicích.
324. dp. Ant. Černovický, far. v Krinci.
325. dp. Frant. Dvořák, farář v Loučeni.
326. vp. Václ. Hladík, kaplan v Rožďalovicích.
327. vp. Jos. Bartoníček, kaplan v Osenicích.
328. dp. Jos. Podobský, děkan v Lysé.
329. dp. Jan Felizna, kněz na odpočinku v Lysé.
330. vp. Jos. Rydvan, kaplan v Lysé.
331. dp. Frant. Těšinský, far. v Kostomlatech.
332. vp. Václ. Krupička, kap. v Kostomlatech.
333. vp. Jos. Peterka, kapl. v Nymburce.
334. dp. Ant. Vedral, far. ve Velelibech.
335. dp. Jan Pelant, far. v Osenicích.

336. dp. Frant. Preclík, far. v Klomíně.
 337. dp. V. Kocmann, farář ve Vodolce.
 338. vp. Karel Appl, kaplan v Královicích.
 349. dp. Václ. Čížka, farář ve Kbele.
 340. dp. Karel Elbl, učitel náboženství na německém učitelském ústavu malostranském a docent na universitě pražské.
 341. dp. Jos. Leopold, farář z Vidhostic.
 342. p. Arnošt Kaufhold, peněžník v Praze.
 343. vp. Jan Rosner, kaplan v Kraslicích.
 344. vp. Jos. Rádl, kaplan v Kraslicích.
 345. vp. Jos. Binder, far. adm. v Niklasbergu.
 346. vy. Karel Landa, kaplan v Čelakovicích.
 347. dp. Filip Klimeš, bibliotekář v Teplé.
 348. dp. Josef Strebl, farář v Kristianbergu.
 359. vp. Mat Woneš, { kaplan v Budě-
 350. vp. F. Komárek, { jovicích.
 351. vp. M. Šafránek, {
 352. dp. Fr. Šnor, farář v Chotči.
 353. vp. Jan Vaníček, kaplan v Novém Městě nad Met.
 353. dp. Pelhřim Novák, děkan v Novém Městě nad M.
 355. vp. Jos. Plašil, kaplan v Ouněticích.
 356. p. Jos. Kettner, hosp. správce v Ouněticích.
 357. p. A. Kottler, sládek v Ouněticích.
 358. vp. V. Slavík, kapl. v Smolnici.
 359. dp. Jos. Pixa, far. v Budenicích.
 360. vp. Fr. Jirsák, kaplan v Zásnukách.
 361. vp. Fr. Nosek, kaplan v Kolečovicích.
 362. dp. Fr. Koloušek, far. adm. v Olbramovicích.
 363. dp. Jan Kunstmüller, far. ve Vedrovicích.
 364. vp. Jan Křivý, kapl. v Krumlově.
 365. dp. Aug. Kleveta, farní adm. v Lodenici.
 366. dp. Rudolf Šolc, far. v Bohuticích.
 367. vp. P. A. Winkler, }
 368. vp. P. D. Filipovský, } koventualové
 379. vp. P. K. Klement, } v teplském
 370. vp. P. Mat. Waag, } klášteře
 371. cp. M. Čížek, novic v Teplé.
 372. dp. Jan Stifter, far. v Studnicích.
 373. p. J. Javůrek, gymn. prof. v Praze.
 374. p. Jan Gril, gymn. prof. v Krumlově.
 375. vp. Jos. Bernart, první kaplan v Liberci.
 376. vp. Ant. Čapek, katech. v Liberci.
 377. p. Ant. Hoffmann, ředitel škol a c. k. okresní inspektor v Liberci.
 378. vp. Jos. Bergmann, katecheta v Liberci.
 389. P. Ant. Hirschmann, katecheta v Liberci.
 380. p. Jos. Kahl, kasír městské spořitelny v Liberci.
 381. p. Filip Kahl, kupec v Liberci.
 382. vp. P. Ant. Wohlmann, katecheta v Liberci.
 383. vp. Ant. Kühn, kaplan v Liberci.
 384. vp. Jos. Gschöreh, kaplan v Kriesdorfu.
 385. p. Josef Schöpfer, soukromník v Liberci.
 386. p. Václ. Peukert, c. k. prof. na real. gymn. v Liberci.
 387. vp. Hermann Pietschmann, kapl. v Liberci.
 388. p. Fr. Stránský, kupec v Liberci.
 399. vp. Hartmann, { kapl. v Dobrovici.
 390. vp. Š. Stránský, {
 391. dp. Jos. Benda, far. v Dol. Bousově.
 392. p. F. Svoboda, ředitel cukrovaru v Dolním Bousově.
 393. p. Leop. A. Durdík, technický příručí cukrov. v Dolním Bousově.

KONKURS.

Ředitelstvo Akademie křesťanské
v PRAZE

přijme

sekretáře,

se služným 800 zl., svobodným bytem, a s nadějí na postup za příznivých poměrů a vedle osobní zásluhy. Žadatel musí prokázat, že jest katolík, obou zemských jazyků dokonale znalý, že se těší vědeckému vzdělání a že jest stavu svobodného.

Úřad bude mu nastoupiti 1. ledna 1876.

Žádosti lze podati do 20. listopadu, v bližší pak podmínky možno nahlédnouti v presidiální kanceláři sv. Václavské záložny v čís. 223-I. v dopoledních hodinách od 10—12.

Z ředitelstva Akademie křesťanské

v PRAZE, dne 25. října 1875.

Dr. R. F. Smolik.

Dr. M. Karlach.

„Method“ vychází vždy 5. každého měsíce. Předplacení obnáší 1 zl. ročně; odběratelům časopisu „Cecillie“ dává se co příloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankovano listy přijímají se. Rukopisy redakci za slané nevracejí se. Dopisy, tykající se redakce, budíž zasílány franko Ferdinandu Lehnerovi v Karlíně č. 234. Reklamace zasílány budíž do expedice v kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně č. 42.

Nákladem vydavatelovým. — Kněhhtiskárna Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

M E T H O D.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F E R D I N A N D L E H N E R.

Číslo II.

V Praze, dne 5. prosince 1875.

Ročník I.

O z n á m e n í.

S Boží pomocí dokončili jsme první ročník „Methoda“, který si vyšel po dědích, jež svatý patron jeho Method, apoštol slovanský, na víru obrátil. Nebyl-li obsah časopisu tak rozmanitý a zábavný, jak by si mnohý ze čtenářů byl přál, račiž uvážiti, že první ročník nemohl vlastně ani býti příliš zajímavým. Jest-li že jsem soustavně pokračovati chtěl, — a při odborném časopisu jest přísného pořádku potřebí —, bylo nutno počítati s basilikou starokřesťanskou, jakých ovšem v krajinách našich nalézti nelze, jelikož v oněch dobách otcové naši modlám ještě sloužili.

Zajímavějším bude ovšem ročník druhý, poněvadž znenáhla přejde se ku slohu románskému, jehož památky vyskytují se také v krajinách naší vlasti českomoravské. Při vysvětlování pravidel slohu románského bude nám vzorem nejnovejší sice z velkých kostelů českých, zbudovaný však až do nejmenších podrobností dle nejlepších starých vzorů — památný chrám Páně sv. Cyrilla a Methoděje v Karlině, nejslavnější pomník románského slohu v dobách nejnovějších, k němuž na vysvětlení přidáno bude valně rytin celek i veškeré jednotlivosti znázorňující. Na příkladech nových a domácích budeme se tudy přiučovati pravidlům slohu starého. — Mimochoodem si však také zajdeme příležitostně do jiných chrámů domácích, abychom si tam všimli rozličných pavučin a rozvěšených kudrlinek, při čemž nehodláme zanedbávati ani drobnějších památek uměleckých, na které velmi bohata jest naše vlast, kde druhdy odvětví to neobyčejného rozkvětu dosáhlo.

Neměl-li první ročník valně obrázků, neposkytovala jednak látka příležitosti, a kde poskytovala, potvrdilo se, co jsem hned v 1. čísle „Methoda“ o tom mlkém sáčku pravil. Bylo více dobré vůle umně, než prostředků. Jest-li že „Method“ pomohl připravovati, rovnati a vzdělávati půdu „Akademii křesťanské“, která živého ve všech kruzích dochází souhlasu, šťastný výsledek jest hojnou odměnou za nepatrnou práci. Když ideály od mládí v duši přechováváné počínají se odívati tělem a nabývati viditelné podoby, — tu by člověk rád obětoval vše, ale vše, co má a čím vládne.

Že „Method“ v počátcích příliš malým byl, nebylo možno v prvním ročníku dokončiti článků počatých, v nichž tedy v druhém ročníku bude pokračováno. V odborném časopisu není to ostatně vadou, jelikož ročník následující jest pokračováním dřívějšího. Před počtetím druhého ročníku s radostí oznamuji, že od nového roku „Method“ osamostatní, a co samostatný list umělecký bude následkem usnesení ředitelstva

orgánem odboru výtvarného umění Akademie křesťanské.

Zasedají zajisté v odboru tom nejen první, ale i obětovní umělci, za jejich pomoci a rady objeví se dojísta v „Methodu“ mnohý obrázek a mnohá dobrá myšlenka. O dalších formalitách nestalo se však ještě žádného usnesení, a proto nelze prozatím ustanoviti ani cenu předplatného, ani velikost listu, ani do podrobnosti udati výhody, jakých se členům Akademie křesťanské při odebrání dostane. Vše v pravý čas ještě oznámí se.

V 1. čísle „Methoda“ pravil jsem tato slova: „Do té doby (až budu totiž v koncích s materiální stránkou, která ideální stránku stále ohlodává, seřadí se snad přátelé církevního umění v pevný šik a umožní a zabezpečí vydávání a budoucnost s a m o t a t n ě h o „Methoda“ v rozšířenější úpravě.“ Ta věta před rokem pronesená po-

divuhodně se splnila. Šiky se spořádaly již a to velmi četné. Akademie křesťanská čítá dnešního dne 1300 členů.

Následující však věta čeká ještě na splnění: „Kde který přítel umění, nechať přispěje pracemi literárními a hojným rozšířením.“ To bude úkolem roku příštího. Vznáší tedy „Method“ k dosavadním svým čtenářům následující dvě prosby:

1. Přátelé umění ráčtež dle možnosti „Methoda“ rozšiřovati; že předplatné bude velmi nepatrné, není snad ani třeba dokládati.
2. Přátelé umění ráčtež dopisy a články poučné „Methodu“ zasílati, aby ponežhlou stal se duševním střediskem církevního umění výtvarného ve vlasti Cyrillo-Methodějské a sv.-Václavské.

Nezvratně doufám, že Pán Bůh, jakož ráčil dáti símě, dá také vzrůst, zdar a požehnání. Pevné vůle a práce vytrvalé z mé strany nemá nedostávat se.

Redaktor.

Chrámý věku starokřesťanského.

Sepsal F. Lehner. (Pokračování.)

(Loď chrámová. — Loď pro muže a pro ženy. — Pořádek v lodích. — Senatorium a Matronaeum.)

Opustíme-li chor, přicházíme do loď obyčejně třídlílné. Velké chrámý mívaly také pět lodí. (Viz obr. 3. 4.) Loď střední náležela vlastně duchovenstvu, které zvláštními dvírkami z choru do ní veházelo. Měli však také cizinci sem přístup a bylo jim dovoleno v ní přítomnu býti nejsvětější oběti, aneb dle tajemné mluvy starokřesťanské, pozdraviti prahy mučenníků. ¹⁾ Kajenící však těžcí nesměli až sem odtážíti se; odtud vyloučenu býti, bylo vyloučením z obcování křesťanského, t. j. exkomunikací či klatbou církevní. Bývala pak loď prostřední prázdná také za tou příčinou, že se v ní konávaly církevní průvody, které Církev v jisté dny předpisuje.

O bě postranní loď byly pak pro osadu, a to loď jižní na straně epistolní pro pohlaví mužské, loď severní na straně evangelní pro pohlaví ženské. Strana mužská nazývá se dle starého již nápisu na vatikánském hřbitově nalezeném ²⁾ též stranou levou, — což se určovalo dle levé a pravé ruky Spasitelovy na kříži oltářním č. ciboria —, tak že strana ženská nazývati se bude pravou. Byla totiž pohlaví v staré Církví přísně oddělována a zvyk ten zdělili křesťané ze židovstva. Ve chrámu jerusalemském byl vykázán pohlaví ženskému zvláštní dvůr (předsín), do něhož vkročiti jiným zakazovalo se, jakož opět pohané nesměli překročiti zevnějšího nádvoří jim vykázaného. Přísné dělení podle pohlaví až dosud jest obyčejem v krajinách východních netoliko v kostele, nýbrž namnoze i v příbytecích soukromých a nelze upříti, jak moudré bylo ono nařízení. Kdyby církevní tato kázeň opětně obnovila se, přestaly by věru na mnohých místech různé neplechý. Na venkově, bohudíky! zachoval se z větší části až dosavad dobrý a chvalitebný tento prastarý mrav; kde vymizel, budiž obnoven. V řecké Církví hned od počátku bedlivě ho šetřeno jest, tak že ve chrámě „Sancta Sofia“ galerie pro pohlaví ženské se vystavěly, na které oddělenými zvláštními vehody se vstupovalo. Čudnost a panenskost byly znakem prvního křesťanství. Dělení dle pohlaví při službách Božích vyžadovalo se ostatně samo sebou. Spasitel připomíná ³⁾ totiž, aby nepřinášel dar svůj na oltář, kdo má něco proti bližnímu svému. Rozkazu toho pamětlivi jsouce první křesťané, na vzájem dávali si při slavné mši svaté políbení pokoje; jáhen však volal výstrahu dávaje, aby se tak nekonalo pokrytecky ⁴⁾ po způsobu Jidáše, který políbením zradil Pána a mistra svého. Kdyby pohlaví přísně nebyla oddělovala se, možná, že by svatyně horšími Jidášova políbení byla se znešvecovala. Proto zřejmě nařizují apoštolské konstituce, ⁵⁾ aby políbení dávali muži jen mužům, ženy jen ženám. Z rozkazu uvedeného vysvitá, že oddělování dle pohlaví rozumělo se samo sebou.

Proč právě ženskému pohlaví vykazovala se strana evangelní či pravá, která nyní považována bývá za vyznamenání, nehodláme rozhodovati. Jest sice známo,

¹⁾ Prudent. hym. II. XII. Gregor. Turon. de mir. S. Mart. IV. 14.

²⁾ Mamachi: Mravy prvních křesťanů. Díl. I. str. 282.

³⁾ Mat. 5, 23. ⁴⁾ Constit. Apos. II. 57. — ⁵⁾ Tamtéž, jako dříve.

že pohlaví ženské hned od prvopočátku již k vůli blahoslavené Panně vážnosti požívalo u křesťanů. Ba za živobytí božského Spasitele vidíme nábožné ženy vykonávati svatý úkol. Věrně sloužily nebeskému mistru a následovaly jej až pod kříž a ku hrobu. Pro zásluhy za hodny uznány jsou svaté ženy, že první dostalo se jim zprávy o vzkříšení Páně; že první svatyně křesťanská nacházela se v domě ženy Marie, matky Markovy ¹⁾; že sv. Petr ²⁾ i sv. Pavel s vážností mluví o ženách dobře vědouce, že jako ženy třetinou jsou veškerého pokolení lidského, druhou třetinu člověčenstva vychovávajíce, neobyčejnou důležitost mají v nové říši duchovní. Staré Církvi nebyly však známy rozdíly pravice vyznamenané a levice pohrdané. Křesťanství muže i ženy u stejné vážnosti mělo. V dějinách církevních vedle mužů velikánů vyskytuje se rovněž velkopá činnost žen. Vedle Konstantina a Klodoviga spatřuje se Helena a Klotilda, vedle Basilia a Augustina vychovatelka Makrina a matka Monika, vedle Hieronyma Paula a Eustachion, Skolastika vedle Benedikta, Lioba vedle Bonifacia, Klára vedle Františka, osvěceným pidi mužům nepochopitelná hraběnka Mathilda vedle Řehoře Sedmého, Blanka vedle Ludvíka Svatého, paní z Chantal a Marillac vedle Františka Salesského a Vincencia Paulanského a j. ³⁾ — Všimneme-li si důkladněji starokřesťanského chrámu, shledáváme, jak později zřetelněji se objeví, že na severní straně ženské nacházela se komnata pro roucha a kostelní a nádobí bohoslužebné. Apoštolé a první biskupové rozuměli rouchům asi tolik, jako nyní mužové vážného povolání; roucho náleží do oboru ženského, a proto síň na roucha bohoslužebná po straně ženské se nacházela. Odůvodňuje se tedy severní či pravá strana ženská z potřeby kostelní, a není ani potřebí bráti útočiště k Marii Paně, která jsouc obrazem Církve pod křížem Syna svého vždy na severní straně t. j. pod pravou rukou Vykupitelovou stojící vyobrazuje se. Dostí o tom! Kostel polohou čelil k východu; jestli že v něm křesťané dle pohlaví se dělili, nutně připadla strana severní jednomu z obou. Připadla ženám. bez ohledu na okolnost, že jsouc na pravo od kříže oltářního byla stranou čestnou.

Kde starokřesťanský zvyk po venkově ještě se zachoval, jsou u mřížek na straně mužské nejprve hoši, jako pod dozorstvím v zadu stojících, za nimi mládenci, muži a starci; na straně ženské nejprve děvčátka, za nimi panny, vdané ženy a stařenky, — právě tak, jako v staré Církvi. S důrazem pravíme, že Církev pečlivě přihlížela, aby dítky od rodičů křesťanských záhy do kostela vodily se.

Pořádek, jakého nyní ještě na mnohých místech se šetří, byl pravidlem již v prvotní Církvi, jak Bona a Pelliccia z apoštolské konstituce ⁴⁾ důmyslně dovozují. Necht však samy za sebe mluví. Praví se v nich takto: „Církev podobá se lodi. U prostřed (choru totiž, u oltáře) buď povýšená stolice biskupova, po obou stranách sedí te z kněží, jáhnové pak stůjte, nebo jsou podobni dozorcům nad veslaři loďními. K pokynutí jejich posadí se muži na jedné straně (mimo kůr, v lodi) ve vši tichosti a vzorném pořádku, ženy pak oddělené budou seděti a mlčeti. Vyskytne-li se, kdo by neseděl na svém místě a jakolivěk vyrušoval, budiž potrestán holí jáhnovou. Je-li místa, posadí se také mladší; není-li místa, nechat stojí. Věkem již pokročilí sedí ve svých řadách. Otcové a matky vezmou děti stojící k sobě. Mladší dívky mají na zvláštním místě seděti, je-li místa; není-li, stůjtež za ženami. Panny, vdovy a stařeny sedí neb stojí na prvním místě a jáhen se postará, aby každý na své místo se odebral.“ Ličení apoštolských konstituc jest tak jasné, že není třeba mnoho přidavků. Nejbliž dveří chrámových, tedy nejdále od oltáře a choru, stáli katechumeni obojího pohlaví s lehčími kajeníky, kteří od biskupa před početím obětování (offertorium) propuštěni jsou. Druhé oddělení bezpochyby nízkou mřížkou oddělené náleželo věřícím t. j. pokřtěným, kteří účastenství měli při celých službách Božích, na obou stranách pořádkem dříve uvedeným.

V postranní lodi mužské na prvním místě nejbliž oltáře k východu stojícímu byli mnichové, kteří od prvopočátku veliké vážnosti u věřících požívali a již za věku Konstantinova od Anglie a Irska až k Persii a poušti Thebaiské rozšíření jsou. Jim především děkovati jest rychlý vzrůst a daleké šíření se křesťanstva do veškerých úhlů světa. ⁵⁾ Ne-li jméno, jest přece podstata života klášterního s křesťanskou vírou

¹⁾ Skut. ap. 12, 12. ²⁾ I. Petr 3., 7.

³⁾ J. Kreuser. Der christliche Kirchenbau. I. díl str. 173.

⁴⁾ Apost. Constit. II. 57.

⁵⁾ J. Kreuser. L. c. str. 177.

stejného stáří. a svatí jerusalemské, ¹⁾ kteří veškeren statek svůj k nohám apoštolů kladli, aby jen duchovnímu cvičení oddati se mohli, nenazývali se sice, ale byli pravými mnichy, o jejichž výživu s Pavlem apoštolem mnozí jiní péči měli. Byli pak mnichové pro bohumilé sebezapírání a ustavičnou čistotu panickou u křesťanů ve veliké vážnosti. Odtud významné a čestné jejich místo v kostele, které sloulo „senatorium“.

Stejnou měrou a z příčin stejných byly v úctivosti panny, které Pánu zasnoubily se, jakož i vdovy zbožné, které druhého manželství dobrovolně se zřekly. Podporovaly zajisté Církev ve mnohých potřebách co služebnice, n. p. při křtu a posluhování nemocným a chudobným ženám a slouly diakonissami (lat. diakonae), u Plinia služebnicemi (ancillae, ministrae). Jako mnichům vykazalo se také pannám první místo na straně ženské a sloulo Matronikion neb Matronaeum, t. j. místo pro vzácné ženy. Zdá se, že místo pro mnichy bylo mřížkou od ostatní lodě odděleno. O Matronaeum jest zjištěno, ²⁾ že bylo uzavřeno.

Kromě těchto vyhrazených míst bývala v postranních lodích ještě jiná, kde křesťanu bez vyrušování bylo možno modlití se a rozjímati, odkud původ mají pozdější kaple s kaplany.

Do střední lodě kněžské, jakož i do obou lodí pobočních veházelo se ze strany západní vraty neb dveřmi, u nichž hlídali strážcové „Thyroroi“ neb Ostiáři zvaní, kteří od nejstarších dob čítání jsou k úřadům církevním. Těm bylo křesťany do chrámu vpouštěti, nevěřícím přístupu zabraňovati, a z Církve vyloučené zapuzovati. Když ale později pohanstvo zaniklo a přísnost veřejného pokání zmírnila se; když katechumenát změněn a svazek farní uvolněn jest, ztrácela se poněkud také přísnost vzhledem oddělování dle pohlaví a zidky a mříže, jimiž zejména lodě po délce přepaženy bývaly, odstraňovaly se. Vrátným býval dle apoštolských konstitucí vždy jáhen. U Řekův hlídá až dosud u dveří pro muže jáhen, podjáhen pak jest na stráží u dveří pro pohlaví ženské. Podobně děje se u Armenů, kde jáhen před početím posvátného tajemství při nejsvětější oběti na strážce volá: „Dveří, dveří střežte moudře a opatrně! Vzhůru pozdvihněte srdce (sursum corda)!“ Také u západního křesťanstva panoval ten mrav, z něhož v mnohých chrámech pozůstali až dosud tak zvaní Svýcaré. ³⁾

† Sochař Janda.

Dne 14. listopadu dokonat v Berlíně příliš časně život svůj slovný sochař Jan Janda, rozený Moravan. Odpočinek křesťana, katolika nehlubší věrou nadšeného, ozdobili bychom nevdanými immortalkami, kdyby byl duchovní této ozdoby neposkytl sám měrou nejhojnější na poli svatém. I zasadíme tedy památce šlechtitného člověka, milého, žel Bohu záhy zemřelého krajana našeho jen prostou květinu tam, kde tělo jeho očekává budoucího vzkříšení.

Janda narodil se roku 1829 v Darkovičkách blíž Hulčína za Opavou v chudé chaloupce. Pán statku Darkovičského, spatřiv chlapečka husy pasoucího, an sedě na mezi hlavičky housátek a celá zvířátka velmi zdařile ze dřeva vyřezával, ujal se důvtipného synka a s přivolením otcovým dal jej nejprve na učení do školy do Hlohůvka a potom do Vratislavi, odkud vyučiv se sochařství dostal se do Berlína k slavnému sochaři Rauchovi, jako prvé mladý český sochař V. Levý ke Schwanthalerovi do Mnichova. V Berlíně vynikl brzo svými výtečnými pracemi, zvláště ze slonové kosti. Roku 1851 pracoval spolu o jízdecké soše krále Fridricha Viléma II. příštího roku postavené; ze slonové kosti vyřezal sošku Shakespearovu vůbec obdivovanou, sochu žebračky a více jiných. Janda zůstal si vždy povědom svého původu moravského.

¹⁾ Qui omnibus suis distractis et ante Apostolorum pedes depositis, orationi, lectioni doctrinaeque vacabant etc. In Ep. ad Rom. 15, 25. op Hieron. Opp. tom. XI. Pars 3. p. 214.

²⁾ Illud locum, tabulis separatum, in quo in Ecclesia stabas. In Susannam lapsam ep. Hieron. tom. XI. P. 2. p. 254.

³⁾ Neškodilo by, kdyby také u nás ve větších chrámech byl ustanoven dozorce, který by nedopouštěl, aby cestující a neznabozi mezi službami Božími po chrámě se procházeli a chováním pohoršení dávali. V Německu takového hosta vezme vrátný za límec a vyvede jej ven.

Janda byl povaha prostá, téměř naivní. Že byl umělec, cítil sám, ale jiným toho cítit nedal. V upřímné, vždy veselé rozpravě jeho nikdy nebyla skryta ani stopa nějaké osobivosti. Zhotovil-li dílo zdařilé, měl již toho neb onoho přítele, kterýž se na ně podíval, a zdálo se, že když mu při takové návštěvě vzdávána chvála, jakoby se sám divil, že se mu to tak povedlo. A přece vykonal dílo mnohé a rozmanité, jak dokazují četné umělecké práce jeho až do jižní Ameriky rozšířené.

Přední a hlavní obor jeho bylo umění církevní. Sochy Mariánské, sochy a sošky rozličných svatých, relieфы, práce vypuklé k ozdobě oltářů, náhrobky do kostelů, ta všechna díla hotovilo rádo dláto jeho.

Těž mnoho vykonal v oboru podobizen. Poprsí Pia IX. práce vypuklé hotovil v Římě, k čemuž mnohá měl u papeže slyšení. Poprsí přemnoha údů slezských rodin šlechtických pocházejí z dílny Jandovy. Poprsí životní velikosti slavného Heřmana Mallinekrodtů vykonal umělec náš dle odlitku a fotografie jeho s pravou pietou.

Třetí obor či spíše zvláštní další směr Jandův byla jeho virtuosita v hotovení miniatur. Na tomto poli byl vlastně domovem, a že byl v čistě uměleckých kruzích ctěn a vážen, spočívalo větším dílem v mistrovství, jehož v tom dokazoval. Potřeba jen k odůvodnění toho úsudku uměleckého zmíniti se o miniaturním vydání obrovského pomníku krále Bedřicha II. od Raucha zhotoveného a o miniatuře 10 centimetrů veliké, představující do nejpodrobnějších částí postavu královny Louisy, jak spočívá v nadživotní velikosti na sarkofagu mausolea v Charlottenburku. Janda pracoval s úplnou jistotou z každé látky, vyřezával ze slonoviny i dřeva, dlabal z pískovce i mrameru, jak to kázala práce a nařízení. Poslední větší dílo jeho jest oltář růžencový v Moabitské kapli Dominikánů v Berlíně; oltář postaven byl brzo před tím, nežli řeholníci následkem tak zvaného zákona o klášterích byli vypuzeni. Zmínky zasluhují dvě monumentální skupení z pískovce, představující obchod a průmysl, určené k ozdobě berlínského mostu krále Bude je vidět teprvé, kdy oko umělcovo již se zavřelo.

Krátký tento přehled Jandova působení uměleckého, kterýž nemá do sebe ani stín úplnosti, má zde jen k tomu sloužit, aby podáno bylo měřítko k posouzení výtečných vlastností zesnulého, kterýž přes všechnu mnohostrannost a přes všechno stálé obcování s lidmi vysoce a nejvýše postavenými ostal vždy člověkem prostým. Dlouhá léta vyučoval údy jednoty katolických tovaryšů v Berlíně, nyní nálezem soudním rozpuštěné, v neděli několik hodin kreslení; dlouhá léta byl údem akademie jednoty tovaryšů a vždycky choval nejvřelejší účastenství s tímto kruhem přátel. Vřelé sympatie spláceli i oni hojně přátelstvím, jež dlouho potrvá za hrobem.

Slezská šlechta byla na to jaksi hrda, když mohla nadaného krajana všemožným způsobem vyznamenati, a věru, kdyby nebyl Janda povaha tak veskrz šlechtetná a zbožná, kterýž si zvolil náboženství nejen za základ myšlení a cítění, aležbrž i za nezvratné pravidlo jednání a snažení, sotva by byl ušel chybě té, kteréž za obět padne mnohý vysoce postavený mladík, že marnivým vynášením a lichým studem zakrývá rod a bývalý nízký stav svůj. Tohoto dětinského smýšlení a této marnivosti byl Janda úplně prost. Když cítil v sobě, že může něco kloudného vykonati, zhotovil skvostnou sochu Matky Boží a postavil ji sám v rodné dědině na poděkování za zázračné řízení Boží a památku toho místa, kde se narodil.

Snahy, aby mohl, seč jest, přispěti ke cti Boží a zvelebení Církve, osvědčoval i tím, že byl vždycky hotov pracovati bez platu neb za malou odměnu k ozdobení oltářů a jiných útavů zbožných. Až se pokusí povoláná ruka shromáždiť všecky podrobnosti ze života Jana Jandy a spojití je k celkovému obrazu životopisnému, bude se muset nemálo děl Jandových vytknouti, k nimž zbožná láska rozkaz dala a za něž chudoba apoštolská cenu podala slovy: Zaplať Pán Bůh!

Janda zemřel v nejlepší věku, v plné síle mužské: smrt vyrvala ho v 48 letech věku jako muže statečného z kruhu milujících rodin a věrných přátel. Odpočívaj v pokoji!

(Čech.)

Drobné zprávy.

Ředitelstvo Akademie křesťanské. Od poslední zprávy v 10. čísle „Methoda“ zdvojnásobil se takměř počet členů Akademie křesťanské dostoupiv číslice bez mála třinácti set členů. Zakládající údy stali se: vdp. Vojtěch Küller rytíř z Asmansvillů, generální vikář J. Emin. a prelát-archidiakon při metropolitní kapitole pražské; J. J. princ Ferdinand Lobkovic z Dol. Beřkovic; J. Exc. hrabě Jindřich Jaroslav z Clam-Martiničů, pán na Smečně;

vp. Vojtěch Cipín, kněz misionář v Carltonu v severní Americe ve státu Viseonsin; J. J. kníže Jiří Lobkovic, dp. Jos. Rozštlapil, farář v Opočně s heslem: „Spartam, quam nactus es, orna“; J. O. p. Ervín hrabě z Schönbornů, pán na Lukavci; J. J. p. Karel kníže z Löwensteinů z Boru. —

Umělecké sbírky a knihovna akademie obohaceny jsou následujícími dary: Člen ředitelstva pan sochař Šimek, daroval odlitek tváře (masku) sv. Filipa Nerejského, zpovědníka a osobního přítele Palestrinova, kterou si z Říma přinesl; vzácný to dojista dar, uváží-li se, že málo jest světců, jejichž skutečnou podobiznu bychom měli. V té krásné tváři velkého světce jeví se celá nebeská povaha jeho. Ačkoli z mrtvé jeho tváře odlitek učinili, i po smrti jest ta tvář krásná, plná života. Svatí radostně a klidně umírají; stopu smrti zde nelze nalézt, jen přechod z pozemskosti do nebe. Pak daroval náš umělec odlitek sošky Panny Marie, která v rozličné velikosti v příbytku sv. Ignáce z Loyoly všudy se vyskytovala. Zajímalá a pěkná soška, kterou si dárcé v Římě oblibil s patřičným povolením, svědčí, jakým ctitelem byl světec Rodičky Boží. Vdp. Václav Štulec, probošt vyšehradský, daroval opětně vzácné obrazy; vp. Frant. Benda, kaplan u sv. Štěpána v Praze, obraz sv. Vojtěcha na dřevě z r. 1474; vp. Tscherny, kaplan v Chomutově, starožitný obrázek na plechu malovaný (podobizna bezpochyby Waldsteinova); vp. A. Plašil, kaplan z Ounčtic, celou sbírku drahocenných mincí z 43 balíčků pozůstávající, kterou s velkým nákladem po více let sbíral, pak starou rytinu v mědi a mnoho svazků kněh starších i novějších; pp. Kohout Václ. a Schmied Ed. knihy a podrobné mapy království českého z dob minulých (16. a 17. století); vp. Benda Fr. 9 důležitých spisů vědeckých v 18 svazcích; pp. Bauer a Schmied starožitné knihy, z nichž na p. jmenujeme „Jana z Pouchova Kosmografii českou z r. 1554; vp. Hůlek na 70 knih velmi potřebných s oznámením, že podobná zásílka u kniháře se nachází. Šlechtným dárcům vysloveny jsou díky a vp. A. Plašil a Hůlek jmenováni jsou za vzácné dary od ředitelstva činnými členy Akademie křesťanské.

Odbor hudební zahájil činnost velkou slavností Ceciliánskou, která se konala dne 21. a 22. listopadu za velmi četného účastenství hostů domácích i cizích. Veškeré diecése české i moravské měli při ní své zástupce ze stavu duchovního i učitelského. Veškerou slavnost pořádali dva členové ředitelstva Förster a Lehner, kteří se svými sbory největší díl hudebního programu vyplnili. Kromě obou činně slavnosti účastnili se pánové F. Z. Skuherský, ředitel varhanické školy, Ottomar Smolík, ředitel kůru u sv. Štěpána, Jan Starý, ředitel kůru u sv. Ducha, Bedřich Kirchner, ředitel kůru v Karlíně, Adolf Průcha, ředitel kůru u sv. Jakuba. Výsledek všeobecný uspokojil. Všem spoluúčinkujícím pánům vysloveny jsou díky ředitelstva. Zároveň stalo se jednohlasné usnešení, aby sboru karlínskému a sv. Vojtěšskému za neobyčejnou obětovnost vyslovily se díky ředitelstva listy veřejnými. — Poněvadž stanovy odboru hudebního od vlády beze změny schváleny jsou, zvolen jest od ředitelstva ze členův akademie výbor hudební ze 7 údů se skládající. Jednohlasně zvoleni jsou následující páni:

Eckert, kaplan u sv. Vojtěcha, J. Förster, ředitel kůru tamtéž, Ed. Langer, katecheta od Voršilek, F. Lehner, redaktor „Cecilie“ a „Methoda“, V. Luksch, theol. adjunkt, F. Z. Skuherský, ředitel varhanické školy a J. A. Starý, ředitel kůru od sv. Ducha. Odbor hudební se již zkonstitoval a zvolil za předsedu Lehnerna, za místopředsedu Förstera, za jednatele Eckerta, za pokladníka Langeru a za zástupce odborního v ředitelstvu Akademie Skuherského.

Odbor umělecký podal ředitelstvu nákras pečeti křesťanské Akademie, kterou důmyslně sestavili pp. architekt A. V. Barvitijs a akademický malíř F. Sequens. Hlavní pečeť má podobu pravidelného kruhu křížem na čtyry pole rozděleného, v jehožto středu se nalézá monogram Kristův, ve čtyrech pak polích poprsí svatých patronů čtyř odborů Akademie křesťanské: sv. Cyrill pro odbor vědecký, sv. Cecilie pro odbor hudební, sv. Method pro odbor umělecký, sv. Helena pro odbor archeologický. Na obrubě jest pak nápis: Sigillum Academiae Christianae Pragensis. Kolem kříže čtyry odbory, které svorně a jednomyslně kříží své služby věnují — tot znakem Akademie křesťanské. Pečetě pak odborné mají podobu mandorly, v níž jest stojící postava světce neb světice téhož odboru s nápisem na obrubě. — Jelikož stanovy uměleckého odboru vyššího schválení došly, zvoleni jsou k návrhu komise za tím účelem sestavené od ředitelstva títo pánové ze členův akademie do výboru sekce umělecké: A. V. Barvitijs, architekt, J. Hellich, akademický malíř, Ed. Langer, katecheta, F. Lehner, redaktor „Cecilie“ a „Methoda“, J. Mocker, architekt a stavitel chrámu sv. Vítského, F. Sequens, akademický malíř a L. F. Šimek, akademický sochař. —

Odbor vědecký co nejdříve do života vstoupí. Na stanovách pilně pracují pánové : universitní prof. dr. Fr. Bauer, universitní prof. dr. Kl. Borový, gym. prof. J. Drozd a universitní prof. dr. R. Smolík.

Jmenem komise, již bylo vyjednávati s F. Lehnerem ohledně časopisů, v nichž by zájmy křesťanské Akademie umělecké hájily a šířily se, podal prof. dr. Borový ředitelstvu tento návrh: „F. Lehner jest ochoten v „Cecilii“, časopisu pro katolickou hudbu posvátnou, zprávy odboru hudebního křesťanské Akademie uveřejňovati, „Methoda“ pak, časopis věnovaný umění církevnímu, v samostatný list umělecký proměnití a za orgán odboru uměleckého v Akademii křesťanské propůjčiti. Komise navrhuje přijetí a schválení obého nabídnutí. Bližší podmínky ustanoví se až po přijetí stanov odboru vědeckého, jehož zájmy bude též zastupovati jistý časopis.“ Návrh dr. Borového jednohlasně od ředitelstva schválen jest s dodatkem, že pro krajiny německé bude orgánem pražský časopis „Beobachter“.

Konečně zvolen jest za kustosa sbírek Akademie Ed. Langer.

Oprava chrámu. Až se dokončí oprava chrámu Páně sv. Vojtěcha v Jirchářích na Novém městě pražském, počne vnější oprava farního chrámu sv. Petra na Poříčí, ku kteréž nákresey podal architekt Mocke, stavitel velechrámu sv. Vítkého. Náklad vypočten na 29.000 zl.

Stálá výstava Svato-Václavská.

Dp. Ig. Jelínek, farář v dolním Újezdě, objednal slušnou štolu; vp. Jos. Průcknér, koop. v Kostelci u Kladub, bílou kasuli a pláštíček na ciborium; vp. Jan Vaníček, kaplan v Novém Městě, skvostnou korouhev velkou, též méně skvostnou pro školní dívky; vp. Ond. Pavlík, koop. v Neplachovicích u Opavy, černou kasuli a dvě dalmatiky; vp. Ant. Přikryl, koop. v Želechovicích, prápor pro mladíky; dp. Jan Waněk, farář v Cesnelivě, dva křucifixy a misal; vp. J. Staab, far. v Bezdržovicích, misal; dp. J. Jodl, děkan v Berouně, dva lustry a jiné maličkosti; vp. Jos. Hoffmann, farář v Hluboké, červený prápor; dp. farář Liebnér v Zubří u Rožnova na Moravě bursu, též monstranci a ciborium k pozlacení; dp. J. Křeček, farář v Písečné u Kyšperka, drahocennou červenou kasuli a jinou méně skvostnou; vp. Ant. John dva kalichy; vp. Jan Řehák, kaplan v Dobrušce, veliký koberec do presbytáře a nádobu na sv. oleje; dp. farář V. Trnka, velkou lampu před hlavní oltář a aspergil; dp. děkan Slánský Kandler celý černý parament a přikrov; vp. Křivohlávek, koop. z Dobrušky, žádá o nákras kříže polního; dp. Ant. Svoboda děkan v Chomutovicích, požádal o zhotovení dvou pláštíčků na ciborium; p. Velan za gothický kalich; dp. farář Richter z Hrobšic objednal konvičky v ceně 45 zl., kaditelnou, aspergil a zvonek; dp. farář Rechziegel pacifikal; dp. Jar. Hübner nabídl velký kříž do výstavy; dp. Jos. Kašpar, adm. ve Velké Řetové, nákladnou křížovou cestu; vdp. Vinc. Ruth, bisk. ceremonář z Hradce Králové, rochetu; vdp. A. Wagner ze Žatce dva černé birety pro farní chrám P. v Habrech, kasuli fial. za 160 zl., jeden pláštíček na ciborium za 36 zl. a zvonečky za 4 zl. 25 kr.; vp. Ant. Přikryl z Moravy červený soukenný prápor; vp. Petr Roztočil pozlacení kalichu a ciboria; vp. Ant. Bezděk, kaplan v Polné, kostelní velkou lampu; Jos. Vaníček, kapl., žádá stříbrný kalich; dp. Jos. Novoveský pluvial fialový; p. Jan Spina, far. ve Fryčovicích, fialovou kasuli. Z mnohých stran dostalo se výstavní komisi velice lichotivých dopisů, jimiž děkováno jí za velmi vkusné provedení objednávek učiněných, jakož i spokojenost vyslovena s cenami, za které jednotlivé předměty bohoslužebné zákazníkům dodány byly. Tou příčinou pohlíží komise výstavní s opravdovým uspokojením na dílo vykonané, jež bylo prvním semenem horšičným mocného a rozložitého stromu, jenž vzrostl k nemalé radosti všech upřímných katolíků v Akademii křesťanské, kteráž odborem svým pro výtvarná umění v těchto právě dnech přijímá na sebe úkol, do té doby výstavní komisí pečlivě konaný.

IV. seznam členů Akademie křesťanské.

(Pořádkem, jakým se přihlásili.)

Ú d o v é z a k l á d a j í c í :

(s příspěvkem 200 zl. jednou pro vždy)

15. vdp. Albert Küffer, generální vikář J. Emin. a prelat-archidiakon při metropolitní kapitole pražské.	17. J. Exc. hrabě Jind. Jar. z Clam-Martiniců, pán na Smečně.
16. J. J. princ Ferdinand Lobkovic z Dol. Bečkovie.	18. vp. Vojtěch Cipín, kněz misionář v Carltonu v severní Americe ve státu Visconsin

19. J. J. kníže Jiří Lobkovic.
20. vdp. Jos. Rozštlapil, farář v Opočně s heslem: „Spartam, quam nactus es, orna.“

21. J. O. p. Ervín hrabě z Schönbornů, pán na Lukavci atd.
22. J. J. p. Karel kníže z Löwensteinů z Boru.

Údové činní:

(s ročním příspěvkem 5 zl. r. m.)

189. vdp. Dr. Frant. Loberschiner, inf. prelát v Krumlově.	211. dp. Jos. Slánský, farář u P. Marie Vítězné v Praze.
190. vdp. Jan Šourek, vikář a děkan v Chorušicích.	212. vdp. Karel Kerka, děkan v Libochovicích.
191. vdp. Ant. Černý, děkan v Mělníku.	213. p. JUDr. Vojt. Vrtátka, advokát v Kolíně.
192. dp. Klem. Vlasák, rektor koleje redemptoristů na sv. Hoře.	214. J. O. p. Karel hrabě Paar z Kardašovy Řečice.
193. dp. Vojt. Šrámek, farář v Makově.	215. p. Jos. Hlaváček, měšťan a okresní starosta v Slaném.
194. dp. Jos. Smělý, farář v Mrtníku.	216. vdp. dr. Vojt. Kotrbelec, vikář a děkan v Poděbradech.
195. dp. Eman. Pícka, farář Jincích.	217. J. O. Fr. hrabě Boos-Waldek.
196. p. Václav Kreiner, c. k. adjunkt při okr. soudu v Příbrami.	218. p. H. Pauer, sochař v Praze.
197. p. Vil. Ringhoffer, továrník a majitel statků na Smíchově.	219. p. F. Škuherský, řed. varhan. školy v Praze.
198. J. J. Morie kníže Lobkovic z Roudnice.	220. vdp. Ed. Kolenatý, děkan a vikář v Radomyšli.
199. vdp. Jan Jaresch, inf. převor rytířského řádu Maltézského v Praze (roč. 10 zl.).	221. p. J. Hirsch, pasíř v Praze.
200. vdp. A. Schütz, provinciál řádu augustiniánského v Praze.	222. p. Ed. Veselý, sochař v Praze.
201. J. O. pan Jan hrabě Ledebour v Praze.	223. vdp. Jan Šavel, kap. děkan v Budějovicích.
202. vdp. Hugo Karlík, převor kláštera Teplského.	224. J. O. Karel kníže Paar ve Vídni.
203. vdp. Pavel Frey, os. děkan v Teplé.	225. vdp. Jos. Tupec, bisk. vikář a farář v České Třeboni.
204. J. J. princ Aleš z Croyů, ze Slabec.	226. J. J. Jos. hrabě z Fürstenbergů, ve Vídni.
205. vdp. dr. theol. Ed. Petr, prof. bohosloví na universitě pražské.	227. vdp. A. Štika, děkan a vikář v Ledči.
206. p. Ottokar Breuer, továrník na Horách Kutných.	228. p. Jos. Burket, c. k. okresní soudce v Horšově Týně.
207. p. V. Breuer, továrník v Labské Týnici.	229. vdp. Frant. Suchý, arcikněz a b. vikář v Horšově Týně.
208. vdp. K. Šindelář, převor kláštera želivského.	230. Residence tovaryšstva Ježíšova v Praze.
209. dp. M. Veselý, děkan v Nepomuku.	231. vdp. Jan Nep. Desolda, gym. prof. a rektor kolleje premonstrátské v Plzni.
210. J. O. p. Ed. hrabě Belcredi, c. k. plukovník.	232. vdp. František Pohořelý, farář v Nové Vsi.

Údové přispívající:

(s ročním příspěvkem 1 zl. r. m.)

394. p. Frant. Rak, technický příručí cukrovaru v Dolním Bousově.	397. dp. Josef Pazderka, farář v Kateřinkách u Opavy.
395. dp. Frant. Černoouz, far. v Kněžmostě.	398. vp. Kazimír Raška, kněz řádu německého a kooperátor u Panny Marie v Opavě.
396. dp. L. Ochrana, far. v Štěbořicích.	

„Method“ vychází vždy 5. každého měsíce. Předplatní obnáší 1 zl. ročně; odběratelům časopisu „Cecilie“ dává se co příloha bezplatně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zašlané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu Lehnerovi v Karlíně č. 234. Reklamacie zasílány buďtež do expedice v kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně č. 42.

Nákladem vydavatelovým. — Kněhtiskárna Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archaeologii

AKADEMIE KŘESŤANSKÉ V PRAZE.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F. J. LEHNER.

II. Ročník.

V PRAZE.

Tisk Cyrillo-Methodějské kněhtiskárny.

1876.

Obsah II. ročníku „Methoda“.

I. Pojednání.

- Přátelům umění křesťanského. F. J. Lehner. Str. 1. 87.
- Poklad hlavního chrámu sv.-Vítského v Praze. F. J. Lehner. Str. 3. 21. 35. 44. 57. 81. 113. 129.
- Michel Angelo. Životopisný nástin. F. J. Lehner. Str. 6. 111.
- Farní kostel sv. Vojtěcha na Novém městě pražském a obnovení jeho. F. J. Lehner. Str. 16. 32.
- Chrámů věku starokřesťanského. F. J. Lehner. Str. 40.
- Názorný přehled výtvarného umění církevního.* F. J. Lehner.
- I. Antické slohy stavitelské. A) Sloh řecký: 1. Sloh dorský. Str. 55. 2. Sloh jonský. Str. 65. 3. Sloh korintský. Str. 67. B) Sloh římský: Str. 77. Poměr architektury řecké a římské. Str. 89.
- II. Starokřesťanské stavitelství. 1. Úvod. 2. Starokřesťanská basilika. Str. 91. 101. 3. Basiliky v Ravenně. Str. 104.
- III. Sloh byzantský. 1. Úvod. Str. 125. 2. Soustava stavební. Str. 126. 3. Památky a vývin historický. Str. 137.
- Pouť za uměním. Cestopis. F. J. Lehner. Str. 105. 117.

Popisy.

- Řezbářský strop v kostele sv. Václava na Kyšperku. J. Št. K. Str. 59.
- Obraz sv. Václava na hlavním oltáři v Kyšperku. J. Št. K. Str. 85.

Nekrolog.

- † Rytíř Josef Führich. Str. 29.
- Reč na hrobě Führichově. Str. 47.

II. Z Akademie křesťanské.

1. Valná hromada. Str. 61.
2. Ředitelstvo. Str. 11. 24. 37. 71. 86. 92. 107. 131. 143.
3. Odbor pro výtvarná umění. Stanovy odboru. Str. 10. Zprávy. Str. 12. 25. 49. 72. 86. 93. 108. 121. 132. 144.
4. Odbor archaologický. Str. 51. 99. 109. 133.
5. Seznam členů Akademie křesťanské. Str. 14. 26. 39. 52. 64.

III. Z uměleckých atelierů.

Str. 38. 75. 99. 146.

IV. Drobné zprávy.

Str. 13. 73. 76. 100. 110. 123. 146.

V. Literatura.

Str. 147.

VI. Dopisy.

Z Čáslavi. (Nové oltáře.) Str. 69. — Z Bochoře na Mor. Str. 70. — Z Innoství v Ty-

rolsku. Str. 70. — Ze Zbraslavi. Str. 107. Z Vodňan. (Nová věž kostelní.) Str. 118. 135. — Z Říma. (Kaple v českém Hospicu.) Str. 120. — Z Hudlic. (Nový kostel.) Str. 135.

Obrazy.

Poklad hlavního chrámu sv.-Vítského v Praze.

Obr. 1. Zlatý pacifikál. Str. 4. Ob. 2. Relikviář v podobě monstrance. Str. 5. Ob. 4. Stříbrná agrafta. Str. 22. Obr. 5. Stříbrný relikviář. Str. 23. Obr. 6. Relikviář v podobě skřínky. Str. 24. Ob. 7. Relikviář v podobě monstrance. Str. 36. Ob. 8. Relikviář v podobě ciboria. Str. 36. Ob. 9. Stříbrný relikviář. Str. 37. Ob. 10. Stříbrné poprsí sv. Ludmily. Str. 44. Ob. 11. Poprsí sv. Víta. Str. 45. Ob. 12. Relikviář v podobě ruky. Str. 46. Ob. 13. Malá monstrance na relikvie. Str. 47. Ob. 14. Miska onyxová. Str. 57. Ob. 15. Relikviář v podobě konvice. Str. 58. Ob. 16. Relikviář v podobě malé skřínky. Str. 58. Ob. 17. Schránka kříšťalová. Str. 59. Ob. 18. Soška Nebeskralovny. Str. 69. Ob. 19. Skvostný kříž. Str. 82. Ob. 20. Kříž k průvodům. Str. 84. Ob. 21. Nádobka pro úkryt nejsv. Svátosti. Str. 113. Ob. 22. Velká deska na ostatky. Str. 114. Ob. 23. Tétěž jedna částka. Str. 116. Ob. 24. 25. Meč sv. Václava. Str. 129. Ob. 26. Přilba sv. Václava. Str. 130.

Názorný přehled výtvarného umění církevního.

Ob. 1. Dorský sloup s kladím. Str. 55. Ob. 2. Jonský sloup s kladím. Str. 66. Ob. 3. Korintská hlavice. Str. 68. Ob. 4. Vítězná brána Titova. Str. 78. Ob. 5. Dorský řád u Římanů. Str. 79. Ob. 6. Římská hlavice. Str. 80. Ob. 7. Hlavní římsa. Str. 80. Ob. 8. Z basiliky S. Prassede v Římě. Str. 92. Ob. 9. Věž kostela S. Maria v Cosmođinu v Římě. Str. 102. Ob. 10. S. Apollinare v Classe. Str. 103. Ob. 11. Ze S. Apollinare Nuovo. Str. 103. Ob. 12. Ze S. Apollinare v Classe. Str. 104. Ob. 13. Hlavice ze San Benedetto ve Veroně. Str. 104. Ob. 14. Hlavice z loggie v Troghiru. Str. 105. Ob. 15. Púdorys S. Lorenzo v Miláně. Str. 127. Ob. 16. 17. Hlavice ze S. Vitale v Ravenně. Str. 127. Ob. 18. S. Vitale v Ravenně. Púdorys. Str. 137. Ob. 19. S. Vitale v Ravenně. Průřez. Str. 138. Ob. 20. S. Sergius a Bacchus v Konstantinopoli. Púdorys. Str. 138. Ob. 21. 22. 23. S. Sofia v Konstantinopoli. Púdorys. Řez. Perspektivní pohled vnitřku. Str. 139. 140. Ob. 24. S. Irene v Konstantinopoli. Púdorys. Str. 141.

Pieta od Michel Angela. Kreslil F. Sequens. Str. 94.

Kalich akademický komponovaný od architekta Barvitia. Str. 94.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo I.

V Praze, dne 20. ledna 1876.

Ročník II.

Obsah: Přátelům umění křesťanského. — Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze. — Michel Angelo. — Stanovy odboru pro výtvarná umění v akademii křesťanské. — Ředitelstvo akademie křesťanské. — Odbor pro výtvarná umění v akademii křesťanské. — Drobné zprávy. — Seznam členů akademie křesťanské.

Přátelům umění křesťanského.

Snadějí i obavou, s radostí i ostýchavostí pustil se mladý „Method“ roku minulého pod záštitou o rok starší sestry „Cecilie“ v rouchu chudinkém do světa, aby v národě česko-slovanském budil lásku k umění křesťanskému, k onomu umění, které u jeslí Betlémských znovuzrození své slavilo, k umění, které jest odleskem krásy věčné a ohlasem zjevení božího, k umění, které jasnými paprsky mysl osvěcuje a srdce zahřívá, k umění, které naplňuje ducha lidského nebeskou touhou a posvátným nadšením očišťujícím a ušlechťujícím. A hle! slabé volání nalezlo ohlasu v mnohých srdcích šlechetných. Lásku k umění vyšel „Method“ buditi a s láskou se setkal odevšad.

Príznivý výsledek, jakož i šťastný vznik, vzrůst i rozkvět „Akademie křesťanské v Praze“, jejížto odbor pro výtvarná umění pěstovati bude umění v duchu Církve katolické a jejížto odbor archeologický pečovati bude o zachování starožitností církevních, dodává redaktoru odvahy, že přílohu proměňuje v samostatný časopis umělecký.

Jest-li že v nynějším proudu světovém jeví se celkem síla odstředivá i snaha podvracující řád, dobro i krásu, není bez oprávnění a bez zastoupení síla soustředivá a snaha pořádající, která roztříštěné údy neodolatelně táhne ku středišti a zřídlu řádu, dobra i krásy. Novověký Protéus denně novoty zavádějící má potřebí mnohých kouzelných léků, chce-li vyhověti mnohonásobným buď přirozeným, buď nadpřirozeným potřebám věku přítomného.

Jest-li že lesk zevnější, jak každodenní zkušenost učí, úžasnou měrou roste, jádra však a ceny vnitřní ubývá, rádno i nutno zadívati se do zrcadla

minulosti, oživití obrazy dávnověké, duši vdechnouti postavám zašlým, světlem minulosti ozářiti přítomnost věru! ne valně jasnou a utěšenou.

Mělký věk náš tvůrčím duchem chudý, hloubky i opravdivosti prostý a k vážnému přemýšlování líný; věk, kde i tvoření lehkovážně se odbývá a umělcem slove, kdo vůbec cos vyrobí; věk takový vyžaduje, aby veškeré síly duševní, jichž upřímnou snahou jest dobro, pravda i krása, soustředily se kolem ohníska i zdroje společného. V době přítomné namnoze převraty a poblouzením znepokojované vyžaduje se, aby chaotickou směsicí domněnek a nejasným bezvládním myšlenek s pozlátkovým leskem ražena byla dráha nová, směřující ke skutečné kráse a ryzí církevnosti, jak obé spatřuje se na mohutných tvarech a ctihodných plodech ctihodné dávnominulosti, ač to třeba nesouhlasí s uhlazeným vkusem nynějším. Ta díla v dálce sice ale velebně se vypínající stala se výkupní cenou tak mnohého blaha, z jehožto požehnání i přítomní ještě dnové tyjí. V drahocenných památkách spatřuje se namnoze úžasná krása a neobyčejná dokonalost, nasvědčujíc, jakým vkusem, důmyslem i duchem stkvěli se otcové naši.

Nemá-li požehnání tak mnohých památek uměleckých bez užitku býti pokolením budoucím, dlužno, aby zrak zasvěcenců nezvratně upřený zůstal na ony poklady ve vlasti i v cizině zachované. Učelivému žáku jest učiti se ode všech národů, ssáti potravu duševní — ovšem s rozvahou a rozumem — z veškerých věků, starých i novějších. Tak jako malíř učí se výrazu od Rafaele, energii od Michel Angelá, koloritu od Tiziana, osvětlení od Correggio, opravdivosti od Nizozemců, aby pevným sloučením a zasnoubením veškerých dokonalostí dospěl na vrchol dokonalosti: jest umělci osvojit si a příteli umění poznati přednosti a výtečnosti veškerých škol uměleckých starých i nových, učiti se od mistrů zesnulých i živých.

Pole umělecké není však tak nepatrné, krása a umění nejsou tak chudými a nuznými, aby život jediného člověka postačoval na vyčerpání zdroje. Cena jejich nebývá údělem jediného vyvolence. Umění rozráží světlo své do tisícerych paprsků, odlesk jeho obráží se žasnoucím oku rozmanitým způsobem u velkých umělců, jimiž nebe zemi obdařilo. Pole umění křesťanského jest takové rozsáhlosti, že jediný spisovatel neb historik umělecký nevystačí, aby třeba jen povrchně o veškerých odborech se stejnou důkladností rozmlouval. Proto obrací se redaktor k umělcům a přátelům umění s prosbou, aby každý seč jest přispíval ku probouzení lásky, k hájení a šíření pravých zásad umění křesťanského. Zejmena:

1. Ohlašováním, popisováním a pokud možno i vyobrazováním (bud kresleným, bud fotografováním) uměleckých památek křesťanských všeho druhu po vlastech našich rozptýlených, jako jsou: kostely s veškerým příslušenstvím — oltáře, křtitelny, obrazy, kazatelny, sochy, řezby,

zvony; — nádobí bohoslužebné: kalichy, reliquiáře, pacifikály, monstrance, svícny, ciboria; — roucha bohoslužebná a j. a j. Nemáme žádných komisí k tomu ustanovených. Učínme tak sami a dobrovolně! Užítu a zásluhu tím neubude.

2. Dopisy o stavbách nových, neb opravách starých chrámů, oltářů, památek, bohoslužebných předmětů jakéhokolivěk druhu, aby bylo střediska o ruchu, vývinu a činnosti uměleckého života ve vlasti naší.

Co do materiální stránky „Methoda“ jest každému známo, že umělecký časopis bez četných obrazů nepřináší žádoucího užítu. Zhotovování zdařilých obrazů vyžaduje však velmi značného nákladu. Přátelé umění křesťanského vynasnaží se dojísta, aby „Methoda“ rozšířila do všech možných kruhů. Čím větší bude počet předplatitelův, tím větší počet obrázků bude se v „Methodu“ objevovati. Nepatrné prostředky jednotlivce zde nedostačují. Odbor pro výtvarná umění a odbor archeologický v akademii křesťanské hodlají všemožně napomáhati ku zvelebení „Methoda“; učín tak každý jednotlivec, každý přítel umění křesťanského, každý člen akademie křesťanské hojným rozšířením listu tohoto.

Důvěrné doufání v Pána Boha mne nikdy nesklamalo. V pomoc svatou důvěřuji nyní ještě důvěrněji.

Redaktor.

Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

Jak z písemných zpráv historických a ze značného počtu památek navzdor nepříznivým věkům až podnes porůznu zachovaných se jeví, bývalo drobné umění všeho druhu, zejména práce zlatnická ve vlasti naší v neobyčejném rozkvětu. Karel IV., jehož vznešenou mysl až dosud velebí pomníky velikolepé: hlavní chrám sv.-Vítský, proslulý chrám na Karlově a památný Karlův Týn, — jakož byl otcem věd a umění, byl také zakladatelem a původcem neobyčejného rozkvětu, k jakému dospělo drobné umění, jak dosvědčují četné památky ve vlasti naší se vyskytující. Zlatá Praha na Vltavě, mnohá města venkovská slynula uměleckou výrobou zlatníkův.

Jako hlavní chrám na Hradčanech Karlem IV. učiněn jest prvním chrámem sto-
věžatě Prahy, strážcem země i koruny, jest také poklad chrámu Svato-Vítského velebným pomníkem neobyčejné zbožnosti a vytříbeného vkusu i krasocitu slavného a zbožňovaného od národa českého panovníka. Co otec vlasti založil, během věků králové a knížata, arcibiskupové i kapitola jali se rozmnožovati. Utrpěl sice v následujících třech stoletích s českou metropolí též vzácný poklad její katedrály škod i ztrát nemalých i citelných za bouří politických i náboženských nepřítelů XV. a XVI. věku, nevědomostí a mnohých pokolení pokaženým vkusem, a předce i z těchto zbytků bývalé nádhery a slávy poznává se ještě, jak velikolepě kvetl v dobách dávnominulých ve vlasti naší umělecký průmysl.

Slavný pomník královského zakladatele a velkolepé dílo geniálního stavitele Arlera nyní důsledně se opravuje a dostavuje v duchu a tvarech původní jednoty a krásy péčí vzorné „jednoty Svato-Vítské,“ — metropolitní chrám, světlo diecése i království i země koruny sv.-Václavské zastkví se jednou v celé kráse, — ó, kéž bychom se toho dočkali! — a bude vzorem uměleckým veškerých chrámů filiálních. Nechybím tedy, když z povinnované uctivosti i piety počínám první ročník samostatného Methoda s popisem a vyobrazením pokladu Svato-Vítského.

Zlatý pacifikál s pouzdrem na ostatky.

(Obr. 1.)

Skvostný pacifikál náleží mezi nejvzácnější předměty pokladu Svato-Vítského jak

šatu, kterým Spasitel náš, když na kříži pněl, opásán byl.

Zadní strana jest hladká; na přední straně spatřují se čtyry vyobrazení. Nahoře viděti lze Spasitele na kříži rozpjatého; po

(Obr. 1.)

vzhledem ceny hmotné, tak vzhledem ceny umělecké. Tam, kde ramena se křížují, nachází se v pouzdru křišťálovém částka

stranách stojí Rodička Boží a sv. Jan. Živým vyobrazením líčí se okamžení, když Spasitel matku svou svatému Janu, jej pak za

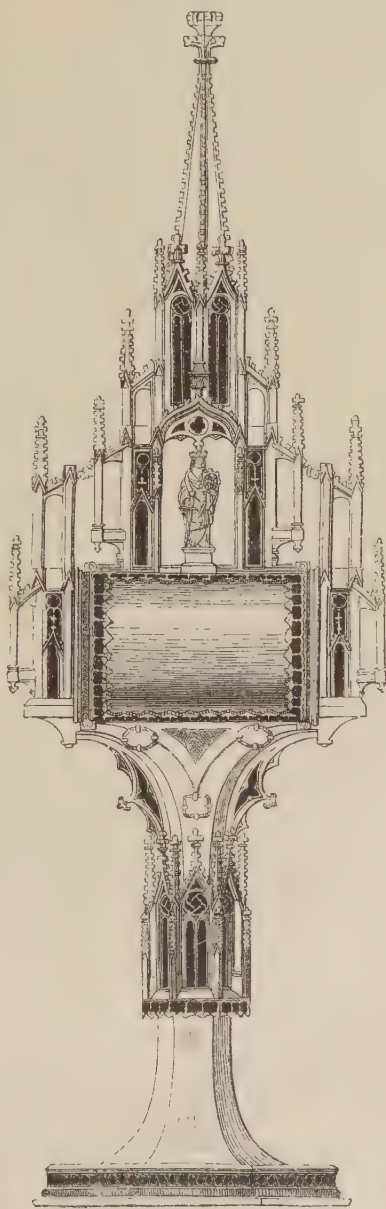
syna Matce odevzdával. Na pravém ramenu příčném v pravidelném čtverci olemovaném širokou černou páskou emailovou spatřuje se obraz papeže klečícího v pluviálu a s tiarou; za ním klečí kardinál-jáhen s mitrou a v dalmatice. Nad skupečinou klečící čte se nápis skrácovaný: Urbanus papa quintus, Petrus de Bellifortis, diaconus cardinalis. Na levém křídle příčném klečí Karel IV. v císařském ornátě a za ním syn jeho Václav. Nad hlavou císařovou čte se nápis: Carolus Quartus Romanorum imperator. Nad synem jeho slova: Wenceslaus quartus, Bohemiae rex, Caroli filius. Na dolejším delším křídle kříže vyobrazuje se výjev, jak papež Urban v pluviálu a s tiarou odevzdává císaři Karlu IV. kříž s reliquií; Karel v paludamentum imperiale s korunou císařskou přijímá jej uctivě ne holou, nýbrž šatem přikrytou rukou. Nad vyobrazením čte se legendarium: De panno ¹⁾ cruentato, quo Christus praecinctus fuit in cruce datum per Urbanum papam V. Carolo IV. imperatori Romanorum. Rohy křídel, jakož i čtyry body, kde ramena se křížují, ozdobeny jsou velkými safiry neležtenými a rubíny na způsob knoflíků zapuštěnými. Výška pacifikálu obnáší 31 ctm., délka příčných ramen 23 ctm., šířka skoro 9 centimetrů, hloubka 1 1/2 ctm.

¹⁾ Šat ten ostatní, jímž Pán opásán byl na kříži, nachází se v kostelním pokladu v Cáchách, který jsem na svých cestách viděl.

Reliquiář

z pozlaceného stříbra v podobě malé monstrance.
(Obr. 2.)

Tato monstrance vyznačuje se originální komposicí, jakož i krásnými poměry. Z podstavce šestihraného obnášejícího v průměru 12 a půl centimetru, jehož vysoká obruba ozdobena jest prolamovanou galerií, zvedá se štíhlý krk, který nese šestihraný výstupek bohatě ozdobený opěráky, vízkami a štíty. Ku šesti uhlům jest prolamován okénkami vyloženými červeným foliem. Nad tím klene se podstavec cylindru křišťalového příčně postaveného, který sloužil na ukrytí ostatků. Cilindr jest (olemován) po obou stranách obloučky v zubovité listky se rozbíhajícími, které opět hraničí s opěracími pilíři a oblouky, jež ve spojení jsou s druhým výstupkem vypínajícím se nad křišťalovým cylindrem do výšky 21 a půl ctm. U prostřed ozdobné architektury vystupuje na malém čtverhraném podstavci výrazně cisilírovaná soška sv. Kateřiny, patronky vysokých škol pražských. Nad soškou pak pne se štíhlý baldachýnek, z něhož opět vyrůstá šestihraný výstupek, oživený na vše strany okénky s bohatou kružbou a štítky. Celek ukončuje se šestihranou stříškou korunovanou růžicí. Výška

(Obr. 2.)

vzorné této monstrance obnáší 45 a půl ctm., šířka 14 ctm.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. Sepsal F. J. Lehner. (Pokračování)

3.

Aby násilně zaplašil zármutek nad náhlým úmrtím šlechtetného příznivce, koupil si Michel Angelo velký balvan mramorový dlouho již pohozený a vytesal z něho Herkula, čtyry lokte vysokého, který později do Francie se dostal ¹⁾, kde zmizel. Rovněž pohřešuje se dřevěný krucifix ²⁾ v přirozené skoro velikosti, který brzy na to pracoval pro převora ze Santo Spirito. S duchovním tím žil umělec v důvěrném poměru přátelském. Převor prokazoval mu mnohou zdvořilost i službu platnou především, že jej zásoboval mrtvolami, na kterých Michel Angelo ve zvláštní k tomu vykázané síni klášterní anatomická studia konal. Větší radosti nad tuto umělec neznal. Kdo mu daroval mrtvolu, způsobil mu radost největší. Zde v uzavřené komnatě klášterní položil základ k hlubokým vědomostem anatomickým, v nichž i na dále, pokud poměry dopouštěly, pokračoval, a tak daleko dospěl, že jimi nad veškeré souvěké i pozdější umělce vynikal. Z vděčnosti zhotovil milovanému převoru řečený krucifix.

Také Piero de' Medici ³⁾ přál nadějnému umělci přijav jej pohostinu do paláce svého, v němž vykázal jemu komnatu, dříve již od něho obývanou. Michel Angelo byl každodenním hostem štědrého stolu, kde tentýž zvyk panoval, jako bývalo za živobytí zvěčnělého otce. Bohužel! nedostávalo se však synu otcovy vznešenosti mysle a ušlechtilosti ducha. S uměním zacházel po způsobu knížat rozmarných. Když na př. jednoho dne napadlo mnoho sněhu, přál si, aby Michel Angelo ve dvoře paláce udělal sněhového panáka. Piero chlubival se před vzácnou společností dvěma raritami co vzácnostmi domácnosti své; první byl Michel Angelo, druhou pak španělský běhoun, umělý i silný, zároveň tak dobrých plic, že jej Piero ani koňmo v plném trysku nikdy nepředhonil.

Když otec Michel Angelův vidal syna v ustavičném styku s urozenou společností, která si jej vážila, sprátelil se také sám pozvolna s nynějším povoláním jeho a šatil jej slušněji a důvěrněji s ním zacházel.

Bydlil tedy jinoch po několik měsíců v domě Pierově, když poznenáhla stahovala se bouře, která moc a slávu Medicejskou zdrtila a zlomila. Condivi, životopisec umělce našeho, slychal jej často vypravovati o tajemném zjevení. Zvěčnělý Lorenzo Medici okázal prý se po dvakrát za doby noční v černém, rozedraném rouchu jakéms Cardierovi, kterému rozkázal, aby synovi oznámil, že za nedlouho vypuzen bude z vlastního domu, do něhož nikdy více se nenavráti. Když ustrašený Cardieri s hrůzou Pierovi výstrahu dával, utřil si za ochotu výprask i posměch. Přelud snad rozdrážděné obrazotvornosti nebyl Michel Angelovi pouhým přeludem, nýbrž výstrahou. Viděl patrně známky blížící se bouře a jsa přívržencem domu Medicejského nebyla obava jeho bezdůvodná i prchnul do Benátek.

Nemaje však peněz pomýšlel na návrat do Florencie. Přišla do Bologni, přihodilo se mu dobrodružství neobyčejné. Za doby pána (Giovanni Bentivoglio ⁴⁾) platil v okršlku města onoho zákon, vedle něhož cizinec vkročivší do Bologni červenou pečetí znamenán býti měl na nehtu palce. Michel Angelo vešel však do města bez pečeti a pro přestupek ten i s průvoděmi byl zatknut, do celnice odveden, a ku pokutě 50 lirů odsouzen jest. Když neměl, čím by zaplatil a smuten v úřadovně beznadějného osvobození z vazby očekával nevěda si rady, byl tu spozorován od Gianfrancesco Aldovrandi, bologneského šlechtice a zároveň člena vysoké rady 16 hlav čítající, kterýž uslyšev, co se přihodilo, mladistvému dobrodruhovu na svobodu pomohl, ale jen proto, že sochařem

¹⁾ Socha tato byla již ztracena za dob Mariette-ových. G. Battista della Palla, plnomocník krále Františka I., koupil ji od Agostino Dini, načež do Francie zaslána jest.

²⁾ Tento krucifix původně v kostele S. Spirito umístěný nacházel se na sklonku předešlého století v klášteře Eremitánů, který ku chrámu náležel. Po zrušení kláštera za panování francouzského zmizel a nebyl již nalezen.

³⁾ Lorenzo il Magnifico zemřel 8. dubna 1492; zasnouben s Clarice Orsini († 1488) zanechal tři syny: Piero (nar. 1471, † 1503, zasnouben s Alfonsinou Orsini, † 1520), Giovanni (Leo X.), Giuliano.

⁴⁾ Giovanni Bentivoglio, syn Annibala Bentivoglio, podporovatel, přítel a příznivec učenců a umělců podobný Lorenzovi Medicejskému, spravoval Bolognu po 44 roků, až papežem Juliem II. 1506 zapuzen jest. Odebral se do Milána, kde zemřel r. 1508.

býti se pravil. A když jej šlechtic do vlastního domu svého zval, děkoval se Michel Angelo za laskavé nabídnutí s omluvou, že má ještě jiné dva průvodce, které nehodlá opustiti. „Budeš-li mne živiti a vydržovati, i já půjdu s tebou do světa na procházku,“ žertovně prohodil na námitku dobrosrdečný pán a tak dlouho do něho mluvil, až jinoch svolil u soudruhův se omluviv. Dal jim na cestu poslední ještě zbytek vlastních peněz — i šel a bydlil u šlechtice.

Mezi tím strhla se ve Florencii dlouho připravovaná bouře, rod Medicejský vypuzen z Florencie hledal s veškerými přívrženci útulku v Bologni, kde též usídlil se v domě Rossi. A tak splnil se či sen, či tušení, či vidění Cardiera. „V pravdě podivuhodná událost,“ praví životopisec Condivi, „buď si původu jakého kolivěk, buď z božského předpovědění, buď z podrážděné obrazotvornosti, přede hodna, aby zaznamenána byla. Vypravoval jsem ji tak, jak jsem ji od Michel Angela slyšel.“

Od smrti šlechtického Lorenzo až do vypuzení ¹⁾ a vyhnanství jeho synův uplynuly tři roky, tak že Michel Angelovi bylo právě 20 let. Zdržoval se v domě řečeného šlechtice, který jsa vlohami a nadáním neobyčejným okouzlen, velice si jej vážil a pustiti nechtěl, dokud by myslel rozhořčené ve Florencii neutišily se a nová jakási forma vládní nenastala a ustálení nedošla. Každého večera pak dal si nový hostitel předčítati ze spisů Danteových, Petrarcových, někdy i Boccacciových od nadaného a duchaplného umělce.

V brzkú naskytla se Michel Angelovi i zde příležitost skutkem osvědčiti dovednost v umění svém. Když jej přivětivý Gianfrancesco Aldovrandi městem prováděl, zašel s ním jednoho dne do kostela dominikánského, aby mu ukázal jedno z nejznamenitějších děl uměleckých ze středověku, — Arca di San Domenico. Na skvostném pomníku mramorovém sv. Dominika v 13. věku zhotoveném chyběla socha sv. Petronia a klečícího anděla, jenž svícen drží. Michel Angelovi svěřena jest práce, za kterou obdržel 30 dukátů. Anděl ²⁾ jest okouzlující milostnosti a roztomilé vnady, zejména hlavička; méně zdařilý jest sv. biskup, v jehož postavě i rouchu spatřuje se mnoho hledaného, tak že přemnoží sochu tu nepovažují ani za práci Michel Angelovu ³⁾. Anděl však jest ceny vzácné, poněvadž dosvědčuje, jak důmyslně a jemně dovedl pracovati dvacetiletý umělec.

Neobyčejný zdar i úspěch díla vzbudil závist u bologneských sochařů, tak že Michel Angelo nucen se viděl navrátiti se do rodného města. Tam přijda shledal poměry beze změny; zášť k vypovězeným Mediceům neskrocenou, vliv Savanarolův neobmezený. V rozbouraném tom čase pracoval umělec klidně sochu mladistvého sv. Jana ⁴⁾, měl účastenství při přestavování velké dvorany v paláci Vecchio a vyvedl spícího Amora z mramoru, který proklestil Michel Angelovi cestu do Říma. Na radu objednatelovu, Lorenzo d'Medici, pocházejícího z vedlejší linie rodu medicejského, dal umělec soše zvětřalé vzezření antické sochy. Za antiku prodala se napotom do Říma kardinálu ze San Giorgio ⁵⁾, a Michel Angelo obdržel za ni 30 dukátů. Kardinál dal však 200 dukátů. Ostatní tak značný zbytek podržel si římský dohazovač. Když však opatrně tajená pověst o skutečném původu sochy až k uším kardinálovým se donesla, poslal na vypátrání a vyšetření důvěrníka svého do Florencie. Michel Angelo neměl příčiny s pravdou se tajiti, i byl od vyslaného šlechtice tak vše do Říma zván, že neodolal. Vždyť splnilo se tím dávné přání jeho. Dorazil do Říma dne 25. června 1496.

Za několik dní zaslal příznivci svému Lorenzovi pod adresou malíře Sandro Botticelli list, z něhož nejlépe jeví se bytost i city mladého umělce, ponejprv svobodně do světa vydavšího se. Mezi jiným píše takto: „Kristus! Dne 2. července 1496. Chci Vaší Excellenci pouze oznámiti, že minulé soboty ve zdraví jsme sem přišli dostavivše se hned ku kardinálu Giorgiovi, kterému jsem list Váš odevzdal. Zdálo se, jako by mne rád viděl i přál si, abych bez prodlení některé sochy prohlédl, co vyžadovalo celý den, tak že jsem ostatní Vaše listy ještě nedodal. V sobotu přišel kardinál do nové

¹⁾ Mediceové vypuzeni jsou r. 1494 od krále francouzského Karla VIII., který se spojil s Lodovico Sforza. Dne 17. listopadu 1494 slavil Karel VIII. vjezd do Florencie a bydlil v paláci Medicejském (Palazzo Riccardi). Vládu města Florencie přejmul doživotně Gonfaloniere Pietro Soderini.

²⁾ Vyobrazení dra. W. Lübke. Geschichte der Plastik. p. 722. Též u Cicognara „Storia della scultura“, Prato 1822 tab. LII.

³⁾ Nyní skoro bezpečně tvrditi lze, že socha sv. Petronia nepochází od Michel Angela, nýbrž od Niccolo di Bari, přijímám Niccolo dall'Arca.

⁴⁾ Zmizela naprosto.

⁵⁾ Kardinál Rafaël Riario, známý pro nepřátelství své k Medicejským, od Rafaële vyobrazený (Passavant. t. II. 158).

stavby mne zavolati. Přijda k němu, tázal se, co soudím o předmětech, které jsem viděl. Vyslovil jsem své mínění a zdá se mi skutečně, že jest zde mnoho krásných věcí. Po tom tázal se kardinál, cítím-li síly v sobě ku provedení čehosi pěkného. Odpověděl jsem, že nechci příliš mnoho slibovati; vždyť uvidí, co dokáží. Koupili jsme tedy mramorový balvan na sochu v přirozené velikosti, a v pondělí počnu pracovati.⁴

Takový byl počátek Michel Angela v Římě. Vidíme již, mnoho-li od něho se očekávalo, a jak statečně též ku práci se měl. Bližší poměr ku kardinálovi skončil se však v době krátké a neměl pro umělce žádných výhod. Doby Alexandra VI. a Cesare Borgia nebyly příznivy umění. Řím však poutal předc mladistvého mistra, jako by byl tušil, co jemu zde v budoucnosti bude vykonati. Mnoho-li as rodilo se nových obrazů v hlavě umělcově ve vůkolí slavného světa antického, uprostřed mramorových pomníků a památek porůznu roztroušených po ulicích a náměstích věčného města! Co tehdaž duch jeho tvořil, není známo. O soše počaté není zpráv žádných. Zdá se, jako by do této doby náležel obraz v nejnovější době vyskytnuvší se, na němž vyobrazena jest blahoslavená Panna s dítětem, obklopena 4 anděly a sv. Janem Křtitelem. Obraz nedodělaný sice, uchvacující však hlubokým citem a dojemnou krásou jest majetkem Angličana Mr. Labouchère-a. Pro římského šlechtice Jacopo Galli pracoval sochu Bacchus-a, která nyní v galerii uffizií se nachází; socha Cupidova přesídlila se nyní do Kensingtonského museum. V obou jeví se píše u provedení združená s podivuhodnou znalostí anatomickou, jakou Michel Angelo již tehdaž vynikal.

Veškeré tyto práce ustupují však do pozadí před dílem, které r. 1499 vykonal. Francouzský kardinál ze St. Denis objednal u něho Pietu, t. j. skupinu, vyobrazující mrtvého Krista na klíně blahoslavené Panny. Mramorová Pietà jest nyní postavena na velmi nepříznivém místě, odkud ji takměř ani viděti nelze, v chrámu sv. Petra v Římě ¹⁾ v první poboční kapli kanovnické. Celé skupení vyvedeno jest z jediného balvanu mramorového. Matka Vykupitelova sedí na kamenu, vedle kterého vztýčen byl kříž, s milým Synem na klíně. Milovala jej s nevýslovnou láskou matky a Panny. Nyní milovaný Syn mrtvý leží, bez vlády a života, na klíně jejím. Výjev podivuhodné krásy a něžnosti, lásky a oddanosti, tak že člověk citelný nedovede bez pohnutí hlubokého poblížení na ni — na Matku bolesti s mrtvým Synem. Jasně uspořádání skupeniny, ušlechtilost a hluboká vroucnost citu, neobyčejná краса s posvátnou pravdivostí združená, — pro ty vlastnosti čítá se Michel Angelova Pietà k nejkrásnějším plodům křesťanské plastiky. Obraz důstojný i hodný onoho člověčenství, jaké slušelo Synu Božímu a takové matce! Dvě postavy, jedna živá — ač želem skličená, druhá mrtvá. V první skutečně spatřuje se život a ve druhé smrt. Člověku déle pozorujícímu se zdá, jako by viděl v pravdě Pannu blahoslavenou a Krista Pána v těle lidském, aneb podobizny obou nikoli rukou smrtelníkovou z mramoru vyvedené, nýbrž Božským zázrakem z ráje sestoupivší. Mnohým ze souvěkých posuzovatelů zdála se však matka býti příliš mladistvou u porovnání se synem. Když Michel Angelo o tom uslyšel, pravil: Což jim není známo, že paním srdce čistotného a mravův ušlechtilých vnady i jara neubývá? Cím více u blahoslavené Panny, jejíž duše ani stínem smyslné žádosti, zhoubně těla se dotýkajícím, nebyla poškrvněna! Jestli-že tedy již přirozeným způsobem vysvětluje se u ní květ i vnada mládí neubývajícího, dlužno uvážiti, že také zvláštním působením Božím světu mělo se objeviti i dosvědčiti panenství a ustavičná čistota matky Boží. U Syna však nejevila se toho potřeba, nýbrž snáze pravý opak. Světu mělo býti zjevno, že Syn Boží na se přijal přirozené tělo lidské, a že co člověk kromě hříchu podrobil se všemu, čemu podroben jest obyčejný člověk každý. Tudy se ani nevyžadovalo, aby lidská stránka do pozadí ustupovala před Božstvím jeho. Pořádek i běh přirozený zůstal u něho v platnosti, tak že se nám objevuje v onom věku, v jakém právě byl, když umřel. Není se

¹⁾ Původně stála v kostele sv. Petronilly, kaple to krále francouzského, blíže sakristie chrámu svato-Petrského, která vedle Bramante-ova plánu nového kostela zbořila se. Sakristie bývala prý druhdy chrámem Marsovým. Pietà náleží do počtu oněch málo děl, na něž jméno své Michel Angelo zaznamenal. Čte se na pásu vrytý nápis: MICHEL ANGELUS BONAROTUS. FLOREN. Kardinál di S. Dionigi, který Pietu objednal, není kardinál Rovano, jak Condivi i Vasari chybně udávají, nýbrž Jean de la Grolaye de Villers François, opat S. Denisský, vyslanec francouzského Karla VIII. u papeže Alexandra VI., kardinálem od r. 1493. Zemřel v Římě r. 1499. — Když kaple sv. Petronilly zbořena jest, přenesena jest Pietà do tak zvané vecchia sagristia či Santa Maria della Febre, odkud r. 1749 do Svato-Petrského chrámu přenesla se. (Il Vaticano discripto da E. Pistolesi, Roma 1829; Tom. I., pag. 76. Nota 1.)

tedy diviti, že nejblahoslavenější Pannu, Matku Boží, u porovnání se Synem, jsem provedl mnohem mladší, než v onom věku obyčejně bývá; Synu však stáří přirozené jsem ponechal.“ — Z důmyslného odůvodnění, kterým by se chlubiti mohl každý bohoslovec, jeví se Michel Angelo co důmyslný myslitel. S takovou rozvahou konal díla svá.

(Obr. 3.) Pietà od Michel Angela. — Kreslil F. Sequens.

Když Pietu dokončil, bylo mu 25 let. Práci tou získal si velikého jména, tak že svět počal se domnívati, jako by nad souvěké umělce nejen vynikal, nýbrž i se starými mistry závoditi mohl. Tolik ostatně s jistotou lze tvrditi, že Michel Angelova Pietà a Leonardova krátce před tím dokončená večeře Páně v Miláně jsou prvními dokonale vyvinutými květy nového umění.

S t a n o v y

odboru pro výtvarná umění akademie křesťanské v Praze.

(Schváleny výnosem vys. c. kr. místodržitelstva v Praze ze dne 30. října 1875, č. 55.762.)

§ 1. **Účel odboru.** Účelem odboru jest vzdělávání krasoumy povznášením a rozvíjením smyslu křesťanského, jakož i usilováním, aby šetřilo se předpisův liturgických při dílech výtvarné krasoumy a řemesel uměleckých.

§ 2. **Prostředky** k dosažení vytknutého účelu: Odboru krasoumnému bude: *a)* napomáhati radou i skutkem při pořizování aneb obnovování věcí uměleckých a děl rázu náboženského; *b)* založiti sbírky krasoumné a knihovnu odborovou; *c)* zařizovati výstavy umělecké; *d)* pečovati o přednášky a rozpravy krasoumné; *e)* podněcovati k vytvářím krasoumným a vytvářovati díla umělecká; *f)* podporovati a vydávati dotyčné spisy a obrazy krasoumné; *g)* podporovati a opatrovati školy a ústavy pro umění a řemesla umělecká; *h)* upravovati slavnosti přiměřené účelu vytknutému (§ 1.).

§ 3. **Opatření nákladu.** Náklady vzhledem k prostředkům výše položeným zapravovati se budou z dotace krasoumnému odboru ustanovené ředitelstvem akademie křesťanské. Zároveň ale volno jest odboru mimo to nabývati vlastního jmění buď přijímáním darův a odkazův aneb výnosem svých publikací neb ústavův.

§ 4. **Úloha výboru.** Odbor řídí se výborem. Výboru jest pečovati o dosažení účelu (§ 1.); on pojednává i vyřizuje běžné věci; upotřebuje prisouzené mu dotace vedle předchozího rozpočtu podaného ředitelstvu akademie; vládne dotyčným vlastním jměním vedle ustanovení hromady odborové; podává ředitelstvu akademie výroční zprávu o své majetnosti a volí si zástupce do ředitelstva.

§ 5. **Jak složen jest výbor.** Výbor záleží z 12 údův ředitelstvem akademie ustanovených z počtu členův jejích přebývajících v Praze aneb v jejích předměstích. Uřadování výborův trvá po tři roky a sice tak, že každého roku vylučuje se třetina (za prvních dvou let losem). Jakmile odbor počne svou činnost, všeliké pozdější jmenování údův do výboru stane se ředitelstvem toliko vedle návrhu stávajícího výboru. Odstoupí-li některý člen během doby své, ustanoví se nový člen na čas, kterýž byl odstoupilému do konce dotčené doby ještě vybýval. Přispívající údobí, budou-li do výboru odborového povoláni, stanou se tudíž činnými údy akademie křesťanské na čas, pokud trvati bude činnost jich u výboru.

§ 6. **Funkcionáři výboru.** Výbor si volí ze středu svého vždy na rok předsedu odboru a jeho náměstka, nad to pak jednatele, zapisovatele, účetního a dozorce při výstavě a sbírkách uměleckých, jakož i v nastalé potřebě i jiné funkcionáře.

§ 7. **Způsob činnosti výborové.** Předseda s vědomím starosty akademie křesťanské svolává výbor. Výbor může platně uzavírati, jakmile jest nad polovici členův přítomno. O volbách žádá se naprostá většina hlasův přítomných. Spisy a ohlášeni jakož i listiny právné povahy třeba, by byly podepsány předsedou odboru a starostou akademie křesťanské. Předseda odboru aneb náměstek jeho zastupuje odbor zevně, ač není-li to jinak již starostovi akademie křesťanské vyhrazeno.

§ 8. **Členové odboru.** Z členů křesťanské akademie vyvolí sobě výbor ty účastníky, kteří již výtvoři neb vědomostmi v oboru křesťanské krasoumy aneb v řemeslech uměleckých, již vědomostmi v oboru liturgickém prokázali se, že mohou s prospěchem působiti v oboru krasoumném. Vyvolenci ti stanou se pak příslušníky odboru pro výtvarná umění, jakmile ohlásí k tomu svoji ochotu.

§ 9. **Schůze odboru.** Schůze odboru buďtež čas po čase svolávány za tím účelem, aby na vědomost a v potaz braly se zprávy o věcech krasoumného odboru. Ve schůzích těchto možná též návrhy činiti a odporučovati výboru. Dotčeným schůzím náleží ustanoviti způsob, kterak má výbor nakládati s jměním, příslušícím odboru. Schůze odboru za schůze spolek dle § 18. zákona o spolcích pokládány buďtež.

§ 10. **Komitéty.** Vzhledem k jednotlivým směrům, ku kterým čelí činnost odboru krasoumného, ustanoví se případné sbory. Účastníky sborů těchto jmenuje výbor z počtu údův odborových žijících v Praze neb v jejích předměstích, z pravidla po předchozím slyšení schůze odborové. Hned při počátku ustanovují se tyto tři sbory: sbor

pro výstavu; sbor pro obstarávání věci chrámových; sbor, jemuž bude působením v časopisectvu a přednáškami veřejnými přispívati ke zdaru přesných církevních snah uměleckých.

§ 11. **Členové odboru mimo Prahu.** Členové odboru krasoumného, kteříž nežijí v Praze, žádají se, aby čas po čas ze svého okolí zasýlali zprávy o rozvoji umění církevního. Zprávy takové čítány budou na schůzích odboru. Dotýčným venkovským členům vyhrazeno je právo, účastniti se schůzí odborových.

§ 12. **Urovnání sporův.** Ve sporech povstalých z poměrů v příčině spolkové platí pravidlo statutu křesťanské akademie (§ 30.).

§ 13. **Rozejití se odboru.** Pokud trvati bude akademie křesťanská, odbor krasoumný může přestatí toliko tehdy, kdyby nebylo účastníkův. Po případě, žeby odbor krasoumný zanikl, veškerá majetnost jeho připadne akademii křesťanské, a kdyby i akademie za své vzala, záložně Sv.-Václavské, ovšem k tomu konci, aby užívalo se jí k účelům, jež měl odbor, a vedle statutu jednoty (§ 28.).

Drobné zprávy.

Ředitelstvo akademie křesťanské mělo od poslední správy naší 6 zasedání za předsednictví náměstka starosty Dr. Mikuláše Karlacha, který v jednom z nich s bolestí oznamoval trpkou ztrátu jednoho z nejprvnějších a nejhorlivějších členů zakládajících, vdp. Josefa Ackermann-a, kapitolního děkana v Litoměřicích. Ředitelstvo povstáním vyslovilo hlubokou soustrast svou.

Potom dělo se přijímání nových členů, jichž akademie křesťanská čítá celkem 1800. V poslední době přistupovaly celé vikariaty s veškerým duchovenstvem, zejména vikariát vodňanský, opočenský, hlubocký, německo-brodský, česko-brodský, černokostelecký, kolínský, pacovský, mladoboleslavský, hořícký, berounský, krumlovský a jáchymovský.

Za sekretáře akademie křesťanské zvolen jest ze 33 žadatelů absolvovaný filosof pan Antonín Matyáš. Také místo sluhy obsadilo se.

Knihovna a sbírky umělecké obohaceny jsou opětě dary následujícími: dp. farář Elhenický z Planice daroval vědecké knihy, vp. Solař ze Želiva dvě bednice kněh (některé staré: Veleslavínův kalendář a tři knihy botanické z r. 1532), dp. Fr. Šnor, farář v Chotči, (starou bibli), p. Arthur Pilz a vp. Pacht, administrátor v Klučenicích, knihy rozmanitého druhu, pp. Mikuláš a Knapp hudebniny nákladem jejich kněh-tiskárny vydané, dp. Fr. Illem, farář ve Zbraslavicích (práva městská království českého a markrabství moravského z r. 1701; rukopis: Jak se vyhození z okna dalo r. 1618 a čtyry obrázky), dp. V. Světlík, katecheta (bratrskou bibli N. Z.), vp. Jan Pluhař, kaplan v Přesticích (starou bibli in fol. z r. 1549), dr. Hugo Toman, zemský advokát (rukopis „desideria stavův českých za císaře Leopolda a krásný atlas z r. 1592 Theatrum orbis terræ“), vdp. Janda, vikář

česko-brodský, reliqui z Říma, vp. Benda, kaplan u sv. Štěpána, vp. Horák, kaplan u sv. Petra, vp. Fr. Bezloja, kooperátor v Dřevohosticích, knihy a časopisy, dp. Fd. Liška, farář v Řepích, značný počet kněh, p. V. Barvitijs, architekt a člen ředitelstva vzácné dílo umělecké: Geschichte der bildenden Künste von Dr. Carl Schnaase, 7 dílů, důstoj. pan Fr. Doucha, (spis vlastní: Sedm skutků milosrdenství s obrazy), fotograf p. Eckert, obrazy, vp. Beneš, katecheta v Karlíně, pěkné dílo astronomické: Wunder des Himmels von J. J. v. Littrow s astronomickým atlasem: Himmels-Atlas, vp. Hůlek a vp. Plašil, (druhou sbírku mincí). Veškerým šlechtným dárcům vysloveny jsou díky ředitelstva.

Odbory již skonstruované, pro církevní hudbu a pro výtvarná umění, zvolily sobě zástupce do ředitelstva, odbor hudební ředitele varhanické školy p. F. Z. Skuherského, odbor pro výtvarná umění architekta p. Mockra. Oba zvolení pánové na veškerých zasedáních ředitelstva již účastnili se.

Záležitost časopisů vyřízena jest v ten rozum, že majitelé a redaktoři odborných časopisů již stávajících od ředitelstva jsou požádáni, aby listy své propůjčili zároveň za orgány akademie či jednotlivých odborů, aniž by se tím dosavádní směr, majetek a vydavatelství řečených časopisů měnilo, k čemuž profesor Dr. Kl. Borový, redaktor „Časopisu katolického duchovenstva“ a F. J. Lehner, majitel i redaktor „Cecilie“ a „Methoda“ svolili. Vědecká sekce bude tedy k účelům svým užívati „Časopisu katolického duchovenstva“, odbor hudební bude uveřejňovati zprávy své v „Cecilii“, orgánem odboru pro výtvarná umění i archeologii křesťanskou bude „Methoda“, v samostatný časopis umělecký proměněný. Pro německé členy akademie křesťanské vydávati se bude zvláštní příloha

městští k politickému časopisu „Beobachter,“ jejížto název bude „Christliche Akademie.“ V ní budou se uveřejňovati zprávy všech čtyř odborů V redigování i vydavatelství uvázal se dp. farář Ed. Langer. Členům akademie křesťanské snižuje se předplatné při jednom z uvedených listů odborných, a sice zakládajícím a činným o 50%, přispívajícím o 25%, v kterémžto případě zasílá se snížené předplatné přímo kanceláři akademie křesťanské v Praze č. 223—I. Jelikož vydávání obrázkového „Methoda“ se značným nákladem spojeno jest, slíbeno, že sekce umělecká i archeologická napomáhati bude, aby orgán obou odborů všemožně zvelebil se.

Na stanovách odboru vědeckého pilně se pracovalo, a jsou již přijaty ve třetím čtení a budou podány k vyššímu schválení.

Odbor hudební pomýšlí na zřízení sborové školy pěvecké. Bez zpěváků není zpěvu. V Praze jest nyní citelný nedostatek vokalistů i hlasů mužských. Ředitel J. Föster podal i odůvodňoval v odborném zasedání výboru hudebního návrh, který tam v zásadě schválen jest. Bude-li odboru hudebnímu vyměřena dostatečná dotace, nebude mít zřízení sborové školy žádných překážek. Za tou příčinou přednesl ředitel p. Skuherský, jakožto zástupce odboru hudebního v ředitelstvu, dotčený návrh, vysvětliv a odůvodniv zároveň důležitost takové školy pro opravu a zvelebení zpěvu kostelního. Ředitelstvo akademie s radostí vítalo návrh na zřízení sborové školy pěvecké i vyzvalo veškeré čtyry odbory, resp. komise, aby vypracovaly a předložily své prelimináře, z nichž se pak objeví, zda-li odboru hudebnímu bude možno vyměřiti takovou dotaci, jaké ku zřízení sborové školy pěvecké se vyžaduje.

Odboru pro výtvarná umění povolena jest stálá záloha 500 zl., aby objednávky a jiné potřeby bez průtahů pořizovati umožnilo se.

Návrh stanov odboru archeologického odkázán jest komisi skládající se z pp. Barvitiua, Hellicha a Mockra, kteří již také hotovou předlohu ředitelstvu předložili, načež v prvním čtení přijata jest.

Hlavní pečeť, jakož i pečete odborné svěřily se již umělcům ku provedení.

Pokladník akademie p. prof. Dr. Bauer splnomocnil se, aby jednotlivým odborům vyplatil zálohy po 100 zl.

Otázky: Jakým způsobem hodlá akademie křesťanská oslaviti nastávající slavnost blahoslavené Anežky Přemyslovny? Jakým způsobem potvrzovati se budou příspěvky členů? — odročeny jsou ku zasedání příštímu. Prvnější

odkázala se odboru hudebnímu na uváženou a k vyjádření.

Konečně vyřízeny jsou potřebné předměty správní.

Odbor pro výtvarná umění v akademii křesťanské konstituoval se, zvoliv za předsedu malíře J. Hellicha, za náměstka architekta A. V. Barvitiua a za zástupce odborního v ředitelstvu architekta J. Mockra. Ve výboru odborném zasedají: fotograf Eckert, redaktor Ed. Langer, redaktor F. J. Lehner, malíř F. Sequens, sochař L. F. Šimek. Výbor příležitostně se doplňuje. Za předsednictví J. Hellicha konalo se šest zasedání výborových.

Komise skládající se s pp. Barvitiua, Langer a Šimka prohlédla nejprve stálou výstavu předmětů bohoslužebných ponechavši v ní pouze předměty vyhovující zákonům liturgickým, jakož i požadavkům uměleckým. Při té příležitosti jednovorně bylo usnešeno, aby sekce umělecká vlastním nákladem dala zhotoviti kalichů ceny nejnižší, který by v obojím ohledu byl vzorem, dle něhož při objednávkách daly by pak zhotovovati se kalichy rozličným řemeslníkům uměleckým, čímž dojista vkus u nich by se třibil a vyvíjel. Zhotovení nákrasu jakož i dozor při práci obětovně přijal místopředseda Barvitiua. Na kalich povolilo se 50 zl. r. m. Aby pak při objednávkách kalichů vzácnějších a nákladnějších ve výstavě byl povždy dostatek vzorů, zhotoví se v pravidelné posloupnosti důstojné nákrasy kalichů. V úkol ten uvázali se pp. Barvitiua, Langer, Mockr.

Vp. Rudolf Pejčoch, kaplan z Humpolce, žádá o radu ohledně dvou zvonů, oltáře a dlaždiček pro kostel, který se dostavuje. Vyšetření záležitosti u dotčených řemeslníků či továrníků s písemnou odpovědí žadatelé svěřeno k vyřízení F. J. Lehnerovi, který usnešení odboru s potřebnými daty žadateli oznámil.

Dp. Václav Mostecký, děkan vodňanský, zasílá jménem rady městské plány věže kostelní ve Vodňanech, která letošního roku stavěti se má, ku posouzení odboru pro výtvarná umění. Architektové Barvitiua a Mockr bedlivě prohlédli a posoudili zasláné nákrasy. Poněvadž ale pro vlastní neodkladné práce na pozvání městské rady cestu do Vodňan ku prohlédnutí a vyšetření okamžitě nastoupiti možno nebylo, usnešeno jest, aby požádán byl p. architekt Baum, jemuž by odbor vyřízení záležitosti, — slohové a přiměřené úpravy věže kostelní — svěřil. Architekt Barvitiua vyzval jménem odboru p. Bauma, který nabídnutí přijal a plány ku schválení odboru předloží. Další vyřízení oznámí se příště.

Kolem sochy sv. Jana Nep. na kamenném mostě pražském staví se každoročně o slavnosti svatojanské dřevěná kaplička, která pro sešlost jinou, ozdobnější úpravou nahraditi se má. Společnost každoročně oslavu i úpravu na mostě pořádající obrátila se v té záležitosti na křesťanskou Akademii s žádostí, aby odbor pro výtvarná umění převzal zřízení nové i důstojné jakési úpravy kolem sochy sv. Jana Nep. dle možnosti železné, aby se při pobožnostech užití dalo plynu místo dosavadních lamp. Po obšírné poradě svěřena záležitost p. arch. Baumovi, který zhotovený nákres odboru ku schválení předložil.

Vp. F. Kaspar, administrátor ve Velké Řetově žádá za rozpočet Křížové cesty na plátně malované. Vedle usnešení výboru vyzval místopředseda Barvitus osvědčeného umělce, který práci přijmouti hodlá a rozpočet jakož i podmínky výboru již zaslal. Až vp. administrátor na list p. místopředsedy odpoví, definitivní ustanovení oznámí se.

Jelikož za několik neděl slaviti se bude ponejprv památka blahoslavené Anežky Přemyslovny české, vzato v úvahu, jakým způsobem hodlá odbor pro výtvarná umění oslaviti blahoslavenou památku. Usnešeno, druhou světici naši oslaviti obrazem. Jak známo, zaslal Msg. Dr. Jeník z Říma akademii starou dřevorytinu bl. Anežky, kterou okolo r. 1514 Jan Burgmaier do dřeva ryl, důkaz to dojista, že již tehdaž Anežka za světici považována jest. Sekce umělecká dala rytinu p. Eckertem fotograficky velmi zdařile rozmnožiti v původním formátě velkého quartu a podala J. E. panu kardinálu knížeti ze Švarcenberků prostřednictvím předsedy J. Hellicha jeden exemplář, který došel veliké obliby, tak že J. M. světící biskup, p. Dr. K. Průcha osobně 70 kusů krásného obrazu objednal. Úprava jest vkusná a fotografie výtečně provedená. Dole čte se nápis český, německý neb latinský: „Imago Beatae Agnetis de Bohemia anno MDXIV ligno incisa per Joannem Burgmaier“ — „Obraz blahoslavené Anežky České okolo r. 1514 do dřeva rytý od Jana Burgmaiera.“ Ctitelům bl. Anežky druhé po Ludmile světice české, nebude bezpochyby nemilé oznámení, že pěkný obraz, který důstojně zdobiti může každý příbytek, dostati lze v kanceláři Akademie křesťanské v Praze, (Řetězová ulice č. 223—I) za 1 zl. r. m. Odbor pro výtvarná umění usnesl se, zakládajícím členům Akademie křesťanské věnovati na památku po jednom exempláři.

Aby však poznenáhla také mezi lid dostalo se důstojného vyobrazení nové svaté patronky ve formátě malém, hodlá odbor nákladem svým vydati krásné vyobrazení, které

předseda J. Hellich se známou dovedností nakreslil a odboru daroval. Při té příležitosti rozpředla se velmi zajímavá rozprava o obrázcích menších, které každý křesťan v modlitebních knížkách rád mívá. Jak známo prodávají se od obrázkářských spekulantů pravé ohavy lidem zbožným za poměrně drahý peníz. Odbor umělecký i tuto cit ušlechtilý v nejširších kruzích chce buditi i usnesl se, vydati vlastním nákladem důstojné a krásné ocelorytiny prozatím čtyř hlavních svatých patronův českých: sv. Václava, sv. Jana Nep., sv. Ludmily a sv. Anežky České v malém formátě, které naši malíři Hellich a Sequens nakreslí. Pracné provedení ocelorytin bude ovšem vyžadovati dobu delší. — Později přišly by snad na řadu památné a vzácné v Čechách milostné obrazy Marianské (Panna Maria Karlo-Týnská, Svato-Horská, Staro-Boleslavská, Vysoko-Mýtská a j.) v uměleckém ovšem, nikoli jarmarečním provedení, jako až dosud se děje; napotom snad svatí patronové Akademie křesťanské (svatý Cyrill, sv. Methoděj, sv. Cecilie, sv. Helena) a j. Jak vděčná, a krásná a záslužná kyne úloha odboru pro výtvarná umění jen v jednom zdánlivě nepatrném odvětví!

Místopředseda Barvitus vyjednával jménem odboru uměleckého, jemuž svěřeno jest zhotovení a obstarání pečeti jak Akademie vůbec, tak i jednotlivých odborů, s prvními v oboru ryteckém umělci i přijaty jsou definitivně podmínky skutečně slušné.

Vyřízeny jsou také drobné objednávky všelikého druhu. Dp. K. Konrád, katecheta na reálném gymnasiu v Táboře objednal červenou kasuli, bílý pluvial a j., vp. J. Horák, kaplan v Labském Kostelci kříž na tabernakulum a m. j. Předměty žádané na patřičná místa zaslaly se.

Konečně vyjednává se s odborem pro výtvarná umění o stavbu dvou kostelů, — jeden větší, druhý menší, — což se oznámí, až dospěje vyjednávání ku platnému usnešení.

Vůbec počíná Akademie křesťanská požívatí neobyčejné a všeobecné důvěry, kterou bohdá! nikdy nesklame. Odbor pro výtvarná umění počíná býti tím, čím dle úmyslu zakladatelů, účastníků i přátel církevního umění býti má — vrchní instancí, první stolicí, nejspolehlivějším rádcem ve věcech náležejících do oboru církevního umění výtvarného.

Z jednoty sv. Vitské. Jednotě pro dostavění hl. chrámu sv. Vítu na hradě pražském přibýlo v době poslední valně nových členů, což jest ovšem znamením času velmi potěšitelným. — Stavba na zevnější chrámu, zvláště pokud se týká prací na severní hlavní zdi, byla následkem mrazu a sněhu dne 13. listopadu zastavena a hlavní zeď

kvádrovými kameny a částečně cihlami pokryta. Ve vnitřním chrámu předsevizaty jsou potřebné opravy; v kapli sv. Jana vypravena dlažba silně vyšlapaná a ve Valdštynské kapli klenba ovrhnutá. Následkem sňevení dřevěné části cis. oratoria byl pilíř, jenž mezi tímto a Waldštynskou kaplí stojí, odkryt a uznán po bedlivém prohledání za velmi poškozený. Krásné oratorium druhdy od Beneše z Loun, slavné paměti, zbudované, zohavilo se poprvé za císaře Leopolda a podruhé asi roku 1850, kdy polovice krásné galerie, srazila se a pilíř nebezpečně zkažen jest. Dovedný nynější stavitel chrámu, architekt pan Mockr, vynasnaží se, aby zacehl co nerozumem pokazilo se. Návrhy od stavitele chrámu k opravení tohoto pilíře podané příkázány jsou uměleckému odboru jednoty na uvážení. Pod podlahou císařského oratoria objevila se stará dlažba z polévaných dlaždiček; každá z nich as palec silná tvoří šestihran a jest na tři díly oddělena, jeden díl jest zelený, druhý žlutý a třetí bílý. Návrh od stavitele chrámu podaný, by se dlažba přeložila a doplnila, příkázán odboru uměleckému. Zároveň objeveny jsou 2 malby na stěnách kaple sv. Janské, z nichž jedna představuje pokřtění sv. Otilie od Erharda, biskupa řezenského, na druhé jest viděti v obrysech mlahevých Krista Pána s křížem a smrt mučnickou sv. Barbory. Obě malby značně jsou poškozeny. Nápis latinský pod první jest dosti čitelný. V Martinické kapli našli ve zdi cínovou rakvičku s latinským nápisem, který oznamuje, že schránka ta chovala pozůstatky Marie Anny Kateřiny hr. z Martinic, † 26. října 1646 v stáří 15 hodin.

Nový kostel na Smíchově. V polovici prosince m. r. konána jest na radnici smíchovské schůze rozšířeného sboru pro vystavění nového kostela na Smíchově, v níž četl se přípis sl. městské rady, kterým na vědomost se dává, že zakoupen jest pozemek naproti radnici smíchovské, místa to doista nejprůhodnějšího, ležícího u prostřed Smíchova, nedaleko budoucí hlavní třídy, která spojuje Prahu se Smíchovem. Při volbách zvolen jest za předsedu opět pan Petr Fišer, za místopředsedy pp. rytíř Doubek a hrabě Bouquoi, za jednatele dp. Vinc. Švehla, farář smíchovský, za zapisovatele vp. J. Láská, kaplan a pan Böhm, městský sekretář. Sbor celý skládá se z dvou odborů: finančního a stavebního. Do poslednějšího zvoleni jsou pp. rytíř z Jarschů, architekt Sule, stavitel Havel, městský rada Hromádka a rytíř

Písecký z Kranichsfeldů. Že stránka umělecká byt i při jednoduchosti stavby nebude očimsky odbyta, pevně doufáme. Stavít se zajisté chrám na staletí a bývá pomníkem vzdělanosti i dovednosti umělecké věku svého, ve kterém zbudován jest. Karlinský chrám zůstane chlouboi uměleckou věkům budoucím, budí také budoucí svatostánek druhého předměstí pražského chlouboi umění českého.

Kathedrála králové-hradecká našla ke konci minulého roku opět velikého dobrodince ve vůbec milovaném a ctěném vdp. Janu Stárkovi, profesoru a čestném kanovníku, který ji za vánoční dar přinesl 2000 zl. a je také hned složil. Kathedrála s vděčností a radostí volá ku dárci šlechtnému: Zaplať Bůh a přidej věku na mnohá leta!

Rozšíření stanov ústřední komise. Dle nejvyššího rozhodnutí ze dne 13. července 1873 vypracovány byly pro činnost „c. k. ústřední komise ku proskoumání a zachování uměleckých a historických památek“ nové a sice značně rozšířené stanov. Účelem nových stanov jest, buditi lásku k bádání a zachování uměleckých a historických památek, udržovati a oživovati činnost vědeckých spolků a znalců, aby takto společnou péčí i úsilím památky po předcích zděděné od jednotlivých národů vešly v známost všeobecnou a od porušení a zkazy uchránily se. Péčí ústřední komise budou vedle stanov rozšířených předměty následující: památky doby předhistorické a antické umění, jakož jsou pomníky, nádoby a p.; architektura, plastika, malířství středověké i doby novější až do sklonku 18. století; historické památky velikého druhu od dob nejdávnějších až do konce 18. věku. Nejdůležitějšími orgány výpomocnými ústřední komise jsou konservátoři, jichžto úkolem jest všemožné podporovati komisi v obvodu působnosti jim vykázané. Také veškerým úřadům uloženo jest za povinnost, aby konservátorům k dosažení účele řečeného napomáhaly, ani nečekajíce, až budou od nich vyzvány. Naopak dlužno jim samoděk práci konservátorů usnadňovati včasým oznamováním, kde umělecké a historické památky se vyskytují.

Starý stavební plán dómu pražského. Vrchní stavební rada Bergmann předložil v poslední schůzi ústřední komise pro vypátrání a zachování uměleckých a historických památek starý plán chrámu u sv. Vítas návrhem, že zajímavý a drahocenný dokument ten objasní, popíše a komisi k uveřejnění odvezdá.

V. seznam členů Akademie křesťanské.

(Pořádkem, jakým se přihlásili.)

Údové zakládající:

(s příspěvkem 200 zl. jednou pro vždy.)

23. nejd. Leopold Wackář, opat vysebrodský a prelát království českého.

24. J. J. kn. Alfr. Windischgrätz, držitel svěrenských panství českých a štyrských.

Údové činní:

(s ročním příspěvkem 5 zl. r. m.)

233. p. E. Kautsch, stříbrník v Praze.

234. p. Karel Zimmer, pasíř v Praze.

235. dp. Josef Wiedmann, farář v Kalné.

236. dp. Antonín Šanta, děkan v Litomyšli.

237. vdp. Fr. Auerhann, čest. kanovník a děkan v Zlonicích.
 238. p. Eduard z Pelhřimovských, duchovní správce v České Skalici.
 239. dp. Jan Antes, farář v Morašicích.
 240. p. architekt Václav Tierhier v Praze.

241. p. Zeno Wochmuth, soukromník v Praze.
 242. p. Václav Nekvasil, stavitel v Karlíně.
 243. p. P. Placid Středa, farář v Šenavě.
 244. dp. P. Tim. Matoušek, děkan v Broumově.

Údové přispívající:

(s ročním příspěvkem 1 zl. r. m.)

399. dp. Václav Trnka, farář v Uhlířských Janovicích.
 400. vdp. Antonín Cihlář, bisk. vikář a farář v Bekově.
 401. vdp. Joachym Jindra, čestný děkan a farář v Bosni.
 402. vp. Vojtěch Baitler, farář v Markvarticích.
 403. vp. Josef Srb, kaplan v Bosni.
 404. vp. František Dražil, beneficiat na Klášteře.
 405. vdp. Jan Řehák, kapitulár,
 406. vdp. Jan Drbohlav, kanovník,
 407. vdp. Dr. Alois Hille, kanovník,
 408. vdp. František Demel, kanovník,
 409. vdp. Dr. Jan Setvín, prof. bohosloví,
 410. vdp. Ferdinand Michl, prof. bohosloví,
 411. vdp. Dr. Valentin Hakl, prof. bohosloví,
 412. dp. Karel Seyfs, em. gymn. profesor,
 413. dp. František Endler, vicerektor semináře,
 414. dp. Ignác Löbl, spiritual semináře,
 415. vp. Karel Musch, kazatel při kathe-
 drálním chrámu,
 416. vp. Josef Stierba, kazatel při kathe-
 drálním chrámu,
 417. vp. Josef Zima, kooperátor v Bakově.
 418. vp. Josef Kvíčala, kaplan v Bělé u Bez-
 děže.
 419. vp. František Filip, kooperátor v Mni-
 chově Hradišti.
 420. p. Ant. Aug. Pavlík, ředitel škol v Bělé
 u Bezděže.
 421. dp. František Zima, farář v Mukařově.
 422. dp. Jan Matouš, farář ze Všebozska.
 423. dp. Josef Hoffmann, farář v Purkarc
 u Českých Budějovic.
 424. p. Karel Svačina, říd. učitel v Purkarc.
 425. vp. Bedřich Pacht, kaplan v Litomyšli.
 426. dp. Ant. Sollner, farář v Schönlinde.
 427. vp. Valent. Appl, kooperátor v Schönlinde.
 428. vp. Jakub Schubert, klerik řádu pre-
 monstrátského v Teplé.
 429. vdp. Mikoláš Schmied, kanovník v Staré
 Boleslavi.
 430. vdp. Jan Kratochvíle, bisk. vikář a farář
 v Nepomuku.
 431. vp. Ant. Stejskal, kaplan v Blovicích.
 432. vp. Jan Žilík, kaplan v Hradišti.
 433. vdp. Frant. Zachar, farář u Dobré Vody.
 434. vp. Frant. Kočer, kaplan v Hoříně.
 435. vd. Fr. Uhl, vik. a far. v Hořticích.
 436. vp. Fr. Mendlík, kaplan v Kosmonosích.
 437. p. Jan Vaněček, MDr. v Kosmonosích.
 438. dp. Jan Lešetický, farář v Horách Ratí-
 bořských.
 439. dp. Josef Koupal, farář ve Velkém Hla-
 sívě.

v Litoměřicích.

440. vp. Jan Wolf, farář v Žlebech.
 441. dp. Ignác Kubásek.
 442. dp. Frt. Koutník, farář v Bučicích.
 443. vp. Ant. Foret, kaplan v Zbislavi.
 444. vp. Frt. Jenček, zám. kapl. v Žehušicích.
 445. dp. Václav Bayer, děkan ve Vimberku.
 446. dp. Michal Sturany, fund. kaplan ve
 Vimberku.
 447. vp. Kašp. Šimek, fund. kapl. ve Vimberku.
 448. dp. Jan Kopečný, far. v Cholticích.
 449. dp. Frt. Schmid, far. v Adersbachu.
 450. dp. Jos. Stýblo, kaplan v Činěvsi.
 451. Jul. Křepinský, prem. v Želivě.
 452. dp. Frant. Hoch, far. v Horním Újezdě.
 453. dp. Frt. Ant. Dlask, děkan v Kouřimi.
 454. dp. Jos. Zenefels, vicerektor semináře
 pražského.
 455. dp. Jan Špina, far. ve Fryčovicích.
 456. vp. Vojt. Holý, far. ve Vyskytně.
 457. dp. Theodor Leyer, far. v Šenavě.
 458. dp. Jan Kouba, far. v Trebechovicích.
 459. vp. Frt. Zima, kapl. v Trebechovicích.
 460. dp. Jan Červenka far. v Mlažovicích.
 461. dp. Frant. Čermák, děkan v Nebuzeli.
 462. dp. Filip Čermák, os. děkan v Libochu.
 463. dp. Ant. Moucha, os. děkan ve Vysoké.
 464. dp. Frant. Beránek, farář v Zábři.
 465. dp. Václ. Dražil, farář v Liblicích.
 466. dp. Jan Frydrych, far. v Řepíně.
 467. dp. Josef Hozák, far. v Doln. Slivně.
 468. dp. Eman. Košátecký, far. v Kadlíně.
 469. dp. Petr Strnad, far. v Čečelicích.
 470. dp. Frant. Telleš, far. na Skalsku.
 471. vp. Ant. Náhlavský, kapl. na Mělníku.
 472. vp. Jos. Paneš, kapl. v Doln. Slivně.
 473. vp. Fr. Raymann, kaplan v Libochu.
 474. vp. Frant. Šimůnek, kapl. v Řepíně.
 475. vp. Jan Šnejdárek, kapl. v Chorušicích.
 476. p. Jan Umlauf, malíř v Kyšperku.
 477. dp. Josef Ehl, far. v Jetřichovicích.
 478. vdp. Josef Čapek, far. v České Rehravě.
 479. dp. Václ. Rokytický, far. v Hartmanicích.
 480. dp. Jos. Brunner, far. u sv. Vintře.
 481. až 545. Páni alumnové bisk. kněžského
 semináře v Budějovicích: a s. ze IV. roč-
 níku: Bouše Josef, Cibuzar Josef,
 Engelmánn Karel, Harmach Vojtěch,
 Hefert Václav, Hoffelner Jakub,
 Chramosta Josef, Jakeš Vavřinec,
 Jungbauer Jan, Kolář František,
 Krýza Hynek, Ludvík Lambert, Má-
 lek Antonín, Mrštík Josef, Nožička
 Jan, Šindelář Jan, Šulista Matěj,
 Tübel Josef, Tomší Julius, Urba-
 nides Alois.
 Z III. ročníku: Bečvář František, Brož
 Ludvík, Hoffmann Jan, Kačer Jan,
 Osen Antonín, Petr František,
 Skála František, Kaplický Augustin,
 Komzák Jan, Lajer Matěj, Lustig

Václav, Švec Jan, Velíšek Karel, Zeman Josef.

Z II. ročníku: Bronec František, Burian Josef, Částka Petr, Hajný Vojtěch, Hanzl Jan, Honsa Tomáš, Höf-fert Matouš, Hraše Hynek, Kavale František, Kotal Matěj, Lang František, Martinek Adam, Mašek Bedř., Priher Jan, Prošek Václav, Suchan Jan, Toušek Josef.

Z I. ročníku: Burian Jan, Dušek Ladislav, Engelmann Václav, Klimeš Matouš, Králíček Vojtěch, Novák Josef, Ondok František, Pašek Frt., Pecka František, Petřík Václav, Sedlák Václav, Šilhavý Jan, Zátka Th., Železný Václav.

546. dp. Josef Bartovský, farář v Čisté.

547. vp. Václav Polívka, kaplan v Čisté.

548. vp. Jan Hejtmánek, kaplan v Bystré.

549. dp. Vincenc Ruth, biskupský ceremonář v Hradci Králové.

550. dp. Alois Pasovský, farář v Radošovicích.

551. dp. Josef Marčík, farář v Chodovicích.

552. p. Emil Fritsche, továrník v Karlíně.

553. vdp. Jos. Šabat, k. a. vikář a děkan v Hořelici (2 zl.).

554. dp. Václav Polák, farář v Rehbergu.

555. dp. Josef Vackář, farář v Sevětíně.

556. vp. P. Adrian Wettstein, inspektor ekonomie klášterní v Krukanicích.

557. dp. Václ. Šanda, far. v Trhanově.

558. dp. Josef Bettlach, far. v Konarovicích.

559. vp. Frant. Chalupecký, kapl. v Starém Kolíně.

560. vp. Ant. Dvořák, kapl. v Nebovidech.

561. vp. Ferd. Zajíček, kapl. ve Velíši.

562. vp. Ig. Unzeitig, kapl. v Čermné u Lanškrouna.

563. vp. Frant. Chejnovský, kapl. v Německém Brodě.

564. vdp. Em. Roth, kanovník Budějovický.

565. dp. Ant. Dichtl, pens. zpovědník v Praze.

566. vp. P. Honoret Povolný, kvardian frant. kláštera v Mor. Třebové.

567. vp. Albin Jireček, kněz frant. v Moravské Třebové.

568. vp. P. Křištof Walter, kněz frant. v Mor. Třebové.

569. dp. Josef Bezděk, far. v Chroustovicích.

570. vp. Aug. Richter, kapl. tamtéž.

571. vp. Jan Šembera, adm. v Uhersku.

572. vp. Václav Kudrna, koop. ve Vratislavi.

573. vp. Jan Vinař, far. ve Vratislavi.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán

odborů pro výtvarná umění a archeologii

při akademii křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Bude vycházeti dvanáctkrát do roka, vždy 20. každého měsíce s hojnými vyobrazeními.

Předplatné obnášející 2 zl. ročně i s poštovní zásilkou přijímá redakce „Methoda“ v Karlíně, č. 234.

Členům akademie křesťanské snižuje se předplatné při jednom z časopisů odborných („Časopis katolického duchovenstva“, „Cecilie“, „Method“) a sice členům zakládajícím a činným o 50%, přispívajícím o 25%, v kterémžto případě zasílá se snížené předplatné přímo kanceláři akademie v Praze číslo 223—I.

Akademie křesťanská hodlá všemožně napomáhati ku zvelebení „Methoda.“

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Růžové ulici čís. n. 5.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Cyrillo-Methodějské v Praze.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 2.

V Praze, dne 20. ledna 1876.

Ročník II.

Obsah: Farní kostel sv. Vojtěcha na Novém městě pražském a obnovení jeho. — Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze. — Ředitelstvo akademie křesťanské. — Výbor sekce pro výtvarná umění akademie křesťanské. — Seznam členů akademie křesťanské.

Farní kostel sv. Vojtěcha na Novém městě pražském a obnovení jeho.

Napsal F. J. Lehner.

Nebude nikterak posledním úkolem „Methoda“ v obvodu královské matičky, Prahy stověžaté, putovati od chrámu jednoho k druhému a povšimnouti si všeho, čeho vůbec všimnouti si třeba, — souladu i neladu, obnovy i pustoty, čistoty i pavučin, krásy i ostudy. Jedním se potěšíme, druhým se zarmoutíme, tím i oním se poučíme. Sv. Vojtěch stojí na prahu církevních dějin českých; chrám památce jeho zasvěcený, za těchto dnů po delší práci restaurační službám Božím navrácený, samoděk vybízí, abychom v řadě popisů chrámů pražských s ním počátek učinili.

Farní chrám sv. Vojtěcha na Novém městě pražském ¹⁾ též chrám „sv. Vojtěcha Většího“ zvaný, — aby se rozeznal od jiného ještě bývalého kostelíka „sv. Vojtěcha Menšího“ v Podskalí, — sloul též chrámem sv. Vojtěcha „v Podzderazi“ podle čtvrti města, aneb „pod Zderazem“, „v Jirchářích“, latíně „in Calabria“ podle jirchářů, kteří prý z Kalabrie sem přišedše zde se usadili, kostel rozšířili a bohatě nadali.

Nejstarší zprávy jsou velmi sporé.

Tomek ²⁾ tvrdí, že na počátku

XIV. století, ne-li dříve, již stál. Zap ³⁾ se domnívá, že pochází aspoň z XIII. století a že stál tudy již před založením Nového města Karlem IV., jako původně románský nedaleký kostel svatého Michaela v Opatovicích již z XII. věku pochází. Hammerschmid ⁴⁾ nezná nic určitého kdy a od koho kostel založen byl, uvádí pouze, že v postranní lodi (původní to kapli sv. Vojtěcha) byl starožitný nápis, oznamující, že r. 1400 farník jistý tam pochován byl. „Libri erect.“ ⁵⁾ uvádějí, že až do r. 1363. a sice do 6. října zde farářem byl Petr dictus Martha. Jest to první farář zdejší, o němž zmínka se děje. Od r. 1414. jmenuje se farářem známý na sněmu kostnickém odpůrce Husův Michael de Causis. Chrám stal se utrakvistickým. Jeden z farářů utrakvistických, „Joannes Černay Moravus“, pochován jest v kostele. Někteří faráři byli i členy utrakvistické konsistoře, jako: Ondřej (1526—31), Jan Hoštálek (r. 1542). Farář Valerius Šimon (od r. 1616) sepsal některé spisy, které Jungmann ⁶⁾ uvádí. V době reformace katolické pro velký nedostatek katolických kněží byla r. 1630—31 fara administrována

¹⁾ Pozn. redakce. Material historický ochotně nám poskytl vp. Fr. Eckert, kaplan téhož chrámu.

²⁾ Dějiny Prahy II. 235.

³⁾ Praha, Popsání str. 217.

⁴⁾ Prodr. glor. Prg. pg. 255.

⁵⁾ Libri erect. (Dr. Kl. Borový) I. pg. 97.

⁶⁾ Historie literatury str. 647.

od faráře u sv. Martina. R. 1663—1690 byl farářem Mathias Benedictus Bolelucky de Hradiště. Týž sepsal život sv. Vojtěcha „Rosa Bohemiae“, k čemuž obrazy učinil Skreta, rytiny pak Domsa, jež v archivu až dosud uloženy jsou.

Kde první vyskytuje se zpráva o kostele tomto, jisto jest, že se miní nynější postranní, nižší a kratší loď na východní straně v rovném úhlu zdi ukončená. Vystavělití zajisté loď tuto, původní to kostel sv. Vojtěcha, jircháři na pravém břehu Vltavy bydlící již před založením Nového města, jakož vůbec tehdež zvykem bylo, že pořádkové řemeslníci své kaple mívali. Zlatníci na př. zbudovali kapli sv. Eligia, která stávala v Platnéřské ulici na místě, kde nyní jest Klementinum.

Kdy k původnímu kostelíku přistavěla se nynější loď hlavní, nelze dopídití se. V mramorové tumbě hlavního oltáře r. 1875 rozebrané nalezen jest relikviář bez authenticity, s pečeti však biskupa Filiberta Konstanského, legáta sněmu Basilejského, který r. 1439 v Praze zemřel. Zdá se, jakoby legát kostel odsvěcený znovu pouze byl posvětil.

Chrám v nynější své podobě jest kompilací tří částí.

Prvotní částí jest postranní loď. Má silné zdi, klenbu s žebry křížem se protínajícími. Na klenbě jsou tři svorníky s následujícími znaky:

a) Na východní straně tři štítky s písmeny starogotickými A M N pěkně provedenými, jež korunkami gotickými ozdobeny jsou. Konservator Beneš se domýšlí, že jsou to začáteční písmeny jmen zakladatele či zakladatelů neb stavitelů chrámu. Na prostředním svorníku:

b) Hlava Kristova v stejnoramenném kříži pečlivě provedená. Na západním svorníku:

c) Dva jelínkové a dvě růže — znaky to jirchářů a koželuhů.

Druhou částí jest hlavní loď, širší, vyšší a delší, ukončená v choru třemi stranami osmihranu. Okna presbytáře zachovala lomený oblouk gotický. Klenba u porovnání s klenbou staré lodě jest patrně s menší pečlivostí provedena, lomený oblouk přechází skoro v pravidelný polooblouk, žebra jsou sice i zde, mnohé nepravidelnosti svědčí však na první pohled o úpadku gotiky aneb o nedovednosti stavitele. Svorníků jest zde pět. Největší z nich jest dutý k účelům praktickým; na ostatních spatřují se znaky následující: nad presbytářem jelen, který již není proveden s ta-

kovou dovedností jako na štítkách lodě postranní, dvě škrabačky koželužské, hvězda a růže — vesměs znakové pořádku jirchářského a koželužského.

Třetí částí jest empora r. 1693 nad postranní loď vystavěná do výše lodi hlavní s rákosovým stropem, s vykrojenými copovými okny, jimž přispůsobila se též okna v lodi. Z této doby copu pocházela veškerá vnitřní úprava, jakož se vesměs spatřovala až do r. 1875, částečně pak i nyní ještě se spatřuje, a zevnějšek v duchu 17. století upravený. Ku severozápadní částece lodě původní přistavěla se rotunda — kaple Božího hrobu. Takto „důkladně“ obnovený chrám posvěcen jest téhož r. 1693 od suffragána pražského Jana Dlouhovského, jehož autentika v relikviáři nalezena jest v tumbě vedlé pečeti Filibertovy.

Již 52 let po této obnově r. 1745 obnoven kostel opět¹⁾, za 34 roků (1779) byl znova vybil. Naposled byl obnovován r. 1845—46. Jaké to byly obnovy, spatřovalo se až do nedávna.

Na hlavním oltáři slohu parukového byl velký obraz na plátně malovaný, představující sv. Vojtěcha, kterak na Zelené Hoře žehná, bez ceny umělecké. V postranní lodi stál dřevěný oltář se skříní odevšad zasklenou, v níž byla velká socha Panny Marie Zderazské, dle všeobecného úsudku umělců z počátku 15. století pocházející. Florian Hammerschmid²⁾ dokládá o ní, že po válkách nalezena jest v rumech a že v kostele Zderazském u veliké jest uctivosti lidí zbožných. Lepší poněkud jest na jiném oltáři postranním obraz sv. Anny. Veškeré oltáře i s kazatelnou byly slohu parukového. Sloupy mezi lodí starou a novější jsou zakulacené, copovými hlavicemi ozdobeny, polooblouky překlenuty, nad nimi pak jest zábradlí zkroucené. Také kůr pěvecký tímž vkusem jest upraven a velké okno jeho vykrojilo se. Na stěnách bylo několik dřevěných sošek na podstavcích jako od tesaře vyvedených. Chrám tak upravený špinou, vetřými, od červů prožranými oltáři, prachem i parukou vynikající věru nedělal žádnou čest Praze, vydávaje divné svědectví o způsobu, jakým bohaté záduší se spravuje.

Sluší totiž podotknouti, že kostel sv. Vojtěcha jest nejbohatěji nadán ze všech patronátních chrámů hlavního města. Základ k bohatému záduší položili bohatí svého času jircháři XIV. a XV. století, které ještě

¹⁾ „in novam formam redacta est.“

²⁾ Prodr. gl. Prg. 287.

v XVI. věku se rozmnožovalo. Novoměstský jirchář Václav Váňa koupil pro kostel vesnice Koryčany, Oujezdec a Dědibaby, které byvše druhdy majetkem obce pražské, po válce Šmalkaldské od Ferdinanda I. skonfiskovány jsou. Kostel míval i nadále mnoho mecenášů a dobrodinců. R. 1787 rozmnoženo jest záduší fundacemi ze zrušeného kostela sv. Michaela sem přenešenými, tak že se roku 1875 páčilo na 200.000 zl.

Opodál kostela stojí zvonice sama o sobě, která druhdy mívala gotická okna i střechu. Zvony jsou ze XVI. století. Výška sanktusová na střeše kostelní nyní formy cibulové štíhlostí svou prozrazuje, že končila druhdy táhlým jehlancem. Kolem kostela rozprostíral se hřbitov, který roku 1668 rozšířen byl.

Především takto nejdůležitější momenty z dějin kostela svato-Vojtěšského, připadá mluvit o opravě jeho, před nedávnem ukončené.

Původcem nynější opravy jest dp. Václav Nykles, od r. 1863 farářem chrámu svato-Vojtěšského, nyní farářem svato-Stěpánským. Nastoupiv úřad farní, jal se ihned ujmáti žádoucí opravy zanedbaného svatostánku. Leč „slavné“ a „učené“ komise, jichž zde na tučty konáno, chtěly záležitost odbyti nepatrnou opravou — obílením a „stafírováním“, čímž mnozí a přemnozí obnovu kostela vyrozumívají. Pan farář Nykles neshodoval se však s takovými náhledy i zasadil se poznovu r. 1867 a to se vši rázností o důkladnou obnovu chrámu. Jsa členem městské rady pražské, snáze toho teď došel, oč již dříve pevně usiloval. Zamýšlel zajisté, aby celý chrám slohem gotickým poznovu důkladně upravil i obnovil se. Leč z vyšších míst, nikoli duchovenských, činěny jsou námitky a obtíže a překážky. Obávaje se, aby vůbec ze všeho nesešlo, spokojil se konečně s projektem, vedle něhož pouze presbýtar měl obnoven býti slohem gotickým, ostatní pak prostory kostela měly jen slušně upravit se. Doufal, že přijde čas, kdy předce celek se vykoná. Když nový zádušní ingénieur ustanoven byl, jest mu uloženo, aby vypracoval a podal návrhy a rozpočty na žádoucí opravu. Po dlouhém čase stalo se tak a návrhy byly — nedostatečné. Aby záležitost opětů do pozadí nepošinula se, vymohl p. farář, že obnova svěřena jest Jiřímu Pacoldovi, profesoru stavitelství na české polytechnice v Praze. Místodržitelství schválilo konečně r. 1874 předložené plány, načež bezodkladně s opravou započalo se.

Sluší podotknouti, že při seškrábávání zdí vnitřních objevila se pateronásobná obmítka a pod ní malby na obmítce. Ukázalo se, že celý kostel byl původně velmi bohatě polychromován. Žebra byla pozlacená, a ve výklencích nalezlo se celkem 25 velikých obrazů některých světců a světic. Větší část byla porušena až k nepoznání, jiné byly více neb méně zachovány na př. sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Ludmila, sv. Vít, sv. Vavřinec, sv. Petr a Pavel a sv. Jiří. Komise znalců ku posouzení objevených maleb na obmítce svolaná vyslovila se, že obrazy ty jsou prastaré, později však patrně předělávané a tím pokažené. Sv. Václav na př. chatrně malovaný měl nemotorně přidělaný plášť. Jednak pro porušenost, jednak k vůli úspoře nových výloh, — malba šesti postav v presbýtari byla prý by trvala dvě leta a značného nákladu vyžadovala, — stalo se usnešení, aby se staré malby opětů zamalovaly (!). Tato objevená polychromie je novým dokladem, že v dobách největšího rozkvětu uměleckého ve XIV. věku chrámy gotické byly nádherně malovány a že jen v dobách suchopárných a v dobách úpadku uměleckého mizí cit pro krásu a harmonii barev.

Na provedení díla účastenství měli výhradně umělci i neumělci pražští a „Methodu“, jehož úkolem i účelem jest všímáti si výtvarného umění křesťanského, jest nyní registrovati a částečně i posouditi dokonanou práci.

Nejdůležitějším předmětem veškeré opravy jest nový gotický oltář hlavní, o kterém obsírněji promluvíme hodlám. Než ustanou však při té příležitosti bez povšimnutí ani ostatní buď nové, buď opravené předměty kostelní.

Umělci konstruujícímu křesťanský oltář jest rozřešiti dvojí úkol. Především nesmí zapomináti, že oltář se staví proto, aby na něm slavila a sloužila se nejsvětější obět; máť tedy oltář veškerou podobou plastiky znázorňovati ideu mešní na oslavu Boží a ku vdělání i poučení věřících. Napotom dlužno celku i jednotlivostem vynikati krásou i ušlechtilostí formy předmětu důstojné i umělecké.

Dvojí dokonalost vyžaduje se tedy, má-li oltář nazván býti důstojným a krásným: s dokonalostí symbolickou združení dlužno dokonalostí technickou. Nedostává-li se jedné, postrádá dílo krásy dokonalé. Oltář s bohatou symbolikou beze vši umělecké formy nezasluhuje nazývání býti dokonalým, jako zase naopak nejdokonalější technikou nenahradí se prázdnota a chudoba *

myšlenek. Provésti tedy oltář dokonalé krásy jest věru! úkolem nesnadným velmi, za to však úkolem umělce hodným i práce důstojným. Tak jako mešními obřady oslavuje se nejsvětější obět, aby viditelnými a smyslnými výkony a znameními věřící byli povzbuzováni a rozněcováni ku pobožnosti; také oltářem dlužno plasticky před oči stavěti podstatu i účinky oběti mešní, aby smyslný i slabý duch pomocí věcí viditelných a patrných, snáze povznášel se ku věcem neviditelným a tajemným.

Požadavky druhu prvního nalezne umělec vyslovené v knihách liturgických, jako jsou: missale, pontificale, ceremoniale episcoporum, rituale, decreta sacrae rituum congregationis (S. R. C.), bez jichž znalosti nelze mu obejít se; pomůcky a pokynutí druhé řady poskytné tradice, poskytné studium dějin oltáře křesťanského, poskytné však především a nejvýdatněji vlastní důmysl a osobní dovednost, — ovšem důmysl, který na stupních oltáře ideu oltáře dovede učiti se.

Z dvojího toho stanoviska hodlám posuzovati nový oltář u sv. Vojtěcha objektivně, nemaje ovšem, jak samo sebou se rozumí, žádných příčin býti straníkem osob. Spravedlivému posuzovateli jde toliko o zásady tuto umělecké i církevní zároveň. Potěšitelnou jest věru známkou času po tak dlouhém interregnum copu i neladu, že opětně počíná raziti si cestu sloh i vkus. Bude dojista na dále společnou snahou všech umělců i přátel uměleckých podporovati se vzájemně radou i skutkem a k tomu s úsilím směřovati, aby umění veškerá svorně kráčela k dokonalosti ideální i dostižitelné. Že řádky tyto bez vášně a klidně psané mile odevšad přijaty budou, pevně doufá posuzovatel, jenž v posvátné uctivosti má dekrety církevní a jemuž umění — dcery nebes — milými jsou družkami života.

Oltář jest odpolou kamenný z bílé opuky a odpolou dřevěný; hořejší část jest rozdělena na tři pole, v nichž jsou na prkně malovány obrazy ze života sv. Vojtěcha, an bosýma nohama ubírá se ku svému nastolení do chrámu sv. Víta, an co biskup zástupům káže a konečně mučnickou smrt podstupuje. Nad každým z těchto tří polí je gotický baldachýnek; pod prostředním je kříž, pod oběma postranními cherubíni klečící. Na bocích oltáře stojí pod stříškama sochy sv. Václava a sv. Ludmily.

Kterak odpovídá oltář požadavkům prvního druhu?

Nový oltář sv. Vojtěcha jest stavěn na způsob středověkých oltářů skříňo-

vých či zavíracích, s dvěma křídly, jen že se ani nezavírá, ani neotvírá. V tom jest tedy šalba. Když již tato forma se zvolila, proč neprovedl se skutečný oltář skříňový, vnitř i zevně malbami a reliefy ozdobený? Poskytuje zajisté výhodu, že otevřením neb zavřením větším neb menším se stává, dnové všední při zavřeném oltáři aneb dnové smutní postu a adventu tak významně se vyznačují ode dnů svátečních a radostných, když oltář s veškerou krásou a nádherou se otvírá a stánek utrpení v stánek jásotu se přeměňuje. A poněvadž více křídel za sebou může býti upraveno, věřícímu lidu snáze a patrněji uvádí se na paměť vznešenost posvátných tajemství v kruhu roku církevního, nežli se to děje oltářním obrazem, který beze změny zůstává tentýž na den sváteční i všední po celý rok a po roce opět. Ve středověku užívalo se zavíracích oltářů, které nemívají žádného tabernakulum, nazvíce co postranních, zde i onde též co hlavních, poněvadž nejsvětější Svátost ukrývala se ve zvláštních k tomu cíli nádherně zbudovaných skříních obyčejně ve způsobu štíhlých jehlanců uměle a důmyslně komponovaných. Nyní však Církev zapovídá ¹⁾ ukrývati Nejsvětější mimo tabernakula uprostřed oltáře umístěného, a to věru z důvodů velmi rozumných. Nebo tento způsob úkrytu nejsvětější Svátosti odpovídá nejlépe a shoduje se nejprůměřeněji s mešní obětí. Nejsvětější Svátost jest dojista nejvzácnějším a nejvznešenějším ovocem obětním a jest slušno i hodno, aby na oltáři ukrývala a přechovávala se, čímž patrněji se jeví souvislost oběti s ovocem obětním a věřícím zjevně na mysl uvádí se, že ti, „kteříž jedí oběti, účastni jsou oltáře.“ ²⁾ A nejkrásnějším a nejdůstojnějším místem na oltáři jest prostředek oltářního stolu.

Na hlavním oltáři u sv. Vojtěcha mělo dle ustanovení býti také tabernakulum. Staviteli oltáře uložen jest takto úkol dosti nesnadný ku rozřešení — spojití totiž organicky tabernakulum s ostatní architekturou oltáře, spravedlivě však, aby ani jednomu, ani druhému neublížilo se. Zde k orientování nejlépe poslouží dějiny oltáře, nemá-li stavitel jednostranným býti. Zároveň slušelo napřed rozluštiti otázku velmi snadnou: Co jest důležitějšího na oltáři, na kterém má býti schránka pro

¹⁾ Pražská synoda 1860 str. 202. — S. R. C. 21. srpna 1863.

²⁾ I. k Kor. 10, 18.

úkryt nejsvětější Svátosti, — tabernakulum, čili obraz světcův?

Není žádné pochybnosti, že pro tabernakulum vyžaduje se čestné a nejčestnější místo na oltáři katolickém. Ono má patrně a přirozeně přednost před jakýmkoli obrazem neb sochou, přednost před všelikou jinou ozdobou. Obrazu světce vykázati první, celou prostřední prostor oltáře, a pod ním dole v nepatrném úkrytu vykázati nijak nevyznačené a nevyznamenané místo pro velebnou svátost, zdá se mi tvora stavěti nad Tvůrce, světce povznášeti nad původce a zdroj svatosti. Vykázati pro tabernakulum místo v pedrelle aneb v nepatrném toliko výběžku před ní, obrazu světce pak vykázati celou, vysokou a širokou prostorou střední, připadá mi, jako zavřítí Pána Ježíše do malinkého, skrytého žaláře a světce nad ním posaditi na skvělý a slavný trůn. Cuique suum. Při formě oltáře, jaká pro sv. Vojtěšský hlavní oltář zvolena byla, nejlépe a nejprůměrněji bylo by se odporučovalo se stanoviska jak esthetického tak i liturgického tabernakulum v podobě věže přiměřeně vysoké aneb velké monstrance gotické, které z prostředku mensi až na střevis od pedrelli s ní organicky spojené do přiměřené výšky by vystupovalo, tam v pěknou kapličku pro veřejný výstav nejsvětější Svátosti vyrůstalo, nad ní pak stříškou gotickou neb článkovaným jehlancem se ukončovalo. Tak upravené tabernakulum nebylo by v pouhém podruží a věru! nezdálo by se býti pouhým soklem nad ním se pnoucí architektury oltářní. Po obou pak stranách jehlancového tabernakulum stály by pak velmi přiměřeně malované obrazy. Důstojnost a velebnost hlavního předmětu obětního byla by tím patřičně uhájena a světci nebylo by ublíženo a lid věřící pouhým pohledem na oltář stále byl by pamatován na středisko a ohnisko bohoslužby katolické

— na oběť mešní. Taková postranní křídla krásnými malbami ozdobená kráslice oltář nezastiňovala by tabernakulum, na opak na ně jakožto na středisko oltáře ustavičně by poukazovala.

Tato myšlenka, krásně a důmyslně vyvedená — ovšem při oltáři jiné soustavy gotické — spatřuje se na novém hlavním oltáři v metropolitním velechrámu sv. Víta na hradě pražském, ač v něm není ukryta nejsvětější Svátost. Veškerá zajímavá a souměrná architektura směřuje ku středišti, kde nad všechno ostatní vyniká věž bohatě článkovaná. Tam pak, v přiměřené výšce, kam vše ostatní směřuje a k čemu poukazuje, jest kaplička pro výstav nejsvětější svátosti, k níž se vystupuje po schodech po obou stranách oltáře nádherně upravených.

Vznešená a jediné pravá idea tato na novém oltáři sv. Vojtěcha není znázorněna a vyjádřena. Škoda! Vůbec neshledáváme na něm ničeho, co by významně na oběť mešní poukazovalo. To předkové v umění středověkém lépe se vyznali a bez konce vynalezavými byli. Když to již jinak nešlo, alespoň pedrella byla jim místem, kde na oběť mešní poukazali buď obrazem, buď reliefem, buď celou skupeninou soch.¹⁾ Nemohlo-li se velmi suchopárné pedrelli u sv. Vojtěcha k témuž účelu použít?

Příště promluvíme o oltáři z druhého stanoviska — technického a uměleckého.

(Pokračování příště.)

¹⁾ Na krásném oltáři Slavětinském na př. jest v pedrelle řezaná večere Páně, která dvířkami se zavírala neb otvírala, tak že v přiměřených toliko okamžicích lidu se objevovala. Pro Nejsvětější byl ve zdi presbyteria výklenek slušně upravený. Pro výstav pak na oltáři v přiměřené výšce upravena jest zvláštní kaplička. — Nyní ovšem jest večere Páně neviditelná, poněvadž před ní stojí copové tabernakulum.

Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

(Pokračování.)

Stříbrná agrafa s emailováním

co pouzdro na ostatky.

(Obr. 4.)

V pokladech starých chrámů katedrál-ních nacházejí se namnoze schránky na

ostatky ve způsobu agraf či spon, jež spisovatelé nazývají též monilia, neb physlakteria. O velkých slavnostech nosily se na prsou ku zakrytí kliček roucha, jehož se v choru užívalo. Za tou příčinou mívají kroužek, kterým se obyčejně řetězky provléknu. Jiný název jest též fibula, morsus,

ligatura. Také poklad hlavního chrámu sv. Vítského má několik památek toho druhu, jež slouží za schránky na ostatky. Kroužky na hoření hraně jsou důkazem, že ve středověku užívalo se řečených agraf při slavných příležitostech co pektorálů.

Agrafa tuto vyobrazená má podobu růže sedmilisté. Hoření polovice jest ozdobena drahokamy, listy bohatě proplétanými, u prostřed pak jest basrelief z perletě či perloviny. V medaillonu spatřuje se vyobrazení v celém středověku velmi oblíbené — „transitus beatae Mariae Virginis“, kompo-

Petra aspersorium pozdvihujícího spatřuje se v oblacích stylisovaných Pán Ježíš anděly obklopený, jak do nebe přijímá duši pannenské matky v podobě malého děťátka. V pozadí stojí náhrobek. Při velikých obtížích, jakých perlovina z jemných lístků či blánek se skládající, i nejdovednějšímu umělci v cestu klade, jest skutečně diviti se, jak zdárně řezbáři povedlo se, neposlušnou látku zejména podoby tváří tak výrazně oživit. Kolem medaillonu vine se ocelové pletivo, které není nepodobné trnové koruně; snad měly tak naznačiti se bolesti Marie Panny.

(Obr. 4.)

sice ušlechtilé, provedení umělého. Jak legenda praví, jest zde matka Vykupitelova vyobrazena na lůžku smrtelném, obklopena dvanácti apoštoly, kteří hluboce zarmoucení sv. Petru církevní modlitby a žehnání konajícímu přislubují. Při liturgickém tom výkonu ani na nejmenší podrobnost se nezapomnělo. Jeden z apoštolů drží v rukou kříž, druhý kaditelnici, třetí kropenku. Umění středověké nikdy neopomenulo vyznačiti nevěru Tomášovu při vzkříšení Páně. Zde spatřuje se apoštol s odvrácenou tváří co poslední, máje před sebou věru velmi významně „psalmos poenitentiales“. Nad hlavou sv.

Hluboký žlábek kolem běžící vyplněn jest věncem květů a listů se sedmi pestře barevnými drahokamy, čímž zřetelně znázorňuje se sedmero radostí blahoslavené Panny, k čemuž dojísta směřuje i růže sedmilistá co poklad celku, která jinak obyčejně jen šest lístků čítává. Široká obruba prolamována jest lístky, které rázem pozdní gotiky se vyznačují. Na zadní straně jest v pouzdru křišťálovém reliquie sv. Bartoloměje. Nápis patrně původu pozdějšího dopouští domněnku, že zde dříve jiné ostatky uloženy byly, které s vypsáním vyobrazením úžeji souvisely. Kolem křišťálového pouzdra upravil

umělec sedm kulatých medaillonů na ploše modře emaillované s nádechem zlatým. Ve středu jest Vykupitel se světovou koulí, obklopený čtyřmi jinými medaillonky se symboly evangelistů. Zbývající dva jsou vyplněny drakem a pštrossem. Kompozice a provedení basreliefu, jakož i ornamentiky a práce zlatnické na relikviáři poukazují na druhou polovici XV. století. — Šířka obnáší 11 1/2 ctm., tlouška obruby 1 1/2 ctm.

Sříbrný relikviář

pozlacený v podobě kulatého pouzdra.

(Obr. 5.)

Přední strana lemována jest silně vystupujícím obroučkem. Uvnitř pak vine se

větvičkami objevují se malé růžičky ve vysokých obrubách s pěti malými granaty, aneb snad též malými krystaly s podloženým temněčerveným foliem. Ve vnitřním medailonu vystupujícím spatřuje se vyobrazeno křížování Páně s oběma odsouzenými zločinci, pod křížem Marie Panna a sv. Jan. Zdá se však, že se zlatník lépe vyznal v stylisování a provádání volných ornamentů, než ve vyobrazování figurálním. Ciselírování figur jest nedokonalé, což ovšem částečně jest vinou velmi drobných postav. Za skupeninou jest skleněné okénko kulaté, za kterým možno viděti částku relikvií. Vedle nápisu připojeného snad v XVIII. století, když větší část relikvií pokladu sv.-Vítského znovu byla zasazována, jsou

(Obr. 5.)

podobný obrouček, kterým objímá se menší medaillon o 3 ctm. vystupující. V hlubokém žlábků mezi oběma kruhy povstávajícím upravil zlatník, který objevuje neobyčejnou zručnost v uměleckém lití kovu a v ciselírování, volně z listků pracovaný věnec. Prostředkem žlábků totiž vine se kulatý proutek, po jehož obou stranách rozvětvují se na malých štopkách malé větvičky dubové s lístky a žaludy jemně stylisovanými. Mezi těmi ornamenty ciselírovanými a přiletovanými vyvine se honební scena. V malých vyobrazeních s neobyčejnou určitostí provedených spatřuje se totiž myslivec, kterak roh myslivecký k ústům vede a se svým psem zvěř pronásleduje. Mezi ciselírovanými

v pouzdrů uložený následující ostatky reliquiae: S. Justinae V. B., S. Caeciliae V. M., S. Adalberti, S. quinque fratrum, S. Brigittae, S. Richardi R. Aug. S. Christophori, S. Philippi Apostoli, S. Egobani M., S. Afrae, S. Joannis M. Na široké, à jour pracované obrubě vine se ornament složený z listů dobře komponovaných; z rozvitých květů vystupují poloviční postavy malých andělů hudbu provozujících, jejich křídla rovněž na způsob ornamentů listkových přizpůsobena jsou. Na hladké ploše zadní spatřuje se vyryta „annuntiatio“ dosti nemotorně; anděl pozdravující oděn albou drží rozvinutý list pro nápisy; blahoslavená Panna, oděná rásnatým pláštěm, klečí před

klekátkem, na němž jest rozložen žaltář. V jednom rohu objevuje se obraz mnicha františkánského, který jednou rukou drží se svého cingulum; ve druhé ruce drží list rozvinutý s nápisem, z něhož jde na jevo, že jest to obraz bratra laika, který co „aurifaber“ byl zhotovovatelem řečeného „monile“. Nápis gotického písma zní: frater Albericus me fecit. Spatřuje se na rytině ta řídká zvláštnost, že částky inkarnační na vyobrazení figurálním ve stříbře bíle jsou držena. Toto monile, které z druhé polovici XV. věku původ má, jak souditi lze z ciselirování, zejména pak z řásnatého roucha vkusu pokaženého a manirirovaného, jest novým dokladem, že ještě na konci středověku umění zlatnické pěstovalo se v tichém úkrytu klášterním začasť od bratří laiků, jak to od XI. století až do polovice XIII. věku bývalo v přemnohých, bohatých opatstvích. — Průměr jest 11¹/₂ ctm., tloušťka 2 ctm.

Reliquiář v podobě malé skříňky.

(Obr. 6.)

Podoba nádoby této jest jednoduchá a podmíněna vnitřním cylindrem křišťálovým sotva 3¹/₂ ctm. vysokým. Cylindr spočívá na malém podstavci, ozdobeném ozdobou hřebenovitou z gotických lístků. S obou stran jest cylindr opásán dvěma profilovanými, stříbrnými proužky pozlacenými, které směrem vertikálním dolejšek s hořejškem spojují. Dolejší obruba poklopu, jakož i zároveň hořejší lemování cylindru mají jednoduchý profil a jsou na horu i dolů ozdobeny lístky na způsob cimbuří upravenými. Poklop jest pracován na způsob malé

přilby, ze které vyrůstá čtverhraný jehlanec; růžice aneb kříž k ukončení celku patřící ztratily se. Na plochách přilbice jsou vyryty pravidelné tvary rhomboidické, jimiž znázorňují se tašky na střeše. Hrany vystupující vkusně ozdobeny jsou malými kapustovými lupénky. Výška obnáší 14 ctm., průměr

(Obr. 6.)

podstavce 5 ctm. 7 mlm. — Reliquie nacházejí se v hedbávném „involucrum“ zelené barvy z hladkého taffetu. Drobné formy zevnější, jakož i ráz nápisů na pergameni v cylindru odkazují zajímavou nádobu, která by se doporučovala za vzor nádobek pro sv. oleje, na konec XV. století.

Drobné zprávy.

Ředitelstvo akademie křesťanské mělo za posledních dnů předešlého a průběhem tohoto měsíce troje zasedání za předsednictví náměstka starosty kanovníka Dra. Mik. Karlacha, který v jednom z nich oznamoval, že deputace ředitelstva pozdravivší J. E. kardinála Ledóchowského, když na své cestě z vězení do Říma v Praze se zastavil, srdečně byla přijata. Předsedající jest splnomocněn oznámiti, že Jeho Eminence přeje ředitelstvu jakož i celé jednotě zdaru k záslužné práci a požehnání Božího.

Noví členové opětně jsou přijímáni. Počet jejich páčí se nyní přes 2000. Sluší zazna-

menati přistoupení duchovenstva celých vikariátů, zejména: toužimského, chrudimského, plánského, mnichovského, kralovického, stříbrského, sušického a m. j.

Knihovnu a sbírky umělecké obohatali následující dárcové: p. J. Hellich daroval akademii krásný nákras vlastní komposice i provedení představující sv. Jana Nep. s bl. Janem Sarkandrem; p. Josef Burian, bohoslovec z Budějovic, starou mapu z r. 1518; dp. Vavřinec Schmidt, děkan v Hrobích, zavírací oltářík skříňový v miniatuře dle udání z r. 1520; Dr. Toman, zemský advokát, spis svůj: Das böhmische Staatsrecht; pan

Karel Sedmík, majitel domu v Praze, Führichovy vzácné ilustrace o marnotratném synu; vdp. Jos. Fr. Krška, děkan a bisk. vikář v Heřmanově Městci, vzácnou bibli Kutnohorskou z r. 1489 s ilustracemi; pan Arthur Pilz opět knihy; p. Jos. Richard Rozkošný, hudební umělec a skladatel, značné množství hudebních spisů a děl v ceně as 160 zl.; dp. prof. Dr. Schindler Emschingrův římský rituál; vdp. Švéda, děkan a vikář prachatický, almanach sestavený ku počtě sv. Václava od chovanců koleje jezuovské; p. prof. Justin Prášek bibliotéku místopisu; Dědictví bl. Jana Sarkandra životopisný nástin téhož světce. — Veškerým dárcům vyslovilo ředitelstvo vřelé díky a pan Jos. Rich. Rozkošný jmenován jest čestným členem činným akademie křesťanské.

Stanovy odboru vědeckého předložily se ku vyššímu schválení.

Odboru hudebnímu odkázaná otázka: Jakým způsobem hodlá akademie křesťanská oslaviti nastávající slavnost blahoslavené Anežky Přemyslovny? vyřízena jest definitivně přijetím a schválením návrhu podaného od odboru hudebního. Hudební odbor vezme na se k tomu cíli provedení církevního zpěvu při první mši sv. tridua dne 27. února v chrámu Páně sv. Jakuba, kterouž sloužiti bude nejdůstoj. p. biskup světicí Dr. Karel Průcha. Sesílený sbor pěvecký řídití bude ředitel kůru a varhanické školy p. F. Z. Skuherský, při čemž přednáseti se bude nejnovější skladba téhož umělce i skladatele hudebního, „Missa in honorem beatae Agnetis de Bohemia“. Ředitelstvo akademie účastní se ve mši této a pozve členstvo akademie, aby též účastnilo se.

Odbor pro výtvarná umění, od jehož předsedy J. Hellicha malovány jsou oba obrazy bl. Anežky ku řečené slavnosti, jeden pro nejdůst. biskupa světicího Dra. Karla Průchu a druhý pro řád křižovnícký, dal, jak již oznámeno bylo, zhotoviti fotografické otisky Burgmeierovy dřevorytiny bl. Anežky, které lze dostati kus po 1 zl. v kanceláři akademie křesťanské č. d. 223-I. v řetězové ulici. Do sekce umělecké byl zvolen za zapisovatele vp. Pohl, kaplan u sv. Jiljí. Architekt Barvitiuss předložil na ukázkou krásně pracovaný model pečeti odboru vědeckého, který zaslán jest na posouzenou od umělce, jemuž provedení veškerých pečeti svěřilo se.

Stanovy odboru archeologického po pilných poradách přijaty jsou ve třetím čtení a předložily se ku vyššímu schválení. Stran uspořádání velké výstavy archeologické sestavena jest z členů ředitelstva zvláštní komise, kteráž by znenáhla přípravy konala.

Do komise zvoleni jsou pp. architekt Barvitiuss, architekt Mockr, malíři Hellich a Sequens.

Ku sestavení prelimináře příjmů a vydání na rok 1876 zvolena jest komise z pp. kanovníka Karlacha, Dra. Baura, Hellicha, Lehnera, Barvitiussa a Mockra, načež záležitost po úradě ředitelstvu předložila se. Pokladník jednoty p. prof. dr. Bauer předložil návrh prelimináře příjmů a vydání akademie, pokud je bylo lze určit. Příjmy akademie na rok 1876 vypočítány jsou úhrnem na 5080 zl. Vydání jsou dílem společná, celé akademie se týkající, dílem zvláštní, jednotlivých odborů. Vydání společná zahrnují v sobě plat sekretáře a sluhy, vydání na knihovnu a tiskopisy, byt a jiné potřeby a jsou vypočteny úhrnem na 2460 zl., čímž vybývá na vydání jednotlivých odborů 2620 zl. Z této sumy připadne dle usnešení ředitelstva sekci vědecké 442 zl. Vedle toho přináleží odboru vědeckému rozhodovati o vydání na knihovnu, jež bylo přijato v sumě 300 zl. do rozpočtu společného a vypíše se, pakli příznivé poměry toho dopustí, cena na nějaké pojednání vědecké. Odboru hudebnímu vykazuje se na běžící rok 900 zl., a sice 400 zl. na zakoupení piana, ostatní pak na časopisy, knihy a hudebniny, jakož i na zjednání jiných potřeb pro sborovou školu pěveckou, která tohoto roku do života vstoupí. Odboru pro výtvarná umění připadne 700 zl. na časopisy, obrazy, vzory uměleckých děl a p. Také odboru archeologickému vykazalo se 700 zl., aby mu možno bylo u příležitosti sjezdu katolických jednot uspořádati v Praze výstavu archeologických i uměleckých předmětů církevních. V měsíci červnu mohou některé položky prelimináře změniti se ve prospěch jednotlivých odborů, pakli potřeba toho se objeví a prostředky toho dopustí.

Členům akademie křesťanské, kteří zapravili příspěvek, zasílali se budou legitimní listky.

Ku konci měsíce března neb počátkem měsíce dubna usnešeno svolati valnou schůzi členstva akademie.

Výbor sekce pro výtvarná umění akademie křesťanské měl za předsednictví J. Hellicha čtvero zasedání, za jehož prostřednictví zaslal Jeho Milost, nejdůstoj. pan biskup světicí Dr. Karel Průcha knihovně sekce umělecké kompletní vzácná díla „centrální komise pro památky historické a umělecké“ a sice „Jahrbuch der k. k. Central-Commission“ všech 5 ročníků, a „Mittheilungen der k. k. Central-Commission“ všech 20 ročníků a slíbil velkomyslně, že nejen vazbu, nýbrž také všechny následující ročníky obou děl uměleckých odborů i příště na svůj náklad dodávati bude. Kromě toho daroval pěkná díla od Dr. Fr. Bock-a: „Liturgische“ Gewänder“ a „Aachener Reli-

quienschatz“. Výbor se usnesl, ředitelstvu akademie předložit návrh, aby Jeho biskupské Milosti patričním způsobem vyslovily se osobně od zvláštní deputace díky za tak vzácný a velkomyslný dar. — Dp. Fr. Josl, farář v Červených Janovicích daroval odborní knihovně „Missale Olomucense“ z r. 1505, pak Atlas „antiqui orbis terrarum“, 23 map latinských. Dárci vysloveny jsou díky odboru.

Pan fotograf Eckert, člen výboru, fotografoval pro sekci uměleckou krásný obraz bl. Anežky Přemyslovny, který J. M. nejd. biskup světicí, Dr. K. Průcha, svým nákladem u Hellicha zhotoviti dal, v trojím formátě: foliovém, kabinetním a visitkovém. Fotografie jest neobyčejně zdařilá a v pravém smyslu slova ozdobí příbytek každého ctitele nové naší světičky. Cestou subskripční lze obdržeti v kanceláři akademie křesťanské obraz formátu foliového po 1 zl. 20 kr., kabinetního po 50 kr., visitkového po 20 kr. Později prodávati se bude první po 1 zl. 50 kr., druhý po 60 kr., třetí po 25 kr. Poslednější (formát visitkový) na skladě míti povoluje sekce též kněhkupectví p. Steinhauser-a. Tentýž obraz fotografovaný zaslal se již od výboru prostřednictvím Sequence výtečnému profesoru Oswaldu Ufer-ovi do Lipska, aby jej do ocele vryl. Později se pak zašlou ku zhotovení ocelorytin jiné ještě tři obrazy patronů českých.

Svato-Václavská záložna staví ve svém domě kromě jiných místností též velký sál, který má býti dvoranou výstav uměleckých, síní koncertní, místem pro velika shromáždění a j. Jest záhodno, aby celou úpravu zevnitřní, zejména však vnitřní důstojně representovaly se korporace, které tam sídlo své míti budou. Ku návrhu Lehnery stalo se od sekce pro výtvarná umění jednomyslné usnesení, „aby od ředitelstva akademie křesťanské požádán byl výbor záložny Svato-Václavské ku předložení plánů stavebních i dekorativních výboru sekce pro výtvarná umění, který by předložené plány posoudil, eventuelně svá dobrozdání a návrhy učinil“. Jednomyslné usnesení v ředitelstvu akademie křesťanské přednésti a odůvodniti uloženo navrhovateli.

Sekce umělecká vyřídila značné množství záležitostí jiných.

Dp. Jan Drozd, prof. náboženství na obecném reálném gymnasiu v Praze žádá, aby odbor umělecký podal plány na vnitřní úpravu kaple pro ústav, který tohoto roku do nádherné nové budovy s velikým nákladem od pražské obce zbudované (bývalý dům Mirbachův na Malé straně) se přesídílí. Ve vyřízení záležitosti se uvázali pp. Barvitiu a Hellich.

Dp. Václav Kašpárek, farář v Štětí n. Labem žádá za oltářní obraz sv. Jana Křtitele pro chrám v Počeplicích; Dp. Fr. Preclík, farář v Klomíně čtyři obrazy na oltáře k průvodu o Božím Těle; dp. Vác. Trnka, far. v Uhlíř. Janovicích malovaný kříž. Pod dozorstvím Sequence svěřilo se provedení obrazů malířům od něho ponavrženým.

Vp. Ant. Přikryl, koop. v Želechovicích na Moravě, objednáva prapor pro omladinu Želechovskou s obrazem sv. Cyrilla a Methoděje. Výbor radí, aby obraz byl vyšíváný a nikoli malovaný, což ovšem delšího času vyžaduje, má-li býti provedení umělecké. Dozor přijímá dp. Ed. Langer, poskytne-li se času na provedení.

Dp. Fr. Kondelík, farář ve Mšeně objednáva fialový pluviál pro kostel Mšenský, černou kasuli pro kostel Lobečský, pak dvě svítlny slohu gotického; dp. Fr. Preclík, farář v Klomíně bílý, červený a fialový pluviál a červenou kasuli; dp. Václ. Petrlík, farář v Žihobci veškerá roucha a náčiní bohoslužebné pro nově vystavený chrám románský v Žihobci, a sice kasule, pluviály, rochet, kalich, monstranci, missály a j.; dp. Frt. Josl, farář v Červených Janovicích věčnou lampu; jinou slohu gotického pro kapli milosrdných sester vp. Ludvík Kazda, kooperátor v Třeboni; dp. Jan Stifter, farář v Studnicích, pluviál barvy fialové; dp. Ant. Frieše, roucha ministrantská.

Do stálé výstavy zaslány jsou a přijaty od výboru rozličné bohoslužebné předměty od firem: Grohmann, zlatník v Praze, Samassa z Lublaně, Grün, kovolitec z Vršovic.

VI. seznam členů Akademie křesťanské.

(Pořádkem, jakým se přihlásili.)

Údové přispívající:

(s ročním příspěvkem 1 zl. r. m.)

574. vp. Stanislav Pacht, katecheta v Lito-myšli.

575. dp. Josef Novoveský, farář v Zámrsku.

576. dp. Jan Vrabec, farář v Újezdě.

577. dp. Jan Dvořák, farář v Chocni.
578. vp. Jan Cvrk, kaplan v Chocni.
579. vp. Jindř. Čáp, kaplan v Chocni.
580. vdp. Ant. Lukesle, děkan ve Vysokém Mýtě.
581. vp. Al. Kopecký, katecheta ve Vysokém Mýtě.
582. vp. Ant. Svatoš, kaplan ve Vys. Mýtě.
583. dp. Frant. Kupišť, farář v Luži.
584. vp. Jos. Vlček, kaplan v Luži.
585. dp. Ant. Dvořák, farář v Knížově.
586. dp. Václ. Šimerka, far. v Jenšovicích.
587. dp. Frant. Rákosník, farář v Třeblicích (2 zl.)
588. dp. Antonín Kebrle, vikarista při metrop. chrámu v Praze.
589. dp. Václav Hodík, farář u sv. Víta.
590. p. Ferd. Holub, maj. skladu na sukna v Liberci.
591. p. Jan Čapek, jubil. cí. kr. rada zemského soudu v Liberci.
592. vp. P. Antonín Tšerner, koop. v Jetřichovicích.
593. dp. Jan Hodina, farář v Kostelci.
594. dp. Josef Melena, farář v Žimuticích.
595. p. František Thyll, civilní inženýr a architekt v Liberci.
596. dp. Vojtěch Truhlář, far. v Nezdašově.
597. dp. Jan Chrastanský, far. modrohůrský.
598. vp. František Pražák, kaplan v Týně.
599. vp. Jakub Šibl, kaplan v Týně.
600. vp. Josef Frehlik, kaplan v Týně.
601. dp. Jan Stěch, farář na Bílé Hůrce.
602. vp. Fr. Svoboda, kaplan bělohůrecký.
603. dp. Jan Martinec, farář v Nákři.
604. dp. Frt. Ryba, farář v Albrechticích.
605. vp. Josef Bartoš, kaplan v Zahájí.
606. vdp. Josef Vlasák, vikář a děkan ve Vltavo-Týně.
607. p. A. Kozák v Hoříněvsi.
608. vp. J. Dvořák, kooperátor v Čibuzi.
609. p. Novák v Čibuzi.
610. dp. Ant. Citta, farář v Černilově.
611. vdp. P. Schust, děkan v Josefově.
612. vdp. Jan Kalberg, děkan v Jaroměři.
613. vp. Ant. Knapp, kaplan v Jaroměři.
614. vp. Jan Letošník, kaplan v Jaroměři.
615. dp. Frt. Fišer, farář v Dubenci.
616. dp. Jos. Müller, farář v Salmaji.
617. dp. Ant. Tomas, farář v Heřmanicích.
618. dp. Jos. Skalický, farář v Kuku.
619. dp. J. Knappek, farář v Šurzu.
620. dp. J. Říha, farář v Gradlici.
621. dp. Vincenc Nývelt, farář v Kokani.
622. dp. A. Kulháněk, farář v Kecelsdorfu.
623. vp. Josef Hanuš, kaplan v Kecelsdorfu.
624. dp. Josef Šrámek, farář v Král. Dvoře.
625. vp. Ant. Stěpánek, kapl. v Král. Dvoře.
626. vp. Jos. Sedláček, kapl. v Král. Dvoře.
627. vp. Josef Purm, kaplan v Král. Dvoře.
628. dp. Vojtěch Polanecký, farář v Kolo-ději.
629. dp. Frant. Ilem, farář v Zbraslavicích.
630. dp. František Grosser, děkan v Kašperských Horách.
631. vp. Alois Hirschmann, katecheta v Kašperských Horách.
632. dp. Jan Jungbauer, far. v Nilžanech.
633. dp. František Pohořelý, farář v Nové Vsi.
634. p. P. Frid. Rein, konventual v Želivě.
635. p. P. Otmar Kestler, konvent. v Želivě.
636. p. P. Pius Stehlík, konvent. v Želivě.
637. p. P. Meth. Nývlt, konvent. v Želivě.
638. dp. Ferd. Bursík, farář ve Vojslavicích.
639. vp. Šandera, kapl. v Humpolci.
640. dp. Matěj Petráš, farář v Kolči.
641. dp. Jan Novák, farář v Hostouni.
642. dp. Josef Matoušek, farář v Trnově.
643. p. JUDr. rytíř z Jungmannů, advokát v Budějovicích.
644. vp. František Pehr, zámecký kaplan na Zelené Hoře.
645. vp. Josef Janský, kaplan v Nepomuku.
646. dp. Tom. Huttar, farář a bisk. vikář v Žirovnici.
647. vp. Frt. Brabec, kapl. v Žirovnici.
648. vp. Josef Šebor, kaplan v Strakonici.
649. dp. Fr. Beran, farář v Nebovicích (2 zl.).
650. dp. Václav Fialka, farář v Radboři.
651. dp. Fr. Hrabal, farář v Mnichu.
652. dp. Václav Kordík, far. u sv. Maurice.
653. p. Theodor Světecký.
654. dp. Jan Mls, farář ve Vlachobřezí (2 zl.).
655. vp. Jan Myslík, kaplan ve Vlachobřezí.
656. vp. Jan Truhlář, katecheta v Prachaticích.
657. Josef Havránek, gymnasiální katecheta v Praze.
658. dp. Petr Roztočil, farář.
659. vp. Ferdinand Jan Warter, kněz řádu Maltanského.
660. vp. Frant. Ihl, klerik řádu Maltanského.
661. vp. Eduard Šebesta, klerik řádu Maltanského.
662. vp. Václav Ryčan, klerik řádu Maltanského.
663. vp. Josef Mergl, klerik řádu Maltanského.
664. vp. Andreas Schuster, kněz řádu Maltanského.
665. slečna Johana Kittel z fary „Maria de Victoria“.
666. vdp. Václav Zacke, děkan v Čížkovicích.
667. vp. Jan Kořínek, kaplan v Čížkovicích.
668. vp. Jos. Hrzan, kaplan v Trebení.
669. vp. Josef Kofránek, kaplan v Sadské.
670. p. P. Gilb. Procházka, frant.
671. dp. Kl. Novák, bisk. vikář a farář ve Vamberku.
672. vdp. Josef Rameš, děkan v Rychnově.
673. vp. Josef Čížek, kaplan v Rychnově.
674. dp. Vinc. Klepřík, farář v Kačetově.
675. dp. Jan Rašek, far. v Bílém Ujezdě.
676. vp. J. Šrámek, kaplan v Bílém Ujezdě.
677. dp. Ferdinand Blecha, far. v Solnici.
678. vp. Fr. Tomíček, kaplan v Solnici.
679. dp. Petr Henč, farář v Skuhrově.
680. dp. Fr. Šafránek, farář v Lukavicích.
681. vp. Fr. Bezloja, kooperátor v Dřevohosticích.
682. vdp. Fr. Kamarýt, děkan v Kaplici.
683. vp. Jan Kamarýt, kaplan v Kaplici.
684. dp. Kar. Kosobud, farář v Soběnovi.
685. vp. Fr. Příhoda, kaplan v Soběnovi.
686. dp. Kajetán Hruška, farář.
687. vdp. Eman. Papír, děkan v Benešově.
688. dp. Václav Bayer, farář v Rychnově.
689. vp. K. Geringer, kaplan v Rychnově.
690. vp. F. Michal, kaplan v Rychnově.
691. dp. P. Severin Kovář, farář v Pláni.
692. vdp. Jan Nožička, děkan v Čáslavi.
693. vp. Václav Piša, kaplan v Čáslavi.
694. dp. Frant. Vomáčka, far. v Potěchách.
695. dp. Josef Teplý, farář ve Vilimově.
696. vp. Aug. Pospíšil, kaplan ve Vilimově.
697. vp. Josef Míka, kooperátor v Choupsku.
698. dp. Damián Šimůnek, far. v Choupsku.
699. dp. Dam. Šimon, farář v Lánech.

700. dp. Josef Šum, kněz řádu něm. ryt. a arcikněz opavský.
 701. vp. Josef Něvřela, kněz v Křenovicích v Slezsku.
 702. vp. Karel Dvořák, koop. v Melci.
 703. vp. Václav Nigrin, koop. v Loukově.
 704. Josef Koupal.
 705. Augustin Heeger.
 706. Kašpar Hopfinger.
 707. Jakub Krejčí.
 708. Josef Zakostelský.
 709. František Soukup.
 710. dp. Jan Fišer, farář.
 711. vysokouroz. Alfred hrabě Rindsmaul.
 712. p. Josef Jiša.
 713. p. Hynek Havlík.
 714. p. Josef Schuler.
 715. p. Jan Komorad.
 716. p. Tomáš Ployhar.
 717. p. Josef Dekara.
 718. p. Karel Smetana.
 719. p. Gustav Láska.
 720. vdp. Jakub Jindra, děkan v Holčicích (2 zl.).
 721. dp. Fr. Čermák, farář.
 722. dp. Ferd. Cvejn, farář.
 723. dp. Leop. Mazáč, farář.
 724. dp. Alois Němeček, farář.
 725. vdp. Jan Chmelík, děkan (2 zl.).
 726. vp. Fr. Haizler, kaplan.
 727. vp. Al. Ullrich, kaplan.
 728. dp. Ad. Schlögl, farář v Bohdanči.
 729. vp. Frant. Sloup, kaplan v Bohdanči.
 730. dp. Josef Svoboda, farář v Bělé.
 731. vp. Fr. Tauchmann, koop. v Bělé.
 732. dp. Karel Krátký, farář v Ždanicích.
 733. dp. Josef Podhajský, farář v Opatovicích.
 734. dp. J. Jošt, farář v Dřitní.
 735. vp. Jos. Sedláček, kaplan v Solopiskách.
 736. dp. Jos. Petran, farář v Sezemicích.
 737. vp. Frant. Sýkora, kaplan v Sezemicích.
 738. dp. Frant. Rychlík, farář v Ryšti.
 739. dp. V. Stumpf, farář v Chvojně.
 740. vp. P. Jos. Umlauf, křižovník a kaplan u sv. Františka v Praze.
 741. dp. Frant. Müller, farář v Sušici.
 742. dp. Jan Rys, far. v Kostelní Lhotě.
 743. vp. Jan Vaniček, adm. v Chlebích.
 744. dp. Adolf Pažout, far. ve Velími.
 745. dp. Vinc. Řezníček, far. v Libici.
 746. dp. Frant. Richter, far. v Předhradí.
 747. dp. Jan Maryška, far. v Kovanicích.
 748. dp. Ant. Sysel, far. v Oumyslovicích.
 749. vp. Jos. Knob, kapl. v Poděbradech.
 750. dp. Jan Solas, far. v Kolínci.
 751. vp. Tomáš Zeman, koop. v Kolínci.
 752. dp. Anton Kopecký, far. v Miletíně.
 753. vdp. Jak. Páchl, probost v Roudnice.
 754. vp. Jos. Vobrátil, kapl. z Roudnice.
 755. vp. Karel Tippmann, kat. z Roudnice.
 756. vp. Eduard Šturm, kapl. z Roudnice.

757. dp. Karel Florian, far. v Loučimi.
 758. dp. František Wildmann, far. v Slavíkovcích.
 759. dp. Jind. Kostlivý, far. v Dlažďově.
 760. dp. Jan Wazač, far. v Počínovicích.
 761. dp. Karel Obermüller, far. v Híršavě.
 762. dp. P. V. Sládeček, far.
 763. dp. Fr. Lehrmann, far. v Nýranech.
 764. vp. Jan Kypet, spiritual v Bystřici.
 765. dp. Norb. Karásek, far. v Hamrech.
 766. p. Ant. Matyáš, úřed. při zajišťovací bance v Praze.
 767. p. Jiří Hinz, sekretář Thunovský v Praze.
 768. dp. Em. Ludvík, far. v Předměřicích.
 769. dp. František Lehečka, far. v Hlavně Kostelním.
 770. vp. Frat. Maleček, koop. v Komárově u Opavy.
 771. p. Frant. Hofmeister, purkm. v Přestvicích.
 772. dp. P. Prok. Dvorský, rek. piar. kolleje v Praze.
 773. dp. Jos. Hejne, far. v Žďaře Pluhově.
 774. vp. Filip Martinek, kooperator v Oseku u Lipníka.
 775. vp. Daniel Metyš, kapl. v Milevsku.
 776. vp. August Vaněk, kapl. v Podivíně.
 777. vp. Václav Španihel, kapl. v Lounech.
 778. dp. Frant. Bureš, far. v Bubovicích.
 779. vp. Kajetan Turek, kapl. v Katovicích.
 780. vp. Matěj Kratochvíl, kaplan ve Volenicích.
 781. vp. Václ. Švejda, kooperator ve Střelohosticích.
 782. vp. Frant. Šmat, spir. v Horažďovicích.
 783. dp. Jan Řihánek, far. v Malém Boru.
 784. dp. August Vondrovic, farář v Hradešicích.
 785. dp. Gustav Nožička, far. v Boru Velkém.
 786. dp. Václ. Ladmann, far. v Kvašnovicích.
 787. dp. Ferd. Kobliška, far. v Chanovicích.
 788. vdp. Jos. Tvržický, děk. v Strakoniciích.
 789. vp. Frant. Dítko, katech. v Strakoniciích.
 790. dp. Jos. Cikán, far. v Podsrpu.
 791. vp. Konst. Beránek, kaplan v Strakoniciích.
 792. dp. Nepomuk Králík, konventual na Strahově.
 793. vp. Jos. Sykora, kapl. v Nové Vsi.
 794. dp. Petr Bernardin, far. v Žinkovech.
 795. vp. Václav Kuchynka, kaplan v Žinkovech.
 796. vdp. Jan Pavelek, děkan v Klimkovicích.
 797. dp. Frant. Ječmínek, far. v Plešné.
 798. vp. Strach, koop. v Porubě.
 799. vp. Jak. Slavík, koop. v Klimkovicích.
 800. vp. Eustach Glabažna, koop. v Klimkovicích.
 801. vp. Josef Zbejval, koop. v Zbraslavi.
 802. vp. Frant. Žáček, koop. v Zbraslavi.

(Pokračování příště.)

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zaslány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Růžové ulici čís. n. 5.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 3.

V Praze, dne 20. března 1876.

Ročník II.

Obsah: Nekrolog Josefa Führicha. — Farní kostel sv. Vojtěcha na Novém městě pražském a obnovení jeho. — Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze. — Josef Hellich. — Fr. Sequens. — Ředitelstvo akademie křesťanské. — Seznam členů akademie křesťanské.

Zhasla hvězda. Osířely dcery nebes. Otec uměn odešel. Básníka malířů není více mezi námi. — Ožel, světe, ztrátu přebolestnou!

Josef Führich zemřel.

Zemřel Führich vždy na smrt připraven, nás však stihla rána bez přípravy. Dávno již neotrásla smutná zvěst duší až do útrob nejvnitřnějších, jako náhlá zpráva zvěstující: „Josef Führich zemřel.“

Když někdo nám v srdci vězí, a my k němu lneme s duší celou, tu ani na mysl nepřipadá myšlenka, že by člověk náhle ztratit mohl, co miluje s duší celou. Člověk každé chvíle slýchal: „Starý Führich dokonál opět to a ono dílo.“ Člověk každé chvíle čítal: „Starý Führich s duší mladistvou pracuje dále.“ A milovníku krásy i dobra volno bylo při tom povídání. Takových členů společnost lidská z řad svých nepropouští. Vždyť jich potřebuje! A velcí duchové — což ti také umírají? A předc! Již ho není. Starý Führich zemřel.

Ku podivu! Stáří a smrt jsou přátely. A předc zde ta rána dopadla tak pádně. Jest tomu právě rok, co „Method“ spolu oslavoval 75leté narozeniny Führichovy těše se z toho, že starý Führich zůstává věčně mladým. A po roce? Stojí „Method“ nad hrobem kmeta jinocha. Padej, slzo! — padej! — Však víš a cítíš proč!

Odkud ten tvůj žal, duše moje? — Zvláštní to úkaz! Znátí někoho jen ze spisův jeho i děl, — a předc slzy prolévati nad hrobem jeho, jako když umírá otec. Kdož objasní něžnou pásku, která duše pojí, byt i ani nikdy nesešly se? — Však sejdou se! — sejdou! Pán Bůh duše spojí. Co nestalo se, na nebi se stane.

Josef Führich zemřel. Zemřel a předc žije. V nebi žije duch, díla ducha tuto.

✦ Josef Führich.

Z Vídně došla v posledních dnech truchlivá zvěst, že slovutný náš malíř historický, Josef Führich, dne 13. března o 3. hodině ranní po krátké chorobě skonal, maje věku svého 76 let.

Na neobyčejnou činnost uměleckou velikého muže, křesťana a umělce poukázal „Method“ čtenářstvo své roku lonského u příležitosti oslavování 75letých narozenin Führichových ¹⁾, jakož i u příležitosti pražské výstavy ²⁾ čelnějších jeho děl. „Method“ Führichem v jistém smyslu zahájil činnost; i odhalil živým jeho příkladem budoucí program svůj. Tehdáž již umínil si redaktor těchto listů čtenářstvu v době příhodné vypravovati zajímavý i velepoučný životopis muže o umění církevní zasloužilého měrou srčovanou. Pro množství látky jiné a pro skrovný objem listu tohoto nebylo však až dosud možno uskutečniti tajné přání srdce vlastního. Životopis Führichův poskytuje tolik zajímavých a poučných momentů, že krátké vypočítání jednotlivých událostí neprospěje. Vlastně jest toho škoda, neslyšeti, jak zvětnělý bohužel! umělec sám vypravuje až do jisté doby vlastní příhody, jakož i zajímavý vývin života uměleckého, duševního i náboženského.

První prázdná mezera v „Methodu“ budoucím vyplněna bude obrazem slovutného patriarchy uměleckého.

Dnes na památku jeho budiž zde jen chatrný nástin a kostra budoucího vypravování obšírného.

Zesnulý narodil se dne 9. února 1800 v Chrástavě. Otec jeho byl vesnickým malířem. Hoch pásával krávy a obliboval si v klidu přírodním; maje hluboký smysl pro krásy přírody již tehdáž pokoušival se nápodobiti mnohé předměty. Že později vynikal věrným a živým líčením života přírodního, má co děkovati úkolu pasáckému. Pásal krávy a maloval na truhly a skříně selských nevěst společně s otcem ptáky, věnce a růže a na rakve kříže. Později poslal jej otec k Berglerovi, řiditeli malířské akademie pražské, kdež se nadání 16letého jinocha slavně osvědčilo. Na vyzvání Berglera maloval do umělecké výstavy dva obrazy: „Smrt Otty z Wittelsbach-u“ a výjev, kterak „vévoda Bořivoj našel poustevníka

Ivana.“ Byl to první, ale důležitý a rozhodný pro Führicha krok do veřejnosti. Obrazy vzbudily v Praze všeobecnou pozornost a zakoupeny jsou od hraběte Thun-a. Nyní ujal se mladistvého umělce hrabě Kristian Clam-Gallas a vši silou jej podporoval. Rodiče Führichovi přestěhovali se nyní do Prahy, tak že jinoch zůstal jednak ve zdravém vzduchu přísně náboženského kruhu rodiinného, okolnost to pro umělce našeho nesmírné důležitosti, což s vděčností synovskou po celý život uznával i vyznával, jednak v živém proudu hlavního města pro vývin umělecký nezbytně potřebného. Z hloubi duše pohroužil se v díla školy romantické, která kouzelnou mocí bohatou obrazotvorností vábila a ku přemýšlení poňoukala. Roku 1820 šel do Drážďan, kde carton Overbeckův, který vlastněmu směru jeho nejbližším býti se zdál, neobyčejně hluboký dojem na něho způsobil. Ve Vídni seznámil se v Belvederu a Albertině s pracemi mistrů německých. Z jara r. 1827 vydal se Führich na cestu do Říma, kde po tři leta ve společnosti Overbecka, Kocha, Schnorr-a a jiných umělců dlel. Zde maloval mezi jiným též tři obrazy z Tassova „osvobození Jerusalema“ na obmítce villy Massimi. Známé a výtečné jsou jeho obrazy z dějin českých, které sám také na kámen kreslil. Po návratu svém z pouti římské podal knížeti Metternichovi několik náčrtků jakožto plodů studií vlašských. Láska k romantismu, která se jeví v komposici k Tiekově „Genofevě“ a k téhož „Fantasu“, ku Göthovu „králi duchů“ a „Hermann a Dorothea“, poznenáhla přeměnila se v lásku k předmětům výhradně náboženským. Vypočítati a popsati všechna díla, která na poli tom vykonal, zde věru ani možno není. Poukazující v tom ohledu částečně na popis lonské „Führichovy výstavy“ v I. ročníku Methoda zběžně popsané, doplníme dotyčný materiál v obšírném životopisu, který budoucí „Method“ bohďá! uveřejňovati bude. Uvádíme k orientování jen některá díla, jako: „Vitězosláva Kristova“ v 11 listech, jež radioval a později též i maloval v oleji na zlaté půdě; „Otče náš“, „Křížová cesta“ na obmítce chrámu sv. Jana ve Vídni, „Tajemství růžencová“ v 15 listech pro fresky v kostele Lerchenfeldském.

Až do roku 1834 pracoval s pílí podivuhodnou v Praze, načež za kustoda obrazárny akademie vídeňské povolán jest. Po-

¹⁾ Viz „Method“ roč. I. str. 5. 11.

²⁾ Viz „Method“ roč. I. str. 31.

zději ustanoven jest profesorem na téže akademii. Zásluhy jeho umělecké došly všeobecného uznání. Jméno Führich vyslovoval jedenkaždý s uctivostí, bez rozdílu, byl-li stoupencem směru toho, neb onoho. Po dokončení maleb Lerchenfeldských r. 1861 obdržel řád železné koruny třetí třídy. Když r. 1871 dán jest na odpočinek, jmenovala jej akademie výtvarných umění čestným členem svým a ozdoben jest velkým křížem řádu Františka Josefa. R. 1875 jmenovala jej Videň čestným měšťanem, a všechny kruhy při 75letých narozeninách jeho zavodily, aby mu vyslovily city úcty neobmezené. Nuntius papežský jmenem sv. Otce přinesl požehnání, arcibiskup vyslovil své přání, deputace umělců a korporac náboženských svůj obdiv.

A všeobecná úcta neplatila pouhému malíři, stejnou a větší ještě měrou platila také umělci ve smyslu nejvznešenějším. Führich neobyčejným úsilím skálopevné vůle, sebezapíráním, pokorou a jinými křesťanskými ctnostmi nejprve ze sebe samého utvořil umělecké dílo první velikosti. Jak u skutečných velikánů bývá, neobyčejné nadání a tvůrčí síla združila se s neposkvrněnou neúhonností života. Ten Führich od světa zvelebovaný žil v kruhu rodiny, kterou vším právem možno nazvat vzorem rodiny křesťanské a když ten svazek smrti se rozpoutal, cituplný umělec při vši své neobyčejné síle duševní nedovedl již zotaviti se. Včera na den sv. Josefa byla tomu dvě leta, co jej potkala za živobytí mnohdy i velmi strastiplného rána nejcitlivější. Po dlouhé a velmi bolestné nemoci zemřela mu manželka vroucně milovaná. Ta rána krvácející se již nezacelila. Když náš Barvitijs, důvěrný přítel zvěčnělého, před krátkou dobou od něho z Vídně se vrátil, vypravoval s bolestí, že na následcích rány mistr veliký chřadne. Již dochřádnul. Svátek sv. Josefa a vlastní svátek svůj slaví tentokrát již v nebi.

Nedostizitelný ilustrátor „Tomáše Kempenského“ zlaté knihy „o následování Krista“ na jednom z obrazů nakreslil smrt, která překvapila poutníka nepřipraveného. Poutník oděný rouchem poutnickým z večera usnul opřen o pohozenou kamennou hlavici sloupovou na břehu přerozkošného moře života, drže i mezi spaním v ruce levé hůl poutni-

ckou. Když spal, přišla smrt a zlomila fri volně nohou hůl života a rukou v polovici přelomila kvetoucí keř růžový. Svítání jitra poutník již se nedočkal. Slunce za moře zapadlé již mu nevzešlo. Smrt nepřipraveného poutníka zachvátila, hůl života, keř kvetoucí zlomyslně zlomila. Oděn poutnickým oděvem ulehnu a nepovstal. Jiná pak smrt koštětem na jednu hromadu smétá všechnu slávu světa: korunu královskou a žezlo, paletu malířskou a vavřínový věnec, vojenský palaš a žebročku berlu, řády i řetězy zlaté, šlechtické diplomy i karty s kostkami, globus i pastýřský klobouk. V pozadí na skále v chatrné besídce zbudované na zříceninách sedí levou rukou o žaltář opřený poustevník, v pravé ruce drží lebku lidskou; žaltář leží na přirozeném klekátku skalnatém a před žaltářem ze skály vyčnívající malý křížek. A ten poustevník ze zátíší skalnatého do dálky se vážně dívá na to moře života, toužebně vzhůru pohlíží na hejno čápů do krajin teplých se stěhujících. Poustevníka takového smrt nepřekvapí.

A když Führich toho poustevníka kreslil, kreslil Führich sama sebe. Umělec, který ilustroval „následování Krista“ netoliko pouze na mrtvé listy, nýbrž zároveň na živé listy vlastního života, umělec, který štětcem i srdcem sloužil Hospodinu věrně po celý dlouhý věk požehnaný prací i křížem, — toho smrt nepřekvapí. Zaletěl s těmi čápy, za kterými se díval, do krajin věčného jara, kde slunce nezapadá.

O Führichovi jest známo, že od dávných let, snad od dětinství až do roku právě minulého, stavíval si o vánocích Betlehemem. Ty jesličky s Jesulátkem, s Matkou Pannou a s Josefem, sám si maloval. Na štědrý večer pak si ten svůj Betlem postavil, lampičkami osvětlil a pak hodiny celé o samotě u nich strávil. Co dítě, přátelé, o takovém kmetu-dítěti? Zde před jeslema celé hodiny v meditaci strávil co muž, co kmet. Zde u jeslí rodily se ty velké myšlenky, kterým se obdivujeme na jeho obrazech.

Včerejší svátek svůj slavil již u jeslí rajských. Kam myšlenky jeho stále zalétaly, zaletěla za nimi také duše. Kdo by radosti a rozkoše takové nepřál jemu i sobě?!

Lehner.

Farní kostel sv. Vojtěcha na Novém městě pražském a obnovení jeho.

Napsal F. J. Lehner. (Pokračování.)

Zřizuje-li se oltář nový, aneb obnovuje-li se oltář starý, sloh jeho říditi se bude architekturou kostelní. Zde u sv. Vojtěcha vyžadoval sloh kostelní architekturu gotickou pro oltář tak velice vhodnou a přiměřenou, jelikož zásadou gotického slohu, jímž hmota se idealisuje, důmyslně znazorňuje a vyjadřuje se idea mešní oběti. Nad to vyniká pak sloh gotický nad ostatní také v ohledu estetickém i technickém. Nestačí však u stavitele pouhá zevnitřní znalost slohu stavitelského, jakož i materiálu, z něhož se oltář staví, jemu jest též a to zejména rozuměti vnitřnímu u organismu, nemají-li jednotlivé formy i částky oltáře vedle i nad sebe stavěti se pouze mechanicky. Pravidlo platné u všelikého slohu stavitelského větší ještě měrou platí o slohu gotickém, kde přirozeně vyvinuje se a vyrůstá článek z článku, jako jednotlivé částky logicky upravené řeči.

Šířku oltářního stolu (mensa) určí půdorys kostela, šířku i výšku vystupující nad tím architektury oltářní kromě mensy určí zvolená forma oltářní a výška kostelní. Oltář nemá býti ani obrem velikanem vyplňujícím veškerou šířku i výšku chorovou, ani pidimužikem v prostranství choru se ztrácejícím. Okna a jiné čáry architektury kostelní určují meze jistým čarám architektury oltářní. Celkem nikdy nemá zapomínati se, že architekturu vystupující sluší považovati za pouhé pokračování a rozšířenou ozdobu oltářního stolu. Mensa jest předmětem prvním a hlavním, vše ostatní předmětem druhým a vedlejším. Jestli že stavitel oltáře se všemi těmi faktory svědomitě nepočítá, bude komposice jeho postrádati souměrnosti a ušlechtilých poměrů a celá stavba bude imponovati — dřevěnou neotesaností. Podstatou gotiky není právě pouhé udělání lomeného oblouku a nasazení několika fial a p.

Hned při prvním pohledu objevuje se mensa oltáře u sv. Vojtěcha u porovnání s půdorysem kostela nepoměrně široká, a poněvadž architektura nad ní se vypínající na obě strany ještě se rozstupuje, jak obyčejně bývá u oltářů skříňových, stal se celý oltář nepoměrně širokým a vzhledem ku nepatrné výšce kostela celkem stlačeným. Následkem toho postrádá oltář oně jemnosti,

soustavnosti i štíhlosti, jimiž starší památky toho druhu vynikají, kde hmoty zjemněné a oživené ve výšce přirozeně ubývá, až konečně nejvýše ve vzduchu se ztrácí. Že použití oblouku špičatého u obou křídel postranních s nosem hluboko dovnitř zasahujícím malíře připravilo o celou třetinu plochy pro malbu určené, na to mohl časně upozorniti malíř sám, jakož také na nemotorně vyřezávané ukončení kulatého oblouku nad obrazem prostředním. Obyčejně bývá obraz nahoře lemován velmi jemnou a drobnou řezbou aneb pouze malovanou ozdobou architektonickou.

Samoděk naskytuje se nám tuto příležitost povšimnouti si nových obrazů, které u oltářů toho systému, jakého u sv. Vojtěcha použito jest, hlavním předmětem bývají. Je-li oltář plastickým katechismem mešní oběti, jest obraz oltářní biblí lidu psanou barvami a štětcem umělcovým. Účelem obrazu oltářního jest, aby křesťan vnímal dojmy posvátné očima, co při kázání stává se ušima. Malíř kostelní jest též kazatelem slova Božího. Nejpočetnější kázání neprospívá, jestli hlas kazatelův není slyšeti. Nejkrásnější obraz nedojímá, když malbu není viděti. A obrazy hlavního oltáře jsou skutečně jako by mlhou zastřené a křesťanům v hlavní lodi téměř neviditelné a to především ze dvou příčin.

První příčinou neviditelnosti jest velmi nepříznivé osvětlení obrazů patrně příliš vysokých pro tamější světlo, vnikající ze stran i z pozadí na oltář, který poněkud do popředí pošinul se. Toť jsou ovšem okolnosti obrazům velmi nepříznivé. Malíři však měly býti známy a s takovými faktory dlužno napřed již počítati. Kdyby na to bylo bývalo pamatováno, také barvy obrazů jinak by se byly volily, což považují za druhou příčinu mlhavosti obrazů. Malíř volil barvy vesměs lomené: červenavé a zelenavé a modravé a j., které při jiném osvětlení a při jiném pozadí harmonovaly by snad dosti příznivě. Jestli že však již nepříznivé světlo vyžadovalo barev určitých, hlubokých a štavnatých, zlaté pozadí s nehezským vzorkem úplně barvy lomené paralyzuje a ničí. Zdá se, jako by umělec

Pokračování v příloze.

nejprvé celý obraz byl vymaloval a pak teprv jej dal pozlacovali, aby vyzlatil pozadí bez ohledu, uškodí-li zlato barvám, čili nic. Kdyby byl hned z počátku maloval na zlaté půdě, bylo by se samo od sebe objevilo, že od něho zvolené barvy ze zlatého pozadí jasně a určitě nevystupují. V koloritu takovém býval velikým mistrem van Eyck, jehož způsob barev studovati velmi bylo by se odporoučelo. Ostatně i při veškerých okolnostech nepříznivých bylo možno osvětliti obraz uměle, kdyby se bylo na př. jedno okno stranní zachovalo světlejší. Mnohdy stačí také nepatrné naklonění obrazu. Na tak důležité okolnosti nemělo se zapomínati. Co je platný obraz, který osada shromážděná nevidí? Hlas kazatelův musí se slyšeti, obraz malířův musí se viděti. Obrazy hlavního oltáře možno přehlédnouti a pozorovati jen z lodě postranní z jednoho toliko místa. Zastavme se tedy a všimněme si komposice samé.

Kazateli, má-li poučiti, dlužno mluvití srozumitelně a jasně; malíři dlužno nauku křesťanskou barvami líčiti srozumitelně a jasně. Káže obraz řečí jasnou? Na prostředním obrazu stojí na třetím stupni schodů nějakých — jako socha na podium — sv. Vojtěch u porovnání s ostatními postavami obrovských rozměrů. Levou rukou sahá po berli, kterou po straně klečící diakon v rukou drží, ruku pravou pozdvihuje. Ale k čemu? Ku žehnání? Při žehnání prsty jinak jsou uspořádány. Snad káže a rukou ukazuje k nebi? Jestliže káže, proč levou rukou po pedum sahá? Při velmi bedlivém pozorování nepozná navštěvovatel, co sv. Vojtěch koná. Jest obklopen zástupem lidu všech tříd a stavů; na levé straně kněžstvem, knížetem a kněžnou, po pravé straně různým lidem přerozmanitě si počínajícím. Jedni padají na tváře, druzí na kolena; jedni se děsí, druzí jsou lhostejní. Co znamená ta neklidná a dělaná affektace? Obraz káže něco, ale řečí nesrozumitelnou a nejasnou. A to, trvám, jest podstatnou chybou, když pozorovatel bez nápisu, aneb bez tlumočníka neporozumí, co barvami se vypravuje. Slyšel jsem vysvětlovati, že se zde vyobrazuje sv. Vojtěch v onom památném okamžení, když podruhé ujímá se správy své diecése. Uprímně praveno, toho bych se byl nikdy nedovtípl, jako bych se byl bez vysvětlení nikdy nedomyslí, že ta postava na vedlejší poli má představovati sv. Vojtěcha, an bosýma nohama ubírá se ku svému nastolení do chrámu sv. Víta.

Nejasnost tato v pojmutí i líčení velmi nemile působí na bedlivějšího pozorovatele. A k tomu ke všemu není v malovaných postavách středního obrazu zachován patřičný poměr přirozený. Sv. Vojtěch jest malován v obrovských rozměrech, kdežto ostatní osoby — jáhen na př., a dvě ženy v popředí a tudy oku bližší u porovnání s ním nedochůdčaty býti se zdají.

Celkem překvapuje nejasnost a nepromyšlenost komposice. O stilisaci není ovšem ani řeči. Vše malováno jest naturalisticky. Pouhým zlatým pozadím neproměnění se obraz naturalistický v stilisovaný. Zde opět potvrzuje se výrok, jaký posuzovatel již jednou vyslovil, že totiž umělec dovede vykonati dílo dokonalé krásy jen tehdaž, když s celou láskou osobního přesvědčení proniká předmět zvolený. Látka náboženská malíři obrazu sv. Vojtěcha patrně nesvědčí. Co povrchně toliko a na oko se pojímá, povrchně také a bezúčinně dojíámá. Co však ze srdce vychází, do srdce také opětně vchází. Jak nedokonalé ve formách namnoze jsou postavy na obrazech starých a přece při vši zevnější nedokonalosti poutají mocí kouzelnou pozornost naši a hluboce dojíámají, poněvadž z nich září duch, život, přesvědčení a láska. Technikou dokonalostí nenahradí se prázdnota myšlenek. Stojím-li před obrazem oltářním, nechci obdivovati provedení technické pouze, nýbrž chci duchaplným vypravováním se potěšiti. Také srdce má své právo.

Co do provedení samého není snad ani třeba podotýkati, že při známé svědomitosti malířové s pečlivostí a pilností pracovány jsou obrazy na dřevě malované, zejména roucha vynikají věrností a správností historickou.

Kromě obrazů stojí na bocích oltáře pod stříškama sochy sv. Václava a sv. Ludmily, nad obrazy pak pod prostředním baldachýnkem kříž, pod oběma postranními cherubini klečící. Oltář i sochy jsou polychromovány. Jestliže polychromii oltáře porovnáme s polychromií soch, shledává se, že čáry architektonické k vůli určitosti byly by vyžadovaly barev intensivějších, částky pak figurální, zejména sochy sv. Václava a sv. Ludmily, byly by naopak spokojily se s barvami jemnějšími. Převráceným poměrem patrně ruší se dojem příznivý i jednotu. A ještě něco! V Kolínském dómu na př. jsou staré sochy vesměs polychromovány, ale bohatě. Sochy jsou nejprvé zlaceny a pak malovány. Následkem toho jest polychromie transparentní,

krásná a bohatá, zde však příliš mrtvá, chudá a pestrá.

Copak materiálu se týče, jest mensa a pedrella kamenná a sice opuková, hořenní část pak oltáře dřevěná. Pedrella nenáleží však k mense, nýbrž jest integruicí částkou hořenní architektury a měla býtí tedy vším právem dřevěná v souhlasu s ostatní architekturou, ku které náleží. Také toto se odchýlení jest na ujmu žádoucí jednoty.

Dříve než oltář opustím, budiž posuzovateli dovolena jen jediná ještě poznámka. Některý člověk má již tu zpátečnickou a zlomyslnou chybu, že při všelikém posuzování jasnou přítomnost stále porovnává s temným středověkem, že při každé věci všetečně prohlíží a na všechny strany obrací rub i líc, a když celou hodinu před oltářem stál, a konečně i za oltář jíti se opovažuje. Taková všetečnost nedovoluje se v dobách přítomných, kde všechno se zdobí jen na oko. V předu lesk, v zadu nahota, v předu nádhera, v zadu ostuda. Slovo „švindl“ starým v nížádném oboru ani známo nebylo. Ten středověk byl strašně svědomitý při konání veškeré práce, zejména však při budování umělecké práce kostelní. Posuzovatel se zálibou si zachází také do těch posledních koutů pod střechou a nad střechou budov kostelních. Při takových procházkách po krkolomných galeriích a římsách na př. na dómu v Kolíně nad Rýn., u sv. Víta v Praze neb u sv. Panny Barbory v Kutné Hoře učinil zvláštní pozorování. Ozdoby umístěné v koutech takorba nepřístupných, kam odnikud ani viděti nelze, různé nejvyšší v nedohledné dále, sochy, konsoly, ornamenty a kariatidy pod okny neb pod střechou upravené, jsou provedeny s toutéž svědomitostí, jako předměty a ozdoby umělecké, které hned při prvním vstoupení každému se objevují a blízkost i důležitost svou jako do očí bijí. Umění středověké sloužilo především Pánu Bohu, který všudy vidí, i do těch skrytých koutů budovy Jemu posvěcené. Solidností vyniká rub i líc, celé tedy dílo, strana přední i zadní. U sv. Vojtěcha ozdobili jen předeck oltáře. Na zadní straně nechali nahá prkna. Já bych ta prkna byl natřel alespoň prostou barvou, která by dříví také zároveň chránila před porušením, štětcem bych byl vyvedl několik prostých ornamentů. Na největší ploše pěkně by se dělala jedním tónem malovaná pentle s následujícím nápisem: „Při opravě kostelní leta Páně 1875 zbudován jsem nákladem záduší sv.-Vojtěšského. Plány zhotovil profesor na české technice Jiří Pacold. Obrazy maloval Petr

Maixner. Sochy provedl J. Veselý.“ Tak by oltář vypravoval sám historii svého zrození věkům budoucím.

Stupně oltářní jsou ze sliveneckého mramoru, podlaha jest dlážděna z kararského a černého mramoru. Chor pak jest polychromován dole na způsob koberce červeného, klenutí modře. Mřížka dělicí loď od choru jest zinková, za jakou byli by se staří předkové, kteří milovali ve všem důkladnost, dojistá stydělí. Zinkové zábradlí nechá si člověk líbiti v letohrádkách a v domech činžovních, zábradlí kostelní však, u něhož věřícím podává se večere Páně, mělo u sv. Vojtěcha s bohatým záduším býtí mramorové a dřívka z kutého železa. Nejpěknější dojistá částkou veškeré opravy jsou nová, malovaná okna chorová, s ornamentikou vypůjčenou sice, ale dobře volenou až na ty nešťastné bordury.

V postranní lodi upraven na staré mramorové tumbě dřívějšího hlavního oltáře nový, velmi nemotorně provedený oltářík pro obnovenou sochu Panny Marie, pocházející z kostela na Zderaze. Socha ta jest památným zbytkem staročeského řezbářství z počátku 16. století a řadí se v uměleckém ohledu ku krásné soše Panny Marie Královny v chrámu týnském. Florian Hamerschmid, historik a farář týnský, činí o ní zmínku ve svém spisu „Prodromus gloriae Prag.“ na str. 287., dokládaje, že po válkách nalezena jest mezi rumem a u veliké vážnosti všeho lidu byla. Tu sochu nyní od sochaře Veselého znovu polychromovanou, která by dojistá byla zasluhovala pěkný a přiměřený baldachin gotický, postavili na oltářík nový, komponovaný a provedený slohem, kterému říkávám — tesařská gotika. Kdož ví, zdaž nynější snad prozatímní úprava pobočního oltáře nebude nahrazena později důstojným a ctihodným stánkem pro sochu Rodičky Boží? Úcta k památné soše dojistá by toho vyžadovala.

Ostatní předměty kostelní, kazatelna, poboční oltáře v hlavní lodi, a slohem parukovým při předešlé opravě kostelní přeměněná loď hlavní prozatím se toliko očistily, čekajíce na vykoupení, vyměnění a slohovou úpravu. Proslychá se, že nynější důstojný pan farář skutečně již na to pomýšlí, aby časem sám z dobrovolných příspěvků vyměnil oltář u kazatelny slušným oltáříkem gotickým. Pak snad přijde řada na kazatelnu a ostatní předměty. Počátek dobrý již se stal. Bohu díky! Budiž pokračováno.

Kdo znal dřívější úpravu chrámu sv. Vojtěcha, radostně jest překvapen, když nyní vstoupí do opravené svatyně. Tak patrný jest rozdíl mezi dřívějším a nyníjším uspořádáním, ač nedostává se celku ducha jednotného. Vyskytují se sice jednotlivé předměty, které nepostrádají sice ceny umělecké, zplozují však dojem, jakoby každý z umělců byl pracoval na vrub svůj, architekt bez malíře, malíř bez sochaře a p. A právě jednota to jest, co u člověka plodí soulad a uspokojení; nedostatkem jednoty plodí se nelad a nespokojenost. Má-li dílo umělecké všeobecně líbiti se a uspokojiti požadavky veškerenstva, jest potřebí důkladných porad i úvah veškerých umělců, kteří účastenství na společném díle mají. Za souhlasu duší uměleckých rodí se napotom harmonie a krása díla uměleckého, která kouzelnou mocí každého člověka citelného vábí. Harmonie a jednota díla jest odleskem harmonie a jednoty smýšlení. Že při všech následujících pracech podobných ani toho opomenuto nebude, pevně a důvěrně očekáváme.

Počátek skutečných oprav i úprav budov kostelních ve smyslu slohovém srdečně vítá; s potěšením sluší zaznamenati, že obec

pražská jakožto patron kostela stkvělý zde dala příklad veškerým jiným patronátům kostelním. Až poznenáhla odstraní se z chrámu opraveného některé neslohové předměty a nepřislušné přívěsky, až umělecký stroj varhan se svolením téhož patronátu již objednaný sloučí se v jedno s velebným zpěvem sboru sv.-Vojtěšského, — pak veškerá umění církevní podají si ruce ve farním chrámu svatého Vojtěcha na důstojnou oslavu služeb Božích.¹⁾

¹⁾ Náklad na veškerou opravu obnáší 20.000 zl. Na zřízení oltáře nového vydalo se něco přes 5000 zl., a sice: mensa opuková 253 zl. 75 kr., opukové tabernakulum a pedrella 418 zl. 50 kr., tři obrazy na prkně malované 1000 zl., sošky 510 zl., práce řezbářská a truhlářská (Nasavský a Liška) 1350 zl., práce pozlacovačská a natěračská (Kopáček) 250 zl., práce pasířská (Hirsch) 276 zl. a j. Mramorová dlažba choru 907 zl. 50 kr., zasklení 6 oken à 110 zl. — 660 zl., vymalování choru (malíř Rabovský) 313 zl., lodí a empory 718 zl. — Ostatních 13.000 zl. pohltila práce zednická a kamenická (pokrývačská, tesařská a zámečnická byla nepatrná): venkovské opěráky, kružba a pruty šesti oken, dlažba dílem nová, dílem obnovená a j. Kamenickou práci měl Koutek, stavitelskou Baroch; dozor na veškerou stavbu prof. Pacold.

Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

Reliquiář v podobě malé monstrance. — XV. století.

(Obr. 7.)

Tuto vyobrazený reliquiář sloužiti může za velmi dobrý model monstrance pro Nejvyšší. Ostensorium spočívá na podstavci ozdobeném galerií, z něhož vyrůstá štíhlý stojan ozdobený opěracími pilířky a okénkami s malými štítky. Šestihranný jehlanec nevybíhá do špičky, nýbrž jest v polovici useknut a vyvinuje se v šestihranný knoflík, který nese vlastní pouzdro na ostatky v podobě šestihranné růže, obnášející v průměru 5 1/2 ctm. Reliquie náleží sv. apoštolům Matouši a Matěji. Pouzdro ozdobeno jest šesti rubíny zasazenými v podobě malých květín. V šesti lístkách růžice spa-

trují se na hladkém pozadí stříbrném poprsí šesti andělů ciselirovaných a pozlacených, kteří na pohled jmenované květiny rukama podpírají. Růžky lístků vyplněny jsou prolamovanými ornamenty lupenatými. Obruba pouzdra 1 ctm. široká rovněž ozdobena jest lístky uměle proplétajícími se. Do ploché strany zadní vyryto jest korunování nejblahoslavenější Panny. Dle celého uspořádání souditi lze, že pochází reliquiář buď z konce XV., aneb dokonce z počátku XVI. věku. Výška obnáší 19 ctm., průměr podstavce 7 ctm.

Reliquiář v podobě ciboria; — z konce XV. století.

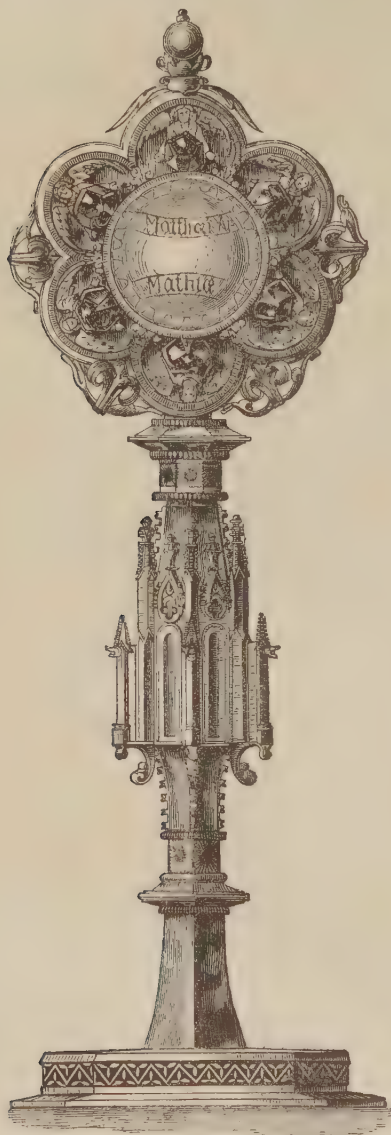
(Obr. 8.)

Nádoba pěknými poměry při jednoduché úpravě se odporučující má šesti-

hranný podstavec, jako se objevuje u veškerých takměř reliquiářů a kalichů XV. věku.

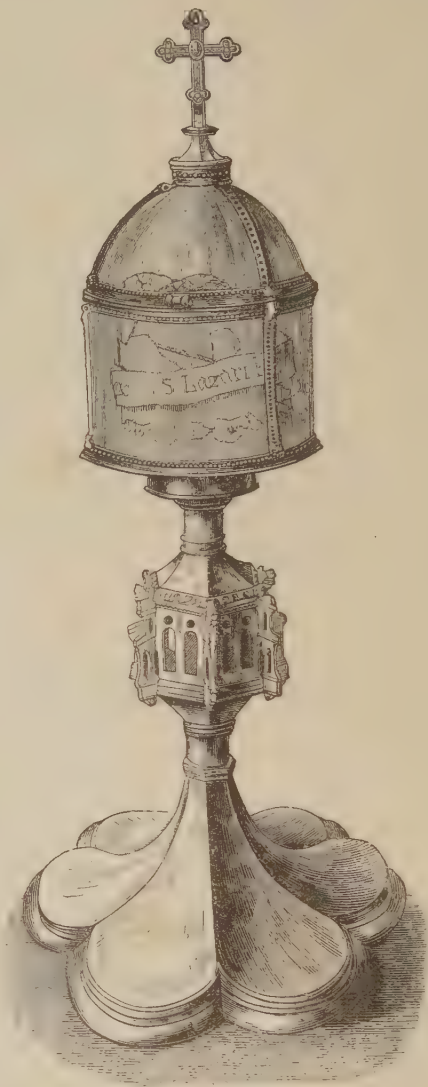
Krk štíhle vystupující přechází v kulatou rourku s hlavicí architektonicky tvořenou, ozdobenou cimbuřím a dvojitými opěráky; tento „nodus“, jehož největší vzdálenost 4 ctm. 3 mlm. obnáší, má v každé ploše,

v němž uchovávají se ostatky „R. S. Lazari frat. S. Mariae Magdalenae et S. Marthae“. Pouzdro pokryto jest polokulatým křišťálovým víčkem olemovaným po obou stranách pozlaceným kroužkem stříbrným bez patrných profilů. Po délce pouzdra

(Obr. 7.)

2 ctm. široká, dvojitá, do kulatých oblouků vyběhající okna prolamovaná, tak že viděti lze rourku uvnitř běžící. Rourka ta pak rozšiřuje se a drží pouzdro křišťálové, na způsob válce broušené, $4\frac{1}{2}$ ctm. vysoké,

(Obr. 8.)

i s víčkem jsou tři proužky kovové vbíhající do hořenní korunky, která končí malým křížkem s třílístkovými výběžky (trěfle). Reliquiář 31 ctm. vysoký, jehož podstavec obnáší v průměru 14 ctm., pochází bezpochyby z konce XV. století.

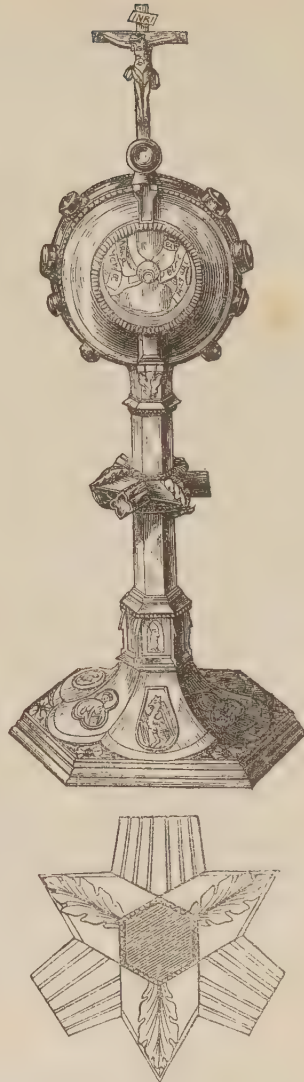
Stříbrný reliquiář pozlacený. — XIV. století.

(Obr. 9.)

Podstavec v průměru 9 ctm. jest šestihranný. Nad ním vypíná se šestilupenatá

růže, jejížto plochy vystupující ozdobeny jsou malými medaillonky v podobě za-

okrouhlených trojhranů, v nichž spatřují se barevná, průhledně tavená poprsí andělů s kaditelnicemi a svícny. Na jednom větším medailonu vyobrazen jest drak okřídlený. Ze šestihranné růžice vyrůstající přístavek architektonický jest 2 ctm. 3 mlm. vysoký, má na hranách opěrací pilíře a mezi nimi šest prolamovaných gotických okének, v jejichž pozadí spatřují se barevná, průhledně tavená poprsí světců, jichž ostatky v pouzdru se chovají. Z ozdobného piedestalu vybíhá šestihranná, hladká roura (fistula) $2\frac{1}{2}$ ctm. vysoká a v průměru $1\frac{1}{2}$ ctm. obnášející, která uprostřed se rozšiřuje ve stejno-ramennou šestihrannou hvězdu dutou, velmi ozdobně provedenou. Hrany ozdobeny jsou na obě strany, vrchní i spodní, svobodně stojícími lupeny přiletovanými. Ostatní tři rohy šestihranné hvězdy vybíhají v rourky v podobě čtverhranu končícího s gotickými oblouky, v jehožto ploše vyobrazena jsou malá, tavená zvířata symbolická. Nad knoflíkem č. hlavicí běží rourka dále a rozšiřuje se v malé hrdélko, které jest soklem reliquiáře v podobě pouzdra křišťálového. Také tento článek spojující stojan s pouzdrem ozdoben jest lupínky pěkně stylisovanými. Pergamenová „schedula“, která bezpochyby teprv v předešlém století znovu psána byla, má následující nápis: „Reliquiae Sc. Mariae Virg., de catena St. Petri, St. Magdalenae etc.“ Na přední ploše kula-tého pouzdra spatřuje se pozdější nápis ozdobami ze XVII. obklopený, jež pro ozdoby nemožno čísti. Nemotorný křížek na křišťálovém pouzdru byl přidán bezpochyby v XVI. století. Pouzdro olemováno jest širokým kroužkem stříbrným, posázeným nebroušenými drahokamy (safíry a j.). Markantní jednotlivosti odkazují reliquiář do druhé polovice XIV. století. Výška obnáší 18 ctm.

(Obr. 9.)

Drobné zprávy.

Ředitelstvo akademie křesťanské konalo od poslední zprávy v „Methodu“ uveřejněné za příčinou přesídlení se do jiných místnosti jen dvě zasedání. Ve schůzi dne 6. března konané ohlašoval místopředseda pan dr. Karlach, že stanovy sekce vědecké a archaeologické došly potvrzení zeměpanských úřadů a že tudíž i také ke konstituování těchto dvou odborů přistoupiti lze. K návrhu zvláštní komise jsou pak jmenování ředitelstvem do výbory odboru vědeckého pp.: probošt Václav Štule, prof.

dr. Bauer, prof. dr. Borový, prof. Drozd, katecheta Dorovín, vikarista dr. Řehák, katech. Mužík, Václ. Honejsek, kapl., prof. dr. Náhlovský, prof. dr. Reinwarth, prof. dr. Schindler, prof. dr. Smolík, kanovník Vyšehradský Ehrenberger. — Výbor uměleckého odboru byl požádán, aby učinil návrh v příčině jmenování členů odboru archaeologického. K příští valné hromadě bude tudíž celistvý organism „akademie“ podle sekcí upraven. Jednatelská a pokladniční zpráva byla

již ředitelstvu předložena a bude o ní v budoucí schůzi dne 13. března rokováno. Počet členů „akademie“ dostoupil výše 2300. Ku sbírkám a knihovně „akademie“ přispěli dárcové a příznivci „akademie“ pp.: Antonín Plaček, obchodník v Holešovicích, 70 svazky děl theologických (odkaz po zemřelém faráři Plačkovi), p. Donnebauer, hostýnský v nádraží (knihami a obrazy), pan Arthur Pilz (20 svazků kněh), vp. Weisser, duchovní správce ve všeobecné nemocnici (7 svazků děl Shakespearových), Fr. Jozl, far. v Červených Janovicích (missál olomoucké diecése z roku 1505 a atlas), německý tiskový spolek (13 svazků kněh), pan Rudl, mědorytec (12 svazků kněh). Vedle toho věnoval dobrodinec, kterýž nechce býti jmenován, skvostnou, řezbami ozdobenou skříni v ceně 1000 zl. „Akademii“ došly dílem děkovačí, dílem povzbuzující listy od Jeho Excel. pana Bedřicha hraběte Thuna, od nejdůst. pana biskupa lineckého Rudigera, od pana faráře Jiřího Sloty ze Slovenska, od farního správce u sv. Jakuba vp. Mansueta Adámka. Ředitelstvo pak zaslalo děkovačí listy p. řediteli S k u h e r s k é m u a jeho sboru za provedení mše in honorem Agnetis de Bohemia a důst. p. dru. Frindovi, biskupskému sekretáři v Litoměřicích za činnou podporu snahám „akademie“ prokázanou.

V druhém zasedání dne 13. t. m. oznamoval jmenem sekce umělecké architekt Barvitijs, že odbor ten prozatímne říditi bude také záležitosti sekce archaeologické. Na to čtena jest od jednatele prof. dr. R. Smolíka zpráva jednatele pro valnou hromadu, která konati se bude na neděli smrtelnou dne 2. dubna.

J. J. kníže Karel Löwenstein a vys. důst.

p. Jan Rotter, opat břevnovský, zaslali předsednictvu listy. v nichž děkujíce za zasloupanou fotografii Burgmeierovu sv. Anežky přejí akademii všemožného zdaru. Poslednější přiložil zároveň darem 10 zl., které odkázaly se odboru uměleckému.

Architekt Barvitijs předložil krásné nákresy kalichů, podle nichž budou se zřizovati kalichy v akademii křesťanské objednané. Nákresy od něho samého provedené vynikají krásnou formou a činí zadost též požadavkům liturgickým. Akademie bude míti poznenáhla své vlastní fačony náčiní kostelního, vzorné, řekl bych akademické. Jest si však přáti, aby páni objednavatelé tak příliše na předměty objednané nespěchali aneb raději dříve věci potřebné objednávali, má-li práce míti ceny umělecké. Na zhotovení věcí důkladných a dobrých, nejsou-li právě na skladě, potřebí času i píce.

Dp. prof. J. Drozd daroval knihovně skvostnou bibli s obrazy od Dorè, vp. Bříza, kaplan v Dolní Krupé, „Žalmy na písně uvedené“ z r. 1736, pak peníz ražený na památku osvobození Vídně od Turků.

Zprávy odboru pro výtvarná umění pro nedostatek místa uveřejněny budou v čísle budoucím.

Výbor sekce vědecké při křesťanské akademii konstituoval se v první schůzi své konané dne 9. března v ten způsob, že prof. dr. Borový volen za předsedu, prof. dr. Schindler za místopředsedu, prof. Drozd za jednatele, vikarista dr. Řehák za kustosa knihovny a zapisovatele, katecheta Dorovín za pokladníka a prof. dr. Reinwarth za zástupce sekce vědecké v ředitelstvu křesťanské akademie.

Z uměleckých atelierů.

Pod tímto nápisem budou se přinášeti zprávy z dílen uměleckých, pokud do oboru umění církevního zasahují. Ačkoli se u nás provedlo již tak mnohé zdárné dílo skutečné ceny umělecké, nebylo orgánu, který by se všiml tohoto odvětví pro historii vzdělanosti tak veledůležitého. Zajdeme si tedy čas od času do atelierů uměleckých a seznámíme čtenářstvo s nejnovějšími plody uměleckými.

Josef Hellich, předseda odboru pro výtvarná umění a člen ředitelstva akademie křesťanské, maloval v posledním čase následující obrazy: pro kostel Manetinský na zakázku paní hraběnky Lažanské Marii Pannu stojící s Ježíškem obklopenou anděly, o něco menší, než v přirozené velikosti; — do zámecké kaple Strakonické sv. Martina na koni, děličho se žebřákem plášť, 8' vysoký

obraz objednaný od J. Ex. velkopřevora Maltežského; — pro kostel v Hochstaďt-u tři nové oltářní obrazy a sice: sv. Petra a Pavla v nadpřirozené velikosti pro oltář hlavní, Zvěstování Panny Marie a sv. Jana Nepomuckého; — k slavnosti beatifikační blahosl. Anežky Přemyslovny dva obrazy svěťice. První objednaný od konventu křižovnického 6' vysoký představuje bl. Anežku stojící v rouchu řeholním, po straně klečí anděl, který drží kříž řádu křižovnického, na druhé straně beránek; v pozadí spatřuje se královský zámek Hradčanský. Druhý obraz malován jest pro J. M. biskupa Dr. K. Průchu, a představuje svatou Anežku oděnou rouchem řeholním; u nohou spatřuje se na jedné straně český znak, na druhé beránek, v pozadí na jedné straně absida románského kostela, na druhé straně

zahrada; mezi oběma jest koberec, který slouží za pozadí postavy světice. Poslednější obraz došel pro neobyčejnou zdařilost, krásu a jemnost u pojmutí a provedení takové obliby, že netoliko fotografie jeho odborem uměleckým akademie křesťanské vydaná valného již došla rozšíření, nýbrž že také dle něho zhotovila se socha sádrová, jakož i medailiony, jichž mnoha tisíců již mezi věřícími rozšířilo se.

Fr. Sequens, člen ředitelstva a odboru uměleckého akademie křesťanské, obdržel tyto dni velmi čestné objednání pro votivní chrám vídeňský. Nejslovtnější umělci Führich, Laufberger, Steinle, Trenkwalde, Sequens a Wörndle byli totiž od vrchního rady stavitelského Ferstel-a, který stavbu votivního chrámu řídí, vyzváni, aby zhotovili nákresey pro malovaná okna řečeného chrámu. Našemu Sequensovi připadlo okno nadační císaře Ferdinanda. Jest rozděleno na tři pole. Hlavní velký obraz jest Martyrium sv. Václava, nad ním stojí sv. patronové čeští: Vojtěch, Prokop, Ludmila, Anežka, Sigmund, Jan Nepomucký; nejvýš pak sv. Vít, jakožto patron hlavního chrámu českého; dole pod obrazem mučnické smrti sv. Václava jsou poprsí sv. Cyrilla a Methoděje. Okno to bude represento-

vati ve chrámě votivním nejen sv. patrony, nýbrž také umění české. Těšíme se upřímně z tak čestného povolání umělce našeho v sousedství tak slavných jmen umělcův první třídy. Tžž umělec dokončil právě olejový obraz na prkně malovaný pro Její cí. Výsost paní Marii Antonii, velkvojvodkyni Toskánskou. Představuje sv. Františka z Asissi, a sv. Antonína Paduanského. Provedení jest neobyčejně krásné, stilisticky přísné a typicky věrné. Umělec svědomitě použil studií, jež konal za cest svých po Itálii, typů Guioottových v Asissi pro sv. Františka a Paduánských pro sv. Antonína. Když svědomitost se druží s láskou a citem uměleckým, pak ovšem dílo mistra chváli. Obraz jest malován na zlatém pozadí nádherně ozdobeném. V obou postavách jsem zase jednou spatřil ducha proslulých Beuronských obrazů. — Z jara počne Sequens malovati v hlavním chrámu sv. Víta prostrannou kapli Martinickou a sice všechny stěny i se stropem technikou, jakou Italiani provádějí tempera. Vylicení zajímavého ciklu následovati bude příště. Jak známo, jsou výtečné emailové reliquiáře na hlavním oltáři u sv. Víta, které na vídeňské výstavě světové první cenou poctěny byly, prací téhož umělce.

VII. seznam členů Akademie křesťanské.

(Pořádkem, jakým se přihlásili.)

Údové přispívající:

(s ročním příspěvkem 1 zl. r. m.)

803. vp. Josef Thun, koop. v Trnavě.
804. vdp. dr. Mart. Riha, prof. theol. v Budějovicích.
805. vdp. dr. Josef Hoffmann, prof. theol.
806. vdp. dr. J. Raška, prof. theol.
807. vdp. dr. Leo Schneidörfer, prof. theol.
808. vp. P. B. Berzer, spir. b. semináře v Budějovicích.
809. vp. Antonín Svoboda, vicer. semináře v Budějovicích.
810. dp. Frt. Freumund, farář v Horčicích.
811. vdp. Fr. Jánský, řed. bisk. kons. kanov. v Budějovicích.
812. vp. Jan Valenta, bisk. ceremoniář v Budějovicích.
813. dp. Tom. Blažek, farář v Levíně.
814. vdp. Václav Částek, děkan v Nové Pace.
815. vp. Frt. Hlaváč, koop. v Nové Pace.
816. vp. Ant. Kalina, administrátor.
817. dp. Jos. Doubrava, farář v Nové Vsi.
818. vp. Jos. Klapálek, kooper. v Nové Vsi.
819. vdp. dr. Al. Schalk, děkan v Lomnici.
820. vp. Frt. Veselý, kooperátor.
821. vp. Frant. Herných, kooperátor.
822. vp. Vincenc Mrštík, katech. v Lomnici.

823. dp. Jan Vošoust, farář v Libštátě.
824. dp. Vinc. Mlejnek, farář v Železnici.
825. vp. Josef Brož, kaplan v Železnici.
826. dp. Ant. Luka, farář ve Velké Borovnici.
827. vp. Josef Nedvídek, katecheta v Jičíně.
828. vdp. Josef Šturma, děkan v Jičíně.
829. vp. Aug. Dostálek, kaplan v Jičíně.
830. vp. František Dittrich, kapl. v Jičíně.
831. vp. Josef Přibil, katecheta v Jičíně.
832. vp. Josef Holman, katecheta v Jičíně.
833. dp. Václav Kuřil, farář v Radimi.
834. dp. František Balcar, far. v Lužanech.
835. vp. Josef Fidler, kaplan v Lužanech.
836. vp. Jan Sehnal, admin. ve Bělohradě.
837. vp. Josef Matoušek, kaplan v Bělohradě.
838. dp. František Černý, farář.
839. vp. Kaska, druhý duchovní správce v trestnici kartouzské.
840. vp. Jos. Hoffmann, první duch. správce v trestnici kartouzské.
841. vdp. Ant. Hrubý, děkan v Pecce.
842. vp. Josef Hovor, kapl. v Pecce.
843. vp. Aug. Žďarský, kapl. v Pecce.
844. vp. Jan Kypet, spir. v Bystřici.

845. dp. Eduard Květ, farář a vikář v Plané.
846. dp. Josef Elhenický, farář a biskupský notář v Planicích.
847. vp. Josef Franz, kaplan.
848. vp. Václav Křídlo, kaplan v Nové Pace.
849. dp. Václav Kašpárek, farář v Stětí.
850. vp. Jan Matějka, kaplan v České Třebové.
851. vp. Jan Tvrdý, kaplan v České Třebové.
852. vp. Lede, adm. v Damníkově.
853. vdp. Fr. Langer, děkan v Landškrounu.
854. dp. Jan Krupka, farář v Dolní Dobrouči.
855. vp. Jan Křivohlávek, koop. v Dolní Dobrouči.
856. dp. František Lederer, farář.
857. vdp. Jan Cibulka, děkan v Ústí.
858. dp. Jan Šeda, farář v Černé.
859. dp. Adolf Scharfenberger, administr. v Bystřici.
860. dp. Frant. Krihl, farář v Černkovicích.
861. dp. Lukesle, farář v Jabloncích.
862. vp. Boh. Neumann, koop. v Jabloncích.
863. dp. Jan Schmid, farář ve Vorlíku.
864. dp. Michel Šafránek, em. vilímský farář.
865. dp. Jan Schmied, farář a vikář v Čechovicích.
866. dp. Cenek Laštovička, farář.
867. dp. Frant. Bělohradský, farář.
868. dp. Josef Dudych, farář.
869. dp. Theod. Dobruský, farář.
870. dp. Ant. Mokříž, farář v Zahradce.
871. vp. Václav Sikora, kaplan.
872. dp. Karel Růžička, farář.
873. dp. Fr. Brückner, farář v Kočkách.
874. vp. Tom. Fiala, kaplan v Lukavci.
875. dp. Janeček, farář.
876. dp. Jan Vacek, farář.
877. dp. Matěj Halabala, farář.
878. vp. Josef Sýkora, kaplan.
879. dp. Ant. Kozler, farář v Hostomicích.
880. vp. Tomáš Veverka, kapl. v Hostomicích.
881. vp. Jindřich Tichý, kaplan.
882. p. Ferd. Guth, varhaník v Novém Strašeci.
883. dp. Frant. Novák, farář v Německé Bělé.
884. dp. Jan Matouš, farář v Hronové.
885. vp. Václav Trís, koop.
886. dp. Viktor Muníček, farář v Machově.
887. vp. Jindř. Raim, kooperátor v Machově.
888. vp. L. Hubený, admin. v Bezděkově.
889. vp. Vinc. Dvořáček, adm.
890. vp. Jan Otčenášek, kaplan.
891. vp. Josef Baudyš, kaplan.
892. vdp. Josef Fikeis, děkan v Brusinci.
893. vp. Josef Svoboda, kaplan.
894. vp. Jan Rášek, kaplan.
895. vdp. Jan Ehrenberger, děkan v Světlé.
896. vp. Ant. Herout, koop. v Světlé.
897. dp. Aug. Pilář, farář.
898. dp. Fr. Vorlíček, far. v Bohdanci.
899. dp. J. Böhm, farář.
900. vp. Aug. Zima, koop.
901. dp. Jan Zika, far.
902. dp. Norb. Procházka, far. v Kácově.
903. vp. Leop. Vrzák, koop. v Kácově.
904. dp. Josef Mikš, farář.
905. vp. Ant. Machek, koop.
906. dp. Jan Soukup, vikar. sekret.
907. dp. Josef Marass, vikar. sekret.
908. dp. Karel Konrad, farář.
909. dp. Ferdinand Pokorný, farář.
910. dp. Julius Glaubrecht, farář.
911. dp. Jan Menšík, farář.
912. dp. Josef Peschke, farář.
913. dp. Josef Roušal, farář.
914. vdp. J. Kratochvíle, děkan.
915. vp. Jan Zilík, zám. kaplan v Hradišti.
916. vp. Antonín Stejskal, kapl.
917. vp. Jan Dušek, kaplan.
918. dp. Jan Lopátko, farář v Seči.
919. dp. Václ. Zelený, farář.
920. vdp. Aurel Gardavský, rektor kollegia piaristického Nepom.,
921. dp. Rainer Keriser, učitel z řádu piaristického.
922. dp. Jan Topičovský, farář.
923. dp. Bernardin, farář v Žinkovicích.
924. vp. Václav Kuchynka, kaplan.
925. dp. Josef Margold, farář.
926. dp. Josef Tuhý, farář v Mečíně.
927. vp. Václav Melichar, kaplan.
928. dp. Václ. Čiška, farář v Kbele.
929. dp. Frant. Fremund, farář v Horčicích.
930. dp. Jakub Sedláček, farář.
931. dp. Mat. Švandrlík, farář.
932. dp. Bedř. Král, farář.
933. vp. Melch. Nestler, kaplan.
934. p. Jos. Döllinger, provisor v Teplé.
935. dp. Bartol. Danzer, farář.
936. dp. Placid Roth, prof. theol. na dom. ústavě v Teplé.
937. vp. Leo Hossák, kaplan.
938. dp. Athanas Röd, farář.
939. vp. Frant. Schönbeck, kat. u sv. Anny.
940. dp. Antonín Brehm, farář v Chýši.
941. dp. Kar. Berzauer, farář na Libíně.
942. dp. Ant. Čížek, far. v Obecnici.
943. p. Václav Brož, gruntovník v Brodu.
944. dp. Josef Štěpán, farář v Budeticích.
945. vp. Karel Bičík, koop. v Předmostí.
946. dp. Frant. Fleischmann, bisk. vikář.
947. dp. Jos. Bruner, farář.
948. vp. Václav Kordík, kurat u sv. Maurice.
949. dp. Vojtěch Ludvík, farář.
950. dp. Václav Polák, farář.
951. dp. Frant. Müller, farář.
952. p. František Wolf.
953. dp. Jan Liskovec, farář.
954. vp. Petr Gözl, kaplan.
955. dp. Václav Rokytický, farář.
956. dp. Bernard Horáček, farář.
957. dp. Jos. Mucha, farář.
958. vp. Eduard Brynych, kapl.
959. vdp. Ant. Hruška, vikář a děkan.
960. vp. Josef Plocek, koop.
961. dp. Václav Pišl, farář.
962. vdp. Jan Schirsch, děkan.
963. vp. Jan Vlach, koop.
964. vdp. Frant. Vilímek, děkan.
965. dp. Jan Tesař, farář.

(Pokračování přístě.)

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlině č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlině, č. 234. Reklamace zaslány buďtež do expedice v kněhetskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Růžové ulici čís. n. 5.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 4.

V Praze, dne 20. dubna 1876.

Ročník II.

Obsah: Chrámů věků staro-křesťanského. (Dokončení.) — Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze. — Reč na hrobě Führichově. — Odbor pro výtvarná umění v akademii křesťanské. — Seznam členů akademie křesťanské.

Chrámů věků staro-křesťanského.

Sepsal F. J. Lehner. (Dokončení.) *

(Předsíní chrámová. — Řád kajicný. — Agape. — Sakristie.)

Vyjde-li se ven jedním ze tří vchodů, jimiž do tří lodí chrámových se vcházelo, nacházíme se před kostelem v první, kryté předsíni kostelní. Trojími vraty či branami poukazovalo se na nejsvětější Trojici. Brány byly úzké, poněvadž chrám byl křesťanům obrazem království Božího; cesta pak, která do nebe vede, obtížná jest a úzká ¹⁾. Dále pak k západní straně vcházelo se do dvora (viz „Method“ ročník I. str. 38. Ob. 5. h.) pod širým nebem obroubeného zdí, později podlouhým do vnitř dvora otevřeným. U prostřed nacházela se kašna či studně s vodou (viz Ob. 5. i). Jako nyní ještě před obětí mešní kněz ruce se myje, ²⁾ již za křesťanského dávnověku věřící do chrámu vstupující ³⁾ se očišťovali, což až dosud se děje na znamení vnitřní čistoty a posvěcení duševního. Nádoba tato se svěcenou vodou nazývala se Phiala t. j. miska, Cherniboxeston t. j. nádoba na umývání rukou hlazená z mramoru neb

jiné látky vyvedená, Kantharum neb Kantharus, Labrum n. Lymphaeum. Umývání rukou mělo za prvních věků křesťanských bezpochyby jinou ještě příčinu, jelikož věřícím večere Páně původně do rukou se kladla.

Předsíní ku západní straně chrámu přiléhající měla podobu obdélníku a nazývána jest „Aula, Atrium (dvůr), Dromikon, ¹⁾ Narthex, ²⁾ Pronaos (předkostel), latinsky Vestibulum, též Paradiseus. Odkud asi odvozuje se pojmenování kryté předsíně rájem? Věřícím věku již starokřesťanského bývaly obrazy důležitou pomůckou učební, srozumitelnou a důtklivou čítankou také těm, kteří ve čtení se nevyznali. Důmyslný věk vyobrazovával na stěnách předsíně ráj s prvními rodiči pokolení našeho. Proč? Hned v následujícím se objeví, až bude mluviti nám o řádu kajicném. Kromě toho poukazovalo křesťanství vyobrazováním Adama a Evy na Vykupitele a Církev jeho. Jako matka pokolení lidského stvořena jest,

*) Viz „Method“ ročník I. str. 14., 16., 20., 35., 37., 48., 69., 78.

1) Mat. 7., 13 14. August. in Joannem. Tract. 45.: „Humilis est enim janua Christus Dominus: qui intrat per hanc januam, oportet humiliet se etc.“

2) Kněz myje si ruce dvakrát, jednou v sakristii za modliteb v missálu předepsaných, napotom po obětování za slov žl. 25. „Lavabo.“

3) „Asperges“ před slavnou mší sv. sem ani nečítaje.

1) Odvozeno bezpochyby od jízďáren Nového Říma, jejichž délka vedle přirozené potřeby přesahovala šířku.

2) Narthex znamená u básníka Hesioda metlu dutou, rostlinu to egyptskou. Paulus Silentarius užívá však slova toho již co stavitelského výrazu technického. Simeon Thessalonický dokládá, že slovem „Narthex“ nazývá se předsíní.

když první člověk spal, také Církev, duchovní matka pokolení lidského, do života vstoupila, když druhý Adam na kříži umíral.¹⁾

Předsín měla účel mnohonásobný a rozmanitý. Zde pod širým nebem bylo především místo kajícníků z obcování křesťanského vyloučených. Vznešeným i nízkým neuprositelně zněla v uších zásada církevní kázně: Zhřešil-li kdo veřejně, buď si biskupem nebo podřízeným, knížetem nebo žebrákem, veřejně konej pokání! Ba i mnichům veřejně se prohřešivším veřejně bylo konati pokání na polepšení vlastní a na příklad ostatních. Kdo do společenstva křesťanského náležel, na tom netrpěla se žádná skvrna mravní, jak i pohané sami poctivě uznávají. I veřejná pokuta nebyla k hanbě ani samému udatnému císaři Theodosiovi a mnohá zbožná pokora dobrovolně se podrobila veřejnému pokání. Vždyť před Hospodinem věčným nikdo není nalezen čistým a Spasitel nepřišel hledati spravedlivých, nýbrž hříšníků. Dle velikosti provinění ukládal biskup, Bohem ustanovený soudce, pokání tužší neb lehčí na týdny neb na leta.

Prvním stupněm mírnějšího trestu bylo vyloučení býti od obětování, jímžto se obět nejsvětější počínala a tudy také i od stolu Páně. Kajícník takový zůstal tedy na místě svém státi, když ostatní věřící z lodí pobočních ku mřížkám se ubírali, aby večeři Páně přijali. Nazývání jsou „consistentes“, řecky „systantes“ t. j. stojícími, pokuta sama sloula „systasis“.

Druhým stupněm trestu zostřeného pošinut jest kajícník nazpět na roveň s učeníky (katechumeny) a nepokřtěnými, nejsa více připuštěn ku oběti, nýbrž toliko ku mši katechumenů především věnované poučení. Když obět věřících s oférou počínala, kajícníci toho druhu pokleknuvše s katechumeny propouštěni jsou od biskupa s požehnáním. Odtud odvozuje se jméno „substrati“, též „prostrati“, „hypopiptontes“ čili klečící.

Třetím stupněm kázně církevní přesazen jest kajícník ve stav počínajícího učeníka, který po přihlášení se ku víře křesťanské odevzdán jest na vyučenou knězi zvlášť určenému, odkud posluchačem („audiens“, „akroates“) slove; mnohé poklesky jsou zajisté jen pouzí následkové náboženské nevědomosti.

V nejtěžším případě užívalo se také nejtěžšího trestu — úplného vyobcování hří-

šníka ze chrámu a společenstva křesťanského. Vyobcovaný neměl podílu ani na oběti, ani na mši katechumenů v epištole a evangelium. Hned u brány chrámové odháněl vyloučeného (dle nynějšího způsobu řeči exkomunikovaného) jáhen neb strážce. Pro něho nebylo místa v chrámu Páně, jen před chrámem bylo mu dovoleno dlíti. V nádvoří chrámovém, pod širým nebem, tam klečel vyloučenec, s pláčem a nářkem prose vcházejících, aby na modlitbách jeho pamětlivi byli. Odtud pojmenování „fentes“, — plačící — „hiemantes“ t. j. lidé vydaní větrům i nepohodě, dešti i sněhu, — řecky „prosklaiontes.“

Kdo ani poslední pokutou nepolepsil se, byl dle rozkazu Páně vyloučen z obcování křesťanského, a žádnému z věřících nedovolovalo se s ním účastenství míti. Při zbožnosti prvních věků křesťanských případ takový velmi řídkým býval.

Již tedy přísná kázeň církevní vyžadovala, aby při chrámu Páně byl dvůr s před síní, nad níž později věže se stavěly.

Předsíně kryté užívalo se však také k jiným ještě účelům, zejména v dobách pozdějších, když pošinuta jest do vnitřních prostor chrámových. Předsín měla výsadu svobody; kdo sem se utekl, bezpečným byl před násilím i pronásledovatelem.¹⁾ Zde v předsíni chrámové konávaly se začasť sněmy církevní a biskupové v nich soud odbývali, jak viděti lze ze životopisu Jana Almužníka. Především byla však tato čásť kostela zasvěcena chudobě milované a dobročinnosti. V starém věku křesťanském měl chudobný na kostel právo. K Bohu se utíkal, kdo na zemi byl bez ochrany. Již v Jerusalemě sedávali u dvéří chrámových chudí žebráje. ²⁾ Chudý Lazar ³⁾ v podobnosti Páně stal se otcem lazaretů. Tak vznešené a vysoce cení křesťanství chudobného, že — boháč vzhůru k němu pohlíží, aby si na něm nebe zasloužil. Vedle starobylého obyčeje křesťanského sedávali u dvéří chrámových chudí, a jako bez svícené vody nevcházelo se do chrámu bez udílení almužny. A proto mezi křesťany bývalo sice chudiny, žádných však žebráků. Kdo s chudinou slitování má, Bohu na úrok půjčuje; co chudému do rukou se dává, Bohu samému

¹⁾ Si quis ad Ecclesiam confugium fecerit, in atrio ipsius ecclesiae pacem habeat, nec sit ei necesse, ecclesiam ingredi, et nullus eum inde per vim abstrahere praesumat etc. Caroli Mag. etc. Capitula p. 25. b. s. CXL.

²⁾ Skut. ap. 3., 2.

³⁾ „Lazarus“ znamená muže, jemuž bylo pomoheno. Aug. Enarr. in Ps. 69.

¹⁾ „Dormit Adam, ut fiat Eva; moritur Christus, ut fiat Ecclesia. Dormienti Adae fit Eva de latere, mortuo Christo etc.“ August. in Joann. Tract. IX. § 19.

do rukou se dává; z mamonu nespravedlností činíme si přátel ¹⁾ a přímluvců u Boha, a chudina zároveň se sbory pannen Kristu zasnoubených jsou radostí, ozdobou a skvostem ²⁾ Církve, nikoli břemenem, a kdyby chudých nebylo, mají býti zavoláni. ³⁾ Křesťané dávnověcí shromažďovali tedy v síních, službě Boží zasvěcených, kolem sebe také chudinu, kterou po modlitbě předcházející hostivali. Kde? V předsíni chrámové u stolů, po příkladu Páně, který učeníky pohostinu přijímal. Příkladem apoštolského ⁴⁾ následovali průběhem celého středověku biskupové, opatové, knížata a jiní lidé ctní a hodní, z čehož nepatrný pozůstatek zachoval se na památku zde a onde na zelený čtvrtek. Takové nasycování chudých vdov a sirotkův nazývalo se hostinou křesťanské lásky — v latině „charitas“, „dilectio“, řecky „agape“. Jakolivěk hostiny lásky během věků změnily se, předsíní chrámová vždy předce zůstala síní chudiny. Že chudí ku předsíni chrámové náleželi, nejlépe jeví se ze životopisu slavného světce Vavřínce, který v předsíni chrámové své poklady — chudinu — shromáždil, rozděliv vše co Církve měla, jehožto mučnická smrt stala se zároveň smrtí pohanských chrámů. Nyní bohudíky! žije pokolení osvěcené, které chudobu nenávidí, za zločin považuje a proti ní zakročuje. Chudina pak na výměnu nenávisť závistí splácí. Možno-li jednání takové křesťanským nazvat, anebo alespoň lidsky opatrným, to spravedlivě posouditi pokolení toto ani schopno není. Mně líbí se starý obyčej, který stůl dobročinnosti pro milou a vděčnou chudinu stavěl do předsíni chrámových, zároveň však na stěnách vyobrazoval chudého Lazara v lůně Abrahamově a bohatce druhdy hodovavšího nyní v plamenech pekelných, aby tak bohatce i zámožný hned při vstoupení do kostela pamatován byl na povinnost svou, jakož i na slova Spasitele řkoucího ⁵⁾: „Odejděte ode mne, zlořečení! Nebo jsem lačněl, a nedali jste mi jísti; žíznul jsem, a nedali jste mi pít; nah jsem byl, a neoděli jste mne.“ Starověkému křesťanství nebylo potřebí na odívavosti dobrotu, jako doba přítomná novinami, řady a vyznamenáními, aby pláštíčkem zakrývala se úzkost před

vzpourami chudiny. Loupení jmění církevního jest loupením statku chudinského. Boháči! dejte na stěny hodovních síní namalovati podobenství o Lazarovi!

Úvahou tou končíme procházku po síních chrámu křesťanského. Všemi prostorami vnitřními jsme prošli až do otevřené předsíně. Zbývá toliko zmíniti se, že z předsíně ohražené vcházelo se dveřmi na západní straně obyčejně do jiného nádvoří se hřbitovem. Všeobecně byl v platnosti zákon, aby kostel ochráněn vzdálen byl od hluku světa a všeliké výtržnosti.

Jen na chvíli zajdeme si ještě jednou do vnitř basiliky starokřesťanské. Jest tam prostora, o které dříve zúmyslně nemluvalo se, poněvadž nebyla v bezprostředním spojení s bohoslužbou. Jest to sakristie (Secretarium). Tam ukládala se kněžská roucha, knihy, spisy, skvosty, posvátné nádoby, svíce, vosk, olej a p. Proto sloula též Gazophylakium t. j. síň pokladní. Tam ukládaly se knihy ne pouze bohoslužebné a písmo sv., nýbrž sbíraly se a opatrovaly spisy pamětní z dějin církevních, akta sněmů a akta mučnická, spisy dávnověké, ba i pohanské, ¹⁾ slovem: při basilikách zakládaly se knihovny často tak bohaté a úplné, že již Eusebiovi z nich možno bylo sepsati dějiny církevní. Bylať vůbec Církve starým křesťanům vším, tedy také střediskem dějin, památek a listin, které se zachovaly napsané netoliko v basilikách, nýbrž v důležitých případech také na basilikách. Sakristie nenáleží vlastně do kostela, nýbrž čítá se k pobočním budovám vedlejší, i zdá se, že bývala původně od chrámu odloučená a přistavěna ku kostelní straně ženské. Zákon určitý zde stanoviti jest velmi nesnadno. Dle potřebí bývala větší neb menší. V kostele vesnickém stačí malá sakristie, v Cařihradském chrámu St. Sophie byla tak prostorná, že císař s celým dvorem pohodlně v ní stoloval, a v Lateránské sakristii i sněmy církevní se odbývaly. A poněvadž sakristie s oltářní službou v úzkém nacházela se spojení, také k tomu se hledělo, aby odtud ku oltáři byl přístup pohodlný.

Co konečně ještě o starokřesťanských chrámech podotknouti zbývá, uvede se v řadě článků, které v „Methodu“ číslem příštím započnou.

¹⁾ Luk. 16, 9. — 19, 8.

²⁾ Chrysost. in I. Ep. ad Corinth. XXX. p. 274.

³⁾ Chrysost. in Psalm. XII. p. 128.

⁴⁾ Sk. ap. 6, 2.

⁵⁾ Mat. 25, 41.

¹⁾ Chrysost. (de S. Babyla contra Julian et Pent. 2 p.) právem podotýká, že spisy pohanské právě skrze křesťany zachovány jsou.

Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

Stříbrné poprsí sv. Ludmily pozlacené.

(Obr. 10.)

V řadě četných poprsí pokladu metro- politního chrámu, která zároveň za re- liquiáře sloužila, jest nejstarším, zároveň však v ohledu esthetickém a technickém nejkrásnějším bez odporu poprsí sv. Ludmily. Jest to vypuklá práce prozrazující znamení- tého mistra zlatni- ckého, který ze- jména v částích oděvu slohem ušle- chtilým provedeného se vyznačuje. Sv. Ludmila jest vy- obrazena se šátkem až k bradě dosa- hujícím, jak na mnohých jiných so- chách sv. paní XIV. věku se spatřuje, čímž bezpochyby vdovství její se zná- zornuje. Podobným způsobem jest zá-

(Obr. 10.)

vojem vdoveckým zastřena též hlava a vlasy. Jedinou ozdobou závoje celou hlavu zahalujícího jest úzké vykrajované lemování, které i nad čelem se pokračuje, odkud po obou stranách v bo- hatých řasách dolu splývá. Forma tváře jest ušlechtilá pro- zrazující, že při kom- ponování poprsí zlat- níkovi pomáhal mistr cechu malířského. Stilisace i tvar celý odkazují poprsí do doby Karla IV., za něhož umění zlatni- cké v plném rozkvětu se nacházelo. Na dolejší okraji vy- ryty jsou malé lí- stky způsobem, jaký též na tkaninách a vyšívání čtrná-

ctého věku vyskytuje se.

Poprsí sv. Víta.

(Obr. 11.)

Hlava sv. Víta, stříbrná práce vypuklá, jest 50 $\frac{1}{2}$ ctm. vysoká, dolní kraj 43 $\frac{1}{2}$ ctm. dlouhý a 23 ctm. široký. Část poprsní jest hladká bez všelikých ozdob v oděvu těsně přiléhajícím, jen límec jest jedno- duše ozdoben. Uprostřed prsou spatřují se za velkým křížtálem ostatky sv. Víta s mo- derním nápisem latinským. V malém žlábku dolejší obruby zasazeny jsou kameny. Po- prsí spočívá na třech andělech, klečících nepatrně ciselovaných, 10 $\frac{1}{2}$ ctm. vysokých, kteří jsou oděni humerálem, album a cin- gulem.

Nejemělejší částí jest hlava. Obličej jest bez vousů, mladistvý, s tahy velmi určitými a dosvědčuje neobyčejnou zručnost zlatníka v zápolení s kladivem při práci kovové — opus propulsatum neb malleatum. Velice krásná jest jemná stilisace bohatých kadeřů. Toto uspořádání vlasů,

výrazný obličej, klečící andělé v řasnatých oděvech a vše ostatní svědčí, že tuto vy- obrazená „herma“ teprv v druhé polovici XV. věku zhotovena byla, bezpochyby v době krále Vladislava, který po příkladu Karla IV. štědře metropolitnímu chrámu pražskému nahraditi se snažil, co za jeho předchůdců nepříznivými poměry ztratilo se.

Jako téměř při veškerých poprsích XV. věku jsou částky inkarnační stříbrné, a pouze oděv a vlasy pozlacené.

Podobných poprsí mívá poklad pražský veliké množství, jak v starých seznamech možno dočísti se. Nyní kromě dvou uvede- ných má poklad sv.-Vítský jen tři jiná ještě poprsí stříbrná s pozlacenými ozdo- bami. Jedno vyobrazuje sv. Václava, druhé sv. Vojtěcha. Jest to stříbrná práce vy- puklá s neobyčejnou zručností a solidní, krásnou technikou provedená v přirozené

Pokračování v příloze.

takměř velikosti. Ornamentální částky jakož i veškeré obruby oděvů jsou pozlaceny. Užitím těchto dvou tonů barev, zejména však zasazením kamenů, jakož i stilisací řasnatých alb, jimiž malí andělé, kteří poprsí nesou, jsou oděni, jasně se udává, že poprsí na konci středověku zhotovena byla, když starší toho druhu památky, o nichž

zhotovené jest oděno biskupskou mitrou; kolem krku vine se řasnaté humerale, které vedle způsobu středověkého ozdobeno jest „plagou“ (parura, plaga) na zad připevněnou a přišitou.

Poprsí sv. Anny pochází netoliko z tétož doby (z konce XV. věku) s ostatními dříve uvedenými, nýbrž také dle celého provedení

(Obr. 11.)

ještě v seznamech XIV. věku zmínka se děje, v bouřlivých dobách ztratily se.

Poprsí sv. Václava má na sobě knížecí „pilus“; hoření částka prsou jest přikryta bohatě ozdobeným brněním a pláštěm knížecím; zdá se, že kameny, jimiž posázen jest, nejsou více původními a starými.

Poprsí sv. Vojtěcha stejnou technikou

od téhož umělce. Sv. Anna jest zde pojmuta názorem středověkým jakožto bába svaté rodiny, držíc v levé ruce Matku Boží co dětátko útlé s dětinou naivností vyobrazenou, v pravé ruce pak Ježíška samého. V provedení oděvu i forem anatomických jeví se neobyčejná bravoura technická.

Pozlacený reliquiář stříbrný v podobě ruky.

(Obr. 12.)

Středověk obliboval si již zevnitřní podobou nádoby znázorňovati tělesnou částku u vnitř ukryté reliquie. Proto zhusta vyskytují se reliquiáře v podobě hlavy, poprsí, nohy neb ruky. Z řady posledně

udaných vyskytují se mnohé též v pokladu svato-Vítském. Uvádíme zde jen jedině, nejzajímavější a nejbohatší „brachiale“ u vyobrazení, poněvadž s ním všechny ostatní co do tvaru se shodují. V reliquiáři

chová se velká část ramene sv. Jiří. Reliquiář jest 56 ctm. vysoký a skládá se ze soklu

(Obr. 12.)

architektonicky konstruovaného, z něhož se pne pozlacené rámě stříbrné s rukou. Okénkem v ruce lze ostatky spatřiti. Sokl jest 17 ctm. široký a na čtyřech rozích jest obklopen malými vížkami čtverhranými přes roh postavenými. Čtyry strany jsou prolomeny obloukem gotickým vyplněným vypuklým obrazem. Na jedné straně spatřuje se Královna nebeská sedící s dítětkem, na následující Spasitel pravici žehnající, levici na uzavřeném knize života (liber vitae) držící. Pak následuje vyobrazení sv. rytíře Jiřího a konečně sv. Ludmily. Veškeré figurky jsou stříbrnou prací vypuklou a jména svatých jsou vryta do pilířů opěracích písmem majusklovým. Kolem obrázku jsou zasazeny drahokamy: smaragdy, rubíny a safíry. Mezi kameny nacházejí se na místo perel stříbrné knoflíčky. Nad výklenečkem jest štítek, po obou stranách čtverhrané fialy na všechny čtyry strany prolamované gotickými okénky. Do střechy architektonického podstavce zasahuje pak pozlacené rámě stříbrné na zad hladké, do předu s okénkem, jímž ostatky spatřiti lze. Okénko ozdobeno jest po obou stranách dvěma řadami zasazených drahokamů s facettováním a bez něho. Ruka, která pravici býti se jeví, jest v přirozené velikosti a v šroubech pohyblivá. Prsty jsou nataženy, a u vnitř ruky jsou prolamovanou kružbou provedená dvířka, jimiž ostatky spatřiti lze. Na všech prstech spatřují se prsteny; netvrdíme však, že broušené drahokamy nepěkně umístěné a hrubě zasazené již původně by se tam byly nacházely. Zdá se, že také křišťálový kříž u vnitř ruky se nacházející i s čtyřmi kameny pod figurami umístěnými z pozdější teprv doby pochází. Dle zdání chybí reliquiáři podstavec. Ohledně stáří a původu stává sotva pochybnosti, jelikož pěkně vypuklé obrazy vyznačují se typem malířské školy Karla IV. Vyjímaje výtečné figury prozrazuje se v celé práci, jejíž původ klademe do polovice XIV. věku, neohebnost a nejapnost. Prozrazuje se také zejména v architektuře vliv slohu romanského.

Malá, stříbrná monstrance pozlacená na reliquie s křišťálovým cylindrem. — XIV. století.

(Obr. 13.)

Podstavec krásné nádoby tvoří šestilistou růži s prolamovanou, pěknou obrubou. Ve hranách podstavce či nohy jsou pitvorná zvířata v podobě ještěrek, které ocasy co ozdobami dosahují až ku krku nádoby.

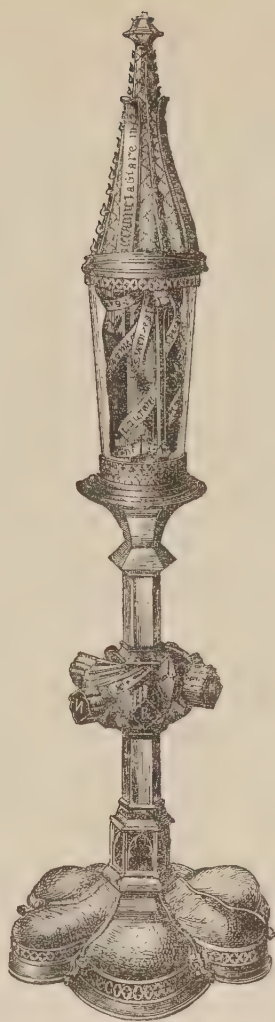
Z kusého krku zvedá se sokl architektonicky do šesti hran rozčlánkovaný do výšky 4 ctm., který nese šestihraný sloupek přerušovaný silně vybiňajícím knoflíkem. Na podstavci spatřují se za gotickou kružbou

modré a zelené plochy průhledně tavené, podobné rovněž modré barvy na šesti výběžcích knoflíku. Vyběhající plochy knoflíku mají nápis v gotických majuskulách: AVE MAR. Zvláštní ozdobou knoflíku jest šest na venek vynikajících ozdob prolamovaných, které jako hadi se propítají. Z hoření části nad knoflíkem pokračující „fistuly“ zvedá se napotom krk na způsob soklu, který v šestihranu kosmo vystupuje a na hoření kulaté desce prolamovanou galerií obroubené křišťalový cylindr k dolejšku zašpičatělý přijímá, ve kterém dle novějšího nápisu na pergameni chovají se ostatky S. Galli abbatis, S. Ludmillae, S. Georgii m., S. Alexii conf., S. Laurentii lev. m., S. Andreae apost., S. Petri m., S. Remigii epis., S. Philippi apost., S. Sigismundi, S. Marc. evang., S. Pancratii. Nad cylindrem 9 ctm. vysokým spatřuje se obruba malým cimbuřím ověšená, na které stojí rovněž 9 ctm. vystupující stříška, na čtyř stranách obyčejnými krabovitými lístky ozdobená, a úzkými v charnierech se pohybujícími proužky s dolejší částkou nádoby spojená. Na čtyř polích helmy na způsob šupin rytých jsou čtyry stužky přiletovány s následujícími nápisy modře tavenými:

: os de tibia beati Macarii | de sudario beati Remigii | de camisa beati Remigii | de feretro (zkrácené jméno jest nesnadné ku čtení). Porovnáním těchto nápisů s jinými vychází na jevo, že původní reliquie těmito nahrazeny byly.

Také tato štíhlá nádoba patrně náleží do druhé polovice XIV. věku.

Výška celá obnáší 44 ctm., noha v průměru 13 1/2 ctm.

(Obr. 13.)

Řeč na hrobě Führrichově,

kteřou dne 15. března 1876 na hřbitově v Grinzing-u měl Dr. Klement Kickh.

Nemohu patřiti na spouštění rakve skrývající pozemskou schránku jednoho z nejšlechtetnějších lidí našeho věku, abych nepromluvil několik slov o zesnulém, o neviditelném světě, do něhož vešel, jakož i o tomto právě hrobě, na kterém tolik slzí se prolévá. Kdyby však ani tyto slzy mne ku potěšování nevyzývaly, předce vděčnost mne mluvití velí, vděčnost za slova světlem a láskou oplývající, která mně věnoval.

Nevidíme jej více zrakem tělesným, toho výtečného člověka, velkého umělce, drahého přítele. V rakvi leží skřehlá ruka, jež chrámy Hospodinovy zdobovala obrazy, které vymýšlel

zbožný, důmyslný duch, v rakvi leží skřehlá ruka, která přátelům svatosti a krásy poskytovala tolik svatého a krásného; již nelze ruku tu uchopiti, nelze více popatřiti do oka, ze kterého láska zářila, — již zhaslo. Před zrakem však stojí jeho duch, srdce, muže vzácného bytost celá. A duch ten byl jasný, byl zcela potopen v pravdu božskou na zemi přinešenou od Onoho, který o sobě pravil: „Já jsem cesta, pravda i život.“ (Jan 14, 6). — A poněvadž duch jeho byl tak jasný, poněvadž jej nezatemňovala a neochromovala otázka: „Co jest pravda?“ — poněvadž poznával Boha, svět a lidi ve světě

božském, —, proto byl tím tvůrčím duchem uměleckým, jakým právě byl; neboť umělci dlužno ideál nositi v sobě, a pravé tvoření ideálů spočívá na pravém poznávání světa, člověka a Boha, jehož dílo — příroda a milost — nejvznešenější jest poesíí, nejvznešenějším jest obrazem. — A to srdce zesnulého bylo čisté, cudné a prosté temné moci náruživosti a hříchu a čím čistější jest srdce člověka, tím vznešenějšími a dokonalejšími jsou též obrazotvorné názory pravdy, dobra, krásy, božstva. Slovo Kristovo: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou“, (Mat. 5, 7) splnění dochází netoliko na onom, nýbrž také na tomto světě, a zejména jest výrokem platicím o čistém, zbožném umělci. — A ten zesnulý muž byl mužem celým, dobrým a šlechetným, skalopevným a jemnocitným, manželem, otcem, přítelem, lidumilem, vlastencem, jakým býti sluší: a tím vším byl a býti mohl, čím byl, poněvadž byl zbožně věřícím synem Církve, poněvadž byl katolickým křesťanem, jakým býti sluší.

Když takto díváme se za duší, která od nás odešla, kam vede nás zrak, ne-li k onomu místu, o němž žalmista, jakoby byl vyslovil city duše již blahoslavené, řekl: „Jakž jsme slyšeli, tak jsme to spatřili v městě Hospodina mocností, v městě Boha našeho!“ (Žl. 47, 9.). Křesťané! Přátelé, učeníci Mistra, který pravil: „Jdu, abych vám připravil místo. Kam já jdu, víte, i cestu víte.“ (Jan 14, 2. 4.) Lze-li pochybovati, kam zesnulý přítel odešel? — Žáci Vykupitele, který i se světem louče se, ještě se modlil: „Otče, chci, aby kde já, i oni, které jsi mi dal, se mnou byli, aby viděli slávu mou, kterou jsi mi dal!“ (Jan 17, 34.). Zdaž pochybujeme ještě, že Otec na nebesích milého Syna prosby na tomto věrném služebníkovi již vyplnil anebo brzy vyplní? Zda-li pochybujeme, že pravzory obrazů, které umělec tvořil, ve slávě Boží před ním státi budou, a že Bůh, který krásu tak milostiplně před ním odhalil, ukáže mu ve slávě krásu nezkalenou nádechem pozemskosti! — Nikoli! Šťastný, komu tak pokojně, klidně a nadějně odejiti možno, jako tomuto mrtvému! Šťastný, kdo tam tak uvítán bude, jako on. Nebo jest-li že Kristus napomínal: „Čiňte sobě přátele z mamony nepravosti, aby, kdyžbyste zhynuli, přijali vás do stanů věčných!“ (Luk. 16, 9.) jest-li že dobřečiněním a laskavou modlitbou tam při-

jímajících a vítajících přátel získati si a utvořiti možno; jakých přátel získal si mrtvý umělec vzácnými ducha a mysl oblažujícími dary, jež rozdával! Kterak zesnulého přijme a uvítá od něho oslavovaná Matka Boží, kterak zesnulého přijmou a uvítají svatí přátelé a služebníci Boží, jichž obraz nám před oči kladl, a s nimi veškeré k Bohu již přijaté duše, které občerstvil, které vzdělal, které očistil, které vzhůru k nebi vedl, — kdežto pozůstali, kteří jej přežili, památku jeho ctíti a žehnati budou stále a stále!

Když s takovými myšlenkami vzhůru jsme pohlédnuli, milí přátelé, pak není ani pohled dolů, pohled do hrobu toho více pohledem do hrobu, do hloubky, do propasti, do hrůzy spuštění ušlechtilého útvaru, které tělem lidským zove: pak jest to pohledem do přátelského a klidného lůžka odpočinutí, kde nazpět se vrací zemi, co na zesnulém pozemského bylo, kde také nástroji ducha Bohem stvořeného popřívá se odpočinutí, kde nic nepoukazuje na loupež a zničení, nýbrž vše poukazuje na tajemný, opravdivý, klidný vývin osení, které sem se klade k budoucímu, slavnému uzrání v den příští Páně. — Vždyť od té doby, co Kristus v hrobě ležel, jsou místa, kde mrtví odpočívají, jako tehdyž byla: jsou „zahradou a v zahradě hrob nový“ (Jan 19, 41.) poblíž kříže, znamení spásy. — Od té doby, co Kristus u hrobu Lazarova stál, opakuje se uším našim jeho volání: „Lazar, přítel náš, spí“ (Jan 11, 11.). — My pláčeme, máme plakati, smíme plakati, nebo též o Pánu Ježíši čteme: „I zaplakal Ježíš“ (Jan 11, 35.). Slza však usušena bývá upomínkou na slova božského Vzkřísitele před hrobem Lazarovým řkoucího: „Já jsem vzkříšení a život: kdo věří ve mne, byť také umřel, živ bude.“ (Jan 11, 25.).

A tak loučíme se my vyznavači Syna Božího a syna člověka, na jehož hrobu truchlíci, bolestiplná matka stála, od tohoto hrobu s upomínkou na slovo apoštolské: „Nad těmi, kteříž zesnuli, nechceme rmoutiti se, jako pohané, kteříž nemají naděje.“ (I. k Thes. 4, 12.). Loučíce se slibujeme býti následovníky zesnulého, dokud za ním neodejdeme. A poněvadž nevíme, kdy srdce i v Pánu zesnulého za hodno uznáno bude, aby z úplna na srdci Božím odpočinulo, sjednotíme se, dříve než se rozžehnáme, k modlitbě za něho, abychom se pomodlili, jako on modlil se za mnohé: Otče náš. Amen.

Drobné zprávy.

Odbor pro výtvarná umění v Akademii křesťanské objevuje životní sílu a rozvíjí čilou a blahodárnou působnost ve všech oborech výtvarného umění církevního i počíná účinně zasahovati znenáhla také v průmysl umělecký, který povznést a znovuzrodit zároveň péčí jeho bude, tak aby vlast naše druhy zejména pěstováním církevního umění vynikající starou pověst dobrou znovu vydobyla si.

Jak v I. čísle „Methoda“ oznámeno bylo, předložila městská rada Vodňanská prostřednictvím tamějšího pana děkana odboru uměleckému ku posouzení plány na novou věž kostelní. Odbor posoudiv náležitě předložené plány vyzval p. architekta Baum-a k vypracování nového projektu, který za osobní intervence řečeného architekta ve Vodňanech s velkým uspokojením od městské rady schválen jest. Stavba provede se během letošního roku. To má býti však toliko počátkem dalších oprav kostelních. Městská rada hodlá sukcesivně prostřednictvím Akademie křesťanské opravit, eventuelně znovu zříditi celý kostel, oltáře, malovaná okna a j. — Řečený pan architekt zhotovil rovněž ku vyzvání Akademie na místo staré, nemotorné kapličky, která v oktávě sv. Jana Nep. kolem sochy jeho na kamenném mostě pražském se stavěla, důmyslně náskres na kapličku novou slohu gotického zároveň tak výhodně, že ku osvětlení při večerních pobožnostech místo lampiček plynu použiti umožní se. — Dp. prof. J. Drozd žádal, aby odbor podal návrhy na vnitřní úpravu a důstojné i přiměřené vyzdobení kaple nové velkolepé budovy reálného gymnasium, kterou obec pražská staví na Malé straně. Hellich a Barvitijs prohlédli sín pro gymnasiální kapli určenou, načež architekt Barvitijs vypracoval plány, které dotčeným úřadům ku schválení jsou předloženy. Později přineseme obšírnější popis.

Největší pozornost počíná odbor umělecký věnovati náčiní oltářnímu a nádobí kostelnímu vůbec. V době nynější z těžší se vyskytují předměty, které by formou svou zasluhovaly odporučením. Naši řemeslníci ztratili vkus i zručnost při zhotovování kostelních předmětů, čímž předkové jejich zejména ve vlasti naší tak vynikali. Jím bude teprv znovu uvykati a cvičiti se, má-li toto důležité odvětví drobného umění znovu povznést se. Odbor umělecký se snaží, aby z „Akademie křesťanské“ vycházely předměty v každém ohledu vzorné. Celého odvětví s neobyčejnou láskou ujmul se

naš architekt Barvitijs. Nejprve počal komponovati kalichy, napotom ciboria, pacifikály a reliquiáře a tak postupně dále bude pokračovati, až pro veškeré náčiní bohoslužebné vytvoří se forma ryze církevní, právě „akademická.“ Při důmyslných komposicích Barvitijsových druží se s jednoduchostí neobyčejná jemnost a elegancie formy. U něho z podstaty předmětu bohoslužebného vyrůstá zevnější tvar, tak přesně a přiměřeně, formou tak ušlechtilou a původní, že vším právem budou z „Akademie křesťanské“ vycházeti předměty v každém ohledu vzorné. Po podobných formách v Praze marně se pátrá. Co u zlatníků se vyskytuje, nečiní nároky ani na formu obstojnou. Duchovenstvu zjednána takto příležitost opatřiti chrámy své náčiním kostelním, které provedeno jest duchem i slohem církevním.

Při komponování kalichů bral Barvitijs zřetel ku rázu tektonickému, méně k architektonickému. Z podstaty a účele kalichu stavěl kalich. Až dosud utvořil šest vzorů kalichů od nejjednoduššího postupem k ozdobnějšímu. V odboru uměleckém přijala se zásada, že alespoň „cupa“ a „patena“ musí býti stříbrná, jak liturgické zákony předpisují. A proto jen takové „Akademie křesťanská“ objednávat bude. Avšak i nejjednodušší kalich, který odbor umělecký na vlastní náklad zhotoviti dal, vyniká elegancí linií, důmyslnou konstrukcí a solidností i ušlechtilostí formy. Noha bude z pozlaceného bronzu, kupa a patena stříbrná. Ten kalich zůstane vystaven ve stálé výstavě, aby objednavatel mohl si jej prohlédnouti a zároveň, když možno normální, nejnížší cenu překročiti, buď celý ze stříbra aneb s bohatější ozdobou i úpravou zhotoviti. Avšak i při té nejhudší a tudy nejlacinější úpravě důmyslně používá Barvitijs barevného emailu a několik polodrahokamů, čímž náklad se valně ani nezdražuje, nádoba posvátná ale tím lesku a nádhery služeb Božích přiměřeně nabývá. Popis obšírnější uveřejní se později, až kalich pro odbor objednaný bude zhotoven. Komu možno na zhotovení kalichu částku značnější věnovati, může sáhnouti ku vzorům nádhernějším a ozdobnějším. Za tou příčinou komponoval Barvitijs čtyry jiné kalichy s postupem bohatší ozdobou většinou slohem italské gotiky, ale tak, že řečené nádoby pro jakýkolivěk sloh kostelní se hodí. Později pak utvoří vzory pro kalichy ozdobné přísně jednotlivými slohy provedené: románský, gotický, renaissenční. Nyní tedy nebude více výmluvy, že nelze do-

stati kalichy oběti mešní důstojné. Který duchovní pro chrám zakoupí kalich v podobě světských číší a koflíků, bude sám vinen.

Jiný kalich nakreslil Barvitijs ku zvláštní příležitosti. Dne 14. března mělo se slavit kněžské jubileum generálního vikáře diecése budějovické, vdp. probošta kapitolního Dra. V. Mokrého. Duchovenstvo diecesní věnovalo jubilantu ku slavnosti kalich, o jehož obstarání požádána jest „Akademie křesťanská.“ K žádosti odboru uměleckého zhotovil Barvitijs zvláštní nákras slohem řekl bych všeobecným, přede ale církevním. Zhotovení svěřílo se zlatník Kautsch-ovi, který jej provedl k všeobecné spokojenosti v době poměrně velmi krátké. Za příčinou přílišného kvapení musely se některé ozdoby vynechat, čímž ovšem celek neutrpěl. Sekce umělecká však slušně žádá pány objednavatele, aby na důstojné provedení popráli času. Práce umělecká nesmí se překvapiti. Časným objednáním snadno se vyhne zbytečnému a neužitečnému spěchu. Kalich jest celý stříbrný v ohni pozlacený, stojí na pevné noze, tak že jej nikterak nelze převrhnouti, práce jest solidní, emailováním dodalo se mu zajímavé, bohaté nádhery, ač právě tato stránka pěkněji byla by dopadla, kdyby dílo umělecké dříve se bylo objednalo. V sekci umělecké byl ostatně kalich příznivě přijat a lze nyní již v počátcích viděti, že naši zlatníci stálým dozorem poznenáhla přivyknou na exaktní práci a při dobré vůli osvojí si potřebné zručnosti, aby práce česká staré slávy došla. Jak z velmi lichotivého poděkovacího listu vdp. Vilíma Králíka, kapitulára v Budějovicích, vysvítá, také v Budějovicích práce umělecká všeobecně se líbila a uznání došla. Na podnoží kalichu čte se vyrytý nápis: „Dilectissimo. Praeposito. Jubilanti. Clerus. Vovet. die XIV. Martii. MDCCCLXXVI.“ — Vp. Vaníček, kaplan v Novém Městě n. M. objednal kalich a přeje si mít na něm vyobrazeno srdce Pána Ježíše. Dal se již pracovati dle nového nákrasu Barvitijsa. Znak srdce Pána Ježíše bude na kupě proveden emailem na plocho. Vdp. Fr. Zachar, farář u Dobré Vody zaslal kalich ku vyzlacení.

Po kalichu přišla řada na ciboria. Největší ciboria u zlatníků vystavená mívají podobu schráněk na cukr. Dp. Fr. Přikryl, far. z Vícova u Plumlova žádal sekci uměleckou o zaopatření ciboria, které zbožný osadník † Jakub Kondela závěti farnímu chrámu zbožně věnoval. Obětový Barvitijs komponoval tudy na žádost sekce dle zásad dříve vyslovených vzorné ciborium. Ciborium má jiný účel, než-li kalich, a vedle účele toho konstruoval Barvitijs ciborium z ideí ciboria utvořiv takto vzorný typus bohoslužebné nádoby

s větší kupou pro větší počet hostií a s menší nohou bez špiček, aby nepřekážely při nošení. K víku pak, kterým se ciborium přikrývá, připojil ozdobný obrouček či-li obrubu kolkolem přesahující s dírkami na zavěšení pláštěku, myšlénka to velmi důmyslná, která při žádném ciborium až dosud se nevyskytuje. Že co do elegance linií a přiměřené kráse, rozmanitosti a souměrnosti ozdob s Barvitiusem těžko jest kterémukolivěk umělci závoditi, jest věcí dostatečně známou a všeobecně uznanou. Jest to plodem neobyčejné jemnocitnosti a vkusu uměleckého združeného s dlouholetým, hlubokým a všestranným studium. Ciborium bude stříbrné v ohni pozlacené a nachází se již v práci. — Podobné, od umělce našeho poněkud zjednodušené ciborium hotoví se pro vdp. notáře a faráře Fr. Pazourka. „Cupa“ bude stříbrná, ostatní částky bronzové a v ohni pozlacené. — Vp. Gotz, administrátor z Kuří, zaslal staré ciborium ku vyzlacení.

Po ciborium došlo na pacifikály. Zakládající člen naší „Akademie křesťanské“ dp. Jos. Roštlapil, farář na Opočně, žádal za dva pacifikály stříbrné, první jednodušší, druhý bohatší. Poněvadž prvnější vedle přání objednavatelova měl se dodati v době krátké, nebylo času na zhotovení zvláštního nákrasu a proto použito formy obyčejné celkem dosti úhledné s pěkně modelovaným tělem Páně. Pro druhý pacifikál, na který se nekvapilo, zhotovil ku žádosti sekce umělecké Barvitijs nákras tak povedený a s láskou pracovaný, jak zasluhovala láska objednavatelova k umění křesťanskému, který byl jedním z prvních v řadě zakládajících členů „Akademie křesťanské“ s tím pěkným, významným a vlasteneckým heslem „Spartam, quam nactus es, orna.“ Trvám, že šlechtný objednavatel bude spokojen. Až pacifikál od zlatníka dohotoví se, přinese „Metod“ obšírnější popis.

Konečně komponoval Barvitijs důmyslný nákras reliquiáře, když vp. Ant. Gruda, administrátor v Kateřinkách objednal dva reliquiáře, jeden pro farní chrám v Kateřinkách, druhý pro farní chrám v Kyselovicích, které po zhotovení jich popíšu se.

Sekce umělecká jakož i Akademie křesťanská zavázána jest umělci obětovnému nevšedními díky za vyvedení takových děl mistrovských.

Kromě udaných předmětů objednány jsou z kovových předmětů od p. Jakuba Kohouta, bohoslovce v Olomouci 6 svíců mosazných, od p. Jana Durycha, předsedy mládežnického spolku v Turnově, skostný bronzový kříž pohřební bohatě pozlacený, vp. Fr. Holubáře, kaplana v Litomyšli, dvě malé pateny k donášení nejsvětější Svátosti k nemocným a j.

Z oboru paramentiky vyřízeno mnoho objednávek a bude snad na čase přemýšleti poznenáhla na zaražení školy paramentní při Akademii křesťanské. Pak by roucha bohoslužebná dala se pořizovati dle těchže zásad, jako kovové náčiní kostelní ve slohu přesném i liturgickém. Sekce pro výtvarná umění usnešení učinila doporučení firmám a korporacím, od kterých Akademie křesťanská paramenty odbírá, aby při velmi levných paramentech, když chudé kostely hedbávných pořídití nemohou, místo polohedbávného damastu, který za všelikých poměrů zůstává látkou velmi nesolidní, používalo se raději látek vlněných, eventuálně damastu vlněného, poněvadž kongregace ritů kostelům řádu františkánského, který vedle řehole i v paramentech chubodu jevití má, povoluje užívání paramentů vlněných, jakoužto koncessi právem též na jiné chudobné kostely rozšířiti lze. Samo sebou se rozumí, že v platnosti zůstávají rubriky missálu, jakož i předpis provinciálního sněmu pražského, vedle něhož alespoň velum kalichu hedbávné býti musí, a to i vnitřní díl, který se kalichu bezprostředně dotýká, je-li velum dvojnásobné a nikoli pouze jednoduché. Dp. Rud. Vicha, farář v Kopřivnici objednal kasuli, vp. Křivohlávek, kaplan v Dolní Dobrouči, zelenou kasuli, vp. Adolf Mráček, kaplan, bursu, dp. Leopold Hrubý, farář v Citonících, bílé velum, vp. Václav Nigrin, koop. v Loukově, antipendium, dp. Jan Křeček, děkan v Písečné, příkrov, dp. Václav Fridrich, far. v Kříní, slavnostní koberec a j.

Také obrazy objednány jsou u sekce umělecké, která všemožně k tomu působila, aby se chrámům dostalo obrazů důstojných; Vp. Josef Kašpar, administrátor ve Velké Řetově, objednal křížovou cestu olejovými barvami provedenou, kterou chudá tamnější osada farnímu chrámu svému zbožně věnovala. Jednotlivé obrazy jsou dedikovány od jednotlivců. Obětovnost taková připomíná na nejlepší a nejradostnější doby víry křesťanské. Provedení křížové cesty svěřila sekce umělecká historickému malíři J. Scheiwlovi, který dojista sláskou provede dílo obětovně věnované. Na věčnou paměť zaznamenaná se na jednotlivých obrazech zbožná dedikace. Nemohu si odepřít, nepoznamenati jednotlivé dedikace. Jsouť tyto: I. Obět manželů Jana a Anny Machových. II. Obět Rosalie Šimkové a dítek Antonína a Filumeny. III. Rodnému kostelíku věnovali manželé Fr. a Anna Šimkovi v Americe. IV. Obět manželů Josefa a Josefy Komárkových V. Obět mládců Velko-Řetovských. VI. Obět Žofie Škorpilové z M. Řetové. VII. Obět P. Adolfa Schlögla, faráře Bohdaneckého. VIII. Obět Anny a Františky Rypkovy. IX. Obět Anny

Kašparovy z M. Řetové. X. Obět panen Malo-Řetovských. XI. Obět panen Velko-Řetovských. XII. Obět manželů Josefa a Anny Voleských. XIII. a XIV. Odkaz † manželů Ant. a Anny Škorpilových. — Ohledně jiné křížové cesty se vyjednává s malířem. — Od vdp. děkana plaňanského Kincla požádán jest odbor umělecký, aby obstaral pro tamější Boží hrob nové antipendium, na němž by bylo vyobrazeno tělo Páně v hrobě odpočívající. Obstarání obrazu svěřilo se od sekce p. Sequensovi, kterýž, poněvadž pro pozdní objednávku na provedení málo času zbývalo od týhodne pašijového, sám obraz vymaloval, ač neodkladnými pracemi zaměstknán jest, což ovšem nebylo na škodu vdp. objednavatele. Pán Ježíš leží v temné jeskyni hrobové mrtvý v přirozené velikosti. Pod hlavou má kámen bílým šatem přikrytý. Podobné roucho vine se kolem pasu. Ostatní tělo jest nepřikryté. Pohled na Spasitele klidně dřímajícího sen smrti jest dojemný. Práce zdařilá jest nevšední ceny umělecké. — Vp. Jan Šlapeta, koop. v Jaktaru u Opavy ve Slezsku žádá o obraz sv. Barbory, který vojínové farnosti Jaktarské rodnému chrámu věnují. Obstarání jeho, jakož také zhotovení jiných menších obrazů pro kostelní korouhve, které objednány jsou od dp. Jos. Roštlapila, faráře na Opočně, od dp. Jos. Nápravníka, faráře v Dirné, a vp. Vaníčka, kaplana v Novém Městě n. M., odkázalo se ku vyřízení p. Sequensovi, který práci spolehlivým malířům ku provedení svěřil.

Objednané práce řezbařské konečně, a sice soška blahoslavené Panny Marie ke průvodům, kterou dp. Josef Váňa, farář ve Veliši, žádá, jakož i velké dřevěné tělo Krista Pána pro kříž chrámu Páně ve Sloupě na Moravě od zbožného jednoho osadníka věnované a od vdp. Aloise Wolf-a, děkana ve Sloupě, objednané, svěřily se k obstarání našemu sochaři p. Šimkovi, který v dotyčných závědech svědomitě obstaral, co za vyrčenou cenu vůbec pořídití se dalo. *Lehner.*

Odbor archeologický Akademie křesťanské, proti jehož stanovám místodržitelství ničeho nenamítalo a které v příštím čísle uveřejní se „v Metodu“, konstituoval se, zvoliv za předsedu architekta A. V. Barvitiusa, za jeho náměstka architekta J. Mockra, za jednatele F. J. Lehnery, za pokladníka fotografa Eckerta, za zástupce do ředitelstva Akademie křesťanské zemského advokáta JUDr. Tomanu. Ve výboru sekce zasedají dále pp. historický malíř J. Hellich, historický malíř Fr. Sequens, sochař L. F. Šimek a kaplan P. Pohl.

Obšírnou zprávu o valné hromadě Akademie křesťanské přineseme příště.

VIII. seznam členů Akademie křesťanské.

(Pořádkem, jakým se přihlásili.)

Údové přispívající:

(s ročním příspěvkem 1 zl. r. m.)

966. dp. Jan Chvála, farář.	1015. dp. C. V. Bergauer, far. v Libíně.
967. vp. Libor Schauer, koop.	1016. dp. Ant. Čížek, far. v Obecnici.
968. dp. Lichtenberg, farář.	1017. p. Václ. Brož, gruntovník v Brodu.
969. dp. Jan Blažek, farář.	1018. dp. Ferd. Kopecký, far. v Kopidlně.
970. vdp. Antonín Trejtnar, děkan.	1019. vdp. Josef Müller, p. vikář v Kopidlně.
971. vp. Václav Kohout, kaplan.	1020. vp. Fr. Zajíček, kaplan v Kopidlně.
972. vp. Jan Kobr, kaplan.	1021. dp. Václ. Bezděka, far. v Dobříši.
973. dp. Jos. Pekárek, farář.	1022. vp. Jan Chochole, exp. u sv. Anny.
974. vp. Al. Konvalinka, kaplan.	1023. vp. Jos. Duda, koop. v Maloždkově.
975. dp. Hynek Lhota, farář.	1024. dp. Jan Hanžl, far. v Bohumilicích.
976. dp. Jos. Semerad, farář.	1025. dp. Karel Kubašta, far. v Předslavicích.
977. vp. Vilém Chmelíček, kaplan.	1026. dp. Matěj Kubíček, farář v Čestvicích.
978. vp. Josef Beránek, kaplan.	1027. vp. Frant. Krupka, kaplan na Dobříši.
979. vp. František Capek, kaplan.	1028. vp. Matouš Ledvína, kaplan na Vacově.
980. dp. Václ. Hlavatý, kat. na vyšších real. školách v Rakovníku.	1029. dp. Fr. Maruška, far. na Vacově.
981. dp. Fr. Bureš, far. v Bukovicích.	1030. dp. Fr. Pavlíček, far. v Malenčicích.
982. p. Jan Tesař v Opavě.	1031. vp. Fr. Pfeifer, kalvarský kpl. v Čestvicích.
983. vp. Jan Šlapata, kněz církevní v Jaktoři.	1032. dp. Václ. Pokorný, far. v Dubu.
984. vp. M. Musil, kaplan v Hradci Král.	1033. vdp. J. Rathauský, děkan v Krasilově.
985. vp. V. Kalaš, kaplan v Hradci Král.	1034. vdp. Fr. Švehla, děkan ve Volyni.
986. dp. Em. Melichar, far. v Štěžerách.	1035. dp. Václ. Tomáš, far. na Štašicích.
987. dp. Václav Janura, far. v Kuklenách.	1036. dp. Vojt. Vaněk, far. ve Čkyni.
988. vp. Frant. Kovášil, koop.	1037. dp. Tom. Žlábek, farář v Maloždkově.
989. dp. Josef Rydl, far. v Libčanech.	1038. dp. Jos. Pacholík, farář štěpanický.
990. dp. Vojtěch Lichtenberg, farář.	1039. vp. Jan Brunclík, kap. v Jilemnici.
991. dp. Frant. Novák, farář.	1040. dp. Ed. Rüssel, far. ve Widachu.
992. dp. Ant. Lacina, farář v Lochenicích.	1041. dp. Fr. Kozák, far. v Brauně.
993. dp. Václav Zuman, farář.	1042. vdp. Fr. Sturs, děkan v Rochlici.
994. dp. Jos. Lexa, farář na Novém Hradci.	1043. vdp. Jos. Zeiner, děkan v Langenavě.
995. dp. Josef Čížek, bisk. notář a farář.	1044. vdp. Tom. Podlaha, b. vik. a far. v Dolní Cerekvici.
996. vp. Frant. Hůlek, kaplan.	1045. vp. Vil. Špaula, kapl. v Dolní Cerekvici.
997. p. Max Dannebauer, restaurant státního nádraží.	1046. dp. Jan Sova, farář v Horní Cerekvici.
998. pp. Václava Neškudly synové.	1047. vp. Ant. Bruha, kapl. v Horní Cerekvici.
999. dp. Antonín Karger, farář.	1048. p. Václ. Ježek, ve Veselě.
1000. vp. Vinc. Marek, kaplan (2 zl.).	1049. dp. Bartol. Pacht, far. v Rynarci.
1001. vp. Lotus Schindler, františkán v Plzni.	1050. vp. Jos. Pop, kaplan v Rynarci.
1002. vp. Václav Lerch, katecheta v Plzni.	1051. dp. Mik. Khék, far. v Božejově.
1003. vp. Jan Pluhař, kaplan v Přesticích.	1052. vp. Jan Bílý, koop.
1004. dp. Jos. Hubínek, farář na Tuřanech.	1053. dp. Ant. Langer, farář.
1005. vdp. Antonín Kopp, bisk. vikář, sekretář a farář.	1054. vp. Jan Pacík, kaplan.
1006. vp. Josef Kudrnáč, kaplan.	1055. vdp. Šim. Mottl, děkan.
1007. p. Václav Kunze, vrchní učitel.	1056. vp. Alois Skála, kaplan.
1008. dp. P. Florentius Queis, minor. řádu provincial.	1057. vp. Ant. Šmídinger, kaplan.
1009. dp. Florentin Payker, kvardián u svat. Jakuba (2 zl.).	1058. vp. B. Vítek, kat.
1010. p. Vojtěch Karbus, soukromník v Praze.	1059. vp. Josef Dubský.
1011. p. JUDr. Jan Sedláček.	1060. p. Josef Penker.
1012. vp. Al. Novák, kaplan.	1061. dp. Jan Frejlach, far. v Chvojnově.
1013. dp. Wrtílek Aug., farář v Kvildě.	1062. dp. Maur. Derdecius, far. v Zachotíně.
1014. dp. Ant. Brehm, farář.	1063. dp. Václ. Kozák, far. v Nov. Rychnově.
	1064. vp. Frt. Hofmann, kapl.
	1065. vdp. Vic. Cervinka, děk. v Dlažkovicích.

(Pokračování příště.)

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Růžové ulici čis. n. 5.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 5.

V Praze, dne 20. května 1876.

Ročník II.

Obsah: Názorný přehled výtvarného umění církevního. Sloh dorský. Píše F. J. Lehner. — Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze. — Řezbářský strop v kostele sv. Václava na Kyšperku. — Valná hromada křesťanské akademie. — Seznam členů akademie křesťanské.

Názorný přehled výtvarného umění církevního.

Píše F. J. Lehner.

Umění ve službě Církve jest předmětem „Methoda“. V I. ročníku počalo se s chrámy věku starokřesťanského a má se nyní přejíti ku stavitelskému slohu románskému. Měl-li bych však srozumitelným býti veškerému čtenářstvu, které si „Method“ pozvolna teprve tvoří, bylo by potřebí stálého vysvětlování technických výrazů a pojmů. Odporučuje se tudy přirozenou měrou nejprve stručný přehled výtvarného umění církevního ve veškerých jeho oborech, napotom ale na základě předcházejícího přehledu obšírné vy-

pisování a důkladné pojednávání jednotlivých předmětů. K vůli zajímavosti i srozumitelnosti bude přehled názorně vysvětlován četnými obrazy.

Nejpřirozeněji ovšem počíná se s architekturou. Křesťanské stavitelství ve svých počátcích nalezlo vyvinutý již sloh antický, kterého jistou měrou ku vlastním účelům použilo. Proto nutně jest nám nejprve vysvětliti alespoň v hlavních rysech zásady stavitelského slohu antického.

Antické slohy stavitelské.

K antickým slohům stavitelským počítají se staré stavby řecké a římské. Slova: antický a klassický jsou synonyma. Stavby nazývají se klassickými, poněvaž

nejmožnější jednoduchost sloučena jest s nejmožnější dokonalostí. Umělecká díla tato nedopouštějíce žádného přidavku zůstávají vzorem.

A) Sloh řecký.

Zeměpisná poloha Řecka velmi příznivou byla vývinu uměleckému. Velmi šťastnými lze nazývati půdu i ponebí. Půda pohořím vlnatá a řekami hojně svažovaná nebyla ani příliš štědrou, ani příliš skoupou. Bohatostí a plodností půdy otupují se duševní vlohy, chudoba a skoupost půdy vadí rozvoji vyššímu. Ponebí Řecka, jež rovná se italskému a španělskému, jižní sice, předce však mírné, sluší nejšťastnějším nazývati. K oběmu dlužno připočísti ještě polohu. Řecko bylo obklíčeno mořem;

a to nikolivěk oceánem otvírajícím na neurčito dráhu do světa šírého, nýbrž mořem pouze středozemním, řekl bych mořem poštovním, které, ač nikoli bez bouří a nebezpečí, prostředníkem bylo veškerých známých tehdejších národů vzdělaných. Staré Řecko nyní kleslé s břehy tak příznivými na přístavy ve středisku bylo třech dílů světa a veškerých sousedních zemí kulturních — Fenicie, Egypta a severní Afriky, tehdejších kvetoucích, nyní sídla loupežníků. V Řecku sbíhaly se veškeré cesty mořské.

Polohou takovou dán jest národu směr praktický.

Vedle šťastné polohy obdařen jest Řek přirozeným krasocitem. Věk řecký připadá člověku jako zlatí dnové mládí. Přejeme si, aby se vrátil nazpět šťastný věk. S radostí připomínáme si blažená leta a již v pouhé vzpomínce nacházíme oddechu. Co u Řeků z oboru uměleckého se vyskytuje, jest bezvýminečně vlnadným, bez předsudku krásným. Také jiné na př. egyptské stavby nepostrádají krásy, jest to však pouze egyptskou krásou, ozvěnou Nilu, na který Egyptčan byl ukován, jsa úplně závislým od vystoupení a zaplavení řeky. Řek na moři byl svoboden. Na základě svobody združené s přísnou zákonitostí zbudoval si vlastní zřízení státní. Ve vzduchu pak svobody, která není nevázaností, daří se ovšem vlnadným uměním.

V Řecku sídlo měli dva hlavní kmenové, — kmen dorský a jonský.

Dorčan byl statným, srdnatým, bojovným. Dorčan byl mužem vlasti řecké. Nevynikal sice nadáním, duchem i vzdělaností Jončana; za to byl však mužem ze železa. Vždyť až do dnešního dne zachovalo se v paměti přísloví: „Vede život spartánský!“ Zákon Lykurgův jest zákonem železně zmužilosti.

Jončan byl jemným, vzdělaným, uhlazeným, Jončan byl pannou Řeka. Citu přístupný a všelikým dojmem snadně zaujat šířil i zděloval vzdělanost vlastní sousedu svému, mocně působiv na jeho vzdělání a ušlechtnění. Povahu jonskou vtělenou spatřujeme v Athéňanu.

Dorčan šířil se na západ zakládaje kolonie v jižní Italii a na Sicilii. Tarent, Sybaris, Agrigent, Syrakusy a jiná města jsou toho svědectvím.

Jončan šířil se na východ ku zženštilým obyvatelům Malé Asie, které zušlechtil, zakládaje kvetoucí kolonie na ostrovech egejského moře, v Miletu, Eféssu a j.

Architektura přirozeně dělí se na dorskou a jonskou.

Základní myšlénka jest tatáž u obou, v provedení pak, sloupu zejména a kladí — nejkrásnější to okrasu slohu řeckého — podstatně se rozeznávají. Sloh dorský jest energický, přísný, vážný; sloh jonský jest jemný, vlnadný, veselý. Sloup dorský jest mužem bojovným, sloup jonský pannou něžnou. Rozměry slohu dorského jsou proporcemi těla mužského, rozměry slohu jonského jsou proporcemi těla ženského. První pěstoval se především v Řecku evropském, druhý zejména v Řecku asiatském, čímž ovšem nijak netvrdí se, jako by slohy

jmenované výhradně byly se dědily řečeným krajinám. V Athenách na př. a jinde jsou oba slohy zastoupeny vedle sebe.

Řecká budova chrámová byla prvním, dokonalým plodem architektury znázorňující a vypočítavou samostatnost. Vše zde bylo určité. Každé částce a každému údu vykázan jest vlastní úkol. Tak jako tělo lidské mnohé má údy — hlavu, ruce, nohy a j. a každý úd svou práci vykonává a ničeho při těle není, čemu by nebylo přiděleno určení a úkon, rozmanité však údy v celek se pojí a jedním tělem jsou i slovy: podobně chrám řecký z rozmanitých částek se skládá, a částky všechny úhrnem ladný celek tvoří. Všechno praví: „Sloužím!“ Člen každý vyznává: „Mám svůj vlastní úkol!“ V tom všem jest vzájemnost a život. Zdá se, jako by sloup na krk sám si byl nasadil hlavici. Kamen zůstává sice kamenem, předce se však zdá, jako by byl živým. Dřík jest kulatý, aby snáze plnou silou nesl, jsa ve spod mohutný, do výšky ho přirozeně ubývá, má kolkolem žlábků ku znázornění živého proudění i napnutosti, nejvýše pak rozvírá se a rozkvétá v hlavici. Kde tlak s protitlakem se setkává, vyskytuje se pokaždé člen, který opáčné síly smiřuje a vyrovnává.

Řecká architektura soustřeďuje se v chrámu a odtud vychází. Chrám byl Řeku příbytkem boha. V něm nebylo místa pro lid, jako u křesťanů. Zde v tajemném temnu trůnící stála pouze socha boha. Lid venku toliko stál, tamtéž i obětoval. Poněvadž tedy chrám pohanský nemá nic společného s chrámem křesťanským, není třeba tuto obšírněji o něm činiti zmínku.

Podstatnou částí chrámové budovy řecké byl však sloup, kterého později užívalo se také při zřizování a ozdobování chrámů starokřesťanských, a proto dlužno tuto bedlivěji všimnouti se ho. Obdélný, čtverhraný chrám řecký vyvinul se v dům sloupy obklopený. Chrám stál na třetím stupni podstavce na způsob terassy zbudovaného nad obyčejnost se takto povznášeje a z třetího stupně vyrůstaly sloupy. Sloupením ideálně oživuje se stěna. Na sloupy kladlo se kladí či břevnoví, trámy to původně dřevěné, později kamenné s ukončující římsou a přikrývalo se nízkou, sedlovou střechou sklánějící se ku stranám obdélným, tak že po stranách úzkých přirozeně povstávaly trojhranné štíty (tympanum) s bohatou řezbou alegorickou. Vrchol a konce štítu zdobily se palmovým listím z pálené hlíny ve způsobu vějířů anebo draků (akroterie).

Dlužno tedy obšírněji promluvit o sloupu i kladí.

kteřá způsobem jednoduchým, jasně význačným přechod tvoří ze směru kolmého ve směr vodorovný, z části podpírající v část podepřenou, ze sloupu v kladí.

Zřejmý spor tuto vzbuzený nebylo věru ani možno jasněji a významněji znázorniti, jako se stalo předešlým, mohutným článkem („echinus“), který k vůli podobě vlnité „Kyma“ nazýván jest. Býval ozdobován řadou malovaných listů kolmo postavených, dole řečenými provázky svázaných, jejichž však špičky tíží desky na něm spočívající dolů přehnuty byly.

Na abakus pak kladlo se

3. kladí čili břevnoví poněkud ustupující, rovněž ze tří částí se skládající, na němž patrně spatřuje se původ od trámů dřevěných odvozený. Také veškerá úprava kladí vyniká svou zvláštností. Nejspodněji leží

a) „architrav“ čili náslopí (ἐπιστύλιον viz. ob. 1. f.), čtverhraný, hladce tesaný trám kamenný od sloupu k sloupu na abakus kladený. Přísná forma architravů bez všelikého článkování jasně poukazuje na jeho úkol spojovati totiž sloup se sloupem. Na architravu spočívá zároveň další stavba hořenní. — Poněkud vyčnívající deskou neb úzkou páskou spojuje se s architravem

b) vlys (h g h), který vyobrazeními vyššího významu nabývá. Ostatně není celá plocha vlysu řezbou ozdobená, nýbrž jest rozdělena čtverhrannými, vystupujícími deskami kamennými (h h), jejichž výška přesahuje šířku. Obdélné desky tyto ozdobeny jsou vyhloubenými žlábků, a to dvěma celými u prostřed a dvěma polovičními po stranách, a nazývají se proto trojřezy čili triglify (τρίγλυφοι). Žlábkováním vyznačuje se podobně jako kanálováním dřívku sloupového napínání síly za příčinou tlaku působícího na trojřezy, které podpírají a nesou štít. Na vrchu mají triglify též jistý druh abaku. Pod triglyfem, — vlastně pod deskou architrav od vlysu dělicí — visí na úzké pásce šest kolíček, tak zvaných kapek. Kapky tyto přilehají k architravu tak, jako by s ním srostlé byly. Nad každým sloupem a vždy u prostřed dvou sloupů nachází se jeden takovýto trojrez (osa nad osou). Nejkrainější však, úplně s hranou vlysu počínající, nestojí nad osou rohového sloupu; jest nad ním ale tak postaven (vlastně sloup tak pod triglif), že druhá jeho krajní hrana, prodloužena byvši, přímo osou sloupu prochází, čímž se stává, jelikož šířka triglifu rovná se spodnímu poloměru dřívku, že přední hrana vlysu, dolů prodloužena, zrovna spodního obvodu sloupu dotýkati se musí.

Mezi dvěma triglyfy povstala čtvercová prostora (g), metopa (čelo) zvaná. Pokud kladí čili břevnoví ze dříví zdělávalo se, užiz-

nuté trámy strop nesoucí bývaly přirozenými triglyfy, prázdné pak mezi nimi otvory, jimiž světlo do vnitř vcházelo, metopami. Do takových otvorů kladly se napotom dary chrámu věnované. Později vyplnily a zadělaly se prázdné otvory kamennými deskami, ozdobenými polovypuklou řezbou. Živé střídání členů mohutně podpírajících s částkami pouze vyplňujícími takto přiměřené a umělecky rozhrášilo se.

Hořenní hranu vlysu věnčí konečně

c) hlavní římsa č. geison (ob. 1. i) (γείσων, corona) silně vystupující, která jednak spodní díly před deštěm chrání, jednak stejně vystupující štít střechy nese. Geison jest silná deska kamenná k vůli odkapu ve spod šikmo podříznutá. Právě spodní tato část římsy má charakteristickou ozdobu, čtverhrané desky — metuly —; jedna nad triglyfem; druhá nad metopou. Každá jest ozdobena šestkrát třemi kapkami, podobnými oněm pod triglyfy, jen že zcela svobodně visícími, čímž trefně znázorňuje se deska, která v dobách, kdy trámy ještě dřevěné bývaly, vespod hřeby se přibíjela, aby nezatýkalo. Vrchem ukončuje se římsa jmenovitě na štítovém lemu vlnitě vytesaným žlabem „Sima“ zvaným, ve kterém voda dešťová shromažďovala se a skrze lví hlavy odtékala, které ji pomocí trubky u vnitř upravené daleko od stavení chrlily.

Co do rozměrů jednotlivých částek jest kladí takto rozděleno: Byla-li by dána výška celého sloupu, t. j. od země až na konec kladí, rozdělí se celá výška na 4 stejné díly. Jeden díl připadne na kladí, ostatní tři na sloup. Nyní se rozdělí výška celého kladí na 5 stejných dílů; dva obnáší architrav, dva vlys a jeden hlavní římsu čili geison. Polovic této poslední výšky, t. j. půl římsové výšky, obdrží konečně abakus a tolikéž i echinus, čímž rozměry celého sloupu dorského ustanoveny jsou.

Ve slohu dorském užívalo se ku větší ozdobě jednotlivostí i celku také barev. Triglyfy a metuly bývaly malovány modře, metopy a štíty červenohnědě, kapky a spodní plocha vysuté desky červeně.

Přehlédneme-li konečně důmyslnou soustavu slohu dorského, spatřuje se ve všem podivuhodný rytmus, přísný sice a předce nikoli pedantický pořádek. V člancích dolenních jest síla sloučená s jednoduchostí. Čím výše se pnou, tím četnější a lehčí jsou jednotliví členové architektury, — reflex, ozvěna, perspektivní zmenšení sloupu. A při všem tom panuje přísná zákonitost. Každá část volá: „Sloužím!“ Sloup praví: „Sloužím! Nesu! Mám však sílu! Nesu snadně a bez nama-

Pokračování v příloze.

hání!“ Architrav praví: „Sloužím!“ Pokrývám a spojuji sloupy, zároveň však nesu vlys i s římsou.“ Vlys praví: „Sloužím! Nesu římsu i štít a zjemňuji hmotu ubývající.“ Geison praví: „Sloužím! Chráním před deštěm, korunuji a věním celek.“ Ve všem spatřuje

se hra rozmanitosti. Všudy panuje život, určitý řád, přísnost poměrů, ušlechtilost tvaru, jednoduchost pojí se s vážností, silou a mohutností. Dalšího vývinu sloh doorský méně byl schopen.

Zcela jinak se to má se slohem následujícím — jonským.

Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

Miska z vyhloubeného onyxu s pozlaceným podnožím ze stříbra.

(Obr. 14.)

Miska tato jest velmi vzácná jednak proto, že vyhloubený onyx náleží k řídkým skvostům, jednak pro nápis na podnoží upravený, z něhož snadno souditi lze na dárce a dobu též ostatního náčiní sv. Vítského pokladu. Obdélně kulaté podnoží jest 14 ctm. dlouhé a 12 1/2 centm. široké. Nad dolenní, jen nepatrně vysutou obrubou zvedá se galerie 1 ctm. vysoká bez prolamování silně vystupující. Hořejší plocha vystupuje vhladký krk a kolkolem obruby běží následující nápis gotickým písmem majusklovým provedený:

† A. D. MCCCL. JUBILEO CAROLUS ROMANORUM SEP. AUGUSTUS ET BOEMIE REX PRAGEN. ECCLE. AD USUM INFIRMORUM HUNC CIPHUM ONICHINI LAPIDIS DONAVIT.

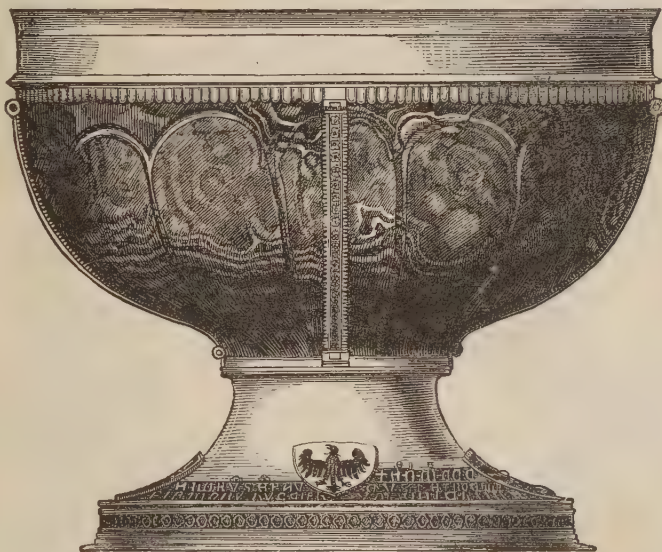
Nápis velmi energicky z pozadí temně hlazeného jasně vystupující pěkně zdobí celou nádobu. Pak nacházejí se na podnoží čtyry malé znaky hřebíčky dosti hrubě přinejtované, které na rozličných darech Karla IV. vesměs se vyskytují, a sice v delším průměru podnoží naproti sobě dva znaky, vyobrazující na zlatém pozadí černě emaillovaného říšského

orla s jednou hlavou. Na obou ostatních spatřuje se v červeném poli český lev s korunou stříbrnou. Na tomto podnoží 5 ctm. vysokém spočívá drahotná miska onyxová 7 ctm. hluboká. Na proti světlu prosvítá miska krásnou barvou žlutohnědou. Čtyry zlaté proužky spojují vzácnou nádobu s podnožím. Charniery proužků zasahují do pozlacené obruby stříbrné, kterou nádoba olemována jest. Malý žlábek a zubovitá ozdoba jest

jedinou okrasou kroužku 2 ctm. 2 millim. širokého.

Co do užívání nádoby, praví o ní velmi obšírný inventář pokladu k rozkazu arcibiskupa Arnošta 1354 zhotovený toto: „Item Cyphus onichinus cum pede argenteo deaurato pro infirmis et pro communicantibus in parasceven deputatus, quem idem Rex donavit.“ Což úplně shoduje se jak s nápisem nádoby, tak s udáním pozdějších inventářů z roku 1368 a 1387.

Délka celé nádoby obnáší 16 ctm., šířka 12 ctm.

(Obr. 14.)

Reliquiář v podobě konvice.

(Obr. 15.)

Nádoba skládá se ze 3 dílů, z podnoží bohatě ozdobeného, z konvičky křišťálové s uchem a konečně z víka bohatě provedeného. Podnoží v šestihranu založené má v největším průměru 17 ctm. Dolenní sokl jest ve výši $1\frac{1}{2}$ ctm. ozdobně prolamován v podobě čtverpasů a z něho vypíná se druhý sokl, 13 ctm. v průměru, podobným prolamováním na způsob galerie ozdobený a slouží za podnoží třetího a posledního dvanáctihraného

(Obr. 15.)

soklu. Na ploše spodního soklu spatřuje se na každé ze šesti hran pět nebroušených drahokamů do větších „lectul“ zasazených; smaragdy, safíry a rubíny střídají se s jinými polodrahokamy. Podobnými drahokamy ozdoben jest sokl druhý. Ozdobně prolamované hrany obrubují spodní díl křišťálové nádoby, v níž ostatky se ukrývají. Tato nádoba („vas crystallinum“) z jediného křišťálu vyvedená již proto jest znamenitostí, uváží-li se, že vzednutí nádoby v největším průměru 16 ctm., výška pak 29 ctm. obnáší. Ucho tvořilo původně s nádobou jeden celek; později snad nepozorností ulomené zhotovilo se z proužků

kovových v nynější nehezké úpravě. Víko v charnieru se pohybující má obrubu mohutně profilovanou, malým címburím ozdobenou, za obrubou spatřuje se jiné dvanáctihrané lemování rovněž prolamovanou galerií okrášlené. Celek ukončuje se okrouhlým víčkem, z něhož vyniká ovoce na způsob hrušky v kalíšku z listu se skládajícím. V řídké nádobě z broušeného křišťálu ukrývají se, jak nápis na nejzevnější obrubě písmem minuskulovým z polo-

(Obr. 16.)

více XIV. věku uvádí, ostatky „de mensale ihs chr.“ Z úpravy celku i jednotlivostí lze souditi, že nádoba pochází z druhé polovice XIV. věku a jest bezpochyby odkazem Karla IV., který, jak známo, byl velkým ctitelem a sběratelem uměleckých vzácností. Reliquie pak jest vedle podání částkou ubrusu od poslední večeře a prozrazuje i bez písemných dokladů vysoké stáří. Látka jest polojemný byssus bělavé barvy, protkaný proužky vícebarevnými.

Reliquiář má podobu mešní konvičky, jako se zhotovovaly v pozdní románské a v počáteční době gotické.

Reliquiář v podobě malé stříňky. — XIV. století.

(Obr. 16.)

Křišťálový válec, ve kterém se chovají ostatky sv. Blažeje, biskupa a mučeníka, spočívá na pozlaceném podnoží kulatém ze stříbra zhotoveném s ozdobami vtlačenými v podobě malých růžic. Polygonní obruba soklu má malý ornament hřebenovitý, který u hořenního otvoru se opakuje a na mnohohranném

víčku se opakuje. Malé křišťálové víko končí se s mnohoramennou křišťálovou makovicí, z níž vyčnívá stříbrný knoflík pozlacený v podobě jahody s přehnutými lístky.

Nádoba tato 6 ctm. vysoká, s průměrem 4 ctm., odporoučí se za model pro sv. oleje. Pochází bezpochyby z počátku XIV. věku.

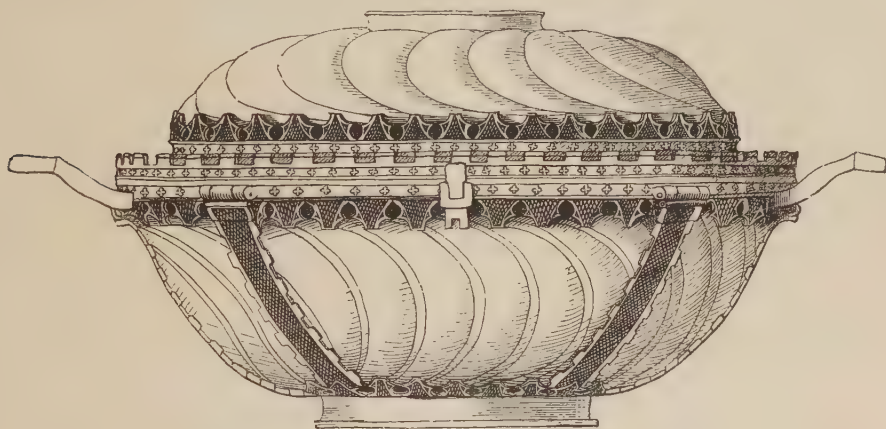
Schránka křišťálová s pozlaceným lemováním stříbrným.

(Obr. 17.)

Nádoba skládá se ze dvou vyhloubených křišťálů, vlnitě leštěných. Víko o něco menší spodního dílu olemováno jest pozlacenou obrubou zubovitou, ze stříbra zhotovenou.

lenní. Jednotlivé ulomené konečky ukazují, že také hořenní část proužky kovovými obroubena byla.

V nádobě, již nevyrovná se tak snadno

(Obr. 17.)

Nad ní běží kol kolem jiná menší obruba se žlábkem sotva viditelným s malými ozdobami růžiček. Nad obrubou zvedá se gotický vlys. Spodní částka nádoby má hladké, neozdobené podnoží podobně obroubené. Malé proužky kovové spojují hořenní obrubu s obrubou do-

jakákoli nádoba novověká, chová se částka závoje blahoslavené Marie Panny. Nápisu zde není. Látka tuto ukrytá jest neobyčejně jemná. Ve středověku nazývána jest „linea nebula“. V písmě svatém vyjadřuje se slovem „byssus“. Délka 14½ ctm., šířka 11½ ctm.

Řezbářský strop v kostele sv. Václava na Kyšperku.

Mezi památkami, jimiž vyznamenán jest Kyšperk, město v Králověhradecku, jakéž jsou: v souměrnou hvězdu vystavěná kaple sv. Jana Nepomuckého, na kopečku, kde v prostřed kaple stojící oltář, v svrchu se sochou sv. Jana Nepomuckého, tvoří pět oltářů; ano celé ústrojí její na pěti hvězdách pamatuje, o níž jsem obšírný popis podal v „Methodu“ r. 1870, v čís. 9., pak kamenná z pískovce socha Panny Marie na náměstí, která posud není dost povšimnuta

a zasluhuje popsáním uveřejnění, zabírá zajiště čelní místo řezbový strop ve farním tamním kostele sv. Václava, mučeníka a patrona českého.

Kostel ten vystavěl Hynek Dětřich urozený pán Vitanovský z Vlčkovic roku 1681 a strýc jeho, nejd. p. Jan František Milčín, svobodný pán z Jalmbergů, biskup Králověhradecký, jej konsekroval. Kostel tvoří po-

dlouhý čtverhran a jest $10^0\ 3'$ dlouhý a 6^0 široký.

Strop kostelní jest jak v lodi tak i v presbyteriu z pálených cihel klenutý. Pod klenutím jsou tři polookrouhlá okna a tolikéž i v presbytáři jsou dvě po stranách a jedno nad oltářem, kterými okny postačitelně světlo do kostela padá. V klenutí jsou tři pásy, o které se celá ta klenba opírá a každý pás jest železnými kleštěmi svázán, neboť sádra mnoho tíží a váží. Veškeré řezby, jako andělé, svatí, domy, stromy, drakové, znaky, arabesky, vůbec co zde jméno má, jimiž strop tento přímo poset jest, zasádrováno jest uvnitř do železných kleští, kteréž skrze klenutí provlečeny a nad klenutím zašroubovány jsou. Veškeré sošky, arabesky, vesměs co jméno ozdůbky má, slito jest ze sádry (gypsu) do formy, ale tak, že pro každou jednotlivou řezbu jiná forma byla, neb v celém tom se-stavení na stropě nenajdeš dvě stejné věci, ať si se i jinak podobné sobě naskytují, což tím více oko lidské baví a obdivení zasluhuje. Chtěť bezpochyby umělec ten napodobiti stvoření všehomíra, na němž rovněž dvě sobě zcela podobná stvoření marně by's hledal. — Nad okrouhlým presbytářem (kněžištěm) tvoří strop čtverhrannou kupli, tak že mezi každé okno jeden roh padá a ostatní se o přední pás opírá. V předu a v zadu před oknem jsou dva oblouky a tu viděti tři symbolické osoby. Jedna drží kalich a křížek — víra, druhá, na straně epištoly podél oblouku, o kotvici se opírá — naděje a na protější straně třetí, vede dítko za ručičku — láska. To jsou plochořezby, místo rámu zdobným ověncem olemované. Na témž klenutí presbyterním v každém ze čtyř rohů naskytá se osoba, as $5'$ z výši, tak jak by se ve větru snášela a dolů pouštěla. Jedna s lukem, vypodobňující opatrnost, druhá se zrcadlem, v němž se zhlíží střídmost, třetí s vázkami — spravedlnost, čtvrtá se sloupem — síla.

V lodi, nad klenutým pásem presbyterním v průčelí před velkým oltářem naskytá se velmi důstojně socha bez poskvrny počaté Panny Marie, asi 1^0 veliká, stojí na půl měsíci, který dva asi $\frac{1}{10}^0$ velcí andělé drží, pod nímž dva jiní malí andělíčkové se naskytají. Za Pannou Marií na celé zdi jest plochá řezba, vypuklá zaslona řasná (draperie), která ozdobně trápce u vrchu a po stranách v kruhu na šesti místech složena jest a záhyby tvoří, kde čtyry mašle drží poloodění andělé v letu, as $1\frac{1}{10}^0$ velcí. Na obrubě pod Pannou Marií sedí dva andělé, každý s muší v ruce, arabeskami ozdobenou, z nichž ta na straně evangelia nese znak p. Vilanovského, totiž lva, držícího hvězdu a radlici; druhá mušle jest

točenými arabeskami vyzdobena. Po stranách dva rouchem odění andělé na podstavcích, $\frac{1}{10}^0$ vysokí, drží konce čili rohy zaslony.

Klenutí kostelní jest jen obyčejná práce, jest hladké, do oblouku a třemi pásy od okna k oknu vázané. Na těch naskytují se poprsní ploché řezby, po každé straně tři, jedné velikosti, vyobrazující některého svatého řeholníka, nejsnáze řádu jesuitského, jichž jména posud jsou nevypátrána a nikde zaznamenána nejsou. Jak nad obrazem, tak i pod ním jsou andělé konající rozličnou hudební službu, — jeden píská flétnu, druhý hraje housle, třetí na harfu, jiný varhany, opět jiný hrá na loutnu, cimbál, basu, tlučebny a troubí na polnici, a kdo nemá nic, představuje anděla zpívajícího. Bezděky napadnou při tom slova žalmisty Páně 150, 3—6: „Chvalte Hospodina zvukem trouby, chvalte jej na loutnu a citaru; chvalte jej na buben a v společném zpívání, chvalte jej na struny a na varhany; chvalte jej na cimbaly dobře znějící, chvalte jej na cimbaly plesání, všeliký duch chval Hospodina.“ — Za anděly těmi viděti krásné domy, zámky a kostely u prostřed rozmanitých stromů a křovin. Tu mi napadlo město svaté, kteréž viděl sv. Jan ve svém zjevení, „Jerusalém nový, sstupující s nebe od Boha“ Apoc. 21, 2.; tam kde služebníci Boží nebudou lačněti, ani žízni více, a nebude na ně bítí slunce ani žádné vedro. Apoc. 7, 16. A co dí Spasitel u sv. Jana 14, 2. „V domu Otce mého jsou přibytkové mnozí.“ A co žalmista Páně prospějuje ve svém 95, žalmu v 11. 12. „Veselte se, nebesa a plesej země; radujte se, luhy, i všecko, cožkoliv na nich jest. Tehdáž ať se veselí všecko stromoví lesní.“ — Hladkost klenby dá se vysvětliti tím, že andělé a obrazy skoro 3 díly oblouků zaujímají.

Nad prvním oknem, na straně evangelia jest socha $5'$ velká sedící. Jest to evangelista Páně sv. Matouš, s perem v ruce, kterému anděl drží kalamář; na protější straně sv. Marek se lvem, nad třetím oknem sv. Lukáš s volem a naproti sv. Jan s orlicí. Tyto sochy tvoří trojhrany. Nad evangelisty jsou oblaka, a nad těmi prostory arabeskami obroubené na způsob oruží, a nad nimi ve vrchu hrance široké a velké, od jednoho pásu k druhému a to při pásu zakrouhlené, u prostřed a na rozích s rozličnými květinami a s rozmanitým ovocem: pak u prostřed ještě jeden krásný osmihran, a podél obou stran jest půl člověka, z jehož rukou a nohou se rozličné arabesky vytáčejí a vybíhají. Na prvním pak a třetím poli jsou andělé, kteří rámec drží, velikosti jako ti, co drží konce zaslony u Panny Marie.

V prostředním poli nad okny jsou dva

draci s hlavami přes kříž, jichž tlamy mají způsobu zobáků a z drápů, noh a ocasů se tvoří samé arabesky, rozmanitě točené, tak že celé pole vyplňují; nad hlavami drží oruží, z něhož květiny vzhůru se pnou. Nad tím padají do oka dva starci, poloohnutí a na jednom koleně klečící, aniž drží - věnec květinový, který od jednoho pásu k druhému sahá. Mezi okny jsou rozličné arabesky, představující propletené sloupy, z části složené, což vypadá, jakoby perlami ozdobeny byly; dole listnaté stromy; vše arabeskami promíchané. To vše připomíná mi slova žalmisty Páně 148, 7—10: „Chvalte Hospodina na zemi, drakové i všecky propasti, též i hory a všickni pahrbkové; stromové ovoce nesoucí, i všickni cedrové, zvíř divoká i veselíká hovada, zeměplazové i plectvo pernaté.“

Na oblouku prvním jest v prázdných obrazcích dvojí znak; v pravo hrabat Marcolini, a v levo Cavriani v barvě šedé.

R. asi 1830 nechal vdp. děkan Josef Ježek strop ten natřítí barvou bílou a mezi tím arabesky a plochou půdu do světlo zelena, což krásně vyniká, neb sochy andělů, svatých a t. d. jsou bílé, a od zeleného čistě se liší a odrážejí, tak že pravou uměleckost díla toho znamenati lze.

Ale ani část stropu nad kůrem okras prázna není; i ta rozličnými arabeskami vyzdobena jest.

Mistři tohoto stropu byli z Milánu, a jak památní kniha Kyšpereké fary dí, stála prý ta práce víc, než celé kostelní stavení.

Nuže, kdo jsou pokročilci našeho věku, nechť se vykáží podobnou mistrovskou prací? Kdo jsou, jenž žvástají, že církev nepěstuje umění? Chtějí-li se vzdělati ne v neřestech ale v umění pravém, musí sestoupiti na pole církevní, musí navštěvovati chrámy, musí putovati do zpátečnického Říma, chtějí-li dostati pojem o umění dokonalém, jakéž u světa marně hledají, a kteréž jim divadelní budovy, kde se víra ruší a dobré mravy nazvíce podkopávají, neposkytují, ač se vychloubají, že to jsou místa osvěty a vzdělanosti, ano mnohý vesnický kostel poskytuje víc zajímavosti, nežli veškeré jich domy novomodní humanity.

Škoda, že nám ten mistr nezanechal vpsání své práce, abychom věděli, jaký on význam každému tomu symbolickému skupení dává.

*J. Št. K. *)*

*) Díky! O slíbené prosí

Red.

Valná hromada křesťanské akademie.

Dne 3. dubna večer zahájena první valná hromada akademie křesťanské. Do místnosti katolické besedy, kdež schůze se konala, dostavil se značný počet členův akademie nejen z Prahy, nýbrž i z venkova. Přítomným rozdávána první zpráva akademie za r. 1875, z níž každý žasna nad neobyčejně rychlým rozšířením tohoto spolku s radostí poznává, že zdárné to dílo křesťanské horlivosti a lásky k vědám i umění vzrůstá, zkvětá a již nyní ovoce přináší.

Schůzi zahájil vdp. kanovník Karlach touto skvělou a výtečně promyšlenou řečí:

Slavné shromáždění!

Poprvé shromáždili jste se k pozvání našemu, abyste vyslechnuvše výroční zprávu o činnosti naší jednoty, soudili, pokud důvěrníci Vaši dostáli úloze, již jste volbou svojí na ně složili. A tu ovšem hned předem musím vyznati, že dosud málo toho jest, co můžeme položit na soud Váš. Vždyť krátká toliko minula doba od dne, kdy se sešlo první členstvo akademie této, aby ze středu svého zvolilo muže, jimž svěřiti chtělo na příští leta jak podrobné provedení základního statutu, tak žádoucí oživení a rozvětvení důležitého

tohoto ústavu. Ty nemnohé měsíce, které má ředitelstvo akademie za sebou, strávila takměř úplně nezbytná organizace všech čtyř odborů, v nichž dle základní naší myšlenky leží vlastně těžiště veškeré blahodárné činnosti, již rozvinouti má akademie po všech krajích naší daleké vlasti.

Naproti tomu však více, daleko více vykonal Bůh. Od prvního okamžení, kdy korouhev naše veřejně jest vztýčena, ze všech stran a ze všech stavů hlásilo se bojovníků množství, již naskrz přidružili se ochotně k naší sv. věci, mužové to i postavením svým i vznešeným rodem, vědou a uměním proslulí. Nahlížeje v seznam všech těch, kdož seřadili se již kolem praporu našeho, shledáme v první řadě všecken episkopat český a za ním téměř 3000 statečných vrstevníků, naskrz to vzdělaneů opravdových. Akademie křesťanská překročila již všecky hřbety hor českých, ba i Tatry přeletěla hbitě, získavši i tam za horami soudruhy upřímné, oživené týmž duchem, který ovládá veškeren ústav náš. Ba ani ocean nebyl jí překážkou nepřestupnou. I z nového světa přibyli nám členové. Věru, vším právem mohu tvrditi, že není jednoty, která

by mohla v tak málo měsících podobným prokázati se úspěchem. Zajisté platí tu: „Deus afflavit et congregati sunt.“ — Za to ale také „soli Deo sint laudes“ — Pán Bůh budí pochválen.

Radostný tento úkaz potěšuje ovšem na výsost mysl naši; avšak staví zároveň a tlačí mohutně ku předu rozsáhlou onu úlohu, již vyklnuli jsme „Akademii“ této § 3. platného statutu. Rozšířena jest a rozhlášena valně „Akademie křesťanská“ — nyní již na čase, aby znamenati bylo v brzkú ovoce pilné její práce. — „Pěstovati má vědy a umění v duchu Církve katolické“. — V duchu Církve katolické pěstovati vědy — zdaž to vůbec možná! Pánové, Aristoteles a Plato neměli pilnějších učeníků a důvtipnějších badatelů nad Augustina a Tomáše Aquinského; o nich platí: „Učeník nad mistra.“ Či snad dovede někdo jmenovati větší velikány v pěstování vědy? — A tuto trvalou slávu jmena svého pojistili sobě Augustin a Tomáš, pěstovavše vědy v duchu Církve katolické.

A umění, kdo že je zachránil řítící se a dokonávající antiku od záhuby, kdo povznese ji k výtečné kráse a svrchované dokonalosti, ne-li duch křesťanství, nesoucí umění ze země ku hvězdám, duch, kochající se toliko u věčné kráse a velebnosti, duch, jenž se pne a táhne vždy výš a výš, jsa při tom v pokoře vědom sobě odvislosti, chatrnosti a nehodnosti své. Podzemní katakomby a vznešenou gothiku vytvořil duch katolický a všechen svět se jim obdivuje. — Rafael, Michael Angelo, Tizian, Leonardo da Vinci a Correzio zůstanou na vždy hvězdami, před nimiž každý bez rozdílu skláněti musí šiji svou. Nejinak v hudbě kostelní. Velebný chorál gregoriánský nevylučí nikdo ze svatyní, v nichž zaznívají zvuky opravdu posvátné a Palaestrinovy nebeské zvuky jímají a jímají budou napořád mysl i srdce zbožných pokolení. Podstata, duch křesťanství, duch Církve zachoval a zdokonalil vědu, zachránil a na vrchol dokonalosti povzněl umění, zúšlechtil a posvětil zpěv v andělskou modlitbu, duch Církve v uctivosti sbírá a pozdním věkům dochovává i památky písemnictví nejstaršího i ty drobtý umělecké krásy, zůstavené vandalismem ducha Církvi odporého. — Nač, ejhle! zabíhal jsem v kraje daleké a útočiště bral k cizině, když domácí luhy poskytují mi dostatek důkazů, že pěstování věd a umění v duchu Církve katolické výsledky skvělými potkává se. Kdo z nás, pánové, nezná onu štěpnici, naši Sapienzu, založenou velikým otcem vlasti Karlem IV. a rádcem jeho Arnoštem? Dokud tato „Alma Mater“ z vůle zakladatele duchem Církve vedena a oživena, sláva její nejen v domácnosti

ale i za hranicemi byla veliká. I z daleké ciziny hrnuli jsou se vědychtiví na vysoké školy Pražské, aby u nohou mistrů proslavených učili se pravé moudrosti. S hrdostí můžeme poukazovati na Tomáše ze Štítného a Tomáš ten byl věrným synem, odchovancem ducha Církve. Podobně i uma česká. Zchoditi bych musel všecky žirné kraje vlasti naší, bych chtěl na chrámech její provésti důkaz, že nikdy nekvetla umění krásnější, než pod ochranou, než vedením ducha církevního. Žatím zaletněmež v duchu k bohatým sbírkám musejním a upírajíce pátrajícího zraku na „Liber viaticus Joannis Episcopi“ ozdobený bohatými miniaturami, a ztápějíce se v těch krásách, pospěšme odtud „k pasionálu abatyše Kunhuty“ v knihovně universitní a přiznejmež, že to jsou nejznamenitější podivuhodné plody tehdejšího malířství, jimž rovných marně bychom hledali. A ty vytvořil duch církevní, vládnoucí věkem XIV. Nechať, může-li, vykáže se století XV., XVI. a XVII. podobnými výtvyry! až v smutné době po bitvě bělohorské vyšla opět hvězda nová v našem Skretovi. — Skreta a Führich pojistili sobě v nejpřednějších galeriích světových podle Overbecka stejné čestné místo a nikdo se neodvází jim ho popíráti. A kých ducha byli Skreta a Führich? Odchovanci, věrní pěstitelé ducha Církve. Ku kancionálům nákladným a hojným, jakož i k sborům literárným nemusím snad zřetel slav. shromáždění obracet, bych dosvědčil, kdy slavila posvátná hudba u nás věk svůj zlatý: dosti na tom, co jsem pověděl, abych dovedl, práce na poli nám vyměřeném že netoliko možná, ale že vede i k výsledkům nevšedním. — Protož doufám, že nikdo z Vás, vysoce ctění pánové, nebudete vykládati mi na zlou stránku, vítám-li co nejsrdečněji v přítomné chvíli netoliko Vás, nýbrž všecky naše i tu nepřítomné, po všech vlastech roztroušené členy k úsilovné práci na této rodné půdě naší. Netajím sobě obtíží kladoucích se nám přes cestu, ba cítím, co to znamená: „Proti proudu těžko plouti.“ Přes to však zároveň ovládá srdce hluboká pravda nastíněná básníkem našim v slovích:

„Vůli dobré, tužbě ušlechtilé
Samo nebe přeje dojít cíle.“

A nebe nám toho ještě dopřeje, pakli mečem a kladivem, pérem a štětcem zásobeni ruku k ruce, páže k páži svorně a statně k cíli vytknutému spěchati budeme.

Jako druhdy vydal Nelson poslední svou parolu u Trafalgaru: „Anglicko očekává, že každý povinnost svou konati bude“, neváhám po způsobu prosby do všech krajů ze srdce naší akademie též volati: „Akademie očekává, že každý člen povinnost svou konati bude.“ Stane-li se tak, vítězství nás nemine!

Hlučná pochvala a potlesk provázel skvělou řeč předsedy akademie. Na to předčítal p. kan. Karlach telegramy schůzi došlé, kteréž taktéž radostným voláním a pochvalou přijaty byly. Telegramy došly z Budějovic: Žehnej Báh snahám Vaším, popřej Vám zdaru, Představenstvo semináře budějovického. — Z Litoměřic: Účastenství, vznik a zdar přeje litoměřický sbor profesorů bohosloveckých. — Z Budějovic: Sbor profesorů bohosloví v Budějovicích přeje hojně účastenství stánku křesťanského umění a vědy křesťanské. — Z Králové Hradce: Pozdravujeme valnou hromadu, zdar všem odborům. Kralovéhradecký seminář. — Z Budějovic: Ctěným účastníkům I. valné hromady akademie z plna srdce: Na zdar a sláva! Biskup Jirsík.

Na denním pořádku bylo pak čtení jednatele zprávy. P. Langer navrhl, aby se zpráva ta nečetla, poněvadž bude všem členům „Akademie“ rozeslána. Návrh byl přijat. Dle zprávy jednatele má „Akademie“ zakládajících členů 24, činných 281 a přispívajících 2008, celkem tedy 2313 členů. Knihovna čítá již 1750 svazků. Po té četl pan prof. Bauer zprávu účetní za dobu od 15. srpna do konce r. 1875. Od členů zakládajících složeno 4450 zl., nezaplaceno 450 zl. Od členů činných složeno 931 zl., nezaplaceno 355 zl., od členů přispívajících složeno 1080 zl. a nezaplaceno 73 zl., výtěžek slavnosti cecilianské byl 48 zl. 50 kr., úroky z uložených peněz činí 66 zl. 64 kr., darem složen 1 zl. úhrnem obnáší tudíž příjem 7455 zl. 14 kr. Vydání za nábytek, na potřeby kancelářské, tiskopisy atd. činí úhrnem 1132 zl. 15 kr. Pro rok 1876 zbývá tudíž na hotovosti 6322 zl. 99 kr. Dp. Kyselka tázal se, jak se to má s rubrikou „nezaplaceno“ v příjmech. Prof. Bauer objasnil na to, že někteří pánové přihlásivše se k „Akademii“ do konce roku minulého nesložili své příspěvky, poněvadž sluha „Akademie“ se ke všem nemohl dostavit. Nyní však již větší část nezaplacených těch příspěvků složena. Dp. Honejsek tázal se, je-li při cecilianské slavnosti míněn ve zprávě účetní čistý výnos aneb úhrnný příjem. Prof. Bauer odpovídal, že ovšem byla při slavnosti nějaká vydání, která však zahrnuta jsou ve vydáních pod „rozličným.“ Na to přikročeno k jmenování revisorů pro účetní zprávu. Dp. prof. A. Mužík navrhoval, aby se revisoři zvolili zároveň při pozdější volbě doplňovací. Naproti tomu přimlouval se dp. Kyselka, aby se jmenování stalo aklamací. Dr. Zavadil souhlasil s návrhem druhým a

navrhl, aby aklamací zvoleni byli pp. Fr. Chalupický, K. Škach a Peter Krausch. Návrh přijat a volba vykonána ve smyslu jeho.

Dalším předmětem denního pořádku byla volba předsedy, místopředsedy a 4 členů do ředitelstva. Debaty, mají-li se voliti tito hodnostáři „Akademie“ najednou nebo předseda a místopředseda zvlášť a 4 členové do ředitelstva také zvlášť, súčastnili se kromě předsedy pan farář Langer, dp. Kyselka, pan prof. Borový a pan prof. Mužík. Poněvadž však mohl nastati případ, že by se muselo voliti 5 členů do ředitelstva, kdyby totiž předseda neb místopředseda vybrán byl s došlým ředitelstva „Akademie“, usnešeno, volbu na dvakráte vykonati. Výsledek první volby byl, že z 41 členů přítomných zvolilo 39 za starostu nejdůst. pana kanovníka M. Karlacha a za místopředsedu malíře pana J. Helicha. Předseda děkoval shromáždění, přijímaje volbu, několika vřelými slovy, načež hr. Schönborn ve jménu shromáždění vyslovil mu vřelé díky.

Poněvadž za místopředsedu zvolen byl člen ředitelstva, dlužno bylo vykonati volbu 5 členů. Listky odevzdány a přikročeno k poslednímu odstavci denního pořádku, k volným návrhům. Předseda upozornil na to, že dle stanov návrhy volné dlužno podati týden před valnou hromadou, aby shromáždění o nich rokovati mohlo. Ježto však návrhu takového nepodáno, mohou sice páni členové návrhy své schůzi sdělit, avšak v debatě o nich nebude lze vejíti. Dp. Kyselka přimlouval se za to, aby výstava „Akademie křesťanské“ byla v jisté dni a hodiny obecnému přístupnou jako musea a jiné podobné veřejné výstavy. Předseda pan kan. Karlach namítal však, že to není dosud na čase, poněvadž sbírky „Akademie“ neposkytují dosud patrnější hojnosti předmětův. „Akademii“ prý by to za jisté neposloužilo. Musí se v tom ohledu čekati, až výstava bude moci býti velikolepější. Dp. Schönbeck, redaktor „Školníka“, vypravoval, že jistý venkovský učitel stýskal si jemu na to, že na venkově jest veliký nedostatek hudebnin a že téměř vše potřebné opisovati se musí. Učitel ten vložil mu na srdce, aby „Akademie“ vzala v úvahu, aby hudební odbor zřídil „Matici hudební“, která by za nějaký příspěvek vydávala hudebniny v duchu křesťanském. Předseda slíbil, že návrh dp. Schönbecka i dp. Kyselky odborům sdělí. Na to přijalo shromáždění návrh, aby se výsledek druhé volby ohlásil novinami a schůze na to skončena.

IX. seznam členů Akademie křesťanské.

(Pořádkem, jakým se přihlásili.)

Údové přispívající:

(s ročním příspěvkem 1 zl. r. m.)

1066. vp. Jos. Domin, kaplan v Dlažkovicích.	1110. dp. Mart. Klouček, farář v Blsku.
1067. p. Vojt. Nováček, vychovatel p. bar. Hrubého z Jelení.	1111. dp. Frant. Huber, farář v Heřmaní.
1068. p. Ant. Pátra, prov. učitel v Prorubech u České Skalice.	1112. dp. Vojtěch Volf, farář v Lomci.
1069. p. dr. Jak. Novotný, far. v Suchdole.	1113. vdp. Matěj Rosvald, děk. v Netolicích.
1070. vp. Jan Sinko, kaplan v Suchdole.	1114. Václav Peške, farář v Němčicích.
1071. vdp. Bern. Kunstar, děk. ve Lnáři u Blatné.	1115. dp. Karel Císař, farář v Protivíně.
1072. vp. Josef Votava, kaplan ve Lnáři.	1116. vp. Václav Majer, kaplan v Protivíně.
1073. vp. Aug. Strabach, kaplan ve Lnáři.	1117. vp. Václ. Vása, kapl. v Protivíně.
1074. vp. Josef Důdek, kaplan v Morašicích.	1118. dp. Karel Krbeček, farář v Skočicích.
1075. dp. Ig. Želízko, farář v Dolním Újezdě.	1119. dp. Josef Mařík, farář v Strunkovicích.
1076. dp. dr. Frant. Böhm, kněz v Boru.	1120. vp. Jan Fišák, kaplan v Strunkovicích.
1077. dp. Jak. Procházka, prof. na boh. ústavě v Brně.	1121. vp. Jan Černý, kaplan ve Vodňanech.
1078. dp. Jos. Schrefl, prof. na boh. ústavě v Brně.	1122. vp. Jan Buchtele, kaplan ve Vodňanech.
1079. dp. Jos. Klima, spirit. boh. ústavu v Brně.	1123. dp. Aug. Koláč, farář v Bohuslavicích.
1080. dp. Josef Pospíšil, prof. boh. úst. v Brně.	1124. vp. Josef Domašínský, kapl. v Dobrušce.
1081. dp. Karel Eichler, prof. boh. úst. v Brně.	1125. dp. Ant. Flesar, farář v Dobřanech.
1082. dp. Josef Lang, farář v Fürstenhutu.	1126. dp. Ferd. Hanausek, farář v Olešnici.
1083. dp. Ond. Deutsch, děkan v Boru.	1127. vdp. Václav Brandeis, bisk. vik. a děk. v Jesenici.
1084. dp. Vojtěch Ludvík, farář v Rystýně.	1128. Jan Jelínek, adm. v Meziříčí.
1085. dp. Petr Brabec, farář v Mlad. Břístích.	1129. Emanuel Peiger, kaplan Novém Městě nad Metují.
1086. dp. Dom. Králík, farář v Lipnici.	1130. dp. Josef Řehák, farář v Nov. Hrádku.
1087. dp. Evermond Blatenský, farář v Humpolci.	1131. vdp. Jan Viteček, č. kanovník a děkan v Přepychách.
1088. vdp. Frant. Javurek, bisk. vik. a děkan v Heralci.	1132. vp. Jan Ot, adm. v Sedlonově.
1089. vp. Bedřich Holub, zám. kapl. v Lukavici.	1133. dp. Al. Effenberger, farář v Slavonově.
1090. dp. Václav Vojtíšek, farář v Bílé Třešně.	1134. vp. Josef Dejl, kaplan v Přepychách.
1091. dp. Frant. Wortner, farář v Kunžvartě.	1135. vp. Alf. Mader, koop. v Přepychách.
1092. vp. Moric Haissak, koop. v Kunžvartě.	1136. dp. Volfg. Hanuš, farář na Vys. Újezdě.
1093. dp. Vojt. Michálek, farář v Lišově.	1137. dp. Jan Škalický, farář ve Zvoli.
1094. vp. Jan Uhlík, kaplan v Lišově.	1138. dp. Tom. Barta, farář v Stobořicích.
1095. vp. Stanko, kněz diec. Budějovické.	1139. vdp. Joach. Kristoph, děk. v Trutnově.
1096. dp. J. Hoppe, farář v Boroticích.	1140. vp. J. Proschvitzner, kapl. v Trutnově.
1097. dp. Karel Müller, farář v Ledenicích.	1141. vp. Expedít Nykliček, kat. v Trutnově.
1098. vdp. Josef Klenner, děkan ve Chvalči.	1142. dp. Václav Putschögel, farář v Štěpánovicích.
1099. dp. Ant. Wittich, farář v Teplici (Ober-Weckelsdorf).	1143. vp. Václ. Hladík, kaplan v Bernarticích.
1100. dp. J. Michalička, farář v Starkově.	1144. vp. Jan Guttstein, adm. v Červ. Potoku.
1101. vp. Josef Spitzner, kurator ve Vermeřicích.	1145. p. Antonín Lanzer v Teplé.
1102. Jan Wastl, farář v Dlouhé Vsi.	1146. dp. Jan Strouhal, far. v Kladkách n. M.
1103. vp. Ant. Runza, kaplan v Radenicích.	1147. dp. Jos. Fremund, farář v Chelčicích.
1104. dp. Ant. Rosický, farář v Košticích.	1148. vp. Jan Počta, kaplan v Boskově.
1105. dp. Jos. Pták, farář v Panenské Týnici.	1149. dp. Kristian Plodek, far. v Počáplích.
1106. p. dr. Čtrnáctý, lékař v Pan. Týnici.	1150. vp. Václav Kosmák, administ. v Moutnicích n. M.
1107. p. J. Polak, živnostník v Slavětíně.	1151. dp. Jan Studený, farář v Boršicích n. M.
1108. vdp. Jan Macha, děkan v Bavorově.	1152. vp. Ign. Kašpárek, kapl. v Boršicích.
1109. vp. Frant. Písek, kaplan v Bavorově.	1153. p. Frant. Ryšánek, nadučitel.
	1154. dp. Josef Bumba, farář v Kamenném Újezdě.
	1155. dp. Vinc. Novotný, far. v Dolní Krupě.

(Pokračování příště.)

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zaslány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Růžové ulici čís. n. 5.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Cyrillo-Methodějské v Praze.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 6.

V Praze, dne 20. června 1876.

Ročník II.

Obsah: Náзорný přehled výtvarného umění církevního. Sloh jonský a korintský. (Pokračování.) — Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze. — Dopisy: Z Čáslavi. Z Bochoře na Moravě. Z Innosti v Tyrolsku. — Z Akademie křesťanské. — Umělecké zprávy domácí. — Česká dobromalba. — Z uměleckých atelierů. — Různé zprávy umělecké. — Seznam členů akademie křesťanské.

Náзорný přehled výtvarného umění církevního.

Píše F. J. Lehner.

(Pokračování.)

2. Sloh jonský.

Od slohu dorského podstatně rozeznává se sloh jonský. (Viz ob. 2.) Ze společného stupňového podkladku nevystupují zde sloupy bezprostředně, jako u sloupu dorského, který samostatnosti vzdal se ve prospěch celku; jonská sestra jemnějšího vzrůstu nevzdává se úplna samostatnosti připravujíc dřík zvláštní patkou, která k němu poznenáhla přechod tvoří, tak že u slohu jonského vyskytují se všechny tři hlavní částky, které u sloupu rozeznáváme: patka, dřík a hlavice.

1. **Patka** (σπείρα, spira) má zde svůj zvláštní úkol. Každý sloup spočívá na své vlastní čtvercové desce (πλίνθος), která sice rovnými úhly a horizontální polohou na společný podklad živě připomíná, zároveň však na samostatnost sloupu zřejmě poukazuje. Přechod čtverce v kulatý peň tvoří se několika v půdorysu kulatými články na čtvercové desce spočívajícími. Dva neb i více žlábků či hlubokých rýh (τρύχαις) tenkými, vystupujícími deskami jako páskami oděných nesou polštář (torus) jako tlakem spočívajícího na něm dříku v silně oblý, kulatě profilovaný obrouček vybíhající, jímž spodní část sloupu pevně se svazuje. Obvyčně však běře se k tomu sloupu patka attická, která má toliko jeden, za to však hluboký a silně stinný žlábek či rýhu (odtud σκοτία, scotia) a dva obroučky, jeden pod žlábkem, druhý pak méně vypouklý, ale ozdobnější nad

ním (torus superior), bezprostřední to podkladek dříku. V Attice slučovaly se totiž velmi šťastně oba slohy. Attická patka nemá tudíž vlastní spodní desku čtverhrannou, nýbrž po způsobu dorského slohu jest všem sloupům společný plinthus či podkladek. Užívajíc okrouhlých toliko článků, zřikává se částečně vlastní samostatnosti; a předce přeměňuje články zvláštním způsobem. Z patky vystupující

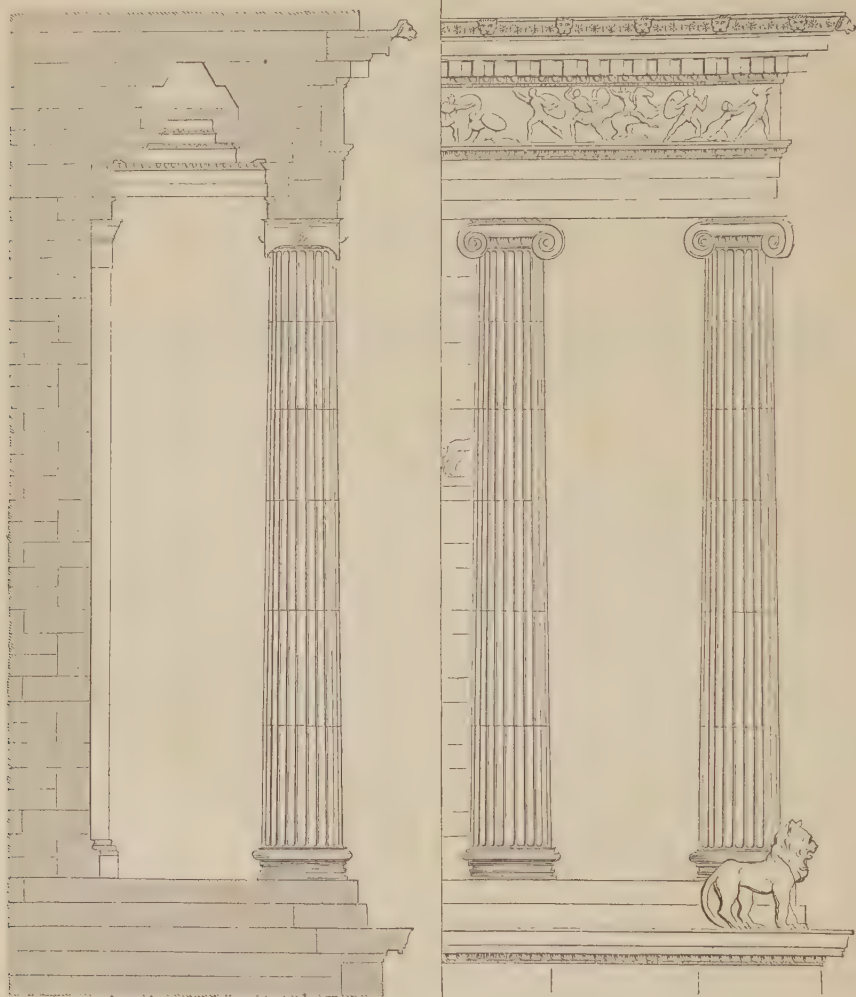
2. **dřík** jest lehčí, štíhlejší dorského, má také mírnější ujímání i jemnější vzednutí. Kdežto výška dříku dorského nerovnála se ani šesti spodním průměrům, má jich dřík jonský $8\frac{1}{2}$ — $9\frac{1}{2}$. Také vzdálenost jednoho sloupu od druhého, u dorských chrámů $1\frac{1}{3}$ průměru obnášející, vzrůstá zde na 2 průměry. Štíhlejšími, vlnadnějšími poměry těmito nabývá jonský sloup rázu ženského naproti mužnému sloupu dorskému. Také žlábkování jest zde živější a pohyblivější. Bylo-li na dorském dříku 20 žlábků ploše napnutých v ostré hrany se sbíhajících, zde jest jich 24, hlubších a kulatěji vyhloubených, širší pásy na způsob úzkých steziček mezi sebou zůstavujících. Jsou zde tudíž tvary plnější, jemnější, u dorského sloupu ostřejší, silnější. Tuto muž, tam panna. Také se ukončují žlábků dole nad patkou a nahoře pod hlavici kulatou dutinou, kdežto u dorského sloupu žlábků již ze země vyrůstaly. V těchže

místech dole a nahoře přibývá dříku náhle na průměru. Nejzajímavější jest však

3. **hlavice**, od tvarů dorských nejvíce se vzdalující, ač z velmi přiměřených částek se skládá.

a) **Krk**, úzký to pásek či astragal, hlavici s dříkem spojující, řadou plastických perel ozdobený, představuje tkaničku či šňůrku s navlečenými perlami. Jonská panna ozdobila krk svůj šňůrkou s perlami.

Prostora mezi polštářem a volutou bývá pravidelně vyplněna kyticí. Článek ten vypravuje duchaplně sice, ovšem poněkud i strojeně, jak u ženských bývá, vlastní účel svůj i úkol činnosti. Zdá se, jakoby tíží architravu byl stlačil se článek, na němž kladí spočívá, tak že na obě strany se roztekl, při tom však vlastní pružnosti v kotouč se svinul. Tím vyslovuje se pasivnost, kdežto v tomtéž dorském článku spatřuje se aktivní podpírání. I v tom tedy po-

Obr. 2. Jonský sloup s kladím (z Mausoleum v Halikarnassu).

b) **Echinus** slabší, méně vystupující, oživen jest pasem polovejcovým plasticky provedeným, jemuž se proto vaječník říká. Čtverstranný

c) **Abakus** dorského sloupu ustupuje tu pružnému polštáři na „echinu“ spočívajícímu, který na obě strany daleko se rozkládá a závitkovitě v kotoučky (voluty) s vyhloubenými kanály mezi vystupující obrubou se stáčí a končí se okem, mnohdy růžicí ozdobeným.

znává se ženský a mužský ráz obou slohů. — Kotoučky lze však pouze z předu a ze zadu viděti; po stranách jest celý polštář hladký a uprostřed páskou stažený, tak že zdá, jakoby se skládal ze dvou polštářů vedle sebe položených. Jestliže tedy dorská hlavice na všechny strany stejně vyvinutá přirozeně nesla kladí i křížující se trámy stropu, hlavice jonská jest pouze určena ku podepírání kladí. Při vši své

bohatosti a pohyblivosti není tedy předce tvar hlavice jonské bez nádechu libovolného, což ještě více spatřuje se při nárožních sloupech. Zde byla by hlavice na jedné straně poskytovala pohled stranní, který zevnějším účinkem nesouladně byl by dopadl naproti ostatním hlavicím. Na odstranění nesrovnalosti použilo se tedy klamu, tak že tatáž hlavice na zevních stranách má dva přední pohledy. Při nárožních sloupech, které vlastně dvěma stranám náleží, stáčí se totiž kotouče č. voluty z obou stran srážejíce se v nepěkném skrácení. Poněkud neorganické rozluštění tuto uvedené jest slabou stránkou slohu jonského.

Vrchol hlavice končí se tenkou deskou dolů přehnutými lupeny půvabně ozdobenou, na níž spočívá kladí.

Kladí jonského slohu následkem jemnějších rozměrů, větší výšky a další vzdálenosti jednotlivých sloupů menší jest dorského kladí.

1. **Architrav** jonského sloupu neskládá se z jednoho toliko, nýbrž ze tří, někdy pouze dvou slabších vodorovných pasů (fascia) či břevnen, které přes sebe vystupující mnohdy jemným perlovcem sloučeny bývají. Řečenou třídílností sesiluje se ráz vodorovné polohy a pevné souvislosti a zjemňuje se zároveň dojem hmotnosti. Architrav oddělen jest římsovitou deskou, velmi důmyslně perlovcem a lupením ozdobenou, tlak i spojení znázorňující, od

2. **vlysu**, kterýž není metopami a trojřezy přerušován, tvořejedinou, nepřerušovanou plochu, která polovypuklými řezbami ozdobována bývá. K hořejšku ukončuje se rovněž vzletně profilovanou deskou s perlovcem a přiměřeným lupením. Nad vlysem pak jest

3. **geison** č. **římša** složená z několika desek nad sebe přímým úhlem vystupujících a perlovcem aneb pasem polovejcovým aneb obojím od-

dělených; spodní deska není podříznuta jako římša dorská, ani metulami a kapkami posázena, má ale dole malá, podlouhlá, čtyřstranná políčka vydlaná, mezi nimiž kostkovité vyčněliny, tak zvané „zuborezy“ (geisipodes, denticuli) vystupují. — **Síma** č. žlábkovice, do níž dešťová voda se shromažďuje, vyniká vzletným profilem a bohatě se ozdobovala umělým pletivem.

Při tak bohatém článkování a plastické ozdobě malba přirozeně ustoupila. Toliko páda vlysu a štítu se malovala, aby polovypouklá práce lépe vystupovala. Za to bývaly voluty na některých částkách pozlacený.

Porovnají-li se konečně oba slohy, na-proti přísné opravdivosti a slavnostní důstojnosti slohu dorského, spatřuje se utěšená vnada a uhlazená jemnost slohu jonského. Jest-li že všeliký článek slohu dorského sám o sobě pravil: Sloužím! — zde veškerými poměry lehčími, uhlazenějšími a jemnějšími hlásá se: Zdobím! Zde veškeré články živěji se pronikají, vzájemný poměr jedné k druhé se tuží, jemnými přechody povstává pravidelnější postup, dokonalým vyvinutím jednotlivých členů poměr k celku svobodnějším se stává. Vnadný sloh jonský dýše duchem volnosti jonské. A objevuje-li se v některých člancích částečná libovolnost, — nepravím nezákonnost —, duch, který ji zplodil, jest povahy tak užlechtilé a jemného citu, že půvabem harmonické hry linií rádi zapomínáme na částečný nedostatek důslednosti. Nade všecko vyniká však pokrok konstruktivní, který, zbaviv se obtížných pout, na místo vlysu triglifového použil vlysu ničím nepřerušovaného, aby na něm jemný Jončan v utěšené práci polovypuklé náзорně vyobrazil vlastní povahu svou: roztomilou vnađu panen-skou. Každý článek slohu jonského praví: Zdobím!

Sloh korintský.

Stojí-li oba předešlé slohy rovnoprávně jeden vedle druhého, vyznačující se toutéž důležitostí a stejnou původností, v Korintu nádhery milovném a bohatém městě obchodním v dobách rozmáhajícího se již úpadku, když duch řecký ztrátou politické svobody a cizí nadvládou zpoután a svého původního rázu přesného zbaven jest, pokolení marnivému prvotní čistota a přesnost v umění nelíbila se více. Kruh tektonických útvarů řeckých ukončil se však oběma předešlými slohy a Korintan neměl dosti ducha i pružnosti na zbudování a vytvoření nové soustavy stavitelské. Směr pouze eklektický stal se původcem nových toliko, ač velmi bohatých kombinací, čine výběr z obou slohů již dávno dokonale vyvinutých. Sloh korintský jest tedy více neb méně

smíšeninou a odrádem obou samostatných slohů řeckých, postrádaje původnosti a samostatnosti vlastní a proto nesluší ani vlastně na stejný stupeň stavěti jej s oběma slohy původními.

Sloup korintský tvarem patky své přiléhá k sloupu jonskému; dřík jest podobně tomuto žlábkovaný, bývá ale také někdy hladký. Liší se od slohu jonského nejvíce **hlavicí** (viz obr. 3.). Architektonický genius volně sáhnul zde nad zákon, jímž vytvořena jest přísná hlavice dorská a jemnější, ozdobnější a volnější sestra jonská, k větší ještě ozdobnosti a volnosti — do tvarů říše rostlinné. Z obroučku či astralagu sílu sloupovou pevně objímajícího vyrůstá hlavice korintská tvarem otevřeného kalichu květiny rozvité. U Řekův v dobách nejlepších neměla sice hlavice ko-

rintská stereotypního rázu, s jakou později u Římanů výhradně se setkáváme (viz obr. 3.). Tvůrčí obrazotvornosti zůstaveno dostatečné volnosti ku tvoření bohatých i pohyblivých forem. Všem předce útvarům společná jest prastará forma kalichu či kalathu (pleteného, otevřeného koše) ověšeného nazvíce dvojím kruhem, tak že z astragalu vystupuje nejprve kruh či věnec 8 listův akanthových, mohutně vztyčených s přehnutými na venek hořejšími konci. Z mezer listů těchto vypíná se druhá, podobně utvořená řada lupení s dvojnásobnými v každém rohu lodyhami, z nichž vnitřní k sobě se stáčejíci kvítek aneb růžice (flos) na sobě nesou, kdežto vnější vzhůru se pnou a pod

ském se objeví, kde ještě poslední věk řecký vytvořil nejslavnější na světě, co do ušlechtilé nádhery nepřekonanou římsu kladí věnčící.

Malovaných ozdob korintský sloh neznal; všechny ornamentální ozdoby byly plastické. Převahou reálnímu rázu stavitelskému nedostatečnou býti se jevila více ideální barva.

V uspořádání ozdob a ve skládání článků pánuje v slohu nemalá rozmanitost, jakož se během času, ač mnohdy na ujmu dobrého vkusu, vyvinula. Sloh ovšem souhlasil s pozdější nádherou řeckého národu, přednost dáváje stkvělé formě a marnivé kráse před velebností a krásou vznešené myšlenky. Ostatně upříti nelze, že korintský sloup vyniká jistou

Obr. 3. Korintská hlavice (z Aureliánova chrámu).

tíží abaku ve závitky (helices) či kotouče se zkrucují a takto z obou stran k sobě přiléhající rohy hlavice tvoří. Kulatý základní tvar takto důmyslně a duchaplně ve čtverec přechází. — Abakus tu není ale přímočarý, nýbrž do vnitř trochu vykrojený a u prostřed v nejhlubším zahnutí uvedenou kytkou ozdobený; špičaté jeho rohy jsou nad každým závitkovým párem šikmo dolů seříznuty.

Kladí rázu zvláštního nevytvořil sloh korintský a podobá se buď jonskému se zuborezy, buď dorskému s triglyfy; častěji bývá plastickými ozdobami okrášleno. Na římsu pak formy se střídají, jak později při slohu říms-

velikoleposti a nádherou. Spodní jeho tloušťka u patky obnáší $\frac{1}{10}$ celého dřívku a kladí $\frac{1}{5}$ celého sloupu, tak že by se musela celá výška na 6 stejných dílů rozdělit, z nichž by jeden na kladí a pět na sloup přišlo.

Nové myšlenky slohové, nové tvary konstruktivní zde tudy nevyskytují se. Jonským a dorským slohem ukončilo umění řecké ideální oběh myšlenkový. K němu již možno bylo přidati pouze sloh z obou živlů smíšený s novými toliko tvary ornamentálními. Uvedenému pak právě slohu dostalo se veliké důležitosti pro výběr poskytovaný, pro snadné použití a stkvělou úpravu jeho v dobách následujících.

Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

Soška Nebeskrálovny ze slonové kosti na stříbrném podstavci.

(Obr. 18.)

Pojmutí jest velice ušlechtilé i zajímavé. Madona v stihlém pohybu drží oběma rukama na levém ramenu božské dítětko, s nímž právě rozmlouvati se zdá. Obapolný poměr ten vyjádřil umělec naivně a nenuceně. Velmi krásně a ušlechtilé provedeno jest roucho, na němž nespátřují se ještě umělůstkářské řasy, jimiž řezby pozdější gotiky se vyznačují. Roucho na levé straně poněkud nahromaděné, jak na vyobrazeních onoho věku častěji spatřuje se, splývá vlnitě dolů. Spodní oděv padá k zemi v dlouhých řasách a přikrývá jednu nohu; hlava zastřena jest lehkým závojem, který též celá ramena přikrývá a částečně kolem obličeje Nebeskrálovny se vine. Děťátko nebeské oděno jest dlouhou sukní, jak na veškerých starších vyobrazeních se spatřuje, i zdá se, že v levé ruce drží jablko, kdežto pravá ruka k Matce obrácená na naší sošce jest uražena. V odporu s jinými soškami téže doby nejsou na sošce zůstaveny ani nejmenší stopy polychro-

mie. Podobných sošek z dob rozkvětu sochařské práce ze slonové kosti vyskytuje se až dosud značný počet ve sbírkách veřejných i soukromých. Zdá se, že stříbrný podstavec s pozlacenými hranami, který jakožto reliquiář dole se otevírá a pomocí křišťálu upevnění reliquie dopouští, přidán jest i s korunkami ozdobnými během XV. věku. V starších inventářích pokladu pražského ze XIV. věku, z nichž dva úplně zachovaly se, nečiní se o naší sošce ani nejmenší zmínky, jakolivěk se tam v rubrice „de ymaginibus“ zmínka činí o několika stříbrných soškách. Zaručeným podáním udává se, že se dostala pokladu sv.-Vítskému darem od jistého jesuity v XVII. věku. Veškerou však úpravou uměleckou, jakož i porovnáváním s podobnými řezbami vychází na jevo, že uvedená a tuto vyobrazená soška zhotovila se v druhé polovici XIV. věku. Kde? — nesnadné jest s jistotou tvrditi. — Výška sošky 18 ctm., podstavec 5 $\frac{1}{2}$ ctm., průměr soklu 9 ctm.

(Obr. 18.)

D o p i s y.

Z Čáslavi.

Ku konci tohoto měsíce zavítá do našeho města nejdůstojnější pan biskup kralohradecký, by vykonal v den památky svatých apoštolů Petra a Pavla consecraci děkanského

chrámu Páně, jenž byl předešlého roku důkladně uvnitř obnoven a novou dlažbou mosaikovou opatřen.

Náš farní kostel jest stavba velmi starožitná a z archaeologického stanoviska zvláště pozoruhodná, sestává totiž ze tří rozdílných

části, z různých století pocházejících. V předešlých letech provedena byla potřebná oprava zevnější, vnitřek zůstal však zanedbán, čehož ale nikterak nelitujeme, neb by se tenkrát sotva bylo přikročilo k odstranění mnohých soch a obrazů, které z předešlého století pocházely, bez vší ceny umělecké, nikterak k povzbuzení pobožnosti, ani k ozdobě nepřispívaly.

Na místě nevkusných nyní odstraněných oltářů postaveny budou toliko dva postranní, v slohu přesně gotickém. Provedení celé svěřeno bylo osvědčenému architektu p. J. Zachovi v Hoře Kutné. Dle jeho plánu zhotovil práce řezbářské p. Ed. Harnach v Mýtě Vysokém, který pro kostelík v Loších velmi krásný oltář a kazatelnu zhotovil; obrazy maloval chvalně známý malíř akademický pan Karel Javůrek v Praze a pozlacovačská práce odevzdána jest p. Heinrichovi v Hoře Kutné. Co jsme dosud zhotoveného viděli, nás velmi mile překvapilo a protož se těšíme, že oba oltáře budou chrámu Páně ozdobou velkou a trvalou a děkujeme již napřed sl. zastupitelství a zejména p. purkmistrovi a děkanovi, že se o důkladnou a důstojnou opravu našeho farního kostela tak svědomitě postarali. *)

Z Bochoře na Moravě.

(Nový chrám.) Minulou neděli konány velebné obřady svěcení nově zbudovaného chrámu našeho. Chrám tento jest pomníkem krásného umění, jehož mateřskou pěstovatelkou osvědčuje se od pradávna církev. Ku stavbě našeho stánku Hospodinova dáno bylo nám svolení pod výminkami, pakli totiž předložíme návrhy a nákresy dotýčné kněžské vrchnosti na prozkoumání, aby v arcidiecési olomoucké nepřibýlo chrámu nevkusného, a nepřiměřeného účelům jeho. Péče tato o provádění důstojných chrámův na Moravě jest vší chvály hodna a nadešla doba, kdy náš národ své cti dbáti a svůj krasocit osvědčovati bude ve stavbách svých, jako si na tom zakládají Italové, že nebudují leč stavby pěkné a souměrné a dokonalé. — Jsouce za to velepastýři svému upřímně vděční, že při stavbách chrámův ku přesnosti slohu a k zákonům krásy, seč na

něm jest, prohlédá a že umění stavitelskému v obvodu své arcidiecése dráhu klestiti se snaží, dovolujeme si, vroucí pronést prosbu, aby vrchnost církevní ráčila také přísně na to doléhati, aby v chrámy naše nevtrály se sprosté malby, aby do nich nedávalo se přístupu hudařským mazanicím. V ohledu tomto nebyla u nás bohužel sněmem tridentským nařízená patřičná přísnost. Z nepochopitelných příčin vnikly v nejednen chrám na Moravě obrazy, jimiž se cit pozorovatele nikdy nezušlechtí. Během časův vloudila se také přílišnou shovívavostí kněžské vrchnosti nejedna píseň v naše chrámy, jež tam trpěna býti nemá. Ani kancional Bečákův není prost všech vad a nedostatků. Blíží se doba, kdy Jeho kn. arcib. Milost přiráčí se do dekanátu přerovského na jenerální prohlídku. Návštěva tato zavdává příležitost a příčinu vel. duchovenstvu, aby své dobré zdání o zpěvu kostelním a o kancionálu v obcích našich vůbec rozšířeném proneslo a slavného Metropolitu slušně požádalo, aby k přiměřené času opravě svoliti ráčil. Jest tomu právě třicet rokův, co zvěcnělý Bečák v obvodu přerovského dekanátu svůj kancional dohotovil.

Z Innosti v Tyrolsku.

Zarážení „Akademie křesťanské v Praze“, úkaz to radostný i významný, vzbudilo v uměleckém společenstvu zdejším skutečné nadšení. Jak chatrné jsou poměry vzhledem umění křesťanského, cítí dojista každý z nás, kteří z povolání je vykonáváme. V životě křesťansko-sociálním setkává se dvoji událost, z nichž jedna na odpor se staví druhé: potřeby a nutnosti křesťanského umění a vědy křesťanské přibývá, výkoných sil rok od roku ubývá. Vyskytují se v umění křesťanském tytéž poměry, jako v theologii, nedostatek kněží se množí, kandidátů bohosloví však ubývá. Má-li umění křesťanské a věda právě pěstovati se, jest nutné zřizování zvláštních ústavů, kde pečováno bude o přiměřený počet stoupenců a mladých sil. Proto jest zřízení „Akademie křesťanské v Praze“ s 2500 členy událostí tak radostnou a povzbuzující. Naše společenstvo umělecké (nyní z 30 členů rozličných odborů uměleckých se skládající) přeje si nahlédnouti v organizaci a správu Vaší „Akademie křesťanské“; nikoliv, jakoby chom hodlali také u nás podobný ústav ihned zaříditi, k tomu nesehnali bychom okamžitě potřebných prostředků; duševní vzájemnost jest však předce možná. Spojení lidí stejně smýšlejících v dobách přítomných jest neobyčejně prospěšné. Slabým a malomocným cítí se býti člověk stojící osaměle v proudu, kde vše žene se za

*) Pozn. red. Zprávu tuto s radostí jsme zaznamenali, neb dosud jsme co se týče oprav kostelních, jmenovitě na venku málo utěšeného slyšeli. Pochybenou restaurací zmařeno bylo již mnoho starožitných památek a chyby ty nejsou více k napravení. O čemž promluvíme později více. Doslycháme, že v staroslavné Hoře Kutné opravovati se počal památní chrám sv. Jakuba. Byla by nám bližší o tom zpráva velevitána.

výdělkem a rozkoší. Ve sloučení s mnohými druhy odbornými stejného smýšlení přibývá odvahy a srdnatosti, jednotlivci dostává se pružnosti a podnikavosti. My v Tyrolsku pěstujeme umění křesťanské, jak povinnost a svědomí káže a zůstaneme jemu i nadále věrnými, a věrolomnými nebudeme s pomocí Boží ani tehdaž, kdybychom jedinými a posledními zbyli, co však nikdy se nestane, po-

něvadž, pokud víra katolická trvá, trvati bude vždy věda křesťanská a křesťanské umění.

*Michael Stolz. *)*

*) Vřelý dopis jest částí listu, který od slavného sochaře Michaela Stolz-e z Innomostí zaslán jest jistému umělci, který jest zároveň členem ředitelstva „Akademie křesťanské“, co odpověď na dřívější list. S takovou uvědomelostí a vroucností mluví křesťanský umělec, jemuž umění ve službě Církve jest jediným ideálem života. *Pozn. red.*

Z Akademie křesťanské.

Organisace Akademie křesťanské nyní úplně již jest provedena. Na základě voleb z poslední valné hromady skládá se ředitelstvo z následujících členů: Starosta kanovník dr. Karlach, náměstek starosty malíř J. Hellich, jednatel prof. dr. Smolík, pokladník prof. dr. Bauer, zapisovatel prof. Drozd, zástupcové jednotlivých odborů v ředitelstvu a sice vědeckého prof. dr. Reinwarth, hu-

debního odboru ředitel Skuherský, uměleckého odboru architekt Mocker, archeologického odboru advokát zemský dr. Toman; ostatní pak členové ředitelstva jsou: probošt vyšehradský Václav Štule, architekt Barvitijs, prof. dr. Borový, ředitel Förster, farář Langer, redaktor Lehner, prof. Mužík, malíř Sequens, sochař Šimek.

Jednotlivé odbory složeny jsou následovně:

Odbor vědecký:	Odbor hudební:	Odbor umělecký:	Odbor archeologický:
prof. dr. Borový, předseda;	red. Lehner, předseda;	malíř Hellich, předseda;	archit. Barvitijs, předseda;
prof. dr. Schindler, náměstek;	řed. Förster, náměstek;	archit. Barvitijs, náměstek;	archit. Mocker, náměstek;
prof. Drozd, jednatel;	kapl. Ekert, jednatel;	red. Lehner, jednatel;	red. Lehner, jednatel;
dr. Řehák, kustos knihovny a zapi- sovatel;	far. Langer, pokladník;	kapl. Pohl, zapisovatel;	fotog. Ekert, účetní;
katech. Dorovín, pokladník;	řed. Skuherský, zástupce sekce v ředi- telstvu;	far. Langer, dozorce parlamentního ústavu;	advokát dr. Toman, zástupce sekce v ředi- telstvu;
prof. dr. Reinwarth, zástupce sekce v ředi- telstvu.	adjunkt Luksch, výbor;	archit. Mocker, zástupce sekce v ředi- telstvu;	malíř Hellich, výbor;
Výbor:	řed. Starý, výbor.	fotog. Ekert, výbor;	kapl. Pohl, výbor;
prof. dr. Bauer, kanov. Ehrenberger, kaplan Honejsek, prof. Mužík, prof. dr. Náhlavský, prof. dr. Smolík, probošt Štule, vicedir. Zenefels.		malíř Sequens, výbor;	malíř Sequens, výbor;
		sochař Šimek, výbor.	sochař Šimek, výbor.

Z Ředitelstva Akademie křesťanské.

Ředitelstvo Akademie křesťanské zaslalo prostřednictvím apoštolské nunciatury ve Vídni sv. Otci blahopřání k Jeho narozeninám, načež dostalo se toutéž cestou odpovědi a apoštolského požehnání jak ředitelstvu, tak i veškerým členům Akademie. Také k třicetileté slavnosti nastolení Jeho Svátosti Pia IX. bude od Akademie křesťanské podána adresa sv. Otci.

Nejdůstojnější episkopát moravský připověděl výdatnou podporu všelikých snah Akademie křesťanské.

Když slavný Josef rytíř Führich zemřel, usneslo se ředitelstvo oslaviti památku velikého umělce křesťanského slavnými zádušními službami Božími, které v chrámu Páně Dominikánském u sv. Jiljí starosta Akademie sloužil. O část hudební postaral se F. J. Lehner, který se svým sborem karlínským u příležitosti té provozoval „Missa pro Defunctis“ quaternis vocibus auctore Francesco Anerio,

Romano. Sboru dostalo se písemného poděkování ředitelstva.

Odbor vědecký, který spravuje zároveň knihovnu Akademie, dal zhotoviti skříň na knihy, aby takto knihovna po náležitém upravení a spořádání členům přístupnou se stala.

Návrh sekce umělecké na zřízení ústavu parlamentního jest od ředitelstva schválen.

Výbor sekce archeologické odkládá z důležitých příčin výstavu starožitných a pamětihodných předmětů církevních na rok budoucí, obměšl však na podzim vystaviti některé drobnější předměty a nákresy do oboru umění církevního náležející.

Akademii křesťanské dostalo se opětne značných darů od šlechtických dobrodincův.

Dp. Jos. Sirůček, farář z Rápce, daroval 50 svazků knéh vesměs vzácných, začež jmenován jest činným členem čestným; p. Ottokar Breuer z Kutné Hory: dvě kroniky o založení země české

jedna Eneáše Silvia, druhá Martina Kuthena, vydáno u Daniela Adama z Veleslavína r. 1585; „Allerley Materien“ od Abrahama a St. Clara r. 1637; pan Arthur Pilz: Nicola's philosophische Studien 4 svazky; p. Ant. Eberl, knihář, dva staré obrazy; p. Dannebauer: starožitný obraz a 11 kusů starých peněz; Německý spolek tiskový 18 svazků kněh rozličných; vp. Honejsek: „Patrologiae cursus completus“ 16 svazků; dp. farář Pohořelý: 25

svazků památných kněh starších; vp. katecheta Beneš z Karlína: „Závět Jaroslava Bority hr. Martinice“ starý rukopis; p. ředitel Seidl: dvě starožitné modlitební knihy; p. sochař Capek: odlitek podobizny J. E. p. kardinála; dp. dr. Řehák a farář Aumer, knihy rozličné; dp. farář Jungbauer z Nicova: starou obrázkovou bibli; dp. farář Illem: čtyry české groše z dob nejstarších. Počet členstva stále se množí.

Odbor umělecký Akademie křesťanské.

Ústav paramentní. Počet objednávek paramentů den co den více se množí; v mnohých případech objednávají se roucha kostelní na rychlo. V posledních dobách dodávaly se však paramenty od rozličných závodů, u nichž objednávky se děly, ve stavu tak povážlivém, že od sekce umělecké ani přijaty nebyly, čímž zavdala se příčina, aby ústav paramentní, jaký jednou od Akademie beztoho zříditi se musí, raději hned do života vstoupil. Odbor umělecký svědomitě bude pečovati, aby kostelní roucha v ústavu paramentním zhotovená byla důkladná a svatých úkonů důstojná. Rouchům kostelním bude dán takto opětně ráz vážného, řasnatého oděvu jak v římské Církvi v dřívějších stoletích vždy bývalo. Neohebná kasule vystřižená v předu na způsob basy — nešťastné dědictví posledních věků — nahrazovati se bude kasulí v předu nevystřiženou, z látky, která nezavdává příčinu, aby roucha před časem se lámala a obradníka hyzdila. Roucho musí zůstatí rouchem. Knězi není třeba odívati se pancířem, když koná obřady církevní. Kněžský úřad jest zvěstovatelem pokoje a nikoli války. Ústav paramentní má potřebi místností přiměřených a jistého kapitálu. Sekce umělecká obrátila se v té záležitosti na ředitelstvo. V domě záložny najmula se ihned přiměřená místnost. Prvním červnem již počalo se v paramentním ústavu pracovati. Dozorcem ustanoven jest farář Edm. Langer. Spojení s osvědčenými firmami tím nikterak se neruší.

Nadace Führichova. Ve Vídni zřídilo se komité ku zřízení nadace Führichovy. V čele jsou pp. Ludvig Meyer, malíř historický, Michael Rieser, profesor na škole umělecko-průmyslové a a August Wörndle z Adelsfried-u, profesor na Teresianum. Předplácí se 5 zl. ročně na premii, která záleží v ocelorytině. Přebýtku a jiných příspěvků použije se ku vyzdobení chudých kostelů a veřejných ústavů důstojnými plody uměleckými. Výroční zprávy budou se uveřejňovati. První premii pro r. 1876 bude obraz: Rudolf Habsburský od Josefa rytíře Führicha, ryto od A. Petrška. — Sekce umělecká předplatila se pro letošní rok na 5 exemplářů.

Vzorný kalich Akademie, který odbor umělecký vlastním nákladem dal zhotoviti, aby ve stále výstavě objednavatelům k orientování sloužil, jest již zhotoven a vystaven. Kreslil jej, jak známo, architekt A. V. Barvitijs. Stříbrník Kautsch jej provedl k úplné spokojenosti. Popis a vyobrazení přinese „Method“ v příštím čísle. Práce jest velmi solidní; kupa a patena ze stříbra, ostatní z bronze, vše v ohni silně pozláceno. Cena 180 zl. A. V. Barvitijs daroval nákras sekci umělecké, která tudy jediné má právo kalichy dle něho zhotovovati. Kromě toho komponoval Barvitijs postupmo nákrasy na jiné kalichy, chudší i nádhernější. Celkem 12 rozličných návrhů, umělecky provedených, každý pak z nich opětně s množstvím možných variantů v podrobnostech, tak že objednavatelům poskytuje se velmi bohatý výběr dle osobního vkusu. Kolekce toho druhu věru jediná co do správnosti i krásy formy, jest majetkem umělcovým,

který odboru uměleckému při objednávkách nákrasy ku použití propůjčuje, tak že v Akademii křesťanské možno nyní objednávat kalichy od 70 až do 260 zl., dle libosti a přání také ještě dražší. I nej-lacinější kalich má dle předpisu církevního stříbrnou kupu a patenu, obě v ohni silně pozlacené k čemu se vyžaduje 18 lotů stříbra, tak že pouhý materiál má cenu 36 zl. přesahující. Práce tedy a provedení počítá se velmi levně. Ve Vídni fabrikují se ovšem v odporu s církevními předpisy plechové kalichy s ohavnou formou za cenu levnější a cenníky rozesílají se po veškerých končinách říše. Tropí se tedy i s kostelním a obětímním náčiním vídeňský švindl. Odbor umělecký Akademie křesťanské dává na zakázku zhotovovati kalichy pouze dle vlastních nákrasů; do výstav pak přijímají se kalichy pouze po schválení sekce uměleckou cenou vynikající. Od 150 zl. počínaje možno v Akademii objednat kalich zcela stříbrný.

Dva reliquiáře v podobě malé monstrance dle nákrasu architekta A. V. Barvitijs, které objednány jsou pro farní chrámy Páně v Kateřinkách a v Kylesovicích ve Slezsku, zhotoveny jsou od stříbrníka Kautsch-e a dodány objednateli. Zhotoveny jsou z bronze v ohni silně pozlaceného a bohatě ozdobeny jsou emailen a drahokamy, čímž docílil Barvitijs, který přírodu spatřuje všudy živou barvami, jichž tudy při všeliké práci umělecké přiměřeně používá, neobyčejné krásy a nádherného lesku. Popis bez vyobrazení málo prospívá. Obě s přivolením umělce učiníme později. Dodaná práce umělecká velmi uspokojila objednavatele, jak na jiném místě listu uvádí se.

Stříbrný pacifikál v podobě kříže, pozlacený s 5 emailovanými medaillonky; uprostřed beránek, pod ním postava člověka sv. Matouše, na obou stranách symboly sv. Marka a Lukáše, na hoře orel sv. Jana; drahokamy vkusně ozdobený (nakreslil A. V. Barvitijs, provedl Kautsch), zaslán jest objednavateli, dp. Jos. Roštlapilovi, faráři v Opocně. Důmyslná kompozice a svědomité provedení plnou měrou uspokojilo sekci uměleckou, která se z toho těšila, že umělecká práce dopadla po přání zakládajícího člena Akademie křesťanské, který zvláštním listem sekci umělecké spokojenost a díky vyslovil.

Pečet odboru hudebního Akademie křesťanské s obrazem sv. Cecilie, kolem kterého čte se nápis: SECTIO. II. ACAD: CHRIST: PRAG: SVB. INVOCATIONE. S: CAECILIAE. provedl správně pražský rytec Seidan.

Objednávky. U odboru uměleckého objednáno opětně valně předmětů kostelních všeho druhu.

Mřížky oltářní (cancellae), jimiž loď nutně se dělí od svatyně oltářní, nemá farní chrám v Tuchoměřicích, ani prostranná kaple školských sester u sv. Anny v Praze. Dp. Karel Pazour, farář Tuchoměřický a dp. Frant. Schönbeck, duchovní správce a katecheta u sv. Anny, žádali o nákrasy a rozpočty slohu obou kostelů přiměřených mřížek, eventuálně jejich zřízení. Odbor svěrl provedení p. Bohuslavu Sixtovi, jehož nákrasy od sekce již také

schváleny a dotyčným pánům zákazníkům k dalšímu řízení zaslány jsou.

Kalichy nové objednali pp.: Jan Šonka, farář v Malšicích, Sedivý, administrátor děkanství v Blatné. Dp. Vilém Fridrich, farář v Chržíně, zaslal monstanci ku pozlacení; L. Urban, farář v Přeci, dává pozlacovati kalich a ciborium. K. Kotrbelec, koop. v Pouchově, žádá nádobku na sv. oleje.

Obrazy objednané nacházejí se již v práci u rozličných umělců. Dp. Jos. Hejna, farář ve Žďáře Pluhově, objednal obraz bl. Anežky České dle Helicha; dp. Ant. Lichta, farář z Limberku, obraz sv. Anny; dp. Ant. Kloboučník, farář ve Zhoří, malované tělo Pána Ježíše na plechu pro tamní hřbitovní kříž; dp. Petr Janek, farář v Myslovicích na Moravě, oltářní obraz sv. Floriána; dp. A. Citta, farář v Černilově, obraz bolestné Panny Marie; ct. milosrdná sestra Ignácie z Třeboně, dva malé obrázky na korouhve.

Uznaná činnost umělecké sekce Akademie křesťanské.

„Opavský Týdenník“ píše: „Dva velmi vzácné reliquiáře s ostatky sv. Jana Nepomuckého dodala „Akademie křesťanská“ v Praze na objednanou farním chrámům v Kateřinkách a v Kylešovicích. Zhotoveny jsou z bronze v ohni silně pozlacené podle nákresu předsedy archeologického odboru architektky Barvitiiová v duchu krásného umění křesťanského. Cena jest nad míru levná a práce velmi solidní.“ — V dopisu, jímž objednavatel obou reliquiářů vp. Ant. Gruda Akademii kř. se děkuje za práci uměleckou mezi jiným toto se praví: „Musím se přiznati, že reliquiáře ty všeobecný obdiv v našem obyvatelstvu budí. Práci tak vzácnou získá sobě Akademie křesťanská všeobecně oblíbená důvěry a o umění křesťanské nesmrtelných zásluh. Bůh žehnej slavným zakladatelům veledělá toho a dejž, aby všechny chrámy československé vlasti zdobily se uměleckými výtvy Akademie.“

„Čechu“ se píše v č. 126. na konci dopisu

Paramenty a jiné předměty do oboru toho náležející objednaný jsou a většinou již také zaslány. Dp. Daniel Deutsch, farář v Roketnici na Moravě, žádal fialový pluviál; dp. Kar. Kerka, děkan v Libochovicích s p. Ant. Müllerem, patronátním komisařem, objednali značné paramenty všeho druhu; paní Berta z Gabriellů pro zámekovou svou kapli v Aich-u u Karlovar černou kasuli; patronátní úřad v Hrochově Týnci, bílý pluviál, bursu, štoly, antependium a polštáře; p. Jos. Herzig, příkrov; vp. Ant. Wohlmann, katecheta v Liberci, bílou kasuli; farní úřad ve Ferovicích kasuli bílou a červenou pro filiální kostel Stránský; Jan Kopecký dvě korouhve s příslušnými obrazy (sv. Jan Nep., sv. Anna, sv. Václav, bl. Anežka); dp. Jan Chmel, farář v Opořanech, černý pluviál; dp. Ant. Theer, farář v Chotěboři, kasuli; vp. Václav Kudrna, kooperátor ve Vraclavi, černý ornát a jiné drobnosti.

Lehner.

z Vraclavě takto: „Končíte tuto stručnou zprávu o té nebývalé dosud na Vraclavi slavnosti, (biskupská visitace) nemůžeme opomenouti, abychom nevzdali nejvřelejší díky všem šlechetným dobrodincům, kteří tak ochotně na vnitřní úpravu a ozdobu chrámu Páně přispívali. Všecka čest i díky budetež rovněž i slavné „Akademii křesťanské“, která u zajišťování potřebných rouch a nádob radou i skutkem tak ochotně byla nám nápomocna.“

Dp. Jos. Roštlapil, farář v Opočně, zmiňuje se o zaslaném pacifikálu (práce Barvitiiova) v listu děkovacím následovně: „Zároveň všem těm pánům umělcům, kteříž obrazy na obě korouhve vymalovali, menší pacifikál nakreslili a zhotovili, zvláště pak tomu panu umělci, jenž docela v duchu církevním na větší pacifikál nákres tak krásný a prostomýl zhotovil a mistrovsky provedl: všem těm pánům vyslovuji tímto svou úctu a zasloužený dík.“

Umělecké zprávy domácí.

Kostelní ruch stavební v Praze a v Čechách.

Z jednoty pro dostavení chrámu sv. Víta. Další stavba chrámu započala po velikonočních svátcích s větším počtem dělníků kopáním základů k oběma pilířům v severní křížové lodi; u pilíře blíže kaple sv. Zikmunda odkryto staré zdivo, které bezpochyby pochází ze starého kostela v jedenáctém neb dvanáctém století. Shledalo se, že dlažba starého kostela nižší jest nyníějšího. Umělecký odbor vzal v úvahu způsob provedení, jakým lze obnoviti kapli sv. Anny, která od výboru společnosti přátel umění v Praze podán byl. Řečená společnost dá totiž vlastním nákladem kapli sv. Anny restaurovati. Odbor souhlasí v podstatných věcech s programem od jmenovaného výboru předloženým jak vzhledem oltáře, tak barevných oken a okrášlení zdi. Částky poškozeného pilíře císařského oratoria v chrámu sv. Víta upevní se dobrou hydraulickou vápennou maltou a dobře vypálenými kusy cihel; scházející dřevěné zábradlí tak zvaného Vladislavského oratoria se doplní; klenba kaple sv. Ludmily vymění se za novou; v kapli sv. Anny postaví se lešení za příčinou nastávajícího obnovení výborem společností přátel umění v Praze; nátěr na zdi v Martinické kapli předsevzatý co podklad poly-

chromie se přijal; malby à la fresco v některých kaplích se nacházející budou od zručného malíře obmalovány a mimo to i fotografovány. — V pracích na oltáři pro Arnoštskou kapli jest pokračováno, poškozené schody ve věži Hasenburské kaple se opravily a v pracích na hlavní severní zdi se pokračovalo.

Oprava chrámů pražských. Patronátní úřad pražský systematicky pokračuje v opravách kostelních budov patronátních s obětovností vši chvály hodnou.

Oprava chrámu Matky Boží před Týnem. Komise od rady městské ustanovená, kteráž vyšetřiti měla bytelnost hlavního farního chrámu týnského, zjistila, že nejen budova chrámová, nýbrž také obě věže vyžadují značnějších oprav stavebních, jichž provedení, pokud se týče zadní části onoho kostela, již během nyníjšího roku velmi nutně jest. Náklad na opravu pravé lodi postranní a operacích pilířů kostela týnského jest již místodržitelstvím schválen. Následkem toho nařídila rada městská, aby platy za tuto opravu k výplatě se poukázaly.

Oprava chrámu sv. Petra na Pohoří, kterou podnikla městská rada pražská, nabyla mnohem

větších rozměrů, než se původně obmýšlelo. Přicházelo se při opravování stále na nové nedostatky. Jedna hlavní věž a malá postranní vížka jsou již úplně odkryty a nyní přikročeno též k odkrytí druhé hlavní věže, mimo to sněsena střecha s hlavní lodě a obou postranních lodí. Vrchní část hlavní zdi musela se namnoze ubourati a novou nabrzditi. Mimo to zbořeny všechny hyzdící přístavky a nepěkné průčelí mezi oběma hlavními věžemi, které nahradí se novým průčelím gotickým, slohu kostela přiměřeným. Plány zhotovil architekt Mocker, který rovněž veškerou opravu řídí.

Věž farního chrámu sv. Štěpána. Místodržitelství ve srozumění s kn. arc. konsistoří schválilo usnesení městské rady pražské, aby nová věž farního chrámu Páně sv. Štěpána dle plánů architekta Mockera provedla se. Za tou příčinou uložila rada městská úřadu hospodářskému, aby ve srozumění s panem architektem Mockerm zhotovil výminky na zadání dotýčných prací stavebních, což se také stalo. Věž celá jest již odkryta a bude nově pokryta. Popis přineseme po dokončení práce.

Zvonice u sv. Jindřicha. K opravě zvonice svolána jest od rady měst pražských zvláštní komise znalcův, kteráž měla zkoumati podrobné plány a rozpočty, jež pro stavbu architekt Mocker na požádání rady městské byl vypracoval. Dle původního nákreasu má zvonice upravit se v ten způsob, aby nynější kamenná část ponechána, hlavní římsa přepřacována a rohy k osazení nárožních věžiček vyloženy byly; načež nový krov dřevěný bude posazen a oloveným neb měděným plechem pokryt. V nově předložených plánech podrobných vyskytují se některé odchylky. Komise však uznala, že stavba dle těchto plánů úplně provedena býti má. Za tou příčinou stalo se usnesení městské rady, aby plány předložily se schválení místodržitelství, jakož i kn. arcib. konsistoří.

Budoucí kostel Smíchovský. Sbor pro zbudování kostela farního na Smíchově rozesílá následující provolání: Obyvatelé města Smíchova! „Stavme chrám Hospodinu!“ Smíchov, čítaje víc jak 20.000 duší, jest co do lidnatosti čtvrtým v Čechách městem, má ale kostelíček tak skrovný, že sotva pro 200 lidí stačí; musí proto valná část horlivých křesťanů, přítomných službám Božím v něm konaným, mnohdy v sněhu, vedru, dešti a větru venku státi, školní mládež, kteréž jest více než 2200, odrůstá bez služeb Božích, aniž jí popráno, v chrámu k Bohu se modlití za své a za sebe a ušlechtili srdce své. Domů a obyvatelů stále přibývá, celé město včítá hledě zkvěta, jedině kostel zůstává na pořad ve své původní obmezenosti a neúhlednosti. Strojíme se ovšem dlouhá již leta k zbudování nového důstojného chrámu Páně, podnes ale mimo značnější dar Jeho Veličenstva zvěčného císaře a krále Ferdinanda Dobrotivého, jehož památce věčně žehnáno budiž, postrádáme potřebných k tomu dalších prostředků, ač již

svrchovaný čas, abychom konečně přikročili k dílu, jež by sloužilo ku cti a chvále Boží a bylo zároveň okrasou města, oznamem víry naší i útočištěm všech věrných duší Kristových. Kdo ale v první řadě jest povolán stavěti chrám ten? Vy, obyvatelé Smíchovští, Vaší především povinností je přiložiti ruku k dílu! Nuže, na Vás tedy, občané Smíchovští, především obracíme se s důtklivou i vělou prosbou, by každý z Vás, ať zámožný, ať chudý, přispěl hřívnou svou k dílu bohumilému, každý bez rozdílu osvědčiv při sbírkách, jež co nejdříve od domu k domu započnou, obětavost svou. Každý dar, ať velký neb malý, ať na penězích neb na hmotách, ať pojednou neb ve lhtách bude vítaný a dojde zajisté Božího požehnání; i na halíři chudého spočívati bude oko Hospodino ve zalíbením. Zvláště ale Vy, jimžto jest již na tomto světě požehnáno, neopomeňte svou obětavost co možná skvěle osvědčiti a tím věčnou památku svých potomků si pojistiti. Přičiňme se všichni dle sil svých, by brzo již zdařilo se dílo svědčící o obětavosti a zbožnosti obyvatelů Smíchovských a sloužící ke cti a okrase města. Stavme chrám Hospodinu! Příspěvky přijímají se u městské pokladny, u farního úřadu jakož i u jednotlivých členů podepsaného sboru. Sbor pod protektorem J. Em. nejdůst. knížete arcibiskupa Bedřicha ze Schwarzenberků na Smíchově o Velikonočním hodě Božím 1876. Předseda: P. Fischer, m. p. Místopředseda: Jiří hrabě Buquoi, m. p. Místopředseda: JUDr. Edvard ryt. Doubek, m. p. Jednatel a farář: Vinc. Švehla, m. p. Purkmistr Karel Dimmer, m. p.

Katedrální kostel v Hradci Králové. V Hradci Králové děje se nyní důležitý krok k dokončení obnovovací stavby tamního biskupského chrámu Páně sv. Ducha. Jak známo byl starobylý tento chrám z venčí ve značné výšce zemí obklíčen, což se stalo bezpochyby jako jinde tím, že se v předcích stoletích mrtví okolo kostela pochovali a tak okolí nad rovinu podlahy kostelní stále vystupovalo. Při restaurační stavbě v posledních letech konaně musel se tudíž kostel z vysokého okolí svého, jímž pohled na krásu chrámovou byl rušen, vykopati. Nyní usneslo se zastupitelstvo obecní, urovnati a snížití velmi značné okolí kostela na roveň s náměstím a vydlážditi je krásným kamenným mosaikovým.

Děkanský chrám Páně sv. Jakuba v Kutné Hoře důkladně se opravuje zevně i uvnitř. Náklad vyměřen jest na 13.000 zl. Provedení opravy svěřeno jest pp. Gallatovi a Č. Deibichovi. Opravování vysoké věže chrámové čile pokračuje. Severní strana věže, jakož i severní průčelí chrámu jest již opraveno a počíná se nyní na jižní straně pracovati.

Chrámy v Kouřimě bude úplně opraven. Architektonické provedení památné stavby svěřeno jest pražskému architektu Kaurovi. Stavitelská práce byla zadána pp. Škorpovi a Kubrovi.

Lehner.

Česká drobnomalba.

Česká drobnomalba ve Štýrsku. V č. 2. časopisu „Kirchenschmuck“, orgánu umělecké jednoty církevní diecése Sekavské, jmenuje se v řadě starých knéh chorálních, které se nacházejí v klášteře Vorau, také kodex český ze 14. století. Jest to antifonář na pergameně, 40 ctm. široký, 59 ctm. vysoký. Z obsahu první strany I. svazku jde na jevo, že byl psán od mnicha jistého proslulého kláštera českého. „Kirchenschmuck“ se domnívá, že to byl klášter Sedlecký u Kutné Hory, v čemž jej potvrzuji dva znaky často užívané, vyobrazující dva klíče křižující se v červeném poli a žehnající

ruka v červeném pruhu modrého pole; pak zhusta se vyskytující bílý kroj řeholní, jakož i více postav hornických. V dobách husitských mnichové jsou vyhnáni a kodex přišel do Vídně, kde probošt z Vorau r. 1435 jej za cenu velmi levnou koupil. Když mnichové později do kláštera se navrátili, nabízen jest původním majitelům k opětnému odkoupení. Poněvadž ale nabídnutí nebylo lze přijmouti, přeměněna jest kniha r. 1496 ku vlastnímu užívání. Slova i noty (černé na liniích červených) jsou většinou pravidelné a čitelné. Initiaľky zdobený jsou vzácnou, výtečně provedenou drobnomalbou. Některá písmena jest

vyplněna jemně provedenými vzorky ornamentálními, rosetami, větvičkami, závitky uměle kreslenými; jiná opět větším neb menším vyobrazením na text poukazujícím. Na počátku I. svazku spatřuje se v iniciále Zvěstování Panny Marie. Následují pak tyto obrazy: u první neděle adventní sedící dcera královská v hermelínu a s šezlem; biskup neb opat na trůnu sedící v jedné ruce maje klíč, v druhé raketost palmovou, před ním zástup mnichů bíle oděných, majících v rukou nádoby na způsob džbánů (O Antifony: O sapientia); Ježíšek u prsou Panny Marie, vedle Josef, v pozadí chléva zvířata (vánoce); Ondřej apoštol v oděvu šedém, dva kati táhnou jej pomocí provazů do výšky na kříž; sv. Tomáš, v obrubě guirlandové vězení jeho a jeho mučnická smrt; konečně obětování Pána Ježíše v chrámě. V počáteční iniciále II. svazku vyobrazeno jest stvoření Evy; pak následuje: příchůt Ducha svatého; sv. Petr ve zlaté aureole s mitrou na hlavě, v levé ruce drží pastýřskou berlu s křížem, pravou rukou žehná, sedě na podstavci na způsob oltáře, z něhož dvě věže vzhůru se pnou (u svátku: Stolic sv. Petra); Maria Panna ochranným pláštěm svým zastírajíc osoby všech stavů, v popředí řeholníci v bílém oděvu řeholním (na svátek zvěstování P. M.); konečně sv. Rupert. V III. svazku vynikají: Bůh Otec v bohaté výzkami ozdobeném výklenku, jemuž anděl v postranních výklencích se klaní, v lůně drže Syna ukřižovaného, nad křížem vznášející se Duch svatý ve způsobu holubice (na svátek nejsv. Trojice); Vavřinec na rošti žhavém; Maří Magdalena s nádobou alabastrovou krácející s hradu; Markéta

na draku zeleném stojící, obklopena horníky modře malovanými v modrém pozadí; sv. Augustin na katedře. Ve svazku IV. výtečné jsou provedeny obrazy: Malomocný Job od vlastní ženy posníváný (1 neděle měsíce září); odevzdání nalezeného kříže Konstantinovi (Povýšení sv. Kříže); Maria Panna královna svatých (na svátek všech Svatých); Kateřina, po korunovaně, svíjející se postavě šlapající. — Skupeniny jsou vkusně uspořádány, ve všem patří se neobyčejná a zevrubná znalost barev, jakož i jejich účinků, jednotlivosti jsou charakterisovány ostře a šťastně. V zlatém pozadí a v barvách zachoval se až dosud původní lesk a přirozená krása. Celkem čítá kodex 50 iniciálek s vyobrazením figurálním, z nichž mnohá do čtverce čítá 20 ctm. — Jak zdárně kvetlo v útulku klášterním za oněch dob umění české!

České drobnomalby v Olomouci. V olomoucké universitní knihovně nalezena jest česká bible, jež vyniká překrásnými drobnými malbami. Bible sestává ze tří velkých pergamenových folií z 15. století a patřila dříve jesuitské koleji olomoucké. Provedené malby jsou velmi krásné, prozrazující znamenitého umělce neznámého, který náležel malířské škole českomoravské. Mimo osob až do nejmenších podrobností a záhybů čistě provedených jsou v bibli veliká malovaná začáteční písmena, která vyznačují se lepon dokonalostí a zaokrouhleností formy. Dílo celé jest jednou z nejkrásnějších památek českého malířství miniaturního.

Lehner.

Z uměleckých atelierů.

Adresa sv. Otci. Ředitelstvo Akademie křesťanské zaslalo sv. Otci, Piu IX., za příčinou třicáté ročníce dosazení jeho na stolec sv. Petra blahopřejnou adresu, umělecky provedenou. Důmyslná kompozice veškeré vnitřní i zevnitřní stkvělé úpravy pochází od architekta A. V. Barvitia, člena ředitelstva Akademie křesťanské. Adresa skládá se ze čtyř listů nejskvostnějšího papíru in folio. První list představuje malovanou votivní desku č. pomník votivní ve slohu renaissančním. U prostřed dělení části architektonické spatřuje se papežský znak, nak kterým v hoření části výtečné kompozice viděti lze sv. Petra stojícího v úpravném výklenku, po stranách pak v podobných výklencích stojí z jedné strany Panna Maria, z druhé strany svatý Jan Evangelista. Je-li sv. Petr patronem J. Š. Pia IX. vedle vznešeného úřadu vrchnopastýřského, jsou sv. Jan Evangelista s blahoslavenou Pannou patronové, jimž svěřen jest na křtu svatém. Křestním jmenem nazývá se svatý Otec: Jan Maria. Důmyslně odporoučí se tudy na paměti desce adresy Pius IX. mocné ochráně třech těchto sv. patronů svých. Pod výtečně provedeným vyobrazením čte se nápis velkými zlatými literami: PETRO. — ACADEMIA. CHRISTIANA. PRAGENA. — MDCCCLXXVI. — List tento kromě veškeré ostatní kompozice kresbou i barvou mistrně provedl A. V. Barvitijs sám. Jmenované tři figury pak nakreslil výtečně člen ředitelstva L. F. Šimek, při čemž věru diviti se jest, kterak sochaři, jehož ruka na těžší práci zvykla, možno nakresliti tak miniaturní postavy, s kterými nesnadno bylo by závoditi jakémukolivě malíři. — Na druhém listu počíná psaná adresa. V čele spatřuje se holubice s palmou míru v zobáku. Již prostým vyobrazením tím vyjádřilo se celé blahopřání, které Piu IX. vzkazuje Akademii křesťanské. Necht holubice donese oslavenému vrchnímu pastýři palmu míru!

V tom zahrnuje se přání křesťanstva. Pod holubicí počíná adresa. Zníť takto:

Beatissime Pater!

Multa quidem graviaque modernis temporibus Ecclesiam Dei affligunt adversa, attamen universus Orbis Catholicus summo exultat gaudio, quod Providentia divina, omnia suaviter disponente, Tu Beatissime Pater, incolumis semper sospesque servaris.

Et enim sex jam elapsa sunt lustra a felicissimo illo die, quo Christi in terris Vicarius Cathedralis Petri conscendisti ad gloriose regendam Ecclesiam Dei.

Inimici stupent, filii vero Tui ubique terrarum laetantur magnificantes Dominum, quia magna fecit Tibi et mirabilia super terram.

Ideo pientissimis, quae Summo Pastori grex fidelis offert votis, sua quoque devotissime jungit Academia Christiana Pragensis, congratulans Tibi, Beatissime Pater, Deumque deprecans, ut Te diu conservare, Tibique victoriam de omnibus inimicis tribuere clementissime dignetur.

Academia Christiana Pragensis
in Bohemia.

Die XVII. Junii anno salutis MDCCCLXXVI.

Ve velké iniciále barvami provedené patří se „dobrý pastýř“ s ovečkou na ramenou věrně dle vzoru „dobrého pastýře“ z katakomb vyobrazený. Na třetím listu jest ještě jiná velká iniciálka pouze ornamentálně barvami vyvedená. Obě maloval Wachsmann. Na tomto, jakož i na posledním listu následují podpisy členů ředitelstva Akademie. Písmo psal Farský.

S vnitřní úpravou stejným duchem provedena jest i vazba, rovněž dle kompozice A. V. Barvitia zhotovená. Desky z bílé kůže mají na rozích leskle stříbrné kování, ozdobené červenými čárkami a čer-

skými granáty v zlatých kroužcích zasazenými, tak že se všudy objevují papežské barvy: stříbro, zlato, purpur (purpurové granáty). U prostřed svrchní desky spatřuje se stříbrný medaillon, zlatem obroubený, do kterého ploše vryt jest znak papežský. Z vnitřku desek pak visí na šňůrce točené z nití stříbrných, zlatých a purpurových pečet Akademie křesťanské uschovaná v pouzdru stříbrném, jako u starých dokumentů obyčejem bývalo. Práce knihařská svěřena jest Makovskému, stříbrnická Kautschovi, rytecká Braunovi.

Celá úprava vyniká při jednoduchosti neobyčejnou cenou uměleckou a vytríbeným vkusem, jako při veškerých pracích A. V. Barvitiia se vždy spatřuje.

Fr. Sequens, malíř historický, vystavil v Akademii křesťanské malované kartony, dle nichž provedlo se opět jedno nové okno malované do kostela sv. Víta na hradě Pražském. Představují svatého Václava, sv. Wolfanga a sv. Johanna. Všecky tři postavy jsou krásně stylisovány, s uměleckým jemnocitem pojmuty i provedeny jak kresbou, tak barvou, zejména mladistvý sv. Václav, který všim právem sloužití může za vzor a typus sv. dědice země české. Sekce umělecká dá dle něho rýti malé obrázky do ocele, aby lidu, který v modlitebních knížkách malé obrázky rád mívá, dostalo se dů-

stojného vyobrazení hlavního patrona svatého. Svatý Václav živě připomíná na starou sochu, která se nachází na zevnější straně chrámu Svato-Vítského. „Mittheilungen des k. k. österr. Museums,“ přináší o též předmětu zprávu následující: „Pro pražský dóm povstalo po delší přestávce třídlínné okno se sv. Václavem, Wolfgangem a Johannou darované od Küffera a Moravcové, bez odporu to nejlepší, co od delší doby v oboru malby na skle tam se vyskytuje. Trpělo však první lepší dílo — hlavní zásluha náleží koncipujícímu architektu, staviteli velechrámu Mockerovi — situaci co možná nejneprůzračnější ve skutečném pološeru nočním; energicky provedené, na normální místo a dostatečné světlo založené figury — jemocitné postavy páně Sequens-ovy — objevily se býti příliš hlubokými a černými pro toto místo a budou nyní bez všelikého odškodnění dle jinak upravených poměrů od ústavu (v Innomosti) přiměřeně znova provedeny. Ochota tato byla od jednoty pro dostavení velechrámu náležitě oceněna.“

Zároveň sluší zaznamenati, že Sequens-ovi, který právě v Itálii na opětné umělecké cestě meška, kromě dříve již udaného okna pro votivní chrám vídeňský svěřeno provedení jiných ještě dvou oken malovaných téhož chrámu, což zajisté svědčí o dobré pověsti umělecké, kterou krajan náš v širších kruzích uměleckých požívá. *Lehner.*

Různé zprávy umělecké.

Výstava obrazů Mariánských otevřena předešlého měsíce v Paříži v salonech redakce katolického listu „Le Monde“. Uspořádala ji katolická jednota přátel umění sv. Jana. Vystaveny jsou obrazy od všech téměř národů, z nejpamátnějších míst poutnických. Zejména vynikají sbírky dvě, polská a ruská. Polská bibliotéka v Paříži dédila totiž odkazem hr. Mantalamberta velkou sbírku Mariánských obrazů, již také vystavila; ruskou opět pořádal známý O. Martinov S. J., která vyniká množstvím i rozmanitostí. Vedle obrazů vyloženy jsou též spisy jednající o témže předmětu. Ve veškerých obrazech jeví se veliká různost. Malíři vyobrazují rodičku Boží obyčejně typem národa, jemuž náleží. Rafaël představuje ji co Vlašku, Murillo co Španělkou, Holbein co Němkyni. Staré tra-

dice, kterou Nicefor zachoval z díla Epifaniova nevšímá si takměř žádný umělec. Latinský překlad Epifaniova původně řeckého líčení věru vzácného zní: „Maria colore fuit triticum referente, capillo flavo, oculis alacribus, subflavas et tamquam olivae colore pupilas in eis habens, supercilia ei erant inflexa et decenter nigra; nasus longior, labia florida et verborum suavitate plena, facies non rotunda sed aliquando longior, manus simul et digití longiores.“ Vyobrazení takového typu tradičnělního přinese „Method“ příležitostně. Zajímavá byla by dozajista také kolekce českých obrazů Mariauských s obrazem Karlotýnským v čele. Možná, že se to někdy uskuteční. V dobách přítomných odívají se myšlenky tělem. *Lehner.*

X. seznam členů Akademie křesťanské.

(Pořádkem, jakým se přihlásili.)

Údové činní:

(s ročním příspěvkem 5 zl. r. m.)

- 245. p. Vinc. Moll, dvorní myslivec.
- 246. p. Adalb. Puhon, revírník.
- 247. dp. Jan Hesoun, far. v St. Louis v Americe.
- 248. vdp. P. Frt. Fucker, děk. z Chvalčiny.
- 249. vdp. Ign. Strouhal, děk. v Bohuňovicích n. M.
- 250. vdp. Jos. Formánek, bisk. vik. v Týnci.

- 251. p. V. Nekvasil, stavitel v Karlíně.
- 252. vp. Frant. hrabě ze Schönbornu kaplan v Planě.
- 253. vdp. Josef Král, kanovník v Lužci.
- 254. dp. Karel Mašek, farář v Karlíně.
- 255. dp. Jan Schrecker, farář v Vlnovicích.

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Růžové ulici čís. n. 5.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Cyrillo-Methodějské v Praze.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 7. V Praze, dne 20. července 1876. Ročník II.

Obsah: Náзорný přehled výtvarného umění církevního. Sloh římský. (Pokračování.) — Poklad hlavního chrámu svato-Vitského v Praze. — Obraz sv. Václava na hlavním oltáři ve farním chrámu Páně na Kyšperku. — Z Ředitelstva Akademie křesťanské. — Odbor umělecký Akademie křesťanské. — Důvěrné slovo čtenářům „Methoda“.

Náзорný přehled výtvarného umění církevního.

Píše F. J. Lehner.
(Pokračování.)

B) Sloh římský.

1. Povaha národa.

Byl-li Řek idealistou, sluší nazvati Římana mužem praktickým. Kolébka mocného národu římského — Italie — podobala se sice zeměpisnou povahou zemi řecké, poloha její uprostřed tehdejší známého světa vykazovala však obyvatelstvu jiný úkol světový.

Ustupuje-li již u Etruska vlastní nadání umělecké do pozadí, více ještě spatřuje se nedostatečnost tato na Římanu. Od vnitřního, ideálního života obrací se Říman především k životu zevnitřnímu. Mocný stát, vládychtivost, panství a bohatství jsou prvním jeho úkolem národním; umění považuje za pouhý příměsek nádhery. Římanu nedostává se samostatnosti, původnosti a geniality umělecké. Jest si vědom své chudoby a přece není mu toho líto. Vládychtivá mysl jeho klade si jiný úkol života: národy v porobu uváděti a okršlku světa zákony předpisovati. Dopouští, aby jiní pěstovali umění a vědy; vždyť beztoho bude jim vykázán úkol, aby plody duševními zdobili a okrašlovali život pyšného vítěze. Říman nežádal od umění ničeho více, než aby bylo spanilou otrokyní státní moci. Poznával sice a také i obdivoval krásu řeckých výtvarů, umění však považovati za ideální vnaďu a nejušlechtlejší výkvět ducha národního — k takové výši názorů Říman se nikdy nepovznesl. Což bylo možno vyšinouti se na tak

zvzešené stanovisko, když vše v životě státním podřizovalo se zásadám praktického prospěchu a zevnějšího lesku?

Národ směru takového přidrží se především architektury, v níž možno jest na odív stavěti nádheru s velkolepostí. Čeho se nedostávalo na vlastních motivech, nahražováno neobyčejnými rozměry a podivuhodnou technikou u provedení. Říman stal se také v architektuře žákem Řeka. A přece nesluší římskou architekturu považovati za pouhé nápodobení anebo opakování řeckých vzorů; také stavitelství římské jest výtvozem i obrazem římského ducha a dějiny národu i žití jeho psány jsou lapidárním písmem mramorových budov.

Řeku ideálnímu byl chrám jedinou posvátnou budovou; a proto veškerá krása architektonická a umělecká vůbec jen na chrámu se jevila. Praktickému Římanu nebyl však chrám ani prvním, ani nejdůležitějším předmětem. Politické důvody vyžadovaly toho, aby státní a veřejné budovy hlásaly a zvěstovaly moc a slávu národu panujícího. Oslava a chloubka slovutných panovníků a vojevůdců, nepokojnost rozmařilého a bujného obyvatelstva, vzrůstající se zámožnost a přepych soukromníků — to vše dalo vzniknouti velikolepým pomníkům a nádherným budovám

v lůně věčného města a po dalekých končinách světovládne říše. A stavitelská činnost neobmezila se pouze na zbudování jednotlivých předmětů, celá nová města vyrůstala ze země, rozsáhlé prostory posety jsou v době úžasné krátké nádhernými paláci, divadly, chrámy, vodovody, lázněmi a basilikami, tak že právem

chlubil se jeden z panovníků, že staré město hlíněné proměnil v nové město mramorové. Řemesla se stavitelstvím spojená k takové dokonalosti se vyvinula, zejména v ohledu technickém, že světoznámá důkladnost římských staveb tisíciletím vzdorující podivení budí u každého znalce až po dnešní den.

2. Římská soustava stavitelská.

Nejdůležitější známkou římského stavitelství jest klenba, kterou Římané zdělili od Etrusků. Zavedením a rozšířením klenutí umožnilo se stavění budov ve velkých rozměrech. Klenba dopouštěla stavbu vícepaterních budov kolosálních a poskytala zároveň pohyblivou živostí linií prostředku ku bohatému rozčlankování zevnějšku estheticky

Kterak bylo možno spojití dva živly zásadně tak různé, z nichž jeden na odpor jest druhému?

Organické splynutí obou není možné a proto oba živlové postavení jsou zevně toliko vedle sebe. Oblouk, klenutí vyvinuje se bezprostředně ze hmotné stěny, sloupení pak přidružuje se k ní způsobem pouze de-

Obr. 4. Vítězná brána Titova.

velmi spůsobilého. Také vnitřní architektura klenbou značně se vyvinula. Pomocí klenby bylo možno pokryti nejrozsáhlejší prostory bez oněch podpor úzce a těsně rozeštavených, jakých vyžadovala krytba rovnovážná.

Římané užívali trojího druhu klenby: klenutí váleného, klenutí křížového a kuple, duté to polokoule, která nad kulatou prostorou se pnula.

Stavitelství římské rozeznává se tudý podstatně od architektury řecké. Jestli že ve slohu řeckém na sloupy klade se horizontální či vodorovné kladí, ve slohu římském rovná čára ustupuje kulatému oblouku, používajíc však zároveň řecké soustavy sloupové.

korativním. (Viz ob. 4.) Sloupy ochotně nabízejíce se k službám podpírají se na stěnu všeliké ozdoby prostou; vystupují zde tudý co živé cizí, libovolně přidaný — a vypůjčený. Nepřicházejí však samy; přinášejí s sebou veškeré kladí, architrav s vlysem i římsou. Římský oblouk jest tudý zasazen do rámce řecké architektury. (Viz ob. 4.) Sloup, výkvět helenského stavitelství, pozbyl takto svého účele, podpírati totiž a nésti násloupí a degradován jest za pouhou dekoraci na oživení prázdné stěny. Přísný zákon, kterým předpisovala se určitá vzdálenost sloupu jednoho od druhého, pozbyl platnosti; sloupy nesestavovaly se již vedle zákona, jak vlastní podstatou sloupů určovalo se; nynější

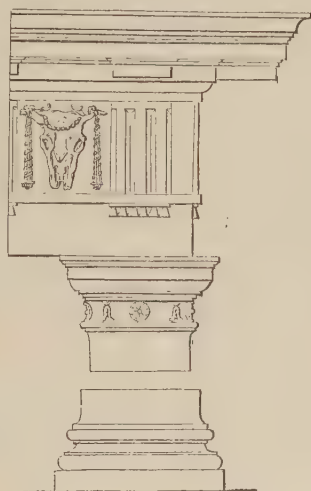
sestavení jejich bylo zcela libovolné, závislé od vzdálenosti rozpínajícího se oblouku buď brány, buď okna, buď výklenku. Tím zrušen jest přísný architektonický zákon řady, a místo jeho zaujal více malebný zákon skupeniny. Poněvadž ale sloup u Římanů byl pouhou dekorací ploché stěny, zavdána jest příčina k jiné proměně, kterou se mu zůstává pouhý stín samostatnosti. Začasté užívá se totiž jen polosloupu aneb rovnouhelně vystupující pásky zdíva (pilastru) v ten však způsob, že patka, žlábkování dřiku a hlavice tvarem úplného sloupu se přidávají. Pro pilastr přetvořuje se pak korintská hlavice v ten smysl, že ozdoby kladou se do plochy rovnoběžné a nikolivěkulaté.

Nesouvislost a nesoustavnost obou různých živlů — sloupení a klenby — nejpatrněji a nejživěji jeví se ve způsobu, jakým kladí nad sloupem vystupuje a zase ihned rovnouhelně ustupuje, tak že tím povstávají konstruktivně zcela bezúčelné kostkovité výstupky, (viz obr. 4.) jimiž zbytečnost celého sloupopřadí ještě jasněji do očí bije. Ačkoli zbytečnost tato přísným zákonům konstruktivním odporuje, přede stavbám malebného rázu značně přidává.

V posledních teprv dobách římského umění dovítbili se stavitelé, aby sloup s obloukem bezprostředně spojili. I tu objevilo se však opět, že jakou nechutí přijímá sloup konstruktivní živel jemu úplně cizí. Sloup podržel i nyní useknutý kus architravu na sobě, tak že onen základní zákon vodorovného kladení, na něž sloup řeckým původem

svým poukazoval, i nyní ještě posledním vydechnutím proti nepřirozenému spojení se opíral.

Poněvadž takměř všecko, co z řeckého stavitelství u Římanů se ujmul a zachovalo, jen dekorativní účel mělo, prostého, čistě dorského sloupu zřídka toliko se užívalo. A když se ho užilo, stalo se tak způsobem neutěšeným a suchopárným. Dorský sloup římský přeměněný, jemuž neprávě přivlastňuje se název toskánského, mívá na čtverhranné desce attickou patku (viz obr. 6.), hlavicí manirinně ozdobenou s krkem úzkou, vystupující páskou odděleným. Vnádno sloupu jonského Římané častěji již užívali, ač vnada linií v rukou málo jemnocitného Římana se ztrácela. Vksu římskému nejlépe se hodil sloup korintský. Tvarem pro jakékoliv stanovisko stejně vhodný odporučel se k volnému použití. Vyvinutím značně ornametálním shodoval se s římskou zásadou,

Obr. 5. Dorský řád u Římanů.

vedle níž architektura byla více ozdobou, než-li důmyslně nutným, ideálním zjevem života. Bohatá nádhera, která nad to i libovolností volnou ruku zůstavovala, nejvhodněji se odporučela umění stavitelskému, které sloužití mělo na oslavu světské a světové velmoci. Na vícepatrových budovách vyskytují se ostatně zhusta všechny tři slohy, jimiž zevnějšek velikých staveb v bohatém článkování se zdobívá. Ku povaze veškerých třech pořádků rozumně přihlížejíce vykážali římské stavitelové slohu dorskému spodní; útlejšímu, lehčímu slohu jonskému střední; bujně rozkvětlému slohu ko-

rintskému svrchní patro.

3. Sloup římský.

Poněvadž Římané stavěli sloupy také tam, kde žádná tíže po podpoře nevolala, tedy více na odív a k oživení a okrášlení zdí, které takovou podporou pevného rázu nabývaly, byl účel sloupů u Římanů jen dekorativního druhu, více na efekt nežli na skutečnou potřebu vypočítaný. Objevuje se tudy v sestavení sloupu rozdíl od řeckého nenepatrný.

1. **Patka** obyčejně attická se zálibou rozmanitě se ozdobuje listy, věnci a jiným pletivem. Sloup, který u Řeků ze společného stupně podlahy chrámové vyrůstal, zde osiřelý stojí, žádaje náhradu za společný podstavek. Proto má římský sloup svůj vlastní, samostatně a pravidelně založený, vysoký podstavec „předestal“ nazvaný (viz ob. 4.), čímž sloup

s větším sice účinkem vystupuje, za to však na osamělost svou zřetelněji poukazuje.

2. **Dřik** sloupu zůstal buď hladký anebo se svrchní část (dvě třetiny celé délky) žlábkovala. Snad Říman k tomu byl sveden mramorem tmavým neb pestře kropenatým, jehož se zálibou užívalo se, na kterém žlábkování nepřicházel ku platnosti žádoucí lesk. Zajisté jeví se však také v tom drsná mysl Římana, jakož i nedostatek citu, který nedovedl vnitřního života udílet jednotlivým článkům.

3. **Hlavice** korintské plněji vyvedené zhusta se užívalo. (Viz obr. 3.) Římský duch však na dlouho s ní se nespokojil. Pro kolo-

v níž by bohatá ozdobnost pojila se s těžkou nádherou. Na spodní část korintské hlavice na místo lehce pružných závitků položily se těžké voluty i s echinem jonského kapitelu. Tak povstala hlavice římská, která pro

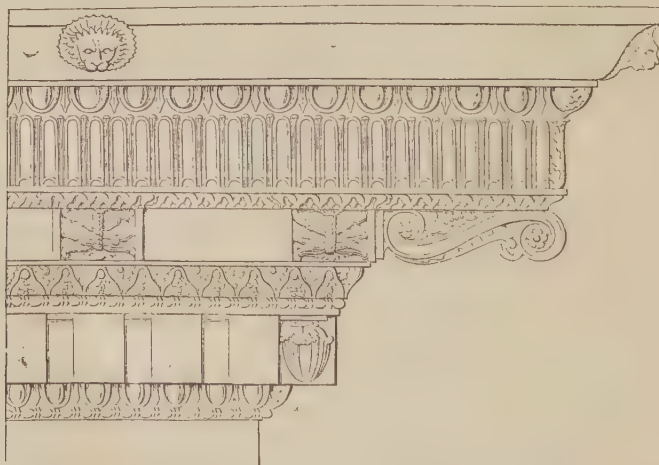
i zde libovolné proměny. Članků se přidává, profily jsou plnější, konsoly bohatě ozdobené se spojují se zubořezy, jak ob. 7. ukazuje, ornamenty všeho druhu se plýtvá a užívá se jich mnohdy i na architravu. Hlavní římsa

Obr. 6. Římská hlavice z vítězné brány Titovy.

toto složení má jméno „komposita“ (Viz ob. 6.), tvar to věru! ne právě šťastně volený. Na místo živého vzrůstání a vypínání se lehkých článků spatřují se zde dvě protivy nesprostředkovány. Mezi jemnými konci kolmo sprámených

nejnádhernějšího slohu korintského dosáhla zde však vyvinu nejbohatšího. (Viz obr. 7.) Říman neměl na zřeteli jenom konstrukci a na konstrukci zakládající se účel a smysl jednotlivých článků, což u řecké architektury

Obr. 7. Hlavní římsa z chrámu Dioskurů (neprávě Jupitera Statora).

lupenů akantových spatřuje se těžké brímě horizontálně položeného echinu i s volutami.

3. Kladí římské vypůjčeno jest většinou taktéž ze slohu korintského. Spatřují se však

jedině rozhodovalo; jemu šlo jediné o docílení zevnějšího efektu, který tou měrou se množil, čím hmotněji architektura se vyvíjela. Kde však, zejména na budovách vícepatrových, též

Pokračování v příloze.

dorského a jonského slohu se užilo, spatřují se detaily suchopárně, bez smyslu a pravého pojetí provedené. Nejpatrněji jeví se to vůbec na dorském kladí, kde původní význam triglyfů tak zneuznán jest, že na rozích, k vůli matematické stejné vzdálenosti, triglyfy též nad střed sloupu se kladly, tak že poloviční metopou roh se končí. (Viz. ob. 5.) Metopy bývaly zdobívány různými a emblemy.

Na kladí sloupů čili vlastně na jeho hlavní římse byla založená buď klenba (uvnitř nějaké prostory) anebo na ní spočívala na průčelní straně tak zvaná

attika, nízký to a výhradně v římském stavitelství se vyskytující přístavek na hlavní římse, často krátkými sloupy nebo pilastry ozdobený (viz obr. 4.) a k tomu určený, aby buď střechu zakrýval anebo místo k nápisům či jiným dekoracím poskytoval.

Jest-li že v římské architektuře postrádali jsme tvůrčího ducha, nelze předce upírat, že od Římanů pole umělecké značně rozšířeno jest. Jako architektura byla jim služebnicí života, nedohledné bylo též pole umělecké činnosti. Neomezovali ji pouze na budování

chrámů. Velikolepý, bohatě rozvětvený mnohotvarný život národu vládnoucího celým světem měl v každém odvětví znázorniti se jistým architektonickým tvarem. Vyvinutá soustava právnícká vyžadovala množství basilik; záležitostem státním sloužilo forum; náruživá touha lidu po divadlech zplodila obrovské amphiteatry a cirkusy; veřejné zábavě věnovaly se thermy; na památku slovutných osob stavěly se vítězné brány a čestné sloupy. V palácích císařských pojl se lesk nejvyšší nádhery a přepychu s důstojností a majestátností panovnickou, příbytkové pak a letohrádky bohatých senátorů, zbudované ohromnými poklady, o něž tři díly světa oloupeny jsou, závodily jeden s druhým. Nepřekonatelně konečně jsou stavby státní veřejnému prospěchu věnované, jimiž Římané všeliký krok znamenali: mosty a vodovody, které začasté třemi i čtyřmi oblouky nad sebou klenutými zde nad hlubokým údolím, tam nad širokou řekou se vypínaly, silnice a pevnosti všeho druhu, které na způsob sítě rozprostíraly se po daleké říši. Není k nalezení ani jediného odvětví života, které tvarem architektonickým nebyloby se vtělilo.

Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

Skvostný kříž oltářní z nejlepšího zlata, četnými dobrými perlami a drahokamy ozdobený.

(Obr. 19.)

Drahocenný kříž jest jistě nejvzácnějším předmětem pokladu sv.-Vítského, poněvadž v něm velká partikule sv. kříže ukryta jest; zároveň však také pro váhu drahého kovu a bohatost velkých safírů a perel; méně ze stanoviska technického provedení. Jest 0.63 m. dlouhý a 0.4 m. široký. Kříž skládá se vlastně ze dvou spojených reliquiářů, poněvadž uvnitř příčných ramen 0.05 m. tlustých vyskytuje se vrstva ze zlatého plechu, na které po obou stranách ostatky se nacházejí. Na čtyřech koncích vybíhá kříž v ozdoby na způsob „fleur de lis“, které k hořejšku nad to násadkou v podobě listu jetelovitého ozdobeny jsou, čímž výběžkům ramen bohatého tvaru se dostává. Hlavní strana výběžku jest nad to ozdobena po pěti dosti velkých safírech do kovu zasazených, jimiž zevné hrany kříže obrubují se. Většina jich mají krásný oheň, mezi nimi vyskytuje se však též několik luxsafírů menší ceny. Mezi těmi drahokamy spatřuje se po čtyřech perlách neobyčejné velikosti, na tyčinkách svobodně vztýčených, podobně jako na královské koruně české viděti lze.

Ve středu, kde ramena sbíhají se, utvořen jest ukončujícími páskami zlatými opět kříž menší, opětně protažen podobnými dvěma páskami, příčně přes roh položenými. Uvnitř pod tímto křížem spatřiti lze křišťálovými stěnami větší částku sv. kříže v zlatém pouzdru ukrytou a překrásnými safíry, rubíny a velkými perlami na vše strany ozdobenou.

Ve čtyřech ramenech menšího kříže skryty jsou pod křišťálovou záponou rovněž vzácné ostatky; na vrchním konci spatřuje se totiž částka houby, kterou Vykupitel na kříži napájen jest; na spodním několik větších trnů z koruny Vykupitelovy; na levém ramenu příčným částka hřebu; na pravém konečně čtvrtá reliquie z látky, o které nic bližšího se neudává.

Udanou částku sv. kříže obdržel Karel IV. v cisterciánském klášteře, Parys nazvaném, diecése basilejské, jak sám vypravuje v listině darovací arcibiskupu pražskému a jeho kapitole následujícími slovy: „Hinc (z úcty totiž a náklonnosti k pražskému chrámu Páně stoličnému) est, quod lignum vivificae Crucis

preciosum, partem illam videlicet, quam inclita Imperatrix illa B. Hellena, quae superno munere almae Crucis, quae mundi tulit precium, inventrix esse promeruit, thecis vive laminis aureis, miro quodam opere expolitis, reconditam, Constantinopolim quondam legitur attulisse, quamque processu temporis Religiosus quidam Martinus Abbas de Parys ordinis Cisterciensis in Alsatia, tunc Apostolicae Sedis Legatus, ad idem monasterium apportavit, in

ozdoba rozmanitých drahokamů značné velikosti. Ve středu zadní strany, kde čtyry ramena se sbíhají, jest v křišťálovém úkrytu neobyčejně velká partikule sv. kříže, rozměry všech podobných reliquií převyšující. Podélná ramena obnášejí 0·154 m., příčná ramena 0·14 m., šířka 0·032 m.; tloušťka však není značná. Karel IV. obdržel tuto reliquií od trierské stoliční kapitoly, když biskupský stolec právě uprázdněn byl. V listu na pražskou

(Obr. 19.)

ipso monasterio nobis donatam, una cum praedictis thecis sive laminis aureis, vestrae devotioni pro perpetuo decore et honore dictae Pragensis Ecclesiae destinamus.“ *)

Na zadní části kříže spatřuje se nádherná

kapitulu z r. 1354 sděluje toto: „Damus et donamus eidem Pragensi Ecclesiae imprimis partem tertiam de ligno Dominicae Crucis, quod manu propria praecidimus, quodque Vivificae et sanctae Crucis lignum Beatissima Helena Mater Imperatoris Constantini, de Hieruzalem ad Trevirensen rediens civitatem

*) Phosphorus septicornis etc. pag. 448.

secum attulit, ubi illa pro tunc habitationem et domicilium habuit et ubi Natalis sui originem duxerat, ob Boëmundo Electo et paucis de Capitulo dictae Trevirensis Ecclesiae claudesine et secrete habitam et obtentam.“ *)

V znamenité této částce spatřuje se na vrchním konci velká, nepravidelná dutina, která dle tradice prý od hřebu pochází. Královský dárcce neopomenul drahocennou reliquií v krásném zlatém kříži zasazenou obroubiti kameny nejbohatěji řezanými. Zdá se, že Karel IV., který se zálibou ostatky po celý život až do skonání sbíral, měl zároveň sbírku drahokamů a jiných šperků; v kostelních inventářích čítává se totiž při zmínce o velkých a zvlášť vzácných kamenech začasť poznámka, že pocházejí z pokladu královského. Dle vyzdobení zadní strany kříže lze souditi, že soukromý poklad Karla IV., jež v Itálii nashromážditi dosti měl příležitosti, velmi značný byl, i zdá se zároveň, že pokladu zejména ku přebohatému ozdobování nádob pro reliquie používáno jest.

Tak spatřují se v zlatém roubení na zadní části kříže tři větší „Camee“, jak se zdá z onyxu řezané, a šest menších drahokamů, z nichž většina jest patrně rázu byzantského a vysoké stáří objevuje. Na vrchní straně kříže spatřuje se zvlášť znamenitý drahokam ovální 0·05 m. v průměru mající, který jest zároveň poklopem malé dutiny pro úkryt ostatků. Slohem velmi ušlechtilým a jemným, patrně na zručnost byzantského rytece poukazující, jest vyobrazen Kristus na kříži, vedle něho Jan a Maria. Veškerými jednotlivostmi, jako jsou: suppedaneum, na kterém Vykupitel vedle řeckého způsobu na kříži více žehnaje a vladna stojí. Draperie postav; obě truchlící polofigury u hlav Vykupitele, slunce a měsíc znázorňující, kterak lesku vlastního pozbývá; vrch Golgota, na kterém kříž vztýčen stojí, u jehož podnoží objevuje se jako na veškerých starších vyobrazeních lebka prvního Adama; — to vše dosvědčuje, že umělecké dílo toto s pilností od řeckého umělce jest provedeno. Při bližším prohlédnutí lupou poznává se též řecký nápis po obou stranách Ukřižovaného, jak na veškerých řeckých vyobrazeních se zračí, čímž řecký původ práce nade vší pochybnost se zjišťuje. Čtení nápisu není právě snadné, poněvadž písmena příliš mělce a jemně jsou ryta; zdá se, že má čísti se: v titulu na kříži ΙΣ ΧΣ; nad příčnými rameny Η ΚΑΥΡΩΣΙΣ; nad hlavou Panny Marie ΜΗΡ ΘΕΟΙ; po stranách druhého obrazu ΙΟΑΝΝΕΣ; dole na podnoží kříže na jedné straně Τ, na druhé straně Κ.

Na levém příčném konci kříže spatřuje se opětně v oválním onyxu v průměru 0·065 m. vyřytý obraz Spasitele a Soudce světa, přicházejícího ve slávě s pravicí žehnající; levou rukou drží popsanou knihu; po obou stranách křížového nimbu čte se známý hierogram ΙΣ ΧΣ. Nápis, jakož i pohyb a způsobem řeckým žehnající ruka Vykupitelova prozrazují byzantský původ.

V ornamentu liliovém na protějším ramenu pravém jest rovněž vzácný kámen 0·058 m. v průměru obnášející, v němž dle domněnky poznati lze poprsí římského císaře typem řeckým. Snad se tím vypoodobňuje poprsí Konstantina Velkého. Náhled vyslovený odůvodňuje se jiným velmi ušlechtilé provedeným obrazem na spodní noze kříže, kde na kamenu menšího průměru po obou stranách nimbu čte se gotickým písmem majusklovým z dob Karla IV. zkrácený nápis: Sancta Helena. Nesnadno jest rozhodnouti se, pochází-li obojí velmi ušlechtilá práce umělecká z doby klassické, aneb zda-li jest nápodobením nějakého vlášského umělce z dob Karla IV.

Na spodním obdélném ramenu září se též překrásná kameje, představující římsko-německého císaře v plném ornátu říšském; sedí na trůnu bohatě ozdobeném, drže v pravé ruce žezlo, v levé pak ruce kouli zemskou s křížem. Z velmi ušlechtilých tvarů těla a pěkné draperie oděvu soudí se, že kameje pracována jest v Itálii za doby Hohenstauffů ku konci XII. věku. Nad jmenovanou kamejí spatřuje se jiná s překrásnou technikou, s dvěma výraznými figurami skoro hautrelief řezanými, jimiž rovněž vypoodobňuje se Konstantin a Helena, matka jeho, jak společně znamení spásy nesou. Kameje ta považuje se za uměleckou práci latinskou, též z doby Hohenstauffů.

Kromě uvedených spatřují se na kříži ještě tři jiné kameje, jejichž původ opětně na řád dovednosti řeckých umělců připočísti sluší. Na levém ramenu příčném vyskytuje se dosti veliký safír, na němž představují se stojící postava sv. Michaele, v oděvu válečném, s vytaseným mečem. Po obou stranách nimbu čtou se zkrácená slova Ἀρχαγγελος Μιχαηλ. Na protějším ramenu spatřuje se jiný safír, jehož vypuklé vyobrazení nyní již pouze jen částečně poznati lze. Užíváním jest značně ošoupán, tak že nesnadno dá se určiti, zda-li představuje figuru náboženskou a nebo světskou.

Na vrchním ramenu kříže pod kamejí s ukřižováním viděti lze jinou, menší v šestihranu, která v značně vypouklém reliéfu z ametistu vyobrazuje poprsí Spasitele, s pravicí po způsobu latinském žehnající, v levici pak knihu zavřenou držící.

Uvedené kameje dostatečně dovozují, že

*) Phosphorus septicornis etc. pag. 443.

umělé broušení drahokamů od Řekův a Římanův zhusta pěstované ani ve středověku nevyhynulo, nýbrž od umělců se zálibou se dále pěstovalo na nádhermilovném dvoře byzantském, i zdá se, že mnohých takových drahokamů, náboženské osoby a sceny vyobrazujících, již před X. stoletím užívalo se ku vyzdobování reliquiářů. Bylo by možno dosti určitě tvrditi, že veškeré drahokamy ku ozdobě řečeného kříže užité z pokladu Karla IV. pocházely, a že jmenovitě poprsí Konstantina a Heleny, odvozuje-li se původ obou z dávnověkosti, o čemž se nepochybuje, nikolivěk bez úmyslu upotřebilo se na kříži, který tuto se popisuje.

Není pochybnosti, že dal Karel přebohaté a vzácné toto dílo zhotoviti pro křížovou kapli a pro kapli Všechn Svatých, kterou v kollosální hlavní věži na Karlově Týně zbudoval. A skutečně spatřuje se v kollegiálním chrámu nanebevzetí Panny Marie téhož hradu královského na velkém obraze vyobrazen Karel IV., kterak právě zaměstnává se vkládáním obdržené částky sv. kříže do zlatého reliquiáře, který stojí před ním na oltáři. Vyobrazený na stěně reliquiář podobá se kříži tuto popsanému. Na onom kříži stkví se ještě i noha trojbranně založená s třemi vynikajícími fiálami, která však ve válečném nepokoji následujících věků se ztratila. Nynější

pohyblivá noha nemá formální ceny, proto tuto ani se nenakreslila; skoro nepěkně počátečním slohem renesančním vyvedená má nahraditi nohu starší a jest bezpochyby roku 1522 k rozkazu Ludvíka zhotovena. Až do roku 1645 nacházel se kříž s jiným ještě menším, který Karel IV. darem od Urbana V. obdržel, v kapli Svatého Kříže na Karlově Týně *) mezi četnými ostatky, které odevšad shromáždňoval. V onom roku přeneseny jsou totiž veškeré ostatky do sv.-Václavské kaple chrámu sv.-Vítského v Praze, čímž také tento kříž do pokladu svato-Vítského vešel.

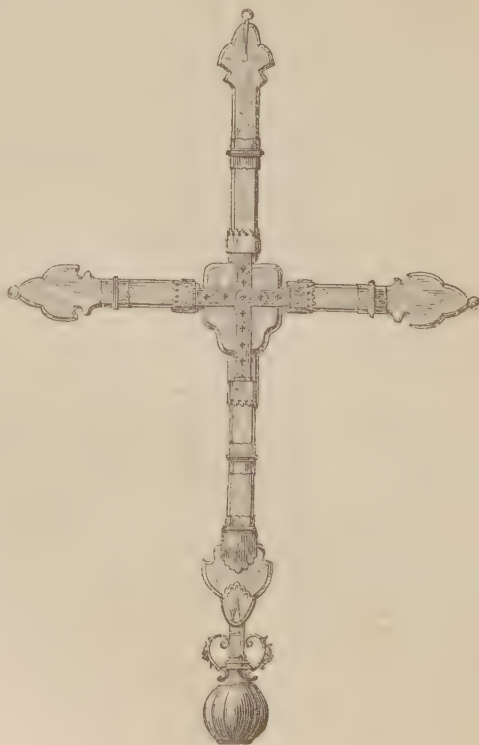
Popsaný kříž náležel i s tím menším již dříve vyobrazeným korunnímu pokladu českému; při slavné korunovací českého krále musel kříž tento pokaždé býti vystaven na zvláštním oltáři.

*) Karlův Týn, tuto perlu českou, popisovati budu s veškerými památkami, — stín to bývalé slávy a nádhery —, které až dosud tam se zachovaly, po dokončení tohoto popisu pokladu chrámu svato-Vítského. Každý vlastenec katolík, jemuž svatá jest památka slavná pro umění církevní doby Karla IV., se vším úsilím měl by se přičinovati, aby Karlův Týn důstojnou opravou zastkvěl se v bývalém lesku zlata a drahokamů. „Method“ záležitost opravy a obnovení velebného pomníku velikého a zbožného krále nepustí více z očí. Nepřestane volati: „Opravte nám a navratte v původní ozdobě národu a koruně svatyni národní — Karlův Týn!“ *Red.*

Kříž k průvodům. — XIV. století.

(Obr. 20.)

Kříž ten skládá se z několika kusů křišťálu mnohohranně broušeného, které pozlacenými stříbrnými sponami spojeny jsou. Každé rameno skládá se ze dvou takových kusů. Ve středu pak kříže, kde ramena se sbíhají, nachází se spona do čtyř stran se rozkládající. Ramena kříže vyběhají v ploché linie, pouhým nárysem naznačené. Na zevnějších bodech ramen jest kulatý, pozlacený knoflík stříbrný. Veškeré kusy křišťálové jsou v prostředku provrtány a silným železným drátem se zlatým plechtem protaženy. Druhé spojení křišťálových kusů tvoří se pozlacenými sponami stříbrnými, jichž na rozličných částkách

(Obr. 20.)

vyskytuje se devět. Čtyry střední spony ozdobeny jsou k hořejšku hřebem pozlaceným, čtyry zevní spony mají v prostřed toliko profilovaný kroužek. Na přední straně kříže vyskytuje se pouzdro pro ukrytí ostatků, v němž se nachází malá částka sv. kříže, kterou za prolamovanými, zasklenými čtverpasy spatřiti lze. Také spodní knoflík 8 ctm. v průměru obnášející zdá se býti původní prací, spojení však tohoto knoflíku s dolním ramenem pochází s pozdní doby renesanční. Není pochybnosti, že kříž, jehož pražská kapitola při slavných průvodech užívá, z dob Karla IV. pochází. Jest to jeden

ze tři křížů, o nichž seznam pokladu z roku 1354 praví: „Item tres cruces cristallinae, duae solemnes et tertia simplex valde est fracta.“ Poněvadž kříž není ani zlámaný, ani

jednoduchý, náleží patrně k oběma prvnějším, které v obšírném seznamu z r. 1387 uvedeny jsou slovy: „Item duae cruces cristallinae sine defectibus.“

Obraz sv. Václava na hlavním oltáři ve farním chrámu Páně na Kyšperku.

Svatého Václava, tohoto svého vzácného, velikého svatého patrona českého vidíváme vyobrazeného po kostelích a domech na rozličný způsob. Buď jako vejvodu na koni s kopím a praporcem, buď jako krále českého s korunou na hlavě, s žezlem a znakem staro-českým, buď, a to snad nejčastěji, držícího se kruhu u chrámovních dveří a klesajícího pod ranami: ale tak, jak se v chrámu Páně Kyšpereckém naskytá, nevím, abychom sv. Václava kde jinde v podobném způsobu viděli. Přestavujet obraz tento sv. Václava orodujícího a vznášejícího se v oblacích nebeských mezi cherubiny; pod jehož nohama skupenina potřebných, nuzných, o pomoc volajících a sice v sestavení dost dobrém. — Právě umělecké dílo to není, ale co do skladby, kresby a barvitosti, souladně se k sobě naskytá. Malován jest ve Vídni od Christiána Sambacha, datuje se od 8. března 1780 a stál 300 zl. str.

Popisujet malíř sám tento obraz v jazyku německém a popis ten, který farní Kyšperecká pamětní kniha podává, zní takto ve věrném překladu: 1. Svatý Václav ukazuje se v slávě, ozářený v nebeské skvělosti, v takém postavení, jakým se jeho svatá ochotnost k vyžádání pomoci Nejvyššího ve všech našich potřebách jeví.

2. Po pravici vznášejí se dva velcí andělé strážní. První s krvavým vražedným nástrojem a zlatým kruhem, mučnickými to odznaky; druhý s královským praporem, na němž hnědý orel v bílém poli. Tito dva andělé projevují své tajemství plné udivení nad srdnaté přestálými mukami.

3. U pravé nohy světce v prostřed obrazu viděti opět anděla, jenž mocným pohybem k patření na sv. serafa povzbuditi chce. Tímto andělem se vyznamenává spěšné a rychlé přispění pravým ctitelům sv. Václava.

4. Po levé ruce téhož světce vidí se žezlo a říšské jablko s palmovými větvemi a dvěma malými andílky, jenž chválu svatého pějí.

5. Nyní dochází na dolní, spodní část osob a její význam. Stálost a vytrvalost v pobožnosti. Ta se vyznačuje podobou starce, který se o hůl opírá a vysoko pozdviženou levicí důvěru k svatému vyznamenává;

on se zdá při svém stříbrošedém vlasu a vousu jistě při dobrém zdraví těla i při zdravých smyslech býti. První to hlavní osoba.

6. Učiněný slib k uctění téhož světce představuje se v slícném mládenci, jež v poutnickém oděvu na kolenou klečí a úctu sepiatýma na poutnické holi složenýma rukama a pozdviženým obličejem na jevo dává. U jeho nohou leží zavřená kniha a klobouk, pak růženec a štávnaté hrušky má za pasem. To druhá hlavní osoba.

7. Úplná, dokonalá důvěra v přímluvu světce v hodinu smrti — jest představena slícnou, mladistvou osobou ženskou v plném květu, která na pohodlném loži celá u vytržení pokojně umíratí se zdá. Škapulíř jí visí na prsou a hořící svíce jest v pravici její; u nohou spatřují se rozmanité léky co neprospěšné pozemské prostředky a spěchající anděl strážný čís. 3. zdá se, že jí zvlášť ku pomoci přispívá. Třetí hlavní osoba.

8. Horlivé vyzývání a přispění a pomoc světce v nejtrudnějších dobách představuje se obrazem vzácného šlechtice s odkrytou hlavou a otevřeným listem, který sv. Václavu s usazenými očima odevzdává. Čepice a hůl jeho leží na zemi a jeho šlechtictví jest vyznačeno zlatým řetězem a řády na prsou. Čtvrtá hlavní osoba.

9. Kajicnost hříšníka plna skroušenosti, v němž hlas svědomí se probudil, vyobrazuje se obrazem silného, jako od slunce osmahlého muže, který vražedníku se podobá, okolo jehož ramenou se had vine a jemu srdce v těle rozrývá, čím hrozná bolest povstává, kteráž se na něm vyjevuje, ačkoliv studem a hanbou tvář zakrýtí hledí. Posléze

10. Duchovní toužebnost po nebeských pokladech a dokonalostech na přímluvu svat. Václava. Ta se vypodobňuje postavou mladé, slícné paní šlechtického stavu, anať klečící, o věře se opírá, kudy se do chrámu světce jde a pravici drží zapečetěný list do výšky; dychtivost, jakou ona vše toto vykonává, ukazuje postačitelně toužebnost, aby na přímluvu sv. Václava vyslyšení došla.

Nyní v oblém obrazu zjevuje se sv. Ludmila v celé postavě nebesky proměněná, též klečmo. Před ní leží několik kněh a vévodský

klobouk český s palmovými větvemi, a aby se její mučeníctví vyznačilo, vznášej se andělé nad ní závojem, kterýmž zardousena byla, ji přikrývající. Na závoji viděti jest mnoho krve a kapek.

Celý obraz upomíná na slova eccli. 51, 10.: „Patřil jsem ku pomoci lidské a nebylo ji;“ abychom nedoufali v sebe, jako bychom byli spravedliví a dostateční mysliti něco sami z sebe, jakožto sami z sebe, ale dostatečnost naše z Boha že jest. 2. Kor. 3, 5., neboť „zlořečený člověk, kterýž doufá v člověka a klade tělo za rámě své a od Hospodina odstupuje srdce jeho: ale požehnaný muž, kterýž doufá v Hospodina a bude Hospodin doufání jeho. Jer. 17, 5. 7. Protož my ne v koních, ani vozích doufejme, ale jmeno Hospodina Boha vzývejme.“ Žalm 19, 8. Poněvadž ale dle žalm. 149, 1. „chvála Hospodina budiž v shromáždění svatých;“ tedy my Čechové

vzálašt v nynějších nevěreckých dobách vzývejme sv. Václava, neboť o něm se dá říci, co pověděl Oziáš o proroku Jeremiáši: „Tentoť jest milovník bratří a lidu českého: tentě jest, kterýž se mnoho modlí za lid a za všechno město svaté.“ Ano tohoto svého mocného orodovníka před trůnem Božím vzývejme a on vztáhne pravici a mečem zlatým nás bráníti bude, nedá zahynouti nám i budoucím a tenkrát nastanou opět blahé dobré časy, když rozkvete opět v Čechách víra svato-Václavská.

J. Št. K. *)

*) Díky za upozornění, které vykonati nebylo možno pro nedostatečnost prostředků, jakých provedení obrazu by nutně vyžadovalo. Prosím o další články. Snad příkladem tím i jiní se pohnou, aby „Metodu“ dopisy zasilali. Vždyť v Čechách na vzdor nepřízni věků přede značných zachovalo se památek. Red.

Z Ředitelstva Akademie křesťanské.

Počet členů Akademie dostoupil posledními přihláškami čísla 2488; v poslední době přibývá valně členů stavu světského.

Darů ku knihovně a sbírkám uměleckým dostalo se Akademii od následujících pánů: od p. prof. Justina Práška z Klatov „politia historica“, Velešlavinské vydání; od p. prof. dr. Reinwartha „Caeremoniale episcoporum Romae“ 1873; „Heilige Schrift“ od Schnappingera, jmenem ct. představené kláštera Voršilek; od prof. Drozda stará modlitební kniha z r. 1686; od dp. far. Petery dvě staré knihy „Series pontificum“ z r. 1500, „sermones“ z r. 1490; od vp. Voj. Houdka, far. admin. ve Zvoleňovsi stará mapa

conventuum st. Francisci; od dp. Frt. Richtera, far. v Předhradí, 18 papežských penízů se slibem, že ještě mnohými jinými dary sbírku Akademie obohatí. Veškerým dárcům vysloveny jsou vřelé díky ředitelstva.

Odbor vědecký uzavřel vypsati cenu na vědecké pojednání, aby takto budily a podporovaly se snahy vědecké. Ředitelstvo povolilo k tomu cíli dotaci 200 zl.

Odbor hudební předložil organizační statut pěvecké školy sborové, která počátkem školního roku do života vstoupí. Ohledně místnosti a vnitřní úpravy pěvecké školy učiní se zatím přípravné kroky.

Odbor umělecký Akademie křesťanské.

Biskupský dar. J. M. nejdůstojnější pan dr. Karel Průcha, světicí biskup pražský, daroval knihovně odboru pro výtvarná umění Akademie následující vzácná díla a spisy: 1. „Jahrbuch der k. k. Central-Commission“; všech 5 svazků 1856 až 1861. 2. „Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale“. Úplný exemplár. 20 velkých svazků (1856—1875). 3. „Organ für christliche Kunst“ vydávané od Baudri v Kolíně n. R., 12 ročníků, 4. „Kirchenmusik“. Ein Archiv für kirchliche Kunstschöpfungen und christliche Alterthumskunde. Redigirt von Laib und Dr. Schwarz; 16 svazků. 5. Abbildungen altdeutscher Gebäude; 1 svazek. 6. Kreuser's „Der christliche Kirchenbau“; 2 svazky. 7. Dursch's „Aesthetik der christlichen bildenden Kunst“. 8. Otte's „Kunstarchaeologie“. 9. Otte's „Archaeologisches Wörterbuch“. 10. „Studien über die Geschichte des christlichen Altars“. 11. „Mittelalterliche Kunstdenkmale“, 2 svazky. 12. „Christliche Kirchen-Baukunst“. 13. „Jakob's Die Kunst im Dienste der Kirche“. 14. Lützwow „Kirchen-Baukunst“. 15. „Gothische Verzierungen“. 16. Bock's „Heiliges Köln“. 17. Bock's „Liturgische Gewänder“. 18. „Bronze-Thüre des Domes zu Augsburg“. 19.

„Glagolitische Fragmente“, Dr. Šafařík. 20. „Charakteristik der Baudenkmale Böhmens“ v. Grueber. 21. „Katechismus der Baustyle von Dr. Ed. von Sacken“. 22. „Die Ausschmückung und Ausstattung der Kirchen“. 23. „Versuch einer kurzen Geschichte der bildenden Künste Böhmens“. Zap. 24. „Anleitung zur Erforschung und Beschreibung der kirchlichen Kunstdenkmale“. 25. „Vorschule zur Geschichte der Kirchenbaukunst des Mittelalters“ v. W. Lübke. 26. „Die Baukunst des christlichen Mittelalters“ v. A. Springer. 27. „Abriss der Geschichte der Baukunst“ v. Dr. Lübke. 28. „Grundzüge der böhmischen Alterthumskunde“. J. Wocel. 29. „Fingerzeige auf dem Gebiete der kirchlichen Kunst“ von A. Reichensperger. 30. „Památky archaeologické a mistopisné“ od Zapa, 7. svazků. A jiné drobnější knihy a spisy. Jest to právě knížecí dar, jehož cena se páci na několik set zlatých. Jakým způsobem šlechtnému dárci slušný dík se vzdá, určeno bude od ředitelstva v nejbližší schůzce.

Nově zhotovené náčiní oltářní. Architekt Barvitijs předložil výboru sekce umělecké nově zhotovené náčiní oltářní, které na objednání rozličných pp. zákazníkův dle jeho nákresů od stří-

brníka Kautsche ku všeobecné spokojenosti provedeno bylo, a sice dvě ciboria, jedno zcela stříbrné a bohatější, druhé ne úplná stříbrná a jednodušší. Obě ciboria silně v ohni pozlacená vynikají

překrásnou ušlechtilostí tvaru a pohodlností při užívání řečených nádob posvátných.

Lehner.

(Pokračování.)

Důvěrné slovo čtenářům „Methoda“.

Dokončení prvního a počátek nového pololetí poskytuje „Metodu“ příležitost, aby s přátely umění křesťanského důvěrně pohovořil. Redaktor předpokládá totiž, že dosavadní skromný hlouček předplatitelů na „Methoda“ skládá se z mužů vytrvalých a osvědčených bojovníků, jimž umění ve službě Církve není ani lhostejným předmětem, ani pouhou hříčkou okamžitého rozmaru, nýbrž předmětem, který hoden jest rozumné úvahy, vytrvalé práce a když potřeba káže, také oběti. Přítel umění křesťanského hodlá dohodnouti se s přátely umění.

Všeobecně se uznává, že časopisem za dob přítomných nejlépe a nejvydatněji podporuje se všeliká snaha důležitá a veřejná. Má-li tedy umění, které Církvi služeb zasvětilo, rychleji domoci se příznivců a přátel, bez uměleckého časopisu těžko jest obejít se. Když pisatel počátkem běžícího roku „Methoda“ samostatného do světa poslal, aby šel buditi lásku k umění posvátnému, byl si zcela jasně vědom, že na nějakou dobu kratší neb delší pro nedostatek hmotných prostředků, jimiž by zapravoval honorář spisovatelům, bude odkázán a před veřejností zavázán k osamělé práci literární na krásném poli umění křesťanského, kterou — ostatně je-li dovoleno mluvit zřejmě — rád koná, pokud Pán Bůh zdraví a síly popřádá. Když ideálové mladosti odívají se tělem, když po klidné přípravě nastává doba utěšené práce, když bylinka jarní nasazuje na květ, z něhož — dá-li Pán Bůh vláhy — dozraje ovoce; — kdož by tu šetřil potu a štilil se práce! Vždyť ku práci jest člověk zrozen. Konaje práci koná člověk svou povinnost. Že ostatně na osamělém poli přidruží se poznenáhla dobrovolných dělníků a spolupracovníkův pro umění nadšených, kdož by pochyboval?

Ze vydávání listu uměleckého nebude zároveň bez značného deficitu, s jistotou dalo se předzvídati. Národ český počtem nevalně četný nikdy nevyrovná se mohutným národům jediný jazyk spisovní majícím. Vydávání díla nákladného jazykem českým vždy spojeno bude s obětí.

Bývá-li s obtížemi spojeno podniknutí práce literární rázu povšechného, co sluší říci, jde-li o vydávání nákladného díla odborného? — Což je-li to odbor umělecký? — Což, když dokonce umělecký ten odbor pohybuje se na půdě ryzé církevnosti? V dobách politických bojů zle se daří vědám, v dobách kultu zlatého telete zle se daří ideálům, v dobách frivolity a apatie zle se daří uměním, v dobách lhostejnosti a liberalismu zle se daří uměním křesťanským. A takoví jsou dnové naši. V takových dobách, když vědy a umění s plácem opouštějí posvěcená sídla, pomýšleti na práci pokoje, míru a lásky, pomýšleti na vydávání listu věnovaného umění křesťanskému jest vlastně smělostí a odvahou.

A předce! V povšechné potopě není třeba utonouti všem bezvýminečně.

„Methoda“ vchází do druhého pololetí samostatné pouti. Krátká to pouť mladistvého života! Nevyhověl-li redaktor co do obsahu a formy až dosud přísným požadavkům uměleckým a přání čtenářstva, budiž připsáno na účet lidské nedostatečnosti a obmezené vědomosti, zároveň ale také na účet sporého času, který jemu po vykonání povinností s povoláním spojených na ostatní práce rázu soukromého vybývá. Aby však časopis umělecký vycházel do světa oděn rouchem slušným, o to nížepsaný svědomitou měl péči a nešetřil věru nákladu na důstojnou formu a reprezentaci listu. Organ umění křesťanského nesmí přec umění křesťanskému dělati hanbu. Úprava však, jakou „Methoda“ nutně vyžadoval, spojena jest se značným nákladem. A právě o této otázce hodlám se čtenářstvem „Methoda“ promluvit důvěrně, vedle zásady, která praví, že důvěra důvěru plodí. Od přátel některých bylo mi vyčítáno, že s reklamou dělám málo hluku. Když prý v Německu cos podobného se podniká, jde do všech úhlů světa agentů a zásylek, reklam a chvály bez konce. Proč prý u nás neděje se podobně? — Odpusťte, přátelé! Švindlu jakéhokolivě zrna česká povaha nesnese. Vždy v živobytí řídívám se vedle výroku Gamalielova. Raději v důvěře obracím se na přirozené přátele a spojence, na čtenářstvo a předplatitele „Methoda“ s prosbou:

„Vlastenci! kteří uznáváte potřebu, aby odvětví české literatury až dosud ladem ležící se pěstovalo a takto prázdná mezer vyplněna byla; příznivci a přátelé umění! kteří uznáváte potřebu, aby láska k umění, výkvětu to věd, v národě se ujímala a šířila; kněží a katolíci! kteří uznáváte potřebu, aby život církevní ve všelikých oborech a tudy také v umění vymanil se z poroby ospalé lhostejnosti a zuřivého liberalismu: — odbírejte a rozšiřujte „Methoda“, který jest prvním a v české literatuře jediným orgánem posvátného umění křesťanského.

Že všeobecnějšího rozšíření potřebí jest, dokazují číslice. Veškerý počet předplatitelů na „Methoda“ do dnešního dne obnáší úhrnem: **164**, pravím: **stošedesátčtyři**, z nichž připadá na Prahu 27, na ostatní Čechy 106, na Moravu 31, na Slezsko 0. Z celoročního předplatného veškerých abonentů kryl se sotva náklad prvních tří čísel, tedy as čtvrtina celoročního nákladu. Druhá čtvrtina uhrazena jest subvencí, kterou „Methoda“ vykázal odbor umělecký a archaeologický „Akademie křesťanské“, ač vlastně pojištěná tato podpora byla příčinou, že předplatné na 2 zl. se snížilo, aby takto i nezámožným odbírání listu se usnadnilo. Větší subvence „Akademie křesťanská“ poskytnouti nemůže, poněvadž každý ze 4 odborů s dotací vykázanou jen při největší spřívnosti vystačí. Uhrazení zbývající polovičky celoročního nákladu na „Methoda“ zůstává se vedle nynějšího počtu předplatitelů redaktoru samému.

Předpokládá se, že každý z nynějších čtenářů „Methoda“ jest horlivým příznivcem umění křesťanského, zdá se mi pomoc býti velmi snadná. Každý člověk na světě má alespoň dva přátele, jimž možno říci: „Příteli! Předplať se na list, jehož účelem jest buditi a živiti lásku k umění křesťanskému!“ Kdyby tak se stalo, že by každý z dosavadních předplatitelů dva jiné přivedl, valně by se ulehčilo redaktoru, který ostatně pod tíží hmotného břemena shrbený a sklíčený přec pracovati nepřestane, ač uvolněním následkem většího počtu odběratelstva volnější byl by dech, zpřímila by se chůze a svobodnější byl by vzlet. Buď jak buď — Pánu Bohu poručeno! Staročeská vytrvalost snad neopustí syna českých luhů. „Methoda“ tak snadno vydávati nepřestane, který po mnohaleté přípravě nalezá v práci té nejmilejší zálibu a úkol života zároveň. Naznačená cesta vedla by ovšem nejrychleji k cíli, a všichni faktorové života církevního poznenáhla seznámili by se s vědou a znalostí uměleckou, každému knězi nutně potřebnou. Poslední decenie valně se prohřešily, že pole krásného umění zcela ladem leželo, tak že z nezaviněné namnoze neznalosti většina i těch, jimž svěřen jest dozor i řízení vnitřní úpravy chrámové, lhostejnými jsou k umění křesťanskému. Nadejde bohda! doba, kde se to polepší a pak také „Method“ nabude dostatečného odběratelstva. Urychlete, možno-li, přátelé a příznivci umění křesťanského! ten proces získáním většího počtu čtenářstva pro orgán věnovaný umění křesťanskému.

Vyzpovídal jsem se.

Zaslужuje-li toho směr „Methodem“ zastoupený, račtež, prosím, kruhové v diecésích rozhodující a závažní všimnouti sobě jediného toho orgánu umění křesťanského v literatuře české se objevivšího. K rychlému rozšíření listu valně napomáhati mohou zejména nejdůstojnější ordinariáty a konsistoře v diecésích, vdp. p. vikářové ve svých okresích, pt. pp. ředitelové klerikálních seminářů a studentských konviktů v ústavech církevních správě jejich svěřených, dp. faráři ve svých osadách u katolických jednot a besed, u vzdělanějších a Církvi sv. oddaných katolíků, vp. katechetové a ředitelové středních škol u svého žákovstva. Kdo umění opravdu miluje, tomu netřeba uváděti prostředků vhodných. Láska samoděk na jiné se přenáší a dědí. Láska k umění jest vynalezavá a neunavná. Neodpočine, pokud nedocílila, po čem toužila. Srdce pak lidské vždy nejpevněji lne k dílu, které nejvíce potu vyžadovalo.

Lehner.

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zaslány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Řetězové ulici čis. n. 5.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Cyrillo-Methodějské v Praze.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 8.

V Praze, dne 20. srpna 1876.

Ročník II.

Obsah: Náзорný přehled výtvarného umění církevního. Vzájemný poměr řecké a římské architektury; krasoumný význam a dějepisná důležitost architektury římské. Starokřesťanské stavitelství v říši římské. 1. Úvod. 2. Starokřesťanská basilika. (Pokračování.) — Z Akademie křesťanské: Z Reditelstva Akademie křesťanské. Odbor umělecký Akademie křesťanské. Kalichy akademické. Nové objednáni. — Z odboru archaeologického Akademie křesťanské. — Z uměleckých atelierů. — Umělecké zprávy domácí. — Otázka redakce.

Náзорný přehled výtvarného umění církevního.

Píše F. J. Lehner.

(Pokračování.)

Vzájemný poměr řecké a římské architektury; krasoumný význam a dějepisná důležitost architektury římské.

V dřívějších číslech jsou vysvětleny stručně hlavní a základní zásady stavitelského slohu řeckého a římského, které věděti nutno jest každému, kdo úplna rozuměti chce stavitelským slohům křesťanským. Proto z antického stavitelství pouze ony částky tuto se vytknuly, jichž sloh křesťanský později používal.

Na prahu starokřesťanského slohu stavitelského stojíce, sluší na ukončenou ještě jednou nazpět pohlednouti a zrale uvážiti vzájemný poměr obou slohů stavitelských — řeckého a římského —, jakož i krasoumný význam a dějepisnou důležitost architektury římské.

Chrám řecký všeliké libovůle prost jest vznešeným, dokonalým, ukončeným organismem. Základní jeho myšlenkou konstruktivní jest krytba rovnými kládami kamennými. Tato zásada při všeliké obmezenosti vyniká největší jednoduchostí a dokonalou přirozeností. Při nejvyšším vývinu, jaký vůbec lze mysliti si, udílí všekým tvarům až do nejmenšího profilu tentýž ráz krásné jednoduchosti, zákonitosti a srozumitelnosti. Zde není žádné libovůle; jakoby působením přírodní síly vyrůstá zde vše z úspěštilého uspořádání jednotlivých článků. Zde spočívá chrám široce rozložený v utěšené důstojnosti,

v klidné spokojenosti, jakožto koruna vlnadné a krásné krajiny jej vákol obklopující. Tak vypíná se v plastické ukončenosti, průsvitně a jasně, s vítěznou důstojností, jako ty plastické postavy staré Illiady.

Řekové opustili jeviště života dějepisného, aby zmizeli ve spoustě světové říše římské žádných rozdílů nedopouštějící. Předce však v ní nezašli. Ač podmaněni, vítězně vtiskli vítězi pečeť vlastní vzdělanosti. Římané zejména dědili, co národ onen vysoce nadaný v oboru výtvarných umění zplodil. Množství ideálních výtvorů, jichž hojnost neobyčejnou poskytovala řecká města a krajiny utěšené, zavléklo se co vítaná kořist válečná, aby se staly ozdobou chrámů a paláců světovládného města. A mnohem více! Vítězná Roma přenesla sloh řecký na vlastní umění své, ač sama nebyla zejména v architektuře bez samostatných živlů domácích, které napotom s řeckými tvary zajímavě a způsobem zvláštním sloučily se.

Přecházejíce k římské architektuře jest nám sestoupiti s ideální výšiny, na které stálo stavitelství řecké. Řecké umění stavitelské ven nás vyvádělo nad potřeby a hranice života všedního; dlelo v utěšených svobodných, veselých krajinách, kde věční bohové bydleli. Z toho vypučelo ono kouzlo radostné jasnosti,

vznešené samolibosti a spokojenosti, které veškerými tvary stavitelskými ovládá. Stavitelství římské na takové výši neudrželo se; opustilo říši ideální a dalo se do služby života praktického. V tom spatřuje se jednak obmezenost, jednak však i přednost. Neuzavírajíc se před žádnou potřebou života všedního a nepachtíc se po organickém, důsledném provedení, odívá přece veškeré výtvary leskem krásy řecké, přidávajíc předmětům užitečným prosté vnady ušlechtilosti umělecké. Říman neobdařený geniální silou tvůrčí, která schopna jest zploditi i to nejvyšší a nejvznešenější, s převahou rozumu svého neobjevil žádných nových tvarů; za to však sloučiv a spojiv formy staré způsobem novým vytvořil novou soustavu architektonickou, jaká na jakékolivěk velikolepé budově použití se dala. V tom jsou Římané velcí a nedostizitelní. Zdá se, jakoby Římané světovládou k tomu byli bývali povoláni, aby veškeré architektonické dědictví minulosti v jeden tvar umělecký soustředili, tak že pro mnohostrannost a velikolepost maně zapomíná se na nedostačinnost organické nutnosti a odůvodněnosti. Hmotná stavba orientální s konstruktivní klenbou, která ponejprv se vyskytuje na starých palácích Mesopotamie, později bezpochyby od hellenských stavitelů na residencích diadochů s řeckou soustavou sloupovou sloučená, dochází v tomto tvaru u Římanů vývinu nejvyššího. Orientální klenba a hmotná stavba ve spojení s nádhernou inkrustací řeckou jest podstatou architektury římské.

Následkem toho objevuje se ve výtvorech římských jistá rozdvojenost a nesrovnalost, která jest na odpor přísnému zákonu architektonickému, organický vývin vyžadujícímu. Praktická potřeba zvítězila nad pouhým smyslem krasoumným a přinutila jej ku mnohým ústupkům. Architektura druhu více kombinačního spokojila se s pouhým seřazením zevnitřním. Úplně sloučiti různé živly v organický celek šlo nad vlohy Římana. Rozdvojenost řečená spatřuje se již ve tvaru římské hlavice, nejvíce pak ve sloučení stavby sloupové se stavbou klenutou, přímočarě s okrouhlou. Ký div! že v římské architektuře pozoruje se jakás chladnost citu. Zároveň nesmí však také zneuznávat se, že útlá jemnost řeckých slohů stavitelských neshodovala se s novými poměry a že tudy hrubší a hmotnější tvar jednotlivostí byl nutným následkem nového používání.

Naznačeným rázem neorganičnosti pozbyla římská architektura přirozené, zákonité přesnosti. Tvary a články její nejsou již dále svobodnými květy krásné nutnosti, nýbrž výsledkem rozumářské vypočítavosti. Budovy římské vynikají proto více rázem malebnosti. Malebnost architektury nezakládá se však ani na vyrůstání forem z podstaty konstrukce, ani na zákonu, vedle něhož členové útvarem svým struktivní význam osvědčují, nýbrž na více zevnější živlu skupenin, na takovém střídání tvarů, které, pokud možno, nejvýhodněji účinkuje na bohaté a rozmanité vyvozování protiv — světla a stínu. Tak v architektuře povstalo nové stanovisko, kterým kolosálnost římských budov utěšeně oživovala se, aniž by tím ujmy trpěla velikolepost dojmu celkovitého.

U všech jiných národů souvisela architektura zároveň s povahou půdy, jejíž nejvyšším, nejdůležitějším květem byla. U Římana, kde architektura původ odvozuje z rozumářské výběravosti, není umění stavitelské více plodem půdy, nýbrž jest plodem ducha volícího. Potratila tím ovšem oně vřelosti, která jest plodem zvláštního vědomí náboženského a národního; za to však vyšinula se ku světovládě. Kam Říman vniknul, tam architekturu svou zanesl a zasadil. Ve velkých provinciích říše, od Rýnu až ku kataraktům Nilu, od sloupů Herkulových až ku břehům Eufratu zvedala se nádherná města s forum, kapitolem, basilikami, chrámy a paláci. Římská orlice zanesla řecké formy po veškerém okružku známého světa. Porovnáváme-li tento poměr s větší uzavřeností, s kterou druhdy každý národ umění vlastní sám pro sebe vyvínoval, ihned poznáváme, že takový převrat nebyl by býval možným, kdyby tehdejší vědomí v těchto tvarech nebylo shledalo výraz všeobecně platný.

Na poměru tom zakládá se hluboký význam římské architektury vzhledem vývinu veškerého umění. Praktický toliko národ byl s to, aby ideální formy řecké získal pro celý objem života; světovládný toliko národ byl s to, aby je vymknul z úzkých hranic života národního a vykázal jim za vlast a působiště zem celou. Tím jeví se býti architektura římská nutně předchůdkyní architektury křesťanského středověku, které cestu klesla, jako světovláda římská cestu klesla víře křesťanské.

Starokřesťanské stavitelství v říši římské.

1. Ú v o d.

Pád antického světa nemá nic společného s pádem jednotlivých národů. Neznamená zří-

ceninu jisté soustavy politické, nýbrž úpadek celého názoru světového. Život antický dokonale

oběh svůj, zasáhnul mocí výtvarnou do veškerých oborů života způsobem nejrozsáhlejším, vyslovil bytost svou až do vyčerpání. Proto musel umřít. Veškeré pokusy zvnitř oživití jej opětne, zůstaly bez výsledku, ba nemohly mítí výsledku. Stará víra vymizela, starý mrav vymřel. Co zbylo, bylo již toliko stínem. Vnitřní hniloba vyrazila také na venek. Aby vyplnili prázdnotu duševní a ukojili hluboký nepokoj, vzali útočiště k cizímu, zejména asiatskému náboženství a jeho formám a zvykům. To vše ale již nespomáhalo. Pochybovačství hlodalo na základech veškerého života duševního. S hroznou nevěrou pojila se ještě hroznější fanatická pověra.

Také tvoření architektonické počalo umírat. Jako římský mrav neměl dosti síly, aby odolal vlivu cizímu, ani architektura nedovedla ubrániti se prostopášným živlům.

Vetchá budova starého světa až do nehlubších základů otřesená nebyla schopna nového vývinu. K životu bylo potřebí nového základu, nového názoru, ač měla-li nová, silná budova povznést se. Takovým novým základem mohlo býti jen nové náboženství. Křesťanstvím znovuzrodil se mrtvý svět.

Když stará stěbla vadnou, tiše a skrytě klíčí již nové símě; mezi tím, co stará setba ještě zcela se nerozpadla, překvapení býváme mladou zelení života nového.

Jakmile mladý svět uprostřed hniloby a umírání světa starého bylo lze pozorovati, klíčily již tiše a nepozorovaně také v architektuře živlové slavnou budoucnost věštice a na nový vývin poukazující.

2. Starokřesťanská basilika.

Za prvních dob pronásledování shromažďovala se k službám Božím mladistvá Církev tajně po domech zámožnějších křesťanů, v katakombách a na jiných skrytých místech. Jakmile však s Konstantinem zvítězil kříž, Církev z temných katakomb přesídlila do jasných basilik.

O milých těchto křesťanu dobách a předmětech jednal spisovatel obšírněji v „Methodu“ roku minulého v článcích nadepsaných: 1. Církev po domech, 2. Církev v katakombách, 3. Církev v basilikách, *) na které tuto pouze poukazujeme.

Na doplnění posledního pojednání o basilikách zbývá již jen doplniti, čeho tam nedostává se.

Starokřesťanská basilika stojí zde jakožto

Určitě vytknouti okamžik, kdy důležitý obrat k novému životu v architektuře nastal, není možno. Také na cestě vývinu duševního vyskytují se sice mezníky. Ale těžko jest zasaditi je na určitý bod, jelikož tajemný vývin duševní nelze měřiti mírou viditelnou.

Zda-li nový obrat nastal v době, když Konstantin prohlásil křesťanství za víru státní, neb když západní říše římská od východní se oddělila, aneb konečně, když prvnější zahynula — komu lze s určitostí udati? Nový duch vyžadoval nového těla. V této době přechodné prvního křesťanství podržela také architektura ještě stále starých tvarů pohanských. Nebyla však nadále úkolem jednoho národu, nýbrž veškerého člověčenstva. Doba nových útvarů nastala až po utišení bouře, kterou způsobilo stěhování se národů, když jednak mohutné pomníky antického života římského většinou ztroskotány jsou, jednak noví, mladiství národové v popředí jeviště světového objevili se, kteří nový obsah novým tvarem obdařili. Mladistvý věk objevoval v sobě novou tvůrčí sílu. Nebyla však ani tato první doba architektury křesťanské bez mnohých proměn, které do vnitřní podstaty její ostře zasahující příčinu zavdaly k důležitému vývinu, jaký v budoucnosti se objevil.

Umělecká činnost vyvíjela se dvojím směrem s dvojím střediskem. Starý Řím a nově založené město východní říše římské, Cařihrad (Konstantinopolis), staly se ohnisky dvojí rozmanité činnosti stavitelské, jak v následujícím vysvětleno bude.

nová stavební koncepce, vynikající vnitřkem velikolepě založeným, architektonicky rozděleným a rozčlankovaným. V basilice křesťanské, jejíž prostřední loď obnášela dvojnásobnou šířku a výšku lodí pobočních, vytvořila se krásná skupenina vnitřních prostor, která dvojím světlem osvětlená na dvoupatrovou konstrukci svou poukazovala a vysoko vyčnívající lodí střední hlavní směr celé polohy jasně vyznačovala. Apsidou dostalo se celé budově imponujícího ukončení, zejména v basilikách s příční lodí, kde zvýšenou vlnou perspektivy absida ještě určitěji vynikala.

Porovnávajíc basiliku s antickou architekturou římskou, spatřuje se na křesťanské basilice důležitý pokrok. Na antických stavbách římských sloup zahálel, máje pouze význam dekorativní. Zde sloupu vrácen jest původní úkol, jaký Řekové druhdy mu vykazali: stal se opětne členem podpírajícím, prostoru otvírajícím, ač tu podpory

*) Viz „Method“ ročník I. str. 14—20, 21—25, 35, 37—42, 48—54, 69—71, 78—80. Vyobrazení str. 17, 19, 23, 24, 38, 40, 52, 53. Dále „Method“ ročník II. str. 41—43.

jeho používalo se měrou mnohem opravdovější, nežli u Řeků bývalo. Byloť věru smělou myšlenkou konstruktivní postaviti celou stěnu lodě i s krovem na řadu sloupů. Při novém kroku takové důležitosti rádi odpouštíme, že sloupu k nové funkci nebyl ještě dán nový tvar.

Řada sloupů, kterou loď střední od pobočních lodí se dělila, měla zároveň nésti celou tíži vrchní stěny hlavní lodě. Aby k novému úkonu způsobilou se stala, objevena jest důležitá novota. Sloupy postaveny jsou poněkud dále od sebe, a na místo architravu spojeny jsou širokými poloblouky (archivoltami) (Viz „Metod“ roč. I., obraz 4. str. 24.), jimiž poboční tlak vzájemně se vyrovnává a vrchní stěně silná podpora poskytuje se. Klidná jednota antického architravu vyměněna jest za pohyblivé množství stejných členů, jemně zaokrouhlených, jimiž oko poukazuje se na cíl celé budovy — na velký polovýklenek (apsidu) s oltářem. Kde však architrav antický podrželi, zbaven jest břemena plochými oblouky, nikoli polokruh, nýbrž malý segment kruhový tvořícími, jak spatřuje se v římské basilice S. Prassede

(viz obr. 8.), kde zároveň vždy za dvěma sloupy pilíř daleko do střední lodě vystupuje a s protějším se spojuje pomocí velkého zděného pásu, který střechu nésti pomáhá.

Ačkoli stěny rovně ničím přerušovány nebyly, oblouky sloupů řadí poskytují přede živě pohyblivou linii a pružně nesly břímě stěny na nich spočívající.

Jakolivěk basilice v základních rozměrech velikolepostu upříti nelze, nedostávalo se přede onomu věku dostatečné jemnosti, ani smyslu uměleckého k důslednému provedení jednotlivostí na stavební této kostře. Ostatně věru málo záleželo na tom. Hlavní péčí bylo, aby pro novou potřebu duchovní vynášla se přiměřená celkovitá koncepce, z níž by pak vytvořila se nová architektonická forma celku. A právě k tomu byl tehdejší věk, kde ztratil se smysl pro detail, velmi příhodný. Není tedy divno, že při výtvaru basiliky spatřují se mnohé nedokonalosti. Sta-

věly se nazvíce z cihel, částečně též z opuky a kvádrů, dosti však nedbale, což v pozdějších věcích ještě se zhoršilo. (Pokr.)

(Obr. 8.) Z basiliky S. Prassede v Římě.

Z Akademie křesťanské. Z Ředitelstva Akademie křesťanské.

Z apoštolské nunciatury ve Vídni došla ihned po doručení adresy, kterou ředitelstvo Akademie křesťanské svatému Otci zaslalo, od apoštolského nuntia na starostu Akademie vdp. kanovníka dra. Mik. Karlacha odpověď následujícího obsahu: „Výraz vznešené a oddané lásky adressou sv. Otcí vyjádřené, jakož i elegance a stkvělá úprava jsou věru důstojná a hodná té ušlechtilé i křesťanské Akademie, a já skládám svá blahopřání jakož

i díky za opětné účinné osvědčení lásky i úcty ku slavné hlavě Církve katolické.“ — Dne 9. července následoval druhý list datovaný 4. července, který zní: „Dodatečně k řádkům č. 5563 jest mi s velikou radostí sdělit, že Jeho Eminenci, kardinál Antonelli sv. Otcí předložil ono osvědčení věrnosti a úcty, které jemu od velezasloužilé Akademie křesťanské u příležitostném slavení slavného povýšení Jeho na trůn papežský zasláno bylo. Jeho Svatost ráčila

Pokračování v příloze.

milostivě a s pravým uspokojením přijmouti osvědčení úcty i lásky, a na důkaz zalíbení, jež Jeho Svatost ve skutku onom shledala, udílí sv. Otec z plna srdce Apoštolské požehnání všem členům vůbec, kteří k řečené Akademii náleží. Račtež konečně přijmouti osvědčení úcty z hloubi srdce, jakož i přízně, s kterou poznovu znamenám se nejoddanější sluha Ludvík, arcibiskup Thessalonický, apoštolský nuntius.“

V poslední pravidelné měsíční schůzi ředitelstva vzato na vědomí, že počet členstva zrostl již na 2600. Poslední dobou přistupují k Akademii přemnozí mužové všemožných tříd stavu světského, z čehož patrně se jeví, jak příznivě posuzuje se dosavadní činnost jednoty v kruzích stále rostoucích.

Těž darů pro knihovnu spolkovou množí se vůči hledě. Tak věnovali zejména: dp. J. Weiser, duchovní správce ve všeobecné nemocnici několik anglických kněh: Maninga „Essays on religion and literature“, Wissmann-ovu Fabiolu a j.; p. Arthur Pilz, směnárník zde: Ringende Mächte v F. Laicus, 2 díly, Sydows Schuladas; dp. Frt. Bezloja, koop. v Dřevohosticích, zpěvy od něho samého vydané; dp. Voj. Houdek, administrator ve Zvoleňovsi, z pozůstalosti † faráře Kučery, snímek věnovací listiny knížete Spitihněva; p. Jos. Špot z Kublova starou minci; dp. J. Buchar, kaplan v Ouirňovsi z pozůstalosti † faráře Materny: Calepini Dictionarium z roku 1575; dp. Fr. Kondelík, farář ve Mšeně: Joannis Bonae Opera omnia, tři svazky; vp. M. Beneš, katecheta v Karlíně: „Bibliotheca sanctorum Patrum“ z r. 1680, 1 svazek in folio; dp. F. Alf. Illem, farář ve Zbraslavicích, mapu Italie po velkých prvních obratech francouzské revoluce; vp. J. Košátka, koop. u sv. Apollináře v Praze: starou bibli českou, ve 3 svazcích, J. Schwetze Theologia dogmatica, 3 díly, Theologia fundamentalis, 1 díl, dr. Lad. Riegra Čechy, země a národ, Amosa Komenského Labyrint světa z r. 1752, Časopisu Musea 4 ročníky, Zlaté zápisky karlínské od V. Štulce, Desatero písní s průvodem od Martinovského, Písně české od V. J. Picka s průvodem, 3 sešity, Karel Skreta Šotnovský a j., J. M., nej-

důstojnější pan světitel biskup Dr. Karel Průcha celou vzácnou sbírku nevzácnějších děl uměleckých, jichžto cena přesahuje 4 zl., se zvláštním dopisem, v němž oznamuje, že knihy dosud nevázané nákladem dárcovým mají býti svázány, díla pak započatá, v jichž vydávání se pokračuje, na jeho účet Akademii dále odbírána. — Veškerým dárcům vysloveny jsou díky písemně, J. biskupské Milosti skrze zvláštní deputaci ředitelstva, do které zvoleni jsou pp. dr. Bauer, Hellich a Mockr.

Odbor vědecký vypsál cenu 200 zl. na spis, který má odpověditi na otázku: Jakých následků má podvracování církevní auktority v životě společenském? Doba konkursu určuje se na jeden rok. Spisovateli zůstává se právo majetnické. Uchazeči opatřiti mají práci heslem a přiložiti pod tímže heslem zapečetěné jméno. Knihovna Akademie, pod správou vědeckého odboru stojící pořádá se již do nových jednoduchých skříní dle návrhu architekta Mockra od truhláře Štolce zhotovených.

Odbor hudební přijímá žáky a žákyň do sborové školy pěvecké. Prostranná a krásná místnost v domě Svato-Václavské záložny jest již upravena. Potřebný nábytek zhotovuje dle návrhu odboru pro výtvarná umění truhlář Štolc.

Prostřednictvím p. architekta Mockra darován jest Akademii křesťanské velký obraz na plátně malovaný 10 českých loktů č. 6. metrů zvýší, 5½ lokte či 3·35 metrů široký za tím účelem, aby byl darován nějakému chudému kostelu. Obraz představuje nahoře Matku Boží v oblacích, dole pak na zemi bohaté skupení osob, v němž spatřuje se v popředí papež, šlechtic a architekt, kterak vespolek se radí o stavbě chrámu. Bezpochyby jest to vyobrazení Panny Marie Sněžné. K žádosti dp. far. Fr. Zrůbka darován jest obraz novému kostelu v Hudlicích.

Jednohlasně stalo se usnešení, aby předměty, jež Akademii svěřeny jsou od rozličných dodavatelů, jakož i knihovna spolková a sbírky umělecké pojistily se proti ohni u městské pojišťovny.

Lehner.

Odbor umělecký Akademie křesťanské.

Kalichy akademické.

Již zevnějším tvarem jeví se na kalichu dle nákresu Akademie křesťanské vyvedeném dílo umělecké. Ani při nejjednodušším kalichu nespátřuje se noha pouze kulatá, na soustruhu prostě otočená; má nohu alespoň šestihrannou; výlohou 5 zl. možno z rovných hran utvořiti kulaté polooblouky, čímž ze šestihranu stává se šestikruh, který vyniká výhodou technickou, že kalich pevněji stojí. U nádhernějších a tudíž dražších kalichů má noha osm polokruhů. Hrany pak, kde oblouk s obloukem se sbíhá, vyplňují se vy-

bíhajícími rohy, čímž kalich takové pevností nabývá, že není ani možno jej převrhnouti. V osmikruhu spatřuje se základní forma kříže. Jest to věru myšlenka pěkná, když již při kalichu se setkáváme se symbolem kříže. Nad kalichem dělají se při mši sv. kříže, jehož čáry takměř již nohou kříže se naznačují.

Také dřík u vzácnějších kalichů jest vícehranný. Makovice pak (či knoflík) u prostřed dříku ku pohodlnému držení kalichu umístěná, ozdobena jest pokud možno i při poněkud nákladnějším kalichu buď drahokamy neb emaily, buď písmem rytým neb jinými ozdobami. Stavba

celku u některých kalichů vyniká zúmyslnou důkladností a soliditou, u jiných pak více pružností a jemností, aby jedenkaždý objednatel dle vkusu svého tu neb onu formu si zvolil. Jeden i druhý tvar má svých přívrženců. Kupp a u jedněch poněkud vypouklá končí se více kolmo (tvar středověký), u jiných pak na způsob rozvitého květu linií jemně na venek se otvírajíc (tvar více moderní). Někomu se líbí forma první, jinému druhá. Pisatel jest ostatně rozhodným přítelem tvaru středověkého, jehož linie oku jeho více lahodí. Kuppa dle nákladu na ozdobu, věnovaného jest buď hladká,

pomínati, že při každém obnovovaném vyzlacování stříbro na tloušťce ubývá. Je-li stříbro hned na počátku slabé, nebývá pozdější nové v ohni vyzlacení ani možné. Komu není neznáma důležitost posvátné nádoby, v níž nejsvětější tajemství víry křesťanské se koná, nebude se diviti svědomitosti slovutného architekta při komponování kalichu, jakož i svědomitosti sekce umělecké, která kalichy s menší důkladností a lehkovážně, pouze na oko zhotovené, zákazníkům odporučeti a objednávatí nehodlá.

Z uvedeného odůvodnění ovšem již samo od sebe vysvítá, že Akademii není ani možno za oby-

Kalich uměleckého odboru Akademie křesťanské. Komponoval A. V. Barvitus. (Na dřevo kreslil B. Sixta.)

buď méně neb více okrášlená ozdobami zlatými neb stříbrnými, nápisy vyrytými, drahokamy neb emaillem. Každá kupp a i toho nejjednoduššího kalichu jest zhotovena z velmi silného plechu stříbrného, což obvyčejně na kališích jinde objednaných se pohřešuje. Většinou bývá zhotovována z tak tenkého plechu, že ohrádku pokaždé při užívání jest báti se, aby si buď pysky neporezal aneb při vymývání plíšek nepromáčknul. Kalich jest nádobou nejsvětější, a proto právě kuppa musí býti tak pevná a silná, aby nikdy nenastala obava možného promáčknutí a porouchání. Při tom dlužno neza-

čejnou cenu, která náboženskou maticí povolována bývá, kalich objednat. Ač ministr kultu duchovenstvu pěstování umění vřele doporučoval, povoleno jest předce před nedávnem od náboženské matice jistému farnímu chrámu na kalich pouze 36 zl. Za 36 zl. nezaplatí se však ani kov, stříbro a bronz, na kalich potřebný. Nejjednodušší kalich dle nákresu Akademie křesťanské zhotovený objedná se za 70 zl.

Sece umělecká nevysílá sice po způsobu obchodníků se zbožím stříbrným a zlatým do světa ani nákresů, ani cenníků. Předce však vždy možno

jest rozhodnutí se pro ten neb onen z dříve uvedených a vysvětlených tvarů. Udá-li se cena, které na zhotovení kalichu použití možno, sdělí-li se ostatní poměry a přání, na která bez prohršení se proti liturgickým a uměleckým zásadám a pravidlům možno ohled bráti, postaráno bude svědomitě od sekce umělecké, aby kalich Akademii křesťanskou objednaný byl důstojný oslavy nejsvětější oběti a zároveň sloužil k radosti i spokojenosti objednavatele.

Na vysvětlenou podává se tuto nákras kalichu, na němž spatřiti lze typus kalichů akademických (viz ob. 1.). Spočívá na šestikruhovém noze. Mezi jednotlivými polooblouky vyčnívají špiče či růžky, kterými převrhnutí kalichu nemožné se stává. Nejvzdálenější průměr od jednoho oblouku k naprotějšímu obnáší 16 ctm.; průměr od špičky rohu k naprotější obnáší 18 ctm. Dva ctm. vysoká obruba nohy jest bohatě profilovaná. Tam, kde polooblouky se špicemi se sbíhají, povstávají na hořejší ploše nohy čtverečky zeleně emailované s vystupujícím zlatým čtverlístkem slušně modelovaným. (Na vyobrazení našem spatřují se pouze vynikající body čtverlístku.) Noha znenáhla vystupující ozdobena jest na hranách stylisovaným trojlístkem a přechází v šestihranný sokl s římsováním nahore a dole bohatě profilovaným, který jest pevným podstavcem na něm spočívajícího dřívku rovněž šestihranného. Dřík tento opět nahoře i dole zajímavě a bohatě profilovaný má u prostřed nádherně ozdobenou vypuklinu, na které u prostřed každé ze šesti oblých ploch zasazen jest drahokam temněmodré barvy dobře točeným obroučkem olemovaný, kterýžto obrouček z prostředku od jednoho drahokamu k druhému vybíhá. V bodu, kde přechází točený obrouček sbíhající se hrany na vypuklině, spatřuje se čtverlístek bíle emailovaný se zlatou obrubou a zlatým knoflíčkem. Na šestihranné hořejší římsě dřívku spočívá kulatý podstavec, z něhož vyvinuje se v uslechtilé linii kuppá rázu více středověkého. Kuppá sedí v koši bohatě ozdobeném. V souhlasu se šesti hranami vsudy se objevujícími spatřuje se šest vypouklých kruhů bez jasného lesku zlacených. Zevnější kroužky jsou dovnitř žlábkovány. Vnitřek kruhů poněkud vyhloubený jest modře emailován; z krásné modrého pozadí vystupuje pak zlatá hvězda s bíle emailovaným silně na venek vynikajícím knoflíčkem u prostřed. Kruh ke kruhu přepásán jest stužkou točenou, zlatou šnůrkou ozdobenou. K hořejšku spojena jsou kola kruhovým segmentem. Tím povstávají prohloubené trojhránky hnědě emailované, z nichž vynikají zlatá kvítečka. Podobné trojhrany na dolejší části koše ozdobeny jsou stylisovaným trojlístkem. — Stříbrná kuppá 3 mlm. tlustá, silná stříbrná patena, jako všechny ostatní broncové částky kalichu jsou v ohni silně pozlacený a mají podivuhodně krásný lesk a oheň, který ve spojení s drahokamy, ozdobami a různou

barevným, výtečně voleným emaillem dodávají kalichu nádheru neobyčejnou. — Celý kalich jest 22 ctm. vysoký. — Architekt A. V. Barvitius, který kromě toho, jak již dříve udáno bylo, celou řadu kalichů posloupně od nejjednoduššího až k velmi nádhernému komponoval, daroval tento nákras umělecké sekci Akademie křesťanské, která vlastním nákladem u stříbrníka Kautsche, která zhotoviti dala. Lze jej každému spatřiti ve stálé výstavě Akademie křesťanské. Nákras jest majetkem sekce umělecké a padělání se zapovídá.

Kromě tuto vyobrazeného kalichu zhotoveno na zakázku a dodáno na patřičná místa více jiných kalichů, taktéž dle nákrasů A. V. Barvitiových, od stříbrníka Kautsche provedených. První tak zvaný „kalich srdce Pána Ježíše“, poněvadž objednavatel vp. Vaníček, koop. v Novém Městě nad Metují, přál si, aby na kalichu byl obraz srdce Pána Ježíše. Noha kalichu jest osmipas s bohatými profily. Knoflík jest emaillem ozdobený. Na červeném pozadí spatřují se bíle emailovaná kvítka. Kolem kuppy u prostřed vine se zlatá vyvýšená páska, dvěma medailony proti sobě s obou stran stojícími přerušená. V jednom spatřuje se zlaté srdce ploše ryté na červeném pozadí, v druhém pak modře emailovaném pozadí bílá písmena: IHS. Na pásce kolkolem kuppy se vinoucí čte se do zlata vyrytý nápis: JESU. MITIS. ET. HUMILIS. CORDE. — FAC. COR. MEUM. SECUNDUM. COR. TUUM. Rozmanitost zlata a barev dodává nádobě neobyčejného půvabu. Celý kalich jest stříbrný. — Druhý kalich pro cp. Frd. Vodičku, bohoslovce IV. roku v Olomouci, ku kněžské primici objednaný, jest způsobem opět jiným proveden. Při uslechtilých liniích jsou ozdobou tohoto kalichu drahokamy na patě a knoflíku důmyslně upravené. Spodní část kuppy jest okrášlena jednoduchým ornamentem emailovaným v harmonických se zlatem barvách. Kalich celý jest ze stříbra. — Třetí kalich jest broncový se stříbrnou kuppou a patenou, vše v ohni silně pozlaceno. Forma jeho jest ta nejjednodušší. Několik profilů jest jedinou jeho ozdobou. Celkovitý tvar vyniká však podobnou uslechtilostí, jako ostatní kalichy nádhernější.

V podobném duchu jako kalichy jsou dle nákrasů architekta Barvitia provedena též ciboria na značný počet hostí. Ciborium s kuppou a víkem ze silného stříbra, vše v ohni dobře vyzlaceno, lze objednat za 100 zl., zcela stříbrné za 150 zl.

Dále zhotovil též stříbrník dle nákrasu Barvitiova nádobky na svaté oleje. Obvyčejně nevynikají nádobky tyto prázdnou formou. Tuto provedená nádoba má tvar malého dosti vysokého válce. Víčko nahoru se otvírající upevněno jest na řetízku po způsobu starých nádob podobného druhu, které buď v šarnírech se pohybovaly aneb řetízkem s dolejší částkou nádoby spojeny byly. Víčko na

dolejší obrubě jednoduchým cimbuřím ozdobené vystupuje do výšky, a končí jablíčkem, na němž spatřuje se křížek. Na víčku, jakož i na spodní nádobce čtou se příslušná písmena: C-O-I. Nádobky stříbrné zhotovovaly se vedle objednávek jednotlivě, a také již všechny tři na jednom tácku v podobě trojkruhu s držátkem u prostřed. Vedle předpisu synody Milánské (sv. Karel Borromejský) uložily se nádobky stříbrné na svaté oleje pro nemocné do pouzdra dřevěného vnitř potaženého hedbávím fialové barvy, zevně koží téže barvy s pozlacenými ozdobami do kůže vtačenými. Pouzdro pak uložilo se vedle téhož předpisu do hedbávné z fialového hedbávi zhotovené bursy s pevným, kulatým podkladem, nahoře stažené provázkem na způsob sáčku. V tom způsobu pohodlně i důstojně možno knězi donášeti je k nemocným.

Nyní uvolil se Barvitijs na žádost sekce umělecké utvořiti nákras na konvičky skleněné, vkusným však kováním a víčkem opatřené.

Paramentní ústav. Co má míti stálého trvání, musí se opatrně a pozvolna stavěti. Z malého semínka vyrůstá veliký strom. Přirozený vývin bývá nejbezpečnějším. Na těchto zásadách počalo se s paramentním ústavem. Nejprve se přijmula ředitelka ústavu, která zpočátku sama pracovala; pak přibrala se jedna pracovnice; nyní opět dvě jiné, tak že v paramentním ústavu pracuje nyní osm pilných a dovedných rukou. Chloubou ústavu bude, aby i nejjednodušší bohoslužebná roucha vynikala církevní formou a úhlednou, uměleckou úpravou. První prací bylo mešní roucho, na němž zkusiti se měla přiměřená forma, velikost, jakož i rozluštění jiných technických otázek. Za tou příčinou zvolila se látka pouze vlněná barvy červené. Odbor umělecký rozhodnul se užití na kasulích formy kříže nikoli rovno- nýbrž křivočárného v podobě řecké písmeny „Psi“ (ψ), tak že kříž zadní na ramenou s křížem předním se setkává. Do kříže přišivaly se jemné šnůrky ze žlutého hedbávi v pěkné ornamenty se rozbíhající. Jednoduchá ozdoba dodala mešnímu rouchu netušené krásy i vnady. I nejlacinější kasule budou se takto ozdobovati pěknou prací ruční. První tu kasuli ve vlastním ústavu pracovanou koupil si dp. dr. Řehák. Kromě prádla kostelního pracoval se napotom pohřební příkrov na objednání. Na černé sukno přišil se kříž ze sukna fialového, obroubeného portami z hedbávi žluté fialového. Do čtyřech rohů příkrovu vyšíly se štíty fialové s ozdobami lupenatými. Přes štíty vinula se pentle, s nápisem vyšívaným žlutým hedbávím: Requiem — Aeternam — Dona ei — Domine. — Od té doby pracovaly se jiné hedbávné kasule. Nyní pak kromě jiných objednávek zhotovuje se velmi nádherný aparát pro kolegiální chrám Vyšehradský, o kterém později ještě referovati se bude. — Veškeré práce paramentního ústavu řídí obezřetně a obětovně člen ředitelstva dp. farář Edm. Langer, jehož zálibou

hned od vysvěcení bylo, právě v oboru paramentiky theoreticky a prakticky se vzdělávati, tak že zkušenosti jeho v letech dřívějších získané nyní ústavu paramentnímu velice prospívají. Akademie křesťanská má patrně štěstí. Kdykoli má potřebi v tom neb onom oboru rady a pomoci, ihned jako samo od sebe vyskytuje se člověk té věci znalý a zároveň obětovný, který řekne: „Tu jsem!“ Jeví-li se tak ve všelikých odborech, v sekci umělecké zejména sešli se mužové netoliko v umění nad jiné vynikající a zároveň obětovní, nýbrž také vzájemně se doplňující. Není odvětví uměleckého, které by ve výboru sekce umělecké nemělo kompetentního soudce, ochotného rádce, obětovného pomocníka, vždy k službám volného přítele. Jedná-li se o stavbu, ve výboru zasedají přední architektové národa českého; jedná-li se o obrazech, ve výboru zasedají malíři, kterými se chlubíme; je-li řeč o sochách, ve výboru zasedá sochař na slovo vzatý; jedná-li se o paramentech a kostelním náčiní, ve výboru zasedá ctihodný kněz obeznalý v kanonech a předpisech církevních. Z takového vzájemného se doplňování povstává při lásce a nevšední obětovnosti taková shoda a harmonie ve všelikých otázkách, že lze odboru uměleckému věstiti zdárnou a utěšenou, šťastnou a blahodárnou budoucnost. Když s uměním druží se vytrvalá obětovnost, snadno jest dopracovati se výsledkům pozhnaných. Pán Bůh žehná práci uslechtilé.

Velká a menší pečeť Akademie křesťanské. Ředitelství Akademie křesťanské dalo zhotoviti dvě pečete, velkou a menší. Prvnější bude se užívati zřídka pouze na listinách velmi důležitých a památných, druhá jest určena pro obyčejnou potřebu.

Slavnostní velká pečeť má podobu kruhu, jehož průměr obnáší 5·5 ctm. Ve středisku kruhovém jest malý monogram Kristův, vyznačující, že střediskem veškeré působnosti Akademie křesťanské jest a zůstane Kristus. Kolem znaku křesťanského spatřují se poprsí sv. patronů čtyř odborů Akademie. Za tou příčinou rozdělen jest kruh dvěma na způsob kříže se protínajícími čarami na čtyry pole, v nichž spatřují se sv. patronové, jejichž ochraně jednotliví odborové se odporučili. Na kříži zakládá se veškerá budova křesťanská a kolem kříže jsou světci a světece, pod jejich záštitou Akademie křesťanská se nachází. Patron odboru uměleckého, sv. Cyrill, jest vyobrazen v rouchu mnicha drže v levé ruce knihu, na jejíž desce spatřuje se křížek; proti sobě má svatého bratra Methoda, patrona odboru pro výtvarná umění, v rouchu arcibiskupském, oběma rukama desku s obrazem posledního soudu držícího. Mezi oběma a sice v pravo od sv. Cyrilla a v levo od sv. Methoda jest uslechtilá postava sv. Cecílie, patronky odboru hudebního, majíc v levici ruční varhánky, v pravici pak mučnickou palmu. Naproti jest sv. Helena, patronka odboru archaeologického, s korunou; v pra-

vici má 3 svaté hřeby, levicí objímá kříž. — Kolem hlav jednotlivých figur čtou se vyrytá jména světců a světic. Kolem čtyř obrazů čte se nápis: SIGILLUM ACADEMIÆ CHRISTIANÆ PRAGENSIS; kolem nápisu vine se pak na obrubě věnec vavřínový. — Důmyslný nákras provedli členové ředitelstva Sequens a Barvitiuss. Do ocele ryta jest pečet od p. profesora Radnického ve Vídni.

Menší pečet, které již dávno se užívá co stampilie, jiné pak pro pečetění s voskem, dle níž daly se zároveň zhotoviti barevné vignetty k uzavírání listů, má uprostřed monogram Kristův s Alpha a Omega po stranách, kolem kruhu vine se věnec vavřínový a nápis, jako na pečeti velké. Kreslil Barvitiuss, ryl Braun, c. kr. dvorní rytec v Praze.

Vyobrazování Srdce Pána Ježíše. V jedné z posledních výborových schůzí sekce pro výtvarná umění vzato jest na uváženu, že mnozí v dobách nejnovějších počínají srdce Pána Ježíše vyobrazovati na kříži pod nohama Spasitele. Výbor sekce umělecké učinil usnešení, že sluší vystříhati se takového vyobrazování, zejména v kostelích, a to z následujících důvodů: Na všeobecném sněmu církevním v Trientu stalo se usnešení, kterým také na pražském sněmu provinciálním r. 1860 opětně rozkazuje se: „Nemini liceat ullo in loco publico vel ecclesia etiam quomodolibet exempta ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit. (Nikomu nedovoluje se, aby na veřejném místě neb v kostele byt i jakolivěk vyjmutém stavil aneb stavěti dal obraz neobvyklý, leč by se tak stalo se svolením biskupa). Uvedené vyobrazení bylo by zajisté neobvyklým či neobyčejným; pokud biskup je neschválí, nesmí nikterak do kostela býti připuštěn. Proti vnitřní oprávněnosti takového vyobrazení lze mnoho namítati, uváží-li se zejména hluboce promyšlená symbolika církevního umění vůbec, jakož také opatrnost církevních úřadů, které všeho bedlivě se střeží, čím by zavdati se mohla příčina k jakémukolivěk nedorozumění neb nepravému pojmání. Každý snadno upamatuje se na novější rozhodnutí římské, kterým se zapovídá nadále vystavovati obrazy, na nichž spatřuje se Ježíšek stojící u nohou matky Boží. Až dosud vyobrazovala se buď osoba Kristova s nejsvětějším srdcem, aneb nejsvětější srdce samo o sobě, v kterémžto případě jest pouhým symbolem a nikoliv obrazem. Zde a onde vyskytovalo se též vyobrazení, kde srdce nad osobou Pána Ježíše bylo lze spatřiti, čímž snad znázorňovala se láska vtěleného Syna Božího nad ostatní vlastnosti jeho vynikající. Srdce u nohou Ježíšových nedopouští však žádného významu, ba naopak dopouští bludných výkladů, ani k tomu nepřihlízejíce, že i při všeobecně srozumitelnosti a možném výkladu — což patrně upíráme — zpouzí se cit estetický a umělecký, viděti nejsvětější Srdce Páně na podnoží kříže.

Ocelorytina bl. Anežky České dle J. Helicha, kterou odbor umělecký svým nákladem dal zhotoviti, aby lidu do rukou dostalo se znenáhla důstojných obrázků především svatých patronů českých, jest již na skladě. Provedení rytiny do ocele svěřil odbor p. Schmidtovi, umělci krajanu nyní ve Vídni zaměstnanému. Práce zdařila se umělci výtečně. Obraz jest formátu osmerkového, tak že jej lze pohodlně v modlitebních knihách uchovávat, jak u zbožných křesťanů ve zvyku bývá. Upozorňujeme velebné duchovenstvo na krásný obrázek, žádající, aby důstojné toto vyobrazení nejnovější české svěťce v lidu rychle se rozšířilo a obluby došlo. Ocelorytina jest výhradním majetkem sekce umělecké. Objednávky buďtež adresovány na kancelář Akademie křesťanské v Praze (Řetězová ulice č. 223—I.). Cena budoucně se oznámí. Tutěž lze dostati též fotografie téhož obrazu quartového, kabinetního a visitkového formátu.

Obrazy Düsseldorfské. V Düsseldu jest od dáвна spolek nazvaný „Verein zur Verbreitung religiöser Bilder“, který vydává rytiny zdařilé rozličných obrazů náboženských. Sekce umělecká stala se členem spolku a tyto dny došla celá kolekce obrazů. Členům „Akademie“ jest volno prohlédnouti si příležitostně zaslané obrazy. Člen spolku platí ročně 6 marků, začež obdrží výroční premii, dříve pak vydané obrazy v levnější ceně. Chtěl-li by kdo členem se státi, může tak učiniti prostřednictvím sekce umělecké při „Akademii křesťanské“.

Poslání na výstavu uměleckou do Mnichova. Dle výroku v záležitostech uměleckých velmi kompetentního soudce architekta Barvitia, který tyto dni na umělecké cestě v důležité záležitosti také Mnichovskou výstavu prohlednul, jest velikolepá výstava v sklenném paláci velmi poučná a zajímavá, zejména v oboru archaeologickém a v oddělení pro umění kostelní. Za tou příčinou usnešeno ve výboru sekce umělecké, aby tři členové odboru: architekt Barvitiuss, farář Ed. Langer a redaktor „Methoda“ výstavu navštívili, kteří koncem tohoto měsíce na cestu se vydají.

Nová objednání.

Nový hlavní oltář ve slohu gotickém pro farní chrám Páně v Nezamyslicích. Vdp. Jan Duben, biskupský vikář a farář v Nezamyslicích hodlá dosavadní hlavní oltář farního chrámu svého slohu copového vyměnit za nový oltář, který by v souhlasu se stavbou chrámovou přesným slohem gotickým proveden byl. V záležitosti té obrátil se nejprve na předsednictví Akademie a napotom na redaktora těchto listů, žádaje, aby některý člen výboru sekce umělecké do Nezamyslic ku shlednutí a vyšetření všeho potřebného poslán byl. K obapolné žádosti jak vdp. objednavatele, tak i výboru sekce umělecké odebral se do Nezamyslic redaktor listu tohoto, který ohledav zajímavý chrám změřil a nakreslil vše, co ku konstruování nového oltáře po-

třebným býti se vidí. Také o podmínkách práce s vdp. vikářem se dohodnul. Po návratu svém vše předložil s patřičnými návrhy výboru sekce umělecké, která provedení díla světila architektu Mockrovi. Referát, který vyslaný zpravodaj výboru ohledně chrámu Páně Nezamyslického podal, uveřejní se příležitostně.

Nový oltář renesanční. Vp. Jos. Baudiš, kaplan z Německé Prusnice, předložil sekci umělecké nákras nového oltáře 22 střeovic vysokého. Od koho nákras zhotoven byl, není známo. Práce byla tak nedokonala a neorgánická, že neposkytovala ani možnost opravy. Architekt A. V. Barvitiús, velký mistr v slohu renesančním, obětovně skomponoval dle udání míry nový nákras v čistém slohu. Sochař Šimek, člen ředitelstva nakreslil do něho část figurální (na pedelle: Pán Ježíš v zahradě Gethseman-ské). S patřičným pak návodem zaslán jest nový nákras objednavateli. Nákras půjčený zůstává majetkem sekce umělecké, pro kterou šlechtitný umělec bezplatně jej zhotoviti se nabídnul s podmínkou, aby přiměřený honorár připadnul sekci umělecké. Výbor sekce vzdává umělci vřelý dík svůj.

Boží hrob. Dp. J. Procházka, farář v Opatovicích, obrátil se na sekci uměleckou s žádostí, aby pro farní chrám podán byl nákras Božího hrobu. Na dotaz další bylo odpověděno, že v řečeném kostele není žádné kaple, kterou bylo by lze použiti k vystavění Božího hrobu, i udána prostora, kde by as státi mohl. Poněvadž od té doby jím tři dp. faráři v této záležitosti na výbor sekce umělecké se obrátili, požádán jest předseda odboru Jos. Hellich, aby v souhlasu s liturgickými předpisy podal nákras, dle něhož by možno bylo Boží hrob přiměřený a důstojný stavěti. Vždy ochotný umělec žádosti výboru vyhověl. Dle nákrasu jeho spatřuje se dole pod mensou Kristus Pán v hrobě ležící, z mensy pak nad tabernakulem pro úkryt nejsvětější Svátosti ve třech dnech pašijového týhodnu (nemá-li chrám jiného místa vhodnějšího) vypíná se trůn pro výstav nejsvětější Svátosti. Po obou stranách jsou andělé klečící držíce svícny v rukou. Také na oltářním stole po obou stranách tabernakula jsou svícny, které nejsou rozestaveny v přímé čáře k vůli malebnějšímu rozhledu. Poněkud v pozadí pne se oblouk, na němž jsou vyobrazeny nástroje umučení Páně. Vše jest dekorováno živými květinami. Celek korunován jest křížem, s něhož bílý šat dolů visí. Po stranách Božího hrobu jsou opony zastupující takto místo stěn, kde v kostelích není zvláštní kaple, která by k tomu účelu použití se dala. Celek konečně přikryt jest baldachýnem. — Sekce umělecká dá vlastním nákladem zdařilé nákrasy rozmnožiti, které napotom na zakázku zasílají se budou. Sekce vyhrazuje si ovšem právo duševního majetnictví.

Kalichy. Dp. Ant. Kopp, farář v Žacléři, objednáva kalich za 180 zlat. Zvolila se forma vzorkového kalichu akademického. Dp. Ströbl, farář v Christianbergu, žádá kalich za 70 zl. Po-

užije se forma nejjednoduššího kalichu dle nákrasu Barvitiouva. Podobně ku kalichu od dp. Hofmanna, faráře v Kartouzích. Jiný kalich žádá dp. Voj. Holý, děkan v Pelhřimově. Obstarání všech kalichů ochotně přijímá architekt Barvitiús, který při práci dozor míti bude.

Ciboria. Stříbrné ciborium v ohni pozlacené objednáva dp. Jan Halda, farář v Bohdíkove na Moravě. Cenu určuje na 180 zl. Jiné ciborium žádá se za 100 zl. Obě zakázky zhotoví se dle nákrasů Barvitiouvých, jemuž se odkazuje rovněž i objednání obou nádob u stříbrníka Kautsche.

Pacifikál. Dp. Severin Kovář, farář v Pláni Věžovaté, objednáva pacifikál.

Obrazy. Vp. Antonín Gruda, duchovní správce v Kateřinkách, žádá za obraz sv. Rocha, který zedníci Velko-Koštíci v Pruském Slezsku farnímu chrámu věnovati chtějí. Dp. František Javůrek, děkan v Heralci na Moravě, objednáva obraz sv. Václava pro kapli v Boukově. Výbor požádal člena ředitelstva Sequense, aby dovolil malíři, jemuž svěřena bude malba, kopírování vlastního originálu provedeného na okně u sv. Víta, což umělec ochotně učinil. Jemu také odkázáno vyhledati malíře, který by žádaný obraz provedl.

Ocelorytiny bl. Anežky České v malém formátu osmerkovém. Vdp. J. K. Rojek, děkan v Budyni, objednal 300 ocelorytin nákladem sekce umělecké dle Hellichova originálu výtečně provedených. Dne 3. září bude totiž v Pístech k osadě Budyňské náležejících první kaple památce blah. Anežky Přemyslovny zasvěcena. Zároveň objednal 40 fotografií téhož obrazu, kteréž nákladem odboru uměleckého vydány jsou.

Sochy. Dp. Josef Renner, farář v Oboře, objednáva sochu Panny Marie k průvodům. Podobnou přeje si míti dp. Norb. Procházka, farář v Kácově, zároveň též sochu sv. Anny. Obě zakázky svěřeny členu ředitelstva, sochaři Šimkovi, který se po nich ohledne v podobných záležitostech. Při té příležitosti stalo se usnešení upozorniti duchovní správce, aby podobné sošky, jsou-li v kostele stále vystaveny, nezavíraly se do skleněných skříní. K čemu uzavírání sošek do skleněných žaláříků? Soška má státi svobodně buď na vykázaném oltáři, buď na přiměřeném konsolu na stěně. Když kostelník každého týhodne opatrně prach sfukne, není pak potřebí málo estetické ochrany skleněných škatulek a skříněk, jimiž svatyně chrámová se hyzdí. Vždyt nejvzácnější umělecké památky v museích a obrazárnách nebývají pod sklem a nic se jim nestane, poněvadž kustos jest odpověden za neporušenost uměleckých předmětů. Jest katolický chrám méně, nežli museum? A od kostelníka nelze žádati též opatrnosti, jako od kustoda? — Vzhledem krasocitu skleněné skřínky na sošky nikdy se neodporučují.

Paramenty. Dp. Fr. Zrůbek, farář v Hud-

licích, objednáva pro nový kostel Hudlický, který na počátku října bude konsekrován, veškeré paramenty; vdp. děkan Tábořský z Moravy kasuli za 170 zl. Dp. Ludvík Šubert, farář v Polešovicích na Moravě jednu bílou kasuli za 50 zl., jinou za 200 zl.; — vp. Řehák, kaplan v Dobrušce, bílou a červenou kasuli; — dp. Ant. Černovický, farář v Křínči, plášťik na ciborium; — dp. Štěp. Ressel, farář v Einsiedlu, bílý pluvial; — dp. Vinc. Macháček, farář v Kondratcích, černý

pluvial a přkrov. — Veškeré zakázky odkázány jsou ku vyřízení správci paramentního ústavu dp. Edm. Langerovi.

Různé předměty kostelní. Vdp. J. K. Rojek, děkan v Budyni objednal kroupku, zvonek a 6 svíců; — vp. Jackovskí, kněz ve Staraviesi v Haliči, kaditelnou a 8 malých zvonků; — dp. Němeček, farář v Loukově, missál; — dp. Norb. Procházka, farář v Kácově, zvonek ku klekání.

Lehner.

Z odboru archaeologického Akademie křesťanské.

Odbor archaeologický považuje letošního roku za hlavní úkol, aby jednak pro knihovnu odbornou získána byla nejdůležitější díla literární křesťanské archaeologie, napotom aby vědecký materiál se pořádal a rovnal. První tento krok není bez podstatné důležitosti. Nejdůležitější díla domácí obdržela knihovna Akademie od rozličných přátel a dobrodinců darem, jiná nyní již vzácná a velmi hledaná díla bylo nutno pro knihovnu zakoupiti. Pro křesťanskou archaeologii nejdůležitějšími jsou doista spisy slovního Cavaliere de Rossi, jakož i francouzského Abbé Martigny. Prvnějšího spisovatele a badatele 14 ročníků archaeologických publikací „Bulletin d'archeologia cristiana“ jsou nyní velmi vzácné a nesnadno jest domoci se jich. Z jiného velkého jeho díla „Roma sotteranea“ lze jen díl I. dostati, díl II. jest na dobro rozebrán a III. má vyjít v říjnu. Právým pokladem epigrafickým jest rovněž důležité dílo jeho: „Inscriptiones christianae.“ Abbé Martigny vydal prvnější dílo kromě prvních čtyř ročníků od r. 1867 začínaje též jazykem francouzským pod názvem: „Bulletin d'Archeologie chretienne“, napotom důležité „Dictionnaire des Antiquites chretiennes“. Předseda sekce archaeologické A. V. Barvitijs všemožně se přičinil,

aby získal důležité spisy pro knihovnu odbornou. Psal za tím účelem přímo oběma spisovatelům a podařilo se přičiněním jeho, že má knihovna všechna ta díla. Zvláštního díku zasluhuje rytíř de Rossi, který dozvěděl se o úmrtí jednoho ze starých odběratelů díla „Roma sotteranea“ ve Florencii, rychle tam písemně žádal, aby mu z pozůstalosti druhý díl zcela rozebráný ponechali, načež jej bez meškání našemu odboru archaeologickému z Říma do Prahy zaslal, k čemuž též vlastní spisek malý „Sepolcri del secolo ottavo“ s vlastnoruční dedikací Akademie křesťanské přiložil. — Podobně učinil Abbé Martigny, přiloživ darem monografii: „Lettre a Monsieur Edmond le Blant.“ — Redaktor „Methode“ co jednatel sekce archaeologické žádal jmenem výboru „c. k. centrální komisi pro zachování uměleckých památek ve Vídni“ za doplnění chybujících publikací a žádosti jeho velmi ochotně bylo vyhověno, „Organ für christliche Kunst“ v Kolíně n. R. vycházející rovněž byl doplněn až na I. ročník, který jest úplně rozebrán. Dále objednány jsou: Fr. X. Krause německý výtah „Roma sotteranea“, „Archäolog. Wörterbuch von Müller und Mothes (až dosud 15 sešitů), více spisů Otte-ových: Alte Glockenkunde, archäol. Wörterbuch, Handbuch der Kunstgeschichte a j.

Lehner.

Z uměleckých atelierů.

Proroci na hlavním oltáři u sv. Víta. Krásný hlavní oltář metropolitního chrámu Páně u sv. Víta obohacen jest opět o nový, umělecký skvost. Člen říditelstva Akademie křesťanské sochař Šimek, který, jak známo, před krátkou dobou velkolepý model sochy Jungmannovy dokončil a do c. k. státní slévárny vídeňské zaslal, aby napotom na františkánském náměstí postavena ku věčné paměti velkého spisovatele a okrase královské Prahy byla, oslavil umění české novým plodem. Především týhodne doplněna jest ozdoba překrásného hlavního oltáře sv. Vítského Šimkovými poprsími starozákonních proroků na přední desce kamenné mensy. Jako ostatní oltář jsou také proroci pracováni z opuky. Přední strana mensy oltářní rozdělena jest na 7 pravidelných čtverců do vnitř formu čtverkrubů majících, z kterých vystupuje sedm poprsí starozákonních proroků. V prostředním

čtverkruhu spatřuje se Mojžíš s deskami zákona a dvěma paprsky kolem hlavy. Mojžíš jest střediskem zjevení starozákonního. Po boku jeho, na pravo a na levo jsou čtyři velcí proroci: Isaiáš a Jeremiáš, Ezechiel a Daniel; na kraji pak v pravo a v levo nejkrajejší a zjevení novozákonnímu nejbližší proroci — Zachariáš a Malachiáš, s nimiž hlas proroků v národě vyvoleném umlknul. Veštbá přestala — skutečnost nastala. Prorokování přešlo u vyplnění. Starý zákon vykonal službu a ustoupil zákonu novému. Na ramenou prorockých zbudován jest nový oltář křesťanský. Proto tak významně na hlavním oltáři svato-Vítském obětní stůl spočívá na základě prorockém. Obraz ustoupil skutečnosti. Co prorokové věstili, na oltáři se děje — Beránek Boží se tu obětuje den co den. Krvavá oběť ustoupila oběti nekrvavé. Slib a splnění uměním znázorněno jest na oltáři metropolitního

chrámu. — Prorokové tuto vyobrazení jsou ctihodné postavy, vznešeně pojaté a mistrně provedené. Přejeme štěstí našemu Šimkovi k takové práci. Ti proroci i potomkům chváliti budou mistra, který s takovou láskou mrtvý kámen oživuje na oslavu umění křesťanského. — Nyní bude také pravý a levý bok mensy ozdoben podobnými poprsími proroků. Joel, Amos, Jonáš a Micha budou z boků podíratí novozákonní desku oltární.

F. Sequens provedl opět nový obraz tentokrát pro hrobku rodiny Priebsch-ovy na hřbitově Volšanském. Představuje se tu Kristus Pán z hrobu vstávající, máje pro pravé i levé straně anděla. Oko navštěvovatele hřbitova volšanského pookřívá, když v té různé a neladné směsici náhrobků a tru-

chlicích genů setkává se s křesťanským obrazem smrti a naděje za hrobem. Obraz Krista Pána vzkříšeného ve městě hrobů dojmá dvojnásobně, zejména v pojmání a provedení, jak přivykli jsme vidati u Sequense, který nadpřirozenou krásu věrouky křesťanské dovede líčiti hlubokým duchem a dovedným štětcem. Jak mile vystupují tu z modrého pozadí tři tyto jasné postavy! Obraz jest malován na mramoru. Zdravý ten nápad jest chvály hodný. Obraz na stěně malovaný nutně škodu trpí na místě vlhkém a povětrným nepohodám přístupném. Práce tak svědomitá hodna jest materiálu, který nedopustí tak snadno pohromy. Pro krásu obrazu rád zapomíná člověk na vůkolní architekturu ve slohu železničním provedenou.

Lehner.

Umělecké zprávy domácí.

První kaple bl. Anežky Přemyslovny v Čechách. Dne 3. září bude se světiti v Pístech první kaple bl. Anežky České. Vdp. J. K. Rojek, děkan v Budyni nad Ohří, požádal za tou příčinou sekci uměleckou, aby na objednaných ocelorytinách a fotografiích bl. Anežky datum památného dne vytištěno bylo.

V Hradci Králové zařídí se v katedrálním chrámu sv. Ducha nový skvostný oltář ve slohu gotickém, k čemuž se Brandlova obrazu sv. Antonína poustevníka, jenž již na dřívějším oltáři na též místě byl, zase použije.

V Hostiném započne restaurace starobylého gotického chrámu Páně děkanského a má ve dvou letech provedena býti. Náklad k tomuto podniku byl od bývalého tamního dp. děk. Jana Webra, nynějšího kanovníka kapitoly kralohradecké, s velkým přičiněním od dobrodinců sebrán.

V Staré Boleslavi důkladně opravuje se starobylý chrám sv. Václava. Oprava má ukončiti se do sv. Václava, v kterýž den chrám ten se opět vysvěti.

Lehner.

Otázka redakce.

Redakce dovoluje si skromnou otázku, nebyla-li od čtenářů „Methoda“, jimž rozkvět umění církevního na srdci leží, přehlídnuť žádost redaktorova za rozšíření listu mezi přátely a známými? Byla-li nepovšimnuta, budiž ještě jednou čteno „Důvěrné slovo čtenářům „Methoda“ na konci posledního čísla 7. Návrhu ujali se až dosud pouze dva dosavadní čtenáři, jeden vdp. vikář v širších kruzích co přítel všeho dobra po vlasti chvalně známý, který „své dva muže nové“ do řad vojenských pod prapor „Methoda“ odvedl, a jiný umění milovný dp. farář s jedním nováčkem. Ten člověk dotíravý v podobenství evangelickém tloukl v noci na okno přítele s takovou vytrvalostí, až dosáhl, čeho žádal. Přátelé odpustí redaktoru nezbytnost evangelickou, které se dopouští z lásky k „Methodu“.

Redaktor.

Veškerá letošní čísla jsou hojně na skladě.

I. ročník „Methoda“ prodává se za 1 zl. r. m.

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlině č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlině, č. 234. Reklamace zaslány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Retězové ulici čis. n. 5.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Cyrillo-Methodějské v Praze.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 9.

V Praze, dne 20. září 1876.

Ročník II.

Obsah: Názorný přehled výtvarného umění církevního. 2. Starokřesťanská basilika. (Pokračování.) — Pouť za uměním. — Dopisy: Ze Zbraslavi. — Z Akademie křesťanské: Z Ředitelstva Akademie křesťanské. Odbor umělecký Akademie křesťanské. Nové předměty kostelní. Nové objednání. Z odboru archaeologického Akademie křesťanské. — Drobné zprávy umělecké. — Michel Angelo. Životopisný nástin. (Pokračování.)

Názorný přehled výtvarného umění církevního.

2. Starokřesťanská basilika.

Píše F. J. Lehner.

(Pokračování.)

Sloupy zejména v Římě braly se z antických budov nádherných, jichž tehdáž valně ještě se vyskytovalo. Z větší krásy a souhlasnosti sloupů soudí se tudy s jistotou na vyšší stáří basilik. Nebo čím dříve se zřizovaly, tím větší byl ještě výběr z pozůstalých antických pomníků. Nebylo-li možno dostatečného počtu stejných sloupů dopídití se, — čím později, tím častěji tak se dělo, — kladly se různé sloupové vedle sebe a stejnost docílila se způsobem zcela jednoduchým; dlouhé se zkrátily, krátké prodloužily se vyšším podstavcem. Proto střídají se též v římských basilikách různá sloupová antických slohů začasté v pestré směsici; nejčastěji objevuje se sloup korintský, bezpochyby proto, že na římských pomnicích nejčastěji se vyskytoval. Jest ostatně k řečenému účelu hlavičky korintská nejpřiměřenější, poněvadž jsou tvaru něžného a bohatého nejlépe s kulatého dřívku sloupového na čtverhrannou archivoltu se převádí, ač i zde příliš jemně tvořený abakus není šťastným prostředníkem pásu široce vystávajícího.

Také v ostatním zůstalo se státi na získaných zásadách nové soustavy, tak že ani zeď nad sloupovým nad sedlové střechy pobočních lodí se vypínající, žádnými architektonickými články se nezjemňovala. Přísná vážnost a opravdivost ze všeho zírала. Za to však ozdobovaly se veliké tyto plochy hlavní

lodě, podobně jako výklenky a vítězný oblouk nádhrou mosaikou a fresk. Kolosální postavy Krista, apoštolů a mučedníků pohlížely z lesklého pozadí zlatého na osadu dole shromážděnou, tak že celý vnitřek plodil účinek velikolepý a harmonický. Nebylo věru bez hlubokého významu, že křesťanský chrám, který z počátku vnitřní toliko architekturu znal, plastických ozdob zanedbával a s pouhou malbou se spokojoval, kdežto antický chrám na venek obrácený skulpturou se zdobíval. Nebo právě malba leskem a pohyblivostí barev, jimiž lze vyjádřiti myšlenky nejhlubší a city nejvřelejší, jest uměním — vnitřní, citu hlubokého.

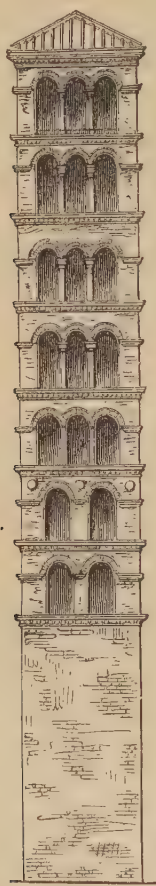
Nejhořejší průřezována jest dlouhá, vážně přísná zeď střední lodě na obou stranách řadou oken s počátku vysokých a širokých, polobloukem přepásaných, tenkými, prolomovanými deskami mramorovými uzavřených, jimiž zároveň s okny lodí postranních do vnitř vcházelo světlo bohaté sice, ale lomené. V pozdějších teprv věcích dostalo se oknům poznenáhla tvaru menšího.

Pouze polokuple byla překlenutá. Ostatní dřevěný strop byl plochý, dřevěnými deskami uměle vykládaný, na kterém vystupovala střecha ne příliš vysoká. Teprv v pozdějších dobách, když nuzněji se stavívalo, vypouštěli strop, tak že bylo viděti otevřenou konstrukci krovu. (Viz „Method“ roč. 1. obr. 4., str. 24, obr. 6.,

str. 40, porovnej „Method“ roč. II. obr. 8. strana 92).

Takový byl vnitřek basiliky.

Právě tato prostá přisnost, v jednotlivostech i nemotornost objevující, plodila dojem znamenitý. Myšlénka, na které basilika zakládala se, byla velmi jednoduchá; při veškerém však tvoření uměleckém bývají nejjednodušší myšlénky zároveň nejpłodnějšími, schopny vývinu nejdokonalejšího. Hudebník tvoří z thematic nejprostějšího nejkrásnější symfonii, básník z nejprostší myšlénky základní drama nejdokladnější. Že také myšlénka

(Obr. 9.)

Věž kostela S. Maria v Cosmedinu v Římě.

basiliky ve zkoušce obstála a důmyslnost osvědčila, z dalšího průběhu historických úvah přesvědčíme se.

Z vnitř basiliky nyní pozornost obrátme na zevnější její.

Tak jednostranně obrácena jest pozornost nového směru na vnitřek, že na oživení zevnější ku prozatím ničeho nezbylo. Basilika na venek byla holá, pouze okny a portály přerušovaná. Při veškeré však jednoduchosti, plo-

dila loď střední mohutně vyčnívající, na kterou službovně a odvisle nižší lodě poboční přiléhaly o ni se opírajíce, ve spojení s vysokou lodí příční a výklenkem z vážné stěny vystupujícím, bez všelikých nároků předce dojem velkolepý, imponující. V odporu s veškerými dřívějšími chrámy ukazovala basilika rozdělením a dvojnásobnou řadou oken dvoupatrové založení jakož i sloučení více různotvarných prostor v jeden celek.

Dosti vysoké a široké dvěře, které nejčastěji bronzovými vratni se zavíraly, byly přikryty rovným trámcem, jehož tíže zbavovala se poloobloukem nad ním sklenutým. Kde nebylo dvoru, míval portál malou předsiň, na dvou sloupech spočívající, obyčejně křížovou klenbou pokrytou. Také se vyskytují předsiň celou šířku chrámu zahrnující.

Co protiva antické fačady chrámové otevřené, sloupořadím obklopené, plastickou prací ozdobené, měla basilika fačadu uzavřenou, která pouze portálem neb předsiň přerušována a kolossální mosaikou ozdobována bývala. Ukončovala se pod střechou vystupující římsou s deskou na konsolu, začasť též bez konsolu. K tomu přidružoval se jednoduchý neb dvojnásobný vlys vyvedený z vrstvy pálených cihel do úhlu proti sobě kladených. Stěny bývaly většinou bez obmítky z pálených cihel. Rozmanitost doclena jest vrstvami různobarevných cihel, kterými též obruby oken lemovaly se. I v tom spatřuje se potvrzený dřívější výrok, že starokřesťanská architektura štítila se plastického a se zálibou přidržovala se ozdobování malířského.

V pozdější době přidávala se k basilice věž, čtverhranná neb kulatá zvonice s kulatě překlentutými otvory ve svrchních patrech, bez všelikého organického spojení k boku budovy postavená. Ozdobný příklad podobné zvonice jest římská věž v S. Maria v Cosmedinu. (Viz obr. 9).

Nejvíce basilik vyskytuje se v Římě. Z veškerých za Konstantina vystavených vynikal velikostí a bohatou ozdobou starý chrám svato-Petrský, který měl 5 lodí a prostranné atrium. Na místě oblouků spočívalo na sloupech ještě antické kladí. V 16. století musel ustoupiti novému, kolossálnímu chrámu sv. Petra. Na památku nalezení svatého kříže vystavěla císařovna Helena v paláci sessorium basiliku S. Croce v Gerusalemme. Také malý kostel S. Pudenziana náleží do doby konstantinské. Později, v 6. věku, přidána jest mu ozdobná zvonice. Čtvrtému století náleží v podstatě též ohromná, tříloďová basilika S. Maria Maggiore s nádherným sloupořadím. Chrám sv. Pavla před hradbami

římskými o něco později za Theodosia od r. 386 do 400 vystavený lehl popelem roku 1823, byl však nedávno obnoven nazvíce dle původního založení. (Viz „Method“ roč. I.

sledujících věků vyskytují se na mnoze zvláštnosti a nové motivy konstruktivní i co do rozestavení sloupů, i co do krytby střední prostory. V kostele S. Maria v Cosmedinu z 8. věku

(Obr. 10.) S. Apollinare v Classe.

obr. 4., str. 24) Měl po délce pět lodí a čtyry řady korintských sloupů (v každé řadě po dvaceti sloupech) nikoli kladím, nýbrž již oblouky spojených a mohutnou loď příční. Délka velkolepé budovy obnášela 450, příční loď 240, šířka střední loď 77 střeviců, kdežto střední loď nynějšího ohromného chrámu sv. Petra pouze 70 střeviců široká jest. Do 5. století čítá se ušlechtilá basilika S. Sabina prostřední velikosti s 24 nádhernými, korintskými sloupy mramorovými. Později, okolo r. 450 povstal pěkný chrám S. Pietro in Vincoli s 20 sloupy z bílého mramoru a dorskými hlavicemi. Pak tříloďová basilika S. Martino ai Monti s 24 sloupy mramorovými a architrávem spojenými. Pod kůrem vyskytuje se „confessio“. *) Po 40 schodech sestupuje se do staršího, spodního kostela o třech lodích s pilíři a křížovou klenbou bezpochyby anticky-římskou. Na stěnách jsou zbytky mosaiky a malby na obmítce, podlaha ozdobena jest jednoduchým mosaikem z bílého a černého kamení.

(Obr. 11.)

Ze S. Apollinare Nuovo v Ravenně.

spatřuje se po každých 3 sloupech korintských široký pilíř, který slouží ku sesílení částí podírajících. Má malou hrobku o 3 lodích na stěnách kolkolem s výklenky na způsob columbarií. Podobnou úpravu má též kostel S. Clemente z 12. století, zajímavý proto, že v něm úplně zachovalo se staré zařízení (nábytek), mramorové zábradlí kůru s ambonami. *) Pod kostelem vykopán jest v posledních letech jiný kostel mnohem starší s překrásnými sloupy a s malbami veškeré stěny přikrývajícími. V basilice S. Prassede z 9. století vystupuje vždy po dvou sloupech pilíř obloukem přepásaný s naprotější pilířem. **)

Z dřívějších věků vyskytují se konečně ještě jiné dvě basiliky, které mají empory nad postranními loďmi. Zřízení toto bylo výmínečné v kostelích západní říše za onoho věku. Obě basiliky jsou před hradbami města: S. Lorenzo ze 6. století, S. Agnese ze 7. věku, k nimž druží se ještě

kostel SS. Quattro Coronati.

V jiných římských basilikách pátého a ná-

*) Vysvětleno „Method“ roč. I. str. 48.

*) Vyobrazení „Method“ roč. I. půdorys ob. 5. str. 38, vnitřek ob. 6. stránka 40, kůr ob. 8. str. 53.

**) Vyobrazení „Method“ roč. II. ob. 8. str. 92.

V ostatní Italii jsou basiliky nazvíce bez příční lodě, za to však mnohdy velikolepě založené, na př. basilika S. Frediano v Luc-

ce, S. Maria Maggiore v Capui, obě o pěti lodích, S. Pietro v Perugii o třech lodích.

3. Basiliky v Ravenně.

V mnohém ohledu samostatně vyvinula se stavba basilik v Ravenně. Od té doby, co Honorius z básně před severními národy, Italii neustálými výpady ohrožujícími, sídlo císařské sem přeložil, nastala městu doba neobyčejného rozkvětu. Když východní Gothové nastoupili dědictví západní říše římské, sídlil zde od r. 493 král Theodorich. Když konečně podmanitelé r. 539 přemožení ustoupili vojsku císaře byzantinského, stala se Ravenna sídlem exarcha, který co místodržitel italské panství říše byzantinské spravoval. Dlouhá doba bohatství a lesku mocně též působila na architekturu. Novému městu sídelnímu bylo zdobiti se nádhernými budovami. Když pak kolem přístavu ravennatského, Classis nazvaného, poznenáhla bohaté město přístavní povstávalo, bylo zakládati i stavěti částečně nové město.

Ač na těchže zásadách basilik spočívající rozeznávají se budovy ravennatské podstatně od budov římských. Poněvadž pak zde nebyl důstatek antických zbytků, jako v Římě, kde možno bylo použití jich hojně k budovám novým, nastala stavitelům činnost samostatnější. Sloupy stejných rozměrů dělány jsou z prokonneského mramoru, který ostrov Marmora hojně poskytoval. Obdržely korintskou neb římskou hlavicí, s přísnější však, více anticky řeckou než římskou ozdobou lupenatou, která v jednotlivostech chladnou ostroší se vyznačuje. Jiné hlavice byly

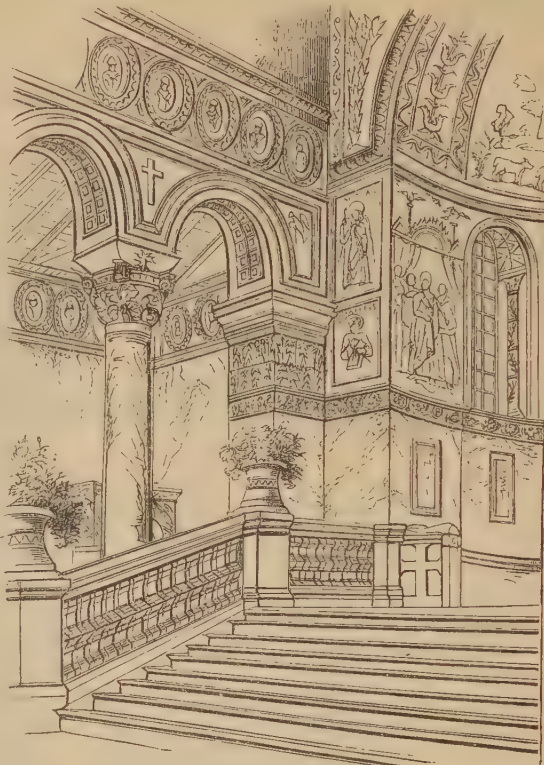
rázu rozhodněji byzantinského v podobě zvonu s konventionelním větrovým a listím ozdobené.

Na hlavici kladl se začasťe kostkovitý přídavek či podstavce, jímž abakus sesiloval se, z něhož pak teprv oblouk vystupoval. (Viz ob. 11. a 12.) To byl živěl zcela nový, jehož dlužno později důkladněji všimnouti si. Arkády lodě přídavkem tím lehčeji a mohutněji vystupovaly. Vůbec nabyla basilika tvaru pravidelnějšího a p. vnějšího, a to sice bez příční lodě, začasté však s dvěma menšími apsidami pobočnými. Zde první též staly se pokusy na obdobnější rozčlankování zevnějšíku. Zdi totiž stavěny jsou s mohutnějšími na stěnách pilíři či lisenami, stěna pak pro okna

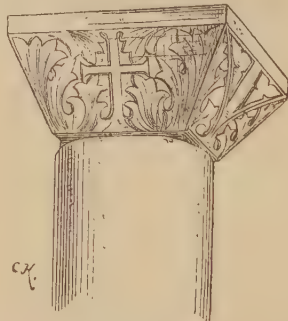
mezi nimi se nacházející vyvedla se tenčí, čímž jednak ubylo tíže a tlaku, jednak na zevnějšíku objevil se rytmičkový pohyb. Jestli že kromě toho vrchní konce lisen spojeny jsou oblouky, (viz ob. 10.) vyjadřovalo se na zevnějšíku zřetelně vnitřní rozestavení arkád sloupových a zároveň dospělo se na první stupeň pozdějšího vlysu obloukovitého. Konečně postavila se vedle basiliky jednoduchá, kulatá zvonice bez vší veliké vnitřní souvislosti s ostatní budovou. Věže jako i veškeré zdi kostela na venek stavěly se z cihel.

Mezi basilikami ravennatskými co do velikosti a stáří na prvním místě byl dóm o pěti lodích na počátku 5. věku zbudovaný, ku konci předešlého století úplně přestavěný.

Pokračování v příloze.

(Obr. 12.) Ze S. Apollinare v Classe.

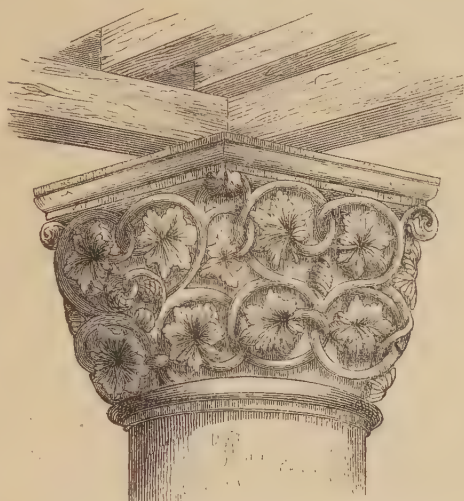

(Obr. 13.) Hlavice z kaple San Benedetto ve Veroně.

Za to zachoval se až dosud navzdor mnohým proměnám kostel S. Giovanni Evangelista okolo r. 425 postavený s 24 překrásnými, antickými sloupy mramorovými. Apsida jest na venek tvaru vícehranného, což u veškerých kostelů ravennatských se opakuje. Podobnou apsidu má v tétéž době vystavený chrám sv. Petra, nyní S. Francesco, jehož 24 mramorových sloupů prvními snad byly v době starokřesťanské. Nad hlavici spatřuje se zde ponejprv onen podpírající přídatek, na němž široké oblouky arkád spočívají, jichž potřeba se objevila, jakmile počalo užívati se sloupů nedostatečně silných. Za panování Theodoriga († 526) povstal nádherný kostel svat. Martina, nyní S. Apollinare Nuovo (obr. 11.), který s 24 mramorovými sloupy a přenádhernou, musivní ozdobou stěn k nejslavnějším zbytkům starokřesťanského umění náleží. Býval kostelem arianským. Krátce na to (534—549) zbudována jest nejimposantnější z dosud zachovaných basilik ravennatských, S. Apollinare v Classe, s lodí střední 45 střeavicí širokou, obroubenou 24 mramorovými sloupy, jejichž hlavice jsou přepjatým přetvořením římské hlavice „Composita“ zvané, s přídatkem, jenž nese široké oblouky arkád (obr. 12.).

Pod vlivem ravennatské architektury povstalo napotom mnoho jiných budov a kostelů po Itálii, jako: v 6. věku chrám hlavní v Pa-

renzo; v 7. století hlavní chrám v Torcello, v 12. století basilika v Murano. Jak mnohé památky dosud zachované dosvědčují, rozšířil se sloh ravennatský nejen po Itálii, nýbrž vniknul též do Dalmacie. V kapli San Benedetto ve Veroně vyskytuje se hlavice, jako shledává se v S. Vitale v Ravenně. (Viz ob. 13.) Jest to snad památka dřívějšího chrámu v 10. století vystaveného. V Troghiru dalmatském spatřují se na některých mramorových sloupech loggie, podstatného to článku architektonického každého náměstí, kde Benátčané vlivu měli, byzantinsko - ravennatská hlavice, která patrně povstala před 12. století. (Viz ob. 14.)

(Obr. 14.) Hlavice z loggie v Troghiru.

Nejdou-li nejstarší budovy křesťanské v Římě před dobu Konstantinovu, ač známo jest, že již před pronásledováním Dioklecianským více čtyřiceti basilik v Římě bylo, vyskytují se předce v jiných krajinách zbytky basilik z počínajícího 4. století, na kterých lze viděti základní podobu křesťanských chrámů. Na severním pobřeží Afriky

a v Egyptě spatřují se zříceniny takových staveb. V rozměrech skromných zbudované ukazují založení pětিলodní střídavě se třílodním. Místo sloupů užívá se začasť prostých pilířů. Příční loď nepřichází; apsida zahrnuta jest v budově rovnouhelně zakončené. Tak basilika Reparata v Orléansville v Algerii 325 zbudovaná; podobné zbytky v Tefaced-u u Kyrene, na oásách libycké pouště a v Egyptě.

Pouť za uměním.

Cestopisné úryvky. Zaznamenal F. J. Lehner.

Tato vlnadná dcera nebes jest těžko k nalezení v tomto slzavém údolí. Nesnadno jest spatřiti vlnadnou a krásou se stkvoucí tvář nebešťanky. Jen těm vyvoleným geniům objevuje se občasné, a ti pak nadšení vznešeností ideálu snaží se zjevení nadpozemské krásy znázorniti smyslně, jeden unášející písní a nebeskou harmonií, druhý čarokrásným nádechem lahodných barev, třetí duchaplným oživením mrtvého mramoru, čtvrtý oduševnělou hmotou

nebetyčné budovy. Všeliké dílo právě umělecké jest pouhým odleskem věčné krásy. Zjevení, na které šťastný umělec a vyvolený miláček uměn zíral v blažené chvíli, snaží se zachytiti a zobraziti pomocí látky pozemské. Ale ta látka smyslná není dosti ohebná k znázornění nebeských ideálů, a nikdy nedovede umělec i při nejdokonalejší genialitě dosáhnouti a vyličiti věrně obraz, — který v blažené chvíli se mu byl zjevil. Dokonalost díla uměleckého

měří se vždy měřítkem větší neb menší vzdálenosti od krásy odvěké.

Porážnu toliko roztroušeny jsou po světě širší stopy, jimiž umění znamenalo cestu, kterou občasné konává krajinami pozemskými. Milovníku pak umění, chce-li stopovati plody krásy, jest podnikati pouť za uměním.

Umění poznati právě a posuzovati spravedlivě jest vědou nesnadnou velmi. Mnoho vody uplyne, přemnohých cest jest vykonati bedlivých i namáhavých, mnoho jest překonati překážek a mnohých vykoná se zacházek, dříve než oprávněn jest člověk tvrditi: „Tento předmět jest krásný, onen pak ohyzdný!“ A přece jedenkaždý bez rozpaků má se za oprávněna říkati: „To jest krásné!“ Ovšem, chutě jsou rozličné. Jednomu se líbí jen taková kostelní hudba, při které se otřásají okna chrámová, jiného taková hudba z chrámu ven vyhání. Onomu se líbí hřmot v kostele, — víření bubnů a trub, tomuto posvátný klid — nebeský jásot lidských hlasů. Čí soud jest pravý? Kdo rozhoduje? Odvěká krása! Jen ten jest kompetentním soudcem, komu nejsou neznámy zásady krásy. V umění zejména církevní nerozhodují zlozvyky a móda, nýbrž předpisy Církve a pravidla krásy.

A co jest krása?

Veškeré takměř ostatní vědy jsou postupnějsími. Velkým matematikem možno státi se v uzavřené komůrce, fysikem v osamělém kabinetu fysikálním. Bohoslovci a filosofovi stačí folianty; právníku kriminály a lékaři nemocnice. Kdo však stopovati chce tajné zásady odvěké krásy, tomu nestačí pouhé knihy a uzavřená komůrka. Ven do světa musí. Jako mravenci jest mu hledati po všech koncích světa roztroušená zrnka a stopovati v nich skrytou zákonnitost. V umění není libovůle. Vnada a lahodnost zakládá se na přísných pravidlech. Soulad, na němž krása spočívá, není libovolnou směsicí, nýbrž výsledkem zákona.

Dlouhá sice, lopotná i obtížná jest cesta, která vede ku poznání krásy, bedlivý poutník bývá však odměňován takovou měrou nejčistější rozkoše, která pouze rozkoší modlitby předčíná bývá.

Opětně jeden kousek blažené pouti za uměním bylo vypravovateli vykonati koncem předešlého a v první polovici tohoto měsíce a to za okolností velmi příznivých. Jiná leta bloudíval světem sám, v jedné končině hledal gotické dómy a románské velechrámy, v druhé rozbila „Musica sacra“ posvátné stánky, zde vábily obrazy, tam opět sbírky středověkého umění drobného. Nebývá sice nepříjemno takové poutě veškerou duši poutající konati o samotě, osamělému však v cizině časem se zasteskne, nemůže-li city přetékající svěřiti duši zpřiznžené.

Letošního roku i jediná tato nepříznivá okolnost měla býti odstraněna. Pan architekt Barvitijs navštívil na poslední své cestě umělecké Mnichovskou výstavu. Vráťv se do Prahy, důrazně žádal, aby odbor umělecký Akademie křesťanské některé členy do Mnichova vyslal, poněvadž se nenaskytne tak brzy opětná, vhodná příležitost na jednom místě tolik krásných a dobře spořádaných předmětů ze všech takměř oborů uměleckých spatřiti. Od výboru byl návrh s ochotou přijat, a tak bylo navrhovátelem, dp. Edm. Langerovi a redaktoru těchto listů odebrati se do Mnichova. K veliké nás všech radosti přidal se k nám ještě pan architekt Mocker a tak z trojlístku povstal velmi harmonický čtverlístek. Dva listy byly bílé a dva černé. A že při cestování vždy na tom záleží vybrati si směr pro poučenou nejzajímavější, usnesli jsme se opětně k návrhu p. architekta Barvitijs na tom, že se dáme na Mnichov přes Solnohrad.

Jediná toliko nesnáze mne ještě soužila. Současně byla totiž ve Štýrském Hradci hudební slavnost Cecilianské Jednoty německé a člověk by rád všude byl, kdyby nebyly letošního roku tak zlé časy. Ulehčilo se mi poněkud, když dp. P. Josef Pachta, ceremonář Jeho Eminence pana kardinála mi oznámil, že do Štýrského Hradce se odebere. O dobrého a velmi kompetentního referenta bylo takto samo od sebe postaráno a s lehčím srdcem oželil jsem letošní slavnost, jelikož umluvená cesta odložití se již nedala na dobu pozdější. „Methoda“ srpnového jsem měl za sebou. „Cecilie“ pro měsíc září dodána jest do tiskárny. A tak nebylo ani za mák starosti.

Zasednuvše do vykázaného coupé ihned bylo pozorovati, že u všech čtyř cestovatelů jest k nalezení tatáž cestovní nátura. Přestoupiv domácí prah nechal každý starosti pod klíčem zavřené doma a bezstarostně divali jsme se do světa i na sebe. Bylo pozorovati zejména na dp. faráři Langerovi, jak si v jízdě libuje. Kdyby prý byl větším pánem, dopřál by si občasné zvláštní rozkoš. Jezdil by nějaký čas ve vagonu železničním, kde na nic nemyslí a pak by se vrátil zase domů. V utěšeném, rozmarném hovoru mijela cesta. Slunce svítilo a pak zase zašlo za mraky po nebi přehánějící se. Nám nepřekážela ani slunce jasnost, ani mračen škaredění. U nás bylo stále vyjasněno. S jasnou myslí dostavil se i obligátní na cestách hlad s průvodkyní žízni, nač v moudré opatrnosti naší páni cestovatelé připraveni jsouce otevřeli vaky. V čas příhodný najednou objevila se pomoc, tu v podobě láhve s vínem, tu opět v podobě masa s chlebem. Vypravovatel v bezstarostnosti nemaje ničeho v nepatrném váčku, byl

živ po způsobu ptáků nebeských v evangelium. Nesil a nežal, a přece dobře živ byl.

Již jsme se octli za Budějovicemi; ani takměř nepozorujice překročili jsme hranice české. Čím více blížili jsme se k Linci, tím více množilo se známek, že v Solnohradě za pobytu našeho bez deště as nebude. Všude bylo louží svědčících o dlouhém dešti. Nebe bylo zatažené mraky. Tu já vytasil se s po-

věstným svým na cestách štěstím *), a ujistil jsem spolucestující pány, že zítra v Solnohradě uvítá nás jasný den a počasí krásné. Pozdě dorazil vlak do nádraží Solnohradského.

*) Vys. dp. vikář Duben neprozradí, že na cestě do Sumavy rozkošné, kterou mne provedl, na poštovním voze s deštníky nad hlavami ve vodě jsme seděli a až na kůži promokli, co ovšem vinou bylo počasí nepříznivého, a nikoli mou.

D o p i s y.

Ze Zbraslavi.

(Domněnka, komu lze původ hlavního oltáře v pohřebním chrámu Páně sv. Havla ve Zbraslavi přičísti.)

V čísle 21. „Květu“ z roku 1869 popisuje předseda spolku „Vlastimila“ pan A. P. Schmitt hlavní oltář v pohřebním kostele sv. Havla na hoře Oseku nad Zbraslaví, při čemž přichází k úsudku, že jest i co do invence i co do provedení dílem mistrným a všim právem že zasluhuje, aby mezi nejvzácnější památky umění řezbářského vůbec a ve vlasti naší zvlášť vřaděn byl. A s tímto úsudkem zajisté souhlasil každý, kdo měl příležitost viděti zmíněný oltář, když po důkladné opravě, kteráž chvalně známému akademickému sochaři, panu Ed. Veselému svěřena byla, v Praze v květnu 1869 veřejně vystaven byl, anebo komu není obtížno podívati se naň nyní v samém chrámu.

Tím více a tím spíše jest litovati, že není známo, kdy oltář shotoven a kdo jeho původcem a jelikož jsem dosud neslyšel, aby se bylo přání páně Schmittovo, že monogram, při opravě vypátráný k rozluštění otázek těchto přispěje, naplnilo, dovoluji si na něco upozorniti, což dle mého zdání by mohlo k žádoucímu cíli vésti. Tyto dni mi přišla do rukou illustrovaná bible Jiříka Melantrycha Rožďalovského, tisknutá 1556—7 a hle při počátku evangelia sv. Matouše k svému překvapení spatřím „rod Ježíše Krista, syna Davidova“ vyobrazený celkem právě tak, jak nám jej umělec na našem oltáři znázorňuje, s tím toliko rozdílem, že dle slov prorockých: „Egredietur virgo de radice Jesse“, vyrůstá jarý kmen z řáder Jesse a ne Abrahama a ratolesti od krále Davida na dvě se rozdělující že končí Marií a Josefem

a ne Annou a Jakubem, jak pan Schmitt uvádí. Z toho jde na jevo, že mohl umělec myšlenku k zhotovení oltáře pojmouti ze jmenovaného obrázku bible Melantrychovy a že i při podrobném vyvedení jejím se alespoň v podstatných částech dle toho řídil, následovně tedy, že původ oltáře nemůže sahati výše leda do druhé polovice století 16. a zajisté nevádí domnívati se, že pochází z první ne-li dokonce z druhé polovice věku 17. A je-li tomu tak, pak by mohl býti původcem jeho sochař, který v našem farním, druhdy klášterním chrámu Páně odpočívá a na jehož náhrobním kameně se čte: „Pr. Daniel Kitzinger sculptor 1648“ — anebo byl jím „Abraham Felix Kitzinger“, jenž dle „vlasteneckého slovníku historického“ žil a provozoval svoje umění ku konci 17. století v Praze, na něhož ostatně sám monogram A. F. (Abraham Felix?) zdá se poukazovati.

Tak ovšem domnívám se jen z toho, že Pr. Daniel Kitzinger sculptor, v našem chrámu Páně ve zvláštní hrobce odpočívá, nebo toho vyznamenání, jak známo, dostávalo se osobám světským o chrám, nebo o klášter vysoce zasloužilým a byl tedy buď on sám původcem oltáře, anebo pozdější Adam Felix Kitzinger, k jehož snad žádosti a prosbě onen, jsa tuším otcem anebo jinak příbuzným, zde pochován jest.

Těšilo by mne velice, kdybych tímto pokynutím byl mohl přispěti k tomu, aby se s příslušné strany dalo na jisto postavit, komu tak vzácnou památku umění řezbářského děkovati máme.

P. J. Z. *)

*) Díky za dopis! Společně pracujme a jiných k práci povzbuzujme. Snad příkladem Vaším povzbuzení vyskytnou se mnozí až dosud neznámí spolupracovníci Methoda. Red.

Z Akademie křesťanské. Z Ředitelstva Akademie křesťanské.

Co zakládající člen s příspěvkem 200 zl. přistoupil ku křesťanské Akademii prof. bohosloví vdp. dr. Jan Stárek. Dp. farář Zrůbek zaslal poděkovací

přípis za velký obraz Akademií věnovaný novému chrámu Páně v Hudlicích. Ku knihovně a sbírkám Akademie přispěli páni: Frant. Karlík, učitel na

odpočinku v Rokycanech, věnoval značné množství knéh starších většinou vzácných; dp. Ant. Pavlík, ředitel školy v Bělé, obraz sv. Pavla z Arezzo (na hedbávné látce) z r. 1773; pan Rudolf Laube, obchodník zde, písmo sv. a sedm slov Krista Pána od Haydena; vp. Fr. Poimón, katecheta hlavní školy v Slavkově, některé staré knihy; p. Josef Šlechta, býv. skladník zde, starší knihy; dp. Fr. Richter, farář v Předhradí, 33 starých, vzácných mincí, 2 bankovy staré a papežské breve Kle-

menta XIII.; dp. děkan V. Hampejs z Lohovic a dp. farář ve Štětí Václav Kašpárek, některé staré mince; dp. děkan broumovský, Šimon Matoušek, „Die ewige Woche“ a vys. dp. Jan Fleischer, kapitolní děkan vyšehradský, daroval přes 200 rozličných mincí. Všem dárcům vyslovily se vřelé díky.

Novými přihláškami rozmnožen jest počet členů až na téměř 2700.

V posledním měsíčním sezení vyřízeno zároveň několik důležitých záležitostí správních.

Odbor umělecký Akademie křesťanské.

Nové předměty kostelní.

Kalichy. Sekce umělecká zakládá znenáhla sbírku všelikých utensilií kostelních, aby takto předměty kostelní, které z Akademie do světa vycházejí, zde jednak k orientování objednavatelů, jednak jakožto plastická historie činnosti umělecké stále pohotově byly. Jestliže sekce umělecká již dříve pro vlastní sbírku dala zhotoviti kalich vzorný, formy bohatější, nyní dodán jest jí zhotovený kalich formy nejjednodušší, bez všelikých ozdob, vynikající pouze ušlechtilostí celkovitého tvaru. Spatřuje se na něm pouze základní forma kalichů Akademických, která ovšem připouští volného ozdobování v nejrůznějších i nejbohatších variacích. Proto se na něm nepoužilo ani plastických ozdob, ani emailu. Zde má mluvit forma sama ze sebe. Kalich jest zcela hladký se stříbrnou kuppou a patenou, celý však v ohni silně pozlacený. — S výlohou nepatrně větší lze však nejlacinější kalich vkusně okrásliti, jak se stalo na kalichu Pehřimovském od vdp. děkana Vojt. Holého objednaném, jehož „nodus“ ozdobil se emailem. Nepatrnou touto ozdobou dodává se bohoslužebné nádobě rázu slavnostního, který tak mile souhlasí se vznešeným účelem kalichu. Na veškerých předmětech, které s nejsvětější obětí v souvislosti jsou, má se spatřovati obětovná nádhra. Čím bližší pak tajemnému proměňování jest dotýčný předmět, tím okázalejší má býti nádhra a ozdoba jeho. Proto s veškerou vřelostí doporučuje se velebnému duchovenstvu, aby objednavajíc třeba i nejjednodušší formu kalichů Akademických, tu nepatrnou částku věnovali též na vyzdobení některého článku kalichu alespoň emailem, který neobyčejně okrašluje posvátnou nádobu. Přidá-li se k nejnižší ceně třeba jen 5 zl., jest již možno užiti barevného emailu na některé částce. Jaký účinek řečené vyzdobení barevné má, nejlépe dalo se posouditi, porovnával-li se nejjednodušší kalich sekce umělecké bez všelikých ozdob s kalichem pro Pelhřimovský chrám pracovaný, jemuž se přidal jednoduchý koš a email na makovičce. Smím-li osobní vkus prozraditi, radim, aby každý objednavatel přidal si něco na ozdobu. Nebude toho litovati. Tak okrášlený kalich dvojnásobně člověka těší. —

S jednoduchými prostředky ještě více docílilo se na jiném kalichu objednaném, u kterého použito se modernější fačony, emailu, perliček a písma rytého do kovu. Noha kalichu jest šestikruhová, pěkně profilovaná. Na makovičce čte se na zlatě vyrytý nápis: AGNUS. DEI. QUI. TOLLIS. PECCATA. MUNDI. Černé písmenky na zlaté půdě dobře se vyjímají. Koš, v němž kuppa sedí, ozdoben jest emailem. Červené trojhranky střídají se s modrými. První jsou ozdobeny zlatými trojlístky, poslední pak malými perličkami ve středu každého trojhranku zasazenými. — Kromě 3 kalichů zhotovila se dvě nová

ciboria, jedno formy starší, s větším průměrem, s šesti kruhovou patou a kuppou stříbrnou pro dp. Jos. Ströbla, faráře v Christianberg-u za 100 zl.; — druhé poněkud menší, za to však jemnější a ozdobnější, zcela stříbrné za 150 zl. na objednání vp. Františka Přikryla z Víceva. Jest to odkaz zbožného souseda † Jakuba Koudelky rodnému chrámu farnímu. Proto na věčnou pamět čte se na čtverkové rážky přerušované noze vyrytý nápis: „Zjednal Jakub Koudelka roku 1874.“ Šestikruhová patka přechází v osmihranný dřík. Z osmihranného „nodus“-u vyrůstají na všech osmi stranách kolečka uvnitř červeně emailovaná, točeným perlovcem obroubená. Uprostřed každého kolečka spatřuje se bílý čtverlístek s tyčinkami zlatými. Všechna osm koleček spojeno jest šnůrkou perlovcovou. Přechod dříku ku koši tvoří osm lístků plastických, které s osmi stran kulatou mísku podpirají. Koš pak sám končí se bordurou na způsob lístků ploše pilovaných se skládající. Víko s vyčnívajícím po kraji dolejším obrubou, v níž nacházejí se dírký pro zavěšení pláštěku, není hladké, nýbrž rýhované. Jedna rýha jest kulatě vyhloubená, druhá kulatě vystupující; k hořejšku pak sbíhají se všechny v úzkém kruhu, z něhož vystupuje malá korunka. Podobná ozdoba obíhá na dolejším kruhu vika. Z prostředku korunky vystupuje na krásném podstavečku křížek celou nádobku významně ukončující.

Veškeré tuto uvedené nádoby bohoslužebné provedené jsou dle náčrtů a za osobní intervence architekta Barvitia, který úsilovně radou a skutkem na rozkvětu drobného umění církevního pra-

cuje. Porovnáme-li Akademické posvátné nádoby s podobnými nejlepšími tuzemskými i cizozemskými firm na umělecké výstavě mnichovské hojně vystavenými, shledává se, že vyniká forma našich kalichů a ciborií co do vlnadné ušlechtilosti, zákonnosti tektonické, jakož i tvaru z podstaty předmětů vyrobeného náde všechny moderní nádoby téhož druhu tamtéž zastoupené. Naše kalichy nejbližší jsou starým, hluboce promyšleným vzorům a jest znamením důmyslu a velké znalosti, komponovati předměty původní a nové duchem starým. Komposice Akademické nejsou kopii, nýbrž originály. Co do provedení technického s potěšením sluší zaznamenat, že stříbrník Kautsch, jemuž veškeré uvedené práce svěřeny byly, s uznání hodnou svědomitostí si počíná, tak že každé následující dílo dokonalejší jest dřívějšího. Akademii křesťanské záleží na povznesení uměleckého průmyslu. Jak brzy nadejde doba, aby nové předměty kostelní vyrovnaly se předmětům starým i co do ducha i co do techniky?

Obraz bl. Anežky Přemyslovny pro dp. Hejnu, far. ve Žďáru Pluhově, dle Hellichova originálu kopírovaný od jednoho z umělců pražských, upokojil objednavatele, tak že sekci písemně uznání své vyjádřil. — **Obraz** sv. Rocha na plátně od dp. Ant. Grudy objednaný, zaslán jest na místo určené.

Nová objednání.

Dva nové kostely. J. J. Karel kníže z Löwensteinu svěřuje celé zřízení kostela ve Stráži, který před dvěma lety vyhořel, s veškerou vnitřní úpravou odboru uměleckému ku vyřízení s neobmezeným právem co do stránky umělecké. — Dp. J. K. Rojek, děkan v Budyni, hodlá za pomoci sekce umělecké stavět nový filiální kostel v Nižebobách. Obě záležitosti svěřují se architektu Barvitiovi.

Monstranci gotickou objednáva vdp. jenerální vikář pražský Albert Küffer, rytíř z Asmanns-

villu. Odbor dá nejprve zhotoviti nákres jednomu z pražských umělců, načež se provedení svěří ně- kterému z domácích průmyslníků.

Kalich objednáva dp. Bier, děkan v Ma- nětině.

Ciborium k pozlacení zaslal dp. Petr Götz, farář ve Zhuří, který zároveň přeje si nádoby na sv. oleje i s pouzdrém.

Boží hrob přeje si dp. Jos. Binder, farář pro kostel v Niklasbergu. Vypsav a vysvětliv obšírněji místo, kde řečený Boží hrob státi má, určuje na provedení 500 zl. Náskres bude mu zaslán, načež práce přiměřeným silám svěřena bude. Podobný obraz Božího hrobu žádá dp. Jos. Hejna, farář ve Žďáru Pluhově. Oba náskresy od Hellicha provedené objednavatelům zaslány budou.

Paramenty. Dp. Karel Pazour, farář v Tuchoměřicích objednal zelenou kasuli a cingulum, dp. Štěpán Ressel, farář v Einsiedlu, černý pluviál, dp. Petr Götz, farář ze Zhuří, velum. Dp. far. Edm. Langer-ovi, správci paramentního ústavu, dána od výboru sekce umělecké plná moc, aby přibral od ústavu tolik sil, mnoho-li zvětšené požadavky vyžadují. Jest zajisté žádoucí, aby v ústavu pohotově byla též jistá zásoba bohoslužebných rouch, když okolností mnohdy vyžadují rychlého obsloužení.

Svícný. Dp. prof. Drozd objednal 6, p. Jos. Fryauf, starosta v Němčicích, 4 kovové svícný, dp. H. Jackovskí, rektor kollegia jezuitského v Starawiczi (Halič) 2 lucerny bronzové k slavnostním průvodům; dp. Fr. Veselý, farář v Řepině, lampu věcnou pro filiální kostel v Radouni. Poslednější svěřila se ku provedení Hiršovi, pasíři v Praze. Jmenovaný pan farář objednáva zároveň kamenný pomník náhrobní.

Odporučení a rady. Dp. Vincenc rytíř z Halle, farář v Nivnici, žádá o muže, který by dovedl opravit skupeninu soch. Odporoučí se Giavinno a Enzio v Praze. *Lehner.*

Z odboru archaeologického Akademie křesťanské.

V poslední schůzi výborové odboru archaeologického oznamoval předseda sekce Barvitiu, jaké zkušenosti on a ostatní dva vyslaní členové Langer a Lehner na umělecké výstavě mnichovské nabyli. Na výstavě byly zastoupeny všechny směry, výroba novější a duševní plody věků minulých. Sever a jih, Německo a Rakousko zaslalo to nejlepší do Mnichova. Stát, vláda a město přičinily se, aby výstava zdařila se. Že podnik se zdařil, nelze se diviti při svorném působení tolika faktorů. Výstava jest skutečně bohatá a nenaskytne se věru brzy podobná příležitost, aby člověk na jednom místě našel nahromaděno tolik pokladů. Vyslaní členové svědomitě použili té příležitosti, aby jednak na plodech starších se vzdělali a důkladněji studovali, jednak, aby na nové výrobě umělecké, paramentů, kalichů a p.

se orientovali, porovnávajíc plody Akademie křesťanské s výrobou cizou.

Co moderní výroby se týče, jest na výstavě zastoupeno zboží tovární všeho druhu. Celkem lze tvrditi, že takměř veškerá odvětví umělecké výroby nastoupila cestu lepší. Porovnáme-li pak vlastní výtvoř umělecké pomocí Akademie křesťanské zhotovené, na př. nádoby bohoslužebné, všichni svorně souhlasili jsme, že držíme stejný krok s nejpokročilejšími toho druhu výrobami; ba více ještě, akademické nádoby posvátné nejbližší a nejvíce se podobají plodům důmyslných mistrů starých.

Nesmírně bohaté jest zejména ve výstavě oddělení archaeologické 2889 čísel vykazující. Všeliký obor jest zde zastoupen exempláři nej-

lepšími čtvrtinou as světskými; ostatní dobré tři čtvrtě náleží ku předmětům církevním. Nám zejména nesmírné důležitosti bylo toto oddělení, jednak pro neobyčejnou bohatost předmětů, jednak pro možná porovnání, jaká sama od sebe se naskytovala.

Jak neskonale píše, jakého namáhání, jakých hmotných prostředků, jaké důvěry a pomoci všech kruhů vládních a církevních, mnoho-li příčinlivých, obětovných i zjednaných rukou bylo potřebí ku provedení takové výstavy! Nabyté zkušenosti nezůstanou pro nás bez užtku. Úkolem odboru archaeologického v nejbližších letech bude, aby se domáhal všemi prostředky 1. literárních pomůcek, 2. odlišků,

3. fotografií nejdůležitějších plodů na poli církevního umění z dob minulých. Trojí bude tudý i směr aparátu archaeologického: první literární, druhý plastický, třetí grafický.

Lehner vykládal na to nutnost, aby odbor umělecký s archaeologickým zároveň poznenáhla zakládal museum křesťanské i ukazoval, kterak i s menšími prostředky možno bude zakládati systematicky potřebné sbírky.

Edm. Langer pak navrhol, aby již příštím rokem do prelimináře přijata byla položka na počátečné realizování takových sbírek.

Lehner.

Drobné zprávy umělecké.

Nová hrobka dle soustavy katakomb na Volšanském hřbitově. Hrobkám hřbitovním věnovalo se až dosud ze stanoviska uměleckého velmi málo pozornosti, ještě méně však co do celkovité soustavnosti a souladu všeobecného. System pražských hrobek jest velmi jednoduchý i nelze právě stavitelům u nás vyčítati, že by si byli hlavy příliš lámali vynalezavostí a důmyslem. Udělá se do země čtverhranná jáma, jako dělávají zedníci při stavbě domů na vápno. Ta se vyzdí a překlene; nad ní se postaví malá kaplička tu v podobě zahradní besídky, tu opět v podobě domku hlídačů na železné trati. Žádný přítel umění nebude dojista upírat, že právě na hřbitovech setkáváme se s nejrůznější a nejrůznější architekturou. Do čtverhranného sklipku kladou se pak rakev, napřed jedna vedle druhé, napotom jedna na druhou. Že novou tíží stará spráchnivělá rakev se proboří, stavitelům málo to vadí. Takový jest obyčejný system rodinných hrobek na hřbitovech našich. V dobách novějších užívá se od některých stavitelů jiné soustavy. Do zdi nadělají se díry na způsob pecí, do kterých se rakev vsoupe. Každý nebožtík má jednu takovou pec za obydlí. Důmyslný architekt Barvitijs vrátil se ku soustavě katakomb. Čtverhrannou prostoru rozdělil po všech čtyřech stranách na více pater. Do každého z těch pater klade se po délce rakev jedna, při čemž ještě prostřední prostora prázdnou zůstává. To jest důstojné pochování křesťanské, jak již u prvních křesťanů v obyčeji bylo. Architekt Barvitijs jest prvním z pražských stavitelů, který v hrobce Lanově a Šebkové dle soustavy této hrobku konstruoval. Jest však celé uspořádání, jakož i umělecká úprava její v ohledu architektonickém, sochařském a malířském prací tak eminentní, originelní a zajímavou, že si ponechávám obsírné pojednání na dobu příležitostnější. Budiž pouze zde podotknuto, že Barvitijs dokončil právě jinou hrobku v menších rozměrech na hřbitově Volšanském dle téže soustavy komponovanou, která kromě toho nad jiné vyniká také tím, že jest provedena z kararského mramoru při neobyčejné jednoduchosti. Podzemní hrobka má

na všech čtyřech stranách po třech patrech místa pro dvanáct rakví, které po délce se tam kladou. Patro od patra odděleno jest pouhou mramorovou deskou 2 palce tlustou z kararského mramoru. Hrobka přikryta jest deskou z téhož mramoru, rovněž i zeď hřbitovní, s příslušným nápisem. K největší jednoduchosti druží se zde elegance a praktická pro křesťanskou hrobku způsoblost. K otázce však, jak by hřbitovy katolické celkem as vypadati měly, pro důležitost ještě vícekrát se vrátíme.

Nový kostel v Jáchymově, slohem gotickým od architekta Mockera vystavený, posvěcen jest od J. Em. pana kardinála knížete arcibiskupa pražského dne 20. září. Nemaje žádného referenta v záležitostech církevního umění, nemůže redaktor prozatím přinést ani popis, ani posouzení. Obě se stane, až pisatel možno bude zajíti si na nějaký den do Jáchymova samého. Do té doby žádá o poshovění.

První kaple bl. Anežky Přemyslovny v Čechách. Již v předšlém čísle uvedena jest krátká zpráva, kterou tuto dle možnosti rozšiřujeme, a s radostí opakujeme, že na svátek sv. Anděla Strážných v Pístech posvěcena jest kaple, vlastně chrám, jež obec ve středu svém vlastním nákladem ve slohu čistě románském vystavěla a památce bl. Anežky Přemyslovny, na blízkou v klášteře doksanském vychované, zasvětila.

První podnět ku stavbě dán byl r. 1876 o sv. Štěpánu, kde elect. pan Tacheci, co starosta obce upozornil své spolusousedy, že by náves svoji prázdnou nějakou příhodnou kaplí opatřiti měli. Návrh jeho výborem schválen a přijat. Uslyšev o tom veld. pan děkan Rojek, přimlouval se veškerou váhou svého věhlasu, aby obec pístecká, stavíc, stavěla důmyslně a krásně, v slohu pravidelném, době bl. Anežky Přemyslovny přiměřeném, v slohu románském. Dobrá rada zkušeného se líbila a jak u pana starosty tak i u ostatních sousedů písteckých vřelého souhlasu nalezla. Tu požádal veld. pan děkan spolek „Vlastimil“ o náskres plánu. S uznání hodnou laskavostí a ochotou uvázal se

„Vlastimil“ se svým předsedou p. Prokopem Schmittem v úlohu tu a podal stavebný plán, z rukou pana profesora Mikuleckého pocházející, s nákresem oltáře a celé vnitřní úpravy. Polychromování provedl pan Müller. Obraz oltářní zhotovil dle nákresu p. Prok. Šmitta akademický malíř Antonín Kraus. Obraz oltářní představuje blah. Anežku stojící, v pravé ruce berlu abatyše, v levé chrámek držící, v pozadí pravé strany viděti chrám svaté Anežky v Praze jí vystavěný, na levé straně pozorovati stál s korunou a pláštěm císařským, kterým pohrdla. Všecko to jsou oznaky, jež na život bl. Anežky se vztahují a dle historických pramenů velect. panem Prokopem Schmittem jsou nakresleny a p. Ant. Krausem štětcem jsou provedeny. Obec pístecká postavila si stavbou tou pomník nehynoucí a zároveň ozdobila obec a krajinu způsobem důstojným. *)

Z jednoty svato-Vítské. Na stavbě chrámu pokračováno v prodloužené části nově založené, a sice: Na paženích velkých oken u kapli a v před-síni sakristie nové, nad kterou bude stávati kůl pro zpěváky; výklenek u dveří v před-síni byl uzavřen a plotny na reliefy, jakož i ležiny pod klenutím v předsakristii jsou osazeny. V kapli sv. Anny byla klenba krypty obnovena, trhlina pak,

*) Velevítanou byla by nám obšírnější zpráva s podrobným popisem.

Pozn. Red.

která se ukázala na základní zdi blíže sakristie, hydraulickou maltou dobře vyplnila se; část zdi, kde stával pomník apoštolského legáta Octavia de Sancta Cruce, novým tesaným kamením osazena, památný kámen pak zazděn na místě, kde druhdy býval památník rodiny Nostické. V kapli sv. Ludmily postaveno lešení, aby se klenba poškozená snesla. V kapli Martinicko-Lobkovické obloženy jsou zdě mramorovým stukem ku provádění malby na stěnách. U císařského oratoria byl pilíř poškozený bedlivě opraven, rozsedlá žebra klenby zde, jakož i ve Valdštýnské kapli vybrána, za nová vyměněna a mosaznými skobami opatřena, pak lešení sneseno. V kapli sv. Václava postavilo se lešení na opravu pažení okenního. V kapli sv. Ludmily konečně snesena jest klenba na mnohých místech rozsedlá — Vysoký c. k. hofmistrovský úřad ve Vídni dal svolení, aby domy č. 34 a 36 na Hradčanech jednotě odevzdány byly, jak o to ředitelstvo žádalo. V době nejbližší budou domy odevzdány, napotom přikročí se ihned ku stavbě dvou residencí pro nejd. p. probošta a jednoho kanovníka metropolitního na obou vykázaných místech. Stavbu hodlá provést nejd. kapitola metropolitní. Na to odstraní se nynější dvě residence č. p. 41 a 48, čehož potřeba nalehavá tím více se jeví, jelikož počátkem budoucího jara stavba nová pokračovati bude směrem ku residenci nyní od vdp. kanovníka Hory obývané.

Lehner.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. Sepsal F. J. Lehner. (Pokračování. *)

4.

Dokončiv Pietu byl záležitostmi rodinnými donucen vrátiti se do Florencie. Z 15 soch mramorových, které kardinál Piccolomini dne 5. června 1501 pro kapli hlavního chrámu Sienského u něho objednal, dokončeny jsou pouze čtyry. Jelikož tato práce umělce patrně netěšila, od provedení ostatních soch upustilo se. Za to jest však vznešeně a lahodně doznívajících ozvěnou Piety krásná, mramorová Madonna s dítětkem **), kterou chrám Notre-Dameský v Brügge přechovává. Na kolenou matky stojí dítě, které ona levou rukou pozvolna spouští, pra-

vicí pak drží knihu v lůně položenou. Jest to jedna z nejroztomilejších prací mistra pojmuta, s hlubokým citem, komponována s vlnadnou ušlechtilostí tahů, provedena s vroucí láskou.

A ještě jednou pracoval v téže době Madonnu, a to nikolivěk dlátem a palicí, nýbrž štětcem a barvou. Obraz objednan jest od florentinského měšťana, Angelo Doni a nachází se na tribuně galerie ufficii ve Florencii. Spatřuje se zde bl. Panna na zemi klečící; odkládá modlitební knihu a sahá po dítěti, které jí sv. Josef v zadu sedící přes rameno podává. Ač skupenina přílišně jest hledaná s pohyby patrně nucenými, poznává se předce, kterak Michel Angelo stále nové a neobvyklé, byť i nejtěžší dráhy jal se vyhledávati. V pozadí jest plno malých postav v nejrůznějších pohybech, v nichž spatřuje se vzrožená a nepřemožitelná touha, postavu lidskou v stále nových pohybech a podobách líčiti. Obraz a tempera s podivuhodnou pečlivostí provedený malován jest tonem jasným a jemným.

*) Viz „Method“ roč. I. str. 61, 71, roč. II. str. 6.
**) Dle Condivi byla pracována pro kupce z rodiny Moscron (Moscheroni) ve Flandrii. Pierre Moscron, „Licentie de droit et Greffier“ z Brügge, daroval ji před r. 1571 kostelu Notre-Dame-skému v Brügge. Dürer nalezl ji již r. 1520 na cestě po Nizozemsku v kostele Mariánském. Viz „Dürer's Briefe, Tagebücher und Reime“, vydal M. Thaüssing. (Quellenschriften, Bd. III. str. 115 a 131).

Od palety vrátil se však rád a rychle k zamilovanému umění — ku plastice. Naskytovala se příležitost veškerou umělost a genialnost v zápas vyzývající. Mistr s největší zálibou rozřešoval úkoly, které menší umělce marně se lopotící v zoufalství přiváděly. Na nádvoří stavitelské dílny při hlavním chrámu Santa Maria del Fiore ve Florencii sto let již ležel balvan mramorový 9 loket vysoký od nedovedného sochaře pokazený. Za příčinou pohodlnější dopravy z Karrary do Florencie otesal jej tehdejší sochař již v lomech karrarských tak nemotorně a nešťastně, že napotom ani sám, ani jiný z umělců neodvážil se, aby z mramoru vyvedl sochu nedím téže velikosti, ba ani v rozměrech menších. A tak balvan pohozený zahálel jsa majetkem představenstva bane stavební. Nyní také na něj došlo. Andrea dal Monte a San Savino, mistr dovedný, vida kámen takové velikosti neupotřebený, domníval se, že by bylo možno obdržeti jej darem. Ucházal se tudy u představenstva a slíbil, že z něho vyvede sochu, nastaví-li se několik kusů. Představenstvo, dříve než se rozhodlo, poslalo pro Michel Angela, jemuž sdělena jest žádost Andreova, jakož i náhled jeho. Posléze byl tázán o vlastní úsudek. Prohlídnuv bedlivě mramorový balvan učinil nabídnutí, že hodlá bez nastavování a přidavků z něho sochu zdařilou vytesati. Nabídnutí přijalo se. *) Dne 15. srpna 1501 učiněna smlouva, vedle které povolují se ku provedení díla dva roky, jakož i 6 zlatých ve zlatě měsíčního platu. Chutě pustil se Michel Angelo dne 13. září do práce. V rychlosti zhotovil neprovedenou, malou skicu voskovou, podle které bez všeliké jiné pomoci vytvořil z mramoru kolosálního mladistvého Davida pastýře s prskem, který až do předloňského roku u vrat paláce Vecchio na stráži stál. V levici pozdvížený drží prak přes rameno přehozený, v pravici hluboko vislé kámen. Právě hodlá na nepřítele vypadnouti.

Uvážíme-li obtížné podmínky, dlužno diviti se velikolepému rozluštění úkolu, ač jinoch kolosálně zvětšený neplodí právě dojem příliš příjemný. Michel Angelo slíbil, že z balvanu vyvede sochu bez nastavení. A Michel Angelo slovu svému dostál. Na vrchu hlavy a na podstavci bylo lze zřetelně spatřiti starý ještě povrch

*) Usnešení představenstva stavebního, dokonati totiž sochu před 100 lety počatou, stalo se dne 2. července a 16. srpna 1501.

mramoru. Podobně učinil později na náhrobku papeže Julia II. při soše *) představující život rozjímající. V tom zajisté spatřuje se mistr, který jest pánem umění svého ovládaje hmotou. Zde tím více bylo jest diviti se, poněvadž dle vlastního výroku jeho nesnadno ba dokonce nemožno býva sochaři, aby napravil, co jiný pokazil.

David dohotoven jest r. 1504, načež svolána komise umělců, aby se radila o přiměřené a vhodné postavení. Zasedali v ní nejslovutnější mistři florentští: Andrea della Robbia, Cosimo Roselli, Simone Cronaca, Filippino Lippi, Sandro Botticelli, Giuliano a Antonio da San Gallo, Andrea Sansovino, Lionardo da Vinci, Pietro Perugino. S největší opatrností dopravena jest socha ode všech „gigantem“ zvaná z dílny u hlavního chrámu ku bráně paláce della Signoria. Doprava trvala 4 dni. **) Dne 8. září byli hotovi s postavením. Tam „gigant“ držel stráž po staletí. Před dvěma teprv roky přenešena jest do akademie krásných umění; aby chráněna byla před zhoubnou povětrností, která i na mramoru hlodati počala. ***)

Aby pak nebylo látky, o kterou Michel Angelo nebyl by se pokusil, ulil na vybidnutí přítele svého Piera Soderini z broncu sochu „giganta“ v přirozené velikosti †), která napotom do Francie zaslána jest.

Pro hlavní chrám florentinský měl pracovati 12 mramorových soch apoštolů, z nichž však pouze jediná započala, ale nedokončila se. Stojí na dvoře florentinské akademie umělecké, svědčíc o pamětihodné, smělé virtuositě, s jakou Michel Angelo při práci sobě počínal.

*) Condivi příležitostně tuto zmiňuje se o technice Michel Angela charakterisující, kterak dovedně s mramorem zápolil. Uvedená socha jest známa pod jménem Rahel. V následujícím klade důraz na „ripartir“-ování bronzových předmětů, čímž nerychlost se nyníšší ciselírování, nýbrž hlazení povrchu kovového, kterým bronzům renaissance začasté vnady neobyčejné se udílí.

**) Dne 14. května 1504 počala doprava sochy z dílny sochařské u hlavního chrámu ku palazzo della Signoria. Postavení dokonáno teprv dne 8. září téhož roku.

***) Postament sochy navržen jest od Cronaco a Antonio da Sangalo. Na místě, kde David Michel Angelův až dosud stával, bývala druhdy Donatellova Judita, nyní v logii dei Lanzi umístěna.

†) Byla objednána r. 1502, odlitek dohotoven jest r. 1508. Byla darem pro Marechal-a di Giés. Přišla do Francie, kde zmizela.

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Řetězové ulici čís. n. 5.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 10.

V Praze, dne 20. října 1876.

Ročník II.

Obsah: Poklad hlavního chrámu sv.-Vítského v Praze. Nádobka pro úkryt nejsv. Svátosti. — XV. století. Velká deska na ostatky ze stříbra pozlaceného, bohatě ozdobená drahokamy prací „niello“ a „filigranskou“. (Pokrač.) — Pouť za uměním. — Dopisy: Z Vodňan. (Pokračování.) Z Říma. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký Akademie křesťanské. — Nově zhotovené předměty pro Museum křesťanské. Paramentní ústav. — Drobné zprávy umělecké.

Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

Nádobka pro úkryt nejsv. Svátosti. — XV. století.

(Obr. 21.)

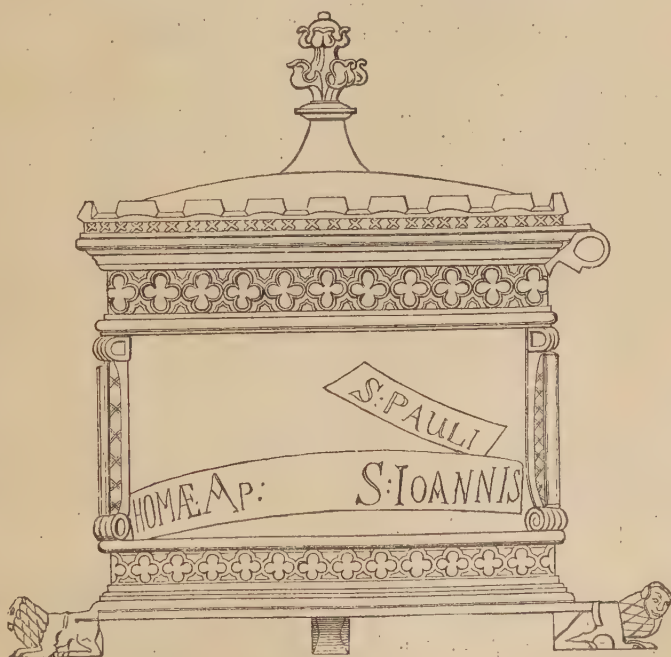
Zajímavá nádoba skládá se z válce křišťálového $3\frac{1}{2}$ ctm. vysokého, při největším průměru 6 ctm. s obou stran zasazeného do pozlaceného kování stříbrného, které jest prolamováno běžící ozdobou čtverkovou. Obě obrubysouspojeny třemi kolmými páskami kovovými, nepatrně profilovanými, pod nimiž se spatřují tři lvi ciselovaní jakožto nohy podstavce. Nádobka zavírá se stříbrným víčkem na zevní hraně vkusným cimbuřím ozdobeným. Víko zakulacené vyběhá

v krček ozdobený dvojnásobnou růžicí gotickou. Nyní užívá se nádoby za relikviář, v němž,

dle nápisu na pergamenu bezpochyby ze XVII. věku pocházejícího, ukrývají se ostatky sv. Jana

Křtitele, svat. apoštolů Petra a Tomáše. Uvnitř nádoby spatřuje se ve čtverku na pozadí modře emailovaném obraz Beránka Božího, z čehož lze souditi, že druhdy užíváno jest nádoby k úkrytu nejsvětější Svátosti. Symbol kruhem obehnaný jest přiletován. Na protější ploše vnitřní vyobrazen jest na vzájem Spasitel s křížovou září červeně emailovanou, rovněž na pozadí mo-

drém. Nádobka patrně sloužila k úkrytu sv. hostie v tabernakulum, jakmile po ukončených

(Obr. 21.)

službách Božích monstrance nazvíce draho-
cenná na místo bezpečné k uschování se od-
nesla. Kde podobně se děje, doporučuje se |
vřele pěkná nádobka za vzor k napodobení.
Zdá se, že byla zhotovena ku konci XIV.
věku.

Velká deska na ostatky ze stříbra pozlaceného, bohatě ozdobená drahokamy, prací „niello“ a „filigranskou“.

Z desk, jichž až dosud zachovalo se ně-
kolik v pokladu kathedrály štědrotou králov-
ského protektora, Karla IV., umění milovného,
bohatě nada-
ným, jest uve-
dená deska, kte-
rá teprv před
nedlouhou do-
bou do pokladu
sv.-Vítského se
dostala, ceny
neobyčejné v o-
hledu technic-
kém i esthet-
tickém. *)

Na vysvětle-
nou přidávají
se tuto dva o-
brazy. První (o-
braz 22.) pouze
v konturách,
druhý (obr. 23.)
část jednu v při-
rozené velikosti.

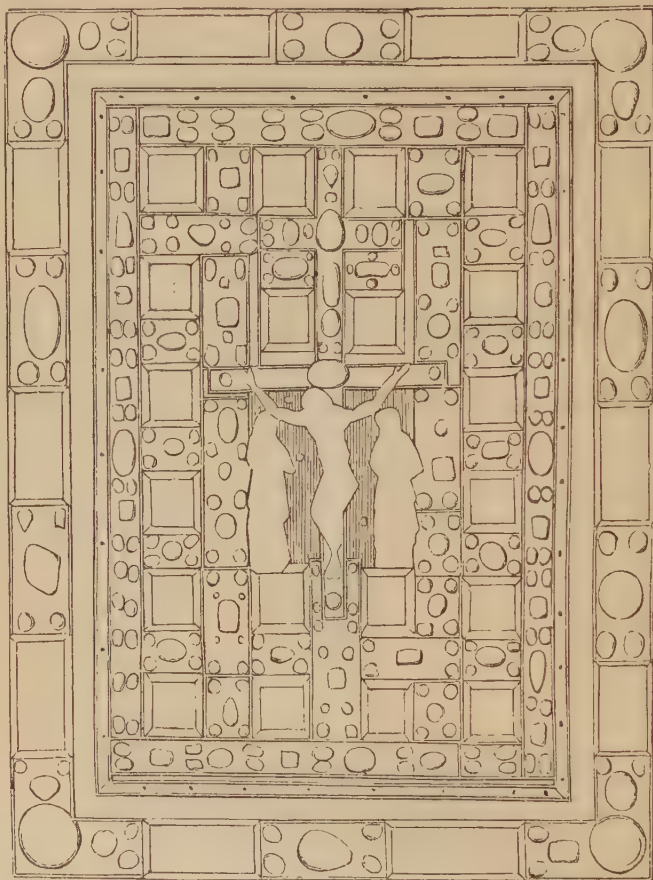
„Tabula re-
liquiarum“ má
podobu obdélní-
ku 0·725 m.
dlouhého, 0·545
mil. širokého.
Skládá se ze
dvou dílů: z
prohloubené de-
sky prostřední
a z rámece bo-
hatě ozdob-
ného. Vnitřní
deska — „ta-
bula reliquiarum“ ve smyslu užším — jest
drahým kamením prostě zasazeným přebohatě
okrášlena. Jsou to ametisty, smaragdy, safíry,
rubíny, karneoly, topasy a j. Celkem nevyni-
kají přílišnou cenou. Větší část není broušena,

jak původně bezpochyby u veškerých se vy-
skytovalo; zdá se, že těch několik facetтова-
ných drahohamů později zasazeno bylo.

Plocha pro-
hloubená jest
celkem vyplně-
na ozdobnou
prací filigran-
skou. V roz-
větvených or-
namentech opa-
kuje se stále
známá růže pě-
tilistá, v román-
ském umění
zlatnickém uží-
vaná.

Veliké důle-
žitosti jsou an-
tické „gemmy“
a „camee“,
jichž tuto zna-
čně se vyskytu-
je. Některé jsou
původu řecko-
byzantského,
jiné římsko-klas-
ického. Zvlášt-
ní pozornosti
zasluhuje dra-
hokam umístě-
ný ve středišti,
kde ramena
kříže hořenního
se křížují. Jest
značné veliko-
sti, tvaru ovál-
ního a pochází

patrně z doby křesťanské. Spatřuje se zde
značně vypuklé vyobrazení Rodičky Boží typu
řeckého, nesoucí v lůně Spasitele světa a uka-
zujícího jej světu, vedle slov: „Et filium tuum
nobis ostende.“

(Obr. 22.)

*) Před francouzskou revolucí byla tato „tabula reliquiarum“ ozdobou kurfiřtského města Trier-
ského, v němž zachovalo se mnoho vzácných
předmětů uměleckých z dob středověku. Některé
z nich odvozovaly původ od samé císařovny
Heleny. Z Trieru pak stěhovaly se jinam. Deska
nádherná stala se majetkem zvěčného hraběte
Nostice, který obmyslel darovati ji jistému ko-

stetu ve Slezsku, jehož patronem byl. Tehdejší
strážce pokladu sv.-Vítského, kanovník Pešina,
dobré paměti, pohnul majitele, že na místo ko-
steličku vesnickému daroval vzácnou desku po-
kladu hlavního chrámu. Tak dostalo se katedrále
důstojné náhrady za přemnohé, nenahraditelné
ztráty věků posledních.

Na jiných kamenech jsou vyobrazena zvířata, na jiných potýkání se gladiatorů, ba i bohové olympií, hlava Cesarova, též jednotlivé podoby, jichž v egyptské bohoslužbě užívalo se.

U prostřed plochy spatřuje se velký kříž patriarchální s dvěma rameny příčnými, který za tou příčinou ve starších inventářích obyčejně mívá též název: *crux bipartita*. Jest to jeden z tak nazvaných křížů Jerusalemských, jichžto vzory přineseny jsou z křížáckých válek. Odvozují původ začasť z XI. a XII. věku a užívá se jich co relikviářů v téže podobě a pod tímže názvem v mnohých chrámech západních až po dnešní den. Kříž tento skládá se vlastně ze dvou křížů; hořejší pohybuje se v charnierech jsa zřízen za schránku ostatků, v jehož vnitřku ukryto jest několik větších částek svatého kříže. Na povrchu jest ozdoben drahými kameny pevně zasazenými.

Na spodním kříži s příčnými rameny širšími jest tělo Spasitele Ukřižovaného dutě lité a ciselované. Jakolivěk celá „*Lipsanoteca*“ jest rázu ještě z úplna byzantsko-románského, „*suppedaneum*“ pod nohama Ukřižovaného není zde více k nalezení. V pohybech postavy jeví se však Spasitel více panující, než trpící, vedle známého verše leonského v knihách miniaturních u obrazů Ukřižovaného se vyskytujícího; který zní: „*In cruce confixus ad se trahit omnia Christus*.“ Po obou stranách Spasitele spatřují se postavy Panny Marie a sv. Jana Ev., rovněž dutě lité a ciselované, o něco však menší, nežli jest postava Spasitelova. V koruně trnové, která jest na hlavě Vykupitelově, ve zvláštní draperii roucha, jímž opásán jest, jakož i na rouchu obou figur již hranatě stylisovaného, jasně jeví se tvary svobodnější. V pojetí figurálního znázornění objevuje se touha po rozmanitosti a změně; prosvítá v nich tradičně-hieratická forma umění byzantského v jemném toliko doznívání. Technika detailů, jakož i komposice listnatých ornamentů odkazuje původ naší desky do poslední periody románského umění. Ve změněném vyobrazení Ukřižovaného jest zřetelně již vyslovena snaha po individualisování figur. Doba oblouku kulatého s hierarchicky-asketickou uzavřeností se poznenáhla opouští, a počíná již vývin doby umělecké, která v částečně nových a konstruktivních tvarech více svobody užívá.

Domněnka, odkazující vzácnou tuto práci zlatnickou do druhé polovice XIII. věku, stvrzuje se nápisem, který v „*niello*“ kolem vnitřní, hlubší hrany střední desky obíhá. V jedenácti leonských verších, jichžto písmo má ráz druhé polovice XIII. věku, čte se účel desky, jméno dárcovo a rok, kdy zhotovena jest. Nápis zní:

*Suscipe Christe bone fratris munuscula Thome
Sancto Martino que dat amore tuo,
Ut conserventur reverenter ei ut venerentur
Ossa beatorum qui nobis regna polorum
Obtineant precibus pacem nostrisque diebus.
Pro meritis cuique cum reddes „ite“ — „venite“
Dones eterne Thome tunc premia vite,
Istam qui tabulam fieri fecit preciosam
Milleno ducenteno sexagesimoque anno
Cum sexto nato de Virgine Christo
Cui subtractori anathema sit ut spoliatori. Amen. *)*

Kdo však byl ten „bratr“ Tomáš, jak sám sebe nazývá v nápisu, jest věru nesnadno říci. Že desku sám nezhotovil, zřetelně se udává („*fieri fecit*“). A že chudým nebyl, o tom svědčí cena i práce. Jisto jest, že rytíři v křížáckých válkách na posvátných místech, kudy Spasitel a apoštolé jeho kráčivali, se zálibou a pilně sbírali ostatky, které co nejvzácnější klenoty přinášeli za dar rodinám svým. Ostatky takové po návratu v drahocenných skřínkách, jakož i s přiměřenými nápisy ukládaly se pak v kostele osady domáci.

Ostatky na naší desce zapuštěny jsou do malých čtvercových buňek (*hierothecae*, *locelli*). Strana měřila 0.045 m. Každá buňka zavírala se deskou křišťálovou, takže věřícím ostatky bylo lze viděti. Na pásce ze slonové kosti bývalo pak všude starogotickým písmem minusklovým zaznamenáno jméno ostatků. Nápisy byly, jak se zdá, později obnoveny. Buňky jsou v řadách rozestaveny, po stranách po šesti, u prostřed pod křížem a nad ním po čtyrech, úhrnem dvacet.

Kolem prohloubeného dílu prostředního, který jest vlastně deskou na ostatky, běží široká obruba vystupující. Přechod utvořen jest šikmo vystupující plochou, ozdobenou jednoduchým ornamentem lupenatým, jehož zlatnické umění románské takměř po celé století užívalo.

Široká obruba ozdobena jest přebohatě drahokamy, prací filigranskou a niellovou. Do čtyřech rohů zasadil umělec čtyry velké topasy takměř na způsob polokoulí vyčnívající, pod nimiž rovněž ostatky ukryty jsou, s nápisy původu pozdějšího.

Čtyry strany obruby jsou rozděleny na pravidelně střídající se proužky s ozdobou

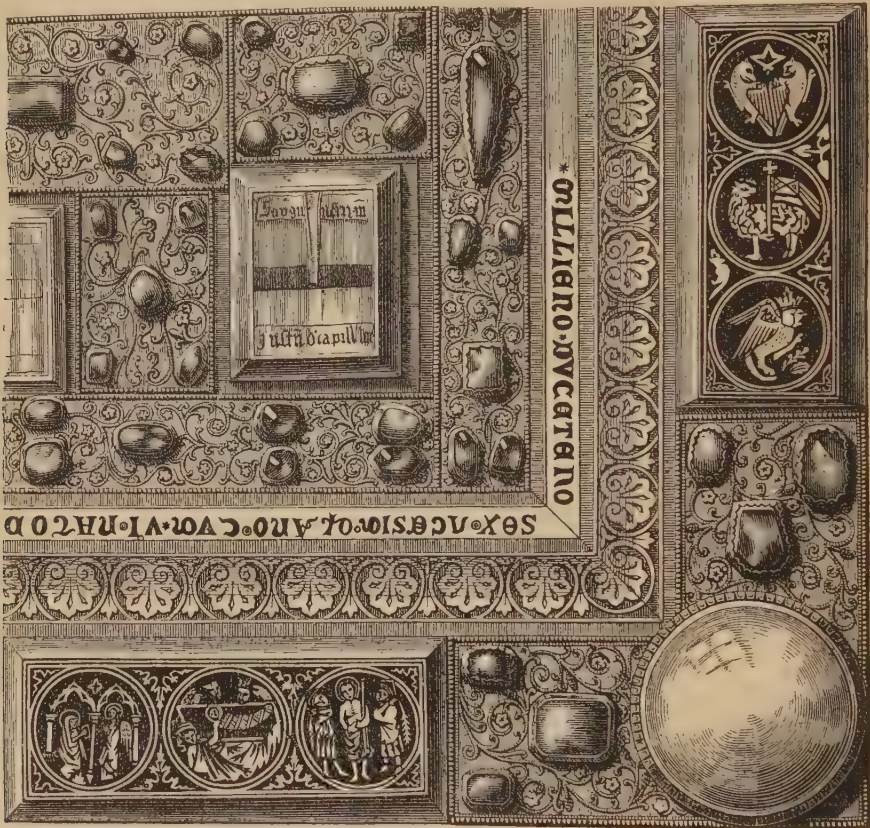
*) Jak patrně nečiní nápis nároky na klasicitu ani co do rýmu, prosodie a metriky, ani co do přesnosti řeči. V překladu zněl by as takto: „Přijmiž, Spasiteli milý, dárek bratra Tomáše, který svatému Martinu věnuje z lásky k Tobě, aby důstojně zachovány a uctěny byly ostatky Svatých, kteří přimluvou království nebeské, jakož i pokoj za živobytí pozemského (za dnů našich) nám získati chtějí. Až jednou odplácti budeš jednomu každému dle zásluh jeho slovem svým: „Odejděte!“ a „Vejděte!“ o pak daruj odměnu života věčného Tomášovi, který tuto vzácnou desku zhotoviti dal roku MCCLXVI. po narození Krista z Panny. Běda tomu, kdož by ji odcizil neb oloupil! Amen.“

filigranskou a niello. Každá plocha filigransky ozdobená má pět drahokamů uměle zasazených, tak že jeden velký obklopen jest čtyřmi malými.

Nejvíce zajímavosti poskytuje práce „niello“ zvaná, která na obdélných stříbrných deskách s prací filigranskou se střídá, sloužíc celé obrubě příjemným střídáním stříbra se zapuštěnými ornamenty černějšími k nemalé ozdobě. Práce „niello“ zvané užíváno nejprvé v XI. století v Itálii, odkud i jména se jí dostalo. Umělec vyryje hluboce kresbu širokými konturami na dosti silnou desku z nejjemnějšího

spatřují se geometricky spořádané lilie a jiné ozdoby listnaté, poukazující dosti zřetelně na počátek gotické doby umělecké. V kruhovém obroubení jest vyobrazeno zvěstování andělské, narození a bičování Páně (obr. 23). Na druhé pásce stříbrné lze viděti v prostředním kolečku eucharistického Beránka s vítěznou korouhví, po obou pak stranách fantastická zvířata, salamandry, ještěrky a p., jichž později v gotice k účelům vedlejších užívalo se.

Tloušťka desky jest rovněž obložena stříbrným plechem, do něhož hluboce a energicky

(Obr. 23.)

stříbra; tyto vyhloubené kontury vyplní se černavou látkou kovovou (uměle oxydovaným a preparovaným stříbrem), která v ohni se vypálí a později vyleští. Této techniky celkem jednoduché nyní zřídka se užívá, ba mnohým mistrům zlatnickým ani známou není. Ve XII. a XIII. věku ozdobovali zlatníci niellem v umělých ornamentách celé hladké plochy. Pouze v Rusku zachoval se až dosud podobný druh práce, kdežto u nás s niellem se teprv opětně začínají pokusy činiti. Obrazy na plochách niellových vyřaty jsou částečně ze svatých dějin, částečně z říše přírodní, kolem nichž

vryty jsou ornamenty z doby románské pozdní. Spodní plocha těžké desky dubové, na jejíž svrchní ploše stříbrný plech pozlacený přibit jest malými hřeby stříbrnými, nemá žádných ozdob a jest potažena látkou na způsob kůže pracovanou.

Podobné „tabulae reliquiarum“ zachovaly se v počtu dosti značném též v jiných pokladních komorách starších chrámů z příčin

*) (Viz. obr. 23. představující jeden roh vzácné desky, aby čtenářové porovnávajíc tuto částku s obr. 22. zcela jasně si dovedli představit dílo ce é).

snadně pochopitelných. Když totiž kostely pod rozmanitými záminkami o vzácnosti zlaté a stříbrné olupovány jsou, tabulae reliquiarum ušly lupu, poněvadž deska dubová tenkým pouze stříbrným plechem pozlaceným pokryta byla. Výtečným provedením krásných detailů doplnilo však umění zlatnické, čeho se nedostávalo na hmotné ceně.

Zbývá konečně odpověď dáti na otázku: „Jaký liturgický účel měly tabulae reliquiarum ve středověku?“

Starších, zejména oněch vedle nápisů od

vrátivších se rytířů křížáckých, přinešených, užívalo se v hradech, zámcích, v kaplích a oratoriích co oltářů ku konání domácí pobožnosti. Později, po smrti majitelů bývaly darovány chrámům. Na výroční den úmrtí dárců vystavovány jsou k jejich památce na oltáři, co se dělo též na dny sváteční, jakož i na dny oněch světců, jichžto ostatky v desce se chovaly. Tak se děje až dosud ve chrámech, kde podobné desky zachovány jsou. Také při slavných průvodech církevních od kleriků noseny bývaly.

Pouť za uměním.

Cestopisné úryvky. Zaznamenal F. J. Lehner.

Veškeré hostince byly přeplněny, poněvadž v městě prapory hojně ozdobeném zasedala na neštěstí valná hromada juristů a advokátů ze všech končin nešťastného světa. A tak s bídou ubytoval nás jeden hostinec po dvou a dvou, jeden pár v třetím patře, druhý pár v podkrovní komůrce čtvrtého patra, kde jsem hlavou o trám stropu zarážel. Hostinský té komůrce říkal „Zimmer N. 4.“

Časně z rána se probudiv pohlížím z okna k nebi — nepršelo. Pospíšili jsme do blízkého hlavního, arcibiskupského chrámu. Když jsme se z kostela vraceli slunce již svítilo. Při snídani na novo a s jistotou slíbil jsem spulcestopatelům krásný den, a zaručil jsem se až do západu slunce.

Za rážového rozmaru vydali jsme se bez meškání na prohlídku nejdůležitějších pro účel náš předmětů, ač žádnému z nás Solnohrad nebyl neznámým. Předměty umělecké chovají v sobě podivuhodné kouzlo, že jim nikdy vnady neubývá. Ba naopak! Čím častěji je člověk vidá, tím lépe seznamuje se s nimi a tím více je miluje. V umění skrývá se odlesk krásy věčné. Odtud pochází ona stále rostoucí a neubývající láska k předmětům uměleckým. Solnohrad jest pak bohatý v tom ohledu. A poněvadž z nás čtyř architekt Barvitijs nejčastěji v Solnohradě díval, svěřili jsme se jeho vůdcovství:

Prvním číslem programu byl vrch Kapucínský, tak zvaný od kostela a kláštera otců kapucínův, kteří zde na skále sídlí. V Solnohradě nezasedají totiž v radě městské anabaptisté, kteří z novu křtí stará pojmenování, pouze proto, že připomínají na nějakou řeholi, neb klášter, neb světce, jako se stává jinde, kde ulici Dominikánskou překřtili v třídu Husovu a p. Zkrátka, v Solnohradě putovali jsme nejprve na vrch kapucínský.

Víra katolická se zálibou přeměňuje zamílované vrchy v hory kalvárské. A tak se

stalo, že zbožný lid po cestě na vrchu kapucínském zbudoval kapličky mřížovanými dveřmi chráněné a do těch kapliček postavil sochy ze dřeva v přirozené velikosti vesměs polychromované, tvář, tělo i roucho. V každé z nich představuje se živě některá upomínka na poslední pouť Kristovu před smrtí jeho. Člověk vidí zde názorně a plasticky jakoby zkamenělé nejpohnutlivější momenty krvavé cesty vykupitelské před sebou. Zde stojí ty rozličné osoby naproti sobě. V pohybech a tvářích, v postavách a výrazech spatřuje se tu nevýslovná láska a hoře bolesti němé, tam opět bestiální surovost a ďábelská bezcitelnost. Ty osoby jednají a pozorovatel vidí jasné jejich jednání. Mluvíti těm osobám není třeba. Tváře a postavy mluví samy sebou. Řeč jest zbytečná, kde člověk okem dívá se až do hloubi duše. A aby na dojem k úplnosti a jasné představě již ničeho více nedostávalo se, zkamenělý živý obraz doplněn jest malovanou scénérií na zadních i postranních stěnách kaple, v níž právě jistý děj s celým okolím i krajinou před oči se staví. Tolik důmyslu a citu zároveň měl ten umělec, od něhož myšlenka i provedení díla tak velice zajímavého i pohnutlivého zároveň pochází. Málo kdy bývá v jedné osobě vtěleno zasnoubení technické zručnosti mistrovské s hloubkou citu a láskou k umění posvátnému. V tom umělci, od něhož šlace na kapucínském vrchu solnohradském pocházejí, obě vzácné vlastnosti sloučeny byly v duši jedné. Odtud ta krásná pozorovatele dojímací. Abych jen o jednom obraze blíže se zmínil, zastavme se u jediné toliko z poslednějších kaplí, u Piety, o kterou nejženiálnější umělci se pokoušeli. Blahoslavená Matka Boží sedí pod křížem, na klíně spí syn Boží a mrtvý syn její. Mezi matkou i synem v pozadí stojí Jan Miláček, druhou mrtvého syna jejího a Pána svého, jehož druhé svislé ruky mrtvé poněkud

vztýčené dotýká se Maria Magdalena na zemi klečící. Ta žena neopovazuje se ani mrtvého Krista blíže dotknouti se. Druhdy se odvažila až do domu fariseova, aby slzami lítosti smočila a vlasem svým utírala nohy onoho, který hříchy odpouští; nyní klečí u mrtvého mistra i Pána svého a koncem jediného prstu podpírá dlaň poněkud pozdvižené mrtvé ruky Spasitelovy a pomáhá Matce snášeti tisící toliko díl přehořkého a přesladkého břímě. — V té skupenině výtečně pojaté a mistrovsky spořádané spatřuje se tak svrchovaná míra citu nejnejnějšího a nábožensky hluboce dojatého, že člověku takměř ani možno není odloučiti se od geniální skupeniny. Nikdy před tím neviděl jsem tak dojemně líčenou Pietu. Na stěnách jest malována přiměřená scenerie, Kalvarie, kříže, a p. Nejsou to obyčejné štace křížové cesty, nýbrž jiné, celkem 10, a sice: Kristovo loučení se s matkou, Kristus na hoře Olivetské, Kristovo odsouzení, Kristus v žaláři, rouhání se jemu, Kristovo bičování, klesání pod břemenem kříže, křížování, Pieta, Kristovo v hrobě odpočívání. Ač veškerá skulptura pochází z doby, kde v umění vše se přehánělo a figury duchem času tehdejšího provedeny jsou, zde ta přílišnost není na závalu krásy a dojmu. Těla jsou výtečně provedena. Postava Kristova jest všude tatáž, a umělci vždy dokonale se zdařila a lze viděti, že na provedení její vynaložil veškerou sílu duševní. Zde a onde vyskytující se nesprávnost neb přílišnost v řasách oděvu nepřekáží. Všude, na každém kousku spatřuje se, s jakou láskou pracoval umělec na díle tom. Komposice jest celkem tak mistrovská, uspořádání podivuhodné krásy a citu tak ušlechtilého, že není snadno k nalezení díla podobného. To platí zejména o dvou štacích: o „Pietě“ a o „Kristovo v hrobě odpočívání.“

Požitek duševní a radost, jako cítí člověk při důkladnějším pozorování a rozebírání takových plodů uměleckých, nelze ničím jiným nahraditi. Kdyby při podobném studium lilo se ze zamračeného nebe, dešť by člověka odtud nevyhnal. Nám však nebe přálo. Slunce se na nás usmívalo. A ve sluneční záři jest Solnohrad s vůkolím kusem ráje na zemi vykouzle-

ného. Vzduch po dešti byl občerstvující, vegetace bujná, hory bližší i vzdálenější, ti obři, velikánové čarokrásně osvětlení se závoji stříbrnými. Předcházející noci napadl totiž na nejvyšší hory první sníh, jehož nevinnou čistotu paprskové sluneční ještě jasněji postříbřovali. Pod nohama nejbujnější vegetace, tam ve zdáli věčný sníh! Příroda toho dne v magickém osvětlení zdála se slaviti svátek. Při slavení takových svátků bývá cestovatelům volno. Oči od krásy umění zadívaly se na krásy přírody. Dnes krása obojí v harmonickém akordu se slučovala.

Kdykoli oko odpočinulo si od pozorování zajímavých skupenin plastického umění, bezděčně pak zabloudilo do dálky k těm nebetným horám, aneb na ten hrdý hrad Hohen-salzburg, který majestátně na hoře naprotější se vypíná ku trvalé paměti slavných knížat arcibiskupů; buď na úrodné planiny rolemi, stromovím, roztroušenými letohrady, vzdálenými městy a vesnicemi poseté a v nedohledné dálce na obzoru se ztrácející, aneb dolů na město rázu italského s množstvím kostelů a vysokých budov, jimiž se vine jasná pentle rychlonohé Salzy.

Kolem nás spěchalo množství šťastných a nešťastných turistů a turistek, pachtících se a těžce oddychujících a v potu tváře s červeným Bedeckrem dle předepsané routy na temeno hory ku pěkné výhlídce se ubírajících. A poněvadž v Bedeckru o štacích ničeho nestojí, ani jeden z nich neviděl a nevšimnul si umělecké krásy, která vedle schodů, po nichž kráčel, za ním se dívala. A mnozí z nich na místo na sochy, zadívali se na nás. Nemohli si to v hlavě srovnati, kterak cizinci v Salzburku možno putovati od štaci k štaci. V Bedeckru to nestojí. Již David o nich prorokoval: Oculos habent, et non videbunt.

Na otce kapucíny měl by pilný a svědomitý poutník na cestě k jejich kostelu jen jedinou žádost, aby totiž velké tabulky kovové s modlitbami z prostředku mřížovaných dveří pošinuli poněkud níže, čímž se poslouží i modlícímu se i pozorujícímu a rozjímajícímu.

D o p i s y.

Z Vodňan.

Stavba věže dospěla tak daleko, že mohlo svěcení kříže a vztýčení téhož na věž na den 24. září, neděli XVI. po sv. Duchu ohlášeno a předsevzato býti. Vysoce důstojný pan děkan kapitoly Budějovické, Jan Šavel, s panem kanovníkem kustodem Janem Kubičkem připověděli obřad svěcení vykonati ve Vodňanech, než

nenadálý příchod papežského nuncia do Budějovic nedovoloval jim přijíti. Na místě jich vykonal svěcení pan vikář traktu Vodňanského, Karel Cýsař, farář v Protivíně u spolupřítomnosti sekretáře vikariátního P. Martina Kloučka, faráře v Blsku a rodáka Vodňanského, pak osobního děkana z Bavorova P. Jana Máchy, P. Martina Stěcha, faráře v Míšenci, P. Josefa

Fremunda, faráře v Chelčicích, P. Jana Ondoka, kaplana v Bavorově, místního děkana a tři domácích duchovních.

Slavnost svěcení v následujícím pořádku se odbyvala: V sobotu jako v svatvečer nastávající slavnosti vyzvánělo se všemi zvony, při setmění ve výklenku vyššího oddělení nové věže postaven transparent, shotovený tesařským mistrem Josefem Chroustem, na kterém vy-podobněno bylo náčiní tesařské s nápisem: „Důvěrou v Boha a lidskou pilností docíleno rovnosti.“

V neděli pak sloužena velká mše svatá s asistencí P. Janem Máchou, osobním děkanem v Bavorově.

Po poledni před druhou hodinou shromáždili se ve městské radnici údové městského výboru s radou a purkmistrem spolu s jinými ještě hodnostáři domácími. Tam chován také do té chvíle kříž ozdobený věncem na nosítkách k tomu zvláště shotovených. Ke druhé hodině vyzdvižen kříž a nešen v průvodu od mládenců s družičkami do chrámu Páně provázen spolkem veteránů s hudbou a spolkem sokolů, obou v stejnokroji, kteréžto spolky k zvýšení slavnosti a k udržení pořádku zvláště byl pozval pan purkmistr. Když se byli i císařští páni úředníci dostavili, otevřena slavnost litaniemi k Pánu Ježíši, načež byla řeč slavnostní a po té následovalo svěcení samo s uctěním kříže od veškerého přítomného duchovenstva, pak ubíral se průvod kolem kostela při hlolu zvonů, znění hudby a střelbě z moždířů až k místu, kdež kříž měl tažen býti vzhůru. Zde p. purkmistr Dominik Bělohlávek a pan radní vzdali poctu kříži políbením, načež kříž vznášel se výš a výše, až se octnul na vrcholu věže, kdež upevněn a usazen byl tesařským mistrem Josefem Chroustem, kterýž s vrchole věže od kříže za střelby a hudby provolával slávu Jeho Veličenstvu, slavné obci Vodňanské, patronu kostela, J. Exc. nejdůstojnějšímu panu biskupovi, důst. p. místnímu děkanovi, a veškerému přítomnému velebnému duchovenstvu, architektu Pražskému p. A. Baumovi a jeho společníku p. B. Münzbergrovi, všem pánům pachtýřům této stavby a všem neunavným spolupracovníkům v provedení této stavby.

Při návratu do chrámu Páně bylo slavné Te Deum a požehnání s nejsvětější Svátostí. Tím slavnost tato velepamátná ukončena.

Spis na pergamentu psaný, který do bány nově dostavené věže vložen byl, zní doslovně takto:

Ve jmenu nejsvětější nerozdílné Trojice Boží.

Když byl v král. městě Vodňanech Léta Páně 1722 ve středu po Hodu Božím Svato-dušním dne 27. máje po deváté hodině ranní,

takřka s celým městem děkanský kostel s věží i s šesti zvony ohněm v zkázu přišly, dostavena byla věž konečně opět roku 1734 shledanými podporami a s příspěvkem z obecních důchodův 6516 zl. 59 kr. víd. čísla, i byly opatřeny nové zvony: „Marek“ 54, „Jan“ 26, a „Matka Boží“ 10 centův těžké. Největší zásluhu o shledání nákladu na toto opatření a provedení celého díla měl tehdejší Veledůstojný Pan Antonín Jan Vokoun, doktor v svatém písmě, vikář, později kanovník, pak světitel biskup Pražský a předseda arcibiskupské konsistoře, druhdy český kazatel Vídeňský, jenž opatřil též přičiněním svým varhany a nové hodiny, poslednější sestrojené Bechyňským mistrem Janem Hönerem r. 1737. Na památku svého v tom působení vytknouti dal P. T. P. děkan Vokoun obrazně jméno své na líci západní strany věže nad oknem zvonice Okounem ve zdi vypukle vytvořeným v obdélném kruhu a na severní straně věže písmeny A. W. 1735.

V roce 1865 v neděli po Skořické pouti dne 9. července povstala večer po 9. hodině bouře, hrom udeřil do věže a tak zvaný studený blesk roztrátil její střechnu, porouchal zdě a věžní schody až k zvonům a víchr při tom panující způsobil spoustu takovou, až byla kolem kostela země poseta zdívm a dřev v té míře, že snešena býti musela pro nebezpečí střechny věžní až k hodinám, tedy s bání i s křížem, i byla věž tehdejší purkmistrem p. Antonínem Skalickým, za příčinou, že se zastupitelstvo obce pro velký náklad na právě vedenou stavbu svého nej památelnějšího obecního teď úředního domu č. 18. k nové stavbě odhodlati nemohlo, opatřena novou zatímní nízkou střechou bez bány a bez kříže.

V roce 1875 nově zvolený purkmistr pan Dominik Bělohlávek, jehož v hodnosti té předcházeli od konstituování obce 1850 vždy třikráte volení páni Antonín K. Herites a Antonín Skalický, obral sobě za úlohu zvláštní, okrášliti město veležádoucím dostavěním této věže, a když záměr jeho nejen od důstojného místního děkana, nýbrž i ochotně a úsilovně od celé městské rady schválen a podporován byl, opatřila rada počátkem roku 1876 domácně p. Josefem Moserem hotovený plán a rozpočet stavební. Důstojný pan děkan zaslal oboje k posouzení slavné Akademii křesťanské v Praze, a odbor její pro výtvarná umění svěřil tuto záležitost chvalně známému architektu Pražskému panu Antonínovi Baumovi, jenž odebrav se dříve s pomocníkem svým p. Bedřichem Münzbergem na místo stavební, shotovil plány nové, slohu děkanského kostela přiměřené. Když pak byli proslulí architektové Pražští pp. Barvitijs a Mocker tyto nové plány schválili, podle nichž věž vyšší bude o 10 stop

zdíva nežli byla, a krov až k báni a kříži více deseti sáhův dostoupí, — předložila je rada i s rozpočten zastupitelstvu obecnímu, zároveň patronu kostelnímu, kteráž jednomyslně sneslo se za přítomnosti architekta p. Bauma dne 19. května 1876 nejen na provedení stavby věže podle výkresů křesťanskou Akademii schválených, nýbrž i na opatření nových hodin a sice letošním ještě rokem. Náklad na tuto stavbu a na hodiny, který bude okrouhlou sumou dosahovati as deset tisícův zlatých, vede obec ze svých prostředkův, bez konkurence farní, ač značná část občanstva a přifařených přispěla dovozem staviva, a sejdou se bohda i peněžné příspěvky dobrodincův jiných.

Stavba tato, kteráž se děje za duchovní vlády Jeho svatosti Papežské Pia IX. a trvání v církevních úřadech Jeho Eminence kardinála Arcibiskupa Pražského a Primasa království českého Bedřicha knížete Schwarzenberga, Jeho Excellence Nejdůstojnějšího biskupa diocese Budějovské Valeriana Jirsíka, vikáře okresního P. Karla Cýsaře, faráře v Protivíně, místního děkana, čestného měšťana Vodňanského P. Václava Mosteckého; za panování Jeho Veličenstva císaře Rakouského a krále českého Františka Josefa I., za času místodržitele království českého p. Filipa Webera barona z Ebenhofu, c. k. místodržitelského rady a hejtmana Píseckého p. Františka Urbana, c. k. sudího okresu Vodňanského p. Martina Císaře, c. k. berního ve Vodňanech p. Erharda Martana; za purkmistra obce kr. města Vodňan p. Dominika Bělohávk a radních pp. Jana Vaňka ml., Jana Kurše ml. a Dominika Jilečka, pak ostatních hodnostářů městských níže podepsaných — počala po slyšení slavné mše svaté dne 26. června 1876 a bude dokonána během měsíce října 1876.

(Dokončení.)

Z Říma, 3. října.

Kdo v Římě běže se cestou z Vatikánu přes most Andělské tvrze ke kostelu sv. Lucie del Gonfalone, nalezne naproti tomuto kostelu na domě čís. 132 následující pro každého Čecha velezajímavý nápis: Carolus Imperator III Rex Bohemiae me fecit et H. Rorav Procurator Hospitalis praesentis et Nationis Bohemorum ruinosum refecit anno MCCCCLXVII. (Císař Karel IV. král český mě založil a H. Rorav správce hospice tohoto českého národa mě opět obnovil v roku 1467.)

V pozdějších bouřlivých dobách přišli Čechové o tento ústav (pro poutníky z Čech), až teprv velkomyslnost a spravedlnost nynějšího sv. Otce Pia IX. a dlouholeté obětovné namáhání a šlechetné snažení nynějšího rektora ústavu dell' Anima v Římě, Čecha Monsgra.

Karla Jániga, a jiných vysokých protektorů českému národu k jich staroslavnému, avšak již jako ztracenému majetku zase pomohli.

Ale v nově a vkusně obnoveném českém domě marň pátralo oko českého poutníka po kapli a oltáři, již první zakladatel hospice českého byl zde na počest sv. Václava a sv. Marty zařídil. Bylo tedy vroucí snahou Čechů a zvláště obnovitele hospice, aby v českém domě nový oltář sv. patronu českému a sv. Martě se upravil. Aby tento oltář sv. patrona našeho v Římě posvětil, připutoval schválně za tímto účelem nejd. biskup Prucha ze vzdálené vlasti do věčného města a konsekroval na základě zvláštního splnomocnění od sv. Otce oltář sv. Václava a sv. Marty dle obradů sv. katolické Církve, jak výslovně i zakladatel hospice v listině z r. 1378 si žádal.

Má tedy tento český dům, jak nejd. biskup při svěcení dojemně v mateřštině ku krajanům svým českou řečí pravil, opět býti Čechům v Římě posvátným magnetem, kterýž by je poutal k sv. Václavu, patronu českému a zároveň naplňoval věrností a přítulností k římské Stoliči a Církvi katolické.

Tímto magnetem má a může tento oltář tím více býti, ježto se v něm nalezají ostatky sv. mučovníků českých: Václava, Vojtěcha a Jana Nepom., jakož i kámen z katakomb sv. papeže Kalixta. K těmto sv. ostatkům připojena jest potvrzovací biskupská listina a naznačeno 7 hlavních kostelů v nynější podobě, jakož i obrazy sv. apoštolů Petra a Pavla. Mramorový tento oltář sv. Václavu a sv. Martě zasvěcený nachází se v kapli sice skrovné, ale dovedně freskami od vídeňského akademického malíře p. Vojt. Hynaise ozdobené. Nad oltářem nahoře září milostný obličej Matky Boží s Božím děťátkem, pod ní v rytířské postavě (její vroucí ctitel) sv. Václav mezi sv. Vojtěchem a Prokopem, před ním klečí Karel IV. a j. Obraz tento jest dovedně napodobení prastarého oltáře sv. Václava v starém chrámu sv. Petruském, jakž nám jej kanovník od sv. Petra Petr Grimaldi v codexu Grimaldiho zachoval. Strop zdobí erby Čech, Moravy a Slezska. — Ale nejen kaple našeho sv. patrona jest dovedně ozdobená, i fačada celého českého domu (o dvě poschodí vyvýšeného a opraveného) každému na první pohled tlumočí účel domu tohoto. Fačada ozdobená jest poprsím svat. Václava a Karla IV., mimo to erby císařství rakouského, insigniemi koruny české (erby totiž Čech, Moravy a Slezska), erbem Rožmberkův, jejichžto statky Karel IV. tento ústav nadal, erbem Rorava atd.

V ornamentice vynikají a proplétají se stále pětistáz růže Rožmberkův a lilie z české koruny. Vroubí pak ji nápisy: I. Pio IX.

Pontifice Maximo, Francisco Josepho Imperatore. II. Ferdinandus et Maria Anna (kteří na hospic 20.000 byli věnovali). III. Bohemis Hospitio excipiendis A. S. MDCCCLXXV.

Ndp. biskup Průcha zasvětil v den sv. Václava netoliko oltář našeho svatého patrona, ale obnovil spolu starodávňý krásný, ale již zapomenutý dobrý skutek. Na základě starého zvyku rozdělovala kapitola od sv. Petra ročně na den svatého Václava 600 bochníků chleba chudým. Tentò krásný zvyk v bouřlivých dobách přišel v opomenutí, letos ale velkomyslná šlechtná obětovnost páně biskupova jej obnovila. Dal totiž spolkem sv. Vincence z Pauly v ústavu rakouském dell' Anima opět 600 chlebů mezi chudé k oslavě sv. Václava rozdati. Den po svatém Václavu Jeho bisk. Milost odebral se se zdejšími i sem připutovavšími Čechy k sv. Otci, aby co zástupce českého národa vyjádřil sv. Otci vděčné díky za obnovení českého hospice a české koleje, zároveň aby k nohoum sv. Otce položil skvostně vá-

zanou adresu díků za blahorečení Anežky české a projevil i věrnou příchyllost a odanost k sv. apoštolské Stoliči.

Sv. Otec, úplně zdrav, vlídně otcovsky se usmívaje, vyjádřil radost a dík, že jeho apoštolský nuntius v Čechách všude (jak sv. Otci sdělil) s láskou přijat byl, přijal s velkým uspokojením překrásnou adresu, již list za listem obdivoval, křesťanskou Akademií obstaranou, jakož i krásný ornát z českého hedbáví, jemu od české dámy darovaný, žehnal nejen přítomným Čechům, ale i všem ve vzdálené vlasti. — I připojené krásné fotografické obrazy Prahy (daroval p. Pinkas), starého i nynějšího českého hospicu, prohlížel se zálibou.

Při nastávajícím cerklu, jehož ndp. bisk. Průcha i Msgr. Jänig účastni byli, vyptával se sv. Otec živě na nynější jak církevní, tak národní poměry v Čechách, na život a na uctění bl. Anežky naší a s radostnou pozorností naslouchal nadšeným odpovědím nejd. biskupa Průchy. (Čech.)

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký Akademie křesťanské.

Nově zhotovené předměty pro Museum křesťanské.

Odbor umělecký dal opětně vlastním nákladem několik nových předmětů zhotoviti, rozmnoživ takto sbírku, ze které vyvinouti se má Museum křesťanské, a sice: ciborium, pacifikál a reliquiář.

Ciborium bronzové se stříbrnou kupou a víkem v ohni silně pozlacené. Ciborium, které v jistém ohledu má býti vzorem jiných, jež Akademie na objednání obstarávati bude, podobá se ve všem onomu v předešlém čísle Methoda popsanému. Pouze noha našeho ciboria jest poněkud širší, ne tak z nutnosti, jako dříve k vůli všestranné souladnosti. Podobné ciborium lze objednat i za 105 zl.

Pacifikál bronzový v ohni pozlacený s bohatou ozdobou emailu a drahokamů. Osmikrhová noha s pěknými profily vystupuje znenáhla v osmihran jednou menší a jednou silnější římsou obehnaný. Přechod osmihranu v obdélník půdorysu pně křížového důmyslně sprostředkován jest dvěmi polokoulemi, do nichž peň kříže zasazen jest. Přední polokoule jest velmi ozdobná, překrásným průhledně zeleným emaillem okrášlená, vertikálními, zlatými páskami na tři díly rozdělená, které na vrchu se sbíhají v jednom bodu okrášleném tureckým kamínkem. Zadní polokoule jest pouze hladká. Peň kříže vystupujícího, jakož i obě ramena příční jsou dovnitř vyhloubena, v prostředku řadou malých modrých, tak zvaných tu-

reckých kamínků ozdobena. Střed kříže, kde totiž ramena a peň se křížují, oba konce ramen, hoření konec pně jakož i dolejší jeho část ve stejné od středu vzdálenosti vybíhají v pravidelné čtverokruhy. Ve všech pěti čtverokruzích spatřují se figurální ozdoby emailované a ryté. V prostředním čtverokruhu na světlomodrém pozadí eucharistický Beránek Boží s vítěznou korouhvičkou, na níž se nachází monogram Kristův tmavočerveně emailovaný. Ve čtverokruzích kolkolem Beránka Božího na všech čtyřech stranách jsou na tmavomodrém pozadí se zlatými hvězdičkami vyryty krásně stylisované okřídlené symboly čtyř evangelistů držící pásy, na nichž se čtou jména evangelistů. Figurky jsou na zlatě vyryty černými konturami. Záře kolem hlav jsou světlomodré barvy. V dolejší části čtverokruhu jsou vyryty pěkné listky. — Kolkolem čtverokruhů, jakož i po stranách pně i ramen kříže vybíhají nepřetržitou řadou pilované květiny a listky, celý pacifikál neobyčejnou pohyblivostí zdobí. Prostřední čtverokruh dutý jest zřízen na úkryt svatých ostatků, a jest za tou příčinou uzavřen skleněným okénkem. Také do ostatních čtverokruhů možno uložiti ostatky. Celá výška pacifikálu obnáší 31 ctm., délka příčních ramen kříže 17 ctm., průměr nohy 16 ctm. — Podobný pacifikál lze zhotoviti za 110 zl.

Reliquiář bronzový v ohni pozlacený. Profilovaná noha čtverokrhová vystupuje v peň čtverhraný, jehož hrany pod makovicí přikryty jsou

pilovanými listy. Všechny čtyry strany ozdobeny jsou zasazenými granáty. „Nodus“ po způsobu starších tvarů zakulacený vybíhá na čtyřech stranách v knoflíčky, z jejichž červeně emailovaného pozadí vystupuje bílý čtverlístek s jemnou zlatou obrubou po hranách a zlatou tyčinkou u prostřed. Z článku tohoto vyvinuje se sokl, na němž spočívá vysoký peň, korunovaný ozdobným křížkem, v jehož koncích zasazeny jsou modré turecké kamínky. Peň pak u prostřed výšky vyvinuje se v pouzdro na uschování svatých ostatků do předu skleněnou tabulkou kulatou zavřenou. Kolem kulatého pouzdra na ostatky rozkládá se na vše strany bohatá zář na způsob monstrance ze tří kovových vrstev nad sebou položených. První vrstvou tvoří se překrásný rámeček dovnitř jemnými na venek většími listky pilovanými kolemlem ozdobený, na jehož hladké ploše čte se nápis do zlata černě vyrytý: DE . RELIQUIIS . SANCTI . METHODII . EPISCOPI. Svatý Method jest totiž patronem sekce umělecké, která v reliquiárii svém chce uctívati ostatky vlastního patrona svého. Tato první vrstva kovová silně vystupuje. Za ní pak jest vrstva druhá, která prvnější zevně ověňuje šestikruhovou, plochou růží. Kolem vnitřního kruhu totiž, v němž ostatky se ukládají, obíhá záře ze šesti kruhů se skládající. Ve středu každého ze šesti koleček jest zasazen kulatý chalcedon, kolem něho kroužek modře, vedle toho druhý červeně emailovaný, napotom třetí zlatý s vystupující točenou šňůrkou. Kraje jsou pilovány na způsob polokulatých krajek. Z prostor, kde kruhy se sbíhají, vyčnívají na venek na způsob paprsků rohy u prostřed modrým kamínkem ozdobené. Za tím účelem upravena jest pod druhou vrstvou kovovou třetí vrstva, tak že na veškerou ozdobu tak velice zajímavou dostačuje pilník. Barvy emailu, drahokamy, rozličné hlubší a mělké vrstvy kovové dodávají při vši jednoduchosti reliquiárii nemalé zajímavosti a vnady neobyčejné. Celý paci-fikál jest 30 ctm. vysoký. Průměr nohy obnáší 14 ctm., průměr záře 12 ctm. — Náklad na reliquiár páčí se i s pouzdem na 75 zl.

Paramentní ústav.

Mitra pro J. Exc. nej. pana biskupa Jirsíka. Velebné duchovenstvo diecése budějovické chystalo miláčku svému k jubileum 25letého nastolení na biskupský stolec překvapení darem objednaným v Akademii křesťanské. Věrní synové věnovali otci milovanému k požehnanému jeho a celé diecése svátku velmi významně mitru a pektorální kříž s řetězem.

Odbor umělecký svěřil zhotovení mitry paramentnímu ústavu, kde práce zdárně provedla se. Forma její není ani příliš nízká, ani příliš vysoká. Na provedení nešetřilo se ani nákladu, ani pfe. Část svrchní provedena jest na látce stříbrné, část spodní na látce zlaté. Provedením i prací liší se strana přední od strany zadní.

Na přední straně spatřuje se na půdě zlatem vyšíváné v mandorle Vykupitel světa sedící na duze, opíraje nohy o oblohu modrou zlatými hvězdami posetou. Pravicí žehná, v levici pak drží knihu s A a Q. Roucho jeho jest bílé a červené. V zelené obrubě mandorlu tvořící jakož i na dalejší částce v pásce kolem hlavy se vinoucí čte se nápis červeným hedbávím vyšíváný: „Cum sederit Filius hominis in sede Majestatis suae; sedebitis et vos super sedes, judicantes duodecim tribus Israel.“ Významný a radostný to slib, který Pán Ježíš, apoštolům a biskupům, nástupcům jejich, učinil! Kolem mandorly vysázena jest celá řada granátů a perel, těsně vedle sebe rozestavených. Za každým českým granátem následuje vždy dobrá perla. Skvostnou tuto a nádhernou obrubu obklopují zlatí paprskové. S obou stran mandorly spatřuje se po pravé straně medaillon s poprsím sv. Mikuláše, patrona biskupského chrámu budějovického, na levé straně medaillon s poprsím sv. Vojtěcha, jakožto representanta a patrona českých biskupů. Oba biskupové jsou vyšíváni různobarevným hedbávím, zlatem a stříbrem v plném ornátě biskupském s mitrami na hlavách a s biskupskými berlami. V modré obrubě prvního medaillonu čte se nápis žlutým hedbávím vyšíváný a z kolekty mše na den sv. Mikuláše vyňatý, který zní: „Ejus precibus et meritis a gehennae incendiis liberemur.“ Kolem poprsí sv. Vojtěcha čtou se počáteční slova hymnu na den našeho světce připadající: „Praesulum salve celebris corona et decus nostrum Pater et Patrone.“

Figury tuto uvedené vyšívány jsou vesměs hedbávím, v jasných, určitých barvách s bohatou nádhrou zlata a stříbra.

Zadní strana mitry při tomtéž rozdělení jest však v barvách temnějších; také způsob vyšívání jednodušší a to z příčin snadno pochopitelných. Zde u prostřed vyobrazen jest Vykupitel do nebe se navracující; jemu po stranách spatřuje se Melchisedech s kalichem, a Aron s lilí. Poněvadž však zákon starý stínem toliko byl a obrazem zákona nového, jest ráz zadní a tudíž méně důležité strany též méně jasný.

Na dalejší částce mitry nacházejí se v kolečkách pestrobarevné květiny stylisované, u prostřed pak na obou stranách na emailovaném zlatém kolečku skupenina pěti perel.

Správce paramentního ústavu, dp. Edm. Langer, přičinil se věru svědomitě, aby dar otci od synů z lásky věnovaný byl důstojný i laskavého otce i milujících synů. Odbor umělecký Akademie křesťanské těší se z toho, že první větší plod paramentního ústavu zdobiti bude skráně miláčka všech české země synů — biskupa Jirsíka.

Škoda! že pro přílišnou krátkost času nebylo možno dle výtečných nákrešů architekta Barvitia zhotoviti kříž pektorální s řetězem doma. Obě z ryzeho zlata objednal odbor umělecký u nejlepšího toho druhu rakouské firmy Bolzani-ho ve Vídni.

Nejdůstojnějšího biskupa kmeta zachovej nám Pán Bůh náš na mnohá leta!

Nové paramenty. Ústav paramentní zeměstnává nyní již 5 osob a zhotovily se od poslední zprávy následující předměty: 4 nové kasule s kříži vyšívány s celým příslušenstvím a sice 3 červené a jedna bílá; 2 černé pluviály, 5 přikrovů; spolková korouhev; 4 páry kostelních korouhví; 1 alba s humerálem, 4 rochetty, 1 vyšívaná stola, 22 stol jednoduchých, 3 bursy (sáčky) na svaté oleje pro nemocné, mnoho purifikatorií a ručníčků.

Pro Hudlický nový kostel 8. října od Jeho Eminencí konsekrovaný značné množství věcí, a sice: 2 kostelní korouhve, 1 oblek pro kostelníka, 2 obleky pro ministranty, 1 přikrov, humerální velum, alba a 6 humerálů, 3 rochetty, 12 purifika-

torií, 6 ručníčků, 20 oltářních prostěradel, 3 antependia, 6 přikryvek oltářních, 2 červená sukna na klekátko, zelené opony k Božímu hrobu, a konečně celý bílý ornát a sice: casuli, dalmatiku, tunicelu a pluviale, vše z bílého hedbávného damastu. Ozdobné částky vyšívaly se na hedbávné látce barvy zažloutlé. Na zadní částce kasule jest vyšito jméno Ježíš, v předu monogram Kristův. „Cappa“ pluviálu jest vyznačena větším křížem; na obrubě čte se nápis: „Per signum crucis de inimicis nostris libera nos Deus noster.“ Cappa, konce štol, dolejší díl dalmatiky a tunicely, (o několik centimetrů kratší), jsou ozdobeny třásněmi bílé a žluté barvy. Roucha a ozdobné částky olemovány jsou hedbávnými bordurami žlutohnědými.

Lehnecr.

Drobné zprávy umělecké.

Nová dvorana katolická v domě záložny sv. Václavské. Dne 4. října slavnostně otevřena jest a účelům katolickým odevzdána dvorana, která nemá sobě rovné v celé Praze. Na levé straně prvního dvoru vchází se zvláštní chodbou do schodiště, osvětleného okny skládajícími se ze samých kulatých tabulek venecijských. Tabulky jsou ze skla bílého olovem kulatým mezi sebou spojeny; čtverhranné prostory povstávající ze segmentů 4 koleček k sobě přiléhajících vyplněny jsou sklem barvy fialové. Kolem celého rámu dřevěného jest nejprve bílá, napotom zelená obruba s malovanými listky. Jednoduchá tato okna milý dojem na vstupujícího navštěvatele dvorany katolické tvoříce věští již svým zvláštním rázem v obyčejných domech nevidaným, že se tudy jde k místnostem, z nichž vylučuje je všední obyčejnost. Podlaha mezi jednotlivými skupeninami schodů odobena jest mosaikem jednoduchým sice, ale vkusným, který bychom vřele doporučovali pro podlahy chrámové na místo suchopárného vykládání dvojbarevnými dlaždicemi na způsob prkna šachovního. Křesťan přemýšlející chce v každé jednotlivosti spatřovati smysl a myšlénku. V jakém poměru se má šachovní prkno ku podlaze chrámové? Zde věru žádný důmysl nevymyslí analogii nějakou. Na kamenných pilířích, o které se opírá železné zábradlí, stojí pacholata svícny držící. Později snad nahražena budou jinými. Zcela dohotoven jest až dosud pouze strop schodiště překrásnou malbou ozdobený. Při vkusném rozdělení spatřuje se na stropě pět medailionů, jeden velký u prostřed, a 4 menší ke čtyřem stranám. V prostředním vítá vstupujícího dědic země české sv. Václav ze zlatého pozadí v překrásných barvách vynikající. V ostatních čtyřech medaillozech spatřují se poprsí sv. patronů českých Vojtěcha, Víta, Jana Nep. a sv. Ludmily. Vážné tyto tváře našich světců s hůry se dívající slouží ke cti našemu Sequensovi. Ostatní stěny jsou dosud jen prostě natřeny a budou se teprv později

doplňovati malbou. U prostřed hlavní stěny na proti oknům jest krucifix, který v žádném katolickém domě nechýbí. Jest zhotoven od sochaře Veselého. Svým časem bude bezpochyby i tato nejnádhernější ozdoba katolické domácnosti vyměněna za jinou monumentální z kararského mramoru, k čemuž ovšem potřebí bude též soch bl. Panny Marie a sv. Jana Evangelisty. Mezi vysokými oběma okny čte se na mramorové desce vyrytý nápis oznamující účel budovy. Zní: „K účelům spolkův katolických zbudovala roku 1876 záložna svato-Václavská.“ Ten mramor nechať hlásá věkům budoucím lásku katolíků českých! Ta tabule na důstojném pomníku, který sama sobě zbudovala záložna svato-Václavská, necht povzbuzuje věky příští k lásce a obětovnosti a horlivosti křesťanské! Ať po příkladu zakladatelů spolkové katolické tudy příkladem jsou vlastní celé!

Ze schodiště vchází se do předsíně. Byla-li okna na schodišti pěkná a přiměřená, zde dle pravidla přirozené gradace jsou okna ozdobnější ze skla kathedrálního s malovanými znaky země české a královského města pražského, pak znakem papežským a císařským; stěny pokryty jsou skvostnými čalouny tmavohnědými s jemnou zlatou ornamentikou páv a květin.

Z předsíně pak přichází se do dvorany samé plodící mimoděk dojem slavnostní. Jest to síň světu modernímu uzavřená a proto nedopouští ušlechtilá malba na barevných oknách vnikat sem světlou všednímu. Jen barvou lomení paprskové sluneční sem přicházejí. Byla-li již okna předsíně bohatší, okna dvorany samé nad vše ostatní krásou, harmonií barev a nádherou vynikají. Malba jest pouze ornamentální svědčíc o neobyčejně vybraném vkusu, jakým původce celé vnitřní úpravy vyniká. Okna jsou velká, výšku obyčejných dvou pater zaujímající, končice kulatým poloobloukem. Celkem jest jich 7 a sice 4 na levé, 3 na pravé straně, kde na místo ostatních tří oken nachází

se galerie. Veškerá skla malovaná pocházejí z továrny Neuhausera v Innspruku. Dvorana pak sama tvoří obdélník 9 sáhů dlouhý a 5 sáhů 3' široký a jest rozdělena na 18 polí obloukem končícími s 22 pilastry s římskými hlavicemi.

Střed oblouků ozdoben jest lvími hlavami. Pilíře jsou hladké, tmavozelené s příslušnými podstavci; hlavice jsou polychromovány; barva stěn jest rudohnědá. Výše vládnou barvy stále světlejší, žluté a bílé. V prostředním poli na obou stranách užších jsou zrcadla na proti sobě zasazená do příslušného rámce, který na jedné straně dvorany končí se obrazem sv. Václava, na druhé pak straně hodinami. Na hořejší části skla zrcadelního jsou barvami malovány dva geniové korunu nesoucí. Na jednom spatřuje se koruna svatováclavská, na druhém tak zvaná rudolfínská koruna domácí. Malby tyto provedl p. Barvitijs, malíř. Nad oblouky běží kolkolem vlys až dosud prázdný. Strop jest kasetovaný s neobyčejnou elegancí polychromovaný.

Ačkoli až dosud pouze strop a okna jsou dokonána na dobro, ušlechtilost detailů a harmonie celku mile dojmá. Což teprv po úplném provedení a dokonání! Pod stropem totiž na vlysu až dosud prázdném bude v barvách na obitce provedena celá historie českých věd a umění od prvopočátku až do založení Akademie křesťanské. V dlouhých řadách kráčet tam bude průvod českých učenců a umělců, několik set stavitelů, sochařů a malířů, jakož také nejdůležitějších mecenášů a přátel věd a umění. Středistěm celku bude monogram Kristův, to heslo katolické osvěty, od dvou geniů drženy; na pravici bude sedětí Církve v allegorické postavě, na levici pak Kristova monogramu Vlast. Odtud vyjde ten průvod. Vlast jej vysílá a u Církve se skončí s Akademií křesťanskou, zasvětití činnost svou těm oběma láskám — Církvi a vlasti. Co z půdy vlastenecké vyrůstá, Církvi bývá ušlechťováno a posvěcováno. Názorný vývoj celých dějin českých v obrazech bude malovati Nestor malířů, náš J. Hellich.

Obě příční či užší stěny dvorany rozděleny jsou na tři pole kulatě jako okna obloukem ukončená. Ve prostředním, jak již na hoře uvedeno jest, stojí zrcadlo v bohatém architektonickém zarámování na způsob portálu zbudovaném. Zde na nakloněném římsovaném přístřeší budou plastické postavy allegoricky vyobrazující: víru a naději na jedné, lásku a pokoru na druhé straně, vždy po dvou na proti sobě sedíce, které dle modelů Myslivečkových v dřevě provede řezbář Veselý. — Na obou polích pobočních pod obloukem spatřují se malované festony, koberce a vzduchové po-

zadí. Na čtyřech těchto kobercích ku čtyřem stranám dvorany budou v barvách se stkvíti sedící postavy allegorické čtyř ctností: Síly a spravedlnosti z jedné, střídmosti a opatrnosti z druhé strany, které bude malovati Fr. Sequens. Pod těmi obrazy pak státi budou poprsí papeže a krále českého, sochaři Šimkovi svěřená.

Veškerá tato nádherná úprava provedena jest dle nákrešů a osobním řízením architekta A. V. Barvitijsa, který opět osvědčil dokonalé mistrovství v oboru dekorativním. Zednická práce svědomitě a důkladně vykonaná pochází od pana Zikmunda, mistra stavitelského, který důmyslně využítkoval místa na stavbu vykázaného.

Záložna svato-Václavská připravila a zbudovala spolkům katolickým důstojný stánek, jemuž široko daleko není rovného k nalezení. Budiž často používán na oslavu Církve a vlasti!

Křivoklát se rozpadává. Již v červnu letošního roku sesula se na starobylém hradě křivoklátském část tak zvané stavby vladislavské. Poněvadž dle náhledu znalců sesutí hrozí též ostatním částkám této stavby, ohrožující i životy lidské, počalo se pomýšlet na přiměřenou opravu již asi po desáté. Vědeckých a archeologických a znaleckých komis odbývalo se v posledních letech hojně, až konečně jeden díl hradu se sesul a druhý bude stržen. Pan Mocker architekt a pan Beneš konservátor požádání jsouce podali dobrozdání, dle něhož jest třeba celou tu část vladislavskou v čas odstraniti, poněvadž jest bez základů postavena na skálu břidlicovou. Snesení musí se státi brzo, poněvadž sesutím zdí ohrožena jest i blízká hradní kaple, ve které pro nebezpečení služby Boží se nekonají. Řečená kaple jest, jak známo, perlou celého hradu a nachází se v ní pěkný gotický oltář skříňový, a jest zároveň farním chrámem okolních obcí. Nechá-li se spadnouti, nebude třeba ji obnovovati. Za prozatímní kostel slouží bývalá rytířská síň ku bohoslužbě na způsob dřevníku upravená. Před sнесením rozpadávající se části hradní má se nakresliti podrobný náčrtek průčelí atd., aby se později zbouraná část opět zbudovati mohla. Kdy to bude, není známo. S uvedeným dobrozdáním souhlasí rakouská ústřední komise pro zachování stavebních a uměleckých památek a nařídilo se, aby se bez odkladu počalo s bouráním. Přítomná generace velice si váží staroslavných památek stavebních a uměleckých vůbec a svědomitě se stará o jejich zachování, čehož dokladem jest Křivoklát. Svědomitě budeme registrovati další kroky čelící ku opravě částí poškozených a ku zachování dosud stávajících. *Lehner.*

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopsy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílání buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Retězové ulici čis. n. 5.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo II.

V Praze, dne 20. listopadu 1876.

Ročník II.

Obsah: Sloh byzantský. 1. Úvod. 2. Byzantská soustava stavební. — Poklad hlavního chrámu sv. Vítkého v Praze. Meč sv. Václava. Železná přilba sv. Václava. — Z Akademie křesťanské: Ředitelství. Odbor umělecký. Nové předměty kostelní. Nová objednání. — Z oboru archaeologického. — Dopisy: Z Vodňan. (Dokončení.) Z Hudlic.

Sloh byzantský. *)

Píše F. J. Lehner.

1. Úvod.

Theodosius rozdělil říši r. 395. Honorius stal se císařem říše západní; Arkadius císařem říše východní. Na říši západní hrnuli se od severu přívalové nových národů, zaplavivše a zpusťovivše světovládou Romu. Bouře se vy-
zuřila nad Itálií. Světovláda uhasla. Řím přestal býti sídlem císařův, zůstal však sídlem papežův. Starý lesk vyblednul. Forum římské — druhdy střediskem světa — travou porostlo. Sic transit gloria mundi.

Že vůbec Řím Římem zůstal jest zásluhou papežův. Světovláda světská vyměněna jest za světovládu duchovní. Kapitol ustoupil Vatikánu. Imperatorský trůn postoupil místa stolci papežskému. Ravenna stala se sídlem byzantského místodržitele, který se exarchem nazýval.

Mezi tím, co sestárly kolos západní k smrti pracoval umíraje poznenáhlu sešlostí věkem, vyrostlo na břehu mořském v krajině čarokrásné nádherné sídlo císařův říše východní. Nová Byzantie zhlížela se udivená nad vlastní krásou v hladinách Bosporu. Byzantie nebyla však Římem; neměla minulosti pozůstavivší po sobě marnotratnou náhru pomníků zasahujících i do zdivočilé přítomnosti, nebyla střediskem světovlády od věků založené, nebyla ohniskem prastaré vzdělanosti. Teprv před ne-

dávem povstala zde nová residence, na nové vzdělanosti takměř nedotknuté půdě. Přepychem, jemuž vládcové přivykli, měl dosaditi se nedostatek minulosti. A jelikož ve zvyk vešel veškerý život římský se zásadami právními a mravními, také architektonické zákony dle antický-římského vzoru zde v platnost vešly, ač tím způsobena jest protiva a nesrovnalost mezi novou vírou a starými tvary života občanského a státního. A ta protiva zde vtělila se i ustálila dlouhým mírem, který vládu křesťanského náboženství upevnil. Byzantští císařové vykoupili se od výpadů barbarských buď zlatem, aneb udatností dovedných vojevůdců. Práví se, že Allarich, jižžij na cestě, spatřil Minervu s Acropole mu hroící, s hrůzou přehnul a bouře vyřítla se nad Itálií.

Jestli dlouhý mír příznivý byl vývinu nové říše, předce nepřiznivě působil na zřízení nová, nejnepříznivěji na křesťanstvo samo. Jelikož správce říše zasadili na půdu novou nejpřijímavější a nemotorný aparát života pohanského, — mrtvou formu, z níž duše uprchla —, nemohla křesťanská víra silou znovuzrozuující proniknouti veškeré vrstvy. Jest-li že v Římě při stálých bojích na život a na smrt s národy surovými sice a nevzdělanými, předce však

*) Hlavní název „Názorný přehled výtvarného umění církevního“ pro úsporu místa vypouští se, jelikož pokračovati se bude v několika ročnících „Methoda“.

celkem mravně nepokaženými a dětinsky naivními křesťanství v plný květ se rozvinulo i zmohutnělo v mužnou sílu a národy divoké odchovalo proniknuvši je kvasem Božské víry, která polodivochy proměnila v lidi mravné, bohabojné a vzdělané: v Byzantii s křesťanstvím v zápas se pustila, jednak přemoudřelá, sešedivělá dialektika, která pro formu na jádro zapomínala, jednak ničemnost a mravní zkaženost s hůry se rozžírající poznenáhla do vrstev nižších, tak že pod nátěrem uhlazenosti a dvornosti namnoze šklebila se hrůzná sprostota a padoušská ničemnost smýšlení. Na západu zvítězil křesťanský duch volnosti a mravnosti, na východě zbyla kenečně pouhá literatura a forma a volnost i mravnost ubíjející. Literatura zabíjí, duch ožívuje.

Střed nové říše, pošinuv hlavní sídlo své daleko na východ až ku branám asiatským, dopouštěl volného přístupu vlivu orientálnímu, kdežto před oživujícím vlivem duševního života západního úzkostlivě se uzavíral. Jest-li za posledních let světovlády římské vliv orientální i do vzdáleného Říma vniknul usadiv na trůn despotismus, do lidu pak přepych v šatstvu, rozmařilou rozkoš a nevázanost mravů; čím plodnější naskytovala se půda nyní v Byzantii, tak blízké a přístupné! Život západní jest rázu pohyblivého a mnohotvarného, život východní pak rázu nehybného a jednotvarného. Ten podstatný vliv stal se Byzantii i říši osudným. Z veškerých tvarů života náboženského a uměleckého, státního a občanského ustálily se mumie. Veškeren život by-

zantský z mumisoval: náboženství v jednostranný dogmatismus, umění v mrtvou schému, stát v neobmezenou, ukrutnou despocii, život občanský v liché tvary. Za škraboškou domnělé osvícenosti skrývala se nepravost a zkaženost. Říše po staletí vlastníma rukama kopala sobě hrob, který konečně mumii pohltil a nad ní se zavřel.

Ač celkem říše byzantská takměř ve veškerých oborech málo potěšitelnou býti se jeví, stojíc po staletí na rozhraní východu a západu, bylať předce prostřednicí vzdělanosti, byť i zevní toliko a zkrhlé a měla důležitého vlivu na vývin ostatní Evropy. V bouřích, když národové se stěhovali a ve všelikých poměrech společenských panovalo kvasení a proces očišťující, byla vzorem i příkladem veliké jednoty politické; umírajíc odkázala klesající říše byzantská národům západním poklady jazyka i básnictví řeckého, na nichž živí jazykové se vzdělávali a křesťanské básnictví se tříbilo; zachovala mnohou tradici antické zručnosti umělecké a techniky; vytvořila konečně soustavu architektonickou — nejdůležitější dojista plod ducha byzantského, — která nebyla bez důležitosti pro stavební vývin západní Evropy. Umění byzantské nemělo pouze vliv na umění arabské a ruské, nýbrž také na celou západní Evropu, již proto, že Ravenna byla kolonií byzantskou a Benátky mosaiky své z Byzantie si objednaly, tak že veškeré umění během mnoha století byzantským býti se pravilo.

2. Byzantská soustava stavební.

Také v říši byzantské vyšlo se v architektuře církevní od basiliky. Jako v Římě, zbudoval Konstantin též v nové residenci a v jiných městech říše chrámy, které se liší co basiliky s plochým stropem; tak kostel sv. hrobu v Jerusalemě, chrám Matky Boží v Betlehemě, basilika v Tyru. Z dob justiniánských velikolepý kostel proměnění Páně na hoře Sinai. Jiné basiliky starokřesťanské přeměněny jsou bohužel! na muhamedánské modlitebny na př. velká basilika sv. Demetria v Salonichi a j.

V pátém století vyvinul se však poznenáhla v římské říši východní sloh na jiných základech i zásadách vytvořený, jež sluší byzantským nazývati. Původ odvozuje od starořímských staveb centrálních, kulatých do kuple sklenutých, o kterých k vůli úplnosti nejprve dlužno krátce promluvit.

Bohaté stavitelství starokřesťanské se nespokojilo s pouhou formou basiliky. Již záhy

zakládaly se nejen menší kostely pohřební a kaple křesťní, nýbrž též větší chrámy, které od tvaru basiliky značně odchylovaly se. Nejčastěji jsou to budovy kulaté, vůbec centrální, nazvíce kuplí, mnohdy však i plochým stropem kryté.

Již z dob Konstantinových pochází celá řada prostých budov kulatých, které přímo z římských rotund povstaly a jimiž ještě nevyslovuje se žádná nová myšlenka architektonická. Tak hrobka sv. Heleny, matky Konstantinovy v Campagni blíž Říma, kostel sv. Jiří v Salonichi, baptisterium blíž dómu v Neapoli. Zcela nový obrat nastal v době Konstantinově snahou po rozdělení vnitřní prostory podporami, jakož i určitějším vyznačováním myšlenky centrální po způsobu basilik v ten rozum, že vyšší stavba střední obklopovala se nižšími prostory pobočnými, jako jest kostel S. Constanza u Říma, hrobka dceri Konstantinově vystavěná a baptisterium

lateranské. Ale také na hlavních chrámech z doby konstantinské užívalo se již založení centralního, jako se spatřuje na kostele v Antiochii, od Konstantina zbudovaném, v Jerusalemě, způsobem velikolepým pak u S. Lorenzo v Miláně (obr. 15). Zde mohutná, osmihranná kuple, v průměru 75 stop obnášející a 120 stop vysoká spočívá na 8 pilířích, mezi nimiž se střední prostora na čtyry strany rozšiřuje do 4 velikých výklenků se sloupřadím. Čtyry jiné pilíře převádějí osmihran v podobu quadratickou. Kolkolem vnitřních prostor táhne se loubí s emporami směrem ku střední prostře otevřenými. Co do velikoleposti založení, smělé klenby a bohatého článkování jest to dojista jedna z nejzajímavějších, nejpůvodnějších i nejdůležitějších budov starokřesťanské doby. — Podobná všestrannost a bohatost architektury spatřuje se na S. Stefano rotundo v Římě, na S. Angelo v Perugia a j.

Nebyla tedy Itálie bez církevních budov, u nichž převládal tvar kuple. Užívalo se však v zemích západních budov kulatých jen v jistých případech a osamotněle; byzantské umění užívalo jich ale co živlu základního na veškerých budovách kostelních.

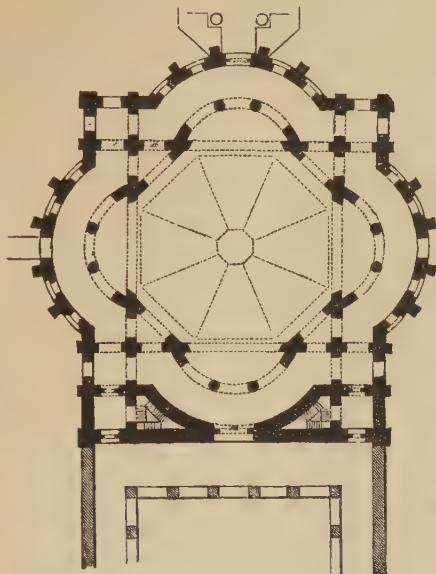
Vytvořila se tedy vysoká prostora střední, v dalekých odstavcích, obklopená mohutnými pilíři, které mezi sebou vysokými oblouky spojeny byly. Nad tím pak vznášela se klenutá kuple. Kolkolem přidružovaly se nižší prostory poboční spojené s místností střední sloupřadím, kterým hlavní oblouk vyplňoval se. Zdá se, že původní formou základní býval osmihran, který však prostory příliš obmezoval a proto později čtvercem nahražován jest. Po délce a po šířce býval přerušován povýšenými prostory středními; kde tyto se křížovaly, povznášela se hlavní kuple. Tak z quadrati-

ckého tvaru základního povstal kříž se 4 rameny stejně dlouhými, který křížem řeckým se zove a tím od latinského kříže s prodlouženým hlavním ramenem rozeznává se. Ve složitém tvaru družily se ku střední kupli mocné polokuple aneb úplné kuple poboční. Za prostoru oltářní podržel se velký polokruhový výklenek, bohoslužebná potřeba dala však vzniknouti v prostorech pobočních menším výklenkům, které však obyčejně na venek nevystupovaly, vyvedeny jsouce v tloušťce stěny zevní. Přímé dělení dle pohlaví zavdalo příčinu k zakládání empor nad nízkými prostory pobočními, které rovněž sloupřadím do střední místnosti otvíraly se. K západu přistavěna byla předšíu obyčejně malou kuplí přikrytá, odkud vcházelo se na emporu a do prostor přízemních. *)

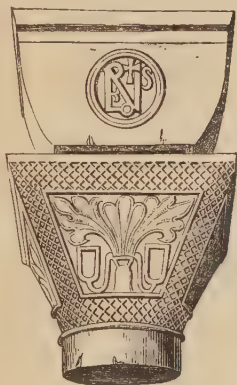
Tak povstal vnitřek, který při veškeré rozmanitosti dílů i skupenin vynikal velikolepým dojmem jednotným. Celek nepoukázal ovšem na hlavní apsidu s oltářem jako při podélném směru basiliky jsme spatřili, nýbrž soustřeďoval pozornost na prostoru střední, která, jsouc nad hlavní římsou kuple věncem oken ozářená, sesíleným světlem apsidě krásnou perspektivou zajímavosti dodávala. Naproti prosté, přirozené jednotě basiliky spatřuje se zde jednota složitá, umělá. U byzantských stavitelů jevílo se více vědeckého poznání, praktické zkušenosti a technických pomůcek a plod důmyslu nabývá váhy a důležitosti tím, že ponejprv

světu se objevila soustava architektury složitě. Již Římané užívali sice kuple rozměru velikolepého. Porovnáváme-li však pantheon s byzantskými chrámy hlavními, ihned

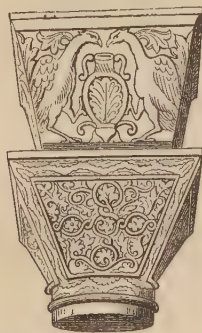
*) Vypravování objasněno bude v čísle příštím názorně vyobrazením půdorysu, řezu a perspektivním pohledem vnitřku nejpamětelnější budovy byzantské: chrámu S. Sophia v Cařihradě.

Obr. 15. Půdorys S. Lorenzo v Miláně.

Obr. 16. Hlavice ze S. Vitale v Ravenně.

Obr. 17. Hlavice ze S. Vitale v Ravenně.

objevuje se veliký pokrok konstruktivní. Tam spočívala kuple na mocné zdi kolkolem zbudované majíc takto přiměřené opory na veškerých bodech. Zde však převádí se tlak kuple jen na několik bodů — na 4 neb 8 pilířů — a dostává se jí zároveň uměle vypočítané protiváhy přidruženými kuplemi pobočnými.

Nové zásady vešly v platnost také u provedení jednotlivostí. Původně užíváno zdědých tvarů antického umění s uchylkami od práce římské podstatně se lišícími. Korintská hlavičce v Byzanci za oněch dob zhotovená rozeznává se od pozdní hlavičce římské jemným, ostrým, ozdobným provedením lupenu, v čemž poznává se ozvěna a doznívání domácího krasocitu řeckého. Jakmile však zvláštnosti slohu byzantského patrněji jeví se počínaly, v souhlasu s vnitřkem přeměňovaly se také jednotlivosti. Vyskytuje se nyní hlavičce „Composita“ zvaná, s dolejší řadou listů mocně vystupujících, za to však s volutami zmenšenými, čím hlavičce tvářnosti úplně změněné dostalo se. Charakteristický ráz hlavičce byzantské jest však kostka na dolejší konci zúžená, jejíž 4 postranní plochy tvaru trapezového ozdobeny jsou konventionelním listím na způsob plochého reliéfu tesaným. Jednotlivé stranice mají obyčejně na veškerých 4 stranách tesaný rámeček se zvláštních vzorků složený (viz obr. 16. a 17.). Jestliže takové hlavičce nejapnost v jistém ohledu upříti nelze, právě tím, jakož i rázem hmotným zcela právě hodí se k architektuře byzantské a souhlasí s mocnými kuplemi a mohutnými oblouky. Oblouk nevystupoval však bezprostředně z hlavičce; byzantské umění učinilo zde nový vynález. Na hlavičce nasadila se nová kostka dole s hranami utesanými, která n á b ě ž n í k e m slove, zastupující takto abakus a přijímající na sebe oblouk. Plochy zůstaly buď prázdné, aneb zdobily se monogramem anebo jiným čistě ornamentálním reliéfem. *)

Provedení jednotlivostí jest ve slohu byzantském celkem chudobné. Každé patro ukončuje se římsou, která veškerými hlavními částkami chrámu obíhá; nad hlavními oblouky pak bývá obyčejně ještě třetí římsa, od níž

kuple vystupuje. Římsy, jakož i ostatní články tvořily se vedle římského podání, celý vnitřek zdobíval se drahocennou okrasou mosaikovou na zlatém pozadí aneb malbou na obmítce, sloupy zhotovovaly se z nejnádhernějších druhů mramorových, stěny plné okrašlovaly se vlysy a běžícími ozdobami musivními nebo malovanými s nádherou věru orientální, dolejší částky stěn pokrývaly se zúplna různobarevným mramorem.

Zevnějšek vystupoval jako u basiliky ve dvou odděleních; nad nízké prostory poboční vynikala vysoká prostora střední. Dvojí řadou oken, jakož i římsou oddělující dostávalo se však pobočným prostorům tvářnosti dvoupatrové. Stěny velmi silné stavěny jsou nazvíce z cihel a skládaly se obyčejně z vrstev různobarevných. Okna byla dole v rozích přímoúhelná, nahoře pololobloukem překlenutá, jako v basilikách. Do větších oken postaven jest sloup, kterým pod velkým obloukem dva menší povstávaly. Portály jsou vodorovným trámem kryty, jehož tíže vyrovnává se svrchu kulatým obloukem. Sloh byzantský jest však nejzřetelněji charakterisován kuplí, která není pokryta zvláštní střechou, tak že kulaté čáry také na zevnějšku vystupují. Hlavní římsa na způsob římské římsy konsolové dělí klidnou hmotu vystupujících zdí od kuple. Tyto kulaté, měkké čáry, které více pro vnitřní stavbu se hodí, připomínají na Orient, který ve tvarech plných a měkkých si libuje a tvoří patrnou protivu s vážnou, rovnočárnou hmotou stěn. Ostatně plodí zevnějšek, ač kulatá střecha poněkud cize vypadá, dojem prosté, imponující důstojnosti.

Tato orientální záliba na tvarech složitých byla snad hlavním důvodem, proč stavbě centrální s kuplí přednost dána jest v říši byzantské před basilikou s dlouhou lodí a plochým stropem. Soustava klenby na rafinované technice a vybroušeném umělostkářství založená úplně souhlasila s povahou východního státu římského. Důležitým důvodem pro přijetí stavby kuplovité byl bezpochyby též nedostatek dříví stavebního, jakož i bohatství pomůcek a prostředků Byzantie přepychu oddané. K vývinu byzantského slohu nemálo přispěla konečně také rozličnost liturgie, jakož i snaha po přednosti toužící a přísné oddělování se v chrámu podle pohlaví.

*) O uvedeném tvaru hlavičce mluví se již v „Metodu“ č. 9. str. 104. při popisování basilik ravenenských.

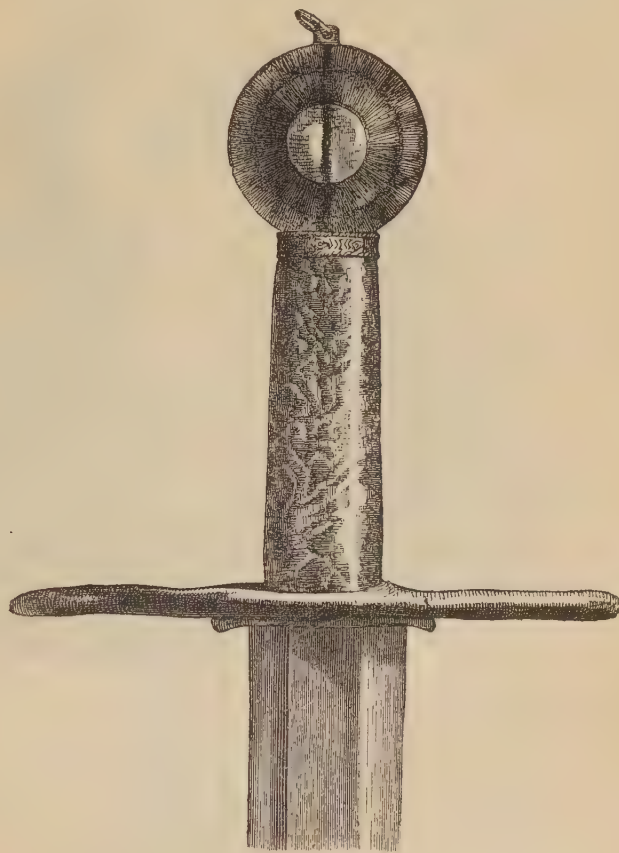
Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

Meč sv. Václava.

(Obr. 24. a 25.)

Podobným duchem, prostě a jednoduše, jak za železného věku v Čechách a za prvních dob ujímajícího se křesťanství ani jinak býti nemohlo, proveden jest meč sv. Václava. Není žádné pochybnosti, že jilec a čepel (obr. 24.) jsou původní prací. Jilec jest železný, má podobu kříže, nahoře ozdobený křišťálovým knoflíkem broušeným do mnoho hran, který bez pochyby od Karla IV. přidán jest. Látka jilec přikrývající jest novějšího původu; čepel jest značně široký se silně vyhloubeným žlábkem.

(Obr. 24.)

Pochva není stejného stáří. V pražských seznamech z r. 1354 a 1387 činí se zmínka o původní ještě pochvě perlemy a drahokamy ozdobené. V seznamu starším se praví: „Item gladius cum solemni vagina de auro, gemmis et perlis facta S. Wenceslai.“ V seznamu jedva o dvacet let pozdějším se však dí: „Item gladius ipsius Wenceslai cum vagina, quae in parte inferiori est fracta, gemmis et perlis ornata.“ Zdá se tedy, že brzy potom, bezpochyby v druhé polovici XV. věku královská reliquie prvního patrona českého, na místo původní jinou pochvu obdržela, která, ač ozdobně z červeného sametu zhotovená a stříbrem lemovaná jest (obr. 25.), předce dojista dřívější nádhery postrádá.

Meč svato-Václavský jest podstatnou částkou insignií korunovačních, jichž užívá se při korunovací krále českého.

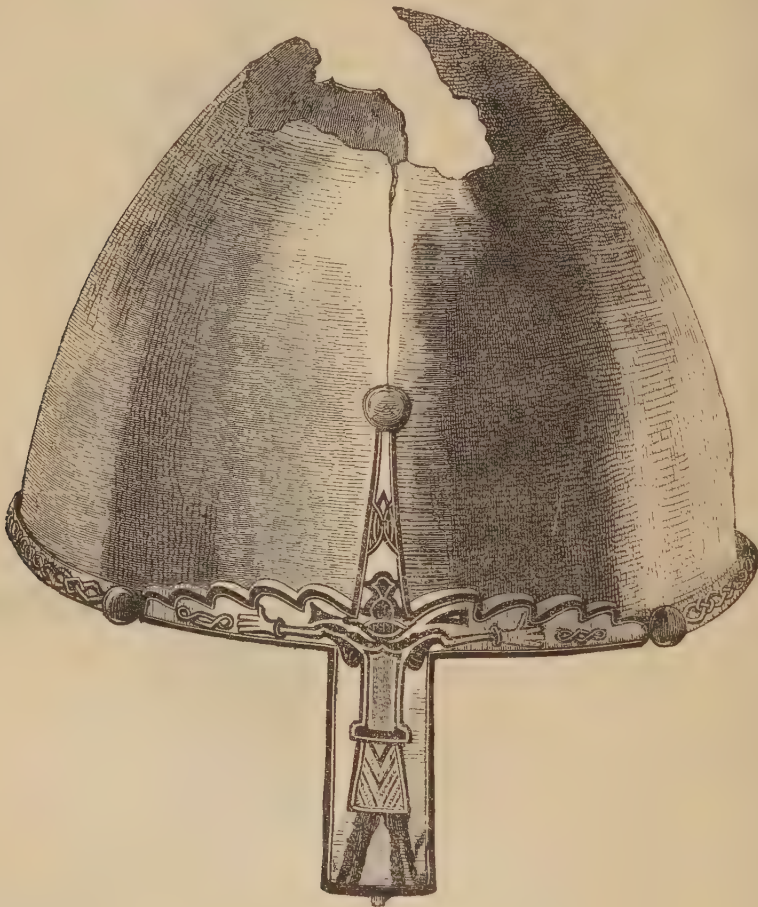
(Obr. 25.)

Železná přilba sv. Václava.

(Obr. 26.)

Vedle hodnověrného podání jest to přilba hlavního patrona českého sv. Václava. Ve svato-Václavské kapli metropolitního chrámu Páně sv. Víta na hradě pražském od Karla IV. památce svatého dědice země české zasvěcené, spatřuje se na zadní stěně oltáře za sklem též větší částka drátěné košile, kterou vedle podání sv. Václav na sobě měl, když pohříženému v modlitbě smrtelná rána zasazena jest. S jednoduchou drátěnou košilí druhdy spojen byl na ochranu krku pancířový límec,

jiná silnými hřeby s kulatými hlavami přinýtovaná ozdoba, jejíž účelem patrně jest chrániti krk a záda před ranami. Ozdoba řečená jest velmi charakteristická i zdá se, jakoby od sv. Václava upravena byla a to nikolivěk bez úmyslu. Máť totiž podobu kříže temně barveného s rameny téměř stejně dlouhými. Rameno hořejší vybíhá do špičky a jest připevněno hřebem s hlavou kulatou. Ramena příční jsou svrchu pilována v tak zvané podobě cikcakové a na koncích připevněna po-

(Obr. 26.)

který na zevní obrubě kroužkováným zlatým drátem opatřen jest a nyní ve vlastním pokladu chrámu se nachází.

Přilba zhotovena jest z kutého železa obloukovitě vystupující a skládá se ze dvou dílů. Jednoduchostí a tvarem charakteristickým poukazuje na věk sv. Václava. Na dolejší obrubě jest ozdobena v podobě kruhu prostým ornamentem přibitým, který v předu úplně chybí. Na zadní straně tuto vyobrazené, spatřuje se

dobnými hřeby. Rameno dolní jest širší, obnášející na nejširším místě 3 ctm. 2 mm., na němž spatřuje se dole vyčnívající článeček, kterým bezpochyby spojovala se přilba s pancířem. Že by ozdobou ovšem dosti neúpravou mohl znázorňovati se kříž, zdá nasvědčovati také jiná okolnost. Na plechu stříbrném, který na železné ozdobě přivařen jest, spatřuje se něco vyryto, co obrazem Ukřižovaného býti se zdá, způsobem ovšem příliš při-

mitivním. Kdož ví, zdali podoba Vykupitelova zúmyslně způsobem ornamentálním a více symbolicky od zhotovatele neupravila se z opatrnosti křesťanské? Vždyť drožina knížete namnoze tehdáž ještě v pohanství žila, ač světec náš při všelike příležitosti s hlubokou vírou svou v Krista Ježíše Ukřižovaného se chlubil. Buď si to s domněnkou pouhou tak neb onak, podáváme tuto věrně vyobrazení. Sluší však podotknouti, že v starožitnických sbírkách na severu podobná vyobrazení Ukřižovaného více ornamentální a skrytá se vyskytují.

Že přilba s jistotou náleží věku X., stvrzuje se podstatně přivařeným na železe stříbrem, jak se shlévává ve Vlaších na mnohých vratech chrámových od byzantských umělců zhotovených, zejména na starých vratech v Monte Cassino. Řečená technika připomíná na jinou

podobnou vyskytující se na mečích damascenských s ozdobami z pozlacené mědě pracovanými v ohni pak přivařenými, jako jest na př. meč Karla Velkého, který vedle podání pochází od Harun al Rašida a nyní v císařském pokladu vídeňském se nachází. Také zátočiny dolejší pásky přilbice objevují značnou příbuznost s podobnými ozdobami X. věku, které záhy již, zejména v miniaturách normanských a anglo-saských, od antiky úplně se různily.

Od nejstarších dob jest pak přilba sv. Václava u veliké vážnosti v národě českém, jak dosvědčují seznamy pokladu z dob Karla IV., které až do dnešního dne v archivu svato Vítském se chovají. Ve starším z r. 1354 praví se v rubrice armorum: „Item cassis ferrea sancti Wenceslai“ a „item lrica s. Wenceslai.“

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

V předposlední řádné schůzi ředitelstva Akademie křesťanské stalo se usnešení, aby J. Excell. nejd. panu biskupu budějovickému Janu Valerianu Jirsíkovi zaslána byla adresa k jubileu 25leté památky nastolení J. Excell. na biskupský stolec, při čemž vděčně připomenuto jest zásluh, jakých velký biskup a miláček národa sobě získal na poli církevním i národním, v životě i literatuře, ve vědách i umění. Zejmena pak vytklo se, kterak milovaný biskup prvním byl, který v synodě diecéšní vřele doporučoval duchovenstvu Akademii křesťanskou s otcovským povzbuzením, aby snahy od veškerého duchovenstva všemožně podporovány byly. — Vedle jednohlasného souhlasu oslavila tímto způsobem Akademie den, který celé vlasti byl milým, blahopřejnou adresou. — V posledním řádném zasedání měsíčním čten jest od starosty děkovací přípis J. Excell., kterýmž zároveň uděluje nadějnému podniku vrchno-pastýřského po-
žehnání.

Napotom oznamovány jsou dary, jichž Akademii křesťanské od rozličných dobrodinců se dostalo.

Knihovna jednoty obohacena jest následovně: dp. farář Fr. Alfons Illem daroval papežskou listinu jmenující Jana Nováka, kanovníka v Budějovicích, arcibiskupem Jaderským; dp. Jan Roškot, farář v Nechvalicích, starou latinskou knihu; dp. Jan Dobišer, farář v Moreci, starý rukopis biblický v české řeči s ilustracemi; dp. Jan Matějček, farář v Čachrově, starou bibli z r. 1549; dr. Jan Palacký z pozůstalosti zemřelého historio-
grafa království českého Fr. Palackého množství časopisů; vdp. probošt vyšehradský V. Štulc, vzácný

slovník polský a nádherné vydání polské bible; dp. Jos. Sankot, farář v Radkově, vlastní brošurku „Pomníky“, pak z r. 1677 Lodi Církve sv. a 4 staré knihy; dp. Josef Schäfer, spirituál v Olomouci, „Otče náš“ ve všech nářečích v nákladném vydání a evangelium pro slepce tisknuté; dp. Jos. Schwarz, farář v Bejstrosicích, nauku o harmonii a Mariade, dp. Bohumil Hakl, farář v Hořicích, starou knihu od Španovského, spisy „Klidné chvíle“ a „Katolické náboženství“ od téhož; dp. Frt. Richter, farář z Předbradí, památnou „Chronicon Gotvicense“; dp. Václ. Mostecký, děkan ve Vodňanech, homilie Origenovy a rukopis řeckého spisu Řehoře Thaumaturga; dp. Michal Horník, farář v Budyšíně, lužický kancionál z roku 1787; dp. Antonín Malec, farář v Bubenči, starou na pergamentu psanou knihu.

Museu křesťanskému dostalo se následujících darů: dp. Václav Mostecký, děkan ve Vodňanech, daroval reliquiář renesanční překrásně pracovaný, pak veliký kancionál na pergamentu psaný, dp. Bohumil Hakl, farář Hořický, starou vypuklou práci sochařskou ze dřeva, v bohatém skupení osob představující celou rodinu Páně a sice uprostřed Pannu Marii s dítětkem a sv. Annu matku její, po obou pak stranách obě Marie, sestry Rodičky Páně s dítkami jejich, za nimi pak tři skupeniny osob, v prostřední mužové svatých žen s Joachimem a Josefem u prostřed, po stranách pak jiní ještě příbuzní svaté rodiny. Jest to patrně práce česká z první polovice 16. věku. O uvedených tuto darech promluví redaktor obšírněji v odstavci jednajícím o „odboru archaeologickém“. Tentýž darce věnoval

odboru archaeologickému též tři křížky v hrobce nalezené. P. Justin Prášek, prof. v Klatovech, daroval 33 stříbrných mincí, dp. Jan Roškot, farář v Nechvalicích, 8 mincí, p. V. Pondělíček, měšťan vysehradský, 12 dílem stříbrných, dílem měděných starých mincí, dp. Karel Zima, farář v Klapí, cilicium a starý pacifikal, slečna Rohleňová 12 rozličných starých mincí.

Šlechtným dárcům vysloveny jsou vřelé díky ředitelstva Akademie.

K písemné žádosti, již jménem Akademie křesťanské zadal starosta k rozličným dědictvím a spolkům tiskovým, daroval výbor dědictví sv. Cyrilla a Methoděje a podobně i ředitelství dědictví sv. Janského s povolením nej. kníž. arcib. konsistoře

pražské po jednom exempláři veškerých až dosud od obou vydaných kněh, a sice prvnější 19 spisů, druhé 11 rozličných děl v 17 svazcích. Oběma dědictvím vysloveny jsou díky ředitelstva.

Přijal se návrh, aby skvostné předměty, kteréž u odboru uměleckého objednány a péčí jeho zhotoveny jsou, po nějaký čas v místnostech Akademie vystaveny byly, dopustí-li toho lhůta vyměřená.

Výborům jednotlivých odborů uloženo vypracování preliminarů na budoucí rok, aby na základě dát pokladníku jednoty možno bylo předložiti celkovitý preliminar v nejbližším zasedání.

Zároveň vyřízeny jsou běžné záležitosti správné. Počet členů přesahuje 2700.

Lehner.

Odbor umělecký.

Nové předměty kostelní.

Mitra a berla. Vdp. Arnošt Sichrava, opat kláštera želivského, slavil t. m. 50leté jubileum svého do řehole vstoupení. Tehdejší spolunovic jeho a nyníjší farář řeholního chrámu Páně želivského chtěl milovaného opata překvapiti v den památný zvláštním darem. Obrátil se tudy na umělecký odbor Akademie křesťanské s žádostí, aby nákladem dárcovým zhotovila se mitra a berla k slavnosti jubilejní. Kmet kmetu chystal radostné překvapení. Dlouhý věk a padesátiletá služba řeholní utužila pásku přátelství, které v mládí uzavřely dvě duchem i šlechtností spřízněné duše. Velkodušný darce, který pro chrám želivský zároveň i křížovou cestu u uměleckého odboru objednal, a příkladnou obětovností rozdělil vše, čeho dědictvím se mu právě dostalo, na dva díly; jeden věnoval Pánu Bohu, druhý svému opatovi, sobě ničeho nepožůstaviv. Dojemná i příkladná štědrost křesťanská připomíná na nejkrásnější doby života církevního. — Odbor umělecký s láskou jal opatrovati předměty z lásky objednané. Mitra, zcela dle vzoru mitry J. Excel. nej. panu biskupu budějovickému věnované, zhotovila se v paramentním ústavě; berla pak objednala se u nejlepšího toho druhu firmy.

Křížová cesta, kterou jednotliví osadníci velko- a malo-řetovští ve spojení a přičiněním horlivého administrátora farního vp. Josefa Kašpara u odboru uměleckého pro farní chrám Páně ve Velké Řetově objednali, dokončena jest od umělce pražského, jemuž odbor umělecký provedení svěřil i zaslala se na osadu řečenou. Horlivost mezi křesťany ještě nevyhasla. V osadě pohorské a poměrně chudé vyskytly se rodiny a osoby, které jednotlivé štace darovaly a farnímu chrámu věnovaly. Umělec kopíroval Führichovu křížovou cestu. Obrazy na plátně malované zasazeny jsou do důkladných rámců dubových. Pod obrazem čte se dedikace jednotlivých štací.

Ciborium zcela stříbené v ohni pozlacené

s emailovaným knoflíkem dle vzoru ciborií akademických pro dp. Drahotína Haldu, faráře v Bohdíkovicích.

Kalich tvaru poněkud moderního ozdobený kamínky tureckými a listky pilovanými pro dp. Jiřího Biera, děkana v Manetíně.

Reliquiář na způsob malé monstrance ozdobený českými granáty, chalcedony a tureckými kamínky pro dp. Drahotína Haldu.

Nádobky na sv. oleje a sice celá řada, nižší a vyšší, jednotlivé, po dvou a po třech na jedné míse, některé upevněné, jiné zasazené k volnému vyndávání; jedny končí se vízkou, druhé cimbuřím. Na vlysu vyryta jest holubice s palmou olivovou, jiné mají vlys hladký. Odbor umělecký bude obhajovati pouze stříbrné nádoby, aneb bronzové v ohni však silně pozlacené. Bronzu postříbřeného se užívati nebude.

Veškeré náčiní uvedené zhotoveno jest dle nákrešů a za dozoru architekta Barvitia od stříbrníka p. Kautsche.

Náhrobník † Jana Frydrycha, faráře v Řepíně. Do mramorového podstavce zasazena jest odevšad svobodná deska z kararského mramoru s nápisem pozlaceným, nahoře ozdobená věncem olivovým. Dle nákrešů architekta Barvitia zhotovil Ciani v Praze.

Ocelortiny bl. Anežky České, které dle nákrešů Hellichova odbor umělecký vlastním nákladem dal zhotoviti, jsou již na skladě v několika tisících exemplářů. Obrázek formátu osmerkového výtečně se zdáří. Hodí se dobře do modlitebních knížek, školním dítkám za odměnu a k podobným darům. Odboru uměleckému jde o rozšíření důstojných obrazů svatých patronů českých. Se svatou Anežkou učinil se počátek. Náklad na jednotlivý obrázek přišel odboru uměleckému na 7 kr. Kdo odebere nejméně 50 obrázků najednou, dostane je v ceně původní po 7 kr., 25 kusů najednou prodávati se bude po 8 kr., jednotlivé po 9 kr.

Fotografované mitry J. Exc. nej. pana

biskupa budějovického, jakož i vdp. opata želivského, které před odesláním na příslušná místa odbor umělecký fotografovali, a sice ve formátu foliovém, lze v kanceláři Akademie křesťanské u sekretáře dostat. Přední strana mitry fotografována jest na jednom, zadní na druhém listu. Mnohému milovníku obou ctihodných jubilatů naskytuje se vítaná příležitost, opatřit si věrné vyobrazení obou umělecky provedených darů čestných. Kdo se přihlásí do nového roku, obdrží list formátu foliového po 1 zl. 50 kr. r. m. Oba za 3 zl. Po novém roce bude cena zvýšena. Fotografií pěkně provedl člen výboru p. Eckert, jemuž odbor umělecký za mnohý dar již díkem zavázán jest.

Nová objednání.

Oltáře. Dp. Vojtěch Hněvkovský, farář v Mutovicích, odevzdává odboru uměleckému zhotovení nového oltáře s obrazem sv. Markéty pro filiální kostel Nesuchýnský na patronátu Fürstenbergském. Odkazuje se ku vyřízení Barvitiovi, který vyhledá architekta, jemuž nákres i dozor nad provedením se svěří po schválení předložených nákrešů odboru. — Vp. Karel Kotrbelec, kooperátor z Pouchova, objednává oltář Mariánský slohu renesančního s přáním, aby obraz malován byl od Hellicha. Provedení přijímá architekt Barvitijs.

Kazatelna pro chrám novosuchýnský, kterou dříve jmenovaný dp. far. Hněvkovský žádá, odkazuje se témuž umělci, jemuž oltář svěcen jest.

Boží hrob. Dp. Jos. Binder svěruje zřízení Božího hrobu pro chrám Páně v Niklasbergu odboru uměleckému, který zhotovení nákrešů dle náčrtku Hellichova, jakož i obstarání a dodání celého díla v čas svěruje p. B. Sixtovi, jemuž zároveň uloženo jest zhotovení rozpočtu na jiný Boží hrob pro dp. Jos. Podhajského, faráře v Opatovicích. — Vp. Jiřímu Tykalovi, kaplanu v Březnici zašle se nákreš Hellichův.

Obrazy. Dp. Engelbert Starý, farář v Rovni, objednává oltářní obraz sv. Kateřiny M. se žádostí, aby mu náčrtek dříve zaslán byl. Dp. Václav Bočan, farář ve Frauenreuthu obraz sv. Jiří, který proveden bude dle Hellichova návrhu. Dp. Pl. Pilát, farář v Křížkovém Kostelci, obraz bl. Anežky České dle obrazu Hellichova a sošku Panny Marie. — Vše svěruje se rozličným umělcům.

Paramenty. Dp. Fr. Pavlíček, farář v Aulenicích, objednává alby, humeralia, ručníky, korporále a j.; p. Leopold Alber, patronátní komisař ve Hrochově-Týně, červenou kasuli, velum a cingulum; dp. Fr. Zachar, farář u Dobré Vody, dvě kasule, červenou a bílou; dp. M. Urbánek na Strahově, bílou kasuli; vp. Jos. Bukovský, katecheta v Kolíně, kasuli a velum; dp. Josef Richter, farář v Hrobítschi, koberec na oltářní

stuně; p. Dr. Spitzner, černý pluviál pro zámeckou kapli v Petrohradě; vdp. Václav Štulec, probošt vyšehradský, červenou kasuli; dp. Jos. Procházka, farář v Dobřenicích, kasuli červenou, bursu a přikrov, vše co dar jistěho dobrodince; vp. Fr. Vypel, kooperátor v Domažlicích, červenou kasuli co dar Alfreda Skene-ho, štoly, cingulum; vp. Fr. Herold, kaplan v Plzni, černý pluviál.

Monstrance. Dp. Josef Benda, farář v Dolním Bousově, žádá si míti novou monstranci. Svěřuje se architektu Barvitiovi k dalšímu jednání.

Kalichy tvaru akademického objednal důst. pp. Karel Hiebl, kooperátor v Tannwaldu, a Jos. Richter, farář ve Hrobítschi.

Nádobku na sv. oleje koupila slečna Rohle-nova v Praze pro kostel sv. Havla.

Nová úprava. Dp. Václav Mostecký, děkan ve Vodňanech, zaslal k obnovení reliquiář z předešlého století. Vdp. vikář Mich. Feresch pacifikál as ze XVII. století pocházející; kříž starý jest křišťálový, noha však copová. Dp. Max. Vodrážka, farář ve Zdících, kalich, s pěknou kuppou a nodusem tvaru středověkého, s nohou však novou a nehezku, která slohovou nahraditi se musí. Architekt Barvitijs zhotoví přiměřený nákreš a bude zároveň dohlížeti na ostatní opravy, aby provedly se slohem jednotným. — K novému vyzlacení zaslal vp. Jan Řehák, kooperátor v Hranicích, kalich, dp. Ferd. Vodička v Liděčku ciborium.

Rozličná objednání. Dp. Ant. Kolář, farář v Ovčárech objednal 2 konvičky, cimbálky trojzvukové, konvičku ke křtu; vp. V. Koubel cimbálek trojzvukový; dp. farář Jos. Richter 6 svíců mosazných; dp. Jos. Pohořelý, farář v No.é Vsi, víko na křtitelnici a tři nádoby na sv. oleje; dp. Jan Kohout, děkan v Neveklově, 6 mosazných svíců; dp. Vojt. Podobský, farář v Lysé, kaditelnici.

Poptávky. Dp. Heřman Ardel, farář v Tyssu, táže se po soše Panny Marie; vp. Jan Rektoris v Drahoněch po obrazu sv. Václava se sv. Ludmilou; vp. Ant. Stejskal, kaplan v Blovicích, po ceně obrazu sv. Jana Nep.; vp. Fr. Váško, boboslovec, po lustru kostelním; vdp. Jos. Just, děkan v Hněčevsi, po dvou korouhvích kostelních. — Na všechny dotazy dány jsou příslušné odpovědi.

Uznání. Vdp. Fr. Janský, kancléř biskupské konsistoře v Budějovicích, zaslal Akademii křesťanské list, v němž jmenem duchovenstva diecése děkuje uměleckému odboru za obstarání mitry a náprsního kříže s řetězem a ujišťuje zároveň, že předměty všeobecně se líbily jak J. Ex. nejř. panu biskupovi, tak rovněž i ostatním duchovním.
Lehner.

Z odboru archaeologického.

Vzácné dary museu křesťanskému. Země koruny české bývaly jak známo velmi bohaté na

umělecké památky všeho druhu. Nebylo většího kostela, nebylo kláštera, který by nebyl slynn

nějakou neb i celou řadou umělecky provedených předmětů službě svaté věnovaných. S vnější nádhrou architektury úplně souhlasila celá vnitřní úprava. Jest-li že návštěvovatel obdivuje ku př., půvab a krásu geniální architektury velechrámu sv.-Vítského na Hradčanech, v jaké záři a nádheře stkvěla se as vnitřní úprava! Kámen vzdoroval bouřím věků a zlobám lidským, tak že nyní v celé bývalé kráse znovu se pyšní a velebuě k nebi vypíná čarokrásná budova, — vnitřek však vyloupený dlužno dle pravidel slohu znovu upravití. Z původních dob, kde v souhlasu s architekturou také celá vnitřní úprava se nacházela, nezůstalo kromě zajímavého a krásného pokladu a několik památek náhrobních takměř ničeho. Co památek slavných, jimiž bychom nyní chlubilí se před celým světem, vzalo za své v bouřích domácích! Tisíce jich lehlo popelem, popleněno a zničeno sekerou a palicí vášnivých bojovníků. Rodní bratří ničili vlastní slávu a chloubu národa. Tak smutné časy bohdá! se již více nevrátí! A co očistujícím ohněm bouří šťastně prošlo, o to cizinci hrabiví oloupili nás. Abych jen jeden příklad uvedl, když již zmínka se činí o chrámu sv.-Vítském. V den sv. Tomáše dne 21. prosince 1619 cizozemec povoláný, tak zvaný zimní král, kalvinista Bedřich Falcký, neblahé paměti, vydal rozkaz, aby metropolitní chrám sv.-Vítský v Praze od papeženských ohavností očistil se. I poslal pochopy své do svatyně, kteří z rozkazu jeho veškeré obrazy, krucifixy, sochy a ostatní náčiní katolické bohoslužby sekerami rozbili, oltáře zničili, a svícny pak a jiné věci drahocenné sebrali, které bezcitný lupič s jinými vzácnými poklady dal na vozy naložití a bezpečně pryč do ciziny dopravití. Že některé z nich, zejména svato-Václavská koruna královská v zemi zůstala, dlužno pouze připisovati rychlému útěku, když hodujícího překvapila zpráva o porážce na Bílé hoře, tak že některé vozy s uloupeným majetkem zemským zadržány a tím zemi zachovány jsou. Když při tom bohoprázdném plenění ve svato-Vítské svatyni mezi jiným velký, řezaný krucifix sekerou sražený na zem padl, odkopnul jej nohou jistý pan Barbistoff s rouhavými slovy: „Zde ležíš, chudáse, pomozíš si nyní sám.“ Když napotom sochy Panny Marie a sv. Jana Ev. rovněž sekerou sražený byly a vedle sebe na zemi ležeti zůstaly pravil: „Milovali jste za živobyť, milujte se také nyní.“ Podobné hrůzy a surovosti opakovaly se také v jiných kostelích po venkově, obrazy a oltáře důsledně jsou ničeny, anebo alespoň zkaženy. Malovavým figurám bl. Panny Marie a Svatých alespoň oči se vypíchaly. — A čeho tehdáž ještě ušetřilo se, pobráno jest od Švédů a daleko za moře zavlečeno. Později papěrky z Prahy pobrány jsou, aby jiná musea a obrazárny jimi se honosily. Pak chodili agenti semitského a nesemitského plemene pilně po zemi a kde co zbylo prodáváno jest z neznalosti za ničemný peníz pro sbírky londýnské, berlínské a p.

Že vůbec při takových pohromách ještě něco málo drobných památek uměleckých v zemi zbylo, jest věru pravým zázrakem. Odbor archaeologický Akademie křesťanské vynasnaží se vši silou, aby s pilností mravenčí zbytky bývalé slávy seznal a pokud možno v Museu křesťanském shromáždil. Jsme národem chudým odkázáni jsouce na obětovnou lásku šlechtetných krajanů. Láskou a obětovností převáží se mnohdy hmotné bohatství. Na obětovnou lásku národ český není chudý, jak stále dosvědčují dary, jichž Akademii křesťanské se dostává. Velký jest úkol, který sobě vytkl odbor archaeologický, s pomocí Boží však a s vytrvalostí skalopevnou lidem dobré vůle lze vykonati věci i velmi nesnadné. Museum křesťanské má býti živým obrazem umělecké činnosti národu českého. Co porážnu roztroušeno jest po vlasti a takto nepřístupno, v Museu křesťanském má býti přístupné jednomu každému, aby katolík zde se učil lásce k umění posvátnému, umělec pak duchu a pojímání náboženskému. Skládejme se, přátelé! Pramen ku praménku tvoří potok, potokové řeku, řeky moře.

V první řadě zakladatelů a dobrodinců Musea křesťanského, které zřizovati a pozvolna obohacovati a rozšiřovati prvním a nejdůležitějším úkolem bude odboru archaeologického, sluší vším právem jmenovati vdp. Václava Mosteckého, děkana ve Vodňanech, a vdp. Bohumila Hakla, faráře v Hořicích. Prvnější daroval Museu křesťanskému překrásný reliquiář v podobě renesanční monstrance, veliký kancionál na pergamentu, pak homilie Origenes-ovy, tím znamenité, že Kornelius ze Všehrd pilně je přečetl, poznámkami opatřil a vlastnoručně i podepsal; — poslední věnoval Museu křesťanskému starou desku dřevěnou s vypuklou prací sochařskou a jiné menší památky v starých hrobkách nalezene.

Reliquiář renesanční v podobě monstrance darovaný od vdp. Václ. Mosteckého, děkana ve Vodňanech. Reliquiář má nohu kulatou na obrubě řetízky se proplétajícími ovinutou, nad nimiž spatřují se lístky přes profil přehrnuté. Vyšší částka nohy ozdobena jest věncem rozkvětlých růží, lilí a lístků. Každá růžička má po pravé a levé straně o jedné lilii, což se šestkrát opakuje, tak že tato částka čítá 18 miniaturních kvítků. Štopky jejich splývají s hůry ze společného kroužku, který kolem držadla se vine. Tři vycházejí vždy z jednoho bodu. Nad každou růžičkou upraven jest růžový lístek. Pod tím věncem na hladce točeném kovu jsou větší listy krásně stylisované na tři strany se rozbíhající, jimiž hladká kostra reliquiáře rozkošně jest kryta a ozdobena zároven.

Noha poznenáhla vystupuje v peň či rukověť, která druhy, jak malé dírký dosvědčují, bývala as podobně dekorována. Hořejší část jest přikryta čtyřmi krásně a estheticky profilovanými lístky vyrůstajícími, v jejichž liniích pozoruje se neobyčejná vna-

Dole jsou svázány točenou šňůrkou kovovou, hořejšími konečky zachycují se za ostrý vroubek, jímž končí se vrchní část rukověti, do které zasazena jest silnější větev kolem ostensoria se rozvětvlující.

Zde totiž rozšiřuje se reliquiář na způsob monstrance, kde za sklem broušeným spatřují se svaté ostatky. Kulatá nádobka dosti veliká obroubena jest uměle točenými řetízky. Kolem ní pak spatřuje se věnec růžiček drobných více a méně rozkvětých s velkým množstvím lístků růžových rozmanitě rozložených. Všechny růžičky čítá se úhrnem 32. Každá růžička a každý lístek má svou štopku, vyrůstající v pěkných skupeninách ze společné větvičky kolem ostensoria se vinoucí. Štopky jsou jako nitky jemné. Celý věnec upevněn jest nahore a dole pentličkami malebně rozloženými, kterými jest ku hlavní větvičce přivázán. Veškeré tyto nad míru jemné a útlé částčky vesměs z kovu provedené pracovány jsou s neobyčejným jemnocitem a zručností a láskou. Zdá se, jakoby ty listky z nejtenčího papíru a nikoli z kovu pracovány byly.

Za tímto věncem vystupují z pozadí paprsky kolkolem zářící. Hlavní pak větev zjemnělá vyrůstá

nejvýše a končí jablíčkem, na němž křížek stojí.

Vzácný reliquiář, který co do techniky vzorem velmi ušlechtilým nazván býti zaslouží, v mnohém ohledu jest velmi poučným, zejména zlatníkům a stříbrníkům. Kam se poděla ta báječná zručnost? Kdy bude dostižena?

Odbor umělecký dal vlastním nákladem skvostný dar důstojně obnoviti. Kostra reliquiáře pozlatila se v ohni, veškeré pak ozdoby daly se postříbřiti, čímž od zlatého pozadí zřetelněji vynikají.

Umělecká ozdoba jest ostatně hodna velmi vzácného obsahu. V reliquiáři ukrývají se svaté ostatky velmi drahocenné, v jichž uspořádání spatřuje se tentýž důmysl. Velký kruh rozdělen jest na 17 menších kroužků; v každém pak z nich uprostřed jest reliquie s pačičným nápisem na pásce psaném. Ve středu kruhu celého jest nejvzácnější sv. ostatek: „De veste beatae Mariae Virginis“. Kolečko obklopeno jest 4 jinými sv. ostatky: sv. Joachima a Anny, sv. Josefa a Jana Křt., kteří nejbližší byli Rodiče Boží na této zemi. Kolem těch pak ve 12 kroužcích ostatky 12 svat. apoštolů. (Pokračování.)

Lehner.

D o p i s y.

Z Vodňan. (Dokončení.)

Provedení stavby svěřeno bylo usnešením obce z dne 23. června 1876 cestou podání offert následovním živnostníkům: Práce zednická, pod dohledem zdejšího zkoušeného mistra p. J. Mosera, za 1918 zl. p. V. Punčocháři, samostatnému zedníkovi z Vodňan; práce tesařská pod dohledem o sestrojení a postavení krovu velezasloužilého p. J. Chrousta, zkoušeného mistra z Prahy, jenž vztýčil kříž věžní na báň dne 17. září 1876, za 1409 zl. 73 kr. p. J. Řehořovi, tesaři z Vodňan; práce kotlářská za 1458 zl. 11 kr. p. F. Skalickému, mistru klempířskému z Vodňan; práce pozlacovačská a natěračská za 168 zl. p. J. Rennovi, malíři ve Vodňanech; práce břídlíčnická za 679 zl. 58 kr. p. A. Steichertovi, mistru pokryvačskému v Praze; práce truhlářská za 247 zl. 48 kr. p. T. Váňovi, mistru truhlářskému ve Vodňanech; práce sklenářská za 9 zl. p. Š. Kohnovi, mistru sklenářskému ve Vodňanech; práce kovářská a zámečnická za 1154 zl. 51 kr. p. F. Jarešovi, zámečnicku ve Vodňanech; práce stukatérská za 230 zl. p. J. Hrabětovi, sochaři a stukatérovi na Smíchově v Praze. Zřízení nových důkladných hodin svěřeno bylo za cenu výše 900 zl. p. V. Krečmerovi, osvědčenému hodináři Pražskému.

Budiž poručeno dílo to všemohoucí ruce Boží a mateřské ochraně neposkvrněné Panny Marie, patronky chrámu, města i osady Vodňanské.

Podepsáno a v báň vloženo ve Vodňanech dne 8. září léta Tisícího osmistého sedmdesátého šestého.“

Následují podpisy, pečť kostelní a obecní a podpis p. Jana Haeringa, městského sekretáře, od něhož pamětní listina sepsána jest.

Památní tento spis vložen spolu se seznamem cen veškerého stavebního materiálu do skleněné roury, na obou stranách hermeticky uzavřené, šňůrou protáhnut a pečeti městskou opatřen vložen do jiné plechové nádoby, a uložen v báň spolu s několika mincemi a novinami udaného dne a roku.

Z Hudlic.

(Nový chrám Páně a jeho posvěcení.) Věru sešlý byl ten hudlický chrám, pamětník to z dávno minulých dob vlasti naší. Sahát až do šedého středověku; nebo, jak kniha Erect. III. 30. svědčí, byla již listinou od 12. ledna 1389 duchovní správa při filiálním chrámu Páně hudlickém od Jana, plebána podčáplského, s povolením krále Václava IV. co patrona, knězi Heřmanu z Vysočan postoupena; kdy a od koho však zbudován byl, neví se. — Tento chrám Páně během tolika století sešel tak velice, že již před 80 lety se na vystavění nového chrámu pomýšleti muselo a v posledních dobách byl již tak vetchý, že nebezpečno bývalo v něm dlíti. Potřeba nové stavby se uznávala a teprv po usilovných předchozích pracích, jimž se tak obětavě podrobili předchůdci nynějšího p. faráře, přikročilo se ku stavbě. Již půdorys předpovídal mohutnou

a na venkově zřídka vídanou stavbu, ku kteréž pak slavnostním způsobem byl základní kámen dne 14. května 1874 položen a posvěcen. Letos byla stavba ukončena a na tom místě, kde druhy skrovný, spadnutím hrozící starý chrámec stával, vznášel se nyní k nebesům prostranná, vysoká, krásná, svým zevnějškem mile dojmající a uvnitř vkusně ozdobená svatyně, ježto konečně církevním svěcením měla býti korunována. Sám Jeho Eminenci, nejd. arcipastýř uvolil se, že osobně toto posvěcení vykoná. Přibyv v svatvečer slavnosti, byl na hranicích i v osadě slavnostně uvítán a donesl v průvodu věřících, prozpěvujících staročeskou píseň svatováclavskou, ostatky svatých patronů: Václava, Jana Nep. a Ludmily do prozatímní kaple.

V kapli pak od oltáře mluvil k lidu vdp. kanovník Schwarz a ukázal za napnuté pozornosti v překrásné řeči své příčiny ukládání ostatků sv. mučovníků od oltářů katol. chrámů. Na to modlil se J. Em. s přítomným četným duchovenstvem církevní hodinky, totiž nešpory, completorium, matutinum a laudes.

Slavné svěcení chrámu Páně počalo pak v neděli dne 8. října již v hodinu osmou za nesmírného účastenství lidu z celého vřkolí.

Před vchodem do chrámu oslovil J. Em. místní duchovní správce, dávaje výraz pocitům radosti, že dočkala se osada jeho tohoto tak dlouho toužebně očekávaného dne na základě slov žalmisty Páně: „Veselíme se z toho, že nám povědino jest: Do domu Hospodinova půjdeme. Státi budou nohy naše v síních Tvých, Hospodine!“ a prosil, by J. Em. udělením církevním svěcením tuto novou svatyni křesťansko-katolické bohoslužbě ráčil odevzdati.

Nejdůstojnější arcipastýř objasnil pak v delší řeči od oltáře hlavního význam obřadů biskupského svěcení kostela. Každé slovo, které z úst jeho vycházelo, bylo důmyslně promyšleno. Zvláštní dojem učinilo na každého, když J. Em. ku konci své řeči žádal, aby se věřící za něho pomodlili k Bohu, by se jemu někdy s oevčkami jeho v nebeském chrámu dal shledati.

Po dokončení této dojemné řeči konal J. Em. posvátné obřady svěcení, při nichžto chorální zpěvy od duchovenstva, za vrchního řízení dvou výtečných znalců zpěvu gregoriánského, totiž dp. faráře Městečského a tajemníka vikariátního, P. Frant. Špalka, a dp. faráře Tetínského, P. Ant. Patery, správně provedeny byly. První slavnostní mši sv. ve vy-

svěceném chrámu obětoval pak vdp. kanovník Schwarz; slavnost pak celou ukončil nejduš. arcipastýř chvalo zpěvem sv. Ambrože „Tě, Bože, chválíme!“

Při východu z nově vysvěceného chrámu děkoval místní duchovní správce J. Em., že udělením církevního svěcení dílo toto korunovati ráčil, připomenuv vděčně i těch, kteří ač o zbudování této svatyně nemalých sobě zásluh získali, dokončení díla svého se nedočkali a přislíbiv, že si osadníci hudliční v tomto chrámu všech dobrodinců jeho vděčně připomínati budou.

V slavnostním průvodu při znění císařské a knížecí Fürstenberské hymny navrátil se J. Em. do farní budovy a tím byla tato řídká a dojemná slavnost ukončena.

Připomínám, že tento nový chrám Páně vystaven jest v slohu románském o třech lodích a ač rozměry jeho jsou menší chrámu Páně tv. Cyrilla a Methoda v Karlíně, jemuž se velmi podobá, přece mezi větší chrámy naší vlasti vřaditi jej sluší, maje výšky v střední lodi 9°, délky 17° a šířky 10° 3'; výška hlavní věže obnáší 23°.

Náklad na zbudování a vnitřní úpravu páčí se na 80.000 zl. a kryje se hlavně nezúročitelnou zálohou všech bohatších chrámů na knížecím Fürstenberském patronátě; osadníci přifařených obcí mají přispívatí na potažité a ruční práce; poskytnutá jim však úleva dobrovolným příspěvkem knížecího patrona, subvencí ze zádušního jmění a pak povoleným částečným uplácením v 10 až 20 ročních lhůtách. Oltářní obrazy maloval velezasloužilý a v každém ohledu ctihodný malíř p. Jos. Hellich. Paramenty zhotoveny jsou v ústavu paramentním Akademii křesťanské, jejíž ředitelstvo novému chrámu darovalo veliký obraz od pana architekta Mockra Akademii věnovaný. Na vnitřní úpravu i ozdobu přispělo množství šlechetných dárců. Staročeská obětovnost a zbožnost také zde slavila vítězství.

Novým chrámem nabyla celá obec hudlická nové a lepší tvárnosti. Až bude tak zvaná stará škola hudlická z nejbližšího okolí chrámu vedle závazku odstraněna, a pakliže v té straně podél kostela a pomníku Jungmannova zřízeny budou sady a vysázeli občané po obou stranách silnice, jež obcí podle chrámu jde, lípy, budou pak Hudlice více městu než vesnici podobny. A toho lze se od pokročilého a uvědomělého občanstva hudlického nadíti.

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Retězové ulici čís. n. 5.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 12.

V Praze, dne 20. prosince 1876.

Ročník II.

Obsah: Sloh byzantský. 3. Památky a historický vývin slohu byzantského. — Z Akademie křesťanské: Ředitelství. Odbor umělecký. 1. Dary. 2. Nově zhotovené předměty. 3. Nová objednání. 4. Vyslovené uznání. 5. Oznámení. — Z uměleckých atelierů. — Drobné zprávy umělecké. — Literatura. — Pozvání ku předplacení. — Listárna redakce.

Sloh byzantský.

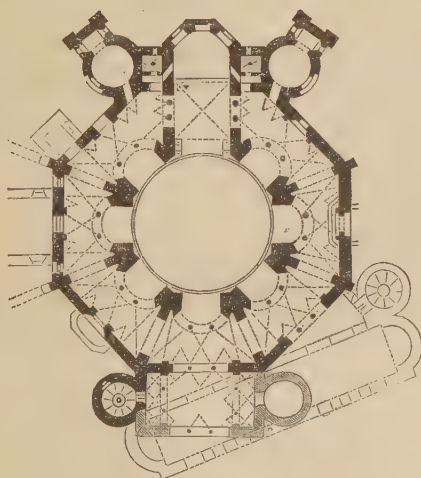
Píše F. J. Lehner.

3. Památky a historický vývin slohu byzantského.

U vývinu slohu byzantského nemalé důležitosti jsou stavby Ravennské. Zaslouhuje-li baptisterium katedrály, jakož i pohřební kaple Gally Placidie povšimnutí bedlivého, v úplné samostatnosti spatřuje se sloh byzantský nejprve na kostele S. Vitale. Byl vystavěn od 526—547 od Juliana Argentaria, který zároveň řídil stavbu S. Apollinare v Classe. Budova tvoří pravidelný osmihran (Viz obraz 18.), 107 stop v průměru obnášející. Ku straně západní přistavěna jest před síň šikmo k ose kostela. Na východní straně jest apsida do vnitř kulatá, na venek trojhranná, majíc po obou stranách věže. V souhlasu s osmihranem zdí zevních, vystupuje u vnitř osm mocných pilířů, širokými poloblouky spojených, na nichž vrchní zeď vnitřní stavby spočívá, ze které prostřednictvím malých cviklů vystupuje kuple, na spodní části osmi velkými okny osvětlená. Každé okno jest sloupkem na

dvě rozděleno a končí se kulatým obloukem. (Viz obr. 19.) Až do výšky oken zbudována jest kuple ze džbánů kolmo postavených, římským amforám podobných, tak že špičatý konec jednoho zasazen jest do krku druhého. Nad

okny pak bání tímž způsobem jest stavěna z ležatých však džbánů, z nichž jeden do druhého jest zasazen. A tak v spirální čáře to jde až do svrchu či středu bání. Římská konstrukce tuto nejdokonaleji vyvinutá dodává klenutí neobyčejné lehkosti. Mezi osmi uvedenými pilíři spatřuje se vsudy po dvou sloupech oblouky spojených a na způsob absidy rozestavených, na kterých vrchní sloupováří podobně rozdělené spočívá, odkud pak polokuple vystupuje, zabočující do oblouku od hlavních pilířů utvořeného. Pouze

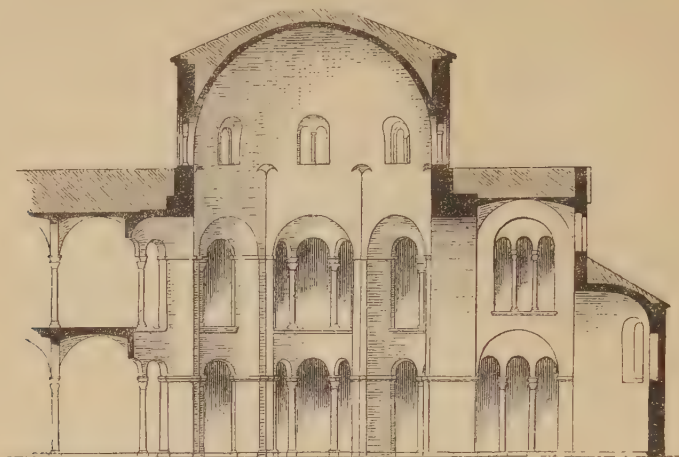
(Obr. 18.) S. Vitale v Ravenně. Pádorys.

jeden hlavní oblouk, který vede k oltáři, postrádá uvedeného vyplnění, nemaje ani spodních arkád, ani empor. Tato prostora jest křížovou klenbou překlenuta v celé výšce ochozů i s em-

porami. Veškeré poboční prostory jak dolenní, tak i empory na nich postavené obráceny jsou ku prostoru střední.

Prostorám pobočným dostává se světla okny v zevní zdi upravenými, prostoru však střední koncentrovaného světla s hůry padajícího osmi okny kuple samé.

stranný nebyl přede dosti příznivý pro zakládání rozsáhlých kostelů, jednak že byl neobyčejným, jednak že neposkytoval dostatečných prostor. Proto stavitelé vrátili se ku čtverhranu, s kterým spojili nejprve osmihrannou stavbu střední, jak spatřuje se na kostele sv. Sergia a Baccha v Konstantinopolu.

(Obr. 19.) S. Vitale v Ravenně. Průřez.

Celý chrám tvoří dojem jednoty umělé sice a s opatrnou vypočítavostí zplozené, přede však zároveň velkolepé, kde veškeri článkové směřují ku středišti vynikajícímu výškou a sesíleným osvětlením.

Ač výklenek oltářní polohou podřízenou a nedostatečným osvětlením v tajemné pološero zahalený dosti jasně nevystupuje, jest přede s prostorou střední obratně spojen a přivádí oko na hlavní směr budovy.

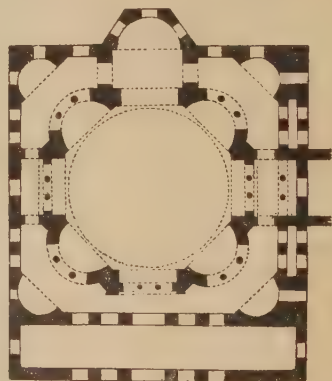
Vnitřku přidalo se krásy nádhernou úpravou. Podlaha, jakož i dolejší částky stěn až k výšce náběžníků pokryty jsou deskami mramorovými, svrchní pak díly až k temenu bání stkvěly se bohatou mosaikou celých figur, poprsích v medaillonech, obroubených rozkošnými ornamenty. Ozdoba vnitřku ač pouze částečně zachována i v zbytcích plodí dojem mohutný. V jednotlivostech architektonických s neobyčejnou jemností provedených spatřuje se ráz slohu byzantského, zejména v hlavících s náběžníky tvaru trapezového. (Viz obr. 16. a 17. čísla minulého v Methodu.) Umělá klenba kuple, složitá založení celku, výklenovitá úprava sloupových arkád, kterými stranní tlak klenutí emporového na mohutné pilíře hlavní se přenáší, jsou důkazem znamenitých vědomostí konstruktivních a neobyčejné zručnosti technické.

Zevnějšek byl jednoduše z cihel vyveden. Střecha, kterou kuple přikryta jest, prozrazuje jedině vliv západního ducha a ponebí.

Při vši důmyslnosti základní tvar více-

poli. (Viz obr. 20.) Při celkovitém založení čtverhranném vystupuje zde střední prostora bánívitá jako v S. Vitale na osmi pilířích, mezi nimiž sloupové arkády se nacházejí. Chrám tento po r. 527 zbudovaný drží střed mezi budovami ravenanskými a hlavním pomníkem umění byzantského, chrámem Božské Moudrosti v Konstantinopolu.

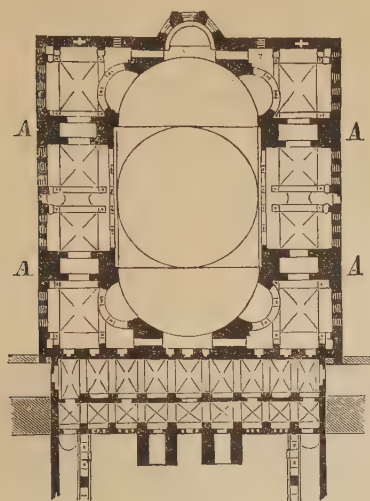
Již Konstantin dal vystavěti v nové

(Obr. 20.) S. Sergius a Bacchus v Konstantinopolu. Půdorys.

residenci chrám Božské Moudrosti (S. Sofia) zasvěcený. Když tento r. 532 lehl popelem, dal nádherymilovný Justinian na jeho místě zbudovati nový, mnohem nádhernější, Anthemios Tralleský zhotovil plán, Isidoros Miletský pomáhal při stavbě, která trvala od r. 532—537.

Mohutná budova má celkový tvar čtverhranu 252' dlouhého a 228' širokého. (Viz půdorys obr. 21., řez obr. 22.) Nad povýšenou

(Obr. 21.) S. Sofia v Konstantinopoli. Půdorys.

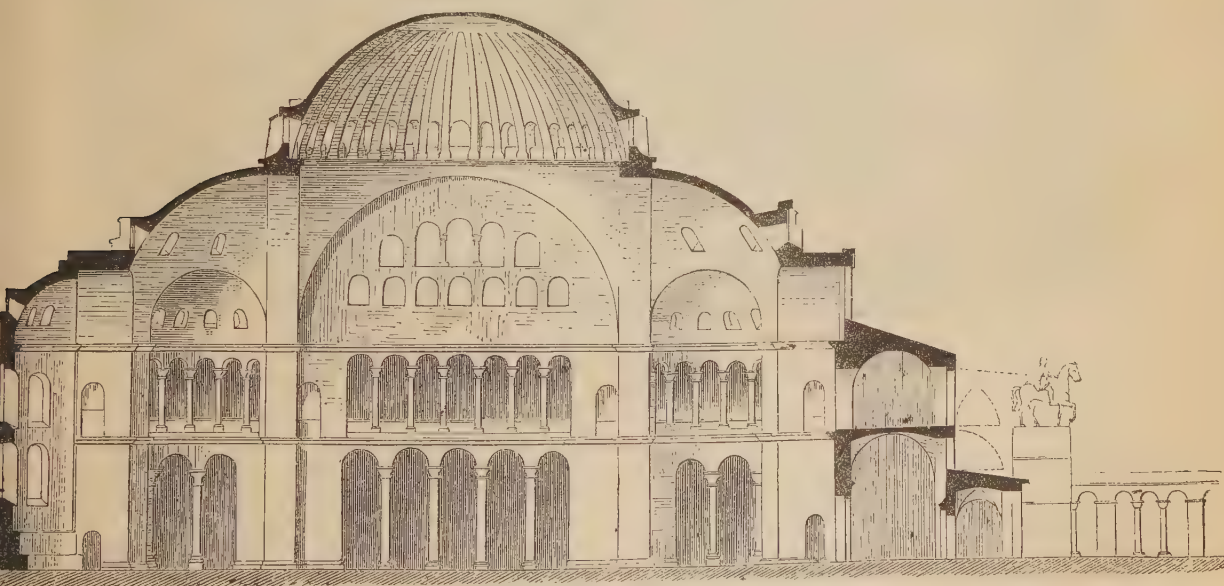
prostorou střední klene se kuple, kterou podpírá nikoli osm, nýbrž čtvero pilířů do pravidelného čtverhranu ve vzdálenosti 110' rozestavených a širokými oblouky spojených, na jejichž temenu římsa kolkolem obíhá. Odtud pak vystupuje kuple (viz obr. 22., srovnej s obr. 23.) prostřednictvím čtyř velkých cviklů,

dojem mohutné výšky zplozují. Tím rozeznává se chrám S. Sofia od S. Vitale. Tam nad oblouky pilířů vystupovala nejprve kolmá zeď vrchní nad kterou teprv kuple počínala; zde počíná kuple klenouti se bezprostředně nad temenem oblouků a vystupování její jest tak nepatrné, že se zdá, jako by od paty oblouků na římsách pilířů počínala, a jako by prostora, kterou oblouky opisují, z ní vyříznuta byla.

Střední tato prostora rozšiřuje se směrem podélní osy kostela na východ a na západ přivtělenými polokuplemi mohutné velikosti, které se podpírají jednak na oba hlavní pilíře jednak na jiné dva pilíře slabší, (srovnej obr. 21., s obr. 22. a 23.) čím půdorysu dostává se tvaru eliptického, který dobře souhlasí s plochou klenbou bání.

Do uvedené polokuple vřaděny jsou opětně tři menší, rovněž na způsob polokuplí sklenuté výklenky, z nichž oba poboční dle vzoru S. Vitale na dvojnásobných arkádách sloupových v polokruhu rozestavených spočívají, střední pak na východní straně stěnou ukončený oltářní apsidu tvoří. Naprotější výklenek západní uzavřen jest rovnouhelné stěnou předsíně.

Dvojnásobnou řadou sloupovou naznačuje se již založení dvoupatrové, které rovněž i ve veškerých prostorách pobočních provedeno jest. Za tím účelem jsou také oba oblouky, jimiž na sever a na jih střední pro-

(Obr. 22.) S. Sofia v Konstantinopoli. Řez podélný.

nikoli v pravidelném polokruhu, nýbrž pouze ve stlačeném segmentu kruhovém se klenoucí. Spodní stavba vystupuje však do takové výšky, že již vysoké pilíře s imposantními oblouky

stora se ukončuje, uzavřeny stěnou, která rovněž na dvojnásobné řadě sloupů nad sebou postavených se podpírá. Velkým stěnám na obou stranách oblouk vyplňujícím dostává se

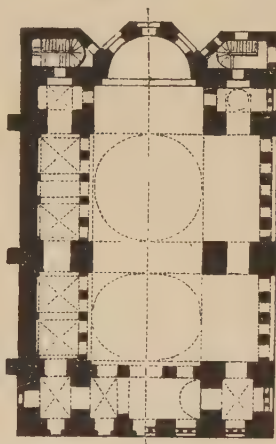
klenků a kuple pokryto bylo velikolepými obrazy mosaikovými na zlatém pozadí. Ze čtyřiařiceti velkých oken nad hlavní římsou kuple rozestavených padal mohutný proud světla na veškerou bohatou nádheru. Všem prostorám pobočným, polokuplím, emporám, lodím pobočným dostalo se přiměřeného osvětlení, jedné každé vedle důležitosti a významu svého zvláštního. Ba i výklenek oltární měl světla samostatného, třemi okny sem proudícího. Okna pak zavírala se jako v basilikách tenkými, prolamovanými deskami mramorovými. Ký div! že Justinian vkročiv po dokončení veškeré úpravy do velebné svatyně v nadšení a s chloubou zvolal: „Zvítězil jsem nad tebou, Šalomounne!“ — Škoda! přeškoda! že ta krása a nádhera po tolik století již znešvařenou zůstává sverpým Turkem. Křesťanský chrám Božské Moudrosti přeměněn jest na muhamedánskou mešitu. A poněvadž Muhamedán netrpí v modlitebnici obrazů, ta celá krása obilena jest vápnem. Tam kde druhdy se stkvěly mosaikové obrazy, čtou se nepěkné a budovu hyzdící nápisy arabské. Celá nádhera jest skryta pod závojem a čeká na odhalení, obnovení a nové posvěcení. Kdy přijde den, v který vápno bude seškrábáno a chrám Božské Moudrosti zastkví se opět ve původní nádhře zlata, barev a drahého kamení?! Kdy nastane den, ve který do apsidy velechrámu opětně postaví se oltář křesťanský ku konání oběti nejsvětější, kdy opětně vzkříšený a osvobozený národ zapěje vítězné Alleluja, jehož zvuk otrásatí bude mohutnou bání a jehož ozvěna odrážeti se bude na skalách Malé Asie a doznívati na vlnách čarokrásného Bosporu?

Jako vnitřek, znešvařen a zohyzděn jest rovněž i zevnějšek přilepenými minarety a jinými nevkusnými přídatky tureckými. Druhdy vystupoval vnějšek klidnou, vážnou mohutností, přerušovanou pouze okny a řimsami, jimiž na zevnějšku patra vnitřní se vyznačují. Velmi charakteristicky vynikají ploché klenby kuple a polokuplí, které nemajíce žádné střechy pouze deskami kovovými pokryty jsou. Těmito nepatrně na způsob vln vystupujícími vypuklinami dodává se celku rázu těžkého a hmotného, zároveň však vtiskuje se tím pečeť fantastiky na Orient připomínající.

S chrámem Božské Moudrosti dospělo umění křesťanské na vrchol vývinu. Po dlouhých pokusech postaven zde nejvelikolepější příklad složité klenby, která svědčí o neobyčejném důvtipu a vědění technickém. Tlak mohutné kuple přenášel se nejprve čtyřmi velkými oblouky na hlavní pilíře. Odtud veden jest do dvou stran na polokuple přiléhající a jejich pilíře, kterým pro slabost jejich ulehčovalo se

podobně jako v S. Vitale polokruhovým rozestavením sloupů. Na obou ostatních stranách zachycen jest tlak kuple pilíři opěracími, které souhlasně s vnitřními pilíři na zevnější stěně budovy se nacházejí. Obě řady arkád mají dostatečnou sílu, aby unesly břímě plné stěny na nich spočívající. Klenutí empor podpírá se na jiné sloupy, částečně též na pilíře. Co do konstrukce lze tudy sloh byzantský nazvat vzorným.

Veškeré založení jest však příliš složité a nevybízelo tudy ku přímému následování. Obdélní budovu basilik při jednodušších pomůckách konstruktivních sloučiti se stavbou klenutou bylo dalším úkolem architektury byzantské. Tak povstaly chrámy o třech dlouhých lodích, z jejichž hlavní loď valeně klenutě vystupuje kuple, kdežto loď poboční křížovou klenbu mají. Na straně západní bývala předsíň. Chór pak býval ukončován větší apsidou buď vícehrannou neb kulatou u prostřed

(Obr. 24.) S. Irene v Konstantinopoli. Půdorys.

dvou menších apsid. Příkladem toho druhu jest S. Sofia, kathedrála v Soluni. Přechodem k tomu jest kostel S. Irene v Konstantinopoli (viz ob. 24.), v jehožto střední lodi ku hlavní kupli přidružila se menší kuple eliptická as z 9. století.

Vedle tohoto, právě popsaného druhu byzantských chrámů vyvinul se ještě druhý způsob, který se od prvního jen tím lišil, že se dostalo kostelu podoby řeckého kříže; dvě stejně velké lodě skřížovaly se totiž a obdržely v tom místě, kde se prostupovaly, velikou kupli, kdežto pak v konci každého křížového ramena menší kopule se postavila. Apsida založila se do východního ramena, a jelikož se tu kouty mezi jednotlivými rameny vedlejšími kaplemi zastavěly, obdržel celý chrám z venku přede

zase podobu čtvercovou. *) Zevnějšku dostalo se těmi báněmi bohatšího skupení.

Chrám apoštolů v Cařihradě, vedle něhož později staven jest chrám sv. Marka v Benátkách, chrám sv. Jana v Efesu a j. ukazují v půdorysu uvedenou formu kříže.

Na těchto základech v založení a konstrukci architektura byzantská státi zůstala a zděděných výsledků tak pevně a křečovitě se držela, že o nějakém dalším vývinu ani řeči býti nemůže.

Ozdobování pouze stávalo se poznenáhla chudším; na místo drahého kamení užívalo se prostého mosaiku, později jen malby na omítkce. Pouze v částkách méně podstatných nastaly některé proměny.

Plochá kuple nahrazovala se kuplí výše sklenutou na způsob polokoule; valená klenba nechala se vynikati též na venek a ukončovala se v koncích ramen tímtež půlkruhovým štítem, čímž kulatým čárám stále větší převahy se dostávalo. Kuple pak střední i poboční také na venek kulatými zůstávaly, jak již dříve uvedeno bylo. Změny zasáhly tudy více venek než vnitřek, jak v dějinách veškerých slohů křesťanských se vyskytuje, že totiž vývojem vnitřku se počíná a vnějškem se končí.

Vnějšek se budoval z cihel anebo střídala se vrstva cihel s vrstvou kamennou. Různobarevné střídání vrstev opakovalo se na potom na obloucích, na obrubách oken, a na veškerých plochách stěn.

Zajímavý příklad veškerých známek tuto uvedených spatřuje se na chrámu Matky Boží (S. Theotokos) v Cařihradě.

V této podobě přechkala architektura byzantská i pád řeckého císařství. Vliv západního umění východu se nedotknul.

Uvážíme-li, jaké důležitosti pro křesťany východní krajiny měly a že to přede vším byzantské císařství bylo, které s obyvateli svatých zemí obchodem i válkou spojení udržovalo; snadno nahlédneme, že stavby, jakými sídlo byzantských císařův ozdobeno bylo, i v jiných zemích vážnosti docházely. Kuple přicházely proto rovněž jako i celá nádhernost vnitřních ozdob brzo i v západních zemích v oblibu; a že i zručností a technickou dovedností byzantští umělci v tu dobu nad západními vysoko stáli, kdežto válečné domácí nepokoje rychlejšímu vyvinutí se umění překážely, zůstal Cařihrad dlouhý čas uměleckou autoritou, tak že odtud ještě i v 11. století umělci do západních zemí, kde se domácích umělců dosud nedostávalo, povolávání bývali. Nejvíce rozšířilo se ale byzantské stavitelství vyjma řeckých zemí

mezi Slovy, již odtud i víru křesťanskou přijali. *)

Naším otcům víru sv. do vlasti přinesli bratři ze Soluně i na architekturu byzantskou tak bohaté. A tak s křesťanstvím přišel do vlasti české od Slovanů **) sloh byzantský. První kostely, ovšem malé, byly stavby centrální, kulaté, aspoň o kostele sv. Víta, jež kníže Václav I. na hradě pražském vystavěl, činí Kosmas výslovnou zmínku, že byl kulatý. ***) Zmizely sice již všechny známé nejstarší svatyně prvních dob křesťanských až na kostel Budečský od knížete Svyatopluka I. založený, jehož základní forma též kulatá jest (jest-li ještě z X. století pochází.)

Ku konci 11. století v Čechách v klášteře Sázavském slovanští mnichové byzantské umění pěstovali, jmenovitě připomíná historie opata Božetěcha, jak „Česko-moravská kronika“ vypravuje, který „uměl výtečné obrazy svatých malovati, je zlatem a drahými kameny ozdobovati, sochy ze dřeva a z kamene řezati a veliké umělé ozdoby a náčiní ze slonové kosti dělati;“ tentýž Božetěch, nástupce sv. Prokopa, byl i výtečným stavitelem, přestavěl totiž celý klášter svato-Prokopský s chrámem Panny Marie na byzantský způsob dle větší míry a mnohem nádherněji, nežli před tím byl. †)

Když pak vyvinuvši se v západních a jižních krajích sloh románský během XI. století i u nás ovládl, zůstala tu vedle románské basiliky centrální, okrouhlá tato forma ještě dlouho velmi oblíbenou, o čemž svědčí četné rotundy s polokruhovou apsidou, jakéž se v milé naší vlasti porůznu vyskytují. V samé Praze jsou dosud tři: „sv. Kříže“ na Starém městě v poštovské ulici, „sv. Longina“ blíže kostela svato-Štěpánského a „sv. Martina“ na Vyšehradě; pak v Kostelci na Křížkách, v Želkovicích, v Holubicích, v Libouni, na Řípu a j. ††)

Tázeme-li se, jaký význam a jakou cenu má sloh byzantský v celistvém

*) „Slohy stavitelské.“ Jos. Niklas a Fr. Šanda. str. 43.

**) To nevalilo všetečnému Woltmannovi, že před nedávnem ve veřejné přednášce prohlásil téměř všecko umění v Čechách za německé. Již byl odbyt z mnohých stran a bude odbýván dále. „Method“ při každé příležitosti na původ umění v Čechách bedlivě poukazovati bude. Toť jeden z prvních úkolů jeho. Co jest našeho, vzít si nedáme. Stranickeému písmáku uměleckému sluší dáti naučenou, aby vědy, šetrnosti, spravedlnosti a pravdy vždy byl pamětliv.

***). VI. Zap. Naučný Slovník. Čechy. Díl II. str. 442.

†) „Slohy stavitelské“ ut supra.

††) Dr. Jan B. Müller. Národní atlas. Část prvá: Výtvarné umění str. 54.

*) „Slohy stavitelské.“ Sepsali Jos. Niklas a Fr. Šanda.

vývinu, dlužno jej porovnat s basilikou. Oba slohy, basiliku zemím západním více náležející a centrální budovu byzantskou lze v úzké souvislosti považovati za rodné sestry z lůna starokřesťanské vzdělanosti vzešlé. Působením rozmanitého vlivu vnějšího i vnitřního vyvinuly se velmi rozmanitě, skoro opáčně. A přece jen u vzájemném obou sloučení a spojení ze společného stanoviska vycházejíce poznáváme v nich odlesk ducha onoho věku v celé hloubce a vícestrannosti.

Vyniká-li bez odporu byzantská stavba centrální nad basiliku původností koncepce i provedení, novým rázem technickým a konstruktivním, jakož i nádhernou úpravou, má opětne basilika před byzantským chrámem nepřekonatelnou přednost jednoduchosti, skrom-

nosti, vhodnosti praktické a duševního významu. Vynaloživ veškeré prostředky a všechny vědomosti s největším úsilím a namáháním vytvořil sloh centrální základní formu nejasnou a složitou, ve které takměř s vysílením veškeré vynalezavosti své ztuhnul a zdřeveněl bez vši naděje nového oživení. V basilice naopak prostým tvarem vícelodové budovy podélné na prostoru oltářní poukazující spočíval při neuvědomělé jednoduchosti zárodek vývinu nejobhatšího. Proto vydlužila se architektura středověká od Byzantinců výtečnou techniku, nové obohacení konstrukce, jakož i několik jednotlivých tvarů u provedení: kostrou však, z níž mohutná, živá a velebná soustava nových výtvorů vyvinula se, byla basilika.

Z Akademie křesťanské. Ředitelství.

Prostřednictvím apoštolské nunciatury ve Vídni došel Akademii křesťanskou následující list **sv. Otce Pia IX.**

Pius P. P. IX.

Dilecti Filii salutem et Apostolicam Benedictionem. Gratulatorias litteras, quas redeunte anniversaria die exaltationis Nostrae ad Nos dedistis, benigne admodum et libenter accepimus; earum enim non modo verba et sententiae, sed et ipse exterior ornatus dilectionis et obsequii vestri praestantiam et amplitudinem aperte Nobis significabant. Imprimis autem devotae Nobis voluntatis vestrae certum praebuit indicium cum gaudium illud quo vos affectos esse scripsistis ex divina protectione, quae Nos huc usque servavit incolumes, tum studium egregium quo, prout testamini, una cum ceteris fidelibus Deum rogatis, ut pacem et victoriam de Ecclesiae hostibus Nobis largiatur. Ceterum si vobis illud jucunditati est in hac temporum calamitate, quod Nos adhuc sospites Ecclesiae Dei praesesse conspicitis, Nobis vicissim solatium afferunt inter acerbitates haec testimonia filialis studii, quae a vobis aliisque fidelibus innumeris huic Apostolicae Sedi amanter videmus exhiberi. Quare vobis et pro officiis istis gratias habemus, et coelestium munerum ubertatem adprecamur, ut ad utilitatem et decus Catholicae Ecclesiae solida virtute non minus, quam

optimarum disciplinarum cultura et peritia floreatis. Testem interea paternae dilectionis Nostrae Apostolicam Benedictionem vobis et familiis vestris peramanter impertimus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum die 8. Novembris 1876.

Pontificatus Nostri Anno trigesimo primo.
Pius P. P. IX.

V překladu zní následovně:

Pius P. P. IX.

Milí synové! pozdravení a požehnání apoštolské. Blahopřejný list, jež jste k výroční památce Našeho povznesení Nám zaslali, s velkým potěšením a rádi jsme přijali; neboť netoliko slova a věty, ale též zevnější ozdobná úprava listu zjevně Nám dosvědčily výbornost a rozsáhlost vaší lásky a oddanosti. Obzvláště pak jsme se o upřímné vůli vaší s jistotou přesvědčili seznávše radost vaší, kterouž, jak zvěstujete, jste pocítili z toho, že ochranou Boží až dosavad jsme při životě zachováni, jakož i dověděvše se o zbožných modlitbách, jež společně s ostatními věřícími k Bohu vysíláte prosíce, aby Nám pokoj a vítězství nad protivníky Církve uděliti ráčil. Jakož pak vy v trudných těchto dobách se radujete, že Nám až doposud popřáno Církev Boží spravovati, rovněž zase Nám v protivenstvích nynějších útěchu poskytují takováto osvědčení

synovské oddanosti, jež od vás a jiných nesečtých věřících této Stolicí apoštolské s láskou se prokazují. Protož vám za tuto oddanost vaši díky vzdáváme a nebeských darův hojnost želáme, abyste ku prospěchu a slávě Církve katolické šlechetnými ctnostmi jakož i pěstováním výtečných vědomostí se skvěli. Zárukou lásky Naší otcovské budiž vám apoštolské požehnání, kteréž vám i rodinám vašim milerádi udělujeme.

Dáno v Římě u sv. Petra, dne 8. listopadu 1876.

V 31. roce vlády Naší papežské.

Pius P. P. IX.

Ředitelstvo se usneslo, aby vzácný list, jímž hlava Církve Akademii křesťanskou počila, do slušného rámce za sklo se zasadil a v místnostech Akademie na věčnou paměť neobyčejného uznání i vyznamenání stále vystaven zůstal. V požehnání svatého Otce spatřuje se záruka zdaru budoucího. Jestli že Akademie již na počátku po jednoroční činnosti pozornost sv. Otce na se obrátila, vrchnopastýřská péče a apoštolské požehnání bude jí

pobídkou k dalšímu a vytrvalému působení na půdě vědy a umění křesťanského.

Na to jednohlasným usnešením jmenován jest vdp. Václav Mostecký, děkan ve Vodňanech, který Museum křesťanské darem skvostného reliquiáře a kancionálu na pergamentu psaného obohatil, čestným členem činným a zaslán bude jemu zvláště zhotovený diplom.

Preliminář na budoucí rok byl předmětem důkladných porad.

Knihovna obdržela darem následující spisy: Vp. Jos. Plašil, admin. v Klobukách, daroval: Das Ehrecht der kath. Kirche od Kutschkera, Leonhardt's Predigten 1. a 2. ročník, Allg. österreichischer Haus- und Geschäft-Sekretär od Dr. Hoffera, Atlas minor; — Jos. Kašpar, farář v Teleci: Jungmannův Slovník, v 5 svazcích, Výbor literatury české od Erbena; — Jos. Suchánek, vícerektor b. semináře v Hradci Králové: Josefa Flavia Dějiny války židovské z r. 1569; — Katolický tiskový spolek český 7 ročníků spisů dosud vydaných, slibův zároveň, že i příště knihovnu Akademie spisy jím vydanými podělovati bude. Veškerým dárcům vysloveny jsou díky ředitelstva. — Konečně dělo se přijímání nových členů.

Odbor umělecký.

1. Dary.

Architekt A. V. Barvitijs daroval odboru uměleckému nově zhotovený nákras ciboria formy nejjednodušší, nákras kalichu, jaký zhotoven byl pro vdp. Václava Štulce, probošta vyšehradského, napotom spojené odborné knihovně sekce umělecké a archæologické „Geschichte der Stadt Prag von Wenzel W. Tomek.“ Těže knihovně darováno jest od zemského advokáta Dr. Hugona Tomana: „Typographie des Königreich Böhmen von Josef Schaller,“ 12 sv. — P. Eckert, fotograf, daroval velmi zdařilou podobiznu J. Em. nejd. pana kardinála Švarcenberka tyto dny zhotovenou ve fotografickém atelieru jeho. Výbor poděkoval se přítomným dárcům hned v zasedání.

2. Nově zhotovené předměty.

Kalich vdp. Václava Štulce. Pan probošt vyšehradský přál si míti kalich formy jednoduché. Proto veškeré články: noha, nodus i kuppa zůstaly hladké a kulaté ozdobivše se pouze barevným emaillem bohatěji, než na dosavadních, Akademii zhotovených kalíších se stalo. Rukověť odína jest velmi jemným emaillem barvy černé, červené a modré, koš, v němž kuppa zasazena jest, 4 poprsími a sice: blah. Panny Marie, sv. Petra a Pavla, sv. Václava v medailonech kulatých. Sv. Václav jest patronem objednatelovým, v kollegiálním chrámu sv. Petra a Pavla jest proboštem a bl. Panny M. zvláštním ctitelem. Harmonicky spořádané barvy

vnadně oživují kalich při veškeré jednoduchosti celkovitého tvaru. Si duo faciunt idem, non est idem. Na výstavě mnichovské spatřovaly se nové kalichy vesměs emailované; barvy však byly strakaté a nelahodily oku. Na tomto kalichu barvy výtečně volené příjemným souladem oko baví. Kalich pracován jest pilně a svědomitě vedle nákrasu a řízením architekta Barvitiia. Uvedená 4 poprsí nakreslil F. Sequens.

Obraz sv. Anežky, na plátně malovaný od jednoho z pražských malířů dle nákrasu Hellichova, dohotoven jest a zaslal se objednavateli dp. Pilátovi, faráři v Křížkovém Kostelci.

3. Nová objednání.

Stavba nového kostela v Nižebobách. Ve farnosti Budyňské jest filiální chrám Páně v Nižebobách sešlý. Vdp. děkan budyňský J. K. Rojek dá chatrný chrám zbořiti a nový zbudovati. Celou stavbu svěřil uměleckému odboru Akademii křesťanské. Výbor odevzdal ji architektu Barvitiiovi, který již také cestu ku shlednutí stavby do Nižebob vykonal a s vdp. děkanem ve všem, čeho v té záležitosti potřebí jest, se dohodl.

Veškerá vnitřní úprava nového kostela ve Mšeně. Ve Mšeně dostavuje se nový kostel. Dp. farář Fr. Kondelík svěřuje vnitřní zřízení celého kostela odboru uměleckému. Objednává: hlavní oltář, dva oltáře postranní, kazatelnu, varhany, zpovědnice, lavice a vše ostatní, čeho no-

vému chrámu farnímu potřebí jest. Výbor odevzdává provedení p. architektu Baumovi, který veškeré nákresy výboru sekce umělecké ku schválení předloží.

Nová úprava kostela ve Stráži. J. J. Karel kníže Löwenstein svěřil co patron kostela odboru uměleckému s neobmezeným právem zřízení vnitřní úpravy nového chrámu Páně ve Stráži. Architekt Barvitijs, jemuž záležitost od výboru sekce přidělena jest, vyšetřil ku pozvání knížete na místě vše, čeho potřebí bylo věděti a počne na jaře s prací.

Obnovení a úprava farního chrámu Páně v Bělci. Dp. Jan Kraus, farář v Bělci, obmyslí pomocí patronátního úřadu celý kostel farní u vnitř vkusně, skvěle a umělecky obnoviti a znovu upravití. V záležitosti se ještě dále vyjednává.

Nový oltář slohu gotického objednán jest od sekce umělecké od J. J. Karla knížete Löwensteina pro farní chrám Páně v Krsově.

Boží hrob. Dp. Fr. Richter, farář v Předhradí, a vp. Jiří Tykal, kaplan v Březnici žádali za rozpočet Božího hrobu. Výbor dal oba vypracovati p. Boh. Sixtou a zaslal je na adresy pp. objednavatelů.

Monstrance. Dp. Fr. Snopek, kooperátor ve Velké, učinil ve velmi chudé osadě sbírku na zakoupení monstrance a žádá odbor umělecký, aby mu taková zaslána byla. Architekt Barvitijs uvolil se obětovně, že učiní nákres, vedle něhož monstrance provedena bude.

Kalich. Dp. Jan Gruss, farář v Přibicích, objednává kalich. Běre si jej na starost architekt Barvitijs.

Obraz. Dp. Engl. Starý, farář v Rovni, objednává oltářní obraz sv. Kateřiny. Výbor přiděluje umělecké dílo F. Sequensovi.

Paramenty. Dp. Jos. Heinrich, farář v Reinovicích, objednává kasuli, dp. Vavř. Hafenrichter, katecheta v Praze, zelenou kasuli a černý pluviál, dp. Michael Hornsteiner, farář v Ottenreitu, bílou kasuli, vp. A. Kotal, katecheta ve Vodňanech, bílý pluviál, vp. Fr. Vicens, administrátor v Stařici, pěknou bílou štolu, vp. Fr. Svoboda, kaplan v Bílé Hůrce, pláštěček na ciborium, paní Josefa Náchová rochetu, vp. Jos. Stáhal, kooperátor v Dolanech, 8 fialových opon na zakrytí oltářů a obrazů v době postní, dp. Petr Götz, farář ve Zhůří, 3 páry polštářů oltářních, p. Jan Kozděra, obchodník v Praze, 2 páry polštářů oltářních, 3 pokryvky oltářní, koberec na stupně oltářní co dar pro kostel v Chrašticích, vdp. Ant. Skokan, farář a b. vikář v Týništi, 2 komže, vp. Ant. Gruda, duch. správce v Kateřinkách, opony na okna kostelní. — Veškeré ob-

jednávky odkazují se paramentnímu ústavu ku vyřízení.

Korouhve kostelní. Dp. Jos. Just, farář v Hněvčevsi, objednává 2 korouhve kostelní. Na jedné straně budou malované obrazy, na druhé straně monogram Kristův a Marie Panny.

Rozličná objednání. Dp. Emilián Kolář, farář v Orlově (Slezsko) objednává konvičky, kropáč, 100 ocelorytin bl. Anežky, 22 fotografií téže svěťice dle Hellichova obrazu, které nákladem odboru uměleckého jsou zhotoveny a v místnostech Akademie se prodávají. Patronátní úřad knížete Löwensteina žádá ostensoria, vp. Jos. Baudyš, kaplan v Něm. Brusnici, objednává svícny, dp. Ant. Kvěch, farář ve Svinčanech, zvonek ku sakristii, vdp. Ant. Skokan, b. vikář a farář v Týništi, 2 trojzvučné cimbálky a zvonek k zavěšení u sakristie, dp. Fr. Kouřilek, farář v Huětnici, cimbálek trojzvučný.

4. Vyslovené uznání.

Vp. Jos. Kašpar, dříve administrátor ve Velké Řetově, listem velmi vřelým děkoval odboru uměleckému za obstarání křížové cesty, kterou podporován jsa obětovností osadníků velko-řetovských farní chrám okrášlil, i ujišťuje, že jemu i osadě velkou radost způsobila. — Dp. Draha. Halda, farář v Bohdíkově, díky vzdává za dodané ciborium, relikviář, kasuli a j., dokládaje, že předměty jsou chrámu Páně i služeb Božích důstojny a překrásny. — Almanda svobodná paní ze Stylfriedu děkuje jménem jednoty věčného uctění a vybývání chudých chrámů za kasuli, kterou odbor umělecký řečené jednotě daroval. (Sekce umělecká chtěla činnost samostatného paramentního ústavu svého zasvětití milosrdným skutkem, darovavši první v ústavu zhotovenou kasuli spolku, který chudé chrámy novými paramenty poděluje). — Vp. Ant. Gruda, kněz v Kateřinkách, děkuje jménem zedníků Velko-Koštických (Pruské Slezsko) za obraz sv. Rocha nákladem jejich vyvedený a farnímu chrámu Páně věnovaný.

5. Oznámení.

V kanceláři Akademie křesťanské lze dostati nejnovější fotografii Jeho Eminenci nejd. pana kardinála Švarcenberka formátu velkého folia. Podobizna jest překrásná a velmi zdařilá. Vreční pastýř náš jest oděn slavnostním rouchem kardinálským, v jakém dosud nikde vypodobněn nebyl. Pod podobiznou čte se vlastnoruční podpis autografovaný pana kardinála. Důstojný obraz bude věru ozdobou příbytku každého. Cena obrazu 3 zl.

Lehner.

Z uměleckých atelierů.

Sochař L. F. Šimek, který, jak známo během letošního roku dokončil velký model našeho Jungmanna, jakož i proroky na hlavní oltář u sv. Víta, dohotovuje nyní v tympanonu portálu u sv. Petra nový relief představující Pána Ježíše, odevzdávajícího sv. Petru klíče království Božího na zemi, k čemuž později ještě se vrátíme. Při té příležitosti oznamujeme přátelům umění, že v umělecké dílně p. Šimka lze nyní spatřiti dokonanou sochu Wallensteina z karrarského mramoru. Látka, které dříve zmocnila se poesie, hudba a malířství, nyní též sochařskou provedena jest od vlasteneckého umělce našeho, ač právě ona má nejtěžší úkol, chce-li vyjádřiti bytost tak záhadnou a velkolepou, jasného ducha a tajemného astronoma. Pouhou sochou nesnadno jest vylíčiti celý životopis muže vysoké slávy a hlubokého pádu. A přece v té postavě jeví se veliký duch udatného hrdiny a muže velkých záměrů — Alberta Waldsteina. Prostě a ušlechtilě zde stojí s vykročenou nohou levou, čímž dodává se soše pevnosti. V pravici drží hůl maršalskou pevně a s vědomím své moci, levicí podpirá si bok. Vysoké čelo a vrásky mezi obočím prozrazují myslitele a tvář celá

jeví muže železné vůle. Celou biografii vložil Šimek do sochy Waldšteiny, která až do vánoc zůstane v dílně p. Šimkově vystavena. Napotom odvezena bude do vídeňského arsenálu, pro který jest objednána. Nechat z přátel umění nikdo si nedá ujíti příležitosti, podívat se do krásné umělecké dílny Šimkovy, kde spatří kromě jiných prací náboženského obsahu, též modely Pappenheima, Jana z Werthu a hraběte Šporka, dle kterých mramorové sochy již dříve od téhož umělce pro arsenál provedeny jsou. Vůbec jest přáti si, aby uměnímilovné obecenstvo děl umělců více si všímalo a práce jejich i snažení pilněji a svědomitěji sledovalo. Umělecká dílna Šimkova jest na Malé straně hned za železným mostem, říční ulice č. 8.

Sequensova Madonna. Umělec náš dokončil právě na mramoru obraz Rodičky Boží. Dílo jest takové zvláštní krásy a vnady, že toho zasluhuje právem, abychom budoucně obšírněji o něm promluvili.

Sochu Panny Marie ze dřeva pro chrám Páně Panny Marie Vítězné od sochaře p. Jindř. Čapka vyvedenou lze spatřiti v atelieru jeho (Malá strana, hostinec v Lázních).

Drobné zprávy umělecké.

Architekt Mocker osvědčil letošního roku stavební činnost neobyčejně čilou. U sv. Víta kromě všech během roku uveřejňovaných zpráv o pokračování v opravách starého chrámu a budování nové jeho části postaven jest v měsíci říjnu v kapli Sternberské nový oltář kamenný, z opuky a mramoru zhotovený. S predelly vystupují tři kapličky sklenuté a stříškami ukončené, v nichž se spatřují sochy sv. Jana Křtitele a sv. Cyrilla a Methoděje. Prvnější dvě jsou ještě plodem Levého, bohužel záhy zesnulého. Čistě i vkusně vyvedený oltář jest v detailech velmi zajímavý. Potřeboval by však trochu zlata a polychromie. Bílý kámen i při nejjemnějším provedení jest přece jen příliš mrtvý. Zesnulý král náš, Ferdinand Dobrotivý, daroval na zřízení toho oltáře 2000 zl. — Na hořejším Novém městě pražském stavěl tentýž architekt novou věž kostela sv.-Štěpánského. Na čtyřech rozích zdě hlavní římsou ukončené vystupuje čtvero štíhlých vízev, mezi nimiž opět je po jednom štíhlém a velmi úhledném vykřívá se kolmou střechou, čímž široká spodní část střechy výtečně jest rozdělena. Jednotvárnost ustoupila rozmanitě mnohotvárnosti. Veškeré stříšky končí se kytičí kovovou. Ve výši as tři čtvrtin střechy štíhle vystupující spatřují se opět čtyry malé vížky podobné jako dřívější ozdobené. Na jehlanec dál do výšky vystupující nasazena jest velká koruna kovová v průměru 5 stop obnášející v ohni silně pozlacená. Je-li věž přestem k nebi ukazujícím,

jest koruna snubním prstenem kolossálního strážce kostelního, který dnem i nocí pozemšťanu hlásá: „Nikoli zde, nýbrž tam jest tvoje vlast! Zde jest pouť, tam tvůj cíl! Statečný pouze bojovník bude korunován korunou zlatou!“ — Ta koruna jest nejkrásnější a nejdůmyslnější ozdobou věže svatoštěpánské. Báň věže korunována jest velkým křížem, na kterém ku stálému bdění napomíná kohout vzlacený. Celá střecha slohu gotického kryta jest bídlíci. — Na dolejším Novém městě pražském opravil i znovu upravil p. architekt vnitř i zevně celý kostel sv. Petra na Poříčí, o čemž obšírnější zpráva se podá až po úplném dokončení důkladné práce.

V Jáchymově konečně dokončil též letošního roku ve slohu gotickém stavbu celého chrámu děkanského. Poněvadž redaktoru minulého měsíce naskytla se příležitost navštívit Jáchymov, přinese v prvním čísle budoucího ročníku obšírnější popis budovy zajímavé a velmi zdařile provedené.

Chrám sv. Jiří na hradě pražském. Románská basilika, jedna z nejznamenitějších památek prvních dob křesťanských národu českého, věky dlouhými velice sešla, tak že konečně svolána jest zvláštní komise, které uloženo jest, aby památná budova byla ohledána a čeho ku opravě a zachování potřebným býti se vidí, navrženo bylo. Do komise povoláni jsou následující páni: kanovník dr. Ed. Tersch, rektor od sv. Jiří Hofer, architektové

Barvitius, Mocker a Baum, konservátor Beneš, stavitelé Havel a Fleischinger, místodržitelský sekretář Otto a vrchní inženýr Rosenberger. Komise bedlivě prozkoumala budovu od základů, až do popraskaného klenutí a chatrných věží. Při požáru chrámu r. 1541 velice poškozeny jsou bāně na obou věžích, načež snešeny a nynějši krytbou cihlovou nahrazeny jsou. Navrhovalo se, aby tato krytba při opravě odstraněna a jinou, slohu přiměřenější nahrazena byla. Věž severní, více komínu než věži podobná, trusem ptáků a jich hnízdy téměř k neschůdnosti zanešená, buď vyčištěna. Pod věží jižní nacházejí se v bývalé sakristii staré fresky, nejstarší to památky maleb na stěně, ovšem velmi porušené, tak že pouze hlavu Spasitelovu, Bohorodičku, 12 apoštolů a několik vyobrazených budov poněkud zřetelněji spatřuje se. Mají se zhotoviti věrné kopie obrazů. Náhrobní kameny porůznu roztroušené a v dlažbě zasané budou zvednuty a do stěn zazděny. Zeď hlavní před portálem odstraní se, aby opětně bylo možno zřítí krásnou vypuklou práci sochařskou, představující sv. Jiří zápasícího s drakem. — Jest tudy naděje, že starodávna basilika nevšední důležitosti historické, o které roku 926 již zmínka se činí, netoliko zachována, nýbrž také v přesném slohu obnovena bude.

Z jednoty sv.-Vítské. V práci stavební pokračováno jest na severní hlavní zdi; v předsakristii pracováno na klenbě. Výklenky u oken dokončeny a předsíň až ku římse galerie provedena jest. V kaplich zasazeny jsou pilíře až do 4 sáhů výše. Uvnitř chrámu pak v kapli sv. Anny, jejížto opravu umělecká jednota v Praze na svůj náklad převzala, postaveno jest lešení ku provedení maleb a započato tamtéž obmítkou zdí mramorovým štukem. V kapli Sternberské postaven jest, jak na jiném místě se uvádí, nový oltář se sochami sv. Jana Kř., Cyrilla

a Methoděje. V kapli sv. Ludmily vyměněna jsou poškozená žebra klenby za nová a na místo kamenné klenby 15 až 18" silné, upravena klenba nová z cihel v síle 6". V kapli sv.-Václavské rozsedlé pažení okna novým vyměněno jest, čímž poskytnula se možnost, aby stěny Martinické kaple úplně mramorovým štukem obložily se.

Gotická monstrance dle nákresu Wachsmannova zhotovená v dílně klenotníka Grohmanna pro J. Vys. arcivévodu Ludvíka Salvatora vystavěna byla za těchto dnů v Akademii křesťanské. Práce jest zdařilá a pilně provedená.

Staré zvony. Na věži stivickeho chrámu nachází se zvon, který jest ozdoben obrazem Matky Boží na půlměsíci stojící. Kolem čela čte se nápis ve dvou řádkách kolkolem běžící. Zní takto: „Ego campana, nunquam pronuntio vana. Ignem vel festum, bellum, sit laus aut funus honestum. Qui me fecit magister, Bartholomaeus nomen habet. In nova civitate pragensi. Anno Domini millesimo CCCCXII.“ (Aj já zvon nikdy nehlásám marné věci. Oheň neb slavnost, válku, buď sláva neb pohřeb počestný. Kterýž mne učinil mistr, Bartoloměj jméno má. Na novém městě pražském. Leta P. 1512.). — Podobný zvon s tímž nápisem rozmnoženým pouze slovy „ad laudem Deo Patri omnipotenti et Beatae Mariae“, ulitý v tétěž dílně novoměstské o celých sto let později (jak nápisem: „Anno Domini millesimo secet. XIII.“ se udává) nachází se při chrámu Páně na Bílé Hůrce, kde kromě uvedeného jest ještě zvon větší a starší s tímto nápisem: „Tento zvon udělán jest předkem ke cti a chvále Pánu Bohu Wssemohoucímu a k založení swatého Štěpána na Hůrce za vládnutí Jeho Milosti Pána Sigmunda Malowce z Liběje a na Chwalseicych Léta Božího MDXII.

Lehner.

Literatura.

„Upomínka na katakomy římské.“ Sepsal a vydal Dr. Ant. Lenz, profesor theologie v Budějovicích. Katakomy jsou nejdražším a zároveň i nejmilejším klenotem Církve katolické. Nejslavnější dobou v dějinách církevních jest bez odporu Církev v katakombách. V tom rozsáhlém městě podzemním třistaletým zápasem krvavým Církev bojující proměnila se v Církev vítěznou. Z temnosti vzešlo světlo. Krev mučnická učinila z pozemšťanů nebešťany. Zde živi vyznavači s mrtvými, bojující s oslavenými společně bydleli. Zde rodina pozemšťanů rukou k nebi pozdvíhovala, prosíc o smilování a ukrácení lopotného putování; rodina pak nebešťanů ty modlitby z rukou úpěnlivě prosících přijímajíc do nebe odnášela k trůnu Slitovníka a rosu milosti i vyslyšení opětně dolů snášela. Katakomy jsou posvátnou

knihou dějin na zemi nejslavnějších. Kniha dějin do skály tesaná, písmo svaté barvou a štětcem na stěnách temných chodeb podzemních napsané — to jsou katakomy římské.

Podivuhodná jest Prozřetelnost Božská! Když Církev katolická z temností katakomb na světlo denní vyslána jest, aby celý okršlek země proměněn byl ve království Boží, Prozřetelnost Boží knihu vzácnou zapečetila. Katakomy vešly v zapomenutí. Církví vykázán jest úkol na povrchu země pracovati s úsilím a se rozšířiti. Tisíceletí rychle mintilo při té práci. Strom Církve hluboké zapustil kořeny do půdy širošířé, ve stínu větví po celém okršlku zemském se rozkládajících odpočivali národové. Církev národy křesťanské odchovala. Barbarství ustoupilo osvětě. Strom nebetyčný vydal ovoce. Jakmile však ovoce zlaté zastkvělo se v koruně

stromu, červové počali ohlodávat kořeny jeho. Svůdce, který u stromu rajskeho hnilobu zasadil v přirozenost lidskou, úsilovně nyní počal pracovat na podvrácení světového stromu. Dábelská práce nezůstala bez výsledku. Náhončí odvážného nepřítele jali se podvracetí právo, bořití řád, upíratí pravdu, falšovatí zjevení. Po příkladu otce lstného lež oděná rouchem světa vinila Církev z podvodu i bludu tvrdíc, že uchýlila se Církev stará od prvotního zjevení, novou pak společnost nazývající obcí Kristovou, pravou a očištěnou. Aby haněbná lež vyvrácena byla z kořene, rozpečetila Prozřetelnost Boží knihu kamennou před tisíci lety zapečetěnou. Nový Kolumbus objevil zapomenuté katakomby. Čím prudší byly nájezdy nepřátel, tím více vyskytovalo se pracovníků. Tajemné písmo katakomb důmyslnými učenci pracně jest rozluštěováno. Stenografií obrazů i nápisů potvrzována jest stará víra, sarkofágy a společné hroby papežů dokazovaly poslušnost nepřetržitou i právomocnost viditelné hlavy Církve, podzemní kostely a arkosilia

hlásaly neporušenost vznešené liturgie. Mrtvá kniha kamenná vydala živé svědectví, že choť Kristova věkem nestárne a tisíciletími se nemění.

Zajímavostí a bohatostí látky vznikla celá literatura archaologická o katakombách. Vdp. Dr. Ant. Lenz zavedl se tudy nemálo národu českoslovanskému sepsáním a vydáním zajímavého i učeného díla o „katakombách římských“. Na 108. stránkách uvádí stručně a jasně, co se vůbec v tak malém objemu o tak krásném předmětu říci dá. Kdo svědomitě spis uvedený studuje, pozná alespoň přehledně a částečně, jaké důležitosti mají katakomby pro katolíka a víru vůbec. V osmi kapitolách uvádí se tuto, čeho zejména ze stanoviska dogmaticky-apologetického třeba jest vědět, a sice: Jméno, původ, počet, i dějiny katakomb s veškerou důležitostí především pro dogmatiku katolickou. Spis vyniká důkladností, řeč jádrností, sloh uhlazeností.

Cena knížky té jest 60 kr. a možno ji objednat u vdp. prof. dra. Lenze v Budějovicích.

Lehner.

Pozvání ku předplacení.

„Method“, ročník III.

Celoroční předplatné i s poštovní zásilkou obnáší 2 zl. r. m.

„Method“ vycházeti bude příště jako roku minulého 20. dne každého měsíce v tomtéž objemu a v podobné úpravě, jako dosud, s četnějšími však ještě obrazy. Skončivše číslem 12. pojednání o stavitelském slohu byzantském, v ročníku příštím vypisovati se budou zásady a zákony slohu románského, který znázorněn bude valným počtem obrazů.

Jestliže ctěné čtenářstvo souhlasilo s dosavadním směrem „Methoda“, prosí redaktor uměnímilovně příznivce, aby list všemožně rozšířili. Má-li časopis vydatněji působiti, jest třeba, aby počet předplatitelův se strojnásobil.

Postrádá-li u někoho „Method“ rozmanitosti, vinou redaktorovou není, že dosud větší část článků sám psáti přinucen byl. Na obětovné spolupracovníky a dopisovatele čeká se s otevřenou náručí.

Členům Akademie křesťanské snižuje se předplatné při jednom z odborných časopisů. („Časopis kat. duchovenstva“, „Cecilie“, „Method“ a „Christliche Akademie“.)

Chce-li výhody při „Methodu“ použiti, zaplatí přímo v kanceláři Akademie křesťanské

člen činný 1 zl.

člen přispívající 1 zl. 50 kr.

Kdo výhody nepoužívá, zašle předplatné do redakce „Methoda“, v Karlíně číslo 234.

Tamtéž lze obdržeti I. ročník „Methoda“ za 1 zl.

II. ročník „Methoda“ za 2 zl.

Listárna redakce.

Dp. Fr. Malota, far. v Majetíně na Mor. — S návrhem odbor umělecký souhlasil a dá vlastním nákladem zhotoviti kromě konviček skleněných též konviček z nejčistšího cínu a pěkné formy. Obětovný architekt p. Barvitiůs zhotoví nákres.

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budtež zaslány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zaslány budtež do expedice v kněhhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Řetězové ulici čis. n. 5.

Nákladem vydavatelským. — Z kněhhtiskárny Cyrillo-Methodějské v Praze.

Přiložen titul a obsah II. ročníku.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archaeologii

AKADEMIE KŘEŠŤANSKÉ V PRAZE.

Majitel, vydavatel a redaktor :

F. J. LEHNER.

~~~~~  
III. ročník.  
~~~~~

V PRAZE.

Kněhtiskárna Mikuláše a Kuappa v Karlíně.

1877.

OBSAH III. ROČNÍKU „METHODA“.

I. Pojednání.

Slohy stavitelské:

IV. *Sloh románský.* F. J. Lehner.

1. Povahy středověku (str. 8).
2. Poznámky obecné (str. 13).
3. Basilika trámovým stropem krytá (str. 14).
(Kypka, Věže a empory. Strop, str. 29).
4. Basilika klenutá (str. 44).
5. Důbné tvary: Hlavičky (str. 68).
Ornamentika (str. 92).
Vnitřek (str. 111).
6. Zevnějšek románských kostelů. Portál (str. 112).
Okna (121).

Nový kostel v Jáchymově. F. J. Lehner (str. 1., 18., 87.).

Chrám Svato-Jakubský v Brně a nejnovější opravy jeho. Prof. Karel Šmídek (str. 76).

Nový gotický chrám v Šanově u Českých Teplic. Prof. Karel Šmídek (str. 97).

Obnovený farní kostel sv. Petra na Poříčí pražském. F. J. Lehner (str. 126., 138).

Kathedrála brněnská a dostavění její věže. F. J. Lehner (str. 140).

Josefa Hellicha 70leté narozeniny (str. 38). Chronologický seznam jeho děl (str. 40., 78). Josefa Hellicha jubilejní slavnost. Fr. J. Lehner (str. 72).

Malba na omítce ze 14. věku v pražském domě č. 42. A. Baum (str. 31).

Německo-Brodské Graduale Pavla Mělnického. Děkan Ant. Vančura (str. 20).

Roucha bohoslužebná. Vojtěch Cipín (str. 85., 101., 109., 124).

a) Ze vzápisní knihy kostelníkův chrámu sv. Mikuláše na starém městě pražském z XV. a XVI. věku. A. Baum (str. 51).

b) Poklad hlavního chrámu sv. Václavského v Praze. F. J. Lehner (str. 6., 50).

Křesťanské umění na kat. sjezdu vídeňském (str. 103).

Praha a umění křesťanské. F. J. Lehner (str. 133).

Pouť za uměním. Cestopisné úryvky. F. J. Lehner (str. 54).

Pouť řínská. F. J. Lehner (str. 61).

II. Literatura.

Cesta do Říma. Sepsal Bedřich Kamarýt (str. 11).

Paměti kostela Panny Marie na Karlově. Sepsal Karel Navrátil (str. 34).

III. Feuilleton.

Michel Angelo. Životopisný nástin. F. J. Lehner (str. 79., 95., 130).

IV. Akademie křesťanská.

Valná hromada (str. 32).

Ředitelstvo (str. 21., 56., 105).

Dary (str. 9., 22., 56., 105).

První odkaz závětí (str. 142).

Odbor umělecký (str. 127).

Jednatelská zpráva za rok 1876 (str. 25).

a) Vyřízené záležitosti (str. 23., 57., 95., 105., 116., 128., 142).

b) Nová jednání (str. 23., 57., 95., 107., 117., 129., 144).

c) Poptávky (str. 24., 58., 118., 145).

d) Vyslovené uznání (str. 24., 108., 145).

Odbor archeologický (str. 10).

Jednatelská zpráva za rok 1876 (str. 27).

V. Umělecké zprávy.

Strana 11., 33., 58., 118., 145.

VI. Mosaika.

Strana 12., 24., 35., 59., 120.

Obrazy.

Sloh románský znázorněn 70 vyobrazeními. (Obraz 25—95.)

Poklad chrámu Svato-Václavského (str. 7).

Kostel Jáchymovský: Pádorys (str. 4), průřez (str. 5), baptisterium (str. 90).

Podobizna Josefa Hellicha (str. 37).

Chrám v Šanově. Pohled (str. 100).

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo I.

V Praze, dne 20. ledna 1877.

Ročník III.

Obsah: Nový kostel v Jáchymově. I. Úvod. 2. Historické poznámky. 3. Nový kostel. — Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze. (Pokračování.) — Sloh románský. I. Povaha středověku. (Pokračování.) — Z Akademie křesťanské: Ředitelství. Dary. Odbor archaeologický. Dary Museu křesťanskému. — Umělecké zprávy donácí. — Literatura. — Mosaika.

Nový kostel v Jáchymově.

Píše F. J. Lehner.

1. Ú v o d.

Slavnými skutky věrných synů nejvíce se chlubí matka. Matka Církve s matkou vlastní společně zaznamenávají, čím nadání a pilní synové ozdobili rodné luhy. Vznešenosti díla přibývá slasti. Čím velebnější předmět, který se zdařil, tím čistší bývá radost, která blaží. Umělecká díla jsou chloubou vlastní.

Vypravovateli slouží k nemalé radosti, že nový ročník „Methoda“ lze počínati zaznamenáním a popisem nového velebdla uměleckého — děkanského chrámu Páně Jáchymovského ku slávě vlasti zdařile provedeného od domácího umělce-stavitele. Nový kostel vůbec jest předmětem takové důležitosti, že časopisu, věnovanému umění křesťanskému, nelze věru mlčením pominouti, kdy a jak byl zbudován. O pomníku velikolepém, který po několika ještě stoletích hlásati bude potomkům, jakým duchem věk přítomný pojímal vznešenost umění křesťanského, tuto zmínky nečiní vedle zásluhy a spravedlnosti, bylo by lehkovážnou nevšímavostí a hříšnou lhotežností zároveň.

Zpráva daj poodložil cestu do Jáchymova na dobu, kdy do nového chrámu dodán jest královský nástroj hudební, — varhany, na zásadách pokročilých výskumů zbudované, aby v souhlasu s harmonií nového stroje posoudil zároveň harmonickou hudbu ostatních družek uměleckých. Musica sacra s architekturou,

plastika s malbou, jsou kvartetem tak vlnadné vznešenosti a velebné lahodnosti, jemuž žádný jiný na celé zeměkouli se nevyrovná. Architektura, co pevný základ s ideální malbou, jsou zevními hlasy kvarteta. Musica sacra s plastikou jsou hlasy středními; plastika tvarem odívá hmotu viditelnou, hudba útvary krásy tvoří z tonů oduševnělých. Hudba jest ideální plastikou, plastika reální hudbou. V umění všudy panuje vzájemnost a harmonie. — Zuřivá zima 15 stupňů pod nullou snažila se násilně přerušiti umluvenou cestu. Pevná vůle a ještě pevnější oděv vysmály se však zuřivému mrazu-pánovi, který, jak u zuřivců bývá, povolil brzy, když nepovolil zastrašovaný; z čehož následuje, že v záležitostech dobrých nesmí se tak snadno povolovati, poněvadž pak povoliti musí ten druhý.

Jáchymov rozkládá se v úzké oužlabině mezi dvěma vysokými, půvabnými stráněmi, které připouštějí pouze řadu domů po obou stranách silnice v dlouhé, nepravidelné čáře se vinoucí. Malebné to město v malebné krajině pohorské. V místě, kde úžlabina poněkud se rozstupuje, povstává úzké náměstí, vlastně návrší, v jehož středu se vypíná děkanský chrám Páně sv. Jáchymu a sv. Anně zasvěcený, odkud i město samé Jáchymovem se nazývá. V řadě domů po levé straně ko-

stela jest děkanství, v němž od přelaskavého dp. děkana Řehoře Lindnera přátelsky nabídnuto jest pisateli nejen pohostinné přístřeší,

nýbrž poskytnuta jsou jemu vypravováním též potřebná data o původu, dějinách i podobě dřívějšího chrámu Páně.

2. Historické poznámky.

Dřívější děkanský chrám Páně býval Jáchymova největší pamětihodností i památkou, řídkou a velkolepou, unikum umělecké i archaologické, tak že ztráty jeho velmi jest želeť. Památní kniha na děkanství udává, že byl zbudován r. 1534—1540 za panování hrabata Jarolíma a Vavřínce Šlika nákladem 82.646 zl. Byl založen slohem gotickým a lze-li souditi ze založení opěracích pilířů, pomýšlelo se původně i na klenbu, od níž později, jakož i od přesně slohového provedení upustilo se. Sloh kostela nelze ani gotickým, ani renaissančním nazvati. Jest to přechod od prvního k druhému. Čeho se však nedostávalo na přesnosti architektonických tvarů a krasomného i souladného dojmu celkovitého, dosazeno jest imposantními a velkolepými rozměry a původností ctihodnou.

Půdorys kostela byl obdélník na venek i s pilíři věže 31° dlouhý, 16° 2' široký. Výška zdí od podlahy až k římsě pod střechou obnášela 8° 4', výška věže od podlahy až nad kamennou římsu 18°. Na silných stěnách spočíval v celé délce a šířce plochý, dřevěný strop kasetovaný s rosetami, tak že vnitřek tvořil jedinou, velkolepou loď a překvapoval ohromnou prostorou, přerušovanou pouze 10 dřevěnými sloupy, kterými ostatně strop ani nepodpíral se, poněvadž umělecky provedený krov sám tíží stropu nesl a na hlavní zdi přenášel. Krov skládal se z ohromného množství obrovských klád nenastavovaných, celou šířku chrámu obnášejících. Krov, celý to les mohutných klád, pravé monstrum tesařské, byl 25° 2' dlouhý, 14° 2' široký, 12° vysoký, dvojnásobně zavěšený, svobodně visel a sám sebe nesl, ač tíže jeho mnoho tisíc centů obnášela.

Vnitřek kostela, plochým stropem na basiliky staro-křesťanské připomínající, překvapoval svou zvláštností a neobyčejnými rozměry. Ač vlastně jen jedinou, obrovskou síň tvořil, prozrazoval přede, že zakladatelé jeho obmýšleli zbudovati chrám o třech lodích, které také dvěma řadami dřevěných sloupů naznačeny byly, ač, jak již dříve praveno jest, řečeným sloupům s hlavicemi listím akantovým ozdobenými více dekorativního rázu se dostávalo, poněvadž strop plochý, jehož jednotlivé kasety se otvíraly, nebyl jimi podpírán, nýbrž krovem nešen jest. Částečná anomalie architektonická neujímala však vnady ani půvabu vnitřním prostorám,

v nichž kolkoem zdí běžely emporý na nižších sloupech spočívající, do nichž z venčí se vcházelo, s lavicemi theatrálně vystupujícími. Emporý ze všech čtyř stran chrámem obíhající přerušeny jsou pouze na dvou místech obou stěn podélních nádherně řezanými, rovněž amfítheatrálně vystupujícími lavicemi patronátními a hornickými. Na straně epištolní byla sedadla patronátní, korunovaná městským znakem a allegorickými figurami. Na straně evangelní spatřovaly se stolice pro četné úřednictvo hornické s velikým znakem hornickým, podpíraným od dvou horníků malebně oděných. Bylť to sice řezby z doby již rokokové, předece však rozměrů ušlechtilých a provedení uměleckého. Chválí se zejména sochy v životní velikosti ze dřeva nad řečenými stolicemi vyvedené. Bylť prý plný života a vnady. Řezba nebyla polychromována. Emporý na obou stranách podélných nazývány jsou kůry měšťanskými, mezi nimiž na stěně příční nacházel se kůr pěvecký, naproti němuž za oltářem byl kůr selský, odkud kněží služby Boží konajícímu do tváře se dívalo.

Největší pamětihodností a pravou ozdobou kostela byl ovšem oltář skříňový, bohatou malbou oživený. Práce připisuje se Lukášovi Kranachovi. Hlavním obrazem otevřeného oltáře skříňového bylo „vykoupení“, na kterém dole spatřoval se průvod vycházející ze bran Jerusalemských a končil se nahoře ukřižováním na hoře Kalvarii, kde Vykupitel uprostřed dvou lotrů na kříži pňel. Pod tím obrazem predella ozdobena byla „večeří Páně“. Bylť prý tu podobizny Luthera, kurfiřta saského, malíře a jeho synů a j. Na křídlech vyobrazovalo se „ponížení a povýšení Páně“; na levé straně „Kristus Pán na hoře Olivetské“, na pravé straně „Vzkříšení Páně“. Když skříň oltární či archa se zavřela, na zevnější straně křidel naskytovaly se oku čtyry obrazy vedle sebe. Na obou prostředních vyobrazen byl zákon starý a nový, Mojžíš s deskami zákona a Kristus Pán v podobě dobrého pastýře; na stranách vnějších vody zničující a oživující potopou světa a křtem Páně v Jordánu znázorněné. Jest-li na veškerých obrazech archy představovalo se vykoupení, na vystupujícím polokulatém obrazu, který nad středním vystupoval, spatřovalo se seslání Ducha svatého na apoštoly, s Rodičkou Boží ve středu jejich. Vyobrazení to převyšováno jest konečně obrazem Boha Otce. Na rámci pak četl se nápis

„Ich glaube an Gott den Vater, allmächtigen Schöpfer des Himmels und der Erde.“ Bylť tudy na bývalém hlavním oltřří Jáchymovském vyobrazena dŭmyslně celá bořská Trojice, Bůh Otec Stvořitel, Syn Boří Vykupitel, Duch svatý Posvětitel, spása novozákonní i s přípravou starozákonní? Škvěla-li se přední strana archy oltřřní nádhrou obrazů, ani z adní nepostrádala slušné a přiměřené ozdoby. Byloť tam viděti poslední soud, vyobrazení celého hornictví, podobiznu Štěpána Šlika a nápis dedikační.

Archa byla až do r. 1724 hlavním oltřřem děkanského chrámu. V památní knize děkanské vypravuje se, že roku uvedeného postavena jest stranou a na místě tom zbudován jest vedle tehdejšího vkusu mramorový hlavní oltřř nízký, odevšad svobodný, na zadní pak stěnu kostelní pověšen jest veliký obraz oltřřní. Ku konci téhoř století roku 1785 přivezen jest z Prahy nový hlavní oltřř mramorový za 1782 zlatých, a stěna zadní zastřena jest Kramolinovým obrazem oltřřním představujícím svatou rodinu: Jáchyma, Annu, Pannu Marii, Jeřžíška a Josefa. Po stranách obrazu byly sochy dvou andělů, jak spatřujeme na větří časti oltřřních obrazů z téže doby.

Kromě hlavního oltřře, k němuř se vystupovalo po pěti stupních, bylo v kostele ještě 10 pobočních oltřřů, v přední časti loď rozestavených dílem svobodně, dílem u stěn a dřevěných sloupů, tak že ze středu loď všech 11 oltřřů najednou bylo lze spatřiti, čímř prostora až do omrzení přeplněna jest. Mezi obrazy jeden o třech křídlech měděných, představující sejímání kříže a muka očiřcová mylně připisovával se Dürerovi, jiný (vzkříření Páně) Skretovi, třetí tovaryšům Lukáše Kranacha, na němř představovaly se výjevy z bořského řivota Páně na zemi, a sice: Proměnění, vzkříření, vítězný průvod, (Pán sedí ve voze taženém od beránků, za ním pak kráčeji zajatci: smrt, hřřch, svět a j.) a nanebevstoupení Páně. Ostatní obrazy postrádaly více neb méně ceny umělecké.

Na straně evangelní u jednoho ze sloupů loď stála kazatelna podpíraná horníkem, který u lidu veliké populárnosti pořival. Byla podobiznou měřřana Beesslera, bohatého majitele dolů, který byl velkým ctitelem a dobrodincem chrámu. Soustava kazatelny skládala se z velikého množství rozvětveného listí.

Pod pěveckým kůrem bylo několik pamětných desk a polovypuklých, polychromovaných děl řezbářských, málo všímaných a známých, které však pro dokonalé provedení připomínaly na Víta Stosze, zejména vyobrazení trpělivého Joba. — Křtitelna měla prastaré a zajímavé víko cínové, chrám mnohou milou

a skvostnou památku, jako na př. stříbrný křřž, který se nosíval v čele průvodů pohřbůních, od jmenovaného Tomáše Beesslera darovaný, jak svědčila dedikace na křřži vyřytá v tato slova: „Deo sacrum. Anno MDXXCVIII circa pascha, quo tempore conciones funebres haberi coeperunt Thomas Beesslerus, metallicus et cives ecclesiae vallis Joachimicae consecravit hanc crucem argenteam deauratam in spem resurrectionis et vitae aeternae funebri praefarendam. 1588.“

Připomene-li, že délka vnitřní prostory chrámové obnářela 24⁰ 5', řířka 13⁰ 1', výřka 8⁰, povědělo se vše, co o vnitřní úpravě stručně říci se dalo. Vnitřek chrámu ač přeplněný a nikoli přesný a jednotným slohem provedený nebyl bez zajímavosti a překvapující původnosti. Velikolepost jednotné prostory, rozmanitost a vyzdobení úpravy, bohatost pokladů uměleckých, virtuosita i těch barokních tvarů činily svatyni milou každému, vzdělanci i lidu obecnému. Ve všem spatřovala se láska, s jakou i pozdější částky rokokové provedeny jsou. Zdálo se, jakoby ani ta jinak neobratná nádhra a krasoumná nesouladnost nebyla přílišně na závadu. Ten chrám s veřkerou úpravou svou byl historií Jáchymova třístaletou. Architekt s archaeologem, dějepisec s prostým křřřťanem zbořným — každý zde hledal a nalezal, co poutalo mysl, čím se rozhlřávalo srdce.

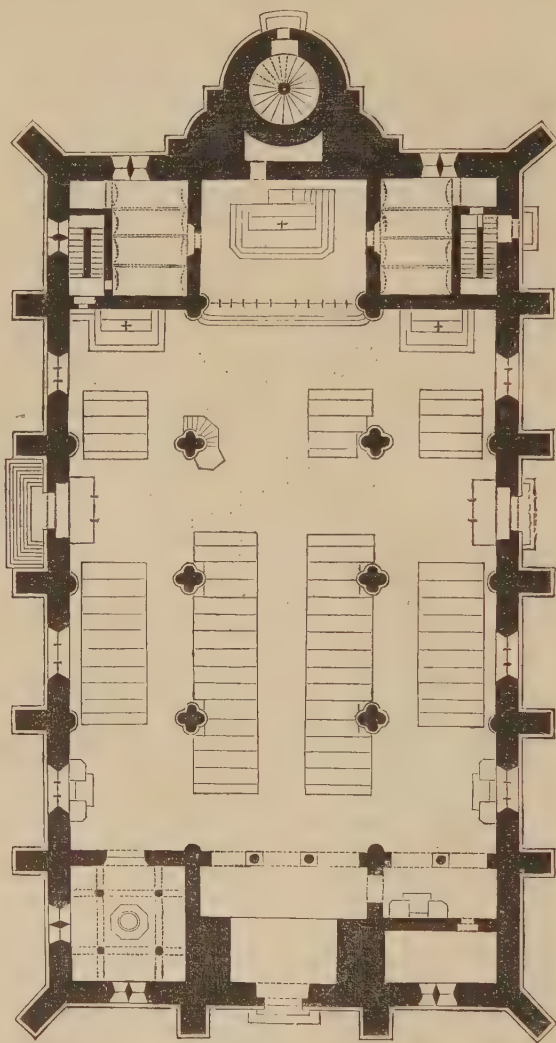
Měně zajímavý, ba řekl bych jednotvárný byl zevnějšek kostela. Stěny podélné a příční prolamovány jsou okny kulatě ukončenými. Uvnitř kulaté kontury spatřovala se však kruřba s gotickým obloukem řpičatým. Dlouhá okna byla přerušována emporami, tak že se utvořilo jedno menří okno třídílné ve spod, a jedno na hoře. Také menří okna románsky spojená se zde vyskytovala, jiná opětě blízko pod střechou čtverhranná. Krov nepoměrné výřky a příkrostiti byl kryt břídlicí. Vchod jeden byl ze strany příční pod kůrem pěveckým, jiné dva uprostřed obou stran obdělných. Portály provedly se slohem renaissančním, ač patkou segmentového oblouku poukazují na úmysl stavitele, který pomýřlel na gotické vyvedení. Věž uprostřed druhé příční řdi v dolení časti kulatě přecházela ve výři hlavní řimsy kostela v osmihran a tvořila ve spod sakristii později teprv r. 1780 do vnitř chrámu samého pošinutou. Věž byla pokryta nevkusnou řilbicí copovou tvaru cibulovitěho, na níř se nacházely čtyř zvoný. Na jednom četl se letopis 1518 s nápisem: „Rex gloriae Christe, veni cum sanctissima pace. Amen.“

Zbývá pouze, abych k vůli úplnosti přidal několik historických dat v památní knize děkanské zaznamenaných. Uvedu jen nejdůleži-

tější. L. P. 1537. První slavné vejítí do kostela v den sv. Kateřiny a tam ihned prvním obřadem oddavky luteránského duchovního. *) — 1539. Hodiny jsou do věže zasazeny. — 1545. Matěj Rochlický stal se farářem. — 1545. Jarolím a Vavřinec Šlik hrabata, dali zhotoviti hlavní oltář skříňový. — 1555. Vypukl oheň v kostele. **) — 1561. Přivezeny jsou stromy na zhotovení dřevěného stropu kasetovaného a na zřízení sloupů. — 1564. Postaveny sloupky 8° dlouhé a usazeny jsou do železných čepů, aniž by strop na nich spočíval. — 1566. Dokončen jest strop kasetovaný. — 1567. Vymaloval se kostel. — 1573. Malíř Augustin Cordium dokončil malbu. — 1611. Varhany obnoveny a rozmnoženy. — 1724. Oltář skříňový pošinut na zad a na jeho místo postaven jest oltář mramorový. Zadní stěna pokryta oltářním obrazem. — 1739. Hanuš Adam Pleyer z Lokte postavil nové varhany. — V letech těchto rozmnožen počet pobočních oltářů na 11, jak tehdáž obyčejem bývalo. — 1741. Kostel jest vylopten. Nové zvony pořízeny. — 1768. Nová sakristie zbudovala se. Křížová cesta zřízena jest. — 1785. Nový mramorový oltář z Prahy přivezen jest.

Dne 31. března 1873 vypukl požár v Jáchymově na dolejší konci města, který s úžasnou rychlostí celé město zachvátil. Na hašení nezbývalo ani času. Obyvatelé zachránili pouhé životy rychlým útekem na straně s obou stran úžlabiny se vypínající, odkud se dívali na hrozné divadlo, kterak zuřivý živel majetek jejich jako plevu strávil v několika okamžicích. Krom životů něčeho zachrániti nebylo možno. Lomíce

rukama a na hlas se modlice pohlíželi se straně dolů na místa, kde druhdy stávaly šťastné příbytky jejich, plod potu a píle, sídlo rodinného blaha a domácího klidu. Že by i chrám milovaný, který o samotě stál, mohl se státi obětí zhoubného živlu, nikomu ani nenapadlo. Když však z nenadání drahý svatostánek najednou v plamenech stál, bylo slyšeti po horách hlasitý pláč. Srdcejemným pláčem přehlušen jest praskot rozzuřeného živlu. Vyděšená osada na vůkolních stráních bolestně rozložená a rozptýlená hlasitě lkala společným žalem nad ztrátou nenahraditelnou. Byl to pláč osady nad hroblem milovaného kostela. Ten stánek sdílel s nimi třístaleté radosti a žalosti, býval po ty věky

Půdorys nového kostela v Jáchymově. (Obr. 1.)

jejich chloubou i potěchou, perlou a skvostem. Všem přirostl k srdci a proto společně všichni hlasitě zaplakali. Mrtvé stráně slyšely ozvěnu

*) Jáchymov byl tehdáž protestantským městem.

**) Udání to potvrzené jsem shledal v kancionálu od Herrmanna psaném, který se chová na radnici

Jáchymovské. Pisatel jeho připojil do kancionálu poznámku udávající den i hodinu požáru, který vypukl po odzpívání Introitu.

Příční řez nového kostela v Jáchymově. Stavěl architekt J. Mocker. (Obr. 2.)

šlechtné bolesti a Pán Bůh nezapomněl na nářek, který byl ozvěnou šlechtných duší. Když hlasitě pláče osada nad ztrátou společného svatostánku, pláč takový osadu ctí.

Celý les mohutných klád, z nichž krov kostela směle složen byl, s hromovým praskotem do vnitř se sřítíl a pohřbil a pohltil plameným žárem Kranachův oltář a večeři Páně; obrovské sloupy dřevěné děsným pádem zdrtily vzácné a hledané řezby. V moři ohnivém rozpukaly se v kusy a rozdrobily se v prach mramorové stoly oltářní, stříbrné náčiní a bohoslužebné nádoby se rozlily. Zvony zalkaly nad

smutným divadlem, když pádem s vysoké věže naposled zazněly, aby ve výhni i kov roztavující navždy umlkly. Kůr s varhanami, empory s lavicemi klesly v rumy a ssutiny. Žárem po podlaze se plazícím rozpukly se i hrobky a světlo denní osvětlovalo mrtvolu, které několik set let v temnotě hrobové odpočívaly.

Pohřbena byla veškerá nádhera. Starý pomník, chlouba Jáchymova zmizela s povrchu země. Děsné čtyry stěny popraskané a začazené děsně pohlížely na děsné vůkolí.

Na čem věky pracovaly, zvrhla hodina.

3. Nový kostel.

Jakmile pominulo zdrcující omámení po zhoubném požáru, záhy pomýšleno na zbudování nového kostela. Bývalý chrám Páně děkanský byl pojištěn na 80.000 zl., které byly slušnou pomůckou k započetí nového díla. Městská rada Jáchymovská sestavila zvláštní komitě stavební, které vyzvalo architekta J. Mockera, stavitele hlavního chrámu sv.-Vítského v Praze, ku zhotovení plánů a artistickému řízení stavby.

Řečený architekt nabídnutí přijal přízpůsobiv nové dílo jednak poměrům a potřebám tamějším, jednak tradicím bývalého chrámu. Cestu měl vázanou, jelikož čtyry hlavní zdě státi zůstaly a tudy i půdorys kostela a výška zdí volnosti nepřipouštěly.

Jak dalece se jemu počestilo nesnadný úkol rozluštiti, ukáže následující popis.

Na vysvětlenou podáváme půdorys (obr. 1.) a příční řez (obr. 2.) nového chrámu Páně. Oba nákresy mají usnadňovati a znázorňovati následující vysvětlování. Laskavý čtenář prohlédne si prozatím oba obrazy, aby v budoucím čísle „Methoda“ usnadnila se nám procházka, kterou společně vykonáme prostory nového svatostánku. Půjdemo pak ruku v ruce a zastavíme se, pokud čas a místo stačí, u veškerých předmětů důležitějších.

Pro dnešek rozloučíme se na prahu nové svatyně.

Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

Baldachin v podobě štíhlé přilby věžní, železný a pozlacený.

(Obr. 27.)

Apsida kůrová velechrámu sv.-Vítského, jakož i strany podélné obklopeny jsou věncem kaplí, v jichž řadě na první zajisté místo postaviti sluší kapli sv.-Václavskou, jednak pro ozdobné založení, jednak pro bohatou úpravu vzácnou, do které Karel IV. ostatky slavného předka svého rodem a úřadem, sv. Václava, uložil v skříni velkolepé ze zlata a stříbra. Z veškeré polohy a úpravy jeví se úmysl zkladatele chrámu sv.-Vítského, že obmyslel nádhernou kapli učiniti klenotní skříňkou architektonického a dekorativního umění. Použilo se nejnádhernějšího materiálu — chrysozásů, ametystů, agatů a karneolů, — jimiž za onoho již věku se zálibou ozdobovali počínala se v Čechách vzácná místa, aby kaple v pravdě byla obrazem mystického Sionu, o němž písmo sv. dí, že stěny i věže jeho

skládají se z drahých kamenů. Zajímavá tato a zvláštní soustava dekorativní, kterou stěny až do výše oken se pokrývají velikými, broušenými polodrahokamy do zdi zapuštěnými, nevyskytuje se tuším v dobách přítomných nikde jinde v celé ostatní Evropě. Podobná úprava shledává se pouze ještě v kapli všech Svatých a sv. Kateřiny na Karlově Týně. Nádherné kameny, které zejména při večerním neb ranním osvětlení voskovicemi čarokrásným světlem září, uspořádány jsou v rozmanité tvary geometrické. Mezery vyplněny jsou pozlaceným štukem, do kterého vtažené ornamenty heraldické a vegetabilní střídavě se spatřují. Malé výjevy biblické ze života Spasitelova, pocházející od téhož v umění zručného mistra, který Karlův Týn ozdoboval, mile se stkvěly mezi okrasou drahokamů. Do-

lejší plocha stěn, která vesměs z drahokamů složenou býti se zdá, ukončena jest ve výšce asi desíti stop na způsob galerie výstupkem, který co římsa kolem obíhá. Velké plochy nad pažením se rozkládající, přerušované pouze úzkými okny s gotickým obloukem, byly druhdy rovněž ozdobeny obrazy mučnickou smrti sv. Václava znázorňujícími, které však později bohužel přemalovány jsou. Opatrný a zkušený umělec dovedl by snad nešťastnou restauraci odstraniti a původní malbu na stěně z třetí čtvrtě XIV. věku odbaliti. Na zmíněném výstupku obíhající kolem stěn kaple, která i v ohledu architektonickém k nejslavnějším a pro archaeologa velezajímavým památkám středověkým v Praze náleží, stojí helma či svršek věže na způsob baldachýnu pracovaný.

Svršek věže jest založen na půdorysu skoro pravidelného čtverce, jelikož delší strana obnáší 0·51 mtr., kratší 0·48 m. Zvláštního soklu přílba nemá. Náhlé přerušení s jistotou zdá se potvrzovati domněnku, že svršek věže býval ukončením větší jakés konstrukce. Na čtyřech stranách jsou menší mřížky, 0·39 m. vysoké, na způsob oken upraveny, jejichž pruty plochými listky posázeny jsou; kružba různých tvarů jest právě tak založena, jako u velkých oken kostelních. Okna věnčena jsou dokonale tvary čistě gotickými z polovice XIV. věku a sice takovými, která sluší vřaditi snáze do francouzské, nežli německé gotiky, co se objevuje též na různých se zvláštní ozdobností tvořených, jakých se charakteristicky začasť užívá na stavbách francouzských. Nebylo by tudíž snad pravdě nepodobno tvrditi, že při komponování zajímavého předmětu uměleckého účastenství činného měl Matěj z Arrasu, první stavitel velechrámu sv. Vítského.

Čtyry strany kvadratického podstavce jsou obstoupeny opěracími pilíři, do fial vybíhajícími, na každém rohu po třech. Ode čtyř větších vycházejí opěrací oblouky, ne-

soucí těleso do šesti hran založené, které jest prostředníkem čtverhranného podstavce a přílby věžní. Lunetta tato má šest oken s prolamovanými ornamenty bohatě gotickými, které nejsou zasazeny do oblouku ostře zakončeného, rozšiřují se v ozdobný štít, ověšený ornamentálním listím; šestero hran obklopeno jest šesti opěracími pilíři, do fial vybíhajícími. Do uvedeného tělesa prostředkujícího zasahuje teprv vlastní přílba věžní šestihránná, jejíž hrany šikmo vystupující ve stejných odstavcích posázeny jsou gotickým listím. Na veškerých fialách zmíněných vyskytuje se po dvou stlačených koulích, čímž fialám dostává se zvláštního, skoro těžkého rázu. Mezi nimi bývala druhdy na veškerých fialách ozdobná rúžice lehce z kovu vyklepaná, jako na některých místech až podnes se spatřuje.

Na čtyřech větších fialách rohových, od kterých ornamentové oblouky opěrací vycházejí, vyskytuje se čtvero znaků ve starší formě XIV. věku. Dva jsou ozdobeny lvem českým, dva jednohlavou orlicí.

Uvážíme-li, že z karolinských předmětů uměleckých, které velkodušný dobrodinec velechrámu sv. Vítského zhotoviti dal, skoro žádný nepostrádá těchto znaků, přidruží-li se k tomu ještě přísnější tvary architektonické, velmi soustavně a bez přeplnění upravené, není věru bez důvodu domnívati se, že jest to umělecké dílo a dar z posledních let panování Karla Čtvrtého.

Později doplní se popis úvahou o účeli předmětu tuto vyobrazeného.

(Obr. 27.)

Sloh románský.

Píše F. J. Lehner.

1. Povaha středověku.

Bouře minuly. Stěhování nepokojné se skončilo. Národové se usadili. A národy divoké a nevzdělané počala krotiti a vzdělávati Církev. Močály a pouště proměněny jsou v úrodné luhy a rozkošné kraje, divokost a temnota pralesů proměněna jest ve vnađu a jasnost pozemských rájů. Nový kvas víry proniknul a plodnou učinil roli celou — pozemskou i nebeskou, hroudu hmotnou i bytost duševní. Světlem osvitil se obzor celý. V lodici Petrově sešel se svět. Koncem prvního tisíciletí nepřišel konec světa. Národové ustrašení poodechli si. Prodlouženého a nově propůjčeného života z vděčnosti přirozené počali užívatí k užtku svému a na oslavu Boží. Církev národy odchovala.

Byla krásná, ta vítězná doba Církve! Poutník stojící za dnův přítomných uprostřed zuřivých vln rozpoutaného moře rád se zadívá do vábných obrazů ladné minulosti.

Obraz za obrazem mijí, jeden krásnější druhého. Proudý světla veškeré krajiny, země a národy svlažující, podivuhodná architektura vědy s kouzelnou soustavností a báječnou vnaďou středověkých chrámů, rytířské hrady a milostné písně s ideálním cílem kultu svatě Panny, „Požehnané mezi ženami,“ křížácké války a legie mnichů, družný spolek cechů, se světovým spolkem papežství a říše: — to vše zdá se býti snem, ale blaženým a šťastným!

Církev ve středověku byla vším. Pečetí nebeskou znamenala vše, co bylo pozemského. Tím snáze vtiskla pečeť na čelo dcer původu nebeského. Posvěcovala všeliké poměry, posvětila tudy i umění. Ochranná ruka Církve vztažena byla nad celým světem, vztaženou zůstala také nad uměním.

Ve středověku kamkolivěk zabloudí zrak, všudy setkává se s korporacemi těsně organizovanými. Život jest plný skupenin větších a menších. Celek dělí se v jistém smyslu na neskonalé množství členů samostatných sice a svobodných, předce však určitými svazky združených a sjednocených. Všudy shledáváme ducha jednotlivce s činností izolovanou, ustavičně novou a v útvech nevyčerpatelnou. Ty skupeniny nestojí však osaměle podle sebe, nesouvisle a bez spojení. Různé a zdánlivě roztržité členy pojí společné přesvědčení a společný cíl tím pevněji. Nad směsicí článků a částek lehce a směle vystupujících klene se v imponantním klidu jednotném nade všemi ochranná střeška Církve. Křečovitá snaha samostatná a vzdoro-

vité úsilí ovanuto jest dechem něžné milostnosti a panenské vnaďy. Duch křesťanský v láně svém přechovává kouzelnou moc přeměňující. S mužnou silou druží jemnost ženskou.

Že v době hlubokého citu a vnitřních protiv právě architektuře nejvhodnější poskytuje se příležitost, aby vyjádřila a znázornila smělý zápas, snadno se pochopuje. Výtvarnému umění udělil se život v přísné pouze odvislosti od architektury, která volně a neodvisle kráčela svou vlastní cestou dle vlastních zákonů.

Jako veškeré vzdělání za onoho věku, vyšla též architektura od tradic římského umění, kráčela však samostatně a dospěla konečně, přijímajíc volně živly cizé spracované ovšem a zažité, k nejvelkolepější soustavě, jakou dějiny stavitelské se vykazují.

Veškerí národové křesťanství zasvětily sv. Církvi své nejlepší síly. Stejná víra, společná církevní půda, totéž náboženství křesťanské, stejný směr ve vzdělání národů; — ti faktorové splodili a rozšířili tentýž sloh stavitelský do veškerých končin křesťanského světa. Proto spatřujeme v době této národy nejrozmanitější a nejvzdálenější ze stejných příčin i stejným směrem probouzeti se a nový způsob stavby po veškerých končinách křesťanského světa najednou rozšiřovati se. Jako víra křesťanská není majetkem jediného národa, nýbrž společným pokladem národů všech, ani středověká architektura rovněž zespolečně, křesťanské půdy vzniklá není výhradním majetkem jediného, nýbrž jest společným majetkem národů všech. Universální víra učinila také umění universálním majetkem. Případl ovšem vedle poměrů časových jednotlivým národům větší neb menší podíl na společném díle tvůrcím dle různých povah národů a krajin, jako se spatřují již v jednotlivých rodinách dítky nestejného nadání a povah různých. Proto i v novém ruchu stavebním krajiny některé více neb méně vynikaly. Nestává však mezi jich stavbami takového rozdílu, že by se na nich tytéž křesťanské elementy najít nedaly anebo že by se jedny druhým nepodobaly. Že také poměry místní, druh domácího staviva, národní podání, intenzivnost víry, bohatství či chudoba krajin bez vlivu nebyly ohledně barvitosti staveb u různých národů, netřeba ani podotýkati.

Ve snahách architektonických všem ná-

rodům jediným a společným základem byla — basilika. Základní náčrtky starokřesťanského slohu mocnými a smělymi rysy dále prováděti bylo společnou snahou slohu románského a gotického. Jednotlivé částky starokřesťanské basiliky seřaděny jsou vedle sebe bez pevné souvislosti. Obtížná i mrzutá pouta antických tvarů a zákonů jejich bránila ještě volnějšímu pohybování.

Středověk vždy rozhodněji pout se zba-voval, vnitřku dostávalo se živější sou-vislosti a účinnějšího poměru vzájemného jednotlivých částek, orgánické článko-vání nastoupilo na místo více mechanického seřadování. Zásada čáry vodorovné, která jako hora tlačila myšlenku architektonickou, odstraněna jest řadou šťastných proměn a na-hradila se čarou kolmou. Takovou měrou vy-tvořen jest z vystupujících členů vnitřek ze skupenin se skládající, skutečně ústrojně pro-pracovaný, jehož nejdůležitějším živlem byla klenba důsledně provedená.

Vnitřku odpovídal rovněž i zevnějšíšek, kterému nyní dostalo se živějšího skupení a důstojného rozvoje. Již na staro-křesťanské

basilice v dvoupatrovém založení spatřoval se počátek článkování různých částek. Ku chrámu středověkému přidružila se nyní věž, co nový moment významný, která nyní s ostatní bu-dovou orgánicky se spojila, tak že pohyb vy-stupující také zevně se zakončoval.

Veškeré dějiny stavitelské ve středověku jsou nepřetržitým zápasem po téměř cíli. Jestliže u Řeků oba slohy dorský a jonský, vedle sebe obstály vyjadřující pouze zvláštnosti obou kmenů, zde oba slohy románský a go-tický, co do času jeden za druhým se objevivší vzájemně se vylučují. Již sloh románský dospěl ze základních zásad svých k takové výši a dokonalosti soustavné, že by jediná tato událost architektonická sta-čila pro celou epochu. Středověk byl však ve vynalezavém snažení a bádání a zápasu ne-unavným, takže tentýž úkol překvapujícím a zcela novým způsobem ještě jednou rozluštil ve slohu úplně rozdílném, — ve slohu go-tickém. Z čehož patrně se jeví, kterak ve-škerý obsah myšlenkový k architektuře se nesl a v ní také nejvyšší oslavy umělecké došel.

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

Dary.

Ředitelstvu sdělena jest nejprve potěšitelná zpráva, že J. M. nejd. pan světicí biskup Dr. Karel Prucha, navštívil před vánocemi sbírky, knihovnu pěveckou školu a paramentní ústav Akademie křesťanské, kde vše se zalíbením sobě prohlédl. Následujícího dne doručen jest předsedovi Aka-demie list, v němž Jeho milost biskupská s vře-lostí a láskou jeho jména i úřadu hodnou velmi pochvalně se zmiňuje o činnosti a snahách Aka-demie křesťanské. K listu, který se předčítal, přiloženy byly 4 obligace státní půjčky po 100 zl. co vánoční dárek Akademii věnovaný s ujištěním, že J. M. nepovažuje dárek nepatrný, jak velkodušný dárce praví, za poslední. Sdělení způsobilo nelí-čenou radost ředitelstva, které J. M. srdečné díky vyslovilo jak za list šlechtný, tak za značný dar opětně věnovaný Akademii křesťanské.

Knihovna rozmnožena opětně novými dary. Na prvním místě sluší jmenovati dp. Ant. Špale, faráře ve Voseku, který věnoval darem 48 velkých svazků vzácné patrologie od J. P. Migne-a vydá-vané, jejížto celé skvostné vydání popelem lehlo, tak že úplné dílo v málo které knihovně se na-chází. Darovaných 48 dílů jest pouze částkou kollosální sbírky. Dále daroval 42 svazků „Časo-pisu katolického duchovenstva“ a konečně grama-

tiku „linguae bohemicae“ od Rosy. Za velkolepý dar jmenován šlechtný pan farář čestným členem činným a bude mu zaslán diplom. Dále darovali pp.: Dr. Řehák, vikarista na Vyšehradě, slovníky Thámovy, sv. Otce Ireneae 5 knih proti heretikům a „Theatre française“; — p. Karel Karlach, učitel ve Zbečně, „práva městská z r. 1582, „Les Oeuvres de s. Francois de Sales“, III. tom.; — dp. Antonín Prokeš, farář ve Vosečanech, 13 ročníků „Časopisu katolického duchovenstva“; — dp. Fr. Šnor, farář ve Lhotce, 10 dílů kázání církevního učitele Jana Zlatoustého; dp. Frant. Svoboda; kaplan v Bílé Hůrce, bibli Melantri-chovu St. Z. z r. 1549, všeobecný rostlinopis J. J. Presla, dva díly, počátkové rostlinosloví s 32 ob-rázky, hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka v Čechách; — dp. Jos. Opp, farář ve Slavetíně, tištěný a neporušeně zachovaný kancionál či písně chval Božích od kněze Tobiáše Závorky, děkana Doubravického z r. 1600; — dp. Vác. Mostecký, děkan ve Vodňanech, starý breviř; vp. Josef Hůlek, šest obrazů a mapu vůkolí pražského.

Museum křesťanské obdarováno od násle-dujících dárců: p. arch. A. V. Barvitijs, člen ře-ditelstva, daroval fotografii Lukášovy Matky Boží; — vp. Ant. Truhlář, katech. v Prachaticích, celou sbírku mincí 282 kusů čítající; — dp. Bedř. Beneš, farář v Ratajích, 97 kusů starých mincí.

Veškerým dárcům vysloveny jsou díky ředitelstva.

V zasedáních tohoto měsíce konaných děly se porady o prelimináři celkovém a vyměřování jsou dotace jednotlivým odborům. Shledalo se, že

většina příjmů dosavadních spotřebuje na nezbytná vydání celku, jako jsou; služba sekretářova, bytné, služba sluhova, potřeby kancelářské a j., odborům připadá nepatrný zbytek, kterým jen nejpotřebnější vydání uhrazena budou.

Odbor archaeologický Akademie křesťanské.

Dary Museu křesťanskému.

Reliquiář renesanční. (Dokončení.) Authentika vyhotovena jest v Římě dne 6. prosince 1776, tedy právě letos 100 let stará. Vyhotovil ji, vlastnoručně podepsal a pečeti vlastní stvrdil Franciscus Antonius Marenci ab Immaculata Conceptione, Episcopus Montis Alti in Piceno.

Práci zdá se býti florentinskou neb římskou a pochází z doby renesanční. Reliquiář byl druhdy majetkem + architekta Pavíčka a darován jest děkanskému chrámu Vodňanskému od nynějšího ministeriálního rady p. Jana z Neubauerů, s jehož svolením dostalo se ho darem Museu křesťanskému.

Starý relief dřevěný. Dp. Boh. Hakl, farář v Hořici, daroval Museu křesťanskému starou vypuklou práci sochařskou, kterou r. 1870, dostav se do Hořic za faráře, našel ve hřbitovním kostele sv. Gotharda pod kůrem v zadu za lavicemi, kde se po ní téměř šlapalo. Shledav v ní vzácnou starou práci řezbářskou, dal ji odtud k sobě do fary odnésti. Nyní pak ji věnoval co první větší toho druhu dar Museu křesťanskému.

O původu dozvěděl se pouze od pamětníků, že řezba bývala dříve ve staré farnosti Hořické, která as r. 1854 byla zbořena a na její místo směrem však příčinně jiná postavena. Chovala prý se tam co památka na mor. Zdá se tudy býti deskou votivní, zhotovenou na památku hladu a z něho poslého mření, moru. Kdy? není známo.

Tolik ku vysvětlení podal šlechtetný dárc.

Řezba skládá se ze čtyř kusů; na pravo jest celá; na levé straně kusu se nedostává, jehož ani po velmi bedlivém pátrání nebylo lze dopídití se.

Na reliefu spatřují se dvě pole, spodní a vrchní. Na spodním viděti lze Rodičku Boží s korunou na hlavě; na pravé ruce drží Ježíška a levou jej přidržuje. Naproti sedí sv. Anna v klíně majíc knihu otevřenou, kterou levicí přidržuje, pravici však podává Ježíškovi předmět kulatý jablku podobný. Vedle sv. Anny viděti lze mladší ženu, patrně matku 4 hochů. Nejmenšího chová na ruku. Druhý u nohou matky sedě levou rukou přidržuje nádobu, v níž pokrmy vaří, pravou pak drží lžíci, která nyní již ulomena jest. Větší hoch třetí pravici nabírá pomocí sběračky z nádoby pokrm kulatě uhnětený, pravici pak jej dále podává čtvrtému již odrostlejšímu bratrovi. Vyobrazení toto dobře shoduje se s pověstí v Hořicích až dosud zachovanou, že tehdejší za doby hladu a následujícího moru vařily se chudým pokrmy. Zde se spatřuje podělování dítek tím po-

krmem, jaký i sv. Anna Ježíškovi podává. Patrně líčí se zde skutek tělesného milosrdenství podělováním chudých pokrmem, jaký i Ježíšek z rukou báby přijímá. „Co jste učinili jednomu z maličkých těchto, mně jste učinili.“ — Uvedenou skupeninou pěti osob končí se pravá strana. Levá jest ulomena. Zde pouze rozeznati lze většího hochu v ruce kalich držícího a pak zbytky větší řezby, která představovala podobnou ženu, jako na pravé straně, pouze však s dvěma syny. Menšího na lokti drží, větší pak u ní stojí.

Že na levé straně více figur nebylo, poznává se bezpečně s výtečně promyšleného uspořádání skupenin.

Pravilo se již, že nad tímto spodním polem nachází se vrchní, které odděleno jest jakoby pažením s ukončující římsou. Roucha dvou osob v hořejším poli stojících splývají dolů pod římsu a tvoří jistý druh baldachýnu, v němž vidíme Marii Pannu a sv. Annu naproti sobě sedící, tak že tyto dvě postavy jsou střediskem celého skupení spodního. Z uvedeného uspořádání zcela pravidelně založeného jasně se pozoruje, jak velký kus na levo ještě býval, který nyní jest ztracený.

Tvrzení toto zjišťuje se vrchním polem reliefu, v němž nachází se celkem dvanáct osob, v jedné střední a dvou stranních skupeninách, vesměs postavy mužské. Pouze na zevních koncích spatřují se dvě ženy, na pravo mladá žena s děckem, na levo stará též s dítětem.

Co však znamená bohatá tato skupenina osob? Bez významu nebude, poněvadž staří důmyslnými bývali vynálezci.

Klíčem na vysvětlenou byl mi skříňový oltář hlavní chrámu Páně Matky Boží ve Cvikavě (Zwickau) od Michaela Wohlgemutha r. 1479 malovaný, doby, do které i původ tohoto reliefu vřaditi sluší.

Tam na jednom z osmi obrazů oltáře skládajícího, jejichž vyobrazení posuzovatel má, spatřuje se v podobném uspořádání rodina Páně. U prostřed sedí korunovaná Panna Maria s Ježíškem. Po obou pak stranách sedí dvě sestry, jedna se čtyřmi, druhá s dvěma hochy. Za sedícími postavami stojí 7 osob, též ve třech skupeninách. U prostřed za Rodičkou Boží sv. Anna se sv. Jáchymem a Josefem. Po stranách patrně podobizny malíře Wohlgemutha samého, a bezpochyby hejtmána Römera o město Cvikavu velezasloužilého. Aby pak nikdo v pochybnosti nebyl, co obrazem se vypravuje, znamenat malíř na spodní části barvou nápis tento:

Anna solet dici tres concepisse Marias, quas genuere viri Joachim, Cleophas, Salomeque. Hos duceret viri Joseph, Alphaeus, Zebedeus: Prima parit JX. Jacobum 2a minore et Joseph Justum peperit cum Simone Juda. Tertia major Jacobu volvereque Johannem. *)

Odkud Michael Wohlgemuth tuto genealogii čerpal, zde ničeho nerozhoduje a my za ni nejsme zodpovědnými. Relief náš však tehdejšími pojmutím dobře se vysvětluje.

Vyobrazuje se zde svatá rodina. Na dolejšími poli tři Marie se sv. Annou; blahoslavená Panna korunovaná s Ježíškem, Marie Kleofášova se čtyřmi syny, kteří v písmě sv. nazývají se bratřími Ježíšovými, a sice Jakubem menším, Josefem, Judou a Simonem, s hlavičkami roztomile vyvedenými; Marie Zebedeova s oběma syny Jakubem větším a Janem, který zde zcela typicky způsobem onoho věku jest proveden s kadeřavou hlavou a s kalichem v rukou. Vzájemné se podělování připomíná bezpochyby na pomoc, jaké se v tehdejší bídě lidu dostalo Božím i dobrých lidí přispěním. Jednak svatá rodina jim pomáhala, jednak, co tehdejší v době moru chudým poskytováno jest, svaté rodině na úrok se půjčovalo.

Umělecké zprávy domácí.

Oprava kostela sv. Štěpána v Praze. K žádosti farního úřadu u sv. Štěpána povolila rada městská, aby vymalován byl kostel u sv. Štěpána způsobem slohu toho kostela přiměřeným a ustanovena komise, kteráž v příčině té své návrhy podati má. Zároveň usneseno, aby také zevnějšek kostela byl náležitě upraven, což však teprv příštím rokem se provésti a k tomu účelu náležitá částka do rozpočtu zádušního položiti se má.

Kaple sv. Kříže v poštovské ulici. Umělecká beseda odevzdala starobylou kapli opětně radě městské, od níž jí před několika lety k upravení převzala. Největší zásluhu o zachování velevzácné této stavitelské památky umění českého má vedle řečeného spolku malíř p. Wachsmann.

Jsou-li na spodním poli vyobrazeny svaté ženy rodiny Páně s dítkami, na poli vrchním jsou muži k svaté rodině se čítající se sv. Josefem a Jáchymem u prostřed; vedle nich pak mužové druhé i třetí Marie.

Vedle analogie byly by pak krajní osoby, muž se ženou a dítkem, jimiž pravá i levá strana se končí, dárce, jichž nákladem deska votivní zhotovena jest. V dřívějších věcích vždy tak se stávalo, že „donator“ jakož i zhotovovatel na obraze vy-podobněn býval.

Kdož ví, zda-li relief nebýval vnitřní deskou skříňového oltáře, která malovanými křídly se zavírala? Celek i jednotlivosti, skupiny i uspořádání jsou dobře promyšleny a náležitě provedeny. Pojmutí svědčí o myslí velmi jemné. Ráz oděvu a draperie, jakož i veškerý způsob práce odkazují řezbu do druhé polovice 15. věku.

Stopy barev a zlata dosvědčují, že bývala polychromována. Odbor umělecký dá relief od znalce očistiti.

Důstojnému pak panu faráři Boh. Haklovi dlužno veřejně vzdáti díky za dar, který vždy bude okrasou Musea křesťanského. *Lehner.*

Obnova kostela Libereckého. Zastupitelstvo města Liberce přijalo projekt architektem Tischlerem vypracovaný a od komitétu za tím účelem zvoleného schválený, vedle něhož loď chrámová se obnoví, portál pak a věž se vystaví. Náklad páčí se na 60.000 zl. Částka 18.000 zl. jest již pohromadě, jednak z úroků zádušního jmění, jednak z konkurenčních příspěvků přifařených. Zbývající 42.000 zl. bude uhrazeno veřejnou subskripcí. V čele subskribentů, z nichž každý jednotlivý upsal 1000 zl., čítají se: Dp. děkan Stimm, měšťanosta p. Schirmer, p. František z Liebighů, několik paní, které nechtějí býti jmenovány a j.

L i t e r a t u r a.

Cesta do Říma. Sepsal Bedřich Kamarýt, bisk. notář a farář v Deštné. — Cestopisy obratně vypravované poskytují vždy zajímavosti,

poněvadž se v nich neličí pouze obrazy různé, nýbrž zároveň také dojmy se vypisují, které v duši cestovatele se odrazily. Jaká duše, takový bývá i dojem. V čisté hladině jezerní zrcadlí se celé

*) Trinubium s. Annae. „Sunt qui crediderint, Annam matrem Virginis Mariae primo Joachim duxisse, ex quo filiam habuit Mariam Matrem Salvatoris; postea cum Cleopha matrimonio conjunctam, Mariam Cleophae, Jacobi Minoris, Josephi Justi, Simonis Zelotis et Thadaei matrem genuisse; e tertiis denique cum Salome nuptiis Mariam uxorem Zebedaei et s. Jacobi Minoris et s. Joannis Evangelistae matrem procreasse. Huic genealogiae probandae carmina quaedam laudantur, quae tamen, sicut et scriptores ejusdem opinionis assertores tantae auctoritatis non sunt, ut eruditorum fidem extorqueant. En carmina:

Anna tribus nupsit, Joachim, Cleophae Salomeaeque.

Ex quibus ipsa viris peperit tres Anna Marias: Quas duxere Joseph, Alphaeus Zebedaeusque. Prima Jesum; Jacobum, Joseph cum Simone

Judam

Altera dat; Jacobum dat tertia datque Joannem.

Tak Calmet; obsírněji jedná o tétěz věci Conradus a Wimpina.

Neodůvodněné domněnky, které odporují starému podání, jsou bezpochyby čerpány z některého apokrifu.

nebe s hvězdami, v rozbouřených anebo kalných vodách neodráží se ani bezprostředně hraničící břeh. Vypravovatel „cesty do Říma“ má tu pravou povahu cestovní. Rozličné obrazy dojalý mysl způsobem rozmanitým; některé odrazily se jen po krajích, jiné vnikly až na dno a utkvěly v hloubi duše nábožensky rozechvěné, zanechavše dojem trvalý a nezrušitelný. Čtenář bezděčně cestuje s vypravovatelem; klečí vedle něho maje hlavu položenou na dveřích svatě chýžky betlemské v Loreté a směje se spatříc jej škodolibého z cizího neštěstí anebo potýkajícího se s fakyny livornskými. Ač moment umělecký celkem krátce se odbývá, nahraňuje se přílišná stručnost umělecká hloubkou a vřelostí citu náboženského. Tak jest to dobře! Cokolivěk člověk podniká, koná-li tak s celou duší, účinku pozhnaného se nemine, zejména při živém a vtipném vypravování, jako se shledává ve spisu uvedeném.

Cena knížky 93 stránek čítající jest 30 kr. Oba spisy lze objednat u vdp. Dr. Ant. Lenze v Budějovicích. (Viz „Method“ r. II. str. 147.)

Oba jsou vydány od spisovatelů ku počtě jubilea Jeho Excell. nejduš. pána Jana Valeriana, biskupa budějovického a čistý výtěžek určen jest ku prospěchu dítek na ústavu hluchoněmých v Budějovicích. Obě zasluhuje chvály i uznání. Synům nebylo věru možno

lépe oslavit svátek Otce, ani křesťanství uložití hřivnu na úrok, který molem se nekazí. Odporující oba spisy pro důkladnost i zajímavost k hojnému rozšíření, srdečně si přejeme, aby šlechtný příklad nezůstal bez následovatelův. V řadách českého duchovenstva jak četných tu jest kněží vzdělaných! Kdyby napsal každý, k čemu právě příležitost naskytuje se, mnohá mezera rychle by se vyplnila. Monografie památných chrámů, oltářů, obrazů, kancionálů, soch, křtitelnic, zvonů a jiných předmětů poskytla by hojnost materiálu pro knihu „dějin umění českého“, kterou v literatuře české naprosto postrádáme, aby lečjakýs přivandrovalý cizozemec neotíral se o to, co nám jest drahého a vzácného. Národ český na sebe odkázaný musí pomáhati sobě sám ve veškerých oborech života. Neumořitelnou životní silou v jádře národa drímající probudili jsme se k životu znovu, jiskry porůznu roztroušené rozněcujeme v plamen jasně zářící, aby světlo osvěty naší křesťanské jako slunce zářilo ostatnímu Slovanstvu. Náčelnictví duševního nespouštějme se! Jméno české již jednou slavně znělo v uších národů, když v popředí krácel národ ve vědách a uměních za dob pečlivého „otce vlasti“, který Čechy miloval více než sebe, nechať zlatý věk znovu se navrátí přičinlivostí, pilností, poctivostí a obětovností veškerých ku práci povolanych synů vlasti české. — Fiat!

Lehner.

M o s a i k a.

Velká, katolická výstava umělecká v Římě otevřena bude bezpochyby počátkem června o slavnosti padesátiletého jubilea biskupské konsekrace J. S. Pia IX. Budou zde zastoupena díla umělecká a výrobky uměleckého průmyslu církevního z celého světa katolického, tak že bude možno spatřiti vzácné předměty umělecké ze Španěl, Anglie, Francie a Italie, které do uměleckých výstav západní Evropy obyčejně se nezasílají. Komu dovoluji poměry, aby příležitosti té použil k vydatnému a veleužitečnému poučení a vzdělání, neopomine na několik neděl do Říma se podívat. Umělecká sekce Akademie křesťanské zašle bezpochyby na výstavu předměty dle návrhu a pod jejím dozorem zhotovené. Několik členů výboru chystá se též na společnou cestu uměleckou do sídla umění — Italie a Říma. Vedle dosavadních zpráv nebude umístěna výstava ve Vatikánu, nýbrž v místnostech, které ku křídlu Belvederu přiléhajíce z venčí přístupny jsou, aniž by do Vatikánu vkročilo se.

Jak královská vláda italská podporuje umění. V Miláně a Benátkách panuje značné rozčilení, poněvadž vláda redukovala, vlastně zastavila obyčejné podpory na udržení a potřebné opravy dómu a chrámu Páně sv. Ambrože v Miláně

jakož i kostelu sv. Marka v Benátkách. Milánská rada městská bude si proto stěžovati v komoře poslanecké, a příkladu jejího následovati budou bezpochyby také Benátky. Po vyloupení pokladu chrámového za doby cisalpinské republiky vykázal Napoleon I. milánskému velechrámu 100.000 lirů ročního příspěvku, k němuž rakouská vláda ještě 22.000 lirů přidala. Povinnost dalšího placení vytcené sumy přešla mírem curiškým na vládu italskou. „Gazetta di Venezia“ připomíná, že na přimluvu arciknížete Ferdinanda Maxmiliána vykázal císař František Josef chrámu sv. Marka v Benátkách 22.000 zl. s ustanovením, aby peníze, které po zapravení výloh opravných zbudou, na jistinu uložily se a majetkem chrámu sv. Marka zůstaly. Tentýž list dokládá, že císař rakouský tímže způsobem staral se o zachování chrámu sv. Ambrože v Miláně, a bylo by prý velmi litovati, kdyby vláda italská nyní neměla vypláceti příspěvky tehdež povolené. Tak píše list italský. — Z příkladu uvedeného spatřuje se, kterak vláda krále poctivě se stará o zachování církevních a uměleckých památek, které Italii velkou učinily. Liberalismus vyzná se pouze v požíráni a boření.

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Retězové ulici čis. n. 5.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Cyrillo-Methodějské v Praze.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 2.

V Praze, dne 20. února 1877.

Ročník III.

Obsah: Sloh románský. 2. Poznámky obecné. 3. Basilika trámovým stropem ploše krytá. — Nový kostel v Jáchymově. — Německo-Brodské Graduale Pavla Mělnického. — Z Akademie křesťanské: Ředitelství. Dary. Odbor umělecký. 1. Nově zhotovené předměty. 2. Nová objednáni. 3. Poptávky. 4. Vyslovené uznání. — Mosaika.

Sloh románský.

Píše F. J. Lehner.

2. Poznámky obecné.

Na sklonku prvního tisíciletí počala v rozličných krajinách římsko-katolické Církve objevovati se nová soustava stavební, která v poznenáhlych přechodech ze staro-římské basiliky se vyvinula a z Italie přes Francii do veškerých krajin katolického světa se rozšířila.

Tak jako řeči, které z bývalé římské t. j. z latinské řeči pošly, vlášská, francouzská, španělská, jazyky románskými slovou, také nový sloh pro tentýž původ románským se nazývá. Roma jest jeho rodištěm, Církev římská jeho matkou. Jako Církev římsko-katolická podstatně se liší od církve řecko-východní, také sloh románský podstatně rozeznává se od slohu byzantského. V mluvě obyčejné až do nedávna vážně přísné budovy s hmotnými stěnami, s okny polokulatě zakončenými mylně a bezprávně byzantskými nazývány jsou. Ač sice obchodním spojením s východem a křížáckými válkami všelicos z byzantského slohu do románského přeneseno jest (kopule na př.), podstata slohu románského zůstala nedotknuta. Cizí živlové skromně se podřídili a bohatá a vlnadná harmonie porušena nebyla. Jest zajisté sloh byzantský s církví východní tak sloučen, jako románský sloh s Církví římskou. Kam vnikla a kde se ujala víra římsko-katolická, s ní přišla a tam se rozšířila basilika románská. Jest věrným zrcadlem svého věku.

Hierarchickou povahou vynikal celý život, také základní ráz slohu románského byl hierarchický. Nepopíratelnou pravdu tuto dlužno zejména vytknouti a uvážiti. Vždyť nejvyšší vrchol papežské nadvlády za Řehoře VII. padá již do té doby. Kněžstvo na počátku epochy bylo výhradním pěstitelem duševní vzdělanosti a hmotné kultury. Kláštery nebyly pouze útlukem a seminiskem vědy a osvěty, ohniskem všeliké umělecké činnosti; také role jimi zúrodněna jsou a hrozné pouště proměněny jsou v utěšené oasy. Strážci středověcí, mnichové, byli jedinými pěstiteli umění stavitelského. V rukou jejich bylo všeliké umění. Ti zhotovili nákresy kostelů a klášterů a řídili rovněž stavbu. Odtud vznikly pevné tradice, dědice se a pojíce klášter s klášterem, tak že s jednotou základních myšlenek družila se rozmanitost tvarů. V tom spočívá hlavní vlnada, která pozorovatele právě ku slohu románskému vábí, že společnou barvitostí základní prosvitají národní zvláštnosti v nejrozmanitějším odstínování. Ač v hlavních podmínkách všude stejný, osvojil si předce sloh románský v každé zemi jisté modiřkace a zvláštnosti ve tvarech podrobných, v nichž jeví se známky národní. Základní myšlenka provádí se s nejružnějsími variacemi; z čehož pučí životní síla, svěžost a pohyblivost tím zřetelněji, čím vážnější, opravdivější a přisnější jest vlastní podstata slohu.

Tak jako kolem větších opatství shromažďovaly a osazovaly se osady, poznenáhla v města vyrůstající, rovněž tvořily se z řemeslníků v klášterním obvodu žijících a mnišům v provádění staveb pomáhajících společenstva, z nichž později beze vší pochybnosti vzešly společnosti stavební a školy zednické. Četně založená města, jichžto moc a bohatství poznenáhla počala se vyvíjeti, teprv na sklonku doby románské počala ducha slohu pochopovati, podstatu jeho pojímati a jej s mnohou odchylkou užívati.

Jestliže ve všelikých oborech života středověkého jeví se neunnávná činnost a stálá tvořivost důmyslně a důsledně pokračující, také celá doba románské slohu, která od r. 1000 více než dvě století trvala, jest vyplněna ustavičným zápasem a prací nepřetržitou ducha architektonického. Uvážíme-li bohatost i hojnost původních útvarů, které z plodné půdy slohu románské vypučely, shledáváme při veškeré přísnosti a všeobecnosti rázu základního přece neobyčejnou rozmanitost jak v kombinaci celku a seřazení částek, tak v konstrukci a dekorativním žívu. Sloh románský vyznačuje se tudy velikou hojností života individuálního, při nezlomné pevnosti a stálosti všeobecného zákona základního. Čím vnadněji ale uvažování rozmanitosti a ustavičného vývinu slohu románské vábí, tím těžší jest vyličitelný obraz jeho.

Hnutí architektonické objevuje se za doby románské v jednotlivých krajinách tak značnou různost a rozmanitost, že určité rozdělení dějepisné takměř holou nemožností býti se jeví. Všeobecně lze toliko říci, že sloh románský za věku XI. skoro vesměs přidržoval se přísnosti a jednoduchosti, že během XII. věku nejušlechtlejšího a nejvyššího rozkvětu do-

sáhnul, až posléze na sklonku tohoto a v první polovici XIII. století jednak se zvrhnul, jednak s novými tvary se združiv směsici různých žvlů vytvořil.

Sloh románský dal by se tudy nejprve rozdělit na tři doby:

a) Prvotní sloh románský (od roku 1000 do 1100) vyznačující se jednoduchostí a přidržující se tradic starokřesťanských.

b) Ozdobný sloh románský (od r. 1100 do 1180) s bohatým vývinem konstruktivním i dekorativním.

c) Pozdní sloh románský (od roku 1180 do 1250) združen s novými formami, v nichž zárodky budoucího slohu gotického jasně již se spatřují, a proto sloh tento přechodním slove.

Ostatně panuje i v jednotlivých tuto uvedených dobách ohledně menších skupenin zeměpisných a škol značná různost a rozmanitost vývinu konstruktivního i dekorativního. Kdežto v jedné zemi romanismus k vrcholu rozkvětu dospěl, v jiné krajině současně budují se basiliky románské ve přísném slohu prvotním.

Má-li tuto obraz, který v následujících číslech podávati se bude, skutečně názorným býti, dlužno posloupeně vypisovati, co mnohdy současně v život se uvádělo.

Hodlám tudy s pomocí Boží líčiti vývin první a druhé doby, pokud možno a nutno bude, společně, přechodní však sloh následovati bude ve zvláštním pojednání až po ukončení slohu románské. Skutečná větší basilika románská po vlastech česko-moravských bez proměn pouze v několika případech se zachovala a použije se tudy ku znázornění kromě domácích též obrazů krajin jiných, pokud možno sousedních a blízkých.

3. Basilika trámovým stropem ploše krytá.

Starokřesťanská basilika nepozbyla práva svého. Měla tolik životní síly, vnadné přiměřenosti a způsobilosti pro katolickou bohoslužbu, že z jejího základu i románská basilika vypučela, vzrostla a rozkvěta. Románská basilika zakládá se na téže soustavě konstruktivní. Má tři lodě. Hlavní loď jest vyšší a bývá kryta plochým stropem dřevěným mnohdy i bez něho, tak že otevřený krov se spatřuje, (Viz obr. 25., srovnej s basilikou starokřesťanskou obr. 4. a 6. I. ročníku „Methoda“ str. 24. a 40., pak s obr. 8. II. roč. „Methoda“ str. 92), pak dvě nižší lodě poboční začasté též podobně kryté, konečně apsidu klenutou. Základní tvar však přece podstatně přetvořen jest. Ba i sama hlavní dispozice budovy,

která v platnosti zůstala a podržela se, alespoň na pevné pravidlo uvedena jest.

Basilika románská má podobu kříže (obr. 26). Velký čtverec, který povstává v místě, kde loď hlavní s příční se prostupují (viz C), jest mírou veškeré dispozice basiliky, a nazývá se čtvercem křížovým. Na východní stranu prodloužila se hlavní loď v podobný čtverec (E) kulatou apsidou zakončený (F). Čtverec křížový oddělil se vysokými, na pilířích spočívajícími polooblouky od pohraničních lodí. Celá tato prostora byla k úřadu kněžstvu vyhrazeným. Křížová loď z hlavní lodě po obou stranách vynikala tak, aby každým ramenem podobný čtverec se utvořil (DD). Z východní stěny křídel křížových vystupovaly na-

zvíce menší výklenky pro postranní oltáře, čímž zde oddělené kaple povstávaly. Hlavní pak loď (A) skládala se ze tří křížových čtverců na západní stranu položených, tak že celý půdorys románské basiliky ze sedmi čtverců v podobě kříže rozložených sestává, čímž bez dalšího vysvětlení objasňuje se schema tuto vyobrazené:

(Čtverhran křížový s oběma křídly jsou síní příční či lodí křížovou.)

E) Presbyterium nebo kůr.

F) Sanctuarium či Apsis, také Concha, tribuna, Nejsvětější.

G) Předsíň.

HH) Věže.

Zakryjí-li se na půdorysu chrámu Páně

(Obr. 25.) Vnitřní pohled kostela ve Švarzachu.

A) Loď hlavní.

BB) Loďe poboční.

(Loď hlavní s oběma pobočními jsou lodí podélnou.)

C) Čtverhran křížový.

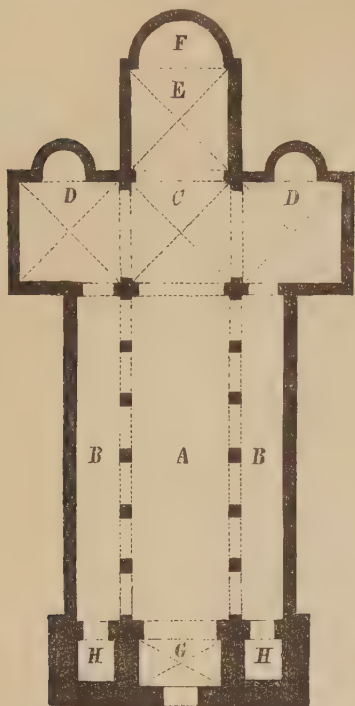
DD) Ramena či křídla křížová.

sv. Jiří na Hradčanech v Praze (obr. 27.) pozdější přístavky, spatřuje se zde dosti věrný vzorec basiliky románské s odchylkou, že na místě křídel křížových spatřují se věže.

Vzorcem uvedeným předpisuje se pořádek i cesta dalšího popisu.

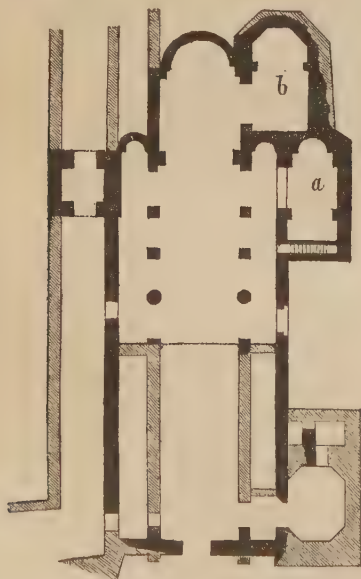
Velikým poloobloukem, který zastupuje

místo vítězného oblouku basiliky staro-křesťanské, otvírá se čtverec křížový do hlavní loď.

(Obr. 26.) Půdorys basiliky románské.

Nepodpírá se však jako tam na přistavené dva sloupy, nýbrž vystupuje ze silných pilířů vedle

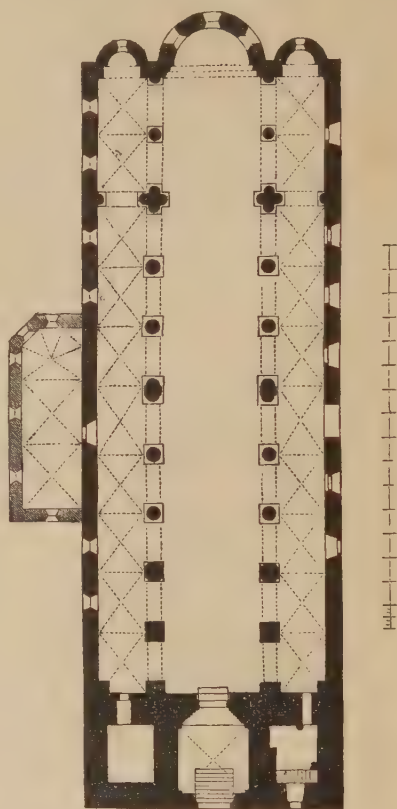

(Obr. 27.) Půdorys chrámu sv. Jiří na Hradčanech v Praze. (XII. stol.)

počtu oblouků do kříže tvořených (viz na obr. 26.). Odtud pak vycházejí řady arkád.

jimiž loď střední od lodí pobočných se dělí. Řečené arkády se svými oblouky spočívaly buď na sloupech, buď na pilířích, aneb střídavě na sloupech a pilířích zároveň.

V nejstarších basilikách románských objevují se vedle tradice staro-křesťanské sloup o-řadí zejména v krajinách, které již za dob římských a staro-křesťanských bývaly sídlem vzdělanosti. Sloupy románské jsou však rázu zcela jiného, než bývaly antické a staro-křesťanské. Jsou hmotné a hrubé. Ušlechtilý poměr a vlnadná souměrnost ustoupily pramohutné neohobnosti a nejapnosti. Jsou poměrně kratší a do výšky silně jich ubývá.

(Obr. 28.) Půdorys chrámu Sekavského. (Druhá polovice XII. stol.)

Hlavice jest hmotná, široce rozložená, tvaru namnoze nemotorného. Patka nepoměrně vysoká tvořena jest buď zcela barbarsky z převrženého tvaru hlavice, buď bez všelikého tvaru, anebo hrubým nápodobením připomíná na attickou patku sloupovou. Basilika taková slove sloupovou basilikou. (Viz obr. 25.)

Čistým sloupovým poskytovalo se sice nejvíce příležitosti k rozmanitému vyzdobování; ozdobný ráz byl však patrně v odporu s vážnými těžkými stěnami. Bylyť pak nad to sloupy

Pokračování v příloze.

i nesnadné ku provádění a co do ceny drahé, neposkytovaly dostatečné opory a tak se stalo, že basiliky sloupové brzy ustoupily basilikám pilířovým, jako se spatřuje na vzorci (obr. 26.) v basilice sv. Jiří na Hradčanech (obraz 27.) a vůbec v krajínách, kam křesťanství později teprv vniklo. Výhradní použití pilířů plodilo dojem prostoty, bezozdobné jednoduhosti a lépe souhlasilo s mužnou silou ostatní soustavy.

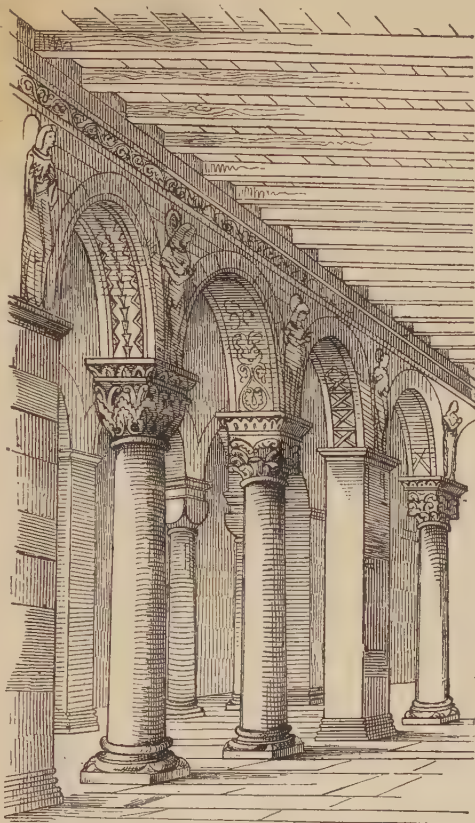
Vedle basilik výhradně sloupových a výhradně pilířových vyskytují se basiliky, v jejichž arkádách sloup s pilířem se střídá aneb po dvou sloupech pilíř následuje. (Obrazy 28., 29., 30.) Pravidelné střídání sloupu s pilířem, příjemný rytmus vlnadné ozdoby s mohutnou přísností lahodilo oku, jako trocheus s daktilém uchu lahodí. V uvedeném příkladu arkád z chrámu sv. Michaela v Hildesheimu, kde všechny lodě trámový strop měly, znázorňuje se zároveň nejkrásnější formální vývin i co do čisté ryzosti architektonických poměrů, i co do vlnadné ozdobnosti okras. Bohatá ornamentika oblouků vpravena jest do pevné obmítky. Nad každým pilířem a hlavicí sloupovou v pobočních lodích stojí postava vypuklá.

Vrchní stěna lodě střední vypíná se do značné výšky a bývá kryta trámovým stropem dřevěným. Blízko pod stropem jest

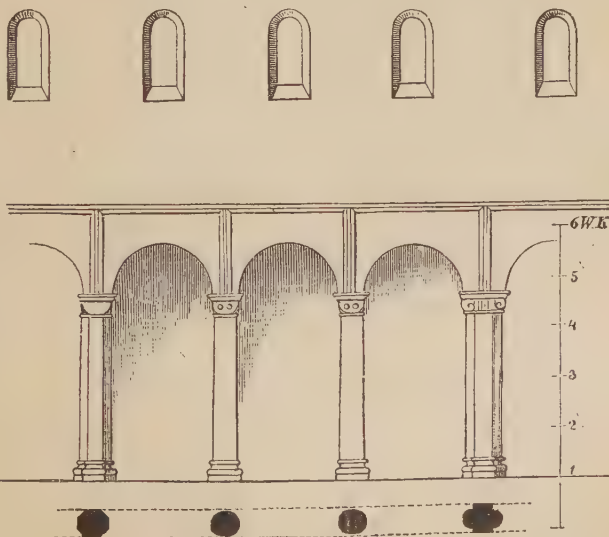
stěna prolamována řadou oken (ob. 30., 31.), kterými střední lodi samostatného osvětlení shora se dostává, poboční pak lodě osvětleny jsou menšími okny ve stěnách stranních. Počet oken nesouhlasivá vždy s počtem arkád a bývá jich obyčejně méně. Po způsobu staro-křesťanské basiliky sklenula se okna polokulatě, poněvadž ale nyní sklem se vyplňovala, jsou o mnoho menší. Neukončovala se také rovnouhelně, nýbrž rozšiřovala se na venek i do vnitřku, čímž jednak světlu volný přístup se zjednával, dešti pak na venek volnější odkap, jednak pak i obrazům, jimiž stěny vnitřní pokryty bývaly, příznivějšího rozdělení i místa se propůjčovalo. Ostatně bývají okna pobočních lodí obyčejně menší, střední pak lodě větší. Křížovým lodím a kůru dostalo se rovněž vyššího, apsidám nižšího osvětlení. Hlavní mívala tři, poboční apsidy po jednom oknu.

Aby vysoká plocha stěny střední lodě se oživila a zároveň spodní patro lodí pobočních se vyznačilo, běží obyčejně nad oblouky arkádovými římsová páska mnohdy bohatě ozdobená. Že v křížové lodi a v kůru se nepokračuje, důsledně se vysvětluje tím, že vedle těchto dílů pobočních prostor nižších není k nalezení. Kde v jednotlivých případech podobné prostory také kůr obklopují,

pak ani římsa arkádová nechybí. V některých kostelích spuštěny jsou s uvedeně

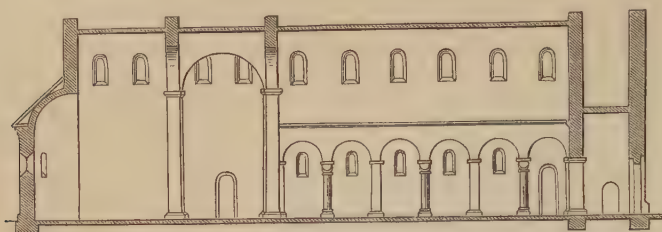
(Obr. 29.) Arkády a poboční loď chrámu sv. Michaela v Hildesheimu. (XII. stol.)

(Obr. 30.) Z kostela Sekavského.

řimsy kolmé pásy až k náběžníku a hlavici pilířů nebo sloupů dosahující, tak že každý oblouk arkádový nachází se v rámci rovnouhelném (obr. 31.). Jinde, kde pilíř se sloupem se střídá, naprosto vypouštívá se

nad oběma oblouky arkádovými v sloupu se sbíhajícími (ob. 32.). V tom jevil se krasomný pokrok, kterým tvar obloukový významněji vynikal, a soustava skupeniny řad arkádových mocněji se vyznačovala. Také v kon-

(Obr. 31.) Průřez podélný románské basiliky.

(Obr. 32.) Arkády v Echter-nachu.

páska, živější pak článkování docíleno jest slepým poloobloukem, na stěně od jednoho pilíře k druhému vedeným, který se klenul

struktivním ohledu nebyl oblouk bez výhody, jelikož se tím zmenšil tlak stěny sloup tížící a slabší podpoře takto nadlehčováno jest.

Nový kostel v Jáchymově.

Píše F. J. Lehner.

(Pokračování.)

V nepříjemném počasí nerado se cestuje. Ostatně možno též cestovati i na papíře a proto žádám trpělivého čtenáře, aby si rozložil před sebe na stůl minulé číslo „Methoda“. Na 4. stránce spatřuje se „půdorys nového kostela v Jáchymově.“

Čtyry zevní zdě po požáru státi zůstaly, jimiž architektu J. Mockerovi předpisovala se cesta, jak vzhledem velikosti a vnitřních prostor, tak vzhledem slohu budoucího chrámu. Mrtvé čtyry stěny oživit a spojit v souladnou soustavu architektonickou vně i vnitř, začazené zbytky bývalého chrámu použití na zdělání nového svatostánku, ze ssutin vytvořiti útvar nový, bylo jednak nesnadným, jednak velmi vděčným úkolem umělce-stavitele. Ku zdárnému vyvedení takového díla napínají se veškeré síly tvůrčího ducha. Starých tradic, pokud možno, se přidržeti a novým dílem předčítí, na čem věkově pracovali, vybízelo v zápas nejušlechtlejší mohutnosti. Zkušenost s uměním, obrazotvornost s rozvahou združily se ku svornému spoluúčinkování.

Nesnadným úkolem popisovatelovým jest sestoupiti do nepřístupných chodeb tajemné dílny, v níž duše pracuje a sledovati dílo umělecké od prvního zárodku až k dokonání. Nestrannému posuzovateli dlužno jest představit si živě veškerý proces uměleckého díla, kterak se v duchu umělce zrodilo, vyvíjelo,

rostlo, dozrávalo, až konečně myšlenka se vtělila, símé květ a ovoce vydalo.

Přirozená soudnost sama tudy předpisuje chod následujícího líčení. Architektu poskytnul se půdorys nezvratně určený v podobě obdélníku uvnitř 24° 5' dlouhého, 13° 1' širokého a jednalo se tudy nejprve o rozdělení vnitřních prostor, při čemž nesmělo se zapomínati ani na zákony liturgické, jimiž předpisuje se, čeho katolický chrám ku bohoslužbě ve svatostánku potřebí má, ani na zákony krasomné a umělecké, jimiž vyžaduje se, čeho k důstojné úpravě a přiměřené ozdobě domu Božího umění lidské vírou osvěcené přidati má.

Předešlý kostel tvořil, jak dříve pověděno jest, jedinou síň s trámovým stropem plochým, v níž kolkolem stěn dřevěné empory běžely. Později přidanými sloupy dřevěnými naznačeno jest pouze tříloďové rozdělení. Architekt J. Mocker tenké pilíře dřevěné nahradil mohutnými zděnými pilíři, proměnil takto skutečně síň jednaloďovou v chrám tříloďový a do prostor takto rozdělených vřadil vše, čeho katolický chrám potřebuje.

Oltářní svatyni či presbyterium utvořil na straně východní zvláštním, zajímavým i původním způsobem. Prvního čtverce v obou pobočních lodích použito jest ku zřízení sakristie a komnaty pro uschování potřebných rouch a bohoslužebného náčiní.

V prodloužené takto hlavní lodi povstalo místo velmi vhodné pro hlavní oltář, v lodích pak pobočních u stěny pro dva postranní oltáře. Na protější straně západní užilo se rohového čtverce lodě poboční na straně evangelní, ku zřízení křtitelní kaple, čtverce pak na straně epištolní jedné polovice pro síň klenotní a archiv kostelní proti ohni bezpečně chráněnou, pevně odevšad uzavřenou, druhé polovice ve způsobu polootevřeného podlouhí co síně pro Boží hrob. Oba pak čtverce i s prostředním v hlavní lodi poskytovaly ve vrchním patře prostranného místa pro kůr pěvecký. Tak docílena jest delší i širší hlavní loď s předsíní pod kůrem a s vyvýšenou svatyní pro hlavní oltář; v lodi pak samé u prvního pilíře na straně evangelní přiměřené místo pro kazatelnu. Zpovědnice postaveny jsou v pobočních lodích a sice dvě naproti sobě pod posledními okny vedle kůru pěveckého, třetí pak pod kůrem samým v polouzavřené prostora. Zbývající prostory ve všech třech lodích poskytly dostatečného místa kostelním lavicím. Tři vchody kostelní zůstaly beze změny, jeden na boční straně pod kůrem pěveckým, druhé dva po stranách naproti sobě. A poněvadž chrám na návrší postaven jest, vstupuje se s jedné strany po schodech, s druhé pak strany sestupuje se do příkopu. Do kůru pěveckého jde se po lávce, která přes příkop vede. Do sakristie vchází se z venčí zvláštními dveřmi, kudy po schodech též na emporu lze dostat se. Druhá síň protější i s emporou přístupna jest pouze z vnitřku.

Připojí-li se, že k východní straně přistavěna jest věž kostelní, stručně vysvětlen jest půdorys důmyslně sestavený. Na nic nebylo zapomenuto. Nejsvětější oběť a hlásání slova Božího, baptisterium a zpovědnice, pěvecký kůr a sakristie, gazofylakium a archiv kostelní — všemu zjednány jsou šťastným rozdělením jednak přiměřené prostory, jednak mile roztríděna jest nudná jednotvárnost.

Po vysvětlení půdorysu umožňuje se pokročiti k nárysu, od založení ku konstrukci, od podlahy oči pozvednouti k částkám do výšky se pnoucím. Se zemí se začíná, nebem se končí.

Pokud vypravovateli známo jest, zhotovil architekt J. Mocker tři rozdílné plány nového kostela. První s vysokou lodí střední klenutou a nižšími loděmi pobočními; druhý rovněž klenutý se stejně vysokými loděmi; třetí pak s trámovým stropem plochým. Ač klenba s nemalými obtížemi spojena byla, neohrožení duchové se zálibou překonávají překážky i velmi obtížné. Jestliže nesnadnost úkolu vábila architekta ku provedení prvního

nebo druhého projektu, nedostatečnost hmotných prostředků, přílišná vzdálenost potřebného materiálu, jakož i tradiční oprávněnost v jistém smyslu přimlouvaly se za přijetí návrhu třetího. Městské zastupitelstvo Jáchymovské rozhodlo se z příčin snadno pochopitelných pro chrám s plochým stropem trámovým, který kromě výhody značně zmenšených výloh byl zároveň milou upomínkou na dřívější chrám, ode všech milovaný.

Kde druhy stávaly primitivní sloupky dřevěné, postaveny nyní na pevném základu mohutné pilíře zděné, do kříže rozložené, s pěkně profilovanými patkami a ozdobnými hlavicemi. Nad hlavicí pnou se z křížového pilíře do čtyř stran oblouky, jimiž přepásána jest prostora od pilíře k pilíři na všechny strany. (Viz obr. 2. Příční řez. „Meth.“ č. 1., str. 5.) Oblouky v hlavní lodi vyššími, v pobočních pak lodích nižšími udílí se vnitřku ráz slohu pozdní gotiky s tvary tehdejšími, v jaké dřívější kostel zbudován byl. Každý takový čtverhran ze čtyř stran oblouky sepnutý má svůj vlastní strop plochý, zajímavě a bohatě kasetovaný, malými konsolkami odevšad podpíraný. Hlavní loď vyznačuje se stropem vyšším, poboční lodě stropem o něco nižším. Uvedenou soustavou pilířů přepásaných oblouky vyššími a nižšími vlnadně roztrídila a rozdělila se jinak jednotvárná plocha stropu, které zvýšením lodě střední a snížením lodí pobočních vlnady přibýlo. Důmyslnou konstrukcí — přepásaných sloupů a stropu plochého — povstala uvnitř tak vábná a milá perspektiva, že člověk klenby ani patrně nepostrádá. Ba zadívá-li se na pestrou okrasu kasetovaného stropu, oko si libuje právě v té úpravě a člověk poznává, že též plochý strop kostelní, dobře promyšlený, není bez vlnad a výhod i krásomných. Perspektivě zajímavosti přibývá oltářní prostorou zcela zvláštním způsobem utvořenou.

Dřívější chrám Páně měl emporu též kolem stěn oltářní svatyně. Tato reminiscence s nutným požadavkem spořivosti byly příčinou, že stěny sakristie, jakož i gazofylakia nevedly se až do stropu, nýbrž ukončeny jsou as v třetině výšky hlavní lodě, tak že nad oběma povstaly empory či otevřená oratoria, která jsou náhradou za patronátní a hornické lavice v dřívějším chrámu Páně a tudy zde oprávněnosti mají, ač starý duch křesťanské basiliky považoval oltářní svatyni, kde tajemná oběť novozákonní se koná, za tajemnou prostorou před zrakem věřících odevšad uzavřenou a laikům nepřístupnou, kdežto zde kněží mši sv. sloužícímu s obou stran možno dívat se do rukou. Ze stanoviska estetického bylo by však krásy přibýlo, kdyby na místo nízkého železného zábradlí, jaké též na vyobrazení (obr. 2.)

se spatřuje, bylo se použito vysoké, husté, překrásně konstruované galerie dřevěné, dosahující až ku hlavicím pilířů, tak že jednak čára, kde oblouky klenouti se počínají, příjemně byla by se vyznačila, jednak i v souhlasu s duchem církevním ráz svatyně oltářní oddělené hájiti se mohl oponami za hustou galerií dřevěnou pověšenými, jak na nákresu architekta Mockra se spatřovalo. Nedostatečnost hmotných prostředků se spořivostí zde nevčasnou nedopustily provedení pěkné myšlenky. Předmět ten možno ostatně později doplniti.

Obrátíme-li se od oltáře, spatřuje se na straně protější kůr pěvecký, velmi prostranný,

na překlenutých sloupech a pilířích bezpečně rozložený; pod ním pak na jedné straně polo-uzavřené podloubí pro Boží hrob a ohnivzdorná komnata pro archiv kostelní a jiné vzácnosti, na druhé straně baptisterium. Křtitelní kaple jest miniaturním kostelem Jáchymovským či vlastně ušlechtilou fotografií veškeré soustavy chrámové. Ze čtyř sloupů do čtverce rozložených klene se soustava oblouků, na které v souhlasu s ostatním chrámem strop plochý spočívá.

Po stručném vylíčení vnitřního rozdělení prostor a konstrukce zbývá popsati vyzdobení a úpravu vnitřku.

Německo-Brodské Graduale Pavla Mělnického.

Popisuje Ant. Vančura, děkan v Německém Brodě.

Návěští o veliké knize Trčkovské obsahující latinský kancionál čili jak se na posledním listě nazývá Graduale — psáno od Pavla Mělnického, skončeno roku 1506 dne 17. února.

O té knize jde pověst, že ji dal městu Brodu Německému tehdejší pán tohoto města (Burian) Trčka z Lípy na Lipnici, tak bohatý, že prý nevěděl kolik dvorů má, pročež poručil, aby z každého dvora odvedlo se jemu jedno

tele, z jichž kůží dal udělati pergament a z těch pergamentových listů zhotoviti tuto knihu. Listů napočítáno roku 1638 — 396. Chována byla ta kniha v děkanském kostele Nanebevzetí Panny Marie až do r. 1871, — nyní se chová v obecním úřadě ve zvláštním pülpitě. — Doufáme však, že kostelu opět vrácena bude, jelikož k němu patří, an v inventáři kostelním se co majetek kostela nalezá.

Popis její.

Vázána jest ve dřevěných deskách koží potažených, na rozích, v prostřed i po stranách ozdobených kování mosazným. Výška listů obnáší 61 ctm., šířka 42 ctm., kraje po stranách 3 ctm.

Zpěvník ten skoro veskrze notami na červených liniích opatřený, počíná hned na prvním listě zpěvem Kyrie eleison (na druhé straně první desky Epiphaniae, Purificationis Mariae, de beata Virgine bez not).

Na prvním listě druhé strany malovaný obraz Boha Otce (poprsí) na nebesích žehnajícího, v levé ruce držícího říšské jablko.

Dole na úpatí kopců v pravo Trčka se 2 syny, v levo proti němu jeho manželka se 2 dcerami, všickni klečící a modlící se.

Nejdoleji erb Trčkův, v pravo štít na tři pole rozdělený, první pole nahoře černé, druhé střední červené, třetí dole bílé, nad přilbicí dva rohy proti sobě stojící, na nichž po šesti korouhvičkách.

Z venku v levo erb pánů z Lichtenburka (dvě ostrvé černé, šikmo křížem položené v zlatém poli, nad přilbicí koruna, z níž strmí páví ocas a nad ním kapr zlatý.

Na druhém listě v počáteční litéře K malovaný obraz Pána Krista, sedícího s trnovou korunou na hlavě. Dole erb (pouhý štít) Lichtenburský. Po straně až dolů malované arabesky, vinoucí se listím a květy rozličných barev i zlaté, jakéž obrazy nalezají se po krajích všude, kde v první písmeně malovaný obraz.

Na prvních čtyřech listech i na listě šestém počáteční noty zlaté ve dvou až čtyřech řádkách, dále červené neb modré, nejvíce černé.

Až posud Kyrie eleison na rozličné svátky tam poznamenané.

Na listě 23. v zadu první písmo obsahuje malovaný obraz Boha Otce, sedícího na trůnu, držícího na klíně otevřenou knihu, v níž čte vzpřímený beránek, po stranách každé strany anděl.

Noty z počátku zlaté. Zde již Sanctus, Benediktus i Agnus na rozličné svátky.

Na listě 34. a 35. pro defunctis.

Na listě 39. první stránka prázdná, na druhé straně dominica I. in Adventu.

Na listě 40. první písmena A obsahuje obraz papeže v červeném rouše s korunou na hlavě, sedícího a čtoucího v knize na pülpitě.

Zde počínají se zpěvy adventní Graduale, Offertorium a Communio. — Počínají se také zde listy zaznamenávati podle abecedy a sice tento list A až do XI. — ostatní listy od B po desíti.

Na listě 56. malovaný obraz „Narození Páně“ v počáteční liteře in Summa missae, noty zlaté, pak v den sv. Štěpána, Jana Evangelisty, Mláďátek.

Na listě 63. v počáteční liteře malovaný obraz sv. tří králů in die Epiphania, Dominica Ima, Iida, Illia až do 6té, pak Dominica in Septuagesima, Sexagesima, Quinquagesima, potom zpěvy postní na každý den.

Na listě 128. Dominica Palmarum. — Na listě 146. v počáteční liteře R malovaný obraz „Vzkříšení Páně“, — pak na listě 156. Dominica I. post Pascha. — Na listě 161. in diebus Rogationum, list 163. in vigilia Ascensionis. — Na listě 164. v počáteční liteře T malovaný obraz „Nanebevzetí Páně.“ — Na 167. v počáteční liteře S malovaný obraz „Seslání Ducha Svatého.“ — Na listě 172. v počáteční liteře B malovaný obraz P. Krista sedícího na trůnu a držícího v pravé ruce žezlo, v levé říšské jablko. Znamená svátek nejsv. Trojice. — Na listě 172. v počáteční liteře C malovaný obraz Pána Krista, tlačícího v lisu z hrozníčků víno. Nadpis „de corpore Christi“.

Tak na listě 177. Dominica Ima. post f. Trinitatis. — Na listě 192. in Quatuor temporibus. — List 194. Dominica 18. až do 23. římského čísla. — Na listě 200. (p-v) (Q. VIII.) in Dedicatione ecclesiae v počáteční liteře T. malované vyobrazení kostela Německobrodského, bez věže a bez kuple, s malou (prostřední) vížkou, z níž ční korouhvička. — Na listě 203. (R I) v počáteční liteře malovaný obraz sv. Ondřeje. — Noty z počátku ne zlaté, ale černé. — Na druhé straně Barbarae virginis. — Na listu 204. in Conceptione S. Mariae a v den jiných Svatých. — Na listě 206. (R. IV.) v počáteční liteře obraz „Očišťování Panny Marie.“ — Na listě 207. (p. v.) Blasii mart., Agnetis, Dorotheae, atd. — Na listě 226. (T.

IV.) v poč. liteře G. malovaný obraz „Nanebevzetí Panny Marie“, pak zase svatých po pořádku kalendáře, poslední Catharinae Virginis. — Na listě 233. „canitur in vigiliis Apostolorum,“ na druhé straně in die sanctorum. Zde poslední list poznamenán lit. U. I. a II., další listy nepoznamenány. — List 237. obsahuje: De martyribus. — List 251. de uno martyre. — List 258. De Confessoribus. — List 265. De Virginibus. — List 286. v přední straně prázdný, na listě 287. v počáteční lit. G. poslední malovaný biblic. obraz muže, jenž sedě zouvá botky a hledí na svatého na stromku, z něhož vyžehují plameny, ukazujícího oběma rukama. Noty černé avšak po straně arabesky. Nápis: In Aurora. — Na listě 288. in summa Missae — 289. s. Stephani Protomartyris. — Na listě 291. (p. v.) Joannis Apostoli. — List 294. De Innocentibus. 295. In novo anno. 296. De Epiphania 297. De conversione s. Pauli, 299. (p-v.) in Festo Paschae. 305. De lancea Domini, 307. De s. Adalberto, 308. De invent. s. crucis. 309. De ascensione Domini, 312. De s. Spiritu, 315. De ss. Trinitate, 318. De Corpore Christi, 322. De s. Vito, 323. (p. v.) Joannis Bapt., 325. De s. Petro a Paulo, 326. De Visitatione s. Mariae — 328. de s. Margaretha, 332. Mariae Magdaleneae, 334. De s. Jacobo Apostolo, 335. (p. v.) De s. Anna, 337. (p. v.) Ad vincula Petri, 339. (p. v.) De s. Laurentio, 343. De s. Bartholomeo, 345. De s. Augustino, 346. (p. v.) In decollat. s. Joannis Bapt., 348. (p. v.) De s. Egidio, 351. in Nat. s. Mariae, 354. De s. Ludmilla, 356. De s. Venceslao, 357. De s. Michaeli Archg., 358. De s. Gallo, 359. Undecim millium virginum, 360. De omnibus sanctis, 362. De s. Martino, 363. (p. v.) De s. Elisabeth, 365. De s. Clemente, 366. De s. Catharina, 367. De s. Andrea Ap., 372. p. v.) De s. Martyribus, 374. De uno martyre, 375. (p. v.) De Confessoribus, 376. (p. v.) De simplici Confessore, 377. (p. v.) De virginibus, 380. De s. Maria, 394. (p. v.) sequentia adventualis. — Na listě 395. druhá strana a na listě 396. první strana prázdná.

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

Do výboru sekce umělecké a archaeologické zvolený slavný archaeolog český p. architekt Ant. Baum jmenován jest jednohlasným usnesením členem ředitelstva a sice co zástupce sekce archaeologické na místo zemského advokáta p. Dr. Tomana, který za člena výboru sekce umělecké zvolen jest.

Do programu valné hromady, která se připravuje, přijaty jsou kromě nutných stanovami určených předmětů dvě slavnostní přednášky. Prof. dr. Kl. Borový přednáseti bude „o činnosti pražského arcibiskupa Martina Medka“, architekt A. V. Barvitijs „o Katakombách“.

Definitivně přijatý preliminář na rok 1877

vykazuje příjem úhrnem 4282 zl.; vydání nezbytná 5212 zl., deficit 930 zl. Na uhrazení značného schodku s bezpečností se počítá na nové členy, kteří k Akademii křesťanské se přidávají, zejména však na nynější příznivce a přátely, od jichž obětovnosti a lásky ku věci nám všem velevážné a důležité se očekává, že úsilovně se přičiní, aby z členů přispívajících valná část členy činnými se stala. Ač nynější hmotné poměry zejména duchovenstva velmi smutné jsou, zkušenost opětně osvědčená učí, že kněz z lásky k Církvi a vlasti dovede se zříci i nejpotřebnějšího. Za přítomných poměrů nikoli vlastní vinou chudý národ český na obětovnost šlechtických kněží není chudým. Jedná-li se o rozkvět života církevního a národního právě chudá ruka stává se dvojnásobně štědrá. Když toho potřeba káže, duchovní umí uskrovniti se a odepřiti si i sousta chleba černého. V bojích jsme vyrostli, práci se tužíme. Násilím možno pobrat i majetek, o jeden poklad však kněze nikdo neoloupí — o lásku a obětovnost. Kdo denně přináší oběť nejsvětější, zná a ví, co jest to oběť. Celý život musí býti obětí. Kde toho není, tam není radosti v životě. — Že Akademie křesťanská k dosažení všech svých účelů nezustane bez dostatečné podpory, pevně doufání máme.

Nutná vydání nastávajícího roku takto se roztrídí:

A. Vydání ředitelstva: Nájemné 150 zl., služné sekretáři 800 zl., sluhovi 300 zl., potřeby kancelářské 100 zl., osvětlení plynem 100 zl., palivo 100 zl., tisk výroční zprávy a j. 500 zl., inserty 100 zl., drobná vydání 200 zl., na knihovnu 200 zl., útraty na veřejné přednášky a slavnosti spolkové 100 zl., náhrada odborným časopisům za členy, kteří výhody snížených cen používají 200 zl., na časopis „Christliche Akademie“ pro něm. členy vycházející 200 zl., vydání nepředvídaná 200 zl., skříň do pěvecké školy, pult a j. 18 zl., pojištění knihovny a sbírek 20 zl., sluhovi na nový oděv 20 zl. Úhrnem 3.308 zl.

B. Vydání odborná:

I. Odbor vědecký: Subvence „Časopisu katolického duchovenstva“ na vydání 7. a 8. sešitu 359 zl., vypsána cena 200 zl. Úhrnem 559 zl.

II. Odbor hudební: Služné učitelů zpěvu 540 zl., činže za učební síň 50 zl., doplatek na piano 50 zl. Úhrnem 640 zl. (Podpory na vyzpytování starých kancionálů a sbírání potřebného materiálu ku vydání nového, na zakoupení nejhlavnějších děl hudebních pro knihovnu odbornou a p., oč odbor hudební v prelimináři svém ředitelstvu předloženém žádal, nedostalo se).

III. Odbor umělecký: Příspěvek pro spolek Düsseldorfský za dodávání výročních premií 5 zl., subvence na „Methoda“ 200 zl. Úhrnem 205 zl. (Odbor pro výtvarná umění, jehož obor tak velice rozsáhlým, úkol mnohostranným, působení dosa-
vadní mnoho slibujícím býti se objevilo, vyšel pro

letošní rok s prázdnými rukama a odkazuje se na dobročinnost soukromou).

IV. Odbor archaeologický: subvence „Methoda“ 200 zl., na nutná pokračování monumentálních děl vědeckých v oboru archaeologie křesťanské 300 zl. Úhrnem 500 zl. (Jak a čím bez peněz a hmotné podpory „Museum křesťanské“ zakládati možno? I na tuto otázku dána bude slušná odpověď. Musea křesťanského o nutně jest potřeby, nemají-li i poslední po vlastní roztroušené zbytky starého umění českého pomocí rukou židovských odstěhovati se do cizozemsku. Národní museum pražské skládá se ze samých darů, také budoucí křesťanské museum pražské vzroste bohdá z darů od obětovných přátel věnovaných! To bude jedinou a výhradní péčí společnou jak odboru archaeologického, tak i duchovenstva). Lehner.

Dary.

Knihovna. Vp. Ant. Kotal, kaplan ve Vodňanech, daroval „Pastoral-Theologie“ od Ambergera, IV díly; Vp. Václ. Honejsek, kaplan u sv. Štěpána, vzácné dílo sv. Tomáše Aq. „Summa Theologiae“, 13 dílů.

Museum křesťanské. Dp. Boh. Hakl, který věnoval Museu křesťanskému vzácný reliéf dřevěný v minulém čísle „Methoda“ popsaný, daroval poznovu: starý obraz sv. Václava v rámci řezaném, starobylý křížek a peníz v hrobce nalezený, otisk mapy Mikuláše Klaudiana z r. 1518, skvostnou peněženku koštěnou, stříbrem vykládanou s podobiznou sv. Otce v stříbrném reliéfu vyvedenou, kterou dárce, jda z Bellunu v Itálii, kde na vojenském ústavě vychovávacím 6 let působil, při odchodu na památku obdržel. Ač jest mu velmi milá, dává ji předc ochotně darem Museu křesťanskému. — Šlechtetný příklad nezůstane dojista bez následovníkův. — Odbor umělecký dal vlastním nákladem zhotoviti pro Museum křesťanské opětně nový kalich co vzorek, který vzhledem bohatosti i formy drží střed mezi kalichem nejjednodušším a bohatým, které roku minulého pro sbírky musejní zhotoveny jsou. Při kalichu tomto užito jest na zlatě ozdob stříbrných, drahokamů a emailu. Uvedená různost barev zlata, stříbra, ametistů, tureckých kamínků a emailu milý dojem plodí, nádobě pak bohoslužebné rázu slavnostního udílí. Noha i nodus tvaru šestihranného, obě v ohni pozlacené, jsou ozdobeny rosetkami stříbrnými, s ametistem u prostřed zlatého obroučku. Stříbrná kupa v ohni silně pozlacená zasazena jest do koše stříbrného, ozdobeného řadou 18. tureckých kamínků v zlatých kroužcích zasazených. Vrchní část koše ověncena jest ukončujícími lístky stříbrnými, spodní pak okrášlena jest emaillem červeným a černým. — Odbor umělecký obohatil dále sbírky musejní úplnou posloupnou kolekcí nádobek na svaté oleje, dílem jednotlivých, dílem

2 a 3 na společném tácku, jedný z pozlaceného broncu, druhé z ryzého stříbra, některé jednoduché, jiné s příměřenou ozdobou. Použilo se zde poprvé v výborným zdarem ušlechtilého ozdobování niellového, holubiček s ratolestí míru, palem,

věnců vavřínových a j. Za příčinou snažšího čištění jsou dna u poslednějších na venek vypouklá. Vše nakreslil a práci řídil architekt A. V. Barvitijs. Práce prováděla se ve stříbrnické dílně Kaučově.

Odbor umělecký.

1. Nově zhotovené předměty.

Kalichy. Pro kalich od dp. Jana Grusze, faráře v Přibicích, objednaný zvolen tvar jednoduchého kalichu akademického; jednotlivé částky, zejména nodus jemněji se však provedly. Koš ozdobil se prostým emailem. Na podnoží čte se vyrytý nápis: „K oslavě Boží věnuje Kateřina Macková v Přibicích.“ — Ctihodní bohoslovci olomoučtí věnovali milovanému spiritualovi dp. Vil. Blažkovi do Kroměříže za ředitele odcházejícímu na památku kalich, kterým jej překvapiti chtěli na štědrý den. Podnoží, rukovět a nodus jdou do osmi hran, které na posledně uvedeném článku ozdobeny jsou bílými květinami v červeně emailovaném poli. Zlatá páska prostředkem kupy obíhající přerušena jest dvěma medaillonem. V jednom jest Srdce Pána Ježíše v zlaté plasticky vyvedené na červeném pozadí. Na druhém spatřuje se IHS zlatými písmeny v černě emailovaném pozadí. Na pásce pak samé čte se vyrytý nápis: HIC. FLORET. INNOCENTIA. HIC. INFLAMMATUR. CHARITAS. Na podnoží jest vyrytá dedikace: Perdilecto Suo Patri Grati Alumni Olomucenses. 1876—7.

Ciborium nové, tvaru jednoduchého, ale ušlechtilého, s krásně provedenými ozdobami rytými v pouhých konturách pracovalo se do zásoby.

Nádoby na sv. oleje pro dp. Fr. Janoušovice, faráře v Ludicích, v ohni pozlacené, všechny tři na společné misce trojobloukové. Víčka spojena jsou s nádobkami pomocí řetízku ozdobných.

Paramentní ústav značně se rozšiřuje a důkladné práce jeho obliby docházejí. Ve výstavě nachází se právě zhotovený, bohatě vyšitý pláštík na ciborium, který nerozstříhnutý v podobě kruhu ze všech stran zahaluje ciborium. Kolem vrchního kraje vinou se věnce brečťánové, kolem dolního pak věnek z mučenek a lilí. Trochu níže spatřuje se ryba koš s chlebem nesoucí, známý to z katekomb symbol nejsvětější Svátosti, z druhé pak strany monogram Kristův, jakožto střed nápisu „O sacrum convivium, in quo“ atd. Pokračování jest na dolním věnci na páskách průpovědních: „Recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia.“ Na hoře pak dokončení: „et futurae gloriae nobis pignus datur.“ — Řečený pláštík jest v zásobě.

V minulé době odvedly se následující paramenty: červená kasule pro domácí kapli vdp. probošta vyšehradského Václava Štulce; dvě kasule, bílá za 65, a červená za 60 zl. pro kostel

do Dobré Vody (objednal dp. Fr. Zachar, farář); červená kasule za 51 zlat. pro farní kostel v Dobřenicích; červená kasule za 60 zl. objednaná od dp. Fr. Vyplela, kooperátora v Domažlicích; bílá za 85 zl. pro farní chrám Páně v Ottenreitu; červená za 75 zl. objednaná od vp. Jos. Kašpara, admin. v Telecí; červená kasule pro kapitolu vyšehradskou s vyšíváním křížem a obrazem sv. Petra v zadu a sv. Pavla v předu v medaillonech; slavnostní pluviale bílé za 125 zl.; antependium a dvoje kostelní korouhve, slavnostní štola za 30 zl., fialové opony a j. V ústavě jest nyní zaměstnáno 8 osob.

2. Nová objednání.

Obnova a nová úprava kostela v Bělci.

Dp. farář Jan Kraus obmyslil ve farním chrámu Páně pořídit nový oltář hlavní a dva nové obrazy a sice: sv. Jana Nep. a sv. Annu na oltáře poboční, kromě toho pak celý kostel přiměřeně polychromovati. Výbor sekce umělecké přidělil provedení záležitosti architektu J. Baumovi, který za tou příčinou do Bělce ku ohledání a prohlédnutí celého kostela se odeběře.

Boží hroby. Dp. Fr. Richter, farář v Předhoří, svěřil zhotovení Božího hrobu odboru uměleckému. Totéž učinil dp. farář Fr. Kubín, pro farní kostel v Janovicích. Oba předměty pracují se v Praze pod dozorem sekce. Náskresy a rozpočty vyžádali si dp. Jan Šedivec, farář v Plasích a dp. Mich. Hornsteiner, farář v Ottenreitu.

Nádoby bohoslužebné. Ciborium zcela stříbrné objednal vp. Jos. Štáhal, kooperátor v Dolanech; dp. Fr. Pavlíček, farář v Malenicích, nový kalich; dp. Fr. Janoušovec, farář v Ludicích, 3 nádoby na sv. oleje, vp. Josef Kaštil, kooperátor v Plumlově na Moravě, nádobku na sv. oleje pro nemocné. Obstarání všeho přijímá architekt A. V. Barvitijs. — Vp. Fr. Svoboda, kaplan v Bílé Hůrce, zaslal kalich ku vyzlacení; tolikéž vp. Jos. Kašpar, administrátor v Telecí. Dp. Jos. Pracner, farář v Mukařově, monsterní ku vyzlacení a opravě.

Obrazy. Dp. Vác. Bočan, farář ve Frauenreuthu objednával oltářní obraz sv. Jiří, dp. Alois Nývelt, farář v Holohlavech, obraz svat. Jana Křtitele; dp. A. Plaček, farář v Holešovicích, obraz sv. Václava pro korouhev krejčovského pořídku v Pacově; dp. Innoc. Neubauer, farář

v Želivě, Vykupitele Ukřižovaného na plechu. Odevzdalo se osvědčeným umělcům ku provedení.

Paramenty. Dp. Vác. Slavík, farář v Stochově, objednává pluviál bílý a černý, albu, humeralia a j.; dp. Isfried Balddermann, farář v Habrových Kladrubech kasuli zelenou; dp. Jos. Kandler, děkan ve Slaném, baldachín; vp. Vinc. Bezstarosti, kapl. v Měříně a Fr. Viceník, adm. v Stařici, stoly; vp. Karel Čermák, koop. v Nových Benátkách, bursu a korporale; vp. Jos. Kaštil, bursu, hedbávné opony do tabernakulum a polštáře; — kostelní korouhve: dp. Jan Dundálek, farář v Sukdole, dp. Jos. Seifert, děkan v Litoměřicích, dp. Fr. Matošovský, farář ve Vraném, patronátní úřad v Pardubicích, dp. Jan Tesař, farář v Bojanově; — dp. Fr. Miesner, farář v Plané, pláštík na ciborium a prádlo kostelní; vp. Blažej Krunert, kaplan v Poděbradech, superpelice; dp. Fr. Hampeis, farář v Opočně, dp. Jos. Pracner, farář v Mukařově, polštáře oltární; dp. Fr. Pavlíček, farář v Malenicích, opony; dp. Vil. Fridrich, farář v Chrástě, látku fialovou na pokrývky a červené sukno na kazatelnicu.

Rozličné. Dp. Lohel Šmid, sekretář na Strahově, objednal missál; vp. Vác. Uhlíř, kaplan v Jesenici, 6 svícňů; dp. Jan Němeček, farář v Loukově, 2 svícny; dp. Jan Spina, farář ve Fryčovicích na Moravě, lampu; p. Fr. Moráček, mlynář v Nerežíně, pouzdro na relikvie; vp. Jos. Kašpar, admin. v Telecí, konvičky s táckem.

3. Poptávky.

Dp. J. Kandler, děkan v Slaném, táže se na dva velké gotické kandelabry; vp. Frd. Harna, admin. ve Chvalkovicích, na monstranci; vdp. Jan Švéda, bisk. vikář a děkan v Prachaticích, na pohřební vůz a obleky pro pohřební průvodce; dp. Gustav Jelínek, farář v Brandýse nad O. na svícny; dp. Jan Černohouz, děkan v Kovářech, žádá za rozpočet na opravu monstrance, kaditelnice a ciboria; vdp. Dr. Leopold Kotrbelec, děkan v Poděbradech, za výkresy na antependium a velum; dp. Ant. Bouchal, farář v Chlebičích, za rozpočet nových paramentů; dp. Jan Šrámek, farář v Malotických, za rozpočet značného množství paramentů a prádla kostelního. Na veškeré dotazy dala se odpověď příslušná.

4. Vyslovené uznání.

Dp. Jos. Procházka, farář v Dobřenicích, vzdává „jménem celé osady díky za paramenty formy ušlechtilé a církevní“ a slibuje darem jisté starožitnosti pro museum křesťanské; — dp. Jan Pazeleska, farář v Kateřinkách ve Slezsku, za pluviál, „jehož práce a vkus nade vši chválu jsou vyvýšeny“; — vp. Jos. Kašpar, adm. v Telecí, za kasuli, konvičky a vyzlacení kalichu; — dp. Fr. Zachar, farář u Dobré Vody za kasuli, „služeb Božích důstojnou; všem se líbí a všeobecnou radost činí“; — dp. Jan Grusz, farář v Přibicích za kalich.

Lehner.

M o s a i k a.

Trestuhodná lehkovážnost. Ve farním chrámu Páně sv. Jindřicha v Praze, který za posledních let nejdříve zevně, roku pak minulého uvnitř opravován a obnovován jest, (jak? příležitostně se pová bez obalu) — nacházelo se před opravou (!?) 6 velice vzácných veneciánských zrcadel formy eliptické, zasazených do rámců z mědě umělé tepaných a silně pozlacených. Každé zrcadlo mělo dvě ramena krásně pracovaná, do nichž svíce se zasazovaly. Po obnově zrcadla zmizela, proti čemuž ovšem mnoho namítati nelze, jelikož kostel zrcadel nepotřebuje, ač jimi tentýž chrám nadán jest v polovici minulého století od Hrána (Hrzan-a) z Harasova. Vzácná zrcadla byla majetkem chrámu a měla ve prospěch chrámu se zpeněžiti a zemi zachovati. O prodeji kolují pověsti, kterým bychom

nevěřili, kdyby od velmi hodnověrných mužů vypravovány nebyly. Potvrdili se pověsti, neopomíneme patřičně ilustrovati archaeologickou a uměleckou vzdělanost jistých kruhů na konci 19. stol.

Výstraha. Pozor v Čechách a na Moravě na každou památku kostelní, uměleckou a starožitnou! Nechať ochrana podobných předmětů pohozených nesvěřuje se lidem neznalým a nesvědomitým, od nichž židé a obchodní poběhlíci a agenti za nepatrné zprostitutné vylákati je znají. Křesťanské museum nutně jest potřebné, mají-li se nám zachovati ty nepatrné zbytky bývalého rozkvětu uměleckého ve vlasti naší. Pozor na kostelníky! Pozor na židovské i nežidovské agenty!

V redakci „Methoda“ lze obdržeti:

- I. ročník „Methoda“ za 1 zl.
- II. „ „ „ 2 „

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Retězové ulici čis. n. 5.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 3. V Praze, dne 20. března 1877. Ročník III.

Obsah: Jednatelská zpráva o činnosti odboru pro výtvarná umění Akademie křesťanské v Praze za r. 1876. — Jednatelská zpráva o činnosti odboru archeologického Akademie křesťanské v Praze za r. 1876. — Sloh románský. 3. Basilika trámovým stropem ploše krytá. (Pokračování.) — Malba na omítce ze 14. věku v pražském domu č. 42. — Z Akademie křesťanské: Váhná schůze. — Umělecké zprávy domácí. — Mosaika. — „Cecilie“.

Jednatelská zpráva o činnosti odboru pro výtvarná umění Akademie křesťanské v Praze za rok 1876.

Zákony krásy odvěké zasnoubiti s předpisy liturgickými v oboru „výtvarné krasoumy a řemesel uměleckých,“ plodem pak obapolného souladu „mysl křesťanskou vzdělávati, povznášeti a rozvíjeti“: jest nesnadným sice, ale záslužným i vděčným úkolem, jakýž sobě vedle stanov § 1. uložil odbor pro výtvarná umění Akademie křesťanské. Se vznešeností cíle roste i úsilí, s důvěrou se šířící přibývá odpovědnosti. Správný rok minul, výboru pak jest porovnávatí úkol s výkonem, snahu s výsledkem, práci měřiti s odpovědností, prostředky s účelem, počátek s koncem.

Má-li obraz, který zde líčiti povinností jest výboru, věrným odleskem býti skutečné činnosti, dlužno práci vykonanou porovnávatí s účelem odboru v § 1. stanov odborných vysloveným vzhledem výtvarné krasoumy a řemesel uměleckých.

Výtvarné krasoumě naskytovalo se během správního roku hojně příležitosti osvědčovati se ve veškerých oborech svých. Architektu s malířem, sochaři s rytcem bylo buď jednotlivě, buď společně konati platných služeb. Vdp. děkanem J. K. Rojkem zamyšlená stavba nového kostela filiálního v Nižebohách, veškerá vnitřní úprava farního chrámu Páně ve Stráži od J. J. Karla knížete Lövensteina s neobmezeným plnomocenstvím odboru uměleckému svěřená, nákres Mariánského oltáře slohu renesančního pro farní kostel

v Pouchově s rozpočtem a provedením, jakož i oltáře téhož slohu pro chrám Páně v Německé Brusnici, odkázáno jest od výboru architektovi p. A. V. Barvitiovi, který zároveň výboru předložil bohatý výběr posloupných nákrešů hřbitovního podloubí s hrobkami soustavně spořádanými, jež z vybídnutí staroslavné kapitoly vyšehradské na základě hlubokého studia, jakož i cest uměleckých za tou příčinou konaných pro hřbitov vyšehradský i s potřebnými rozpočty vypracoval. — Vnitřní úpravu a zřízení nového, farního chrámu Páně ve Mšeně dosud v stavbě se nacházejícího, důkladnou obnovu farního kostela v Bělci s novými oltáři a polychromií, zhotovení nového oltáře a kazatelny pro filiální kostel Nesuchýnský svěřil výbor architektovi p. Ant. Baumovi, který během správního roku ku všestranné spokojenosti zbudoval též novou věž kostelní ve Vodňanech, kde řízením sekce umělecké poznenáhla obnovovati se bude celý kostel děkanský. — Zhotovení nového oltáře gotického pro farní chrám Páně Nezamyslický převzal architekt p. Jos. Mocker. — Vnitřní úprava s 3 oltáři, kazatelnou, lavicemi, varhanami, zvony a j. pro nový kostel slohu románského ve Velelích, jakož i zhotovení potřebných plánů na důkladné a soustavné obnovení slohové chrámu Páně Prachatického, velmi památného, přiděleno bude umělcům po skončeném vyjed-

návání. — Ku mnohonásobným dotazům zhotoveny jsou nákresy Božích hrobů pro více kostelů, z nichž dva svěřeny jsou výboru též ku provedení. — Kromě velkých předmětů uvedených, při jejichž nastávajícím zřizování veškerým oborům uměleckým bude spoluúčinkovati, objednáno bylo během roku správního 19 větších, nazvíce oltářních obrazů, dvě křížové cesty, 5 soch, což pod dozorem výboru od osvědčených umělců správně se dokonalo.

Pro rozsáhlou činnost výtvarné krasoumy nezapomínalo se však ani na povznesení uměleckých řemesel, ba lze tvrditi, že právě tato odvětví v přítomné době zanedbávaná a kleslá nebyla bez výtečných pěstitelů a podporovatelů, jak v oboru drobného umění zlatnického a stříbrnického, tak v oboru paramentiky a umění rozmnožovacího.

Má-li drobné umění zlatnické a stříbrnické nyní kleslé ve vlasti naší povznést se k bývalé dokonalosti, nového rozkvětu docílit nelze bez regenerátora, v jehož osobě druží se způsoblost s hlubokým věděním, aby mohl stát se učitelem a křisitelem ducha i zručnosti technické, což na mistrovských dílech věků minulých všim právem obdivujeme. Výbor s nevšedním uznáním oceňuje, že v lůně jeho zasedá umělec ducha tvořivého, který na základě dlouholetého, neunavného bádání krasoumného, zasvěcen jsa do veškerých tajností techniky i důmyslného pojmání, způsobilým jest ku tvoření plodů nových duchem starým ovanutých, při čemž však nepostrádá ani vytrvalosti, ani ku znovuzrození patřičné trpělivosti. Architekt A. V. Barviti us komponoval na zásadách tektonických nejprve celou, posloupnou sbírku nákresů původních, propůjčiv v jednotlivých případech důmyslné koncepce výboru nejen k bezplatnému používání, nýbrž sám se vzácnou obětovností práci i provedení osobně řídil. S důsledností věru pedagogickou přivádí rozvoj řemesla uměleckého od lehčího k těžšímu. Při dosavadních pracích a ozdobách užíváno až dosud pouhého pilníku. Až nabude řemeslník potřebné zručnosti v ozdobování plochém, a práce zdařilá u něho zdomácní, potom teprv přejde se k ozdobování plastickému. Neunavnou obětovností a vzácnou vytrvalostí povstalo toho roku za jeho řízení 16 kalichů, 4 ciboria, 3 pacifikály, 2 relikviáře a 7 nádobek na sv. oleje zakázkou objednaných. V řadě uvedených nádob nejsou však zahrnuty: 3 kalichy, 2 ciboria, 3 relikviáře, 1 pacifikál a 6 nádobek na sv. oleje, které výbor vlastním nákladem pro svou stálou výstavu a budoucí museum křesťanské zhotoviti dal. Cena vzorců uvedených páčí se skorem

na 1000 zl. V práci se nachází též monstrance dosud nedokončená. Při ozdobování kovových nádob bohoslužebných užívá se opět, jako druhy bývalo, vedle drahých kamenů důmyslně volených, ozdobeného emailu a niello, tak že až dosud vše učinilo se, čím kleslá řemesla zlatnická a stříbrnická k bývalé dokonalosti povznést lze.

Kromě uvedeného objednáno jest u výboru a na patřičná místa zasláno: 3 velké zvony, množství menších zvonků, 70 svícňů, 6 lamp, 8 kaditelní, 7 kropenek, 9 aspergilů, 1 pedum, 1 biskupský kříž pektorální.

Z různých pak předmětů: zábradlí oltářní, pontifikální stolice, 8 pultů na mešní knihy, 10 missálů a j.

Církev vybízí však ku práci nejen muže se silnou páží, který pádným kladivem libovolně ohýbá neposlušný kov, také něžná ruka ženská přijímána bývá do služby kostelní, aby obratnou jehlou na látkách hedbávných nahrazovala štětec malířský.

Nepříjemnou zkušeností poučen jsa, odhodlal se výbor ku zřízení vlastního ústavu paramentního, kde roucha bohoslužebná pracovala by se vedle předpisů liturgických a krasoumných zároveň. Skromně otevřen jest ústav dne 1. června jednou dělnicí. Koncem roku bylo jich potřebi šest. A nový rok spatřil jich zaměstnaných osm. Až do konce roku zhotoveny jsou ve vlastním ústavě následující paramenty: 2 mitry, 9 pluviálů, 16 kasulí, 1 dalmatika, 1 tunicella, 2 antipendia, 16 stol, 14 korouhví, 5 párů polštářů oltářních, 5 sáčků na nádobky pro sv. oleje, 5 příkrovů, konečně za 409 zl. prádla kostelního. Úhrnná cena veškerých zde pracovaných předmětů obnáší as 3600 zl. S nevšedním nákladem a pilností pracovány jsou zejména dvě mitry, jichž fotografie ve výstavě spatřiti lze, nádherná kasule pro kollegiální chrám vyšehradský, bohatě vyšívány pláštík na ciborium, jiná kasule s vyšíváními obrazy andělů a j. Podotknouti dlužno, že první práce v paramentním ústavu zhotovená darována jest jednotě paramentní, která chudé chrámy poděluje kostelními rouchy. Správcem ústavu jmenován jest od výboru farář Edm. Langer, který se úřadu nesnadnému oddal s láskou a obětovností chvály i uznání hodnou. — Celkem bylo objednáno a výborem dodáno od 1. ledna do 31. prosince paramentů, jak následuje: 31 pluviálů, 66 kasulí s příslušenstvím, 2 mitry, 35 stol, 12 biretů, 20 ministrantských oděvů, 19 párů oltářních podušek, 5 antipendií, 12 koberců a příkrovů, 13 burs k nemocným, 26 pláštíků na ciborium, 14 vel, 2 baldachyny, 5 sáčků na nádobky pro sv. oleje, 34 korouhví, 2 pentle na prapore, konečně za 556 zl. prádla kostelního.

Cena veškerých u výboru objednaných předmětů páčí se úhrnem na 18.695 zl.

Aby plody umělecké dalšího rozšíření došly, pečoval výbor o rozmožnění jejich, pokud skromné prostředky dopouštěly. Populární obraz vlastenecké světice, bl. Anežky, od zasloužilého předsedy výboru Jos. Hellicha malovaný, byl nákladem sekce do ocele ryt. Zdařilou ocelorytinu lze dle přání v kanceláři Akademie křesťanské objednat (při větších zákazech v ceně vyráběcí po 7 kr., jednotlivě po 9 kr.). Dokud značné výlohy vyhotovením rytiny způsobené kryty nebudou, není pro nedostatečnost dotace výboru možno, aby u vydávání obrázků formátu menšího pokračoval. Čím dříve rozeberou se značné zásoby, tím více urychlí se další publikace ostatních svatých patronů českých.

Oč takto výbor skutkem, o to „Method“, orgán odborný, usiloval slovem společně s časopisem „Christliche Akademie“, v němž zájmy a zásady jednoty členům německým se oznamují.

K dosažení účele jest odboru potřeby vzdělávacího materiálu. Za tou příčinou založena jest odborná knihovna společná s odborem archeologickým, jejíž nevšední ozdobou jsou vzácné knihy od Jeho biskupské Milosti nej. pana Dr. Karla Pruchy odboru darované. Spravování knihovny svěřeno jest od obou sekcí architektu A. V. Barvitiovi.

Na konec správního roku poštěstilo se výboru, že bylo mu lze doplniti se získáním nových dvou členů, od něho navržených a od ředitelstva jmenovaných. Jsou to pánové: architekt Ant. Baum, který odboru již dříve vydatné služby konal, a přítel umění JUDr. Hugo Toman, advokát zemský.

Ač pro nedostatečnost prostředků hmotných a sil nebylo možno hned prvního roku docíliti všeho, čeho Akademie křesťanská žádá, přece dostalo se výboru uznání všestranného. Jeho Eminenci, jakož i nej. světící pan biskup poctili výstavu návštěvou, z mnohých pak stran zaslány jsou výboru vřelé listy děkovací.

Dodává-li na počátku daleké cesty částečný zdar mladému poutníku chutě i odvahy, a sluší-li z nadějných úspěchů počátečných souditi na další rozvoj šťastný: pohlíží výbor nazpět na činnost minulého roku správního nikoli bez záliby a utajené radosti. Práce a snaha odměňována jest důvěrou a uznáním. Na té i oné straně jevil se tentýž duch — lásky i horlivosti. Zdrojem obého, částečného zdaru z jedné, a povzbuzujícího uznávání z druhé strany jest však — pozhennání Boží. V pomoc Hospodinovu doufá výbor na další pouti všestranného rozvoje.

Usnešeno ve výboru sekce umělecké v Praze, dne 24. února 1877.

F. J. Lehner,
jednatel.

Jos. Hellich,
předseda.

Jednatelská zpráva

o činnosti odboru archeologického Akademie křesťanské v Praze

za rok 1876.

Výbor odboru archeologického zamýšlel na počátku roku 1876 uspořádati výstavu starožitností církevních u příležitosti schůze několika katolických jednot, které minulého leta v Praze měly se sejíti. Za tou příčinou povolilo ředitelstvo částku 500 zl., kterou za dostatečnou považovalo na zřízení výstavy. „Method“, časopis umělecký a orgán odboru, obdržel 200 zl. subvence. Výroční dotace obnášela tudíž 700 zl. Při zevrubnějším uvažování výboru, který po stvrzení stanov se konstituoval, zvoliv za předsedu architekta A. V. Barvitia, shledáno jest, že ani čas, ani peněžitě prostředky nedostačují, nemá-li zamýšlená výstava postrádati žádoucí úplnosti a byt i jen částečné všestrannosti. Oprávněnost a pravdivost náhledu potvrzena i odůvodněna jest později od několika členů výboru, kteří z Mnichovské výstavy umělecké vrátivše se zkušenosti nabyté sdělili, tak že výbor jednomyslně výstavu na dobu přízni-

vější podložil a k původnímu záměru vlastnímu se vrátil. Rozsáhlý program, jehož výbor jasně jest si vědom, lze v život uváděti krok za krokem. K velké budově dlužno nejprve položit pevného základu opatřením potřebných a důležitých pomůcek. Získání literárního aparátu zůstane v popředí za prvních let počinnější činnosti. Proto vynaložil výbor, navrátil 100 zl. do pokladny ústřední, veškerou dotaci 400 zl. na zakoupení literárních děl archeologických, překročiv ji následkem poměrů agioových o 55 zl., které částkou dotace na rok 1877 uhrazeny budou.

Proniknut důležitostí studia v oboru starokřesťanských památek uměleckých vynaložil výbor veškerou pílí, aby nejdůležitější díla sem patřící zakoupěna byla; tak zejména osobním prostřednictvím Comm. G. B. de Rossi, téhož „Roma sotterranea“, jakož i úplný exemplář „Bullettino“, i s francouzským vydáním; dále

německé zpracování díla od F. X. Kraus-e, slovníky vydané od Martigny, Mothes-a a Otte-ho, většinu spisů Otte-ových, odborná díla, která vydal Mamachi, Augusti a Gousnerie, chronologické tabulky Mozzoni-ho, Helyot-ovy dějiny řádů, „Mittheilungen der k. k. Central-kommission“, „Památky archeologické“, „Denkmale“ od Lindenschmitt-a a podobné. Z kněh od J. M. nejd. pana světicího biskupa Dr. Karla Pruchy darovaných četných a obsahem vhodných odboru se dostalo, počet jejich pak i rozmnožen dary předsedy A. V. Barvitia a Dr. H. Tomana. A poněvadž zájmy odboru archeologického s uměleckým se stýkají, spojena jest usnešením výboru odborná knihovna s podobnými sbírkami kněh a obrazů sekce umělecké v ten způsob, aby jednak majetek každé sekce se hájil, jednak veškerým členům Akademie křesťanské volný se zůstavoval přístup ku používání a vzdělávání se. Dotyčné zájmy hájiti odkázalo se předsedovi odboru, kterého toutéž důvěrou také odbor umělecký poctil.

Nejbližším úkolem výboru v druhé řadě jsou přípravné kroky ku založení „křesťanského museum“, kde by se vhodné předměty buď darované, buď zapůjčené na delší neb kratší dobu vystavovaly, které začasť nepoužity a neoceněny v úplnou zkázu upadají,

vetešníkům rozprodávány a do cizozemska zavlčeny bývají, kdežto v soustavném uspořádání jsou ku poučení a povzbuzení laika i kněze, řemeslníka, učence i umělce. Již nyní dostalo se nám bez povzbuzení z pouhé obětovnosti šlechtných příznivců více neb méně vzácných darů, které zde zejména uváděti nesnadno by bylo. Tak kromě jiných darovali mince a památní peníze pánové: Plašil, Bříza, Zelený, Richter, Fleischer, Hampejs, Kašpárek, Prášek, Roškot, Beneš, Zima, Pondělíček, Donebauer a sl. Rohlenova. Jiní darovali opět větší neb menší díla umělecká, řezby, krucifixy, paci-fikály, kancionály a p. Tak dp. děkan Mostecký daroval vzácný stříbrný relikviář a kancionál na pergamenu psaný, dp. farář Hakl dřevěnou řezbu ceny nevšední, začez jim, jakož i veškerým ostatním dárcům vysloveny jsou díky zasloužené.

Kromě výboru sekce archeologické zvláštní odbor se až dosud neutvořil. Na místo Dra. Tomana, který do odboru uměleckého přestoupil, zvolen jest architekt p. A. Baum, který zároveň jmenován byl zástupcem odboru v ředitelstvu.

Usnešeno ve výboru sekce archeologické v Praze, dne 4. března 1877.

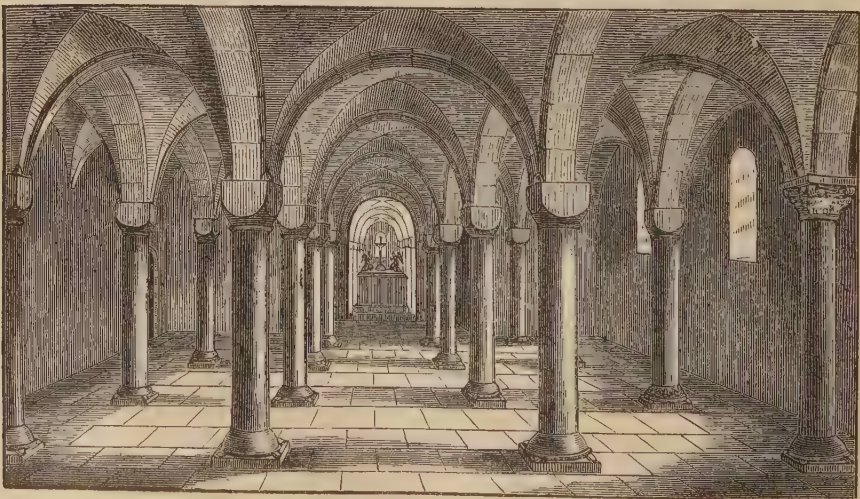
F. J. Lehner,
jednatel.

A. V. Barvitijs,
předseda.

Sloh románský.

Píše F. J. Lehner.

3. Basilika trámovým stropem ploše krytá. (Pokr.) (Krypta. — Věže a empory. — Strop.)

(Obr. 33.) Krypta sv. Kosmy a Damiana v Staré Boleslavi.

Žádný z důležitějších kostelů starší doby románské není bez krypty. Kryptou vyznačuje se především východní část budovy. Jest to prostora nízká na sloupech (viz obr. 33.) neb pilířích (viz obr. 34.) sklenutá, do které se sestupuje s hořejšího kostela po schodech buď z obou stran, neb pouze z prostředku (viz obr. 35.). Předobrazem románské krypty byla „confessio“ starokřesťanské basiliky (viz „Method“ roč. I., str. 48.), jako na vzájem tato z hrodek katakomb původ odvozovala. V kryptě chovaly se uctivě ostatky světců a světic, zejména patronů chrámu, zde v určité dny konala se na zvláštním oltáři nejsvětější oběť mše sv., sem pochovávali se biskupové, opatové a zbožní zakladatelé chrámu. Bylť to druhý kostel spodní menších rozměrů, nad nímž vrchní a prostorný se vypínal. Tam tajemná temnota připomínala křesťanu první, počáteční doby křesťanské, zde jasné světlo a velebná prostora hrdě a směle se vypínající a široko daleko rozprostírající hlásala vítězství světla a svobodu víry. Nejsou věru bez vna-
dy a významu dojemného román-

ské basiliky se svými kryptami. — Ze stránky stavitelské jsou krypty důležité netoliko pro klenutí, které se znenáhla vyvíjelo, nýbrž také pro změněnou tvářnost kůru, která následkem krypty na povrchu jejím se jevila. K vůli ní bylo totiž potřeba zvýšení kůru o několik schodů nad podlahu lodě hlavní (viz obr. 35.), čím jednak organická spojitost s ostatními částkami budovy uvolňovala se, jednak povýšený kůr s apsidou a oltářem udílel celku vyššího posvěcení a slavnostní důstojnosti. Krypta rozprostírala se nejméně pod kůrem a apsidou (viz obr. 36., 37. a 38.) *), mnohdy také pod čtvercem křížovým aneb dokonce rozkládá se pod pobočními rameny lodě příční. Aby pak částka východní ještě zřetelněji oddělila a vyznačila se co kněžská prostora zvláště posvátná od lodě podélné osadě vyhrazené, odloučen jest křížový čtverec od ramen příčných, jakož také od lodě hlavní úzkou mřížkou.

Důležitá novota objevila se na západní straně kostela. Těsně před ukončením lodí pobočných postaveny jsou samostatné věže, na počátku začasté podobné kulaté

(Obr. 34.) Krypta z kostela Sc. Fermo ve Veroně. XI. stol.

(Obr. 35.) Vnitřek kostela sv. Jiří na hradě Pražském.

*) Apsida a lodě poboční ve chrámu sv. Jiří na Hradčanech byly původně klenuté, jako až dosud se spatřuje. Hlavní loď měla však strop dřevěný, který teprv v době, nikoli příliš vzdálené, kle-

(obr. 39.), brzy však na docílení užšího spojení s lodí kostelní tvaru čtverhranného. U prostřed obou věží pokračovala se pak loď střední

ještě dále tím však způsobem, že prostory takto získané použito jest za předsíní, která obloukem kulatým s lodí hlavní se spojovala.

(Obr. 36.) Podélný průřez kostela sv. Jiří na hradě Pražském.

Nad předsíní upravovala se mnohdy empora, druhým kulatým obloukem do střední lodi se otvírající. V kostelích řeholnic bývala empora kůrem klášterních panen, s místem povýšeným pro abatyši a namnoze též s odděleným oltářem. Na této západní straně býval též obyčejně hlavní vchod, odkud najednou celou polohu bylo lze přehlednouti. Poboční vchody v lodích poboč-
štítových stě-
žových. —

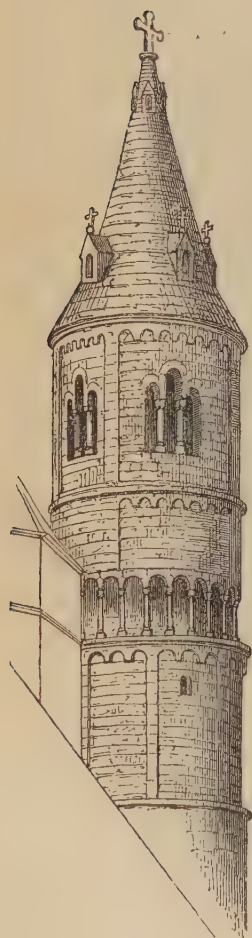
(Obr. 37.) Pádorys krypty u sv. Jiří.

bývala sklenuta, výklenek polo-
nut. Ostatní kryla se plochým stropem trámovým, v čemž u porovnání s basilikou starokřesťanskou nejevil se ještě žádný pokrok. Stěny vyčnívající nevstoupily ještě v užší svazek živější vzájemnosti. Čilejší proudění architektonické soustavnosti pozorovalo se pouze na arkádových obloucích, na čtyřech velkých, hlavních obloucích čtverce

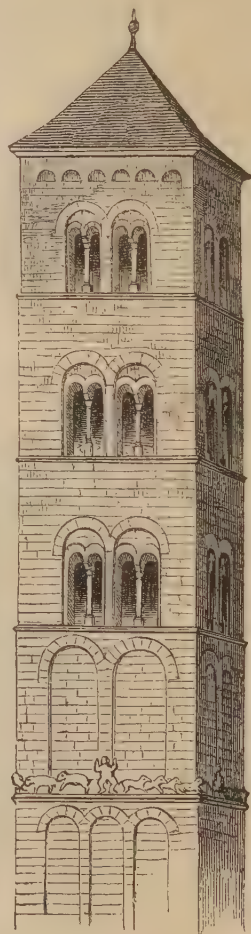

(Obr. 38.) Řez krypty u sv. Jiří.

křížového, na výklenku, jakož i na portálech a oknech. Po prvních těchto kročejích organismus architektonický tehdejší státi zůstal a vodorovnými čarami stropu udržovány jsou jednotlivé části v nehybné ještě odloučenosti.

(Obr. 39.)

(Obr. 40.)

nutím nahrazen byl. Nezachovalo se žádné vyobrazení, jak vnitřek kostela druhdy vypadal. Na obr. 35. spatřuje se pohled vnitřní jakou tvářnost as kostel dříve mívál. Na obraze 36. jest

Malba na omítce ze 14. věku v pražském domu č. 42.

Popisuje architekt A. Baum.

Malby na stěně ze 14. věku v domě soukromém vyskytují se dojista pořádku v Praze na památky umělecké bohaté. Poklad takový, ač nikolivěk zcela zachovaný, nachází se v nárožním domě Kaprové a Žatecké ulice č. 42 staré, 18 nové. Průchodní tento dům jest směsicí staveb z dob nejrůznějších. Před několika lety dal majitel JUDr. pan Kovář dům obnoviti a některé přibytky ku obývání upravovati, mezi jinými též byt v přízemku s malou, tmavou kuchyní a světnicí nevalně světlou. Jakmile zedníci jali se seškrabovati omítku mnohonásobnou řečené světnice, objevila se malba na stěně rázu „podivného“, což jednoho ze zedníků pohnulo, že o tom majitele domu zpravil. Pan Dr. Kovář oznámil mi po Dru. Čelakovském, co v domě jeho se objevilo, načež bez odkladu v průvodu pana architekta Münzbergera na cestu jsem se vydal; — byl jsem však v očekávání sklamán, jak se mi již tak často přihodilo.

Bylať právě sv.-Jakubská lhůta přesídlování se. Nová „partei“ usídlila se již v tmavé kuchyni, a poněvadž místo příliš obmezené bylo, nastavila svých pět švestek do pyramid, netrpělivě očekávajíc hodiny, v kterou umožní se vtáhnouti do světnice znovu vybilené. U prostřed světnice stál domácí pán, jemu po boku oba zedníci, z nichž jeden s živou obrazotvorností malbu vysvětlovati se snažil. Tento Cicerone objevil již jednou podobné malby v Mladé Boleslavi, které však navzdor prosbám strahovského kněze nahodile přítomného ku rozkazu domácího pána i s omítkou srazeny jsou. — Upozorniv domácího pána na velkou archaeologicky-uměleckou cenu malby objevené, popudil jsem výkladem tím nemálo nového nájemníka. Z těsného pozadí vystoupila resolutní žena důrazně dokládající, že den stěhování se dávno již minul a proto s biléním nechť si již popílejí, 80 zl. činže není také žádnou maličkostí; váží si sice také svatých obrazů, světnici však s namalovanými zbytky nemůže potřebovati. Dr. Kovář litoval toho, že byt pronajal, rád prý by oželel činži, v tomto případě jest mu však činiti vedle povinnosti. Aby tedy kategorickému imperativu nájemníka zadost učiněno bylo a přede malba se zachránila a budoucnosti zachovala, zapověděl jsem všeliké další seškra-

bování a omítání, a dovolil jsem prostý nátěr měkkou štětkou, aby později pomocí škrubu nátěr bez poškození malby snadno dal se odstraniti.

Světnice, v níž malby se vyskytují, jest nízká prostora klenutá, z úzké ulice Žatecké osvětlená oknem později rozšířeným. Křížová klenba skládá se z dvou kvadratických travé bez žeber vynikajících. Nynější podlaha jest nad původní as o metr vyvýšena, bezpochyby následkem častých povodní. Tím, jakož i častým přestavováním, bouráním a j. vysvětluje se dostatečně nynější poškození klenby. Také nebývala prostora původně k topení zařízena, jak nynější poloha komínu dostatečně nasvědčuje.

Leč všimněme si blíže maleb. Jsou provedeny al fresco. Celou prostorou obíhají bílé stužky založené o něco výše nad náběžky klenutí, oddělující malované klenutí od spodní části. Na stužkách jsou psány biblické nápisy řečí latinskou černým písmem majusklovým téhož rázu, jaký se spatřuje ve „speculum humane salutacionis“. Klenutá pole vyplněna jsou zcela po způsobu našich drobnomaleb 14. věku závitkovitými ornamenty, které v místech, kde nároží se křížují, kolem medailonu se sbíhají a sjednocují. V jednom medailonu jest vyobrazeno poprsí Vykupitele světa pozdviženou rukou žehnajícího, výrazu důstojného a ušlechtilého. V druhém medailonu jen částečně objeveném jest poprsí nebes královny. Panenská hlava pokryta jest korunou, ruce pak zbožně sejitě naznačují přímlovu. Závitky, barevné medailony obklopující, jsou po způsobu ve 14. věku obyčejném oživeny animalně. Zde listím šustí ještěrka, tam na jedné noze stojí čáp vážně přemýšlející, zde leze veverka, tam krčí se králík, jinde pitvná opice páše rozpustilá alotria s trpaslíkem. Závitky s listím i proplítáním výtečně vyplňují prostora, kterou ozdobovati mají a střídání barev jest důkladně promyšleno. Technické provedení živě připomíná na techniku našich miniatur. Zelené listí na př. jest stíněno tímž tonem ovšem temnějším, světlo jest žlutě vnešeno; žlutá barva s hnědým stínem, bílým světlem a j. Kontury jsou vesměs černě kresleny. Pozadí, z něhož závitky vystupují, zdá se býti barvy hnědě-čer-

však věrně podána soustava klenutí, jakou nyní chrám sv. Jiří má i s dlouhým kůrem řeholnic přistaveným v době pozdní na západní straně kostela. Krypta rozprostírá se zde pod apsidou a presbytářem. Jest prostě sklenuta na stíhlých sloupech, tři z každé strany, jak ukazují půdorys (obr. 37.) a průřez příčný (obr. 38.).

vené, která však zde a onde s modrou střídati se zdá. Bylo-li v pozadí ještě jiných barev užito, nelze udati, poněvadž fresky jen z nejmenší částě objeveny byly.

Na stěnách malování byli světci. Tak na jedné stěně bezprostředně nad stůžkou dříve uvedenou tři svatí mužové, z nichž jeden na koni sedí. Poněvadž obraz nachází se blízko Madonny, domnívám se, že jsou to svatí tři Králové. Naproti nim na druhé stěně jsou vyobrazení dva světci, z nichž jeden, jak se zdá, krabičku drží; snad jsou to svatí Kosmas a Damian. Nad nynějším sporákem spatřuje se úryvek sv. krále a j.

Dle Tomkových „Základů místopisu Prahy“ (Staré město str. 51.) náležel dům r. 1364 Mikuláš z řádu kazatelského S. Kle-

menta (Dominus Nicolaus de ordine S. Clementis), který roku uvedeného dům stříbrníku Cunzovi Leintheseovi přepustil. Snad řeholník dominikánský Mikuláš dal pokoj vymalovati, jak tušiti se dá z obsahu maleb více duchovního, než světského. Tomek vypočítává majitele domu až do r. 1435; byliť vesměs řemeslníci, jimž sotva vyzdobení připisovati lze.

Uvedené popsání nemá jiného účelu, než upozorniti na zbytky starého umění českého, a vynajíti umění milovného dobrodince, který by ochoten byl laskavě převzítí náklad za odhalení a kopírování. *)

*) Jinde jest péče o zachování starých památek uměleckých záležitostí veřejnou. U nás bohužel! ke všemu dlužno doprošovati se dobrodinců soukromých. *Pozn. red.*

Z Akademie křesťanské.

Valná schůze.

Svátek sv. Josefa, patrona Církve katolické, zvolen letošního roku za den valné schůze Akademie křesťanské, která se zasvětila dopoledne o 11. hodině slavnými službami Božími v dominikánském chrámu Páně sv. Jiljí. Mši sv. sloužil starosta Akademie vdp. kanovník dr. Mik. Karlach za četné assistance, při které na kůru přednášel sbor svato-Vojtěšský řízením p. Jos. Förstera v dějinách hudby posvátné památnou 6hlasnou „Missa Papae Marcelli“ velmi zdařile. Přednášení takové skladby bylo dojista důstojnou přípravou ku valné schůzi, která svolána jest na 6. hod. večerní ponejprv do nové, překrásné dvorany svato-Václavské slavnostně osvětlené.

Valnou schůzi zahájil starosta s přáním, aby v novém ozdobném stánku Pán s námi vždycky zůstal a my s Ním. Vřele vzpomenu si těch členů, kteří během minulého roku smrtí odvolání jsouce jednotu opustili, zejména jednoho, který co člen ředitelstva pomocné ruky i péra propůjčoval Akademii, odkázav jí majetnictví největšího díla svého literárního „Kazatelů Slovanských“. Shromáždění povstáním vzdalo čest památce předčasně zemřelého Antonína Mužíka.

K návrhu vp. Fr. Eckerta upuštěno od čtení jednatelské zprávy výroční, která vytištěna nacházela se v rukou přítomných členů, od nichž ku vědomosti vzata jest. Zpráva o revisi účtů za r. 1875 p. Krausem přednesená schválena jest, zpráva účetní, kterou dp. prof. dr. Fr. Bauer předčítal, odkázala se revidující komisi, do které zvoleni jsou pp. Chalupecký,

Režný a Šmid. Poněvadž každého roku třetina členů ředitelstva odstupuje, následovala doplňující volba. Vdp. probošt Václav Štulc vystoupil z ohledů zdravotních, Ant. Mužík zemřel, dp. Edm. Langer a dp. F. J. Lehner jsou vylosováni. Jednohlasnou volbou tajnou zvoleni jsou do ředitelstva pp.: Jan Havlů, Václ. Honejsek, kaplani od sv. Štěpána, Edm. Langer a F. J. Lehner.

Následovala přednáška dp. prof. dr. Borového. Velezasloužilý badatel v oboru českých dějin církevních až dosud velmi málo objasněných, a ku škodě i na úkor katolické Církve u nás zanedbávaných, který roku minulého vydáním životopisu Antonína Brusa z Mohelnice, prvního po 140leté osiřelosti prestolu arcibiskupa pražského, objasnil důležitou dobu dějin církevních vlasti naší, vyličiv na základě životopisném Martina Medka z Mohelnice arcibiskupa a nástupce dříve uvedeného, způsobem velezajímavým obraz náboženských poměrů za věku 16. v Čechách, zejména poměr utrakvistů a sektářů k Církvi katolické. Obecenstvo sledovalo přednášku s napnutou pozorností a vyslovilo souhlas hluchou pochvalou.

Pro nahodilou chorobu nemohl p. architekt A. V. Barvitijs míti přednášku na programu uvedenou „o římských katakombách“, která za tou příčinou v „Methodu“ uveřejněna bude.

Dp. prof. Jan Drozd vysvětloval na to význam nastávající schůze katolíkův rakouských, která od 16.—19. dubna ve Vídni konána

bude, připomenuv, že mnohé předměty, které na programu se nacházejí, u nás v Čechách částečně již skutkem se staly, čehož svědectvím jest Akademie křesťanská, záložna sv.-Václavská, tiskový spolek a j. Pro onu souhlasnost snah u nás již částečně vykonaných, jakož i pro nadšení, které při podobných schůzkách se budí, živí a šíří, povzbuzuje k četnému účastnění se budoucího sjezdu, zač také dp. Edm. Langer se přimlouval. K návrhu dp. dra. Kl. Borového přijata jednohlasně následující resoluce: 1. Ředitelstvo, jakož i valná schůze Akademie křesťanské vítá svolání i svolání sjezdu katolíků rakouských, spatřující v obém souhlas se zásadami, jakých Akademie křesťanská v Praze již sleduje. 2. Valné shromáždění naděje se hojného účastenství členů Akademie křesťanské přítomných i nepřítomných.

Po vyčerpáném programu skončil starosta valnou schůzi doslovem, dokládaje, že Akademie

křesťanská, jak z uvedených zpráv ředitelstva a jednotlivých odborů se jeví, jest útvarom života schopným, jemuž veliká a požehnaná budoucnost kyne. Pánu Bohu především sluší poděkovati za šťastný výsledek na dráze počaté. Po Bohu pak členům ředitelstva a výborům sekci. Jim buďtež vysloveny díky za obět a práci! Ku vykonání velikého díla vyžaduje se mnoho práce, ale také mnoho peněz. Ač členové odborů obětovně zřekli se všeliké náhrady za práce vykonané, příjmem dosavadním sotva uhrazeny budou při největší opatrnosti a spořivosti i nejuťnější výdaje. Vznášejí se tudy ku přátelům a příznivcům Akademie křesťanské přání a prosba, aby alespoň polovice členů přispívajících přešla do řady členů činných. Pak svět nevěrecký uvidí a podiví se, čeho lze i v době nevěrecké dokázati.

Umělecké zprávy domácí.

České umění ve Vídni. Ministeriální sekretář p. Rybička, který v oboru dějin vzdělanosti české chvalného jmena požívá, měl v době nedávné přednášku ve slovanské besedě vídeňské o Vídni česko-slovanské. Zajímavé a poutavě doličoval obraz vlivu, jaký měli Čechové na kulturní vývin vídeňský od r. 1187 až na doby naše a dokázal posléze, že větší část uměleckých památek vídeňských dílem českého původu jest, dílem přispěním českých rukou se vykonala. Tak pocházejí plány chrámu sv. Štěpána a Karla od českých umělců, v belvederské galerii vyskytují se v tak zvané staroněmecké škole dva obrazy od českého umělce pocházející a ve dvorní knihovně jest česká drobnomalba, jejíž vysoká cena od veškerých znalců uměleckých se uznává. Přednášející učenec odbyl při té příležitosti náležitě placeného na universitě pražské pisala a mluvku uměleckého.

V e. k. ústřední komisi pro zachování památek uměleckých a historických předneseny jsou v minulém zasedání následující zprávy království českého se týkající: Vrchní rada stavitelský Bergmann referoval o opravních návrzích děkanského chrámu Páně v Hostinném, které na 12 listech konservator Šmoranc předložil. Sekce vyslovila souhlas a uznání o projektu pracovaném s velkou znalostí a pílí, a dovolila si pouze několik poznámek v jednotlivostech, jichž při provádění šetřiti dlužno. — Profesor Klein předložil pojednání s výkresem zasláné od architekta Jos. Kaiser-a, v němž popisuje se kalich pocházející z druhé polovice 16. věku. Kalich jest majetkem farního chrámu Páně v Tejnici u Klatov. — Vrchní rada stavitelský Bergmann oznamoval vy-

sledek ohledání hradu Kunětického, které se dělo z nařízení místodržitelství pražského. Ujišťuje se, že kaple sv. Kateřiny, nejzajímavější část hradu, naprosto není ohrožena. — Krásný arkýř gotický, kterým vyniká magna aula pražského Carolinu a jenž slouží za kapli památné síně, má býti obnoven. Vrchní rada stavitelský Schmidt navrhuje, aby před počatím práce restaurační komise se lokální komise. Až předmět patričním lešením obehnán a ohledán bude, možno teprv spravedlivě posouditi, má-li arkýř buď zcela, buď z částky snesen býti. Očekává se, že důležitá památka trvale bude obnovena.

Dostavění chrámu sv. Leopolda v Pešti dle plánu od Ybla vyžaduje 1,253.804 zl. Výbor k dostavění téhož chrámu může ročně vynaložit na stavbu 80.000 zl.

Kathedrála Remešská. Francouzská komora poslanců povolila na obnovu katedrály v Remeši 2 miliony franků. Ministr staveb Christophle odebral se do města, aby se osobně přesvědčil o pokroku prací.

Kathedrála sv.-Vítská v Praze. Dostavění nejslavnějšího chrámu vlasti českoslovanské vyžadovati bude velikého nákladu. Zda-li sněmovna vedle vzoru francouzské obětovnosti podporovati bude urychlení a důstojné provedení vznešeného díla, ukáže budoucnost. Co do bohatosti vyrovná se země česká zemi francouzské, budiž tak i co do lásky ku umění. Chrám má letošního r. 80.000 zl. podpory.

Slavná kathedrála Štrassburská nyní pilně se opravuje. Na pouhou zevnější obnovu věnovala vláda německá prozatím 300.000 mark.

Jindřich Siemiradzki pracuje na novém velkém obraze, na němž líčí se výjev z doby pronásledování křesťanův za Nerona. Budeť to protibraz dřívějšího díla téhož umělce, nazvaný: „Živé pochodně“.

Tuileries v museum umělecké proměněny. Komise od francouzského ministra staveb Christophlea sestavená na zodpovídání otázky restaurační zámku tuileriského, usnesla se jak „Journal officiel“ oznamuje, následovně: 1. Pozůstalý díl zámku má býti zachován a obnoven, při čemž 2. pouze zdi zevní a i nutné zdi operací, střecha, zdi základní a terrasy obnoveny a znovu upevněny budou, ku každému z obou nárožních pavillonů přidána bude boční fačada, kolem celé budovy založí se konečně sady; 3. práce se urychlí, aby do 1. května 1878 dohotovena byla; 4. obnovený zámek bude sloužiti za museum umělecké. — Mi-

nistr zadá souhlasně s obsahem návrh zákonu senátu, odkud ponejprv otázka vyšla.

České museum národní v Praze. Skromná budova národního museum nedopouští ani rozestavení nahromaděných pokladů dobrovolně darovaných od jednotlivých, šlechtných a obětovných dobrodinců. Kdy sněm český vydá zákon, aby důstojné a prostranné museum národní znovu se zbuďovalo, nelze určit. O patria felix!

Výstava Holárova. Ku 200leté památce slavného měřdorytce Václava Holára († 25. března 1677) uspořádá umělecká beseda dne 24., 25. a 26. t. m. výstavu jeho rytin v místnostech společnosti vlasteneckých přátel umění (v bývalém hraběcím domě Šternberském č. 20. nové na malostranském náměstí Radeckého), vždy od 10—3 hod. odpoledne. Tamtéž bude p. prof. Fr. W. Jeřábek v neděli dne 25. o 3. hod. odpolední přednáseti o Holárovi.

L i t e r a t u r a.

V kněhtiskárně Militký a Novák vyšly: „**Paměti kostela Panny Marie a sv. Karla Velikého a bývalého kláštera, nyní městské chorobnice na hoře Karlově**“, sepsáním Karla Navrátila, duchovního správce téhož kostela. Dávající našemu čtenářstvu zprávu o svrchu uvedeném novém díle, které na základě pramenů na větším díle rukopisných a dosud téměř neznámých pilně sděláno byvši, purkmistru pražskému panu Emilianu Skramlíkovi věnováno jest, podotýkáme, že pan spisovatel vydáním tohoto díla opravdovou zásluhu o dějepis města Prahy a českého umění sobě získal; neboť tak důkladné a zevrubné monografie o Karlově ještě tu nebylo. Královská naše Praha honosí se až dosud mnohými památkami staré slávy své a monografie, které nám je z šedé minulosti na světlo vyvodí, před zapomenutím a zkázou chrání, na odiv i poučnou staví, jsou vzácné a neocenitelné plody naší literatury. Vzácnou perlou umění českého z doby nezapomenutelného otce vlasti Karla IV. je vedle dómu sv. Víta bez odporu kostel Karlovský se svou podivuhodnou klenbou a kopulí. Dotčené dílo nám vše podává, co se osudů buď kostela aneb při něm stojícího kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina týká, a sice od jejich založení dne 13. září 1350 až na naše doby. Že žádný jiný ku kostelu karlovskému — mistrně to rozměřenému osmihranu s mnohostrannou apsidou — k rozkazu velikého krále českého Karla IV. základu nepoložil než královský mistr Matěj z Arrasu, jest na bíledni; dokládáme k tomu jen, že toho času stavitelové franctí stavbami slohu špičatého velké proslulosti došli a že tento jejich sloh ani gotickým, ani německým, nýbrž dílem franckým, opus

francigenum, nazýván byl (chronic. Wimpf.). Co Matěj z Arrasu započal, to Petr Parlér, jinak Pešek řečený, královský po něm stavitel, okolo r. 1377 dokonál.

Pan spisovatel líčí nám dopodrobna veškeré vnější i vnitřní příběhy a osudy této památné budovy; popisuje oltáře, bohoslužebné náčiní, uvádí stará i nová nadání, pobožnosti, bratrstva, památné nápisy, pohřby a podává tak věrný obraz tehdejšího náboženského života v Praze. Také se o tom dočítáme, kterak Karel IV., protože v Praze kostel karlovský ke cti sv. Karla Velikého, císaře německého, založil, také na vzájem a ku prospěchu české řeči v Dolním Ingetheimu na Rýnu, kde palác Karla Velikého až do roku 1504 stál a jehož posledním obnovitelem Karel IV. byl, kostel ke cti sv. Václava s klášterem založil, v němž řeholníci řádu sv. Augustina, samí ryzí Čechové „amabilis linguae bohemicalis“, jak zakládací listina dí, žiti směli. Dále se činí zpráva o počátcích a uvedení do Čech řeholních kanovníků sv. Augustina vůbec, o jejich působení na Karlově u veřejnosti i o vnitřním zřízení, životě, kázni v klášteře zvlášť, o movitém a nemovitém zboží kláštera karlovského, o archivu, knihovně. První zpuštění kostela a kláštera karlovského stalo se roku 1420. Po 78. letech dostalo se oboum dostatečného obnovení za opata Matouše, jenž byl věrným rádcem krále Vladislava II., který s mladou královnou Annou z rodu Foixského valnými prostředky k té obnově přispěl. Většina kruzeb a pařeb v oknech kostela z doby Vladislavské jsou a dávají podnět k té myšlence, že proslulí stavitelové toho času Beneš z Loun a Matěj Rejsek z Prostějova při ní účastenství měli. Památné a velmi za-

jímavé dva zbytky maleb na skle z té doby v kostele karlovském se zachovaly, které pan spisovatel při stránce 20. a 22. svého díla věrně vyobrazil. Pochází na jisto z roku 1502—1506. Jedna ukazuje nám obraz Karla Velikého se štítem a mečem a druhá velmi zajímavý znak zmíněné královny Anny, jehož heraldické vysvětlení panu spisovateli výborně se podařilo. Na tyto zajímavé malby obecnost a přátelé umění dátklivě činíme pozorný, poněvadž jsou nejstarší a téměř jediné, které se nám v kostelích pražských zachovaly, přechkavě všech nebud kostela přes 371 let. Hrůznou chvíli z dějin Karlova znázorňuje nám obrázek na stránce 24., dle starého a nyní velmi vzácného obrazu z r. 1611 s tímto nápisem: „Náležitě vyobrazení, kterak leta Páně 1611 dne 15. Febru: od kacířské zběře tato kanonie Karlovská Canovníkův regularních Lateranenských sv. Augustina v novém městě pražském celá obloupěna a zbořena byla, kdežto i také sám opat Kašpar Čepl, který toho času kanonií řídil, s svými kanovníky téhož řádu ohavně mučení a zamordováni byli, při tom všechny klenoty jak kostelní tak této kanonii náležející po-brali, též i celé stavení residenci opatské spolu s kanonií zbořili, toliko samý chrám Páně celý obloupený státi nechali.“ Obraz tento podobá se onomu, jenž nám současně zpusťování kláštera svatě Anežky v Praze (viz Illustr. Chronik von Glückselig I. 301) znázorňuje a postačuje nám s důstatek, abychom si dokonale učinili názor o těch krvavých výjevech, kterých se tehdy obecný lid pražský na úkor lidskosti a českého umění bohužel byl dopouštěl. Znázorněný tento výjev mohl by ohnivě obraznosti českého malíře dáti podnět k zhotovení obrazu, jako poskytl slavnému Skretovi hrůzné

přepadení kláštera sedlického od husitů látky k zdělání tak znamenitého obrazu.

Paměti Karlova vypravují při popisu postranních oltářů také o zajímavém vzniku a o osudech obrazu Heintschova, tak zvané Panny Marie Karlovské. Vložené a zdáříle provedené ilustrace dodávají dílu milé úhlednosti a zajímavosti. Jeť tu pohled na kostel, půdorys kostela, obraz krásného portálu, něžných hlavic, průrys znamenité klenby, obraz zmíněných dvou maleb na skle a zpusťování kostela roku 1611, půdorys jeskyně betlemské, kláštera, bývalé jurisdikce a farnosti klášterní. Menší vyobrazení znázorňuje s důstatek nový hlavní oltář, nedávno postavený. Také se setkáváme ve spisu dotčeném s úplnou posloupností všech 33 opatů karlovských a s jejich životopisy. Obrazec opatského znaku a podobizna posledního opata Augustina Paukrta mile nás překvapuje. Ku konci svého díla věnoval pan spisovatel pozornost svou budoucnosti Karlova; a souhlasíme úplně a přidáváme se rádi k jeho náhledům, když praví, že by se hořejší Nové město v nejdřívější krajině kolem Karlova rychle rozšířilo, kdyby se zbytky městských hradeb od slepé brány počínajíc po všeobecném přání jak Pražanů tak sousedů vinohradských a nuselských odstranily. Nelze nám konečně zamlčeti, že pan spisovatel k dílu svému také přičinil nejdůležitější listiny české, latinské a německé, které o Karlova svědčí, a posléze pilně sestavený osobní a věcný rejstřík. — Cena spisku 2 zl. není přílišná a tudíž jsme toho nenepodstatného přesvědčení, že obecnost pražské vůbec, historie svého města milovné, a přátelé umění zvlášť dílo o Karlově se zvláštní přízní uvítají.

Fr. Beneš, cís. kr. konservator.

M o s a i k a.

Hloupá a škodlivá lehkováznost. Zadušný úřad chrámu Páně Saint-Gervais et Saint-Protas v Paříži prodal před nedávnem staré gobelíny vysoké ceny umělecké, které řečenému kostelu náležely. Jest na nich vyobrazena mučnická smrt obou patronů chrámu. Prodány jsou za 8000 franků jistému obchodníkovi, který ihned za tytéž koberce dal si vyplatiti od bankéře Camondo 80.000 fr. Znalcové dokonce ujišťují, že cena jejich jest ještě jednou tak velká. Pařížská rada městská, dověděvši se o prodeji, nařídila ihned Seine-prefektovi, aby soudní řízení zavedl, poněvadž správa chrámu ku prodeji nebyla oprávněna. Vše bude vynaloženo, aby koupě za neplatnou prohlášena byla.

Exempla trahunt. O podobném příběhu, menších na štěstí rozměrů, učiněna jest zmínka v předešlém čísle „Methoda“. Ač se strany hodnověrně pocházela zpráva o oválních zrcadlech kostela sv. Jindřicha, čekali jsme na stvrzení. Roku minulého odstraněno je z chrámu Páně sv. Jindřicha 6 starých zrcadel, které jsou prohlášeny za zbytečné a cena jejich zanešena do inventáru v úhrnném obnosu 4 zl. 40 kr. Jistý vetešník koupil

všech 6 zrcadel za 9 zl. 40 kr. Že byly nemalé ceny starožitnické, bylo v Praze dostatečně známo. Také Karel Navrátil, bývalý kaplan u sv. Jindřicha, v obšírné monografii řečeného chrámu r. 1869. vydané, na cenu jejich poukazuje. Antikváři nebylo tudíž nesnadno zrcadla s výdělkem prodati. Čtyři kusy prodány jsou do Anglie za 1200 zl., zbývající dvě koupil jistý hrabě český za 360 zl. Kdyby podobná zrcadla nyní se objednávala, každé přišlo by do jista na 360 zl. Paříž od Prahy malíčkostí pouhou se rozeznává, že tam totiž radou městskou zavedeno jest trestní řízení za tou příčinou, aby prodané koberce vráceny byly, kdežto v Praze nemilá záležitost se umlčuje. Od zádušního úředníka, který ku prodeji splnomocněn byl, nevyžaduje se ovšem vzdělání, jakého potřebí jest ku poznání a oceňování předmětů uměleckých. Za to jest však v Praze dostatečný počet znalců, bez jejich rady a svolení nemělo by se nikdy prodávati, co buď uměleckou, buď starožitnickou cenou vyniká. Zdaž od městské rady podobná komise jmenována bude? Kdož to ví? Zůstaly ve vlasti české pouhé paběrky dřívějšího rozkvětu uměleckého a nyní i ty zbytky se vyhazují. A když v královské Praze, ústředním

sídle vzdělanosti, tak se děje, kdo vede dozor na venkově? Exempla trahunt.

Cit umělecký v kruzích i vzdělaných vymřel. Láska k umění dřímá. Smutnou pravdu tvrzení svého redaktor ze statistiky předplatitelů „Methoda“, jediného to orgánu uměleckého v literatuře české, jasně poznává! Co záleží kruhům těm na umění!

Nejnovější druh šidby. Věk XIX. jest vynalezavý ve všelikém druhu podvodu. Jediný obor byl až do těchto dnů prost novověkého švindlu. Umění středověké mělo ideál. Umění pracovalo z lásky k umění, a nikolivěk na oko. Osvícenému věku zůstaveno vymyslet šalbu též i na poli umění až dosud nedotknutelného. Před vídeňskou porotou konalo se koncem minulého měsíce přeličení, jehož předmětem byl podvod spáchaný paděláním starožitností uměleckých. Obžalován byl tajemník zemřelého arcivévody Františka V. Modenského, Frt. Discart, rodem z Modeny a rytíř řádu železné koruny, obchodník se starožitnostmi Weininger Salomoun z Vradiše v Uhrích a Moric hrabě Grundemann. Arcivévoda měl vzácné museum starožitnické, v němž byla sbírka zbraní a drahocenných antik. Dozor svěřen jest tajemníku Fr. Discartovi, od něhož Weininger skorem sto předmětů velice vzácných během času vyloudil, za které jemu, jak sám udává, 70.000 zl. zaplatil. Aby pak mezery v museum nebylo pozorovati, nahrazeny jsou starožitnostmi imitovanými, čímž zabránilo se, že po delší dobu nebylo možno podvodu na stopu přijíti. Jestliže imitace původně za účel měly zakrývání prázdných mezer musejních, použito jich později od Weiningra k dalším podvodům. Imitace prodávány jsou za původní starožitnosti. Dle vlastního přiznání se dal Weininger r. 1874 a 1875 zhotoviti dva oltáře slohem a vkusem druhé polovice XVI. a počátku XVII. století dle nákresu od něho udaného. Při zhotovování použito se též pravého materiálu, zlata, stříbra a drahokamů. Když oltáře, které měly cenu as 30.000 zl., dohotoveny jsou, poslal s nimi syna svého Leopolda do Londýna, aby je tam antikváři Emanueli Marksovi za skutečně staré oltáře ku prodeji nabídl za počátku za 30.000 liber šterlinků. Oltářiky vyzdobeny jsou rosetkami bíle a modře emailovanými, částkami to starožitného řetězu, který r. 1873 na světové výstavě vídeňské v moravském oddělení pavilonu přátel umění se nacházel. Řetěz byl majetkem

Jindřicha hraběte Dauna. Když archivář moravský Dudík po ukončené výstavě skvosty do truhlik ukládal, nabídl se Weininger ku pomoci. Při skládání zmizel však náhle uvedený řetěz bez vceliké stopy, až konečně na obou oltářích jednotlivé články shledány a poznány jsou. Aby Weininger londýnského antikváře Markse snáze ku zakoupení pohnul, přiměl hraběte Grundemanna, jemuž za odměnu prominul značnou částku peněz dlužujících, aby zvláštním listem Marksovi potvrdil, že oba oltáře od r. 1629 v hraběcí rodině se nacházely, až posléze s uvedením genealogické posloupnosti v době nejnovější na něho přešly, nyní pak Salomounu Weinigrovi prodány jsou. K utvrzení opatrného Markse, který by po věrohodnosti dále pátrati mohl, rozkázal Weininger hraběti, aby psal strýci londýnskému, vévodovi Teckovi. Hrabě potvrdil pak dřívější udání ve dvou listech strýci zaslaných. Nyní měl Marks Emanuel úplnou jistotu a koupil oba oltáře za 20.000 lib. št. (= 254.000 zl.) Baron Discart a Weininger odsouzeni porotou k víceletému žaláři; hr. Grundemann uznán za nevinná.

Nejvyšší stavba na zemi. V poslední schůzce přírodopysců německých v Hamburku dokázal L. Friederichson ve spisu napsaném „Führer durch Hamburg“, že tamější věž chrámu Páně sv. Mikuláše jest nejvyšším stavením země. Výška její od paty až k vrchu obnáší 144·2 metrů. Jak známo, dostavila se věž teprv 26. srpna 1874, a pokud nebudou dostaveny věže dómu Kolínského n. R., jejichž výška projektovaná má obnášeti 156 m., podrží co do výše přednost před ostatními monumentálními budovami světa, jak ukazuje následující seřazení. Kostel sv. Mikuláše v Hamburku 144·2 m., sv. Petrský chrám v Římě 143·5 m., minstr Strasburský 142·1 m., pyramida Cheopsova v Gizehu 137·0 m., sv. Štěpán ve Vídni 136·7 m., sv. Martin v Landshutu 132·5 m., dóm freiburský v Breisgavě 125·0 m., kathedrála v Antwerpenách 123·0 m., dóm florentinský 119·0 m., chrám sv. Pavla v Londýně 111·3 m., věž sedlová na dómu Kolínském n. R. 109·8 m., dóm v Magdeburku 103·6 m., dóm v Augsburku 102·0 m., zámecká věž v Drážďanech 101·0 m., Liebfrauenkirche v Mnichově 99·0 m., chrám sv. Petra v Berlíně 96·0 m., věž na radnici v Berlíně 88·0 m., minstr Ulmský 80·0 m., Notre-Dame v Paříži 71·0 m.

„C E C I L I E“

časopis pro katolickou hudbu posvátnou. Redaktor: F. J. Lehner. Ročník IV. č. 1., 2., 3. Obsah: A) Pojednání: Všeelijaká objasnění melodická a harmonická. Podává Lev Janáček. Pouť k slavnosti Cecilianské do Štýrského Hradce. Popsal P. Jos. Pačhta. Nové varhany v děkanském chrámu Jáchymovském. Napsal J. Förster. O paedagogické důležitosti zpěvu. Podává K. Konrád. — B) Dopisy: Z arcidiecése Pražské z Karlína a z Kouřimi; z arcidiecése Olomoucké ze Studýnek a z Opatovic; z diecése Litoměřické z Bezna a z Mladé Boleslavi; z diecése Královéhradecké

z Nového Hradce Králové, ze Zbraslavic a z Počebřad; z diecése Budějovické z Tábora; z diecése Brněnské z Čejkovic, z Nového Veselí a Ilas z Moravy. — C) Literatura hudby posvátné. Hudební přílohy: Dokončení dvouhlasné mše od Dr. Frt. Witta op. I. c.; „Regina coeli“ ve dvoji úpravě jednou pro sbor pěvecký bez průvodu, po druhé pro slabší kůry s průvodem varhan od Jos. Förster-a. „Adoramus te“ od Jos. Foerster-a. „Exaudi Deus“ od Lva Janáčka.

Celoroční předplatné 2 zl. přijímá redakce „Cecilie“ v Karlíně č. 234.

V redakci „Methoda“ lze obdržeti:

I. ročník „Methoda“ za 1 zl.

II. „ „ „ 2 „

„Method“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „Methoda“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Řetězové ulici čís. n. 5.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Cyrillo-Methodějské (V. Macana) v Praze.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 4. a 5. V Praze, dne 17. dubna 1877.

Ročník III.

Josef Hellich.

Josefa Hellicha 70leté narozeniny.

Píše F. J. Lehner.

Akademie křesťanská slaví dnes rodinný svátek. Její spoluzakladatel, nyní náměstek starostův a předseda odboru uměleckého slaví dnes narozeniny sedmdesátileté. Ode dne 17. dubna 1807 do dnešního dne sedm desetiletí přešlo šťastně. Patriarchovi umělců českých lze spokojeně nazpět pohlédnouti na ta leta práce a zdaru. Byla plodná a požehnaná. Sedmdesát let zasvěceno bylo službě Církve a vlasti. Z toho se raduje církev a vlast. Obě matky vděčně těší se z takového syna. Oběma sloužil věrně a obětovně. Obě za to dnes spočetně zdobí skráně jeho věncem vavřínovým. Netřeba chváliti, koho díla chválí. Vděčnost ale vyjádřiti slovem nezapovídá se. Příteli, jehož milujeme, v památný den narozenin říci: „Miluji tebe!“ dovoluje se.

Ten, jenž tyto řádky píše, od dávna netěšil se na něco s tak dětinnou radostí, jako na den 17. dubna. Dlouholetý a vroucně milovaný přítel jeho ta leta sotva asi počítá. Práce neunavná a skromnost přirozená nedopouštějí, aby obíral se myšlenkami o vlastní osobě. Možná, že teprv po obdržení tohoto čísla „Methoda“ vzpomene sobě, že dnešek jest dnem jubilea. Nepamatuje-li sám na sebe, jest, kdo za něho počítá leta a zaznamenává díla. Přátelstvím samoděk ukládají se povinnosti. Skuteční přátelé vzájemně se doplňují. Nač nepamatuje jeden, toho pamětliv musí býti druhý. Ve dvou zpřízněných bytostech jest jen jedna duše. Odtud souhlas citů a tužeb, snahy a práce.

Kdo po vlastech československých nezná Josefa Hellicha? Díla jeho zdobí domy a paláce, vesnické kostelíčky a památné kláštery. Nenajdeš po vlasti krajiny, která by se nehonosila důmyslným plodem jeho. Po horách a utěšených údolích, v lidnatých městech a na samotách, v poutnických chrámech a pohorských kapličkách, — všude se setkáváš s malířem Josefem Hellichem. Všude on sám vlastní rukou budoval si pomníky. A jaké pomníky! Mluví k srdci, a proto jsou milovány. Hluboká zbožnost z nich září, a proto ku zbožnosti poňoukají. Vlast plna jest plodů jeho, a proto vlast plna jest jména jeho. Kdo jej jednou sezna, již jej nepřestane milovati. Kdo plody jeho jednou spatřil, nemizí již upomínka milá z paměti. Všichni znají jeho díla. Přemnozí osobně i jich původce. Kdož znají jeho plody, mají jej v úctivosti; kdo znají k plodům plodův původce, mají jej v dvojnásobné úctivosti.

Hellich jest umělcem eminentně církevním a přede i vlasteneckým zároveň. Když v životě jeho nastal okamžik, který rozhoduje nad

celým směrem života a nad životem samým, kde člověk stojí na rozcestí osudném, nevěda ještě, má-li jíti v pravo, neb vydati se v levo; vážný okamžik, kde ku rozhodnutí bezpečnému a prospěšnému pro blaho lidstva potřebí jest boje obrovského, aby železná vůle s milostí Boží zvítězila nad vnadami světa a svůdnými sliby obrazotvornosti; kde z jedné strany stojí Kristus s Církví žádající oběť výhradní, duši nerozdělenou, srdce celé i obě ruce s veškerou prací života na oslavu Boží, s druhé pak strany „duch času“ se světem lichotící a kadidlem chvály a vnadidlem přízně mocných světa pánů vábíci umělce do tenat hedbávných, aby bohatou hřivnou svojí pracoval na světa a pekla oslavu; — tehdaž již skálopevná vůle Hellichova slavila vítězství. Nadaný a mnohoslibný umělec pohnul pozlátkem přízně po větru se točícím a zasvětil život svůj práci, práci pak Bohu. Nadaný Hellich počal dvojí práci na jednou. Počal pracovati na díle uměleckém vlastního života dle pevných a nezměnitelných zásad víry zjevené; počal pracovati s rovným zdarem na roli vznešené a ušlechtilé, krásné a vděčné, plodné a pracné, na roli uměn církevních.

Ty dva směry ruka v ruce kráčely spolu. Obě role se vzdělávala se stejným úsilím a stejným zdarem po celý dlouhý věk života. Obě korunováno bylo šťastným výsledkem. Obě rozkvetlo v dílo umělecké.

Kdo chce znáti malíře Hellicha, musí zároveň znáti křesťana Hellicha. Díla jeho stejnorodá jsou s jeho povahou. Z obou září tatáž ryznost. Pokora, skromnost, něžnost, opravdivost, klid, hloubka, zbožnost, přívětivost, upřímnost, pravdivost, — jsou základní pilířové obojí budovy.

Pisatel těchto řádků má se následkem dlouholetého přátelství za oprávněna ku tvrzení svému a doufá odpuštění odvážného kroku dospělosti, jakého se dnešního dne dopouští. Dnešek jest výminečný a podléhá tudíž výminečnému prominutí. A poněvadž první podmínkou odpuštění bývá upřímné vyznání, vyznává se redaktor ctěnému čtenářstvu, že jen dosti složitou intrikou poštětilo se mu prostřednictvím druhé ruky dostati přítele svého do fotografické dílny vždy ochotného pana Elkerta, který pod záminkou cizou milou tvář zachytil a umožnil, že dnes v den slavnosti naší společné „Method“ na čele znamenán jest podobiznou všem stejně milou. Bylo ku vyvedení potřebí veliké tajnosti, mlčivosti a opatrnosti. Nebo kdyby byl měl milý přítel

dnes obecně oslavovaný jen zdánlivě tušení o tom, co „Method“ strojí, byl by dojista v přirozené skromnosti prosbou odvrátil zlo chystané. Vše strojilo se tajně prostřednictvím třetích osob. A proto nikoho nepřekvapí dojista dnešního dne podobizna Hellichova více, jako Hellicha samého. Dobře tak! Proč vůbec neměl žádné podobizny. Vyznal jsem se a doufám laskavého prominutí. Je-li však k odpuštění potřebí litosti a slibu, polepšiti se, vyznávám se, že litosti nemám a nepolepším se.

Aby dnešní den slavnosti rodinné se oslavil vyžadovala vděčnost národu. Nevděčným byl by národ, aby důstojně v den 70letých narozenin neoslavil muže, který 50 let pracuje na oslavu Církve a vlasti. Nevděčným byl by katolíci, aby neoslavil 70leté narozeniny umělce, jehož štětec 50 let sloužil takměř výhradně Církvi. A s jakou oddaností! A s jakou láskou! A s jakou obětovností! A s jakou skromností!

Spravedlnosti buď zjednána platnost.

Každému budiž uznání bez ostentace, ale vedle zásluhy.

Kdo kdy čítal v dobách přítomných, kde listy veřejné zovou se hlasatelé pravdy, v nichž jinak bývá chvály plno, ale chvály vlastní, že Josef Hellich pracuje? A pracoval předce, jako žádný druhý; a pracuje až do dnešního dne, jako žádný druhý; — s báječnou zručností, s železnou vytrvalostí, s podivuhodnou plodností, s mladistvou nadšeností, s individuální původností. Světci, které maloval, všichni jsou jeho. Jeho plodem. Plodem hlubokého ducha. V každém z nich jest kus Hellicha. Vlastně Hellich sám. Z těch postav září svatost, skromnost, pokora, něžnost, klid, zbožnost. Proto jsem tvrdil: „Kdo nezná Hellicha, nezná jeho obrazy.“ Kritik, který hodlá posuzovati spravedlivě díla jeho, musí znáti zároveň povahu jeho. Plody od původce odtrhnouti nelze. Srostli v jedno. Spravedlivý soud pronese, komu známo jest obě: Osoba i díla.

Byl čas, — a jest zaznamenán —, který Hellicha velebil. A zvelebovaný klidně pracoval dále. Byl čas, — a jest zaznamenán —, který Hellicha si nevšímal. A nevšímaný klidně pracoval dále. Jest čas, — a jest zaznamenán —, který Hellicha opět velebí. A opět zvelebovaný klidně pracuje dále. Nehleděl v pravo, nehleděl v levo, ale — pracoval; s mravenčí pilností pracoval, s Timurovou vytrvanlivostí pracoval, s andělskou klidností pracoval, s Fiesolovou něžností pracoval. Zbouřené vlny, burácející větrové, z práce jej nevyrušili. Přízeň s nepřízní odrazily se o skálu zásad na základě víry zbudovaných. Josef Hellich zůstal věren — práci.

Na něm se zřetelně spatřuje příklad, že prací vlastní a úsilovnou, bez pochlebenství a bez pomoci, lze člověku vyšínouti se na vrchol dráhy dobrovolně zvolené. Člověk jest štěstí vlastního strůjce. Hellich pracoval, a prací zvítězil.

Národe český! Národe vroucně milovaný! Pracuj! Prací pak zvítězí! Nikoli slovy! Ale skutkem! A to jeden každý v oboru svém vlastním.

Josef Hellich zasvětil své síly jedinému toliko předmětu, — ale vznešenému, — ale zcela, — ale bezvýminečně. Štětec jeho blátem se nikdy neznesvětil. Život a umění věnoval předmětu nejšlechetnějšímu a nejvyššímu — Bohu a Církvi. A to s láskou k umění, která se zřídka vyskytuje. Svědkové žijí. Nechať mluví. Nemluví-li pravdu, ať povstanou. Nehledě na odměnu líčil každý předmět náboženský, s toutéž láskou a pečlivostí řekl bych otcovskou. Miloval umění k vůli umění a nikoli k vůli platu. U něho nebylo a není zisku. Svědkové žijí. Přišel-li kníže, objednal-li obraz Král Dobrotivý, který u národa sídlil, Hellichovi předmět posvátný byl posvátným. Pracoval jej s láskou. Přišel-li chudý kaplan, — jsou na živu, ať mluví! — a pravil: „Pane! Máme kostel, a nemáme obraz. Jsme chudí. Zde mám několik zlatých. Chudí lidé mi je dali na ozdobu chrámu. Chudí jsme, ale poctivi. Neodmítej prosbu chudáků!“ — v Hellichovu oku se zaleskla jak dýmánek slza, ústa se pousmála tím zvláštním způsobem, jaký jen u něho se vyskytuje, a hlava přivítavě kývnula. Tisknul ti ruku a tys blažený odcházel. A tvůj obraz maloval s toutéž láskou a péčí, jako druhý vedle něho pro krále „dobrotivého“, miloval umění pro umění a víru pro víru.

Miluje umění a umění miluje jej. Plodnost jeho úžas plodí. Díla jeho jsou tak četná, že živě připomínají na malíře mistry velikány věků minulých, která uyní vidouce a obdivující žasneme nad množstvím práce zdařile vykonané. Kostely čítají od něho 270 nazvíc velké obrazy oltářních, v rukou soukromých a sbírkách akademických jest jich 29, litografií, rytin do dřeva, ocele a mědě 34. A to jsou jen značnější díla. Menší práce se zde ani nepočítají.

Hellichovi však bylo dopřáno za práci dočkati se dostiučinění a radosti, že snaha jeho korunována jest výsledkem utěšeným. Co po leta bývalo výhradním předmětem obažlivých rozprav, když vzájemně jsme se navštěvovali, aneb ruku v ruce kolem matičky Prahy celá půldne bloudili, seřaditi totiž sourodné a ušlechtilé elementy umělecké v celek jeden, aby napotom vlivem sjednocených a

tentýž cíl sledujících umělců omládlo umění křesťanské ve vlasti naší, jako druhdy bývalo, a tím aby omládnul a oživil i ruch života katolického namnoze ještě dřímající, — stalo se skutkem. Simeonovi popřál za odměnu Pán Bůh radosti, že Akademie křesťanská již koná úkol tak dlouho připravovaný. Jest jedním z čelných spoluzakladatelů Akademie, jednoty velenadějně a nyní již ze všech spolků nejrozšířenější. Zasluby jeho ocení historie, jejíž úkolem bude pragmaticky vyličiti šťastnou kombinaci okolností a osob, které přirozeně vedly ku zaražení a rozkvětu mnohoslibné jednoty. Uvítána byla s všeobecným jásotem. Každý dobře smýšlející řekl: „To jest, nač jsem čekal!“ Bylo to v atmosféře duševní. A proto s nutností historickou přišlo, co přijíti muselo. Každá doba vyvodí, čeho potřebuje. Tak stalo se i zde. Dávný ideál se vtělil. Elita umělců spojila se páskou snah, tužeb, práce a přátelství tak pevnou, tak upřímnou, tak něžnou, tak šlechetnou, že bys marně hledal široko daleko společnosti sounrodnější. Zde jest jedna vůle, jedna mysl, jedno srdce. Rodina to jest. On jest její hlavou. Předseda odboru uměleckého jest hlavou a otcem rodiny. V té rodině sedává náš patriarcha šťastný a spokojený. Oko jeho kolkolem zírá přívětivě na milé tváře a na tváři jeho čteš kolem rtů úsměv duše blaženost zvěstující. — Takové jest živobyť naše. „Jsme děti“, pravívají ústa jeho v takových okamžicích.

Pán Bůh své miláčky navštěvuje, ale také odměňuje.

Odměnil Hellicha výsledkem i zdarem práce a snažení.

Odměňuje jej také neubývajícím pružností duše i těla. Vše na světě stárne, jenom umění nestárne. On pak vyvolenec Mus s uměním sdílí věčné mládí. U něho až dosud jest jaro. Dnes, kde čítá věk 70 let, pracuje jako před padesáti lety, — s toutéž pílí, s toutéž láskou, s toutéž vytrvalostí. Věkem pružnosti nebylo. Vycházející slunce vítá jej v atelieru již zaměstnaného, a zapadající paprskové pozlaccující milou tvář spatřují, kterak dává je jim s Bohem rukou na rozloučenou, loučí se teprv s miláčky, paletou a štětcem. načež táž ruka sahá po knize. Malíř světců a světic stal se společníkem jejich. Pojmutí látky, kterou barvami líčí, svědčí o hloubce duše. Ze všeho mluví duch jeho. Mysl bodrá a pružná, jako srdce jest dobré a šlechetné. Ty malované postavy z duše jeho vyrůstají. Jsou to vesměs podobizny a výtvary bohaté jako v nejrozmanitějších stránkách, citech a myšlenkách. Tak jako ta ctihodná tvář jeho, takový klid svatvečerní mluví jim z tváří. „My jsme jeho!“ vyznávají jednomyslně. U něho jest mír a klid, který

přechází na celé vůkolí, a na každého, kdož k němu přichází. Duševní klid ku práci se dobře hodí. Klid jest podmínkou zdařilé práce.

S pružností ducha souhlasí také pružnost těla, které u něho jest odleskem duše. Unavení nezná. Stalo se již, že i vypravovatele schvátí při pravidelných vycházkách. A kdyby nebylo odůvodněných ohledů na rodinu, jimž jest otcem i matkou nyní v jedné osobě, nic na světě by jej nezdrželo, aby nešel se mnou nyní na pouť do Italie a k jubileu sv. Otce.

Tak práce klidná svědčí duši i tělu.

Jen v neděli a ve svátek jsou úplné prázdniny. Den sváteční patří Bohu a duši výhradně. Také ale vše se odkládá, když Akademie křesťanská volá. Je-li zasedání ředitelstva, odboru uměleckého, nic nedrží jej doma, — ani práce nejnutnější. Akademii rád věnuje vše, čas, síly i plody ducha. Vždyť po ní tak dlouho toužil! Kterak by ji tudy nemiloval z plna srdce? Pro ni má vždy času hojnost, — každé hodiny, ranní i večerní. Čas, který tím ztrácí, není ztracený. Obětí jest ochotnou a dobrovolnou. Jí se obětuje s tělem a duší, s mladistvou láskou a otcovskou radou.

Proto koná Akademie křesťanská dne 17. dubna l. P. 1877 rodinný svátek.

Josef Hellich a chronologický seznam jeho děl.

Josef Hellich narozen jest dne 17. dubna r. 1807. v Cholticích v Chrudimsku. Vzdělával se na malířské akademii v Praze a později v Mnichově. Maje pověst nejnadanějšího žáka, obrácena jest na něho pozornost stavů českých, jimiž mu poskytnuta možnost cestovati po Italii, Švýcarech, Francii a Anglii. Milán, Benátky, Janov, Pisa, Florencie a Řím poskytovaly bohaté látky. Všudy pilně a vytrvale se vzdělával na vzorech mistrů umění malířského. Na těchto cestách získal si také mnoho vzácných vědomostí archaeologických, jakož všechny jeho práce pilné studium archaeologické projevují, spojující se s duchaplným pojmáním, mistrovským kreslením a krásnou, vřelou barvitostí. Navrátil se r. 1840. z cest svých do Prahy, byl jedním z nejhodlivějších pěstovatelův myšlenky, aby se při Českém Museum zvláštní sbor archaeologický zřídil, jakož k jeho a F. Palackého návrhům skutečně onen sbor roku 1841. v život vstoupil. Zvolen jest též kustosem těchto sbírek, zastáváje čestný úřad s nevšední horlivostí a vzácnou obětovností až do r. 1846. Následujícího roku přesídlil se do Vídně, kdež provedl řadu výtečných nákrešů z české historie, kteréž litografované dílem od Hellicha samého, dílem od J. Koláře vyšly tamtéž nákladem

majitele kamenotiskárny Rauha. Navrátil se r. 1848. nazpět do Prahy, stal se horlivým podporovatelem „jednoty výtvarných umělců“. Shromážditi a spojití umělce v jednotu, která by spojeným úsilím pracovala na opětném probuzení a rozkvětu života uměleckého ve vlasti české, bývalo a zůstalo jeho přáním nejvřelejším. Bohužel! jednota brzy zanikla. Nedocíliv tudy, čeho z celé duše si přál, ustoupil z veřejnosti. Nenalezaje ohlasu v kruzích, od kterých bylo by bývalo lze nadíti se, že budou pracovati na povznesení domácího umění, uzavřel se před veřejností a oddal se s celou duší práci. Když nebylo lze pro nepřízeň dob jednotou, zvítěziti chtěl prací. Pracoval v zátiší a v soukromí s úžasnou pílí a podivuhodnou plodností. Myšlenky zamilované se však nespouštěl. Byla ustavičným předmětem jeho přemýšlování a rozmluv, hlavním směrem jeho života. Ta z něho učinila spoluzakladatele Akademie křesťanské. Co náměstek starostův a předseda odboru uměleckého pracuje s mladistvým zápalem na rozkvětu jednoty, která ode dávna byla nejvyšším jeho přáním. Akademii křesťanské radostně přináší v oběť všechno, zkušenosti, vědění i čas. Po čem toužil, stalo se skutkem. Hellich jest šťastným.

Obširný životopis dlužno podložiti na dobu pozdější.

Za slova nechat mluví skutky V následujícím podává se chronologický seznam jeho prací od r. 1833—1877. Nejčetnější jsou olejové jeho obrazy po celé vlasti roztroušené. Malbami na omítce ozdobil klášterní kostely: u sv. Tomáše v Praze, v Oseku a v Mariině Hvězdě v Lužici. Konečně provedl četné listy pro litografii a rytbu.

Až do r. 1833. maloval Hellich větším dílem podobizny, neboť jest i v tom způsobu výtečný. Ve spomenutém roce vyhotovil litografii na dvou velikých foliových listech, představující celý *důstojnický sbor c. k. husarského pluku krále Württemberského* v podobiznách, kteroužto práci hrabě Frant. Šlik, tehdáž velitel onoho pluku, našemu Hellichovi uložil. — Malá *Madonna* z téhož roku jest majetkem rodiny Krannerovy.

R. 1834. povstala *Madonna mezi sv. Lukášem a sv. Cecilii*; Pražská umělecká jednota ji zakoupila do galerie žijících malířův.

R. 1835. *Sv. Jiří v boji s drakem* na velikém oltáři v Psinici v kraji Jičínském, objednan od hrab. Fr. Šlika. — *Sv. Filomena*, malována pro nynější ovdovělou vojvodkyni Parmanskou.

R. 1836. *Obrácení krále Borise* skrze ss. Cyrilla a Methodia, od umělecké jednoty v Praze k slosování koupené. — *Sv. Václav* v jednom kostele na panství Svijanském.

R. 1837. *Vzkříšení Páně*, oltářní obraz, malován v Římě na zakázku poštmistra v Chlumci (v kraji Jičínském) do jeho tamější rodinné hrobky.

R. 1838. *Navštívení P. Marie*, pak některé kopie podle Rafaela, jako *Galathea*, *Madonna di Fuligno* a j.

R. 1839. *Cimabue s Giottem*, malován v Paříži, pak podle Rafaela *Madonna se závojem*.

R. 1840. *Svatí patronové čeští*, obraz na stupnici u p. opata Cisterckého kláštera Vyšebrodského. — *Sv. Ludmila sv. Václava v Tetině vyučující*, obraz od umělecké jednoty Pražské k slosování zakoupený. — *Sv. Filemona*, obraz u Pražského stavitele Frenzla.

R. 1841. *Panna Maria*, oltářní obraz v Újezdě Chodovém. (Heiligenkreuz). — *Ahasver, věčný Žid*, obraz od Pešťanské umělecké jednoty k slosování koupený.

R. 1842. Pět obrazů na gotický skládací veliký oltář v zámeckém ohrádě Rychnovském, představující *Krista chléb žehnajícího*, na zlaté půdě, potom české patrony ss. *Víta, Václava, Ludmilu a Jana N.*, zamluvené od J. Excel. p. hr. Frant. Kolovrata Libšteinského. (Hořejší prostřední obraz na tom oltáři maloval Benátský akadem. professor Liparini.)

R. 1843. *Ss. Fabian a Šebastian*, obraz na velkém oltáři v kostele Libockém u Prahy, na objednání českých pánův stavův. — Podobizna *Fr. Palackého*, dějepisce českého, litografie.

R. 1844. *Nanebevzetí P. Marie*, obraz na velikém oltáři v Nových Benátkách, na zakázku J. Exc. hrab. Leop. Thuna. — *Sv. Jan Křt.*, obraz oltářní v Rožďalovicích, na zakázku kněžny Heleny z Lobkovic.

R. 1845. *Sv. Prokop*, obraz na velikém oltáři, a *sv. Alois*, obraz na menším oltáři v novém gotickém kostele Lubeneckém, kterýž na požádání hrab. Prok. Lažanského i gotické oltáře, kazatelnu, křtitelnic a stolice podle Hellichových nákrešů obdržel.

R. 1846. *Sv. Juliána*, obraz v zámecké kapli Rožďalovické, na zakázku kněžny Heleny z Lobkovic. — Obnovená kazatelna ve hlavním chrámě Týnském v Praze, s obrazy *Spasitele* a *sv. učitelův Církve*. Též začaty obrazy na oltář sv. Lukáše tamže.

R. 1847. dokončeny jsou ve Vídni obrazy k oltáři sv. Lukáše do Týna, a oltář sám v gotickém sluhu navržen a od sochaře vyveden. Nebožtík K. Wiesner, český rytec, ryl těchto sedm obrazů Hellichových do mědi. — Vídeňskému nakladateli Rauchovi komponovány a litografovány historické obrazy české, jako: *skupení dějepiscův českých*, — *příchod Čecha*, — *volba Krokova*, — *Libuřin soud*, — *Čestmír*

a Vlaslav, — Záboj a Slávoj, — Svatopluk a jeho synové, — později sv. Ludmila; nejvýtečnější to umělecké listy toho druhu, co jich máme.

R. 1848. Velká litografie: *skupení vojvod a králův Českých*, výtečné dílo ve Vídni dokonané. — *Sv. Apolinář*, obraz na velikém oltáři v Sadské, malován ve Vídni. — *Sv. Juliána* a *sv. Václav*, dva oltářní obrazy v kostele Praskoleském (v kraji Pražském), malované v Praze. — *Slovanský sjezd*, velká litografie se zdařilou básní od Hanky.

R. 1849. *Svatí patronové Čeští*, rytina jednoty katolické v Praze, na oceli od Schmidta. — *Zjevení se českých sv. Patronů ve chrámě sv. Víta*, velká rytina na mědi, vydaná od jednoty výtvarných umělců v Praze. — *Nanebevzetí P. Marie*, obraz na velikém oltáři v Bohdalicích na Moravě. — *Skupení národův Rakouských*, (viribus unitis), litografovaný obraz, vydaný od Haumanna ve Vídni.

R. 1850. *Dílna stavitele Václava*, (kterýž stavěl na chrámě sv. Štěpána ve Vídni) obraz v album královně Viktorii Anglické podaném. — *Položení základního kamene k chrámu sv. Víta*, velká litografie vydaná od Pražské jednoty výtvarných umělců. — *Sv. Ondřej*, *sv. Štěpán* a *Maria s dítětem*, tři oltářní obrazy ve farním kostele Řepinském na zakázku knížete Rohana. — *Vůdcové Rakouští*, skupení na litografovaném listu, vydaném od Haumanna ve Vídni. — *Sv. Magdalena*, oltářní obraz v Bohdalicích v Moravě. — *Sv. Jiří*, oltářní obraz v Libštati v kraji Jičínském.

R. 1851. Podobizna *J. Ap. Vel. císaře Ferdinanda I.* ve veliké síni kolleje Karlovy v Praze. — *Královna Eliška* (matka Karla IV.) v kostele Ivančickém, votivní obraz v Ivančicích v Moravě. — *Sv. Bartoloměj*, oltářní obraz v Strenici v Bolešlavském kraji. — Tři obrazy na skládací oltář v kapli sv. Magdaleny v Brně; uprostřed *Panna Maria*, po stranách ss. *Cyryll* a *Method*, na objednání hraběte Bedřicha Sylva Tarouccy. — *Král Václav u vězení Vídeňského*, historický obraz od umělecké jednoty Linecké k slosování koupený.

R. 1852. *Jiří Poděbradský do Týnského chrámu co král uváděn*, veliký litografovaný list co premie k časopisu Lumíru. — Ilustrace ku kalendáři katolické jednoty Pražské, do dřeva ryté. — *Sv. Ludmila*, kamenotisk pro jednotu sv. Cyrilla a Methodia v Brně. — *Sv. Barbora* a *sv. Jan*, dva oltářní obrazy v kostele Ševětinském v Budějovickém kraji. — *Sv. Teresie*, oltářní obraz v Bohdalicích v Moravě. — Podobizny Pražských arcibiskupův *Medka*, *Chlumčanského* a *Schrenka*, u. J. Em. kardin. arcibiskupa kníž. ze Schwarzenberka.

R. 1853. *Sv. Václav* se sněmem u Do-

beniny v pozadí, obraz na velikém oltáři v Novém Městě nad Metují. — *Sv. Ludmila v Tetíně*, výtečný veliký obraz, do kaple sv. Ludmily u sv. Jiří na hradě Pražském určený. — *Sv. Prokop*, oltářní obraz pro kněžnu Rohanovou malovaný.

R. 1854. *Sv. Anna s Marií*, oltářní obraz v Bělohradě v Jičínském kraji. — Podobizna arcibiskupa *Arnošta z Pardubic* v malém sále kolleje Karlovy na objednání dšst. kanovníka V. M. Pešiny. — *Sv. Method loučí se v Římě od svého bratra Cyrilla*, litografie pro jednotu ss. Cyrilla a Methodia v Brně.

R. 1855. *Stětí sv. Jana*, obraz na hlavní oltář pro kostel Hořelický. — *Sv. Štěpán* pro děkanský chrám Páně v Kouřimi, co obraz na hlavní oltář. — *Premie* barvotisková k dílu o hradech českých. Představuje Libušu co věštkyňi.

R. 1856. *Milosrdný Samaritán* pro hospic Drm. Skuherským v Opočně zřízený. Obraz ten byl v státní tiskárně na útraty státu litografován. — *Sv. Filip a Jakub*, oltářní obraz do Řivna. — *Sv. Ignác* pro kostel v Kouřimi, na postranní oltář.

R. 1857. *Sv. Gothard*, na hlavní oltář a *Bolestná Panna Marie* pro kostel v Českém Brodě. — Obraz *sv. Martina* představující na hlavní oltář do Volešné. — *Útěk do Egypta* pro kapli v Bohosudově, objednaný od J. V. krále Ferdinanda Dobrotivého co prostřední obraz oltáře; po obou stranách *sv. Barbora* a *sv. Kateřina*. — *Diplom* pro Dědictví sv. Janské, tuší kresleno; ryto v Düsseldorfu.

R. 1858. *Smrt sv. Josefa* pro J. E. nejd. pana biskupa Val. Jirsíka v Budějovicích. — *Sv. Mikuláš* pro kostel v Nedvědicích na hlavní oltář. — *Ze života sv. Tomáše*; malby na stropové omíte pro kostel sv. Tomáše. — *Sv. Václav* pro kostel v Sušici na hlavní oltář. — *Sv. Anna* pro Nižbor. — *Sv. Kateřina*, uprostřed, pro obou stranách *sv. Ferdinand*, a *Panna Maria se sv. Annou* na oltář v kapli sv. Kateřiny v Tetíně; na predelle triumf nejsvětější svátosti oltářní. — *Sv. Kateřina*, oltářní obraz do Schönfeldu. — *Sv. František Saleský* pro anglické panny v Praze na hlavní oltář. — *Útěk do Egyptu* pro vdp. děkana Hynu.

R. 1859. *Sv. Jakub*, oltářní obraz pro kostel v Tachlovicích. — *Sv. Vavřinec*, oltářní obraz do Černovic. — *Sv. Prokop* pro kostel do Světlé. — *Sv. Vít*, oltářní obraz do Makova. — *Panna Maria* co královna, postava sedící na dřevě, malovaná pro vdp. prelátu do Oseku. — Na to podobiznu téhož prelátu. — *Panna Maria* a *sv. Josef* do Veliše, od patrona objednáno. — *Sv. Jan Nepomucký* almužnu rozávající na hlavní oltář do školní

kaple v Nymburku. — *Sv. Jan* před Václavem IV., pro děkanský chrám Páně v Liberci, oltářní obraz.

R. 1860. Tři obrazy: *Panna Maria* uprostřed stojící, po obou stranách *sv. Petr a Pavel* do zámecké kaple v Hradišti. — *Stěti sv. Kateřiny* do kaple sv. Kateřiny v Oseku, oltářní obraz. — *Sv. Jiří*, obraz v Českých Zlatnících, na hlavní oltář.

R. 1861. „*Immaculata*“ pro kostel v Českých Zlatnících, na postranní oltář. — Pro nově vystavený kostel Čestínský na panství Kácovském: na oltář hlavní *sv. Petra a Pavla*; po obou stranách dva obrazy, představující dva anděly stojící s atributy obou světců. Pro oba poboční oltáře *Pannu Marii* a strážného anděla *Michaela*. — Tři obrazy: na středním *Panna Maria*, v pravo *sv. Antonín* a v levo *sv. Prokop*; oltářní obrazy do kaple v Leči u Teplic. — *Sv. Kateřina*, oltářní obraz do Pavlíkova. — *Sv. Bartoloměj* pro farní kostel Dřevčický. — *Narození Panny Marie* pro farní chrám Páně v Kácově, obraz na hlavní oltář. — *Sv. Teresie* a *Panna Maria* se škapulířem pro kostel karmelitů v Praze. — *Sv. Bartoloměj* do farního kostela Držkovského na hlavní oltář.

R. 1862. *Žižkova smrt*, premie pro Lumíra; litografie. — *Sv. Josef*, na postranní oltář do farního chrámu v Českých Zlatnících. — *Sv. Václav* a *sv. Ludmila*, obrazy na postranní oltáře kostela Zorkinského. — *Kristus na Hoře Olivetské*, v Mariině Hvězdě v Lužici. — Podobizna abatyše téhož kláštera. — *Maria immaculata*, pro kostel Piaristů v Rychnově; u nohou Rodičky Boží pohled na město samé. — Čtyři obrazy: *sv. Ludmila*, *sv. Václav*, *Vojtěch* a *Prokop* na predelle hlavního oltáře v Poličce, malovány na zlatém pozadí. — *Sv. Cyrill a Metoděj* na postranní oltář kostela Mariánského v Turnově. — *Křest Kristův* na postranní oltář v Kyjích. — *Narození Páně* pro chrám Páně do Lysé.

R. 1863. *Vítězství Jaroslava ze Sternberku* nad Tatyry; litografovaná premie k Lumíru. — *Nanebevstoupení Panny Marie*, oltářní obraz na zlaté půdě do Poličky na poboční oltář. — *Panna Maria z dětákem*, na hlavní oltář na zlaté půdě; na oltář postranní a) *sv. Anna*, b) *sv. Josef* do chrámu Páně v Dolních Počernicích. — *Sv. Jan Křtitel* na hlavní oltář do farního chrámu Páně Brenského. — *Sv. Prokop*, obraz na hlavní oltář pro děkanský kostel ve Vamberku. — *Ježíšek od andělů nešený*, obraz na hlavní oltář pro zámeckou kapli v Lánech. — *Sv. Anna*, oltářní obraz školním sestrám u sv. Anny v Praze. — *Archanděl Michael*, oltářní obraz. — *Nejsvětější Trojice* pro farní kostel ve Vraži; oltářní obraz. —

Sv. Václav s kouřimským knížetem, pro kostel v Rožďalovicích; obraz na hlavní oltář.

R. 1864. *Sv. Kateřina*, oltářní obraz pro kostel v Kačerově. — *Bolestná Panna Maria* pro farní kostel v Zákupcích. — Pro kostel v Chotouni 6 obrazů, představujících výjevy ze života *sv. Prokopa*: 1. Křest. 2. Přijetí do kláštera. 3. Sen Udalrichův. 4. Sv. Prokop podává vévodovi vodu. 5. Sv. Prokop uzdravuje slepce. 6. Sv. Prokop žehná své bratry. Hlavní oltářní obraz, představující kázání sv. Prokopa v širém poli, byl r. 1863 malován. — *Sv. Josef*, oltářní obraz do Slivna. — *Sv. Fabian a Šebastian*, obraz na hlavní oltář děkanského chrámu v Zákupcích. — *Ježíšek v dílně sv. Josefa* pro kostel v Budíně; na hlavním oltáři. — *Sv. Majdalena* na hlavní oltář a *Matka Boží* na postranní oltář do kostela v Merkthalu.

R. 1865. *Pieta* pro kostel v Nymburku na oltář postranní v pravo. Po obou stranách stojící andělé s atributy mučenickými. — Pro skříňový oltář v Holubicích střední obraz: *Narození Panny Marie*, do křídla pravého, *sv. Ludmila*, do levého *sv. Václav*. — *Sv. Anna* s *Marií Pannou* a andělé po obou stranách pro kostel v Kuncendorfu. — *Sv. Václav sirotků se ujímající*, na postranním oltáři v Turnově. — *Křížová cesta* výšky 8 stop, po víceleté práci pro klášterní kostel v Mariině Hvězdě dokončena. — *Kristus žehnající*, nad vchodem obchodnické nemocnice v Praze. Malovaný na měď.

R. 1866. *Sv. Jiří*, obraz do kostela v Jenčovicích na hlavní oltář. — *Sv. Bartoloměj*, obraz na hlavní oltář pro kostel sv. Bartoloměje v Praze. — *Sv. Jan Křt.* pro kostel v Králově Dvoře. — *Nanebevstoupení Panny Marie* pro farní kostel Vyskeřský. — Kartony na novou *křížovou cestu* pro Cheb zhotovené.

R. 1867. *Sv. Václav*, oltářní obraz do Dobenín, malován znova, poněvadž dřívější, též od Helicha malovaný, r. 1866 od pruských kulí porouchán a rozstřílen byl. — *Sv. Alžběta* a *sv. Aloisius* pro školu v Turnově. — *Kostel hřbitovní* v Rychnově malován. — *Sv. Alžběta chudinu živící*, obraz na hlavní oltář pro kostel v Cvikavě. — *Nejsv. Trojice*, obraz na hlavní oltář pro kostel v Dobříši.

R. 1868. *Sv. Anna* s *Marií Pannou*, oltářní obraz pro kostel v Kunstادتě. — *Pietá*, oltářní obraz do kostela sv. Salvatora v Praze. — Pro kapli svato-Janskou v Nymburku tři obrazy: a) *sv. Teresie*, b) *sv. Jan Křtitel*, c) *Maria Panna*. Obrazy na stěnu. — *Sv. František z Assisi* na postranní oltář do kostela sv. Bartoloměje v Praze.

R. 1869. *Sv. Josef* do zámecké kaple v Hradišti. — *Nejsv. Trojice* pro děkanský chrám Páně v Pilníkově, obraz na hlavní oltář

— *Na Nebe vstoupení Panny Marie, sv. Jan Nepomucký a sv. Václav*, pro tři oltáře do kostela Bošinského u Loučimi. — *Sv. Ondřej a sv. Prokop* na stěnu zámekské kaple v Hradišti. — *Sv. Alžběta rozdává chudým chléb a Panna Maria s dítětkem*; oba obrazy pro J. M. světicího biskupa Pruchu. — *Křížová cesta* pro Cheb dokončena.

R. 1870. *Smrt sv. Floriana* pro farní kostel v Kirveinu. — *Sv. Jan Nepomucký, a Panna Maria na městci stojící*; oltářní obrazy pro kostel v Königstadtu. — *Srdce Pána Ježíše*, obraz do Oseku. — *Sv. Václav obětující korunu Panně Marii* pro gymnasiální kapli v Budějovicích. — *Sv. Cyrill a Methoděj*, oltářní obraz pro kostel v Renči. — *Sv. Jakub*, oltářní obraz do filiálního kostela v Ratenicích. — *Sv. Jan Nepomucký co poutník do Staré Boleslavi*. — *Sv. Jan* na hlavní oltář, na postranní *sv. Filip a Jakub* pro nový kostel do Újezda. — *Apotheosa sv. Jana Nepomuckého* do zámekské kaple v Hradišti.

R. 1871. *Křest Kristův* na postranní oltář klášterního kostela v Mariině Hvězdě. — *Sv. Bernard* pro tentýž kostel; obraz na poboční oltář. — *Kristus na kříži*, obraz na pobočním oltáři v kostele Peruckém. — *Sv. Václav* na hlavní oltář, *sv. Anna a Nebes královna* na postranní oltáře do kostela v Loděnicích. — *Nebes Královna* do kostela ve Veliši u Jičina, obraz na oltář postranní. — *Sv. Vilém* do zámekské kaple v Hradišti.

R. 1872. *Sv. Kateřina* na hlavním oltáři kostela v Libenšteinu. — *Svatá Rodina*, oltářní obraz, malován pro kostel v Telči. — *Kostel sv. Martina* v Hořením Slivně, malován in tempera.

R. 1873. *Sv. Jan Nepomucký, Zvěstování Panny Marie a sv. Aloisius*, 3 obrazy na postranní oltáře kostela v Chvalenicích. — Pro farní kostel ve Veliši u Jičina *sv. Anna s Paninou Marií*. Obraz na pobočním oltáři. — *Zvěstování Panny Marie a sv. Jan Nepomucký*

na postranních oltářích ve Vysokém Veselí. — Křídlový oltář pro chrám sv. Ducha do Hradce Králové; střední obraz představuje *sv. Václava Marii Panně korunu obětujícího*, na pravém křídle *sv. Ludmila*, na levém *bl. Anežka*; na zadní straně výjevy z utrpení Kristova. — Obrazy na stropu in tempera provedeny v Mariánském kostele Staro-Boleslavském.

R. 1874. *Sv. Václav*, nad ním dva andělé kříž držící; obraz na hlavním oltáři ve Veliši. — *Sv. Klement a sv. Václav* pro kapli probošství Vyšehradského.

R. 1875. *Maria stojící na oblacích* pro kostel Manetinský, — *Sv. Jan Křtitel* do farního kostela ve Vořechu, oltářní obraz. — *Sv. Jan Nep.*, oltářní obraz pro kostel v Malé Skalici. — *Maria Panna s dítětkem co královna nebes a sv. Jan Nepomucký*; obrazy na postranní oltáře do Fürstenbrucku. — *Sv. Anežka* malovaná pro řád křižovnícký v Praze k slavnosti bl. Anežky. — *Sv. Martin* na koni, do zámekské kaple v Strakonici. — Tři oltářní obrazy: a) *Sv. Petr a Pavel*, b) *Zvěstování Panny Marie* c) *sv. Jan Nep.* pro nový kostel v Vysokém Městě. — *Sv. Jan Nepomucký*, obraz na postranní oltář v Pouchově. — *Sv. Petr a Pavel*, obraz na hlavní oltář v Konecchlumu. — *Sv. Anna* do Vínofe.

R. 1876. *Sv. Anežka*, pro J. M. nejd. p. světicího biskupa Pruchu. — *Sv. Anna*, obraz pro poboční oltář kostela v Malé Skalici. — *Sv. Martin* na hlavní oltář do Chválenic. — Pět obrazů pro nový kostel v Hudlicích. Na hlavní oltář: *Nevěřící Tomáš*, po obou stranách *sv. Cyrill a Method* se svrchním obrazem, představujícím proměnění Páně. Na pobočních oltářích: a) *Nanebevzetí Panny Marie*, b) *Sv. Prokop*. — Pro chrám Páně Chinavský: *Sv. Prokop* na hlavním oltáři, *sv. Josef a sv. Barbora* na vedlejších oltářích.

R. 1877. *Sv. Petr a Pavel* pro kostel Hostický u Volyně.

Sloh románský.

Píše F. J. Lehner.

4. Basilika klenutá.

Dříve než uvažovati budeme vývin románské stavby klenuté, dlužno připomenouti jistých uchylek v plánu, které se sice vyskytují u basiliky klenuté i neklenuté, předece však svědčí o smělejší založení a o mohutnější vývinu prostor. Jest to zejména bohatější vytvoření kůru. Již záhy prodlužovaly se totiž v mnohých chrámech poboční lodě nad

čtverec křížový, čímž povstávaly kostely o třech lodích stejně dlouhých a ukončovaly se třemi apsidami, buď vedle sebe v rovné řadě postavenými (obr. 41.), anebo střední poněkud vynikala nad obě poboční (obr. 42.). Mě-li kostel též lodě křížové a dostalo-li se i těm zvláštních apsid, byl východní pohled na soustavu výklenkou vývinu

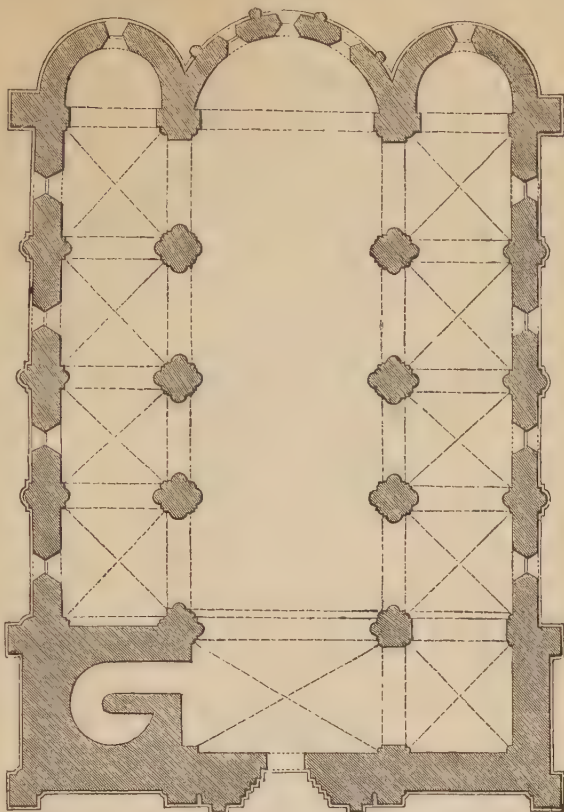
Pokračování v příleze.

nad míru bohatého. Ještě významnější polohy dostalo se kůru prodloužením pobočních prostor kolem apsidy, čímž kolem ní povstával úplný, nízký ochoz oddělený od střední prostoty sloupopřádím (obr. 43.). Mnohdy k uvedenému ochozu přiléhá několik výklenků, plodících dojem neobyčejně bohatý, což v jižní Francii zhusta se vyskytuje.

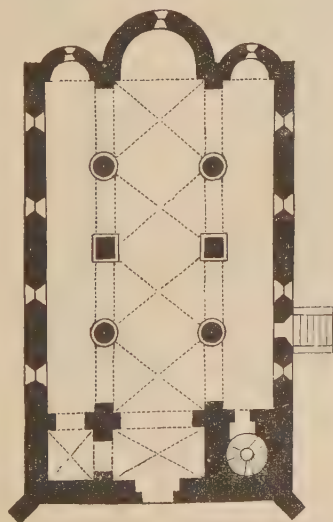
Základní plán docházel však též jiných proměn a to na západní straně kostela. Zde mnohdy mezi věžmi prodloužená loď střední rovněž apsidou zakončovala se. Prostory takto získané užívalo se co druhého kůru. Bohatá tato úprava častěji vyskytuje se na katedrálách a velkých chrámech opatských na př. Bambergu a Monastýru. Druhý kůr byl snad určen pro bohoslužbu osady. Býval mnohdy též kryptou vyznamenaný a povýšený. Budova docházela vývinu ještě bohatějšího a velkolepějšího, když také ke kůru západnímu přidružovala se loď křížová, jaká na východním kůru se nacházela, tak že chrám měl dvě křížové či příčné lodě a dva kůry. (Obr. 44.) Jistou měrou vyznačovala se však na mnoze podřízenost západní lodě příční.

Různé tyto proměny svědčí o neobyčejné pohyblivosti ruchu stavitelského za oněch dob. Zmíněný ruch ještě jasněji se objevil ve snahách následujících. Začala se totiž současně, jak se zdá, na více místech vyvinovati klenba samostatně a účinně. Již starokřesťanská doba znala klenbu a užívala jí. Jak značně umění toto se povzneslo, spatřuje se v četných příkladech na zachovaných památkách římských. Také

ve chrámech ploše krytých klenula se vždycky apsida polokuplí, krypty pak kryly se klenbou křížovou. Poznenáhla odvažováno se s klenbou dále. Jak nejistá a úzkostlivá byla technika klenby za oněch dob v mnohých krajinách, spatřuje se na velmi zajímavém kostelíčku, který se zachoval ve starolombardském, pohraničním městě Cividale, římském to Foro julium. Považuje se za dílo longobardské kněžny Peltrudis zvané, která žila za posledních dob longobardské říše a do Církve katolické, jako velmi mnozí arianiští Longobardové onoho věku, se navrátila dle pověsti se třemi syny svými, jichž jména jsou Erfo, Marco a Zanto, s nimiž prý založila tři benediktinské kláštery: Nonantola, Sesto a ad Saltus. Za mramorovým zábradlím spa-

(Obr. 41.) Půdorys kostela v Lebeny (r. 1209 založený).

(Obr. 42.) Půdorys farního kostela v Tismicích.

třuje se kůr na tři lodě rozdělený. Jsou to tři valená klenutí s velkou úzkostlivostí provedená, která spočívají na zbytcích pozdních architrávů římských. Šířka prostředního obnáší 1° 3'', výška 6'. Z udané míry patrně se jeví nejistá a úzkostlivá technika longobardské klenby. *) —

Jako tuto v kůru, počala se v jižní Francii valená klenba již záhy rozšiřovati na celou střední loď, která se valenou klenbou kryla. Lodě poboční pak kryly se vystupující jakoby rozpůlenou klenbou valenou. Rozmanité potřeby a zkušenosti vedly brzy k rozšířenějšímu užívání klenby. Zdá se, že nejprve klenuly se lodě poboční, aby takto vysoké stěny střední lodě mohutnější opory dostalo

*) Bez odporu jest řečený kůr dílem kněžny Peltrudis z dob longobardských, o které stará

se. Za tím účelem sesíleny jsou nosiči arkád na zadní straně přidanými pilastry neb polosloupy. Přeměňovala-li se stavba stará na novou úpravu, spokojovali se též pouhou ležinou. V souhlasu s uvedenými oporami přidány jsou podobné buď pilastry neb polosloupy též na stěnu a body protější spojovaly se dosti širokým poloobloukem, příčným pásem, z kamenů pravidelně tesaných. Vedle počtu arkád od pilíře k pilíři rozepnutých povstala takto řada čtvercových polí, která křížovou klenbou se překlenula. Toho druhu klenby však brzy vydatněji užilo se na čtvercových prostorech kůru a loď příčné. Stěny jsou sesíleny, pilíře mohutněji vyvedeny a do stávajících již velkých oblouků pásových zasadila se křížová klenba. Vyskytují se tudy zhusta kostely románské s klenutými loďmi pobočními, kůrem a příčnými rameny, při horizontálně kryté lodi střední.

Na dlouho však nebylo možno, aby na poloviční cestě zůstalo se státi. K důslednému sklenutí veškerých prostor přiváděl jednak cit krasomný byt i neurčitý, jednak nutnost, aby chrám před častými zhoibnými požáry se pojistil. Dřevěné trámy nezřídka bývaly příčinou, že oheň v kostele se vznal. Sesutí trámů hořících osudným i záhubným bylo dolejšímu prostora. Celá vnitřní úprava stávala se kořistí živlu zhoibného. Několik zemí hádá se o přednost, které z nich dlužno připsati veledůležitou novotu. Mnozí ji připisují Lombardii, druzí Normandii, třetí Porýnsku. Nechme hádanku nerozluštěnou. S vynálezem bylo

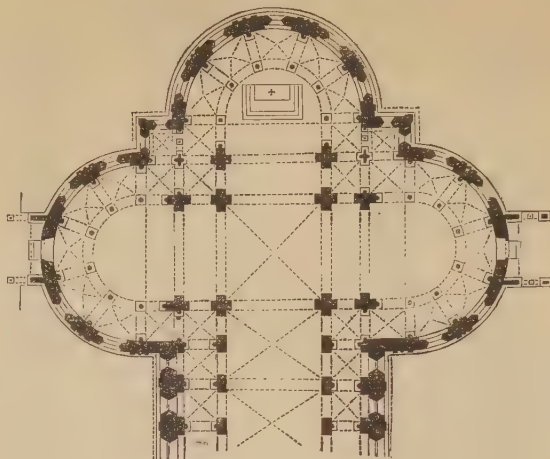
bezpochyby podobně, jako s jinými vymoženostmi duševními. Společným citem a stejnými potřebami vyvolán jest současně a samo-

statně na rozličných místech tentýž úkaz. Zjištěno jest, že brzy po polovici XI. věku se vyskytuje klenutá basilika románská současně v rozmanitých krajinách dle soustavy, která hned vylíčena bude.

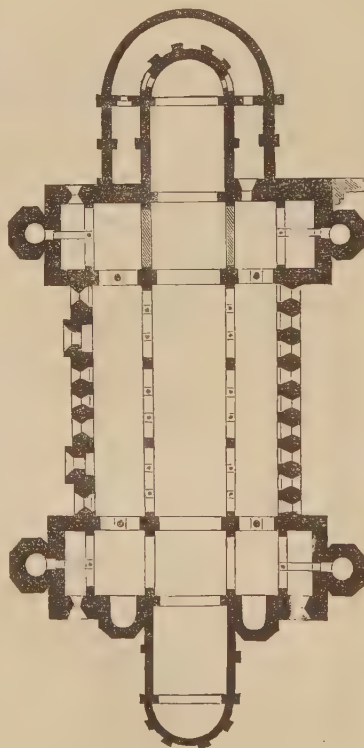
Měla-li také střední loď basiliky, jak v době románské se již vyvinula, překlenouti se, byly především nutny některé změny v základním plánu. Že dlužno bylo zahrnouti již napřed basiliku sloupovou

pro slabost arkádových podpor, jest na snadě. Pouze basilika pilířová osvědčila se býti způsobitou pro zamýšlené proměny. Jest-li že pilíř důležitý tento článek, již dříve v basilice ploše kryté na mnoze zbaven byl neohebné hmotnosti své, nyní dostalo se mu jemnější a ozdobnější tvárnosti.

Čtverhranný tvar pilíře na dlouho neuspokojoval. Článoval se tudy (obr. 46.) buď prohloubením ploch, z jejichž pozadí pak vystupoval válek (e), aneb proměněním hran ve čtyry kulaté sloupce a roztríděním vnitřní plochy v malé žlábký a ploštičky (d). Velmi často zaokrouhlují se jen rohy na všech čtyř stranách na způsob sloupce (h), který ve spod nad patkou pilířovou a svrchu pod římsou náběžníkovou se zakencuje (l), anebo dostává se mu svrchu na sloupku malých hlavíc (m), kterými někdy, když výše vystupují i rohy římsy náběžníkové přerušeny bývají (f, g). Na místo kulatých sloupků bývají hrany též rovnouhelně rozčláňkovány (k), aneb kulatým žlábkem ve dva sloupky rozděleny (i). Jinde

(Obr. 43.) S. Maria kapitolinská v Kolině nad R.

(Obr. 44.) S. Michael v Hildesheimu.

kronika z XIII. věku dí: „ubi aedificavit „pulcherrimum chorum“ pulchre testudinatum . . .

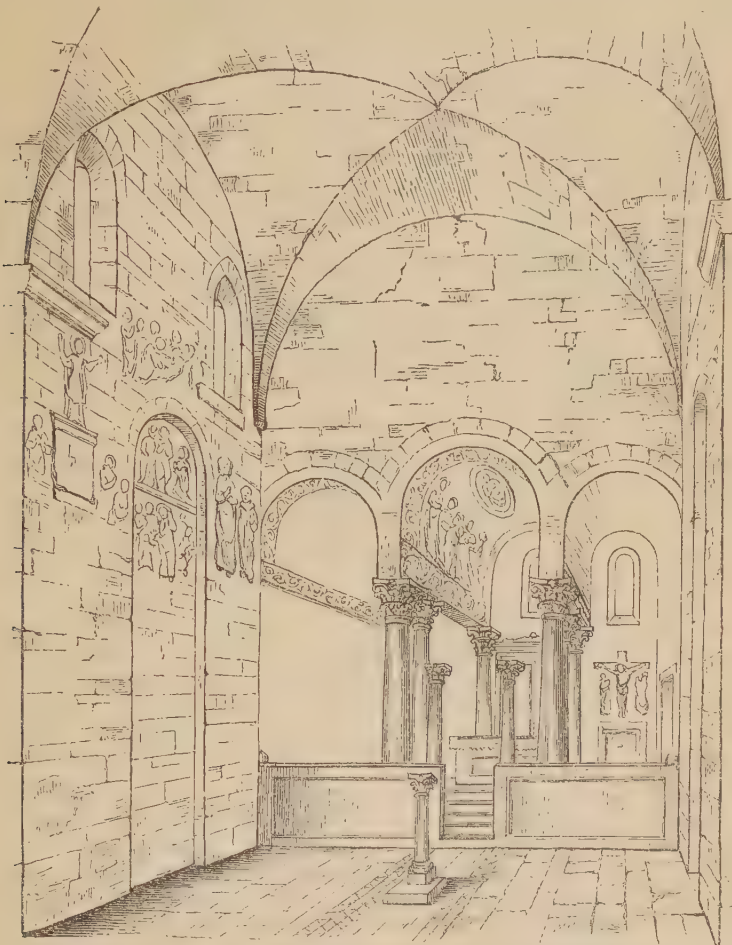
cum marmoreis columnis testudinem sustinentibus.“ Malby na kůru se vyskytující jsou bez

bývá každý pilíř jinak oživen střídáním se článků plochých s okrouhlými (*a, b, c*), které však pod římsou náběžníku rozlušťují se. Takovou měrou byl pilíř mile a vlnadně oživován, a směr do výšky čelící znovu a duchaplně vytknut. Že při klenutých lodích pobočních na zadní stranu pilíře přistavoval se pilastr neb polosloup, již dříve podotknuto bylo.

Ku získání podobných opor též pro klenbu střední loď vyžadovala se stejná sesílení

Obyčejně však ne na každém pilíři. Poněvadž křížovou klenbou vyžadovala se pole skoro čtvercová, přeskočil se vždy jeden pilíř arkádový, následující pak upraven jest pro vývin klenby (obr. 48.)*) Uváží-li se blíže

Poněvadž ale plochy pilířové jsou dosti široké, podpírá se o každou polosloup. Celý pilíř má malou společnou patku; každý polosloup pak též vlastní desku s patkou; svrchu ozdobnou hlavici, jehož deska v římsu náběžníkovou vyvinutá

(Obr. 45.) Kostel longobardské kněžny Peltrudis v Cividale. (VIII. stol.)

i na přední straně pilíře. Přidané pilastry spojené obyčejně s polosloupem prolomivše nazvíce římsu náběžníkovou, vystupovaly na vrchní stěně až skoro do výšky oken (obr. 47.)*)

ceny, a pocházejí ze XVII. věku. Sloupy 1° 2' 6" vysoké jsou pozdního původu římského.

*) Na uvedeném vyobrazení lze soustavu pilířovou s přistavenými pilastry s polosloupem uprostřed každého z nich a to na všech čtyřech stranách sledovati až do postranních lodí, kde spatřuje se na stěně podobný pilastr s polosloupem co podpora klenutí lodě poboční. Na článcích pilíře spatřuje se soustava všeobecně platná. Pilíř má v půdorysu základní tvar kříže, naznačující čtyři směry, do kterých pilíř oblouky vysílá.

kolem ostatních článků pilíře obíhá. Jeden výběžek pilířový vystupuje i s polosloupem na stěně střední lodě do výšky, jest však náběžníkem nízkých částek pilířových obehnán; také římsa nad arkádami běžící, která při jiných zejména německých stavbách románských do vynikajících dílů pilířových pouze zabíhá, zde organicky kolem nich obíhá. Nad arkádovou římsou stěna poněkud ustupuje a tudy i seslábne se, na obou pak stranách částek pilířových vystupují pilastry, které nesou obloukový pás na stěně se pnoucí, tak že článkování klenby harmonicky se také pojí se stěnou.

*) Na vyobrazení spatřují se na místo pilíře dva sloupy. V arkádách řada sloupů oku velmi lahodi. Mají však sloupy, co podpory či nosiče arkád tu nehodu, že sloup alespoň na oko nemá

půdorys basiliky (obr. 49.) tak přeměněné, na první pohled jeví se již rytmický poměr napnutější. Střední loď čítá jen polovičku klenbových čtverců (travé) lodě poboční; pole střední lodě klenby křížové rovná se co do plochy čtyřem polím křížové klenby lodě poboční.

Jak pohledem na konstrukci zcela jasně se ukazuje, jsou veškeré prostory v úzkém souhlasu vzájemném. Pilastry nazvíce s polosloupem o pilíř podepřené nesou se vzhůru na vrchní stěnu, protínající římsu náběžníkovou až do výšky oken. Tam pnou se z jejich hlavic mocné pásové oblouky vzhůru na stranu protější. Jedny táhnou se na stěně pohybující se podélným směrem kostela co spojení sloupů na stěně za sebou následujících (obr. 50). Nazývají se pásy podélnými (gurtá longitudinalními), rozdělující a obrubující takto dlouhou stěnu v jednotlivá pole. Druhé pnou se příčně na protější stranu budovy (viz obr. 47). Nazývají se pásy příčními (gurtá transversální) rozdělující prostor střední lodě na klenbová pole zvláštní. Do těchto oblouků pasových zasazuje se zděná klenba křížová značné tloušťky mnohdy až i dvě stopy silná, nesena jsouc a opírající se o ně. Jednotlivá klenutí tlakem částečně na

proti sobě působící, přenášejí a pošunují tlak řadou nepřetržitou jednak na závěrečnou zeď západní nazvíce věžmi sesílenou, jednak na mohutně vyvinuté pilíře rohové čtverce křížového a na stěny lodě příční a kůru. Aby pak klenutí také co do druhého směru dostatečné opory mělo, jest upravena křížová klenba v lodích pobočních a veškeré stěny vyvedeny jsou ve značné síle.

Pohledneme-li nyní na vnitřek basiliky, na první pohled shledáváme, že odstraněny

síly, aby kladl dostatečný odpor na proti tlaku, který s klenby lodí pobočních sem se přenáší. Pilíř může býti obdélný a snadněji snese tlak ze strany na něj se přenášející, aniž by zůžoval světlost arkád. Sloup však jest vázán na tvar kulatý. Zmíněný cit zavdal příčinu k uspořádání arkád v některých chrámech západního Falcka. Úkol rozluštěn byl dvěma sloupy v arkádách

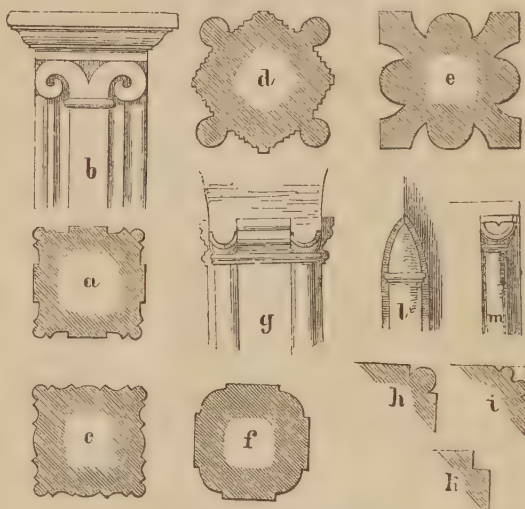
jsou nedostatky, které na románském kostele ploše krytém vyskytovaly se. Jestliže tam stál článek vedle článku a jeden naproti druhému osamotněle, nesměle a bez prostředníka, kde veškeré částky různé nespojivě a jako by maně pojil pouze horizontální strop, zde úzce združila všechny architektonická síla volná a živá. Zásada kolmá jest vyvinuta s podivuhodnou důsledností; neomezuje se již na pouhé arkády, nýbrž nese se vzhůru až k vrcholi budovy. Vrchním stěnám dostalo se souhlasného článkování, jakého soustava klenby vyžadovala. Vystupující síla, jakoby pobádaná spřízněnou volbou, pne se konečně vzhůru a vyšinuje se ku volnému pohybu vzájemnému, dělic se do všech směrů a udělující tím jednotlivým článkům a částkám určité souvislosti. Každý jednotlivý pilíř jest nyní úzce a přátelsky

združen a spojen netoliko s pilířem protějším, nýbrž pomocí nároží se křížujícího také se sousedem dřívějšího v řadě protějším. Tentýž zákon pohybu obloukovitého proniká nyní a mluví všemi prostorami, udává a vyslovuje a poukazuje směrem povšechným na výklenek křůvový již nikolivěk mrtvě a mechanicky, nýbrž způsobem bohatě propleteným a plným života.

Zákon soustavnosti a skupeniny všudy v klenuté basilice ku

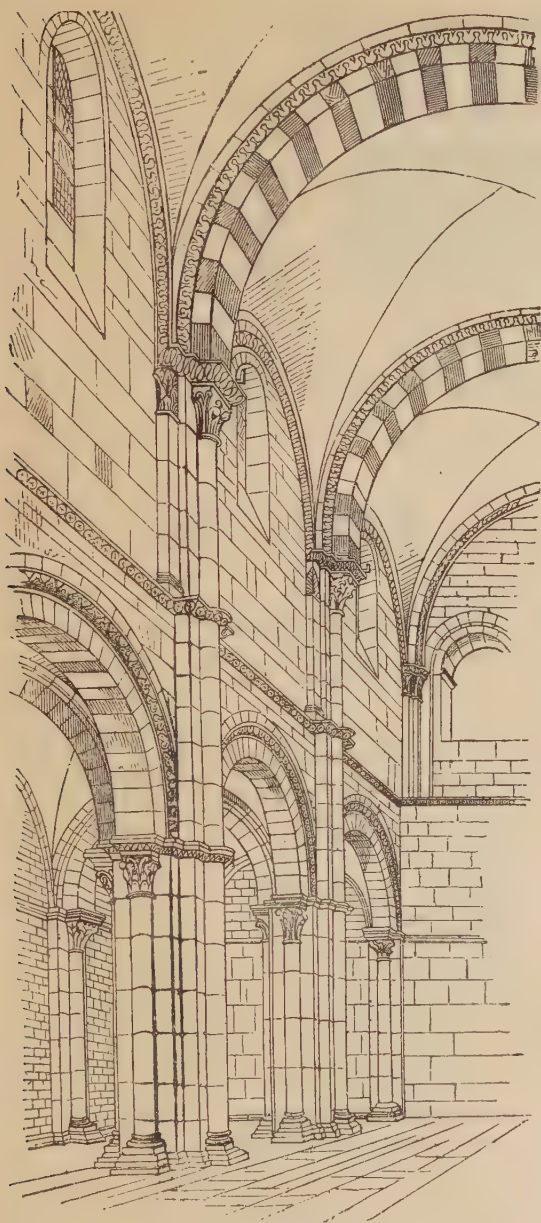
platnosti přichází. Na zákon ten živě připomíná také střídání se slabších pilířů, pouhé arkády spojujících, s podporami mohutnějšími, které nesou pyšnou klenbu vrchní. Jest-li že v pobočních lodích proudí se pohyb klenutí s neobyčejnou rychlostí, vesele a živě, v lodi blavní kráčí v ústřety ku cíli vše vážné, odměřené a slavné. Dlužno ještě podotknouti, že také klenba v bohatších chrámech zcela ozdobovala se malbou.

Důležitost a význam vynálezu klenuté basiliky nelze ani dosti oceniti. Jest-li že ani nehledíme k vývinu, jaký v zápětí měla, jak později se objeví, basilika jest dokonalým organismem přísně vyvedeným dle zásad slohu románského. Kulatý oblouk přemohl úplně čáru vorodorovnou. Vládne výhradně a neomezeně v klenbách, pásech, otvorech. Utvořil vnitřní budovu rytmicky rozčlánkovanou, jejíž částky v živé jsou vzájemnosti a úzkém spojení.

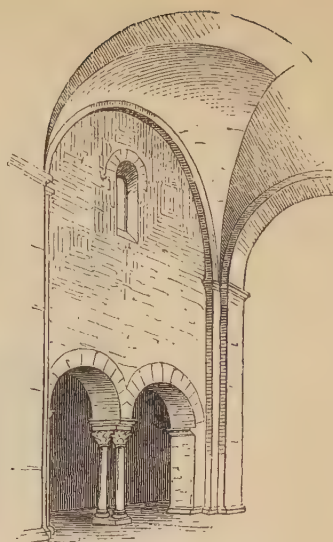

(Obr. 46.) Rozčlánkování pilíře.

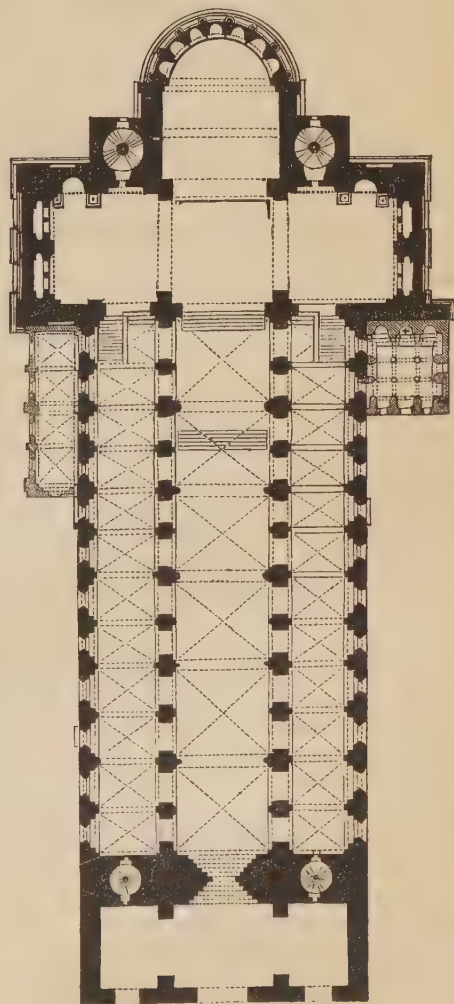
Z kostry architektonické vypučil pak ornament v utěšený květ. Jak v následujícím pojednání uříme, vykvetl ornament mohutně a bohatě, plnou kresbou a určitým modelováním přísně souhlasil s poměry hmotnými veškeré stavby. Jest ovšem oblouk sám ještě těžký a nečlán-

(Obr. 47.) Z hlavní lodě ve Vézelay.

(Obr. 48.) Z kostela v Boke.

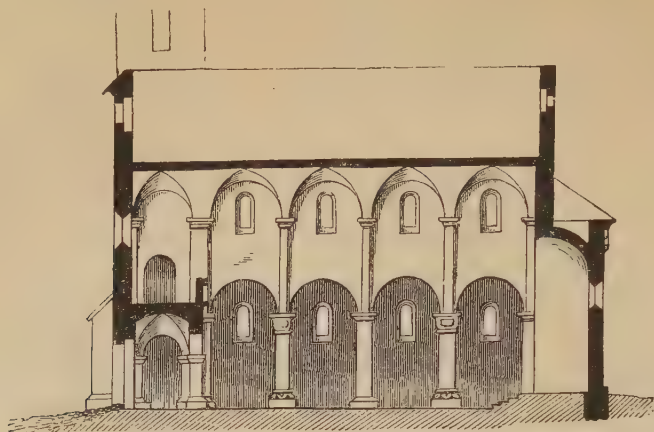

(Obr. 49.) Pádorys chrámu Speyerského.

kovaný, s nepatrnými výminkami na jižní svou vlast připomínající. Podložka, patka a římsa skládají se ještě z článků čerpaných z umění antického. Jest-li že však zde nedocíleno, čeho

vyžadovala poslední důslednost útvaru obloukového, souhlasí za to jednotlivosti tím lépe

Právě uvedená konstrukce, ukončená soustava klenutí jest a zůstane nejdůležitějším skutkem

(Obr. 50.) Podélný řez kostela Tismického.

se základním tvarem konstrukce, která se vyprýštla ze zřídla starokřesťanské basiliky.

mistrů onoho slohu. Jak dobře viděli, a jak šťastně volili, ukáže následující úvaha.

Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze.

Popisuje F. J. Lehner.

Baldachýn v podobě štíhlé přilby věžní, železný a pozlacený.

Zbývá vyličití účel baldachýnu v č. 1. letošního „Methoda“ popsaného a vyobrazeného.

I méně zkušenému oku jeví se při povrchním prohlédnutí, že nebyl určen za model pro vystavění věže kamenné. Podobný model vyžadoval by zcela jiné úpravy a byl by zhotoven z materiálu, který mnohem snadněji lze spracovati. Zlacený model z nepodajného železa, které připouští zvláštní tvary, jež z kamene provésti nelze, nemůže býti vzorkem věže kamenné. Nastává tudy zajímavá otázka, jaký liturgický účel měl původně jmenovaný předmět kostelní? Na první pohled se poznává, že v domku na způsob věže zhotoveném cosi se zavíralo. Také dvířka k zavírání zachovala se až po dnešní den. Lze-li souditi z analogie spřízněných předmětů, dalo by se s velkou pravděpodobností souditi, že ve vížce druhdy přechovávala se nejsv. svátost. Nasvědčuje tomu také bohatá a ozdobná úprava, jakož i dřívější silné vyzlacení, že nádoba měla účel liturgický důležitý.

Jedni tvrdí, že baldachýn ze železa vyzlaceného mohl býti vrcholem a výběžkem velké, kamenné schránky na Nejsvětější, která v úzkém presbytáři, v němž nynější hlavní oltář stojí, na straně evangelní se nacházela.

Jiní s větší pravděpodobností praví, že umělecké dílo v jasné zlata záři se lesklo na hlavním oltáři kaple sv. Václava na podstavci, jehož tam nyní není k nalezení a že u vnitř v prostoru, kterou zavírali lze, ve zvláštní nádobě, která u vnitř z malého klenutí visela, ukrývaly se sv. hostie, slovem: pozlacená věž mohla býti předchůdcem pozdějšího, ustáleného tabernaklu, jakých nyní se užívá. Náhled uvedený lze dotvrditi výrokem inventáře velechrámu sv.-Vítského z r. 1354, v němž se dí: Item pixis aurea cum columba deaurata pendens ad sanctum Wenceslaum super aram pro conservatione corporis Christi. Zajímavý citát praví, že v kapli sv. Václava nacházel se oltář, pod jehož klenutím holubice se zavěšovala, v jejíž dutině zavřena byla pyxis se svatými hostiemi. Uvnitř přilbového baldachýnu, který se dá zavírali, vyskytují se až dosud stopy úpravy, aby se tam mohla na zlaté místičce pověsiti holubička na třech řetízcích. Dalo by se tudy souditi, že baldachýn stával původně „super aram sti. Wenceslai“, kde za tabernakulum zavírací vznešenému účeli uvedenému sloužil. Sluší všimnouti si také jiné okolnosti, že totiž na oltáři kaple svato-Václavské podnes nejsvětější svátost se přechovává, a že zbytek

gotického tabernakulum právě v této kapli se udržel, když necírkevním aparátem z doby renaissanční z oltáře vytlačen byl. Kdyby se odstranilo druhé rovněž na nejvyš nepřiměřené monstrum nynějšího aparátu na relikvie, čímž překrásná kaple svato-Václavská neobyčejně se hyzdí a přeplňuje, a důstojnějším se nahradilo, ukázalo by se snad, zdali na stěně nyní neviditelné, nepřiměřenou úpravou úplně zakryté, nevyskytují se stopy oltáře zmíněného tvaru, jehož malou částkou bylo naše tabernakulum na způsob věže vyvedené.

Bylo by přáti si, aby pamětihodné tabernakulum vráceno bylo opětně důstojnému liturgickému určení svému. Bohatost tvarů, výtečnost techniky ještě zřetelněji se objeví, až jednou při obnovování staletý rez pilníkem se odstraní, a dřívější lesklé pozlacení se obnoví.

Že tak se stane, za to nám ručí jednota svato-Vítská. Kdy na důkladnou opravu ve všech částkách překrásné a nevyrovnatelné kaple dojde, kde malba s architekturou si ruce podávají a drahokamy lesklé vyvolenou prostoru zdobí nádherou jinde nevidanou, nelze určit. Nejbezpečněji a nejrychleji došlo by se cíle, kdyby se vyskytnul dobrodinec, u něhož zbožnost se smyslem uměleckým se druží. Obnověním zajímavého pomníku štědrosti a smyslu pro krásu církevní Karla IV. zbudoval by dobrodinec sám sobě pomník nehynoucí krásy. Jméno jeho stkvělo by se vedle jména „otce vlasti“ v kapli svato-Václavské. Jen toho bych se rád dočkal, aby svatyně ta zazářila se v původní kráse a ryzém slohu. Škoda! že nejsem boháčem!

Ze „zápisní knihy kostelníků“ chrámu sv. Mikuláše na Starém městě pražském z XV. a XVI. věku.

Podává architekt Ant. Baum.

V zádušním úřadě pražském nalezá se zápisní kniha kostelníků (totiž představených kostela) chrámu sv. Mikuláše v Starém městě pražském. Kostel jak známo v josefinské době vyzdvižený náleží teď pražské obci, která jej vyznavačům ruské církve pravoslavné k službám Božím propůjčila.

Zápisní kniha jmenovaná je malý čtverec papírový v pergameně ohebně vázaný a od rozličných písařů psaný. Zápisky počínají rokem 1497.

Zajímavé jsou inventáře kostelní z rozličných let zaznamenané. Uvádějí se zde seznamy paramentů a listin, dále povinnované platy od rozličných poplatníků kostelu povinné.

Myslíme, že čtenáře našeho „Methoda“ výtah z těchto inventářů zajímáti bude, neb nalezáme zaznamenané, jakých paramentů v době utrakvistické při kostele sv. Mikuláše užíváno bylo a jakým bohatstvím se tento kostel honosil.

Inventář z r. 1497 počíná takto:

Item leta Božího tisícého čtyrštěho devadesátého sedmého, my kostelníci z svatomykulášské osady totižto Marek Penízek, Lukáš z Kostečné ulice a Duchek, ostrožník, tyto klenoty jsme přijali kostelní od kostelníkův starých v čtvrtěk na den sv. Bartoloměje.

Item monstrancii stříbrna a křišťal do ně.

Item dvě ampule (rozuměj konvičky) stříbrné.

Item sedm kalichův, šest stříbrných a

jeden měděný pozlacený, a puška stříbrná pozlacená a dva kalichy pozlacené.

Item ornát zlatohlavový s omiralem (rozuměj humerale) perlovým i se vši přípravou.

Item ornát bílý damaškový se vši přípravou.

Item ornat zelený, aksamitový okolo s perlami, a s omiralem perlovým s květy, se vši přípravou.

Item ornát modrý atlasový s hvězdami, se vši přípravou.

Item ornát aksamitový, fachovaný s štolou se vši přípravou.

Item ornát šerý, aksamitový s omiralem zlatým.

Item ornát bílý tafetový se štolou bez přípravy.

Item VII vornatův ztrhaných rozličných barev.

Item ornát červený aksamitový s dobrým křížem.

Item dalmatyk dobrých devět rozličných barev.

Item dalmatiky zlé III.

Item kapy zlých i dobrých XII rozličných barev.

Item V pušek k tělu Božímu, VII korporalic s perlami a korporal v něm křížek stříbrný pozlacený.

Item tři kusy kříže v krabici.

Item puška perlová nová, item palla černá pod monstranci s perlami.

Item II palle pod monstranci.

Item II feflíky bílé tež v krabici.
 Item prostěradlo tafetové, zelené, na hrob.
 Item prostěradlo šeré, tafetové.
 Item feflík modrý zlatohlavový.
 Item feflík nový červený, s křížem.
 Item koltra červená a koberec k tomu.
 Item feflík zelený od pani Jednorožcové,
 s zlatohlavem, a obraz matky Boží perlový.
 Item prostěradlo kmentové na hrob.
 Item ubrus s ptáky dělanými.
 Item ubrus z Freiberku na velký oltář.
 Item ubrus na oltář s třepením.
 Item ubrus nový s svatým Mikulášem.
 Item III sukničky na kalichy.
 Item: u pana faráře: III mísy, lavatoř,
 vše cínové, a taky orloj, III talíře cínové.
 Item III konvice nové znamení na nich
 růže veliký.
 Item II ubrusy nové na velký oltář.
 Item tyto klenoty i se všimi věcmi ko-
 stelními zvoník ve své moci má a z nich nám
 nebolížno jiným kostelníkům počet učiniti má,
 když by přec chtěl odstoupiti.
 Item nejprve osum ornátův se vši pří-
 pravou, kromě jedny bez alby.
 Item VII kalichův stříbrných.
 Item V pušek k tělu Božímu, šest na-
 horu vzato.
 Item dvě sukničky na kalichy.
 Item VII ubrusův s třepením od Choskové.
 Item II malé ubrusy pod monstranci.
 Item sedmecitma ubrusův bez třepení zlých
 i dobrých.
 Item palla zlých i dobrých tež jedna-
 třicet.
 Item korporalic, šest zlých i dobrých.
 Item korporalic pět.
 Item příkrov nový jeden.
 Item Antifonáře dvě nové.
 Item lavatory jedna bez víka.
 Item pendilia dvě pod archu.
 Item mšalův pět a jeden šestý od pani
 Adamky tištěný.
 Item Gradual jeden.
 Item Antifonáře staré II a Matutinum (?)
 Item žaltáře dva.
 Item dva svícny mosazné od Šmerhofske.
 Item palla nová, ubrus s třepením.
 Item zvoncův sedm.
 Item svícnuv mosazných malých i velkých
 XIII, dva od paní Eleny Samohelové.
 Item svícnuv cínových na oltáře sedme-
 citma.
 Item línové velké čtyry svicny.
 Item Ampul osum.
 Item třižejdlíková konev jedna a žejdlík
 jeden.
 Item komží malých i velkých, zlých i dob-
 rých deset.

Item kadidlnice dvě a železo jako mon-
 stranci nosíc.
 Item palla pod monstranci jedna.
 Item forma k oplatkum jedna.
 Item Agenda jedna.
 Item lžičky jedna.
 Item pět feflíků.
 Item železné tři svícny, čtvrtý na panky
 zdělán.
 Item palla z starých vornátů k velikému
 voltaři zlatohlavová.
 Item kružidlo k oplatkům.
 Item komží nových V.
 Item dalmatyky dvě.
 Item palla brunatá nová jedna.
 Item patena cínová jedna.
 Item cimbal jeden.
 Item kapy šest a III.
 Item hromnic III.
 Item na oltář v koutě matky Boží ubrus
 nový s třepením a palla, to vše nové.
 Item dva ubrusy nový a palla nová.
 Item ubrus jeden bez třepení a druhý
 s třepením a palla paní Wolfové.
 Item štoly dvě, jedna dobrá, druhá zlá.
 Item koberce II, jeden dal pan od tři
 studnic a druhý byl obecní starý.

Po vypočtení paramentů jsou veškeré po-
 platky k záduší sv. Mikulášskému vyčteny.

Roku 1504 odevzdali p. Jiřík a Pavel
 z Hrádku pozlacený stříbrný kalich, který tři
 hřivny, tři loty těžký, a od paní Ofky z Ertina
 k sv. Mikuláši přikázán byl.

Roku 1507 dostalo se kostelu stříbrného
 kalichu s rukověti pozlacenou v ceně 28 kop
 gr. míš. od paní Doroty Volkové.

Inventář na faře z r. 1510 zní následovně:
 Dvě peřiny dobré, každá s dvyma cí-
 chama. — Item polštář a poduška, obě dobré,
 tež cíšku mají. — Item dvě prostěradla dobrá.
 — Tři mísy dobré, s berlou sv. Mikuláše. —
 Item dvě konve pinetní a větší tež. — Item
 ubrus na stůl, dobrý, cínový znaméním +.
 — Truhla dlouhá zamčita na tři zámky. —
 Item posteli dobrá na dvě lidi. Tyto věci
 mají faráři ve své moci a při odchodu mají
 kostelníkům vrátiti a vyčisti, neb jsou povinni
 sepsati kdy přibyli k záduší tohoto faráře
 Jakuba.

Stolice v kostele se ku lepšímu záduší
 od kostelníků prodávaly a též o tom zápisky
 jsou vedeny. Roku 1537. postoupila Anna Zu-
 bová svou stolicí Dorotě Mřenkové za 70 gr. č.

Zajímavý a velmi správný je inventář z r. 1525. na listu 31. počínající. Z inventáře se dovídáme nejen počet, nýbrž i váhu rozmanitých stříbrných nádob, též i znamení zlatníků, kteří tyto nádoby pracovali.

Item monstranci velká, stříbrná, váží XXXIX hřiven a II loty (tedy hnedle 20 liber vídeňské váhy, pročez zprvu uvedené železo k nošení této monstranci).

Item kalich velký, stříbrný, má váhy čtyry hřivny, XII lotů, má znamení \odot (klich tento, pak kliche s znaméním \triangle a **X** jsou škrtnuty, proto že se z nich dal r. 1537 nový, velký kalich udělati, byly tedy snad porouchány).

Item kalich i s patenou dvě hřivny, XIV. lotů těžký s znaméním \triangle (škrtnutý.)

Item kalich stříbrný s patenou, s pozlacenou rukovětí, dvě hřivny, XIII lotů těžký, znamení **X**.

Item kalich stříbrný.... tři hřivny těžký, znaméním **C**.

Item kalich stříbrný... dvě hřivny, X lotů váhy, znamení: Johannes Petronella.

Item kalich stříbrný... dvě hřivny, X lotů těžký, znamení **M**.

Item kalich stříbrný.... jednu hřivnu, XIV lotů těžký, znamení **X**. (škrtnutý.)

Item kalich stříbrný.... tři hřivny váhy, znamení **V**.

Item kalich stříbrný.... dvě hřivny váhy, znamení **W**.

Item kalich stříbrný.... dvě hřivny těžký, znamení **XX**.

Item kalich stříbrný s přikryvadlem k němu zhotoveným, váhy má tři hřivny a 2 loty.

Item kalich od p. Václava Miluzkého....

Item kalich malý stříbrný pozlacený.... váhy 1 hřivnu méně 10 lotů, znamení čtyři evangelisté.

Item stříbrný kalich největší, pozlacený s patenou má III hřivny a půl lotu, znamení **Z**.

Item kalich pozlacený stříbrný s patenou, váhy dvě hřivny, XV lotů, má znamení v jměnu Božím **B**.

Item kalich stříbrný pozlacený, váhy dvě hřivny a 1 lot, má znamení obrázky na pateně.

Item stříbrný pozlacený kalich, váhy dvě hřivny, I lot, od Adamky.

Item kalich od Buriana šmejdiře, stříbrný pozlacený, — půjčený.

Item kalich mosazný pozlacený s patenou.

Suma všech kalichův je sedmnáct.

Item korporalii X, item V, item I, item perlový obraz Matky Boží.

Item puška stříbrná, pozlacená a při ní lžička zlatá, váží obě XI lotů.

Item puška stříbrná drží váhy XII lotů bez čtvrtě.

Item křížek, který při monstranci zvážen,

stříbrný, pozlacený, drží své váhy II loty krom čtvrt.

Item dvě ampule stříbrné, drží váhy jednu hřivnu, 2 loty.

Item puška cínová všední.

Item osum pušek starých, dvě mezi nimi perlové.

Dále nalezáme vypsání a vyčtení ornátů a prádla kostelního. Též se opět vypočítávají příjmy záduší kostela sv. Mikuláše od křesťanů i židů povinné.

Při roku 1537 nalezáme zaznamenáno: Leta 1537 v outerý na den sv. Řehoře stal se počet s mistrem Mikulášem, zlatníkem z koňského trhu o kalich veliký, kterýž on dělal z tří kalichův jeden a k tomu i stříbra něco přidáno jest. Ten největší kalich má váhy deset hřiven stříbra a půl páta lotu, tak se mělo při váze toho kalichu. Ale poněvadž poznamenání těch tří kalichův tuto v těchto rejstřích má se přetrhnouti, tak aby se budoucí na to nemejlili, kam by se ti tři staří kalichové dítí měli.

Na listu 37. nalezáme zaznamenáno:

Item mšalův pergamenových V a jeden imprimovaný.

Item Antifonáře pergamenové, strana jedna letní a druhá zimní.

Item knihy k zpívání „Venite“ pergamenové.

Item křtitelnice cínová se zámekm.

Item svícny čtyry cínové, veliké na nohách.

Item svícny cínové menší XIV. — mosazné svícny XXIV. — železné svícny III na nohách. — konve cínové II. — Ampule cínové XII. — kadidelnice II. — umývadlo mosazné — zvonce IV. — cimbál I. — forma na oplatky a kružidlo na hostie.

Roku 1535 pořídili kostelníci z záduší nové zelené korouhve a zvon.

Roku 1536 nový zelený ornat za 12 kop gr. č. od pani Chvaterubské, a kaditělnici za 50 gr. č., dále pak dvě lžičky stříbrné pro dítky a 2 košile nové k vornatům a tři stoly též nové.

Nalezáme též vyčtení veškerých listin nadání kostela se týkajících a na faře v krabicích chovaných, některé pocházejí ze 14. století a jsou dosti zajímavé. Ze všeho soudíme, že se války husitské kostela svatomikulášského tak citelně nedotkly, jak se vůbec za to má, dále musíme přiznati, že malá osada svatomikulášská si kostela bedlivě hleděla a na vyzdobení jeho mnohé oběti přinášela, jak tomu inventář z r. 1525. proti inventáři z r. 1497.

nasvědčuje. Též inventář farní se značně zvýšil; tak nalezáme již místo jedné čtyry postele, místo jednoho čtyry stoly, dále jsou vyčteny skříně, stolní náčiní a prádlo, kuchyňské nářadí, ano i kamna nejsou zapomenuta, z nichž v jedné světnici byly zeleně polívané, v ostatních dvou obyčejně nepolívané. Lucerna byla

nová, mazdrou potažená. Že mýsy a talíře byly cínové, rozumí se samo sebou. Též sudy na víno a malc se připomínají, a zdá se, že nebyly malé ceny. Konečně dlužno připomenouti, že se věčná lampa před hlavním oltářem jmenuje: Kahán (kahan nový k velikému oltáři.)

Pouť za uměním. *)

Cestopisné úryvky. Zaznamenal F. J. Lehner.

Štace, o nichž posledně „Method“ vypravoval, ukončeny jsou skupeninou Kalvárskou. V prostředku cesty vypíná se velký kříž se Spasitelem, po stranách pak sochy blahoslavené matky a miláčka Páně. Ve skupenině není více duch a geniálnost mistra, který štace tvořil. Jiná doba, jiný smysl. Dva lidé totéž tvořící, podstatně od sebe se rozeznávají. Geniálnost jest vrozená. Nedá se koupiti. Na dráhu uměleckou má se odvážiti pouze člověk vloh rozhodných. Není-li vloh, při veškerém úsilí zůstane pídimužikem. Pachtí se v potu tváří a co vyvede, jest pouhá afektace. Co není v duši, do tvrdého kamene a mrtvého dřeva nedá se vlít. Jen kdo ideál již v duši nosí, dovede oživit hmotu nepodajnou. Stojí to také práce mnoho, má-li se vtělit obraz v duši bydlící. Neviditelným útvarům dáti tvar viditelný, co v nejtajnějších útrobách vyvolenců a miláčků uměn, lidí nejšlechtetnějších a nejnadanějších přebývá, z temné hloubky zřídla duševního vytáhnouti a myšlenku pouhou dlouho živou přenášeti na tvary viditelné, hmotně smyslné, — zkrátka: krásu tvořiti, jest nejvznešenějším, ale také nejtěžším dílem a úkonem pozemčana. Tvůřím duchem napodobiti v jistém smyslu všemohoucího stvořitele nebes a země, který jest pravzorem a původcem krásy i zákonů krásy, jest povoláním velice vznešeným. Hospodin řekl a stalo se. Svořitel jen rozkazuje. Stvoření jeho děje se bez namáhání a práce. Tvor pouze tvoří. A chce-li utvořiti, co by mělo přibližně podobati se pravzorům krásy odvěké, dlouho pracuje duše ku porodu. Veškerá ta tajemná soustava duševní jest v největším napnutí a rozechvění, ti různí živlové duševní pracují v tajemné dílně s nadlidským úsilím, než se z ní zrodí plod, který na čele má vtisknutou známku nebes. Pravý umělec plodí ač pracně krásu, která dojmá, umělecký nádenník stává se nemanželským otcem nedochůdčat a pouhé afektace. Tím rozeznává se umělec od náden-

níka uměleckého. Onen tvoří krásu, tento nezákonitě plodí koketu. Vše co jest nuceného, oškliví se. Býti aneb státi se umělcem nelze vynutiti. Komu není s hůry dáno, v apatyce nekoupí. Nepovolání kazilové již mnoho pokazili. Dlouhé vlasy, široký klobouk na stranu pošinutý a malebně nedbalý šat nejsou tedy ještě známkou uměleckosti. Koho nebe nevyvolilo, do smrti zůstane mazalem. Kdo tedy necítíš tu jiskru ohně tvůrčího v sobě, buď ševcem, krejčím nebo kalkantem. Jen né „umělcem“.

Zase jsem již do toho přišel.

J sme v Solnohradě na kapucinském vrchu při skupenině Kalvárské, která jest ukončující tečkou překrásných štací. A abych již na nic nezapoměl, podotýkám, že uvedená skupenina na způsob otevřené kaple jest kryta a odevsad zahrazena železným zábradlím kovaným, které krásou a důmyslem komposice opětně připomíná, že jsme v Solnohradě.

Poslední štace vede nás zrovna na prah kostela otcův kapucínův. Příbytek bývá fotografií člověka aneb alespoň zrcadlem jeho zálib a choutek. Zbožná chudoba a obětovná prostota bosých řeholníků spatřuje se netoilkó v klášterních jejich celách, také ve chrámech jejich odráží se na mnoze odlesk smýšlení a života. Cludý kapucín vycházejí z rána s možnou na žebrotu, neví, co v poledne jísti bude. Co Pán Bůh nadělí, s tím se spokojí. Hladem ještě žádný vrabec nezahynul. Ta hrdinná chudoba evangelická združená s evangelickou „chudobou ducha“ bývá architektonicky vyjádřena také ve svatostáncích otcův kapucínův. Nepovědomý poutník, jda kolem kostela s holými, hladkými stěnami, s prostou střechou, na jejímž hřebenu sedí malá zvonice, praví: „Tady jsou otcové kapucíni! Zastavím se a pomodlím se tu v kostele!“ V takových chrámech dýše se zvláštní nebeský vzduch. Snad tady neviditelně lpí na stěnách kadidlo modliteb vyslyšených. Prostě ze z dále vypadal

*) Viz „Method“ roč. II. str. 105, 117.

na vrchu jako veliké hnízdo ten kostel. Nyní však dvěře chrámu, kterými do svatyně se vchází, nesouhlasily s celkem. Ten kostel zevnějškem ukazoval na r. 1600, černé dubové dvěře však, ač na hoře a dole nemotorně uříznuty s řezanými poprsími apoštolů ctihodnými tahy poukazovaly na věk XV. Co se to stalo? Jak to sem přišlo? Moderní přírodopyspečtí filozofové v takové případnosti okamžitě si vědí rady. Vědou osvěcený rozum s odvozováním a genealogiemi hned jest hotov, — bez rozpaků, — a bez studu. Při kopání studny se přijde na nějakou kost mamuta, aneb jiné potvory předpotopní. Slídící učenec přírodopyspečtý hned z té kosti mžiknutím odvodí, kolik milionů let ta bídná naše zem již stojí, kolika katastrofami již prošla, kolik generací bylo potřebí, než-li ze šlemu se vylíhla žába, z žáby krokodil, z krokodila opice a z opice člověk. To všecko ví ten učenec, na vlas, — s úplnou jistotou. Kdo tomu nevěří, jest tmář, papeženec, ultramontán. Pryč s tmáři! Zaclání nám! Boha není. Proto také svět nestvořil. Příroda se udělala sama. Jen hloupý lid těm tmářům ještě věří. Zatemňují hlavy, vychovávají hlupce. Pryč s nimi! Pak bude jasno! — Mezi tím blukem od učenců mamutovým hnátem vzbuzeným přišlo na jevo, že ten hnát není předpotopní, nýbrž koňský a že v těch místech před několika lety ras mrchy zahrabával.

Kam vede učená důslednost!

Při spatření oněch dvěří nevěděl jsem, či vlastně jsem. Jak přišel velmi jednoduchý kostel, který celým rázem ukazuje, že byl vystaven okolo r. 1600, k takovým dvěřím s řezbami, které jsou pracovány nejen krásně a pilně, nýbrž jejichž provedení náleží do doby mnohem dřívější, než-li jest ta; ve které chrám zbudován jest? Což ta metamorfosa z přírody se přistěhovala i do architektury? Či ten chrám vlastní silou ze starého v nový se přeměnil? Aneb vice versa: Nové dvěře v staré se proměnily? Přispěj radou moderní filosofe přírodopyspečtý! Samieli! Samieli! přijď ku pomoci!

Při bližším a důkladnějším ohledání objevilo se, že staré dvěře jen přizpůsobeny jsou kamennému portálu z bílého mramoru pocházejícímu z doby, kdy kostel vystavěn byl, na němž pak i nad to vyskytuje se znak arcibiskupa Wolfa Dietricha, stavitele chrámu kapucínského. Po návratu do vlasti snažil jsem se vysvětliti dosíci. Dopídl jsem se ho v knihách. Anomalie vysvětluje se as takto:

R. 1598 lehl popelem v Solnohradě opětně katedrální chrám teprv mezi r. 1384—1488 zbudovaný. Arcibiskup Wolf Dietrich, který nemohl býti živ, aby ustavičně nestavěl, a který

prý již od dávna zanášel se myšlenkou zbudovati novou katedrálu, nebyl však přítelem starého umění církevního, nejevil tudíž ani chuti starý velechrám znovu vystavěti, nýbrž dal jej naprosto strhnouti. Mnohé velmi vzácné a od požáru zachráněné zbytky velechrámu nyní se rozptýlily a použito se jich k účelům nejrůznějším. Jeden oltář dostal se do kostela v Aigenu, jiné pozůstatky do kláštera a do kostela na Nonnbergu, krásných pak sloupů mramorových s vystupujícími z nich sochami německých císařů, vše z mramoru červeného, použito se dílem na vyzdobení bassinu, dílem zazděny jsou do hradeb pouličních, odkud teprv později se vyprostily a shromažďovaly, a ukládaly se do zemského musea Solnohradského.

Když pak r. 1594 kapucíni od arcibiskupa Wolfa Dietricha do Solnohradu povoláni jsou a r. 1594 klášter pro ně určený i s kostelem se dokonal, našlo se i také pro zbývající ještě kostelní dvěře z vyhořelého velechrámu přiměřeného místa v nově vystavěném kostele, jenže také při tom se osvědčil nedostatek smyslu uměleckého, který již dříve jednotlivé náradí kostelní rozkramail.

Na kostelních dvěřích bylo totiž 14 polí vyplněno řezbou polovypuklou do dvou kolmých řad rozdělených. Vrchní basreliefy představovaly totiž korunovanou královnu nebes Marii Pannu a sv. Josefa, ostatních 12 basreliefů představovalo dvanáct apoštolů v podobě výrazných poprsí se stužkami rozvinutými. V rozmanitě charakteristických hlavách nebylo žádného opakování. Na jedné stužce byl vyryt letopočet 1470. Když staré dvěře bývalé katedrály do portálu nového kostela kapucínského se upravovaly, nebral se žádný zřetel k souvislosti a významu novozákonního vyobrazení. Oba spodní basreliefy se uřízly, tak že zbylo pouze 10 apoštolů, čímž ovšem symbolika figur se zrušila.

Jsou pak dvěře kostelní i nyní ještě ač na jiném místě, důležitým a zajímavým příspěvkem solnohradského umění řezbářského XV. věku.

Poštětilo se nám tedy předce otevření záhadné dvěře.

Věkem XV. se vchází, a do XVII. věku se vstupuje. Podivuhodná anomalie! Starými dveřmi uzavírá se nový kostel. Starý věk zůstal státi na prahu, za ním již jest věk nový. Když se otevře, jsme v době nové.

Vnitřek kostela kapucínského tvoří jen jednu síň. Ale ta loď jest jasná, řekl bych veselá. Poměr prostory jest dobrý. Stavitel patrně rozuměl tvořiti velké prostory. Při neobyčejné jednoduchosti a dobrovolné chudobě forem jest vnitřek dokonalým dílem uměleckými. Celek jest výtečný. A předce nikdo neví, kdo ten

kostel stavěl. Stavitel, který tak mistrovsky uměl tvořiti příjemné prostory, jest světu neznámým. Tak to bývalo v Církvi. Umělec sloužil v synovské oddanosti. Jí na oslavu! Aby jméno jeho vedle ní se také stkvělo, to ani ve snách mu nenapadlo. Svátá skromnosti! milá pokoro!

Krása nevyžaduje nutně bohatých ornamentů, ani umělého plýtvání s detailem. Dobrým poměrem výšky k šířce, tím tajemstvím a znamením velkých mistrů stavitelů, utvoří se síň jako panna krásná, která ve své prostotě a nevinosti krásnou zůstává i bez těch tretů, jimiž se novověká mládež ženská ověšuje. Kráse není potřeba líčidel! Šperk zlata a stříbra, jakož i ozdoba oděvu době voleného, jí sice sluší. Ale tím ničeho jí nepřibýlo. Takový jest ten vnitřek kostela. Jest prostě obílený. Jednotvárnost stěn přerušuje se pouze několika pilastry, které ani prostým pásem nejsou překlenuty, tak že jakoby zámyslné prosté kle-

nutí postrádá všelikého rozčlankování, které jinak mile působívá. A přede ta prostora utěšenými poměry mile dojmá.

Tím se rozeznává umělec od příštípkaře. Umělec počítá jen s velkými faktory, příštípkař zakrývá nedostatek umění navěšováním tretů a kudrlinek. Stará panna ješitná hledí šalbou nahraditi, čeho v nadám se nedostává. Ušlechtilá architektura zůstává mladistvou pannou.

Když chudá osada chce stavěti kostel a nemá prostředkův na budovu nádhernou, také při největší jednoduchosti lze docíliti krásy. Výtečné poměry plodí krásu. Takové utvořiti dovede však pouze architekt umělec. Později pak zbývá vždy času i možnosti, prázdné stěny přiměřeně oživit malbou, řezbou a bohatou úpravou. Kostel však dobrých rozměrů i bez těchto dodatků krásným zůstává.

Varujte se příštípkařů! Ušlechťujte vkus!

Z Akademie křesťanské. Ředitelstvo.

Po valné hromadě nutno bylo zvoliti opět funkcionáře v kruhu ředitelstva pro nový rok správní. Zvoleni jsou opět pp.: univ. prof. dr. Smolík za jednatele, univ. prof. dr. Bauer za pokladníka, prof. náboženství Jan Drozd za zapisovatele. Na základě velmi značných darů knihovně, jakož i štědré pomoci na penězích Akademii věnovaných vřaděn J. M. nejd. pan světitel biskup dr. Karel Prucha do počtu členů zakládajících. Záhy bohužel! zesnulý profesor náboženství Antonín Mužík, bývalý člen ředitelstva odkázal závěti svou Akademii křesťanské právo na vydávání díla „Slovanských kazatelů“, což vděčně se přijímá a vědecké sekci přikazuje. Počet členů přijatých vzrostl bezmála na 2900.

Dary.

Knihovna. Dp. Vavřinec Petermann, farář v Kateřinkách, daroval: Das Eherecht od Kutschkera, Dr. Ambergra Pastoral-Theologie, Liebermann-a Institutiones theol., Novum testamentum od Schotta, Reine Arzneimittellehre od Hahnemann-a. — Dp. Josef Hejna, farář v Pluhovém Žďáře: Petri Richardi sermones, Rozbroj o kalich z r. 1626, Hus damnatus z r. 1741. — Vp. Frt. Bystřický, katecheta na realce v Telči na Moravě: Fleury Historia ecclesiastica, 51 dílů; Institutiones catholicae, F. Panget, 2 díly; Jus Ecclesiasticum z r. 1786, Zink; Der wahre Büsser, 2 díly. — Dp. Fr. Kondelík, farář ve Mšeně: Miscellanea historiae regni Bohemiae z r. 1679, Balbin. — Vdp. Ant. Novák, vikár a děkan ve Velíši: Kralickou bibli z r. 1587, 2 díly, Passionál

z r. 1495. — Svato-Prokopské dědictví všechna díla dosud vyšlá, pokud na skladě jsou, i s diplomem, na který možno knihy vyzdvihovati na všechna příští leta. — P. Václ. Pondělíček, měšťan na Vyšehradě: starou modlitební knihu psanou. — Jeho Ex. p. ministr Jireček: celou řadu vzácných spisů českých, německých a polských. — Dp. Fr. Šnor, farář v Chotči: Biblia sacra vulgatae editionis Col. Agrip. 1635, a jiné spisy. —

Museum křesťanské. Sluší zaznamenati následující dary: dp. Fr. Kondelík, farář ve Mšeně daroval 3 mince; dp. Ant. Vedral, farář ve Velelbech, velký peníz stříbrný benátský; — p. Fr. Frohlík, mistr kovářský a rolník z Chotětova, peníz na památku vítězství nad Turky r. 1683. ražený; — p. Max Donnebauer, hostinský v Praze, mnoho starožitností; — dp. Jos. Hejna, farář v Pluhovém Žďáře, pracně vyšívané antipendium a mnoho stříbrných mincí; — dp. Josef Pracner, farář v Mukařově, mince stříbrné a měděné; — p. Wagner, právník, staré mince; — p. Václ. Pondělíček, měšťan na Vyšehradě, starý pokál a několik mincí; — Jeho Exc. p. ministr Jireček, obrazy Panny Marie, podobizny slavných Polákův a Polek, album fotografií slavných Pozňanů; — dp. Jos. Pixa, farář ve Vrbně, starý ornát kožený; — dp. Fr. Šnor, farář v Chotči, stříbrné mince; — p. Fr. Bartel, dřevorytec v Praze, 7 fotografií.

Veskerým dárcům vysloveny jsou díky ředitelstva.

Odbor umělecký.

1. Nově zhotovené předměty.

Boží hrob, dp. Fr. Richtrem, farářem v Předhradí, objednaný, má základní myšlenku oltáře se stupněm a tabernaklem. V mense příslušně dekorované nachází se socha Spasitelova v hrobě odpočívajícího. Vnitřek jeskyně, v níž lampa visí, dekoval se květinami. Na obou stranách tabernakla jsou tříramenné svícny. Zadní stěna vystupující upravena jest pro výstav nejsvětější Svátosti. Monstrance stojí na vkusném konsolu plastickém, obklopena jsouc věncem z lilí na dřevě malovaném. Monstrance jest pod baldachýnem z bílého kašmíru po stranách ozdobně vyšíváném. Práce provedena byla správně a důkladně. Nákresey zhotovil a práci řídil assist. archit. p. Boh. Sixta. — Jiný Boží hrob dp. Fr. Kubínem, farářem v Janovicích, pro tamní farní kostel objednaný, při menších rozměrech a menším nákladu dle téže soustavy nakreslil a práci řídil p. Boh. Štěrba. — Obě práce šťastně dokonané odevzdány jsou v čas patřičný na místa určená.

Kalich pro dp. Fr. Pavlíčka, faráře v Malenicích, zdařil se velmi. Dána jest mu nejprostější forma, mnohem však štíhlejší. Ozdobil se emailem a rytými ornamenty.

Ciborium, patena k nemocným a nádobka na sv. oleje, pro vp. Jos. Kaštila, koop. v Krumšíně, zaslány jsou objednavateli. Ciborium obdrželo formu nádoby již dříve vypsané. Víčko pateny ozdobilo se emailem. Na knize se 7 pečetěmi stojí Beránek s korouhvičkou, na které se spatřuje monogram Kristův. Pozadí medailonu jest modré. Víčko dobře přiléhá, tak že hostie bezpečné jest uzavřena. — Nádobka na sv. oleje má ozdobu niellovou. Dvě olivové větve objímají písmeny O. I. — Nádobky tři na společném tácku zhotoveny jsou pro dp. far. Janouškovce. — Práci zlatnickou lze nazvatí dokonalou. Vše kreslil a řídil architekt A. V. Barvitiuss.

V paramentním ústavu, zhotoveno veliké množství nejrozmanitějších potřeb kostelních. Nejskvostnější byly dvě kasule, bílá a černá. Látku prvního jest bílý hedvábný damašek, jehož dessin (kříž uprostřed listí a stylisované lilie) dílem tamburováním s vícebarevným hedvábím, dílem vyšíváním zlatem obohacen jest. Na přední i zadní straně tohoto ornátu nalezá se tak zvaný palliový kříž barvy světlomodré, přes který se hedvábím a zlatem vyšívány táhne břečťanový vínek, propletený průpovědními páskami, na nichž písmo červeným hedvábím vyšito jest. Na obou stranách jsou medailonky, představující hedvábím vyšívané anděly ve zlatém rouše. Na přední straně jest anděl s po-

zdviženými očima a ramenoma, drže bílou pásku se slovy: „Gloria in excelsis Deo.“ V této průpovědi se pokračuje na ostatních částech kříže. Na levém ramenu nachází se slovo: „laudamus te“, na pravém „benedicimus te“, na hořejší části kříže „adoramus te“, na dolejší: „glorificamus te“ a „gratias agimus tibi“. Na zadní straně jest anděl, pravíci požehnání uděluje a drže pásku se slovy: „In terra pax hominibus bonae voluntatis.“ Na levém ramenu stojí slova: „qui tollis peccata mundi“, na pravém: „qui sedes ad dexteram Patris“, nad andělkem: „miserere nobis“, pod ním: „suscipe deprecationem nostram“. Kříž a celá kasule je pravou zlatou, ne příliš širokou portou olemována. — Kasule černá má dvojité a fialový palliový kříž, v jehož středu na předku se nacházejí vázky a ostatní části kříže vyplňuje vínek břečťanový s průpovědi: Juste judex ultioris donum fac remissiones ante diem rationis. V zadním prostředním medailonku jest vyšíty kalich, z kterého kapou krupěje krve do šlehajícího plamene očišťovacího. Břečťanovým vínkem se propletá průpověď: „Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona eis requiem sempiternam.“ Cena 72 zl.

2. Nová objednání.

Úprava celých kostelů. Dp. Klem. Marcrab, far. v Hobšovicích, žádá ve srozumění s úřadem patronátním za rozpočet na obnovení celého kostela. — Dp. Ant. Vedraľ, far. ve Velebitech, žádá za celou vnitřní úpravu slohem románským nově vystaveného farního chrámu Páně, a sice: 3 oltářů, kazatelny, stolie, zvonů, varhan a p. — Dp. Jan Švéda, vikář a děkan v Prachaticích, hodlá pozvolna, ale soustavně obnoviti a slohově upravití velepamátný děkanský chrám Prachatický. Žádá prozatím za zhotovení potřebných plánů přípravných. — Dp. Ant. Štika, děkan v Ledči, přeje si, aby výbor sekce umělecké provedl obnovu kostela farního, která již povolena jest a zamýšlí zároveň zřídití nový hlavní oltář ve slohu gotickém, nákladem částečně vlastním, částečně osadníků a patronátu. — Veškeré předměty odevzdává výbor architektu A. Baumovi, který osobně kostely prohlédne a pak výboru sekce umělecké zprávy podá.

Nádoby bohoslužebné Dp. Adolf Scharfenberger, farář v Bystřici, objednává pro farní kostel relikviář s ostatky sv. Jana Nep., na který jeho osadník p. Jan Kyral, gruntovník, 160 zl. věnuje. — Dp. Fr. Trávníček, farář v Chvalkovcích na Mor., objednává monstrancii za 450 zl.; — vdp. Ben. Kundrát, převor kláštera v Litoměřicích, ciborium a nádobky na sv. oleje pro nemocné; — dp. Stahal, farář v Dolanech, cibo-

rium za 200 zl.; — dp. Fr. Musil, farář v Žitovcích, monstranci, pacifikál a j.; — dp. Herm. Ardel, farář v Tysu, nádoby na sv. oleje. — Vše odevzdává se architektu A. V. Barvitióvi ku vyřízení.

Paramenty. Objednávají se následující předměty: Dp. Beda Zöcher, farář v Märzdorfu, objednáva červenou kasuli; — dp. Jan Čermák, farář v Janovicích, bílý pluviál; — vdp. děkan tábořský Landkammer tři kasule; — dp. Fr. Sojka, kooperátor v Nehvizdech, 2 červené korouhve, 2 fialové, pláštík na ciborium; — dp. Jan Bis, farář v Kostelní Lhotě, látku na velum; — dp. Kar. Rojek, děkan v Budyni, albu, rochetku, 2 komže; — dp. Vinc. Blažko, farář v Jungbuchu, antipendium; — dp. Ant. Bouchal, far. v Chlebích, velum; — dp. Fr. Miesner, farář v Planu, červenou kasuli, bursu, 3 korporalia; — dp. Jan Lindner, děkan v Kolíně, červenou a fialovou kasuli; — dp. Jos. Krehan, farář v Albericích, pláštík na ciborium; — dp. Fr. Pavlíček, farář v Malenicích, kasuli; — dp. Fr. Žák, děkan v Kloboučích, kasuli, dalmatiku, tunicellu, pluviál, vše bílé barvy za 625 zl.; — dp. Josef Kováč, koop. v Oberklee, sáček na nádobku svatých olejů; — dp. P. Lohel Šmíd, sekretář na Strahově, polštář; — dp. Jos. Baďura, farář v Kurovicích, 6 purifikatorií, 6 korporalií; — dp. Vinc. Mottl, farář v Jankově, pláštík na ciborium; — dp. Vinc. Babický, farář v Slapech, pláštík a bursu; — dp. Ant. Bouchal, farář v Chlebích, červenou kasuli, dvě dalmatiky, bílý pluviál, bílou kasuli, 1 koberec za 494 zl.; — dp. Ed. Oswald, farář v Popovičkách, dvě kasule, baldachýn a pluviál. — Odkazuje se paramentnímu ústavu.

Rozličné. Vp. Vác. Čermák, kaplan v Ra-dešíně, objednáva kříž pro školní světlici; — vp. Jos. Böhm, kaplan v Prusinech, 6 svícňů; — dp. Jan Bis, farář v Kostelní Lhotě, 8 svícňů; — vdp. Karel Rojek, děkan v Budyni, missál, kříž a sošku Panny Marie k průvodům; — dp. Frt. Ječmínek, farář v Plisné ve Slezsku, 4 svícny; — dp. Jakub Stark, farář v Záblatí, vyzlacení kalichu; — dp. Jos. Baďura, farář v Kurovicích, aspergil, tácek; — dp. Lohel Šmíd, sekretář na Strahově, 4 obrazy na korouhve.

3. Poptávky.

Dp. Ferd. Kopecký, farář v Kopidlně táže se na cenu 3 lamp cínových, k hlavnímu a pobočným oltářům; — dp. Jos. Kubů, far. v Kožlanech, na 3 nádoby pro sv. oleje; — vp. Ant. Paroubek, koop. ve Frenštátě na Mor., na cenu pluviálu ze zlaté látky; — Karlštejnský dekanátní copatronátní úřad žádá za rozpočet na 18 svícňů, kaditelnice, lampy, konviček a bílé kasule; — p. Val. Koterba v Opavě ve Slezsku na obraz sv. Jana Nep.; — dp. Jos. Rydl, farář v Libšanech, na cenu červené kasule; — dp. Ben. Büchse, děkan v Schönlinde, na farní pečeť; — dp. Fr. Hřebíček, farář z Pišle na Mor., rozpočet na vyzlacení monstrance, na lampu a korouhve; — dp. Vác. Kudrna, farář v Nové Vsi, táže se na kříž, který se má postavit před kostelem na památku biskupské visitace, na lampu, kaditelnici a j.; — vp. Karel Bukovský, kaplan v Heřmani, na cenu oltáře Mariánského; — dp. Kar. Kerka, na cenu kamenné sochy sv. Václava; — dp. Jos. Smělý, farář, na cenu mramorové křtitelnice slohu románského. — Na veškeré poptávky bylo příslušně odpovědino. *Lehner.*

Umělecké zprávy domácí.

Oprava chrámu Týnského. Sešlý chrám Páně u matky Boží nad Týnem obnovuje se bohudík! v dobách nynějších s nevšední horlivostí. Počíná se s opravou venkovskou. Důkladná oprava počíná s jižní věží kostelní. Přiměřené lešení vyžadovalo zvětšeného nákladu i také četnějších sil pracovních. Za těchto dnů snešena jest úplně nárožní vížka severovýchodní, aby novou nahrazena byla. Zevní zdě budou důkladně prohlédnuty, otvory, okna a jiné částky věžní více neb méně rekonstruovány.

Archeologický sbor „Vocel“ v Kutné Hoře. Málo které město v Čechách má tolik a tak krásných památek z nejskvělejších dob umění českého, jako Kutná Hora a jest věru! přáti si věle, aby zachováno bylo potomkům, co připomíná na nejkrásnější dobu dějin vlasti naší. Tento cit

v širších kruzích buditi, „písemné a umělecké památky v tamější krajině před zkázou chrániti; známost o nich a tím i větší šetrnost a lásku k nim šířiti a udržovati“, jest účelem nového spolku, který srdečně vítáme. Celá Kutná Hora se svými památnými a krásnými chrámy, kaplemi, starými budovami, kašnami, rezbami jest velkolepé muzeum. Budiž nový sbor archeologický správcem musea! Budiž opatrováno, obnovováno a vlasti zachováno, čím hlásá se sláva a vzdělanost a hluboký cit náboženský předkův našich! Při posledním pobytu v Kutné Hoře přesvědčil se redaktor, že mnohé, veledůležité předměty, ku př. slavný chrám sv. Panny Barbory vyžadoval by již nutně zejména na zevnějšku důkladného a systematického obnovení. Jest-li že „Vocel“, nový spolek archeologický, ujme se stárnoucích památek a navrátí jim věčně mladistvé vnaď, obnoví-li, co na znovuzrození

již netrpělivě čeká a po nutné opravě volá, jména zakladatelů spolku zapsána budou zlatou literou do knihy dějin uměleckých drahé vlasti české. Kdo šlechtným úsilím o zachování slavných památek pečuje, vědecké a velkých činů pamětlivé potomstvo zachová v milé upomínce své dobrodince. Vlast vavřínovým věncem ozdobí skráně ušlechtilých synů. Jména výboru ručí nám za zdar nadějného podniku. President p. Předák a ředitel vyšších škol reálních p. Zach jsou rukojemstvím budoucích výsledků. — Činným údem jest, kdo zaváže se k povinnosti, že bude pracovati buď v oboru literárním aneb uměleckém a platí roční příspěvek nejméně 2 zl. — S radostí zaznamenáváme, že archeologický sbor „Vocel“ vytknul si na rok 1877 mimo rozličné vědecké práce: opravití velepamátné stolice gotické, jež nalezájí se v pozadí chrámu Páně sv. Barbory a na památku slavného spisovatele a buditele národa českého, Josefa Rautenkrance, věnuje pamětní desku nebo dle účastenství ct. obecnstva slušný náhrobek na hřbitově v Sedlci, kde Rautenkranc posledně co duchovní správce byl působil. — Lépe zajisté nemohl archeologický sbor „Vocel“ činnost svou zahájití a uvědomělé obecnstvo bude šlechtné snahy jeho všemožně podporovati.

Volání po opravě. Chrám sv. Vavřince v Brandýse n. Labem. Vážné jsou upomínky,

kteří v každém občanu brandýsském vzbuzuje starobylý chrám sv. Vavřince. Bývaltě druhdy zdejší farním chrámem. Zde draží předkové brandýsských občanů dávali svá nemluvnátka křtiti, zde byly jejich sňatky manželské žehnány, zde byla přinášena nejsvětější Oběť za duše jejich, zde byly konány modlitby za jejich blaho i za blaho celého města; na hřbitově, který chrám obkličoval, pochovávali byli měšťané brandýssští, mezi nimiž i primátoři, jakož matrika zemřelých z roku 1654 vysvědčuje. Zdaž tyto okolnosti nezasluhují, aby chrámu sv. Vavřince věnována byla slušná pozornost? Avšak chrám tento jest také co do umělecké stránky povšimnutí hoden. Byl původně v slohu gotickém zbudován a až doposud svědčí o tomto slohu gotickém šest zbývajících mohutných opěracích pilířů, z nichž, bohužel, jeden sesutím hrozí a zazděné okno gotické zakončující presbytář, z čehož patrno, že chrám sv. Vavřince vzácnou památkou uměleckou jest; tudíž můžeme se zajisté nadíti, že pan c. k. konservator této bývalé svatyně, nyní vojenského skladiště, avšak městského majetku, se ujme a v čas se ještě o to postará, aby pilíře i s celou budovou se nesřítily a aby tatáž budova posvátnému účelu byla navráćena. Doufáme, že přičiněním slavného zastupitelstva městského bude co nejdříve chrámeček ten nově zřízen a náležitě obnoven.

M o s a i k a.

Jak se umění pomáhá. Jak známo, doporučoval sám ministr kultu Stremayr velmi vřele, aby se při kostelních objednávkách bral slušný zřetel k uměleckým požadavkům. Nejlepší příležitost intencím ministrovým zadost učiniti poskytují zajisté kostely náboženského fondu, jež se pod státní správou nalezájí. Jak se však zejména při zakázkách z náboženského fondu dbá o umění, o tom podává „Christl. Akad.“ tento drastický obrázek: V stále umělecké výstavě Lehmannovy byly v minulých měsících vystaveny dva obrazy určené pro kostely náboženského fondu. Jeden z nich představoval sv. Víta od Safařoviče. Nejprvnější podnět k obrazu tomu čerpal umělec nepochybně z knihy pro dívky, v níž se na ideální figuře dítkám zobrazuje ošklivost vzdorovitých a nečesaných dítek. Zježené vlasy od pravzoru vypůjčené mají na obraze sv. Víta představovati nadšení mladistvého mučeníka. Proto však dlužno se přiznati, že malovaný Vít má čistě umytou tvář, poněvadž pravzorem tváře, té nebyla řečována kniha pro dívky, nýbrž děvečka z jedné pobřežní ulice pražské, kdež tedy hojnost vody k umytí. Zdali strakatý oděv na obraze přičísti se má na vrub starých Římanů nebo modelu, ponecháváme jiným rozhodnouti. Dlužno ještě jen zmínit se o „genialní“ myšlence na obraze. U nohou světce jest totiž kohout, nepochybně čínské odrudy, který tolik prachu vyhrabal, že nohy sv. Víta jsou v tajemné mračno zahaleny. — Druhý obraz sv. Martina od Roubalika nalezal se až do nedávna v zmíněné výstavě. Podobal se spíše slabě kolorovanému kartonu, nežli obrazu malovanému. Sv. Martin jest

obyčejně vousatý jezdec na koni a žebrák taktéž člověk v obyčejné čáry žebrácké nastrčený. O tom, co se mezi oběma děje, obraz ani jediným črtem nepoučuje. Jen podávání uříznutého pláště prozrazuje epizodu ze života světce, pojatou nejprosačtějším způsobem. Kůň jest takový, že dřevěné koničky daleko lépe jsou napodobeny. Skoda, že náboženský fond nemůže upotřebiti ještě třetího obrazu z Lehmannovy výstavy, aby bylo do třetice všeho dobrého. Myslíme totiž mučenicí od dámy malovanou, kterou naznačujem jmenem Anonyma, nemohouce uhodnouti, koho vlastně představuje. Že to má býti světice, prozrazuje kruh paprskův obkličující nejen hlavu, nýbrž celé tělo její. Že jest mučenicí, má prozrazovat podivným způsobem k zemi skloněná palma. Kdyby nebylo kruhu paprskového, vykládali bychom si obraz takto: Osoba z nižších vrstev, málo upraveného zevnějšku, která náhodou někde ratolest sebrala a snad větví po příkladu dám se chce fofrovat. Právě jí něco napadá: „Což pak není zde nikdo, kdo by mně copy zapletl?“ V uleknutí nad touto rozluštěnou otázkou upustila větev, tak že jej drží jako dámy slunečník, když ho nepotřebují. Obraz ten nešťastně pojatý jest alespoň lépe malován.

Krádež. Dne 14. t. m. odcizen jest z obrazárny královského museum v Berlíně malý obraz na dubovém prkně malovaný. Představuje se na něm korunovaná nebes královna Maria Panna s Ježíškem v gotickém kostele. Jest opatřen mosazným štítkem, který má nápis: „Jan von Eyck, Brügge. † 1440.“ Kdo obraz v podstatě nepoškozený vypátrá, obdrží 100 tol. odměny.

Sfavný návrat. „Vossische Zeitung“ se do-
vídá, že ztracený van Eyck opět se vrátil. Muž,
který obraz přinesl, aby slíbenou odměnu 100 to-
larů obdržel, udával, že koupil obraz v krčmě od
neznámého člověka za 75 trojníků.

Také systém. Ve „Verlags-Verzeichniss“
Karla Scholtze v Lipsku oznamuje se mezi jiným
také „Deutsche bautechnische Taschenbibliothek“,
která prý pojednává o veškerých oborech umění
stavitelského a průmyslu uměleckého. A pak uvádí
se obsah jednotlivých sešitů za sebou následujících:

Nro. 1. Hittenkofer, die deutsche Villa. 2 Mark.

Nro. 2. Hittenkofer, Griechisch-dorisch Archi-
tektur. 1 Mark 20 Pfg. atd.

Nro. 12. Jähn, Das evangelische Kir-
chengebäude. 2 Mark.

Nro. 13. Jähn, Der Schafstall. 2 Mark.

A pak prý není v učených knihách německých
soustavy! V jaké souvislosti jest evangelická bu-
dova kostelní s ovčínem, že bezprostředně za sebou
se uvádějí, nejlépe bude asi znáti vydavatel „ně-
mecké bibliotéky technického stavitelství sám.“
Kostel bude mít u něho asi též důležitosti, jako
ovčín. Není nad systém!

Zajímavý zámek hrabat Hlinských, nyní
Stezkých (na Volyni) stal se obětí plamenů před
krátkou dobou s veškerými vzácnostmi a sbírkami

řídými. Tripatrový palác 124 pokojů a sálů čí-
tací asi před 70 lety od hraběte Hlinského, který
u císaře Pavla I. velice oblíbeným byl, vystavený,
pro množství pokladů uměleckých a jiných sbírek
mohl spíše nazývat se museum, nežli palácem.
Nábytek pocházel dílem z komnat Ludvíka XIV.,
dílem z paláce císařovny Kateřiny II.; sály ozdo-
beny byly množstvím obrazů nejproslulejších mistrů
vlašských, výtečnými sochami mramorovými, pře-
bohatou knihovnou, porculánem sevresským, bron-
cem nejvybranějším a p. Krásně ozdobena byla ze-
mena katolická kaple domácí. Oheň vypukl v křídle,
kde knihovna a archiv se nacházely a rozšířil se s ta-
kovou rychlostí, že obyvatelé sotva nahé životy
zachránili. Na zachránění listin, vzácných rukopisů
a knéh nebylo lze ani pomyslet. V málo hodinách
stala se veškerá nádhera obětí zhoubného živlu.

Rídký mecenáš. Mladým umělcům francouz-
ským, kteří každoročně o tak zvanou římskou cenu
konkurují, dostalo se před krátkou dobou závěti
daru, odkud by se toho byli nejméně nadáli. Jistý
Dubosc, který, jak sám v závěti praví, od prvního
mládí svého po 58 roků parížským malířem za
model sedával, odkázal jmění 200.000 fr. passivní
činnosti uspořené Akademii výtvarných umělců s do-
ložením, aby každoročním úrokem podělovali se
mladí malíři a sochaři, kteří se o římskou cenu
ucházejí.

„C E C I L I E“

časopis pro katolickou hudbu posvátnou.
Redaktor: F. J. Lehner. Celoroční předplatné 2 zl.
Redakce v Karlině č. 234. Ročník IV.

Obsah č. 4. a 5.: Jednatelská zpráva o čin-
nosti odboru hudebního Akademie křesťanské v Praze
za správní rok 1876. — Missa Papae Marcelli. Píše
F. J. Lehner. — Cestopisné upomínky hudební.
Vypravuje F. J. Lehner. — Dopisy, v nichž líčí
se činnost jednotlivých sborů kostelních. Z arcie-

diecése Pražské: Z Karliny. Z diecése Litoměřické:
Z Litoměřic. Od Jizery. Z diecése Budějovické:
Z Tábora. — Literatura hudby posvátné. — Hu-
dební příloha přináší „Pange lingua“ od Josefa
Foerster a harmonisované; „O bone Jesu“ od G.
P. de Palestrina s přidanými znaménkami náleži-
tého přednášení; „O sacrum convivium“ od Nekesa,
což po pozdvihování zpívati lze.

Oznámení.

Redaktor vydá se dne 23. dubna na delší pouť za uměním do Italie,
přidá se v Římě k české deputaci, která do věčného města přibude dne
27. května, aby společně jménem katolíků českých sv. Otců přála k pade-
sátiletému jubileu biskupskému, a navrátí se do vlasti posledního června.
Poněvadž poutníka na cestě nesmí tísniti žádná starost, vysílá nyní do světa
najednou dvě čísla za měsíc duben a květen, až se vrátí, vydá opět dvě
čísla za červen a červenec. Nehněval by se, kdyby po návratu překvapen
byl četnými články nových spolupracovníků. Na shledanou v Římě!

V redakci „Methoda“ lze obdržeti:

I. ročník „Methoda“ za 1 zl.

II. „ „ „ 2 „

Obsah: Josefa Hellicha 70leté narozeniny. Josef Hellich a chronologický seznam jeho děl. — Sloh románský.
Basilika klenutá. (Pokračování.) — Poklad hlavního chrámu svato-Vítského v Praze. Baldachýn v podobě štíhlé
přílby věžní, železný a pozlacený. — Ze „zápisní knihy kostelníkův“ chrámu sv. Mikuláše na Starém městě praž-
ském z XV. a XVI. věku. — Pout' za uměním. — Ředitelstvo Akademie křesťanské: Dary. — Odbor umělecký:
1. Nově zhotovené předměty. 2. Nová objednání. 3. Poptávky. — Umělecké zprávy domácí. — Mosaika. —
„Cecilie“. — Oznámení.

„Methoda“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace
„Methoda“ v Karlině č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy,
tykající se redakce, budíž zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlině, č. 234. Reklamacce zasílány
budíž do expedice v kněhstiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze, v Retězové ulici čis. n. 5.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhstiskárny Cyrillo-Methodějské (V. Macana) v Praze.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 6. a 7. V Praze, dne 20. července 1877. Ročník III.

Obsah: Pouť římská. — Sloh románský. 5. Drobné tvary. (Pokračování.) — Jos, Hellicha jubilejní slavnost. — Chrám Svato-Jakubský v Brně a nejnovější opravy jeho. — Z akademie křesťanské. Odbor vědecký: Knihovní řád. — Umělecké zprávy domác: Chronologický seznam děl Hellichových. — Sochař Šimek. — Feuilleton: Michel Angelo, — »Cecilie,« — Oznámení,

Pouť římská.

Píše F. J. Lehner.

Dluhy vyrovnávati jest první povinností pořádného člověka. Laskaví čtenáři byli s redaktorem shovívavými, čekající na vydání dlouhého čísla až po návratu jeho do vlasti. — Pisatel pokládá tudy za první povinnost, na vzájem klásti účet z pobytu svého ve vyvolené zemi umění církevního, v jejímž středu sídlí viditelný náměstek Ježíše Krista.

Před odjezdem došlo jeho od vzácných a milovaných příznivců z více stran valně listů s přáním, aby pouť ve zdraví vykonaná stala se požehnanou kořistí a bohatou žní na poli umění církevního. Přání stalo se skutkem. Poutník, který neopominul na posvátných místech — u Matky Boží v Loretě, na hrobech knížat apoštolských v Římě, sv. Marka v Benátkách, sv. Antonína v Padui, sv. Františka v Asissi, sv. Cecílie v Římě, sv. Kateřiny Sienské a na předešlých jiných místech modliti se za četné přátely, cítil rovněž požehnání a podporu, které jemu vzešly na vzájem z modliteb jejich. Zdar dlouhé pouti jinak vysvětliti nelze. Putoval šťastně a navrátil se, jak mu přáno bylo, s bohatou kořistí. Látky má nahromaděno na leta. Den co den zaznamenával v pozdních hodinách večerních dojmy krásných dnů a fotografoval takto obrazy denní, které tou měrou hlouběji do duše se vryly, čím důkladnější byla reflexe o předmětech uměleckých, které za dne viděl v záři vláskéhoho ponebí. Mnoho očekával — a nalezl více, než očekával. Italie jest v pravdě za-

slíbenou zemí umění církevního, Řím pak skutečným Jerusálemem. Je-li celý půvabný ráj italský poset nejskvostnějšími památkami křesťanského stavitelství, sochařství a malířství, Řím jest křesťanského umění lesem, který vyrostl v době dvou tisíciletí, zmohutněl a široko daleko se rozšířil. Ve stínu toho lesa slastně se odpočívá. Zde vane vzduch, který na leta občerstvuje. Zde naučí se člověk v několika týdnech znáti, čemu z kněh za dlouhá leta nemocno přiučiti se. Pod zemí a nad zemí, v katakombách a basilikách, po domech a na ulicích, všudy se ti ukazuje vznešenost a velikost, krása a spanilost Církve katolické. Ty tu matku všudy vidíš. Ty té moudrosti její všudy se obdivuješ. Ty tu péči její všudy cítíš. A miloval-lis ji dříve vroucně, nyní miluješ ji horoucněji. A byl-lis dříve hotov, obětovati jí výhradně veskerou práci, nyní jsi hotov, radostně za ni obětovati i život. Taková jest ta věčná Roma — město svaté — sídlo Otce křesťanstva. Požehnání s hlavy přešlo na sídlo. Záře tíary osvětlila okolí. Nebeský původ obráží se v pozemských dílech. Ideály krásy zde přiodily se tělem. A vtělená krása odevšad na tebe zírá, a ty díváš se jí v oči.

Redaktor má v úmyslu posloupně vypravovati a vypisovati, co z oboru uměleckého na pouti své viděl. Paměti přispějí ku pomoci poznámky, které zapisoval, a několik set obrazů, které na osvěžení a upamatování s sebou přinesl. Zkušenosti hudební, ač více neb méně

ceny relativní a negativní, vypravovati bude v „Cecilii“, popisy překrásných památek výtvarného umění přinášeti bude „Method“. Při obmezenosti místa protáhne se však přece byť i velmi stručné vypravování, a proto poví hned na počátku, co by potom, až řada dojde, opožděno bylo. Středistěm pouti po Italii byl Řím a středistěm Říma Vatikán. Za dnů, v nichž jsem v Římě dlel, celý svět křesťanský ode všech úhlů putoval do Vatikánu s přáním jubilantovi J. S. Piu IX.

Znaže čtenářstvo „Methoda“ vím, že především žádá, abych vypravoval o dnech slavnosti, jakož i o slyšení u sv. Otce. Ostatní vypisování počká a neztratí se a také se ani neopozdí. Z denních listů, které mi za celou dobu desítinedělní do rukou nepřišly, bude ostatně známo, co za dnů slavnostních v Římě se dalo, a proto postačí povšechné toliko doplnění. Při té příležitosti uvedena budou jména měst, v nichž na pouti umělecké jsem se zdržel všude tak dlouho, jak právě množství památek toho vyžadovalo. Pozdější obšírný cestopis přidrží se pořádku tuto naznačeného.

~~~~~
Bylo po jubilejní slavnosti Josefa Hellicha, kterou na oslavu 70. ročnice narozenin jeho konala Akademie křesťanská a s ní veškerí čelní umělci pražští. Akademie křesťanská oslavila svého místopředsedu, umělci svého Nestora, všichni ctihodného, vlastenského malíře. Byla to krásná slavnost. Všichni přátelé umělečtí byli zde pohromadě. Naposled před odchodem jsme se tu bavili — o umění. Každé thema i zábavných rozmluv vrací se vždy k témuž předmětu. Podali jsme si ruce — na šťastnou shledanou.

Od jubilea k jubileu. Z Prahy do Říma. Od slavnosti rodinné ku slavnosti rodinné. V obou případech oslava mladistvých starců. Zde v úzkém kruhu přátel umělců, tam v širokém kruhu katolíků celého světa. Zde oslava umělce, který po celý, dlouhý život věrně sloužil Církvi, tam oslava Otce křesťanstva, který po celý, dlouhý život hrdinně vládl Církvi. Praha a Řím! Jaká to dvě jména! Jak drahá to města! Hlava vlasti jedno, hlava křesťanstva druhé.

Šťasten jsem odcházel. Připraven jsem byl, o to záhy starali se přátelé umělci, kteří řadu let žili ve vlasti uměn. Jeden předepsal celou cestu, určil i pobyt v jednotlivých místech na vyměřenou dobu, druhý užitečných pokynů udílel, jak by tělo nepovolné přivykalo znenáhla nezvyklému ponebí. Také lekce v umění mimickém nescházely, jimiž by člověk doplnil, čeho jazyku se nedostane. A ta zna-

ménka působila zázračně, jak výsledek ukázal. Instrukce byla dosti úplná.

S Bohem, Praho! Deset neděl tebe neuvidím. A také nic o tobě neuslyším. Na svých poutích ztrácívám zrak i sluch — jistou měrou. Vidám a slychám jen tam, kde právě jsem. Nikomu nedopisuji já, a nikdo nedopisuje mně. Kde jsem, není známo. Na čtení novin ani času nezbyvá. V prázdných chvílech koná se příprava na den následující. Cestovní knihovna jest nezbytnou pomůckou. Časné z rána vychází se na lov. Celý den chodí se po kostelích a sbírkách. Duše ničím nevyrusovaná vnímá bez překážek dojem. Čím tišší hladina, tím věrnější obraz v ní se odráží. Čím čistější voda, tím hlouběji se vidí. Klid a čistota duše ulehčují dílo, a duše se potápí v křišťálovém proudu. — Co za dne poutník viděl, v čem kochal se za lesku slunce, obraz povšechný nejlépe objeví se v temném klidu nočním, a ten pak dlužno svěriti knize a zapisati dojem. Tak se koná pouť. Poutníka nesmí tísniti žádná starost. „Cecilie“ a „Method“ vydány jsou, celý párek po dvou číslech. Zástupcové v duchovní správě, ač s těží, přec vynášeli se. Jest po starosti. Ostatní počká do návratu. S Bohem, Praho!

Při dosednutí v železničním voze jiný již to člověk sedí, bezstarostný. Obraz mívá za obrazem po obou stranách. Zde odpočívá a chystá se duše a střádá síly nové. Dobře se tu medituje. Každá jízda přináší obrazy nové. Minula Vídeň, minul Hradec Štýrský, minul i Terst. Ta cesta jest obrazem pouti — obrazem života. Chvátá se, chvátá, dokud nedojde člověk cíle. Opustil jsem pevnou půdu a s moře díval jsem se na čarovný amfiteátr světél. Mizel, až zmizel, jen světlo s věže mořské svítilo do temné noci, jako světlo Církve nezhasíná lodníkům mořem světa plujícím. Pak byla noc, tmavá, nepokojná. Temné nebe a temné moře, u prostřed pak moře chatrná loď. V té nesmírné spoustě živlů, vody a vzduchu cítí živě člověk svou nepatrnost v říši všehomíra. Noc ustupovala. Nastalo svítání, a z hlubin na dalekém obzoru počala vystupovati nevěsta moře — krásná Venecie. V moři si ustlala lůžko a ozdobila je krásou čarovnou. Když byla panovnicí světovládnu, z celého světa snášela klenoty a skládala je k nohám sv. Marka. Jako včelka snášela skvosty z dalekých zemí, kladla je vedle sebe, sloup vedle sloupu, kámen vedle kamenu, až z toho povstal chrám báječné krásy, jako v pohádce. Chrám svatého Marka stal se skříňkou na klenoty Benátčanům. Co nejkrásnějšího měli, věnovalo se sv. Marku. A kolem křišťálového jádra usazovaly se ostatní krystaly. Sv. Marek jest srdcem Benátek. Nádhera vele-

chrámu sdílela se ostatnímu městu. Ůko na té kráse se pase a nemůže se nasytiti. Osm dní jsem se díval na ni a nerad jsem se s ní loučil. Královnou bývala ta pyšná Venecie. Schudla sice; ale i v chudobě zůstala královnou ušlechtilou a vznešenou.

Z Benátek přichází se zahradou revovými věnci ozdobenou k sv. Antonínu do Padui s prostrannými kostely ohromných rozměrů, odkud do vlnité Bologni, starobylého sídla vysokého učení, ctihodného stářím i monumen-tálností. S přívětivosti krajiny závodí přívětivost obyvatelstva. A Ravennu kdož by pominul? s těmi chrámy, které zbyly z doby rozkvětu a slávy! Ravenna má svůj vlastní sloh a svou vlastní krásu, více nad jiná města, ač ve Vlaších každé takměř město samostatným slohem a rázem vyniká. Z bývalé slávy ji zbyly jen ty kostely, ku kterým každý milovník umění putovati musí. Město bývalé kleslo a stalo se městečkem. Jen ty chrámy zachovaly pověst. Sláva světská vadne, co však Bohu na oslavu vypučelo, věčně kvete. Z Ankony na břehu moře vévodící přichází se do Loretty k Matce Boží. Který poutník opomine políbiti stěny milé? „Casa santa“ jest žádoucím cílem tisíce tisíců. A všichni zde docházejí, čeho hledají. Ten vzduch zde dýše modlitbami. A odtud již rychle to spěchá k Římu. Dvě štace pouze předcházejí. Anděl v lidském těle, sv. František, zve mocí neodolatelnou do Asissi. Tam na výšině stojí „Franciscus pauper a humilis“, a nad hrobkou nejnížšího a pokorného bratra i přítele chudáků povznášá se vysoko k nebesům dvojí kostel, jeden nad druhým zbudovaný, první krásnější druhého. Tak vysoko cení Pán Bůh pokoru. Na vysokém vrchu dva kostely nad sebou hlásají vznešenost dobrovolné nízkosti. S Asissi dívá se již poutník na Perugiu, kde člověk trne nad rozkošnou přírodou. Ký div! že v tom ráji Perugino se zrodil, který Rafaelé vyučil. V Italii stále závodí krajina s krajinou. Při utěšeném rozhledu zvolá cestovatel: „Nad krásu tu již není!“ Přijde jinam a změní náhled. Poloha Perugia na vysokém vrchu a rozhled do krajiny hornaté, jaký se oku naskytuje s nového náměstí — okouzluje. Po Peruginovi přišel Rafael. Po Perugii přichází Řím.

Řím sám o sobě jest světem. Líčiti krásu a vypisovati dojem krátce, několika slovy — nelze. Katolík sem přicházející cítí se býti doma. Domem otcovským jest Řím. Otec křesťanstva zde přebývá. První návštěva platí sv. Petru. Poutník spěchá do velechrámu světového, kleká u podnoží trůnu, kde na mramorovém stolci sedí žehnající Petr, libá od milionů rtův ulíbanou nohu ctihodné sochy, jde odtud do

prostřed chrámu, kde nad hrobem prvního náměstka Kristova klene se kuple zázračných rozměrů, přidružuje se k poutníkům, kteří zde již u zábradlí nad hrobkou klečíce dolů se dívají do toho hrobu, k němuž putuje se den co den, rok co rok ze všech dílů světa; poji nad tím hrobem modlitby své vlastní s modlitbami klečících spolukřesťanů před i za oceánem; mnohý povzdech se tu dere z nejhlubších utrob, mnohá slza jako perla kane po tváři a padá dolů do toho hrobu; — pak vstává poutník, žehná se svatým křížem a ví, že jest tu doma. Prvnímu papeži zbudovalo křesťanstvo největší pomník. Zde v tom domě bydlí sv. Petr, a hned vedle ve Vatikánu sv. Petra nástupce. Vedle největšího chrámu světa sídlí Církev katolické hlava, strážce, otec, kolem něhož právě shromáždilo se křesťanstvo. Všichni národové a jazykové, všechny země a krajiny vyslaly sem zástupce, aby staříčkému otci, který půl věku již biskupuje a nejdéle ze všech papežů spravuje hrdinně království Boží, vyřídili: „Svatý Otče, Ty jsi náš a my jsme Tvoji!“

Chlouba: „Jsem katolíkem!“ nikde živěji neozývá se v duši, jako tuto, kde v síni vatikánské slyšeti lze všechny jazyky a všechna nářečí. Kolem Pia IX. shromáždili jsme se ze všech končin světa. Mluvílo se rozličnými jazyky, a přec všichni jsme si rozuměli. Stejná víra, stejná láska nás zde svedla. Ve smýšlení nebylo rozdílu. Vatikán pojí Ameriku s Evropou. Za dnů jubilea patrně se objevilo, že Řím jest Jerusalemem. Církev Boží slavila světovou slavnost. Záznak letnic jerusalémských se opakoval. Církev 19. věku slavila velké Pentecostes. V dobách nejnepříznivějších, kdy válčiti jest s nekrutějšími nepřátely, ve vítězoslávě objevila se jednota Církve. Jest nás mnoho. Veliké vojsko má sv. Otec pohotově. Zaplavili jsme Řím. Každý den přinášel městu nových poutníků. Na ulicích a po domech bylo slyšeti všechna nářečí světa. K Vatikánu putovali každého dne noví zástupcové; dnes Slované, zítra Španělové, Francouzi a Němci, Vlaši a Angličané, katolíci z Ameriky a z Asie — všichni se zde shromáždili kolem papeže — kmeta. Svět viděl, že Církev jest ústavem světovým. Liberálové v Římě a mimo Řím pukali se vztekem malomocným, a lži chtěli pobořiti tu skálu, která spočívá na pravdě. Rozsivali vítr a kliditi budou bouři. Lodičku Petrovu řídí nebeský zakladatel; v jeho ochraně bezpečná jest i v rozbourěných vlnách. V Římě zdvojnásobuje se důvěra v Boha.

Byla to podivuhodná slavnost, to jubileum papeže Pia IX.! Cílem poutníků tentokrát bylo, spatřiti svatého Otce. Obraz jeho vymalovati a ukázati čtenářstvu, jest úkolem zpravodajovým.

Přišel svátek nejsvětější Trojice, den, na který měla slyšení velká deputace, kterou vedl jeho Eminence, náš nejd. vrchní pastýř kníže Švarcenberk. Ráno sloužil poutnickou mši u sv. Petra. Podával tělo Páně poutníkům, kteří s příkladnou věrou pobožností ke stolu Páně přistupovali, kníže vedle rolníka, šlechtice vedle prosté venkovanky. Před Bohem jest rovnost osob, u něhož platí mravní hodnota. Poutníci římská chtěli se před sv. Otcem objeviti s čistým svědomím a posvěcenou duší. Okolo jedenácté hodiny počalo na náměstí sv. Petra býti živo. Zástupové spěchali k Vatikánu. Přivětivá stráž švýcarská malebně oděná ochotně ukazovala cestu všem, kdož se vstupním lístkem vykazali. Netrvalo dlouho a síň audienční byla plná. Bylať to síň, v níž zasedává konsistoř papežská. Stěny jsou tapetovány červeným hedbávím a velkými obrazy pokryty, strop jest vkusně kasetovaný, bohatě pozlacený. Dekorace velmi přiměřeně není ani chudá, ani přílišně nádherná, jak právě sluší síni zasedací papežské konsistoře. Má podobu obdélníku, na jehož užší straně mezi dvěma okny na nevysokém stupni jest místo pro sv. Otce, červeným baldachýnem kryté. S okna otevřeného spatřuje se jako rámcem ohraničený čarokrásný obraz italské krajiny, přerokosná, daleká vyhlídka na letohrady, zahrady a vzdálené modré hory v jasném lesku a svěží barvitosti jižního ponebí. „To jest krása!“ mimoděk šeptala každá ústa při tom pohledu. As pět kroků od trůnu jest prostora lavičkami přepažená, které pak po celé délce síně s obou stran prostředkem se táhnou, zůstávající mezi sebou úzkou uličku, osobám dvoru papežského, obřadníkům a jiným vyhrazenou. Obecenstvo stojí po obou stranách dlouhé dvorany, muži na levé, ženské na pravé straně; obě strany řečenou uličkou jsou odděleny. Netrvalo dlouho a síň byla přeplněna, hlava na hlavě. Každý chtěl dostati výhodného místa, odkud by nejlépe divati se mohl na sv. Otce. Nastala hned z počátku tíseň. Tichý hovor rozléhal se brzy celou prostorou; z četných míst dorážel k uchu lahodný hlahol češtiny; svůj k svému se hlásil. Právě zde v audienční síni spatřil jsem ponejprv mnohé milé krajany, které až dosud mi známi byli dle jména pouze, buď co spisovatelé, buď co širitelé všeho dobrého. Ve Vatikánu jsme si ponejprv tiskli pravici. Římská známost jest dvojnásobně milou.

V audienční síni objevil se nyní J. E. nejd. vrchní pastýř náš a odvolav mne, svěřil mi ku odevzdání adresu Akademie křesťanské, čímž vysvobozen jsem byl z tísně, poněvadž osobám, jimž bylo něco odevzdávati sv. Otci, vykazala se prázdná ulička dříve naznačená.

Znenáhla bylo nás v ní asi šedesát; jedni s dary, druzí s adresami. Jeho Eminence nás v ní seřadil a za chvíli byla i tato ulička naplněna. Skvostná adresa Akademie křesťanské jest vázána v bílou kůži jemně hlazenou; deska vnitřní kryta jest kůží červenou. Rohy jsou stříbrem kovány, niellem ozdobeny, přední ametisty, zadní českými granáty vykládány. U prostřed přední desky spatřuje se znak papežský v kulatém medailonu, olivovým věncem obklopený; vše ryto na desku stříbrnou a barevným emailem ozdobenou. Na zadní desce jest stříbrná tabulka s letopočtem emailovaným. Uvnitř na prvním listu titulním na způsob desky votivní spatřuje se překrásně vyvedená dedikace:

Sanctissimo in Christo Patri
et

Domino nostro

Domino divina Providentia

Pio PP. IX.

Academia Christiana Pragensis
anno D. MDCCCLXXVII.

Na druhém listu v bohatých arabeskách obraz dobrého pastýře co ilustrace ukončujících slov adresy, která jest psána na listu třetím římským písmem lapidárním barvy červené. List ten představuje mistrně zhotovenou votivní desku, na níž řečená adresa psána jest. Zníť takto:

Beatissime Pater!

Graves profecto sunt afflictiones, quas Sancta Sedes Apostolica dudum jam patitur.

Iis quidem mentes omnium fidelium summo dolore afficiuntur: sed magna quoque sunt gaudia, quae Deus Optimus Maximus Ecclesiae suae parat.

Exultavit universus fidelium coetus, quando Tu, Beatissime Pater, quinquagesimum Sacerdotii annum felicissime expleveras.

Laetata est Ecclesia, quum Deo propitio, elapsis sex lustris, nuper solemnissimum Jubilaeum gloriosi regiminis celebrasti.

Verumtamen fons gaudii et laetitiae exhaustus non est!

Modo ad Cathedram Tuam universus confluit Orbis Catholicus, exultans et Deo gratias agens, dum Tu, Beatissime Pater, quinquagesimum inde celebras annum, quando plenitudo Sacerdotii Consecratione Episcopali Tibi collata est.

Eapropter Academia quoque Christiana Pragensis, cujus studia Tu, Beatissime Pater, gratiosissimis literis collaudare non dubitasti, Ecclesiae universali sese aggregans, Sanctitati Tuae de maxime solemnibus Jubilaeo Episcopali devotissime congratulatur, Deumque enixe rogat, ut Te diu adhuc

sospitem fidelibusque Pastorem optimum conservare dignetur!

Academia Christiana Pragae in Bohemia.
Die XXI. Maji anno salutis MDCCCLXXVII.

Na čtvrtém listu vignetou ozdobeným jsou podpisy veškerých 18 členů ředitelstva. K nim řadí se podpisy 2170 členů. Veškerá úprava a provedení umělecké jest mistrné a důstojné jednoty naší. Vše skomponoval a vlastnoručně provedl architekt A. V. Barvitijs, figurální pak částky malíř Sequens.

Prázdná až dosud prostora před trůnem a po obou jeho stranách počala se znenáhla plnit mužnými postavami s řády a zlatými řetězy. Přicházely vznešené dámy černě oděné s černým závojem, některé s dítkami. Kroj dám k audiencím předespaný, národní to kroj dám severoitalských, jak později na cestách jsem viděl, malebně zdobí a nedopouští přepychu. Také rukavičky se všeobecně vylučují. I děvčátko pražské, které mělo odevzdati adresu dítek českých, bylo tím krojem odděno. Na ně zadívala se s něžností právě materskou kněžná Lobkovicová opodál stojící. Měla v ruce skvostnou adresu dám drahokamy vykládanou. „Při pohledu na vás myslím na své vlastní dítky, které doma jsem zůstavila. Jakého štěstí se vám dostalo! Za největší radost na světě pokládala bych sobě, kdyby jednomu z mých dítek bylo se dostalo toho štěstí, aby smělo svatému Otci k nohám podati adresu dítek! To jest to největší štěstí!“ — pravila šlechetná dáma tónem nejněžnější dobroty a oči její zaleskly se světlem duše hluboce věřící a zarosily se perlou lásky materské. Takový výrok ctí i matku, i katoličku! — Co s jedné strany taková rozmluva se dala, s druhé strany žádali si cizí poutníci a poutnice viděti naše adresy. Všude bylo slyšeti rozmluvy o témže předmětu. Bylo viděti, jak vřelá jsou srdce věřících katolíků. Síní audienční nyní již byla malá pro 800 poutníků. Tíseň počala býti citelnou.

Polohlasitý hovor pojednou umlkl. Ve dveřích objevili se kardinálové černě oděni s červenými límci, důstojníci strážce papežské se zlatými helmami a za nimi svatý Otec, nešen na nosítkách od čtyř komorníků oděných v kabátce z červeného aksamitu s podobnými spodky a bílými punčochami. Svatý Otec byl oděn talárem bílým, bíle přepásaným.

Bylo hrobové ticho. Zastavil se dech v hrdle přítomných. Zdálo se, jako by v audienční síni nebylo ani človíčka. Takové pannovalo ticho. Každý napínal zraku, aby spatřil tvář otce křesťanstva. Vždyť okamžik ten byl cílem pouti daleké a obtížné.

Postavili jej s křeslem na stupeň pod baldachýnem — vetchého kmeta, sbledou

tvář. Zdálo se, že odpočívá po tom unavení. Teprv po chvíli, když si poodechnul, obrátili jej tváří k obecnstvu. Tak sešloho jsem si ho nepředstavoval! Na tak vetchých bedrách taková tíže úřadu!

Minul jediný okamžik, a vyveden jsem byl z omylu. Jedva že obrácen jest tváří k nám, počal se proměňovati obličej dříve jako zastřený. Byla to zase již milá, krásná, dojemná tvář Pia IX. Nevím, co to z ní září? zdaž svrchovaná dobrota? zdaž nevýslovná láska? Vlastně obě! Zadíval se s výrazem oběho na celé shromáždění, co již J. Eminence jal se mluvit k němu jménem deputace řečí latinskou, v níž ujišťoval jej naší láskou a oddaností.

Po skončené řeči blížili se již a přicházeli jednotlivci s dary a adresami, při čemž ihned objevila se povaha různokmenné říše, federace národů a zemí. Přicházeli Čech a Vlach, Hanák a Tyrolan, v národním kroji. Přinášel každý, co právě měl, jak dítky činívali, když jest svátek otcův: milodary a adresy, stříbrná náčiní kostelní a kytice, pilkou vyřezávané skříňky a dřevěný kalamář a j. Přišla řada na mne. Jako ostatní poklekl jsem, políbil ruku a nohu náměstka Kristova, odevzdal do jeho rukou adresu jednoty, kterou miluji více než sebe, zadíval jsem se do té milostné tváře, co zatím Jeho Eminence hlasitě svatému Otci vysvětloval, kdo důkaz lásky a věrnosti zasílá a doručovatele představoval.

Svatý Otec seděl s hlavou do předu nakloněnou. Tvář jeho podržela stále výraz vtělené dobroty a lásky, který jej tak charakterisuje, že ani nedovede takměř jinak se divati, a která tak okouzluje, že do smrti na něj nezapomíná, kdo jednou do ní se zadíval. Usmíval se blaženě a pravici držel poněkud výše, jako činívá dědeček, když se k němu hrne zástup vnoučat, aby ho pozdravoval. Těch, kdo přinášeli dary, bylo as 60. A mezi těmi Čechové byli zastoupeni nejčetněji a nejčestněji. „Bohemia!“ znělo stále z úst Jeho Eminence, jednotlivce představujícího. U přítomných vbuzena tím všeobecná pozornost. Šlo to tiše od úst k ústům. Opět: „Bohemia!“ Libovali si v takovém osvědčení. Nezáviděli nám přednost, ale radovali se z ní. A tak i před svatou stolicí ukázalo se, že království České jest perlou říše Rakouské. Čechy nemají příčiny stydět se. Byly čestně zastoupeny. Veškeré jednoty katolické zaslaly adresy, z nichž obecná 500.000 podpisů čítající obsahovala několik foliantů. Odevzdával ji kníže Jiří Lobkovic. Z doručovatelův nejvíce dojmalo několik bodrých venkovanů Hanáků a Tyrolanů, kteří odevzdávše dárky své sv. Otci, nemohli odtrhnouti se od něho. Zadávavše se na tvář jeho, po zpátku

odcházelí neustále na něj se dívající s citem úcty a oddanosti nevýslovné. Samého sv. Otce dojala tato nelíčená láska a mnohemu žehnala zvláště jeho pravice. Zde patrně jevil se ten skutečný poměr věřícího k nejvyšší hlavě Církve katolické. Ta láska vzájemná žije dále, jako žila za dob apoštolských. Zlomyslníci mohou ji podkopati u lidí mělkého rozumu a prázdného srdce. Z hloubi srdce křesťanstva nevyhyne nikdy. To nebylo slyšení, jaké bývá na dvorech panovnických; byla to prostá, nelíčená návštěva dítek u staříckého otce, jež všichni milují láskou opravdu dětinou. Proto nebylo také žádné okazalosti. Každému bylo možno přiblížit se ku svatému Otcí, jako k otci. Podobné srdečnosti marně bychom jinde hledali.

Před odevzdáním adresy stál jsem hodně daleko v řadě, která nutná byla k udržení náležitého pořádku, aby každý v čas se dostavil. Z vykázaného mně místa viděl jsem na sv. Otce jen škulínami mezi hlavami, anebo přes hlavy ostatních, a to pouze chvilkami, když ta úzká ulička prázdnou zůstala. Před utvořením řady byl bych měl výhodnější místo. Bylo to pět kroků od trůnu. Odevzdáv adresu sv. Otce do rukou a chtěje se vraceti na zad, pohlédnu stranou na to pěkné místo, kde jsem dříve stál. Šťastná náhoda! Bylo prázdné. Pořadatel byl jinde zaměstnán. Nedělal jsem si tedy z toho žádné svědomí a vklouzl jsem stranou na své staré místo, tak že jsem nyní stál pět kroků přímo před sv. Otcem. Teď jsem jej viděl tváří v tvář, každý pohyb oka, každé hnutí obličeje. Nyní teprv náležitě mohl jsem se zadívat s celou uctivostí ve krásnou tvář. Následovala ještě dlouhá řada poutníků milodary odevzdávajících, z nichž každý se musil navrátiti na bývalé místo. V duchu jsem jich litoval ze svého na nejvýš výhodného postavení. Byl jsem již pojištěn a nebyl bych je ani za milion popustil.

Konečně jsou všechny dary odevzdány. Tvář sv. Otce přelétl mráček choroby. Bylo viděti, že s namáháním chystá se k řeči. Síla duševní snažila se zvítěziti nad mdlobou tělesnou. Ústa se otevřela. Počal mluvit. Nejprve tíše. V prostranné síni nastalo ticho hrobové. Jedva že první věta vyslovena byla, již duch nestárnoucí slavil vítězství. Mdloba stáří zmizela. Usmívavá tvář nabyla výrazu ještě duševnějšího a objevilo se na ní dvě světel, jako oheň žhoucích, nikoli plamen, nýbrž žár světla nebeského; — dvě jiskry na místo očí, lesklé a světlé, ozařující celé ostatní vzezření. A nyní řinul se z úst proud řeči nikoli kmeta 86-letého, nýbrž novosvěceného biskupa 36 let čítajícího; výmluvnost, jaká zřídka se objevuje. A ta slova ze srdce vycházející hluboko do-

jímala a vnikala až v utroby duševní. Viděl jsem na tvářích mužů kanouti slze jako perly padající. A ta slova zněla brzy jemně a lhostivě, brzy mocně a důtklivě; hlas brzy se chvěl a brzy se rozléhal. Obličej i jinak krásný nyní omladnul, světlo očí rozsvítilo celou tvář, která nyní zářila.

Takového papeže dala Prozřetelnost Boží Církvi v dobách nejtěžšího pronásledování, jehož pouhá osobnost neodolatelně poutá a uchvacuje. Kdo ho jen jednou viděl, již jej miluje více, než láskou synovskou. Druhdy slyšel jsem tak vypravovati. Nyní vlastní zkušenost potvrdila pravdivost výroku. Zjev jeho okouzluje; řeč lahodí duši, jako hudba nebeská.

Takový jest Pius IX. — Podivuhodný papež-kmet!

Mezi řeči kardinálové stáli po obou stranách trůnu, jeden na stupni v zadu, za sv. Otcem, pak dva mladí kaplánové jeho. Mluvil dosti dlouho. Jakmile řeč dokonala a ku požehnání vstávati hodlal, postoupili oba kněží do předu, každý za jednu ruku pomáhající sv. Otcí, který, o jejich mladistvá ramena opřen, udílel nám apoštolské požehnání. Přátelé! Toho dojemného obrazu zapomenouti nelze. Papež-kmet o mladé kněze opřený udílí požehnání! Mezi řeči již chvělo se tělo jeho. Nyní stál, rukou levou pevně se držel ramena mladého kněze, pravou pak pozdvíhoval k žehnání. Slova nyní ještě zvučněji zněla prostornou síní. Každý pak z poutníkův držel v rukou rozličné dárky, které na památku miláčkům ve vlasti přinést hodlal. Když pronášel slova „in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti“ celé shromáždění padlo na kolena. Mnozí vstávající utírali si oči.

Sv. Otec s pomocí kaplanů opět zasedl do křesla a povolav k sobě našeho vrchního pastýře, s velikou přívětivostí s ním rozmlouval. Pak komorníci uchopili se nosidel a odnášeli jej odtud. Sv. Otec i na cestě vysoko zvedaje ruku žehnal, dáváje všem na rozloučenou s Bohem!

Bylo po audienci.

Cíl poutníků, kteří vážili do Říma sta a sta mil, byl dosažen. Viděli sv. Otce a pozdravili ho. Vrátil se a budou vypravovati, co viděli a slyšeli. V rodinách zachována bude památka po celá pokolení. Také vypravovateli nejutěšenější až do smrti památkou zůstane upomínka, že libal ruku Pia IX., která jej žehnala. Požehnání světcovo staví domy.

Po slyšení u Jeho Svatosti rozprchli se brzy poutníci čeští. Kteří se nevraceli nazpět do vlasti, odjeli do Neapole. Já jsem se nepřidal ani k prvním, ani k druhým. Měl jsem na Řím dosti. Ač jsem již svátek sv. Jana Nep. v Římě slavil, a od toho svátku den co

den od rána do večera kříž na kříž Řím procházel, zbývalo ještě mnoho, velmi mnoho co viděti. A nehodlal jsem opustiti Řím, pokud bych nespátl alespoň nejdůležitějších památek. Řím nemá konce. Zde člověk čte náhorně celé dějiny umělecké. Chodil jsem městem a před městem, v katakombách a po střechách chrámů, navštěvoval jsem basiliky a kaple, forum romanum a paláce císařův, sbírky vatikánské a paláce velmožů, musea a náměstí, a kolik toho ještě zbývalo?! — Po Římu mne Neapole nevábila.

Konečně blížil se předce den, kde mi nastávalo s Římem se rozloučiti. Měl-li jsem projiti města, která na zpáteční cestu vedle programu pevně stanoveného připadala, bylo posléze opustiti i Řím. Den odjezdu ustanoven na 7. června. Pán Bůh to tak řídil, že tentýž den ustanovil Jeho Eminence náš vrchní pastýř za den odjezdu svého z Říma, odkud přímo do Prahy navrátiti se hodlal. Dne 5. června večer měl své poslední slyšení u sv. Otce na rozloučenou a vzal s sebou vdpp. kanovníky Bernarda, Horu, Hrádka, svého sekretáře a mne. Tak se stalo, že jsem ještě jednou měl spatřiti sv. Otce, a to ve vlastním příbytku jeho v soukromí. Den ten zůstane mi věčně památným.

Byl právě svatvečer 40. ročnice mého narození, když po osmé hodině večerní jeli jsme městem z Animy ku Vatikánu. Na ulicích římských se již stmívalo. Kolem chrámu svato-Petrského vjeli jsme do dvoru vatikánského, kde stráž vzdávala vojenskou čest přichozím. Na chodbách rozložilo se již tajemné šero; na schodech panovalo hrobové ticho, přerušováno pouze ozvěnou kročejů našich, o lesklé stěny mramorové se odrážejících. V temném šeru kmitala se pouze tu a tam přecházející stráž. Křížující se chodby slabě osvětleny jsou matným světlem. Všudy jinde tma a ticho. Komorníci očekávající uvedli nás do síně dosti prostranné, jejíž stěny kryty jsou hedbávnými čalouny červené barvy, kde nacházel se též trůn pro sv. Otce. Dva preláti zde již seděli, čekající bezpochyby rovněž na audienci. Zde nás očekával Jeho Eminence. Usedli jsme na lavice kolem stěn rozestavené. Panovalo zde pološero. Celý sál osvětlen byl pouze dvěma lampami, které na mramorových stolcích do stěn zasazených stály po obou stranách velkého krucifixu, na protější stěně trůnu pověšeného. Strop kasetovaný a vše ostatní spatřovalo se v neurčitěm pološeru. Po chvíli odešel náš pan kardinál k sv. Oci, my pak uvedeni jsme chodbou do jiné menší komnaty modrými čalouny ozdobené, pouze jednou lampou osvětlené, která postavena byla na mramorovém stolu do zdi zadělanému. Ubývalo nádhery a přibývalo jednoduchosti, čím více blížili jsme se

ku příbytku sv. Otce. Úřad vznešený vyžaduje důstojné representace, osoba však dobrovolně se jí zříkává. Bylo nás pět vesměs Čechů. Zasedli jsme na sedadla kolem stěn rozestavená. Kdo ví, jest-li a kdy se tu rozléhal hovor český? Dlouho byl Jeho Eminence u sv. Otce. Konečně se třikrát zazvonilo — na znamení, že audience jest skončena a již přicházel komorník, odvádějící nás dále. Šli jsme dlouhou chodbou z výší člověka, odevšad záclonami krytou a tak úzkou, že pouze jednomu za druhým bylo možno jíti, na jejímž konci jest zcela prázdná komnata s velkým krucifixem v rohu. U toho kříže vchází se k Piu IX. Crux de cruce! Hlava Církve bydlí pod křížem. Dvěře byly otevřeny. Dech se tajil při tom vcházení do chudobné komnaty vedle kříže.

Svatý Otec seděl u stěny tváří naproti dveřím obrácený na prostém sedadle s okrouhlým zábradlím, o které opírala se berlička. Na proti sobě má stolek jednoduchý s krucifixem a Rodičkou Boží. Obé má hluboký význam u papeže přijímám „Crux de cruce“, za jehož vladaření prohlášen jest článek víry „de immaculata conceptione B. M. V. „Crucifix a Immaculata dobře sluší na pracovním stolku Pia IX. Zkusil těch křížů více, než kdokolivěk jiný a ctil nepoškozenou Rodičku Boží více, než kdokolivěk jiný. Na stole bylo nahromaděno kněh a papírů se vším příslušenstvím, jako bývá vůbec na stolech, u kterých se skutečně pracuje. Prací vylučuje se úzkostlivé seřaďování a zbytečná uhlazenost. Na stolku stály dvě svíčky ve prostých svícnech, jimiž slabě osvětlována byla celá komnata malá, s jedním toliko oknem a s podlahou cihlovou, ani čalouny nepokrytou. Sv. Otec bydlí a žije chudobně životem mnicha. Co obdrží, daruje Církvi.

Byl oděn rouchem bílým. Když jsme vcházel, stál J. Eminence na levé straně jeho. Kromě něho nebylo ani v komnatě, ani ve vůkolí nikoho jiného. Byli jsme přijati v soukromé audienci bez všelikých svědků. Jeho Eminence představoval jednoho po druhém. Sv. Otec udělil každému zvláštní požehnání. Když došlo na mne a vrchní pastýř mezi jiným pravil, že jsem též „cultor musicae sacrae“, líbilo se sv. Oci to zaměstnání, tak že se zálibou opakoval si slovo „musicus“, při čemž s něžností právě otcovskou do očí se mi zadíval. Klečel jsem před ním, ruka jeho spočívala na mé hlavě, i díval jsem se nyní z důli k němu s celou uctivostí a láskou. Nyní teprv v bezprostřední blízkosti viděl jsem, že není starý. Věčný úsměv na jeho tváři, nyní ještě přívětivější, dodával mu andělského výrazu. S očí podivuhodně zářících s otcovskou laskavostí dívala se ta velká, svatá duše celá.

Podivuhodný kmet! Celý den zaměstknán těžkým úřadem a sterými záležitostmi, v pozdní hodině večerní přijímá poutníky s andělskou vlídností, jako by teprv začínal. Unavení u něho nelze nalézt. — Tvář jeho po celodenní práci stkvěla se ještě jasněji. Duše nestárnoucí stále vítězí nad slabostí věku. Náměstka Kristova sílí nebeský mistr sám. Není-li veškerá bytost jeho důkazem božské Prozřetelnosti? V dobách krutého pronásledování takový papež a taková láska věřících! — Dlouho jsem se díval do té tváři, z níž vtělená dobrota září. Již na ni nezapomenu nikdy, co živ budu. Naposled poželal ještě jednou vrchního pastýře našeho a za odcházejícími ještě volal: „Svatý archanděl Rafael doprovod vás šťastně do vlasti k milým vašim!“

Na chodbách vatikánských rozhostila se již noc. Mlčky kráčeli jsme tajemným šerem. Nikdo posvátné ticho nepřerušil. Každý obíral se svými myšlenkami. Stráž mlčky vzdávala vojenskou čest před vysokým hodnostářem církevním. U vchodu dole ukázal nám Jeho Eminence dar, který právě od sv. Otce sám si domů nesl: Rodičku Boží překrásně malo-

vanou. Rozžehnal se s námi a přál šťastnou cestu i šťastný návrat.

Vůz uháněl ulicemi Říma, lucernami jasně osvětlenými a lidem se hemžícími. Skončil se svatvečer 40. ročnice narození mého. Tak šťastný den nebude žádný druhý. Zůstane zapísán v knize života.

Druhého dne opustil jsem Řím.

Na dlouho-li? Kdož ví. Před odchodem poděkoval jsem se přívětivému a srdečnému Msg. Jeníkovi za přístřeší poskytnuté nejprve v hospicu českém, napotom v Animě. U příležitosti té pohovořili jsme si z plna srdce o věcech důležitých.

Pobyt římský čtyřiaadvacetidenní byl mi velmi užitečný a poučný. Zbývalo mi ještě nových 24 dnů, které na zpáteční cestě rozdělily se na Orvietto, Sienu, Florencii, Pisu, Pavii s Certosou, Janov, Milán, Veronu, Trient, Inností, Solnohrad a Budějovice, o čemž následovati bude obsírnější cestopis.

Zprávu o slavnostech kostelních za doby jubilea římského, jakož i zkušenosti hudební z Itálie vůbec vypravovati bude „Cecilie“.

Sloh románský.

Píše F. J. Lehner.

5. Drobné tvary.

Jestli vedle antických zásad s veškerou přísností ku platnosti si dopomáhal oblouk nerozčlankovaný s vodorovnou krytbou prostor, nyní s novým citem počaly se jevit nové tvary u volnějším provádění jednotlivostí, ač i tu není bez antických pomínek. Ba článkování patek, soklu, římsy spočívá ještě zúplna na římských tvarech. Obloun, žlábek, deska s užšími destičkami spojovacími jsou základními živly drobných útvarů za celého trvání doby románské.

V užívání však a ve spojování jednotlivých členů jeví se přece cit samostatný. Nemohlo jinak ani býti. Hmotný ráz, který na románských budovách převládá, nutně vyžadoval mohutnější soustavy a silnější úpravy článků. Důmyslní stavitelé snadno se dovtipili toho, což bylo pravého. Tvoreny jsou za tou přičinou profily plnější a silnější, článků se přidávalo a hromadilo.

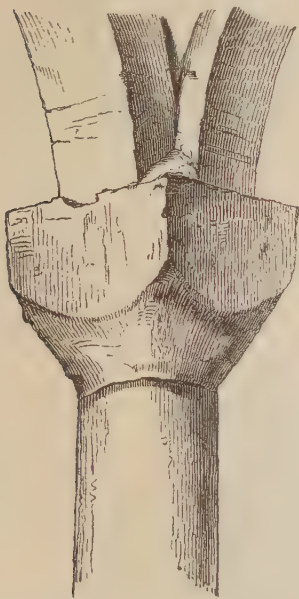
Nová doba jevila se však také zcela novými tvary. Tvůrčí duch tvořil též vlastní plody, nejprve v přeměňování attické *patky*. Užívalo-li se jí na soklech a pilířích, jednoduchá forma se neměnila, ač i tu každá doba

své zvláštnosti vyvodila. Nejstarší doba románská tvořila ji vysokou a tupou, doba rozkvětu pružnou a plnou, doba pozdní vyhloubenou a hluboce rýhovanou. Byla-li však attická patka podložkou sloupu, dostalo se jí zvláštního přidavku (bezpochyby ok. r. 1100). Postavili se totiž kulatý sloup na čtyřstraný podstavek, povstávají prázdné plochy trojhrané na všech čtyřech úhlech podstavku. Sloh románský vyplnil prázdnou plochu, ozdobiv spodní obloun v rozích podstavku buď malým lupenem, drábkem anebo malou bambulinou, čímž se docílilo pozvolného a pěkného přechodu ze čtverhraného tvaru do kulatého. Uvedený článek jest podstatnou známkou románského stavitelství. (Viz obr. 53, 54, 55, 56 a 65.) Rohový lupen nahrazován bývá též jinými ozdobami, jako: zvířetem, lvem, ptákem, ba i lidskou hlavou neb malou postavou lidskou.

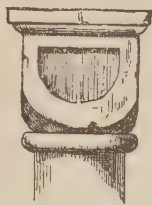
Drák sloupu bývá obyejně hladký. Je-li ozdobovaný, nahrazuje se žlábkování jinými ozdobami, jako jsou: šroubovitě závitky kolem celého dráku, tak že sloup jako zkroucený vypadá a válcovitou podobu ztrácí; též propletané, páskové, kosočtvercové, šupinaté a kli-

katé ornamenty, řezby a p. Hořejšek jest pak utáhnut silným prstenem oblounovým.

Původní a zúplna novou myšlénkou jest posléze tvar *hlavice*. Korintská hlavice s jemnou ozdobou akantových lupenů pro přílišnou eleganci nehodila se ke slohu, jehož ráz povšechný vyžadoval tvarů hmotných a prostých. Mocně proudícím životem onoho věku probuzen jest také cit zcela jiný. Ve kterých krajinách četněji zachovaly se pomníky antické, jako na p. v jižní Francii, tam bez přestání sice jali se stavitelé nápodobovati tvarů zděděných, tak že staré umění nepozbývalo vlivu svého. V jiných však krajinách vytvořen jest tvar hlavice zúplna nový, který pro sloh románský v brzku právě tak povšechným a významným se stal, jako hlavice trapecová ve slohu byzantském. Nový tvar způsoben jest touž nutností, která dříve dala vzniknouti hlavici byzantské, aby totiž pomocí mohutně vyvinutého tvaru kulatý dřík ve čtverhrané těleso obloukové přirozeněji přecházel. Za tím účelem vytvořena jest hlavice, která vznikla z krychle na dolejších hranách zakulacené. Nazývá se tudy 1. *hlavicí krychlovou* či *kostkovou*. Bývala

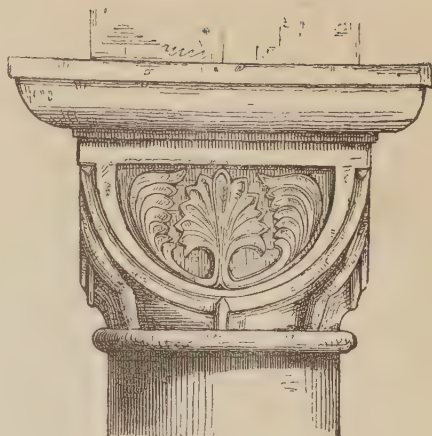

(Obr. 51.) Stará Boleslav v kryptě.

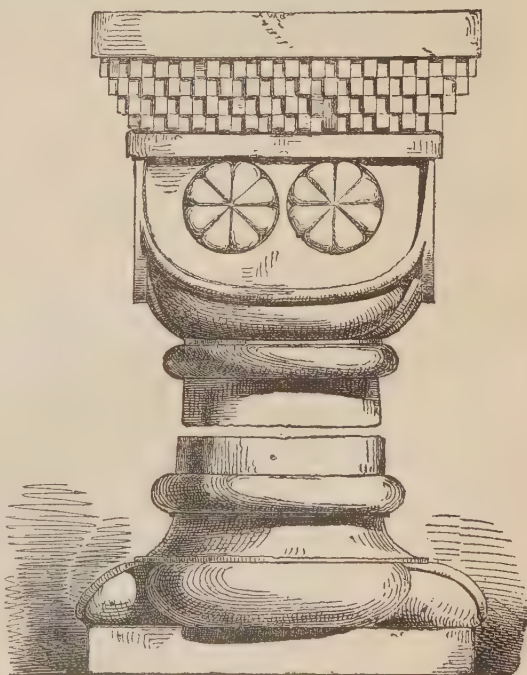

(Obr. 52.) Sv. Jiří v Praze.

mnohdy jen holá (obr. 51, 52). Kolmé plochy polokruhem zakončené vyzývaly však samoděk řezbáře, aby dovednou rukou je ozdoboval, což se také skutečně stávalo bohatou řezbou, buď z říše rostlinstva neb živočišstva vypůjčenou, buď propletanými oblouky a podobnými tvary dle vůle a dovednosti řezbářovy (obr. 53, 54, 55, 56, 57, 58). Základní, mohutný tvar hlavice neutrpěl však žádné proměny ozdobami, kterými pouze plochy pokrývaly se co lehkým závojem, za kterým se objevoval tvar krych-

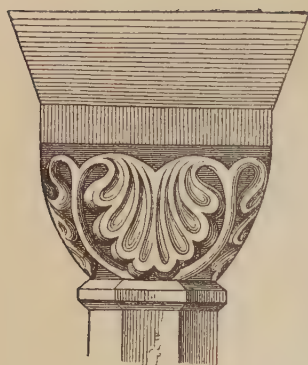
(Obr. 53.) Sv. Pavel (Korutany).

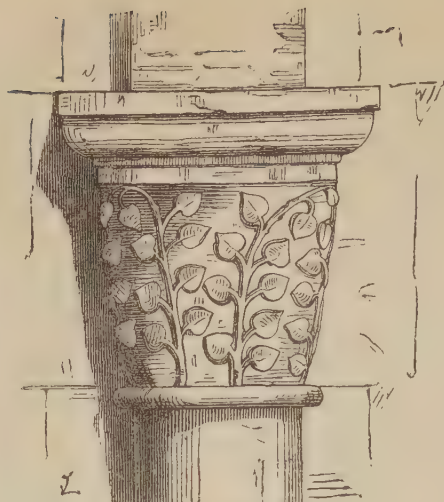
(Obr. 54.) Sv. Pavel (Korutany).

lový, kdežto lupení hlavice korintské jako životní silou ze vnitř vyráželo a bujně vyrůstalo. Krychlová hlavice objevila se již v 11. století a užívalo se jí po celou dobu románského slohu ve formě buď prostější neb bohatější.

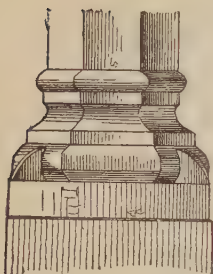
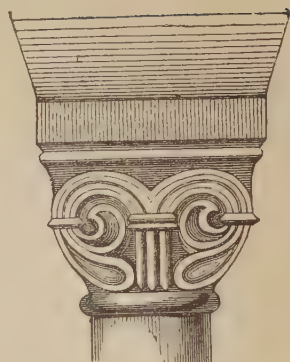

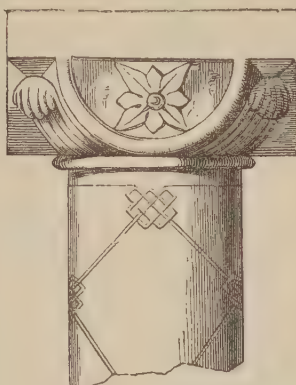
(Obr. 55.) Milevsko (sloupce věžní).

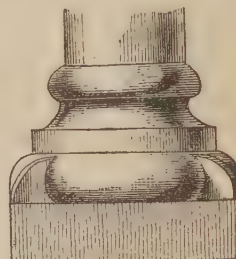
(Obr. 58) Sv. Pavel (Korutany).

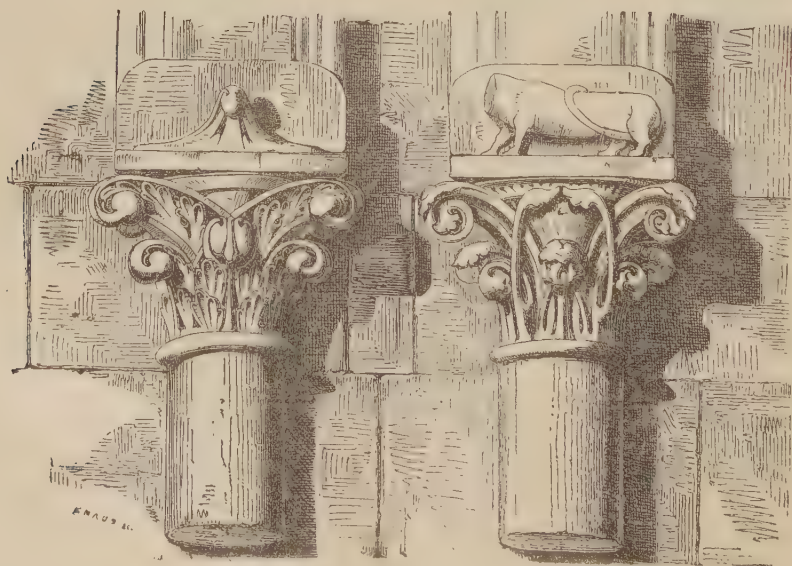
(Obr. 55.) Milevsko (sloupce věžní).

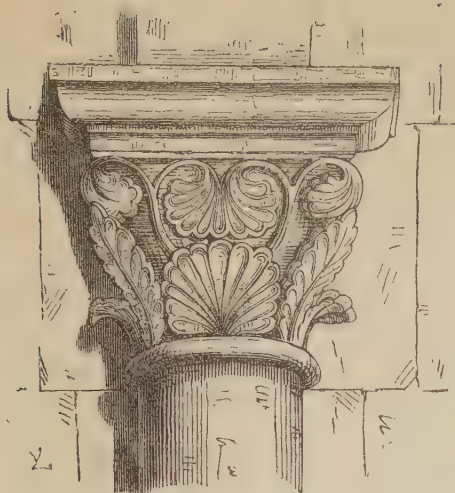
(Obr. 57.) Sv. Jakub (bílá Kutné Hory).

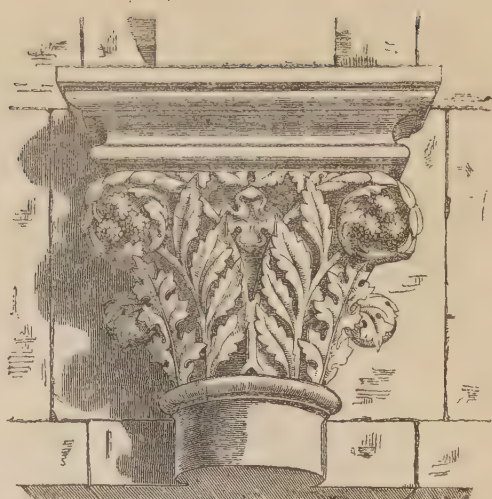
(Obr. 56.) Milevsko (sloupce okna věžního).

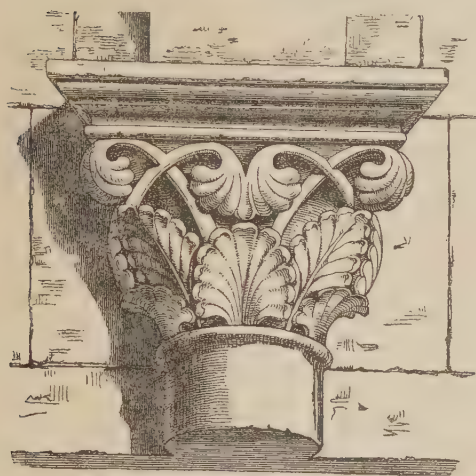
(Obr. 59.) Sz. Ják (Uhry).

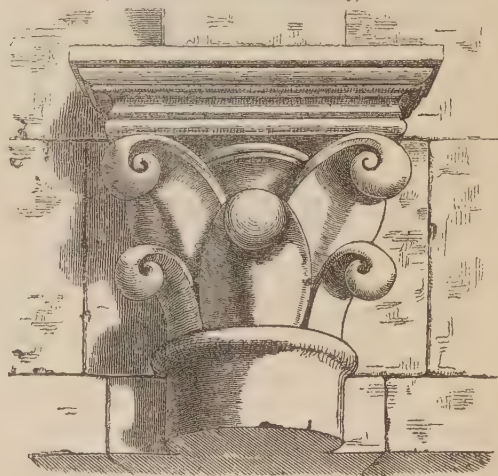
(Obr. 60.) Sv. Pavel (Korutany).

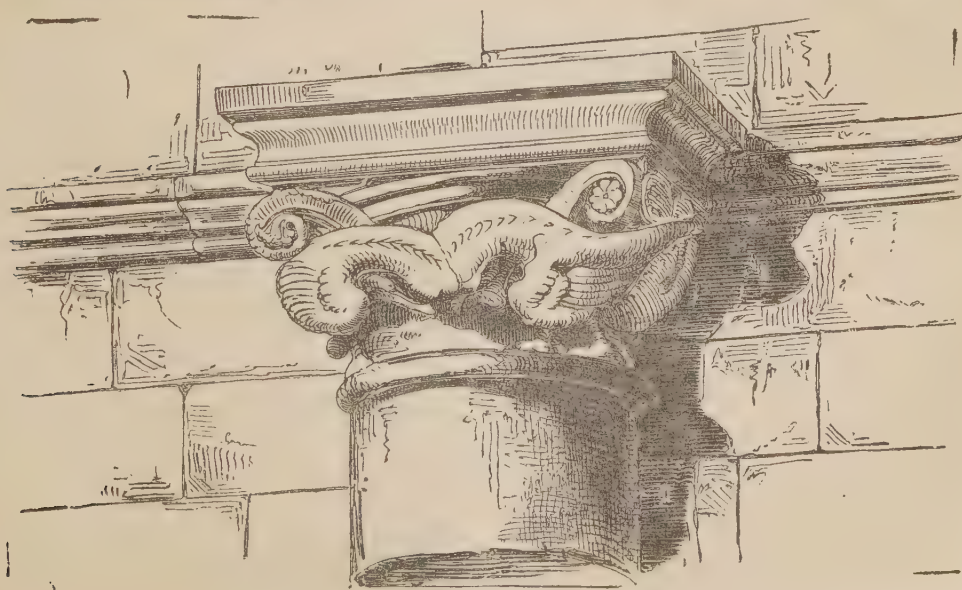
(Obr. 61.) Sv. Pavel (Korutany).

(Obr. 62.) Sv. Pavel (Korutany).

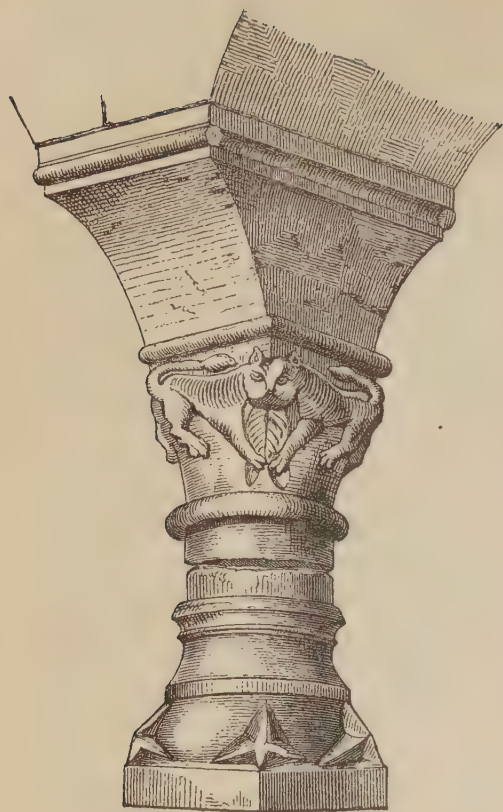

(Obr. 63.) Sv. Pavel (Korutany).

(Obr. 64.) Sz. Ják (Uhry).

(Obr. 65.) Sv. Wolfgang (Korutany).

Vedle ní objevují se však i jiné tvary, které jsou mocnými prostředníky, jimiž sloup v oblouk přechází. Zhusta se užívá tvaru na způsob 2. tvaru kalichu neb zvonu vyvedeného. Vyrůstá švižněji a více se rozšiřuje u prostřed. Ozdoby jsou

a) buď rázu rostlinného (ob. 59, 60, 61, 62, 63), b) neb rázu zvířecího (ob. 64, 65).

3. Na jiných hlavicích spatřuje se snaha po združení a splývání obou směrů ve tvarech více neb méně zdařilých, vedle kterých kráčí volné přeměňování antické hlavice korintské, na které však zcela libovolně vyniká více neb méně brzy ten, brzy onen motiv pravzoru.

Ve všech různých ozdobách spatřuje se snaha po docílení plastické nádhery. Nutilo je to k bohatému ozdobování. Oko ustavičně bývá překvapováno novými a novými tvary. Nevyčerpatelnou rozmanitost lze jednak vysvětlovati živou obrazotvorností národů středověkých, jejichž duše vírou přeplněná a ozářená snadněji přístupna byla hlubokým dojmům. Jinak spočívala vnitřní nutnost k tak značnému vývoji takměř v podstatě nynějšího sloupu. Sloup se vyloučil ze svazku antického architrávu. Stál nyní více osamotněle a samostatně. Bytost jeho, ač v řadě arkádové združený s ostatními bratřími snadně a svobodně, nyní mocněji vyslovovala individualnost a samostatnost, která ostřeji vyjadřovala se růzností a rozmanitostí okrasy hlavice. Mnohdy individualnost tak daleko pužena bývá, že každá strana hlavice jinou plastickou ozdobou vyniká.

Josefa Hellicha jubilejní slavnost.

Jsou dnové v životě lidském, na které člověk nikdy již nezapomíná; svátky, kterými osvěžuje se lidský duch; dnové útěchyplní, jejichž upomínka blaží na dlouhá leta, ba blaží až do poslední hodiny; svatvečery klidu a radosti, které jsou předtuchou klidu věčného a radosti bez konce; slavnosti přátelství něžného, kde cit a srdce nabývají platnosti. A dnů takových jest člověku potřeba čas od času, aby potěšil a posilnil se k nové práci a k novým bojům přesvědčením obnoveným, že z údolí slzavého nevyzimely ještě na dobro stopy ztraceného ráje.

Takovým svatvečerem byla slavnost, kterou na oslavu 70letého jubilea Josefa Hellicha připravila Akademie křesťanská svému místopředsedovi, a odbor umělecký téže jednoty svému předsedovi.

Připravovala se radost rodinná v soukromí. Ježto známa je skromnost umělcova, nezamýšlelo se oslaviti den ten okazale, jak se to činívá, kde velkým hlukem zakrývá se prázdnota; den památný měl býti oslaven klidně, přátelsky a upřímně, jak důstojno jest ctihodného přítele a umělce. Proto ani v listech veřejných napřed neoznamovala se zamýšlená slavnost, aby se nepokazila radost, na kterou s dětinskou nedočkavostí jsme se těšili. Mát Josef Hellich po vlastech česko-moravských tolik přátel, že by slavnost záhy oznamovaná byla dojísta vzrostla v manifestaci rozsáhlou, která by skromného umělce z klidu byla vyrušila, čímž čistá radost částečně byla by utrpěla. Josef Hellich neměl ani nejmenšího tušení, že přátelé jeho chystají se oslaviti památný v životě jeho den. Měl býti překvapen.

Slavnost připadala na den 17. dubna. V předvečer jubilea zavítal slavnostně k jubilantovi J. M. nejdůstojnější pan biskup dr. Karel Prucha, a vyslovil jemu nelčené své a upřímné přání. Jitro příští náleželo rodině a oslavilo se způsobem nejnežnějším a nejušlechtilějším doma a na stupních oltáře, jak sluší v rodinách katolických, kde živá víra vládne. Širší rodinou jest sekce umělecká Akademie křesťanské. Za tou příčinou vydal redaktor „Methoda“ na den slavnostní s podobiznou oslavence v čele a tak si to zařídil, že číslo na pracovní stolek přítele podvrženo bylo mezi ostatní listy, aby maně od něho nalezeno bylo. V hodinách dopoledních střídala se deputace za deputací, aby jubilantovi vřelá přání vyslovila. Nejprve ředitelstvo Akademie křesťanské, zastoupeno předsedou vdp. kanovníkem dr. Mikulášem Karlachem a architektem A. V. Barvitiusem; pak deputace výboru Jednoty přátel umění, která jej jmenovala čestným svým členem, výbor Jednoty sv. Lukáše s překrásnou a srdečnou adressou, jednotliví umělci a četní přátelé jubilantovi. Došlo také množství telegrafických a písemných přání poštou, mezi nimiž listek z výboru „Besedy umělecké v Praze.“ —

Po druhé hodině dostavil se sochař Šimek s redaktorem tohoto listu do příbytku, aby oslavence doprovodili kuchyňské hostině slavnostní, o které i nyní ještě — ničeho nevěděl. Stalo se totiž příležitostně již dříve pozvání od architekta A. V. Barvitiuse k naší schůzce. A poněvadž pravidelně se scházíváme, domníval se, že v soukromí chceme s ním den tento slaviti, jak obyčejně bývá mezi námi na dny důležitější, jako jsou jmeniny a j. I abychom jej šálili až do poslední chvíle, nevzal se, jak vlastně býti mělo, žádný povoz, nýbrž šli jsme hezky pěšky — jako obyčejně. Nemaje tedy zlého tušení, šel ochotně s námi.

Teprve v domě záložny sv.-Václavské, kde sídlí i Akademie křesťanská, když jsme zabouchli na schody do velké, nové dvorany vedoucí, začalo se mu to jaksi rozcházeti. Bylo však již pozdě. Dvěře se otevřely. Krásný sál katolický byl pln hostů slavnostně oděných, v jichž čele J. M. nejdůstojnější světicí pan biskup. Vdp. předseda Akademie křesťanské vzal za ruku jubilanta a vedl jej řadami. Bylo to radostné a srdečné vítání! Ticho pojednou přerušeno radostným hovorem. Byli přítomni celé ředitelstvo a členové výborů jednotlivých sekcí Akademie křesťanské, veškerí čelní umělci, jakými Praha se vykazuje a jiní přátelé a příznivci jubilantovi. Pěkná společnost čítala více 60 hlav. Překvapení oslavencova není třeba ličiti. Vydařilo se.

Zasedlo se, Naš Nestor do středu. Po pravici J. M. biskupská, na levici předseda, naproti a po strannách ostatní účastníci. Hovořilo se živě. Každý se těšil z té radosti. Mezi obědem došel právě telegramm z Choltic, rodiště to jubilanta, jehož čtení přijato se všeobecnou radostí. Mnoho jiných telegrammů dodáno bylo do bytu oslavencova. Došla řada na přípitky.

Začal mluvití vdp. kanovník Karlach, jakožto předseda Akademie křesťanské, velebě národ český, že zrodil i v dobách přítomných takového umělce křesťanského.

Na to povstal J. M. nejdůstojnější pan biskup dr. K. Prucha a promluvil takto:

„Křesťanská akademie radostně dnes oslavuje 70leté narozeniny svého zaslužilého spoluzakladatele, milého přítele a rádce, zkušeného předsedy odboru uměleckého, zbožného syna církve a vlasti, věrného učenníka a pěstitele výtvarného umění a požehnaného pracovníka zejména na roli církevního malířství — našeho mistra Josefa Hellicha.

Jsem členem té akademie a spolu svědkem a účastníkem dnešní její slavnosti, i příznám se hned, ano pochlubím se radostně, že náležím mezi jeho nejstarší přátele a ctitele, a protož se tomu těším, že o jeho den slavný a vzácný v této velectěné společnosti mně popřáno jest, osvědčiti drahému oslavenci své nejvřelejší blahopřání, svou hlubokou úctu a povínané své díky za jeho milé přátelství.

Jsem však i knězem i služebníkem té samé víry a církve, v jejíž posvátnou službu blahorodý pan Hellich již za dnů mladosti mužně a rozhodně se propůjčil a uvázal; náležím svým povoláním mezi dělníky na vinici Páně, k jejížto oslavení i tento náš krajan a umělec zasvětil všecku práci a všecken život svůj. Právě-li kníže Apoštolův, že rodem vyvoleným a knězstvem královským jsou všickni zbožní věřící, kdož ve svém povolání věrně spolu přihlížejí k oslavení víry a církve: neminu se zajisté s pravdou, řeknu-li a dosvědčím-li, že oslavující dnes přítele Hellicha, oslavujeme v něm věrného a požehnaného dělníka na vinici Páně, mohutného kazatele, kterýž, ne-li jazykem svým, doista však křesťanským směrem svého umění, bohatými plody zbožného ducha, nesčíslnými posvátnými obrazy, kteréž ozdobují svatyně Boží v Čechách a na Moravě, neunaveně zvěstoval a zvěstuje neustále evangelium Páně. A protož to kladu za milou povinnost svou, i jménem svých bratří, osvědčiti tomuto neunavenému misionáři a věrnému spoludělníku na vinici Páně vroucí díky za všecku pomoc a apoštolskou práci, kteroužto on se nám přidružil k oslavení víry a církve a ku zbožnému vzdělání našich věřících.

Zna je však skromnost jeho, nechci mu vyličováním mnohých jeho zásluh strpěti tuto radostnou chvíli, nýbrž raději chváliti Boha, kterýž ho k takovému apoštolskému dílu povolati a v tomto povolání na těle a na duši až podnes siliti ráčil. Spolu téhož Boha prosím, aby mu i po 70. roce života jeho hojně ráčil žehnati, by on, až všecku práci jemu svěřenou šťastně dodělá, s pokornou a důvěrnou radostí zvolati mohl jako někdy apoštol Pavel: „Víru jsem zachoval, dobrý boj jsem bojoval, věk svůj šťastně jsem dokonall.“ A s tímto zbožným blahopřáním a úmyslem provolávám: „Sláva!“

Nejdůstojnější pan biskup mluvil se známou výmluvností, kterou dovede uchvátiti pozornost i srdce veškerých přítomných. Mluvil s celou vřelostí tak mocně dojímavě. Stojel po pravé straně jubilantově, mezi řeči brzy ruky jeho se uchopil, brzy šíji jeho objímal. Přetékající cit neupřímnější náklonností, združený s výmluvností jemu danou, na veškeré posluchačstvo působil takovou měrou, že ani jediné oko nezůstalo nezaruseno. Celého shromáždění, ani přítomných umělců nevyjímaje, zmocnila se nálada duše nejblaženější. Bylo viděti, jaká shoda panuje mezi křesťanským umělcem a přítelem-biskupem. Jubilant plností lásky přemožený vřelým stisknutím ruky snažil se vyjádřiti, čeho ústa nedovedla slovem vyjádřiti. Oči leskly se rosou dýmavou, šlechtná tvář výmluvněji mluvila nad mnohá slova.

Ředitel malířské akademie Sweerts těšil se z toho, že jest mu dopřáno nyní odplatiti, co oslavenec dříve jemu prokázal. Když povolán jest před nedlouhým časem za ředitele akademie malířské, Hellich jménem ostatních umělců vítal jej o slavnostní hostině, kterou umělci přichozímu na úvítanou v Praze připravili. Nejstaršímu žáků pražského ústavu uměleckého, řečníkem nyní řízeného, jménem svým, jménem ústavu a jménem Jednoty vlastenských přátel umění, jejíž čestným členem oslavenec právě jmenován jest, provolal: „Sláva!“

Hellich pokusil se díky vzdáti za tolik důkazů upřímného přátelství, pohnutí však nedopustělo promluvití, co srdce cítilo. A proto nabídnul se mu za tlumočníka J. M. biskupská a mistrně odvětil na poslední připítek, poukázav na zásluhy a vznešený úkol pražské akademie malířské.

Vdp. vikář Burian, který jakožto zastupce venkovského duchovenstva, slavnosti se účastnil, vyslovil jménem veškerého duchovenstva venkovského jubilantu vroucí dík za ty zbožné obrazy, jimiž na sta chrámů katolických ozdobil, a to velmi zhusta chrámů chudých, které nebyly s to, aby se mu odměnily.

Co chudým učinil, Spasiteli samému učinil, který za to bude jemu bohatým a štědrým odplatitelem. —

Po delší přestávce uchopil se slova F. J. Lehner a mluvil takto:

„Máme dnes svátek. Shromáždili jsme se kolem přítele, kterého všichni stejnou měrou milujeme. Za lásku povinně splácíme láskou. Serafinský Fra Angelico da Fiesole, otec malířů zasvěcujících umění výhradně službám náboženským, raduje se s námi. Až dosud nevymřela rodina největšího mistra pro andělskou čistotu za blahoslavence prohlášeného. Blahoslavený patron-malíř bdí nad tou rodinou.

Doba povšechně realistická nepostrádá až dosud naprosto ideálů. V době ledového rozumářství srdce člověčenstva ještě nevyhaslo.

Bohu díky!

Tanou mi na mysli tři jména: Bedřich Overbeck, Josef Führich, Josef Hellich. Trojlístek ušlechtilý!

Roku 1808 vyloučila akademie vídeňská z ústavu dvacetiletého jinocha pro zásady nesouhlasící se zásadami na akademii tehdejších vládnoucích. Ten jinoch přilnul za to s láskou dvoj- ba desatero-násobnou ku přátelům stejného smýšlení, odešel roku 1810 do Říma a oddal se zde směru svému s láskou celou, se srdcem nerozděleným. Overbeck z Vídě vyloučený stal se v Římě nejrozhodnějším reprezentantem nejpřísnějšího směru náboženského a ideálního v malířství. Ideál doprovodil jej ku pravzoru ideálu. Overbeck v Římě stal se katolíkem. Katolík Overbeck nejslovutnější malířem katolickým. Měl dva otce, které miloval, a dva mistry italské, které sledoval. Jméno jednoho jest: Giotto. Jméno druhého jest: Fiesole. Oba byli mu vzorem i v umění malířském, i v umění života. A snaha korunována jest výsledkem požehnaným. Oba dva v něm zasnoubili se: Giottova blaženost duševní združená s pokorou a skroušeností; — Fiesolova spanilost a vroucnost nebeská združená s krásou výrazu nadpřirozenou. Slavného profesora na římské Akademii sv.-Lukášské žákem byl — Josef Hellich.

Když villa Massimi v Římě ozdobována jest Overbeckem malbami na obmítce z Tassova „osvobození Jerusalema“, měl po ruce hlouček znamenitých malířů, z něhož nejvýdatněji mu pomáhal Josef Führich, ozdobiv stěny třemi znamenitými obrazy. Z Říma vrátil se Führich do Prahy, kde před dvěma roky měli jsme příležitost obdivovati se výstavě jeho děl. Führich náš stal se knížetem komposice na poli malířství církevního. Církví katolické věnoval výhradně dlouhý a plodný, požehnaný život celý až do posledního vzdechnutí, věrně a hrdinně. Obdivujeme se množství komposic,

z nichž neobyčejně bohatý duch k nám mluví; obdivujeme se bohatosti ducha, z níž hluboká zbožnost, k nám mluví; obdivujeme se zbožností, z níž dětinná nevinnost a rajská poetičnost k nám mluví. Bohatá obrazotvornost nás vábí, hloubka pojmání nás vábí, poetičnost líčení nás vábí. Pro plodnost nezbyvalo mistru na provádění ani času. Ve všem jest ideálním, už do těch barev; ve všem jest poetickým, původním, až do těch krajin. A dějiny jsou spravedlivé. Odkud Overbeck byl vyhnán, Führich tam jest povolán. Směr nenáviděný stal se směrem vítaným. Pro původního umělce utvořena původní stolice na vídeňské akademii. A mistra komposice na vídeňské akademii přítelem byl — Jos. Hellich.

Žák nesklamal mistra, přítel nezradil přítele. Žák Overbeckův, přítel Führichův — Josef Hellich pokračoval na dráze ražené. Nesluší mi u přítomnosti oslavovaného přítele svého vrouceně a drahně milovaného pronášeti soud o práci, kterou vykonal, o zdaru, s jakým ji vykonal, nemá-li skromnost jeho všudy známá uražena býti. Budiž mi dovoleno krátce toliko říci: Josef Hellich rovněž zasvětil celý, požehnaný, dlouhý život výhradně umění náboženskému, a to v dobách, když pohrdavě u nás na směr tento pohlíženo; a to v dobách, kdy nekynulo ani uznání, ani podpora; a to v dobách, kdy zápasiti bylo se svůdnými světa sliby. Na rozcestí Herkulově zvolil cestu, která trním k nebi vede. A té zůstal věrným s láskou a vytrvalostí a plodností obdivuhodnou jak v životě, tak v umění. 300 oltářních obrazů a půl sta rytin jsou pomníkem činnosti tak rozsáhlým, tak velkolepým, tak úchvatným, že mi netřeba přidávati slov, kde díla mluví. Hloubka koncepcí, důmysl komposice, správnost kresby, živost barvitosti, to vše nechat samo mluví za mistra. Netřeba chváliti, koho díla chválí. Něžnost jest Overbeckova, plodnost jest Führichova, individuálnost jest Hellichova na veškerých jeho dílech. Jeho obrazy jsou částkou jeho duše, odleskem jeho podstaty, ozvěnou jeho skromnosti, nádechem jeho zbožnosti. Na dráze učitelem a přítelem ražené setrval a dále kráčel Církví i národu vždy vřele oddaný mistr — Josef Hellich.

U všech tří Nestorů církevního malířství spatřuje se stejný směr, stejná láska, stejný ideál, stejné nadšení, stejná plodnost, stejná etnost, stejný věk! Čtvrté přikázání dí: „Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi!“ Ctili Otce na nebi, ctili matku Církve na zemi. Proto zaslíbená odměna stala se skutkem u učitele, přítele i žáka. Všichni tři dosáhli stejného, vysokého věku. Starými však nebyli. V práci

zůstali mladými — stále. V tom se spatřuje požehnání a prst Boží. Také druhá část zaslíbeného požehnání stala se skutkem. „Dobře se jim vedlo na zemi“ ve smyslu věřícího křesťana, který i útrapy vděčně přijímá z rukou Otce milujícího.

Miláčkovi vašemu, příteli mému, přeji od srdce, „aby dlouho živ byl a dobře se mu vedlo na zemi!“ Mluvím doista ze srdce veškerého vysoce ctěného shromáždění, když volám: „Žák Overbeckův, přítel Führichův, Josef Hellich — ať žije!“

Řadu přípitků skončil E. Langer takto:

„Slyšeli jsme před nedávnem telegram, kterým ctěného jubilanta našeho pozdravuje rodiště. Řeč, jakou psán jest, nám praví, že mistr Hellich jest rodem Čech jazyka slovanického. A přece zde přítomen jest též mnohý Němec, a také my přítomní Němci slavíme zároveň radostně slavnost jubilejní, jakož i mnohý obraz neocenitelného umělce také v kostelích krajin německých se nachází, a i tam rovnou měrou káže a vzdělává, a tam neméně milým bývá, jako obrazy v krajinách, které s oslavencem téže jsou řeči mateřské. To jest právě ono umění, kterému vysoce čtěný mistr náš rozuměl a které pěstoval, — umění, které netrhá a nerozlučuje a do života nepřináší ještě více dissonancí; — umění, které pojí a víže. Tím pojídlem jest však především umění křesťanské a vlastenské, jemuž Hellich od počátku se zasvětil. Umění duchem křesťanským napájené jest nutně ducha smířujícího, ducha lásky a svornosti; rozdíly přírodou způsobené umí slučovati, v útvaru třetím, vyšším, který jest ideálem umění — v náboženství. Při takovém smýšlení, jakéž také u našeho Helliche spatřujeme, druží se ráda láska k umění s láskou k vlasti, která, je-li pravá, ráda se vyhýbá ostřejším dissonancím, jimiž vlast ku zkáze se jen trhá a tím se bavi, líčiti ušlechtilé obrazy z dějin vlastenských ve prospěch všem bez rozdílu původu. Onomu umění, které jest vtěleno v dílech mistra Helliche — onomu umění, které nerozptyluje, nerozdvojuje, neboří, nýbrž staví a duše pojí a společnou pásku kolem všech vine — onomu umění volám: Sláva! s prosbou, aby všichni se mnou jednomyslně provolali: Sláva!“

Veškeré přípitky doprovázeny jsou hlučným souhlasem. Jásotu čím dál, tím více přibývalo. Byl to skutečně svatvečer srdcí a citů. Lidé stejných snah a stejného citu slavili rodinný svátek. Nikomu se nechtělo ani rozloučiti se s takovou společností. Požehnání klidné práce Hellichovy rozlilo a rozhostilo se v krásné dvoraně. Konečně povstav ještě jednou J. M. p. biskup, dával celému shromáždění pozdrav, nikoli „na rozloučenou!“, nýbrž „na shle-

danou!“ „Vlys krásné dvorany této,“ pravil šlechtyn biskup, „ozdobiti dějinami vzdělanosti vlasti naší, odkázalo se umělci — příteli, jehož památný den jubilejní s ním a v jeho společnosti jsme oslavili. Nerozloučíme se tedy dnes, dá Pán Bůh, odtud na dlouho. Až mistrná ruka jeho práci dokoná, shromáždíme se zde kolem něho poznovu. Na shledanou!“

„Na shledanou! Na shledanou!“ voláno vděčně za odcházejícím miláčkem biskupem.

Nám, co tvoříme širší rodinu, domů se ještě nechtělo. Zasedli jsme si v menších skupinách kolem otce Hellicha. Každý z nás měl dnes tolik toho povídání na srdci, že dosti dlouho trvalo, než vše bylo pověděno.

Byl to krásný svátek rodinný!

Hned po něm vydal jsem se na pouť římskou ku slavení jiného svátku rodinného.

Lehner.

Chrám Svato-Jakubský v Brně a nejnovější opravy jeho.

Nejstarší ze chrámů brněnských jest bez odporu chrám sv. Petra a Pavla čili nynější chrám stoliční. Při úpatí výšiny, na kteréž vystaven jest, rozkládala se v nejstarší době hlavní část starého podhradí brněnského. Obyvatelstvo tehdejší náleželo výhradně k národnosti slovanské. O slavnosti sv. apoštolův Petra a Pavla l. P. 884 vysvětil chrám tento sv. arcibiskup Method u přítomnosti krále Svatopluka a četných věřících.¹⁾ V pozdější době za markrabí Vladislava Jindřicha (1197-1222) počíná usazování se cizincův v podhradí brněnském, jižto byli následkem zkvětání obchodu a řemesel do Brna se přistěhovali; byliť to buď Němci z různých krajín, dílem i Valoni z někdejší Dolní Lotharingie. Pro německé osadníky, jižto si za sídla svá obrali severní část dotčeného podhradí brněnského, zbudován kostel sv. Jakuba; pro Valony založena kaple sv. Mikuláše na velkém náměstí, byvši pokládána za dceru chrámu svatojakubského; kap lituto světil bisk. Norbert ok. r. 1231; r. 1760 obnovili ji brněnští kupci, avšak v době josefínské r. 1786 byla zrušena, slouživši za vojenský sklad; před několika lety konečně úplně zbořena.

Na témž místě, kdež se nyní dotčený chrám sv. Jakuba vypíná jakožto skvělý památník sličného slohu gothickeho, zbudován byl již r. 1199 zvláštní kostel, posvěcený biskupem Norbertem r. 1231, opatřený právy farskými s tím dokladem, že duchovní správě téhož chrámu příslušejí přistěhovali Němci a Valoni, Slované pak podřízení zůstali fáře svatopetrské. Stavba však v nynějším způsobě spadá k r. 1314-1480; roku 1515 v noci před sv. Vítem zpustošil ji strašný požár, při němž 8 zvonův se bylo rozpustilo. Jenom znenáhla mohl chrám býti obnoven a opraven obětovnými příspěvky brněnského ma-

gistrátu a dobročinných měšťanův, jižto ku vznešenému tomu účelu věnovali 100.000 zl., nad to ku pokrytí porouchané střechy 10.000 dukátův. V rozrúších husitských, jež bořivě dotkly se jako v Čechách i v naší vlasti moravské spanilých památek umy křesťanské, setrvali farníci chrámu svatojakubského věrně a zmužile při zděděné víře katolické; i tak zvané reformaci, za popudem Lutherovým vzniklé a tytýž i vlasti československé zasáhnuvši, opírali se katolíci brněnští s hrdinnou statečností; nieméně později za příkladem vyšší moravské šlechty k lutheranismu z té duše přilnuvše, jali se i měšťané brněnští dosti čteně opouštětí samospasnou nauku katolické církve. Dne 8. máje 1619 objevila se deputace odbojných stavův protestanských na radnici brněnské, vyhrožujíc smrtí všem, kdož by osmělili se, zpírati se jich žádosti: aby přede vším chrám sv. Jakuba odevzdal se a sice hned příštího dne ve správu kazatele lutheranského, a pak jesuité aby ihned z města se vypudili. Tak se i stalo; chrám i s farou odevzdán byl kazateli Adamu Winddorfovi, jenžto kazatelský úřad při této fáře zastával jenom až k r. 1621, načež fara opět odevzdána pravým majetníkům, katolíkům.

Chrám vystaven jest ve sličném slohu gothickeém. Použilo se kvádrův z pískovce ku stavbě; délka jeho obnáší 204, šířka 70 a klenba ve výši 68 stop; zevně spatřiti jest mohutné opěrací pilíře, kdežto uvnitř klenba, do lomeného oblouku přepjatá, spočívá na 18 štíhlých sloupech, o dvou pořadích až ke hlavnímu oltáři se táhnoucích. Chrám má tré lodí, tolikéž i tré vchodův; nad branou západní vypíná se věž o čtyřech poschodích, dříve 28 stop vysoká, od r. 1843 a 1844 o 1½ sáhu povýšená, nyní s 5 zvony. Čítalo se v něm 17 oltářův, z nichž v nejnovější době čtyři odstraněni. Hlavní oltář má dva obrazy; obraz totiž sv. Jakuba staršího jež maloval Frant. Palko z Prahy, a obraz,

¹⁾ Tak dosvědčuje Volný ve své církevní topografii (Kirchliche Topographie von Mähren, II. Abteilung, Brünn Diocese, I. Band, pag 20).

sv. Peregrína, zhotovený štětcem Josefa Sterna, rodáka brněnského. Nad hlavním vchodem vystaven po celé šíři chrámové kůr, opatřený varhanami o 30 registrech, v nejnovější době opravenými. Mezi pomníky, ježto chrám ve vnitřku svém chová, zasluhuje zvláštního povšimnutí pomník na blízku hlavního oltáře ku počtě Ludvíka Radvita de Souches, hrdinného obhájce města Brna, když toto obleženo bylo od surových Švédův za vůdce jejich Torstensohna r. 1645; hrdina tento, od něhož vzat název nového náměstí Radvítova, skonal dne 6. srpna 1685; památník ten vystavěli r. 1722 děti téhož maršálka podle příkazu v závěti daného, zhotoven jest ze žlutého kovu péčí měšťana Jana Sigism. Kerkerera. Zbožný hrdina klečí na rakvi ze tmavošedého mramoru zbudované. Největší uměleckou cenu má do sebe obraz sv. Jana Nepom. při pobočném oltáři; obraz tento maloval Josef Wickart, tolikéž rodák brněnský; ostatním obrazům přisuzují znalci nevalnou cenu uměleckou. Při chrámu chována byla i četná sbírka rukopisův ze 14. a 15. století, nad to 148 tištěných spisův; dvě třetiny mezi nimi byly prý inkunabule z r. 1472-1520, při kteréž sbírce největší zásluhu vydobyl sobě farář r. 1424 tu ustanovený Jan ze Svitavy, jenž chrámu daroval tytéž i svou vlastní knihovnu o 32 svazcích in folio; bohužel mnoho z těchto spisův, jak nám hodnověrně bylo řečeno, nehodou časův se vytratilo.

Minulé století bylo dobou náboženského indiferentismu; v umělectví zavládal duch světský, sloh ušlechtilé renesance svrhl se v tak zvaný sloh barokní, jenž jmenovitě za vlády králův Ludvíka XIV. a XV. jevil a označoval se ve Francii, pak i v ostatních zemích evropských ve všech oborech umy, ba i v samém básnictví, bezvýznamnou nabubřeností a náhodně nakupenými ozdobami. Krásné architektonické tvary gotiky svěžím duchem nábožným provanuté ustoupiti musily nesmyslným často a přehnaným zátočkám a krívkám. Namnoze vymizelo vědomí zákonův, na nichž spočívá složitá ovšem stavba gotická; sám Goethe mluví ve svém cestopisu po Italii s pohrdou o krásném gotickém chrámě sv. Františka v Assisi (jenž byl vystaven stavitelem německým v r. 1218-1230). Neblahá tato nevšímavost dotkla se bolestně i brněnského chrámu sv. Jakuba. Jmenovitě bylo porouchání výtečné této stavby na severní straně již tak značné, že hrozilo částečným zřícením. Tu sestoupili se někteří šlechtění měšťané, láskou nadšení k zachování tak skvělého památníku, důstojně svědčícího o dřevní zbožné mysli obyvatelův brněnských, dne 17. března r. 1870 ve zvláštní spolek za tím vznešeným

účelem, aby dobrovolnými příspěvky, dary v závětech, obětmi úduv téhož spolku věrně se zachoval, dále vzdělal a všemožně upravil monumentální ráz chrámové této stavby, při čemž všeliký zřetel obracován budiž k původnímu duchu a slohu zvláštní této gotické budovy. Stanovy spolkové byly zemskou vládou schváleny dne 19. března téhož roku. V čelo ušlechtilého tohoto podniku, v pravé nadšenosti pro vzácný památník hlavního města Moravy počatého, postavili se obětovní mužové, měšťané Jul. Vsetička a Jos. Arnold, již o veškerou opravu téhož chrámu největší zásluhy sobě dobyli. Uměleckou opravu vede proslulý, jmenovitě v gotické stavbě, vrchní stavitelský rada Ferstel z Vídně, jenž oslavil své jméno zdárně provedenou stavbou votivního chrámu ve Vídni. Zevnější dosud provedená oprava týká se přede vším pilířův operací, kteréž vesměs více méně byly porouchány a nyní z piskovce nově byly vystaveny a sličnými fiálami zcela podle vzoru vídeňského votivního chrámu vyzdobeny. Sakristie jest zcela nově vystavena v přísně gotickém slohu o jednom poschodí, kdež zároveň upravila se zvláštní světnice, kdež by chrámová knihovna, o níž svrchu zmíněno, se uchovala. Za příčinou požáru r. 1515 utrpěla okna chrámová velkého poškození; nyní největší jich část nahrazena jest malbami na skle; jest pak ve chrámě 13 oken nyní s malbami od dvorského malíře na skle ve Vídni, Karla Geylinga, v značné ceně 26.000 zl. r. č., nad to jedno velké okno od dvorského malíře ve skle Zettela v Mnichově v ceně 4000 zl., pak malé okno v sakristii v ceně 350 zl.; nedostává se ještě dvě velkých a dvě malých oken s malbami ve chrámě. Okna tato pro chrám darovali: Exc. hrabě Vladimír Mitrovský, baroni Frant. a Albert Kleinové, velkoobchodník Theodor Bauer, ústav šlechtičen brněnských, brněnská spořitelna (2 okna), rod Müllerův, majetníci uhelních dolův ve Zbejšově (2 okna), spolek stavitelský (6 oken). Veškeré vydání na dosavadní zevnější opravu a na okna páčí se na 111.000 zl. Předchozí rozvrh vydání na vnitřní opravu stanoven na 42.000. Oprava tato vnitřní týká se povýtečně hlavního oltáře, aby i tento zbudován byl ve slohu přísně gotickém. Nadíti se jest, že výteční mužové, již tak statečně dílo dosud byli vedli, jakož i d. p. farář, Ferd. Kment, o ozdobu svého chrámu rozhorlený, ve své ušlechtilé snaze neochabnou, alebrž s pomocí obětovných dárců všemožně se přičiní, aby památka tato a popřední okrasa metropole moravské zaskvěla se záhy v úplné své a čiré kráse.

Prof. Karel Šmídek. *)

*) Díky! Prosím o časté články.

Red.

Z Akademie křesťanské.

Odbor vědecký.

Řád knihovní. Výbor vědecké sekce postarav se o náležitě urovnání knihovny křesťanské Akademie, vytknul ve svém sezení dne 10. března t. r. podmínky, za jakými se knihy půjčovati mají a sice:

1. Knihy půjčují se toliko členům Akademie křesťanské.

2. Členům v Praze přebývajícím půjčí se knihy z pravidla nejdéle na 1 měsíc, členům mimo Prahu bydlícím na 2 měsíce.

3. Témuž členu půjčí se touž dobou nanejvýš 3 díla z knihovny spolkové.

4. Rukopisy, unika, lexika, atlanty a jiné zvláště vzácné knihy domů se nepůjčují, nýbrž může se jich pouze v místnostech knihovny užíti.

5. Členové Akademie, kteří nejsou bibliotekáři osobně známi, opatřítež sobě spolu podpis některého knihovníkovi známého člena Akademie.

6. Starší ročníky časopisu se půjčují. Časopisy běžného roku mohou však toliko v knihovně samé býti čteny.

7. Ve všech případech těmito odstavci nevyřízených rozhodne výbor sekce vědecké. Řád tento od ředitelstva byl schválen.

V místnostech Akademie křesťanské jsou vyloženy rozličné odborné časopisy v hojném výběru, jichž tam, jak svrchu dotčeno, volně využítkovati lze.

Ředitelstvo. Odbor umělecký a archeologický.

Činnost Akademie křesťanské v ředitelstvu, ve výboru sekce umělecké a archeologické doplněna

bude příště, až redaktor nabude času, poohlédnouti se a látky nasbírat.

Umělecké zprávy domácí.

Chronologický seznam děl Hellichových.

Redakce došel dne 19. dubna od věhlasného, známého kněze následující dopis:

Pane redaktore!

Prisvědčuji z plna srdce, čeho právě dočítám se o našem Hellichu v „Methodu“.

Při seznamu jeho děl shledávám, že jest neúplný, pokud já sám vím, a dle toho soudím, že i odjinud doplňky Vám zaslány budou, aneb hledány býti mají. Method by měl dokonati, co byl počal.

Sdělují tudíž některé opravy a dodatky:

R. 1853. Sv. Václav na Dobenině se sněmem r. 1068 v pozadí, obraz na hlavním oltáři tamtéž u Nového Města nad Metují.

R. 1855. Rodina Páně, Křest Páně a sv. Patronové na postranních oltářích děk. kostela v Novém Městě nad Metují.

R. 1864. Panna Maria Sněžná (nad Řípem) na hlavním oltáři kostela pohřebního a Ježíšek v dílně sv. Josefa na postranním oltáři kostela děkanského v Budyni. Sv. Martin na hlavním oltáři v Nižebohách u Budyně.

R. 1867. Sv. Václav, oltářní obraz do Dobe-

nína maloval znova, poněvadž dřívější též od Helicha malovaný r. 1866 od pruských kulí porouchán a rozstřílen byl, nicméně sešit a opraven tamtéž pro budoucí pamět na zdi postranní se zachovává.

R. 1871 maloval klenutý strop kostela v Charvatcích: Panna Maria v slávě s proroky.

Ve Velvarech obraz sv. Kateřiny na hlavním oltáři, z prvních let.

Šťastnou cestu! návrat ve zdraví s hojnou kořistí!

V Budyni.

Jk. R.

Redakce snažně žádá o podobná data, jimiž by seznam děl našeho Josefa Helicha doplnil se.

Sochaři L. Šimkovi svěřeno provedení dvou kolosálních soch pro c. k. dvorní museum vídeňské, a sice: sv. *Eligia*, biskupa Nojonského, ochrance umění, který zároveň výtečným umělcem byl a umění pěstoval, pak *Isidora z Miletu*, architekta chrámu sv. Sofie v Cařihradě. Objednání toto tím více nás těší, že došlo výtečnému našeho Šimka bez všelikého ucházení se. Jest svědectvím, jak dobré pověsti požívá i ve Vídni, kde jinak množství umělců sídlí. Pravý umělec jest vždy chloubou a okrasou vlasti.

FEUILLETON.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. (Pokračování.) *)

Píše F. J. Lehner.

David Michel Angelův sotva byl postaven, když mladému mistru dostalo se úkolu, který nad všeliká dosavadní díla napínal veškeré síly jeho. Bylo to na důležitém rozhraní obou dob uměleckých 15. a 16. věku, když Lionardo a Michel Angelo vyzváni jsou, aby velkou dvoranu radního domu florentinkého ozdobili malbami na stěnách.

Lionardovi da Vinci, prvnímu tehda umělci vláskému, uloženo napřed, aby vymaloval jednu stěnu v palazzo vecchio rodného města. Lionardo zvolil si látku vlastenskou na oslavu města; výjev ze slavných bojů Florencie s vůkolními republikami, a sice vítězství, kterého r. 1440 Florentinští u Anghiari dobyli nad milánským generálem Niccolo Piccinino zvaným. Karton díla vzal zkázu a počaté kusy obrazu samého jsou zničeny. Pouhou částku komposice nakreslil Rubens a Edelingk ji vyryl. Ličila se na něm krutá srážka jízdecká s náruživostí, prudkostí a opravdivostí, před kterou vše mizelo a do pozadí ustupovalo, co až dosud v oboru malířském se objevovalo. Jest to skupina čtyř jezdců krutě bojujících o korouhev. Zuřivost jezdců sdílí se i koňům. Ze zbytku lze tušiti, jak mocně as celek působil. Celá Florencie byla na nohou, každý obdivoval se kráse a smělosti komposice.

Nyní vybídnut jest Michel Angelo, aby druhou stěnu malbou ozdobil. Mladý umělec, který ještě ani třicet let nečítal, měl v zápas se pustiti s umělcem osvědčeným a odevšad uznaným! Mladý sochař, který kromě několika menších obrazů příležitostně malovaných ještě ničeho nebyl maloval a jehož jméno mezi malíři hrubě ani se nejmenovalo, měl po bok postaviti se mistru „večeře Páně“ a tvůrci kartonu! Nebylo to smělou odvážlivostí? ba zběsilostí?

A Michel Angelo vešel v zápas, a což ještě více v jeho prospěch svědčí — rodné město důvěřovalo mu, že jest schopen takového zápasu. Tak veliké důvěry nabyl dosaďadními pracemi. Nesnadnost díla byla mu však právě největším vnaďidlem a nejmocnější pobídkou. Aby čestně obstál v boji, vše se soustředilo, co v něm bylo důmyslu a hluboké znalosti lidského těla, co pružnosti duše a jistoty kresby. V říjnu r. 1504 dílo počal, a

když karton dokonal, viděl se zkušený mistr přemožená od mladého počátečníka. Památným dílem stal se sourodným v řadě prvních umělců svého věku.

Oba kartony staly se střediskem studia nejnadanějších umělců. Odevšad k nim se putovalo. Umělci toscanští a z Umbrie, mezi nimi i mladistvý Rafael sem pospíchali, aby na mistrovských dílech poznali veliké umění a přiučili se jemu.

Také karton Michel Angelův zmizel beze vší stopy a byl bez pochyby zničen. Na starých ocelorytinách, zejména Marc-Antonových, zachoval se alespoň značnější díl komposice, kterým umožňuje se částečné posouzení díla.

Michel Angelo zvolil si rovněž látku vlastenskou, okamžik válek, ve kterých rodné město zápasilo s Pisou, starou sokyní. V druhé polovici 14. věku bojoval s Florentinskými udatný condottiere anglický, John Hawkwood, od Vlachů Aguto zvaný, náčelník pisánského vojska, který později do služby Florentčanů vstoupil a takové vážnosti došel, že mu později i pomník veřejný postaven jest v hlavním chrámu Páně. Když byl ještě vůdcem pisánským, stála nedaleko Pisy obě vojska nepřátelská naproti sobě. Bylo to v letě za nesnesitelného vedra; florentinští vojínové odložili brnění a svlékli oděv, aby se občerstvili koupeli v chladících vlnách řeky Arno. Nepřátelský vojevůdce vyhlídnul si příhodný okamžik ku výpadu. Na stěsti byly však rozestaveny bedlivé stráže; udatný Florentčan Manno Donati úprkem se žene k řece a volá do zbraně. Mžiknutím jsou na břehu koupající se vojínové, v okamžiku jsou oděni šatem a brněním a pohotově, nepříteli v ústřety spěchatí.

Tento okamžik líčí Michel Angelo na kartonu. Nemohl lépe voliti, mělo-li se objeviti, čím již tehdaž nad soudobé umělce vynikal. Tak hlubokého studia těla lidského ve všemožném pohybu a v nejsmělejším skracování nikdo nekonal. Neméně příznivá byla rovněž volba okamžiku, v němž shledávala se protiva kartonu Lionardova. Nebylo-li snadno předčítí mistra Lionarda v líčení náruživé odvážlivosti boje, nejvhodnější protivou byl zajisté okamžik před bitvou. Zrak setkává se s výjevem na nejvyš napjatým. Starý vojín žene se úprkem k řece a volá do zbraně. Hlasité volání již z daleka bylo slyšeti, poněvadž malý houfec vojínů, které před očima máme, již se vyšvihl na příkrý břeh skalnatý a chvatně se odívá. Jeden toliko dlí ještě ve vlnách řeky; spatřují se pouze ruce jeho, prosebně vzhůru pozdvižené. Křečovitě napjatí prstů naznačuje, že tone v nebezpečí. Silný vojín, který s vysokého břehu k němu

*) Viz „Method“ r. I. str. 61, 71; roč. II. 6, 111.

se nahýbá, snaží se soudruha vysvoboditi; a nebo jej nechá utonouti? — Starý voják na levé straně sám sebou zaměstnaný má plno práce, aby se dostal do oděvu těsně přiléhajícího. Dále v pozadí, v krásném skupení mladistvých bojovníků rychle vyskočivších a k boji částečně již hotových, panuje největší živost a nejrychlejší odhodlanost v pohybech nejruznějších. Trubači vytrubují, voják pak zcela obrněný s přilbou na hlavě hlasitě volá do boje.

U prostřed obrazu spatřuje se voják na zad obrácený, který právě z vody vyskočil a ukazuje ve výtečném pohybu celou tělesnou hru svalů. Jiný právě přehazuje si oděv přes hlavu, třetí ještě nahý sahá po kopí, co zatím švižnější a obratnější již v plném brnění vězí a s chvatem oděv si upravuje. Pohyb uvedené postavy pravou nohou o vyšší stupeň skalnatého břehu opřené, kterak oběma rukama se namáhá upevniti si spodky na pravé kyčli, náleží k nejzdařilejším. Vedlejší soudě obléká levou rukou brnění, co před ním stojící spoluvoják náhle se zastavuje v plné práci, aby živě ukázal po nepříteli. Směrem ukazující jeho ruky dívá se mladistvý bojovník, který oběma rukama opřený na břeh právě se vyvíhuje, jedna z nejkrásnějších postav celého obrazu. Vedle něho spatřuje se v ještě směřjším skracení mladistvý muž nahnutý nad strmým břehem, jako by chtěl levou rukou pomáhati druhovi zmeškavšímu.

Podivuhodně stísnil umělec všech dvacet postav v jedinou skupeninu, která na první pohled chumáčem býti se zdá, při bližším však pozorování každá postava zcela jasně vyniká. Pouze na pravé straně jsou postavy tak hustě seřaděny, že náležitě ustupování jejich v prostoru vyjádřiti lze bylo pouze dostatečným odstíňováním vzduchové perspektivy, které na rytinách nebylo náležitě šetřeno. Střediska vlastního zde není; po způsobu dřívějších florentinských umělců složil zde Michel Angelo komposici s množstvím jednotlivých, stejně oprávněných živlů. Žádný však mistr, ani Lionarda nevyjímaje, nedovedl až dosud líčiti postavu lidskou tak krásně a ušlechtilé, tak mistrně a volně, jako Michel Angelo v díle tomto.

5.

Nebe bylo příznivo vlášskému umění. Dostávalo se všeho, čeho k nejdokonalejšímu vývoji potřebí bylo. Z přísné školy 15. věku vzešel valný počet mistrů. Stáli zde co zralí umělci, hotovi a schopni, aby v nesmrtelných dílech znázorňovali veškeré myšlenky a názory věku. Scházelo jen zevní příležitosti, která by spojeným silám propůjčovala útulku a

zjednávala práci. V pravý čas dostavil se pravý muž. Julius II. dosedl na trůn papežský. S ním a skrze něj rozhodnut jest osud výtvarného umění vlášského. Bylť sice více imperátorem než papežem. Snažil se především stát papežský osvoboditi a zvětšiti. Oddal se takměř úplna činnosti politické a vojenské. A jest věru diviti se, kterak muži, který s mečem v mocné pravici postrachem byl knížat a republik, času dostatečného ještě zbývalo, aby umění a vědy miloval a pěstoval.

Starosti vládní a činnost politická nedovedly vytlačiti lásku k umění. Hned na počátku vlády povolal bez prodlení nejvýtečnější umělce tehdejšího věku do Říma. Přišli slovatní architekti: Giuliano da San Gallo a Bramante; první upozornil papeže na Michel Angela, druhý vymohl brzy na to povolání mladistvého Rafaele.

Tehdejší Řím byl daleko po zadu za Florencií. Vykonali sice v 15. století cizí, nejvíce toscanští stavitelové, sochaři a malíři mnohé dílo; zůstalo se však státi pouze na prahu a při jednotlivostech. Staré basilice svato-Petrské dostalo se nových vrat bronzových; několik florentinských umělců ozdobilo Sixtinskou kapli a několik vatikánských komnat malbami na obmítce; v rozmanitých kostelích vyvedeno jest mnoho náhrobků ozdobným slohem prvotní renaissance; celkovitý dojem města však skládal se z antických zbořenin a směsice středověkých domů a paláců slohu dosti nemotorného. Čím byl Řím tehdež bez vznešených paláců nové doby, jimiž Florencie valně již vynikala? Čím byl Řím bez Michel Angelovy kuple nového chrámu svato-Petrského, jehož základní zdi apsidy počaly teprv objevovati se? Říma bez těchto velikých, typických pomníků nelze ani mysliti si; a přece teprv energie Julia II. to byla, a vznešené umění mistrů od něho povoláných, čímž novému Římu vtištěna jest pečeť nynější velkoleposti umělecké.

Condivi, věrohodný životopisec umělce našeho, vypravuje, že tehdež Michel Angelo na nějakou dobu zastavil činnost v oboru výtvarného umění a bavil se čtením domácích básníků a skládáním sonett, *) když náhle

*) Condivi mluví zcela ve smyslu umělců tehdejšího věku, kteří v dobách, kdy nebylo práce objednané, jinými předměty se bavili. Tak oddal se také Michel Angelo, jsa na čas bez práce, čtení básníků a řečníků, v první řadě spisů Danteových a bavil se skládáním sonett, o nichž tuto ponejprv zmínka se činí. Nejlepší vydání Michel Angelových básní obstaral Cesare Guasti; „Le Rime di Michel Angelo Buonarroti, pittore, scultore e architetto, cavate dagli autografi“ (Firenze F. Le Monnier 1863). V úvodu se také dokazuje, že z mladších dob Michel Angelových zachovalo se básní po skrovnu. Většinou jsou psány v pozdějších letech života jeho. Jsou to

byl do Říma povolán od papeže Julia II. *) Hned ve Florencii vyplaceno jest mu 100 dukátů na cestu. Michel Angelo čítal tehdaž 29 roků. Když dorazil do Říma, uplynulo mnoho měsíců, než papež se rozhodl, čím by jej zaměstnával. Konečně se na tom ustanovil, aby od něho dal si zhotoviti náhrobek. Michel Angelo vedl nákras, jehož velkolepost papeže okouzila.

Náhrobek **) měl čtyry strany, dvě postranice po 18 a dvě průčelní strany po 12 loktech. Zvenčí spatřovaly se kolkolem výklenky, do nichž měly postaveny býti sochy. V prostoru, která zbývala mezi výklenkem a výklenkem, vynikaly na venek „termini“ od podlahy vystupující, na nichž jiné sochy měly upraveny býti, představující svobodná umění, malířství totiž, sochařství i stavitelství s příslušnými odznaky, která za živobyť papežova pěstována a podporována byvše, po smrti na hrobu jeho ve smutném zajetí truchlí. Nad nimi kolkolem běžela římsa celé dílo spojující, nad kterou ve svrchním patře spatřovaly se čtyry velké sochy. Jedna z nich, Mojžiš totiž, o kterém ještě zmínka se stane, nachází se až dosud v chrámu Sv. Pietro ad vincula. Dílo vystupující končilo se plochou, na které dva andělé rakev drželi. Jeden z nich milostně se usmíval, jako by se radoval, že duše papežova do sboru blahoslavených přijata jest; druhý plakal, jako by lítostí nad ztrátou, kterou svět úmrtím takového muže utrpěl. Předním průčelím věházelo se do náhrobku samého, do malé totiž komnaty na způsob chrámečku upravené, v jehož středu byla rakev mramorová, v níž tělo papeže odpočívalo; každý kus s podivuhodnou umělostí provedený. Zkrátka, na náhrobku mělo býti 40 soch, nepočítajíc

nejvíce básně příležitostně a vyprýstily se z okamžitě náklady básnické. První vydání básní jeho vyšlo r. 1623 ve quartu u Giuntí ve Florencii. Některé znělky a epigrammy uveřejnil ponejprv Vasari v „životopisu Michel Angela“, načež vytištěny jsou ve sbírce „Rime di diversi nobili poeti toscani“ od Dion. Atanagi, Benátky 1565. Také ve sbírce básní téhož času u Gielito tištěné vyskytují se dle pověsti básně Michel Angela. Básně jeho vzbudily v literárních kruzích již za živobyť Michel Angela neobyčejnou pozornost. První, kteří je komentovali, jsou Mario Guiducci a Benedetto Varchi. Poslednější přednášel již r. 1546 za živobyť Michel Angela, první při vyjití prvního vydání; oba na florentinské akademii.

*) Obvyčejně má se za to, že Michel Angelo nebyl povolán hned po nastoupení Julia II. na trůn papežský, nýbrž v r. 1506. Jsou totiž z toho času známy tři breve, které vesměs na povolání Michel Angela se vztahují.

**) Popis, který Condivi o nákrese pomníku papeže Julia II. podává, souhlasí s nákresem Michel Angelovým, jehož originál chová se v galerii uffizii.

ani bronzových reliéfů, na kterých plasticky líčiti se měl životopis papežův.

Když Julius II. nákras spatřil, byl radostně překvapen, i poslal Michel Angela k sv. Petru, aby vyhledal místo, kde by náhrobek nejprůměřeněji státi mohl. Papež Mikuláš V. *) počal totiž stavěti novou tribunu kostela v podobě kříže založeného, která při jeho smrti tři lokte nad zemí vyčnívala. Michel Angelovi zdálo se místo toto nejprůměřenějším býti ku zřízení zamýšleného náhrobku. Navrátil se k papeži, vyložil jemu náhledy své, připojiv, že by pak nutno bylo stavbu dokonati a překlenouti. Papež se tázal: „Jakého nákladu by to vyžadovalo?“ Umělec odpověděl: „Sto tisíc skudů.“ „Řekněme dvakrát stotisíc!“ pravil Julius. A zavolav stavitele San Gallo a Bramantea, kázal ohledati místo; při vyjednávání pak uzářil u něho úmysl, aby celý kostel znova se zbudoval. Když pak dal vyhotoviti více plánů, přijat jest Bramanteův co nejzdařilejší a dobře promyšlený. Tak stalo se, že Michel Angelo byl přčinou, že počatá část budovy netoliko dokonala se, nýbrž u papeže vznikla též myšlenka, aby celá budova zřídila se dle nového a mnohem krásnějšího i nádhernějšího plánu.

Bez meškání poslal tudy Michel Angelo do Karrary, aby dal nalámati mramoru tolik, co by potřebí bylo k takovému podniknutí a kázal, aby za tím účelem ve Florencii u Ala-

*) Papež Mikuláš V. počal stavěti nový chrám sv. Petra, a to vedle tradice křesťanského stavitelství kostelního s tribunou učiněn počátek. Stavbu vedl architekt Bernardo Rossellino, narozený 1409, starší bratr sochaře Antonia Rossellina. Když Mikuláš V. r. 1455 zemřel, dospěly zdi tribuny 4 až 5 stop výšky nad povrchem země. V takovém stavu zůstala stavba až do Julia II., od kterého Bramante k pokračování povolán jest. R. 1506 dne 18. dubna, po padesátileté přestávce, založen jest opět první kámen nové budovy k pilíři kuple, na kterém nyní socha sv. Veroniky stojí. Bramante dohotovil do své smrti (1514) nejen čtyry pilíře, na nichž se vypínají oblouky, o které se kuple opírá, nýbrž počal též s tribunou střední lodi a jižní lodi křížové. Ještě za živobyť Bramanteova jmenován jest Giuliano de san Gallo stavitelem sv.-Petrského chrámu. Jest známo, že nákras Bramanteův Michel Angelovi se velmi líbil, a později, když sám za stavitele povolán jest, základních návrhů jeho se přidržel. Přirovnávají-li se návrhy Bramanteovy k pozdějším Giuliana di San Gallo, nezalíží věru nikdo papeži Juliu II., že ihned rozhodně přijal plán Bramanteův; pro tehdejší umění stavitelské byl to zcela nový svět, který náhle zrakům jeho se objevil. Giuliano de San Gallo cítil se ovšem poněkud uražena, Julius II. volil však dobře. V tribuně od Bernarda Rossellina již založen bylo místo, kde Michel Angelo zamýšlel postaviti náhrobek Julia II. Myšlenka, zbudovati řečený náhrobek ve chrámu sv.-Petrském, zavdala tudíž příčinu, že chrám sv. Petrský počal se dále stavěti.

manno Salviatti vyplaceno bylo jemu 1000 dukátů. Bez odkladu odebral se tedy umělec náš do Karrary osobně. Zde v horách zůstal s dvěma služebníky celých osm měsíců a málo chybělo, že by z nuceného pobytu nahodilého bylo vzniklo dílo, ovšem pouze Michel Angelovi možné. Jednoho dne díval se totiž na velkolepou krajinu se skály, která k moři čelila. Při velkolepém rozhledu zrodila se v hlavě nová myšlénka, o které s živou zálibou přemýšleti počal. Ta nebetyčná skála zdála se mu býti velmi příhodnou, aby z ní vyvedl obra, který by lodníkům zdaleka cestu ukazoval.^{*)} A kdyby čas byl stačil a poměry toho dopouštěly, byl by provedl, čím delší čas se obíral. Velmi toho litoval, že posláni jeho do Karrary mělo účel zcela jiný, jemuž nesměl nevěrným se státí.

Jakmile zásoba nalámaného mramoru dostatečnou býti se zdála, dal vše na břeh dopravit, zanechav zde jednoho ze svých lidí, jemuž uložil, aby zásylka šťastně do Říma se dostala. Sám pak odešel na krátký čas do Florencie. Když do Říma se vrátil, byla jedna část již na břehu, kterou ihned na náměstí sv. Petrské za sv. Kateřinu dopravit dal, kde vedle koridoru příbytek jeho byl. Římané divili se tak ohromnému množství mramorových balvanů. Největší radost měl však papež sám. Když Michel Angelo práci počal, papež jej velmi často navštěvoval, rozmlouvaje s ním jako s bratrem nejen o pomníku, nýbrž také o jiných záležitostech. I aby nepozorován k němu docházeti mohl, dal z Vatikánu zbudovati zvláštní chodbu se spouštěcím mostem, kterou každé chvíle k Michel Angelovi docházeti mohl.

Tolik přízně zavdalo příčinu k závistí a ku pronásledování.

Obrovským plánům umělcovým zásoba mramoru ještě nedostačovala, a proto odebral se ve květnu poznovu do Karrary, aby nových balvanů nalámati dal. Nepřítomnosti jeho užili nepřátelé proti němu. Závistivý a žárlivý Bramante, rovněž papeži milý, dovedl mu namluvit, že není dobrým znamením, jak mezi lidem právě se povídá, vystaví-li si kdo pomník za živobytí. Takovými a podobnými pohádkami snažil se zvrátiti záměr papežův. Condivi dokládá, že prý jej k tomu kroku doháněl kromě závistí i strach před úsudkem Michel Angelovým, který mnohé vady jeho odhaliti mohl. Miloval prý Bramante příliš zábavy a

mnoho utrácel, tak že ani velké služné, které měl od papeže vykázano, nedostačovalo. Hleděl tudíž zisku dobytí na stavbách. Stavěl ze špatného materiálu, zdi v poměru k výšce a tloušťce postrádaly dostatečné pevnosti a jistoty; jak prý viděti lze na chrámu sv. Petrském vedle Vatikánu, na koridoru belvederském, na kláštere S. Pietro od vincula a na jiných stavbách od něho zbudovaných, které vesměs bylo třeba podpírati, jestliže neměly se zřítiti. Poněvadž nepochyboval, že slabé stránky jeho Michel Angela neušly, snažil se z Říma jej buď vypuditi aneb o přízeň u papeže a tím také o slávu jej připraviti,^{*)} které by se byl pilností domohl. Nelze věru pochybovati, že na takovém pomníku byl by ukázal, co jest s to dokázati, čímž by dojista veškeré umělee byl zastínil.

Michel Angelo zatím v Karraře s plnou chutí pracoval. Když do Říma se vrátil, shledal poměry úplně proměněné. Poznání nabyl takto:

Papež Michel Angelovi rozkázal, bude-li mítí potřebí peněz, aby nechodil po rozličných úřadech, nýbrž aby přímo k němu se dostavil. Stalo se, že došla z Karrary nová zásylka balvanů mramorových na „ripu“^{**)}. Michel Angelo dal je dopravit na břeh, odtud pak k sv. Petru. Aby mohl zaplatiti dopravu lodníkům, nakladačům a vozejčkářům, odebral se k papeži pro peníze. Praveno mu, že papež jest zaměstnán a vůbec přístup jemu znesnadňovali. Vrátil se tedy s nepořízenou domů, chudé dělníky vyplatil ze svého domnění, že příležitostně mu nahrazeno bude, čím je prozatím založil. Když pak jistého jitra opětně do předsíně se dostavil o au-

*) Z uvedeného vypravování spatřuje se, jak dlouho přátelé Michel Angelovi na Bramantea nevražili. Bramante zemřel v Římě 11. března 1514; desítky let předsedl do té doby, kdy Condivi životopis Michel Angela psal. Životopiscové Rafaela, Bramantea a Michel Angela zhusta mluví o rozmiškách tří těchto umělců, o nichž pochybovati není třeba. Nebude to nikomu divno; bývalo tak ve všech dobách, za Hesioda, jako za dnů našich. — Bramante přišel do Říma roku 1499 a vymohl, že také Rafael sem povolán jest. O náklonnosti jeho k životu nádhernému zmiňuje se i Vasari (VII. pag. 138.). Ještě za živobytí Bramanteova jmenován jest stavitelem chrámu sv. Petrského Juliano di San Gallo, po jeho pak smrti Fra Giocondo a Rafael. Na jejich radu sesíleny jsou pilíře chrámu sv. Petrského od Bramantea slabě založené. (Vasari v životopisu Fra Gioconda IX. p. 160.). Jako Condivi a Vasari vyčítá mu totéž i Serlio. Geymüller připisuje nedostatky při stavbě kostela sv. Petra přílišnému spěchu papeže a vysokému věku Bramanteovu.

**) Ripa bylo známé místo na břehu Tibery v Římě, kde lodi nakládaly a skládaly — zejména ona část, kde od dob římských již mramorové balvany se skládaly.

*) Condivi uvádí, že jednak přirozený tvar skály dal vzniknouti myšlénce, která jej počala vábiti a lákati, jednak i „příklad starých,“ čímž bezpochyby myslel na projekt architekta a sochaře Deinokrata, který zamýšlel vrch Athos přeměnit v kolosální sochu; Deinokrates žil v době Alexandra Velkého.

dienči žádaje, zastavil jej štolba a pravil: „Odpustte, mám rozkaz, abych vás nepouštěl.“ Byl právě v předsíni přítomen biskup jeden, který, slyše slova štolbova, vadil se s ním pravě: „Nepochybně nevíš, jakého muže máš před sebou.“ „Vím dobře,“ odvětil, „a znám jej, musím však bez dalšího ptaní činiti, co mi vrchnost rozkázala.“ Michel Angelo, jenž vždy volný přístup k papeži míval, cítil se uražena a hněvivě odpověděl: „Oznamte tedy papeži, bude-li mne potřebovati, aby mne hledal jinde.“ Rychle navrátil se domů, rozkázal služebníkům, aby prodali veškerý nábytek jeho a s penězi utrženými do Florencie se dostavili. Sám pak najal poštu a dostal se okolo druhé hodiny po půlnoci do Poggibonsi, *) pevnůstky na půdě florentinské, 18 až 20 miglií od města vzdálené. Zde, na místě bezpečném, ulehнул k odpočinku. Hned za ním v zápětí přihnalo se pět kurirů od papeže vyslaných, kteří jej stihali s rozkazem, přivésti jej nazpět, kdekolivěk by nalezen byl. Poněvadž jej však zastihli na místě, kde nespěli užití násilí a Michel Angelo vyhrožoval, že je dá při nejnepatrnějším pokusu usmrtiti, počali prositi. — Když však ani prosby nic neprosily, žádali na něm, aby alespoň dal odpověď na list papežův, který mu ukázali, zejména aby napsal, že ho dohonili ve Florencii, kde proti jeho vůli nemohli jej nazpět přivésti. Julius psal, „aby po přečtení listu bez odkladu do Říma se vrátil, chce-li nemilosti jeho se uvarovati.“ Načež Michel Angelo krátce odpověděl: „že se nikdy nevrátí a že si nezasloužil takového obratu za věrné služby, aby od obličeje Jeho Svatosti vyhnán byl jako dareba. A poněvadž Jeho Svátost o náhrobku ničeho více slyšeti nechce; není ničím povinován a nezavazuje se také již k ničemu.“ Jakmile psaní vyhotovil a kuriry propustil, odešel do Florencie, kde v době tří měsíců, které zde meškal, signoria tři breve obdržela žádající, aby byl nazpět poslán buď po dobrém, anebo násilně, s ujištěním zároveň, že na milost opětně přijat bude.

Pietro Soderini **) tehdyž doživotní Gonfaloniere republiky, který dříve proti vůli dopustil, aby do Říma odešel, ač vymalování

radního domu bylo svrchovaným přáním jeho, přinutil po prvním breve Michel Angela nevracet se, doufaje, že hněv papeže přejde. Když však přišlo breve druhé a třetí, povolal Michel Angela a pravil k němu: „Rozkmoťil jsi se s papežem, čeho by se ani král Francie neodvážil. Dal jsi se prositi, což nyní přestává. My pro tebe nemůžeme počítí válku a v nebezpečnství uvaliti stát. Přichystej se tedy k návratu.“

S papežem, jakým byl Julius II., nedalo se žertovati. Michel Angelo bál se však hněvu jeho a počal na útěk mysliti. Prostřednictvím několika mnichů z řádu sv. Františka zval jej sultán do Cařihradu s velikými sliby, k řízení mnohých prací, zejména ku vystavění mostu z Cařihradu do Pery. *) Když však Gonfaloniere o výstředním záměru jeho uyslyšel, poslal pro něho a moudrou domluvou odvrátil jej od takových myšlenek. Vykládal mu, „že by volil raději k papeži jíti a umřítí, nežli k Turkovi jíti a živ býti; ostatně nemá se čeho obávati, poněvadž papež k němu velmi jest milostiv a návratu jeho vřele si žádá, a to nikoli však z úmyslu zlého; obává-li se však předce, odešle jej signoria s titulem vyslance, poněvadž na veřejných osobách nepáše se žádné násilí.“

Tak moudrými a rozšafnými důvody byl Michel Angelo pohnut, navrátiti se.

Za pobytu florentinského dokončil onen podivuhodný karton, **) který dříve, jak uvedeno bylo, pro radní síň počat byl. Zůstavil jej ve florentinském sálu papežském u Santa Maria Novella.

Krátce před tím vytáhl papež proti městům Perugii a Bologně. Podmaniv obě, sídlil v Bo-

*) Zprávou touto uvádí se nejstarší pokus z doby novější překlenouti Dardanelly mostem. Zdá se, že Michel Angelo se zálibou takovými projekty se obíral, poněvadž také za pobytu v Benátkách jemu připadlo, aby kanál Giudecca mostem se překlenul.

**) Vasari vypisuje v životopisu Michel Angelově (pag. 178) karton obšírněji. Gaye uveřejnil (II. 92, 93) listiny od 31. října, 31. prosince 1504, 20. února a 30. srpna 1505 jednající o výplatě Michel Angela, z nichž na jevo vychází, že v tom čase karton byl dodělán a umělec že se připravuje na provedení malby. Cesta do Bologni bezpochyby zavinila, že karton se neprovedl. Ve zmatkách r. 1512 ztratil se i karton. Co Vasari v životopisu Baccio Bandinelliho vypravuje, jakoby byl měl účastenství ve zničení kartonu Michel Angelova, zakládá se na domněnkách, nikoliv na skutečnosti. Jednotlivé kusy byly později majetkem rodiny Strozzi v Mantui; vyjednávání velkovojvody toskánského (okolo 1575), který je kupoval, nezdařilo se. Nyní zbyly z onoho kartonu pouze rytiny Marc-Antonovy a Agostino Venezianovy.

*) Poggibonsi, staré Bonitium, jest toskánské městečko u Florencie.

**) Pietro Soderini, Gonfaloniere florentinský po pádu Mediceů a po odpravení Savanaroly, 1489, zůstal v čele republiky až do r. 1512. Návrat v oněch dobách měli Mediceové co děkovati Juliu II., jehož vojevůdce Raimund z Cordony Florentčany porazil. Julius II. žádal, aby Pietro Soderini sesazen byl. V čelo vlády postavil se kardinál Giovanni Medici, napotomní papež Leo X.

logni *) radoval se ze zdaru výpravy, co Michel Angelovi dodávalo odvahy a lepší naděje. Odebral se tedy do Bologni. Soderini jej doporučil bratru svému, biskupu ve Volteře. „Ujišťujeme,“ píše, „že jest mužem výtečným, v umění pak prvním v Itálii, ne-li v celém světě. Nemáme ani slov dostatečných poručiti jej náležitě. Laskavými slovy a jemným zacházením lze od něho všeho dosíci. Jest jen dlužno lásku a přízeň ukázati, a utvoří díla, která svět podivením naplní. Zde nyní dokončil karton k obrazu, dílu to nanejvýš paměti-hodnému; teď zaměstnává se právě prací dvanácti apoštolů, každý 9 stop z výši, o nichž si přislubujeme, že budou dílem výtečným. Ještě jednou vám jej poručena činíme.“ — A jako na potvrzení obav umělcových, dokládá na konci: „Michel Angelo přichází s důvěrou v zaručené slovo.“

Sejití se obou velkých mužů bylo jako konečným smířením se dvou knížat, po delší dobu ve sváru žijících.

Doraziv do Bologni, šel z rána do chrámu San Petronio na mši sv., kde od lidí papežových ihned poznán a bez odkladu k Jeho Svatosti veden jest. Julius II. seděl právě u tabule

*) Papež Julius II. slavil vjezd do Bologni dne 11. listopadu 1506. Stalo se tak se slavností okázalostí. Pobyl tam do 22. února 1507. Na památku dobytí města kázal papež raziti památný peníz.

v paláci vládním, když mu bylo oznámeno, že jest zde Michel Angelo. Kázal, aby ihned vstoupil. Spatřiv jej, s hněvivou tváří zvolal: „Na tobě bylo, abys přišel a nás vyhledal, a tys čekal, až my přijdeme a tebe vyhledáme?“ Poněvadž z Florencie blíže bylo do Bologni, nežli do Říma, přišel v jistém smyslu papež umělci v ústretu. Michel Angelo pokleknul a hlasitě prosil za odpuštění, omlouvaje se, že se dopustil poklesku nikoli ze zlomyslnosti, nýbrž z hněvu, poněvadž nemohl snést tak vyhnání býti, jako se mu stalo. Papež zde seděl, maje hlavu svislou, neodpovídaje. Na tváři jeví se rozčilení. Julius bojoval sám s sebou. Nastala chvíle všeobecné bázně. Přítomným počalo býti úzko o mistra přímé povahy, co monsignore od kardinála Soderiniho vyslaný, aby Michel Angela ospravedlnil a doporučil, začal se přimlouvati: „aby Jeho Svatost prominula poklesek, jehož se Michel Angelo dopustil z nevědomosti. Malíři, kromě toho umění, jsou všichni takoví a stejného rázu.“ Hněv papežův svezl se nyní na nemotorného přimluvčího, jemuž zlostně odpověděl: „Ty se opovažuješ, urážeti muže hrubostí, jakou my nebyli bychom vyslovili? Nevědomcem jsi ty a chybujícím není on. Jdi mi s očí se svou nemotorností!“ A když neodcházel, byl žasnoucí přimluvčí od služebníků papežových ze síně vyhnán. Tím bouře se utišila; milostivě pokývnul papež Michel Angelovi a odpustil mu úplně. (Pokrač.)

ROČNÍK

časopis pro katolickou hudbu posvátnou. Redaktor: F. J. Lehner. S hudební přílohou. Celoroční předplatné s poštovní zásilkou 2 zl. — Redakce v Karlíně č. 234. — Ročník IV.

Obsah č. 6. a 7.: O posvátném zpěvu staro-českém. Podává K. Konrad. — Základové, jimiž se řídí vyučování na slov. průpravných v Brně. Podává Lev Janáček. — Božanův Kancionál. — Pěstování zpěvu církevního. Z arcidiecése Pražské: Zpráva o činnosti pěveckého sboru Svatodušského

v Praze. Píše J. A. Starý. — Z diecése Královéhradecké: Z Hradce Králové. Z Poděbrad. Z Čáslavska. Z Telecího. — Z diecése Brněnské: Z Doubravice na Svitavě. — Z diecése Budějovické: Z Budějovic. Z Budějovického semináře. — Literatura hudby posvátné. — Oznámení. — Hudební příloha 5., 6. a 7. přináší celou novou čtyřhlasou mši: Missa in honorem Sc. Ferdinandi, auctore F. Z. Skuherský op. 42.

OZNÁMENÍ.

Vydání »Methoda« zdrželo se přirozenou měrou o několik dní. Redaktor nenalezna po návratu kromě milého dopisu z Brna žádného jiného pomocníka, psal po vydání dvou čísel »Cecilie« »Methoda« sám, k čemuž ovšem více času vyžadovalo se. Následující čísla vyjdou opět pravidelně.

»Methoda« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 8.

V Praze, dne 20. srpna 1877.

Ročník III.

Obsah: Roucha bohoslužebná. — Nový kostel v Jáchymově. — Sloh románský. Ornametika románská. (Pokračování.) — Z akademie křesťanské. Odbor umělecký: Dodány byly. — Nádoby bohoslužebné. — Paramenty. — Feuilleton: Michel Angelo. (Pokračování.)

Roucha bohoslužebná.

Píše Vojtěch Cipín, kněz v Carltonu v Americe.

S velikou radostí a vnitřním utěšením probíral jsem list za listem zasláný mně časopis odborný „Methoda“, poznal jsem, že se počínají lepší náhledy šířiti v kompetentních kruzích o umění církevním, a že bude brzo k zemi sražena zásada hnusná, že pro kostel je všecko i to nejšpatnější a nejprostější dost dobré, dle kteréžto zásady až dosud ve skutečném životě jednáno bylo. Však divno jest mně, velice divno, že vel. duchovenstvo tak málo podporuje „Methoda“, neboť tento přede vším pro kněze psán, který nevyhnutelně potřebuje toho, aby sobě zjednal náké náhledy rozumné o umění církevním. Není sice třeba, aby každý kněz byl umělcem, ale toho třeba jest každému duchovnímu, aby umění rozuměl, aby alespoň poněkud mohl posouditi uměleckou cenu té neb oné věci. Když ne kněz, kdo tedy má věděti, co jest opravdu umělecké a co nikoli? Vinu toho, že tak mnozí i mezi duchovními naprosto lhostejní jsou na-proti umění, jest nynější jednostranné vyučování a vzdělávání mládeže studující na gymnasiu. Ta nynější jednostranná soustava vyučovací na gymnasiích snad celou toho nese příčinu, že nynější vzdělané člověčenstvo má sice hroztánskou hlavu, ale hrozně malinké srdéčko. Rozum se tu vzdělává i paměť: gramatikou, matematikou, rhetorikou, filosofií a všemi přírodními vědami, — ale mnoho-li tu dostane srdce žákovo za celých osm let? Mimo trochu té poesie, kteráž mimochodem řečeno velmi neprakticky se probírá, tak že

žáku spíše se zoškliví nežli zalíbí, kromě toho trošinku neobdrží srdce ničeho. Cit pro krásu buď jen jednostranně vzbuzen, aneb ani se neprobudí. A tak jsou gymnasisté ohledně krasovědy velicí ignoranti. Oko není vy-cvičeno, neví, co to jest souměrnost; hlas a sluch hudební obyčejně naprosto bývá zanedbáván, že obyčejný gymnasista nedovede jedinkého čistého tonu vzíti! Celá polovice člověka zůstává na gymnasiu nevzdělána. Jaký to trapný dojem, když potom p. profesor, odbyv 8 latinských a 4 léta na universitě, řekne při přednášce: Pánové, rád bych vám tu a tu věc křidou znázornil, ale bohužel neučil jsem se kreslení. A kdo to může upříti, že větší díl nynějších professorů z universit neumí ani spravedlivé rovné linie udělati od ruky. Prapodivná ta nynější vzdělanost! A se zpěvem jest to zrovna tak. Však namítne někdo, vždyť na gymnasiu každému podána mimořádná příležitost, naučiti se zpěvu i kreslení; kdo chce, může se tomu za laciný peníz a někde zdarma přiučiti. Co pak ale činí student, beztoho k lehkomyšlnosti nakloněný, když zrovna nemusí? Kolik pak procent žáků navštěvuje ty „svobodné předměty“? A právě, že jsou to hodiny neobligátní, proto také i ti, jižto je navštěvují, nepochytí příliš mnoho. Ten nynější plán vyučovací jest pro tuto příčinu naprosto chybný. Vzdělávání studentstva na školách přípravných musí býti všestranné („katolické“), pokud bude vzděláván rozum a zanedbáváno srdce, zvláště kraso-

citu, pokud ta nešťastná, velice nešťastná jednostrannost nepadne, dotud také scházeti bude láska ku pravému umění. Jak bych mohl míti lásku k tomu, od čehož ani abecedě nerozumím? — Jaká z toho vyplývá ohromná škoda pro kněžstvo, které povoláno jest, nejen stráž míti nad křesťanskou vědou („labia sacerdotis etc.“), ale i nad křesťanským uměním! Každá reforma křesťanských umění, neujmeli se v kněžstvu, jest jalová. Nesmíme očekávati spásu z venku, nýbrž jenom od nás samých; my sami musíme sobě uměti pomoci; co jiní poradí a přinesou, to jest pro církev naši zhoubné; předešlá doba smutného úpadku to jasně dokázala. V kněžstvu tedy především musí se ujmouti reforma; kněžstvo musí znovu sobě zamilovati pravé církevní umění, a horlivě se ho ujmouti. Ale, ale! kde se má vzíti na jednu ta láska k umění podle nynějšího směru vyučovacího a vychovávacího? Můžeme se diviti právem, že „Method“ není dosti podporován a že má stále velký deficit? Divili bychom se, kdyby tomu bylo naopak. Ta nešťastná gymnasia se svým kulhavým, jednostranným směrem vyučovacím jedinou jsou toho příčinou. V semináři nebo na universitě začítí s počátky zpěvu a kreslení bývá pravidelně již pozdě. *) Při dobré železně pili také se něčeho dokáže, ale ne mnoho — vyjímaje neobyčejně nadané lidi. — Tu je pomoc nanejvýš a nevyhnutelně potřebná, nemáme-li dále a stále hynouti. Starí Řekové lépe pochopili to všestranné vzdělání člověka.

Zajisté i vy p. redaktore, mně v této věci přisvědčíte. Kdy pak se konečně ty smutné poměry změní?

Jednu věc jsem ale v „Methodu“ ač velice toužebně, přec marně hledal — nějaké snažení, aby naše kasule, mešní roucha, obdržela opět podobu pravou, důstojnou; čehož jest nezbytná třeba. **) Nynější kasule ve své frakovité podobě znešvaruje kněze i chrám i bohoslužbu a potřeba reformy je alespoň

*) Byť by i pozdě, dlužno přec u bohoslovců doplniti, čeho gymnasiistům se nedostává. A za 4 roky lze docíliti velkých výsledků při soustavné práci. V přítomných poměrech jest seminář jediným ústavem, kde pravidelně a soustavně vyučovati lze umění církevnímu a zpěvu kostelnímu. V kterých seminářích jsou zřízení stolice těchto předmětů? Red.

**) V paramentním ústavu Akademie křesťanské od uměleckého odboru zřízeném zhotovují se již pod dozorstvím sekce za výtečného řízení dp. Ed. Langerá paramenty, které jak tvarem, tak ozdobou odpovídají předpisům církevním a požadavkům uměleckým. Po spolupracovníku, který by v „Methodu“ paramentiky se ujal, dávno již jsem se ohlížel — bez výsledku, a nemálo byl jsem potěšen, když přes oceán podává se mi pomocná ruka. Stejným snahám

také tak naléhavá jako reforma té svěťácké hudby. Mé mnění jest, že jest ještě nalahavější! Já bych spíše svolil k podržení té svěťácké hudby (konečně jí ani nepotřebujem nevyhnutelně), než-li k podržení té nynější spůsoby ornátu. Při každé mši sv. se nezpívá, ale při každé musí míti kněz mešní roucha.

Zde podávám v překladu (z francouzského) důkladné pojednání vzlašt o kasuli, pocházející z pera James Weale-a, výtečného to spisovatele a pracovníka na poli umění církevního (již zemřel). Uveřejněno bylo toto pojednání v časopise „Beffroi“ r. 1864 (sv. 2.) za příčinou listu došlého z Říma na arcibiskupa Mechlinského od S. Rit. Congr. List ten pokud se týká paramentiky zní následovně:

— — — — Ex hoc porro examine, quamvis eadem S. Congr. probe nosceret, sacras illas stylum Gothicum prae se ferentes praecipue saeculis XIII., XIV. et XV. obtinuisse, aequae tamen animadvertit Ecclesiam Romanam, aliasque Latini ritus per orbem Ecclesias, Sede Apostolica minime reclamante, a saeculo XVI. nempe ab ipsa propemodum Concilii Tridentini aetate usque ad nostra haec tempora, illarum reliquisse usum; proindeque, eadem perdurante disciplina, necnon Sta Sede inconsulta nihil innovari posse censuit; uti pluries summi Pontifices in suis edocuerunt constitutionibus sapienter momentes, imutationes istas, utpote probato Ecclesiae mori contrarias, saepe perturbationes producere posse, et fidelium animos in admirationem inducere.

Sed quoniam Sacrorum Rit. Cong. arbitratu, alicujus ponderis esse posse rationes, quae praesentem immutationem persuaserunt; hinc, audito Stissimi Domini Pii Papae IX. oraculo, verbis amantissimis invitare censuit Eminentiam Vestram, ut quatenus in sua dioecesi hujusmodi immutationes locum habuerint, rationes ipsas exponere velit, quae illis causam dederunt. — —

Interim Eminentiae Vestrae manus humillime deosculor

Eminentiae Vestrae

Humillimus domus servus verus

C. Epus Portuens. et S. Rufinae Card.

Patrizzi Praef.

Romae, 21. Augusti 1863.

D. Bartolini S. R. C. secretarius.

Eminentissimo et Reverendissimo D. cardinali Engelberto Sterckx, archiepiscopo Mechliniensi.

nepřekáží ani moře, ani vzdálenost na tisíce mil. „Method“ vítá srdečně svého spolupracovníka — za oceánem a těší se na časté dopisy a pojednání.

Red.

K tomu připojuje v časopisu svém James Weale následující výtečné pojednání, které v překladu podávám.

„Dovolujeme sobě podati našim čtenářům některé poznámky vztahující se na onu část circulaře Se. Congr. Rit., kteráž týká se kněžských rouch, jakož i závěrcích, kteréž dle toho činí J. Em. kardinál arcibiskup Mechlinský.“

Z předu hned vyslovujeme, že, alespoň pro nás, otázka o podobě kněžských rouch není nijakž jenom otázkou dobrého vkusu nebo elegance.

A na druhém místě činíme poznámku, že kvalifikace „gotický“ obecně užívaná o ornátech rásných, však nijakž neužívaná od Congr. S. R. (ad stylum quem dicunt gothicum), jest naprosto nesprávná. A zajisté užívati kvalifikace „gotický“ o podobě ornátů užívaných v 13. století jest jednoduše hrubý omyl. Pojmenování „Římský“ bylo by daleko přiměřenější; poněvadž počínaje 5. stoletím, až nejméně do 8. (inclus.) užívalo se pořáde

rouch též podobu, nejen v Římě, alebrž v celé církvi Latinské! (Naše poznámky především platí o kásuli.) Po celá tato století umění pěstované nejvíce rukami svěcenými zůstalo církvi podrobené.

V století 14. lze znamenati mezi umělci laiky snažení, učiniti se neodvislými od církve; snažení, kteréž vymohši sobě znenáhla vždy více půdy, skončilo úplnou „sekularisací“ všeho umění. Však třeba podotknouti, že přec dlouhý čas, pokud umění bylo v rukou a pod dohlídkou kléru, pokračovalo se u zhotovování rouch kněžských, jakož i v ostatním odvětví uměleckém, dle forem hieratických a dle typů ctihodných. Počínaje druhou polovicí 18. století začali se zaváděti změny. Zdá se, že to byli první Francouzové, kteří dali první příklad umenšování kasulí. A příkladu toho následovali ostatní národové. Zkrátka, koncem 18. století zmenšovala a pořáde zmenšovala se forma kasulí.

Zkoušejme především tu otázku ohledem na autoritu. (Pokrač.)

Nový kostel v Jáchymově. *)

Píše F. J. Lehner. (Dokončení.)

Seznámivše se s dějinami dřívějšího, jakož i se soustavou architektonickou nového kostela, zbývá pouze vypsati ještě jeho vnitřní ozdobení, úpravu a zevnější podobu.

Důmysl, jaký se spatřuje ve veškeré konstrukci nového chrámu Paně Jáchymovského, který teprv při bližším rozebírání i od nejkompetentnějších znalců a soudců zaslouženého uznání dochází, ještě stkvěleji se objevuje na veškeré vnitřní i zevnější úpravě a ozdobě, čímž hned na první pohled vábí mysl, překvapuje a mile dojíma bez rozdílu každého, kdo k němu se blíží a zejména, kdo do vnitř prostory vstupuje. První dojem při překročení prahu jest radostné překvapení. Člověk neočekával soulad, jaký zde plodí jednota veškerých faktorů uměleckých. Architekt, který zde působí krásnými poměry prostor celkových i jednotlivostí přiměřeně ozdobených vykázal zároveň malbě a plastice úkoly tak vděčné a krásné, ovládal vše od prvního až do posledního duchem jednoty a přiměřenosti tou měrou, jako málo kde spatřuje se. Zde vládne promyšlená jednota veškerých oborů uměleckých.

V dobách nešťastného bezvládní uměleckého bývalo obyčejem, že stavitel postavil ka-

menou budovu, velké stodole podobnou, obléhl jí vnitř i vně a považoval úkol svůj za skončena. Štafírové, truhláři, natěračí a mazalové dokonali pak jedenkaždý dle svého vkusu dílo započaté, jako až dosud namnoze se děje při opravách a obnovách kostelů. Zavolá se štafir, aby se na kostel podíval. Podívá se a dí: „Strop se natře modře, oltář mramorově, kazatelna zeleně, figury se pozlatí a kostel bude krásný, jako nový!“ Lámání hlavy při tom není a osada má radost.

Jinak soudí vzdělaný architekt umělec. Od prvního do posledního, od prahu dveří kostelních až do kohouta na vrchu věže povětrnost a křesťanskou bdělost věstícího, od hlubokých základů až do vysokého sklepení, každý kámen a každý kout — vše podléhá přísnému dozoru jeho. Dle udání jeho vše se děje. Jest neobmezeným pánem tak dlouho, pokud neodevzdá patronu budovu a knězi klíče se slovem: „Kostel jest dokonán!“

Tak stavěl se chrám Paně v Jáchymově.

Není tudy divu, že vnitřek nového svatoštánku v celku i v jednotlivostech jest utěšeným dílem uměleckým.

Velkolepý chrám přírody od Hospodina zbudovaný jest pln života a barev. Půda

*) Viz Method r. III. str. 1., str. 18.

kryta jest ohromným kobercem pestrým, na němž zeleň naděje převládá; klenutí velebné kuple jest modré, ve dne jasné, v noci zlatými hvězdami poseté. Pán Bůh ten svůj chrám světový polychromoval. Ve středověku, kde lidé nezkažení nejlépe dovedli čísti v knize přírody a v knize písma svatého, oživovali umělci křesťanské chrámy polychromií. Uvnitř vše v barvách se stkví. Vlach, až dosud více přirozený, vidí vše v barvách překrásných a proto žijou, avšak harmonickou nádherou barev nezdobí pouze celý vnitřek od podlahy až do posledního kamene, jimž kupli uzavírá, nýbrž také podle možnosti i zevnějšek chrámů. Chrám sv. Marka v Benátkách a kathedrála v Orvietto stkví se i na venek bohatostí barev jako obrázek v pohádce. Umělci umějí na přírodě vyluzovati tajemství. A poněvadž v Božím chrámě přírody není všechno vápnem obileno, nápodobují umělci v chrámech křesťanských polychromii přírody. Architekt Mockr polychromoval celý vnitřek nového kostela Jáchymovského od podlahy až ku stropu a to v pravidelném postupu s gradací stále rostoucí. Čím výše se přichází, přibývá barev a jemnosti ornamentů. Stěny jsou quadrirovány. Hlavní tón barvy jde do žluta; spáry jsou naznačeny barvou šedomodrou. Hlavičky sloupů jsou malovány, lupení zelené, pozadí jejich tmavočervené. V gurtách k většímu vyznačení jedna vrstva jde do žluta, druhá do zelena. Jeden kvádr jest prázdný, druhý jest znamenaný hnědou hvězdou. Kolem oblouku běží pásek routami ozdobený. (Viz Meth. III. r. obr. 1. a 2., str. 4, 5; srovnej obr. 3. str. 90.). Již těmito velmi jednoduchými prostředky oděny jsou stěny zajímavé, jichžto dolejší část u podlahy do výše pobočních oltářů pokryla se čalouny do červená malovanými se stylisovanými šnůrami. Pouze stěně za hlavním oltářem dostalo se spravedlivě většího vyznamenání. Jest malována světle modře, aby oltář hlavnímu dostalo se přiměřeného pozadí, v rohách pak, které špičatým obloukem s obou stran povstávají, vznášejí se z pozadí temné modrého obrovští cherubové na obmítce živými barvami malovaní s nápisem: „Venite exultemus Domino Deo Salutari nostro!“ V ostatních pak rohách, které nad ostrým obloukem u stropu plochého povstávají, spatřují se po celém kostele medaillonu tvaru čtverlistového s malbami na obmítce s následujícími vyobrazeními: Ve čtverci nad hlavním oltářem poprsí Abele, Melchisedeka, Isaaka a Aarona, výtečně předobrazující oběť nového zákona; v druhém čtverci, na jehož rozhraní stojí kazatelna, symboly čtyř evangelistů, anděl, lev, býk a orel; ve třetím a čtvrtém čtverci, kde

křesťané — lid vykoupený — místo má, nástrojové umučení Páně, anděl s kalichem, kohout, sloup s dutkami, třtina s kladivem a kleštěmi, žebřík s kopím a houbou, šátek Veroniky, nápis s kříže, hřeby a kostky; v pátém čtverci symboly na Vykupitele se vztahující, fenix, ryba, pelikán a lev. Čtverec kůru pěveckého, na kterém varhany postaveny jsou, postrádá medaillonů. S přibývajícím výškou přibývá barev, aby jimi hmota se zjemňovala a oduševněla, jak sloh gotický vzhůru se pnoucí toho vyžaduje, až posléze nádherný, pestrý koberec ploše kasetovaného stropu ukončuje pravidelnou, výtečně promyšlenou gradací zdařilé polychromie. Pestrý strop ve spojení se soustavou oblouků plodí rozmanitou a zajímavou perspektivou dojem nanejvýš lahodný, tak že oko zde věru ani nepohřešuje klenby. Kasety čtvercové tvořeny s profilovaných, silně vystupujících rámců jsou zdobeny překrásnou ornamentikou. V konturách převládá barva přirozeného dřeva, v ostatní ornamentice barva červená, zelená a žlutá. Znaky v kasetách malovanými dělí se celý strop do pravidelného kříže. Ve středním čtverci, kde se ramena protínají, spatřuje se znak říše rakouské obklopený znakem království českého a pak znakem rodiny Šliků, hornického města Jáchymova a hornickým znakem. V ramenou pak objevují se celek a částky znaku rodiny Šliků, od níž dřívější kostel byl zbudován a města Jáchymova, jehož nákladem nynější vystaven jest. V různosti barev harmonie, v rozmanitosti jednotu, to jest — polychromie. Dobře sluší katolickému kostelu, který jest stánkem jednoty veškerých křesťanů, různého povolání a věku, sjednocených věrou a společnou snahou. Mnohotvárnost s jednotou zasnoubená — jest Církev. Kostel katolický jest obrazem Církve.

Se zdařílostí polychromie závodí veškerá ostatní úprava vnitřní tímtož duchem jednoty provanutá. Velkolepé dojmy docilují se důmyslným využitkováním zákona protivy či opaku. Prostotu dlužno střídati s bohatostí, jednoduchost s nádherou. Vnitřní stěny ač vkusně jsouc předce velmi prostě a jednoduše ozdobeny. Tím větší váhy a platnosti vymáhají si jednotlivé předměty — oltáře, kazatelna, varhany — nádherně provedené, bohatě zladené, jemně polychromované, bezděčně a neodolatelně poutající oko i duši katolíka zde meškajícího.

Kostel čítá z hlavních předmětů pouze tři oltáře, hlavní totiž s dvěma pobočními, překrásnou kazatelnou a varhany vzorné a umělecké, jak dokonalostí soustavy varhannáské, tak původností a vnaudou zevní úpravy.

Přichází-li u hlavního oltáře a kazatelny ku platnosti zákon čáry kolmé, pyšně a mohutně vzhůru se vypínající, jak podstatou zákonů gotických vyžaduje se, a čeho značná výška chrámu dopouští, převládá u varhan a oltářů bobočních čára vodorovná, podmíněná prostorou a umenšenou výškou jednak kůru pěveckého, jednak stěn určených pro poboční oltáře, nad nimiž otevřená oratoria se nacházejí. (Viz obr. 2., str. 5.) Zároveň sluší podotknouti, že veškeré obrazy jsou plastické, polovypuklá práce řezbářská ze dřeva uměle provedená a přirozenými barvami na způsob obrazu polychromovaná co nejzdařileji.

Na stupních povýšený vypíná se hlavní oltář od podlahy až skoro ku stropu vysoké hlavní loď směle a pyšně. Hmotná mensa nese predelu přiměřeně vysokou s tabernáklem u prostřed, nad nímž se pne vysoký baldachín pro výstav nejsvětější Svatosti; vystupuje se k němu od oltáře pohodlně po zvláštních schodech, které jsou ve spojení se stupněmi oltářními, z levé strany za oltářem vzhůru vedou, odkud se Nejsvětější do patřičné výšky vystavuje. Nad uvedenou, nejdůležitější částkou katolického oltáře, v němž nejsvětější Svátost se přechovává, vyrůstá přebohatá soustava operacích pilířů a víček, štítů a baldachínů, nade všechno ostatní vynikající, při stálém ubývání a zjemňování hmoty, až posléze v jedinou fialu vybíhá a křížovou kyticí blíže stropu končí. (Viz obr. 2., str. 5.) Katolická idea obětní jest tou soustavou patřičně vyjádřena. Vznešená myšlénka poněkud ujmy trpí skupinou rodiny Páně nad tránem výstavním ač pravě poněkud z pozadí vystupující, čímž pozornost od Nejsvětějšího na Rodičku Boží a rodiče její se obrací. V prostředním totiž výklenku spatřujeme patrony chrámu Páně Jáchymovského: sv. Jáchyma — po němž i chrám nazván i město Jáchymovem pojmenováno jest — sv. Annu a v popředí mezi oběma Pannu Marii u věku, kdy dítě v dívku nevinnosti a krásou zářící přechází. V pobočních pak výklenkách nižších: po pravé straně sv. Jan Nep., hlavní patron země české, na druhé straně sv. Prokop, ochránce a zvláštní patron horníků a horního města zvlášť. Postavení obou světců po bok Rodiny Páně odvodňuje se též zvláštní úctou k oběma zemským patronům, ku jejichž poctivosti a účt v dřívějším chrámu Páně zvláštní oltáře zasvěceny byly. S hlavní ideou Rodiny Páně souhlasí pak dřevěné basreliefy na predele po obou stranách tabernaklu upravené a místně polychromované. Na jednom spatřuje se svatá matka Anna na modlitbách meškající s andělským zjevením, na druhém sv. Joachim ovce

pasoucí od anděla navštívený. — Vnadný oltář celý bohatě zlacený a polychromovaný odráží se leskem svým od modřezelenavého pozadí co nejvýhodněji a v pravém smyslu jest stvořen pro prostor, ve kterém stojí.

Jest-li že hlavní loď vyžadovala soustavu štíhlou a vysokou, nízké stěny galerií oratoria věnčené předpisovaly oltářům pobočným čáru horizontální za konstruktivní, nesnadný to v gotice pro stavitele úkol. A předce povedly se tou měrou, že redaktor při návštěvě kostela Jáchymovského nemohl jich ani dosti nabažiti se. Tak krásné jsou vyvinuty, vynikající původností koncepcí, roztomilou ozdobou a láskyplným provedením. Katolík nerad pohřešuje ve chrámech oltář Marii Panně zasvěcený, a proto jeden z pobočních oltářů jest Mariánský, druhý pak sv. Josefu významně obětovaný. V chrámu Páně Jáchymovském přebývá celá rodina Páně. Oba jsou pracováni s něžností a láskou uchvacující. Jestli že o architektu Mockerovi vůbec tvrditi lze, že velmi šťastně pojímá i provádí, tím oltářem Rodičky Boží, a patrona vlastního sv. Josefa, výrok se zjišťuje a svatý patron jeho pomáhal, když jemu ku poctivosti a blahoslavené Panně Josefu zasnoubené na oslavu tvořil oba oltáře. Oba jsou téže soustavy.

Ve výklenku pod bohatým baldachínem oznamuje socha nepoškořené Rodičky Boží, že oltář jest zasvěcen její památce. Již ta postava, v níž zrcadlí se ideál křesťanské něžnosti, zdá se býti plodem ducha, který ve středověku písněmi opěval milostiplnou a obrazem jal se líčiti neuvýslovnou lásku a odanost k ní. Proto také ten výklenek, ve kterém socha stojí, převyšuje obě postranice, do kterých zasazeny jsou poloreliefy ve vnadném zarámování hnědě barveném. Jsou tu vyobrazeny dvě návštěvy. Na jedné straně zvěstování andělské, na druhé straně navštívení Alžběty. Pod baldachínem, v němž socha se nalézá, upraven jest v předu vystupující tabernakl, jen pro nahodilý úkryt Nejsvětějšího aneb na svaté oleje, na způsob miniaturního portálu vyvedený z mosazu. Práce drobně a výtečně provedená velice poutá. Po obou stranách jsou ve čtverlistech plastické symboly čtyř evangelistů. Korunou celku jest hořejší římsa na způsob baldachínu silně vystupující, na které se spatřují v gotických výklenkách plastická poprsí andělů s páskami pergamenovými, na nichž přiměřené nápisy se čtou. Socha, jakož i veškerá práce polovypuklá jest uslechtilé polychromována. Bohaté zlacení doplňuje dojem.

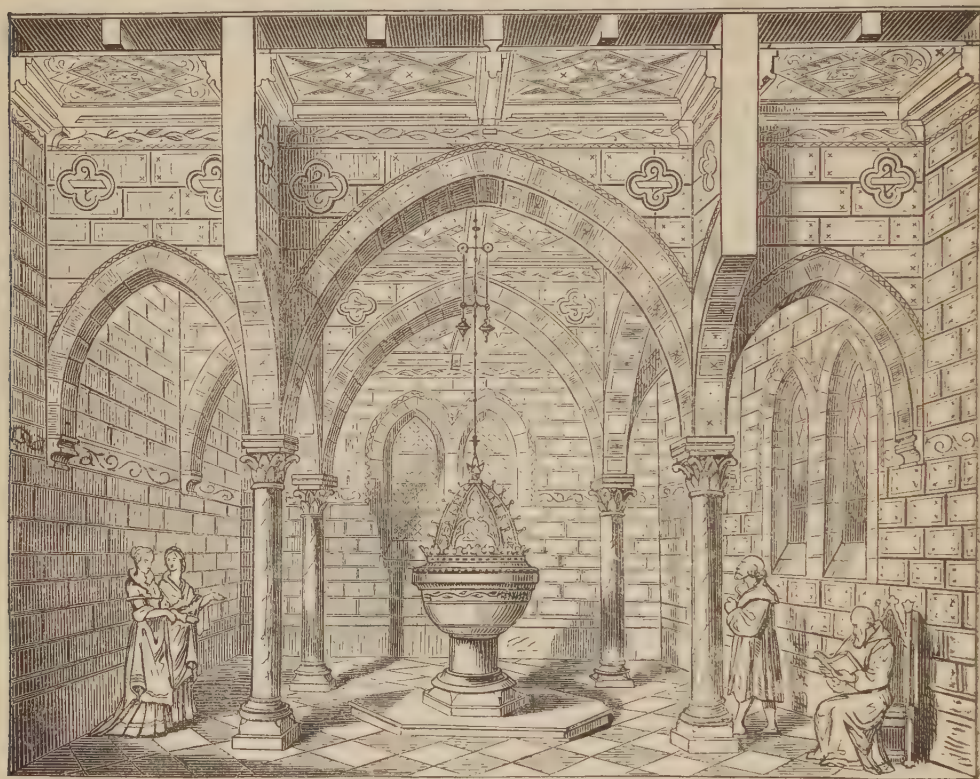
Oltář sv. Josefa co do soustavy nerozeznává se od oltáře Mariánského. Stojí na protější straně v druhé lodi poboční. Ve vý-

klenku povýšeném stojí pannický ženich, v pravé ruce drží větev liliovou, na levém ramenu chová Ježíška světovou kouli držícího. Na predele pak vyobrazují se na dvou polo-reliefech dvě důležité doby. Na jednom: zasnoubení se jeho s Pannou Marií, tedy uzavření sňatku manželského před knězem židovským; na druhém pak: útěk do Egypta, věrná a oddaná podpora a dodržení slibu podpory v dobrém i zlém. Důmyslná volba předmětu! Pannický ženich byl svatým ochráncem božského dítěte i matky pannenské.

Od oltáře obrací se pozornost křesťana ku kazatelně. Tam se koná oběť, zde se

se probírajícího, jemuž Duch Svatý ve způsobu holubice harmonie nebeské do duše vlévá. — Nová kazatelna jest krásy tak vábivé, že lid snadno ozelel kazatelnu dřívější a brzy zapomněl na horníka Beesselera, který po mnoho věků rozpjatýma ráměma starou kazatelnu držel, až posléze sám i s kazatelnou v popelí a ssutinách pohřben jest. Víkem štíhle prodlouženým poukazuje se křesťan opět od kazatelny na oltář ku vyjádření blízké vzájemnosti a souvislosti kázání s obětí, pravdy s etností, víry s životem, smýšlení s konáním, řeči se skutkem. Odtud v obou souhlas soustavy, myšlenek a provedení.

Obr. 3. Baptisterium kostela Jáchymovského.

hlásá slovo Boží. Mše svatá a kázání jsou částkami jedné služby Boží. Pečlivost a soustava, s jakou proveden jest hlavní oltář, přenesena tudy i na kazatelnu. Z mramorového podstavce vyrůstá bohatě článkovaný peň a z něho rozvíjí se spanilý květ, kalich rozvinutý, stolice učitelská, ozdobená mistrně pracovanými postavami velkých čtyř svatých otců církevních, geniálního Augustina do čtení zabraného se symbolem srdce; hrdinného Ambrosia na knihu ukazujícího s oulem; učeného Hieronyma píšíceho, u jehož nohou lev odpočívá; osvětleného Řehoře v listech knihy

Jako hlavní oltář s kazatelnou, souhlasí s pobočními oltáři zevnější úprava varhan, tímž duchem, s rovnou genialností a stejnou původností provedená. Stroji varhan skutečně uměleckému, od nejlepšího a nejpokročilejšího varhanáře, zhotovenému — jakož obšírně v „Cecilii“ vypsáno bylo — dostalo se od architekta J. Mockera rovněž důstojného a uměleckého zevnějšku. V nové té původnosti a v nadě souhlasí forma se tvarem překrásných oltářů pobočních. Varhany podobají se třem hradům středověkým. Jako na pobočních oltářích vystupuje i zde prostřední část nad stra-

nice, jen že zde jsou tři tělesa, tři hrady a každý jest uzavřen kolmou střechou gotickou, jako by zeleně lesklými taškami krytou, hrany posety jsou zlatými kyticemi, vršek střechy ozdoben jest zlatým hřebenem. Jednotou a nádherou druží se varhany důstojně k ostatním předmětům kostelním.

Stejným duchem, vyvedeny jsou zpovědnice, lavice, a vůbec vše, co k podstatě katolického chrámu náleží až do křtitelnice.

Křest, první a nejpotřebnější svátost, udílela se za dob starokřesťanských slavným obřadem ve zvláštních, nádherných baptisteriích. Architekt J. Mockera utvořil v novém kostele Jáchymovském baptisterium pod kůrem v pravé lodi poboční (viz půdorys obr., 1. str. 4.), kterejsem dříve nazval fotografií celého kostela, v němž v malých rozměrech spatřuje se soustava architektonická a dekorativní, co v chrámu samém jest důsledně provedeno v rozměrech rozsáhlých. Proto ku znázornění a porozumění celého popisu podává se tuto vyobrazení roztomilé prostory. (Viz obr. 3.) Soustava oblouků, kasetovaný strop, vlnadná perspektiva, ozdoba stěn a gurt, medailony na způsob čtverlístů v rohách nad špičatými oblouky a p., zde názorně sledovati lze. Pouze barvy popsané dlužno domyslit si, jimiž celek i každá částka přiměřeně oživeny jsou. — Ve velkém díle uměleckém skrývá se pod kůrem pěveckým malé dílo umělecké, v prostorném kostele utěšená kaplička křestní. Čtyry nízké sloupy s bohatými hlavicemi (viz půdorys obr. 1., str. 4.) nesou malou soustavu klenby krytou plochým stropem kasetovaným, barvou a zlatem bohatě ozdobeným. U prostřed kaple stojí na mohutném soklu mramorová křtelnice, krytá vysokým gotickým víkem, které pomocí přístroje hravě se vyzdvihuje. Zlatý nápis věští, že dárce jest Jan Porkert, starosta jáchymovský. Miska kovová, krásně rytá, jest jediným zbytkem z bývalého chrámu a koná službu v novém chrámu co jediná památka starých věků.

Jsem u konce s popisem vlnadného vnitřku svatyně. Vystoupiv s kaple křestní ještě jednou zadívá se navštěvovatel od hlavního vchodu po krásné svatyni a těší se z lásky, pečlivosti, důmyslu a obrazotvorností mistra architekta, jehož tvůrčí myšlenky zde vtělené hlásají, a hlásati budou i věkům budoucím, že ani devatenácté století nebylo bez umělců, kteří vzácným uměním s ochotností a láskou slouží Církvi svaté. Počinám záviděti umělcům slávy, kterou sami sobě připravují budováním takových pomníků.

Úplně spokojen opustil jsem svatyni, kde vše se provedlo — budiž tak konstatováno

ku zdaru umění církevního — jak v konstruktivní, tak v ornamentální stránce přesně dle nákrešů a pod dozorstvím architekta Mockera. Zbývá pouze k vůli úplnosti, abychom chrám také z venku obešli a zaznamenali, co důležitým býti se vidí.

Zevní zdi bývalého chrámu po požáru státi zůstaly, architektu pak bylo prostě upotřebiti, co odstraniti a lepším nahraditi se nedalo z nedostatku hmotných prostředků. Bývalé tři portály z doby pozdní renaissance, zůstaly, ač oblouk kulatý a ráz jejich odporuje motivům gotickým, které na budově kostelní převládu měly. Za to však okna dříve přerušená, znetvořená a nepravidelně rozdělená nyní slohově upravila se. Kulaté zakončení nesprávně vyvinuté nyní ustoupilo v hlavní kontuře oblouku špičatému, který prostřednictvím dvou čtverlístů dolejší část okna na tři články dělí. Hořejší část vyplnila se barevným sklem, jenže dárce, kteří na svůj vrub zasklení barevné obstarali bez nákrešů architekta, zapoměli je spojití organicky s ostatním oknem alespoň bordúrou kolem celého rámce obíhající, čímž zasklení barevné spojitosti postrádá. Střecha dříve kolmo vystupující pozbyla nyní jednotvárnosti dvojnásobnou řadou vykřívů a víček důmyslně provedených; přerušením dlouhé plochy oživila se velmi výhodně. Věži s kulatého tvaru v osmihran přecházející, dříve nízkou střechou cibulovou kryté, dostalo se nyní vysoké, štíhlé věže oživené na svrchu čtyřmi, na spodní části osmi úhlednými vykřívů s víčkami a korouhvičkami. Vysoko v povětří nad věžním křížem otáčí se kohout na všechny strany a napomíná osadu, nad kterou dnem i nocí bdí, ku bdělosti, která nad křížem bdí.

Škoda! že hlavní fačada neprovedla se dle plánu architekta J. Mockera. Byly by pak si podali ruce krásný vnitřek s podobně dokonalým a všestranně úhledným zevnějškem. Co se nestalo, může se státi, až si oddechne osada, která takových obětí pro chrám svůj učinila. Jáchymov věnoval vše, co měl, na důstojnou a uměleckou ozdobu svatostánku. Hrozná neštěstí způsobilo se požárem. A hle! v báječně krátké době zbudovalo město nákladem velmi značným chrám vynikající krásou a úpravou daleko nad dřívější budovu kostelní. Starý chrám lehl popelem r. 1873. — roku pak 1876 posvěcen jest od J. E. nej-důstojnějšího arcibiskupa pražského, kardinála Švarcenberka, chrám nový. Komu čest, tomu čest! Tak pěkný chrám řídce se vyskytuje v kraji a v horách. Obdivovati sluší obětovnost města i jednotlivců, kde jeden s druhým závodil, aby vzácnými dary zase obohatili

svatostánek. Chrám jest již opět opatřen vším, čeho k bohoslužbě potřeby jest. A jak' Nevymřela ještě dobročinnost křesťanská a láska obětovná. Jednotlivé drahocenné předměty věnovány jsou od jednotlivých křesťanů. A čeho se nedostává, jiní opět vlastním nákladem pro chrám zjednávají. Křížovou cestou n. p. velmi nákladnou, s rámeči slohovými dle nákrešů od architekta udanými, daroval před nedávnem jeden měšťan jáchymovský. Těšil jsem se z toho, když za návštěvy mé v Jáchymově vdp. děkan příležitostně představil mi kromě jiných, také toho dárce, ctihodného mistra tesařského. S potěšením jsem seznal, že v Jáchymově panuje svornost a bodrá mysl. Okresní hejtman, starosta, úředník obecný, učitel, mistr stavitelský a tesařský, kapelník a řiditel kůru — všichni si tykali, jeden od druhého rady přijímajíce a jiným udílejíce

Svorným duchem a spojenou silou lze pak ovšem velké skutky vykonati.

„A co dělá náš pan architekt Mocker?“ tázalo se najednou celé množství úst, když se rozhlásilo, že jsem z Prahy přišel se podívat na jáchymovský kostel. „Kdy k nám zase přijde?“ Máme vždy radost, když k nám zavítá,“ — znělo to dále, z čehož jsem poznal, že ušlechtilým umělectvím, jakým chrám jejich oslavil, celé obecnstvo bez rozdílu nejen uspokojil, nýbrž skutečně okouznil. Lepšího důkazu zdařilé práce ani býti nemůže. Veskerá osada má radost z nového chrámu.

Zpravodaj rovněž. Úkol, který architektu J. Mocker-ovi svěřen byl, rozluštěn jest od něho mistrně.

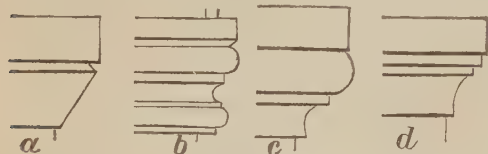
„Pozdravujte jménem našim pana architekta!“ voláno za odcházejícím zpravodajem. Rádo se vyřídilo přátelské pozdravení.

Slo h romá n s k ý.

Píše F. J. Lehner.

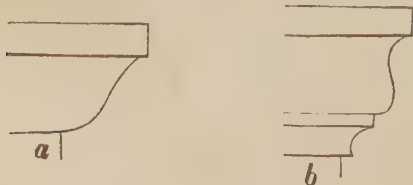
(Ornamentika románská.)

Krycí římsa románských hlavic bývá velmi jednoduchá. Skládá se buď z vysoké desky čtverhrané na obráceném nízkém jehlanci komolém (obr. 66. a), anebo z rozmanitých oblounů a žlábků se střídajících,

(Obr. 66.)

malými články spojených. (Obr. 66. c, d.) Větší plochy bývají mnohdy rozmanitě ozdobovány a profilovány, jak se spatřuje na obrazcích minulého čísla. Velmi zhusta užívá se krycí římsy v podobě obrácené patky attické. (Obr. 66., b.). V nejstarší době

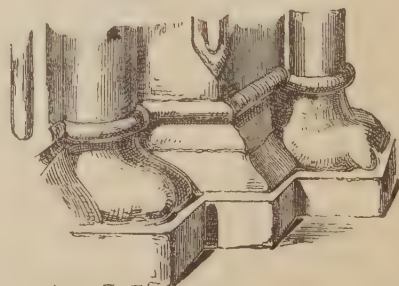
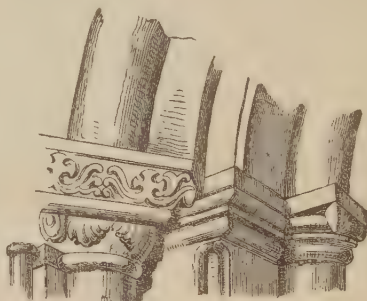

(Obr. 67.)

románské zhusta a významně vyskytuje se tvar tak zvaného karnisu (obr. 67), někde silně vynikajícího (jako na obr. 67., a) a deskou

krytého, jinde kolmějšího a jinými články obklopeného. (Obr. 67., b.)

Ozdobovala-li se především hlavice románských sloupů, také jiné články se

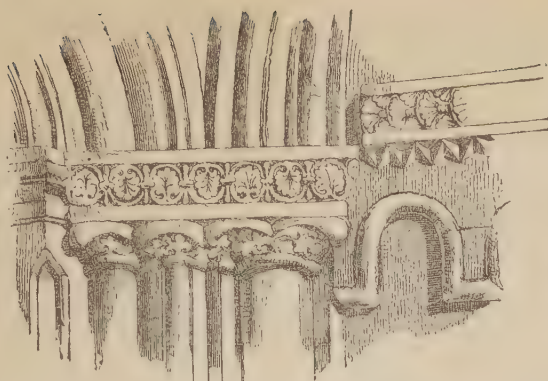

(Obr. 68.) Sekkau (Štýrsko), XII. stol.

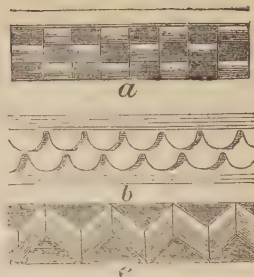
zálibou podobnou dekorací okrašlovány jsou. Bohaté ozdoby plastické dostávalo se kromě

(Obr. 70.) Záboř.

(Obr. 69.) Sekkau (Štýrsko), XII. stol.

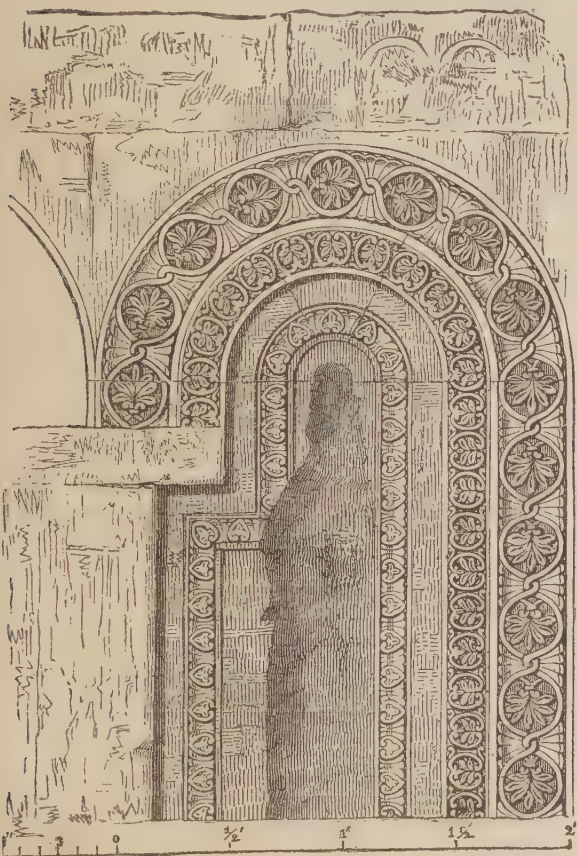

(Obr. 72.)

krycí římsy začasté náběžníkovým římsám pilířů a sloupů (obr. 68), jakož i římsovým pásům, (obr. 69) zejména nad arkádami lodě běžícím. Skládají se obyčejně z větviček se proplétajících, stylisované lupeny objímajících (obr. 70., 71.), anebo také pletivem podob-

se střídá (obr. 72., a), pak v ozdobách šupinatých z listků na způsob šupin seřaděných (obr. 72., b), v jistých krajinách pak v ozdobách klikatých (obr. 72., c), jakoby skládaných s cihel proti sobě postavených. Také spodní plocha arkádových oblouků mnohdy se vyplňuje ozdobně propletenými arabeskami, jako také nezřídka zdobival se i dřív sloupu jednotlivého úhledným pletivem lupenatým a květnatým.

Veškerá ornamentika románská podstatně se rozeznává od ornamentiky antické. Ráz a povaha jednotlivých členů klassického slohu řízena jest výhradně myšlenkou konstruktivní, která si vše ostatní tvořila a přispůsobovala; tvar vzešel a vyrostl z vnitřní bytosti předmětu samého a byl samoděk srozumitelný. Když pak při bohatém vývoji slohu klassického počalo užívatí se přirozených tvarů života rostlinného, vyskytují se takové ozdoby pravidelně pouze na prázdných plochách, které tím vyplňovaly se a jen výměněčně na jiných místech. Hlavní články slohu románského, ač rázu hmotnějšího, vyvinuly se sice též z podstaty struktivní, jak povaha slohu toho vyžadovala; jakmile však ozdobování bohatěji a živěji se rozvíjelo, počaly převládati a platnosti nabývati zákony zcela jiné. Lupení a květiny, jichž rádo užíváno, nepatří k útvarům přirozeně ho světa rostlinného. Propletené a zatočené větvičky a lupení připomínají sice všeobecně na život rostlinný, nikdy však téměř na jasný a určitý tvar, jaký v přírodě se vidává. Tvar stal se obecným, stylisoval se architektonicky a přispůbil se konvencionálně. Úplně souhlasíce s rázem a povahou slohu jsou ozdoby určitě a pevně kresleny, jsouce plnější tělesností, nežli na útvarch přírody se spatřuje. Žebra lupenů bývají zhusta posázena řadou malých, kulatých bublinek, které diamanty slovou. Volba ornamentiky románské svědčí skutečně o důmyslu. Naturalismus jemu provedený nebyl by věru souhlasil s povšechnou hmotností a s pod-

(Obr. 71.)

ných stužek. Nejvíce oblibováno si v ozdobách na způsob šachovnice pracovaných, kde kostka vystupující s kostkou vyhloubenou stále

statou hřmotné architektury a jest nám uznati oprávněnost i důmysl, který zplodil románskou ornamentiku, nechť ať původ její se vysvětluje buď ostýchavostí prvotního středověku, vyhýbajícím se přirozeným útvarům, anebo zdravým citem, který právě pojal, čeho architektura románská vyžadovala. Bez pochyby zde působily příčiny obě stejnou měrou.

Druhým důležitým živlem ozdobování románského jest půvabná hra geometrických

stického a plnějšího. Vystupujícím modelováním a hlubokým zářezem domáhá se a dociluje mohutnějších účinků.

Konečně přicházejí v jistých krajinách také živočišné a lidské tvary, zejména na hlavicích, římsových pasech a jinde. (Obr. 73.) Jednak jsou významu výhradně ornamentálního, jako na hlavicích bohatě vyvinutých dovolilo si i antické umění; jednak si libují ve sloučeninách podivně pitvných,

(Obr. 73.) Sz. Jak (Uhry).

čar. Také maurický sloh jest nevyčerpatelný ve spojování geometrických tvarů ozdobných, u něho však nevyvinují se plasticky. Řekl bych, že jako bludičky, brzy lesklou barvou, brzy plným stínem proplítají se vzájemně, pozbývajíce tělesnosti následkem přílišného chvatu a objevují se co přeludy bujné obrazotvornosti, která oddechu si nedoprává. Sloh románský však vylučuje se vši opravdivostí onu nevyčerpatelnou rozmanitost, která stále rodí z lána plodného nové a nové tvary. Přijímá pouze jistou řadu ornamentů z geometrických čar se skládajících, jako jsou obyčejně: kosočtverec, tkaná páska, čára vlnitá a klikatá. Sloh románský miluje a plodí klidné, více tělesné a hmotné dojmy a udílí proto těm svým tvarům života pla-

plodu to severní fantastiky; jinde pak vyobrazují se dějiny obsahu buď náboženského, nebo světského, smíšeného s mnohými živly symbolickými. Bývají nejslabším plodem slohu, což se vysvětluje buď nedostatečností studia přírodního, tehdáž ještě málo pěstovaného, buď obmezeností prostory na hlavici aneb na úzkém pasu římsovém, pro taková díla málo vhodného a velmi nepříznivého. Na jiných však místech, jako na portálech, kde šlo o vylíčení klidné důstojnosti, uměl sloh románský tvořiti díla velkolepě stylisovaná. V oboru dekorativním jsou hlavice rostlinné nejvýtečnejším plodem, vynikajícím vlnadou a důmyslem vynálezu, jakož i obratností a jemností práce.

(Pokrač.)

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

Od poslední zprávy v „Methodu“ uveřejněné vykazuje protokol následující předměty:

Dodány byly:

Stříbrná *monstrance* dle zvláštního nákresu arch. Barvitia do Chvalkovic u Olomouce. — Stříbrný *relikviář* dle zvláštního výkresu do Bystree. — Krásný *kalich* s emailovými obrázky do Jinína. — Stará got. *monstrance* z Březnika je již opravena a bude vystavena. — Nákresy na nový *hlavní oltář* pro farní chrám Páně v Nezamyslicích slohu gotického i s rozpočtem od architekta J. Mocker-a. Zasláno jest vdp. J. Dubnovi, bisk. vikáři a farářů v Nezamyslicích. Detailní plány jsou již do podrobná vvedeny.

Nádoby bohoslužebné:

Dp. Jos. Barták, far. v Kostelci u Holešova na Mor., objednal stříbrnou patenku k nemocným a nádobku na sv. oleje. — Sl. *Patronátní úřad v Nedražicích* jednoduchý kalich. — Vp. Ad. Mráček, kněz na odpočinku, patenku k nemocným. — Dp. Jos. Načeradský, far. v Ostravě (Mor.), jednoduchý kalich, lampu a 3 nádoby na sv. oleje. — Vdp. Fr. Auerhann, č. kanovník a děkan v Zlonicích, náčiní ku křtu. — J. M. hraběnka Ernestina Lažanská kalich skvostný, co dar sv. Otcí. — Bp. Jos. Richter v Robeči, kalich. — Vp. Jan Staněk, kaplan v Jiníně, skvostný stříbrný kalich s emailovými obrázky. — Dp. Placid Středa, farář v Šonově, ciborium a kalich, 3 nádoby na sv. oleje. — Dp. Josef Velan, farář v Němčicích, nádoby na sv. oleje, náčiní ku křtu. — Vp. Fr. Pokorný, kaplan v Toužimi, patenku k nemocným. — Vp. Josef Thun, koop v Trnávci na Moravě, celé stříbrné ciborium. — Bp. Jindř. Erázim Vításek, předseda

kostelního výboru v Huštěnovicích na Moravě, jednoduchý kalich. — Přes hranice nádobky na sv. oleje, patenku k nemocným. — Dp. Josef Chyský, farář v Hornouze, patenku k nemocným. — Dp. Bened. Kundrát, převor dominik. kláštera v Lito-měřicích, stříbrnou patenku k nemocným a nádobku na sv. oleje. — Sl. *Patron. úřad v Zlonicích*, monstranci. — Dp. Jan Špina, farář ve Fryčovicích na Moravě, skvostný bohatě ozdobený kalich. — Vp. Ad. Mráček, kaplan na odpočinku v Hrobech, nádobku na sv. olej s pouzdem a sáčkem. — Dp. K. Kummer, farář v Michli, patenku k nemocným.

Paramenty:

Dp. Vinc. Obrátil, farář ve Fridlandě na Moravě, objednal 2 hedvábné korouhve skvostné. — Dp. Ant. Štika, děkan v Ledči, černý pluvial z vlněného damašku, 4 červené komže pro ministranty, 2 pro kostelníky a pláštěček na ciborium. — Vdp. Josef Formánek, bisk. vikář a arcikněz na Týnci, černý pluvial, černou kasuli, bílou kasuli, 2 červené korouhve, pláštěček na ciborium, 2 polštáře oltářní, albu, 3 cingula. — Dp. Fr. Nožka, farář v Čermné, 2 antependia. — Sl. *Patronátní úřad v Nedražicích*, červenou kasuli vyšivanou. — Dp. Jan Dundálek, farář v Sukdole, rochetu. — Dp. Jan Hruša, děkan v Bezně, černý pluvial. — Vp. Fil. Toufar, koop. v Novém Veselí na Moravě, vyšívaný bílý praporek pro děti. — Dp. Fr. Hřebíček, farář v Pišelu u Brna, poutnickou červenou korouhev. — Dp. Jan Palánek, děkan v Sobotce, velum. — Vp. Ad. Wagner, kaplan v Žatci, slavnostní zelenou kasuli. (Pokrač.)

FEUILLETON.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. (Pokračování.)
Píše F. J. Lehner.

Nový úkol pro umělce snadno byl nalezen. Netrvalo dlouho a papež poslal pro Michel Angela a pravil, „že chce, aby z bronce zhotovil kolossální sochu jeho, která by napotom na průčelí chrámu sv. Petronia postavena byla.“ Michel Angelo obdržel potřebný kov a tisíc dukátů, které od papeže v bance Antonmaria z Legnano uloženy jsou. Mistr počal bez meškání pracovati na modelu z hlíny; socha převyšovala troji přirozenou velikost. Model byl hotov dříve, než papež do

Říma se navrátil. Pravá ruka byla pozdvížena jako k žehnání. Když papež opětně přišel podívat se na sochu, tázal se jej umělec, zda-li by nebylo příjemno, aby do levice knihu udělal. „Co, knihu?“ odvětil oslovený, „meč, vždyť nejsem učencem.“ O pravici pak směle pozdvížené žertem pronesl usmívaje se: „Ta tvá socha, uděluje požehnání nebo zlořečení?“ Načež Michel Angelo: „Svatý Otče, ohrožuje tento lid, nebude-li opatrný a moudrý.“ Šestnácte měsíců pracoval umělec na provedení. Kdo zná oceniti obtíže tak velkého díla uměleckého, podiví se pilnosti umělcově. Před časem nedávným objeven byl list,*) brzy po ulití sochy na bratra psaný, který počíná:

*) Zdělen v „Cabinet de l'amateur. 1861. č. 8. a 9 pag 139.

„Buonarrotto! Ulili jsme sochu a vyšla tak, že ji, jak se domnívám, bezpochyby ještě jednou pracovati budu. Nepíše ti o ní nic určitého, poněvadž mám co mysliti na jiné věci: zkrátka, věc se nepodařila . . . Za několik dní zvím, co učiním a oznámím tobě.“ Obava, jakou zde umělec vyslovuje s obvyklou klidností a hrdinou odhodlaností, na štěstí nenašla. Dílo se zdařilo a bylo postaveno na místo určené, na průčelí kostela San Petronio. Když ale po návratu Bentivogliů do Bologni panství papežskému konec učiněn jest, poštváná lůza povalila sochu a zničila ji.¹⁾

Po dokončení díla navrátil se do Florencie, kde na něho mnohá práce čekala, jako bylo provedení obrazu v palazzo vecchio. Hned po příchodu byl však odvolán do Říma, kam na jaře r. 1508 dorazil. V té samé době přišel do Říma také Rafael, aby papežské komnaty ve Vatikánu malbami ozdobil. Bramanto přičinil se všemožně, aby Michel Angela pokoril. Namluvil Juliovi, který i nyní o pomníku více slyšeti nechtěl, aby dal vymalovati klenutí sixtinské kaple v paláci vatikánském od Michel Angela, který prý právě divy vyvede, věda, že v malbě až dosud nic velkého nevyvedl a bezpečně počítaje, že na tomto poli podlehnouti musí. Papež Sixtus IV. dal kapli ve Vatikánu vystavěti; stěny pak dal ozdobiti malbami na omítce od nejslovutnějších malířů florentinských 15. věku, jako až dosud tam se spatřují. A poněvadž v sochařství osvědčeným mistrem již byl, odvrácen jest

¹⁾ Povstání v Bologni, kterým panství papežskému konec učiněn a návrat Bentivogliů způsoben jest, stalo se dne 21. května 1511. Socha papežova z pozlaceného dříví, která před portálem velechrámu stála, jest rozsekána, rovněž i bronzová socha Michel Angelova téhož roku dne 30. prosince v kusy roztlučena jest. Vojvoda Alfonso z Ferary dal z ní uliti dělo. Hlava — 600 liber těžká — byla zachráněna; dostala se do musea ferrarského, odkud později zmizela. Socha přišla na 5000 zlatých. (Vasari XII., pag. 187.). Vasari udává určitěji místo, kde socha stála, když praví: „Una nicchia sopra la porta di San Petronio.“

papež od provedení objednaného náhrobku mramorového. A nyní nepřátelé předčasně slavili vítězství. Michel Angelo buď nepřijme nabízenou práci a pak papeže proti sobě popudí a s ním poznovu se znepřátelí; anebo přijme nabídnutí, a pak bezpečně podlehne Rafaeli Urbinskému, jemuž ze záští k Michel Angelovi všeliká přízeň prokazována jest. Vědělo se, a bylo tomu tak, že Michel Angelo se vyzná především v sochařství. Barvami dosud nepracoval a byl si také vědom, jak těžký jest úkol, do klenby malovati. Proto všemožně se přičiňoval, nabídnutí řečeného se sprostiti a navrhoval Rafaela, omlouvaje se, že malířství není jeho odborem a ujišťoval, že práce by se mu nezdařila. I kladl odpor tvrdší, jak tak dlouho, až papeže, jehož odporem k setrvání vyzýval, takměř již rozhněval. Když však nebylo zbytí, uzavřel smlouvu, vedle které se zavazoval, že vymaluje strop kaple za 15,000 dukátů, v čemž i barvy i vše ostatní vydání zahrnovalo se. Dne 10. května 1508 počal pracovati a obdržel na počátku 500 dukátů, jak kvitanice dosud zachovaná svědčí. Setkal se s největšími obtížemi; byl však na všechno odhodlán a proto napnul veškeré síly, aby čestně obstál. Byl povahy, které bojem s překážkami odvahy a důvěry přibývá, a kterou nadšená snaha po nejvyšším nad veškeré meze povznáší.

S počátku učinil pokus s florentinskými umělci, kteří měli zkušenost v malování na obmítce, doufaje od nich pomoci a podpory. Ani nejvýtečnější nebyli však s to, záměry jeho pojmouti, nebo sloh jeho, velkolepý a mocný jako nic před ním a nic po něm, byl tou měrou nový, jeho vlastnictvím, a od dosavadního způsobu všeobecně užívaného tak se uchyloval, že nikomu nebylo možno jej pochopiti. A proto dal sražeti veškeré jejich pokusy, zavřel se na ležení, které sám konstruoval, s člověkem jediným, který mu barvy třel, a osamělý a opuštěný počal dílo bez všeliké pomoci — jako poustevník.

(Pokrač.)

časopis pro katolickou hudbu posvátnou. Redaktor: F. J. Lehner. S hudební přílohou. Celoroční předplatné s poštovní zásilkou 2 zl. — Redakce v Karlíně č. 234. — Ročník IV.

Obsah č. 8.: Promemoria o hudbě posvátné před diecéšní synodou královéhradeckou. — Oznámení. — Hudební příloha: Misa „Ecce quem bonum“ (V. voc.) od L. Haslera († 1612.)

»Method« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 9.

V Praze, dne 20. září 1877.

Ročník III.

Obsah: Nový gothický chrám v Šanově u Českých Teplic. — Roucha bohoslužebná. (Pokračování.) — Křesťanské umění na sjezdu katolickém — Z Akademie křesťanské. Ředitelství. Odbor umělecký: Paramentní ústav. Nová objednání. Pochvalné uznání. — Upamatování.

Nový gothický chrám v Šanově*) u Českých Teplic.

Píše Karel Šmídek, c. k. profesor na něm. gymnasium, rada konsistorní v Brně.

Uvádím laskavé čtenáře „Methoda“ v nejutěšenější krajinu bohaté země české, v krajinu, kteráž jsouc lesotmavým mezihořím a Krušným pohořím ladně obroubena, vším právem nazývá se „rájem české země“, — krajinu u T e p l i c, světoznámého to města lázeňského. Celá ta kotlina, kterážto co do čarovné malebnosti a neustálého střídání se světlých i temnošerých barev u veškerém svém útvaru jedva kde rovně nalezneš, jest zajisté výplodem sopečných sil přírodních; k tomu poukazují nejenom tamější teplé vody dosahující v prvním pramenu teplickém výše 36° R., alebrž i spousty hornin čedičových, mezi nimiž hora Bořen u Bíliny vyniká, z nichž v největší části tamější skály sestávají. Avšak krajina ta jest i českému národovci půdou v pravdě klasičkou. Na blízku Teplic vypíná se u Stadie hrdý pomník na místě, odkud dle dávnověké pověsti povolán oráč Přemysl na stolec vévodův a později králův českých. Při veškeré té kráse přírodní, jakou krajina v nejluznějších přepychu jest odina, kalí se tytéž oko soucinnou slzou při zpomínce, že tu na všech stranách prolito v potokách krve hrdinné. Na blízku zajímá cestovatele příchozího po Labi neb po železnici město Oustí nad Labem, svým průmyslem metalurgickým nyní nejprvnější na kontinentu evropském, kdežto svedena

dne 16. června 1426 jedna z nejkrvavějších bitev v době husitské, kteráž skončila nejstrašlivější porážkou Němcův a povztýčila k vrcholu slávy vůdce tehdejších Taboritův českých, kněze Prokopa Holého. I r. 1813 zuřily tu (u Chlumce) děsné půtky za doby Napoleonovy. Neméně kormoutlivým dojmem cítí se tu stísněno srdce vlastence českého, pomyslivšího sobě, že v krajině této, všemi půvaby přírodními takouto měrou obohacené, zaznívaly druhy hlaholy milého jazyka českého. Ukazujíť k tomu jména měst i osad, nyní ovšem zaškoudlivým často způsobem zpotvořená a zprzněná. Z poctivě českých a snadno srozumitelných názvův upekli jména nesrozumitelná, ba nechutným přízvukem ucho urážející; Chlumec přetvořili v Kulm, Sobědruhy v Sobovten, Přestanov v Pristen, Chabařovice v Karbitz; a že vše to ještě dosti německy neznělo, přeměnili ryze české Soběchleby v židovské Sobocheben!

Povýtečně německý ráz zachovaly až dosud Teplice i s blízkým, nyní zcela samostatným, zvláštního starostu majícím místem lázeňským, Š a n o v e m. Putujeme-li pozorněji oběma těmito místy a čteme-li různé ty nápisy na pěkně upravených domech, mohli bychom z nich snadno odvoditi i měnící se smýšlení tamějších obyvatelův. Při domech ze

*) Vzhledem názvu tohoto lázeňského místa nesnadno na něčem jistém se ustanoviti. Sommer ve své topografii (Das Königreich Böhmen statistisch und topographisch dargestellt, I. B. 1833) klade k německému názvu v závorce české jméno „Ssyna“. Zap ve svém zeměpisu I. str. 199 píše „Šénava“, Palacký pak (Radhošť, I. 166) klade „Šanov“ (Schönauf); uznali jsme za dobro, zůstatí při tomto názvu Palackého.

starší doby pocházejících potkáváme se s názvy nejvíce náhodnými a bezvýznamnými, buď podle měst: u města Londýna, Moskvy, Gothy a j., aneb objevův přírodních: u dubu, u tří jablek a p., neb podle názvův mythologických: u Jupitera atd.; někdy nás potěšují jména zbožná, jako: u dobrého pastýře, u andělského pozdravu, a p.; nejvíce pak zasmáli jsme se pojmenováním na „zlato“ poukazujícím, aby přivola se takto doba zlatého věku na obyvatele z kapes četných cizincův; četli jsme: u zlaté harfy, holubice, lodi, hvězdy, koruny, u zlatého slunce, lva, bažanta, ba i u zlaté jedušky. U domův později vystavených, když se budilo v myslích obyvatelův vědomí německé úplnější měrou, vznikly násvy: Germania, Hermannsburg, Wacht am Rhein a p., ba v nejnovější době, kdež z bývalého hřbitova přetvořen park, dáno mu jméno, podle básníka Seume, Seumepark; Němec tento, jehož básně a jiné plody v samých Němcích dávno jsou zapomenuty, mají do sebe nepatrnou cenu a oddychujice ve spisu, jež ještě za jeho nejlepší pokládají: „Cesta do Syrakus“ (Spaziergang nach Syrakus) zuřivým záštim proti katolicismu, jemuž Italie za veškerou svou slávu v době křesťanské má děkovati, skončil tu náhle dne 13. června 1810; jednu z ulic pojmenovali ulicí Šillerovou, a jeden z nejnověji vystavených domův nese název nejslavnějšího básníka německého: Goethe. Tak i v zdánlivě nepatrných věcech odráží se duch, jenž zavívá občanstvem.

Podobně i co do návštěvy samých lázní nejvalněji se sem hrnou hosté ze severního Německa; počet všech přichozích lázeňských hostův obnášel r. 1876 vesměs 7140, z nichž připadá na Německo 4620, z Uhersko-Rakouska došlo jenom 1713! Dost četný kontingent přichází z Rus, v témž roce 628; 18 stihlo z Ameriky, 3 z Afriky, 2 z Asie — pravé to sjednocení kosmopolitické; v Šanově páčil se počet lázeňských hostův v témž roce na 3312. Podle zrůstajícího počtu hostů roste co rok i počet domův a vill, jen že mezi těmito nenalezli jsme žádných, jež by byly vystaveny v lepotvárném slohu tak zvaných „švýcarských domův“, jakých jsme v dosti četném počtu uvítali v Mariánských Lázních. Mezi hostmi ozývá se tytýž i různá mluva; ze Slovanův hrdě sobě počínají Rusové i Poláci, ostýchavěji Češi, ač jsouce ve vlasti. Poměrně nejvalněji rozšiřuje se tu hosté z pokolení israelského, aby od svých namáhavých spekulací poněkud se zotavili a k novějším svěžejším sil nabyli! Jest jich mezi jinými při prvním pohledu rozeznati.

I ve přičině vyznání náboženského panuje tu veliká rozmanitost. Mají tu židé

svou synagogu, obmýšlející vystavěti sobě na akcie nádhernější a skvostnější; protestanté zbudovali sobě na krásném vyvýšeném místě, pomocí spolku Gustava Adolfa a příspěvky hostův, kostel podle způsobu mnichovské katolické basiliky; král pruský Friedrich Vilém IV. daroval jim mezi jiným obrazy ve skle sv. čtyř evangelistův, čímž sami mimoděk uznávají, že oprávněna jest úcta obrazův svatých u katolíků;*) ba i Rusové usilují zbudovati sobě v Teplicích zvláštní chrám, a jak zdejší list lázeňský dosvědčuje, složil jeden z ruských hostů jakožto první příspěvek k témuž účelu dosti značnou sumu. A což katolíci? vždyť jádro obyvatelův i v Teplicích i v Šanově jest povýtečně katolické! V Teplicích samých nalézáme dosti budov, katolickým službám Božím zasvěcených. Popředně nám tu vyznačiti jest co nejstarší tam stánek Páně chrámeček zámecký, ve slohu gothickém slušně upravený. Prvým jeho stavitelem uvádí se Volfgang ze Vřesovic, za jehožto vlády stavba tato dokonána r. 1568; v kryptě odpočívá zbožný muž tento, jenž podle nápisu na cínové rakvi zemřel 21. března 1569. Okna spatřili jsme ozdobena malbami ve skle; na hlavním oltáři vypíná se krásný krucifix; při pobočném oltáři na straně epistolní jest obraz sv. Kajetana, o němž Sommer (l. c.) dosvědčuje, že jest výtvorem štetce Skretova. K upravení téhož chrámu mnoho přispěl roku 1790 kníže Jan Clary-Aldringen. Na témž místě, kde nyní leží zámek knížecí, byla druhdy budova klášterní jeptišek benediktinek; klášter tento založen byl zbožnou Juditou, druhou manželkou Vladislava, potomního krále českého a sestrou Ludvíka Durinského mezi léty 1153 a 1167. Hrozný pohromy utrpěl bohubilý ten samostan rozdivočilými tlumy husitskými, ježto vedravše se r. 1426 do krajin těchto v zážeh i plen dali i dotčený klášter, jenž svou velikolepostí byl okrasou veškerého vůkolí; jeptišky byly povražděny později tolikéž v r. 1429 a 1430, když Prokop Holý po druhé byl stihl se svými rozdrážděnými zástupy k ubohým Teplicím; jen nepatrná jich částka byla se rozprehla jako opuštěné stádece v různé krajiny. Později vystaven nynější děkanův chrám, a sice v podobě, v jaké se nyní naskýtá, r. 1700 za vlády hraběte (knížaty stali se potomci teprv za císaře Josefa II.) Frant. Karla Clary-ho. Zevnějšek jmenovitě v popředí vyzívá na přichozího jako nějaká hradní věž; v skutku dříve s pavlače tétéž

*) Chrám tento zbudován více ku potřebě cizincův, nejvíce Prusákův a Sasův, kteří se sem v letě k lázním sbíhají; byltě slavnostně vysvěcen v den sv. apoštola Bartoloměje, 24 srpna 1864.

věže přivítávali se hosté k Teplicím přijíždějící lomozem a vřískáním bubnův a trubačův.*) Jest v něm kromě hlavního oltáře pět pobočných; mezi obrazy oltářními vynikají uměleckou cenou obraz sv. rodiny od Reinerza a obraz čtrnácti pomocníkův od Brandla. Patronem téhož chrámu jest sv. Jan Křtitel, což snad souvisí s tradicí o prvním odekrytí zdravotných teplých zřidel, jež prý se udalo roku 762 v den stětí sv. Jana (29. srpna) za vládky Kostoluka; v skutku má podle toho město zvláštní znak, mísu totiž a nad ní statou hlavu. Každoročně obnovuje se tato památka dojemnou slavností; u svatvečer zpívají se zbožné chorály u prvotného zřídla, dne pak 29. srpna jsou v témž chrámě slavnostné služby Boží, a pak radostné průvody po celém městě. Jinak jest dotčený chrám nízký, tmavý, tak známého a sluvutného lázeňského města nedůstojný, beze všeho slohu; přičiněno v nejnovější době několik oken s malbou ve skle, ale tím učiněn chrám ještě tmavším. — Tak zvaná kaple sv. Kříže na bývalém, nyní zrušeném a v dotčené Seumovy sady proměněném hřbitově vystavena byla r. 1693; v minulém roce byla zevně i uvnitř slušně obnovena. Nad to mají v Teplicích i jeptišky borromejky, jichž řehole se po veškerých Čechách utěšeně rozšiřuje, sličnou kapli. Řehole tato čítá v Teplicích 10 sester a má v učení a vychování přes 70 školaček.

Během posledních let objevila se ve vůkolí Teplíc ohromná ložiska hnědého uhlí, průmysl rok co rok nadějněji květal, při tom však počet příchozích hostův lázně navštěvujících tolikéž stále se zmáhal. Nemohly zjev tyto zůstatí bez rozhodných důsledkův pro obyvatelstvo. Velká část samého města Teplíc věnovala se k obchodu a průmyslu; domy jenom lázním bližší otvíraly sínce své cizincům, počet obyvatelstva i domův zrůstal nejenom v Teplicích, alebrž i ve blízkém Šanově. Sommer (l. c.) čítá r. 1833 v Teplicích domů 386 s 2749 obyvateli, v Šanově 152 domův a 1151 obyvatelův, kdežto podle soupisu r. 1870 páčil se počet domův v obou místech na 850 s 11.608 obyvateli, jichž počet zrůstl zajisté nyní úhrnem k 15.000. Tu již nastala zjevná toho potřeba, aby i v Šanově vystavěla se pro katolíky nová chrámovná budova, důstojná nejenom velebných služeb Božích, ale i zmáhajícího se stále místa lázeňského.

Nedá se upřítí, že přirovnáme-li nynější náš věk ve příčině církevního stavitel-

ství k minulému století, honosí se můžeme velikým pokrokem. Duch nový, jenž popudem tak zvané romantické školy zavalul ve všech oborech umění, dotekl se měrou nejutěšenější i katolického stavitelství chrámovního. Objevily se stavitelské slohy církevní v úplně a čiré své kráse a důstojnosti; seznáno s úplným vědomím, že v jeden sloh určený pro nějakou stavbu nesmějí maní vmíchati se slohy cizorodé, alebrž že každá stavba jest jediným mohutným organismem čili celkem, kdežto veškery jednotlivostí, veškery detail, veškery sebe nepatrnější ozdoby vyrůstati musejí v libém souladu ze samé podstaty zvoleného stavitelského slohu, jako bylínka se květem, s listím, stvolem vyrůstá z původního svého jádra podle vnitřní podstaty své. Nemůže se nyní státi již, aby se do budov ve svém původu číře gothických přičiňovaly ozdůbky neb oltáře slohu renesančního, jak minulé století v takémto uměleckém barbarství tak zhusta se vyznamenávalo.

Dva povýtečné směry lze stopovati v nynějším stavitelství. Buď se navráceno na základě hlubších studií k jednoduchým, uslechtilým formám antickým, jmenovitě řeckým, a podle nich zřízena stavba mnoha výtečných budov nynějších. Na dráhu tuto nastoupil přede všemi Schinkel v Berlíně (umř. 1841), v nížto pokračovali Leo Klenze v Mnichově a četní nástupci jejich. Následkem romantické literatury vnikl duch našich vrstevcův hlouběji v neprávě kacěřovaný druhdy středověk, seznav, že jmenovitě na chrámy přísluší se buď romanský neb gothický sloh, ježto antické slohy stavitelské nemohou slušně nápodobiti bohatou symboliku křesťanských názorův. Pro sloh romanský rozhodli se Gaertner v Mnichově, Lassaulx v Bonně a Hübsch v Karlsruhe; gothický sloh nalezl šťastné a zručné pěstitele ve Zwirnerovi, jenž nyní řídí stavbu chrámu Páně v Kolíně nad Rýnem, pak v Heidehoffovi, Schmidtovi a j. I Vídeň chová nyní v lůně svém statečné stavitelce; professor Ferstel, vyznačiv se vystavením četných budov, jmenovitě votivního chrámu ve Vídni, pěstuje sloh gothický, Fr. Schmidt vede opravu domu sv. Štěpána, kdežto Theofil Hansen oslavil se provedením uslechtilých architektonických podnětí ve slohu renesančním.

Sloh gothický nejvíce se zamlouvá mysli zbožné k výšinám nebeským zalétající. Jest zároveň ve vyvedení obtížnější a s většími výlohami spojen. Již drahně let činěny v Šanově sbírky u hostův lázeňských ku prospěchu nového chrámu; musíme s radostí dosvědčiti, že se jich hojnou měrou zúčastňovali i jinovčerci; největší ovšem náklad vede spanilomyslný kníže Edmund M. Clary-Aldringen,

*) Tak dosvědčuje A. K. Eichler ve svém spisu: „Beschreibung von Teplitz“ r. 1821 vydaném na str. 19.

jenž důstojně ukončení téže stavby Bohu zasvěcené sleduje se všemožným úsilím. Veškerý výdaje páčí se na znamenitou sumu 120.000 zl. r. č. Zvolen jednomyslně sloh gothický. Prvé nákresy učinil dotčený prof. Ferstel; byv duchovní chorobou po nějakou dobu skličén, odevzdal další jeho provedení znamenitému staviteli ve Vidni, Rievlovi; stavbu na místě samém vede architekt v Teplicích, Günther. Podle původního nárysu položeny prve ku stavbě základy l. P. 1864. Stavba jest nyní až na věž dokončena, a jak nám šanovský starosta Waage pravil, bude chrám letos dne 23. září vysvěcen.

Za hlavní znaky slohu gothického pokládají se užívání oblouku lomeného, sestavení klenby pasy, pilíři a pilíři opěracími, čímž podmíněno jest veškeré rozvržení zdí, a konečně vlada veskrze čáry svislé, kolmé čili vertikální. Pásy tyto v klenbě a žebra stanovují s pilíři jako vzduchové lešení, kdežto tlak a protitlak v ladnou splývají rovnováhu; přílišná hmota zdí ustupuje a místa popřívá velebně mysl dojímajícím dlouhým oknům. Zdá se při pohledu na takouto důsledně ve všech částech provedenou stavbu, jakoby v prostorách jejích hmota ztrácela svou k pozemsku táhnoucí tíži, hmota se jeví veskrz odu-

Obr. 4. Nový gothický chrám v Šanově u Českých Teplic.

chová, kolmá čára, švihlé pilíře povznášejí ducha vzhůru, kam se má nésti tolikéž na perutích rozvroucené modlitby. Duch právě křesťanský, jenž ve svých naukách vyklenul nad pozemskem říší nadhvězdnou jakožto svou vlastní otčinu, nalézá ve slohu gothickém svou nejpravdivější i nejvznešenější symboliku.

Chrám v Šanově tak jest vystaven, že hlavní oltář nenalézá se podle tradic křesťanských na straně východní, nýbrž zrovna ku straně severní, čímž vedle zdání našeho i osvětlení obrazu při téměř oltářní újmu trpí. Po schodech vcházíme do před síně, sličnou gallerií ozdobené. Jak obyčejně pne se nad

hlavním vchodem větší okno, zde okrouhlé s lepotvárnou růžicí, nad nímž ve výklenku spatřujeme ušlechtilou sochu sv. Alžběty, patronky nového tohoto chrámu; sv. patronka sklání se tu milosrdně k nuzáři, u nohou její pokleknuvšímu. Vedle popředního štítu vypínají se štíhlé fialy; lomenice zakončuje se, jako vůbec při gothice, tak zvanou křížovou kytkou. Na obou stranách střechy pročnívají tak zvané sedlové stříšky, při nichž naskytují se žlábký končící ve zvířecí hlavu, jimiž dešťová voda dolů stéká. Otvorů, jimiž ve způsobu rozličných odkapních zvířat voda se vychrluje, užíval středověk i k různým projevům svého humoru, jež však nemají ve

zlou stránku vykládány býti; bytě zajisté středověk ve víře tak nezvraten a o pravosti nauky Kristovy tak hluboce přesvědčen, že dobře uznával, víra tato že nemůže nějakým výbuchem i nezvedeného často humoru ani v nejmenší části zmařena býti. Věž u našeho chrámu bude pozvedati se na severozápadní straně, na straně evangelia, jež teprv dovrší úplnou krásu zevnější architektiky.

Uvnitř jest chrám třílodní, z nichž, jak při gothických chrámech slušno, prostřední druhých jest vyvýšenější. Dosud jest ve chrámě jen hlavní oltář. Obraz na něm maloval prof. Wern d l. Představuje zvláště dojemný moment z blahého života sv. Alžběty. Svěťice tato nosívala ve své k chudým soucitné lásce netoliko peníze, nýbrž i stravu a jiné k živobytí potřebné věci. Když se jedenkrát s takým to nákladem ubírala po neschůdné cestě do chatrčí chudých, nesouc pod pláštěm chléb, maso, vejce a jiné pokrmy, setkala se z nenadání se svým manželem, an právě z honby přicházel. Ludvík se zděsil, vida ji pod tíží tohoto břemene tak obtížnou cestu konati. I jal se odhrnovati plášť; rozvinuv jej však spatřil toliko červené a bílé růže nesmírné krásy, z nichž sobě jednu uschoval na památku. *) Právě ten okamžik, kde rozevřít svěťice zázračné tyto růže před užaslým zrakoma manželovým, dovedně nám nakreslil štětec malířův; jenom se nám zdají barvy při Ludvíku a jeho průvodcích příliš tmavé, ušlechtilá tvář svěťice v panenské pokoře se uklánějící příliš zbledlá. Nad obrazem vypíná se krásně utvořená socha Bohorodičky, k níž s obzvláštní láskou přilnula útlojemná útroba Alžbětina. Vedle obrazu téhož hlavního oltáře pozorovati bude se zvláštní zálibou Čech ka-

tolik patrony své země, z jedné strany sv. Václava, ze druhé sv. Jana Nepom. Socha Madonny nad oltářem jakož i socha sv. Alžběty venku nad průčelím, tolikéž i obrazy sv. patronův českých jsou ladným výtvozem umělce Petra Haslinga ve Vídni. Sličné fresky, jimiž uvnitř ozdobena jest klenba chrámová, pocházejí od bratří Frant. a Karla Jobstův; řezby ozdobné na hlavním oltáři, úplně ve slohu gothickém se nesoucí, mají za původu znamenitého umělce Westreichera v Linci, jenž ku konci srpna letošního přinesl jím zhotovené varhany o 22 registrách s příslušnými ozdobami gothickými, kteréžto varhany, jak nám jistěno, budou prý patřiti mezi nejzdařilejší v Čechách; stojí 5000 zl. Okna jsou ozdobena sklem různé barvy, nikoliv barvami ze proslulé dílny Geylingovy ve Vídni. V téže době přivezena i kazatelna, jejížto řečníště okrášleno obrazy čtyř evangelistův Páně. Prostory chrámové mohou přijmouti 1500 osob. Podlaha pokryta jest pláty různobarevnými z dílny Mettlachovy nad Rýnem, což chrámu zvláště libého pohledu dodává. Viděti odtud, že myšlenka gothického slohu, ovšem podle zvláštních místních okolností, důsledně i v novém tomto chrámu Páně jest provedena. Budeť on zvláštní okrasou nejenom Šanova, alebrž české vlasti vůbec, ježto se za Karla IV., otce vlasti, honositi mohla nejsličnějšími i nejnákladnějšími svatyněmi Božími v Europě. Kým by i uvnitř duch věřících, ve chrámě tom posily i útěchy hledajících, sesiloval a tužil se v ohromném tom boji, ježto v nynější době přestáti jest církvi katolické, a hledal posilu tam, kam souladná symbolika chrámová duši naši poukazuje!

Roucha bohoslužebná.

Píše Vojtěch Cipín, kněz v Carltonu v Americe. (Pokračování.)

Podoba kasulí užívaných před 8. stoletím okrouhlá, kde délka šířce se rovná, jak již jsme zprvu řekli, zcela jistě sahá původem svým až do 5. století, a byla bezpochyby užívána od sv. Apoštolů aneb od jejich bezprostředních nástupců. Nemohli jsme nikde najíti nějakého starého dekretu o této věci. Však ale veliký počet autorů jednal o podobě kasule a o jejím symbolickém významu. Alcuin¹⁾,

etihodný Beda²⁾, Innocenc III.³⁾, Durand⁴⁾ a jiní autorové učí, že kasule zna-

²⁾ Op. omnia tom III. „De 7 Ordinibus“ col. 666.

³⁾ Postremo super vestes induit casulam vel planetam, quae significat caritatem. — Quod autem extensione manuum in interiorem et exteriorem partem dividitur, significat duo brachia caritatis, ad Deum et ad proximum. — Latitudo planetae significat latitudinem caritatis, quae usque ad inimicos extenditur. „De sacrificio Missae,“ lib. I. cap. LVII.

⁴⁾ Casula significat caritatem, sine qua sacerdos est sicut aes sonans et cymbalum tinuens. — Sicut

¹⁾ De div. off. cap.: „Quid significant vestimenta.“

* Viz o tom spis Montalembertův: „Život sv. Alžběty“, do češtiny převedený Jak. Procházkou v Brně a dědictvím sv. Cyr. a Meth., po druhé r. 1855 vydaným na str. 50 a násl.

mená: 1. Jlo Páně, 2. lásku, a jakož i že okrouhlá podoba připomíná, že láska tak veliká jest, jako veškeren svět. Nyní však tento výklad není jednoduše výklad privátní (osobní), jak se domnívá Dom. Claud de Vert ¹⁾, nýbrž byl přijat od církve a uznán za její vlastní.

Taktéž, když biskup obléká nově ordinovaného do kasule, praví k němu: „Accipe vestem sacerdotatalem, per quam charitas intelligitur, ²⁾ a obléčeje kasuli přede mší sv. má se kněz modlití: „Domine, qui dixisti, jugum meum suave est et onus meum leve; fac ut istud portare sic valeam, quod consequar tuam gratiam.“ ³⁾ Tím, že se počalo ubíratí po stranách, obdržela kasule podobu oválu. Byla pořáde zkracována, až do času sv. Karla Borrom. Tento velký hodnostář předpisuje ve svých poučeních o úpravě kostelů takto podobu i rozměr, jaký má mítí kasule:

De Planeta: „Casula (quam alii phenolium et planetam etiam ab ampla latitudine dicunt) cubitos tres ⁴⁾ et paulo amplius late patens sit; ita, ut ab humeris projecta complicationem unius saltem palmi infra utrumque humerum recipere possit.“

„Longe autem cubitos totidem aut aliquando longius demissa sit, ut pene ad talos usque pertineat.

„Fasciam item latam unciis octo (uncia jest asi 16 millim.) ad minimum, quae assuta sit, ab anteriori et posteriori parte usque ad extremum dependentem habeat; cui altera fascia transversalis in summa prope parte et a fronte et a tergo adjuncta, crucem utrinque exprimat.“

De tunicella: „Tunica episcopalis, quam tunicellam dicunt, e serico tenuiter contexta esse debet paulo angustior et brevior, quam dalmatica infra descripta.“

De Dalmatica: „Dalmatica crucis formam praebere debet, ita ut non recisis manicis, sed ad manum usque protensis iisdemque late patentibus conficiatur.“

enim caritas operit multitudinem peccatorum, et omnia legis et Profetarum mandata continet dicente Apostolo: Plenitudo legis est charitas; sic et haec, vestis cuncta plana et alia omnia indumenta intra se claudit et continet. — Latitudo planetae latitudinem significat caritatis. Duae quoque plicaturae, sinistrae videlicet et dextrae, sunt duo praecepta caritatis, scilicet amor Dei et proximi. „Rationale Div. Officiorum“ lib. III. num. 1, 2, 3, pp 131, 132. Lugd. 1592.

¹⁾ Explication simple littéraire et historique de Cérémonies de l'Eglise T. II, p. 346. Paris 1709

²⁾ Pontif. Rom.

³⁾ Missale Rom.

⁴⁾ Loket as 40 centim.

„Episcopalis amplioribus manicis, quam diaconalis, haec latioribus quam subdiaconalis; quae tunicella vocitata illas angustiores habere debet.“

„Ex eadem materia episcopalis constet, qua tunicella episcopalis.“

„Longa esse potest cubitis duobus et unciis sexdecim, atque ejusmodi, quae infra genua protendatur, unciis circiter decem; lata vero a summo, seu ab humeris cubito uno et unciis circiter quatuor, ab extremis oris undique patens cubitis circiter quinque, vel amplius, ut ejus latitudo cum mysterii significatione conveniat.“

„Diaconalis vero, et tunicella subdiaconalis, lineis seu fasciis ornat, a fronte et a tergo hinc inde a summo usque ad imum ductis.“ —

„Aurifrigio praeterea insignitur, nempe quadris particulis aurifrigio contextis, inter lineas coccineas, illas in extremitate a tergo et a fronte assutis.“

„Extremitates hujus vestis omnes praeter eam, quae circa collum est, fimbria cum modicis filamentis exornatur.“

„Interior autem pars telae ejusdem coloris tecta sit.“ ¹⁾

Toto misto, kteréz jsme byli právě citovali, nás poučuje: 1. že rozměry předeepsané od sv. Karla Bor. musejí býti pokládány ne za maximum, nýbrž za minimum, poněvadž snahou tehdejších zhotovovatelů kasulí bylo nikoliv zvětšiti kasuli, nýbrž ji umenšovati; užívané slovo „saltem“ dokazuje, že sv. Karel Borrom. žádá sobě, aby kasule byla svislá na ramenou více než jednu pld. ²⁾ 2. Že byla toho ještě času kasule zdobena dvěma kříži, jedním z předu, druhým ze zadu. ³⁾ My však myslíme, že onen sloup jest pouze přetvořením

¹⁾ „Acta Eccl. Mediolanensis“, tom. 1. Lugd. 1683. — „Instructionum Suppellectilis Ecclesiasticae l. II., pars II., p. 522., col. 1. et 2.

²⁾ Někteří namítají, že instrukce sv. Karla Boromejského obsažené v knize, kterou jsme právě citovali, byly určeny pouze pro kostely ritu Ambrosianského. To je omyl; jestiž zřejmo, že byly dány pro celou provincii milánskou, poněvadž kromě těchto povšechných pravidel nachází se tam několik nařízení zvláštních pro kostely ritu římského, jiné pro kostely ritu Ambrosianského.

³⁾ „Sacerdos, sacris vestibus indutus, Christi vices gerit, ut Deum pro se et pro omni populo suppliciter et humiliter roget. Habet ante se et retro Dominicae crucis signum, ad memorandam jugiter Christi passionem. Ante se crucem in casula portat, ut Christi vestigia diligenter inspicat, et sequi ferventer studeat. Post se cruce signatus est, ut adversa quaelibet ab aliis illata clementer pro Deo tolleret. Ante se crucem gerit, ut propria peccata lugeat; post se, ad aliorum etiam commissas per compassionem defleat, et se medium inter Deum et peccatorem constitutum esse sciat, nec ab oratione

kříže ve způsobu T, který nachází se na kasulích římských věku 14tého. Konečně sluší znamenati, že nařízení (decreta) sv. Karla Bor. byla několikráte approbována a schválena od Církve svaté.¹⁾ Zdali pak napotom setřilo se předpisu sv. Karla Borrom. při zhotovování kasulí, dalmatik a tunicel? — Nikoli. — Na vzdor dekretům jeho, i jiných prelátů, kteří hleděli na uzdě udržeti to novotářství, pokračovalo se ve zmenšování. Toto zmenšování dlo se nikoli z rozkazu církevní autority, nýbrž libovůli (caprice) fabrikantů kasulí.²⁾

Následující výtah ukazuje ony změny, které v rozličných dobách nahodile vznikly:

„Le parfait Ecclesiastique“ vydaný v Paříži roku 1665 nás poučuje, že:

„Kasule dle způsobu římského má kříž napřed a peň (colonne) vzadu, však ve Francii

et oblatione sancta torpescat, donec gratiam et misericordiam impetrare mereatur. Quando sacerdos celebrat, Deum honorat, Angelos laetificat, Ecclesiam aedificat, vivos adjuvat, defunctis requiem praestat et sese omnium honorum participem efficit.“ — Thomasa Kempis „De Imit. Christi“ lib. IV., cap. V. §. 3. — „Erant planetae totae clausae; post tempora Ruperti divisae sunt et Ianocentius indicat lib. 1., cap. 42. et 58. olim cum cruce etiam in parte posteriori; nunc cum columnae potius speciei, recentiori usu, quae et ad Passionem Domini spectat: quasi sacerdos sit inter columnam et crucem Christi.“ — Gavanus „Thesaurus Sac. Rituum“, pars II., tit. I., num. 5. Lugd. 1672.

¹⁾ „Sepsány v době slavné všeobecné renovace, též za času se. Concilii Trid., jsou tyto knihy — jak tvrditi lze — nejenom dílem o umění křesťanském jednající; mají bez odporu ráz zákonodárný, z něhož poznáváme smýšlení Církve svaté samé, formulovány svatým kardinálem na koncilech provincie milánské.“ (Préface par M. la chanoine E. van Drival al' édition de 1855 p. XVI.) Z jiné strany praví du Saussay: „Juxta regulam praescriptam a S. Carolo in actis Mediolanensis Ecclesiae ad totius Ecclesiae utilitatem in lib. 1. et 2. instructionum fabricae et suppellectilis ecclesiasticae promulgatarum in Provinciali Concilio Mediolanensi III. a Sancta Sede Apostolica confirmato. — „Panoplia Sacerdotalis“ pars I., cap. 7., p. 22. Lut. Paris. 1653.

²⁾ „Ex quo (testimonio Morini) et ex pictura supra relata facile conici potest, quo tempore hujusmodi scissio fieri coeperit, et quomodo sensim propagata fuerit; quam nullo Pontificum seu synodorum decreto stabilitam invenio.“ (Bona „Rerum Liturg.“ lib. I., cap. XXIV., p. 284. — col. 2. Antwerp. 1694.)

jest obyčej opačný; neboť kříž dává se do zadu a peň (kříže) napřed, vyjma některé řády, které zachovávají obyčej římský. Délka vzadu jest 4' 3", délka z předu 4'. Šířka ze zadu na ramenou jest 2' 3", a dolejší část zrovna tak široká, jako na ramenou. Šířka z předu jest 15" na nejužším místě, a šířka přední části spodní jest 2' 1". Ve všech těchto měrách šířka kříže jest spolu vpočtena. Šířka kříže jest 8" a délka přičnice jest 6".

„Tunika čili dalmatika jest rouchem diacona, kdykoli přísluhuje; výška její jest 3' 4" a šířka na ramenou 3' 9", šířka dolejší části 2' 7", délka rukávů 7", šířka rukávů 10", šířka pruhů 6".“

„Sluší podotknouti, že má míti dalmatika rukávy mnohem širší, nežli tunicella a kolem otvorů levé strany má míti kolem obruby (bordure) trásně: což není nikoli bez významu, jakž praví Durandus, lib. 3. de off. c. 11.: „In sinistro latere dalmaticae solet habere fimbrias significantes sollicitudinem vitae. Per latus dextrum, quod fimbriis caret, notatur contemplatio coelestium sine sollicitudinibus, et quies a multiplicitate perturbationum.“ Dále pak ještě praví, že: „Diaconus majorem debet habere caritatem propter majus donum.“¹⁾ V jednom rituálu z roku 1715 nalézáme následující podrobná udání:

„Kasule, jak nyní se přistřihuje, má 30" šířky ze zadu a 24" ze předu na prsou, a délka obnáší 48"; má pruh as 8" široký, všitý uprostřed přes celou délku, kterýž u ramenou tvoří kříž ze zadu, a peň kříže ze předu. Dvě pentle (galons) mohou místo toho (širokého pruhu) užívány býti, kteréž se přišijí po celé délce kasule ve vzdálenosti as osmi palečů od sebe.“²⁾ „Dalmatiky a tunicelly mají býti dlouhé, z předu i ze zadu 42" široké a na ramenou 30", mají míti rukávy 14" široké a délka jejich sahá přes loket; jest v obyčejí, že se přistřihává Tunicella „v těle“ užší a rukávy trochu delší nežli u dalmatik³⁾

¹⁾ De La Croix „Le parfait Ecclesiastique“ p. 575. Paris 1665.

²⁾ Rituel pour les religieuses de l'ordre de Cisteaux“ liv. II., ch. II., §. 9. Paris 1715.

³⁾ Id. §. 13., p. 81. (Pokrač.)

Křesťanské umění

na sjezdu katolickém.

V odboru, jenž na starosti měl při sjezdu katolickém ve Vídni křesťanské umění, celkem přijaty byly čtyry resoluce. První jedná o církevním umění, druhá o chrámové hudbě,

třetí o prostředcích ku povznesení umění křesťanského a čtvrtá doporučuje odborné listy ku pěstování umění dle potřeby a poměrů jednotlivých zemí.

První resoluce zní:

I. „Uvažujte, že oboru křesť. umění ne tak výsledek v jednotlivých věcech, jako působení v rozsáhlejších oborech působiti může zlepšení všeobecných názorů o církevním umění a z toho pocházející ušlechtilější směr při tvoření nových uměleckých děl a že toho docíliti lze spolupůsobením mnohých v jednotlivých a ve spolecích;

uvažujte, že skutečně v oněch krajinách, kde umělecké spolky povstaly, dráhu si prokřestila umělecká snaha na důkladném vzdělání spočívající a o uskutečnění církevních požadavků šťastně pečující, kteroužto snahu za výplod církevních uměleckých spolků považovati dlužno, a že tedy tyto umělecké spolky dosud skutečně dobrými výsledky se prokázati mohou;

uvažujte, že takovými uměleckými spolky se utvoří střediska činnosti, z nichž opět zájem, účast a prospěchy se odnášejí na tolikéž dalších obvodů a že za taková střediska činnosti zamlouvají se sídla biskupská;

uvažujte, že v Němcích, v Belgii a v Itálii rokující katolické sjezdy povždy utvoření církevních uměleckých spolků živě schvalovaly a všeobecně doporučely;

vyslovuje sjezd katolíků svou radost a uznání nad úspěšnou činností v biskupstvích Lineckém, Brixenském, Tridentském, Pražském a Sekavském již stávajících církevních uměleckých spolků a připojuje k tomu přání a naději, že tento dobrý příklad v ostatních biskupstvích říše brzkého následování dojde, vznášejí zároveň k nejd. biskupům nejuctivější prosbu, by utvoření církevních uměleckých spolků ve svých sídlech podporovati a již utvořené jakožto církevní ústavy ve svou ochranu vzíti ráčili.“

K objasnění činil P. Grillwitzer, převor kláštera Cisterciáků v Reinu ve Štýrsku, delší řeč, která vrcholila v těchto větech: „Umění má býti svobodné, tak praví mnozí. Ano, je svobodné, jako člověk, jenž má svobodu konati dobré nebo zlé; avšak zlým skutkem se zahazuje! Umění křesťanské musí tedy sloužiti mravní kráse a pravdě, aby samo sebe neničilo.“ Dále vykládal řečník o úspěších, kterých církevní umění v Rakousku dosáhlo a zmínil se mezi jiným pochvalně i o založení akademie Pražské r. 1800 hrabětem Sternbergem, o nové akademii křesťanské v Praze, o stavbě Karlova chrámu Páně u Prahy. Debaty o resoluci súčastnil se také vdp. biskup Kralovce-Hradecký Hais, aby poukázal na opravu svého sídelního chrámu a kostela v Chrudimi slohu úplně přiměřenou.

Resoluce druhá jedná o církevní hudbě.

Třetí resoluce zní:

III. „Uvažujte, že jak u kněze tak u nekněze katolického zvýší se účta před církví, když sezná rozvoj církevního umění a výkony církve v oboru tom;

uvažujte, že pacholecké semináře jsou průpravnými semeništi kněžských a že pro kněze velkou důležitost má znalost dějepisného vývoje uměleckých předmětů, které církev k bohoslužbě vyžaduje, jakož i významu církevních dogmat ve výtvorech uměleckých;

uvažujte, že živé slovo učitelovo znázorněné patřičnými obrazy nedá se úplně nahraditi soukromým čtením spisů odborných;

uvažujte, že předměty bohoslovecké beztoho namnoze souvisí s odbornými dějinami církevního umění a církevních starožitností;

uvažujte, že od kněze s oborem starožitností církevního umění seznámeného lze očekávati výtečné ocenění a zachování památek církevního umění středověkého;

uvažujte, že kněz v tomto oboru obeznalý má spůsobnost veležádoucnou, aby se stal vůdcem a učitelem lidu s ním ve styku stojícího v seznání ušlechtilějšího směru uměleckého a v lásce k němu, a že tedy zároveň společně naděje církve, státu a společnosti, co do povznesení umění, ve vyučování tom se scházejí;

uvažujte, že i na protestantských vysokých školách v Německu odbor archeologie (učení o starožitnostech) křesťanského umění placenými stolicemi učitelskými zastoupen jest a tedy od universit učilišť ve státech katolických totéž tím více očekávati by se dalo:

vyslovujeme přání, aby rozhodující kruhy církevní podle nejvyšší možnosti na zřeteli měli zařízení přednášek dějin umění církevního a archeologie umění na učilištích bohosloveckých za příkladem oněch diecés, kde se to již stalo, při čemž i doporučení hodno je, zavést na chlapeckých seminářích kreslení jako předmět závazný a tak je řídit, aby bylo předběžnou přípravou k nastávajícímu studiu umění v bohosloví.“ —

K tomu podán ještě návrh dodatečný, aby se zřídily zvláštní církevní umělecké školy. Byl však až ku příštímu sjezdu odročen.

Poslední, čtvrtá resoluce, jenž přijata byla bez debaty, zní:

IV. „Uvažujte, že při známé velké rozmanitosti našeho mocnářství v ohledu místní a národopisné soustředěná činnost pro umění církevní s velkými obtížemi by bojovati musila a zejména různost řečí na závažné je výdatnému působení jediného ústředního listu;

uvažující, že takový ústřední list, namnoze odcizený místním potřebám a otázkám, trpěl by nedostatkem nutné podpory více, než listy kruhu sice menšího, ale přirozenými podmínkami v sobě uzavřeného;

uvažující, že by takový podnik mnohým z cesty jsoucím ku pravé a horlivé účasti ve snažení uměleckém z jediného místa pře-

nedosti účinně přispíval, kdežto listy místní snázeji zadostčiní potřebám místním a snahy umělecké budí, povznášejí a podporují:

uzavíráme, že se má pominouti založení ústředního listu pro věci církevního umění pro celé mocnářství a raději směřovati k zakládání a udržování několika listů dle potřeb místních.“

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

V posledních třech schůzích ředitelstva křesťanské Akademie konaných v posledních třech měsících přijati jsou opět nově přistouplí členové, mezi nimiž urozená hrabata Lažanských, baron Thalberg na Moravě, tak, že vzrostl počet všeho členstva na 3000. Jestli sousední Morava, jak pevně doufáme, se k Akademii též přátelsky družiti bude a Čechy svůj kontingent doplní, mohl by počet 4000 členů, jak z počátku již se pomýšlelo, ve dvou letech dosažen býti, a pak Akademie křesťanská ještě všestranněji než až potud mohla by působiti. Sbírkou Akademie a podobně i knihovna neustále rozšiřují se jak dary, tak nákladem od ředitelstva jednotlivým odborům povoleným. Zejména pak sobě o rozšíření a rozmnožení toto získali znova zásluhy příznivci a dárcové pp.: architekt A. V. Barvitijs (Mittheilungen der k. k. Centralcommission, neue Folge 2 sv., též 50 jiných svazků rozličných kněh), architekt Mocker (obraz věže v Andernachu nad Rýnem a fotografii svícnu u sv. Štěpána), kanovník metropolitní Dr. Antonín Frind (17 sv. děl historických), Dr. Vincenc Luksch (hudební konversační lexikon v 70 svazcích od r. 1869 až 1877), Ant. Wagner, kaplan v Žatci (celou řadu spisů novějších i starších), probošt kap. vyšehradské, V. Štulc (celou řadu spisů novějších a knihu tovačovskou od Brandla), Dr. Jan Stárek apoštolský protonotář (starý rukopis 435 listů de Consilio-rom Imperiali austro-romano a staré vydání spisů Cicero- nových z r. 1615), J. Veselý, farář v Řepíně (českou postilu z r. 1575 a staré stříbrné peníze), K. Jamboříč, zde (Homo exaltatus atd. z r. 1752), Fr. Ritter von Hartmann (Dictionarium bohemicum-latino z r. 1562), Frant. Beránek, farář v Zábři (starý Anti-Alkoran z r. 1614 a velkou stříbrnou minci), architekt Baum (Historia Horeava z r. 1670), Jindřich Eckert, fotograf (velkou fotografii gotického oltáře), Karel Zima, farář v Klapích (Historische Bilderbibel z r. 1705), Frant. Ibl (plán modelu chrámu vzkršení Kristova v Jerusalemě), Ant. Kovačič, admin. farní v Červenčicích ve Srbsku

(sbírky latinských písní dva svazčky), Ant. Bouchal, farář v Žleběch (starou stříbrnou přeskou), Josef Lukesch, farář v Jablonné (několik starých mincí), Josef Pohořelý, farář v Nové Vsi (vystřižený obraz, jež ředitelstvo věnuje paramentnímu ústavu), František Vitek, kaplan v Jáchymově (hudebniny po zemřelém bohoslovci Janu Kuchařovi), Václav Honejssek, kaplan u sv. Štěpána (mnoho starších i novějších vzácných děl), Eduard Schmidt, listovní u zemských desk (topograf. mapu Čech v 16 listech). Všem dárcům vysloveny ředitelstvem vřelé díky.

Pokud se týče činnosti jednotlivých sekcí zaměstnána jest nejvíce sekce umělecká, již podřízen ústav paramentní.

Péčí její obstarány jsou nesčíslné objednávky, jak paramentů tak jiných věcí, nádob a potřeb kostelních. Objednávky některé, na př. skvostné paramenty pro plzeňské arciděkanství dosahují ceny 1000 zl. a výše. Též mnoho kalichů podle vzorů p. architektem Barvitiem dělaných se objednává (v ceně 65 až 300 zl.). Umělecké sekce často o radu tážáno v přičině stavby chrámů a oltářů. Škola pěvecká pod dohledem odboru hudebního a jeho nákladem v skutek uvedení svou první hudební zkoušku v slavnostním sále za vřelého účastenství přátel zpěvu církevního se skvělým úspěchem. Členové této školy se na dále činně účastní při slavnostech a schůzích katolíků v Praze. Pomocí sil takto získaných hodlá odbor hudební při akademii křesťanské i letos uspořádati příhodnou slavnost Cecilianskou v chrámě i mimo chrám. Péčí sekce vědecké odbírá se více odborných časopisů theologických a lze těchto, jakož i knihovny akademie v místnostech spolkových ku vzdělávacím účelům použiti. Ku čtvrté sekci, archeologické totiž, navržen pan konservátor Beneš za člena výboru a od ředitelstva jednohlasně jest přijat. Budoucí řádná schůze ředitelstva křesťanské Akademie případne na den 1. října b. r.

Odbor umělecký.

1. Nově zhotovené předměty:

Monstrance akademické. Odbor umělecký, který má svůj zvláštní tvar kalichů, ciborií, paciálů, relikviářů, nádob na svaté oleje a paten k nemocným, má nyní také specifický tvar monstrance, který se značně různí od podobných výtvorů téhož druhu jinde obvyklých. První zhotovena a dodána jest do Chvalkovic na Moravě, na jiných dvou nedávno objednaných se právě pracuje. Nákrasy provedl architekt A. V. Barvitijs. Pata čtyřlístová neb čtyřkruhávkolko kolem bohatě profilovaná zúžuje se

v peň přerušeny knoflíkem, ve spod i svrchu listím plastickým a emailem zajímavě a poutavě ozdobeným. Bohatě a důmyslné článkování římskami oddělené a mezi tím listy ozdobené spatřuje se zejména pod knoflíkem, čímž jednotlivý dílek neobyčejného původu nabyt. Knoflík jest tak pracován, že celá monstrance pevně a pohodlně se drží, když pod ním se uchopí. Nad ním rozšiřuje se peň a přechází takto v pevnou podporu skříňky či nádoby pro úkryt nejsvětější svátosti určené, která tvoří kruh značně prostorný, z předu granáty českými posázený, z obou stran točenými šňůrkami

obehnaný, do vnitř pak malými polokroužky trojhranými listky jetelovitými zakončený. Z přední strany nádobky kulaté vybíhá nahoru, dolů, v pravo a v levo na způsob kříže po sedmi paprscích, z nichž jeden vždy tmavomodře, druhý pak červeně emailován jest. Krátké tyto paprsky skupené a spojené vždy v jeden svazek zůstávají na čtyřech stranách dosti značné rohy, jakoby konce pravidelného čtverce překrásně lemované a rozdělené, v nichž upraveny jsou v emailu světle modrém symboly čtyř evangelistů. Růžky pak zakončují se ozdobným trojlístkem jetelovým malou stužkou svázaným. Nad nádobkou povznášá se jehlanec, který v polovici své o něco výše nad paprsky vzhůru čelícími má v předu lehký medailonek čtyřlístový, točenými šňůrkami a pilovanými listky obroubený, v jehož středu nachází se Beránek Boží s korouhvičkou na modrém emailu. Štíhlý obelisk zakončuje se křížkem ve středu opět granátem ozdobeným. Monstrance jest 55 ctm. vysoká a největší šířka obnáší 21 ctm. Pro Chvalkovice pracovala se první monstrance celá stříbrná, v ohni silně pozlacená a přišla na 450 zl. Vypočítalo se, že by podobná z broncu v ohni silně pozlaceného dala se zhotoviti za 250 zl. Nákras Barvitiův umožňuje při nezměněném základním tvaru množství variantů různých více neb méně bohatých. Větším nákladem lze ovšem docílit také větší nádhery.

Nové svícny. Odbor umělecký má již také vlastní svícny mosazné, které dle nákrasu architekta A. V. Barvitiá důkladně a pěkně zhotovil osvědčený továrník karlínský p. Václav Sviták. Popis a cena udány budou příště.

Obnovená monstrance gotická

z r. 1522. Z Březníka u Brna zaslána jest odboru uměleckému překrásná monstrance gotická obnově, z ryzého stříbra zhotovaná, svědčící o neobyčejné dovednosti a zručnosti zlatníků a stříbrníků 16. věku. Jest provedena v úšlechtilém slohu gotickém. Osmikrhová patka s vysokou obrubou rozkošně článkovaná a profilovaná přechází ve štíhlý peň čtyřhraný na obou koncích římskou ohraňčený, jehož plošky šňůrkami olemované a prohloubené ozdobeny jsou vyrytou kružbou pravidelnou. Střed dílku jest přerušen bohatě vyvedeným knoflíkem silně vynikajícím. Na hořejším konci rozšiřuje se peň v šestihraný podstavec, na němž stojí křišťálový válec pro hostii, nahoře a dole obroubený kováním v lisky vybíhajícím. S obou stran podstavce, na pravo a na levo, opírají se o ukončující římsu pně v podstavec přecházejícího zvláštní ramínka na způsob větví vyvedená a vlnatým listnatým a proplétajícím se ornamentem ověncená, kterými podpírány jsou dvě strany na vodorovném prutu zbudované. Jest-liže na hlavním podstavci spočívá střední, hlavní a vysoká část prostřední, po obou stranách stojí poboční a nižší části monstrance architektonicky dobře promyšlené a důmyslně konstruované, tak že celek rozdělen jest na tři díly: prostřední vyšší a dva poboční nižší. Ze dvou pilířků po obou stranách cylindru na horizontálním prutu postavených, bohatě a zajímavě ozdobenými fiálkami zakončených, vyvinuje se nad křišťálovým cylindrem překrásný baldachin šestihraný, z něhož vyrůstá kaplička, ve které na točeném sloupu stojí v paprscích na měčici Panna Maria s korunou, držíc v levé ruce Ježíška, v pravici pak žezlo královské. Čtyřhraný baldachinek nad soškou upravený končí štíhlým prolamovaným jehlanecm na hranách vrabčinky posázený a zakončený růží, z níž malý kříž vyrostl. Podobná soustava v menších ovšem rozměrech spatřuje se po obou stranách cylindru. Na spodním prutu stojí v pravo a v levo

na zevních koncích malé pilířky s ukončující fiálkou. Mezi těmito a pilířky dříve uvedenými, které po obou stranách křišťálového válce se nacházejí, povstává pěkná prostora pro jiné sošky, které stojí na točených sloupcích z horizontálního prutu vyrůstajících. Na jedné straně stojí sv. Michaěl, na druhé sv. Jan Křtitel. Z baldachinku čtverhraného nad oběma soškami mistrně provedenými a o pilířky se opírajícími vyrůstají štíhlé kapličky, z nichž na vysokých rovněž točených sloupcích stojí zase sošky o polovičku menší dřívějších, sv. Kateřina a sv. Barbora. Kapličky zakončují se gotickou stříškou spirálně točenou, co se opakuje v miniaturních rozměrech ještě na zevních pilířkách, kde nad drobnými soškami sv. Jiří a sv. Křštofa podobná vízka spirálně točená se nachází. — V celé komposici panuje soulad a mistrovské ovládnutí forem, což se rovněž objevuje ve virtuózní práci. Celek jest ovládnut jedním duchem. Zlatníci XVI. věku komponovali bezpochyby sami práce své. Z celku i z detailu jeví se láska, s jakou dílo pracováno jest. Bylť tehdejší jiný duch a v křesťanstvích materialismem nenakažených byl ještě kus ideálního života. Nestítili se věsti značný náklad na dílo umělecké oltářní zasvěcené. Monstrance z ryzého stříbra jest 111 ctm. vysoká. — Odbor umělecký Akademie křesťanské dal vzácnou monstranci pečlivě obnoviti a opravit. Sošky a menší ozdůbky jsou pozlacené, vše ostatní jest stříbrné. Vlastním nákladem pak dal zhotoviti velkou fotografii pro sbírky vlastní, abychom takto alespoň v obrazech měli nejdůležitější památky slavné dávnominulosti umělecké po vlastech koruny české porůznu roztroušené. Fotografie výtečně provedl člen výboru p. J. Eckert.

2. Paramentní ústav.

Paramentní ústav jest pilně zaměstnán a panuje v něm velmi čilý život. Nejživěji zde bylo před sv. Janem Nep., před svátkem svatodušními a před Božím Tělem. Z odvedených rouch a bohoslužebných předmětů sluší alespoň o některých zmínku učiniti. — K Božimu Tělu pracovány jsou 4 baldachiny, dva jednoduché (nejlacnější za 60 zl ovšem bez tyčí), dva bohatější. Na jednom, pro děkanský chrám Páně ve Slaném určeném, bylo u prostřed v modrém medailonem zlatem vyšito jméno „Ježíš“; rohy ozdobily se květinami. Ještě bohatší byl baldachin pro Lešno na Moravu pracovaný, na němž v prostředku spatřovala se v oblacích žehnající ruka Boží z temně modrého pozadí vystupující; s oblaků vyzářovaly se paprsky. V rozích upraveny jsou květiny. Ozdoby částí svislých byly pouze tkány. Tyče dole hnědé byly na hořejší části modře a červeně polychromovány a zlateny. Bohatý baldachin přišel na 220 zl. Také několik nákladnějších kasulí se zhotovovalo, zejména jedna červená a druhá bílá. Bílá kasle pro Klobouky na Moravě určená vyšivala se. Bílá látka stříbrně lesklá ozdobila se křížem palliovým z hedbáví bílého žlutého, po němž vinul se vzorek z vinného listu. Na zadní straně vyšita jest postava Spasitelova červeným rouchem a fialovým pláštěm oděná, kolem hlavy křížový nimbus, srdce na rouchu zlaté; rukama rozpatýma zve k sobě; stojí na oblacích; na rukou, nohou a boku spatřují se svaté rány zářící. Na přední straně jest symbolické vyobrazení Církve. Postava stojí v bílém rouchu zlatým pásem přepásána na skále, na kterou vlny mořské dorážají. S ramenou splývá plášť červený, zeleně podšitý. Na hlavě má závoj bílý. Prsa jsou křížem ozdobena; nohy obuty do červených střeviců křížem zname-

naných. Rámě postavy jsou rozpjaty, jako bývají v katakombách „orantes“ vyobrazeny. Nad hlavou vznáší se tiara a klíče. Pod nohama jest stužka se slovem: „Una“. Nad tiarou na podobné pentli slovo: „Sancta“. Po obou stranách u rozpjatých rukou slova: „Catholica“ a „Apostolica.“ — Na přední části jiné kasule barvy červené byl vyšit Beránek Boží; vzorkem kříže vinula se na kolmém ramenu pentle s nápisem: „In omni loco offertur nomini meo oblatio munda“; na ramenu příčném: „Magnum est nomen meum in gentibus.“ Na zadní straně jest tkaný pelikán s nápisem po delším ramenu: „Pie Pelicane, Jesu Domine.“ Na příč: „Me immundum munda tuo sanguine.“ — K uvedeně kasuli pracovány jsou napotom též dvě červené dalmatiky. Stužky ozdobovací (aurifrisie) vyplněny jsou souhlasně s kasulí listím břečtanovým, jimiž se vinou a prolétají úzké pentle s nápisy vyšívanými. Jednalo se o slova, jejichž smysl by poukazoval na význam roucha posvátného. Biskup odevzdávající při svěcení jáhnovi dalmatiku, praví: „Induat te Dominus indumento salutis et vestimento laetitiae, et dalmatica justitiae circumdedit te semper.“ Čelo těmi slovy biskup jáhnovi přeje, má u něho skutkem se státi. A proto doporučoval se za nápis text Jes. 61, 10, který jest pramenem slov rituálu: „Gaudens gaudebo in Domino, et exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimentis salutis et indumento justitiae circumdedit me“ Významná slova ta rozdělena jsou na široké stužce příční, která na dalmatice kolkolem přes prsa a záda obíhá. — Podobně stalo se i s tunikou podjáhenskou. Když ji biskup odevzdává, praví: „Tunica jucunditatis et indumento laetitiae induat te Dominus.“ Slova ta připomínají na Sir. 1, 18: „Religiositas custodiet et justificabit cor, jucunditatem atque gaudium dabit.“ Slova uvedená vkusně rozdělena jsou po aurifrisiích, jako se stalo u dalmatiky, která jsouc oděvem vznešenějším více slov zahrnovala nežli tunica, jakožto oděv nižší, takže symbolika rouch kromě smyslu i větší a menší bohatostí slov důmyslně se vyjádřila. — V posledních dnech dohotovil se pluvial podobným duchem vyvedený. Pluvial, jak jméno jeho značí, jest vlastně rouchem ochranným, zejména má chrániti proti nepohodám povětrnosti a deště. Užívá se ho proto ke průvodům. Ač ve skutečnosti přestal již býti rouchem ochranným, podržel přec význam naznačování ochrany, a proto až dosud „cappa“ jest zbytkem bývalé kapuce. Ochranou, již u vykonávání služeb Božích potřebí jest, míní se nadpřirozená ochrana Boží, andělů a svatých. Symbolika tedy a veškerá ornamentika pluvialu má poukazovati na tuto ochranu vyšší. Proto se nejlépe doporučují za symbol pluvialu: monogram Pána Ježíše, neb Marie Panny,

oko Boží, žehnající ruka Boží, kříž a p. Má-li se použití obrazů, pak se doporučí nejpřirozeněji: nejsvětější Trojice, Spasitel žehnající, holubice s rozpjatými křídly co obraz Ducha Svatého, Matka Boží, útočiště naše, svatý anděl strážný, sv. Jiří, sv. patron a p. „Cappa“ pluvialu právě zhotoveného ozdobila se holubicí, co obrazem Ducha Svatého. Jest-li si myslíme cappu přes hlavu přehozenou, holubice povznášela by se právě nad hlavou a zastíňovala by ji, čímž bezděčně na mysl se nám přivádí úpěnlivé volání sequence svatodušní: „in aestu temperies“. Proto upravila se tato sloka kolem v břečtanovém lupení na stužce v oddelech: „In labore requies“ — „in aestu temperies“ — „in fletu solatium.“ — Na široké obrubě pluvialu vine se zvětšený vzorek břečtanový, a na širších stužkách rovněž se oznamuje, od koho křesťané ve všelikých poměrech pomoci očekávají. Poněvadž pak pluvialu především užívá se o průvodech, nebylo nevhodno mluvit slovy, která čteme v církevním „itinerarium“ jakož i v „bedectio peregrinorum“, kde ostatně pro symbolickou ozdobu pluvialu ještě mnoho jiných myšlenek se vyskytuje. V druhé modlitbě se praví: „Esto ei, Domine, in procinctu suffragium, in via solatium, in aestu umbraculum, in pluvia et frigore tegumentum, in lassitudine vehiculum, in adversitate praesidium, in lubrico baculus, in naufragio portus.“ A tak na osmi páskách vine se břečtanem prosba: „Esto eis — in pluvia — et frigore — tegumentum — in adversitate — praesidium — in lubrico — baculus.“ Písmena jsou červená na pentlích modrých v barvě oblohy, rub pentlí jest jasné fialové. Cappa a široká obruba jsou barvy bledě žluté, listí břečtanové zelené. Ostatní látka pluvialu jest bílý damašek. — Veškeré paramenty pracovaly se řízením a pod dozorstvím dp. Edm. Langer. V paramentním ústavu jest nyní zaměstnáno 11 sil pracovních.

Tkané kříže pro kasule. Umělecké sekci Akademie křesťanské poštětilo se po dosti značném úsilí, že jistá osvědčená firma lyonská zavázala se zhotoviti poměrně laciné kříže ku kasulím ve formě pallia, jakých odbor umělecký užívá, s podmínkou ovšem, že najednou značný počet objednan bude. Nyní došla již odboru velká zásoba podobných křížů tkaných, čímž umnožnilo se, že nejjednodušší kasule z vlněného damašku s hedbávnými kříži tkanými a s obrubami hedbávnými, jakož i podle předpisu církevního s hedbávným velum na kalich, lze zhotoviti po 35 zl.; kasule s lacinějšího damastu hedbávného (polohedbávného damašku se neuvádá) s hedbávnými kříži tkanými a tolikéž i obrubami po 50 zl. Kdo by však kasule sám zhotovovati hodlal, přepuštěny mu budou tkané kříže a sice druh lacinější po 8 zl., lepší po 10 zl.

3. Nová objednání.

Paramenty:

Vp. *Ad. Mráček*, kněz na odpočinku v Hrobech, 2 velká a 2 malá korporalia. — Dp. *A. Flesar*, farář v Dobřanech, prapor pro panny. — Slečna *Heiligova*, fialovou stolu. — Dp. *Ant. Košťák*, farář v Strenici, fialový pluvial. — Bp. *Jos. Jelínek*, rolník v Podhořanech, červený prapor. — Vp. *Josef Kaštil*, koop. v Krumšíně na Moravě, skvostný bílý pluvial a slavnostní červenou kasuli. — Vp. *Jer. Stáhala*, koop. v Dolanech u Olomouce, skvostný pláštěček na ciborium v celokruhu. — Vdp. *Fr. Auerhann*, č. kanovník a děkan ve Zlonicích, celý černý aparát (kasuli, 2 dalmatiky, 1 pluvial), 2 bílé, 2 červené, 1 fialovou, 1 černou kasuli, 1 bílý pluvial, 6 stól

vyšívaných, pláštěček na ciborium, 3 rochety pro duchovní, 3 alby, 3 cingula, 2 červené komže pro kostelníky, 4 pro ministranty, 4 polštáře, koberec, 2 červené a 2 fialové skvostné korouhve z hedbávného damašku. — Dp. *Josef Smělý*, farář ve Vratecích, baldachin se žerděmi. — Důstj. *Děkanství v Dobrovicích*, křesťní stolu a 3 bílé stoly. — Vp. *V. Schuhmann*, koop. v Strážšti, velum. — Vdp. dr. *F. Bauer*, prof. theologie v Praze, pro faru v Lešné na Moravě, skvostný baldachin s vyřezávanými žerděmi. — Vp. *A. Parobek*, kaplan ve Frenštátě na Moravě, skvostný pluvial vyšíváný za 300 zl. — Dp. *Placid Středa*, farář v Sonově, bílou kasuli sváteční, černou s vyšívaným křížem, bílou a fialovou z vlněného damašku, velum, plašuk na ciborium, 2 alby, jednu vy-

sívanou, druhou s krajkami, 2 humerale, 2 korporalia, 2 purifikatoria, cingulum, 2 tobalie, koberec na stupně oltární. — Vp. *Václav Hlavska*, koop. v Kunštátě, 2 červené korouhve. — Bp. *Marchetti*, kníž. stavitelský ingénieur na Vorlíku, fialovou kasuli, 4 rochetý a 2 komže pro ministranty, 6 purifikatorií, 6 korporalií, velum, pláštík na ciborium, přikrov velký a malý. — Dp. *F. Raymann*, farář v Uh. Příbrami, velum, albu a bursu k nemocným. — Sl. *knížecí patron. úřad ve Vlašimi* 4 sukně fialové, pro ministranty. — Sl. *Patronátní úřad v Pardubicích* bílou a černou kasuli, 2 červené korouhve. — Vp. *Jan Kubiček*, kaplan ve Veselí, skvostnou červenou korouhev. — Dp. *Ant. Frese*, farář v Mlíkosrbech, antipendium. — Vp. *F. Pokorný*, kaplan v Toužimi, bursu. — Dp. *T. Rosvald*, farář v Střelohosticích, kasuli bílou. — Vp. *Jiří Tykal*, kaplan v Březnici, skvostnou ozdobu na kazatelnu. — Dp. *A. Vlasák*, farář na Hrádku, velum. — Dp. *Fr. Precilík*, farář v Klomíně, bílý prapor. — Vys. důst. *Vyšehradská kapitola*, 2 skvostně vyšíváné dalmatiky. — Dp. *Frant. Knob*, farář v Přibislavi, vyšíváný skvostný přikrov. — Dp. *Fr. Bohata*, farář v Arnoštovicích, 2 rochetý z jemného plátna. — Dp. *Jos. Kandler*, děkan v Slaném, malý baldachin. — Dp. *Václ. Mertl*, farář v Hroboch, 6 purifikatorií, 2 korporalia. — Ct. *Milosrdné Sestry* ve Veltrusích, velum a pláštíček. — Ur. p. baron *Bedř. Leonhardi*,

v království Saském, bílou, červenou, černou kasuli, pláštíček, 2 štolý, velum, cingulum, koberec, sáček pro nádobku na sv. oleje. — Dp. *Jos. Chyský*, far. v Kornouze, velum. — Dp. *Bened. Kundrát*, převor dom. kláštera v Litoměřicích, bursu a sáček na nádobku, mnoho starých, nejvíce skvostných paramentů k opravě. — Dp. *Vojtěch Podobský*, farář v Lysé, vyšívánou štolu. — Dp. *Václ. Kühnel*, farář ve Stebně, přikrov. — Dp. *Ant. Procházka*, farář v Levíně, 4 komže a 4 rochetý pro ministranty, rochetu pro kněze a albu. — Sl. *patron. úřad v Zlonicích*, 2 červené korouhve, bílou kasuli. — Dp. *Pavel Zahálka*, farář v Královicích, 2 červené korouhve. — Bp. *Josef Linde*, řídící učitel v Bojanově, prapor pro školní dívky. — Dp. *Jos. Průkner*, farář v Nov. Sedle, bílou kasuli, humerale, cingulum. — Dp. *Leop. Mazáč*, děkan v Poličce, červenou kasuli vyšívánou. — Bp. *Karel Burš*, kostelník ve Vel. Kloboučích na Mor., bohatě vyšívánou štolu. — Dp. *Frant. Veselý*, farář v Řepíně, korouhev. — Dp. *Ferd. Cisař*, děkan v Klatovech, pláštík a 2 štolý. — Vp. *Ign. Al. Matouš*, administr. v Kohoutově, 2 polštáře. — Dp. *Lohel Schmidt*, sekretář na Strahově, 2 velké korouhve červené. — Vdp. *Karel Růžička*, arciděkan v Plzni, tuniku a tunicellu, skvostný slavnostní celý ornat (kasuli, 2 dalmatiky a pluvial) z těžké látky se zlatými květy bohatě vyšíváný.

5. Pochvalné uznání.

Pochvalné uznání. Zaznamenáváme s potěšením, že kostelní předměty, pěti umělecké sekce Akademie křesťanské na rozličná místa zaslané, všeobecně obliby docházejí. Z množství dopisů soukromých a veřejných budež zde aspoň některé podotknuty. Z Friedlandu a Místku na Moravě vyslovena jest úplná spokojenost za dvě korouhve z hedbávného damásku v paramentním ústavu zhotovené. Podobně vyjádřil se dp. farář Bouchal v Chlebicích, pro nějž v též ústavu několik předmětů se pracovalo, že zaslané jednak neobyčejnou krásou a solidností, jednak u přirovnání ku práci i velkou láci vyniká. — Výtečně redigovaný moravský „Hlas“, který také umění církevního svědomitě a bedlivě si všímá, praví v dopisu od sv. Kopečka v čís. 57.: „Po službách Božích věnovali jsme první pozornost památkám kostela dolanského, budovy to někdejších řeholníků kartusianských, a nejprve skvostnému ciboriu, ježto byvši objednáno za 200 zlatých v „Akademii křesťanské“ v Praze, slohu

románského, díla mistrného, k nemalé slouží okrase stánku Božímu tak památkému. Máť nyní krajina naše podsvatokopečká již dvě skvosty Akademii křesťanskou na trvalou památku utvořených. Dolany ciborium, poblíž pak Chvalkovice monstranci téhož způsobu za 450 zl. pořízenou, 103 loty těžkou a na slavnost sv. Cyrilla a Methodia ponejprv užívanou. Monstranci tu zjednali farníci chvalkovští za minulé administrace na samém již její úklonku o svátcích svatovánočních dary dobrovolnými, na pořízení důstojných „jesliček Ježíškoví“ obětivě skládanými. A „jesličky“ ty jsou skutečně Ježíška i svatyně jeho důstojny. — Kdožkoli putuješ od Olomouce Chvalkovici na sv. Kopeček, neopomíň zastaviti se; pokladu tak ušlechtilé krásného, ryzím slohem církevním a s takovou pietou provedeného tak snadno jinde neuvidíš! Slavné Akademii křesťanské za takováto skutečně křesťanská díla „Žehnej Bůh!“

Lehner.

UPAMATOVÁNÍ.

Redakce slušně žádá, aby páni odběratelé „Methoda“, kteří letošní předplatné odvěsti zapoměli, během tohoto měsíce la-skavě se vyrovnali.

»Methoda« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamáce zasílány budež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 10.

V Praze, dne 20. října 1877.

Ročník III.

Obsah: Roucha bohoslužebná. (Pokračování.) — Sloh románský. (Vnitřek. Zevnějšek. Věže. Portál.) — Z Akademie křesťanské. Odbor umělecký. — Nová objednání. — Poptávky. — Návštěva. — Umělecké zprávy. — Mosaika. — Cecilie č. 10.

Roucha bohoslužebná.

Příše Vojtěch Cipín, kněz v Carltonu v Americe. (Pokračování.)

Jest ještě jiná důležitá okolnost, na kterou chceme čtenáře zvláště pozorna učiniti. Zda-li totiž od formy velké, užívané výhradně od 5. až do 13. století, bylo upuštěno všude v tétéž době?

Gabriel Biel (zemřel 1495) praví v jednom ze svých spisů: „Planeta, qua corpus sacerdotis contegitur... Casula haec est unica, integra, undique clausa.“¹⁾ A jinde: „Ultimum vestimentum est planeta sive casula: quae quia suprema, rotunda, lata, caetera omnia tegit et manuum elevatione dividitur.“²⁾

Kasule vyobrazená ve vydání knihy „Explication de la Messe du cardinal Hugo“, tištěné v Oppenheimu u Jana Kobel-a roku 1515, má formu starou, což dokazuje, že byla tato forma užívána v Německu v této době. — Rituál z Rouenu (Rituel de Rouen), tisknutý as v polovici 17. věku z nařízení arcibiskupa François de Harlay, nařizuje užívání rouch velkých:

„Sacrarum vestium ea forma servetur, quam patrum institutio et cathedralis Ecclesiae veneranda praescribit antiquitas, videlicet: ut casulae seu planetae in tantam hinc inde amplitudinem extendantur, ut brachia tota saltem obtegant; ideoque ex commoda et plicabili

materia fiant, ut facile per fimbrias levare possint, nec celebrantem impediunt.“³⁾

V Saint Maurice d' Angers byly kasule ještě v roce 1757 tak veliké, že měly 5' šířky a nejméně také tolik délky, a byly něco málo vystřiženy po stranách; kasule pak, jichž se užívalo ve svatém týdnu a v sobotu před Božím hodem svatodušním, byly zcela okrouhlé a všude uzavřené.⁴⁾ V Saint Denis lez Paris a u sv. Štěpána de Tonnelieres v Rouenu užívalo se velikých kasul ještě v r. 1757.⁵⁾ — V Nôtre Dame de Rouen teprve se upustilo od velké formy za času revoluce r. 1789.⁶⁾ Ano i za našich dnů jest ještě několik chrámů, kdež se užívá od nepamětných časů kasul velikých. V katedrálním chrámu v Tournay přechovává se kasule, ve které sv. Tomáš Cantaburský slavil mši svatou za času svého pobytu v tomto městě ku konci roku 1170. Tato kasule má 1m., 50 ctm. výšky a 4m., 96 ctm. v objemu. Jest ozdobena z předu i ze zadu křížem utvořeným způsobem V. Této kasule užívá se každoročně na den sv. Tomáše.⁷⁾ V katedrále de

¹⁾ Rituale Rotomagensis tom. I., p. 386.

²⁾ Le Brun des Marettes „Voyages Liturgique“, pp. 80. et 95.

³⁾ Id. p. 411. et 436.

⁴⁾ Id. p. 367.

⁵⁾ Viz popis od M. vicar. gener. Voisin: „Bulletins de la Société Historique de Tournay“ tom. II, pp. 251—261, Tournay 1851.

⁶⁾ Gabriel Biel, Sacri Canonis Missae literalis et mystica Expositio, lect. XI., p. 60. — Lugduni 1517.

⁷⁾ Id. lect. XII., p. 66.

Sens a v Pontigny podnes užívá se kasulí, kterých užíval sv. Tomáš. V Braunweileru a v Hantenu užívá se kasulí, v kterých sv. Bernard slavil mši sv. na den svého svátku. Mohli bychom ještě mnohem více příkladů takové praxe uvést.

V katedrálním chrámu de Liége užívá se na velké svátky rouch mešních, kteréž byly zhotoveny pro Davida de Bourgogne, biskupa Utrechtského (1456—1497); tato roucha mešní, ačkoli již přistřižována, přece jeví značnou velikost. V jiných kostelích, zejména v katedrálním chrámu de Sans, užívá se na veliký pátek kasulí velikých nevystřižených.

I tážeme se tedy, zda-li udělila kdysi církev sv. důtky těm, kteří užívají velkých kasulí? Ani pomyslení! Ba místo dekretů takových kasulí užívání zapovídajících — nalézáme jenom samé chvály o nich.

Kardinal Bona, Guillaume Lindanus a Jean Etienne Duranti, který ku konci 16. věku věnoval Řehoři XIV. dílo o liturgii pojednávající, na to žalují, že se kasule pořádě umenšují a znešvarují:

„Nam nostrae aetatis et superiorum aliquot paucorum saeculorum casula, quam dicimus, vix est illius priscae dimidium, tam enim nunc est accisa, decurtata atque aliam prope in speciem deformata, ut si cum illa sua prisca, unde defluxit atque degeneravit, componatur, vix suum tueatur nomen.“¹⁾

Dom. Gueranger, kterýž tak mnohé přivedl zase zpět k liturgii římské, uvedl v oběh s otázkou o liturgii římské otázku o rouchu mešním velké podoby.

Kanovník M. Fornici v jednom díle liturgickém, sepsaném pro chovance semináře Římského, lituje velice vystřižování a umenšování rouch kněžských a chválí kostely, v nichž udržuje se stará tradice: „U latinů,“ praví, „tato forma ménila se znenáhla, neboť služebníci oltáře, jimž překážela ta tíže na rukou a ramenou a hledající více své pohodlnosti, nežli důstojnosti bohoslužby, počali vystřižovati kasuli po obou stranách a zkracovati ji znenáhla, však ještě tou měrou, že dosahovala po loket, z předu pak a v zadu končila špičkou, čímž podobala se staré kasuli, kteráž na obou rukou mezi sv. obětí vyhrnuta bývala. Jest však až dosud několik kostelů, v nichž ctihodná starožitnost udržuje se naproti novotářství; také se tam

činí nezvratný rozdíl mezi tunicellou subdiakonovou a dalmatikou diakonovou.“¹⁾

Ten pravý pramen umenšování forem velkých jest užívání látek neohebných. Opak toho je zrovna tak pravdivý; při nynější kasuli musí býti látka tvrdá, „prkenná“, nemá-li to viseti, jako kus hadru se předu i se zadu. Pokud užívá se nynější moderní podoby ornátu, nechť se užívá také „prkenných látek“, jinak nynější ornát z měkké, hybné látky jen ještě více ostudy tropí, o čemž se může každý vlastním okem přesvědčiti. Pokud se užívá tedy formy nové, jest užívání hybných látek nesmyslem hřešícím proti nutnému požadavku nové formy. — Prkenná látka volá na moderní formu: „Svůj k svému a vždy dle pravdy.“ — (Vlastní pramen jest: Zanedbávání církevních předpisů — a ještě lépe: světáctví. Pozn. překl.)

Aby se přidalo bohatosti a důstojnosti rouchům kněžským, začalo se ve 14. století při zhotovování jich užívatí tkanin zlatých neb stříbrných, pokrytých vyšíváním z perel; tím způsobem stala se neohybnými, nepohodlnými a překážejícími. Forma rouch kněžských nyní v Belgii užívaných není forma římská, a pochází teprve z doby revoluce francouzské, a dostala se k nám od fabrikantů pařížských a lyonských asi před 70 lety. Nynější kasule není než spojením dvou kousků, jednoho z předu a druhého ze zadu. Podobá se širokému mnišskému škapulíři s tím rozdílem toliko, že jest mnohem kratší; z předu tak jest vystřižena, že se podobá vose. Ty kusy látek natažené na voskované plátno staly se tak tuhými, že jeden francouzský kardinál za našich dnů je přirovnal k podobě violonu neb kontrabasu.²⁾ Dalmatiky a tunicelly mají tutéž formu; nemají již rukávů, které jsou dosti nejspíše nahrazeny dvěma kusy látek po straně přišitými, a jsou-li z látky tuhé, mají tvar skutečně směšný. — V Belgii mají dalmatiky tuto předpodivnou formu:

Forma stoly a manipule, jichž konce mají tvar lopatky pekařské, nikdy nebyla užívána

¹⁾ „Annales Archeologiques“, tom. XXIII, p. 190. Paris, 1863.

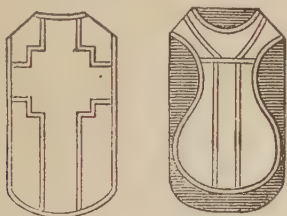
²⁾ „Institutions Liturgiques“, v latině redigované pro seminář Římský; překlad od M. Boissueta, 1. partie ch. XI, p. 65. et ch. XII, p. 66. Paris, 1851. Litujeme, že jsme nemohli podati text latinský, bylo nám nemožno zaopatřiti sobě vydání římské.

¹⁾ „Panoplia Evangelica“, lib. IV, cap. LVI, pag. 480. Colon. Agrippinae, 1563. Viz též dílo Durantiho „De ritibus Eccl. Cathol.“ lib. II, cap. IX. §. 17. Romae, 1591.

v Římě (ale nyní je užívána. Pozn. překl.) a jest velmi irregulární. Pluviály z tuhé a těžké látky podobají se svou nehybností olověným pláštům. Všecky tyto nešťastné změny staly se následkem užívání látek nekanonických a irregulárních. A přec by nás rádi jménem římského stylu chtěli při tom udržeti.

Seberme nyní všechny námitky proti kasulím užívaným nyní v Belgii (jakož i jinde):

1. Forma je tak změněna a přistřižena, že se úplně ztrácí symbolická idea, kterou sv. Církev jí připsuje. Mají-li věřící užitek míti ze smyslu obrazného, allegorického (jinotajného) a symbolického (náznačného), jest třeba, aby jej mohli snadno pochopiti. Aneb, ptáme se, jest toto:

tím předmětem, kterým se mají znázorňovati věci tak veliké, o nichž mluví Innocenc III., Durand a Duranti? — Neuvádíme žádných jiných autorů, kromě těch, jižto v římském Ceremoniálu jmenováni jsou.

2. Jsou tak zkráceny a zmenšeny, že nelze již šetřiti rubrik, zejména těchto: „Minister manu sinistra elevat fimbrias posterioris planetae, ne ipsum celebrantem impediatur in elevatione brachiorum.“¹⁾ Mox surgit episcopus, et induitur ab eisdem planeta, quae hinc inde super brachia aptatur et revolvitur diligenter, ne illum impediatur.²⁾

3. Jsou tvrdé, a následkem toho jsou proti rubrikám, jichž výroky se vztahují ku kasulím velkým a hebkým, hybným.

4. Jsou velmi nepěkné a nepohodlné.

¹⁾ „Missale Rom., Ritus celebrandi Missae“ cap. VIII. § 6.

²⁾ „Ceremoniale Episcop.“ lib. II. cap. VIII. §. 19.

5. Při jich zhotovování užívá se pravidelně látek irregulárních, špatných, sprostých a protikanonických.¹⁾

¹⁾ Vyšívání obyčejně se děje na bavlně nitěmi reznými. A kězby jen nic horšího se nedělo! — Často se však stává, že kasule užívané při mši v pravém slova smyslu jsou přeplněny blasfemiemi. Jistý zhotovovatel paramentů (paramentář), který pracuje v jednom z největších měst Belgie, snažil se přesvědčiti jednoho z přátel svých, který pochyboval o pravosti a vhodnosti použitých látek, aby se ornátu potřebná „appretura“ udělila, těmito slovy: „Já vás, pane, ujišťuji, že nepodkládám do ornátů než samé dobré katolické žurnály. Jsouť knpci, kteří tak svědomitě si nepočínají. Co se mne týče, já bych nikdy jiných k tomu nepoužil.“ — A statečný fabrikant velice se divil, když mu můj přítel vykládal, že ani katolických novin není dovoleno k takovému účelu užívat. Budiž nám dovoleno, zmíniti se ještě o jiných nespůsobech, velice odporujících duchu církevnímu. Neuvádíme jmen, protože nechceme urážeti osob, které, jakž o tom přesvědčení jsme, jednají v nejlepší míně, s větší však horlivostí nežli rozvahou. Prosím, zda-li slova, jaká tuto následují, jsou způsobila budití účtu náboženskou u lidí: „Tento pluviál černý, zlatem prošíváný, na němž jsou tak pěkné arabesky, jest váš starý oděv, madame. Jest zhotoven z vašeho zimního šatu a potom z obnošené vesty vašeho manžela. Z prvního vzata látka a z vesty udělány jsou ozdoby. Částka 25 franků zaplatila podšívku, třepení a obruby (galons) a kovové šňůrky na tomto rouchu, které má cenu 300 franků. Já pak mu dávám přednost přede všemi ostatními, ne žeby to bylo rouchu buď nejbohatěji neb nájuměleji zhotovené, ale protože jest makavým důkazem o smýšlení, jakéž ve spolku (paramentním od dám utvořeném) panuje, a kteréžto osvědčení zajisté dodá těm, které z nepravého studu spolku se vzdalují, potřebné odvahy, aby dámám spolku alespoň poslali „věci již snad dávno v komoře a na půdě odhozené.“

Jestližeby místo použití těchto látek byly takové věci prodány, a nakoupeno za to jednoduchých, hedbávných látek, snad by to nevypadalo tak skvostně, ale zda-liž nebylo by tak lépe učiněno? Však tyto nábožné dámy tak daleko to přivedly ve své nábožné horlivosti, že v nejnovějším čase jedna z nich přinesla missionáři 12 korporálů ušitých z košil své zemřelé sestry!!! — Myslí snad dámy, žeby Congregace Ritu — kdy bychom se jí zeptali — přivolila, aby se dělaly ze starého obnošeného šatu, kabátů a vest, — neřku korporálů, ale ornátů kněžské vůbec, a to v katolické, bohaté zemi, jako jest Belgie?

(Pokračování.)

Sloh románský.

Píše F. J. Lehner.

(Vnitřek. — Zevnějšek. — Věže. — Portál.)

Promluvivše o nejdůležitějších zásadách a tvarech slohu románského, ohlédněme se ještě jednou do vnitř románského kostela, abychom jej takto přehlédlí v celé rozsáhlosti, podle rozmanitých částí, architektonického rozdělení

a ozdobování jednotlivých členů. Plodí dojem vážný, slavnostní, ukončený. Odměřeným rytmem pohybují se oblouky arkád, krácejíce vnitřní prostorou ku cíli svému, doprovázeny jsouce bohatou ozdobou řezbářskou hlavic,

kteřá kolem přísných tvarů se vine mile je oživující, tak jako přísný a vážný zákon církevní nabývá života ve zbožné osadě, kde zákon jednotlivými osobami v život přechází, a kolem kanonických předpisů — pilířů a sloupů vine se vlnadná ozdoba mrtvou literu v život přeměňující v rozmanité kráse vedle osobního pojmutí a nálady jednotlivců. U velkého oblouku čtverce křížového otvírá se náhle a rozšiřuje se perspektiva. Ozářena leskem světla s káru a příčných lodí sem padajícího, stkví se svatyně povýšená, jako tajemné zjevení nebeské nad nízkou pozemskostí se pne, osvěcující a oblažující. Slavnostní polokruh oltářního výklenku pojímá jednotlivé rhytmické pohyby lodě podélné ve společný akkord ukončující. Sem všechno směřuje, zde všechno doznívá. A veškeré ony pohyby jsou mírné, slavné a ukončené. Nad arkádami těsně přiléhá a v přísné čáře vodorovně běží římsa, nad kterou vystupuje neoživená hmota vrchních stěn. Nade vším pak rozkládá se posléze v utuhlé nehybnosti plochý strop, tak jako nad mnohotvárným životem vládne zákon církevní vážně a opravdově. Když ale později čára kolmá vítězí počala nad čarou vodorovnou, kde po odstranění římsy arkádové vše vzhůru čelilo, až posléze strop plochý místo postoupil směle klenbě, mnohem pružnější a čilejší život proudil se vnitřními prostorami románské basiliky. Nový zákon skupenin jevil se v basilice klenuté, což spatřujeme již v milém střídání se slabších pilířů, o které pouze arkády se opírají, s mohutnějšími oporami, které vrchní klenbu nesou. A kráčí-li pohyb klenby v prostranných lodích rychle a živě, v hlavní lodi nese se klenba ku cíli svému vážně, odměřeně, slavně.

A tak základní myšlenka nezměnila se. Basilika trémovým stropem ploše krytá v přísnosti a vážnosti souhlasí s basilikou klenutou. Obě plodí tentýž dojem. A jako církevní zákon zbudován jest na základech praktické mravouky, čímž snáze přechází v živé, osobní přesvědčení v životě jednotlivců, podobně rozkládá se jednak nad veškerou prostou kostrou zdánlivě jednotvárného stropu na hladkých stěnách spočívajícího, jednak na bohatější soustavě klenby a stěn vlnadněji rozčlankovaných pestrý a bujný život. Z vážného pozadí vítají a pozdravují nás patriarchové, proroci, apoštolé a mučenníci, církevní učitelové a svatě panny, dějiny Starého a Nového zákona; z tajemné pak dálky v apsidě pohlíží na osadu a vystupuje mocně ze zlatého pozadí velikolepá postava Spasitelova, na duze trůnícího s pravicí mocně pozdviženou, v levici pak má otevřenou knihu života. Spasitele světa obklopují evangelisté a svatí patronové chrámu, jejichž ochraně se osada poroučí a kteří Vykupitele stále za ni orodují. Také dřevěný strop a později klenutí ozdobovány jsou malbami. Prvnější však díla snadno porušitelná málo kde se zachovala. Druhá, jakož i malby na stěnách později a nazvíce zabílena jsou — z hlouposti. Nám však z nerozumu vzešel užitek. Silná vrstva opěťovaných nátěrů zachránila vzácné památky a dochovala je až na věk přítomný. Pod silnou vrstvou žijí dále staré, ctihodné postavy. Jest jen třeba klepat, aby prolomily tisínici pokrývků a vystoupily na denní světlo jako začarovaní duchové a svědectví vydali o životě, víře a zbožnosti věků dávno minulých.

6. Zevnějšek románských kostelů.

Poznavše úpravu, vyzdobení i vývoj vnitřku, jest nám nyní blíže všimnouti si zevnějšku a přesvědčiti se, zda-li souhlasí s vnitřní bytostí budovy.

Basilika starokřesťanská měla zevnějšek velmi málo vyvinutý. (Viz „Method“ roč. II. str. 102.) Pouhým skupením dílů a dvojí řadou oken poukazovalo se prostě na vnitřek dvoupatrový. První pokus, zevnější stěny oživit a rozdělit, spatřuje se na budovách ravennských (viz „Method“ roč. II. str. 104.), kde ku chrámům také věž, ač pouze osamotně stojící, přidružovala se.

Románský sloh sloučil věž s kostelem v jeden organický celek. Toto spojení jest podstatnou novotou slohu románského. Praktická potřeba zdála se poukazovati na založení jediné věže, jako skutečně nacházíme na

některých chrámech, které mají věž na straně západní. S uměleckého stanoviska neobjevila se však úprava tato býti příznivou. Věž před hlavní lodí postavená zakrývala jednak hmotností svou celou výšku nejdůležitější částky kostelní, jednak protivou ještě více poukazovala na nesamostatnost nízkých lodí pobočných, čímž na místo skupení povstalo rozdělení. Majíť tudíž umělecky promyšlené budovy slohu románského nazvíce dvě západní věže, které po obou stranách prodloužené lodě střední mohutně se vypínají. (Viz obr. 74.) Směr kostela hlavní lodí do výšky čelící jimi ještě výše se vede, hlavní pak tvar budovy zcela jasně na venek vystupuje. Začasté kali se ovšem opětě jasný tvar průčelí zvýšením zdi, kterou obě věže se spojují. Uvedenou zdi vodorovně vedenou, na zad pak nakloně-

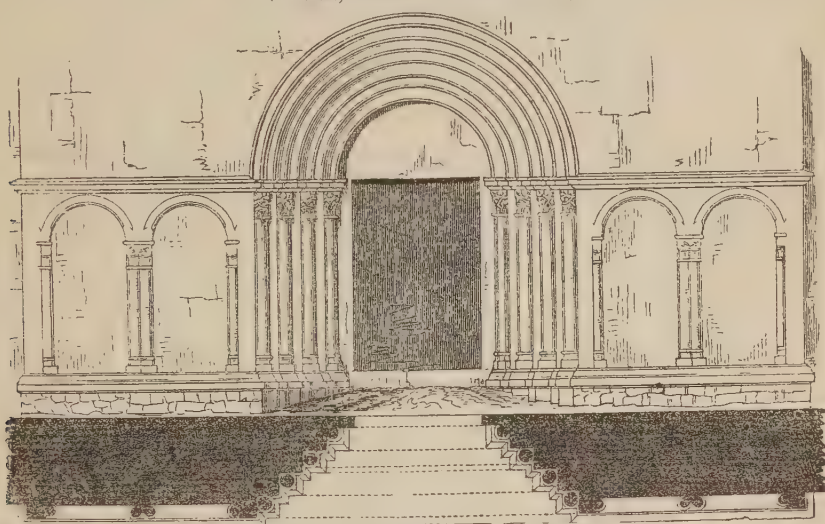
nou střechou ukončenou zakrývá se štít hlavní lodě. Proměna tato nebyla však bez důležitosti a významu. Předdvorí starokřesťanské basiliky nyní zbytečně odstranilo se, kostelu pak dostalo se průčelí, jímž podstata budovy mohutně a významně vyslovena jest.

Také předstín nyní zmizela, ustoupivši zvláštěmu portálu.

Jako u oken, také u portálu proměněn směr rovnoúhelný v nakloněný a vybočující. Stranice na ve-

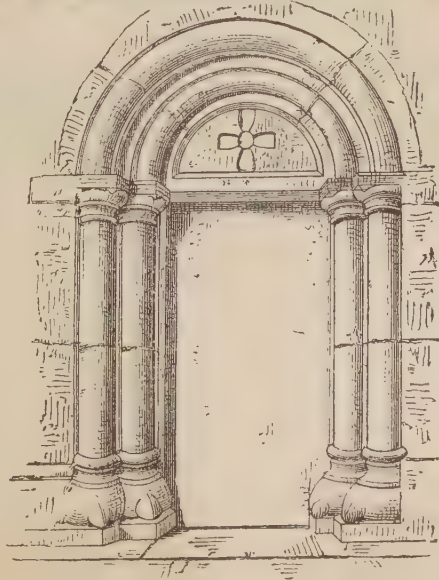

(Obr. 74.) Průčelí kostela Tismického.

(Obr. 75.) Michelsberg (Sedmíhradecko). Z počátku XIII. stol.

nek se rozšiřovaly. (Viz obr. 75.). Několika za sebou následujícími výběžky rovnoúhelnými dostalo se portálu čáry nakloněné, živě pohyblivé. Střídáním se článků kulatých s hranatými, tenkých sloupů se sochami, které mnohdy na portálech se vyskytovaly, plodil se příjemný dojem světla a stínu. Šikmá čára takovou rozmanitostí mile se oživila. Vnitřek zval takřka mimojdoucího ku vstoupení, a přivábiv jej otevřel se mu. Důsledně provedeno jest totéž článkování také v oblouku, kterým portál se uzavíral, takže i zde zplozeno jest živé

(Obr. 76.) Viktring (Korutany). Z druhé polovice XII. stol.

střídání se článků kulatých s hranatými.

Poněvadž však vlastní vchod pravidelně tvořen jest vodorovným trámem, povstalo nad ním pole obloukem ohraničené, jemuž tympanon se říká. Ozdobovalo se obyčejně významnou prací polovypouklou, nazvíce postavou Vykupitele na trůnu sedícího s knihou života, zprovázeného svatými ochránci chrámu. A tak na malém oblouku portálu vyslovovalo se již předobrazně co

na hlavním bodu kostela, — u cíle, na velikém výklenku oltářním se znázorňovalo jakožto základní myšlenka celku. Vchod do svatyně střežen jest postavou Onoho, který nazval sebe býti cestou jedinou k životu věčnému.

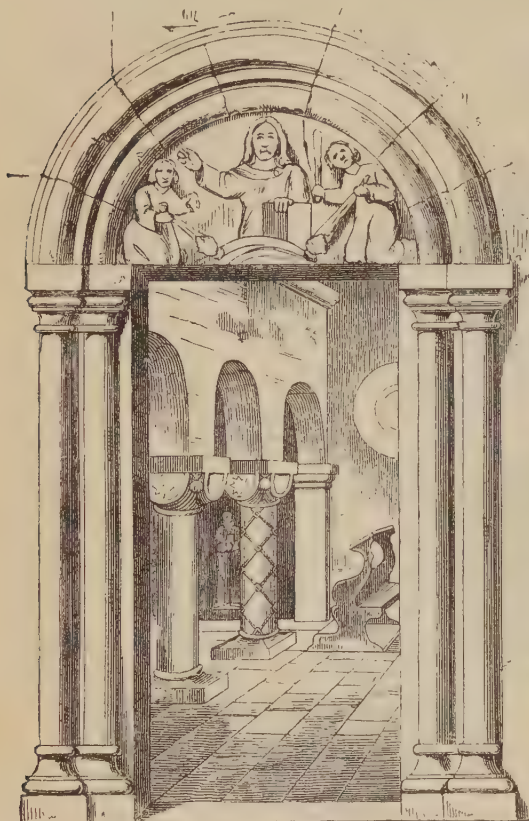
Portál bývá nejozdobnější částkou kostela románského na venek, a proto uvádí se tuto několik obrazů v posloupné ozdobnosti.

Nejjednodušší portál znázorňuje se na obr. 76., kde i hlavice sloupů mají tvar patky obrácené, v jejichž rozích tytéž drápky se nacházejí.

Podobnou jednoduchostí vyniká portál kostela Sv.-Jakubského (obr. 77.), jenže tympanon ozdobeno jest prací polovypouklou. Spatřujeme zde Spasitele pravící žehnajícího, levicí knihu držícího. Po obou stranách jsou andělé s kaditelnými a palmami neb svícny,

mohutné provedení profilů a ozdob. Patky sloupů jsou tvaru attického, rohy kryty lístky ochrannými. Sloupky jsou osmihranné, točené, jedna strana do vnitř, druhá na venek zakulacena, čímž vzniká roztomilý účinek světla a stínu, plodící soulad bohatě oživený. V místech, kde

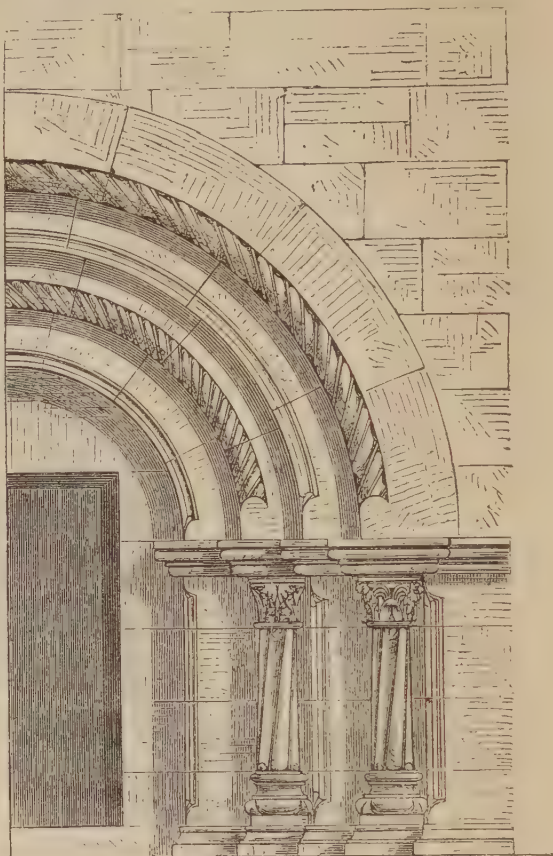

(Obr. 77.) Sv. Jakub (Čechy). Z druhé polovice XII. stol.

čehož pro silný nátěr vápna rozeznati nelze. Sloupky jsou štíhlé. Patky attické s přetvořeným žlábkem vysokým a mělkým postrádají rohového lístku. Hlavice — převržená patka attická přetvořená — jsou bez všík ozdob. Také archivolta kulatého oblouku postrádá ozdob, skládající se ze dvou kulatých prutů a několika úzkých žlábků.

Ač v dobách slohu románského nenabyla stavební činnost v zemích koruny České takových rozměrů, jako se spatřuje na Rýnu, ve Francii a Vlaších, dochovala se přece z oněch věků až na dny naše řada překrásných vzorů, výmluvně svědčících o velkolepé snaze společné, jakož i o mravní síle pokolení dávno minulého.

Portál hulínský (obr. 78.), jediný to zbytek bývalého kostela, neporušen přestál bouřemi věkové. Jest vyveden z vápence silně železitého, čímž podmíněno jest prosté sice, ale

(Obr. 78.) Hulín (Morava). XIII. stol.

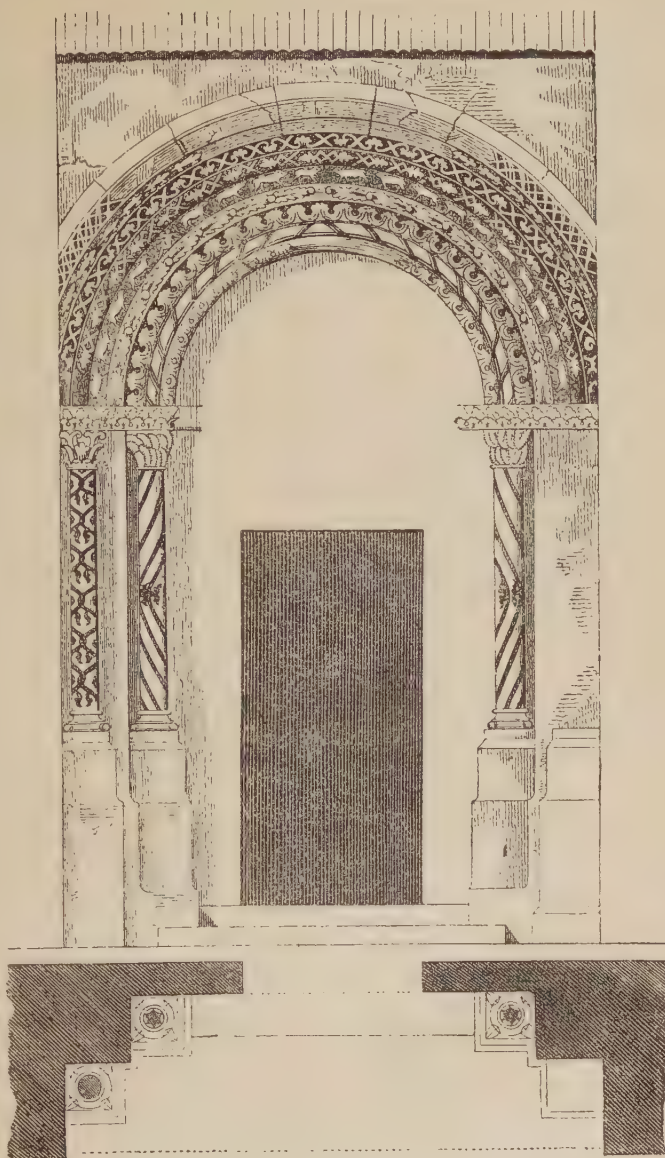
konkavní strany sloupku osmihranného na kulatou desku patky a hlavice narážejí, vzniká prázdná plocha, která vyplněna jest zakulacenými lístky podobného tvaru, jako na patce se spatřují. Tři hlavice jsou tvořeny listím vzhůru vypjatým, na jednom objevují se v rozích stopy závitků (volut). Čtvrtá jest ozdo-

bena symbolickou sovou. Silnými poněkud římsami náběžníkovými, které současně krycí římsu hlavice zastupují, dělí se sloupy od oblouků, vkusně oživené točenými články na způsob provázků.

Podívení budí muistrovský portál zábořský (obrazec 79.), bohužel valně porouchaný. Na vysokých podstavcích vypínají se na levé straně dva sloupy svobodně stojící a tím na druhou polovici XII. věku poukazující. Dřik předního sloupu ozdoben jest listím prolítajícím se, zadního pak proužky páskovitými. Hlavice prvního jest nápodobením hlavice korintské; druhá skládá se ze širokých listů šupinatě nakupených. Téhož tvaru jest sloup a hlavice sloupu, který zbyl na pravé straně. Druhý jest vylomen azachoval se pouze jeho podstavec. Směr vrchního oblouku ukazuje, že po obou stranách ještě třetí sloup původně se nacházel. Krycí desky na hlavicích není, tak že římsa ze širokých listů vějířovitých složená na sloupech bezprostředně spočívá. Klenuté články portálu jsou ozdobeny polopouklou prací, bohatou a neobyčejně vna-

nou. Klenba pne se s jedné strany na druhou v devíti obloucích; čtyři vystupují co silné válce, ostatní ustupují co hluboké rýhy. Nejspodnější oblouk ozdoben jest listím, kolem druhého vinou se proužky; žlábek následující

vyplněn jest lupením bodlákovitým, prut pak za ním pokryt jest listím akantovým. V pátém oblouku jsou koně, krávy a ovce za sebou kráčející, mezi nimiž pastýř odpočívá. Šestý má palmety tkanicemi spojené; na sedmém spatřují se listky vějířovité, stužkami lemované; v osmém vyobrazeny jsou ještěrky; poslední konečně okrášlen jest pruty, na způsob mříže protkanými, svrchu značně porouchanými. — Celkem nevyniká portál charakteristickou hmotností, jaká se spatřuje na ostatních budovách románských za onoho věku, nýbrž ve všem jeví se snaha po jemném a elegantním provedení, které i nyní, ač značně porouchané, přece plodí dojem krásomně tou měrou uspokojující, jak zřídka se vyskytuje, čím zajisté svědectví se vy-

(Obr. 79.) Záboř. Druhá polovice XII. stol.

dává o neobyčejném uměleckém jemno-i krásomně za oněch dob ve vlasti naší.

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

Kollegiální chrám Páně na Vyšehradě. Architekt Jos. Mocker předložil sekci umělecké k posouzení a ku schválení plány a rozpočet na rozšíření jakož i na slohové upravení kolegiálního chrámu Páně sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, které zhotovil na vyzvání staroslavné kapitoly vyšehradské. Jest věru diviti se jednak neobyčejné pilnosti, jednak důmyslu architekta, který při velmi četných pracích jiných dovedl v několika měsících podati takový materiál, s jakým sekci uměleckou překvapil. Poboční loď vyšehradského kostela mají starou křížovou klenbu; okna však a střední loď jsou zmodernisovány. Architekt Mocker podržel tudíž beze změny loď poboční a provedl v jejich duchu klenbu hlavní loď, okna rozšíření jakož i veškerou úpravu budoucího kostela slohem gotickým. Vedle návrhu jeho má kostel rozšířiti se na dvě strany; svatyně oltářní má býti prodloužena na jedné, hlavní loď pak o dva čtverce klenbové na druhé straně, kde by pak zároveň povstal nový portál, pěkné průčelí a dvě věže. Kostelu tou měrou dostane se nové tvářnosti jednak v nadějném kůrem, jednak imposantním průčelím. Nynější sakristie bude rozšířena, kaple pak protější přeměněna v baptisterium. Uvážili-li se situace kostela vyšehradského na vysoké skále vévodícího Praze i okolí, pochopuje se jasně, proč architekt na venek působí velkolepostí hmoty a jednoduchostí tvarů, čímž vysvětluje se ráz střechy a věží, jakož i stěn zevních, aniž by tím ostatně škodu trpěla vnada obrazu. V souhlasu se zevnějším má býti také vnitřek. Chóru dostane se nového hlavního oltáře, malovaných oken, pro jejichž zřízení již vyskytnul se dobrodinec — vlastně Pán Bůh jej tam poslal —, nových stolic kanovnických a trůnu probosťského, kruchty nových varhan, presbyteriu i lodím přiměřené polychromie a j., zkrátka bývalý chrám bude vyměněn za budovu novou, velebnou, jednotnou i ušlechtilou, důstojnou staroslavné kapitoly a staroslavného Vyšehradu Šťastná škoda! Tentýž mistr, který dostavuje obra velikána na Hradčanech, zhotovil nákres na rozšíření a dostavení starého přítele na Vyšehradě. Na dvou skalách proti sobě dva kostely. Jeden koruny české hlava, druhý světla víry v Čechách zřídlo i kolébka. Metropole jeden, sídlo kolegiální druhý. Až vyroste ten obr stověžatý na Hradčanech, a své obě věže vztáhne starodávný druh na skále vyšehradské, přes Vltavu budou si posylati na vzájem pozdrav dnem i nocí. Za jedním kostelem slunce vzejde, za druhým zapadne. Červánky ranní a večerní pozlácovati budou dvě svatyně. V zlatém lesku slunce a ve stříbrné záři měsíce pohlížeti bude sv. Vít se sv. Václavem ku sv. Petru a Pavlu. Krásné to pomníky víry zděděné! Ten velký buduje

si vlast celá, ten menší hodlá si znenáhla zbudovati duchovní rodina jediná. Příkladná kapitola vyšehradská, ve které sešli se kněží celí a mužové po vlasti věhlasní, nechť přebývají v nových residencích, aby u prostřed nich nepřebýval Hospodin v stánku novém, nádherném. Krásná snaha! Nejdůstojnější kapitola, která vlastně již počátek učinila, objednavši v parlamentním ústavu skvostný aparát mešní s veškerým příslušenstvím, hodlá sukcesivně a soustavně počínati si při rozšiřování a zvelebení kostela. Bylot zajisté šťastnou myšlenkou, že nejprve daly se zhotoviti veškeré plány, vedle kterých i příštím nástupcům možno bude pokračovati, co horliví členové kapitoly nynější počali. Zdař Bůh! k dílu záslužnému. — Architekt Mocker podal celou kolekci plánů, půdorys, pohledy vnitřní a zevní, průřezy, vůbec vše, čeho pro celou budoucnost ku jednotné stavbě potřebí se vidí, jakož i zevrubné rozpočty na celek i jednotlivosti. Sekce umělecká bedlivě a s potěšením prohlížela předložené plány, vyslovila se jednomyslně o jejich výtečnosti a naznačila zároveň, v jakém pořádku mělo by pokračovati se při soustavném budování.

Děkanský chrám ve Vodňanech. Architekt Ant. Baum, který jménem umělecké sekce roku minulého ku všeobecné spokojenosti vystavěl novou věž děkanského chrámu Páně vodňanského, předložil odboru uměleckému náčrtky ku plánům, vedle kterých má znenáhla slohové opravovati a jednotně upravovati se zevnějšek i vnitřek děkanského chrámu. Malebné a přesné slohové návrhy byly přijaty a schváleny za podstatu definitivních plánů, které napotom zaslány budou sl. radě městské ve Vodňanech co k patronátnímu úřadu řečeného kostela. Popis následovati bude po zhotovení nákresů.

Děkanský kostel Nepomucký. Architekt Ant. Baum, jemuž výbor sekce umělecké svěřil opravu kostela v Nepomuku, referoval, v jakém stavu shledal památný chrám Páně a vyvínoval zásady, vedle kterých měl by obnoven býti, o nichž napotom výbor rokoval. Pan architekt pracuje již o plánech. Až výboru podány budou, přinese „Method“ zprávy obsírnější.

Oltář Krsovský. Gotický oltář v Krsově s tabernaklem, Madonou a dvěma anděly kličími, dle nákresů knížecího Löwensteinského architekta F. Adama od chvalně známého řezbáře Veselého v Praze vyvedený, odevzdán jest od sekce umělecké J. J. Karlu knížeti Löwensteinovi. Řečený architekt oznamuje, že se oltář u Akademie křesťanské objednaný všeobecně líbí. Oltář byl polychromován a silně pozlacen.

Dva oltáře pro kostel ve Stráži.

Architekt A. V. Barvitijs zhotovil nákrasy hlavního oltáře sv. Václava a pobočního Mariánského oltáře pro řečený chrám Páně, které od výboru přijaty J. J. Karlu knížeti Löwensteinovi zaslány a od něho schváleny jsou. Počnou se neodkladně pracovati.

Hlavní oltář v Ledči. Vdp. Ant. Štika, děkan a vikář ledečský, hodlá ve farním chrámu Páně zříditi nový hlavní oltář slohu gotického. Obrátil se k výboru sekce umělecké, jejímž jménem F. J. Lehner do Ledče se odebral, pěkný kostel ohledal, vyměřil a s vdp. děkanem vyjednal, čeho ku zřízení potřebí býti se vidělo. Šlechtný objednavatel věnuje z vlastního na zřízení nového oltáře 1000 zl. O ostatní náklad zadáno bude k úřadu patronátnímu. Zhotovení nákrasu a rozpočtu

odevdáno jest p. architektu Josefu Mockerovi. Oltář zasvěcen jest sv. Petru a Pavlu. Současně bude se presbyterium gotické polychromovati a okna po stranách oltáře budou vyplněna sklem barevným. Jest záslužno i spravedливо, aby pěkný kostel skvěl se pěkným oltářem.

Hlavní oltář v Nezamyslicích.

Nákrasy a rozpočet hlavního oltáře Mariánského pro farní chrám Páně v Nezamyslicích, od architekta J. Mockera zhotovené, zaslány jsou vdp. objednavateli, Janu Dubnovi, faráři a vikáři tamtéž, který obě k patronátnímu úřadu s příslušnou žádostí zadal. Skvostný tabernakl má zhotoven býti nákladem obětovného vdp. vikáře. S novým gotickým oltářem v souhlasu bude se presbyterium celé polychromovati. Okna chóru jsou již chrysailová.

Nová objednání.

Paramenty a prádlo kostelní:

Dp. Pavlíček, far. v Malenicích, 2 birety. — Pro farní kostel Kvílický, 1 albu vyšivanou a 1 s krajkami, 1 rochetu vyšivanou a 1 s krajkami, 2 cingula — Pro chudinec sv. Bartoloměje v Praze velum. — Vp. Karel Plojhar, kpl. v Bělčicích, červenou korouhev. — Vdp. Jan Paďour, vikář ve Stračově, 2 fialové korouhve. — Vdp. Fr. Pařík, děkan v Ml. Boleslavi, žádá za rozpočet mnoha paramentů a kostelních nádob (35 předmětů) — Paní Josefa Srchová v Praze pro chrám Páně na Hrádku kasuli bílou, 2 polštáře. — Dp. Mich. Hornsteiner, farář v Ottenreitu u Plané, pokrývku vyšivanou na pultík pro mešní knihu. — Sl. Obec Slovečská, 2 červené korouhve s pozlacenými kovovými kříži. — Dp. Mansvet Adámek, far. u sv. Jakuba. skvostné velum. — Dp. T. Král, děk. ve Frenštátě na Moravě, velum bohatě vyšivané. Pro kostel sv. Jiří, komže pro kostelníka. — Dp. K. Schneider, far. v Hřivčicích, 2 červené korouhve. — Up. Bedřich baron Leonhardi, bílou kasuli. — Dp. Jos. Puchta, far. v Klučenicích, 4 korporale a bursu. — Dp. Ant. Richter, far. v Suniberku, pluvial z vlněného damašku, 2 fialové stoly. — Dp. Jos. Baďura, far. v Kurovicích u Holešova, 2 kasule a velum. — Bp. Jiří Jirava, pekař v Libni, 2 fial. korouhve. — Dp. Petr Götz, far. ve Zhuři, pluvial černý. — Vp. Ad. Wagner, kpl. v Žátcích, 2 stoly. — Vdp. Václ. Mostecký, děk. ve Vodňanech, 2 kasule, pluvial. — Vp. Jos. Stáhala, koóp. v Dolanech u Olomouce, černý skvostný pluvial a 4 sukně černé pro ministranty — Důst. Farní úřad v Čes. Rychnově, kasuli z vlněného damašku. — Dp. Ondřej Brun, far. ve Svojsíně, červenou kasuli a biret. — Vp. Em. Veselý, kpl. v Draho-Újezdě, slavnostní bílý pluvial a kasuli, červený pluvial a kasuli. — Vp. Jos. Radimský, kpl. v Smidarech, bílou kasuli, hu-

merale, albu, cingulum, sáček pro nádobku na sv. oleje. — Ct. Kongregace dcer křesťanské lásky sv. Vincence v Báňské Bystřici v Uhrách, červenou kasuli a 4 palliové kříže ku kasulím. — Dp. Ant. Bouchal, far. v Chlebích, černou kasuli a 2 černé sukně minist. Dp. Fr. Malota, far. v Majetině u Přerova, koberec na oltářní stupeň.

Rozličné předměty:

Důstojný p. Ivo Šimon, farář v Kosmanovicích, nohu přiměřenou ku stříbrné kuppě staré a pozlacení celého kalichu. — Dp. Arnošt Nemastil, farář v Husinci, stroj na hostie. — J. M. p. hraběnka Valdšteínová, kanonické tabulky s vyřezávanými rámci. — Dp. dr. Jindř. Kubát, farář v Malkovicích, pozlacení kalichu. — Dp. Fr. Nožka, far. v Čermné, 2 svícny. — Dp. Jak. Stark, farář v Záblati, pozlacení kalichu a přidělení nové stříbrné kuppy. — Dp. E. Starý, farář v Rovni, 6 svícňů. — Bp. Jan Sajfert, statkář v Bělé, 4 svícny. — Dp. Matěj Dušek, farář v Charvatci, pouzdro na sv. ostatky a 2 kropáčky. — Dp. Fr. Ječmínek, farář v Plešné ve Slezsku, 6 svícňů. — Vp. Jos. Hammerschmid, koop. v Břežníku u Brna, opravu veliké, staré, stříbrné monstrance gotické. — Dp. Fr. Hřebíček, farář v Pišelu u Brna, pozlacení kalichu a pacifikal. — Dp. Fr. Toušek, děkan v Třeboni, pozlacení monstrance. — Dp. Ondř. Deutsch, děkan v Haidě, 4 svícny. — Dp. Jan Polánek, děkan v Sobotce, kaditelnici. — Vp. Jos. Vlček, kpl. v Morašicích, 4 lucerny. — Vp. Ant. Průša, kpl. v Budyni, sošku P. Marie k průvodům. — Dp. Ant. Košťák, farář v Strenici, 2 konvičky a aspergil. — Dp. Jos. Fischer, farář v Nové Vsi, postříbření a pozlacení lampy. — Dp. Jos. Hejna, farář v Žďáře, sošku sv. Václava. — Dp. Jos. Richter, farář v Robči, 6 svícňů, cínové konvičky a zvonek. — Dp. Jan Sová, farář v Horní Ce-

rekvi, kaditelnici. — Dp. *Jos. Kovář*, farář v Soběchlebech, címovou kropenku. — J. M. p. *hraběnka Valdšteínová*, 3 obrázky malované k vyšívání. — Dp. *Placid Středa*, far. v Šonově, kaditelnici z alpaky, kropenku, trojzvuký zvonek, lampu na věčné světlo, náčiní ku křtu, konvičky s táckem, pultík na mešní knihu. — Vp *Karel Gössler*, beneficiat v Chomutově, konvičky s táckem a lampu na věčné světlo. — Vp. *Jos. Baudyš*, kpl. v Něm. Prusnici, trojzvuký zvonek. — Vp. *Ant. Cigánek*, kooperátor v Pavlovicích na Moravě, 5 skvostných slavnostních luceren. — Dp. *Ant. Vlasák*, farář na Hrádku, kropenku s kropáčkem. — Dp. *Václ. Pišl*, farář v Lánech, missál. — Vdp. *Ant. Burka*, děkan v Praskolesích, skvostnou gotickou lampu, kaditelnici, 12 svícňů. — Dp. *Václav Mertl*, farář v Hrobech, vyzlacení kalichu, patenky k nemocným, nádobku na sv. oleje. — Dp. *Josef Kendík*, farář na odpočinku v Dřitné, 16 svícňů — Za hranice: kaditelnici, lampu na věčné světlo, konvičky s táckem, zvonek, kropenku na stěnu. — Dp. *Karel Rudišer*, farář ve Verměřicích, 12 svícňů — Dp. *Vojtěch Podobský*, farář v Lysé, konvičky a kříž na rakev. — Dp. *Václav Kühnel*, farář ve Stebně, kříž na rakev. — Dp. *Fr. Schmidt*, farář v Hoř. Aberspachu, obraz sv. Josefa i s rámem. — Vp. *Jos. Krátký*, kaplan v Těšeticích na Moravě, pozlacení kalichu a přidělení nové stříbrné nohy. — Dp. *Jan Haušild*, farář v Lipovci na Moravě, sošku sv. Anny. — Dp. *Václav Kašpárek*, farář ve Štětí nad L., vyzlacení ciboria. — Vp. *Gustav Šourek*, kaplan v Týništi, gotickou lampu. — Dp. *Jan Špina*, farář ve Fryčovicích na Moravě, kaditelnici. — Dp. *Jak. Stark*, farář v Záblatí, vyzlacení kalicha. — Dp. *Fr. Matoušek*, farář ve Vavřinci, 12 dřevěných svícňů ku konsekračním křížům. — Dp. *Antonín Kropsbauer*, os. farář v Děčíně, kaditelnici z alpaky, kropenku a tácek ku konvičkám. — Dp. *Fr. Borovička*, farář v Bylavsku, pozlacení a postříbení ciboria a paciřkalu. — Sl. *zádušní úřad pražský* pro kostel na Proseku trápece a šňůry ku 2 dalmatikám a pluvialu z pravého zlata. — Pan *Josef Lanzendörfer*, nadučitel v Michaelsbergu, obraz na plechu Pána Ježíše a P. Marie, na kříž. — Vp. *Jiří Tykal*, kpl. v Březnici na Moravě, Betlem za 150 zl. — Vdp. *Jan Paďour*, vik. v Stračově, 4 slavnostní lucerny za 200 zl. — Dp. *Fr. Matoušek*, far. ve Vavřinci, trojimbálový zvonek v gotickém rámcí k sakristii — Vp. *Tom. Kouba*, katecheta v Blatné, trojimbálový zvonek — Vp. *J. Blažek*, kpl. v Rusavě, monstranci a patenku k nemocným. — Dp. *Jos. Springer*, far. v Tise, žádá za výkres a rozpočet na hlavní oltář. — Pí. *Josefa*

Srchová v Praze pro chrám P. na Hrádku ciborium a kaditelnici. — Dp. *Karel Rudišer*, far. ve Verměřicích, kanonické tabulky a konvičky. — Vdp. *Jos. Voborník*, děk. v Bukově, nový kalich a pozlacení starého. — Slečna *Rohlenová* v Praze, 2 kříže. — Dp. *Fr. Špalek*, far. v Městečku, kříž na stěnu — Dp. *Vojt. Zuman*, far. v Račiněvsi, kříž. — Vdp. *Ant. Hruška*, vik. v Žamberku, zvon. — Vp. *Fr. Zelinka*, zámecký kpl. v Staré Bělé, žádá za rozpočet na stříbrnou monstranci, kalich, svícny a koberec — Dp. *Václav Kühnel*, far. v Stebau, sošku P. Marie Bolestné. — Vp. *Václ. Hašek*, koop. v Hluboké, pozlacení stříbrného kalichu. — Dp. *Ant. Fährich*, far. v Jirčanech, sošku P. Marie. — Patron *Úřad v Řepině*, 4 žerdi k baldachinu. — Vdp. *Václ. Mostecký*, děk. ve Vodňanech, nádobku na sv. oleje a patenku. — Dp. *Jak. Kubernat*, far. v Dešenicích, oltářní obraz sv. Mikuláše. — Dp. *Jos. Krchan*, far. v Malměřicích, kalich nový. — Vp. *Jos. Radimský*, kpl. ve Smidarech, patenku a nádobku na sv. oleje k nemocným.

Poptávky:

Dp. *Ludivik Ullmann*, farář v Kněževsi, žádá o rozpočet na obnovení hlavního a dvou vedlejších oltářů. — Dp. *Alois Makarius*, vojenský kurát v Terezíně, žádá rozpočet: na koberec oltářní slavnostní a smuteční; červené pokrývky na stolice, přikrov, kropáček, svícny, křestní náčiní. — Vdp. *Jan Švéda*, děkan v Prachaticích, žádá o výkres a rozpočet kapličky zasvěcené sv. Markště. — Dp. *Jan Křeček*, děkan v Písečné, posílá výkres oltáře k posouzení a přeje si jeho opravy. — Dp. *Em. Papír*, děkan v Benešově, táže se po ceně křížové cesty. — Dp. *Josef Polák*, farář v Lošanech, žádá za rozpočet celého ornatu, kasule zelené a dvou štol.

Návštěva.

Dvorní rada, *F. Eitelberger*, ředitel rakouského museum vídeňského, chvalně známý spisovatel i znatel umělecký, navštívil za těchto dnů Akademii křesťanskou. V průvodu architekta Barvitia a jiných členů výboru bedlivě prohlížel si zejména kolekci kalichů, ciborií, monstranci a p. od sekce získanou, od řečeného architekta komponovanou. Vyslovil se, že podobné sbírky nelze nalézt i co do postoupnosti a rozmanitosti tvarů. V parlamentním ústavu udílel užitečných pokynů o hedbáví anilínových barev a nabídl se, že zašle parlamentnímu ústavu 30 až 40 kusů starých vzorků ku vyšívání. Soud jeho zněl pro Akademii velmi pochvalně.

Lehner.

Umělecké zprávy.

Kostel sv. Petra na Poříčí v Praze. Před nedávnem dokončena jest vnitřní i zevnitřní obnova farního chrámu Páně sv. Petra na Novém Městě

pražském. Náklad značný na důkladnou obnovu vedla obec pražská, jakožto patron řečeného chrámu Páně a sluší zajisté s pochvalou tuto zaznamenati,

že nynější zastupitelstvo s příkladnou horlivosť dáva opravovatí a obnovovatí chrámy patronální. Veškerá obnova svěřena jest od rady městské architektu *J. Mockrovi*, který nesnadný úkol rozehřel velmi šťastně. Obširnější popis následovatí bude příště v „Methodu“, který počíná poznávatí, že má málo místa na množství látky, o níž nutně jest mluvití. Kéž by bylo možné rozšíření časopisu!

Také dvě restaurace. Současně obnovovány jsou v Praze dva jiné kostely farní sv. Jindřicha totiž a sv. Jiljí (u Dominikánů). Oba obnovily se způsobem prapodivným, že zasluhují popsány a posouzeny býti, — až bude místa. Co se vleče, neutěče.

Vnitřní vyzdobení kathedrály sv.- Vítské. Dvě kaple jsou nyní lešením od podlahy až ku stropu vyplněny, Martinická totiž, v níž mramorový Achtermannův oltář se nachází (vedle kaple sv.- Václavské), a kaple sv. Anny za sakristií. Stěny i strop obou kaplí budou totiž malbami ozdobeny. Prvníjší bude malovatí *Fr. Sequens*. Na stěnách bude vyobrazena legenda sv. Ondřeje, na stropě pak křížovou klenbou na čtyry pole rozděleném: víra, naděje, láska a pokora. Náklad povede hrabě Clam-Martinic. Malby provedeny budou na stěnách in tempera. Ozdobení druhé kaple svěřeno jest od spolku přátel umění, který akademii malířskou vydržuje, *Sweerts-ovi*, jenž od téhož spolku, jehož nákladem úprava celé kaple zřízena bude, z Belgie za ředitele akademie malířské do Prahy povolán jest. Sweerts malovatí bude na stěnách legendu sv. Anny, jižto kaple zasvěcena jest. — U velechrámu sv.-Vítském budou tudy současně pracovatí dva umělci, jeden *domáci* a druhý z ciziny *povoláný*, co nás tím více baví a pozornost napíná, že bude možno v tétož svatyni přirovnávatí umělecká díla obou. Těšíme se zvědětí, v čí prospěch genius posvátného malířství se nakloní. Kdo bude vítězem na čestném zápasišti?

Zbytky románské kaple na dvoře probošství pod věží velechrámu sv. Víta v Praze nalezeny jsou při kopání, když pátráno jest po základech staré kathedrály. Přišlo se na kulatou kapli románskou ve vnitřním objemu apsidami přerušovanou. Na zbylých sloupech spatřují se hlavice románské tvaru jednoduchého sice ale ušlechtilého, slohově ozdobené. V hloubce dvou sáhů přišlo se na podlahu dlážděnou. Úkolem archeologů a dějepisců jest zjištití, jaká to kaple byla.

Brněnská kathedrála počne se znenáhla obnovovatí. K fondu stavebnímu položil základ nejd. pan biskup brněnský, věnovav na památku 100letého jubilea založení biskupství brněnského 10.000 zl. k téměř účelu.

Staré fresky. V kathedrále záhřebské objeveny jsou krásné staré fresky. Chorvatský archeolog Ivan Tkalčić pátraje po datech k dějinám kathedrály přišel na poznámky udávající, že v sakristii řečeného chrámu nacházely prý se před časy fresky.

Dal tedy pozorně obmítku odstranění a přišel skutečně na obraz celé obloukové pole vyplňující. Svrchu spatřuje se Vykupitel s věncem paprskovým, v levé ruce knihu držící. Na pravo čte se nápis písmem gotickým: „Ait dominus, qui verbum dei audit etc.“, na druhé straně: „credit et habet vitam aeternam.“ Pod obloukem nachází se světec pláštěm oděný. Barvy jsou živé. Ráz obrazu jeví školu byzantskou 12 a 13. věku.

Gotický velechrám ve Strassburgu čile se obnovuje na veškerých částech od nejdolejších pilířů opěracích až do nejvyšších bodů ve vzduchu se ztrácejících. Všudy se spatřují nové arkýře, vížky a kamenné ozdoby, které červenavě šedou barvou ihned do očí bijí a poněkud odrazejí se od ostatního kamene částečně zvětralého. Nyní v závažné výši nachází se lešení poblíž „šneků“ na severní straně kathedrály, aby porouchané části za nové vyměněny byly. Koncem minulého měsíce postavena jest nad prostředek velkého portálu, jehož těžká vrata rovněž obnovena budou, velká socha Madonny s Ježíškem v životní velikosti pod královskou korunu bohatě ozdobenou. Vedle ní má sv. Petr obdržeti podstavec a podobnou korunu královskou. Také čeká na postavení 14 postav císařů a králů, aby společnost činili Chlodvígovi, Dagobertovi, Rudolfovi Habsburskému a Ludvíkovi XIV. Jsou již dávno dokonány a čekají na osvobození v dílnách panenského kláštera. Na rozličných fásadách vždy po čtyřech seřaděny tvořiti budou několik skupenin, a sice: Pipín Malý, Karel Velký, Otto Velký a Jindřich Ptáčník; Jindřich II. Jindřich III., Filip Švábský a Bedřich Rudovous; Ludvík II. Bedřich I., Karel Martell a Lothar II.; konečně Karel z Provence (Carolus junior) a císař Jindřich IV., až poslední dva vesměs kolosální postavy jízdcecké. Chór a transept kathedrály bude ozdoben nádhernými obrazy na obmítce, jichžto dokončení očekává se teprv po čtyřech letech.

Sv. Štěpánská kathedrála ve Vídni jest na venek na mnoze již obnovena. R. 1878 bude lešení na polovičaté věži na dobro odstraněno. Stavitel kathedrály Schmidt učinil v komitétu pro dostavění valechrámu návrh, aby ve výklencích věže postaveny byly sochy zakladatelů a podporovatelů stavby věžní a sice: císaře Bedřicha IV., Maxmiliána I. a manželky jeho Marie Burgundské, Františka Josefa I. a Alžběty. Vnitřek obou průčelních věží nad portálem nachází se v stavu velmi zachovalém a zbývá pouze obnoviti některé drobnosti na zevnějšísku. V 19. roce stavebním (1876) vydalo se na obnovu okolo 45.000 zl.

Dóm florentinský postrádá fačady, která nyní má vystavětí se. Na pobídku arcibiskupa florentinského utvořila se jednota pro dostavění velechrámu, jejíž úkolem bude opatřování peněz. V seznamu přispěvatelů jest císařovna Eugenie a syn její Louis Napoleon, oba s příspěvkem 2000 lirů; Pavel Demidov s první lhotou 5000 lirů a j.

Linecký chrám Páně Početí Panny Marie čile pokročil v posledních letech. Fond jednoty, která stavbu podnikla a řídí, obnášel koncem července b. r. 450.407 zl. v obligacích a 3177 zl 11 kr. na hotovosti.

Kathedrála neapolská. Listy neapolské zvěstují, že J. Sv. Pius IX. daroval na obnovu fačady kathedrály neapolské 50.000 lirů.

Dante-ovy obrazy Ve velkém sále kollegia římského byla před nedávnem výstava obrazů Danteových „Esposizione Dantesca“ Byla zde vyobrazena celá „Divina commedia“, vesměs v kresbách perem. Cav. Francesco Scaramuzza pracoval o monumentálním díle celých 18 let. Listy vlášské výstavu velice chválí.

M o s a i k a.

Pomník Corneliův, jehož provedení svěřeno jest profesorovi Donndorfovi ve Stuttgartě, dokonává se již. Socha malířova jest hotova, na dvou jiných kolosálních sochách allegorických, jakož i na reliefech, jimiž postament a sokl ozdoben bude, se však dosud pracuje. Na podstavci bohatě a vkusně článkovaném stojí postava mistra Cornelia. Kolem vrchní desky ukončující věnec se věnec vavřínový a dubový, na jehož čtyřech stranách upraveny jsou tabulky, na jichž ryty jsou jména měst, kde Cornelius působil: Düsseldorf, Řím, Mnichov, Berlín. Po obou stranách postamentu sedí na soklu polokulatě článkovitě sochy náboženství a básnictví, čímž se udává obor uměleckého tvoření mistra, co čelní zastupcové bohatého genia jeho, nadšení náboženské združené s poetickým důmyslem. V popředí podstavce povznášá se v reliéfu postava malířství na sfinx, čímž znázorňuje se mystická koncepce. V ornamentální predelle soklu vyobrazen jest „genius, který po spojení s přírodou touží“, poukazující na slova Corneliho, která napsal na vlastní podobiznu od Bendemanna zhotovenou. Na zadní straně postamentu vyobrazena jest v reliéfu „Germania“ podávající věnec „Italii“, znázorněný podobiznami Dürera a Michel Angela, jakož i znaky umění vlášského a německého. Na vlysu soklu představuje „Faust“ a „Helena“ združení slohu romantického s klassickým, ducha národního s tvarem klassickým.

Jubileum Rubensovo. Antverpy oslavily v srpnu (od 17. do 19.) důstojným způsobem 300leté narozeniny malíře Rubense. Ač nepříznivým počasím překazilo se mnohé číslo velkolepého programu, byla přece slavnost hodna jak umělce, tak umění milovného města. Národ, oslavující umělce vlastenské ctí sama sebe. Slavnost Rubensova stala se slavností národní v pravém smyslu slova. Nejdůležitější spolky belgické účastnily se jí — Národní hry o závod v belgických městech při výročních trhách obvyklé střídaly se se závodem pěveckých spolků, kteří nejprve městem průvod uspořádali do radnice, kde od rady městské slavnostně přijati jsou. Koncerty konaly se na třech rozličných místech. Podobně učinily též spolky ochotnické, které pěstují hudbu instrumentální. Flámské divadlo dávalo představení slavnostní, společnost harmonická zábavu zahradní. Spolek sv. Lukáše konal historický průvod ulicemi města brilliantně osvětleného. Kromě toho byly hry a koncerty národní, průvody s pochodněmi, illuminace městských sadů, regata na Seldě, koňské dostihy, střelení holubů, rozdávání cen a p. Po celou dobu byla výstava starých obrazů a památek uměleckých, zároveň však výstava Rubensova od spolku starožitnického spořádaná, s obrazy, ocelorytinami a nákresey mistra. Musea. sbírky a bezčetné umělecké poklady města byly za slavnostních dnů obecnostu přístupny. V starém museu postaveno nové poprsí Rubense představující, na náměstí pak pomník Jordaenův. — Takovou měrou cení se v Belgii umění.

„ORFÈVRE“

časopis pro katolickou hudbu posvátnou. Redaktor: F. J. Lehner. S hudební přílohou. Celoroční předplatné s poštovným zásky 2 zl. — Redakce v Karlíně č. 234. — Ročník IV.

Obsah č. 10.: O české písni chrámové. — Pěstování zpěvu církevního. — Z diecése Královohradecké: Z Ústí nad Orlicí. Z Humpolce. — Z diecése Budějovické: Z Tábora. — Z diecése Litoměřické: Z Mladé Boleslavi. — Z diecése Brněnské: Z Hodonína. — Pozvání.

»Method« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zaslány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo II. V Praze, dne 20. listopadu 1877. Ročník III.

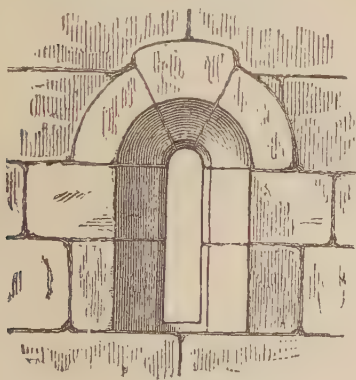
Obsah: Sloh románský. (Okna.) — Roucha bohoslužebná. (Dokonč.) — Obnovený chrám sv. Petra na Poříčí.
— Z Akademie křesťanské. Odbor umělecký. — Nová objednání. — Feuilleton: Michel Angelo.

Sloh románský.

Píše F. J. Lehner.

(O k n a.)

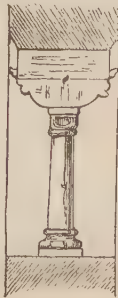
Co na portálu ve velkém, provádělo se na románských oknech v rozměru malém.

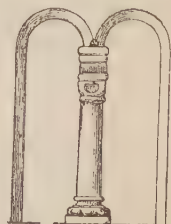
(Obr. 80.) Cheb. Věžní okno.

Okna byla v první době románského slohu jen jednoduchá a malá, ale vždycky půlkruhem nahoře uzavřena a jak z venku, tak i uvnitř silně vyšpaletována, t. j. na obou lících stěnách rozevřena, jelikož se tím jednak hojnějšího světla do vnitřku pouštělo, jednak skla, tehdáž ještě velmi drahého, uspořilo; spodní špaletou zjednával se dešťové vodě náležitý odkap. Na obr. 80 spatřuje se nejprostější tvar úzkého okna věžního. Okna lodi chrámové bývala poněkud prostornější. Později dostalo se oknu větších rozměrů. Obvykle rozdělovalo se pak sloupkem, který pod-

píral oba oblouky na něm se sbíhající, čímž povstal dvoják či kuplované okno. (Viz obr. 81. b.) Prostředníkem silné zdi a slabého sloupku byl tak zvaný náběžník, t. j. architektonický článek na hlavici sloupové sedící a z úzké plochy základní silně se rozpinající. (Obr. 81. a.) Odvozuje nepochybně původ svůj od náběžníku byzantského. (Viz „Method“ roč. II. str. 128.) S většími rozměry a s bohatějším rozdělením okno zároveň i ozdobovalo se. Celý obvod jeho buď se obruboval plochou a okrášlenou páskou, anebo seřízly se rovnoúhelné hrany zdi a do koutů tak vzniklých — mnohdy také i ve špalety — postavilo se jeden neb i více sloupků, nad nimiž jednoduché nebo i okrášlené ob-

(Obr. 81. a)

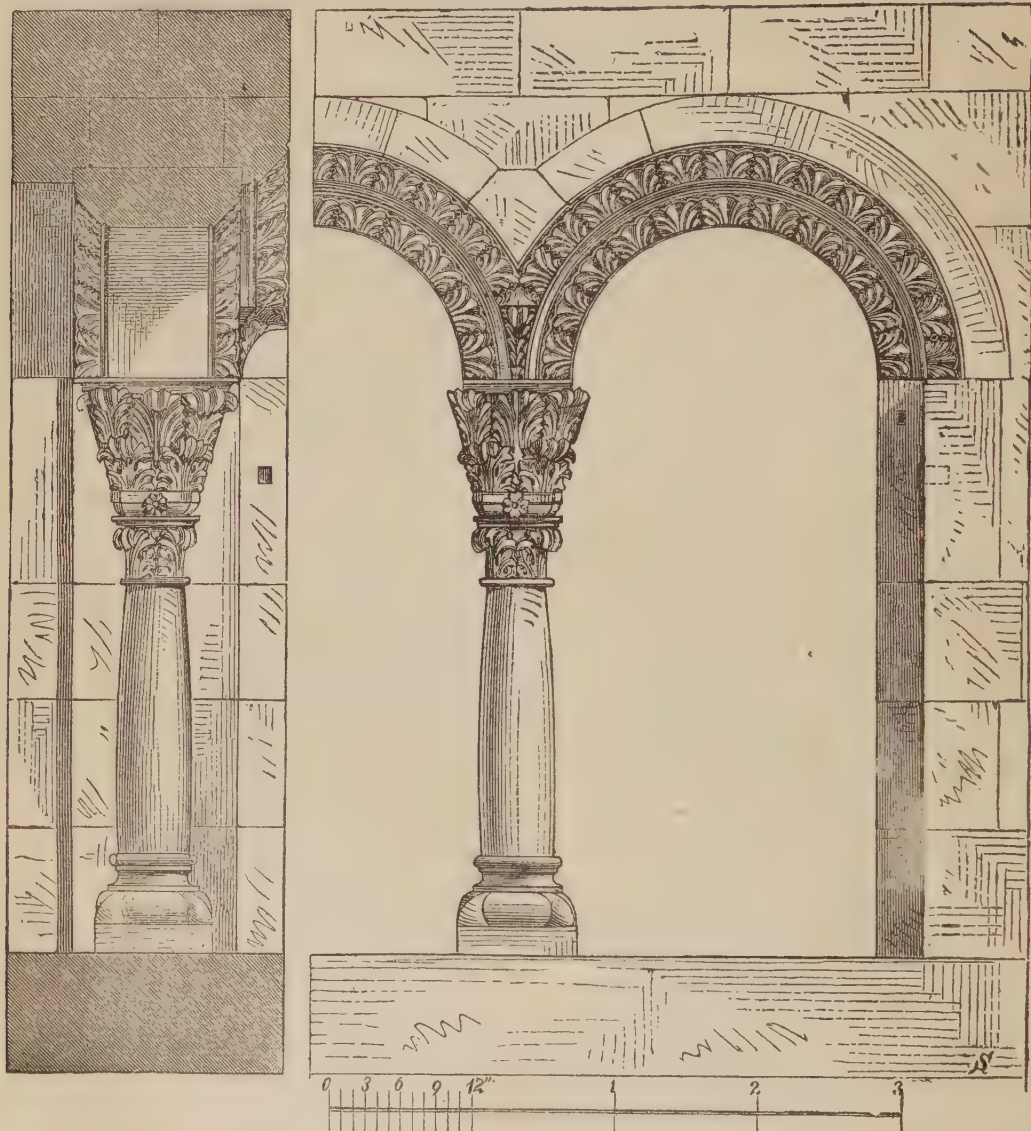
b) Sv. Jiří v Praze.

louny okno ohraničovaly. Tou měrou povstala okna neobvykle vlnatá. Na důkaz, jakého

růzkvětu sloh románský v zemích koruny české dosáhl, dokazují nedávno objevené zbytky oken bývalého hradu vojvodského v Olomouci (viz obr. 82., 83., 84.), které jsou vzácnou památkou dávné a staré vzdělanosti české. Na obr. 82. spatřuje se dvoják se dvěma archivoltami. Okno jest vyvedeno z bílého, dostatečně tvrdého a hustého vápence, jehož jemné

zrno dopouští dokonalé provedení ornamentů. Ozdobené archivolty a hlavice plodí dojem nádherný. Jakolivěk ornamentika charakteristickým rázem slohu románského vynikající při nepatrných rozměrech oken, jichž šířka 2' 2", výška pak 5' 1" obnaší, neobyčejnou bohatostí se stkví, jest přece účinek listů ostře řezaných pln souladu a elegance.

(Obr. 82.) Olomouc. XII. stol.

Zvláštní pozornost budí zajímavý vývoj bohatě ozdobeného náběžníku, který na způsob sedla na hlavici sedí a do výšky na objemu přibývá, aby archivolty bezpečně na něm podpory měly. Takové články, jimiž oblouk duchaplně ve hlavici přechází, vyskytují se u románského slohu u nás, v Itálii, Španělsku, Německu; francouzská architektura užívá však zřídka uve-

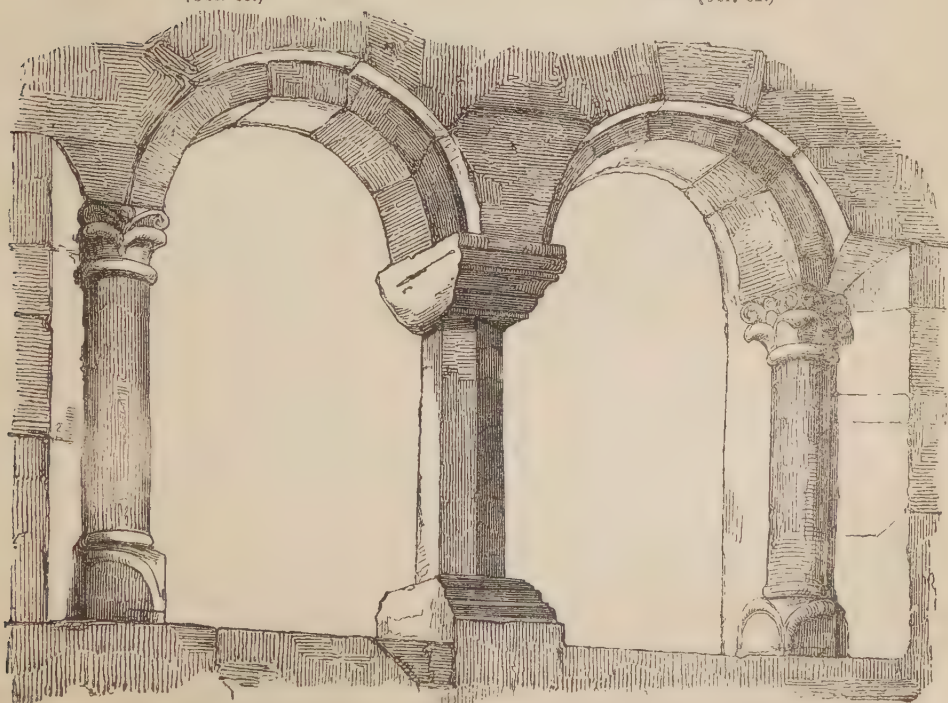
deného článku konstruktivního a pomáhá si zdvojenými sloupy za sebou stojícími. Jak obrazy 82., 83. a 84. ukazují, sledujeme na olomouckých oknech trojí rozluštění, tak že jedno od druhého podstatně se liší. Nejzdařilejším vidí se býti na obr. 82., poněvadž dvojnásobná řada listů lépe odpovídá motivům, jimiž archivolty ozdobeny jsou, zároveň však větším vypnutím

(Obr. 83.)

(Obr. 84.)

(Obr. 85.) Z křížové chodby sv. Petra v Solnohradě. Z druhé polovice XII. stol.

listů na straně čelní tvar rovnouhelný kamene náběžníkového skoro nepozorovaně přechází ve

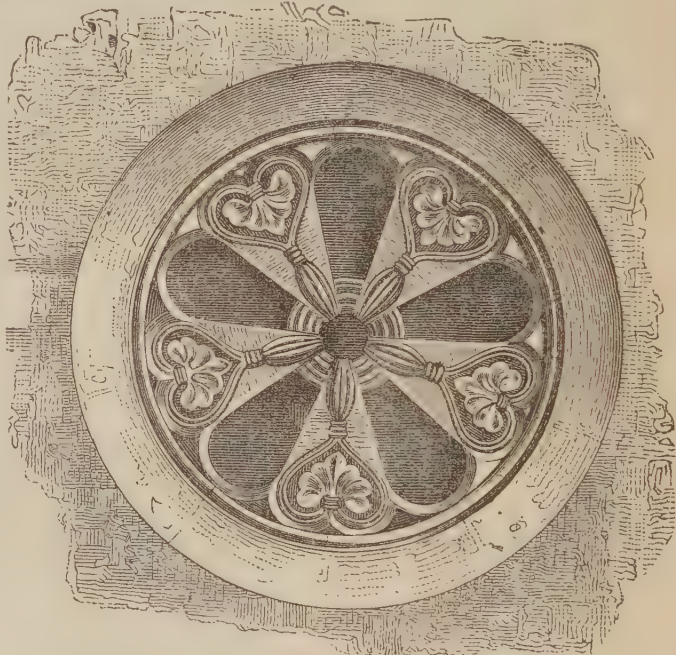
(Obr. 86.) Pětikostelí.

čtvercovou krycí desku hlavice. — Hlavice s prohnutým a sřiznutým nárožím abakusem, se dvěma volutami a hvězdou, na místo kytky, veškerým uspořádáním připomínají nápadně na antickou formu, jako se spatřuje pouze na budovách mistrů vláských, kde stará tradice nikdy v zapomenutí nepřišla. Entasis sloupů jest zřetelně vyslovena; na silné patce attické jest ochrannými listky rohovými jasně vyjádřen přechod oblounu v plintu čtverhranou.

Zákonitost a ráz na oknech se jeví opakuje se ve větších rozměrech na otevřených obloucích chodeb křížových, jak ukazuje částka křížové chodby u sv. Petra v Solnohradě (ob. 85.), kde první a čtvrtý klenbový čtverec čítá dva oblouky, v jejichž středu sloup se nalézá; v menších pak rozměrech a ozdobně na zábradlí empor, schodů a p., jak spatřujeme na balustradě schodiště v Pětikostelí. (Obr. 86.)

Vedle skupených oken obloukem zakončených nacházejí se posléze též okna zcela kulatá velikého rozměru, bohatě ozdobená, nejčastěji v průčelních zdích, která růžicemi slovou. Upravovaly se nejčastěji nade vchodem ve štítu a skládaly se obyčejně z více sloupků, které paprskovitě ze středu kruhu vybíhající hlavicemi rozmanité oblouky nesly a tak celému oknu podobu kola dodávaly. Paprskovitými články růžice tuto vyobrazené (ob. 87.), ozdobenými vypuklým listím a proplétajícími se páskami přísně slohového rázu, vytvořeno jest pět světlíků s malým, prolomeným kruhem uprostřed.

Na kostelích románských přicházejí okna na obou podélních stranách a to pouze jedno-
duchá, špaletovaná; kulatá pak čili růžice na průčelní straně; skupená posléze na věžích nebo na galeriích.

(Obr. 87.) Seckau.

Roucha bohoslužebná.

Píše Vojtěch Cipín, kněz v Carltonu v Americe. (Dokončení.)

Zkrátka: jsouť porušením dobrého vkusu porušením tradice a zákonů církevních a částí systému podvádění katolického lidu; systému, kterým se kompromituje důstojnost kněžská.¹⁾

Přečasto to vše bývá strojené tatrmanství, patřící nanejvýš do divadla.

Následujícím přehledem poskytuje se látka ku přemýšlení o rozdílu rozličných forem kasule:

¹⁾ Jestli v Belgii mnoho kostelů, v nichž oltáře na pohled z mramoru stavené a pěkným pozlacením ozdobené nejsou více, nežli mizerné konstrukce z přebarveného dřeva, sloužící zároveň za

Kasule.

	Velká forma:	Forma sv. Karla:	Forma římská	Forma Belgická
Délka v zadu	1·50 m.	1·20 m. nejméně.	moderní: 1·12 m.	moderní: 1·05 m.
„ z předu	1·50 m.	1·20 m.	1·00 m.	0·84 m.
Šířka v zadu	Ze všech stran zavřená měla as 5 m.	1·20 m.	0·70 m.	0·64 m.
„ z předu		1·20 m.	0·36 m.	0·34 m.
„ „ dole na nejužším místě		1·20 m.	0·70 m.	0·62 m.

(Může se připojit v Čechách užívaná forma, která belgické v ničem nezadá. Pozn. překl.)

Dalmatika.

Délka v zadu	1·18 m.	1·04 m.	1·20 m.	0·94 m.
„ z předu	1·18 m.	1·04 m.	1·20 m.	0·88 m.
Šířka na ramenou	0·50 m.	0·46 m.	0·50 m.	0·42 m.
„ na dolejších koncích	2·24 m.	1·98 m.	2·20 m.	1·48 m.
„ rukávů	Velmi široké až do pěstí.	Velmi široké sahající až do pěstí.	Velmi široké až do pěstí.	Dva přišité kousky otevřené.

Od nějakého času povstal ruch po celé Evropě, směřující k navrácení se do církve, nejenom se strany těch, kteří zrozeni jsou v bludu chtějí navrátiti se do lůna církve, ale i se strany vlastních dítek církve, kteří projevují své nejhlubší přání, co možná nejúžeji přilnouti k Matce své, Církvi sv., snaží se přerušiti všeliké spojení s oněmi školami filosofickými směru materialistického, které již po dlouhý čas tak zhoubnou vládu vedly ve společnosti lidské, i přejí sobě, aby věda i umění ve všech svých odvětvích vrátily se pod vládu Církve svaté.

Velmi četné diecese chtěly již vrátiti se ku starým tradicím, a tím navrátiti zase umění církevnímu jeho život i mocnou řeč, aby opět umění bylo, čím dříve bylo, výkladem totiž slova hlásaného knězem. Toto hnutí bylo udržováno a podporováno církevními knížaty purpurem ozdobenými, valným počtem biskupů a laiků nejlepších, nejnábožnějších umělců církvi nejvěrněji oddaných, kteřížto bez rozdilu při tomto hnutí účastenství mají. Nadchnuti upřímným přáním, aby bohoslužba zase ve své majestátnosti se objevila, domnívajíce se, že jest na čase, co se týká především kněžských rouch, aby upustilo se od užívaných forem naprosto postrádajících jakékoli věk oprávněnosti, vyjmouc, kterou může udělit užívání jich obecné od času asi 70 let. Mínili, že by to bylo zcela ve smyslu koncilu Tridentského, kdyžby šli ještě trochu dále, nežli „saltem“ sv. Karla obsahuje.¹⁾

schránku, v níž se (ze zadu) uschovávají chvojště, odpadky od svíček a p. věci; jejich přední strana (retable) zdá se býti dlátem pracována, a zatím je to mizerné plátno perspektivně pomalované; vyobrazení podobají se holím, majícím hlavu, ruce a nohy; andělé se klanějící z prken sosnových vyřezaní podle kontur figury; svícny jsou jenom se strany obrácené k lidu pozlacený; svíčky — obaryené hůlky s kousíčkem svíčky nahore.

²⁾ V Anglii, v Irsku a ve mnohých diecích Německa, Belgie a Francie většina rouch mešních

Domýšlejí se, že zasluhují chvály, když se přispůsobí pravidlu všeobecně známému: „In eis, quae ad Dei cultum pertinent, nihil esse innovandum, sed reducenda omnia ad antiquitatem“²⁾; a když se přiblíží k formám, v jichž prospěch přimlouvá se autorita církevní, k formám, na které jedině se vztahují krásné výklady Innocence III., Duranda, Biela, Durantiho, a konečně všech liturgistů nejvíce známých a uznaných.³⁾

Nemůžeme tomu nijakž uvěřiti, že by Kongregace Ritů zatracovala roucha kněžská velké formy. Takovéto odsouzení, zda-liž by nedalo skutečně za pravdu a právo těm, kteří netážíce se církevní autority zkračovali, ubírali a přistřihovali kasule, dalmatiky a tunicely a jiná bohoslužebná roucha, tím pak skončili, že nejenom připravili bohoslužebná roucha

jest dělána ve formě velké a ohebné. Znenáhla a s velikou opatrností počali se nyní navraceti ku formám starým, které jedině, jakž jsme dokázali, mají nárok na „ad debitam formam“. — Možno, že jsou kostely, v nichž by užívání a zavedení forem velkých v rouchách mešních působilo zmatek u duší neumělých a nepoučených; však my vším právem věříme, že počet těch, kteří by se opírali symbolickému významu těchto mešních rouch, příliš se přehání, a s druhé strany myslíme, že počet těch daleko větší jest, kteří by s hlubokým politováním želeli odstranění a zapovězení velkých mešních rouch, těch totiž, kteří se byli naučili milovati uvedené formy pro krásný jejich mystický význam.

²⁾ „Concilia novissima Galliae“, Parisiis 1646. Conc. Remense A. D. 1564, Congr. VII., p. 26.

³⁾ Ceremoniale biskupské tímto nařizuje, aby o to pečováno bylo, by učitelové ceremonií sobě zaopatřili kněh, kteréž jsou jim potřebny: „libros necessarios — videlicet — Pontificale, Ceremoniale Episcoporum, librum de mysteriis missae Innocentii Papae III., Rationale divinum Officiorum, Joannem Stephanum Durantum de ritibus Ecclesiasticis, diversosque alios autores de Officiis Divinis tam antiquos, quam recentiores, aliosque plures, quos sibi oportunos judicabunt, ut non solum actione et opere sint parati, sed etiam cum opus fuerit, de his, quae fiunt, rationem reddere, quoad fieri possit, valeant.“

o jejich krásu a eleganci, ale i připravili je, čeho mnohem více litovati dlužno, i o jejich symbolický význam.

Tot by bylo věru náramné, přenáramné ochlazení horlivosti oněch umělců a archeologů, kteří pracují za řízení duchovenstva, aby byli pokládáni za novotáře a porušovatele svědomí a citu věřících.¹⁾

Však nikoliv! Nenacházíme, jak tvrdí někteří, ničeho v cirkuláři kardinála prefekta, čím by obava se potvrzovala, a za šťastný se máme, že otázka o mešních rouchách předlo-

¹⁾ „Videndum esse, quidnam sit innovare, neque enim dicendum est, eum aliquid innovare, qui vult ipsam restituere antiquitatem.“ Conc. Remense, A. D. 1564. Cong. VII. p. 25.

žena byla Kongregací Ritů. Jestli tolik nešvarů napravit v řečeném oboru, že lze opravy dosíci jen po důkladném zkoušení a uvážení této otázky.

Nechť tedy přátelé naši se upokojí a rozpomenou na slova biskupa z Tournay: „Antiquas Ecclesiarum consuetudines, quae nec rationi, nec legi obviant, Sta Romana Ecclesia aut approbare consuevit, aut non censuit improbare.“²⁾ Nechť s trpělivostí očekávají rozhodnutí Kongregace Ritů. — Jestliže naše zprávy jsou spolehlivé, za nedlouho uváže se v rozřešení té otázky, a jest velmi pravdě podobno, že dojde rozhodnutí dříve, než na stane leto.

²⁾ Etienne d'Orléans évêque de Tournay, 1191—1203. Epistola 86. ad Lucium 3. Papam. 1682.

Obnovený farní kostel sv. Petra na Poříčí.

Píše F. J. Lehner.

Kdo znal chrám Páně sv. Petra na Poříčí a viděl jej naposled před dvěma roky, nyní pak náhodou zajde na malé náměstí sv.-Petrské, ohlíží se kolkolem nevěda, zda-li nezabloudil. Takovou měrou proměněna jest tvářnost okolí. — Nezabloudil. Vše zůstalo státi, jen fyziognomie kostela podstatně proměnila se. Kde před krátkou dobou stával neúhledný kostelíček barokem a přístavky znešvařený, vypíná se budova chrámová oku lahodící, přesným slohem a zajímavostí gotiky poutající. Jednotvárnost bývalé střechy střední loď oživila se řadou vikýřů vízkami zakončených, na jejímž hřebenu nad presbyteriem sedí štíhlá vížka osmi malými vikýři vysoko vybihařícími obklopená. Střechy lodí pobočních a zdi střední lodě pouze opřené ustoupily soustavě střech sedlových a to na každé straně jinak, jak toho právě vyžadovala povaha prostor na obou stranách rozdílných. Rozmanitostí uvedenou povstává tolik obrázků, kolik stran kostel čítá. Malebnějšího uspořádání nelze ani mysliti si. Nynější poboční loď na straně evangelijní podržela svá stará okna románská; vše ostatní slohem gotickým zbudované, později však znešvařené, nyní původnímu slohu svému navraceno jest: užší chorven vystupující, loď prostranná jako zvláštní kapli tvořící a přiměřené průčelí se dvěma věžmi po obou stranách. Mezi nimi jest jednoduchý sice, ale půvabný portál; dubová vrata jsou pobita železným kováním připomínajícím na středověkou důkladnost; nad

nimi pak v tympanonu pozdravuje a vábí navštěvovatele překrásný relief od našeho mistra L. F. Šimka z kamene výtečně vyvedený. Pán Ježíš odevzdává Petru klečícímu klíče království Božího. Pohyb, výraz a roucha obou postav jsou výtečně pojata a s láskou pracována. Krásná hlava Kristova s krátkým vousem a s dlouhými kotouči vlasů na ramena splyvajícími poněkud dolů nakloněna, typická hlava Petrova kadeřavá s důvěrou a skalopevnou vírou vzhůru ku Kristu pohlížející, charakterisují a prozrazují umělce, u něhož nepřišla na zmar dlouhá studia v Římě, kde naučil se křesťanskou plastiku i milovati i prováděti. Ušlechtilost ducha s dovedností dláta udržují se v rovnováze.

A aby plastika, sama o sobě již dosti výmluvná, k srdci ještě hlasitěji mluvila, dostalo pozadí modrou barvu, obruby rouch pak a záře kolem hlav pozlatily se. Jednoduchá pomůcka! A přec jakých docílila úspěchů! Několika těmi barvami, modrou, zlatem a přirozenou barvou pískovce vlnadně oživeno jest celé jinak jednoduché průčelí, výmluvně vydávajíc svědectví, jaký účinek plodí barvy rozumně volené a porážejíc předsudky těch zmrzlých a chladných patronů, jimž pouhý toliko kámen a dřevo v barvě své přirozené líbí se nejlépe. Rozum má sice oprávněnost, ale srdce rovněž. Celým pak člověkem jest ten, kdo má na pravém místě s rozumem i srdce. Barvou dodává se chladné stěně a tvrdému kamenu poésie, kterou život dvojná-

sobné vnady nabývá. Ten Šimákův reliéf volá: „Přátelé! Zahřívajte chladný rozum vřelostí citu! Oslazujte led skutečnosti nádechem poësie! Oživujte jednotvárnost hmoty vlnatostí barev! Dechem jara taje led, před vlnadou barev přechá zádumčivost. V barvách jest život, v barvách jest radost, v barvách jest cit.“

Apologii barev stvrzuje měrou ještě rozsáhlejší celý vnitřek obnoveného kostela.

Přestoupivše práh budovy, na první pohled jsme si vědomi, že se nacházíme v síni Bohu posvěcené, kde na oltářích obět nejsvětější se přiušáší a s kazatelnou zaznívá slovo spásy. Tak ta dekorace stěn dojmá — najednou, mocně, úchvatně. A přec prostředky dekorativní tak prosté jsou, že jednodušších takměř ani mysliti sobě nelze, čím potvrzuje se stará pravda, že jednoduchostí lze působiti nejvýdatněji.

Přemýšlející člověk musí si však býti vědom příčin dojem plodících. Následnou reflexí dlužno odůvodniti předcházející dojem. Překvapení musí přejíti v uvědomění.

Pátrá-li návštěvovatel po příčině, poznává, že mocný účinek sluší především připisovati důmyslnému rozdělení, vyznačení architektury pomocí malby, jakož i harmonickým souladem barev. Malba jest zde pomocnicí architektury, všude souhlasí s místem, které okrašluje, dávajíc jednak na jevo poměr konstruktivní jistého článku k celku, jednak způsob technického provedení naznačujíc, místy i články architektonické doplňujíc. Tím všim odůvodňuje se dojem, zplozený přísnou zákonitostí, vedle které umělec důmyslně práci řídil. Nic zde nedělo se náhodně. Architekt zde nehádal. Jednal dle přísných zásad. Počítal s uměleckými faktory. A výsledek počítání byl — vypočítaný dojem. Tím rozeznává se umělec architekt od sprostého řemeslníka štafíra. První počítá — s faktory, druhý počítá — s penězi. Prvního stojí zdařilá práce mnoho přemýšlení; druhého nestojí oprava (!) kostela žádného přemýšlení. První napíná

nejlepší vlohy duševní, aby zdárně provedl dílo umělecké; druhý bez pohnutí svalů mozkového provádí a tvoří věci nevidané a neslýchané. Řekne: „Buď obloha u prostřed zdi!“ A hned na slovo jeho na klenutí jest šmolková obloha. Řekne: „Buďte světla na obloze!“ A hned zastkvějí se na modré obloze slunce a hvězdy z falešného pozlátka. — Opovázlivý štafir, který se ničemu neučil, hraje si na polovičního Pána Boha. Obyčejný smrtelník pracuje v potu tváří, po mnohé a dlouholeté přípravě a stálým vzděláváním se odvažuje se posleze a to teprv po zralém uvážení na úpravu a slohové ozdobování stánku Páně. Ale taková duše štafírská odvažuje se v poloviční všemohoucnosti bez všelike přípravy, bez vzdělání odborného, bez přemýšlení na jakýkolivěk úkol. Rozumí obrazům a řezbě a malbě a varhanám a architektuře a ornamentice a všemu, všemu ostatnímu na celém světě, a pustí se bez rozpaků a studu do opravování (!) a obnovování (!) všeho. Od té doby, co jsem viděl obnovený (!) chrám Páně sv. Jindřicha a kostel dominikánský, hraji mi opět v hlavě hned všechny čívy, kdykoli slyším vyslovati jméno — štafir. Švec má zůstati u verpánku a svého kopytá, štafir u svého řemesla, jemuž rozumí. Umění nerozumí a nemá tudy odvažovati se do krajin, v nichž jest cizincem. Jako tělo a duše, tak řemeslo a umění rozeznávají se od sebe. Jako jest hříchem, pouhému řemeslníku odvažovati se na veškeré řízení oprav kostelních, tak jest i hříchem, pouhému řemeslníku svěřovati bezvýminečně a bez vyššího řízení a dozoru obnovování a upravování celých kostelů; — obě jest hříchem páchaným na svatostánku, který má býti pozemčanu, katolíku obrazem ráje nadvězdého, Jerusalema nebeského.

Milý čtenáři! odpusť! Kdo by se nezlobil na fušary?

Dekorace vnitřní v důstojně obnoveném chrámu sv. Petra jest důmyslně vypočítána dle estetických zákonů a pravidel při vši jednoduchosti prostředků užitých. (Pokrač.)

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

Poněvadž den ode dne množí se počet objednaných nádob bohoslužebných, zakoupil výbor sekce umělecké bohatou kolekci nákresů od architekta A. V. Barvitia soustavně zhotovenou, čímž úplná sbírka důmyslně komponovaných kalichů, ciborií, monstrancí, pacifikálů, relikviářů, nádobek na sv. oleje, paten, v nichž donášá se nejsvětější svátost

k nemocným, svícnu a p. přešla v majetek odboru uměleckého, který takto i pro budoucnost postaral se, aby katolickým kostelům dostávalo se bohoslužebných nádob tvaru ušlechtilého a duchu i zákonu církevnímu přiměřeného. Co vzácnou pomůcku zakoupila sekce též nejlepší a nejobširnější toho druhu dílo F. H. King-ovo: „Ofréverrie et ouvray en

métal du Moyen-Age“ (Paris 1855) ve dvou dílech in folio, v němž jest neobyčejně bohatší užitečného materiálu a předloh na kovové náčiní všeho druhu slohu většinou gothického. — Do výboru přijat jest za nového člena vp. Florian Scharwort, bývalý vychovatel hrabat Lažanských.

1. Vyřizené záležitosti.

Děkanský chrám Páně v Nepomuku.

Architekt *A. Baum* předložil výboru sekce umělecké plány, vedle nichž dle návrhu jeho má obnoven býti bývalý poutnický, nyní pak děkanský chrám Páně v Nepomuku a předčítal důkladné promemoria, které děkanskému a patronátnímu úřadu v uvedené záležitosti i s plány zasláno bude. Vedle přání a ve srozumění s duchovními úřady má vysoký, baldachínem krytý oltář u prostřed kostela postavený nahraditi se nízkým oltářem křížovým, který jednak menší prostory zaujímá, jednak volného pohledu na hlavní oltář dopouští bude. Soše sv. Jana Nep., jakož i reliéfům vykáže se jiné místo přiměřenější i důstojné památky sv. patrona českého a budou oltáře poboční rozděleny, jak toho architektonické rozdělení svatyně vyžaduje. Dosavadní hlavní oltář chatrný vyměněn bude za nový. Ze dvou předložených nákrešův rozhodl se výbor pro jeden. Kazatelna postaví se na místo přiměřenější. Celý chrám obdrží novou podlahu, vnitřek i zevnějšek slušný nátěr. Střecha, věže a vše, co poškozeno jest, důkladně se opraví. Plány předložené a pilně zkoumané od výboru sekce umělecké jednomyslně jsou schváleny. Kopie nejdůležitějších předmětů budou uloženy do sbírek sekce umělecké.

Uvedený kostel jest centrální stavba zbudovaná na místě, kde sv. Jan se zrodil. Myslénka poutnického kostela jest výtečně vyjádřena. U prostřed centrální stavby vypíná se bezcenný sice, ale imponující oltář, nad kterým od stropu visí baldachín z vybledlé látky. Oltář ten vyplňuje celou výšku a velkou čásť spodní prostory. Vedle podání stávala na tom místě kolébka svěťce našeho. A proto zcela přiměřeně stavitel chrámu postavil oltář vysoký a široký do středu centrální svatyně, jejíž celé rozdělení není bez důmyslu a jednoty. Byl zbudován pro poutníky a účelu svému odpovídal veškerým uspořádáním svým zúplna. Pravidelné pak služby Boží konaly se v děkanském chrámu Páně pro osadu přiměřeně upraveném. Za doby Josefsinské však děkanský kostel se zavřel a bývalý poutnický kostel stal se zároveň děkanským kostelem osady, který vyžaduje zcela jiné úpravy, má-li sloužiti pravidelné službě Boží osady. Pro oltář poutnický nevidí se zde na oltář farní; osadníci nemají zde místa způsobilého a dostatečného; kazatelna, poboční oltáře a čeho vůbec farní chrám vyžaduje, postrádá souvislosti a praktické způsobilosti. Nynější opravou má se vyrovnati vzniklá nesrovnalost poměrů dřívějších se stávajícími. Bývalý chrám druhdy vý-

hradně poutnický má nyní zároveň býti zřízen přiměřeně za děkanský, aby v něm pravidelné služby Boží farní pohodlně a důstojně konati se mohly. Nejlépe bylo by se posloužilo oběma zájmům, kdyby poutnický chrám byl zůstal poutnickým, děkanský pak děkanským. Ten i onen nepřiměřeněji sloužil účelu svému. Škoda jest obou.

Ve výboru litovalo se toho, že pro zrušení a nepoužívání bývalého děkanského chrámu jest třeba jinak upravovati chrám druhdy výhradně poutnický, který takto odcizuje se úkolu svému, pro který výhradně a důmyslně zbudován byl, poněvadž dvěma pánům nesnadno se slouží. Hlavnímu patronu země České bylo by slušelo, aby v rodišti svém měl svatyni výhradní.

Nový farní kostel ve Velelibech. Nákrešy na celou vnitřní úpravu farního chrámu Páně Velelibského jsou již dokonány a od architekta *A. Bauma* sekci umělecké ku schválení předloženy, a sice nákrešy na hlavní oltář sv. Václava, na dva poboční oltáře Panny Marie Sedmibolestné a sv. Jana Nep., stůl křesťanský, stolice kněžské, kazatelnu, křtitelnu, zpovědnice, lavice, varhany, skříň paramentní a j. Monstrance, ciborium, pacifikál, relikvíář, svícny, jakož i ostatní náčiní kovové zhotoveny budou dle nákrešů akademických. Náčrtky obrazů jsou od *J. Hellicha*. Všechno vyniká přesností a jednotou slohu a uspokojilo velmi. Architekt *A. Baum* byl požádán, aby pro odbor umělecký kopie vyhotoviti dal, což učiniti a darem věnovati slíbil. Odborem přijaté nákrešy budou i s rozpočtem od farního úřadu na vyšší místa ku schválení předloženy.

Monstrance, dle akadem. nákreš *Barbriova* v dílně stříbrníka Kauče zhotovená, zaslána jest objednateli dp. *Janu Blažejovi*, faráři v Brusavě na Moravě. Jest též soustavy, jako monstrance, jejíž popis čte se v letošním „Methodu“ na str. 105, nižší však a poněkud jednodušší. Kolem ostensoria do čtyř úhlů jsou rytí a emailovaní anděličkové hrající na hudební nástroje, jejichž vzory od *Frt. Sequense* kresleny jsou. Email modrý a zelený, malé drahokamy zdobí vkusně roztomilou nádobu. Kromě lahodné krásy působí mile na posuzovatele také solidnost, s jakou vše organicky konstruováno a pracováno jest, tak že člověk patrně na ní vidí, že za 500 let budoucí pokolení umění milovné bude právě tak dojímati, jako my nyní se těšíme z předmětů před 500 lety za doby Karla IV. zhotovených.

Obraz. Malíř *Garaiz* odvedl odboru uměleckému obraz na plátně u něho objednaný. Představuje nepoškvrněnou Rodičku Boží a jest určen pro kostel velimský. U sekce umělecké byl objednán od dp. far. Pažouta.

Paramenty. Paramentní ústav činí patrně pokroky. Měrou, jakou přibývá a se rozšiřuje, zdokonaluje se též ve stránce umělecké. Srovnáme-li figurální vyšívání na počátku hned po zřízení ústavu s prací nynější, s potěšením pozorujeme neobyčejně

rychlý vývoj. V místnostech Akademie křesťanské jest právě vystaven bohatý bílý aparát: kasule, pluviál, dalmatika a tunicella, z těžkého damašku hedbávného se zlatými květy vetkanými. Vše ostatní jest ruční práce. Na dvojatém kříži palliovém světle-žluté látky vyšit jest z předu i v zadu ornament složený z lístků stylisovaných hedbávím různobarevným. U prostřed kříže spatřují se veliké figury barevným hedbávím vyšíváné. Na přední straně Pán Ježíš s plamenným srdcem máje ruce rozpjaté, v zadu Rodička Boží s rukama na prsou přes kříž položenými na oblaku stojící, oděna jsouc fialovým pláštěm a červeným rouchem spodním. Vyšíváný obraz Bohorodičky snese již kritiku dosti přísnou. Patrně vidíme snahu ušlechtilou, která si oblibuje v bohumilé práci umělecké. — Jako na kříži spatřují se také na široké obrubě pluviálu různobarevné ornamenty vyšíváné téhož vzoru; na ozdobné kapě vyobrazen jest Bůh Otec, vznášející se nad stylisovanou archou vlnami zmítanou. Co z mračna ještě dešť se leje, pne se nad ní již duha míru. Bůh Otec, v podobě ctihodného kměta s bílým vousem, jest oděn rouchem bílým a červeným pláštěm; pravíci žehná, levíci drží zeměkouli; kolem hlavy stkví se trojhraná záře zlatá. Symbolické vyobrazení archy, duhy, vln a deště není vyjádřeno realisticky nýbrž slohem, jakým ideální prvokřesťanství je vyobrazovalo v katakombách a později na stěnách nejstarších basilik. Katolický umělec přirozené a realistické tvary stylisuje a idealisuje. Ku znázornění pravd nadpřirozených a ideálních neužívá přirozených a světských forem, nýbrž stylisticky přetvořených a ideálně přeměněných — Kolmé pentle dalmatiky a tunicelly jsou téhož rázu, jako na široké obrubě pluviálu; příční však pruhy ozdobeny jsou vyšitými symboly evangelistů. — Ze všeho prozaňuje horlivost a láska, s jakou dp. E. Langer řídí paramentní ústav, jemuž veškeren zbývající čas rád věnuje. Na práci, s radostí a ochotně konané spočívá požehnání Boží a Ipí na ní láska i vděk. — Figurální vzory nakreslil výtečně F. Sequens slohem pro vyšívání přispůsobeným. Nádherné paramenty jsou určeny pro arciděkaný chrám plzeňský. Figurální plody rodáka plzeňského putují tedy ponejprv do chrámu, v jehož stínu umělec se zrodil a v jehož lůně křesťanská voda jej posvětila za umělce křesťanského. Z Plzně, do Plzně.

2. Nová objednání.

Hlavní oltář do chrámu Páně v Chlebích. Dp. Ant. Bouchgl, farář v Chlebích, zamýšlí ve farním chrámu Páně zříditi nový oltář hlavní. Sekce umělecká svěřuje provedení architektu A. Baumovi, který s redaktorem tohoto listu do Chleb se dostaví, aby na místě vše vyšetřilo se, co ku slohovému zřízení nového oltáře potřebným. býti se objeví.

Nový oltář ve Mšeně. Dp. farář Kondelík ve Mšeně, pro nějž odbor umělecký nákresy na veškerou úpravu nového kostela objednával, žádá ještě dodatkem za nákres pobočního oltáře Marianského, jehož provedení svěřuje se arch. A. Baumovi, který všechny ostatní nákresy dřívější vypracoval.

Obrazy. Vp. Jos. Hessoun, kněz v St. Louis v Americe, objednáva dva obrazy kostelní: sv. Václava a sv. Jana Nep., z čehož se vidí, že sv. patronové čestí za oceánem cti, úcty a lásky nepozbývají. — Vp. Fr. Věrný, kněz ve Vlkosí u Přerova, objednáva křížovou cestu.

Nádoby bohoslužebné. Bp. Kar. Bořický, správce v Ďáblicích, zasílá kalich ku vyzlacení; rovněž dp. Hyn. Grünwald, farář v Bezdědicích. — Dp. Fr. Kunze, farář v Ouři, dva kalichy za týmže účelem. Pro kapli voršulinskou kláštera v Č. Skalici objednáva se: skvostné ciborium, dvě nádoby na sv. oleje a dvě pateny k nemocným. — Dp. M. Dušek, far. v Charvatcích, žádá o 3 nádoby na sv. oleje a kovovou skřánku na Nejsvětější. — Vp. Ferd. Vodička, koop. v Lidečku na Mor., patenku a nádobku na sv. oleje. — Dp. Fr. Hoch, farář v Horním Újezdě, skvostné konvičky.

Paramenty. Vdp. Dr. Fr. Bauer, prof. universitní v Praze, objednáva 3 kasule. — Dp. Josef Slánský, farář u Panny Marie Vítězné v Praze, skvostný příkrov. — Dp. Ben. Kundrát, převor dominikánského kláštera Litoměřicích, velum a bursu ku zaopatřování. — Dp. Daniel Deutsch, farář v Roketnici u Přerova, skvostnou kasuli s figurálním vyšíváním, zlatem vyšívané velum a pláštík na ciborium. — Dp. Kašpar Stöhr, farář v Utvině, pluviál z vlněné látky. — Dp. Fr. Pokorný, farář v Toužimi, vyšívanou kasuli. — Dp. Ad. Seeman, farář v Lanech, skvostné velum. — Vysokorodý pan baron Stark bílou kasuli a dvě štolý. — Bp. Vác. Kraus, majetník domu, příkrov. — Vp. Method Nývlt, kaplan v Humpolci, bursu a bílou stolu. — Ct. Školské sestry v Hradci Králové bílou kasuli. — Dp. M. Dušek, farář v Charvatcích, vyšívanou červenou kasuli, dvě bílé kasule, fialový, bílý a červený pluviál, antependium, velum, pláštík na ciborium, bursu, čtyry páry polštářů. — Vp. Ign. Nepustil, koop. ve Zlíně, dvě slavnostní korouhve z hedbávného damašku. — Vp. Ferd. Vodička, koop. v Lidečku, bursu a křesťanský stolu. — Vp. Tomáš Hájek, duch. správce v Záhlenicích na Moravě, skvostný pláštík na ciborium.

Prádlo kostelní. Vp. Em. Veselý, kaplan v Drahno-Újezdě, objednáva 3 alby, 3 humeralia. — Dp. Fr. Passauer, farář ve St. Sedle, 2 alby, 6 purifikatorií, 6 korporálií, 2 humeralia. — Dp. Václ. Vaníček, farář v Zábosí, rochetu, 2 cingula. — Dp. M. Dušek, farář v Charvatcích, 2 cingula, 2 paly. Lehner.

FEUILLETON.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. (Pokračování.)

Píše F. J. Lehner.

Čtyry malé kaple jsou v Evropě, nepatrné v poměrech a skromné v rozměrech, nad to pak i skryté v rozsáhlé skupenině budov či komnat, tak že nesnadno se nalézají, a přec každá z nich jest neocenitelným skvostem křesťanského umění a září krásou nebesky oslněnou. Náležit sice každá jinému věku. Co pokaždé věk jeden v bujně obrazotvornosti zplodil okouzlující vnady umělecké, sjednoceno se vyskytuje v kapli, která jest skříňkou klenotní a uměleckou onoho věku. Celý věk uložil zde, co nejkrásnějšího měl a nejdůmyslnějšího vytvořil.

Capella Palatina v Palermu, Sainte Chapelle v Paříži, Sacellum sanctae Crucis na Karlově Týnu a capella Sixtina v Římě, — to jsou ty čtyry klenotnice rozličných věků a rozličných národů, každá svého způsobu a druhu na světě jediná. Jedna druhé v ničem se nepodobá. Jen v tom se shodují, že každá jest výkvětem uměleckým celého věku.

Zlatá slunce zář oslňuje románskou budovu, báječná nádhera orientální prosvítá malebnou ozdobou, v níž jednotlivost ustupuje lesku celistvosti omamující, oko pak jako ve snách bloudí dolů a vzhůru od ozdobného vykládání mramorového, od sloupů ušlechtilého tvaru, od pestré mosaiky k podivuhodnému stropu a k báni jemně osvětlené. Tisíciletý vývoj kulturní předcházeti musil, aby povstati mohl útvar krásy tou měrou okouzlující, jako capella „Palatina“ v Palermu.

Ani na orient, ani na antiku nepoukazuje kaple pařížská v paláci soudním z dob Ludvíka Svatého. Novými ideály napájela se obrazotvornost, která dala vzniknouti malé sice, ale vzorné stavbě gotické. Hlavní váhu klade na zjemnění a oduševnění veškeré tížící hmoty architektonické. Lehké sloupy křížují se ve vzduchových obloucích; kde druhdy silné stěny tížily, otvírají se prostorná okna, přívětivé zvouce světlo a slunce. V obrazech na skle hlubokých barev šťastně se láme jasnost jinak upřílišněná; polychromií po veškerých pilířích a plochách rozvinutou udušuje se již z předu myšlénka na vypočítanou konstrukci chladně rozumovou. Sainte chapelle provanuta jest básnickým nádechem, kterým bez ohledu na nepatrné rozměry její řadí se mezi nejpřednější a nejušlechtlejší výtvary gotické.

Čím Sainte chapelle byla Ludvíku Svatému, tím nevyrovnatelné „Sacellum sanctae Crucis“, od lidu „svatou kaplí“ zvaná, s menší sestrou svojí, kaplí Kateřinskou, byla Karlu IV. na Karlově Týnu. Zde přebýval, zde se modlil, zde mnohdy v myšlénkách ztratil sama sebe, ale nikdy milé svoje Čechy, milý a milovaný Karel. Čtyry hladké stěny dvěma pouze čtverci klenbovými kryté, spoře osvětlené, a jakou přece vnadou báječně ozářené! Co na plochách není oživeno malbou, to vše leskne se zde nádherou broušených karneolů, achátů a ametystů. V celé svatyni ani na píď není místa bez zlata, drahokamů a barev; klenba, gurdy, oblouky v stejné nádheře se stkvějí. A aby oslnující lesk zlata zmírněn a zjemněn byl, úzkými okny sporého světla dostávalo se posvátné siní, v níž korunu českou střehl velký zástup světců, jejichž ostatky tuto odpočívaly. Tajemné pološero rozkládalo se v předobrazném Sionu nebeském, jehož zdi stavěny jsou z drahého kamení. „Omnes muri et turres gemmis aedificabuntur.“ Ba i to světlo denní lámalo se v drahokamech na místo skla v oknech zasazených. Spadla sice bohužel! mnohá hvězda s nebe hvězdnatého, zlaté slunce, stříbrný měsíc, koruna královská, ostatky Světců, — to vše zmizelo z posvátného Karlova Týna. Vybledla barva a prachem pokrylo se zlato, — a přec veškerá nepřítel věků nedovedla smazati krásu, kterou Čechy zplodily v dobách rozkvětu života katolického za panování „Otce vlasti“. Svaté kapli pařížské na dvoře krále Ludvíka Svatého dostalo se opět cti a starého uznání; zdaž „svatá kaple“ na Týně Karla IV. zůstane věčně popelkou neuznanou, úspěšnou, zapomenutou? Již nikdy více nebude se zde sloužiti na oltáři nejsvětější obět? Již nikdy více nebudou s českého Sionu ozývati se žalmy a zpěvy kněží Karlem nadaných? Království české nesplatí nikdy dluh „Otců vlasti“?

U přirovnání s uvedenými kaplemi středověkými jest kaple Sixtinská velmi nepatrná: jednoduchá síň prostřední velikosti, 160 stop dlouhá, 50 široká a 60 vysoká, bez všelikých ozdob architektonických, malými okny osvětlená. Michel Angelo přeměnil však chudobnou prostoru ve svatyni uměleckou. A komu bylo popráno, že viděl kapli Sixtinskou za oněch dnů, krátkého ovšem trvání, když ještě spodní stěny zdobené byly čalouny tkauými dle nákrešů Rafaelových, musil vyznati, že nikde na celém světě není nahromaděno tolik bohatství a zralosti plodů uměleckých na jediném místě, jako tuto se vyskytuje. Malířská ozdoba uděluje Sixtině právo,

že zasluhuje uvedena býti v jedné řadě s nejproslulejšími kaplemi středověkými.

Když papež Julius II. r. 1508 Michel Angelovi svěřil vyzdobení Sixtinské kaple malbou, bylo to pouze pokračováním velkého díla monumentálního malířství 15. věkem tam již počatého. Kapli dal stavěti r. 1473 Sixtus IV. co kapli palácovou od Baccio Pintelliho. Nejslovutnější mistři onoho věku: Sandro Botticelli, Luca Signorelli, Cosimo Roselli, Pietro Perugino a Domenico Ghirlandajo ozdobili stěny její malbami ještě za živobytí papežova. Na obou stěnách podélných ličily se dějiny a skutky Mojžíšovy a Ježíšovy. Osvoboditel Israële a Vykupitel člověčenstva postaveni jsou na proti sobě. Nanebevzetím Panny Marie na stěně oltární dokončen jest cyklus obrazů. Předměty voleny jsou ještě vedle názoru středověkého, kde se zálibou přirovnáván jest zákon nový k zákonu starému. Slovem i obrazem nesčíslněkrát ličilo se, že Kristus Pán pro celé člověčenstvo vykonal a splnil, co druhdy zaslíbeno a v užším kruhu vykonáno jest. K uvedeným mistrům starším přidružil se Michel Angelo se svými obrazy na stropu. O několik let později (1515—1516) skomponoval Rafaël pro spodní oddělení stěn nákresey proslulých 10 čalounů, které v Arrasu Flanderském tkány byly. Celek ukončen jest od Michel Angela posledním soudem jeho. Uplynulo téměř celých sedmdesát roků od vystavení kaple, dříve než veškerá ozdoba malířská dokonala se. Vždy znovu ujmali se papežové díla zastaveného. Nejslavnější umělci 15. a 16. věku závodili v dokonání díla; jeden každý přispíval nejlepším, co uměl, aby zvelebil nejnádhernější síň stolice papežské. A tak stala se Sixtinská kaple největším a nejvznešenějším pomníkem křesťanského malířství. Na jednotlivých obrazech spatřuje se zde jako postupující během věků vývoj umělecký až k nejvyššímu rozkvětu. Při veškeré rozmanitosti pomůcek a prostředků, jichž jednotlivci na vyjádření výrazu užívají, při vši rozmanitosti uměleckého slohu, jehož malíři rozliční přidržovali se, pevnou jednotu všem poskytovala velká idea křesťanská. Ta byla společnou půdou, do které všichni hluboké zapustili kořeny. A z kořenů těch vypučelo a rozkvětlo to vznešené dílo, jímž až po dnešní den chlubí se křesťanské malířství. Před uvažováním plodu Michel Angelova sluší především bedlivěji všimnouti si uvedené základní myšlenky, která jedině nám vysvětluje celistvost, jednotu a souvislost velkolepého cyklu obrazů Sixtinské kaple, tak že se zdá, jako by se byl celek zjevil náhle básnickému duchu jedinému, který najednou ulil a vtělil, nač v blaženém nadšení a zjevení zíral.

Stalo se zvykem, že umělecká činnost mistrů 16. věku posuzována bývá jednostranně, jakoby naprosto byla opustila zákony věkové tradice. Poměr Michel Angelův ku křesťanskému umění zejména pokládán bývá za subjektivně svobodný, ba docela libovolný. A přec jen v jistém smyslu tak tvrditi lze. Nebo právě obrazy Sixtinské kaple nezvratně dokazují, že i tento veliký umělec nevolil o své újmě látku, nýbrž že přijal ji z rukou Církve a posvátné tradice. Svoboda a geniální síla tvůrčí objevila se teprva ve způsobu, kterak daného úkolu se uchopil, jeho samostatně užil a jej přeměnil.

Přehlédneme-li totiž celek kruhu obrazového, shledáváme v jednotlivých částech takovou důslednost, že i prostorné uspořádání odpovídá vnitřní souvislosti. Takový souhlas jest však jen tehdaž možný, když hned na počátku malířského vyzdobování za Sixta IV. ustanoven jest plán, veškeré částky kaple stejnou měrou v sobě zahrnující. Ve středisku katolické Církve, ve dvorní kapli vatikánské, kde papež u prostřed kardinálů koná nejvyšší úřad kněžský, bylo-liž by ozdobování tak důležité síně ponecháno pouhé náhodě? Jestliže v kostelích a kaplich méně důležitých za dřívějších věků v případě podobném sledovati a dokázati lze souvislost a posloupnost malířské ozdoby vnitřku i zevnějšku; na takovém místě nebylo-liž by se dbalo na uspořádání církevně přiměřené? Ovšem, o čem při umění středověkém ani na okamžik se nepochybuje, upírá se při dílech nejvyššího rozkvětu uměleckého, jakoby takové stanovení látky na odpor bylo svobodě a tvůrčímu duchu uměleckému. A přece jen tehdaž dospívá umění na vrchol nejušlechtlejšího vývoje a nejvznešenější krásy, když velcí mistři z hloubi názoru svého nadšeného nesmrtelnými díly vyjadřují, co v národu žije, co doba za nejvyšší majetek svůj pokládá. Tak Fidiáš zplodil Zeusa olympského, tak Palestrina vznesenou „Missa Papae Marcelli“, tak Rafaël stance, tak Michel Angelo strop Sixtinské kaple. Tvůření neutrpělo na samostatnosti, že přijali látku, jaké jim věková tradice náboženská poskytovala; vždyť tvar ve smyslu nejvyšším a nejobsáhlejším byl vlastnictvím jejich, nej-svobodnějším, vlastním plodem.

V cyklu obrazů Sixtinské kaple ličí se hřích a vykoupení, nejjednodušší a přec nejvelkolepější myšlenky křesťanské, které nesčíslněkrát se opakují na vyobrazeních středověkých, na portálech a drobnomalbách, na stěnách chrámových a chodbách klášterních. Obrazy sixtinské nezůstávají pozadu za díly středověkými v důmyslu a souvislosti celistvé, nade všechny pak vynikají plností myšlének

v jednotlivostech, hloubkou výrazu, krásou a vznešeností formy. Rozdělení celku zakládá se na symbolice prostory, jaké též ve středověku ve větších cyklech obrazů se užívalo. Obraz prostorně bližší a vzdálenější odpovídá zevrubně pořádku dějinnému. Vyobrazení na stropu uvádí nás nazpět k prvním počátkům; ličí se tam dějiny stvoření až ku potopě světa. Na podélné straně levé jsou v šesti velkých obrazech malovány dějiny Mojžíšovy; jim odpovídá na stěně protější právě tolik výjevů ze života Pána Krista. K uvedeným obrazům druží se bezprostředně čalouny Rafaelovy vyobrazující skutky apoštolské, na nichž spatřují se zázraky knížat apoštolských Petra a Pavla, jakož i obětní smrt prvomučenníka Štěpána, čímž znázorněno jest působení Církve Páně na zemi, rozšiřování víry kázáním a zázraky, jakož i zpečetění její dobrovolnou smrtí mučenníků. K čalounům pak sluší posléze přidružití obrazy na soklu, líčící výjevy ze života papeže Leona X., čím velký cyklus až v bezprostřední přítomnost zasáhá a s životem „náměstka Kristova“ právě panujícího v souvislost přichází. Celá pak řada posloupná měla ohraničiti se dvěma velkými obrazy, které byly jako mohutnými rámci, do nichž vše ostatní zasadilo se. Na štěnu, kudy se vchází, měla se malovati vzpoura Luciférova a svržení andělů, t. j. vznik hříchu a počátek boje zla s dobrem; na protější stěně oltární měl Michel Angelo malovati poslední soud, t. j. konec hříchu, vítězství ctnosti a zakončení dějin.

Z velkolepé důslednosti, s jakou celý cyklus jest rozdělen, určitě lze souditi, že jej stanovili a spořádali nejučenější a nejosvěcenější bohoslovci papežského dvora za panování Sixta IV. Takovou koncepci náhodě připisovati, nedopouští zdravý rozum. Ostatně ani tyto nedomnívali se, jakoby cos nového byli vymysleli. Čerpali z bohaté studně podání církevního a volili pouze z množství látky předměty účelu uvedenému nejprůměřenější. Vždyť již doba starokřesťanská libovala si výjevy ze života Páně parallelisovati s výjevy starozákonními, jako se jeví na vyobrazeních sarkofagů, ve spisech otců církevních a na mosaikách basilik. Nový a starý zákon líčeny jsou v poměru zaslíbení se splněním. Výjevy jednoho významně poukazyvalo se na příští události druhého. Mladistvému umění křesťanskému, slabému a nezkušenému, dostalo se tím důležité pomůcky na důrazné vyjádření předmětu posvátného. Pozorovatel uchvacoval se již pouhým uspořádáním díla v prostoru a výmluvností architektonické sym-

boliky. Že napotom umění středověké vždy horlivěji z výdatného zdroje podání čerpalo typy a antitypy a bohatý typologický kruh obrazů vytvořilo, nikoho nepřekvapuje. Drobnomalby, malovaná okna, obrazy na stěnách, od 15. věku i dřevorezy v tištěných knihách jsou toho dokladem. Ač u provedení jednotlivém uvedeného cyklu názorného mnohá odchylka se objevuje, u veškerých vyskytuje se přec tentýž zákon základní v uspořádání celku a společný chod myšlenkový. Z jednoduchého parallelisování vždy jednoho výjevu starého zákona s jedním výjevem zákona nového, jako spatřujeme ještě na sarkofagách 4. a 5. věku, na kovové bráně kostelní v Hildesheimu z počátku XI. věku a jinde, vyvinulo se znenáhla uspořádání bohatější, které vesměs látku na a tři oddělení dělilo. Dějiny starozákonní roztrženy jsou za tím účelem na dvě hlavní doby — před zákonodárstvím Mojžíšovým a po něm. Co před zákonodárstvím (ante legem) přihodilo se, staveno jest naproti výjevům, které udály se za vlády zákona Mojžíšova (sub lege), naproti oběma dobám pak kladeno jest zjevení Ježíše Krista jakožto říše milosti (sub gratia). Na oltáři Kloster-Neuburgském, který se čítá k nejušlechtilejším dílům slohu románského, r. 1181 od mistra Mikuláše Verdunského zhotoveném, čítá se na skvostných malbách práce tavené typologický cyklus již sedmácti skupenin. V rukopisu ze 14. věku „Biblia pauperum“ zvaném vzrostl i v drobnomalbách počet na šestatřicet skupenin. Ještě obšírnější cyklus, ač nikolivěk vši libovolnosti prostý, shledává se v rukopisu „Speculum humanae salvationis“ z téhož věku. Podobným „zrcadlem lidské spásy“ obrovských ovšem rozměrů lze nazvati cyklus obrazů kaple Sixtinské. U tvoření plánů přidržovali se bezpochyby římští bohoslovci starších vyobrazení. Poměr, s jakým se v uměleckých dějinách 15. věku u jiných též oborů setkáváme, pozorujeme i tuto. Na severu přecházejí staré cykly obrazů k poučení lidu do obrázkových biblí s prostými dřevorytinami vydávaných; ve Vlaších pak uveden jest starý obsah od ušlechtilejšího, velkolepého malířství na obmítce poznovu do života a dospěl nejvyššího vrcholu dokonalosti umělecké.

Uvedeného vývoje křesťanské myšlenky v malířství od počátku průběhem věků vědomu si býti, doporučovalo se před popisem cyklu obrazů Sixtinské kaple, poněvadž jen tak celek i jednotlivosti pochopiti a spravedlivě uvážiti lze, o čem příště promluveno bude.

»Methoda« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému

Orgán odborů pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 12.

V Praze, dne 20. prosince 1877.

Ročník III.

Obsah: Praha a umění křesťanské r. 1877. — Sloh románský. (Uspořádání věží. Lisena. Obloukový vlys.) — Obnovený chrám sv. Petra na Poříčí. (Dokončení.) — Kathedrálka brněnská a dostavění její věže. — Z Akademie křesťanské. První odkaz závěti. — Odbor umělecký. — Vyřízené záležitosti. Nová objednání. Poptávky. Vyslovené uznání. — Umělecké zprávy. — Pozvání ku předplacení.

Praha a umění křesťanské r. 1877.

Zaznamenává F. J. Lehner.

Rok jeden zase minul. S úžasnou rychlostí minul. Tak leta práce letem míjejí. Čas spěchá a člověk s ním, aby byl dříve u cíle. Po práci klid, po životě život. Jen jednou ohlíží se člověk na čas, který minul. S novým rokem nastává nová činnost. Na sklonku roku se prostě sečítá, — zdar i nezdar. A výsledek? A ovoce? To soudí Bůh, od něhož pochází požehnání. Co jest po práci, kteréž nežehnala ruka Jeho!

Je-li „Method“ orgánem křesťanského umění, na sklonku roku jest mu ohlédnouti se a sečísti díla, která vykvétla na poli a a dozrála na vinici. Bouřlivý byl ten rok. Bouřily vášně a svítlo slunce. Oběho na krátko. Bouřky měly převahu. A přece i za nepřízně počasí pracovalo se. Umění křesťanské tichého útulku hledalo a — nalezlo. Umělec tvoří díla věková. Dáno budou práchnivěti kosti jeho v zemi posvěcené, co žiti budou dále díla jeho. Z duše nesmrtelné vzešly; proto jim přisouzen úděl nesmrtelnosti. Umělec z dějiště zmizí, dílc však zůstane. Historik dějin vzdělanosti sečte a ocení díla, jména pak vryje do ocelových desk.

Aby dějepisci práci usnadnil, podává „Method“ vedle úkolu vytknutého prostý seznam děl uměleckých, které zplodil rok spásy 1877. Zaznamenávají-li se jména vojevůdců a dějiny krvavých válek, s větší oprávněností sluší zaznamenávat plody míru požehnaného

i s jejich původci. Až dosud nikdo si nevzpomněl v národě českém, sbírat tu látku. Pro takovou nevšímavost upírá pak se národu začasť nejvzácnější jeho majetek. Přichází cizinec; přijímá se pohostinu. Když se ohřál na cizí půdě, ale neohlédl ještě, činí si otázku: „Co jest zde tvého na půdě umění, národe český?“ A z vděčnosti odpovídá: „Nic.“

Aby budoucímu kulturníku po stu letech, kdyby náhodou podobnou činil si otázku, uspořena byla ostuda, odpovídá na otázku současný svědek, který vlastníma očima viděl díla umělecká roditi se, růsti a dokonávat. Na sklonku každého roku zanesse do „Methoda“ seznam četných děl, která se vykonala na půdě umění křesťanského. Takovou bilancí vykoná pokaždé povinnost, jakou láska k vlasti, úcta k národu, vděčnost k Církvi ukládá. Stůjme každý na své vlastní stráži. Tisíce strážců obhájí čest Církve i vlasti.

Praha jest srdcem. Krev odtud se proudí do celého těla, oživující, zahřívající. Krásná Praha jest matkou krásného umění. Umělci zde mají ouly své. S mravenčí pilností snášejí zrnka nejvzácnější. Plody jejich jsou majetkem vlasti celé.

Nebude-li seznam letošní úplný, aby budoucně doplněn byl, redaktor svědomitě vynasnaží se. Na sklonku r. 1877 zaznamenává, co jemu známo jest. Čeho neví, pověditi nedovede.

Neživěji pěstovalo se umění křesťanské roku letošního v *Akademii křesťanské*. Odbor umělecký, ač teprv na počátku činnosti, osvědčil se býti života schopným a života hodným. Není odvětví uměleckého, které nebylo by bývalo čestně zastoupeno. Architektura s plastikou, malba s paramentikou, umělecký průmysl zlatnický a stříbrnický, rytecký a emailérský, řezbářský a pasířský, — všemu se dostalo čestných a četných úkolů ku rozřešení. Dělal se nákresy na nové chrámy a kaple; kostely staré se opravovaly zašlé se obnovovaly, nové se upravovaly, oltáře, kazatelny, zpovědnice, křtitelnice, Boží hroby se stavěly s veškerým příslušenstvím chrámovým a vnitřní úpravou; obrazy byly malovány a sochy zřizovány; nové zvony se lily a varhanám korpus slohový upravoval se; kalichy a ciboria, monstrance a relikviáře, pacifikály, paténky zaopatřovací, nádoby na svaté oleje, svícný a jiné kovové předměty bohoslužebné dle vlastních, vzorných nákresů zhotovovaly se. Zákonům uměleckým a předpisům církevním stejnou měrou zjednati platnost u veškerých výtvarch umění křesťanského, bylo společnou snahou při všeliké práci. Rozvětvená činnost nebyla bez vlivu mocného na povznesení drobného umění a uměleckých řemesel. Práce zejména kovové, zlatnické a stříbrnické vycházející z odboru uměleckého vynikají ušlechtilostí tvaru, technickou důkladností a mistrným provedením nad podobné z jiných dílen poslé. Tolikéž platí o *paramentním ústavu*, který nákladem odboru zřízen, vydržován a řízen jest, v němž stálého zaměstnání má 13 dovedných pracovníků. Paramenty zde pracovené snesou konkurenci jakoukolivěk a kritiku dosti přísnou. Vkus ušlechtilý šíří se znenáhla do kruhů stále rostoucích. Lásky k umění přibývá. Odbor umělecký Akademie křesťanské jest již nyní školou uměleckou. Až pak jednou po příkladu ústavu paramentního ústavu vlastní zřízeny budou též pro jiná odvětví uměleckého průmyslu, nebeský genius Karla IV. vrátí se zase do sídel, odkud kdysi již slavně vévodil pozežnané vlasti.

Čím Akademie křesťanská stala se zemím koruny České, tím po delší již řadu let jest prvníma chrámu koruny svato-Václavské *Jednota pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta* na hradě pražském, která nákladem půl milionu zlatých stávající část velechrámu důkladně obnovila, tak že opětně vzdorovati může nepohodám několika věků; nyní pak čile si počíná na dostavění nejpamátnější budovy a prvního skvostu stavitelského ve vlasti naší. Nadšení a láska k umění křesťanskému také zde obrala si předmět důstojný práce a obětí.

Jednota svato-Vítská jest zajisté vzorem spolků, jako *obce pražská* nynější činností svou uměleckou stává se vzorem všem ostatním obcím v kraji. V době, kdy život politický spí, je v Praze čilo a živo na poli uměleckém. Milovník dějin a umění pozoruje všeobecnou píli a úsilivnou činnost, aby město bohaté minulosti zastkvělo se obnoveným rouchem pomníků bývalé slávy. Máti měst obnovuje svatyně i památky umělecké s nevidanou horlivostí. Chrámy Matky Boží nad Týnem, sv. Petra na Poříčí, věž sv. Štěpána, kostel Panny Marie Sněžné, opravené skupení sochy sv. Ignáce na kamenném mostě pražském, obnovené věže radnice staro- i novoměstské, Pražská brána a j. jsou toho dokladem. Při vši hmotné bídě a přes všechny překážky pracuje se v Praze o přítrž. Krásná Praha zůstane krásnou. Na příští rok přijal zádušní úřad do rozpočtu na opravu některých kostelů — Týnského, sv. Štěpánského, sv. Petrského, Panny Marie Sněžné — a nové zřízení zvonice u kostela sv. Jindřicha celkem 109.595 zl., slušná to suma, svědčící o lásce i korlivosti pečlivých otců města.

Dobrý příklad obce nezůstal osamotnělý. Na *státní* útraty bude obnoven gotický arkýř v aule koleje Karolinské, náboženská matice pak počíná pomýšletí na radikální obnovu památného chrámu sv. Jiří na hradě pražském. Poslední dobou konečně počíná i *Beseda umělecká* všimati si umění křesťanského. V malé výstavě uspořádané od výboru ve prospěch spolku sv. Lukáše jest zastoupen důležitý odbor několika pracemi malíře Wachsmanna sem spadajícími.

Po všeobecné úvaze zbývá pouze uvéstí *seznam* četných děl uměleckých během letošního roku od pražských umělců vyvedených. Jsouť následující:

Architekt *A. V. Barvitius*. Nákresy *nového kostela* v Nižebohách — Návrh *arkádového hřbitova* na Vyšehradě. — Návrh *arkádových hrobek* na novém hřbitově *Smíchovském*. — Provedení *hrobky* rodiny Šichovie na Volšanském svatém poli po způsobu katakomb s vystavěnou nad ní kaplí. — Provedení *hrobky* výklenkovité pro rodinu Koseovic na hřbitově Vyšehradském. — Nákresy na *oltář hlavní* sv. Václava ve *Stráži* a na *poboční oltář* Mariánský tamtéž. — Postavení podstavce pomníku Jungmannova. — Doplnění *sbírký nákresů na bohoslužebné náčiní* uměleckého odboru Akademie křesťanské: kalichy, monstrance, nádoby na sv. oleje, svícný. —

Architekt *J. Mocker*. *Hlavní chrám sv. Vítský* na hradě pražském: na severní straně vystavěla se nová část poboční lodě či *kaple* s budoucí sakristií a paramentní komorou nad

ni až po galerii. Nové nákrasy: vyvinutí *přido-rysu* ve spojení s *façadou* nového chrámu; *tři nová okna* do kaple Šternberské; pozlačený a emailovaný *kříž* na hlavní oltář do výklenku ze stříbra; dva druhy *svícni* na hlavní oltář, třetí pak druh *velkých svícni* pro zábradlí na podstavec z pozlaceného bronzu a emailované. — Plány na *nové probošství* hradečanské slohu gotického se vším příslušenstvím. — Plány na dostavění *kollegiálního chrámu Páně* sv. Petra a Pavla na *Vyšehradě*. — Dokončení *opravy chrámu Páně* sv. Petra na Poříčí. — Nákrasy na slohovou opravu a úpravu *farního kostela Slavětinského*. — Návrh na opravu *románské kaple Mohelnické*. — Nákrasy na *hlavní oltář* slohu gotického do farního chrámu Páně v *Nezamyslicích*. — Plány na novou *věž sv. Jindřišskou* v Praze. — Nákras nové *věže Křivoklátské*. — Nákras na nový *arkýř* v Karolinum. — *Kazatelna* renesanční do Děčinského chrámu Páně. — Velký *stojací svícen* ze železa pro kostel sv. Štěpána v Praze, polychromován a zlacen. — Nová *železná mříž* kolem kašny na menším náměstí Staroměstském, polychromována a zlacena. — *Pomník* † prof. Zikmunda na hřbitově Vyšehradském.

Architekti *A. Baum* a *B. Münzberger*. Nákrasy na celou vnitřní úpravu nového farního kostela ve *Velebíbech*: tři oltáře, kazatelna, mřížka, zpovědnice, skříň paramentní, korpus na varhany, lavice kostelní, mramorová křtitelnice s kovovým víkem, mramorová kropenka, zvony. — Nákrasy na vnitřní úpravu *děkanského chrámu Páně Nepomuckého*: hlavní oltář, křížový oltář, přenesení a spořádání ostatních oltářů pobočních. — Plány na novou *věž a opravu kostela ve Chroustově*. — Návrhy na změny plánů *nového kostela ve Mšeně*; věž navržená přijata. — Náčrtek na soustavnou opravu *děkanského chrámu Páně ve Vodňanech*. — Nákrasy na novou věž a opravu celého kostela v *Záběhlicích*. — Tři návrhy posloupné *nového kostela* románského ve *Velkých Hlušicích*. — Plány *mešní kaple* gotické do Lázní sv. Markéty. — Nákrasy na nové tři oltáře, kazatelnu a zpovědnice do *kostela Hostouňského*.

Malíř *J. Hellich*. *Křest Kristův*; obraz na hlavní oltář v Holohlavech u Smířic. — *Svatí tři králové* klanějí se Spasiteli narozenému; obraz na poboční oltář poutnického kostela Matky Boží ve Staré Beleslavi. — Obraz blahoslavené *Anežky Přemyslovny* pro kostel ve Veliši u Jičína. — *Sv. Anna* Pannu Marii vyučující; oltářní obraz pro kostel sv. Ignáce v Jičíně. — *Sv. Dominik*; obraz na *stranní oltář* dominikánského kostela sv. Jiljí v Praze. — *Sv. Vavřinec*; pro kostel v Lobsu. —

Stětí sv. Jana Křtitele; velký obraz na hlavní oltář farního kostela v Solnici. — *Sv. Mikuláš*; pro kostel v Deseneticích. — *Kristus Pán* v posledním okamžiku před ukřižováním.

Malíř *Fr. Sequens*. Pro *hlavní kostel sv. Víta* na hradě pražském: 1. Kartóny nových *tří oken* v kapli Šternberské. Okno prostřední: Madona v mandorle se dvěma anděly klečícími; ve spodním poli: sv. Beno, sv. Vojtěch, sv. Dorota. Okno levé: v poli vrchním sv. Jan Miláček, v poli spodním bl. Anežka, sv. Jan Sarkandr, sv. Alfons. Okno pravé: v poli vrchním sv. Jakub Větší, v poli spodním sv. Vít, sv. Alois, sv. František. 2. Počato s malbou *kaple Martinické*, na stropu allegorické figury ctnosti křesťanských. — Do *votivního kostela Vídeňského*: 1. *Korunní okno* království Českého. Hlavní obraz představuje martyrium sv. Václava. Nad tím v poli vyšším sv. Jan Nep. v oslavě nad mostem se vznášející, na pravo sv. Vojtěch, na levo sv. Ludmila. Ve vrchní rúži v sedmi medailonech ostatní sv. patronové čeští: sv. Vít uprostřed, kolem něho pak sv. Cyril, sv. Metoděj, sv. Prokop, sv. Sigmund, sv. Norbert, bl. Anežka. V poli nejdolejším znaky zemí koruny svato-václavské. 2. Okno věnováno od *kláštera Rajhradského*. Poslední přijímání sv. Vintře, původce kláštera, na poušti; Severus, biskup pražský, podává mu tělo Páně u přítomnosti Břetislava. Nad tím v poli vrchním poslední rozmluva sv. Benedikta se sv. Školastikou za zázračné bouře a deště. 3. *Emaily na hlavní oltář*. Po obou stranách tabernaklu 8 medailonů: Kristus Pán co dobrý pastýř; Kristus sedící, pláštěm purpurovým oděný, krev Jeho stékající do kalichu, (symbol poslední večeře Páně a skrze přijímání naznačující zároveň úzké spojení člověčenstva s Kristem); ku předmětům nvedeným druží se šest svatých mučovníků a vyznavačů všech povolání a stavů: sv. Sigmund Burgundský, sv. Gertruda, sv. Marketa Kortonská na pravé, sv. Šebastian, sv. Notburga a sv. Pavel Poustevník na levé straně. V bezprostředním sousedství s tabernaklem po obou stranách výjevy starozákonní poukazující na oběť zákona nového: Abraham syna svého obětující a Josef Egyptský sny své vykládající. — *V hrobkách na hřbitově Volšanském*: Madonna sv. Lukáše na mramorové desce malovaná v hrobce rodiny Šíchovic; vzkříšení dcery Jairovy u přítomnosti rodičů a 3 apoštolů v hrobce rodiny Novotných. — Dva obrazy kostelní na plátně malované: sv. Kateřina Alex., sv. Barbora.

Sochař *J. Šimek*. Na boční strany mensy hlavního oltáře v metropolitním chrámu sv. Víta na Hradčanech zasazeno jest zbývajících šest kamenných poprsí proroků starozákonních.

Jsou to: *Joël, Amos, Osee, Micha, Jonáš a Aggäus*. Výtečná práce umělecká rovná se ostatním prorokům roku minulého od téhož umělce vyvedeným. (Viz „Method“ r. II. str. 99.) Pro *c. k. dvorní museum vídeňské*: *Sv. Eligius* (skica a model) s biskupskou mitrou, oděn kasulí a palliem, v pravé ruce má zlatnické kladivo, levicí drží kalich od něho samého zhotovený, který až dosud jest majetkem zlatníků pražských, od Karla IV. jim darovaný; dole na pravé straně stojí kovadlina. *Isidor Miletský*, stavitel chrámu Božské Moudrosti v Cařihradě (skica a model), oděn kostumem byzantským, těsně přiléhajícím oděvem, tunikou na kolena sáhající a přehozeným pláštěm na pravém rameně sepnatým; na nohou stře-

více na způsob sandálů; v pravici drží model chrámu Božské Moudrosti, levicí půdorys kostela. — *Sv. Jindřich* do tympanonu portálu zvonice sv.-Jindřišské na Novém městě pražském, v ornátu císařském s žezlem a jablkem říšským, s korunou císařskou. (Skica). — *Kristus Pán žehnající*; náhrobní socha do Šumavy. (Skica a model.)

Menší práce těchto jakož i jiných umělců pražských mlčením se pomíjejí.

Z uvedeného seznamu jde na jevo, že při veškeré nepřízni poměrů doba přítomná připomíná všestrannou činnost uměleckou na nejkrásnější rozkvět umění českého za doby Karla IV. Navraťte se k nám, zlatí časové

Sloh románský.

Píše F. J. Lehner.

(Uspořádání věží. — Lysena. — Obloukový vlys).

Na románských chrámech bývají skupené věže tvarů již dříve uvedených buď na západní straně, anebo kolem lodě křížové a

(Obr. 88.)

(Obr. 89.) Z kaple Podvinecké. XII. století.

choru způsobem mnohdy velikolepě vyvinutým. Začasté kombinují se obě soustavy, z čehož rozmanitost bohatá povstává. Vzory byzantského stavitelství, jako spatřujeme na S. Vitale v Ravenně a v Cáchách, nezůstaly bez vlivu na sloh románský. V četných krajinách pokoušeli se stavitelé, sloučení založení centrální s tvarem basiliky, z čehož nad čtvercem křížovým, kde lodě se protínají, povstala kuple, která na venek vystupuje věží uměleckým tvarem a vývojem podstatně jiným. Věž nad kuplí stavěla se totiž do značné výšky s kolmo vystupující střechou, čímž kuple tvaru svého pozbývala a více věží se stala, buď osmihrannou, jako v Německu, anebo čtverhrannou, jako na normanských stavbách se vidí. Aby však budovy takové rovinně ušlechtilé ne-

pozbývaly, na pěkných vzorech slohu románského pojí se buď se západními anebo ostatními věžmi kostela v milou a příjemnou skupeninu. Jako na jiném, také zde platnosti nabývá zákon skupeniny, která perspektivou vnady malebně dodává a rytmickým pohybem oživuje. Hmotná věž křížová se štíhlými družkami plodí obraz souladu a krásy, rozmanitosti a jednoty.

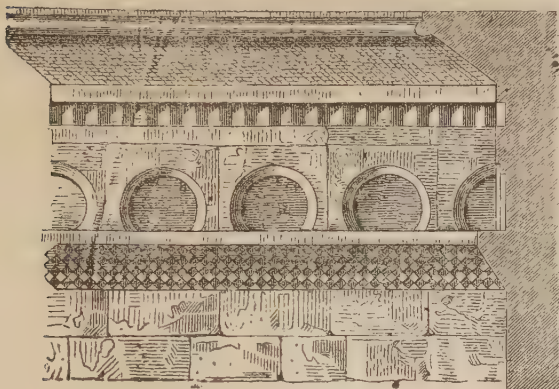
Věže v půdorysu obyčejně čtverhranné přecházejí v jisté výšce v osmihranné, mnohdy i kulaté. Vždycky jsou ale románské věže vodorovnými římsami, pod nimiž obyčejně obloukové obroubení anebo nějaká páska se táhne, na více pater rozděleny (obr. 88.). Přizemek mívá často na oživení lící strany i slepé oblouky na posloupech rozepjaté. Podobný

(Obr. 90.) Trau. Druhá polovice XII. stol.

účel vykázan jest také lisenám, širým to pruhům, které na hranách a jiných vhodných místech zevnějšku se upravují. (Viz totéž vy-

obrazení.) U prostřed stěny jsou okna buď prostá, za pouhé otvory zvukové sloužící, anebo sloupkem dělena a obloukem překlenuta, čímž

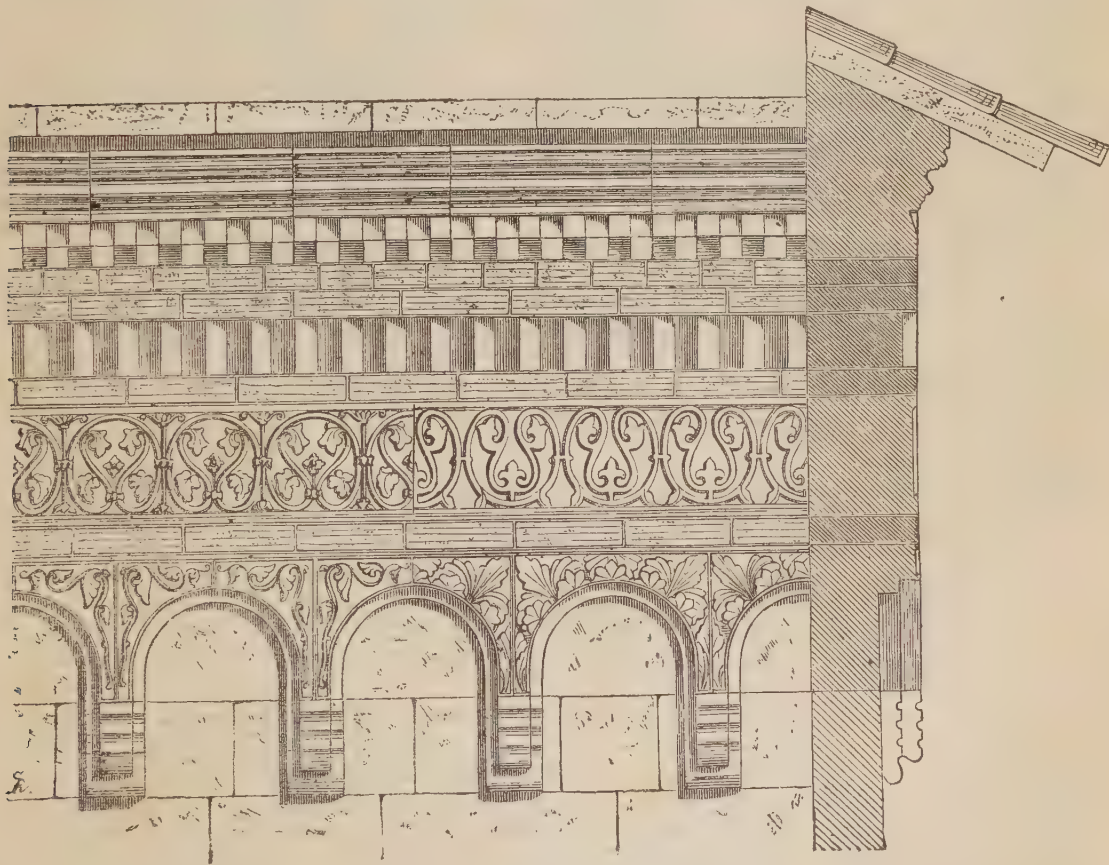
(Obr. 91.) Seckau.

plodí se živý účinek světla a stínu, stěna pak u prostřed silně vyvinutých hran hmotnosti a tíže pozbývá. Ze prostředníkem tenkého sloupku

na věži, přilbou zvaná, vyrůstá z půdorysu a má základní formu buď čtver- nebo vícehrannou. Střechy, na způsob stanu zbudované, bývají nízké a jednoduché. Nejbohatější tvar vyvinuje se, když ze čtvercové nízké střechy osmistranný jehlanec vystupuje.

Při uspořádání věží dopouští sloh-románský neobyčejnou rozmanitost a bohatost individuálního vývoje schopnou.

Jako na věžích vyvinul se též zevnějšek na ostatních stěnách. Mocnými pruhy na způsob pilastrů ze společného soklu vyrůstajícími a až do střechy vystupujícími — lisenami — obrubují se nejen rohy věží (viz obr. 88.) a lodí pobočných, nýbrž také dlouhé stěny jimi se dělí a článkují. Na hlavních odděleních lodě hlavní, jakož i poboční bývají liseny přerušovány římsou budovu dvoupatrovou naznačující. Pod střechou pak prýští se z liseny živý pohyb obloukový, který se vyvinuje v obloukovou obrubu, vlysem oblou-

(Obraz 92.) Verona. S. Zeno. Konec XI. do počátku XII. stol.

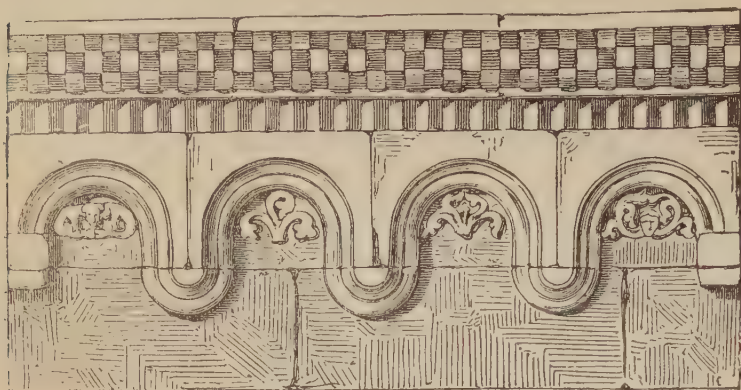
a silné zdi náběžník bývá, dříve již podotknuto bylo. Čím výše vystupují jednotlivá patra věže lisenami, obloukovým vlysem, římsami a slepými oblouky rozčlankovaná, tím větší bývá rozmanitost skupených oken. Střecha

kovým zvanou. Ze všech ornamentů tato ozdoba největší obliby a obecného rozšíření došla, tak že ji za podstatnou známku slohu románského směle pokládati lze. Skládá se z řady malých polokruhů nad líc zdi vynika-

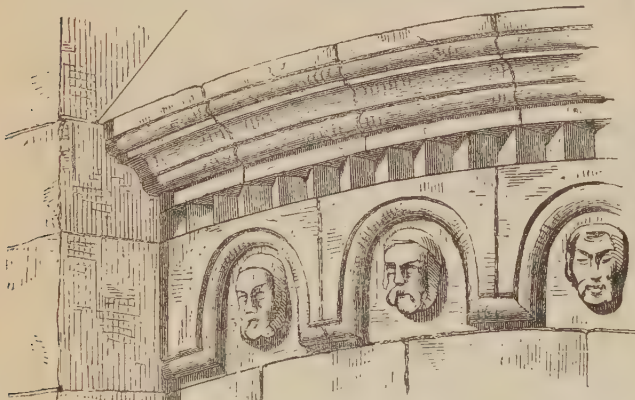
jících, a provází takto římsu pod střechou. Uvádí se tuto řada přiměřených příkladů

prostě neb rozmanitě. Ve štítech pod římsami ornament tento často stupňovitě do výšky vystupuje. Na chorových pak výklenkách či apsidách bohatěji a nádherněji okrášlených také charakteristický článek tento bohatšího dochází vývoje (viz obr. 93.—95.).

(Obr. 93.) St. Ják. Počátek XII. věku.

(obr. 89.—92.), veledůležitého a pro zevnějšek architektury slohu románského tak významného

(Obr. 94.) Börzsöny. Kaple sv. Štěpána.

(Obr. 95.) St. Ják.

článku rozmanitě skládaného chudě neb bohatě, profilovaného buď hrubě neb jemně, buď

římsa střechy mohutně článkovaná a bohatě ozdobená.

Obnovený farní kostel sv. Petra na Poříčí.

Píše F. J. Lehner. (Dokončení.)

Na pilířích, nesoucích zdi hlavní loď, naznačeny jsou vrstvy spárováním, jako by z tesaného kamene dvoji barvy, červenavé a žlutavé, stavěny byly. Bordurou nahrazen jest náběžník pasů do pilířů zaklenutých, čímž i poloha pateční k náležité platnosti přivedla se. Pásky samy děleny jsou v klenáky střídavě červenavé a zelenavé. Uvedeným způsobem malby jednoduché sice, ale nejvyšší důmyslné vyznačeny jsou předůležitě faktory konstruktivní a celku dodalo se rázu pevnosti a důkladnosti. Že i stěny lodí pobočných jakož

i loď hlavní nad pilíři se vypínající podobně na vrstvy děleny jsou, jest již pouhou toliko důsledností dekorace na pilířích a pasech počaté, ač zde střídavě vždy jedna vrstva barvou naznačena jest jako by z tesaného kamene, druhá pak z cihel stavěna byla, čímž výtečně vyjadřuje se rozdíl konstruktivní zdi a pilíře. Výjimku přirozenou, snadně pochopitelnou činí spodní část zdi hlavní loď v presbytáři, malovaným tepichem hnědočerveným ozdobená.

Poněvadž pilíře a zdi v konstruktivní

své podstatě se stropem v úzkém jsou spojení a v bezprostřední vzájemnosti, patrně, že i jeho křížová klenba tímže se zděmí duchem, ač značně bohatějším provedena jest, a tu opět, — jak zcela přirozeným býti se vidí — bohatěji v lodi hlavní, nežli v lodích pobočných, tou měrou, že žebra co kostra jednotlivých klenutí spárami na klenáky rozdělená bohatějšími a plnějšími barvami vyznačila se. V každém pak poli klenbovém zvlášť zase kámen závěrečný co srdce celku vyniká, znaky rozličnými v lodi hlavní a levé opatřen, ale v pravé do záře duhovité vůkol na klenutí namalované zasazen jest. Pole stropu mezi žebry sklenutá lemována jsou bordurami bohatějšími v lodi hlavní jak barvou, tak komposicí, nad loď poboční, zbývající pak plocha rozdělena hvězdami, v lodi hlavní zlatými a růžicemi přidanými, čímž stropu celému vnady, jednotlivým pak polím nemalé ozdoby se dostává.

Z uvedeného popisu malevané vnitřní dekorace patrně se vidí, jak prostými prostředky lze důstojně oživit křesťanský chrám i při nejmenším nákladu, na který též chudá osada vesnická odvážit se může. Vnitřek prostě sice, ale důmyslně malovaný, plodí zcela jiný dojem, nežli kostel jen vyblýlený aneb tou neb onou barvou natřený. Pilíře a stěny, byť jen pouhými spárami rozdělené ožívují již svatyni mile a rozptylují jednotvárnost unavující a mrzutou. Také kostel sv. Petrský neměl ujiti osudu pouhého, obyčejného obílení. Pražská rada městská co patron kostela povolila pouze náklad na opravu zednickou a architektonickou. Zdi chrámu musely býti na některých místech úplně zbourány a znova vystavěny, střecha chrámová a všech tří věží stržena, tak že celá stavba před počtím oprav pouhé zřícenině se podobala. Z celého kostela zbyly jen holé zdi zubem času značně porouchané, křížovou klenbou kryté. Vyžadovalo se na kostel dlouho zanedbaný značného nákladu 38.000 zl., při práci pak veliké opatrnosti. Když porouchané zdi na mnohých místech z chatrného staviva vyvedené důkladně a solidně novým a dobrým materiálem vypravily se, dostalo se kostelu nových, jednoduchému slohu gotickému přiměřených portálů z kamene tesaného, tolikéž i oknům všem nových kamenných prutů a kružeb, vnitřku i zevnějšku nové omítky. Průčelní dvě věže opatřeny jsou novou střechou s měděnou bání a železným křížem svrchu. Střechy chrámu nyní jinak rozdělené a zajímavě upravené pokryty jsou břidlicí. Třetí věž menší, která sedí na střeše presbyteria, velmi ozdobně znova zbudovala se, na jejímž kříži na místo povětrné korouhvičky pozla-

cená postava sv. Petra čtvrti Svatopetrské vévodí.

A když celé dílo s velikým nákladem důstojně obnoveno bylo, a mimo jdoucí přijda k sv. Petru radostně se pozastaví a se ohlíží, poněvadž ten bývalý kostel nynějšímu, ač pouze opravenému a obnovenému, ani podoben není pro šťastnou a velezdařilou metamorfosu, a přikročiti se mělo k vnitřní obnově, zželelo se architektu *J. Mockroví*, jemuž od pražské rady městské oprava svěřena byla, zajímavých prostor vnitřních, které vedle rozpočtu měly býti pouze — obíleny. Ač spravedlivě oceňoval chvalitebnou obětovnost patronátního úřadu pražského, který se odhodlal k tak důkladné a nákladné opravě, požádal sám rady městské, aby povolila alespoň malou částku také na vnitřní úpravu, která by souhlasila s důkladnou opravou zevnější. Rozumným důvodům, z nichž nad to čistá a nezištná láska k umění září, rozumný patron neodolá. A tak povel jest potřebný náklad na jednoduché vymalování vnitřku, jakož i na přiměřené zasklení oken vzorkovým sklem barevným, aby i to světlo do vnitř padající očištěné a proměněné procházelo do svatyně.

Mravné naučení: „Milovníci okrasy domu Božího! Když v horlivosti bohumilé hodláte zvelebiti a okrášlit svatostánek, v němž sídlí Beránek Boží nepoškvrněný, sečkejte, až stačí oběť vaše na důstojnou ozdobu, která vyžaduje ovšem přiměřeného nákladu. Oknem vyhazuje peníze a plýtvá jimi, kdo ledabylo a od ledakoho dopouští povrchní a ničemnou obnovou (!) znešvarovati a pustošiti svatyni. Přístipkář a záplatář dnes zalepí jednu díru a zítra již kolem švů objevují se čtyry jiné. Důkladná práce však vždy se vyplácí, poněvadž vytrvá. Palliatívou jen na krátko zakrývá se nahota. Chrámu křesťanskému sluší a přináleží vždy to nejlepší a nejdůkladnější. Doba pozlátka falešného již pominula. Milujeme kostely naše. Nejmilejšímu na světě přinášíme v oběť nejvzácnější dary. Domum tuam decet sanctitudo!“

Se zálibou sledoval redaktor opravní práce a ozdobování vnitřku. Když pak jednoho dne lešení zmizelo a veškeré prostory se objevily v novém rouchu, nevelký chrám sv. Petrský objevil se tu v panenské kráse. Nikdy před tím nebyl bych tušil, že může vnitřek jeho ploditi tak milý dojem. Prostory byly úplně prázdné. Oltáře byly u štafíra. Ku člověku mluvila pouhá architektura ušlechtilá, očištěná, umytá, opravená, ozdobená.

Po návratu z pouti římské shledal vpravovatel opět staré oltáře, — poněvadž jmění nestačilo na vyvedení nových, slohu přiměřených, — na svých místech slušně obno-

vené. Ač malebností celku překvapen byl, architektura prázdného kostela při poslední návštěvě k němu dříve účinněji mluvila. Oltáře staré, slohu neodpovídající ujmuly vedle osobního mínění a vkusu vypravovatelově dřívějšímu dojmu na úplnosti a jednotě, jakou plodí jednotným duchem provedená oprava celkovitá. Jiným opětně znalcům neslohové oltáře méně jsou na závalu. Pro nemožnost dalších výloh zůstala v obnoveném chrámu dřívější úprava vnitřku beze změny obnovená pouze. Nových jen zpodobnic ducha gotiky přiměřených dostalo se kostelu. Kdyby také jednou oltáře, zejména hlavní, a lavice slohovými nahrazeny byly, ostatní architektura slohu svému navracená nehněvala by se z kajícího konvertity. Svůj k svému! Nepomýšlí-li se při opravách chrámů barokních na odklizení oltářů

a ostatní úpravy tímže duchem provedené, ponevadž by bylo na zásadu souhlasu, jednoty a celku, když při úpravě chrámů jiných slohů těchže zásad se šetří, jest požadavkem důslednosti.

Úkol, jaký zde svěřen byl architektu *J. Mockrovi*, vyveden jest od něho mistrně. Ze starého učiniti nové, z pokaženého dokonalé, z chatrného důkladné, z neladného soulad, jest prerogativou vrozeného důmyslu a hlubokého vzdělání důkladným a svědomitým studium nabytého. Takovými opravami objevuje se více ještě, nežli v nových dílech uměleckých, plodnost ducha, vytříbený vkus a hluboká vzdělanost odborná. Jednomyslný soud znalců zní: Oprava farního chrámu sv. Petra na Poříčí pražském jest dílem velezdařilým a šťastným.

Kathedrální brněnská a dostavění její věže.

Píše F. J. Lehner.

Dne 5. prosince b. r. bylo tomu 100 let, co k doléhavé žádosti císařovny Marie Teresie papež Pius VI. biskupství olomúcké povýšil na arcibiskupství, při čemž katedrální jeho chrám jmenován chrámem metropolitním, v Brně pak zřídil nové biskupství, brněnský chrám kollegiální sv. Petra povýšen jest za chrám biskupský, tak že nyní Morava s příslušným Slezskem na dvě diecése rozdělila se.

O původu a dějinách nynějšího stoličního chrámu Páně sv. Petra čte se ve spisu na oslavu biskupského jubilea vydaném, že vedle pověsti na vrchu, jemuž dnes jest jméno Petrov, nalézal se chrám zasvěcený bohyni Krasopani. Z jistých pramenů dovidáme se, že na tomže místě za vojvody Mojmíra od německých misionářů vystaven a posvěcen byl chrám r. 830, tedy ještě před příchodem sv. Cyrilla a Metoděje, ale že tento chrám vpádem nepřátelským lehl popelem, za doby pak Svatopluka opět vystaven jest. R. 884 na slavnost sv. Petra a Pavla posvětil sv. Method chrám tento na jméno sv. apoštolů Petra a Pavla u přítomnosti Svatopluka a velkého množství lidu. R. 1131 stal se chrámem proboštským. Právo patronátní tohoto mnohými knížecími i soukromými nadacemi obohaceného kostela náleželo až do roku 1240 zeměpánu, na to abatyství v Tišnově. Chrám svatopetrský to byl, odkud r. 1451 obrovská vycházela činnost kazatele Jana Kapistrana, aby katolický, tehdy

nevěrou pokleslý život opět se povznosl. Doud nalézá se u vchodu na památku kazatelna kamenná, odkud tento světec kázal proti husitismu. Velkou zhoubu chrámu a kapitole přinesl první Švédů na Brno útok r. 1643. Celý chrám se vším svým nábytkem, věž se zvony, bohatá sbírka knih, celý archiv, blízká kaple sv. Cyrilla a Methoda, domy kanovnické, proboštsví, fara a mnohé jiné padly zhoubným plamenům v obět.

Teprva r. 1651 přikročil Gerárd Slesín ku znovazřízení kostela. Na úpravě chrámu jak zevnější tak vnitřní spravováno během mnoha let za více proboštů, jako Ondřeje Dirého, Thurna a Schrattenbacha, nejvíce však ku opravě přispěla Maria Teresia —

První, který jako biskup brněnský ve stoličním chrámu Páně zasedal, byl Matiaš Fr. hrabě Chorinský (1777 — 1786), jehož vynikající ozdobou byla hluboká zbožnost, láska k vědě, zvláště ale dobročinnost. Následoval Jan Bap. Lachenbauer (1786 — 1799), který dal zříditi čtyry poboční oltáře a stoliční chrám Páně značně zvelebil. Také jeho nástupce Václav Urban rytíř ze Stufferů (1817 — 1831) katedrální mnohými dary štědrě obmyslil. Po lidumilném otci chudiny Františku Antonínu Gindlovi (1832 — 1841) a moudrém zakladateli semináře, jemuž i celé své jmění odkázal, Ant. Arnoštu hraběti Schaffgotschovi

(1842—1870) dosedl na stolec biskupský Karel Nöttig, který na oslavu 100letého jubilea věnoval 10.000 zl., aby tím základ položil ku dostavění věže chrámu stoličného a povzbuzuje jiných k následování. Vydal totiž nejđ. p. biskup pastýřský list, v němž ustanovuje způsob církevní slavnosti, na jehož konci vyzývá věřící ku sbírkám na dostavění věže. Mluví k nim takto:

„Od válečného dobývání Brna skrze Švédy r. 1643 chrám sv. Petra, první čili stoličný to chrám celého biskupství, nemá ozdoby, kteráž jinak i nejjednodušší chrám vesnický krášlí; nedostáváť se mu věže, kterážby špicí svou k nebi ukazovala, a na níž by kříž, znak to vykoupění a vítězství, do dálky zářil. Nebyla-li by to krásná věc, kdyby děkoslovná a radostná slavnost stoletého trvání biskupství Vám podnětem byla k pečování o ni a tudíž i ku kladení obětí, aby stoličný chrám dlouho pohřešovanou věž opět obdržel a r. 1884, v němž od jeho zasvěcení svatým Methodem 1000 let uplyne, v plné ozdobě obnoven zrakům Vaším se objevil? Nepochybuji, že tuto myšlénku — krásnou a chvalnou býti usoudíte; vždyť již drahně let a mnohonásobným způsobem vyslovena byla: nuže tedy přikročíme k jejímu uskutečnění. Netřeba, aby prostředky k tomu byly najednou letos, v roce příštím, v následujícím druhém a třetím roce již úplně a zcela sebrány; prozatím buď jen začátek učiněn a k tomuto začátku položil jsem já svůj první příspěvek (10.000 zl. P. r.) již v ruce královské kapitoly. Vaším duchovním správěům dán rozkaz, sbírat milodary, kteréž Vámi se sejdou, a je s poznamem jmen a jednotlivých příspěvků odesílají výboru proto ustanovenému. Mohou to býti i větší sumy, kteréž najednou obětovány budou; můžete též roční příspěvky připověděti, můžete příležitostně při ofěře, kteráž ročně v památný den zasvěcení stoličného chrámu, o slavnosti sv. Petra a Pavla, konati se bude, svou almužnu skládati; bude však také o to postaráno, aby scházející se peníze nezůstávaly bez užitečného vynakládání a spolu aby účetní správa o příjmech a výdajích, jakož vůbec o veškerém stavu záležitosti této, rok co rok Vám podávána byla. Kdo hojně dáti může, dej hojně; kdo maličko má, nermuť se proto, ale zpomeň si na halíř vdovin, ježž Pán tak velice pochválil; vždyť pak i malé příspěvky, skládají-li se ustavičně v hromadu, požehnáním Božím v sumy dosti značné vzrůstí mohou.“

O té krásné myšlénky! Poslední biskup brněnský chce stavěti věž na oslavu prvního biskupa křesťanského sv. Peíra, na památku prvního biskupa a apoštola slovanského sv. Methoděje, který před tisíci lety posvětil chrám Páně na Petrově. Až ten rok 1884 památný a žádoucí se dostaví, má vysoká věž do jasného blankytu nebeského se dívající hlásati světu věkovou vděčnost Moravy. Zbožná Moravěnka, miláček můj, vystaví sv. Methoději pomník, vysoký pomník na skále Petrově. Na skále — Petrově — u prostřed Moravy jest vzdělán první chrám, — matka diecése. Na skále Petrově, v středisku světa, u věčném Římě jest vzdělán první chrám světa, — matka křesťanstva. Petr jest skála a na skále vzdělal Pán Církev svou a brány pekelné nepřemohou jí. Tu i tam na skále sídlí sv. Petr, na Petrově římském i na Petrově brněnském. Nebetyčný chrám Církve na skále Petrově před devatenácti věky založil nebeský stavitel křesťanské víry; první chrám světový i co do důležitosti, i co do velikosti, i co do krásy na Petrově hrobu zbudovali náměstkové jeho; na Petrově moravském před tisíci lety posvětil Method chrám na skále postavený, aby vzdoroval věkovým bouřím. Bouře přišly, přivalové se řítily, vichrové buráceli, Petrov však zůstal skalou. Dobrý lid moravský zachoval věrnost a oddanost ku skále Petrově a Církvi. Lid ten jest vděčným za to dobrodiní. Na památku vděku vystaví vedle chrámu na skále Petrově věž, aby byla pomníkem víry zachované, závdavkem naděje utěšenější, věštyní lásky nehynoucí. Símě před tisíci lety rukou Methodějovou do úrodné půdy zaseté, vzešlo, ujalo se, kličilo, rostlo, vykvětlo, uzrálo a nyní živí se jím národ vděčný. Rukojemstvím víry nehynoucí, nestárnoucí bude nová věž na Petrově. Až postaven bude ten pomník Methodějský na 1000letou oslavu, „Method“ zapěje patronu svému sv. Methodu radostnou píseň. —

Krásná myšlénka! Ku dovršení věru již by nescházelo nic více, nežli aby vtělení vznešené myšlénky, velkolepého pomníku jubilejního, obětného daru národního, vyvedeno bylo radou, péčí a řízením uměleckého odboru Akademie křesťanské, jednoty, která výhradně pracuje o zvelebení křesťanských věd a umění.

Na Petrově chrám s věží, to jest obraz Církve.

Z Akademie křesťanské.

První odkaz závěti Akademii křesťanské.

Šlechetný kněz důstojný p. děkan v Červené Řečici Šimon Mottl, jenž 14. března t. r. na věčnost se odebral, odkázal v závěti své Akademii křesťanské v Praze státní obligaci z r. 1860 na 100 zl. znějící, jakož i dvě sošky, z nichž jedna ze stříbra zhotovena jest. Jest to první z odkazů, učiněných Akademii na lůžku úmrtním. Spanilomyslný dárcе učinil počátek. Dal příklad, jehož velmi mnozí zejména z řad kněžstva následovati budou. Známí jsou již mnozí, kteří jednou odkazem Akademii křesťanskou dědičkou učiní, jedni vzácných sbírek

svých, druhí pracně nabytých úspor. Tak jest to dobře. Syn zplácí matce obět vděku. Dává nazpět veškerenství, čeho za živobytí byl jen pouhým správcem. Církev jest naší matkou, křesťanství jest naší rodinou. Nesnadno ukládá se úspora na lepší jistinu. Akademie křesťanská nyní v zárodku a na počátku činnosti jen všestrannou, obětovnou podporou bude ústavem důležitosti požehnaná na oslavu Církve a vlasti. Ctihodný dárcе sám sobě postavil pomník v pamětní knize Akademie křesťanské. Jemu budiž věčná paměť!

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Budoucí Campo santo na Vyšehradě.

V synodě pražské čte se v úchvalách o hřbitovech (kap. X.) takto: „Zbožná mysl k zesnulým zakládá zde a onde a okrašluje hřbitovy tak, že staví uvnitř kolem zdi přiměřená sloupová loubení, která na stěnách malbami a nápisy svatého obsahu se okrašluje. Takové stavby a zbožné zvyky my nejvýš schvalujeme i přejeme si, aby alespoň na osadách znamenitějších, které, jak sv. Karel Boromejský podotýká, zámožností vynikají, nové hřbitovy štědroutou křesťanů se zakládaly způsobem naznačeným.“ Kdo neviděl hřbitovy v Pise, Bologni, Římě, Florencii, Janově, Trientu, Innomostí, Mnichově, Solnohradě a j., nedovede sobě představití obraz hřbitova, jaký synodou pražskou se doporučuje, poněvadž ve vlasti naší českomoravské žádný podobný až dosud se nevyskytuje. Hřbitovy obyčejné bývají u nás prostou zdi ohrazeny, nádherné pak ve velkých městech, jako např. pražský ve Vošňanech, jsou směsicí kamených bud různotvárných bez řádu a skladu, všech možných i nemožných slohů. Vlastně žádného slohu. Kdo chceš viděti, jak sloh nemá vypadati, jdi na hřbitovy a zbrozíš se té architektury a toho sochařství. A což teprv to pole u prostřed mezi boudami! Když jedno nedostačuje, přikoupí se nové bez ohledu na dřívější a nelad provádí se na novém svatém poli ut supra. Štěstí pro nebožtíky, že tu krásu nevidí! U nás zádušním a patronátním úřadům ani ještě nepřipadlo, aby při zřizování hřbitovů pomýšlelo se na jistou soustavu a určitý pořádek, který ve všem se jeví, čeho Církev se ujímá. Do geniálního nepořádku hřbitovů najednou z čista jasna udeřilo. Synoda pražská přeje si, aby hřbitovy zakládaly se s loubením malbami a nápisy okrášleným po způsobu, jako se vyvinul na Campo santo ve Vlaších, odtud pak i do jiných krajín se přesídlil a tam zdomácněl.

Jak tedy vypadá křesťanské „svaté pole“, do něhož zasívají se těla zesnulá k budoucímu vzkříšení?

Zvenčí neliší se takový značně od obyčejných hřbitovů. Pouze zeď ohrazní jest tři- až čtyřikrát vyšší nad obyčejnou. Vstoupíš-li však do vnitř, býváš krásou překvapen. Máš kolkolem na všech čtyřech stranách loubení střechou krytá, tak že i v nepohodě a dešti snadno můžeš putovati a potrvati návštěvou u svých miláčků zde sladce dřímajících. Arkády jsou do vnitř otevřeny a objímají zelenou zahradu, otevřené svaté pole s hroby spořádanými vedle jisté soustavy. Procházíš-li se krytým loubím arkádovým, kráčíš po klenutých hrobkách, které pod nohama tvýma se nacházejí; vyjdeš-li z nich pod širé nebe, jsi na hřbitově, kde do země ukládají se těla v Pánu zesnulých křesťanů, u jejichž hlav spatruješ nejrozmanitější památníky, kříže a náhrobky. Jednota s rozmanitostí združená! Arkády udržují jednotu, otevřený hřbitov hlásá rozmanitost, tak jak v celém světě se spatruje. V té podivuhodné přírodě Boží máš nesmírnou rozmanitost při nej přísnější jednotě. Směsice povstává pouze tam, kde jest nerozum. Kde rozum vládne, tam ve všem jest zákonitost. Jeden klenbový čtverec bývá obyčejně hrobkou jedné rodiny, v jejíž vlastnictví koupí přechází. Ta pak si dle prostředků hmotných a vkusu vlastního okrašluje stěnu, namnoze pak i klenutí své arkádové hrobky buď obrazem, sochou, aneb obojím zároveň.

V Itálii má každé město svůj zvláštní sloh. Povšechný ráz stavitelský a ozdobnický spatříš pak v miniatuře též na hřbitově. Proto má také každý hřbitov svůj zvláštní ráz. Jaký duch mezi živými, jaká pobožnost mezi křesťany, takové hřbitovy ve městě zesnulých.

Daleko zavedlo by redaktora, kdyby chtěl popisovati hřbitovy a vypisovati, čím jeden od druhého se liší, i zůstávaje si zdělení příjemných upomínek na dobu pozdější, dojde-li v těchto listech na cestopis, pro který v „Methodu“ stále místa pro obmezenost se nedostává. V dějinách uměleckých proslulé Campo santo pisánské na př. má na stěnách štětcem vyvedenou historii malby druhu nej

vzácnějšího; Bolognský hřbitov stal se sbírkou plastiky z karrarského mramoru v nevidané nádhře; římský nerovností půdy a věkovou historií poskytl místa nejrozmantějším soustavám důmyslně sestaveným; innoostecký v roztomilém střídání dýše starou, dětinnou zbožností a pietou upřímného, ale obětovného Tyrolana. Musí pak i v uvedené více neb méně nádherné dekoraci stěn přece vládnouti duch pořádku, aby z rozmanitosti nepovstala směsice. Tak na hřbitově v Inno mostí vždy na třetí stěně malováno jest jedno zastavení křížové cesty; na ostatních pak předměty náboženské, jaké od rodiny, již hrobka náleží, zvoleny a určeny byly. V Solnohradě u sv. Petra pozadím jednoho kamenného náhrobku jest dokonce malovaná krajinka.

Tak jsem se konečně dopracoval, kde jsem chtěl býti na počátku vypravování.

Laskavý čtenář odpustí, inu-li jsem jej dlouhým povídáním. Ale tak se to již děje neobratnému, chce-li se státí srozumitelným.

Kapitola vyšehradská pochopila důležitost účhvaly synodální o hřbitovech a obrátila se v důležité záležitosti ku křesťanské Akademii. V oboru uměleckém nacházejí se šťastnou náhodou mužové vzájemně se doplňující. Každý z nich drží se sice svého v oboru, pokud možno, nejrozsáhlejším. Každý však člověk má přece vždy svého koníčka. Architekt Barvitiu rovněž. Ač nelze tak snadno naléztí oboru uměleckého, v němž by se neznal důkladně, máť přece své miláčky, u kterých s obzvláštní zálibou dlí. Jedním z jeho zamilovaných předmětů jsou hřbitovy, jak v několika již příkladech dokázal na Volšanském hřbitově, kde do různé směsice zasadil několik draho kamů. Odbor umělecký promluví o záležitosti a uváží ji všestranně, svěříl provedení žádosti vyšehradské architektu Barvitiu, který — jedná-li se o věc užitečnou a krásnou — neobtěžuje si ku nabytí zkušeností žádoucích zajíti si dnes do Solnohradu, zýtra do Mnichova, později do Trientu a Inno mostí.

Výsledek ukázal, že odbor s volbou a odkázáním nemohl ani lépe pochoditi. Architekt Barvitiu překvapil po delší a důkladné přípravě odbor umělecký tak mistrným a důmyslně promyšleným materiálem, na jehož sestavení jinému nedostávalo by se jednak chuti a vytrvalosti, jednak času a trpělivosti. Jakolivěk z dlouholetého pobytu svého v Italii znal do podrobnosti tamější hřbitovy, nelenil nyní, když bylo vypracovati určitý návrh, ku zjištění dát příležitostně navštívití Solnohrad, Inno mostí, Trient a Mnichov a tam zevrubuá studia konati. Výsledek důmyslné práce stkvěle se osvědčil. Má pohotově tolik materiálů, že by stačilo na zřízení ne jednoho ale dvaceti arkádových hřbitovů.

Po tak důkladné přípravě všeobecné přikročil teprv ke konkrétním návrhům. Vyšehradský hřbitov na prostofe poměrně malá a ne-

rovné se rozkládající, dopouští pravidelné založení náhrobních arkád pouze na dvou stranách směrem ku Praze totiž úplna, směrem ku bráně jen částečně až do jisté výšky pro přílišné stoupání půdy. Doporučili se tudý z příčin monumentálnosti na těchto místech pravidelné loubení, druhá polovice vhodnou býti se vidí k zakládání hrobek v zemi tou však měrou, aby v pravidelné soustavnosti na hradební zdi vždy plocha s výklenkem se střídala. V obou případech panující a nezměnitelné poměry tak se uvažovaly, aby při vši obmezenosti místa předpisům i Církve i umění se vyhovělo. Všude musí náležitý zřetel k umění sochařskému a malářskému se brátí, ale tak, aby i při nevelkých výlohách umožnilo se okrašlování arkád, jakož i hrobek v zemi podél zdi hradební uměleckými výtvary.

Uvedeným způsobem, loubením a hrobkami v zemi s příslušným okrašlením stěny hradební, upravily by se pouze tři strany hřbitova, poněvadž čtvrtá k Vltavě čelící jest již soukromým hřbitovem některých duchovních korporací.

Při vši rozmanitosti podmíněné poměry místními tvořil by hřbitov tak upravený přec jednotný, soustavný a příjemný celek.

Ohledně arkádových hrobek předložil architekt A. V. Barvitiu čtverou alternativu. Výbor umělecké sekce vyslovil se zejména pro jednu i krásou i praktičností vynikající. Sluší podotknouti, že arkádovou hrobku mnohem levněji zříditi lze, nežli obyčejnou.

K nákrěsům přidal architekt též pamětní spis s neobyčejnou vědeckou důkladností a praktickou znalostí pracovaný. Obě bylo od sekce umělecké bedlivě zkoumáno, s pochvalou přijato, jednomyslně stvrzeno, od předsedy odboru podepsáno, pečeti odboru opatřeno a nejd. kapitole vyšehradské doručeno, načež architekt Barvitiu do kapitolní schůze ku zvláštní poradě za tou příčinou svolané pozván jest.

Další vysvětlení následovati bude, až staroslavná, královská kapitola pro některý z projektů se rozhodne. Provedení toho ueb onoho zajisté sloužiti bude k vysoké cti jmenované kapitoly, okrase města Vyšehradu i celé Prahy. První toho druhu hřbitov ve vlasti českomoravské byl by vzorem následování hodným ku zakládání podobných v zámožnějších krajinách po celé zemi.

Obnova a zvelebení kostela v Čiňovsi.

Vdp. Jan Klein, děkan v Čiňovsi, hodlá důkladně obnoviti farní chrám Páně vnitř i zevně, vedle následujících myšlenek základních od něho stanovených Chatrná krytba tašková budiž nahrazena střechou břidlicovou s mosaikou heraldickou, dvojbarevnou břidlicí provedenou. Z kostelní střechy nad hlavním oltářem má se vypínati malá vížka se zvonkem, kterým se osadě oznamuje pozdvihování a požehnání s nejsvětější Svátostí, ale tak, aby kostelník zvonil ze sakristie a nikolivěk u oltáře aneb

za ním. Nízká věž chrámová bude zvýšena a důstojně i přiměřeně upravena. Kostel stojí na návrší a vévodí široko daleko celé krajině. Vedle ustanovení synodálního budtež nad hlavním vchodem, kudy osada do kostela vchází, vyobrazena Bohorodička a kolem ní patronové zemští: sv. Václav a sv. Jan Nep. Nad protějším vchodem druhým, kudy se vchází pouze po pohřbu křesťana zesnulého vítati a těšiti bude zarmoucené Pieta. Na hlavním průčelí věže, kde však žádné dvěře se nenacházejí, státi budou strážcové víry a apoštolé slovanští, svatí Cyril a Method, vše vytesáno z kamene práce vypuklé. Naproti tomu na prázdné kostelní stěně zevní za hlavním oltářem, kde na hřbitově, který kolkolem kostela se rozkládá, kněží v Pánu zesnuli se do země kladou, hlásej křížifix nejblížeji sousedství Krista Pána v nejsvětější Svátosti na oltáři trůnicího; pod křížem pak stojí Matka a Miláček Páně. Společný hrob, v němž pastýřové duchovní uprostřed osady zesnuli odpočívají, ohradí se mřížkou železnou s kropenkou a svítilnami. Velký kříž odevsad viditelný bude významným strážcem celého okolí. Nové dvěře a portály upraví se slohem, který chrámu sluší, ač v nynější úpravě kostel slohu nemá. Kobka oddělí se od chrámu skleněnou stěnou, aby věřící i mezi dnem nejsvětější Svátost navštěvovati mohli. Okna budou s novými portály a s ostatní novou úpravou v souhlas uvedena a postaráno bude zvláštním zřízením o dobré ventilace, aby vlhkost výparem tvořená po zdích nestékala. Venku pro okap dešťový kolem chrámu vydláždí se pohodlný odtok. S obnovou zevnějšíku počne se také vnitřek upravovati. Loď má strop plochý, který ozdobou barev pěkně se rozdělí; stěny obdrží přiměřený nátěr, aneb jednoduchou polychromii. U prostřed jedné strany loď vymaluje se krajina Betlehemska, naproti ní na druhé stěně hora Olivetská. První bude pozadím plastického Betlému, který o vánocích ku radosti mládeže dětské i šedivé každého roku stavěti se bude s příslušnými přídávky scenerie na den sv. tří králů a p.; druhé pozadím Božího hrobu. Vrchní stěna na straně Betlehemské ozdobena bude malbou in tempera vyobrazující svaté patrony rolnické: sv. Isidora a sv. Walburgu neb jinou. Vrchní stěna nad Božím hrobem doplněna bude obrazy Josefa Arim. a Nikodema. Loď s plochým stropem jest ukončena klenutým presbyteriem, které se co svatyně oltářní pěkně upraví a s větší živostí a nádherou vymaluje. — Oprava anebo úplné vyměnění starých oltářů za nové stane se později, až tuto udané práce dokonány budou. Hřbitov kolem kostela se rozkládající spořádá se v zahradu Boží a vrata sem vedoucí vcházejícím již ohlašovati budou, že svatý jest práh, který překročiti hodlá. Dvěstiletá lípa stojí na jednom, o sto let mladší sestra její na druhém konci plotu. Mezi nimi pak mladší vnukové bedlivě pěstování. Sou sedící díl farských budov uvede se v souhlas jednotného obrazu.

Výtečný plán, od vys. důst. p. objednavatele redaktoru ústně sdělený, byl ve výboru v sekci umělecké sdělen a s nadšením uvítán. V uvedených myšlénkách základních spatřuje se dokonalý souhlas ducha ryze církevního, sdruženého s uměleckým vkusem. Provedení krásné myšlenky svěřeno jest od výboru sekce architektu A. Baumovi, který s F. J. Lehnerem do Čiňovsi se odebral, kde na místě prostory prohlédnuty a vyměřeny jsou, aby se rychle přikročiti mohlo ku zhotovení plánů a rozpočtů.

Oltář pro hřbitovní kapli žádá se od důst. duchovní správy Labsko Týnické, s nákladem velmi skromným. Architekt A. Baum nepřekročil v rozpočtu udanou sumu, a vyvedl přece nákres oltáře, který v odboru pochvaly došel.

2. Nová objednání.

Obrazy. Vdp. *Toušek*, děkan v Třeboni, objednáva obraz sv. Aloysia. — Vp. *Jan Vaniček*, kaplan v Novém Městě, obraz sv. Ludmily.

Nádoby bohoslužebné. Vp. *Václ. Ron*, kaplan v Mrnůku, objednáva patenku k zaopatřování. — Dp. *Leopold Derka*, farář v Milonicích, dává opravovati a vyzlacovati patenku. — Vp. *Fd. Vodička*, kaplan v Lidči na Moravě, objednáva patenku a nádobku na sv. oleje. — Dp. *Fr. Liebner*, farář v Zubří na Moravě, skvostný kalich a nádhernou lampu na věčné světlo. — Vdp. *Ant. Lukesle*, děkan v Vys. Mýtě, dává pozlatiti starou monstranci. — Dp. *Fr. Trávníček*, farář ve Chvalkovicích, objednáva stříbrnou patenu. — Dp. *Ant. Kupka*, farář v Borové, posílá ku pozlacení monstranci, ciborium a patenku. — D. *farní úřad v Líbochově*, posílá do opravy pacifikál. — Dp. *Al. Makarius*, kurát vojenský v Terezíně, žádá za náčiní ke křtu a dva páry postříbřených konviček mešních.

Paramenty. Dp. *Leop. Richter*, farář v Beronicích, objednáva nebesa, velum na svátky a jiné na všední dny. — Vdp. *Fr. Suchý*, b. vikář a arciděkan v Biskupské Týnici, skvostná nebesa. — Vp. *Fr. Vodička*, kaplan v Ledči na Mor., biret, sáček na nádobku sv. olejů a kolare. — Dp. *Al. Makarius*, vojenský kurát v Terezíně, příkrov, černý pluviál, křestní štolu, pokrývky na oltář a j. Dp. *Jan Kocek*, far. v Pravoníně, dvě červené korouhve s obrazy sv. Jana Křt., bl. Anežky, Panny Marie.

Rozmanité náčiní kostelní. Vdp. *Ant. Štika*, děkan v Ledči, objednal Missale romanum. *J. J. p. kněžna z Löwensteina* v Boru, lampu, 2 svícny k tabernakulum. — Dp. *Václav Friedrich*, farář v Chrástě, skvostnou lampu gotickou i se šnurou. — Dp. *M. Dušek*, farář v Charvatcích, 3 pontifikální stolice, kanonické tabulky, kropenku, dva missály, 4 svícny, koberec. — Dp. *Fr. Hoch*,

farář v Horním Újezdě, gotickou lampu. — Vp. *Jan Nosek*, admin. v Nekoři, lustr a kaditelnici. — Sl. *patronátní úřad v Zlonicích* objednává koberec oltářní. — Vp. *Fr. Jiráček*, kaplan u sv. Haštala, pultík a zvonek. — Dp. *Al. Makarius* dvě kaditelnice, 8 svicnů a kropáček. — Vdp. *F. Suchý*, b. vikář, výkres a rozpočet mramorové křtitelnice. — P. *W. Merkel*, S. J. v Krakově, výkresy a cenu skleněných lustrů kostelních. — Dp. *Fr. Klíma*, farář v Krásné, posílá k opravě křížifix. — Dp. *Ad. Seemann*, farář v Lounech, žádá za výkres a rozpočet Božího hrobu.

3. Poptávky.

Vysokorodý p. baron *Zessner* táže se po nákrese a rozpočtu nového oltáře gotického. — Vp. *Fr. Horáček*, kaplan v Žamberku, žádá za rozpočet sochy Vykupitelovy v hrobě a kanonických tabulek. — Dp. *Josef Pracner*, farář v Mukačově, za ceny fialové kasule, komže kostelnické, vela, slavnostního antipendia, dvou červených korouhví a sošky vzkříšení Páně. — Dp. *Frant. Hoppe*, farář v Boroticích, táže se na cenu 14 svicnů ku křížové cestě. — Důstojný pan *František Langer*, farář ve Vrbici, za rozpočet kalichu, skvostného pluviálu bílého, červené kasule, černého pluviálu, příkrovu. — Vp. *L. Brož*, katecheta ve Strakoncích, žádá za cenu kasule slavnostní a jednoduché, tolikéž i pluviálu. — Dp. *Fr. Riedl*, farář v Hroznětíně, táže se po ceně pěkného pluviálu fialového. — Dp. *J. Zdobinský* po ceně pěkného, hedbávného práporu pro dítky. — Dp. *Ant. Sysel*, farář v Oumyslovicích, po cenách bílé, červené a černé kasule, dvou alb, dvou rochet, 8 korporálií,

12 purifikatorií, 3 humeralií, pláštěku na ciborium, s chránky pro Nejsvětější s melchisedechem a p. — Vdp. *Fr. Toušek*, děkan v Třeboni, po ceně jednoduchého kalichu. — Sl. *patronátní úřad v Dřhově* po křížové cestě. — Dp. *Ant. Sysel*, far. v Cumyslovicích, po ceně jednoduchého kalichu, 2 zvonků trojzvučných, 2 cínových konvíček, pak žádá plány na opravu kostela. — Vp. *Kar. Gossler*, adm. v Chomutově, za cenu stříbrného, skvostného kalichu s emailovými obrazy a stříbrného ciboria.

4. Vyslovené uznání.

Z četných listů uznání vyslovujících za pořízení předmětů církevně uměleckých péčí skce umělecké vyvedených uvádí se tuto jediný. Vdp. arciděkan plzeňský svěřil odboru zhotovení slavnostního aparátu bílého, který náleží ku pacím nejnákladnějším v paramentním ústavě zhotoveným, jak v popisu (viz „Method“ číslo minulý) dočísti se lze. Po dodání došel následující dopis: „Paramenty došly mne v pravý čas beze všeho úrazu. Cítím se příjemně zavázána, za důkladné, mistrovské a velmi vkusné provedení vzdání nejovinnější díky své; našly zde všeobecné obliby a pohled na ně jest nejlepším doporučením naší Akademie. Odesílaje na vyrovnání svého účtu 1112 zl. r. m. prosím za potvrzení řádného obdržení a zrušení i se ve vši účtě slavné Akademii křesťanské nejdělanější
H. Růžicka, arciděkan.

V Plzni 18. prosince 1877.

Potěšitelným dopisem vys. důst. p. arciděkana vyslovuje se způsobem nelíceným Akademií křesťanské důvěra. Aby sklamána nebyla, veškeré odbory se vynasnaží. Důvěrou roste horlivost.

Lehner.

Umělecké zprávy.

Jednota pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta na hradě pražském konala t. m. valnou hromadu velmi čteně navštívenou, za předsednictví J. E. hraběte Bedřicha Thuna. Ve výroční zprávě za rok 1876 s uspokojením se podotýká, že starší díl chrámu po šestnáctileté namáhavé a nesnadné práci šťastně a bez nehod značných jest opravena obnoven, jako že i další dostavění nového dílu výdatně a valně pokročilo. Také vnitřní vyzdobení a okrašlování chrámu nezůstalo pozadu za prací venkovskou. Celkem vydalo se dosud na stavbu půl milionu. Stavitel hlavního chrámu pan Jos. Mocker předložil po přečtené výroční zprávě nové plány a návrhy k další stavbě, vedle kterých dojde bohatého vývoje západní fačada se dvěma věžmi nižšími kromě nynější kolosální věže, která slohově dostavena bude. Navržená změna stanov jednomyslně přijata jest, načež k návrhu J. E. pana kardinála J. E. pan

hrabě Thun opět za předsedu zvolen jest. — Obšírnější zpráva následovati bude v čísle příštím.

Kostel svatého Maurice v Olomouci

bude se opravovati. Plány k opravě předložila městská rada prostřednictvím místodržitelství císař. král. ústřední komisi pro umění a dějepisné památky ku prozkoumání. Městský farní kostel proboštský nabude tak důstojné úpravy slohové. Vedle usnesení ředitelstva spolku stavebního pro obnovu téhož kostela jest na příští rok 1878 stanoven program následující ku vyvedení: Zřízení vchodu severního mezi kaplí loretánskou a velkou sakristií, pokračování v obnově pilířů, konečně úprava dvou malých sakristií.

Kaple u Bethanie. Anglický poručík Kit chener, který právě vyměřováním Palestiny se zaměstnává, našel blízko hory Olivetské kostel křížácký. Kaple stojí na nízkém pruhu mezi horou

Olivetskou a Bethanií, a pochází z 12. neb 13. věku. Vedle podání z toho místa vyšel průvod, když Vykupitel naposled do Jerusalema slavně vjížděl. V kapli vyskytuje se kostkový balvan s obrazy dobře provedenými, ač nyní velmi zašlými, které Kitchener

okreslil a do Anglie zaslal. Na jižní straně jest vzkříšení Lazara, na severní učenníci, na východní řada jiných osob, kterých nyní nelze již rozeznati. Na západní straně jest výklenek obloukem krytý, s částečně čitelným nápisem na spodním konci.

„METHOD“ příznivcům svým.

Tři pouti již vykonal — „Method“. Na čtvrtou po novém roce se vydá. Zavítá opět ku svým přátelům a známým. Prospěl věkem Zdaž také moudrostí? — Sotva. Aby však milostí prospíval před Bohem a před lidmi, jediným jest přáním jeho. To ostatní časem se dostaví. Dlouhá a daleká jest cesta k moudrosti. Jednotlivec sám na sebe odkázaný snadno jednostranným bývá. Jen všichni lidé všechno vědí, „Methodu“ dojista zajímavosti a vícestrannosti přibýlo obětavými spolupracovníky, jichžto jména v letošním ročníku se objevila. S nelíbenou radostí oznamuje redaktor, že budoucího roku bude lépe. Nezkušenému přicházejí na pomoc zkušení. „Method“ nalézá pozvolna milosti u lidí. Vdp. brněnský profesor a rada konsistorní, *Karel Šmídek*, který tohoto již roku důkladnými články „Methoda“ obohatil, bude jej v hojnější ještě míře roku příštího literárně podporovati. A aby kollegium doplnilo se v trojici, k prvnímu dva jiní spolupracovníci se přidružili: pp. architekt *A. Baum* a ředitel škol Smíchovských *Fr. J. Zoubek*, který po dlouhá leta „Památky archeologické“ tak výtečně redigoval. Jména všech tří mužů obětovných i učených s úctou se vyslovují po vlasti. S potěšením zajisté bude uvítána od přátel „Methoda“ pravidelná podpora literární známých a osvědčených znalců odborních. Estetika, umělecký rozbor a dějepis umění domácího bude zastoupen prvními v uvedených odborech znalci a vůdci zkušenými. Za takové pomoci rozšířen bude program „Methoda“ roku příštího velmi značně. *Českomoravská topografie církevní* zůstane stálou rubrikou rozšířeného programu. Že rozšířením obsahu i list tento umělecký hojnějšího rozšíření dojde, důvěrně lze očekávati. „Method“ se vynasnaží, aby se stal nezbytným listem všech přátel a příznivců umění domácího.

Hojnější rozšíření jest jediným přáním redaktorovým z příčin snadno pochopitelných.

Ačkoli redaktor i při nečetném počtu odběratelů ke každému číslu mimořádnou přílohu o čtyřech stranách přidával, nestačila prostora na dosti rychlé pokračování článků, za příčinou bohaté látky a větší rozmanitosti počatých. — Na „cestopisné upomínky“ málo kdy dostalo se místa. Ve prospěchu umění českého přeje si tudy redaktor z celé duše, aby dvojnásobným počtem dosavadních odběratelů umožnilo se žádoucí rozšíření listu. Naděje snad neklame trpělivého žadatele. Pán Bůh pomáhá dosud. Na počátku roku minulého čítal „Method“ nepatrný toliko hlouček odběratelů; v říjnu r. m. bylo jich celkem již 164; do dnešního dne vzrostl počet na 389. Poměr příjmů k nákladu jest ovšem dosud velmi nepříznivý, jak snadno každému se jeví, kdo zná, s jakým nákladem bývá spojeno vydávání časopisu s vyobrazeními. Pán Bůh však dále pomůže. Zdvojnásobní-li se během roku příštího počet odběratelů, při obětovné pomoci přátel jmenovaných, a snad i jiných, kteří se ještě přihlásí, snadné by bylo rozšíření listu. Každému z dosavadních odběratelů jednoho získati, nebylo by věru obtížno při dobré vůli.

V naději, že jednou přece „Method“ vítaným bude hostem, dal redaktor předeslé ročníky tisknouti ve značném množství. Skřítním i nakladateli uvolnilo by se velmi, kdyby předeslé ročníky četněji a rychleji do světa putovaly. Možno je objednat v redakci „Methoda“, (Karlín č. 234); menší ročník I. za 1 zl., II. a III. po 2 zl. r. m.

Tamtéž přijímá se předplatné na *IV. ročník „Methoda“*, (2 zl. celoročně), který vycházeti bude, jako dosud, 20. každého měsíce.

Členům Akademie křesťanské poskytují se tytéž výhody, jako roku minulého, když odvedou snížené předplatné přímo v kanceláři Akademie křesťanské v Praze (Řetězová ulice, č. 223). *Lehner.*

»Methoda« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budtež zaslány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archaeologii

při

AKADEMII KŘEŠŤANSKÉ V PRAZE.

Majitel, vydavatel a redaktor:

F. J. LEHNER.

IV. ročník.

V PRAZE.

Kněhtiskárna MIKULÁŠE a KNAPPA v Karlíně.

1878.

OBSAH IV. ROČNÍKU „METHODA“.

I. Pojednání.

Slohy stavitelské:

IV. *Sloh románský*. F. J. Lehner.

Část chorová. Pohled boční. Zevnějšek (str. 7).
Celkový dojem zevnějšku (str. 22). Živel malebný (str. 23).

Menší románské kostely a kaple kulaté (str. 31).

V. *Sloh přechodní*. F. J. Lehner.

Poznámky obecné (strana 55). Oblouk lomený (str. 57). Klenbová žebra (str. 59). Pilíře (str. 65). Vývin klenby (str. 77). Vícestranné zakončení choru (str. 92). Portá (str. 103). Okna (str. 137).

Stoličný chrám svat. Petra v Brně. Prof. K. Šmídek (str. 1, 18).

Stodůlky. Fr. J. Zoubek (str. 29, 42).

Kostel sv. Kateřiny na Bukové Hoře. Aug. Sedláček (str. 53).

Románská kaple sv. Martina na Vyšehradě. K. Navrátil (str. 113).

Inventura památek uměleckých a archaeologických. F. J. Lehner (str. 90).

Inventář krumlovský. Architekt Ant. Baum (str. 10 23, 43, 70, 80).

Kancionál křižovnícký. K. Konrád (str. 139).

II. Drobné příspěvky k historii umění.

O klenotech kláštera Zbraslavského (str. 60). Arnošta z Pardubic zásluhy o umění (str. 60). Staré zvony v Korouhvi (str. 69). Kostel sv. Václava v Děčíně (str. 117). Dr. Rieger o nepřítzni k umění na sněmu českém (str. 118). Žádost faráře Webera za podporu pro katedrálu Brněnskou na sněmu Moravském (strana 119). Věž vodárny staroměstské (str. 119).

III. Staré zprávy o farárech v Čechách.

1. Hlasivo. 2. 3. Těchonice. 3. Chotoviny. 4. Hoštice. 5. Bělce u Neveklova. 6. Březí, Láziště a Husinec.

IV. Literatura.

Prameny dějin církevních. Vydává prof. Dr. Kliment Borový. Oznamuje Fr. J. Zoubek (str. 11).

Morava a biskupství brněnské. Emil Weinbrenner (str. 13).

La Roma sotterranea cristiana. Com. G. B. de Rossi (str. 14).

Der Ursprung der abendländischen Kirchengebäude. Dr. J. Paul Richter (str. 123).

Venise (histoire, arts, industrie, la ville, la vie), par Charles Yriarte (str. 124).

Otázky archaeologické. Ant. Baum a F. J. Lehner (str. 90).

V. Nekrology.

† Pius IX. (str. 17).

† Karel Šmídek (str. 121).

VI. Feuilleton.

Michel Angelo. Životopisný nástin. Ferd. J. Lehner. (Strop kaple Sixtinské, str. 28, 39, 51, 75. Proroci a Sibylly, str. 86. Čtyry obrazy v rozích. Rodokmen Krista Pána. Figury dekorativní, str. 97. Postup díla, str. 110.)

VII. Akademie křesťanská.

Valná hromada řádná. Jednatelská zpráva za r. 1877 (str. 44). Valná hromada mimořádná (str. 145).

Říditelství. Dary pro knihovnu (str. 36, 70, 126, 145). Dary pro budoucí museum křesťanské (strana 36, 38, 126).

Provolání k duchovenstvu a přátelům (str. 125).

K oslavě Karla IV. (str. 14, 36, 126).

Odbor umělecký.

Konstituování sekce (str. 37). Valná hromada odborní. Jednatelská zpráva za rok 1877 (str. 46). Změněné stanovy (str. 127). Činnost odboru: Díla architektonická, ústav paramentní, kovové náčiní bohoslužebné a odůvodnění cen (str. 105, 128).

a) *Vyřizené záležitosti*.

Úpravy celých chrámů: Návrhy na opravu farního chrámu v Čiňovsi (str. 61, 71). Návrh na opravu kostela sv. Janského v Nepomuku (str. 82). Vnitřní úprava nového chrámu Páně sv. Václava ve Velelibech (str. 130). Vnitřní úprava kostela svat. Václava ve Stráži (str. 145).

Oltáře: Nákresy oltáře Hostouňského (str. 24), Mšenského (str. 24). Oltářek pro Lab. Týnici (str. 48). Nákres got. oltáře pro barona Zessnera (str. 48). Nákres hlavního oltáře pro Ledec (str. 71). Oltář Panny Marie pro kostel ve Stráži (str. 94).

Boží hrob (str. 62).

Obrazy oltářní: svat. Martin do Ptení (str. 72), sv. Václav a dva andělé do Stráže (str. 83), Madonna sv. Lukáše do Stráže (str. 83), Panna Maria Filipsovdorfská do Mor. Ostravy (str. 83), Rážencová P. Maria pro Vícov (str. 94), sv. Václav, sv. Jan Nepomucký a Bolestná Rodička Boží pro kostel Velelibský (str. 109), sv. Václav pro St. Louis v Americe (str. 128), křížová cesta (str. 147).

Kovové náčiní bohoslužebné:

Monstrance (str. 15). Obnovená gotická monstrance Mýtská (str. 25). Monstrance Štěpánovská (str. 62), Konická (str. 71), Skrběšská (str. 71), Fugavská (str. 129), Chomůtovská (str. 147), Plaská (str. 147).

Ciboria pro nejd. pana biskupa Královéhradeckého (str. 147), pro Plasy (str. 147).

Kalich do Řudslavic (str. 62), do Černoušku (str. 62), do Chomútova (strana 83), do Vrbic (str. 83), do Všeň (str. 94), do Blánska (str. 147), do Oseku (str. 147), do Plas (str. 147).

Pacífikál pro hr. Thuna (str. 83).

Relikviář Libáňský (str. 83).

Kaditelnice stříbrná Skrbeňská.

Paramenty (str. 15, 24, 62).

b) *Nová objednávání* (str. 15, 25, 37, 48, 62, 72, 83, 94, 109, 129, 132, 147).

c) *Rozpočty* (str. 15, 26, 37, 49, 63, 72, 83, 95, 109, 129, 133, 148).

Odbor archaeologický

Jednatelská zpráva za rok 1877 (str. 49).

»Otázky archaeologické« (str. 38, 90).

»Odpovědi archaeologické« (str. 148).

VIII. Domácí zprávy umělecké.

Brněnská Jednota ku věčitému klanění se nejsvětější Svátosti oltářní (str. 26). Vocel, sbor archaeologický v Kutné Hoře (str. 27, 39). Kalich Piem IX. Husinci darovaný (str. 35). Včela Čáslavská (str. 50). Památník Jungmannův (strana 63). Limberský kostelík (str. 68). Vyšehradské Campo santo (str. 72). Nový oltář sv. Jana v katedrálce Královéhradecké (str. 73). Monstrance Rakovnická (str. 73). Freska Kutnohorská (str. 73). Memlingův poslední soud (strana 73). Oslava Barvitiava a Šimkova (str. 74). Navrácení kodexů českých ze Švédska (str. 74, 84, 95). Pražské čalouny Rubensovy (str. 75). Opravy kostela sv. Jiří na Hradčanech, Panny Marie před Týnem a v Záběhlicích (str. 84). Jednota sv. Vítská (str. 95). Centrální komise vídeňská o inventuře

památek (str. 101) a o archívech (str. 122). Oslava Karla IV. v Kolíně a Mělníku (str. 121). Sochy pro portál Chrudimského chrámu Páně (str. 122). Klárova nadace (str. 122).

IX. Mosaika.

Woltmann — nový Kolumbus. Otázka umělecká (str. 16). Z akademie malířské v Praze (str. 50). Vandalismus v Praze a Solnohradě (str. 51). Rozmanitosti (str. 85, 96, 133, 136).

Vyobrazení:

IV. Sloh románský (obr. 96—108).

Kostel v Tismicích (zevní část chorová, str. 7, zevní pohled boční, str. 7). Kostel Špýrský (zevní pohled, strana 8). Kostel u sv. Jakuba (zevnějšíek, strana 9, půdorys, str. 21). Kostelík Mohelnický (půdorys, průsek, pohled boční, str. 22). Kostelík v Troghyru (zevnějšíek, str. 32). Kostelík v Cividale (půdorys, vnitřek, strana 33). Vzorec kulaté kaple české (str. 34). Kaple Deutsch-Altenburgská (str. 34).

V. Sloh přechodní (obr. 109—143).

Kostel v Lebény (průsek příční a podélný, str. 56). Kostel v Troghiru (vnitřek, str. 58). Žebra klenbová v Tišnovicích (str. 59). Pilíř Leběnský, Tišňovský, Kolínský, Jnnichenský (str. 65). Kostel Třebíčský (půdorys, průsek příční a podélný, perspektivní vnitřek choru, str. 77—79). Závěrek choru Tišňovského (pohled z venčí, průsek vnitřku, str. 92, 93). Portály v S. Jack, v Polici a Třebíči (str. 103—105). Dekorace stěny v Tulnu (str. 137). Okna (str. 138). Stodůlecká sv. Maří Magdalena ve skle malovaná (str. 42).

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo I.

V Praze, dne 20. ledna 1878.

Ročník IV.

Obsah: Stoličný chrám sv. Petra v Brně. — Sloh románský. (Část chorová. — Pohled boční. — Zevnějšek.)
Inventář Krumlovský. — Literatura. — Z Akademie křesťanské. Ředitelství. — Odbor umělecký. —
Mosaika.

Stoličný chrám sv. Petra v Brně.

Píše prof. K. Šmídek.

I.

Konec minulého r. 1877 zasvěcen byl v Brně a ve veškeré diecési brněnské významnou slavností jubilejní. Léta p. 1777 dne 5. prosince ustanovena byla z rozkazu císařové Marie Teresie a se svolením papeže Pia VI. (dotčená byla datována jest od 5. prosince 1777) nová pro Moravu diecése biskupská se sídlem v Brně, zároveň dosavadní biskupská stolice v Olomouci povýšena za arcibiskupskou, chrám sv. Petra a Pavla, dosavad kolegiatní, dosáhl důstojnost chrámu stoličního čili katedrálního. Četné důvody přiměly vznešenou císařovou a Stolicí apoštolskou ku zřízení tomuto. Různá bludná učení, v době husitské a následovavšího na to protestantismu vzniklá, nebyla přese všechna neumorná úsilí císařův Ferdinanda II. a III. v zemi naprosto vykořeněna; se zpuranou tytýž houževnatostí udržovala se v úkrytu hor pod pláštěm zevnějšího vyznávání víry katolické; jmenovitě na hranicích uherských bujelo hloží bludův takovou měrou, že za vlády dotčené císařové vznikly odtud častější odbojnické rozruchy ohrožující dosavadní způsob i politické vlády i vyznání náboženského. Úřadování pastýřské po veškeré Moravě jedním toliko velepastýřem bylot zajiště rozsáhlostí diecése nemálo znesnadněno, kdežto odmítnutí a vykořenění dotčených rozbrojův požadovalo stále pečlivou a do podrobnosti ostražitou správu duchovní. Nad to vzrůstal počet obyvatelstva na Moravě všichni. Podle rozpočtu r. 1775 na Moravě vy-

konaného bylot tehda 7 královských měst (Olomouc, Brno, Znojmo, Jihlava, Unčov, Hradiště a Kyjov), 90 tak zvaných municipálních měst, 170 městysův, 3110 vesnic; země rozdělena byla v 6 krajův, v nichž tehda přebývalo 1,111.292 křesťanův, 23.383 židův, vesměs bylo tudíž 1,134.674 obyvatelův, kdežto ovšem za století r. 1875 dosáhl počet obyvatelstva více než 2 millionův, z nichž křesťanův Slovanův čítá se 1,500.000, Němcův 450.000, počet židův vzrůstal na 50.000. Počátečně měly dle císařského přípisu od 16. listop. 1776 na Moravě zaříditi se tři diecésy: olomoucká, brněnská a opavská; poslední tato diecése nebylať v skutek uvedena; alebrž v dotčených čtyřech bulách Pia VI. bylot olomoucké biskupství povýšeno za arcibiskupství, tamější stoliční chrám prohlášen za metropolitní, v Brně nové biskupství zaříděno (obnášelo tehda 151 far v jihlavském, znojemském a z polovice v brněnském kraji) a chrám sv. Petra, jak již dotčeno, za stoličný vyřčen.

K důstojnému takéto památné doby oslavení nařídil nynější nejdůst. velepastýř brněnský, mezi brněnskými biskupy v počtu sedmý, Karel Nöttig, v pastýřském listě od 11. listop. 1877 zvláštní pro své věřící pobožnost, kterou z 5. prosince jakožto ze dne všedního rozkázal přeložiti na svátek neposkvrněného Početi P. Marie 8. pros. a konati i po příští dva dni 9. a 10. pros., ku kterážto pobožnosti udělití ráčil svatý Otec

Pius IX. zvláštní breve od 13. listop. 1877, jímž se po tutéž slavnost třídení udělují plnomocné odpustky a zpovědníci tytéž se plnomocnují rozhřešiti po dobu též pobožnosti i od hříchův jinak biskupům ku rozhřešení přiřčených. Mimo to ustanovil nejdůst. velepastýř brněnský ve své obětovné a šlechetné pečlivosti o slávu a blaho svěřené mu diecése, aby jiným ještě dojemným i vznešeným způsobem utkvěla památka na jubilejní slavnost stoličného brněnského chrámu v myslích potomstva. R. 1643 objevili se ve válce třicetileté sverepí Svedové i ve vůkolí Brna, podle zvyku svého všude náramně řádíce, drancující a vše nemilosrdně pustošíce. Rána tato válečná dotekla se bolestně i brněnského chrámu sv. Petra. Od téhož roku 1643 postrádá chrám tento, prvý v diecési, ozdoby, jakouž se honosí kostelíček sebe skrovnější, kazatele to, jenž k nebi mysl pozvedá, ozářen jsa znamením našeho vykopení a našeho vítězství. I vybízí za touž příčinou nejd. velepastýř své věřící ku sbírkám, jež za tím účelem po veškeré diecési se mají zaříditi, aby časem svým vztýčiti se mohla věž na chrám stoličný, a zavedly se tolikéž i jiné ještě stavitelské ozdoby, jakými by se důstojně okrášlila ku příštímú millenariu, tisícileté totiž památce vysvěcení téhož chrámu Páně, jež byl r. 884, rok před svým úmrtím, vykonal prvý apoštol moravský, sv. Method. Ve své spanilomyslné obětovnosti, kteráž provází veškeré činy nynějšího brněnského velepastýře, obětoval prvý k účelu tomuto nejd. p. biskup Karel znamenitou sumu o 10.000 zl. r. č., nařídív spolu, aby v brněnské konsistoři pod správou jednoho z veled. pp. kanovníkův vytvořil se zvláštní komitét, jemuž by příslušelo, jednotlivé dary z diecése odeslané přijímati, jich patričně zúčtovat a každoročně o veškerém řízení téhož fondu účetní zprávy uveřejňovati. Sbirky tyto při dotčené třídení pobožnosti všude po diecési konány s úspěchem takýmto, že s jistotou téměř lze předpokládati, uslechtilý návrh nejd. p. biskupa že potká se záhy s úplným uskutečněním.

Ačkoliv myšlénka tato, ozdobiti prvý chrám v diecési věží nebetyčnou ve shodě se slohem, v jakémž stoličný chrám původně byl zbudován, se slohem to gotickým jest velebná a veškeré památce stoleté úplně příslušná, potkal se návrh tento nicméně u jedné části moravské žurnalistiky s trpkou nelibostí. Trváme však, že nevlády při tom nějaké pohutky nekalé. Přihlíženo dle mínění našeho s úzkostlivou jednostranností k dotčenému stoličnému chrámu jako by ke chrámu výhradně brněnskému, i domáháno se indí, aby o vystavění věže na též budově

ovšem monumentální postaralo se především samo město Brno, a dokazováno tudíž, že nepřislušno, aby veškerí i venkovští obyvatelé při provedení dotčeného návrhu zúčastňovali se příspěvky peněžitými, zvláště v časích, kdež prý lid venkovský jinak jest stížen poplatky a břemeny téměř již nesnesitelnými. Naproti tomuto více strannému názoru jestiž úlohou naší, v tomto pojednání k tomu poukázati, že stoličný chrám brněnský není výhradně chrámem města Brna, ale chrámem celé diecése, k němuž nad to poutají se zpomínky a tradice pro katolíka Moravana nejdjemnější i nejdůraznější a že tudíž přispívati k ozdobě takémuto chrámu příslušné není jenom povinností obyvatelův brněnských, alebrž věřících z veškeré diecése, ba i z celé Moravy. Když papežové římsí, Julius II. a Leo X., dovolávali se příspěvkův pro vystavení veleslavné basiliky sv. Petra v Římě, vy-pisující k získání plnomocných odpustků příslušné buly, na to vším právem kladli popřední důraz svých důvodův, že jmenovaná basilika nemá státi se čelní oslavou věčného města, alebrž katolické církve na veškerém oboru zemském (in toto orbe terrarum), a že tudíž k vzbudování téhož nesmrtelného pomníku, vrcholu to slávy katolické, přispívati mají podle svých sil veškerí katolíci na světě. Že vskutku nejdražší a nejzbožnější zpomínky o slastech i strastech katolické víry na Moravě sbíhají se jakoby ve svém středu v stoličném tom chrámu sv. Petra v Brně a to řadou nepřetržitou, míníme šířeji tuto dokázati, za to majíce, že i čtenářové „Methoda“ v Čechách nevezmou z toho nějakého pohoršení; vždyť osudové naší vlasti moravské povždy stykají se s osudy tytéž i katolíkův českých. Místo, na kterémž se chrám sv. Petra v Brně pozvedá, již v pověstech slovanského kmene v zářném se objevuje světle. Podle těchto, s nimiž i někteří z dějepiscův moravských (jako mezi jinými Středovský) se shodují, stála prý tu svatyně slovanské bohyně Lády, bohyně to krásy a lásky. Tradice hodnověrně odvozují prvé jeho počátky ze dřevních dob staromoravské říše, kladouce jich v dobu, ve které prvé červánky nauky křesťanské zasvitly nad žirnými luhy vlasti moravské. Profesor Monse (zemřel 1793 v Olomouci) nalezl v archivu magistratu Olomouckého znamenitou listinu, až ku kolébce našeho chrámu zprávou svou spadající. Prvý ji uveřejnil Bart. Kopitar (Glagolita Cloz. p. LXXI); Ant. Boček vládl pak mezi listiny své sbírky „Codex diplomat. et epistol. Moraviae“ (I. num. 156, str. 136); klademe ji laskavým čtenářům pro její důležitost v úplném znění; ku snadnějšímu však porozumění

jejímu předeslati několik slov nebude nemístno. Když se totiž jednalo o založení biskupství Olomouckého, *) aby Morava oddělena byla od diecése Pražské, ku kteréž dosud příslušela, chtěl tehdejší Pražský biskup, Šebíř (Severus, biskupoval od 1030—1067) zaručených zpráv nabýti o vzniku, stáří a nadáních nejčelnějších chrámův na Moravě a jmenovitě usiloval od probošta kláštera Rajhradského, jenž za panování téhož věhlasného biskupa Pražského vévodou Břetislavem r. 1038 byl založen a s příslušícím k němu chrámem vystaven, dozvěděti se na jisto, co by vůbec známo bylo o dřevnosti a vzniku chrámu sv. Petra v Brně. Načež probošt M. téhož kláštera odpověděl r. 1062. „Ego humilis frater M. Praepositus de Raygrad vobis hanc paginam juxta mandatum vestrum et de voluntate ducis Chunradi scribere propriam manum adaptavi. Scribo igitur, quod veraciter didici legendo in libro quodam, qui est Ecclesiae S. Petri in Bruna et inscribitur verbis: Incipiunt traditiones et portiones Ecclesiae S. Petri in monte — in cujus initiante charta prima conscriptus est sequens notitiae tenor in hunc modum: † † †. In nomine P. et Fil. et Spir. S. Amen. Anno ab incarnatione Dom. nostri J. Christi 884 consecrata est haec Ecclesia in honorem beatorum Petri et Pauli principum Apostolorum Dei per reverendissimum in Christo Patrem Methodium, archieppum Moravensem ipso eorundem festi die dicato, ac prima ejus dos in Brne et Luze confirmabatur scripti tenore coram Zuatoplich duce glorioso et populo illegibili, Amen in aeternum, amen, amen.“ Aliud vero, quod vetustiora attingeret tempora, neque in libro praefato neque alibi scriptura testante adnotatum reperi. Illud etiam, quod Zlava sacerdos ad eandem Ecclesiam clamans testabatur, qualiter Ecclesia S. Petri in Bruna tempore Mojmiri ducis aedificata et dotata, postea incurrente inimico igne combusta a Zlavimaro tempore Zuatopluk, ducis gloriosi de novo constructa exstiterit, literis mandatum non legi, sed tantummodo ex narratione antiquorum hominum aure percepce, quod quidem ipse Zlava etiam fatebatur.“

Podle ústního podání nejstarších lidí, k nimž se tuto odvolává i probošt Rajhradský i kněz Sláva, vysvítalo by, že chrám sv. Petra v Brně vystaven byl a nadán již za doby Mojmir a knížete, jenž nad Moravou vládl od r. 820 až k r. 846, a že tudíž tato sva-

*) Biskupství Olomoucké byloť vskutku za téhož pražského biskupa Šebíře založeno a r. 1063 papežem Alexandrem II. ztvrzeno. (Srovn. Dr. Borového dějiny diecése Pražské, nákladem dědictví Svatojansk. r. 1874, str. 47.)

tyně musí k nejstarším na veškeré Moravě připočítána býti. Z týchž pramenův jest dále zjevno, že tentýž chrám ztráven byl „nepřátelským ohněm“, což nejsnadněji můž vyrozuměno býti o ohni, v době válečné od nepřátel zúmyslně založeném; dále že jej pak znovu vystavěl Slavimar, kněz to z knížecího rodu; tento zajisté, když i Svatopluk byl v Řezně od německého krále Ludvíka uvězněn, postavil se v čelo odbojných proti Němcům Moravanův, bojovav vítězně (871) proti hrabatům Vilémovi i Engelschalkovi. *) Důležitější význam má druhá událost, o níž se v dotčené listině **) řeč vede: že totiž nově zbudovaný chrám posvěcen byl dne 29. června 884 sv. apoštolem Methodem, a totiž u přítomnosti věhlasného knížete Svatopluka a bezčetného množství lidu. Tolikéž stanovuje se příslušná pro chrám dotace k výživě kněží a jiných duchovních osob a k opatření posvátných nádob i rouch potřebná. Nadání toto záleželo, jak toho vždy v církvi úspěšný byl obyčej, v statcích nemovitých v Brně a v Luze; posledním tímto místem vyrozuměna budiž nynější ves Komarov, Němci zalidněná na poblízkou města Brna, poněvadž po mnohá století probošství benediktinské druhdy v Komarově pojmenováno bylo „na Luhách“. (V. Palackého Dějiny, I, 2, str. 366.) Z této dotace tolikéž vyplývá, že chrám sv. Petra příslušel zeměpanskému patronátu od prvního nadání až k roku 1240, patronátu totiž vejvodův a králův českých, až dotčeného roku král Václav I. patronát ten udělil abatišy jeptišek v Tišnově, maje při tom na zřeteli spásu své zemřelé matky Konstancie, kteráž byla Tišnovský klášter založila. ***) Odtud nosí dotčený chrám Páně, ku přání krále Václava r. 1296 biskupem Thec-

*) Šafařík ve svých Starožitnostech slov. II. 480 nazývá moravského tohoto hrdinu Slavoměrem, při čemž v závorce udává jméno Zlavimarus, odvolávaje se k listině od r. 1062 u Bočka. Srovn. Palackého Dějiny české, I, 148.

**) Není nás tajno, že autentičnost čili hodnověrnost zlomkův Monseevých v novější době bře se v pochybnost. Ponejprvé ji pronesl prof. Al. V. Šembera ve spise: „Dějiny řeči a literatury československé“ ve Vídni 1858, I, 53 v poznamenání, kdež dotčené zlomky prohlašují se za „podvržené“, se kterýmžto výrokem souhlasí posuzovatel téhož spisu, J. J. ve „Světozoru“ z r. 1858 na str. 39. Dávaje tohoto řešení se tam neudávají. Za to však obhajoval Palacký pravost dotčených zlomkův, k nim ve svých českých dějinách se odvolávaje I. 157, kdež v notě dří: „Z jedné listiny v Bočkově moravském diplomataři se dovidáme, že ještě dne 29. června 884 kostel sv. Petra v Brně světil“; podobně prohlašuje se i Šafařík ve Slov. Star. II. 504. Srovnaj co ku konci svého pojednání obšírněji dosvědčujeme.

***) V. „Kirchliche Topographie von Mähren, v. Gregor Volný, Brno 1856 II. Abt. I. 6. str. 20,

dorichem na proboštsví povýšený, až dosud název královského chrámu, byv povždy pod zvláštní ochranu králův českých postaven.

Ku vysvětlení zjevu, že již za knížete Mojžíra mohl v Brně na místě, kdež nyní pozvedá se stoličný chrám Páně, zbudován býti kostel křesťanský, dosvědčiti tu musíme, že podle zaručených zpráv již z á h y zasvitla zoře křesťanství na Moravě, a tytéž i z různých stran, a že za Mojžíra ne-li vzniklo, zajisté zakořenila se tuto blahodárná nauka křesťanská. Legenda sv. Methoda dotvrzuje totiž, že Moravané přijali křest od sv. Petra a že k nim jakožto blahověstí zavítali kněží z Italie, z Řecka a z Němce; jiná svědectví historická praví, že v předdunajské Moravě, ve vlasti tudíž knížete Mojžíra a v přisedlících na Moravě Avarův s velikou horlivostí apoštoloval Uroľf, bývalý biskup Pasovský (Šaf. Star. II., 486.), podle čehož by Morava od vzniku křesťanství byla příslušela k diecési pasovské. Avšak obě tyto zprávy dají se (podle Světozora, 1860, str. 4.) touto měrou „ve srovnalost uvéstí, že sice Moravané křesťanství přijali od rozličných stran, že ale k diecési pasovské počítáni jsou byli.“ Svatopluk ovšem vypudil r. 873 veškeré knězy německé z Moravy, o nichž se domníváno, že pikle prý kuli proti knížeti Svatoplukovi, s Franky bojujícímu. Vypuzení toto nestalo se jakoby z nechuti při Moravanech proti samému křesťanství vzniklé; vždyť zároveň papeže prosili, aby arcibiskupem na Moravě ustanoven byl Methodius, arcibiskup pannonský. Popřední příčinou prchlivého jednání Svatoplukova byly podněty rázu politického; Moravané totiž usilovali vymaniti se z nenáviděného jha frankých mocnářův a z poddanosti taktéž jim nepřiznivých Bavorákův. „O působnosti kněží bavorských“, dokládá dále „Světozor“ (I. c.), „svědčí ostatně i kostely moravské svěcené na jméno sv. Petra, sv. Maurícia a sv. Urbana, čehož k. p. v Čechách není“, což by tolikéž dotvrzovalo starobylost brněnského stoličného chrámu Páně.

Avšak ještě více. Chrám sv. Petra v Brně jest ovšem, co se týká důstojenství, v pořadí druhý, poněvadž chrám sv. Václava v Olomouci jakožto chrám metropolitní prvé ve příčině té zaujímá místo; avšak co do starobylosti musí mezi všemi kostely nejenom v diecési brněnské, alebrž na veškeré Moravě jakožto ze všech nejstarší vyhlášen býti. Ovšem dosvědčuje jedna z listin v Bočkově diplomátěři z týchž Monseových zlomků, že chrám sv. Petra v Olomouci vysvěcen byl již sv. apoštolem Cyrilem r. 863: („Ratis (Rastic čili Rastislav,) dux tradidit in die consecrationis Ecclesiae s. Petri per venerabilem fratrem Ky-

rillum omnes homines castelli et civitatis ad ripam usque Marave fluvii“ a t. d.) a Hildegard Hradištský, nejstarší letopisec moravský dokládá, že tentýž chrám pro svou znamenitou starobylost r. 1063, tudíž po dvou stech letech po svém vysvěcení („anno bisseculari post consecrationem“) povýšen byl k důstojnosti chrámu kathedrálního. Avšak chrám tento délkou času mnoho potratil ze dřevního svého lesku. Byltě kostel tento biskupský (na předhradí v Olomouci) příliš malý a pro vzrůstající stále počet věřících nedůstatečný; pročež usilovali všelikou péčí knížata Olomoučtí Otta II. a Václav o to, aby nový prostrannější chrám na hradě Olomouckém ku počtě sv. Václava zbudován byl. Zatím postaven na biskupský stolec v Olomouci věhlasný velepastýř Jindřich Zdík, zastáváje úřad biskupský se všelikou slávou od r. 1126 až do r. 1150. Když nový chrám slušně dostaven byl, domohl se toho biskup Zdík při metropolitě Mohučském a knížeti Soběslavovi, aby biskupský stolec přenesen byl od kostela svatopetrského k novému prostrannějšímu kostelu svatováclavskému a tento aby uznán byl za hlavní chrám moravský. Základní o tom listina pochází z r. 1131. Vše to ztvrzeno nejenom metropolitou Mohučským, alebrž i autoritou římského papeže Innocencia II.; kostel sv. Václava vyhlášen za mateř ostatních chrámův na Moravě. Ba trudnějším nad to osudem utkán byl dotčený starožitný chrám sv. Petra v Olomouci. Biskup Zdík zvýšil při dotčené příležitosti počet kanovnických prebend z dosavadních osmi na dvanáct, čtvero z nich zůstaveno při kostele sv. Petra, stoličný druhý chrám proměněn takto v kolegiatní a později ve farský; konečně však za vlády císaře Josefa II. r. 1784 do úplna vyzdvižen, zrušen a starožitností svou proslulá budova tato vymizela naprosto z počtu chrámů moravských.

Časopisectvo, ježto se bylo na Moravě nepříznivě prohlásilo pro dostavení věže na stoličném chrámě brněnském, tím honosivějšími výroky pobízí ku sbírkám pro zvelebení basiliky Velehradské, právě to kolébky křesťanství na Moravě, kdež r. 885 pozemskou svou trudňv plnou pouť dokonat sv. apoštol Method. Kdož by měl proti ušlechtilému témuž podniku čeho namítati, aby i tato Moravanům velepamátná svatyně zableskla se k r. 1885 v obnoveném lesku, v rouchu právě svadebním jako nevěsta v ústřety jdouc nebeskému svému Ženichu? Mohli bychom snadno tu odpověděti slovy Spasitelovými: unum facere, alterum non omittere, — podporujte obě svatyně, každému katolickému srdci na Moravě předrahé a připamatné! Avšak nám se

tuto jedná dokázati, že i svatyně ku počtě blahosl. P. Marie na Velehradě vystavená, v nížto rozléhaly se druhdy staroslovanské hlaholy z úst svatých našich věrověstův v mnohem dřevnější době zanikla než Olomoucký chrám svatopetrský. Děsnými nájezdy zpupných a sverepých Maďarů zničena říše moravskopannonská v r. 905—906, a pod ssutinami jejími pohřbena i svatyně Velehradská, nebyvši nikdy později obnovena. Chrabrý Břetislav poraziv pluky uherské (1028) zaplakal užřev zříceniny slavného druhdy Velehradu v pobožném roznícení a ustanovil celou kořist z vojny té nabitou vynaložiti k opětnému zbudování míst těch posvátných (Palacký Děj. I. 1. str. 298). Nynější velikolepá Velehradská basilika jest pozdějšího původu; bylať zajisté zbudována nikoliv na témž místě, kde druhdy vypínal se starý Velehrad, alebrž na poblízku jeho, v době, když uvedena řehole cisterciakův i do Moravy a velkodušnou štedrotou markraběte Vladislava Jindřicha r. 1202 prvý jich klášter na Moravě založen jest byl. (Palacký Děj. I, 2, str. 367.) Jest nynější svatyně Velehradská zcela jiná, než chrám za doby sv. Methodia tam povstalý, jiný nesouc název než tento. Avšak stoličný chrám sv. Petra v Brně zachoval až po dnešní den své prvotné místo, prvotný název od prvého světitele jemu udělený; během časův při trudných často okolnostech nové slávy a důstojnosti nabýval povýšen byv konečně k důstojnosti chrámu kathedrálního.

Pohlíží-li každé zbožné srdce s úctou a vděčností ku kolébce křesťanstva na Moravě, k památnému Velehradu, že odtud chvějí nám blahé vzpomínky na bohubilou činnost našich sv. věrověstův: zachoval věrně až do dnešního dne posvátnou tuto tradici cyrillo-methodějskou stoličný chrám brněnský. Máme před sebou soupis „škod, které se skrze lid nepřátelský švédský jak samé velebné kapitole kostela svatého Petra v městě Brně tak i poddaným jejím při prvním i druhém obležení města Brna zdělaly a učinily“ z r. 1647 dne 24. feb., podepsaný K. Adamem Mauriciem z Šternfeldu a Oldř. Eismanem, farářem u sv. Jakuba. Tu již hned na počátku téže zprávy čteme doslovně: „Kostel sv. Petra v městě Brně kamenem přikrytý, klenutí hlavní celého kostela, v něm tři oltáře nákladny, dvoje varhany, stolice kostelní, věž plechy volověnými pobita, v ní šest zvonů a cymbal s dvojími hodinami a se čtvrtmi. Item biblioteka velmi nákladná, kteráž netak brzo dostatí a koupiti se moci bude, podobně archivum s listy, rejstrami a jinšími potřebnými kostelními věcmi. Item druhý kostelík svatých Crhy a Strachoty, všechno

pohořelo, polámano a v níveč obráceno jest. Ta sama škoda vejš položená od dobrých poctivých lidí v mírnosti šacovaná a uznaná . . 35.000 zl. (suma veškerých škod chrámu, kapitole a poddaným Švédy tehda učiněných udána na 91,896 zl. 18 kr. 1 d.). Z výpisu tohoto zračito jest, že u dotčeného chrámu sv. Petra v Brně stál kostelíček k počtě našich sv. patronův zbudovaný a jich památce zasvěcený, kterýž při krutém nájezdu Švédském zničen jest byl, později již nevystaven více. Dále chrám stoličný čítal původně 23 oltářův, mezi nimiž skvěl se tytž i oltář k počtě sv. Cyrilla a Methodia, jehož prvotní nadání neznámo a o němž v listinách *) dosvědčeno jest, že r. 1491 pro oltář tento založil kněz a mistr svobodných umění Jakub Schonhauer ze Znojma druhého altarářu, aby při něm sloužil týhodně 3 mše sv. Postupem neblahých časův bylot několik z oltářův těchto, jichž fundace byly vypršely, se svolením ordinariatu odstraněno (destructa), tak že loď chrámová, v nynější podobě r. 1720 brněnským stavitelem Klíčníkem dostavená, chová v sobě ve zvláštních výklenkách šešť oltářův, mezi nimiž zachován oltář s názvem našich sv. apoštolův Cyrilla a Methodia. Že i ve starší době choval stoličný chrám sv. Petra povinnou úctu ku tradicím cyrillo-methodějským, toho krásné svědectví skytá ještě jiná událost. Jeden z nejznamenitějších proboštů, kteříž byli činnosti svou blahodárnou oslavili brněnskou kapitolu, byl zajisté Augustin Kaesebrodt, veďa úřad proboštský od r. 1506 až k r. 1513. Onť byl zároveň i proboštem Olomouckým, proslul jakožto tajemník krále Vladislava; při obšírné této činnosti nezapomínal i na vědy a krásná umění, zvolen byv za úda tehdejší humanistické společnosti pod názvem „Danubia“ vznikle. Vznesený tento hodnostář církevní přinesl ze své cesty do Říma vykonané jakožto drahocennou památku do Brna rámě z těla sv. Cyrila, jak známo r. 869 v Římě zesnulého a pohřbeného. Rámě toto ve stříbrném obalu stále chováno při chrámě stoličném v patričné účtě, r. pak 1811, když z rozkazu císaře Františka I. válkami s Napoleonem I. sklíčeného i chrámy na Moravě vydati musely vše co měly ze zlata a ze stříbra, odejmuto bylo stříbro ze drahých těchto ostatkův sv. Cyrilla, tyto pak neznámým až dosud způsobem z chrámu naprosto zmizely. Důstojná kapitola téhož chrámu zachovala tytž pravověrnost a nezlomnou lásku ku katolické církvi v dobách i nejtrudnějších a při svízlech a útrapách až mučennických, na něž přistě pozornost čtenářův našich obrátíme.

*) V. Volného církevní topografii (II., 1, str. 24).

A ke chrámu, jež budí pro katolické srdce tak blahé zpomínky, neměl by úplnou láskou

*) Ohledně listin, z Božkova diplomatáře v tomto našem pojednání vyňatých, dovolujeme sobě toto ještě podotknouti. Nejen Monseovy zlomky berou se v pochybnost, alebrž i paměti Hildegarda Hradišského, kteráž p. H. J. ve Světozoru, příloze to druhdy ke Slov. Nov. r. 1853 na str. 53 a násl. nepovažuje leč „za parafraze zpráv odjinud známých, s přičiněním některých věcných, ale mimovolných proměn.“ Ku domněle podvrženým listinám počítá tentýž H. J. i tak zvaný Transsumpt biskupa Severa z r. 1062, k němuž jsme se svrchu tolikrát odvolali, kdež čteme, že za kněze Rostislava r. 863 kostel sv. Petra v Olomouci *per venerabilem fratrem Kyryllum* svěcen jest a že mu dán poddaný lid Olomoucký „*homines castelli et civitatis*.“ Jeť známo, namítá se tam (l. c.), že Konstantin, přijda r. 863 do Moravy přišel co kněz — učitel, nikoli co biskup, a že druhé klášterské jméno Konstantinovo, Cyrill, přijato od něho teprv r. 863 po příchodu do Říma. „Z ostatních zlomkův Monseových vytýká se (l. c. str. 54) listině, z nížto svrchu podle Palackého přijali jsme zprávu o Břetislavu českém po vítězství nad Maďary, jak zkormoutil se při pohledu na zpusožený Velehrad, její „styl latinský rozmazlený a sentimentální u Břetislava I., pak naskytání se jmen osobních německých a poněkdy názvů topických, kdežto z téhož času nic podobného, aniž za dlouhá potom této nebylo ani na Moravě a v Čechách.“ Ač důvod tento poslední zůstáváme dovednějším, než my jsme, zpytatelům, přece první důvod o přílišné sentimentálnosti a rozmazlenosti, jež se v dotčené listině prý objevuje, nemá pro nás prázdné váhy. Neříť to nikterak nesmířitelným psychologickým rozporem, alebrž přihází se častěji, že povahy vůle energické a chrabré mívají týž i doby, v nichž převahu dosahují city tklivoměkké, a řekněme i sentimentální; ba ve sloučení chrabrosti s jemností spočíval pravý ráz rytíře středověkého. Úplně se shodujeme s výrokem, jenž ve příčině této o Břetislavovi v Dějinách svých položil zvěcnělý Palacký (I. 1, str. 297): že Břetislav odeslán byv od svého otce k osvobození celé Moravy od cizinců „dokázal hned v prvním tomto boji všecku chrabrost i jemnost ducha svého.“ Nemůžeme se v listech těchto církevnímu umění zasvěcených pouštět v široké rozbohy a hádky, jsou-li dotčené listiny všechny pravé či podvržené, které z nich autentické a p.; at o tom rozhodnou mužové s historickou kritikou výhradněji se zabývající; nelze nám však nedoložit, že poslední tuto listinu, kterou v úplném obsahu uvazuje Palacký (l. c.), jemůž přece nějaký v těch záhadných věcech soud přísušel, nazývá „listinou důležitou, dle vši podobnosti již r. 1208 složenou“. Netajíme se nikterak, že i Dr. J. A. Ginzl ve svém spise „Geschichte der Slavenapostel Cyrill und Method, Leitmeritz 1858,“ považuje listinu, kdež je řeč o svěcení chrámu svatopetrského v Olomouci „*per venerabilem fratrem Kyryllum*“

přilnutí zbožný náš lid moravský a v jeho úspěch přinášeti milodárky své? *)

(na str. 41.) z důvodu vnitřního za podvrženou, že sv. věrověstové naši byli při svém příchodu do Moravy jenom kněží, presbyteri, a že tudíž nemohli vykonati obřad svěcení chrámu, biskupovi výhradně příslušný. O listině, na kterou se odvoláváme v příčině posvěcení chrámu sv. Petra v Brně r. 884, dle zřejmé bystrozraký tentýž katolický učenec, že její pravost ze vnitřních důvodův nemůž nikterak v pochybnost brána býti (na str. 89.). Pro její pravost můžeme však dále odvolati se k autoritám mužův v historické kritice u nás nejvýše proslulých, Palackému a Erbenovi. Karel Jar. Erben zvěcnil své jméno spisem pro každého ve vlastenských dějinách badatele velepotřebným: „Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae — Pars I. Pragae 1855,“ kdež uvádí listinu z r. 884 na str. 19. pod č. 45., a což zvláště tu vytknouti musíme, nepoznamenal ji křížkem, kterýžto křížek u listin jim tam podaných jest dosvědčením, že taková listina pochází z pozdější doby, on měl tudíž dotčenou listinu z Monseových zlomkův za original, za původní. Palacký prohlédnuv tato Regesta, jak o tom svědčí str. 624 (Adnotationes D. Francisci Palacký), neuvádí nikterak naši listinu mezi podezřelými, jako by byla „*dubiae fidei, sublestum, suspectum*“, jakýmiž názvy se tam podezřelé neb pochybné listiny naznačují; měl ji tudíž nejslovutnější náš historický kritik za původní a za správnou. Co do Velehradu dodati dlužno, že jmenovaný svrchu český Achilles Břetislav daroval na památku vítězství nad Maďary veškerou druhdy dotaci chrámu Velehradského kostelu v Spitihněvu (Spitínově), (*universam dotem, quae olim Ecclesiae b. iuxta Vueligrad, ubi coepit christianitas — tradidit ad ecclesiam, quam in loco Novae Civitatis (Zpitignev) construxerat* — Boč. I. 113, Erben Reg. pag. 40.); odtud zjevo, že i původní nadání chrámu Velehradského na jinou svatyni přeneseno. Ještě slůvko o Kopitarovu Glagolitu Clozovu, proto tak nezvanému, že se drahocenné tyto památky uschovávají „in bibliotheca Illmi Comitum Paridis Cloz Tridentini“. Vydal jej Bartol. Kopitar, kustos cis. bibl. ve Vídni. 1836. Muž tento příliš podezřívavý oplýval nádkami proti českým „hyperpatriotům“ a s apokryf kramářům. (Viz naše pojednání v Cas. Mat. Mov. 1872 str. 69. a sl.) A muž tento přísné kritiky uváděje listinu z r. 884 dle o ní doslovně (v předmluvě LXXI): „Putabat Dobrovius, cum nullam amplius Methodii mentionem invenisset, illum a. 881 (quo consolatorias ad eum literas dederat Johannes VIII. papa) aut e vita aut saltim e Moravia migrasse. Sed ecce mentionem a cl. olim Icto et professore Monse in tabularii Olomuceusis Senatus membranā codici juris magdeburgici adglutinatā inventam et a doctissimo prof. Ant. Boček Moravo cum aliis prope diem edendam.“ Jak z toho viděti, odeslal Boček, než ji vřadil ve svůj diplomatář, tutěž listinu dříve Volnému a pak i Kopitarovi.

Sloh románský.

Píše F. J. Lehner.

(Část chorová. — Pohled boční. — Zevnějšek).

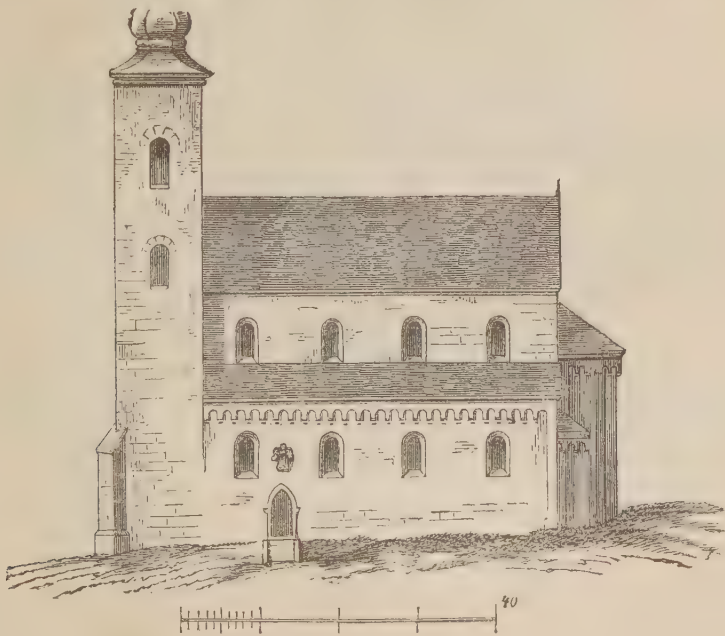
Poutal-li portál románský bohatým vývinem svým a vlnadnou i důmyslnou ozdobou architektonickou i sošnickou s jedné strany pozornost kolemjdoucího a zval-li překrásným uspořádáním svým na venek širokým, dovnitř pak zúžujícím se blíže přivábeného, aby jen vstoupil do vnitř svatyně tím vchodem, který se mu sám otvíral: byla do jista s druhé strany zevní část partie chorové s jednou neb více apsidami na venek důstojným a významným zakončením svatyně oltářní. Zde i tam architektura mrtvá výmluvněji káže nad slabý hlas člověka. Ona zde mluví sama obrovským hlasem, jemuž století neujímají síly a zvučnosti. Člověk se diví důmyslu těch středověkých stavitelů. Kamená řeč románské architektury jest všem lidem srozumitelná. Všichni národové ji rozumějí. Mluví řečí světovou. Jest universální — katolickou, jako společnost, již slouží, universální — katolickou jest. Universálnost církve vyjádřena jest universálností slohu. Matka vtiskla deři políbením na čele viditelnou známku vlastní bytosti.

toliko odleskem krásy nebeské, která u vnitř sídlí. Vejdí! Vstup tím pěkným vchodem vzhůru do svatyně, která jest obrazem chrámu nadpřirozeného, Jerusaléma nadvězdného!

(Ob. 96.) Tismice.

Vejdí! — Skupenina pak apsid na protější straně románského kostela bohatostí a rozmanitostí forem architektonických, různým

(Ob. 97.) Tismice.

Portál důmyslnou vlnadou svoji stále káže: „Přístup blíže poutníče! Krása pozemská, která zde oko tvé vábí a baví, jest slabým

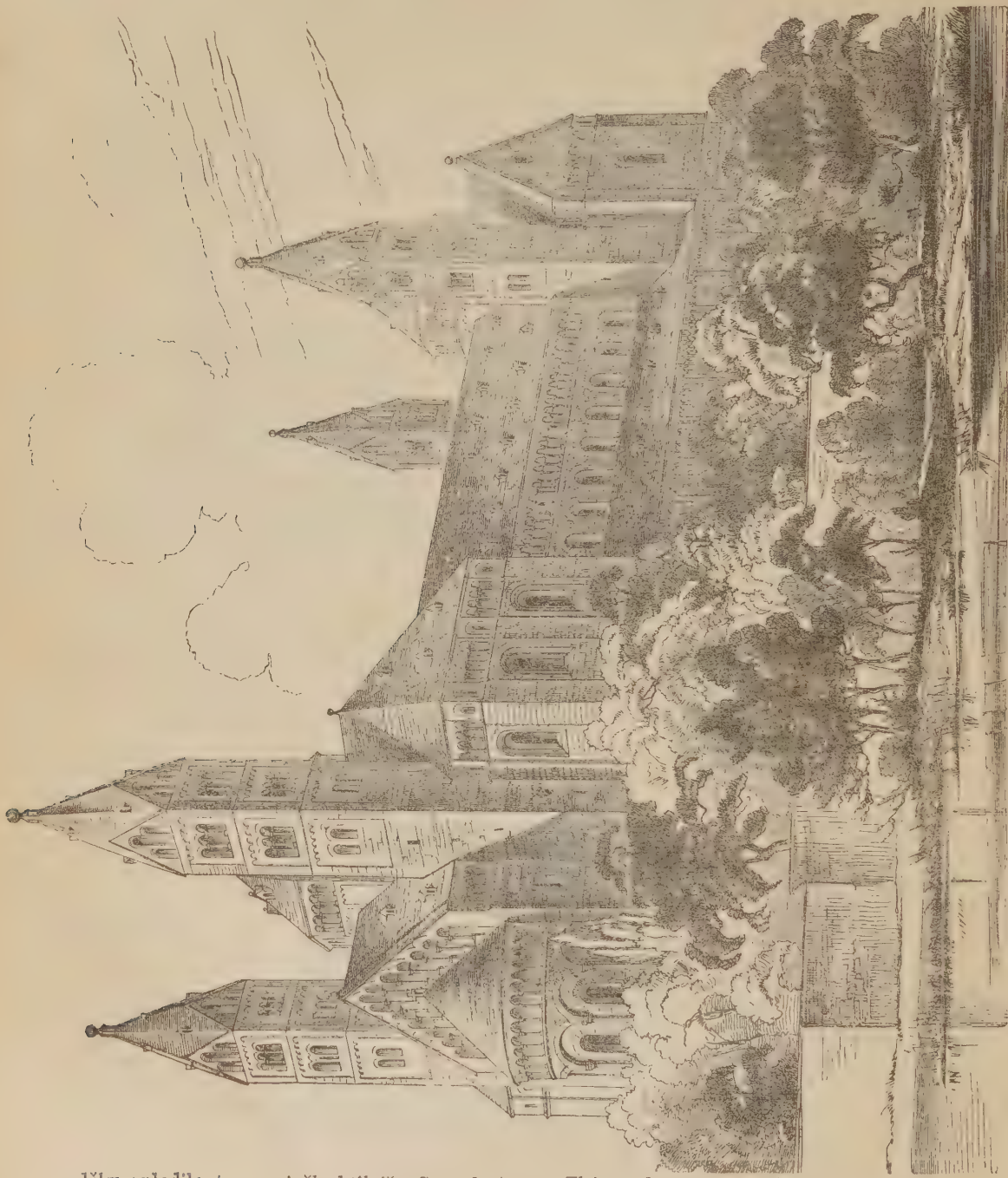
ným skupením oblouků a sloupů, oken a galerií, světla a stínu, střech a štítů, věží a bání, hluboce dojmá kolemjdoucího a káže: „Hle!

Tak zdobí víra klenot nejsvětější, který tam u vnitř u prostřed té krásy se skrývá. Nebo dalo zemi dar nejdražší; země dává nebi na vzájem skvost nejlepší. Architektúra, dcera nebes, zde nebi vrací obět vděku. Umění zde

na druhém konci došly vývinu nejzujímavějšího a nejvýznamnějšího na románském kostele.

Portál již dříve jest popsán. (Viz Method roč. III. str. 112.)

(Ob. 98.) Velechrám Speyerský.

z vděku zplodilo tvar nejušlechtlejší. Smrtelníku! Koř se lásce!“ —

Tak zní řeč, která v architektuře románské skameněla.

Portál a protější partie chorová

Zbývá krátce zmíniti se o partii chorové.

Výklenek byl svatyní oltářní, prostorou svrchovaně vyznamenanou. Přirozeně dostalo se tudy apsidě i z venčí průměrného vyzname-

nání a vyznačení. Trojlodní chrámy zakončovaly se tudy obyčejně trojí apsidou, vysokou prostřední, a nižšími po stranách. (Ob. 96.) Již z venčí bylo tudy patrné, kde hlavní oltář kostela stojí? a kde poboční místa mají? Spodek bývá obyčejně bez ozdob. Z hladkého podnoží okrouhlého zde a onde lisenami přerušeno vyrůstá vrchní patro odpovídající výšce budovy chorové. Vysoká stěna okrouhlá jest řadou štíhlých sloupků s ozdobnými hlavicemi bohatě oživena. O hlavice podpírají se slepé oblouky silně profitované, které od sloupku k sloupku přepínají se (srovnej ob. 98 a 99.), jimiž plocha nejen náležitě rozčlankování dochází, nýbrž také oknům rámce přirozeného se dostává. Vrchní pak

hatou skupením protější partie chorové táhnou se nezamostatně, dlouhé strany boční významu skromnějšího. Vždyť stranice vlastně jen spojují fačadu a část chorovou. (Ob. 97.) Přece však polohou vysoké hlavní loď střední, pokryté dosti kolmou střechou sedlovou, a nižších lodí pobočních, krytých střechami na způsob pultu tvořenými, které ve skromné odvislosti o hlavní loď se opírají, jasně se jeví i na venek veškeré založení a uspořádání vnitřku. Plochy stěn jsou zde obyčejně rozčlankovány rovněž lisenami, odpovídajícími vnitřním podporám arkádovým. K nim druží se mnohdy slepé oblouky, jimiž vyjadřuje se ještě mnohem ostřeji na venek vnitřní rozložení arkád. Čára střechy počínající sprovázena jest také

(Ob. 99.) Sv. Jakub (u Kutné Hory).

plocha nad oblouky u větších chrámů oživuje se galeriemi z malých sloupků a oblouků skládajícími se, které těsně pod římsou krovovou na apsidě obíhají. U menších kostelů obíhá pod hlavní římsou obyčejně jen vlys obloučkový více neb méně nádherný. Střecha polokulatá zabíhá do rovné stěny neb štítu hlavní loď.

Románský sloh plodí rozmanitostí apsid, štítů, věží, střech a bohatým článkováním veškerých těchto částí obraz takového původu, že oko nikdy díváním se neunaví. Osvětlením obraz vždy nového původu nabývá.

Není tudy na závalu důstojnosti a klidnosti, když mezi nádherným portálem a bo-

zde pod mocnou hlavní římsou vlysem obloučkovým. Nevelká okna prolamují klidnou plochu, stínem a světlem mile oživenou.

Má-li kostel také jednu, neb více lodí příčných či křížových (viz ob. 98), ozdobuje se mnohdy štít bohatěji, vždy však s použitím tvarů již známých. Také zde upravují se pak nazvíce zvláštní vchody s portály. Vlys obloučkový i zde vystupuje s římsou štítovou. Jednotlivá ramena vlysu spojují se pak mnohdy se sloupečky o stěnu opřenými, tak že se zdá, jako by na nich zpočívala. Začasté pak rozšiřuje se uvedený způsob dekorační hravě po celém poli štítovém. Některý z portálů, obyčejně prostřední na západní straně boční loď

bývá povýšen za vchod hlavní, a dostává se mu pak pravidelně malé předsíně zděmi obehnané a střechou kryté, která rájem sluje.

Obyčejně jsou hlavní kostely klášterům náležející ve spojení s jinými budovami, které se k boku kostela druží. Pak bývá protější strana svobodně vystupující, která mívá také hlavní portál pro osadu, nádherněji na odív vyzdobena. Je-li jižní, neb severní, podmíněno bývá od poměrů místních.

Na konec názorného přehledu zbývá představit si v celku zevnějšek kostela románského.

Za tou příčinou uvádí se zde obraz velkého a malého kostela románského. (Ob. 98. 99.) Jest-li že u prvního spatřuje se veškeré bohatství a nádhery v rozměrech kolosálních, má druhý ukázati, že také při nejmenším kostelíku s prostředky skromnými lze dosíci krásy a spanilost. (Pokr.)

Inventář Krumlovský.

Podává architekt *Ant. Baum.*

V minulém ročníku přinesl „Method“ (čís. 4. a 5.) výtah inventáře předmětů církevních, které druhy v 16. věku v kostele sv. Mikuláše na Starém městě pražském bývaly. Uveřejněním řečeným mělo čtenářstvo naše býti upozorněno na podobné inventáře zároveň s prosbou, aby svědomitě pečovalo se o zachování takových spisů pro dějiny kulturní veledůležitých, zejména pro dějiny o umění neocenitelných. Nebude nemístno, když hned na počátku několika slovy poukáže se na důležitost podobných spisů. Má-li totiž na př. některý kostel více inventářů z dob rozličných, porovnávajíc je seznáváme snadno a rychle: kdy kostel bohatnul na paramenty a nebo chudnul? Kdy povstával nový vkus aneb staré náčiní za nové vyměňovalo se? — A podobné. Zhusta bývají předměty popsány dosti obšírně, tak že si nezřídka představití dovedeme, jak asi líčený předmět vypadal. Dle inventáře kostela sv. Tomáše na Malé straně pražské n. př. dobře možno jest představit si, jaké byly drahocenné koltry (tapety), které druhy vzácným majetkem řečeného chrámu Páně bývaly. Porovnávajíc chronologicky spořádané inventáře různých kostelů z dob rozličných, jasný obraz nabýváme: Jak v jisté době květa v Čechách umění a řemesla? V kterých předmětech uměleckých zejména oblibováno si? Častěji bývá u předmětů znamenáno jméno neb znamení umělce neb řemeslníka, což opět pro dějiny umělecké nemalé důležitosti bývá.

Ne méně důležité jest také názvosloví česky psaných inventářů pro řeč českou, jakož naopak bohemismy v latinských inventářích pro středověkou latinu. Názvem častěji poučeni býváme: zda-li jest práce domácí neb cizí? zdali jest látka zdejší neb v cizině za-

koupená? zda-li jest předmět náš původní, neb zdomácnělý a odkud k nám se dostal?

Kromě pořadatelů a skladatelů inventáře bývá znamenáno nezřídka též jméno dárce, což opět může býti vítaným příspěvkem biografickým neb genealogickým.

Vedle inventářů dlužno bedlivě všimati si též účtů a smlouv s řemeslníky. Nezřídka pohozené listiny tyto bývají jediným dokumentem, kterým lze dokázati tu neb onu událost v dějinách uměleckých. Odporoučelo by se tudy velmi vřele, aby takové inventáře, účty, smlouvy a p. ukládaly se na místě bezpečném, jako jest museum království Českého neb Akademie křesťanská, kde se ve jménu dárců pro všechny časy pečlivě uschovávají a každému badateli ku použití propůjčují.

Na počátku 15. století, když náboženské rozmišky nabývaly větších a hrozivějších rozměrů, šlechta, duchovenstvo i měšťané počali se báti o majetek svůj. Zavázeli tudy poklady do pevných hradů, a obezřelejší a bázlivější i za hranice české. Na panstvích rožmberských vynikal hrad Krumlov nejen rozsáhlostí, nýbrž i pevností, bohatými zásobami a četnou posádkou. Sem tedy jsou zavezeny skvosty bohatých klášterů a kostelů panství rožmberského, dále pak rodinné poklady příbuzenstva pánů z Rožmberka. Zavezeny jsou na hrad poklady kláštera Zlatokorunského, Vyšebrodského, Třeboňského, faráře frimberského, dále pánů z Rožmberka, z Landsteina a z Hradce Jindřichova. Jak z inventáře se jeví, byly věci uschovány v bezpečných sklepeních. Dříve však nežli se uložily, zhotoven jest před svědky následující inventář:

Leta od narozenye syna bozieho tissicziho cztrsteho osmnaczteho ten patek po strzedopostye popsany gsu vyczci podepsane przede

panem Czenkem (Čeněk z Wartemberka), prřed panem Oldřichem (syn Jindřicha III. z Rožmberka), y prřed pany Elssku (matka Oldřicha roz. z Kravař) materzi panye Oldřichowu, y prřed panem Wylemem z Potensteyna, prřed Ondrzegem pyestunem (hof-

mistr Ondřej z Vlčetina), prřed Matyegem purkraby (Matej Višne z Vetteru), y prřed Lypoltem z Crasselowa.

Z nadpisu dozvídáme se tedy, kteří pánové v tomto čase na hradě přítomni byli. (Pokračování.)

Literatura.

Prameny dějin církevních,

jež vydal a vydává prof. Dr. Kliment Borový.

Posuzuje ředitel *Fr. J. Zoubek*.

L. 1863 posteskl si Palacký: „Kdo jme se prohlídati nejnovější topografie české, ku př. Sommrovu, užasnouti musí nade všeobecným téměř nedostatkem zpráv ze starožitnosti, jakoby naše statky a panství ve vlasti teprv od XVI., ba XVII. a XVIII. století byly vstoupily v bytnost.“ A co pak v těch topografických bývá v příčině církevní? Dočteš se buď, že dle Balbina kostel ten nebo onen l. 1384 býval farním, nebo nedočeš se ničeho, leda jména faráře některého dle novější farní knihy. Nedokonalosti té a nedostatečnosti bude tím více ubývatí, čím přístupnějšími stanou se každému pramenové dějepisní posud zavření neb rozptýlení.

Vážíce naší možnost i nemožnost, poměrně dosti mnoho pramenů historických, kriticky spořádaných v obec vydává se. K Erbenovým „Regestům“ přidruží se co nevidět „Regesta“ Emlerova, jdoucí až po rok 1310. „Pozůstatky desk zemských,“ vydávané p. archivářem Emlerem hmotnou pomocí Jeho Osv. p. hraběte Clama Martinice, ač nyní vážnou, jistě neuvážnou. „Pramenů dějin českých,“ vycházejících redakcí téhož p. Emlera z „nadačí Palackého“ vydán již díl třetí, a jiní menší pramenové v jiných sbornících hojněji nežli jindy vyřinují.

Pominouce „Starých pamětí dějin českých,“ vydávaných „pomocí vznešených příznivců domácích dějin,“ počatých l. 1865, zastavených l. 1869 — vyšly v nich „Dekrety“ jednoty bratrské, Historie Skalovy 5 dílů, Slavatovy 2 díly, Jednání a dopisů konsistoře katolické i utrakvistické 2 díly — všimneme si zvláště pramenů církevních, vydaných za poslední doby.

Péči a nákladem chudého kněze † Fr. Ant. Tingla vyšla l. 1865 „Acta judiciaria“ konsistoře Pražské r. 1392. Téhož roku týž

kněz zasloužilý vyslal na světlo po prvé sešit neocenitelných Librorum confirmationum, pokračuje v podniknutí tom chvalitebném s hmotnou vlastní škodou, dostav toliko jednou podpory nepatrné, až do své smrti (dne 30. května 1869). Dílo počaté dokonati umínil si „Spolek historický v Praze,“ posud ode všech obcí království Českého opuštěný. Na jiný pramen církevní, na Lib. erectionum vynaložil pilnou péči p. Dr. Borový, vydav l. 1875 a 1878 nákladem koleje Pražských doktorů bohosloví dva díly církevních těch desk zemských.

O deskách zemských pronesl se Palacký: „Vyznám bez obalu dle úplného přesvědčení svého, že nevím o ničem, co by národu našemu čestnější památku v dějinách světa zjednati, čím bychom my před očima všech národův spravedlivěji pochlubití se mohli, nežli zrcadlem tím starého života našeho státního a společenského, které ze zbytkův pohořelých našich desk . . . vysvítati by muselo.“ Chvála ta přísluší svým způsobem i knihám erekčním a konfirmačním, jsoucím věrným zrcadlem spořádané církve České od statečného organisatora velikého Arnošta z Pardubic až do samých válek husitských. Rozdíl jest jenom ten, že desky ty církevní potřebí toliko ze zachovalých kodexů vypsati a vydati, nikoli teprvé ze zbytkův nahodilých teprvé sbíratí a skládati. Hledě k důležitosti kněh těch církevních, jimiž co do topografie, genealogie a j. pohořelé desky zemské s nemalou částí se nahražují, položil Palacký l. 1845 za nejprřednější prameny starého místopisu: 1. „Popis čili katalog archidiakonátův, diakonátův a far celé arcidiecése Pražské“ od l. 1344, ne-li starší, od Balbina z rukopisu 1384 vytištěný, Palackým pečlivě doplňovaný, konečně pak p. prof. V. V. Tomkem l. 1873 dle osmi rukopisů spořádaný a tiskem vydaný („Registra desátků papežských v diecési Pražské“); 2. Libri confirmationum, původní protokoly o dosazování farářů, kam a kterým kollatorem od l. 1356—1436; 3. Libri erectionum, zápisy všech kostelních fundací, nadačí a j. od l. 1358. Dle kněh těch Palacký

svou soustavu župní i mapu starých Čech složil, a na těch knihách starý spolehlivý místopis založil. Měly by tedy knihy ty tak důležité ne toliko od badatelů historických, než i, a to zvláště od správců duchovních s radostí býti uvítány a do archivů farních ukládány, aby vydávání jich mohlo se dít tím rychleji.

Dra. Borového 2 díly Lib. erect. posud vydané (všech bude 13) obsahují na 259 stranách nevj. 8° 400 vkladů statků a platů církevních, jich směny a j., založení kostelů, kaplí, oltářů, kaplanů, oltářníků a j. s mnohem větším číslem listin původních, v kratší podstatné znění sražených, v nichž s mnohými kusy právními i k způsobům společenského života občanského hledícemi se setkáváme. Řádné výklady věcné s předu, úplné registříky míst i osob v zadu každý díl provázejí.

Jest na jevě, cokoli objasňuje dějiny církevní vůbec, že jest i základem, dokladem a výkladem dějin umění církevního zvlášť. Kde tolik zpráv o chrámech, oltářích a j., tam jest mnoho světla pro umění. Ať nedáme o jiném: jako každá doba má zálibu svou s událostí některou souvisící, tak má i každá doba svaté své, jež vzývá nejraději, a historikovi umění nemálo jest vhod, má-li toho povědomost. Karel IV., chtěje se ve prospěch rodu svého ujistiti zvláště přízní a přímluvou dědice České země a jiných patronů Českých, kdekoli a jakkoliv účtu k nim jevil; a shledáváme, že mnoho oltářů ke cti těch svatých za doby jeho a po něm bylo zakládáno. Tak i k uctění Božího Těla, svaté Kateřiny a j. To samo bylo by zvláštní rozpravy hodno.

Jak výše zmíněno bylo, vydal p. Dr. Borový ve „Starých pamětech dějin Českých“ „Jednání a dopisy konsistoře katolické i utrakvistické“ (8° str. 396 a 404), jdoucí v oddělení utrakv. od l. 1525—1562, v katol. od l. 1528—1564, obsahující 907 akt buď v plném znění nebo v krátké zprávě registové. Jaké to zrcadlo osob a věcí církevních za doby náboženské necelosti, opuštěnosti, kolísavosti!

Nauku strany pod obojí, od nauky katolické nemnoho se lišící, poznáš tu z prvního pramene, rovněž i nesnáze a proměny té strany. Ovšem málo jest chrámů v 16. století posvěcených; avšak komu by nebyly vhod n. p. zprávy o chrámu sv. Víta na hradě Pražském, ježž po záhubném požáru l. 1541*) k opě-

tované žádosti kapituly Pražské Ferdinand I. opravití dal, aby nerozpadl se v zříceniny? A těch zpráv jest v dílu II. číslo dosti hojné. I toho všimne si každý rád, že v 16. stol. nebylo v Čechách ani jednoho kostela posvěceného sv. Zikmundu, od dob Karlových patronu země České (nyní jsou tři kostely toho posvěcení), až byl l. 1549 k přání administratorů arcib. Pr. v Brandýse n. L. chrám od Jednoty bratrské, nedlouho před tím ze země vypovězené, s převelkým nákladem (maximis sumptibus) zpořizovaný, ke cti toho svatého posvěcen (II., 113.: Nulla etenim ecclesia per totam patriam nostram in memoriam sancti Sigismundi habetur). Vyčtení a vypsání drahého a hojného náčiní a roucha kostelního, i ze starší doby pocházejícího, najdeš (II., 242—257) v hojném inventáři Kladském od l. 1558, kde při farním kostele 38 vzácných i starších, 16 „obyčejných“ kasulí se připomíná, jinde pak (I., 23. 150) dočteš se i o rouchu kněze utrakvisty, jemuž bylo zakázáno, „v pantoflech k oltáři aby nechodil“ (1540) a t. d.

Jako chronologickým pokračováním „Akt“ jsou Dra. Borového dvě větší monografie životopisné, vydané „Dědictvím sv. Prokopa“: „Ant. Brus z Mohelnice“ (spis odměnou korunovaný „na oslavu 900letého jubilea diecése Pražské“ 1873, 8°. 324) a „Martin Medek“, též arcib. Pr. (1877, 220). Oba důkladné a kritické ty spisy skládají se skoro výhradně z regist a výpisů z akt a listin původních, po jednotlivých odděleních dle výjevů doby a dle působnosti obou arcipastýřů přehledně rozložených, avšak tak, že z pestrých mosaikových těch obrazů osobnost Brusova více a plněji nežli Medkova vyniká, což i z dějnější doby Brusovy i z delšího jeho panování (1561—1580) se vysvětluje.

Stručným úvodem provádí p. spis. čtenáře 140letou osířelostí arcibiskupství Pr., spravovaného dvaceti administraturami (1421—1561), nežli podařilo se sněmu, kapitule a císaři, aby opět řádný pastýř mohl desednouti na stoliči Arnoštovu. Potom vidíme A. Brusa na konciliu Tridentském, a jeho působnost při dvoru cis., v Lužici, Míšni a j., jeho péči o příbuzné, o vědy a umění; poznáváme zřízení a řady církevní, jež mezi kněžími, řeholníky i laiky zvelebiti usiluje. Straně pod jednou i pod obojí různě se rozbiňající dostalo se obnoveným arcibiskupstvím žádoucího středu, katolíkům přijímati z kalicha pa-

*) Podrobné vypsání strašného toho požáru, z něhož tehdejší stav a způsob chrámu sv. Víta poznáváme, pochází z pera současného Václava Hájka z Libočan, jemuž ohněm tím i vytištěná kronika byla shořela. „Co se zbýhlo v kostele sv. Víta

a jiných dědicův svatých k ujmě poctivosti pána Boha všemohúcího a jich“ najdeš s výkladem Mikovcovým v „Lumíru“ 1852, II., 1078 (o věži), 1094 a 1095 (o kostele).

pežem povoleno, jesuité do Prahy přivedení v šlechtické i v chudé mládeži vědomí katolické vzbuzují a utužují — avšak pro nedostatek kněžstva obou v zemi rovnoprávných stran, pro skrovnou a to zhusta nejistou výživu správce duchovních, jichž jim patronové svěťší dle své lbezné vůle buď poskytují nebo ujímají; pro zmáhající se mezi šlechtou a v městech náklonnost k luteranství a ku kalvinství, již ani slovo a zákaz císařský není s to zabrániti, přiznává se mnoho laiků i kněží katolické menšiny ku katolictví toliko dle jména, utrakvisté pak zhusta sami ani nevědí, do jakého vyznání skutkem zabočili, pokrývajíce se toliko „přijímáním pod obojí“ jako štítem proti rameni světskému i církevnímu, sami z područí a správy konsistoře své se vymršťující, tak že konsistoř marně volá, napomíná, radí se s arcibiskupem a domáhá se pomoci královny — ale nikdo ji neslyší, ani města; nemá, co by řídila, čím a oč by se opřela: svěřenci její, přešedše v jiné stádo, sami pastýře volí si dle své vůle, sloužíce Bohu dle své vůle, žijíce dle své vůle. Obraz ten za A. Brusa počatý tím živěji a smutněji za nástupce jeho Mart. Medka (1581—1590) se doličuje.

Za Martina Medka, do jehož celého destiletí připadá opravený kalendář Řehoře XIII. a přenesení ostatků sv. Prokopa do král. kaple Všeoh svatých na hradě Pražském, pokračuje líčení stavu a proměn církevních hodnověrné, jen že skutečný oné doby život v mnohem příkřejší protivu ku snahám arcibiskupským se staví. V místech pohraničných, větší částí německých (ač nikoli tak, jako nyní) patronové i učitelé, v čemž mohou, kněžím katolickým činí odpor a příkoří; arcibiskup radí, napomíná, hrozí, ale na darmo, když i rozkazy císařské zůstávají bez účinku. Až hnusno jest pomysliiti na některé výjevy rouhačství a surovostí, jenž páčány byly v chrámech, na hřbitovech, na ulicích, v Lokti, Mašově, Tachově a j., na vzdorné týrání, jehož i samu arcibiskupovi dostalo se, zvláště od Kadaňských, jimž l. 1589 sám se vyznal, „pokud jest arcibiskupem, se žádným jiným městem v tomto slavném království Českém že neměl tolik činiti jako s Kadani“ (122). O konsistoři pod obojí málo výše napověděno bylo.

Avšak nelze zahrnouti v stručnou zprávu tolik podrobností, kolik jich v obou životopisných a časových obrazech jest obsaženo. Aniz jest to úmysl náš. Toľiko pozornost obrátiti chceme k neunavné péči a pili, již toľik materialu z hlubokých zřidel přezajímavých našich dějin církevních, ač méně, nežli y slušném národě slušno, posud známých, po-

dařilo se již na jevo vyvážiti. A snad si toho každý nevšimá? Bohu žel, že nevšimá, jako v jiném tak i v tomto oboru, sice bychom byli již dříve došli se aspoň širšího důležitých těch spisů oznámení, a nemohouce snéstí takovou mrtvost při stromu živém živého národu, nebyli bychom samozvaně napsali několik těchto řádků, abychom aspoň sami ve své mysli byli upokojenější.

Široká se již nyní i dějepisectví církevnímu cesta otevírá, jenom aby společným mnohých přičiněním brzy více byla ušlapána. Nebo ačkoli p. spis. sám na příhodných místech „Obrazů z dějpisu církve Páně“, sepsaných od † Tom. Nováka, vydaných „Dědictvím sv. Jana“ *) vložil více podrobností z českých dějin církevních, nežli jinde shledáváme (i v umění II., 199): přece čím dále, tím hlasitěji dovolává se toho církevní i vědecká potřeba a národní čest, aby i v dějinách církevních osobitý ráz a činnost národu našeho podrobně, soustavně a pragmaticky vypsány byly a vylíčeny. Propravami monografickými může aspoň již každý kritičtější složený místopis k velkému tomu dílu přispívati. Jsou zajisté ne toľiko Lib. confirm. a erect., Akta obou konsistoří, než i obě biografie, jichž řada jistě není posud ukončena, hojnou snůškou pramenů a obsahují nadto v přídavecích 43 a 18 listin netištěných v původním plném znění. Komu není lhostejno, co se děje a jak se děje, s myslí upřímnou může býti povděčen, že badatelům a přátelům dějin našich vůbec i církevní prameny dějepisné hojněji řinouti počínají.

Ku 100letému jubileu diecése brněnské vydal archivář brněnské konsistoře dp. *Emil Weinbrenner* historický spis slavnostní názevem: „Morava a biskupství brněnské“. V zajímavém spisu čítajícím 85 stránek velké osmerky a skvostné úpravy líčející se stručně dějiny velkomoravské říše, vznik křesťanství na Moravě, církevní poměry za metropolity sv. Methoděje zánik velkomoravské říše působení Jesuitů, dějiny biskupského chrámu v Brně, fary sv. Petra a Pavla, brněnské kathedrální kapitoly, založení biskupství brněnského atd. — Část čistého výnosu věnována jest podporovacímu fondu diecésního duchovenstva. Spisek objednáva se u spisovatele v Brně na Petrově č. 9. Přejeme mu hojného rozšíření.

*) Škoda, že „D. s. J.“ posud knihy své tiskne š v a b a c h e m. Již před mnoha léty tiskli toľiko „jarmarky“ v kalendářích š v a b a c h e m a to již přestalo. Pro koho ještě nyní český š v a b a c h? Dědictví Cyrillské v Brně již od š v a b a c h u upustilo, když již ani novin ani písní není tou literou. Škoda! Tu není pravidlem: Sit apud te honor antiquitatis.

„*La Roma sotterranea cristiana*“. Vydal Com. G. B. de Rossi. Po devítileté přestávce vyšel konečně opět nový díl, třetí totiž, díla slavného za podpory sv. Otce vydávaného. Dvě města jsou dojista v Římě. Jeden Řím jest nad zemí, druhý pod zemí. Věhlasný Com. de Rossi stal se znamenitým a nejučenějším archeologem popisem „křesťanského Říma podzemního“. Řím podzemní nově odhalený jest živou, názornou a nezvratnou apologetikou křesťanské nauky. V Římě podzemním celé dějiny prvního křesťanství zachovaly se vytesány do kamene a vymalovány barvou na stěnách. V celém oboru archeologie nelze naléztí předmětu tak zajímavého, zároveň však díla tak důmyslného, učeného a důkladného, jako „Podzemní Řím křesťanský“ od jmenovaného badatele a spisovatele sepsaný. V třetím svazku právě vydaném popisuje se podzemní hřbitov sv. Sotera a nekropole ku kalixtinskému hřbitovu přivtělená mezi via Appia a via Ardeatina, jakož i cemetium sv. Generosy na pět miglií od Říma, na silnici do Ostie vedoucí. Hřbitov tento byl objeven asi před osmi roky. Největší zásluhy o vykopání jeho mají zajisté v první řadě Pius IX., pak ale též osoby soukromé, jako zejména Angličan Spencer-Northcote. Nejnovější částka učeného díla Rossi-ho právě vydaná jest svazek v velkého kvartu 750 stran čítají. Kromě četných dřevorytin do textu upravených, slouží ku znázor-

nění a bližšímu vysvětlení obsahu atlas, který na 52 listech přináší výtečné chromolitografie v papežském ústavu uměleckém vyvedené. Díl tento prodává se za 100 lir.

Katolickým spisovatelům. „Čech“ píše: „V době literárního úpadku, o jakém se naše české listy všech barev rozepsaly, jest zajisté zjevem potěšitelným, že nás stále docházejí spisovatelské práce obsahu beletristického. Litujeme velice, že jich jen pořídku možná v našem feuilletonu nveřejňovati, ač by mnohé zasluhovaly, aby ve známost obecnstva přišly. Již nejednou bylo v „Čechu“ poukázáno k tomu, aby založila se literární jednota spisovatelů katolických, totiž takových, kteří ve svých dílech pravdu a dobrý mrav nekazí a jichžto jediným účelem jest: pravda, krása a dobro! Protož z těchto dvou příčin, aby totiž jednak mladší, snažlivé a nadané síly v jeden celek se sbratřily, jednak i českému čtenářstvu podávaly se věci jen dobré, nmínili jsme si, za pomoci Boží po novém roce v měsíčních sešitech uveřejniti původní belletristické práce, totiž romány, novelly, povídky, básně, vůbec vše, co v tento odbor vpadá. Práce buďtež zasílány na redakci „Čecha“. — Po čem tak dlouho jsme toužili, stalo se skutkem. Přátelé literatury české uvítají dojista zprávu s jásotem a nadšením.

Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

Oslava otce vlasti, Karla IV. Před 500 lety zemřel největší král český, který miloval Čechy více než sebe. Důkazy a stopy té lásky nezahynuly. Velkolepí pomníkové hlásají výmluvně ještě po 500 letech velkodušnost a šlechtetnost velkého panovníka a otce vlasti zároveň. Na věky zasloužil si Karel vděčnost národu. Akademie křesťanská památku křesťanského panovníka hodlá oslavit způsobem křesťanským. „*Vita Caroli*“ jest krátkou sice, ale nejšťastnější a nejslavnější dobou v dějinách českých. — Ředitelstvo Akademie křesťanské uložilo starostovi a předsedám čtyř odborů smluviti se a učiniti návrh: Kterak má Akademie oslavit 500letou památku Karla IV? Řečený starosta a předsedové dr. Karlach, dr. Borový, Lehner, Hellich a Barvitijs uradili se následovně:

1. Památný den budiž oslaven *službami Božími zádušními*, slavnostní *schůzí* a *koncertem*, jehož program skládati se má výhradně s písní a chorálů rorátních doby karolinské.

2. Na trvalou památku blahodárného života Karlova budiž vydán *životopis jeho*, znázorněn památkami po něm až dosud zachovalými i zaniklými způsobem monografickým, aby takto dílo obrazem bylo společné činnosti odboru vědeckého, uměleckého a archeologického, jako provedení návrhu prvního případně většinou odboru hudebnímu.

3. Ku doplnění oznamuje Lehner, že hodlá letos na oslavu jubilea zároveň vydati „*Rorate*“, nejslavnější sbírku zpěvů českých z doby karolinské.

Návrhy užšího komitétu jsou od ředitelstva v zásadě přijaty, přimlouváno se pouze, aby ilustrovaná „*vita Caroli*“, pokud možno, dvojí vydání měla, jedno obšírné a skvostné, druhé pak stručné a méně nákladné pro lid. Další uvážení odkázáno širšímu komitétu, do něhož zvoleni jsou všichni členové odboru uměleckého, archeologického, pak pp. dr. Borový, dr. Šindler a ředitel Zoubek s plnomocenstvím, rozšířiti se dle potřeby a uznání.

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Nejvíce zaměstnán byl minulého měsíce paramentní ústav, kde před svátky vánočními dnem i nocí se pracovalo, aby v čas dodána byla objednaná roucha kostelní. Z velkého množství paramentů sluší zmíniti se zejména o těch, které pro farní kostel roketnický u Přerova na Moravě pracovány jsou. Bílá kasule podobně vyšívaná, jako plzeňská (Method III. ročník str. 129), s Vykupitelem a Rodičkou Boží. Pláštík na ciborium zlatem bohatě vyšívaný. Nádherné velum se zlatým křížem u prostřed, jehož ozdoby stříbrné, zelené a červené činí dojem drahokamů. Zlatý vínek kolem skládá se z klasů pšeničných a révových větvíček. Na obou koncích vyvinuje se z podobných motivů ornament s pentlemi, na nichž čte se nápis na jedné straně: „Panem de coelo praestitisti eis“; na druhé: „Omne delectamentum in se habentem.“ Bohatě vyšívaní zlatem účinněji ještě vyniká zcela slabým užíváním barev. Lístky jsou obroubeny čárkou zelenou, hrozně fialovou, písmeny červenou. Rub pentlí jest jasně modrý. — Správce paramentního ústavu, dp. *Ed. Langer*, odejde počátkem příštího měsíce na 6 měsíců do Říma. Pobyt římský nebude ztracen pro ústav, jemuž tak horlivě a obětovně slouží. Nepřítomného zastupovati bude vp. *Flor. Scharwort*.

Vedle předpisu má jáhen zpívati „Exultet“ na bílou sobotu v *dalmatice bílé*. Na vzor zhotovila se podobná dalmatika a jest vystavena v místnostech Akademii. Komu libo, možno ji objednat.

Monstrance. Do zásoby zhotovil stříbrník Kauč monstranci dle nákresů Akademie křesťanské. Jest vyvedena vedle soustavy již dříve uvedené. (Method III. ročník str. 105., 128.) Čtyry plochy čtverlistu kolem ostensoria ozdobeny jsou emailovými obrázky. Svrchu zlatý monogram Kristův v červeném poli, v pravo a. v levo vždy dva andělé s modrým nimbem kolem hlav držící věnec se zlatým křížem v červeném poli; ve spod pak místo věnce spatřují se větve palmové, pentlemi okrášlené. Figurální část provedena jest dle nákresů Sequensových. Rohy čtverlistu jsou vyplněny různými, zasazenými granáty a tureckými kamínky. Celek jest pěkný. Práce důkladná a vzorně provedená. Monstrance jest vystavena v místnostech Akademie.

2. Nová objednání.

Oltáře. Vp. *Fr. Ermis*, koop. v Bludově na Mor., žádá za výkres a rozpočet *oltáře slohu románského*. — Dp. *Fr. Vašek*, far. v Studenicích na Moravě, za výkres a rozpočet tabernaklu slohu církevního.

Obraz. Dp. *Ad. P. Pažout*, farář ve Velimí, objednává *oltářní obraz* se zlatým rámcem.

Nádoby bohoslužebné. Dp. *K. Gossler*, beneficiát v Chomútově, objednává skvostný kalich s emailovanými obrázky. — Ct. *klášter Voršulek* v České Skalici dvě ciboria. — Vp. *Fr. Pohl*, koop. d. sv. Jiljí, nádobu na sv. oleje se sáčkem a pouzdrem.

Paramenty. Dp. *Tom. Hájek*, duch, správce ze Záhlinic na Mor., objednává bílou kasuli hedbávnou. — Dp. *Jan Brož*, farář v Lodenici, bílý a černý pluvial hedbávný. — Dp. *K. Bilčík*, farář v Předmostí na Mor., skvostný pluvial černý a vyšívanou albu. — Dp. *Jan Studený*, farář v Boršicích, červenou kasuli hedbávnou. — Dp. *Antonín Homolka*, farář v St. Přerově, velum hedbávné. — Vp. *Jos. Tschörrch*, kaplan v Křížanech, hedbávný kříž palliový k červené kasuli. — Rp. *Ant. Schönovský*, soukromník v Bystřici, skvostnou stolu bílou. — Dp. *A. Štěpnička*, děkan ve Vepřku, komže. — Ct. *klášter Voršulský* v České Skalici, cingula a birety.

Rozmanité náčiní kostelní. Dp. *Jan Hruša*, děkan v Bezně, objednává skvostný koberec. — Vdp. probošt *Václav Štule*, vdp. kanovník dr. M. Karlach, dp. *Fr. Preclek*, farář v Komině, kříže. — Vdp. *Fr. Pazourek*, farář v Kumžaku, missale. — Vdp. *K. Patočka*, děkan v Lab. Týnici, trojicmbálový zvonek. — Dp. *Fr. Hoch*, farář v Horním Újezdě, na výměnu za starý cín konvičky a tácky mešní a křestní.

3. Poptávky.

Dp. *Jos. Roštlapil*, farář na Opočně, žádá za rozpočet na velum, stoly, komže, zvonky a skříňku se vším příslušenstvím k zaopatřování. — Vdp. *J. Krček*, děkan v Písečné, za rozpočet na 4 slavnostní svítilny.

4. Vyslovené uznání.

Slavná Akademie křesťanská v Praze! Objednaná důst. p. farářem z Roketnice pro náš farní chrám Páně paramenta obdržel jsem právě na štědrý den. Štědrý tento den byl pro náš farní chrám Páně skutečně štědrým, daru toho totiž naložili Ježíškovi dva dobrodyncové. Vzdávám jmenem celé farnosti povinný nejvřelejší dík slavnému odboru pro výtvarná umění Akademie křest. za tak ušlechtilé a jemné provedení v slohu čistě církevním. Nyní žádám o zhotovení jemné alby, kteráž by slušela ku kasuli tak drahocenné, v ceně může být až snad 30—50 zl. Dále objednávám černý pluvial z látky pravé, žádám o vzorky a o cenu. Mnogo zdaru přeju na Bohu pro Akademii křesťanskou i v tomto nastávajícím roce! Znamenám se *Karel Bilčík*, administrator farní. V Předmostí u Přerova, 6. ledna 1878.

Lehner,

Mosaika.

Nový Kolumbus. Za to nikdo nemůže, že některý člověk se narodil na šťastné planetě. O čem jiní celé živobytí, dnem i nocí přemýšlejí — a neodhalí, miláček osudu má vynalezeno bez práce a přemýšlení z čista jasna — najednou. Jako blesk za doby noční z příšerné temnoty vyluzuje obrazy před tím neviditelné, tak meteor na nebi vědeckém a uměleckém leskem svým vyjasňuje, co dlouho pohříženo bylo v hrobové temnotě nevědomosti. Šťastný smrtelník! Dějiny mají své velikány. Věk každý má své strážce, jímž osud vykázal bdití na baštách civilisace. Důležitější posice vymáhá obezřetnějšího strážce. Důležitou baštu „říše bázně Boží“ novědobytou jest Strasburk s velechrámem svým. Na oblažení šťastných vysokých škol poslán jest z Berlína učenec nejčistší krve pruské *Dr. Alfred Woltmann*, aby lásku k umění utvrdil, co zelezem přitaženo jest. Přišel, spatřil, zvítězil. Zpáchal mžiknutí „*dějiny elsaského umění*“. Na důkaz důkladnosti a důmyslu stůjž zde jediný příklad z učené knihy. Uvedení jiných bude následovati. Ve Strasburku stávalo lectorium, které zbouřeno bylo, tak že jen některé zbytky z něho se zachovaly. Umělecký badatel popisuje ty zbytky a uvádí nápis, jaký se na nich čte: „MCCCXVI. Aedificavit. hoc. opus. magister. Ervin.“ Pak dále: „Ecce. ancilla. Domini. fiat. mihi. secundum. verbum. tuum. Amen.“ K nápisu připojuje učenec na str. 134. následující vysvětlení, které tuto v doslovném překladu uvádíme: „Nápis rozpadá se na tři části. V první jmenuje se nám mistr a doba původu. V druhé obsahuje se vzývání děvky Páně, již kaple zasvěcena byla. Třetí pak část „staniž mi se podle slova tvého“ zní as jako bolestný výkřik jisté duše zbožné. A k takovému výkřiku měl tehdaž bezpochyby Ervin příčinu, nebo 1. srpna téhož roku ztratil paní Husu, svou manželku.“ — To jest jeden z četných *vynálezů* Woltmanem šťastně objevených. Kdyby nebylo neslušno napravovati mozek učence slabým dítětem pětiletým, které se umí modlit „Anděl Páně“, odvážili bychom se toho důkazu. Podobných *vynálezů* čítá učená kniha mnoho. Když takovým důmyslem jméno učence široko daleko proslavilo se, povolán jest z bašty strasburkské na baštu university pražské. Jako tam, tak i zde. Přišel, spatřil, zvítězil. Tam objevil a vynalezl dějiny umění elsaského, zde ob-

jevil a vynalezl dějiny umění českého. Nejprve překvapil svět *vynálezem*, že v krásné Praze sto- věžaté není k nalezení stop *umění českého*, kterýžto smělý výrok setkal se s pohrdavým úsměvem učen- ců i umělců českých i německých a s celou revolu- cí akademiků a horkokrevné mládeže studující, z níž mnozí pozavírány jsou. Nyní pak *objevil* fása v rukopisech českého musea, která již před desíti lety architektem *A. Baumem* odhalena a před rokem v Musejníku uveřejněna byla. Samé vynale- zy! O Kolumbe! Kolumbe!

K poslední záležitosti se ještě vrátíme. Pru- šácký důvtip, vlastně drzost důlžno vysvětliti.

Otázka umělecká. V pražské galerii vlastenec- kých přátel umění visí dvě křídla oltární dle katalogu od Holbeina malovaná sedě v šedém. O řečených oltárních křídlech píše *prof. Woltmann* ve svých „elsaských dějinách uměleckých“ pag. 262 následovně: „Einer legendarischen Darstellung wegen möchte man annehmen, dass die beiden grau in grau gemalten Altarflügel des Meisters (Holbein), welche die Sammlung der patriotischen Kunstfreunde in Prag besitzt, für das Elsass gemalt seien, aber diess müsste jedenfalls bei einer frü- heren Gelegenheit geschehen sein, denn nach ihren architektonischen Formen, naturalistischer Spätgotik und höchst primitiven Renaissance sind sie vor den Altarflügeln von 1512 in der Augs- burger Galerie entstanden.“ Dále nachází *prof. Woltmann* na našich oltárních křídlech nevysvět- lená vyobrazení z legendy sv. Odilie.

Poněvadž v kostele sv. Víta na hradě pražském jest kaple sv. Odilie, řečená pak křídla jsou ma- jetkem nejdůstojnější kapitoly sv. Vítské, nastávají otázky:

1. Zda-li maloval Holbein oltární křídla pro kostel sv. Odilie v Elsassu, anebo pro kapli sv. Odilie v Praze?

2. Kdyby poslednějš pravdou bylo, zda-li ne- vysvětlené vyobrazení z legendy sv. Odilie vysvět- liti lze?

3. Je-li uvedený Holbein navzdor signatuře pravým Holbeinem?

O odpověď se žádá.

Kdo na otázky odpověditi hodlá, budiž již z prvu upozorněn, že *prof. Woltmann* jest velikým Holbeinistou.

Lehner.

Oznámení!

Nastávající nový ročník „*Methoda*“ počíná byti požehnaným na pracovníky obětivé. K uvedeným v posledním čísle minulého ročníku přidali se osvěd- čení na poli uměleckém a archeologickém spisovatelé pp. *Martin Kolář* a *Aug. Sedláček*, profesorina Tábořském reálnom gymnasiu. Čtenářstvo s rado- stí uvítá potěšitelnou zprávu.

V redakci „*Methoda*“ (Karlín č. 234.) lze dostati veškeré ročníky předešlé; ročník I. za 1 zl., roč. II. a III. po 2 zl.

»*Methoda*« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »*Methoda*« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Do- pisy, týkající se redakce, buďtež zasílány **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace za- sílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 2.

V Praze, dne 20. února 1878.

Ročník IV.

Obsah: Stoličný chrám sv. Petra v Brně. — Sloh románský. (Zevnějšek. — Celkový dojem zevnějšku. — Živel malebný.) — Inventář Krumlovský. — Z Akademie křesťanské. — Odbor umělecký. — Domácí zprávy. — Feuilleton. —

PIUS IX.

Otec odešel; — rodině se stýská. Církve Pán povolal k sobě svého náměstka. Dobojoval rek, — ale zvítězil. Dokrvácel mučeník, — ale zvíťazil. Proto křesťanstvo truchlí sice, ale nepláče. Světlo neshaslo; s nebe svítí nyní jasněji. Světec zde přijal tam korunu. »Papa angelicus« nezemřel; pouze sídlo vyměnil. Jen tělo odložil, aby andělům se vyrovnal. Oslavení v nebi papežové již Jej tam mají. Dlouho čekali. Déle nad ostatní nechal Jej Církve Pán na zemi — nám k útěše a posile. Dlouhý život dlouhým bojem byl. Jen s jitra slunce se usmálo — na krátko. Následoval pak dlouhý den práce, vedra, lopoty. Crux de cruce! Konečně nadešel večer; slunce naklonilo se k západu. První zvuk »Ave« zněl hudbou nebeskou. Nebeskrálovna nepoškrvněná zvonkem klekání zvěstujícím zavolala svého ctitele. Když se setmělo, objevila se na nebi rozžatém hvězda nová.

Lumen in coelo! jest heslem budoucnosti.

Stoličný chrám sv. Petra v Brně.

Píše prof. K. Šmídek.

II.

Doba středověká od strannických dějepiscův beze všeho práva za věk barbarský vyhlášovaná zaujímá celé téměř tisíciletí, počítáme-li ji od konečného úpadku západní říše starořímské až ku vzniku tak zvané reformace Lutherovy (476—1517). V této obsáhlé době pronikala církev katolická životem svým blahodárným veškerý vrstvy společnosti lidské, uvodíc pravou a jediné možnou svobodu i rovnost ve svět starým pohanstvím úplně roztržičný uvnitř i zevnitř, svobodu tu, založenou na stejném všech právu a zmírňovanou a ujemněnou láskou právě bratrskou. Z lůna svého vytvořila nejvyšší ideal společenského blaha, usilujíc uskutečniti velikou myšlenku křesťanství, že všichni bez rozdílu národnosti a barvy jedna jsme rodina Boží, jejíž neviditelnou hlavou jest Kristus a viditelným jeho nástupcem vladař na stoli Petrově. Neníť vyššího nad tento útvaru společenského. Že ideal tento neobjevil se ihned v úplné své záři, tím vinny byly různé překážky, jakéž vyplývaly z rozmanitých povah a zřízení národův, kteří první přilnuli ku tichému jhu Kristovu. Církev rozvíjí se postupně v času; nelze jí jakoby šmahem přemoci živly v historickém rozvoji národův se naskytující a často naukám křesťanským se zpřičující. Jedna myšlenka velikého tohoto bratrství ovládala zeměkouli; a jak ze srdce se proudí krev životodárná po veškerém tělu, tak zachytila se všech oltářův jedna oběť, nejvznešenější to projev lásky, jaková zableskla v oběti s kříže veškerými útroby sbratřeného v Kristu lidstva. Umělectví objevilo se na všech stranách v nejspánilejších tvarech. Věda nebeským duchem odkájena rozlévala se bezčetnými proudy v badavé mysli uvodíc všude pravý mír, nikoliv hloďavé pochybnůstkářství a sžíravé zoufalství jako častěji v nynějšíku ve hruď lidskou. Sínce tichých klášterův soustřeďovaly a dále pěstovaly všeliké tyto ušlechtilé výpuky snah bohonaščených. O této stálé, klidné, bezhlučné činnosti církve, kteráž ve všech případech ztýraného života lidského přinášela trvanlivou útěchu, mír posvátný, nemluví mnoho dosavadní dějepiseové, hmoždíce se vyhradnější snahou po děsivém bříinkotu smrtelných zbraní, po hlučných činech sobeckých hrdopýškův, než po méně často na odív vystavovaných projevech činnosti, stále se nesoucí za zmírňováním a zušlechťováním barbarských druhdy národův. O zuřivých válkách psáváno

obšírně, mlčeno nejvíce o práci kulturní, jež jediné jest pravou okrasou člověčenstva po stálém pokroku roztouženého. I nelze nám šířeji se rozepisovati o velikých a hřmotných událostech, jež by se potahovaly ku chrámu našemu svatopetrskému; zajisté i mužové v posvátných jeho prostorách Bohu slouživší věnovali se podle darův jim udělených velebnému úkolu, jež sobě vůbec vytknula církev katolická. Toho nám z dějepisu téhož chrámu vytknouti jest, že Olomoucký biskup Theodorich povýšil chrám tento ku přání krále Václava r. 1296 za probošství. Jakožto prvý probošt jmenuje se Mistr Petrus, s přímím Aichspalt podle svého rodného místa, jež skvěl se vysokými důstojenstvími, byv (roku 1289) protonotářem království českého, později zastával od r. 1306—1320 úřad volence Mohučského, při čemž svým věhlasem dosáhl tak mohutného vlivu, že prý z větší části pomohl Janovi Lucemburskému ke trůnu království českého. Všech proboštův až k r. 1777, kdež založeno zvláštní biskupství brněnské, čítá se vesměs 34, mezi nimi zajisté mužův vynikajících nejen hlubokou učeností, alebrž i věhlasem a umem zrovna státnickým. Slavnou jich řadu končí hrabě Matěj Chorinský, jež jsa proboštem od r. 1774—1777 jmenován byl tytýž císařovnou Marií Teresíí prvním v řadě biskupův brněnských (umř. 1786). V církvi vládne ve veškerých zřízeních mohutnost živého slova; žádnému ústavu společenskému nepřiči se do té míry holé mrtvé kancelarování jako církvi katolické. Nejzdárnějším projevem tohoto již samým božským zakladatelem ustanoveného zřízení („učte všecky národy“) jsou církevní synody, bratrské mezi duchovenstvem konference a p. Že i u nás na Moravě ku konání synod svědomitě přihlíženo, dosvědčuje náš brněnský chrám svatopetrský. Dne 10. máje 1431 svolal ve svatyni této obezřelý biskup Olomoucký Konrád ze Zvole četnou duchovenstva schůzi, kde se důležité porady konaly o prostředcích, jakými by porušená na mnoze církevní kázeň mohla obnovena a čistota mravův všude opět uvedena býti. Byloť toho v tehdejších jinak hluboce rozbouraných časech křiklavá potřeba. Nástupce téhož biskupa Konráda, Pavel z Miličina, byl v témže chrámě r. 1433 slavnostně na biskupa Olomouckého konsekrován.

Spanilá jednota církevní bylať v národě

našem podstatně rozrušena rozkolem husitským. Právě ze stanoviska uměleckého želeť jest z té duše rozruchův z nauky Husovy vzniklých a krutých válek odtud následovavších. Čechy a Morava vynikaly tehda podle svědectví Eneáše Silvia, později papeže Pia II. nad ostatní země evropské i počtem i zevnitřní a vnitřní velebnou a krásou chrámův a svatyní Páně. Všecky téměř ozdobné tyto památky ušlechtilé krásoumy byly od rozrušených husitův dílem rozbořeny naprosto, dílem poškozeny a porušeny znamenitě a zhoubně. Tkví ve člověku náruživě rozpoutaném divoká snaha a vzdorovitá urputnost, zničit i a pobojit památky, o nichž lidstvo nejvýtečnejším umem pracovalo po století, po tisíciletí. Bořivá ruka dotekla se jmenovitě skvostných klášterův „ruže nebes“ u Kounic, v Doubravniku, v Tišnově, v Třebíči a j. Že však husitství nerozpřáhlilo se tou měrou na Moravě, jakovou v Čechách, děkovati jest úsilovné horlivosti rázného biskupa olomouckého Jana Železného, který všemožným důrazem hájil čistotu víry u svých svěřencův a opíral se všelikým úsilím svého vysokého úřadu proti vtírajícímu se bludařství. Kolik nad to literárních památek, kolik básní rovnajících se snad rukopisu Královédvorskému, kolik učenných tratkářův podobných Tomovi ze Štítného zničeno v plápolech a v ssutinách klášterův i hradův, jež byly děsnou zbraní táboritův ztroskotány! I nástupcové Jana Železného na stolci biskupském s podobnou horlivostí sobě počínali. Jest zajisté po všecky věky od počátku církve až ke dnům našim neméně i bojem církevním jako tehda rozrušeným pravým strážcem posvátného Sionu neohrožený, církvi až k mučeníctví, ku vyhnanství věrný, rázný episkopat. Odboje husitské narovnány v něčem tak zvanými kompakťaty na sněmu Basilejském s českým národem uzavřenými. Stolice apoštolská nepřála jim. I stalo se úlohou misionáře z řeholy sv. Františka, úlohou Jana Kapistranského, naň vloženou papežem Mikulášem V., aby v zemích koruny české úsilovně pracoval o vymitění všelikého a jakékoliv tvárnosti rozkolnictva, i o zrušení pouhého kališnictví, aby takto Čechy naprosto přivedeny byly k jednotě církevní. I přichvátal nadšený tento řeholník dvakráte do Brna; po nejprv jsa tehda již kmetem 66letým*) dospěl tam posledního července 1451; den na to veřejně kázal s takovým zdarem; že hnut slovy jeho vroucími se odhodlal vzdát se

svých bludných mnění husitských Beneš z Boskovic, podkomoří markrabství moravského. Po druhé zavítal do Brna dne 7. září t. r. prodev tu v misionářském působení dvě neděle. Sám píše světec tento, že se „nejenom mnozí baronové a šlechtici, nýbrž i kněží s lidem počet 4000 duší přesahujícím husitských bludův odřekli!“ Nestačila pro valné zástupy poslouchačův k jeho kázáním se hrnoucích uvnitř svatyně sv. Petra; i hlásal slovo spásy vně před chrámem s kazatelny kamenné, jež až dosud se ukazuje na rohu postranního vchodu severního. Slova uchvacující jeho výmluvnosti latinské přednesená musela na českoslovanský, pak na německý jazyk přetlumočena býti; tlumočnickem tímto byl slavný augustinian Vilém Kolínský, konventual tehda kláštera brněnského, jenž jmenován později biskupem z Nikopoli i. p., suffraganem Olomouckým a arcijahnem brněnským.

Po husitském následoval vzdorovitější a rozšířenější rozkol, Lutherem zosnovaný v domnělé snaze, porušenou prý církev z kořene zreformovati, kdežto právě podlé neomylných svědectví dějepisných nákaza mravův za doby Lutherovy i později vrcholu dosáhla. Zpouřami a odboji, nejen v náboženském, nýbrž i v občanském životě odtud vzniklými bolestně dotknuta byla kapitola brněnská a chrám její. Již v časech předhusitských, jmenovitě za vlády bratří markrabí Jodoka a Prokopa v r. 1378—1403 utrpěla tutéž kapitola značných škod a zádav od loupeživé tehdejší spustlé šlechty; v době však Lutherovy a Kalvinovy tak zvané reformace byli kanovníci u sv. Petra ve svých příjmech tak zkráceni, že r. 1597 uprázdněný jeden kanovník nejvýše na 36 zl., sídlil-li na místě dotčený kanovník na 100 zl. v ročitých příjmech vytčen byl, ba vypravuje se,*) že r. 1604 toužila kapitola se vším důrazem u městské rady, jak kněží ke kostelu sv. Petra příslušející bývají od protestantských občanův veřejně potupováni a týráni, jak jeden z takových rozběsilých občanův i střelil z okna domu svého na kanovníka klidně okoljoudoucího, aniž by za takouto zbrodění měšťan ten nějak pokutován býval. Utýrání toto zvýšeno, když r. 1619 byli se protestantští stavové u veřejném odboji spikli proti císaři Ferdinandovi II., kdež kapitola nálezem sněmovním ze dne 16. srpna t. r. pozbavena byla všech svých dober a statkův. Jaké zhoubné poškození utrpěl chrám svatopetrský při nájezdu surových Švédův r. 1643 a 1645, již v prvé části svého pojednání podotkli jsme. Příslušné opravy zpusto-

*) Ohledem roku narození tohoto misionáře a neohroženého hrdiny v boji proti Turkům rozcházejí se zprávy; Palacký (Dějiny české IV. I. str. 248.) udává 24. červen r. 1386, životopisec v knize Dědict. sv. Cyr. a M. vydané (str. 82) r. 1385.

*) Viz „Volného Kirchl. Topografie“, II. Abth. I. Bd., str. 40.

šeného chrámu byly v zevnějšku provedeny r. 1651 péčí horlivého probošta Gerarda Slezína, uvnitř pak pod proboštem Ondřejem Dirréem v r. 1654—1658. Za doby proboštův Thurna a Schrattenbacha zhotovil stavitel Klášnické nové plány k důkladným opravám téhož chrámu v r. 1743—1751 se znamenitým nákladem o 20.000 zl. provedeným; ve vnitřním jmenovitě ozdobováním pokračováno i později v r. 1770—1780; k účelu tomuto věnovala velkodušná císařovna Marie Theresie ze své pokladnice 5000 zl. Co se podrobných těchto oprav týká, bylať loď r. 1720 a portále r. 1749, veškery pak oltáře i s kazatelnou r. 1780 v novém slohu upraveny, r. pak 1831 bylať celá stavba zevně i uvnitř okrášlena, a nedostávající se dosud varhany na vlastní groš biskupa Urbana rytíře Stuffera zakoupeny.

U rozvoji slohu gotického rozlišovati dlužno tři hlavních period: mimo dobu propracování od r. 1225—1300 vytknutí musíme dobu zkvětu téhož slohu od r. 1300—1420, kde sloh tento dospěl ku výši své krásy a lahody, a konečně dobu pozdnějšího více dekorativního slohu, čili dobu poznenáhleho jeho úpadku od r. asi 1420—1500; při čemž nelze nám nepřipomenouti, že se časové toto období nedá pro všechny země přísně odměřiti; v některých krajinách, jako k. p. ve Francii, kvetl již sloh gotický, kdežto v jiných vlastech pozvedaly se krásné chrámové budovy ve slohu románském. Všeliká krása slohu gotického v jeho výkvětu soustřeďuje se v pilířích, klenbu chrámovou podpírajících; neboť jimi nejzřetelněji se zobrazuje symbolika zbožnosti k výšinám nebeským v modlitbách svých se povznášející. V románském slohu vládne šířka, v gotickém výška; mrtvá hmotnost se ztrácí, vše jest jakoby v stavbě té oduchovněno; samy ty pilíře jsou v pravé gotice nad pilíře slohu románského ztepilejší a svěžejší; všeliká hmota objevuje se při gotických stavbách jakoby rozplynulá v menší části tytéž k výšce se nesoucí v touze k Bohu zanořené, v ušlechtilých fialech, obloucích, věžech; ozdoby však nevyplyvají ze svévolné samolibosti stavitelovy, ale organicky vyrůstají z ideje celku ne jako náhodný přílepek, alebž nutně jedna část ze druhé vynořuje se k ladnému celku. Okna vyzdobena bývají bohatou kružbou, záležející nejvíce ze kruhův do podoby troj-, čtver- i pětistů uměle vyvedených. Forma cylindrová mizí při pilířích. V detailu rozvíjí se nejladnější svoboda a rozmanitost a skvělá ornamentika. Při pozdnějším již zyrhlém slohu gotickém vytrhává již libovůli v užívání stavi-

telských forem, suchoparnost a umdlenost při nabubřenosti bezvýznamných ozdob, přemrštěnost u jich vyvedení. Oblouky ztrácejí svou ušlechtilou jednoduchost, stávající se podivně výkrouženými; jmenovitě jest prohnutý oblouk, tak zvaný „oslí hřbet“, jež místo štítu vypíná se na fialech, baldachínech a j. nejzřetelnějším odznakem tohoto pozdnějšího gotického slohu. V ornamentice zavedeny tak zvané plaménky (jeptišky), místo přesných geometrických figur ve kružbě; odtud sloh tento u Francouzův nazván slohem plamenným. I při našem svatopetrském chrámě odrážejí se ovšem v slabých odstínech dvě tyto doby gotického slohu. Některé pozůstatky, jako ku p. přesně gotická klenba ve věži poukazuje ke stol. 14.; v ostatních pozůstatcích odráží se sloh pozdější gotiky. Novější stavba vzdělána jest v novém nikoliv přísně vyvedeném slohu. V presbytáři skvěje se hlavní oltář v římském způsobu vyvedený, obraz sv. patronův Petra a Pavla, rozloučení jejich před smrtí mučnickou zobrazující, pochází od malíře Jana Spielbergera z Vídně, na počátku 17. století. Při straně epistolní stojí poboční oltář k počtě sv. Jana Nepom., štědotou zbožných dobrodincův, jak se domníváme, v roku kanonisace téhož světce r. 1729 zbudovaný. Nejsvětější svátost oltářní uchovává se v poboční kapli na straně epistolní ve skvostně upraveném, proboštem Brennerem chrámu darovaném tabernakulu; o ostatních oltářích učinili jsme již dříve příslušnou zmínku.

Zevnější opěrací pilíře, okna, jichž se deset počítá, postrádají všeliké kružby, ozdobných fialek, všeliké ornamentiky, kterouž by prvý chrám v diócesi vším právem zaslouhoval; jmenovitě však musí veškeru chrámové průčelí, při gotických stavbách hojnými se skvějící okrasami, podle pravidel téhož slohu upraveno býti. Ve čtveru výklencích portálu, hrab. Rudolfem ze Schrattenbachu vystaveného, nacházejí se sochy nejen sv. Petra a Pavla, ale brž i patronův zemských, sv. Cyrilla a Methodia. Zbožná snaha nynějšího nejdůst. velepastýře brněnského nespokojuje se dostavením jenom věže ve příslušném slohu, alebž nese se i ku provedení oprav a ozdob celého tohoto významu plného chrámu Páně, aby se tento v úplné slávě zaskvěl ku tisícileté památce svého prvního zasvěcení rukou apoštola sv. Methoda, r. totiž 1884. Nadíti se jest, že při nelíčené lásce a přitulnosti, jakou k nejdůst. svému velepastýři chovají i duchovenstvo i věřící, v blahonosný skutek uveden bude spanilomyslný návrh milovaného biskupa. Bůh dejž k tomu zdaru svého!

Sloh románský.

Píše F. J. Lehner.

(Dokončení.)

(Zevnějšek. — Celkový dojem zevnějšku. — Živel malebný.)

Obrovská basilika Speyerská r. 1030 započatá jest 418' dlouhá; loď střední má šířku 44'. Zde klade se před každý pilíř také na přední straně (srovnej půdorys „Method“ ročník III. obr. 49. str. 49) polosloup, který s pilastrem vystupujícím podpírá slepé oblouky na nich sklenuté, kterými pak i okna se obrubují, čímž organicky vřaděna bývají do stěny jasně vyvinuté. Kolem všech vrchních částí mohutné budovy obíhají galerie z malých sloupků složené. Kuple vypínají se u prostřed dvou věží čtverhraných. Celek jest nádherný a zajímavý.

Zvolivše na vysvětlenou jeden z nejbohatějších příkladů, nezneužívá se tím kraso-umná přednost větší jednoduchosti, jaká se spatřuje na chrámech s dvěma pouze věžmi, k nimž druží se nanejvýš věž třetí vypínající se na místě, kde loď se křížují. Na skvělém příkladu však nejzřetelněji stopovati lze zákony, jakož i vývin slohu.

Jako obrovským chrámům, udílí sloh románský rovněž vnady, půvabu a důstojnosti i nejmenším kostelíčkům venkovským, jichž valně se zachovalo až dosud ve vlasti naší buď zcela, anebo z částky. Nepostrádá dojista spa-

chrámové vystupuje ku východu apside ozdobená polosloupky, které spojují se obloukem přepnutým od jednoho k druhému. Podvaly sloupů spočívají na půdě, protínající nízké, apsidové podnoží, které v tétož výšce po obou stranách kostela obíhá. Hlavní stěna na jihu jest širokým pruhem rozdělena na dvě patra, spodní a vrchní. Vrchní jest úpravou řadou polosloupků obloučky spojených na sedm polí rozděleno. V druhém a šestém poli jsou prolomena okna kulatým obloukem zakončená; ostatní po obou stranách oken vyplněna jsou sochařskou prací polovypuklou představující rozličné světce; prostřední pouze zůstalo prázdné. Spodní polovice stěny jest rozčlankována na čtyry pole poloobloukem krytá, z nichž třetí vyplňuje se portálem („Method“ roč. III. ob. 77. str. 114.), nyní bohužel nemotornou předsíňkou zakrytým a ještě nemotornějším upravením kostelních dveří zohaveným. Severní strana má podobné článkování, jen že tam v polích nevyskytují se stopy práce sochařské. Na západ přiléhá k lodi kostelní věž z tesaného kamene skalopevně vyvedená. Každá strana věže má dvojnásobnou řadu oken. Před padesáti roky byl

(Ob. 100.) Půdorys. Sv. Jakub.

nilosti kostel vesnice sv. Jakub zvaný (viz ob. 99. str. 9.) zbudovaný asi mezi r. 1160 a 1165, ač veškerá délka vnitřní jednolodového chrámečku pouze 6° 5', šířka pak 3° 6' obnáší. (Viz půdorys ob. 100.) Z loď

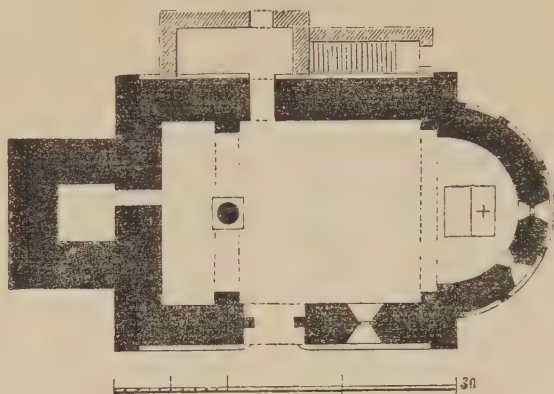
každý z oněch osmi otvorů dvěma románskými sloupky na tři díly rozdělen, čímž budově přibýlo malebnosti charakteristické. Při nešťastné, barbarské opravě (!) zazdil se u všech prostřední otvor a sloupky zazdily se cihlami,

tak že nyní jen některé a to velmi porouchané u vnitř věže ze zdi vyčnívají.

Jednodušší, menší a chudobnější jest chrámec nanebevzetí Panny Marie v Mohelnici (viz ob. 101, 102, 103.), jehož loď dřevěným

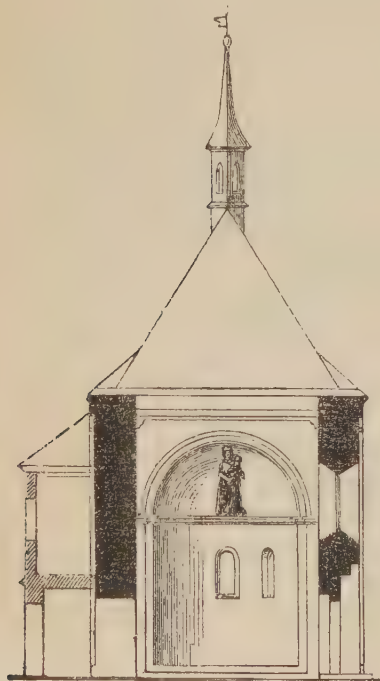
míněna mnohdy zevními poměry, zejména materiálem, jaký se právě naskytoval. Mocně tvořené profily říms, podnoží a všech ostatních jednotlivostí souhlasily s hmotným rázem budov románských.

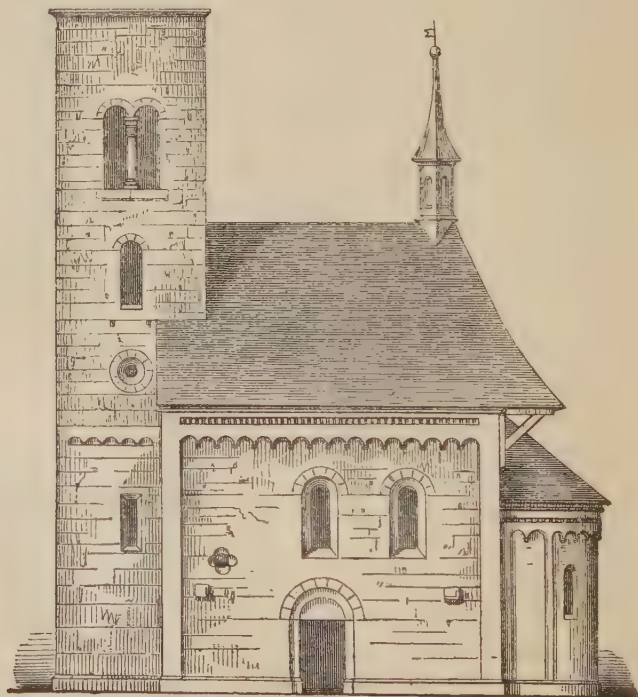
(Ob. 101.) Mohelnice. Půdorys.

stropem krytá jest pouze 16' široká, 23' dlouhá, sklenutá apsida pak 6' hluboká, s věží 60' vysokou. Při vši jednoduchosti plodí však přece malá budova kostelní z velkých kvadrů pečlivě vyvedená dojem vážný a důstojný.

Sečteme-li tudy povšechně, čím řečené stavby vynikají, shledáváme jednak živou souvislost veškerých dílů, jednak jejich podřízenost až do podrobnosti vedle podstatné důležitosti jednotlivých předmětů. Sloh ro-

(Ob. 102.) Mohelnice. Průsek.

(Ob. 103.) Mohelnice. Pohled.

Stavívalo se z nepravidelného kamene lámaného, zevnějšek pak stěn přiodíval se namnoze tesaným kamením pěkně pracovaným a čistě spojovaným. Větší neb menší dokonalost technického provedení byla pod-

mánský jest celkovitým útvarem správně článkovaným a dobře spořádaným. Převládá klidná hmota malými otvory oken přerušovaná a důmyslně seřazenými články oživovaná. Celkem plodí dojem slavnostní. Klidnou důstojností

imponuje. Vzácnou urozeností budí úctu a obdiv. Vábí a láká k sobě, ale jistou pouze měrou, jako světec nadpozemskostí a cnostmi neobyčejnými. Nebeský lesk nás vábí a oslňuje zároveň. S pokornou ostýchavostí se blížíme. Na slohu románském spatřujeme půvab úctou ozářený. Basilika románská povznáší se nad pozemskostí v klidné uzavřenosti a asketické odloučenosti. Jen portál se libě otvírá a přichází v ústretu s přívětivým pozváním: „Vejdí!“ Svou krásou kývá na kolemjdoucího. Kdo se jen zastavil, již neodolá, ale vchází s vděčností pozvání přijímaje. Bohatým provedením oslazuje se pouze vážná přísnost. Lesklým vývinem věží zjemňuje se sice přísné vzezření budov, ale důstojnost bohoslužebná tím neporušuje se. Celek září velebnou nádherou středověké Církve, která vládla světem. Měla moc a byla si ji vědoma, užívajíc moci ku obredu světa. A tak basiliky románské jsou živým svědkem nejslavnějších dob života církve. V nich obráží se jako v zrcadle jezera skála Církve. Ráz a život středověku skameněl na románském chrámu, který až do dnešního dne zde stojí nerozborně. Věkové přešli. Co na skále a ze skály zbudováno jest, ostalo. Podstata věku obráží se v něm. A jako veleučení, všestranně vzdělaný a bohatý řád benediktinský vykonal tehdejší světě úkol světový, sloh románský v řádu benediktinském dospěl na vrchol vývinu nejnádhernějšího a nejspanilejšího.

Zevnějšek románského kostela jest pravým opakem dřívějších slohů malebností a skupením. Obě na něm vyslovené zásady jsou hlubokým pozadím středověku, který podstatně jimi se vyznačuje a vyznamenává.

Porovnávejme!

Sloh římský učinil počátek a první krok tím směrem architektury. Byl však ještě příliš odvislý od přísných požadavků, a uměleckých zásad řeckého umění stavitelského, aby se odvážil dalších kroků. Nad protivu sloupů a klenby nepovzněl se, což právě na venek působilo trhlínu nenapravitelnou a obojetnictví nezhojitelné. Starokřesťanská basilika zplodila sice znamenité skupení soustavné rovněž, jako byzantská stavba centrální; první spokojila se však s pouhým, nezušlechtěným poukázáním na základní poměr; druhá zapletla se v mechanismus, jemuž došel dech vývinu. Teprv v slohu románském vyvinul se celek mnohonásobně skupený, organicky složený z dílů významu rozmanitého s jasnými články a uměleckým provedením.

Skončili jsme. Dříve než přejde spisovatel k popisování „slohu přechodného“, doplní se nauka o slohu románském pojednáním o románských stavbách kulatých v Čechách a na Moravě se vyskytujících. O důležitém předmětu pojedná důkladný v oboru českého umění znatel, architekt A. Baum.

Inventář Krumlovský.

Podává architekt Ant. Baum.

První rubriku obsahují tak zvané svaté hlavy. Jsou to z větší části stříbrné relikviáře, poprsí Svatých, v nichž jsou svaté ostatky z lebek těch Světců, kteří poprsími se představují. V pokladu svatovítském a jinde mimo Čechy podobné relikviáře podnes zachovaly se. Uvádějí se zde hlavy sv. Prokopa, Jiljí, Markety, Kalixta, „svaté Barbory v ametistu okovaná“. Dále ruka „swateho Wytha strziebrny pozlaczena“ a obrázek sv. Václava „strziebrny pozlaczeny.“

Dále následují kříže. „Cruces: Item krziss zlaty z perlamy a s kamenym gesto slove Gežek.“ Takové názvy, jako zde: „Ježek“ vyskytují se v inventářích dosti z husta. Buď se odvozují od formy předmětu, neb jméno dárcovo přeneseno jest na předmět. Zde lze obě mysliti si. Buď byl kříž posazen

kamením, jako ježek jehlami, aneb daroval kříž nějaký Ježek, Ješek neb Jan; nebo náležel nějakému Ježkovi. Dále máme zaznamenáno: „Item krziss zlaty z boziem drzewem a s kameniczkem v truhliczi slonowe okowane: Item krziss strziebrny pozlaczeny s cztrmy okruhlymy krzisstali a s czrnym bozym drzewem. Item krziss strziebrny pozlaczeny s sserym bozym drzewem a z zadu s modrym smelczem.“

Item krziss strziebrny pozlaczeny s cztrmy ewangelisti. Item krziss strziebrny pozlaczeny w platu na rudy strziebrne. Item krziss strziebrny pozlaczeny s rozy na noze.“ Již zde seznáváme rozmanitost techniky práce zlatnické. Máme zde kříže perlami a drahokamy vysázené, křišťálem ozdobené, šmelcem okrášlené. Jmenují se zde tru-

hlíče ze slonové kosti a t. d. Co do formy dovidáme se, že bývaly kříže krásné čtyřmi evangelisty, růží rožmberskou, a že jeden kříž spočíval na stříbrné rudě, nepochybně to dárek bání stříbrných.

Třetí rubrika obsahující „monstrance“ jest velmi četná, pročť jen nejdůležitější zde uvedeme. „Item monstrancie veliká strzebrna pozlaczena s okrouhlými krzisstaly k božímu tyelu. Item monstrancie veliká strzebrna pozlaczena s wyezkamy rzeczena Ssybenicze. Item monstrancie veliká strzebrna pozlaczena a s obrazky matky boží y napřed y nazad pod krzisstaly.“ Takové veliké monstrance k božímu tělu bývaly u nás v Čechách v obyčeji, a posud se některé ač nikoli největší podnes zachovaly. V hoře Kutné obdarovali horníci chrám sv. Barbory monstrancí, která 140 liber vážila a která o Božím Těle na zvláštních nosítkách se nosívala, též byl v kostele zvláštní přístroj k jejímu zdvihání. Monstrance v inventáři nazvaná šibenice byla nepochybně nepoměrně vysoká a vížkami kráslena, a proto název vulgární dle tvaru. Ostatní monstrance, 30 na počet, jsou vlastně relikvíře se svatými ostatky. Uvádíme zde některé: Monstrance jako domek s křišťálem jako brána, monstrance se sv. Mikulášem na vrchu, monstrance s dvěma anděličky, monstrance s čtyřmi štítky na noze, monstrance s božími mukami, na zad dva kaménky, monstrance „yako z wonicze“, monstrance „s druhé strany gesto gest obraz matky boží rytý s obrazem na lony“, monstrance kde an-

děle křišťál drží, monstrance na vrchu se sv. Václavem, monstrance na zad s vinným kořenem, monstrance okrouhlá vespod i svrchu boží muky, monstrance s andělem, který drží „sceptrum“ a na zad obraz matky Boží vyrytý, monstrance s jablíčkem na noze, které se točí, monstrance malá majíc u prostřed nohy okna pod cimbuřím, monstrance „břichata“, „monstrancie se krwy swateho Waczlawa na vzlu w sudy V.“ Dále přicházejí pod touto rubrikou i jiné předměty jako: „Item obrazek swate Kather. krzisstalowy okowany, Item truhliczka s pyety krzisstaly a swrchu trzi obrazy, Item truhliczka s pyety krzisstaly a swrchu trzi obrazy, Item tabale s oliwetim s smalcem a weczerni wdole a se dwyema szezitoma rozema, Item tabule se cztrmy szezity s rozyemy, Item kofflik przikryty smelcowany swateho Thomassy, Item pusska krzisstalowa na nozie strzebrny w nycz gest sukny swateho Woytyecha, Item dwa swieczny strzebrna, Item dwa zwonce strzebrna a pozlaczena, Item kadyedlnyze strzebrna, Item rosst strzebrny Laurencii.“

Čtvrtá rubrika obsahuje kalichy. V celku jest jich 17. Z těchto uvádíme kalich „gesto na vzle (nodus) ma rozie, gesto na vzle ma cztyrzi ewangelisti Yezisse a Marij, geden z kaderzawou nohou, geden gesto ma slowo Maria na vzle okolo, geden skladyty kalich p o c z e s t n y, geden gesto má ewangelisty na noze, geden gesto na vzle lystye w smelczy, geden nyemz gest toto slowo na vzly y nad vzlem hergot.“ (Pokrač.)

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Nákresy u odboru uměleckého objednané, výboru předložené, skoumané a schválené:

Pro chrám Páně v Hostouni: Bohatý hlavní oltář sv. Jakuba slohu renesančního s vysokou predelou, tak že tabernakl i s trůnem výstavním na konsolích vystupujícím v ní dostatečného místa má, jakož i sochy dvou svatých patronů českých po stranách; obraz oltářní v přiměřené výšce nad trůnem teprv vystupuje. V souhlasu s hlavním oltářem menších ovšem rozměrů a s menšími prostředky komponovány jsou oba oltáře poboční: Matky Boží Bolestné totiž a „Ecce homo.“ Kaza-

telná ozdobena jest obrazy sv. evangelistů. U zpo-
vědnic jsou postranice, kde kající kleče se zpo-
vidá, dřevěnou mřížkou kryty.

Pro nový kostel farní ve Mšeně hlavní oltář sv. Martina slohu románského. Nad hmotným dolejškem s tabernaklem a výstavním trůnem, kde Nejsvětější Svátost se vystavuje ze zadní strany, kam zvláštní schody s obou stran oltáře vedou, utvořena jest stěna pro obrazy na způsob skříňových oltářů; v prostředním poli jest velký obraz sv. Martina, po stranách malé obrázky jednotlivé výjevy ze života světce znázorňující; ve velkém trojhranu archu ukončujícím spatřuje se Bůh Otec a andělové. — Nákres oltáře objednan jest od důst. p. faráře Fr. Kondelíka.

Pro kostel v *Bludově renesanční oltář* od dp. faráře Fr. Ermise objednaný, s obrazem Rodičky Boží a Ježíškem.

Do chrámu Páně ve *Velimi* na objednání dp. faráře Ad. Pažouta dvě *predely* pro poboční oltáře nad nimiž obrazy se nacházejí. Jeden obraz jest již vyveden, druhý se bude malovati.

Velmi zdařilé nákresy veškerých předmětů od sekce umělecké jednomyslně schválených provedeny jsou od architektů *Ant. Bauma* a *Bedř. Münzbergera*.

Paramenty. Nádherná dalmatika a tunicella s bohatým, zlatým vyšíváním pro *kollegiální chrám Páně na Vyšehradě*. Kasule již dříve jest odvedena. V souhlasu s ní jsou na příčních stužkách medaillony s poprsím Svatých v konturách vyšitých a sice: v předu na dalmatice sv. Method, na tunicelle sv. Cyril, znázorňující učitelský úřad hlásáním slova Božího, v zadu na dalmatice sv. Václav, hrozeň vína do kalichu tlačící, čímž významně ukazuje se na úřad jáhenský, nalévati víno při mši svaté, na tunicelle sv. Jan Nep., jakožto patron vodní, jelikož podjáhnovi jest líti vodu do kalichu. Obě roucha zhotovena jsou ze stříbrného moirée, z něhož i kasule dříve zhotovovala se. — Pro vojenský kostel v *Teresíně* odvedeno jest značné množství paramentů. — Do *Charvatic* zaslány jsou: 3 kasule, červená a dvě bílé, 3 pluviály, bílý, červený a fialový, vyšívané humerální velum, pláštík na ciborium, bursa k zaopatřování, 2 čalouny na oltář a na sedilie, stříbrná látka se zlatým třepěním na vyzdobení tabernaklu, 4 páry polštářů oltářních a bílé antependium. V hořejších cípech jeho spatřují se různobarevné květiny s listím ve stylisovaném větroví, které jednak po obou stranách dolů sestupuje, jednak s obou konců ku středišti se rozpiná, kde setkávající větve se prolínají nesouce zelený věnec olivový. Ozdobami kvítí vinou se stužky jasně modré s nápisem: „*Odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.*“ — S Rímské cesty dp. Ed. Langra již ustanovené sešlo. Škoda!

Monstrance Mýtská. Vdp. Fr. Ehrenberger, vikář a kanovník v Mýtě, zaslal k opravě starou monstranci gotickou značně porouchanou. Architekt *J. Mocker* nakreslil ji v přirozené velikosti, doplnil částky ztracené, sestavil v ladný celek, osobně řídil opravu a silně v ohni pozlacení, což svěreno jest stříbrníkoví B. Kaučí. Sekce umělecká překvapena jest krásou opravené monstrance a zamýšlí příležitostně dle toho vzoru zhotoviti novou, až příhodná zakázka se objeví. Štíhlý dřík přerušen jest pěkným uzlem a rozšiřuje se důmyslně v stojan, na němž křišťálový válec svrchu i vespod jakoby dvojí korunkou olemovaný pevně spočívá. Nad cylindrem, který se pohodlně po délce otvírá, tak že Nejsvětější svátost snadno do Melchisedechu zasaditi lze, vypíná se šesti-

hranný jehlanec s prolamovanými okénky a silně vystupujícími opěráky, každý s dvěma fiálkami. Okénka ukončují se štítkem vysokým. Na šestihranné kapličce sedí štíhlá střecha jehlancová křížkem korunovaná. Vysoký díl střední má na pravo a na levo nižší a ploché pouze postranice, z nichž každá skládá se s gotického okna štíhlou lomenicí s dvěma pobočními fiálkami zakončeného. V prolomeném okénku na té i na oné straně jest klečící anděl plasticly ze stříbra vyvedený, tváří k Nejsvětějšímu v hluboké pokoře obrácenou. Stranice pak do šířky ještě jinými dvěma články sestupujícími celku souměrnosti dodávají. Konsolem postranic jest prostý ornament, který stejnou měrou s ostatní částkou ornamentální na hranách vízek, štítu, a obrubách kolem křišťálového válce pouhým pilníkem s neobyčejným důmyslem, dovednou technikou a hlubokou znalostí charakteristiky gotických tvarů zhotoven jest, tak že monstrance při velké prostotě a jednoduchosti, ale jasném uspořádání a složení jednotlivostí v dokonalý celek přiměřenou elegancí vyniká. V malých soškách při vší nemotornosti technické jeví se neodolatelná vnada, s jakou jsou stylisovány. Kdo tu starou monstranci dělal, byl věru mistrem a rozuměl svému umění. Odbor umělecký vynasnaží se všemožně, aby drobné umění ve vlasti naší z novu rozkvétlo, jako druhy bývalo.

2. Nová objednání.

Za *nákresy Božího hrobu* žádá dp. E. Waniek, farář v Celifu a Ant. Kopecký, kaplan v Mikulovicích.

Obrazy. Dp. Fr. Klíma, farář v Krásné, objednává 4 *obrázky* na korouhve; — dp. Jak. Ludvík, farář v Šárce, na plátně malovaný *krucifix* pro postní dobu.

Nádoby bohoslužebné. Dp. Josef Benda, farář v Dolním Bousově, objednává skvostnou monstranci; — vdp. Jos. Pelc, vikář v Raném, dp. E. Dvořák, farář v Suttanu, dp. Fr. Langer, farář ve Vrbici, Al. Konvalinka, kaplan v Hroch. Týnci, objednávají *kalichy*; — vdp. V. Kilingr, děkan v Dobrušce, žádá za *pozlacení* kalichu; — vp. Jan Křivohlávek, admin. v Rudolticích, za *opravu* a pozlacení ciboria a dvou relikviářů; — dp. Leop. Derka, farář v Milonicích, za *opravu* a pozlacení paténky a 3 nádoby na sv. oleje; — dp. Václav Slavík, farář v Stochově, za *pozlacení* kalichu; — vp. J. Štefek, koop. v Radiměři, za *opravu* gotického ciboria; — vp. Em. Kapoun, kaplan ve Vysokém Mýtě, *paténku*; — dp. A. Kolář, farář v Orlově (Slezsko), veškeré *náčiní ku zaopatřování* nemocných a tři stříbrné *nádoby na sv. oleje*.

Paramenty. Objednávky: Vp. Jos. Puchta, adm. v Klučenicích, fialový *pluviál*; — vdp. Jos. Bezděk, farář v Chroustovicích, fialovou *kasuli*; — vp. Lud. Brož, katecheta ve Strakoniciích, černou

kasulí; — dp. Fr. Končilík, farář v Hnátnici, skvostnou *kasulí* červenou a jinou barvy fialové; — dp. Fr. Langer, farář ve Vrbici, skvostné *pluviály* bílý a černý, *kasulí* bílou a červenou, *přikrov*; — dp. Ant. Richter, farář v Suniberku, *pluvial* fialový a štoly; — dp. Leop. Derka, farář v Milonicích, *plášť* na ciborium; — dp. Jak. Ludvík, farář v Šárce a dp. Jan Poustka, farář v Chrašticích, *bursa* k nemocným.

Rozmanitosti. Objednávky: Vp. Jan Krivohlávek, adm. v Rudolticích, skvostný *missál*; — Vp. Jos. Radvan, beneficiát v Lysé, *kříž* na stěnu do školy; — vp. Fr. Šedivý, kaplan v Blatné, *kaditelnici*; — dp. Jan Špina, dva malé *lustry*; — ct. Milosrdné Sestry v Řepích, *missál*.

3. Rozpočty a dotazy.

Vdp. Kar. Michulka, děkan v Švábenicích, táže se po ceně skvostného *relikviáře* stříbrného; — dp. Jan Eybl, farář v Křechoři, žádá za rozpočet *křížové cesty*; — vp. Jos. Štefek, koop. v Radiměři, za výkresy a ceny *lustrů*; — vdp. V. Kilingr, děkan v Dobrušce, za cenu zlatých *trapeců* k dalmatikám; — vdp. Fr. Vodička, děkan v Konici, za výkres a rozpočet *monstrance* stříbrné; — dp. Jan Palík, farář v Mokřých Lascích, za sdělení ceny *obrazu sv. Jana Křtitele* dokonale provedeného; — vdp. Fr. Komárek, děkan v Třešti, za

cenu gotických *lamp* silně pozlacených a postřídřených; — vp. Jos. Grmela, koop. v Dol. Štěpánově, za nákres *monstrance* v ceně 600 zl.; — dp. Fr. Soukup, farář v Oualech, za cenu svátečního *pluvialu*; — vdp. Vinc. Novotný, bisk. vikář v Dol. Krupě, za cenu *koberců*; — dp. Fr. Schopf, farář v Hoře sv. Kateřiny, za cenu *antependia* a 2 polštářů; — dp. J. Glaubrecht, farář v Bernardovicích, za rozpočet 2 *kasulí* s použitím starého, vzácného vyšívaní.

4. Pochvala

Kuracie vojenská v Terezíně zaslala do „Čecha“ veřejné osvědčení, ve kterém dp. Alois Makarius, vojenský kurát praví doslovně: „Chrám Páně terezínský těšil se bohatému nadělení štědrovečernímu. Vysoké ministerium válečné povolilo totiž blahosklonně na opravu starých a zakoupení nových potřeb chrámových 420 zl. Slavná „Akademie křesťanská“ uvolila se opatřit opravu i nové předměty a dostala výborné úkolu svému; neboť když na štědrý den v chrámu Páně věřícím k shlednutí byly vystaveny, mile spočinuly na nich oči všech navštívitelů a znalcové dosvědčili správnost provedení všeho zboží až do dopodrobna; záčež slavné Akademii křesťanské veřejné díky vzdává duchovní kuracie vojenská přejíc jí z upřímná srdce všeho zdaru.“
Lehner.

Domácí zprávy.

Jednota ku věčitému klanění-se nejsv. Svátosti oltářní v diecési Brněnské. S velikou útechou probíráme u nás na Moravě zprávy v milém „Methodu“ o blahodárné činnosti křesťanské Akademie Pražské. Zvláště nás zajímají zprávy, jak četné se činí zakázky u odboru uměleckého této akademie pro posvátná roucha, nádobí a p. My hledíme na činnost tuto se dvojího stanoviska: s uměleckého, neboť tím budí se pravý křesťanský krasocit v lidu našem, chrámové nabývají okrasy slohu jednotlivých svatých příslušné, služby Boží takto se zvelebují, tím více, čím více ve svatyních zavládá tolikéž i křesťanský zpěv a hudba podle starých pravých vzorův uspořádány. Ale nám se při tom naskytuje důležitost dotčené činnosti i se stanoviska sociálního; dělníkové i dělnice nejenom že slušnou práci se obstarávají, alebrž i k ušlechtilým pracem uměleckým pro další život svůj vzdělávají a zručnosti nabývají. U nás v brněnské diecési jest od 17 let jednota, kteráž v menších ovšem rozměrech ku stejnému cíli směřuje. Jest to Jednota ku věčitému klanění-se nejsv. Svátosti oltářní, jejíž popředním účelem jest, přispívati k tomu, aby

Ježíš v nejsv. Svátosti oltářní vždy více milován byl, ctěn a veleben, zároveň pak zaopatřovati chudé chrámy, předkem chrámy vlastní diocese věcmi, jichžto k důstojnému konání služeb Božích potřebí jest. A ejhle! s čeho jest asociace v dobrém duchu k oslavě Hospodinově založená a s pomocí Boží důsledně a vytrvale vedená! Zpráva o výsledcích, jichž Jednota pod vůdcem tak zbožným, jakým jest veledůst. p. kapitolní děkan, Ferd. Panschab, za šestnáctiletého trvání (ku konci r. 1876) docílila, jest zajisté překvapující. Byloť do té doby zapsáno údvův vesměs 9841, a odloučilo se od nich buď umrtím, přesídlením neb za jinými příčinami snad asi 4000, tak že počet účastníkův přesahuje nyní 6000 osob. Na příspěvcích pro účely Jednoty sešlo se v dotčené době 26.448 zl. 21 kr.; počet podělených kostelův v diecési i mimo ni (mezi nimiž misie v Schan-Toungu v Číně) vzrostl na 243, a rozdáno jim 384 mešních rouch, 99 pluvialův, 216 alb, 218 humeralií čili náramků, 112 rochet kněžských, 101 různých štol, 57 vel, 2 kalichy, 12 missalů, 10 kněh k requiem, 4 baldachiny čili nebesa, 75 plášťů na ciborium, 71 burs k zaopatřování, 243 pokrývek

oltárních, 33 podušek na oltář, 47 antependií, 286 korporalií, 1463 purifikatorií, 266 ručníků k Lavabo, 260 pall, 102 komže pro kostelníky, 206 pro ministranty a j. v. Průměrně připadlo tedy na každý z podělených kostelů vydání více 100 zlatých. Tak ze zrna hořčičného vzrůstl mohutný strom s ovocem blahodárným, tak Hospodin žehná podnikům v Jeho jméně počatým a s Jeho pomocí vedeným!

Prof. K. Šmídek.

„Vocel“ sbor archaeologický v Kutné Hoře, který před rokem založen za tím účelem, aby písemní a umělecké památky ve zdejší krajině byly sbírány, před zkázou chráněny a známost o nich a tím i větší šetrnost a láska k nim v lidu se budila, šířila a udržovala, skončil první rok činnosti sborové. V jednatele zprávy za r. 1877 čteme, že za přední práce sborové vytknul výbor ve své schůzi dne 12. března 1877 následující:

1. Sestavit přehled všech důležitých památek, písemných a uměleckých v Hoře Kutné a okolí; seznam všech dosavadních pojednání a zpráv, jež o týchž památkách, v časopisech a zvláštních spisích vydány jsou.

2. Pro sbírky žádati o památky, chované od některých soukromníků, aby je sboru buď darovali nebo půjčili; žádati pány, s nimiž náš J. E. Vocel, Tyl, Rautenkranc, Polák a jiní slavní mužové byli si dopisovali, aby pozůstalé rukopisy a listy laskavě sboru darovali, neb aspoň k opsání půjčili; pak hleděti, aby památky zdejší v Praze a jinde chované byly popsány, vyobrazeny, kdyby nebylo možno v originále jich získati; sbíratí pečeti obecní, cechovní a jiné, znaky, nápisy, historické pověsti místní a podobné; vyobraziti všecky důležité památky, které dosud nejsou vyobrazeny nebo již dávno vykresleny.

3. Přispěti k opravě a zachování gotických stolic v kostele sv. Barbory, a časem účinkovati dle možnosti, aby při této svatyni větším pohromám se předešlo.

4. Postaratí se, aby dán byl slovnému buditeli národa českého P. Jos. M. Rautenkrancovi na hřbitově sedleckém slušný pamětník k úmrtímu jeho dni 21. července.

Práce to celkem arci na větší dobu; však budou-li tak upřímně a horlivě i dále konány, jak začaty a posud dělány, bude se moci za nedlouhý poměrně čas na jich základě k jiným větším pracím zdárně přikročiti. Přehled písemných památek kutnohorských, vyjma bohatý archiv městský, jest sestaven; ostatní přehledy a seznamy co obšírnější možno byt i spojenými silami, teprve později spracovati. Jestli k tomu hlavně potřebí prozkoumati též archivy v krajině zdejší. Což aby soustavně se dělo, spojili se za schválení výboru pánevé: G. Erhart, Em. Leminger, Ad. Méska,

J. J. Řehák, P. M. Veselský a jednatel v „literárním odboru“, který by jinými pány údy ještě doplněn, povinen byl dle potřeby obstarávati spisovatelské práce sborové. Letos prohlédnuty jsou většinou archivy obecní v okrese kutnohorském, kouřimském a z části čáslavském, o čemž až ostatní proskoumány budou, náležitá zpráva bude společně dána. Slavná městská rada kutnohorská a kaňkovská svolily také k žádosti výboru, že možno užiti k účelům vědeckému archivu městského, a purkmistrovský úřad přibyslavský a polenský ochotně půjčil staré knihy své. Jaký pak výsledek měla snaha výboru co se týče druhé vytknuté práce, vysvitá nejlépe ze zprávy o sbírkách, v níž dary uvedeny jsou, jak na konci zprávy se čte. K opravě gotických stolic, když došlo schválení příslušných úřadů, zvoleni jsou od výboru dne 16. dubna v komitě pánové: prezident V. O. Předik, ředitel J. Zach a K. Vorlíček; od činných údů ve schůzi jejich 22. dubna t. r. pánové: Ant. Materna a Ant. Vítek. Oprava svěřena jest řezbáři panu Černému, jenž písemně se zavázal, že menší část stolic těch opraví za 60—70 zl. r. č., tedy celek asi za 200 zl. r. č. Posud upraveny jsou jen některé menší věci; nebo mistrné to dílo vyžaduje i v nejdrobnějších částkách značné práce, aby vše stalo se, jak toho památka ta pro svou vzácnost a znamenitost vyžaduje; pak i proto, že zamýšlelo se, udělati odlitky jednotlivých částí stolic těch; k čemuž ale sbor nepřistoupil, nemaje k tomu dostatečných prostředků. Výbor se také usnesl, že obrátí se prostřednictvím nejdůstojnějšího pana biskupa Dr. Haise k Matici náboženské s prosbou, aby stala se nejpotřebnější oprava na stavbě velebné svatyně samé, aby ještě větší škody časem nevzala. Když ale došla zpráva, že samo slavné zastupitelstvo kutnohorské značnou část k nejnutnější opravě určení ráčilo, ponechal žádost tu k příští době. Bylo také na čase, aby zasloužilému o národ náš J. M. Rautenkrancovi nějaká trvalá upomínka věnována byla; nebo byl již v osadě své tak zapomenut, že ani starci nepamatovali se naň, a jen p. Jos. Křížek, 73letý kostelník, pamatoval se ještě, v kterém asi místě Rautenkranc odpočívá. Dána tedy k onomu místu ve zdi hřbitovní menší deska s pouhým jménem Rautenkrancovým a do kostela hřbitovního Všem svatých velká deska (85 cm. dlouhá, 69 cm. vysoká) s tímto nápisem:

Památce

českého spisovatele

Josefa Rautenkrance,
faráře Sedleckého

* 2. března 1776 † 21. července 1817

věnuje

archaeologický sbor „Vocel“

l. P. 1877.

V den úmrtí jeho 21. července t. r. odbýval sbor na počest Rautenkrancovu schůzi činných údů, (Pokračování.)

FEUILLETON.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. (Pokračování.)

Píše F. J. Lehner.

(Strop kaple Sixtinské.)

Bylať to velkolepá koncepce, ten cyklus obrazů, jimiž kaple Sixtinská měla se ozdobiti! Řím jest však plodný na vznešené myšlenky. Ve vzduchu římském snadněji se rodí skutkové smělé a velcí. Tam žije člověk v sladkém obcování s nejlepšími muži dávnověkosti; tam dýše se vzduch dějiny světové tvořivý. Tam malicherné a obyčejné dvojnásobně malicherným, ba smšným býti se vidí. Ve věčném městě velkolepost jest bezděčně na denním pořádku.

Nebylo malicherností přidržeti se známého cyklu. Jednoduchostí působivá se nejvydatněji. Církevní chorál jest tvrzení toho důkladem.

Jak nepatrná a zdánlivě chudobná byla celkem zásoba uměleckých myšlenek, která stačila skromné domácnosti starých Florenčanů! Život Marie Panny, sv. Jana, zejména sv. Františka, — to stačilo živiti a nasycovati obrazotvornost velkých umělců. Nepřesýtili se, když líčili totéž stále a stále; malovali bez ustání tytéž výjevy. Kolikrát líčeno jest n. př. pohřbení svatého Františka! Výjev přenášival se pak s nepatrnými uchýlkami na jiné světce. Taková vytrvalost nezasluhuje haněnou býti. Staří Řekové brali se podobnou cestou. Neomrzelo je opakování několika typů, dokud si neosvojili dokonale pohyby a plastické tvary. Výsledek je nesklamal. Jasně pochopili zákony, vedle kterých lidské tělo se vyvinuje.

Že staří Vlachové obmezili se na určitý a úzký kruh obrazů, bylo jim užitečnou průpravou a výtečnou školou. Nesoužili se alespoň starostí, je-li vypravování názorné a líčení srozumitelné. Častým opakováním stejných výjevů obsah se uhladil, zdomácněl a obec-

ným majetkem lidu se stal. Umělec mohl bez překážky s nerozdělenou silou a nevyrušovanou pozorností věnovati se formelní stránce díla, aby zdokonalil výraz, barvitost, kresbu.

S přechodem umění do Říma skončena jest škola. Pro umělce sebevědomého není mezí. Plná síla nezná překážek. Přidrží se sice starých tradic ctihodných, tvoření však jest nové, líčení vynalezavé a důmyslné. Plození nových myšlenek zastaviti nelze. Tak objevilo se u Michel Angela.

Strop Sixtinské kaple má klenutí zrcadlové, jehožto prostředek skoro plochý po stranách klenbou se připojuje ku stěnám. Takový tvar klenby bývá pro malbu jednak nepříznivým, poněvadž neudává se určité a pro kompozici odůvodněné rozčlánkování, jako u klenutí křížového bývá; jednak příznivým, poněvadž umělec samoděk vybízí, aby si nerozdělenou plochu sám přiměřeně rozčlankoval. Michel Angelo dovedl důmyslně podrobiti ji svým účelům. Kaple čítá na podélních stranách po šesti, na úzkých stranách po dvou oknech kulatě zaklenutých a vysoko položených, pro jejichž úpravu bylo potřebí tolikéž klenutých výklenků.

Mimo lunet postrádá strop všelikého člankování, které Michel Angelo umělým klamem nahradil. Z konsolů v rozích oblouků opravených nechal vystupovati malovanou architekturu, kterou celá prostora přiměřeně se dělí a jednotlivým obrazům pevného ramování se dostává. Silně profilované římsování přepíná se po stropu, jsouc na příč o podstamenty opřeno, čímž dosaženo jest výhody, že stále větší plocha s úzčí mile se střídá. Postamenty podporovány jsou pilastry a silnými římsami pevně spojovanými, tak že mramorovou architektúrou malovanou představuje se bohaté, ideální lešení po stropu rozepjaté, kterým volný pohled do jasně modrého nebe se otvírá. Nad prostřední plochou klenby zrcadlové rozprostírá se jako by na rozvinutém čalounu, devět obrazů, představujících výjevy o stvoření světa, co hlavní obsah veškeré komposice. (Pokrač.)

V redakci »Methoda« (Karlín č. 234.) lze dostati veškeré ročníky předešlé; ročník I. za 1 zl., roč. II. a III. po 2 zl.

»Methoda« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Do pisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace za silány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 3.

V Praze, dne 20. března 1878.

Ročník IV.

Obsah: Stodůlky (Fr. J. Zoubek). — Románské kostely malé a různotvárné (Fr. J. Lehner). — Kalich Husinecký (F. J. Lehner). — Z Akademie křesťanské: 1. Ředitelstvo. 2. Odbor umělecký. 3. Odbor archaeologický (F. J. Lehner). — Domácí zprávy. »Vocel« sbor archaeol. v Kutné Hoře. (Fr. A. Slavík). — Michel Angelo. (F. J. Lehner). —

Stodůlky.

Píše ředitel Fr. J. Zoubek.

První zmínka o Stodůlkách týče se zároveň templářů v Čechách. Vyřknouce to jméno, snad probudíme všecky ty v lidu našem drímající pohádky o templářích. Neboť o místě, zvláště o zbořeníšti, o němž nic historického není povědomo, říkávají obyčejně, že tam bývali templáři, Žižka že hrad tento rozkotal, a ne-li Žižka, jistě Švédové, nepamíná, že z rozkazu císaře Leopolda I. (1657—1705) musily všecky hrady býti opuštěny, aby zpustly. Abychom se neklamali, seberme všecko, co jest z pamětí spolehlivých v Čechách povědomo o templářích.

Rytířský řád templářů založen byl 1118 za války křížových rytíři francouzskými pro ochranu poutníků v svaté zemi. Brzy rozhojnil se členy šlechtickými tak, že uchýlil se od svého účelu, a spolehlaje na svou sílu, vlastní říši kněžsko-šlechtickou, jejíž sídlem měl býti ostrov Cyperský, založení zamýšleli. Měliť templáři l. 1260 dvacet tisíc rytířů, 9000 sídel a jiných statků. Když pak proti jich úmyslům a tajemnostem ozvala se knížata světská, zvláště Filip IV. král Francouzský, bylo ve Francii mnoho templářů zjímáno a upáleno. Dne 3. dubna 1312 v druhém zasedání patnáctého obecného sboru církevního, který sebral se byl do Vienne (při Rodanu), zrušil po dlouhém rokování papež Kliment V. řád templářský, nařídív, aby hojně jeho statky ve všech zemích připadly řádu

Johanitů (později i nyní Maltany zvaných), který ze řádů rytířských první za války křížových (1099) založen byl.

Petr Žitavský, kronikář v ty doby žijící v klášteře Zbraslavském, nepoznamenal nic podrobnějšího o Čechách, když „přemocný ten a po celém světě rozšířený řád“ zrušen byl.¹⁾ Avšak Hájek (1541) v přídavcích ku kronice své vyčetl ne méně než osmnáct míst, nejvíce hradů, na nichž prý sídlem byli templáři,²⁾ Balbin pak pokládá, že po zrušení řádu templářského připadlo dvacet hradů templářských ku komoře královské, kromě těch, které byly zůstaly při rodech, jichž synové sami bývali templáři, jimž tedy hradové ti byli darováni.³⁾

¹⁾ Chron. Aulae Reg. 324.

²⁾ Hájek: Klášterové řádu templářského : 1. Sv. Vavřince v Starém městě Pražském, jenž slove v Jeruzalemě (po r. 1313 klášter sv. Anny, v němž Hájek sám byl pochován; nyní sklad papíru a tiskárna společnosti „Bohemie“); 2. na Bezdězi; 3. na Zvíkově; 4. na Hluboké; 5. na Krivoklátě; 6. na Staré (v Bydžovsku); 7. na Vamberce (v Hradecku); 8. na Lemberce; 9. na Řepině; 10. na Budyni; 11. na Jezbořicích; 12. na hradě v Písku; 13. na Kunětické hoře; 14. na Zlebích; 15. na Nižburku; 16. na Svadově; 17. na Toužetíně; 18. na Dobříši. — *Porostě* o templářích byly (dle Pelzla) i v Litoměřicích, Zruči, Blatné, Kostomlatech a j.

³⁾ Balbini Epitome 318.

Frant. Mart. Pelzel, jenž byl sebral 12 listin templářů se týkajících (1798), nemálo se k tomu přičiňoval, aby uhájil míst Hájkem templářům vykázaných, maje za to, ač na to nyní není dokladů spolehlivých, že templářům ta místa buď opravdu náležela, nebo že na nich aspoň sídlem byli.⁴⁾ Když pak počátkem našeho století z tajemností templářských děláno bylo podivínské tajemnůstkářství, co kde při hradech a chrámech bylo neobyčejného, podivného, nejasného, templářům přičítající, a pomocí písem mystiku templářskou mysticky vykládající: Maxim. Millauer snesl všechny záhady v Čechách templářům přičítané, snaže se kriticky je vyjasnit. Ale zapletl a zamotal se sám také v něčem učený a poctivý ten muž, ačkoli templářství v Čechách očistil od mnohých nesmyslných tlachavostí.⁵⁾

Z pramenů spolehlivých jde jenom to na jevo, že byli templáři v Praze asi l. 1232, a to u sv. Vavřince na Starém městě Pražském (později slulo klášter sv. Anny). L. 1268 byl Jan velmistrem templářů v Němcích, v Čechách a na Moravě. Oblíbeným rádcem Václava II. byl Bertolt z Gepzenšteina, templář l. 1290 do Prahy přišlý.⁶⁾ L. 1292 dáno bylo templářům v Uhříněvsi právo podací ku kostelu ve Stodůlkách. L. 1294 Ekko, komtur templářů v Čejkovcích a v Uhříněvsi prodal Tobiaši biskupu Pražskému ves Vodochody za 200 hriven stříbra. Téhož léta 1297 Oldřich z Hradce u přítomnosti Ekka, velkého převora v Čechách a na Moravě, daroval templářům Rudgerschlag, který odtud měl slouiti Nový dvůr (nova curia). Obdoba k tomu vede, ačkoli listů na to není, jako v Paříži a v Londýně „temple“ posud sídlo templářů připomíná, tak že i Pražský „Templ“ v Celetné ulici, kterýmžto jménem již v 14. století slulo městiště s několika domy, památkou jest po

templářích.⁷⁾ Ale jako by templáři tušili svůj konec, jali se l. 1308 prodávati statky své na Moravě.

Nyní zastavíme se při Stodůlkách.

Dvacet let před zrušením řádu templářského, dne 20. prosince 1292 darovala Marie z Hardeka, ovdovělá po panu Oldřichovi z Hradce, zároveň se synem svým Oldřichem právo podací ku kostelu ve Stodůlkách, které jim od dávných časů (multis retroactis temporibus) náleželo, potomků mužských nemaje, manželce své Mechtildě 1000 hriven stříbra jménem věna vymínil, matce pak Marii, výše zmíněné, dal Stodůlky s příslušenstvím k volnému užívání.⁸⁾ Týž Oldřich z Hradce, odevzdávaje králi Václavu II. statky své, kdyby sešel se světa, potomků mužských nemaje, manželce své Mechtildě 1000 hriven stříbra jménem věna vymínil, matce pak Marii, výše zmíněné, dal Stodůlky s příslušenstvím k volnému užívání.⁹⁾

Dne 3. dubna 1312 zrušení byly templáři, a dne 16. května t. r. byly statky jich Johanitům přisouzeny. V Čechách jim v tom nikdo nepřekážel, a tak i Stodůlecké právo podací i s listy na to l. 1292 vydanými do rukou jich přešly.

L. 1313 Bertold z Henneberka, praeceptor (velitel) domů špitálu sv. Jana Jerusalemského (Johanitů, Maltanů) v Čechách, Polště, Moravě a Rakousích, průvodčí, rádcé i náměstek Jana Lucemburského, „dvůr ležící v městě Pražském při kostele sv. Vavřince, kterýž někdy býval templářův, i s právem podacím k tomu kostelu prodal za 130 kop gr. Pr. jeptiškám dominikánkám sv. Anny pod Petřínem, založeným l. 1295, jichž klášter pak slul na Starém městě také u sv. Anny. Prodej stala se dne 9., ztvrzení Janovo dne 15. června 1313.¹⁰⁾

⁷⁾ Ovšem ne Templ v nynější podobě. Na židy při tom mysliti směšno. — Co o tom soudily Cruger. Hammerschmid, Schaller, viz u Millauera str. 41—44. Srov. Tomkovy Prahy II, 151.

⁸⁾ Listina u Pelzla l. c. 22, pak v Regestech II, 686 posílze v Rullově Monogr. Hradce Jindř. 130. Darovatelka klade: *Uhrinoves*, biskup: *Hungari villa*. Mezi starými jmény osobními najdeš i: *Uher, Uhrin* (Radhost I, 127), podobně jako v Rkp. Kralov. Tatařin; od Uhřina tedy Uhřinoves č. Uhřiněves.

⁹⁾ Emler, regesta 710.

¹⁰⁾ Listiny u Millauera l. c. 47—52. — Co jest *znak mluvící* čili jméno *vykládací*, uvidíš také na šestihrané pečeti Henneberkové, na němž slepici stojící uziš. — V pozdějších časech čiperný nějaký archivář obsah listiny latinské takto poznamenal: „O začátku kláštera sv. Anny neb koupení domu jinak rathausu Templářského . . . ;“ neboť *curia* netoliko *dvůr*, než i *radnice* sluje

⁴⁾ Neuere Abhandl. d. kgl. böhm. Gesellsch. d. Wissensch. III. (1798, 209 — 239. Palacký (Děj. I, 1, 363): Počet a moc templářů ve krajinách našich „zůstaly vždy nepatrné a cokoliv někdy Hájek o nich veličil, jest a zůstane pouhou hájkovinou, třebaž i od F. M. Pelzla dobromyslně hájenou“.

⁵⁾ Nové zmatky ty u nás způsobily zvláště Vídenské „Fundgruben des Orients“ 1818. To bylo příčinou Millauerova spisu „Böhmens Denkmale der Tempelherren“ 1822 str. 54. Bronzová nálevalka středověká (aquamanila), fantastické podoby, vykládána byla mystickou symbolikou na templáře (jako nádoba Hradecká v Č. museu a koník Košířský ve sbírce Neuperkové (srov. Památky VII, 594; VIII, 313). I nápis na hradě Potenšteina ze 16. století, kamenník nad branou hradu Litického a j. měly vztahovati se k templářům, kteří jich byli ani neviděli. Tím způsobem v obraznosti a v pověsti lidu templáři v Čechách i za našeho století rozmnožili se.

⁶⁾ Chron. Aulæ Reg. 77. Jeho přispění přičítá Pelzel hájkovské templářů v Čechách rozšíření, jehož nelze dokázati.

Kdy a jakým způsobem právo podací v Stodůlkách vyšlo z rukou Johanitů, není nyní povědomo.

L. 1358 a 1360 uvedl farář Albert nově kněze do Krtně, sám pak vzdal se fary Stodůlecké, k níž Jan kněz z Plzně l. 1360 byl ustanoven. Oboje stalo se s vědomím pána podacího Frenclina od věže v Starém městě Pražském. Jan l. 1362 uvedl do Butovic, sám pak směnil l. 1365 s Markvartem kanovníkem Vyšehradským. To stalo se již se schválením Jana Očka z Vlašimi arcibiskupa Pražského jakožto zatím správce čili provisoru proboštství Pražského.¹¹⁾

V tu dobu nabylo to proboštství Pražské ve Stodůlkách práva a zboží, o němž se dočítáme, totiž dvou popluzí s lukami a lesy. Pro ochranu toho i jiného statku měl tu probošt tvrz s purkrabím, pro rozličné pak služby dva many. Z l. 1408 známe Hanuška panoší ze Stodůlek, který, přijav 10 kop gr. od Dominika kanovníka u sv. Apolináře v Praze, koupil dědiny v Chabech, s nichž měl jíti úrok 2 kop na vychováni kanovníků u téhož sv. Apolináře.¹²⁾

Některého roku podalo snad proboštství do Stodůlek kněze Ctibora, který l. 1401 místo své směnil s Petrem farářem Oslavským na Orlicku. Tenkrát vykonal právo podací král Václav IV., což svědčí o nějaké změně, nám nepovědomé. Ale Petr nepobyl dlouho ve Stodůlkách, jež l. 1403 směnil s Dominikem Budějovským za Chrustoklaty.

Papežského desátku pololetního šly ze Stodůlek 24 groše.

Když l. 1422 od konsistoře Pražské,

¹¹⁾ Libri confirm.

¹²⁾ Tomkovy Prahy III, 50. 51. Lib. erect. VIII, F. 21. — *Man*, služebník.

utekší se za bouře husitské do Žitavy, potvrzován byl Zikmund za probošta Mělnického, byl tam přítomen Jakub z Domažlic, farář Stodůlecký.¹³⁾ Snad utekl se tam, když l. 1421 kostel Stodůlecký přepaden a vybojován byl.¹⁴⁾

Po válkách husitských octly se Stodůlky zase v rukou pánů z Hradce, jakž l. 1449 svědčí spor o poddazé.¹⁵⁾ Kališnictví také tu uhostilo se. Připomínají se tu faráři Václav Žila l. 1527 a Jan Tobiášek 1532; za onoho hledali po Praze kalich Stodůlecký, tento umoren byl v Praze v hnusném vězení.¹⁶⁾ Kalich krásného díla stříbrného, slohu renaissančního, posud na fáře se spatřuje.¹⁷⁾

Když Millauer po památkách templářských v Čechách se sháněl, nevšiml si kostelíku ve Stodůlkách. Později zavádili o sloh jeho A. Schmitt a J. E. Wocel.¹⁸⁾ Ale nikde nedostalo se mu podrobnějšího vyličení, o něž tuto se pokusíme. (Pokr.)

¹³⁾ Lib. confirm.

¹⁴⁾ Dobneri Monum. hist. Boh. I, 215.

¹⁵⁾ Archiv Český IV, 28.

¹⁶⁾ Borový, Jednání konsist. pod obojí 37. 71. — Ještě jedna ku Stodůlkám hledí smutná upomínka. Když koncem leta 1679 z Rakous a z Moravy dostal se do Čech hrozný mor, udělány byly pro Pražany nemocnice v Butovicích a Jinonicích, staviště proti moru v Radlici, místo na zotavenou ve Stodůlkách. Ale přes to přese všechno bylo v Praze 32.000, v Čechách pak 100.000 osob morem uchvácených. Erben, Primat. 131.

¹⁷⁾ Kalich ten má nápis: Tento Kalich ge nakladem zadusse Stodul. obnoven za knieze Barthol. Hally, na ten czas Administ. Purg: a P. Waczla: Weprzka a Hegt. Statkuw Purg. w leth. 1672: 3 junij — Wazi 8 Pat. 48 lot 2 q. Nápis sdělil s námi laskavě pan farář Stodůlecký P. Václ. Preissler.

¹⁸⁾ A. Schmitt vytiskl kostel Stodůlecký v „Obrazech starožitných staveb v Čechách“ l. 1853. Wocel pak položil ho (v Pam. II, 123) mezi kostely slohu přechodního s památkami slohu románského.

Románské kostely malé a různobvé.

Píše F. J. Lehner.

Vedle pravidel, které v „Methodu“ o slohu románském uvedeny jsou, zakládaly se obyčejně jen kostely větších rozměrů v městech i po venkově. Vedle takových pravidelně zřízených chrámů kostely vesnické s menším nákladem zbudované namnoze také jiné tvárnosti nabývaly. Mívají jedinou loď a jsou často i bez křížového ramena. Věž bývá jen jedna a nízká. Apsida nevystupuje na venek, jsouc upravena pouze ve tloušťce zdi. Mnohdy

k rovnouhelné lodi připojuje se užší pouze rovnouhelný kůr kněžský bez apsidy, jako se spatřuje v Troghiru (Dalmacie) na benediktinském kostele sv. Jana Křtitele (ob. 104.), prostě „abazzia“ zvaném. Nyní jest spustošený. K jednododní krásně vyvedené stavbě kamenné s plochým stropem druží se kůr kněžský rovnouhelně zakončený. Na jednoduchou zvonici vystupuje se po schodech zvencí, čím celku větší ještě malebnosti se

dostává. Zachovalé stavební tvary jeho souhlasí se staršími částkami troghirského hlavního chrámu a nelze tedy pochybovati, že

předc částečně až dosud jest vykládána mozaikou mramorovou.

Kdo starými dveřmi do kostelíku vchází,

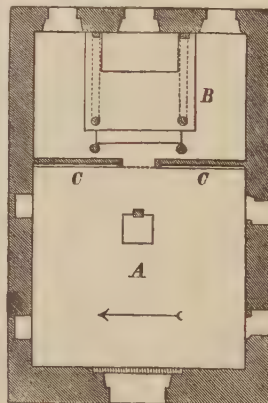
(Ob. 104.) Sv. Jan Křtitel v Troghiru (Dalmacie), Konec XIII. věku.

jest stejného s ním stáří. Náležel Benediktinům do r. 1318, pak násilně přešel v majetek Minoritů; v pozdějších dobách opět Benediktinům navrácen jest.

Jinde kostel jednolodový ani užšího kůru kněžského nemá, jako jest prastarý kostel longobardské kněžny Peltrudy v Civildale na venek neúhledný, za to však ze zbytků ozdob uvnitř zachovalých souditi lze, jak mile, zajímavě a volně uměli staří mistři v dobách románských ozdobovati prázdné stěny vnitřní.

Vnitřek kostelíčku ukazuje pravidelnou skoro loď čtverhrannou, pouze 19' širokou a téměř tak dlouhou. Loď jest kryta klenbou křížovou, která jest stavěna ze dvou vrstev cihel. Pamětihodné stěny boční jsou kamenné na venek, do vnitř pak z cihel zbudovány. Podlaha poškozená a namuoze opravovaná

pozornost jeho poutána jest především dvěma

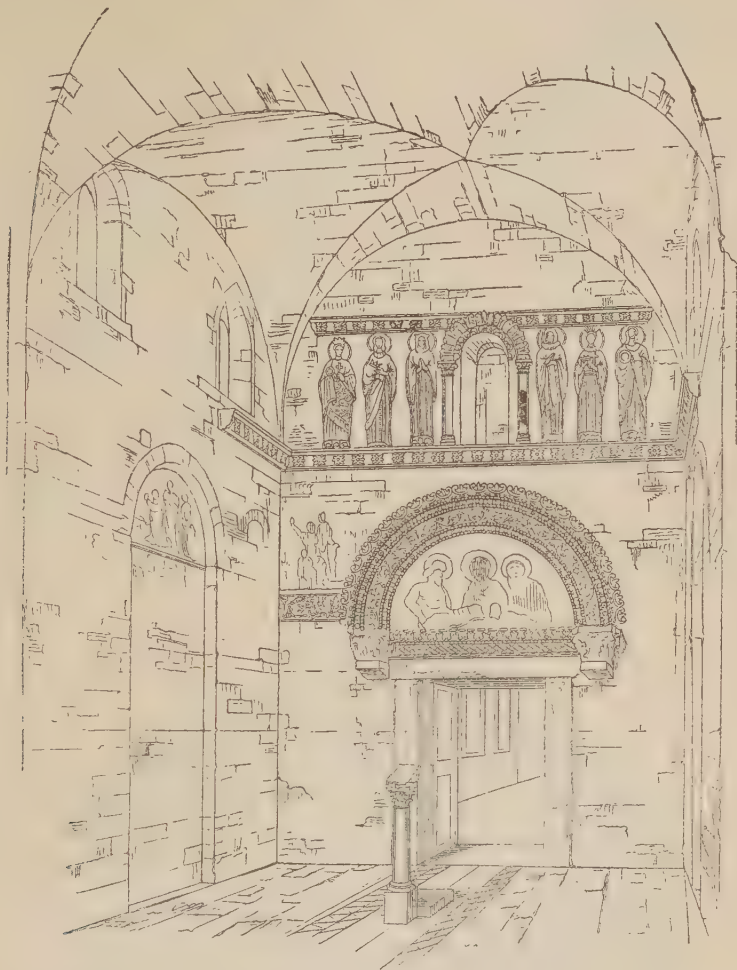
(Ob. 105.) Civildale (Venecijsko.)

předměty: vnitřní stěnou nad vchodem, a kůrem kněžským naproti dveřím. Na ob. 105.

ukazuje nám *A* loď, *B* kůr kněžský, *C* mramorové zábradlí obě části od sebe dělící.

Na ob. 106. ukazuje se vnitřní stěna nad vchodem, na které stojí v řadě šest soch. Jsou to světice: Anastasie, Agape, Chionia, Irene a světci: Chrysogonus a Zoilus, vesměs

natých ze stuko vyvedených, do jichž středu zasazena jest skleněná koule barvy zelenavé. Římsa jest 9" 3'" široká. Stěna pod římsou bývala malbou na obmítce ozdobena, po které skoro ani stopy nezbylo. Tolikéž byly malovány stěny boční.

(Ob. 106.) Kostel kněžny Peltrudy v Civitale.

jména až do prvních dob křesťanského věku sahající. V přirozené velikosti vyvedeny jsou z mramorového stuko, rázem pak prací uměleckou čítají se k nejzajímavějším postavám dob starokřesťanských. Kolem hlav mají širokou zář, koruny na hlavách a jsou oděni rouchem bohatým až pod kotníky splývajícím.*) U prostřed soch jest výklenek ornamentem stukovým obroubený, v němž stávala socha sv. Benedikta.

Velezajímavá jest vodorovná římsa, na které Svati stojí. Skládá se z květin šestilupe-

Zvláště zajímavá jest ornamentální obruba tympanonu nad vchodem. Skládá se z ozdob stukových 2" 3'" vysokých, z hroznů a listů révového, ornament pohybuje se v čarách určitých a přímých, odstáváje od zdi na 1". Ze způsobu, jak ornament pochopen a pracován jest, určitě se dokazuje, že starořímská tradice umělecká dědila se také na věky pozdější. Nádech umění starořímského zřetelně zde stopy své zůstavil. Téhož rázu jest obruba výklenku hořejšího.

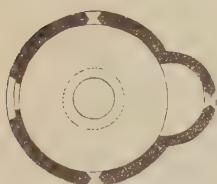
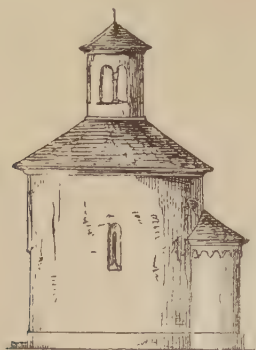
U prostřed kostelíčku stojí malý, antický sloup s hlavicí římskou, zbytek to bezpochyby starého pultu ku čtení.

Kůr kněžský oddělen jest od lodi mříž-

*) Bližší popis viz R. von Eitelberger „Kunstarchaeologische Skizzen aus Friaul.“ Mittheilungen des k. k. Central-Com. Jahrb. IV. 1859. p. 323.)

kou mramorovou u prostřed prolomenou, aby byl volný přístup k oltáři u mřížky. Zde dva

(Ob. 107.) Vzorec kulaté kaple české.

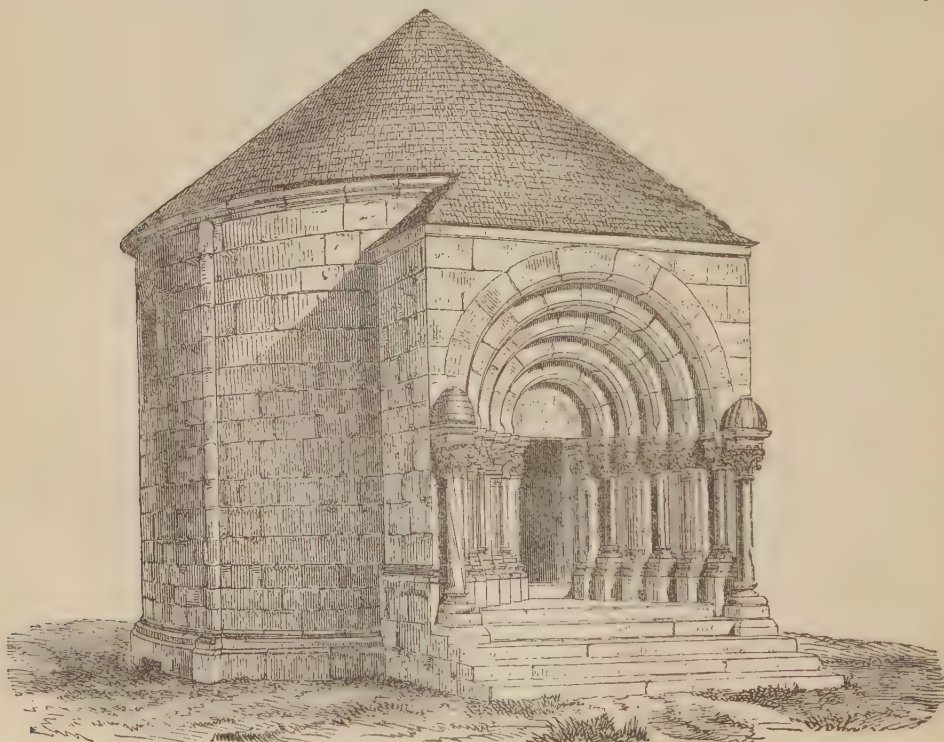
mramorové sloupky nesou dřevěný trám, na němž Crucifix se zvedá. Na trámci modře na-

kůr kněžský, jehož popis a vyobrazení přinesl „Method“ III. roč. str. 47. ob. 45.

Z uvedeného vychází na jevo, s jakou rozmanitostí zdobíval se v ní třeba románských kostelů i nejmenších.

Kromě jednolodových chrámů rovnouhelných vyskytuje se zejména ve vlasti naší valně chrámů kulatých. Při neobyčejné jednoduchosti bývají si podobny, jako by dle jednoho vzoru byly se stavěly. Z kola vystupuje apsida okrouhlá, jejížto šířka obnáší asi polovici, mnohdy jen třetinu průměru kostelního. (Ob. 107.) Hlavní prostora jest kryta klenbou polokuplovou, apsida polovýklenkem. Vystupující střecha bývá přerušována lučnou, kůžlovitou stříškou věnčenou. Výška celého kostela rovná se průměru kruhovému; výška a šířka lucerny dvojáky zdobená obnáší obyčejně třetinu téhož průměru. —

U mnohých zdobíval se zejména vchod bohatým portálem. Býval hlavním předmětem pile stavitelovy. Zde a onde upravovány jsou portály ve vzácném přístavku (ob. 108). Nákladnější kaple ozdobovaly se polosloupky mnohdy hlavicemi opatřenými, obloučkovým podřímím a zuborezem, podvalem kolikem obíhajícím a p. Apsida liší se pak od ostatní budovy větši

(Ob. 108.) Deutsch-Altenburg. (Do ní Rakousy.) Počátek XIII. stol.

třeném čte se nápis zlatý: „Salva nos, Domine, vigilantes, custodi nos dormientes, ut vigilemus cum Christo, et requiescamus in pace.“ Za mřížkou mramorovou jest trojlodní

neb menší okrasou. Hlavní stavení končíva výsokou, kůžlovitou střechou obyčejně z tesaného kamene. Apsida mívá vlastní střechu menší, pouze o zeď rotundy opřenou. (Pokr.)

Kalich Husinecký.

Popisuje F. J. Lehner.

Pius IX. miloval národ český. Na závavek lásky před svou smrtí s posledním pozdravením poslal národu českému poslední dar — kalich. Potom složil ruce, zavřel oči a vzal jest do nebe. Odešel s úsměvem. Vtělená dobrota byl ten Otec náš. Když mu zlořečili, nezlořečil, ale žehnal. Vzali mu, čím vládnul, On pak umírajícímu uchvatiteli ruku na smířenou podává. Odpustil a pak za kajícím sám odešel. Nyní jsou již na pravdě Boží oba, násilník i trpitel. Dobrým odpácel za zlé. Několik zběsilých neznabohů v ďábelské zlomyslnosti upalují Jej „in effigie“ na hranici, On pak národu na smířenou posílá vzácný dar. Pastýř kmet ví, že velké stádo nebývá bez prašivých ovcí. Aby zmírnil zármutek oddaného stáda, ve cti své uraženému národu posílá kalich. Zbloudilo jich druhdy mnoho, jinak i šlechetných v národě. Kalich je rozdvíjel. Kalich stal se znamením roztržky. Kalich buď znamením jednoty! Krev Páně hojí a pojí. Pastýř Církve, Pius IX., posílá do Husince před svou smrtí kalich. Dar poslední Pia IX. — českému národu věnovaný jest — kalich jednoty, kalich lásky, kalich míru!

Otec synům naposled žehná. Aby pamětlivi byli lásky a jednoty, zůstává jim památku trvalou a důstojnou. Místo, odkud původ vzala neblaha, věková nemoc, na kterou by byl národ milovaný bez mála zemřel, po dlouhém zápasu smrtelném má býti pomníkem vzkříšení, života, jednoty, lásky, pokoje. Otec křesťanstva sem posílá závdavek života

Msgr. Ad. Rodler, farář v Husinci, zaslal Akademii křesťanské na několik dní památný, významný, poslední dar Pia IX., který v místnostech Akademie ku nahlédnutí vystaven zůstane.

Kalich Husinecký v základních tvarech podobá se vzornému kalichu, vedle něhož Akademie křesťanská dává zhotovovati kalichy u jejího odboru uměleckého objednané.

Široce rozložený podval vystupuje po dvou stupních. První stupeň šestikruhový s vystupujícími v rozích špicemi plastickým listem krytými jest na způsob mřížky prolamován gotickými čtverokruhy. Poněvadž druhý stupeň jest kulatý, zbývá na vrchní ploše prvního stupně šest plochých polokruhů, které jsou vyplněny rytými bláncami gotickými, na nichž čte se nápis: „Clementissime. Jesu. Domine. oramus. Te. per. sanguinem. pretiosum.

quem. pro. peccatoribus. effudisti. ut. abluas. iniquitatem. nostram. Amen.“ — Druhý stupeň na osmikruhu stojící jest kulatý. Na hladké plošce kolmé jest vyryt nápis: „Calix. benedictionis. cui. benedicimus. nonne. communicatio. sanguinis. Christi. est?“

Podval přechází v podnoží rovněž ze dvou dílů složené. Spodní má podobu šestihrané hvězdy do výšky ubývající s ostrými hranami. Na šesti polích vodorovné plochy druhého stupně podvalu, které na něm se tvoří ustupujícími úhly šestihrané hvězdy, jsou vyryty symboly čtyř evangelistů, pelikán, v šestém pak rohu stojí malý, plastický crucifix o šikmou hranu opřený. Z hvězdy zúžené vyrůstá druhé šestistranné podnoží vrchní s gotickými operáky v rozích, mezi nimiž kolmé plochy vyplněny jsou gotickou kružbou. Svršek šestihraného podnoží ověncen jest cimbuřím.

Do podnoží zasazen jest kulatý dřík točeně rýhovaný, u prostřed přerušen uzlem se 6 knoflíky modře emailovanými, v nichž jsou bílé písmeny J. H. E. S. U. S. Dutý uzel prolamován jest gotickou kružbou svrchu i ve spod.

Kupa v rovné čáře na venek vybihající sedí v koši tvořeném z plastických ornamentů listnatých a jest ozdobena šesti rytými poprsími v medailonech bláncami oddělených. Jsou v nich vyobrazeni tiho světcí: Sv. Petr s dvojím klíčem, Sv. Pavel s mečem, sv. Jindřich s císařskou korunou a s kostelem, sv. Alois s umrlčí hlavou a křížem, sv. František z Assisi jednou rukou lilii držící, druhou stigmatizace boku se dotýkající, a konečně sv. Antonín s Jesulátkem.

Na pateně do vnitř nakloněné, ale nevyhloubené vyryta jest hlava Spasitelova.

Vzácnou památkou zůstane Husinci, ba celému národu českému poslední dar Pia IX. Obnovil nadací Karla IV., český dům v Římě; na oltář nám postavil Jana Sarkandra a Anežku Přemyslovnu; poklady milostí Božích nám otevřel jak o 1000leté výročníci příchodu sv. věrověstů našich Cyrila a Methoděje, tak o 900leté památce založení biskupství pražského; zamilovanou myšlénkou se zanášel, rozmnožiti sídla biskupská ve vlasti české, jak ve velké audienci ve Vatikáně ujišťoval nás poutníky ve své dojemné řeči, když přijímaje z rukou našich dary lásky a oddanosti s tak nelíbenou radostí si liboval památným slovem: „Iterum

Bohemus!“ — naposled pak kalichem obdaril, na které za živobytí tak rád si vzpomínal. Co darem ohdržel, darem věnoval. Kalich Husinci darovaný sám darem obdržel od zbožné duše, jak čte se na nápisu, který jest vyryt na vnitřní straně podvalu:

Plo IX PontIfICI, EpIsCopo IVbILarIo filIa
fIDeLLs keMpensIs.

O té dojemné lasky Otce křesťanstva!
Co věrná láska Otcí věnovala, Otec z lásky
věnuje dětem.

Poslední dar Pia IX. českému národu
jest — dar z lásky.

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

J. E. apoštolskému nunciovi vyjádřilo Ředitelstvo Akademie radost ze šťastné volby J. S. Lva XIII.

V Pánu zesnulý dp. *Šimon Mottl*, farář v Cervené Řečici, který v závěti své na Akademii křesťanskou pamatoval, z vděčnosti zanešen jest na věčné časy *do řady členů zakládajících*. Vp. *A. Průša*, administrator v Budyni, který Museu křesťanskému věnoval vzácné paramenty a staré reliéfy, jmenován jest *čestným členem činným*.

Knihovna v posledních měsících značně rozmnožena četnými dary. V řadě dárců uvádějí se následující: *J. E. nejd. p. biskup budějovický Valerian Jirsík* (24 pergamenových listů), vdp. Dr. *Kl. Borový* (99 svazků kněh rozmanitého obsahu), vdp. Dr. *Aug. Svoboda*, děkan v Počátkách, p. architekt *A. V. Barvitiús* (staré mapy Čech, plán Říma), p. *Fr. Peroutka*, prof. gymn. v Uher. Hradišti (Album der Buchdruckerkunst), p. *bohoslovec Wagner*, dp. *Tom. Matoušek*, děkan v Broumově, p. *J. Krátký*, dp. *Fr. Hoch* (21 svazků kněh), vp. *Jos. Šouský* a vp. *Jan Lžicar*, dp. *Jos. Renner*, farář ve Voboře (starý missál), vp. *Laurer*, kaplan v Teplé (velkou zásylku kněh).

Museum křesťanské odkázáno jest až dosud na lidumilnou obětovnost šlechtetných dárců: Jsou titó: *J. E. p. ministr mimo službu Jos. Jireček* (18 fotografií), dp. prof. *Drozd* (obraz), † dp. *Šimon Mottl*, děkan v Cervené Řečici (vzácnou řezbu a stříbrnou sošku), dp. *Fr. Hoch*, farář v Horním Újezdě (mince a pamětní peníze), vdp. *Hýna*, kapitolní děkan ve Staré Boleslavi (stříbrná mince), vp. *A. Průša*, admin. v Budyni, (4 staré kasule, 3 staré sochy dřevěné).

Veškerým dárcům vysloveny jsou díky ředitelstva.

Slavnostní album, které vydá Akademie křesťanská na oslavu a památku 500letého úmrtí Karla IV., poznenáhlu se připravuje. Užšímu komitétu, v němž zasedají pp.: architekt Baum, dr. prof. Bo-

rový, red. Lehner a řed. Zoubek, uloženo jest vypracování určitého plánu se stanoviska artistického, literárního i hmotného. Po důkladných přípravách a podrobných úvahách předložilo komité ředitelstvu následující návrhy:

1. Jelikož jiný spolek chystá k jubileu vydání prstonárodního „životopisu Karla IV.“, budiž Akademií křesťanskou vydáno pouze *skvostné dílo v úpravě nádherné, formátu foliového, ozdobené četnými rytinami, světlo- a barvotiský*.

2. V části *literární* budou se popisovati památky umění stavitelského, řezbářského, malířského, drobného a hudebního, ale tak, že hlavní chrám svatého Víta na hradě pražském a hrad Karlstein budou jádrem ostatních článků. Na konec následovati bude stručný životopis Karla IV. Každému ze čtyř členů komitétu připadá jistá část díla literárního, kterou samostatně provede ve shodě s ostatními, aby práce rozdělená předce nepostrádala jednoty.

3. *Artistickou* stránku znázorňovati bude 10 velkých barvotisků, 3 velké světlotisky a nejméně 50 rytin nazvíce velkých.

4. Poněvadž dílo monumentální vyžadovati bude značného nákladu, budiž spis vydáván pozvolna v sešitech, aby takto i méně majetným možno bylo opatřiti si spis jubilejní.

Veškeré čtyry návrhy jsou od ředitelstva jednomyslně schváleny, a požádán jest *redaktor F. J. Lehner* za sepsání a redakci 1. sešitu se všim ostatním, co k artistické výpravě patří, aby o slavnosti jubilea vydán býti mohl.

Jednatelské zprávy čtyř odborů i ředitelstva za minulý rok jsou již schváleny a k tisku přichystány.

Valná hromada ustanovena jest na den 4. dubna, při které k žádosti ředitelstva promluví p. architekt Baum o způsobu, kterak lze získati material pro odbor archaeologický.

Odbor umělecký.

Staroslavná kolegiální kapitola na Vyšehradě vyslovila díky odboru uměleckému za nákresy projektované úpravy hřbitova architektem A. V. Barvitiusem provedené.

Vedle stanov má každý odbor skonstituovati se ve zvláštní těleso. Až dosud pouze od sekce vědecké tak stalo se. Vedle usnešení výboru sekce umělecké nyní podobné bude také v odboru uměleckém. Za tou příčinou jmenoval výbor vedle §. 8. svých stanov odborných z řady údův Akademie křesťanské příslušníky sekce. Pozvání ve směr volbu přijali, a sice: Dr. Fr. Bauer, profesor universitní v Praze; Jos. Hůlek, kněz na odpočinku v Praze; Em. Kautsch, stříbrník v Praze; Jan Klein, děkan v Čiňovsi; Václav Mostecký, děkan ve Vodňanech; Bedřich Münzberger, architekt v Praze; Jos. Opp, farář ve Slavětíně; P. Fr. Pohl, kaplan u sv. Jiljí v Praze; P. Lohel Schmidt, sekretář na Strahově; Jos. Slánský, farář u Panny Marie Vítězné v Praze; Alois Turek, architekt v Praze; Ed. Veselý, sochař v Praze. Na den 23. března svolána jest první valná schůze odborová.

Přední péči výboru jest a bude i přistě, aby paramentní ústav vším bezpečně se opatřil, čeho k rozkvětu nezbytně potřebí se vidí. Čím vydatněji se podporovati bude, tím dříve umožní se zřizování ostatního, co v druhé řadě jest účelem odboru pro výtvarná umění, jako na p. museum křesťanské a p. Velevitána byla tudy hmotná pomoc prvních dárců, kteří jali se zájmy odboru podporovati. Vdp. Jan Klein, děkan v Čiňovsi, daroval odboru 30 zl., dp. Josef Hůlek, kněz na odpočinku v Praze, 20 zl. Prvnější dárce kromě uvedené podpory věnoval dalších 20 zl., jakožto příspěvek na ilustrované *Album ku 500leté oslavě Karla IV.* Oběma dárcům vysloveny jsou díky odboru uměleckého, kde šlechetná obět způsobila nelíbenou radost. Pán Bůh vzbudí nám dojista nových a hojných dobrodinců! Pak s pomocí Boží rychleji se provede, čeho sekci umělecké vykonati zbývá. Jest těch záměrů celá litanie.

Pracuje se v odboru s jednomyslností a láskou. Stejná snaha, stejná horlivost, stejná obětovnost nebude bez ovoce zdárného. Svazky vzájemné činnosti stále pevněji se tuží. Výsledek šťastný nemine práci upřímnou a vytrvalou. Železná pile dá uzrání ovoci.

1. Nová objednání.

Nový kostel. J. J. p. hrabě R. Belcredi žádá za plány a rozpočet *nového kostela*.

Křtitelna. Vdp. F. Suchý, arcikněz v Horšově Týně, objednal *mramorovou křtitelnu*.

Obrazy. Dp. J. Eybl, farář v Křečhoři, ob-
jednává *křížovou cestu*; dp. Jan Kubiček, far. ve
Ptení na Mor., oltářní obraz *sv. Martina*; vp. Jos.
Fusek, kaplan v Mor. Ostravě, dva oltářní obrazy,
představující *Pannu Marii Filipsdorskou a sv.
Josefa* umírajícího; ct. Milosrdné Sestry v Řepích
4 *obrázky na korouhev*.

Řezby. Dp. Jan Sporer, far. v Nových Ko-
stelích, dva *oltářní kříže*; dp. Fr. Hauptmann, far.
ve Stebně, *Krista Pána* na velký kříž.

Náčinní bohoslužebné. Vp. Josef Grmela,
koop. v Dolním Štěpánově (na Mor.), *stříbrnou
monstranci*; vdp. Fr. Vodička, děkan v Konici na
Mor., *taktěž stříbrnou monstranci* (obě dle ná-
kresu Akademického); vdp. Jos. Kandler, děkan
ve Slaném, pozlacení *pacifikálu*; důstj. Farní úřad
v Novém Gruntu, vp. Fr. Šedivý, kaplan v Blatné,
dp. Jos. Štěpán, farář ve Štěpánově, pozlacení
kalichů.

Zvon. Vp. Antonín Pruša, posílá zvon ku
přelítí.

Paramenty. J. J. kníže Kamil Rohan,
slavnostní *kasuli*; vdp. Jos. Kandler, děkan ve
Slaném, *kostelní prádlo*; vdp. Fr. Fadrus, děkan
v Napajedlích, *nádherné korouhve* z hedbávného
damašku červeného; paní Marie Reneltová vyší-
vanou štolu; vdp. Vác. Štulc, probošt kapitoly Vy-
šehradské, *zlaté trápce* a *šňůry* ku dvěma *dalma-
tikám*; vp. Jos. Stahala, koop. v Dolanech, 2 *štolý*;
vp. Fr. Brabec, kaplan v Žirovnících, 2 *červené
korouhve*; vp. Jan Vaniček, kaplan v Novém Městě,
2 *nádherné korouhve*; klášter ct. Alžbětinek v Praze,
červený pluviál; dp. Fr. Preclík, farář v Klomině,
bílou kasuli; dp. Štěpán Ressel, far. v Raspenavě,
fialovou kasuli; dp. Fel. Bica, farář v Zdebudevsi,
12 *pal*; dp. L. Hrubý, farář v Kdosově, *albu, ro-
chetu* a *křestní stolu*; ct. Školské Sestry v Nela-
hovevsi, *skvozní velum*; vdp. Ant. Vančura, děkan
v Ném. Brodě, 2 *polštáře* a *červený pluviál*; vdp.
Jos. Roštlapil, farář v Opočně, *velum*, *bílou* a *čer-
venou stolu*; vp. Vác. Zborník, kaplan v Sedlici,
vyšívanou *stolu* a *biret*; dp. Pavel Juřina, farář
ve Čvrčovicích na Mor., *nádherný baldachýn*.

Rozmanitosti. Vdp. Jos. Kandler, děkan
ve Slaném, *missale*.

2. Rozpočty.

Dp. Leopold Richter, far. v Běronicích, žádá
za rozpočet *bílého ornátu svátečního* a *všedního*,
dvou *červených korouhví* a *koberce*; vp. Bohuš
Neumann, koop. v Jabloném, za rozpočet *kostel-
ních rouch*; více duchovních zprávů dotazují se
na *ceny oltářních obrazů*.

Odbor archaeologický.

Museum křesťanské, až dosud v pouhém zárodku, odkázáno jest výhradně na štedrotu jednotlivých dárců, kteří v ušlechtilé obětovnosti pomáhají zakládati ústav, který bohdá! ze semene hořčičného jednou přece vzroste v strom košatý. Pokud nepřejde alespoň polovice členů přispívajících Akademie křesťanské do řady členů činných, potud nemožno mysliti na pravidelné a soustavné zakládání a rozšiřování sbírek, jakých Museum křesťanské míti musí. Až tedy bude dostatečný počet členů činných a až jednou po letech uvolní se odboru pro výtvarná umění, že bezpečně zařízení a nadány budou nezbytné ústavy umělecké, které zříditi se musí, má-li se dosíci účelu stanoveného: pak rychle množiti se budou sbírky předmětů Museu nezbytných.

Prozatím odkázání jsme na dary a obětavost jednotlivců. Bohu díky! že chudý národ český sám na sebe odkázaný bez nich nebyl a dosud bez nich není. S radostí dlužno zaznamenati opětě vzácné dary. Vdp. *Ant. Pruša*, administrátor v Budyni, daroval Museu křesťanskému:

a) *tři staré sošky dřevěné*, sv. Petra, sv. Pavla a sv. Ondřeje, patrně česká práce, velmi zdařilá, ze 16. století. Bývaly ve filiálním chrámu Kosteckém u Budyně.

b) *Kasulí vyšívanou*. ze stříhaného aksamitu zeleného. Kříž kasule má vzácné vyšívání figurální. U prostřed spatřuje se křížifix, pod nímž stojí Matka Páně a sv. Jan a pak dvě skupeniny osob, na jedné straně Josef z Arimatie s Nikodemem, na druhé straně obě Marie. U pravé ruky Spasitelovy jest poprsí sv. Petra, u levé sv. Pavla, nad hlavou sv. Bartoloměj a vespod sv. Štěpán. Kasule později dle nového vkusu přistřižená náleží 15. věku. Pocházi z chrámu Páně v Budyni.

c) *Dvě kusule kožené z filíalek* v Kostelci a Nižebóhách ze XVII. věku.

d) *Kasule šerková* s konce předešlého, nebo počátku tobo století proto důležitá, že i veškerá látka jest domácího původu. Ostrá vlna jest pěkně a trvanlivě barvena. Prostředek jest zelený, zlatým a stříbrným vzorkem rovnočárným okrášlený, stranice jsou červené.

Slechetný dárcé velmi se zavděčil přátelům křesťanského umění vzácným darem svým.

Také oba roztomilé předměty z odkazu vdp. *† Šimona Mottla*, faráře v Červené Řečici, odezdány jsou již odboru archaeologickému.

a) *Malá stříbrná soška*, dutá, ze 3 dílů složená, již užívá se za schránku vzácných drobností. Z hlavních poutních míst ve Španělech přinášívali se takové dárky přátelům z poutě. Národní Museum české má podobnou, jen že ze slonové kosti.

b) *Roztomilá skříňka dřevěná*, představující celu sv. Antonína Pad. s překrásnou řezbou vně i

vnitř. Skříňka otvírá se s obou stran. Když ji otevřeš, spatříš uprostřed kapličky státi sv. Antonína, jak s Ježíškem se milkuje. Z venčí klíčovou škulinou zvědavý služebník ustrnulý na zjevení se dívá. Na druhých dvířkách z venčí spatřuje se známý výjev legendy, kterak nerozumné dobytče před nejsvětější Svátostí na kolena padá. — Vše jest líčeno s takovou něžností a vroucností citu, jako dovedl vyjádřiti jen Španěl, který ač naturalistou, v síle citu i samého Vlacha předčí.

To i ono jest bezpochyby prací španělskou. —

Aby však odbor archaeologický i při nepřizní pomůcek hmotných bez práce užitečné a ve vlasti českomoravské velepotřebné nebyl, záležitosti bude od ochoty a vůle jednotlivých členů Akademie křesťanské aneb přátel památek domácích vůbec. Každý vzdělaný národ musí znáti své památky. Archaeologický odbor zamýšlí založiti povšechný seznam veškerých památek uměleckých, zejména z oboru umění církevního v zemích koruny české. V jiných zemích tak učinily komise státem neb od mecenášů vydržované. Národ český odkázán jest sám na sebe. Národ český bohatý jest na ochotu a obětavost. Co odbor archaeologický od jednotlivců žádá, jest každému možno učiniti. Každému! nikoho nevyjímaje!

Architekt Baum a redaktor Lehner učinili seznam otázek, k nimž náš Hellich přidal potřebné ilustrace. Seznam otázek, na které pro srozumitelnost všeobecnou možno odpověditi i tomu, kdo není archaeologem, doručen bude veškerým členům Akademie křesťanské budoucího měsíce s výroční zprávou o činnosti Akademie za rok 1877.

Na jedné stránce budou otázky. Vedlejší stránka zůstane prázdná na odpověď.

Budou-li od veškerých členů Akademie prázdné strany vyplněny odpověďmi a popsané navráceny odboru archaeologickému Akademie křesťanské v Praze, máme najednou pohotově celý seznam veškerých památek uměleckých v zemích koruny svato-Václavské a odboru archaeologickému bude opatřena činnost vděčná, užitečná, krásná!

Přátelé! neoslyšte prosbu těch, kdož jsou ochotni pracovati na poli vzdělanosti a umění.

Přátelé! Vyplňte-li prázdné listy seznamu, vyplnili jste prázdné listy českých dějin uměleckých.

Lehner.

Domácí zprávy.

„Vocel“ sbor archaeologický v Kutné Hoře.

(Dokončení.)

V den úmrtí jeho 21. července t. r. odbyval sbor na počest Rautenkrancovu schůzi činných údů, v níž přednášeno bylo zvláště o životě a působení Rautenkrancově, a druhého dne v neděli 22. července odhalena byla velká deska způsobem ne hlučným ale velmi slušným a důstojným. A jak povinností sboru tohoto jest, byl pamětliv památky Jana Erazima Vocela. Věnoval vděčnou úpomínku památce jeho v srpnové schůzi činných údů, kdež ale vyslovena také soustrast nad úmrtím Vocelovy choti Mathildy, která 20. srpna byla zemřela. Mimo to měl sbor na zřeteli, aby o jednotlivých památkách vědecky se bádalo, a účastenství k tomu zvláště ve sboru se udržovalo. Proskoumána anebo prohlédnuta jsou tedy některá místa, historicky neb umělecky důležitá, a podány o tom ve schůzích výboru nebo činných údů ústní nebo písemní zprávy a pořádány jsou pro činné údy přednášky, po nichž bývaly volné rozpravy o týchž památkách aneb o zájmech sborových. Vycházky sbor učinil v letě dvě k sv. Barboře, aby si prohlédli vzácné památky svatyně této vůbec a gotické stolice zvláště, a třetí do kostela nejsv. Trojice za Horou Kutnou. Celkem bylo sbírkám archaeologického sboru „Vocela“ darováno: listin 72 jednotlivých a 5 svazků z prodaného archivu horního; rukopisů 15; tiskův 77 (českých 61 a sice 1 z doby do r. 1526, 6 z doby 1526—1620, 8 z doby 1620—1774, 15 z doby 1774—1848, 30 z nejnovější doby od r. 1848—1877; německých a j. kněh 16); vyobrazení 40; pečetidlo 1; pečeti 134 kromě na listinách (84 městských, 49 cechovních a 1 šlechtické); vodotisků 17; mincí 460; medailí 18; pe-

něžných papírů 17; starožitností 11 ze starší, a 32 z novější doby. b) *Koupeno*: Pozůstatek prodaného archivu horního, v němž i více tištěných listů, rozličných pečeti a vodotisků a 3 starožitné kachle nalezené v Hoře Kutné. Údů čítal sbor r. 1877: činných 85, přispívajících 75, z nichž během roku dva vystoupili, a dopisujících 20, z nichž 11 přihlásilo se co činní neb přispívající, dva hodnosti své se vzdali, tedy koncem roku 148 údův. — Bohužel! Jeden z upřímných přátel a pilných badatelů — důstojný pán, pan P. Václav Trnka, farář v Uhlířských Janovicích, čestný měšťan Domašinský a dopisující úd náš umřel dne 28. září t. r. — Jeho přípravné práce k dějepisu některých míst, zvláště okresu Janovického dostaly se sbírkám „Vocelovým“, zajisté nejen vhodný to příspěvek k příštím pracím sborovým ale i pěkná památka po zvěčnělém. Vděčná upomínka budiž Mu i zde věnována. Tím končím, velectěné shromáždění, tuto první zprávu o snahách a činnosti našeho milého sboru „Vocela“; uzavírám ji s tím přesvědčením, že již v samém začátku, vždy těžkém, sbor vykonal, co v našich okolnostech vykonati se mohlo, a pevně doufám, že když se poměry jeho zlepší, činnost sborová tím vydatnější a patrnější bude, a že v příštích valných shromážděních archaeologického sboru „Vocela“ bude prodávána vždy utěšená zpráva o zdárném působení a výsledku, když údové za vytknutým účelem budou sbor podporovati a pracovati svorně a vytrvale!

Fr. A. Slavík,
jednatel.

Přejeme statečnému sboru zdaru všestranného. Kež by každé město české mělo mužů umění i vlastnilovných tolik, co jich má Hora Kutná!

Lehner.

FEUILLETON.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. (Pokračování.)

Píše F. J. Lehner.

(Strop kaple Sixtinské.)

V pěti obrazech spatřuje se stvoření světa a člověka. Následuje pád a vyhnání z ráje, oběť Abelova a Kainova, potopa světa a spílost Noemova. Také ty obrazy jsou střídavě větší a menší, nebo pětikrát obmezuje mistr prstoru prostřednictvím medaillonů barvy bronzové s příhodnými dějinami biblickými,

tak že hlavní výjevy na těchto místech do menších rámců zasazeny jsou. Vše proto, aby rozmanitostí a rytmickým pohybem vystříhal se jednotvárnosti.

Na dvanácti velkých, obloukových cípech, o které zrcadlo klenbové se podpírá, posadil mistr v obrovských postavách světoznámé proroky a Sibylly, oznamující příštího Vykupitele jedni židům, druhé pohanům.

Nyní zbývala ještě nad každým oknem polokulatá pole stěny a trojhranné pichoxy výklenků. Těch užil k vyobrazení předků a praotců Kristových ve čtyřiceti skupeních. Středověk se zálibou znázorňoval rodokmen Kristův aneb „Kořen Jesse“ v obsírném vyobrazení; jedním z nejkrásnějších příkladů

z 13. věku jest malovaný strop kostela sv. Michaela v Hildesheimu. Co však tam jeví se prostými postavami typickými, v Sixtině od velikého mistra přetvořeno jest v ušlechtilé skupeniny hlubokého citu, z nichž vane nejčistší život rodinný vždy v nových, úchvatně krásných zvucích. Zároveň však dovedl rozliti na větší část skupenin trdnomyslný nádech úzkostlivého očekávání, s jakým pokolení druhdy po příštím Messiáši toužila. S bohatstvím obrazotvornosti, se spanilostí nesčíslných motivů, s ušlechtilostí tvarů, s hloubkou výrazu druží se ve výtečných skupeninách také mistrnost, s jakou přemoženy jsou nesešné podmínky na vyplnění prostory.

Konečně zbývají ve čtyrech rozích kaple cípová pole sbíhající se, poskytující čtyry větší plochy pro obrazy. Čtyry hlavní uhly celého stropu vyžadovaly též přiměřeně důležitých obrazů. Michel Angelo zvolil čtvero vysvobození národu Israelského co známý typus Kristova díla vykupitelského. Na prvním obraze spatřuje se zázračný had měděný, často také v „biblia pauperum“ užívaný symbol obětné smrti Kristovy na kříži. Druhý obraz ukazuje, jak Esther povýšena, Haman pak pověšen jest. Korunovaná Esther sedí při hodech vedle krále, což ve středověku platilo za typus korunování Marie Panny. Téhož rázu předobrazného jest také obraz třetí, Juditu jakožto vysvoboditelku lidu svého představující. Rychlým krokem přichází z komnaty, kde na loži ještě spatřuje se mrtvola Holofernova po nenadálem usmrcení se chvějící. Odehází se odvrácenou tváří šátkem příkrývající krvácející hlavu, kterou služebnice v košíku na hlavě nese. Na čtvrtém obraze spatřuje se David Goliáše porážející, opět symbol Krista, který satana přemohl, jak biblia pauperum a speculum humanae salvationis uči. Prostá velkolepost a dramatická život činí čtyry jmenované obrazy výtečnými se stránky umělecké. Mistrná jest ostatně všude také úprava jednotlivostí v prostore.

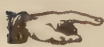
K ideálnímu zarámování, které umělec k svým obrazům vymyslel, náleží ještě velké množství postav, jejichž účelem jest pouhá ozdoba ušlechtilá nádherného lešení. Možno je právě nazvati architekturou oživenou, zo-

sobněnou. Druží se zcela přiměřeně k jednotlivým místům s vypočítanou rozmanitostí vedle velikosti, pohybu a barvitosti prostor. Částečně barvy bronzové jsou pouhou okrasou nádherné architektury; na nejdůležitějších toliko místech odívají se barvou skutečného života.

Nejspodnější jsou silné postavy pacholat v přirozených barvách nad hlavou desky držící, na nichž psána jsou jména jednotlivých proroků a Sybil nad nimi sedících ve zvláště tvořených prostorách jako v nádherných sedadlech; pilastry každého sedadla na pravo a na levo ozdobeny jsou postavami dítek na způsob kariatid. Na vysokém podvalu u veselém rozměru dětském po dvou si hrají a spolu žertují, podzvívenými rukama svrchní římsu podpírajíce. V přísné podržnosti s architekturou jsou malovány pouze barvou kamene. Vedle nich v prázdných cípech klenutých nad výklenkem oken jsou nahé postavy barvy bronzové nazvíce podivuhodné krásy v souměrném rozestavení a nejrozmanitějších pohybech buď se podpírajíce, aneb proti sobě povstávající. Na svrchu silně vynikající částky římsové konečně, kde řečený pilastr vždy dvěma dětmi ozdobený končí, sedí nahé postavy mužské na každém pilastru v jiné posici. Řečené postavy přirozenou barvou provedeny jsou sice příliš blízko hlavním obrazům, z umělecké stránky však k nejlepším plodům kaple dlužno je vřaditi.

Hochům, dětem a nahým mužům, kteří s architekturou a jejími články ve spojení jsou, nevykázal Michel Angelo zvláštního úkolu. Nejsou zde, aby nesli a podpírali. Pouze děti po obou stranách proroků a Sybil po dvou vedle sebe po způsobu bujně mládeže hrajíce si vyzdvihují ruce, jako by se opírali břemenu římsy, která nad hlavami jejich se táhne. K architektuře náležejíce a předce bez veliké tíže hlásají zjevně ideálnost veškeré prostory. Z každého obrazu a z každé postavy pohlíží na pozorovatele hloubka myšlenek a velkolepost tvaru. Obyčejnost jest zde překonána ideálností. S toho nebe sixtinské kaple dívá se dolů na tebe svět gigantů, nikoli obyčejných smrtelníků.

(Pokračování.)

V redakci »Methoda« (Karlín č. 234.) lze dostati veškeré ročníky předešlé; ročník I. za 1 zl., roč. II. a III. po 2 zl.

»Methoda« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Do pisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko. **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 4.

V Praze, dne 20. dubna 1878.

Ročník IV.

Obsah: Stodůlky (Fr. J. Zoubek). Inventář Krumlovský (Ant. Baum). — Z Akademie křesťanské: 1. Valná hromada. Jednatelská zpráva za rok 1877. 2. Odbor umělecký. Valná schůze. Jednatelská zpráva. Měsíční zpráva. 3. Odbor archaeologický. Jednatelská zpráva. (F. J. Lehner). — Domácí zprávy. — Mosaika — Michel Angelo. (F. J. Lehner.) —

Stodůlky.

Píše ředitel *Fr. J. Zoubek.* (Dokončení.)

Na mírném svahu návrší, sklánějícího se od strany severní ku straně jižní, vystaven byl (dle svědectví listiny i dle způsobu lodi) asi v polovici století 13. kostel slohu romanského. Nejspíše byl kostel zdi opevněn a ochoz jeho až za nynější farní stavení příkopem obehnán. Fara bývala snad dvorem templářským. Podstatou svou kostel nynější z dvojí doby pochází, z 13. a 14. století, k celku pak dobami pozdějšími přístavky rozličné byly přivešeny.

Jak kostel nyní se spatřuje, jest o jedné lodi a v stranu východní pěti stranami osmihranu uzavřen. K průčeli na straně západní přistavena jest věž nevysoká, vzhledem k lodi dosti štíhlá, vybíhající v stanovou příkrou střechu osmihranou. Po levé straně jest přístavek dvěma oblouky k lodi připojený, na způsob nějaké lodi vedlejší. Ku pravé straně lodi připojen jest síňec, k levé pak přidána v době nejnovější sakristie velikosti nepoměrné. Hřbitov kolem kostela, neprostranný, již zrušený; kolem do kola jest obezděn.

Hned vnějšek kostela sám ohlašuje, že kostelu dostalo se během času mnoho proměn. Ač jest uvnitř klenut, postrádá z venčí pilířů opěrácích. Ač jsou okna nyní sklenuta lomeným obloukem, předce posud při lodi nalézáme podřímsí polokruhové, hlavní pak vchod sklenut jest polokruhem a opatřen

tympanem. Hlavní římsa skládá se toliko z rovných hladkých pásků čili lišek a obloučků čtvrtí kruhu opsaných, jak při našich stavbách romanských nejčastěji bývá. Nad vchodem, zastřeným novějším obložením, vidíš u hořejší části ještě starší článkování, v nízkém pak okrouhlém tympanu vypuklý kříž, mnohým nátěrem pokrytý, tak že nerozeznáš, připomíná-li rameny a ozdobami dobu templářů. Hořejší část věže po stranách po dvou okénkách okrouhle sklenutých ukazuje.

Loď sklenuta jest dvěma čtverci křížového polokruhového klenutí, beze všech dělicích pásů a žeber. Presbyterium, jsouc s lodí stejné šířky, přiléhá k ní bez oblouku vítězného. Klenutí má lomené se žebrami a se svorníkem. Žebra, malounko z klenby vypuštěná, skládají se z rovné plošky čili lišky se dvěma žlábký po každé straně a končí krakorečky různé obličejce lidské představujícími.

Podvěží, pro hrubost zdi místo velmi těsné (7' 3" dlouhé, 6' 6" široké), okénkem na způsob střílny temně osvětlené, bývalo prvotně schránkou klenotů kostelních.

Nízký přístavek, jakousi levou loď kostela představující, opatřen jest polokruhovým valeným klenutím; původně mival v čele k východu okno lomené,

Světlo jde do lodi dvěma, do presbytere třemi okny, kromě okna čtverhraného v lodi vesměs lomenými, druhdy tesanou kružbou ozdobenými. Dělicí prut jest již uražen, v hořejší pak části zbyly jenom stopy trojlistu.

Do poslední nedávné opravy spatřoval se v jižním okně v presbyterii zbytek malby ve skle, jehož věrné barvami vyobrazení chová ve svých sbírkách p. architekt Baum v Praze. (Viz vyobrazení.)

Malba ta představuje Maří Magdalenu, nádobu s drahou mastí v rukou držící. Malba náležela k nejzdařilejším malbám ve skle, pocházejícím ze 14. století. Na vyobrazení architektem Baumem ještě v čas zachyceném vidíš světici, kolem jejíž hlavy, závojem vol-

království tohoto našeho věku ve vsi Evropě není, v kterémž by tak mnoho, tak slavných, tak krásných a ozdobných kostelův a klášterův bylo, jako v Čechách. Chrámové náramně vysoce stavění, prostranní, širocí a dlouzí ku podivu, klenutí a křidlicí přikrytí, oltářové v nich vysoce založení, zlatem a stříbrem, v němž byly svátosti, ozdobení; kněžská roucha drahými perlami krumplovaná, příprava všecka bohatá, předrazí klenotové; okna vysoká a přeširoká pěkného a světlého skla a divného řemeslného díla, jimiž by světlo do kostelů pronikalo. „*Takoví pak chrámové netoliko v městečkách a městech, ale i ve vsích ku podivu se spatřovali.*“ ¹⁾ Ale vraťme se k našemu kostelíku.

nými záhyby splývajícím zastřené, vine se nimbus modrými obloučky gotickými ozdobený. Šat světice jest plášť červený žlutě podšíváný, rukáv roucha zpodního zelený. Vzácnost masti i výkonu, k němuž jest určena, naznačil umělec tím, že nádoba spočívá v levé ruce pláštěm přikryté, pravice pak jen zvolna dotýká se nádoby, aby nepoz byla rovnováhy. Kresba jest dosti přesná, celá pak osobnost líbezná a milá.

Pomyslíme-li si, že malba ta nebyla jedinou v oknech presbytere Stodůleckého, než že náležela k většímu cyklu souvislému, vzpomeneme si i při vesnickém tom kostelíčku na slavné svědectví o hojnosti a kráse chrámů Českých za dob předhusitských: „*Žádného*

Na straně západní jest kruchta, spočívající na pilíři uprostřed dvou oblouků, na dvou křížových klenbách kruchtou nesoucích. Pod kruchtou jsou posud zajímavé zbytky romanského krakorce; ozdoben jest článkovaním a kostkováním.

Všimněme si ještě *sanktuaria* čili schránky na velebnou svátost v presbyterii ve zdi v levo

¹⁾ Svědectví toho nedávají B. Grueber nebo Woltmann, než Eneáš Sylvius, papež Pius II., jenž sám o všem v Čechách se byl přesvědčil a napsal toliko, co byl viděl a věděl. — Právem vychvaluje Eneáš Sylvius při kostelích Českých také okna pěkného skla; neboť i v 15. a 16. století byla velká okna skleněná v mnohých zemích ještě dosti velkou vzácností i ve chrámech.

od oltáře. O schránkách takových bývala nařízení církevní: „Schránka... tak budiž udělána ve zdi nebo ve sloupu, aby ze zadní strany nebo ve venkovské zdi kostelní měla takovou tloušť té zdi a tak pevné kameny, aby nejinak nežli největším násilím prorážena býti mohla.“ Dvířka měla býti železná, uvnitř červeně natřena, z venčí pozlacena a dobře uzavřena. Klíč ku schránce chovati mezi práva farářova náleželo. Schránka měla býti pokud možná nejskvostnější.²⁾

Gotická schránka Stodůlecká nákladnější jest nežli bývají po kostelích vesnických. Dva ve zdi vypuštěné opěráčky na vyložené římse spočívají, ozdobeny jsou lomeničkami, vybihačímí v štihlé fiály, krabolkami a květem ozdobené. Mezi opěráčky vzklenut jest oblouk okrouhlý, pod nímž spatřuje se kružba z po-

lovce čtverlistu záležející. Nad obloučkem jest blánka, na níž nejspíše býval obvyklý na schránkách nápis: *Ece agnus Dei* (Ejhle, beránek boží). Dvířka jsou mřížová, a kde pruty železné se křížují, přidělány jsou ozdoby růžové. Dvířka pro bezpečnost zámek, pro snadnější pak otevření kruhem jsou opatřena. Stopy barev a zlata svědčí o bývalém jich ozdobení.

Dokud k původnímu romanskému kostelíku nebylo přistaveno presbyterium gotické, byla loď uzavřena polokruhovou apsidou podobným podřímím ozdobenou, jaké posud na lodi se spatřuje. Že jest gotické presbyterium bez opěráků, mohlo by pocházeti také z 13. století; ale okna náležejí století 14. Vysoká střecha, loď i presbyterium společně příkřívající, náleží době gotické. Jak kostel v předešlém i v nynějším století proměněn a znešvařen byl, o tom lépe jest pomlčeti.

²⁾ G. Jakob, *Die Kunst im Dienste der Kirche* 1857, 74.

Inventář Krumlovský.

Podává architekt *Ant. Baum.* (Pokrač.)

Pátá rubrika popisuje infule. „Item infula neb koruna perlowa z zlatymy zaponamy, Item infula na tkancí perlamy krumpowana, Item infula krumpowana mrziczkou perlowou, Item huol y s nahnutym hornym strziebna.“

Šestá rubrika vypisuje ampulae. „Item dwie ampule s rzapky strziebny, Item dwie menssye bez rzapkuow s przikrywadlem pozlaczonym, Item dwie naymenssye s sskrziwancowymy nosy, Item dwie ampule krzisstalow okowane a pozlatyte.“

Sedmá rubrika velmi četná čítá pektoralia a jiné věci rozmanité. Pektoralia obsahují z větší části vzácné sv. ostatky, tak jako „dyl hrzbow a kopie, cum cingulo sanctae Mariae, sukni sv. Petra, peplum Mariae, tunica inconsutili, geden cum Veronica et camisia sanctae Mariae, geden cum pano cum quo Christus fuit praecinctus in cruce, geden zlaty pektoral a wlasy z brady bozie, geden pectoral zlaty a krzisstalowy cum sanguine Christi atd.“ Že veškerá pektoralia byla též co do kovu a práce drahocenná v době, kde sv. ostatky zvláště se ctily (svátek sv. ostatků), rozumí se samo sebou. Uvádím předce některá z nich na důkaz: „Item krzizek maly s amethysty, Item krzizek zlaty prazdny z pyety zaphyry a s perly, Item pectoral hranaty s kamynky perlamy promyseny, Item pectoral s obliczegem bozym na perle“ atd. Dále se

uvádí: „Item sskrzinga slonova, Item prsten s bozym drzewem a s krzisstalem, Item obrazek agssteynowy ozrny swate Margrety s drakem a s monstrancij, Item oltarzík strziebny pozlatyly s czrnym kamenem a rytie okolo, Item kofflik serpentinowy, Rzepicze takaz, Lzycze takaz, Rzepicze ametystowa, kofflik z agssteynu, kofflik jaspissowy, kofflik fadrowy z pozlatytu korunu y s nohu, Item trzi maly koffliczi s korunamy a geden bez nohi strziebne, Item kofflikow nyekolik drzewenych, Item pergamen subtyl dwie trubyczcze.“

„Ornatus sive casulae.“

Těchto jest hojný počet. Rubrika ta pro názvosloví má velké důležitosti.

Že uvedená kněžská roucha jsou nazvíce nádherná, netřeba dokládati.

„Item welyky (Ornatus) modry s perlowymy andyely a s krzizem perlowim. Item czrweny (sic) vnczowy s perlowim krzizem nebo s berankem. Item vnczowy byely s krzizem perlowym. Item zeleny s plotem a perlovym krzizem. Item modry axamytny s perlowym krzizem. Item luczky zlaty z perlowymy andyely s krzizem. Item s krzissky s czrnymy a s byelymy s perlovym krzisskem vskym. Item modry axamytny s tkancí s-resureccij. Item modry zlatohlavowy vnczowy s tkancí. Item modry s emy. Item modry axamytny wyrazowany s rozyszczkami czrwe-

nymy. Item blankytny atlassowy s tkanyczy. Item modry z sluneczky vnczowymy s tkanyczy. Item modry tubynowy s hwyezdamy. Item modry atlassowy z troczunovym krzizem. Item czrweny axamytny s tkanyczy prostu. Item czrweny pohansky s vzly. Item czrweny luczky s Franciskem. Item czrweny atlassowy s troczunowu tkanyczi. Item czrweny s malymy lwiky s prostu tkaniczy. Item zeleny nachowu.*

Následují nyní kasule bílé (9 kusů) jako: „Byely vnczovy, byely pohansky s rozemy a strzelkamy. Item ssachowany axamytny byely czrweny a zeleny z ssiroku tkanyczy s dyalmatykamý bez fleknow y kapie taz bez tkanycze, Item zeleny czrweny byely s tkanyczy ssyroku s perlowymy dyademamy, s dyalmatykamý a s kapi bez tkanycz.“

Valný počet (22) je kasulí černých: „Černý pohansky s širokou tkanici s dalmatikamy a kapi. Item černý s resureccij, Item černý s czrwenym krzizem cum liliis, Item dyalmatyky czrne s ffleky luczkymy, Item černý pohansky s krucifixem, Item černý luczky, Item ornat czamlatowy černý, Item dyalmatyky vonderstatowe (sic) s fleky zlatohlawawymy.“

Následuje vypočtení kápí, jichž jest 20 kusů. Jsou rozmanitých barev, jako ostatní roucha kněžská. Jmenujeme pouze: „Item kapie czrwena s lwyky, Item dwye kapie luczczie zlatye gednostaynye, Item luczka kapie z pruhu zlatymy, Item modra a byela, Item zelena a modra, Item luczka blankytna z zlatymy psyky, Item kapie fursstatowa.

Mimo dalmatyky při kasulích jsou ve zvláštní rubrice uvedeny dalmatyky jedenáct

na počet. Červené barvy se uvádějí zvlášť. „Dyalmatyky modre axamytne s ffleky, modre atlassowe s andyely, byele vnczowe pohanske s ffleky, byele vnczowe stare knyzeze Arnusstovy, czrwene luczke z zlatymy ssstrychy, Item zelene taffatowe, Item dwa postaweczie nachowa gedem czrweny druhy czrny, Item luczky czrny zlatymy lwiczky postawecz, Item przikrow z krzizky zlatymy.“

Antipedii uvádí se 15. „Item krumpovane s obrazij, Item druhe axamytne cum lilium, Item dwye przed oltarzje swatecznye, Item gedno przed oltarzje s skropenymi ssstuky. Item gedno przed oltarzje atlassowe ssstukowane, Item gedno czrne pokussynowe z zlutym krzyzem, Item gedno vonderstat z zelenym krzyzem. Item gedno z zelenym taffatem a s czrwenym wyrazowanym.“

„Omyraluw (humerales) perlowych gest sdm, neperlowych bez dou trziczty a pyet omyraluw bez ruch.“

Alb se uvádí na počet 47. „Item dwye swatecznie s fleky gednostaynymy s zlatymy ptaczky, Item gedna z fleky cum M, Item gedna z fleky czrneho axamitu z rukawie crumpovane, Item gedna z fleky modrymy pohanskymy. Item gedna fleky z axamitu czrneho za rukawie s tkaniczy zlatu z textem tyemto rozpomen pod korunkamy, Item gedna z fleky vnczowymy w modrem poly, Item gedna z fleky vnczoweho zlata s vzly.“

„Stolae gest vssech trzidczety.“

Ubrusů na oltáře uvádí se 7. „Item vbruz gedem brunaty taffatowy z pruhu zlatymy, Item vbruzczde dwa platenna z pruhu czrwenymy, a czrnymy, Item vbruz gedem byely wlascky z trzepczy a s tkanyczy.“

(Pokračování.)

Z Akademie křesťanské.

Valná hromada.

Akademie křesťanská konala dne 4. dubna letošní valnou hromadu, kterou předsedající vdp. kan. dr. Mik. Karlach vzletnou řečí zahájil. Po schválení protokolu poslední valné schůze čtena jest následující

Jednatelská zpráva za rok 1877.

Po dokonáném třetím roku trvání může ředitelstvo Akademie křesťanské s uspokojením k tomu poukázati, že důvěra, s níž se Akademie hned při svém založení potkala, jí netoliko se zachovala, ale stále roste a se zmáhá.

Důkazem toho jest, že počet členů v minulém správním roku opět značně se rozmnožil, a že duchovenstvo i obecnstvo ve všelikých záležitostech, které Akademii křesťanské pěstuje, u ní netoliko rady vyhledávalo, ale též pod vedením a prostřednictvím jejím veliký počet uměleckých a cenných předmětů objednalo.

O stále přízni obecnstva k Akademii křesťanské svědčí dary, jichž se ústavu dostalo.

Knihovna rozmnožena dosti značným počtem spisů starších i novějších, a to ne pouze obsahu theologického, ale i z jiných od-

borů vědy. Věnovány také některé rukopisy většího objemu, a ředitelstvo chová naději, že podobných rukopisů, které tvoří poklad každé knihovny, i budoucně Akademii křesťanské od dárců se dostane. Neméně obohaceny jsou sbírky umělecká a archaeologická darováním mnohých vzácných předmětů, jakož i sbírka numismatická. Ředitelstvo Akademie křesťanské vyslovuje šlechetným dárcům, jenžto k rozmnožení knihovny a sbírek přispěli, povinně vřelé díky.

Členů čítá Akademie křesťanská 2955, a sice zakládajících 29, činných 281, přispívajících 2645.

Zemřelý pan Šimon Mottl, farář a děkan v Červené Řečici, jenž Akademii odkázal los z r. 1860 v ceně 100 zl. i s kupony a některé předměty, mezi nimiž stříbrnou sošku, přičten od ředitelstva k členům zakládajícím.

Při valné schůzi Akademie křesťanské, kteráž se odbývala dne 19. března 1877, doplněno ředitelstvo volbou nových členů. Dle statutu byli vylosováni redaktor F. Lehner a farář Edmund Langer; probost V. Štule pro jiná zaměstnání vystoupil z ředitelstva, a jedno místo uprázdněno úmrtím prof. Ant. Mužíka. Valnou hromadou zvoleni opět za členy ředitelstva Ferd. Lehner a Ed. Langer, a co noví členové farář Jan Havlí a katecheta Václ. Honejšek. Později vystoupil z ředitelstva zástupce odboru hudebního Fr. Z. Skuherský, na jeho místo zvolen od druhé sekce ředitel kůru J. A. Starý.

V ředitelstvu zasedali tudíž: starosta Akademie křesťanské kanovník Dr. M. Karlach, náměstek starosty Jos. Hellich, architekt A. V. Barvitius, prof. Dr. Fr. Bauer, architekt A. Baum, prof. Dr. Kl. Borový, prof. J. Drozd, ředitel Jos. Foerster, farář J. Havlí, katech. V. Honejšek, farář Edm. Langer, redaktor Ferd. Lehner, architekt J. Mocker, prof. Dr. A. Reinwarth, hist. malíř Frant. Sequens, prof. Dr. R. Smolík, ředitel J. A. Starý, sochař L. Šimek.

Za funkcionáře na dobu jednoho roku opět zvoleni za jednatele Dr. Smolík, za pokladníka Dr. Bauer, za zapisovatele prof. Drozd.

K vyřízení záležitostí Akademie křesťanské odbývalo ředitelstvo 13 řádných a 2 mimořádné schůze.

Po celé Církvi katolické slaveno 50leté biskupské jubileum J. Sv. Papeže Pia IX. Ředitelstvo neopomenulo zaříditi vše, aby Akademie křesťanská důstojným způsobem slavnosti se zúčastnila, a opětně hlavě křesťan-

stva city lásky a oddanosti projevila. Jeho Svatosti podána ozdobně upravená a dressa, opatřena podpisy netoliko členů ředitelstva, ale i členů Akademie křesťanské celkem 2000 podpisy. Slavnosti v Římě zúčastnili se členové ředitelstva i Akademie, a adresa podána do rukou sv. Otce členem ředitelstva redaktorem Ferd. Lehnerem. V listu Jeho Svatosti ze dne 13. srpna 1877, svědčícím všem jednotám a spolkům v Čechách, jež blahopřejné adresy do Říma zaslaly, činí se také čestná zmínka o Akademii křesťanské.

Bolestná zvěst o úmrtí Jeho Svatosti Pia IX. hluboce se dotkla Akademie křesťanské. Ctila v něm svého vznešeného příznivce, jenž pracem jejím žehnal, a jí nejednou svoji zvláštní náklonnost projevit ráčil. Ředitelstvo vyslovilo soustrast z úmrtí Jeho Svatosti zvláštním listem zaslaným J. Exc. nejdůstojnějším apoštolskému nunciovi ve Vídni, a uspořádalo s ostatními spolky katolickými za zvědnělého sv. Otce dne 18. února smuteční služby Boží v chramě u sv. Jiljí.

Nově zvolenému sv. Oci Lv u XIII. projevilo ředitelstvo Akademie křesťanské nejhlubší oddanost s prosbou, aby ústavu pozhánáním a vysokou přízní nakloněn býti ráčil. J. Exc. nejd. nuncius Vídeňský oznámil listem ze dne 14. března, že osvědčení ono s velikým potěšením přijal a Jeho Svatosti je v známost uvede.

Valná schůze Akademie křesťanské pozdravila sjezd katolíků ve Vídni zvláštní resolucí a vyzvala údy své, aby na sjezdu onom, v jehož programu zahrnuto bylo též jednání o předmětech, které v obor působnosti Akademie křesťanské spadají, co možná čteně podíl brali. Vyzvání tomu vyhověno, an více údvů Akademie křesťanské ku sjezdu ve Vídni se dostavilo.

Tohoto roku připadá 500letá památka úmrtí otce vlasti Karla IV. Ředitelstvo Akademie křesťanské vědomo jsouc si, čím Karel IV. zemi, národu, životu náboženskému a umění byl, usneslo se na tom, aby Akademie křesťanská památku velikého panovníka, jehož jméno vždy s úctou vyslovovati se bude, důstojným způsobem konala. K tomu cíli zřízen zvláštní komitét, jemuž přípravné práce ku slavnosti přikázány jsou, sestávající ze starosty Akademie křesťanské, předsedů všech odborů, všech členů výborových sekcí umělecké a archaeologické, a pánů prof. Dra. Schindlera a ředitele Zoubka. K návrhu komitétu schválilo a přijalo ředitelstvo program, aby památka Karla IV. oslavila se smutečnými službami Božími, konala se slavnostní schůze Akademie a uspořádán byl koncert, při němž se přednášetí mají církevní zpěvy

z doby Karlovy, a aby po sešitech vydáno bylo skvostné album, obsahující mimo životopis vyobrazení nejčelnějších stavitelských a jiných uměleckých památek, jichž tvůrcem jest Karel IV. a jichž středem bude velechrám sv. Víta a hrad Karlotýn. Vdp. J. Klein, děk. v Činěvsi, věnoval k účelu tomu 20 zl. První sešit vzácného díla vyjde v době, kdy se konati bude slavnost.

Ohledně časopisů, které jsou orgány Akademie křesťanské, usneslo se ředitelstvo, že údové Akademie i v budoucím správním roku jeden z oněch časopisů, který sobě každý vyvolí, tím způsobem odbíratí mohou, jako v minulých letech, činní členové se slevením 50%, přispívající se slevením 25%.

Sekretáře Akademie A. Matyáše, jenž úřad doposud prozatímně zastával, ustanovilo ředitelstvo definitivně proti oboustranné půleťní výpovědi.

Akademie křesťanská běře se v odborrech svých za vytknutým cílem neunnáveně; zbývá však ještě mnoho k vykonání. K tomu má zapotřebí vydatnějších hmotných prostředků. Z té příčiny musí vysloviti ředitelstvo přání, aby netoliko nových údů přibývalo, ale i více zakládajících a činných členů přistupovalo, poněvadž jen tak jest možno, aby Akademie působnost svoji rozšířiti mohla, čemuž v mnohých případech bránily ohledy, které nezbytné šetření ve věcech jinak za nutné uznaných ukládaly.

Následují jednotlivé zprávy veškerých čtyř odborů, vědeckého, hudebního, pro výtvarná umění a archaologického, v nichž líčí se činnost

sekcí, jakou každý na vývoji vytčeného působení pracoval.

Příjmy Akademie vykazují tyto položky: Hotovost z roku 1876 obnášela 3556 zl. 10 kr., cenné papíry 400 zl., příspěvky členů hotově 4040 zl., v cenných papírech 100 zl., cenné věci 200 zl., dary, úroky a náhrady 236 zl. 74 kr. — Vydání obnášela 4601 zl. 27 kr., zůstalo tudíž koncem roku 1877 na hotovosti 3235 zl. 57 kr., na cenných papírech 500 zl. a na cenných věcech 200 zl. —

Po schválení účtů přikročeno jest k doplňovacím volbám do ředitelstva. — Zvoleni jsou pp.: prof. dr. Klem. Borový, prof. dr. Fr. Bauer, malíř Fr. Sequens, sochař Ludvík Šimek, ředitel kůru Jos. Foerster a prof. Jan Drozd.

Když prof. Drozd byl vyslovil přání, aby, pokud možno — konaly se častěji přednášky, poněvadž živým slovem získáno bude umění křesťanskému nových přátel a příznivců, Akademii pak křesťanské nových sil snaživých, oznámeno jest, že přednáška architekta Bauma konati se bude v květnu před slavností sv.-Janskou. Řečník promluví na základě „archaeologických otázek“, spisku to od sekce archaeologické Akademie křesťanské vydaného a ilustracemi opatřeného, o důležitosti uměleckých památek ve vlasti až dosud zachovaných, jakož i povinnosti o zachování jich.

Spis se již tiskne a bude napotom zaslán veškerým členům Akademie křesťanské s letošní jednatelskou zprávou s prosbou, aby otázky na prázdných listech zodpovídány a knížečky vyplněné odboru archaeologickému Akademii křesťanské zpět zaslány byly.

Lehner.

Odbor umělecký.

Valná schůze.

Jmenováním členů odborových utvořen jest vedle stanov odbor pro výtvarná umění, který dne 23. března konal první svou valnou schůzi za předsednictví Jos. Hellicha a za přítomnosti vládního komisaře. Nejprve čtena jest následující

Jednatelská zpráva za rok 1877.

„Obstarávání běžných zakázek a udílení rady při velmi četných poptávkách i v tomto roce všecken téměř zabralo čas a činnost výboru; avšak domníváme se, že i touto činností nemálo jsme prospěli.

Na důkaz toho podáváme přehled všech předmětů, kteréž odborní výbor buď sám dodal aneb obstaral, jakož i těch, při kterých radou aneb jinak nápomocen byl.

Vlastním ústavem paramentním, kterýž 8 pracovníci nový rok započal a 13 dílem definitivně, dílem provisorně přijatými skončil, dodány byly během tohoto roku: 3 celé ornáty, 1 černý a 2 bílé, 65 kasulí, 27 pluviálů, 6 rouch pro levity, 38 štol, 18 alb, 17 rochet, 32 komží pro ministranty a kostelníky, 8 baretů, 1 zlatý trapez k dalmatikám, 23 vel, 19 pláštěk na ciborium, 13 burs k nemocným, 6 antependií, 21 polštářův oltářních, 5 baldachinů, 13 koberců, 6 příkrovů, 52 kostelních korouhví, 6 menších korouhví a mnoho prádla kostelního. Sv.-Václavská záložna i v tomto roce velikých si získala zásluh o zdar dotčeného ústavu, jen skrovné požadující nájemné z místností užívaných. Ústav pak sám zvláštními stanovami nabyt pevnějšího útvaru a

také o to bylo postaráno, aby posavadnímu řediteli ústavu, dp. Edm. Langerovi, v čas potřeby dostalo se zástupce. Za tou příčinou byl dp. Flor. Scharwort výborem sl. ředitelstvu za nového člena výboru navržen a od něho schválen. Mezi letošními výrobky parlamentního ústavu bylo vyšívání figurální a vyšívání zlatem a stříbrem hojněji zastoupeno. Potřebné nákresy shotovili dílem pan předseda Jos. Hellich, dílem obzvláště člen výboru pan Fr. Sequens způsobem tak dokonalým, že nejlépe stylisovaným vzorům tohoto druhu úplně se vyrovnají.

Největší vliv bezprostřední měl dále výbor při shotovování kostelních *nádob kovových*. Z bohaté sbírky nákresů p. architektem A. V. Barvitíem vyvedených byla část pro sekci zakoupena, část panem architektem sekci darována. Řada nákresů pro kalichy byla v novém roce doplněna, a nové nákresy vkusných patének k zaopatřování nemocných a konečně i monstrancí přibýly. Dle vlastních výkresů sekce bylo pod dohlídkou p. Barvitia v dílně k tomu účelu získané objednáno a shotoveno: 16 kalichů, 7 ciborií, 3 paténky zaopatřovací, 5 nádobí na sv. oleje o 3 nádobkách, 6 jednotlivých nádobek, 3 relikviáře a 2 monstrance (jedna ze stříbra). I vlastní sbírka vzorných nádob kostelních byla dle podobných výkresů doplněna, tak že nyní čítá 4 kalichy, 2 ciboria, 1 pacifikál, 1 kříž jednodušší, 1 relikviář, 3 nádobí na sv. oleje, a sice 1 o třech nádobkách, 1 o dvou a 1 jednotlivé (všechny ze stříbra) a 1 paténku zaopatřovací. Mimo tyto nádoby shotovil stříbrník p. Kautsch dle výkresů pod dohlídkou p. Barvitia na svůj účet pro výstavu v akademii: 3 malé jednoduché kalichy, 1 malý ciborium, 1 monstranci a 2 relikviáře. Dále přibýly ještě 2 kalichy, které zlatník p. H. Grohmann ve své dílně dle výkresů odboru, ale bez technického dozoru shotovil a místo peněžitého příspěvku členů zakládajících akademii věnoval.

Mimo to bylo prostřednictvím sekce ještě kovových nádob dodáno: 3 monstrance, 11 patének, 106 svícňů, 15 lamp, 10 kaditelnice, 10 kropenek, 9 kropáček, 10 zvonků trojicimbálových, 3 malé zvonky, 6 křížů, 2 formy na pečení hostií, 14 párů mešních konviček, 6 luceren. Opraveno a pozlaceno bylo: 12 kalichů, 7 ciborií, 5 monstrancí a mnoho jiného kostelního náčiní. Mezi opravenými monstrancemi zasluhují zvláštní zmínku 2 gotické z počátku 16 stol., jedna z náměstí v Brna, druhá z Mýta; k oné podal p. architekt Mocker nákresy částí scházejících a tuto zevrubně okreslil. Z ostatního kostelního náčiní bylo dodáno: 7 dřevěných křížů, 1 ná-

dobí křestní, 5 kanonek, 12 svícníků ke křížům konsekracním, 14 svícníků k štacím křížové cesty, 8 missálů.

I na poli architektury byl výbor sekce dílem o radu, dílem o shotovení nákresů požádán, a některé věci také pod dozorem znaleců z výboru provedeny. Pro jeden chrám byla udělena rada v příčině zadání práce natěračské. Pro vnitřní zařízení kostela ve Velibech shotovili architekt Baum a Münzberger nákresy, taktéž návrhy a rozpočty pro kostel sv. Jana v Nepomuku, nákres pro vnitřní upravení malé kaple děkanského chrámu v Prachaticích, nákresy pro vnitřní zařízení chrámu ve Mšeně a pro oltáře kostela Hostounského. P. architekt Baum shlédnul kostely ve Chlebičích a Činěvsi v příčině opravy. Nákresy gotických oltářů v Krsově, od p. architekta Adama shotovené, byly v Praze za dozorem uměleckého odboru provedeny; pro vyhořelý kostel ve Stráži, patronátu knížete Löwensteina, byly nákresy pro hlavní a boční oltář jakož i pro kazatelnu od architekta Barvitia shotoveny a budou s malými změnami v Praze provedeny, jakmile dojdou schválení Jeho Jasnosti vysokorod. p. patrona.

Týž člen výboru podal k žádosti nejvyšší kapitoly vyšehradské plán pro zloubení tamějšího hřbitova částečně dle nového systému, který nejvyšší kapitole byl předložen a výborem doporučen. Podobně shotovil architekt Mocker plán pro zvětšení a slohu přiměřenou opravu kostela kapitolního, který taktéž odborem byl schválen a nejvyšší kapitole vřelě doporučen. Týž p. architekt shotovil také nákres hlavního oltáře pro chrám Lečský. Konečně byly zde dva Boží hroby dle nákresů dříve již zmíněných provedeny. Z oboru výtvarného umění ve smyslu užším obstaral výbor 14 rozličných obrazův a 4 sošky. Při výtvorech těch postaral se výbor nejen o to, aby dle přiměřených vzorů byly provedeny, alebrž poukázal i k menším nedostatkům, kteréž pak byly odstraněny.

Mimo všechny tyto práce bylo výboru ještě obstarati uměleckou úpravu adresy sv. Otcí za příčinou 50letého biskupského jubilea; zde byl to opět zvláště p. architekt Barviti, jenž ji výtečně seřadil, malířskou pak ozdobu provedl malíř p. Sequens.

Bibliotéka odborní rozmnožena byla značným darem knih p. Barvitia, pak zakoupením díla jednajícího o křesťanském umění zlatnickém od Kinga a „Kirchliche Kunst in Wort und Bild“ od Alge. Sbírkou fotografií rozmnoženy byly objednanými fotografiemi uměleckých gobelinů, a ke sbírkám výkresů znamenitějších děl staršího umění, které snad časem vydány budou, začátek učiněn svrchu

dotčeným výkresem monstrance Mýtské. Jak již bylo podotknuto, doplnil se výbor zvele-
ním vp. Scharworta za nového člena výboru;
a v poslední době jmenováno také několik
členův odborových, aby podle stanov odbor
i mimo svůj výbor rozšířen byl.

Ještě v posledním čase obdržel odbor
značné dary od svých nových členův, od vele-
důst. p. Jana Kleina, děkana v Činěvsi 30 zl.
od důst. p. Jos. Hůlka, deficianta v Praze
20 zl., začez se tímto štědrým dárcům ve-
řejně nejvřelejší díky vzdávají.

Zájům a potřebám sekce sloužily v tomto
roce „Method“, časopis věnovaný křesťan-
ckému umění, v jazyku českém, a časopis
„Christliche Akademie“ v jazyku německém.

Zvláště příjemně ještě dlouho vzpomí-
nati bude výbor oslavy 75. narozenin svého
předsedy malíře p. Jos. Hellicha, která za
ponuknutím členův Akademie v kruhu uměl-
cův a přátel umění uspořádána byla.

Za předsednictví oslavence svého doufá
výbor, že i v novém roce i budoucně, byť ne
všechno, předece mnoho provede ke zdu-
ru křesťanského umění.

Po přečtení jednatelské zprávy odůvod-
ňoval zemský advokát Dr. Hugo Toman jmé-
nem výboru sekce umělecké způsobem důmy-
slným se stanoviska právníckého potřebu, aby
stanovy odboru pro výtvarná umění k vůli
souhlasu se stanovami ostatních odborů pří-
měřeně změněny a doplněny byly. Veškeré
změny jsou od valné schůze jednomyslně při-
jaty a o schválení jejich na vyšších místech
zakročilo se.

Měsíční zpráva:

1. Vyřizené záležitosti.

Oltář Panny Marie pro hřbitovní kapli v Lab-
ské Týnici dohotovený odevzdán jest do Akademie.
Architekt A. Baum zde dokázal, že lze s nákladem
i velmi malým postaviti slušný a přede důstojný a
důkladně pracovaný oltář, což v dobách přítomných,
kde na mnoze i při dobré vůli nedostává se do-
statečných prostředků, nemalé důležitosti nabývá.
Oltář jest renaissanční. Výbor byl mile překvapen
důkladností práce při laci neobyčejné.

Nákres gotického oltáře p. baronem H.
Zessnerem objednaný předložen jest od architekta
Jos. Mockra výboru ku schválení. Architektura při
vší jednoduchosti, jaká zde předepsána byla, dů-
myslným článkovaním a dostatečnou hloubkou plodí
dojem bohatosti. Po stranách hlavního obrazu jsou
dvě malá křídla. Takovými vzory jest poslouženo
době naší.

2. Objednávky.

Křtitelna. Dp. Ign. Strouhal, far. v Bohu-
ňovicích, objednává mramorovou křtitelnu.

Obrazy. Ct. Milosrdné sestry v Řepích
6 obrazů na korouhve.

Plastika. Vdp. Dr. Leop. Kotrbelec, děkan
v Poděbradech, *velký crucifix* hřbitovní z litiny a
dvě lucerny; dp. Tom. Polách, far. v Drahanovicích,
kovový kříž pohřební pozlacený; dp. Fr. Telleš,
far. na Skalsku, *dřevěný kříž*; vdp. Fr. Auerhann,
děkan ve Zlonicích, *kříž na rakev*; dp. Jos. Kendík,
far. v Dřitní, *sošku vzkříšení Páně*.

Náčinní bohoslužebné. Dp. Vác. Ketzer,
far. v Albrechtci, objednává *monstranci* dle nákresu
akademického; vdp. Vil. Králík, kapitulár v Bu-
dějovicích, *kalich*; dp. Fr. Vysloužil, far. v Rudo-
slavicích na Mor., *skvostný kalich* zcela stříbrný;
dp. Jan Bernard, far. v Černošsku, *kalich* stříbrný,
jiný se stříbrnou kupou a patenou; dva kalichy
a dvě monstrance zasílá k pozlacení, pak žádá
o *dvě paténky* ku zaopatřování a dvě nové kadi-
telnice; dp. Fr. Riedl, far. v Hroznětíně, objednává
3 nádobky na sv. oleje.

Paramenty. Vp. J. Vaníček, kaplan v Novém
Městě n. M., objednává *bílou kasuli*; dp. Fr. Pa-
vlíček, far. v Malenicích, *červenou kasuli*; paní
Eleonora Šeborová *bílou kasuli*, album, cingulum,
korporale; dp. Fr. Telleš, far. na Skalsku, *bílou
kasuli*; vdp. Fr. Auerhann, děkan v Zlonicích,
bílou, červenou a černou kasuli, bílý pluvial, čer-
venou pokrývku na oltářní stupně, oděvy kostelnické
a ministrantské; vdp. Vil. Králík, kapitulár v Bu-
dějovicích, *černou kasuli a černý pluvial*; dp. Jan
Bernard, far. v Černošsku, *černý pluvial*, 4 alby,
2 rochetty, 12 korporalií, tolikéž purifikatorií a ru-
čníků, záclony damaškové a pokrývky oltářní; uroz.
komteska Lažanská *černý pluvial*; vp. Ang. Kle-
veta, admin. v Loděnici na Moravě, *skvostný bílý
pluvial*; nejd. pan svěřící biskup dr. Kar. Prucha,
velum; vdp. Jos. Kneissel, děkan v Platten, *svá-
teční velum*; dp. Lohel Schmidt, sekretář na Stra-
hově, *2 červené korouhve*; tolikéž dp. Kar. Vosyka,
far. v Sulkovci; vp. Ign. Zeman, kooper. v Svra-
ticích a vp. Eustach Glabazna, koop. v Klinkovicích;
vp. Fr. Sojka, koop. v Nehvizdech, *albu*, pokrývky na
oltáře, polštáře, purifikatoria, pally, oblek pro ko-
stelníka; dp. Jos. Puchta, far. v Klučenicích, *albu*;
dp. A. Kolář, far. v Orlově, *albu*, křestní štolu,
bursu ku zaopatřování; vdp. Ant. Štěpnička, děk.
na Vepřku, *kříž palliový na kasuli*; dp. Fr. Kolber,
far. v Korytě, *pláštík na ciborium*; dp. Fr. Vy-
sloužil, far. v Rudslavicích na Mor., *skvostný příkrov*
a koberec na oltář; vdp. Jos. Seifert, děkan v Li-
toměřicích, *černý koberec na stupně oltářní*; dp.
Jan Vysloužil, děkan v Stakmberku, koberec.

Rozmanité. Dp. Jos. Hofmann far. v Purkarcí, objednává 8 cínových *svícni*; ct. představená kláštera uršulinského v Praze 2 pěkné *svícny*; dp. Fr. Singer, far. v Horním Boru, *missále*; dp. Fr. Koller, far. v Korytě, *kropenku*; dp. Jos. Sýkora, far. v Ohařích, *kaditelnici a kropenku*; dp. Josef Titz, far. ve Friedlandě, výkres na skleněné lustry.

3. Rozpočty.

Dp. Jos. Arnošt, far. v Zášavě na Mor., žádá za rozpočet na stříbrné ciborium a svícny; dp. B. Hrbatý, far. ve Spitinově, za rozpočet na sochu sv. Jana; dp. Aug. Jelínek, děkan v Polné, za rozpočet na celý černý ornát.

Odbor archaeologický.

Za příčinou valné hromady akademie křesťanské podána jest od výboru sekce archaeologické tato

Jednatelská zpráva za rok 1877.

„Odboru archaeologickému nenaskytovala se za minulého roku správného příležitosti činným býti jinak, než pouhým toliko rozmnožováním spisů rozmanitých, většinou důležitých z dotace 300 zl. obnášející, od které odpadlo 55 zl. 20 kr. na větší vydání roku 1876 a která v r. 1877 o 2 zl. 60 kr. překročila se. S díkem budiž podotknuto, že odboru archaeologickému dostalo se darem valně kněh, jakož i mnoho starožitností ředitelstvu věnováno bylo, které budou jednou vítanou částkou zamýšlených sbírek starožitností křesťanských. Při čemž ovšem zamlčeti nelze, že opravdivá činnost tímto směrem předpokládá přiměřenou místnost, jakou nyní odbor ani nemá a v uvážení všeobecných poměrův ani tak hned míti nebude.

Aby však i při nedostatečnosti pomoci hmotné i místnosti vhodné do té doby, pokud příznivější poměry nenastanou, odbor archaeologický nebyl bez činnosti všeobecně užitečné a velepotřebné, zasílá ctěným členům Akademie křesťanské s výroční zprávou seznam otázek s prosbou, aby dle možnosti a příležitosti na prázdných listech odpověď zaznamenána a odboru archaeologickému zase doručena byla. Na základě písemných odpovědí umožní se odboru archaeologickému, aby z nich sestavil více neb méně úplný inventář starožitností a památek církevních v zemích koruny Svato-Václavské. Stane-li se tak, jak pevně doufáme, znajíce lásku a horlivost členův Akademie křesťanské, poskytne se jednak odboru archaeologickému úrodné pole vděčné a záslužné činnosti, jednak vyplněna bude prázdná až dosud mezera v dějinách života uměleckého drahé vlasti.“

Sejde-li se dostatečný počet odpovědí, vydá se napotom kniha, která laskavým a ochotným členům bude rukověti, aby podle navedení v ní uvedeného mohli ny-

nější, stručný seznam později doplňovati obšírnějším popisem důležitějších památek.

Výbor sekce archaeologické zanáší se velkolepou myšlenkou, sestaviti především úplný inventář uměleckých památek církevních v zemích koruny české. Jsa i v té tak veledůležité záležitosti, o kterou až dosud nikdo se nepokusil, na sebe sama odkázán, s důvěrou obrací se výbor sekce archaeologické na jednotlivé členy akademie křesťanské, kteří jsou přirozenými a nejbližšími přáteli a konservatory umění křesťanského ve vlastech našich. Aby práce celkem velkolepá umožnila se, sestavil jménem výboru sekce archaeologické architekt *A. Baum* s redaktorem *F. J. Lehnerem* obšírnou řadu „archaeologických otázek“ každému srozumitelných. Aby pak na ně odpověditi mohl i ten, kdo nevyzná se v oboru umění a archaeologie církevní, znázorněny jsou otázky přiměřenými ilustracemi.

Spis, který bude doručen členům akademie křesťanské s výroční zprávou, jest průvodčím, doprovázejícím ochotného přítele umění církevního nejprv do kostela, kde ani jedině místo zevnějšku i vnitřku nezůstává nepovšimnuto, z kostela se jde na hřbitov, ze hřbitova na faru, z fary do vůkolní dědiny. Průvodčí se všude táže srozumitelně, a tázaný napíše odpověď na vedlejším prázdném listu stručně a jasně. Vyplněné knížečky zašlou se nazpět odboru archaeologickému akademie křesťanské, který je proskoumá a seřadí. Ze správných odpovědí snadno se sezná, je-li předmět hoden dalšího zptívání čili nic. Bude-li vůbec všeobecně odpověděno, poskytne se odboru archaeologickému bohatý material, který bude základem dalšího bádání. Tou cestou možno pak kromě jiných výhod dodělati se úplných a spolehlivých dějin umění křesťanského v zemích koruny Svato-Václavské.

Přátelé Methoda! Neoslyšte žádost prosebníkův!

Lehner.

Domácí zprávy.

„Včela Čáslavská“. Příčiněním několika pravých vlastenců utvořil se počátkem r. 1864 spolek sbírající a ošetřující starožitnosti památného okolí města Čáslavě. Vedle předsedy Jos. Zikmunda, získal si největších zásluh o rozkvět jednoty tajemník okresní, *Leop. Želina*, co obětavý jednatel, a členové výboru: P. Jan Alois Nožička, nyní děkan městský, J. L. Mašek, horlivý učitel, a o město velice zasloužilý Ferd. Štastný, kteří jak svou vážností, tak svými vědomostmi spolek mladý činně ozdobovali, mezi měšťanstvem a okolním uvědomilým obecnstvem rozšiřovali a s nemalými oběťmi peněžitými sbírky „Včely“ rozmnožovali. S potěšením a chloubou čteme jména okolních duchovních, jak v seznamu členů, tak v inventáři a možno skutečně říci: Byltě ve „Včele“ souhrn vzdělaných národovců všech tříd. Mohlať se tudíž odhodlati mladá jednota ku výstavě archaeologické v Čáslavi 21.—24. září 1865 za příležitosti výstavy hospodářské. Spolkové starožitnosti a vypůjčené ze zámku Žlebského, z archivu Kutnohorského, Sedleckého (vzácná monstrance), Kaňkovského, Ledeckého a od rozličných milovníků umění podnes milou vzbuzují památku a bohdá dočkáme se zase podobného dne. Přednášky a vycházky (do Dobrovic, na čásl. Hrádek) a zprávy členů hojně shromažďovaly účastníky a sbírka „Včely“ vykazovala listinných, uměleckých a prahistorických památek značný počet. Ale zavál vítr studený. — Válka roku 1866, úmrtí činných členů a odchod jiných seslabil tak „Včelu“, že konečně jednatel Želina zůstal hlasem volajícího na poušti. Tak si včelička 12 let prospala, sbírky sice vzrůstaly pomalu, ale kniha památní vykazuje za ta léta listy prázdné. Pak nás potěšil prof. Sedláček svojí monografií dějin obce, potěšilo nás vzrůstání sbírek i smysl pro starožitnosti vůbec, posílil nás příklad Kutnohorských, a my ku pokynutí věrného opatrovníka pozůstalosti zdánlivě mrtvé „Včely“ sešli se ve škole u sbírek pečlivě srovnaných a tak zase druhá perioda činnosti počala dne 21. července 1877. Jednomyslná láska a činnost ať jest údělem „Včely!“ Zvolen byl tajemník Želina za předsedu a po složení hodností té, jakož podobně učinili děkan Nožička a radní

Štastný, zvolen předsedou správce Jan Hendrich, jednatel podepsaný a výbory říditel škol Juzl, říditel evang. semináře Jerie a techn. učitel Jos. Kuthan. Přílišné zaměstnání prvé zvolených a jich opravdová láska ku spolku jest tak známa, že jen pro širší obecnstvo tu poznámku přidáváme. Obnovená „Včela“ odbývala posud čtyry schůze, z nichž prvá byla valná, ostatní mimořádné, všechny ale těšily se slušné návštěvě. Přednášeli v nich posud: L. Želina, Fr. Skočdopole, výbor J. Kuthan, předseda a jednatel. Kopáno bylo u Markovic s malým výsledkem, což neodstrašuje členy brzy i na Hradišti u Semtěše a na žárovišti Třebešickém podobně se pokusiti. Čítat nyní knihovna 69 děl, archiv na 900 listin a obrazů, 126 čísel starožitností kamenných, hliněných, bronzových, kostěných, železných a perleťových, má vzácné zbytky ssavců alluvialních a dilluvialních, sbírku 2400 mincí a 45 papírových peněz a jmění 33 zl. 26 kr. Vděčná budiž vzpomínka všech dárců a mravenčí pilnosti těch, kteří památky staroslavného okolí „Včele“ darovali, dávají sbírky uložené ve vkusné skříni ve sborovně školy čáslavské i ten užitek, že při výroční výstavě školní smysl dítek i obecnstva budí a ukazují, co šetřiti máme. — Žádáme snažně krajany, aby po příkladu dřívějších členů přilnuli k spolku tomu, jenž tu jedinou obět žádá na členech, aby jednou za rok podali zprávu, co kde starožitného našli, viděli, přepsali neb zachránili v okolí města, aneb jsouce přispívajícími členy 1 zl. za rok na potřeby „Včely“ věnovali. Teď čítá spolek 29 činných a 35 přispívajících členů. Na zdar!

Kliment Čermák,
jednatel „Včely“ a letopisec m. Čáslavě.

Hodno následování. Výbor cukrovaru chrudimského odbýval dne 28. m. m. schůzi, ve kteréž mimo jiné usnešeno bylo, aby věnovala se suma 1000 zl. na sochy, kteréž umístěny budou na portálu děkanského chrámu Páně chrudimského. — Jest viděti, že Chrudim obývá zdravý, český živel, který při vši potřebné péči o blahobyt a rozvoj národního hospodářství nezapomíná zároveň na vyšší zájmy člověka — na umění. Sláva výboru!

Mosaika.

Z akademie malířské v Praze. Pan arcikníže Karel Ludvík navštívil za posledního pobytu pražského také Akademii pro výtvarná umění; místnosti Akademie za tou příčinou v den předposlední se upravovaly; smežilo se, metlo se, tlouklo se, klížilo se, opravovalo se, uklízelo se. Podivným způ-

sobem nedostala se však Akademie t. j. škola panu arciknížeti ani na oči, poněvadž ředitel Akademie Sweerts veškeré vchody k místnostem Akademie a ke dílnám žáků dal zabezniti a čalouny zakrýti a vše tak zaříditi znal, že panu arciknížeti dostalo se k spatření jen atelier starostlivého p. ředitele a

„jeho“ (p. Ž. vyvedené) skizze kaple sv. Anny ve velechrámu hradčanském. Aby vysokému hostu práce Akademiků předložily se, za zcela zbytečné považovala firma Sweerts & Guffens, pouze na sebe a to měrou nejméně skromnou pamětlivá. Podivný případ vzbudil přirozeně všeobecné podivení a velmi snadno dala by se vysvětliti jistá rozmrzelost akademiků, kdyby právě chování se mnohých lidí malicherných zde a onde — komicky nepůsobilo. (Pol.)

Turecká láska k umění. Z Ragusy píše se „Pol. Corr.“, že turecké vojsko řadově zloupilo a zpusťovalo kostel, faru a hřbitov Kthelský a kostel Rechinský. V kostele Rechinském roztlučeny jsou obrazy Svatých, Crucifix na kusy rozlámán, veškerá roucha mešní jsou rozkradena a zvony kostelní těžce poškozeny. Ve Kthelle rozlámány jsou kříže náhrobní a spáchány ohavnosti nejhorší.

(W. Z.)

Kdo rozsívá nevěru, hubí umění. Neslýchaná surovost spáchána za posledních dnů na překrásné křížové cestě, nalézající se na kapucinském vrchu v Solnohradě, o které redaktor v cestopisném úryvku obšírněji se zmínil roku minulého v „Methodu“. V první kapli povaleny jsou násilně sochy; koruna Panny Marie rozbita a pohozena, jedna její ruka uražena a věnec ukraden. Také v třetí kapli pokusili se surovci o pokácení soch, což se jim však podařilo jen částečně. Vymstili se za to zohavením soch. V sedmé kapli pokusili se zlotřilí neznabozi o povalení sochy Kristovy, jak tomu četné známky nasvědčují; sochu Panny Marie povalili na obličej.

V kapli pohřební konečně vylámali několik kamenů z hrobky nad hlavou Kristovou. — Takovou pobožnost „křížové cesty“ konají osvícenci 19. věku. Předkové zbožní stavěli pomníky umělecké, potomci nevěrečtí je boří. Také činnost! Kam svět pohanský při zhovadilé zlotřilosti dospěje, již nyní jasně se vidí. Kdo rozsívá vítr, bouří kliditi bude.

Vandalismus. Sousosí sv. Ignáce z Loyoly na zdejší kamenném mostě, jež teprve v minulém podzimku značným nákladem obnoveno bylo, stalo se obětí zloprověstného vandalismu. Někjaký spustlec urazil totiž jednomu z černochů v sousosí nos a tak celou skupeninu znešvaril. Jest si přát, aby se podařilo vypátrati nezbedu. Ostatně nestalo se tak ponejprv. Pokud láska k umění i v kruzích, jinak vzdělaných dřímá, čeho lze nadíti se od nevzdělanců? Budit tuto lásku již u mládeže, živiti ji dále, vzdělávati se čtením odborných spisů a časopisů, komu u nás napadá? Kde není poznání, není lásky. Kámen jako kámen. Je-li jeden neoteasaný a druhý uměním oživený, což na tom? U nás se umění podceňuje. Ký div! že surovec hubí památky umělecké. V Itálii po staletí jsou na veřejných náměstích nejvzácnější sochy, děti kolem nich hry své provozují, lid podle nich má rozeštavené své krámky s ovocem a nápojem, staří a mládí váží si památek co klenotu převzácného, co posvěceného dědictví prvních vlasti synů. Všechno na světě chce býti pěstováno — i umění. Umění jest květinou velice jemnou. Daří se jen na výsluní ušlechtilé vzdělanosti. Dech mrazu netečnosti a bezcitnosti ji ničí.

FEUILLETON.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. (Pokračování.)

Píše F. J. Lehner.

(Strop kaple Sixtinské.)

Vylíčívše povšechně malbu na stropu Sixtinské kaple dlužno obšírněji zmíniti se o jednotlivých obrazech.

Na středním poli stropu jest jádro celého líčení. V pěti menších a čtyřech větších obrazech vypravuje se zde stvoření světa, dějiny prvních lidí a osudy druhého praotce člověčenstva, Noema, tak že vždy tři obrazy, jeden větší a dva menší, užší skupeninu tvoří. Michel Angelo líčí s takovou velkolepostí, že člověku se zdá, jakoby ovíván byl vzduchem prvních dnů světa stvoření. Olympický Zeus Fidiášův byl zajisté nejvznešenějším plodem řeckého umění. Michel Angelo však jal se líčiti nikoli boha olym-

pického, nýbrž Stvořitele nebes a země. A zplodil pravzor velebnosti před ním netušený, po něm nedostížený. Michel Angelovu postavu Boha Otce vždy nápodobili, nikdy však nedostihli nápotomní umělci. Před ním spokojili se křesťané s pouhým symbolem, řekl bych s těsnopisnou zkráceninou. Rukou Hospodinovou s oblak vyčnívající naznačovalo se řízení vůle božské, která do dějin zasahuje. Teprv Michel Angelovi poštěstilo se zploditi důstojný typus představující věčného Otce, před nímž vše mizí, oč dřívější umělci se pokoušeli.

Stvořitel světa, pohybem rukou tmou od světla dělicí, jest předmětem prvního obrazu, jediného z celé řady, jež se strany pozorovati dlužno. S hlavou vzhůru a na zad obrácenou, s rozpjatýma rukama, jako by mocně dělil starou noc a rozptyloval chaos, s tělem násilně prohnutým, kolem něhož jako závoj letí široký plášť. — tak Jehova nese se prostorem všehomíra. Celá postava jest jediný pohyb. V rukou vztažených jeví se moc světu rozkazující. Vůli jeho vzdorovati nelze.

Hospodin jest Pánem všehomíra, který On sám vyplňuje letem. Tak stvoření znázorňuje se smyslům a nabývá viditelnosti smyslné tou měrou, že později umění neodvážilo se změnit na tom ani nejnepatrnější čárky.

Na druhém obraze spatřují se dva skutky Stvořitelovy: vykazuje dráhy světům nebeským na obloze a rozkazuje zemi, aby vydala všelikou bylinu. Velebně přichází v oblacích Bůh Otec z hlubiny všehomíra, s hlavou přímo obrácenou, s rukama rozpjatýma, pravíci slunce se dotýkající, levíci měsíci dráhu vykazující. Nepřichází již sám. V pravo a v levo vine se k němu zástup andělů, částečně zahalený bohatými řasami pláště jeho. Na jejich tvářích, zejména levé skupeniny, obrazí se jako v zrcadle skutek stvořitelský, jehož svědky právě jsou. S podivením patří jeden z nich vzhůru k Hospodinu, jako by skoro se děsil mocného oka a ruky všemohoucí; druhý leskem stvořeného slunce oslepený rukou zakrývá si oči. Na též obraze hned vedle ještě jednou spatřuje se Bůh Otec, kterak v rychlém letu dále spěchaje lehkým ruky pokynutím udílí život rostlinstvu. Ukazuje se tu Hospodin kvapně vzduchem letící již jen ze zadu, kdežto před tím zírало se na jeho tvář. Opakováním téže postavy plodí se dojem velkolepý; znázorňuje se tím neskončnost tvůrčího života. Velkolepost řasnatého roucha a zkrácení umělé podivení budí, patřice od hlavy až k patě za Stvořitelem všehomírem dále letícím.

Vznášel-li se Hospodin na prvním poli vzhůru, na druhém pak ve směru rovném, na třetím obraze dolů se nese. Oděv na způsob plachty rozvinutý jest pozadím, z něhož s Hospodinem vystupuje skupenina dvou andělů; má dlouhý vous a vlasy na zad splývající. Pohyb poznenáhla se zmírňuje, výraz

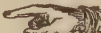
stává se klidnějším, když Hospodin rozkazuje vodám, aby vydaly bytost živou, jako dříve rozkazoval zemi vydati všelikou bylinu. U velebnosti božské počíná převládati dobrota, která sklání se k vetchemu stvoření, čímž výtečně přechází se ku stvoření Adama na obraze následujícím.

Čtvrtý obraz jest dojista nejznamenitější z veškerých tak nevyrovnatelných komposic. Adam, pravzor mužské síly a krásy, snad nejdokonalejší postava novějšího umění, leží zde na zemi jako by ve snách pohřbený. Vidíme, že tomu útvaru schází již pouze oživující jiskra duše. Zdá se, jako by pomalu probouzel se z hlubokého spánku, ale tíže snu nemůže úplně zprostiti se. Vrchním tělem již se pozvednul opřen jsa o pravé rameno, levou nohou se zdvihaje. Druhou ruku napíná; ne však zcela svobodně; loket spočívá ještě na kolenu, ruka bezděky poněkud klesá. Jen ukazováček pozvedá. V tom okamžení vznáší se Hospodin letem větru kolem něho, podpírán jsa zástupem andělů. Levou rukou drží v objetí jednoho s andělů, pravíci pak vztaženou dotýká se koncem prstu vstříce podávaného ukazováčku ruky Adamovy o koleno podepřené. V tomtéž okamžení cítíme, kterak elektrická jiskra chytla a v život uvádí dřímající mohutnosti duševní. Jakmile konce ukazováčku se setkaly, proudí život tělem, prsa se zdvihají volným dechem, duše vchází do oka, které nyní díky a oddanost vyslovuje Stvořiteli. Jest to jedna z hlubokých myšlének tvůrčího ducha, která zároveň tak pádnou, tak prostou a přirozenou býti se jeví, že celý svět jí rozumí. Pokynutím a pohledem Stvořitelovým k životu se budí člověk. Těžko zde říci, čemu dříve dlužno diviti se, zdaž mohutné a přede milostné postavě Stvořitele, či kráse člověka stvořeného.

Důležité vyzvání.

Pan *Aug. Sedláček*, profesor reálného gymnasia v Táboře, který dlouholetým bádáním pohotově má bohatý materiál, s obětovností právě českou nabízí se vel. pánům duchovním, kteří pro své *památní knihy* přáli by si dostati *zpráv o kostelích svých před válkou husitskou*, že je obdrží časopisem „*Method*“. Račiz tedy u redaktora se přihlásiti, kdo prázdnou mezeru památní knihy vyplniti hodlá. Za vlastenecké nabídnutí jménem přátel dějin a umění vzdává redaktor zasloužilému a obětovnému badateli srdečné díky.

Lehner.

 V redakci „*Methoda*“ (Karlín č. 234.) lze dostati veškeré ročníky předešlé; ročník I. za 1 zl., roč. II. a III. po 2 zl.

„*Method*“ vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace „*Methoda*“ v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Do pisů, týkající se redakce, budtež zaslány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace za silány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenské ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 5.

V Praze, dne 20. května 1878.

Ročník IV.

Obsah: Kostel sv. Kateřiny na Bukové Hoře (Aug. Sedláček). — Sloh přechodní (F. J. Lehner). — Drobné příspěvky k historii umění (Fr. J. Zoubek). — Měsíční zpráva uměleckého odboru Akademie křesťanské (F. J. Lehner). — Domácí zprávy. Památky Jungmanův. (F. J. Lehner.) — Prosba redakce. —

Kostel sv. Kateřiny na Bukové Hoře.

Napsal prof. *Aug. Sedláček.*

Od města Příbyslavě na severozápad při vsi Českém Šicendorfu zdvihá se v krajině půvabné stráně, na níž spatřiti lze osamotnělý kostelík se hřbitovem, kam se kladou mrtví nejbližších osad. Kostelík tento sv. Kateřině zasvěcený jiného jména nemá, než „kostel sv. Kateřiny“, ale v dobách pradávných říkalo se jemu jako i hoře, na níž stojí, Puchperg, Buchberg, arci od okolních, německých osadníkův; zdali se v českém Buková hora říkalo, nemohu doložit. Nynější kostelík jest z kamene postaven, šindelem pokryt, má troje dvěře a 6 oken svrchu zaokrouhlených na způsob, jakož stavíváno za doby parukové; skládá se z věže, v níž jest hlavní vchod, z lodi čtverhranné, svatyně šestihranné a malé sakristie za hlavním oltářem položené. Hlavní oltář zdoben jest obrazem sv. panny Kateřiny, na oltářích postranných nacházejí se obrazy Kristův a Panny Marie; oba tyto oltáře menší nacházejí se v rozích lodi, kdež ona souvisí se svatyní.

Na věži se nacházelo do r. 1844 tři starých zvonův, z nichž dva (asi cenu 100 zl. mající) m. r. dne 28. listopadu ukradeny byly. Úřad patronatní slíbil sice tomu, kdoby zloděje vypátral, odměnu 40 zl. stříbr. z důchodův panství Polenského, ale přes to i přese všechna ostatní pátrání nenašlo se nikdy, od koho a jak byla svatokrádež spáchána. Zůstal tedy jen starý jeden zvon s nápisem,

kterýž rozluštití zcela až dosud nepodařilo se.

Na oltáři nacházíme tento nápis:

Ara portatILIS

De potestate SeDI apostoLICae

CathoLICa LegaLitate ConseCrata:

a rdmo. ac aplmo. D. D. Godefrido Bylansky Sac. Exem. Ord. Cist. in Regio Mnrio. Brm. de Sancta aurea Corona Abbate, regni Boëmiae Praelato, Proto-Notario Aplco, in Universitate Romana SS. Thliae. et J. U. Doctore impostis. reliquiis SS. Benedicti et Clementis Martyrum. Sanctae Coronae die 8.

Martii P. Georgius Holler

p. t. Prior.

Na dveřích hlavních čte se nápis:

Diese thür sambt dem angeheften neuen geschloss hatt der ehrbare Martin Rab . . . fordersten Gott dann auch der heiligen Catharina zu ehren und seiner Gedechnüss machen lassen. Anno 1652.

Na téhož dobrodince upomíná ještě jiný nápis na mřížkách: Martin Rab aus Joachims-thal hat dieses Gütter der Hl. Katharina zu Ehren machen lassen zu einem Gedechnüss umb sein eigen Glett 1661 IH MAR Bitte. Jesum dein liebs Kind . . . mich an meiner letzten Stunde o Jesu mein . . .

Na obraze na levé straně v rohu napsáno: Carol. Tischler pinxit A. 1823. Kromě toho jest ještě znamenáno na obraze hlavního ol-

táře: Fecit I. S. 1778, na kazatelně H. R. 1698 a na stěně dělící loď a svatyni leto-počty 1728, 1818, 1832. Tím pak jsou všechny znamenitosti z novější doby vyčerpány, ač nechceme-li se zmíniti ještě o zpovědnici, lavici patronové a 18 jiných lavicích.

Starého má tedy náš kostelík velmi málo a celá jeho nynější podoba ukazuje, že vystavěn jest tak, jak nyní vypadá, v sedmáctém století; nicméně nacházíme však některé stopy (kdyby i listin nebylo), že jest kostel založením svým mnohem starší; svědčí o tom zejména hlavní přesně gotický vchod, kudy se ze spodku věže do lodi chrámové kráčí; týž dokazuje, že kostel původně goticky postavený pozdě již přeměněn byl, a třeba hlavní zdi ponechány, přece okna zazděna a nové otvory do zdi vylámány byly.

Na místě kostelíka našeho stávala již ve století 13. kaple a tehdá se také hora, na níž stojí, Puchperg jmenovala. Není pochyby, že vznikl asi u prostřed téhož století, když počalo květatí hornictví v okolí Německého Brodu a když přivádění do zdejšího málo lidnatého, okolí osadníci němečtí nové vesnice a kostely zakládali. Zřejmě se nám kaple tato poprvé r. 1265 připomíná. Tehdáž se přešli o blízké vesnice Šicendorf a Utendorf Jakub, farář Pohledský, a Jetřich, správce kostela na Herlivinové hoře, jenž tehdá vesnice ty ve správě duchovní držel. Farář Jakub tvrdil, že obě ty vesnice náleží ke kollatuře Pohledské a žáloval Jetřicha, jenž mu bránil správu duchovní v nich vykonávati, u místoarcijáhna Kouřimského. Když přišlo ke stání obou stran, žádal Jetřich, aby mu byl ještě rok dán (totiž stání odloženo), poněvadž se nebyl ještě dostatečnými průvody ke při své opatřil. Ačkoliv místoarcijáhen takto učiniti nemusel, přece žádaný rok udělil a nové stání na jistý den určil. Tu přišel toliko farář Pohledský a poněvadž druhá strana nestála, dáno mu za právo a obě řečené vesnice jemu ke správě přisouzeny. Když pak, nedlouho potom, arcijáhen Kouřimský základní kámen nového kostela Pohledského kladl, žádal ho řečený již Jakub, aby jej ve správě obou vsí opatřil, tak aby mu nemohl Jetřich překážeti, zejména pak, aby se Jetřich v kapli na hoře řečené Buchberch tehdá na pomezí kollatury Pohledské k velké škodě kostela Pohledského ležící nesměl uvázati. Proti tomu Jetřichem u přítomnosti arcijáhnově odpověděno, že nespravuje kapli tu jménem svým, nýbrž jménem Žibřida, faráře Příbyslavského; a poněvadž tento také přítomen jsa ihned výrok Jetřichův potvrdil a ke kapli jakožto části kollatury Příbyslavské se táhl, vznikla z toho

nová pře. Ihned se ohlašoval Jakub, že v jistém roce spravedlnost svou dokáže a také si přivedl svědky, po čemž uloženo stranám z poručení arcijáhna nové stání na den 9. června r. 1265. Tu vyhrál Jakub při svou, poněvadž právo své dostatečnými svědectvími dokázal a vedle výpovědi, dne 13. června v Brodě sepsané, uveden jest v kapli i z vůle pána okolního zboží, totiž Smila z Lichtenburka. Tím však nebyly ještě všechny spory ukončeny.

R. 1267 koupila ves Pohled Uta, vdova po Kunovi z Kovan, od držitelů světských, chtěje při kostele zdejší panenský klášter na čest Panny Marie založiti; a poněvadž svrchudotčenému Smilovi vrchní právo na řečené vsi náleželo, dovedla toho Uta, že jí všechno své právo na zboží Pohledském propustil;²⁾ tehdá asi také některá část onoho zboží, jímž nový klášter nadán býti měl a jež před tím Smilovi náleželo, v držení Utino přešlo. Nový klášter byl již r. 1269 zřízen ač ještě nedostavěn; tehdá jej potvrdil král Otakar (dne 24. února) a dal jej k opravě choti své Kunhutě³⁾. Klášter dostal se toho času nejen v držení pozemků při kapli svaté Kateřiny, nýbrž i v držení kaple samotné, při níž potom abatýše duchovní správce ustanovovaly. Nedlouho po založení kláštera obnovil Žibřid, farář v Příbyslavi, při již jednou vyřízenou táhna se ke kapli sv. Kateřiny jakožto příslušenství fary své. Na žalobu s té příčiny od Kateřiny abatýše Pohledské podanou mělo se o té věci znovu jednati, ale biskup Jan máje věc tu jednou na vždy vyřízenou, listem svým r. 1272 dne 27. srpna v Roudnici daným všecko další v té věci jednání zapověděl⁴⁾. Také asi nějaký příbytek na hoře této vznikl, neb r. 1304 připomíná se mezi svědky jednoho listu: Přemysl z Bukové hory (de Monte Vagi), snad nějaký měštinín Německo-Brodský⁵⁾, jenž měl blízko kostela dvorec.

Právo podací kostela tohoto, jenž byl potom filiálním ke kostelu v Dlouhé vsi, zůstalo klášteru Pohledskému; r. 1359 dne 18. února vykonávala je abatýše Eliška a r. 1363 abatýše Anna, r. 1405 nejmenovaná abatýše; faráři v Příbyslavi a Borové obyčejně kněze sídlícího při kostele zdejším uváděli. V těch dobách připomíná se naposled starodávný název hory a kostelíčka, an vešel i u lidu v úplné zapomenutí; ano pozdější jeho osudy

¹⁾ Emler reg. 187—188.

²⁾ Ibidem 216—217.

³⁾ Ibidem 248.

⁴⁾ Ibidem 319.

⁵⁾ Ibidem 865.

v 15. století jsou šerou tmou zahaleny. Když nastaly bouře husitské, rozebráno jest veškeré jmění klášterské, dvůr Frautal a vsi Zděrec a Zintany dostaly se r. 1436 zápisem jakémusi Janovi z Bechlova (?). Petrovi Polákovi zapšány císařem Sigmundem r. 1437 vsi Dlouhá ves, Jilemník, Macourov, Zibotín a Osralov. O Puchperku nenachází se při tom ani zmínka, jen z pozdějšího průběhu věci souditi lze, že se dostal buď koupí buď jinak držitelům sou sedního Šicendorfu. Ačkoliv se o vesnici této z 15. století několik zápisův zachovalo, z nichž se celý statek Šicendorfský zejména vypočítává, přece tu ani nejmenší zmínky není o hoře Puchperce a kostelu na ní stojícím; jen jednou se připomíná podací v Šicendorfé a sice v trhovém listu r. 1499, kdež Jan Lipský z Lípy prodal ves Šicendorf s příslušenstvím Janovi Bočkovi z Kunštatu, pánu na Polné. Poněvadž v Šicendorfu nikdy kostela nebylo, lze podací toto jen na starý kostelík na Puchperce vykládati.

Řečeným prodejem r. 1499 dostal se kostelík náš k panství Polenskému a vrchnost Polenská při něm všechna práva podací vykonávala. V 17. století změnil kostel starodávnou podobu svou v středověkém slohu křesťanském a přijal na se nynější svou nevkusnou podobu. Vedle svědectví pamětní knihy Pohledské stalo se to prý r. 1680, neb prý havíři a kovkopové v Horkách Stříbrných chtějice ukázati vděčnost svou k Bohu za hojný výtěžek z hor zdejších, kostelík ten

vystavěli a sv. Kateřině posvětili. Ve zprávě této nelze ani hledati založení první, nýbrž vedle toho, co již nahoře pověděno, toliko obnovení (srovnej nápisy z r. 1652 a 1661), a abychom řekli založení druhé; jak se totiž zdá, byl kostelík na onen čas dopola pustý. O skrovných darech, kteréž kostelíku poskytnuty byly v 17. století, vypravují nápisy dva shora uvedené; takéž vypravuje jiný nápis o posvěcení oltáře, jež se stalo r. 1756.

Co se týče osudův novějších připomeneme toto: R. 1847 mezi třetí a čtvrtou neděli po sv. Duchu vkradl se do kostela jedním oknem na východní straně zloděj nějaký a ukradl ze skrovného jmění kostelního nějaká prostěradla oltářní a něco od plátna. V dobách těchto byl kostelík na stavení tak hrubě spustlý, že na úsilovné nalehání farního úřadu v Pohledu nařizeno jest úřadem krajským patronátnímu úřadu v Polné, aby filiální kostel sv. Kateřiny v dobrém stavu zachovati hleděl, zároveň nařizeno tehdejšímu faráři P. Jos. Schlösserovi, aby k provedení řečeného příkázání přihlížel. Ačkoliv pak se strany farářovy úřad patronátní kolikráte upamatován byl, přece ani ta nejmenší oprava vykonána nebyla, tak že v kapli, po nějaký čas pustou zůstávající, ani mše svatě slouženy býti nemohly (1849). Teprv po učiněných opravách odbývány jsou opět r. 1850 první služby Boží a sice devětkrát do roka; při tom pak až do dnešního dne po česku kázáno.

Sloh přechodní.

Píše F. J. Lehner.

(Poznámky obecné. — Oblouk lomený. — Klenbová žebra.)

U slohu románského lze rozeznávati tři doby, jak v „Methodu“ (roč. III. str. 14.) povědino bylo. Prvotní sloh románský (od r. 1000 až do r. 1100) přidržoval se více tradice starokřesťanských a hlavním znakem jeho při solidní hmotnosti byla jednoduchost. S rozkvétajícím životem středověkým také v stavitelství přibývalo nádhera a bohatosti. Z jednoduchého vyvinul se ozdobný sloh románský (od r. 1100 až do r. 1180); tvary konstruktivní a dekorativní druhy prosté oděny jsou v souhlasu s celým ostatním životem tehdejšího věku uměleckými tvary nádhernými a bohatými. Nádhěra však velmi snadno se upřílišňuje a také velikánové budoucnosti vrhají stíny své do minulosti. Ký div! že pozdní sloh románský (od r. 1180

až do r. 1250) neudržel se na výšinách čistého rozkvětu, počínaje jednak plýtvati bohatstvím tvarů dekorativních i konstruktivních, jednak při bodré snaživosti své dále se nesa na dráze umělecké činnosti, na které není žádného zastavení ani oddechu. Pozdní sloh románský stal se zvěstovatelem, předchůdcem a připravovatelem jiného velikého slohu, jemuž budoucnost náležela, slohu gotického. Ozdobný sloh románský združil se s novými tvary, v nichž jasně se již spatřují zárodky budoucího slohu gotického, a proto obyčejně slohem přechodním slove.

O obou prvních dobách slohu románského — o prvotním a ozdobném — zároveň pojednával „Method“ v posloupné řadě článků roku minulého a roku letošního,

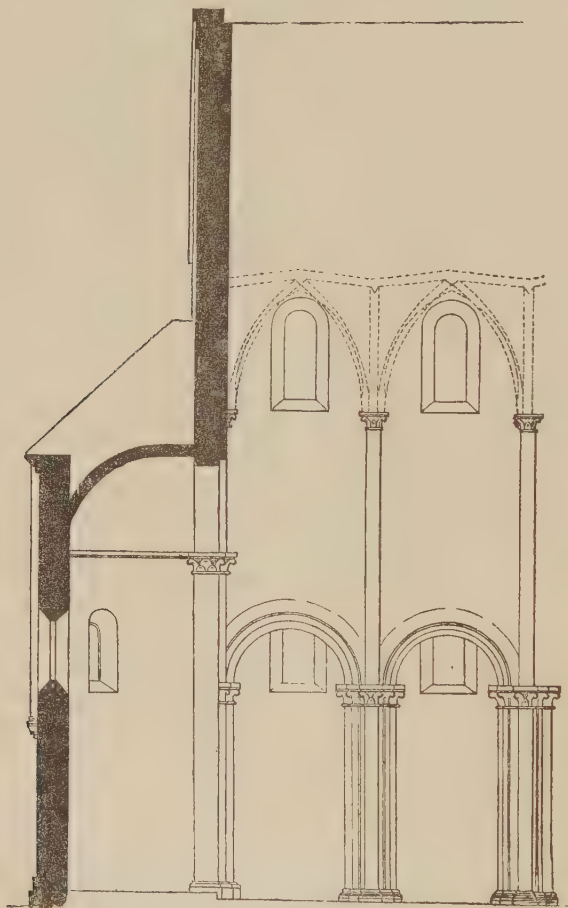

nyní pak zbývá doplnití předešlé zevrubným popisem třetího období stavitelského slohu románského.

Na sklonku druhé polovice XII. věku sloh románský počal v jistém ohledu pozbývatí ryzosti a přisnosti své. Velkolepý klid při veškeré rozmanitosti v jednotlivostech ustupoval pozvolna nepokojné kolísavosti a mnohdy bezúčelné hříčce článků a částek konstruktivních. Základní rozvrh, výstavnost a rozdělení prostor celkem nezměnilo se; za to však počíná toužiti se po větší lehkosti a

kde křesťanstvo katolické šlo za ideou. Rytířstvo s křížem na prsou táhlo do svaté země za nesmírných nesnází. Různicemi sešlý Cařihrad obdivem trnul, násilník a vyznavač Muhamedův se chvěl. Francie, země protiv, rodielka velkých světců a velkých oblud, z jejíž půdy rychle pučí dobro i zlo, etnost i hřích, země ideí i činů, první chopila se meče strhnuvší a uchvátivší za sebou celý ostatní západní svět křesťanský. Francie v zlu i dobru uchvacuje.

Křesťanství obrodilo svět. Poměry spo-

(Ob. 109.) Lebény. Z počátku XIII. stol.

ztepilosti, po živějším rozdělení hmoty a ku tvarům starého slohu na nejvyšší stupeň bohatosti i ozdobnosti vyvinutým druží se nový živel cizí — oblouk lomený.

Kdož se bude diviti té nádheře a novotě! Celá doba ostatní ji zplodila. Nejslavnější dnové zlatého středověku přiblížili se. Ůtoucímú zdají se býti pohádkou. V dobách, kde velká část člověčenstva sklání kolena svá před zlatým teletem hmoty, schází smysl, aby pochopena a oceněna byla doba,

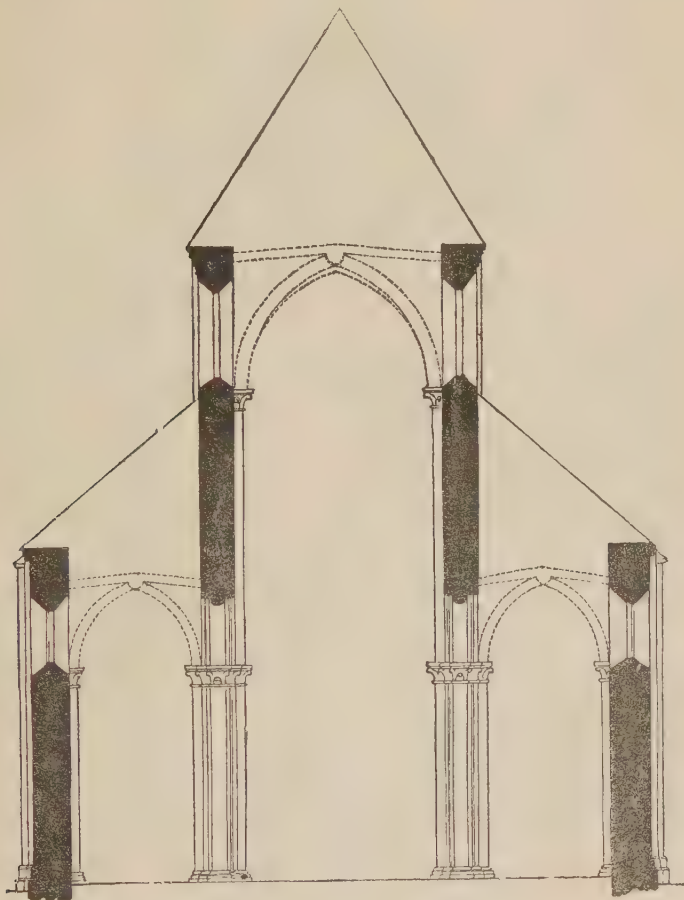
lečenské se změnily. Pod peratěmi Církve, hajitelky svobody, povstala i rozkvětla města obchodem a pilí průmyslovou. Bohatá města, v nichž původ vzaly rodiny patriciů, v čestný závod se pustila s bohatou šlechtou. Čestné závodění k nemalému bylo prospěchu života a rozkvětu uměleckého. Jedni druhých snažili se překonati nádherou a vznešeností svatoctánkú službě Hospodinově zasvěcených.

Obchodní cesty a křižácké války seznámily západní křesťanstvo kromě jiného též

s novými názory stavitelství zejména muhamedánského. Normanové v Sicilii na zříceninách svrženého panství osmanského založili říši vlastní a osvojili si architektonické vy-
moženosti bývalých nepřátel.

Čím hlouběji vnitro národů přesvědčením náboženským přetvořeno bylo; tím živěji ob-
rážela se duše věrou posvěcená v dílech umě-
leckých. Tvůrčí duch křesťanstva obnovil říši
lidstva, tvůrčí duch lidstva obnovil říši umění.
Francie, národnost živé letory, věrou znovu
zrozená, zplodila s úžasnou rychlostí v té po-

sloh románský a gotický. Na uvarování mo-
žného nedorozumění mnozí nazvali jej pozdním
slohem románským. Chceme-li pojmenováním
vyjádřit podstatný obsah, odporoučelo by se
zajisté nejvhodněji jmeno románský sloh
s lomeným obloukem. Jsouce přátely
stručné úsečnosti podržíme tedy pojmeno-
vání, které všeobecným užíváním nabylo ob-
čanského práva, vedouce, že není přechodem
slohu románského ku slohu gotickému, nýbrž
bujným toliko, dílem i zkaženým, ač veždy
skvostným dokvétáním slohu románského.

(Ob. 110.) Lebény. Z počátku XIII. stol.

žehnané době mocného ruchu dějiny tvoří-
vého zcela nový sloh architektonický — sloh
gotický. Vahavější národové středu evrop-
ského přidržovali se prozatím i na dále zdě-
děného slohu románského, jež novotami ve-
deni jsouce přeměňovali ve sloh přechodní.

Pojmenování „slohu přechodního“
nesmí se však vykládati v ten smysl, jako
by sloh románský „přechodem“ tímto byl se
přeměnil ve sloh gotický a jako by byl za-
končeným tvarem, kterým se od sebe dělí

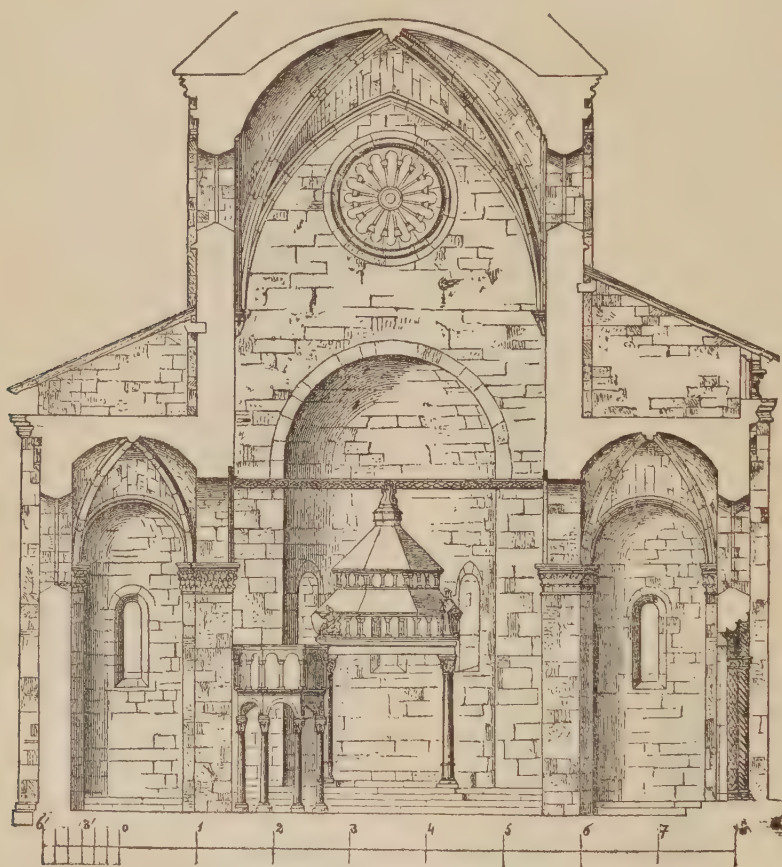
Nejnápádnejším znakem slohu přechodního
jest oblouk lomený. Tvar tento vyskytoval
se již záhy v architektuře egyptsko-muhamedánské, bez všelikého ovšem hlubšího významu
konstruktivního. Také zde především jest rázu
převahou dekorativního a objevuje se brzy na
té, brzy na oné části stavby. Jako archi-
tektionický vývin v středověku veždy z vnitřku
vycházel, objevuje se nový tvar obloukový
nejprve ve vnitřku budov, jejichž zevnějšek
ještě zcela románsky vytvořen jest. A tu

opětne především na klenutí. (Viz obrazec 109. 110. 111.).

Jak na obr. 109. se spatřuje, jsou arkády, okna i apside kostela sv. Mikuláše v Lebény ještě tvaru kulatého, klenba pak lodi (obr. 110.), která zde jen v předsíni se zachovala, jest lomeným obloukem vyvedena, jak na obrazech tečkováním znázorněno jest. Ještě lépe spatřuje se totéž na dómu Troghirském (viz obr. 111). Jak příčný průsek ukazuje, jest to pilířová basilika o třech lodích, s nízkými lodmi pobočními. Celý

klenouti se nekvadratická, obdélná pole, nutně se vyžadovalo, aby užší vzdálenost jednoho pilíře k druhému spoila se obloukem lomeným, měla-li se docíliti tatáž výška kulatého oblouku, který nad větší vzdáleností se klenul, právě tak, jako téhož tvaru oblouku lomeného i u arkád bylo třeba téhdáž, když stejně vysokými oblouky měly se spojit sloupy či pilíře v nestejně vzdálenosti rozestavené. Neměl-li kulatý oblouk se převýšiti, bylo nutno při nižších prostorách užiti oblouku lomeného. Jindy zase upotřebilo se jich pouze

(Ob. 111.) Troghir. Z polovice XIII. věku.

vnitřek chrámu s apsidami, s oběma lodmi pobočními, s oltářem ciboriovým a s pulpitum plodí dojem překvapující a příjemný. Zde nevyrušují přídavky dob pozdějších a vkusu zkaženého. Arkády mezi jednotlivými pilíři konstruovány jsou z oblouku kulatého, tolikéž i apsidy. Lodě však sklenuty jsou křížovým klenutím oblouku lomeného. Příčina takové klenby zde nutně se vysvětluje rozvržením prostory. Klenbové pole zde není pravidelný čtverec, nýbrž obdélník. Jakmile měla za-

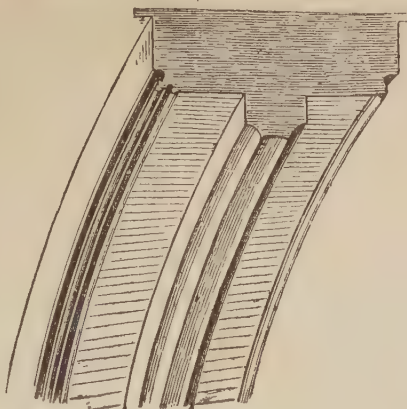
k tomu, aby se dosáhlo větší rozmanitosti tvarů. Také se stává, že na východní části, s kterou obyčejně se počínalo, spatřuje se oblouk kulatý, kdežto u lodí v téže stavební době vzniklé, přijal se již oblouk lomený, který mezi stavbou obluby došel.

Jindy opětne — jak praveno — i u arkád, i u klenby — dispozice vyžadovala takové novoty.

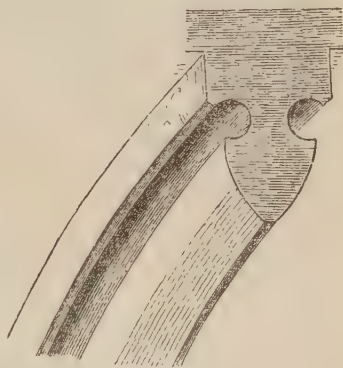
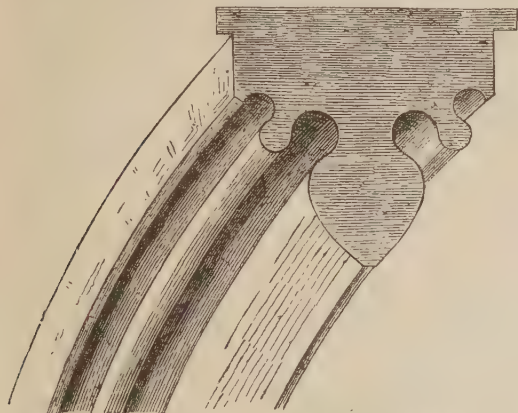
Jakmile však věci tak pokročily, oblouk lomený na klenbě se ujal tím snáze, čím

větší svobody v uspořádání půdorysu poskytoval. Při basilice románsky správně klenuté kulatý oblouk co nejprůsňěji ovládal tvoření celého plánu, poněvadž pro veškerá pole klenbová vyžadoval tvarů čtvercových. Užitím lomeného oblouku dostalo se také větší volnosti pro tvoření půdorysu. Obecně však nemí se zapomínati, že románský oblouk lomený co do statiky od oblouku kulatého takměř ani se nerozeznává, poněvadž začasté jen nepatrně vystupuje, tak že mnohdy nenasadno od oblouku kulatého se liší. Jest-li že však pás příční značně se ani nevyvýš-

proměnilo se nároží t. j. ostré hrany, v nichžto se obě valená klenutí prostupovala a stýkala, proměněny jsou v podporující a sesilující pásy a žebra křížová z tesaného kamene pečlivě vyvedená. Tím utvořila se jakási klenbová kostra čili síť, jejíž vnitřní třístranné prostory se jen tence vzdily a v pouhou náplň proměnily; hlavní zdi pak, jež druhy celou tíži nesly, nyní poznenáhla na pouhé ohradní zdi klesly, jelikož žebra a pásy přenášely tíži na jednotlivé podpory, pilíře a sloupy. Tak pozbyly kostely těžkého a hmotného rázu svého.

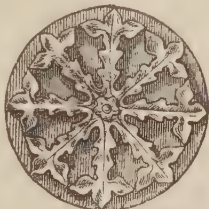
(Ob. 112.) Tišňovice. Z první polovice XIII. stol.

(Ob. 113.) Tišňovice (Morava.) Z první polovice XII. věku. (Ob. 114.)

val, ramena křížové klenby za to se zálibou hodně vysoko vedena byla, tak že průsek prostředkem klenby neudává již čáru rovnou, nýbrž křivou. Konstrukce klenby podržela namnoze téhož rázu hmotného a těžkého, kde jednotlivé třístranné prostory (pole) zcela s mocného kamene lámaného velmi hmotně vyvedeny jsou.

Pásům a žebřím, dříve prostě článkovaným, dostalo se nyní bohatého složení a rozmanitých oblouků a žlábků (ob. 112—116.). Ukazuje-li profil pásu (ob. 112.) tvar neohebnou původností se vyznačující, spatřuje se již (ob. 113—116.) na žebřích jemné provedení, nepostrádající však i při tom jisté původní

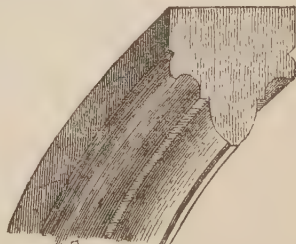
(Ob. 117.) Kolín. Pol. XIII. věku.

Ob.

(Ob. 115.)

Hradiště. Z první pol. XIII. v.

Ob.

(Ob. 116.)

Že ale křížové klenutí ve svém dosažení přisnůst, která značně se rozeznává od měkčích, měnivých tvarů žebřích slohu gotického.

Žebra křížová setkávala se v závěrečném kamenu svorníku zvaném, obyčejně v bohatou různici vytvořeném (ob. 117.), anebo jinak řezbářsky ozdobeném.

Zdá se, že zřízení toto nazpět působilo také na jiné stavby, kde klenbové trojhrany jako druhy i nyní hmotně se stavěly. I zde kladena jsou před nároží křížová žebra, je-

jichž kameny do klenby se zapouštěly. Tak sklesnul tedy konstruktivní význam nového článku za pouhou dekoraci a měl v zapětí další hříčky. Oblouky posázeny jsou totiž v jistých odstavcích kulatými velkými znaky aneb jinak řezbářskou ozdobou, žebra pak sama i zde setkávala se ve svorníku na způsob růžice bohatě tvořeném. (Pokr.)

Drobné příspěvky k historii umění.*)

I.

O klenotech kláštera Zbraslavského.

Že klášter Zbraslavský Václavem II. královsky nadán a darován byl, jest povědomo; avšak nemáme zpráv podrobnějších o jeho klenotech uměleckých, jako je máme o klášteře Vyšnobrodském neb o klášteře sv. Koruny. I sám kronikář Zbraslavský toliko obecně naznačil, že klášter jeho hned po svém založení drahými klenoty oplýval, jak patrně z tohoto jeho vypravování.

Václav III. 1. 1306 vypravil se vojensky do Polska, na kteréžto cestě v Olomouci zavražděn byl. „Král z dětinské všetečnosti i z rozkoše, již měl přirozeně z věcí skvostných, dříve nežli na výpravu se dal, kříž náš zlatý, ježž otec jeho Zbraslav byl věnoval, nejvznešenější ozdobu chrámu, aby mu půjčen byl, požádal. A to všecko, nic zlého netuše, do Moravy s sebou odvezl. Když pak tak náhle zavražděn byl, všecko to i s jinými klenoty královskými chmatná ruka uchvátila a roznesla. Z těch šperků kláštera Zbraslavského posud více než 20 kusů přeskvostných ztraceno jest až po dnes, kříž pak zlatý za 300 hřiven u Mikuláše Sturmova v Praze, vykoupili jsme bez nohy jeho přebohaté; nebo noha ta kříže, ač draha jest, přece ztratila se.“

Ještě hůře bylo za Jindřicha Korutanského, jemuž byl klášter Zbraslavský zrovna na ráně. Když již nebylo čím platiti vydrhům, „nuceni byli starší kláštera několik monstrancí zlatých a stříbrných i skvostné nádoby, jsoucí v domě božím, polámati, kalichy pak a sukna hedvábná s krásnou ozdobou prodati a dáti nikoli chudým, než lou-

pežníkům. Zakladatel také, Václav král, daroval byl panu Kunratu prvnímu opatovi koflíky, mnoho mis s nádobím a klenoty všelikými ze zlata a stříbra i z drahého kamene udělanými; to všecko klášter Zbraslavský, v takové jsa tísní a těžkosti, bolestně dohnán byl prodati a dáti těm Mišňanům jej sužujícím. Tak tedy skoro všechna síla z kláštera Zbraslavského na dobro byla vysoukána skrze ruce páchající nepravostí.“ Chronicon Aulæ Reg. ap. Dobner V, 172. 256.

Fr. J. Zoubek.

II.

Arcibiskupa Arnošta z Pardubic zásluhy o umění.

Vilém z Hasenburka, děkan kapituly Vyšehradské, životopisec slavného Arnošta z Pardubic, vypravuje o prvním našem arcibiskupu mezi jinou řečí (Prameny děj. Č. I., 393—5), že klášter řeholních kanovníků v Kladsku znova vystavěl, dostatečnými důchody, knihami, drahými rouchy a rozličnými malbami opatřil. Z pokory dával se na obrazích Boha a blahoslavené p. Marie, přičiněním jeho ve sklech i jiných malovaných obrazech způsobených (in vitris et aliis coloratis picturis), klečícího na kolenou malovati, any znaky arcibiskupské u nohou jeho ležely, jako by jimi z lásky k Bohu povrhal. Založil také klášter v Sadské, v Jaroměři a v Rokycanech, vystavil a nadal špitály v Českém Brodě, v Příbrami a v Libáni. Vystavěl z nova všechny hrady arcibiskupství svého, které velkým starším byly se sesuly, v Příbrami pak hrad nový. Městečka kostela svého, Brod Český, Týn Horšův, Příbram, Roudnici zdmi ohradil, mnoho rybníků, zvláště v Kyjích, Rokycanech, Týně Horšově, v Příbrami, Řečici, Žerčicích a v Cheynově s velkým nákladem založil. „Všechny knihy sakristie Pražské starším sešle dal svázati a opravití, knihy pak choralní, gradualy i antifonáře ve mnoha svazcích za velké peníze psáti krásněji, než kdy bývalo v chrámě ví-

*) Tímto otvírá se v „Metodu“ nová rubrika, do které vřaditi lze všeliké různé zprávy kratší z odboru umění i archaeologie: zprávy historické, popisy předmětů, jako jsou monstrance, kalichy, zvony a p. Přáli bychom si, aby badatelé a přátelé historie umění zde ukládali materiál potřebný pro budoucí dějiny umění českého, jichž až dosud nemáme.
(Pozn. red.)

dáno; jiné daroval na učení se písmu sv.; chrám sám okrášlil přemnohými vzácnými rouchy. Dal také chrámu svému na smrtelném lůžku na vystavení jeho z vlastního jmění po

otci zděděného tisíc hřiven a jednu kapli, nejbližší oné, jenž jest v čele nového kůru, od základu svým nákladem vystavěl i okny sklenými ozdobil.“
Fr. J. Zoubek.

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

1. Vyřízení záležitosti.

Farní chrám Páně v Čiňovsi. Řečený kostel vyveden jest jako sta jiných po Čechách a Moravě, v nejbujnějším copu s veškerými příznaky jeho. Pádorys loď jest obdélník nikoli s ostrými, nýbrž silně zakulacenými rohy. K lodi s jedné strany přistavěna jest nízká, neúhledná věž s ještě neúhlednější střechou, s druhé strany o něco užší čtverstranné presbyterium s jiným přístavkem po straně, který sakristií slove. Vedle jaké soustavy rozdělil stavitel velká okna copová, vyzpytovat nelze. Slohu zevnějšímu odpovídá vnitřek. Loď jest kryta stropem rákosovým na způsob klenby zrcadlové s mohutným fabionem. Hlavní oltář jest známý kolos s točenými sloupy velikány, s dřevěnými figurami a obrazem. S ním v souhlasu jest celé ostatní zřízení od kazatelny až do varhan. Kromě renaissančního dřevěného sanktuaria do zdi u hlavního oltáře na evangelní straně zapuštěného nenajdeš, kam by oko se zálibou popatřilo a si odpočinulo. Vdp. děkan učinil sice seč byl; dal podřezati dlouhé krky sochám, zkroucené hlavy dal narovnat, sesadil s trůnu mnohého buclatého chlapce, který na andělíčka si brál, i s dřevěným oblakem jeho; cop však odstraniti se nedal. Z trpaslíka od narození učiniti krásného světce přesahuje sílu smrtelníkovu. Hřmotného pozemšťana v nebeštana proměnití, kdo to dokáže? A poněvadž pomíjetelnost jest známkou všeho pozemského, zub času důkladně ohlodal, co nekladlo odporu. Nejpečnějším jest střecha. Když Pán Bůh na role posílá pozeňnanou vláhu, rychle na půdu kostelní spěchá z fary kde kdo jest: ministrant, hrobník, kalkant, kostelník, pan kaplan, pan děkan a rychle organisuje se celá soustava škopíčků, hrnců a nádob, aby od povodně uhájén byl strop rákosový. Chatrná krytba tropí si posměch s pokrývače, který velmi zhusta přicházívá, aby záplatoval. Dnes díru zalepí, a zítra vedle ní již šklebí se jiná.

Jako křesťan, mají také osady své anděly strážné. Chrám Páně zvelebiti a důstojně upravit, jak Církev velí, tanulo neustále na mysli duchovnímu správci od prvního okamžiku, co přebročil práh kostela Čiňoveského. Ovoce dozrálo. Vdp. děkan Jan Klein odevzdal Akademii kře-

stanské provedení vznešených myšlenek, které v duši jeho uzrály (viz „Method“ roč. III. str. 143). Stánek Boží zvelebiti a důstojně upravití poznenáhla, ale soustavně, za životní úkol si uložil vdp. ob-
jednavatel

Architekti A. Baum a R. Münzberger předložili výboru sekce umělecké nákresey na obnovu kostela Čiňoveského. Cop proměnití ve sloh církevní není malým úkolem. Vypracovali dva návrhy na zevnitřní i vnitřní obnovu kostela, jeden bohatý uslechtilého slohu renaissančního, druhý vyveden ve slohu románském. Výbor odporučil zejména pro větší jednoduchost i menší náklad nákresey slohu románského. Potřebné rozpočty vypracují se, až vdp. objednavatel se rozhodne pro ten, neb onen návrh, které mu právě zaslány jsou.

Porovnávají-li se nákresey nynějšího kostela s budoucím, ani by člověk nenvěřil, že taková metamorfosa možná byla. Značným zvýšením a slohovou úpravou věže s přiměřenou střechou dostalo se chrámu přiměřené důstojnosti, menší vížka na střeše presbyteria sedící mile zakončuje druhou stranu kostelní budovy. Velká okna sloupkem kameným na dvě rozdělila se a kulatě překlenula, kulaté rohy zmizely, stěny lisenami a obloučkovým podřímsím pozbyly jednotvárnosti, nad vchody slohově upravenými stkví se v tympanech polovypuklá práce sochařská, prázdná pak plocha mezi oběma okny lodi vlnadně vyplnila se barevnou mosaikou figurální, tolikéž i západní strana věže, kde pro příliš nepatrnou sílu zdě kamenou práci sochařskou zasaditi nelze. Jednotvárný zevnějšek tou měrou oživil se, že oko rádo se zadívá na ten rozmanitý soulad, který již z venčí ukazuje, že jest to budova posvátná, v níž Beránek Boží sídlí. Proto ten stánek u vnitř vyzdobil se, jak eluší na tak vzácnou místnost Stropu dostalo se nádherné úpravy malovaného kasetování, stěnám mistrného rozdělení pro obrazy, které vedle vůle důmyslného p. objednavatele mají kázati osadníkům malým a velkým bez přestání narození a smrti Páně; do presbyteria postaven jest nový oltář krásně konstruovaný na mešní obět co střed tabernakulem a vynikajícím trůnem poukazu-
jící, stěny pak vřkolní nádherněji malovanými čalouny ozdobené svatyni oltářní za první místo

svatořánku prohlašuji. Doložím-li, že podlaha obdrží novou dlažbu, okna pak barevného zasklení, pověděl jsem krátce, s jakou láskou architekti A. Baum a B. Münzberger na věci od sekce umělecké jim svěřené pracovali a zdařile vyvedli.

Vdp. objednavateli, původci krásné myšlenky, dá Pán Bůh zdraví, aby také dokonal, co šťastně započal.

Boží hrob dle nákresu archit. *Bauma* a *Münzbergra*, dřevěný se sochou Spasitele v hrobě odpočívajícího a s anděly do Křečhoře za 310 zl.

Monstrance dvě, jedna zcela stříbrná a pozlacená za 530 zl dle nákresu akademického s emailovými obrázky a s brillianty odevzdána jest do *Štěpánova* u Olomouce; druhá bronzová a pozlacená za 190 zl.

Kalichy dva, jeden zcela stříbrný a bohatě ozdobený pro Rudslavice na Mor., druhý taktéž zcela stříbrný, ale jednoduchý pro kostel v Černoušku.

Paramentů zhotovilo se ve vlastním ústavu značné množství obyčejných i velmi nákladných. Z poslednějších sluší uvést zejména *černý pluvíál* s hedbávného damašku s fialovou kapou a obrubou. Po obrubě vine se větev břečťanová s listy žlutými a hnědými otočená bláncami na líc stříbrnými, na rub modrými se zlatým nápisem, který zní: „*Liberame — Domine — de morte aeterna — dum veneris — iudicare — saeculum — per ignem*“. Připomenouti dlužno, že pluvíál nese se rázem roucha ochranného. Přirozené jest tudy vzpomínati si na ochranu, o které se mluví při zádušních službách Božích, když kněz oděn černým pluvíalem vykonává před rakví neb katafalkem předepsanou absoluci. Za tou příčinou čtou se na kápě obroubené zmenšeným vzorkem břečťanových slova vyňatá z *Offertoria* mše zádušní: *Signifer — sanctus Michael — repraesentet eas — in lucem sanctam*.“ A v souhlasu s nápisem spatřuje se uprostřed sv. Michael, rytířská postava přívětivého vzezření, máje kolem hlavy zlatý nimbus. Anděl s křídly nádechu svrchu růžového, ve spod jemně modrého drží v pravici plamený meč stříbrný, v levici zlatou váhu. Jest oděn pláštěm tmavě červeným s podšívku zelenou.

Pod sedým brněním šupinatým splývá až po kolena zlaté roucho spodní. Stojí na nebeskouli, vedle které z plamenů očišťovacích tváře ubohých dušiček trpících k němu pohlížíje. — Celé vyšívaní jest mistrně provedeno. —

Ku vzkříšení Páně byly objednány tři *baldačiny*, jeden s monogramem Kristovým a malým ozdobením v rozích za 70 zl., druhý s látky skvostnější s bohatšími ozdobami za 188 zl. do Biskupské Tejnice, třetí pak nádherný za 255 zl. do Cvrčovic na Moravě. U prostřed posledního spatřuje se ruka žehnající s oblak. Po stranách obíhal rámeček s kruhových segmentů zlatem vyšívaných s kvě-

tinami. Rohy rámce ozdobeny jsou hlavami cherubinů se 4 křídly. Po stranách visí oponky z bílého hedbávi s trásnými a trapečky. —

2. Nová objednání.

Boží hrob objednáva dp. J. Eybl, farář v Křečhoři.

Obrazy. Dp. Fr. Hoch, far. v Horním Újezdě, obraz *bolestné Rodičky Boží*.

Řezby. Dp. J. Eybl sošku *Vykupitele vzkříšeného*; — dp. Fr. Hoch *kříží k průvodům*.

Kovové náčiní bohoslužebné. *Monstranci* skvostnou, zcela stříbrnou dp. Ignác Vrba, farář v Škrbení u Olomouce; *monstrance z pozlaceného bronzu* dp. Jos. Molitor, far. v Chikagu (Amerika) a dp. Vác. Ketzer, far. v Albrectci; *pozlacení monstrance* dp. Fr. Javůrek, děkan v Heralci; — *kalich* gotický s pouzdrem sl. patronátní úřad na Sichrově pro chrám Páně ve Všeni; — *pozlacení kalichů*: dp. V. Kilinger, děk. v Dobrušce, J. O. Rudolf hrabě Chotek, dp. Bern. Kunstar, far. ve Lnářích, dp. Jos. Beran, děkan v Nebovidech, J. O. Bedřich hrabě Thun; — *3 nádobky na sv. oleje*: vp. Vác. Černý, kaplan v Unhošti, dp. Voj. Holý, děkan v Pelhřimově; dp. Fr. Preclík, far. v Klomíně; jednu nádobku; vp. Josef Janda, kaplan v Brandýse; *paténku* dp. Ant. Bacelt, far. v Bělé; *svícny*: J. Eybl (2 k tabernakulum), patr. úřad na Sichrově (6), p. V. Sviták, kovoltec v Karlíně (12), pro nový chrám Velebiský (23 oltářních, 6 k tabernakulum); — *konvičky* cínové (3); — *kropenky* (3); — *lampu* (1); — *kaditelnice* (2); — *lucerny* slavnostní k průvodům (4); — *zvonky* trojzvučné (2).

Paramenty. *Kasule*: uroz. p. Sidonie hraběnka Lažanská (2, jednu skvostnou vyšivanou, druhou jednoduchou); dp. J. Molitor, far. v Chikagu v Americe (1 fialovou, 2 bílé, 1 zelenou, 2 černé); p. Adam Krátenek, rolník v Solislavech (1 červenou); p. Jan Jaenig ve Wolfsthalu (1 červenou sváteční); dp. Vác. Mostecký, děkan ve Vodňanech (1 slavnostní); starý skvostný ornát k přešití: dp. Jul. Haubrecht, far. v Bernarticích; — *pluvíaly*: dp. Mat. Klimecký, far. v Hovoranech (1 černý); dp. far. Jos. Molitor v Americe (1 skvostný, 1 bílý, 1 červený); dp. Tom. Šmýd, kurát v Skřipově (1 skvostný bílý); vp. Fd. Harna, koop. v Holici (1 skvostný bílý); děkanský chrám Páně v Plzni (1 černý); — *dalmatiku a tunicellu*: dp. děkan Vác. Mostecký (červené); *velum*: uroz. pí. baronka Dobřenská; — *nebesa*: sl. patr. úřad na Sichrově; — *plášť na ciborium*: vp. Jos. Buchar, adm. v Lstiboři; — *antipendia*: p. dvorní rada Junek (1 vyšivané), dp. dr. Vác. Hronek, far. v Chotětově (2 vyšivané); — *korouhve kostelní*: sl. patr. úřad na Sichrově (2 fialové), vp. Fr. Příkryl, duch.správe ve Vícově (2 červené), p. Erazim Metzker, rolník v Lištanech (1 červenou); — *práporý spol.kové*: pomocníci tesařští v Lysé nad Labem (1

skvostný), literátský spolek v Božejově (1), *prapor školní*: vp. M. Mádr, kaplan v Přepychách; — *příkrovy*: dp. Lud. Cihlarz, far. v Brazeci (1), pan Jan Strnad, starosta obce v Českých Heřmanicích (1 skvostný); — *stoly křestní* (2); — *alby* (2), *rocheta*, (1), *cingulum* (1), *biret* (1), *komže* (1).

Rozličné: *Mšály*: dp. Fr. Javůrek, děkan v Heralci (1), dp. Vít Redinger, far. v Lie-

bensteině, (1 skvostný), dp. farář Josef Molitor v Americe (1).

3. Rozpočty:

požádány jsou na dřevěné sousoší pro křtitelnu představující křest Páně; na opravu kamené sochy Panny Marie; na červené korouhve. *Lehner.*

Domácí zprávy.

Památník Jungmannův. Patnáctý květen byl čestným dnem dvou umělců českých, zároveň členů ředitelstva a výboru sekce umělecké Akademie křesťanské: architekta A. V. Barvitiusa a sochaře L. Šimka. V ten den odhaleno jest umělecké dílo obou mistrů, které přibýlo ku slavným památkám Prahy. Památník Jungmannův přidružil se důstojně k ostatním pomníkům umění českého z minulých věků a bude co stkvělý representant 19. století přístím věkům hlásati, že ve zlaté Praze nevymřelo ještě zdárné símě umění českého. Strážný duch Karla IV., který často neviditelně se prochází náměstími a ulicemi milovaného města svého, spokojeně a s libým úsměvem zastaví se vždy před zdárným plodem nejnovější umělecké činnosti. Když mistr Šimek v slavnostním okamžiku spustil roušku a památník nový se ponejprv objevil v celé své kráse udiveným zrakům, souzvuk hlasitého jásotu mnoha tisíc hrdel rozléhal se celou Prahou. Tím jásotem, jakož i ústy vůdce národu vyslovil národ dík oběma umělcům, kteří vzácným uměním svým oslavivše patriarchu Jungmanna oslavili národ a v národě sama sebe. Pevný kov a tvrdá žula nedopustí, aby jména jejich zapomenula se v dějinách umění českého. Národě můj! Buď z žuly a kovu v ušlechtilém zápasu svém a jistě dospěješ na bývalou výšinu umění a slávy!

Památník Jungmannův vyniká netoliko všestrannou uměleckou správností, nýbrž a to především původností a novotou myšlenky.

Sedící socha spočívá na vysokém podstavci z různobarevné žuly a syenitu. Sochu vyvedl Šimek, podstavec jest dílem A. V. Barvitiusa.

V krásné přírodě jest vše plno barev rozmanitostí svou rozkošný soulad plodících. Architekt A. V. Barvitijs vyvádil na přírodě to tajemství barev. Veškeré plody rozsáhlé umělecké činnosti jeho ovanuty jsou tím kouzlem jeho bytosti. Buď si to kostel anebo letohrad, palác anebo hrobka, monstrance

nebo kalich, neobyčejnou dokonalostí tvarů architektonických a důmyslnou vnadou koncepcí stejnou měrou ovládá harmonie barev. Bez barev u něho není ničeho. Ušlechtilým tvarem a krásou barev oživuje umělecké plody své — všudy, bezvýminečně. To již jest přirozeností jeho. Architekt s mistrem polychromie v jednu bytost srostli. Že tudy i velkolepý podstavec památníku Jungmannova jak důmyslností článků architektonických, tak rozmanitostí a souladem barev vyniká, ani jinak býti nemůže. Umělecké dílo jest odleskem duše. Dílo, co v duši se zrodilo, na čele nese ráz původce svého. Složil-li architekt celek z různých článků architektonických, přiděl mistr polychromie jednotlivé články různými barvami žuly a syenitu, verde di Levante a brocatello di Spagna a způsobil tvarem a barvou jasně leštěných kamenů u nás až dosud nevidanou krásu. Celý podstavec při veškeré rozmanitosti barev plodí dojem klidně slavnostní, jako sluší místu, na němž trůní Jungmann.

Na vysokém podstavci tam sedí patriarcha při své práci. Díváš se na něho v tiché jeho pracovně. Zvědavost tvá jej nevyrušuje. Ta poctivá, přívětivá tvář staročeská plna skromnosti, poněkud nakloněná zadumána jest ve svou práci. A tou tváří díváš se až na dno duše. A na dnu duše uzíří lásku k vlasti. Kol kolem dřímá národ snem smrti. Křesťanský genius však nezoufá, nýbrž pracuje. Pracuje a budí. Ale bez hluku! Ale bez ctižádosti! V pravici má pero a levicí drží list. List k listu tvoří knihu. U nohou jeho již několik jest těch kněží, které napsal a kterými budil.

Tak na památníku vykouzlil L. Šimek Jungmanna. Skromný skromného snadno představil. Socha vyvedena jest s podivuhodnou věrností a všeobecně známou svědomitostí Šimkovou až do nejmenší podrobnosti i poslední řasy oděvu.

Na výtečném podstavci stojí výtečná socha.

Podotknouti sluší, že architekt Barviti-
tius krásný památník postavil do zeleně a
květin. U nohou Jungmannových vděčně a
věčně to roste a květe. A ta zeleň jest archi-
tektionickým článkem pomníku. Na jaře, do
pozadí zasazeny budou lípy, aby v stínu a
vůni slovanské lípy patriarcha Jungmann
s národem svým pracoval. Národe pracuj!
Až lípa doroste, nastane doba, kdy budeš
pracovati v stínu a vůni. —

Každé dílo umělecké má své dějiny. Pa-
mátník Jungmannův rovněž. Těžko bývá po-
zdějším badatelům a spisovatelům uměleckým
ponořit se v hloubku myšlének, z níž zro-
dila se a vzešla práce zdařilá. Kdo lépe do-
vede vylíčiti příčiny a počátky, průběh a
vývin díla, ne-li původce sám? Tajná dílna
duše jinému jest buď naprosto nepřístupná,
neb jen částečně průzračná. Zavděčil se tudíž
nemálo uměleckému světu architekt Barviti-
tius, že sám sepsal a v den slavnosti uveřejnil
historii památníku i co do vnitřní, i co do

zevnější stránky. K mistrnému dílu přidal
mistrnou historii díla. Kdyby tak každý umě-
lec činil, jak jasné a poučné byly by dějiny
umění českého! Proto zpravodaji stačilo,
když tuto přičinil jen několik obecných po-
známek.

Že odbor umělecký Akademie křesťanské
srdečně se těšil ze skvělého výsledku obou
svých členů, kdož pak by v pochybnost
bral? A že oba oslavence svým způsobem
oslavil, kdož pak by nevěděl? Vavřínu na
poli umění českého oba si zasloužili, vavří-
novými věnci s českými odznaky od přátel
svých oba poctěni jsou. Jsme rodinou v nej-
ušlechtilejším slova smyslu. Jednomyslností
snahy zplodila se jednomyslnost lásky. Rodina
na oslavu obou přátel a členů uspořádala
rodinnou slavnost. Že se vydařila srdečností
a něžností, přátelstvím a upřímností, netřeba
doličovat. Citům se nestavějí hráze. Květen
má své květiny, život má svou poesii.

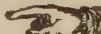
Lehner.

Prosba redakce.

1. Roku minulého ztratil národ český jednoho z nejušlechtilejších
přátel a pěstitelů umění, archeologie a historie. J. K. Rojek, děkan
v Budyni nad Ohří zemřel. Redakce »Methoda« má za svou povinnost ob-
šírným životopisem obnoviti a zachovati památku kněze a muže, který
nezištně srdce dvojí lásce zasvětil — Církvi a vlasti. Přátelé a známí zvěč-
nělého tímto slušně se žádají, aby ráčili redaktoru »Methoda« laskavě
zdělití dopisy, příběhy a zprávy, z nichž bylo by možno sestaviti příběhy
života muže tak velezáslužného a obětovného.

2. Pana profesora Aug. Sedláčka v Táboře prosí za sdělení
zpráv pro památní knihu farního kostela v Nezamyslicích u Horažďovic
vdp. Jan Duben, bisk. vikář a farář, pak farního kostela sv. Vojtěcha
v Praze vdp. Fr. Razák, k. a. vikář a farář.

Lehner.

 V redakci »Methoda« (Karlín č. 234.) lze dostati veškeré ročníky
předěslé; ročník I. za 1 zl., roč. II. a III. po 2 zl.

»Methoda« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace
»Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Do-
pisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace za-
slány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘEŠŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Císlo 6. V Praze, dne 20. června 1878. Ročník IV.

Obsah: Sloh přechodný (F. J. Lehner) — Drobné příspěvky k historii umění (Fr. J. Zoubek). — Staré zprávy o farách v Čechách, (Aug. Sedláček). — Limberský kostelík. — Inventář Krumlovský. (Ant. Baum.) — Z Akademie křesťanské. — Domácí zprávy. — Feuilleton. Michel Angelo. (F. J. Lehner). —

Sloh přechodný.

Píše F. J. Lehner.

(Pilíře.)

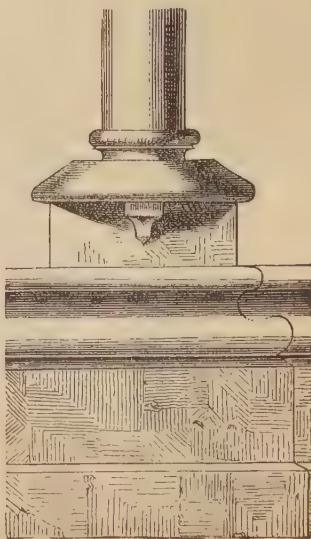
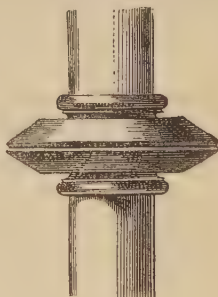
Vývin klenby, jak v minulém článku popsáno bylo, měl za bezprostřední následek, že také pilíř dále se vyvíjel. Jest-li že dvoji účel jeho — nésti totiž arkády a podpírat klenbu — udělil pilíři již dříve podobu kříže, nyní obohacen jest tak, že do rohů postaveny jsou štíhlé sloupky (ob. 118.).

(Ob. 118.) Půdorys pilíře v Lebény. Z počátku XIII. věku.

které jen lehce o jádro opřeny jsouce, žádné zvláštní síly k nešení nevyžadovaly, přede však za zdánlivé podpory křížových žeber platily. Aby však přílišná štíhlost jejich oko neurážela, mnohdy také proto, aby jim dostatečné opory se dostalo, obehnány jsou u prostřed aneb i v několika odstavcích prstenovou obrubou. (Ob. 119.) Složitý pilíř tvaru ryzého ukazuje se na ob. 120. Čtverhranné jádro vůkol osazeno jest polosloupky. Pilíř stojí na velmi silné desce. Podnoží veškeré články jeho obklopující tvoří attickou patku pěkně formovanou s rohovým listem, který

sříznut jest v ostrý drápek. Hlavice staro-románského článkování rovněž vůkol celého

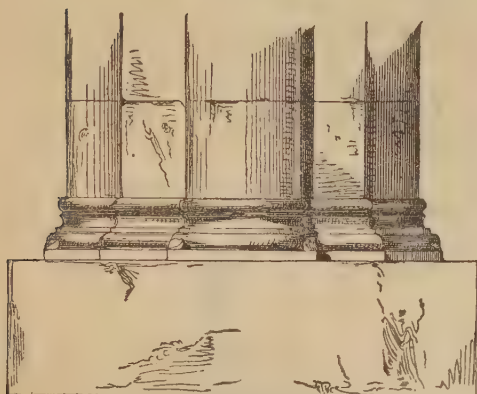
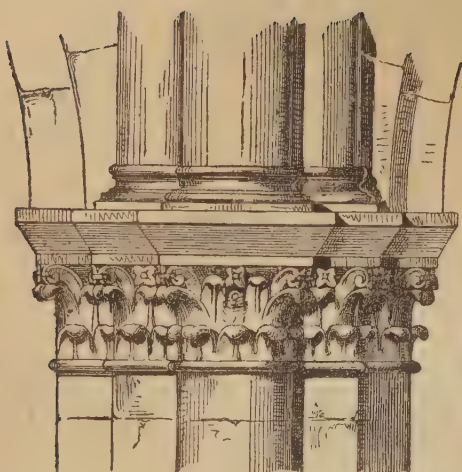

(Ob. 119.) Sloupek v Tišnovicích.

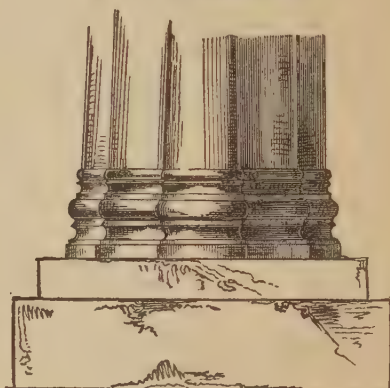
pilíře obíhající má dvojnásobnou řadu listů a jest ozdobena spojenými závitky, mezi nimiž

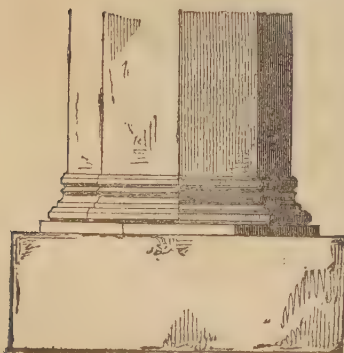
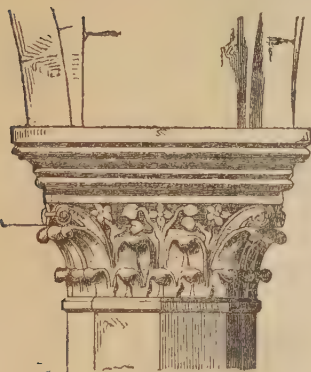
pozorují se malé květiny. Na hlavici leží prostá, ale silná krycí deska trojnásobně člán-

(Ob. 120.) Innichen (Tyrolsko). Z polovice XIII. věku.

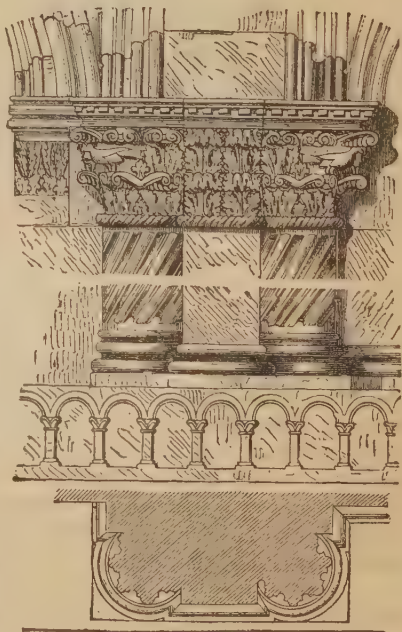
(Ob. 121.) Innichen,

(Ob. 122.) Innichen,

kovaná, na hoře a vespod kolmo, u prostřed pak šikmo. — Jako pilíř, jsou také ostatní pilíře a sloupy po obou stranách uvedeního pilíře v tomtéž chrámu Innichenském (ob. 121 — 122) vystupující stejným důmyslem vyvedeny. Mají silný podval čtverhranný, attickou patku, hlavici starorománskou s listím a závitky, silnou krycí desku. Dříky skládají se z vícestranných velmi silných válců, jichž do výšky značně ubývá a jsou s jediného balvanu kamenného tesány. Jsou dvanáctistranné.

Na obrazech se ukazuje, že i při stejném článkování a při tomtéž tvaru základním v jednotlivostech naskytne se předce rozmanitost ozdobná a poutavá,

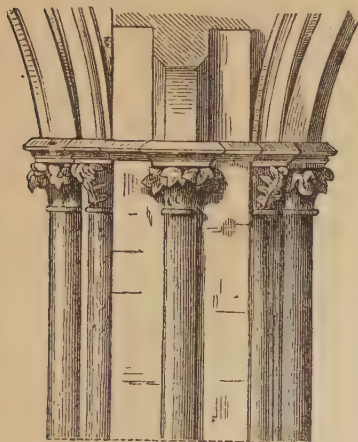

(Ob. 123.) Pilíř v Troghira. Z pol. XIII. věku,

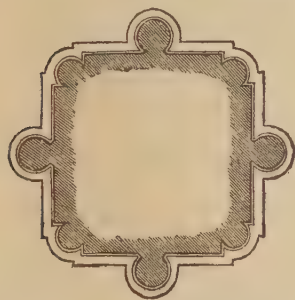
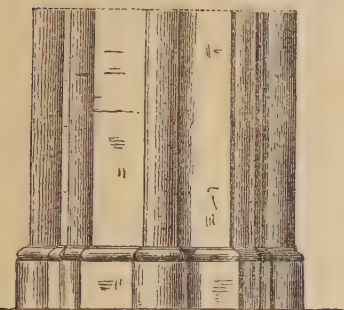
která útvary zvláštním půvabem odívá a pil-
ného pozorovatele dlouho baví.

Věk onen bohaté obrazotvornosti neob-
mezoval se ostatně na jedinou pouze formu.

čtverce; ve spod spožívají na podvalové
římse a vystupující kamenné lávce kolkolem
obíhající, která jest malinkými arkádami ozdo-
bena. Veškerou takovou úpravou plodí se

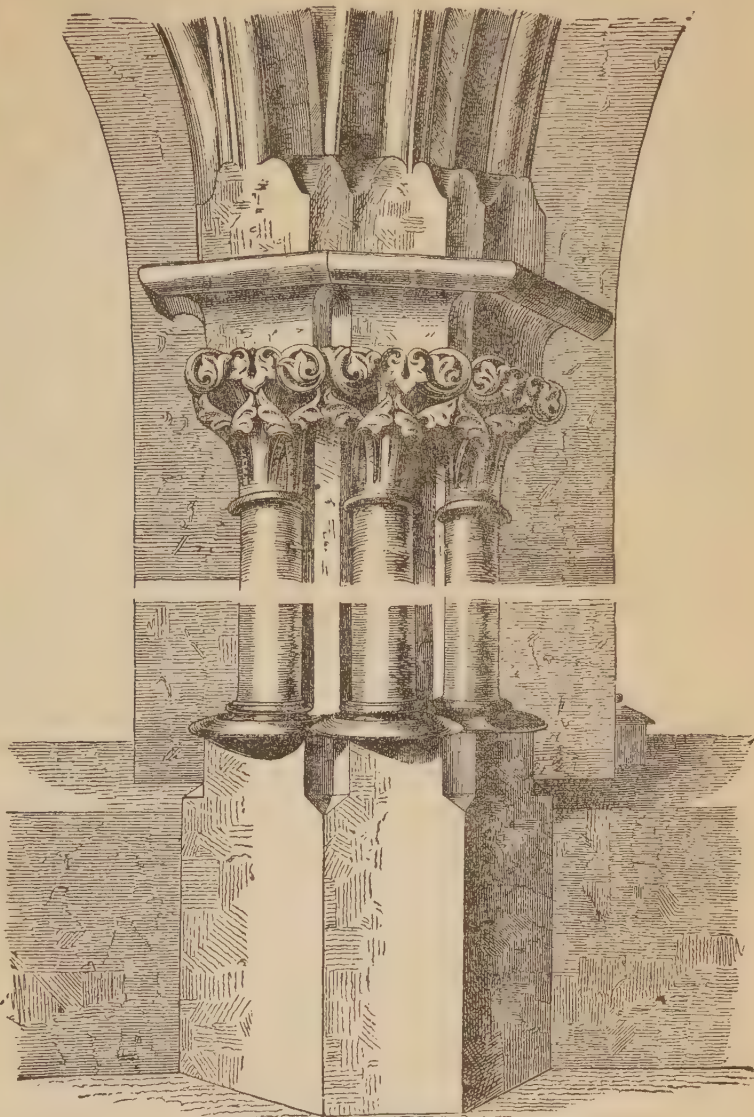

(Ob. 124.)

(Ob. 124.) Pilíř v Kolíně, Z polov.
XIII. věku.

Na ob. 124. jest těžký a starožitný pilíř
základního tvaru čtvercového, jehož půdorys
a nárys tuto se udává, zcela jinak obehnan
pruty rohovými a středními. Někdy má pilíř
jen v rozích ozdobné sloupky, o které se
diagonální žebra opírají, jako se spatřuje na
ob. 123. Sloupky mají attickou patku, jsou
ozdobeny spirálně běžícími pruty a jsou pra-
videlně rozestaveny v rozích klenbového

(Ob. 125.) Pilíř v Tišnovicích, Z polovice XIII. věku.

účinek souladu a nádhery. Sloupky mají
dvojnásobnou hlavici listnatou, celý pak pilíř
společnou krycí desku. Pás příční jest široký
a zcela hladký, pouze na hranách kulatými
pruty ozdobený. Žebra klenbová skládají se
střídavě z prutu kulatého a žlábků mělkého.

Zvláště zajímavý příklad poskytuje ob.
125., kde žebra na pilířích s předloženými
sloupky spožívají.

Staré zprávy o farách v Čechách.

Podává professor A. Sedláček.

I. Hlasivo.

1369. dne 22. října potvrzen po smrti faráře Jindřicha za faráře zdejšího Petr kněz z Rakova ku podání Olbrama z Hradnice, Valtera ze Hrádku, Dobeše ze Suchdola, Buška z Hlasiva a Přibíka z Jedlan.

1390. dne 7. prosince potvrzen Petr kněz z Vožice po smrti Petrově, ku podání Přibíka, Jana z Hlasiva, Buška z Jedlan, Bohuslava Břekovce, Olbrama z Hrádku, Buška ze Suchdola a Olbrama odtudž.

1392. dne 5. dubna potvrzen Mikuláš kněz z Postupic po smrti Petrově ku podání Buška z Hlasiva seděním na Jedlanech, Bohuslava Břekovce z Hrádku, Přibíka z Hla-

siva, Jana odtudž, Buška a Olbrama bratři ze Suchdola.

1397. dne 30. srpna potvrzen Jan oltářník ve Chvojenci po změně učiněné s Mikulášem ku podání týchž rytířů; uvedl jej farář Ratiborský.

1401. dne 28. února potvrzen Jan farář ve Vojnově Městci (Munchperg) změniv místo své s Janem ku podání Buška, Přibíka, Jana z Hlasiva, Bohuslava z Hrádku, Olbrama a Buška ze Suchdola, uvedl jej farář ve Blaničce (t. j. Blanici).

(Vyňato z kněh konfirmačních téhož roku a dne.)

Limberský kostelík.

Z města věnného Poličky přijdeme třídou Hegrovou a Hořejším předměstím až na místo, kde se silnice Svitavská se silnicí Radiměřskou spojuje a zde jest zároveň bod hranice národnosti. Ihned vzpomínáme si posledních Přemyslovců, kteří pohraničné krajiny dolnosaskými kolonisty osazovali, kteří ukládali svým milcům zakládati města a maní připomínáme si Konráda Špitaláře, Kunráta z Levedorfu, o kterémž poslední rytířský král Přemysl Otakar II. v zakládací listině Poličské zmínku činí.

Brzy pak na úbočí v levo od silnice uzmíme dvůr na místě, kde druhdy tvrz zakladatele města stávala v poloze od přírody málo pevné. Potom počnou chalupy a statky německých obyvatelů Limberských (Laubendorf) a táhnou se po způsobu v hornatějších krajinách obvyklém jednou řadou až ku hranicím družné Moravy u Radiměře (Rothmühle). Zdá se nám, pozorujíce způsob stavby i hovor venkovanů, že jsme se octli někde ve švábské vesnici. Konečně po půl hodině asi uprostřed vsi uvítají chodce na vršku bílé stěny kostelíka sv. Jiří, jenž ničím od obyčejných kostelíků veských se neliší. Cibulovitá vížka nad prostou obdélnou lodí vyhlíží na sever k bílé silnici Svitavské a k jihu obrouben obzor černým lesem, který ukrývá vyhlídku na rozkošné lázně v Baldě (Waldel).

Dávní věkové přeletěli přes omšenou střechu kostelíka, který však v nynější způsobě druhdy nebýval. Patřilať zdejší filiálka r. 1349 k osadám kostelním, přiděleným k nově zařízenému biskupství Litomyšlskému a farář její byl při kostele v Karli.¹⁾ Krajina zdejší byla od mnoha věků velmi živa, neboť zemská brána podél Trstenice od Litomyšle do Usobrněnska vedoucí sloužila co nejschůdnější cesta z Moravy do Čech. Že pak v předhusitské době obyvatelé nábožní na kostel svůj pamatovali, uzmíme doleji při čtení nápisů na zvonech.

Roku 1677 připomíná se jako filiálka kostela v Bystrém a v knize relační chované v bibliothéce arcibiskupství v Praze čteme, že při něm se toho času choval stříbrný kalich, kamenná křtitelnice a takováž kazatelna, pak tři zvony. Byla v Limberku i škola s kantorem. Role farní ale pro vzdálenost od Bystré ležely ladem. Ve vsi napočítali 364 duší více než 12 let starých.²⁾ Tušíme, že té doby služby Boží řídko zde bývaly, jednak pro řídkost kněží světských, jednak pro sešlost kostela, neboť potomní držitel (1710—1730) panství Bysterského, říšský hrabě Jakub Hanibal Bedřich von und zu der

¹⁾ Cod. dipl. Mor. VII. č. 974. „Karlsbrunn cum filia Laubendorf“

²⁾ Pam. archeolog. IX. str. 754.

Hohen-Embs viděl se nncena kostel od základu obnoviti, což se stalo r. 1727. *) Měltě prvé statky Vaduz a Schellenberg (nyní v malinkém Lichtenšteinském knížectví) a zaměnil je za Bystré s knížetem Lichtenšteinem r. 1710. Kdy založeno samostatné beneficium pověditi bezpečně neumíme, nejspíše při obnově kostela r. 1727. Nuž vstupme do kostelíka v neozdobném slohu zbudovaného!

Tři oltáře, v parukovém slohu vyvedené, okrášleny postříbřenými a pozlacenými sochami. Hlavní oltář sv. Jiří ozdoben nad tabernakulem pozlaceným beránkem hříchy snímajícím; druhý zasvěcen sv. Janu Nep. a má vedle dobrého obrazu sochy knížat apoštolských též pozlacené. Jak se tu člověku stýská po staročeských sochách polychromovaných! Třetí oltář P. Marie vyobrazuje Madonnu na kouli zemské stojící. Též v kapli pozorujeme sešlé obrazy, ale ty nás tak nezajímají jako barvitý obraz Narození Páně vedle zpovědnice, jenž patrně pro nějaký temnější kostel určen jest. Kroj pastýřek podobá se takovému, jako se u Litomyšle posud nosívá. Křížová cesta ničím není památna a 4 obrazy pocházejí ze staršího věku. Pod kruchtou v rámci půlsegmentovém (□) je Svatá rodina a černá P. Maria s nápisem ROMA okolo koruny; na kruchtě visí obraz sv. Jiří.

Křtitelnice kamenná v podobě kalichu má letopočet 1728 a v levé části lodi na zemi plesnivinou zarůstá náhrobník faráře už vyslaný až na slova:

*) Pam. archaeol. I. 358.

PATER CZIESKA VIGINTI

OVINOVA CIN PATRI - - -

REQVIE SCAT - - - AMEN.

Na kruchtě umístěny varhany s 16 rejstříky (16'), a že archaeolog ani půdu nepropátranou nenechává, najde zde kámen podobný spodnímu kamenu samotížného mlýna, avšak má tvar čtyřhranný. Konečně stoupíme na věž a nabaživše se nedaleké vyhlídky na horskou, lesnatou krajinu, přepíšeme si nápisy na zvonech.

Největší má průměr dole 1 metr a výšky 90 cm. a čteme v minuskuli při koruně: *ave maria gratia plena, dominus tecum, benedicta in mulieribus et benedictus fructus* . . 1511.

Prostřední, klenot doby předhusitské, měří d = 81 cm., výška = 80 cm. Skomolený nápis v pěkných majuskulích zní:

MAZHVS
MAHROVHS
LEVDSAS IOHAT

Nejmenší nese špatně čitelný nápis:

MYTHVS

Tak uspokojení výtěžkem legend zvonových vycházíme z kostelíka a na mysl nám tanou známá slova z kroniky Aenease Sylvia o ozdobnosti chrámů i po vsích.

Kliment Čermák,
jednatel „Včely čáslavské.“

Drobné příspěvky k historii umění.

III.

Staré zvony ve vsi Korouhvi.

(Korau), $\frac{3}{4}$ hod jižně od Poličky.) Jsoutě na těžko dostupné věžice nad střechou pověšeny. Na krovu čteme poznámky: Anno domini 1774 wieze pobila. — 1654 — 1689.

Ne bez namáhání rozluštíme nápis na zvonu větším, který obráceně čísti dlužno a co doleji v závorce jest, vůbec z mnišského písma nečitelno
+ san(ctos) X bozieho s tie(—)afsteho X
od (u) wrozej X pietafsteo X festeho +
(d. = 77 cm. v. = 63 cm.)

Druhý sanktusník má nápis minuskulí: Anno
doi m w dwanafto (1512.) Na dřevěné zvonici

před kostelem jsou zavěšeny dva zvony. Větší z nich má tento nápis:

SLITEY GEST ZWON TENTO KE CTI A CHWALE
MILEMV BOHV A VSSEM SWATYM LETA PANYE
THYSITIHO PYETISTEHO TRZICZATEHO DRVHEHO.
Na dřiku obraz Spasitele na kříži a pod tím Maria a Jan Ev. (d. = 99 cm. v. = 87 cm.) Menší, novověký má nápis následující: TENTO ZWON
Z NAKLADEM CELE OBZE KOROUHWY TOHO
CZASU PANA RYCHTARZE JOSFA BEZDĚKA
A FRANT. MACH. (Na obrubě.) FRANZ WANIEK,
WE SLAUPNICI 1818 (přelit). Na dřiku obraz kříže.
(d = 80 cm. v. = 67. cm.) —

Presbyteř sklenuta křížovým klenutím, osvětlena gotickým oknem a sanktuarium má gotickou fialu nad obloukem a mřížku s železnými růžicemi.

Kl. Čermák.

Inventář Krumlovský.

Podává architekt *Ant. Baum.* (Pokrač.)

Důležitou částí inventáře jest rubrika obsahující knihy na hrad Krumlow zavežené. Aby čtenář o takové sbírce, která zajisté v tehdejší době drahocenná byla, pojem sobě učiniti mohl, budiž uveden seznam úplný. „Item biblia major cum pastore, Item decretum novum, Item Augustinus de civitate dei, Item moralia duobus voluminibus Gregorii, Item scolastica historia, Item novum testamentum, Item speculum humane salvationis cum ymaginibus in sequenti columpna notatum, Item cronica in latino de Bohemia. Supra scripti libri omnes in pergameni descripti concessi sunt per dominum Vřlicum de Rosis domino Czenconi de Wesselo alias de Warttenbergh. Item de regimine principum, Item decretum antiquum, Item biblia antiqua, Item decretales antiquae, Item decretales secundae quas concessit dominus Czenko Janconi in Mnychnycz, Item liber sexti, Item moralia parva, Item passinale, Item sermones Augustini, Item cronica Boemae, Item postilla super Johanne, Item rubrica Pragensis, Item ordinarius, Item Petrus de Crescentiis, Item speculum humane salvationis cum ymaginibus, Item pars dictionarii in sexternis ligatis, Item gloza ordinaria super psalterio, Item speculum indiciale habet magister Adam. Hi omnes libri suprascripti sunt in pergameni scripti, Item octo voluminia libri dictionarii in papyro, Item sex voluminia Theutunicalia in pergameni et asseribus cum aliquot aliis in coopertoriis.

Missalia magna decem, Item quatuor libri in quibus speciales missae, Item missale in axamito per archiepiscopum datum, Item missale parvum pro via pulchrum in rubea cute habet Gyczin, Item psalteria quinque, Item gradualia duo pro choro, Item gradualia unum parvum pro organis, Item antiphonaria duo unum magnum et aliud parvum, Item agenda una, Item unus cursus cum vigiliis notabilis cum magno textu, Item viaticus unus maior omnium, Item viatici alii sunt sex quos adhuc habent presbiterii.“

Následují nyní věci profání, ale pro dějiny důležité. Rubrika zní: „Argentum in testudine supra portas continetur infrascriptum. Item *trinkwas* (Trinkfass) veliký přikrytý, Item dva *menssye* k sobě podobná bez přikrytí, Item *trinkwas* dosti vysoký z červeným kamenem i s přikrytím, Item noha *gedna swrchu ssyroka* bez přikrytí, Item *puol waycze okowane*, Item *waycze gedno okowane*, Item *geden kofflik* z takovým znamením ☆ *swrchu strzebrny a pozlaty*, Item *przikriwadlo strzebrne pozlaty* na nohu *confectuwu swrchu gest lilium*, Item *korzatek fladowy* s obruczkem strzebrným pozlatým.

Argentum inferius notatum repositum est circa Hanussium in celario wyny et testudine ibidem: Item ssest miss *naywyeczich gesto* *wazili* od *zlatnyka XXX IIj markas*.

(Dokončení.)

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

V posledním zasedání ředitelstva čten jest přepis starosty, vdp. kanovníka dra. M. Karlacha, v němž oznamuje ředitelstvu, že z příčin důležitých vzdává se předsednictví jednoty jemu náde vše milé a drahé. Resignace jest od ředitelstva přijata a náměstku předsedy Jos. Hellichovi a architektu Barvitiuovi uloženo jest, aby osobně vyslovily vdp. kanovníkovi dík za tak mnohou práci a obětovnou činnost, kterou jednotě hned od po-

čátku věnoval. Ředitelstvu předsedati bude na dále náměstek Jos. Hellich.

Dary. Akademii křesťanskou nepřestávají stále docházeti četné dary, jimiž zejména obohacuje se knihovna Akademie křesťanské. V nejnovější době obdarována jest Akademie p. *J. Karlíkem*, učitelem na odpočinku v Rokycanech, starými listinami, dp. farářem *Schmidtem* vzácnými knihami starými, dp. *Janem Pavlíkem*, farářem v Mokroláscích ve

Slezsku, odkazem *celé velké knihovny jeho, v níž vedle seznamu nacházejí se díla vesměs vybraná, drahocenná a nákladná*. Je-li knihovna fotografií ducha, jest věru diviti se důkladnosti a všestrannosti šlechtného a učeného dárcce. Takový výběr kněh jest rukojemstvím velikého ducha, jakého by povrchní svět nynější sotva hledal v neznámé dědině. Takové kněžstvo má Církev katolická. Svět o nich neví. Jména jejich jsou však zapsána v knize vzdělanosti a v knize života. Obětovnost, učenost, skromnost, vznešenost v řadách kněžstva nevymírá. Ředitelstvo na věčnou paměť velebného kněze vřadilo do počtu *členů zakládajících*. — Zpravodaj nemůže si toho odříci, aby při té příležitosti nepodal čtenářstvu „Methoda“ list, kterým dárcce doprovodil první záсылku vzácné knihovny. Zuřil, jak následuje:

„Slavné Ředitelství!“

V hluboké úctě oddaný tímto uvádí v blahosklonnou známost, že dne 11. t. m. z Opavy zaslal Akademii křesťanské v Praze bednu vzácných kněh franko a s pojištěnou dobou dodavací.

Již dříve dovolil jsem si zdělití záměr svůj vysocectěnému důstojnému panu Dr. Fr. Bauerovi, což od něho slavnému ředitelství již také oznámeno jest.

S radostí přináším v oběť akademii křesťanské v Praze již nyní jeden díl knihovny své, a jest-li díla tato „Akademii křesťanské“ též po přání a libosti budou, jest-li z nich „Academia christiana Pragensis“ jakýmkolivěk způsobem užitek míti a jimi šlechtné snahy a záměry jakkoli podporovati může: jsem zcela a úplně spokojen.

Račiz tudy velectěné ředitelství zaslaná díla laskavě přijmouti.

Jak z časopisu „Christliche Akademie“ ku překvapení svému se právě dozvídám, prokázalo mi ředitelství zvláštní přízeň, že již dne 6. května jmenovalo mne zakládajícím členem Akademie křesťanské v Praze. Rád se vyznávám, že takového vyznamenání jsem ani nezamýšlel, ani nehledal; vyslovuji velectěnému ředitelství za to povinnovaný dík a oddanost svou.

V přiloženém seznamu obsahují se knihy zaslané: 76 děl v 149 svazcích, jejichž náklad cestou kněhkupeckou mně samému výše 520 zl. přišel.

Ostatní svou knihovnu, která vyjímaje oddělení asketické a homilitické nyní 200 děl přesahuje, rovněž odkazují Akademii křesťanské a sice tím způsobem, že Akademii křesťanské buď po mé smrti, anebo v případě odpočinku již s tímto dodána budou.

Prosím, aby mi svého času přátelsky oznámeno bylo přijetí záсылky, jakož také zda-li bez poškození došla.

S hlubokou úctou zůstává a znamená se oddaný

Jan Pavlík,
farář.“

K daru sluší podotknouti, že se vzácností kněh závodí i vazba jejich, rovněž nákladná a vkusná. Ze všeho lze viděti, že knihovna byla miláčkem dp. faráře, a že nyní Akademii křesťanské dává a odkazuje, co na světě mu bylo nejmilejšího a nejdražšího. Nejdůvěrnější přátely své posílá nám.

Ku konci noví členové od ředitelstva přijímání jsou.

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Hlavní oltář pro chrám Páně v Ledči.

Architekt J. Mocker předložil výboru sekce umělecké nákresey nového oltáře hlavního sv. Petra a Pavla v Ledči. Oltář jest vyveden ušlechtilým slohem gotickým. Nad mensou dělí se vystupující architektura na tři díly, vyšší prostřední a dva nižší v pravo a v levo. Prostřední jest určen pro tabernakulum, výstavní trůn, k němuž od oltáře se vystupuje po schodech s obou stran za oltář vedoucích. V pravo a v levo od tabernakulu a trůnu výstavního jsou obrazy na jedné straně sv. Petr, na druhé sv. Pavel, oba knížata apoštolská ctihodného vzezření sedíce na tránech a vystupující ze zlatého pozadí jako z krajin

nadpřirozených. Pod oběma obrazy spatřuje se v predelle malinké vyobrazení martyria toho i onoho. Nad spodní částí oltáře tak důmyslně vyvedeného vypíná se bohatá architektura gotická s crucifixem a se sochami bl. Marie Panny a sv. Jana. Šťastná kompozice došla všeobecného uznání a schválení.

Farní chrám Páně v Čiňovsi. Vdp. děkan čiňovský rozhodnul se pro plány slohu románského a zhotovují se tudy k nákresum patričné rozpočty.

Monstrance dvě zcela stříbrné a pozlacené za 525 zl. — dle nákresey akademického s emailovými obrázky a s brillanty odeslány jsou jedna do Konic u Prostějova a druhá do Skrbení u Olomouce. Dohotovena jest též monstrance z bronzu v ohni silně

pozlacená, kterou objednal dp. Jos. Molitor v Chikagu (Amerika).

Obraz sv. Martina do Pteně u Plumlova za 300 zl. dohotovil pan Hellich.

Paramenty v čísle 5. uvedené vesměs dp. objednatelům dodány jsou.

2. Nová objednání.

Kovové náčiní bohoslužebné: *Monstranci* kovovou pozlacenou dp. Jos. Benda, farář v Dol. Bousově za zl. 225; — *pozlacení kalichů* dp. Štěp. Ressel, farář v Raspenavě; — *cinové nádoby na sv. oleje* (8); — *svícny oltářní kovové* pro ursulinský chrám Páně v Praze (4); — *cinových konviček mešních* (4 páry); — *kaditelnice:* vp. Jos. Pospíšil, kaplan v Žehuni, ctihodné Sestry sv. Voršuly v Praze; — *lampy:* dp. Jan Ot, farář v Sedlonově, vp. Frant. Nožka, kaplan v Čermné; — *cinovou konvičku ku křtu* (1); — *kropenku* Fr. Mlčoch, koop. na Krasensku; — *kropáček* (1). —

Paramenty: *kasule:* Patronátní úřad v Kardaš-Rečicích (jednu fialovou a jednu zelenou); skvostnou červenou vp. Fr. Vítek, farář v Skrejích; červenou kasuli, pan Jan Wenke, inspektor statků; — *pluvialy:* černý vp. Fr. Vítek, farář ve Skrejích; bílý vp. Tom. Luňáček, farář v Borotíně na Mor. — *nebesa* vdp. Jos. Kuchýnka, děkan v Rakovníku; pan Václ. Kroupa, rolník v Sušně; — *velum* sleč. Terezie Sametzova v St. Boleslavi; — *bursu k nemocným* sl. Böhmova z Karlových Varů; — *plášťík na ciborium* dp. Jan Havlů, far. u sv. Haštala; vp. Štěpan Ressel, far. v Raspenově; — *korouhve kostelní* dvě červené hedvábné p. Jan Vondra, rolník v Besvalu; Fr. Mlčoch, koop. na Krasensku u Vyskova; — *ozdoby kazatelný* vp. Fr. Novotný, koop. v Kunovicích na Mor. —

záclony do tabernakula etih. Sestry ve Veltrusích; — *albu* vp. Al. Škampa, far. v Kojeticích; — *štoly* (2); — *cingula* (3); — *koláre* (2); — *korporalia* (2); — *biret* (1).

Obrázky na korouhve: sv. Cyrilla a Metoděje, sv. Václava, sv. Ludmilu a bl. Anežku dp. Jan Novotný, farář ve Chvalkovicích na Mor. Milosrdné Sestry v Řepích objednávají 8 jiných obrázků na korouhve.

Řezby: *kříže na stěnu* dp. Mich. Dietl, farář v Schönbachu (6); dp. Jos. Hozák, far. v Dolním Slivně (1); dp. Fr. Hauptmann, far. v Stebně (1); dp. Jos. Svoboda, far. na Hrubé Skále (1); dp. Vojt. Podobský, farář v Lysé (1); vp. Jos. Horák, adm. v Lobkovicích (3); — *sošku P. Marie k průvodům* dp. Kaj. Micka, far. ve Viticích.

Rozličné: *Věvec* kolem monstrance dp. Jofried Baldermann, farář v Habrových Kladrubech; — *kanonické tabulky* troje; — *missál* dp. Fr. Vicaník, adm. v Stářeči; — *troje kostelní dvěře* dp. Kar. Pazour, farář v Tuchoměřicích.

3. Rozpočty:

Na boží hrob, na oltářní obrazy. Růžencové P. Marie, Sněžné P. Marie, sv. Jakuba a sv. Jana Nep.; — na ciborium, na lampu, svícny oltářní, na zvon, na mšály, na troje kanonické tabulky; — *na paramenty:* dvou červených, dvou bílých, jedné černé, dílem jednoduchých dílem skvostných, antipendií, vel, alb, rochet, dp. Ant. Rajský, farář ve Vrsicích; — na černý pluvial, vp. Jos. Lachout, kaplan v St. Kníně; — dvou jednoduchých kasulí, dp. Fr. Jireček, farář v Č. Hermanicích; — rochet, vel, plášťík na ciborium, 3 korporalií, kropáček, vp. Jos. Vacarda, adm. v Sluhách. —

Lehner.

Domácí zprávy.

Svatobor a vyšehradský hřbitov. Ve vinné hromadě Svatoбору přednesl místopředseda p. ministr Jireček záležitost, která bezpochyby bude spolu úkolem tohoto spolku v příštích dnech. Vd. vyšehradská kapitola usnesla se totiž, že rozšíří vyšehradský hřbitov, na němž odpočívají mnozí sloušní mužové a spisovatelé čeští, zejména Parkyně, Bělský, Hanka a jiní členové Svatoбору, takže se vystaví zvláštní, umělecky vkusné sloupovádi čili porticus pro hrobky rodinné

a ustanoví se v něm jedna zvláštní kaple pro zemřelé spisovatelstvo přející sobě odpočívati na posvátném Vyšehradě. Osnova, výkres dlouhého sloupovádi a celé rozdělení již jest hotovo; ba 8 míst na hrobky jest již zadáno a počne se se stavbou, když se doplní počet aspoň do dvanácti, jak toho vyžaduje osnova klenutí a souměrného provedení. O zdělení páně Jirečkové nemohlo se sice hlasovati, poněvadž nebyl předmět na programu a nebyl učiněn žádný návrh; avšak předseda Dr. Rieger

vzal tu záležitost k vědomosti a uvážení pro budoucnost. My pak jí uveřejňujeme co chvalitebné usněšení vd. vyšehradské kapitoly starající se o to, aby v jednom oddělení pěkně rozloženého hřbitova založeno bylo umělecké sloupohradí, které by co nekropolis poskytovalo rodinám příležitosti ku vystavení vlastních hrobek, znamenitým mužům národním co čestné pohřebiště a umělcům našim zavdalo by a zavdá se již nyní vážného podnětu k činnosti a zdobnému dílu. Komukoli by záleženo bylo, aby seznal blíže rozdělení a umístění hrobek rodinných a jiných, tomu u vd. kapitoly ochotně ukáže a vysvětlí se stavební osnova. — Srdečně vítající tuto zprávu „Čecha“ upozorňujeme, že laskavý čtenář nalezne zevrubný popis a bližší vysvětlení v Methodu r. III. str. 142. Těšíme se z toho velmi, že krásná myšlenka vd. kapitoly blíží se již uskutečnění svému. Architektu Barvitiusevi, jemuž čestný úkol od výboru sekce umělecké na Akademii křesťanské odkázán jest, naskytuje se krásná příležitost, aby poznovu osvědčil mistrovství své v oboru architektury, jakož také i vnitřního vyzdobení budoucího Campo Santo na posvátném Vyšehradě.

Nový oltář sv. Jana Nep. v katedrále Králové Hradecké. Na památku a oslavu kněžských druhotin vdp. generálního vikáře dra. Jana Nep. Raise postavilo diecéšní duchovenstvo do katedrály nový oltář, zasvěcený na jméno svatého patrona jubilantova. V souhlasu s ostatní úpravou jest oltář dle nákresu architekta Šmorance vyveden slohem gotickým. Mensa jest mramorová, tolikéž i predela, na které u prostřed pod baldachínkem gotickým stojí dřevěná socha sv. Jana Nep. od sochaře Veselého zhotovená. V pravo a v levo spatřují se dva andělé na svátostní mlčenlivost a na budoucí odměnu poukazující. Jsou malováni od J. Hellicha. Z důmyslného daru lze souditi, jak něžný jest poměr duchovenstva diecéšního ku generálnímu vikáři svému. Duchovenstvo na věčnou památku lásky obapolné staví do katedrály oltář Svatojanský, jež jubilant na svátek sv. Jana Nep. a vlastní svůj svátek posvětil.

Monstrance Rakovnická. Pasíř Hirš vystavil v Akademii křesťanské monstranci stříbrnou, 3' vysokou, kterou jemu děkanský chrám Páně v Rakovníku ku opravě a obnovení svěřil. Jak na noze nápis ukazuje, darována jest monstrance děkanskému chrámu r. 1651. Z té doby bude však pouze spodní část, dosti nemotorná a nevkusná. Vlastní monstrance gotická, práce nad míru ušlechtilé a jemné, pochází patrně z dřívější doby gotické, v níž jednoduché tvary ustupovaly přebohaté ozdobě a nádhernosti. Zaslouhuje li Rakovník čestné jmenování býti, že krásnou památku značným nákladem obnoviti kázal, jest litovati, že u tak vhodné příležitosti neupravila se monstrance, jak by toho

vším právem zasluhovala. Architektura její ukazuje, že Nejsvětější Svátost ukrývala se druhdy v křišťálovém ponzdu tvaru valcovitého. Neúhledný čtverhranný truhlík nyní má tudy nahrazen býti krásným cylindrem; baldachínky pak a věžičky měly správně kolmo postaviti se. Gotika jest sloh velice přísný a čáry nesprávné velmi urážejí. V Praze za nynějších poměrů snadno lze dopříditi se rady i pomoci. Když již náklad se činí, budiž vše do podrobná vyvedeno, jak toho vzácná památka starého umění českého vyžaduje. Jako v hudbě zastáváme i v ostatních odvětvích umění církevního přísnou svědomitost a odbornou znalost.

Staré malby na stěnách objeveny jsou v Kutnohorském chrámu Páně. Vyobrazuje prý se tam příchod královny ze Sáby, již v ústretě vychází král Šalamoun. Jest upřímně přáti si, aby v ušlechtilém pátrání bylo pokračováno. Starí předkové naši nebyli milovníky obílených kostelů. Se zbožností vždy bývala združena poešie. I stěny kostelní kázávaly jim zákon Boží. Biblické příběhy na stěnách malované krásou barev poutaly zrak i srdce. Jen chladný patron libuje si v obílených stěnách. Srdce vřelé žádá si barev — ve skutečnosti i na stěnách kostelních. Učme se od starých!

Pražský orloj v malém. Ve Zbirově žije v poměrech, jak se praví, velmi nepříznivých zámečník V. Hykeš, jenž měl kdysi příležitost shlédnouti umělecké hodiny na staroměstské radnici pražské a zhotovil pomocí nedokonalých nástrojů svých podobný stroj, který nejen správně jde, nýbrž i známé figurky a znamení nebeská v pohyb uvádí. Nebylo by slušno, aby stroj se vystavil, a zhotovitel jeho podle zásluhy se podporoval? Budiž lidem pomáháno za živa!

Memlingův poslední soud. Ve dvoraně domu záložny Svat. Václavské vystavena byla za těchto dnů kopie slavného obrazu z Danzigu, jejíž originál asi z polovice XV. věku pochází a nizozemskému Hans Memlingovi se připisuje. Dr. Hirsch dovozuje, že obraz ukořistěn jest za námořní bitvy r. 1373, cena jeho umělecká ihned poznala se a nebyl vydán, ač náhrada skvělá podávala se. K rozkazu Napoleona I. dopraven jest obraz r. 1807 do pařížského Louvru, odkud po uzavření druhého míru pařížského do Danzigu zase se navrátil. Obraz skládá se z pole prostředního a dvou postranic. Jest komponován prostým slohem onoho věku, kde při nejvyšší jednoduchosti nad jiné vyniká neobyčejně bohatá obrazotvornost a vznešené pojmutí. Při veškeré nedostatečnosti forem zadívá se předč člověk se zálibou do toho hlubokého života nevinné zbožnosti a prosté srdečnosti. „Poslední soud“ poutá nad to velikým množstvím figur, výjevů a myšlenek. Na prostředním obrazu spatřuje se ve výšce Vykupitel na duze sedící, nohama o zeměkouli se opírající. Rodička Boží a sv. Jan Křtitel po obou stranách klečící orodují; apoštolé jej obklopují. Nad Vykupitelem vznášejí se andělé

s nástroji umučení jeho, pod ním pak jini troubí ku vzkříšení. Na zemi pak k jeho rozkazu archanděl Michael jest vykonavatelem spravedlnosti, v jedné ruce má meč, druhou pak váhu drží, na níž právě váží se ctnostný s bezbožníkem. S jedné strany na vahách položen jest bezbožník, který shledává se býti lehkým, poněvadž strana ta vysoko stoupá, kdežto ctnostný na druhé straně položený na váze hluboko padá. Kolkolem jsou vskříšení s podivením na vše strany se rozhlížejíce, jedni radostně a blaženě, druzí úzkostně a s ustrnutím; na pravici vyvolení, na levici zavržení, nad nimiž stráž mají ďáblové s příznaky různých nepravostí. U některých ortel není ještě vynešen, mezi nimiž jest muž, na kterého ďábel právo si činí, ale anděl berlou křížem končící jej odhání. Zavržených, kteří životem kráčeli cestou širokou, jest na počet mnohem více. Na křídelních deskách kráčejí s pravé strany vyvolení do nebe, s levé strany zavržení do pekel hnání, tahání a vrhání jsou. Hrozné jest to podívání na zoufající nešťastníky. Ďáblové s úšklebkem pekelným věší se jim na nohy, zmitají nimi na všechny strany a vlekou je do ohnivé pece, kde jednomu každému trest nepravosti jeho přiměřený připraven jest bez milosrdenství a bez úlevy. Jak hrozný jest pohled na levo, tak utěšený naskytuje se výjev na pravici. Svati a spravedliví vystupují v blažené naději ku bráně nebeské. Rozdíl stavů u nich znáti není, poněvadž přicházejí neoděni. Na prahu schodů křišťálových přijímá blahoslavence sv. Petr, na schodech pak jsou rozestaveni andělé, kteří každého odívají nádherným rouchem onoho povolání, v němž na zemi Bohu věrně slouže svatým se stal. Slavnostně oděni vcházejí pak přebohatou branou nejmistněji vyvedenou slohem ovšem gotickým do nebeského chrámu, jehož stěny jsou z ryzeho zlata. V průvodu oslavenců přední kráčí papež s tiarou, za ním kardinál a jiní a jiní do nebeského sídla vyvolených Božích. — Tak živě dovedli vypravovati starší malíři středověcí byt i při velké nedokonalosti forem těla lidského. Zde převládá a uchvacuje duch a cit, nedostatků si pak člověk rozjímající ani nevšimá. Duch jest, co oživuje.

Od umělců uznání umělci. Architekt Barvitijs a sochař Šimek, kteří za zdařilé provedení památníku Jungmannova od výboru sekce umělecké při Akademii křesťanské v srdečném kruhu přátelském oslaveni jsou, došli tolikéž zasluženého uznání od veškerých ostatních umělců pražských, kteří uspořádali zvláštní slavnost v Chuchli, již účastnili se bez rozdílu všichni umělci. Bylo jich as 50 a z čelných umělců nescházel žádný. Smýšlení a souhlas vysloven jest v četných řečích slavnostních, z nichž uvádí se tuto jen jeden výrok znění následujícího v němž krátce obsažen jest smysl všech ostatních: „V tomto díle zachovali jste potomkům věčnou památku jednoho z nejlepších

učenců českých, provedením pak umělecky dokonalejším přijali jste zároveň na sebe úkol kulturně-historický, a dali jste tím — jak pevně doufáme — podnět k podnikům dalším, jejichž účelem bude, aby pojištěna byla nehynoucí památka mužů o umění a vědu zasloužilých. Kterak jste, ctění pánové, co umělci čestný úkol na památníku tom vykonali, ku posouzení spravedlivému a oprávněnému domníváme se býti soudci povolanými a kompetentními. Musí býti právě a pravdivé, v čem shoduje se jednomyslně úsudek všech mužů odborných. Nad vámi stojí již jen areopag věků budoucích a jsme přesvědčeni, že i před ním dílo vaše se ctí obstojí. Nechat dostačí několik těchto slov na důkaz, že vlastní druzí umělečtí z úplna oceňují vaši činnost uměleckou a přijmetež od nich nejvřelejší blahopřání.“ — Šimek odvětil vřelým poděkováním a ukončil slovy: „Díky Vám bratři. Ať žije svornost v národě, jako v umění!“ — Barvitijs pak odpověděl důkladnou a dlouhou řečí povzbuzující ku zaražení družstva uměleckého, které by hájilo ideální i hmotné zájmy umělcův pražských což se i stalo. S jásotem návrh jeho jest uvítán, užší výbor zvolen a na stanovách se již pracuje.

Vyznamenání. K návrhu předsedy dr. Fr. Riegra zvoleni jsou *Barvitijs a Šimek* valnou hromadou „Svatoboru“ pro zvláštní zásluhu při postavení Jungmannova pomníku za skutečné údy „Svatoboru“.

Kostel sv. Štěpánský na Novém městě pražském, který minulého roku novou věží ozdoben byl, má nyní vedle usnešení rady městské dále byti obnovován, jak toho sloh jeho vyžaduje, zejména bude zasazena zase gotická kružba do oken na stranách bočních.

Kostel Panny Marie Sněžné, jehož průčelí nebylo až dosud dokončeno, má nyní obdržeti slohové zakončení své. Jak jedna dobrá myšlenka druhou plodí! Teprv od té chvíle, co památník Jungmannův zdobí malé náměstí, z jehož pozadí přes budovu školní k nebi vyčnívá nedokončená svatyně, živěji pocítovala se toho potřeba, aby započaté dílo předce jednou dokončilo se. Po 500 letech Jungmann ozdobí, co Karel IV. zbudoval. Na dobrých dílech spočívá požehnání Boží. Nový dar to bude, kterým královská Praha oslaví 500 leté jubileum. Otec vlasti oslaven bude otcem literatury.

Navrácený majetek národní. Historiograf moravský dr. B. Durdík ohlásil právě moravskému výboru zemskému, že 7. června přešlo 21 českých rukopisů do majetku moravského archivu zemského. Mezi těmi nacházejí se bible Lobkovicá, dokončená 1480 a bible Bočkovská. Veškeré kodexy psány jsou jazykem českým. Zásluhu o navrácení památek má dr. Durdík, který již r. 1851 rukopisům

pozornost věnoval, je prošel a důkladně popsal. Zemi vráceno tedy, oč před 275 r. oloupena jest.

Centrální komise vídeňská spravena byla ministerstvem kultu, že již příštího roku podány budou od místodržitelství českého návrhy na opravu farního gotického kostela v Hostiném, k čemuž na pouhých příspěvcích soukromých sešlo se dosud přes 12.000 zl. Konservátor Frind oznámil, že skupenina soch vítězství víry křesťanské nad Turky představující, kterou vídeňský klášter panenský sv. Jakuba na památku šťastného hájení Vídně proti Turkům (1683) ku konci 17. věku v Ošicích zřídil velice jest poškozena a nutné opravy potřebuje. Poněvadž v tamnější krajině jiné dvě skupeniny zcela stejné neporušené se zachovaly, stalo se k návrhu prof. Trenkwalda usnešení, aby památka nákladem vukolního obyvatelstva opravena byla.

Plzeňský konservátor Loužil zaslal nákres nádherného průčelí bývalého opatství kladubského od něho zhotovený.

Čalouny Rubensovy, kterými naposled ozdoben byl sál Vladislavský při korunování císařovny Marie Teresie za královnu českou, od té doby velmi sešlé a velkými kusy sedého kartounu záplatované, které ještě minulého roku o slavnosti Božího Těla déle než hodinu na dešti zůstaly, tentokráte na oltáři neobjevily se více, nýbrž do Vídně, jak se praví, putovaly. Poněvadž nyní tak vzácné gobeliny velice se cení, stanou se bezpochyby po uměleckém obnovení svém přístupnými též širšímu obecenstvu. Poněvadž pro Prahu určeny byly, nejlépe by jim slušelo, aby jednou zdobily některou z nádherných místností budoucího domu uměleckého pod mostem Karlovým.

Lehner.

FEUILLETON.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. (Pokračování.)

Píše F. J. Lehner.

(Strop kaple Sixtinské.)

Stvoření Evy líčí se na pátém obraze, který, ač malou prostoru zaujímá, k nejkrásnějším a nejjednodušším komposicím náleží. Adam mistrně zkrácený zde leží v hluboký spánek pohřížen. Před ním stojí Bůh Otec, velebný kmet, širokým pláštěm zahalený, k jehož všemohoucímu rozkazu náhle z boku spícího Adama vystupuje žena s rukama sepjatými a s otevřenými rty. Krásná postava hluboce nakloněná s výrazem milostným díky vzdává a klaní se Stvořiteli svému. První myšlénkou probuzeného života jest modlitba a dík. Jak krásně dovedl Michel Angelo vyličiti spanilost ženy v souhlasu s vypravováním písma.

Pád v ráji a výhost z něho jest předmětem šestého obrazu. Strom poznání dělí jej na dva díly. Dábel, polovice ženy a polovice hada, o strom ovinut rozmlouvá s člověkem a za rozmluvy levicí podává Evě pod stromem na zemi sedící zapovězené ovoce, která žádostivě ruku po něm vztahuje. Vedle Evy stojí Adam snaže se mocným ramenem sehnouti větev a tak zároveň stává se dobrovolně vinným hříchu. Umělec zde účinek zveličuje kontrastem stojícího muže svalovitého a ženy více nedbale sedící. Ten výjev ode-

hrál se na levé straně stromu a hned vedle na pravé straně stromu za hřichem v zápětí kráčí trest a pomsta. Anděl s mečem nevědníky z ráje vyhání. Také zde líčí Michel Angelo kontrastem účinek trestu. Kráčeji podle sebe do vyhnanství. Adam s mužnou kajícíností smutně se loučí s rájem, oběma rukama jemu i andělu poslední, srdcelomné pozdravení posílaje. Eva pak sklíčená s tváří hrůzyplnou, s hlavou na prsa skloněnou, s rukama skřížovanými, nejistým kročejem, plna studu a bázně na jeho levici se potácí a posledním, bázlivým pohledem nazpět se dívá do ztraceného ráje. Bolest a vina jeví se na obou, měrou však rozdílnou u muže i ženy. Ustrašení a smutní prchají před tváří Boží, ale zas jej hledají. — Boha lidé rozhněvali. Všechno snaží se, aby hněv jeho ukrotili — obětí.

Oběť jest předmětem obrazu následujícího. V oběti jest obraz a rukojemství budoucí spásy. Stvoření, pád a budoucí vykoupení v ráji zaslíbené, jak pěkně líčeno jest v cyklu obrazovém! Oběť se zde líčí s celým světodějným významem. Oltář ponejprv se zde spatřuje, a u něho k oběti přichystaný muž s dlouhým vousem ctihodného vzezření v průvodu několika žen. V pozadí viděti lze býka, koně a slona. V popředí mládenci dříví snášejí a berana vedou. Patrně jest to oběť Noěmova, ač Condivi a Vasari výjev za oběť Abelovu a Kainovu prohlašují, kterou by ovšem byl vyžadoval architektonický pořádek, poněvadž v následujícím obraze líčí se teprv potopa světa.

Osmý obraz z celé řady nejbohatší na figury předvádí nám veškeré hrůzy potopy světa. Po ztrátě kartónu florentinského jest nám ukázkou heroického slohu Michel Angelova. Hrozný výjev ukazuje se nám ve čtyrech jednáních. V levém popředí stojí poslední zbytek vrchu z povodně vyčnívajícího, na němž outočiště hledá poslední zbytek nešťastníků. Na zemi leží matka nahá a všeho zbavená s dítětem, v bídu svou tak pohřížená a zoufalá, že již ani neslyší pláč jediného roběte, které jí zbylo z tak mnohého poze-hnání. Vedlejší skupení nechce však ještě něčeho vědět o zoufání, zrůvě bojuje o život a po spáse se ohlíží. Mohutný strom s bohatými větvemi poskytuje ještě naděje. Silný mládenec již se vyšinul vzhůru. U paty stromu čeká mladistvá matka s dvěma dítkami; jedno má v náručí a druhé úzkostlivě objímá nohu její. A vedle dva milenci drží se v objetí až dosud doufající. Snad ten poslední strom je zachráně! A z dolejška na poslední místo suché spěchá ještě celý zástup; statný muž na zádech nese ženu ustrašenou a s ustrnutím poznává, že na stromě pro oba již místa nez-bude; za ním pak celý houf mužů a žen s nábytkem a náčiním chvatně zachráněným. Budou alespoň zde zachráněni od smrti? — A na proti pahrbku vyčnívá ze spousty vod jako ostrůvek v moři širém poslední vršek nahé skály kolkolem vodou obehnaný, na kterém zachránila se četná rodina. Jsou zde stísnění a skrčení pod stanem vytvořeným chatrnou plachtou na větví stromu zavěšenou, nad kterou spatřuje se hněv Hospodina, který válčí vo-dami, bleskem a bouří. Plachta má je chrá-niti před lijákem. Ba nezachránili se již ani

všichni členové této rodiny. Vlnami brodí se muž, který v náručí nese utopeného mládence, mrtvolu syna, po němž staříčský otec a zou-fající matka v ustrnutí rukou vztahují. Hrůzný obraz bídy zoufanlivé a neštěstí nevýslovného! Těsně na svahu skály usadilo se několik mládenců, jeden pro vystálá utrpení již otu-pělý, druhý zvědavě se dívající, zdali druhům jeho s vlnami zápasícím poštěstí se předce vy-sínouti se na strmý břeh skalnatý. — U prostřed mezi oběma vrchy hnána jest větrem a bouří chatrná kocábka bez vesla, bez rady a pomoci. I ta jest uprchlíků plna, jichž počet ustavičně se množí. Vždy jiní a jiní chytají se jí odevsad a přivádějí v kolísání nebezpečné. Větrelcům jiní stavějí se na obranu, ano žena jedna chápe se palice a vši silou udeřila muže, který z polovice na loď již se byl vyšinul. Marné jest však všechno namahání. Osud všech jest rozhodnut. V tom okamžiku loďka se potápí a v chladných vlnách připraven jest všem hrob společný. Jenom archa, mohutný koráb ze dřeva pevně zbudovaný, v pozadí obrazu bezpečně se vznáší nad vodami, a nad archou holubice, znamení pokoje a míru.

Na posledním obraze spatřuje se praotec Noë na zemi dřímající, z neznalosti vínem přemožený, Chámem posmíváný, jehož Sem a Jafet cudně pokrývají. Také tato komposice jest jednoduchá a plna významu. —

Poslední tři obrazy byly prvními, které Michel Angelo vyvedl. Když již dokončeny jsou, upozoroval teprv mistr, že měřítko figur v poměru ku vzdálenosti malé bylo, načež při ostatních o to se postaral, aby veliké myšlenky velkými tvary vyjádřil.

(Pokrač.)

V záležitostech redakce.

Staré zprávy o farách v Čechách. Vdp. vikáři v *Nezamyslicích* zasle p. prof. A. Sedláček výpisky přímo, poněvadž se k žádnému spracování nehodí. — Za zdělení zpráv pro památní knihu farního kostela ve *Smidarech* v Bydžovsku, a pakli možno i filiálních v *Starém Bydžově*, *Loučanech* a v *Mstihněvě* žádá p. profesora vdp. Fr. Flála, pap. prelát a děkan ve *Smidarech*.

K životopisu J. K. Rojka zaslali bohatou látku (vlastnoruční listy zvěčného a popisy povahy a činnosti jeho) p. prof. A. Sedláček a dp. Jos. Klein, farář v Cerekvici. Ževrubnějších zpráv a příběhů o jeho životě, jakož i hojně jeho dopisy slibuje zvláštním listem podati osobně nejdůvěrnější zvěč-ného přítel vdp. Jos. Roštlapil, farář na Opočně. Tolikéž slíbil p. ředitel Zoubek. O další příspěvky snažně žádá

Redaktor.

V redakci »Methoda« (Karlín č. 234.) lze dostati veškeré ročnísky předešlé; ročník I. za 1 zl., roč. II. a III. po 2 zl.

»Methoda« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Do-pisy, týkající se redakce, budtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace za-sílány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 7. V Praze, dne 20. července 1878. Ročník IV.

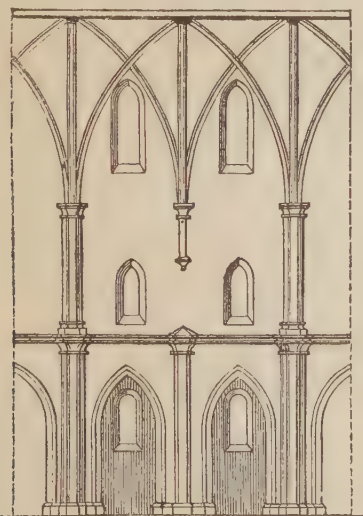
Obsah: Sloh přechodní (F. J. Lehner), — Inventář Krumlovský. (Ant. Baum.), — Staré zprávy o farách v Čechách, (Aug. Sedláček), — Z Akademie křesťanské, — Domácí zprávy, — Mosaika, — Feuilleton, Michel Angelo. (F. J. Lehner), —

Sloh přechodní.

Píše F. J. Lehner. (Pokračování.)

(Vývin klenby.)

Touha po dalším článkování a dělení ploch klenbových způsobila, že začasť také před prostřední arkádové pilíře kladly se polosloupky, které svrchu nad náběžníkem pilířovým dále na vrchní stěně se vypínaly, a

(Ob. 126.) Z hlavní loď v Třebíči. XIII. století.

ze svých hlavic též žebra klenbová vypouštěly, tak že tou měrou povstávalo klenutí buď šestistranné, anebo síťové. (Ob. 126.) Na vysvětlenou, jak bohatě vyvinula se klenba,

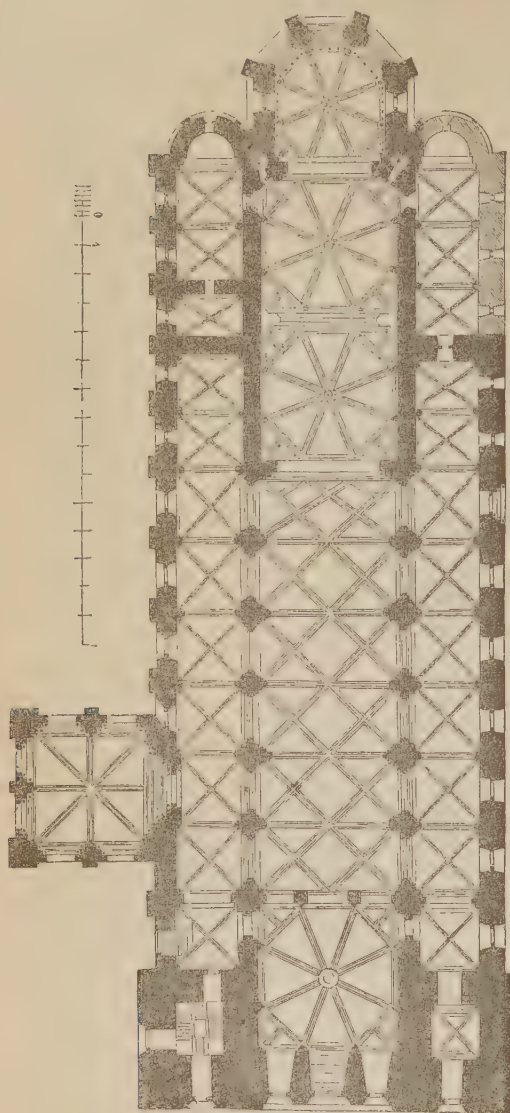
uvádí se zde na klenbě památného chrámu Páně Třebíčského příklad zvláštní sice a řídký, za to však tím více zajímavý.

Jak půdorys (ob. 127.), poměry, míry a polokruhová apsida severní lodi boční ukazují, jest založení kostela ještě přísně románské. Kostel klášterní čítá tři lodi a podržel tvar basiliky. Lodi boční jsou v poměru k lodi hlavní velmi nízké. (Ob. 128.) Lodi křížové zde není. Celkové uspořádání ve všem souhlasí se všemi jinými staršími kostely klášterními. Oltářní svatyně, presbytář a loď jsou přísně od sebe děleny. Na západní straně spatřují se dvě věže do čtverce založené, mezi nimiž předsíň se nachází s oratoriem nad ní umístěným. Hlavní portál pro osadu upraven jest na straně severní, před nímž ve stejné výšce s lodmi bočními prostranná, otevřená síň, ráj, se rozprostírá. Pod presbytářem a oltářní svatyní nachází se krypta (ob. 129.), která také do bočních lodí zasahuje a druhdy samostatným kostelem bývala. Prostory kostelní opsána jest třemi čtverci k sobě seřazenými tou měrou, že od průčelní stěny západní až ku čáře, která oltářní svatyni zakončuje, třikrát se opakuje světlost šířky kostelní. S délky úhrně připadají dvě třetiny na loď kostelní, jedna třetina na presbytář.

Vysoký chór (svatyně oltářní) jest překlenuť kuplí konstruovanou z úplného osmi-

hrann. Svatyně oltární jest nejbohatější částkou veškeré budovy. Při podlaze kolkolem

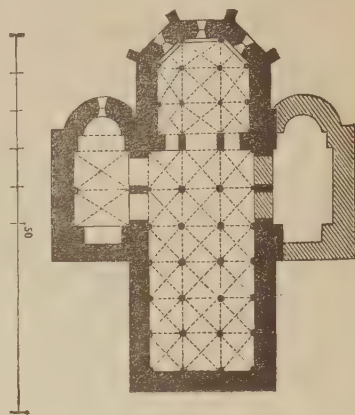

(Ob. 127.) Třebíč. Pádorys.

obklopen jest chor řadou 7 stop vysokých arkád lomeným obloukem spojených a do zdi zapuštěných. Světlo sem padá kulatými okny na způsob růžic vyvedenými. Uvedenou řadou arkád, okny těmito, jakož i vodorovnou římsou, nad kterou okna sloupkem přepažená se nacházejí, důmyslně rozdělena jest vysoká stěna do více pater.

Presbytář oddělen jest jednak od svatyně oltární, jednak od loď pásy, jejichž výška obnáší právě polovici celé výšky klenby hlavní lodi.

Tyto oblouky, jimiž střední prostora přepásána jest (ob. 130. A A), jsou značně nízké. Nad pásy připoínajícími na soustavu kostela S. Prassede v Římě (viz „Method“ ročník II. strana 92. obraz 8.) jest zde jako tam vyzděna kolmá stěna prolamovaná otvory na způsob oken. Po délce není pres-

(Ob. 129.) Třebíč. Krypta.

bytář jako obyčejně od lodí bočních oddělen řadou pilířů, nýbrž jest uzavřen plnými stěnami, tak že do prostor postranních vchází se na obě strany portálem malým sice, avšak ozdobně vyvedeným a okrášleným ornamenty a sloupy. Ostatně jest presbytář velmi jed-

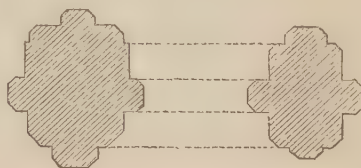

(Ob. 128.) Třebíč. Příční průřez presbytářem.

noduchý a veškerá ozdoba jeho soustřeďuje se ve dvou osmihranných klenbách do této prostory vedle sebe upravených. Do každého

s obou polí kolmými stěnami přepažených zasazena jest osmihranná klenba na způsob kuple vyvedená. Přechod čtverce v osmihran způsoben jest pomocí několika lomených oblouků sesílených jedním podporujícím žebrem s rohu čtverce vybíhajícím. Ostré oblouky kuplové zaklenuty jsou do osmi žebër, které se zbíhají v jednom bodu bez svorníku. Na stěnách sestupují od bodů, kde klenba počíná, vícehranné přípory sedící na krakorcích. Veškeré článkování jest hmotné. Tvar polygonní jest důsledně proveden na veškerých příporách a žebřích klenbových.

Lod hlavní rozdělena jest šesti pilíři s každé strany svobodně stojícími na tři čtverce s úpravou prostředních pilířů, jak rozděleno bývá v románském uspořádání. (Ob. 126.) Také zde na člancích pilířů jest tvar poly-

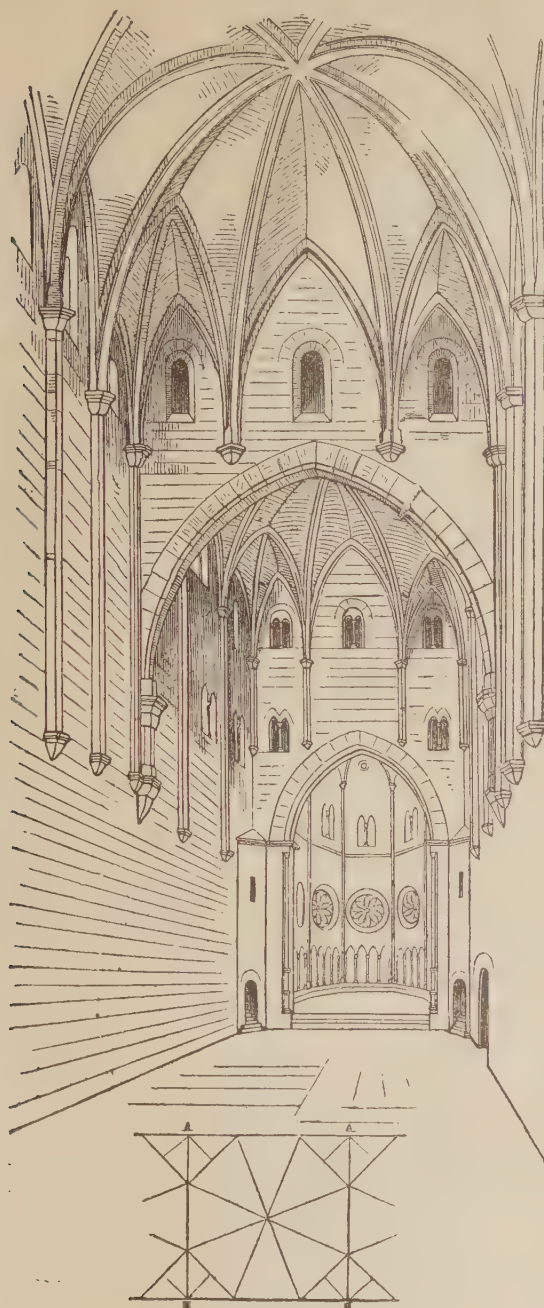

(Ob. 131. Třebíč. Pilíř v hlavní lodi.

gonní proveden (ob. 131.). Oblouky arkád vyrůstají bez hlavice a bez náběžníků římsového z pilířů střídavě silnějších a slabších, tak že souditi lze na šestistrannou klenbu, která snad původně zamýšlena byla. Z ní však sešlo a povstala jednoduchá klenba síťová tím, že diagonální žebra vždy z jednoho pilíře vybíhající pilíř následující přeskočila a do protějšího, třetího pilíře zabíhala. U provádění klenby totiž, která však dle jiného plánu se zakládala na ozdobné, kulaté klenbové přípory dílem nad spodním, vícestranným článkováním pilířů a arkádových říms postavených, dílem z krakorců na stěnách počínajících, a hlavicemi ve slohu první polovice 13. věku ověřených, tedy co do času bezprostředně ku staršímu založení se družící, šestistranná klenba diagonálními žebry vybíhajícími z pilířů prostředních přeměněna jest v jednoduchou klenbu síťovou.

Lodi boční sklenuty jsou prostou klenbou křížovou.

Předstíň překlenula se kupí osmihrannou (ob. 127.) v souhlasu se stranou východní,

(Ob. 130.) Třebíč. Chor.

Inventář Krumlovský.

(Dokončení.)

Podává architekt *Ant. Baum.*

Dále se uvádí 29 rozličných stříbrných mís: „Item k ssalssyem ssest missek dwye wyetezi a cztyrzi menssye s przislussyegi k nowim missam“; dvě „medenicze“; pak konve rozmanité se zlatými obroučky, s žaludy, se pštrosovým vejcem. „Item dva czela koffliky, kazdy przikriti spstrossowym waiczi, Item kofflik genz slove Gyeyero. Item dwa koffliky strzebrny pozlaczeny oba gedem wyrazovany a druhi prozty, Item hrczek Rynsky Korunsky, Item kofflik neb tekl vyhibowany pozlatyty od fararze Ffrymburskeho, Item teklow sedm strziebrných gesto gedem w druhy wchazi, Item ssalow wssech welikich y malich osm a cztyriczety, Item dwa nozie okowana s quardyerzem, Item noha confectowa nowa dicta tragedfas, Item flassek zezeznich osm a gedna czynowa.“

Následuje pak inventář listin a jiných důležitých spisů, jichž zde však opomínáme. Po seznamu listin následuje opět další a to velezajímavé vypsání uschovaných skvostů.

„Item kofflik fladrowy s korunkou zlatu y s kamenym w korunye a w tom koffliku gest prstenow trziedczety a sto s kamenym, ale druzi bez kaménye a drzadlo a noha toho kofflika take zlate. (Podobných kofflů z dřeva fladrového po dnes se nalézá valný počet v pokladních komorách.) Item osm kwyetow menších perlowich a v nich cztrnezczitma prstenow zlatych z kamenym na každem kwyetu trzie, Item osm kwyetow perlowich wyetezich, Item towarzistwo perlowe na hrdlo s zapony a s kameny, wseczko to lezi u sskrzince kozene okowane ssyroke czerne. Item sskrzinka drzewena okowana a w nye bez jedne trziedczety zapon zlatich s kamenym y s perlamy tudyez take roh gednorozczowy okowany strziebrem pozlaczony, Item cztyrzi kusy toczenicze welikich perel na czwylinku, Item lubek perlowy na skotezy, Item sskrzinka drzewena okowana bez nohi a w nye kofflik fladrowy z kornnku zlatu swrchupsany s tyemy prsteny a lubek swrchupsany a toczenice swrchupsana a nuoz

jaspisowy okowany a patrz krzisstalowy a sedm koralowich paterzow.“

Projdeme-li líčený inventář, shledáváme,

1. že kláštery a šlechta nemalých pokladů se těšily, že umění milovní byly.
2. Zaznamenané a popsané předměty jsou zcela tytéž, jaké v ostatní vzdělané Evropě byly v užívání; tedy se zajisté nalezali naši krasoumní řemeslníci na tomtéž stupni dokonalosti, jako jinde.
3. Vypsání látky hedvabné „s lwiky, s ptáčky, s psiky atd.“ jsou látky buď sicilské, neb orientální, snad jsou i zde za panování Karla IV. dle italských vzorků pracovány, spíše ale z Vlach zakoupeny. Vlašský ubrus se zvláště jmenuje.
4. Líčení barev kněžských rouch podává nám obrázek, jak věk 15. od nynějšího se rozeznává.
5. Vypsání stolního náčiní a pojmenování některých předmětů jmény německými poučuje nás, že se mrav a obyčej při stolování od německého asi mnoho nelišil.
6. Též oněch 6 svazků německých kněh v inventáři zaznamenaných nasvědčuje tomu, že se mluva německá pěstovala. Vedle toho ale zase
7. dozvídáme se, že ve sbírce kněh z větší části theologických a mravoučných též kroniky české se nalézaly a že si dějepisu českého hleděno.
8. Velký počet kněh svědčí též o literním vzdělání.
9. Šperky, jako jsou hvězdy, květy etc. nasvědčují, že kroj českého kavalíra se asi nelišil od kroje cizího též doby.
10. Tak zvané nádoby nádherné (Prunkgefässe) jsou tytéž, jako u šlechty a boháčů cizích v době současné. Některé předměty jsou asi vlašského původu.
11. Co do látek seznáváme, že mnohé z Flander k nám dováženy byly.
12. Nalezli jsme některé dobré české výrazy, jako jsou: vyrázovaný: durchbrochen, vyhybovaný: geschweift, atd.

Staré zprávy o farách v Čechách.

Podává profesor A. Sedláček.

II. Běchonicce.

Poprvé se připomíná fara k r. 1365; tehdá dne 17. března potvrzena ní po smrti faráře Henslina nový farář Petr, kněz z Mišovic, ku podání Dominika Česta a Pročina panoší z Běchovic a uveden sem děkanem Pracheňským.

Jest to jediný zápis o Běchonicích, jenž se ve všech 10 dílech kněh potvrzovacích nachází.

Po husitských válkách zůstala ves při náboženství katolickém a sázení sem faráři katoličtí.

Litmir z Obytec a na Běchonicích prodal r. 1480 (v desky vloženo 3. června) několik sedlských dvorův v Tužicích s platem, který dávali faráři sv. Filipa a Jakuba v kostele farním v Běchonicích nynějšímu i budoucím farářům, po zákonu sem nastupujícím a uvedeným sem vedle řádu arcibiskupství kostela hlavního v Praze a na časy věčné, tak totiž, aby farář téhož kostela mohl při témže kostele

tím platněji přebývati a Bohu sloužiti. Zápis toho přišel nejen do desk zemských, nýbrž i do akt konsistoře pražské (Acta administratorum a libri erect. XIII, 81) a otištěn v Emlerově díle Reliquiae tabul. II. 384.

1480, 21. dubna srovnána jest přemezi řečeným Litmírem a Petrem, farářem Myslevským. Petr se táhl ke kostelu zdejšímu tvrdě, že jest filialním kostela Myslevského a proto že béře z Běchonic „in signum subjectionis“ desátku ročního 12 gr. 6 kur a 2 kopy vajec; ale Litmir dokázal aktami kněžskými (viz první výpisek), že byl kostel Běchonický farním již před válkami husitskými. Farář Myslevský patrně nebyl práv. (Lib. erect. XIII, d)

R. 1543 patřily Běchonicce ke zboží Neprachovskému a připomíná se tudíž podací kostelní v Běchonicích (Dz. 250 E 19). Byla tu tuším ještě fara, ale po r. 1620 připojena pro nedostatek kněží k faře Hradešické, při níž až do r. 1786 zůstávala.

III. Chotoviny.

Nynější ves Chotovina skládala se za dávných dob až do 16. století ze dvou osad, jedné, ku které patřily kostel, fara a ves nynější, říkalo se Chotoviny, druhá, kdež byly pouze tvrz a dvůr (na místě nynějšího zámku) slula Vlkančice neb i Vlkanice. Obě patřily rozličným držitelům, kostel a díl vsi Chotevin patřily pánům z Rozemberka a počítány ke Přibenicům, ostatek byl statkem zemanským. Jakožto patronové kostela připomínají se tudíž páni z Rozemberka a sice 1366—1371 bratři Petr, Jodok, Oldřich a Jan a 1391—1411 Jindřich.

Potvrzování farářův dalo se takto:

1366, 12. listopadu potvrzen Jindřich posud farář v Rychnově po smrti faráře Jetřicha a uveden farářem Klokotským. (Lib. conf. I. H 1.)

1371, 17. listopadu Jan syn Fridrichův z Reichenšteina po smrti Jindřichově (II. E 10.)

1391, 24. listop. Jan Loutka oltářník při oltářích P. Marie Sněžné na hradě Pražském a sv. Kateřiny v Kostele P. Marie v Týně změniv místo své s Ondřejem, uveden farářem Hoštickým (lib. conf. V. E 9).

1411, 3. února Linhart kustos v kostele sv. Petra na Vyšehradě po faráři Chvalovi,

jenž se poděkoval, uveden far. Hlasivským (VII. A 13).

Z nadačního listu r. 1407 v archivu farním chovaného viděti jest, že patřily ke kolatuře Vlkančice, Rzavé, Vražné, Košín, Liderovice a Sedlečko se vším, což mezi nimi leží. Řečeného roku byl druhý střidník (kaplan) při kostele zřízen.

Zajímavý jest list daný r. 1463 dne 20. června a v archivu Třeboňském chovaný. Ctibor Vidlák z Nechvalic, držitel tvrze Vlkančické, učinil tehdá smlouvu s Janem z Rozemberka patronem v Chotovinech, s tímto proto, poněvadž na ten čas v Chotovinech faráře nebylo; Ctibor obdržel od něho „louku farářskou ležící pod Chotovinami u sedlecké cesty“ a dal za ni louku ode dvora Duškovského ve Vlkančicích a k té louce 8 záhonův dědiny od téhož dvora mezi cestami při dědině Chotovinské k Vražnému jdouce. „Tyto poslední případy tedy k faře a snad k ní posud náleží. Poslední z rodu Rozemberského Petr Vok prodal r. 1593 dne 25. března kostel v Chotovinech s částí vesnice a krčmou a díl vsi Sedlečka Bohuslavovi Vítovi ze Rzavého, držiteli tvrze a dvoru v Chotovinech (bývalých Vlkančicích) a tak sloučeny obě části v jeden statek.

IV. Hořtice u Nemyšle.

Patrony fary této byli držitelé Nemyšle, kteří jsou nám takto známi: Litvin z Nemyšle 1373—1390 a synové jeho Jindřich z Prudic (1390—1415), Litvin z Bukové (1390—1415), Bohuslav z Nemyšle (1390—1437), Ondřej z Nemyšle 1390-1439), Beneš (1390), Voekěř (1390).

Potvrzování farářův dalo se takto:

1377, i. června Bech kněz z Ústojova po smrti Jana faráře (lib. cf. III. C 28).

1396, 23. dubna Beneš klerik z Nemyšle po smrti Bechově, uveden farářem Lazickým (Nová ves? V. O 10).

1407, 11. dubna Bartoloměj farář v Pacově změnil své místo s Benešem (jenž tudíž přišel do Pacova) uv. farářem Střezmířským (VI. J 3).

1408, 30. dubna Beneš farář v Pacově (vrátil se) a Bartoloměj se stal farářem v Otčích (VI. P 11),

1214, 18. října Martin z Jindřichova Hradce po smrti Benešově, uveden farářem Miličinským (VII. D 19).

Nejznamenitější nadání fary jsou:

1390 (potvrzeno 24. února) obdržel far. Beneš od mladých pánův synův Litvinových 1½ kopy platu na lidech v Nemyšli, aby se modlil za duše příbuzných jich Bohunka z Mitrovic a Ouse ze Vráže (lib. erect XII. f 50 in archivio capit. Prag).

1397, 26. října darovali bratři Jindřich, Litvin, Bohuslav a Ondřej vedle odkazu Kedruty z Hořtic kostelu zdejšímu 1 kopy platu ve vsi Újezdci (lib. 178).

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

1. Vyřízení záležitosti.

Poutnický chrám Páně sv. Jana v Nepomuku. K jubilejní slavnosti má svatyně svatého patrona českého nad kolébkou jeho v Nepomuku zbudovaná důstojně okrášlit se. (Viz Method III. roč. str. 128.) S potěšením budiž zaznamenáno, že přání odboru uměleckého, aby kostel sv. Jana Nep. zůstal poutnickým, chrám pak sv. Jakuba aby opětně za děkanský povýšen byl, stalo se skutkem. Máť tudíž hlavní patron země české v rodišti svém svato-stánek účtě jeho výhradně věnovaný. Nyní pak přijata, schválena a ku vyvedení svěřena jest odboru uměleckému veškerá vnitřní úprava vzácného kostela. *Na hlavní oltář* podány jsou od sekce umělecké tři návrhy. Dva podřízenější a méně bohaté, vedle nichž mensa s predelou, tabernaklem a trůnem měla o sobě postavena býti v předu, obraz pak s ostatní výstavností měl upevněn býti na stěně v pozadí. Prázdná ulička určena byla pro schody k vystavování nejsvětější Svátosti. Třetí návrh odporoučel velký oltář v celosti stavěný skládající se s mensy, tabernaklu, výstavního trůnu představujícího chrámek čalouny bohatě vyzdobený, bohaté predely se znaky patronů a dobrodinců chrámu Páně a s nápisy votivními. Nad predelou vystupuje pak výstavnost na čtyřech bohatých sloupech korintských po dvou z každé strany, mezi nimiž upraven jest Skřetův obraz. Sloupy nesou bohaté římsování s menší výstavností, v níž nalézá se obraz sv. Jana Nepomuckého. —

Odbor umělecký přimlouval se za přijetí posledního návrhu, což se také stalo. Oltář jest slohu renesančního v souhlasu s kostelem.

U prostřed chrámu, kde stávala kolébka sv. Jana a kde nyní vypíná se vysoká výstavnost z falešného mramoru se sochou světce, přijde nyní jednoduchý oltář křížový s nízkou mensou a predelou, s křížem u prostřed a svícny po stranách, tak že nebude brániti pohledu na hlavní oltář, ani na kazatelnu. Na zadní straně oltáře křížového zvěstovati bude nápis ve třech jazycích latinsky, česky a německy, že zde stávala kolébka sv. Jana Nepomuckého. Svaté místo obehnáno bude mřížkou železnou.

Postranní oltáře přiměřeně upraveny a obnoveny budou v souhlasu s celkem. Aby chrám Páně celý den přístupný byl nábožné návštěvě i tehdy, když kostel jest zavřen, zároveň pak, aby vnitřek chrámu byl před průvanem, upraví se u vchodu ohrádka proti průvanu u vnitř zasklená, která i při zavřených vratech umožní, že věřícím poskytuje se příležitost ku vykonávání soukromé pobožnosti za dne, kdykoli libo.

Náklad na veškerou tuto úpravu a ozdobu vnitřku svatyně zapraví se z dobrovolných příspěvků, které skládají se od ctitelů sv. Janských po veškeré vlasti.

Vys. uroz. patronka chrámu, paní kněžna Vilemína Auersperková, uvázala se, že dá vlastním nákladem postavití *báně věžní*, které při posledním požáru shořely, tak že až dosud věže

pouhou nízkou střechou kryty byly. Zároveň povede sama náklad na celou zednickou opravu kostela.

Nákresy veškeré provedli architekti Baum a Münzberger, jimž zároveň svěřeno jest provedení celé práce.

Do děkanského kostela sv. Jakuba tamtéž zhotovila se za dozoru jmenovaných architektů paramentní skříň.

Oltářní obrazy. Obraz sv. Václava, pak obrazy dvou andělů klečících, maloval profesor malířské akademie Lhota; obraz *Panny Marie, sv. Lukáše*, maloval Fr. Sequens. Vše pro nový farní chrám láně ve Stráži nákladem J. J. p. knížete Löwensteina. Obraz *Panny Marie Filipsovdorské* do Moravské Ostravy maloval malíř pan Heřman.

Kalichy. Skvostný kalich s emailovými obrázky do Chomútova za 205 zl., kalich gotický výtečně rytý přiměřenými ornamenty na veškerých částkách, od vdp. kanovníka Frinda objednaný; jednoduchý kalich do Vrbic.

Pacifikal skvostný, objednaný J. E. hrab. Bedř. Thunem.

Relikviář skvostný, objednal vp. Vác. Šorejš, kaplan v Libáni.

Paramenty v čísle 6. uvedené vesměs vp. objednatelům dodány jsou.

2. Nová objednání.

Kovové náčiní bohoslužebné: *Poslacení monstrance* dp. Fr. Veselý, farář v Řepině; — *poslacení ciboria* vdp. Kilinger, děkan v Dobrušce; — *poslacení* dvou kalichů velebný pán Jan Křivohlávek, adm. v Žichlinku; — *patenky*: vp. Ad. Mráček, kaplan v Lažišti, vp. Bedřich baron Leonhardi, kaplan v Georgswaldu; *poslacení patenky* vp. Jan Křivohlávek, administrátor v Žichlinku; — *nádoby na sv. oleje*: vp. Ad. Mráček, kaplan v Lažišti, vp. Bedřich baron Leonhardi, kaplan v Georgswaldu; tři nádoby pohromadě vp. Jan

Křivohlávek, administrátor v Žichlinku; — *kaditelnici* stříbrnou dp. Ign. Vrba, farář ve Skrbení u Olomouce; — *svícny oltářní* 10 kusů sl. kníž. Švarcenberský patron. úřad na Vorlíku.

Paramenty: *Kasule*: červenou dp. Josef Bořeta, farář v Strašíně; červenou sl. kníž. patron. úřad Švarcenberský na Vorlíku; červenou vdp. Dr. Antonín Reinwarth, prof. theologie co dar do kostela v Hroznětíně; slavnostní bílou dp. Ferd. Harna, farář v Holici na Moravě; — *pluvialy*: fialový skvostný dp. J. Steinko, farář ve Schwarzbachu; černý a bílý sl. zádušní úřad pražský pro chrám Páně u sv. Haštala; dp. Vaculík, farář v Hustopeči na Moravě; — *dalmatiky* dp. Fr. Vaculík, farář v Hustopeči; — *velum* sl. kníž. patron. úřad Švarcenberský na Vorlíku; slavnostní velum dp. Ferd. Harna, farář v Holici na Moravě; — *plášťky na ciborium* vp. Jos. Vacarda, administr. ve Sluhách; — *bursu k nemocným* vp. Jan Křivohlávek, administr. v Žichlinku; — *korouhev* poutnickou dp. Jos. Fremund, far. v Chelčicích; — *prapor* pro školní mládež bp. Jos. Martinec, rolník v Chotětově; — *prádlo* kostelní: 2 alby, 6 cingul, 3 humeralia, 6 purifikatorií, 3 korporalia; — *příkrov*, mnoho kostelního prádla, 4 polštáře na oltář sl. kníž. Švarcenberský patron. úřad na Vorlíku; — *antipendia* duchovní správa ve Zhoří na Moravě, dp. J. Schmidt, farář v Brodu; — *rukavice* zlatem vyšíváné ctihodný řád Uršulinský v Č. Skalici; — *koberce* vp. Fr. Nožka, kaplan v Čermné.

Rozličné: *missál* objednáva kníž. patron. úřad Švarcenberský na Vorlíku; — *kanonické tabulky* dvoje vp. Jos. Thun, koop. v Trnavce na Moravě.

3. Rozpočty:

Na obraz Navštívení P. Marie; na zcela stříbrnou monstranci v renesančním slohu a na celý bílý ornát (1 kasuli, 2 dalmatiky a 1 pluvial) se zlatými portami. *Lehner.*

Domácí zprávy.

Pohřeb + Jaroslava Čermáka konal se v Praze dne 7. července s velkolepou okázalostí. Národ důstojně oslavil zesnulého umělce. Pohřby byt i královskými nepovzneseme však umění na žádoucí výši dokonalosti. Lze snad doufat, že z té piety k zesnulým umělcům zrodí se láska k živým umělcům, kteří mezi námi s láskou a obětovností pracují na vznešeném poli uměleckém. Královskými pohřby nespasíme národ, nýbrž činností za živa, podporováním a živěním snah uměleckých, rozšiřováním pravých zásad do všech vrstev společnosti,

buzením a ušlechťováním krásocitu a p. a p. Těch tužeb jest celá litanie. A jsou to až dosud jen tužby pouhé. Na díle samém pracuje se na mnoze jen — ústy. Kolik obrazů mají Čechy od Jaroslava Čermáka? — Ani jeden. Teď jediný od jednoty krasoumné u něho objednaný smrtí umělcovou nedošel uskutečnění. — Za živa oslavujeme umělce podporou a uznáním! Sláva po smrti se nevylučuje. Ale ta již jest jen pouhým přirozeným přídavkem vděčnosti národa. Tedy za živa!

Kostel sv. Jiří na Hradčanech. Centrální komise vídeňská odporučila ministeriu vyučování před delší dobou, aby památný chrám Páně důkladně byl obnoven ve slohu ryzém, i navrhovala, aby především na základě komise zjistil se objem technické práce, jakož i náklad, kterýž by se vyžadoval ku zřízení starých oken, k vylepšení skulptur, k lepšímu zachování památníků a ku spolehlivému odhalení starých maleb na obmítce. — Co od té doby se stalo, není známo.

Kostel Matky Boží před Týnem v Praze. Práce restaurační na zevnějšku utěšeně pokračují. V hlavní lodi jest 5 velkých oken průčelí jižního s veškerými podrobnostmi obnoveny, rovněž s velkými pilíři mezi okny stojícími, tak že již tato část kostela jest na dobro zproštěna lešení zároveň s jednou věží, na které dále ještě opravuje se Galerie věžní, okna, římsy a kamený podklad 3 stržených víček rohových jsou již znovuzříženy. Veškeré práce jsou ovšem jen částkou důkladné restaurace, jakou hrozně zanedbaný stav starého svatostánku již dávno vyžadoval. Praha se činí. Obecní zastupitelstvo zasluhuje chvály. Doufejme, že po skončené opravě zevnějšku dojde také na vnitřek, který ve své nynější úpravě podobá se velké stodole začazené a špinavé. Stěny, které stkví se mají nádhernou barev, zasmušeny jsou dlouholetým prachem a čmoudem. Kruchta s ostatní úpravou souhlasí. Že hlavní chrám patronátu pražského, kam zastupitelstvo pražské na slavné služby Boží chodívá, jednou se opět zastaví v úpravě důstojné hlavního města a hlavy království, pevně doufáme

Kostel v Záběhlicích uveden jest opět na původního stavu svého zevně na presbyteriu i lodi chrámové. Nová věž dostoupila již do prvního patra. Má-li býti souhlas zevnějšku s vnitřkem, jest si přáti, aby po ukončení té práce povolen byl od sl. patronátního úřadu potřebný náklad na vnitřní úpravu. Stavbu vedou architekti Baum a Münzberger.

Jubilea města Kolína. Letos právě tomu jest 500 let, kdy původní kostel na předměstí zálabském byl slavně zasvěcen. Letos tomu půl tisíce let, co děkanský kostel nákladem královským během 18 let ve své polovici, na místě bývalého presbyteria, v čistě gotickém slohu byl dostavěn a slavně zasvěcen. Letos tomu 500 let, kdy štědrý dárcé téhož kostela, král náš Karel IV., na věčnost byl povolán. Letos právě příhodná k tomu doba, aby se zasvětila spolu památka povýšení osady Kolínské na město královské, které napotom silnými zděmi a valy bylo opatřeno, zvláštním erbem vyznamenáno a mezi nejvýznamnější města vřadeno. Tyto památné události oslaví Kolín dne 23., 24., 25. a 26. srpna t. r. slavnostním způsobem. První slavnost, týkající se zálabského kostela sv. Víta, jest již odbyta. Nejlepší, nejdůstojnější a nejtrvanlivější oslavou bylo by ovšem zřízení čilého komitétu, který by si uložil,

aby věkům budoucím zachovala se skvostná památka slavné doby minulé. Nepočne-li se brzy opravovati a důstojně obnovovati dílo památné Karla IV., nedochová se věkům budoucím památník minulosti. A jako zevnějšek má již nutné potřeby rychlého opravení, také vnitřek volá po upravovateli. Kollosální a nemotorný obr vkusu nešťastného — hlavní oltář — rád by byl vyměněn za úspěšné dílo gotiky s nádhernou stavbou souhlasící, staré sacrum poškozené běduje a touží po sltovníku, který by je osvobodil z vazby nečestné a z objeti nestoudného, okna touží po pestré okrase barev, kruchta po obnově zpěvu. Veni Sancte Spiritus!

Nechť jubileem zplodí se znovuvzkříšení!

České rukopisy z knihovny štokholmské. Jak jsme se již zmínili, oznámil zemský historiograf moravský dr. Beda Dudík, že 21 českých rukopisů přišlo ze štokholmské královské knihovny do majetku moravského zemského archivu. Rukopisy tyto jsou: Theologika: 1. Bible Lobkovičská, dokončená 1480. (Cod. Ms. Memb. fol. saec. XV.) 2. Bible Bočkovská. (Cod. Ms. memb. fol. Voium. duo saec. XV.) 3. Výkladové na čtení svatá nedělní celého roku i některých svátkův skrze M. Jana Rokycana. Psaná prací Stanislava z Křižanova 1503. (Cod. Ms. chart. fol. saec. XVI. pag. 626.) 4. Kniha, jenž slovů Hodinář. Psané prací Martina Buby na rozkaz Zdenka mladšího z Valdsteina. (Cod. Ms. chart. fol. saec. XVI. Volumina tria) 5. Pána z Budova spisové, totiž kronika duchovní, alkorán přitom. Christus, Antichristus, Rytíř křesťanský, katolicus a kšaft. Psané prací Pavla Lhenického na žádost Petra vladaře domu Rožmberského roku 1608. (Cod. chart. fol. saec. XVII., pag. 674.) 6. Jakuba Nemojevského odpověď na knihu kněze katolika Benedikta Herbesta, kterouž napsal proti konfessi bratrské. Psána r. 1586. (Cod. chart. fol. saec. XVI. pag. 382.) 7. Antiphonal, aneb zpívání bratří pod obojím s notami. (Cod. Ms. chart. fol. saec. XVI., pag. 226.) 8. Čtení a rozjímání duchovní. (Cod. Ms. chart. 8. saec. XV., pag. 258.) — Historica: 10. Mistra Petra Morduka, tota historia scholastica. Psána r. 1841. (Cod. Ms. chart. fol. saec. XV., pag. 286.) 11. Kroniky české. (Cod. Ms. chart. fol. XV., pag. 458.) 12. Zlomek kroniky české od založení země české až do r. 1116. Připsaný bratru Janovi Kalefovi. (Cod. chart. fol. saec. XVII., pag. 390.) 13. Diplomatař kláštera Žďarského na Moravě od r. 1411 až do r. 1613. (Cod. Ms. chart. fol. saec. XVI a XVII., pag. 450.) 14. Smlouva biskupa Olomúckého Jana XIV. s mary svými, učiněná r. 1573 (Cod. Ms. chart. fol. saec. XVI., pag. 16.) 15. „Tristram a Tandariáš.“ básně roman. tická, dílem na skutečném příběhu osnovaná. Psané prací Jana Gebsy r. 1483. (Cod. Ms. chart. 8. saec. XV., pag. 492.) — Medica: 16. Lékařské knihy od r. 1559. (Cod. Ms. chart. fol. saec. XVI., pag. 560.)

17. Knihy lékařské. Přepsané Václavem z Březan r. 1604. (Cod. Ms. chart. fol. saec. XVII, pag. 524.) 18. Lékařské knihy, to jest: Jádru a herbář. (Cod. Ms. chart. 12., saec. XVI, pag. 380.) — Miscellanea: 19. Historické a lékařsko-astrologické spisy od roku 1469. (Cond. Ms. chart. 4., saec. XVI, pag. 324.) 20. Knihy snové a romány duchovní od r. 1471. (Cod. Ms. chart. 4., saec. XVI, pag. 344.)

21. Flores Amicenne Lugdani per Claudium Davost, alias de troys 1508. (Cod. Ms. chart. 8., saec. XVI) sice tištěné, avšak s 50 listy psaného textu českého dílem recepty pro lidi a zvířata, dílem formuláře pro úřední spisy obsahující. Veškeré tyto kodices psány jsou jazykem českým.

Lehner.

Mosaika.

Madona Sassoferatova v Chině. Walter Goodman dokončil před nedávnem v národní galerii kopii Sassoferatovy „Madony modlící se“, kterou u něho objednal Lin-Hsi-Nung, chineský poslanec na berlinském dvoře. Jest ten obraz druhu toho první dílo umělecké, které kdy od Čiňana objednáno bylo u anglického umělce. Zaslouhu povšimnutí, že přísně orthodoxní Čiňan zvolil si právě Madonu modlící se. Kdož ví, zdaž „modlící se Madona“ nevyprosí obrácení cititele svého?

Starokřesťanský hrob. U sv. Zeno na Nonsbergu objeven byl při orání velezajímavý hrob starokřesťanský. Hrobka na způsob katakomb má podobu latinského kříže, jest vyzděna a úplně sklenuta. Stojí v ní velký sarkofag kamený, ještě zcela v slohu pohansko-římském, bez všeliké však ozdoby umělecké, i bez křesťanského znamení. V něm jsou ostatky kněze, nebo se našly kusy roucha církevního. Zesnulému přidány jsou reliquie v malé skřínce ze žlutého kovu, která ještě dobře jest zachována.

Nové podzemní město. V okolí Monte Gargone v neapolské provincii apulejské přišlo se při kopání studně na rozvaliny zaspaného města. Nejříve odkryta svatyně bohyně Diany, napotom krásná sloupová chodba 20 metrů dlouhá a hřbitov v objemu 15000 metrů. Množství nalezenných nápisů uloženo jest do národního musea neapolského.

Odkryté město má býti starožitné Sipontum, o němž zmínku činí Strabo, Polybius, Livius a jiní spisovatelé římsí. Nebylť jako Herkulanum a Pompeji popelem zaspano, nýbrž propadlo se zemětřesením. Domy vyskytují se pravidelně v hloubce 20 stop pod povrchem zoraných polí. Nynější město Manfredonia nad starožitným Sipontum zbudované založeno jest ve středověku, kde nikdo neušil, jaké poklady starožitnické skrývají se pod povrchem. Listy neapolské oznamují, že za posledních dnů přišlo se též na pomník Pompejovi od měšťanů postavený na památku porážky námořních loupežníků, kteří ve vůkolí plenili. Badatelům starožitností nastávají hody; množství práce nové i vědecké.

Římské starožitnosti. Při kopání poblíž místa Ventimiglia v Ligurii přišlo se na velkolepé a dobře zachované zbytky římského amfiteatru zbudovaného do elipsy, jejíž větší průměr 35, menší pak 31 metrů obnáší. Hodnověrné podání historické praví, že za starodávna v rovině Nervia na místě, kde právě amfiteater vykopán jest, stávalo město Entemerio, od Strabo „urbis magna“ zvané. Znamení nálezy na těch místech v dřívějších letech ve vůkolí učiněné potvrzují pravdivost pověsti.

Indiánská socha. Ve zříceninách Maya-Indiánských v Yukaatanu, ku kterým od dávna pozorost s éta obrábena byla, učinil Plongcon zname-

nitý nález, kolosální totiž sochu krále praobyvatelstva ze kmene Itza. Jméno krále bylo Chac-Mool t. j. jaguar či tiger americký. Socha jest pololežící a polosedící, podobná mužů, který na pohyblivé pohovce americké sedí, jen poněkud více z přímá. Kamená socha váží 3500; nacházela se v mausoleum, které královna manželé zesnulému zřídila. Nyní chová se v museum starožitnickém v Méridě.

Budoucí svítilna přístavu New-Yorského. Na jednom ostrově v Novém Yorku má státi přístavní svítilna v podobě kolosální figury, proti které Mnichovská Bavoria malou býti se objeví. Bude představovati bohyni svobody, z jejíž hlavy vyrážeti bude sedm paprsků elektrického světla a která v pravici vysoko pozdvížené držeti bude svítící pochodně, jejíž světlo na 60 mil námořních viděti bude. Výška sochy až na konec pochodně obnášeti bude 42, podstavce 25, celková výška tedy 67 metrů, o jeden metr výše, nežli jsou věže Notredamské v Paříži. Socha pracována jest v Paříži v dílně Mauduit & Comp. z tepané mědě 3 1/2 millimetru tlusté. Na zkoušku byla ruka sochy s pochodní zaslána do výstavy ve Filadelfii; byla větší než kotel lokomotivy. Hlava jest 4 metry vysoká, objem její 14 metrů, 15 osob má v ní místa, 2 mohou se posaditi do nozder, neboť nos jest 1 meter a 20 centimetrů dlouhý a odtud k chignonu jest 5 metrů; širka úst obnáší 80 cm., uši jsou 1 meter vysoké. Ruka má 4 metry 20 cm. a prostřední prst jest skoro 2 metry dlouhý a váží 45 kilogramů. Uvnitř sochy budou upraveny železné schody a lešení železné, ve spod bude pak socha náležitě zatížena proti nárazům větru.

Odkaz umělce. Malíř František Diday, který před nedlouhou dobou v Genfu zemřel, odkázal téměř městu svůj dům a polnosti v ceně 400.000 franků s ustanovením, aby za to díla švýcarských umělců kupována byla; „Société des Arts“ obdržela část studií a skiz, pak 20.000 franků na udělení premii malířům, „Section des Beaux-Arts“ Institutu national 5000 franků.

Staré knihy. Co lidé pamatují, nebylo v Paříži pro bibliofily takové události, která by se byla vyrovnala dražbě znamenité knihovny po nedávno zemřelém Firminu Didotovi. Bibliomanové veškerých končin světa shromažďovali se denně v hotelu Druot k té dražbě, a nikdy ještě neslavila tato náruživost, na které pravá učenost a vědecké libůstkářství jak známo neskonale nepatrného podílu mívá, podobných orgií. Dostačí udání, že pouze s prvním dílem seznamu, který obsahoval 715 čís., docíleno jest nesmírné sumy 857.204 franků. Jeden rukopis s 15. století: „Chroniques de Normandie“ dostal se jistému zástupci města Rouen, který mnoho peněz mítí musí, za 51.000 franků; jistý rukopis, „La Coche ou le Débat d'amcur“, od

královny Markéty z Navarry, pak „Chroniques abrégées des anciens rois et des ducs de Bourgogne“ platily se po 20.000, rozličné staré rukopisy románu „De la Rose“ po 9600, 8000 a 5500, druhé vydání díla Monstreletova za 30.500 fr.; vedle toho sluší ještě následující ceny zaznamenati: Martin Franc, „Lestriř de fortune“ 21.500; Saint Graal, první knihy Tafelrunde, 7600; Lancelot du Lac 7800; Cléradius et Meliádice, jediný exemplář, 19.100; Olivier de Castille, jediný exemplář, 20.000; „Les funérailles d'Anne de Bretagne“, rukopis, který velkému Condé později pak kancléři d'Aguesseau náležel, 13.100; totéž dílo v jiném vydání 10.100;

Firmin, „Le Ver“ latinsko francouzský slovník s mluvnici, rukopis z r. 1440, 9000; Etienne Porchier, „Les trois âges“, rukopis, který náležel králi Ludvíku XI., 8000 fr. Pařížská knihovna národní zlicitovala při této dražbě 11 děl.

Škola umělecká. Lord Granville otevřel v *Doveru* novou budovu pro školu uměleckou. Právil, že sraha po takových ústavách tím větší důležitosti má, poněvadž v cizině podobné ústavy se zakládají a vyslovil zvláštní radost nad tím, že brittická škola odborná přístupnou bude i ženským, které se vykazují stejnou pilností, jako výsledkem.

Lehner.

FEUILLETON.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. (Pokračování.)

Píše F. J. Lehner.

(Proroci a Sibylly na stropě kaple Sixtinské.)

Přípravu na vykoupení vypravuje Michel Angelo na stropě sixtinské kaple v několika tazích velkolepých. Na středním poli zrcadlově klenby vylíčil stvoření, pád, trest a novou úmluvu Hospodina s lidem. Hospodin trestal, ale neopustil. Nepozorovaně, ale stále kráčely věky přípravy dějinami národů. V národě vyvoleném konali vznešený úřad přípravy na budoucí spásu proroci, u národů pohanských tentýž úkol vykázán jest vedle podání Sibyllám.

Proroky vyobrazovalo středověké umění velmi často. V rodokmenu Kristově spatřují se proroci s blánkami, na nichž bývají zaznamenána nejdůležitější proroctví jejich. Na portálech bývá poměr starého zákona k novému velmi prostomyslně vylíčován; prorok na svých ramenou nosívá apoštola. Proroci vyobrazují se zde všeobecně co starci s dlouhým vousem i tehdy ještě, když apoštolům již určitá charakteristika individuální se udílela.

Michel Angelo dal svým prorokům, jako vůbec všemu, čeho se dotknul, nový význam; anebo lépe: dotknutím ruky jeho lhostejným až dosud postavám udělen jest život vnitřní. Kolosální velikostí a významným umístěním dána jest prorokům jeho taková váha, jako by o ně opíraly se velké obrazy stropu. S proroky pak střídají se Sibylly, které středověk se zálibou vyobrazovával za věštkyně budoucí spásy mezi pohany. Původně bývala řeč jen o jedné Sibylle, o níž šla pověst, že císaři Augustovi na nebi ukázala novorozené dítě Ježíše. Flandričtí malíři patnáctého věku velmi

často líčili pověst tuto. V čilé obrazotvornosti středověké podání o Sibyllách brzy vyvinulo se tak bohatě, že počet jich vzrostl na dvanáct. Michel Angelo obmezil se na pět a přidal k nim sedm proroků.

Důvod volby jeho dlužno hledati jednak v uměleckém názoru jeho, který se zakládal na vlastním, hlubokém bádání, jednak v poměrech prostory stropu. Architektura stropu Sixtinské kaple poskytovala mezi pilíři místa dvanácti figurám. Poněvadž Michel Angelo pro každou s obou úzkých stran kaple po jednom proroku určil, na stranicích pak podélných vždy proroka se Sibyllou střídal, připadá na celý strop sedm proroků a pět Sibyll. Každému proroku a každé Sibylle přidání jsou dva geniové v podobě dětí, kteří co služebníci a průvodčí hlavních figur vystupují, jednání vysvětlujíce a skupeninu zakončujíce. Předzvědění a tušení velikých věcí budoucích vyrušilo proroky i Sibylly z klidu a uchvátilo duši hlubokým dojmem. Ač povahou, věkem a pohlavím rozdílní, na všech spatřují se patrné stopy takového dojmů. Neobmezená víra a důvěra ve zjevení Božská, hluboké pohřížení v rozjímání opravdové, mnohdy též náruživá rozjařenost a nadšení anebo trapná záměšnost nad viděním zkázonosným, takový jest výraz, který mohutné postavy vysoko povznáší nad hranice pozemskosti. Jsou-li též vnitřní důvody líčení povah mnohdy rázu příliš subjektivního, aby od nás pochopeny byly, jestli že v jednotlivých pádech vysoký vzlet duševní umělce svedl k násilným a hledaným pohybům, jsou přede vznešené bytosti rázu slavnostního, který mysl účtou a úžasem plní.

Uchvacují-li dřívější vyobrazení dramatickou mocí, zde uložil si Michel Angelo vyvésti jednotlivé postavy, v nichž překypující život vnitřní hrozí překročiti obyčejnou míru pohybů a poměrů, kterou pohromadě drží pouze veliké tvary velikého mistra. Z plastické obrazotvornosti zplazený, namnoze však

postrádající jednoduchosti pohybu a nálady, aby vtělení svého došly plastickým materiálem, uchvacují tyto postavy velkolepou krásou jen tehdaž, když v lehkém, malebném světle cit a výraz jemněji odstíňujícím se vyličují. Sluší je vřaditi do zvláštní říše mezi malbou a plastikou, kterou nikdo tak dokonale nevládnul, jako Michel Angelo. Postavou Jehovy učiněn jest již počátek, ve světoznámých prorocích a Sibyllách následovalo pokračování.

Na pravé straně podélné počíná řadu věštců prorok Jeremiáš. Zde sedí zabrán v hluboký zármutek nad neštěstím lidu svého; hlavu ustaranou s dlouhým, bílým vousem podpírá pravíci, kdežto levá ruka nevědomky v lůno sklesla. S rukou také hlava sklesla zármutkem, sklesla starostí, sklesla bolestí nad lidem svým. Vidíme jen vrchní polovici obličeje, poněvadž spodní část tváře dlouhým vousem jest zastíněna a rukou zakryta; nasetkáme se ani se zřítelnicí oka; oko jest sklopeno, nepohnuté do země zírá. A předce v té postavě čtou se dějiny bohaté, nesmírné dojemné. Obrazy bídy a smutku bez přestání táhnou kolem opuštěného muže, zmařené naděje, zničená přání, ztroskotané idealy. To břímě tíží jeho mysl, sklání jeho hlavu a umrtvuje tělo jinak ocelové. Jednotlivé údy bezděčně hledají klidné polohy. Nohy jsou křížem položeny, vrchní část těla do předu nakloněna, hlava podepřena. Ale vše marně; pokoj nepřichází a klid od něho prchá. Bez ustání buší v hlavě myšlenky hrozné, bez ustání tlukou v srdci city trpké. A právě tento utlumovaný žár vnitřní při zdánlivém klidu zevnějším tak mocně dojímá a hluboký soucit budí s nešťastným mužem, kterého osud nezlomil sice, jen hlubiny útrob rozryl. Nevzdává se však nadějí zamilovaných a drahých ani nad hrobem. Pro temnou přítomnost nezapomíná na jasnou budoucnost. Vykupitel přijde a spasí národ a člověčenstvo celé. Tentýž soucit vyslovují oba geniové. Sklánějí hlavy, sklánějí zraky a mlčky spolu pocítují bolest. — Jeremiáš Michel Angelův jest nejvelkolepější figurou jednotlivou, kterou největší umění zplodilo. A stvořiv ji jednou, Jeremiáš Michel Angela se již nepustil. Postava prorokova z mysli mu nikdy více nevyšla. Cokolivěk později tvořil, upomínka na Jeremiáše vždy na mysli mu tanula a ozvěna tehdejší nálady tiše zněla dále. V Jeremiáši skrývalo se símě Mojžiše pomníku Juliova a hlavních soch náhrobku Medicejského.

Za Jeremiášem následuje „Sibylla Persica“, ctihodná matrona v oděvu velkolepě spořádaném na Orient připomínajícím. S na-

máháním čte stařena dychtivě z knihy, kterou oběma rukama blízko očí drží. Vráskovitý obličej svědčí, že oči věkem ztratily sice ostrosti své, poněvadž čte s namáháním, duše však vyššího světla nepozbyla. Tvář její jest odvrácena, postava rouchem zcela zahalená, pro ní není jiného světa, tak hluboce pohřížena jest ve čtení prorockém. Ona již jen v budoucnosti žije.

Za staříčkou Sibyllou přichází v plné mužné síle prorok Ezechiel. Právě odkládá zbalenou knihu, kterou přečetl, drže ji v levici svislé. Druhou rukou živě rozkládá. Krásný genius, o něco starší nad jiné, zdvihá obě ruce do výšky a k nebi ukazuje. Prorok pilně naslouchá řeči jeho; s tělem náhle nakloněným obrací k němu s dychtivostí tvář svou. S živým, ba náruživým pohybem souhlasí dokonale i oděv proroka.

Tváří k němu obrácena sedí s druhé strany výklenku erytheická Sibylla, mladistvá postava v profilu vyobrazená s nohama lehce přeloženými. Čte ve velké knize levici právě list obracející, krásná pak pravice klidně dolů visí. Celá postava jest prosta všelikého nepokoje a rozčilení. Genius za knihou stojící rozsvěcuje lampu.

Prorokem Joělem ukončena jest řada na této straně. Živě nahnut drží oběma rukama rozvinutou knihu. Mužná hlava s vysokým čelem má ráz důmyslného myslitele. S energií povahy souhlasí i oděv pohodlně upravený. Nepotřebuje ani hrubě průvodních geniů, kteří zde stojí souměrně pouze k vyplnění prostory.

Na podélné straně protější jsou vyobrazeny tři Sibylly a dva proroci, kdežto na této straně proroci převahu měli. Naproti Joělovi na druhé straně počíná řada s delfickou Sibyllou. Jest plodem nejšťastnější tvůrčí síly velkého mistra na výšinách umění stojícího. Plné jsou tvary a silné jsou údy delfické Sibylly, meze spanilomyslnosti a jemné povahy ženské nejsou však překročeny. Neuchvacuje ani obrovskou velikostí, ani rozměry neobyčejnými, nýbrž prostou krásou lidskou a náleží mezi nejkrásnější postavy ženské nového umění. Jestli že genius věšt-kyně zabrán jest ve čtení z knihy budoucnosti, v duši Sibylly věkové příští již přijali tělo a život. Veškerá krásná postava oživena jest duchem nejušlechtlejší věštby. Zde sedí v blaženém klidu a duše kochá se pohledem budoucí spásy, na kterou zírá. Ruka jedna klidně v lůno odpočívá, druhou až k prsoum přičně pozdviženou drží spuštěný pruh knihy. Nečte však v něm; tmavé, velké oko dívá se upřeně přes něj do dálky s blaženým úsměvem.

Ideálně krásná hlava zeleným závojem mile ovinutá jest zrcadlem, v němž obráží se slasti-plné vidění. Ústa jsou polo otevřená, s oka září radost nadpozemská, jako by Sibylla nedovedla potlačit hlasitý jásot milého překvapení.

Podobné nadšení jeví se v postavě Je-saiáše. Vysoko vztýčený sedí a duchaplná ještě mladistvá hlava pozorně naslouchá zjevení, které mu anděl zvěstuje. Proto přerušil se ve čtení knihy, o kterou se levicí podpírá, kdežto pravicí drží založenou stránku, kde právě čísti přestal. Vztýčeným držením levice polootevřené živě podporuje se výraz napnuté pozornosti. Oděv jest stylisován velkolepě a krásně.

Následuje Sibylla kumäiská, silná postava dlouholetou těžkou prací otužená, s vráskovitou tváří, mužskými rameny, svalovitými rukama a nohama. Hlava v profilu obrácená jest na knihu, kterou oběma rukama otevřela. Oba geniové podivuhodné vnady v oběti se držící vesele se dívají na čtoucí věštkyni.

S obstarlou Sibyllou výtečně kontrastuje krásný Daniel, výhradně pohřížený ve čtení kněh svatých a ve zpytování budoucnosti. Nazad daleko nakloněný mistrně skrácenou levicí drží velkou knihu, kterou chlapci mezi nohama jeho stojícímu na hřbet položil. Foliant jest patrně těžkým břemenem chlapci tíží hluboce skloněnému a oběma rukama knihu podpírajícímu. Mladistvá hlava prorokova plna zápalu obrácena jest k desce, na kterou přečtenou pravdu zaznamenává. Genius zahalený za pravým ramenem jeho vykukující zvyšuje dojem tajemnosti.

Libická Sibylla na této straně zakončuje řadu s pohybem náruživě přehnaným. S přeloženými nohama sedíc tak silně se obrací po rozevřené knize, že spatřujeme vrchní tělo ze zadu, hlavu pak v profilu. S rukama vysoko vztaženými drží otevřenou

knihu, aniž by z ní četla; dívá se ven s obrazu dolů. Dva geniové vedle ní se uhostili; jeden se zbaleným papírem pod páží poukazuje na Sibyllu jak posuňkem, tak krojem podivnou, jejíž význam vykládá Vasari v ten rozum, že velkou knihu z mnohých spisů menších právě dopsala a nyní povstati chce, zavírajíc knihu dokončenou. Uvedeným vyobrazením ukončena jest řada na druhé straně podělné.

Zbývá posléze všimnouti si posledních dvou proroků, kteří jsou vyobrazeni na úzkých stranách kape. Nad stěnou oltární spatřujeme Jonáše pod keřem. Velryba po jeho boku naznačuje okamžik, jak si jej umělec myslil. Jonáš vstal z hrobu života zvířecího a nadšeně dýše životem novým. Odtud se vysvětluje, že jediný mezi všemi jest obnažený. Mladistvým tělem krásy neobyčejné sklání se zpět v podivuhodném zkrácení a v živém rozčlenění vzhůru se dívá. Rozkoš pohybu uchvátila jeho údy, ve tváři pak jeho obráží se věštčovo nejvyšší nadšení. V duchu vidí vzkříšení Páně, jehož předobrazem jest vlastní znovuoživení jeho. Umělé zkrácení, na vystupující ploše klenbové od znaleců vždy vysoko se cení.

Naproti němu sedí na úzké straně klenby jedna z nejslavnostnějších a nejvelkolepějších postav. Ctihodný kmet s bílým vousem a holou hlavou, prorok Zachariáš, pozorně čte v knize, kterou oběma rukama blízko očí drží. Patrně měl umělec v úmyslu, aby kontrastem obou postav na pozorovatele účinkoval. Je-li u Jonáše ve všem pohyb a život na venek se jevící, staříčkový, šedivý a lisý Zachariáš jeví se býti osobou vniterně upokojenou a ve všem ustálenou. Hlava v ostrém profilu postavená pohlíží do knihy a nejeví se na ní ani stín náruživosti, ani stopa myslí rozechvěné. Řasnatý oděv, kterým celé tělo jest zahaleno, nápadně kontrastuje s nahotou Jonášovou. Michel Angelo snažil se, aby oko se bavilo rozmanitým líčením a rytmickou změnou.

V záležitostech redakce.

Staré zprávy o farách v Čechách. Za zdělení zpráv pro památní knihu fary v Bělici u Neveklova žádá p. profesora A. Sedláčka dp. J. Kraus, farář v Bělici.

V redakci »Methoda« (Karlín č. 234.) lze dostati veškeré ročníky předešlé; ročník I. za 1 zl., roč. II. a III. po 2 zl.

»Methoda« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevraejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čis. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 8. V Praze, dne 20. srpna 1878. Ročník IV.

Obsah: Inventúra památek uměleckých a archaeologických (F. J. Lehner.) — Sloh přechodný (Ferd. J. Lehner). — Z Akademie křesťanské. — Domácí zprávy. — Mosaika. — Feuilleton, Michel Angelo. (Ferd. J. Lehner).

Inventúra památek uměleckých a archaeologických.

Píše F. J. Lehner.

„Archaeologický odbor Akademie křesťanské chce vlasti prokázati platných služeb sestavením úplného inventáře památek umění křesťanského v zemích koruny Svato-Václavské. Národu vzdělanému jest především znáti sama sebe. Díla umělecká jsou podstatnou částkou jeho bytosti, zrcadlem vzdělanosti, plodem snahy nejušlechtilější, výkvětem vědění a citění, korunou důmyslu a zbožnosti. Čím větší uvědomělost duševní, tím více oceňují se památky umělecké. Z větší neb menší uvědomělosti soudí se na stupeň vzdělanosti národní.

Český národ před věky slynul uměním. Nepřízní časové na vzdory zachovalo se předce až dosud valně památek svědčících, že nebývali jsme posledními v řadě národů umění znalých a umění milovných. Dvě doby, ač obě trvání krátkého, stačily předce ukázati světu, čím bývalo umění české. Trosky jen, bohužel! zachovaly se po různu. Ale i v těch sporých zbytcích jeví se vkus a cit, krása a ušlechtilost. Velechrám sv. Víta na králov. Hradčanech a umělecká klenotnice Karlův Týn, slavný chorál český a česká drobnomalba jsou plodem jedné doby. A kolem těchto perel první velikosti rozhozeno jest po dědinách koruny Svato-Václavské valně klenotů byt i menšího zrna, předce ceny nevšední.

Od té chvíle, co národ se probudil, četné ruce pomáhají vzdělávati půdu dlouhým spánkem zanedbanou. Obětovnou pílí věrných vlasti synů mnohý úhor v plodnou zemi proměnil se.

Jedna pouze větev ladem leží skoro celá. Národ český má sice památek uměleckých, nemá však až dosud dějin uměleckých. Ba nemá ani stručný seznam památek umění křesťanského.

Co jinde jest záležitostí veřejnou, u nás odkázáno bývá horlivosti soukromé. Bud si!

Odbor archaeologický Akademie křesťanské uzavazuje se v úkol nesnadný sice, ale vděčný a krásný, sestaviti totiž úplný inventář křesťanských starožitností a uměleckých památek v zemích koruny Svato-Václavské.

Za tou příčinou zasílá všem členům Akademie křesťanská, jakožto přirozeným konservátorům a přátelům umění domácího, stručný seznam „otázek archaeologických“ dle potřeby znázorněných ilustracemi na archu přiloženém s následující prosbou:

1. Na otázky v seznamu uvedené budiž písemně odpověděno na prázdném listu naproti tištěnému textu (k vůli přehledu s udáním číslice otázky, jakou znamená jest). Kdyby někde prázdný list nestačil, račiž laskavě vložením nového lístku na příslušném místě mezeru doplniti.

2. Odpovědmi opatřený seznam „otázek archaeologických“ račtež zaslati nazpět archaeologickému odboru do kanceláře Akademie křesťanské (Řetězová ulice č. 223).

3. Kdyby někdo knížečku přál sobě podržeti, račiž odpověď napsati do sešitu téhož

formátu s podržením však hlavního rozvrhu, pořádku, nápisu, písmena a číslic.

4. Nedostává-li se někomu času, aby sám odpověděl na „otázky archaeologické,“ budiž šesit jinému v místě neb ve vůkolí bydlícímu příteli umění křesťanského na př. učiteli laskavě postoupen s prosbou, aby žádanou odpověď příležitostně vyhotovil.

5. Kdyby kdesi více exemplářů „otázek archaeologických“ potřeby bylo, ku zvláštnímu požádání odboru archaeologického bezodkladně doručeny budou.

6. Odbor archaeologický Akademie křesťanské v Praze bude nazpět zaslaný material pořádati, registrovati a obecný inventář archaeologický a umělecký připravovati.

7. Pravidelné měsíční zprávy o zasýlatelích, jakož o pokroku a zdaru práce archaeologického odboru umělecký material pořádati uveřejňovati bude „Method“, časopis věnovaný výtvarnému umění a archaeologii křesťanské. Tamtéž udíleti se budou další poučení a potřebná pokynutí k poznávání a k popisování památek žádoucí.

8. Sejde-li se dostatečný počet odpovědí, vydán bude napotom spis obšírnější, který by přátelům umění domácího byl rukověť, podle níž by důležitější památky stručného seznamu nynějšího později obšírnějším popisem doplněny býti mohly.

Odbor archaeologický ochotně podrobí se všeliké práci ku rozkvětu umění křesťanského na oslavu vlasti české. Budiž k prosbě jeho poskytnuta příležitost ku práci požehnané. Zdělení obecného inventáře památek uměleckých a archaeologických má býti pouze prvním krokem k další rozvětvené činnosti.

„Pomáhej Pán Bůh!“

Tak zní předmluva spisku 24 stran čítacího, sepsaného od architekta A. Bauma a redaktora F. J. Lehnara, jehož název jest: „Archaeologické otázky.“

Příruční knížka jest průvodcím, který uměnímilovného vlastimila provází veškerými prostorami chrámu, hřbitova, fary, místa, zámku, hradu a vůkolí. Na všech místech klade pak otázky, na které bez obtíže každému snadno jest odpověditi. Všudy se zastavuje a všudy se táže. Zvědavě dívá se do všech koutů a do všech škulín, aby nic neušlo, co by svědčilo ve prospěch umění církevního a dějin uměleckých v zemích koruny Svato-Václavské.

Svědomytý průvodčí zastavuje se všudy, kde jest co k vidění a zaznamenání. Přijda někam, chce poznati situaci

A. **mista** a táže se tudy, co to za místo jest, kde již z dálky vábí poutníka

B. **kostel**, který v osadě stojí jako pastýř u prostřed stáda. Při něm nade vše ostatní vyniká

I. **věž** jako prst stále k nebi ukazující. Jest přirozeno, že důkladně se prohlíží: *zvonice, zvony i komora věžní*. Když věž dostatečně popsala se, obchází se kolkolem

II. **kostel zvenčí** a pilně se prohlíží od základu až ku hřebenu střechy. Zde bez povšimnutí nic nezůstává. *Okna, zevní okrasa zdi, římsa a podřímsí, lomenice, střecha, boční strany lodní, presbyterium a přístavky, vchod a portál* — nic nezůstává bez povšimnutí. Po skončené obcházece *dveřmi* vchází se do

III. **vnitř kostela**, kde nastává nejdůležitější úkol: Kostel má tolik předmětů, *místností*, že nejlépe jest především všimnouti si *výstavnosti* samé. *Kobkou* vchází se do vnitř chrámu, kde oko měří prostoru od *podlahy* až do *stropu* a *klenby*, pak rozhlíží se člověk do předu i stranou po *stěnách* a *lodích* a když díváním se nasytil, obrací se na *kruchtu*, vchází do *bočních kaplí* a do *sakristie*, konečně sestupuje i do *krypty*. Celkový obraz výstavnosti tím způsobem jest utvořen. V kostele má však každá místnost svůj účel s celým zřízením. Nastává tudy kráčet od předmětu ku předmětu a všimnouti si

IV. **vnitřní úpravy a výbavy kostela**. Od *hlavního oltáře* přirozeně se vychází, jehož *mensa* a *výstavnost* zejména bedlivě se skoumá; někde zachovaly se staré *archy*, snad i *oltáře ciboriové*. Kromě hlavního oltáře mívá chrám *jiné oltáře, boční a kredenční*, větší neb menší důležitosti. Na všech oltářích pozornosti zasluhují *obrazy oltářní*. — Nejsvětější Svátost bývá ukryta v oltáři, druhy za tím účelem stavily se *schránky na Nejsvětější Svátost*, které se na četných místech zachovaly. *Věčná lampa, cherubini* na stupních oltářních, *svíce paschalní* v nejbližším jsou vůkolí. Po stranách presbyteria bývají *lavice kněžské a primatorské*, které pro památnost mnohdy mlčením pominouti nelze.

S bresbyteria *mřížkou* vchází se do *lodi hlavní* i *bočních*. Na oltářích se obětuje, s *kazatelny* lidu v lodi shromážděnému hlásá se slovo Boží, *křtitelna* jest pramenem, jehož vodou obrazuje se duše pro život věčný, *zpovědnice* jest soudní stolicí, kde Kristus kajícníku dí: „Jdi, buď čist!“ Předměty

takové důležitosti, odkud Církev svátosti udílí, stará víra důmyslně ozdobovala. Křesťan nemiluje prázdnotu. Jako s kazatelný slovo Boží slychá, jsou mu stěny s krásou obrazů, soch, kalvarií, epitafů, Božích hrobů, křížů konsekracních, bratrských korouhví a p. ustavičným kázáním.

Prohlédnuv lodi chrámové vchází pozorovatel do *sakristie*, aby se pobavil prohlédnutím *starožitností rozmanitých, ouch i nádob bohoslužebných*.

A když již celý dolejšek bedlivě se prošel, vystupuje se na *kruchtu*, aby *varhany, kancionály* a p. se prohlédnuly. Literáti mívali svůj *kůr literátský*, který zvláštního povšimnutí zasluhuje.

V kostele shromažďuje se osada živých křesťanů, kolem kostela shromážděna jest osada v Pánu zesnulých křesťanů.

- C. **Hřbitov** s dojemnou *úpravou* svou, s *kaplí, kostelem* neb *zvoničkou*, s *ostatními staveními* *hřbitovními*, s *křížky, náhrobníky* a *sochami* poutá hned po kostele pozornost křesťana. Vždyť živí z mrtvými jsou jednou osadou ve velkém organismu Svatých obeování. „Requiescant in pace!“ zní na rozehodu poslední pozdrav z úst právodčího, který na pozvání duchovního správce s ním odtud do přívětivého příbytku jeho se bere.
- D. **Dům farní** jest po kostele nejdůležitější budovou veřejnou. *Zápisní knihy, matricy, misály, gradualia, kancionály, žaltáře, zpěvníky, staré knihy tištěné, knihovna, starožitnosti* a *sbírky soukromé* poskytují drahocenného materiálu pro dějiny umění církevního. Po krátkém oddechu v klidném útulku farním vychází se na shlédnutí
- E. **jiných památností** *místa* samého a *dědiny vůkolní*. Všimavý pozorovatel všude spatřuje stopy lásky k víře združené s láskou k umění. Zejména, je-li v osadě
- F. **zámek** s onou poutavou *polohou* a *výstavností* zevnější i vnitřní, jakou důmyslní předkové milovali, kde zbožnost s láskou k umění ruku v ruce kráčela. Důkazem obojí lásky bývá *domácí kaple* co nejmilejší skvost domácnosti Bohu zasvěcené, a *sbírky starožitnické, knihovna s archivem* svědčící o vkusu vzdělanosti a ušlechtilosti obyvatelů. — Zkamenělým obrazem romantického středověku co zbytek života dávnominulého bývá
- J. **hrad** rozkošně postavený s tou utěšenou *výstavností* na venek a rozmilou *úpravou vnitřku*. Takový pomník se svými věžmi a výškami, arkýři a výstupky, branami a baštami jest kusem dějin psaným do skály a kamene.

Po celé té procházce průvodce správce duchovního se otazuje na veškeré věci, které před zrakem se vyskytují. A aby otázky srozumitelnými byly i tomu, kdo v terminologii stavitelské a archaeologické méně obeznalým jest, znázorňují se výrazy technické řadou obrazů na zvláštním archu přehledně vytištěných, aby každému bez výjimky umožnilo se odpověď dáti na „otázky archaeologické.“

„Otázky archaeologické“ vyžadují odevsad odpovědí.

Kde tedy který přítel umění, přítel dějin, přítel osvěty, přítel vzdělanosti, přítel uvědomělosti, přítel vlasti přebývá, vypluž prázdné listy knížečky, bychom se domohli úplného inventáře památek uměleckých a archaeologických. Kdo národ ctí, ctí sama sebe. Vážme si toho, co největší jest chloubou národu vzdělaného. Na těch více neb méně skvostných památkách umění domácího učme se milovati umění, které nejlepší plody své věnovalo Církvi. Co nejdražšího mělo, věnovalo Církvi. Toť pravý poměr. Z kostela pak stěhuje se vkus, krása a ušlechtilost samoděk do příbytků. Předkové naši bohatí i chudí, vznešení i nízcí nejprve ozdobovali svatostánky a pak dle vzoru a podle vkusu Vykupiteli posvěcených stánků budovali stánky sobě. Obě souvisí. Doba, která má smysl pro uměleckou krásu kostelní, má také smysl pro uměleckou krásu domácí. Učme se od dávnověkosti! Na starých památkách brousí se vkus, budí se láska, tříbí se srdce. Umění jest především věcí citu. Doplňujeme jednostrannost vzdělání rozumu za doby přítomné pěstováním umění, aby při světle rozumu upřílišněném neokoralo srdce. Křesťan jest celým člověkem, novověký osvícenec jest pouze člověka půl. Přičiňujeme se, aby vrátily se ty zlaté doby, kde křesťan byl člověkem celým. Obrodí-li se srdce, obrodí se i umění, ten zásvit z krajin nadpozemských. Východ slunce předchází červánky. Červánkami krásy nadpozemské jsou plody umění církevního. Výtvary uměleckými odívá Církev, co jí jest nejmilejšího, nejvznešenějšího, nejvyššího — oběť novozákonní a místo, kde obětuje se — chrám. Bohoslužbu a chrám přiodívá Církev uměním. Odleskem nebeské krásy ozdobují se tajemství nebeská. Učme se na starých památkách milovati umění a naučíme se tím milovati nebe. A s rozkvětem umění církevního rozkvěte umění vůbec. Z chrámu zase postěhuje se umění do našich příbytků. Umělci budou pak zase pomocníky kněží, spolukazatelé víry, zvěstovatelé budoucí oslavy. Jest v moci každého člověka oblažiti sebe a oblažiti své vůkol. Jsou nyní pobloudilci, kteří ztratili věru, chtějí ji nahraditi

uměním. Bláhoví! Kde slunce zapadlo, není červánků. Kde světla není, není ani odlesku jeho. Komu zhasla pochoděň, na čem chce rozžehnouti svíci? Kdo ztratil nadpozemskost, odkud chce čerpat krásu? Kdo dobrovolně vzdálil se ohně, na čem chce se zahřívati? My křesťané umění od víry nedělíme. Náboženství jest nám zřídlem umění. Umění jest služebnicí víry. Ale první služebnicí, nejvěrnější, nejkrásnější, nejušlechtlejší. Probuďme dřímající služebnici a probudíme víru.

Počínáme sestavovati inventář uměleckých a archaeologických památek v roce, v němž konáme pultisíceletou památku muže, který ze všech králů českých nejvíce miloval umění. Poněvadž miloval víru, miloval umění a zanechal nám tudy uměleckých památek tolik, jako žádný druhý. Takové muže oslavuje katolík právem a s dobrým svědomím. Oslavování mužů, kteří bořili, zůstavujeme těm, kdož jsou přátelé boření. Stejný k stejnému! — Cheeme stavěti.

Že v tak památný, požehnaný a milý rok chceme počítati se stavbou inventáře uměleckých památek, jest snad dobrým znamením.

Na památku toho, který památníky umělecké budoval, stavme paměti o těch památnících. Seječek živé k mrtvým vyvolává. Snad sečítáním mrtvých památek vyvoláme živé me-

cenáše. Kdož ví, zdaž Pán Bůh ještě jednou nesešle národu českému druhého Karla IV.? Připravujme půdu. Kde jsou podmínky, tam dostavuje se účinek. Probuďme a živme lásku k umění křesťanskému, a za láskou k umění přijde umění samo. V národě českém spoře máme umělců skutečných, proto že spořime s láskou. Na hmotných prostředcích není nouze. Materialismus však lásku k umění zabil. Proto opakují: Probuďme lásku a umění za láskou přijde samo! Až přestanou lidé zbožňovati hmotu, ideálnost přijde zase k právu. Až přestane se rozhazovati na ničemnost a malichernost, bude se zase sporiťi na ušlechtilost a velkolepost. Za polátko může si zjednat zlato, kdo umění miluje.

Učinme počátek! Poskytnutím materiálu k inventáři uměleckému a archaeologickému učiníme počátek. Moře se skládá s nesčíslných kapek. Mnoho zrnek tvoří skálu. Skládejme se! Ze zrnek vyroste skála.

Na „otázky archaeologické“ odpoví dojista každý, komu v známost vejdou. Peněz nemáme. Ale lásku máme.

Osvědčme ji!

Víra bez skutků jest mrtvá. Láska bez skutků není již láskou.

Sloh přechodní.

Píše F. J. Lehner. (Pokračování.)

(Vícestranné zakončení choru.)

Bylo-li účelem veškerých novot dosud uvedených, aby hmota živěji rozčláňovala se, platnost zjednávatí. Brzy se ukázalo, že výklenek oltářní s klidnou čarou polokru-

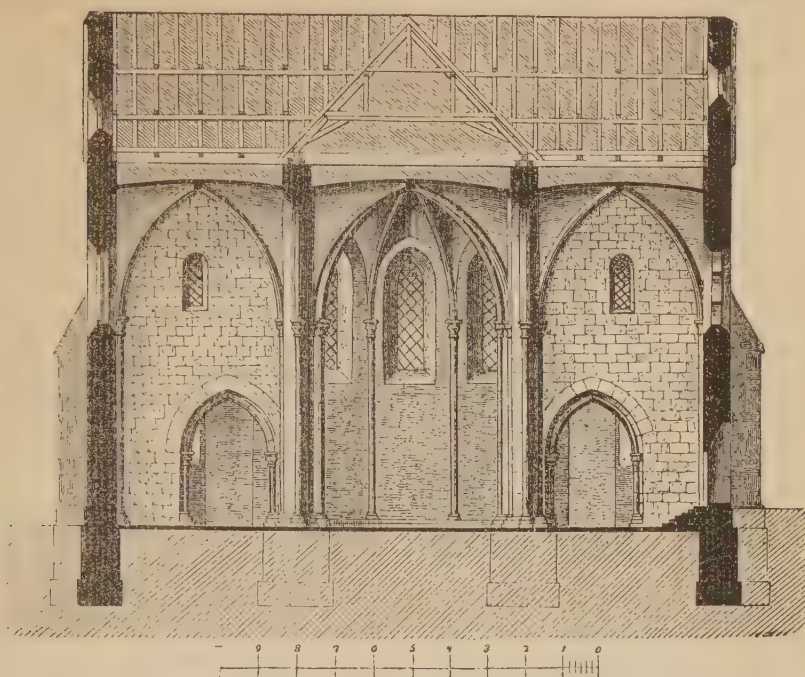

(Obr. 132.) Tisnovice. Závěrek choru. Z 1. polovice XIII. věku.

tatáž snaha přirozenou měrou také na jiných částkách budovy, ba i na půdorysu počala si hovou a s polokuplí odporuje směru nového způsobu stavitelského. Kulatá apsida ustou-

pila tudy tvaru vícehraunému, čímž u choru docílilo se žádoucího rozčlankování ploch. (Viz obr. 132.) S tou proměnou souhlasně bylo nyní upravit i klenbu. Za tou příčinou

průsekách klášterního chrámu Páně Tišnovského „Porta coeli“ nazvaného, který druhdy Cisteriánkám náležival. (Obr. 133. a 134.) To bylo rozhodným pokrokem, nebo přísný

(Obr. 133.) Tišnovice, Příční průsek.

(Obr. 134.) Tišnovice, Příční průsek.

povznášely se v rozích vnitřního výklenku vícehranného štíhlé polosloupky, z nichž více žeber klenbových ku společnému závěrku vystupovalo, jako se spatřuje na obou příčnících

sloh románský, když i někdy výklenek oltární vícestranně na venek zakončoval, vnitřku předešlého tvar polokulatý ponechával.

Ani krypty při kostelích nově zřizovaných nyní již nezakládaly se. A kde při stavbách slohu přechodního se vyskytují, pocházejí z dřívějších dob stavebních, jako v mi-

nulém čís. „Methoda“ na Třebíčském chrámu. Páně se ukázalo. Vše vzhůru čelilo. K volnosti a svobodě vše se neslo. Temná, nízká krypta s tím novým směrem nesouhlasila více.

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

1. Vyřízené záležitosti.

Oltář matky Boží pro děk. chrám Páně ve Stráži. Najisto lze tvrditi, že nový oltář bude nejen skutečným skvostem chrámu Páně ve Stráži, nýbrž také zamilovaným předmětem osady. Tak vábívé působí na každého, kdo nelitoval vážit si cestu do výstavní komnaty v domě záložny Svato-Václavské, ba vnadou svou skutečně překvapuje a to nikoli velikostí, ani bohatstvím tvarů, nýbrž ušlechtilou jednoduchostí združenou se slavnostní nádherou. Člověk to na něm přímo vidí, že jest komponován s citem od umělců, kteří sami v duši své hluboce zakusili význam kultu Marianského v Církvi katolické. Milostné Matce Boží zdělali milostný oltář, vlastně oltářík, poněvadž v kostele bude oltářem pobočným a nepřekvapuje rozměry svými, nýbrž vábívou krásou. Nad mensou jednoduchou s překrásným věncem vavřínovým na zlatě v barvách vyvedeným jest stupeň pro svícny a nad ním obraz Matky Boží krásně, ale prostě zarámovaný se štítem svrchu, ve středišti podobným věncem ozdobený. Člověk by ani nevěřil, že s jednoduchými sice, ale mistrně volenými prostředky lze takových účinků vyvoditi, jako zde se stalo. Tím znovu se potvrzuje, že jednoduchostí dobře volenou působivají se největší dojmy. Jako prostý chorál z hloubí zbožné duše se proudící unášívá, tak architektura a malba stejnorodá. Zde hlavním předmětem jest obraz Matky Boží, jemuž vše ostatní se podřizuje. Kruhové umění milovní znají originál z Říma. Jest znám pod jménem „obraz u svatého Lukáše v St. Maria Maggiore“ a platí u kritiků uměleckých za jeden z nejstarších obrazů umění křesťanského. Abbé A. Milochau vydal r. 1862 spis, jednající obšírně o historické ceně toho obrazu. Ačkoli domnělý původ od sv. Lukáše namnoze v pochybnost se bère, zůstává předce obrazu zabezpečena cena originálu z nejprvnějších dob umění křesťanského. Charakteristický inkarnát podlouhlého obličej, jemné rty, velké tmavé oči, zvláštnost řasů roucha, ba i sama volba barev, to vše mluví ve prospěch historické ceny toho obrazu. Originál nachází se v Římě v kapli St. Maria Maggiore, sahá až po kolena, celý však nemožno viděti, poněvadž veškerá plocha obrazu, obličej Matky Boží a Ježíška vyjímaje, po starém způsobu přikryt jest deskami

stříbrnými. Obraz má jen tři kopie a to z času Pia V. Dvě jsou v Římě, třetí jest v Brasilii. V roku 1866 dovolil Pius IX. malíři Jakobu Wügerovi od té doby známému pod jménem P. Gabriele, aby si zhotovil kopie obou obličejů. Pomocí jedné takové kopie zhotovil P. Gabriel ostatní částky obrazu a dovolil důvěrnému příteli svému, našemu Sequensovi, obraz odpausovati. Podle té pauzy jest obraz Matky Boží na oltáři přísně a umělecky vyveden. Jest zasazen v jednoduchý sice, ale bohatý rám zlatý nápodobenými drahokamy ozdobený. Celá architektura čistě renaissanční nemá kromě drahokamů lasůrovou barvou na stříbrě virtuosně nápodobených žádnou barvu. Kromě obrazu jest vše ostatní samé zlato v trojích odrudách, čímž při ušlechtilé jednoduchosti tvarů docílila se neobyčejná nádhera a úchvatná краса. Oltář jest určen pro děkanský chrám Páně ve Stráži, který vyhořel, nyní pak zase obnoven jest. Štědrostí knížete Karla Löwensteina celý vnitřek kostela důkladně znovu se zřizuje. Kníže celé zřízení svěřil uměleckému odboru Akademie křesťanské, který provedení svěřil architektu A. Barvitiusevi, od něhož veškeré plány zhotoveny jsou. Veškerá práce jest přísně umělecky provedena, poněvadž se za dozoru a řízení samého architekta zhotovovala. Obraz pak vyveden jest od Fr. Sequense.

Oltářní obraz růžencové P. Marie do Vícova u Plumlova zhotovil malíř Scheiwl.

Kalich gotický pro Všeň patron. úřadem J. J. knížete Rohana na Sichrově objednaný.

2. Nová objednání.

Oltářní obraz sv. Václava objednal dp. Jos. Hessoun, kněz v St. Louis v Americe.

Obrázky na korouhve vp. Mart. Reisner, kaplan v Pacově.

Kovové náčiní bohoslužebné: *Pozlacení monstrance, kalicha a dvou patének*; — *lampu oltářní*: dp. Václav Švec, farář v Chrástanech; — *kaditelnice*: sl. Zbirovský patron. úřad pro kostel Velišský, Fr. Riedel, farář v Hroznětině; — *kropenky*: dp. Václ. Švec, far. v Chrástanech; — *konviky*: dp. Jos. Hejna, far. v Opařanech; — *zvonek* 10 kilo těžký: dp. Jan Hejtmánek, far. v Korouhvi.

Paramenty: *Kasule:* sl. patron. úřad v Pardubicích: černou kasuli s vyšíváním křížem palliovým J. O. hrabě Jan Harrach; obnovení staré kasule červené dp. Jul. Glaubrecht, farář v Bernardicích; — *plášť na ciborium:* dp. Fr. Riedel, farář v Hroznětíně; — *nebesa i s žerděmi:* slavný patron, úřad ve Zbirově pro chrám P. ve Veliši; ctih. sestry sv. Uršuly v České Skalici; — *antependium* a oltární koberec: dp. Dr. F. Schindler, koop. v Krásné Lípě; — *spolkový prapor:* dp. Jos. Hessoun, duchovní správce v St. Louis v Americe.

Rozličné: *Kříž* pro školní světnici: p. Al.

Sklenář, starosta v Křivenicích; — *missál* pro chrám P. v Hrušovicích: sl. patron. úřad knížete Fürstenberga; — Urozená paní hraběnka Thun-Hohensteinová přeje si, aby odbor umělecký poslal znalce do Miletína, za příčinou opravy kostela tamějšího.

3. Rozpočty:

Na křížovou cestu: dp. Jan Bernard, farář v Komořanech; — *na dva skvostné spolkové prapory:* dp. Jos. Hessoun, duchovní správce v St. Louis v Americe.

Lehner.

Domácí zprávy.

Jednota pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta v Praze. Na požádání Jednoty ohledávány jsou minulého měsíce od zvláštní komise základy severozápadního hlavního průčelí velechrámu sv. Vítského, které nyní při dostavování památného kostela na řadu přicházejí. Komise skládala se z náměstka starosty uměleckého odboru řečené jednoty, architekta A. V. Barvitiusa, stavitele velechrámu svato-Vítského J. Mockra, profesora na českém polytechnickém ústavu Viléma Bukovského a stavitele Jana Bělského. Jak známo budou v průčelí dostavěného velechrámu vystavěny dvě nové věže. Pro věž severozápadní zbořením jedné residence kanovnícké již potřebná prostora zjednána jest. Na polední straně však stojí probošství k staré věži kostelní přilepené, které zakládání polední věže v cestě stojí. Poněvadž probošství až dosud zbořeno není, nastávala otázka, může-li letošního roku se zakládáním severozápadní věže počítí se, anebo nemají-li obě zároveň založiti se. Komise za tím účelem svolaná vyslovila se, že základ severní věže běžícím rokem položen býti může, další pak stavba na tak dlouho zastaviti se musí, až odstoupením potřebného místa umožní se, aby položení základů polední věže do stejné výšky provedeno bylo, což však nejdéle z jara budoucího roku státi se musí. Poněvadž císař pán místo na nové probošství u sv. Jiří právě postoupil, plány pak na nové stavení od architekta J. Mockra již dříve zhotoveny jsou, a tudy se stavbou bezodkladně počítí se může, jest naděje, že stavba velechrámu nebude zdržována.

Kostel Panny Marie Sněžné od Karla IV. vystavěný, důstojného průčelí však postrádající, obdrží nyní z usnešení městské rady pražské své dokonání dávno žádoucí. Komise znalců za tou příčinou svolaná navrhuje, aby oba operací pilíře z tesaného kamene provedeny byly; vrchní část průčelí grafitem ozdobena bude; střecha obdrží dva vykře a na hřebenu vztýčena bude báň věžní s křížem.

České rukopisy ze Štokholmu vráceny. V příloze k Wiener Abendpost čte se: „Švédové po-

užívali války 30leté nejen ku vydobývání zemí, nýbrž také ku získání kněh a rukopisů. Učená jejich královna zejména oblibovala si v takové kořisti. Státní kancléř Axel Oxenstjerna, chtěje se jí zavděčiti, rozkázal švédským vojevůdcům v Německu bojujícím, aby archivy a knihovny, kde jich naleznou, do Švédska dopravití hleděli.

Tak stalo se, že švédskému polnímu maršálkovi Lienardu Torstensonovi, který v červnu r. 1642 tehdejšího hlavního města moravského se zmocnil a tak panství švédské na Moravě až do r. 1650 trvající založil, pro tehdejší dobu velké knihovny knížecí rodiny Dietrichsteinské v Mikulově a kapitoly olomúcké do rukou padly a do Štokholmu odvezeny jsou. Stejný osud potkal knihovnu rosenberskou v Praze a mnohou jinou knihovnu soukromou a klášterní v zemích od Švédů obsazených.

Aby se zjistilo, které literární poklady Švédové z Moravy a z Čech do své vlasti zavlékli, a jsou-li vůbec ještě zachovány, poslán jest z Moravy již roku 1851 tehdejší professor Dr. B. Dudík do Švédska. Výsledek zpytování svého uveřejnil roku následujícího v díle vydaném v Brně: „Bádání ve Švédsku pro dějiny moravské.“ Zde se zamlčuje, že Švédové mezi jinými poklady archivačními, uměleckými a bibliografickými z Moravy a z Čech též 45 kněh v 21 kodexích svázaných, jazykem českým sepsaných s sebou vzali. Jsou obsahu dílem bohosloveckého, dílem historického a lékařského. Mezi nimi nejvíce vzácné jsou dva úplné exempláře písma svatého na pergamentu s mnohými drobnomalbami většími i menšími, které pro Moravu zajímavými jsou nejen pro obsah jazykový, nýbrž také proveniencí svou. Jeden exemplář náležel princovi Viktorinovi, synu krále Jiřího z Poděbrad, druhý pak knížecí rodině Lobkovické. Do obou nádherně psaných biblí zanášely se na vložených zvláštních listech rozmanité události obou rodin. Nemenší důležitosti jest relace českého vyslanectva k apoštolské stolici, aby poměr krále Jiřího z Poděbrad objasnila; kronika Pulkavova

Karla IV. vlastní životopis, staré legendy na př. sv. Kateřiny, evangelia podvržená ap., které uvítá jak dějepisec, tak bohoslovec, zejména však jazykozpytec, jenž v těchto autentických a stejnodobých pramenech — většina pochází z 15. a 16. věku — nalezne vysvětlení mnohého gramatického tvaru sporného. Vábec důkladnější znalosti jazyka českého spisy uvedenými značně se poslouží.

To vše bylo již v 17. století pohnůtkou stavů českých, že pomýšleli na prostředky, aby některé tehdejší známé rukopisy vládou švédskou navraceny byly. Také někteří z pozdějších nejvyšších purkrabí pokoušeli se o získání jich. Hrabě Sternberg poslal s velikým nákladem v minulém století slovutného slavistu Dobrovského v záležitosti té zvláště do Štokholmu. Také v novější době obracel pozornost svou nejvyšší kancléř hrabě Mitrovský na české rukopisy ve Štokholmu, ale marně; Moravě a Čechám bylo spokojiti se s opisy několika kodexů, které jim od Švédů občasné do Vídně Brna a Prahy zapůjčeny byly.

Jakmile se ukázalo, že užití těchto kodexů vždy nalahavější potřebou se stává, nezapomínal Dr. B. Dudík na české rukopisy od té doby, co poznal jejich cenu i počet; přičiňoval se naleznouti cest a prostředků, jakými by rukopisy vlasti jeho, moravské mohly získány býti. Po mnohaletém namáhání dospěl konečně k žádoucím cíli. Již v květnu totiž minulého roku stalo se nejprve cestou soukromou dohodnutí, že královská švédská vláda nebude překážeti, aby se úředně vyjednávalo o vydání českých rukopisů zemskému archivu Brněnskému, může-li Morava nabídnouti na vzájem díla skvostná, jakých král. knihovně v Štokholmu se nedostává.

Po takovém vyjádření rozhodnul se na návrh Dudíkův moravský výbor zemský ministerium zevnějších záležitostí požádati, aby se důležité pro Moravu věci ujal. Moravský výbor zemský zakoupil z prostředků k účelům literárním vykázaných na

vzájem dar přiměřený, na prosbu Dudíkova od J. E. p. ministra kulta a vyučování jiným darem roz-
množený, a když Jeho Veličenstvo přidáním vzácných děl daru lesku a významu udělil, mohla se další jednání diplomatická o vydání tím bezpečněji šťastně zakončiti, když pro nemoc c. k. vyslance barona Pottenburga rukou p. z Rosty svěřena byla. Od něho podporován mohl Dr. B. Dudík po příchodu svém ve Štokholmu ihned potřebných úředních kroků učiniti, aby ještě před dojitím rakouského daru doručení rukopisů se vymohlo. Dne 7. června okolo 11. hodiny odebral se pan z Rosty do krásné a velmi vhodně znovu zbudované knihovny, kde již s ministerstva zevnějších záležitostí generální sekretář Lagerheim jej očekával, a v přítomnosti jeho odevzdáno jest od ředitele a vlastního stavitele král. knihovny G. E. Klemminga 21 českých kodexů. Když Dr. B. Dudík totožnost českých rukopisů zjistil, stvrzeno jest úředně přijetí jich od brněnského archivu zemského a rukopisy ihned do příbytku p. z Rosty převezeny jsou. Rukopisy, které skoro 275 roků v cizí zemi byly, takto nejvyšší milostí J. V., velkodušností kr. švédské vlády a ochotností moravského výboru zemského opět navraceny jsou vlasti, aby, jak doufáme, k novému bádání vybízely. —

Kdyby podobné veškeré poklady umělecké, archivální, bibliografické a archaeologické, o které země koruny Svato-Václavské během několika věků olupovány byly, vlasti, která je zplodila a jako zřítelnicí oka milovala, navrátily se, jak slavná by to byla země! Dělili se o roucho naše a po kusech rozvlékli do všech uhlů světa. Co bývalo naší chloubou, jest nyní kořistí uchvácenou od cizinců. Knihovny, sbírky umělecké, musea, obrazárny, archivy na odív vystavují, co jest duševním majetkem národa českého. Kdy vrátí se nám, oč vlast byla olupena? A pak dí: „Jste chudí, nevzdělání. Ničeho nemáte!“

Lehner.

M o s a i k a.

Obrazárna císařského domu ve Vídni rozmnožena byla šesti obrazy darovanými rytířem Antoníem Oelzeltem z Nevína z galerie po otci zděděné. Jsou to vesměs znamenitá díla umělecká mistrů domácích a sice: „Jakob a Rahel“ od Führicha, „Labužník“ a „Klásterní polívka“ od Danhausera, „Vánoční nadšení“ od Waldmüllera, „Kovárna“ od Gauermana, „Poslední vyhláška“ od Defreggera

Nový kostel. Posledního července posvěcen jest od arcibiskupa z Bordeaux, kardinála Doneta, nový kostel Notre-Dame v lázních Royan v Charente. Při mši účinkovali umělci pěvečtí Casina. Po slavnosti jeli kardinál Donnet, jeho koadjutor de la Boullerie a biskupové z La Rochelle, Troyes, Langres, Luçon a Bisce-Terre do zámku Mons, kam je doprovodilo 30 000 lidu. Jásot a nadšení nelze popsati. Předseda mini-

sterstva Dufaire účastnil se velkolepé slavnosti kostelní. — Katolíci ve Francii znají okázale osvědčovali svou víru a hlubokou lásku k Církvi a kněžstvu!

Musoeum. Španělský král Alfons dá manželce své Donně Mercedes záhy zesnulé zbudovati velkolepé musoeum, které postaveno bude pod ochranu svaté Panny z Almodena. Král sám vysadil na stavbu ze soukromé pokladny své ročně million reálů, vévoda z Montpensier a princezna z Asturie po 200 000 reálů ročně. Poněvadž Don Alfons i matku svou, královnu Isabellu poprosil, aby skvosty kostela v Atocha uchovávané v ceně 15 millionů reálů (3 miliony franků), které jsou soukromým majetkem královny, zbožnému účeli věnovala, zaslala Donna Isabella bezodkladně následující Telegramm do Escorialu: „Synu života mého! Právě jsem obejmula vévodu z Montpen-

sier, který mi listy vaše doručil. Z tvého poznám, že žal snášíš co katolický král a šlechtic, že myslíš na Mercedes do lůna Božího se utíkáš, hlavnímu městu dobré prokázati a zejména milované ostatky k nohám blahoslavené Panny pod nádherný chrám uložití hodláš. Matka tvá, synu milý, nejen dovoluje, aby skvosty z Atochy prodány byly, nýbrž také tě žehná a přidružuje se k záměru hodnému krále, křesťana a dobrého

manžela. Pro tuto věc, jako pro vše jiné můžeš se, Alfonse, vždy na neskonalejš lasku, pomoc a spolupůsobení matky své spoléhati, jejížto přáním jest, aby všeobecně v známost vešlo, že i z dálky Madridu, Španělsku a králi vždy toutéž zůstala a zůstane. Libám tě i dcery duše mé tisíckrát a všem vám vzkazuje pozhnutí tvá vroucené tě milující matka Isabella.“

Lehner.

FEUILLETON.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. (Pokračování.)

Píše F. J. Lehner.

Se zálibou a radostí zastavuje se člověk u každého z proroků a u každé Sibylly zvlášť. Duch pozorovatele potápí se do hlubin krásy a důmyslu, jaký mluví z každé postavy. „Zde umělec již sám sebe překonal!“ voláme v údivení. Jdeme dále a divíme se z novu. Vždy nový plod obrazotvornosti překvapuje. A ta tvůrčí síla neobmezená a nevyčerpatelná poskytuje požitek stále nový. Ustavičným porovnáváním opět objevují se na povrchu nové stránky. A tak nikde nespátříme se hráze, kde nadání umělcovo končí.

Proroci a Sibylly velkolepostí sice překvapují, předce však neuměňují dojem dramatickosti, jaký ze čtyřech obrazů v rozích stropu umístěných září.

Velký úkol uložil si umělec. Chtěl barvou vyličit, že Kristus jest Spasitelem světa, který sám jediný může pokolení lidské od hříchů a následků hříchů vykoupiti. Proroci starozákonní a moudré ženy věstili tu budoucí spásu, připravovali ji a doufali a očekávali. A aby důvěra všeobecněji se rozmáhala, Hospodin sám lidu svému na záruku budoucí spásy byl štítem a vysvoboditelem v dobách nejnebezpečnějších. Na té naději založen byl veškerý život starozákonní. A proto namaloval Michel Angelo ve čtyřech rozích klenby čtyři skutky ochranné, jimiž od Hospodina Israel vysvobozen jest od největšího nebezpečí v dobách bídy a úzkosti.

Měděný had vztýčen jest na poušti. V divokém chumáči po jedné straně spatřují se od jedovatých hadů uštknuté oběti. Smrtná hrůza obráží se ve tvářích, křečovitá bolest jímá údy, marný jest zoufalý pokus uniknouti zhoubným škůdcům. Každý pamětliv jest vlastní spásy. Ve směsici vše se šlape a tlačí. Obraz hrůzy zoufající na jedné straně hada měděného; na druhé pak obraz

klidu, víry zbožné a soucitu vzájemného. Muži, ženy a děti s důvěrou blíží se k zázračnému znamení. Něžně podpírá manžel uštknutou ženu, s oka září mu vroucenost i důvera a pomáhá zvedati ruku zraněnou ku hadu měděnému. Pachole na ramenou otce směle a vesele sahá po znamení spásy. Hospodin zázračně uzdravuje věřící a doufající.

Usmrcení Goliáše líčí se na obraze druhém. Obr leží na zemi povalený, marný jest pokus jeho pozvednouti se. David již stojí nad ním rozkročený a zvedá krátký meč, aby jej usmrtil. Mládeneček nezkušený, pastýř ovcí za pomoci Boží vítězí nad obrem bojovným. Hospodin vysvobozuje lid od nepřátel zhoubných.

Juditino hrdinství vypravuje se na třetím obraze ve třech odděleních. V rohu levém spí strážce, v oddělení pak pravém na loži leží mrtvý Holofernes. Když Judita smrtelnou ránu mu zasaditi chtěla, snažil se Holofernes chopiti se zbraně nad hlavou pověšené, a proto ta ruka ještě jest pozdvižena, kdežto druhá bez života již k zemi visí. U prostřed obrazu, na prahu otevřené komnaty stojí Judita. Plaše pohlízejíc na jeviště hrůzy a krve, šatem přikrývá koš, v němž děvečka krvavou hlavu Holofernovu odnáší. Slabá žena přemohla hrozného vojevůdce. Hospodin vysvobodil lid od jisté záhuby.

Trest Amanův vyobrazen jest v rohu čtvrtém. Také zde rozvržena jest dramatická dispozice na tři díly. V komnatě na pravo odpočívá Ahasver komorníky obklopený. Jeden z nich četl mu z kroniky o zásluhách Mardocheových. Král se zvedá a kyne služebníku, aby Mardocheovi na prahu komnaty sedícímu patřičnou úctu vzdal. Vše jest kresleno prostě velkými tahy, bez malicherných podrobností, jako tvoří nejvyšší poesie. V komnatě na levo spatřuje se král s Amanem na hodech, které královna Esther připravila. Pouze ty tři osoby sedí u stolu, Ahasver v pozadí, královna naproti Amanovi strachem ustrnulému, když Esther hněvivě na něho poukazuje, jakožto na nepřitele jejího života i národu. Trest spravedlivý zachvátil jej v prostředním oddělení. Jest přibyt na kříži a patrně trpí kromě bolestí tělesných nejtrpčí trápení du-

ševní. Hospodin Israele zachránil zázračně lid svůj vyvolený.

* * *

Látka obrazů u prostřed stropu a v rozích, proroků a Sibyll, čerpána jest z písma svatého a z podání a jest tudy rázu dějného. Vše ostatní, jako jednotlivé postavy na postamamentech, figury na vnějších hranách klenbových trojhranů, děti vedle proroků, mládenečkové nápisy držící, jest rázu výhradně dekorativního a vlastním plodem překypující obrazotvornosti umělcovy. U prostřed pak obou řad obrazů a postav historických a dekorativních jest ještě třetí řada od Michel Angela v Sixtinské kapli utvořená. V obloukových polích na stěně (v lunetách), jakož i v klenbových trojhranech k nim přiléhajícím jest vyobrazen rodokmen Krista Pána. Mohutné postavy proroků a věštkyň velkolepostí svou oslňovaly by přílišně, kdyby nebyly obklopeny jinými postavami starozákonními, které ve vůkolí jejich stojíce jsou takoruka přípravou jejich. Jsou důmyslnou předmluvou, jsou predehrou, která znenáhla přechází v bohatou symfonii. Postupuje se zde od nižšího k vyššímu. Veliké charaktery mají příbuzné vůkolí, z něhož se vyvinuly. Takový jest úkol předků Páně v lunetách. V nich připravuje se nálada, která v proročích a věštkyních na venek vyrazila. Očekávají a doufají, touží a tuší, v zármutek pohřžení tváře jejich předce poněkud vyjasňují se červenánkami předtuchy budoucích věcí. Všeobecněji pouze jest vše drženo a menším měřítkem popsáno. Porovnávajíc však obrazy v lunetách se skupeninami v trojhranech klenbových spatřujeme u prvních ještě individualnost. Lící se zde tichý, nevyrušovaný život rodinný, který jest pevným základem života, kořenem štěstí a ctností člověčenstva. Rodiče s dětmi zde odpočívají klidně na budoucnost čekajíc. Jím platí zaslíbení, jsou předmětem spásy, kterou proroci a věštkyně v duchu již spatřili. Veškerými skupeninami a postavami plodí se onen velebný dojem celkovitý tak mocně působící. Značně k tomu přispívají, že velkolepý cyklus stropu před očima pozorovatele se staví od základu, od stupně k stupni, od nižšího k vyššímu a tak poznenáhla sice, ale tím jistěji plodí dojem nedostizitelný. Pro celek nesmí se však zapomínati na jednotlivosti.

Zde v prostoru obmezené a nepříznivé vytvořila nevyčerpatelná obrazotvornost Michelangelova překvapující rozmanitost pchybů a výrazů. Lunety proti sobě stojící jsou vždy v užší souvislosti. V první lunetě od oltáře počítaje sedí s jedné strany muž s rukama

svislýma na kolenou křížem položenýma do dálky zírající s výrazem hluboce toužebným; s druhé strany žena čtoucí v knize s tělem nakloněným. Podobný obraz naskytuje se na straně protější, jen že muž před pultem sedící zády opřený přemýšlí o tom, čeho právě se dočel, čímž zřetelněji vyjádřeno jest očekávání, které u proroků a věštkyň tak významně znázorněno bylo.

V druhé lunetě spatřujeme na pravo starého, vousatého poutníka odpočívajícího s širokým kloboukem v týle o hůl se opírajícího a mladistou matku plnou vnaady s nemluvnátkem, s nímž se milkuje. Té skupině odpovídá naproti v levo obstarlý muž zamračený s rukama založenýma před sebe hledící, po boku s malou ženštinou, která v rukou miskou drží obličejem sdílně na mrzouta pohlížející a starší ženu s vřetenem, výtečnou postavu s lidu vzatou.

V následujícím oddělení uvádějí se na pravo dvě postavy odpočívající, a sice muž v tak hluboký spánek pohřžený, že hlava až kolenou, ruka pak svislá až země se dotýká a ženu jedním ramenem opřenou o lenoch stolice s hlavou jemně nakloněnou. Nádech těžkomyslnosti propůjčuje ženě souměrně krásné a vábné ještě většího půvabu. Naproti těm postavám vymaloval umělec hubeného muže bedlivě písícího, pláštěm zahaleného, a milostnou matku s dvěma dítkami. Hošík ze zadu na matku se souká; již dospěl k ramenou a chce ji obejmouti. Aby neupadl, sahá matka rukou do zadu pevně ho přidržuje, vrchní částí těla a hlavou zároveň se k němu obracejíc. Druhou rukou objímá druhého hochu dole stojícího a k jejím kolenou se tulícího. Smělost pohybů jakož i vzlet čar prozrazují velikého mistra. Následující skupení jsou podobného rázu.

V držení vzácně klidném sedí zde vážná matrona jedním ramenem o polštář opřená, pravici na prsou závoj přidržující; dívá se do dálky na předmět, na který prstem ukazuje jeden z hochů po boku jejím stojících. Tentýž pohyb vyjadřuje se ještě zřetelněji ve druhém poloskupení. Hoch výrazně ukazuje na vzdálený předmět tváří jsa obrácen k otcí, který s pozorností v udaném směru se dívá. Předmět klidnější líčí se v lunetě protější. Matka drží malé děcko v náručí uspávajíc je, větší pak hošík u její nohou v kolébce odpočívá. V druhé polovici lunety sedí muž obstarlý s hlavou zahalenou, s rukama na kolenou křížem položenýma v hluboké, trudné přemýšlení pohřžený.

V lunetě předposlední na pravé straně spatřuje se opět vyličená základní myšlenka — patření do dálky. Muž pláštěm těsně za-

halený obrací se tváří nazpět, silný chlapec pak, průvodčí jeho, dobromyslně na něho se dívá; matka oběma rukama dítě své k prsoum vinoucí tváří na venek se obrací. Na straně protější dítě přes rameno matky ručky po druhém dítěti vztahuje, které otec na kolenou drží s hlavou nazpět obrácenou. Děti si posílají na vzájem pozdravení.

V poslední lunetě na pravo díváme se na výjevy vnitřního života rodinného. Jedna matka namáčí ruku v nádobě, aby dítě umyla, druhá pak matka kojící hledí pohybem ruky dítě ukonejšiti. Tim více vyjadřuje se na proti a v obou lunetách nad vchodem klidné a trpělivé očekávání.

Popisem obrazů v lunetách znázornila se pouze kostra, podle níž umělec myšlenky své stavěl. Krása však provedení popisu vzdoruje. U Michelangela liniemi znamenají se slova, postavy vyjadřují se věty. Kdo jeho řeči chce rozuměti, musí obrazy jeho viděti a opět a opět k nim se vraceti. Tentýž předmět líčiti stále a stále novými barvami jest totéž, co v hudební skladbě variace na totéž thema. Umělectví oceňuje se podle dokonalosti provedení. K těm variacím dlužno přičísti též obrazy v trojhranech klenbových. Obsah jest jednotvárný, líčení truchlivosti, trpělivého čekání stále se opakuje; ač tentýž předmět osmkrát se opakuje, v provedení předce objevují se vždy nové, poutavé tahy a stránky.

Počíná se opět nejlépe od strany oltární, poněvadž odtud ku vchodu pozoruje se slabý postup výjevů. V největší zármutek pohroužená, s obličejem bolestí ustrnulým upřeně na jedno místo pohližeje objevuje se hlavní postava prvního skupení mezi libyckou Sibyllou a Danielem. Bez pláště, v oděvu s krátkými rukávy, s vlasy krátce pťstřiženými sedí žena s nohama křížem přeloženými, s hlavou na pravici podepřenou. Poutá tou měrou veškerou pozornost, že bez povšimnutí zůstávají ostatní dvě postavy, obstárlý muž s nahým dítětem.

Stejná nálada mluví s druhého skupení mezi Danielem a Sibyllou kumeiskou. Trojhrannou prostoru vyplňuje žena s dvěma dítkami rozkošnými. Matka však ztratila chuť k práci a radost z dětí. Vřetenem odpočívá v lůně jejím, ruka klesá a hlava se sklání skoro až ke kolenům. Obě dítky důvěrně tulí se k matce, něžně ji lichotí přední hošík, druhé pak dítě, jehož hlava přes rameno matky vyčnívá, úzkostlivě k ní se tulí. Marná jest však všeliká něžnost i úzkost. Matka teskností oněměla.

Klidnější výjev líčí se ve skupení třetím. V popředí sedí na příd matka klidně a vážně

rozložená v ostrém profilu toužebně do dálky zírající, po boku sedí muž holohlavý a vousatý, o něhož laskavě opírá se nahé dítě.

V posledním skupení na levé straně spatřuje se hlava rodičky v hluboký spánek pohřížená, žena pak mazlí se s dítětem, které v náručí drží.

Trudnomyslnost, očekávání, klidný život rodinný vyjadřují též skupení na pravé straně podélné. Těsně vedle sebe sedí rodičové, mezi nimi, lehce o matku opřeno, dítě veselé a bezstarostné. Skloněné hlavy otce a matky prozrazují zármutek.

Stejný cit mluví z nejbližšího skupení. Sklícená sedí matka s výrazem tesklivého čekání, loket jedné ruky o koleno podepřený a brada v dlaň položená, druhou rukou objímá dítě, aniž by mu zvláštní pozornost věnovala. Hlava druhého děcka za ramenama se spatřuje.

Bohatěji vyvinulo se skupení následující. Dítě uteklo se v lůno matky klečící a sladce zde dřímá. Více v pozadí sedí otec s dítětem v náručí hlavou sdílně k ženě obrácenou.

V posledním skupení posléze vidí se rovněž děcko v lůně matky blaženě dřímající. Štěstí dítěte kontrastuje s trpkým zármutkem matky ve tváři se obražejícím a s nejvyšší chudobou a hlubokou sklíceností otce polonahého. Postava tato ze všech nejvíce volá po pomoci a vykoupení, nenuceně a přirozeně družic se ku prorokům a věštkyním naději v budoucí spásu vyslovujícím.

„Rodokmenem Páně“ jednak nejkrásněji doplňují se postavy proroků a Sibyll, jejichž velkolepé povahy takto znenáhla se připravují a ustálují. Jednak jsou předkové Páně přiměřeným přechodem k postavám stropu čistě dekorativním. Obrazy ve trojhranech klenbových jsou tak komponovány, že tu prostoru přiměřeně vyplňují. Ještě uměleji sloučila se figurální vyobrazení s danou prostorou v lunetách. Čára polokruhová okno svrchu zakončující učiněna jest podkladem sedadel jednotlivých osob, které jsou tak komponovány, že prostoru lunety souměrně s obou stran vyplňují a takový dojem plodí, jakoby byly kresleny pouze s ohledem na čáry architektonické. Oživují prostoru co nejbohatěji, objevujíce takto ráz svůj dekorativní. Prostředek lunety vyplněn jest malovanou deskou pěkně zarámovanou s příslušným ku vyobrazení nápisem.

* * *

Posledními články ve velkém řetězu obrazů na stropě Sixtinské kaple jsou figury čistě dekorativní, mezi nimiž na prvním místě poutají pozornost velké nahé postavy na postamentech po obou stranách prostředního pole stropu. Všechny dvacet postav pře-

kypne mladistvou silou a bujností života. Vždy dva a dva drží se k sobě, držíce mezi sebou mocný medaillon, na němž na způsob broncu malovány jsou předměty, které nyní s určitostí rozeznati nelze. Pohyby figur k sobě patřících zvyšují se lahodou kontrastu. Pohyb jedné každé figury jest rytmicky spořádán. Kolik postav, tolik nejrozmanitějších pohybů. Zde jiných v překypující bujnosti jednu nohu pod sebe podkládá, jednu ruku kolem hlavy klade a tak pohodlně tělo narovnává. Tam naprotější vrchním tělem do předu se kloní, obličejem pak nazpět se obrací. V pohybech rukou a nohou, vrchního těla a hlavy panuje rozmanitost nejbohatší. Ukazuje-li jedna postava hlavu v profilu a vrchní tělo z plna, jest u druhé hlava viděti z plna, vrchní pak tělo v profilu. Má-li jeden z bujarých jiných nohy křížem, obě ruce vyzdvížené a ústa k jásavému volání otevřená, u druhého spatřuje se jedna noha pod tělem stažená, ruka na zádech založená, a ústa zamknutá v hlubokém mlčení. Zde spatřujeme umělce, kterak obrazotvornosti své uzdu pustil a jednotlivým postavám takové rozmanitosti života a citu uštědřil, mnoho-li právě za dobré uznal. Jednotvárnost nemiloval.

Další postavy rázu čistě dekorativního spatřují se v trojhranných plochách nad sklenutou lunetou, pak po dvou co podpora postamentů a konečně ve spod co nosiči nápisů.

Na zevní straně sklenutého oblouku lomeného, jehož vrchol hlavou býka ozdoben jest, sedí na pravo a na levo muži barvy bronzové. Podpírající se o oblouk zde klidně ležící, tam živě se pohybující, jakoby účastnili se sil rozpjaté klenutí nesoucích. Postavy do jednoho pole náležející jsou stejně kresleny, polohou však a výrazem střídají se v každém poli, tak že i zde plastickému smyslu bohatá otvírala se tvořivost. Michelangelo utvořil dvanáct takových skupení.

Přesahují-li řečené postavy míru obyčejnosti pohybem a výrazem, jsou děti, které po dvou pod postamenty stojí a jichž celkem 48 se čítá, pak mládenečkové přirozenými barvami malovaní, kteří pod proroky a věštkyněmi stojíce nápisy jejich nesou, rázu klidného a veselého. Také zde nic se neopakuje, v rozličných skupeninách a postavách ustavičně nové se objevuje střídání. Děti

vyzdvihují ruce, stojí zpřímá jako karyatidy, těla jejich jsou k sobě obrácena, hrají a škádlí se nevinne na způsob dětí. Mládenečkové v nejspodnějších cípech jsou polonazi neb poloodění, vážní neb veselí, nesou nápisy jmen proroků a Sibyl tiše neb nepokojně.

* * *

Dokončil jsem popis stropu Sixtinské kaple. Nebylo bez úmyslu, že obšírněji tak se stalo. Příliš stručný popis jest bezúčelný, jako bezužitečným bývá stručný životopis. Právě-li se o někom, že se narodil, by žil a zemřel, co na tom? Člověk se poučuje jen s obšírného popisu a obšírného životopisu. Živým toliko příkladem poznáním a oceněným budí se láska a touha k následování. Povzbuzena se cítí člověk jen tehdaž, když s velikými duchy blíže se seznamuje.

Co jest však chatrný popis u porovnání s veledílem? Píseň beze slov, hudba bez nástrojů, obraz bez světla.

Jdi a viz!

Když vypravovatel ponejprv přestoupil práh kaple Sixtinské, dech se mu zatajil. Když ji otevřeli, tam vešel, když jí zavírali, odtud se vracel. A kdykolivěk potom ve Vatikánu bylo mu jíti kolem kaple, vždy ji učinil návštěvu, vždy v ní se potěšil a vždy — trnul. Věkové stopy své na stropě zůstavili, ohlodavše zde a onde nákres, barvu i omítku. Závoj starobylosti zastírá částečně bývalou krásu. Ale i pod tím závojem ozbrojeným okem poznává člověk nevaďnoucí krásu, věčné mládí. Nezvyklé a napnuté dívání se do vzdálené výšky stropu unavuje sice zrak i tělo. Co jest však unavení těla, když duše pookřívá?

Věkové hlodavou práci zkázonosnou konají dále a proti stáří na světě není léku. Přijde jednou doba, kde budoucí pokolení z pouhého vypravování, z nákresů a popisů věděti budou o bývalých vlnách stropu Sixtinské kaple. Vybledne barva, trhliny přeruší omítku. Šťastný poutník, který vlastním očima patřil na dílo mistra velikána, byť částečně i závojem stáří zastřené.

Když Michelangelo strop Sixtinské kaple maloval, stál na vrcholu umění svého, zjeviv v obrazech nejvnitřnější jádro povahy, kterou ani věkové zahaliti nedovedli.

V záležitostech redakce.

Staré zprávy o farářích v Čechách. Za zdělení zpráv pro památní knihu fary v Husinci (kostel povýšení sv. Kříže býval filiálním kostela v Lazišti) žádá p. profesora A. Sedláčka Msgr. Adolf Rodler, farář v Husinci.

»Methode« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 9.

V Praze, dne 20. září 1878.

Ročník IV.

Obsah: Centrální komise o inventuře památek (F. J. Lehner). — Sloh přechodný, portál (Ferd. J. Lehner). — Z Akademie křesťanské. — Mosaika. — Feuilleton, Michel Angelo. (Ferd. J. Lehner).

Centrální komise o inventuře památek.

Píše F. J. Lehner.

Jak důležité věci se uchopila „sekce archaeologická Akademie křesťanské“, když roku minulého na tom se usnesla, aby zdělán byl inventář uměleckých památek v zemích koruny Svato-Václavské a za tou příčinou k dosažení účelu vytknutého na počátku letošního roku vlastním nákladem vydala a veškerým členům Akademie křesťanské ku zodpovídání zaslala „otázky archaeologické“, nejlépe se jeví z usnešení ústřední komise pro památky umělecké a historické ve Vídni, která v zasedání svém dne 12. července b. r. za předsednictví Josefa Alex. svobodného pána Helferta toutéž záležitostí počala se zanášeti. Tak ve světě jedna myšlenka druhou budí. Na čestném poli duševní činnosti stále o závod se běží. Mezi tím, co u nás horliví vlastenci a milovníci umění domácího na „otázky archaeologické“ čteně již odpovídají, poskytující tím bezpečný material žádoucí inventury, chápe se téhož úkolu pro ostatní království a země mocnářství rakouského oficiální organ pro zachování památek uměleckých a historických — vídeňská komise ústřední. Archaeologický odbor Akademie křesťanské postavil se v čelo toho hnutí. Jemu náleží zásluha, že prvním byl nejen v zemích koruny Svato-Václavské, nýbrž v říši vůbec, který iniciativy se uchopil, první myšlenku pojal a k její uskutečnění vydáním a rozsláním „otázek archaeologických“ praktických a bezpečných kroků se uchopil. V sekci ar-

chaeologické zrodila se myšlenka inventury památek uměleckých a archaeologických pro země koruny Svato-Václavské. Myšlenka se ujala a rostla a přináší již ovoce. Pisemným odpovídáním na „otázky archaeologické“ material čteně se již schází. Vzdělání kruhové bezodkladně uznali potřebu práce tak potřebné a záslužné. Na všech stranách pracuje se. Svědomitě odpovídá se na otázky a jest odůvodněná naděje, že z těch, komu zaslány jsou, nebude nikcho, kdo by na ně nedal odpovědi. Byly radostně uvítány, budou též svědomitě zodpovídány. Hlásí se o ně již i jiní přátelé umění domácího, kteří až dosud nenáleželi k členům Akademie křesťanské, což dojista jest potěšitelným znamením, že odbor archaeologický ujal se věci dobré a užitečné, potřebné a šlechetné, církevní i vlastenecké zároveň. Myšlenka myšlenku, láska lásku budí. Práce prací, obětovnost obětovností se odměňuje. Sekce archaeologická Akademie křesťanské vydala heslo a řada bojovníků se schází. V táboře počíná býti živo. Čilým ruchem probudí, upevní a ustálí se láska k umění. Sta rukou chutě k dílu se má. V práci jest klid, v práci jest blaženost, v práci jest požehnání. Tedy k práci, přátelé!

Také ústřední komise památek uměleckých a historických počíná na tom poli pracovati. Ve zmíněném zasedání podával předsedající svob. pán J. A. Helfert o věci té zprávy následující.

„Inventura památek uměleckých, podnik, jaký centrální komise za jeden z hlavních úkolů poznává, podstatně se posunula ve třech delších poradách od zvláštního komitě během tohoto roku odbývaných tak, že se umožnilo, aby návrhy předloženy byly plnému shromáždění, po jehož schválení přichází se ku podrobné práci, která ihned počítí může. Když objem úkolů o památkách sem patřících i seřazení jejich, jakož i doba hraničná určeny jsou, nejdůležitější otázkou předběžnou byl „modus procedendi.“ Kustos Šestag, jemuž referát odkázán jest, mluvil o způsobu, jakým mnohočlenná komise inventurní ve Francii, napotom dějepisný spolek vatislavský s podobným úkolem se zanášející si počínaly, a na základě zkušeností u obou nabytých naznačoval tři cesty ku dosažení potřebného Rakousku materiálu pro inventuru památek. Jsou tyto:

1. Projití a výtah odborné literatury novější doby, především 25 svazků tak zvaných „Mittheilungen“ a 5 „Jahrbücher“ centrální komise, které již samy o sobě jsou inventářem památek; zevrubné procházení spisů muzeí a spolků jednotlivých zemí, jakož i odborné, ač nikoli četné literatury. Výňatky tyto měly by doplněny býti prohlédnutím archivu centrální komise, zejména bohaté sbírky původních nákrešů;
2. rozeslání archů s otázkami na konservatory, korrespondenty, faráře, obecní starosty a představené muzeí a spolků, pak
3. vyslání mužů odborně vzdělaných (buď si jednotlivých referentů, konservatorů, korrespondentů a p.) k oněm památkám, které by vyžadovaly zevrubnějšího nakreslení neb ohledání aneb jejichž dosavadní literatura či sebrané poznámky tím neb oním směrem měly by nutně doplniti se.

Není žádné pochybnosti, že způsob první jest pracný a zdlouhavý, avšak nezbytný, druhý neméně zdlouhavý a nedostatečně spolehlivý, třetí nejdražší, nejbezpečnější, ale také nejvíce času vyžadující. Také se poznalo, že žádná z tří cest uvedených sama o sobě nedostačuje, nýbrž jen všechny tři společně dobře užity k cíli povedou.

Důležité zdálo se býti zejména texturování dotčených archů otázky obsahujících. Když od Šestaga a barona Sackena návrh takových otázek předložen jest, rozhodnulo se komitě pro novou redakci návrhu spojením obou elaborátů vzájemně se doplňujících. Zvláště

vyslovilo se, že velice jest si přátí, aby počet otázek se velmi obmezil a aby co nejkratěji se vyjadřovaly. Arch otázky obsahující za konečné redakce barona Sackena nedávno upravený má nyní do tisku se dáti a s přidanou tištěnou adressou za příčinou navrácení podle potřeby rozeslati se.

Aby docílena byla všemožná stejnost v popisu jednotlivých předmětů, uznána od komitétu nutnost, aby se zhotovilo několik vzorných popisů menších a větších památek církevních a světských. Zhotovení takového popisu ku požádání přijal ministeriální sekretář Dr. Lind. Když napotom práce od něho předloženy jsou (kostel v St. Leonardě a hrad Vysoké Ostrovice v Korutanech), odůvodňoval postup popisu, jehož se držel, při čemž blíže se zmínil o literatuře toho druhu již stávající a dovozoval, že při spisování většinou měl na zřeteli methodu, jakou vládní rada baron Sacken v archaeologickém průvodci pro Dolní Rakousy stanovil.

Dosavadními poradami odborného komitétu a centrální komise věc nyní tak dalece pokročila, že provedení inventury jednotlivých zemí korunních počato býti může. Prozatím vyslovil se kustos Šestag, že převezme práce inventurní pro Solnohrad, Dr. Lind pro Korutany a baron Sacken pro Dolejší Rakousy.

Úkolem jejich bude konati výtahy s odborné literatury novější a o tom zprávu podávati, rozeslání archů otázky obsahujících v komitétu navrhovati a prováděti, konečně lokální informaci buď osobně neb spolehlivými zpravodaji ve skutek uváděti. Také ohledně tisku zpráv se navrhovalo, aby publikace se děla ve formátu velké oktávy lexikální s přidanými ilustracemi velmi řídkými a pokud možno novými, aby inventář každé korunní země skládal se z jednoho neb více ukončených svazků a popisy seřaděny byly alfabetycky dle jmen míst a sice každé místo ve svých památkách dle každého odboru důkladně. Při nápisech antiky stačí uvedení corpus inscriptionum, není-li však tam uveden, budiž doslovně podán, nápisy středověké jen tehdaž a tak dalece budou se přijímati doslovně, pokud jsou důležitými pro popis památníku, pro dějiny, genealogii a p.

Zpráva tato vzata jest od plného shromáždění u vědomost, veškeré návrhy schváleny jsou a vyslovilo se přání, věci samé nyní uchopiti se a podle možnosti ji podporovati, aby co nejrychleji pozitivních výsledků docílilo se.“

Z uvedeného jest patrno, jaká důležitost přisuzuje se od orgánů nejkompetentnějších

inventuře památek. Odboru archaeologickému Akademie křesťanské, který první myšlénky se ujal a ji v život uváděti se vynasnažil,

nastává tudy práce jak záslužná, tak vděčná. Kdo vytrvá, vítězí. Sítě jsou rozestřeny. Jaký bude výsledek?

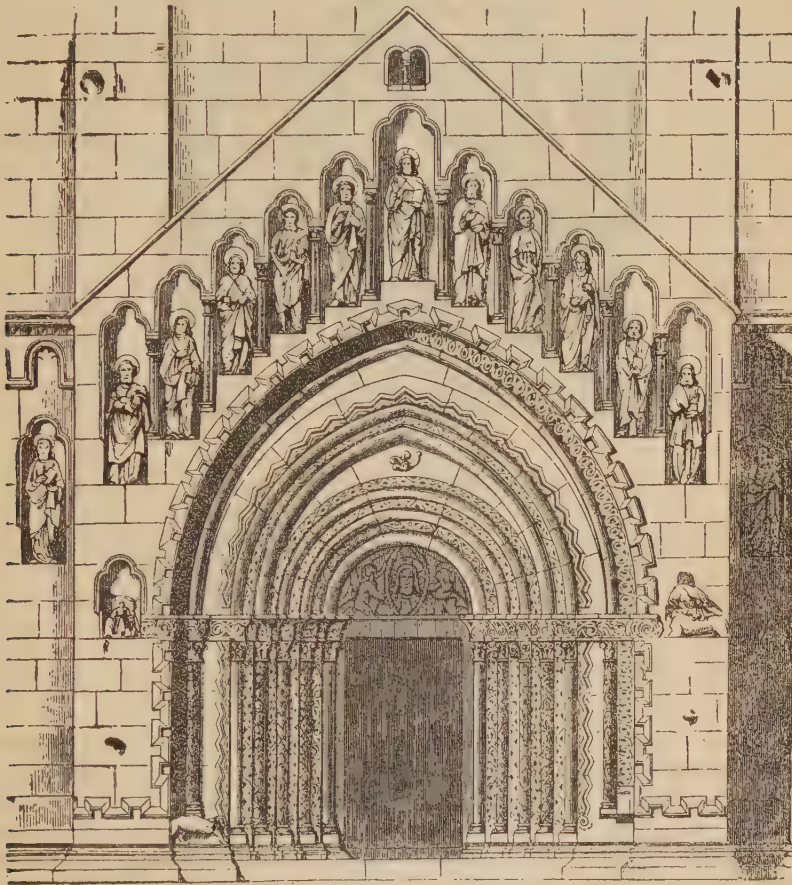
Sloh přechodní.

Píše F. J. Lehner. (Pokračování.)

(PORTÁL.)

Zajímavému kůru vícehrannému odpovídá ze strany protější portál, který za toho věku podržel bohatý vývin, jaký již dobu rozkvětu románského slohu charakterisoval. Předce však nastaly patrné proměny. Sloupy stávaly se štíhlejšími, ozdoby se množily, dřik sám se žlábkoval a jinými ozdobami pokrýval,

mená čára oblouku ze tří dílů kruhových složená, čímž povstává oblouk trojlístový či oblouk tvaru jetelovitého. Jestli že oblouk podobným způsobem ze čtyř částek kruhových se skládá, z nichž oba prostřední na sebe naráží, povstává rovněž často se objevující jetelovitý oblouk lomený.

(Obr. 136.) St. Jack. XIII. století.

zejména kroužkem vyznamenával. Nechybělo však ani na podstatných proměnách. Překlenutí dělo se často lomeným obloukem. Užívalo se však také jiného nezvyklého tvaru, který bezpochyby maurickému vlivu připisovati dlužno. Na portálech totiž, na galeriích a dekorativním loubí, spatřuje se lo-

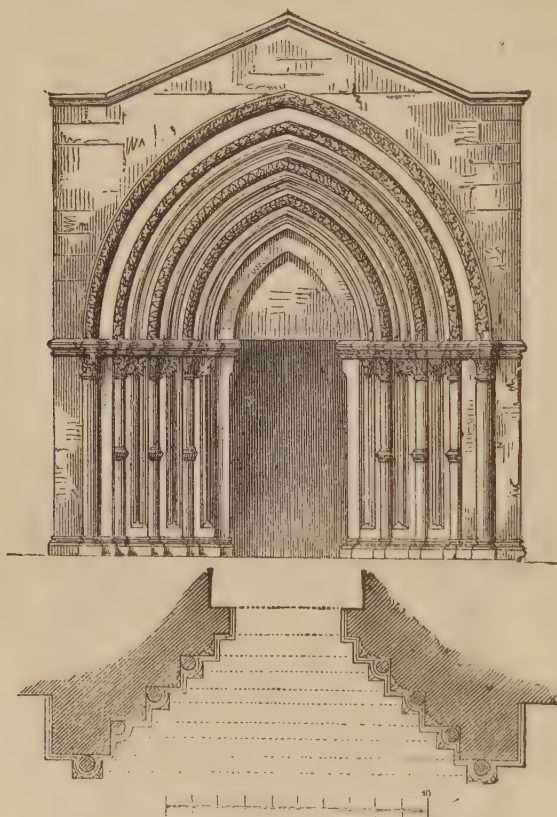
Prekrásný příklad portálu slohu přechodního ukazuje obr. 135. Portál v Set. Ják jest dojista nejzajímavější částí kostela. Vystupuje o něco s plochy průčelní a jest krytý štítem z cihel, který v původní své formě bezpochyby hlouběji, to jest blíže výklenků běžel, v nichž Kristus Pán s apoštoly se na-

chází. V tom výběžku krytém plochou lomenicí jest předsín. Vedle pravidel románského slohu dělí se každá stranice do šesti rovnoúhelníků. V každém takovém výklenku stojí na společném podnoží sloup s příslušným podvalem a hlavicí. Dřívky sloupů, jakož i vystupující úhly jsou ozdobami bohatě pokryty. Nad hlavicemi běží v rovné čáře s vodorovným nadpražím dveří široký vlys listím a zvřatý ozdobený, který jako páska celou spodní prostoru pohromadě drží. První dva sloupy o něco kratší podpírají se o lvi kráčeující, jak zhusta na románských portálech

vypuklou prací okrášlen, která původně, jak se zdá, pomalována byla. Představuje se zde v mandorle Bůh Otec pravící žehnající, v levici knihu držící; po té i oně straně stojí anděl. Celý výklenek vchodu jest obehnán hmotnou ozdobou, která se zároveň ku podnoží celého přístavku druží.

Prostory, která mezi touto ozdobou a zevními čarami přístavku zbývá, jest velmi důmyslně použito. Ve výšce vlysu nad sloupy na spodní vrstvě kamenné upraven jest z každé strany výklenek, v nichž dvě skupeniny nyní porušené se nacházejí. V jedné představuje

(Ob. 136.) Police.

bývá. Na vlysu jest malý abakus, na němž vrchní výklenek portálu spočívá. Zde pokračuje architektura postranic, a sice tak, že zcela organickým způsobem kulatý oblouk s obloukem lomeným se střídá. Oblouky, které se pnou ze tří sloupů kolem dveří, jsou kulatě konstruovány; oblouky, které se klenou nad třemi předními úhly piliřů, jsou konstruovány v oblouku lomeném. Kulaté pruhy, které v jistém ohledu ze sloupu se vyvinují, jsou zcela hladké, bez všelike ozdoby; rohy však mezi nimi běžící jsou ve výklenku portálu témitěž ornamenty ozdobeny, jako postranice. Tympanon nad nadpražím jest polo-

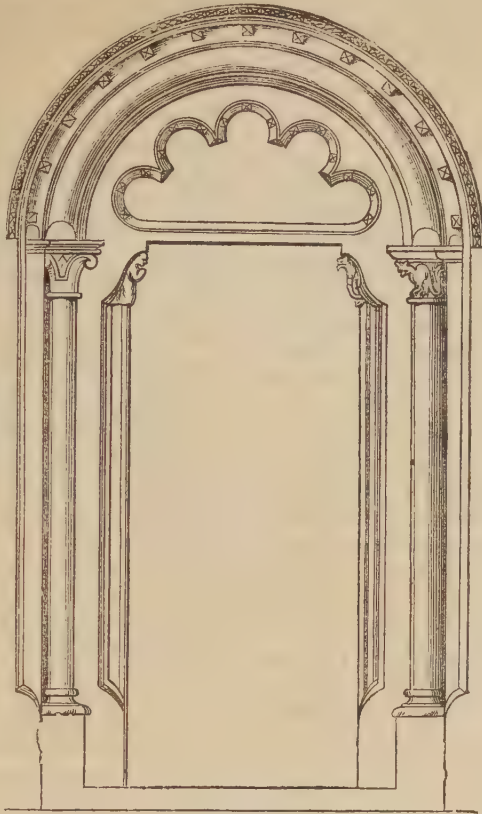
se oděná sedící postava ženská (nyní bez hlavy), mezi nohama pak stojí dítě rovněž oděné, levou rukou o nohu se opírající. Jest to bezpochyby sv. Anna s Pannou Marií. Na druhé straně spatřuje se rovněž poškozený muž krátkou tunikou oděný o lva se opírající. Bezpochyby jest to Simson, hubitel lvů.

Vrchní plocha jest jedenácti výklenky či kapličkami prolomena, k nimž patrně ještě dvě jiné kapličky patří, které se vyskytují na stěně průčelní těsně u výstupku. Kapličky, malým sloupem oddělené, jsou ověnceny obloukem jetelovitým. V nich spatřují se sochy Krista Pána a apoštolů. Kristus, pravící že-

hnající a levící knihu držíci, zaujímá vrchní kapličku. V cípu lomenice upraven jest malý dvojak.

Uspořádání portálu náleží k nejbohatším a nejkrásnějším ze všech, které známe. Organické a zvláštní spojení oblouku kulatého s lomeným ve výklenku vhodným nemá sobě rovného a jest litovati, že určitý letopočet stavby není znám. Poněvadž spojení oblouku kulatého s lomeným již původně bylo a není pozdějším teprve přidavkem. přibývá tím portálu zajímavosti v dějinách uměleckých. Vrchní tři oblouky lomené odňaly klenbě tížící hmotu, kterou mnohé portály z mnohých oblouků kulatých se skládající mívají. Vystupující oblouky lomené jsou ve spojení s širokou prostorou světlosti portálu, působíce dojem veselý a volný, krásné pak ornamenty, zejména sochy Krista Pána a apoštolů v kapličkách k těm dojmům ještě přičiňují bohatost ornamentů.

v uspořádání od zevnějšku do vnitř dobře promyšlený postup i rozmanitost se ukazuje, tak sice, že zevnější okrasy hmotnější a těžší se jeví, střední ornament v cirkaku k nim se druží, posléze pak ve vůkolí portálu jemný ornament listnatý se vyvinuje. Rovněž neobyčejně krásné kreslen jest ornament v počínání i zakončování, což svědčí, že důmyslný umělec při zakládání portálu účinkoval.

(Ob. 137.) Třebíč.

Na velmi ušlechtilém portálu v Polici (obraz 136.) užito jest oblouku výhradně lomeného, štíhlých sloupků kroužkem přerušených a vůbec vnadné ozdoby tohoto slohu.

Vyskytují se posléze i oblouky muhamedánské architektury malými polokruhy na způsob kraje posázeré, jako ukazuje vedlejší portál Třebíčský. (Obraz 137.)

Tyto tvary svědčí jasně o neustálenosti a touze po nových věcech a rozmanitosti. Tak mocná byla tato touha, že ani nekonstruktivních elementů se neštítala, jakož zase ani článků konstruktivních ku zbytečné hříčce dekorační užívati nezdráhala se.

Sluší ještě přidati, že nejen technické provedení ornamentů, pokud se poznává, na nejvyšší dokonale úplně uspokojuje, nýbrž také

struktivních elementů se neštítala, jakož zase ani článků konstruktivních ku zbytečné hříčce dekorační užívati nezdráhala se.

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

Odbor umělecký vynasnažuje se všemožně, aby spravedlivým požadavkům vyhověl, které od něho se žádají. Váže si přízně přátel umění církevního stále přibývajících, splácí svědomitostí důvěru jejich. Jest známo, že přední umělci všech odvětví ve výboru zasedají podrobující se obětovně a bezplatně veškerým povinnostem, které vedle stanov členům výboru jest konati. Jsouce co architekti, malíři a sochaři vlastními pracemi v pravém slova smyslu zanešení, s ochotou obdivuhodnou ujmají drahého času vlastním

pracím svým věnujíce jej zájmům jednoty, pomocí které vedle přesvědčení všech znovuzrodí se v zemích koruny Svato-Václavské umění církevní, jako druhdy bývalo. Tak ryzá a nezištná láska k umění církevnímu zasluhuje věru uznání a chvály i nejširších kruhů. Každý z nich přičiňuje se, aby odbor umělecký Akademie křesťanské všestranně zkvétal a pokud možno nejrychleji domohl se té výše, jaká v zájmu křesťanského umění co ideál nám na mysli tane. Až dosud jen kus cesty se urazil. Další pouť teprve vykonati zbývá

Co se s prostředky stávajícími vykonati dalo, jest již vykonáno. Další vývin závislým jest od podpory širších kruhů. Bezprostřední činnost sekce umělecké rozvětňuje se nyní zejména trojím směrem. Díla architektonická, paramenty a kovové náčiní oltářní mají nyní pravidelné své zástupce a pěstitele buď v ústavěch od sekce umělecké zřízených, vydržovaných a řízených, buď nepřímo za dozoru a péče jednotlivých členů sekce a celého výboru.

1. Díla architektonická. Výbor sekce umělecké čítá v lůně svém architekty, jejichž jména dobře znějí nejen ve vlasti, nýbrž i za hranicemi. Slohy stavitelské mají zde první své representanty. Slohy středověké, zejména gotika, zastoupena jest stavitelem prvního chrámu vlasti, metropoly Sv. Vítké na královských Hradčanech tak čestně, že ani lépe býti nemůže. Dámyslný a ve svých oborech hluboce vzdělaný architekt Jos. Mocker rozvětňuje takou činnost na všechny strany, jako bývalo za nejlepších dob domácího stavitelství ve velkém slohu. K důkladné znalosti druží se vzletná mysl a bohatá obrazotvornost. V dílech jeho jest poěsie. A nezůstává státi v umělectví svém. Stále pokračuje. Duch jeho i obor vědění vždy výše se nese. Vlast gotických velechrámů bývá cílem jeho uměleckých poutí — Francie a Porýnsko. — Čím jest Jos. Mocker v oboru stavitelském slohu gotického, tím jest architekt A. V. Barvitijs zejména ve slohu renaissance, v němž zná vynalézati taková kouzla, jaká si lze osvojiti jen dlouholetým pobytem ve vlášském ponebí. Jest na něm znáti, že těch dráhně let, co v Římě a v Italii dlel, z nejkrásnějších památníků ta krása přešla do jeho duše. Jest umělcem až do poslední žilky. V jeho duši umění se vtělilo. Jemu věnoval celý svůj život výhradně. S učeností u něho združilo se umělectví. Vypravovatel mluví, jako vždy, z vlastní zkušenosti. Nedovedl se nadchnouti pro sloh renaissance, pokud Barvitijsa a Italii neseznal. — A doplněním trojice jest architekt A. Baum, ten vřelý milovník a nejdůkladnější znatel českého umění vůbec a českého stavitelství zvláště. On putoval jen ve vlasti naší z místa na místo a na těch poutích zamiloval se do památek rodné půdy s takovou horoucností, jaké jest jen schopno vřelé srdce české. On miluje ty památníky české jako vlastní dítky své. A uměním svým vlasti sloužiti jest mu první povinností svrchovanou a nejmilejší.

Takový jest ten trojlístek stavitelů, kteří zasedají ve výboru sekce umělecké. Kostely, jejich obnovy, hřbitovy, oltáře, kazatelny a vše

co k architektuře křesťanské náleží, jest v nejlepších rukou. S plnou důvěrou lze tudý veškeré předměty architektonické svěřovati umělecké sekci Akademie křesťanské. Každý předmět dostane se vždy stavitelům nejdovednějším. Jen o to v počátcích se žádá, aby předměty takové důležitosti se záhy objednávaly. Těch mistrů, co v matičce Praze oddali se s láskou stavitelskému umění křesťanskému, jest po skrovnu. A dobré dílo vyžaduje času. Bude péčí společné snahy, aby se rozšířil ten kruh stejnorodého ducha. Snad vypučí z plodné půdy české při svědomitém a pilném vzdělávání nová ratolest. S delším trváním Akademie křesťanské přibude do jista nových sil. Počátkové jsou mnohoslibní. Díla architektonická, která až dosud vzešla z odboru uměleckého Akademie křesťanské, zůstanou chloubou vlasti. —

Nedopouští-li podstata věci samé zřízení samostatné kanceláře architektonické při Akademii křesťanské a zůstane-li výbor na dále jen instancí, kde o věci porady se dějí, předměty důkladně se uvažují, práce se rozdělují, předložené nákresy se posuzují, hotové věci se přijímají a vystavují: jinak se to má s kostelním rouchem, které snadněji pod vlastní správou a za vlastního dozoru možno zhotovovati v ústavě k tomu od sekce umělecké zřízeném a vydržovaném.

2. Paramentní ústav jest miláčkem, poněvadž prvním dítkem odboru uměleckého. To dítě utěšené roste a prospívá. Paramentní ústav nachází se v domě záložny Svato-Václavské, v němž také Akademie křesťanská své sídlo má. Kromě stálých pracovníků podle množství zákazek počet rukou pracovních buď se množí nebo umenšuje. Ústav hned na počátku své činnosti opatřen byl vším, čeho k řádné činnosti potřebí bylo. Odbor umělecký zakoupil potřebné náčiní a vešel v obchodní spojení s hedbávníckou firmou v Lyoně, odkud přímo ve velkém potřebný materiál odbírá. První péčí sekce umělecké jest a bude, aby ústav jednou s vlastní jistinou pracoval. Značný fond, jakého vydržování takového ústavu vyžaduje, opatřen jest prozatím záloženskou půjčkou. Výdělkem splácí se jednak úroky, jednak zdělává se pozvolna potřebná jistina, aby jednou ústav s vlastními prostředky pracovati mohl. Kapka přibývá ku kapce a jednou z toho přeče bude potůček, který poteče ku prospěchu kostelů, umění církevního a sbírek uměleckých. Za tou příčinou usnesl se výbor sekce umělecké jednomyslně, aby výtěžek obětovné práce, kterou výbor bezplatně vykonává, tak dlouho splíval do pokladny pa-

ramentního ústavu, dokud by dluhy zplaceny nebyly a dostatečný fond se nezřídil, který by budoucnost ústavu zaručoval. Do té doby budou sekci ruce svázány. Až uvolněny budou zabezpečením ústavu jednoho, bude se zřizovati, co dále jest na programu sekce umělecké ku všestrannému rozkvětu umění křesťanského — ústav jiného odvětví církevně-uměleckého.

Základ k fondu paramentního ústavu položen J. M. nejdůstojnějším panem biskupem Dr. Karlem Práchem, který čtyry obligace po 100 zl. uměleckému odboru daroval. Dar biskupský přinese požehnání. K daru biskupa přibyl právě dar kněze, kterého sluší všim právem nazvatí otcem paramentního ústavu.

Odchází počátkem tohoto měsíce za novým povoláním do Děčína zapůjčil dp. Edm. Langer v posledním zasedání na rozloučenou sekci umělecké k rukou paramentního ústavu 200 zl., z nichž odváděti se má ročně 5 zl. úroků, (čímž krytí chce výroční příspěvek svůj Akademii křesťanské povinnovaný) s ustanovením, že po jeho a rodičů jeho smrti zůstatí má majetkem paramentního ústavu. Obětovnou činnost svou, kterou šlechtný kněz co správce paramentního ústavu s tak význačnou obezřelostí a odbornou znalostí vykonával, nyní novou obětí korunoval. Obětovnost na světě ještě nevymřela. A staříčký otec jeho zapůjčil paramentnímu ústavu 1500 zl., z nichž sekce umělecká odváděti bude úroky, jakých v záložnách se vyžadují, což má tu výhodu do sebe, že peníze tak snadno vypovězeny nebudou. Předseda pak sekce umělecké Jos. Hellich, když onehdy větší směnka v Lyonu byla splatná, založil nás 500 zl. bez všelikých úroků. Kdož ví, zdaž Pán Bůh nesešle ještě jiných dobrodinců, kteří paramentní ústav založí buď dary, buď záručitelnou půjčkou na delší dobu trvající? Obětovnost nevymřela.

Paramentnímu ústavu se dobře daří. Práce v něm spravuje ředitelka. Artistický dozor vede sekce umělecká, která Edm. Langer požádala, aby na ústav i ze vzdálenosti nezapomínal, což ochotně učiniti slíbil, za jeho pak náměstka vp. Scharworta, člena výboru, ustanovila. Zásady paramentního ústavu jsou známy. Na prvním místě jest předpis církevní, vedle toho pak stránka umělecká. Kasule paramentního ústavu na př. jsou dlouhé, nevykrajované, s dvojím křížem hedbávným na hedbávné látce kasule přišitým v předu a v zadu. Kasule paramentního ústavu vyžadují o celou třetinu látky více, než-li kasule kratké, vykrajované, s jedním toliko přišitým

křížem v zadu, jako se v krámech, od agentů a jinde prodávají. Jest tedy samo sebou srozumitelné, že kasule paramentního ústavu o třetinu převyšují cenu těch novomodních kazajek kostelních. Ku znázornění kladou se zde ceny obou s udáním míry a veškerých výloh. Podotýká se, že kasule naše v zadu jest 120 ctm., na předku 112 ctm. dlouhá, s touže skorem šířkou v předu. Komisní kasule možno každému doma změřiti.

Nejjednodušší kasule paramentního ústavu:

5 metrů hedbávné látky po 3 zl.	zl. 15.—
dvojitý palliový kříž do předu a do zadu . . .	9.—
19.50 ctm. hedbávných port	5 85
6 metrů podšívky po 40 kr.	2.40
1.20 ctm. hedbávné podšívky pod velum na kalich (jak se předpisuje) po 2.50	2.75
pala	— .60
drobnosti	1.20
od práce	3.—
	39 80
5-10% na vydržování ústavu, úroky, daně a p. . .	3.—
Úhrn	42.80

Obyčejná kasule krámská a cizí z těchto látek:

3.20 mt. hedbávné látky po 3 zl.	9.60
kříž jediný na zadku (v předu žádný) . . .	6.—
15 metrů port po 30 kr.	4.50
5 metrů podšívky po 40 kr.	2.—
(hedbávných podšívek pod velum na kalich u krámských kasulí nebývá)	
pala	— .60
drobnosti	1.—
práce	2.50
10% srážka	2.60
Úhrn	28.80

Jest tudy přirozené kasule paramentního ústavu o třetinu dražší, když se předpokládá u obou tatáž látka, stejná práce a důkladnost. Za vyšší cenu má pak objednatel skutečnou kasulí a nikoli pouhou vestu.

Čím skvostnější kasule, tím větší se jeví rozdíl cen u obou, zejména, je-li dvojitý palliový kříž vyšívaný.

Ostatně jest jen u kasulí rozdíl cen, poněvadž ostatní roucha bohoslužebná, jako jsou pluvial, dalmatiky, a prádlo kostelní co do rozměru a spotřeby látky celkem všude v stejné velikosti se objevují.

Kdyby tedy vyšší cena kasulí paramentního ústavu zde a onde nápadnou byla, čtenáři „Methoda“ a přátelé Akademie křesťanské a umění církevního věc tuto dle pravdy objasní.

Tatáž péče, kterou odbor umělecký paramentům věnuje, rozšířena jest též

3) na kovové náčiní oltářní. Vlastní dílnu stříbrnickou odbor umělecký

z přirozených příčin zřizovati nemůže. Za to však byl vyhlášen dovedný stříbrník, v jehož dílně sekce umělecká nádoby bohoslužebné zhotovovati dává dle vlastních svých nákresů značným nákladem od sekce získaných. Stříbrnická firma Ed. Kauče pracuje s takovou odbornou svědomitostí a pokročila za těch několik roků v provádění technickém tak znamenitě, že bohoslužebné nádoby Akademie křesťanské již v technické stránce snesou konkurenci s nejlepšími toho druhu předměty cizozemskými, ušlechtilostí však celkovitého tvaru téměř všechny předčí. Vypravovateli naskytovala se příležitost porovnávat naše kalichy, monstrance, ciboria, pacifikály, relikviáře, nádobky na sv. oleje, paténky, svícný, kaditelnice s podobnými v jiných zemích před dvěma roky na umělecké výstavě mezinárodní v Mnichově, kde zastoupeny byly nejčelnější firmy z celého Německa, před rokem pak v Římě na vatikánské výstavě darů jubilejních Piu IX., svaté paměti, z celého katolického světa věnovaných, kde zastoupeny byly zejména Francie, Vlasy, Belgie, Čechy, Německo a Amerika: a k velikému překvapení i radosti shledal, že oltářní nádoby Akademie křesťanské směle lze po bok postaviti nejlepším plodům cizomským, tak krásný jest tvar a tak dokonalý jest provedení technické. Takových úspěchů docílilo při náležitém řízení u nás během tří roků. Čeho nebude možno vykonati též v jiných odborech, když při stejné snaze a podpoře umělecká sekce Akademie křesťanské decennie působiti bude. Žádoucího úspěchu se docílilo se jednak svědomitostí firmy, jednak dobrými nákresy a zejména v počátcích pedantským dozorem. Obě má sekce umělecká k poděkování především architektu A. V. Barvitiusevi, od něhož pochází soustavná a bohatá sbírka původních nákresů, které koupí přešly v majetek sekce, a jenž veškeré práce osobně řídil s vytrvalostí a neúprosnou důsledností až do poslední čárky.

S dokonalou stránkou uměleckou nezapomínalo se v první řadě na předpisy církevní u jednotlivých nádob oltářních. Církev na př. předpisuje, aby alespoň kupa a patena kalichu byly stříbrné. Akademie křesťanská tudy jiné kalichy ani nezhotovuje; ty dvě častě vždy jsou stříbrné, ostatní pak z čistého bronzu, vše v ohni silně pozlacené. Že pak značně se liší cena takových kalichů od jiných plechových a pouze ve formě tlačných, jako v krámech i reno-movaných firm ku prodeji se nabízejí, netřeba ani dokládati. Nomina sunt odiosa. Sekce umělecká má za sebou pěknou zkušenost.

K orientaci uvádí se zde cena některých nádob a předmětů kovových.

Kalichy:

- a) *Kalich jednoduchý, menší* (kupa a patena váží 292 gramů, 13 lotového stříbra) . . . . . zl. 60—65—
- b) *Kalich obyčejné velikosti* (kupa a patena váží 330 gramů 13 lotového stříbra) . . . . . zl. 75—
- c) *Kalich zcela stříbrný* (660 gr. stříbra) s koženým pouzdem zl. 112—115—
Kalichy a. b. c. jsou zcela hladké bez ozdoby.
- d) *Kalichy s okrasami* (drahokamy, rytinami, emaillem) . . . zl. 100—180—

Ciboria:

- a) *Ciborium malé* se stříbrnou kuppou (195 gr. stříbra) . . . . . zl. 75—
- b) *Ciborium prostřední velikosti* (stříbrná kupa 225 gr. stříbra) zl. 85—
- c) *Ciborium velké* (stříbrná kupa 300 gr. stříbra) . . . . . zl. 110—
- d) *Ciborium velké zcela stříbrné* (1070 gramů) . . . . . zl. 210—

Monstrance:

- a) *Monstrance* se stříbr. lunulou zl. 195—
- b) *Mostrance* nádhernější . . zl. 225.—

Nádobky na svaté oleje:

- a) *Jednotlivá ku zaopatřování*,
bronzová, vnitř i zevně v ohni po-
zlacená . . . . . zl. 7.50—
stříbrná, vnitř pozlacená (60—80 gr.
stříbra) . . . . . zl. 14.20—
pouzdro k ní . . . . . 1—
sáček . . . . . „ 1—
- b) *Tři nádobky* na sv. oleje pohromadě
s pouzdem:
bronzové uvnitř i zevně v ohni po-
zlacené . . . . . zl. 35.—
stříbrné (324 gr.) . . . . . „ 65—

Pacifikály: jednoduchý . . . . . „ 40—
skvostný . . . . . „ 110—

Relikviář skvostný . . . . . „ 75—

Sekce umělecká řídí se zásadou, že Pán u to nejlepší věnovati dlužno. Proto na místě bývalých vest zhotovuje mešní kasule vedle předpisu církevního, místo plechových koflíků a pohárů galvanicky pozlacených mešní kalichy vedle předpisu církevního s kuppou a patenou stříbrnou. Zkušenost učí, že věc laciná jest vždy drahá, poněvadž nemá trvání, kdežto věc důkladná leta přetrvává v celé své kráse.

Ostatní předměty umělecké a průmyslné, když žádány bývají, svěřují se podle ceny výtknuté těm neb oněm umělcům neb

průmyslníkům. Při volbě vždy na to patřičný ohled se bere, aby věc podle možnosti dokonalá byla a účeli svému odpovídala. Žádají-li se předměty na rychlo, neb u rozličných řemeslníků již hotové, musí se ovšem přimlouci co a jak právě dostati lze. Těžké jest odpovědnost bráti za práci cizou. I tu však lépe snad zvolí si přítomný znalec, než když zájce kupují v pytli. Při takových objednávkách odvádí dotýčený průmyslník 5% provise na krytí výloh a nezbytných potřeb sekce umělecké, na niž, jak z výročních zpráv a rozpočtů Akademie křesťanské známo jest, kromě subvence na „Methoda“ žádné jiné dotace nevybývá. „Máte ruce, pomozte si!“ Sekce umělecká odkazuje se na vlastní činnost, k níž ovšem jiné odbory příležitosti nemají. Přebytkem zaopatřují se potřebná díla a pomůcky, a pomýšlí

se, až někdy se odbor umělecký zmůže, aby se zakládalo přezádoucí museum křesťanské a sbírky za tím účelem nezbytné. Nepatrná provise není ani na škodu těch, u nichž se objednávává, poněvadž sama se nabízí a kupeckou stránku jinak vésti nelze, ani na škodu objednavatelů, poněvadž cizému věc jinak se vyceňuje, nežli se to stává každodennímu a zkušenému odběrateli.

Pevně doufáme, že po zabezpečení ústavu již založeného rozšíří sekce umělecká činnost svou na jiná odvětví, která nyní ještě ladem leží. Nejprve jedno, napotom druhé. Ale dále bez ustání! V duševním životě není zastavení. Ten proud žene se ku předu brzy klidně, brzy úprkem, jak právě řečiště dovoluje. Se skály to jde rázně, v rovině klidně. Ale ku předu stále!

Měsíční zpráva.

1. Vyřízení záležitosti.

Trí obrazy oltární (*svatý Václav, sv. Jan Nepomucký, Bolestná P. Maria*), pro chrám Páně Veleliský, pro který se celá vnitřní úprava dohotovuje. Bude vysvěcen 13. října.

Stříbrná kaditelnice dle výkresu architekta A. V. Barvitiá do Skrbení u Olomouce objednal dp. farář Ign. Vrba za 150 zl.

2. Nová objednání.

Soška sv. Anny 100—110 ctm. vysokou dp. Jan Sporer, farář v Nových Kostelích; — *jesličky*: dp. Jak. Kocábek, far. v Horách Ratiborských.

Kovové náčiní bohoslužebné: *ciboria*: dp. Václav Scmmer, farář v Ostrově; vp. Karel Gopler, beneficiat v Chomútově; c. k. říditelstvo trestnice v Plzni; — *kalichy*: dp. Ant. Sysel, far. v Oumyslovicích; vdp. Jan Klein, děkan v Činěvsi; sl. c. k. říditelstvo trestnice plzeňské; — *monstranci*: sl. c. k. říditelstvo trestnice plzeňské; — *pacifikál*: vdp. Jan Klein, děkan v Činěvsi; — *kaditelnice*: dp. Jos. Rodler, farář v Husinci; dp. Václ. Sommer, far. v Ostrově; dp. A. Kloboučník, far. ve Zhoři; — *nádobky na sv. oleje*: sl. c. k. říditelstvo trestnice plzeňské; vp. hrabě Schönborn, kaplan v Plané.

Paramenty: *kasule*: dp. Ant. Sysel, farář v Oumyslovicích; vp. Josef Bukovský, katecheta v Poděbradech; dp. Ant. Langweil, farář v Hartlíkově Poříčí; — *pluvialy černé*: dp. Ant. Kloboučník, far. ve Zhoři; dp. Ant. Langweil, farář v Hartlíkově; — *velum*: Ant. Sysel, farář v Oumyslovicích; — *bursu*: Msg. Jos. Rodler, far. v Hu-

sinci; dp. Jos. Strebl, farář v Křišťanově; — *plášťik na ciborium*: sl. Theresie Helmhackerova; dp. Václ. Sommer, far. v Ostrově; dp. K. Hiehl, farář v Tannwaldu; *antependium*: dp. J. Dvořák, farář v Buchlovicích.

Prádlo kostelní: *albu, pokrývky na oltář*: Msg. Jos. Rodler, far. v Husinci; — *2 alby*: Ant. Husák, děk. v Nymburku; — *albu, rochetu, 4 korporalia, 4 rochetky* pro ministranty: dp. A. Sysel, farář v Oumyslovicích; — *2 alby, 1 rochetu* s vyšívaným okrajem, *6 purifikatorií, 4 korporalia, 3 ručníky, 4 cingule* a *2 pokrývky na oltář*: sl. c. k. říditelstvo trestnice plzeňské; *albu, rochetu, cingulum, humerale*: dp. Antonín Langweil, farář v Hartlíkově.

Rozličné: *missal*: dp. Václ. Sommer, farář v Ostrově; — *2 einové nádobky*: p. Ant. Kropsbauer, kaplan v Děčíně; — *3 kříže pro školu*: vp. Štěp. Blažek, kaplan v Brejšvicích; — *trojicimbálový zvonek* pro chrám Páně ve Svojsicích; — *skvostný missál*: vp. Matěj Půžej, kaplan v Krumlově, taktéž pro klášter milosrd. sester v Ebenzweieru v Hor. Rakousích; — *2 missály*: dp. Filip Váňa, far. v Strmilově.

3. Rozpočty:

Na zelenou slavnostní kasuli s vyšívaným křížem na stříbrné látce: dp. Jan Bernard, farář v Černoušku; — *antependium*: dp. Josef Strebl, farář v Křišťanově; — *bílou a červenou kasuli slavnostní*: vp. Václ. Koukl, kaplan ve Spál. Poříčí; — *skvostnou vyšívanou kasuli*: dp. Josef Strebl, farář v Křišťanově; — *černou vyšívanou kasuli*: dp. Fr. Liebner, farář v Zubří na Mor.

Mosaika.

Štědrá dárkyně. Ovdovělá vévodkyně Galliera, která již rodišti svému Genua palác a umělecké sbírky otce svého hraběte Brignole-Sale darovala, tamější pak chudé bohaté nadala, odkázala nyní téměř městu celý poklad obrazů, soch, uměleckých předmětů z pozůstatosti svého manžela. Nyní pak stává v Paříži, kde s manželem mnohá léta žila, velký asyl pro staré a nemocné křesťanské školní bratry, v němž 300 osob bude mít dostatečné místo s nákladem několika milionů franků.

Zámek Nottingham. Princezna z Walesu je 3. června z Heckwood Lodge do Nottinghamu přapory a věnci nádherně ozdobenému, kde od obyvatelstva a tisíců jiných příchozích z vůkolních hrabství srdečně uvítání jsou. Ve vozích,

kteří se k nim přidaly, nacházelo se několik markisů a vojvodů, členů parlamentu, městští úředníci, soudce a duchovenstvo, mezi nimi anglikánský biskup Lincolnský a katol. biskup Nottinghamský v úplném oděvu biskupském. Dlouhý průvod slavnostní ubíral se náměstím svat. Marka vzhůru ku zámku krásně položenému, který po dvě století nacházel se v stavu polozbořeném. Městská rada Nottinghamská najmula před krátkou dobou zámek na 500 roků a upravila jej nákladem 20.000 L. a zřídila jej k ponuknutí správy Londýnského South-Kensington-Musea za obrazárnu a sbírku uměleckou. Nové museum bylo 3. června princem a princeznou z Walesu slavnostně otevřeno. Slavnostní den ukončil se velkým ohňostrojem.

Lehner.

FEUILLETON.

Michel Angelo.

Životopisný nástin. (Pokračování.)

Píše F. J. Lehner.

Co do uměleckých forem velkolepých maleb na stropě Sixtinské kaple ukazuje se sloh Michelangelův v plné ryzosti a vznešenosti. Podle přírody horlivě malující ztrácívali se mistři 15. věku v malichernostech a pestrosti, v komposicích podstatné na mnoze ustupovalo hromadnému sestavování postav plností života překypujících, v jednotlivostech pak vyhledávalo se věrné nápodobení skutečnosti. Michelangelo povzněl umění na vyjádření nejvyšších myšlenek, nejvznešenější názory lidského ducha přiodíl tělem, několika velkolepými tahy udělil plodům svým tvary obyčejnou skutečnost daleko převyšující. Postavy jeho opovrhují individuální charakteristikou a mocí výrazu a velikostí tvaru povznášejí se k mohutným typům všeobecně lidským. Jako ve snaze této příbuznost s antickým uměním vniterně u něho se jeví, čerpal též nazvíce s antické plastiky vznešený idealismus slohu svého. Proto na jeho obrazech vězdy převahu má plastický sloh, určitý tvar a dokonalé modelování. A jakolivěk barvě jen podřízeného významu dopouští a smyslými vlnami měkkých barev pohrdá, plodí přec strop jeho tak značný dojem koloristický, že ani sílu, ani soulad, ani rozmanitost tónů a přechodů, ba ani jistý nádech inkarnatu podivuhodným plodům jeho upříti nelze.

* * *

O pokračování práce Michelangelovy poučují dostatečně listy otci a bratru zaslané.

Počal pracovati dne 10. května 1508. Nejprve utvořil náčrtek rozčlankování prostoru, kterou architekt zůstavil úplně holou a nahou, dal svým koncepcím první zbežnou formu tělesnou a skicíroval prozatím jednotlivé postavy dle přírody. Po vlastním přehledu veškeré komposice nezbylo ani stopy. Velký list v Oxfordě s celým vyobrazením stropu pochází sice z doby, kde ještě poslední soud malován nebyl, poněvadž na něm spatřují se obrazy dvou lunet posledním soudem později přikryté, nemá však nároky, že by byl dílem Michelangelovým. Za to však zachovaly se v této sbírce oxfordské zbytky příruční knížky, do které mistr několika rychlými ale určitými tahy zaznamenával umělecké myšlenky, jakmile zcela jasně v obrazotvornosti jeho se objevily. Z té knížky zůstalo osm malých lístků ve čtverci asi pět palců velkých, na obou stranách pokreslených; nepatrný zbytek stačí, aby nás poučil o povaze umělce, jenž patrně veškeré přípravné kroky, veškeré pokusy mlčky konal, tiše pro sebe podržel a ani nejmenší čárky neudělal, která by byla prozrazovala nejistotu a hledání, kolísání a kvašení, uvažování a odvahu v duši umělcově, která by byla mohla buditi výtku nezralosti. Jsou to většinou figurky jen 2 palce vysoké, perem takměř jen naškrtnuté a předce zcela jasně v nich obrazy se charakteristický pohyb obrovských postav stropu. Největší podiv budí obraz Boha Otce, který světlo od tmy dělí. Na vzdor nepatrným rozměrům poznává se zde přece velebná síla Jehovy v bouři směsice letícího. Většina figur v okamžité náladě obrazotvornosti naškrtnutých dá se na stropě dokázati; mimo Stvořitele skicíroval proroky, Sibylly a zejména více z té řady postav, které přicházejí pod názvem předků Kristových. Při tom šetřil začasť i souvislosti skupenin v prostoru a připojil na lístku co na stropě pole sousední zaujímá. Z účelu a povahy knížky

příruční se vidí, že kresby nepovstaly stejnou dobou, nýbrž rozdělily se na celý čas, co práce trvala. Mnohé s podstatným odůvodněním lze vřaditi do prvního roku práce, ač provedení v něm dle vlastního výroku daleko nepokročilo.

Dne 27. ledna 1509 psal Michelangelo otcí: „Hlavu mám přeplněnou. Skorem rok již tomu jest, že jsem od papeže ani groše neobdržel, a také ničeho nežádám, proto že práce má tak nepokračuje, abych platu zasloužil. Těžkost práce jest toho vina a pak, že není mým povoláním. Tak ztrácím jen svůj čas bez užitku. Pomoziž mi Pán Bůh!“ S takovou svědomitostí a řekl bych úzkostlivostí měl se ku své práci. Právě dílo umělecké, dříve než se zrodí, vyžaduje nesmírného namáhání duševního. Veškeré síly a schopnosti napínají se na nejvyšší stupeň. V potu tváří, za obtíží a namáhání pracuje se ku porodu. Po porodu myšlenky bývá pak ovšem práce již snažší a utěšenější. Právý umělec není tak snadno s vlastním plodem spokojen.

Bylo pak umělci i kromě toho bojovati s překážkami a obtížemi technickými; hned na počátku, když obraz o potopě namaloval, dílo zplesnivělo, tak že ani figury viděti nebylo. Poněvadž nyní Michelangelo se domníval, že tato omluva dostačí, aby od břemena osvobozen byl, došel k papeži a řekl: „Vždyť jsem to hned Vaši Svatosti pravil, že se v tom umění nevyznám; co jsem udělal, zplesnivělo, a poněvadž nevěříte, pošlete tam a dejte věc prohlédnouti.“ Od papeže poslán jest San Gallo,*) který okamžitě poznal, že plíseň způsobena jest vápnem příliš vodnatým. Když Michelangelo o tom zpraven byl, obdržel od papeže rozkaz, aby dále pracoval a žádné další výmluvy nedopustil.

U některých obrazů spatřuje se však zároveň náhlá změna míry. Michelangelo dal původně figurám jen přirozenou velikost. Teprv po dokončení třetího obrazu — že obrazy tyto k nejprvnějším náleží, stvrzuje Condivi — přesvědčil se, jak se zdá, o nepatrném účinku zvoleného měřítka a zvolil pro následující obrazy měřítko větší, které i předmětu i prostoru lépe odpovídalo. Od té doby umlknuly žaloby o nedostatečnosti a jest slyšeti pouze povzdechy nad prací namáhavou, také tělo, zejména oči unavující. A pracoval s takovou pilností, s tak neodolatelnou mocí štětcem vládnul, že do podzimku 1510, jakoby divem, celá polovice stropu dokonána byla.

Mezi tím, co maloval, papež Julius častěji k němu chodíval, aby práci spatřil. Po žebříku k němu vystupoval a Michel Angelo

mu ruku podával, aby se na lešení dostal. A prudký, jakým od přirozenosti býval Julius, a nedočkavý, jakmile polovička hotova byla, od dveří totiž až do polovice klenutí, chtěl, aby se to odkrylo, ač věc ani dokončena, ani posledními tahy přejita nebyla. Papež dal sám lešení odstraniti. Očekávání bylo všeobecné. A na den všech Svatých celý Řím hrnul se do kaple, aby se obdivoval práci velkého Florentčana. Ze všech prvním byl ovšem papež sám, který ani nečekal, až prach po odklizeném lešení se zase usadí. Jak mocně veliké postavy Michel Angelovy ihned všelikými duchy hýbaly, nejlépe ukázal Rafael sám značnou proměnou, která se od té chvíle na sluhu jeho ve vatikánských freskách ukázala.

Dříve však než dílo bylo dokonáno, měl Michel Angelo velkou potyčku s Bramantem. Rafael spatřiv nový a podivuhodný způsob malby, a jsa v nápodobení nedostizitelný, chtěl, aby zbytek jemu k malování svěřen byl. Bramante odporučoval tudy, aby Rafael druhou polovici stropu dokončil. Přišlo k prudkému výstupu a mistr na nejvyšší rozjitřený stěžoval si u papeže Julia na pohanění a pokoření, které mu Bramante chystá. V přítomnosti jeho vypravoval všechna pronásledování, která od něho utrpěl; a pak odhalil veškeré chyby, jakých se při stavbě nového chrámu Páně sv. Petra dopouštěl, zejména že při boření starého velechrámu sv. Petrského nejkrásnější sloup, jakých v kostele bylo, povaliti kázal, nestaraje se o to, že v kusy se rozpadaly, ač je pozvolna spouštěti a celé zachovati možno bylo; ukázal zároveň, jak snadno cihla na cihlu se klade, s jak velkými však nesnáze a s jakým nákladem dobývá se takový sloup a mnohé jiné věci, které vypravovati není třeba. Papež vyslechl oprávněné žaloby a jsa podobné povahy kázal Michel Angelovi dále pracovati a prokazoval mu od té chvíle přízně více, než dříve, a miloval jej žárlivě nad všechny ostatní z celého vůkolí svého. Jednoho dne, když se domníval, že jej pohňeval, ihned pro něho poslal, aby jej udobřil. Věc se přihodila následovně. Michel Angelo chtěl na sv. Jana, největší to svátek Florentčanů, podívati se do otčiny, a žádal papeže o peníze, který se ho tázal, kdy kapli dohotoví, načež Michel Angelo dle zvyku lakonicky odpověděl: „Podle možnosti.“ „Podle možnosti,“ podle možnosti,“ opakoval popuzený papež a již napřahoval hál, kterou právě v ruce držel. Michel Angelo však nečekal, spěšně odešel a s chvatem chystal se na cestu. A jako již bývá, že prudký oheň rychle vzplane, ale také rychle zhasíná, rychle ukázala se ta dobromyslná povaha, která za prudkostí ne-

*) Juliano da San Gallo, narozen 1445, zemřel 20. října 1516.

žřídka se skrývá. Sotva Michel Angelo do příbytku dorazil, hned v patách za ním přicházel Accursio, mladý muž u papeže velmi oblíbený s poselstvím, že mu Svatý Otec dovolenou dává a 500 dukátů na cestu posílá. Nadobro smířen odcestoval a brzy se vrátil.

Po návratu pracoval bez ustání s takovým úsilím, jemuž by každý jiný byl dojista podlehnul, což nejlépe objevilo se po dokonání díla. Poněvadž při malbě oči jeho tak dlouho na strop obráceny byly, když potom dolů se díval, jen špatně viděl, tak že, měl-li čísti list neb cos drobnějšího, vždy s rukama nad hlavou vztýčenýma to držeti musel. A jen pozvolna přivýkal čtení s očima dolů obrácenýma. S toho se vidí, s jakou pozorností a vytrvalostí dílo své konal.

Dokonal tu práci ve 20 měsících*) bez vší pomoci; nepodřel ani člověka, který barvy třel. Jest sice pravda, dle současného životopisce Michel Angelův Condivi, slyšel jsem jej říkati, že ta práce není tak dokonalá, jako by sobě byl přál, proto že mu v tom bránil chvat papežův, který otázel se jednoho dne, kdy kapli dohotoviti hodlá a za odpověď ob-

držel: „Až mi možno bude,“ zlostně odvětil: „Máš snad chuť, abych tě s lešení vyhnati dal.“ Když Michel Angelo to uslyšel, pravil sám k sobě: „Vyhnati mne nedáš.“ A jakmile papež odešel, dal rozebrati most a odkryl dílo, na které napotom papež s velkou spokojeností se díval. Celý Řím do kaple se hrnul a práci obdivoval. Zbývalo pouze retouchování na sucho s ultramarinem, jakož i zde a onde k nádhernějšímu dojmu vyzlacení. Julius, když horlivost jeho pominula, chtěl ještě, aby to Michel Angelo dokonal. Ten však, uváživ obtíže, jaké by to činilo, kdyby lešení opětně do pořádku mělo uvedeno býti, odpověděl, že není důležité, čeho se nedostává. „Bylo by však předce potřeba, aby se zlatem retouchovalo,“ odvětil papež, načež Michel Angelo důvěrně, jak obyčejem jeho bývalo s Jeho Svatostí rozmlouvati, řekl: „Nevidám, že by lidé zlatem se odívali.“ Načež papež: „Bude to chudobně dopadati.“ — „Ti zde malování,“ odpověděl Michel Angelo, „byli též chudobní.“

A tak věc žertem se skončila a zůstalo při tom.

*) Vasari a Condivi souhlasně vypravují, že Michel Angelo „celé dílo“ ve 20 měsících dohotovil a že odhalení stalo se 1. listopadu 1509. Již nejstarší spisovatelé, Richardson, Roscoe, poukazují na fyzickou nemožnost, aby dílo takové rozsáhlosti, kartony a malba, ve dvaceti měsících se provedlo, byť i při pracovní síle, jakou Michel Angelo byl. Bunsen a Plattner domnívají se, že Michel Angelo celé dílo r. 1510 dohotovil; novější spisovatelé jmenují r. 1512. Redaktor jest toho názoru, že Condivi 20 měsíců na vyvedení druhé polovice stropu uvádí, čemuž i kontext nasvědčuje. Vnitřní důvody mluví by tudy pro následující postup práce, jak nejnověji Dr. Antonín Springer souhlasně uvádí. Brzy po

tom, co Michel Angelo do Říma r. 1506 byl povolán, určilo se, aby od něho strop Sixtinské kaple vyveden byl. Útěk jeho z Říma, pobyt v Bologni zdržely skutečné počty práce do r. 1508. Dne 10. května 1508 mistr pracovati počal, aniž by toho roku dílo patrně bylo pokročilo; do podzimku 1510 dokončil první polovici, strop totiž vlastní. Následovalo několikaměsíční přerušení. Dvě leta později, tedy v podzimku r. 1512, krátce před Všemi Svatými bylo celé dílo dokončeno. Odpočítá-li se tudy nějaký čas, co práce stržením lešení byla přerušena, pak krátká návštěva umělce v otcině Florentinské, zbývá dle náhledu mého uvedených 20 měsíců pro dokončení díla druhé pracovní periody.

Upomenutí.

Redaktorovi došlo. Studánka až na dno vyschla. Na krytí výloh tiskových třetího čtvrtletí ještě má. Na čtvrté již nemá. Kdo letošní předplatné dosud neodvedl, račiž během tohoto měsíce vyrovnati se.

Redaktor.

V redakci »Methoda« (Karlín č. 234.) lze dostati veškeré ročníky předešlé; ročník I. za 1 zl., roč. II. a III. po 2 zl.

»Methoda« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevrací se. Dopisy, týkající se redakce, budtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamáce zasílány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 10.

V Praze, dne 20. října 1878.

Ročník IV.

Obsah: Románská kaple sv. Martina na Vyšehradě. (F. J. Lehner.) — Staré zprávy o farách v Čechách (podává prof. A. Sedláček). — Drobné příspěvky k historii umění. (Ferd. J. Lehner.) — Domácí zprávy. (F. J. Lehner). — Literatura. (Ferd. J. Lehner).

Románská kaple sv. Martina na Vyšehradě.

Umění křesťanskému nastávají lepší časy. Staré památky umění českého zase ku cti přicházejí. Svato-Vítská jednota obnovila již chrám sv. Vítský úplně a počíná nyní po 500 letech dokonávat, co otec vlasti, Karel IV., započal. Stejnou horlivostí vyniká zastupitelstvo královské Prahy. Staré památky umělecké důstojně a pečlivě se obnovují. Chrám Páně u Matky Boží nad Týnem, sv. Vojtěcha, sv. Petra, sv. Štěpána, u Panny Marie Sněžné, zvonice farního kostela sv. Jindřicha, věže mostecké, prašná brána, věže rádnice staro- a novoměstské a jiné památky jsou toho dokladem. A také spolky neopozdují se. V minulých letech umělecká beseda obnovila románskou kapli sv. Kříže v poštovské ulici. Nyní pak došlo na podobnou kapli sv. Martina na Vyšehradě. S uspokojením a chloubou zaznamenáváme, že nečetná korporace duchovní a jednotlivci z lůna její záslužné dílo podstoupili. Staroslavná kapitola kolegiátní na Vyšehradě s vd. panem kapitolním proboštem, Václavem Štalcem, od eráru vzácnou kapli sv. Martina koupila a člen kapitoly, vdp. kanovník František Kočí, na svůj náklad ji obnovuje. A tak zase jeden památník navrácen jest účelu svému a zachován jest věkům budoucím.

Kurát na Karlově, dp. Karel Navrátil, podal širšímu obecnstvu v „Pokroku“ minulého měsíce obsírnou zprávu o věci této a zbavil tudy redaktora práce, která k povinností jeho náleží. Spisovatel píše o předmětu řečeném, jak následuje.

V Praze se zachovaly tři starodávné okrouhlé kaple, tak řečené capellae rotundae. Kaple sv. Kříže menšího (capella s. crucis minoris) v Poštovské ulici, sv. Longina na Rybníčku blíže kostela sv. Štěpána a sv. Martina na Vyšehradě. O původu a stáří těchto tří kaplí scházejí nám historické doklady, ale o každé z nich jde báječná pověst, jakoby z dob pohanských pochodily. Tak se praví o kapli sv. Longina, že bývala dávno před založením Nového města pražského chrámem pohanským. O kapli sv. Kříže zase, že tu, kde stojí, býval rybníček, v němž dívka bohaté pohanské rodiny, stavši se křesťankou a byvši od rodičů proto pronásledována, se utopila, načež tu kostelík vystaven jest byl. Jiná pověst dí, že bohatý jakýsi kupec, vyvážnuv ze zajetí tureckého, ze slibu tuto kapli na způsob turecké mešity ku cti sv. Kříže vystavěl. O kapli sv. Martina na Vyšehradě tatáž pověst o kupci ze zajetí vyba-veném se vypravuje, ale častěji se jí jméno „kaple pohanské“ připisuje. Čteme zajisté v českých letopisech: „A toho dne (sv. Bonifacia 1523) také na Vyšehradě hrom zapálil věži, až krov spadl a podlahy tři shořely a vyskočil vrchem kostelem sv. Martina někdy pohanským nedaleko odtud.“ Na vyobrazení Vyšehradu Foltpertha von Allen z r. 1685 výslovně „pohanskou kapli“ se jmenuje. Také Hamršíd toho názvu užívá, a Tomek dotvrzuje, že se v 16. století o kostelíčku sv. Martina vůbec věřilo, že byl někdy pohanský.

Původ tří kaplí kladě se obecně do 12. století; a poněvadž jsou všechny stejného tvaru, stejných rozměrů i stejného staviva, jakoby sestry byly, souditi lze, že založení jejich do jedné a téže aneb sobě velmi blízké doby padá, ba že snad jednoho a téhož stavitele měly.

Zmínky písemné o těchto kaplích teprve mnohem později po jejich vystavění se vyskytují.

Ku kapli sv. Longina, která dle našeho domnění původním kostelem sv. Štěpána ve vsi na Rybníčku byla, a teprve, když nynější větší kostel sv. Štěpána povstal (do r. 1367), jméno sv. Longina obdržela, táhnou se zprávy v listinách z r. 1351, které o kostele sv. Štěpána jako dávno vystavěném mluví.

O kapli sv. Kříže děje se první listinná zmínka potvrzením k ní plebana r. 1369.

Konečně o kapli sv. Martina máme první listinnou zprávu z r. 1369, která praví, že Diviš z Kršovic povinen byl platiti ku kostelu vysehradskému a kapli sv. Martina 92 grošů pražských.

Znamenatí sluší, že v Praze čtyry svatyně sv. Martinu od starodávna zasvěceny byly. Na Starém městě farní kostel sv. Martina „většího“, jinak „ve zdi“ řečený, o němž již r. 1187 zmínka se činí, nyní č. d. 41, — I., pak farní kostelík sv. Martina „menšího“ v ulici Platnéřské blíž Valentinské, o němž se r. 1332 zmínka děje; na Malé straně kostelíček sv. Martina z 15. století na náměstí Pětikostelním, před domem čís. 176 někdy stávavší; konečně kaple sv. Martina na Vyšehradě.

O původu, původci a stáří této kaple soudíme následovně:

Od r. 1157—1171 žil na Vyšehradě kapitolní děkan Martin, synovec probošta Gervasia. Vypravuje se o něm, že ho Vladislav II. s vnučkou svou Helenou, Petru, vnuku řeckého císaře Emanuele, zasnoubenou, r. 1166 za příčinou svatby do Konstantinopole vypravil. Za vykonané při tom prostřednictví byl děkan Martin jak od císaře tak od patriarchy tamnějšího mnohými drahými dary obdarován a vrátiv se domů, tyto kostelu vysehradskému věnoval a z nich skvostná bohoslužebná roucha shotoviti dal, tak že krásu a lepost jejich všickni obdivovali. Křestní jméno děkana Martina, putování jeho do Konstantinopole, dává podnět k domněnce, že tento děkan na památku vykonané pouti do Konstantinopole a šťastného do Čech návratu po roce 1166 kapli sv. Martina na Vyšehradě a to v slohu románském založil a sv. patronu svému zasvětil. Dále je známo, že Vysehradský probošt Jindřich Bře-

tislav (od r. 1178—1182), potomní biskup pražský (1182—1197), při kostele vysehradském choralisty či zpěváky počtem 12 založil a bohatě nadal, aby Bohu chválu prozpěvovali. Ale chorálisté vysehradští při kapli sv. Martina místa měli a nepochybně i některé povinné zpěvy v ní vykonávali, proto také dle svědectví Hájkova kaple sv. Martina ode dávna „koralskou“ sluje, a až podnes tento název se udržuje. To nasvědčuje naší domněnce nahoře projevené. Probošt Jindřich Břetislav, v letech děkanu Martinu současný, bratr vévody Fridricha a strýc Heleny, Martinem do Konstantinopole ku svatbě doprovazené, k oslavení založení Martinova, jež bylo zároveň pomníkem rodinného děje, obou vévodů se týkajícího, usídlení a bohaté nadání choralistů při kapli sv. Martina přičinil.

Listiny vévody Fridricha neprávě se ukládají u Hamršída, Schallera i u Ruffra, jakoby týž vévoda r. 1187 kapli sv. Martina na Vyšehradě s celým k ní slušícím okresem kapitole vysehradské jako darování baby své Svatavy byl potvrdil, kdežto tam o okresu či újezdu sv. Martina „většího“ či „ve zdi“ na Starém městě (circuitis s. Martini in suburbio) řeč jest.

Roku 1396, jak na hoře zmíněno, vycházel ze vsi Kršovic plat ku prospěchu kaple sv. Martina.

Nápadné jest, že se v této době se žádným rektorem neb oltárníkem kaple sv. Martina nesetkáváme.

Roku 1420 uvádí se kaple sv. Martina mezi 14 kostely vysehradskými, které od Husitů dne 2. listopadu po vztečení Vyšehradu vyplněny a pobořeny byly.

Rovněž musela utrpěti r. 1447, když v druhé polovici měsíce srpna Táboři Vyšehrad přepadli.

Že ji r. 1523 hrom navštívil, změnili jsme se. Za válečných běhů třicetileté války, zvláště za obležení Prahy od Švédů r. 1648 nepochybně pohromy neušla.

Roku 1719 byla kaple sv. Martina dle svědectví Hamršídova obnovena.

Za obležení Prahy od Francouzů r. 1741 a od Prusů r. 1757 asi větších škod zakusila.

Roku 1750 byla chatrná vížka či zvoníčka péčí děkana Jana Tomáše Berghauera obnovena.

V druhé polovici předešlého století postoupil kapitolní děkan kapli svat. Martina k žádosti tehdejšího c. k. vojenského velitele k účelům vojenským s podmínkou, že se časem zase kapitole vrátiti má, což se však napotom nestalo. Byvši od té doby považována za majetek c. k. eráru, sloužila až do roku

1848 za dílnu na zhotovování střelných nábojů. Při letošní opravě, když se podlaha zdvihla, našla se pod ní hromada zapadaného střelného prachu. V době nejposlednější ale pronajímá c. k. erár tu kapli chudým lidem, kteří, uživše apsidy za kuchyni, z okna pomocí roury komin učinili. Roku 1870 žádal výbor spolku „Vlastimil“ nejdůstojnější kapitulu vyšehradskou, aby, ujavši se kaple té, ji od záhuby zachránila. Na to se roku 1871 dne 27. června nejdůstojnější probošt Václav Štule, tehdejší administrator děkanství, jménem kapitoly u c. k. vojenského velitele hraběte Huyna o kapli ucházel. Dopisem dne 19. srpna 1871 čís. 8475 dalo vojenské velitelství vědět, že kaple c. k. finančnímu ministerstvu postoupena, a dopisem dne 17. ún. 1873, že od vojenského stavebního ředitelství c. k. správě finanční odevzdána byla. Na to chtělo c. k. okresní finanční ředitelství dopisem dne 5. března 1873 čís. 6505 vědět, zdali kapitola kapli koupiti aneb ji za jisté nájemné užívati chce? Kapitola nabídnuvši se, že se vlastnickým právem k té kapli prokáže, žádala prozatím, aby kaple ihned užívati mohla, čehož jí ale odepřeno, a měla se do 18. června t. r. o právu vlastnickém vyjádřiti. Pohříchu nebylo kapitole ihned právnických důvodů po ruce, i aby se věc více neprotahovala, nabídla dne 22. listopadu r. 1873, že kapli svat. Martina s okolím výměry 60 čtver. sáhů koupí. Finanční ministerstvo vyslovovalo dne 19. ledna 1874 č. 980 cenu kaple 500 zl., kterou po vyhotovení reversu a kupní smlouvy nejdůstoj. probošt částkou 250 zl. a kapitola též 250 zl. eraru zapravili a dne 26. května 1875 kapli do svého vlastnictví vzali. Pro nedůstatek nákladu k opravě její ihned nepřišlo. Roku 1878 konečně ujal se velikomyslně opuštěné kaple vysoce důstojný kanovník vyšehradský p. František Kočí, nabídnuv se dne 8. července kapitole, že na svůj náklad kapli v původním slohu opravit chce, což kapitola vděčně přijavši schválila. Návrh k povšechné a důkladné opravě činil architekt pan Antonín Baum.

V báni s vížky, v níž druhdy zvonek býval, dne 11. července sňaté, nalezena plechová skříňka a v ní v závitku, pečeti děkana Jana Tomáše Berghauera opatřeném, vedle 10 sv. ostatků a trochu země z hrobu svat. Jana Nep. listina pergaménová s tímto nápisem: „Gubernante Eccl. cath. Benedicto XIV. summo Pontifice, imperante Francisco I. Rom. imper. semper Augusto, regnante Maria Theresia Rom. imper. et Bohemiae regina, Carolo comite a Martinie, Vyšehradensi et Olomucensi praeposito, vetustum campanile capellae s. Martini Episc. in castro regio Vy-

šehradensi reparatum fuit a Joanne Thoma Berghauer in universitate Pragensi J. U. Doctore, decano Vyšehradensi et regni Bohemiae praelato A. Domini 1750.“ Že by se byly ve staré báni peníze našly, jest domněnka nepodstatná a lichá pověst.

Oprava kaple děje se vně i vnitř, pilně a důkladně za bedlivého a svědomitého dozoru šlechtěného opravovatele. Již se zlatená bání s pozlaceným křížem na vížku zase posadila. Do bání opět vše v ní nalezené uloženo, jen na druhé straně téhož pergámenu zapsána česky zpráva o opravě nynější. Do lucerny vížky vsazeny na místě zpukřelých čtyry nové romanské sloupky s hlavicemi, lucernu i kapli roubí nová římsa, kůrková střecha opravena, v ně i vnitř nová omítka nahozena; starobylé okénko v apsidě na jižní straně, jež zazděno bylo, dle slohu se opravilo, čtyřhranné se zazdilo; na severní straně nové okénko se prorazilo. Třem oknům v rotundě, jež časem proti slohu rozšířena byla, dostalo se slohu přiměřené opravy, jsou mřížemi, sklem katedrálním a drátěnou sítí vesměs opatřena. Na místě nynějšího rozšířeného vchodu na jižní straně, sklenul se nový romanský portál s dveřmi dubovými a kováním přiměřeným. Zazděné dveře západní nemohou se pro příkrý svah, hlubokým prákopem erární silnice způsobený, více odezdít. Při bedlivém pátrání nebylo žádných maleb a nápisů vnitř kaple nalezeno.

Klenutý strop kaple i apsidy nese bezprostředně střechu bez zvláštních krovů. Kaple položena jest dlaždicemi z cementu; mramorový stupeň dělí presbyterium od lodi. Oltář na sloupcích ze slivenského mramoru ozdoben bude z jara kovovým křížem, malbami večere Páně a dvou evangelistů po obou stranách. Nad oltářem na zdi bude malován obraz sv. Martina, a výše žehnající Kristus na zlaté půdě, po stranách legendární výjevy ze života sv. Martina, které p. J. V. Hellich příštím rokem zhotoví. Náklad na veškerou opravu a úpravu kaple, jak z dosavadních vydajů souditi lze, dostoupí až 2000 zl.

Konečně podotknouti sluší, že kaple, ana z bělohorské opuky celá stavěna jest, 8 met. 25 cm., apside 5. met. 47 cm. uvnitř výšky má; vnitřní poloměr 3 met. 25 cm., délka elipsovité osy v apsidě 2 met. 20 cm., šířka 1 met. 65 cm., tloušťka zdi v lodi 97 cm., v apsidě 95 cm. obnáší. Vyobrazení kaple sv. Martina viděti jest na rytinách Sadellerových, Holarových, Folpertových, také v popisu Vyšehradu od dra. Legise Glückseliga r. 1853, v děkanském domu na Vyšehradě, také na starém obrázku Panny Marie vyšehradské z minulého století; vyobrazení obnovené kaple

r. 1719 v barvách chová skladatel těchto řádků; vyobrazení od Antonína Levého přináší časopis „Květy“ 1869 IV. č. 24. str. 190.“

K úplnosti nezbyvá než poděkovati jménem křesťanského umění vys. důstojné kapitole vyšehradské a jejímu proboštu, že velepamátnou budovu koupí zachránili od profanace a zkázy. Posvátné místnosti v dávno-věkosti křesťanské službě Beránka zasvěcené nebudou nadále znesvěcovány připravováním střelného prachu, ani pronajímány na nejnižší chudinu, která apsidu používala za kuchyni a kulatou lož za pelech, do něhož zvenčí po dřevěných schodech jako do holubníku se vystupovalo. Tak ceněny jsou od jistých kruhů památné a starobylé budovy církevní, památkové starého umění! Vroucí díky buďtež vysloveny vdp. kanovníkovi Františku Kočímu, který vlastním nákladem dů-

kladně a důstojně kapli obnovuje. Na dlouhá léta jest budova opětně zachována a obrněna. V apsidě zase státi bude oltář, na němž obětovati se bude nepoškrvnený Beránek, stěny zastkví se nádherou barev a okny padá opětně světlo barvami oslněné a proměněné do posvátných prostor znesvěcovaných, nyní však zase posvěcených. Kolem kaple na půdě urovnané založí se nákladem dárcovým malá zahrada. Obnovená svatyně obroubena bude čerstvým zelením. Na tom daru spočine požehnání Boží! Dar vdovy odpláci Pán Bůh stonásobně.

Jen jedno přání mi ještě zbylo.

Praha má v lůně svém tři románské kaple. Dvě již jsou obnoveny: Kaple sv. Kříže a sv. Martina. A ta třetí? Kdo smiluje se nad kaplí sv. Longina?

Lehner.

Staré zprávy o farách v Čechách.

Podává profesor A. Sedláček.

V. Bělce u Neveklova.

Právo podací při kostele zdejších mívají opatové kláštera Ostrovského. Nejstarší farář Bělický Kuneš připomíná se r. 1379 byv tu již 16. rokem, tudíž se sem asi r. 1363 dostal (lib. visit.); r. 1390 byl děkanem dekanatu Benešovského (lib. erect. XII. f. 58.), potom následovali r. 1399, 5. července Přibík, jenž si místo to s Kunešem vyměnil za faru Týneckou, a r. 1418, 21. května František, oltářník v Benešově (u oltáře p. Marie), jenž se sem také výměnou dostal (lib. conf. VI. A 4, F 20, VII. J 19).

Ta část vsi, kteráž klášteru náležela, dostala se skrze zástavu královskou (1462)

Jetřichovi z Janovic a na Chlumci, který byl některé vsi téhož kláštera peněží svými vyplatil; později dostaly se týmž právem Janovi Bezduřickému z Kolovrat a na Buštěhradě, kterému král Ludvík r. 1522 následující vesnice k dědičnému jmění udělil: Dlačim, Nahoruby, Nebřich, Mířín, Dalesice, Pnětluky, Bělci s podacím kostelním, Kelče a mlýn pustý pod Strašovicí. Co držitelé následovali roku 1527 Jiřík Osovský z Adlar, r. 1539 Jan Bechyně z Lažan a na Píčině. Ostatek shledati lze ve Vlasákově popisu okresu Neveklovského, str. 46.

VI. Březí, Laziště a Husinec.

Farní kostel v Lazišti patřival i s vesnicí k panství Husskému a patrony jeho bývali tudíž držitelé hradu Husí, zejména r. 1360 Petr z Janovic, roku 1404 Sigmund Huler z Orlika; ale nějaký čas Laziště k Husí nepatřilo zejména r. 1363 a 1372 jsouc v držení paní Anny, vdovy po Herbortovi z Janovic a potom bratří Hynka, Petra a Viléma z Malovic.

K lepšímu porozumění podáváme na str. 117. vývod držitelův Vimberka a Husí z rodu pánův z Janovic.

Faráři v Lazišti byli tito:

R. 1360, 26. října Vít Milenský, kněz po smrti Hrdoňově; r. 1363, 18. prosince Michael, kněz z Prachatic po odchodu Vítově; roku 1372, 31. března Bernart z Věřic (?), kněz po smrti Michaela; r. 1404, 8. listopadu Jaroslav, farář ve Strojeticích po smrti Bernartově (lib. conf. I. C 8, F 5, II. F 8, VI. F 4). Tento Jaroslav byl rodu rytířského a psal se „ze Svinařova“, r. 1398 se stal farářem ve Strojeticích, r. 1415, 2. srp. byl vedle slavného Mikuláše z Husince pa-

tronem kostela ve Skryjích, tak že se zdá, že byl jednoho s ním rodu, ano i příbuzným.

Kostel v Husinci nepatřival v 14. století k Lazišti, nýbrž k farnímu kostelu v Březí Vlachově, jak svědčí jediný zápis o kostele Březském zachovaný: A. 1359, 11. februarii Ulricus Johannis de Březie, clericus ad praesentationem Johannis, Conradi et Jesconis de Březie ad ecclesiam ibidem et ejus filialem in Husseniz per mortem Chynae plebani vacantem est institutus (Tingl. lib. conf. I. p. 85). Jiných zpráv o kostele v Husinci se nedostává.

Jen jako přídavkem budiž doloženo, že

příbuzní M. Jana z Husince žili ve Vodňanech a Horažďovicích, jak svědčí staré knihy městské v Horažďovicích. R. 1385 byl Mikuláš Hus obydlím ve Vodňanech, bratr jeho Velislav, řečený Hus držel t. r. dům v Horažďovicích, přebýváje tu s chotí svou Kateřinou ještě r. 1407; téhož roku připomíná se dcera jejich Kunka již mrtvá a Jan, vnouček jejich z téže dcery zplozený. Zdaliž nebyli snad Mikuláš a Velislav bratří otce Husova?

Poznámka. V čísle 7 na str. 81. buďtež čtena slova Těchonice, Chotoviny na místě chybně otisklých Běchovice, Chotovina, Choteviny.

* * *

Pan z Janovic,
otec.

Jenčík, Vavřinec, Herbolt 1341-1353,
1341-1353. 1341. † l. 1359.
Anna, neb Nechna.

Pešek 1341-1364,

Pavel, Matěj, Herbolt,
kanovník † l. 1387. 1360-1414
arcijahen far. v Zábla-
Pražský. ctí, kanov-
Mělnický,
děk. u sv.
Jiljí.

Purkart, Petr, Jenec, Jetřich, Pavel, Dik, Mikuláš,
† 1397. prob. 1375- 1375- 1376- 1376. 1376
Bol. 1419. 1408. 1404. † l. 1384.
1363-
1381.

Potomci na Potomci na Petršpurce.
Chlumci.

Drobné příspěvky k historii umění.

Podává F. J. Lehner.

IV.

Kostel sv. Václava v Děčíně.

Veteráni vstávají. Staří pamětníci k nové cti přicházejí. Prastarý chrám sv. Václava v Děčíně zase z hrobu povstal. Slavil své vzkříšení dne 8. září. Děčín v ten den žil ve stálých upomínkách, které jej nazpět vedly stoletími až ku počátkům křesťanské víry v Čechách. Místo, na němž kostel sv. Václava stojí, vede tě nazpět až k předhistorickým věkům města.

Pověst praví, že již sv. Václav vystavěl pohanským Děčínanům, tehdaž Dáčanům, první kostel. Když později, roku 1059 v den sv. Václava, po Čechách silně přšelo („am Tage, da Sanct Wenzeslei war, ein grosser Regen in Böhme geschah“), Labe břehy zaplavilo, hrozná povodeň celé město odnesla. Tehdaž starý Děčín vlnami povodně ztroskotán jest. Měšťané na hrad se utekši spustili do vody dřevěnou desku se slibem, že městu a sv. Václavu vystaví kostel na místě, kde nalezena

bude. A skutečně stál kostel bezprostředně před hradbami města a upadl při každém z četných oblehání, jichž městu bylo zakoušeti, bez ochrany do rukou nepřátelských. Kostel podruhé jest posvěcen r. 1493 po obnově jeho. Ve třicetileté válce Švédové jej vyloupili a v sedmileté válce Prusáci v něm leželi. Pokaždé byl však obnoven a patričně zřízen, až posléze r. 1749 s celým městem, s nimž vždy z hrobu povstal, při ohromném požáru lehl popelem, při kterážto příležitosti též skvostný náhrobek rytíře z Bünau za své vzal. Po hrozném katastrofě město sice rychle se zpamatovalo a ze ssutin zase povstávalo, kostel však jen nuzně z venčí se obnovil a od velkého požáru po 129 roků účelu svému byl odcizen. Používalo se ho za skladiště rozličného zboží, co zatím kostel sv. Kříže městským a děkanským se stal. Ten starý kostel zdílel všechny osudy s městem po staletí dějin jeho. Pověsti a dějiny ovinuly kolem obou pásku tak pevnou a nerozlučnou, že konečně zželelo se městu toho druhá věrného, který sdílel s ním po ta dlouhá léta

**

veškeré osudy, dobré i zlé. Při rozkvětu města vzpomínáno vděčně veterána. Vždyť milé upomínky poutaly každého k tomu místu a k tomu chrámu.

Z vděčnosti probudila se v prsou přátel jeho myšlénka, zpustlý a znesvěcený chrám — památník dějin — úplně zbudovati, důstojně zříditi a službě Boží navrátiti.

Za všestranného účastenství obyvatelstva a za pomoci vysokých příznivců počalo se r. 1875. Střecha musela z větší části znovuzřízena býti. Stará střecha šindelová nahrazena jest vedle návrhu a nákresu architekta Josefa Mockra krytbou břidlicovou barevnými vzorky okrášlenou.

Do vnitř kostela koupen jest na radu architekta Mockra starý hlavní oltář s dvěma pobočními. Nové varhany s 49 klávesy a 637 pišťalami v manuálu objednány jsou pro kostel u Fellnera v Königswaldu.

Dle účetní zprávy obnášely veškeré příjmy 17.622 zl. 23 kr., veškerá vydání 17.618 zl. 65 kr. J. V. zvětčelý císař Ferdinand Dobrotivý daroval s císařovnou Marií Annou 1000 zl., Děčínská spořitelna 3700 zl., hrabě František Thun 350 zl. —

Dne 8. září za veliké radosti veškerého obyvatelstva byl kostel od J. Em. kardinála arcibiskupa Švarcenberka slavnostně konsekrován.

A tak nejstaršímu kostelu Děčínskému dostalo se cti zasloužené. *Lehner.*

V.

Jak zemský sněm český podporuje umění.

Na východě se jasní; bude brzy den. Za červánkami vychází slunce. Na sněmu království českého počíná se mluvití o umění. Doufejme, že za slovem následovati bude skutek. Jakým mecenášem umění domácího sněm zemský až dosud byl, posuzuje vůdce národa Dr. Ladislav Rieger v proslulé řeči adresní takto:

„Zástupcové země požádali sice od lidu našeho velké oběti, požádali na něm mnoho milionů, avšak ptějme se, jakých památek, jakých takřka monumentů naší ústavní činnosti zůstavili, na kteréž bychom mohli býti hrdi, pro něž by na nás pamatovati musela ještě budoucí pokolení? Ptám se tedy, co jsme za těch 18 let dokázali velkého, abych tak řekl, na věky památného? Postavili jsme velkou monumentální porodnici, velký monumentální blázinec. Myslím, že jsem asi ty podstatnější zásluby naší sněmovní činnosti vytknul. Darmo ohlížel bych se po jiných, abych tak řekl monumentálních závodech a

budovách, kteréž by děkovaly za povstání své stědrosti a iniciativě zastupitelstva zemského. Staví se právě dům umělecký; ten však staví spořitelna, museum pro průmysl umělecký bude stavěti stát, jiné průmyslové museum zakládá privátník. Staří stavové regulovali někdy řeku uprostřed hlavního města a zřídili nábreží, nyní pak nábreží musí stavěti pražská obec sama, zastupitelstvo zemské k tomu ničeho nepřispívá. Obec pražská musí se starati o komunikace zemské ve svém obvodu a staví právě veliký, krásný a monumentální most; obec pražská restaurovala s ohromným nákladem všechny téměř veřejné budovy církevní i světské, a všeliké budovy architektonického umění našeho. Také náš dóm staví spolek, a tak všechno, co jinde zastupitelstva zemská podnikají a staví, zůstaveno u nás činnosti soukromé. Mý s hrdostí často ukazujeme na ty hrdé paláce, na ty brady, krásné kostely a jiné památné budovy, které zdobí vlast naši a které zvláště z našeho hlavního města činí, dle úsudkův cizinců, jedno z nejkrásnějších měst na světě.

Ale, pánové, ohledneme-li se po těch památkách po vlastech našich, vidíme, že všude hynou a rozpadávají se v ssutiny, ač neujmeme-li se jich buď některý spolek chudých umělců, jako se stalo při kapli sv. Kříže, neb některá obec, nebo sám stát. Mluvílo se, pánové, o umělecké restauraci Karlštejna, ale zůstalo to při řeči, stalo se usnešení sněmovní, že se má postavit nové důstojné museum zemské, ale od té chvíle o tom řeči nebylo. Pak, pánové, musíme si vyznati, že ani jediný ústav, věnovaný čistě vědě, pokroku vědy, pokroku umění, za celou tu dobu nebyl založen zastupitelstvem zemským, ani jediný pomník umění stavitelského, ani jediné dílo plastické, ani jediný obraz nebyl nákladem zemským postaven, ani jediný umělec vzdělán nákladem zemským.

Pánové, myslím, když se ohledneme po jiných zemích, ba i po jiných krajích mocnářství rakouského, musíme vyznati, že v tom ohledu v jiných zemích od sněmů více se učinilo. Právil jsem, že žádný z těchto ústavů, jakž by slušelo a náleželo, nebyl postaven za celých těchto 18 let naší činnosti přímo zastupitelstvem zemským, avšak takřka ani jeden ústav takový nebyl udržován přímo a výhradně zastupitelstvem zemským. Tak, pánové, naše učená společnost, naše akademie věd, naše museum, naše konservatorium, naše akademie výtvarných umění, ba i naše hospodářské a průmyslové školy: téměř všechny tyto udržují spolkové a činnost privátní a podpora, které se jen některým z nich dostává od země, jest skutečně tak nepatrná, že se musí nazvati

almužnou, nedůstojnou království tak bohatého, království, které toliko miliony svých příjmů kryje deficitu toliko jiných zemi.“
Z řeči Dr. L. Riegra.

VI.

Stoliční chrám brněnský na Petrově před sněmovnou moravskou.

Na sněmu moravském přimlouval se farář Weber za zemskou podporu na stavbu stoličního chrámu v Brně řečí následující:

„Jestli to nevědčnou prací, uchopit se záležitosti, slav. finančním odborem záporně obyté, práci to tím nevědčnější, je-li řečník členem oposice, zástupcem vlády kopáním a většinou sněmu úsměšky nadělované. Když nicméně chápu se slova ku správě o petici jeho biskupské milosti, Nejdůstojnějšího p. biskupa brněnského, činím to jednak co vlastenec moravský, jednak co přívrženec náboženství, k němuž se přiznává ohromná většina synů a dcer drahé naší vlasti Moravy, a které náboženství čítá i velikou většinu sněmu mezi členy své. Již staré pohanstvo vynakládalo vši péči na to, by smyšleným bohům svým stavělo a všemožně okrašlovalo důstojné a velkolepé stánky, tohož důkazem jsou velkolepé zbytky basilik pohanských. Co křesťanství, jmenovitě ten tak velice peskovaný středověk v tomto směru vykonal, to dosvědčiti musí, kdo se jen poněkud za humny svého domova porozhlídl; obdivujeme zajisté my potomci, pídimužikové velikány předky naše.

Avšak když se jedná o to, by se učinilo něco k okrášení našeho hlavního města, když se jedná o to, aby popřední chrám hlavního tohoto města se aspoň v slušném šatu objevil, by se mu dostalo, čehož nepostrádá i ten nejchudší chrám v nejdlejší dědině, tut máme míti ruce naše v hlubokých kapsách křečovitě sevřeny, aby nebylo možno, vyndati z nich ani toho měděného krejcaru k cíli tak užlechtilému. Biskup obrací se důvěrně k sněmovníkům katolickým, a sněmovníci tito katoličtí nechávají biskupa na holičkách; kdyby zatloukl žebrák na dvěře domů jejich, vyslyšeli by ho, ale že je to biskup, který žebrá, tomu se praví: „naděl Vás Pán Bůh!“

Kdyby byl ten náš sněm židovský a rabín se ucházel o podporu, oč, že by se mu dávalo plnými rukama; ale tento sněm většinou katolický skrbí, kde se jedná o to, aby si vystavěl památník šlechtivosti pro budoucí pokolení, on nemá smyslu pro to, co je krásné, co by budilo neobdiv, nýbrž aspoň uznání i domácích i přespolních a proč? proto že jest to katolické!

Na jiné vydání stačí peněz, jmenuji ku př. jen Lužánky a Františkov, nemluví ze mne závistí bledá, přeju míst těchto Brňanům, ač jim tyto sady vydržuje celá země, přeju turnerům a fajervérům příspěvky od země, když ale se jedná o to, aby velebný Petrov povztýčil vznešeně týmě své nad Františkov a Lužánky, turnery a fajervery, a tu halí se sl. sněm v neproniknutelné roucho skrblení, tu mne pojímá cit nevole a hořkosti nad nevlastenectvím novomodních katolíků.

Pánové! nádenník, žijící z holých rukou klade mozolový výtěžek potu svého na oltář vlasti a církve, vdova dává poslední peníz do pokladnice, rolník obětuje část požehnání Božího, chudý kooperátor přispívá dle své možnosti, farář dle sil svých, měšťan a šlechtic odvírají rukou svých ku zbožným dárkům, jen ten náš sněm nechce dáti ničeho!

A má dát ze svého? Nikoliv, on má povolit, aby poplatníci směli dáti přírážky z daní svých a sněm nechce povolit toho.

Zvláštní to úkaz.

Nechci však zoufati nad šlechtivostí tohoto sněmu. Kdekoli se rozhledneme po vlasti naší, nalezneme velebné svatyně, pomníky to štědrosti, ušlechtilosti a zbožnosti naší šlechty, znaky její stkví se na chrámech i kostelích rouchách; a synové této šlechty sedí na sněmu tomto, nelze mi pomyslit na to, že by se synové právě šlechtivé šlechty mohli zvrhnouti tak, aby se stali nehodnými svých předků; doufám, že znaky šlechty naší budou zasazeny tam v kamenech, jež budou k tomu ustanoveny, by nesly vznešenou báni chrámu knížat apoštolských na Petrově. Pánové ze středu, vznešení nosičové staroslavných erbů šlechtických, nechtějte pokáleti slávu předků svých, slyšte hlasu volajícího, prosícího biskupa. Dovoluji si navrhnouti, aby bylo povoleno na stavbu věže domu brněnského z prostředků zemských 10.000 zl., a kdyby se to zdálo mnoho ke cti a chvále Boží, ke cti a chvále Moravanů, aspoň 5000 zl.

Řeč faráře Webra.

VII.

Věž vodárny staroměstské.

Staroměstská vodárna vyhořela d. 7 října. Velkolepý obraz to byl, když nadmul oheň břídlivou krytku, tak že věž v tom okamžení podobala se obrovské nestvůře šupinami kryté, či transparentně průhlednému draku šupinatému, který v lůně svém oheň přechovává, načež bídla rázem a s hrozným lomozem dolů se zřítíla a hořící krov v celé rozsáhlosti a konstrukci divákům ustrnulým se ukázal. Bylo

to úžasné divadlo, když vysoká pyramida střechy věže v ohnivě kostře se objevila, a královský hrad, Petřín, kamený most, nábreží, Střelecký ostrov a hladina Vltavy v rudé záplavě požáru jakoby intenzivním světlem bengálským se leskly. Sochy na mostě na jedné straně v jasných konturách vystupující, na druhé noci zahaleny byly. S věže hořící nejprve opadávaly jednotlivé vykýře, až posléze zůstal jen hlavní vysoký jehlanec s bání a korouhvičkou. Bání brzy se zřítíla. Dlouho však trvalo, než jehlanec od zhoubného živlu ztráven jest. Vždy více užíral oheň dřevo vzdorovitě. Byl to zápas smrtelný s živlem neúprosným. Jen ta korouhvička na svrchu věže se stále točila a čím zhoubněji plápolal žár, tím živější byl její pohyb. Té oheň neškodil. Přežila celou katarstrofu. A když posléze celý jehlanec úprkem dolů se zřítíil do chladících vln Vltaviných, korouhvička ještě se otáčející s ní se poroučela, až ve vlnách hrob svůj nalezla. Ten praporeček byl úchvatným obrazem nejvěrnějšího přátelství a zasloužil by toho, aby zase novou věž zdobiti směl. Požár na věži všechno ztrávil, stroj však, který žene vodu do rour, jimiž po starém městě pražském se voda rozvádí, zůstal na štěstí v činnosti a ušel pohromě. Sluší tak děkovati hydrantu, který jest vlastním nálezem Romualda Božka. Hydrantem totiž puštěno jest do stavení vodárny u věže stojící tolik vody, že oheň strojům uškoditi nemohl a aparát bez přetržení dále pracoval.

Věž vodárny staroměstské má svou historii.

První zmínka o věži děje se r. 1511. Ve spisu „scriptores rerum bohemicarum“ čteme: „V tom čase vystavěli vodárnu u staroměstských mlýnů blíže sv. Vavřince“ (t. j. klášterního kostela sv. Anny). Stavba druhá dokončila se 27. října 1554 za primátora Jana Chocholy ze Semechova. Za 21 roků shořela však dne 5. dubna 1576 věž zase a jest s velkým nákladem znovu zbudována Neopatrností vodáka 10. srpna 1582 zapálena jsouc shořela až do základu. Za staroměstského primátora Václava Krocina ze Žatece, který též krásnou kašnu z červeného mramoru na staroměstském náměstí postavit dal, zbudována jest r. 1591 věž zase a to o několik loket výše, nežli dříve a okrášlena jest sloupovou chodbou, římsou a jinými ozdobami a vodákovi dostalo se zvláštní instrukce. Za 45

let lehla věž neopatrností mlynáře topení obstarávajícího dne 3. března 1636 popelem, tak že od žáru jen něco zdiva zbylo. Znovu vystavěná věž hrála důležitou roli za obležení švédského r. 1648.

Odtud, jakož i s věže mostecké statečně střídali studenti na Švédy částečně most obsadivší, při čemž věž od kulí Švédských značných škod utrpěla. Dne 19. února 1762 povstal však neopatrností požár, který také stroj vodárny poškodil tou měrou, že po celý týden nebylo v kašnách vody k vaření a praní. Dne 23. června 1762 povolal tesařský mistr Vavřinec Hasselberger s pozlacené bání nově vystavěné věže přání, aby nadále Pán Bůh ušetřil věž před bouří, požárem a nepřitelem s mnohými přípítky na Jeho Veličenstvo, na vysoké c. k. ministerstvo království českého, na c. k. vrchní direktorium ekonomie, na král. hejtmana městského, na sl. magistrát, na obecní pány starší s veškerou slavnou obcí starého města pražského. Přání jeho splnilo se tak dalece, že plných 86 let o požáru nebylo více slyšeti, až dne 16. června 1848, kde s Petřínou od Windišgráce bylo na Prahu střeleno, staroměstské mlýny zapáleny lehly popelem a s nimi i věž vodárny.

Při nové úpravě upustilo se sice od dřívějšího nehezkého tvaru cibule a věži dootalo se r. 1852 tvaru jehlance se čtyřmi výběžky v rozích, jimž vtíp lidu ne bezdůvodně přezdíval „psí boudy.“

Sluší-li litovati škody způsobené, že „psí boudy“ vzaly za své, žádný milovník krásné Prahy neoplakával. Ta věž plodila Praze ostudu tím větší, čím krásnější jest místo, na kterém stojí. Zhlíží se v hladině Vltavy a má v nejbližším sousedství překrásnou věž mosteckou.

Věž vodárny pevným zdívem svým zachránila ostatní mlýny. Majitelové jejich mohli by z vděčnosti přispěti na nové ozdobení korunou krásnou a přiměřenou celému vůkolí. V Praze má každá končina svůj zvláštní obraz. Přibude malebnosti novou věží.

Nepochybujeme totiž, že svěří obec pražská provedení věže umělci, který počítá s veškerými faktory uměleckými na docílení malebného obrazu. Bohudík přechovává Praha v lůně svém umělce, architektky, kteří dovedou starou matičku okrašlovati, aby zůstala, čím byla a jest — krásnou, zlatou Prahou. *Lehner.*

Domácí zprávy.

Karel Šmídek,

profesor na c. k. gymnasiu německém v Brně,
čestný rada konsistorní, proslulý spisovatel a
člen četných spolků literárních,
zemřel dne 30. září.

„Method“ želí ztrátu učence, který první vstoupil do řady dobrovolných a obětovných spolupracovníků časopisu věnovaného vznešeným zájmům křesťanského umění. K dílu přihlásil se sám a čtenář pozná zlaté péro jeho. A jaké péro, taková byla duše. Krásný sloh družil se s krásou myšlenek. Služby své věnoval vědě a vědou sloužil vlasti. Byl církve a vlasti útěchou a radostí, ozdobou katedry, miláčkem vědy. Skromný byl. Vyznamenání nehledal a nedošel. A předce s vyznamenáním odešel. Vděčná vlast zachovává jej v paměti. Jméno nepřijde v zapomnutí. Památka zůstane. Jeho práce jest jeho odměnou a jeho pomníkem.

Karel Šmídek narodil se v Bystřici pod Pernštýnem dne 17. května 1818. Vykonav svá gymnasiální a filosofická studia v Brně (1831-1839) odebral se r. 1839 na universitu v Olomouci ke studiím právnickým, opustiv však tuto dráhu zvolil studium theologie r. 1840 na ústavě Brněnském. a byl r. 1844 na kněžství vysvěcen a za kooperátora v Hustopeči ustanoven, kdež zůstal až do r. 1851. Téhož roku povolán jest za učitele náboženství na gymnasium Jihlavské, kdež mimo náboženství vyučoval i češtině a filosofické propedeutice, v téže vlastnosti přesazen byl r. 1852 na gymnasium Znojenské a r. 1853 ustanoven po obyčejných zkouškách z jazyka českého a české literatury (u Miklošiče) a z filosof. propedeutiky za skutečného učitele gymnasiálního. Roku 1857 povolán na gymnasium Brněnské obdržel roku 1866 titul profesora na téže ústavě. Šmídek byl s dr. Bílým mezi prvými na Moravě, jenž co studující zahoreli celou duší pro věc národní. Co spisovatel přispíval od r. 1837 do rozličných časopisů Filosoficko-bohoslovný spis nadepsaný „*Věda, národnost a církev*“ vydal již v roce 1847 v Praze. K oslavení tisícileté památky uvedení křesťanství na Moravě vydal spisy: *Poutní kniha Velehradská* (r. 1863) a *Patero kázání*, činěných k oslavení téže tisícileté památky v Brně. Od r. 1859—1870 redigoval *Hlas* a napsal mnoho článků literárně historických a estetických do časopisu *Matice Moravské*, historických do *Časopisu katolického duchovenstva* a krasoumně-historických do *Methoda*. V posledním pojednání, jehož nápis zní „*Stolický chrám sv. Petra v Brně*“ (Method roč. IV. str. 1. a 18), dovolává se pomoci, aby brněnská kathedra

drahá na Petrově spojenou snahou biskupa a diecése okrášlena byla věží důstojnou prvního chrámu diecése. Tužba šlechtetného kněze bude splněna. A až státi bude věž, vděčně bude zpomínáno horlivého kněze, výtečného učitele a slovutného spisovatele, který svou lásku k národu osvědčil značnými odkazy slovaňskými ústavám učiněnými. Vážnost, jakou všeobecně požíval, osvědčila se neobyčejně velikým účastenstvím při slavnosti pohřební. Převalní zástupové lidí, jakýchž zřídka při podobných příležitostech se vidává, osvědčovali své účastenství. Vyšší a nižší duchovenstvo, asi 50 počtem, profesorové všech středních škol brněnských doprovodili tělesně ostatky zesnulého ku hrobu. Veterána doprovodil veterán. Přítel přítele pochoval Vdp. kanovník Procházka jej uložil do lůžka odpočinku. Bývalí žáci četnými věnci ozdobili rakev a nad hrobem posledně zapěli se slzou v oku poslední píseň.

Requiescat in pace!

Oslava Karla IV. v Kolíně a Mělníku.

Dne 29. listopadu 1378 šla smutná zvěst krajinami koruny české, že nejlepší panovník český zemřel. Smutek rozhostil se v palácích šlechty, pláč po domech zámožných lidí, nářek v chýších chudiny: Karel IV. otec vlasti, zemřel. Osířel národ, osířela zem. Národ a zem, které tak vroucně miloval, o jejichž blaho se staral až do posledního dechnutí. Kamkoli zabloudilo oko lkajících, všude se setkávalo se stopami poženané a blahé činnosti zesnulého. Zde kostel, který zbudoval, tam most neb silnice, které založil, zde škola, kterou v život povolal, hlásala jeho chválu, tam role a sady, kterými krajinu ověnil, velebily slavné jeho jméno. *Kolín* a *Mělník*, dvě města na luzích českých, oslavovala krále velikého, každé za svou zvláštní příčinou. Prvnímu zbudoval krásný chrám, druhému straně uslechlil vzácnou révou.

Půl tisíciletí bylo tomu 25. srpna, co Kolínu, od Karla IV. za královské město povýšenému, k veřejné bohoslužbě odevzdal chrám Petrem Parléřem zbudovaný. Ký div, že za příčinou dvojí slavnosti veškeré domy města slavnostně se ozdobily a že v předvečer slavnosti Kolín tonul v moři světél. Transparenty s jeho podobiznou a hesly významnými zdobily četná okna. Rada městská a zastupitelstvo okresní, spolky a pořádky v průvodu ubíraly se na náměstí, kde na podstavci kvítím a klestím ověnceném stálo poprsí milovaného krále Karla IV. Zde k nohám jeho, po vřelé řeči o zásluhách zvěčného krále, kladly se věnce. Zvadnou sice věnce, láska v prsou však nikdy nevyhyne, pokud žítí bude jeden Čech. Odtud hnul se průvod ke kostelu, kde přečetí spolkové zapěli několik kantát. Den následující oslaven jest službami Božími. — Kolín oslavoval dárce chrámu, Mělník blahobytu původce.

Zelené břehy Vltavy od Prahy až k Mělníku a odtud Labské pobřeží hlasitě ohlašují slávu a

dík otcí mocnáři. Vždyť bohaté vinohrady zde se rozkládající jeho dílem jsou. Aby milým Čechům ušetřil výloh za víno z ciziny, sám nešetřil nákladu na révu z ciziny. Francie a Rakousy poskytl co měly, to nejlepší. Vinohrady Trojské a výborné Mělnické jsou až podnes péče jeho důkazem. Pět set let od té doby ušlo do moře věčnosti, a u vděčném potomstvu nepřišlo v zapomenutí jméno největšího dobrodince. Národové mají dlouhou paměť. Dobré i zlé časy dobře mají v paměti. Dobrodíní i bezpráví v národu zůstávají stopy nezrušitelné. Kde srdce české bije, zakladatele vysokého učení pražského památka vznesená a svatá v poctivosti žije. Mělník děkuje velikému králi svůj blahobyt a proto postavilo otcí národu na náměstí sochu, co památník vděčnosti nehynoucí, jejíž odhalení za velké se dalo slavnosti. Na čtverhranném podnoží stojí Karel IV. v ornátě královském se zlatou bullou. Sochu z pískovce jemného zrna vyvedl G. Max. Popředí podstavce ozdobeno jest znakem města Mělníku; pravá strana nese nápis: „Postavili občané Mělníci roku 1878“. Stranu protější zakončuje sloka: „Sláva dárci, země spása! Onť nám Labe oslavil, vsadiv zemi ku okrase révu“.

Obě důstojné slavnosti byly předeheurou listopádu slavnosti pražské.

Obnova chrudimského chrámu Páně utěšeně pokračuje. Jedna věž bude již na druhý týden úplně hotova. Při druhé ukončí se práce před jarem. Právě dodány jsou z Prahy prvé dvě sochy (sv. Jan a sv. Matouš), sochařem Čapkem zhotovené. Sochy zbývajících dvou evangelistův očekávají se do konce měsíce října.

Klárova nadace umělecká 800 zl. ročně obnášející, jest po sochaři Bedřichu Seelingovi uprázdňena. Nadace propůjčuje se na dvě léta, při výtečných schopnostech a značných pokrocích může však i na tři léta povolena býti. Konkurs nadace vypisuje místodržitelství na jeden rok (od 1. září 1878 do konce srpna 1879). Kdo z umělců o ni ucházeti se hodlá, má dvěma pracemi vlastní invence se vykáhati, z nichž první má býti buď obraz olejovými barvami malovaný, neb plastika kamená či hlíněná, nejméně jednu neb dvě osoby v měřítku zmenšeném představující, druhá pak má býti kresba s větším počtem osob, která líčí předmět buď z písmá sv. starého a nového zákona, z legend Svatých, či z dějin zejména vlasteneckých. Obě práce buďtež pokud možno v pražské výstavě umělecké r. 1879 vystaveny; kdyby však n. mohlo tak státi se, buďtež do konce srpna 1879 předloženy c. k. okresnímu komisarovi Rudolfovi Maria Klárovi v Praze (Tomášská ul. čís. 15-3.) jakožto praesentatoru nadace od prof. Dr. Aloise Klára založené.

Centrální komise o archivech. Centrální komise věnovala letošního roku dvě zasedání péči o archivy, Konservator Kaznačič spořádal starý ar-

chiv dubrovnický, v němž zahrnují se i akta bývalé republiky a připisuje poznámkám historickým takové zajímavosti, že by zasluhovaly uveřejněnu býti ve zprávách komise, která konservatoru povolila subvenci na odměnu dočasného pomocníka, aby především založilo se povšechné repertorium až dosud nezaznamenaných archiválií. Zároveň byl konservator požádán, aby oznámil, v jakém stavu se nyní nacházejí knihy výsad, práv městských a protokolů republiky Dobrovnické. — Konservator Alečič referoval o stavu archiválií kraje Spalatského, konservator Luschin o stavu archiválií ve Štýrsku a Krajině. — Do Lublaně byl ku výslovnému přání vyslán muž odborně vzdělaný, aby zavedl a obstaral přípravné práce k vědeckému uspořádání archivu krajinského. — Konservator Černý pokračoval ohledávati archivy Hořeních Rakous. — Konservator Schönherr prohlédl v Tirolsku na novo 29 archivů, kde ponuknutím centrální komise již po dvě léta svědomitě se prohledávají. Archivů zcela zanedbaných vyskytuje se pořádku, pořádku však bývá bohužel stav jejich výtečný a bezvadný. Svého druhu vzorný jest archiv c. k. okresního soudu v Ried-u. Jest zásluhou zesnulého okresního soudce Wittinga, muže, který kromě smyslu a znalosti měl také potřebné obětovnosti pro duševní arsenal svého úřadu z dob starých. Archiv ten jest správný a přiměřeně spořádaný, že způsob Wittingův zasluhuje odevšad následován býti.

Zlořády bývají všude tytéž: scházívá pořádek vnitřní a zevnitřní, užité archivalie opominají se s patřičnou svědomitostí na svá místa vřadovati, bývá více neb méně prachu na knihách a fasciklech, místnost nedostatečně se provětrává.

Co do užitečnosti občasného dozoru na archivy není těžké v archivech císařských úřadů, jichž pořádek docíliti lze rozmanitě jiným způsobem a bez přičinění centrální komise.

Mnohem důležitější bývá ohledávání archivů farních, klášterních, obecních a soukromých, u kterých zmíněné nepřistojnosti častěji se objevují. Zejména bývá zde ještě množství materiálu nezužitkovatého, co by v zájmu vědy nejen přiměřeně uschováno, nýbrž také soustavným uspořádáním snadno přístupné státi se mělo. Majitelé a představení archivů nemohou dosti důtklivě na důležitost svěřeného jim pokladu historického pozorní učinění a před zanedbáním neb i zašantročením toho pokladu střežení býti. Konservatoři pro záležitosti třetí sekce, tedy pro písemné památky historické ani na okamžik nebudou se rozmýšleti a uchopí se každé vhodné příležitosti, aby o ceně archiválií a jich konservování přiměřených objasnění nepodali.

Jest smutným úkazem nového věku, že archivy majetku soukromého začasté do ciziny zavlčeny bývají — buď aby dále se prodaly, v kterémžto případě obyčejně u zlatotepců za své berou, buď aby jimi tamější archivy obohaceny byly.

Bolestně litujeme takových případů, jako jsou n. p. oba následující, které v známost vešly. Tak před několika měsíci byla připravena bednička vzácných listin pergamenových, aby se odklídila do ciziny. Nejvíce listin pocházelo z hraběcího archivu Liechtenstein-ského (není to nynější knížecí rodina téhož jména) ze Schenna; jdou nazpět až do 13. věku a obsahují zejména zajímavosti od slovního Pavla z Liechtensteinu a o něm. Na jiném místě děly se porady o 94 Montfortských listinách pergamenových s visutými pečeti ze 14. a 15. věku, mají-li prostě zahoditi se, aneb má-li se učiniti

pokus, zdali by snad kupec pro to se nenahodil. Ty i ony listiny jsou nyní sice zachráněny a tím i zemi zachovány, že se svolením místodržitele hr. Taaffe-ho, což zasluhuje vděčného uznání světa vzdělaného, pro archiv místodržitelství v Innsbucku získány jsou.

Jen při dobré vůli a ochotě majitelů archivů, ustavičným poučováním o důležitosti archivu, jakož i posléze ustavičným dozorem orgánů povolaných umožní se, aby poklad archiválií již značně ztenčený zemi a bádání dějepisnému zachován a přístupným učiněn byl

Lehner.

Literatura.

Der Ursprung der abendländischen Kirchengebäude,

nach neuen Entdeckungen kritisch erläutert von
Dr. Jean Paul Richter. Wien,
W. Braumüller. 1878. 8.

Spisovatel hledal souvislost kostela starokřesťanského s kryptou křesťanských katakomb a s antickou kaplí domácí. Výsledek bádání v tomto spisu se podává. Spisovatel vychází od zásady, že atrium domu antického bylo vzorem atria křesťanské basiliky. Jako za antickým atrium oecus následoval, který při síních s vrchním světlem postranním egyptskou dvoranou se nazýval; tak k atrium kostela starokřesťanského družila se prostora o třech lodích s postranním světlem vrchním — basilika. Starokřesťanská basilika má dva živly teprv v době Konstantinově vzniklé: loď příční a apsidu.

Pátraje po poměru kaplí v katakombách ku chrámům starokřesťanským, dozrává spisovatel, že jen tři takové kaple pro velikost svou mohly malé osadě sloužiti za místa ku shromažďování se. Všechny ostatní krypty katakomb považuje pro jejich nepatrné rozměry za pouhé hrobky, do kterých, byť i nejpostrannějších a dveřmi s jinými spojených, vešlo se těsně vedle sebe na dvacet lidí. Osada shromažďovala prý se nad katakombami, čemuž nasvědčují zprávy starých topografů římských katakomb. Řečeným nadzemním prostorám říkalo prý se *collegium*, *ecclesia*, *coemeterium*, *basilica*; kryptám pak podzemním dostávalo se prý pojmenování *speculnae*. Na silnici „via Appia“ zvané vyskytnje se nad katakombami ještě sedm podobných míst ku shromažďování. Jsou to prostory rovnouhelné rozměrů mírných s apsidami. Jedno takové stavení nad kalixtovou katakombou stojící pochází z 3. neb 4. století a má ku východu tři apsidy. Apsida pak jest motiv architektonický již z Říma a z Pompeji známý. Užívalo se takových hemicyklií v klasické dávnověkosti nezdědka za místa k sezení,

za výklenky pro náhrobky, a sdružíme-li účel ten i onen, za místa, kde rodina zemřelého ráda se shromažďovala. Podobná shromažďování za příčinou hostin na památku zemřelých v den výroční smrti jejich byla dle výpovědi spisovatelovy v užívání nejen v dávnověkosti pohanské, nýbrž i v prvních dobách křesťanských. Proto zakládány jsou poblíž hrobů zvláštní jídelny, *triclinia*, *collegia*, jaká vyskytují se v dobách prvokřesťanských v podobě řečených kaplí nad katakombami. (Spisovatel patrně zapomíná, že křesťané starých slov užívali v novém, vyšším smyslu. Red.)

Krypty v katakombách prohlašují se ve spisu nazvíce za hroby rodinné a nikoli za hroby mučedníků; teprv v dobách pozdějších, když o relikvie mučedníků ucházelo se, prohlášeny jsou katakomby za hroby mučedníků. (Kopejtko se objevilo. Red.)

Vlastními hroby mučedníků jsou *arcosolia*, rovnouhelné, polokruhem překlenující výklenky, jimiž bezpochyby znázorňuje se hrob Kristův.

Teprv za Konstantina povstala křesťanská basilika tvaru ryzého. Jakmile křesťanství prohlášeno jest za náboženství státní, nedostávalo se stavitelům basilik sv. Petra a Pavla vzorů. (Ovšem, křesťanství nebylo nikdy produktivní! Nový duch, kterým svět přetvořen jest, postrádal naprosto tvořivosti umělecké! Red.) Co tedy učinili? Spojili staré myšlenky atria antického s prostorou ku shromažďování se nad katakombami, tedy basiliku s hroby arkosolií a vyvedli tu základní myšlenku ve větším měřítku. —

O původu lodi příční pronáší spisovatel následující domněnku. Základní plán arkosolia odpovídá plánu transeptu; sarkofag přesídlil se dolů do krypty. Krycí deska není více oltářem, nýbrž oltář stojí kolmo nad sarkofagem u prostřed transeptu. Mohutný transept k lodi podélné přistavený jest postranním obydlím oslavovaného mučedníka, jemuž odpovídá „cella“ antického chrámu ja-

kožto obydlí pohanského boha. Domněnku svou podporuje spisovatel příbuzností malířského okrašlování arkosoli s nejstaršími basilikami. Úplně zavrhuje myšlénku, jakoby loď příční původně byla bývala místem duchovenstvu vykázaným; před rokem 320 neměla žádná basilika lodi příční. Také zavrhne návrh, jakoby křížová podoba kostela byla povstala úmyslně.

Toť krátce obsah spisu. Soudného čtenáře bude bavit porovnávání náhledů tuto vyslovených s pojednáním v 1. a 2. ročníku „Methoda“ o téžže předmětu v posloupných článcích o starokřesťanském stavitelství. — Církvi se rádo upírá vše, zejména co jest krásného a vznešeného. Upíráním neodstraní se faktum, že vše, co Církev zplodila v životě a umění, skví se krásou vznešenou. Díla její znamenána jsou pečeti mateřskou.

„Venise (histoire, arts, industrie, la ville, la vie), par Charles Yriarte.“ *Première partie; ouvrage orné de 400 gravures, Paris, J. Rothschild, éditeur.* Charles Yriarte, spisovatel díla: „La vie d'un patricien de Venise au seizième siècle“, důkladný znatel Benátek a dějin jejich, vydal I. část nového díla o proslaveném městě. Specifikace titulu již ukazuje, jak obšírná jest ta monografie. Spisovatel ukazuje nám, kterak z chudobného pirata V. století, který před Hunny na Laguny se utekl, poznenáhla nádhery milovný kupec se stal, který brokátem se odíval, paláce s báječnými předměty uměleckými zdobil, před nimž křesťané a Turci se chvěli, když v radě desíti „Serenissima Republica“ dekrety stanovovala. Ch. Yriarte popisuje tuto proměnu názorně a poutavě. Pobřežní jízda námořní a prodej soli byly prvním odvětvím, jímž Benátčané se živili, loďstvem a obchodem založena jest moc a nadvláda Benátčanů; jak chudobný počátek a jaký rozvoj! vítězné znaky z Lepanto, Bucentaur s družinou, bohaté kolonie obchodní v Levante a Fondacchi v Benátkách samých. Když zbohatli kupci a rodiny dožů Bohu a Svatým tolik basilik zasvětili, chtěli též paláce míti pro sebe, a nyní rozvinulo benátské stavitelství své divy. Vyzulo se poznenáhla z příznaku byzantského, jaký na kupcích San Marco se spatřuje, orientální podání nezmizelo však nadobro před vpádem lombardského slohu. Calendario, Pietro Baseggio, Andrea Pisani vytvořili šťastné sloučení slohu arabského s gotickým na fačádách paláců dožů a síních u vchodu arse-

álu. Doba renaissanční viděla více než jednoho slovního stavitele v Benátkách povstávati a působiti; od stavitelů paláců Correr-Spinelli, Dario neb Giusetti nebyla však ztemněna památka jejich předchůdců, od nichž podél canale grande zbudovány jsou Casa d' Oro, imposantní paláce Foscari, Giustiniani, Contarini. Také mrtvým dostalo se velkolepých přibytků; kostely, zejména Santa Maria dei Frari, benátský Pantheon, naplněn jest nádhernými pomníky, na nichž umění stavitelské závodilo se sochařstvím. Veškeré tyto periody a památníky popisuje Ch. Yriarte s elegantní stručností a uhlazeností, které čtenáře poučují, aniž by jej unavovali. Četná vyobrazení, nikoli do textu zapuštěná, jsou velmi dobře provedena a podstatně napomáhají dopodrobna vysvětlovati zajímavé popisy. — I. díl zakončuje se pojednáním o benátském sochařství doby byzantské až k Giuseppe Torretti a Tagliapietra, tedy až do polovice 18. věku. Všechny druhy sochařské jsou zde zastoupeny: práce mramorové a dřevěné, sochy, basreliefy, jakož i bronce od Alborghetti, Nicolo Conti a Sansovino. Zvláštní kapitola jest věnována každému ze slovníků členů rodiny Lombardi, jinou má Alessandro Vittoria, a opět jinou Leopardi. Ličení benátské školy malířské s oběma Vivarini z Murano začíná až k Tiepolo a Canaletto bude následovati s ličením ostatních slavných odvětví benátského průmyslu uměleckého.

Tintoretto. Prof. F. Galanti na Akademii krásného umění v Benátkách vydal tamtéž monografii slavného malíře benátského Tintoretto, který v 16. stol. žil a žákem Tizianovým byl. Dovojuje, že Tintoretto, který r. 1594 zemřel, nenarodil se r. 1512, jak až dosud za to se mělo, nýbrž r. 1518 v Benátkách světlo světa spatřil, a přináší o životě jeho četná data s archivů benátských vyňatá. Spisovatel ukazuje s obšírným oceňováním děl Tintoretových, že byl jednak množstvím děl nejplodnějším, jednak darem vynalezavosti a provedením největším mistrem benátské školy, mistrem velkých komposic, který předce samostatně stojí, ač k uvedené škole přináležel. S oceňováním jeho ličí spisovatel zároveň benátský život vědecký a umělecký 16. věku, aby ukázal, že umění inspirace z něho čerpalo. Tinterettova nejslavnější díla jsou: svatba v Káni, zázrak sv. Marka, ukřižování a ráj.

Lehner.

»Method« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo II. V Praze, dne 20. listopadu 1878. Ročník IV.

Obsah: Provolání k velebnému duchovenstvu a všem přátelům a příznivcům křesťanské akademie v Praze. — Z Akademie křesťanské: Ředitelstvo, Odbor umělecký. Zpráva za měsíc říjen. Zpráva za měsíc listopad, — Drobnosti z vlasti a ciziny. — Mosaika.

PROVOLÁNÍ

k velebnému duchovenstvu a všem přátelům a příznivcům křesťanské akademie v Praze.

Majíc na zřeteli nejutěšenější období křesťanské vzdělanosti po vlastech česko-moravských za pozeňnaného panování otce vlasti, Karla IV., dala záložna Sv.-Václavská v Praze před třemi lety podnět a poskytla první pomoc ke zřízení ústavu, kterýž by, nesouc se touž ideí křesťanskou, usiloval o pěstování vědy a umění, o reformu a zvelebování hudby kostelní, jakož i o zachování starožitností církevních. Účel tak šlechtetný se skvělým se potkával účastenstvím nejen u velebného duchovenstva, ale i u značné části laiků, kteříž dovedli oceniti plodnost a blahodárnost ideí křesťanských; křesťanská akademie v Praze byla založena a počet členstva vzrůstal měrou utěšenou a příspěvků scházelo se počtem tak mnohoslibným, že akademie mohla se odvážiti rozvinouti působnost širší a s větším nákladem spojenou. Jakkoliv již správa akademie s většími místnostmi výstavními a školními, jakož i s ústavem paramentním spojené přes veliké výhody sv.-Václavskou záložnou jí poskytnuté ročně asi 2200 zl. vymáhá, předece ještě „Časopis katolického duchovenstva“ nákladem 350 zl. o dva sešity bez zvýšení předplatného byl rozšířen, „Method“ věnovaný umění křesťanskému, 400 zl. byl podporován, na list „Christliche Akademie“ 200 zl. bylo připláceno a ročním nákladem asi 700 zl. škola pěvecká byla zřízena a udržována, čímž roční vydání nejméně na 3850 zl. vystoupilo.

Kdyby všichni pp. členové závazku svému věrně dostávali, bylo by snadno krýti roční vydání. Než, bohužel, značná část členů během tří let odumřela a jiným neblahé časy příspěvky velmi ztížily, tak že veliká část příspěvků nejen za rok běžící, ale i za rok minulý ještě se nezapravila a kroky v příčině té soukromnou cestou učiněné s nevelikým výsledkem se potkaly. Proto důvěřujíce se v obětovnost posavadních členů, přátel a příznivců akademie křesťanské, vznášíme k nim opětnou a snažnou prosbu, aby ústavu tak mnohoslibnému a s tolikerými osobními obětmi ředitelstva a odborů spojenému, přízně a podpory své neodníмали, anobrž i nových členův a příznivcův mu získati ráčili. Činíme tak tím snažněji, poněvadž důvodně se důvěřujeme, že akademie křesťanská velikou měrou plní, co provinciální synoda z r. 1860 (Tit. I. cap. IV.) „De Collationibus Cleri et Congregationibus pro dilucidandis questionibus theologicis“, (Tit. III. cap. VII.) „De Cantu et Musica sacra“, (Tit. V. cap. XI.) „De Institutis pro augmento decoris domus Dei erigendis“ doporučuje, poněvadž i výslovně diecesální synodou budějovickou z r. 1875 byla schválena, zvláště v oboru praktickém zdárnými výsledky se vykážati může, a zajisté požadavkům k ní vzuešeným dle skrovných sil svých ochotně vyhovuje. Při tom podotýkáme, že každému členu při jednom ze čtyř orgánův akademie, při

„Časopisu katolického duchovenstva“, „Cecilií“, „Methodu“ a listu „Christliche Akademie“ předplatné buď o 50% aneb o 25% se snižuje a tím činem, jakož i výroční zprávou a jinými tiskopisy příspěvek bez mála se úplně vrací, nic nezmiňující se o tom, že odborem pro výtvarná umění nejspolehlivější každému poskytnuta příležitost, objednatí roucha a náčiní kostelní dle předpisů církevních, ač zhusta znevažovaných.

Kladouce tedy další trvání akademie kře-

staské a podniků s ní spojených v ruce obětovné přízně a horlivé snahy velebného duchovenstva a všech posavadních přátel jejích, opétujeme snažnou prosbu výše položenou co nejsnažněji.

Z ředitelstva křesťanské akademie v Praze.

Josef Hellich,
akademický malíř, starostlivý náměstek.
Dr. Rupert Smolík, Dr. Frant. Bauer,
jednatel, pokladník.

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

Milá návštěva. J. M. nejdůstoj. pan biskup králové-hradecký Dr. Hais poctil minulého měsíce Akademii křesťanskou milou návštěvou. Vzácného hosta uvítalo ředitelstvo s předsedajícím Jos. Hellichem a doprovázelo jej po veškerých místnostech. J. M. pan biskup jal se do podrobná prohlížení oddělení paramentů v ústavu paramentním Akad. křesťanské zhotovených; napotom druhou místnost, kde vystaveno jest kovové náčiní kostelní dle vlastních nákrešů akademických zhotovené, kde zevrubně prohlížel monstranci, ciboria, kalichy, pacifikály, relikviáře, svícny nádobky na sv. oleje, paténky ku zaopatřování nemocných a p. Vyjádřil se pochvalně o jednotlivých předmětech. Důkazem spokojenosti jest objednání hned učiněné. Zakoupil totiž pro svou domácí kapli residence králové-hradecké ciborium a mešní konvičky, pro domácí pak kapli sídla svého letního v Chrásti lampu na věčné světlo. Nákreš ku konvičkám mešním byl právě Akademií dodán a tak J. Milost biskupská bude mít první konvičky dle Barvitiova nákrešů akademického zhotovené. Přinesou Akademii křesťanské zvláštního požehnání tím, že prvních užívati bude biskup sám při svatě oběti mešní. Odtud zašel J. Milost do knihovny Akademie, která z dobrovolných darů za krátkou dobu tak značně se rozmnožila. Návštěva trvala skorem půldruhé hodiny. Na rozchodu přál svým zvláštním srdečným a jímavým způsobem Akademii křesťanské zdaru a požehnání Božího. — Odtud byl veden od předsedy záložny Sv. Václavské prof. J. Drozdou v průvodu ředitelstva do nádherné dvorany katolické, kterou se zřelobou si prohlédl. Když vyslechnul, že dvorana již nyní malá bývá na to množství účastníků zde ku rozmanitým schůzím přichá-

zejících, s vděčným „Deo gratias!“ opustil dům, který srdečně se těšil z milé návštěvy.

Blahopřání. J. M. biskupské nejdůst. p. Dr. K. Průchovi a generál. vikáři vys. důstoj. p. A. Küfferovi ryt. z Asmannsvillu, vzdalo ředitelstvo své blahopřání za příčinou vyznamenání, kteráž jim od Sv. Otce Lva XIII. udělena byla, vyslavši k oběma hodnostářům deputaci skládající se s náměstka starostova Hellicha a F. J. Lehnara. Velezasloužilému opatu břevnovskému a broumovskému nejdůst. panu J. Rotterovi odevzdána J. Hellichem a prof. Dr. F. Bauerem jménem ředitelstva blahopřejná adresa k 50tiletému jubileu profese klášterní.

Dary. Vp. Ludvík Kazda, kooperátor v Třeboni, daroval knihovně staré dílo hudební: „Introitus dominicales“ per totum annum secundum ritum Ecclesiae Catholicae. Auctore F. Blasio Amon, Tyrolensi. Viennae-Austriae. Typis Leonhardi Formicae 1601 — úplné 4 svazky (Sopran, Alt, Tenor a Bass) zavázány jsou do starých pergamenů s krásným písmem. Vzácné dílo přiděleno jest odborné knihovně sekce hudební. — Sl. Cecílie Kotná v Lenešicích: francouzské a latinské knihy. — Dp. Jos. Fischer, farář v Železně: Gesta Romanorum Pontificum, Chrysologi Sermones, Revue l'art chretien a j. — Dp. Jos. Hýna, farář v Opočanech: listinu starou na pergamenu. — Dp. Jos. Rutt, farář v Libošovicích: pěkný byzantský basreliefek Panny Marie z kovu, dvě staré mince. — Veškerým dárčům vysloveny jsou díky ředitelstva.

Jubilejní album Karla IV. K návrhu komitétu, za tou příčinou jmenovaného, usneslo se ředitelstvo jednomyslně, aby ku vydání prvního dílu upuštěno bylo od lhůty již dříve určené. Při důkladných přípravách uká-

žalo se totiž, že ukvapené vydání postrádalo by důkladnosti, ceny a původnosti, čímž takové dílo právem vynikati má. Zejména při sbírání materiálu uměleckého viděly se mezery, jejichž vyplnění vyžadovati bude mnohého času, velké píle a značných obětí duševních i hmotných. Dříve zamýšleným více mosaikovým rozvrhem utrpěla by také žádoucí jednota díla monumentálního. Z těch důležitých důvodů neuložila se komitétu, do kterého povolán jest také architekt J. Mocker, žádná určitá lhůta, proto že se ani jistě určití nedá. Přípravné práce půjdou obyčejnou cestou. První důležitý krok šťastně jest vykonán Řiditelstvo Akademie křesťanské požádalo Jednotu sv. Vítskou za laskavé propůjčení veškerých plánů hlavního chrámu sv. Vítského, k čemuž jednota obětovně svolila. Jest tudy pro jednu, ovšem skoro nejdůležitější část příští publikace zabezpečen rovněž vzácný, jako důkladný a zcela původní mate-

riál umělecký. K ostatním předmětům a památkám musí se teprv pracně sbírat, k čemuž času dostatečného i hmotných prostředků potřebí bude. Že moudrým tímto prodloužením na dobu neurčitou dílu žádoucím, zaslíbenému a památce Karla IV. zasvěcenému ceny neubude, netřeba ani podotýkati. Málo na tom záleží, vyjde-li dílo dříve neb později; velice však na tom záleží, aby bylo ozdobou literatury, důstojnou oslavou Karla IV., chloubou Akad. křesťanské, potěchou přátel umění, radostí vlasti milené.

Jmenování. K návrhu sekce hudební jmenování jsou od řiditelstva do výboru řečené sekce na uprázdněná místa dva noví členové, a sice: dp. vicerektor kn. arcib. semináře pražského *Jos. Zennefels* a řídít. hudby chrámové u sv. Štěpána *Ottom. Smolík*.

Členové noví jsou v posledních zasedáních přijímání a veškeré běžné záležitosti vyřizovány. *Lehner.*

Odbor umělecký.

Změna stanov odborových. Výbor sekce pro výtvarná umění seznal, že právní osobnost sekce umělecké vzhledem ku řiditelstvu není ve stanovách tak jasně vyslovena, jako ve stanovách ostatních odborů Akademie křesťanské. Také o správě samostatného jmění sekce nedostávalo se jasného znění. Aby tudy stanovy tohoto odboru s ostatními v souhlas uvedeny byly, svolána jest odborná valná hromada, v níž potřebné změny přijaty a ku vyššímu potvrzení zadány jsou. Vys. c. k. místodržitelství schválilo změnu dotčených paragrafů, které jsou nyní znění následujícího.

§. 4. Úloha výboru. Výbor řídí záležitosti odboru a jemu jest pečovati o dosažení účelů odborných, vyjednává a vyřizuje běžné věci, užívá poskytnuté mu dotace v smyslu praelimináře řiditelstvu předloženého, spravuje a vládne svým samostatným jměním, podává každoročně řiditelstvu zprávu o svém jmění a volí sobě zástupce do řiditelstva.

§. 7. Způsob činnosti výborové Předseda svolává s vědomím starosty akademie schůze výboru. Ku platnému usnášení výboru třeba jest přítomnosti polovice členů odborových; volby dějí se však absolutní většinou přítomných. Předseda neb místopředseda zastupuje odbor ve všech záležitostech odborných na venek, proti třetím osobám, jakož i proti řiditelstvu a ostatním odborům akademie; on s jednatelem podepisuje veškeré písemnosti, protokoly a vyhlášky, pokud tyto působnosti odboru (§. 4.) a správy jeho samostatného jmění se týkají, jinak se starostou akademie.

§. 9. Odborné hromady. Od času k času má býti hromada odborní svolána, aby zprávy v záležitostech odboru uměleckého přijímala a o nich rokovala. Rovněž mohou býti zde návrhy činěny a výboru doporučovány. Odborní porady považovány býti mají za schůze spolkové ve smyslu §. 18. spolkového zákona

Obrazy sv. Václava. Sekce umělecká převzala značnou částku barvotisků formátu podélného (šířka 20½ ctm., výška 20 ctm.) na silném papíře, představujících oltářní obraz svatého patrona, od Karla IV. v Římě při hlavním chrámu Páně sv. Petra v bývalé kapli sv. Václavské založený. Obraz pro barvotisk kreslil proslulý + Josef rytíř Führich. V prostřed obrazu spatřuje se sv. Václav, po jehož boku klečí s jedné strany císař, s druhé strany arcibiskup, za nimi pak stojí jako patronové jejich sv. Prokop a sv. Vojtěch. Nad sv. Václavem vznáší se Maria Panna. Obrazy prodávají se v kanceláři Akademie křesťanské (Řetězová ulice), jednotlivě po 10 kr. Kdo odebere 100 exemplářů najednou, obdrží kus po 5 kr.

Obzor se rozšiřuje. Předměty kostelní, které sekce umělecká pro potřeby kostelní vedle předpisů církevních a požadavků uměleckých zhotovuje, docházejí uznání všestranného nejen od kruhů církevních, nýbrž i od patronátních úřadů a vyšších úřadů státních. V době nejnovější navštívil místnosti akademie okresní komisař P. t. p. *Klár*, c. k. místodržitelství přidělený, a bedlivě prohlédnuv pa-

řádky a náčiní bohoslužebné pěti a pod dozorem umělecké sekce zhotovené vyslovil se, že vše nejen předpisům liturgickým a požadavkům uměleckým dokonale odpovídá, nýbrž také důkladností i láci se odporoučí. Že pochvala nebyla lichá, brzy se objevilo skutkem, když vys. c. k. místodržitelství jalo se objednávat věci bohoslužebné u Akad. křesťanské.

Dodatečná vysvětlení o cenách kalichů a ciborií Akademie křesťanské. Sekce umělecká zhotovuje i nejevnější kalichy se *stříbrnou* kupou a patenou, jak církevní předpis zní, a *v ohni* pak silně vše pozlacuje. Kalichů pouze bronzových bez stříbrné kupy a pateny vůbec nedodává. Stříbrem a zlatem ku práci upotřebeným značně se tudý rozchází cena kalichů Akademií dodávaných od jiných u obchodnických závodů opatrovaných. Na vysvětlenou stůjž zde za příklad jednoduchý kalich Akademie obyčejné velikosti.

Na kupu a patenu spotřebuje se 13 lotového stříbra za . . . . . 22 - 25 zl. Zlata na silné v ohni pozlacení za 24 - 25 zl. Hodnota stříbra odůvodněna jest silnější kupou, aby pozlacení v ohni třikrát se mohlo opakovati, při čemž kalich pokaždé otočiti se musí. Hotový kalich cení se za . . . . 75 zl.

Odpadá tudý na pouhý materiál (stříbro a zlato) obyčejně 50 zl.

Kdyby odbor umělecký se odhodlal zhotovovati kalichy z plechu bronzového nebo železného a pouze galvanicky je pozlacoval, jako se to činí u obyčejných firem (proti zřejmé záповědi církevní), mohl by ovšem o mnoho laciněji, než v krámkách se prodává, takové zboží s velkou výhodou odbývati. Akademie však není obyčejnou firmou kupeckou, které jde výhradně o zisk, nýbrž ústavem církevně-uměleckým. Předpis církevní jde jí nade všecko.

Na *ciborium* v prostřední velikosti Akademií zhotovené spotřebuje se na stříbrnou kupu 13. lotového stříbra za 16 až 17 zl. Menší hodnota stříbra při větším objemu ciboria odůvodněna jest slabší kupou, která se denně nevytírá, jako s kalichem se stává a proto při menším upotřebení na častější v ohni pozlacení se nepočítá. Na vyzlacení celého ciboria vnitř i zevně v ohni spotřebuje se

zlata nejméně za 25, obyčejně za 30 zl. Čelá pak nádoba prodává se v Akademii za 85 zl. Odrazí-li se cena materiálu (zlata, stříbra a broncu), zbývá za řádku, vyvedení práce a p. mzda velice mírná.

Nabízí-li tedy ta a ona firma obchodnická *ciborium* za cenu u porovnání s cenou tuto odůvodněnou nepoměrně nižší, soudný objednavatel ihned poznává, co a zač kupuje. Aby firma zboží tak laciné ke koupi nabízející se škodou a z pouhé obětovnosti pracovala, toho se sotva lze nadíti. Obchodník musí výtěžkem krýti jistinu, kterou závod udržuje, regii, nádherný krám a výživu svou. Za darmo nepracuje ani sám, ani dělníci jeho. Tím laciným zbožím vše se musí zaplatiti. A proto též nádoba z galvanicky pozlaceného plechu železného při vši zdánlivé laci drahou bývá. Galvanické a tudý protirituelné pozlacení vytíráním za velmi krátkou dobu zachází na dobro. V době poměrně krátké bývá nového vyzlacení potřebí. Aby taková nádoba později v ohni se pozlatila, pro tenkost plechu obyčejně nemožné bývá. A tak zboží laciné, poněvadž málo důkladné v době krátké na dobro nepotřebným se stává, a láce klamná v drahotu se mění, kdežto při práci důkladné a tudý ovšem i nákladné zdánlivá drahotu v laci se obrací.

Vyšší cena *kalichů a ciborií* Akademií dodávaných u porovnání s nižší cenou obyčejných závodů obchodnických jest tudý podmíněna větší spotřebou kovu vzácného — *zlata a stříbra*.

Nové konvičky. Posloupná řada původních nádob a náčiní bohoslužebného Akademie křesťanské obohacena jest novým článkem. Dle nákresu A. V. Barvitiusa zhotovují se též nyní *měšní konvičky* buď stříbrné neb cínové, téhož však tvaru. Na místo obvyklého, plastického V a A, jest do korunky víčka při stříbrných konvičkách zasazen drahokam barvou naznačující, co v ní se nachází. *Granát* na víčku zasazený a vnitřek vyzlacený značí víno, *topas* a vnitřek pouze stříbrný značí vodu. Pleonasticky jest však kromě toho u hrdílka vyryta písmena V neb A. — Na konvičkách cínových jsou drahokamy skutečné nahrazeny podobnými ze skla *nápodobnými*.

Zpráva za měsíc říjen.

1. Vyřizené záležitosti.

Obraz sv. Václava objednan od dp. Jos. Hessouna pro hlavní oltář v jednom chrámu Páně v St. Louis, zhotoven od p. Helicha.

Prapor pro spolek svat. Václava ve Watertown v Americe z těžkého hedvábného bílého grosgrainu, 180 ctm. vysoký a 250 ctm. dlouhý; na jedné straně je obraz sv. Václava, na druhé ruka v ruce, okolo zlatem vyšito: Č. Ř. Kat

Podp. Spolek sv. [Václava ve Watertowen, Wisc. Objednal jej dp. Jos. Hessoun v St. Louis.

Monstrance dle výkresu p. architekta A. V. Barvitia pořizena z náboženského fondu pro Fugavu.

2. Nová objednání.

Oltářní obraz sv. Bartoloměje objednal jménem jisté dobroditelkyně vp. Št. Dvořák, kaplan v Luži

Křtitelnici mramorovou sl. patron. úřad Mlado-Boleslavský pro chrám P. v Plasích.

Lustr skleněný dp. Tomáš Polách, farář v Drahanovicích u Olomouce.

Kovové náčiní bohoslužebné: *Monstranci* sl. patronátní úřad Mlado-Boleslavský pro chrám P. v Plasích; — *kalichy*: vp. Oto Danielis, zám. kaplan v Litomyšli; sl. patronátní úřad Mlado-Boleslavský pro chrám P. v Plasích; — *ciboria*: Jeho bisk. milost nejdp. Dr. Hais; sl. patronátní úřad Mlado-Boleslavský pro chrám P. v Plasích; — *patenky* ku zaopatřování: vp. Frant. Michler, kaplan v Chrástě; — *stříbrnou patenku*: sl. patronátní úřad Mlado-Boleslavský pro chrám P. v Plasích; — *stříbrné nádoby na sv. oleje*, tři pohromadě a jednu různou: sl. patronátní úřad Mlado-Bolesl. pro chrám P. v Plasích; — *pozlacení kalichů*: vp. Fr. Šedivý, kaplan v Blatné; dp. Ferd. Pokorný, farář v Krakově; vp. Ign. Knap, kaplan ve Veliši; — *pacifikál a kaditelnici*: sl. patron. úřad Mlado-Boleslavský pro chrám P. v Plasích; — *konvičky mešní* (první dle vlastního nákresu Akademie): Jeho Milost biskupská nejdp. Dr. Hais; — *lampy na věčné světlo*: Jeho biskupská Milost nejdp. Dr. Hais; J. J. princezna Marie Taxisova pro chrám P. v Loučíně; vp. Jos. Faistl, kaplan v Hnojicích u Šternberka; — *svícny oltářní*: osm kusů p. V. Sviták v Karlíně.

Paramenty: *Kasuli bílou a červenou*: vp. Fr. Michler, kaplan ve Chrástě; *skvostnou bílou*, pak *jednoduchou fialovou a černou*: sl. patronátní úřad Mlado-Boleslav. pro chrám P. v Plasích; — *pluvialy: červený* pro chrám P. v Jáchimově; *bílý skvostný, fialový a černý*: sl. patron. úřad Mlado-Bolesl. pro chrám P. v Plasích; — *velum humerale*: sl. patr. úřad Mlad.-Bol. pro chrám P. v Plasích; — *bursu*: dp. A. Kopecký, farář v Miletičích; sl. patr. úřad Mlado-Bolesl.; — *nebesa*: sl. patron. úřad Mlado-Boleslav. pro chrám P. v Plasích; — *antependia: bílé, červené, fialové a černé* vp. Jos. Strebl, farář v Křišťanově; *bílé*: sl. patron. úřad Mlado-Bolesl. pro chrám P. v Plasích; — *polštáře oltářní*: dp. rektor jesuitského kolegia v Praze;

Ign. Knap, kaplan ve Veliši; — *korouhve: bílou a červenou* vp. Jos. Thun. kooperator v Trnávce; sl. patronátní úřad Mlado-Bolesl. pro chrám P. v Plasích; — *štoly: dvě* pro farní chrám v Krutech; *devět* dp. Ferd. Harna, farář v Holicích u Olomouce; *dvě* dp. L. Bernhard Wohlmann, farář v Horním Litvínově; — *skvostnou vdp.* Karel Hájek, děkan v Domažlicích; *dvě vyšívané a dvě jednoduché* sl. patron. úřad Mlado-Bolesl. pro chrám P. v Plasích.

Prádlo: *albu, cingulum a šest purifikatorií*: vp. Fr. Michler, kaplan ve Chrástě; *tři alby, dvě rochety* pro kněze, *šest komží* pro ministranty a kostelníka, *24 purifikatorií, 6 korporalií, 3 humerale, 3 cingula*: sl. patron. úřad Mlado-Boleslav. pro chrám P. v Plasích.

Rozličné: *Dva missály*: dp. F. Váňa, farář v Strmilově; — *křížek a dva svícny* k zaopatřov. nemocných: vp. Václ. Uhlíř, kaplan v Jesenici; — *šest párů skleněných mešních konviček, trojceimbál a čtyry malé zvonky*: dp. rektor kolegia jesuitského v Praze; — *kříž pro školu*: vp. Exped. Nykliček, kaplan v Trutnově; — *dva kříže*: dp. Vojtěch Podobský, farář v Lysé n. L.; — *kanonické tabulky a kropáček z alpaky*: vp. Josef Pospíšil, kaplan v Žehuni; — *malý kříž a svícny, missál, kanonické tabulky, 2 kříže*: sl. patron. úřad Mlado-Boleslav. pro chrám P. v Plasích.

3. Rozpočty:

Na skvostný spolkový prapor rytířů sv. Václava v Baltimore; přikrov a obraz sv. Josefa: dp. Jos. Leopold, farář ve Vidhosticích; — *obraz sv. Barbory*: vdp. Dr. Fr. Bauer, profesor na theolog. fakultě v Praze; — *svícny ku křížové cestě*: dp. Jan Kubiček, farář v Plané u Plumova; — *kropenku s kropáčkem, oltářní pokrývky, antependium, kanonické tabulky, 14 oltářních svícňů, mešní konvičky, konvičku s táckem ke křtu, 12 korporalií, kaditelnici, pacifikál, 3 šňůry k lampám, 12 svícňů ku konsekračním křížům*: dp. Ed. Küssel, farář ve Vidochově; — *křtitelnici mramorovou, ciborium, pacifikál, 3 nádoby na sv. oleje pohromadě, patenku k nemocným, mešní konvičky, forma na pečení hostií, šest svícňů cínových, bílou, fialovou a červenou kasuli, bursu k nemocným, bílou a fialovou stolu, velum humerale, pláštík na ciborium, červený a černý přikrov, albu, rochetu, korporalie, purifikatoria, ručníčky a Boží hrob*: vp. J. Hářský, kaplan v Kovářově pro kostel v Předbořicích; — *železný kříž a podstavec kamenný před chrám P.*: dp. J. Rutte, farář v Libošovicích; — *tři skvostné slavnostní kasule zlatem vyšívané, velum humerale, červený přikrov*: dp. Jan Kadláček, farář v Moračevicích blíž Mohelnice.

Zpráva za měsíc listopad.

Vyřizené záležitosti.

Celá vnitřní úprava nového farního kostela ve Velelibech. Nově vystavený farní kostel ve Velelibech jest první z kostelů vlasti, jehož veškerá vnitřní úprava svěřena byla Akademii křesťanské. Sekce umělecká svěřila provedení architektům *Baumovi* a *Münzbergerovi*. Sluší nyní zaznamenati a stručně popsati vnitřní vyzdobení nového svatostánku. Popis později doplněn bude historickými daty o dřívějším, jakož i o původu nynějšího kostela. Nový farní kostel ve Velelibech u Nimburka jest zbudován slohem románským o jedné lodi s polokruhovou apsidou v prodlouženém presbyterium, k němuž s každé strany dvě okrouhlé sakristie přiléhají. V průčelí stojí věž, jejíž rohy jsou kosmo stojícími opěráky sesíleny. Na střeše lodi a presbyteria sedí čtverhranný Sanetus. *Zvenčí* jest kostel ozdoben lisenami a polokruhovým podřímsím. Hlavní vchod románský vede věží a jest okrášlen sloupky a článkovanými pásy. Nad ním pak spatřuje se kamená roseta. *Uvnitř* dělí mohutné pilíře kostel na pět čtverců klenby křížové. Hlavice jejich jsou kamené, ornamentikou románskou okrášlené. Kruchta velmi skromná spočívá na dvou románských sloupech a vstupuje se na ni zvnitř kostela. Podlaha lodi jest pískovými plotnami dlážděna, presbyterium o dva stupně vyšší vzorkovými, cementovými dlaždicemi. Veliká okna z kovaného železa jsou zasklena dílem barevným, dílem bílým, vzorkovaným, okna v apsidě sklem kathedrálním. Stěny kostela jsou natřeny barvou světležlutou ve dvou tónech, klenba jde do šeda.

Stavba kostela zadána byla dříve, než Akademie do života vstoupila a odbor umělecký, jemuž svěřeno bylo vnitřní zařízení, neměl tudy se stavbou co dělati.

Za stručným popisem budovy následuje nyní vyličení předmětů *křesťanskou Akademii* dodaných. Jsou to: *oltář hlavní, dva poboční a křesťanský, kazatelna, křtílna, zpodobnění, kancelle, kropenky, lustry, svícny, věčná lampa, varhany a zvony.*

K *hlavnímu oltáři* vstupuje se po třech stupních. Vyzdéná mensa přikryta jest deskou mramorovou s předepsaným sepulcra, pěti křížky znamenána. Mensa jest obložena dřevěným pažením, u prostřed monogramem Kristovým znamenána, ostatní plochy pokryty jsou malovanými závitky a stylisovanými lilijemi na zlaté půdě dle románských vzorků, s jakými v starých románských rukopisech českých se shledáváme. Nad mensou vypíná se

ve prostřed nádherné zcela zlaté tabernakulum bohatou prací řezbářskou ozdobené, uvnitř bílým, hedbávným damaškem vyložené. Na dvířkách spatřuje se Beránek Boží s korouhvičkou stojící na knize zavřeně se sedmerou pečeti. Kování a klíček s dvěma zlatými trapečky jest v ohni pozlacen. Nad tabernakulum zdvihá se trůn výstavní s bohatým vyzdobením architektonickým. Když není výstav, stojí zde menší bohatý kříž lasurovými perlami posázený. Tímtež způsobem okrášleny jsou kanonické tabulky. Ve středvěku měli drachokamů a zlata; nám oběho nyní se nedostává a proto dobrou vůli objevujeme nápodoběním. U trůnu výstavního jsou dva dvou-ramenné svícny, na lavičkách pak po obou stranách stojí 12 mosazných svícenů. Nad tím vším stkví se velký oltářní obraz sv. Václava v bohatou, ale jemnou architekturou obklopený, po stranách sloupy a lisenami, svrchu lomenicí zarámovaný. Bohatá ornamentika veškeré částky architektonické zdobící významně poukazuje k světcu, jehož obraz obklopuje, tak že architekturu jednak ozdobuje, jednak doplňuje myšlenkou vyjádřenou malbou. Tak vinná řeva kolem sloupů a oblouků se vinoucí připomíná na panovníka křesťanského, který vlastní rukou pěstoval víno mešní. Lilie v lesenách plasticky, na větších plochách štětcem vyvedené značí pannictví sv. patrona. Obraz Staroboleslavské Panny Marie s lomenice zářící ukazuje na mučednickou smrt oslavence. A tak každá částka architektury mluví svou zvláštní řečí. Celek pak zní harmonickým akkordem. I náplně nepostrádají života. Nejsou-li oživeny plastikou, nápodobují staré tapety různobarevně setkané. — *Důmysl* z celé kompozice mluvíce jeví se i v *zvnějším rouchu*, kterým architektura přiodína jest. Doba na přemýšlení líná odívala oltáře zcela v duchu svém. Sprostý štafir buď všechno pozlatil, aneb mělo-li to býti vkusné — na dubovo oltář natřel a několik čárek pozlatil. Taková suchopárnost plodí zívání. Zde toho není. Architektura důmyslně sestavená oděna jest rouchem harmonické polychromie. Hlavní tón jest šedý s lehkým přízvukem do zelena. Na vyšperkování toho oděvu jednobarevného použito se pak též bohatě zlata brzy lesklého, brzy temného; aby však přílišným leskem neoslnovalo, zde a onde, v náplních lesen a na plastických ornamentech zlato přikrylo se transparentně barvou. Ty barvy pak na zlaté svítí jako drachokamy. Jest to lesk zlata, avšak lesk barvou oživený. Tak náplně lesen, plastickými ornamenty vyplněné, jen tmavomodře podloženy, zlacené pak ornamenty jsou dle

starého způsobu zelenou a modrou barvou lasírovány. Tím souladem zlata a barev plodí se dojem klidný a neobyčejně příjemný a poutavý. Vstoupíš-li hlavním vchodem do kostela, nade všechno vyniká zlaté tabernakulum, co první předmět oltáře, ostatní pak ustupuje do pozadí v rouchu šedozelenavém, jakoby posázené drahokamy a zlatými ozdůbkami. Přistoupíš-li blíže, jest oko ustavičně poutáno vždy novou vlnou zajímavých podrobností s neobyčejnou láskou provedených. A tak každé spatřuješ na oltáři co jsi ještě neviděl. Svítí-li slunce, hraje si s těmi barvami na zlatě tak rozmanitě, jako to činívá v přírodě, udílí svým světlem různým předmětům vždy nových barev, je-li pod mrakem, zlato předce svítí, jako to jasné nebe za noci s hvězdičkami.

Ve středověku křesťané milovali důkladnost. Ta se zde na oltáři spatřuje na veškerých částkách, tak že i zadní strana náležitě jest chráněna a obraz oltářní zabeďněn, aby škody neutrpěl.

V předu po boku oltáře hlavního stojí po straně evangelní *stůl křesťanský* ve způsobu malého oltářku s lávkou na 4 svícny a s větším krucifixem u prostřed; po straně pak epistolní *pontifikální židle*, jedna vysoká, bohatě ozdobená a dvě nižší. Boční opěradla sedadla prostředního jsou utvořena z románských nestvůr zvířecích mistrné se proplétajících, lenoch pak okrouhlý vyzdoben jest plochými krystalkami. Polštáře ze sukna červené hnědého jsou dle starého způsobu hedbávnými, tkanými řemeny žlutým kvítím na modrém poli upevněny. Téže barvy jsou také trápce na konci řemenů.

Před Nejsvětějším visí na červené šňůře s trápem bronzová *věčná lampa*, v ohni dobře pozlacená a postříbřená.

Kancellou dřevěnou, částečně pozlacenou, ze sloupků a obloučků se skládající, s dvířkami vzorkovanými veskrz pozlacenými z kovaného železa, uzavírá se svatyně oltářní a přichází se do široké hlavní lodě.

Zde na straně epistolní stojí oltář sv. *Jana Nepomuckého*, zbudovaný dle soustavy oltáře hlavního s obrazem svěťce. Jako tam i zde ornamentika architektury poukazuje na sv. patrona, jemuž oltář jest zasvěcen. Ve žlábkách obrazového rámce svítí hvězdičky svato-Janské, krakorec na kříž oltářní dojem tabernakulu působící, plastickým anděličkem podpíráný a jednoramenými svícny ozdobený, má pět kamenů lasírovaných na patero hvězd svato-Janských připomínaje. Slomenice pak září vstříc jazyk svato-Janský. A tím způsobem i v architektuře svátostní mlčenlivost i mučednická smrt druhého patrona českého znázor-

něna jest. Na oltáři, jehož mensa monogramem Kristovým ozdobena jest, stojí kromě oltářního kříže již uvedeného 4 svícny mosazné.

Opodál oltáře na slušném podstavci jest *křtitelna* s leštěného, červeného mramoru, do něhož vytesány jsou symbolicky počátečními písmeny 4 uhly světa, na vyznačení slova Páně: „Jdouce do celého světa, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna, i Ducha Svatého;“ a tak jest orientovaná, že čtyřmi uhly svými ku čtyřem uhlům světa skutečně ukazuje. Postříbřený a pozlacený příklop jest mile ozdoben perličkami a příměřeními okrasami.

Na straně protější stojí u stěny oltář bolestné Rodičky Boží, *Marie Panny* v povšechné podobě s oltářem sv. Janským se shodující, s tím však rozdílem, že v detailu architektury vyznačena jest symbolika Mariánská: růže a lilie; růže v rámci oltářního obrazu, lilie na podstavci, na němž mešní kříž stojí. V lomenici jest srdce ovínuté trnovou korunou. Mensa oltáře rovněž se šesti svícny mosaznými a křížem, uprostřed ozdobena jest monogramem Mariánským. Podle kříže oltář tak upraven jest, aby o slavnostech Mariánských květinami pohodlně ozdoben býti mohl. A kdyby někdy výstav zde nutný byl, má na něm 12 svícňů místa příhodného.

Poblíž oltáře Mariánského stojí *kazatelna* ku pilíři přiléhající a tak situována, aby zahrnuté schody oku nápadny nebyly. Spodní díl i baldachín ozdobeny jsou sloupky a řebami. V poprsníku spatřují se obrazy čtyř evangelistů. Baldachín jest ověnčen zlatým a lasírovaným ornamentem, tvarem svým jakoby v plameny vyběhajícím na seslání Ducha Svatého připomínajíc. Se stropu vznáší se hořebice. Korunu baldachínu tvoří kříž lasírovými perličkami ozdobený. Vše jako na oltářích jest ozdobeno barvou a zlatem.

Jen *zpovědnice*, stolic soudná, sídlo kajcnosti a pokory, ač sloupky a křížem vyznamenána, zúmyslně postrádá barev a rázu svatě veselí plodícího. Vše jest natřeno uvedenou, základní barvou šedou. Pouze kříž a částky římsek jsou pozlacený. „In cinere et cilio!“

Loď celou vyplňují *lavice* pohodlné, 11' každá z déli, vesměs s podlahou dřevěnou.

Dvě *kropenky* s leštěného červeného mramoru u vchodu na stojanech doplňují vnitřní úpravu dolejška kostela.

Na kruchtě jsou *varhany*, jejichž vyvedení svěřil odbor hudební Akademie křesťanské pražského varhanáři Karlu Šifnerovi, s dvacíti rejstříky o dvou manualech.

Korpus v soulasu s veškerou ostatní architekturou tak jest komponován, aby před-

stavoval hudební nástroj v lůně svém přechovával. Proto nad jiné vynikají na venek píšaly rozličné velikosti v několika partiích. Architektura jest bohatě ozdobena řezbami a lasurami oživena, jako vše ostatní.

S klenby lodi visí dva *lustry* osmíramenné a v ohni pozlacené.

Dodám-li, že sakristie pohodlná opatřena jest přiměřenou paramentní skříní, že na věži zavěšeny jsou tři zvony vzorky románskými ozdobené a od pražského zvonáře Děpolda lité, že posléze u stupňů oltáře hlavního budou státi stráž z mramorových podstavců dva sanktusy z kovaného železa 6' vysoké, polychromované a zlacené, každý na 5 svící — jsem s popisem u konce.

Přehlédneme-li nyní celou vnitřní úpravu nového kostela Veleliského najednou, jednota myšlenky a přesnost slohová vzbuzuje v duši poklid a podobný soulad; láska, s kterou tak patrně vše jest vyvedeno, ozvěnou svou zní v hloubi srdce dále. Člověk bezděčně jest si vědom, že nachází se v kostele Církve katolické, v níž při různosti a rozmanitosti národů panuje podivuhodná a zázračná jednota víry a života. Zde, v novém svato-stánku při různosti předmětů a podrobností vládne jednota až do té barvy. Základní ton všeho od oltáře začínaje až k lavičím kostelním, od kancellie až k zábradlí kruchtovému drženo jest jedním tonem šedozelenavým, a při té jednotě jaká to různost a rozmanitost tvarů a barev, světla a stínů! Tak jako v církvi katolické. Ecclesia jest jmeno církve a kostela. Kostel jest obrazem církve.

Jen jednoho novému kostelu nedostává se, dle výroku však dp. faráře asi za 2 leta se dostane — *polychromie*. Jak veškerá kostelní úprava svědčí, s tím činitelem počítalo se. Stěny žlutavě nesouhlasí s pěkným zřízením. Až jednou od temněji polychromovaných stěn odráží se budou bělavé oltáře a kazatelna stkvoucí se leskem zlata a lasůr a ostatní úprava jedním duchem provedená, teprve objeví se kostel v celé kráse své. I toho dokonání dočká se bohda kostel Veleliský.

Že výbor sekce umělecké při Akademii křesťanské po náležitém schválení veškerých předložených plánů svěřil provedení díla architektům *A. Baumovi* a *B. Münzbergerovi*, již dříve uvedeno bylo. Veškeré obrazy maloval náš *Jos. Hellich*. Práce za osobního, velmi svědomitého dozoru řečených architektů a dle podrobných nákrešů jejich vykonána jest od řemeslníků pražských k úplné spokojenosti jak obou umělců, tak i celé sekce umělecké, a s potěšením lze tvrditi, že jsou

to průmyslníci pořádní i solidní. Jsouť následující: truhlář Jan Beringer, řezbář Šubert a Lev, pozlacovač Haf, zámečník Fiala, kovoltec Václav Sviták, kameník Šíma, malíř tapet Kieler, čalouník Pelikán.

Zbývá odpověditi na otázku: Jak o dokončené práci se soudí?

Soud vypravovatelův byl by snad brán v pochybnost. Láska prý zaslepuje. A vypravovatel miluje Akademii křesťanskou více než sebe. Něco ale předce říci smí. Ač do podrobná znal již dříve veškeré nákrešy a také v dílnách řemeslníků viděl růsti dílo, když dozrálo a na místě stálo, byl mile překvapen. Náhodou se však stalo, že v kostele Veleliském sešel se s kompetentní a autorizovanou v té věci osobou, která jmenem vys. císa. kr. místodržitelství právě přišla ohledati věci hotové. Těšilo vypravovatele, že z úst oprávněných slyšel pochvalu neličenou. Vše ihned schváleno jest bezvýminečně. A když krátce na to J. Em. vrchní pastýř náš kardinál arcibiskup Bedřich kníže Švarcenberk zavítal ku konsekraci chrámu, dle doslechu došlo obliby zdárně dokonané dílo Akademie křesťanské.

Nechť původci a staviteli jeho, dp. far. Vedralovi, nový kostel nahradí duchovní útechou a radostí mnohonásobnou a mnohaleté starosti, kterým se podrobil s lásky k Bohu a osadě.

Nechť veškerá úprava hodna chrámu katolického, v němž Beránek Boží sídlí, jest výmluvným spolukazatelem a mocným spolupracovníkem kněze pracujícího na záslužné roli správy duchovní.

2. Nová objednání.

Kovové náčiní bohoslužebné: *Kalichy*: dp. Jindř. Sommer, kpl. ve Fridlandě; *celý stříbrný* od Dr. Václ. Frinda, adjunkta na theolog. fakultě v Praze; *celý stříbrný s okrasami* dp. Peregrin Obdržálek, farář v Blánsku na Moravě; — *ciborium*: sl. c. k. místodržitelství pro chrám P. v Počínovicích; — *nádobku na svaté oleje*: vp. Fr. Michler, kaplan v Chrástavě; — *pozlacení kalichu*: vdp. Dr. Václ. Frind, adjunkt na theolog. fakultě v Praze; *svícny oltářní*: 4 kusy, uršulinský klášter v Přestavilku u Přerova.

Paramenty: *Kasule: zelenou se zlatem a hedvábným vyšíváním* dp. Jan Bernard, farář v Černošsku; *bílou a fialovou* sl. zádušní úřad pražský pro chrám P. v Kojeticích; — *bursu k nemocným*: dp. Ign. Vrba, farář v Skrbení.

Prádlo kostelní: *alby*: dp. Mich. Šturany, farář v Hořejší Vltavici; *dvě* dp. Václav Pokorný farář v Bělé u Plas; — *komže*: 2 pro kostelníka a

4 pro ministranty dp. Drahotín Halda, far. v Bohdíkove na Moravě; 2 pro ministranty, ctp. Frant. Pecka, bohoslovec IV. r. v Budějovicích; dp. V. Pokorný, farář v Bělé u Plas; — 6 *rochetek* pro ministranty: vp. Václ. Richter, farář v Bořislavi; dvě, dp. Václ. Pokorný, farář v Bělé u Plas; — *pokrývky na oltářní stupně*: černou dp. Drahotín Halda, farář v Bohdíkove na Moravě; Josef Kubů, far. v Kozlancech.

Rozličné: 3 *kříže* pro školu a 3 *kříže* pro soukromý příbytek; — *pultík* pod mešní knihu: dp. Ant. Pruša, farář v Pan. Týnci; — *trojimbál* ku sakristii: vp. Meth. Nývlt, kaplan v Humpolci.

3. Rozpočty.

Na *zvonek* 20 22 kilo těžký: vp. Alois Karas, kapl. v Maršovicích; — *monstranci, ciborium, kaditelnici, bursu, náčiní ke křtu, patenku a nádobku na sv. oleje, sukně* pro kostelníka, 4 *ministranské komže, bílou, červenou a fialovou kasuli, bílý a černý pluvial, velum, sigillum* a *křtitelnici*: dp. Jan Dvořák, farář v Chocni; — *černý přikrov*: p. Václ. Krása, starosta v Žlebech; — *monstranci* a 8 *oltářních svícnů*: dp. Fr. Kunda, farář v Slavkově u Opavy; — *lampu* na věčné světlo: dp. J. Vačkář, farář v Ševětíně; — *kalich*: dp. Jos. Binder, far. v Mikulově; — *koberce* na oltářní stupně: dp. Jos. Kubů, farář v Kozlancech. *Lehner.*

Drobnosti z vlasti a ciziny.

Na stavbu věže na Petrově v Brně sešlo se do konce června 12.480 zl. v papírech, na hotovosti 8900 zl. 38 kr. a slíbeno asi 6000 zl.

Obnova chrámu sv. Jakubského v Brně má dále pokračiti. Za přítomnosti stavitele votivního chrámu vídeňského, vrchního rady stavebního rytíře Ferstela, konala se komise, která měla ustanoviti postup práce, jaká ve vnitř chrámu nastává. Dle doslechu mají stěny chrámové lodi ozdobiti se malbami souhlasícími s okny.

Vlašské obrazy u svat. Bartoloměje v Praze. Při letošní opravě kostela sv. Bartoloměje v městské chorobnici přišlo se na dva obrazy prostřední velikosti: Narození Páně a Sv. tři králové Ježíškovi se klanící, které vlašský malíř Bartolomeo Manfredi na plátně r. 1600 maloval, jak v zadu na obraze čísti lze. Bartolomeo Manfredi narodil se okolo r. 1580 v Mantově, žákem byl Mikuláše Circignano, ale přidržoval se maníry Caravaggi-ovy. Zemřel v Římě r. 1615. Ve vídeňském Belvederu jsou od něho dva obrazy. Není známo, kterak do kostela sv. Bartoloměje řečené obrazy se dostaly. Možno, že křestní jméno malířovo přimělo někdejšího majitele jejich, že je věnoval kostelu sv. Bartoloměje. Oba obrazy budou přiměřeně opraveny.

Stavba probošství na Hradčanech podle nákrešů architekta Josefa Mockra již šťastně započne. Nové probošství státi bude za kostelem sv. Vítským, na náměstí sv. Jiří. Staré probošství pod věží velechrámu sv. Vítského stojící bude zbořeno, a takto místo učiněno pro jednu z průčelních věží budoucího chrámu v dokončení jeho. Nové probošství vyvedeno bude slohem gotickým.

Obnova arcibiskupského chrámu záhřebského. J. E. kardinálem-arcibiskupem Josefem Mihailovičem schváleno jest usnešení nejd. kapitoly od 17. října t. r., vedle něhož má restaurace velechrámu

záhřebského započata býti. Kapitolní výbor stavební dohodnul se za tou příčinou s vrchním radou Šmidtem v ten rozum, aby podle návrhu vrchního rady nejprve takové přístavky a renovace předsevzaty byly, které především ku zachování budovy potřebnými býti se vidí. Ku stavbám v druhé řadě, které na základě návrhů Šmidtových následovati mají, dá J. Em. schválení od případu k případu k návrhu nejd. kapitoly.

Umělecko-průmyslová výstava v Innmostí. Malé Tirolsko vyniká nad jiné země uměním a výrobou umělecky průmyslnou a právem může vzorem býti vlasti naší, kde půda umělecká nazvíce ladem leží. Letošní výstava v Innmostí vydařila se tak, že nebylo k uhrazení výloh ani použito úvěru 1000 zl. povoleného od města (800 zl.) a obchodní komory (200 zl.). Výstavu navštívilo celkem 24.260 osob. Umělců domácích i cizích dostavilo se valně a přátelé umění hojně kupovali, tak že zejména průmyslníci innmostští nejsou nespokojeni s výsledkem. Z prodajných věcí uměleckých z doby starší pocházejících a v sálu II. vystavených neprodalo se mnoho, snad pro ceny přemrštěné; také prý mnohá imitace se tam vyskytovala. Sál tento starožitnický měl ovšem nejsilnější přitažlivost a ještě v posledních dobách novými zásylkami klášterů, kostelů a soukromníků na vzácnostech mu přibýlo. Uvádíme tuto věc některé: známý gotický kalich kláštera Wiltenského, kostelní náčiní kostela farního u Věch Svatých v Hallu, pravé cimelie, baldachin trůnu Maxmiliána I. a jiné věci z historicky známého kláštera Weierburgského, zvláštní poháry společenstva Hallského, vzácné hodiny z doby rokokové, dílo z Kristiana Wagnera z Břetislavi, vystaveno baronkou Braunšweigovou z Pomořan, staré kodexy s drobnomalbami innmostecké knihovny universitní, mísky majolikové, zbraně perské, kurdické a japonské, více ethnografickou než umělecko-průmy-

sílnou zajímavostí poutající, ženské šperky bregenzerwaldské, které pro zvláštnost rakouské museum zakoupilo, malá výstava vějířů baronky Tšiderové a p. — S radostí se pozorovalo, že jevílo se veliké účastenství pro výstavu netoliko u průmyslníků, nýbrž i u lidu venkovského, z něhož tak mnohý umělecký samouk vyšel. I jižní Tiroly byly zastoupeny dostatečně. Také Vorarlberg, zemička malá sice ale průmyslná, dobře byla zastoupena více ovšem jakostí, než množstvím. Celkový dojem výroby zemských ústavů na povznesení průmyslu uměleckého zřízených byl příznivý, ač upíratí nelze, že při technickém provedení a vkusu mnohé se pohřešovalo. S bezpečností nebude v budoucnosti na řečených ústavech nedostávati se rady a dozoru, aby přirozený u Tirolana smysl pro umění probuzen byl a v zemi nové prameny výroby se otevřely. — Kdy dohoní Čech Tirolana na poli průmyslu církevně-uměleckého ve sklářství a p.?

Zámek Tirol. J. V. císař věnoval na slohovou opravu kaple v zámku Tirol 1500 zl. Jest to jedna z nejzajímavých staveb románských, které se nazývají kaplemi dvojatými. V dobách počínající gotiky ozdobena jest malbami na obmítce ceny pouze historické; jen ornamentální částka měla částečnou cenu uměleckou. Později byla kaple obilena, nyní pak bude slohově upravena.

„Gazette des Beaux-Arts“ o rakouském umění na světové výstavě pařížské. Proslulý časopis umělecký jedná ve dvou článcích obšírně a důkladně a o malířství skulptúře mocnářství rakouského Zřejmě doznává, že život umělecký v Rakousku není centralisován, nýbrž že jednotliví národové v říši přebývající svým způsobem účastní se činnosti umělecké. S uznáním se pronáší, že rakouská vláda od desíti let o umělecké vzdělání velice pečuje, tak že ovoce snahy na pařížské výstavě zřetelně se ukazuje. Časopis vítá s radostí čilejší ruch umělecký v Rakousku.

Z malířů obšírněji uvádí se Makart, Matějko, Munkaczy. S uznáním mluví se také o podobiznách. L' Allemand, Angeli a Canon čestného uznání docházejí. Posléze také řada krajin a genu s pochvalou se jmenuje. Zvláštní pochvaly došel Passini a Rud. Alt.

Méně místa věnovalo se sochařství a jen o pomníku Beethovenově od prof. Zumbaše obšírněji se mluví. Posuzovatel právě podotýká, že socha není k tomu, aby zblízka se na ni patřilo, nýbrž že patří do většího prostoru a na vyšší podstavec. Obdivuje se celkovitému dojmu díla a podotýká, kterak Beethoven zcela ponořen jest v myšlénkách hudebních. Rozprávěje o dílech Smidtgrubových a Wagnerových (Čech) zejména poznamenává, kterak mají sochaři u nás schopnosti pro podobiznu. Také o poprsích Tilgnera a Silbernagla pochvalně se mluví.

Významné jest, že Francouzi o sobě více nemyslí, jako by byli jedinými, kteří malířstvím ovlá-

dají; v sochařství domnívají se však až dosud býti prvními (a to nikoliv bezprávně), považující sochařství za umění eminentně francouzské.

Nový kostel sv. Severina P. P. Lazaristův ve Vídni byl právě konsekrován vídeňským kardinálem arcibiskupem Dr. Kutškerem. Jest vyveden slohem gotickým dle plánů stavitele hlavního velechrámu vídeňského, vrchního rady stavebního Schmidta. Počalo se stavěti 19. března 1875.

Votivní kostel vídeňský. Na stavbu vydalo se v 21. roce stavebním 134 040 zl. Památník hraběte Mikuláše ze Salm-Neuburgu nachází se již úplně v dílně stavební votivního chrámu Transport byl usnadněn tím, že tumba dala se rozložití na 36 kusů. Pomník vážil 6855 kilogramů. Byl rozebrán a dopraven po státní dráze bez pohromy. Celkem jest dobře zachován, ač nejbližším úkolem bude, aby množství malých škod starých na hranách a v reliefech tak dalece se opravilo, pokud toho v zájmu starého díla uměleckého nutno bude. Dva ze dvanácti reliefů mají trhliny; deset ostatních medailonů umělecky výtečně provedených a velice zajímavých s poprsími současníků Salmových zachovalo se neporušeně. — J. V. císař pán povolil, aby při votivním kostele Spasitelově dle návrhů vrchního rady stavebního rytíře Ferstla fara se vystavěla. Rozpočet 70 537 zl. 36 kr. redukovalo ministerstvo osvěty na 60 000 zl. Obec vídeňská přispěje ku stavbě fary potahem a ruční prací, což na penězích 10 884 zl. 33 kr. obnáší. Místodržitelství naléhalo, aby stavba bezodkladně počata byla, poněvadž se má za to, že votivní kostel bude vysvěcen roku příštího a sice dne 24. dubna 1879, na kterýžto den před 25 roky J. V. císař zasnoubení své slavil. Až universita vídeňská předsídí se do nové budovy, stane se kostel votivní chrámem universitním.

L. Mayerovy obrazy na obmítce kostela brigittenauského ve Vídni. Vnadné, zejména ve vnitřku úchvatné vyzdobení kostela v Brigittenau teprv nyní lze považovati za úplně dokončené. Nedostávalo se až dosud okrasy maleb na obmítce v presbyteriu kostela. Skládá se ze 7 velkých obrazů freskových presbyterium obklopujících, na kterých vyličky jsou výjevy z legendy sv. Brigitty, již kostel jest zasvěcen. Vyvedení maleb na obmítce svěřilo ministerstvo vyučování historickému malíři Ludvíku Mayerovi, žáku Führichovu a Rahlovu, který se již několikrát osvědčil na poli církevního umění. Kdokolivěk do kostela Brigittenauského vstupuje, mile bývá překvapen. Obrazy, které až dosud v kostele se nacházely, byly vesměs dekorativní; na freskách Ludvíka Mayera vidí se však, že malíř historický z dobré školy pochází a v oboru svém vyniká. Druhdy se pokoušival umělec o předměty síly jeho přesahující, schopnosti jeho nedostačovaly, jako byl obraz, na němž byl představen Kvas Belsazarův. Na freskách kostela Brigittenauského objevil umělec nadání své. V posta-

vách jest život dramatický, kresba bezpečná a konposice slohová. Snad fresky proto uchvacují, že jsou zde jedinou okrasou ceny umělecké v oboru figurálního malířství. Při této příležitosti se zřetelně ukazuje, jak potřebno i žádoucí jest, aby také v gotických kostelích prováděly se historické obrazy od umělců povolaných a zkušených. Zaslouhuje-li kterákolivěk technika umělecká péče, jest to malba na obmítce; poskrovnu se jí však užívá v nynějších dobách, a to nikolivěk z nedostatku příležitosti, nýbrž z nedostatku prostředkův. Na vnitřním vyzdobování kostela staro-lerchenfeldského učiněn jest slavný počátek, aby obor řečený u nás zdomácněl. Také na c. k. arsenálu před linií Belvederskou provedl se velký cyklus freskový. Od těch dob však utichlo to skoro úplně v Rakousku na poli řečeného odvětví uměleckého, jen zde a onde užilo se maleb na obmítce v rozměrech velmi skromných. U nás v Praze otvírá se činnosti té brána u sv. Víta. Vděčný úkol naskytoval by se umělcům též v Karlínském chrámu Páně sv. Cyrilla a Methoděje. Zdaž povstanou mecenáši a přátelé?

Odborná škola pro umělecké vyšívání ve Vídni. Již na pátý rok má Vídeň vyšší školu odbornou pro umělecké vyšívání od ministerstva obchodu zřízenou. Řádné vyučování děje se bezplatně a trvá tři roky. Aby pak také paním a dcerám tříd vzdělaných poskytnuta byla příležitost přiučiti se slohovým ručním pracím ženským, zřízen jest kurs hospitantek, na němž v šesti hodinách týdních vyučuje se vyšívání bílému a barevnému, jakož i pracem krajkařským. Týdenních přednášek umělecko-historických od c. k. kustose Dr. Alberta Ilga konaných účastní se zákyně i hospitantky. Šťastná Vídeň!

Přednášky o umění církevním na vídeňské universitě. O umění církevním přednáší ve Vídni na universitě dvorní rada Eitelberger. Kdo v Praze o témže předmětu veledůležitěm v souhlasu s usnesením synodálním přednáší, není známo.

Nový časopis umělecký Dr. Jindřich Kábdebo ve Vídni počal tohoto měsíce vydávati list nazvaný „Oesterreichische Kunstchronik“, který bude přinášeti zprávy o věcech co v Rakouském mocnářství vykonáno bude v oboru sochařství, umění medailleurského a malby. Také o ústavech, odborných záležitostech spolkových, výstavách a literatuře umělecké bude list sdělovati.

Papežská akademie archeologická v Římě započne opět činnost svou. Ve srozumění s kardinálem di Pietro, známým to znatelem a milovníkem antických památek, dal papež svolení, aby ústav z důvodů politických dlouho zavřený, zase byl otevřen. Aby členstvo pro akademii získáno bylo, budou pozváni veškerí národní badatelé starožitnickí bez rozdílu smýšlení politického s vyloučením pouze těch, kteří již tiskem bezbožné učení uveřejňovali. Tentýž předpis platí též o přijí-

mání cizozemských dopisovatelů. Na místo dotace za vlády papežské z eráru poskytované vykážala se akademii přiměřená pomoc z fondu paláce apoštolského, čímž umožněno bude opětné další vydávání memoirů od mnohých let zastavených. Mimo studia klassických starožitností, čímž akademie dříve takměř výhradně se zanášela, má nyní nadále zejména obírat se středověkem, kde Církev římsko-katolická nejvíce se vyvinula. Dokud nebude nalezena přiměřená místnost, konány budou schůze prozatímně v bytu kardinála di Pietro.

Florentinské hospodářství. Sděluje se časopisu „Opinione“, že v tamnějších „galeriích“, slavných to sbírkách uměleckých, veliké nepořádky se odhalily, načež veškerý personál ředitelstva a administrace „galerií“ suspendován byl a profesor Pi-gorinimu vyšetření záležitosti svěřeno jest. Vyšetřováním odhaleno jest úžasná hospodaření. Zlo- dějství soustavně organisované páchalo se po delší čas beztretně. Představenstvo často i písemně upozorňované nekonalo povinnosti. Rádi věříme! Jednotlivec se učí od celku. Také městská rada jest v úzkých. Pumpy, kterými do městských vodáren voda se přivádí, jsou od stavitele zabaveny, poně- vadž od města nebyl zaplacen. Žaloby se množí.

Cav. Giovanni Batista de Rossi, slovutný badatel křesťanských katakomb, jmenován bremem velmi čestným od Jeho Svatosti Lva XIII. doživotním prefektem křesťanského musea vatikánského.

Sacro Speco v nebezpečí. Poblíž městečka Subia v pusté úžlabině vysoko nad pěnícem Anio sedí na srázném úskalí klášter sv. Benedikta, nevyrovnatelná klenotnice starého umění vlašského, zároveň památník dějin kulturních první velikosti — Sacro Speco. Jest to souhrn malých kostelíků, kaplí, věží a budov klášterních z dob rozmanitých. Všem těm vzácným pokladům dřívějšího vývinu uměleckého hrozí již po delší dobu záhuba. Nad celým komplexem visí skalný balvan ohromné velikosti, který až dosud s obou stran držen byl skálou pevnou. Od nějakého času však nestvůra se hnula a nebude-li rychlé pomoci, zřítí se a pohřbí v ssutinách svatyně a krásy. Na upoutání nebezpečného obra vyžaduje se náklad 11.000 lir. Dychtivě se očekává, zdali vláda italská povolí potřebné sumy.

Canossa. Vláda italská za národní majetek prohlásila skalný zámek Canossa u Reggio d' Emilia. V zámku tom, jak známo, pokání činil r. 1079 císař Jindřich IV. a smířil se na čas s papežem Řehořem VII. Roku 950 byla Canossa útočištěm ovdovělé královny Adelhaidy Italské, která zde od usurpátora Berengara oblehána, od císaře Otty Velkého osvobozena a r. 951 za manželku pojata jest. Canossa jest hrad osudný!

Mosaika z 6. století. Před nějakým časem nalezeny byly ve sklepích Berlínského musea veliké vzácnosti. V několika bednách dobře zadělaných nalezeny jsou totiž staré obrazy mosaikové, které za

panování Bedřicha Viléma IV. ve Vláších koupeny byly. Pocházejí z kostela San Michele v Ravenně úplně rozpadlého, který zároveň s tamnějším i nyní ještě obdivovaným kostelem San Vitale, vzorem byzantské stavby kupolové, z dob východního exarchátu římského pochází. Obrazy mají původ v 6. století; na jednom představuje se koncert andělský, kde andělé na rozličné nástroje hrají; druhý jest vlys s vavřínových guirland, na nichž holubice se vznášejí. Mosaikové obrazy zdobily apsidu kostela za oltářem a jsou od stěny opatrně odloučeny; náhoda tomu chtěla, že do Berlína došly právě dne 7. března 1848. Bedny se ani neotřely a dopraveny jsou do sklepů muzejních, kde zcela v zapomenutí vešly. Teprv v tomto letě zase nalezeny jsou. Shledalo se však, že papír, na kterém obrazy přilepeny byly, na dobro zpuchřel, tak že práce největší opatrnosti vyžadovala. Aby obrazy zachovány byly, obrátilo se ředitelství musea na

známého Dr. Salviati v Benátkách, který však raditi nedovedl, až posléze artistický ředitel filiálky Salviatovy továrny na mosaiku v Berlíně důmyslnou manipulací udal, jak by možno bylo staré obrazy zachrániti, sám pak v úkol se uvázal mosaiky zase upevniti, a před další pohromou uhájeti. Až spraveny budou, má hrobka královská v Berlíně jimi ozdobena býti.

Freska Corneliova pod podloubím starého musea berlinského svěřila se k restauraci profesoru Kaselowskému. Poškozená místa budou odtlučena, novou obmítkou sádrovou nahrazena a přemalována; pokus to, který úplně se zdařil, jak malá, již hotová částka západního obrazu ukazuje. Ku provedení vyžadovati bude se delší doby.

Mezinárodní umělecká výstava v Mnichově uspořádána bude se svolením krále bavorského roku příštího a opakovati se bude každého čtvrtého roku. Král sám jest protektorem. *Lehner.*

Mosaika.

Chínské knihy. Vzácná sbírka čínských knéh, která před nějakou dobou z nařízení kuratoria musea britického za 1500 lib. st. zakoupena byla, nyní šťastně a bez úhony do Londýna se dostala a mezi poklady Musea vřaděna jest. Sbírká čítá 5200 knéh a representuje skoro celý poklad literární říše čínské, pokud r. 1726 známa byla. Díla zde obsažená rozpisují se o dlouhé periodě od roku 1150 před Kristem, až skoro do r. 1700 křesťanského letopočtu. Chínský titul sbírky zní: „K'in Ting Ku Kin T'u Su Tsih T's'ong“, po česku: „Úplná sbírka spisů a nákrešů, starých a nových, zaznamenaných za císařského schválení“. Sbírká zhotovila se k rozkazu císaře Kang Hi, který s misionáři velmi přátelsky žil, od nich mnohé evropejské vzdělanosti se přiučil a výtečným znalcem literatury se stal. Bádaje seznal, že značným proměnám řeč podrobena jest a způsob vyjádřování se v průběhu věků valně se mění. Chtěje zůstaviti památku tehdejšího stavu literatury čínské, nařídil, aby veškerá stávající literatura čínská v autentickém vydání uveřejněna byla. Jesuité byli mu vydatně nápomocni. Za jejichřízení zhotovily se písmeny měděné. Obtáhlo se jen sto výtisků, které císař co čestné dary svým příbuzným a přátelům rozdával. Později litery se rozlily a v době nedostatku z nich měděné peníze raženy jsou. Nové vydání nemohlo tudy uspořádáno býti. Za tu dobu mnohé z oněch původních sto výtisků bezpochyby ztraceno a zničeno jest. Zbylé tajně se skrývají, tak že ani čínským učencům není vědomo, kde jich možno dopřít se. Exemplář nyní do Londýna došly koupen jest od dědiců jednoho z původních majetníků, který od císaře ním obdařen byl. Jest tudy sbírka knéh čínských vzácností jakou museum britické od dávna nemůže se vykázati.

Nálezy v Olympii stále se množí. Čtyřicet metrů jihovýchodně od chrámu Zeusa přišlo se na hlavní bránu Altisy. Před branou, s ní však ulicí spojenou, vyskytly se zbytky stavby, která považována jest za Leonidaion, budovu to z pozdějších dob římských pro vyšší státní úředníky. Nalezeny jsou další archaické nápisy bronzové.

Zříceniny Babylonské. Korespondent časopisu „Times of India“ píše, že se zříceninami babylonskými velmi zle se hospodá. Město Hillah, praví, jest z babylonských cihel vystaveno, dvůr domu, v němž jsem bydlel, jest velkými, čtverhrannými cihlami dlážděn, a na každé z nich jest vytištěno jméno „Nebukadnezar“. Jistý obchodník cihlářský počal překopávati pahrbek „Mušelibek“ zvaný, aby vybral cihly v něm složené. V pahrbku dokopal se velkého sálu, který zbořil a zpeněžil. Cihly, z nichž skoro každá jménem některého z babylonských králů znamená jest, na mezcích odpravuje, aby jich ku stavbám použilo se. Londýnské „Athenäum“ doufá, že alespoň některá z učených společností odváží se kroků, aby dalším pohromám na zříceninách babylonských zabránilo se.

Starožitnosti egyptské. Dr. F. Mook, který delší dobu po Egyptě cestoval a tam kopal, opustil v květnu Kairo a přišel v červnu do Freiburgu s 29 bednami naplněnými. Během posledních neděl dr. Mook sbírku svou spořádal a v tamější hrobové universitě vystavil. Jest to případ první, že podobná tak bohatá sbírka do Německa se dostala. Obsahuje 340 lebek, mezi nimiž 3'0 mumiováných, z hrobů v Thebách, Dendere, Abydesu a z polí pyramid, vše dobře zachováno. K nim druží se 70 až 80 mumii zvířecích a kamených nástrojů veliké množství z Nubie a z Egypta, jakož i předměty ceny ethnologické, jako jsou vasy, amulety, šperky a podobné. *Lehner.*

»Method« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budtž zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílané budtž do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘEŠŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 12. V Praze, dne 20. prosince 1878. Ročník IV.

OBSAH: Sloh přechodní. (Okna.) — Kancionál Křížovnický. — Z Akademie křesťanské: Ředitelstvo. Odbor umělecký. Odbor archaeologický. — Pozvání ku předplacení.

Sloh přechodní.

Píše F. J. Lehner. (Pokračování.)

(O K N A.)

Slohem přechodním počal se přeměňovati zhusta vnitřek budov, na jejichž zevnějšíku vesměs ještě se objevovaly tvary oblouku kulatého. Brzy však uchvacoval duch nový až

sloupovádi ku ozdobě stěn, jako ukazuje obr. 138.

Nový vývin s největším výsledkem objevil se však na *oknech*. Již v obyčejné ro-

(Obr. 138.) Tuln. (Dolní Rakousy.) I. pol. XIII. stol.

dosud neporušené články stavby na zevnějšíku, jako naposled vidělo se na portálech slohu přechodního. (Method IV. str. 103.) Oblouk trojlistový tvaru jetelovitého spatřuje se, kromě portálů, také na galeriích anebo dekorativním

mánské basilice klenuté shledávala se okna skupená. I nyní pořádku toho bylo šetřeno, jen že okna na místo kulatého obloukem buď tvaru jetelovitého či trojlistového se sloupkem uprostřed (obr. 139), anebo obloukem lome-

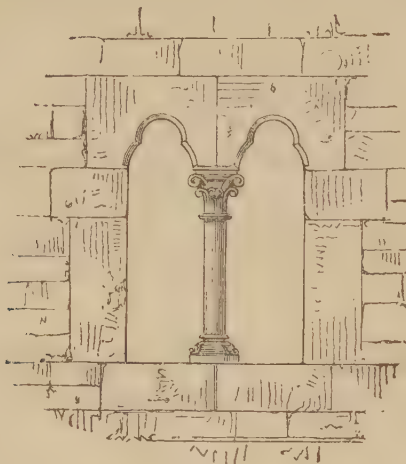

ným se klenula, jako se ukazuje na obr. 140., kde dvě okna skupená nad to společným obloukem v jednu soustavu se uzavírají, tak že napotom vrchní plocha malým okénkem trojlistnatým prolomena bývá. Oken pak značně do výšky přibývalo.

Zbývalo však ještě mnoho mrtvé hmoty zdíva a pomýšleno bylo tudy na další oživení a prolomení stěn.

stavívali se mezi ně sloupky, z nichž svrchu oblouky vybíhají, kterými skupené okno úplně zarámováno bývá. Sloupek přílišně dlouhý přerušován bývá prsténkem, jak ukazuje se na obr. 140. a 141.

Z dřívějších jednoduchých oken kulatých vyvinula se za onoho věku bohatá *okna rosetová* větších rozměrů, složená z mnohých sloupků v prostředku se zblíhajících. Užívalo

(Obr. 139.)

(Obr. 140.)

(Obr. 142.)

(Obr. 143.)

(Obr. 141.)

Za tou příčinou počali kupiti vedle sebe *po třech oknech* buď *kulatými* (obr. 141.) nebo *lomenými* oblouky (obr. 142.) zakončených, z nichž prostřední začasť nad ostatní vystupuje. Jsou-li těsněji vedle sebe seřaděna,

se jich nejčastěji nad západním portálem, napotom i v lomenicích lodí křížových. — V mnohých krajinách vyskytují se podobná okna i rozpůlená, okna vějířovitá (obr. 143.) a nad to i jiných tvarů nápadných.

Kancionál křižovnický.

Podává K. Konrád.

Sbíraje material-pro dějiny posvátného zpěvu v Čechách zavítal jsem též do bohaté knihovny vv. otců křižovníků s červenou hvězdou v Praze. Se vzácnou ochotou a laskavostí uvedl mne do ní nynější bibliotekář dp. Dr. Em. Schoebl, ježž nemalé zásluhy si získal o její spořádání. A jest té péče hodna; neb obsahuje mnoho vzácných děl, z nichžto známe již breviář X. velmistra Lva z r. 1356., pro umění české věku XIV. veledůležitý, a urbář rožmberský z r. asi 1380, ježž tam nalezl milý můj přítel univ. skriptor p. Truhlář, meškaje tam se mnou. Nalezli jsme tam též starý missál z počátku XIV. věku s několika miniaturami, o němž bohda jindy promluvíme. Tenkráté chei obrátiti pozornost na jiný poklad staročeského umění.

Jest to veliký, foliový *Kancionál český* o dvou dílech¹⁾, ježž vyšel téžž proslulé mistrovské dílny Fabiána Puléra (či Políra), z níž pocházejí též skvostné kancionály Žlutický, sv. Vítický a jiné.²⁾ Zavírá v sobě i tento kancionál četné miniatury, z nichž některé cenou svojí rovnají se nejlepšímu pracfm českým tohoto druhu.

Tento kancionál má dva díly, jež oba asi téže velikosti jsou jako sv. Vítický a Žlutický. Desky jeho jsou též ze silného dřeva, kůži potažené a na 4 rozích z předu i zadu puklemi silně okované, též silnými záponami opatřené. Na deskách jsou do kůže tlačena vyobrazení (poprsí) rozličných mužů. Náležel původně bezpochyby literátskému káru utrakvistů „u matky Boží před Týnem.“ Souditi lze takto z nápisu II. dílu na listě E. 17. a), kde čteme: „Jan Kotrva plzenský Corssysst správce tohoto káru u matky Boží před Týnem v starém m. p. Anno 1592.“

Sdělán nebyl najednou, jako všechny tehdejší práce této podobné, nýbrž během několika let a nákladem rozličných dobrodinců soukromých, což platí zvláště o miniaturách. V II. dílu nachází se více letopočtů zapsáno, podle nichž pracováno bylo na miniaturách tohoto kancionálu od roku 1559 (viz známý znak Fabiána Puléra s letop. 1559 na obraze listu D. 16. v II. dílu) až do r. 1592. **F** (Viz o něm shora.)

Ač mistr Pulér osobně na něm pracoval, přece nepocházejí všechny obrazy od něho.

Velmi snadno, ano nápadně rozeznati lze mistrovské práce jeho, až do poslední maličkosti pečlivě provedené, od ostatních. Tyto byly patrně v jeho dílně pod jeho dohledem sdělány od jeho pomocníků, jak poznati možno ze stejného slohu a z jiných děl Puléra, ač jmen jejich zde neudáno. —

Nakladatelé některých miniatur výslovně se udávají. Na listě C. 2. (II. dílu) jmenuje se Ondřej Hradecký. Pod ním jest znak kloboučnický, vedle něhož letopočet 1573. Na listě C. 18. (téhož dílu) jmenuje se *Václav Daub*. Na listě D. 16. jest znak dedikatora nejkrásnější a největší miniatury: tři kapři v modrém poli, okolo nichž litery Z a K. Na listě D. 26. stojí psáno: Na toto versale *náklad uctinil Martin Hron* 1574. Jan Kotrva plzeňský již dříve byl jmenován. Při miniatuře sv. Ondřeje (v II. dílu) psáno jest: „*Nákladem Ondřeje Hradeckého* 1581.“ Při initialce na officium sv. Ducha čteme v stužce: „*Václav Chrudimský* klobučník.“ Při officium nejsvět. Trojice jest Ondřej Hradecký sám vyobrazen s letopočtem 1574. A konečně na listu officium „o těle a krvi Páně“ vyobrazen jest nakladatel miniatury *Valentin Strýbrský* s nápisem: „*Valentin Strýbrský máje přes 50 let věku svého zaplatil od tohoto slova malovaného, aby zůstala věčně památka jeho Leta 1576 dokonáno.*“

Pisář čítá listy dle tehdejšího způsobu podle liter a, b, až do h, na každou 30 listů. Však při znamení h, 15. přestal je poznamenávat. Listy od b. 3. do b. 10 inclus. scházejí. Díl III. není celý. Na konci schází více listů, poněvadž dle rozdělení látky má pak následovati ještě officium o mučennících, vyznávacích, pannách a j. Též první a třetí list schází.

Obsah kancionálu jest tento: I díl zavírá v sobě z největší části *prozy*, na 23 listech „o vtělení Krista Pána“ na 12½ listě „o narození Páně“, na 21 listech jiné *prozy* vánoční a „o umučení Páně“, pak následují na 25 listech jiné *prozy* o vzkříšení P., na 6 o svatém Duchu, na 10 o nejsv. Trojici, na 11 o Božím těle, na 6 o neděli, na 4 o prikázáních Božích a konečně na 50 dalších listech jsou *prozy* na rozličné svátky svatých (sv. Jana Křtitele, sv. ap. Petra a Pavla, navštívení panny Marie) a mnoho jiných „k libosti“. — Po prozách položeno „Tě Boha chválíme“ (3 listy), pak „Sanctus Summum“ a jiné, konečně „Patrem

¹⁾ Sub sign. XVIII., A. 6.

²⁾ Viz Pam. arch. d. III. str. 245. sl.

Summum“ (to jest obecné) a jiné, jedno obecné, jedno nedělní, jedno vánoční, velikonoční a „o vstoupení Páně.“

V II. dílu obsahuje se především „Kyriale“ t. j. Kyrie mešní na rozličné časy roku církevního (adventní, velikonoční, o P. Marii a obecné). Ke každému „Kyrie“ přidáno jest hned „Et in terra“ t. j. pokračování mešního „Gloria in excelsis Deo“. Následují pak jiná ještě „Kyrie“ a „Et in terra“ až do listu C. 1. Na listě B. 17. jest „trof“(us) o Panně Marii (3 listy). Od listu C. 9. přicházejí „antifony“ adventní a od listu C 18 začínají *mešní officia* (introitem), především adventní. Na listě D. 16. začíná mše o narození Páně, na listě D. 26. „o křtu Páně“, následuje mše „o obrácení svat. Pavla“, na listě D. 30. „o hromnicích“, na listě E, 13. „o sv. Duchu“, na l. E. 20. „o těle a krvi Páně“, na l. F. 23. officium „na květnou neděli.“ Pak položeny jsou mše „o vstoupení Páně“, „o svat. Duchu“, „o nejsv. Trojici“, „o těle a krvi Páně“. Následují mše o sv. Janu Křt., o Panně Marii (obecná), na den posvěcení chrámu Páně a o apoštolicích (obecná) Tu končí II. díl.

Všecka tato česká officia jsou tuším z latiny buď přeložena, neb dle latinského textu liturgického upravena. Kyriamina se tu objevují, jako v jiných zpěvnících českých a latinských této i starší doby až do XIII. století s textem, pareneticky prodlouženým. Sem tam po straně jsou k nim připsána latinská slova, jako „Magne Deus“ na důkaz jich latinského původu. Při adventním Kyrie jest však připsáno: „Toto Kyrie adventní složeno jest k té písni „Jezu Kriste my zajisté“. Zpívajtež tedy po každém verši Kyrie jeden vers té písně a tak se dobře srovná jeden text s druhým.“

Podobně jsou i *nápěvy* sdělány dle obecných nápěvů a motivů církve, avšak s bohatými ozdobami melodickými (neumami), jaké jsem obecně nalezl též v starých mešních zpěvnících latinských po Čechách. Tyto ozdoby melodické vhodně se srovnávají s bohatými ozdobami malířskými. Velký, bohatý duch vynalézavý jeví se u umělce hudebního neméně, než malířského. — Zpěvy tyto jsou téměř vesměs jednohlasné. Jen po různu se tu objevuje několik dvoj- a trojhlasných skladeb. Tak v I. dílu „sanctus anglicum“ (t. j. angelicum) psáno jest pro diskant 8va a tenor Ima (t. j. tenor začíná tonikou a diskant oktavou). Později tu podáno trojhlasné „sanktus“ pro diskant 8va, tenor Ima a bas Ima. Na konci I. dílu jsou též dvojhlasná „Patrem“ (credo) „první a druhý hlas“ (8va a Ima t. vox). Druhé psáno pro „diskant a tenor.“

Podobně i v II. dílu nachází se několik trojhlasných zpěvů.

Písmo celého díla jest veskrz pečlivě a mistrovsky provedená *minuskula*, v těchto kancionálech obvyklá. Ano všechny zpěvy začínají vždy zvláštními iniciálkami, uncíálkami neb versálkami, obyčejně tak duchaplně a mistrovsky provedenými v kresbě i barvách, že zůstane i tento kancionál vždy stkvělým pomníkem slávy umění českého malířského i písařského jako Žlutický, sv. Vitský, Ml. Bolešlavský a jiné práce toho druhu. Celé officium některého času neb svátku začíná obyčejně iniciálkou, na 6“ (16 ctm.) do čtverce velkou, prozy a officia menších svátků začínají menší iniciálkou, buď drobnomalbou nebo bez ní, ale též jednotlivé verše neb sloky začínají malou versálkou, z nichž mnohé vynikají smélou, geniální invencí a kresbou. Všecky velké initialky ozdobeny jsou drobnomalbami, z nichž některé náležejí k nejvýtečnějším českým pracím toho druhu. — *Litery i noty* běžné jsou černé. Však officia na větší svátky počínají s červenými neb modrými literami i notami na 3–4 řádcích. Officia na největší svátky začínají *zlatými literami i notami*. Zlatá barva, též modrá, někdy tak tlustě jsou natřeny, že litery a noty jako plasty z papíru vyvstávají. Zlato jest všude bohaté a stkvělé. Ano někdy dokonce i notové linie jsou zlaté, jako při officium o narození Páně na celé straně. Zlatými literami a notami začíná první antifona adventní (II. dílu) slovy: „Aj anděl Páně k Marii panně promluvil jest řka: Počneš a porodíš syna a nazú(veš) jmeno“ atd., což jest již černě psáno). Zlaté jsou noty a litery na začátku officia adventního: „Rosu dejte shuory nebesa a voblakové jako dysst dávaj(te)“. Při officium o narození Páně noty a slova: „Dítě narodilo se gest nám a syn maličký dán jest nám gemužto císařství na ramenou jeho a nazváno bude jmeno jeho veliké rady anděl. Spí(vej)tež“ atd.). Též při officiu o obrácení sv. Pavla začíná mešní introit zlatými literami: „Vím zajisté já kazatel Pavel a(apostol“ atd.). Noty zde scházejí. Zlatá jsou též slova introitu na květnou neděli: „Špasení synem Davidov(ým)“.

Noty těchto hněh jsou ovšem velké chorální, jakýmiž se tenkrát psalo; při zpěvích vícehlasných jsou mensurované.

Přikročím teď k popsání nejkrásnější a nejzajímavější stránky, k popisu *miniatur*. Právě-li Vocel,¹⁾ že památky umění na rovni stojí s památkami písemnictví národů a že v dějinách umění se skládá *nejstkvělejší a nejzajímavější částka historie vzdělanosti*

¹⁾ Pam. archaeol. díl III., str. 241.

lověčenstva: přispívá náš kancionál obzvláště čvými miniaturami k těmto dějinám bez mála neméně měrou, než ostatní díla podobná, již známá i popsána.

Na 6" velkých drobnomalb se tu nalezá čtrnáct. Vedle nich jest zde více drobnomalb menších (na 3—4").

1. Hned na počátku proz adventních jest v písmeně P (oslal) *drobnomalba velká*. Představuje zvěstování anděla Panně Marii. Anděl jest oděn v bílé roucho, drží v ruce zlaté žezlo, na hlavě má zlatou pásku s kroužkem. Též Panna Maria má zlatou gloriolu kolem hlavy. Klečí před odkrytým stanem. Holubice se zlatou září a zlatými paprsky pod sebou vznáší se nad ní. Co do kresby, nejsou zde sice tváře dobře kreslené ani pečlivě kolorované, přece však těla i roucha jsou věrně a přirozeně podána. Avšak za to jest ornamentální část této initialky překrásně provedena. Pravý okraj celé strany vyplněn jest též uměle

provedenými arabeskami s bohatými ozdobami konvolutovými rozmanitých barev. Stín a světlo jsou dobře rozděleny. Na spodním okraji jest monogram ve štítu.

2. Prozy o narození Páně začínají též *velkou miniaturou* v initialce G. Jest v ní něčí podobizna vyvedená. Hlava jest výborně kreslena i celý plášť tmavohnědý, do něhož zahalen jest tento muž. Celý okraj pláště olemován jest červenohnědou kožešinou. V pravé ruce drží k tělu svému křížek. Okolo krku má manžety, jaké tehdaž nosívali. Má hnědé oči, trochu osmáhlou tvář vážného, velmi charakteristického vzezření, nízké čelo, hnědé vlasy a celý vous. Litera ozdobena jest trefně kreslenými arabeskami konvolutovými, podobně i celý okraj levé strany. Do tohoto uměle položena jest též matka s dítětem na pravé ruce, jež drží v levé ruce jablíčko, ukazující naň matce („plod života tvého“). Hlava matky jest pěkná, vlasy má pozlacené. Na hořejším okraji drží anděl v ruce devisu bezpochyby onoho muže: „Vive Deo et pximo“ (=proximo).

3. Prozy o vzkříšení Páně začínají *velkou initialkou* N, v níž jest pěkný miniaturní obraz Krista Pána, an vyvádí spravedlivé z předpekli. Oblečen jest v bílé roucho nachové překrásné barvy, v levé ruce drží vítěznou korouhev. Okraj litery N jest bohatě pozlacen.

„Tě Boha chválíme“ začíná *prostřední initialkou* a po kraji celé pravé strany táhne se rozvilinový arabesk živých barev, jako při předešlé literě. Dva závitky končí andělskou hlavou. Téměř všechny barvy jsou zde i oby-

čejně tak živé a zachovalé, jako by je za dnů našich byl kdo natřel.

4. Následující „Sanctus Summum“ začíná též *velkou initialkou*. Drobnomalba v lit. S představuje „Starého dnů“, na trůně sedícího. Beránek mu otvírá knihu. Okolo beránka jsou znaky čtyř evangelistů a dále po stranách jsou vážní starci, podávající Hospodinu korunu a nebo hrající na harfy. Dole klečí jinoch, pečlivě kreslený. Však starci jsou více neb méně povrchně kresleni. Jinoch prosí jednoho z králů s korunou na hlavě, jenž proto ne k Hospodinu, nýbrž k němu jest obrácen.¹⁾ I tento král jest pečlivě a s významnou tváří nakreslen. Harfy, koruny, vlasy jinocha, paprsky kolem Hospodina a celý okraj jsou dobře pozlaceny, zvláště okraj zlatem silně se třpytí.

„Patrem Summum“ počíná *prostřední initialkou*. Po levé straně proveden jest opět pěkný rozvilinový arabesk, podobný předešlým.

Přicházíme k II. dílu. V něm nalezáme nejlepší mistrné drobnomalby. Na listě C. 2. spatřujeme první krásnou *initialku (prostřední)* v modré půdě se zlatým pelem uprostřed. Okraj pravé strany zdobí bohaté arabesky úponkovité z vinné révy a hrozničky, vše v barvách velmi pečlivě a krásně provedené. Začínají tu antifony adventní. Na spodním okraji listu jest ve zlatém rámečku vyobrazeno poselství anděla Gabriela k P. Marii. Kresba jest tu méně pečlivě provedena, však perspektiva dobrá, barvy jsou živé, paprsky glorie zlaté. Vedle drobnomalby jest štít se znakem kloboučnickým (klobouk s dvěma střapci, pod ním dvě staročeské čepice). Vedle štítu psán jest rok 1573 a nad ním stužka s nápisem: Ondřej Hradecký.

5. Officium (mešní) v adventě počíná *velkou initialkou* R (osu), jež krásně a trefně jest kreslena.

Vnitřek litery zakončuje se fantastickou hlavou v zlatém kruhu. Celý kraj listu při

liteře vyplňuje malíř závitkovými arabeskami, velebohatě a důmyslně kreslenými. Na spodním okraji jest znak Vác. Douba.

¹⁾ Srovnej k tomu drobnomalbu v literě B na listě prvním latinského zpěvníku metrop. kapitoly pražské. — (Pam. archaeol. III. díl, str. 247.) Zvláště však 8, obraz při „Sanctus Wsemohoucí“ Kanc. Žlutického, totéž však mistrně představující. (Viz pam. archa. I. c. str. 251.)

Vedle štítu v levo klečí mužská osoba, bezpochyby tohoto Douba představující. Oblečena jest vnitř v čamaru, z venku v tmavý plášť, černou kožešinou olemovaný. Naproti němu na levo vyobrazen jest Kristus Pán na kříži s milým výrazem tváře.

Zde i později bývají malé versálky (začátky jednotlivých veršů) zdobený *fantastickými hlavami*, jež často velmi komicky vypadají, ale vždy důmyslně, ano geniálně málo črtami nakresleny bývají.

6. Staneme u listu D. 16. Začíná tu officium o narození Páně. Na jeho první str. objevuje se zřetelně našemu nejkrásnější obraz celé knihy. Ve *velké iniciálce* D (itě narodilo se) zavírá se drobný obraz, jenž představuje narození Páně. Ježíšek leží na polštáři. Po pravé straně stojí sv. Josef s lucernou, po levé Panna Maria, ruce pokorně spínající.¹⁾ Od zadu přicházejí pastýři, v prostřed pozadí viděti jest vola a osla, dýchající na Ježíška se zlatou září. Též Panna Maria má zlatou září. Kresba Panny Marie a Ježíška není pěkná, sv. Josef jest pečlivěji kreslen. Za to jest celá strana zlatem linkována, zlatem notována a obruba její velmi široká obsahuje vyobrazení rodokmenu Páně, jež jest překrásnou uměleckou prací tak dokonalou, jako nic jiného v celém zpěvníku.²⁾ Hodně jest místnějšího popisu. Dole nejspodněji leží Jesse, otec Davidův, opíraje se o hlavu. Jest to největší postava obrázku, dokonale kreslena i kolorována, až do nejmenších detailů pečlivě provedena. Oči, prsty, vous, plášť atd., vše výborně podáno. Barvy jsou tu nad míru živé. Jesse opírá si hlavu o kámen, na němž jest známý znak mistra Fabiána Puléra, jak již dříve udáno. Patrně tedy jest tento rodokmen Páně dílem jeho, dílem výtečným.³⁾ Pod tím jest napsán význam celého obrázku: „Egredietur virgo de radice Jesse“. (Isaiáš 11. 1.) Vedle tohoto slova prorockého vypíná se z boku Jesseova kmen, jenž rozvětľuje se na obě strany bohatými závitkovými arabeskami. Z těchto překrásně kreslených a nad míru živě malovaných okras vypínají se poprsí potomků Jesseových a předků Kristových: po pravé straně David, Šalamoun, Roboam, Achimelech, nad

nimiž poprsí Panny Marie z liliové kytice vyčnívá. Po levé straně z rozvilin vyčnívají tři poprsí Azatona (Azy?), Jakoba, a nahore pod obrázkem narození Páně jest Josef s pokrytou hlavou, maje ruce sepiaté a k Ježíšku pozdvižené. Ostatní předkové Páně mají korunu zlatou na hlavě, jablko (říšské) a žezlo v rukou, oděný v plášť či ornát královský. Však každý jest jinak oblečen a jeví jiný výraz tváře a fysiognomie. Všecky tyto osoby jsou tak dokonale a tak přirozeně kresleny, barvy na nich jsou obzvláště zde tak živé a zachovalé, že se bezděky na toto umělecké dílo zadíváme a vyznáváme o něm, co Er. Vocel napsal o podobném (ne-li stejném) díle kancionálu Mladoboleslavského (3. obrázek v liště Puer natus). Viz pozn. 2.): „Poprsí tato jsou mistrovské plody miniaturního umění a sebe výtečnějšímu malíři našeho věku ke cti by sloužily.“⁴⁾

Nad celým rodokmenem a nad textem na hořejší obrubě ve prostřed sedí Ježíšek s napsím Emanuel na rozvité růži, vyrůstající z větve, jež jde z levého boku Panny Marie. Jak něžná a přece i geniální to interpretace prorockých slov: „A vyjde *prut* (výstřelek, potomek) z kořene Jesseova a *květ* z kořene jeho vystoupí!“ Líbezným pohledem patří Ježíšek k milé matičce své, spínající ruce; Ježíšek však je zdvihá k nebi na znamení svého nebeského původu, neb nad ním vznáší se ještě holubice co znak Ducha sv. a okolo ní jest nápis: „Et super eum requiescet spiritus Domini“. (Pokračování prorockých slov Isaiášových 11, 2.)

Na hořejší obrubě v prostřed je znak tří kaprů (hlavami k sobě ležících) v modrém poli. Okolo nich jsou litery Z a K. Jest to patrně znak dedikátorů tohoto uměleckého obrazu.

V tomto officiu o narození Páně jsou též tři menší iniciálky zlaté: D, J, A a jiných plno s ozdobami fantastických hlav, po každé jinak, ale vždy geniálně kreslenými, kolikrát jen málo črtami vyznačené. Ani dvě tváře nejsou stejné.

7. Na listě D. 26. spatřujeme vyobrazení křtu Páně v řece ve *velké iniciálce* G (iž se) při officiu „o křtu Páně“. Jest již daleko povrchnější kresleno. Rohy obrazu jsou zlatem vykládané. Po celém okraji na levo jsou roz-

¹⁾ Srovnej k tomu drobnomalbu narození Páně v lat. zpěvníku Lounském a zvláště 11. obraz (narození Páně) Žlutického kancionálu. (Památky arch. 1. c.) Všude sv. Josef s lucernou jeví se osvětluje podle dřevotisku v menším passionálu Albr. Dürera z r. 1511.

²⁾ Viz podobný obrázek v liště P(uer) zpěvníku Mladoboleslavského.

³⁾ Snad jest tedy též mistr i původcem téže miniatury Mladoboleslavské.

⁴⁾ Pam. arch. 1. c. str. 246. — Dovolují si zde položit též prosbu, aby někdo v Ml. Bole-slavi prohlédl onen kancionál a laskavě sdělil s námi v Metodu, jak dalece se srovnává jeho rodokmen Páně s tímto. Tuším, že z toho Mladoboleslavští poznají posud neznámého mistra své drobnomalby.

vilinové arabesky, jež rovnají se provedením a cenou ostatním.

8. Téhož rázu kresba jeví se v miniatuře *velké iniciálky* W (ím zajisté) při officiu „o obrácení sv. Pavla“. Jest tu týž apoštol vyobrazen, an padá s koně, poražen jsa hlasem Krista Pána, jenž se spatřuje s křížem v oblacích. Po levé straně jsou opět arabesky závitkové, bohatě zdobené. Dole v pozlaceném rámcí stojí psáno: „Na toto versale náklad uctinil Martin Hron r. 1574.“

Těž na listě D. 30. jest miniatura téže ceny a kresby, jako předešlé dvě, v iniciálce P (o narození) při officiu o Hromnicích. Představuje obětování Páně ve chrámě. Po straně jsou arabesky, jako předešlé. — Na listě E. 13. jest větší iniciálka bez zlata a bez obrázku. Zdobena rozvilinami a drobnými arabeskami. — Na listě E. 17. jest podobná iniciálka P s třemi vlnitými zlatými čarami v šedém poli. Po straně jest opět arabesk konvolutový, jenž končí třikrát v hlavu okřídlenou (andělskou). Pod ním v rámcí jest důležitý nápis: Jan Kotrva plzeňský Corssysst(?), správce tohoto kůru u matky Boží atd. (Viz svrchu). — Na listě E. 20. jest prostřední iniciálka C (hleb s nebe) při officiu „o těle a krvi Páně“. Jest v ní kalich s hostií. Rohy jsou zlaté. Po straně jsou arabesky jako dříve při literě P.

9. Při officiu na květnou neděli (k procesí) jest *velká iniciálka* S s bohatě vyzlacenou obrubou. Pán Ježíš jest tu nakreslen sedě na oslici s oslátkem. Po levé straně děti, po pravé odrostlí lidé ho vítají. Zde ale jest vše jen konturami naznačeno zcela slabě. Avšak tím více jest nám litovati, že tento obrázek nebyl dodělán, poněvadž jeví krásný výraz obličejů Páně a celá kresba jest tu výborná.

10. Při officiu „o vstoupení Páně“ (totiž na nebe) jest *velká iniciálka* M (uži) s vyobrazením apoštolů, pohlížejících za Ježíšem, z něhož však jen nohy z oblaků lze viděti. Jest to takřka stereotypní vyobrazení Spasitele k nebi se vznášejícího a oblaky zahaleného. Nalezámět totéž vyobrazení také v kancionálech: Litoměřickém, Královéhradeckém (lat.), Mladoboleslavském a Svatovítském podle vzoru Alb. Dürera, jenž tedy měl patrný vliv na naše drobnomalíře.¹⁾ — Dva andělé dolů se snášející ukazují apoštolům prstem na P. Krista dle introitu, jímž iniciálka začíná: „Muži galilejští, co se díváte patrice spolu na nebe“ atd. Některé obličejů jsou tu dobře kresleny, jiné nedbale. Po straně jest opět

rozvilinový arabesk se 7 rozmanitými ptáky, celkem dobře kreslenými. Na spodní obrubě jsou tři medalionky v zlatém rámcí. V levém jest Panna Maria se zlatou korunou. Drží na ruce božské dítětko a stojí na měsíci. V pravém vyobrazen sv. Ondřej s tak zvaným sv. ondřejským křížem. V prostředním jest štít se znakem kloboučnickým, jako dříve v II. dílu, u na něm nápis: „Nákladem W. Ondřeje Hradeckého 1581.“ Byl tedy tento kloboučník štedrý podporovatel tohoto díla.

11. Officiu „o sv. Duchu“ začíná též *velkou iniciálkou* D (uch Páně naplnil). Vyobrazeno v ní seslání Ducha svat. Na hoře se vznáší holubice v zlaté záři. Nad apoštoly a Pannou Marií se zlatou září (glorií) se vznáší zlatí jazykové. Rohy obrázku jsou bohatě vyzlacené. Kresba jest celkem dobrá, některé obličejů a postavy jsou méně zdařilé, však jeden apoštol toužebně vzhůru pohlížející jest výborně kreslen. Barvy jsou veskrz živé. Po straně jsou opět závitkové okrasy, na nichž dole je skrčená veverka, a po dvou ptácích na hoře a dole. Na hořejší obrubě drží anděl v ruce nápis: *Wác. Chrudimský, klobučník*. Tvář anděla tak výrazně jest kreslena, že se zdá býti podobiznou tohoto nakladatele oně drobnomalby. Při tom štít se znakem kloboučnickým.

Pod textem v dolejší obrubě jest *široký obraz*, jenž sahá přes celou stranu. Představuje křest komorníka ethiopského. Komorník stojí až pod pás nah ve vodě. Jáhnen Filip ho křtí. Po pravé straně jest vůz se služebnictvem komorníkovým. V pozadí jest viděti město (Gazu).¹⁾ Perspektiva vozu se sluhu jest pochybená. Filip jest pěkně nakreslen, komorník méně dobře. Na levo u potoka dole jest připsáno: 15, MH 75. Značí nejspíš Martina Hrona co nakladatele. (Viz ad 8.)

12. Však nejkrásněji kreslené obličejů nacházíme při officiu o nejsvět. Trojici, jež také začíná *velkou iniciálkou* P (ožehnán Bůh). V ní jest vyobrazena nejsvětější Trojice Boží takto: Bůh Otec sedí jako vážný stařec s korunou na hlavě v řasnatém ornátě císařském na oblaci. V rukou drží kříž s ukřižovaným Spasitelem. Nad ním se vznáší bílá holubice v zlaté záři co symbol Ducha sv.²⁾ Po pravé straně se táhnou závitkové obvyklé arabesky, mezi nimiž *podobizna samého Ondřeje Hradeckého*, štedrého nakladatele téhož kancionálu a r. 1574. Pod ním psáno jméno jeho

¹⁾ Viz podobný obraz v kancionálu svatovítském na týž svátek. Týž obraz při témž officiu viz i v žlutickém kancionálu.

²⁾ Viz skoro stejné vyobrazení od téhož mistra v žlutickém kancionálu.

¹⁾ Viz Pam. arch. lit. c.

a pode jmenem opět znak kloboučnický. Ondřej Hradecký tu klečí a sepiatýma rukama pohlíží prosebně a pokorně k Bohu Otci, jenž drží v rukou ukřižovaného Syna svého. Tato podobizna celá jest až do nejmenších podrobností překrásně a pečlivě provedena v každém ohledu. Oblečen jest v čamaru, přes niž má tmavohnědý plášť, kožešinou všecek olemovaný, dle tehdejšího kroje českého. Jeho tvář jest jako živá a do nejmenšího detailu překrásně provedena. Ale ještě krásnější jsou, možno-li, Bůh Otec a Syn provedení. V díle celém nic se jim nerovná! Bůh Otec pohlíží zrakem nevýslovně bolestným a přece i předobrotivým k Hradeckému a drží v rukou oběť Syna, jakoby říci chtěl: „Viz, tak velice miloval jsem svět, že Syna svého dal jsem za něj.“ A konečně Kristus Pán! Nevím co na něm krásnějším nazvat. zdaž anatomii těla, (zde dokonalou), neb trefnou souměrnost všeho a pečlivou kresbu i kolorit. Ale ten výraz tváře, této tváře tak něžné, tak láskyplné, tak pokorné, tenť jeví tak nevýslovný půvab, že neznám nic podobného! I jest nám při pohledu na tuto tvář přemilostnou, jakoby Kristus Pán k nám pravil: „Dokonána jest — oběť žití mého za vás!“

Viděl jsem týž den fotografii obrazu P. Krista ve Vatikánu od Rafaela malovaného, obdivoval jsem se milostiplné kráse jeho tváře, a přece, anebo snad právě proto jsem si pomyslíl, že za obrázek našeho Krista Pána ani Rafael stydět by se nemusel.¹⁾

Na dolejší obrubě téhož listu nalezá se ještě vyobrazení Abrahama, an přijímá pohostinu Hospodina, za nímž dva andělé stojí. Vše jest dobře kresleno. Na levo v pozadí jest menší vyobrazení téhož patriarchy, an hostí Hospodina s anděly u stanu svého, z něhož dívá se Sara.

13. Zbývá promluvit o poslední *velké iniciálce* N(akrmil) při officiu „o těle a krvi Páně“. Bohaté vyobrazení v ní se nacházející představuje v zlaté obrubě večeri Páně. Apoštolé sedí kolem stolu do kola, Jidáš s měšcem již mimo literu. Těžká úloha tohoto skupení není pěkně provedena. Kresba zde méně zdařilá, perspektiva z části pochybená, nepřirozena, zvláště svat. Jana na prsou Páně. Po

pravé straně táhne se shora krátký závitkový arabesk, pod nímž v zlatém rámci anděl, an dává chleba a vodu umdlenému a odpočívajícímu proroku Eliáš. (Znak to nejsv. Svátosti oltářní.) Pod tím jest opět arabesk až dolů. Na dolejší obrubě jest přes celou šířku listu typické vyobrazení nejsvětější Svátosti oltářní: Mojžiš bije holí o skálu a vyvádí z ní vodu, z níž Israelité dychtivě pijí. Pod textem ve zlatém rámci jest vyobrazena s nebe padající manna a křepelky. Israelité ze stanu vycházejí a dychtivě sbírají obě. Však i tato vyobrazení jsou méně zdařilá. Kresba i provedení jako při večeri Páně.

Obraz večere Páně jistě není malován od Puléra samého. O tom svědčí obraz večere Páně v kancionálu žlutickém, od něho shotovený. Týž předmět jest zde s podivuhodnou zdařilostí proveden. (Vocel v pam. archaeol. III. díl, str. 253.)

Však zmíniti se jest nám ještě o obrázku předcházejícího listu. Na zadní straně jeho, v spodní obrubě jest velký oválný medalion, v němž vyobrazen jest opět jeden nakladatel miniatury v tmavohnědém, kožešinou olemovaném plášti svrchním a s kratším kabátcem spodním. Klečí a drží v ruce křížek a pohlíží prosebně k Pánu Kristu, jenž jest vyobrazen v oblaku co „ecce homo“ v šarlatovém plášti, s trnovou korunou a rozepiatýma rukama, v nichž mu ukazuje své rány. Výraz tváře onoho muže jest velmi krásný a tak charakteristický, že lze mítí obrázek ten za podobiznu jeho. Pod medailonem v černém rámci jest nápis: „Walentin Stříbrský maje přes 50 let věku svého“ atd., jak s hora již udáno bylo. Štítek s tímto nápisem drží dva andělé, jeden drží v druhé ruce kotvu, druhý kalich s hostií; pod ním si též tři andělkové hrají. Po levé straně se nachází při tom krátký arabesk s monogramem Václava Stříbrského.

14. Dodáváme ke konci, že *větší iniciálka* O vyskytuje se ještě při officiu o posvěcení chrámu. Vyobrazen v ní patriarcha Jakub spící. Před ním andělé stoupají po žebříku do nebe. Nad žebříkem Hospodin. Kresba a provedení jest zde hrubší. (Totéž thema viz v kancionálu žlutickém na týž den.)

Kromě těchto drobnomaleb objevuje se v tom kancionálu též více menších iniciálek bez obrázku, pouze barvami omalovaných. Tak při officiu o sv. Janu Křtit., o Panně Marii a apoštolích. Tu končí II. díl.

¹⁾ Při té příležitosti nemohu zamlčetí vřelého přání, aby nám někdo, snad akademie křesť. opatřila fotografické snímky tohoto a jiných podobných dokonalých plodů malířského umění českého. Což jest jich jenom v Praze! Jak krásné album by se dalo z nich sestavit! Za jakou čest by si to pokládali jiní národové! — Podobné vyobrazení nejsv. Trojice v kanc. žlutickém „činí též hluboký dojem výtečným vyvedením i ladnou skvělostí barev“. (Vocel Pam. arch. I. c. str. 253.)

Z porovnání těchto drobnomaleb s těmi, jež v ostatních kancionálech Pulérových se vyskytují, shledáváme, že opakoval rád na stejné svátky stejné motivy, ač na ten čas nelze nám říci, jakou měrou. Tolik též jisto,

že pomocníci jeho malířští, pokud souditi lze z ostatních maleb jeho kancionálů, žádný nedostihl velikého, geniálního mistra svého, jenž stkvíti se bude vždy na uměleckém parnasu českém v první řadě.

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

Mimořádná valná hromada. Aby reforma hudby chrámové rychleji, vydatněji a bezpečněji po vlastech našich v život uvedena byla, hodlá odbor hudební při Akademii křesťanské rozšířiti činnost svou. Jako živým slovem nejvydatněji šíří se zásady, tak živým zpěvem má probouzeti se láska k hudbě posvátné a tříbiti se vkus namnoze velmi zanedbaný. K dosažení toho účelu bylo třeba přeměnění řečené sekce, aby novým potřebám zadost učiněno bylo. Valná hromada odboru hudebního přijala návrh stanov pečlivě a svědomitě přeměněných, sekce hudební pojmenovala se „Obecnou jednotou Cyrillskou“, ředitelstvo stanovy schválilo a svolalo mimořádnou valnou hromadu Akademie křesťanské, aby v souhlasu s nastalou změnou §. 21. hlavního statutu přiměřeně doplněn byl. Valná hromada na 15. prosince svolaná jednomyslně schválila potřebný dodatek a změny zadány jsou k sl. c. k. místopředsedství ku potvrzení

Ředitelství jmenovalo jednohlasně dp. *Edmunda Langeru*, nyní hr. knihovníka v Děčíně, pro velké zásluhy jeho o Jednotu vůbec a o paramentní ústav zvláště *čestným členem* Akademie křesťanské.

Dary. Vdp. opat *Jan Rotter*, mecenáš Akademie křesťanské, daroval jí poznovu 50 zl. Pán Bůh buď odplatitelem štědrému dárci! — Vp. *Daniel Metiš*, kaplan v Milevsku, věnoval knihovně některé knihy, začož mu vzdány jsou díky ředitelstva.

Odbor vědecký zvolil vdp. prof. dr. *Fr. Bauera* za knihovníka; zvolený úřad nesnadný přijal a pořádá knihovnu ze samých téměř darů v době krátké tak velmi bohatou. Členové Akademie jsou mu za tak šlechetnou obětovnost již tolikrát osvědčenou vroucími díky zavázáni.

Členové Akademie nově se přihlásivši jsou přijmuti. *Lehner.*

Odbor umělecký.

Vyřízení záležitosti.

Vnitřní úprava farního kostela svat. Václava ve Stráži. — Hlavní patron země české, kníže náš, svatý Václav, patrně oblibuje si v Akademii křesťanské a drží ochrannou ruku nad mladým sice, ale nadějným ústavem. První dva kostely péčí umělecké sekce při Akademii křesťanské vnitř upravené, zasvěceny jsou sv. Václavu. Záložna Svato-Václavská, dávši vznik Akademii křesťanské, osvědčila se. Sv. Václav oblíbil si v dítku svém. První dva kostely -- jeden v lůně země, druhý skoro na pomezí; jeden v krajině ryze české, druhý v krajině ryze německé; nejnovější jeden a velmi starý druhý -- svatý Václav si vyhradil: Veleliby a Stráž.

Vypravovatel v minulém čísle „Methoda“ popisoval vnitřní úpravu nejnovějšího v Čechách farního chrámu Velelibského, v tomto pak čísle nastává mu vyličití právě dokonané

vnitřní zřízení farního chrámu Páně sv. Václava ve Stráži.

Kostel ve Stráži zachvácen jest smutným osudem bratra Jáchymovského. V květnu 1876 lehla popelem velká část městečka s chrámem i farou. Jako tam i zde shořelo všechno. Jen nahé stěny státi zůstaly. Smutné vzhůru čnely prosebně k nebi hledíce, tak jako ty nahé a skřehlé větve věkovité lípy blíž kostela za tuhé zimy k nebi prosebně rozpínají rámě po vykoupení volající. Přišlo vzkříšení lípě i kostelu. Němá, ale úpěnlivá modlitba jest vyslyšána. Nad lípou smilovalo se milostivé jaro, nad kostelem smiloval se dobrotivý patron, jenž má pověst příkladného a skutečného *patrona* kostelního, J. J. Karel kníže Löwenstein. Vznešené pokolení *patronů kostelních* nevymřelo ještě! Šlechta srdcem a vírou zná ještě ceniti krásné pojmenování: Ochránce! a stydí se za moderní patrony (*lucis a non lucendo*),

s nimiž kostel bídný a sešlý musí se souditi celé decennie.

Šlechtný kníže bezodkladně svěřil vyvedení nového chrámu na starých troskách domácímu staviteli Hilgenreinerovi, který zbudoval kostel s novou věží, jak — uměl. Nemoudrým slove, kdo dělá lépe než-li umí. Zbylé opěráky a zakončení vícestranné ukazují, že chor býval gotický, čímž bezděčně poukazovalo se na sloh budoucího kostela. Krásu hudby pochopuje však jen slyšící. Po gotice nespátříš kromě opěráků stopy ani zevně, ani vnitř. Z venčí obdivuješ krásu věňčící římsy a věže, u vnitř pak vnady bujného — copu.

Po požáru s použitím starých stěn nově zbudovaný farní kostel ve Stráži má dosti prostornou loď hlavní čítající tři klenbová pole a tolikéž velikých oken po obou stranách polokulatě zaklenutých. Loď ku presbyterium čelící súžuje se v prostoru téže výšky valeně překlenutou, k níž přiléhá svatyně oltářní oble bez žeber sklenutá. Prvního klenbového pole v lodi použilo se ku zřízení kručty a ku nízké pod ní prostře vchodní. V kostele dlužno tudy rozeznávati prostoru *trojí*. *Presbyterium*, loď u *střední části*, která jest prostřednicí a přechodnicí obou. Složitě pilastry s kladím příslušným spojeny jsou překlenutým pásem. Konstruktivní částky vyplněny jsou hladkými stěnami a překlenuty v lodi klenbou hladkou, ve střední části klenbou valenou a v presbyterium klenbou skoro polokulatou.

Disposicí uvedenou podmíněna jest celá úprava vnitřku, kterou J. J. kníže Löwenstein svěřil bezvýminečně Akademii křesťanské v tom čase vzniklé. Mělt sice již hotové nákrasy pro hlavní a vedlejší oltář, jakož i kazatelnu, nakreslené neodpovídalo však vkusu i citu osviceného knížete a proto zaslal vše ku posouzení Akademii křesťanské s poznámkami svědčícími o dobrém vkusu a podrobné znalosti jeho. V listech svých dává sekci umělecké úplnou volnost. Po důkladných v té věci rozpravách a úvahách svěřil odbor umělecký provedení nákrasů a po jejich schválení od sekce i od J. J. knízece také vyvedení díla architektu A. V. Barvitiovi. Byl takto objednan hlavní oltář sv. Václava se vším příslušenstvím, poboční oltář Mariánský, kazatelna a jiné věci menšího objemu. Polychromie celého kostela měla se odložit na dobu pozdější. Architekt Barvitijs však bez polychromie si ani nic nepředstavuje. Komponoval vše v jednom duchu. Vidí vše v souladu barev, jak již jeho latinisované jméno značí. A jakmile objednané předměty bohoslužebné na vykázaná místa postaveny jsou, přál si J. J.

kníže sám, aby celý chrám přiměřeně vymalován byl. A tak jedním rázem vykonalo se, co nerado se odkládá a dělí.

Vypravovatel není však vázán na chronologický postup, nýbrž přidržuje se přirozeného pořádku, jak v duši uměleově myšléaka myšlénku asi plodila a jak dílo dokonané při návštěvě v polovici tohoto měsíce popisovateli se objevilo.

Nejprve musí býti prostora upravena a do té prostory staví se pak jednotlivé věci. Hodlám tedy nejprve promluvit o *polychromii* kostela a nápotom o *jednotlivých předmětech*. Z díla dokonaneého souditi na skrytý původ a soustavu díla jest vězdy zajímavou prací.

Architekt Barvitijs podniknul polychromii na místě samém bez předložených plánů, k nimž po ujednání ani času nezbyvalo. Plán měl ovšem, ale jen v duši své tajně ukrytý. Překvapení bylo tím zajímavější, čím méně známa byla věc pečlivě připravovaná.

Po hustých mlhách prosincových nastal první krásný den. Byl prudký mráz. Nově napadlý sních běloskvoucím rouchem chránil přírodu před ledovým škůdcem. Jasně zářilo slunce a odráželo se v milionech sněhových hvězdiček, až samou jasností zrak přecházel a obličej pálił. Za tak brilantního osvětlení přestoupil vypravovatel práh nově zřízeného chrámu v zapomenutém a dosti nepřístupném zákoutí společné vlasti české.

Laskavý čtenář nezapomněl, že vstupujeme spolu do kostela slohu copového, jakých u nás po vesnicích, městysech i městech vyskytuje se valný počet. Takovou budovu křesťansky vyzdobiti, aby jednak vše souhlasilo s nevázanou bujností a světáckou libovůlí slohu copového, jednak církevním a uměleckým předpisům odpovídalo, bylo nesnadným úkolem, pro který až dosud není vzoru. Copový kostel slohově a předece církevně i umělecky vyzdobiti, až dosud u nás nikdo se neodvážil. Přesné a slohové upravení chrámů románských, gotických a renesančních nesetkává se s obtížemi, majíce po ruce vzorů ceny nepopíratelné. Jinak však jest při libovůli copového slohu. Zvláštnosti slohu nezapřítí a předece umění církevního neopustiti, k tomu vyžaduje se velikého úsilí a geniálního umělce. Nesnadnost úkolu zveličuje však a k zápasu vybízí veškeré síly duševní. Na rozhršení nesnadného úkolu odvážil se architekt Barvitijs. Jsa v oboru svém auktoritou obecně uznanou, libuje si zejména v takových věcech. Máť ovšem též vlastnosti, získané hlubokou učností a odbornou vzdělaností, které jej přede všemi jinými umělci právě takového úkolu schopna činí.

S jakým zdarem se tak stalo, ukáže popis následující. A poněvadž nyní v mrazivém prosinci málo komu se chce do hor a krajín posněžených od železnice valně vzdálených, vykonal vypravovatel jmenem čtenářstva pout tu sám. A aby nebyl politován, budiž doloženo, že cesta do Sibirie jest horší a že se mu tak zle nevedlo, aby při nejbližší příležitosti podobného oddechu si nedopřál. Trpělivý čtenář může tedy pohodlně za kamny zůstat i přede do Stráže se podívatí.

Přirozenou a ovšem i nejkrásnější polychromii křesťanských chrámů jsou stěny pokryté *figurálními* výjevy. Obrazy z biblických dějin a legend Svatých i Světíc mají oživovati prostoru prázdnou. Co s kazatelnou hlásá se živým slovem, co křesťan vzdělaný osvojuje si z písem svatých, to lid obyčejný čerpá z dějin na stěnách kostelních štětcem a barvou vyvedených. Tak bývalo již v katakombách, tak odtud přešlo do starokřesťanských basilik, tak bylo ve zlatém středověku za dob víry a tudý obětovnosti a blahobytu. Ozdobování celého vnitřku chrámového od spodu stěny až do vrchu klenby spojeno ovšem s nevšedním nákladem. A jest-li že až podnes nevymřela touha po takové okrase domu Božího, neobětovnost boháčů a nemajetnost chudáků nedopouští vykonati, čeho by srdce sobě přálo. *Z nemožnosti polychromie figurální* odvažují se horliví křesťané na *polychromii ornamentální*, která jest pouhým *surogátem* polychromie dříve jmenované. Chudý člověk spokojí se polévkou z vody. Pěkné obrazy pro nedostizitelnost nahrazují se pouhými *symboly*. Nemajíce prostředků na okrasy figurální, na místa obrazů stavíme emblemy: monogram, symbol, nápis v ladných rámcích různých barev. Ovšem že i tím způsobem okrásliti lze důstojně a mile křesťanský chrám. Oko zadívá se tu na kříž, tam na symbol víry, naděje a lásky, tu na monogram Kristův neb Marie Panny, tam na vítězné palmy, plodné olivy a těší se z té vlnadné krásy. Vždyť i stěna tak ozdobená mluví svou řečí — výmluvnou a dojemnou. Oko na stěně malované utkví a za okem mysl následuje. Jen prázdná, obílená stěna jest bez řeči — mrtvá a chladná. Stěna barvou oživená svítí a hřeje. Architektura kamená odívá se architekturou barev. Jako architektura z kamene a hmoty staví se dle jistých, pevných, určitých pravidel, také architektura polychromie podléhá zákonům barev. Staví se zde s látkou nejméně hmotnou na ideálním základě barev kontrastujících a vzájemně se doplňujících. Architektura polychromie vyžaduje právě tak dokonalého studium, zkušenosti dlouholeté a mnohých pokusů, jako každé

jiné umělecké odvětví. S malým začítí musí, kdo se chce pokusiti jednou o provedení polychromie celého kostela.

Nesnadno jest člověku od *obecného* probrati se ku *konkretnímu*. Lehner.

(Pokračování.)

Křížová cesta: pro chrám P. v Křečhoři u Kolína malována od akad. malíře Heřmana.

Monstrance: dle výkresu architekta A. V. Barvitia, *jedna* pro chrám Páně sv. Ducha v Chomútově, *druhá* pro kostel *Plasský* u Ml. Boleslavi, objednána sl. patron. úřadem mladoboleslavským.

Ciboria: *jedno* pro J. M. nejd. pana biskupa Královéhradeckého Dr. Haise, *druhé* pro Plasy.

Kalichy: *první* zcela stříbrný s okrasami pro vp. Peregr. Obdržálka, far. v Blánsku na Mor., *druhý* zcela stříbrný, jednoduchý pro klášter cister. v Oseku, *třetí* se stříbrnou kuppou a patenou pro sl. patron. úřad mladoboleslavský.

Nádobky na sv. oleje: *tři stříbrné* pohromadě, *jednu* stříbrnou pro oleum infirmorum, stříbrnou patenku k nemocným. Vše objednáno od sl. patron. úřadu v Ml. Boleslavi pro kostel v Plasích.

Konvičky: *první* pro J. M. nejd. pana biskupa Dr. Haise, *druhé* zcela stříbrné pro paní Emilii Stukovou ve Výprtu.

2. Nová objednání.

Hlavní oltář slohu gotického pro farní chrám Páně v Telči.

Křížovou cestu dp Ant. Kopecký, farář v Miletíně.

Okno ve skle malované J. J. kníže Karel Löwenstein pro farní chrám Páně ve Stráži.

Kovové náčiní bohoslužebné: *Poslacení kalichů:* vp. Jan Gruss, far. v Mrákotíně; dp Jos. Hůlek, deficient v Praze; vel. cisterciácký konvent v Oseku; farní úřad v horním Záhoří; vp. Ant. Tscherner, kpl. v Chomútově; J. J. kníže Löwenstein dva pro chrám P. na Stráži; — *patenku* ku nemocným: vp. Štěp. Ressel, farář v Raspenavě; — *nádobku na sv. oleje:* dp Karel Gossler, beneficiat v Chomútově; 3 nádobky pohromadě z cínu: vp. Jan Chvála, farář v Trhové Kamenici; Štěpán Ressel, farář v Raspenavě; s pouzdrém a sáčkem: vdp. Vojtěch Holý, vikář a farář pro chrám Páně ve Chvojnově; — *konvičky* cínové: dp. Fr. Krajský, rekt. bisk. semináře v Litoměřicích; — *aspergil* z alpaky: dp. Václav Wächtler, far. v Podrsamu; *svícny:* vdp. Ant. Burka, děkan a patron v Praskešicích 14 kusů; Fr. Kunda, far. v Slavkově u Opavy, 8 kusů.

Lampy: dp. Jan Roškot, far. v Nechvalicích; celou v ohni pozlacenou: dp. Jos. Hůlek, deficient v Praze; dvě k vedlejším oltářům: dp. K. Gossler, beneficiat v Chomútově; J. J. kníže Löwenstein pro chrám p. ve Stráži.

Lustry broncové: dva, dp. Jan Špína, farář ve Fryčovicích na Moravě.

Paramenty: *Celý ornát* (kasuli, dvě dalmatiky a pluvial) z těžké hedvábné látky, porty hedvábné za 450 zl., pak zlatem vyšivanou mitru a vyšivaný *plášť na ciborium* pro chrám P sv. Petra (Bautzen) v Sasích; — *kasule:* červenou dp. Christ Ernst, farář v Kozlově; — fialovou farní úřad v Budyně n. Ohří; černou a *pluvial* černý: vdp Fr. Fiala, pap. prelat a děkan ve Smidrech; bílou: dp. Edm. Langer, bibliothekář u J. Excelbraběte Bedř. Thuna; se zlatými portami: dp V Švec, farář v Chrástanech; skvostnou vyšivanou *kasuli* za 230 zl.: dp. Jan Gruss, far. v Mrákotíně; — *plášť na ciborium:* vp. Fr. Michler, kaplan ve Chrástavě; — *štolu vyšivanou:* vp Jan Sazma, kaplan ve Chvalšínách; — *velum humerale* vyšívané: vp. Fr. Buček, kaplan ve Špičkách u Hranic

na Moravě; — *bursu* k nemocným: dp. Št. Ressel, far. v Raspenavě; — *komže:* dvě pro kostelníka a 4 pro ministranty, vdp. Ant. Burka, děk. a patron v Praskolesích; — *příkrov:* důst. farní úřad v Dobřichově.

Prádlo: *rochetu:* vp. Jos. Hladík, kapl. ve Švihově; *rochetu vyšivanou:* J. O. pí hrab. Schönbornová; *rochotu:* vp. Jan Sazma, kaplan v Chvalšínách.

Rozličné: *kříž* pro školu: vp. Fr. Honomichl, kaplan v Dejšíně; — *Missale Romanum:* p. Jan Janda, kupec v Domažlicích

3. Rozpočty:

Na gotickou monstranci: vp. Ant. Cetkovský, kpl. v Uh. Hradišti; — *oltární veliký obraz:* dp. Karel Kunčík, far. v Náměstí u Olomouce; — *kříž školní:* Fr. Pojezný, učitel v Nové Cerekvi; — *pluvial bílý:* vp. Jos. Brož, kapl. v Železnici; — *na gotický stříbrný kalich:* dp. Ant. Zeman, far. v Plšanech u Prostějova na Mor.; — *na kasule:* Dr. Ant. Cyvín, zemský advokát v Kolíně.

Odbor rehaeologický.

Viktoria! Již i ta čtvrtá větev na stromu Akademie křesťanské se zazelenala. Zima vzrůstu nepřekáží. Sníh zeleni neškodil. Mráz květinu nespálil. K životu se hlásila a k životu se dostala — *sekce archaeologická při Akademii křesťanské*. Kdo pracovati chce, u nás ve vlasti české práci vždy nalezne, práci vděčnou, utěšenou, potřebnou, poctěnou. Když již ostatní obory Akademie křesťanské — odbor vědecký, hudební, umělecký — v plném proudu činnosti se nacházejí, odbor archaeologický nemaje dostatečných prostředků hmotných, jichž potřebí jest ku dosažení rozsáhlých úkolů, neměl práce, která by se rovnati mohla práci odborů druhých. A přede rád by byl pracoval! Lásky jest vynalézavá. Přemýšlel, která by i s holýma rukama předce vydatně sloužil vlasti milené. U nás na štěstí! a bohužel! kamkoli oko pohledne,

všudy spatřuje mezery nevyplněné a prostory prázdné. Nedostává se nám velmi mnohého. Na poli uměleckém nemáme na př. ani ději uměleckých, ani topografie církevní a p. Té myšlénky se ujal odbor archaeologický. Pustil do světa „*otázky archaeologické*“ v bezpečné naději, že se dočká „*odpovědi archaeologických*.“ Naděje nebyla sklamána. Česká obětovnost se osvědčila. U nás až dosud rádo se pracuje na národu roli dědičné. Máme již hojnost „*odpovědi archaeologických*“. A jak krásných! Jak zajímavých! — Odbor archaeologický při Akademii křesťanské dopídl se práce a prací vstoupí v závod s ostatními obory. „*Methodu*“ přibude stálé, nové rubriky. Hned 1. číslem budoucího ročníku po novém roce počne uveřejňovati prozatím jen stručně a přehledně vítaný material.

Lehner.

Pozvání ku předplacení.

„METHOD“ V. ročník,

vycházeti bude roku příštího jako dosud dvanáctkrát do roka s četnými vyobrazeními. Celoroční předplatné 2 zl. r. m. přijímá redakce *Methoda* v Karlíně čís. 234.

»Method« vychází vždy 20. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Orgán odborů pro výtvarná umění a archaeologii

AKADEMIE KŘEŠŤANSKÉ V PRAZE.

Majitel, vydavatel a redaktor :

F. J. LEHNER.

V. ROČNÍK.

V PRAZE.

Kněhtiskárna MIKULÁŠE & KNAPPA v Karlíně.

1879.

OBSAH V. ROČNÍKU „METHODA“.

I. Pojednání.

Slohy stavitelské:

V. Sloh přechodní. F. J. Lehner.

Okna, Římsa a podřímší (str. 3). Ornametika (str. 4, 13). Hlavice (str. 38). Krákorce, Polychromie (str. 65). Závěreční úvaha (str. 66).

Dodatek, Dvojtat kaple románské a přechodní. Kaple Podvinecká (str. 108). Kaple Chebská (str. 121).

Votivní chrám Spasitelův v Římu. F. J. Lehner.

I. Úvod (str. 60). II. Dějiny stavby chrámové (str. 62). III. Popis chrámu (str. 84). IV. Vnitřní úprava (str. 98, 112). Dodatek. Postup práce (str. 123). Postup příjmů a vydání (str. 124).

Kathedrála sv. Patrika v New-Yorku. F. J. Lehner. (Str. 87.)

O Kostelcích v Čechách. A. Sedláček. (Str. 48.)

Prachatický missál ze XIV. století. Karel Konrád. (Str. 52.)

Dva staročeské missály ze XIV. století. K. Konrád. (Str. 37.)

Umění křesťanské a strážcové jeho. Ferd. J. Lehner. Strážcové starožitných památek. Přednášel A. Baum. (Str. 1.)

Přehled umělecké činnosti v Praze roku 1878. F. J. Lehner. (Str. 5.)

Umělecká kolonie benediktinů v Emaších na Slovanech. F. J. Lehner. (Str. 133.)

Církevní umění na světové výstavě v Paříži. Ferd. J. Lehner. (Str. 103.)

II. Akademie křesťanská.

Valná hromada (str. 14).

Řídícístvo (str. 6, 14, 41).

Dary pro knihovnu (str. 6, 114).

Dary pro budoucí museum křesťanské (str. 6, 114).

Odbor umělecký.

Jednatelská zpráva za r. 1878 (str. 32).

a) **Vyřizené záležitosti**

Úpravy chrámů: Vnitřní úprava kostela sv. Václava ve Stráži (str. 7, 14). Nákrety nového kostela v Nižeborách (str. 9). Úprava poutnického kostela sv. Jana v Nepomuku (str. 54, 73). Návrhy na obnovu kostelů v Klomíně (str. 75) a Zálezlicích (str. 76). Návrhy na úpravu kostela Husineckého (str. 91).

Oltáře: Gotický oltář v Telči (str. 9, 91). Gotický oltář v Dobřívě (str. 9, 90). Nákres oltáře v Chlebičích (str. 9). Hlavní oltář v Hostouni (str. 91). Hlavní oltář Mšenský (str. 127).

čanech (str. 9, 90). Nákres oltáře v Chlebičích (str. 9). Hlavní oltář v Hostouni (str. 91). Hlavní oltář Mšenský (str. 127).

Kazatelna: v Hostouni (str. 91).

Křtitelna: Pohořelická (str. 91).

Obrazy: sv. Bartoloměje pro kostel v Luži (str. 41). Dva pro kostel v Jerně (str. 54). Dva do Prostějova (str. 54). Sv. Jakub do Želetic (str. 68).

Sochy: (Str. 41, 75, 138).

Kovové náčiní bohoslužebné:

Monstrance: Gotická monstrance Brněnská (str. 9, 104, 126). Choceňská (str. 41). Slavkovská. (str. 41). Hřecká (str. 138).

Ciboria: Choceňské (str. 41). Děčínské (str. 68).

Kalichy: Niklasbergský (str. 15). Kojetínský (str. 42). Olšanský (str. 42). Dečínský (str. 68). Pro dšst. Fr. Tyla (92). Pro vp. Lavičku (str. 91). Chotěšovský (str. 91). Volyňský (str. 91). Čiňovský (str. 104). Hrozno-Lhotecký (str. 115). Pro Ahnapse v Americe (str. 115). Klomínský (str. 138). Pro vp. Bůčka (str. 138).

Pacifikály: pro dp. Hánla (str. 9).

Sanctusy: Velebibilské (str. 9).

Lustry: Skleněné z Benátek (str. 9).

Okno malované: Pro kostel ve Stráži (str. 9).

Paramenty: (Str. 10, 16, 42, 54, 75, 91, 104, 115, 127, 138).

Spolkové prapory: (Str. 15, 54, 68, 104).

Lampa: pro Kostel v Kokorách (str. 9).

b) **Nová objednání** (str. 9, 16, 41, 42, 54, 68, 77, 92, 104, 115, 127, 138).

c) **Rozpočty:** (str. 10, 16, 43, 55, 69, 77, 93, 105, 115, 127, 138).

Odbor archaeologický.

Jednatelská zpráva za r. 1878 (str. 33).

»Otázky archaeologické (str. 10). Starozitnosti kostela v Záběhlicích (str. 77). Křídlový oltář v Klomíně (str. 78)

Zodpověděné »Otázky archaeologické:«

1. Kostel a klášter v Želivě (str. 10).
2. Filiální kostel sv. Uršuly v Onjezdě (str. 11).
3. Farní kostel Narození Panny Marie v Oubislavicích (str. 11).
4. Monografie města Rakovníka (str. 11).
5. Nechvalice (str. 16).
6. Ouval (str. 18).
7. Modřany (str. 19).
8. Ovčary (str. 19).
9. Bejchary (str. 43).
10. Žehuň (str. 44).
11. Zámek Hradiště (str. 44).
12. Ves Nemočice na Moravě (str. 44).
13. Ves Ro-

kefnice na Moravě (str. 45). 14. Horní Újezd ve Znojmsku na Moravě (str. 45). 15. Žichlínek u Landškrounu (str. 46). 16. Plasy (str. 47). 17. Kovanice (str. 93). 18. Ves Poříčany (str. 115, 127). 19. Uh. Hradiště (str. 138).

IV. Feuilleton.

Jan Karel Rojek, děkan budyňský.

1. Úvod (str. 11).
2. Náčrt životopisný od Josefa Roštlapila, faráře na Opočně (strana 23, 34, 47, 72).
3. Listy a výtahy z nich. (str. 106, 117).
4. Dodatek od Josefa Kleina, far. Cerekevického (str. 119).

IV. Domácí zprávy.

Chrám sv. Vítký (str. 141). Jednatelská zpráva Jednoty sv.-Vítské za rok 1877 a 1878 (str. 55, 69). Oprava chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře (str. 94). Budoucí kostel sv. Václava na Smíchově (str. 78). Obnovení kostela sv. Jakuba v Brně (str. 80, 94). Oprava kostela svat. Trojice ve Spálené ulici (str. 80). Obnovený kostelík v Záběhlicích (strana 79). Zvonice sv.-Jindřišská (str. 140). Obnovení stroměstské věže mostecké v Praze (str. 21). Nová kostelní věž v Liberci (strana 95). Budova musejní (str. 82).

Socha sv. Václava (str. 95). Socha sv. Jana Nepom. (str. 95). Relief u sv. Jiří (str. 80). Vrata kostelní u sv. Cyrilla a Metoděje v Karlíně (str. 22). Zvon Brikcy-ho z Nechvalie (str. 95).

Václav Holár a pobyt jeho v Kolíně (str. 130). Stará rytina blah. Anežky České (str. 130).

Zpráva archaeologického sboru »Vocela« v Kutné Hoře za rok 1878 (str. 57). Výstava starožitností,

památností a přírodnin v Hradci Králové (str. 81). Výstava uměleckých předmětů galvanoplastických a z kovu litých (str. 81).

Kláster Zbraslavský (str. 82). Führichovo rodiště ve Chvástavě (str. 82).

V. Literatura.

Kutná Hora a její okolí, Sepsal Jan J. Řehák. - Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české. - O zakládání měst v Čechách v XIII. století, Sepsal Fr. J. Zoubek. - Farní osady děkanství někdy Ořechovského, Sepsal Fr. J. Zoubek.

VI. Mosaika.

Strasburský velechrám (str. 106, 131). Dóm Marianský v Linci (str. 131). Kathedrála sv. Patrika v Novém Yorku (str. 82). Věž v Belem (str. 84). Největší chrámy světa (str. 106). Co patří do chrámu (str. 131). Hrobky arkádové (str. 82).

Vatikánské archivy (str. 82, 131). Birmingham a Midland-Institut v Londýně (str. 83). Národní knihovna v Paříži (str. 96). Knihovna města Vídně (str. 132). Museum národní v Krakově (str. 132). Uherské museum národní (str. 132). Germánské museum (str. 132). Marcello-Museum (str. 106). Klenotnice ve Fezu (str. 84).

Schliemanovy nálezy starožitnické (str. 83). Assyrské bádání (str. 106). Starožitnosti v Bregenzu (str. 83). Pompejanské centenarium (str. 106). Lev Chárouejský (str. 83). Pamětní peníz morový (str. 132).

Rudolf II., přítel umění (str. 83). Malíř mecenáš (str. 83). Kresby císařovy (str. 83). Prorok předčasný (str. 96). Ukradený obraz (str. 106).

† Viollet-le-Duc (str. 132). † Jan Sverts (str. 96).

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo I.

V Praze, dne 30. ledna 1879.

Ročník V.

OBSAH: O strážcích starožitných památek našich. — Sloh přechodný, (Okna, Římsa a podřímší, Ornamentika.) — Přehled církevně-umělecké činnosti v Praze r. 1878. — Z Akademie křesťanské: Říditelstvo, Odbor umělecký, Odbor archaeologický. — Jan Karel Rojek, Úvod.

O strážcích starožitných památek našich.

Členům Akademie křesťanské přednášel architekt A. Baum.*)

Jest tomu právě dvacet let, co známý archaeolog F. Oom naši matičku Prahu navštívil. Prováděl jsem jej po Praze. Oom obdivoval starožitné památky naše a žádal, abych mu udal spisy, v nichž jedná se o české archaeologii. Když jsem mu odpověděl, že vyjímaje zastaralého spisu Vocolova: „Grundzüge der böhm. Alterthumskunde“ žádného jiného spisu nemáme, že vše, co posud psáno, jen pouhé náčrtky a úryvky jsou, a že valná část našich památek ani známa, ani popsána není, divil se tomu a litoval velice, dokládaje, že české památky jsou velmi důležitým článkem ve všeobecné historii umění. Rozešli jsme se s nadějí na lepší budoucnost.

Nyní po dvaceti letech mohli bychom Oomovi ledacos odborného předložiti. Časopis: „archaeologické a místopisné památky“ sborem archaeologickým musea království českého vydávaný jest důležitou snáškou materialu k historii umění a archaeologie české.

„Zprávy c. k. centrální komise pro vyškoumání a zachování stavitelských a historických památek ve Vídni“ přinesly mnohé dobré a záslužné pojednání o památkách našich a právě nyní uveřejňují souvislou historii umění v Čechách, která ovšem svým časem, až naše vlast v archaeologickém a uměleckém ohledu kriticky a systematicky proskoumána bude, co do textu i co do výkresů úplně poopraviti se

musí. Jedině na základě přesného a kritického proskoumání veškerých anebo aspoň veliké části v naší vlasti zachovalých památek, spojeného s bedlivým a svědomitým použitím psaných pramenů bude možno veřejnosti podati dějepis českého umění a české archaeologie, který by odpovídal vědeckým požadavkům, jinak zůstane veškerá práce, když ne marná, tedy kusá.

K takovému systematickému proskoumání vyžadují se: *znalci, čas, peněžití prostředkové a morální podpora povolaných orgánů* — vládních, zemských, duchovních, obecních a soukromých. *Znalců* bychom měli, *času* a *morální podpory* doufáme dosíci, ale toho hlavního, *peněžitých prostředků* — se nedostává. Jsme chudí. Hledáme pomoci všelikým jiným způsobem, prozatím největší naději na lepší budoucnost kladouce.

Hlavní věc je, aby naše starožitné památky neporušené a pokud možno v plném počtu zachránily a zachovaly se, jsou-li pak přenosné, aby na dále do ciziny zašantročeny nebyly.

Mají-li památky zachovány býti, musíme především k tomu zřetel míti, aby láska a úcta k nim v lidu vzbuzena byla. To však jen tehdy bude možno, když náš lid o významu a důležitosti těchto památek poučován bude.

*) Přednáška tato jest živým úvodem k „archaeologickým otázkám“ vydaným od sekce archaeologické při Akademii křesťanské.

K poučení jest ovšem učitelů a učebních prostředků, jakož i poučných spisů atd potřebl. *Učitelů* máme již několik. Jsou to předně *spolky archaeologické*, a za druhé *konservátoři* od c. k. centrální komise ve Vídni ustanovení, přátelé to našich památek, kteří nezištně obtížný a veleodpovědný úřad strážců a opatrovatelů památek zastávají. Tak mnohá památka jest nám působením spolků a konservátorů, jakož i chvalitebnou podporou zeměpanských, zemských a obecních úřadů pro další časy zachována.

Porovnáváme-li však počet spolků a konservátorů s počtem posud ve vlasti se vyskytujících starožitných památek, a uvažujeme-li rozsáhlost země, poznáváme, že nejsou oba počty v náležitém poměru, a že konservátoru ani možno není, aby vše seznal, vše střezil: vždyť mu schází při vši dobré vůli božská vševědounost a všudypřítomnost. Jest tedy nutno, aby počet těchto strážců památek a apoštolů vědy archaeologické seč možná se rozšířil, ti pak aby náš lid poučovali a lásku i úctu k památkám budili, aby se takto stal svým časem lid sám strážcem svých památek.

Tázáme-li se, kdo jest nejspůsobilejší k čestnému úřadu konservátora, odpovíme na to, že především jiným *kněz a učitel*. — Jsou již takřka svým postavením v obecném životě za strážce památek ustanoveni. Kněz má nejdůležitější památku, totiž chrám Páně, pod ochranou, a jest povinen o zachování co nejbedlivěji pečovati, kněz i učitel jsou v bezprostředném styku s lidem, jejich povinností jest, aby lid poučovali, jeho přítelem byli v každém ohledu. Oba odchovávají příští generaci a možno jim vedle všeho ostatního dobrého též i úctu a vážnost k památkám od praotců zděděným vštípit. „Chceš-li, aby si děti tebe vážili a tebe ctíli, musíš i ty si vážiti a ctíti praotců svých. Jak chceš světu dokázati, že tvoji praotcové na poli vzdělanosti stejným krokem ku předu kráčeli s jinými národy, když ničíš hmotné památky jejich vzdělanosti! Ty pravíš, že to máš napsáno černé na bílém, jak vysoce vzdělaný náš národ byl a jaké památky zbudoval, a to že postačí. Věř, že to, co bylo, více není; a že za to, co bylo, ani nejodvážnější vetešník trojníku nepodá, a že zachovalá památka mnohdy zřetelněji mluví naž celou obsáhlou knihu.“

„Hledíš-li na tyto svědky dávné vzdělanosti, budi se v tobě vlastenecká láska a vlastenecká hrdost, neopomeň ale při té hrdosti též vzpomenouti sobě, že jest svatou povinností tvou, abys aspoň takového stupně vzdělanosti *dosíci se vymasnažil, na kterém tvoji předkové stáli*; ba snaž se je i předčítí.“

Lid náš rád poslouchá o své dávné minulosti, a Bohu díky! není těch tak mnoho, kteří pánovitě poučením a vysvětlováním pohrdají.

Má-li kněz a učitel státi se ochráncem památek, jest nutno, aby oba dříve sami o jejich významu a důležitosti poučení byli. A *kde* mohou známosti archaeologické si osvojiti? Na vysokých školách to nejde. Nestává tu stolice pro domácí archaeologii a umění. Jak se to má s církevní archaeologií v *alum-nátech*, o tom na ten čas nejsme dosti dobře zpraveni. Učitelové ve svých *paedagogiích* učí se všeobecné historii a české zvláště, ukáže-li se však kandidátu učitelství nějaký starožitný předmět, tuto středověkou historii jaksi ilustrující, nezná jej a nemusí ho znáti, vždyť k tomu není povinnován. Možná, že zná Řeky a Řimany důkladněji. Kdyby mladíku, buď si přistě kteréhokoli povolání, při studování dějepisu dostalo se třeba jen mimochodem, ale co povinné části dějepisu, též návodu k seznání domácích věcí archaeologických český dějepis jaksi vysvětlujících, zajisté bychom měli v krátké době přátel a ochránců našich památek značný počet. Čemu se z mládí naučíme, později jako bychom to našli.

Pak by nebyla naše vlast archaeologickou Kalifornií kočujících vetešníků a nebylo by nám třeba naše věci v cizích museích hledati a obdivovati.

Tedy k *duchovenstvu, učitelům*, a všem *přátelům* našich dějin, naší minulosti, obrací se sekce archaeologická křesťanské akademie, snažně je prosí, aby se stali strážci starožitných památek našich.

Uvažujíc ale, že brzké poučení nutné jest, odhodlala se — nemajíc hmotných prostředků k systematickému proskoumání naší vlasti — takové prozkoumání aspoň na levnější cestě započítí. Vydala totiž „*otázky archaeologické*“ částečně illustrované, které když zodpovídají se, podají látku, na základě které se pak spis poučný o našich památkách částečně sestaviti dá.

Vedle toho dostane sekce též statistický materiál a jakýsi inventář aspoň velké části památek naší vlasti a snadněji ji bude na tu neb onu památku upozorniti buď archaeologické spolky, konservátory, sl. úřady, ba i privateční majetníky. Doufáme, že i u musea království Českého uznání a pochvaly dojdeme, když za naší pomoci a naší činnosti wílené vlasti aspoň slušné dědictví zachováme.

Ku zodpovídání našich „otázek archaeologických“ není žádného archaeologa od řemesla zapotřebí. Jsou tak sestaveny, že na ně *každý* odpověditi může. Jediné lásky a

ochoty jest třeba. Žádá-li si kdo lepšího a podrobnějšího vysvětlení, podá mu ho archaeologická sekce mile ráda. Víme dobře, že duchovní i učitel a vůbec každý dost má svého zaměstnání, snad ale přece zbyde mu chvilka, aby nám na otázky odpověděl. Když nemůže sám, dojistá jiný, kterého za to ve jménu našem a pro dobrou věc požádá, za něho tak učiní. Též se nesmí nikdo lekati, že by příliš mnoho zodpovídati měl. Knížečka ovšem vypadá dosti silná, když si ale kdo knížečku bedlivě přečte, sezná, že jenom na jisté otázky odpověditi dlužno. Kde na př. žádné věže není, tam ovšem odpadají veškeré otázky, které se věží týkají. Kde jest strop rákosový,

odpadají veškeré otázky ku klenbě se vztahující a t. d.

Konečně musím podotknouti, že jsou archaeologické otázky tak sestaveny, aby i *laiku archaeologickému dostalo se návodu*, jakým způsobem měl by na naše památky hleděti a jich si všimati a jakým způsobem možno i laiku popis té neb oné památky podati. Třeba mu jen otázky zodpovídati.

(Po všeobecném tom úvodu následovalo velmi poutavé a poučné vysvětlování „otázek archaeologických,“ v kterém pan architekt A. Baum na všeobecnou žádost četně shromážděných členů Akademie křesťanské příležitostně pokračovati bude).

Sloh přechodní.

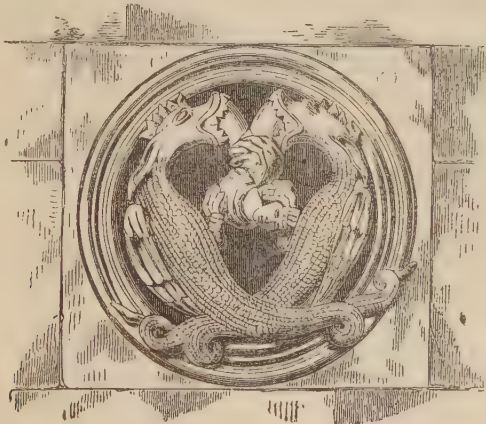
Píše F. J. Lehner. (Pokračování.)

(Okna. — Římsa a podřímsí. — Ornamentika.)

Bohatá obrazotvornost středověká za doby slohu přechodního tvořila a ozdobovala *okna* na mnoze i jiným způsobem. Na příklad uvádí se zde jedno z kulatých oken v Troghiru (v Dalmacii), jichž na tamějším památném velechrámu více se vyskytuje a dojistá k nejpěknějším věcem náleží, co v tak nepatrných rozměrech vytvořiti lze. (Ob. 144.) Spatřují se v něm lvi s draky práce výtečné.

oblouku lomeného, čímž podřímsí s obloučky lomenými povstává. Posléze vyskytují se také kulaté obloučky spletené, jejichž raménka se křížují, tak že tím způsobem tvary rovněž s obloučky lomenými povstávají.

V *ostatních* částkách a *článcích* na *zevnějšku* zůstávají v platnosti zákony slohu románského až dosud vládnuoucí a setkáváme se s lisenami, sloupky, oblouky a galeriemi druhu

(Ob. 144.) Kulaté okno v Troghiru. (Dalm.) Z XIII. stol.

Jako okna přeměňovalo se nyní i *římsa* - *vání* a to rovněž měrou rozmanitou. Obloučkové podřímsí ustupovalo tvarům jetelovým mohutně profilovaným a bohatě ozdobeným. (Ob. 145.) Ale také jiné tvary se objevují. Na místo tvaru jetelovitého buď kulatého neb lomeného užíváno bývá na římsách prostě

nejrozmanitějšího a bohatého. Pouze na věži pozorujeme, že štíhleji vzhůru se vypíná, což zejména objevuje se na její střeše či přilbě ku docilení živějšího skupení. V rozích mohutné věže hlavní usazují se kolem jádra menší vížky nárožní, které vystupující věž střední mile doprovázejí.

Prošedše dosud popisováním jednotlivé články slohu přechodního, přicházíme nyní k *podrobnostem*, v podstatě rovněž se zakládajících na zásadách vyvinuté architektury románské. Ač živlové tytéž bývají, užívá se jich nyní předce jinak a jiným směrem ve skutečnosti se objevují.

(ob. 146.), později rozlila se bohatá skulptura po veškerých člancích portálu. I kulaté pruty klenby portálové nyní vesměs pokrývaly se bujnou okrasou arabeskovou. Každý prut ozdoben jest svým vlastním ornamentem : akantové listí vine se kolem ozdobných záhybů šroubovitých na jednom ; širší bývají listy druhého

(Ob. 145.) Sz. Ják XIII. stol.

(Ob. 146.) Třebíč.

Ornamentika především vyšinula se nyní vysoko a dosáhla krásy i jemnosti neobyčejné, což zejména spatřujeme na portálech, jejichž jednotlivé články nádherně ozdobovány bývají. Jest-li že u některých spatřují se tvary ornamentální rázu ještě prostějšího z podobných tvarů doby románské vzniklých a přetvořených

oblouku arabeskového, jehož lehké a pružné větve jemnými perlemi posázeny jsou ; z otevřeného zobáku ptáka vystupuje ornament třetího oblouku, široké listí révové tvořící ; ve čtvrtém totéž se objevuje s listím jetele ; na pátém představuje se různě propletené větvoří, s jehož konců listí a pupence vyrůstají a p. Jako

v klenbě odívají se i spodní částky portálu a pole výklenková rozvinilínovými okrasami.

nosičů, které jsou jaksi květnatou korunou ozdobného rozvětvení, jako se ukazuje na obr.

(Ob. 147.) Tišnovice.

Také zde vyrůstají z jícnu fantastického zvířete jemně komponované girlandy a přecházejí vystupujícími záhyby mile se střídající v okrasu

147., znázorňující dolojší partie nádherného portálu Tišnovického.

(Pokračování.)

Přehled církevně-umělecké činnosti v Praze r. 1878.

Minulý právě rok byl dosti plodný na zdarná díla z oboru umění církevního ve všech jeho odvětvích. Jako jindy uvádí se zde přehled prací vykonaných.

Architekt *A. V. Barvitijs*: Veškeré nákreby na nový kostel v Nižebobách dle návrhu dříve podaného a s kompetentního místa schváleného ve všech jeho částkách zevnitřních i vnitřních; provedení celé vnitřní úpravy farního chrámu Páně sv. Václava ve

Stráži: polychromie celého kostela, postavení oltáře hlavního a pobočního, kazatelna a malované okno; — nákreby rozličného kovového náčiní bohoslužebného, 30 listů.

Architekt *J. Mocker*: podrobné nákreby pro hlavní kostel sv. Víta na Hradčanech; — kamenný oltář pro kapli sv. Annenskou tamtéž s křížem a svícny bronzovými, emailovanými a zlacenými; — návrh na oltář pro kapli sv. Šimona a Judy; — návrh

pro *mřížku* kaple Martinické z kovaného železa, polychromovanou a zlacenou; — návrh na novou residenci kanovníckou na Hradčanech; — podrobné nákresy na probošství hradčanské v stavbě se nacházející; — *nákresy oltářů* pro kostely v *Ledči*, v *Telecí*, v *Mohelnici*, *Telči* (na Moravě) a pro barona *Zessnera*; — *pomník* pro † okresního hejtmana rytíře Hansgirga v Jáchymově z Nehvizdského pískovce; nákres *monstrance stříbrné* pro král. *katedrální kapitoly v Brně*, emailovanou a pozlacenou.

Architekti *A. Baum* a *B. Münzberger*: Celá *vnitřní úprava* farního kostela *Veletibského* provedena: hlavní oltář, dva poboční oltáře, stůl křesťanský, sedilie, kazatelna, zpočívadla, křtitelna, korpus varhan, kostelní lavice, skříň paramentní, mřížka, zvony a p.; — *chrám Páně sv. Jana v Nepomuku*: křížový oltář, úprava věží kostelních, podrobné nákresy na hlavní oltář; — *farní chrám Páně ve Mšeně*: nákresy na hlavní legendární oltář sv. Martina, nákresy na oltáře poboční; — celá restaurace slohová staré *románské kaple sv. Martina na Vyšehradě*; — dvě křtitelnice.

Sochař *L. Šimek*: „*Kristus Pán žehnající*“ v kameně vyveden, 5' vysoký do Vimberka; — „*sv. Eligius*“ a „*Isidor Miletský*“ pro dvorní museum vídeňské, z kamene Medolino, výška 8' 6"; — tři sochy pro oltář sv. Anny v hlavním chrámu sv. Víta na Hradčanech, u prostřed sv. Anna sedící, s jedné strany sv. *Lukáš*, s druhé sv. *Method*

(skica). — Kromě těchto prací postaven jest v květnu téhož roku *pomník Jungmannův*, práce téhož mistra, a dvě jiné sochy: *Waldstein* a *Jiří z Poděbrad* pro hraběte Josefa Waldsteina do zámku Mittergrabern u Vídně.

Sochař *Jindřich Čapek*: *Sv. Jan Nep.* v nadživotní velikosti z pískovce na bohatém postavci gotickém, po stranách sochy allegorické, představující: *mučednictví* a *mlčenlivost*; postaveno na náměstí ve Veselí nad Lužnicí z nadace Josefa Zemana († 1837); sochy *čtyř evangelistů*, výška 5' 6", pro průčelí děkanského chrámu v Chrádímí, kde před tím od téhož sochaře vyvedena jest socha *Kristova* 8' vysoká a v tympanonu Nanebevzetí Panny Marie.

Malíř *Jos. Helich*: *Pietà* pro farní kostel ve Vinohr. — *sv. Šimon*, apoštol, pro tamějšího důst. faráře Šimona Bejvly; — *Srdce Pána Ježíše* pro dp. J. Hůlka; — *křest Páně* pro kostel v Mokrolázcích, oltářní obraz; *sv. Martin* pro kostel ve Ptení; — *sv. Václav, Pietà* a *sv. Jan Nep.* pro farní kostel ve Veletibech, oltářní obrazy; — *sv. Václav* pro St. Louis v Americe.

Malíř *Fr. Sequens*: Okno do votivního kostela Vídeňského, věnováno od J. M. nejd. p. arcibiskupa olomouckého Bedřicha landkraběte z Fürstenberků, skládající se ze dvou skupenin obrazů; na jednom spatřuje se *Bedřich král* pro nedovolené manželství kárající, na druhém *mučednická smrt sv. Jana Sarkandra*; — *Madonna sv. Lukáše* pro farní chrám Páně ve Stráži, oltářní obraz.

Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

Čten jest přípis výboru *dědictví svat. Prokopského*, jímž slavný výbor na vědomost dává ředitelstvu Akademie, že k žádosti jeho povoluje náklad na *jeden sešit* „Časopisu katolického duchovenstva“. Vysokomyslným darem tím valně se ulehčí pokladně Akademie. Usnešeno jednohlasně, aby slavnému výboru *dědictví sv. Prokopského* vřelé díky ředitelstva vzdány byly. — „*Otázky archaeologické*“, které roku minulého jazykem českým tištěny a členům bezplatně zasílány jsou, budou do němčiny přeloženy a s letošní výroční zprávou německým členům Akademie křesťanské doručeny. Ředitelstvo povolilo potřebný náklad. — Konány jsou porady, jakým způsobem bylo by možno *odbornými přednáškami*

buditi lásku i v širších kruzích k vědám a umění křesťanskému.

Dary pro knihovnu: Místopředseda Akademie *Jos. Helich*: Králické bible z r. 1579 patero kněh Mojžišových; *Dr. Jos. Kalousek*: Orbis Phaëton z r. 1637.

Dary pro museum křesťanské: Dp. *Jos. Načeradský*, farář na Ostrově (Mor.), velký obraz večere Páně a 30 mincí; dp. *Jan Macháček*, farář v Dohaličkách, 4 obrázky; p. *Fr. Vondráček*, kněz, řezbář ve Vlašimi, 197 sádrových odlitků formy medailonové s podobiznami papežů.

Dárcům vysloveny jsou díky ředitelstva. Noví členové jsou přijímáni.

Odbor umělecký.

Vnitřní úprava farního chrámu ve Stráži.
(Pokračování.)

Při prvním vstoupení do kostela sv. Václava ve Stráži naskytuje polychromie oku tolik rozmanitosti, že k orientování potřebuje navštěvovatel hodnou chvíli, než se probere od vnady různých barev k pojmutí jednotné myšlenky, vedle kteréž vše upraveno jest. Nasytiv se povšechným dojmem sleduje znenáhla zákonnitost, s kterouž podřizují se jednotlivosti velkému celku. A právě ve zpytování této zákonnitosti velká vnada se ukrývá. Polychromie jest také písmem barevným, z něhož se dočítáme myšlenek duše, v níž zrodilo se dílo umělecké.

Zákonnitost zde sledovati lze *dvójím směrem*. Zákony předpisovala *jednak* důležitost a *význam* jednotlivých prostor chrámových, *jednak* *tektonika* s jejími požadavky.

Dispoice ukázala nám *tři* prostory kostelní: *loď, střed a chor*. Těm třem částkám dostalo se polychromií patřičného výrazu a přiměřené gradace. *Loď* zůstala prostá, *předsiní* *svatyně* dostalo se větší okrasy, *svatyně oltářní* pak bohatostí barev se vyznamenala a za první místo chrámu prohlásila; *loď* jest světlá, *předsiní* *svatyně* jest intensivnější, *svatyně oltářní* co místo, kde mystérium křesťanské se koná, největší hloubku a a vnadou barev na tajemnost oltářní poukazuje. A tak barvou méně neb více světlou, provedením méně neb více bohatým, přízvukem méně neb více slavnostným každému místu dostalo se rázu patřičného.

Zákon *tektonický* v tom se spatřuje, že při veškerých prostorách rozmanitého významu *spodek* jest těžký, *svršek* lehký, *střed* pak prostředníkem obou.

V té i oné přísné zákonitosti spočívá ona vnada důmyslu, když člověk z každé čárky a z každého tónu barvy poznává, že zde nic není nahodilého, nýbrž vše v rámci přísné architektonické barvou důmyslně stavěno jest. Z té důsledné organisace se poznává, s jakou láskou architekt pracoval. Díváme-li se na hotovou práci, tuť ovšem se zdá, jakoby vždy barva k barvě dle příbuznosti se byla přidala sama od sebe, což patrným jest svědectvím vypočítaného vkusu, jehož výsledek pochybným není.

Po tak obšírném, ale nezbytném *úvodu* *obecném* lze podstoupiti k *popisování zevrubnému*, kde již snáze možno jest stručným býtí, poněvadž zásady k posouzení díla uměleckého potřebné patřičně objasněny jsou.

Vstupuje-li kdo hlavním vchodem do farního kostela sv. Václava ve Stráži, nalezá se

pod kruchtou, která takovou měrou jest *předsiní* či kobkou chrámovou, dle starokřesťanské kázně prostorem vykázanou kajcíníkům. Proto zde v tom místě pološera a polosmutku stojí zpovědnice, tajemné a mlčenlivé stolice soudní, kde prostřednictvím kněze Kristus k soudu zasedá. S tím pokáním a s těmi povzdechy výtečně souhlasí šedá barva kamene kropenatého, jakou vše malováno jest. Na nízké klenbě pouze září s hůry kříž, znamení spásy, s paprsky naděje. V něm jedině jest spása. Kříž spásy jest jedinou hvězdou v temnotě pokání. Jen kříž z mrákoty vede ku světlu, z *temné a smutné předsině do jasné a veselé lodi*.

Loď chrámová, sídlo lidu zbožného, osady s Bohem smířené, světlem a barvou, jasností a veselím oplývá. Serpentinová křtitelna hned na počátku lodi ohlašuje, že jsme v prostore křesťanů křtem do Církve přijatých. Zde jest volno. Odtud modlitby k blankytu nebes vesele se nesou. Ráz té prostory jest *svoboda* dědiců nebes, *světlo* slova Božího a *blaženost* milostné lásky. Tu svobodu hlásá volná prostora *veselou barvou* valně rozšířená, to světlo shůry svítí s *kazatelny* slova Božího, tu blaženost věští *oltář Mariánský* s obrazem milostné Matky a se zlatým nápisem dedikacím: „Mater pulchrae dilectionis!“ Takové jest sídlo osady v křesťanském chrámě. V čele strany epištolní září zlatý *oltář* Královny nebes; v čele strany evangelní stojí *kazatelna* pěstující a kárající, osvěcující a zbraňující. — Lodi dostalo se nejprůběžnějšího výrazu pomocí barev dobře volených. V souhlasu se stavbou krucht jsou skupené pilastry lodi téže barvy šedě zelenavé jako přirozený kámen, kladí pak s celou vrchní částí nad tím se rozprostírající má ráz kamene šedého; architrav vesměs jest barvy žluté. Část konstruktivní musí se vyznačovati pevností a bezpečností. Prostora články konstruktivními ohraničená vyplněna jest stěnami. Na temnězeleném podnoží zdvihá se až do výše oken stěna barvou žlutou nápodoběnými deskami kamenými krytá, dvěma temnými vrstvami šedězelenavými po celé délce přerušená. Na jednoduché stěně rozvěšena jest křížová cesta. Křesťan k nebi pracně putuje po královské cestě kříže. Ve výšce oken zakončena jest solidní stěna spárováním v desky rozdělená utěšeným vlysem okrášleným festony a okřídlenými anděličky. Vlys jest malován barvou šedou na šedém poli a ozdobován zlatem. Pouze půda zlatých křížků nad festony v malých kolečkách zlatě obroubených jest modrá. Svrchu jest vlys zakončen lila bordurou jakožto přechodem *od podstavce ku stěně vrchní*. — Od oken za-

činaje jsou stěny světle šedé a v prostorách pilastry rozdělených, jakož v pažení oken oživeny náplněmi s lila pozadím. Taková jest také *klenba*, tři hladká pole čítající, v rozích mušlemi s květinami a festony (šedé v šedém), nad oblouky pak vykrajovanými lomenicemi žlutými v souhlasu se slohem kostela ozdobená. Ve středu tří klenbových polí spatřují se symboly *víry*, *naděje* a *lásky* u prostřed věnců vavřínových a palmových barevnými stužkami v jedno svázaných: kříž s trnovou korunou a knihou otevřenou s A a Omega, kotva svrchu ozářeným křížkem zakončená, kalich zlatý, patenou krytý, s hostií, na níž září crucifixus. Vše vyvedeno jest živě barvami přirozenými. — Loď patrně později přistavená k staršímu úzkému kostelu, který nyní tvoří presbyterium se svatyní oltářní, jest o mnoho starší, tak že na straně, která k presbyteriu přiléhá, zbývá místa pro poboční oltář na jedné, pro kazatelnu na druhé straně. Stojí tudy na straně epistolní *oltář bl. Panny Marie*, skutečný to skvost a vzor menších oltářů Mariánských, jehož popisu dočísti se lze v lonském „Methodu“ str. 94. Jest komponován pro to místo, na kterém stojí a proto ve své prostotě jest jako ulitý. Nedovedu si mysliti milostnějšího oltářiku zasvěceného „matce milostné lásky“. Sám sebou hlásá, co dí nápis jeho: MATER . PULCHRAE . DILECTIONIS . ORA . PRO . NOBIS! Non multa, sed multum. Malý jest, ale jak krásný! Byla doba domnivající se, že Pána Boha důstojně oslavovati lze jen za hlučné hudby všemožných nástrojů hudebních, co jich svět má, s celým leskem hudby operní, a v souhlasu s hudbou že i obět nejsvětější nejslavněji se koná u kolosálního oltáře, který vyplňuje celou stěnu od podlahy až do klenby s množstvím dřevěných oblaků a se zástupy dřevěných andělů a svatých. Nyní v umění církevním vracíme se ku staršímu vkusu v hudbě i ve výtvarném umění. „Non multa, sed multum!“ Kdo chce se přesvědčiti, což jest lepšího, zajdi si do Stráže. — Na straně evangelní stojí v lodi *kazatelna*, rovněž jednoduchost, jako ušlechtilostí pontavá. Skládá se s osmihranu, jehož 4 strany valně súženy jsou, tak že má 4 široké a 4 úzké strany. S šhranného podnoží lila barveného vystupuje sloup světlezelený, korunovaný hlavicí s akanťového listí dvojnásobným, dukatovým zlatem vyzlacenou. Přechod sloupu v poprsník nabíhající skládá se ze žlábků s kanelírováním a z jiných článků světle zelených, fialových a zlatých. Zlato jest vesměs barvou obroubeno. Vše pracně a pilně vyvedeno. Hlavní ton poprsníku a baldachínu jest souhlasně s hlavním oltářem bílý. Kolem poprsníku vinou se dva

zlaté věnce, spodní olivový, vrchní z listů útvaru srdci podobných. Náprsník do rohu dvou stěn postavený přiléhá na dvě stěny. S náplní dvou širších stran osmihranu svobodných svítí hlubokými, šťavnatými barvami obrazy „dobrého pastýře a rozsevače“ na úzkých pak stranách na temně modrém pozadí zlatem provedené symboly biblické, oba obrazy doplňující: klasy, trní, ptáci a p. Bílý baldachn s jasněfialovými náplněmi zlatem ozdobený končí bohatým zlatým křížem. Na vnitřním stropu poklopu či baldachínu vznáš se symbol Ducha sv. ve způsobu bílé holubice v zlatém nimbu křížovém s červeným a modrým pozadím. Na kazatelnu vchází se věží dveřmi ve zdi, zastřeny skvostnou jutou žlutohnědou s pedšívkou fialovou, tak že i tímto způsobem doby církevní vyjádřiti lze. V postě a adventě obrátí se opona podšívkou do předu, v ostatní čas zůstane v platnosti barva slavnostní.

Loď chrámová tedy má všeho, čeho jí potřebí jest: Oltář Mariánský s kazatelnou, křtitelnu s křížovou cestou, symboly víry, naděje a lásky i s tou ornamentikou stěn a klenby. Celá tato úprava poukazuje však křesťana dále na *svatyni oltářní*, která v prodlouženém presbyteriu má ještě svou *přípravnou síň*, zastupující z jistém smyslu vítězný oblouk starých basilik.

Prodloužený kůr valenou klenbou uzavřený stává se takto *prostředníkem* lodi a svatyně oltářní. Podle toho úkolu dostalo se mu také malebné dekorace. Nad tmavězeleným podnožím nejsou stěny pokryty pouhými deskami žlutými, jako v lodi, nýbrž jsou zastřeny též sice žlutým, ale intenzivnějším čalounem s překrásně stylisovaným vzorkem. Čaloun malovaný jest svrchu ukončen tímtéž vlysem s bordurou, jako v lodi se spatřovalo. Nad ním na jedné straně jest oratorium otevřené, na proti němu pak v pěkném rámci na způsob pamětní desky čte se nápis: † ECCLESIA . SC . VENCESLAI . IGNE . DESTRUCTA . INSTAURATA . CURA . CAROLI . HENRICI . PRINCIP . A . LOEWENSTEIN . A . D . MDCCCLXXVIII. — Strop této prostoty má barvu klenby lodní, pouze rozdělení jest jiné. Nápodobená žebra svatyně oltářní u prostřed v jedno se sbíhající vysílají odtud prodloužené žebro hlavní, kterým valená klenba po celé délce se dělí na dvě pole ozdobená monogramem Kristovým starým a novějším u prostřed neuzavřených věnců palmových a vavřínových, vše malováno barvami přirozenými. — Dole v té prostotě vyznamenané dobře by stály po délce patronátní lavice. Mřížka či zábradlí barvy olivové s proužky zlatými a fialovými dělí tuto předstň od *svatyně oltářní*.

V celém chrámu stopuje se stálá gradace, která zde ve svatyni oltární vrcholí. Zde soustřeďují se zraky a modlitby věřících, zde jest středisko bohoslužby a osady — sídlo Beránka ve svatostánku přebývajícího. Zde soustřeďuje tedy i umění křesťanské veškerou krásu tvarů i barev.

Jakmile hned na počátku práce ukázalo se, že ze spodních stěn vyráží vlhko, pokryty jsou až do výše dveří dřevěným pažením (lambris) tónu zeleného, jehož náplně barvou fialovou se žlutým proužkem obroubeny jsou. Stěna nad dřevěným pažením pilastry rozdělená pokryta jest malovaným čalounem barvy jemněružové s přerokošným jakoby stříbrotkaným vzorkem. Barva růžového purpuru lépe souhlasí se slohem copové architektury a proto úmyslně nepoužilo se konventionelní barvy červené. Čaloun má svrchu malé opouky barvy fialové a dole fialové trásně žluté obroubené. Nad skvostným čalounem, spatřují se ve vykrojených lomenicích mušle s věnci střídavě palmovými a olivovými šedě na šedém poli malovanými. Žebra pouze barvou nápodobena od pilastrů vybíhající a v jednom bodu se sbíhající, jsou světlá, pole trojhranná mezi nimi pak barvy modré. S prostředního pole, kde při možnosti figurální malby trůnila by postava Spasitelova, svítí symbol jeho — kříž ozářený paprsky z dvojího zlata, pod nímž v dotčeném štítu ve věnci olivovém pentlemi svázaném na temně modrém pozadí zlatý nápis věští heslo kříže: „Lux de luce.“ Světlo kříže odtud vrhá svůj odlesk až pod kruchtu na ten menší křížek. Již tedy tam ukazoval ten malý křížek vstupujícímu program celku. (Pokračování.)

Měsíční zpráva.

1. Vyřizené záležitosti.

Nákresy na nový kostel v Nižebobách. Když Pán Bůh požehná, díla přibývá. S malými objednávkami Akademie počala pěstovati křesťanské umění a pokročila od malého k dílům velkým. Již se jí svěřuje nejen vnitřní úprava, nýbrž i budování nových chrámů. Výboru sekce umělecké předloženy jsou právě nákresy na nový kostel v Nižebobách. V nákresech viděti lze celý kostel ve všech jeho částkách zevnějších i vnitřních. Má býti v jistém ohledu vzorem chrámů vesnických s přiměřenou úpravou a důstojností. Práci u Akademie objednal *J. K. Rojek*, zvěčnělý děkan budyňský, blahé paměti. Po schválení předložených plánů výborem uměleckým zaslány jsou jeho nástupci, dp. J. Ječmenovi. Nákresy zhotovil arch. *A. V. Barviti*, jemuž výbor svého času práci odkázal.

Hlavní oltář pro farní chrám v Telči na Moravě slohu gotického; nákres a rozpočet.

Hlavní oltář pro farní kostel v Teleci slohu gotického; nákres a rozpočet.

Gotický oltář objednaný uroz. p. baronem Zessnerem; nákres a rozpočet.

Skvostná monstrance zcela stříbrná slohu gotického pro katedrální chrám P. v Brně, objednaná nejd. kr. kapitolou Brněnskou; nákres a rozpočet. Veškeré nákresy a rozpočty zhotovil architekt Josef Mocker, jemuž výbor sekce umělecké důležité práce ku vyvedení svěřil. Jsou od výboru schváleny a ku provedení odborným průmyslníkům svěřeny.

Hlavní oltář pro farní chrám Páně v Chlebičích slohu renesančního; nákres a rozpočet zhotovili architekti A. Baum a B. Münzberger. Od výboru schválené zaslány jsou objednateli dp. faráři A. Bouchalovi.

Dva Sanctusy pro farní chrám P. ve Velebích z kovaného železa, polychromované a zlatené, práce vesměs ruční. Každý stojí na podstavci z leštěného mramoru sliveneckého. Střední tyč vespod 4 pletenými opěráky z kovaného, kuleťového železa podepřená a u prostřed ornamentálně převázaná, rozpíná se svrchu ve 4 ramena kolem hlavního pro velkou svíci. Pokus ku obnovení staré techniky u nás druhdy virtuózně pěstované dobře se zdařil. Práci provedl zámečník Fiala. Nákres zhotovili architekti A. Baum a R. Münzberger.

Skleněný lustr pro chrám P. v Drahoňovicích na Moravě, výborem sekce umělecké objednaný ve vlášských Benátkách od světoznámé firmy. Odbor objednal podobný pro svou stálou výstavu. Popsis přistě.

Nákres na malované okno, lampa na věčné světlo a **vásy** na květiny oltární s emailovanými jmeny P. Ježíše a P. Marie, vše dle nákresu architekta Barvitia, objednané od J. J. Karla knížete Löwensteina.

Pacifikál pozlacený, s emailovanými okrasami a ozdoben granáty dle nákresu arch. Barvitia, obdržel dp. T. Hánl, administr. v Kokorách u Přerova; tentýž **lampu** celou v ohni pozlacenou.

2. Nová objednání.

Monstranci gotickou celou stříbrn. s drakami dle zvláštního nákresu architekta J. Mokra: nejdůst. král. kapitolu v Brně.

Kalichy: celý stříbrný s emailovanými obrazy Svatých a okrasami: dp. Ant. Zeman, farář v Olšanech u Prostějova; — **stříbrný:** dp. Petr Tesař, farář v Halenkovicích u Napajedel; — se **stříbrnou** kupou a patenou a přiměřenými okra-

sami: Vysoké c. k. místodržitelství pro chrám P. v Aši.

Drobné práce kovové: *pozlacení kalichů:* dp. Frant. Klíma, farář v Krásné na Moravě; dp. Aug. Cassali, farář v Pšově; dp. Petr Tesař, farář v Halenkovicích u Napajedel; — *nádobky na sv. oleje z cínu:* dp. Karel Matějka, farář v Těcho-
nicích; dp. Arnošt Vlček, farář v Obiřtově; — *mešní konvičky:* skleněné dp. Vil. Helwich, farář v Uhersku; cínové dp. Fr. Klíma, farář v Krásné; dp. Vojtěch Klínka, zám. kaplan v Hrádku; vdp. Emil Veverka, děkan v Žebráku; — *konvičku s ta-
lírlem ke křtu:* dp. Arn. Vlček, farář v Obiřtově; — *svícny oltářní* (6 kusů) vdp. Emil Veverka, děkan v Žebráku; — *kříž na oltář:* vdp. Emil Veverka, děkan v Žebráku.

Paramenty: *Pluvial bílý:* vp. Jos. Janda, kaplan v Brandýse n. L.; — *kasule, bílou:* Dr. A. Cyvín, advokát v Kolíně; — *skvostnou, bohatě vy-
šívanou:* dp. Jan Kadláček, farář v Moravičanech; — *velum skvostné, zlatem vyšíváné:* vp. Jan Ka-
dláček, farář v Moravičanech na Mor.; *vyšíváné:* dp. Jos. Bilčík, farář v Záhřebu; — *plášť na ci-
borium:* důst. farní úřad v Kříž. Kostelci; — *štolu
fialovou:* vp. F. Tschörner, kaplan v Raspenavě; blp. Jan Janda, kupec v Domažlicích; — *prápor
spolkový:* blp. Fr. Meizr, starosta spolku v Lysé; — *prápor pro spolek sv. Josefa na způsob ko-
rouhve kostelní, skvostný, vyšíváný, objednaný od*

dp. Vojtěcha Cipína, církevního kněze v Ahnapee (Amerika); — *dvě vyšíváné pentle:* slavná redakce „Čecha“; — *přikrov dětský, skvostný:* dp. Jan Kadláček, farář v Moravičanech; — *polštáře ol-
tářní:* vp. Isidor Walter, kaplan v Račicích.

Prádlo: 6 *korporací:* vp. Josef Radimský, kaplan ve Smidarech.

Rozličné: dva *oltářní zvonky* a jeden ku sakristii: vp. Tom. Fialka, kaplan v Častalovicích; — *trojcimbálek a missál:* vp. Jos. Zedníček, kaplan v Jihlavě; — *trojcimbálek:* dp. Fr. Micka, farář v Noutonicích; — *kříž pro školu:* sl. místní školní rada v Lenešicích; — *oltářní zvonek:* dp. Fr. Klíma, farář v Krásné na Mor.; — *biret:* dp. Frant. Taraba, farář v Lašovicích; — *pultík pro missál:* dp. Ant. Pruša, farář v Panenském Týnci; — *trojcimbál:* vdp. Jan Ješina, děkan v Č. Dubu.

3. Rozpočty.

Na *křížovou cestu* s rámci: vp. Václ. Oplť, kaplan v Libochovicích; — *stříbrnou patenku* ku nemocným a *nádobky na sv. oleje:* dp. J. Strouhal, farář v Klatkách; — *výkres na oltář s rozpočtem:* dp. Jos. Šildberger, farář v Nemoticích na Mor.; — *Boží hrob:* dp. Eman. Košatecký, farář v Kadlíně; — *pozlacené tabernakulum, křtitelnici mra-
morovou a dva sanctusy:* důstp. J. Kraus, farář v Bělci u Neveklova.

Odbor archaeologický.

Odpovědmi na „otázky archaeologické“ dostalo se také odboru archaeologickému pravidelné činnosti. Umělecký archaeologický a historicko-topografický materiál bude se náležitě pořádati, aby se ho, až k úplnosti obrazu kulturního dostatečným bude, snadno dalo použítí k důležitému dílu literárnímu, jakého až dosud se nedostává literatuře církevně-umělecké v zemích koruny Svato-Václavské. Vyžaduje-li takové dílo mnoholetou a pilnou práci, vytrvalostí, důsledností a si-
lami spojenými i nesnadná věc se vykoná. „Method“ uveřejňovati bude stručný výťah „odpovědí“ pořádkem, jakým odboru archaeo-
logickému zaslány jsou. Výbor vzdává srdečné díky veškerým přátelům církevní archaeo-
logie, kteří na „otázky archaeologické“ od-
pověď již zaslali, prosí o další podporu a povzbuzování jiných k pracem podobným. Ve-
lice prospívá, přidá-li se k popisům důleži-
tějších neb charakteristických předmětů *nákres* buď v textu, buď o sobě, byť i nezkušenou rukou vyvedený, jako mnozí již učinili, proto že takovým způsobem psané slovo se doplňuje a objasňuje. Mnozí podrželi sobě „otázky archaeologické“ k dalšímu upotřebení a při-
drževše se pořádku a rozdělení v nich na-

značeného podali v souvislém vypravování stručné a zajímavé monografie velevítané. Výboru archaeologickému podobnou práci se ovšem valně usnadňuje vytčený úkol. Budiž však každému na vůli zůstaveno, jakým způsobem na „otázky archaeologické“ odpověditi chce. Již tedy následuje seznam „odpovědí“.

1. **Kostel a klášter v Želivě.** Sepsal Viktor Bezděka, archivář řádu praemonstrátského v Želivě. Dp. archivář poukazuje k popisům již stá-
vajícím v „archaeologických památkách“ r. 1856, 1858, 1861 a doplňuje, čeho tam opomenuto bylo; uvádí se zejména: socha bl. Panny Marie 8' 2 1/2" vysoká, stojící nad kobkou kostelní a v Praze r. 1720 zhotovená, socha sv. Jana Nep. z r. 1721, dva poboční oltáře v kostele konventním od proslulého stukátora Henevogla vyvedené, oltář v kůru mnišském a nápis na kamenné menše jeho, stolice v kůru a skříň ve sakristii výtečné práce řezbářské, monogram na pilíři a zpráva o gotickém nápisu na apsidě, krypta hraběte Josefa z Věžníku, nápis náhrobní a malované epitafium, znak ryt. Vraždu z Kunwaldu, podobizna posledního pána Jana Křištofa Leskovce z Leskovce z r. 1678; — na štítu nad hlavním vchodem do konventu stojící železná monstrance 3 centy těžká a r. 1720 v Praze zho-
tovená, obrazy krajin v ambitech od Hubaciusa malované, klášterní sbírka mincí římských, po-
pelnic a jiných památností, jako jsou norimberské hodiny a j.; velký, na plátně malovaný polohopisný plán panství želivského před 200 roky, jehož po-

pís psán jest řečí českou. — Zároveň dává se zpráva o pohanském pohřebišti, které se objevilo při zakládání nové silnice blíž klášterní zahrady, v němž nalezeny jsou kroužky s esovitým ukončením mosazné a měděné, původně pozlacené a postříbené. — Tiskéné zprávy s doplňujícími těmito dodatky dštp archiváře Bezděky poskytují úplný a zakončený obraz památného kostela a kláštera Želivského.

2. Filiální kostel sv. Uršuly v Oujezdci (ku faře Belčické přidělený. Sepsal *Bohumil Vítek*, podučitel v Černísku u Břežnice. — S velkou pilí a s patrnou láskou sestavil jmenovaný pan zasýlatel odpovědi a ilustroval je nákresy zběžnými sice, ale velmi instruktivními, tak že jedno druhé doplňuje a na základě materiálu zasláného jasný obraz celého kostela povstává. Kostel jest jednolodní s presbyteriem rovně zakončeným. Presbyterium jest téže výšky s kostelem. Stavba kostela značí dva slohy: románský a přechodní, jak z popisu a ilustrace zřejmá se vidí. Věž posud zachovaná má dvojatá, sloupkem dělená okna. Kdežto na severní straně kostela dosud se zachovala románská okénka, má již strana jižní větší okna později prolamovaná a gotickou kružbou opatřená. Portálek kostela pochází z doby přechodní, jak z nákresu se vidí, kde na sloupku románském kulatý prut v lomený oblouk vybíhá. Závěsy na dveřích jsou dlouhé, staré. Kostel stojí u prostřed hřbitova obehnaného zdí okrouhle běžící. — Celý spisek jest velmi zajímavý a poučný. Vidí se z odpovědi, že při dobré vůli na „otázky archaeologické“ snadno a i k dalším účelům uměleckým a vědeckým správně odpověditi lze.

3. Farní kostel Narození Panny Marie v Oubislavici. Popisuje farář *Kaska* — Ves Oubislavice leží na úpatí rozvalin bývalého rytířského hradu Kumburku v podlouhlém údolí na říčce Ořešce blíž Jičina. Obyvatelé jsou nyní vesměs Češi, kdežto ještě před 20ti roky každou druhou neděli německy kázati se musilo. Na počátku vesnice stojí na návsi farní kostel. Má u vchodu dvoupatrovou věž s třemi ciferníky a s bání plechem pobytou. Ve věži zavěšeny jsou zvoný z roku 1840 a 1870. Kostel byl opravován r 1812, 1833, 1876. Má okna okrouhlá, kamenem obložená, s venčí jsou liseny a polokruhové podřímsí,

apsida polokruhová, nižší než loď a portál způsobu románského. Kostel jest malý o jedné lodi. Vchází se věží v předu přistavěnou s kostelem stejně sklenutou. Následuje zevrubný popis vnitřku a krátký nástin dějin kostelních. Liber memorabilium počíná r. 1836, farní matriky r. 1787, kde opětne samostatná duch. správa zde povstala, z lokalie pak r. 1847 na faru povýšena byla. Až do roku 1848 vedeny jsou matriky německy. Patronem jest náboženská matice. Pak líčí se polní kříže, sochy a p. Zajímavá jest zpráva o bývalé tvrzi v osadě *Štav*, z níž příkopy až dosud se zachovaly. Vedle úsudku prof. Malocha z Jičina jest tvrziště velmi staré. Při kopání nalezeny jsou mnohé věci středověké, jako jsou: ostruhy, drátěná košile a p. Velevítané jsou poznámky akad. malíře Tulky. (Jos. Orth a Fr. Sládek v topografickém slovníku tvrdí, že kostel již roku 1384 se uvádí a že byl r. 1712 z novu vystaven. Dštp. farář velice by se zavděčil sekci archaeologické, kdyby na zjištěnou, co z dřívějšího chrámu zbylo, některými nákresy, byt i jen zběžnými, popis svůj laskavě doplniti ráčil na příkl. portálem, apsidou, oknem, polokruhovým podřímsím a j. — Prosba redakce.)

4. Monografie města Rakovníka s 6 velkými vyzobrazeními. Quart. Stran 88. Sepsal profesor *Sigmund Winter*. — Vědecké dílo v ohledu každém důkladné podal prof. S. Winter z Rakovníka. Na základě tiskéných „otázek archaeologických“ sepsal souvislé dílo, drže se přísně pořádku otázkami naznačeného a podal takto vítaný vzor, vedle něhož, komu libo, při podobných popisech možno řídit se. Na ukázkou obmyslí redaktor pilnou a obšírnou práci v „Metodu“ uveřejniti. Pan spisovatel provedl nás nejprve městem, zastaviv se všudy, kde co památného k nalezení bylo, a zašel pak i do vůkolí v obvodu města, jak se to v „archaeologických otázkách“ naznačuje. Ku znázornění dal od žáků reálních nakresliti nejdůležitější předměty na zvláštní listy: Kostel sv. Bartoloměje od strany severní, jižní a západní, starou zvonici na hřbitově, bránu vysokou a pražskou či zámostelskou. — Kromě toho dal od žáků sbírati a vypravovati pověsti tamější. — Věru, záslužná to práce i obětovná! Kéž příklad jeho najde mnoho následovníkův!

Lehner.

Jan Karel Rojek.

Úvod.

Nám mladším učiti se jest lásce, horlivosti a ideální snaze od starších vůdců a vzorů, jejichž jasným příkladem roznécuje se mysl a podporuje se touha po následování. Ti starí veteráni namnoze odumírají a mladší generace ochabuje. Na sídlech, kde druhdy závodilo se v obětovné duševní činnosti, počíná usazovati a rozežírat se směr sobeckého materialismu. S bolestí to budiž zaznamenáno! V takových dobách mrazivé netečnosti sluší více než jindy zahřívati to srdce chladnoucí u ohně činnosti šlechtných mužů, kteří tímto životem prošli sloužíce. Sloužiti Bohu a sloužiti lidem, sloužiti Církvi a sloužiti vlasti: — v tom jest povolání člověka a křesťana důstojné Sloužiti!

Kdo slouží jen sobě, vyslouží si mzdu svou — věčné zapomenutí. Byť by šel celý svět za zlatým teletem sobeckého mamonu a marnivé ctížádosti, což jako koň a pára vystupuje a mizí; sloužiti obecnosti, nežítí sobě, nýbrž žítí velké rodině vlasti a lidstva, i u zvrhlého pokolení se oceňuje. Každý vzdělaný národ rád sní o ztraceném ráji. Není mu volno v zápachu bahna a hniloby. Každá doba kulturní, nestojí-li na prahu mladistvých počátků, mívá svůj ztracený ráj. Tak dobře národ, jako jednotlivý člověk. Jakmile jsou překročeny polední výšiny života, sní o ztraceném mládí. I netečná a líná pokolení ctí ideální snahu.

Jan Karel Rojek připomíná nám dobu

ztraceného mládí a ztraceného ráje. Ten muž zasvětil se výhradně vlasti, ten kněz zasvětil se výhradně Církvi. Dvě srdce měl. Jedno dal nebi, druhé dal zemi. A přede obě v duši jedné svorně byly.

Neznalť sice osobně redaktor Rojka, a přece vždy s velkou úctivostí a láskou na něho vzpomínal. Tvář jeho nikdy nespatrił, a přece obraz jeho v duši nosil. A když přišla smutná novina, že Rojek zemřel, nad jeho hrobem truchlil s četnými přátely.

Shasla hvězda. Shasla na obloze života národního a církevního. Ale jen na okamžik. Jen oku tělesnému shasla, oku duševnímu však dále svítí. Kéž by nebe české poseto bylo takovými hvězdami! Rojek v mnohém ohledu byl vzorem nám. Ať vzorem zůstane!

V době, kdy Akademie křesťanská činnost svou ve všelikých oborech svých, v umění a vědě, v archaeologii a hudbě, již již rozprostírá po veškerých končinách vlasti Cyrillo-Methodějské, dobře jest za příklad následování hodný postaviti muže a kněze, který již dříve v život uváděl, oč Akademie křesťanská nyní v širších kruzích se zasazuje, a který vznik ústavu toho žádoucího uvítal s takovou vřelostí a podporoval s takovou obětavostí, jako se shledává jen u velkých duchů. První kostel, který stavěti bude Akademie křesťanská, Rojek ji světil. Budoucí kostel sv. Martina v Nižebobách, jehož plány umělecký odbor Akademie křesťanské nástupci Rojkově právě zasílá, památkem bude umělecké snahy mecenáše vlasteneckého. A žádá-li nyní odbor archaeologický při téže Akademii členy své, zasílaje jim „otázky archaeologické“, aby na ně odpověděli a takto veledůležitý a nejnnutnější material pro budoucí stavbu uměleckých dějin vlasti českomoravské pokynuli, J. K. Rojek již za dávných let ve svém okršlku učinil, zač nyní v míře ovšem rozsáhlejší odbor archaeologický prosí přátele dějin vlasteneckých a kulturních.

Bylť zajisté J. K. Rojek pěstitelem *vědy* křesťanské a přítelem domácí literatury, mecenášem *výtvarných umění* a badatelem i spisovatelem *archaeologie křesťanské* na slovo vzatým. Kromě vzácných těchto předností byl knězem vzorným, charakterem šlechetným a vlastimilem nejlepším. Nikoli ten, kdo slovem, nýbrž kdo skutkem lásku k otčině osvědčuje, sluje vlastencem.

Takový byl J. K. Rojek. Podobných lidí zhusta se nerodí. Na výsluní jejich člověku

volno bývá. Od nich potomci rádi se učí. Živý příklad vábí. Láska hřeje. Hvězda svítí.

Jednak z přirozené vedle zásluh vděčnosti, jednak na povzbuzení vrstevníkův žijících a ku paměti budoucích umínil si redaktor čtenářům „Methoda“ podati biografi muže stejně zasloužilého, jako šlechetného. Za tou příčinou žádal v „Methodu“ o laskavé příspěvky k životopisnému nástinu. Vyzvání neminulo se výsledkem. Prof. Aug. Sedláček z Tábora zaslal některé listy zvěcněleho badatele, dp. Josef Klein, farář v Cerekvici, vypsání jisté episydy z jeho života, nejdůvěrnější však, nejlepší a nejstarší přítel Rojkův, vdp. farář Opočenský Josef Roštlapil hned po přečtení onoho vyzvání redaktoru oznámil, že co nejdříve do Karlína osobně zavítá a milerád sdělí, co o příteli svém tak vroucně milovaném ví a zná. Že jsem se těšil na takovou návštěvu, netřeba dokládati. Přišel s tím svým srdcem z ryzeho zlata a ryzou povahou věrného staročecha. Takovými známostmi se duše živí a občerstvuje. Posíl jsem za písemné zaznamenání všeho důležitějšího ze života Rojkova. Přítel přítele nejlépe zná a nejspravedlněji oceňuje. Ochotně slíbil a příležitostně zaslal s milým dopisem, jehož počátek zní: „Touto zásylkou své dané slovo splňuji. Račtež si z toho vybrati, co by k Vašemu účelu posloužití mohlo.“ —

Dychtivě a s vnitřním utěšením četl jsem, co přítel o příteli píše. A mezi čtením změnil jsem náhled. Maje až dosud v úmyslu z materiálu poskytnutého vzdělati životopis Rojkův, vzdal jsem se dřívějšího záměru. Vdp. J. Roštlapil vypravuje události ze života přítele a miláčka svého s objektivností dějepisce, s jasností důvěrníka a s láskou přítele zasvěceného i do nejtajnějších hlubin šlechetného srdce. Škoda každého slova, jemuž by v jiném kontextu a v ústech jiného vypravovatele ubýlo váhy, půvabu a původnosti! V následném životopisu nezměněném vidíme vlastním očima kráčet oba přátele ruku v ruce, oběma se díváme až do hloubí těch šlechetných duší spojených pevným svazkem přátelství, které ani za hrobem nepřestává. Hříchem by bylo něčeho přidávati aneb ubíráti.

Po vypravování vdp. faráře J. Roštlapila následovati budou na doplnění jednotlivé události, dopisy některé a jiné zprávy, jichž redaktorovi buď již se dostalo, anebo které jemu ještě zaslány budou.

Lehner.

»Method« vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 2.

V Praze, dne 28. února 1879.

Ročník V.

OBSAH: Sloh přechodní. (Ornamenty portálu.) — Z Akademie křesťanské: Ředitelstvo, Odbor umělecký. Odbor archaeologický. — Domácí zprávy. — Jan Karel Rojek, děkan Budyšský. Náčrt životopisný.

Sloh přechodní.

Píše F. J. Lehner. (Pokračování.)

Jako na portálu Tišnovském spatřuje se příbuzná ornamentika na skromných zbytech bývalého kostela Hradišského s podobnou ná-

pnoucí. Příbuznost s portálem Tišnovickým ve všem se jeví na zříceninách Hradišských. I ten pták v jiné podobě se zde opakuje.

(Obr. 143.) Hradišské. Ornamenty portálu.

herou provedeného. Spodní partie portálních stěn mezi sloupky vybývajících plasticky jest okrášlena. Jsou to guirlandy utvořené z listů krásně stylisovaného vzhůru na plochách se

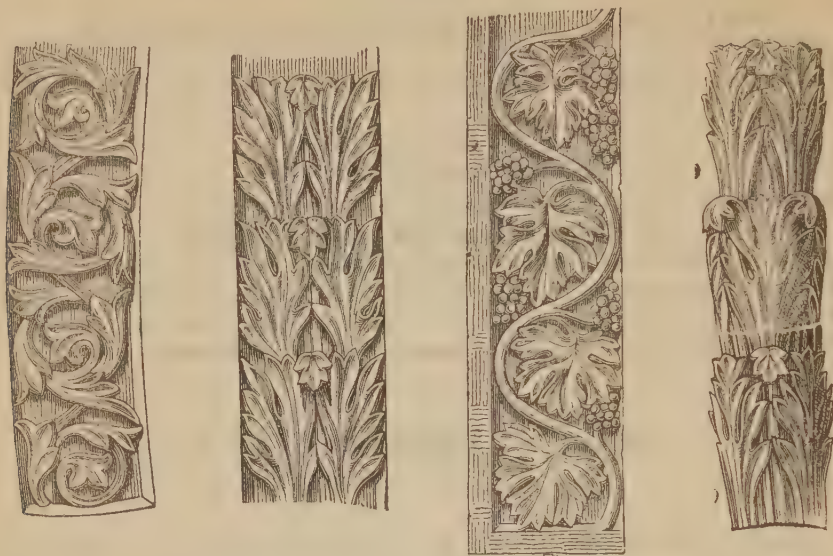
Rovněž okrášleny jsou pásy oblouku listů révovým, jetelovým, bodláčím a akantem. — (Obr. 148.)

Měkké formy plastického ornamentu na

obou portálech hojně a bujně rozloženého dalece se liší od přísných sice a souměrných, za to však také suchopárných tvarů a ornamentů, jaké spatřujeme na německých památkách stavitelských slohu přechodního. Porovnáním a hlubším badáním bezpečně se zjišťuje, že v Čechách a na Moravě za

přípravena a vzdělána na neobyčejný a podivuhodný rozkvět, který v následujícím věku za příznivých okolností vlast na vždy oslavil. Zlatou dobu Karlovu nebylo by lze vysvětliti bez předcházejícího věku. Jako v přírodě, také v dějinách kráčí vývin duševní svou vyměřenou cestou. Bez Gaudimela nebyl by Pa-

(Obr. 148.) Hradiště. Ornamenty portálů.

XIII. věku vyvinula se zvláštní, velice pokročilá škola umělecká, jejíž nejznamenitější díla bohužel s povrchu země zmizela. Škoda! Přes škoda! Kulturním dějinám jest však ukázati a dovoditi, jakou vzdělaností a uměleckou dovedností i původností slinul národ český za XIII. věku. Půda česká byla tudy náležitě

lestrina, bez Porugino nebyl by Rafaël, bez vývinu samostatné české školy umělecké za věku XIII. nebyl by mohl následovati rozkvět věku XIV. V přírodě a v dějinách nejsou žádné skoky. Ve světě každé proč? má své proto!

(Pokračování.)

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

Dar. Dp. Vojt. Cypín, missionář v Americe, daroval na album Karla IV. 21 zlatých. Šlechtnému knězi, který, ač za mořem, stal se jedním z prvních zakládajících údů Akad. křesťanské, vysloveny jsou díky ředitelstva.

Řádná valná hromada Akademie křesťanské ustanovena na den 25. března o 7 hod. večerní. O slavnostní přednášku požádán jest F. J. Lehner.

Běžné záležitosti jsou vyřízeny a noví členové přijímáni.

Odbor umělecký.

Vnitřní úprava farního chrámu ve Stráži.

(Pokračování)

Na pravo od kříže v sousední náplni trojhranné s modrého nebe klenbového září plnou tvář zlaté slunce, na levo stříbrný měsíc z platiny ve druhé čtvrti s tvář po'ovičně

jasnou. Celá ostatní obloha poseta jest hvězdami a hvězdičkami rozličné velikosti. A tak nad hlavním oltářem rozpíná se celé hvězdnaté nebe a u prostřed hvězda nejjasnější a největší — kříž — „lux de luce“.

Pod takovým nebem trůní hlavní oltář. Nebe uchystal umělec Beránku zde sídlícímu

třeba nahoru vytáhnouti. A tak „ctihodná panna, která viděla dobu Otce vlasti a šťastné dny jeho vlády, přišla o svá okna dovojitá, o svou stanovou střechu mechem porostlou a o své krajky okolo krku všelijak vykrajované.“ — Stejným osudem uchvácen jest *starý gotický kalich stříbrný*, „ctihodná to památka svým stářím a formou uměleckou, která k vůli úspoře několika zlatých prodána jest r. 1869 Josefu Bergovi, Bronze- und Metallfabrikanten v Praze za 36 zl. a za to koupeno ciborium pozlacené. V inventáři r. 1826 jest kalich ceněn za 45 zl., z čeho se vidí velká jeho cena. V inventáři z r. 1864 jest však uveden s poznámkou: „sehr abgenutzt.“ Bůh suď! v kterém museu cizozemském teď parádí. — Do třetice všeho dobrého. Ještě třetí památku měl kostel Nechvalický — *missál* r. 1508 na pěkném, silném papíře tištěný, jehož kanon byl na pergameni. A ani této památky tam není více. Zemřelý farář Hulička odevzdal misál do knihovny roudnické, patřící knížeti Lobkovicovi, patronu kostela, kdež bezpochyby až podnes se nalezá. Dp. spisovatel činí zvláště na tento misál archaeologický odbor Akademie křesťanské pozorna pro krásné iníciálky v něm obsažené.

Bývalá *románská věž* dole čtyř-, nahoře nyní osmihránná jest ve spejení s kostelem; má svrchu čtyry okna okrouhlá; jehlanová střecha osmihránná plechem krytá jí nyní zakončuje na místo dřívější vábné střechy stanové. Nejvzácnější dojista památkou jsou *zvon*y i stářím i provedením ctihodné; jeden pochází z 15., druhé dva ze 16. věku. Šdoda, že třetí (umíráček) jest puklý. Byl to nejkrásnější souhlas zvonů v celé krajině a jak znalci vypravují, pravá hudba. Zvony jsou zavěšeny na stolici dubové podle sebe. *První* — Mikuláš zvaný — s obrazem téhož světce, váží dle pamětní knihy 15 centů. Má kolem čepce za ozdobu listy, pod nimi pak vypuklé figury představující hudce hrající na píšťalu, harfu a citeru. Dole jsou kolem otvoru ozdoby následující: žena krávu dojíci, muž ovce stříhající, rolník motykou kopající. Jest to velmi krásná vypuklá práce. Zvon byl nákladem osadníků lit r. 1575 a má více nápisů. V pravo:

„S DOVOLENÍM WYSOCE UROZENÉHO PANA PANA LADISLAWA STARŠÍHO Z LOBKOWIC NA CHLUMCY A GJSTEBNICY GEHO MILOSTI CYSAŘE ŘÍMSKÉHO ETC. RADDY A NEJWYŠJHO HOFMISTRA KRÁLOWSTVJ ČZESKÉHO, UMĚNÍM BRIKCYHO ZWONARE Z CYNBERKU W NOWÉM MĚSTĚ PRAŽSKÉM DO NECHWALIC K SWATÉMU MIKULÁŠI NÁKLADEM WŠECH OSADNÍKŮ K TĚMUŽ KOSTELU NÁLEŽEGICÝCH, TENTO ZWON JEST UDĚ-

LÁN. ABY LIDÉ USLYŠJC HLAS TOHO ZWONU K CHWÁLENJ JMENA BOŽJHO, POSLOUCHANJ SLOWA JEHO A K MODLTBÁM SWAÍYM DO KOSTELA SE SCHÁZELI.“

V levo na téže straně zní nápis:

„Johanka z Dubé a z Lippeho na Chlumcy a Jistebnicy“ etc.

Pod hořejším nápisem jest znak Ladislava z Lobkovic a pod tímto Johanky z Dubé a z Lippeho, jeho manželky. — Na druhé straně jest nápis:

„Z toho budiž Pánu Bohu čest a chvála. Stalo se leta Páně 1575.“ s obrazem sv. Mikuláše biskupa. Průměr zvonu 3' 5"; výška 2' 8". Má tón G.

Druhý zvon — Marie — váží 10 centů a okolo čepce má nápis latinský gotickým písmem:

„Anno Domini MCCCCXCVI (1496) opus confectum est ad laudem Deo omnipotentí.“

Na protější straně pod samým nápisem obraz Panny Marie. Průměr 2' 9"; výška 2' 3". Má tón C.

Třetí zvon mnoho stříbra mající nyní puklý, 4 centy těžký má nápis gotický:

„Slowutny Briken zwonar z Cymberka v nowém městě Pražském tento zvon udělal. Leta Páně 1591.“ Pod nápisem spatřuje se *podobizna Brikenyho* s nápisem kolem hlavy: „Brikenius aeris funditor a Stannimonte“, a vedle toho znak jeho. Na druhé straně zní nápis latinkou psaný pravopisem novým:

„BLAHOŠLAVENÍ MRTVÍ KTEŘÍ V PÁNU UMÍRAJÍ NEB JIM DUCH DÍ ABY ODPOČINULI OD PRACÍ JEJICH.“ Byl totiž zvon tento umíráčkem. Kolem koruny v obrubě asi 1½" široké spatřují se ozdoby, u př. rytíř klečící s rukama sepjatýma a p.)* Průměr 2'; výška 1' 7".

Jako věž zblaven jest rovněž i kostel opravami (!) původního rázu a slohu svého, jak z přidaného nákresu a důmyslného popisu se vidí. Až dosud zachovaný jednoduchý *portál hlavní* na straně s tesaného kamene s jedno-

*) Na konci popisu podotýká dp. spisovatel: Vůbec jsou zdejší zvony tak pamětuhodné! že by znalec měl je na své oči viděti a popsat v listu odborném. I stářím jsou ctihodny po cházejíce z r. 1496, 1575, 1591. Škoda, že třetí (umíráček) je puklý! Byl to nejkrásnější souhlas zvonů ve zdejší krajině, a jak znalci vypravují, pravá hudba. — Povděční jsouce za důkladný popis nevylučujeme možnost splnění, čeho si dp. farář přeje. Není v místě aneb na blízku nikoho, kdo by pro „Museum křesťanské“ věrné odličky podobizny Brikeny a některých jiných vypuklých obrázků opatřil? Prosba odboru arch.

křídelními dubovými dveřmi pobitými trojnásobnými železnými závěsy z r. 1719, *arcus triumphalis* v lomeném oblouku sklenutý, a *křížová klenba kruchty* s žebry ve svorníku se sbíhajícími podepřená o osmihranný sloupek s tesaného kamene — nasvědčují, že kostel býval *sluhu gotického*. Loď měla až do roku 1874 malovaný plochý strop dřevěný r. 1735 znovu malovaný, který bohužel pro chatrnost nyní rákosovým nahrazen jest. K lodi přiléhá na východní straně nižší presbyterium rovnouhelně zakončené a v novější době sklenuté, do jehož východní zdi se prorazily dveře, vedoucí do sakristie později zde přistavené. Ze hřbitova kolem kostela se rozkládajícího vchází se do sakristie *dveřmi dubovými* pobitými plechem, který na nich jest upevněn 16 ráfy křížem položenými. Bývaly u staré sakristie pod věží, odkud vzaty a r. 1828 k nové sakristii dány jsou. Mají na sobě v plechu znáti tesy či rány od seker, jimiž dle pamětní knihy rozsekati chtěli r. 1740 francouzští vojáci dveře u sakristie, kdež obyvatelé Nechvaličti ukryli své drahocenné věci před vojskem francouzským, roztahujícím se až po jižních Čechách. Středověká důkladnost jim poklady zachránila. Škoda těch ostatních důkladností středověkých!

V ostatním všem jest starobylý kostelík *zmodernisován*. Má nyní velká, neúhledná okna zakončená segmentovým obloukem. To novější vše jest suchopárné. Jen na vrchu lomenice presbytáře vypíná se *ozdobný kříž dvojatý z kuteho železa* krásně pracovaný.

U vnitř čítají se tři oltáře. Oltář hlavní má 4 sloupy s kladím, u prostřed pak obraz sv. Mikuláše třem pannám věno na penězích udělujícího a 4 sochy. Stavěl jej dle památní knihy truhlář z Tábora r. 1735 a vyznačuje se tehdejší oblíbenou architekturou. Oba poboční oltáře jsou renesančního sluhu s výklenky pro sochy sv. Anny a Matky Boží Bolestné. Sv. Anna má na klíně Ježíška po pravé a pannu Marii po levé straně. Bolestná Matka má na klíně Tělo Krista Pána s kříže snátého a v srdci meč. Sv. Anna jest v Nechvalicích zvláště ctěná a dp. spisovatel podává obšírnou „historii o sv. Anně ve chrámu Páně Nechvalickém“, pocházející z doby po r. 1829 z pera neznámého čitele matky bl. Rodičky Boží. Slavnost počátek vzala 1. P. 1555 dne 26. července, kdy „osadníci po svatém patronu Martinu za patronku sv. Annu si zvolili a ji patronkou při hodině smrti nazvali; z toho tedy ohledu na svůj náklad statui sv. Anny zjednali a s povolením duchovní vrchnosti na velký oltář nad tabernakulum postavili a nákladně ozdobili.“ — Matka Bolestná zvláštní úcty požívá v tamnější krajině. V Nalžovicích

kvetlo bratrstvo Bolestné Matky. — *Kazatelna* na 8-hranném sloupu stojící ozdobena jest na poprsníku řezbami 4 svatých učitelů církevních. *Cínová křtitelna* o třech nohách zhotovena jest za faráře Josefa Jarolíma Chlumčanského rytíře z Přestavlk a Chlumčan r. 1787 nákladem 16 zl. stříbra. — *Epitafium* dřevěné a malované, představující smrt a vzkříšení Páně 1. P. 1602 postavené od „Urozeného Pana Flebranta Hoffa z Kantorova“ na památku dvou synáčků zde odpočívajících — Mezi *obrazy* jest jeden starý na prkně malovaný, představující karmelskou Pannu Marii.

Naproti oltáři na stěně západní jest *kruchta* hudební a nad ní druhá *kruchta* pro lid. Varhany pocházejí od jistého varhanáře z Drovonína, zhotovené okolo r. 1825 za 600 zl. šajnu. Na kůru jsou tři staré tromby z r. 1796, jimiž se troubivaly intraty.

Kolem kostela jest na vyvýšenině z hlíny *hřbitov* podoby eliptické.

Faru za císaře Josefa r. 1787 zřízenou vystavěli osadníci, k čemuž jim záduší přidalo 166 zl. dle povolení guberniálního ze dne 17. května 1791.

Zápisní kniha jedna počíná r. 1787 a končí 14. říjnem 1799. Druhá založena jest r. 1835 a zapisuje se v ní až do dneška. Nejstarší matrika je z r. 1787. Všechna matrik jest 14 svazků. Je tu kniha zádušních účtů od r. 1786 *česky psaných* až do r. 1802 inclusive, od roku 1803 jsou zádušní účty německy zanešeny.

Zakládací listiny nestává žádná. R. 1806 převzal patronát fary a školy kníže August Lobkovic, pán na Vysokém Chlumci.

Leta 1398 dne 4. ledna připomínají se v V. lib. confirm. *Soběhrd a Bohuslav bratři z Nechvalic* co patronové farního kostela v Nechvalicích a téhož dne 4. ledna 1398 potvrdil Mikuláš Duchník kněze Jana z Nechvalic co faráře zdejšího.

V polích jest nesmírný počet křížů.

Co tuto krátce poznamenáno jest, vypravuje dp. farář Roškot obšírně, poskytnuv takto odboru erchaeologickému důkladnou monografii Nechvalic.

6.

Ouval (Úval, také Ouvaly) městys s farním kostelem *Zvěstování Panny Marie*. Sepsal farář *Fr. Soukup*.

Ouval leží v nížině a nad ním jest kopec, na němž v ohrazení jest malé hospodářství pod názvem „Vinice“. Že vinice zde skutečně bývala, ač pamětníka není, dokazuje matrika narozených, kdež se uvozuje vinař.

Kostel uprostřed hřbitova pochází z *mi-
nulého století* a v ničem se neliší ani z venčí,
ani uvnitř od jiných chrámů v té době zbu-
dovaných. Jest jednoduší s věží k němu při-
stavěnou. Okna má svrchu vykrajovaná. —

U vnitř jsou tři oltáře. Hlavní oltář
jest dřevěný a má ve výklenku sochu Marie
Panny. Kolem ní dva točené sloupy, na svršku
nejsv. Trojice s anděly, po stranách sochy sv.
Josefa a Joachima. Jak nápis na zadní straně
svědčí, r. 1719 „Ke cti a chvále Nejsvětější
Rodiče Blahoslavené Panně Marii tento oltář
dal postaviti na svůj náklad slovutný p. Jiří
Doubrava“, malován 1720. Na oltáři nalézaly
se dříve dva obrazy na prkně malované, nyní
v lodi pověšené: Zvěstování M. P. a Bůh
Otec žehnající. Oltář ten byl r. 1863 obno-
ven na dubovo, sochy a sloupy bílé se zla-
tými obrubami, výklenek pak a socha Panny
Marie polychromovány barvami pestrými. Po-
dobně vyšňořily se také oba oltáře poboční;
oltář sv. Jana r. 1789 zřízený, druhý r. 1863
posvěcený.

Na *hřbitově* jest jeden *kříž s kutého
železa*, nahoře v ramenách vinnými hrozny
ozdobený.

Až do roku 1857 byl kostel filiálním.
Matriky od r. 1872 byly přeneseny z Hra-
dešína. Fara zřízena jest výnosem ministeria
kultu od 10. října 1876 č. 13549 a jest pa-
tronátu matice náboženské. Patronem kostela
jest kníže z Lichtensteinu.

7.

Modřany, ves s farním *kostelem Nanebevzetí
Panny Marie*. Sepsal farář Böttcher.

Ves Modřany půldruhé hodiny od Prahy
vzdálená leží na pravém břehu Vltavy.

Kostel stojí o samotě na nejvyšším místě
svahovitého břehu Vltavy, uprostřed hřbitova.
Jest původu novějšího, s okny segmentem za-
končenými a postrádá všeliké zvláštnosti. Na
štítu hlavního vchodu jest vybledlý znak bý-
valého kláštera Zbraslavského. Na *zvonici*
zděné o samotě stojící bývaly dva zvony.
Menší, od zlodějů 1850 ukradený, nebyl více
nalezen, ani nahrazen. Větší as 13 centů
těžký visí na dubové stolici. Na jedné straně
zvonu jsou vyobrazení patronové sv. Václav
a Jan Nep.; na druhé straně spatřuje se
znak zbraslavského opata klášterního Adama
Aysla. Nahoře je nápis: „Antonius Franck
me fudit Pragae 1754.“

Kostel čítá *tři oltáře* před pěti roky
znovu sestavené z částí a soch starých oltářů,
které byly pouhým lešením z prken zbitým.
na němž visely obrazy a sochy stály. *Hlavní
oltář* vyplňuje celou stěnu od země až ku

stropu. Mezi dvěma sloupy římsu nesoucími
jest oltářní obraz nanebevzetí Panny Marie
nejnověji od neznámého malíře provedený.
Dříve tam byl obraz Panny Marie Pomocné,
který nyní na proti kazatelně visí. Po stra-
nách obrazu sochy pozlacené svatého Josefa
a sv. Joachima. Svrchu nad římsou u prostřed
šnekovitých ozdob obraz nejsv. Trojice. Dole
na obou stranách nad vchodem za oltář sv.
Michael na dáblu stojící a sv. Rafael s berlí
poutnickou. — Oltáře *poboční* před 4 roky
sestaveny jsou ze soch a věcí porůznu roze-
stavených; na jednom je socha nepoškozené
Panny Marie, na druhém Crucifix. Truhlář se
štafirem udělali novou architekturu.

Hlavní ozdobou prostory loďní jsou dva
velké obrazy. Jeden představující stigmatisaci
sv. Františka původu neznámého; na druhém
vyobrazen jest sv. Ondřej do nebe hledící a
pravou rukou o kříž opřený. Při cídění na-
lezen jest v levém rohu obrazu úplný podpis
Brandlův. Někteří znalci upírají, že by to
byla práce jmenovaného mistra, což snad za-
viněno jest nepřiměřeným místem a nedosta-
tečným světlem a proto by se odporučovalo
důkladné jeho proskoumání.

Mimo truhlice na vybírání dáreků pro
Boží světlo s letopočtem 1726 nemá kostel
žádných starožitností.

Fara stojí skoro o samotě. Jest stavěna
bezpochyby počátkem tohoto století dle tak
zvaného císařského plánu pro bývalé lokalie,
jakouž byla po vyzdvižení kláštera Zbraslav-
ského. Lokalie teprv r. 1855 dekr. minist.
d. d. dne 24. července č. 10808 za faru po-
výšena jest. *Zápisní knihy* jsou dvě: starší
z r. 1814 až do 1837; druhá založena jest
r. 1835. *Nejstarší matriky* jsou od r. 1787
po vyzdvižení kláš. Zbraslavského. Ze *starých
kněh* jsou zde jen dvě Directoria klášterní
z r. 1765 a 1780 se seznamy všech členů
řehole cisterciacké v Čechách za let zmí-
něných. Zakládacích listin není.

Patronem fary i kostela jest kníže Oet-
tingen-Wallerstein.

8.

Ovčary, ves s farním *kostelem sv. Jakuba*.
Sepsal farář Antonín Kolář.

Podle polohy své jsou Ovčary starou
osadou, protože náves čtverhranná jest střé-
diskem, kolem něhož se vše rozkládá. Jména
pak sousedních kopců a pozemků nasvědčují,
že také v krajině této druhdy víno pěstováno
bylo. Kostel stojí na povýšenější straně návsi.

V r. 1835 pozbyl kostel dřívější tvár-
nosti své. Až do toho roku stával jediný
toliko vchod do kostela od jihu, až dosud v pů-

vodním slohu zachovaný. Stará však, čtverhranná věž z červeného pískovce, s homolovitou střechou *zděnou**) zbořena a kostel v tu stranu rozšířen. Ve staré věži byly toliko malé zvonky, velké nalézaly se ve zvláštní oddělené, dřevěné zvonici naskrz z dubového trámův nad míru bytelně zdělané. V tom roce nynější věž dvoupatrová s okrouhlou lomenicí s hodinami a 4hrannou střechou jehlancovou plechem krytou vystavěna, s kostelem spojena, pod ní pak hlavní vchod do kostela zdělán, do sakristie pak z venčí zvláštní vchod prolomen jest. Na dubové stolici věžní nyní zavěšeno jest *pět zvonů*: dva velké podle sebe a tři malé nad sebou.

První zvon má na čepci nápis švabachem:

„Ba starších * Jana * Tobiaše * Jira *
ryndtarz * Mikola * tento * zvon * udělán
* jest * do Ovczar * k svatemu * Jakubu.“

Na jedné straně obrazy sv. Petra, Jakuba, Jana, na straně protější erb, pod ním medailonek se sv. Jiřím. Ač letopočet není zaznamenán, písmem se řadí do 16. věku. Průměr 1 M. 20 cent.; výška 95 cent.

Druhý zvon ozdoben jest figurami sv. Jakuba, Vojtěcha, Floriana a nejsv. Trojice, na čepci arabeskami; dolejší hrana lupením. Na jedné straně čte se nápis latinskou iniciálkou: „GEORG KÜHNER GOSS MICH IN PRAG ANNO 1779.“

Průměr 98 cent., výška 80 cent.

Třetí zvonek hladký s letopočtem 1617, čtvrtý se sv. Ivanem a Antonínem bez roku, patý se sv. Janem Nep. s r. 1876. Hlas velkých dvou zvonů ve velké tercii jest líbezný.

Z bývalého chrámu zachovalo se až dosud *presbyterium* a zmíněný *portál*. *Presbyterium* k východní straně položené bez opěráků jest uzavřeno polygonně pěti stranami osmihranu. Jest nižší nežli loď, k severní straně má přistavenou sakristii. Jest klenuté — jak dobře znázorňuje přidáný nákres jeho — klenbou křížovou. Žebra spočívající na krakorcích představujících dílem lidské hlavy, dílem články architektonické sbíhají se ve svornících, z nichž jeden hladký jest, druhý pak různici tvoří. Klenutí mezi žebry vyplněno jest cihlami. Také čtverhranná *sakristie* klenuta jest klenbou křížovou o 4 žebřích, v jejíž jedné stěně zapuštěna jest kamenná mísa, ústící se skrze zeď ven na odliv vody. Starožitné dveře ze sakristie do presbyteria jsou zcela železné, po jedné straně mřížované s krátkými závěsy a otevřenými zámky. *Poboční portál* od jihu jest sklenut obloukem lomeným, má obložení kamenné s jed-

noduchými sloupky vždy menšími do zdi zabíhajícími. Jednokřídlové dveře dubové s dlouhými závěsy mají starý zámek otevřený. *Okna* do hloubky zdě zapuštěná (od r. 1835 zkažená a polokruhová) byla lomeným obloukem sklenuta, a obložení, nyní hladké, bývalo článkované, jak dosud viděti lze na vchodech chrámových.*)

Veškeré tyto částky řadí se dle popisu do *slohu přechodního*. Založení padalo však bezpochyby do předcházející doby románské. V pamětní knize poznamenáno jest, že při bourání štítu kostelního, když farní chrám Ověčský na západ prodlužován byl, nalezl se na kamenu vytesaný letopočet 1114. Bohužel, že kámen ten nebyl vyzdvížen a jinam dobře zadělán.

Pokud stávala ještě stará věž s homolovitou střechou zděnou, opodál pak stará zvonice dubová, musel celek velmi malebným býti. Škoda toho obrázku! Budiž alespoň nyní slohové obnovení, co až dosud zachovalo se! Stará osada má zbytky starého chrámu. Poloha a architektura se doplňují.

Vše ostatní jest původu novějšího.

Ku starému presbyteriu přistavěná loď má strop rákosový. Kostel má *tři oltáře* novější. *Hlavní* s obrazem sv. Jakuba V., nad ním pak kulatý obraz nejsv. Trojice, se sochami dvou andělů po stranách; v samém pak vrchu archanděl Michael v boji s Luciferem. Dole v levo a v pravo sochy sv. Václava a sv. Víta bílé a z části pozlacené. Na obraze představuje se sv. Jakub, an učí lid, s 11 figurami. Rámec dřevěný s vypuklou řezbou zlatou listy a hrozny představující v modré půdě jest obklíčen věncem ze dřeva vyřezávaným.

Cínová křtitelna má na víku nápis: „Baptisterium Hoc Comparatum Est Pro Ovczarense Ecclesia S. Jacobi Apost. Anno 1767 Ex Pecculio ejusdem Ecclesiae.“

Nejstarší *missál* z r. 1671 jest v Solnohradě tištěný.

Varhany stavěny jsou r. 1843 od varhanáře Josefa Gartnera za 650 zl. na malý kostel příliš zvučné. Jsou v dobrém stavu. Na kruchtě zachoval se pouze jeden tištěný *kancionál český*, vytištěný v Starém Městě Pražském u Jana Karla Jeřábka l. P. 1687. Jakého požehnání způsobil, dokazují písně z něho až dosud na osadě užívané. *Adventní*: Vesele zpívejme. Jakož o tom proroci. S výsosti nebeské od Otce světlosti. Všickni věrní křesťané. Rosu dejte nebesa s hůry. Anděl Gabriel.

*) Pěkné presbyterium stálo by za slohovou úpravu. Byla by snadno k provedení!

*) Nezachoval se nikde nákres? Pozn. red.

Pozn. red.

ve zlatém tabernaklu oltáře. Architektura oltáře jest jasně vyslovena jak články svými architektonickými, tak zlatem a barvou význam zvyšujícími. Zákon v celé dekoraci kostela se jeví i zde určitě se sleduje. Staví se vše přirozeně: těžké ve spod, lehké svrchu, živlové prostředkující mezi oběma. *Těžká mensa* jest tmavěji zelená s prostornými náplněmi v barvách intenzivních a rozhodných; *lehký svršek* jest rázu bělavého zlatem silně zvyšovaný v náplních ozdobený ornamentálními řezbami výtečně lasírovanými, částka pak *střední* má prostředkující zeleň se suplementerním lila ornamentem v náplních. Tatáž přísná zákonitost jako v celku podobně v jednotlivostech se jeví. Tak na zlaté lavici pro svícny stojí zcela zlaté tabernakulum a nad ním zlatý výstavní trůn se zlatým baldachinem. Ale to zlato má rozmanitý přízvuk. Kulatá dvířka tabernakulu jsou drobnými body hustě posetá, v jejichž hladině odlesk růžového koberce stěn vúkolních se zachycuje a zlatu tonu dodává; výklének výstavního trůnu má zlato jiného lesku a jest ryt stylisovanými vzorky, tak že crucifix ze zlata bezlesklého ve výklenku stojící s ornamentovaného pozadí pěkně a určitě vystupuje.

Obrátíme-li zřetel od stránky ornamentální ku stránce *architektonické a konstruktivní*, zcela určitě vidíme, že architektura oltáře má *dva odstavce*: spodní a vrchní stavbu. *Ku spodní části* čítá se: *mensa* ozdobená monogramem Kristovým a malovanými antickými vzorky zlatem a hlubokou barvou červenou a modrou; *zlatá lavička* na svícny; *první podstavec* (prostředník dolejšku s hořejskem) s tabernakulem zlatým; *druhý podstavec* s výstavním trůnem zlatým, klečícími anděly malovanými a s krakorcí po stranách. *K vrchní části* čítá se: *stylobat* co podstavec pro řadu sloupů na něm spočívajících; *sloupy* obklopující oltářní obraz sv. Václava se svými podvaly a zlatým podnožím; na zlatých hlavících položené zlaté *kladí* s nápisem:

† SANCTO - VENCESLAO - PATRONO - polokulatá *lomenice* vyplněná překrásnou perlovou mušlí v barvách přirozených.

Celý oltář ušlechtilostí poutající značně se liší od oltářů obyčejných. Hlavní váha zde klade se na tabernakulum a na vysoký trůn výstavní s baldachinem, jak toho myšlenka hlavního oltáře vyžaduje. Hned na první pohled každý poznává, co jest zde hlavní věcí. Proto použito jest při tom předmětu nad vše ostatní vynikajícím *pouhého zlata* a žádných barev. Oltářní obraz zde nepřevládá, jako obyčejně u oltářů bývá. Stojí v patřičné výšce až nad trůnem výstavním, a

zlaté jest pouze, co má oslavu sv. patrona poukazuje: pozadí obrazu, podstavec a vlys s nápisem dedikačním. Ani svícny nejsou na závalu jednoty. Zkažený vkus libuje si v obrovských svícnech, jejichž svíce obyčejně až vysoko do obrazu dosahují. Zde se užilo svícň Akademie křesťanské, nízkých sice, ale za to podstatných, jednoduchých a důkladných chlapíků mosazných, vyžadujících skutečné svíce, a nikoli pouhé svíčky. Nepřekážejí architektuře a přede jsou částkou oltáře podstatnou. A tak zde všechno souladem jenjen hraje.

Světlo na oltář padá se strany, tak že veškeré vnady v patřičném osvětlení se objevují. A ještě příznivější bude, až paprskové sluneční oknem barevným lomené a proměněné padati budou do pěkné svatyně. Na přímlovu architekta Barvitiusa povolil kníže pán, patron chrámu, aby se sem zasadilo okno malované. Na ostatní okna snad později dojde. Zlato a barva, světlo a stín, plastika a lasury — to vše zní zvůčným, uspokojivým a jasným dur-akkordem.

Hlavní oltář jest důstojným zakončením celku Středistěm a koncem všeho.

A ten akkord zní ve všech srdcích. Prostý lid si v té kráse kostela libuje. Celé hodiny tam bývali za dne osadníci a dívali se, když ta úprava chrámu jim se chystala. *Duchovenstvo* vyslovilo vypravovateli nelíčenou radost nad krásnou harmonií jednotlivostí a celku. „Za takovou práci dlužno Akademii křesťanské zasloužené díky vzdáti a ji blahopřáti k tak krásným předmětům. Odpovídati ji netřeba, kde dílo samo mistra chválí,“ pravil mi vdp. stařeček děkan. A vp. kaplan po celý čas, co se to dělo, chrám nepouštěl a má již připravenou látku na celý cyklus kázání, kterou mu symbolika křesťanská zde vyvedená v hojné míře poskytuje. A osvěcený *patron* kníže? Vyslovil se, že dá poznenáhla v tomtéž duchu veškeré patronátní chrámy upravit. *Lehner.*

Měsíční zpráva.

1. Vyřízené záležitosti.

Kalich s okrasami objednaný vys. cí. král. místodržitelstvím pro chrám Páně v Niklasberku.

Spolkový prapor dle zvláštního výkresu v podobě kostelní korouhve, objednaný od dp. V. Cipína, missionáře v Americe. Zhotoven jest z dvojité těžké, světlomodré hedvábné látky (grosgrainu) dole ve výstřihách jsou kytky z lilí, nahoře na tmavomodré půdě okrasy dílem zlatem, dílem hedvábím vyšité. Na přední straně nalézá se obraz sv. Josefa s nápisem zlatem vyšitým. „Hl. Joseph

bitte für uns“ s patřičnými vkusnými okrasami. Na zadní straně je zlatem vyšíty nápis: „St Joseph - Unterstützungsverein, gegründet 1866 Ahnappe Wis.“ Okolo celého praporu, taktéž okolo obrazu nacházejí se pravé zlaté porty. Po stranách visí dva hedvábné červené třapce na hedvábných šňůrách; dole na výstřihách tři velké hedvábné třapce žluté; téže barvy jest hořejší část praporu, 6“ široké třepení zdobící. Celku přiměřený jest též v ohni pozlacený kříž, vrchní část žerdě a tyč příční. Prapor ten jest dojista nejskvostnějším, ale také nejzdařilejším předmětem v paramentním ústavu Akademie křesťanské zhotoveným. Na něm zřetelně vidělo se, jakých pokroků docíleno jest za krátkého trvání ústavu. Svědomitost a pilnost, s jakou práce provedena jest, zasluhuje uznání. Patrně pracuje se v ústavu s láskou a radostí. Vyvedení artistické řídil architekt A. V. Barvitijs.

2. Nová objednání.

Monstrance: dp. J. Dvořák, farář v Choceň; — dp. Fr. Kunda, farář ve Slavkově u Opavy.

Ciborium dp. Jan Dvořák, farář v Choceň.

Drobné práce kovové: *pozl. monstrance:* důstoj. cisterciácký klášter v Oseku; — *pozlacení ciboria:* dp. Pereg. Obdržálek, farář v Blánsku na Mor.; — *pozlacení kalichů:* dp. Al. Kricner, far. v Hochštýně; dp. Ondř. Köstler, farář v Andělské Hoře; dp. Petr Tesař, farář v Holénkovcích u Napajedel na Mor.; — *pacifikál a kříž k průvodům:* vdp. Jan Kohout, děkan v Neveklově; — *nádobku na sv. oleje:* dp. Václav Čejka, farář ve Strašicích; — *mešní konvičky:* šestery, vp. Josef Radimský, kapl. ve Smidarech; — *kropenku:* důst. děkanský úřad v Brandýse n. L.; — *kaditelnici:* dp. Václ. Čejka, farář v Strašicích.

Paramenty: *pluvialy, červený se zlatými portami:* dp. Václ. Kunz, farář v Měděnci; *fialový:* dp. Mich. Hornsteiner, farář v Otíně; *černý:* dp. Vinc. Hasák, farář v Novosedlicích; *kasule: bílou se zlatými portami:* ústav hluchoněmých v Praze; *zelenou:* dp. Fr. Vyšín, farář v Borku; *fialovou:* vp. Jos. Barták, kooperátor v Rudě; *bílou, červenou a černou:* dp. Jan Bezpalec, farář v Brloze;

— *štolý: vyšívanou fialovou a křestní:* dp. Ant. Kopecký, farář v Miletíně; *křestní:* vdp. Jos. Kandler, děkan ve Slaném; *bílou, červenou a fialovou se zlatými křížky:* vp. Jos. Thun, koop. v Trnávce; *pláštík na eborium:* vp. Jan Straka, koop. v Zelenicích; — *bursa k zaopatřování:* dp. Jan Bezpalec, farář v Brloze; — *vyšívané šaty pro sošku P. Marie:* dp. Josef Hůlek, deficient v Praze; — *korouhve kostelní se zlatými portami:* dp. Ludvík Hauner, farář v Prunýřově; *dva skvostné spolkové prápory s vyšitými obrazy a bohatými okrasami:* dp. Jos. Hessoun, missionář v St. Louis v Americe; — *cingula:* 6 kusů vp. J. Thun, koop. v Trnávce; — *polštáře oltární hedvábním vyšívané:* dp. Adolf Špaček, farář v Studené; — *přikrov červený:* dp. Jos. Thun, koop. v Trnávce; *přikrov černý se zlatými portami a bohatou úpravou:* dp. Jos. Hudec, koop. ve Vel. Penčicích na Moravě.

Prádlo kostelní: *pokrývky oltární:* J. J. paní kněžna Gabriela z Windischgrätzu; — *rochetu a antependia vyšívaná, plátěná:* důstp. Jan Sporer, farář v Neukirchenu.

Rozličné: *Zvon:* vp. Jos. Thun, kooperátor v Trnávce; — *železný kříž se čtyřmi svítilnami pro hřbitov:* vdp. Dr. Leopold Kotrbelec, děkan v Poděbradech; — *missal:* dp. Aug. Werner, farář v Heřmánkovcích; — *zvonek trojicimbálový:* dp. Ad. Kropsbauer, farář v Lobosicích; — *křtitelnici mramorovou:* dp. Jan Dvořák, farář v Choceň; — *úpravu tabernakulu:* důstp. Alois Kricner, farář v Hochštýně.

3. Rozpočty.

Na dva oltární obrazy: dp. Ant. Fliegl, far. v Jerně; — *jeden obraz oltární:* vp. Jan Straka, koop. v Zelenicích; — *stříbrnou patenku a nádobku na sv. oleje ze stříbra:* dp. Petr Tesař, farář v Holénkovcích; — *bílý baldachin s žerděmi a na hladký kalich se stříbrnou kuppou a patenou:* dp. Vojtěch Polanecký, farář ve Viticích; — *gotický celý stříbrný kalich a černou kasuli:* vp. Frant. Snopek, koop. v Strážnici; — *skvostný celý stříbr. kalich s bohatými okrasami a emailovými obrázky:* dp. A. Gardovský, řídítel měšťanské školy v Praze.

Lehner.

Odbor archaeologický.

Běžný přehled a stručný obsah odpovědí na „otázky archaeologické“. (Pokračování)

Zaznamenává F. J. Lehner.

5.

Nechvalice, ves s far. kostelem sv. Mikuláše.
Sepsal farář Roškot.

Vlastnímu popisu předeslal pan spisovatel „archaeologický feuilleton k smíchu a k pláči“ jakožto úvod, v němž sarkasticky bičuje vandalismus z r. 1854, který překrásnou starou věž románskou s okny dvojítmými a stanovou

střechou vespod dřevěným, uměle vyřezávaným podsebitím obroubenou, svrchu pak sluncem a měsícem korunovanou znešvařil a zničil. Střechu se sluncem i měsícem shodili krásná okna románská vyměnili za okna okrouhlá, celou věž nepoměrně zvýšili, zvony však dole zapomněli. Teprv při kolaudaci věže, když zvony, druhdy chloubou celého vřkolu, odnikud slyšeti nebylo, dovtípili se, že by je bylo

Zdráva buď Panno Maria, o Královno! *Vánoční*: Kristus Syn B. narodil se nyní. Narodil se Kristus Pán. Všem věc divná. Poslouchejte křesťané. Sličné pacholátko. Veselé vánoční hody. Chtíc, aby spal, tak zpívala. Den přeslavný jest nám přišel. *Postní*: Umučení Pána našeho Jesu Krista. Stála matka litující. Poslouchejte žaloby. *Velkonoční*: Vstalť jest této chvíle. Třetího dne vstal Stvořitel. Vesel se nebes královno. *Jiné*: Svatá Boží Trojice. Ve jmenu Otce i Syna. Minula noční hodina. Z hlubokosti mé těžkosti. — Veškeré tyto písně skutečně krásné zachovaly se v paměti z udaného kancionálu.

Kolem kostela jest *hřbitov* vysokou zdí okrouhle obehnaný, jenže se na něm po choleře od r. 1831 více nepochovává. V osadě jest dávny obyčejem, že se v domě zemřelého ten večer před pohřbem a též časně z rána

v den pohřbu zpívá. Toť skutečně jest krásným obyčejem. V Ovčárech se tedy ještě zachoval starý, zpěvný lid český, který zpíval a zpívá v radosti a žalosti. Toť dalším pozhnáním starého kancionálu! Zakládejme tudy čile Jednoty Cyrillské po všech končinách vlasti!

Dřívější lokalie povýšena jest za *faru* r. 1856. Farní stavení zbudováno jest r. 1841. Jedna *zápisní kniha* počíná r. 1809 a končí r. 1835. Druhá od r. 1835 jde až do přítomné doby. *Nejstarší matrika* jest od r. 1761, všech úhrnem 26 svazků. Nejstarší *inventář* a účty od r. 1828.

Patronem kostela a fary jsou dědicové † Františka Horského rytíře z Horkýsfeldu, který, před 10 lety v přiřazené dědině a spolu filiálce bývalou myslivnu upravil v zámek, v němž však žádných starožitností není.

Domácí zprávy.*)

Obnovení staroměstské věže mostecké v Praze. Památná věž tato požívá jména evropského. Tak dokonalá jest v pojmutí a v provedení. Dlouhý most dochází takto krásného a zajímavého ukončení. Délka unavující zde vyrovnána jest přiměřenou výškou. A jak mistrně jsou velké plochy rozděleny a oživeny! Praha bez té věže nebyla by Prahou. Jest skvostnou památkou véhlasného prý mistra Petra Parléře, který okolo r. 1357 ji stavěti počal. Dokonána jest téhož věku. A věž tuto sluší též počítati do řad nejslavnějších bojovníkův, kteří po věky královskou Prahu obhajovali. Mnoho nepřátel na tvrdém kamení rozrazilo si lebky. Tak zejména roku 1648, když studentstvo s ní hájilo Prahu. Strana k řece nemá ozdob mnoho z příčin přirozených. Bylot ji odtud zakoušeti mnohých pohrom. Tím bohatěji okrášlena jest strana protější, ku Starému Městu obrácená, která, jak patrné známky dosvědčují, bývala na četných místech mile polychromována a zlacena. Nejspodněji spatřuje se řada desíti znaků, nyní opět polychromovaných, což v ostatním vůkolí pouze kamenném neplodí ten soulad, jaký býval tehdaž, když i sochy malovány byly. Jsouť zde znaky tyto: braniborský se šesti liliemi, slezská orlice, moravská kostková orlice, orlice s půlí červená a s půlí černá v zlatém poli, zemský znak český, lucemburský, kladský, hornoluzický a dolnoluzický. V druhé řadě městský znak pražský, říšská orlice, zemský znak český, moravská orlice. Nejhořejší ze všech znaků je černá orlice s náprsní sponou. Nad všemi

znaky v překrásném architektonickém zarámování stojí skupenina soch. U prostřed sv. Vít, jemu pak po stranách sedící sochy Karla IV. a Václava IV. Nad tím posléze ve výklencích krabulemi ozdobených sochy zemských patronů sv. Vojtěcha a sv. Sigmunda.

Klenba spodního průchodu vedle původních maleb zase obnovena jest. Jednotlivá pole v síti žeber klenbových ozdobena jsou vyobrazeními lazebnice a ptáčkem ohniváčkem. V průčelí věže ku Starému Městu nalezá se obraz „Vera icon“, rouška to sv. Veroniky s hlavou Kristovou, již dva andělé po obou stranách se vznášející drží. Na protější stěně jest vyobrazen sv. Václav, co hlavní patron království a města, pak znak města Prahy s letopočtem opravy a jménem purkmistra Emilianu Škramlíka. Klenbová žebra barvy tmavočervené a zlatem bohatě ozdobená víže pozlacená koruna sv.-Václavská, v níž nalezá se otvor do vnitřní místnosti věže vedoucí. Malby znovu provedl dle svědomitých snímků Petr Maixner.

Z průjezdu vystupuje se do hořejších místností po schodech vinoucích se kolem sloupu, který jest zakončen postavou starce prazvláštním způsobem se uklánějícího, v jakých vtipcích středověcí kamenníci oblibovali si. Uvnitř jsou dvojce místnosti nad sebou velmi prostorné s rozkošnou panoramou. Okna jsou barevným sklem ozdobena. Při kolaudaci vysloveno jest od přítomných jednomyslně přání, aby těch historických a pěkných místností použilo se za městské museum.

Oprava dokončena byla ku 500leté slav-

*) Nedostatečností místa zaviněno jest opoždění několika důležitějších zpráv.

ností jubilejní Karla IV. Na památku jeho Praha dílo obnovila svědomitě a nákladně.

Dvěře kostelní sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně. První velký památník vděku a lásky národu po tisíci letech — velebná svatyně Karlínská obohacena jest novou okrasou. Klidné průčelí ryzé basiliky románské doplněno novými branami, jimiž veškeré tři portály opatřeny jsou. Pokolení štědrých dárců až dosud nevymřelo. Nejnovější dar pochází od starosty karlínského Josefa Götzla, kterého sluší vřaditi mezi první dobrodince chrámu. Bez hluku udělil již častokrát chrámu vydatné almužny. Když horkokrevný pan Větrovský se svou ženou, litou vichřicí, pošramotili krytbu střechy a věží, klidný náš starosta jde z rána po bouřce kolem chrámu, pravil: „Zavolejte pokrývače; ať to spraví!“ Když byla práce hotova, pokrývač zašel k starostovi, jehož pravice dala několik stovek, o kterých levice nevěděla. Dobrý skutek skrytě vykonaný váží u Boha stonásobně. Když před lety skládali se lidé na vnitřní úpravu milého chrámu, utěšené bylo podívání na tu ochotu a obětavost. Obec karlínská řekla: „Já dám hlavní oltář!“ a občané odpověděli: „My dáme lavice!“ Dr. Harrach řekl: „Já s rodinou věnuji sv. Cyrillu a Methoději kazatelnu se zpovědnicemi!“ A urozená paní hraběnka Johanna Schönbornová odpovídá: „Nám družstvu ženskému přísluší, abychom opatřili kostel krásný krásnými paramenty!“ K ní přidala se dcera otce Palackého, šlechtná paní Riegrová, řkouc: „Oltář sv. Václava jest můj!“ „A oltář blahoslavené Panny Marie jest můj!“ odpovídá vdůstp. probošt Würfel! „Ozdoba baptisteria jest mou“ dokládá kameník chrámu Svoboda. „A celá apside za hlavním oltářem jest naše!“ doplňuje líbezný quartett Jednota krasoumná. A nádhrou barev stkví se již apside, baptisterium a oltáře oba. „O hudbu varhan postarám se já!“ di Stefek. „Hodiny věžní na horu dám já!“ přizvukuje Daněk. „A vrata do portálu dole zase já!“ dokládá Götzl.

A všickni dostáli již slovu, na sklonku minulého roku poslední jmenovaný starosta. Ta vrata jeho mají celou historii.

Ku provedení nákrešů zvolil si Götzl historického malíře Josefa Manesa, který po četných návrzích konečně se ustanovil na jednom více malebnosti, než architektonickou povahou se vyznačujícím. U architekta mají dvěře svou zvláštní strukturu s rámcem a náplněmi jakož i vším, čeho u vrat vyžaduje se, jakož spatřujeme na výtečných bronzových dveřích ve Florencii, v Pise, v Loretě, v Hildesheimu a j. Na dveřích Jos. Manesem komponovaných vine se na dveřích měděnými des-

kami pokrytých kotoučovitě se prolítající románský ornament páskový a listový ze železa litý (rázu železa méně odpovídající) a slouží za vroubení i spojení figurálních reliefů. Kostelní vrata jsou dvoukřídelná. Proto i složení celku ze dvou stejných částek se skládá. Nejvčetněji spatřujeme apoštoly slovanské v celých postavách, sv. Cyrilla na jedné, sv. Methoděje na druhé polovici v mandorle. Pod nimi pak po třech velkých medailonech na každé straně, v nichž plastiky vyobrazují se některé výjevy ze života sv. patronů českých v tom pořádku, že vždy dva a dva sobě odpovídají. Nejprv sv. Cyrill, Slovanům křesťanskou víru hlásající, proti němu sv. Method Bořivoji křest udílející; sv. Václav stavbě chrámu žehnající (stavitel na výjevu jest podobiznou architekta Ulmanna, který řídil stavbu chrámu Karlínského) a mučednická smrt jeho, naproti sv. Ludmila, malého Václava vyučující, a martyrium světice; posléz sv. Vojtěch u vroucí modlitbě k nebi o dešť volající, naproti sv. Vojtěch z Říma se vracějící u bran pražských sv. Václavem přivítaný. (V dolejších reliefu mezi přítomnými jest portretován Götzl a Daněk.)

Obě řady reliefů obklopeny jsou ve směru kolmém na pravo i na levo řadou menších medailonů střídavě kulatých a čtverhranných přes roh postavených. Ve větších kulatých jsou poprsí dvanácti apoštolů, v menších čtverhranných jsou hlavičky cherubínů.

Veškeré reliefsy jsou z broncu.

Po schválení ze strany štědrého donatora vypracoval Manes v přirozené velikosti podrobné nákrešy k ornamentálním obrubám projektovaných reliefů a kartony k modelům, jejichž provedení svěřeno jest proslulému mistru L. Šímkovi, který se známou svědomitostí do práce se pustil r. 1864. Ještě před odchodem do Říma zhotovil postavy sv. Cyrilla a Methoděje v mandorle, a hlavičky cherubů. Za pobytu římského provedl 12 apoštolů a medailon vyobrazující sv. Václava stavbě chrámu žehnajícího a smrt mučednickou svatého patrona. Šimek s podrobnou určitostí a uměleckou přesností přenesl do plastiky, co Manes nakreslil, tak že se zdá, jakoby Manes sám byl plastiku provedl. Jen v nepatrnostech se odchýlil od nákrešů. Tak na př. bezvousému, příliš mladistvému sv. Václavu se svolením J. Eminence, našeho vrchního pastýře, když umělec našeho v Římě navštívil, dodal mužnosti výrazem a vousem, staviteli (Ulmannovi) ruku otočil, v níž plány kostela drží.

Po návratu z Říma do Prahy r. 1870 vyvedl medailon představující sv. Ludmilu, malého Václava vyučující, a mučednickou smrt světice; posléze sv. Cyrilla hlásajícího

slovo Boží Slovanům, podle kartonu, kterého již nebylo lze upotřebiti.

Nyní teprv se objevilo, že poslána jest Šimkovi nepravá míra velkých medailonů, tak že poslední čtyry sochař Karel Dvořák podle Šimkových ještě jednou kopíroval.

Zbývající dva dodělal pak Dvořák sám.

Podle modelů lilo se vše ve slévárně továrny strojnické Daňkovy a Götzlovy v Karlíně a práci řídil si sám zkušený a horlivý dárcce.

Měd a brone ponechány v přirozené své podobě, kdežto ornamenty ze železa lité natřeny jsou černou barvou voskovou, aby takto uchráněny byly od rezu a škod jiných. Tato

různost barev jest však celku poněkud na závadu, porovná-li se práce tato s dveřmi zcela bronzovými, plodícími dojem větší nádhernosti a celistvosti. Sprosté železo příliš kontrastuje s ušlechtilostí bronceu.

Aby pak *oba poboční portály* přílišně nerůznily se od vrat hlavních, přidal štedrý donátor k daru slíbenému dar nový. Také obě postranní dveře byly měděnými deskami pobity a opatřeny ozdobami ze železné litiny, k níž pojí se hlavy andělů z bronceu.

Chrám sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně vděčně pamětliv bude dobrotivého dárcce.

Lehner.

Jan Karel Rojek, děkan Budyňský.

Náčrt životopisný od Josefa Roštlapila, faráře ne Opočně.

Jan Karel Rojek narodil se v Litomyšli 31. března 1804. Mládí své strávil s rodiči svými, an otec byl ve vojště ve Věličce a v Olomouci; později se odstěhoval se svými rodiči do Litomyšle, kdež na hlavním náměstí dům s prodejem a šenkem vína měli. Tam studoval pod piaristy gymnasium a tehdaž tak zvanou filosofii. R. 1822 na podzim vstoupil v Hradci Králové do theologie, kterouž roku 1826 vystudovav, nemaje však ještě ustanovená léta čekati musil na posvěcení na kněžství, až teprv 27. května 1827 od tehdejšího biskupa králohradeckého Aloisia Josefa hraběte Krakovského z Kolovrat v biskupské kapli v Chrastí vysvěcen byl.

Knězem se stal z pravého povolání, neboť byl jediné dítě zámožných rodičů. Otec ztratil r. 1826. Matka jeho Anna byla rozumná, energická paní, ode všech vážená a ctěná matrona. Obchod ve vině vedla dále. Do bytu a na stravu přijímala studenty, z většího dílu tak zvané filosofy, z rodin toliko počestných, ovšem i zámožných, jí obyčejně od P. rektora piaristického P. Flora Staška, neb P. Germana Presidenta aneb Ambrože Khoma, tehdejších profesorů ve filosofii, doporučených.

A všickni ti studenti, ať gymnasisté neb filosofové, musili ji slušně ctiť a poslouchati, jak jsem se sám o tom r. 1828 a 1829 na své vlastní oči přesvědčoval, chodivaje často do domu jejího na návštěvu ku svému rodáku a spoluškoláku I. Sejkorovi, jenž u ní bytem byl.

Počátkem listopadu 1827 byl J. R. ustanoven za kaplana do Krucemburku, na bývalém panství Polné v Chrudimsku. Hornatá a studená krajina tamní nesevěčila valně jeho zdraví, tak že častěji na záněv v hrdle se rozstonával tak, že po jaře r. 1829 na léčení ku své matce do Litomyšle odstěhovati se musil. Tehdaž jsem jej poprvé viděl — ale jen viděl.

Po svém zotavení poslán byl za kaplana do Nového Města Hradiště nad Methují, kdež u p. děkana Františka Sokola sám jediný až do 27. listopadu 1839 kaplanil, nesa a snášeje věrně a pracně téměř veškeré břímě dne i horka na rozsáhlé vinici Páně novoměstské, ku kteréž jest 14 vesnic — některé i 1½ h. vzdálené — přivtěleno s dvěma filiálními kostely a 5 filiálními školami, čítajíc přes 6000 duší katolických. Není divu, že i tu zneužilo tělo jeho, jehož pak léčil v Gräfenberku u Priesnitzce.

A tu hned ve městě založil školní knihovnu a hudební archiv, pro nějž sám mnoho figurálních mší, litanií a j. přepsal a uložil. V prázdných chvílích jal se městský archiv přehlížeti, z něhož výpisky vybral a napotom do matriky vikariátní uložil, při čemž jemu v pozdějších letech tehdejší zkušený radní na N. Městě bez pochyby družně pomáhal: Josef Kohout, rodilý Hradečan, upřímná, poctivá to duše staročeská, věrý národovec, dobrý znatel a skoumatel staročeského jazyka právnického, jenž nesprávnosti a nešvary do právnických spisů tehdejšího času vetřelé ve svém úřadování vymýtoval, nahrazuje jich termíny a frásami dobrými, jakž o tom svědectví vydává jeho stáť: „O slohu právnickém bývalém a nynějším“ Čas. Č. M. 19. roč. číslo 4. str. 519—525.

R. 1832 zuřila cholera po celé čtvrtletí jak ve městě tak i v kolatůře novoměstské, čímž kaplanu Rojkovi nastalo a potrvalo mnohé a nebezpečné zaopatřování nemocných. Tu vřele se ujímal té ubohé chudiny, opatrovav ji chlebem, pokrmy, zvláště pak polévkami rumfordskými, což vděčně uznáváje magistrát novoměstský jmenoval jej 28. října 1838 čestným měšťanem.

27. listopadu 1839 stal se J. K. R. du-

chovním správcem — expositou — v blízkých Bohuslavicích s filiálním kostelem a školou v Černčicích, osadou čítající přes 2000 katolických obyvatelů. Přestěhoval se ovšem do nové fary, téhož roku 1839 z nova avšak akkordem vystavené, v níž neustále mnoho zimy zakoušel, nemoha se nikde po celou zimu dotopiti, až si z toho stále trvající neduh zvlášť v levé noze přitáhl, který vždy na podzim a v zimě téměř každého roku se ohlašoval. Nemoha jednou v adventě pro bolest v noze jíti, dal se do kostela donésti, aby předce rováte sloužit mohl. Péči svou nejprve obrátil k opravě a obnově chrámů Páně, jak Bohuslavického, tak i Černčického tak, že od r. 1839—1841 kostel Bohuslavický opatřil

obnovenou vazbou, novou střechou, jež se taškami pokryla, u vnitř pak novým stropem, dala hlavní oltář znovu štafirovat, nové stupně před ním položit, kazatelnu i kruchtu náležitě obnoviti. R. 1846 byly jeho péčí nové varhany pořízeny, 1849 dána nová střecha na věž o sobě stojící blízko chrámu Páně, a přitom ihned do ní nové hodiny byly jsou zavěšeny, k nimž darován ze zámku novoměstského cymbál. I v Bohuslavicích založil školní knihovnu, a na památku své 11leté správy duchovní v přemilých mu Bohuslavicích daroval r. 1857 témuž kostelu památný kalich stříbrný, 42 lotů těžký, v gotickém slohu shotovený, když 21. srpna 1857 expositura Bohuslavická na faru vyzdvížena byla, s tímto nápisem:

ReDIVIVVs pLebanUs pLebI BohUsLaVICenae et ČernČICenae —
noVUs CaLIX VotIVVs eXInDe fVtVrIs VobIs sIt fons saLVtIs.

Josephus Kraus
Curatus Vlasaticí
† 30. Aug. 1855

Jean. Car. Rojek
Ep. Vic. for. et Dec.
Neopoli

Peregrinus Novák
Cap. Exp. Bohu-
slavicíi

Rectores successivi Ecclesiae S. Nicolai in Bohuslavie dicant. A. 1857.

Byloť to 18. března 1840, když J. K. R. přijel do Přepych, kdež jsem byl kooperátorem a téhož dne se odstěhoval do Dobrušky za druhého kaplana. Přijel na přivítanou svého přítele Jana Vítečka, jenž z lokality dobřanské na faru Přepýšskou téhož dne přestěhoval se. A to byl ten den pro nás oha památný, v němž jsme se poznali, nalezli a sobě přátely zůstali až do smrti. Vděl nás jedna vroucí, neumorná láska k vlasti, ku zvelebení a jejímu blahu k sobě táhla, spojovala, podněcovala k obětím i sebe těžším, jevíc se tehdaž zvlášť tím, že jsme správně mluvit i psát se jali, mládež i lid tak mluvit i psát poznénáhla učili, v něm lásku a úctu k jazyku mateřskému budili, rozněcovali a čtáním knih šířili, jichž jsme jemu opatřovali, půjčovali, darovali, zaváděním zpěvu písní tehdejších vlasteneckých i také národních, hledíce k tomu, by tak o prástvách a jiných schůzkách zvlášť u pokolení mladšího se dělo, vybízením ku hrám divadelním, jichž jsme sami obyčejně volili, řídili a ku zdárnému cíli dováděli, majíce při všem nejvíce školní mládež i mladší učitelstvo na zřeteli, učíce, povzbuzující a cvičíce ho, by to mladé pokolení jemu svěřené pro Boha a vlast zdárně vedlo, cvičilo a vychovávalo.

V tichých, od hluku městského vzdálených Boleslavicích, počal J. R. pátrati, vyhledávati a snášeti historické a archaeologické památky celého vikariatu opočenského, zvlášť pak měst a starých far v něm se nalézajících, přebíraje, přehlížeje a přepisuje k tomu konci privilegia a staré spisy v městech Dobrušce,

v N. Městě, na Opočně a v Třeběchovicích; přehlížeje a probíraje matriky farské, kostely, zvonice a nápisy na zvonech; ohledáváje místa, na nichž hrady a tvrze druhdy stály, zejména: u N. Města, Dobrušky, Opočna, Bolehoště, Podveselice, Dobřan, pátraje všude horlivě a snažně, kdeby se jen sebe menšího zrnečka a pravdy historické dopátral. Nejednou jsem jej na těchto cestách historických doprovázel, divě a těše se jeho při tom neunaveností a neumorností, ač mu tam, kdeby z času pobělohorské bitvy snad mnoho byl mohl vytěžiti, v panském archivu opočenském, nebylo popřáno, by ho náležitě prohledl, na škodu ovšem nenahraditelnou, protože, jak se povídá, v pozdějším čase nad tím archivem ustanovený pán z něho starší památky historické promejtil a prošmejdil.

Čehož při svém bádání neustále litoval a toho toužil, že nebyly mu po ruce Libri Erect. et Conf. a Desky zemské, žádaje sobě, kdyby prý aspoň každého roku jeden neb dva měsíce mohl z těch pražských pokladů vážit. Propůjčovali se jemu laskavě v té věci pánové: Palačský, Musil, K. V. Erben, V. Tomek, sám pak, pokud jemu čas a kapsa stačily, předce někdy do Prahy několik dní zajel, by tam svou touhu bádavou poněkud ukojil. Privilegia města Dobrušky a j. přepsal pro Museum, jehož podporoval a co úd stále a horlivě k němu přispíval až do smrti. Více než 20letou práci svou uložil napotom v rukopisu: Matrika Vikariatu Opočenského, nyní chovaném na děkanství v Novém Městě n. M.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 3.

V Praze, dne 30. března 1879.

Ročník V.

OBSAH: Umění křesťanské a strážcové jeho. — Jednatelská zpráva odboru pro výtvarná umění, a odboru archaeologického Akademie křesťanské za rok 1878. — Jan Karel Rojek, děkan Budyášský. Náčrt životopisný.

Umění křesťanské a strážcové jeho.

Přednášel ve valné hromadě Akademie křesťanské dne 25. března

F. J. Lehner.

Umění jest jednou ze sociálních velmocí hýbajících životem národů. Cíl umění jest vznešený: „Znáozorňováním ideální krásy povznášeti národy ku pravzoru odvěké krásy.“ Vznešeným účelem posvěcuje se vznešené povolání. Umělec jest vykonavatelem takového povolání. Umělec povoláním svým zasahá v obor trojice sociální. Lékař, učitel, kněz — to jsou ti tři sloupové společnosti. Duše a tělo, nebe a země jsou plodem jejich činnosti. Umělec jest spolupracovníkem — kooperátorem — toho trojího povolání. Umělec činností svou soustřeďuje v sobě trojí úřad: *lékařský* — *učitelský* — *kněžský* — jsa prostředkujícím členem nejdůležitějších tří stavů společnosti.

Umělec povoláním svým jest *lékařem* duší. Pečuje-li lékař o krásu a zdraví těla, pečuje umělec o krásu a zdraví duše. Umělec skládá útvary a tvoří obrazy ze slov, z tónů a z látky. A kdo tu harmonii slov, tónů a látky v duši ssaje a dýchá, přijímá a sílí sebe vzduchem balsamovým. Vání toho větru duši očišťuje a oblažuje. Tvary a obrazy ušlechtilými zaplávají se tvary a obrazy nešlechetné a nečisté; myšlenky a tužby povznášejí se od toho všedního světa k svým ideálům nadpozemským; duše slaví své svatvečery klidu a blaženosti po parnu a vedru denním, po boji s tím věčným nepokojem a hlukem všedního světa, s těmi naruživostmi a úklady slabochů, s těmi

přeháňkami napnuté rozčilenosti a tísní zma-látnělosti uchvacujícího víru života a bezutěšené, temné samoty. Ten lidský život umění uslechťuje — svou poësií — svou písni — svým obrazem — svou plastikou — svým architektonickým útvarem. Plody umělecké jsou páskou, která pojí živly zpřízněné a združuje snahy vznešené a poutá k vyšším, společenským zábavám. Uměním i vůkolí člověka báječně se proměňuje. Tvořivá ruka důmyslného člověka okrašluje dům a obydlí, nábytek a náčiní, pole a luka, háje a sady; suchopár života kouzelným prutem mění v čarovnou pohádku. Všední úkony ověšuje rouchem vkusu, životu udílí zajímavosti chráníc jej, aby neutonul v mamonu a povrchnosti, živí velkomyslnost, krásu a dobro. Péče o krásu a zdraví společenského života činí umělce lékařem společnosti.

Učenec vyučuje; umělec lid vychovává. Ku stránce vzdělavatelné druží se stránka vlastenecká. Umělec jest *učitelem národu*. Přítomnost málo kdy k velkým činům pobádá; ba ona často kazí a ničí. Proto umělec osvětluje národ svůj upomínkami na minulost již celkovitě zakončenou a velkolepostí imponující. Minulost přístím pokolením veždy ve světle ideálnějším se objevuje. Umělec připomínuje v jednom obraze minulost vlasteneckého ducha národu v celé síle a snaze jeho. A národ na tom obraze okřává a nového ži-

vota nabývá. Rozpomíná se sama na sebe, v duši se obrozuje, co síly a touhy dřímalo v útrobách národu, příklad minulosti stává se naukou, obraz pobídkou, upomínka jasnou myšlénkou, do zmatků přítomných přichází světlo skutečné vidiny, národ na obrazu minulosti rozvinutém náhle před očima poznává sama sebe. Obnovuje u vděčné památce zásluhy svých velikánů, zvětňuje v srdci lidu upomínku na své dobrodince, oslavuje hrdiny a krále, učitele a zákonodárce, staví zlaté poctivosti čestné památníky, činí jména tvůrčích, podnikavých duchů nesmrtelná, objasňuje přítomnost minulostí; co minulá pokolení myslila a cítila velkého, krásného a vznešeného, vlasteneckým uměním dochází života velkolepého, nehynoucího. Umění zachovává tudy a obrozuje v podstatě společnost a jest důležitou záležitostí státu a společnosti; ono křísí mrtvé, ono budí myšlénky jednoty, velkosti, síly a schopnosti k životu. Běda státu! kde víra v návrat zlatého věku minulosti považována bývá za zločin! Dvakrát běda národu, který za velikou minulost svou se stydí aneb lhostejně od ní se odvrací!

Kromě stránky společenské a národní má však umělecká činnost též jiný význam nad oba předešlé vynikající — význam univerzální. Umělec s lékařem a učitelem jest *spolupracovníkem kněze*; mluvím ovšem o umělci z milosti Boží, o umělci jak schopnostmi a vzděláním, tak jemností ducha a ušlechtilostí srdce povoláním k tak vznešenému úřadu, který netropí koketerii s vlastní osobou, aniž v bliskavé virtuositě chvály slavného publikum pouličního vyhledává a dceru nebes — musu posvátnou — v hanebnou prostituci vydává. Vedle krásných slov otce filosofie jest kosmos nejkrásnějším dílem uměleckým, poněvadž uměleckým dílem božským. Následkem kletby božské není však nyní stvoření tím, čím Bůh je míti chtěl a čím býti mělo. Zejména jest mikrokosmos — zubožený člověk — dílem uměleckým zle porušeným na duši i na těle. Je-li úkolem člověka, aby pravou harmonii života duševního opět si vydobyl, jest úkolem a účelem pravého umění, aby líčilo a vyobrazovalo původní, Bohem ustanovený pořádek a krásu věcí a především člověka samého. Ono porušenému skutečnému životu má přidržovati zrcadlo života ideálního, lepšího, původního. Pravé umění má s tváře přírody sejímati závoj Isidiu a zjevodati v ni původní vidinu božskou. A proto pravý umělec jest méně nápodobitelem přírody, a více nápodobitelem Boha. Také on v jistém smyslu přírodě velí: „Fiat lux!“, aby ji ukázal ve světle proměněném. Jak vznešený to úřad! Jak vysoké povolání! Lidstvo povznášeti nad

obyčejnou hladinu, zraky jeho vodíti tam, kde přebývají skuteční ideálové přírody a člověčenstva! — V tom poznáváme pravé povolání umělcovo, když každý umělecký plod němou sice, ale předce výmluvnou řečí volá: „Sursum corda!“

Bezděčně dospěl jsem k výšinám uměleckým — k hranicím *umění křesťanského*.

„Živí li veškerá náboženství smysl pro umění,“ psal slavný sochař Canova Napoleonu I., „předce žádné v té míře, jako náboženství naše.“ A promluvil hlubokou pravdu a promluvil ji z vlastní zkušenosti. Velkolepá díla dozrávají jen na půdě náboženské.

Umění řecké, usilující vyobraziti bohy v tělesné kráse a velebnosti, na výši vyšinulo se teprve, když největší mistři, Apelles, Fydias, Protogenes, Parrhasius štětec a dláta zasvětili na vyobrazení bohů olympických i s příznaky vyšší jejich velmoci. Apelles nebyl považován za velikána dříve, pokud Joviše neozbrojil bleskem a hromem, a pokud nevyvedl svou Venuši Anadyomene; Fydias — pokud neplodil svou Minervu, a jediný Apollo belvederský jest s to, původce svého ověnění slávu nesmrtelnou.

Mythologie to tedy byla, již antické umění má co děkovati za slávu svou; rovněž tak jest to náboženství křesťanské, které zplo-dilo nejkrásnější díla umělecká a to nikoli náhodou, nýbrž měrou přirozenou. Vtělení Syna Božího a život jeho na zemi jest největším dílem uměleckým, poněvadž zjevením naprosté pravdy, krásy a debra. Ba umění tak se znovuzrodilo, bylo pokřtěno a přijalo život z života Kristova — stalo se křesťanským. Umění křesťanské jest uměním Kristovým t. j. umění božské pojí se zde s uměním lidským. Umělec propůjčuje ruku, kterou duch vyšší vede. Syn Boží jest odlesk Otce, krásy věčné. Podle pravzoru té krásy stvořil Logos — Slovo stvořilo svět. Co člověk jest obrazem všeliké krásy přirozené a nadpřirozené. Nejkrásnější mezi syny lidskými jest také nejsvětější a původcem svatosti všeliké. Ta božská a lidská krása jest světlem a slávou, potěšující nebe a zemi.

Božský Vykupitel — pravzor krásy a sám ideální dílo umělecké — svou pravdu, svůj pokoj, ovoce své lásky zůstaviv Církvi, svěřil jí *umění církevní*, kterého ona s mateřskou láskou se ujala, na prsou svých je odchovala a k nevidaným vítězoslávě jemu dopomohla. A aby stromu z ráje na zem přesazenému nescházelo ani světla ani vláhy, prýští se u paty jeho na stálé svlažování a živění kořenů jeho pramen živý, studánka nevysychající — *církevní liturgie*.

Co člověku jest řeč, to umění křesťanskému jest liturgie. Liturgie jest umění, jímž Církev Bohu se klaní, j-j prosí, jemu děkuje; ona jest životem, učitelkou, pravidlem křesťanského umění. Liturgické knihy: missál, breviř, knihy chorální, rituále a pontifikále jsou umělci „corpus juris artistici.“ Z nich čerpá nejen nauku v celé její ryzosti, nýbrž také symbolismus v celé rozsáhlosti. Voda a oheň, květina a drahokam, olej a vosk, závoj panenský a lože manželské, korouhev vlasti, meč vojínův, símě a pluh rolníka, ba i prach hrobu — tomu všemu liturgie udílí vyššího, nadpřirozeného významu a krásy.

Aby modlitby své krásou zpěvu přioděla, zachovala nám liturgie způsob hudby řeckého umění v neporušené čistotě a vznešenosti, jejíž vlivu staří připisovali civilisaci národův. Kristus, Orpheus katakomb, očistil hudební nástroj modloslužbou znesvěcený, a Církvi nebylo třeba leč slova propůjčiti antické hudbě, již o sobě tak prostě a ušlechtilé, aby křesťanskou, byla. To stalo se zpěvem gregoriánským, bez odporu tvarem nejušlechtilejším a nejdůstojnějším, jaký duch lidský vymysleti mohl, aby vyslovil svou lásku a svou víru v Boha. Slovo udílí zpěvu duševní ceny, jako zase naopak zpěvem slovo se oživuje. Chorál užívá tónů a jejich libozvuku, ale nezneužívá jich. „Velký blud by to byl,“ píše sv. Bernhard v jednom listu svém, „věřiti, že duše z toho má zisk, když líbezností zpěvu zavdává se příležitost libovati si více v hlasu, než-li v pravdě.“ Zpěv gregoriánský uskrovnuje se s Unisono, nejprimitivnější a nejprostější melodií, poněvadž všem chce býti přístupný; jest zpěvem jednomyslnosti, zpěvem těch, kteří jsou *jednoho* srdce a *jedné* duše. Prostota jeho, klid líbeznoti nevádí však, že mohutností a velebností vysoko převyšuje hudbu světskou. A jako jednoduše krásný jest ten zpěv, jest předce rovněž rozmanitý. Má své chvalozpěvy a žalozpěvy, ale vždy zpěvy lásky, které jednou se promění ve zpěvy oslavy, až blahoslavení vesměs budou jedním Organum, z něhož nejvyšší mistr hudební, Kristus — Orfens království nebeské — vyluzovati bude věčné harmonie. — Chorálu gregoriánskému nejbližší stojí kostelní *zpěv polyfonní*, sdíleje s ním velký díl předností jeho. Také on druží se úzce, ba jest jedno s církevní liturgií.

Není však liturgie pouze učitelkou a královnou hudby církevní, nýbrž také *ostatních umění*. — *Architektu* dává půdorys a plán stavební i s orientací. Liturgie popisuje čáry a určuje poměry geometrické; oživuje i kámen a odívá počesí dvěře, okna, klenbu a věže budovy kostelní; zvonům udílí zvuku nadpřiro-

zeného. — *Skulptůře a malířství* dodává liturgie úkoly, předměty, výběr látky, tvary, ornament a zvolené barvy. A tak umění stává se částkou bohoslužby, žije z života Církve a sdílí s ní příznaky jednoty, svatosti, obecnosti a apostolicity. — Architekt zakládá dílo své na skále, která nikdy neustupuje a nikdy se neotřásá; sochař a malíř představují pravdy, které nikdy nebudou zničeny, ani porušeny; *křesťanské umění jest katolické*, jako Církev katolická jest. Malíř katakomb, který nad hrobem mučedníků symboly míru a vzkříšení kreslil, věru nemyslíl na tak daleké potomstvo, a hle! věda za našich dnů horlivě zpytuje v těch starých obrazech a Církve na nich shledává důkaz nezměněného trvání dogmat svých. Nebeské město Jerusalem samo bude jednou velkým muuseum křesťanského umění. Řekové pojmenovali umění své slovem *areté*; nesluší i vším právem umění křesťanské tak nazývat? Kristus, nejvyšší soudce, který vše odplatí, co pro něho zde učiněno jest, neodmění-li tu šlechtu duší, která jej zde oslavovala krásou jeho a krásou Církve, která jest tělem jeho? Neodmění-li všechny duše šlechtné, jež pečovaly o zvelebení umění křesťanského, které jest uměním Jeho? Neodmění-li veškeré dobrodince, kteří haléřem svým přispívali ochotně z lásky k němu na ozdobu chrámů, jimiž křesťanské umění jej oslavovalo? Na čele blažených křesťanů stkví se budou jednou znaky ctností, v nichž za živobytí se evičovali. Nebudou-li se v aureole umělců stkvíti díla jejich křesťanské víry a lásky? Ovšem, mistrovská díla jejich se objeví a to nikolivěk v nedokonalém provedení pozemském, nýbrž v dokonalém ideálu duše křesťanské, z níž se zrodila.

Na základě církevní liturgie vyvinula se napotom v křesťanském umění *tradice*, podstatně se různící *jednak od umění antického, jednak od umění moderního*.

Vznešené Musy jednoho času s vysokého Parnasu sestoupily do nížin pozemských. Řekto stalo se zaslíbenou zemí umění. Vyvolený národ Řekův slinul uměním. V rukou jeho kůl stal se sloupem dorským, jónským a korintským, kláda stala se ozdobným architravem, cihla krovová akroteriem, slaměná chatř mramorovým chrámem, hrnec hlíněný skvostnou vásou. Umělecký smysl jeho proměnil divoké skoky v ladný tanec, křik a hluk v melodii a zpěv, promluvu v demosthenskou státnickou řeč, hádku v platonský dialog, volné rozmluvy v uměle vázané a umělecky stavěné básně, ody hymny, dithyramby, epopeje a tragedie; veškerá příroda za tvořivé slsy řecké ušlechťena jest v útvar umělecký; ves proměněna jest v město uměním okrášlené, kde života umě-

leckého bez ustání přibývalo; z obecní správy stal se stát demokratický a aristokratický a život národní učiněn jest uměním státním. Zde v té zemi žili řečtí pastýřové, rolníci a vinaři. Bezstarostné živobytí pastýře a lehká práce rolníkova na půdě s dvojí žní v jednom letě často přerušována jest národními slavnostmi, které dlouhou řadou celý rok ověnčovaly. A právě tak ověnčený byl loubím na té půdě slunnité vznášející se *hellenský chrám* kolkolem skulpturou okrášlený, jakožto jasně zakončující akkord utěšené harmonie a dokonalý plod krásy architektonické.

A navzdor té kráse *křesťanství* neosvojilo si vlnadnou budovu, poněvadž nový duch křesťanský potřeboval nového těla. *Dům Boží* měl rodinu křesťanskou v lůně svém mile vítáti a uhostovati, od světa zevního odlučovati, oči a srdce všech vzhůru k nebi povznášeti a kolem oltáře Vykupitelově shromažďovati a k němu soustředovati zraky i duše. A proto již ta *stará basilika* velkého prostranství vyžadovala a od země vysoko k nebi se vypínala. A na základě této tradice starocírkevní z plodné půdy vypučely, vyrostly a rozkvěty různé soustavy architektiky románské, gotické a renaissanční, která podivení i úctu budí. Tvary se měnily, duch ale zůstal. V pravdě! touha křesťana po nebi a nesmrtelnosti v architektuře křesťanské vtělila se tou měrou, že ani ikonoklastická bouře protestantismu nedovedla smazati a zakryti nádech nadpozemskosti. Kdo spatřil velechrám Ulmský, přesvědčil se, že i ty nahé stěny a k nebesům strmící sloupy i po násilném oloupení nepozbily nebeské krásy a katolické výmluvnosti.

A jak podstatně se rozneznává křesťanský chrám od chrámu antického, více ještě rozehází se *malířství a plastika* u obou. Člověk obdivuje tu lidskou krásu a dokonalou formu, mistrné provedení, vlnu ušlechtilosti a velebu lidskosti na těch vzorných plodech antického sochařství. Ale při veškeré kráse jaký předece rozdíl u obou. Jako země od nebe, nadpřirozenost od přirozenosti, duše milostí ozářená od duše kletbou hříchu stížená — tak antické umění různí se od umění křesťanského. Temný obláček smrti, hluboce dojemná trdnomyslnost rozkládá se i na těch tvářích věčně mladých bohů. Výtvarné umění křesťanské a antické stojí k sobě v poměru smrti a života, zoufání a naděje, porážky a vítězství, kletby a vzkříšení, nemilosti a lásky, ustavičného nepokoje a věčného míru. Co jest Laokoon za hrůzných bolestí s hady zoufale zápasící a neuprosnému osudu propadající, u porovnání s Kristem trpícím a na kříži umírajícím? Tam zoufalá bolest podlehající, zde klidné utrpění vítězí. Tam nevýslovná bolest bez útě-

chy a milosrdenství, zde nevýslovná bolest obětí nevýslovné lásky ozářená a proměněná. V Laokoonu máte před sebou obraz bídy a smrti celého starého pohanstva! — Co jest Niobe nad náhlou ztrátou synů a dcer němým zármutkem zkamenělá u porovnání s Pietou Michel Angelovou? Vždyť věru netřeba důkazu, že hlavní předměty křesťanského umění: život Kristův a jeho matky blahoslavené, život veškerých hrdinů křesťanské víry velikostí a hloubkou a ideální pravdivostí vysoko, vysoko stojí nade vším, co antické umění kdy i za zlatého věku zplodilo. Když poutník prochází chodby a celly kláštera St. Marco ve Florencii, již nikoli s lidmi, ale s nebeštany se setkává na obrazech andělského bratra Fiesole. Jako on — ten anděl v těle lidském — namalovati jedinou hlavu Madonny, anebo jako na Rafaelových milostných obrazech bohorodičky obdivujeme, i nejslavnějšímu malíři hellenskému ani ve snách nenapadlo. Kterak také možno vyobraziti svatost, když ideál svatosti lidem se ještě nezjevil?

Různí-li se umění křesťanské od ušlechtilého umění antického, což mám říci o *umění moderním*? O umění, které se zapomnělo nad vznešeným povoláním svým a dalo se do služby prostituce a hanby, na místo ideálům sloužící neřestem a hmotě. Ta Musa, která má povznášeti a voditi v čistý ether, v prach se zahrabala a v kalu se válí. Dcera nebes stává se pomocnicí moru duše dávičeho. Dvě epidemie táhnou Evropou: hrubá smyslnost a zlotřilá nenávisť Církve. A k oběma furiím přidává se Musa studu zhavená Nezapomenutelná mi zůstává poslední světová výstava vídeňská co zrcadlo doby. V oddělení uměleckém, co tam bylo nahoty a nenávisli Církve! Co mnichů labužných a opilých! Co obrazů smyslnost a náruživosti budících! Co tendencí lži historických! Pamatujete se na obraz Krista Pána, podávajícího pravici heretikovi, levicí pak odmítajícího Pia IX? Nikdy se nezapomnělo umění nad původem svým více, jako umění moderní s čestnými ovšem, avšak ne příliš četnými výminkami. Na štěstí stojí naproti Kaulbachům a Häberleinům naši Führichové, Overbeckové a Hellichové.

Tím větší povinnost nástává *strážcům Sionu*, aby hájili bašty svatyně. *Vykonavatelé liturgie jsou přirozenými strážci* umění křesťanského z předpisův církevní liturgie vzešlého a tradicí ustáleného. *Liturgické umění* slouží církvi a pomáhá připravovati místa obnětá a oslavovati bohoslužbu. Ale ono jde ještě dále. Křesťanské umění má bezprostředního podílu na *pastorálním životě církevním* a na úřadu prostřednickém, jimž obět spásy věřícím se podává. Uměním tvoří sobě Církev

viditelné tělo, z jehož očí podivuhodně září oživující duch. Jednání, slovo a tón, z nichž liturgie se skládá, v umění se vtělily, tak že věřícímu se smyslně a trvale před oči staví, co liturgie právě koná. Není-li na p. oltář se svou architekturou a skulpturou vtěleným tajemstvím, které na něm se koná? Není-li chrám velkolepě článkovaný skamenělým obrazem velké oběti a nadpřirozeného, živého chrámu Církve Boží? Není-li v obrazech štětcem neb dlátem vyvedených zachyceno prohavé slovo? Jimi doplňuje se slovo, jimi vštěpuje se v paměť, jimi pravda se oživuje, jimi obrazotvornost se šlechtí. To jsou ty velké modlitební knihy věřících, všem otevřené a všem přístupné, v nichž každý, ať učený, ať neumělý, čítá a rozumí tajemstvím Církve. A tak umění způsobem nevyrovnatelným provádí panství své nad věřícími; umění dojmavě káže; umění mocně dojmá; umění výmluvně přesvědčuje; umění vítězně panuje. A jest-li tedy křesťanské umění věřící lid vzdělává a povznáší, umění nekřesťanské, svěťácké a libovolné Církvi Boží škodí, důstojnost bohoslužby znesvěcuje, věřícího zavádí, ducha církevního ničí a smyslnosti potravu poskytuje. Pro tu důležitost jest třeba, aby i lid křesťanský umění Církve své pochopoval, jeho si vážil a v něm si obliboval. *Lásku k umění křesťanskému zobečňovati jest tudy pastorační povinností pastýřů duchovních a strážců svatyně, co vůdců lidu, co služebníků Církve, jimž za tou příčinou přede všemi jinými důkladně znáti jest třeba zásady i základy umění křesťanského.*

Pod mosaikovým obrazem na kostele Santa Maria Maggiore v Římě čtou se slova: „Sixtus, episcopus, populo Dei.“ Pocházejí od papeže Sixta III. z roku 433 a dokazují, že poučení lidu a vzdělání věřících bývalo vždy hlavním účelem, který Církev křesťanská na očích měla, kdykoli chrámy své ozdobovala na skle anebo na stěnách, tak že Jan Damascenský vším právem mohl na obrazoborce obořiti se slovy: „Obrazy v našich chrámech mluví svou vlastní řečí, nejsou němé a bezživotné, jako modlářské obrazy pohanů.“ Ba právě! ty obrazy, které v chrámech vidáme, poukazují nás vždy na jednu z tří osob nejsvětější Trojice, vypravují nám o lásce Páně ku své Církvi, líbejí nám ctnosti a vnady nepoškozené Panny a Matky Boží, mluví nám o bojích a vítězstvích Svatých Páně.

Křesťanské umění jest školou lidu. Chrám jest školní budovou; oltář s křížem jest svatyní; kazatelna jest katedrou; obrazy jsou velkým katechismem, otevřenou biblí, legendou Svatých; kruchta síní andělů; kněz učitelem dítek Božích.

Jest-li že tedy zřízením *Akademie křesťanské založeno jest vysoké učení křesťanského umění* na sídle, kde před půl tisíciletím Karlem IV. otcovsky založena jest „Alma mater“, nutnost časová vyvolala, *čeho lidu křesťanskému potřebí bylo.* Bohu díky! Akademie křesťanská chce býti a bude bohdá! — *školou vědy a umění křesťanského a tím školou lidu.* Trvání její neobnáší ještě tolik roků co na ruce prstů se čítá a přede vykonala již tak mnohé dílo, které ani po decenních nezanikne. Ale co jest to u porovnání s tím, co ještě vykonati zbývá. Ke cti doby naší a ke cti duchovenstva budiž podotknuto, že stojí na výši časové. Úžasné bylo rozšíření Jednoty naší, která za několik takměř dnů čítala několik tisíc členů k ní radostně se hlásivších. Jest-li že oheň prudce rozžatý rád uhasíná, když ustavičně a v poměrné síle se přikládá, docíleno předce žáru, v němž všeliký kov se roztavuje. Klerus býval vždy strážcem posvátných umění. Ta zvláštní tradice, která již v katakombách původ svůj vzala, k podivuhodné slávě za takových strážců dospěla a rozkvětu úžasného dosáhla. Přišla ovšem i století úpadku, kde celkem v jednotlivostech méně si všímáno těch veleoudrých ustanovení církevních. Zapomínáno staré tradice a kořeno se esthetice, která nevyšla z půdy křesťanské a podle jejího vkusu stará díla umělecká bývala znešvařována, často i ničena. Zcela cizá, ba nekřesťanská díla umělecká zahrnízdila se ve svatyních, osvěcující neposvátným leskem stavení křesťanských tajemství, která v takovém vůkolí nemohla s celou silou pronikati ducha i srdce věřících. Dle znamení doby soudíce máme za to, že kalný věk již minul. Přichází zase k vážnosti Církve a vše, co ona tvoří dle zázračné inspirace božské. Dýcháme svěží vzduch nového života — byt i útrapách a pronásledování. Hojně členstvo Akademie křesťanské a vřelý účastenství jest toho rukojemstvím. Již máme zase své ideály a svou lásku k nim. Velké úkoly stojí před námi!

Ten *vědecký odbor* co duševní středisko snah veliké vědy křesťanské, který k sobě přitahuje všeliké síly po vlasti roztroušené a pojí všechny kolem jednoho středu. Již jej vidím po zmohutnění jeho, kterak se v něm soustřeďují veškerí živlové literární pracující v duchu a na základě křesťanském. Jeho tiskárna a jeho kněhupectví ovládá křesťanskou vědou a umožňuje zápas duchů na čestném kolbišti literární činnosti.

Odbor hudební již se proměnil v *Obecnou Jednotu Cyrillskou* vys. c. k. vládou již potvrzenou. Stanovy Jednoty zadány jsou před nedávnem k nejd. ordinariátům diecési česko-

moravských ku církevnímu schválení a s radostí oznamují, že J. E. nejd. pan biskup brněnský Karel Jednotu již také skutečně schválil připisem velmi vřelým a ku schválení přidal také vrchnopastýřské požehnání. Podobně učinila nejd. biskupská konsistoř v Litoměřicích. Ta Jednota Cyrillská rozkládá se bude po veškerých diecích, v nichž Akademie křesťanská členy své čítá. V ní soustřeďovati se budou veškeré kůry kostelní, které milující Církev milují i hudbu církevní. Řízena jsouce ze sídel diecí pod dozorem správců diecí, biskupů-otců, — rozvine se v Jednotu velikou tisíci hrdel, jejichž zpěvem zaze se rozvučí chrámy i lesy zpěvné vlasti. Sídla diecí budou sídly Cyrillských Jednot diecí. A z farních kostelů každý bude míti svou Cyrillskou Jednotu farní. Aby pak různým a četným Jednotám nescházelo síly, moci a jednomyslnosti, všechny spojeny jsou v Obecnou Jednotu Cyrillskou, co hudební odbor Akademie křesťanské, jehož pěvecká škola a komitety pro zpytování kancionálů a pro zřizování církevně-hudebních provozování znenáhla zdokonalovati se budou v konservatorium hudby církevní. —

A bude-li Cyrill. Jednota oživovati kruchty chrámové, *Odbor pro výtvarná umění* plody svými ozdobovati bude chrámy samé s veškerými předměty posvátnými. Bude nejvyšším areopagem v záležitostech výtvarného umění křesťanského. Z rozkazu církevní vrchnosti sem předkládá se budou ku soudu veškeré důležitější předměty do oboru toho se táhnoucí. Stavby nových chrámů a kaplí, opravy a rozšiřování, vnitřní i vnější ozdoba a úprava, vnitřní zařízení a veškerá roucha i náčiní bohoslužebná, — to vše se vyřizuje za spoluúčinkování odboru, jehož paramentní ústav podává veškerá bohoslužebná roucha a v jehož akademických dílnách se tvoří ta různá díla umělecká v ušlechtilém duchu církevním. — Materiál pak bibliografický, historický, topografický, archaeologický dodává, opatruje a rozmnožuje *Odbor archaeologický*, v němž již nyní se scházejí umělecko-archaeologické monografie z veškerých končin koruny svato-Václavské, aby po letech z výtečného, hodnověrného a úplného materiálu povstalo monumentální dílo církevní topografie a dějin posvátného umění. Křesťanské museum jest pak důstojnou ilustrací těch církevních dějin a vývinu uměleckého povšechně církevního i provinciálního. Vzniklé z darův obětovných členů Akademie křesťanské vzrůstá systematickou péčí a hojnou podporou ředitelstva i odboru uměleckého, který zabezpečiv si práci rukou svých potřebné ústavy umělecké, své úspory skládá k užtku příštího pokolení,

aby v Museum křesťanském mělo před očima vzory umělecké, na jejichž základě utěšeně zkvétati bude k nové slávě nová škola českého umění církevního.

Máť tedy ovšem i doba přítomná své ideály. Ale jen andělé lítají, protože jsouce duchové nemají těla. Nám smrtelníkům jest však zvolna choditi po zemi a ke všemu jest potřeby práce a hmotné podpory. Pomocí cizé očekávati v dobách, kdy víra popelkou jest a Církev v okovech, bylo by zmařenou nadějí. Nadějí naši jsou naše ruce. Nadějí naši jest srdce národu — obětovnost kněžstva a katolíkův z přesvědčení. Na vlastní pomoc odkázání jsouce nám při tom vždy nejlépe se vede. Pořád udupávají tu nenáviděnou roli Církve, a čím více símě zatlačují, ono tím bujněji klíčí a roste. Spolehneme na obětovnost členů vlastní rodiny. Čím více jednozlatkových členů přijde do tábora pětizlatových, tím dříve z ideálu stane se skutečnost.

Podporující zájmy Akademie křesťanské pracují všichni členové na vzdělání lidu křesťanského. Má-li však budoucnost pojistiti se, jest pozornost obracet také jinam. Tam totiž, odkud vzdělavatelé lidu a strážcové svatyn vycházejí, — *k seminářům kněžským*, ku štěpnicím budoucí osvěty a budoucího nadšení. Knězi samému jest znáti ona ustanovení a zásady, vedle kterých chrámy se staví a upravují, roucha a náčiní bohoslužebná se zhotovují, chrámy a oltáře se ozdobují, liturgie zpěvem a obřadem se oslavuje. Toho vznešeného ducha, tu záračnou symboliku v celé rozsáhlosti znáti a milovati musí kněz, aby jednou sám vlastní rukou ujmouti se mohl, co namnoze vkusu nepovoláných svěřováno, čím život církevní buzen, čím duch a vkus lidu živěn bývá. Umění špatné otupuje mysl, umění křesťanské povznáší. Nebylo tudy bezdůvodné, když *synody provinciální a diecéšní* silně o to usilovaly, aby archaeologii církevní, zpěvu posvátnému a naukám církevně uměleckým na theologických fakultách a seminářích kněžských pilně a důkladně se vyučovalo. S podobnou vřelostí stránky tak hluboce do života církevního sahající ujal se napotom i *katolické sjezdy* na rozličných místech. V mnohých diecích zákony vešly v platnost, v jiných zákony zůstaly krásnými slovy na pěkném papíře. Chci říci jen tolik. Vědecký materiál archaeologie křesťanské, jakož i disciplin o umění křesťanském a dějinách jeho vzrostl měrou tak úžasnou, že v předmětu církevní historie, pastorálky a jiných disciplínách theologických nemůže se mu nijak tolik místa a času věnovati, kolik nutné vyžaduje. Vzrostla-li v samostatnou vědu odbornou křesťanská archaeologie, počínající s těmi záračnými kata-

kombami, v jejichž podivuhodných chodbách objevují se netušené poklady věrouky a dějin liturgie a umění: co mám říci o těch ostatních církevně-uměleckých odborech? Jsou to vědy takové rozsáhlosti, že vyžadují samostatného pojednávání a pečlivého rozdělení. Zahrnuje věda tato v sobě nejprve dějiny umělecké, vysvětlující *vývin stavitelský a jeho rozličné slohy*: Tvary, průběh a nejznamenitější památky slohu ágyptského, assyrského, perského, indického, řeckého a římského, z obou posledně uvedených vzešel pak vývin umění křesťanského: prvotiny umění v katakombách, starokřesťanská basilika, sloh byzantský a doba romanská, gotická a renaissance. — Dále *křesťanskou archaeologii*, v níž vypisuje se dějinný vývin oněch předmětů uměleckých, které kromě kostela křesťanské bohoslužbě slouží. — Sem náleží především oltář s celým příslušenstvím: mensa s veškerou úpravou, predella, tabernakl se svými proměnami, nádobí bohoslužebné (kalich, ciborium, monstrance, nádoby na sv. oleje) a ostatní náčiní (konvičky, kaditelnice, zvonky a pod.); výbava kostelní: kazatelna, křtitelna, zpovědnice, sedilie, lavice kostelní; sakristie s celým příslušenstvím; kručta s varhanami a zpěvníky; zevnitřní úprava kostela a věží, zvony, hodiny a p. — Posléze dlužno projíti *dějiny církevního zpěvu chorálního a polyfonního*, dějiny křesťanského malířství a plastiky, paramentiky a p. — Předměty uvedené jsou takové rozsáhlosti, že v ostatních jen mimochodem o nich řeč býti může. Má-li láska a křesťanské umění samo skutečné vzkříšení slaviti, bez zřízení *učitelských stolic pro dějiny křesťanského umění a archaeologii církevní* toho dosíci nelze. Doufejme, že úsilnou snahou přátel křesťanské vědy, naše „Alma mater“ novým předmětem se doplní! Až ozývati se budou síně seminářské velebným zpěvem posvátným a mladí kněží ozbrojeni potřebnými vědomostmi uměleckými rozejdou se do dědin vlasti, aby apoštolující konali úřad svůj ve správě duchovní, pak i umění křesťanské nebude bez apoštolů, a budoucnost hudby posvátné a církevního umění výtvarného bude pojištěna.

A posléze ještě jedno přání na srdci mám, o kterém snívám v nejblaženějších dobách, a které se mnou chodí již mnoho roků. Jest to sice jen sen, ale mnohdy i sny se vyjevují, když jest v tom vůle Boží. V Monte Cassino cílů panuje ruch. Architekti, sochaři, malíři a učenci mají tam plné ruce práce. A ti architekti, sochaři, malíři i učenci jmena evropského — všichni jsou oděni čestným rouchem řeholním. Jsou vesměs členové světového řádu sv. Benedikta. Vlastní synové řádu

okrašlují první a otcovské sídlo řádu k veliké slavnosti. S veselou radostí připravuje se veliký řád sv. Benedikta, aby budoucího roku 1880 konal 1400. ročníci narození patriarchy a praotce svého, sv. Benedikta. A jako v Monte Cassino benediktinská kolonie umělců, tak ve všech jiných domech řeholních Evropy a Ameriky konají se již velikolepé přípravy k blížící se slavnosti jubilejní, dílem vydáváním vědeckých děl, dílem uměleckou a slohovou renovací svých kostelů a klášterů. Uvažující neskonale zásluhy, jakých řád během 14. století o Církev, o školu, o umění a vědu, o vzdělávání půdy si vydobyl a do dneška v starém a novém světě si vydobývá nepřestává, bude to jubileum slavností nejen řádu, nýbrž celého katolického světa, ba všech, kdož poctivým srdcem vysoké zásluhy synů sv. Benedikta cení a uznávají. V Monte Cassino okrašluje benediktinská kolonie umělců věžní stavení sv. Benedikta. I u nás kdysi před věky na Sázavě za Božetěcha, slavné paměti, podobná benediktinská kolonie umělců žila. Kláštera Sázavského není již více, ale bratr jeho — Emausy — v Praze stojí na Slovanech. Víte již o čem sním po několik let, od této doby, kdy na cestách svých v daleké cizině několik dní jsem dlel v podobném sídle zázračného života a krásného umění? O tom snívám, aby Emausy staly se takovou kolonií; aby i u prostřed Prahy stál živý, vtělený vzor křesťanského umění, kdež by kněžstvo do Prahy zavítavší na vlastní oči vidělo, co jest umění ve službě Církve. To co seminář theoreticky by podával, zde prakticky by se vidělo. Rodina mnichů benediktinských skládající se s architektů, sochařů, malířů a učenců, kteří všem kromě svého umění zpěv církevní vzorně pěstují, stala by se semenem obrodu křesťanskému umění. Kdo by do Prahy zavítal, zavítal by do Emaus na Slovanech k pohostinným Benediktinům, u nichž pohostinnost jest pravidlem řeholním, a vracel by se z exercitií svatý a nadšený. Co tam viděl a slyšel, bez meškání zavedl by doma. To jest, o čem snívám. V blažených chvílích bývám v duchu ve chrámu Páně Emauském; u vytržení naslouchávám tomu velebnému zpěvu mnichů před oltářem o každodenní konventuální mši sv. a hodinkách církevních za dne i za noci klenutím chrámovým se ozývajícímu, jako čarovným zvukům z jiného světa. Andělé životem andělsky pějí. A k tomu zpěvu z ryzeho zlata odpovídá veškerý chrám s ryzou svojí úpravou. Zde jest všecko vzorné, od klenby malované až ku podlaze mosaikové, od oltáře až ku kropence, od křížové růžice vrch oltáře věnčící až k mešním zvonku, od kasule až k cingulum. A

napojiv duši krásou jiného světa, chodívám v duchu z kostela do klášterních síní a obdivuju i těším se z toho života rozděleného modlitbou a prací, mlčením a postem. Na chodbách křížových vidám ve snách mnichy malíře, obnovující a doplňující na stěnách ty staré obrazy z doby Karla IV., zakladatele chrámu i kláštera. A v dílnách vidám pracující architekty, sochaře a malíře, a v knihovně klášterní učence jako včely materiál

sbírající k učeným pracím. Každý mnich obírá se tím, k čemu Pán Bůh právě vlohy nadělil. Zpěv církevní pěstují však vesměs, bezvýminečně. A přesnosti umění odpovídá přísnost kázně a přísnost života. Zde jest všechno z jedné litiny, umění, věda a život.

Takový jest ten blažený sen. Vyjevil-li se kdy?

Stál by za lidské živobyti, aby blažený sen se vyjevil!

Jednatelská zpráva odboru pro výtvarná umění Akademie křesťanské za rok 1878.

Ku zřízení veškerých úkolů výboru sekce umělecké odkázaných vyžadovalo se značného úsilí. Ústav paramentní zaměstnával průměrně 10 pracovníků a byl bezprostředně řízen členem výboru dp. Edm. Langrem. Výbor želi ztráty činného člena odtud se přesídlivšího a vzdává vřelé díky za horlivost vždy osvědčovanou. Vrchní řízení paramentního ústavu zůstalo rukoum jeho svěřeno, jednu část agendy obstarává však nyní člen výboru vp. Fl. Scharwort. Bylo odvedeno 68 kasulí (s příslušenstvím), 36 pluviálů, 6 dalmatik, 13 vel, 11 pláštíků na ciborium, 10 burs, 33 štol, 11 antependií, 34 kostelních korouhví, 5 spolkových praporů, 8 párů oltářních polštářů, 8 baldachínů a 6 příkrovů. Dále 21 biretů, 21 komží, 1 mitra, 8 čalounů, 2 opony. Alb, rochet a prádla kostelního bylo dodáno za 628 zl.; k tomu reparatur starších paramentů za 883 zl. Cena veškerých zde zhotovených předmětů převyšuje o něco úhrnečnou summu 14.000 zl. Paramentní ústav nese se důsledně za cílem sobě vytčeným a věci objednané zhotovují se jen z nejdůkladnějších látek, kresba i s provedením jest vkusná a bohatší, forma důstojná. Paramentní ústav se vynasnažuje, aby při vši nákladnosti látky i díla docílena byla největší poměrná láce a za ní poskytovala se nejlepší práce.

Z odvětví náčiní bohoslužebného dodáno bylo: 10 monstrancí, 9 ciborií, 16 kalichů, 4 pacifikály a relikviáře, 9 jednotlivých nádobek na sv. oleje a 8 třídných, 13 kadidelnic, 5 kropenek, 2 aspergily, 12 lamp, 19 párů mešních konviček, 144 svícenů, 10 patenek k zaopatřování, 7 kanonických tabulek, 10 různých zvonů, 4 svítilny, 20 misálů a 38 křížů. Kromě toho obstaráno bylo 11 obrazů olejovými barvami malovaných, dvojí křížová cesta, 5 soch, 1 Boží hrob, 1 jesličky; konečně mramorová deska oltářní

a 3 mramorové křtitelny; k tomu 3 lustry, z nichž jeden v Benátkách dle antických vzorů zhotovený. Přičtou-li se různé reparatury starého náčiní bohoslužebného a nové vyzlacování v obnosu 1100 zl., obnáší cena veškerých předmětů rovněž úhrnem něco přes 14.000 zl. K četným objednávkám již vyřízeným přibyla v nejnovější době jiná, od nejdůstojnější kapitoly brněnské, která výboru uměleckému svěřila vyvedení nákladné monstrance stříbrné slohu gotického, k jejímuž zhotovení dodala vzácné drahokamy a skvostný kříž pektorální, aby jich vhodně použito bylo. Výbor svěřil práci členu sekce J. Mockrovi, staviteli hlavního chrámu sv. Víta. Ku sbírce výkresů přibýlo darem náměstka předsedova nových 5 listů, tak že celkem pohotově jest 33 listů, jichž výhradně používati odbor práva nabyt. Důležitější předměty zhotovené bývají fotografovány a do počtu ostatních vřaďovány.

Sbírka vzorků a knihovna nebyly tentokrát značně rozmnoženy. Bylo-li dosavadní zhotovování vesměs v nejnižších cenách možné, vedle obětovnosti členů výboru uměleckého namnoze uznané rozhoduje zde velice nízké nájemné sl. záložnou sv.-Václavskou povolené a vyslovují se jí jmenem výboru uměleckého vřelé díky. Připojuje se také přání, aby činnost výboru sekce podporována a usnadňována byla přístupováním vhodných osobností v počet členstva Akademie křesťanské, zejména případným přijetím jich do řady členů odboru pro výtvarná umění. Potřeba toho nejvíce se jeví, když jde o úkoly stavitelské a úpravy rázu stavitelského. Práce téhož druhu vykonalo se během roku za 15.000 zl., od člena výboru A. Bauma a Bed. Münzbergera vnitřní úprava nového kostela ve Velelibech a malý oltář do Labské Týnice, od člena výboru A. V. Barvitiusa vnitřní úprava far-ního chrámu ve Stráži. Veškerý nákreš po-

cházejí ovšem z roku minulého. Vě Velebích postaven jest hlavní oltář a dva oltáře poboční, kredenční oltář, stolice pontifikální, mřížka a skříně na paramenty; pak kazatelna, zpovědnice, lavice kostelní, křtitelna, kropenky, dva sanktusy z kovaného železa, dva lustry bronzové, varhany a zvony. U úhrnném nákladu 8133 zl. obnášejícím zahrnuje se i různé náčiní oltářní v ceně 600 zl. Veškerý předměty provedeny jsou slohem románským. Obrazy maloval předseda odboru Jos. Hellich. Řízením těchto umělců zhotovuje se právě hlavní a křížový oltář pro kostel v Nepomuku, jehož bání věžní vedle nákresu již dokončeny jsou. — V kostele sv. Václava ve Stráži (patr. kníž. Löwensteinského) postaveny jsou: hlavní oltář, poboční oltář a kazatelna. Způsobem stavby kostelní vyžadoval se pro předměty jmenované, jakož i pro další uměleckou okrasu vnitřní sloh renesanční. Hlavní oltář ozdoben jest obrazem sv. Václava a dvou andělů po stranách tabernaklu od prof. A. Lhoty, oltář poboční kopíí památného obrazu sv. Lukáše v S. Maria Maggiore v Římě od F. Sequense, od něhož pocházejí též obrazy na kazatelně: Kristus co rozseváč a dobrý pastýř. Velkomyslným rozhodnutím

knížecího patrona provedena jest též polychromie celého vnitřku, v částkách spodních barvami olejovými a voskovými; konečně nakresleno a objednáno z rozkazu knížecího malované okno do presbytáře, které na jaře r. 1879 dodáno a postaveno bude. Nákresy zhotovil a práci osobně řídil architekt A. V. Barvitijs. Náklad za oltáře a kazatelnu obnášel 2599 zl. 43 kr., 1087 zl. 98 kr. a 794 zl. 55 kr., úhrnem 4481 zl. 96 kr., za polychromii 1250 zl., vedlejší práce, pak svícny a podobné náčiní 750 zl., věštajice v to i ostatní úpravu od místních živnostníků zhotovenou. — Člen výboru architekt J. Mocker zhotovil nákresy oltáře v Dobříčanech (patr. svob. pana Zessnera), hlavního oltáře pro chrám sv. Jakuba v Telči (patr. studijní fond), hlavního oltáře pro kostel Panny Marie v Telčím (patr. náboženské matice) s rozpočty na 1000 zl., 2800 zl. a 1350 zl. Oltáře jsou vesměs slohu gotického a budou během roku 1879 vyvedeny a postaveny.

Výbor sekce uznal za vhodné změnití jisté §§. svých stanov, což také výnosem sl. c. k. místodržitelství dd. 29. července číslo 39471 schváleno bylo.

Jednatelská zpráva odboru archaeologického Akademie křesťanské za rok 1878.

Odbor archaeologický zahájil činnost užitečnou a požehnanou. „Otázky archaeologické“ roku minulého nákladem výboru“ vydané a členům rozeslané vyvolaly „Odpovědi archaeologické“. Prosba nebyla oslyšána. Hlas volající vydal ozvěnu. Pilné ruce obětovných vlastimilů snášejí již z veškerých končin materiál k archaeologické topografii a k uměleckým dějinám naší vlasti. Velebné duchovenstvo stojí vždy na výšinách času, opatrujíc památky a střežíc bašty vzdělanosti. K prosbě výboru archaeologického podnikli členové Akademie křesťanské práci požehnanou. „Odpovědi archaeologické“ četně se scházejí a to většinou z míst, o nichž ještě nikde nebylo psáno. Nových pracovníků archaeologii křesťanské vůči hledě přibývá. K čilemu a obětovnému duchovenstvu přidalo se i několik světských přátel domácí topografie. Řada přátel starozitností roste. Do počátku března obdržel výbor sekce archaeologické monografie následující:

Bělá (farář Ant. Baselt); *Malý Bor* (kapl. Jan Zoubek); *Vlachové Březi* (farář

Vojt. Nahmer); *Bubovice* (farář Fr. Bureš); *Čachrov* (farář Jan Matějka); *Dašice* (admin. Josef Nechvíle); *Domoušice* (farář Fr. Osoba); *Hodušín* (farář Mat. Švandrlík); *Hostovice* (adm. Josef Nechvíle); *Hradiště* (zám. kaplan J. Žilík); *Chlumek* (kaplan Štěp. Dvořák v Luži); *Chorušice* (děkan J. Šourek); *Keblov* (farář Vincenc Laštovka); *Klučnice* (farář Josef Puchta); *Kondratce* (farář Vinc. Macháček); *Komárov* (kaplan Fr. Maleček); *Kovanice* (far. a notář J. Maryška); *Kralovice* (kaplan K. Appel); *Křivice* (far. A. Flesar); *Kyje* (děkan Josef Šlesinger); *Lično* (farář Jan Matoušek); *Louny* (děkan Fr. Linhard); *Modřany* (farář Kar. Bötcher); *Nechvalice* (far. Jan Roškot); *Nemotice* na Moravě (far. Jos. Šildberger); *Okrouhlice* (far. Jos. Meloun); *Oubislavice* (farář Jan Kaska); *Oujezdec* (podučitel B. Vitek); *Ouvaly* (farář Fr. Soukup); *Ověčary* (far. Ant. Kolář); *Plasy* (farář Jan Šedivec); *Podhoří* u Hranic na Mor. (exposita Jan Dokoupil); *Pročevily* (far. Fr. Bureš v Bubovicích); *Prosek* (far. F. Bořícký); *Přepychy* (farář A. Flesar); *Rako-*

vník (gymn. prof. Sigm. Winter); *Rohozná* (farář Dom. Faltus); *Roketnice* na Mor. (far. Dan. Deutsch); *Sedlčany* (kapl. Fr. Svobodný); *Hrubá Skála* (farář Jos. Svoboda); *Slané* (děkan Jos. Kandler); *Smečno* (kapl. Ferd. Kučera); *Smřice* (osob. farář Jan Mitiska); *Svárov* (farář Mat. Petráš); *Telecí* (far. J. Kašpar); *Třeboň* (koop. Ludv. Kazda); *Tursko* (admin. Jan Baloun); *Horní Újezd* na Mor. (far. F. B. Hoch); *Vedrovice* (far. J. Kunstmüller); *Nová Ves* (děk. Jos. Pohofelý); *Višnova* (far. Ferd. Plachý); *Žehuň* (kaplan Josef Pospíšil); *Želiv* (konventual Viktor Bezděka); *Žichlín* (adm. Jan Křivohlávek).

Zaslané monografie jsou utěšené práce literární, v nichž s velkou pilí a svědomitostí snešeno vše, nač „archaeologické otázky“ se dotazují. V každé z nich obrází se zároveň individualita spisovatelů. Každá monografie má své zajímavosti. Zlatá zrnka vyskytují se všude. Mnozí k popisu přičinili také výkresy větší neb menší a fotografie, jimiž slova jasně se ilustrují. Předměty zvláště důležité jsou však všude vykresleny, jimiž, byť i rukou v kresbě méně cvičenou vyvedeny, dosaženo přece, čeho dosíci se chtělo — jasného a určitého názoru, tak že jednotlivé věci podle slohu a ceny vnitřní bezpečně posouditi, katalogisovati a pořádati možno. Někteří vypracovali monografie samostatně, podrževše sobě „otázky archaeologické“ k dalším účelům, jiní k jednotlivým otázkám odpovídali, jak toho pořádek a soustava spisu vyžaduje. V tom i onom způsobu jeví se láska k věci, o kterou všem jde s jednomyslností obdivuhodnou a skutečně potěšitelnou. Ač netřeba chváliti, co samo sebe chválí, vzdává přece výbor sekce archaeologické vřelé díky všem, kdož tak vzácnou ochotností na „otázky archaeologické“ odpověděli. A věští-li šťastný počátek utěšenou budoucnost, výbor s bezpečností očekává, že se dodělá úplného materiálu ku církevní topografii vlasti naší

i prosí snažně o pokračování a další práce. Bude to památka a pomník, který sami sobě staví všichni členové Akademie křesťanské, hrívnu svou přičiňující k velikému dílu. Za tou příčinou vysílají se s letošní výroční zprávou „otázky archaeologické“, které roku minulého v české řeči členům jazyka českého doručeny byly, nyní v rozšířeném zpracování německém ostatním členům Akademie křesťanské jazyka německého s touž prosbou, aby na otázky odpovědino bylo.

Členové výboru a spisovatelé „otázek archaeologických“, architekt A. Baum a F. J. Lehner, jmenem výboru práce doručené pořádají, poslednější pak na základě poskytnutého materiálu monografie souvisle spisuje a stručně vypravuje v „Methodu“, časopisu věnovaném umění a křesťanské archaeologii.

Při vědecké činnosti své nezapomíná výbor také na další úkoly sobě vykázané, očekáváje dob příznivějších, aby napotom soustavně zakládati mohl „museum křesťanské“, které jest názorným a praktickým dokladem archaeologické vědy theoretické. Prozatím obmezen jest výbor na pouhé dary šlechtných přátel svých a doufá silně na lepší časy a na pomoc ředitelstva a odboru pro výtvarná umění. Až ředitelstvu při zvětšeném počtu členů *činných* možno bude poskytovat výboru sekce archaeologické vydatnější dotace, až napotom odbor pro výtvarná umění zabezpečí samostatnou budoucnost ústavu paramentního, pro který nyní veškeren svůj skromný výtěžek obětovností výboru pracně uspořené skládá: pak nadejde doba toužebně očekávaná, v níž „museum křesťanské“ založeno a pečlivě rozšiřováno bude. Nyní veškeru svou naději výbor skládá na spanilomyslnost a dobrotivost šlechtných dárců, prose o další dary pro budoucí museum křesťanských starožitností a křesťanského umění. Každý dar, byť zdánlivě nepatrný, bude s vděkem přijat. Z mnohých kapek povstalo — moře, z mnohých kamínků — skála.

Jan Karel Rojek, děkan Budyňský.

Náčrt životopisný od Josefa Roštlapila, faráře ne Opočně. (Pokračování.)

Některé výsledky svého historického bádání vydal v Časop. Č. M. r. 1845. 1. sv. na str. 55—69: „Příspěvky k dějepisu země České“ týkající se míst: Dobenina, Richmberg, Svaté pole, Sacer campus. — Později pak, jsa děkanem na N. Městě, ukládal své výzpyty do Památek archaeologických, jakož i později, když už byl v Budyni.

Mezi tím, co o školu dbal, u níž biblioteku založil, kostely oba zveleboval, po historických památkách pátral, věrně se o to J. R. staral, by láska k jazyku svatováclavskému nejen v jeho kolátuře, ale v celém vřkolu se probouzela, česká literatura se podporovala a jak možné jen šířila. Sám byl zakladatelem Matice české, Matice Illirské a všech Dědictví

— a po jeho slovu a příkladu přistupovali k týmž ústavům skoro všickni kněží, alespoň ti mladší, z celého vikariatu i mimo něj. Spisy Kodymovy, Tylovy, Amerlingovy a všechny, co v těch letech vycházely, objednal a přivážet dával z Prahy až na centy — odkudž se rozdělovaly do N. Města, a nejvíce ke mně do Dobrušky, jež jsem pak dále rozesýlal do N. Hrádku, do Olešnice, do Solnice, do Častolovic, do Kostelce n. O. a jinam, nahraňující takto bez provise — leda té ze své kapsy — nedostatečné kněhkupectví tehdejší, majice z toho srdečnější radost, čím hojnějších odběratelů jsme se dopídili a jich napočítali.

A což teprv nás ten život těšil a blažil, když jsme se sešli! — když jsem já ho v Bohuslavicích, hned od božího jara až do zámruzu, ba i v zimě dosti často navštěvoval — a on mne se navracujícího doprovázej v tom srdečném, vlasteneckém rozhovoru až téměř k samé Dobrušce se mnou zašel! A což když se nás více z blízka i z dálky k němu sešlo! Tu z Dobrušky Pavel Dusbaba, finanční inspektor, a M. Havelka (1841) zkoušený radní, nyní rada vyššího zemského soudu v Praze, Ignác Krůnek zk. radní; tu opět z N. Města Pavel Stračovský zk. rada, nyní rada místodržitelství na odpočinku v Rychnově; tu Myslimír Ludvík, far. Studnický; tu Jos. Regner děkan Náchodský, tu Frant. Smetana profesor z Plzně, tu Jos. Podlipský — a přemohá ta tehdejší mládí a starší garda Pražská i z Moravy, z Vídně a Slovenska. Tu ovšem nastala symposia hlučná, veselá a radostná, při nichž jeden druhého, možné-li říci, k vyšší ještě lásce k vlasti a národu povzbuzoval a podněcoval; ano bývala to symposia, jichžto nynější doba snad už nezná, snad nikdy nepozná, neboť to byla poesie probouzejícího se jinocha národa, po idealech roztouženého, s bujarou silou o to pracujícího, by se vtělilo a skutkem stalo, co by k prospěchu, zdatu a k bývalé slávě vlasti posloužilo.

Proto bylo pamatováno i také na hmotný blahobyť lidu našeho a z té příčiny na zvelebení českého plátenictví zavedl J. K. R. v letech 1844—1846 v Bohuslavicích divčí školu přádelní, v níž se přástevnice učily, jak mají len ku zdárnému přádlu připravovati a pěknou, jemnou z něho přizí uprůdati. — V tom asi čase zajel R. s tehdejšími rychtářem Mik. Voborníkem do Jičína, uslyšev, že tam jistý kovář nový, výborný prý pluh, tak zvaný Loukovák, vynalezl.

Za všecko tu čistou a obětivou snahu dostalo se jemu — a mně zároveň s ním — škaredého podezřívání, osočování, tajného a

poněkud i zjevného pronásledování — což nás všecko ještě tím více posilňovalo a utvrzovalo v dobrém tom snažení.

A po čem srdce naše toužilo a ústa tím oplývala, spatřovaly oči naše od března až do června památného roku 1848. 1. června t. r. jeli jsme do Prahy na slovanský sjezd. Srdce nevěřilo, co oči naše spatřovaly, co uši naše slyšely, jak po té cestě do Prahy, tak v té matičce naší rozradované, v blahu pohřížené a tonoucí, do níž se Slované z celého Rakouska sešli, by se s tužbami svými vzájemně poznali, k jednotě, pomoci a lásce bratrské spojili a svázali. O škoda! přeskoda! že to všecko zmizelo jako krásný sen. V Praze jsme zůstali až do 10. června, do soboty před letnicemi — o nichž napotom slovanský sjezd byl roztržštěn se všemi tužbami a naději. Povinnost nás domů volala — a tak snad i Hradčan zbavila.

Jedného dne — o tom slov. sjezdu — šli jsme od Můstku do Kolovratské strídy, a tu potkali jsme dvě dcery Fastrovy (nemýlim-li se) v podivném kroji oblečené; každá měla 2 bambitky za pásem. I tu se s nimi setkaly jakési paničky a slečinky, shledše a minuvše jich srdečně se jim zasmály — což R. spozorovav ihned jim vytýkal, že kroj, jemuž se posmívají, o mnoho úhlednější jest, nežli ten jejich pofranštělý. A tak jim vyklepal pyšný jejich kanduš.

Navrátil se domů a uslyševše, co se v Praze zběhlo a událo po našem odchodu, očekávali jsme, co se dále dítí bude — dočkavše se bohužel zklamání ve svých nadějích a nevděku. Z vlastního tábora našeho ozývaly se hlasy, venkovský náš lid proti nám katolickým duchovním popuzující, z nichž jeden ve zdejšími okolí neostýchal se takto volati a sptiti: „Nevěřte těm kněžím! oni vám dávají lizati med — ale za sklem!“ A však takového popuzování tehdy ani potřeba nebylo — proto že si lid tu konstituci a svobodu po svém rozumu a libosti vykládal tak, jak to Havlíček pověděl: Žádnému nic dát, a každému vybit. — A v těch rozpoutaných časích R. své kolaturníky často a často v Bohuslavicích okolo sebe shromáždžoval, jich poučoval a mírnil, vystříhal, k opatrnosti, k rozumnému a zákonitému chování se vybízěl.

Po rozpuštění Kroměřížského sněmu a nedodržené oktrojirky, počaly c. k. úřady, v naší krajině: podkrajský úřad a kollegiatní soud na N. Městě, v Dobrušce pak c. k. soud úřadovati, po čemž ihned napotom nastala tuhá reakce: „klasická doba policajtů ve městech a žandarmů po venkově.“ — A v té době dostal se R. dne 6. září 1850 do N. Města

za děkana, kdež byl podkrajským Jan N. Lhota Miletinský, jehož jsme my, vikariátní kněží, co svého našince s otevřeným srdcem přijali a jemu tak i věřili — ani na mysl a srdce si nepřipustivše, „že již bezcharakternost, odpadlictví a udavačství po Čechách svůj šeredný rej započaly.“

A že tomu tak i u nás bylo, dosvědčila historie na N. Hrádku, kdež při pochování katolíka odpadlíka na katolickém hřbitově za asistence samého podkrajského a několikero žandarmů (r. 1851) zboření lidu prý vypuklo a bylo, jehož prý tehdejší kaplan P. Josef Klein — bývalý spolužák p. podkrajského na gymnasiu Jičinském — spískal a zavinil, začož v klášteře milosrdných na N. Městě nejprv uvězněn, pod dvěma zámky uzavřen, pak v Jičíně žalařován, odsouzen na vězení a konečně na odpočinutí dán jest byl — kněz učený, horlivý, srdcem ušlechtilý, jenž až doposud mohl zdárně pracovati na vinici Páně. Viz o tom: „Jen s pravdou ven!“ 8. svazek Václava Frosta v Praze 1852.

Ku křivdě této R. ovšem nemlčel, ale jakž již byl v své povaze, těm kterým bez obalu do pravdy pověděl, čímž ovšem veškerou byrokracii politickou a mnohé šosáctvo novoměstské za ní běžící a ji podkuřující proti sobě popudil, z čehož neustálé mrzutosti jen jen se plodily a rojily.

Sotva že nastoupil správu duchovní na N. Městě, již r. 1851 započal obnovovati chrám Páně děkanský — zejména hlavní oltář, před nímž nové, úhledně pracované stupně postavil, a pak celý oltář Nejsv. Trojice Boží slušně přestafiroval.

25. Října 1852 stal se vikariátním sekretářem.

Dokončiv r. 1853 obnovení děkanského kostela, přikročil ihned R. k obnově filiálního kostela na Dobeníně, volením pražského biskupa 15. června 1868 proslavené, — jakž to R. dle Kosmasova letopisu II. kniha, čís. 21—24 vypátral, že ta volba tuto se konala —

Další zvlášť presbyterium v tomto filiálním kostelíčku náležitě opravití pro nový obraz sv. Václava, jehož výtečný náš malíř Jos. Hellich tak krásně byl vymaloval pro tento chrámeček. U podnoží našeho světce a patrona vyobrazen byl spolu celý ten děj historický, na němž se spatřovalo, kterak Kojata, župan nádvorní, svou pravici proti knížeti Vratislavovi pozdvihuje a jemu věro-

lomnost jeho vytýká, an v místo ustanoveného bratra Jaromíra chtěl Lance, Němce cizozemce za pražského biskupa ustanoviti. — A když tento krásný obraz Hellichův na N. Město přišel, nechal ho R. 1853 v zámku na podívanou vystavit, přiloživ k tomu na porozuměnou dějiny národu českého Frant. Palackého díl I. část I. str. 327—328. Doba Bachovská, a v ní podkrajský J. Lhota viděli nalezli v tom živou rebelli; o čemž hned do Prahy k místodržitelství a odtud na rychlo do konsistoře králohradecké náležitě zprávy a zákazy vydány, by se východní Čechy Boha a krále se spustivší pod štítem svatováclavským na bohopustou revoluci neztrhly a nevydaly. Konec konců byl ten: R. přenes obraz ze zámku, postavil si ho v děkanství do zadního pokoje — mělť v tehdejších rozpádajících se děkanství toliko dva pokoje, v prvním přebýval, proto že se mohlo v něm topiti, v druhém však nikoli — ukazuje ho toliko svým dobrým známým, kteříž ho navštěvovali. Neboť přišel přísný rozkaz, aby ihned obraz ze zámku odstranil, do kostela na Dobeníně ho nedával, sám pak se náležitě ospravedlnil, proč na takové buřičské věci pomýšlí a je začíná? Ospravedlnil se ovšem po svém způsobu různě a neohroženě. — A hned na to objednal u p. Jos. Hellicha nové obrazy pro děkanský kostel a sice: Rodinu Páně, Svaté Patrony české — a Křest Páně; pořídil nové, skvostné apparatusy z odkazu Alexandra Hofmana, pak novou monstranci, dala starou, stříbrnou monstranci z nova pozlatiti. (1855)

Když se R. 1857 d. p. děkan a vikář v Přepychách J. Prokop Víteček pro churavost z úřadu toho poděkoval, stal se 12. března t. r. J. K. R. biskupským vikářem střídničtí opočenského — ve kterémž úřadě toliko do 2. prosince 1858 setrval.

V tomto neblahém čase pustil se R. do rukopisu nebožtíkem J. M. Ludvíkem „o památkách města Náchoda“ sepsaného, jehož kriticky prohlédli, listinami opatřil a napotom i tiskem vydal v Hradci Králové 1857.

Konečně nadešel r. 1859. Chystalo se k válce s Itálií. I kupovali se koně pro vojsko na jaře t. r. Na osvědčenou, že nikdy nebyl a není tím buřičem rozhlášeným, koupil R. ze svého měšce, málo kdy trochu plného, statného valacha, jehož daroval eráru na tu vojenskou výpravu.

(Pokračování.)

»Method« vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Z kněhtiskárny Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 4.

V Praze, dne 30. dubna 1879.

Ročník V.

Obsah: Dva staročeské missály ze XIV. století. — Sloh přechodný. (Ornament, Hlayice.) — Z Akademie křesťanské: Řiditelstvo. Odbor umělecký: Měsíční zpráva za březen a za duben, Odbor archaeologický. — Jan Karel Rojek, děkan Budyňský. Náčrt životopisný. (Dokončení.)

Dva staročeské missály ze XIV. století.

Již mnohokrát touženo bylo od vlastimilovných Čechů na to, jak krutě nakládáno bylo s památkami staročeského umění od vlastních synů zbloudilých i od nepřátel obzvláště za času válek husitských a války třicetileté. Proto čím starší památky takové se nám zachovaly, tím vzácnější a vítanější nám býti musí pro dějiny českého umění. Takové dvě památky nalezl jsem v loni na cestách svých, nemálo jsa udiven a potěšen z toho na dvou místech milé vlasti naší, od sebe značně vzdálených, v Praze a v Prachaticích.

Meškaje za příčinou místnějšího poznání tak zvaného kancionálu křižovnického¹⁾ v bibliotéce vv. otců křižovníků v Praze a probíraje se v starých památkách našel jsem zde s přítelem svým p. Truhlářem také starý missál, jenž byt neměl značné umělecké ceny, má tím větší důležitost dějepisnou pro umění české. Pochází ze XIV. století, přítel můj soudí, že dokonce z počátku téhož věku, a má v sobě též několik iniciálek s miniaturami. Znamenán jest signaturou XVIII. F. 2. a vázán jest rovněž tak jako křižovnický breviář desátého velmistra řádu Lva, r. 1356. dohotovený, jenž náleží témuž řádu a má velkou cenu historickou, avšak ještě větší uměleckou, jsa pro své krásné miniatury převážnou památkou staročeské školy malířské.²⁾ Na prvních listech missálu nachází se kalen-

darium zcela tak psané a uspořádané jako jiná kalendaria téhož věku, o nichž jindy promluvíme zvláště. Jsou v něm také svátky českých patronů zemských, jež svědčí o českém původu jeho. Na přední desce vazby jest od mnohem pozdější ruky psáno: „Já kněz Kundrát farářem jsem na Chlumě wobmejšlejí všecko dobré tohoto záduší w knihy w tito dal jsem wložití, aby žádný na to nesáh záduší, aby se věděli potomci naši věčně čím spravovati.“ Pak připsáno touž rukou co tomu záduší náleželo, a rok „1532. na štědrý večer“.

Přikročíme k vypsání iniciálek malovaných.

Hned po kalendáři začíná officium mše adventní iniciálkou asi 2" do čtverce velkou, v níž jest papež s tiarou vyobrazen. Půda jest modrá. Pastýřská berla, gloriola kol hlavy, dva rohy, pravý okraj a střecha ornamentu, to vše jest silně pozláceno. Barvy této a ostatních iniciálek jsou dobře zachované a živé. Po pravé straně této iniciálky táhne se až dolu dlouhý arabesk listový, jenž končí zlatým knoflíkem. Na něm stojí vedle litery pták podobný stehlíkovi. Též hořejší konce litery protahuje malíř v arabesk listový, jenž důmyslně jsa proveden svědčí o fantasií malíře. Však kresba ornamentů a těla lidského není zde daleko tak pečlivě provedena jako v onom breviáři z r. 1356. Jest sice hrubá, však rozměry a perspektiva jsou i zde přirozené a pravidelné. —

¹⁾ Viz o něm mé popsání v Methodu 1878. 12. č.

²⁾ Viz jeho popis od Zapa v Pam. archaeol. z r. 1861. str. 35. sl.

Při officiu mešním o narození Páně jest 2. iniciálka P, též tak velká, tak kreslena i malována jako předešlá. Miniatura její představuje Rodičku Boží, božské dětátko na levé ruce držící. Arabesky podobné předešlým. — Officium o třech kráľích začíná iniciálkou E. Ve spodním poli jejím jsou tři zlaté koruny v modré půdě, v hořejším zlatá hvězda. Ostatní jako dříve. — Velikonoční officium začíná antifonou „*vidi aquam*“, po níž „*koná se procesí ke klášteru sv. Jiří*“, jak dí rubrika při mši velikonoční. Tato začíná iniciálkou R, v níž vyobrazen Spasitel vzkříšený pravou ruku s prsty zdvihaje a v levé drže zlatý kříž s praporem. Ostatní provedení jako dříve. — O svátku nanebevstoupení Páně začíná mešní introit iniciálkou V, v níž jsou vyobrazení dva apoštolové (krátké poprsí) pohlížející za Spasitelem, s něhož však nahore malovány jsou jen nohy s jizvami a konec svrchního roucha Páně. Rovněž taková vyobrazení nacházíme i v našich skvostných kancionálech, z čehož souditi lze, že nepotřebovali tedy tehdejší předkové naši vzorů cizích, majíce své starší. Provedení jako dříve. — Při officiu o „Božím těle“ jest menší iniciálka barevná C se zlatým kalichem, nad nímž hostie s monogramem (Christus.)

Však při „kanonu“ nacházíme zde malovaný obraz Krista Pána ukřižovaného, jenž vyplňuje celou stranu. Pod křížem stojí bolestná matka Páně a sv. Jan. Půda obrazů jest modrá na kosočtvercová pole rozdělená a vypuntičkovanými hvězdami posetá. Glorioly Pána Krista i svatých jsou zlaté. Kresba osob jest zde sice též hrubá, anatomie těla Páně nesouměrná: však ve tvářích všech jeví se tu zraku našemu přiměřený bolestný výraz, obzvláště ve tváři Krista Pána nakloněného

k matce milované, jako by jí říci chtěl: „Ejhle matko, syn tvůj“. I pohlíží skutečně panna Maria na sv. Jana. Kanon sám začíná iniciálkou T, v níž vymalován obnažený Kristus Pán s bičisky. Provedení jako dříve.

Kromě toho nachází se v tomto rukopise ještě více iniciálek stejné práce a ceny jako předešlé buď s miniaturou nebo bez ní. V iniciálce T při mši „o posvěcení chrámu P.“ jest část věže a kostela s praporem, v němž červený kříž. O vigilií sv. Ondřeje vidíme v iniciálce D dva hrubě kreslené apoštolové, jímž Pán Ježíš žehná. — Při officiu o narození panny Marie jsou dvě menší iniciálky s krátkými arabeskami. Druhou D začíná evangelium o rodokmenu Páně. Jest veskrz notováno na 4 linkách. Způsob zpěvu vykazuje veskrz bohatou figuraci (v doricke tonině), již jsem i v jiných bohoslužebných knihách XIII. a XIV. věku našel. I o tom jindy promluvíme, dá-li Pán Bůh, v Cecilií. V „prose de Virgine n. M.“ jest větší iniciálka F, v níž jest vymalována zlatě korunovaná panna Maria s Ježíškem. —

Vesměs tedy lze nám zavřítí závěrečný úsudek o malbách tohoto rukopisu v ten smysl, že kresba těl celkem jest nepřiměřená, tytéž i hrubá, však ornamentální část dobrá, svěží, tytéž i důmyslná, největší péče však celkem zde věnována přiměřenému výrazu tváří. Totéž shledáme i v prachatickém exempláři, z čehož již vidíme a poznáváme, že se naše nejstarší česká škola malířská ocitala asi na týchže cestách a v témže směru, jako nejstarší soudobá škola vlášská. Však již breviář křižovnický z r. 1356. a jiné malířské památky téhož věku dokazují nám rychlý a veliký pokrok této školy české v umění malířském.

Konrád.

Sloh přechodní.

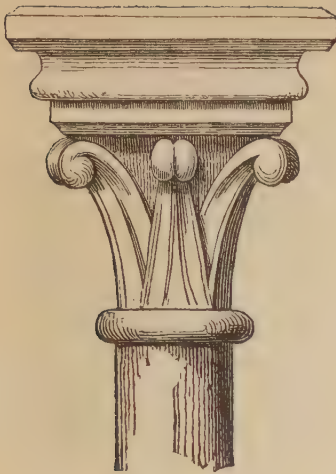
Píše F. J. Lehner. (Pokračování.)

(Ornament. Hlavičky.)

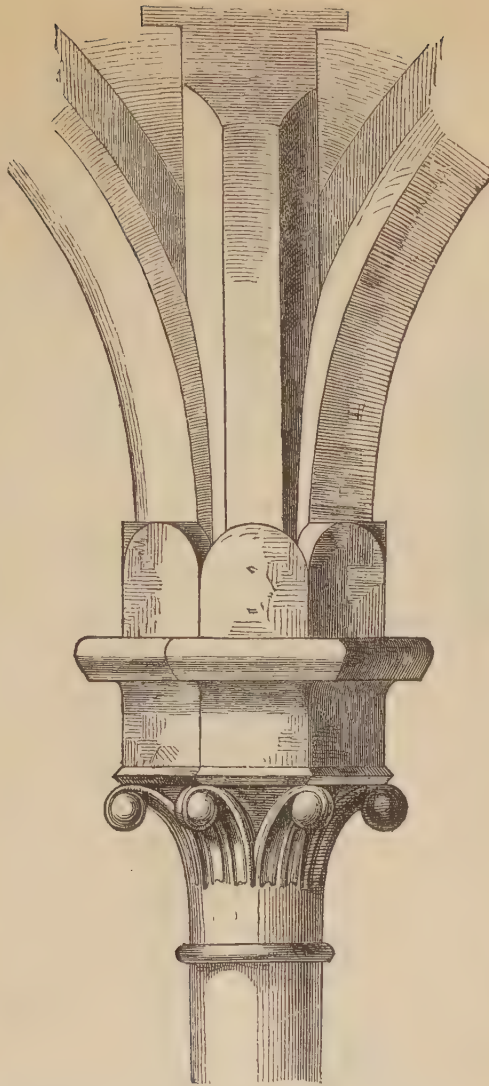
Stejnou měrou vyvíjela se ornamentika také na jiných částkách architektury slohu přechodního. Na podvalech a na podnoží podržel sice i dále vládu attický podval v rohu listem ozdobený, články jeho pozbývají však dřívejší výše a určitosti, stávajíce se mělkými, zjemnělými a hloub zakrojenými, čímž oblouček stlačován, žlábek pak vespod prohloubován bývá. Proto i list nárožní pracován jest plošeji, šířeji a nazývá se za pomoci bohatých tvarů rostlinných.

Podobný poměr pozoruje se také na všech ostatních člancích, zejména na římsových pruhách a náběžníkových římsách. Zde články vždy bohatě se skládají, tak že prut ostře vystupující střídává se žlábkem hluboce vybraným, čímž plodí se živé odstínování světla a stínu.

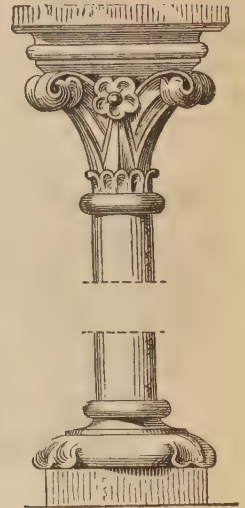
Tímtež způsobem pracovány bývají i stranice oken a stěny portálů, jako vůbec ovesad pučí bujný a svěží život architektonický. Nejlépe vyjádřila se tato snaha na sloupech.

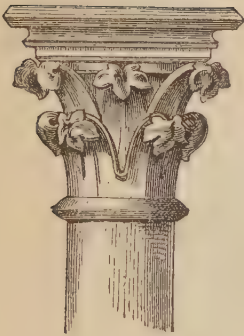
(Obr. 150.) Zvikov.

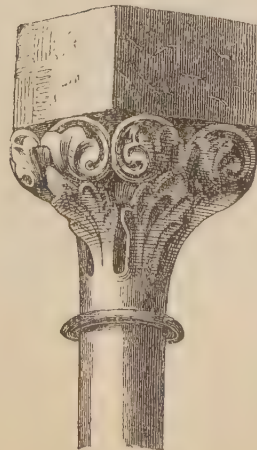
(Obr. 149.) Tišnovice.

(Obr. 151.) Třebíč.

(Obr. 152.) Kolín.

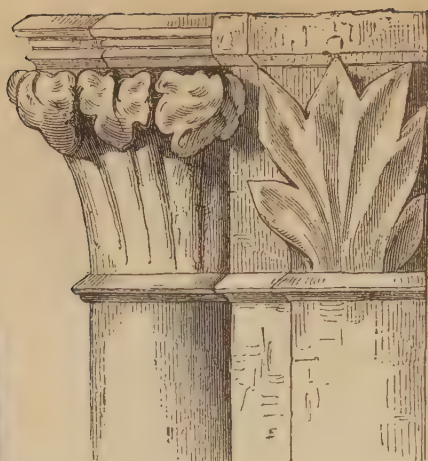

(Obr. 154.) Tišnovice.

(Obr. 153.) Třebíč.

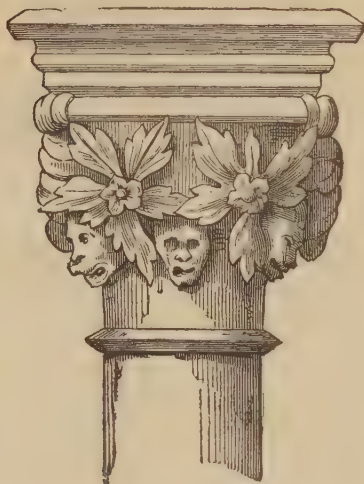
(Obr. 155.) Vysoký Brod.

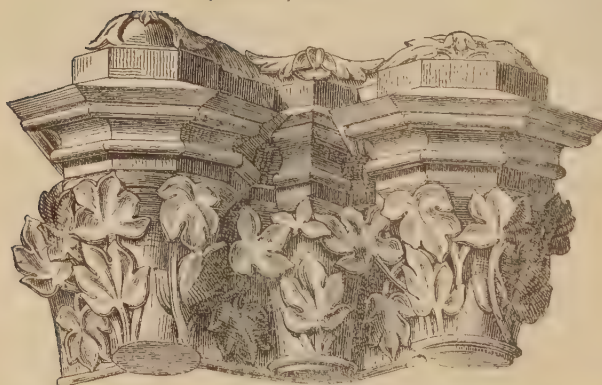
(Obr. 157.) Kolin.

(Obr. 158.) Kolin.

(Obr. 156.) Kolin.

(Obr. 159.) Hradiště.

(Obr. 160.) Hradiště.

(Obr. 161.) Hradiště.

Těch mnozí a usazuje se kolem jádra pilíře takovou a tak rozmanitou měrou, že jej zčásti úplně zastírají. (Viz Method r. IV. str. 66. 67.) Aby však hmota pilíře ze skupenými kolem sloupy újeji se združovala, otáčely se obyčejně hlavice jejich kolem celého skupeného pilíře na způsob římsového pruhu. Ornament hlavice dospěl pak zde na nejvyšší stupeň krásy a ušlechtilosti, jednak vývinem motivů romanských, jednak i cizími živly, při čemž i technika znamenitě pokročila. Listí vždy hlouběji se podbíralo, tak že v plastické mohútlosti z jádra hlavice vyrůstalo. Nejčastěji mívá hlavice podobu *štíhlého kalichu* od tvaru jednoduchého začínaje, jako se spatřuje na obr. 149, kde prostý tvar listí, v rozích přehnutého a svinutého, znenáhla v bohatější útvary přechází, jako ukazuje obr. 150 a 151. Poslední pak doba slohu přechodního vyznačuje se zvláště tím charakteristickým rázem, že hlavice oděna jest *dvojnásobnou* řadou vypnutého aneb přehnutého listí, květů, mnohdy i jinotvárných ornamentů. (Obr. 152. 153.)

Z květin a listů v počátku neohebných vyvinula se pak hlavice s nádhernou okrasou listí svižně točeného a mile rozvinutého (ob. 154) v nejrozmanitějších podobách, zejména ve vlasti naší, jak dokazují zbytkové z oněch dob až dosud zachovaní (ob. 155—161). V nich obdivuje se podivuhodná nádhera a nad míru bohatá rozmanitost. Ornamentika tato vyniká rázem *samostatné umělecké činnosti*, jak vynalezáním, tak vyváděním. Samorostlý a bujarý způsob práce prozrazuje tvůrčího ducha uměleckého a nikoli pouhého napodobitele. Vedle známých motivů listí viného a břečtanového, bodláčí, růží, lilí a jiných květin vyskytuje se zejména ve šťastném nápodobení listí jasanové. Výminečně druží se k okrasám rostlinným také ještěřky a hlavy a p. Práce tyto na vlastenecké a domáci půdě vzniklé mají vysokou cenu uměleckou a krasoumnou, a dlužno po právu oceňovati jak důmysl vynalezavosti, tak obdivovati mistrné provedení.

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

Za příčinou 70tiletých narozenin J. Em. Nejčest. pana kardinála a arcibiskupa pražského vyslala k němu Akademie dne 5. dubna deputaci s blahopřáním, skládající se z pp. histor. malíře Jos. Hellicha, profesora theol. Dra. Klem. Borového a ředitele kůru J. A. Starého.

Dne 16. dubna podepsal se pan předseda jménem Akademie do knihy blahopřání k jmeninám J. císař. V. královicě Rudolfa.

Dne 21. dubna odebrali se pp. Jos. Hellich, Dr. Fr. Bauer a Dr. Hugo Toman k J. Ex. panu místopředsedovi, aby přednesli jménem Akademie blahopřání u příležitosti stříbrné svatby JJ. VV. císaře a císařovny. Za toutéž příčinou zařídila Akademie služby Boží v kostele sv. Jiljí, při kterých sborová pěvecká škola přednesla mši „l'hora passa“ složenou od Ludovica Viadana, Te Deum od Jos. Försra.

Odbor umělecký.

Měsíční zpráva za březen.

1. Vyřizené záležitosti.

Obraz sv. Bartoloměje pro chrám P. v Luži.

Monstrance dvě pro chrámy P. v Chocni a v Slavkově u Opavy.

Ciborium pro chrám P. v Chocni.

Kasule červená s bohatě zlatem a hedvábím vyšitým křížem, pak zlatem vyšíváné *skvostné velum* pro dp. faráře Jana Kadláčka v Moravičanech.

2. Nová objednání.

Obrazy: *křížovou cestu* vp. Jan Kubíček ve Veselí; *dva oltářní obrazy* Nejsv. Trojice u P. Marie dp. Ant. Fliegl, farář v Jerně; *oltářní obraz*

sv. Jakuba st. vp. Jan Straka, koop. v Želeticích; *obraz sv. Aloisa* pro chrám P. v Kvasicích na Moravě; *čtyři obrazy* na korouhve ct. Milosrdné Sestry v Řepích.

Sošky čtyři dp. Karel Bílík, koop. v Předmostí.

Skvostný kalich celý stříbrný s emailovými obrázky pro chrám P. v Kojetíně na Moravě; *kalich* se stříbrnou kuppou a patenou vdp. Ant. Klimeš, viceděkan v Slatině (Slezsko).

Drobné práce kovové: pozl. monstrance: vdp. Ant. Klimeš, viceděkan v Slatině (Slezsko); — *pozl. ciboria a kalicha* J. Ex. hrabě Bedř. Thun; *pozlacení kalichů*: dp. Fr. Klíma, farář v Krásné; vdp. Vojtěch Holý, děkan v Pelhřímově; — *nádoby tři na sv. oleje*: vp. Fr. Mikšánek, kaplan

v Židlichovicích na Moravě; — *patenku k nemocným*: dp. Al. Kolář, farář ve Veltrusích; vp. Fr. Papauer, farář v St. Sedle; — *relikviář vdp.* Ant. Klimeš, viceděkan v Slatině; — *kaditelnice*: vp. Fr. Papauer, farář v St. Sedle; — dp. Karel Gossler, beneficiat v Chomútově; — *lampy pro věčné světlo*: vp. Jan Kubíček, kaplan ve Veselí; — vp. Ant. Ostřádal, koop. v Stangendorfu.

Paramenty: *pluvialy, bílý a fialový*: dp. Fr. Passauer, farář v St. Sedle; *skvostný*: dp. Fr. Kunda, farář ve Slavkově; — *kasule*: *skvostnou* s bohatě vyšíváním křížem: dp. Karel Kunčík, farář v Náměstí u Olomouce; — *skvostnou bílou*: dp. Ign. Vrba, farář ve Škrbeni u Olomouce; — *bílou a červenou sváteční*: dp. Josef Bukovský, katech. v Poděbradech; *bílou* dp. Fr. Passauer, farář v St. Sedle; *bílou z vlněného damašku* dp. V. Ježek, farář ve Veselí u Počátek; — *stoly*: *bílou*: ctp. Jos. Dědek, bohosl. v Praze; *křestní*: dp. V. Ježek, farář ve Veselí u Počátek; — *velum na monstranci*: vp. Fr. Porazil, kaplan v Hrozně Lhotě na Moravě; *velum humerale*: dp. Fr. Faschingbauer, farář ve Mirobolicích; dp. Fr. Passauer, farář v St. Sedle; dp. Mich. Mareš, farář v Loretě; — *bursu k nemocným*: dp. Fr. Kromer, katech. v Schönlindu; — *baldachin* s žerděmi: dp. V. Polanecký, farář ve Vitčicích; — *antependium* hedvábné vyšíváné: dp. Rud. Vicha, farář v Kopřivnici na Moravě; — *korouhve*: vp. Jan Kubíček, kaplan ve Veselí; — *prápor spolkový*: spolek obuvníků v Lysé; — *polštáře* vyšíváné na oltář: dp. Adam Špaček, farář v Studené na Moravě; — *komže*: jednu pro kostelníka, dvě červené, dvě černé a dvě fialové pro ministranty: dp. Fr. Mlčoch, koop. v Nové Vsi u Uh. Ostrova; — *přikrov skvostný*: vp. Fr. Mlčoch, koop. v Nové Vsi u Uh. Ostrova; — *černou pokrýtku a polštář*: dp. Tad. Kutzura, farář v Ouhoenicích; — *albu*: dp. V. Ježek, farář ve Veselí u Počátek.

Rozličné: *pultík* pod mešní knihu: p. Jos. Novák, továrník v Karlíně; — *missál* dp. Jan Chlupáč, admist. v Ovčářích; — *kříž* na rakev dp. Ferd. Harna, koop. v Holici; — *cinová nádobka na hostie* pro chrám P. v St. Kolíně; — *kříž* na stěnu vp. Ant. Ostřádal, koop. v Stangendorfu; — *dva oltární trojimbálky*: dp. Fr. Taschingbauer, farář v Chrobolicích; — *vyšívání znaků na adresu*: okresních zastupitelstev J. V. císaři Pánu. vdp. Dr. M. Karlach, síd. kanovník na Vyšehradě.

3. Rozpočty.

Na mešní roucha, baldachin a prádlo: dp. Jan Gela, farář v Stěbořicích; *na sošky* bl. Anežky a sv. Ludmily vp. Václ. Oplí, kaplan v Libochovicích; — *na kasuli* bílou, černou, fialovou a červenou: dp. Jan Bernard, farář v Černošsku; — *výkres a rozpočet* na kapli vp. Jan Bárta, farář v Stobořicích; — *na bílou, červenou a zelenou kasuli ne-*

dělní: dp. Ant. Bouchal, farář v Chlebicích; *na prápor* pro školní mládež: dp. Vojtěch Pekař, katecheta na Kladně; — *trojimbálek*, kanonické tabulky vp. Fr. Passauer, farář v St. Sedle; — *na oltární obraz* sv. Václava sl. patronátní úřad v Pláších; — *na sochu* sv. Jana Nep. z kamene a železný kříž p. Leop. Honsa, důchodní v Netolicích; *na oltární obraz* sv. Jana Nep.: dp. Jan Eybl, farář v Křečhoři; — *na obrázky malé*: dp. Ad. Schlögl, farář v Bohdánči; — *na antependium* dp. Jos. Rummer, farář v Něm. Kralupech; *na velký oltární obraz* a na tři menší: dp. Jos. Novák, farář v Prostějově; *na 4 malé obrázky*: vp. Rud. Hrdlička, koop. v Místku.

Měsíční zpráva za duben.

1. Vyřizené záležitosti.

Hlavní a křížový oltář, jakož i návrhy k vnitřní úpravě kostela poutnického v Nepomuku.

Dva stříbrné skvostné kalichy s emaillovými obrázky s něžnými okrasami, dle nákresu p. architekta A. V. Barvitia, jeden pro chrám Páně v Kojetíně a druhý pro kostel v Olšanech u Olomouce; obrázky kreslil Fr. Sequens, vyvedl E. Kauč.

Červená slavnostní kasule s jemně a bohatě hedvábním a zlatem vyšíváním křížem; taktéž skvostné velum zlatem vyšíváné pro důst. p. Jana Kadláčka, faráře v Moravičanech na Moravě. Hedvábním a zlatem velmi jemně vyšitě znaky s korunou na adresu J. J. V. V. věnovanou k památce 25. letého sňatku od okresních zastupitelstev v Čechách.

2. Nové objednání.

Obrazy oltární: dp. Jindř. Sommer, kpl. ve Fridlandě, dp. Jos. Cibazar, kaplan v Elheenicích.

Ciborium a kalich stříbrný: J. Exc. paní hraběnka Thunova; — *kalich* hladký: dp. Jos. Stahala, koop. v Dolanech u Olomouce.

Drobné práce kovové: *nádobku na sv. olej stříbrnou*: dp. Lohel Schmidt, sekretář na Strahově; *nádobku na sv. olej z kovu pozlacenou*: dp. Ferd. Lehner, administr. v Karlíně; — *patenku k nemocným*: dp. Petr Rostočil, farář v Ktiši; — *pozlacení kalichů*: dp. Fr. Rošický, farář v Libšicích, dp. Fr. Langer, farář ve Vrbici, dp. Fr. Jireček, farář v Č. Heřmanicích; — *lampy na věčné světlo*: Nejduš. pan biskup kralohradecký; — tři dp. Jos. Stahala, koop. v Dolanech, dp. Jan Ot, farář ve Sedlňově; — *svícny oltární* 14 kusů: vdp. M. Veselý, děkan v Nepomuku; *dva tříramenné k tabernakulu*: dp. Jos. Stahala, koop. v Dolanech; — *kaditelnici*: dp. Petr Rostočil, farář v Ktiši; — *mešní konvičky*: dp. Karel Ha-

vránek, adm. v Slivenci; — *dva lustry*: dp. Tom. Hanl, administ. v Kokorách u Přerova.

Paramenty: *kasuli černou*: vdp. Václav Bayer, děkan ve Vimberku; *červenou*: dp. Ant. Kupka, farář v Borové; *bílou*: dp. Jos. Stahala, koop. v Dolanech; *bílou, červenou a fialovou*, pak *dvě černé s vyšíváním křížem se zlatými portami*: dp. Jan Bernard, farář v Černoušku, *červenou a zelenou*: dp. Fr. Rošický, farář v Libšicích; *červenou, bílou a fialovou z vlněného damašku a čtyři různé stoly*: vp. Jan Kramr, kaplan ve Mníšku; — *bursy k nemocným*: dp. Karel Havránek, adm. v Slivenci; vp. Jan Kramr, kaplan ve Mníšku; J. Exc. hraběnka Thunová; — *velum*: dp. Jos. Hoffmann, farář v Pištěně; — *pláštiky na ciborium*: paní Micheli, vdp. Jos. Kvapil, děkan ve Skutči; dp. Jan Cvrk, farář v Skořenicích; — *antependium*: paní Cífková v Praze; dp. Jos. Fremund, farář v Cholčicích; dp. Václav Gross, farář v Radešově; — *přikrov*: vp. Jan Kramr, kaplan v Mníšku; — *obleky pro ministranty*: msgn. hrabě Fr. Schönborn v Plané; — *okrasu*

pro kazatelnu: paní Terezie Hebeltová v Duchci; — *polštáře na oltář*: pan M. Kroupa, krejčí v Strakoncích.

Prádlo kostelní: *albu, rochetu a pokrýjku na oltář s bohatým vyšíváním mimo jiné* *prádlo*: Její Exc. hraběnka Thunová; — *albu, šest rochetek pro ministranty a jiné věci*: dp. Antonín Kupka, farář v Borové.

Rozličné: *kytky na oltář a na svíčky*: dp. Václav Švec, farář v Chraštanech; — *missal*: dp. Jul. Provazník, farář v Doxanech; — *cimbálky oltářní*: čtyři kusy, dp. Petr Rostočil, farář v Ktiši; dp. M. Kur, farář v Skramníku; vp. Jos. Tschörrch, koop. v Křížanech; vp. J. Smetana, kaplan v Minicích: vysrd. hrabě Boos-Waldeck; — *kříž pro školu*: dp. Karel Spurný, farář v Chlenech.

3. Rozpočty.

Na kříž k průvodům: dp. Fr. Klíma, farář v Krásné; *na skvostný kříž k průvodům*: dp. Fr. Alfr. Illem, farář v Zbraslavicích. *Lehner.*

Odbor archaeologický.

Běžný přehled a stručný obsah odpovědí na „otázky archaeologické“. (Pokračování)

Zaznamenává F. J. Lehner.

9.

Bejchory s kostelem sv. Bartoloměje. Sepsal farář Ant. Kolář.

Kostelík nový postaven jest r. 1854 na místě starého. Jak dříve starý chrámek vypadal, dp. farář neví. Byl ale bez věže, starobylá zvonice dubová nalezala se opodál kostela. Na nové věži v dubové stolici jsou nyní *dva velké zvony a jeden maličký*.

Zvon první má v čepci ve dvou řádkách pod sebou tento nápis:

HLAS WOLAJICZIOH NA PAUSSTY
SPRAWTE CZESTY PANIE ○ TENTO ZWON
DIELAN GEST ○ KE CZTY A K CHWALE
PANV BOHV SKRZE MISTRA TOMASSE
ZWONARZE NA HORACH KVTNACH ○.

V naznačených kolečkách jsou hlavičky. Pod oběma řádky stojí letopočet

1568

a hned pod ním v kruhu poprsí muže s birenem a pod tím jména darovatelů:

Pavel Dvořák
Vavra Kartuš
Wondra Partyk
Lidmila Fantova.

Druhý zvon má na čepci nápis jednořádkový švabachem psaný, jež pisatel nikterak nedovedl přečísti; jest hladký a bez roku.

Třetí zvonek s rokem 1735 s nápisem:

František Vavruška
Magdalena manželka.

Oba velké zvony mají velmi líbezný hlas v půltonu.

Kostelík Bejchorský má tyto starožitnosti:

1. *Starší obraz S. Bartoloměje*, který býval v starém kostelíku obrazem oltářním představující mučednictví sv. apoštola. Podpis malířův nalézá se na něm. *) Obraz 1.10 Met. dlouhý a 0.78 Met. široký jest v dřevěném rámcí vyřezávaném.

2. *Starou kamennou křtitelnicí*. Nalézaly se totiž po stavbě nového chrámečku kusy tesaného pískovce; když se sestavily, ukázalo se, že jest to křtitelnice. Dp. farář dal kusy železnými skobami spojití a křtitelnicí ku dveřím chrámovým postaviti co důkaz, že býval Bejchorský kostel druhdy farním.

3. *Starý kalich stříbrný*. Poněvadž nebyl šetřen a stále ho užíváno, jest nyní velmi slabý a sešlý. Proto jej dp. farář již před 12 roky uložil. Na kalichu jest vyryt letopočet 1524. Dále: čtyři sv. evangelisté se symbolickými odznaky, Beránek Boží, vzkříšení Páně a jména: Ježíš, Maria, Josef, Kalich toho zasluhuje, aby se obnovil a poznovu ozdobil, začez bude požádána křesťanská Akademie.

*) Prosí se snažně o kopii toho podpisu, aby se zjistilo jméno.

10.

Ves Žehun. Sepsal*)

Ves Žehun neb Žehoun, v rovině na řece Cidlině, rozkládá se kolem kostela, jakožto středisku a již polohou svou ukazuje se býti starou osadou. Na věži s kostelem spojené zavěšeny jsou 4 zvony, dva velké a dva malé. Největší má tento nápis: „Fusa anno domini 1658 — Johann Oktavian Rhinský de Vchínic et Cetova — Za správi duchovní velebného kněze diekana Joann Joachima Prava a pána Hetmana Pavi a Rheinheldta.“ — Na druhém menším se čte: „Sit nomen domini benediktum. Anno Christi 1676. — Vysoce urozenému hraběti P. P. Voldřichovi Chinskému z Vchínic a Cetova. Pána na Chlumci. J. M. C. skutečnému komorníku J. M. C. soudci zemskému, praesidentu nad Appellaci a u dvoru J. M. C. hofmistru v království Českém. — Tento zvon jest přeliváný ke cti a chvále sv. Pinharta r. 1676 od pana Františka Franka zvonarze v městech Pražských, nákladem a pomocí osadníků Žehunských zařez jim Buh razz udieliti v nebi věčnou odplatu.“ — Po stranách věže jsou dvě velké vásy z pískovce, které vedle pověsti z kláštera Opatovského pocházejí.

Románský kostel jednolodní s příkrou střechou má okna polokruhem sklenutá, podřímsí obloučkové, polokruhové presbyterium nižší, k východu obrácené a klenuté. Strop lodi jest nyní rákosový.

Úprava kostela pochází z doby novější. Kostel čítá 4 oltáře: hlavní, dva poboční a jeden v přistavěné kapli. Mensa poslednějšího jest zděná, u ostatních jsou mensy dřevěné. Hlavní oltář s velkým obrazem svatého Gottharda a točitým tabernaklem má hadovitě sloupy a dva velké anděly. Na bočních oltářích jsou obrazy sv. Anny a sv. Václava. U hlavního oltáře jsou dva dřevěné velké svícny polychromované, které anděliček obíjmá. — Na klobouku kazatelny řezbářskou prací ozdobené stojí anděl biskupskou čepicí a berlu držící. — V kostele zavěšeny jsou dva velké obrazy, sv. Prokopa a sv. Vojtěcha představující. Pod kruchtou nalezá se vkusně upravený Boží hrob. Zvonek u sakristie jest zavěšen na kování železném, okrášleném lupením. Paramenty jsou uloženy v dubové truhle.

Hřbitov zdi obehnaný rozkládá se kolem kostela, stojí na něm kostnice s množstvím kostí vkusně spořádaných na způsob, jako v Sedleci se spatřuje. Staré obyčeje pohřební se zachovaly. Umře-li mládenec nebo panna, jest hostina a tanec.

*) Jméno spisovatelovo není v odpovědích udáno. Prosí se za laskavé udání. Pozn. red.

Zápisní kniha farní z r. 1721 vede se až podnes. Matrika jest jediná, roku 1721 založená; tolikéž i kniha úmrtní.

11.

Zámek Hradiště. Sepsal Jan Žilík, zámecký kaplan.

Hradiště, katastrální obec s Boušovem (Bohoušovem), stojí na břehu Bradlavky (též Úslavy) a jest takměř předměstím Blovic. Pod desíti javory na nepravidelné návsi křižují se okresní silnice Blovice Nepomuky a Blovice Spálená Poříč. Jméno má od hradu či zámku hrabat Kolovratů Krakovských. K jedné bráně vede most s třemi oblouky se zábradlím železným, s ostatních tří stran jest zámek jednopatrový obklopen parkem a květinovým terasem. Zámek tvoří pravidelný čtverohran. Nad vjezdem spatřuje se znak hrabat Kolovratů Krakovských a pánů z Újezda (orlice s jednorožcem). V pravo u brány jest kaple ke cti sv. Ondřeje apoštola, s malbami ve skle a stropem bohatou štukaturou okrášleným. Obrazy sv. patronů zvěčnělých hrabat Kolovratů jsou vesměs malovány od Josefa Hellicha. Na oratoři nachází se starožitný obraz Madony s dítětem, v kapli starožitný kalich. V zámku jest malá sbírka zbraní, několik etruských nádob, majolíkové talíře, mísy a p., dvě vykládané starožitné skříně, pohovka a několik stolic s vysokými lenochy. — Nade vsí Boušovem stojí kamenná Kalvarie z leto počtem 1727 a znakem svobodných pánů z Újezda.

12.

Ves Nemotice na Moravě. Sepsal farář Josef Šildberger.

Nemotice na potoku „Stupávka“ zvaném mají náves podlouhlý čtverhran tvořící, s dvěma ulicemi vybíhajícími, z nichž jedné „na tvrzi“ se říká. Pojmenování vřkolních polí „Doubí a Vinohrádky“ poukazují na dubiny a pěstování vína.

Kostel Nemotický stojí za vesnicí k severu, jest nejzadnější stavením místa a vyveden slohem 18. věku. Na zvonech jsou nápisy německé: „Goss Mich. Ioann. a Behr. in Olmiz. Anno 1712.“ — „S. K. in Brünn 1726.“ — s obrazem Panny Marie. — „Gegossen von Clemens Steher in Brünn 1804“ s obrazem sv. Václava.

Uvnitř jsou dva oltáře, hlavní k východu, boční k severu. Oba jsou vysvěceny 26. září 1827. „a R. R. ac Illustrissimo D. D. Venceslao Urbano equite de Stuffer, Dei gratia Eppo Brunensi.“ V altare portatile uloženy jsou ostatky: „SS. MM. Grati, Patientis

et Gaudentii.“ Na dřevěném hlavním oltáři na způsob mramoru malovaném jest obraz sv. Václava, nad ním obraz nejsvětější Trojice. Jsou malovány od malíře Jos. Zeleného z Brna; první r. 1862, druhý r. 1873., od něhož jsou v kostele též obrazy bl. Jana Sarkandra, nepoškozené Početí Panny Marie a Kalvarie. Na bočním oltáři jest obraz bl. Panny Marie. Varhany na kruchtě stavěny jsou r. 1867 od Komínka z Brna. Kostel stojí uprostřed hřbitova.

Farní budova pochází z r. 1838. Zápisní kniha počíná r. 1758, kdy duchovní samostatná správa v Nemotičích zřízena jest. Téhož roku počíná též nejstarší matrika, jichž celkem jest 10. Zakládací listinu „Instrumentum erecti Localis Capellanatus Nomoticensis datum in Curia Episcopali Olomucii die 14. Augusti 1758“ v dobovém znění uvedl dp. spisovatel celou. Vypisuje se v ní původ zřízení, poměr ku farářovi Brankovickému a duchovní právomocnost lokálního kaplana.

13.

Ves Rokečnice na Moravě. Sepsal*)

Ves Rokečnice hodinu cesty od Přerova na silnici do Olomouce leží na rovině asi čtvrt hodiny od řeky Bečvy a má pěknou, dlouhou náves. V zámku bydlící Perštýni, tehdejší majitelé panství, vystavěli v čas moru r. 1554 dvě brány k uzavření osady. Jedna posud pozůstává a na ní socha sv. Rosalie. Na druhé byla socha sv. Paulíny, která nyní na zemi stojí. U prostřed osady na vysokém sloupu postavilo Jesuitské kollegium z Olomouce sochu sv. Františka Xaverského z vděčnosti za zachránění od moru, čemuž nápis svědčí. I u lidu se zachovalo podání, že na přimluvu svatých patronů zůstala ves od moru zachráněna.

Kostel jest uprostřed osady na malém návrší. Na věži ku kostelu přistavěné zavěšeny jsou tři zvony lité r. 1769. Na zevnějších stěnách kostela zapuštěny jsou dva náhrobní kameny, jeden nečitelný, druhý Perštýnský s letopočtem 1557 a pak krásná, starožitná práce plastická sv. Jakuba Vel. představující. Osadníci praví, že tito Perštýni kostel vystavěli, znalci pak prohlašují jej za dílo *Jesuitské*. Nemajíce nákrešů nedovedeme věc rozsouditi. Starý kostel mohl také býti zmodernisován, aneb rozšířen. Okna má kostel dvoje, nižší a vyšší, dole dlouhá, svrchu kratší; v presbyteriu polokruhovém a nižším, než kostel, jsou vrchní okna kulatá.

Do kostela vchází se věží. Místo hned pod kruchtou nazývá se žebračka. Kostel jest klenutý. Jsou zde tři oltáře. Hlavní oltář skládá se ze dvou částek, v předu oltářní stůl se svatozátkem svobodný, zadní výstav-

nost ku zdi přiléhající. Jest ze dřeva barvou mramorovou natřený, má sloupy a točité tabernakulum. Nad velkým oltářním obrazem sv. Jakuba Vel. od Raaba malovaným, jest nejsv. Trojice a anděl ze dřeva, po stranách sochy sv. Václava a sv. Josefa. Na bočních oltářích jsou od téhož malíře obrazy sv. Ignáce a sv. Františka Xav. později přemalované a poškozené. Na stěnách vedle hlavního oltáře má kostel ještě jiné dva obrazy od Raaba malované s velmi bohatým skupením osob. Na jednom spatřujeme nalezení ostatků sv. Klimenta od svatého Cyrilla, na druhém křest Bořivojův od sv. Methoděje. Klobouk kazatelný ozdoben jest sochou sv. Pavla s třemi anděly a naproti ní nad kamennou křtitelnou se křtem Pána Ježíše na způsob kazatelný klobouk se sv. Petrem a třemi anděly.

Na hřbitově za dědinou jest hrobka rodiny patrona kostela i fary, barona Eichhoffa. V Rokečnici bývala fara již roku 1355, která v dobách husitských zanikla. Bývalá farní pole užívá dle statkář, dílem farář z Kokor, kam Rokečnice potom co filiálka připadla. Nová fara zřízena jest teprv r. 1860. Obec vystavěla farní budovu; baron Josef Eichhoff dal k ní zahradu a pojistil na svém panství důchod 600 zl.

Nynější zámek pochází od Jezuitů, kteří zde 100 let bydlili, jejichž řád byl rozpuštěn, dříve než stavbu dokončili. Krytá chodba vedla ze zámku na oratorium kostela.

14.

Horní Újezd ve Znojemsku na Moravě. Sepsal Fr. B. Hoch, farář Horno-Újezdský.

Ves Horní Újezd založena jest podél návrší. Na vrchu nad osadou stojí kostel u prostřed hřbitova.

Ve věži ku kostelu přistavěné zavěšeny jsou na dubové stolici podle sebe čtyři zvony. Na dvou jest vyobrazena Panna Maria s dětkem. Nápis prvního zní: „*Regina coeli lactare a quem meruisti portare a resurrexit sicut dixit a ora pro nobis deum alle Domine nate fili. 1509.*“ — Nápis na druhém zní: „*St. Maria ora pro nobis. Anno 1710.*“ — Nápis třetího jest nečitelný. První a poslední jest psán gotikou, prostřední latinkou. Tóny jejich jsou: G F Hes C melodicky výtečně volené. V bývalém vchodu věžním nachází se ve zdi velká kropenka kamenná.

Presbyterium kostela jest *gotické* polygoně zakončené se čtyřmi opěráky. Dvě okna přesbytáře mají svrchu gotickou kružbu. Klenba jest křížová, žebra ve svornících se zblhající spočívají jednak na příporách s hlavicemi, jednak na krákorcích. V presbyteriu zachovalo se na straně evangelní sanktuarium,

*) Podpis schází.

ale nyní bez mřížky; napotom *sedilie* kněžské, lavice ve zdi vyklenutá, na vrchu gotickou kruzbou ve dvě oddělená. Na dveřích ze sakristie do kostela zachoval se ještě starý, otevřený zámek.

Loď kostelní má okna polokulatě sklenutá a strop rákosový. Na kamenné podlaže kostelní jest náhrobník Františka Arnošta Haslera, svob. pána z Kieseneggů, nar. 1664, † 1717.

V kostele jsou tři oltáře, hlavní a dva boční. Hlavní oltář stojí svobodně. Za ním jest zazděné okno gotické až na rosettu malovaným sklem vyplněnou. Oltář s točitým tabernaklem a s dvěma cherubíny se závoji a křídly pozlacenými má uprostřed obraz SS. apoštolů Petra a Pavla ve slávě a kolem nich 7 andělů. Obraz jest znamenan podpisem: „Johann Hajný, Evancizicii. Pinxit 1777. — Renovirt 1831.“ — Na bočních oltářích na počátku lodi proti sobě vyobrazuje se sv. Joachim sedící, u něhož stojí sv. Josef s lilií, pak sv. Anna sedící a Pannu Marii vyučující. Obrazy jsou malovány na plátně. Po stěnách kostela rozvěšena jest křížová cesta a jiné obrazy, mezi nimiž Bolestná Panna Maria u Akademie křesťanské objednaná, od níž jest i věčná lampa slohu gotického. V kostele koná se jedno anniversarium dne 25. srpna od hrab. Marie z Questenbergů založené na poděkování za vítězství Rusů nad Prusáky u Zorndorfu dne 25. srpna r. 1758.

Do fary blíže kostela vede most přes hluboký příkop, kterým za dešťů s vrchu do vesnice voda stéká. Zápisní kniha vede se od r. 1808. Nejstarší matrika pochází z r. 1668. Na faře jsou stará kulatá kachlová kamna barvy zelené na dubových nožičkách. Zakládací listina latinská z r. 1710 od biskupské kurie olomoucké vyhotovená uvedena jest v odpovědi na archaeologické otázky v doslovném znění, z níž se dovídáme, „Qualiter Rndus et Eximius dmnus Paulus Franciscus Polach, decanus Jaromericensis ex raonibs animum Suum moventibus, Commendatam sibi hucusq Parochialem Eccliam Superiori Aujezdensem cum oibus proventibus et emolumentis, in manus Epalis officii sponte ac deliberate resignaverit, unaq instantur supplicuerit, ut hanc resignationem a se factam n tantum ratam habere, verum etiam dictam hucusq Commendatam Eccliam in Residentialem pro nunc et futuris temporibus erigere, erectam confirmare dignaremur.“ V listině dále se uvádějí zejména požitky a důchody farářovy.

Patronem kostela a fary byl před rokem r. 1668 sv. p. Antonín z Questenbergů, na jehož žádost fara 20. února 1668 přidělena k Jaroměřicům, an udal, že farář zde nemůže živ býti. Po 42 letech byla nově zřízena.

Pak se jmenuje patronem Dominik Kaunic Rittberg Questenberg, pak jeho syn Alois kníže Kaunic, načež následovala po dlouhé při soudní Karolina kněžna Ahrenberg Kaunic Rittberg, Questenberg a po její smrti r. 1875 sestra její Leopoldina kněžna Palfy z Erdödu, roz. Kaunic, Rittberg, Questenberg.

U místa jsou vysoká Boží muka, v polích kříže bez nápisů.

15.

Žichlink u Lanškrouna. Sepsal administrátor *Jan Krivohlávek*.

Ves Žichlinek rozprostírá se jihovýchodně od Lanškrouna po obou březích Sázavy, která asi hodinu odtud ve vsi téhož jména (Sázava — Zossau) vzniká, tekouc odtud zvolna rovinou úrodnou.

U prostřed obce stojí kostel v podobě kříže zbudovaný r. 1725 na místě starého, dřevěného kostela; r. 1869 byl pak zase obnoven, jak nápis nad hlavním vchodem svědčí. Zvony na zvonici s kostelem spojené jsou bez dalších ozdob. Nápis na jednom zní: „In honorem Sancti Joannis Jesus Nazarenus rex Judaeorum Anno 1532.“ Druhé dva zvony s nápisy latinkou ulity jsou roku 1402 a 1406. — Kostel jest zbudován slohem v 18. věku obyčejným. Klenba však jest křížová s žebry bezprostředně do zdi zabíhajícími. V nižším presbyterium k východu obráceném stojí hlavní oltář ze dvou částek se skládající, nižší výstavnost jest svobodná, druhá pak s obrazem na zdi připevněna. V altare portatily uloženy jsou ostatky sv. Celsa a Clementa, ve vedlejších ostatky sv. Donata a Honorata. Obě autentiky z r. 1779 uvedeny jsou doslovně. Hlavní oltář se sochami dvou andělů má u prostřed obraz sv. Jana Křtitele na plátně malovaný. — Klobouk kazatelny ozdoben jest pozlacenou sochou anděla s troubou. Na víku kamenné křtitelny stojí beránek.

Na hřbitově kolem kostela jest několik náhrobních kamenů do zdi kostelní zapuštěných z tohoto, jakož i z druhé polovice minulého věku a patří vesměs rodině dědičného rychtáře Viktorina. Lokalie v Žichlinku zřízena jest r. 1769 vedle zakládací listiny doslovně uvedené ze dne 26. srpna 1769 v jazyku německém vyhotovené od c. k. hejtmana kraje Chrudimského k prosbě rychtářů, přísežníků a veškerých obyvatelů a odloučena jest od děkanského kostela lanškrounského. Fara zbudována jest téhož roku. Na faře jest zápisní kniha bývalým farářem Josefem Smutkem sepsaná, jenž zde úřadoval od r. 1839 — 1850. Nejstarší matrika pochází z r. 1784. Celkem čítá se jich 10. Ze starých kněh jest zde „S. Biblia“ tištěna „Basiliae ex officina Bry-

íngeriana A. 1578.“ „Concordantiae bibliorum, Bambergae A. 1751.“

V polích jsou kříže a sochy. Nejstarší socha nejsv. Trojice nákladem dědičného soudce Viktorina zřízena jest r. 1778; kříž r. 1795 nákladem Matěje Janíše, rolníka; u vchodu před chrámem dvě krásné sochy sv. Jana Nep. a sv. Jana Evg. nákladem sládky Jana Pelzla r. 1755, obě r. 1867 od tamnějších mládenců a panen obnovené a p.

Asi 150 kroků od nynějšího železničního mostu stával na pravém břehu Sázavy hrad pevnými příkopy s náspem obehnaný. Kopeček, na němž hrad stával, byl as 4 sáhy vysoký a prostora vnitřní obnášela tolik, že by se tam as dvě měřice obilí vyseti mohlo. Za pradávných dob stávalo tu pevné stavení, které povrch tak zaujímalo, že sotva kdo s to byl kolem hradu obejti. Pod hradem byly sklepy, z nichž některé za chlévy sloužily. Ani padací most nechyběl. Hrad byl snad druhdy od nepřítele zbořen a znovu zbudován, čemuž svědčí zdi, jichž trosky až do nedávné doby se zachovaly. Návrší toho bylo r. 1842 použito k vybudování železniční stanice, ku kteréž z trosk hradu materiál přivážen byl, čímž i místo, kde druhdy hrad stával, zmizelo.

16.

Plasy. Sepsal *Jan Šedivec*, farář.

Dp. spisovatel prozatím jen krátké návštěvi podává obsahu tohoto: „Plasy, bývalý

klášter Cisterciácký, v údolí řeky Střely, mají basiliku r. 1666 zbudovanou o třech lodích klenbou křížovou opatřených a čtverhrannými pilíři oddělených. Loď střední jest vyšší. Věži kostel nemá, na střeše sedí pouze vížka s 3 malými zvony. Kostel čítá následující památky umění křesťanského:

1. Na hlavním oltáři obraz Nanebevzetí Panny Marie od Skrety.

2. Na jednom prostranném oltáři obraz sv. Bernarda od Prantla.

3. Na dvou menších oltářích krásnou řezbou ozdobených obrazy sv. Kateřiny a sv. Barbory od Willmanna.

4. Na zpovědnících rovněž krásnou prací řezbářskou ozdobených obrazy: Sv. Augustina, Davida, Hieronyma, Petra, sv. Magdaleny a Marie Egyptské od Jana Kristofa Lišky.

5. Na pilíři proti kazatelně kříž s Ukřižovaným Pánem a pod křížem Bolestná Rodička Boží; vše z jednoho kusu dřeva mistrně řezáno od Brauna.

Varhany, jejichž korpus ozdoben jest znamenitou prací řezbářskou, mají 28 rejstříků většinou osmistopových, dílem z cínu, dílem ze dřeva; objem manuálu 4 oktávy, objem pedálu 2 oktávy. Stavěny jsou v době, pokud řeholníci klášter obývali. Kdy a od koho? není známo. Jsou posud v dobrém stavu.“

Stručnou zprávu věcí nejdůležitějších uděje se srdečně těšíme se na obsírnou monografii důležité svatyně, až dp. faráři čas k tak záslužné práci vybyde.

Jan Karel Rojek, děkan Budyňský.

Náčrt životopisný od *Josefa Roštlapila*, faráře na Opočně. (Dokončení.)

A od té chvíle počal kostelík sv. Václava na Dubenině opravovati, obnovovati, zvláště pak hlavní oltář — a neptav se nikoho, aniž se na koho ohlížeje ten den před sv. Václavem, 27. září 1859 pěkně v tichosti ten obraz po 6 let pro politické kacírství uvězněný z děkanství na Dobeninu vypravil, tam zavěsil, a hned druhého dne o slavnosti svatováclavské sám slavné služby boží s přiměřeným kázáním vykonal. A div divouc! revoluce proto předece nevypukla — a všecko se jen dobrému nápadu a důvtipu Rojkovu smálo a jej chválilo.

1860 dal nový kryt na věž u filiálního kostela sv. Ducha v Krčíně.

V září 1860 byl v Praze slaven valný sjezd katolický. Jeli jsme ovšem i my tam — zato jsme se na duchu občerstvili, potěšili a posilnili v těch tehdejších útrapách.

R. 1859 zplodil r. 1860 dne 20. října vydaný diplom neodvolatelný, jehož však p.

Antonín ze Schmerlingů svými únorovými řády 1861 pohatil. Volby do zemského sněmu vypsány — a 18. března 1861 byl R. na Novém Městě za poslance do sněmu českého za okresy: náchodský, novoměstský a opočenský zvolen. Z té příčiny obdržel čestné právo městské aneb občanské ve městech: v Dobrušce, Opočně, v Červeném Kostelci a v mnohých jiných obcích venkovských. —

1862 posvětil novou kapli — Rodinu Páně — v přifařené obci v Nahořanech.

Poněvadž pro sešlost děkanského domu i s pány kaplany musil R. v podruží zůstávat, a právě tehdaž děkanství Budyňské uprázdněno bylo, zažádal o ně a dostalo se mu ho.

11. května 1862 rozloučil se písemně s voliči svými okresu náchodského, novoměstského a opočenského takto:

„Ač nikdy na mysl mi nevstoupilo opustiti místo zdejšího mého působení a hotov

jsem byl kostí své složití zde: přede přísná povinnost zachovati zdraví a život mne přiměla zakročiti o uprázdněné děkanství v Budyni a nastoupiti je, když mi uděleno bylo.

Odcházeje z kraje věrně rád veřejné dávám svědectví, že srdcem i duchem odtud se neloučím, ale i za čest i za povinnost svou pokládati neustanu, zastupovati zájmy zdejší a přispívati vším, coby v jakémkoli směru sloužilo ku prospěchu kraje zdejšího. —

Poctěn důvěrou zastupovati Vás na sněmu zemském co poslanec Váš, — nevzdávám se toho vznešeného povolání dotud, pokud mne neuvědomíte, že jste našli muže národovce, který by věrněji, svědomitěji a obětovněji Vás i vlast naši i národ náš zastupoval, — pak ovšem byl bych po vůli Vaší. —

Louče se tělesně s Vámi žádám Vás k vůli vlastnímu prospěchu Vašemu, byste se živě účastňovali v hospodářské jednotě krajské a čilý život uvedli do odborů okresních — neboť tou cestou právě zaměříte k blahobytu hmotnému — i také společenskému. —

Bůh Vám žehnej — a dej Vám prospívati dle obého člověka! —

Důvěry Vaší hodným se prokázati neustane

Váš poslanec zemský

V Novém městě nad kněz Jan Karel Rojek,
Methují d. 11. máje 1862. již děkan Budýňský.

Ve čtvrtek dne 22. května odjel z N. Města do Budyně, kdež na to v neděli 25. t. m. ve chrám Páně uveden byl.

Počátkem června 1863 konal králohradecký biskup Karel Hanl generalní visitaci ve vikariatu Opočenském — zejména pak v N. Městě dne 12. června. K té visitaci odeslal R. z Budyně do N. Města svůj rukopis in folio, stran 177:

„Matrika vikariatu Opočenského, čili stručný výkaz všech kostelův — duchovních správcův — patronův neb podacíh — též vladařův světských i duchovníh, jakož i všech památek místních během celého tisíciletí, se-stavená v roku Cyrillo-Methodním, když Morava s Čechy slaví památku tisíciletou příchodu těchto apoštolů slovanských — a složená při děkanství Města Nového Hradiště nad Methují za příležitosti biskupské visitace generalní odbývané dne 12. června leta spásy 1863.

Dílo toto jest výsledek práce trudné — více než 20letého pilného snažení látky z nej-různějších pramenů místních i pražských na mnoze ne snadno přístupných (nemluvě o nepřístupných posud). Holé pověsti aneb jalového etymologisování nedáno místa; — držel jsem se listin — nápisy pak dal jsem diplomaticky, jak jsem je očitě spatřil. — Práce tato není úplna a ukončena — mnoho ma-

riálu leží v archívech konsistorních, zvláště v pražském; lecco shledá se ještě in Libris Confirmationum ad Ecclesias z části toliko použitých, tiskem bohužel nevydaných (t. 1863), jakož vůbec ne ku cti věku našeho material církevní historie v Čechách — důležité nad mnohé jiné — v prachu temnosti tli, kdež dávno již měl uveřejněn býti ve prospěch církve naší po vlastech. — O archívech městských a panských neradno mluvíti; neboť když jsem shledal, že tu v sklepení vlhkém listiny na hromádách po podlaze shniti se nechávaly, až i pro smrad kopáčem na hnojště musely vyvrženy býti, — onde pak písařík podloudně centy papíru z archívu na kornoutě kopečům prodával, — tu bráněn kněží bádavému přístup, chtěl-li nějakého toho zrnka historicko-topografického vyhledati do prázdných listů farních knih památních.

Než jakkoli neúplné jest dílo toto i pro kvap sepisování jeho po návratu mém ze sněmu zemského, nemohl jsem dáti minouti tisíciletou naši slavnost církevní Cyrillo-Methodní — čas tisíciletého účtu, — při tom právě odbývanou Visitaci generalní po vikariátě tomto i nezdálo se mi jinak, než abych i já, — ač meškaje ve vzdálenosti, předece co 33 letý bratr duchovenstva vikariátního — též k visitaci se dostavil — a doručil jemu výsledek bádání mého — a to co zřídlo bezpečné, z něhož by mohl doplniti farní své knihy památné.

Dílo toto obsahuje následující částky:

1. Současný přehled všech chrámův, jich správcův, obě vřchnosti a kostelních památností 1—134 str.
2. Rejstřík duchovenstva od r. 1624 a kdež působilo 135—161.
3. Kmeny rodův panských, jimž náleželo právo podací 162—172.
4. Rozsah decanátů Dobrušského r. 1350 (a někdy župy Opočinské) 173.
5. Tabella přehledná všech chrámů ukazující rozsah farnosti v změnách svých 176. 177.
6. Stáří kostelů podle výstavnosti nynější, nejstarší zvony, křtitelnice, sochy 175.

Knihu tuto snášel jsem konec dubna a v máji neunavnou vytrvalostí, — avšak při stálé upomínce — tu na chrámy mnou někdy navštěvované, — tu pak na bratry milované — buď již na věčnost předešlé — buď v přátelské lásce se mnou věrně trvajících — prožil jsem slasti a strasti 33letého tamního života mého. — Budiž dílo to všem milým důkazem lásky neumírajících, v níž psáno výročního dne odchodu mého z Nového Města

trvá

v Budyni na Ohři kněz Jan Karel Rojek,
22. máje 1863. děkan v Budyni“.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 5.

V Praze, dne 30. května 1879.

Ročník V.

Obsah: O Kostelcích v Čechách, Napsal A. Sedláček. — Prachatický missál ze XIV. století. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký: Měsíční zpráva za květen. — Jednatelská zpráva Jednoty pro dostavění chrámu sv.-Vítského za dobu od 1. ledna 1877 až do 12. prosince 1878. — Zpráva archaeolog. sboru »Vocela« v Hoře Kutné a okolí za rok 1878.

O Kostelcích v Čechách.

Napsal A. Sedláček.

R. 1851 vydal slavné paměti Palacký rozpravu svou „o nesnázích starého místopisu a Kostelcích v Čechách“, daďa ji otisknouti v časopisu českého musea. Dokládá tam, že hlavní nesnáze starého místopisu záleží v nemožnosti uhodnouti, které datum starých pramenův o Kostelcích ku kterému z těchto tolikerych Kostelcův se vztahuje, neb přídavky polohu určující velmi pořádku a téměř jen náhodou ve starých pamětech se nacházejí; obyčejně že se udává samo toliko jméno Kostelee naprosto; ten, koho se týkalo, že věděl to již prve, který Kostelee rozuměti se měl a na potřebu cizích neb potomkův, porozuměti tomu také, nepomyslíl nikdo. Palacký sebral doklady ze všech pamětí, pokud jich dosíci mohl, srovnal je potom mezi sebou, jak mohl a každému Kostelci přidělil zprávy, které se ho dle výkladu Palackého dotýkaly.

Obíraje se pracemi místopisnými, potřeboval jsem ovšem hojných a dobrých zpráv, jež obsahují v sobě libri confirmationum nyní v archivu kapitulním uložené a vybral jsem z nich všecko, co jen koliv jsem potřeboval; abych se však někde nemýlil a tudíž starý místopis na pevný základ postavil, bylo mi vypsati ze všech kněh zprávy o starých farách a srovnati je tak mezi sebou, aby se posloupnost farářův seznala a touže posloupností a přídavky nahodilými aby se také dokázati mohlo, které nynější farní osadě ta neb ona stará zpráva se přikládati má. Při

této dlouhé více nad jeden rok trvající práci seznal jsem, jakým nespolehlivým pramenem libri confirmationum jsou a jak střízlivě a opatrně si každý věsti musí, jenž si doklady z nich vybírá. Tu zmatení faráři mezi sebou, tam zase křestné jméno chybně napsáno, onde jméno místa nějakého až k nepoznání zpotvořeno. Dopisoval jsem si o těchto věcech s n. knězem Rojkem, jenž máje dobré nadání v takových věcech záhadných na to právě uhoditi (ačkoli se i často mýlil, jak jinak u smrtelníka není) pomocí rejstříkův osobních, jim samým zdělaných, pravdy se domoci snažil. Dopisovali jsme si častěji sdělujíce spolu, čeho se každý piplavými kombinacemi svými domákal, a rovnav pak svoje Kostelee s vypsáním v musejniku, shledal jsem, že Palacký neľbaje posloupnosti farářův v mnohém pochybil, i uvažoval jsem při sobě, zdali by nebylo dobré, a snad i pp. farářům řečených Kostelcův vítané dozvěděti se něco ze starších osudův kostela sobě svěřeného. Úmyslu a úvahy své skutkem dokonav tuto přátelům místopisu k laskavému prohlédání podávám.

1. Co se týče *Kostelce* u Budyně, našlo se, že tu byli faráři 1364, 8. ledna Martin z Újezda 1387, 13. března Martin Duchkův z Budyně, potom M. Pavel z Prahy, a konečně 1412, 19. února Pankrác dosud farář v Kopaníně. Patronové, jako je uvádí časop. mus. 1851 str. 8.

2. Co se týče Kostelee nyní Weisskirchen

řečeného (u starých také Kostelec u Ústí jinak Bílý Kostelec = Alba ecclesia), faráři-ovali tu 1362, 24 května Hánek, 1363, 18. května, Jan z Loun, 1368, 4. května Jeklin oltářník v Litoměřicích, 1380, 31. srpna Jindřich z Litoměřic, 1397, 13. června Jodok farář Mlékovický, potom Hana, 1402, 26. září Jakub farář Černočský, 1412, 18. května Petr farář Běchlavský, 1414, 2. června Bohuta farář Proboštovský. Patronové se uvádí v do-těčeném musejníku.

3. V Kostelci u Veliše (Kostelec prope Jiczin) byli faráři od konsistoře potvrzení: 1360, 3. ledna Vojslav farář Lomnický, 1367, 31. března Jan farář Smidarský, potom Bohuněk jakýsi, a 1428, 12. srpna Václav ze Stříbra. Tohoto roku byl tu patronem Ofík z Údrnic. Ofík z Mostku 1405—1411 nebyl kollatorem fary, nýbrž kaplanství r. 1393 nadaného.

4. Farářové v Kostelci Červeném blíž Náchoda tito jsou známi: 1362, 22. srpna Heřman oltářník v Hradei, 1365, 23. června Hrzek farář ve Starých Bucích, 1372, 1. června Hrzek farář v Mladé Pace, 1379, 10. října Henslin farář Šachovský, 1390, 12. srpna Rameš farář Vamberský, 1413, 8. listopadu Petr z Mladé Boleslavě, 1426, 29. ledna Adam z Dobrušky. Kollatory téhož kostela byli 1362—1365 Mikuláš Piskle z Červené hory, 1372 Mikuláš Pole ze Svídnice, 1379 arcibiskup Jan, 1390, též s bratřími svými Václavem a Pavlem z Jencenšteina, 1413—1426 Hynek Červenohorský z Náchoda.

5. Co se týče Kostelce nad Orlicí, tu Palacký dvoje zprávy o faře a kapli sv. Václava, ke kostelu přistavené, dohromady smíchal, odkudž se domníval, že se střídalo kollatorství mezi králem a radou Potšteinským. Tomu však nebylo tak. Jako faráři se uvádí: 1363, 16. ledna Jan Lidský z Úhoště (po smrti Jetřichově), 1371, 15. prosince Stanislav z Krcendorfu Slezák, 1395 Petr ze Stupna, 1407, 2. července Martin farář v Starém Kolíně. Kollatory kostela farního byli: 1363 Purkart hrabě a purkrabě Maideburský, hofmistr dvoru královského jménem královým 1371 Bolek kníže Opolský, 1395 král Václav, 1407 Jindřich Lacembok z Chlumu.

6. O Kostelci u Křížkův tolik nacházíme, že tu byli faráři: 1361, 20. září Matěj z Chohoře (3), 1390, 18. listopadu Petr prostřední prebendát kostela Pražského, 1395, 7. května Jan Rudiš, 1405, 27. března Řehoř Hudera farář Lišovský, 1407, 3. září Sigmund farář ve Starém Kolíně, 1407, 5. prosince Petr oltářník na hradě Melnickém, 1414, 8. srpna Hertvik farář ve Zdicích, 1418, 1. června Jan z Dubé kanovník, farář Melnický. Kolla-

tory pro jich množství tuto nepřipomeneme, přestávající na tom, co o nich bylo v často-psaném musejníku doloženo.

7. Kostelec nad černými lesy zmátl Palacký s jiným Kostelcem (na str. 16.), pročež poopravití jest zprávy jeho, jak následuje. Faráři tu byli: 1359, 1. října František farář Hovorčovský, 1366 v červenci Oldřich farář Nečemický (úvodcem farář Konojedský — in Kunow), 1380, 4. ledna Mikuláš ze Plaňan, 1392, 12. ledna Jan z Nymburka, 1413, 25. srpna Jan farář v Údašíně. Že sem patří zpráva z r. 1366 (str. 16.), nelze zvrátiti a to proto, že předešlý farář František, s nímž Oldřich místo své změnil, r. 1359 do tohoto Kostelce přišel, jak ukazuje úvodce farář Údašinský, a v témže Kostelci r. 1380 zemřel, jak násle-ďující potom posloupnost ve knihách ukazuje. Kollatory byli: 1359 Hynek a bratři z Ko-stelce, 1366—1392 Půta z Častalovic spo-lečně s pány z Kostelce (1366 Hynkem, Mi-ikulášem a Martinem, 1380—1392 Oldřichem), 1413 Jan z Náchoda a na Kostelci.

8. V Kostelci nad Labem farářovali 1359, 20. listopadu Mikuláš farář Praskoleský, 1371, 21. října Florián farář u p. Marie na Louži, 1372, 2. listopadu Václav ze Zhorce, 1402 v říjnu Jan Vlk farář Úštěcký, potom Ojř, 1415, 2. srpna Zbyněk z Litkovic farář v Brodci. Kollatoři uvádí se v musejníku.

9. Co se týče Kostelce nad Sázavou na-cházejí se tu farářové tito: 1358, 30. května Vavřinec z Prahy, 1358, 21. po smrti Mikuláše, 1358, 21. září Mikuláš z Prahy po smrti Jakuba (sic, jméno patrona) 1376, 13. května Adam ze Zvíkova, potom Vavřinec, 1409, 11. října Václav farář v Ladenicích, 1416, 11. března Mařík kaplan v Kostelci. Co se týče kollatorův, poukazujeme k často-psanému musejníku.

10. Kostelec Zelený neb Podolský nazý-ván za dob těchto buď K. u Jistebnice neb u Borotína. Faráři tu byli: 1356, 8. února Mikuláš farář ve Veselí, 1369, 14. dubna Mikuláš z Geric (Moravan, potom Tomáš, 1410, 12. srpna Tomáš oltářník v kostele Týnském v Praze. Poněvadž tento Kostelec ke panství Borotínskému patřil, bývali tu kollatory držitelé hradu Borotína.

11. Kostelec blíž Purkarce posvěcen býval sv. Vavřinci. Zde byli faráři 1360, 7. ledna Matěj ze Čkyně (po smrti Velisla-vově) 1406, 5. května Matěj z Domažlic, potom Štědroň a konečně r. 1436 Prokop z Dražice. Právo podačné rozděleno bylo mezi držitele panství Lomnického a vладыky z Řek. R. 1360 podával sem Brum z Řek, ale Ja-novi z Kosové Hory právo jeho vyhrazeno. R. 1400 přely se o právo podačné tři strany,

král Václav coby držitel Lomnice, Mareš z Jaroslavie jinak z Rek (de Jaroslav alias de Rzyecz), a Litolt a Aleš Bítovští z Lichtemburka. Palacký rozuměl zprávě této, jakoby svědčila o Kostelci blíž Orlíka, táhna se k tomu, že v originalu jest psáno „Kostelec super Multavia“, ale omylem, neb oba Kostelcové jsou sice nad Vltavou, ale na straních a k tomu v mírné vzdálenosti od řeky, tak že buď leží oba na Vltavě aneb žádný z nich. R. 1436 byl tu kollatorem Oldřich z Rožemberka, poněvadž byl zatím panství Lomnického nabyl.

12. Co se týče Kostelce blíž Orlíka, tak bylo tu ono proboštství kláštera Břevnovského; jež vykládal Palacký na Kostelec u Plzně, poněvadž sem bera svrchupsanou zprávu z r. 1406, pro proboštství místa nalezl, ačkoliv je staré rejstříky do děkanství Vltavského kladou. Proto dí: „Nebot ve Vltavsku někdejšími našli jsme sice dva Kostelce, jeden u Jistebnice, druhý Kostelec nad Vltavou, ale žádný z nich nehodí se za proboštství Břevnovské. Tu tedy vidětí jest nesnázi novou ve skoumání starého místopisu českého o to nejhorší tu, když ouřední pramenové sami mylně psání bývají. Jména proboštův zdejších lze shledati v listech, jež Dobner z archivu Břevnovského ve svých monumentech otiskl. Dodáváme toliko, že se připomínají v konventu Břevnovském r. 1419, 8. března Mikuláš opat Břevnovský, jenž byl před tím farářem v Kostelci u Plzně a na jehož místo bratr Jan přišel, a Šimon farář či probošt v našem Kostelci. Kostelec tento s dvorem a podacím prodal r. 1534 Jakub opat Břevnovský pánům ze Švamberka a od těch dob patřil k Orlíku.

13. Jiný Kostelec na bývalém panství Kladrubském měl kostel sv. Janu posvěcený a opat Kladrubský sem kněze sázel. Faráři tu byli: 1364, 20. září Radslav farář ve Štítarích (po Lvovi), 1374, 8. června Racek farář v Černošíně, 1376, 1. října Jakub farář v Přestavcích, potom br. Dominik, a 1428, 27. října Jan střidník v Prostiboři.

14. Nad řekou Mží nedaleko vsi Darové leží jiaý Kostelec, jemuž říkali staří Kostelec u Radnice. Farářové zdejší, jež sázeli opatové Plasští, připomínají se: 1389, 13. července Jan farář Přiběnický, 1403, 28. srpna Mikuláš farář Podskalský u Prahy.

15. Co se týče onoho Kostelce, který patřil klášteru Chotěšovskému, potřeba o něm tuto více slov doložit. Ku podání proboštův Chotěšovských potvrzení jsou k faře zdejší 1366, 7. září Bohuslav, 1367, 26. července Jan, mniši kláštera Tepelského, 1371, 4. listopadu Lev převor Chotěšovský, 1376, 29. května Protiva, potom Lev, 1400, 24. května

br. Kunrat. R. 1457, 21. ledna tu byl farářem Jeroným. R. 1400 nazývá se Kostelec tento „Costelec prope Chotyechowicz“. Faráře sem uváděli neb inštalovali farářové Dobřanští a Litický, neb v obojích měl probošt právo podací. Hledající, v které vsi Kostelec tento ležel, probereme vsi, které někdy klášteru Chotěšovskému patřily a najdeme je zúplna v urbáři téhož kláštera r. 1367 sepsaném, jenž se nachází v knihovně Pražské (sign. II. A 7.). Tu se sice nachází „Chotiesowicz“ ale žádný Kostelec, z čehož také poznati lze, že vsi Kostelce na Chotěšovsku nebylo.

Z toho jde, že se musí Kostelec poblíž některé osady nynější najíti. N. kněz Rojek jej hledal napřed ve Stodech, ale srovnav potom zápisy o kostele p. Marie v Chotěšově se zápisy o Kostelci, dřevní svůj náhled změnil, hledaje Kostelec v nynějším Chotěšově. Našel totiž zápis o Chotěšovicích, kdež se dostal (1394, 12. března) Lev farář Dobřanský do Chotěšovic a 1400, 24. května po smrti Lvově bratr Kunrat do Kostelce. Věc tato by se mohla potom snadno vysvětliti a sice tak, že se fara nazývala jednou po osadě Chotěšovcem, po druhé po kostele aneb kostelišti Kostelcem. Také bulla papeže Řehoře (1272, 13. května) liší „locum ipsum, in quo praefatum monasterium situm est“ a „villam Chotessovich cum hominibus“. Musí se tudíž rozeznávatí klášterský kostel sv. Václava nyní zrušený v Chotěšově a farní kostel p. Marie (posud jest farní) na Kostelci aneb v Chotěšovic. Pročež třeba jest v tištěném vydání rejster papežských (str. 89.) při slově Kostelec přidati stránku 395 popisu Palackého, že se tu totiž vyrozumívá Kostelec Kladrubský. Řada farářův potom bude taková: Heřman (—1366), Bohuelav (1366—1367), Jan (1367—1371), Lev (1371—1376), Protiva (1376—?), Bohuše (—1392), Oldřich (1392—1394), Lev (1394—1400), Kunrat (1400—?), Bozděch (—1415), Sulek (1415—1427), Ondřej Zajíček (1427—1435), Lev (1435), Jeronym (1457).

16. Ke kostelu sv. Jiří jinak Kostelci u Plzně sázeli faráře opatové Břevnovští. Faráři tu byli: 1361, 31. března Frana farář v Chrastu, 1389, 31. března Jindřich farář v Blovicích, 1389, 3. prosince Jan farář ve Plané, 1399, 17. října Jakub farář ve Plané, 1419, 20. března Jan, 1427 M. Konstantín. Podací tohoto kostela zůstalo klášteru i po bouřích husitských. R. 1506, 23. května psal opat Jiří Janovi faráři „kostela sv. Jiří v Kostelci“, že sice předchůdce jeho opat Kliment podací téhož kostela Zikmundovi Tryclárovi z Týnce do života daroval, ale že

že to stalo bez svolení konventu, tudíž že dání to ruší a moří. Original toho posud v Plzni. Teprv padesáte let později prodán kostel ten obci Plzenské, již posud náleží.

Co se pak dotýče zpráv o Kosteletci, o němž psáno v dotčeném již musejníku na str. 16—17, ty se vyvracují dílem předešlým, dílem tím, že se připomíná r. 1356 kostel

farní v Kosteletci a jeho filiální v Nesuchyni, ana přece fara až do r. 1412 Nesuchynskou a kostel k ní filiální Krupou (tedy = Kosteletce, kostel tu leží ode vsi stranou) slove. Kostel pak sv. Vojtěcha severně od Kounova nazýval se tuším Rychleby, a odtud v 14. století fara do Kounova přenesena.

Prachatický missál ze XIV. století.

Byl nevlidný den srpnový. Dychtiv jsa poznati starožitnosti slavných Prachatic, jež bychom nazvatí mohli v tom ohledu miniaturovým Norimberkem českým, svěřil jsem se za deštivého, pošmourného dne maďarskému hřebci z pusty, jenž nezvyklý jsa ještě uzdě a jízdě mnoho nepřijemných kratochvil nám na cestě z Netolic do Prachatic způsobil. Však konečně přece šťastně dovlékl nás až do brány města. Na znamení, že jsme u cíle, vrazil vši silou maďarského ohně svého do vnitřní zdi brány tak, že by nám byl jistě způsobil nemilé políbení matičky země, kdybychom již dříve s vozem se nebyli rozloučili.

Maje děkanství hned vedle brány, zavítal jsem celý promoklý k vdp. děkanovi a střídanku Josefu Švédovi, jenž mne s laskavou ochotou a staročeskou upřímností a pohostinností u sebe samého ubytoval a přechoťně mne osobně se všemi památkami děkanství a města seznámil, nešetře času ani práce.

Podivil jsem se množství a poměrné zachovalosti staročeských památek toho města, jakož i smyslu a šetrnosti obyvatelstva k nim. Kéž by obého všude bylo aspoň tolik! — Netřeba popisovati vše

Starožitnosti tyto byly jsou již důkladně nejednou popsány od F. Slámy a F. Tilšera¹⁾. V zápisníku tamějšího kůru literátského jsem nalezl mnohá vzácná data, pro dějiny těch křů zajímavá. Však ani o těch nebudeme šířiti slov na tomto místě, alebrž obrátíme svou pozornost ihned k předmětu tohoto pojednání.

Mezi mnohými vzácnými knihami značné ceny, jimiž honosí se archiv děkanský, jsem shledal nemálo udiven i missál staročeské práce ze XIV. století, jehož zevnějšík, formát, písmo, arabesky a drobnomalby nápadně se podobaly všemu tomu, co jsem čtrnácte dní před tím byl shledal v křižovnickém missálu, v předešlém čísle Methoda popsané. Račiz proto čtenář onen popis laskavě srovnati s tímto.

I missál prachatický jest malého formátu foliového a jak onen vázán v tuhé dřevěné desky, bílou kůží potažené. Však vniterné spořádání věcné jest v prachatickém jiné. — První jeho list počíná rozličnými intonacemi chvalozpěvu „Gloria in excelsis Deo“ a prefací mešní.

To vše jest notováno chorálními notami tohoto tvaru: ◆ a ◆◆ na systemech čtyřlinových. — Na druhé straně téhož listu na hoře stojí psáno: „In capella duo altaria consecrata sunt anno Dni 1411. in honorem s. Catharinae, Dorotheae, s. Barbarae & 11 millia virginum“. Však to jest již jiným, pozdějším písmem připsáno a svědčí tudíž zřejmě o *původu téhož rukopisu na pergameně psaném ve XIV. století.*

Počínajíc od II. listu následuje *Kalendarium* rovněž tak upravené dle starolatinského počítání, jako v missálu křižovnickém. Jako v tomto zavírají se i v onom také svátky českých patronů zemských červenou barvou za zasvěcené vytknutých, *zjevný to důkaz o českém původu téhož rukopisu.*

Po kalendáři následuje „praeparatio ad missam“ (příprava kněze ke mši sv.) černými a v začátcích červenými neb modrými literami psaná. Červené neb modré iniciálky jsou na $\frac{1}{3}$ “ až do 1“ velké, majíce obyčejně prodloužený konec a rovnají se tvarem svým úplně iniciálkám křižovnického missálu.

Následuje potom hned celý „ordo missae“ (ty části mešního řádu, jež nemění se a podstatné části jeho obsahu vždy stejné zavírají). Zde položeno jest též několik prefací, na čtyřech červených linách notovaných. Melodie jejich jsou veskrz bohatěji figurované, než nynější.

Po nich jde kanon (nezměnitelný řád „pozdvihování“). Po levé straně jeho první stránky máme před sebou *obraz ukřižovaného Krista Pána*, jenž plní celou stranu listu. A tent právě nápadně rovná se *plánem, kresbou a bez mála i malbou křižovnickému a*

¹⁾ Viz „Poutník od Otavy“ r. 1861. str. 20. sq.

jest nám s iniciálkami bezpečným důkazem, že oba missály, ač od rozličných „písařů“ českých sdělány, jsou přece plodem jedné nejstarší školy české, jež vznikla na konci XIII. století v Praze (spolek písařů „scribae“, „scriptores“, „notarii“, „librarii“ zvaných). I jeví všeliké kresby jejich na sobě skutečně celkem onen ráz nejstarší školy malířské či písařské (obě bývalo spojeno), jež nalézáme ač dovednějším způsobem podaný v předuležitém na onen čas passionálu abatyše Kunhuty z r. 1312¹⁾. Ornamentální část pečlivě a důmyslně provedena, výraz obličejů zvláště významný a přiměřený, záhyby rouch obyčejně přirozeně spořádané, barvy živé, ale anatomie těl a perspektiva bývá často pochybená. Však v prachatickém missálu jeví se nám tento ráz drsněji proveden na zmíněném obraze.

Kresba těl jest tu celkem nejasná, než výraz tváří, zvláště Spasitele nakloněného hlavou k bolestné Matce, jeví velmi bolestnou soustrast s trpící Máti Boží. Ústa sv. Jana jsou příliš malá. Barvy jsou dosti živé a zachované. Celý obraz má modrou půdu. Však liší se prachatický od křižovnického tím, že ve čtyřech rozích jeho jsou znaky čtyř evangelistů Páně, totiž: člověk s perutěmi (sv. Matouš), hlava vola na lidském těle (svatý Lukáš), hlava lví na lidském těle (sv. Marek) a orlí hlava na lidském těle (sv. Jan). Každý z nich drží v ruce blánku s nápisem ze svého evangelia, sv. Matouš: „Coronam de spinis posuerunt“ (Mat. 27, 29.), ukazuje při tom na hlavu Páně; sv. Marek: „erat pascha & azyma“ (15, 42.); sv. Lukáš: „appropinquabat“ (sc. dies festus azymorum. Luk. 22, 1.) a sv. Jan: „pater clarifica filium“ (17, 1.). Všecky tyto nápisy odkazují nás na typickou oběť beránka velikonočního a prozrazují tudíž, že malíř byl důmyslný znalec písma svatého. Však i o tom svědčí tato zvláštnost, že malíř nebyl pouze šablonovitý nápodobitel, nýbrž i samostatným důmyslem pracoval a vynikal.

Kanon sám počíná iniciálkou **T** asi 2“ do čtverce velkou, jež představuje kříž. (A podobu litery **T** kříž Páně skutečně měl.) Na kříži pní Spasitel, z jehož boku a rukou stéká krev do kalichu. Glorie kol hlavy a kalich jsou zlaté, ostatní přirozenými barvami malováno v modré půdě. Ode tří konců čtverce vinou se po třech stranách nahoru a dolu arabesky, jež tvarem se opět rovnají oněm v missálu křižovnickém. Malovány jsou červenou, modrou, zelenou a zlatou barvou. Barvy jsou celkem dobře zachované, až na vybledlé konce, na nichžto stojí fantastičtí

ptáci. V iniciálce na levo klečí *mnich* s oholenou hlavou v bílé roucho oděný (dominikán), an se klaní Kristu na kříži a drží v ruce stužku s nápisem: „Dominus propitius esto mihi“.

Po kanonu následují mše o svatých „de tempore“. Začínají mši o sv. papeži Řehoři a tato počíná malovanou iniciálkou **A**, v níž vyobrazen sv. Řehoř v Katedře (s. Petří) sedící. Nakreslen jest sice nedbale, však arabesky, jež táhnou se od iniciálky do všech čtyř stran, jsou tím pečlivěji provedeny a bohatě zdobené, svědčící též o fantasi malíře. Jest v nich také pět lidských osob, zajíc a dvě jiná fantastická zvířata, vyobrazeno. Týž způsob arabesk nacházíme i v druhém missálu a v breviáři velmistra Lva z roku 1356, což opět nám dosvědčuje, že malíři těchto tří rukopisů skutečně nabyli stejného vzdělání a že tudíž staročeská škola malířská ovšem i existovala.

Původcem prachatického missálu byl asi onen mnich, jenž vyobrazen v iniciálce **T** a jež i při iniciálce **A** vidíme. Klečí u ní, drže v ruce blánku, na níž psáno: „Ora pro nobis s. Gregor“. Byloť zajisté písařské umění v středověku dlouho téměř výhradně zaměstnáním mnichů a v passionálu abatyše Kunhuty výslovně zaznamenáno, že jej psal (a ovšem i maloval jeho drobnomalby) Beneš, kanovník svatého Jiří. Ostatně svědčí pro onoho mnicha i ta okolnost závažná, že se jeví v miniaturách tohoto missálu důmyslná a nevšední znalost písma svatého, jak jsme právě proto již dříve vytkli. Kdo by však onen mnich byl, nelze nám místněji určit, že nenalezá se v rukopise žádné stopy o něm více.

Dodati třeba ještě, že na hořejší obrubě stránky celé jsou v makovicích vyobrazení dva proroci starého zákona (Jeremiáš a ?), na spodní obrubě v konvolutách svatí Matouš a Pavel co reprezentanti nového zákona, poněvadž prvního evangelium, druhého epistola v této mši se čte.

Kromě toho nachází se v rukopise ještě několik menších iniciálek malovaných (na $\frac{3}{4}$ “ až 1“). Při mši o narození Páně v iniciálce **P** jest narození Páně z hruba namalováno; kresba jest zde poněkud lepší, postavy osob jsou necelé; nahoru a dolu táhnou se od iniciálky arabesky s makovicemi. Na spodní zachytil se obrácený pták s dola, na hořejší stojí fantastický pták bez perutí.

Při jiných svátcích jsou iniciálky zdobené jen arabesky (při „zjevení Páně“), tytéž i barevným listím pěkně a bohatěji provedené (při „svatě Trojici, vzkršení Páně, seslání Ducha sv.“). Obvyklé bývá v init. o svátcích světců malé poprsí toho kterého světce.

¹⁾ Viz důkladné popsání jeho od Vocela v Pam. archaeol. 1860 str. 97.

I. v těchto iniciálkách jeví se zraku našemu týž způsob kresby a malby, tytéž tvary ozdob a osob, s týmiž nedostatky a vadami, jmenovitě nedostatečná znalost anatomie těl a perspektivy, jako v rukopise křížovnického missálu v Praze.

Myslím, že lze nám z toho všeho souditi a za pravdu přijíti, že oba tyto missály jsou výtvary nejstarší malířské školy české, jež ovšem proto již existovala na počátku XIV. věku v Praze, však jiný že jest psal a maloval autor křížovnický a jiný prachatický exemplář, oba „písaři“ že byli bezpochyby mnichové, jakož i zmíněný „písař“ Beneš byl řeholným kanovníkem u sv. Jiří.

Praví náš proslavený archaeolog Vocel¹⁾:

¹⁾ Pam. archaeol. 1860 str. 107.

„Můžeme vším právem domnívati se, že původce obrazů passionálu Kunhuty nebyl samojediný malíř český, jenž na začátku XIV. věku — vynikal.“ A níže dí o témž passionálu: „Nelze domýšleti se, že by to byly jediné výtvary druhu tohoto v Čechách zplozené“ atd. Oba naše missály svědčí²⁾, jak důmyslně uhodil Vocel touto domněnkou na pravou cestu a dejž Bůh, aby i více ještě podobných plodů a důkazů staročeské školy malířské, která samostatně a současně vedle nejstarší soudobé malířské školy italské vznikla, kdy německé ještě ani nebylo, podařilo se objeviti a naléztí.

Konrád.

²⁾ Však mnohem více i Veleslavova bible obrázková již z konce XIII. století, již popsal Vocel (Velislav's Bilderbibel, Prag 1871).

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Hlavní oltář a úprava Svato-Janského poutnického kostela v Nepomuku.

Dva oltářní obrazy pro chrám P. v Jerně.

Spolkový prapor pro pěvecký spolek „Lumír“ na Vyšehradě; *dva bílé prapory* pro školní mládež ve Veselí n/Luž. a v Dobříši. V dubnu objednaná kostelní roucha zhotovena a odvedena jsou.

Tri obrazy oltářní: dp. Jos. Novák, farář v Prostějově.

2. Nová objednání.

Dvě stříbrné monstrance gotické: dp. Karel Bilčík, koop. v Předmostí u Přerova a dp. Jan Böhm, farář v Hrabím u Opavy.

Ciborium: vp. Jan Hůrský, sídelní kaplan v Předbořicích.

Gotický kalich stříbrný: vdp. Fr. Hanák, děkan v Opatovicích; *stříbrný kalich:* paní Karolína Kasparidesová.

Drobné práce kovové: *pozlacení monstrance:* dp. Jos. Lepič, farář v Chlístově; *pozlacení kalichů:* vp. Jos. Janda, kaplan v Brandýse n/L.; dp. Fr. Fučík, koop. v Kojetíně na Mor.; — *dvě nádoby na sv. oleje* ku křtu; dp. Cvrk, farář ve Skořenicích; *nádobku na sv. olej a kaditelnici:* vdp. Fr. Fiala, pap. prelat a děkan ve Smidarech; — *kříž k průvodům* s kovovou v ohni postříbřenou žerdí: paní Karolína Klásková ve Vel. Penčicích; — *svícny oltářní:* vdp. Dr. K. Hušek, děkan ve Starém Kolíně; — *lavacrum a lavabo:* dp. Jan Vavrouš, farář v Lobkovicích.

Paramenty: *pluvíaly:* vp. Ad. Koutný, kpl. v Horní Moščenici; *fialový:* dp. Fr. Sendner, far. v Mojžíři; *černý:* vdp. F. Fiala, pap. prelát a děkan ve Smidarech; — *dalmatiky* dvě: vp. Jos. Barták, koop. v Uh. Ostrohu na Moravě; — *kasule: bílou* uroz. konteska Juza Thunová; *bílou:* Uršulinský klášter v Praze; *červenou* dp. Jos. Barták, koop. v Uh. Ostrohu na Moravě; *červenou slavnostní:* vp. Ad. Koutný, kaplan v Horní Moščenici; *červenou:* vdp. F. Fiala pap. prelát a děk. ve Smidarech; — *kříž vyšívaný* na bursu: vp. Exped. Nyklíček, kpl. v Trutnově; — *bursu k nemocným:* dp. Rud. Vícha, farář v Kopřivnici; — *nebesa* skvostná se žerděmi: dp. Jan Cvrk, farář ve Skořenicích a urozená paní hraběnka Lažanská pro chrám Páně Manetinský; — *štolu:* vdp. Fr. Fiala, pap. prelát a děkan ve Smidarech; — *antependium vyšívané:* dp. Josef Plašil, farář v Klobukách; — *korouhve kostelní:* dp. J. Cvrk, farář ve Skořenicích; dp. G. Gruner, děkan ve Schnauhüblu; dp. Karel Zima, farář v Klapí.

Prádlo: *albu a rochetu vyšívanou:* dp. Jan Sporer, farář v Nových Kostelích; *albu, dvě rochety* a jiné kostelní prádlo: vdp. Ferd. Döbler, děkan ve Slavkově; — *plachty oltářní:* dp. Jos. Plašil, far. v Klobukách; — *komže* pro ministranty: uroz. paní hraběnka Lažanská; — *příkrov* skvostný: dp. Dom. Orel, farář v Horní Suché ve Slezsku.

Rozličné: *kříž velký* do kostela: dp. Jan Cvrk, farář ve Skořenicích; — *formu na hostie:* dp. Jan Hůrský, síd. kaplan v Předbořicích; — *skvostnou vazbu* na missale: vdp. A. Šanta, děkan v Litomyšli; — *trojeimbálek* pro farní chrám P. v Č. Třebové.

3. Rozpočty.

Na příkrov skvostný: vdp Mat. Petr, děkan v Sušici; — na stříbrný kalich: dp. Al. Lavička, koop. v Újezdě u Vyzovic; — na kalichy a kasule: ctp. Ig. Heyne, bohoslovec ve IV. r. v Litoměřicích; — na stříbrnou monstranci: sl. purkmistrov. úřad ve Slavkově; — na pluviál a příkrov: vp. Jos.

Janda, kaplan v Brandýse n/L.; na 2 červené, 2 fialové a 2 černé komže pro ministranty; — na korouhve: dp. K. Bilčík, koop v Předmostí u Přerova; — na fialovou, dvě červené a bílou kasuli, dva stříbrné kalichy, ciborium, patenku k nemocným, nádobku na sv. olej a 12 svíců: dp. Martin Gebert, farář v Chotěšově. —

Jednatelská zpráva

Jednoty pro dostavení chrámu Sv.-Vitského

za dobu od 1. ledna 1877 až do 13. prosince 1878.

Valná hromada jednoty pro dostavení hlavního chrámu sv. Víta za správní rok 1876 nemohla se v r. 1877 konati dříve než v měsíci listopadu, a z té příčiny nevidělo se býti záhodno, aby valná hromada za rok 1877 hned na počátku minulého roku se odbyvala.

Jelikož ale ředitelstvo aspoň pro příští leta si chtělo zjednatí možnost, aby se valná hromada vždy nejpozději v měsíci dubnu konala, usnesla se na tom, valnou hromadu za oba roky 1877 a 1878 v první polovici běžícího roku odbyvati. Při tomto usnesení bylo ředitelstvo mimo jiné též vedeno úmyslem docílití nějakých úspor co do vydajů, jaké se svoláním valné hromady a s vydáním ročníku jednoty nutně spojeny bývají.

Že pak zvolena jest právě slavnost Svatojanská k odbyvání valné hromady, toho příčina spočívá v památce 150 letě svatořečení sv. Jana Nepomuckého; neboť právem bylo lze očekávati, že ještě více poutníků než jindy ku slavnosti jubilejní do Prahy zavítá a tím i přespolním členům jednoty příležitost se poskytne valné hromady se účastniti. —

V poslední zprávě výroční oznámilo ředitelstvo velectěnému shromáždění, že práce opravné na staré části velechrámu jsou ukončeny; z té příčiny také v r. 1877 a 1878 soustředila se veškerá činnost stavební v provedení další stavby našeho velechrámu.

Již v předešlé valné schůzi bylo oznámeno, že stavitel velechrámu p. Mokr předložil nový nákres hlavního průčelí chrámu sv. Vitského, kterýž k tomu směřoval, aby průčelí to bohatěji a mohutněji bylo provedeno, než jak se dle dřívějšího nákresu státi mělo.

Nákres ten byl od ústřední kommisce pro vyskoumání a zachování památek uměleckých a historických ve Vídni schválen a při tom jakožto zvláštní zásluha stavitele velechrámu vytknuto, že pro toto hlavní průčelí našel novou soustavu, kteráž v tomto směru zcela logickým způsobem stavbu zakončuje.

Spolu vyslovila ústřední kommisce domnění své v ten smysl, že původně se zamýšlelo obdélní loď velechrámu o třech lódicích stavěti, k čemuž prý poukazuje dosavadní věž, kteráž by při stavbě trojlodní zcela přirozený závěrek prodloužené části obdélné činila, kdežto při pětিলodní stavbě zeď zevnější zcela beze všeho přechodu jen pobočně věže se dotýkala.

K návrhu uměleckého odboru bylo poznovu bedlivě pátráno, zdaž by nebylo lze na západní neb jižní straně naleztí zbytky základů stavby z dob císaře Karla IV., z nichž by se dalo seznati, v jakém způsobu měla původně obdélná část velechrámu býti dostavěna.

A skutečně byl na blízkou věže odkryt starý pilíř, skoro úplně toutéž měrou článkovaný, jako pilíř v kapli Martinické; nejspodnější plochy shodecové tohoto pilíře přiléhaly ku hladké zdi, na kteréž se jevily stopy silného požáru.

Tímto nálezem jest nyní úplně zjištěno, že původní nákres půdorysu velechrámu našeho byl pětिलodní, leč bychom tvrditi chtěli, že se pomýšlelo na polygonální (mnohohúelné) seřazení kaplí, týmž způsobem, jak stavěno jest presbyterium.

Na základě tohoto přesvědčení uzavřeno, také v novém půdorysu přidržeti se rozlohy pětिलodní; nákres proskoumán byl několikráte dopodrobna odborem uměleckým, při čemž učiněna změna v podporném pilíři, kterýž spadá do rohu kapse; posléze předložen jest nákres císaře král. ústřední kommissi ve Vídni, kterážto připisem z 8. února 1878. č. 9. jej schválila a ředitelstvu jednoty sv.-Vitské přijetí jeho odporučila prohlásivši, „že veškerým požadavkům vyhovuje a spojení zevnější rozlohy kaplí s věžemi spanilejším způsobem uskutečňuje.“

Tentýž půdorys, kterýž se velectěnému shromáždění nyní předkládá, byl od ředitelstva schválen a bude obdélná část velechrámu dle tohoto nákresu zbudována. —

V příčině další stavby velechrámu bylo již v lednu 1877 na severní zdi pobočné zvýšeno lešení až nad výšku hlavní římsy kaplí; koncem dubna začata další stavba, ku kteréž v zimě vykonány byly přípravné práce kame-nické; zdívo v přední sakristii a ve schodišti zvýšeno jest na roveň se zdívem kaplí a na konec května dostoupilo výšky podlahy, na které státi budou varhany.

V přední sakristii byl žulový sloup i se shodcem postaven, kterýž ustanoven jest k tomu, aby na něm spočívala příční zeď nad ním se nalézající; na tutéž výšku bylo také přepažení kaplí dostaveno.

Ku konci stavební sesony r. 1877 dospěla nová sakristie se schodištěm, jakož i všecky sousední kaple, až k výšce hlavní římsy kaplové. Jedině co se týká pilíře kaplového a zevnějšího pilíře podporného, kterýž se nalézá nejbliž u projektované nižší věže, byly za příčinou ponavržené změny půdorysu další práce stavební zastaveny až do té doby, kde by se o půdorysu stalo definitivní rozhodnutí.

Tim, že na severní zdi poboční v prodloužené části obdélné dosažena jest výška hlavní římsy kaplové, sluší tuto částku nové stavby prozatím za ukončenou považovati.

Mimo to byla r. 1877 residence kano-nická č. p. 41, do jejížžto stavebních zá-kladů nová stavba velechrámu zasahuje, úplně sbořena, čímž se na severní straně uprázdnila potřebná prostora k položení základův západ-ního průčelí. —

Nález velmi zajímavý učiněn při kopání, když se hledaly pozůstatky starých základů původní obdélné stavby chrámové; neboť na dvoře probošství sv. - Vitského přišlo se na stavbu románského slouhu, kteráž se podobá kapli a z 11. století pocházeti se zdá.

Zeď, kteráž apsidu obrubuje, má podobu kruhovou, uvnitř pěti výklenky přerušenou.

Mezi výklenky těmito jsou útvary pilířové se sloupy polovičními, u prostřed pak nalézají se čtyři sloupy volné stojící, na nichž klenutí spočívalo.

Jak volně stojící tak i poloviční ke zdi přiléhající sloupy zhotoveny jsou z červenohnědého železitého pískovce, dřívky sloupové jsou buď hladké aneb ozdobené vyhloubenými figurami geometrickými a mají též takové hlavice krychlové.

Ostatní zdívo záleží z Plénského láma-ného kamene, na němž se stopy mohutného požáru objevují.

Přepasy klenbové, jakož i křížové kle-nutí byly - též z lámaného kamene zhotoveny, avšak již se sesuly.

Podlaha vydlážděna jest dlaždicemi ka-

mennými a nachází se 11 stop pod dlažbou dvoru nynějšího probošství.

V hlavní zdi maštale, kteráž s touto místností sousedí, spatřují se další dva sloupy okrouhlé, dle kterých lze souditi, že tento kryptový chrám nepřináležel k jakési ústřední budově, jak před tím se za to mělo, nýbrž že patřil ku stavbě lodi obdélné, což teprv arci dalším kopáním úplně se bude moci zjistiti.

Jelikož na tomto místě nebyly nalezeny žádné základy staré budovy velechrámu sv. Vitského, jest podzemní kaple opět zasypana a úplné její odkrytí pozdější době zůstaveno.

V r. 1878 záležela první práce stavební v tom, že na severní straně počaly se upra-vovatí pažby okenní. Zeď, kteráž pusud tvořila roubení na straně západní, byla sbořena a taktéž odstraněno všeliké zdívo ze sklepů bývalé residence kanovnické č. 41.

Na začátku dubna počato s vykopáváním země pro upravení nižší věže severozápadní; až do konce dubna dokopáno se do hloubky 4 sáhů a 2 stop.

Jesto základy sousedního křídla cís. král. hradu jsou pouze na 4 stopy hluboké, mu-sely se po celé šířce vyhloubeniny dáti silné podpory a příčné trámy z déli 8 sáhů mu-sely se po stranách upevniti.

Za příčinou zvláštní důležitosti, jakouž má pro celou stavbu položení základů západ-ního a hlavního průčelí velechrámu, bylo na začátku června t. r. vykonáno kommissionální ohledání prací při kopání základův předse-vzatých; ohledání to vykonali členové odboru uměleckého, přibравše sobě jakožto znalce odborné p. c. k. profesora Bukovského a p. architekta Turbu, kteříž oba s ochotou již vícekrát osvědčenou se namáhání tomu pod-volili.

Kommisie usnesla se na tom, aby se v ko-pání základů ještě dále pokračovalo, pak aby v střední ose věže se do hloubky jednoho sá-hu vyšetřila skála, načež teprve nová kom-misise má definitivně určiti, jakým způsobem by se mělo položení základův předsevzíti.

V polovici července konala zmíněná kom-misise, při které se také městský stavitel pan Jan Bělský zúčastnil, opětné ohledání prací týkajících se položení základův, zkoumala útvar a srostitost skály, načež ještě se ode-brala do jeleního příkopu, aby celou roz-lohu vřkolní náležitě prohlédla a se přesvěd-čila, zdaž budovy bezprostředně na jelením příkopu vystavěné značně se ssadily.

Konečně ohledány jsou též základy věže Sv. Vitské, kteréž pokud možná byly odkryty, aby lze bylo sílu a hloubku základův seznati.

V příkopě jelením neshledáno žádné značnější ssazení budov tam zřízených; jelikož

pak se tam jeví spodek skály, jest úplně zjištěno, že základy přímo na pevné skále spočívají, kterážto směrem ku staveništi chrámovému se poněkud sklání a směrem k Malé Straně má spád v úhlu 60 stupňovém.

Po takovémto vyšetření všelikých poměrů kommisie seznala, že spodní základ jest úplně bezpečný a že se bez obavy nějakého ssazení stavba věže podniknouti může; co do hloubky základův uznáno, že 25 stop pod ulicí vikárskon úplně stačí. Usnešeno, úpatí skály srovnati a jelikož skála směrem k jihu vzhůru vystupuje, vybourání pro jižní věž asi stejně s osou hlavní brány chrámové předsevzíti.

Zdivo budiž od dolejška na 4 stopy zvýší zdláno z betonu, kterýž má záležeti z malty

z Pražského vápna hydraulického a z černého kamene Davelského; na beton položí se ve výšce 15 stop zdivo z vápence Plénského, na němž by se mohlo zdíti černým kamenem Davelským.

Z výpočtu vyšlo na jevo, že jeden čtverečný palec plochy základní ponese tíži 55 liber, kdežto jeden čtverečný palec zdiva piliře věžního na straně blíž hudebního kůru ponese tíži 133 liber, což za poměr dosti příznivý považovati sluší.

Ješto nebylo doposud možno použití oně části dvoru a sklepa proboštského, do něhož spadá jeden díl základův jižní věže, muselo se položení základů během roku 1878 pouze na severní věž obmeziti.

(Pokračování.)

Z P R Á V A

archaeolog. sboru „VOCELÁ“ v Hoře Kutné a okolí za rok 1878.

Archaeologický sbor „Vocel“ dokončiv teď druhý rok působení svého i v minulém roce pracoval svědomitě a horlivě za vytknutým účelem a dodělal se takových výsledků, že upřímní přátelé památek a sboru potěšení býti mohou.

Správní výbor a činní údové odbývali po desíti schůzích a jsouce si vědomi velké důležitosti účelu sborového, pečovali o to, aby snahám Vocelovým stále více přátel přibývalo a práce sborové zdárně pokračovaly.

Jiní pak, obdrževše roční zprávu a ono pojednání, osvědčili přízeň svou ke sboru laskavými dopisy, jako na př. Jeho biskupská Milost nejdůstojnější pán Dr. J. J. Hais, který již o poslední návštěvě své v Hoře Kutné ráčil k památkám zdejší a zvláště ku chrámu Páně sv. Barbory osvědčiti potěšující náklonnost a vysloviti se pochvalně o snahách archaeologického sboru „Vocela“, slovutný spisovatel pan Ant. Rybička a j.

Jeho biskupská Milost posílajíc na opravu gotických stolic v řečeném chrámu Páně příspěvek 25 zl, poctila sbor následujícím vlastnoručním přípisem:

Slavnému správnímu výboru sboru archaeologického
„VOCEL“

v Hoře Kutné.

Vzdávaje zdvořilé díky za tiskopisy mi zasláné, jednající o velmi chvalitebné činnosti Vašeho sboru, dovoluji si přiložených 25 zl. k účelu potřebné opravy gotických stolic v kostele sv. Barbory zaslati.

Na půdě historické, tak veskrz památné, jakou býti Hora Kutná se svým okolím právem se ho-

nositi může, jest účel Vašeho sboru nejen již nyní uslechtilý, nýbrž i pro budoucí věky, jimž poučující pohled do minulosti bude usnadněn, velice drahocenný. Neboť jestliže pochybovati nelze, že znalost předešlých věků povážlivě potomky učí, varuje, těší, povzbuzuje, ano časem i spasitelně kárá a tak pokolení zdárně odchovává: tož zajisté každý přítel lidu si přeje, aby „Vocel“ trval, se zveleboval a někdy od zdárných potomků v řadu dobrodinců národa vděčně vpočten byl. Doufaje, že se tak stane, kladu si za čest, tímto listem upřímně zvláštní svou úctu vysloviti mužům, kteří sbor „Vocel“ v staroslavné Kutné Hoře založili.

V biskupské mě residence královéhradecké

dne 9. března 1878.

Dr. Josef Jan Hais, biskup.

A velezasloužilý badatel český pan Ant. Rybička děkuje za zprávu a stanovy sborové „s tím připomenutím“, praví, „že jsem s nevšedním potěšením z ní vyrozuměl, jak rázně spolek tento sobě počíná a jak platných účinků se po ten krátký čas svého trvání již dodělal. Pročež přeji také z plna duše, aby i na budoucno co den více a více se zmáhal a k vyzdvižení a oživení citu národního a zvelebení drahé vlasti naší co nejplatněji pomáhal, — aby tolikéž i jiná města a okresy naše k zakládání spolků podobných a všímání sobě pozůstávajících v nich památkách kulturních tím byly povzbuzeny, na př. Plzeň, Hradec Králové a j.“ Přání to aby se ke cti milé vlasti naší vyplnilo, všickni zajisté žádáme. Skutkem letos učiněno jest v Plzni, kde založen jest spolek přátel věd a literatury s odborem historicko-archaeologickým,

k jehož zřízení vyžádány jsou také stanovy našeho sboru „Vocela“. Tyto s radostí posílány jsou s přáním nejlepšího zdatu ušlechtilým snahám příbuzného spolku na západě české země naší.

Milý a povzbuzující jest pak úkaz, jakého ocenění a podpory dostalo se sborovým snahám od slavného zastupitelstva král. města Hory Kutné, Poděbrad a jiných měst okolních, z nichž první zvýšilo samo roční příspěvek na 20 zl. r. m. a druhé, přistupujíc ke sboru, upozornilo na obraz „Stínání haviřů kutnohorských r. 1496“ v Poděbradech chovaný a laskavě ho sboru půjčilo, ostatní v uvědomělosti své údy sboru „Vocela“ se stala.

A můžeme těšiti se blahou nadějí, že i jiné pokročilé obce zdejší krajiny ke sboru přistoupí a vždy snahy jeho podporovati budou. —

Výbor dále pokračoval v předních pracích sborových, jež v loňské zprávě roční na str. 6 vytknuty jsou, věnuje dle toho úkolu hlavní zřetel ku sbírání památek naší krajiny, zachování a k vědeckému proskoumání jich.

Ovšem hlavní péči musil dle téhož rozvrhu věnovati nejznámější památce, kostelu svatě Barbory v Hoře Kutné, a můžeme Vám podati zde radostnou zprávu, že sbor v činnosti této šťasten byl a platně i historii českého umění posloužil.

Bylť sobě sbor mezi přední práce své vytkl: Přispěti k opravě a zachování gotických stolic v tomto chrámu Páně a časem účinkovati dle možnosti, aby se při této svatyni větším pohromám předešlo.“

A povinnosti své dostál sbor v následujícím rozměru.

Gotických stolic menší část jest nákladem archaeologického sboru „Vocela“ teď náležitě opravena od řezbáře p. J. M. Černého, takže viděti jsou opět v původní kráse své. A výbor přijav zdařenou práci tu, povolil uznale k žádosti pana řezbáře a přidal mu k umluvené části 70 zl. v sezení svém 19. prosince 1878, ještě 20 zl. a usnesl se, že odevzdá témuž řezbáři větší části stolic, aby je za plat 350 zl., dle smlouvy s ním uzavřené, také co nejsprávněji opravil.

Při tom ještě sděliti nám jest, že když ona menší část ještě rozdělána a jen některé kusy již opraveny byly, obnovil ve schůzi výborové 24. května m. r. p. řed. J. Zach loňský návrh svůj, aby se gotické stolice odlévaly, žádaje, aby mu k účelu tomu 100 zl. povoleno bylo, by mohl dáti jmenem sboru odlišiti nejhlavnější kusy opravené: jeden štítek, jednu konsolu a postranici, a návrh jeho byl většinou hlasů přijat.

Sbor staral se též o to, aby u sv. Barbory, místo pod kůrem, kde postaveny jsou ony stolice, přiměřeně opraveno bylo. Dal je malovati a při tom objevil stopy starých maleb nejen tam, nýbrž i na jiných místech velebné svatyně. Nad stolicemi odkryty jsou malované znaky pánů z Myslova a z Řasné, úředníkův mince v Hoře Kutné.

Sbor odkryl je přičiněním horlivého úda čirného p. Ant. Materky na počátku měsíce května 1878, a obnovil je ochotně náš úd pan prof. Josef Zeis, akademický malíř, k okrase místa celého. Tím obrácena jest opět pozornost i k jiným místům chrámovým, na nichž se již dříve od některých údů sboru stopy byly pozorovaly, zvláště ku kapli na jižní straně hlavního oltáře, před níž jest náhrobní kámen Dačických a kdež byl již před tím jeden úd výboru „Vocela“ odloupav na zkoušku maličko nátěru vápeného v rohu té kaple naproti oltáři, přesvědčení o skutečnosti maleb nabyt, když objevily se malované svícny, knihy a náčiní oltářní.

Činný úd pan Ant. Materka, odkrytím oněch znakův povzbuzen, pátral v řečené kapli a na jiných místech po malbách a skutečně podařilo se jeho neunavné práci a veliké horlivosti a lásce ku památkám, s jakou vlastnoručně nátěr vápený odstraňoval, že sám odkryl ty vzácné fresky, jež budí nyní obdiv nejlepších malířů a znalců. A slušno jest, abychom i zde sdělili ze zprávy p. Materkovy dne 17. září 1878 psané a výboru archaeologického sboru „Vocela“ podané, jak v záslužné práci své pokračoval.

„Počal jsem, praví, v úterý dne 21. května t. r. v pravé lodi v kapli druhé, v níž hrobka Dačických se nachází, odkrývati vápený nátěr, pod nímžto za krátko objevila se mi skupenina figur pod oknem a v pravo znak Smíšků z Vrchoviště. Jsa uměleckým provedením malby zaujat, pracoval jsem zde dále po 2 dni, v kterémžto čase odkryl jsem velký obraz v téže kapli na stěně, jenž opět vyniká umělou a bohatou skupinou osob, představující přechod královny přes vodu. Dále shledal jsem, že malby nacházejí se zde po celé stěně až ku klenbě a sice po obou stranách; též učinil jsem pokus v kapli první, sundav napřed obraz zde zavěšený, kde odkryl jsem opět obraz pod vápnem představující velký znak městský s kalichem z doby Vladislava, s odznaky zdejšího hornictví, nad nímž opět malba hornická výše se nachází a pod ním velmi vkusná dekorace gotická a 2 nějaké podobizny. A když pak i v třetí kapli objevil se mi znamenitý freskový obraz „mytí nohou apoštolů Páně“, podal jsem o tom slavnému předsednictví archaeologického sboru našeho, jenž taktéž z objevení tak vzácné památky umění českého radost majíc ochotně podporovalo mne v tom, že dalo zbudovati lešení třípatrové v obou kaplích k účelu odkrytí malby jak na stranách tak i na klenbě, která i v oboje kolem hlavního oltáře obrazy pokryta jest. — Obmítka k malbě jest velice hladká a kontury obrazů čárkované až do nejmenších podrobností s překvapující jemností. — Stěny jsou rozděleny žlutým rámcem na 4 pole: dole jest dekorace, pak nad sebou dva historické obrazy, nad nimi pak klenbě užíci se do oblouku stěně zobrazeno jest okno a v něm podobizna s nápisem kolem hlavy. Na klenbě v kapli jsou na

modré půdě zobrazeny čtyři andělé v pestrých šatech nesoucí kaditelnice. Pásky klenbové čili žebra byla červeně natřena, v prostřed pak svorník modře a kolem nich jest široká ozdoba vzorkovaná hnědě, žlutě a zeleně, v první pak kapli gotická ornamentika kolem pásu se vine. Bohužel, že nepříznivými poměry chrámu i obrazy tyto na mnoze utrpěly, an obmítka na klenbě v kaplích od vody poškozena jest. Klenba v ochozu vyniká zvláště mistrnými skupinami a sice u první kaple v prostředním čtverci na půdě modré s bílými hvězdami nachází se čtvero odznaků evangelistů Páně s nápisy. U kaple druhé jsou okrazy (mezi pásy klenbovými) proroků ze starého zákona a půda v každém poli barvy jiné. — Když oltář z kaple této přenesen byl, objevila se nám tato v původním stavu, kde u prostřed nachází se gotický podstavec oltářní, nad nímž druhdy zajisté malý zavírací oltář stával. Výše nachází se „*Ukřižování Krista*“, kterýž obraz vyniká zvláště bohoplným a něžným výrazem Panny Marie pod křížem. Po obou stranách oltáře a naproti kolem erbu vyplněna jsou zelená pole kružbou gotickou. Na pravé straně zazděna byla schránka, kolem které vymalovány jsou odznaky oltářní, jako konvičky, mísály a svícny v slohu gotickém. Velmi zajímavý a důležitý jest pak obraz na stěně pod oknem, na němž zobrazena jest modlitebnice rodinná, v které nachází se směrem k oltáři mladík, an svíci rozsvěcuje, v prostřed rytíř ve zbroji a dále panna, ana se modlí v knize.“ —

Pan Antonín Materka, jehož mimo et. archaeologický sbor „Vocel“ hlavní zásluhou jest, že ty fresky odkryty byly, jest tak obětavým, že jakmile bude časem svým lešení dále přeneseno, „práci tu s odkrýváním obrazů na stěnách opět z ochoty na sebe vezme“. — Když se takto celé dvě kaple v původní okrase objevovaly, hleděl archaeologický sbor „Vocel“ působiti, aby fresky ty budoucnosti zachovány byly. Předsednictví sboru poslalo dne 23. září 1878 vysokému c. k. místopředsedství co patronu chrámu sv. Barbory podrobnou zprávu a na ukázkou vyobrazení „*Mytí nohou apoštolů Páně*“ a „*panovníci jdoucí přes vodu*“ (dle náhledu pana Viléma Kandlera výjev z legendy o sv. Hedvice), jež okreslil pan řídící Jiří Zach. Vysoké c. k. místopředsedství vyslalo v měsíci říjnu akad. malíře a výtečného znalce pana prof. Viléma Kandlera, aby obrazy ty prohlédl a potřebné návrhy podal. Pan prof. Vil. Kandler prozkoumav je podrobně, uznal je také za velmi vzácné, ano svého druhu památky umění malířského v Čechách jediné, které tedy jistě zachovati se musí. Avšak nechtě sám, ačkoliv jest z předních umělcův, rozhodovati o tak vzácné památce, žádal, aby ještě více čelných znalcův je prohledlo a stran zachování jich také své návrhy podalo. Vysoké c. k. místopředsedství vyslalo tedy následující kommissi: pány konservatora Fr. J. Beneše, akademického malíře a místo-

předsedu křesťanské akademie Jos. Hellicha, profesora Ant. Lhotu, rodáka kutnohorského a slovního malíře prof. Bedř. Wachsmanna, profess. V. Kandlera, c. k. vrchního inženýra K. Scheinera a z Hory Kutné k ní povolalo pány: předsedu archaeologického sboru „Vocela“ pana presidenta V. O. Předáka (jenž ale nemocen jsa, nemohl se kommissee účastniti), místopředsedu jeho pana řed. J. Zacha, akademického malíře a profesora Jos. Zeise, zástupce slavné obce a duchovní správy zdejší. V neděli dne 17. t. m. o 12. hodině polední odebrala se slavná kommissee do kostela sv. Barbory za vedení c. k. okr. hejtmána pana Julia Czerwenky. Co zástupcové obce byli přítomni pánové Dr. Ant. Auředníček, rada Jos. Kircheisel a místo pana arciděkana pan P. Jos. Stýblo, kaplan. Kommissee proskoumala fresky co nejdůkladněji a vyslovila se jednomyslně, že mohou zachovány býti, že v ohledu archaeologickém i v uměleckém jsou neocenitelné, pocházejíce z konce XV. století, z něhož málo podobných památek se v Čechách nalezá, zvláště co do velikosti a jednotné souvislosti. Nemenší cenu přičkla kommissee freskám těm v ohledu umělecko-průmyslovém a dekorativním, v kterémž jsou pro dobu svou vzorné. Proto byli všickni znalci toho náhledu, aby se tak vzácné fresky ani nepřemalovaly, nýbrž pouze ty části, které scházejí, umělecky doplnily a jen kontury poněkud obnovily. Mnozí znalci pak uznali za dobré, aby se teď v jiných kaplích neodkrývalo, nýbrž odložilo se to na příští dobu, když budou posud objevené dle návrhu kommissee od osvědčeného umělce doplněny a částečně obnoveny. Zároveň poukázala slavná kommissee na velkou důležitost celé budovy v ohledu uměleckém a historickém a na potřebu nutnou, aby se především celá střecha opravila a vůbec, aby vysoká vláda náležitých kroků učinila k zachování velebné památky této.

Vysoké c. k. místopředsedství povolilo také již slavné správě kostela svatě Barbory na opravu střechy 861 zl. 75 kr. a potom 273 zl. 52 kr. ze studijního fondu a jedná se nyní o návrzích sl. kommissee. I máme pevnou naději, že působení archaeologického sboru „Vocela“ k zachování převzácných oněch fresk, jakož i celé svatyně, šťastného výsledku se dodělá.

V uznání zásluh o jmenované fresky vyslovil výbor ve schůzi své dne 22. listopadu 1878 jmenem sboru povinné díky panu presidentovi V. O. Předákovi za horlivé podporování při vys. c. k. místopředsedství, panu A. Materkovi, jenž tak obětavě fresky byl odkrýval, jakož i panu řed. J. Zachovi za vyobrazení dvou fresk co přílohu k úřednímu oznámení a panu prof. Em. Lemingerovi, jenž byl pozornost na stopy maleb obracel.

A výbor hledě působiti, aby předešlo se bohužel již možné částečné zkáze kostela sv. Barbory, zvláště když do vnitř kaplí promokávalo, učinil

potřebné kroky na příslušných místech o podporu a přijal také ve schůzi své 24. května 1878 v zásadě návrh pana prof. Jana J. Řeháka, aby se v archaeologickém sboru zřídil zvláštní odbor za účelem, sbíratí prostředky k opravě a zachování kostela sv. Barbory.

Že potom slavná městská rada Kutnohorská sama chtěla za týmž účelem obrátiti se k vysoké c. k. vládě o podporu, odloženo jest utvoření takového „odboru sv.-Barborského“ k příhodnější době. Avšak přáli bychom si upřímně, aby takový odbor archaeologického sboru „Vocela“ záhy počal blahodárně působiti pro zachování velebné svatyně té.

Mimo tuto nejdůležitější památku obracel náš sbor zřetel svůj a jiných, jak mu stanovy za povinnost ukládají, k památkám jiným a hleděl dle možnosti k zachování jich přispěti. Tak ustanovil se výbor ve své schůzi dne 9. září 1878, když jednalo se ve slavném zastupitelstvu král. města Hory Kutné o zrušení hřbitova na Náměstí a o zboření Kolínské brány, že přednese témuž slavnému zastupitelstvu žádosti: 1.) aby se pochovávalo u sv. Trojice a přispívalo se tím spíše k zachování památného kostela tobo, 2.) aby ona brána neb aspoň bašta zachována byla. Kommissie, strany hřbitova, od sl. zastupitelstva zvolená, sama částečně tužbě té vyhověla, usnesši se, aby se v nemocnici zemřelí a cizí u sv. Trojice pochovávali, a nebylo více vhodno, aby sbor u věci té dalších kroků činil. A k žádosti sborové o zachování brány kolínské usneslo se slavné obecní zastupitelstvo dne 28. října 1878 na tom, „aby brána Kolínská byla sbourána, jak původně bylo se již ustanovilo a to z té příčiny, že odstranění brány k vůli pohodlnější pasáži nutně jest potřebí. Bašta, o níž se v žádosti bylo zmíněno, zachová se ovšem jako doposud a učiní se opatření, aby nesešla více než se již stalo; věrná fotografie brány uloží se do archivu městského a byla už radou městskou opatřena.

A sbor „Vocel“ vykonal dále záslužný skutek, že postaral se o důstojné obnovení výtečného obrazu „Pietas“, jež byl roku 1673 slavný Karel Škreta ze Závořic dohotovil a „pocitivému městu Hoře Kutné“ daroval. Obraz ten umístněn byl v kostele sv. Jakuba, časem ale tak sešel, že sbor viděl se pohnuta, postarati se o jeho obnovení. Prostřednictvím velectěného předsedy pana V. O. Předáka obrátil se výbor na slovutného umělce pana Ka la Javůrka v Praze, aby ten obraz mistrovskou rukou svou obnovil. Pan Karel Javůrek velmi ochotně práci tu na sebe převzal a vykonal ji v uslechtilé obětavosti pro sbor zdarma.

Slavná městská rada kutnohorská pak osvěd-

čila ke sboru důvěru, když výboru sdělila, že má opraveno býti průčelí „kamenného domu“, a žádala, aby znalci ze sboru „Vocela“ podán byl nákres a rozpočet, dle nichž by se oprava děla. Výbor ochotně vyhověl přání tomu a zvolil k tomu účelu komitě: pány presidenta Předáka, ředitele Zacha a stavitele Č. Daybycha a 9. září předložil slavné městské radě žádaný rozpočet a plán od pana řed. J. Zacha dělaný, načež slavné zastupitelstvo povolilo na rok 1879 k opravě průčelí 2000 zl. r. č., osvědčujíc tím úctu svou k této památce.

Vedle zachování památek pečovali velectění pánové ve sboru našem o to, aby v ohledu dějepisném o jednotlivých důležitých památkách nebo dobách a zjevech historických se pracovalo. Výbor proto dal opisovati listiny z XIII-XV. století k historii zdejší potřebné a v Praze chované.

A ve schůzích činných údů (nebo ve výboru) poskytovala se příležitost, aby výsledky bádání toho ve známost pánů údů vešly, potom i pro širší obecenstvo z velké části v časopise zdejší krajiny, v „Koruně České“ a „Věstníku Kutnohorském“, neb i také některé práce ve zvláštním výtisku podány jsou. Tím ovšem jen částečně vyplněno jest přání některých údů a přátel sboru, na př. i slovutného badatele p. A. Rybičky, jež píše v listu dne 11. května 1878, „aby výbor spolku nerozpakoval se budoucně také důležitější přednášky od členů jeho v schůzkách měsíčních činěné tiskem u veřejnost podávati (nejpříhodněji snad ve zvláštním sešitu k roční své zprávě přiloženém), aby i jiným milovníkům a pěstitelům domácí archaeologie a topografie možná bylo jich užití.

(Následuje seznam zpráv ústních, písemných, přednášek, vycházek, sbírek sborových, jakož i vnitřní správy spolkové.)

Pohledneme-li ku konci zprávy této na celou činnost archaeologického sboru „Vocela“, musíme každý dáti pravdě svědectví, že sbor náš koná horlivě a svědomitě povinnost svou, hledě toliko k věcem a užívaje všech prostředků stanovami vyznamenaných, aby dosáhl účelu svého. A sbor „Vocel“ vykonal během prvních dvou let již tolik prací, že si dobyt uznání i přátel našich památek i badatelův a umělcův proslulých, takže všickni můžeme hrdi býti na dosavadní působení milého sboru „Vocela“, jehož údy býti sobě za čest pokládáme. — Přejeme si jen upřímně v zájmu důležitého účelu sborového, aby působení jeho mohlo se vykázati vždy takovým úspěchem, jako tato první dvě léta, a v lepších okolnostech aby poměrně ještě větší a vydatnější činnost rozvínoval ve prospěch umění a vědy, ke cti milé krajiny a celé vlasti české.

Fr. A. Slavík, t. č. jednatel.

«Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace «Methoda» v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 6.

V Praze, dne 30. června 1879.

Ročník V.

Obsah: Votivní chrám Spasitelův ve Vídni. Píše F. J. Lehner. — Sloh přechodní, Dokončení. (Krakorce, — Polychromie, — Závěreční úvaha.) — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. — Jednatelská zpráva Jednoty pro dostavění chrámu sv.-Vítského za dobu od 1. ledna 1877 až do 12. prosince 1878. — Jan Karel Rojek, děkan Budyňský. (Dokončení.)

Votivní chrám Spasitelův ve Vídni.

Píše F. J. Lehner.

I. Úvod.

Dne 18. února 1853 děsná ruka zločincova odvážíla se na život císaře Františka Josefa. Týden na to vydal bratr mocnářův arcikníže Ferdinand Maxmilian následující provolání, které kolovalo po celé říši:

„Stal se zločin v Rakousku neslýchaný. Šlo blízko kolem nebezpečí, před jehož pouhou myšlénkou se chvějeme; jen zvláštní milostivou Prozřetelností bylo odvráceno. Ať věčná noc přikryje zrádu; ale vděčnost a radost naše nechť ať postaví pomník, který až do nejvzdálenější budoucnosti o ní důstojně svědčiti bude. Mám za nejkrásnější výsadu svého povolání, že v něm zvláštní pobídka spočívá, abych všudy prvním byl při osvědčování podané věrnosti a lásky, oddanosti, obdivu pro Jeho Veličenství a první tudy vyslovuji myšlénku, o které smím předpokládati, že od mnohých pozdravena bude jakožto skutečného přání již kyženého.

V domě Božím slavili jsme zachránění Jeho Veličenstva, a dům Boží bude nejkrásnějším památkem, kterým ohlašovati lze Rakouska vděčnost a radost. Obracím se tudíž na všechny, kteří totéž se mnou sdílejí přání, aby smýšlení naše velkolepě se osvědčilo a tím zločin duševně odčiněn byl, i zvu, aby vašimi příspěvky umožnilo se zbudovati ve Vídni kostel účelu odpovídající. Bližší zmínku o místě v okamžiku prvního nástupu dosud

podati nelze. Jest si přáti, aby tento chrám Páně zbudován byl slohem gotickým, který nadevší pochybnost nejpůsobilejším jest, vyjádřiti vzlet a bohatost křesťanské myšlénky uměním stavitelským. K tomu všemu vyžadují se summy velmi značné. Mocnářství jest však bohaté na majetníky, kteří nikdy se nevzdávají příležitosti, oddannost svou k mocnáři a vlasti, jakož i ponut ku konání věcí vždy důstojných skutkem osvědčovati, a jejichž pravý úsudek nezneuznává, že vítězstvím nad mocnostmi, které povahu svou i směr ohavnostmi 6.*) a 18. února tak příšerně vyjádřily, zachráněn jest jak mravní pořádek, tak i majetek. Mohu tedy kojiti se nadějí, že budou nalezeni prostředkové, aby vyvoláno bylo dílo velikosti předmětu přiměřené. Prozatím jest velmi si přáti, aby všichni, kdož znamení upomínky na šťastné zachránění podporovati zamýšlejí, příspěvky své správě stavební odváděli. „Spčenými silami“ jest heslo Jeho Veličenstva, a bez spojených sil v žádném oboru cos znamenitého vykonati nelze.

Vídeň, dne 27. února 1853.

Arcikníže Ferdinand Maxmilian.

Tak napsal šlechtitý arcikníže, netuše, že dříve, než dostaven bude pomník na smíření ohavnosti, sám se stane obětí ohavnosti. Dne 14. dubna 1864 rozloučil se s Rakouskem

*) Dne 6. února 1873 v Miláně zákeřnicky napadeni jsou důstojníci, vojáci a hlavní strážé.

— na věky. Dne 19. června 1867 na Cerro de las campanas u Queretaro skonal smrtí hrdiny.

Za 26 let po památném svolání napsal císař František Josef bratru svému Karlu Ludvíkovi v den posvěcení votivního chrámu Spasitelova list následující:

„Milý pane bratře arcikníže Karle Ludvíku! Hluboce dojat vracím se z posvěcených síní domu Božího, k jehož zřízení náš v Pánu odpočívající drahý bratr s nejskvělejší výsledkem vyzval lásku a přítulnost věrných národů mých, k němuž před 23 roky, v ročníci druhou sňatku mého, u přítomnosti císařovny jsem základ položil a v němž dnes, v slavnostní den stříbrné svatby naší, modlitba díky při první svaté oběti v kostele tom k Bohu se vznášela. — Co bratrská láska podnikla a počala, tatáž láska v tom pokračovala a k šlechtnému konci přivedla. S obětovnou oddaností, se znalostí a důmyslnou horlivostí Lásky Vaší neúsilovněji k dokonání přivodily dílo mistrné. Považuji tudý za příjemnou povinnost, nejuználejší vřelý dík připojit k vysokému uspokojení, jaké dnešní den radosti — skutečný svátek rodinný veškerých národů říše mé — ploditi musí v duši protektora stavby vědouceho, že naděje uplně a zcela se splnily.“

Vídeň, dne 24. dubna 1879.

František Josef, m. p.

Oběma listy obou vznešených bratrů naznačen jest počátek a konec díla velkolepého; první jest základním kamenem, druhý kamennou růžicí na vrchu věže; a mezi oběma vine se historie. V obou deskách svázána jest kniha dějin památného chrámu. Spodní i vrchní znamenána jest pečeti bratrské lásky.

V době od prvního k poslednímu listu co zde událostí odehrálo se na jevišti světové! Jak tragicky skončil v jiném dílu světa ten, jenž stal se původcem votivního chrámu! Ohavnost, kterou odčiniti se snažil zbudováním domu Božího, na něm si vybrala krvavou oběť. V nádherném okně nad pravým vchodem bočním chrámu Spasitelova spatřuje se arcikníže Maxmilian purpurem a hermelínem oděný v průvodu světců, drže v rukou nákras půdorysu votivního chrámu. Výtečně malované okno daroval bratr — císař. Pod obrazem čtou se slova vyňatá z svolání Maxmilianova: „V domě Božím slavili jsme zachránění Jeho Veličenstva, a dům Boží bude nejkrásnějším památkem, kterým Rakouska vděčnost a radost ohlašovati lze.“

Tak krásnou dedikaci má chrám Spasitelův. Spasitel zachránil. Spasitel navštívil. Spasitel potěšil.

II. Dějiny stavby chrámové.

Provolání úžasně působilo. 300.000 osob účastnilo se dary svými — pán i žebrák. V době krátké bylo pohromadě půl druhého milionu zlatých. Země koruny české jako vždy i tehdyž osvědčily se, darovavše kromě četných potřeb chrámových na hotovosti 124.465.42½ zl., 2.650 zl. ve státních úpisech, 2.835 zl. ve zlatě. K uvedeným družily se později další četné a skvostné dary.

Když takovou měrou hmotná pomoc pohotově byla, shromáždil šlechtný zakladatel arcikníže Ferdinand Maxmilian kolem sebe stavební radu, která dne 2. dubna 1854 vyspala veřejný konkurs pro votivní chrám vídeňský. Za stavební místo určilo se tehdyž prostranství od císaře darované naproti císařskému hradu Belyederu. Chrám pro 4 až 5000 lidí měl býti vyveden slohem gotickým s dvěma věžmi a dvěma oratorii v choru. Volbu nákresu a rozhodnutí zůstavil si arcikníže sám za rady umění milovného mecenáše Ludvíka I., krále bavorského.

Do 31. ledna 1855 sešlo se 75 plánů od nejčelnějších mistrů domácích i cizích. Výbor nákresů zaslán jest králi Ludvíkovi v Římě tehdyž meškajícímu a první cena 1000 dukátů přisouzena nákresu bílým křížem v modrém poli znamenánému. Šťastným původcem byl mladistvý architekt vídeňský Jindřich Ferstel, dne 7. července 1828 ve Vídni narozený. Dokonav ve 4 měsících návrh odebral se do Říma, kam o velikonocích dorazil, v květnu pak zašel do Neapole. Mezi tím objevil se v Římě arcikníže Ferdinand Maxmilian, aby vyslovil blahopřání císařského bratra J. S. Pia IX. šťastně Božskou ochranou zachráněnému při zřícení dvorany v Santa Agnese. Zamýšlel zároveň Ferstla osobně překvapiti radostnou novinou, že v čestném zápasu stal se vítězem. Nezastav jej v Římě zaslal za ním do Neapole následující telegram:

„L' arciduca Ferdinando Massimiliano d' Austria da Roma al signore architetto Ferstel, Napoli: Godo di tutto cuore di potervi annunziare, che il vostro disegno è il preferito. È per me una compiacenza speciale, che la scelta fra 75 sia caduta sopra di voi.“

S povolením arciknížete zůstal Ferstel v Itálii až do srpna. Vráť se do Vídně zaje v podzimku do Kolína n. R. prositi o radu mistra Zwiernera a seznámiti se se zřízením tamnější kamenické dílny. Ve Vídni mezi tím jednáno o stavební místo, jelikož král Ludvík rozhodně se vyslovil proti místu zvolenému, i uloženo architektu, aby sám návrhy učinil, načež zvoleno ono, na kterém chrám skutečně stojí, — glaci alserské. Z místních a kraso-

umných ohledů opuštěno od pravidelné orientace, které Církev při katolických chrámech od patého věku skoro všeobecně šetří, takže právě opáčně chor k západu, průčelí k východu čelí.

Za nevidané slávy, za přítomnosti episkopatu celého mocnářství tehdáž právě ve Vídni shromážděného a za nesmírného účastenství všeho lidu *položen základ* ve výroční den svatby Jejich Veličenstev dne 24. dubna 1856. *Základní kámen* přivezen jest ze svaté země, z oné jeskyně v údolí Josafat u Jerusalema, kde Pán v předvečer utrpení svého ve smrtelné úzkosti třikráte volal: „Otče! ne má, nýbrž tvá vůle se staň!“ Proto na hranách bílého kamene čtou se slova písmem gotickým psaná: „Wo Christi Herz brach, brach man mich.“ Do dutiny vložen půdorys kostela na pergamenu, dvě fotografická vyobrazení průčelí a bočního pohledu rovněž na pergamenu, mince rozličné, posléze *zakládací listina* opatřená podpisy císaře, císařovny, přítomných členů domu císařského, kardinála pronuntia, veškerého spiskopatu rakouského, komitétu stavbu řídícího, architekta a vrchního stavby vedoucího. Zníť pak následovně:

„Dnes v den mučenníka a rytíře sv. Jiří, v roce spásy jeden tisíc osm set a padesát šest posvěcenýma rukama Josefa Othmara, kardinála a arcibiskupa vídeňského, tento kámen do základu položen jest, aby nad ním povznese se dům Hospodinův, nejpozdnějším ještě potomkům památník vděčnosti veškerých národů této rozsáhlé říše, jichž hlavu Všemohoucí ochránil ve vážné hodině nebezpečí. Jej v srdci přechovávaje, udeřil vznešený panovník Rakouska, František Josef První, záhy zkoušený a nalezen spravedlivý, dnes ve výroční den sňatku svého ponejprv kladivem na tento kámen základní na znamení, že blahosklonně uznává, co věrná láska bratrská vyvolala, co vroucí úcta národů skutkem učinila. Nechat tedy tato stavba příštím věkům svědčí, jak chudý a bohatý, vznešený a nízký zakladatele toho kostela, arciknížete Ferdinanda Maxmiliána, radostně následoval, když o to šlo, aby „spojenými silami“ toto dílo díky a lásky započato a s pomocí Boží šťastně dokonáno bylo. Na důkaz vykonaného položení kamene základního následují podpisy.“

Listinu, nákresy a peníze do kovové roury uložil a do základního kamene zasadil pán stavby — Ferdinand Maximilian.

Položením základního kamene nastala pojednou vlastní práce výkonná i bylo tudíž především potřeby zkušeného a důmyslného stavitele, který vedle theoretických znalostí též praktickou dovedností vyniká. Muže tak výtečné způsobilosti dodaly Čechy. *Josef*

Kranner v Praze r. 1801 narozený byl umělcem, jakými ve středověku bývali stavitelé velechrámů. Sám architektem na slovo vzatým vyznal se stejnou měrou v praktikách umění stavitelského, pocházeje ze staré rodiny pražské, ve které od dávna dědily se tradice kamenické práce. Byl umělcem, který znal stejně pracovati rukou a hlavou, perem a dlátem, kružidlem a kladivem jako nejlepší mistři zlatého středověku. Velký gotický památník císaře Františka na nábreží vltavském v Praze všeobecně obdivovaný a r. 1848 dokončený dokazuje, čím tehdáž nad jiné v mocnářství vynikal. K důkladným theoretickým vědomostem a praktickým zkušenostem přidružila se i povšechná vzdělanost umělecká, kterou neobyčejně nadaný duch jeho obohatil se na čtyřletých cestách uměleckých po Francii, Itálii a Německu, pro které vlastnosti zvolen jest r. 1860 za stavitele velechrámu sv.-vítského v Praze. Ač sám o stavbu votivního chrámu konkuroval, neodepřel při známé šlechtnosti právě umělecké pomoc a stal se druhým architektem a stavitelem kostela Spasitelova s ročním platem 4000 zl. a takto skutečně vykonným tvůrcem velkolepého díla. Bratrské združení obou architektů, staršího s mladším, velice prospělo budově samé. Mladý Ferstel stal se učenlivým žákem zkušeného Krannerova.

Prvním ovocem spojených sil bylo podstatné přeměnění původního návrhu. Dle Ferstelova nákresu měla nad křížovým čtvercem povznášeti se mohutná kuple co protiváha obou věží; nyní po zralých úvahách založení centrální ustoupilo stavbě do délky se rozprostírající; načež počalo se pracovati na vyvedení *modelu* ve dvacitíně přirozené velikosti, při čemž teprv v jasném světle objevena a uznána jest důležitost Krannerova, který nad to největší zásluhu si získal zřízením *dělny kamenické* dle zásad středověkých, v jejíž čelo sám se postavil, jakož i vhodným výběrem a opatřením potřebného kamene. Ve Vídni po celé století nebylo stavěno z kamene tesaného. Staré lomy přišly v zapomenutí a opravy na kostele sv.-Štěpánském prováděly se z kamene nepřilíší tvrdého a tudý i méně trvanlivého. Nad to pískovec velmi záhubným se stává plicím kameníků. Krannerovou zásluhou jest, že odhalením nových vydatných lomů vápencových dodáván jest pro stavbu kámen dostatečně tvrdý a zdraví dělníků neohrožující. Nové lomy u Fischau, Brunn-u a Wöllersdorfu také jinak Vídni velmi prospěly. Zde dlužno zmíniti se o 123 balvanech vzácného egyptského alabastru od místokrále Said pašy darovaného, jehož použito se hojně u oltářů, kazatelny, křtitelnice, kropenek a p. Ze Kran-

nerovým důmyslem dosaženo neobyčejné zručnosti při pracování a usazování až do podrobná v dílně vytesaného kamení, že při stavbě lešení používáno téhož dříví a tudy značných úspor docíleno, netřeba ani zvláště podotýkati. On vůbec celou dílnu tak dokonale zřídil, že velké, na samostatnosti založené ústrojí i po jeho smrti pravidelně dále se pohybovalo, tak že po jeho smrti nebylo třeba úřad obsazovati. Byl nenahraditelným, ale vše tak zřídil, že náhrada stala se zbytečnou. Toť nejlepší odkazem mistra skutečného a ducha tvořivého. Heřman Riewel, první jeho kreslič, již snadně dílo zejména zřízení vnitřku dodělal.

A tak velebné dílo rok od roku prospívalo a utěšeně rostlo. Aby zejména věže nezůstaly delší dobu nedokončeny, přispěla Vídeň na jejich zbudování 150.000 zl., čímž se stalo, že kostel votivní jest bezpochyby jediným chrámem, jehož věže dříve než chor a loď dokončeny jsou. V den narození císařova 18. srpna 1868 za veliké slávy vytaženy a usazeny jsou pozlacené bány na vrchu věží. Nákladná stavba pohltila při vši spořivosti a obětovnosti účastníkův až do té chvíle 2.496 000 zl. A co tu ještě zbývalo práce, když počalo již již nedostávat se peněžitých prostředků. Ferstel poukázal dříve na důležitou okolnost, že veliké prostranství kolem votivního chrámu nutno bude obroubiti stavbami, v jejichž vůkolí by chrám náležitě vynikal. K myšlence připojil nákres a navrhoval, aby pozemky kostelu postoupeny a prodány byly, jejichž cena tehdaž se páčila na 2.163.000 zlatých. A poněvadž místa toho až dosud k dílnám používáno bylo, žádalo se, aby prozatím matice vídeňská pro rozšíření města zřízená potřebné peníze proti pozdější splátce založila, což se také stalo po tři následující leta (1864—66) úhrnnou sumou 420.000 zl. Od roku 1867 vypláceno však po 6 následujících roků každoročně ze státní pokladny po 100.000 zl. a z dolnorakouské matice náboženské po 50.000 zl.

Nastávalo však též svědomitě starati se o sošnické vyzdobení a ornamentální plastiku budovy. Nemá-li umělecký dojem celku ujmů trpěti, musí i toto odvětví umělecké podřízeno býti staviteli chrámu. A tak se stalo. Zvítězila zásada, jednak aby sošnickou ozdobou jednotlivé články výry se znázorňovaly a skupeninami soch vyobrazily, jednak aby sochaři sochy přísně prováděli ve formách slohem předepsaných a umělecké volnosti úzdu pouštěli jen potud, pokud toho architekt bez újmy architektonického dojmu celkového dopouští. Veškerá ornamentální práce plastická konala se v dílně samé od kameníků Krannerem k tomu již dříve vycvičených, čímž

docíleno i značné úspory i přísně slohového provedení s takovým úspěchem, že i všechny modely ozdobnické od nich zhotovovány jsou. A když posléze došlo na sochy, bylo v dílně pohotově tolik dovedných rukou k punktirování, že sochařům modely zhotovujícím nezbyvalo mnoho k dodělávání. Pro zhotovení modelů zvoleni jsou umělci: sochař Levý, prof. Bauer, Feszler, Dietrich, Erler. Dílna kamenická vchovala takto značný počet sochařů zaměstnaných nyní v prvních dílnách vídeňských. Modellů dostalo se po skončení práce rakouskému museu.

Aby i vnitřní vyzdobení odpovídalo celku, v zásadě zřejmě vyslovilo se, ač právě nejdůležitější předmět — hlavní oltář — bez vědomí architekta r. 1857 u Ondřeje Halbiga, sochaře ve Würzburgu, za značnou cenu 70.000 zl. objednan jest. Dle nákresu Halbigova měl býti oltář 74' vysoký; po zhotovení objevila se však výška 84'. Poněvadž však výška hlavní lodi jen 88' obnáší, chor pak dokonce ještě ani dohotoven nebyl, a jinak ani žádného místa ku postavení oltáře se nevyskytovalo, musel od vdovy pouze symbolicky a to v částkách přejmut býti.

Že i otázka polychromie bez boje nedešla, netřeba ani dokládati. Jest-li že komité znalců r. 1873 důrazně pro polychromii vnitřku se vyslovilo a Führicha o navržení cyklu obrazů požádalo, komité stavební polychromii r. 1874 naprosto zavrhl a chtělo se spokojiti nahou omítkou, načež Eitelberger neoprávněnému tvrzení se opřel a na nejvyšších místech s dobrým výsledkem náhledům znalců platnosti zjednal.

Na štěstí dostalo se roku 1872 votivnímu kostelu opětně protektora. Arcikníže Karel Ludvík, který již co jinoch bratra svého mnohdy zastával, a po smrti onoho, jehož vždy bratrsky zbožňoval, s láskou a vřelostí ujal se díla, co jediného odkazu miláčka svého v tomto dílu světa. Na mocnou jeho přímluvu veškeré záhady nyní šťastně rozluštěny a překážky odstraněny jsou. Znešvařující oltář Halbigův darován jest kostelu Augustinskému. K dokonání kostela povoleno půl milionu zl. z fondu pro rozšíření města, čímž veškerý náklad vzrostl na 4.035.516 zl. Vyzdobení vnitřku polychromií vyřizeno ve smyslu architekta a znalců. Posléze stal se arcikníže - protektor štedrým dobrodincem a dovedl toho, že i jiní příkladu jeho následovali bohatými dary na ozdobu chrámu, zejména o jubileu 25letého vládaření Jeho Veličenstva, jakož i u příležitosti císařské stíbrné svatby.

Dne 24. dubna 1856 u výroční den císařské svatby položen jest za veliké slávy

od jasných manželů panovnických základ votivního chrámu Spasitelova. Dne 24. dubna t. r. v slavnostní den stříbrné svatby jasných manželů obklopených deputacemi veškerých národův říše ve skutečném, ohromném, jása- jícím kruhu rodinném po mnohém a trpkém navštívení zasvěcen jest Spasiteli chrám votivní. Po bouři zasvitnul zlatý paprsek radosti, žalem nezkalený. Národům rozdvo- jeným zasvitnul paprsek naděje smíření, lá-

sky a míru. Otec rodiny národů o svátých míru to slovo míru vyslovil. Mír buď ná- rodům! Spasitelův chrám buď a zůstaň zna- mením spásy a svobody nám vykoupeným krví jeho na kříži! Spasiteli! po boji dej vítězství! Církev bojující nech ať zvítězí, ozbrojena jsouc zbraní kříže a chráněna jsouc štítem Spasitele! My všichni jsme rodinou Spasitelovou.

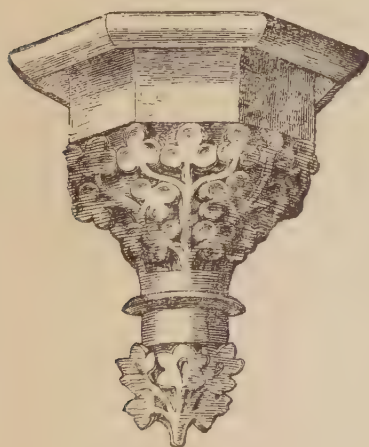
Sloh přechodní.

Píše F. J. Lehner. (Dokončení.)

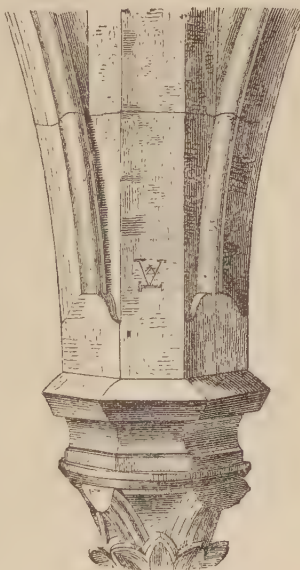
(Krákorce. — Polychromie. — Závěrečná úvaha.)

Ještě o jedné zvláštnosti slohu přechod- ního dlužno promluvit, svědčící ovšem méně o krasocitu, jako dříve o jakési pohyblivosti a tékavosti. Velmi zhusta se totiž vyskytuje při stavbách slohu tohoto, že sloup neb pi- lastr v půli výšky náhle přestává, jakoby tam ze stěny vyrůstal a spočívá na krákorcích, které by i mnohdy bohatě profilovány a ozdo-

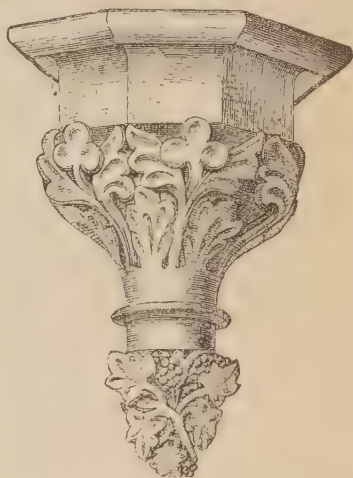
bovány, předce spíše dojem pikantnosti, než krásy plodí, čímž organické článkování citelně se přerušuje, ploše však stěny za to žádné jiné náhrady se nedostává, leda že prostor tím o něco se zvětšil a na materiálu se uspo- řilo. Obr. 162—169 ukazují, jak zajímavě a rozmanitě uměli tehdejší nové tyto články ozdobovati a vyvíjeti.

(Obr. 162.) Tišnovice.

(Obr. 163.) Hradiště.

(Obr. 164.) Tišnovice.

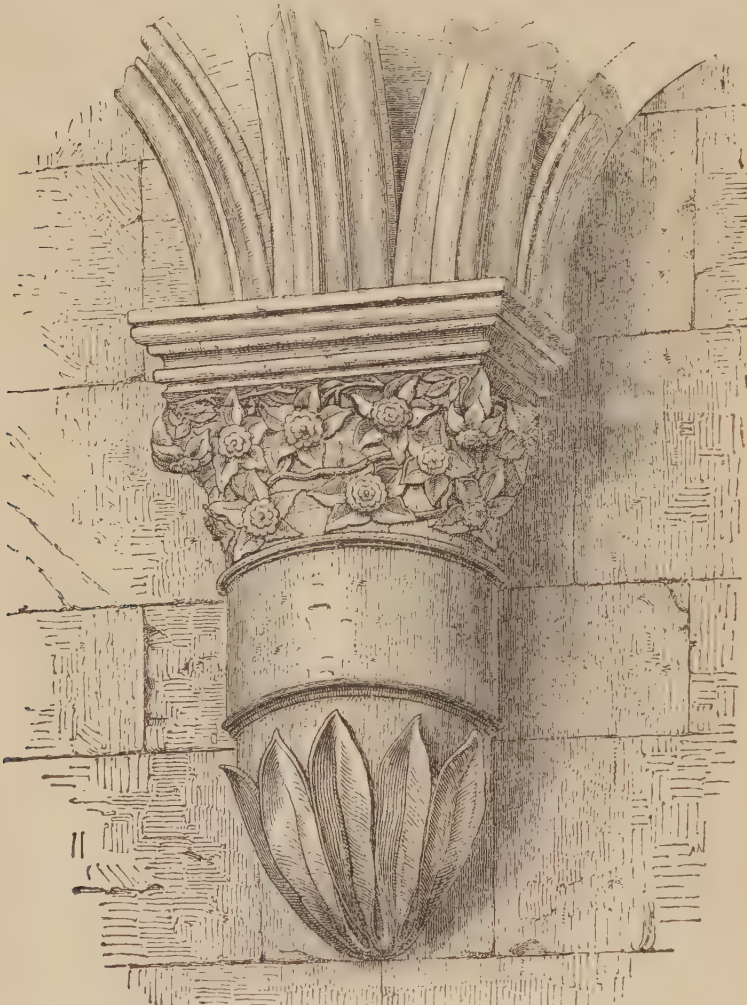
S bohatým článkováním a nádhernější dekorací úzce souviselo *ozdobování barvami* či *polychromie*. Není tomu dávno, co za ideál krásy považovaly se stěny nahozené a obílené a bylo potřebí boje dosti prudkého, nežli zase zvítězila povšechně mezi umělci a učenici stará zása da polychromie, kterou veškerá architektura v nadně se odívá. Zdravý středověk barev se nebál. Nikdy nebývalo

opomenuto okrášlovati vnitřek kostelů živostí barev, tak že netoliko stěny figurálním vy- obrazením svatých osob a dějin, nýbrž také architektonické články a ornamenty, sloupy, hlavice, římsy, klenbová žebra a p. v nadou barev různých se přidávaly. Barva pomáhala architektuře; barvou jednotlivé tvary a články architektonické větší platnosti si zjednávaly; barvou neubývalo, nýbrž přidávalo se krásy i

významu architektury. Tak arabesky sloupových hlavic jasnou barvou zřetelněji vynikaly nad pozadí temněji malované; tak jednotlivé články konstruktivní, zejména žebra, významným a rozhodným omalováním živěji vystupovala. Při tomto polychromním vyzdobování šetřilo románské umění *rhythmickým střídáním* jistého pravidla a určité *zákonitosti*, jako již dříve bylo lze sledovati na

útvarech článků a ornamentice. Červená a modrá jsou hlavními barvami s přidaným pozlacením. Při bohatějším skupení a článkovaní užívá se barev uvedených tím způsobem, že na př. na totéž skupením pilířů hlavice sloupů mají modré ornamenty na půdě červené, hlavice pak rohů pilířových červené ornamenty na modré půdě. Na pilíři protějším bývá napotom poměr opačný, tak že

(Obr. 165.) Karlsburg (Sedmihradsko). XII. věk.

částky souměrné sobě odpovídající, barvou souměrnosti odporují a tím pestrým střídáním barev rychle souměrnost zase se ruší, což oku lahodí a pozornost ustavičně napíná. Zákonitost ta opakuje se v celé takměř polychromii středověké.

Jsme u konce s vypisováním slohu předchozího.

Představíme-li si na sklenku pojednání sloh tento v dojmu celistvém, živě vyniká

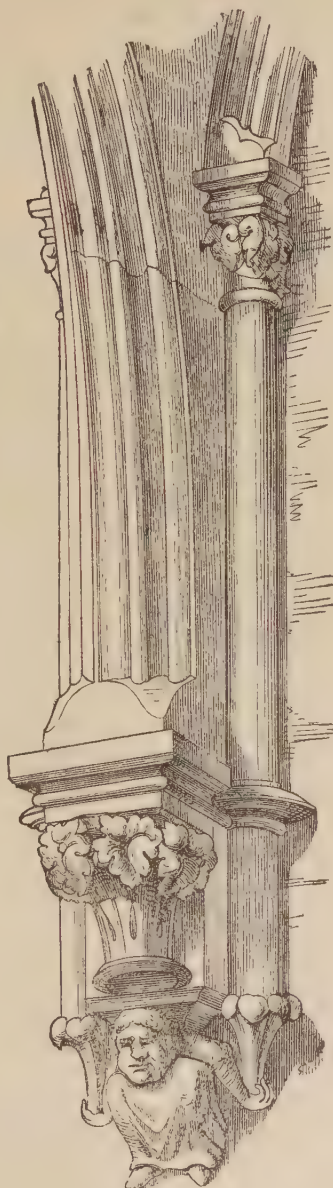
různost vnitřních článků jeho, jimiž od slohu čistě románského se liší a rozeznává. Staré tradice románské v základech svých nebyly sice ještě porušeny a vyzdviženy. Rozvrh prostoru, výstavnost a celistvost roztřídění podstatně zachována jest. V soustavě architektonické koluje však život nový, cizý. Nejprvé vyrazí na veškerých bodech méně důležitých. Napotom šíří se vždy dále a dále. Těžké, nepokoje tvary jeho vždy směleji na denní

světlo se odvažují. Na společné půdě dva opáční směrové se setkávají. Starý církevní duch středověký, kterým sloh románský jest zplozen, zákony svými oživuje ještě celé těleso; pečet jeho spatřuješ podstatně vtištěnou v důmyslném organismu. Ale obsah toho života se proměňuje a zcela novému ustupuje.

Kněžstvo, které sloh románský zplodilo a zvelebilo, rozšířilo již vědomosti své a přeneslo vzdělanost na větev novou. Starý štěp ušlechťen roubením novým počal pučeti životem novým. Nový živel blahodárným a poženým působením církve a služebnictva církevního odchován jest. Církev z nevolníků

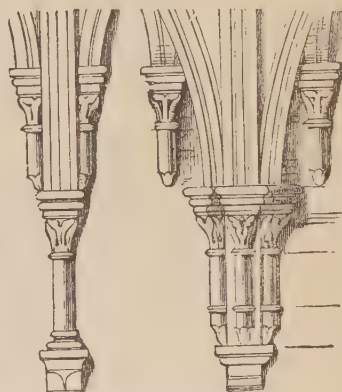
(Obr. 166.) Tišnovice I pol. III. věku.

(Obr. 167.) Klosterneuburg. Konec XIII věku.

(Obr. 168.) Sv. Pavel (Korutany). Konec XII. a počátek XIII. věku.

(Obr. 169.) Klášter Maubron.

odchovala svobodné měšťanstvo, jehož stopy nyní jevíti se počaly v umění stavitelském. Vděčně počalo pracovati na půdě zděděné. Nejevilo nepřátelství k těm, kdož ho odchovali. Ctílo matku Církev a milovalo služebníky její a učitele své. Ale samostatnost právě nabytá počala vyrážeti pupence. V ob-

jektivnosti románského slohu objevovala se subjektivnost nových živlů. Základ zůstal neporušen. Podstata se nezměnila. Jen pohyb a život v ní rázu smíšeného a povahy cizé nabýval. Kláštery vychovaly zručných mistrů z kruhu nekneží. Kolem rodin klášterních asazovali se živlové jimi vycvičení. Nadšenost

náboženská pobádala k novým stavbám a ku novým tvarům, jimiž vznik a podstata slohu přechodního důstatečně se vysvětluje. Trval až do polovice XIII. věku, v mnohých krajinách až do druhé polovice téhož věku, v kteréžto době, jak v dalších člancích později se ukáže, zapuzen jest slohem novým — gotickým.

Snad štěstím to bylo pro sloh románský, že v době rozkvětu přerušen byl na další

pouti své. Zůstal panenským a nedočkal se úpadku — copu a paruky, jako se přihodilo všem ostatním slohům.

Románský sloh jest a zůstal církevním, zamilovaným a tak důmyslně vyjádřeným slohem Církve římské, z níž se zrodil. Roma christiana, která jej zplodila, zůstala matka slohu svého — románského.

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Obraz sv. Jakuba na hlavní oltář chrámu Páně v Želeticích na Moravě; maloval F. Sequens.

Stříbrné ciborium a kalich: vys. urozenou pí. hraběnkou Thunovou objednány pro zámekovou kapli v Děčíně.

Stříbrný kalich s bohatou ozdobou ku svým prvotinám kněžským objednal si ct. p. Ig. Heyna v Litoměřicích; — *stříbrný hladký kalich* objednan paní Kar. Kasparidesovou pro chrám Páně ve Veselém n/Lužn.

Skvostný kříž k průvodům objednan pí. Karol Kláskovou pro Velké Penčice u Lipníka.

Nádherná nebesa pro chrám P. v Manetíně objednaná vysoce uroz. paní hraběnkou Lažanskou; — pro farní kostel ve Skořenicích objednána od dp. faráře Jana Cvrka; — pro farní chrám v Klomíně objednána dp. farářem Frant. Preclíkem.

Skvostné korouhve pro veleb. pána Karla Bilčíka, kaplana v Předmostí u Přerova.

Kostelní roucha, v květu objednaná, zhotovena a dodána jsou na místa příslušná.

2. Nová objednání.

Kalichy hladké se stříbrnou kupou a patenou: dp. Jos. Černohouz, I. duch. správce v trestnici plzeňské; — dp. Fr. Preclík, farář v Klomíně; — vp. Pavel Chalupa, kaplan v Drahotuších u Lipníka; — *kalich s okrasami*: dp. Jan Gebert, farář v Chotěšově.

Drobné práce kovové: *pozlacení kalichu* pro chrám P. v Albrechtsdorfu; — *pozlacení a postříbření pacifikálu*: vp. Fr. Jirák, kaplan u sv. Haštala v Praze; — *patenky*: slav. patron. úřad v Strakonici; dp. Vojt. Podobský, far. v Lysé; dp. Jan Gebert, farář v Chotěšově; — *nádobku na sv. oleje*: dp. Jan Gebert, farář v Chotěšově; — *kaditelnice*: dp. Tom. Bárta, farář v Stobořicích;

vp. Fr. Nožka, kaplan v Čermné u Landškrouna; *kropenky*: sl. patron. úřad v Strakonici; — *kropáčky*: dp. J. Thun, koop. v Trnávce na Moravě; vp. Fr. Nožka, kaplan v Čermné u Landškrouna; — *mešní konvičky*: dva páry dp. Jos. Hůlek, defic. v Praze; — dva páry vp. Jos. Radimský, kapl. ve Smidarech; sl. patron. úřad v Strakonici; —

Sošky: blah. Anežky a sv. Ludmily, pro chrám P. v Libochovicích.

Paramenty: *kasule*: skvostnou bílou s vyšívaním: cp. Ign. Heyna, bohoslov. v Litoměřicích; *červenou a černou*: dp. Tom. Bárta, farář v Stobořicích; *červenou, bílou a zelenou*: sl. patronátní úřad v Strakonici; *bílou*: vdp. Bened. Kundrát, převor dom. kláštera v Olomúci; *skvostnou bílou* bohatě zlatem a hedvábím vyšívanou: vp. Frant. Jurečka, kaplan v Soběchlebských; *sváteční fialovou a dvě červené* pro všední dny: důstp. Jan Gebert, farář v Chotěšově; — *pluviály*: skvostný dp. Karel Musch, prebend. v Litoměřicích; *bílý*: sl. patron. úřad v Strakonici; *bílý*: vp. Václav Neumann, koop. v Bohdalu; — *dalmatiky*: černé sl. patron. úřad v Strakonici; — *štolý*: bohatě zlatem a hedvábím vyšívanou: ct. Cecilie Wunderlichova, představená kláštera ursulinského v Přestavkách u Přerova; dp. Dr. Karel Řehák, vikarista na Vyšehradě; slav. patronátní úřad v Strakonici; — *velum slavnostní*: dp. Kar. Musch, prebend. v Litoměřicích; dp. Karel Hiebel, farář v Tannwaldě; dp. Fr. Preclík, farář v Klomíně; — *bursu*: dp. Severin Beran, farář v Mladočově; dp. J. Gebert, farář v Chotěšově; — *plášťiky* na ciborium: dp. Tom. Bárta, farář v Stobořicích; dp. Fr. Preclík, farář v Klomíně; dp. J. Pekárek, děkan v Blatné; — *korouhve kostelní* čtyři: dp. Václ. Hugo Nigrin, deficient v Loukově u Semil; dp. Karel Vossyka, farář v Sebranicích; dp. František Veselý, farář v Řepíně; — *polštáře oltární*: dp. Vojtěch Glatz, adm. v Libědicích; — *přikrovy*: dp. Tom. Bárta, farář v Stobořicích; důstp. Ludvik Zihlarz, farář v Brazci; — *pentle* vyšívané na prapor pro školní mládež: p. Jos. Hrabě na Kladně.

Kostelní prádlo: dvě atby: dp. T. Barta, farář v Stobořicích; dvě pokrývky na oltář a 6 purifikatorií: dp. Jos. Černošous, I. duch. správce v trestnici Plzeňské; albu, rochetu a dvě cingula: dp. Kajetán Mika, farář ve Lstiboři; dvě superpelice: dp. Frant. Miesner, farář v Plané.

Rozličné: Výkres na kapli: dp. T. Barta, farář v Stobořicích; — kříž na oltář a 2 svícny: vys. uroz. paní hraběnka Swèerts-ová v Praze; — harmonický zvonek: dp. Vojtěch Podobský, farář v Lysé; — malované okno: J. J. kníže Löwen-

stein pro chrám Páně ve Stráži; — harmonický zvonek: dp. Fr. Paták, farář v Popovičkách

3. Rozpočty.

Na pěknou lampu v renaissančním slohu a skleněný lustr: dp. Václ. Hugo Nigrin, deficient v Loukově u Semil; — stříbrný kalich s okrasami, dva velké kovové svícny: dp. Frant. Preclík, farář v Klomíně; — antependium a 2 oltářní polštářky: dp. Karel Hiebel, koop. v Tannwaldě; — kalich, patenku k nemocným a nádobku na sv. oleje: dp. Fr. Erlbeck, farář v Platu. Lehner.

Jednatelská zpráva

Jednoty pro dostavení chrámu Sv.-Vítského za dobu od 1. ledna 1877 až do 13. prosince 1878.

(Dokončení.)

S ohledem na tuto okolnost kommisie uznala, že v další stavbě nad hladinou země vyčkati se musí a že teprv pak bude lze pokračovati, až také položení základů věže jižní k té samé výši bezmála dospěje a zdivu bude dosti času popráno, aby se rovnoměrně usadilo.

Spolu však zmíněná kommisie za nutné uznala, aby, ač nemá-li stavba utrpěti přerušení, nejpozději v příštím t. j. v nynějším roce základy jižní věže byly položeny tímž způsobem, jak se to na severní straně stalo.

Usnešení této kommisie při položení základů věže severní co nejdůležitěji se vykonala; možnost položení základů ještě v tomto roce na straně jižní na tom závisí, jestli se podaří získati přístup k oné části dvoru a sklepa residence proboštské, do kteréž tyto základy sahají; v té příčině není vyjednávání s p. proboštem kapitoly Sv. Vítské doposud ukončeno.

Ačkoli to, co v minulém roce konáno, zavírá v sobě jednu z nejdůležitějších prací při stavbě velechrámu, přece nebyla to činnost taková, kteráž by přilíhla do očí spadala.

Avšak znalcové a všickni jiní, kdož bedlivě stopovali činnost stavební v době této, zajisté nabyli přesvědčení, že také práce právě zmíněná vyžadovala rovné pile, ovšem pak i stejného nákladu, jako práce v předcházejícím roce vykonané.

Během předešlého roku sbořeno jest také stavení č. pop. 34., kteréž náleželo eráru dvornímu, avšak od Jeho Veličenstva nejmilostivěji bylo za účelem sboření darováno; taktéž sbořena část kláštera u sv. Jiří a část budovy farní.

Nebylo však lze vyhověti zbožnému přání četných ctitelů velechrámu sv.-Vítského, aby prostora tudy získaná nebyla opět zastavena a tudíž aby aspoň jakýsi začátek byl učiněn k tomu, by severní strana velechrámu volnosti nabyla; neboť už dříve bylo ustanoveno, kterak se s prostorou zmíněnou naloží. Všeliké pokusy k tomu čelící, aby se na prostoře uprázdňené nestavělo, bylyby nejen síly jednoty naší přesahovaly, nýbrž i činnost její snad na delší dobu úplně zastavily.

Na místě právě dotčeném staví vys. důst. p. probošt kapitoly sv.-Vítské ze základního jmění proboštského nové proboštství, o jehožto důstojnou úpravu způsobem všeliké chvály hodným pečuje. Stavít se budova ta ve slohu přísně gotickém dle nákrešů stavitele velechrámu p. Mokra a bude zajisté pravou ozdobou starobylého náměstí sv.-Jířského.

Pro případ, že by také na staveništi farní budovy jakož i kůlny č. p. 36, kteráž náleží dvornímu eráru a má býti sbořena, se měla residence kanovnická zbudovati, byla při komissionálním upravení oné části náměstí sv.-Jířského a ulice vikářské mezi všemi účastníky ujednána taková stavební čára, kteráž nejvíce má na zřeteli uvolnění velechrámu; tím bylo vyjednávání o té věci už po více let trávající ku zdárnému konci přivedeno.

V huti kamenické bylo v r. 1877 vykrouženo 15626, a v r. 1878 celkem 3556 krychlových stop kamenů rozličných forem; r. 1878 byl též zřízen gothický oltář v kapli sv.-Anenské, ježž jednota přátel vlasteneckého umění v Čechách z nadace ustanovené ku zří-

zování památných děl uměleckých obstarala, převzavši umělecké vyzdobení celé této kaple. Oltář právě zmíněný podává skvělé svědectví o dovednosti kameníkův, po mnohá leta v kamenické huti jednoty sv.-Vítské zaměstnaných.

Ačkoli pak jednotka sv.-Vítská v nynější době činnost svou hlavně věnovati a péči míti musí o dostavění velechrámu, nicméně ani další vyzdobení vnitřku velechrámu nebylo v posledních letech zanedbáno.

Nejskvělejší část činnosti této arci není zásluhou jednoty sv.-Vítské, nýbrž památník lásky k umění, jež jednotka přátel vlastenského umění v Čechách z nadzmiňného fondu jednoty umělecké našemu velechrámu věnovala.

Jest to vyzdobení kaple sv. Anny, kterouž ředitel akademie umělecké Jan Světlý četnými malbami v barvách voskových podle vlastních nákrešů svých okrášlil; obrazy ty představují život sv. Anny jakož i vypodobnění pro nauku křesťanské církve nejdůležitějších událostí ze života blahosl. Marie Panny.

Tutéž kapli mimo to zdobí malované okno, kteréž rovněž dle nákrešů p. ředitele Jana Světlého z vůle společnosti přátel vlasteneckého umění bylo provedeno v ústavě pro malbu ve skle od firmy Neuhauserovské v Innomostí. Barevné okno představuje rodokmen královského rodu Davidova. Nad rozčlankováním architektonickým spočívá Jesse, z jehož útrob běře rodokmen svůj počátek. Větvě vzhůru vystupující objímají poprsí praotcův a králův, končíce kalichem květovým, z něhož blahosl. Panna vystupuje; mezi okrasami okenními okolo kříže seřaděny jsou odznaky čtyř evangelistův.

Úprava kaple sv. Anny jest úplně dokončena až na to, že do výklenkův oltáře mají ještě postaveny býti sochy sv. Anny s dítětem Marií, pak sv. Lukáše a sv. Methoda jakožto patronů malířův. Sochy tyto uvolil se akademický sochař p. Ludvík Šimek v Praze před letošní slavností svaté Anny provésti, načež v samý den slavnosti bude vysvěcení kaple této vykonáno.

V kapli Martinické, kterouž nákladem Jeho Excellencí p. hraběte Jindřicha z Clam-Martinic historický malíř p. Sequens bude polychromovati vyobrazeními al tempera ze života sv. Ondřeje, jest strop bezmála dokončen a během léta má též zeď oltářní býti dohotovena.

S obzvláštním uspokojením můžeme velečtěnímu shromáždění ve známost uvést, že v brzkou již třetí kaple bude obrazy vyzdobena a sice kaple Waldštýnská, jelikož Jeho Excellencí p. hrabě Arnošt z Waldšteina velkomyslně se uvolil na své útraty řečenou kapli dáti malbami okrášliti.

Ku konci roku 1878 zasazena jsou v kapli Šternberské tři barevná okna, kterážto dle nákrešů stavitele velechrámu p. Mokra a historického malíře p. Františka Sequense provedena byla v ústavě pro malby ve skle firmy Neuhauserů v Innomostí. Tato okna lze považovati za nejzdařilejší ze všech až dosud v chrámě sv.-Vítském zasazených oken barevných. Prostřední z nich, které už dříve byla p. hraběnka Saint Quentin věnovala, představuje skupení, v němž jest Maria Panna s Božským dítětem, po obou stranách klečící andělé, v dolejší řadě sochy sv. Vojtěcha, sv. Doroty a sv. Benona. Obě poboční okna byla velkomyslně věnována od nejd. p. světecího biskupa dr. Karla Pruchy, biskupa Joppenského, a představují sochy sv. Ondřeje a Jakuba staršího, v dolejší řadě blahoslavené Anežky České, sv. Víta, blah. Jana Sarkandra — pak sv. Aloisia, Alfonse a Františka Paulanského.

Co do dalšího věnování barevných oken nalezá se v práci votivní obraz Její Excellencí p. hraběnky Leopoldiny z Thun-Hohenštejnů s vyobrazením sv. Jana Nepomuckého a dvě okna pobočná se sochami sv. Josefa a Antonína Paduanského, velkomyslně věnovaná od vys. důst. p. preláta scholastika Antonína Jandourka.

Nákresy k oknům těmto p. stavitelem velechrámu a historickým malířem panem Sequensem již jsou dohotoveny a budou okna ta ještě průběhem letošního roku v kapli Pernštýnské zasazena.

Mimo to bylo uvnitř velechrámu doplněno dřevěné zábradlí galerie v oratoriu Vladislavském, barvou kamennou natřeno a erby tam se nalézající polychromovány. Ozdobení hlavního oltáře doplněno pořízením čtrnácti svícňův oltářních, jakož i čtyř velkých svícňů pro schodiště oltářní; svícny ty byly dle nákrešů stavitele p. Mokra z broncu zhotoveny a v ohni pozlaceny od firmy Hanuš a Dzedzinski ve Vídni s emailovými ozdobami od Chadta a došly také na loňské výstavě Pařížské, kde jich několik bylo vystaveno, bedlivého povšimnutí.

Vedle těchto zmíněných věnování dostalo se jednotě sv.-Vítské v posledních dvou letech též značných darů peněžitých.

V r. 1877 věnovala paní *Johanna Moravcová* opětne na zbožnou památku zesnulého manžela svého dar 100 zl.; paní hraběnka *Terezie z Lažanských* a paní *Kateřina Milde* darovaly po 50 zl.; prof. *Bezdek* ve Vídni 20 kusů napoleonorů; p. *Klement Magniet*, vrchní inšpektor státní dráhy, 150 zl.; paní hraběnka *Magdalena z Thunů* 100 zl. — V roku 1878 věnoval Jeho císařská Výsost jasný arcivévoda *Albrecht*, prohlédnuv práce

při velechrámu provedené, 1000 zl.; Jeho císařská Výsost arcivévoda *Bedřich* 100 zl.; paní *Johanna Moravcová* opět 200 zl.; pan *Václav Novák*, správce cukrovaru v Kralupech 100 zl.; a p. hrabě *Jaromír Černín z Chudenic*, věnoval obnos 3000 zl. s tím, aby se peněz těch užilo k opravě hrodek Černínských v kapli sv. Sigmunda a co příspěvek ku zřízení oltáře v té samé kapli.

Příznivými výsledky mohou se též vykázáti páni jednatelé naší jednoty, kteříž roku 1877 odvedli příspěvkův a darův 7262 zl. 3 $\frac{1}{2}$ kr. a r. 1878 celkem 8049 zl. 59 kr., k čemuž nejvíce přispěla horlivost pánů jednatelů Pražských, z nichž obzvláště jmenování budtež pánové: kanovník metropolitní kapitoly *Antonín Hora*, *Alois Čermák*, *František Hauser*, *A. V. Hegrath*, farář *Jan Havlů*, podpřevor p. *Justin Koblasa*, Jeho Jasnost *Ferdinand* kníže z *Lobkoviců*, *Otto Pinkas* a *Josef Zvěřina*, jakož i p. učitel *Jan Šír*, kterýžto pracným sbíráním menších příspěvků vybral 225 zl. a mimo to odvedl od skutečných členů 406 zl. ročních příspěvků do pokladny naší jednoty.

Příklad následování hodný, kterýž ukazuje, jak vytrvalým sbíráním malých příspěvků může se docíliti značných obnosů ve prospěch jednoty, padalo poznovu v posledních dvou letech akademické gymnasium Starého Města Pražského, kteréž prostřednictvím jednatele p. prof. *Vojtěcha Neumanna* odvedlo r. 1877 v celku 116 zl. 64 kr. a r. 1878 175 zl. 72 kr. jakožto výsledek týdenních sbírek krejcarových, a tak za posledních 10 let gymnasium toto věnovalo naší jednotě celkem více než 1100 zl.

Sbírky o slavnosti sv.-Janské a sv.-Václavské před chrámem sv.-Vítským r. 1877 a 1878 ochotně na se vzali páni jednatelové:

Emanuel Kautsch, *Ignác Jelínek*, *Ig. Kohout*, *Otakar Mensi*, *Jan Minářský*, *Ferd. Nikl*, *Jakub Novák*, *Ludvík Peduzzi*, *Otto Pinkas*, *Filip Podzimek*, *František Prokop*, *Ervín* hrabě ze *Schönbornů*, a se zvláštní vytrvalostí *Václav Brabec*.

Na venkově zdá se, že pánům jednatelům ve sbírání příspěvků značnější obtíže se naskytují; neboť ze 186 jednatelů, jež čítá jednota koncem roku 1878, jenom 54 jednatelové

zaslali nějaké příspěvky i při tom podotknouti sluší, že po bedlivém proskoumání dotyčných seznamů od r. 1876 ustanoveno, aby 55 pánův do seznamu jednatelů naší jednoty více nebylo vepsáno.

S osvědčenou horlivostí byli ve prospěch jednoty činní: svobodná paní *Vilemína z Guddenau* v Žiadkovicích na Moravě, Alfred svobodný pán z *Scharfenstein-Pfeilů* v Nalžovicích a pan *Adam Šmrha*, c. k. berní ve výslužbě v Plzni.

Počet jednatelův obnášel koncem r. 1876 v Praze s předměstími 174
mimo Prahu 235

Koncem r. 1878 čítá se jednatelů v Praze s předměstími 171
mimo Prahu 186

Počet členův obnáší koncem r. 1878:
zakládajících 10
čestných 1
skutečných 690
přispívajících 2046
mezi nimi 182 členů s roč. příspěvkem 5 zl.

Na členy, kteří spolu v roce 1877 smrtí odňati byli, upamatováno již v poslední valné hromadě; ale ani předešlý rok nebyl spolek ztrát takových ušetřen a želí zvláště úmrtí: p. JUDr. Eduarda rytíře z Doubků, p. JUDr. Václava rytíře Bělského, p. Karla Růžičky, arciděkana v Plzni, pí. Karolíny Vávrové, jeho jasnosti Alfreda knížete z Windischgrätzu a pánů agentů Dr. Vilema Kabeše, převora konventu Dominikánů v Praze, a P. J. Rojka, děkana v Budyni.

Co se týče osobních záležitostí nastoupilo řiditelstvo ve valné hromadě dne 24. listopadu 1872 zvolené pro rok 1878 svou činnost, když se vysokému c. k. místodržitelství dle výnosu ze dne 27. prosince 1877 čís. 70833 nevidělo proti změně stanov v hromadě oně přijmutých nějakých námitek činiti.

V dnešním shromáždění má se tudíž dle §. 11. těchto stanov po uplynutí prvního roku řiditelstvo vylosováním čtyř členů obnoviti.

Na místo sekretáře spolku pana Antonína Koutského, dne 11. května 1877 zemřelého, jmenován byl od řiditelství p. Ant. Mašek, přednosta okresní ve výslužbě, a nastoupil týž dne 1. července 1877 svůj úřad.

Jan Karel Rojek, děkan Budynský.

Náčrt životopisný od Josefa Roštlapila, faráře na Opočně.

(Dokončení.)

O dalším působení, starostech a pracích jeho v Budyni podstoupených a konaných, nelze mi důkladně psáti, leč bych jeho 15letou korespondenci náležitě prohlídal. Avšak i tu by lecos zůstalo nedoplněné, proto že nebožtíček ve svých listech mně zasílaných tu i tam někdy podotýkal jen, čím se zanáší a obírá.

O tom všem by mohl nejdůkladnější zprávu dáti jeho kaplan — alter ego oeconomus budynského děkanství po celý čas, co tam byl děkanem — milovaný, nynější pak farář v Pannenském Týnci: důstojný pan Antonín Pruša.

Podotýkám toliko, že jsme se téhož roku 1863 a sice 25. a 26. srpna sjeli v Brně, kdež se tisíciletá památka tato slavně oslavovala. Z Brna odjel R. dále na Velehrad.

Koncem července 1869 navštívil jsem R. v Budyni. Zajeli jsme spolu do Litoměřic, do Libochovic, na Říp, kdež usadivše se za kapli svato-Jírskou k východní straně, hledíce do naší krajiny, zpomínali jsme si časů tam společně prožilých a na zdraví všech ještě tam žijících přátel sklenku mělnického vypili.

Přijel pak za mnou a pro mne náš starý, upřímný přítel Karel Jaromír Erben, i zajeli jsme zase společně na Hasenburg, jehož si důkladně prohlédše, právě tak jsme si vedli, jako tam na Řípu.

26. května 1877 přijel s večerem R. se svým kapl. Ant. Prušou, do Bohuslavic, kdež 27. t. m. v neděli svatotrojičnou v tichosti slavil své kněžské jubileum. Po mši sv. přijel do Opočna na pouť. Jaké to bylo přemilé pro mne překvapení, když jsem po skončených mnou odsloužených službách Božích, ničehož nevěda, domů přišel a tu Rojka spatřil! Inu rád to mival, když mohl někoho z nenaděje něčím milým překvapiti a potěšiti! — Druhého dne pak ode mne odjel do Připych, kde svého starého přítele děkana a čestného kanovníka Jana Vitečka na smrtelné posteli ležícího navštívil, odtud pak zajel do Dobrušky,

pak do N. Města. Přišel do naší krajiny naposledy, jakoby na rozloučenou, v té samé klerice, svou jubilejní mši odsloužil, ve kteréž své primicie v Litomyšli slavil, jakž mi to s jakýmsi potěšením vypravoval, dokládaje, že chce, by i v ní v hrobě odpočíval.

13. července zemřel v Přepychách přítel jeho Viteček — on pak na to po 14. dnech 27. t. m. se roznemohl, slouživ ještě 26. o sv. Anně zpívanou mši sv. u Matky Boží na hřbitově. I jel jsem hned 31. července do Prahy a odtud 1. srpna do Budyni, abych jej navštívil. Bylo to smutné shledání! 3. srpna jsem se s ním na dobro rozloučil, neboť v sobotu dne 11. srpna o 5. hod. ráno v Pánu zemřel a 14. t. m. u chrámu Matky Boží byl pochován.

O povaze jeho připomínám jen tolik: Jasná, bystrá, důvtipná, učená hlava; vůle pevná, neoblomná; srdce vřelo šlechetností více, nežli na sobě znáti nechávalo; povaha neohrožená, hájící a zastávající pravdu bez ohledů všelikých až do prudkosti, ba někdy až do příkrosti; cit jemný pro pravdu a krásu a dobro; paměť věrná; jazyk výmluvný a při zpěvu chrámovém líbezný; mamony neznal; nejen literaturu ale i umění a umělce rád podporoval (jakž toho důkazem jest Jan Šichan, malíř nyní na zdokonalení své v Italii meškající, jeho křtěnec a žák v Bohuslavicích) i když ex abrupto mluvil, mluvil úchvatně do duše; komu byl přítelem, zůstal mu věrným a to slovem i skutkem; křivd jemu učiněných nevzpomínal a odpouštěl, jakoby jich nebylo.

Byl vysoké, štíhlé, ne však hubené postavy (když jsme se v proudu lidstva od sebe odtrhli, jako o 1000 leté slavnosti v Brně, zvláště v Písařce, rozhledl jsem se jen po těch nejvyšších, a hned jsem ho nalezl), vlasy měl černé až do smrti, čelo vysoké, obočí husté, téměř srostlé, vzezření víc přísného, nežli lahodného, málo kdy se usmál, za to ale upřímně a srdečně při důvěrném hovoru dobrých přátel.

«Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace «Methoda» v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci i zaslané nevracejí se. Do pisy, týkající se redakce, budtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace za sýlány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 7. V Praze, dne 30. července 1879. Ročník V.

OBSAH: Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. Odbor archaeologický. — Domácí zprávy: Budoucí kostel sv. Václava na Smíchově. Obnovený kostelík v Záběhlicích. Oprava kostela sv. Trojice na Spálené ulici. Obnovení kostela sv. Jakuba v Brně. Relief u sv. Jiří. Výstava starožitností, památností a přírodnin v Hradci Králové. Výstavy uměleckých předmětů galvanoplastických a z kovu litých. Führichovo rodiště. Budova Musejní. — Drobné příspěvky k historii umění. — Mosaika. — Listárna redakce.

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Obnovení a úprava poutnického kostela sv. Jana v Nepomuku. *)

Poutnický chrám sv. Jana jest stavěn do kříže. Rameno dlouhé skládá se ze tří čtverců s tolikéž kuplemi. V prvním jest presbyterium, k němuž přiléhají na pravo a na levo dvě místnosti, z nichž jedna za sakristií slouží; nad oběma jsou oratoria, kam po točitých schodech se vystupuje. V druhém, středním a nejprostrannějším stál u prostřed pod kuplí vysoký oltář. Třetí krátký čtverec s kruchtou hudební zakončuje loď a k němu přistavěny jsou dvě věže, jimiž se vchází do nádvoří travou porostlého a zdí obehnaného, které kolem kostela se rozprostírá. Budova kostelní byla značně sešlá. Věže, jejichž střechy při posledním požáru vyhořely, byly jen z nouze kryty; kostel šeredně natřený nevábil oko poutníka. Vnitřek po mnoha let ani nevybílěný jevil známky sešlosti a spustlosti. U prostřed kostela stával pod střední kuplí *veliký oltář* odevšad svobodný z umělého mramoru na latě kladeného a končil sochou sv. Jana Nep., kterou dle modelu Josefa Maxe z mědě vytepal stříbrník Fortner. Byl obehnán kovovou mříží na mramorových stupních. S kuple

visel nad oltářem mohutný baldachýn s těžkého damašku barvy červené, která v místech světla vystavených během času vybledla a velice sešla. Pro příliš kratičkou a úzkou mensu přiléhaly svícny těsně k výstavnosti oltáře, čímž vyčnívající římsy popáleny a začazeny jsou. Oltářní stupně byly po stranách tak úzké, že duchovní zejména cizí při čtení mše sv. snadno k ourazu přijíti mohl. Hlavní však vadou oltáře bylo, že zaujímal valnou část kostela, tak že jen malá část poutníků v krátké lodi přístupu měla, kdežto všichni ostatní při službách Božích plnili vůkolní ulice a nádvoří kostela. Tradice praví, že nynější kostel vystavěn jest na místě, kde druhdy chaloupka rodičů sv. Jana Nep. stávala a prostřední oltář zbudován jest tam, kde kolébka jeho bývala.

V presbytáři stál *hlavní oltář* sv. Jana Křtitele, jemuž i celý kostel před kanonisací sv. Jana Nep. vystavěný zasvěcen byl. Soudí-li se dle slohu a znaků zde umístěných, pocházel hlavní oltář z předešlého, mnohem menšího kostela, který při požáru, jehož obětí celé Nepomuky se staly, popelem lehl. Obraz na něm pověšený připisoval se Karlu Skretovi. Když však sundán a do Prahy přivezen jest, seznáno, že od řečeného mistra nepochází, nýbrž že jest kopií obrazu i v rytinách častěji se vyskytujícího francouzského malíře Karla Maltravès-a. Ostatně byl obraz ten

*) Viz „Method“ roč. III. str. 138. roč. IV. str. 82.

valně porouchán a několikrát přemalován. Nad hlavním obrazem spatřoval se obraz menší, představující poprsní vyobrazení sv. Jana Nep. bez všelíké ceny umělecké.

Pod vítěznou branou presbytář od střední kuple dělicí stál po straně malý *oltářík votivní* se soškou sv. Vojtěcha. Další *dva oltáře* umístěny jsou ve střední prostora pod hlavní kuplí ve zvláštních výklencích a vyvedeny jsou slohem nejzručivější paruky s anděličky na zeď přibitými. Kromě uvedených čítal kostel ještě *dva* jiné zajímavější *oltáře v lodí* proti sobě stojící, které pocházejí z téže doby, kdy kostel vystavěn jest. Výstavnost jejich vyvedena jest z umělého mramoru, který však později při opravě (!) od nějakého dobrodince (?) olejovou barvou na dubovo potřen a fládrován byl. V kostele stálo tudy celkem 7 oltářů.

Kazatelna na konci mezi lodí a centrálou postavená byla i s hlavním oltářem v stavu tak povážlivě nebezpečném, že kazatel měl vlastně býti na život pojištěn. Nebo jenné klepnutí dostačovalo, že ze dřeva červotoč jako ve mlýně mouka se řítíla.

Dřevěné pažení u dveří mělo brániti průvanu. Poněvadž ale nedosahovalo až do klenby, býval v kostele průvan nesnesitelný. Dlažba kostelní byla částečně vyšlapána, dvéře a okna ohnilá a p.

Kostel sv. Jana byl původně vystavěn za poutnický, kdežto velepamátný gotický kostel sv. Jakuba děkanským býval, který však nařízením císaře Josefa II. zavřen, a ve skladiště proměněn jest, načež poutnický kostel prohlásil se za děkanský, ač dle své výstavnosti k účelu novému se nehodil. Štědrý patron opravil však před lety kostel sv. Jakubský a navrátil jej posvátné bohoslužbě. Když tedy nyní k jub. slavnosti sv. Janské měl chrám poutnický obnoven býti, složil vd. pan děkan Matěj Veselý prosbu k J. Ex. pánu biskupu Janu Valerianovi, aby chrám sv. Jakuba opětně za děkanský prohlášen byl, což se také stalo. Důležitým rozhodnutím věhlasného biskupa nastala péče, aby poutnický kostel účelu svému přizpůsoben byl. Prvním požadavkem bylo vyzískání větší prostornosti odstraněním velkého oltáře u prostřed chrámu pod střední kuplí se vypínajícího.

Se svolením J. Ex. nejd. pána biskupa Jana Valeriana vyměněn jest starý oltář pro věčnou pamět za *skromný oltář křížový*, který dopouští volný pohled na hlavní oltář jak věřícím, tak i zpěvákům a varhanfku na kruchtě. Nový křížový oltář skládá se z mensy, nízké predelly, lávky na 6 svícňů a kříže s ukřížovaným Vykupitelem. Kříž nesen jest od dvou andělů. Na zadní straně

oltáře jest medaillon s Matkou Boží Staroboleslavskou a nápis latinský, český a německý: „Zde se narodil sv. Jan.“ J. S. Leo XIII. prohlásil oltář za privilegovaný a proto čte se na přední straně predelly nápis: „Altare privilegiatum.“ Oltář jest zahrazen mříží co místo posvátné. Ornamentální část oltáře jest zlatá, vše ostatní má hlavní ton barvy šedé.

Jako tento nahrazen jest také neúhledný a zpuchřelý *oltář hlavní* zcela novým oltářem v obrovských rozměrech, jak toho výstavnost kostela vyžadovala. Nový oltář má výšku dvoupatrového domu, 11 metrů. Skládá se z prostanné mensy o 3 stupně zvýšené, nad kterou z každé strany jsou dvě lávky nad sebou pro svícny. U prostřed jest tabernakulum těžkým, bílým hedvábím uvnitř vyložené. Po straně tabernaklu jsou dva nosiče na způsob dvou modlicích se andělů, kteří pro výstav nejsvětější Svátosti nesou trůn v podobě chrámečku na sloupích spočívajícího. Co nejdůležitější předmět oltáře jest tabernakulum s trůnem vesměs dobrým zlatem pozlacené, tak že kromě zlata žádná barva se zde nespátřuje. Zadní a boční otvory trůnu jsou vnitř drahým, těžkým, bílým hedvábím, z venčí červenými oponami ověšeny. Opony visí na pozlacených kroužkách. K výstavnímu trůnu vystupuje se po schodech, které s obou stran za oltářem vzhůru vedou. Když výstav není, stojí na trůnu místo Sanctissimum pozlacený mešní kříž. Na dvířkách tabernaklu stkví se malovaný Beránek Boží na zlaté půdě. — Ostatní výstavnost oltáře spočívá na mohutném podnoží. Skládá se ze 4 bohatě okrášlených sloupů s příslušným řimsováním, lomeným štítem a střední výstavností celek zakončující. Na podnoží sloupů jest čtvero znaků na památku dřívějších a nyníjších dobrodinců chrámu. Sloupy jsou žlábkované, festony bohatě ověšené, v hlavicích anděličky okrášlené. Mezi sloupí jest rovněž ozdobeno festony. U prostřed oltářní výstavnosti spatřuje se kasetovaný, bohatou tapetou barvy fialové okrášlený výklenek, v němž stojí kovová socha sv. Jana Nep. znovu postříbřená, která původně bývala na oltáři centrálním. Svrchu na rohových výklencích vznášejí se dva andělé s věnci a palmami. Vlys ozdoben jest krákorci. Také ostatní římsy jsou bohatě řezané. Výstavnost vrchní, kterou oltář svrchu se zakončuje, má obraz sv. Jana Křtitele od Jos. Hellicha malovaný. Skládá se z lesen v náplních ornamentovaných, z řimsování a končí se rovným štítem, s jehož tympanonu ozářený jazyk svato-janský září. Nad lomenicí vznáší se kříž bohatě řezaný jakožto koruna celé výstavnosti, která po obou stranách obklopena jest zvrácenými nosiči bohatě řezanými. — Celý oltář

má šedohnědý nátěr, ornamentika pak a veškeré římsování jest zlaceno.

Kazatelna z dřívějšího místa nepříznivého přenesena nyní po rozšíření kostela, které odstraněním prostředního oltáře povstalo, do centrálního prostoru a postavena jest pod oratorium na stranu evangelní, tak že nyní na kazatelnu pohodlně ze sakristie se vchází. Kostra kazatelny znovu se zbudovala a okrášlila se nově pozlacenými a opravenými ornamenty kazatelny dřívější.

Dva postranní oltáře střední síně odstraněny jsou a na jejich místo postaven svrchu jmenovaný oltář votivní s jedné, podobný nově zhotovený s druhé strany. S *obou bočních oltářů* v dolní lodi ohyzdný fládrovaný nátěr odstraněn, dřívější umělé mramor znovu vyleštěn a mensa podobným mramorem obložena jest.

Dřevěné pažení u hlavních dveří znovu zbudováno a tak zřízeno jest, že průvanu dále nelze se báti. Má po stranách jednokřídelná, u prostřed dvoukřídelná dvéře. Prostřední dvéře jsou zamřížovány a zaskleny, tak že v kobce utvořené možno věřícím i za dne chrám Páně navštívit.

V podobném duchu opravilo se veškeré ostatní náčiní kostelní i s varhanami a vše natřelo se barvou s hlavním oltářem souhlasící.

Stěny uvnitř kostela obdržely nátěr ve 4 harmonizujících barvách, tak že architektura od plochých zdí dobře se odráží. Že i dlažba se opravila, netřeba dokládati.

Ale i venkovský pohled kostela úplně se změnil. Škaredé přístřežky věží ustoupily štíhlým báním slohu kostelnímu přiměřeným. Dobročinností J. J. kněžny Vilémíny Aueršperkové a píli říditele panství zelenohorského od poutníků dáno kyžené přání nyní skutkem se stalo. Kostelu dostalo se i zvenčí přiměřeného nátěru. Dvéře, okna a p. důkladně opravena jsou.

Hlavní a křížový oltář pracován jest v Praze. Vše ostatní zaopatřeno v místě samém. Hlavní oltář vyžadoval nákladu 2669 zl. 64 kr., tedy o 110 zl. méně, než původně rozpočteno bylo. Křížový oltář přišel na 310 zl. 47 kr. Obnovení obou bočních oltářů na 623 zl. 81 kr. Veškerou práci řídili a nákresy potřebné dodávali a prováděli *architekti A. Baum a B. Münzberger*, jimž odbor umělecký Akademie křesťanské práci odevzdal.

V tak slavně přichystaném svatostánku rouchem svátečním oděném konalo se pak jubileum svato-janské za účastenství nevidaného. Během měsíce května dostavilo se poutníků 150.000, které velehorlivý, vysoce zasloužilý a vlastenecký náš P. Vodka po celý

měsíc učil, povzbuzoval, zpovídal. Svatyně důstojně okrášlená zase se oživila modlitbami, obětmi, svatými předsevzetími. Zázračné duchovní dílo řídil duchovní architekt, jehož vřelé srdce a výmluvná ústa trvalou památku zůstavily v tisíceroch prsou *na oslavu sv. Jana Nepomuckého*. Veškerý episkopát český putoval ku kolébce nepomucké. Za pastýři šlo stádo celé. Požehnaný byl ten květen v Nepomuku. Dílo se vydánilo. Buď Bohu chvála!

Stříbrný kalich s okrasami a *skvostně vyšivané kasule* k prvotinám novosvěcence: vp. Ign. Hoyne v Litoměřicích.

Sošku sv. Anny pro chrám P. v Neukirchenu, pracoval sochař Veselý.

Kostelní roucha v červnu objednaná, zhotovena a dodána na místa příslušná.

2. Nová objednání.

Obnova farního kostela v Klomině (Chlumíně). Dp. Frant. Preclík, farář v Klomině, požádal výbor sekce umělecké, aby vyslal ze středu svého znalce, kteří by ohledali farní kostel v Klomině, jakož i filiální kostel v Zálezlicích a po zhlédnutí návrhy učinili, co a jak by v obou řečených kostelích mělo se obnavovati. V listu svém zároveň se zmínil, že v tom i onom chrámu vyskytuje se leckterá starožitná památka, která zasluhuje návštěvy. Vnadišlo dobře účinkovalo. Dr. Fr. Bauer, arch. Baum, Lehner a Šimek bez meškání se přihlásili, že si vyjedou do Klomína. Popis starožitností v Zálezlicích a Klomině přechovávaných následuje dále pod nápisem: „Odbor archaeologický.“ Zde krátce dlužno zmíniti se o výsledku důkladného prohlédnutí obou kostelů od hrobky až do střechy věže. Obšírné zprávy o obou kostelích podá dp. farář v odpovědi na „otázky archaeologické“. Zde stačí říci, že farní kostel klomínský z první polovice 18. věku pocházející jest stavěn do kříže a že vnitřní jeho prostory nejsou bez půvabu. Obcházka po kostele konala se za přítomnosti patronátního komisaře, říditele panství velvarského a obecního starosty klomínského, kteréžto pány dp. farář na ten den ku komisi pozval. Stavební část jest celkem v pořádku, pouze se doporučuje vydláždění pod okapem kolem kostela. Jen okna jsou chatrná a vyžadují co nejdrívě dobrého zasklení, nejlépe a nejtrvanlivěji kotoučkovým sklem v olově pevně zasazeným i nejlitějšmu krupobití vzdorajícím, které v nejnovější době Harrachovské sklárny velmi levně dodávají. Po správném zasklení budíž veškerá píle věnována vnitřní obnově a důstojné úpravě.

Klenba presbyteria jest malována v duchu 18. století. Budiž doplněna přiměřeným vymalováním celého presbytáře. Ostatní kostel obdrží pak nátěr s celkem souhlasící v několika tonech ku vyznačení článků architektonických. Pak ale bude první péčí, aby *hlavní oltář* důstojně zřízen byl. Uzká mensa musí býti rozšířena, tabernakulum s trněm nově zřízeno, skleněná skříň s ostatky sv. Donata na jiný oltář přeložena, ohryzný obraz sv. Maří Magdaleny naprosto odstraněn a nejlépe vyměněn za sochu, kteráž by se postavila do pěkného výklenku architektury přizpůsobeného. Také sochy po stranách oltáře dlužno zase postaviti na místa pro ně určená. Křiklavý nátěr vymění se za jiný. Částky ornamentální a nejdůležitější články římsování budou vyzlacený. Okno nad oltářem musí sklem malovaným vyplniti se, aby přílišné světlo zmírněno bylo a nepřekáželo. Také *kazatelna* obdrží nový nátěr s barvami hlavního oltáře souhlasící. Oba *boční oltáře* jsou sluhu kostela zcela přiměřené. Až zmizí nynější divoké jejich pomalování a obrazy oltářní náležitě obnoveny budou, objeví se teprv náležitě slušná výstavnost jejich s architekturou kostela pěkně souhlasící. Oponu před výklenkem k Božímu hrobu dlužno ovšem co nejdříve odstraniti. Snad by zároveň to místo nejlépe se hodilo, aby sem přenesen byl ze sakristie starý, *křídlový oltář*, nejlepší a o nejvzácnější památnost celého kostela, o němž dole obšírněji zmínka se činí. Pod kručtou jest zazděn náhrobní kámen, jehož kamenická práce velmi dobře jest zachována.

Poněvadž pro nemajetnosti celou opravu najednou pořídití nelze, bude se pokračovati podle možnosti, ale soustavně pořádkem uvedeným. Architekt A. Baum vyhotoví letošního roku návrhy a rozpočty, aby během budoucího roku s obnovou počíti se mohlo.

Z téže doby, jako kostel, pochází bohatý a pěkně do trojhranu komponovaný sloup morový zřízený od patrona kostela, arcikn. Toškánského, jehož jméno na dedikačním nápisu prozatím nebylo lze přečísti. Stojí u prostřed náměstí velmi prostranného a pravidelně do čtyř stran založeného, kolem něhož se ostatní osada rozkládá. Již polohou městyso nasvědčuje se tudy, že Klomín (Chlumín) jest osada stará. Morový sloup, skutečná to okrasa náměstí, jest ozdoben množstvím soch. Dole: sv. Václav, sv. Ludmila a sv. Jan Nep. s příslušnými nad sochami reliefs, představujícími martyrium těchto světců a znak patrona a zbudovatele s dedikací. Svrchu sv. Prokop, sv. Eustach a sv. Maří Magdalena. Nejvýše pak sv. Joachim, sv. Anna a sv. Josef. Dole jest vytesáno jméno mistra:

Johan Pursch.

I : V.

Sousoší velice utrpělo škodlivou povětrností a jest svrchovaný čas, aby pěkný sloup morový důkladně obnoven byl.

Půl hodiny od Klomína jsou

Zálezlice s filiálním kostelem u prostřed hřbitova s široce rozloženou věží. Kostel má v míře svrchované potřebí důkladné a rychlé opravy. Těsně u zdi kostelních jsou vysázeny keře a stromy, které zdím velice uškodily, tak že omítka jako troud odpadává. Odkap není vydlážděn a vlhko škodí základům. Zvonice s pěknými starými a dobře zachovanými zvony není dosti chráněna proti nepohodě povětrnosti. Čepy krovu kostelního jsou místy vyhnílé. Nejbidněji to však vypadá s vížkou sanktusovou, která nad presbytářem sedí. Jest zde celý les zbytečného dříví. Při opravování užívalo se však na mnoze spuchřelého, starého dříví, které při pouhém dotknutí se rozpadává. Vše jest plno červotoče. K zvonku svrchu zavěšenému bez nebezpečení života dostati se nelze. Podle tvaru podlouhlého, málo vykrouženého možno souditi, že jest to nejstarší zvon, snad z 13. století. Jest také na malou vížku příliš těžký a architekt A. Baum radil, aby do velké zvonice byl přenesen a menším zvонkem nahrazen. Nyní se ním zvoní klekání a poledne. Prozatím musí pro chatrnost vížky umlknouti, neboť při zvonění celá zvonice povážlivě se klátí. Když odzvonili poledne, křížek věžní, který při zvonění jako korouhvička se točil, již ani se nezpřimil, nýbrž smutně nakloněný zůstal. Aby se nestalo neštěstí, nesmí se na té vížce nepoměrně velké zvoniti, pokud novou, pevně a v menších rozměrech vystavěnou nahrazena nebude.

Jako zevnějšek má i *vnitřek* potřebí důkladné obnovy. V kobce stojí v nízkém výklenku velká socha sv. Jana Nep. od dobrodince dobře smýšlejšího ošafirována po indiánsku. Bude opravena a jinak postavena. Presbyterium skromného kostela jest klenuté, loď má strop rákosový. Copová úprava vnitřku odpovídá sluhu. Až oltáře a kazatelna, nyní zelené, přiměřeně natřeny, obarveny a upraveny budou, nabyde kostelík tvárnosti úhledné. V presbyterium, v němž dvě okna po stranách zazděnu býti žádají, bude slušně vymalováno. Mřížka do lodi, kde původně bývala, bude pošinuta a výklenek sedilní zase upraven. Cihlová podlaha ustoupí nové podlaze kamenné. Křiklavý kolovrátek na kručtě, který opravy již ani hoden není, spálí se a kostelu dostane se nových varhan. Krásný starý relief dobře zachovaný i s malovanou svou predellou ob-

noví se a postaví se pak na místo přiměřené do lodi. Jest to vzácná památka, která zdobiti bude celý kostel. Kostel má dostatečného jmění a lze tudíž celou obnovu zříditi najednou.

Kalichy: *stříbrný s okrasami:* dp. Fr. Tyl, zám. kaplan a archivář na Vorlíku; — *hladký* pro kapli v Podmoklích.

Drobné práce kovové: *kříž stříbrný:* vp. Ferd. Harner, koop. v Holici u Olomouce; — *kaditelnice:* p. hrabě Schönborn a vp. J. Straka, koop. v Želeticích na Mor.; — *kropáček:* vp. A. Wagner, kapl. v Žatci; — *lustr kovový:* vp. Ant. Ošťádal, kooperátor v Stangendorfu u Svitavy; — *oltářní svícny:* vdp. Dr. Kar. Hušek, děkan v St. Kolíně.

Paramenty: *pluvial černý:* dp. J. V. Doubrava, adm. v Dublovicích; — *černý pluvial* z vlněného damašku: vp. J. Kramr, kapl. v Mníšku; — *kasule:* černou z vlněného damašku: dp. Ant. Průša, farář v Panenském Týnci; — *bílou:* vp. J. Kramr, kaplan v Mníšku; — *čtyry černé kasule* z celohedvábné těžké látky: dp. Lohel Schmidt, sekretář na Strahově; — *bílou:* Uršulinský klášter v Praze; — *bílou:* vp. Jan Libertin, kaplan u sv. Apolináře v Praze; — *velum a štolu* bohatě vyšívané: dp. J. Molitor, farář v Chicagu v Americe; — *antipendia* dvě vyšívané: dp. Ad. Pažout, far. ve Velimi; — *bursu:* důst. p. Jos. Püchel, farář v Hošce; — *štolu* dvě bílé a dvě fialové, pak bohatě vyšívanou bílou štolu: dp. A. Wrtílek, farář v Dolní Vltavici; — *fialovou:* vdp. Dr. F. Bauer, professor theologie v Praze; — *komže* pro mini-

stranty: dp. Ant. Průša, far. v Panenském Týnci; — *polštáře* na oltář: vp. Jan Straka, koop. v Želeticích na Moravě; — *koberce* dva na stupně oltářní. dp. Fr. Kondelík, farář ve Mšeně.

Kostelní prádlo: *dvě alby a humerale:* vp. J. Kramr, kaplan v Mníšku; — *albu:* blp. Josef Pavlíček v Karlíně; — *šest oltářních plachet a hravky:* vp. Jan Straka, kooperat. v Želeticích na Moravě.

Rozličné: *skvostný missál a missál de requiem:* dp. Ant. Průša, farář v Panenském Týnci; — *harmonické zvonky:* vp. Jos. Šonský, kooperat. v Dolní Libchavě; vp. Jan Libertin, kaplan u sv. Apolináře v Praze; J. Seifert, říd. učit. v Zettlu; Jos. Püchel, farář v Hošce; Al. Kriener, duchov. správce v Hochštýně u Záhřebu; Jos. Kašpar, farář v Telecím; hrabě Boos-Waldek v Praze; — *zvon:* vp. Al. Karas, koop. v Maršovicích u Neveklova; — *umývadlo* pro sakristii: dp. F. Lehečka, farář v Hlavně-kostelním.

3. Rozpočty.

Na dva obrazy: Srdce P. Ježíše a P. Marie: dp. Fr. Ovesný, farář v Lenešicích; — *sošku* bl. Anežky: dp. Karel Bezstarosti, farář v Budišově na Moravě; — *skvostnou červenou korouhev:* dp. Fr. Urban, farář v Libiřicích; — *spolkový prapor:* dp. J. Hejtmánek, farář v Korouhvi; — *velký oltářní obraz* sv. Václava: vp. Jos. Dvořák, koop. v Čibuzi; — *nebesa a missál:* vp. Adolf Ptáčník, farář v Plössu. Lehner.

Odbor archaeologický.

Starožitnosti církevní kostela v Zálezlicích. Členové odboru archaeologického při Akademii křesťanské, architekt Baum, prof. Dr. Bauer, Lehner a Šimek ohledali na pozvání dp. faráře Klomínského Fr. Preclíka při prohlídce chrámu Páně za příčinou zamýšleného obnovení také starožitností zde se nacházejících a byli překvapeni objevením dřevěné *sošky vzkříšení Páně*, která v sakristii nalezena jest. Typická hlava Kristova s vousem nerozděleným jeví výraz důstojnosti. Nimbus kolem hlavy představuje známé tři lilie. Celá soška plátnem potažená jest polychromována ve všech svých částkách; červený plášť ozdoben jest zlatými květy. V hlavě jest zaražen železný kroužek, který sloužíval ku vytahování sošky o vzkříšení Páně, jakož obyčejem bývalo. Postava Vykupitelova jest výtečně pojmuta a dobře komponována. Provedení ne příliš jemné svědčí o vysokém stáří. Povšechný ráz odkazuje sošku, s plintou 62 cm. bez ní 58 cm. vysokou, do 14. věku. Poněvadž takové památky velmi řídké se vyskytují, lze

s bezpečností nadíti se, že dp. farář, milovník starožitností, svěřil sošku do opatrování budoucího musea křesťanského, aby snad někdy po jeho odchodu v židovském vaku nějakého slídícího vetešníka nezmizela a do cizozemského musea odešena nebyla. Ve vlastní naší bohužel! zachovaly se beztoho jen pouhé pa-běrky bývalé činnosti umělecké a proto ty zbytky dlužno opatrovati jako zřítelnicí oka. Archaeologové čestí zde a onde před málo lety objevili pěkné památky v kostelích a když nyní zase se šli podívat na ně — nebylo jich tuto. Zmizely ve vaku židovském. Co do musea křesťanského se dostane, zůstane pro vlast zachráněno — na vždy. —

Druhá starožitnost jest *dřevěná práce vypuklá z konce 15. nebo z počátku 16. století*, výtečně zachovaná a dobře pracována, představující Rodičku Boží obklopenou sborem apoštolským. Relief jest pověšen na epistolní stěně presbyteria. Kam se však poděla predella jeho, na které patrně stával? Prohlídnuvše kostel odebrali jsme se do umrlčí ko-

mory, a ejhle! Bývalá predella na jedné straně uříznutá stojí na zemi. A jak krásně malovaná! Jsou zde vyobrazeny: sv. Anna, sv. Máří Majd., Maria Salome a dvě Svěťice s korunami vévodskými; jedna z nich drží v ruce sošku Panny Marie s Jesulátkem, druhá má mísku, na které leží něco, co nyní rozeznati nelze. — Krásná památka bude řízením uměleckého odboru Akademie křesťanské přiměřeně obnovena a na vhodném místě v lodi kostelní zase postavena.

Na straně epistolní v presbyterium jest zachován též *výklenek sedilní*, který bude polštáři ku sezení opatřen. *Zvon* na malé vížce sanktusové, až bude dolů snešen, objeví své stáří. Dle tvaru lze souditi na 13. věk. Potvrdí-li se toto jeho stáří, bude vzácnou památkou kostela. Hlas má dobrý.

Křídlový oltář v Klomíně. Jako filiální, má rovněž i farní kostel svou vzácnost. V sakristii kostela Klomínského stojí dobře zachovaný *křídlový oltář* či *archa* z konce 15. nebo počátku 16. věku. Šířka prostředního obrazu obnáší 1·80 m., křidel po 88 cm. Na

prostředním obrazu *vnitřní* skříně spatřuje se Bůh Otec držící v náručí mrtvého Krista. Kolem jsou andělé s nástroji umučení. Svrchu vznáší se Duch Svatý ve způsobu holubice. Zvláštní toto a zajímavé vyobrazení nejsvětější Trojice Boží obklopeno jest na křídlech čtyřmi menšími obrazy. V levo: Zvěstování andělské a Navštívení Panny Marie. V pravo: Narození Páně a Příchod 3 králů. Vše malováno jest na zlaté půdě. *Zevní* křídla zavřené archy okrášlena jsou 4 obrazy. Představuje se zde: Zrada Jidášova; potupa Kristova; ukřižování; v hrob položení. Malby nejsou tak pečlivě vyvedeny, jako svrchu uvedené na predelle zálezlické. I tato vzácná památka bude příležitostně péčí Akademie křesťanské obnovena a v kostele příslušně umístěna.

Na faře uchovává se *urbár pražského kláštera sv. Jirského* (z r. 1595—98) a vložený do něho *inventář*. Kterak se octnul na faře Klomínském?

Archaeologická žeň toho dne byla dosti pozhnaná. Objevené poklady byly veřejnosti dosud neznámy. *Lehner.*

Domáci zprávy.

Budoucí kostel sv. Václava na Smíchově. Praha se znovu opevňuje. Hradbami a příkopy? Nikoliv! Svatými patrony země české a novými kostely na jméno jejich zasvěcenými. Doba materialismem prosáklá staví velebné pomníky spiritualismu ve smyslu nejvznešenějším, sama buduje hráze proti přívalu nového pohanstva, které v nejnovější době zplodilo utěšený četverlístek zvedených dětí: komunu, sociální demokracii, nihilismus a liberalismus. Z jedné větve vyrazily čtyry haluze — stejné ceny, stejné krásy. A že v podvrtných právě dobách víra vítězná a vítězíci památníky staví sama sobě na záchranu lidstva, jest důkazem, že dějiny Církve kráčejí vlastní cestou překážky přemáhající, nepřátely potírající. Církev bojující jest vždy Církví vítěznou. V dějinách církve vládne zázračná důslednost.

Kolem matky usazují se dcery. Kolem Prahy rozložila se předměstí. Karlín a Smíchov, Vinohrady a Žižkov. Každé město má a míti musí své středisko — chrám. Karlín ho již má. A jak krásný chrám. Smíchov velké dílo počíná. A na Vinohradech vše ku zbudování chrámu se chystá. Nová města zvolila si staré patrony. Zasvětila se jim a hledá u nich ochrany. Svati patronové čestí kolem Prahy budují si strážnice na obranu města a

vlasti. Apoštolové naši sv. Cyrill a Method obsadili Karlín, sv. Václav vyvolil si Smíchov.

Na štěstí svěřeno dílo nejlepšími rukoumi. Architekt *A. V. Barvitiús* celý rok pracoval na nákresech s pilností a vytrvalostí jej charakterisující. Vpracoval se do zamilovaného díla tak důkladně, jako bývá u něho obyčejem. Při práci pak myšlenka myšlenku stíhá. Výsledkem byla celá serie návrhů a variantů, která v celistvosti jsou velezajímavou a vepoučnou studií architektonickou. Jaký to vývin původních myšlének a různých kombinací! Jedno krásnější druhého. Pisateli bylo po právo sledovati dílo a těšiti se z něho.

Smíchov nemůže podniknouti náklad, jako se stalo u kostela Karlínského. Chce míti prostranný kostel, jednoduchý a přede důstojný. Dosavadní kostelíček jest sice nejstarší památkou Smíchova se starou románskou apsidou, nestačil by však ani pro větší vesnici. Veliké město má potřebu velikého chrámu a to — brzy. Náklad nemá jíti nad meze možnosti a kostel má býti vyveden v době nejkratší. Oběma podmínkami nezbytnými samoděk určen jest program a sloh budovy. Gotika vyžaduje mnoho času a mnoho peněz. Chudá gotika jest jako schudlá vrchnost. Poměry smíchovské vyloučily tedy z programu sloh gotický i nákladný sloh románský. A dobře

se stalo. Praha má sice vzor kostela slohu gotického — velechrám sv-Vítský —, vzor chrámu slohu románského — basiliku sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně —, chrám však ušlechtilým slohem renaissančním zbudovaný v Praze až dosud se nevyskytuje. Na Smíchově k tomu dojde. A na štěstí vlast má právě mistra k vyvedení díla velezpůsobilého. Architekt A. V. Barvitijs jest s tím slohem oddán. A co takový vniknul do veškerých jeho vnaď a ovládá jím způsobem, jako málo mistrů jiných. Znalců to není tajno. Ač jednoduchý, lze předce očekávati klassický vzor chrámu renaissančního. Smíchovský kostel bude toho druhu jediným ve vlasti naší a bohď! vzorem i památkem svědčícím, že jako všemi jazyky, rovněž i všemi slohy stavitelskými možno důstojně oslavovati Boha. Každý sloh má své krásy, jen že musí přijíti mistr, který umí vyluzovati je. Kouzlo krásy nespočívá v tom, co? nýbrž jak? předmět umělecký se vyvádí. Když šumař odvažuje se na díla klassická, učiní i z Palestriny obludu. Mistr však vnaďu uměleckou zasnuhuje s církevní důstojností ve slohu každém.

Smíchov za posledních desetiletí vzrostl v město veliké, jen kostel zůstal kostelíčkem. Ale město bez kostela není městem. Za tou příčinou bodří Smíchované po celou řadu let konali přípravy ku stavbě žádoucího chrámu. Že práce bez překážek nebyla, snadno se pochopuje. Roku 1875 zakoupila rada městská stavební místo pro nový kostel naproti radnici ve výměře 1060 čtverečních sáhů. Téhož roku rozšířilo se komité, které se jalo sbírat dobrovolné příspěvky. Na stavbu vypsan jest konkurs, ale zasláné návrhy požadavkům a poměrům neodpovídaly. Komité zadalo k místodržitelství prosbu za příspěvek z náboženské matice, aby tím záležitost kostela v brzku urychlila a zabezpečila se. Odpověděno však, že nejprve dlužno předložiti nové plány kostela ne příliš nákladného a žádáno, aby podán byl důkaz, jakého fondu pro zamýšlenou stavbu pohodově stává. Na nových návrzích pracoval mezi tím ku vyzvání komitétu architekt A. V. Barvitijs.

Farní kostel sv. Václava na Smíchově čítati bude tři lodi, vysokou prostřední a nízké obě boční, štíhlými sloupy oddělené; strop bude plochý kassetový; úprava toho druhu v celém mocnárství tuším jediná. Rovný strop a štíhlé sloupy odívají vnitřek krásou starých basilik. Z venčí bude míti dvě věže a portál vystupující. Rozpočet na stavbu obnáší 187.957 zl., na vnitřní úpravu 51 686 zl. Celkem 239.643 zl. Darů, dotací a dobrovolných příspěvků sešlo se 69.083 zl., subskribovaných jest 11.960 zl. a věcná lo-

terie, čítající 6000 krásných výher, vesměs darů od spanilomyslných dobrodinců, vynese as 30.000 zl. čistého výtěžku, tak že komité již nyní s jistinou 111.097 zl. počítati může. Uváží-li se, že od náboženské matice lze očekávati příspěvek asi 60.000 zl. a že množství metariálu jest přislíbeno, možno s dobrou nadějí pustiti se na vyvedení díla záslužného a žádoucího. Komité také již usneslo se, aby ještě během letošního roku stavěti se započalo. Za tou příčinou svoláno jest dne 13. června obecné zastupitelstvo smíchovské ku poradě a usneslo se následovně: 1. Předložené plány architektem A. V. Barvitiusem vyvedené schvalují se od obecního zastupitelstva, jakožto kostelního patrona a zástupce katolického obyvatelstva. 2. Městské radě se ukládá, aby plány ku vyššímu schválení předložila a příspěvek z náboženské matice vymohla. 3. Kdyby příspěvky již odvedené a slíbené nevystačovaly, smíchovská obec co patron, čeho potřebí bude, sama opatří, a pečovati bude, aby stavba prospívala a bohoslužba v novém kostele konati se mohla. 4. Stavěti počne se letošního podzimku a rada městská připraví, čeho potřebí jest. —

Obnovený kostelík v Záběhlicích. Každý Pražan zná malebný kostelíček v Záběhlicích, který mezi zelením pěkného údolí záběhlického přichozího z Prahy již z dál vítá. Prastarý kostelíček částečně z 12. věku pocházející před pěti lety velikou pohromou stížen jest; blesk zapálil střechu a rozdrtil věž. Kostelík býval průběhem staletí častokrát přestavován. Nejstarší částí byla loď a věž, presbyterium pochází asi z 13. věku. Jak zbytky zdí pod dlažbou nalezené dosvědčily, zakončovala se loď okrouhlou apsidou. Bývalá věž měla v hořejším patře dvojitá okna románská sloupkem dělená. Pozdější opravy kostela, jako jsou: cibulovitá bání na věži, okna presbytáře, vnitřní úprava a p. pocházely z minulého věku. Také 19. století na kostele opravovalo a to způsobem 19 věku — velmi laciným. Aby prožluklé opěrací pilíře na presbytáři fondu kostelnímu neublížovaly, ubrány jsou s hůry dolů na způsob opěracích pilířů zahradních zdí. Věž, která stářím počala k západu kloniti se, podepřena a obehnána jest silným, vytraceným pilířem na bahně založeným, takže každý, kdo Záběhlíce navštívil, na vlastní oči mohl spatřiti, že kromě Bologny a Pisy také Záběhlíce honositi se mohou věžmi nakloněnými a svšešenými. Hlavní příčinou špatného stavu kostela a věže byl však rybník, jehož hladina výše leží, nežli podlaha kostela. Nynější dlažba jest totiž o 80 cm. výšší nad původní. při

kopání objevenou dlažbu, čímž zároveň se dokazuje, že hřbitov kolem kostela se rozkládající, jakož i cesta tudy vedoucí během času zvýšeny byly.

Všelikým překážkám na vzdory dočkal se kostelíček důkladné opravy. Po udeření blesku seznáno, že zdivo věže udržeti se nedá. Ponavržena jest tudy stavba nové věže a zároveň oprava celého kostela. A když konečně po dvouletém vyjednávání náklad na opravu povolen byl, přišlo ku práci. Stará gotická okna v presbyterium jsou otevřena a grisaillem zaskleněna. Osekané pilíře z venčí se zbudovaly, ohyzdná kopka po pravé straně kostela se odbourala a na místě jejím probouralo se okrouhlé okno slohu lodi přiměřené. Věž úplně snešena a na pevném základě v původním slohu románském vystavěna jest. Přízemek věže románským portálem o dvou sloupech okrášlený slouží za kopku. Ku věži přiléhá okrouhlé schodiště, kterým se na kruchtu, na půdu a do zvonice stoupá. Věž pokryta jest bridlou a končí měděnou bání s pozlaceným křížem. Sluší podotknouti, že veškerá práce klempířská v hamru Záběhlickém z mědě pracována jest. Oblouk nad kruchtou býval původně tak nízký, že skutečné varhany zde ani místa neměly. Nyní se zvýšil a kruchta do kostela na způsob pavlanu rozšířena jest, čekajíc na nové varhany, smiluje-li se patron. Pištaly starého positivu, který při požáru s kruchtou svržen byl, roznesli kluci po vsi. Ač takové počínání schvalovati nelze, dlužno předce vyznati, že starý positív, jemuž „mňoukadlo“ se přezdívalo, důstojnosti služeb Božích na závalu býval.

Po pěkném a důkladném obnovení zdíva očekává nyní *vnitřek* kostela přiměřené a slohové úpravy a doufáme, že sl. c. k. místodržitelství též se postará, aby úpravný chrámek i uvnitř důstojně opraven byl. Stavbu řídili architekti *A. Baum* a *B. Münzberger* s láskou a svědomitostí.

K závěrku sluší podotknouti, že při bourání věže sloupky románské nalezeny jsou, o kterých v Památkách arch. zmínka se činí. V hloubce 2 m. pod nynější dlažbou nalezena jest pěkná bronzová noha románského svícnu, ve zdi pak západní ve výklenku zazděné vejce a kostra ropuchy. Co v 12. století zazděno, v 19. věku nalezeno jest.

Oprava kostela sv. Trojice na Spálené ulici dítí se bude nyní na útraty městského církevního fondu a jistého nejmenovaného dobrodince, který přispěl značnou částkou. Při tom budou důkladně opraveny i fresky. Tento kostel byl založen při někdejším klášteře Trinitářů působením opata Jana de

Croce a českou šlechtou výdatně podporován. Hrabě Frt. Špork přispěl na př. 100.000 zl. Roku 1713 byl chrám dokončen. Nalezají se v něm fresky od malíře Ant. Schlachtera, pak výtečný hlavní oltář představující sv. Trojici od Maulpertsche. Tyto dny prohlížel pan konservator Beneš i hrobky v chrámě umístěné a neleženo mnoho zpráchnivělých rakví a kostí. V hrobkách těch bývaly pohřbívány osoby stavu šlechtického a měšťanského. Zanedbaný a přeplněný kostel má toho již svrchované potřeby, aby obnoven a vyklizen byl. Jen aby ta oprava nevyvedla se, jako před nedávnem obnova(!) kostela sv. Jindřicha a Dominikánského! Kostely jsou pro pobožnost a nikoli pro pohoršení. Budeme pilně sledovati práce restaurační. Když se již náklad činí, za peníze možno žádati práci dobrou.

Obnovení kostela sv. Jakuba v Brně jest téměř již dokončeno. Lešení se odstranilo. Vnitřek kostela poskytuje prý pohled překvapující. Obnovení řídil rytíř Ferstel nákladem města brněnského.

Relief u sv. Jiří. Fotograf pan Eckert fotografoval těchto dnů starožitný relief kláštera svato-Jirského na Hradčanech. O této památce románského sochařství, jakých se v naší vlasti jen velmi po skrovnu nachází, sděluje konservator p. Beneš: Relief ten náleží k nejstarším skulpturám v Čechách a má proto nemalou cenu archaeologickou. Na úzké čtyřhranné obrubě nalezá se nápis, vytesaný v starobylých lapidárních literách. V prostředním poli nalezá se sedící Madonna s žehnajícím děťátkem, kterou korunují dva cherubové, držící v ruce kaditelnice. Skulptura prozrazuje jemný umělecký cit a značnou dovednost. Přívětivá tvář Madonny, správné upravení řasnatého oděvu, skorem vzletné postavy obou andělů stává toto ovšem již zvětralé umělecké dílo co do ceny umělecké nad současné práce z 12. a 13. století, na příklad tympanon z chrámu sv. Lazara, skulptury ratovické (u Strakonice), chrámu svat. Jakuba v Čáslavi atd. Po pravém boku Madonny klečí Marie (Milada) sestra Boleslava II. co první abatyše kláštera sv. Jiří s nadpisem: Maria prima Abba*², po levém abatyše Berta (z r. 1145—1151), jež po velkém požáru kláštera z novu vystavěla. Náležela bezpochyby též k rodině královské, čemuž nasvědčuje nápis: Berchta Abba Se . . . . P. V. Nahoře jest nadpis: Ave Maria Gratia PLENA DEUS. TECUM. V jednom ze segmentových křídel klečí postava krále s nadpisem: Regis rex pre . . . . uncta . . . . Regis. Miserere tui peto. Na pásce s heslem možno čísti skráce: En. iant. omnes tui. Smysl nelze uhod-

noutí. Klečící král jest Přemysl Otakar I., jeptiška klečící v druhém segmentovém křídle sestra jeho Anežka (1200—1228). Stůžka s heslem, kterou drží v ruce, má nápis: „Ora pro nobis Deus.“ Tatáž staročeská památka byla již, pokud známo, r. 1863 fotografována a sice stalo se tak péčí tehdejšího rektora kláštera sv.-Jirského, pana Karla Kellnera, nyní kanovníka v Staré Boleslavi.

Výstava starožitností, památností a přírodnin v Hradci Králové: Minulého měsíce uspořádána jest výstava starožitností, památností a přírodnin. Myšlenka, takovou výstavu zaříditi, pochází od p. Panýrka, profesora při zdejším učitelském ústavu. Této myšlénky ujal se veliký podporovatel, tohoto ústavu, zdejší politický přednosta, dvorní rada svob. pán Malovec, a jeho působením utvořil se výbor, který zmíněnou výstavu zaříditi měl. Sám stal se předsedou a věnoval tomuto podniku veškerou píli, jmenovitě svým působením u šlechty a jiných, by hojně stali se vystavovateli toho, co ve svém majetku drží z oněch oborů. Tak uskutečněna výstava a umístěna v budově městské reálky; tři veliké síně jsou předměty naplněny. Převyšovala zajisté výstava tato mnohá musea v Německu, o kterých se v knihách mnoho napíše, a kamž cestovatelé za drahý peníz vstupné si opatřují. Abychom některé památky jmenovali: Byl zde stříbrný, drahokamy posázený pás císařovny Alžběty, manželky Karla IV., 24 lžic z jalovcového dřeva se stříbrn. řapy, krásný ornát z konce 14. století, památky po utraquistech, na př. stříbrný kalich a ciborium; listin a rukopisů hojnost, jako na př. Sachsenspiegel od r. 1499, pergamenový rukopis latinské bible z dob krále Jana Lucemburského, pergamenové kancionály se skvostnými iniciálami, které jsou jediné svého druhu v Čechách, jmenovitě co do zpěvů rořátních; obrazy Hradce Králové nad L. od Švendy, 5 dílů, úplný exemplář, snad jediný tohoto znamenitého díla historického pro Kr. Hradec, četné listy výtečnicků našich ze starší i novější doby, mezi jinými list Amose Komenského. Numismatické oddělení, hlavně majetek pana prof. Miltnera, byla tak hojná a všechny země zastupující, že se mu málokteré zemské a velikých měst vyrovná. Papežské mince skoro všechny zapůjčil pan nadporučík Kodoušek, který též bohaté sbírce mincí se těší. Bohaté bylo oddělení nástrojů a výrobků průmyslových, mezi nimi poutaly pozornost hudební nástroje čínské a japonské; pak památek z doby pohanské, kamenné; památek bronzových a železných, a zbroje, jmenovitě pěkných zbraní z výpravy bosenské; potom pečeti, znaků,

obrazů, ozdob a šperků, což vše vypočísti nelze. Katalog byl pečlivě sestaven, všechny předměty čísly opatřeny, v katalogu vytknuty a při každém udán jest vystavovatel. Příkladu Hradce Králové následovala pak Jaroměř, kdež napotom uspořádána jest podobná výstava. Sláva vystavovatelům a podnikatelům!

Předsedou komitétu byl baron Malovec, místopředsedou kanovník Šrůtek. Ze zprávy pokladníkovy vyjímáme, že ve 4 dnech výstavě původně věnovaných sebráno vstupného a za katalogy 424 zl. a 20 kr., v dnech pak mimořádně přidaných 138 zl. 94 kr. Poslednějšího příjmu užito na zakoupení 22 předmětů kamenných od p. Jakoubka a na fotografie znamenitých skupenin. Z prvnějšího příjmu vybude po zapravení nezbytných výloh, jichž číslo teprv později lze určití, nejméně 250 zl. pro pokladnu spolku k podporování chudých studujících na zdejších ústavech. Mimo to daroval komitét všecky rámce a podstavce těmž spolku, s kterýmiž ve prospěch pokladny volně disponovati může. Pan lékárník Führlinger z Budyšína daroval svou sbírku nerostů pro některou zdejší školu. Komitét vykázal ji městské škole dívčí. Jiní dárcové ponechali ve výstavní síni jednotlivé předměty, jež býti mají počátkem krajinského musea, pro kteréž i kamenné předměty a fotografie jsou ustanoveny.

Výstavy uměleckých předmětů galvanoplastických a z kovu litých. Doba nejnovější učinila velký pokrok v nápodobení plastických předmětů buď z kovu litých anebo cestou galvanoplastickou za pomoci jiných lučebných procedur nápodobených. Umělecko-průmyslové odvětví toto dosáhlo takové dokonalosti, že bývá nesnadno mnohdy i znalci rozeznati originál od kopie. Průmyslový pokrok poskytuje značných výhod. S poměrně malým nákladem možno opatřiti si nejvzácnější předměty doby starší i novější, které rovnajíc se originálu až do nejmenších částek, mají s ním stejnou cenu uměleckou a pouze hmotnou cenou od onoho se rozeznávají. Krásolibci, musea a ústavy vzdělavatelné mohou nyní snáze se zásobovati a doplňovati sbírky neúplné. Za posledních měsíců uspořádány jsou v Praze dvě podobné výstavy, jednou ve škole zlatnické, podruhé na střeleckém ostrově při výstavě železářské. Sešlo se v obou případech krásných předmětů drobného umění starších a novějších, dílem v originálu, dílem v galvanoplastickém nápodobení. C. k. rakouské museum ve Vídni, galvanoplastické atelier C. Haase ve Vídni, moravské museum průmyslové v Brně, germánské museum v Norimberce, rytíř Lanna, hraběcí Stolberský závod

v Ilseburgu a j. měli účastenství na výstavách skutečně poučných a užitečných.

Führichovo rodiště. Ve Chrastavě, rodišti Führichově, odhalila rada městská památní desku na domě rodném našeho umělce. Městské zastupitelstvo, představenstva korporací a spolků, honore, sbor učitelský se školní mládeží šli průvodem z radnice k dřevěnému domku, od otce Führichova r. 1803 vystavěnému, v němž až dosud dvě místnosti se zachovaly v tom stavu, jak je Führich r. 1818 opustil, když na pražskou akademii se odebral. Zpěvácký spolek zapěl zde vlasteneckou píseň, načež starosta ku shromážděným a ředitel školní ku mládeži promluvil.

Budova musejní. Referenti stavebního komitétu vypracovali návrh stavebního programu budovy musejní, z něhož vyjímáme: Budova musejní vystavěna bude na městském pozemku v prodloužené čáře Václavského náměstí, bude mít dvě patra, tak zvaný „mez-

zanin“, přízemek a podzemní světnice. Místo, které se nezastaví, užije se k založení sadu. Budova bude obsahovati: I. Místnosti pro přírodohistorické sbírky (21 sálů); II. místnosti pro historické sbírky a knihovnu (26 sálů); III. sály pro slavnosti a shromáždění (5 sálů s příslušnými předsíněmi); IV. pracovny a byty úředníků, dílny a skladiště (36—40 sálů s příslušnými světnicemi). Hlavní průčelí obráceno býti má k Václavskému náměstí, odkud také bude hlavní vchod pro obecnstvo. Chodby postranní ustanoví se později. Při stavbě má se hleděti k tomu, aby veškeré sály byly pro sbírky přiměřeny a aby měly dosti světla, rovněž má se přihlížeti k vytápění, ventilaci a k přivádění vody. Aby sbírky pojištěny byly proti ohni, budou veškeré sály klenuty a střecha má býti železná. Stavba rozpočtena na 800.000 zl. Tento stavební program není ovšem definitivní a bude se teprve ve výboru o něm jednati.

Lehner.

Drobné příspěvky k historii umění.

VIII.

Kláster Zbraslavský.

Aeneas Sylvius (papež Pius II.) píše ve svém dějepisu země České hned po známém velevení památek uměleckých v Čechách, zvláště pak chrámů vysokých, nádherných a světlých, o klásteru Zbraslavském (dle přeložení Kocína z Kocinetu): „Mezi jinými byl kláster Zbraslavský na břehu Vltavy, v tom místě, kde do ní řeka Berounka neb Mže vpadá, v kterémžto králové Čestí pohřby

své mívali, velmi nákladně a krásně vystavěný a vzdělaný. Nebo kromě kostela a velikého stavení, kdežto mniši své cely aneb pokoje i komory měli, byl v něm i ambít sklenutý, čtverhranný, zavíraje v sobě nemalou zahradu. Na zdech toho ambitu vypsán byl starý i nový zákon, od začátku prvních kněh Mojžišových, až do zjevení sv. Jana písmem velmi pěkným a slovy čím výše tím ohrubnějšími, tak, aby se od vrchu až dolů volně a bez nesnáze od každého čísti mohl.“

Zoubek.

Mosaika.

Vatikánské archivy. Z Říma píše se dne 22. t. m.: J. S. papež podal nedávno opětův důkaz, jak velice si váží vědy. Obrátil svou pozornost ku staroslavným archivům vatikánským, které obsahují pravý poklad nejdůležitějších listin, rukop. a pod. Správcem tohoto vědeckého tak veledůležitého ústavu jmenován kardinál Hergenröther, jemuž dána nejrozsáhlejší plnomocenství. Archiv stane se také přístupným širšímu obecnstvu i je kardinál Hergenröther též splnomocněn k uveřejňování zajímavých listin.

Katedrál sv. Patrika v Novém Yorku. Nová římsko-katolická katedrál new-yorská, zasvěcená írskému patronu svat. Patrikovi, byla těchto dnů s velikou slávou vysvěcena. Jest to nejkrásnější kostelní budova v severní Americe. Základní kámen položil před 21 lety arcibisk. John Hughes, první prelat katolické Církeve v Americe, nedožil se však dokonání díla. Katedrálu vysvětil první americký kardinál, arcibiskup M' Kloskey, u pří-

tomnosti veškerých prelátů katolických Spojených států a Kanady. Ač vnitřek chrámu byl přeplněn, stálo ještě i kolem na ulici přes 100.000 věřících. Stavba chrámu stála dosud 4 miliony dolarů a ku dokončení bude potřebí ještě 600.000 dolarů. Katedrál jest vyvedena slohem gotickým z bílého mramoru, 334' dlouhá a 174' široká, s dvěma doposud nedokončenými věžmi, jež mají dosáhnouti 334 stop výše. Uvnitř chrámu jest sedadel pro 14.000 osob a míst k stání pro 19.000 osob. Největší katolické chrámy mimo Mexiko byly dosud katedrál ve Filadelfii 216 stop dlouhá a 210 stop široká a v Montrealu 255 stop dlouhá a 144 stop široká.

Hrobky arkadové. Komise hřbitovní městské rady vídeňské usnesla se na tom, aby na ústředním hřbitově prozatím vystavěno bylo 36 hrobek arkadových. Arkády mají zbudovány býti s nejtvrďšího kamene, stupně k nim vedoucí z žuly. Výlohy pro jednotlivou hrobku rozpočteny jsou na

5.500 zl., při zadání práce lze však nadíti se ceny snížené. Vedle zkušeností při stavbě arkád ziskovaných bude pak v díle dále pokračováno. — Kdy u nás na hrbitově Vyšehradském a Smíchovském ku zřízení hrobek arkadových dojde, není až dosud známo. Nákresy jsou již přijaty.

Rudolf II. co přítel umění. Dr. Ilg přednášel ve Vídni o dějinách umělec. sbírek Rudolfových. Vyličiv nejprve předcházející dobu uměleckou, ukázal množstvím zajímavé látky, jak daleko sahal u Rudolfa umělecký smysl a horlivost sběratelská. Přednášející rozvinul živý obraz života uměleckého na pražském dvoře, ukázal umělce a řemeslníky umělecké, obchodníky umělecké a agenty, kteří zde žili a napotom vypočítával podle zachovaných inventářů nesmírné bohatství řečených sbírek. — Jako v pohádce ukazují se nám nekonečné sály plny nádherných zlatých, stříbrných, křišťálových věcí, pytle plny řezaných a broušených drahokamů, obrazy z dob starších a novějších, mezi nimiž takové, které dnešního dne jsou perlami klasického umění ve Vídni, Drážďanech, Mnichově a j. Bohatá sbírka bohužel válečnými a jinými událostmi zcela jest vyloupěna a rozkradená. Do Bavor a do Saska odvezeno jest na 1500 vozec nejvybranějších předmětů přírodních a uměleckých, do Švédska na 50 vozec věcí zlatých, stříbrných, křišťálových a drahokamů a p., a předměty tyto jsou podnes ozdobou tmnějších sbírek musejních. Neslýchanému loupení na vzdory oplývala umělecká komora Rudolfova ještě dále řídkým bohatstvím; bohužel že i zbytku nerozumem a nepoctivostí mnohých škod způsobeno jest. Vyličiv také, jaké postavy a povahy kníže byl, podal přednášející utěšený obraz z dějin uměleckých a kulturních oné doby. — *Fueramus Pergama quondam!* Praha, budeš ještě někdy „*zlatou Prahou*“?

Kresby císařovy. V grafickém klubu vídeňském bylo vystaveno 6 litografických kreseb písmenami F. J. znamenáných, které císař co arcikníže na cestě své ve Vlaších r. 1845—48 při vojenské inspekci nakreslil. Jsou to genrové výjevy s vlašského života národního: skupenina námořníků, skupenina rybáků, výjev na břehu mořském, jehož střediskem jest kejklíř obklopen zvědavým posluchačstvem, vlašská „osteria“ a p. Obrazy vyplňovaly polovic stěny pokoje grafického klubu.

Malíř mecenáš. Malíř saský Pröll-Heuer odkázal veškeré své jmění, více než 500.000 mark obnášející, které šetřicem za celé živobytí s pěstounem svým Ant. Heurem vydobyl a nastřádal, na zřízení umělecké nadace, z jejíž úroků mají každoročně kupovati se výtečné obrazy žijících umělců německých pro drážďanskou obrazárnu. Saské ministerstvo vnitra ustanovilo, aby měla název „Pröll-Heuer-ské nadace“. Takovou měrou v Drážďanech o rozkvět domácího umění pečují jednotlivci — v Drážďanech. A v Praze? Spolek krasomýslný pořádá každoročně uměleckou výstavu

na Žofině, a v obrazárně pražské ani jediným obrazem není zastoupen nejslavnější našinec — Josef Führich.

Starožitnosti v Bregenzu. Píle představenstva voralberského musea hojně odměněna jest. Kopáním v Oelrainu u Bregenzu odhaleny jsou základy římského chrámu a schody, jichž dosud 22 se objevilo, vedou bezpochyby ke columbarium. Od schodů vpravo a vlevo ukazují se výklenky a nalezeny jsou nádoby z terra-sigillata, dobře zachované džbány a misky, též malá nádobka skleněná na olej. U chrámu přišlo se na různé předměty bronzové na př.: zbytky obložení ze dřeví, stříbrný džbán iníciálkami ozdobený, peníze bronzové a stříbrné, obětní nože; uvnitř chrámu odkryta jest dobře zachovaná podlaha.

Schiemannovy nálezy starožitnické. Schiemann s velikým úspěchem skončil trojanskou svou výpravu v Udjek Tepeh. Pod obrovskými, čtverhrannými zříceninami z hmotného staviva přišel na zděný kruh skládající se s polygonů pečlivě spojených. V galeriích a tunelech odtud na vše strany se rozbíhajících nalezeno jest mnoho železa a střepů hlíněných, z nichž některé rukou dělané a prastaré jsou, jiné z doby macedonské, a opět jiné — největší část — z pozdní doby římské pocházejí. Z uvedeného soudí Schiemann, že Udjek-Tepeh musí býti oním tunelem, jež Caracalla zřídil ku cti přítele svého Festa, jež zde otrávil, aby po příkladu Achilla měl svého Patrokla pro slavný pohřeb. Od prohledání mohly Achillovy Schiemann upustil, protože z listu Jilianova se znal (361 až 363 po K.), že řečený tumulus od tehdejšího biskupa z Ilium vykopán byl. — V Hiszarliku s kopáním pokračoval a snažil se vypátrati celý objem starého staveniště. Odhalil úplně veliký dům, který považuje za obydlí krále nebo představeného města. Budova tato se sousedními, širokými ulicemi dlážděnými s obrovskými hradbami vůkol poskytuje prý pohled podivuhodný. Velký dům má troje vrata a vedle nich v domě našel dva malé a jeden velký poklad zlatých věcí, podobný dílem onomu, tamtéž před 5½ r. nalezenému, dílem Mykenaiskému. Zvláště pamětihodno má býti 16 zlatých prutů, každý s 56 rýhami. Předměty zlaté rovnají se co do umělecké ceny tomu nejlepšímu, co v Mykenai bylo nalezeno. Také mnoho menších a větších kusů taveného zlata nalezlo se. Konečně přišel na poklad čtvrtý, bohatější nad předešlé tři dohromady. Jest to bronzová vasa naplněná naušnicemi a jinými šperky zlatými a stříbrnými. Vedle fermanu od turecké vlády vystaveného připadá polovice pokladu museu carihradskému; Schiemann pak svou částku zaslal do museum South-Kensingtonského, kde — jak známo — trojanská jeho sbírka jest umístěna.

Lev Chäroneajský. Řecký spol. starožitnický usnesl se, že dá opravití památného lva, který

zdobí hrob padlých Bööťanů v pamětihodné bitvě u Chärenea v r. 338 proti Filipu Macedonskému. Řečený památník přestál všeliké bouře věkové, až Řekové před padesáti lety za neodvislost válčice jej rozbili v domnění, že pod ním poklad naleznou. Zbytky mají nyní sebrány a zase v jedno spojeny býti.

Birmingham a Midland-Institut v Londýně lehl před nedávnem popelem. Oheň vyšel ze stavení zde se nacházející Free Reference Library a strávil nejen tuto knihovnu přes 80.000 svazků čítající, nýbrž i světoznámou Shakespeare-bibliotheku, která byla chloubou literárních kruhů birminghamských. Knihovna tato byla neúplnější sbírkou foliovou, kritik a překladů Shakespearových děl a čítala neméně než 8.000 svazků, z nichž jen něco málo zachráněno jest. Větší část sbírky jest nenahraditelná. Čítala 336 úplných vydání anglických, 58 německých, 17 francouz., 3 dánské, 1 holandské, 1 české, 3 vlašské, 4 polské, 2 ruské, 1 španělské a 1 švédské, kdežto do řeči frisské, islandské, hebrejské, řecké, srbské, valašské jen jednotlivá díla přeložena jsou. Originální folia z r. 1632, 1664 a 1685, velmi řídký quart, jakož i veliké množství brošur, spisů slavnostních a rozmanitých Shakespearian jest zničeno. To všechno jest nyní hromadou rumu. Katalog sbírky, Mr. Mullins-em sporádaný, jest zachráněn, jakožto památná deska nenahraditelné ztráty. — Reference-Biblioteka zahrnovala mnoho velmi řídkých rukopisů a starých vydání; sbírka Cervantesova, která obsahovala skorem všechna známá vydání básníka španělského, jakož i velká sbírka rytin do ocele a mědi, jejíž cena se páchila na 8.000 liber sterlinků, ohněm ztrávena jest. Požár vzniknul, jak se praví, neopatrností dělníka, upravováním plynových rour zaměstnaného. Stavení pojištěno bylo na 24.000 liber št., škoda způsobená jest však větší. Ještě téhož dne usnešeno jest v Birminghamu pomocí subskripce 10.000 lib. st. opatřiti novou knihovnu. Bývalý mayor města připověděl z dispozičního fondu 1000 lib. st. a z vlastní kapsy 500 lib. st., nejmenovaný 250 lib. st. a p. Při odstraňování zřícenin shledáno, že 20 svazků sbírky Schakespearovy neporušených se zachovalo, jakož také něco nákladných děl a vzácných starých tisků popálených. Také z Cervantesovy sbírky něco málo knéh nalezeno jest bez porušení. Z půjčovny skoro všechno zachránilo se.

Věž spadla. Starožitná věž v Belem (torre de Belem) u Lissabonu, druhdy za státní vězení sloužící, jeden z nejznamenitějších památníků gotické architektury, sesula se dne 18. prosince m. r. Stavba nádherné galerie slohem maurickým, s nákladem ohromným podniknutá, velice pokročila, tak že dílo brzy mohlo se stkvíti v dokončení dle původního plánu, když řečeného dne o 9. hodině celá stavba s hrozným lomozem se sřítla. Tisícové hrnuli se na místo neštěstí, a hluboký žal jímál všechny, když spatřili, kterak obrovské dílo, které cizincům ku obdivu, domácím spravedlivou chloubou bylo, v hromadu rumu proměněno jest. Počet obětí, jakých katastrofa uchvátla, nebyl znám a nejistota rozmnožila obecné zděšení a rozčilení obyvatelstva. Král Dom Luis hned se dořadil na místo neštěstí, později přišel také otec a bratr králův, ministři a četní hodnostáři. Rychle a vydatně hned pracovalo se na osvobození pohromou stížených. Seznalo se, že osm osob jest v ssutinách pohřbeno. Věž Belemská byla částkou dřívějšího kláštera Hieronymitů. Nápodobení pamětihodného průčelí zdobilo — jak známo — portugalské oddělení na pařížské výstavě.

Vioupali se do klenotnice. Mezi nejbohatší a nejzajímavější klenotnice celého světa patří bez odporu klenotnice sultána marokánského ve městě Fezu, která byla roku 815 od sultána Edris ben Edrise, zakladatele tohoto města, založena a skoro od každého jeho nástupce o nějaký klenot rozmnožena. Jmenovitě je prý v ní mnoho skvostů z doby panství Maurův ve Španělsku a také prý se tam chová vzácnými drahokamy vykládaný meč Ferdinanda Katolického. Proto střeží se klenotnice tato co nejbedlivěji a je prý na ní a v ní, jak cestovatelé ujišťují, asi 2000 zámků. Tunisské listy oznamují, že sultán Sidi Muley-Hassan, jenž trpí již po dlouhou dobu pakostnicí, svěřil střežení klenotnice jednomu ze svých bratrů, princi Muley Abbasovi, který zase důležitý tento úřad odevzdal guvernérovi fezskému. Před několika nedělemi obdržel sultán od jednoho ze svých poddaných bohatě zlatem a drahokamy vykládaný revolver, který měl býti rovněž v klenotnici uložen. Když byla odemčena, shledáno, že bylo několik beden vypáčeno a vyloupeno. Sultán dal sice hned některé osoby ve svém paláci zatknouti, avšak nevedlo to k žádnému cíli a proto vypsal nyní na vypátrání zlodějů cenu 50.000 španělských tolarů.

Lehner.

Listárna redakce.

Za zdělení zpráv pro památní knihu děkanství v Prachaticích žádá snažně pana profesora Aug. Sedláčka vdp. vikář a děkan Jan Svěda. Dne 13. dubna 1832 ztrávil strašný požár v Prachaticích děkanství a v něm starou památní knihu, tak že veškeré zprávy do té doby o farně a kostelu nám chybí.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 8.

V Praze, dne 30. srpna 1879.

Ročník V.

Obsah: Votivní chrám Spasitelův ve Vídni. III. Popis chrámu. — Kathedra sv. Patrika v New-Yorku. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. Odbor archaeologický. Běžný přehled a stručný obsah odpovědí na »otázky archaeologické«. — Domácí zprávy: Oprava chrámu sv. Barbory v Hoře Kutné. Nová kostelní věž v Liberci. Socha sv. Václava. Socha sv. Jana Nepomuckého. Brikcyho zvon z Nechvalic přelit. Jan Swerts †. — Mosaika.

Votivní chrám Spasitelův ve Vídni.

Píše F. J. Lehner.

III. Popis chrámu.

Votivní chrám vídeňský zbudován jest dle vzorů francouzských katedral XIII. a XIV. věku v měřítku ovšem zmenšeném. Trojlodní budovu podélnou s opěráky v lodi částečně do vnitř pošinutými, v choru s ochozem, věncem kaplí a galerií protíná rovněž trojlodní křídlo křížové po obou stranách kaplemi obklopené. Obě boční průčelí opatřena jsou portály a předsíněmi. Hlavní průčelí má dvě věže a tři portály.

Nejprve dlužno objasniti *půdorys a vnitřek* kostela.

Chor zakončen jest sedmi stranami dvanactiúhelníku. Opěráky do vnitř pošinutými povstává věnec sedmi kaplí pětihranných. Ochoz jest překlenut nepravidelnou klenbou křížovou. Ochoz s kaplemi nedosahuje však ani poloviční výše střední lodi; neboť nad nimi upravena jest na způsob rozšířeného triforia prostorná galerie s okny do vnitř kostela otevřenými. *Vysoká loď choru*, jejíž okna teprv nad tímto mezipatřím začínají, sklenuta jest 7ramennou klenbou závěrkovou, před kterou až do křížového čtverce ještě jiná dvě rovnouhelná pole křížové klenby se rozpínají. (Viz *půdorys*.)

Budova podélná od věžní předsně až do lodi křížové skládá se z pěti polí, jejichž křížová klenba v hlavní lodi tvoří rovnouhelný

obdélník, v lodích bočních skoro pravidelný čtverec. Loď hlavní jest $14^{\circ} 4' 9''$ vysoká, od osy k ose $6^{\circ} 3'$ široká. Majíť tudy lodi boční skoro poloviční výšku ($7^{\circ} 4'$) a poloviční šířku ($3^{\circ} 1'$) střední lodi. Za to jsou však zakončující stěny lodí bočních o hloubku opěráků nazpět pošinuty, čímž docíleno jest na každé straně kaplí $1^{\circ} 1'$ hlubokých, takže celá trojlodní budova tím mile rozšířila a na šířku $15^{\circ} 1'$ přivedla se. Celá délka střední lodi obnáší $43^{\circ} 2' 6''$.

Křídlo křížové jest nad čtvercem, v němž lodi se prostupují, sklenuto jednoduchou klenbou hvězdovou a po obou stranách třemi obdélnými klenbami křížovými, rovnajícími se mírou a výškou oněm lodí hlavní. Klenba hvězdová převyšuje nepatrně klenbu ostatní. K oběma stranám ramen křížových druží se ještě kaple, úhrnem čtyry (viz *půdorys* 2, 3, 4 a naprotější), mající výšku a šířku bočních lodí, stranami osmihranu zakončené. Jsouce ku křížovému křídlu přistavěny jsou zároveň bočními loďmi jeho, čímž i toto křídlo trojlodním nazváno býti může. Rozmanité spojení různě zakončených a osvětlených síní jest tak přehledné, že celou velkou prostoru takměř najednou přehlednouti lze a vnitřku dostává se tím hojnost vždy nových rozhledů. Světlo vaika do vnitřku 78 *okny*. Největších rozměrů

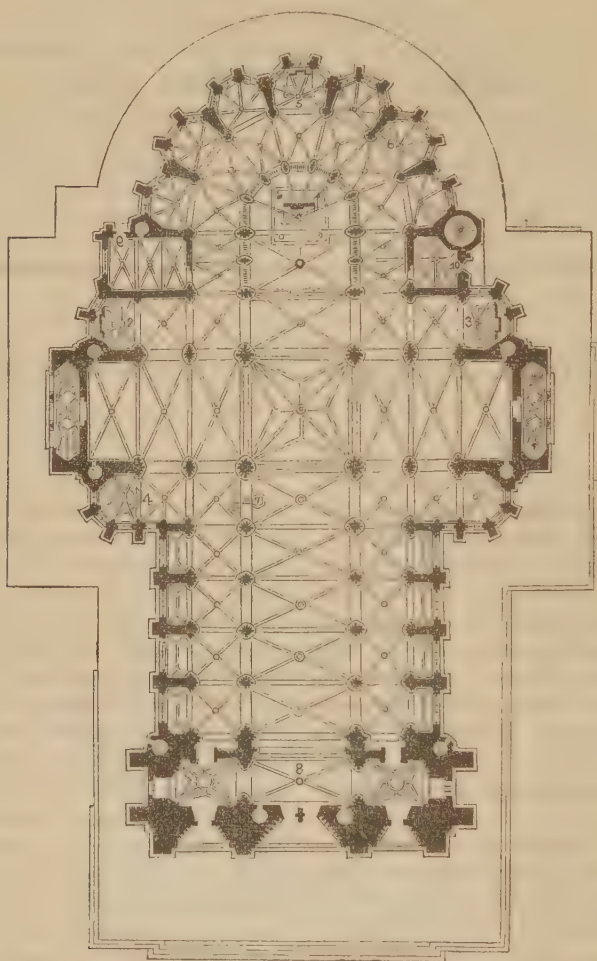
jsou ovšem okna průčelní lodi křížové a velké kulaté okno či růže průčelí hlavního.

Hlavním portálem vchází se nejprve do *předsíně* chrámové (viz půdorys 8), nad kterou mezi oběma věžmi mohutný oblouk nese hudební kruchtu dosahující až k počítanému prvnímu čtverci lodi hlavní. Basis *obou věží* odpovídá šířce bočních lodí i s hloubkou rovnouhelných kaplí.

Na *obou* koncích kaplí chor věnčících, mezi nimi a kaplemi lodi křížové, přistavěny

jsou dvě síně, z nichž jedna na straně evangelní za *sakristií* (9), — druhá na straně epištolní — prostora to nad kulatým pilířem žulovým sklenutá — za *předsíní* (10) slouží, kterou po prostranných schodech točitých vchází se na galerie choru. Tamtéž vedou i užší schody ze sakristie, která i s uvedenou předsíní zároveň z venčí přístupna jest.

Na *zevnějšku* kostela ukazuje se důsledně celé vnitřní rozdělení prostor, jak toho přísný sloh vyžaduje. Konstruktivný ráz článků kol-

(Půdorys votivního chrámu.)

mých a horizontálních jest jasný a nešlo se nad vzorné tvary první polovice XIV. věku. Jen v ornamentice panuje větší volnost a více života, jako francouzské školy objevují. Soustava opěráků jest jednoduchá, mohutná, ale konstruktivně odůvodněná dvojnásobnou výškou hlavní lodi, na venek založení pětilodní ukazující. Hlavních říms jest čtvero.

Chor dělí se z venčí na tři patra. Spodní odpovídá kaplím, střední empoře nad ochozem,

vrchní střední lodi. Se strany choru vchází se do sakristie malou brankou nad zápražím reliefem dobrého pastýře ozdobenou. Druhá branka bohatěji ozdobená figurami pod baldachínky stojícími vede do schodiště, po němž na galerie se stoupá. Toto, jakož i menší u sakristie postavené schodiště jest kryto z venčí 8hranou kamenou vížkou přílbovou. Čím fiály jsou pro vybíhající tělesa zděná, tím jsou ostré lomenice pro otvory a plochy na ze-

vnějších stěnách gotické budovy. Také tohoto článku ozdobného užito jest na votivním chrámu měrou přehojnou nad veškerými okny. Loď hlavní a obě ramena lodi křížové zakončeny jsou podobnými štíty, které veškerým třem stranám kostela ku zvláštní okrase slouží.

Obě *boční fačady* mají po stranách vedle mohutných opěráků prolamované točité schody v malé výšce vybihající, jako u sv. Vity se spatřuje. Mezi hmotnými, silně vybihajícími opěráky stojí předsíně vchodů do lodí křížové (viz půdorys). Oba boční portály ozdobeny jsou sochami a prací vypuklou.

V *hlavním průčelí* vypínají se věže a mezi nimi lomenice vysoké lodí. Třemi portály vchází se do vnitř, prostředním dvojnásobně velkým do hlavní, postranními do bočních lodí. Jsou bohatě ozdobeny sochami a

reliefy v tympanonech. Na prostředním postavena jest socha vykupitelova, dedikaci kostela oznamující. Nad středním portálem nachází se veliké okno kulaté. Vysoký štít prolamovanou kružbou vyplněný ozdoben jest sošnickou prací, korunování Marie Panny a devět kůrů andělských znázorňující. Mohutné věže dole čtverhranné přecházejí svrchu v prolamovaný osmihran, krytý prolamovaným jehlancem kameným, svrchu dvojatou různě ověncený. A tak obrovské věže jsou jako opěráky s fialami celé budovy a symbolem důvěrné modlitby k nebi se vznášející. Výška jejich obnáší 50° 2' 10".

Celý kostel stojí na širokém, mocně vystupujícím náspu vyzdřeném, nad všední pozemskost vyvýšený, a pokrývá plochu 1545 čtverečních sáhů.

Kathedrál sv. Patrika v New-Yorku.

(„Kath. Missionen“ č. 8. r. 1879.)

Před 70 roky — dne 8. června 1809 — položen jest v New-Yorku základ ku kathedrále sv. Patrika. Žádného biskupa při tom tehdaž nebylo. Pius VII. rozdělil sice rok před tím dosavadní diecési Baltimorskou v pět biskupství — Baltimore, Bardstown, Boston, Filadelfia a New-York — a poslední, nově zříčené diecési dal výtečného arcipastýře v osobě horlivého dominikána Lukáše Concanen-a. Avšak tehdejší evropské zmatky zdržely jmenovaného a posvěceného biskupa v Evropě. Zemřel dne 19. června 1810 v dominikánském klášteře neapolském, aniž by byl vkročil do nového světa a do své diecése. Když jeho nástupce Jan Connelly 1814 tam se dostavil, shledal v rozsáhlém okršlku missionánském, který mu vykázan byl (dnešního dne čítá 6 silně zalidněných diecésí) katolické obyvatelstvo čítající kolem 1300 duší se třemi jezuitskými missionáři (PP. Kohlmann, Fenwick a Malou) a jedním knězem světským (pan Carberry). Tři z oněch apoštolských dělníků byli brzy na to do jiných missií povoláni. Biskupovi bylo jako za dnův apoštolských zastávati úřad faráře a choditi od jedné štace k druhé, které od sebe velice vzdáleny byly, aby rozptýleným katolíkům chléb spásy lámal. V celém okršlku byly až dosud tři kostely, jeden v Albany, dva v New-Yorku rychle vzrůstající. Jeden z nich byl kathedrálou sv. Patrika, budova to velmi obyčejná a chudobná, v den nanebevstoupení Páně 1815 však tak dalece pokročila, že slavně posvěcena

býti mohla. Biskup Cheverus z Bostonu ji v ten den posvětil za přítomnosti Mayora (měšťanosty), Aldermen-ů (městské rady) a Trustees-ů (zádušních radů). V Evropě, kde tehdaž práce vídeňského congressu všeobecnou pozornost poutaly, sotva povšimnuli si slavnosti tak příliš nepatrné.

Předce dlužno s velikým vděkem k Bohu na skromné počátky nazpět pohlížeti, když před nedávnem církevní slavnost první velikosti oči celého světa k světovému městu New-Yorku poutala: ku posvěcení totiž nové kathedrály sv. Patrika, které dne 25. května, o slavnosti svatého a velikého papeže Řehoře VII. tamtéž konalo se.

Nová kathedrála na pátém avenue města jest největší a nejznamenitější budovou kostelní, jakou až dosud nejen město New-York, nýbrž severní Amerika vůbec se vykazuje. Základy spočívají na vrstvě pevné skály; nad nimi zdvihá se velechrám na žulovém podstavci v podobě kříže, jehož délka od západu k východu i s chorem 110 metrů čítá. Délka transeptu obnáší 45 metrů, celá šířka kostela 33 metrů. Loď střední jest 15 metrů široká, 35 metrů vysoká, dvě boční lodě po 8 met. široké, 18 met. vysoké. Obě věže jsou na výšku 110 metrů vypočítány a již přes výšku střechy vystavěny. Dvě řady po 16 pilířích dělí loď střední od lodí bočních, ku kterým přiléhá řada kaplí, z nichž každá 4 metry hluboká jest. Až na uvedený podstavec jest celá budova, jako proslulý velechrám milánský, z bílého mramoru vyvedena. Vnitřek

kathedrály zahrnuje prostoru skoro 13000 □ metrů a vejde se sem 19.000 osob. Pro 14.000 možno uchystati sedadel, kdežto největší s dosavadních New Yorkských kostelů jen 5000 sedadel čítá. Výlohy stavební obnáší až dosud 4.000.000 dolarů; další náklad k úplnému dokonání páčí se na 600.000 dolarů. Jak zcela věrohodně ujišťuje se, uhradilo chudší irské obyvatelstvo města almužnou jednotlivě sice nepatrnou, avšak četně a s hrdinou vytrvalostí odváděnou více než polovici dosavadních výloh stavebních. Vznešený dóm jest tudy památkem živé víry a křesťanské obětovnosti, kterou věrní synové Zeleného ostrova ze staré otčiny přinesli s sebou do nového světa, jest v nejkrásnějším smyslu pomníkem sv. Patrika a jeho věrného lidu katolického.

Řadí-li se nová kathedrála již velkolepými rozměry svými a cenou užitého materiálu důstojně po bok znamenitějších budov kostelních v Evropě, závodí s nimi též u vysoké míře cenou uměleckou a vnitřní úpravou. Nalezajíť sice znalci slohu gotického tu a onu jednotlivost — zevní úpravu choru, nedostatečný vývin pilířů ve formě a ornamentice a p. — co neschvalují. Předce však jen jeden hlas se ozývá, že dílo celkem jest nejznamenitějším výtwarem novější gotiky. Průčelí, spatřuje li se od páté avenue, plodí s oběma věžmi, bohatě ozdobeným hlavním portálem a velkou rosetou dojem velkolepý. Neméně překvapuje vnitřek, především štíhlý, bohatý chor dobrých rozměrů a v pravdě nádherný. Zvláštní ozdobou chrámu jsou bohaté malby ve skle oken, jejichž náklad obnášel 14000 dolarů. Zhotoveny jsou v závodu Lorinově v Chartres-u (Francie), jehož práce, jak v kresbě tak v barvě, na poslední světové výstavě v Paříži velikého uznání došly. Ozdobou choru jest nádherný hlavní oltář s karrarského mramoru v Itálii pracovaný s nákladem 100.000 dolarů. Podlaha jeho nad stupni ozdobena jest krásnou mosaikou sem do nového světa přenesenou z jedné nejstarších, prvokřesťanských basilik římských. Stará víra do nového světa poslala starou památku. Na staré podlaze slouží se bohoslužba ve světě novém. Tak jest to v Církvi katolické. Vedle nádherného, 16 met. vysokého hlavního oltáře jest další ozdobou choru též bohatě pracovaný trůn biskupský z dubového dříví, rovněž francouzská práce, jakož i křtitelna s gotickým baldachýnem a velký počet soch a sošek. Velké, kostelu přiměřené varhany byly již dříve zřízeny, ale požárem zase zničeny. Neunavnuou činností vel. pana Mac Mahona jsou však nové varhany slohu gotického s bohatým zlacením, 8 met. široké, 4 met. hluboké, 15 met. vysoké zase pořízeny

a skoro již dokončeny. Také hra 34 zvonů jest již hotova.

„Od reformace“, praví anglický zpravodaj, „nebyl snad zbudován kostel poměrů a vlastností ušlechtlejších, jako tato kathedrála sv. Patrika v New-Yorku. Jiné velké kathedrály jsou dokonávány, dostavovány nebo přestavovány — zejména v Kolíně a v Londýně — avšak co do úplné novoty plánu, účelu, místa jest kathedrála sv. Patrika bezpochyby svého druhu jediná. Stojí zde jediná též co do rychlosti, s jakou zbudována jest; nebo 20 roků nepřivádí obyčejně podobné stavby nad dětství. A ještě znamenitěji, lze připojiti, stojí zde co do pomocných pramenů, s jakými vyvedena byla; budovalyť velechrám hlavně chudší vrstvy new-yorské . . . A při tom nenahromadilo se žádného značnějšího dluhu. Veškerý dosavadní náklad jest již zaplacen. Někaké dlahy za možné změny původního plánu, za další ozdobu budou snad ještě nutny; panuje však opravdová snaha, aby nejbližší generaci nebylo zůstaveno žádné břemeno . . . Žádnou okolností nelze změnití váhu události, že nádherná gotická kathedrála, která vyžadovala nákladu 4.600.000 dolarů a většinou „haléřem chudiny“ uhrazena byla, na jednom z nejpříznivějších bodů new-yorských dokonána jest a to v krátké době 20 let.

Bylo to dne 15. srpna 1858, když arcibiskup Hughes z New-Yorku položil základní kámen k této nové kathedrále sv. Patrika — onen muž znamenitý, který co dítě chudých irských vystěhovalců do Ameriky přišel, až do r. 1820 chléb co pomocník zednický a zahradník si vydělával, nápadným řízením Prozřetelnosti Božské do stavu kněžského přiveden byl, co prostý kněz, biskupský koadjutor a biskup pro církevní organizaci, církevní život severo-americký věci víře nepodobné vykonal, konečně co první arcibiskup new-yorský 1850 od Pia IX. palliem ozdoben byl — jeden z největších mužů z lidu, apoštol a severo-americký kníže církevní tohoto věku. V díle, které neunavný arcibiskup Hughes za nesčíslných nesnází, s obětovnou a radostnou důvěrou v Boha k životu povolal a až do smrti v roce 1864 s nezlomnou vytrvalostí řídil, bylo od jeho nástupce arcibiskupa Mc. Closkey-e za neménších nesnází, s toutéž rázností pokračováno, až posléze prelátu, zatím na kardinála povýšenému dopřáno bylo, aby dne 25. května t. r. dokonání slavnostným posvěcením korunoval.

Den ten byl pro obrovské město americké v pravdě dnem jásotu a slávy. Celý New-York byl pyšným na velebnou budovu. Tisícové a tisícové, katolíci a protestanté veškerých vyznání tlačili se kolem směle vy-

čínávajících hmot, aby viděli ponejprv v síních jejich konati slávu katolické bohoslužby. Nekonečný jásot vlnil se zástupy lidu hustě stísněnými, když konečně znělo od úst k ústům: „Již jdou! Již jdou!“ Objevil se průvod, důstojný největší residence a nejstarší metropole. Za zlatým dvojatým křížem arcibiskupa krácelo tři sta kněží a kleriků; za nimi biskupové z měst: Brooklyn, Rochester, Buffalo, Albany, Oydensburg, Newark, Curium i. p., Charleston, Wilmington, Savannah, Wheeling, St. Augustine, Providence, Portland, Hartford, Erie, Harrisburg, Seranton, Pittsburg, Sc. Louis, Nebraska, Peoria, Louisville, Fort Wagne, Vincennes, St. Paul, Ottawa, St. John a Chatham — celkem 34 biskupů ve slavnostním ornatu; za těmi arcibiskupové Gibson z Baltimore, Purcell z Cincinnati, Word z Filadelfie, Williams z Bostonu, Lynch z Toronto a Hannan z Halifaxu, za nimi posléze celebrující arcibiskup s New-Yorku, John Mc. Closkey, první americký kardinál. Na místě biskupa před 70 roky kardinál a kolem něho více arcibiskupů, než-li diecése new-yorská tehdy kněží četla.

„V pravdě,“ zvolal slavnostní řečník biskup Ryan ze St. Louis, „den díků a vznešené posvátné radosti sklonil se na tento památník křesťanské víry a křesťanského umění, a v pravdě máme příčinu k radosti přehojné!“ Právem byl pamětliv s vroucím vděkem arcibiskupa Hnyhes-a, muže, který dnes s výšin nebeských na to dílo a na slavnost patří a hlasem svým vmišuje se v jásot a dík, který ze síní tohoto chrámu jakožto kadidlo ku trůnu Božímu vystupuje, muže, který před 23 roky základní kámen k tomu domu Božímu položil. Právem dobrořečil kardinálové ku slavnosti jakožto k velkému dni, k velké vítězoslávě, k velkému pozhnání. Právem dobrořečil bohatcům, kteří z přebytku značné sumy krásnému svatostánku věnovali, především však chudíně, jejížto haléři mramorové balvany se zaopatřovaly, otešávaly, spojovaly. „Z čeho nám výčitky činí“,

pravil, „že setin, kterých dělníci a služby sami sobě si odepřeli a Bohu obětovali, od kněží pro tuto nádhernou budovu užito jest, to čítáme k nejkrásnější ozdobě tohoto svatostánku, to považujeme za důvod spravedlivé pýchy. Ony setiny jsou haléřem vdovy v evangelium. Jsou zasvěceny Synu Božímu, který v chlévě se narodil, který synem tesařovým jmín byl, který v domě prostého dělníka vyrůstal, který neměl, kam by na zemi hlavy sklonil, který na nejhudším loži, jaké kdy na zemi bylo, život svůj dokonal. Kristus to byl, který vlastním živobytím dílu a dělníku vyššího posvěcení a šlechtictví udělil, Kristus povolal chudé pastýře k prvnímu klanění se. Bůh zákon práce vepsal do země. Práce jest zákonem života a dělník Božím miláčkem!“

S úchvatnou mocí a krásou vylíčil nejd. biskup napotom důstojnost a svěcení křesťanského kostela jakožto domu Božího t. j. střediska svátostního života Církve, a učebné stolice Boží t. j. místa a sídla Kristem ustanovené moci učitelské. „Kde jest národ, jako my, volají katolíci, kteří mohou říci, Bůh mezi námi přebývá? . . . Katolická kazatelna jest jedinou posvěcenou učitelskou stolicí na zemi, s které nikoli míněním, spekulacím, filosofemům, nýbrž v pravdě božským, tedy pevným, nezměnitelným, nepomijitelným pravdám se vyučuje!“

Jak velebně zaznívají ta slova z velkého, mohutného domu do hluku a víru sterých různých sekt, kteří o Ameriku závodí! On sám svým způsobem jest znamením věšty, že jen v Církvi katolické pravá Církev Kristova dále žije, ona Církev, která velechrámy středověké stavěla, která ještě dnes víru, lásku, nadpřirozenou moc podnikavosti, smysl obecnosti oněch krásných dob rozvíjí, která s haléři chudiny velechrámy staví a v několika desetiletích celé národy přetvořuje. Mámeť věru příčin, abychom se s tak slavného výsledku katolického díla missionářského srdečně radovali!

Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Gotické oltáře architektem Mockrem provedené. V poslední době objednáno jest u Akademie křesťanské několik oltářů slohu gotického více neb méně nákladných, jejichž provedení svěřil výbor sekce umělecké nej-

kompetentnějším toho slohu mistroví, architektu Josefu Mockrovi, který při osvědčené dovednosti a tvůrčí původnosti vyvedl *tři typy* originálních oltářů gotických poslušně vystupujících od forem jednoduchých k útvarům bohatějším. Jsou to tři stupně od sebe podstatně se různící, z nichž každý svým vlastním

půvabem vyniká. Architekt Mocker má svůj vlastní sloh, který důkladněji pozorovatel hned na první pohled poznává. Jeho gotika vyniká nejen přesností a ušlechtilostí tvarů, nýbrž také bohatostí a novotou myšlenek. Umí komponovati a má bohatý kapital tvořivé obrazotvornosti. K důkladným vědomostem, jichž rozsáhlými studii si osvojil, šťastně přidružila se plodnost tvůrčího ducha. Co utvoří, jest vždy originálem, a lze s určitostí dodati, originálem mistrným. Z novu se tak osvědčilo zase při jmenovaných třech typech gotických oltářů právě odvedených. Prvním stupněm jest oltář v Dobříčanech u Žatce, druhým oltář v Teleci, třetím oltář v Telči.

Oltář v Dobříčanech u Žatce. Vysoce uroz. p. baron Zessner má obraz oltářní od jednoho člena příbuzenstva rodiny malovaný a vyžádal si, aby k obrazu komponován byl gotický oltář. Tím již určena byla soustava oltáře. Velký obraz musel zůstat hlavním předmětem, jemuž dlužno bylo dáti přiměřeného rámování. Aby však oltář nebyl bez těla, upravena jsou po obou stranách v pravo a v levo úzká křídla, mezi nimiž do dosti hlubokého pozadí zasazen jest oltářní obraz, čímž ploše dostalo se hmoty, světla a stínu.

Tumba dřevěná na dvou stupních postavená stkví se u prostřed zlatým křížem v kruhu zasazeným a plocha ostatní jest rozdělena náplněmi, jejichž obruby, jakož i spodní římsky temně zlacený jsou. Nad mensou povznášá se *predella* s tabernáklem, jehož bohaté kování jest zlaceno. Po stranách spatřuje se kružba čtverlistá v rohu zlatými rosetkami na tmavočervené půdě ozdobená. V náplních kružby budou malovány znaky donatora a choti jeho. *Predella* končí cimbuřím, za kterým u prostřed menší kříž na příslušném podstavci se vznášá.

Nad *predellou* rozšiřuje se oltář a skládá se na způsob křídlového oltáře ze tří částek. U *prostřed* v hlubokém výklenku s modrou půdou po stranách zlatými hvězdičkami posetou zasazen jest oltářní obraz. Bohaté rámování kružbou a lupením ozdobené překlenuto jest kulatým obloukem obloučkovou kružbou a listím obroubeným, svrchu velkou rosetou opatřeným, z jehož obou stran vzhůru se vypínají dvojaté fiály. *Boční úzká křídla* čtverhranná s malovanými náplněmi jsou svrchu zakončena bohatou ornamentikou plastickou z prolptajících se lupenů a růžic, nad kterou prolamovaná galerie stojí. Na sloupkách straně vypíná se skupení fiál.

Celek jest barvy zelenošedé, v detailech pak použito se barvy hnědé, modré a červené. Veškerá ornamentika, jakož i částky říms

jsou zlacený. Zlato jest buď lesklé, buď částečně temné neb zeleně lasírované.

Při nejmožnější jednoduchosti nepostrádá oltář zajímavosti i krásy a uspokojil měrou svrchovanou vkus urozeného objednavatele.

Gotický hlavní oltář sv. Maří Magdaleny v Teleci komponován jest do prostory starého gotického presbyteria, v němž stojí, jakoby tam byl z půdy vyrostl. Dubová *tumba* čtverhrannými náplněmi rozdělená má v prostředním čtverci ozátený zlatý kříž. Žlábků článků jsou modré, obruba náplní a spodní částky římsy zlacené. V pozadí mensy stojí lavička na svícny, za kterou *vyšoká predella* na obou bocích v polokruhu vykrojená vystupuje. U prostřed stojí tabernakulum se sloupky, rosetkami a cimbuřím, jehož cinobrová, dvoukřídelná dvířka zlatým kováním ozdobena jsou. Nad tabernakulum stkví se mešní kříž. V náplních mensy po obou stranách svatostánku vyobrazeny jsou plastické klasy a víno, vše lasírováno na zlatém pozadí, mezi nimiž se vinou bílé pásy s nápisy.

Z rozšířené *predelly* vystupuje *vrchní výstavnost* krásným rozdělením a lahodou barev přímo okouzlující. U *prostřed* vypíná se kaplička po stranách i v zadu uzavřená, kobercem bohatě barvami a zlatem vzorkovaným vyložená a goticky sklenutá. Přední lomený oblouk klenbičky ozdoben jest jakoby krajkami jemnou kružbičkou zlatou kolkolem visící. S postranních sloupků vyvinují se svrchu nad sklenutým obloukem kapličky fiály, mezi nimiž vystupuje vysoký štít u vnitř kružbou ozdobený a svrchu růžicí zakončený. V utěšené kapličce stojí polychromovaná socha sv. Maří Magdaleny alabastrovou nádobu v ruce držící. Po obou stranách vysoké kapličky spatřují se *nižší dva výklenky* více do šířky než do výšky rozložené, v nichž se ukazuje plasticky vyvedené martyrium svat. Václava (na straně epistolní), a sv. Ludmily (na str. evangelní). Pozorující se dívá na oba výjevy křesťanského hrdinství a vidí přímo do komnaty sv. Ludmily naposled se modlící a spatřuje scénu odehrávající se u zavřených vrat chrámových v Staré Boleslavi. Hluboké reliéfy, z nichž osoby v popředí se nalézající svobodně vystupují od hlubokého pozadí plodí dojem přímo dramatický. Osoby i vůkolí, vše přirozenými barvami polychromováno, působí živěji nad jakýkolivě obraz. Vlastně jest to obraz, v němž na místě výjevu na plátně malovaného máš před sebou osoby plastické v přirozeném jejich rouchu a v přirozeném vůkolí. Taková plastika zvláště sluší slohu gotickému. Rámec výklenků, v jichž dutině se na oba výjevy díváš, jsou sloupky s hlavicemi, nad

nimiž segmentový oblouk obloučkovou zlatou kružbičkou vespod okrášlený svrchu se klene. Trojhrany v rozích tím obloukem povstávající vyplněny jsou lupením a rosetou. Nad sklenutým segmentovým obloukem běží galerie nejprve plná, řezanou kružbou ozdobená, nad ní pak druhá, prolamovaná, do špiček lupénkovitých vybíhající. Postranní sloupky obrazů plastických zakončeny jsou svrchu fiálkami.

Hlavní nátěr architektury jest zelenavý, v jednotlivých částkách polychromovaný a bohatě zlacený.

Celý oltář jest utěšená komposice do prostory presbyteria jakoby ulitá a ve všem původní. Píšíci redaktor viděl již ve světě množství starých i nových gotických oltářů. Že by pak podobný oltář sv. Maří Magdaleny byl kde spatřil, neví se pamatovati. Ten oltář vzešel z okamžité inspirace umělcovy. Zrodil se z ducha takměř bez práce. A proto jest snadně pochopitelné, že původci jest zvláště milým. Není tudy ani divno, že dp. farář J. Kašparovi, osadě i slavným patronům způsobil radost ničím nezkalenou, jak příležitostně na jiném místě tohoto listu doličeno bude. —

Jestě nádhernější nad oltář v Telci jest však

Hlavní oltář v Telci na Moravě, jakožto třetí typus oltářní struktury gotické, o čemž v příštím čísle více pověděno bude.

Hlavní oltář a kazatelna pro chrám P. v Hostouni; dle nákresů a řízením architektů Bauma a Münzbergera; *) *oltářní obraz* sv. Jakuba a obrázky na kazatelnu maloval J. Heřman.

Mramorová křtitelna vdp. faráře J. Fáborského, pro farní kostel v Pohorelicích objednaná. Stojí na osmihranném mramorovém podstavci. S osmihranně, bohatě článkované nohy vystupuje tolikéžhranný sloupek, který nese svrchu rovněž osmihrannou kotlinu obroubenou zvenčí bohatou římson, jejíž hluboký žlábek vyzdoben jest běžící řadou růžic čtverlístých. Vše vyvedeno jest z červeného, slivenského mramoru, broušeného a hlazeného. Pouze rosetky, uvedený žlábek či rýhy zdobící, jsou jen železiskem vyvedeny a nehlazeny, plodíce takto bledší svojí barvou větší rozmanitost.

Kotlina křtitelnice přikryta jest překrásným, dřevěným, polychromovaným a zlaceným *víkem*, který ji na způsob nádherné koruny uzavírá. Víko osmihranné ověnceno jest římson, která svrchu nese galerii z lupení zlaceného kolmo stojícího. Osmihran přechází v jehlanec tolikéž hran čítající, v je-

hož rozích jsou vystupující červenohnědá žebra, zlatými krabolemi okrášlená. V trojhranných polích zelenošedých mezi jednotlivými žebry vzniklých, které jsou střechem křtitelny, sedí úhledné vykřivky částečně pozlacené onoho pěkného tvaru, jako na veškerých stavbách Mockrových obdivujeme. Jehlanec končí barevnou rosetou, v níž zasazen jest železný kružek ku vytahování víka, k čemuž zřízen jest zvláštní přístroj.

Nad křtitelnou zasazen jest totiž do zdi kostelní *nosič* z kovaného železa v podobě trojhranu bohatě článkovaný a polychromovaný. Hluboká plocha železa jest fialová, úzké plochy jsou zlacené; rosety v ornamentu umístěné jsou zeleně lasírované s lesklým zlatým knoflíkem u prostřed. Na spodní vodorovné tyči nosiče jsou upevněny dvě kladky, přes které jde struna se závažím. Tyč trojhranu nakloněná ozdobena jest řadou pro železo stylisovaných okras krabolky zastupujících.

Celek jest velice zajímavý a zdařil se jako oltáře architektu J. Mockrovi, který nákras vyvedl a práci řídil.

Velký obraz představující křest Páně a *dva obrazy*: Srdce Pána Ježíše a Panny Marie pro farní kostel v Prostějově, maloval Gareis.

Dva stříbrné kalichy s bohatými okrasami pro vp. Al. Lavičku, kaplana v Újezdě u Vyzovic na Moravě a dp. Frant. Tyla, knihovníka a zám. kaplana na Vorlíku; — *dva kalichy* se stříbrnou kuppou a patenou pro důst. Jana Geberta, faráře v Chotěšově a vp. F. Hromádku, kapl. ve Volyni.

Kostelní roucha v červenci a srpnu objednaná zhotovena a dodána na místa příslušná.

2. Nová objednání.

Obnova farního chrámu Páně v Husinci. Pius IX. krátce před svou smrtí věnoval osadě husinecké na památku skvostný kalich (viz Method roč. IV. str. 35), a osada husinecká na vzájem ze vděku a lásky věnuje na památku Pia IX. farnímu chrámu svému nový hlavní oltář votivní. Obět za obět, láska za lásku; za dobrotu vděky, za kalich oltář. Tak v zápětí dobrého skutku druhý skutek kráčí. Otec dal kalich, dítky ku kalichu zbudují oltář. Nový oltář vyžaduje však obnovu celého kostela. A tak za druhým skutkem přišel též třetí. Do třetice všeho dobrého. Taková jest důslednost šlechtivosti Msgr. A. Rodler, farář husinecký, požádal za tou příčinou akademií křesťanskou za zhotovení nového oltáře, a když pak výbor umělecký práci svěřil architektům Ant. Baumovi a B. Münzbergerovi, chtěl, aby mu byla rada udělena, jak by celý kostel s prostředky, jakých poho-

tové má, obnoviti mohl. V listu neopomenul připomenouti i redaktoru tohoto listu, aby nezapomněl splniti, co ústně slíbil. A tak na laskavé pozvání vydali se všichni tři na cestu do Husince. Kostel husinecký ovládá celé město. Stojí na náspu. Ze situace lze souditi, že zde stávala ecclesia castellata. Po schodech vstupuje se do otevřené síně a věží vchází se do vnitř. Kostel jednoduší s plochým stropem a klenutým presbyteriem jest nového původu. Jediné zazděné okno, lomeným obloukem klenuté, ukazuje sloh bývalý. Stěny obilene postrádají všeho článkování. Stěna za oltářem jest však malována. Na oblacích sedí nazí andělíčkové v situacích věru málo andělských a na zemi dole kráčí průvod znázorňující povýšení svatého kříže. Ty figurky a nešťastná architektura jerusalemská vydávají neznámému malíři prabídné svědectví. Lépe by mu bylo, kdyby toho byl nechal. Ostatně jméno jeho není známo a osobní cti mu tudy neubude. Před stěnou stojí bíle natřený nízký oltář barokní s velkým pozlaceným křížem. Myšlénka obého není bez ducha a bez poesie, kdyby dobře provedena byla. Tak jak nyní provedena jest, neslouží k okrase. Kdyby mohla umělecky, aneb alespoň lidsky upravit se, nebyla by bez vnady. V předu na oltáři kříž a v zadu na stěně jako v pozadí ten výjev vysvětlující. Na důstojné provedení nedostává se však prostředků. Dp. farář má pohotově 1100 zl. Chudá osada obětovně a ráda dala, co mohla. Šlechtíci dobrodinci obět osady rozmnožili dary svými. Větší podpory nadíti se nelze. Dlužno tudý vykonati, čeho s určenou obětí docíliti lze. Vedle přání dp. faráře má zmizeti nehezka malba a postaven býti nový oltář s křížem, na němž by místa měl sv. Mikuláš, jehož Husinec v znaku svém má, a sv. Florian co patron na odvrácení požárů, které v Husinci často zuřivají a od lidu za kletbu považovány bývají. Úkol umělcův není snadný. Holý kříž na oltáři zůstati nemůže. Povýšení svatého kříže musí důmyslněji znázorněno býti, což bude předmětem porad sekce umělecké. *Boční dva oltáře* jsou slušné a slohu kostela přiměřené. Dostane se jim pouze nátěru a pozlacení souhlasícího s budoucím oltářem hlavním. Hůře se to má s *kazatelnou*, na kterou jen s nebezpečenstvím života se vystupuje. Především dlužno podloženým sloupem jí patřičné opory dát a co nejdříve za novou, byť i jednoduchou ji vyměnit. S celkem souhlasící úpravy dostane se také oltářiku pod kruchtou, kde Boží hrob bývá, z povědlnici a lavicím, mřížkám u oltáře a na kruchtě. Obnovená úprava kostelní vyžaduje však i přiměřeného obnovení celé budovy. Pro přílišnou chatrnost

odstraní patronátní úřad nynější slušnou cibulovitou střechu věže a vymění ji za novou, tvaru však dle doslechu jiného; zdaž lepšího, teprve se ukaže. Zároveň povolil též úřad, aby kostel obílen byl vnitř i zevně. Aby práce dobře provedla se, najal ji dp. farář sám a zamýšlí pouhé obílení pro kostel tak nepříhodné nabrání nátěrem v několika tonech, které mu od architektů přítomných byly udány.

Že při té příležitosti nebylo opomenuto navštívit předuležitá místa, která na cestě do Husince i nazpět se vyskytovala, netřeba věru ani dokládati. Bavorov, Prachovice, Kratochvíle, Vodňany — kdož by jich navštívit opomenul? A že při vši lásce k mrtvé archaologii nebylo zapomenuto na živou jednotu Cyrillskou, kdož by o tom pochyboval? „Cyr.“ a „Meth.“ přinesou zprávy obsírnější.

Dvě monstrance v gotickém slohu zcela stříbrné: vp. Karel Bilčík, kaplan v Předmostí u Přerova a dp. J. Böhm, farář v Hrabíně u Opavy.

Kalichy: *hladký:* J. Ex. hrabě Bedř. Thun, pro chrám Páně v Tichlovicích; — *gotický:* zcela stříbrný s bohatými okrasami, vp. Frant. Porazil, kaplan v Hrozně Lhotě u Strážnice na Moravě; — *s ozdobami:* vdp. Jan Klein, děkan v Činěvsi a dp. Vojt. Cipín, farář v Ahnapee v Americe.

Křížovou cestu (barvotisk): dp. A. Zima, farář v Rapičích.

Drobné práce kovové: *pozlacení kalicha:* dp. J. Sova, farář v Horní Cerekvi; — *patenku:* vp. Ferd. Lenz, kaplan v St. Boleslavi; — *kaditelnici:* vdp. Frant. Pařík, děkan a vikář v Mladé Boleslavi; — *lampu* v ohni pozlacenou: dp. Jos. Kašpar, far. v Telecím; — *lustr* a řetízky k lampě: vp. Ant. Ošťádal, koop. v Stangendorfu u Svitav; — *konvičky měšni cínové:* vp. Fr. Porazil, kaplan v Hrozně Lhotě u Strážnice; *dva páry:* dp. Jos. Čížek, b. notář a farář ve Všemestech.

Paramenty: *pluvial černý nádherný:* vdp. Fr. Pařík, děkan a vikář v Ml. Boleslavi; — *kasule*, bohatě vyšivanou bílou: dp. Vojtěch Cipín, farář z Ahnapee v Americe; bílou z vlněného Damašku: vp. Martin Fencel, kaplan v Břeskovicích — *štolu* bohatě vyšivanou: bl. pan Jan Zwettler, c. k. okresní kancelista v Libochovicích; *křestní:* vp. Frant. Vyppl, koop. ve Vlkoši u Přerova; — *velum:* dp. A. Košaný, farář v Porubě v Slezsku; vp. F. Tschörner, kaplan v Raspenavě; — *bursu:* bl. slečna Augusta Rosenkranzova v Praze; velp. Ferd. Lenz, kaplan v St. Boleslavi; — *korouhev* skvostnou z červeného hedvábného damašku: dp. Fr. Urban, farář v Libiších; dvě korouhve z bílého hedvábného damašku: ct. ursulinský klášter v Č. Skalici; — *přikrov:* vdp. Jan Klein, děkan v Činěvsi.

Kostelní prádlo: *rochetu* se širokými krajkami: velp Václ. Lachman, koop. ve Smidarech; — *alby dvě* vyšíváné a *rochetu* vyšívánou: vdp. Jan Klein, děkan v Činěvsi; — vyšívánou *superpelici*: vys. uroz. pan Robert hrabě Nostic.

Rozličné: *dva birety* a *dvě cingula*: dp. J. Turek, far. v Tuřanech; — *tři birety*: sl. zádušní úřad v Praze; — *pěticimbálový zvonek*: vp. Jos. Kudrnáč, kaplan v Žacléři; — *trojimbálek*: dp.

August. Zim a, farář v Rapířích; — *pět křížů pro školy*: vdp. Š. Bejvl, farář ve Víně; — *rukavice vyšíváné*: vdp. Jos. Hlaváček, inf. prelát a probošt v St. Boleslavi; — *trojimbál k sakristii*: dp. Jan Menzinger, farář v Zlaté Koruně.

3. Rozpočty.

Na 10 křížů pro školy: slavná rada městská v Ml. Boleslavi. *Lehner.*

Odbor archaeologický.

Běžný přehled a stručný obsah odpovědí na „otázky archaeologické“. (Pokračování)
Zaznamenává F. J. Lehner.

17.

Kovanice (podkraj Poděbradský, okres Nymburský, biskupství Králové-Hradecké). Sepsal *Jan Maryška*, farář a bisk. notář.

„Tvrz Kovanice leží na levém břehu Labe; kostel, zámek a několik rolnických chalup těsně k ní přiléhají. Náves z rolnických dvorů pravidelně po obojí straně seřazených táhne se od průčelí kostela přímo ku silnici o něco povýšenější, od Poděbrad k Nymburku vedoucí, po jejížto bocích rozložena jest k Nymburku dosti dlouhá řada hospodářských stavení a domků, která i s blízkými písečnými pozemky „Na vinici“ slove, podávajíc svědectví, že zde hojně réva ušlechtilá se pěstovala. Silnice ta byla dostavena r. 1835. Dříve, a to od starodávna vedla tu obyčejná povozná cesta od jihovýchodních Čech do severovýchodních krajů, která času jarního a podzimního nebyla než propast, následkem čehož dp. faráři očití svědkové, když zdejší faru r. 1837 nastoupil, vypravovali, že v onu dobu povozných koňů nezřídka leželo potrhanych a zdechlych na oně krátké, ale nesjízdné cestě nemálo. Proto bylo zde od prastarých časů třeba kovárny a hospody, která byla a dosud jest prostranná, majíc velký dvůr.“

„Jména luk a pod. nemají nic významného do sebe na př. ohrada (louka panská), na pískách, zádušní, řeznické, žabokřík a p. Na blízku se nalezá les, nazván: „Dubina“ hned po levém břehu se táhnoucí ve výměře 30 měřic, ondy pouze z dubů sestávající, z nichž mnohý mnoha sta let čítal, bouřemi ale byly mnohé vyvráceny, čehož dp. farář pamětníkem jest; roku však 1877 uzavřel hospodářský úřad lesík ten, okrasu celé krajiny, vymřítiti, čímž se v lednu 1878 i počátek stal.“

Jelikož Kovanice starodávné sídlo dřívějších rytířů byly, jest i *kostel* zdejší, pravějí *kostelíček*, *prastarý*, blíže obydlí pánů na Kovanicích a blíže levého labského břehu u prostřed hřbitova. *Přechodní sloh* jeho dosvědčují až dosud vchodní dveře v lomeném

oblouku sklenuté a presbyterium. Stáří jeho osvědčuje i nápis bývalý, dole uvedený, který o opravě jeho r. 1601 vypravuje.

Věž pochází z novějšího času. Jest přistavena ku kostelu a vchází se skrze ni do kostela. *Zvonice* má dvě patra, dolejší okno jest čtverhranné, hořejší okrouhlé; dolejšek její jest sklenut. R. 1876 byla na zvonici postavena nová věž nákladem 200 zl. z nařízení patronky jasné paní Iphigenie, ovdovělé baronky ze Sina.

Do zevní zdi kostela jest zasazen náhrobní kámen mramorový nad hrobkami manželů Karla a Josefy, rytířské rodiny z Görzu. *Okna polokruhová* jsou do hloubky zdě zapuštěna. *Presbyterium polokruhové* ku straně východní obrácené jest nižší, než loď. Kazatelna spočívá na zvláštních dřevěných sloupech. Sakristie přistavena ku východní straně kostela nákladem faráře Jana Richtera, syna bývalé vrchnosti na Kovanicích v letech 176... má jediné vysoké okno polokruhem sklenuté, zasklené *kotouči* do olova zasazenými. U hlavního oltáře na straně evangelní jest ve zdi dosti prostranná klenbička pro Nejsvětější, nyní bez dveří. O hlavní oltáři, okolo kterého se do sakristie vchází, se praví, že pochází z nějakého vyzdviženého kláštera. Nad ním na stěně visí obraz sv. Václava.

Na arkusu býval druhdy *nápis*: „Leta Páně 1601 tento kostel přestaven jest nákladem slovutného Jana pána Huňatého primasa královského města Nymburka nad Labem, Anny manželky jeho, držitelkyně dědičné Kovanice, aby se v něm čest a chvála Božská skrze písmo prorocká a apoštolská rozmáhala v čistotě a pravdě. Amen.“ Když se rodina Görzovská r. 1809 v držení statku Kovanice uvázala, který p. Josefina z Görzu, rodilá baronka z Larišů po své tetě baronce z Larišů, zemřelé ve Vídni v domě hrabat Chotkovských, dědičně obdržela, dal manžel její rytíř Karel z Görzu, bývalý pruský poručík, řečený nápis zabílití a na místo jeho znak svůj namalovati. Všíímavostí však a pamětlivostí sprostého ná-

denníka Jakuba Krejčíka byl zachován, o čemž když dp. farář do Kovanic nastoupiv se dozvěděl, do pamětní knihy nápis vtáhnouti nepomenu.

Uvnitř kostela jsou v stěnách zazděny tři náhrobní kameny, z nichž dva na sobě chovají dosti uměle vytasené v kamené osoby rytířské v plném oděvu a se zbraní. Škoda, že před časy poškozeny a spodky jejich s nápisy na obrubách v dlažbě chrámové zazděny jsou. Jak dalece již před 40 roky mohl dp. farář nápisy rozluštit, vepsal do památní knihy. Nápis první zní: „Život svůj dokonala — v jednom hrobě pochovaná — leta páně 1582 v úterý na den S — wowský — na Kowanicích a Bileku swůj život dokonal w 4 hodinu.“ — Nápis druhý: „— tuto jest pochován a očekává budoucího wzkříšení w Kristu pan — o) a I F, VI w středu před kwětnou nedělí umřel jest urozeny wytečný rytíř Jan —“ Nápis třetího kamene dobře zachovalý s dlouhým nápisem i se znakem, jakož i nápisy na zvonech nebylo lze rozluštit.

Kromě těchto starozitností svědčí o stáří též obraz *Ukřižovaného* na dřevě malovaný, který nad dveřmi chrámovými visí.

Opodál kostela v ulici stojí fara zbudovaná roku 1763. Nejstarší matriky jsou

z r. 1754, když ještě kostel náležel k Nymburku co „ecclesia commendata.“ — Zakladatelkou kostela a fary jest paní Kateřina ovdovělá Richtrová z r. 1763, a pohnutkou k tomu zbožnému dílu bylo dle nadační listiny, aby se, což poškozeno „per injuria temporum et hereseos“, napravilo.

Zámek pánů na Kovanicích z novější doby jest budova spuštěná a opuštěná, toliko několik vysloužilců s panské služby v něm přebývá. Přes dvůr však blíže kostela stojí *prastará budova*, obdélník tvořící, velmi vysoká, která se zdá býti starodávným obydlím pánů na Kovanicích. Zevnějšek ukazuje zazděná okna a dveře, vnitřek má trámy obarvené rozmanitými barvami (*polychromii*). V novějším čase sloužila vrchní prostorná místnost za sýpku, spodní za školu, dokud nová školní budova vystavěna nebyla.

Na konci pěkného popisu připsána jest stejně skromná jako dojemná poznámka znění následujícího: „Račiz tento náčrtek přijmouti od starce 74 letého, jemuž i duch, i trpělivost schází k sestavení takých věcí.“*)

*) Pán Bůh posiluj a zachovej ještě dlouho při zdraví! Dvojnásobné milá práce ukázala, že ani duch, ani trpělivost neschází. Tisícere díky za zaslání. *Red.*

Domácí zprávy.

Oprava chrámu sv. Barbory v Hoře Kutné. Ústřední komise pro zachování historických a uměleckých památek v Kutné Hoře měla předešlý týden sezení. Vrchní stavební rada Bergmann podával zprávy o nutných opravách v chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře a doporučoval, aby důkladně prozkoumán byl celý krov a vypracoval se celý projekt opravy chrámu, kterýž aby se pak rok od roku po částech prováděl. Drahocenné fresky z 15. století, kteréž v kaplích chrámu toho nalezeny byly, budou prozatím v jedné kapli systematicky opraveny. — Také záležitost kameného domu byla již vyřízena. Stavitel velechrámu sv. Vítského J. Mocker podal znalecké dobrozdání o škodách na průčelí kameného domu v Hoře Kutné, jakož i o návrhu na obnovení, jež vypracoval řídící tamnější vyšší reálky Zach. Návrh byl celkem uznán za způsobitý ku provedení a původnímu stavu přiměřený. K návrhu vrchního rady rytíře Ferstla odporučila sekce provedení projektu a vyslovila přání, aby stavitel domu Mocker při obnovování radou svou nápomocen byl.

Sv.-Jakubský chrám Páně v Brně činí po své opravě na každého příchozího mocný

dojem. Prostrannost u hlavního oltáře zbavena nyní všech nemístných tam přívěsků, jako byly chorní lavice a dva oltáře takřka přilepené na pilíře, pak obraz sv. Jakuba připevněný též na dvou pilířích, jeví se teď v celé své jednoduchosti a prostotě čistého slohu. Nyní teprve mocně vystupuje do popředí umělost celé stavby tohoto svatostánku. Nová dlažba v presbytáři s novou komposicí zvanou „mramorový asfalt“ velmi dobře se vyjímá. Bývalá předsíň kostelní po severní straně je upravena v kapli a zasvěcena úctě Rodičky Boží. Staré oltáře jsou ovšem opět postaveny, jelikož nových tu není. Nový hlavní oltář postaven bude asi tak za šest až sedm let. Týž bude z jemného mramoru v slohu čistě gotickém, a bude státi dle doslechu 40.000 zl. U vrchu oltáře, podobajícímu se jehlančové věži, státi bude ve výklenku otevřeném sv. Jakub. K úplné obnově chrámové patří tedy ještě nové oltáře, kazatelna a věž. — Kostel byl již r. 1199 vystavěn a r. 1231 opatřen byl farářským právem od biskupa olomúckého. Během času přistavěno několik kapliček ke chrámu tomu a každá měla svého duchovního. Kaple ty i s chrámem byly po-

zději strženy a založen chrám v podobě nynější. Kdy byla stavba ukončena, nelze udati, ale roku 1470 to ještě nebylo. V 16. století byla fara sv. Jakuba jedinou v městě a na předměstích (i s Kartouzy). Teprve r. 1784 zřízeny nové 3 fary pro město a 3 pro předměstí. — Od té doby, co má brněnský magistrát právo patronátní toho kostela, vystřídalo se 29 farářů; první z nich (1575) jmenoval se Eliáš. Na začátku 17. století byl chrám ten protestantským, neboť farář Adam Windorfer (1620) a kazatel Jan Kašpar Bucke byli protestanty a ženati. Nedlouho po bitvě bělohorské usazen při chrámu tom zase farář katolický.

Nová kostelní věž v Liberci. Loď děkanského kostela v Liberci bude přestavěna a věž kostelní postavena. Městská rada povolila minulého měsíce na zřízení nové věže a hlavního portálu 50.000 zl. a na přestavění lodi chrámové 27.000. Potřebné plány zhotovil vídeňský architekt Tischler. Vyvedení stavby svěřeno jest liberecké firmě „Sachers-Gärtner.“

Socha sv. Václava. Příčiněním purkmistra p. Em. Skramlíka sbírají se dobrovolné příspěvky na zřízení nové sochy sv. Václava, která má býti dílem uměleckým a novou okrasou královské Prahy. Myšlénka šlechetným panem purkmistrem probuzená dochází radostného souhlasu a za několik dní sešlo se již několik tisíc zlatých. Nový, velkolepý památník bude postaven hned na počátku krásného náměstí sv.-Václavského as v těch místech, kde nyní kašna se nachází. Socha bude vyobrazovati sv. Václava na koni sedícího a bude vyvedena z bronzu. Zhotovení vyžadovati bude ovšem nákladu velmi značného. Sochařům českým nastává krásný úkol. Že provedení velkého díla svěřeno bude rukou nejlepšímu a nejzkušenějšímu, pochybovati nelze. Památník Jungmannův tak zdařilý byl prvním krokem a dobrou školou. Zkušenosti nabyté se neztratily. Šťastný výsledek díla prvního jest rukojemstvím zdaru dalšího. Sv. Václav nepustí své náměstí. Zůstane zde na stráži státi hned na počátku překrásného místa, jehož druhou stranu zakončovati bude národní museum. Starou sochu, která na sv.-Václavském náměstí 200 let stála, vyžádal si vdp. probošt Václav Štulc a postavil ji u své residence na Vyšehradě. Pohroma, kterou socha při zvedání utrpěla, zase napravena jest. Historicky památná socha sv. Václava byla postavena v době pro národ náš neutěšené, když horlivý vlastenec Bohuslav Balbin, zoufaje nad pohromou českého národa, volal z hloubi duše: „Svatý Václave,“ nedej zahynouti nám i budoucím!“ Sochu zhotovil mistr Pendl na

objednání obce Nového města pražského pro ozdobu kašny, která proti Jindřišské ulici stávala. Na té kašně stála socha sv. Václava až do r. 1827, kdy postavena jest na zvláštní podstavec proti někdejší hlavní strážnici „u Vunšviců“. Roku 1848 odehrál se před sochou kus místní historie. Čtly se tu několikrát latinské i slovanské mše a zvláště památná bohoslužba slovanská byla v Svatodušní pondělí dne 12. června. V době novější, zvláště v letech 1861—71 vykonány před sochou sv. Václava některé významné demonstrace a slavnosti, zejména velkolepá slavnost svěcení praporu prvního spolku řezníků pražských r. 1869. — Při odstraňování sochy v postavci nalezena byla plechová krabička, v níž byla malá kůstka a ztrouchnivělý papírek. Když se přiblíželo k papírku, aby podal vysvětlení o přiložené kůstce, rozpadl se tento v prach při prvním dotknutí.

Socha sv. Jana Nepomuckého, která stála do nedávna na sv.-Václavském náměstí, postavena bude na náměstí vyšehradském.

Brikyho zvon z Nechvalic přelit. Horlivý a velezasloužilý dp. farář nechvalický J. Roskot dal u pražského zvonaře Josefa Děpolda v klášteře sv. Anežky na Františku přelití zvon „umíráček“, jehož sám popisuje v Methodu roč. V. str. 17. a vyplnil tím způsobem nejsnadněji prosbu odboru archaeologického. Zvon ten — píše dp. farář — měl překrásný hlas zvučný, bývalo ho široko daleko slyšati a tvořil se oběma druhými zvony sv. Mikulášem litým r. 1575 od téhož Brikyho a P. Marií litou r. 1496 nejlíbeznější po celé krajině známé libozvučné zvonění. R. 1856 dostal v měsíci březnu trhlínu. Byl pohřb jakéhosi Lachouta z Bratřejova a zvonilo se všemi třemi. Najednou lidé mlátíce ve stodolách spozorovali, že zvon umíráček chraptí a ztratil svůj zvučný hlas. Pak ale ještě zvonili, až dostal puklinu. Zvon r. 1591 litý ozdoben jest známou podobiznou Brikyho a ozdobami kolem koruny vyskytujícími se také při jiných zvonech od téhož proslulého zvonaře litých. Architekt Baum s redaktorem tohoto listu prohlédli zvon u Děpolda a k žádosti jejich otisknul obětovný náš sochař Šimek, člen ředitelstva a výboru umělec. i archaeologického, podobiznu a znak Brikyho, jakož i kus opakující se okrasy kolem koruny a daroval je „Museu křesťanskému“ poznenáhla vznikajícími jednotlivými dary přátel domácího umění. Brikyho zvon od Děpolda přelit jest věrně, pouze s přidaným nápisem a letopočtem přelití. Po 25 letém mlčení kovová ústa jeho zase rozezvučila se Dp. faráři náleží zásluha, že vymohl přelití

zvonu libozvučného a památného. Starý umíráček nechať zvonit ku vzkříšení všem, jejichž zesnutí ohlašovati bude. Chrám nechvalický zaznívati bude poznovu ladným trojzvukem.

Jan Swerts †. Dne 12. srpna zemřel v Marianských lázních ředitel pražské akademie pro výtvarná umění Jan Swerts. Narodil se v Antwerpen-ách 1820 a stal se v 19. roce věku svého žákem tamnější Akademie a později žákem profesora de Keyser-a. S uměleckým druhem a přítelem svým Guffens-em konal napotom studia v Římě, Paříži, Düsseldorfu, Mnichově a Drážďanech. V roce 1855 do 1858 prováděli Swerts a Guffens historické malby na stěnách nové bursy v Antwerpen, které však požárem dne 3. srpna 1858 zničeny jsou. Později ozdobili oba umělci nový kostel sv. Jiří v Antwerpen-ách malbami

na obmítce. R. 1874 byl Swerts povolán za nástupce ředitele Trenkwalda na akademii výtvarného umění v Praze, kde mu svěřena jest vyzdobení sv. Annenské kaple ve velechrámu svat Víta. — Úmrtím Swerts-ovým uprázdněno jest opětně předdůležité místo ředitele akademie pro výtvarné umění a jsme velice žádostivi na budoucí obsazení, zda-li opětně v cizině hledáno bude, čeho doma naléztí lze. Mámeť zajisté umělce domácí, kteří předešlému řediteli nejen se rovnají, nýbrž v umělectví jej značně převyšují. Bylo by již věru svrchovaně na čase, aby se domácímu ústavu takové důležitosti dostalo též domácího ředitele, který by za první chloubu svou považoval povznesení uměleckého ústavu vlasteneckého. Ať se již konečně přestane choditi pro rozumu do ciziny! *Lehner.*

M o s a i k a.

Národní knihovna v Paříži. I. ročník „Amaire statistique de la France“ obsahuje přehledný seznam pokladu knéh v Pařížské národní knihovně nahromaděných, z nařízení ministerstva vyučování sepsaný. Seznam sestaven jest na základě revise r. 1874 předsevzaté, která udala 2,049.482 tištěných spisů všeho druhu, malých a velkých. V r. 1789 bylo jich 800.000, před dvaceti roky 1,500.000. Ročně přibývá 15 až 20.000 nových čísel, odváděním povinných exemplářů ve Francii tištěných spisů, darem, výměnou a koupí. Na odbor theologie připadá z úhrnného počtu v r. 1784 199.499 tiskopisů, na vědy právnické 299.028, na dějepis 626.553, na filosofii, přírodovědy a umění 457.618, na belletristiku 411.949, oddělení děl zvláštních konečně 54.835 čísel. Vedle tohoto rozdělení celkového jde jiné, zevrubnější, které v katalogu a v sestavení knihovny provedeno jest. Zahrnuje 32 serií písmenami poznamenaných. Prvních šest serií náleží theologii a církevnímu právu. Z 199.499 tiskopisů theologického a církevně-právnického obsahu, které se r. 1874 v knihovně nacházely, bylo vráceno: do serie A písmo svaté, 23.833 děl, do serie B Liturgie, concilia, 27.376, do serie C otcové církevní, 7.183, do serie D katol. theologie, 86.774, do serie D² heterodoxní theologie, 31.821, do serie E církevní právo, 22.512 děl, do serie E² přirozené a národní právo, zahrnuje 9.626 tiskopisů, serie F civilní právo, 289.402; to jest ta nejrozsáhlejší ser. po ser. L, dějiny Francie, 441.836 čísel čítající. V ostatních dějiny obsahující serií G—P² čítalo se takto: obecné dějiny 25.818 čísel, církevní právo 22.819, staré a byzantské dějiny 36.822, italské dějiny 12.998, dějiny němec států 38.560, anglické dějiny 19.243, dějiny ostatních evropských států a jiných dílů světa úhrnem 28.447 čísel. Serie R filosofie, fysika, vykazuje 87.858, serie S vědy přírodní, 59.463, serie T medicína, 68.483, serie V matematika, průmyslová technika a pod. 95.176, serie V² hudba, 177.521 čísel. Od roku 1739 do 1753, kdy první zevrubný katalog knihovny tisknouti se dal, nebyl odbor hudby ani v něm zastoupen, nyní má v něm svůj zvláštní seznam. Serie Y poesie, čítá 155.672, serie Y²

romány, 71.947, serie Z filologie, 132.576 čísel. — Katalogy knihovny jsou pro sebe značně bohatou knihovnou v malém. Nynější knihovna národní jest něco přes 400 let stará. Král Ludvík XI. založil ji r. 1475 — tedy skorem touže dobou, v níž Maxmilian I. vídeňskou dvorní knihovnu založil — kdežto knihovna o století dříve králem Janem a Karlem V. založená, která v roku 1373 910 knéh čítala, v roce 1429 do Anglie odvezena byla. František I. dal roku 1514 novou knihovnu, která tehdy 1890 knéh, mezi nimiž jen 109 tištěných, čítala, do Fontainebleau přenesl, kde ji sloučil s knihovnou svou a jinými. Za Jindřicha IV. přišla r. 1595 nazpět do Paříže a byla od toho krále, jakož i od jeho syna Ludvíka XIII. velmi obohacena. — Ze dvou millionů tiskopisů knihovny pařížské v porovnání s jinými milliony svazků podobně zřízených knihoven v jiných hlavních a místních městech lze si představití to množství spisů od 400 let tištěných a sebraných. Velmi mnohé a sice to nejvýznamnější jest ovšem veškerým knihovnám společné; statisíce svazků nacházíme v knihovnách vídeňských, mnichovských, berlinských, petrohradských, římských atd., v téžže vydáních jako v Paříži, a každá z oněch knihoven jest zase zvláště bohatá na speciality vlastní země, jako pařížská na francouzské dějiny, belletriku a p. Inventář úhrnného bohatství dal by se sestavití kvantitativně; s kvalitou se to má ovšem jinak; uschovány zůstávají v knihovnách veškeré tiskopisy jednou získané, trvanlivou však cenu má a podrží poměrně jen málo spisů, a předece jen dle počtu těchto měří se duševní pokročilost.

Prorok před časem. Gotický chrám v Rýnském Kolíně není ještě dostavěn a profes. Heim v Curychu již přednášel ve společnosti přírodovědecké o tom, kdy se chrám ten rozpadne. Vystavěn jest chrám ten až na malé částky z kamene na pohled krásného, ale kámen ten působením vzduchu velmi snadno se rozpadává a méně se v prst. Porušení toto prý již nyní vniklo do pilířů ohromných. Dle slov prof. Heim-ových neuplyne ani tisíc let a katastrofa nastane. *Lehner.*

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 9.

V Praze, dne 30. září 1879.

Ročník V.

OBSAH: Votivní chrám Spasitelův ve Vídni. IV. Vnitřní úprava. — Církevní umění na světové výstavě v Paříži roku 1878. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. — Domácí zprávy: Pražná brána dle návrhu architekta Mockra. — Mosaika. — Jan Karel Rojek, děkan Budyňský. Dodatky k životopisu.

Votivní chrám Spasitelův ve Vídni.

Píše F. J. Lehner.

Ku stavbě užilo se více druhů kamene, jak toho vyžadovala potřeba. K uvarování požáru jsou krovy jakož i stolice zvonů ze železa, střechy pak kryty břidlou dvoubarevnou. Odtok vody zřízen jest dle soustavy středověké. Dvěře a vrata jsou vesměs dubová, kováním a řezbou ozdobovaná. Polychromnímu ozdobení vnitřku odpovídá i podlaha rozmanitě vykládaná.

S architektonickým článkováním úzce souvisí bohatá *sošnická okrasa*, lapidárním písmem svým vypravující dílo vykoupení lidského. Chrám Spasitelův líčí především dějiny vykoupení na hlavním průčelí, na obou pak bočních stvoření a posvěcení člověčenstva, tak že celý zevnějšíek výmluvně káže, co trojedíný Bůh ku spáse lidské učiniti ráčil.

Na prostředním piliři *hlavního portálu* stojí žehnající Spasitel, oznamující, že se tudy vstupuje do svatyně na Jeho jméno zasvěcené; po boku jeho spatřují se pak muži starozákonní, kteří jej předcházeli, na něho připravovali a jej předobrazovali; na pravo: Mojžíš, Aron, Samson a Jan Křtitel, na levo: Abel, Noah, Melchisedek a Isak. Nad nadpražím upraveno jest třináct výklenků; v prostředním nad sochou Spasitele stojí anděl s knihou života obklopený sborem apoštolským. A tak navštěvovatele vítá hned u vchodu Vykupitel světa v průvodu svých poslů starého i nového zákona. V tympanonu

vyobrazuje se pak stručně život Páně třemi výjevy. Jsou to: Narození Páně, kázání na hoře, ukřižování. V obou tympanonech vedlejších vchodů doplňuje se přirozenou měrou životopis Páně událostmi, které předcházely a následovaly. Sochy čtyř proroků: Davida, Isaiáše, Jeremiáše a Micheáše, narození Páně věštících vysvětlují výjev v tympanonu levém vyobrazující zvěstování andělské. Právý portál vedlejší ukazuje pak vzkříšení Páně a 4 sochy orodovníků, (sv. František Ser., Alžběta, Žofie a Maxmilian) v jejichž přímluvu odporoučí se v den vzkříšení původcové chrámu: císař, císařovna, matka mocnáře a zvěčnělý bratr, zakladatel kostela

Je-li spodní část hlavního průčelí titulním listem „chrámu Spasitelova“, spatřujeme na vystupujícím portálu *nejsvětější Trojici Boží* a po obou stranách sbor čtyř evangelistů a svatých patronů veškerých rakouských království a zemí. Celé Rakousko budovalo tento chrám. Světové národy své zde zastupují v pantheonu rakouském. Sv. Václav a sv. Jan Nep. své Čechy, sv. Cyrill a Method Moravu, sv. Hedvika Slezsko, archanděl Michael a sv. Stanislav Halič, sv. Rochus Chorvatsko, sv. Spiridion Dalmacii, sv. Jiří Krajinu, sv. Štěpán Uhersko, sv. Coloman dolní Rakousko, sv. Virgilius jižní Tyrolsko, sv. Aegid Korutany, sv. Josef Korutany, Krajinu, Štýrsko, Istrii a severní Tyrolsko, sv. mar-

krabě Leopold Dolní Rakousy, sv. Jiří Krájinu, sv. Mikuláš Barský, patron loďníků, Benátky, sv. Ladislav král Sedmíhrady, sv. Justus Terst a sv. Ruprecht Solnohrad. Parlament světců v průčelí votivního chrámu jest obrazem říše, zrcadlem dějin; ukazuje minulost a předpisuje budoucnost. Rakousko jest říše křesťanských národů. Práva národů jsou stanovena. Světci národů a zemí kolem nejsvětější Trojice jsou obrazem říše, cestou budoucí správy.

Třetí patro hlavního průčelí s obrovskou lomenicí oslavuje společnou všech národů v Rakousku žijících pomocnici a orodovnici, blahoslavenou Pannu, Královnu světců a světic. Kristus Pán korunuje matku svou, Marii Pannu. Královna andělů obklopena jest zástupci devíti kůrů andělských. Královnu panen velebí za zástup panenský: sv. Cecílie s Anežkou, sv. Kateřina s Barborou. Královnu všech Svatých chválí zástupci světců, vždy vojín, duchovní a císař; na jedné věži: sv. Jiří, sv. Wolfgang a Karel Velký, na druhé věži: sv. Florian, sv. Štěpán první mučelník a sv. Jindřich II.

Je-li na hlavním průčelí velkými tahy vyobrazeno písmem kameným dílo spasení, jest na *bočním průčelí* křížové lodi jižní v tympanonu vyobrazen pád prvních lidí v ráji na vykoupení ukazující, v předsíni pak jest osm proroků lid na vykoupení připravujících: Eliáš, Ezechiel, Daniel, Joel, Amos,

Jonáš, Zachariáš, Malachiáš. Naději a toužeb po spasení odpovídá s druhé strany splnění, spásonosnému dílu první božské osoby skutek třetí božské osoby. V tympanonu vchodu do křížové lodi severní spatřuje se seslání Ducha Svatého; osmero pak prorokům na straně protější odpovídá zde 8 otců církevních, 4 východních: Athanasius, Řehoř Naziasenský, Cyrill a Jan Zlatoustý a 4 západních: Ambrož, Hieronymus, Augustin, Řehoř Velký. Nad dveřmi do sakristie jest tympanon ozdoben reliefem dobrého pastýře, malá pak branka ku předsíni, kudy se vystupuje na dvorní galerie soškami patronů císařské rodiny a protektora chrámu i jeho manželky: Rudolf, Gisela, Karel Bor. a. Margareta. — Na velkolepém díle pracovalo více sochařů, mezi nimiž: Jos. Gasser, J. Benk, náš Levý, A. Schmidgruber, Petr Kastlunger, Melnický, Bauer, Erler, Pilz, Dietrich, Zafouk, Feszler, Proleuthner a j.

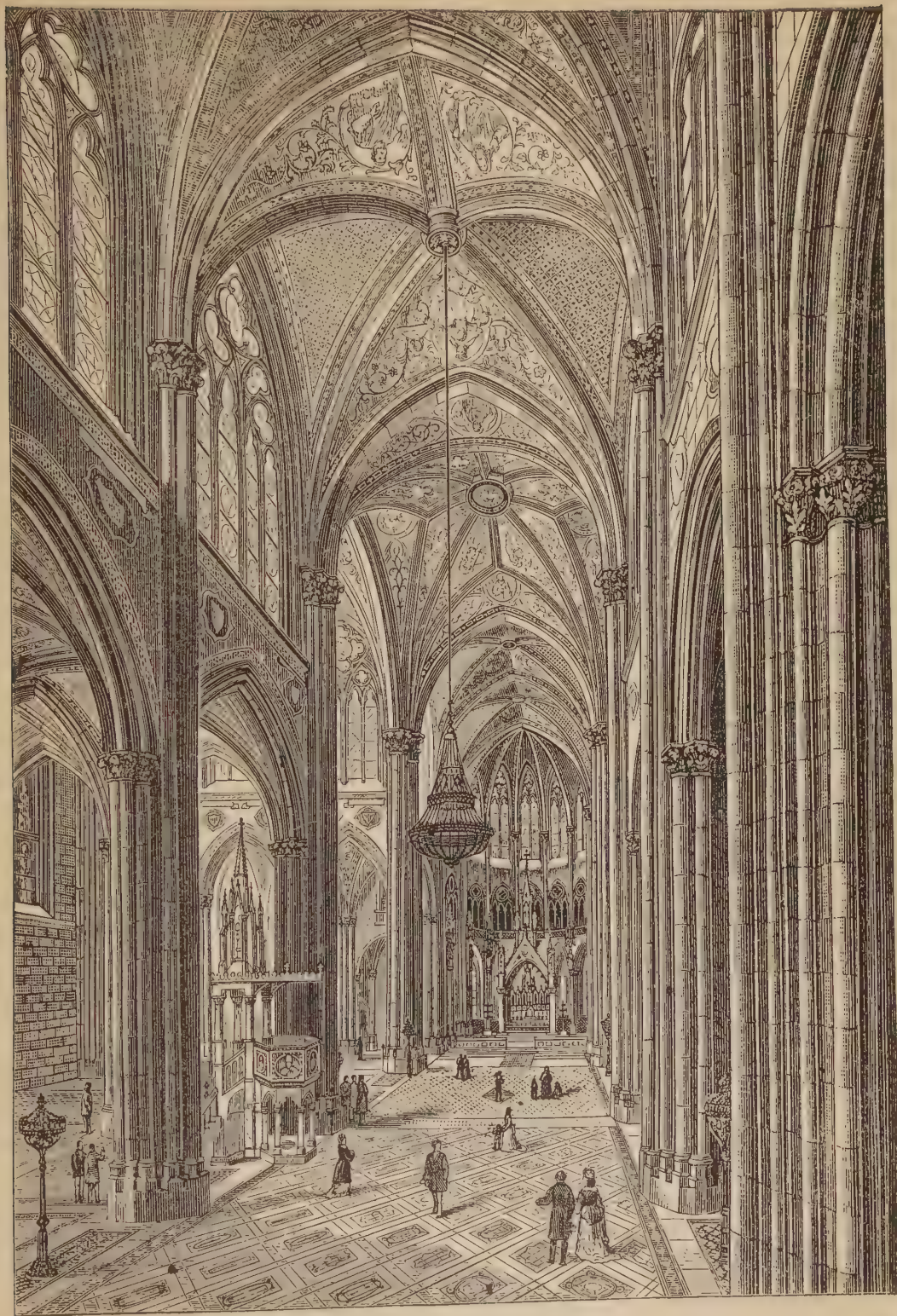
Zástupové kamených soch na zevnějšku zaslíbeného kostela vídeňského hlásají výmluvně katolickou nauku o stvoření, vykoupení a posvěcení člověčenstva. Bohaté a dobře promyšlené soustavě architektonické odpovídá rovněž bohatá a důmyslná soustava křesťanské nauky. Církev a chrám jsou v poměru vzoru a obrazu. Křesťanský chrám jest již zevně obrazem křesťanské víry. U větší míře pak uvnitř svatyně.

IV. Vnitřní úprava.

Vstupuje-li přichozí hlavním portálem a zastaví-li se v hlavní lodi hned pod kruchtou (viz půdorys 8 v Methodu str. 86), spatřuje najednou veškeré podstatné částky vnitřku a dekorace, jak vyobrazení ukazuje: pilíře ušlechtilé článkované s okrasou sošnickou, bohaté malby klenbové, malovaná okna, ozdobnou mosaiku podlahy, oltáře, kazatelnu, kandelabry a p. Do vnitř svatyně padá množstvím oken bohaté světlo lomené *malbami ve skle* vpálenými a plní hlavní i vedlejší prostory chrámové barevným leskem. Veškerá okna, jichž celkem 78 se čítá, namnoze rozměrů obrovských, vyplněna jsou bohatými obrazy většinou figurálními, jejichž nákresey pocházejí od nejproslulejších mistrů domácích, jako jsou: náš *Führich*, *Sequens*, *Trenkwald*, *Steinle*, *Laufberger*, *Rieser*, bratři *Karel a František Jobst*, *Wörndle*, *Geiger* a *Mayer*. Velkolepý úkol poskytoval vědeckou práci prvním umělcům. Dlouho zanedbávaná malba ve skle znovu ku cti přišla a pěstována jest od mistrů nejpopovolanějších. Veškerá okna jsou darována. Členové domu císařského, du-

chovenstvo, šlechta, spolky a osoby soukromé zde dary svými čestně závodily. Veškerý náklad dostoupil úhrně na 225.000 zl. r. m. Dějiny a legendy posvátné čtou se zde kolokolem v oknách nádhernou barev sepsané. Tak v 19 oknech sedmero kaplí kůr obklopujících velký cyklus Mariánský, životopis Rodičky Boží v obrazech vypravuje M. Trenkwald. Životopis knížete apoštolského sv. Petra vyplňuje sedm stran závěrku chorového nad arkádami ochozu; návrhy zhotovil Josef Führich, cartony vyvedl Wörndle. Od našeho Sequense pocházejí cartony tří oken: Švarcensberského, Rajhradského a Olomúckého darovaných od knížete Jana Adolfa Švarcensberka, kláštera Rajhradského a kardinála-arcibiskupa Olomúckého landhraběte Bedřicha z Fürstenberku. V okně Švarcensberském za Čechy vyobrazeno jest martyrium sv. Václava, nad ním pak patronové zemští: sv. Ludmila, sv. Vojtěch, sv. Jan Nepomucký, ve vrchní kružbě: sv. Cyrill a Method, sv. Prokop, sv. Vít, sv. Norbert a bl. Anežka Přemyslovna. Okno Rajhradské má dva výjevy; na jednom

Vnitřek votivního chrámu Spasitelova ve Vídni.

obrazu líčí se zázrak z legendy sv. Benedikta a sestry jeho, sv. Scholastiky, která k její modlitbě náhlá bouře se strhla a rozloučení se obou zabránila; na druhém obrazu spatřujeme podnět k založení kláštera rajhradského: Vintřr poustevník přijímá od biskupa pražského Severa naposled tělo Páně a umírá v rukou svého křtěnce vojvody Břetislava Českého s prosbou o založení kláštera. Okno Olomúcké vyobrazuje rovněž dva výjevy: martyrium bl. Jana Sarkandra a sv. Bedřicha, patrona dárcova, krále ku pokání napomínajícího. A tak každé okno má svého dárce a své obrazy. Okno císaře a císařovny, císaře Ferdinanda a Františka Karla, korunnného prince a dítek rodiny panovnické, Karla Ludvíka, Viléma, Albrechta, Rauschera a Kinského, okno českých šlechticů a solnohradské, lichtenšteinské a haynaldské, města Vídně a Sinovo. Dějiny křesťanské všech království a zemí rakouských zde vyobrazeny jsou jednotlivými scenami patronů jejich. Čechy a Morava mají zde své dějiny sv. Cyrilla a Metoděje, sv. Václava a bl. Jana Sarkandra, Uhry sv. Štěpána, Halič sv. Stanislava, západní země mocnářství sv. Severina, Rakousy sv. Leopolda a sv. Ruperta, Štýrsko a Korutany sv. Josefa, Chorvátsko a Slavonie sv. Hieronyma. K tomu dějiny vykupitelské: svatá rodina, narození, křest, proměnění a večeře Páně, skutkové milosrdenství, podobení evangelická, patronové dárce — to vše čte se na těch obrazech ve skle malovaných, pravá to „biblia pauperum“, kázání barvou zachycené, dějiny názorné. S bohatostí látky závodila obětovnost dárce. Že také sloh se třbil a technická stránka prospívala, kdož by pochyboval? Většinu oken zhotovoval ústav Geilingův ve Vídni a Neuhauserův v Innsbrucku, menší část dodával Kratzmann jun. v Pešti. Kéž by probudil a vypěstoval sv. Vít na Hradčanech podobný průmysl v Čechách!

Po malbách v oknech vábějí oko především na klenbě a na plochách stěn *malby*, které ve votivním chrámu Páně tak uspořádány jsou, že s přibývajícím výškou a s přibližováním se ku choru barev i nádhery přibývá. Malby rozprostírají se po veškeré klenbě chrámové, v presbyteriu pak sestupují až na vrchní stěny nad oblouky arkád a pokrývají v kaplích chor obklopujících také spodní plochy stěn i s polosloupky štíhlými nebo příporami v rozích. A tak nejdůležitější částka domu Božího, svatyně oltářní, kam zrakové věřících stále směřují, nádhrou a bohatostí barev nejvíce se vyznačuje. Vyjímajíc zcela podřízenou dekoraci klenby zůstaly *předsině* pod kruchtou a věžmi bez maleb. V lodi hlavní a křížové obmezuje se malba skoro

jen na klenbu. Stěnám arkád v hlavní lodi dostalo se jen skromné okrasy malovanými znaky veškerých království a zemí říše. Jest-li že pilířům a stěnám lodí bočních ponechala se prostá barva kamene teple šedého tónu, vyvinuje se nad pozlacenými hlavicemi přípor polychromie nejprve v jemných a přechodných, napotom ale v rozhodných a živých tónech. Na klenbách lodí bočních, na vykrojených trojhranech arkád a klenby lodě střední, jakož i na veškerých více neb méně podřízených místech pohybuje se polychromie nazvíce v ornamentálních vzorcích, druhu buď rostlinného, buď geometrického. Střední pole hlavní klenby jsou však vyplněna malbami figurálními, jimž se dostalo místa i na stěnách choru. Počínajíc od vchodu spatřujeme v klenbě nad kruchtou stvoření prvních lidí s obrazem Boha Otce sborem andělů obklopeného. K tomu druží se ve středních polích klenby hlavní lodi rodokmen Krista Pána z kořene Jesse vyrůstající. Poloviční figury rozvětvují se v ratolestech révových až ku čtverci, kde lodi se prostupují, jakož i do klenby choru i lodí křížové, kde ku příbuzenstvu tělesnému druží se další rodina Páně, příbuzenstvo duchovní, apoštolé a mučedníci. Na konci hlavní lodi u čtverce křížového zakončuje se řada obrazem Rodičky Boží, na konci choru pak obrazem Spasitelovým. Veškeré malby provedli bratři Jobstové.

Rodokmen Páně přerušen jest klenbou čtverce křížového, v jehož středišti spatřuje se Beránek Boží, v nepravdělných pak polích klenby hvězdovité vznáš se osm andělů v rásnatém oděvu s nástroji umučení Páně, na zlatém pozadí a ve čtyřech zevnějších polích 4 evangelisté. Maloval Ferdinand Laufberger.

Na stěnách arkádních závěrku chorového mezi okny a oblouky jsou na zlatém pozadí vyobrazeny v sedmi výjevech dějiny Noahovy, jakožto předobrazení osudů Spasitelových a Církve od něho založené. 1. Noah přijímá od Boha rozkaz ku stavbě archy. 2. Stavba archy. 3. Vejít do archy. 4. Potopa světa. 5. Návrat holubice s ratolestí olivovou. 6. Vyjít z archy. 7. Obět Noahova. Důmyslná kompozice jest posledním dílem Führichovým. Vyvedl August Wörndle. Stěny obou čtverců k závěrku chorovému přidaných (viz půdorys) vyplněny jsou allegorickou komposicí představující čtvero živel ve službě Církve. Arkádní stěny posledních dvou čtverců ku křížové lodi přilehajících posléze jsou po způsobu středověké fysiologie ozdobeny typologickými symboly obětnou smrtí Ježíšovu a vzkříšení jeho vyobrazujícími: fenix s plamenů vystupující, pelikán vlastní krví mláďata svá krmící, lev na zdánlivě mrtvém mlá-

řata svá dýchající a jim takto třetího dne život udílející, orel do vln se ponořující a tak mladost svou obnovující.

V menším měřítku, za to však bohatěji a rozmanitěji vyzdobeny jsou oku mnohem bližší klenby *ochozu-a kaplí* chor obklopujících, dílem ornamentálně, dílem figurálně. Žebra jsou zlacená a pestře obroubenými páskami obehnaná. Ornamentální částky skládány jsou z listů liturgického (réva, klasy, palmy, růže a p.). Skupeniny figurální jsou zde malovány na modrém pozadí zlatými hvězdičkami posázeném. Vypodobňují se tuto hlavní tři slavnosti církevní: vánoce, velkonoce a svátky svatodušní. Kaple jsou pak úplně vymalovány, tak že holý kámen nikde viděti nelze, stěny spodní okrasou čalounovou; vrchní pole zůstávají se pro pozdější figurální ozdobu. Na klenbě sedmero kaplí jest sedmero andělů držících blánky, na kterých po řadě čte se latinské „Ave Maria.“ Malby provedl Fr. Jobst.

Ku četným malbám řadí se *plastická* a ostatní dekorativní okrasa kostela. Sochaři, intarsiatoři, mosaicisté a řemeslníci kov vzdělávající měli vděčné úkoly. Prvnější dodávali práci sošnickou pro pilíře hlavní prostory a kaplí. V presbytáři stojí na pilířích ctihodné postavy dvanácti apoštolů od Fr. Erlera. Ze čtyř kaplí lodi křížové jest každá ozdobena čtyřmi sochami. V kapli křestní (viz půdorys 4) jest čtvero mučenníků obého pohlaví; svatá Barbora, svat. Štěpán, svat. Vavřínek a sv. Kateřina od Zafourka; v kapli císařské (2) rodina Páně: sochy Marie Panny, sv. Josefa, sv. Anny a sv. Joachima od P. Gastlungera; v kapli princů (3) sv. Leopold a sv. Alžběta od Purkarthofra, sv. Helena a sv. Ludvik od Bechera; v kapli Salské posléze postavy čtyř zakladatelů řeholních: svat. František a sv. Brigitta od Purkarthofra, sv. Benedikt a sv. Terezie od Feszlera. V kapli právě jmenované postaven jest první památník: skvostná tumba hraběte Mikuláše Salm-Reifferscheidta, císařského polního hejtmána za Maxmiliána I. a Karla V., obrátce Vídně proti Solimanu II. r 1529. Tento pomník Karlem V. a Ferdinandem I. zřízený, reliefs bohatě okrášlený, jimiž líčí se rekovní skutkové hrdiny, byl z Rájce, panství Salského, nákladem starožitnického spolku vídeňského sem přenesen. — Také pilíře předsíně mají svou okrasu sošnickou. Střední pilíř hlavního portálu ozdoben jest uvnitř kollosální sochou anděla blánku držícího s nápisem: „Svědectví zajisté Ježíšovo jestliž duch prorocství.“ Zjev. 19, 10. Na pilířích pod kruhovou jsou sochy sv. Ludmily a sv. Veroniky, u vchodu pak do postranních lodí na pilířích sochy svat. Bonifacia a svat. Severina.

Architektonické, sošnické a malířské nádhery budovy odpovídá stejnou měrou *vnitřní výbava*. Nejdůležitějším a prvním předmětem katolického chrámu jest hlavní oltář. Hlavní oltář votivního chrámu jest tudíž prvním skvostem neobyčejné nádhery. Užilo se nejvzácnějšího materialu a nejdokonalejší techniky umělecké. Září drahokamy a mosaikou, zlatem a emaillem. Jest vyveden s nejskvostnější náherou, jaké křesťanský oltář schopen. V duchovním středisku celého chrámu soustředilo se všechno: umělecký důmysl, nejvzácnější material, nejdokonalejší práce. Za vzor sloužil svobodně stojící oltář ciboriový, který zdobíval již starokřesťanskou basiliku a udržel se až do XIII. a XIV. století.

Formy této užito jest nejnověji také v Karlínském chrámu Páně sv. Cyrilla a Metoděje. Čtyři do pravidelného čtverce postavené sloupy z červené saské žuly s bílými podvaly a hlavicemi nesou baldachin z istrianského kamene. Baldachin má tvar dvou protínajících se střech sedlových, šupinatými deskami krytých, nad jejichž třídím, kde se prostupují, vysoká vížka sedí. Na sloupech jsou postaveny v předu sochy dvou biskupů a mučenníků (sv. papeže Klementa a sv. Polykarpa), v zadu dvou královských matron (sv. Adelhaidy a matky její sv. Mathildy). Křížová klenba ozdobena jest malbou allegorických figur představujících čtvero základních ctností: Prudentia, Justitia, Fortitudo a Temperantia. Na svorníku u prostřed vznášá se duch svatý ve způsobu holubice. Kolmé plochy čtyř ostrých lomení jsou mosaikou okrášleny. Na přední straně spatřuje se Maria Panna jakožto Orans či Orodovnice v zlaté mandorle, hlavu hadovu potírající a po obou bocích ve spodních koutech dva klanící se andělé s blánkami, na kterých čte se nápis Luk. I. 46 47: „Magnificat anima (mea Dominum) — Exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.“ Mosaikový obraz daroval Pius IX. a pracován jest v papežské dílně vatikánské. Mosaikový obraz na straně protější ukazuje Krista na duze sedícího s knihou života mezi dvěma anděly s kadidelnicemi. Na obou bočních lomeních jsou andělé; anděl spravedlnosti s váhou a mečem na straně evangelní a nápisy v koutech spodních: „Venit dies magnus irae ipsorum et quis poterit stare.“ Apoc. VI. 17. Na straně protější anděl apokaliptický s knihou sedmerou pečeti zavřenou, a v rozích nápisy: „Qui non inventus est in libro vitae — missus est in stagnum ignis.“ Apoc. XX. 9. Čtyři jmenované lomení jsou stranicemi prostupujících obou střech sedlových. Uvnitř mohutné fiály odtud na způsob vížky vystupující stojí v přirozené velikosti postava Spasitelova pra-

vící žehnajícího, obklopená čtyřmi anděly s nátroji umučení Páně na sloupkách spočívajícími. Všechny patero soch vyvedeno jest z pozlacené galvanoplastické mědi. Celé ciborium stojí na čtyřech mramorových stupních vyvýšeno nad podlahu presbyteria. Pod tímto právě popsaným baldachinem jako by ve své kapli umístěn jest co nejvzácnější skvost vlastní oltář.

Stůl oltářní zřízen jest z bílého mramoru. Přední jeho strana rozčlánkována jest šesti sloupky z egyptského žlutě obláčkovaného alabastru, o které deska se opírá a plochy mezi sloupky vzniklé vyloženy jsou masaikou, tak že celek kamenému antependium se podobá.

Výstavnost oltářní (retabulum) spočívá na basamentu z egyptského mramoru a celá vyvedena jest z pozlaceného galvanoplastického bronzu s malovanými obrazy a okrasami emailovanými (email champlévé). Až do výšky dvířek tabernaklových vystupují hladké, jen ryté desky bronzové na způsob hmotného podstavce. Pouze v obou polích bezprostředně k tabernaklu přiléhajících spatřují se typologická vyobrazení v emailu, na levo Abraham syna svého Isaaka obětující a na pravo Josef egyptský bratřím sen vypravující. Dvířka tabernaklu ozdobena jsou monogramem Kristovým a starokřesťanskými typy: dole beránek velikonoční, svrchu ryba v bílém emailu. Ve výšce oblouku jetelovitého, kterým dvířka tabernaklu zakončena jsou, běží vlys s osmi emailovanými medaillonky. V obou prostředních vyobrazen jest Kristus v pravo co dobrý pastýř zbloudilou ovci z trní osvobuzující, v levo co muž bolesti, krví z rány otevřeného boku kalich naplňující. Po obou stranách řadí se pak šest jiných kulatých obrazů s mučedníky a vyznavači vesměs sedícími a před sebe hledícími, jakožto zástupci rozličných stavů, v levo: král Sigmund burgundský, abatyše Gertruda, kajcnice Marketa Cortonská, v pravo: voják Sebastian, selka Notburga a poustevník Pavel. — Veškeré emailové obrazy komponoval náš Sequens, od něhož pochází práce téhož druhu i na hlavním oltáři v chrámě sv. Vítském na Hradčanech. Nad vlysem vyvinuje se bohatá řada výklenků; prostřední prázdná pro kříž neb monstranci při výstavu. V náplni oblouku jetelovitého, jímž výklenek sklenut jest, objevuje se v emailu Bůh Otec žehnající s nápisem: „Genitori Genitoque laus et jubilatio.“ Střední tato kaplička vystupuje

nad ostatní, jest okrášlena stojícími andělíčky a končí baldachínkem s vízkou. Ze 6 bočních kaplíček, z nichž po třech na pravo a na levo se nachází, mají obě ku středu přiléhající zadní stěny vyplněny a na stříškách jejich sedí vížky. V obou kapličkách jsou klanějící se andělé. Ostatní čtyři kapličky jsou prolomeny bez všelikých stěn a v nich stojí čtvero soch rovněž z pozlaceného bronzu, představující patrony těch, kdož chrám votivní založili a dokonali: mučedníka Maximiliana, biskupa v Lorchu a kardinála - biskupa miláuského Karla Boromejského; pak 2 učitele církevní, biskupa Hilaria a opata Bernarda z Clairvaux. Veškeré okrasy výstavnosti oltářní jsou od ruky tepány.

Na nejsvětějším místě svatyně doplnilo se tedy okrasou sošnickou a emailovým vyobrazením, čeho sošnickému a obrazovému kruhu na zevnějšku a na vnitřních stěnách budovy nedostávalo se. Hlavní oltář měl stát se stolem večere Páně, hrobem sv. mučedníků, v němž ostatky jejich odpočívají a na jejichž hrobech druhdy první křesťané hostiny lásky konávali, záštitou a útočištěm utlačovaných, jako býval asylem pronásledovaných, především ale místem obětí, na němž denně opakuje se utrpení a smrt Páně, sídlem Be-ránka v nejsvětější Svátosti, posléze trůnem trojjediného Boha, u jehož nohou věřící se klaní a obětují, jehož stupněmi jsou křesťanské ctnosti, po kterých ku Pánu vystupují, jemu se blíží a věčného vítězství hodnými a účastnými se stávají. Proto spatřuje se na vrchu oltářní výstavnosti oslavený Spasitel, jakožto vítěz skrze muka, jehož nástroje 4 andělé jej obklopujíce drží; proto na lomenici baldachínu spatřuje se oslavená Panna, Prostřednice naše, na ostatních pak stranách andělové posledního soudu a sám budoucí Soudce světa, uvnitř pak Bůh Otec, Duch Svatý a ctnosti hlavní, pod tím obrazy osvědčených mučedníků a vyznavačů, andělé sloužící a Boha velebíci až nazpět ku starozákonním typům zákona nového. A tak oltář jest odleskem veškeré budovy kostelní a podobenstvím živé budovy Církve Kristovy, království Božího, které z duší se skládá, jehož základním kamenem jest Kristus, jehož jádrem Duch Svatý, jehož pilíř i víra, naděje a láska jsou, z nichž však na věčnosti jen láska zbude, protože víra v patření, naděje ve splnění přejde.

(Dokončeno.)

Církevní umění na světové výstavě v Paříži roku 1878.

Berlinský Časopis „Archiv für kirchliche Baukunst und Kirchenschmuck“ přinesl v 5. a 6. sešitu minulého ročníku mnohé zajímavé zprávy a poznámky, z nichž některé tuto uvádíme. Předměty v obor umění církevního náležející nebyly spořádány jednotně a přehledně, nýbrž rozptýleny jsou v nejrozličnějších odděleních. Nejlépe zastoupeno bylo na výstavě Rakousko, Vlachy, Španělsko, zejména však Anglie a Francie. Za poslednější vynikala zase Paříž, která právem zasluhuje nazvána býti „kolébkou moderního umění církevního,“ o čemž možno názorně přesvědčiti se, vyjdeme-li si na př. do Rue Bonaparte poblíže kostela seminářského St. Sulpice; zde řadí se jeden velký závod pro církevní umění k druhému; velká výstavní okna o dvou patrech jsou posázena nejvzácnějšími pracemi ze zlata a stříbra, vyšíváním, skulpturou a p.

Paříž velice poučuje zejména architektky: „Důkladným studium kostela Notre Dame-ského v dokonale krásné obnově, kterou řídili architekti Lassus a Viollet-le Duc, překrásné Ste Chapelle, skvostu to gotické architektury a polychromní dekorace, naučí se za krátko člověk více než na mnohých cestách a mnohým studium z knih uměleckých.“ O pařížských kostelích se praví, že vnitřek jejich plodí vždycky dojem zcela církevní, byť by i jinak zevnějšek jejich byl tak necírkevní, jak nejvíce si jen mysliti lze, na př. La Madeleine, což dociluje se zejména přiměřenou malbou polychromní.

Přecházejíce k jednotlivým oborům uměleckým byla zastoupena architektura nákresey a modelly všech novějších kostelů pařížských, většinou slohem prvogotickým zbudovaných, anglickými návrhy monumentálních staveb kostelních a restauračních projektů barevnou perspektivou skvostně vyvedených, a rakouskými nákresey Ferstelovými votivního kostela, které poutaly pozornost stkvělým provedením. Vlachy vystavily pěkný návrh nového průčelí florentského dómu, jakož i návrh nového západního průčelí dómu milánského — v slohu nejpozdnější gotiky — nešťastně komponovaného. Španělsko vystavilo kopii nádherného gotického portálu v Belem, vyvedeného v tak zvané Rue des nations.

V církevním malířství, jež zastupovali Delacroix, Lehorm, Boulanger a j., dlužno želeť směřu realistického, který v posvátných dějinách hledí planě využítkovati zhusta jen orientální studia typů; zmínka se činí o mo-

saikách, které vystavil Salviani z Benátek a A. Neuhauser v Inuosti, jakož i o „hrůzně naturalistických“ výjevech mučennických ze Španěl. Za to zasluhují chváleni býti naivně živé kartony od E. Steinle a Führicha z Rakouska.

V malbě ve skle vykazuje se Francie výtečnými vzory z 13 a 14. věku, jakož i v nejnovější době dokonalými publikacemi, což v dílech přesně slohových za nynějšího věku též vydalo ovoce dobré. Uvádějí se firmy: Bitter v Paříži, Coffetier, Didron, Lorin v Chartres-u a j. Anglické malby ve skle mdlé, neprůhledné, a při vši síle barev předce šedivé, tak velice nepodobné světským jejich malbám ve skle zlatého a růžového lesku, které mattirováním nejsou zeslabovány — tvoří dokonalou odrůdu, jsou však v pravdě pracemi uměleckými v komposici a v provedení. Malé trojdielné okno od Caum-a Brothers-a v Birminghamu, s podobenstvím o pannách opatrných a zpozdilých bylo periou veškeré výstavy anglické. Z Rakouska vystavil Neuhauserův tirolský ústav pro malby ve skle po více let dobré pověsti požívající.

Z oboru kostelního náčiní a drobného umění vystaveny byly varhany nazvíce tonu libezně jemného, — kazatelny, z nichž jedna z Löwen, dílo mistrné první třídy, vyřezávaná s šetřením zvláštního rázu dřeva, s vysokým poklopem, ale též v ceně 25.000 franků. Zajímavým oddělením byly oltáře, na nichž také obyčejně na podívanou postaveno bylo kostelní nádobí a náčiní. Nápadným byl mramorový oltář s bronzem a vloženým emaillem, úplně pozlacený oltář se stříbrnými figurami v pozdním slohu gotickém rázu nádherného, částky velice umělého oltáře, predella s bílého mramoru s bronzovými figurami a zeleným větrovím z emailu (Armand-Calliot z Lyonu), krásný oltář z vápence světle žlutého ve slohu renaissančním, oltáře dřevěné pozlacené a malované, gotický, málo pomalovaný oltář hlavní z mramoru světle šedého (Raffl & Comp. v Paříži), větší hlavní oltář gotický s ozdobným tabernaklem zcela z železné litiny, který bohužel v šeděžluté základní barvě své s malováním a pozlacením měl úplně ráz jemné architektury pískovce. Kromě uvedených děl francouzských zaslala Anglie oltář s výstavností slohu pozdně gotického z různobarevného dříví — oltářní antependia s vyšíváním a fayencí zhotovená, z Rakouska pak došel hlavní oltář čistě ře-

zaný z dubového dříví od řezbáře Leimera ve Vídni. Nad Francií vyniká Anglie v oboru kostelního nádobí a náčiní kovového výtečně vyvedeného a to sice zejména i původností forem a dokonalostí slevačskou. Pamětihodné v záporném smyslu jsou však ceny anglických prací, které převyšují vše, co až dosud obyčejem bylo platiti za takové věci. Chváli se firma Jones & Willis v Birminghamu. Uvádí se zvláště velká ze železa litá koruna černá a zlatá, vespod na způsob polokoule ratolestmi a listím zakončená, umělecký stojatý pult orličí z mosaze měděným ornamentem různých tonů ozdobený (původu anglického), mosazné koruny rázu veselého a nádherného, vnaďou různých tonů bezlesklého žlutého kovu vynikající (práce belgická), výtečné kování železné a mříže zámečnicků vídeňských Ludvíka Wilhelma a Alberta Mildeho.

Z předmětů církevního vyšívání byl nejkrásnější 20 stop dlouhý „Lamberquin“ (opony

baldachinu), představující průvod četných svatých králů a knížat k Pietě, mistrovské kresby a techniky (J. A. Henry v Lyoně). Zvláštní místnost vykázána byla *pracím ma-jolíkovým* ve službě církevní architektury jako druhdy za dob Robbiasů ve Florencii. Virebent-frères fils v Toulous-u vystavili z toho oboru velkou arkadu s obloučkovým vlysem, dílem z glasirované, dílem bezlesklé žluté hlíny, pak dvě karyatidy oblouk nesoucí a korunování Marie Panny s množstvím andělů dle Fra Angelico da Fiesole, vše mistrná práce moderního umění hrnčířského.

Významně pro věk náš bylo posléze viděti též výtvary *freskových imitací* „Peinture Mate inalterable grand feu imitant la fresque“ zvaných, od mistra pařížského Gillet-a; předmětem byl velký vlys figurální.

Jak z uvedené zprávy zjevně jest, bylo lze na výstavě v oboru umění církevního mnohemu přiučiti se. Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Gotická monstrance pro nejd. kr. kapit. brněnskou, dílo nejskvostnější a nejzdařilejší, jaké od Akademie dodáno bylo. Popis přistě.

Kalich *bohatě okrášlený* pro vdp. J. Kleina, děkana v Činěvsi.

Prapor *spolku svatého Václava v St. Louis* 8' vys., 5 1/2' šir. objednaný od dp. Josefa Hesouna, českého faráře v St. Louis. Tentýž jest zhotoven z tmavomodrého těžkého grosgrainu, s vyšitými metr vysokými obrazy svat. Václava a allegorie „svobody“; obrazy jsou obroubeny zlatými portami a vkusnou okrasou. V rozích se nacházejí bohatě hedbávím a zlatem vyšité arabesky. Pod obrazem čte se nápis zlatý: „Český římsko-katolický podporující spolek svat. Václava“ na jedné, na druhé pak straně totéž v anglické řeči.

Kostelní roucha v srpnu a září objednaná zhotovena a dodána na místa příslušná.

2. Nová objednání.

Boží hrob: vp. V. Matzke, kapl. v Opatově.

Kalich stříbrný: důstp. Mart. Zeman, farář v Koryčanech. —

Drobné práce kovové: *Oprava kalichu:* dp. Jan Kubiček, farář ve Ptení u Plumlova; — *pozlacení kalichu:* dp. Er. Florián, farář v Tasově u Vel. Meziříče; — *nádoby na sv. oleje:* tři po-

hromadě a dvě různé: dp. Karel Hodinář, farář v Čern. Kostelci; — vp. Ferd. Tschörner, kaplan v Raspenavě; — *kaditelnici a kropenku:* dp. Kar. Hodinář, farář v Čern. Kostelci; — *lampy na věčné světlo:* blp. Jan Seifert, statkář v Bělé a dp. Dr. Jan Schneider, kpl. v Příboře; — *konvičky:* 2 skleněné vdp. Ant. Novák, děkan ve Veliši; 4 páry dp. Karel Hodinář, farář v Čern. Kostelci; — dvě cínové vdp. Jos. Richter, děkan v Roběi; — *svícny cínové:* vdp. Ant. Novák, děkan ve Veliši.

Paramenty: *pluvialy:* černý a fialový vdp. Ondř. Wilfing, děkan z Veipertu; — *skvostný dp.* Martin Zeman, farář v Koryčanech; — *kasule:* červenou: vdp. Ondřej Wilfing, děkan ve Veipertu; skvostnou bílou: dp. Martin Zeman, farář v Koryčanech; — *velum:* bohatě vyšíváné: vp. A. Kropsbauer, beneficiat v Děčíně; vdp. Vojt. Kinzl, děkan v Plaňanech; zlatem vyšíváné pro klášter-uršulinský v Praze; — *nebesa:* dp. Václav Lanhau, farář v Jezníku; — *štoly:* bílou vp. F. Bárta, koop. v Žandově; křestní: vp. J. Uhlík, kaplan v Lišově; — *bursa:* vdp. V. Kinzl, děkan v Plaňanech; vdp. Josef Richter, děkan v Roběi; — *komže* pro ministranty černé a červené: dp. Jan Ptáček, zám. kaplan ve Veselí u Bzence.

Kostelní prádlo: *albu, cingulum, korporalie, ručníky:* sl. patronátní úřad v Dožicích; *korporalie a pally:* vp. Edm. Langer, archivář u J. Exhraběte Thuna v Děčíně; *šest vyšitých pall* vp. Jan Droběna, správce alumnátu v Olomouci.

Rozličné : *trojimbálek*: dp. M. Hornsteiner, farář v Otíně; *2 trojimbálky*: dp. Karel Hodinář, farář v Čern. Kostelci; *kříž pro školu*: F. Loskot, předseda školní rady v Uhersku; *Tělo Páně na kříž před chrám Páně*: p. H. Ullmann, c. k. pošt mistr v Neudeku.

3. Rozpočty.

Slav. městská rada v Březových Horách na všechny věci k vykonávání církevních obřadů nutných; — na příkrov a svícny: vp. Václ. Matzke, kaplan v Opatově; — na Boží Hrob: vdp. Jan Řehák, kapit. děkan v Litoměřicích

Domácí zprávy.

Prašná brána dle návrhu architekta Mockra. Zastupitelstvo královské Prahy hodlá zase jednu starou památku obnoviti a dokonati — prašnou bránu. Úkol čestný svěřen jest architektu Josefu Mockrovi, který právě předložil návrhy své.

Konstrukce hmoty nedopouštěla žádných změn, pouze ku trvanlivému spojení zdíva vyžaduje se, aby v každém patře několik silných kleští zavěšeno bylo. Při důkladnějším zpytování jednotlivých tvarů poznalo se, že staroměstská mostecká věž byla asi vzorem, vedle které stavitel prašnou bránu budovati se jal. Za tou příčinou doporučelo se zakončiti věž stanovou střechou, která charakterisuje veškeré starší stavební památky pražské. Ač v návrhu počítá se na krytbu z dvoubarevné břidly, pro větší nádheru překrásně situované věže lépe by se snad doporučelo, aby střechu barevnými taškami pokryta byla. Kolem střechy táhne se galerie dle způsobu, jakou na staromostecké věži spatřujeme, která v rozích malými, šestihrannými vížkami zakončena jest. Na hodiny, které vedle bezpečných dat historických teprve roku 1823 nákladem soukromníka pražského zřízeny byly, nemohl architekt, jemuž uloženo jest ukončiti věž dle stávajících forem, žádného ohledu bráti, poněvadž by jinak celé dekorativní vyvinutí soustavy přerušeno bylo. Z fragmentů uvnitř věže zachovaných rozvinula se klenba vladislavskému slohu odpovídající.

Na zevnějšku snažil se navrhovatel svědomitě prozkoumati jednotlivé články architektonické, aby v duchu původním organicky vyvinuty a přesně provedeny býti mohly. Oba hlavní výklenky pro sochy sedící překlenuty jsou kulatým obloukem, jehož paty až dosud se zachovaly. Baldachýny nad uvedenými výklenky, jakož i dvojaté baldachýny rohové musely se dokončiti skupením sloupků, aby další architektura odtud vyběhající nabyla svého přirozeného vývinu. Roubení prostředního okna vybíhá ve dvě fialy, a podobným způsobem vyvinují se též fialy z paty velkého lomeného oblouku. Tolikéž provedla se i architektura vrchního patra, jak pozůstalé

fragmenty ukazovaly. Architektonickým provedením by i zcela dokonalým není však program vyčerpán. Celé uspořádání věže poukazuje k tomu, že ku doplnění nutně se vyžaduje *dekorace figurální* rozličnými výklenky, sloupky a krákorci stávajícími již podmíněná, jako na mostecké věži překrásným způsobem vzorně se ukazuje. Archt. Mocker pojmul myšlenku tuto následovně. Hned nad průjezdem jsou dva široké výklenky, zvláště významenané pro sedící sochy. Ačkoli dle historického udání věž s nvnější tvářností svou r. 1475 za Vladislava II. zbudována byla, domnívá se předce, že spodní částku do první římsy sahající a staromostecké věži nápadně podobnou buď starší době aneb jinému umělci připisovati dlužno. Jako na mostecké věži spatřujeme sochy Karla IV. a syna jeho Václava, jsou zde na prašné bráně oba výklenky od stavitelů dojísta ustanoveny pro zbudovatele věže Vladislava II. a velkého předchůdce jeho, Jiřího z Poděbrad. Oba králové vynikali ctnostmi šlechtitných panovníkův a milovníkův vlasti. Za tou příčinou postavil navrhovatel do čtyř rohů brdovy allegorické sochy čtvera ctností panovnických. Sochy obklopeny jsou znaky obou králů, jakož i zemí koruny české. Nad nimi klene se čtvero oblouků, v jejichž ose na udržených dosud podstavcích čtvero andělů okřídlených postaveno jest. V téže čáře ukončeny byly rohové sloupy hlavičí, na které umístěny jsou čtyři lvi držící znaky měst pražských. Ze spodních čtyř oblouků vyrůstá u prostřed velký oblouk lomený, jímž končí se první patro věnované památce dvou králů vlastimilovných, čímž pole toto úplně jest zakončeno. Jest-li že oba panovníci byli milovníci národa, jsou svatí patronové čeští stálými ochránci národa. Proto zdálo se navrhovateli za vhodné, do vrchního patra postaviti sochy patronův českých, a sice: sv. Václava, Vojtěcha, Cyrilla a Metoděje s jedné, sv. Prokopa, sv. Jana Nep., sv. Víta a sv. Sigmunda s druhé strany. U prostřed nich stojí na straně západní Kristus, na straně východní Madonna s dítětkem, pod kterou co přechod od věcí

pozemských k nadpozemským v ose obou dvojitých oken do Hybernácké ulice čelící spařují se sochy prarodičů Adama a Evy, a na proti nim s druhé strany do ulice Celetné dvě české světičky: sv. Ludmila a bl. Anežka Přemyslovna, čímž obě strany průčelní při-

měřeně a v duchu původní stavby oživeny jsou.

Přijme-li zastupitelstvo pražské výtečný návrh architekta Mockra, přibude Praze nová okrasa a znamenitost.

Lehner.

Mosaika.

Největší chrámy světa. Za svěcení chrámů v Novém Yorku sestaven seznam největších chrámů na světě a byl urovnán dle počtu lidí, jaký tyto chrámy mohou pojmuti. Největším chrámem na veškerém světě jest chrám sv. Petra v Římě, vejde se do něho 54 000 lidí. Do chrámu milánského vejde se 37 000, do chrámu svat. Pavla v Římě 32 000, do chrámu v Kolíně nad Rýnem 30 000 osob. Po těch následují chrámy sv. Pavla v Londýně a sv. Petronia v Bologni, kteréž jsou dosti prostorny pro 25 000 osob. Chrám „Boží Moudrosti“ v Cařihradě, nyní jako největší mešita v rukou tureckých, pojme 23 000, chrám sv. Jana na Lateraně v Římě 22 000, Notre-Dame v Paříži 21 000, nový dóm v Novém Yorku 17 000, chrámy v Pise a Sv. Štěpánský ve Vídni 12 000, chrám sv. Dominika v Bologni 11 000, chrám v Mnichově 11 000 a chrám sv. Marka v Benátkách 7 000 lidí.

Marcello-Museum. Před nedávnem v Castellamare zemřelá vévodkyně Collona, jakožto sochařka pod jménem Marcello všeobecně vážená odkázala veškeré své poklady umělecké, skládající se z vlastních děl a sbírky jiných soch, soch, uměleckého nábytku a p. městu Freiburgu (Švýcarsko) s ustanovením, aby v sálech tamějšího gymnasia jakožto „Marcello-Museum“ chovány byly.

Assyrské bádání. Představenstvu britického musea po mnohých nesnázích poštěstilo se najíti nástupce Hormuzd-a Rassam-a pro assyrské dílo badatelské. Poručík Kitchener ze sboru genijního, jehož jméno po mnoha let v užším spojení jest s dílem spolku pro vyzpytování Palestiny, přijal místo nařízené a jakmile úřadův jeho povinnosti dovolí, odebere se do Mosulu. Bádání v Carche-

mish-u a na severu Mesopotamie svěřeno jest Hendersonovi, britickému konsulu v Aleppo. Poslednější jest nástupcem Skene-ovým, jemuž děkujeme za obnovení skulptur a hamatschite-nápisů v Jeratohis-u. Britické museum zjednálo si též ferman ku předsevzetí badatelských prací v Armenii a v distriktu Wan.

Pompejanské centennarium. Letošního roku doplněn bude 18. věk, co Pompeji tehdyž 40 až 45 000 obyvatelů čítající s několika sousedními městy popelným deštěm z Vesuvu zasypáno jest. Říditelství pompejské, které řídí práce při kopání, zamýšlí v listopadu vědeckou slavnost konati letošní centennarium a vyzvalo čelné archaeology vládky, aby slavnostními spisy účastnili se.

Obraz ukraden. V kostele v Gongi na Sicilii jest před nedávnem odcizen malý, starý obraz nejlepší z doby staré španělské školy malířské. Představuje svat. Antonína, poustevníka, a cení se na 10 000 lir. Stopa zloděje i nejpilnějším pátráním až dosud nalezena nebyla.

Strasburkský velechrám. Právě uveřejněné zprávy budgetní strasburkské městské nadace ve prospěch velechrámu založené, bylo v posledních letech na opravu münstru z fondu stavebního vynaloženo 400 000 mark, k nimž během tohoto roku přidáno bude 190 000 mark. Vedle dosavadních rozpočtů bude potřeby úhrnem 840 000 m. 400 000 m. za malby na stěnách, které částečně od Steinle z Frankfurtu provedeny budou, 329 000 na zbudování kupy, 107 000 m. za vrata hlavního portálu. Restaurace kupy, jakož i práce na hlavním portálu budou v průběhu tohoto roku dokonány.

Jan Karel Rojek, děkan Budyňský.

Dodatky k životopisu.

Prof. Aug. Sedláček líčí povahu Rojkovu následovně: „Kněz Rojek byl postavy vysoké, hubené, vznešené vážného, ano i pro toho, který jeho upřímnou mysl neznal, přísného. Byl spůsobu vážných, ale i myslí veselých, přívětivých ke každému a ochoten ke službám jakýmkoliv, obzvláště byl-li požádán o nějaký příspěvek vědecký, tu i nasazoval čas jemu drahý a vzácný a raději více napsal než méně. Byl stridmý jak v jídle tak i v pití, požívaje pokrmů jemu k nasycení a kromě trochu vína červeného s vodou smíšeného jiných nápojů nepil. Otlučen jsa na těle nedbal hrubě obtíží

na cestách a zdravý čerstvý vzduch v zahradě u děkanství Budyňského nad jiné miloval. Vlasti své jsa s celou duší oddán podporoval písemnictví v hojné míře, odbíraje všechny lepší české spisy, které za dob posledních vycházely. Až do své smrti ani chvíle zbytečně nezmařil, nýbrž časné vstáváje toho času, jenž mu zbyl po vykonání úředních povinností, vynakládal na všelijaké práce vědecké.

Dále uvádí

práce jeho rukopisné:

1. Excerpta z archivu Opočenského, jež obsahují opis verbaře ze 16. století a zejména přispívky ke konfiskaci r 1623 zejména k historii knížectví Frydlantského.

2. Opisý všech paměti kláštera Doksan se týkající. — Nejsou to jen pouhé opisý, nýbrž věc dokonale propracovaná tuším i s mapami.

3. Kopiař obsahující přepisy všech privilegií městských a řemeslnických na panstvích Opočenském a Novoměstském. (Neb práhna po pramenech a nemoha jiných dosíci, aspoň to co mu bylo přístupné svědomitě opsál a i listiny a pečeti popisoval.)

4. Materiál k dějinám Opočenska a Novoměstska (ten jsem neviděl).

5. Material k dějinám Budyně a okolí čistě a přehledně na arších sestavený, dobře spracovaný a též vývodem pánů z Hazemburka opatřený. (Na mé vlastní nabídnutí naznačil mi co mu scházelo a já jsem mu svými výpisy posloužil).

6. Výpisy ze kněh erekcí kromě dvou kněh tak bedlivě (s nasazením nocí) sestavené, že nahrazují úplně original.

7. Podrobná církevní topografie celých Čech, napsaná na velkých arších. (Viz dopis r. 1874 16. března).

8. Výpisy podrobné z kněh konfirmačních r. 1373—1390, 1399—1410.

Bytost člověka však nejlépe se poznává z listů jeho. Z nich vyznačuje bezprostředně život duševní, smýšlení a snažení, starosti a práce, radost a žal. V listu zachycují se viditelné ty různé neviditelné myšlenky, tužby, povzdechy. Literární individualita Rojkova nejlépe se poznává z jeho listů. Rouhavá ústa zahalečů a mluvků tak často otírají se o čisté roucho českých kněží. Rouhačům nectným buďtež ku poučení některé listy Rojkovy. Podlé jest tupiti stav proto, že jest kněžský. Nám českým kněžím netřeba věru stydět se za talár. Hrdí jsme na své povolání. V řadách kněžských měl a má národ český ostražitých buditelů, věrných bojovníků, pilných pracovníků. Včel, nikoli trubců! Kněz klidnou práci slouží vlasti. Žvástavá nadýmavost jest pouhou bublinou. Vyletí do povětří a zmizí — na věky Plod práce potrvá. Falešný peníz neplatí. Není každý doktor doktorem; ani každý mluvka řečníkem. V práci jest požehnaní. Ne ústy, ale rukou se pracuje. Kdo vlast miluje, po způsobu včel pracuje

Rojek celý život pracoval. S jakou láskou, s jakou pílí, nechať listy oznámí. Prof. Aug. Sedláček zapůjčil redaktorovi některé listy z korespondence Rojkovy. Stůjtež zde na ukázkou za mnohé. Psal je kmet. Když stařec tak píše, jak asi psal muž? jak cítil jinoch?

Z listu psaného dne 12. května, 1872.

„Blahoslavení vy mladíci, jimž dopřán byl přístup volný k všelikým pramenům pu-

vodním, jež muuseum svými sbírkami doplňuje, vám dostalo se pevného podkladu, na němž lze bezpečně dále stoupati; a že tak daleko jsme dospěli, to mi aspoň účtehou, když již nit života mého na krátko jest vyměřena a sám z pramenů těch hojných čerpati nemohu s výsledkem žádoucím, leč co skoupý tisk nám občas poskytuje. —

Proč nebylo tak již před 30 lety?

Jaké obtíže a nesnáze dostati se do hubených archivů panských a městských! Bránil se vstup do vlhkých komor a to knězi, který jim starobylejšími, neznámými památkami posloužit chtěl, než v té registratúře mohl se nadíti sám; tak na Opočně odepřeno mi, ač ten samý čas písař kupcům haldy spisů ba listin prodával a před tím z archivu od nevzdělaného písaře vybrakovaného a v panské sýpce uloženého, poslední zbytek švec v pytlí odnesl. — Bylo to roku 1843, když jsem do Prahy se vydal, bych stůj co stůj do desk zemských se dostal a tu aspoň zápisy panství Novoměstského si vypsál, aneb vypsati dal. Ale žel Bohu! řečeno mi, že bych si musel vymoci povolení c. k. gubernia — v tehdejších dobách marné volání — konečně raděno mi, že snad jediný Musil, zeť Jungmannův, co ingrossator v deskách mohl by mi prospěti. Ihned vyhledal jsem ho; radostí překvapen, netajil obtíže a slíbil mne tam vpašovati a mezi tím řiditele Hasnera uprositi. Vešel jsem tam co advokát oprávněný a čísla kvaternů mně sdělená od sluby vyžadoval. Po tři dny v hodiny úřední jsem z kvaternů tužkou vypisoval; posléz s povolením p. Hasnera prohlédl jsem sál, kdež kvaterny byly napěchovány(?) tak, že sotva volně mohl jsem se procházeti. A když p. Palacký mně radil, bych do Prahy se odstěhoval, a že tu jediné, čerpaje z pramenů, budu moci dle chuti pracovati — snil jsem dlouhý sen, že se vzdám expositury své v Bohuslavicích a muuseum službu svou zdarma nabídnu; než vystřízlivěl jsem s trpkým pocitem, že nemám tolik jmění vlastního, bych poněkud sám se uživil, nad to v tehdejší době pro českého kněze nebylo v Praze místa k zaopatření. O sněmu, který se r. 1848 připravoval, měl jsem návrh učiniti a provésti, aby staré desky do musea byly uloženy. Roku 1861 chtěli mně ukázati desky dvorské, — že však z nich čerpati nebylo ten čas povoleno, nechtěl jsem je ani pro zármutek viděti. R. 1863 v čas sněmování vypisoval jsem z desk zemských Budyně a Libochovic týkající se zápisy. Minul jsem sice každoročně potloukati se po deskách i archivech Pražských, však dosti mizerné poměry mé v prvních letech mi v tom bránily — a teď jsem již sestárnul. Po 30 let konal

jsem práci Sisýfovou — bez žádoucího výsledku. Že jsem o tom se rozepsal, zamlčev mnohá ještě data důležitá, stalo se věru jen proto, abyste vy mladí vážili si doby nynější, pilně ji vyžítkující pro národ náš a chatrné často práce předchůdců svých dle trpké doby jejich posuzovali. —

Z listu dne 27. července 1872.

Mějtež mne omluvena, že s odpovědí pozdě přicházím až i k vlastnímu neuvěření; než i ze stran jiných nutně byl jsem zaměstnán, že mi, mohl bych říci, ani čas nestačil, o němž i zde opakovati musím, že čím více stárnu, tím kratším se mi objevuje a přec méně pořídím, než se mi dříve dařilo...

Z listu dne 16. března 1874.

Vaše Blahorodí!

Vy jste zajisté více nežli vzor úslušnosti a ochotnosti, když jste mne tak rychle obmyslil hojnými zprávami, nad to ještě pro Vás obtížné nabídnutí učinil. Chcít sledovati list Váš. — Jak lehkovážně psány byly knihy potvrzovací, zvláště I., — toho zakusil jsem až až k zoufání — Bůh milý ví, jak mnoho času s tím jsem ztrávil a jakých způsobů užíval, bych pravdy se dohodl. Že tehdejší plebani často změňovali fary své, musel jsem si zápisy za léta 1354—1358 v celém znění chronologicky přepsati, a tu hned na první stránce došel jsem milého rozřešení: „Bielcz et Bratroniez Conradus presb. ex permutatione cum Kynlino olim plebano ibidem fuit cfirmatus“ — a na str. 22.: „Hermansseyff et Nahor (Ahorn, Javorník) ad present. d. Joh. — d. Turkow domini d. Doruanu (Arnou) Kynlinus presbyter ex permutatione cum Conrado plebano fuit cfmatus.“ — Ano, zhotovil jsem si rejstřík jmen plebanův a ním nejednou na dobrou stopu byl jsem přiveden. — Práce to titěrná a mnoho času zpotřebovala; jen kdyby byl Tingl mohl rychleji přepisovat a u vydání pokračovat. Slíbil mi tak činiti a opisy sdělovati, když neměli jsme těch peněz na náklad zboží, kteréž tak chatrně na odběr šlo. — Však nedlouho tomu a zemřel, čímž pokračování bylo zamezeno. Poměry moje bohužel byly vždy dle toho, že jsem do Prahy občas se vydávati nemohl, bych

z listin původních sám opisy si činil a veliké ty sbírky přebíral, toliko že za času sušmování ve deskách zemských jsem pilně pracoval — ač nedopracoval se. Poukázán jsem k tomu, co nám tiskem vydávají aneb co mi který Samaritán sdělí. Tím práce neubývá, ale věk můj i naděje, že bych se konce dodělal. Měl jsem za to, že pokračování knih potvrzovacích — aspoň mezery mezi 1. a 2. knihou se urychlí, jelikož Tingl opis toho vykonal; než lakota dědičova v tom překážela; — nyní pak již o slavnosti Pražské v září p. Emler mi sdělil, že již k tisku se přikročilo a žádal mne, bych sestavení rejstříku převzal, k čemuž jsem se uvolil, — ale do dneška marně se dočkávám tištěných archů. — Byl jsem tou radou, by se v krátkosti přepisovali i ostatní knihy, bych nečekaje na tisk rukopisů použití mohl. Ovšem, kdyby mi těch prostředků při ruce bylo, platil bych si opisovače sám a libůstce své dle přání vyhověl; — nemohu za to, že provázek můj je kratší. — Posud jsem si takto vedl. Seznam všech míst, kde se kaple a kostely nalezají, mám abecedně sepsány, při každém tolik prostrannosti, bych excerpty předhusitské do ní vložiti mohl. Rubriky na jednu straně mám tyto: Jmeno, vlastně jmena jak v různých zápisech se objevují, číslo strany v Popisu Palackého, kostel farní, filiální, kaple atd. jmeno založení, vicariat nynější; — dle Sommerovy topografie: kraj, stránka, panství, město, ves či samota; na druhé straně půlarchu; starý decanat s desátkem, ostatní prostora pro zápisy z knih potvrzovacích. — Mimo to, dočítám-li se nějakého zápisu neb popisu o kterém kostele, cituju pouze Ll. Erect, Regesta, Památky, Reliquiae atd. Též mám seznamy všech kostelů každého vikariatu zvlášť, kdež litery D(ecimae), C(onfirmatio) E(rectionum) připomínají věk i zápisy, a nad to mapy bývalých decanátů, že z toho jde přehled a controlla. Třeba mi jen ty zápisy do rukou dostati a každá fara může seznamem farářů a patronů podělena býti. Co mi zvláště jest nápadné, že vyskytují se mnohé plebanie, o nichž in Registro decimarum naprosto zmínka se neděje, aniž by se to omluviti dalo, že byly chudé, neboť v rejstrech takových plebanů není málo s přidavkem: pauper. —

(Pokračování.)

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Do pisy, týkající se redakce, budtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace za sýlány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 10.

V Praze, dne 30. října 1879.

Ročník V.

OBSAH: Dvojté kaple románské a přechodní. — Votivní chrám Spasitelův ve Vídni. — Z Akademie křesťanské: Ředitelství. Odbor umělecký. Odbor archaeologický: Běžný přehled a stručný obsah odpovědí na »otázky archaeologické«. — Jan Karel Rojek, děkan Budyňský. — Upomenutí.

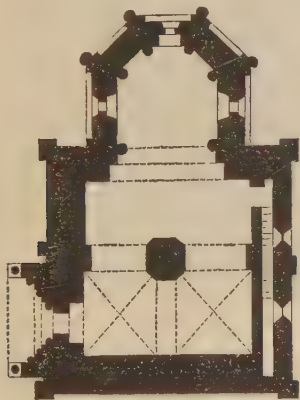
Dvojté kaple románské a přechodní.

Píše F. J. Lehner.

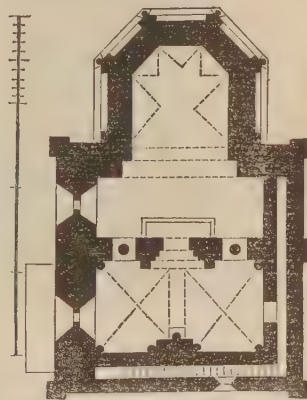
Vedle pravidelného založení a uspořádání kostelních budov slohu románského a přechodního vyskytují se však též jiné tvary původností a vnadou přímo překvapující zvláště u nás v Čechách. Nejzajímavější jsou kaple dvojté, z nichž tuto zejména ku doplnění po-

pisu obou slohů dvě památky uvedeny budou: kaple Podvinecká a Chebská.

Kostelíček Podvinecký v Boleslavsku náleží k nejzajímavějším stavbám církevního slohu románského v Čechách, vyniká malebným uspořádáním, bohatostí ornamentální, troj-

(Obr. 170.) Spodní půdorys.

(Obr. 171.) Půdorys vrchní.

Kaple Podvinecká.

hranou apsidou, vystupujícím portálem a podivuhodnou emporou nad podobné stavby jiných zemí, z čehož patrně se vidí, že v Čechách mívali starší umělci své vlastní rozumy a nebylo jim třeba pro ně chodit si jinam. Budova skládá se vlastně ze dvou kostelíků, přízemního a svrchního.

Dolejší kostel má svou loď v podobě skoro pravidelného čtverce $19\frac{1}{2}'$ délky a $18'$

šířky. (Viz půdor. spodního kostelíku obr. 170.) V té prostěře stojí mohutný pilíř $4\frac{1}{2}'$ silný, který emporu nese a kobku určuje. Kobka, daleko větší polovice, jest překlenuhá. Vlastní loď ač prostory velmi obmezené má plochý strop dřevěný. Sloupky v rozích se nalezající mají na hlavicích ozdobu ze spleteného listí. Presbyterium samo není okrouhlé, nýbrž neobyčejným u románských kostelů v Čechách

způsobem zakončeno pěti stranami osmihranu. Délka dolejšího kostela i s kobkou pod emporou se nalézající obnáší 32', z čehož přichází na presbyterium 13'. Vnitřek presbyteria zbaven jest okrasy své bezpochyby požárem; klenutí jest nové a nesouvisí se starými, zachovanými sloupky v rozích.

Nad kobkou stojí pak vrchní kaple. (Obr. 171.) Mistrně složená na sloupech spočívající empora tvoří tudíž zvláštní kapli nad ostatní prostoru chrámovou vyvýšenou. Em-

pora jest naskrze zavřena, jsouc od lodi kostelní oddělena zdí, v nížto uprostřed velký otvor na způsob portálu, po obou pak stranách menší okna sloupky na dvě rozdělená se nalézají, tak že těm, kteří na kruchtě služeb Božích se účastnili, těmito okenci volný pohled na oltář v protějším presbyterium se poskytoval. Do vrchního kostela vystupuje se z lodi po schodech v jižní zdi zapuštěných. Zajímavá empora táhne se na západní straně podle celé šířky kostela, a jakkoli zaujímá pro-

(Obr. 172.) Průsek.

stor toliko 21' délky a 10' šířky, jest nicméně svou stavbou i ozdobou velmi důležitá pro známost zevrubností a ornamentiky slohu románského. Do kostela dolejšího otevírá se tato empora ozdobným portálem, kterým se vchází na pavlan do lodi vyčnívající. Vysoká, bohatě článkovaná podnož slouží za základ vnitřnímu stěnovi obloukového otvoru, v němž bezpochyby umístěn byl druhý oltář. Nynější klenba není původní, ač polokruhového tvaru se přidržuje. Zdá se, že dřívější klenba mívala žebra bezpochyby do obou nyní prázdných krá-

korců nad portálem vbíhající, aby flak se rozdělil. (Viz obr. 172.) V čtyřech rozích empory nalézají se sloupy poloztracené, jejichž hlavice nesou hvězdovitou, rozmanitými pruhy lemovanou okrasu. Pátý takový sloup vystupuje ze stěny naproti oblouku oltářnímu o mohutný pilíř u prostřed západní stěny opřený.

Zajímavému a zcela původnímu vnitřku odpovídá *zevnějšek*. Celá budova stavěna jest z výborných kvádrů pískovce, který se na blízku láme. Zevnějšek velice překvapuje roztomilým souladem, (viz obr. 173.) krásnými

poměry choru a teplým mohutným tónem barvy. V skutku ušlechtilé a úhledné jest *presbyterium* se svým krásným obloučkovým vlysem, nad nímž táhnou se klínovité zuborezy, a nad těmito ještě dobře vyvedená okrasa z listů. Silně vyvinuté polosloupky románské k hranám

stavby přiléhající poskytují celku skvělý dojem. Bohatě zdobený *portál* vyniká z boku lodi chrámové velkolepě s jedním prostě stojícím sloupem a dvěma polosloupky zajímavé podoby po každé straně. V poli obloukovém (*tympanonu*) spatřuje se Spasitel a po obou stranách

(Obr. 173.) Kaple Podvinecká.

vznášející se andělé. Nad vchodem okrouhle obloukovým jest vlys podobný jako u presbyteria; nad ním posléze ozdobná římsa.

Chrámeček tento chová v sobě významné důkazy znamenitého vývinu stavitelského i plastického umění v Čechách v polovici XII, nebo na počátku XIII. století. Škoda, že původ a dějepis pamětihodné kaple Podvinecké

kryje se v temnu; víme toliko, že ku konci XIV. století byla farním kostelem. Že na hlavících polosloupků kostelíčku Podvineckého lupenovité ozdoby podobného tvaru jako na makovicích sloupků chrámu sv. Jiljí v Milevsku se spatřují, domníváno se, že Podvinecká kaple taktéž ze skvělé doby Vladislava I, t. j. z polovice XII. století pochází. (Pokračování.)

Votivní chrám Spasitelův ve Vídni.

Píše F. J. Lehner. (Pokračování.)

Boční oltáře nerovnájí se ovšem v nádhře — jak slušno jest — oltáři hlavnímu. Dva naproti sobě jsou postaveny v křížové lodi: oltář křížový v kapli císařské na levém, oltář Matky Boží v kapli princů na pravém křídle. Jsou z kamene grisignanského, mírně zlacený, polychromovány a v náplních mramorem egyptským vykládány. Nad oltářním stolem mají jen nízkou výstavnost, s tabernaklem a vystupující mělkou kapličkou uprostřed, která zakončena jest lomenicí mezi fialami. Na křížovém oltáři spatřuje se Kristus Ukřížovaný s Pannou Marií a sv. Janem, na oltáři Matky Páně korunování nebes královny. Ve střední kapli ochozu blahoslavené Panně zasvěceného stojí oltář Marianský. Jest podobně stavěn, jako předešlý, jen pestřeji vyzdoben. Antependium jest okrášleno mosaikou s nápisem: „Ave gratia plena.“ Po obou stranách tabernaklu jsou vloženy reliefs z pozlaceného bronzu, na nichž vyobrazeno jest zvěstování a navštívení Panny Marie. Nad tabernaklem sedí na trůnu Madonna s Ježíškem žehnajícím. V poslední kapli ochozu na pravé straně nachází se oltář sv. Josefa. Mensa z bílého kamene ozdobena jest v předu emailovaným medailonem. Výstavnost na způsob skříňových oltářů zhotovena jest s libanonského dříví cedrového. Oltář věnovaly arcikněžny domu císařského na památku svatby císařské. Ve středním poli skříně vyobrazuje se zasnoubení Panny Marie se sv. Josefem, na vnitřních křídlech sv. František a sv. Alžběta, na zevnějších křídlech zvěstování andělské, na baldachinu Královna nebes a anděl. Císař pak daroval roku minulého votivnímu kostelu též jeden starý oltář skříňový z XV. století ze dřeva řezaný, na kterém se představuje Ukřížování Páně, snímání s kříže a pláč nad mrtvým tělem Páně. Oltáři není až dosud místo vykázano.

Kazatelna stojí v hlavní lodi mezi pilíři posledního čtverce klenbového před lodí křížovou. Jest kamenná a má tvar šestihranu, který o šest sloupů z egyptského mramoru a s vystupující nad tím arkaturou se opírá. Pět stran pažení kazatelny jest ozdobeno poprsími Krista učícího a čtyř učitelů církevních. Reliefs jsou zasazeny do prohloubených medailonů, jejichž pozadí vykládáno zlatou mosaikou. Také ostatní částky bílé kazatelny jsou barevnou mosaikou ozdobeny. Na šesté straně otvírá se vchod ze schodiště ve dvou ramenech vystupujícího, nad kterým na dalších

čtyřech sloupech z egyptského mramoru vrchní stavba se vypíná se sochou kazatele pokání na poušti hlásajícího, Jana Křtitele. Nad řečníštěm rozprostírá se dřevěné víko s holubicí, obvyklým to symbolem Ducha Svatého. V jednom vyplněném oblouku arkatury pod kazatelnou dívá se jako by z okna vyhlížel, na dílo své architekt chrámu — Jindřich Ferstel. Na podobiznu Krannerovu bylo zapomenuto.

Socha sv. Jana Kř. na vrchu kazatelny jest zároveň dobrým návěštím kaple křestní, před jejíž vchodem kazatelna stojí. Křtiteľna osmihraná uprostřed kaple osmihrané stojící zhotovena jest z jednoho kusu vzácného egyptského mramoru. Podpírá se o nohu a o šest sloupů v rozích. Víko jest kovové. Z téže látky jsou též kroupky.

Aby vnitřní prostora na dojmu netratila, postaveno do kostela lavic kostelních jen pro nejnnutnější potřebu dvě skupeniny před mřížkou hlavního oltáře a po jedné skupenině k dvěma bočním oltářům. Dubovým zpovědnicím dostalo se místa v bočních lodích pod okny.

Měla-li výtvarnému umění odpovídati i hudba posvátná, vyžadoval chrám dokonalých varhan. K vykonání všelikého díla uměleckého a řemeslnického nalezlo se umělců a řemeslníků domácích, pouze pro varhany nebylo v Rakousku mistra k nalezení. Naši varhanáři pokulhávají za cizinou. A jest-li že stroj měl býti sourodný s ostatními předměty, muselo zhotovení svěřiti se rukou cizím. E. F. Walcker & spol. v Ludvigsburku (Württemberg) dodal varhany mistrně zhotovené. Čítají 61 znějících hlasů, tři manualy po 54 notách, pedál o 27 notách, k tomu 14 vedlejších tahů, celkem 3673 píšťal.

Ku osvětlení kostela slouží dostatečný počet lustrů a kandelabrů. Čtvero velkých lustrů mosazných po pěti metrech vysokých s průměrem 2·80 m. visí v lodi hlavní a křížové. Každý počítán jest na 60 světél. Kromě těch rozestaveno jest po kostele mnoho bronzových kandelabrů trojího druhu: dva bohaté po stranách hlavního oltáře každý po 25 světél; 12 svobodně stojících plynových kandelabrů mezi pilíři lodí hlavní po pěti plamenech; 16 jednoduchých kandelabrů na stěnách bočních lodí a kapli po jednom plamenu. Také empory chorová, kruchta a p. mají své kandelabry.

Chrámu votivní má již také svůj památník. V pravé kapli pravé lodí křížové stojí náhrobník Mikuláše hraběte Salma, kterýž ja-

kožto náčelník vídeňské posádky za obléhání města Solimanem II. roku 1529 raněn byl, a roku příštího následkem poranění zemřel. Památník má podobu tumby na 6 nohách spočívající. Jest na stěnách bočních ozdoben 12 reliéfy upravenými mezi pilastry bohatě krášenými; po dvou na úzkých, po čtyřech na podélných stranách. Na reliefech z kamene kehlheimského spatřují se bohaté skupeniny představující seče a bitvy, při kterých Mikuláš Salm bojoval. Na desíti pilastrech pak nacházejí se medailony s poprsími slavných součastníků. Vrechní deska ukazuje Salma před křížem klečícího v práci polovykuplé. Na blánce blíže kříže čtou se slova: „Tibi soli gloria.“ Pod vyobrazením jest pěkný nápis dedikační. Památník měl také již své osudy. Stával od r. 1548 ve vídeňském kostele sv. Doroty až do zrušení konventu r. 1786. Při vyklizení kostela prodán jest v ceně sprostého materiálu kameníkovi, od něhož koupil jej otec nynějšího knížete Salma. Nyní skorem po sto letech přišel náhrobník zase ke cti a postaven jest se svolením knížete do chrámu votivního.

Veškeré úpravě vnitřku odpovídá i různé zábradlí, kterým oddělen jest hlavní oltář, chor od ochozu, boční oltáře, kazatelna, předsině a p. Veškerá zábradlí zhotovena jsou z kovaného železa s rozmanitými vzorky.

Votivní chrám Páně má 7 zvonů, které ťhrnem váží 213½ centů a jsou laděny vesměs na Fis-dur akord (Fis, Ais, Cis). Stolice železná postavena jest na válcích bez pevné souvislosti se zdívem, aby při zvonění stavení se neotřásalo.

* * *

Jsem u konce s popisem nejnovějšího kostela v Rakousku a zároveň nejpřednějšího díla stavitelského doby přítomné. Umění ve službě církevní jako v zrcadle objevilo zde svou moc a svůj směr. Veškerá odvětví umělecká svorně a stejnoměrně pracovala na zbudování a okrase domu Božího. Badatel kulturních dějin má na jednom místě pohotově bohatý materiál. Votivní chrám Spasitelův jest jediným svého druhu, kde architektura s veškerou harmonickou úpravou současně se zrodila a provedla. Na středověkých domech slohu gotického věkové pracovali. Zde všechno jest plodem jedné krátké doby. Chrám Spasitelův se počal a dokonil bez přestávek. Architekt, který návrh podal, také jej provedl. Řídké to štěstí na světě! Takové dílo v celistvosti jest velepoučné. Zevnějšku odpovídá vnitřek. Obyčejně se stává, že zevnějšek pohltil veškeré prostředky a na stejnorodou okrasu vnitřku se nedostalo. Zde také

na vnitřní úpravu obětováno tolik, mnoho-li vyžadovala podstata slohu a bohatost architektury. Otázka polychromie jest rozhrěšena. Spatřiti vnitřek gotického velechrámu, uvnitř úplně provedený a upravený slohově, s malbou na stěnách, s okny vesměs ve skle malovanými, jest v pravdě požitkem u nás nezřídka vídaným.

A ještě s jiné stránky jest chrám votivní veledůležitý, zejména pro vlast naši. I zde se ukázalo, čím země koruny české jsou v mocnářství rakouském. V řadě umělců výkonných vlast česká čestně zastoupena jest. Připomíná-li v četných partiích architektura chrámu Spasitelova na velechrám Svato-Vítský, nesmí se zapomínati, že Pražan *Kranner* byl duší, stavitelem a druhým architektem monumentální budovy, a v kamenické dílně zaměstnáno množství krajanů, palír a kameníci. Když pak došlo na ozdobu vnitřku malbou na stěnách a ve skle, zase mistru z Čech, *Jos. Führichovi*, prvnímu a nejslovůtnějšímu v celém mocnářství, svěřeno vzdělání programu pro veškerý cyklus církevně-symbolický a historicko-náboženský. A nebylo věru nad něho k nalezení mezi umělci muže takové hloubky náboženské a theologické vzdělanosti. Vypracoval tedy program, k uměleckému však provedení veškerých nákrešů byl věkem již příliš pokročilý. Ruka jeho vyvedla však předce ještě i cartony ku dvěma cyklům, kterými ozdobeno jest nejdůležitější místo vnitřku, okno a stěny choru. Po sedmi obrazech představuje se jednak povolání sv. Petra k úřadu vrchnopastýřskému, jednak zachránění Noěma a rodiny jeho v arše. Významně poukazuje se tím na božský původ primatu a bezpečnou ochranu lodičky Církve v rozbourěných vlnách duchu času. Umělecká koncepcie vyniká historickou velkolepostí a dramatickým životem. — Druhý malíř český, *František Sequens*, zhotovil nákresey na všechny emailové obrazy, jichž na retable hlavního oltáře deset se čítá, jsouce nejskvostnější okrasou hlavního oltáře a tudy i celého chrámu; nápotom cartony tří malovaných oken. Bývalý ředitel malířské Akademie pražské *Matěj Trenkwald* zhotovil cartony 24 votivních obrazů, které v malbě oken provedeny jsou, představující: Sv. Cyrilla a Methoděje, dva votivní obrazy s podobiznami císařských manželů a jejich dítek (darem arciknížete Ludvíka Viktora), obrazy ze života Panny Marie v 19 oknech sedmero kaplí chorových. Čtvrtý krajan český, *Ferdinand Laufberger*, maloval na velké osmihrané klenbě hvězdové čtverce křížového u prostřed Beránka Božího, obklopeného osmi anděly s nástroji umučení a čtvero evange-

listů, ve vnitřní klenbě baldachinu nad hlavním oltářem Ducha sv. a symbolické obrazy hlavních ctností, posléze kreslil cartony pro dvě malovaná okna.

Rozličné sochy, jimiž ozdobeny jsou portály, průčelí a vnitřek kostela, pracovány jsou kromě Levého od následujících českých sochařů: od *Antonína Wagnera* (SS. Rudolf, Gisela, Karel Boromejský a Markéta na portálu, jímž do císařského oratoria se vchází); od *R. Zafouka* (proroci: Eliáš, Jonáš, Ezechiel a Malachiáš na západním průčelí lodí křížové; SS. Kateřina, Vavřinec, Štěpán a Barbora uvnitř na sloupech jedné boční kaple; posléze velká skupenina: Pán Ježíš na kříži s Marií Pannou a sv. Janem a několik reliéfů na boční oltář); od *Františka Melnického* (čtvero evangelistů na hlavním průčelí a sv. Kateřina nad hlavním portálem); od *Vincence Pilze* (Karel Velký na hlavním portálu). Čechy tedy i zde v popředí stojí v řadě ostatních národů rakouských.

Novému kostelu přidělila se nová fara. Farářem bude vždy jeden z kanovníků metropolitní kapitoly vídeňské a nazýván bude probostem. Povede duchovní správu s třemi kooperátory. Farní kostel Spasitelův pro-

hlášen zároveň za kostel universitní a pokud katolická posádka vlastního chrámu mítí nebude, též za vojenský, poněvadž sousedí s generálním komandem a budoucí universitou. Kolem chrámu rozprostíráti se bude krásné náměstí s domy k celkovitému obrazu se hodícími. Uprostřed sadů státi bude pomník Tegetthoffův. Náměstí samému dostalo se jména: náměstí Maxmilianova po zakladateli kostela, na jehož památku postaven bude v chrámu samém důstojný památník. Myšlénka Maxmilianova stala se skutkem. Svatostánek odevzdán jest účelu svému — správě duchovní a katolické bohoslužbě. Katolický chrám uprostřed osady jest stálým požehnáním. Bezbožníky stále kárá, zbožné duše stále vábí. Spasitel ze stánku svého ustavičně žehná.

* * *

Dodatečně následovati bude přehled postupu stavebního a cen jednotlivých.

Čtenému čtenářstvu nebude snad nezajímavo, jednak sledovati postup práce při stavbě chrámu, jednak všimnouti se cen a nákladu činěného. Obě jest velmi poučné pro praktickou potřebu.

(Dokončení.)

Z Akademie křesťanské.

Ředitelství.

Dary pro knihovnu: Dp. *Theodor Čermák*, zámecký kaplan v Hartenbergu: *Ritratto di Romantica* z r. 1689. Dp. *Jan Pavlíček*, farář v Makrolascích: *Hergenröther Photins Patriarch von Constantinopel* (3 sv.). Döllinger: *Die Reformation* (3 sv.). Holzrath: *Der Abfall der Niederlande* (3 sv.). Werners. Fr. Suarez und die Scholastik. Dp. *Arnošt Vlček*, farář v Obiětově: *Scriptorum rerum bohemicarum* tom. I. 1783. Vdp. *Hugo Karlík*, převor a *Alb. Laurer*, kaplan v Teplé: mnoho kněh rozličného obsahu. P. *Bedřich Münzberger*, architekt v Praze: jednu tištěnou a jednu psanou modlitební knížku. Vdp. Dr. *Aug. Svoboda*, děkan v Počátkách: *Formy listův od Jiřika Czerneho* z r. 1572; *Sriemska vila* v jazyku horvatském. Vysoce urozený pan hrabě *Egb. Belcredi* v Lišni: celou kolekci děl jednajících o svobodných zednářích (47 svazků), dar to velice vzácný. Dp. *Vojtěch Kouba*, farář v Souticích: psanou modlitební knihu. Dp. *Norbert Procházka*, farář v Kácově: starou psanou knihu v latinském jazyku. Vdp. *Josef Krčík*, os. děkan v Sedlci: bibli českou z r. 1715; Prorokové a knihy Machabejské z roku 1712; obě nákladem Dědictví sv. Václava vydané. Blp. *Jan Řehák*, professor v Kutné Hoře: Hora

Kutná a její okolí; Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české; obě sepsané od dárce samého. Dr. *Ed. Schebeck*, cíl. rada a sekretář obchodní komory v Praze: *Die St. Wenzelseiche in Stochov*; *Glasindustrie und Glashandel* von Dr. *Ed. Schebeck*. Dr. *Josef Kalousek*: *Saeculum Sionum* z roku 1779.

Dary pro museum křesťanské. Architekt *A. V. Barvitijs* věnoval odboru uměleckému velice vzácné dary a sice: První serii nákresů bohoslužebného náčiní v originálech, jejichž kopie pouze sekce umělecká až dosud užívala. Druhou serii výkresů původních 29 listů čítajících co pokračování vzácného díla o náčiní bohoslužebném reprezentující cenu 600 zl. Čtyry originály nákresů na oltáře slohu dílem románsko-vlašského, dílem renaissanceho, v pěkných rámcích zasazené a zasklené. — Ředitelstvo vzdalo za neobyčejnou obětavost šlechtetnému dárci nejvřelejší dík a nejvyšší poctu, jmenovavši jej zakládajícím členem Akademie křesťanské. — Architektu *J. Mockrovi* a red. *F. J. Lehnerovi* uloženo, aby jmenem ředitelstva velezasloužilému dárci jmenování čestné v známost uvedli.

Další dary: Dp. *Ant. Průša*, farář v Panen-

ském Týnci; Starý relief představující Rodičku Boží. Dp. *Ludvig Haumer*, farář v Prunéřově: dlouhý řetěz z jednoho kusu dřeva vyřezaný. Dp. *Frant. Tyl*, kníž. archivář na Vorlíku: nákras v přirozené velikosti staré monstrance slohu gotického, která se nachází v zámecké kapli na Vorlíku Vp. *L. Kaška*, kaplan v Tuškově: fotografii monstrance malesické v slohu pozdní gotiky provedené z r. 1491, kterou sám fotografoval; slíbil zároveň, že pro museum křesťanské zašle ještě více předmětů církevně-uměleckých od něho foto-

grafovaných a nabízí své služby k další bezplatné práci ve prospěch Akademie křesťanské. Msgr. Dr. *Jaenig* v Římě: fotografii malovaného okna, které daroval J. V. císař František Josef chrámu Páně „all' anima“ v Římě. Dp. *Josef Sírůček*, farář v Lidicích: dvě japonské mince. *Nejmenovaný dárc*: kolekci peněz stříbrných a měděných, starších a novějších.

Veškerým dárcům vysloveny jsou písemně díky ředitelstva.

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Kalichy celé stříbrné s bohatými ozdobami: pro chrám Páně v Hrozně Lhotě u Strážnice; v Ahnapee v Americe.

Kostelní roucha v září objednaná zhotovena a dodána na místa příslušná.

2. Nová objednání.

Ciborium celé stříbrné: dp. Petr Hradkovský, farář v Dubanech.

Kalich hladký: dp. A. Dvořák, farář v Nebovidech; — **celý stříbrný** s bohatými okrasami; dp. Fr. Buček, nad. kaplan ve Špičkách u Hranic.

Obráz (Veronikon) vdp. Jíří Lindner, děkan v Jáchimově.

Křtitelnici mramorovou: sl. městská rada na Březových Horách.

Zvon 12 centů těžký: dp. Aug. Dostálek, farář v Libštátě.

Drobné práce kovové: *pozlacení dvou kalichů, ciboria a patenky k nemocným*: dp. Fr. Vlk, farář v Blatnici; — *patenku k nemocným*: dp. Štěpán Ressel, farář v Raspenavě; — *nádobku na svatý olej*: dp. Štěpán Ressel, farář v Raspenavě; — *konvičku i s táckem ku křtu*: dp. Josef Fischer, farář v Nové Vsi u Plané; — *měšní konvičky*: d. farní úřad ve Slivně; — dp. Štěp. Ressel, farář v Raspenavě; — *kropáčky*: dp. Leop. Hrubý, farář v Kdousově.

Paramenty: *Pluvialy*: černý: dp. Loh. Schmidt, sekretář na Strahově; — bílý: vdp. Jan Kořínek, farář v Držkově; — černý vdp. A. Hainz, děkan v Novém Kdýně; — *kasule*: bílou: dp. J. Springer, farář v Tisově; — bílou skvostnou: vp.

Karel Břeský, koop. v Radiměři; — bílou, červenou a černou: vdp. Josef Kandler, děkan ve Slaném; — *vyšťvaný kříž na kasuli*: vdp. Ondř. Biloveszky, professor v bisk. semináři v Kašavě v Uhrách; — *štolu křesťní*: dp. Loh. Schmidt, sekretář na Strahově; — *bursu k nemocným*: vp. Fr. Sommer, kaplan ve Fridlandě; — *záslonku do tabernakula*: vp. Fr. Sommer, kaplan ve Fridlandě; — *korouhve skvostné*: vp. Ant. Kunz, farář ve Stranně; — *přikrov*: vdp. Josef Kandler, děkan ve Slaném.

Kostelní prádlo: 3 alby, 3 humerale a 3 cingula: blp. Karel Škach, správce v Polici; — 4 paly: vp. Alb. Laurer, kaplan v Chotěšově; — albu: dp. Lohel Schmidt, sekretář na Strahově; — 7 metrů širokých krajk: vp. Fr. Porazil, kapl. v Hrozně Lhotě u Strážnice; — 3 cingula, 2 korporalie a ručníček: dp. Leop. Hrubý, farář v Kdousově; — albu, rochetu, 3 cingula a humerale: vdp. Josef Kandler, děkan ve Slaném; — albu: vdp. Anton Hainz, děkan v Novém Kdýně.

Rozličné: *mšál skvostný*: dp. Jos. Binder, farář v Aši; — *biret a malý mšál*: vdp. Josef Kandler, děkan ve Slaném.

3. Rozpočty.

Na mramorovou křtitelnici: dp. J. Forst, far. v Kostelci; — na monstranci, červenou kasuli, pluvial, dvě červené korouhve, albu, komže pro ministranty a nádoby na svaté oleje: dp. Petr Götz, farář ve Zhuří; — na spolkový prapor: blp. Ign. Berger, professor v Jihlavě; — na ciborium, kaditelnici a pozlacení monstrance: vdp. Václav Kidlinger, děkan v Dobrušce; — na kalich: vp. Fr. Buček, kapl. ve Špičkách u Hranic; — na skvostný červený pluvial, černý pluvial, červenou, černou a bílou kasuli, 2 alby, 2 rochety a kaditelnici: dp. Fr. Siegel, farář v Nečtinách.

Odbor archaeologický.

Běžný přehled a stručný obsah odpovědí na „otázky archaeologické“. (Pokračování)

Zaznamenává F. J. Lehner.

18. Poříčany, farní ves u Č. Brodu. Sepsal Fr. Vlad. Vykoukal, phil. stud.

Poříčany leží v příjemném údolí, jímž protéká potok Šembera (dle některých pramenů

Všembera neb Žembera). Mají asi v 80 číslech na 700 obyvatelů.

Místa, kde Poříčany nyní stojí, bývala již za pohanských věků zalidněna; důkazem toho byla mohyla, která se před léty na zahradě usedlosti č. p. 24 nalézala, ale bohužel rozkopána a na pole rozvežena byla, aniž by ze střešin, jichž tu hojně bylo, a jiných věcí co bylo zachováno. Také na mírném přívrší, jež se za Poříčany směrem ku Kounicím táhne, nalezeny byly starožitné hroby se zachovalými popelnicemi; zprávu o tom podal tehdejší správce kounický p. R. Greiner do „Památek archaeologických“ roku 1872; věci zde nalezené jsou vesměs z bronzu. — Nejstarší zpráva listinná, kterou jsem o Poříčanech nalezl, jest z r. 1295 dne 25. května.¹⁾ Toho roku uvádějí se z Poříčan dva svědkové, kteří byli přítomni předání vesnice Bylan, již vyměnil král Václav II. s biskupem pražským za jiné zboží; jsou to „Zdislaus de Porechan, item aliter Zdislaus de Porechan“; tamtéž jmenují se svědkové z několika vesnic okolních.

— K r. 1318. uvádí se v deskách zemských²⁾ Štěp. z Poříčan, jehož žaluje Boleslav z Rožďalovic pro záruku 10 mar. stří., kterou se zaručil za Bicena z Kostomlat, jenž měl se s Boleslavem dohodnouti v Rožďalovicích. Štěp. nedostavil se k soudu, žalobci dáno za právo.

Roku 1328. zaznamenán jest v týchž deskách³⁾ soud Bohuslavy z Klučova (nedaleko Poříčan) s Divišem z Oltic, který jí způsobil na statku Kovanicích škodu za 100 mar. stří. Žalobcem jest Vlk (Wylk) z Poříčan. Není známo, jak pře tato skončena.

R. 1339. daroval Vyšehradský kanovník Petr z Miličina kapitule 9 kop ročního příjmu ze vsí Poříčan a Žher,⁴⁾ vymíniv si užívání této obediencí na čas života. Patřily tudíž Poříčany tou dobou ku statkům kapituly vyšehradské. Zpráva na to nejbližše nasledující⁵⁾ pochází z r. 1358 dne 21. listopadu a týká se kostela zdejšího; toho roku byl kostel poříčanský již vlastním farářem opatřen. Zpráva ta zní takto: „Ad praesentationem providi Petri de Kluczo et Nicolai ac Stephani filiorum ejus, in ecclesia in *Porzieczan* per obitum Perhardi plebani ibidem vacantem, per dom. Vicarios antedictus Petrus clericus de Krzessiez fuit institutus. Plebanus de Lstiborz executor.“ — Odtud jest patrné, že kostel poříčanský již před rokem 1358. farním byl, neboť toho roku již zemřel zdejší farář Ber-

hard. — V seznamu kostelů z r. 1384. uvádí se náš kostel s desátkem 18 grošů ročně.¹⁾ Tamtéž uvedeny jsou z okolí vesnice Vítice se 30 gr., Kounice 30 gr., Pláňany 36 gr., Velinka 9 gr., Tismice 10 gr., Lstiboř 12 gr. desátku.

Farář Petr, který sem r. 1358. byl dosazen, vzdal se místa svého, tak že r. 1394 dne 17. února praesentován do Poříčan rytířem Janem z Klučova Mikuláš farář z Kostomlat.²⁾ Ale nově jmenovaný farář buď ani do Poříčan nepřišel, aneb — ač máme-li pramenům písemným věřiti — brzy odtud odešel; stěhujeť se odtud již r. 1398. jiný farář Jan, jenž byl p. Mikošem Chotěvíckým do Chotěvic (Chotyewicz) praesentován.³⁾

Poříčany platily dle původního nadání z r. 1408 až do r. 1411 na oltář poenitentiařů u svatého Víta v Praze ročně dvě kopy grošů.⁴⁾

R. 1414 náležely Poříčany ku statkům rodu Olbramoviců. Olbramovici tito byli rod velmi bohatý měšťanský v Praze, který se před touto dobou ve stav rytířský vyvinul a kolem Ouval a Českého Brodu mnoho zboží měl. Náležela pak polovice Poříčan Václavovi, synu Olbrama Menhartova, druhá sestra jeho Anně. Tato byla provdána za zemana Zdenka z Biskovic, ale již r. 1396. ovdověla. Na své polovici Poříčan, která měla po její smrti na bratra Václava spadnouti, odkázala r. 1414. tři kopy platu klášteru svat. Karla v Praze.

Roku 1430 dne 3. července jmenuje se panoš Voček z Poříčan, edjinud ze Solopisk jako svědek na listině, již Barbora z Hlázovic, manželka téhož Vočka, propouští bratra svého Štěpána Mráze z Hlázovic ze zápisu 300 kop gr., který jí a synu jejímu byl učinil.⁵⁾

Že Poříčany také památnou bitvu lipanskou dobře pamatují, tomu nasvědčují peníze a jiné věci z té doby, které na zdejších polích vykopány byly.

Roku 1449 uvádí se panoš Čeněk z Poříčan v seznamu pánů a rytířů, kteří s Jiříkem Poděbradským knížeti saskému Fridrichovi válku opověděli.⁶⁾ Týž Čeněk uvádí se r. 1450 a 1457 mezi pány a rytíři na straně Jiříka z Poděbrad proti Oldřichovi z Rosenberka. Zde však má týž Čeněk příjmi z Poříčan a Ledce; Ledec, druhdy farní ves, nyní

¹⁾ Erben: Regesta II. pag. 725.

²⁾ Emler: Reliquiae tabularum, čís. 14.

³⁾ Emler: Reliquiae tab. I. čís. 21.

⁴⁾ Tomek: Dějiny Prahy III.

⁵⁾ Tingl: Libri confirm. I. pag. 73.]

¹⁾ Balbin: Miscellanea, libri erect. pag. 14.

²⁾ Tingl: Libri confirm. V. 182.

³⁾ Tingl: Ibidem V. 314.

⁴⁾ Tomek: Dějiny Prahy III.

⁵⁾ Palacký: Archiv český III. 502.

⁶⁾ Palacký: Archiv český III. 544.

osamělý dvůr na Sázavě u Benešova, bývaly sídlem vладыků z Ledec. Poněvadž tedy u obou rytířů Vochka i Čenka z Poříčan jiná jejich sídla nalezáme, nemůžeme se domýšleti, že by snad v Poříčanech někdy nějaká tvrz neb hrad stával; pokud známo, také se o tom ani žádná pověst nezmiňuje.

K panství Černo-Kosteckému, k němuž dnes patří, dostaly se Poříčany zajisté koupí; kdy se to však stalo, nemůžeme pro ten čas bezpečně udati. Snad stalo se to již tehdy, kdy Kostelec nad Černými lesy patřil slavnému rodu Slavatů z Chlumu a Košumberka, snad teprv, když koupil jej neméně slavný rod pánů Smiřických. Koupil pak panství kostelecké r. 1549. Jaroslav Smiřický ze Smiřic za 30.000 kop gr. Zdá se pak, že alespoň v druhé polovici 16. st. Poříčany již zcela ku panství kosteleckému patřily.

R. 1603 daroval pan Sigmund Smiřický zvon dnes „líný“ zvaný kostelu poříčanskému; nápisy se zvonu toho uvedeme níže.

Za panování Smiřických, kteří byli horlivými utraquisty, změnilo se také náboženství jejich poddaných za příkladem panstva; v té době zajisté obyvatelstvo i farář zdejší utraquisty se stali. Však když vládu císař Ferdinand II. v Čechách nastoupil, zaváděl zase všude katolictví; z rozkazu jeho r. 1624 musili všichni kněží utraquisté své fary a osady opustiti a nesměli se více vraceti; na jich místo dosazování pak kněží katoličtí. Těch ale nebylo dostatek, a když byla země válkou

třicetiletou popleněna, nebylo pro ně ani obživy. Proto zůstaly fary a osady vlastních duchovních správceů zbaveny, farář Kostelecký obsluhoval v naší krajině téměř samojediný všechny okolní dědiny, až pak postupem času opět samostatných farářů nabyly.¹⁾ Ten osud stihl také kostel a faru poříčanskou, která od té doby dlouho zůstala neobsazena, až konečně úplně zpustla.

R. 1626. koupil Karel kníže z Lichtenšteina od Albrechta z Valdštýna, jenž byl poručníkem na mysli chorého Jiřího Smiřického, panství Černý Kostelec, a s ním dostaly se v držení rodu lichtenšteinského, k němuž dosud náleží. Na počátku jejich panství zavládl v krajině naší opět katolicismus, bohoslužby však v kostele zřídka konány; bylyť Poříčany později k farnosti Škramnické přidány, která měla ještě jiných několik kostelů obstarávati.

V následující pak válce třicetileté jako žádná vůbec krajina v Čechách, tak ani naše dědina nebyla ušetřena pohrom válečných; můžeme tak již z toho bezpečně souditi, že v blízkém sousedství Poříčan ležící ves Mráčenice tehdy úplně vyvrácena byla.

Že ostatně účtu ku kostelu a zbožnost v kraji našem, když katolictví opět pevně kořeny zapustilo, panovala, o tom svědčí, že r. 1695. byly z dobrovolné sbírky pro kostel náš zakoupeny obrazy P. Marie; o tom zmíníme se obšírněji níže.

(Dokončení.)

Jan Karel Rojek, děkan Budynský.

(Dokončení.)

Když tedy mi píšete jakým způsobem chcete knihy potvrzovací vyčerpati a mně s nimi se sděliti, nepotřebuji ničehož dokládati, když jste tak říka čel z duše mé a provedení úmyslu mého na se chcete vzíti. — Rád chci Vám k službám býti; — i nebude třeba přepisovati excerpta, nýbrž jen dodati je mně. — Jedno pak jest, čeho bych si na Vás vyžádal, a to, by Vám nebylo obtížno přibrati naznačení a určení odkud nový kněz pocházel; jedno, že nejedni pocházeli ze šlechty a to i panské, — byt to určitě nebylo udáno. Posloužím příkladem:

4. března 1370 Witko prebyster de Czernicz ad ecclesias in Kopanina confirmatur II. 26. — 5. ledna 1372 ad eccl. in Dobrusca d. Vitum canonicum ecclesiae Wratisl. instituimus II. 69 — 24. února 1372 ad eccl. in Copanyna per resignat. d. Viti ca-

nonici Wratisl. plebani in Dobrusca quondam ipsius ecclesiae plebani vacante II. 72 — 26. ledna 1374 Witko plebanus permutat cum Zwiestone canonico preb. eccl. Visegrad. Acta judiciaria. — 1382 byl proboštem u sv. Jiljí, kanovníkem na hradě, děkanem u sv. Apolináře —, od něhož zápisy na Černčice, Bohuslavice atd.

První zápis Witko presb. de Czernicz, tím méně následující ukazují na rod jeho panský; objeví se to jedině z combinace, a proto by při tom i ten měšťák mohl proběhnouti, i jsouť kteří rádi dočítají se jmena krájan, byt o něm nebylo zpráv bližších. — Mnoho též plebanů z rodu panošského i rytířského, kteří zvláště při podací kostelů se objevují, jmenování podle bratří svých. —

¹⁾ Památky archaeologické V.

Tolik vidělo se mi předložit úsudku Vašemu. — Vracím se k drobtinám v listu Vašem. — Registra decimarum připomínají netoliko klášter v Sezemicích ale i v Podlažicích, ano i biskupa a kanovníky v Litomyšli.

„Komonín“ Váš v Památkách mne potěšil i byl hned do seznamu a do mapy vnešen, — zapomněl jsem o tom se zmíniti v listu předešlém a přáti Vám štěstí k dolejším nálezům. R. 1393 podací jmenuje se fam. Joh. de Luczszensdorf residens in Prins; kdožby na to přišel, že to má býti Březnice, ku kterému panství Komonín až do nejnovějších dob náležel.

Šprimberští nejspíše k žádosti své z konsistoře samé výpis v znění českém obdrželi, a neboli podacím potvrzení plebanů sděleno bývalo v řeči jejich mateřské? Sotva že vždy v řeči latinské podání k faře zaslali. Podací kostela v Bilenci vykonali již r. 1370 Litoldus plebanus in Kosovahora, Žáviš, Henricus et Petrus fratres de Šprimberk, a r. 1396 Henricus et Petrus de Šprimberk. — Však ten zápis r. 1370 česky jest podán L. Of. II. 93 — a ten druhý založil si Tingl k roku svému. Zápis r. 1408 zaznamenal jsem si anticipato; byla to permuntace plebanů, z nichž předešlý farář Bilenecký není jmenován.

Těch Svatkovských z Dobrohoště chopil jsem se a Svatkovice s Vranovem si vyhledal, než kostely v okolí jsou samé staré plebanie, jedině na blízku za řekou je farní kostel sv. Jana nad Chřešticemi, o němž nelze určit, byl-li plebaní — neobsazených posud jmen Bylow a Dobrohošť. Rozřešení nepodává zápis: r. 1498 podací v Chřešticích u svat. Jana dává Vladislav Matiašovi, mistru špitálskému blízko Mostu v Praze. Arch. VI.

„Chouče“ ovšem posud neobjevily se mi, ač kostel starý, snad vždy filialní; na Kolcz nedá se obrátiti, který byl decanatu Ústského; Chouče pak leží v Bilinsku. V Ústeckém decanátě mám dvě plebanie, o nichž Decimae nevědí však, Confirmace je mají: Habartice Eberzdorf plebanie 1369; — druhá Rosenthal v Sasku co úvodce, taktéž Olešna v Sasku třetí. —

Chtěl jste mi s „Ostrovem“ přispěti, podáv mi zápis obšírný, který hned vzat na přetřes, avšak viska Ostrov přifařená ke Krsům nemá kostela. Milo bylo mi shledati se s plebaniemi Ioannitů v Manětíně, Křečově, Lukové (vsi), Lechově, Krsech a Jamném; — také tam jmenována ves Chlum, při níž kostel filialní se nalezá, o němž zprávy starší nemám. V knihách potvrzovacích, pokud „Ostrov“ se neobjevil, zůstane ještě záhadný.

Hradek alias Chlistowicz znám, kanovníci pražští měli podací. V Registrech desátku při-

chází na str. 56. pouze Hrádek, i p. Tomek nevěděl kam by ho umístil.

Winclerdorf je v hrabství Kladském, mám starší zápis téhož podacího. —

Suchá (Schönbach) nyní filialní do Jitavy — Dietheri villa — S. Pancratii prve do Křižan.

Vyhledal jsem pojednání Palackého o Kosteletcích (Musejník r. 1851), i nedivím se, že v pochybnostech trval ano i zjevně pobloudil. Ač toho popíral, že by Kostelec (334) nad Vltavou býval proboštvím Břevnovským, přede v letech 1352—1399 decimas poslati Abbas Brevnoviens. — Jiný Kostelec podací královského. udává se r. 1356, kdež ale psáno „in eccl. parochiali in Costelecz et ejus filiali in Nesuchin“ — vysvětluje, že tu míněna samota S. Gotharda pode vsí Krupou; však v Registrech co farní jmenuje se toliko Nesuchyně. Takovéto pletení kostelů farních a filialních několikrát se objevuje. Palacký hledal Kostelec v osamělém kostele svat. Vojtěcha; — já pak v tomto kostele tuším Rychleby, k čemuž zápisy při Kounovu v Registrech mne vedou. — Mám za to, že všeliké ty pochybnosti zmizí, až se knihy potvrzovací celé budou moci vyčerpati — i Acta judiciaria, Erectionum etc.

Teď lze jen zrnka sbírat — až se vyskytne okamžik, kde prohledneme, kam je uložiti. —

Jak vidím musím již přestat.

Poroučuje Vás do ochrany Nejvyššího
trvám váš službovolný

J. K. Rojek.

Před 30 lety jsem si několik otisků pečetě učinil, o níž i Bienenberg se zmiňuje; přišla řeč o ní i ukázal jsem ji velebníkům svým; při tom pak poznávám, že by slušela do sbírky Vaší; — pečetidlo bude kořistí husitskou z osudné pro nás Lávy.

Z listu dne 7. března 1877.

Milý příteli!

Víře nepodobno, že bych se mohl po celý rok odmlčeti — tak asi na začátku listopadu chystal jsem se Vás osloviti, a přede — ač 2. prosince exekuce Přiběnická mne došla, — teprv v březnu pero do ruky беру, bych aspoň dosvědčil, byť již jubilarius, že na světě trvám, a věrnou zprávu na omluvu vydal. V listopadu 1875 rozbolela se mi levá noha, s níž jsem skoro celou zimu přeležel a mimo neděle ani z pokoje nevyšel neschopen byv k jakémukoli psaní. Když bolesti pomíjeli počaly, zasedl jsem bych pro každý kostel zvláštní list neb arch zařídil a do něho chronologicky snesl, co jsem sebral z knih konfirmačních, erekcí, Regest atd.

V sepisování tom ztrávil jsem všechny čas až do podzimku s takou pilností, že mimo zahrádku ani na Boží ourodu podívatí jsem se nešel, ovšem též za příčinou nohy seslabené, leda vyjel-li jsem si as třikrát na procházku. Mámt tedy výsledek všech excerpt dokonale a příručně sestavený, že již mnohým dobře posloužití jsem mohl i k dílům do tisku chystaným. Však jsou tu ještě leckterá dubiosa, s kterými teprv nyní budu se moci obírat, i pochybuji sám, že budu moci umístiti všechny plebánie v konfirmacích udané, na mnoze hned v prvním zápisu chybně jmenované aneb špatně čtené. Příkladem budiž Lib. Confirm. V. 172. 179. ad Ktyš executor pleb. d.

Engelwerth místo:

Cugelweith

30—7. 1415 Borziwog má být Lochowice. Podací tu psán „Henricus de Borziwog“, však Bořivojové ze Svinar pak z Lochovic od roku 1358 stále byli podacími v Lochovicích, tak i r. 1409, 1418 Bořivoj z Lochovic. K tomu Henricus de mohlo by se přeložiti: *dictus B.* neb *et B.* byloli vůbec toho Jindřicha.

By tak všude dalo se uhadnouti!

V září dal jsem se do přehlížení Palackého Mappy historické a zaznamenával opravy a dodatky dosti četné, a taktéž Palackého Popis hlavně plebanií a kostelů předhusitských. Od dávných let jsem opravy a dodatky do exempláru mého vkládal, však ten se mi půjčkou ztratil dosti ošemetně. K žádosti mé p. Emler novým exemplarem mne opatřil, a tu znovu opravy jsem snášel, ač při ruce nebylo více bývalých pramenů. „Popis Pal.“ co canon citujeme v prácech topogr. i archaeologických i mám za to, že i na budoucnost při tom zůstane. Třebať tudíž, aby všechny vyskytnuvší se opravy a dodatky snášely se do jednoho k tomu obraného exemplaru, a sice co základ nového vydání a to s zachováním

stránek prvního vydání. Že pak p. Kalousek jest executorem páně Palackého a jemu by takové vydání slušelo, sepsal jsem i tyto opravy; však teprv tyto dni oboje seznamy panu Kalouskovi k dobru libeznému použití zaslal. —

V čas prázdnin snášel jsem v myslí, že byste mohl z Prahy sem zarejdit, kdežby jste na oči spatřil, jak si s prací svou počínám a dobrou radou mi přispěl. Když pak počátkem listopadu pomýšlel jsem k tomu, bych provedené correspondence v pořad uvedl a ospravedlnil aneb aspoň omluvil se, rozstonal jsem se trubicemi dosti povážlivě, že doktor za nutna uznal, bych lůžko neopouštěl a mlouvení se zdržoval. Jen o vánocích a na nový rok směl jsem do kostela a teprv od popeleční středy, pokud povětrnost krutá nepřekáží, i všedního dne mši sv. sloužím. Jinak tělo bylo zdrávo, neboť po celý čas dobře mi chutnalo, jenom tím ležením a seděním, při tom stálým čtením otupěl jsem tak, že k psaní ani fysicky ani duševně schopen jsem nebyl, ano velkého namáhání a přemáhání mne stálo, bych aspoň několika řádky list nutný vypravil.

Nabyl jsem již volnější dech a jasnější hlas i doufám, že jarním vzduchem opět se zotavím a dále pracovati budu moci.

Zmotaný ten list sloužíž Vám toliko za zprávu a omluvu neobyčejného se zamlčení a na osvědčení mé upřímné oddanosti v níž trvám

Vašnostin službovolný

J. K. Rojek.

Sděltež i pozdrav pánům prof. Koláři a Novákovi.

V Musejníku citujete „Dobrohošť“ v proklamacích ve Vožicích, však to není plebánie, která se mi nějak táhne k Protivínu; — snad byla patronatus regii, že o ní v konfirmacích zmínka se neděje.

Jak šlechtné povahy Rojek byl, dosvědčuje nejlépe následující

příspěvek k životopisu Jana Karla Rojka

od dp. Josefa Kleina, faráře Cerekvického zasláný, který tuto doslovně podáváme.

Dne 14. května 1851 byl jsem od tehdejšího „sborového okresního soudu“ v Novém Městě nad Metují, kdež t. č. J. K. Rojek děkanem byl, vzat do vyšetřovací vazby pro účastenství v domnělém povstání o pohrbu odpadlíka Františka Dusil-a na katolickém hřbitovu v Novém Hrádku na Opočensku. Tak jsem se stal jeho ovčíčkou po celý rok až do 12. května 1852, a dobrým pastýřem byl mi J. K. Rojek.

Ne bez jeho přičinění poukázána mi vazba v separaci klášterní milosrdných bratří, zcela

zřízena jsouc co separace vězňův, jinak bych byl mezi sprostými zločinci umístěn býti musel.

Kdo mne těšil a sílil v hrozně této situaci, byl J. K. R. Téměř pravidelně mne navštěvovav soustrastně vždy pohovořil se mnou; v jeho srdce upřímné mohl jsem důvěrně vyliť hořkost duše mé. S touhou jsem ho vždy očekával zaplesav, když jsem ho ve dveřích spatřil, maje mu co věrnému příteli z kalicha mého utrpení vždycky co sdělit a on nezůstal radou i pomocí dlužen.

Separace se nachází v koutě severního

křídla klášterního s předsíní uzamknutou o celém oknu, — dvěře její zcela jako u vězení zřízené, majíce otvor k zamikání pro podání jídla, okno do polou zazděné do polou zamřížované, kamen tu není. Vida při první návštěvě, že se zimou zkřehlý třesu, hned čuchy a župan teplý mi zaslal. K orientování mému „řád trestního jednání“ zaopatřil. Soukromou zprávu bratru mému, nyní děkanu Čiňovskému, zaslal, též Jeho Exc. panu biskupovi a vel. konsistori, jmenovitě p. Čenkově Praskému, nejproslulejšímu t. č. radovi a předsedovi, zprávy podával a tohoto příkré náhledy o věci bez obalu mně sděloval.

Mám za to, že také jeho působením se stalo, že aspoň po 9 dnech mé vazby směl jsem pod dohledkou na hodinu do zahrady klášterní — každodenně, což dříve za celých 9 dní ani jednou se nestalo. Bylť vůbec u veliké vážnosti, že slovo jeho mnoho mohlo. Tak když 12. května 1852 po skončeném vyšetřování měl jsem dopraven býti ku krajinskému soudu do Jičína a přenáhlené náhledy se ozvaly o průvodu četnickém, byl J. K. R., který hned vystoupil proti tomu, sám chtě mne bezpečně na místo sprevoditi, což se skutečně stalo na útraty jeho. Sám mne osobně sprovázal v slušném voze, ač jízda trvala od 5 hodin z rána do západu slunce až na místo, a teprv před domem děkanským v Jičíně se se mnou rozloučil, by mne soudní vykonávatel z Nov. Města „Soudu“ odevzdal, kdež, an úřední hodina již minula, teprv na učiněnou domluvu přijat jsem byl.

Sotva asi na děkanství u dobrého přítele děkana se nadál, že navzdor dopisu ke konsistori, „soud“ o slušnou vazbu se postará, a já v nejhůsnější díře při zemi na slavníku o stopu kratším člověka po hůsnější ještě prohlídce a výsledku na dvě hodiny do noci trvajícím co nejbídněji jsem byl uložen s útěchou, že prý zítra se všecko zjinačí.

Na zpáteční cestě neobtěžoval si, ač 8 mil obnášela, ještě zajeti k mé starostlivé staříčce matce, by ji potěšil a zprávu věrnou ze všeho podal. Navštívil zároveň chrám chomutický, kdež jsem křtěn byl a kdež se nachází křtitelnice z pískovce se znakem Radeckých, podal nákres její v „Památkách arch.“ Zda-li

těž bankal býv. sanktuaria ze star. kostela, krásně goticky pracovaný s nápisem: Hoc opus paravit Wenceslaus de Radeč canonic. Pragensis — nevím.

Bylť zasvěcen zcela v stav věci, vlastnoručně o ní psal p. Václ. Frostovi, který ji podal v časopisu „Jen s pravdou ven“ č. 8. Vůbec u něho hledali přátelé dobré věci — rady i světla; v celé té záležitosti já pak zkusil na něm upřímného, prozřetelného přítele. Tudiž se stalo, že veřejné mínění v té záležitosti dobře zpraveno bylo a jen zrušení poroty přičítati dlužno, že mohlo býti na pozdvižení uznáno a já za spoluvinná odsouzen.

Nepatrná věc, že jsem psal žádost kolaturníkům o připuštění, by Fr. Dusil, odpadlík, na svém evangel. hřbitově pochován byl a ne na čistě katolickém, „musela“ býti pobuřující petici (Sturmpetition).

Že se tak stalo k upokojení lidu, by v své zaujatosti proti tomu — nic nezákonního si nedovolil, nemělo býti uznáno, by se nekompromitovala veřejná správa překvapivši se udělením stříbrného kříže četníkovi, a pochvaly podkrajskému za potlačení nepořádku (!) při pohřbu Fr. D.

Samé podezření, ani právních přísných důvodů podezření opodstatňujících tu nebylo, platilo čtyřem hlasům mezi šesti, za to, že bylo „pozdvižení“. „Soud měl za to“ jsou celé důvody, ovšem dle řádu pro poroty daného, ale po zrušení na krajinské soudy přenešeného.

Než chtěl jsem jen se stránky lidumilné charakteru J. K. Rojka podati příspěvek. — Kterak v tom a jiném ohledu k potřebě Vašnostině od jeho bližších známých a přátel posud žijících, jako P. Jos. Roštlapila, faráře Opočenského, Pelhříma Nováka, děkana Novoměstského a t. d., zajisté poslouženo bude a sice dostatečně, pevně se důvěruji.

Náhled Vašnostin o J. K. Rojku v „Prosbě Meth. č. 5.“ musí sdíleti každý, kdo působení jeho znal.

Trvám s veškerou úctou

Vašnosti nejoddanější

Josef Klein,
farář.

V Cerekvici u Hořic dne 19. června 1878.

Upomenutí.

Poslední čtvrtletí počalo. Redakce musí vypořádati se a prosí tudy za dluhující předplatné.

Redaktor.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zaslány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace za sýlány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo II. V Praze, dne 30. listopadu 1879. Ročník V.

Obsah: Dvojité kaple románské a přechodní. — Votivní chrám Spasitelův ve Vídni. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. Odbor archaeologický: Běžný přehled a stručný obsah odpovědí na »otázky archaeologické«. — Domácí zprávy. — Mosaika.

Dvojité kaple románské a přechodní.

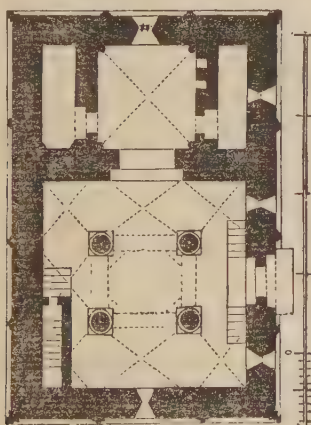
(Dokončení.)

Píše F. J. Lehner.

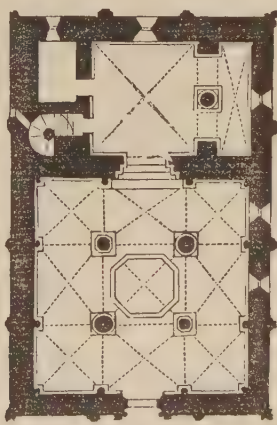
Jako kaple Podvinecká má svůj vlastní půvab rovněž velezajímavá a původní kaple Chebská. Budova rovnoúhelná 51' dlouhá, 34' široká zvedá se do výšky 27' nad nynější rovnost dvoru hradního, při čemž spodní kaple ještě 6' v zemi vězí. Prostý zevnějšek lisenami v rovnoúhelná pole se dělí. Se zevně-

škem jednoduchost sdílí i vchod do spodního kostela. O něco bohatější článkování ukazuje pouze portál ze sálu do vrchního oddělení vedoucí.

Pádorys jest jednoduchý. Vnitřek rozdělen jest stěnou příční na dvě oddělení. Větší západní část tvoří loď v podobě pravidelného

(Obr. 174.) Pádorys spodní.

(Obr. 175.) Pádorys vrchní.

Kaple chebská.

čtverce 26' čtverečního. Menší oddělení východní tvoří kvadratický chor, na pravo pak a na levo jsou malé komnaty. S dolejškem (obr. 174.) souhlasí též uspořádání prostranější kaple vrchní, kde (obr. 175.) tloušťka zdi jen 3', kdežto spodní 4' tloušťky obnáší.

Čtyry sloupy v lodi postavené rozdělují klenbu jak spodní, tak i vrchní. Kaple spodní má ráz hmotný; sloupy její 9 1/2' vysoké při síle 2' v dolním průměru jsou zjemněny pouze ozdobnějšími a pružnějšími podvaly. Každá ze čtvero hlavic ukazuje jinou podobu a jsou

vesměs tvaru krychlového. Klenba jest kulatá poněkud převýšená. Prostřední pole klenby jest prolomeno, tak že do vrchní kaple viděti a bohoslužby zde konané se účastniti lze. (Obr. 176.)

Po schodech 2' širokých vystupuje se do vrchní kaple jasně osvětlené. Ozdobnost tvarů, pečlivé provedení a různost látky stavební zde přímo překvapuje. Vrchní kaple jest vesměs sklenuta do oblouku lomeného (obr. 177.) s žebry bohatě profilovanými. Štíhlé sloupy

při výšce 10' 8" jen 11 $\frac{1}{2}$ " v průměru silné jsou vyvedeny z mramoru bílého, jemně leštěného; z téže látky jsou také pažení oken a portál na západní straně do sálu vedoucí. Ze čtvero sloupů jsou dva osmihranné a dva kulaté; stejné postaveny jsou v diagonále. Tomu uspořádání odpovídá i ozdoba hlavic, tak že hlavice sloupů osmihranných okrášleny jsou figurálně, sloupů pak kulatých listím velmi vlnadně provedeným. Sloupů na stěnách vyvedeny jsou ze žuly drobného zrna a okrášleny

(Obr. 176.) Vnitřní pohled spodní kaple.

ornamentem dílem z říše rostlinstva vzatým, dílem hlavami mužů a žen, jejichž vlasy v arabesky vybíhají, a fantastickými nestvůrami. Po čtyřech schodech vystupuje se s lodi do choru, rovněž lomenou klenbou krytého s dvěma bočními prostorami, z nichž jedna na levé straně za oratorium, druhá pak na pravo za sakristii sloužila. (Obr. 175.) Stěna mezi chorem a oratoriem jest prolomena a sloupem uprostřed postaveným na dvě oblouková pole rozdělena. Sloup z bílého mramoru vyvedený

s dřikem na přič v cikcaku rýhovaným vyniká nad veškeré ostatní stavební částky mistrně pracovanou hlavicí. Podnoží na způsob římsy s attickým článkovaním obíhá lodí, chorem a oratoriem. Ze sakristie vedou točité schody do menší komnaty.

Vrchní kaple s císařskými komnatami hradu chebského přímo spojená byla bezpochyby pro dvůr určena, spodní však, kam z nádvoří hradního se vcházelo, pro ostatní čeleď.

Dobu stavební určuje listina císaře Be-

dřicha II., která v kapli samé vyhotovena jest, jak dotvrzuje zakončení: „actum in capella in castro Egrae anno Domini 1213, IV idus Julii.“ Byla tudy budova, při které již za

Bedřicha Barbarossy zámecký kaplan ustanoven byl, r. 1213 vesměs hotova a posvěcena, neboť v listině čtou se slova: „zde na posvátném místě.“ Kaple byla sv. Erhardu zasvě-

(Obr. 177.) Průsek.

cena. Bylo v ní těž několik oltářů, což však i s jménem nikoli nepatrným dávno zmizelo. Od r. 1540 nekonaly se zde žádné služby

Boží. Stavení po 56 let bez střechy trpělo nepohodou; ale klenba předrželá bouře i nepohody živelné a jest až do dneška dobře zachována.

Votivní chrám Spasitelův ve Vídni.

Píše F. J. Lehner. (Dokončení.)

Přehled postupu stavebního.

1856: Prostory stavební ohrazena. Dílny zřízeny. Kámen základní slavnostně položen (24. dubna). Chór založen. 1857: V zakládání lodi hlavní pokračováno až ku třetímu čtverci (travée). Kaple chorové zbudovány až ku závěrku oken, také částka vnitřních pilířů chorových. 1858: Empora choru vystavěna, také její velké opěráky. Zbudována sakristie a síně oratoria. Počato se zadními dvěma kaplemi v lodi křížové. Kaple choru sklenuty. 1859: Vystavěno čtvero kaplí lodi křížové, také loď mezi nimi do výše bočních lodí zbudována i s vnitřními svobodně stojícími pilíři do výše hlavic. Sklenut ochoz choru, sakristie a síně oratorní. 1860: Vystavěno čtvero čtverců klenbových v lodi hlavní a vnitřních pilířů do výšky lodí bočních. Věže založeny. 1861: Vystavěno nejřednější páté travée lodi hlavní a obou věží s hlavním průčelím do výše galerie bočních lodí. Lodi boční a 4 kaple lodě křížové sklenuty.	1862: Zbudováno druhé patro věží a hlavního průčelí až k římse střechy na hlavní lodi. Lešení po vrchní loď postaveno. 1863: Druhé patro vrchní lodi zbudováno i s opěrami a oblouky až ku křížové lodi. Lešení pro třetí patro věže a pro lomenici hlavního průčelí postaveno. 1864: Třetí patro věže k vrchním oknům vystavěno a lomenice hlavního průčelí vyvedena. 1865: Severní loď křížová [k římse střechy] dostavěna. Pokračováno se stavbou věží. 1866: Jižní loď křížová k římse střechy dostavěna a lomenice severní lodi křížové dokončena. Pokračováno ve stavbě věží. 1867: Lomenice jižní lodi křížové dostavěna, čtvrté patro věží k počátku střechy přílbové dokonáno. 1868: Věže dokonány; růžice dne 18. srpna slavně nasazena. 1869: Počato se stavbou vrchní partie chorové až ku lodi křížové. Sklenuto oratorium t. j. chorová empora.

- 1870: Vysoký chor dokončen. Počato s usazováním železné stolice střechy nad hlavní lodí.
- 1871: Galerie na střeše choru usazena, také fiály nad opěráky. Na veškerých střechách stolice železné usazeny. Vížka na střeše sedící postavena s galerií na hřebenu a kříž nad závěrkem chorovým. Veškeré střechy pokryty.
- 1872: Hlavní loď a křížové lodi sklenuty. Usazeny galerie na kaplích lodi křížové a na bočních lodích. Věže sklenuty.
- 1873: Železná stolice na zvony postavena; taktéž železné schody věžní. Posvěceno 7 zvonů dne 17. listopadu; dne 24—28. vytaženy, dne 2. prosince k 25. leté ročníci nastoupení vlády panovnickovy ponejprv zvoněno. Velká část sošnické ozdoby na zevnějšku i uvnitř dokonána.
- 1874: Terassa kolem kostela zřízena. Hodiny a sochy v kaplích lodi křížové postaveny. Počato s prací vnitřní úpravy a výbavy.
- 1875: Zasazeno 26 ornamentálních oken vysoké lodi a velkého okna kulatého. Počato s polychromií vnitřku.
- 1876: Pokračováno v polychromování vnitřku. Počato s prováděním oltářů a kazatelny v dílně kamenické. Zasazeno několik oken v kaplích choru, a sedm vrchních oken chorových. Postaveno valně soch na zevnějšku a uvnitř.
- 1877: Pokračováno v polychromování. Zasazeno jižní velké okno lodi křížové. Postaven baldachin pro hlavní oltář, kazatelna a křtitelna. Zasazeno 5 reliefů na portálech hlavního průčelí. Plyn zaveden.
- 1878: Polychromie dokončena. Varhany, hlavní oltář, tři vedlejší oltáře postaveny. Zasazeno poslední okno kaplí chorových, severní velké okno lodi křížové a čtyř oken v lodi boční. Počato s dlažďením. Voda do sakristie zavedena.
- 1879: Vnitřní úprava a výbava dokončena.

Přehled

příjmů a vydání za stavbu, vnitřní úpravu a výbavu votivního chrámu.

Příjem.	zl.	kr.
Dobrovolné příspěvky, subskripce	1,676.582	26 $\frac{1}{2}$
Subvence cis. král. ministeria kultu	600.000	—
Příspěvek náboženské matice	90.000	—
Příspěvek fondu pro rozšíření města	940.000	—
Úrok z ústřední pokladny státní a různé příjmy	474.147	26 $\frac{1}{2}$
Příspěvek obce vídeňské na vystavění věží	150.000	—
Příspěvek obce vídeňské na malby ve skle	100.000	—
Výnos za prodanou huť, nádobí, materiál a p.	22.640	24
Příjem úhrnečný	4,053.369	77
Vydání		
za stavbu, vnitřní úpravu a výbavu.		
A. Předběžná vydání:		
Konkurs. Zřízení hutí. Úprava místa. Model kostela	102.416	52 $\frac{3}{4}$
B. Výdaj stavební:		
Základy a stavba spodní, až do rovnosti ulic	118.948	24 $\frac{1}{4}$
Stavba vrchní a klenba	2,526.753	62 $\frac{3}{4}$
Figurální práce sošnická na zevnějšku	116.248	43
Figurální práce sošnická uvnitř*)	23.681	50
Zřízení terassy	38.280	24
Stolice, krytba, věž na střeše sedící	203.430	45
Hromosvody	2.868	84

*) Dlužno podotknouti, že sochaři na mnoze jen modelly dodávali, podle kterých se pak sochy kamené v hutích prováděly.

	zl.	kr.
Vrata a dvěře	12.484	11
Dlažba podlahy kostelní	28.827	70
Prozatímní zasklení	2.391	40
Zavedení plynu, vody a kanalisace	3.256	52
Výbava věží (zvonů, hodiny a p.)	39.419	85 $\frac{2}{4}$
Vydaje stavby	3,116.590	91 $\frac{1}{4}$
C. Vnitřní úprava a výbava:		
Polychromie a pozlacování	79.849	25 $\frac{2}{4}$
Malby ve skle	220.471	31
Oltáře: a) Hlavní oltář Halbigův (jehož se nepoužilo)	55.326	29
b) Hlavní oltář	97.301	49
c) Dva oltáře boční	16.656	43
d) Oltář Mariánský	7.696	66
Kazatelna	16.173	29
Varhany	32.349	35
Křtitelna	2.848	11
Kropenky	600	—
Schránky na oběť	250	—
Zábradlí choru	2.584	83 $\frac{2}{4}$
Práce z kovaného železa	13.484	—
Zpovědnice	4.024	60
Lavice kostelní	5.850	50
Výbava oratoria	4.699	—
Výbava sakristie	2.500	—
Náčiní k osvětlování	17.563	—
Různá vydání	5.238	44
Výdaj na vnitřní úpravu a výbavu	585.476	56
D. Výdaj za řízení stavby, účtování a kontrolu:		
Honorář stavitele Jindřicha Ferstela	91.400	—
Honorář stavitele Jos. Krannera a jeho nástupce	80.095	25
Honorář účetvedoucího Jaggi, remunerační za komise a p.	38.908	68
Kancelářské potřeby, topivo, osvětlení, plat sluhy	20.628	15 $\frac{1}{4}$
Úhrnem	231.032	8 $\frac{1}{4}$
Rekapitulace:		
A. Předběžná vydání	102.416	52 $\frac{2}{4}$
B. Výdaj stavební	3,116.590	91 $\frac{1}{4}$
C. Výdaj na vnitřní úpravu a výbavu	585.476	56
D. Výdaj za řízení stavby, účtování a kontrolu	231.032	8 $\frac{1}{4}$
Vydání úhrnečné	4,035.516	8

Bohatý seznam darovaných předmětů, paramentů, náčiní a p. pro obmezenost místa tuto podati nelze.

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

1. Vyřizené záležitosti.

Monstrance brněnská. Nejdůstojnější kapitola brněnská významně oslavila roku lonského stoletou ročníci trvání diecése. Má-li nová věž, kterou katedrálka okrášlena bude, býti památkem té slavnosti na venek, má monstrance co nejvzácnější skvost vnitřku budoucím věkům vypravovati o obětovné šlechetnosti dárcův. Nejd. p. biskup založil matice na vystavění nové věže, a nejd. kapitola chrámu katedrálnímu věnovala monstranci a světila vyvedení Akademii křesťanské. Odbor umělecký těše se s přízní tak vzácné a potěšitelné, odevzdal dílo rukoum umělce v oboru slohu gotického nejproslulejšího — architektu J. Mockrovi. Nejd. kapitola určila totiž sloh monstrance, určila výšku její a věnovala k účelu tomu kříž náprsní z pozůstalosti J. Ex. biskupa Schaffgotsche. V pravdě drahocenný kříž skládá se z pěti sibiřských rubínů neobyčejné krásy a velikosti, tak že vždy jeden kámen celé jedno rameno kříže tvoří. Drahokamy zasazeny jsou do ryzého zlata a provedení zlatnické až moderní jest předce tak vkusné a ušlechtilé, že výbor umělecký na tom se usnesl, aby kříž celý na budoucí monstranci se stkvěl. Architekt Mocker měl rozbřešiti nesnadný úkol. Ačkoli gotika z drobných tvarů se skládá a patřičné výšky vyžaduje, měl organismus komposice tak uspořádati, aby kříži poměrně velkému na monstranci patřičného místa se dostalo. Před popisem tolik nutno jest předeslati na vysvětlenou.

Monstrance brněnská spočívá na mohutné noze šestikruhové, jejížto dva kruhy v ose podélné v tvar hruškovitý přecházejí. Kruhy na vrch vypouklé a sponami vázané jsou v dolní části v lupeny rozčlánkovány. Bohatá noha vyrůstá v šestihranný *dřík* přerušný uprostřed *makovicí* ze šesti polokoulí utvořenou. Dřík zakončen jest hlavicí lupenatou červeným emaillem ozdobenou, z nížto vyrůstá 6 žeber nesoucích ostensorium a celou svrchní výstavnost monstrance. *Ostensorium* má podobu čtverhranné skříně dosti prostanné, v předu i v zadu křišťálovými tabulkami zasklené. Podnoží její jest lupením a cimbuřím, přední pak strana drahokamy ozdobena a sice: 4 smaragdy, 12 chrysopasy a 16 amethysty. Sklo jest jemnou kružbou obroubeno. *Lunula* čili Melchisedech, spočívá na článkovaném lupenu a jest posázena brillanty, uprostřed velkým a dvanácti men-

šímy kolem. Množství drahokamů ukazuje takto na účel monstrance. Trůn, na němž Beránek sídlí, jest z ryzého zlata a poset nejdražším a nejvzácnějším, čeho země poskytuje. Nad svatoskříní, stylisovanými oblaky zakončenou, vystupuje *vysoký štít* trojhranný, na hranách krabolemi a svrchu dvojitou řížicí okrášlený, jehož prostorná plocha slouží za podklad uvedeného kříže z drahokamů, podpíraného na pravo a na levo od okřídlených andělů vypukle pracovaných; nad křížem vznáší se bohatá koruna emaillem, brillanty a perlami okrášlená. Štít vesměs modře emailovaný představuje nebe, na němž zlaté slunce, měsíc a hvězdičky se třpytí, uprostřed něhož září jasné onen skvostný kříž s drahokamy, sem jako stvořený, tak že nikdo ani netuší, že k vůli vzácnému skvostu monstrance komponována jest. Kříž s korunou a anděly, s hvězdnatou oblohou, s měsícem a sluncem celou prostoru až mílo vyplňují. Štít stojí uprostřed fál, jejichž náplně emaillem okrášleny jsou, čímž ku zlatu mírná polychromie se druží. — Po stranách ostensoria na pravo a na levo vyvinují se bohaté baldachíny, dva větší osmihranné a dva menší šestihranné, v nichž na sloupečkách hlavicemi opatřených sošky postaveny jsou; ve větších sv. Patr a Pavel, apoštolé Církve, v menších sv. Cyrill a Method, apoštolé naši. — Monstrance brněnská není plochá, jako obyčejně bývá, nýbrž má své tělo, jako sluší na dílo architektonické, a dvojí fačadu, bohatou na před, s méně nádhernou v zadu; štít přední a zadní spojen jest a přikryt střechem s plastickými a rytými šupinami. Na zadním štítu čte se vyryta dedikace: „Memoriam evectae ante annos centum ad cathedralem ecclesiam collegiatae ad sc. Petrum et Paulum grato in Deum animo recolens regium Capitulum Brunense fieri curavit“. — Vznesený dar! Dar dárcce chváli. — Monstrance 66 ctm. vysoká a 29 ctm. široká váží 4000 gr., jest zcela stříbrná a v ohni vesměs dobře pozlacená a dosud nejvzácnějším dílem, které Akademie křesťanská za trvání svého dokonala. Jako komposice, dopadlo i technické provedení velice správné a těšiti jest se z pokroku, jaký učinila za tak málo roků stříbrnická dílna Em. Kauč-e, u něhož umělecký odbor díla pracovati dává. Modelly k soškám vyvedl sochař Veselý podle promyšlených nákresů Sequensových. Odbor umělecký potěšen byl velmi vřelým listem nejdůst. kr. kapitoly, vy-

slovujícím díky, jak architektu Mockrovi, tak i odborně uměleckému se slibem další podpory. Tak vznešeným mecenášům s radostí a nadšením se slouží. Soud tak vysokého tribunálu duchovního má váhu. Akademie křesťanská vynasnaží se, aby vezdy hodnou byla důvěry vrchnosti duchovní.

Hlavní oltář pro chrám P. ve Mšeně dle nákresu architekta A. Bauma; obrazy jsou malovány od Josefa Hellicha. Popis bude následovati.

Kostelní roucha v říjnu a listopadu objednaná zhotovena a dodána na místa příslušná.

2. Nová objednání.

Křížovou cestu a 2 obrazy: vp. Josef Stáhala, koop. v Dolanech u Olomouce.

Monstranci: důstp. Jiří Metochl, farář na Hůrce.

Kalich stříbrný, bohatě ozdobený: dp. Fr. Preclík, farář v Klomíně; - *hladký:* vp. Jan Vít, koop. v Michlsdorfu u Landškrouna.

Drobné práce kovové: *patenku k nemocným:* farní úřad v Brništi; - důstp. Josef Hackel, kaplan v Rozbělesích; - *nádoby na sv. oleje:* ct. milosrdné sestry v Řepích; - dp. J. Metschl, farář v Hůrce; - *konvičky měšni:* důstp. Lohel Schmidt, sekretář na Strahově; - vdp. Ant. Hora, kanovník na Hradčanech; - *svícny:* dva veliké dp. Fr. Preclík, farář v Klomíně; - dva: vdp. A. Hora, kanov. na Hradčanech; - *lampu na věčné světlo:* dp. Erh. Greger, konventual na Strahově; - vdp. Václ. Kilinger, děkan v Dobrušce; - *kaditelnici:* vp. Jan Magerl, kaplan ve Stráži; - dp. F. Siegel, far. v Nečtinách; - *postríbení lampy:* ct. sestry školské v Král. Hradci.

Paramenty: *pluvialy:* červený skvostný a černý jednoduchý: dp. Fr. Siegel, farář v Nečtinách; - *bílý:* důstp. Jiří Metschl, farář v Hůrce; - *kasule: bílou a fialovou:* dp. Jiří Metschl, far. v Hůrce; - *červenou, černou a bílou z vlněného damašku:* dp. F. Siegel, farář v Nečtinách; - *černou:* dp. Fr. hrabě Schönborn, vicerektor v kníž. semináři v Praze; - *červenou s vyšíváním křížem:* dp. Ondřej Otahal, administr. v Laškově u Olo-

múce; - *červenou:* dp. Ant. Zimmerl, farář v Javorech; - *velum:* dp. J. Metschl, farář v Hůrce; - *plášť na ciborium:* farní úřad v Strojedicích; - dp. Fr. Preclík, farář v Klomíně; - vp. Frant. Porazil, kaplan v Hrozně Lhotě u Strážnice; - *štolu:* slav. správa porodnice v Praze; - *bursu k nemocným:* bl. A. Šenovský, priv. úřed. v Bystrici pod Hostýnem; - *antipendium:* dp. Frant. Endler, spiritual semináře v Litoměřicích; - *korouhve,* červené dvě: dp. J. Metschl, far. v Hůrce; - *polštáře na oltář:* dva, důst. farní úřad v Hostivařích pro chrám P. v Záběhlicích; - šest, dp. Ferd. Kotzura, farář v Ouhonicích; - *koberce na oltář:* vp. Eduard Berg, katech. v Chotěšově; - *komže pro ministranty:* důstp. Jiří Metschl, farář v Hůrce; - šest, dp. Ondř. Köstler, farář na Andělské Hoře; - *příkrov:* sl. městská rada v Březových Horách.

Kostelní prádlo: *albu:* dp. Jiří Metschl, farář v Hůrce; - *2 alby a 2 rochetty:* dp. Frant. Siegel, farář v Nečtinách; - *2 alby, 2 rochetty, humerale, korporalie, purifikatoria a cingula:* důstp. Ondř. Köstler, farář v Andělské Hoře.

Rozličné: *dva malé svícny a křížek k zapařování:* vdp. Fr. Pařík, děkan v Ml. Boleslavi; - *kříž* pro školu: dp. F. Preclík, far. v Klomíně; - *2 kříže* pro školy: dp. F. Vohnout, farář v Dymokurech; - *14 křížů* pro školy: vdp. J. Pachel, probošt v Roudnici; - *kanonické tabulky:* důst. farní úřad v Hostivařích, pro chrám P. v Záběhlicích; - *trojčimbálek:* dp. Ferd. Liška, duchovní správce v Řepích; - *2 zvonky:* důstoj. farní úřad v Kornouze.

3. Rozpočty.

Na trůn u tabernákle: dp. Ed. Berg, katecheta v Chotěšově; - *na oltář sv. Jiří do kaple na Řípu:* vdp. Jak. Pachel, probošt v Roudnici; - *na 2 skvostné korouhve a na obraz:* vp. Mor. Kolankiewicz, kooper. v Černovicích (Bukovina); - *na 4 korouhve:* dp. Fr. Mura, farář v Ostrohoře na Moravě; - *na 2 pluvialy, 2 kasule, 4 komže pro ministranty a 4 antipendia:* duchovní správa v Kukuze; - *na jesle:* vp. Frant. Nožka, kaplan v Čermné u Landškrouna; - *na poutnickou korouhev:* vp. Ant. Dvořák, farář v Nebovidech.

Lehner.

Odbor archaeologický.

Běžný přehled a stručný obsah odpovědí na „otázky archaeologické“. (Pokračování)

Zaznamenává F. J. Lehner.

18. Poříčany, farní ves u Č. Brodu. Sepsal F. V. Vykoukal, phil. stud. (Dok.)

Zvláštní blahobyť rozhostil se v celé zdejší krajině, když panství kostelecké po J. Ondřeji z Lichtensteina zdědila dcera jeho Marie Teresie, kteráž se r. 1713 za Tomáše

Emanuele, vévodu Savojského a Kariňanského provdala, ale již r. 1729 ovdověla. Vznešená tato paní, jejíž vděčná paměť v lidu pode jménem „kněžny Savojsky“ dosud žije, dala r. 1750 kostel Poříčanský, již chatrný, strhnouti a nový vystavěti, kterýž dle nápisu na zadní stěně r. 1751 posvěcen byl. Ve farní

kníže pamětní¹⁾ nalezá se od faráře M. Svobody zajímavý popis starého kostela, ježž tuto v překladu podati neváháme. Zní pak popis onen, jenž učiněn dle vypravování starších lidí takto: „Stál pak kostel, který r. 1750 zbořen byl, na témž místě, kde nynější, ale obráceně; presbytěr, který nyní k poledni s. jest obrácen, stál dříve na východ; hlavní vchod do chrámu byl tam, kde nyní sakristie jest; v průčelí, jež k západu směřovalo, byl vchod menší. Bylo to tak, jako u kostela Škrámnického, jehož poloha i zevní podoba byly stejny s kostelem zbořeným. Věž stála na témž místě, kde nyní, souvisíc s kostelem, rovněž podobna Škrámnické až na to, že stěny její rovnaly se výšce chrámu a nad nimi dřevěná zvonice se zdvihala, střecha pak ve vysoký hřeben vybíhala. Uvnitř kostela byl lustr dřevěný. Pod obloukem mezi presbytářem a kostelem byl na přič trám, v jehož středu stál kříž, nyní pod kručtou visící. Velký oltář byl černou barvou natřen a jen skrovně tu a tam ozdoben, jsa vůbec chudý, s obrazem Bl. Panny Marie Staroboleslavské, chatrně malovaným. Poboční oltáře byly dva, jeden sv. Anny, jaks taks ozdobený, druhý sv. Barbory, zcela jednoduchý. Kostnice stála v koutě hřbitova blízko školy, naproti průčelí vesnice. Vchod na hřbitov byl tam, kde nyní, hledě ode vsi poněkud na levo.“ —

Prvním farářem při obnoveném kostele byl P. František Sal. Budil, rodilý z Říčan; ten sem byl dosazen r. 1754, od kteréž doby jest také vedena farní kniha pamětní. Instalován byl 9. listopadu r. 1755 a zemřel r. 1772; náhrobní deska jeho spatřuje se dosud v podlaze kostelní. Za něho dáno bylo dovolení, aby se na půdě zádušní ve stráni ke Klučovu jdoucí smělo vystavěti několik chatrčí, a tak vznikla řada domků nyní „Račana“ zvaných.

Po P. Budilovi stal se farářem poříčanským Vojt. Sperling rodem z Prahy; nebyl zde však dlouho, neboť již r. 1782 dne 21. květ. instalován zde P. *Mat. Svoboda*, kněz výborný, jenž značných zásluh si získal jak o chrám náš, tak o celou osadu. Neunaveně zde pracoval, a konečně zalíbilo se mu v Poříčanech tak, že ani nechtěl přijmouti důstojnost kanovníka při kap. pražské, za něž byl r. 1790 zvolen; zemřel pak a pohřben jest v Poříčanech r. 1798. — Příčiněním faráře Svobody byl chrám náš značně zveleben; zřízeny jsou sochy čtyř sv. evangelistů prací Jos. Drexlera sochaře z Kocerad (statuarius Koceradensis) a postaveny dva postranní oltáře,

na něž obrazy maloval Vojt. Kandler z Prahy; od téhož malíře dal farář Svoboda r. 1787 také celý kostel svým nákladem vymalovati. Týž dal také zvon dnes „poledník“ zvaný přelíti a zvětšiti a spolu s obcí zakoupil r. 1792. věžní hodiny, jež zhotovil Karel Kořínek v Žebráce; před tím také varhany ze zádušních peněz byly zřízeny. — Ve vsi samé pak postaveny a posvěceny jsou dva kříže, jeden před kostelem, druhý u cesty k Velence. — Tenkrát také postavena a nadána jest z důchodů knížecích zdejší škola (čís. 9.). — Co z té doby ještě zajímá nás, jest, že po prohlášení tolerance (r. 1782) v Poříčanech tři rodiny za kalvínské se prohlásily, jež dříve luteránskými se stavěly. — Po smrti Svobodově několik farářů a administrátorů v Poříčanech se vystříдалo, — ale za celé té doby nestalo se nic zvláště pamětihodného; působili pak zde od r. 1798; Petr Kvítek, Václ. Šimek, V. Čapek, Jan Šnicar, Jan Šederle, Jak. Liška, Fr. Moravec, Jan Cvik, Kaj. Mika; od r. 1857 jest zde farářem důstojný pán P. Jak. Liška, osobní děkan a arcibiskupský notář. Tento dal r. 1865 chrám zdejší vlastním nákladem uvnitř i zevnitř opravit, při čemž vnitřek malbou představující rozeslání sv. apoštolů a jinými biblickými obrazy ozdoben jest. — Památky, jež se při chrámu poříčanském nalézají, jsou tyto: zvon, dnes „pastouška“ zvaný, jenž jest valně porouchán a jehož se tudíž více neužívá. V koruně jeho jest nápis gótický: „Anno millesimo CCCC octavo illa campana fusa est per me magistrum Bartholomeum in nova civitate pragensi. Ex hoc laus Deo Patri et Beatae Mariae Virgini.“ — Na jedné straně pak jest polovypuklý obrázek Panny Marie s děťátkem. — Druhý zvon, t. zv. „liný“, pochází z r. 1603, kdy osadníci zdejší byli utraquisty; má tyto nápisy:

KE CZTI A CHWALE PANV BOHV WSSEMOHV CZY MV NAKLADEM ZADUSSNIM, TEZ WSSECH OSADNYCH NALEZEGIECZYH KOSTELV A CHRAMV PORZICZANSKEMV, ZALOZENI ZWISTOWANI PANY MARYE TENTO ZWON VDIELAN GEST NA NOWEM MIESTIE PRAZSKEM NA SSIROKE VLICZY, WDOMIE V ZWONARZV, S TOHO BVD PANV BOHV CHWALA WIECZNA. LETA 1603.

Tobiaff Steffel
z Kolodeg. (erb).

Na druhé straně: Urozeni Pan pan Sigmund Smirzığz ze Smirzığ na Stalacz a Kofielez nad czernymy lezy Jeho Milostí Czysarsta Radda.

¹⁾ Za ochot. zapůjčení knihy té vzdávám důst. panu faráři Jak. Liškovy povinné díky.

Urozená Panj panj Hedwika Smirzická z Hasemburku na Skalad a Kosielszy nad czernym lesy. (Dva erby).

Třetí a největší zvon jest ten, který r. 1866. přelit a zvětšen byl. Ze zvonu starého zachovaly se tyto nápisy:

Kristus Umrzet za hrzydy nasse

(Obraz Krista ukřižovaného.)

Wstal z mrtwyh pro osprawiedlnieni nasse.

Slowutny Brnkcy Dwonarz z Czymburku w Nowem Miestie Prazskem tento Dwon udielal do Porzyezan. Reta 1590.

Po pravé straně obraz s nápisem: Sv. IAKVB; po levé straně Sv. FILIP.

Na druhé straně:

BRATRZY, BVDTEZ CZYNITELE SLOWA BOZIO, ANE POSLVCHACZY TOLIKO, ZKLAMAWAGICE SAMI SEBE: NEB GESTILI KDO POSLAVCHA SLOWA BOZIO, A NECZYNI HO SKVTKEM: TEN PRZYROWNAN BVDE MVZI SPATRZVGYCYMY OBLICZEG NAROZENI SWEHO W ZRCADLE. WZHLEDL SE ZAGISTE, Y ODESSEL A HNED ZAPOMENVL YAKYM BY BYL. X.

Po pravé straně obraz s nápisem Sv. SSIMON po levé Sv. TOMASS.

Z ostatních dvou zvonů má „poledník“ nápis německý pocházející, jak výše dotčeno, z konce minulého století, a druhý, „umíráček“, zavěšen jest až v samé špičce věže, tak že k němu přistoupiti nelze.

Z předmětů uvnitř chrámu se nalézajících nejspíše pozornosti zasluhují obrazy představující výjevy ze života Panny Marie, jichž po každé boční stěně ve společném rámu po čtyřech visí. Nápisy obrazů těch po levé straně jsou:

Nawsttiwenj Panny MARIAE, Zwiestowanj P. MARIAE, Zasnoubenj P. MARIAE, Poczetj P. MARIAE. Po straně pravé: Ocziſtiowanj P. MARIAE, Utitanj P. MARIAE, Blahoslawnene Ujnutj P. MARIAE, Pohrzeb P. MARIAE.

Co se původu obrazů těchto, které jinak svou uměleckou cenou zvláště nevynikají, týče, nevíme o něm nic jistého; na obrazech samých není jméno malíře udáno, a jen nezaručená pověst vypravuje, že pocházejí od jakéhosi mnicha z kláštera Strahovského. O nákladu, jakým zřízeny byly, podává zajímavé svědectví dřevěná deska, nyní v chatrném stavu v kostnici se nalézající, ¹⁾ na níž jsou

zaznamenáni ti, kdož ku zřízení oněch obrazů přispěli. Zní pak obsah dotčené desky takto:

Wſſecko t mietſſy Slawie Boží tež ku cti wzydyh Ejſte a Blaho-Rodicez Boží Panny Marye, a Ozdobie Chramu Panie gegyho založenj narozenj tohoto, Pomoc gſou uczinili a Nakladem gegich tito Obrazowe Malowanj byli Eſtha Panie 1695 na tuto Tabuli wſſiczni po-
znamenani nižeji gſou.

1. Kdež przebnie Zaduſſy Porzieczanſka neg- mietſſy Naklad Uczinilo a Zaduſſniſh Peniez ſwyh wlaſtniſh 20 zlatyh rehn. dalo.

2. Dwogi Eſtihodny a Wyjoece Ucerň Pan Jan Frydrych Ambroſius (Tytul) toho Czasu dobrze inſtolirowanſh Fararz Stramnicſh Porzieczanſh a Stoſmirzſh, Rodicz z Mieſta Paſowa.

3. Urozerň a Stateczny Wladhka Pan Andreg Krantiſſet Chryſt. Wo. Wſt. Fr. Panſtwj Koſieleckeho nad Czernymi leſy dobrze zri- zery Wchni Heyman.

4. Urozerň Pan Martin Anderle Swrchu pſaneho Panſtwj dobrze zrzyzeny Burkrabj.

5. Slowutny Wuz P. Samuel Bohowſh, toho Czasu Minarz Chrauſtowſh.

6. Slowutny Wuz Pan Pawel Woſtel, toho Czasu Minarz Klucowſh.

7. Jaf. Nemogowſh, toho Czasu Kantor Stramniſh.

8. Rudolf Wacław Ignatius Strebizſh, toho Czasu Kantor Planianſh.

9. Martin Nowotny Rychtarz, Jirzi Nowak a celá obec Mileciczká.

10. Jan Wernierz Mladh, Souſed a Koſtelnjſt ſtarſſy Porzieczan. Wacław Peringer a Tomaſ Waſel, tež Souſede a Koſtelnjch Porzieczanſh.

11. J. Szernec Souſed Chotutich, ſpolu s Rozinaw Manzieltaw ſwaw.

K tomu jest připojena následající modlitba:

O Maria Matko litoſtiwa pro tu Miłoſt a Láſtu, kterauž ſy przi Bohu wſſemohauzym doſtala, tať že gſh y Matkaw a Rodiczkaw wy- wolenau Chyna geho gednorozeneho ſtala, tebe Ponieženie proſhyme, abyhom ſtrze przimlumu- twau w hodinu ſmrti naſſy božíke Miłoſti a ſlitowanj a Miłoſredniſtwj aucaſtni uczinieni byti mohli.

O Maria, o Maria!

Gednjm ſlowem nam ſpomuzeſ, Neb ſtrz Chyna wſſecko zmužeſ. Promluwiž za naſ Slowiczko Promluw miła Wſſech Laticzko. Racz wzyh naſ w pamieti mji Miłoſtiwa, litoſtiwa — Wzwlaſt w poſlednim dechnutj Pomož nam o Maria.

¹⁾ Bylo by záhodno, aby deska tato v museum akad. křesťanské uložena byla.

Domáci zprávy.

Starý obraz blah. Anežky české. Za nedlouho bude tomu 100 let, co zrušen jest klášter pannen z řádu sv. Kláry v Týnci — po nich nazvaném Panenském. Klášter tento zbudován a nadán jest od pánů Plichtů z Žerotína, nejspíše již za dob bl. Anežky české, ač nejnovější historikové naši: Palacký, Zap, Frindt, a Rybička v Slov. nauč. docela se neshodují, udávajíce i rozličná jmena zakladatelův i rozličné letopočty založení toho. Ač nemáme po ruce spolehlivých zpráv, kdy asi jeptišky naposled opustily klášter týnecký a na dobro se usadily v původním klášteře sv. Anežky na Františku v Praze, tolik s určitostí vysvítá z pamětní knihy fary týnecké, že od roku 1705 jeptišky ty nikdy více stále nebydly v klášteře týneckém, ovšem ale že abatyše v průvodu náměstkyně své (vicaria) a jiných sester občas tam přijížděly. Tak poznamenáno při r. 1746, že po uzavřeném míru začátkem měsíce července přibyl tam: ct. p. abatyše Marie Anast. Korbellusová z Klatov, ct. p. vicaria Klara z Reinburgu, ct. p. Rosa Žeserova a ct. p. Josefa Hieblova, z nichž nejstarší byla vicaria Klara z Reinburgu, která tehdy již 54. rok od slibu svého klášterního počítala. Tato ctihodná stařenka vypravovala pisateli pamětní knihy, dp. Janu Jos. Cžížekovi, po 13 let administratoru loci, rozličné události zběhlé za pobytu jejího v Týnci asi r. 1705, když „do Týnce jsme byly přišly a po několik dní zde se zdržovaly“ (nobis Teinicium advenientibus et aliquot diebus hic subsistentibus evenit . . .)

A v tomto klášteře týneckém nalezal se obraz nevědění ceny umělecké a historické, obraz, kterýž po zrušení kláštera r. 1782 šťastnou náhodou stal se majetkem rodiny učitelské pp. Strachotů, v níž s pietou jest chován a spanilomyslností řídícího nynějšího učitele, p. Josefa Strachoty, letos přešel v majetek fary týnecké, kde na věčnou památku uschován býti má.

Obraz ten 40 ctm. vysoký a 28 ctm. široký, perem kreslený a v různých barvách provedený, představuje uprostřed mohutnou palmu, v jejížto koruně vznáší se sv. Klara, „matka sester chudých.“ V rozložených listech palmy vepsána jsou jmena sv. a bl. pannen a vdov z řádu sv. Kláry; kolkolem palmy pak rozličná skupení těchto světic a blahosl. pannen, jakož i výjevy z života jejich velmi něžně a důmyslně provedené.

Než pro církevní historii českou největší důležitost má obraz jeptišky pod samou palmou klečící a oběma rukama peň stromu

objímající. V pravici své drží kříž z obrazem Ukřižovaného, z úst pak vycházejí slova: „Vstoupym na Palmu a chopym se owotce gegiho.“ Na hlavě její stkví se koruna česká, u nohou pak nalezají se koruny královská a císařská s jablkem říšským, na druhé straně palmy konečně u velebném klidu odpočívá korunovaný lev český.

Kdož by tu hned na první pohled nepoznal blahoslavenou kněžnu českou Anežku? Než důmyslný malíř nechce nás nechat v nejistotě. Pod obrazem zajisté nalezá se nápis: „A. Sv. Klara Assíska Panna Sazeniczka Sester chudých, wieku 18. Kristu Zasnaubena v Klassterze S. Damiana, kdež tielo tryznila, ctnostmi, diwy a Zazraky se stkwěla, wieku 60. w Panu usnula, od Alexandra 4. w Poczet SS. uwedena. B. B^{na} Anyžka Prazska, krale Czeskyho Přemísla Ottogara dczera, opowrsse Manžielstwo, Czysarže Rzímského a krale Englyczkeho za Zywobyti S. Klary sniž domaczność welikau skrze psani miela, chudobu oblybila Klasster chudych PP. na Frantissku založila, w pokorže posłússenství Modlytbě, a Postech snazna, w Ziwoťie Matky k duchowenství přzedzwieděna, duchem Prorockym obdaržena, w Ziwoťie a po smrti Zazraky slawná, w Panu usnula 1281.“ A tak jdou vysvětlivky dále dle pořadu písmen až do X.

Na první pohled možno také souditi, že obraz ten může být na 200 let starý, ač letopočet na něm k nalezení není. Za to nese v sobě jmena: C. R. Kulík delineavit. Christophorus Prentl fecit. O tomto nenalezli jsme bližších zpráv, o onom pak vypravuje „Naučný Slovník“: „Karel Kulík, malíř, nar. v Praze 1670 † tamtéž 1719. R. 1700 byl zvolen za staršího cechu malířského.“

Pochází tudíž obraz ten buď z konce 17. aneb z počátku 18. věku a podává zjevný důkaz, že Anežka Přemyslovna tenkrát ještě — více než 400 let po smrti své — v pozeňnané památce mezi sestrami svými žila, co blahoslavená považována a ctěna byla.

Přátelům křest. umění a církevní historie české bude snad vítána zpráva, že obraz ten po delší dobu jest vystaven v Křest. akademii.

A. Pr.

Václav Hollar a pobyt jeho v Kolíně od roku 1632—1636. Pod tímto názvem přináší annály historického spolku pro Dolní Porýnsko (33. seš. Kolín, 1879) příspěvek k životopisu nejproslulejšího měřotyce Hollara od J. J. Merla. Vác. Hollar, *slavný rytce český*, narodil se v Praze dne 13. července 1607

z rodiny zámožné. Za jeho věku žil v Praze, na sídle císaře Rudolfa II., velký počet umělců; za příkladem dvoru oblibovaly si též vyšší stavy v umění a vědách. Tak i náš mladistvý Hollar záhy naučil se kreslit a když rodina následkem českého povstání schudla, zvolil si obor, jímž dosud se jen bavil, za povolání své. Ve Frankfurtě n. M. dal se v umění rytec-kém též vyučovati od slovutného Matěje Meriana. V Kolíně n. R. seznámil se s hrabětem Arundelem, který za poslanca na císařský dvůr do Vídně se ubíral; vzal jej s sebou. V r. 1636 spatřil v průvodu jeho zase rodnou Prahu, kterouž tehda nakreslil krásně ve velkém měřítku. Podle nákresu toho vydal o třicet let později v Antverpách rytinu. Roku následujícího dostal se Hollar do Londýna, kde 1640 obdržel výnosné místo učitele kresby u prince walesského. Hvězda štěstí počala se však brzy zatemňovati. V Anglii byl i do žaláře uvržen, pak přesídlil se do Antwerpen, vrátil se však později opět do Londýna. Zde ryl nyní „Cromwellovy lidumilné tahy do mědě, aniž by se mu však bylo dostalo, pokud známo, přízné protektorovy.“ Napotom byl kresličem krále Karla a z nařízení dvoru odebral se do Afriky, aby vyměřil a nakreslil pevnost Tangér, která co výbava manželky Karla II., princezny portugalské, na Anglii přešla. Odměna za práci dopadla skromně. Bylo mu mnoho pracovati, aby uživit mohl rodinu svou. Upadal do dluhů vždy hloub.

Majetek umělce, jehož ptlí nakladatelé zbohatnuli, měl býti zabaven. „Když věřitelé s tím úmyslem do příbytku sedmdesátiletého kmeta vkročili, shledali jej bídou a zármutkem se smrti zápasícího; s okem skaleným a hlasem mdlým prosil je, aby mu jen pokoje k umření dopřáli a již pouze do hrobu a do žádného jiného žaláře nezavírali. Brzy po tom výstupu srdcelomném zemřel dne 25. března 1677.“

Jest málo umělců, jak Marlo soudí, jejichž úplné dílo by tak poutalo vnadnou rozmanitostí předmětů, jako se spatřuje u Hollarova, jehož rytiny dle nejnovějšího seřazení 2733 listů čítají. Quandt pak v dějinách umění mědoryteckého pronáší se o českém umělci následovně: „Dovedl vynalézati a vyobrazovati velkolepou krásu díla mistrného dokonale, jako skrytou v malém nepatrném předmětu přírodním; motýl, krtek, od něho ryt, jest vnadný a opětně list jeho „Tizianova krásná dcera“ rovněž tak úžasný, že se divíme, kterak člověk tak různé věci stejně jasně a dokonale pochopiti mohl.“

Ovocem pobytu Hollarova v Kolíně byla řada listů, které pro město a vůkolí daleké tím větší důležitosti mají, že jsou vesměs pracemi uměleckými. Marlo zaznamenává pak v pojednání svém veškerá díla Hollarova Kolínského arcieokršku se týkající a opravuje takto některé věci Gustava Parthey-ova pilně pracovaného díla (W. Hollar. Beschreibendes Verzeichniss seiner Kupferstiche, Berlin 1853.)

Lehner.

Mosaika.

Co patří do chrámu? Všeobecná schůze katolíků v Oáchách usnesla se po návrhu poslance Reichensbergra na těchto věcech: 1. Aby ozdoby chrámové hotovily se jen z látek dobrých a přirozených dle pravidel umění a aby vyloučeny byly všechny tovary sádrové, cementové a z tak zvané massy, rovněž obrazy barvotiskové. 2. Slušno, aby chor (presbyterium) oddělen byl od lodi chrámové. 3. Opravy v chrámech mají se diti dle předloženého a schváleného plánu, co možná s šetřením starožitností a darů nábožných. 4. Bylo by slušno, aby chrámy, vyjímaje hodiny polední, po celý den byly otevřeny.

Dóm Marjanský v Linci. Biskup Rudigier založil na památku dogmatu o nepoškrvněném početí bl. Marie Panny na sídle svém nový velechrám. Staví se pomocí dobrovolných příspěvků, které se v celé zemi sbírají. I nejchudší obyvatelstvo čteně skládá své halife. Základ položen jest r. 1862. Nákresy zhotovil stavební rada Statz, architekt v Kolíně n. R., stavbu pak řídí rovněž kolínský architekt Schirmer. Velechrám má býti velkou trojlodní katedrálou ve slohu velkolepých gotických kostelů severní Francie. Na vyvedení díla monumentálního vyžadovati se bude ovšem peněžitě pomoci velmi značné. Staví se již 17 let, postavělo se na hotovosti 1½ milionu zlatých a v pa-pírech pohotově jest ještě 460 000 zl. Až dosud

stojí díl choru až k oknům, částka ochozu a věnac 7 kaplí. Celý chor má býti hotov do roku 1882, načež zdí uzavřen a pro bohoslužbu zřízen bude. V dalším díle bude bez přestávky pokračováno.

Strasburkský velechrám. Právě uveřejněné zprávy budgetní strasburské městské nadace ve prospěch velechrámu založené, bylo v posledních letech na opravu münstru z fondu stavebního vynaloženo 400.000 mark, k nimž během tohoto roku přidáno bude 190.000 mark. Vedle dosavadních rozpočtů bude potřeby úhrnem 840.000 m., 400.000 m. za malby na stěnách, které částečně od Steinla z Frankfurtu provedeny budou, 329.000 m. na zbudování kaple, 107.000 m. na vrata hlavního portálu. Restaurace kaple, jakož i práce na hlavním portálu budou v průběhu tohoto roku dokonány.

Vatikánský archiv. Papež Lev XIII., který jako veškerých vědeckých ústavů též slavného vatikánského archivu vřele se ujímá, udělil nově jmenovanému říditeli archivu, kardinálu Hergenrötherovi, instrukce rozsáhlé, dle kterých bohaté poklady vatikánských sbírek obecnstvu přístupnějšími budou, než dosud bývalo. Kardinálu Hergenrötherovi bylo uloženo, aby do šesti měsíců předložil návrh úplné reorganise archivu. Zároveň byl splnomocněn ku vydávání důležitých listin, aby takto vzácná sbírka pokladů, toho druhu jediných, známou učiněna byla

Viollet-le-Duc, slovuťný architekt a spisovatel umělecký, zemřel dne 17. č. m. na svém letním sídle Lausanne v stáří 65 l. Nejznamenitější práce jeho jsou obnovy Sainte chapelle a Notre-damského chrámu v Paříži, katedrály v Amiens, opatství v Saint-Denis, kostelů v Vézelay, Poissy, Carcassone, zámku v Pierrefonds u Compiègne atd. Měl také rozhodného vlivu na pracích světové výstavy roku 1878 a odvedl právě návrhy na školy pařížské. Co spisovatel proslul zejména následujícími spisy: „Dictionnaire raisonné de l'architecture française du XI. au XVI. sc“, pojednání o vojenské architektuře středověké: „Dictionnaire du mobilier français de l'époque carolingienne à la renaissance“, a dva prstonárodní spisy: „o lidských přibytích“ a „dějinách pevnosti“. Viollet-le-Duc zemřel v plné síle své činnosti, nadchnut nejčilejší touhou po tvoření nových věcí. Byl zajisté nejučenějším mezi architekty. Ač především znám byl a slavným se stal obnovením středověkých staveb, byl předce nemenším mistrem starého slohu klassického. Obě jeho díla „Dictionnaire de l'Architecture“ a „Dictionnaire de la Four-niture“ jsou vysoké ceny a dokonalého vkusu. Nebylo a nebude cos lepšího v tom oboru dáno. Kostely a pevnosti jako obydlí, v každém geuru byl výtečníkem, jako rád všestranně činným. Řídil současně nejrozmantější stavby, jsa zaměstknán s Carcassone, se zámčem Pierrefonds, s Notre-Dame de Paris a s Château d'Eu, neopovrhoval stavbou přibytků, vyznamenávajících se právě tak praktickým rozdělením a pohodlím, jako krásou účelu přiměřenou. Byl tak velkým přítelem neodvislosti, že bezvýminečně zamítnul nabídku od Akademie mu činěná. Miloval své umění nadevše ostatní a bez vedlejších myšlenek na vlastní prospěch. Viollet-le-Duc snil o reformě v methodě vyučovací svého umění, a snažil se základy toho populárnímí učiniti svými rozkošnými, drobnými pracemi „L'Histoire d'une Maison“ a „L'Histoire d'une Forteresse.“ Vedle uměleckých předností byl vzorným občanem a statečným vojínem. Za obležení Paříže řídil dnem a nocí za nepřátelského ohně práce oddělení ingeniurského, které pevnost opravovalo. Po uzavření míru svléknul uniformu odmítnuv všeliké vyznamenání pro sebe a své důstojníky s podotknutím, že každý, kdo povinnosti zadost učinil, již tím dostatečně odměněn jest. Voličové devátého arrondissementu z díků zvolili jej do municipální rady pařížské. Bez platu a titule řídil veřejné práce města. Přílišný počet prací nepřekážel mu však, aby každého večera nebyl se objevil ve společnostech, kde krásný zjev jeho velkou roli hrál, a aby do veřejných listů nepsal řadu živých a poučných článků. Počestnost a přímost zjedнала mu snad více ještě, než-li nadání, v málo letech velkou popularitu. Podlehl práci. Tělo duchu nestačilo. Silné záchvaty k mozku zachvátily jej v Lausanne-u.

Museum národní v Krakově. Malíř Siemiradzki daroval svůj obraz „pochoďné Neronovy“

zvaný museu národnímu v Krakově, které má úsilím vlastenců polských povstati a znázorňovati kulturní uměleckou vzdělanost národa polského. V těchto dnech žádal tajemník krakovské university též proslulého malíře Matějko, aby jako Siemiradzki daroval obraz k rozmnožení musea krakovského. Matějko, který právě nemocen byl, odvětil: „Teď nemám nic příhodného a že vymaluji, nechci slibovati. Kdož ví, budu-li živ! Ale po mé smrti dozvíte se, čeho jsem pro vlast učinil!“

Uherské museum národní. Oddělení starožitnické obdarováno právě tak bohatou sbírkou, jako se ještě nikdy nestalo, co ústavu toho stává. Sbírká skládá se s historických předmětů bronzových, ze zlatých a stříbrných pohárů středověkých, umělecky pracovaných relikviářů, misek stříbrných, ze šperků posázených diamanty a drahokamy. Veškerá sbírka cení se na 50.000 zl. a darována jest od jistého vlastimilovného magnata.

Knihovna města Vídně. Do rozpočtu města Vídně na r. 1880 přijat jest příspěvek 2.000 zl. na městskou knihovnu a při té příležitosti podotknuto, že knihovna města Paříže má každoročně dotaci 62 000 franků a v Berlíně dotaci 16.000 marků.

Germánskému museu norimberskému povolila vídeňská rada městská jako každoroční subvenci 100 zlatých.

Pamětní peníz morový. Personál c. k. mincovny založil jubilejní medaili na památku, že roku 1679 personál mincovny od nebezpečení moru zachráněn jest. R. 1679, kdy ve Vídni mor zuřil a 120.000 obyvatelů zachvátí, pokusil se tehdejší mincmistr Mat. Mittermayer z Waffenburgu zachrániti mužstvo mincovny radikálním cordoneau tak, že úředníky a dělníky mincovny i s jejich manželkami a dětmi v tehdejšími stavení mincovny zazdítí kázal a tak je od celého světa uzavřel. Teprv po několika měsících, když rachot vozů umřelých nebylo více slyšeti, otevřeli dobrovolně uvěznění asyl morový, a hle, nejen že nescházela žádná z osob do stavení přijatých, nýbrž ani žádná neomocněla v době několika měsíční odloučenosti. Na tu památku konával od toho času každoročně personál mincovny in corpore v slavnostním procesí pouť k nejsvětější Trojici v Lainz-u. Za příčinou 200 leté památky a že letošního roku nové nebezpečí moru se ukazovalo, konána jako každoročně i letos pouť a to slavně a okázale. Úředníci a dělníci mincovny věnovali kostelu v Lainz-u umělecky malovaný obraz nejsvětější Trojice a dále usnuli se, aby na památku záračného zachránění zvláštní pamětní peníz ražen byl. Na medaili bronzové a stříbrné ukazuje se na přední straně nejsvětější Trojice s nápisem: „200 leté jubileum pouťi do Lainz-u 1879“ a na zadní straně tehdejší stavení mincovny s let. 1679 a nápisem: „Na památku zachránění personálu mincovny vídeňské od nebezpečení moru.“

Lehner.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budče zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamae za sýlány budče do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 12.   V Praze, dne 30. prosince 1879.   Ročník V.

Obsah: Benediktínská kolonie umělců v Emausích na Slovanech. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. Odbor archaeologický: Zodpovídané »otázky archaeologické«. — Domácí zprávy. Pražná brána. — Velechrám sv. Víťský. — Nová stavba probošství na Hradčanech. — Literatura.

Benediktínská kolonie umělců v Emausích na Slovanech.

Píše F. J. Lehner.

Každému jest známo, s jakou láskou od původu po všechna století trvání svého řád benediktinský pěstoval vědy a umění. Vypočítávati jednotlivosti jest zbytečno. Vždyť právě péče o vědu a umění náleží k povolání mnichů-benediktinů. Co středověk z antického umění zachoval; co z toho k novému životu probudil ve službě Církve; co sám nového vytvořil a vykonal: to vše máme namnoze k poděkování synům sv. Benedikta. Vědeckou práci jejich vynášeti není třeba; stala se přislovím. Řád nestal se nevěrným povolání svému a působení jeho v přítomnosti nezapírá slavnou minulost. Světový řád světové dílo vykonal a vykoná.

Po novém roce zavítá do královské Prahy nová rodina světového řádu, který slouží věrně Bohu a lidem, Církvi a věřícím s láskou a obětavostí, s pokorou a oddaností. V klášteře Emauském na Slovanech ustlí se kolonie umělců církevních z řádu svatého Benedikta, která vzornou kázní a výkonnou péčí o umění křesťanské pozornost celého řádu k sobě upoutala. Klášter Emauský má za sebou velkou minulost a nebylo snad bezdůvodně voláno, aby velkolepá myšlenka Karla IV. s očí se nespouštěla. Nespouštějme se jí a v době příznivé vtělí se myšlenka, je-li schopna života. Pán Bůh umí v pravý čas sesílati pravé muže, kteří vykonávají rozkazy jeho. Prozřetelnost Boží upravuje cesty podivu-

hodně. Komu lze již nyní tvrditi, co z Emaus se vyvine! Ušlechtilá větev byť i z cizé krajiny přenesená na půdu jinou ušlechtilou zůstane. Zasazena do půdy české přizpůsobovati se bude povaze její. Karel IV. cizou révu zasadil do půdy české a ušlechtilá réva révou zůstala a v Čechách zdomácněla. Organismus řídí se dle věčných pravidel. Mniši benediktini v Emausích na Slovanech doplňující a rozmnožující se živly domácími v novém věkovi domácími budou. Nebude to v Emausích ponejprv. Metamorfosa jest přirozená.

Redaktor zavděčí se snad přátelům křesťanského umění, když je seznámí s novými obyvateli kláštera Emauského, s kterými před lety osobně se seznámil na bývalém jejich sídle, odkud, jedva zařízení, neronským násilnictvím vypuzeni jsou. Stověžatá Praha vyšťvaným vypovězencům pohostinného přístřeší poskytuje, vědouce, že za dobrým skutkem přichází vá vděk. Pocestné přijímatí čítá Spasitel do řady skutků, které odplácí přijmutím do příbytků věčných.

Bylo to na vigílii svátku Nanebevzetí bl. Panny Marie r. 1874, když trubka poštovního vozky vesele oznamovala, že cíl jest dosažen. Za krytým mostem přes Dunaj Beuron se vypínal. S poštovní káry hbitě skočili dva cestovatelé, kněz v prostředních letech a mladík, jehož vzezření prozrazovalo akademického měšťana. Rovnou cestou zamířili ku

kláštera a jali se klepatí na zavřenou branku. Dříve než jim vrátný otevře, všimneme si obou cestovatelů. Setkali se náhodou na poslední stanici v Sigmaringen na noclehu. Kněz byl rozený Čech a vracel se oklikou z Řezenské slavnosti cecilské, kde s mnohými přátely v rozkoších chrámové hudby se kochal. Nemaje dosti na požitku čtyry dni trvajícím, zachtělo se mu do kláštera benediktinského na pomezí Švýcar, odkud šla pověst, že mniši tak krásné a to výhradně chorál gregoriánský přednášejí. V těch letech chodil světem a učil se církevní hudbě. Že pak uměny jsou sestry, ani těch nezanedbával. Z kněh člověk umění se nevyučí. Viděti se musí ta obrovská díla. Čisti se musí z kněh, které ze skal vytvořila ruka lidská, jejíž písmenky psali malíři a tesali sochaři. Poutali-li před Řeznem Norimberk se svými chrámy a náměstími, památníky a kašnami, domy a ulicemi, arkýři a štíty, sbírkami germánského musea a úpravami soukromých bytů, po celý týden; po Řezně více než týden vyžadoval Mnichov, město, z něhož král umění a národa milovný učinil Atheny, kam putovati musí každý učenník umělecký. Co tu chrámů nových a každý rozhřešuje problem jiný! Co tu sbírek uměleckých a starožitnických! Co tu obrazů a pokladů! Umění zde ujal se stát a zřizování museí, obohacování sbírek uměleckých jest veřejnou záležitostí. O jak chudý jsi ty, národe můj! V rodině popelkou! Přes starožitný Augsburg a památný Ulm s tím kollosem chrámu a věže, kolosse varhan a krásou lavic dorazil poutník do Sigmaringen, kde svět končí, poněvadž železnici dál se nemohlo. Ze Sigmaringen bylo cestovati poštou.

Dal se zaznamenati na poště, kde již také jiný poutník Beuronský oznámen byl, který sám později přišel do hostince se představití slovy: „Jsem z Innomosti a studuji práva; slyšel jsem již tolik toho vypravovati o Beuronu, že se jdu tam podívat, je-li to pravda.“ Za krásného jitra jsme vyrazili. Silnice jde stále po břehu Dunaje, zde ještě mladistvého. Říčka vine se mezi samými vrchy a skalami, tu bujným lesem porostlými, tu nahými a tak příkrými, že mezi skalou a řekou pro silnici nevybylo místa a musela skála prokopati se. Tunelů dosti dlouhých bylo na té cestě asi deset. Jedno údolí druhé stíhá, jedno půvabnější druhého. Mladí miluje romantiku a mladý Dunaj žije veleromanticky. Jsi v údolí se všech stran strmými skalami sevřeném, odkud není východu. Řeka však náhle ti uskočí a již se nalézáš v jiné, ne méně půvabné kotlině. Bohatá scenerie každých pět minut se mění. Příbytků lidských

jest poskrovnu. Zde v tom koutě zapomenutém jsi brzy na půdě bádenské, brzy na půdě pruské. Uprostřed jednoho z těch údolí na půdě pruské, druhdy sigmaringské, stojí Beuron: Kostel, klášter a lázně. Ze všech stran hlubokého kotle strmí vysoké skály na jedné straně holé, s druhých stran bujnými lesy porostlé. Bývalý augustiánský klášter s kostelem slohu copového z minulého století obdržel zbožný a učený opat doktor Maurus Wolter se svou novou rodinou za sídlo před nemnohými roky. Netrvalo dlouho a rozcházela se pověst, že beuronští benediktini chorál nejen vzorně a výhradně přednášejí, nýbrž také chorálně žijí, chorálně se postí, chorálně staví, malují a sochaří. Přítel chorálu musel tudy Beuron viděti a byt by na konec světa bylo mu putovati.

Laskavý čtenář zůstavil oba poutníky beuronské u fortny klášterní. Vrátný benediktín otevřel a oba vešli do předsínky odevsad pevně uzavřené i tázal se, čeho by sobě přáli. Mluvil okénkem zamřížovaným. Studiosus odvolával se na list rekomendační, který z tobolky vyňal, a kněz odvětil, že z daleka přichází podívat se na chorál a prosí za benediktinské pohostinství na několik dní. — Vrátný za mřížkou zmizel. Za hodnou chvíli v zámku zarachotil klíč, dvěře se otevřely a v předsíni se objevil mladý benediktín, kněz hubený, vzezření ctihodného. S oka zátil podivuhodný lesk. Oba přednesli své žádosti. Bylo jim odpověděno, že půjde za dovolenou požádati opata. Odešel. Za chvíli oba hosty beuronské uvítal a odvedl do hostinských pokojů. Knězi vykázána jest za obydli prostranná komnata pěkně zřízená ve svrchním patře. Skleněným okénkem bylo lze z chodby klášterní do komnaty viděti. S přáním, aby v domě řeholním hostu se líbilo, opustil jej s ujištěním, že o polednách sám přijde a ku společnému obědu odvede. Bylo půl jedenácté hodiny a vypravovateli zbývalo do oběda půl druhé hodiny, které použil k orientování se.

Po chodbách rozvěšeny byly kartony různých předmětů církevních, překvapující jak hloubkou pojmutí, tak provedením stylistickým. Způsob ten byl hostu beuronskému nový. Při neobyčejné ušlechtilosti a kráse tvaru, jaká vážnost a přísnost výrazu! Osoby z jiného světa jímaly prostotou a askesí. Na nich zřetelně se vidělo, jak umělec mnich dovede se potápěti v hlubinách života duševního. Ty postavy rodily se patrně za modliteb a hluboké meditace. Člověk viděl antiku přenesenou na půdu křesťanskou. Jaký to rozdíl běžného malířství církevního s nákresey zde provedenými! Při sestoupení do chodby křížové přízemní vítala příchozího blahoslavená

Panna podle římského originálu, před kteron dle podání svat. Benedikt se modlival. mezi dvěma líbeznými anděly v barvách, v lunetách pak oblouků nejdojemnější a nejpoučejší výjevy ze života řeholního patriarchy v pouhých konturách na temném pozadí. Ten řekl bych asketický způsob dekorace zdál se dobře odpovídati místu, na kterém se nacházel. Jen duše zde mluvila. Pouhý nákras bez barev zůstavoval vše ostatní tvé meditaci, právě tak jako chorál podává ti jen látku, kterou sám musíš spracovati a spracovanou zažívat. Ten způsob jest vážný, ale mluví k duši. Pro křižovon chodbu benediktinského kláštera přísné kázně jako stvořený. Kráčeje křižovou chodbou cítíš, že jsi se octnul na jiném světě. Nic ti zde nepřipomíná na poměry venkovské. Klášter jest světem pro sebe. Přestoupil-li jsi prah jeho, skončil jsi se světem. Až sem šel svět; tady jest nebe. Zde vše jinak se pojímá — duševněji. Zde tvář tvou ovívá jiný vzduch. Jsi členem společnosti, která přimou a kratší cestou kráčí do nebe. Ten malovaný chorál v lunetách křižové chodby opatství Beuronského otevřel poutníku jiný svět. Doba Beuronského pobytu stala se vypravovateli epochou života. Od té doby jinými očima počal se dívat na svět a na lidi. Cesta života obdržela určitější směr. Život není než přípravou k nebi a dlužno věru bráti všech do opravy.

V celém klášteře panovalo hrobové ticho. Jen zvony takměř ustavičně hrály, dávající mlčenlivým bojovníkům božím stále signály. Brzy udeřilo se na velký zvon. Brzy němí kollegové volali k dílu. Poutník byl pošinut o několik století nazpět. Tak si vždy představoval život klášterní za největšího rozkvětu středověkého. Zde se mu středověk zjevil v živé podobě, tak živě, že po více než po pěti letech dovede vypravovati, o čem zápisků si neučinil. Co tehdy viděl, ještě dnes dovedl by nakreslit. Živý dojem zapouští hlubokých kořenů.

Od bezbarevných obrazů v lunetách obracel se zrak k výklenkům oken ozdobeným reminiscencemi z římských katakomb, když přivítivý páter přišel odvésti hosta do refektáře, kde ho očekávalo nové překvapení. Skutečný refektář se právě malbou okrašloval a za jídelnu improvisovala se klášterní chodba opouhou přepažená. Když průvodčí oponu odhalil, zatajil se vypravovateli dech. Po obou stranách dlouhé jízy běžely 2 řady chudobných stolů neprostřených a za nimi na stěnách stály 2 dlouhé řady lidských postav, oděných černými hávy. Ruce jejich si neviděl, protože byly sepyaty pod rouchem. Jen 2 dlouhé řady bledých tváří kapucemi ověncených.

Jsou-li živé či mrtvé nebylo lze rozeznat, poněvadž černé postavy stály nepohnutě jako sochy. Hrobové ticho panovalo kolkoem. Vypravovatele a druhého hosta zdržel průvodčí hned u vchodu, kde za chvíli se objevil otec benediktin ctihodného a milého vzezření ve stejném rouchu, jen že na prsou zářil mu zlatý kříž na tenkém řetízku.

Opat kláštera oběma hostům u vchodu umyl ruce a pak bral se nahoru, kde nejvýše u prostřed obou řad za malým, neprostřeným stolčkem se postavil. Oba poutníci uvedeni jsou na jeho pravici ku stěně, kde požíval dlouhý stůl mnichů. Nový host má vždy u stolu první místo vykázano. V tom již opat od svého stolku zvučným, líbezným hlasem zanotoval chorálně „Benedicite“ a již již zpěvně odpovídaly a pokračovaly obě řady modlitby, „ante mensam“. Krásnější modlitby před jídlem jsem až dosud neslyšel. Bylo po modlitbě. Všichni mlčky usadili se, ale zase nepohnutě seděli. Jeden mnich vystoupil na řečnické a předčítal z písma svatého. Ale jen krátce. Opat udeřil na stůl dřevěným kladivkem. A jako by elektrickým proudem spadly kápě a každý uchopil se své lžice a počal jísti ze svého hrníčku hlíněného, který již před tím před každým stál, s takovou chutí, jakoby neuhledná nádoba nejvzácnější lahůdky v sobě chovala. Byl právě pátek a mniši pochtunávali si na zelenině, k nimž z hlíněných džbánků chutě si připtjeli vody, ale vše tak tiše, jako když v kostele se káže. Na kazatelně čtla se legenda sv otců na poušti. Nás hostů, — jichž kromě dvou nových zde u stolu ještě čtvero jiných, v klášteře již déle meškajících bylo: roztomilý kněz Koenen, kapelník velechrámu Kolínského n. R., místopředseda cecileks Jednoty německé, jistý jesuita z Feldkirchu a dva sochaři (laikové) ze Švýcar. vesměs hosté v Beuronu častí — přísnost řeholní se však nedotkla a předkládány jsou nám pokrmy lepší a za nápoj pivo i víno.

Oběd byl krátký. Mnichové rychle a snadno zmohli, co jim předloženo bylo. Hosté si taktéž poplílili. Dřevěné kladívko opatské dalo znamenání a následovala zpívaná modlitba „post mensam.“ Ukončující „Amen“ doznělo právě, když náhle dušeným, hlubokým a táhlým tonem počíná se rozléhati slíní kajicné: „Miserere mei Deus. secundum magnam misericordiam tuam“, právě tak, jako by se šlo s pohřbem a již dva a dva řadí se k sobě ubírajíce se pozvolna klášterními chodbami, jejichž stěny ozvěnu hrobové recitace vydávají, naposled my v průvodu slavnostním po dvou a za námi opat sám — přímo do kostela, kde následovala tichá „adoratio Sancti“

tissími.“ Nesnadno vypověditi, jak hluboce dojmá neočekávaný průvod a jak uchvacuje smysly a duši.

Vykonav svou pobožnost porozhlédnul jsem se po prostorné svatyni a žasnul jsem, co důmyslná ruka mnichů-umělců dovedla učiniti z copového kostela. Nevázaný sloh copový přeměněním dekorativní ozdobou v opatský chrám přísné řehole benediktinské jest dojista prací nesnadnou. Veškeré poměry v budově kostelní byly velmi nepříznivé a nehezké, nad to pak vše přeplněno ozdobami slohu nejnevážanějšího. Ornamenty nepřislušné daly se ovšem odstraniti. Poměry však nepříznivé v krásné proměnění nelze. A právě při tom umělci objevili v jasném světě nadání a dovednost neobyčejnou. Rozdělením, kresbou a barvou i na nešpatnějším vyloudila se stránka dobrá a nemožné téměř stalo se možným. Povstal celistvý, souladný, k pobožnosti vzbuzující stánek Boží. Nebylo-li beuronským benediktinům možno, aby sobě zbudovali kostel dle vlastních zásad, dovedli předece plnou měrou práce restaurační přizpůsobiti tomu, čeho stávalo a vlastní povahu vyjádřiti, podivuhodně vše okrášlivše a ušlechtiše.

Nade všecko vyniká ovšem nejvíce obraz na hlavním oltáři „korunování Panny Marie“ představující a komposicí i pohybem obou hlavních osob na podobné dílo zbožného Fra Angelico připomínající. Obraz temperovanými barvami malovaný ukazuje sloh, s jakým již na chodbách opatství jsme se seznámili. Také zde ukládá se dobrovolná drženlivost všemu, čím malíři na efekt počítají. Zúmyslně i zde ovládá největší umírněnost v užívání barev. Celek jest tak komponován, stylisován a uspořádán, že v ničem nepřipomíná nás na dojmy tohoto světa. Vše na něm jest z jiného světa. Clověk na obraz se dívající živě cítí, že zde duše patří na výjev nadpozemský. Výhradně bílá, řasnatá roucha zlatou obrubou lemovaná jak Spasitele samého, tak Rodičky Páně a cherubů na modrém pozadí zlatými hvězdami posázeném, již touto zvláštností vylučují výjev z krajin obyčejnosti a pozemskosti. Nepravím, že by všude křesťanské malířství mělo si počinati s podobnou askesí, protože farní chrám od řeholního v mnohém se lišiti může, zde oltářní obraz výtečně odpovídal celistvosti a jednotě života i umění. Ráz přesné řehole ve všem umění se obrazil. Komposice skládá se ze dvou částí souměrně rozřízených a zaočkrouhleně skupených. Svrchu sedí Kristus a bl. Matka Páně, oděni jsouce bílým rouchem jemně dolů splyvajícím, ozáření paprsky zlatými; bl. Panna ve skromné pokoře s rukama sepiatýma, Vykupitel pak s velebností láskyplnou zlatou korunu na hlavu její sklá-

dající. Pod skupeninou vidíš po stranách symbolické vyobrazení zlatého slunce a stříbrného měsíce. Pozorovatel jest si vědom, že se zde dívá do otevřeného nebe se zástupy andělů. Zde ani postava, ani barva, ani způsob vyjádření nepřipomíná na pozemskost; vše jest nadpřirozené, velebné. A čím déle se díváš na skupeninu nebeskou, tím více vystupují z modrého pozadí Boží Syn a Královna nebes. Přibývá jim lesku, velebnosti a slávy. Dojem pozorováním a meditací roste. Skupenina nebeská přerušena jest a dole zakončena řadou andělů květoucích tváří nebeské hry slavnostně provozujících pod zelenými palmami ověšenými ovocem zlatohnědým a dělí skupeninu vřehní od skupeniny spodní. Dva nejslavnější a největší pěvci starého a nového zákona, David a Řehoř, král a papež, u zbožném vytržení opěvují a zvelebují výjev svrchu jim se zjevující. Tak jako Rafaël ve svém rovněž dvoudílném obraze „proměnění Páně“ Krista ve slávě rouchem bělostkvoucím oděného vyobrazil, proroky, apoštoly a ostatní barvami přirozenými znázornil, tak i zde dva pěvci, jeden zakladatel psalmodie, druhý zakladatel chorálu gregoriánského, průhlednými, jasnými barvami vyobrazení se představují oku žasnoucímu. Celý obraz dýše hlubokou poesíí. Každý pěvec jest básníkem. Zde největší pěvci opěvují, koří se Syuu a kloní se Matce Boží, každý svou vlastní písní opěvuje slávu korunovaně nebes královny. Krásné a důmyslné pojmutí! Důstojno a hodno malíře řeholníka hlubokého citu a vřelého srdce! Uměny jsou jedna rodina. Kde chorál má svůj vyvolený stánek, nutně za chorálem hlasu přichází chorál barev. V tom i onom poesie, hloubka, nadšenost, nadpřirozenost, nadpozemskost — na zemi nebe, v slzavém údolí kus ztraceného ráje, v útrapách blaženost, v křehkém těle směr nesmrtnosti, ve víru světovém klid nebeský, uprostřed vln větrem zmítaných pevné skalisko víry, po mrákotách bouře svit zlatého slunka, po pracných zkouškách požehnaná práce, po lopotném jaru požehnané leto, po vezdejší pouti klid v otcovském domě.

Jest-li že synové sv. Benedikta copový kostel poměrů špatných a málo ušlechtilých dovedli proměnění v důstojný a ctihodný kostel opatský, čeho od nich nelze nadíti se v pěkných, ušlechtilých prostorách chrámu Páně Emauského? Jestli nahé stěny chodby křížové kláštera beuronského uměli po svém způsobu oživiti malbami druhu starokřesťanského, není lze nadíti se toho, že umělé štětky nových obývatelů kláštera na Slovanech oživí staroslavné a velepamátné malby na stěnách krásné křížové chodby klášterní,

vzácné to dědictví doby pro národ slavné a šťastné Karla IV. ? Že noví hosté královské Prahy zamilují si národ, který je do lůna svého přijímá pohostinně, kdož by pochyboval ? Křesťanský umělec a katolický mnich nezná než lásku a obět. Křesťanská víra učí milovati, křesťanské umění zná ušlechťovati.

Když do Beuronského kostela opatského vypravovatel ponejprv vkročil v tom úchvatné dojemném průvodu za vážné recitace žalmu: „Miserere mei Deus“ nepřipadlo mu ovšem tehdaž ani ve snách na mysl, že někdy po Beuronu hned jmenovati bude Emausy. Netušené stalo se skutkem. Jak Pán Bůh tak podivuhodně osudy lidské řídí !

Po tichém uctění nejsvětější Svátosti v kostele průvod zase nazpět se ubíral po dvou a dvou. Jaká však netušená scenerie nastala hned po návratu na chodbě klášterní ! Pravidlo řeholní mlčenlivosti na chvíli ustoupilo a jazyk se rozvázal. Kouzelný proutek proměnil náhle vážné mnichy v nevinné děti, které rozešly se na všechny strany v skupeninách po zahradě a chodbách klášterních. Každý vyhledal si své miláčky. Nejčetnější skupenina utvořila se v zahradě kolem ctihodného opata. Je-li klášter oulem, má svou královnu, která bez průvodu královského nechodí. Vypravovatel byl nyní od ctihodného patera o hosty pečujícího představen opatovi, jehož veškerá bytost hned od prvního spatření sympateticky poutala mne k němu. Od té doby dvakráte s ním jsem se v životě setkal ; před dvěma roky v Římě o jubileum Pia IX. a před rokem v mém vlastním příbytku. Bylo to milé překvapení, když nemaje ani zdání o jeho návštěvě Prahy z čista jasna dvěře světnice mé se otevřely a v nich objevila se ta milá postava v průvodu arcibiskupského ceremonáře Pachty, který hosta residence arcibiskupské do Karlína doprovodil. S jakou radostí jsem činil průvodčího po našem chrámu Páně, netřeba dokládati. Poznámky mé shodovaly se s jeho náhledy a vyleudily na tváři jeho mnohý utěšený úsměv, který v zahradě beuronské na něm tak mile mne jímá. Také světnice má se líbila vzácnému hostu. Na rozloučenou zvolal: „Však ještě často se uvidíme!“ Tehdaž jsem těm slovům nerozuměl. Nyní jim rozumím. Netušeným a náhlým objevením se jeho živě obnoveny jsou v duši dojmy prvního se setkání. Tehdaž shromáždil kolem sebe některé z hostů a v průvodu ně-

kolika řeholníků bavil se s námi tím zvláštním svým způsobem. Mluvil se vážně a žertovně. Byly to krásné chvíle, které jsme u něho vždy po obědě a po večeři ztrávili. Měl vždy lásky hojnost a to stále nové a poutavé. Jednou přinesl fotografie nejnovějších uměleckých předmětů z různých končin světa, a nastal pak zajímavý hovor o umění církevním, podruhé vypravoval věci zajímavé, které se právě udály a důležitost měly pro vývoj života v Církvi, po třetí ukazoval pergamenové listy, které každý syn řehole při profesu do rukou jeho odevzdává, na nichž se spatřoval celý životopis jednotlivých mnichů. Každý z nich vlastnoručně je vyhotovuje, jak nejkrásněji s to jest. Jsou různé okrášleny mistrnými drobnomalbami a arabeskami v barvách a zlatě. Každý z mnichů na ten svůj list připovědný na život a na smrt vtisknul pečeť své vlastní bytosti. Vypravovatel dávno neviděl cos poutavějšího a živě se pocítoval dlíti o několik věků nazpět ve zlatém středověku, kde benediktíni knihy opisovali, miniaturami a iniciálkami ozdobovali, role vzdělávali a kulturu zachovali před požárem a povodní barbarismu. Zde to vše zase živě se provozovalo a konalo. Rozpravy estetické a historické střídaly se s theologickými a vědeckými ; někdy v bytu opatském, jindy při procházkách v zahradě. Ať zde, ať tam, všady jevila se přítulnost a láska řeholních synů k otcí opatovi skutečně pohnutlivá. Chodil-li s nimi po zahradě, houfec synů se všech stran jej obklopoval, jedni po stranách, jiní v zadu, a jiní v předu po zpátku před ním kráčejiše, aby jim asi slova neušlo, jako bývá u lidí zamilovaných. Kolem královny včely. A aby si nikdo nemyslí, že přísný asketa jen stále vzdychá a pláče, budiž podotknuto, že zde bylo veselo, jako mezi dětmi. Mysl nevinná jest veselá. Žertovalo a smálo se, ti ostřejší dobírali si nevíňátek a tak vážné s žertovným mile střídalo se. Rodina dětí kolem otce to byla. O těch krásných zábaví ! Zábava jest však pouze nutným odpočinkem a nikoli účelem života. Život patří práci a práce Bohu. A proto odpočinky bývaly krátké. Na věži kostelní náhle udeřilo se na velký zvon a byl pojednou konec všemu. Slovo započaté již se nedopovědělo. Uvázlo v hrdle. Kápí zastřela se hlava a bez pozdravení mlčky rozprášíl se na všechny strany roj — tiše a mlčky. In silentio et solitudine salus nostra !

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký.

Obraz „Křest Páně“ představující na prodej. V místnostech Akademie křesťanské se nachází nový, pěkně malovaný *oltářní obraz* představující „křest Páně“, 7' 10" vysoký, 5' široký. Jest zasazen v bohatém, úplně zlaceném rámcí. Nabízí se ku prodeji za 175 zl, cenu to neobyčejně nízkou.

1. Vyřizené záležitosti.

Dřevěné sošky čtyry pro chrám P. v Hostouni; *dvě* pro děkanský kostel v Libochovicích. Zhotovil sochař Veselý.

Monstrance: dle zvláštního výkresu pro dp. Jiřího Metschla, faráře v Hůrce.

Stříbrné kalichy: *jeden* s bohatými okrasami pro dp. Fr. Precíka, faráře v Kloníně; — *druhý* pro vp. Fr. Bučka, kaplana ve Špičkách u Hranic na Moravě.

Paramenty: *Skvostný, zlatem bohatě vyšívaný pluvial a velum* pro dp. Karla Musche, praebendata v Litoměřicích; — *zlatem vyšitě velum* pro ct. klášter uršulínský v Praze; — *kasule zlatem vyšívaná* pro vp. Karla Břeského, koop. v Radiměři, dále zlatem a hedvábím vyšívané *mešní roucho s P. Ježíšem a P. Marií* uprostřed dvojitého kříže. Ostatní roucha kostelní v listopadu a prosinci objednaná zhotovena a dodána na místa příslušná.

2. Nová objednání.

Kalichy: *stříbrný s ozdobami*: dp. Frant. Neusser, děkan v Pusté Polomě u Opavy; — *kalich hladký*: J. M. nej. p. biskup Královéhradecký; — *dva hladké kalichy*: dp. Frant. Patřil, farář ve Vysokém Veselí.

Drobné práce kovové: *patenky stříbrné*: vdp. Fr. Kahl, c. k. dvorní kaplan a pap. prelát v Praze a důst. kolej jezuitská v Praze; — *pozlacení patenky*: vp. F. Günzel kaplan v Jabloněm; dp. Rud. Scholz, farář v Miroslavě; — *dvě*

patenky: dp. Fr. Patřil, farář ve Vysokém Veselí. — *nádobky na sv. oleje*: stříbrnou: vdp. Frant. Kahl, pap. prelát a c. k. dvorní kaplan v Praze a důst. kolej jezuitská v Praze; — *pozlacení*: vp. Frant. Patřil, farář ve Vysokém Veselí, dp. Rudolf Scholz, farář v Miroslavě; — *kaditelnice dvě*: dp. Fr. Patřil, far. ve Vysokém Veselí a dp. Jan Ot, farář v Sedloňově a vdp. Antonín Husák, děkan v Nymburku; — *kropenku*: vdp. Ant. Husák, děkan v Nymburku; — *svícny oltářní*: vys. urozená p. hraběnka Swérts v Praze a p. architekt Baum pro chrám Páně ve Volšanech; — *kanonické tabulky*: vp. Fr. Nožka, kaplan v Čermné u Landškronu; — *mešní konvičky*: důst. jezuitská kolej v Praze a dp. Fr. Patřil, farář ve Vys. Veselí.

Paramenty: *černý a bílý pluvial*: důstp. Lohel Schmidt, sekretář na Strahově; — *kasule*: bílou, červenou a černou: vdp. A. Husák, děkan v Nymburku; — *plášť na ciborium*: dp. Václ. Jílek, farář v Petrovicích a dp. Fr. Vlasák, farář v Hradišti u Žatce; — *bursu k zaopatřování*: vp. Fr. Günzel, kaplan v Jabloněm; — *velum*: vdp. Ant. Husák, děkan v Nymburku; — *antipendia*: vdp. Ant. Husák, děkan v Nymburku; vp. Frant. Porazil, kaplan v Hrozně Lhotě u Strážnice; vp. Jan Vlk pro chrám P. sv. Bartoloměje; — *polštáře oltářní*: čtyry a *sukně pro ministranty s rochetkami*: vdp. Ant. Husák, děkan v Nymburce.

Kostelní prádlo: *dvě alby, rochetu, cingula, purifikatoria a humerale*: vdp. Ant. Husák, děkan v Nymburku.

Rozličné: *kříž pro školu*: dp. Karel Kummer, farář v Michli; — *pultík pod mešní knihu*: vp. Alb. Laurer, kaplan v Chotěšově; — *harmonické zvonky*: dp. Václ. Hühnel, farář ve Stebně.

3. Rozpočty.

Na stříbrnou patenku k nemocným: dp. K. Bilčík, farář v Roketnici u Přerova; — *na pozlacení dvou kalichů*: vdp. František Taušek, děkan v Třeboni.

Odbor archaeologický.

Zodpovídané „otázky archaeologické“.

19.

Uher. Hradiště na Moravě. Podává
J. Eraz. Vításek, františkán.

V požehnaném údolí, které od průsmyku Napajedelského nepřetrženě na jih se táhne a řekou Moravou svažováno je, leží král. město Uh. Hradiště.

Utěšené údolí to otvírá se k jihu vždy více a více, jsouc na východní straně i západní ohrazeno pásmem hor, kteréž na straně východní pozvolna v mírnou planinu, na západní ale v pravé horské pásmo přecházejí a hory „hřiběcí či Maršovy“ se zovou. Vysoké, černé chlumy hor „hřiběcích“, na jejich nejvyšším vrcholu (1600' nad hl. m.) dumá od-

věký velikán, starobylý hrad Buchlov, omezují obzor náš na západu. Rozkošný rozhled na východ, až k uherským Tatrám a na sever, až k Hostýnu, vábí tím více oko pozorovatele.

Řeka Morava ubíhá zde tokem hadovitým, vlní se jako stříbrný proužek mezi lučinami. Po obou březích řeky střídají se rychle listnaté lesy s rozsáhlými sady, bohatými vinicemi a malebnými dědinami.

V místě, kde řeka Morava největší téměř okliku činí a údolí daleko na východ od prvotního směru svého se otvírá a v krásnou přechází rovinu, leží král. město Uh. Hradiště, rozkládající se po levém břehu řeky.

Severovýchodně od města zdvihá se dosti vysoký a táhlý kopec sv. Rocha, jehož pokračování jeví se v pahorkovině ve směru jiho-východním, a na východ a jih otvírá se dále požehnaná rovina Pomoravská.

Na západní straně spojuje most Uh. Hradiště se Starým Městem, kteréž po pravém břehu řeky malebně se táhne po mírném svahu návrší. Kolem Uh. Hradiště rozprostírají se rozsáhlé lučiny, sady, role a vinice.

V zeměpisném ohledu leží Uh. Hradiště na $49^{\circ} 4' 30''$ sev. š. a na $35^{\circ} 7' 14''$ vých. d. a je vzdáleno od Brna 10 mil k jiho-východu; od Olomouce 8 m. k jihu.

Městem vede silnice do Uher a kolem města do Vídně. Podnebí zdejší je poměrně nejteplejší z celé Moravy.

Myšlenka, že zde stojíme na půdě svaté, krví slovanskou hojně zbrocené, zaujímá ducha pozorovatele tou měrou, že dříve, než oko své pobaví pohledem na město, ohlíží se kolem, hledaje toužebně, však marně, památky po slavném, pevném Velehradu.

Památek těch není více. Kopyta divokého koňstva maďarského dovedla zničení každou památku; jen ze srdce slovanských upomínka na slavný Velehrad nikdy nevymizela. I vracel se rozprášený lid na stará a jemu milá sídla a stavěl si znovu na hrobech otců nová obydlí. Tak povstalo nynější Staré Město, naproti Uh. Hradišti, jindy prostě „Velehrad“ nazývané, a sice před založením kláštera cisterciáckého v nynějším Velehradu. — Druhou památkou po staroslavném Velehradu je město „Uh. Hradiště“ jmenem svým. Název města „Hradiště“ vzat byl z úst lidu, a naznačovalo se jím místo, kde kdysi hrad stával, a sice dávný Velehrad.

Nuže vstupme na tu půdu posvátnou, se srdcem třeba stísněným, abychom prohlédli ty chudé pomníky zaslé slávy. Z dálky vítají nás 4 věže hradištské, z nichž dvě stejné jsou farního chrámu, z ostatních jedna patří radnici a jedna klášteru františkánskému.

I. Farní chrám.

Farní chrám sv. Františka Xav., dříve jezuitský, nalézá se na hlavním náměstí, kteréž symetricky uzavírá v obdelník. Průčelí chrámu, zdobené pěti kamennými sochami, z nichž socha patrona chrámu je nejpozoruhodnější, obráceno je na náměstí a končí se štítem ne vysokým mezi dvěma věžmi, kteréž se nad průčelím zdvihají. Věže jsou bez ozdob a bez slohových zvláštností a střechu mají baňovitou, krytou bílým plechem. Na věžích, mimo hodiny novější, nalézá se pět zvonů. Dva největší zvony (40 a 20 ct. těžké) pocházejí z rozbořeného, bývalého farního chrámu sv. Jiří, byly však přelity, a ostatní zvony (10, 6, 4 ct. tíže) lity byly r. 1594. Stavba chrámu zvenčí nemůže se pozorovati, poněvadž přiléhá na obou stranách na budovu cis. kasáren, dříve kolej jezovitskou, a na straně druhé na městský dům. — Hlavní vchod je z náměstí. Budova chrámová je 20° dlouhá, 10° široká a 8° vysoká. Klenutí je okrouhlé a zapuštěné do hlavních zdí, kteréž prolomeny jsou obyčejnými okny.

Chrám je rozdělen na tři lodi.

Hlavní oltář sv. Františka Xav. je vyveden částečně z mramoru cetechovického, Ondřejem Švejglem z Brna, a částečně z obmítkové malby od Tadeáše Suppera z České Třebové. Obraz sv. Frant. Xav. maloval Jan Hajniš z Prahy (1674).

V pobočních lodích chrámu nalézají se vždy tři kaple a naproti sakristii, v presbyterii je kaple loretánská s mramorovým oltářem a sochou P. M., která socha zřízena byla ze sbírky po městě a stávala v chrámu sv. Jiří, taktéž v kapli loretánské. Po zrušení zmíněného chrámu byla socha P. M. přenesena do uvedené kaple, kteráž zasvěcena byla svat. Viktorii, patronce města Hradiště. Ostatky svaté Viktorie nalézají se v pobočném oltáři.

Celkem je v chrámu 10 oltářů, jejichž obrazy jsou ceny nestejné a pocházejí nejvíce od malíře Ig. Raaba, laika řádu Ježíšova. J. Raab maloval obrazy: „Srdce P. J.“, „Bolest. B. P. M.“, „sv. Josef“, „sv. Ignác“, „sv. Alois“, a „sv. Anna“ pro oltáře téhož názvu.

Socha sv. Barbory je práce O. Švejgla. R. 1768 dal poslední rektor zdejší koleje jezovitské, P. Jos. Šimer, chrám důkladně opravit. Sochařské práce, mimo Švejgla (od něhož je kazatelna) provedli Frant. Hirnle z Kroměříže a Al. Morávek z Uh. Hradiště. Hlavní oltář, co do malby, kteráž je podobna komposici mnoha jiným v bývalých jezuitských chrámech (v Litoměřicích), obnovil laik řádu Adam Freitag. Varhany pro chrám zho-

toví Jezuita, František Horčíčka, kteréž nyní novými byly nahrazeny.

Vedle hlavního chóru, nad vchodem, nalezá se menší chor a po stranách dvě řady oratorií pro lid a v presbyteriu pro vzácnější návštěvovatele chrámu.

V chrámu jsou tři hrobky.

Před hlavním oltářem nachází se klášterní hrobka a v hrobce uprostřed chrámu odpočívají tělesné pozůstatky zakladatelky kláštera, Kateřiny Alžběty Zoubkové ze Zdětína, kteréž r. 1692 z Brna sem přeneseny byly.

U vchodu, uvnitř chrámu, stojí missiionářský kříž z r. 1875. — Vnitřek chrámu činí dojem velebný.

II. Bývalá kolej řádu Ježíšova.

Bývalá budova kolejní, kteráž chrám obkličuje a nyní vojsku k ubytování slouží, vyniká pouze rozměrem svým.

Základní kapitál ku založení nové koleje a tudíž i zdejšího farního (nyní) chrámu darovala Kateřina Alžběta, dcera Viléma Zoubka ze Zdětína, pána na Zdoukách a Habrovanech, co poslední potomek rodu svého, r. 1635.

Pro novou kolej byl vyhládnut Kroměříž, kdež kardinál z Ditrichštejnů řádu daroval k témuž účelu kapitolní dům a nástupce jeho chrám sv. Trojice. Jezuité sídlili v Kroměříži skutečně po 8 roků, až když Švédové Kroměříž vypálili, tu utekli se do pevného Hradiště (pod rektorem Janem Jaranovským) a r. 1643 přenesli sem sídlo své z Kromě-

říže trvale. Hned v prvním roce měli Jezuité 200 žáků ve svých školách. Mnozí členové řádu vypomáhali ve správě duchovní a dva měli stálé missie mezi luterány na Valašsku. — Při školách měli Jezuité (od roku 1670) i chlapecký seminář.

R. 1654 započato se stavbou nové koleje a slavnostní položení základního kamene odbývalo se dne 24. června zm. r. Ku stavbě, kteráž pro nedostatek pevných základů provedena byla na pilířích, přispěli nejvíce Petrsvaldský z Petrsvaldu a na Buchlově; Jan hrabě Rotal na Napajedlých; Zuzana z Doči na Vsetíně; Esther z Forgáčů na Broumově a j. v.

S jakou horlivostí úkol svůj mezi luterány zdejšími Jezuité plnili, svědčí již ta okolnost, že od r. 1643 1645 obrátili 1791 protestantů a jednoho mohamedána na víru katolickou. „Litterae annuae“ či zápisky kláštera svědčí o činnosti jejich v letech 1730 až 1767.

Dospívající stavba koleje a chrámu k svému dokončení zastižena byla požárem r. 1682, který ji docela zničil, takže řeholníci znova se stavbou počítí musili.

V klášterním chrámu bylo ročně 151 kázání v jazyku českém a 44 cvičení náboženských, kdežto ve farním chrámu sv. Jiří ročně 93 kázání v jazyku německém se odbývalo. Ročně mívali Jezuité až 30.000 komunikantův. R. 1742 vyplatil klášter 9000 zl. výpalného pruskému vojsku. (Dokončení.)

Domácí zprávy.

Zvonice sv.-Jindřišská. Stověžaté Praze přibyla věž nová, jedna z nejpyšnějších v řadě družek starších. Architekt *Jos. Mocker* okrášlil Prahu novým památkám. Pražské věže jsou zvláštností, jako v jiných městech nese snadno naléztí lze. Jako strážcové stojí na nejdůležitějších bodech města, kde hlavní proud života se sbíhá: obě věže mostecké, pražská brána, zvonice sv.-Jindřišská. Cizinec v Praze tak snadno zblouditi nemůže. Věže rozestavené u prostřed hlavních ulic a různých čtvrtí města ukazují mu cestu. Jsou hlavní a charakteristickou okrasou Prahy. Jde-li od novoměstské radnice vodičkovou ulicí k náměstí sv. Václavskému, přicházíš na místo, kde obě věže spatřuješ, v předu a v zadu, jak na sebe se dívají. Aby dojem jednoty, jakou na pražských památkách obdivujeme, rušen nebyl, sousedka sv. Jindřicha sloužila patrně architektu za vzor nové věže.

Ale jen v myšlence základní spatřuješ příbuznost, ve všem ostatním volnost a původnost. Nové tvořiti a jednoty nerušiti jest výsadou umělectví. Fysiognomie Prahy věží sv. Jindřišskou neutrpěla, nýbrž získala. Jako u novoměstské věže i zde na vypuštěných krákorcích nárožních čtyry štíhlé vížky obklopují hlavní věž stanovou, na které lehounká vížka jako v sedle sedí. A předce jaký to rozdíl zde a tam. Na zvonici sv. Jindřišské nepřebývá žádný hlásný a proto na místo galerie ke čtyřem uhlám světa upravily se ciferníky zasazené do zvláštních vikýřů ozdobených vkusnou lomenicí s růžicí a krabolkami mezi dvěma fiálami. Prázdná pole v levo a v pravo vyplněna jsou do ulice Jindřišské čtyřmi znaky měst pražských v barvách, ku kostelu cimbály hodin. Čtvero nárožních vížek spojeno jest krytými chodbami s hlavní střechou, jejíž kollosální plochy oživeny jsou

vnadnými vikýřky. Na sedle pak střechy sedí přeutešená vízka šestihranná s lucernou a lomenicemi, které jsou okrášleny růžicemi a krabolemi; u prostřed pak zdvihá se vysoko do vzduchu štíhlý šestihranný jehlanec v nárožních hranách ozdobenými vnadnými krabolemi. Nová věž slouží k okrase Prahy a ke cti architekta. — Jako ostatní památky pražské má také zvonice sv. Jindřišská svou historii. Založením Nového města pražského ukázala se potřeba nového kostela, který r. 1348 počal se budovati ke cti sv. Jindřicha a sv. Kunigundy s věží v průčelí, která však na velké zvony nestačila. Když hlavnímu chrámu Nového města pražského mělo se dostati velkých zvonů, položeny jsou základy k mohutné zvonici bezpochoby na počátku XV. věku, jak ráz stavby ukazuje. Války husitské stavbu přerušily a teprve za Vladislava II. zvonice dokončila se. Jest stavěna zevně z kamene tesaného, uvnitř z lámaného a stávala na severozápadní straně velkého hřbitova. Polovypuklá dřevorezba v chrámu Páně sv. Víta na Hradčanech a Sadelerovy rytiny z r. 1606 ukazují dřívější podobu věže. Na vypuštěných krakorcích stávalo čtvero nárožních vízek spojených galerií kolekolem obíhající, mezi nimiž vypínala se vysoká věž s řední zlatou makovicí zakončená. Když r. 1648 Švédové zmocnili se Menšího města pražského, zvonice sv. Jindřišská od měšťanů a studentů obehnaná jest příkopem a hrází a od nepřátel velkých škod utrpěla. R. 1767 dal magistrát Nového města pražského věž chatrnou nově zdělati. Čeho však nedovedly dříve kule švédské a napotom r. 1757 pruské, způsobil živel mocnější válek. Dne 30. ledna 1801 zlomil prudký vítr svršek hlavní věže, která sřítivši se prolomila střechu i klenbu kaplí sv. Jana Nep. a sv. Lukáše a kusou zůstala až do roku tohoto. Rada městská, která s velikým nákladem pečuje o zachování vzácných památek, světila zbudování nové věže na zvonici architektu Josefu Mockerovi, který věkové dílo šťastně dokonil.

Velechrám sv.-Vítský. Vnitřní úprava a vyzdobování dómu sv. Vítského utěšeně pokračuje. Dříve než chrám v celistvosti se dostaví, stkví se bude stávající vnitřek v celé nádheře své, tak že napotom soustavně bude lze odvažovati se na stejnorodou a nákladnou úpravu nových částek. Kdykolivěk člověk na Hradčany zavítá, bývá každé překvapen utěšenou novinkou. V první řadě pouťají *malovaná okna*, jimiž až na jediné, o které však již také postaráno jest, veškeré kaple chrám jako věncem obklopující ozdobeny jsou. Jeví-li se v čem neobvyčejný, přeutešený a věru

podivuhodný pokrok, spatřuje se v tomto oboru zejména od té chvíle, co stavitel dómu svato-Vítského architekt Jos. Mocker s malířem F. Sequensem jali se komponovati malby do oken. Architekt komponuje celek a Sequens zhotovuje cartony figurální. Výsledek společné, svědomité práce potěšuje každého, kdokolivěk do chrámu sv. Vítského vstupuje. Prvním společným dílem jest jedna částka velkého okna v kapli sv. Sigmundské, věnované od nejd. p. generálního vikáře Alberta Küffera, rytíře z Asmansvilly a jeho šlechtné sestry a velkomyslné dobroditelkyně sv. Vítské katedrály paní Moravcové. Druhý krok učiněn jest na sklonku roku minulého zasklením tří oken v kapli Šternberské, z nichž dvě daroval J. M. nejd. světicí biskup Dr. Karel Průcha, třetí pak uroz. paní hraběnka Saint Quentinová. Pokrok jest tak značný, že oba umělci novým tím plodem zastínili již i první své společné dílo. Celá compositio nese se slohem veleušlechtilým. V utěšeném rámci bohaté architektury jsou zasazeny obrazy ve skle malované. V prostředním okně stkví se svrchu blahoslavená Panna Maria s božským děťátkem, majíc po obou stranách klečící anděly, v dolejší pak řadě jsou postavy sv. Vojtěcha, sv. Doroty a sv. Benona. V oknech bočních spatřují se sv. apoštolé Ondřej a Jakub st., sv. patronové naši: Vít, Anežka česká a Jan Sarkandr, pak svěci: Alois, Alfons a František Paulánský. Jedva že nová okna velezdářilá, která každého uspokojila a potěšila, zasazena jsou, vzbudil Pán Bůh nové dobrodince, kteří podobnou okrasou kapli Pernštýnskou opatřiti se uvázali. Vdp. prelát scholasticus Antonín Jandourek věnoval dvě a J. Ex. paní hraběnka Leopoldína z Thun-Hohenštejnů jedno okno. Ve středním okně spatřujeme svrchu sv. Jana Nepomuckého s dvěma anděly, dole pak po obou stranách hraběcího znaku svaté patrony rodiny: sv. Bedřicha a Leopolda. V oknech na pravo a na levo ukazují se dva utěšené obrazy: Rodina Páně — sv. Josef, Panna Maria s Ježíškem u prostřed, na druhé straně: sv. Antonín Paduánský, jemuž na modlitbách meškajícímu se zjevuje božské pachole. Pod hlavními výjevy stojí ctihodné postavy apoštolské, sv. Jan a sv. Tomáš. Architekturu a celou soustavou odpovídají nová tato okna dříve uvedeným v kapli Šternberské, živostí však, umírněností a krásou nad ně vynikají. Mohou vším právem čestně závoditi s tím nejlepším, co v nové době vůbec v jmenovaném odvětví uměleckém kdekolivěk vykonalo se. Cos lepšího s těžší by se našlo. Oba umělci spokojeně mohou divati se na dílo své. Zda-li starší okna malovaná z doby Krannerovy vedle no-

vých na dlouho obstojí, ukáže budoucnost. Rozdíl jest příliš nápadný a nepochybujeme, že jednou za stejnorodá budou vyměněna. Škoda! že zdařilé plody českých umělců v Čechách prováděti nelze. Malovaná skla dodává innohostecký ústav Neuhauserů. Kéž se odváží některá sklenárna česká na nesečné sice, ale za to vděčné a časem i výnosné pole uměleckého průmyslu tohoto! Možná že by pak po vlasti probudil se vkus ozdobovati okna chrámů Páně v městech i vesnicích sklem malovaným, jako druhy zde bývalo. Redaktor však nepochybuje, že vyslovené přání zůstane hlasem volajícího na poušti. Proč by však nemohla přistí, dostavěná část budoucího velechrámu stkvíti se prací českou? Času na vývin zbylo by dosti, než dojde k zasklení oken v rozšířené svatni.

Jestli vyplněním veškerých oken v kapliích chrám obklopujících malovanými ve skle obrazy celek milé se zakončuje, utěšeně počíná se prováděti dílo nové — *polychromie jednotlivých kaplí*. Jedna kaple — sv. Anny — jest již dokonána. Jednota přátel vlasteneckého umění v Čechách nákladem fondu svého dala celou kapli zříditi a okrášlit. Tři umělci zde účinkovali. Architekt Mocker stavěl kamenný oltář, sochař Ludvík Šimek provedl sochy, † Jan Svrtens řídil malby na stěnách a zhotovil cartony okna barevného. Malby provedeny jsou barvami voskovými. Na čtvero stěnách postupují malby ve třech odděleních. V nejspodnějším oddělení pouze konturami a v druhém barvami vypravuje se legendární životopis sv. Anny, v třetím pak pod samou klenbou ukazují se čtyry výjevy, jejichž souvislost s úkolem méně se shoduje: Zvěstování andělské, Narození, Smrt a Vzkříšení Páně. Modrá klenba se zlatými hvězdičkami celek zakončuje. Ve skle malované okno představuje rodokmen královského rodu Davidova. Kvítek z kořene Jesse vypučel; z útrob jeho vyrůstající kmen rozkládá se ve větve, které obírají poprsí otcův a králův a zakončují se rozvitým květem, z něhož blahoslavená Panna vystupuje, — kvítek z kořene Jesse. Pod oknem stojí kamenný oltář a v něm tři kamené sochy v kapličkách pro ně upravených; v prostřední sedí svatá Anna blahoslavenou Panenku vyučující, na pravo a na levo svatý Lukáš a svatý Method, patronové malířů a umělců, první povšechný, druhý náš zvláštní; tento na desce s Kristem Pánem, soudcem světa, onen s podobiznou Marie Panny, kterou maloval. Sochy jsou mistrné a výtečně pracované z kamene istrianského medolino. Kamenný oltář v kamenické dílně sv. Vítké vyvedený nese na sobě ráz gotického slohu Mockerova. Stavitel velechrámu tvoří dle

vlastních myšlenek svých, tak že práce jeho s určitostí za plody jeho ducha se poznávají. Celý oltář se polychromoval a první toho druhu pokus tak se zdařil, že polychromie slaví vítězství. Zlatem a barvou jednotlivým článkům dostalo se teprv platnosti. Barva jest zde pomocnicí architektury a plastiky a učinila z oltáře skutečný skvost a jak býti má, první předmět kaple. Porovnávajíc s ním jiné dva oltáře kamené — hlavní a onen v kapli Arnoštově — jak chudými jsou a neoživenými bez zlata a barev! Polychromie odívá životem a jarem. Holý kámen opukový značí sniž a zimu. Příroda, když se probouzí a raduje, odívá se nejpěknějším rouchem barev. Cit zvítězil. — Celá kaple jest plna života a barev, a ačkoli lze ledacos vytýkati obrazům na stěnách v koncepci, barvě i způsobu provedení, (redaktor odkládá poznámky na dobu, až kaple Martinická vymalována bude), jest celkový dojem kaple od podlahy až ku klenbě, oltářem, epitafiemi a mřížkou opatřené, lahodný. Dojem ten působí malba. Jedna kaple jest již hotova a druhá v práci. Martinickou kapli, v níž mramorový oltář Achtermannův od vdp. probošta kapitolského Würfela se nachází, malbami ozdobuje Fr. Sequens al tempera. Malovaná klenba křížová jest již odhalena a došla veliké pochvaly znaleců kompetentních. Kolem malovaných a zlacených žeber táhnou se bordury bohaté. V trojhranných pak polích na modrém hvězdami posázeném pozadí svítí s nebe čtvero allegorických figur, představujících víru, naději, lásku a pokoru. Stěny jsou již rozděleny a malovanými ornamenty opatřeny. Do prázdných ploch budou se malovati výjevy ze života sv. apoštola Ondřeje. Budoucího roku bude zeď oltářní dohotovena a lze nadíti se díla uměleckého, protože mistr Sequens neuzívá pomahačů, nýbrž sám obrazy provádí. Náklad na vymalování činí J. Ex. p. hrabě Jindřich Clam-Martinic. — A již také vymalování třetí kaple jest pojištěno. Kapli Waldštyuskou uvolil se na vlastní útráty malbami okrášlit J. Ex. p. hrabě Arnošt z Waldšteina. — Redaktor nepocítil v sobě ještě nikdy touhu po bohatství; teď by si však přál býti dědicem nějakého amerického strýce. Dal by svým nákladem obnoviti sv. Václavskou kapli a pak by rád a šťastně umíral. — Není již pochybnosti, že jako okna naleznou i malby v jednotlivých kaplich svých dobrodinců. Hospodin žehná dílu svému.

Z jara započne se zakládati druhá průčelní věž, k níž vyžaduje se část dvoru stávajícího pod hlavní věží probošství. Nové probošství za kostelem na náměstí sv. Jiřském jest již zbudováno a na jaře vnitřek bude

upraven. Příštím rokem bude prolomen zazděný požárem. zničený jižní portál a mosaikové obrazy nad ním, dílo toho druhu na severu evropském jediné, budou obnoveny. Bude to portál přeutešený. Třemi otevřenými vchody vcházeti se bude do otevřené předsíně, která uvnitř portál jediný tvoří. Bohatá klenba v jedno se zblhává a na svobodně stojícím sloupu spočívá. Portál a postranice ozdobeny budou sochami. „Porta aurea“ bude otevřena. Národnímú skvostu přibude také z venčí nové vnaďy.

Nové probošství na Hradčanech jest jednou z nejutešenějších a svého druhu jedinou budovou v Praze. Jest stavěna z tesaného kamene a z cihel neovrhnutých. Vysoká střecha bridlicová ozdobena jest lomenicemi a krásnými vikýři. Na první pohled se poznává, že jest to dům duchovního hodnostáře, který patří ku chrámu Sv. Vítskému. Popis bude následovati, až vnitřek krásně založený bude zřízen. Budovu stavěl architekt Mocker.

Lehner.

Literatura.

Hora Kutná a její okolí. K potřebě cestujících i domácích sepsal *Jan J. Řehák*, profesor c. k. vyšších reálních škol Kutnohorských. S novým plánem města od profes. V. Lavičky. — Nákladem kněhupectví Karla Šolce v Hoře Kutné. Str. 232.

Ve vlasti naší na štěstí čítáme několik měst, kde sbory profesorské jsou skutečnými učiteli netoliko studující mládeže, nýbrž města celého, vůkolí a vlasti. K takovému městům náleží zajisté Kutná Hora. Sbor profesorský stojí v čele života vědeckého a literárního. Cím profesori vyšších reálních škol jsou městu, nejlépe se spatřuje z jednateľských zpráv archaeologického spolku „Vocel“, z podnikův směřujících ku zachování památek stavitelských, jimiž po Praze žádné druhé město české vykázati se nemůže. Je-li povinností každého vlastimila, aby znal minulost národu svého a oceňoval i vážil sobě památníků bývalé slávy, jest potřebí dávatí lidem do rukou spisy poučné vyhovující potřebě časové. Takový spis s plní a důkladností sepsal profesor Jan Řehák na poučenou nejen domácích a cestujících do Kutné Hory zavítavších, nýbrž také širších kruhů, kteří sledují rozvoj literatury české. „Hora Kutná a její okolí“ jest jednak monografií památného města, jednak rukověti cestopisnou, která cestovatele provází náměstími a ulicemi, ukazuje i vysvětluje, co kde památného v městě a ve vůkolí se vyskytuje. Bohatý materiál rozvržen jest na dvanáct odstavců: I. Poloha města a poměry přírodní II. Rozhledy. III. Statistika. IV. Krátký nástin dějin Kutnohorských. V. Dolování a mincování. VI. Znamenitější budovy. VII. Ozdoba ulic. VIII. Proslulí spisovatelé Kutnohorští. IX. Procházky bližší a další X. Ukazovatel pro cizince. XI. Prameny XII. Seznam významných technických. Přidaný plán města nově zhotovený od prof. V. Lavičky v měřítku dosti velkém orientování se nad míru usnadňuje. Přátelé vlastenecké topografie vřele vítají spis časový a nebude věru knihovny, která by s radostí nevradila zásadně dílo do sbírek svých.

Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české. Vydává *J. J. Řehák*. (Pomocí archaeologického sboru „Vocela“. Nákladem Karla Šolce v Kutné Hoře 1879. Stran 24. Sešit I.)

Obsah: 1. Jakub řezbář, děd Daniela Adama z Veleslavína List z dějin českého umění 2. Kdy byl malován fresky v kostele sv. Barbory a kdo na ně nakládal? 3. Kdo maloval fresky v kostele sv. Jana Nepomuckého? 4. Skretova pieta v chrámě sv. Jakuba a pieta Caracciho v Praze.

Na vysvětlenou stůž zde předmluva spisu samého. Profesor Jan J. Řehák píše:

S péčí rostoucí hledí sobě novější dějepisectvo odvětví historie dříve ne valně pěstovaného, vnitřného totiž žití a bytí národů. jehož účinky v zřízení společenském i náboženském, v mravech a obyčejích, v písemnictví, umění a průmyslu se objevující zahrnujeme společným jmenem historie kulturní č. dějin vzdělanosti.

Utěšený ruch ozývá se v té příčině také na roli dějpisu českého, a vším právem doznává tu speciální historie měst, jakožto ohnisk kulturního vývoje, vzdělávání velice účinného.

Hora Kutná někdy obec po Praze nejlidnatější, miláček koruny, pokladna království, na literární vzdělání laskavá a umění milovná, tato pamětnice skvělé minulosti nad jiné toho zasluhuje, by místo, které jí a předním mužům jejím přísluší v dějinách vzdělanosti, náležitě došlo ocenění.

V tom ohledu nemálo již bylo psáno směrem především dvojím. Co do dějpisu hornictví a mince jest kniha hraběte Kašpara Šternberka dílem posud nepřekonaným, ač doplnění ne neschopným. O četných uměleckých památkách kutnohorských zejména slavný Jan Er. Vocel klassická napsal pojednání, a za jeho příkladem brali se F. B. Mikovec, B. Grueber, F. Beneš, P. M. Veselský a j. Mimo to i jiným stránkám života kulturního v různých knihách i článcích dostalo se povšimnutí; leč práce zbývá tu ještě hojnost.

K vyplnění nevyrovnaných dosud mezer poctivě přičiníti, budiž ákolem „Kutnohorských příspěvků k dějinám vzdělanosti české.“

„Kutnohorské příspěvky“ přináseti budou, ve lůhách volných vycházejíce, historické články o poměrech a proměnách zřízení obecního a církevního, o hornictví a mincovnictví, obrazy ze společenského života někdejších Horníků, pojednání týkající se umění a literatury, jakož i životopisy vynikajících mužů kutnohorských.

Sláva! Těšme se na pokračování. Kdyby po vlasti všudy tak se dělo, měli bychom v krátké době bohatý materiál k dílu, jakého až dosud na-

prosto postrádáme — k českým dějinám kulturním
Vivat sequens!

O zakládání měst v Čechách v třináctém století. Sepsal *Fr. J. Zoubek*. Vydala Beseda Učitelská. V Praze 1878. Str. 68.

Velebitným příspěvkem k dějinám vzdělanosti české jest spis učence a ředitele českých škol Smíchovských *Fr. J. Zoubka*, „Mezi nejdůležitějšími proměnami v dějinách Českých jest zakládání měst a svobodného stavu měšťanského jakožto podvalí moci panovnící a podpory její proti mocnému panstvu. Dálo pak se zakládání to po celé třinácté století, zvláště a soustavně za panování Přemysla Otakara II.“ Těmi slovy spisovatel pronesl program pracného a záslužného díla. Co tu materiálu sebráno a soustavně spořádáno, ukazuje obsah.

I. O sídlech a živnostech v Čechách za řádů slovanských: Hradý (urbes), původní jich spůsob i pozdější přestavování. Stavitelství v Čechách. Arabská zpráva o Praze 973. Dědiny rodové a jich zřízení. Spůsob vsí slovanských a německých. Újezdy. Lhoty. Rolnictví a řemesla a jiná zaměstnání ve všech a podhradích. Hosté. Židé. obchod s otroky, lichva. první jich vybíjení Týn a ungelt v Praze. Obec německá v Praze, její zřízení, město Pražské. - II. Zakládání vsí a měst německých: Města vláská a německá. Osazování polabských zemí slovanských. Osazování Němců v Čechách. Kterak byly vsi německé vysazovány. Úrok. Rychty, rychtáři. Vysazování starých vsí českých právem německým. Listinné stopy žito-bytí městského před Přemyslem Otakarem II. Hradý za Václava I. Proměny za Otakara II. Úmysl jeho šířiti svobodný stav městský. Odkud název „starý“ při městech. Vyhánění Čechů z podhradí. Dalemil o Přemyslovi Forma listu na vysazení města u hradu. Rychnovy a jiná jména. Osazovatelé měst. Založení města Políček. Lány. Zdi městské. Měšťané němečtí. Rozložení a výstavnost měst. Rychty najímání Práva městská. Knihy městské. Hospodářství polní Lánu přeměňování. Vysazení Doks. Řemesla v městech Čechové. Monopol. Dělení práce. Cestování. Obchod. Právo skladné. Roland Pečet městská. Hornictví

Německý Brod. Města po zkáze braniborské. List Václava II. městům. Měst brauný spolek proti šlechtě Úvaha závěrečná. Úkol měst nyní. - III. Starší zprávy o městech a měšťanech některých. (Pořádkem abecedy.) - IV. Přídavek: 1. Privilegium Soběslava II. udělené Němcům v podhradí Pražském. 2. Svobody a práva měšťanů Německo-Brodských. - Registřík místních jmen (jména osob při místech v textu najdeš).

Za důkladné dílo jsme díkem zavázání učennému spisovateli a dychtivě očekáváme v předmluvě slíbené „sepsání o městech a o umění za Karla IV.“

Farní osady děkanství někdy Ořechovského. Z tištěného programu českých škol Smíchovských z r. 1878 a 1879. Od *Fr. J. Zoubka*. Nákladem obce Smíchovské. Str. 34.

Co v Kutné Hoře za pomoci archaeologického spolku „Vocela“ vycházeti počíná, činí již po několik roků ředitel českých škol Smíchovských *Fr. J. Zoubek* v programech školních, v nichž uveřejňuje skutečně vzácné a mistrné monografie farních osad děkanství někdy Ořechovského. K historickým dokladům přidává popisy uměleckých a starožitných památek s důkladností a odbornou znalostí, jako řídce se vyskytuje. Úsečný sloh jeho umí málo slovy pověditi mnoho. K výtečnému obsahu druží se krásná mluva. Jak doslycháme, z našejší dp. farářové Zoubkovy monografie do památních kněh farních. V uvedených dvou programech popisují se následující osady: Zlechow, Reporyje, Butovice. Slivenec, Chuchly, Radotín, Svätý Havel nad Zbraslaví, Černošice, Mokropsy, Sv. Kilian, Jilovistě, Trnová, Třebotov, Leštnice, Sv. Jan v Skalách, Mořiny, Slupy, Dobřichovice. — V letošním programu popsal nad to „nejstarší památku historickou na Smíchově“, kostelík smíchovský s románskou apsidou. Kostelík, pravím, protože kostel teprv stavěti se bude. Až pak státi bude, kdož ví, jaký osud zastihne „nejstarší památku historickou na Smíchově“? *Fr. J. Zoubek* popisem svým na důležitost staré památky upozornil. Kmetů si vážíme pro stáří. Zdaž nový Smíchov nejstarší památku zachová?

Lehner.

Pozvání ku předplacení.

„METHOD“ VI. ROČNÍK,

vycházeti bude roku příštího jako dosud dvanactkrát do roka. Pojednání o slohu gotickém znázorněno bude četnými vyobrazeními.

Předplatné (2 zl. celoročně) přijímá redakce „Methoda“ v Karlíně čís. 234.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamae za sýlány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU,

zároveň

organ odborů pro výtvarné umění a archaeologii

při

AKADEMII KŘESŤANSKÉ V PRAZE.

Majitel, vydavatel a redaktor :

F. J. LEHNER.

VI. ROČNÍK.

V PRAZE.

Kněhtiskárna MIKULAŠE a KNAPPA v Karlíně.

1880.

Obsah VI. Ročníku „Methoda“.

I. Články.

Církevní slohy stavitelské:

VI. *Sloh gotický. F. J. Lehner.*

Poznámky obecné (str. 2). Základní živlové, Oblouk lomený (str. 18). Rozestavení a tvar pilířů (str. 31). Hlavičky. Oblouky. Žebra klenbová (str. 66). Spodní a vrchní stěna, Triforium (str. 73). Okna (strana 90). Pádorys. Kostely jednolodové (str. 102.), dvou - troj- (str. 115.) a paterodní (str. 138).

Zodpovídané »Otázky archaeologické«:

(Pokračování.)

19. Uherské Hradiště. *J. Eraz. Vitásek* (str. 8).

20. Farní chrám sv. Máří Magdaleny ve Chvalšínách (strana 13). 44. Poutní a farní chrám Panny Marie v Kajově. *Josef Hůlka* (str. 125, 133).

21. Moravany (str. 25). 22. Světí (str. 26). 23. Chlum (str. 27). 24. Dašice (str. 28). 25. Hostovice (str. 30). 26. Komárov (str. 30). 27. Slepotice (str. 51). 28. Roveň (strana 85). 29. Plátnice (strana 86). 30. Ostřetín (str. 86). 31. Veliny (str. 87). 32. Holice (strana 87). 33. Ředice (str. 89). 34. Vysoké Chvojno (str. 97). 35. Býstř (str. 98). 36. Dřítěč (str. 98). 37. Sezemice (str. 99). 38. Albrechtice (str. 109). 39. Kunětice (str. 110). 40. Hradní kaple v zámku Kunětickém (str. 111). 41. Opatovice (str. 111). 42. Osice (str. 112). 43. Podulšany (str. 113). 45. Rosice (str. 136). 46. Třebosice (str. 137). Napsal *J. Nechvíle*.

Starobylý chrámec sv. Martina na Vyšehradě. *Václav Štulc* (str. 121).

Stavba chrámu sv. Bartoloměje v Rakovníce. Dr. *S. Winter* (str. 61).

Historické poznámky o kostele sv. Vavřínce na Kaňku. *Braníš* (str. 113.)

Hrob a ostatky sv. Vojtěcha. I. Doklady historické. II. Historická záhada. III. Rozluštění. (S 5 vyobrazeními.) *F. J. Lehner* (str. 37).

Jubileum řehole sv. Benedikta. *F. J. Lehner* (strana 49, 63, 75).

Benediktinská kolonie umělců v Emausích. *F. J. Lehner* (str. 3).

Staré zprávy o farářích v Čechách. Profesor *Augustin Sedláček*. 7. Ratibořice (str. 20). 8. Vranov (str. 53). 9. Protivany a Stusyně (str. 93). 10. Chýnov (strana 141). 11. Obratany (strana 141). 12. Věžná (str. 142).

Inventáře »kostela Pražského« ze XIV. století. *Karel Konrád* (str. 53).

Přehled církevně-umělecké činnosti v Praze r. 1879. *F. J. Lehner* (str. 20).

Papírové »Boží hroby«. *J. Kašpar* (str. 55).

II. Akademie křesťanská.

Valná hromada (str. 56).

Audience u J. V. císaře Františka Josefa (str. 71).

Dary: J. M. biskupa Dr. Kar. Příchy (str. 21, 48), dr. Fr. Bauera (str. 48), další dary (str. 119).

Odkazy kř. Akademii: † farář Šim. Mottl (str. 21), † farář František Řezáč (str. 21).

Odbor umělecký.

Jednatelská zpráva za rok 1879 (str. 56).

Memorandum (str. 56).

Gotická monstrance Akademie křesť. dle nákresu J. Mocker-ova (str. 7). (S vyobrazením.)

a) *Vyřizené záležitosti*:

Úpravy chrámů: Nákresy na kostel v Korouhvi (architekt Mocker, str. 35). Nákresy na rom. kapli pro J. J. kníž. Löwensteina (str. 57). Polychromie a úprava kostela v Ledči od archit. Mockera (str. 83).

Oltáře: Hlavní oltář sv. Martina pro nový farní kostel ve Mšeně (str. 22). Hlavní oltář pro farní kostel v Hostouni (str. 22). Hlavní oltář pro farní kostel ve Zlonicích (str. 48). Hl. oltář pro chrám sv. Barbory v Kutné Hoře (strana 58). Mariánský oltář pro farní kostel v Křečhoři (str. 95).

Kazatelny: Pro farní kostel v Hostouni (str. 22).

Obrazy: Křížová cesta (str. 158). P. Marie de perpetuo succursu (str. 72). P. M. růžencové a Srdce Páně (str. 83). Sv. Stanislav, sv. Jan Křtitel a Sv. Ottilie (str. 83). Svat. Josef (str. 95). Sv. Leopold (str. 131).

Sochy: Pro kostel v Kydlinách (str. 48). Svatý Jan Křtitel pro kostel Volšanský.

Monstrance: Pro Malkovice (str. 7), pro Chicago v Americe (str. 22), pro Předmostí (gotická, strana 35), pro Ohrozm (got., str. 35), pro dp. J. Stahala (str. 56), pro uroz. pl. hrab. Wodzickou (str. 83), pro Veselíčko (str. 119), pro Hrabín (got., str. 131).

Ciboria: Pro Malkovice (str. 7), pro urozenou paní hrab. Swértsovou (strana 48), pro uroz. paní hrab. Wodzickou v Krakově (str. 83), pro dp. Vojtěcha Gerberta (str. 83), pro Chicago v Americe (str. 119).

Kalichy: Pro J. M. nejd. biskupa Haise (strana 8) Pro Malkovice (str. 8). Pro dp. A. Kloboučnicka (str. 8). Pro Pustou Polomi (str. 35). Pro Unterreichenstein (str. 35). Pro dp. Fr. Michlera (strana 58). Pro vp. Hálku, dp. L. Ludvíka (str. 58). Pro dp. Št. Resslera (str. 72), pro dp. Polance (str. 58), pro vdp. dr. V. Hronka (str. 72), pro dp. Adolfa Scharfenbergera (str. 72), pro vdp. opata J. Rottera k jubileum (strana 83), pro uroz. hrab. Wodzickou v Krakově (str. 83), pro vdp. Jana Ječmena (str. 83), pro dp. Rösslera (str. 48), pro Komárov

(str. 95), pro dp. V. Botschana (str. 95), pro ústav Mariánský ve Warnsdorfu (str. 95), pro vdp. V. Hajného (str. 119), pro dp. Jos. Franke (str. 119), pro dp. K. Hopfingera (str. 119), pro vdp. Hanáka (str. 131), pro Msgr. Schönborna (str. 142).

Pacifikál: vp. J. Konečný (str. 119).

Relikviář: Pro J. M. nejdůst. biskupa Haise (str. 72), vdp. dr. F. Bauera, dp. K. Gösslera (str. 119).

Skleněný lustr: Pro kostel v Přísečnici (str. 119).

Různé náčiní kovové: Konvičky stříbrné (str. 22, 72).

Prápory: pro S. Louis v Americe (str. 48, 72).

b) *Nová objednání*: (str. 8, 22, 35, 48, 58, 72, 82, 95, 120, 132, 142).

c) *Rozpočty*: (str. 8, 22, 36, 48, 59, 72, 82, 95, 120, 132, 142).

Odbor archaeologický.

Jednatelská zpráva za r. 1879.

III. Literatura.

Kutnohorshé příspěvky k dějinám vzdělanosti české. Sešit II. Prof. *Jan Řehák* (str. 72).

Nebeský lékař Kristus Ježíš v svém obraze v Chrudími, Děkan *Jan Svoboda* (str. 83).

Jan Vachů, *Klim. Čermák* (str. 84).

Les arts à la Cour des Papes pendant les XV, XVI, siècles, *Eugène Müntz* (str. 84).

Wissenschaftliche Studien und Mittheilungen aus dem Benediktiner Orden, P. *Maurus Kinter* (str. 95).

Hlavní chrám sv. Víta, *Fr. Eckert* (str. 96).

Die Kunst und ihre Formen. *J. Führich* (str. 106.)

Styllehre der architektonischen Formen der Renaissance. *Alois Hauser* (str. 106).

IV. Zprávy domácí.

Oprava malostranské mostecké věže (str. 23). Arkýř na staroměstské rádnici (str. 34). Liberecká věž arciděkanského chrámu (str. 34). Věž brněnské katedrály (str. 35). Kostel sv. Bartoloměje v Plzni (str. 47, 105). Basilika svat. Václava na Smíchově (str. 47, 104, 131). Děkanský chrám Páně v Chrudími (str. 63). Dokončení Kolínského velechrámu (str. 96, 108, 132). Probošství Hradčanské (str. 105). Kostel v Tvarožné (str. 129).

František Sequens (str. 23). Obraz Pavla Veronského v biskupské residenci litoměřické (str. 23). Nejstarší obraz svat. Václava v Římě (str. 46). Staré malby objeveny v Prachaticích, v Plzni a v Jindřichově Hradci (str. 71).

Knihovna kapitoly Vyšehradské (str. 94, 106). Umělecké a archaeologické přednášky v seminářích (str. 94). Britické museum (str. 96). Dvorní musea Vídeňská (str. 107).

Svatý Prokop a bývalý benediktínský klášter na Sázkavě (str. 23). Emausy na Slovanech (str. 33). Benediktínské jubileum (str. 34). Předklášteří Tišnovské (str. 35). Proč Karel IV. stavěl kostel sv. Jindřicha (str. 47). Bývalý klášter Trinitářský (str. 59). Pozemek kostela Smíchovského (str. 82). Umělec mecenášem (str. 108).

Výstava spolku architektů a inženýrů (str. 34).

Výstava starožitností v Čáslavi (str. 79).

Výroční zpráva Jednoty svato-Vítské (str. 68, 80). »Vocel«, archaeolog. sbor v Kutné Hoře (str. 106).

V. Mosaika.

Průčelí dómu Florentinského (str. 24). Věže dómu Kolínského n. R. (str. 23.) Kostel sv. Marka (str. 36).

Rubensova díla (str. 24). San Donato (str. 36, 84). Staré malby (str. 36).

Jamnitzerova tabule (str. 60).

Kazatelna Kapistránova (str. 24). Císařský oltář v Nazaretě (str. 132). Pomník Piu IX. (str. 143).

Ostřihomský poklad (str. 24). Jednota sv. Štěpánská ve Vídni (str. 84). Umělecká výstava v Madridu (str. 143).

Vatikánská knihovna (str. 24). Munificence Lva XIII. (str. 36). Nově objevené katakomby ve Falleri (str. 60). Nové objevené katakomby v Římě (str. 143).

Výkopané umělecké památky v Římě (str. 24). Spálené poklady (str. 24). Nálezy v Olympii (str. 36).

Výstava umělecká v Mnichově (str. 48). Pergamon a Olympia (str. 60). Antická socha (str. 96). Babylonské nápisy (143). Schliemann (str. 143).

Navrácený rukopis (str. 132). Biblioteca Vittorio Emanuele — okradena (str. 143). Museum Kircherianum — oloupeno (str. 144).

† Josef Hellich (str. 1).

VI. Vyobrazení.

Gotická monstrance Akademie křesťanské. Nákres od architekta Jos. Mockera (str. 3).

Hrob sv. Vojtěcha: 1. Půdorys tumby oltářní (str. 42), 2. průřez podélný hrobu s rakví (str. 43), 3. příčný průřez (str. 44), 4. deska z roku 1346, 5. deska z r. 1396 (str. 45). Kreslil architekt J. Mocker.

56 nákresů na objasněnou článek o slohu gotickém (obr. 178—232).

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo I.

V Praze, dne 30. ledna 1880.

Ročník VI.

Obsah: Sloh gotický. (Poznámky obecné.) — Benediktínská kolonie umělců v Emausích na Slovanech, (Dokončení.) — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. Zpráva za leden. — Odbor archaeologický, »Zodpovídáné »otázky archaeologické«. — Listárna redakce. — Oznámení.

Ztratila vlast nejstaršího umělce, národ český nejstaršího malíře, Akademii křesťanská svého předsedu a spoluzakladatele, sekce umělecká svého náčelníka. Nejstarší dělník odešel.

JOSEF HELLICH ZEMŘEL.

Když r. 1877 přátelé křesťanského umění sešli se na oslavu sedmdesáté ročnice jeho narození, nikdo se nenadál, že po jubileum tak brzy sejdou se — na pohřeb. Vždyť Hellich nestárnul. Čilý duch v čilém těle přebýval. Neubývalo sil, ani pružnosti. Pevné tělo chorobu neznalo. Den co den od východu do západu slunce pracoval. Mezi námi žil a pracoval. Kdo by se byl toho nadál, že tak náhle nás opustí? Ještě tohoto měsíce v Akademii křesťanské předsedal a v umělecké dílně své maloval. Poslední obraz maloval — křížovou cestu — umučení Páně — první a poslední. Před lety dílo komponoval, ale neprováděl. Nyní k žádosti redaktorově ji provedl. Poslední obraz křížové cesty dokončil. Paletu a štětec odložil, zavřel oči a — zemřel.

Chystal právě dary své na památku Akademii křesťanské, kterou spoluzakládal a miloval. Chtěl tohoto měsíce své milence věnovati plody Musy a bohatě rozmnožiti sbírku pokladů. Smrt nelítostná záměr překazila a nedopřála času ku šlechetnému odkazu. Chtěl, aby se nerozptýlilo, co má zůstat v jednotě. Odkaz měl býti illustrovaným životopisem dárcovým na věky uloženým v jednotě, kterou miloval. Smrt nedala času k vykonání slibu.

Hellich odešel za těmi svěťci, které maloval. Pokorný za pokornými odešel. Řádů nehledal a řádů nedošel. Ale miloval a byl též milován. Jméno Hellich jasně znělo po vlasti. Již ho není. Ztratila vlast svého malíře a píšícího redaktora nejdůvěrnějšího, nejstaršího přítele. Kus duše spolu jest vyrváno. Svazky pozemské pozvolna se trhají.

Josef Hellich zůstane u vděčné paměti!

Sloh gotický.

Píše F. J. Lehner.

(Poznámky obecné.)

Architektura jest zrcadlem věků. V ní duch času obráží vlastní obraz svůj. Dějiny světové mají své mezníky. Lidé umírají. Ale obrové z kamene žijí dále svědectví vydávající o smýšlení dávnominulosti. Takový význam má architektura, která mezníky a strážce staví kolem silnice, po které táhnou duševní vojska národů. Jaká doba, taková architektura. Velebný středověk měl velebnou architekturu. Jednu větev jsme již spatřili — sloh románský. Druhá větev ku popisu zbývá — sloh gotický.

Plodný a zázračný byl ten život středověku. Církev byla vším, vně i vnitř. Matka národů seděla na trůnu. Matka byla panovnicí národů. Vládla světem, křížem a berlou vládla, věrou a láskou vládla. Rodná matka nemůže býti macechou. Co tehdyž zrodila a odchovála synů slavných a velikých! Svatý středověk! Jsi dobou papežů nejmocnějších, jsi dobou učenců nejdůmyslnějších, jsi dobou měst nejstkvělejších, jsi dobou řádů nejpočetnějších.

Sloh románský neprošel ještě ani přirozenou dráhu svého vývinu, v němž zračí se počátek, rozkvět a úpadek, a již plodné lůno středověku vydalo kořen nový. Na počátku minulého období nový duch probouzel se, nová krev počala kolovati v kamenných údech slohu románského, v němž staré podání zasnoubené s životem křesťanským slavilo manželství požehnané. Nejušlechtlejší plody umělecké zrodily se z toho něžného svazku manželského, který neznal úpadku. Ještě zcela ani nevykvětl utěšený strom romanismu zasazený na půdě ryze církevní, když nový proud přerušil náhle dvouvěkový, požehnaný vývin jeho života. Překrásný, ryze církevní sloh románský neměl míti svého baroku. Antika, gotika, renaissance dočkaly se svého úpadku. Romanismus jediný zůstal slohem panenským. Ušlechtilost a církevnost jeho došla věčné odměny za službu pokory a lásky.

Paedagogický úkol Církve vydal ovoce. V době románské výhradně duchovenstvu odkázána byla práce na poli lidské vzdělanosti. Sídlem vědy a školou umění byl klášter. Ale Církev v potu tváří pracovala, aby poklady její staly se obecným majetkem celé společnosti. S klášterů věda a umění sestupovaly do příbytků laiků. Církev si vychovala hlavy, které znaly pojímati, srdce, která zna'la milovati, ruce, které znaly pracovati. Katolické duchovenstvo není kastou egyptského kněžstva.

Vědou zachovanou a věrou osvěcenou Církev odchovála svět. Potřebovala srdci milujících a rukou výkonných. A jakmile dělníků bylo pohotově, dosavadní stavitelé duchovní odevzdali budovu do rukou světských stavitelů, a sami vrátili se nazpět ku práci na stavbě duchovní, k čemuž především duchovní úřad jich volal. Učedníci ostatně nespronevěřili se mistrům svým. Neopustili půdu zděděnou. Duch středověký neznal ještě zásad moderní společnosti — plivati v tvář matky, odkopávati největšího dobrodince, hanobiti ušlechtilého učitele. Středověk nezapomněl, co jest láska a čeho vyžaduje vděčnost. Poměr žáka k učiteli ve středověku zůstal nezkalený. Milovali se. Rytířstvo ve Francii, měšťanstvo v Čechách a v Německu milovalo Církev, jako dítě miluje matku svou a stavíce budovali na zděděném základě za rady, souhlasu a pomoci svých učitelů. V Církvi tehdyž nebylo protiv. Církev všem byla vším. Rytíř a měšťan byli především křesťany.

Kdo pochopiti chce vznik a vývin druhého, úplně samostatného, stavitelského slohu ve křesťanském středověku, nesmí z mysli pouštěti tuto základní zásadu. Vzniknulť zajisté sloh gotický z románského v podstatě asi tak, jako tento z antického, ale není snad jen pouhým výkvětem jeho, nýbrž dospěl k samostatnosti. Vytvořil si a dokonal svůj vlastní ideál. Sloh gotický snažil se jinou cestou rozluštití úkol, který již na nejznamenitějších budovách slohu přechodního proveden se spatřuje. Byl-li sloh románský kulatým obloukem svým vázán na rozdělení více neb méně kvadratické, teprv lomeným obloukem bylo lze docíliti volnějšího uspořádání půdorysu. Vzájemný poměr obou slohů středověkých podobá se poměru obou hlavních slohů řeckých — jonského a dorského. Jako u slohu dorského triglyfem podmíněna byla vzdálenost sloupu k sloupu a tím také tvar půdorysu, až nepřetržitě běžící vlys jonský od pont těchto chrámů antický osvobodil: tak oblouk lomený na místo románského oblouku kulatého větší volnosti v uspořádání půdorysu propůjčil chrámům křesťanskému.

A také jiným ještě směrem objevuje sloh gotický svou samostatnost, rozeznává se tím od veškerých dřívějších slohů stavitelských. Zrušil totiž mohutný pás zdíva, kterým až dosud při všech slohách obehnán byl celý vnitřek, a hmotnou zeď nahradil řadou jednotlivých pilířů, které jsouce spojeny jen sla-

bými stěnami, poskytují místa velikým oknům. Těžká, hmotná basilika proměněna tím způsobem v lehký, subtilný skleník. Tentýž zákon opakuje se i na klenbě skládající se ze soustavy pevných žeber, mezi nimiž trojhranná pole jen tenkou vrstvou zdíva vyplněna jsou. Soustava mystiky proměněna v subtilnou soustavu scholastiky. Hmotnost ustupovala jemnosti, jednota budovy rozkládala se ve množství jednotlivých údů samostatných a svobodných, základní podmínka architektury, poloha horizontální, ustupovala směru výstředně kolmému. Hmota se oduševňovala. Duch chtěl slaviti vítězství nad hmotou. Základní myšlenka středověku měla být vyjádřena architekturou. Křesťanský středověk postavil kamenný pomník svého smýšlení. Zemí se pohrdalo a k nebi se směřovalo. Proto tu každá částka sama o sobě a celé těleso vespolek vysoko do oblak se vznášelo a od pozemskosti prstem k nebi uhazovalo.

Slohem gotickým *dvouj* snaha tudý uskutěnila se. V půdorysu docílena jest volnost, v nárysu prolomeny jsou hmoty, stavební těleso rozdrobeno jest v množství článků spolupůsobících.

Kláster postoupil dílo světským stavitelům. Bratrstva klášterní proměnila se v cechy s mistry a parliery, s tovaryši a učenníky. Stavební huť pojila je v jednu rodinu.

Pokud stavitelství od duchovenstva výhradně pěstováno bylo, podrželo ráz románský. Římská tradice zůstala v platnosti. Vždyť duchovenstvo, zachránivši klassickou řeč i vzdělanost, mělo v účtivosti a v poctivosti poklad zděděný. Laulo k Římu a ku slohu římskému. Dědicové antického umění věrnými mu zůstali. Jakmile však duchovní stavitelé žákům svým stavu světského odevzdali kružidlo a krokvič, noví stavitelé o nové se pokoušeli myšlenky. Obrazotvornosti volná cesta se vykazovala. Rytířstvo a bohatá města závodila na čestném poli. Jedni druhé snažili se překonati velkolepostí díla. Cít národní se probouzel. Vedle latiny — sloh románský jest

latinou architektury církevní — počalo se básniti slovem a dlátem, kamenem a barvou. Novými cestami obchodními přivázely se domů nové myšlenky. Vedle blahobytu, který jest základní podmínkou rozkvětu uměleckého, nescházelo ani nadšení, ani obětavosti. Okolnosti světové přály vývinu nového stavitelství.

Kolébku jeho jest šťastná Francie. Sloh gotický objeviv se zde na počátku druhé polovice 12. století rychle odtud rozšířil se do všech úhlů světa k různým národům dříve neb později. Při podstatné jednotě od různých národů a různých poměrů místních různě jest pěstován. Ve vlasti naší k ušlechtilému dospěl rozkvětu, naleznuv ve 14. věku velikého milovníka národu a velkodušného přítele umění v osobě Karla IV. V polovici 14. věku dospěl sloh gotický na vrchol svého vývinu. Pak nastal jeho úpadek. S tvary jeho počaly se provozovati hříčky, dekorace vítězila nad konstrukcí; nastal rozklad tvarů. Předce však v mnohých krajinách na severu zejména až do 16. století pilně byl pěstován. V Itálii však již na počátku 15. věku nastala reakce ve prospěch antického stavitelství, kterým poznenáhla sloh gotický do pozadí byl pošinut.

Zde sloh následkem novoty potupně nazván jest „gotickým“ t. j. barbarským. Právem měl by nazván býti francouzským, jak za středověku se dělo, kde nazýván jest jménem „opus Francigenum.“

Doba jeho sahá tudý od 13. do 16. věku a rozpadá se na tři periody:

- doba *prvogotická* — 13. století — slohu přisného, konstruktivního; rázem té doby jest určitá zákonnitost a jednoduchost tvarů;
- doba *vyvinutého* slohu jak konstruktivně, tak dekorativně ve 14. století, zejména v první jeho polovici;
- doba *pozdněgotická* slohu pokaženého, dekorativně hravá v 15. a na počátku 16. století.

V „Methodu“ pojednáno bude o slohu gotickém povšechně. (Pokračování.)

Benediktinská kolonie umělců v Emausích na Slovanéch.

Píše F. J. Lehner. — (Dokončení.)

Mnichové mlčky se rozešli, jedenkaždý po své práci, a vypravovatel použil prázdného času k vycházce do votivní *kaple svat. Maura* od nich zbudované a malbami okrášlené, která asi čtvrt hodiny od kláštera

vzdálena na břehu Dunaje o samotě stojí v sousedství venkovského stavení knězuy sigmaringské, okrášleného na zevnějšku přeutěšeným vlysem, na němž vyobrazeny jsou výjevy ze života svat. Benedikta a jiných ře-

hořících světců prací se zaměstnávajících. Z vážné jednoduchosti při ušlechtilosti celkového tvaru poutník na první pohled poznává kapli za plod řeholníků, chorál nade vše milujících. Prostota architektury připomíná tě na starokřesťanskou basiliku. Poresní vápenec, jemný přísada železitá jemné a teplé barvitosti dodává, není ovrhnut. Omítku má pouze vlys přesahující střechou chráněný, na kterém spatřují se výjevy ze života sv. Benedikta, vyvedené pouhou kresbou na tmavém pozadí. Tříramennými schody vstupuje se do otevřené předsíně kryté polychromovaným přístřeším silně vynikajícím a na dvou svobodně stojících pilířích spočívajícím. Přední stěna. v jejíž středu dvéře a na pravo i na levo malé, rovnouhelné otvory se nacházejí, jest malbou přeutešně ozdobena. Ve výšce dvou třetin dveří ne příliš vysokých táhne se po obou stranách vlys, na němž zlaté koruny nesoucí svatí mnichové a svaté panny z řádu sv. Benedikta ku vchodu svatyně táhnou, kde přímo u veřejí na stráž stojí na pravo i na levo krátká řada cherubinů, strážců domu Božího. Nad dveřmi uprostřed velkého kruhu sedí Madonna na trůnu ve své vznešené velebnosti, pravou ruku máje pozdviženou, jakoby ní žehnala, levou pak podpírajíc božské dítětko korunované, které vedle matky na trůně stojí. Bílé roucho nevinnosti rajske splývá v jemných řasách po krásných údech těla Bohorodičky více duševního nežli tělesného, a tvář, v níž krása nebes se odráží, líbezně ověncena jest ozdobnou obrubou bílého pláště. Jako zjevení nebeské vystupuje Panna bělostkvoucí z pozadí trůnu tmavočerveného. Byl právě svatvečer slavnosti nanebevzetí bl. Panny Marie a zdálo se, jakoby andělé byli ji právě okrášlili tím rouchem slavnostním, přišedši do nebe. Po obou stranách hlavního toho obrazu v polích rovnouhelných stojí na pravo sv. Benedikt, na levo sv. sestra jeho Scholastica v přirozené téměř velikosti.

Celá tato stěna, malovaná postupnou harmonií barev, kolemjdoucího sem bezděčně vábí, aby si zde v stínu svatyně odpočinul a potěšil se s Rodičkou Boží obklopenou rodinou sv. Benedikta v nebi oslavenou. A když se pomodlil, může se v kryté a chráněné předsíni usadit na lavice na obou stranách rozestavené, odkud oběma okny do vnitř kaple se dívá.

Jest-li že na zevnější vchodní stěně nešetřilo se vnyady barev, veškerou jejich náherou přiodily se všechny prostory *vnitřku*. Stěny pokryty jsou vesměs malbami na obmítce a vcházejícímu zdá se, jakoby vstupoval do ráje. Ale jsou to skutečně rajske postavy,

které odevšad na tebe se dívají. Nad nízkou tumbou z bílého mramoru po způsobu starokřesťanském mistrně zdělanou s pěkným tabernaklem září na ztěně umírající Vykupitel obklopen rodinou světců. Když duše se zadívala do té nebeské tváře, ústa bezděčně šeptala: „Ano, tak umírá božský Spasitel můj!“ Málo kterému malíři poštěstilo se lépe vyjádřit světový okamžik, který zemí s nebem smířil, jako tuto umělci hluboké víry se zdánilo. Když o tři léta později vypravovatel stál v refektáři dominikánského kláštera ve Florencii před velkolepým obrazem ukřižování Páně od andělského Fiesole, dojatému až do útrobu duše přišla na mysl beuronská kaple sv. Maura. Dva mnichové malovali ukřižování Páně, dominikán a benediktín, první v rozměrech rozsáhlých, druhý v obmezených, ale oba hluboce cítili, co štětcem vyjádřili — lásku, dobrovolně na smrt se dávající. A různě lomený paprsek toho světla s kříže zářícího odráží se v osobách světců kříž obklopujících a tajemství kříže různě obdivujících a rozjímajících.

Pod kasetovým stropem kaple pravidelný čtverhran tvořící z tmavého vlysu vystupují světlé postavy andělů ku oltáři zbožně pohlížející. Celý vnitřek hluboce mi v duši mluvil. Divokrásné postavy jiného světa na pozemšťana s nebe se tu dívaly. Dlouho jsem prodléval uvnitř svatyně, až zvony Beuronské volaly k večerní pobožnosti.

Na samotě, v klidném údolí překrásné kaple, prostá a bohatá, poustevna nebem oděná — chorál z barev a kamene. Ještě z dále jsem se ohlédl. V otvoru zadního štítu visí zvonek, jenž do vůkolí hlásá: „Ave.“ Na vrchu štítu předního s brancu anděl se vznášel — strážce svatyně a krajiny.

Mnichové v chrámě klášterním zpívali nešpory. Byl svatvečer velikého v Beuronu svátku. Na hlavním oltáři stkvěl se obraz korunování Panny Marie. A na den příští připadal svátek Nanebevzetí P. Marie. Nevěda, přišel jsem k nejlepšimu, jako vždycky na cestách, které jsem konával, pokud zmařeny mi nebyly. Řízením Božím cesty byly mi vysokou školou života, co v knihách se nenachází, na cestách jsem se naučil. Sladké upomínky! Anděl strážný vodil po vyvolených sídlech poutníka chodícího za harmonií trojzvuku: pravdy, dobra a krásy. Do sídel takových všude maně býval uváděn. Dojmy živé duši živily. A nevybledly. Dnes tak působí mocně, jako před lety. Sladké upomínky!

V noci ze sna mne probudil velebný zpěv mnichů. Marianskou hymnu prozpěvujících. Zpívali Matutinum za skutečného úsvitu. Zpěv ten zněl jako zpěv andělů v noci na luzích

betlehenských. Když svět spí, mnichové prozpěvují v chrámě. Zpívají za sebe, i za ty, kdož jim spílají. Tak mnich, kněz a křesťan se odměňuje těm, kdož mu spílají.

Z rána odsloužil jsem mši svatou a pak dychtivě jsem čekal na hlavní služby Boží. Byl jsem dychtiv slyšeti při slavné bohoslužbě zpívati chorál od beuronských benediktinů. Vypravovatel se přiznává, že při vši lásce k chorálu byl tehdáž toho mínění, že chorál, ač velmi krásný, nestačí předce k slavnostním službám Božím s veškerým liturgickým apparatusem konaným.

K nevidanému bohatství rituelnímu ten chudobný chorál, v jakém jest poměru! Zlaté a stříbrné nádoby bohoslužebné, roucha hedbávná drahocenně vyšívána, ozdobený oltář zahradou obklopený, zářící světlem bezčetných svící, plný kostel lidu slavnost očekávajícího, celebrant pod infulí a s berlou v přechytném a slavnostním průvodu asistentů a akolitů, a k veškeré té slávě a nádheře za podstatný průvod — *chorál, chudý zpěv jednoklasý*, s vyloučením velebného, bohatého, půvabného, jásavého zpěvu vícehlasého buď slohu Palestrinova nebo slohu novějších skladatelů církevních: Jaký to souhlas? Nevyžaduje-li veliká oslava liturgická sourodného zpěvu uměleckého? Prahnuł jsem očekáváním tím více, když mi bylo sděleno, že zároveň v ten den při slavných službách Božích skládati bude slavné sliby řeholní nový mnich. Bylo to nové, neočekávané, ale dvojasobně milé překvapení a to tím více, když jsem byl dožádán za svědka ku slavnostnímu výkonu. Slavné seznáčení konečně oznamovalo počátek slavnosti. Kostel byl přeplněn lidem vzorně se chovajícím. Nám hostům klášterním vykázáno jest místo v presbytáři. Průvod se blížil. V předu jáhen s křížem, hned za ním novic; pak ostatní mnichové po dvou s očima sklopenýma. Na každé tváři četl jsi životopis. Za nimi následovala řada akolitů, pak assistance, konečně opat pod infulí. Mnichové zaujali svá místa v presbytáři, celebrant s duchovní družinou u oltáře. Mše svatá počala. Mnichové zpívali Introitus vážně za jemného průvodu varhan mezi dvěma pilíři presbyteria postavených, jejichžto klaviaturu mnich varhaník v řadě ostatních bratří sedící na svém místě měl. Při tom zbožném zpěvu mnichů počal jsem v duchu povolovati a připouštěti, že z nouze chorál i k veliké slavnosti bohoslužebné stačí. Po Introitu hned se zpívalo Kyrie. Opat zatím stál již u trůnu. Po boku o stupeň níže dvojnásobná assistance. Řada akolitů řízená náčelníkem stála opodál. Bylo po Kyrie. S trůnu zavzněla intonace slavného „Gloria in excelsis Deo“ a v tom již celý sbor mnichů

jásavě vpadnul do zpěvu a pokračoval ve chvalozpěvu „et in terra pax hominibus“. Opat na trůnu sedící, assistance po boku jeho, akolité na stupních trůnu kolem u nohou opata sedící, mnichové ve svých stolicích jedněmi ústy pěli ten rozkošný chvalozpěv brzy rychleji, brzy volněji, brzy tiše, brzy hlasitě. Při tom zbožném jásotu srdce se mi rozhrálo, oči se zalily a poznal jsem a přesvědčil se, že chorál jest nejslavnější řečí Církve, které svatá matka užívá při největších slavnostech. Chorál přestal mi býti nedostatečným k ostatní oslavě. V mých očích pojednou byl stejnorodým s nádherou dějství ostatního, bohatých rouch bohoslužebných, s ozdobou oltáře, vznešeností úkonů a veškerou oslavou. Zamílovaný chorál stal se mi desateronásob milejším. I k nejslavnějším úkonům Církve není třeba umělého zpěvu vícehlasého. Prejíc však a pěstující umění dopouští ovšem, miluje a schvaluje Církev také zpěv vícehlasý, okrašluje jím posvátnou bohoslužbu. Doznělo velebné „Amen“ chvalozpěvu. Na „Pax vobis“ opatu odpověděla celá rodina „Et cum spiritu tuo!“ a tak to šlo v zájemné jednomyslnosti v tom nebesky krásném organismu sv. oběti až do obětování. Po obětování kalicha posadil se opat u oltáře konventem jako věncem obklopený, načež magister noviců přivedl k němu novice, který polibiv prsten opatův do prostřed presbytáře se vrátil. Když opat po oslovení nad ním modlitby vykonal, předčítal novic u prostřed chóru stojící hlasem zvucným a zřetelným svou listinu příповědnou, přečtenou položil na oltář a křížkem ji po znaménav své jméno na ni podepsal.

Polibiv nápotom oltář ukazoval listinu podepsanou po řadě opatovi, levitům, mnichům a ostatním svědkům profesu, kteří kývnutím hlavy potvrzovali, že podpis spatřili. Na to klekl před oltářem a opat stoje promluvil ku konventu: „Oremus, fratres carissimi, ut quod frater iste ore professus est, opere feliciter compleat.“ po kterých slovech mnich slib skládající stoje rozpjatýma rukama a očima k nebi pozdvíženýma po třikráte zpíval vždy výše a výše: „Suscipe me, Domine, secundum eloquium tuum et vivam“ a padna na kolena s rukama křížem na prsou položenými a s hlavou skloněnou: „Et non confundas me ab expectatione mea.“ A konvent mnichů po třikrát zpívaje vždy výše a výše ta slova po něm opakoval, přidávaje pokadě: „Gloria Patri.“ Ukončivše střídavé zpěvy všichni padli na kolena a následovaly modlitby, které opat střídavě se sborem mnichů zpíval, co zatím mnich slib skládající s hlavou zahalenou na svém místě klečel. Modlitby skončily se případnou praefací, po které nový

mnich hlavu odkryl. Dva bratři mezi tím přistupovali k oltáři, jeden s rouchem řeholním, druhý s vodou svěcenou a opat jal se roucho svétiti. Za zpěvu hymny „Veni Creator Spiritus“ svlékl opat nového mnicha s roucha noviciátního a obléknul jej skapulířem a kápi profesů, k jehož prosbě: „Ora pro me, Pater Reverendissime!“ opat odpovídající „Proficiat tibi, frater!“ jej políbil. Za zpěvu žalmu „Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum“ všichni mnichové nového bratra prosícího: „Ora pro me, Pater!“ jeden po druhém klečíce líbali odpovídající: „Proficiat tibi, frater!“ a pak na svá místa se navrátili. Mnicha pak nového před oltářem klečícího odvedl mistr noviců do prostřed presbyteria, kde zatím prostřeno bylo černé sukno, k mystickému hrobu. Zde zastřel pláštěm tvář i ruce a uložil se v hrob, načež nad ním rozprostřen jest příkrov, jehož cípy dva pozvaní drželi. Jedním byl vypravovatel o tu službu lásky požádaný, druhým švýcarský řezbář, o němž v minulém čísle zmínka se stala. U hlav a u nohou hořely jako při pohřbu svíce a s věže kostelní hlásal umíráček, že umřel bratr světu, aby živ byl Kristu. Zde pohřbený ležeti zůstal až do sv. přijímání, a umíráček zvoniti nepřestal. Když byla incensace, přišel k hrobu mystickému od oltáře jáhen s assistujícím knězem, který katafalk mlčky incensoval, načež teprv jáhen kůr ostatní incensoval. Velebný obřad a úchvatný pohřeb hluboce dojaly vypravovatele, který nad novým bratrem cíp příkrovu držel až do přijímání, kdy jáhen mrtvého přišel zbuditi slovy: „Surge, qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus.“ Vstal a s hlavou odkrytou šel k oltáři posilniti se tělem Páně. Před posledním evangelium slavnostně vykázal mu mistr noviců stallum v choru.

Celou mši mezi tím zpívali mnichové způsobem nejslavnějším s intonací vysokou, chorál s bohatými neumami, šetříce do podrobná předepsaných pravidel „in festis solemnibus.“

Téhož dne a po dva následující dny zůstal mnich nový oděný kápi, v refektáři hostům vstupujícím ruce umíval a jedl u opatova stolu kvitím okrášleném

Odpolední slavné nešpory odpovídaly mši slavnostní. Konalo se vše, jak předpisuje se na největší svátky. Nescházel ani ten předzpěvák, který intonace autifon tiše předzpěvuje těm, kdož po něm pak hlasitě je intonují. Při všem vládnul dramatismus čarokrásný.

Kdyby se vždy šetřilo svědomitě pravidel, jakých Církev předpisuje, přestalo by se žebrati na chorál, že jest jednotvárný.

Prvního dne slyšel jsem v Beuronu chorál, kterak se zpívá o největších slavnostech. Následujícího dne byl duplex majus a neděle, v pondělí pak pouhý duplex. A tak během tří dnů naskytla se mi příležitost stopovati, jakým způsobem chorál se přednáší o různých slavnostech při mši svaté a při nešporách. Na prostý duplex se valně částek jen recitovalo, v duplex majus se skorem všechno zpívalo, na duplex I. cl. cum Octava všechno slavnostně a bohatě se zpívalo. Velikostí slavnosti také rostl počet těch, kdož intonace počínali, čtyři o slavnosti, dva v následující dny. Jakou rozmanitostí stkví se chorál! Jak úzce souvisí s církevními svátky a památkami! V chorálu obrazy se vždy velikost a podstata svátku.

Daleká pouť do Beuronu se vyplatila. Čtěl jsem seznati beuronský chorál, a seznal jsem jej ve všem — ve zpěvu, v architektuře, v malbě, v životě. Slyšel a viděl jsem více, nežli jsem se nadál. Skutečnost poskytla více, než věštila pověst. Prísny život mnichů plný obětí vábil k následování. Ta jednota života, vědy a umění záračně duši přetvořovala. Z pobytu beuronského odnesl si vypravovatel památku trvanlivou. Nejsa výlučným chvalotěčem choralu, nezastává se ani naprosto asketické malby. Ale obdivuje se jednotě umění a života. Život lidský musí býti obětí. Kdo nedovede ujímati sobě, kterak mu lze žádati obětí od jiných? V Beuronu bylo vše z jedné litiny. Nerad a těžce jsem se loučil s tím klidným údolím. Kdyby práce tehdejší již započatá k návratu nebyla nutila, s těžší byl bych odolal hlasu vnitřnímu.

Podáváje na rozloučenou pravici mladému právníku, s kterým ze Sigmaringenu do Beuronu jsem putoval, otázal jsem se, kdy on na návrat pomýšlí? Odpověděl: „Já odtud více nepůjdu, leč budu-li vyloučen. Zde ve všem jest jednota.“

* * *

Blízký vodopád Rýnu, rozkošné jezero Bodánské, rozhled za jitra s vrchu sv. Gottharda, velkolepá cesta Tyrolskem, — to vše nesmazalo na zpáteční cestě dojem beuronské. A po pěti letech dojem ještě nevybledl.

Kdo by se byl nadál, že mnich, který pod příkrovem mnou držným v Beuronu zemřel, v Emausích na Slované oživne?

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc leden.

1. Vyřizené záležitosti.

Gotická monstrance Akademie křesťanské.

Odbor umělecký Akademie křesťanské soustavně rozmnožuje a doplňuje material svůj, aby poznenáhla mohlo zadost učiniti se veškerým požadavkům a potřebám. Bohatá sbírka původních nákresů pro všeliké kovové náčiní kostelní, jako jsou: monstrance, kalichy, ciboria, relikviáře, pacifikály, nádoby na sv. oleje, paténky k zaopatřování, vázy na květiny oltářní, svícny, konvičky a pod., které v pravidelném postupu mistrně provedl architekt A. V. Barvicius, počíná nyní rozmnožovati se také jiným směrem. Jsou-li předměty uvedené, abych tak řekl, povšechného slohu církevního ušlechtilosti formy jímající, pomýšlí se nyní na kolekci nákresů původních, slohu gotického. Počátek učiněn jest s monstrancí gotickou, provedenou architektem *Josefem Mockrem*, jejíž vyobrazení tuto se podává. Pěkně profilované šestikruhové podnoží, obnášející v průměru 7" dvěma odstavci vystupující a v rozích listím ozdobené zvedá se v štíhlý krk svrchu ověncený ušlechtilou římsou, která jest podvalem ohranného sloupku u prostřed přerušného makovicí dosti bohatou a k držení pohodlnou. Sloupek svrchu zakončen jest římsou v žlábků listím vyloženou a klene se v podstavec cylindru vlnadně vyvinutý, jehož plochy rytbou, hrany pak stylizovaným listím bohatě oživeny jsou. Skleněný válec s dvou poloviček se skládající a pohodlně na způsob dvířek se otvírající, obrouben jest přiměřenou arkadúrou na způsob korunky ve spod i svrchu, jejížto klenbová římsa ro-

setkami posázena jest. Uprostřed skleněného válce spatřuje se melchisedech rúžičkami podíraný. Vreční korunka kruhová přechází v šestihranný baldachín v rozích opatřený prolamovanými spěrami a vyplněný na způsob

malých okének. Baldachín na všech stranách oživený okénky s kružbou a vybíhajícími štitky, které jsou ozdobeny krabolkami a rúžiči, vyrůstá v šhrannou pyramidu na rozích krabolemi opatřenou, svrchu pak křucifixem zakončenou. — Po obou stranách středního baldachínu na pravo a na levo upraveny jsou dva nižší baldachinky, v nichž na točeném sloupku s hlavicí stojí dvě sošky. Boční architektúra počíná ve spodní čáře cylindru a spočívá v ose prodloužených sloupků na nosiči, jehož jeptiska vlnadným lupením vyplněna jest. — Sloupky, jejichž hrany na venek řadou listů ozdobeny jsou, nesou čtverhranný baldachinek s osmihrannou fialou uprostřed. K venkovským sloupkům posléze organicky připojuje se na pravo a na levo jiný, menší sloupek fialkou ukončený, na zvláštním nosiči postavený a spěrou s větším sloupkem spojený, před nimž pod jemňounkým baldachinkem maličká soška stojí. — Výška celé monstrance obnáší 25", největší šířka 9" 9".

F. RICHTER.

Komponoval a kreslil architekt A. Mocker.

Podle nákresu uvedeného dohotovují se právě dvě monstrance, jedna stříbrná, druhá bronzová, u Akademie křesťanské objednané. — Nákras jest majetkem odboru uměleckého a všeliké padělání se zapovídá.

Monstrance pro dp. Dr. Jindřicha Kubáta, faráře v Malkovicích.

Ciborium pro dp. Dra. Jindřicha Kubáta, faráře v Malkovicích.

Kalichy: *celý stříbrný:* pro J. M. nejdůst. p. biskupa Královéhradeckého; — *hladký kalich se stříbrnou kuppou:* pro dp. Dr. Jindř. Kubátu, faráře v Malkovicích a dp. Ant. Kloboučnicka, faráře ve Zhoři.

Roucha kostelní v prosinci a v lednu ob-
jednaná odvedena.

2. Nová objednání.

Kalichy: *stříbrný:* dp. Antonín Král, farář v Račicích; — *hladký:* dp. Karel Gossler, benefic. v Chomútově.

Relikviář: dp. Josef Frolík, administrátor ve Vltavotýně.

Pacifikál: důstp. Dr. Jindřich Kubát, farář v Malkovicích.

Drobné práce kovové: *pozlať. kalicha:* dp. Ant. Dvořák, farář v Nebovidech; *dvou kalichů:* vdp. F. Toušek, děkan v Třeboni; *patenky k nemocným:* dp. Dr. Jind. Kubát, farář v Malkovicích; dp. Jos. Frolík, admin. ve Vltavotýně; dp. Ant. Čížek, farář v Tismicích; dp. Jos. Hammer, farář v Křemýši; dp. Štěp. Ressel, farář v Raspenavě; — *nádobky na sv. oleje:* dp. Josef Frolík, adm. ve Vltavotýně; — *kaditelnice:* dp. Antonín Kloboučnick, farář ve Zhoři; dp. Dr. Jind. Kubát, farář v Malkovicích; — *kropenky:* dp. Ant. Kloboučnick, farář ve Zhoři; ctihod. sestry milosrdné v Řepích; dp. Dr. Jindř. Kubát, farář v Malkovicích; — *missál:* ur. pí hraběnka ze Schönbornů; dp. J. Baudys, farář v Něm. Prusnici; — *svícny oltární:* dp. Dr. Jind. Kubát, farář v Malkovicích; *14 ku křížové cestě:* dp. Fr. Kareš, farář ve Volšanech; dp. Josef Frolík, adm. ve Vltavotýně; — *mešní konvičky:* dp. Josef Semerád, farář v Potěchách; vp. Ign. Knap, kapl. ve Veliši; — *oltární zvonky:* dva 4cimbály dp. Josef Frolík, administ.

ve Vltavotýně; 3cimbál: dp. Karel Gossler, benefic. v Chomútově; dp. Ad. Pažout, farář ve Velimi; dp. Josef Tschörch, administ. v Rynolticích.

Paramenty: *kasule, červenou a fialovou:* dp. Ant. Kloboučnick, farář ve Zhoři; — *červenou:* vp. F. Tschörner, kaplan v Raspenavě; — *bílou:* dp. Dr. Jindřich Kubát, farář v Malkovicích; — *nebesa:* dp. Vojtěch Ptáčník, farář v Plösích; — *velum se zlatým třepením:* důst. pan Frant. Vlk, farář v Blátnici; — *bursu k nemocným:* dp. Flor. Scharwort, katecheta v Praze; — *plášť na cíborium:* dp. An. Kloboučnick, farář ve Zhoři; — *polštáře oltární, vyšívané:* sl. městská rada v M. Boleslavi; — *konopeum:* dp. Štěpán Ressel, farář v Raspenavě.

Kostelní prádlo: *vyšívanou albu a 2 oltární plachty:* vdp. Dr. Fr. Bauer, ředitel knížec. arcib. semináře v Praze; — *dvě alby a rochetu:* vp. Ign. Knap, kaplan ve Veliši; — *albu vyšívanou:* ur. z. pí. hraběnka ze Schönbornů.

Rozličné: *10 křížů pro školy:* sl. městská rada v Mladé Boleslavi; — *školní kříž:* p. Václ. Karfík, představený v Košticích a dp. A. Pažout, farář ve Velimi; dp. Jos. Frolík, admin. ve Vltavotýně a slavná místní školní rada v Hlavně Kostelním.

3. Rozpočty.

Na bohatě vyšívaný prapor čtenářského sp. v Milwaukee v Americe: dp. J. Ler Suchý, farář tamtéž; — *na mešní roucho:* vp. Josef Baudys, kaplan v Prusnici Německé; — *na mešní roucho a kostelní náčiní:* dp. Jos. Semerád, farář v Potěchách; — *na stříbrnou monstranci, velum a oltární polštáře:* vp. Fr. Jurečka, kaplan v Soběchleboch; — *na stříbrnou patenku k nemocným a zlatem vyšívanou bursu k nemocným:* dp. Kar. Musch, prebendat v Litoměřicích. Lehner.

Odbor archaeologický.

Zodpovídané „otázky archaeologické“.

19.

Uher. Hradiště na Moravě. Podává
J. Eraz. Vitásek, františkán. (Dokončení.)

Cís. nařízením r. 1773 byl klášter Jezuitský vyzdvižen a klášterní škola zavřena. V roce tom žilo zde 21 kněží. Budova klášterní byla odevzdána c. k. eráru k užívání, jak je až do dnes.

III. Bývalý farní chrám sv. Jiří.

Vycházíme-li z farního chrámu, přehlédneme celé prostranství hlavního náměstí, které druhdy, téměř uprostřed, zastaveno bylo *chrámem svat. Jiří*. — Když král Otakar II. si umínil založiti pevnost proti hranicím uher-

ským, aby tak snáze loupežným vpádům maďarských rot odpírali mohl a za tím účelem zvláštní komisi vyslal k vyhlídání příležitých míst, tu zvolen byl ostrov řeky Moravy, na němž mimo několika rybářských chatrčí a kapličku sv. Jiří, ničeho více nebylo. Na tom ostrově založeno později Uher. Hradiště*) co ochranná pevnost pro celý jih moravský a z kapličky sv. Jiří učiněn farní chrám. Bezpochyby vystavěli vrátivší se lidé do svých domovů po strašném vyvrácení Velehradu kapličku sv. Jiří již asi v 11. století, poněvadž o některých kaplích z doby oné trosky za-

*) Po odvedení řeky Ršavy a částečném upravení řeky Moravy zmizel ostrov.

chovaly se až na naše doby. R. 1257 byla kaple svat. Jiří prohlášena za farní chrám a správa chrámu odevzdána Cisterciákům na Velehradě.

R. 1290 rozšířil chrám svat. Jiří Boček z Kunštátu a založil a nadal při něm, s manželkou svou Gertrudou, kapli sv. Anny, kteráž později s budovou chrámovou splynula, poněvadž v r. 1460 připomíná se oltář „sv. Anny“ ve chrámu sv. Jiří co velmi schudlý a pro kterouž příčinu cech řeznický nadal ho opět 12 hřív. a pro něj zvláštního kněze ustanovil. Roku 1462 zřízen byl ve farním chrámu oltář sv. „Petra a Pavla“ nákladem měštana Petra Dirnkeše a město samo vykazalo pro oltář mariánský 4 hřivny ročně.

Jak podotknuto, vedli duchovní správu Cisterciáci, kteří zde ale usazovali světských kněží, již byli podřízeni cisterc. faráři u sv. Michala ve Starém Městě až do r. 1360. Od r. toho byli usazováni v Hradišti samostatní kněží, či faráři od kláštera až do roku 1671, kdy patronátní právo přisouzeno bylo městu.

V uvedeném r. bylo v chrámu sv. Jiří 7 oltářů, a sice: hlavní oltář „svat. Jiří“ a „nejsv. Trojice“, pak poboční oltáře: „Matky Boží“, „sv. Anny“, „sv. Kateřiny“, „sv. M. Magdalény“, „svat. Petra a Pavla“ a „svaté Barbory“. Mimo to byly při chrámu kaple: „svat. Jiří“ a „svat. Kříže“ o jednom oltáři.

Dne 13. dubna 1682 shořel chrám zároveň s větší částí města a 3 zvony chrámové se rozlily. Škoda obnášela na 23.000 zlat. Farní služby Boží po čas stavby chrámu nového odbývaly se v kapli „svaté Alžběty“, v městském chudobinci. K nově vystavenému chrámu, konsekrovanému od Jakuba hraběte z Lichtenštejnů, biskupa Olomouckého, dne 22. května 1740 přistavěl ještě tehdejší děkan Frant. Šupler (1749) kaply loretánskou.

Však již po vyzdvižení kláštera Jezuitského byl chrám sv. Jiří na rozkaz císařský (r. 1778) zamčen a konečně r. 1785 úplně rozbořen i s městskou strážnicí, kteráž při něm stála. Dne 16. ledna 1778 byl klášterní chrám prohlášen za farní. —

Rozbořením chrámu sv. Jiří získalo město jen rovného a souměrného náměstí, ztratilo ale jedinou svou starobylou, historickou památku, kteráž s místem tím byla spojena.

IV. Klášter a chrám řádu sv. Františka.

Z hlavního náměstí přicházíme úzkou, ale živou ulicí na náměstí Mariánské, v jehož severo-východním rohu spatříme holou, vysokou (19') věž kláštera františkánského.

Pohled na klášter z venku není velice krásný, poněvadž na nás zří taktéž jen holá

zeď čelní. Po pravé straně vchodu do kláštera nalézá se chrám a po levé dvoupatrový dům, na jehož místě stávala až do r. 1876 kaple sv. Rozarie, vystavěná r. 1716 na památku odvrácení moru od primatora, Bartoloměje Lehnice. V kapli nacházívala se hrobka zakladatelova. —

Klášterní budova má podobu čtverce, na jehož jihovýchodní straně přistaven je chrám; na východní rozkládá se klášterní budova a na západní nádvoří. Uprostřed kláštera je uzavřené prostranství se studnou, z níž se čerpá nejlepší zdejší voda.

V přízemí kláštera nalézají se dva refektáře, a sice refektář zimní s podobiznou polského krále Jana Soběského a syna jeho, olejovými barvami vyvedenou, jež pochází prý od téhož krále co dar za pohostění, když táhl obležené Vídní ku pomoci.

Večeřadlo letní je velmi nádherná a vkusná síň, ačkoli je nyní velice již sešlé.

Zaujímá plochu 24□°, a bylo vystavěno a ozdobeno od p. Armanda Petrsvaldského z Petrsvaldu a na Buchlově, kterýž provedl i všechny dolejší stavby celé budovy.

Obtíkové malby ze života svatých a biblické scény zdobí stěny, jež jindy i zlatem bohatě vykrášleny byly. Vchod do večeřadla je zdělán z mramoru cetechovického. Hořejší místnosti jednopatrové budovy jsou příjemné a světlé; chodby hojně obrazy, ač ceny různé, ozdobeny a celý dům velmi pečlivě spravován.

Klášterní knihovna chová asi 4000 sv. rozličných děl. Nejvíce bohosloveckých spisů. Knihovna byla hojně rozšířena knihami ze zrušených klášterů na Velehradě a jezuitského ve městě, kteréž za nepatrnou cenu byly prodávány. Pozoruhodné jsou žaltáře na pergamenu s krásnými iniciálkami. Knihovnu uspořádal zemřelý guardian P. Gold za pomoci P. Kalasance Leidla. —

Klášterní chrám jest budova neveliká, bez zvláštního slohu, ale uvnitř tak vkusně a pečlivě ozdobená, že málo podobných chrámů najdeme.

Klenba chrámová spočívá na 6 pilířích, jimiž je chrám rozdělen na tři lodi.

V presbyteriu stojí hlavní oltář „Zvěstování P. Marie“ z r. 1721, a před ním nachází se klášterní hrobka.

Ve vedlejší lodi po straně epistolní je oltář „sv. Petra z Alkantary“; „Bolest P. M.“ a „sv. Antonína“. Poslední dva postavil svým nákladem Zikmund Skydina, pán na Buchlovicích r. 1712. V poboční lodi na straně evangelní je oltář „svat. Františka Serafin“, „Bl. P. M.“, věnovaný od Adama Antha, c. k. sudího v Hradišti, a oltář „svat. Josefa“.

Obrazy oltářní maloval po většině Eliáš Heberl z Hradiště.

Původně stávaly posledně jmenované oltáře ve zvláštních kapličkách. Poněvadž tím východní zeď velmi trpěla, byly kaple ty r. 1790 zrušeny.

Za hlavním oltářem je sakristie, vedle níž je místnost pro zpovídání, s oltářem sv. Jana Nep., zřízeným r. 1713 od baronky Horecké z Horky.

Nad sakristií, za hlavním oltářem, nalézá se chór pro řeholníky, nad jehož klenuťm zdvihá se malá vížka s dvěma zvony z r. 1721.

Křížová cesta byla sem darována od rozličných rodin šlechtických r. 1733. Sochařské práce pro chrám provedl Alois Morávek.

Nad vchodem chrámovým jest chór pro hudebníky s malými varhanami. Na velké věži jsou tři zvony z r. 1687. — Co se založení kláštera týká a dějin jeho, o tom zprávu nám podávají „Memorabilia“ kláštera.

Již r. 1334 slíbili měšťané hradištití, že vystaví klášter na poděkování za zázračné zachování města před loupeživými Maďary. Papež Benedikt XII. dal svolení své v Avignoně 1. května 1334.

Avšak nepřišlo ku stavbě kláštera, až teprve 1491 provedl myšlenku tu biskup Varadinský, správce osiřelého biskupství v Olomouci, Jan Filipec (Vítěz) z Prostějova (nar. r. 1431 zemř. r. 1509).

Jan, biskup, byl arcidiplomat věku svého a nejvyšší kancléř koruny uherské a rádce krále Matyáše a posléze i krále Vladislava. — Muž znamenitý, s dějinami českými té doby v úzkém spojení, avšak nyní často křivě posuzován.

R. 1492 zřekl se Filipec všech svých hodností a vstoupil (10. června) do řádu františkánského v klášteře sv. Bernarda ve Vratislavi.

Král Vladislav za svého pobytu v Uher. Brodu zajel do Uher. Hradiště, aby navštívil hrob svého nejlepšího rádce.

Za příležitosti té daroval Vladislav daň od města Hradiště komoře královské odváděnou ku stavbě kláštera, kteráž ještě r. 1542 nebyla ukončena. V zmíněném roku byli řeholníci od luteránského obyvatelstva z města vypuzeni a klášter zůstal pustým až do r. 1605, kdy se přesídlili sem františkáni z provincie Uherské (19. března).

Na schůzi kapitolní v Brně, 9. srpna r. 1611, postoupen klášter v Hradišti řeholníkům Uherským v řádné držení. Odstup tento stvrzen papežem Urbanem VIII. r. 1638 a radou města Hradiště 10. června 1623.

Nově usazení řeholníci bojovali statečně proti duchu novotářskému a pilně dbali stavby kláštera a chrámu. Vzniklý ve městě požár zničil částečně stavbu, tak že r. 1647 nebylo ještě ani střechy.

Pod správou provinciála P. Jilího Bonilevce počalo se stavěti poznovu (1657) za podporování měšťanstva i šlechty okolní.

V roce 1681 padl opět klášter zhoubnému požáru za obět a nově započatá stavba (1688) protáhla se až do r. 1757, v kterémž roce vysvěcen byl chrám klášterní od Mikuláše Stanislava, z řádu sv. Františka a biskupa v Nikopoli v Bulharsku.

V letech těchto a pozdějších získali si řeholníci velkých zásluh za obětavé zaopatřování lidí morem umírajících

Cís. nařízením r. 1782. přešel klášter v Hradišti opět v držení provincie Českomoravské.

V době vyzdvihovalí klášterů obstál klášter zdejší, ač po nemalém boji a odporu proti nepřátelským živlům. Baltazar z Bossy, hejtmán kraje hradištského, stál nejvíce o zrušení kláštera, aneb po případě o přeložení jeho z města na Velehrad, do prázdného kláštera cisterciáckého. Záležitost ta vyřízena r. 1788 cís. dekr. ve prospěch kláštera.

V době té žilo v klášteře 24 kněží, 12 kleriků a 10 bratří. V klášteře býval noviciát a klerikát.

Zajímavé jest, že jmenovec slavného vůdce táboritů hledal a našel útulku ve zdejšímu klášteře, kde žil pod jménem Candidus Žižka z Trocnova. Za příčinou jeho vysvěcení na kněžství r. 1735 daroval otec jeho, Jan Maximilian Žižka z Trocnova klášteru mimo jiné i mešní roucho v ceně 550 zl. rýns. —

Nyní žije v klášteře 7 řeholníků, a sice 3 kněží a 4 bratří pod quardianem P. Benno-nem Zahradnickým.

Od kláštera františkánského přijdeme krátkou ulicí k mostu, vedoucímu přes řeku k Starému Městu. V ulici té nalezá se *kaple sv. Alžběty s městskou nemocnicí a chudobincem.*

V.

Kaple sv. Alžběty, nemocnice a chudobinec.

Městský chudobinec přiléhá ku kapli sv. Alžběty, kteráž zevně neliší se mnoho od privátních domů, jen pouze štít a okrouhlé okno ukazují na něco jiného, nežli na obyčejný dům. Vchod do kaple je z ulice i uvnitř. Kaple je 6° dlouhá, 3 $\frac{1}{2}$ ° široká a tolikéž vysoká a mívala jindy 3, nyní ale pouze jen jeden oltář, a sice sv. Alžběty. Ve vížce jsou 2 zvony r. 1610 znovu přelité a 1 $\frac{1}{2}$ et. těžké.

R. 1610 byla kaple sv. Alžběty důkladně opravena a má státi na témž místě, kde druhdy velký chrám s rozsáhlým hřbitovem se nalézal. —

Městský chudobinec je starý ústav. Základní listiny (opisy) shořely r. 1682. V originálech již na začátku 17. stol. se praví, že jich více není k nalezení.

Jaký základní kapitál prvotně ústav měl, nepraví se nikde.

R. 1727 byl počet podílníků zvýšen z osmi na dvanáct. Nově přibylé osoby byly považovány za podílníky třídy druhé a dostávali méně, nežli první až do r. 1755.

Chudobinec zdědil (r. 1739) 4061 zl. c. m. po měšťanu Janovi Pogliosovi, a z úroků těch peněz vydržovány taktéž čtyry osoby.

Po vyzdvižení koleje jezovitské připadl chudobinci dvůr v Starém Městě, kterýž měšťan, Jan Český (1643), Jezuitům byl daroval, ale pro případ, jaký nyní nastal, chudobinec dědicem svým učinil. Dvůr převzalo město Hradiště a vyplácí chudobinci v naturálních. Nyní jsou v chudobinci dvě třídy podílníků, kteří dostávají buď 20 kr., neb 12 kr. denně na výživu, krom jiných menších dávek.

R. 1875 byl počet podílníků o 2 rozmnožen na památku sňatku princezny Gisely; žije tedy nyní zde 14 osob. Celkem se páčí jmění hotového při chudobinci na 17.000

V těchto místnostech nalezá se i *veřejná nemocnice*. — Nemocnice bývala v Hradišti snad od založení města.

Již r. 1370 připomíná se zde nemocnice s hřbitovem a s kaplí zasvěcenou ku počtě sv. Prokopa, Vojtěcha, Cyrilla a Methoděje, Mikuláše, Antonína, Kateřiny a Klementa.

Kláster Velehradský zastavil městu ve prospěch nemocnice r. 1374 roční svůj příjem ze soudu ve městě, a sice 4 hřivny na 20 let za vyplacených 40 hřiven. Až do r. 1413 nečiní se pak zmínky nikde o nemocnici zdejší. Uvedeného roku daroval Jindřich Kravař na Plumlově nemocnici na „předměstí“ hradištském louku k užívání.

V rozsudku královském z r. 1582 se praví, že „oba“ městské špitály (soudíme, že míněna nemocnice a chudobinec) „jeden ve městě a druhý na předměstí“ v nivec uvedeny jsou; nadace a jmění jejich že je rozebráno a v kapli špitální že nekonají se více služby Boží. Ku konci rozsudku se praví: že to všecko napravití se má, což bezpochyby ale se nestalo. O nemocnici nemáme v pozdějších časech žádných zpráv i dá se mysliti, že během těch bouřlivých dob ústav docela zanikl.

R. 1797 daroval a kapitálem nadal hejtman kraje hradištského svob. p. z Bevirů,

dvě postele pro nemocné v městském chudobinci a tím dán základ k opětnému zřízení městské nemocnice.

R. 1801 daroval k témuž účelu svobod. p. z Linnenburku, c. k. major na odpočinku, 77 zl. 46 kr., P. Hynek Smykal, kooperátor v Derfi u Hradiště (1824) 100 zl. 40 kr. a hrabě Laurenzin (1826) 50 zl. pod tou výminkou, aby všickni nemocní, bez ohledu na příslušenství, do nemocnice přijati byli.

Hrabě Antonín Bubna, hejtman kraje hradištského, zařídil r. 1836 sbírku mezi občanstvem pro nemocnici, která vynesla 394 zl. 53 kr. Dne 10 února 1843 byla nemocnice prohlášena za veřejnou. R. 1847 daroval A. Schöbl, hejtman kraje hradištského, nemocnici 2400 zl. c. m. Toho roku zřízeno bylo již 12 postelí pro nemocné.

Od r. 1856 přijímají se nemocní všech stavů, národností a náboženství k ošetřování. Nynější jmění nemocnice obnáší asi 8127 zl. Správu vede městská rada.

VI. Sochy a kaple.

1) Na náměstí Mariánském stojí socha „Nep. početi M. P.“, kterou postavilo měšťanstvo r. 1716 na památku odvrácení moru. Socha provedena od Vlacha, Antonína Riga, z mramoru cetechovického barvy šedožluté. Na podstavci sochy je příhodný nápis. Práce je vkusná a umělecká.

2) Socha sv. „Jana Nep.“, nedaleko mostu, byla r. 1712 stavěna nákladem Ludvíka Kašpara a r. 1796 znovu obnovena od purkmistra Jos. Friedricha.

3) Sochu svat. „Floriána“ na náměstí „mariánském“ postavil Jan Švarc, král. sudí; a sochu sv. „Vendelína“ za bývalou Josefovou branou postavilo měšťanstvo, byla však nyní odstraněna.

4) Kamenný kříž u bývalé „Vodní brány“ postavil purkmistr Jan Entel a měšťan Josef Halla (r. 1803) uložil 160 zl. c. m. na udržení kříže.

5) Kaple sv. „Šebestiána“ za branou Josefovou byla od vojska postavena za odvrácení moru a r. 1716 vysvěcena. Je velmi sešlá. Nyní slouží při obřadech pohřebních.

6) Kaple sv. „Rocha“ na vrchu téhož města, $\frac{1}{4}$ hodiny severo-východně od města, byla taktéž za příčinu moru r. 1680 vystavěna měšťanstvem hradištským, hlavním příčiněním knihaře Zachariáše Fuxe. Stavba byla r. 1687 ukončena. Na blízkou pochovávali se morem zemřelí. Za cís. Josefa byla kaple sv. Rocha zrušena a proměněna v pračárnu. Nyní stojí prázdná a ve velmi bíd-

ném stavu. Oltář sv. Rocha byl přenesen do kláštera františkánského, kdež stojí v dolejší chodbě klášterní. —

VII.

Pohřebiště a chrám „Nanebevzetí Panny Marie“ u Mařatic.

Kde se asi nalezalo *nejstarší pohřebiště* zdejší, nelze nyní z určitosti udati. Před založením města, zdá se, že bývalo společné pohřebiště u kaple sv. Jana Křtitele, za rybárnami na pravém břehu řeky, blíže k Starému Městu. O kapli té jsou zmínky již v 11. století.

Nejstarší městský hřbitov býval bezpochyby kolem chrámu sv. Jiří.

Při kapli sv. Alžběty připomíná se hřbitov r. 1370. Městský hřbitov, při chrámu sv. Jiří, zaujímal prostranství, na kterém nyní stojí farní chrám, bývalá jezuitská kolej a gymnasiální budova se zahradou.

Se založením kláštera františkánského přenesen hřbitov ku klášteru, kdež trval až do doby josefinské. Za císaře Josefa bylo ustanoveno pochovávat mrtvolu u chrámu „Nanebevzetí P. M.“ u Mařatic a tak až dosud. Hřbitov je dle novějšího způsobu založen. —

„*Chrámu Nanebevzetí P. M.*“ je velmi pěkná budova. Dvě krásné věže vítají mile příchozího a jsou zdálí vidět, poněvadž chrám jest ve vrchu. Budova je 9° dl., 3½° šir., a 5° vysoká. V chrámu jsou tři oltáře, a sice hlavní oltář „Nanebevzetí P. M.“ a dva poboční „sv. Josefa“ a „poslední večeře Páně.“

R. 1858 byl chrám důkladně opraven a novými stolicemi a varhanami opatřen.

Jmenovaný chrám založil Václav Kulíšek, děkan v Hradišti, se svolením kardinála, arcibiskupa olomuckého, z Ditrichštejnů a rady městské dne 18. pros. 1613.

Děkan Kulíšek zamýšlel zříditi zde farní chrám a proto nadal nový chrám dostatečně, postaviv ale podmínku, aby jinak, kdyby farním chrámem se předce nestal, přikázané jmění se dostalo chrámu sv. Jiří ve městě, a aby jmění spravováno bylo bratrstvem „Nejsv. Těla P.“ Fara zde skutečně založena nebyla a jmění po mnohých hádkách dostalo se teprv do rukou oprávněných. Roku 1655 učiněn smír a pořádek v záležitosti té a od té doby docházejí duchovní z města do chrámu toho k vykonávání obřadů a obětování mše sv.

R. 1850 byly vyměněny všechny dávky a desátky chrámu v Mařaticích za 219 zl. 7 kr. r. č.

* * *

Školství.

Zbývalo by ještě o školách a podobných ústavech promluvit slovo; leč ty všechny připadají době nejnovější a tudíž širší a jiné důležitosti nemají, kromě místní a pouze snad jen tím se značí, že jsou čistě německé mezi čistě slováckočeským lidem.

* * *

O „Dějínách města“.

Co dějin města se týká, v hlavních rysech jsou známy. Není tudíž třeba stručně o nich pojednávat. — Monografi o Hradišti není dosud, aneb jen částečných pouze, nikoli ale topografických.

Pisatel těchto řádků zamýšlí vydati „Příspěvek k dějinám a místopisu města „Hradiště“ a neopomene pak předběžné zprávy tyto doplniti vydaným spisem, který slavné sekci zaslati si dovolí. Tolikéž učiní i zmínky z okolí, bude-li vítáno.*)

*) Těšíme se na slíbené.

Red.

Listárna redakce.

Dp. Filip Konáš, farář ve Vranově, prosí pana profesora Sedláčka za zprávy o Vranově blíž Komorního Hrádku.

OZNÁMENÍ.

1. „*Otázky archaeologické*“ jsou na skladě v kanceláři Akademie křesťanské, a kdo by jich potřeboval, aby je zodpovídal, račiž oznámiti a budou zaslány bezplatně.
2. Veškeré ročníky „*METHODA*“ má na skladě redakce v Karlíně.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace za sýlány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 2. V Praze, dne 29. února 1880. Ročník VI.

Obsah: »Zodpovídané otázky archaeologické«: Farní chrám svat. Máří Magdaleny ve Chvalšínách. — Sloh gotický. (Základní živlové. — Oblouk lomený) — Staré zprávy o farách Českých. VII. Ratibořice. — Přehled církevně-umělecké činnosti v Praze roku 1879. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. Zpráva za měsíc únor. — Domácí zprávy. — Mosaika.

Zodpovídané „otázky archaeologické“.

20. Farní chrám sv. Máří Magd. ve Chvalšínách.

Sepsal *Josef Hálka*, kaplan ve Chvalšínách.

Chvalšiny, městys dosti výstavný, leží na jižním svahu Blánského lesa na starobylé silnici prachaticko-krumlovské. Nedaleko, as $\frac{1}{4}$ hodiny východně, mají knížata Schwarzenbergové letní sídlo „Červený dvůr“ s krásným anglickým parkem. Červený dvůr s okolím, Blánský les a zvláště nejvyšší jeho téměř Schöninger (3420' nad mořem), na němž panující kníže Josef ze Schwarzenbergů v letech 1825-26 deset sáhů vysokou věž vystavěti dal, z níž rozkošné panorama na Šumavu a „do Čech“ se otevírá, bývají dosti zhusta v letě zdaleka široka navštěvovány a obdivovány. Ale obyčejně nepovšimnut zůstává chvalšínský chrám svatě Máří, tento jediný pomník po našich předcích mezi nynějším obyvatelstvem německým.

Zevnějškem svým nevábí ovšem cestovatele. Špatně vyjímá se jeho vysoká, těžkými prejzy pokrytá střecha od úhledných střech jednopatrových domů; začernalé zdi neladí oku tak, jako čisté, bílé stěny sousedních domů a mimo to neodporuje se nikterak jeho nízká, na prvý pohled nedostavěná věž, na níž postavili vysoký kůžel, taktéž prejzy pokrytý, s korouhvičkou. Přistavěná na severní straně kulatá kaple, bílým plechem (r. 1835 za 200 zl.) pobitá, jest v patrném

odporu s celou stavbou.¹⁾ Nevábí, nepoutá tedy kostel svým pohledem příchozího cizince a není tudíž snad ani divu, že mnohý cestuje skrze Chvalšiny, do jeho vnitra ani nezavítá, ač při samé silnici stojí.

A přec kostel náš jest tak velkolepý a krásný, že, zvláště na venkově, daleko a široko nemá sobě rovného. Máť ovšem na sobě několik zbytečných přílepků, jest na něm znáti, že cizí, nepovolaná ruka v jeho vnitřní úpravu zasahovala; ale vždyť i týž osud potkal celou církev svat., jejíž věrným obrazem jest. Avšak díky Bohu! Stavba sama zůstala neporušena, podstata nezměněna; poskvrněny, porušeny byly jen mimotné, vedlejší částky, které, dá-li Pán Bůh, snad zase někdy v starém duchu obnoveny budou.

A jako jest chrám náš věrným obrazem svat. církve a její osudů, podobně jest také, — abych tak řekl — jedinou památní knihou Chvalšín. Několika hroznými požáry (r. 1516, 1620, 1741, 1808 a 1877) přišly Chvalšiny až na skrovnou výminku skoro o všechny své památky. Za půl čtvrtá sta let přestaveny jsou zúplna. Jediný chrám P. přestál všecky pohromy, zůstal od všelikých těchto požárů jakoby divem neporušen. Dne 15. červ. 1741 vyhořelo 63 domů! oheň vyšel o půl noci.

¹⁾ Na kapli té jest pozlacený dvojitý kříž. Tento řecký kříž mají skoro všechny zdejší kapličky, jež při cestách a v polích postaveny jsou a kapliček takových — až na některé velmi hezkých — jest asi 18.

Jakož poletický²⁾ chronista ve své památné knize poznamenal, bylo až hrůzo dítati se na rozzuřený živel, an vzhůru k nebesům vyšlehuje, plamenýma ramenama krásný chrám kol kolem objímal. Již zachvátil vysoký, dřevěný kříž u chrámu. I naříkali Chvalšínští, rukama lomíce, ne tak nad ztrátou svého majetku, jako že dům Boží nezbytně zkázu vezme, úpěnlivě za ochranu jeho z hroziící záhuby prosíce. A hle! ten Spasitel, který sebe sama za nás na kříži zmařil, přinesl za oběť rozzuřenému Vulkánu svou bolestnou, ostrým trním beztoho již zraněnou hlavu. Na vysokém tom kříži uhořela pouze hlava Spasitelova a — chrám svat. Máří zůstal neporušen. Podobné nebezpečí hrozilo kostelu i při požáru dne 4. února 1808, kdy 65 domů popelem lehlo, mezi nimi opětně fara, ale bohužel tentokrát i všechny matriky, písemnosti, zkrátka vše. Rozkacený živel zachvátil již také střechu na kapli, na sever ke kostelu přistavěné. Bylať šindelová, fermeží natřená. Nebezpečí, že i kostel shořeti musí, bylo očividné. A přece zůstal zachráněn! Matka Boží, již tato kaple zasvěcena jest a na jejíž stropu na obmítce krásnými malbami se znázorňuje „sub tuum praesidium“, přijala jej pod mocnou ochranu svou a vysvobodila ode všeho nebezpečení. A tak těší se náš chrám již skoro po čtyry sta let z ochrany Spasitele a jeho sv. Matky, z téže ochrany, která i celé sv. Církvi jest zaručena.

Chrást sv. Máří vystavěn jest v ušlechtilém slohu *gotickém* a sice asi v l. 1489-1506, jakž z rozličných dat na kostele samém lze souditi. Nad dveřmi u sakristie (z kostela) nalézá se v kamenném čtverci vytesaná pětistá růže, znak pánů z Rožmberka, pod ní dvě černé podkovy a mezi nimi letopočet (1489), jenž zajisté značí rok založení. Na vítězném oblouku stojí napsáno: aedificatum 1494. Na okénku nad jižními dveřmi lze viděti: 1499, a konečně ve štítu křovém (zvenčí) vypuklé črty, jež čtu 1506, kterýmžto rokem byl kostel bezpochyby dostavěn.

Zevnější stavba záleží hlavně z opěracích pilířů, neboť zdi, jež prostor mezi nimi vyplňují, jsou velmi slabé a nad to v nich udělána vysoká okna, zakončující se gotickou kružbou. Pilíře jsou všudy stejné; nikde se neseslabují. Rozděleny jsou na tři

poddíly vyvstávajícími kameny, jež se zakončují vždy v dvě dohromady srostlé krychle. Tyto krychle jsou na spodní straně vyhloubané, takže celek ze vzdálí poskytuje pohled chrličí tlamy.

Věž, vyzděná z tesaných kamenův, jest ve spojení s kostelem a rozdělena na čtyři patra. Mezi třetím a čtvrtým patrem, pod zvony, umístěny jsou symboly sv. evangelistův, nyní ovšem již opršelé a zvětralé, hledící proti čtyř uhlům světa na znamení, že „po vši zemi vyšel zvuk jejich a až do končin okršku země slova jejich“. (Žalm 18, 5.) Tolikéž čtyřmi krásnými gotickými okny rozláhá se hlahol našich *zvonů*. Ze tří velkých zvonů nejzajímavější jest nejmenší (výška 0.93 m. a průměr 0.89 m.). Nese na sobě tento, již zašlý a těžko čitelný nápis: „Ya - wacz - aw - zwodnian - dielal - gsem - tento - zwon - s - otcem - swym - augustinem - anno - dni - milesimo - quadringentesimo - septuagesimo - secundo (-1472), jakož i jakýsi znak, snad zvonářův, mající podobu dvojího W nad sebou stojícího. (Záčátečné písmeny jsou: Wáclav — Wodňany?) Že služby své již dávno koná, poznati lze z toho, že jest již po dvou stranách dosti otřen a že masel být obrácen. O tomto svonu se vypravuje, že prý byl kdysi na nějaké louce u Chvalšín nalezen, což upomíná na krumlovský zámecký zvon, Stierglocke, který byl od býka na nedalekém Kugelweitz vyhrabán. Ostatní dva větší zvony ulity v Pa-sově v r. 1762-1763.

Staré hodiny, s nimiž mají Chvalšínští již dávno svaton trpělivost, tlukou čtvrtě na starý zvonek, který dříve za „umíráček“ sloužil a který na sobě nese nápis: „Simon Vrndorfer guss mich 1657.“ Cimbál, na němž se celé hodiny označují, ozdoben jest antifonou de pace e commemorationibus comb.: „Da pacem Domine in diebus nostris, quia non est alius, qui pugnet pro nobis, nisi tu, Deus noster“.

Do kostela se vchází *třemi vchody*, kůr i sakristie mají své zvláštní dvěře. Pokud souditi lze, bývaly druhdy všechny tyto tři vchody gotické. Nejkrásněji zachoval se *bohatý portál* na jižní straně, proti škole. Proti zhoubnému vlivu přírody postavili před ním předkové malou předsínku, kobku, k níž vedly takéž vysoké gotické dvěře. Avšak opatrní potomci tyto dvěře značně vyzdili a snížili. Aby ale hoření část zdiva byla nějak oživena, udělali na ní dvě v lomený oblouk vybíhající díry. V této malé kobce nalézá se po levé straně starý, vysoký křucifix s letopočtem 1615 a při něm sochy bolestné Matky a sv. Jana. Sousoší toto jest ale málo vkusné a zcela dobře uděláno, že bylo z kostela sem přesta-

²⁾ Poletice leží as hodinu jižně od Chvalšín. Na vysokém pahorku stojí starobylý kostelík sv. Mikuláše, jež lid za nejstarší v celém okolí považuje a jej krátce Anděl-babička nazývá. Při něm nalézá se starobylý (inventář z r. 1609 nazývá jej opus *antiqui laboris*) románský kalich s českým nápisem na noze: „Mikulass bisk. Myrsky.“

veno. Portál z této kobky do chrámu vedoucí jest práce překrásná, umělecká, slohu gotického. Jest četné a bohatě článkované. Nadpraží spočívá na krakorcích a ozdobeno dvěma lupeny, uprostřed nichž malý kříž. Tympanon ozdoben jest polovypouklými plameny, nad nimiž se čte kalligraficky provedený nápis: Jakob ...

Vstoupivšímu zadními dveřmi do chrámu naskytuje se *pohled velebný*. Žádný sloup nepřekáží rozhledu. Udiven pozdvihuje poutník bezděky zraků svých ku překrásné v pravdě umělecké klenbě. Po celém stropě lodi, 12 m široké a 20 m dlouhé, rozestírá se ve výši 14·5 m *sít protínajících se žeber* a zauzlujících se ve třech svornících, z nichž poslední (k presbytáři) má podobu koruny spletené svědčí, že stavba tato podniknuta péčí bývalých zbožných kněží zlatokorunských. Žebra ta upínají se tak lehce po stropě, že se zdá, jakoby sdělaný byly z dřeva lípového, a přec nad celou lodí tesány jsou z kamene. Jako na stropě se zauzlují ve svorníky, tak zase na stěnách sbíhají se v přípory. Poslední pár přípor (u kůru) není úplně proveden. Mizí ve zdi, ukončen jsa vkusným krakorcem, ozdobeným rožmberskou růží. Stavbu tohoto v pravdě umělého klenutí řídil zbožný a vysoce vzdělaný kněz, po němž se nám také ještě jeden latinský a 1 vlastnoruční český list zachoval, P. Michael Pils, rodák Chvalšinský. Týž vystavěl r. 1488 poutní kostel kájovský a v Polné (Stein), a značně rozšířil kostel v Poleticích. Zemřel jako farář v Kájově r. 1503. Zdejší lid rád a poněkud i s chloubou si až posud vypravuje, že, když chvalšinský kostel se klenouti měl, nejprve ona kamenná žebra z úplna postavena, jako nějaká ohromná kostra, na způsob kamenného krovu a pak teprve, že jednotlivé částky byly vyzděny. Krásný vítězný lomený oblouk přepažuje loď od presbytáře o stupeň vyvýšeného.

I na *klenbě presbytáře* umístěna jsou žebra, avšak ne již tak lehounce se upínající, ne tak rozmanitě se protínající jako v lodi; rozdělují strop pouze v jednotvárné kosočtverce. Za to však rozděleno jest pětistranné presbyterium hezčími příporami, než jaké jsou v lodi; zde vyznačují se krásnými hlavicemi. Také jeden pár přípor není zde úplně proveden. Ztrácí se ve zdi, ukončen jsa krakorcem hlavicí podobným.

V patrném odporu s krásným slohem stavby jest sloh *oltářů*. Původně zajisté tak nebývalo. Na místě nynějšího až do stropu dosahujícího hlavního oltáře stával zajisté druhdy jiný, menší, se slohem kostela souhlasící, jakož souditi lze z vysokého okna za oltářem,

nyní ovšem zazděného. Jaký původní oltář byl, nedá se nyní z nedostatku památek více určití, avšak že byl nákladný, za to ručí již jednak obětivost stavitelů a jinak skrovnícké zprávy o hrabivosti nepřátel.

Ačkoliv Chvalšiny leží hluboko v Šumavě, nezůstaly ukryty před četnými nepřáteli, pod nimiž celá naše vlast v 17. st. úpěla a krvácela.

Dne 2. dubna 1611 dal passovský arcivévoda Leopold plukovníka Vavřince z Ramé veřejně na budějovickém náměstí stíti; avšak nemaje sám prostředků, aby zadržaný žold vojákům vyplatil, trpěti musel, že Passovští okolní místa až do června téhož roku plenili, následkem čehož ku př. samo město Krumlov dluh 30·000 na sebe uvalilo. Poslední Rožmberkovič Petr Vok půjčil konečně arcivévodovi potřebných peněz, načež vyplacené vojsko propuštěno. Ale Budějovičtí se zmýlili, domnívajíce se, že nevitáných hostů svých prosti jsou. Dne 25. července přirazil k městu voj 440 mužů s praporem, v čele máje hejtmana, jenž se rozkazem královské komory vykazoval. Město ale zdráhalo se, otevřítí mu brány své, načež, když ani do Krumlova se nedostal, na Chvalšiny se obrátil a zde po 3 neděle s lidem svým na obecní útraty žil.³⁾ Chvalšiny tedy, nemohouce se jako Budějovice a Krumlov proti tak mocnému nepříteli uzavřítí a obhájití, museli jej, ač před čtyřmi lety (5. března 1607) ohněm o 27 domů přišli, po tři neděle hostiti! Než ještě větší neštěstí je potkalo, když dne 3. července 1620 Uhři s poblížkého vrchu, Galgenberg zvaného, královskou posádku ve Chvalšínách přepadli a ji vypudili. Utekla se do Lhenic. Zuřivci ti zavraždili tehdiž 13 občanů, vyplnili domy i faru, odehnali 80 kusů dobytka a zapálili celý městys. Jediný kostel unikl požáru, avšak neunikl přece všem pohromám onoho bouřlivého věku. Byl oloupen o své skvosty, a ke všemu tomu konaly se v něm protestantské služby Boží, kázalo se v něm na potupu katolického náboženství. V presbytáři před oltářem nalézají se dva náhrobní kameny, z nichž každý nese na sobě vytesaný kalich. Až po dnešní den udržela se zde pověst, že na těch místech pochováni jsou dva protestantské pání. Bohužel, není nápis nyní již čitelný. Tatáž pověst i vypravuje, že tehdaž pravověrných křesťanů bylo tak málo, že se ke svým pobožnostem scházivali do nynější — farské kuchyně. Jak dlouho zdejší chrám Páně znesvěcován byl, nedá se více určití. Sporé zprávy kladou ke dni 2. února 1621 tuto poznámku: Opat (zlatokorunský) Jiří Huber vysvětil zdejší kostel

³⁾ Budivoj, 2. prosince 1877. č. 96.

a při té příležitosti nadělal výloh za — 4 kr. Tytéž zprávy zmiňují se dále, že Švédové s hlavního oltáře vzali stříbrnou sochu sv. Maří s velikostí dítěte. — I stalo se asi, že původní gotický oltář, jsa o své skvosty oloupen, i jinak sešel a schudlá obec že nemohla na jeho okrasu potřebného nákladu sehnati. Teprve za ctihodného opata Matěje Ungara, jehož chválu paměti korunské i ká-jovské hlásají a jenž řídív po 33½ roku Zlatou Korunu dne 8. prosince 1701 v pověsti svatosti zemřel, postaven na místě starého, zajisté již valně sešlého oltáře nynější, s pevným tabernákulem uprostřed. Na původním oltáři nebyl prý svatostánek, za to však po straně evangelia nalézal se krásný, samostatný, z kamene tesaný tabernákul, o němž však dnes nikdo říci neumí, kam se poděl. Řezbářská práce na novém oltáři zakordována s Martinem Lindenmayerem z Krumlova za 400 zl. Dne 7. května 1688 jest z Krumlova přivezen a v osmi dnech postaven. Na den 16. máje t. r., totiž v neděli 4. po velikonoce, kdy se od nepaměti slavila a posud ještě v přifařených vesnicích slaví památka posvěcení chrámu našeho, posvětil jej nejđ. opat Ungar sám a první mši svatou na něm sloužil domácí farář Albericus Hobelsberger, z řádu cisterciákův ze Zlaté Koruny. Oltářní obraz představoval sv. Máří, již se nově vzkříšený Spasitel jako zahradník dává poznati. Byl prý to obraz velmi krásný; později však, aby se pro jiný obraz několik loktů plátna uspořilo, přemalován. Nynější oltářní obraz: sv. Máří u nohou Spasitelových v domě Farizeově, malován jest v krásnoumne jednotě pražské od p. A. Lhoty. Vytýkají na něm při osobě Páně velké rozměry. Po stranách oltářního obrazu jsou polychromované sochy sv. apoštolů Petra a Pavla, taktéž z krásnoumne jednoty pražské za 475 zl., jež oproti starobylé tradici oba světce velmi mladé představují. Celý hlavní oltář má troje oddělení s více obrazy a sochami a zasluhuje v tom ohledu zajisté zvláštní pozornosti, aby byl co nejdříve odstraněn, oltářní obraz opět sochou sv. Máří nahrazen, aby vycházející slunko barevným oknem celou svatyni již brzy ozářiti mohlo. Mimo hlavní oltář nalézají se ještě v presbytáři *dva vedlejší oltáře* a taktéž jiné dva v lodi. Všecky tyto vedlejší oltáře obstarávají od nepamětných dob až po dnešní den jednotliví řemeslníci cechové, kteříž až posud ještě u nás živoří, v určitý čas se scházejíce a na jisté dny mše sv. za sebe a za zemřelé své spoluúdy sloužiti dávající po starodávném zvyku, jež opatové korunští, jakožto bývalá vrchnost chvalčická, zavedli.

V presbytáři při evaangelní straně stojí oltář cechu pekařského; čelný obraz. příbuzenství Kristovo, pořízen r. 1676 Původně zasvěcen ssv. Kosmu a Damianovi, jichž obraz až podnes nad čelným se nalézá. Zvláštní pozornosti zasluhuje mensa tohoto oltáře, kteráž chatrnými prkny jest zabeďněna. Jest celá s tesaného kamene a po krajích dvojnásobnými žebry ozdobena. Po pravé straně tohoto oltáře aneb snad na jeho místě stával, trvám, až do r. 1688 onen kamenný svatostánek a možná že i právě na této krásně pracované mense.

Měl bych také upozorniti na *křtitelnu*, která hned vedle na vysokých, tenkých nohách stojí. Avšak lépe jest, všimnouti si té původní, staré, kamenné křtítky, která venku před kostelem na dešti a mrazu leží, čekajíc až se někdo nad ní ustrne a ji — rozbije.

Naproti oltáři pekařův stojí, jakož v kružbě okna barevné nůžky naznačují, oltář cechu krejčovského, zasvěcený nyní sv. Janu Nep. Čelný obraz, z minulého století, představuje sv. Jana, an kleče na nebe jest vzat. Jest pěkně pracován. Základní kámen k tomuto oltáři položen a zasvěcen jest původně na počest sv. mučedníka Floriana a sice od korunského opata Jakuba na den sv. Lukáše r. 1542 za zdejšího faráře P. Michaela. Dřevěná socha sv. Floriana umístěna jest nyní na vrchu oltáře. Původně nalézal se u ní ještě hořící domek, jež světce vodou z nádoby uléval. Když však dne 6. října r. 1808 první biskup budějovický Jan Prokop Schaaff gotsche při zdejším kostele generální visitaci odbýval, poručil, mimo jiné, tento domek i nádobu z ruky světcovy odstraniti. A tak stojí nyní jeho socha s pozdviženou rukou — bez významu. Na mense tohoto oltáře nalézá se za sklem *obraz sv. Bernarda*: „Vera effigies s. Patris Bernardi,“ práce v skutku umělecká, již se posud každý, kdož zdejší chrám navštívil, obdivoval. Soudíc dle písma pochází z druhé polovice 17. století, avšak živost barev, výraz tváře jsou tak jasné a zachovalé, jakoby obraz teprve nedávno z umělecké dílny byl vyšel.

O výtězný oblouk v lodi opírá se taktéž dvě vedlejší oltáře. — Oltář po levici, jehož úpravu obstarává cech tkalcovský, zasvěcen jest Panně Marii na nebe vzaté. Čelný obraz jest beze vší ceny. Zajímavější však jsou postranné sochy sv. Šebestiana a Rocha a pak tumba. Na té nalézá se 13 osob bídně vymalovaných. Rozdělení polí jest na první pohled pochybené a mimovolně napadá nám, zdali snad malíř, maluje těchto 12 apoštolů kolem Krista, neměl před sebou nějaké staré, snad již porušené předlohy, již neporozuměl,

ku př. 14 pomocníků? Mimochodem budíž podotknuto, že se na den sv. Fabiana a Šebestiana se světí ve Chvalšínách malý svátek a že nejstarší česká listina zdejší a sice cechu pekařského datována jest roku 1463 „ten cztyrtek swatych muczednikuow boziech Ffabiana a Ssebastiana.“ Zdali by však kdy v zdejší krajině buď mor neb jiná hlíza byly řádily, o tom nestává žádných pamětí.

Z pravé strany jest oltář sv. Linhart. Úpravu na něm obstarává cech obuvnický. Vedle tohoto oltáře zavěšena jest na pilíři vítězného oblouku dřevěná *kazatelna*, na níž se ze sakristie vystupuje. Jest skrovným dědictvím, kteréž chvalšinská svatyně od korunské, své matky, po jejím zrušení obdržela. Ozdobena jest reliefy novozákonnými a symbolickými sochami: Víry, Naděje a Lásky. Vysoký klobouk zakončen jest sochou Matky Boží obklíčenou anděly, pod nimiž klečí sv. biskup. Všecky sochy jsou bíle natřeny a vyjímají se od lesklé, hnědé kazatelny velmi dobře.

Ale ne tak hezky vyjímá se *dvoukúr*. Spodní, původní, jest kamenný a spočívá na dvou čtyřhranných sloupech. Hořejší kůr dali si postavit r. 1846 hudebníci. Potřebné dříví dal pan farář, prkna sousedé. Myšlenka ta byla zajisté nešťastná. Kdyby se byly tři čtvrti starých lavic z lodi vyhodily, bylo by se získalo více místa než druhou kruchtou a kostel by byl získal — v obojím ohledu. *Dlažba* v lodi pořízena působením faráře Stanislava Placedy v máji a v červnu r. 1778. K tomu cíli použito z větší části starých náhrobníků ze hřbitova, jenž se, jako vůbec, prostíral kolem kostela. V letech 1797 až do 1798 založen nový hřbitov za městysem a znenáhla zdí ohražován. Když pak r. 1841 starý hřbitov byl srovnáván, objeveno pod sakristií sklepení, o němž prý dříve nikdo nevěděl. Naplněno bylo úplna kostmi jež pak sebrány a na mnohých fůrách na nový hřbitov odvezeny jsou.

* * *

Při velkém požáru dne 4. února 1808 zachovala se na faře zvláštní náhoda: jen jediná listina na pergamentu, datovaná v Římě za papeže Julia II. posledního dne září 1508, v níž uvedení kardinálové, „cupientes, ut *capella* ad altare Sanctae Mariae virginis situm in Ecclia Marie Magdalenae in opido, Chalsching congruis frequentetur honoribus . . .“ za jistých podmínek na jisté dny odpustky 100 dní udělují. *Kaple*, o níž v uchované listině řeč, nemůže býti žádná jiná, leč ona *malá rotunda*, do níž se z kostela velkým portálem k severu vchází a kteréž se u nás

říká: kaple růženecká. Nad portálem nalezá se freskový obraz: „Zvěstování Panny Marie“ a tato dvě chronografica:

Po levici: *Florete Flores rosarii qVasL LILia oLete & fronde in gratiaM* (Ec. 39, 19.)

Po pravici: *Flores Mei fructus DeCenties honoris* (Ec. 24, 23.)

Letočet ten (1762) označuje rok, kdy kaple malbami na obmítce ozdobena byla. Pod obrazem: „Zvěstování P. Marie“ nalezá se na portálu znak opatů Zlatokorunských ozdobený mitrou a berlí. Rozdělen jest křížem na čtyři pole. V prvním poli (po levici) vyobrazuje se ověncený kříž a pod ním Beránek, v druhém poli (pod předešlým): pelikán vlastní krví mláďata živící, v třetím (v hořejším po pravici): Panna Maria Kájovská a ve čtvrtém: čáp stojící na zlaté koruně (pomíjejícínost).

Kopule kaple ozdobena jest *malbami* od proslulého bratra Lukáše ze Zlaté Koruny. Znázorňuje překrásně modlitbu: „Pod Tvou ochranu se utíkáme“ a pak některé výjevy ze života sv. Dominika. Oltářní obraz, taktéž od bratra Lukáše malavaný, představuje Pannu Marii se Synem, ana svalému Dominiku níže v-pravo klečícímu růženec podává. Proti sv. Dominiku klečí sv. Kateřina Sienská. O tomto obraze sluší poznamenati, že prvobiskup Jan Prokop Schaaßgotsche při výše udané své visitaci růženec na něm zabarviti kázal. Nejnověji však jest růženec ten opětne již přimalován. Úpravu celého oltáře obstarává počestný cech kovářů, zámečníků a kolářů.

Při onom velkém požáru r. 1808 shořela, jak již svrchu praveno, i šindelová střecha na této kapli, kteráž pak po dvě leta nepokryta zůstala. Dešť pronikl až do vnitř a porušil krásné malby. Práce štuková a některé pozlacené ozdoby opadaly. — Teprve r. 1835 opravil učiněnou škodu z dobrovolných příspěvků p. Felix Faber z Prachatic; avšak tato oprava nevyrovnala se ani zdaleka původní práci. Poněvadž však příspěvků bylo příliš málo, než aby na „celou opravu“ stačily, bylo dřívější pozlacení, jakož i 15 růženeckých tajemství zabíleno. Teprve v minulém desetiletí provedl Prachatický p. Lud. Tilp celou opravu k úplné spokojenosti. — Proti dvěřím, jimiž se ze sakristie do této kaple vchází, nalezal se původně obraz představující bitvu křesťanů u Lepanta. Na místě jeho nalezá se obraz sv. „tří králův“ a jemu naproti, nade dveřmi, „útěk do Egypta“. Oba maloval p. Tilp r. 1867.

Ačkoliv vnitřní úprava tohoto milého chrámu není provedena v slohu souhlasném, gotickém, přece zasluhuje celý chrám větší pozornosti, než jakou mu cestovatelé posud

věnují, zvláště stavba sama a práce kame-nická.⁴⁾ Co se této týče, osměluji se ještě

⁴⁾ Nebylo by možno doplnit popis příležitostně ilustracemi buď kreslenými, nebo fotografovanými? Půdorys, průsek, vnitřek perspektivní, zevnějšek, portál, ornamenty, stará mensa, stará křtitelna a pod. Také nákres pole-tického kalicha byl by velevítaný.

Pozn. red.

upozornit na kapličku, která stojí v Červe-ném Dvoře za parkem v lesech křenovských. Nazývá se „Waltersruhe“; postavena a vysvě-cena byla r. 1841, aby zde uložena byla mrtvola dvouletého dítky Waltera ze Schwar-zenberků. Nad její portálem nalezá se ka-menný kříž, ovinutý věncem z růží. Kříž i věnec pracovány jsou z jednoho kamene a všeobecně se považují za práci velmi umělou.

Sloh gotický.

Píše F. J. Lehner. (Pokrač.)

(Základní živlové. — Oblouk lomený.)

Nový duch podržel starou tradici. Ro-mánská basilika klenutá zůstala základem, na němž nový sloh své dílo budoval. Vždyť bo-boslužba, její potřeby a její účelové se ne-změnily. Staří živlové v nový způsob pouze přeměnění jsou. Nebylo třeba vymýšleti teprv zevních pomůcek. Byly již pohotové a zbý-valo pouze, aby důležitost jejich oceněna a v konstruktivní soustavu sloučena byla. Ten důmysl zrodil se v hlavách stavitelů severo-francouzských. Základní tvar půdorysu zůstal beze změny. Zvolena jest bohatá forma zá-věru chorového s ochozem kaplemi ověnceným, jaká již v románském slohu v Burgundu zdo-mácněla. Odtud pochází též pětilodní zalo-žení hlavní lodi a třílodní budovy křížové, jako tamější katedrály mívaly. Také nejdá-ležitějších členů konstruktivních užívalo se již dříve na mnohých místech. *Opěráku* (opěracího pilíře), který již na mohutných vodních stavbách římských se vyskytuje, uměla dobře používat architektura románská a také *spěra* (opěrací oblouk) přicházívá namnoze na románských budovách.

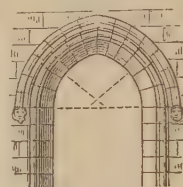
Lomený oblouk posléze již dávno zdo-mácněl ve slohu přechodním a užívalo se ho důsledně nejen při oknech a portálech, nýbrž též na klenbě. Následující pojednání však zjevně ukáže, že gotickou architekturou tento tvar zcela novým duchem pojat a vyvinut byl.

Zamýšlíme-li dvě opory spojití obloukem kulatým, střed jejich vzdáleností bude též střediskem polokruhu, který opsán býti má. Vezme-li se však radius větší, a opíše-li se ním kruh s té i oné strany, oba segmenty budou se protínati dříve, než s každé strany čtvrtina kruhu opsána byla; povstává takto oblouk skládající se ze dvou segmentů kru-hových, který *obloukem lomeným* slove. V řadě jiných tvarů konstruktivních lze oblouk lo-mený právem nazvati zástupcem volnosti a neodvislosti. Neboť je-li mezi dvěma opěra-cími body pouze jeden oblouk kulatý možný,

lze nad nimi opsati podle libosti větší neb menší počet oblouků lomených, sestrojených z kruhu menšího neb většího, jak hned pří-kлады dovozeno bude.

Lomeným obloukem pojmenován bývá každý oblouk skládající se z dvou neb více kruhových segmentů, které se protínají v úhlu jakémkolivě. Jsou následující *hlavní tvary* oblouku lomeného seřazené pokud možno po-stupem chronologickým:

- a) Lomený oblouk *tupý*, mnohdy též román-ským zvaný (obr. 178.), jest v temeni

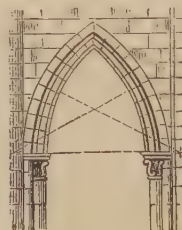

(Obr. 178.)

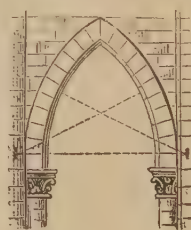
svém málo lomený a zhusta kulatému oblouku velmi po-dobný. Oba kruhy, z nichž se skládá, mají středy velmi blízké tou měrou, že bývá veliké pozornosti třeba, aby nalezlul se lom málo zna-
telný, kterým se liší od

kruhu úplného. Tento tvar lomeného oblouku vyskytuje se zhusta na stavbách z počátku gotické perrody a opakuje se zase ku konci období gotického v posled-ních letech XV. a na počátku XVI. stol.

- b) Lomený oblouk *ostrý* či *lancetový* (obr. 179) skládající se z dvou oblouků, jichž středy vně lomeného oblouku leží; tím se stává,

(Obr. 179.)

(Obr. 180.)

že délka báse jest kratší než poloměr, jímž oblouk se opisuje. Nazývá se lance-tovým pro podobnost s nástrojem chirur-gickým, jehož jménem se vyznačuje. Po-dobnost tato stává se ještě nápadnější,

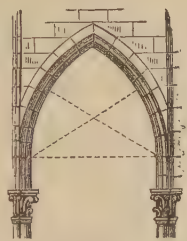
jest-li že — jak někdy bývá — oblouky se prodlouží pod čáru středisek. (Obr. 180.)

- c) *Stejnoramenným* nazývá se onen oblouk lomený, (obr. 181.) jehož středy se nacházejí na konci obou bodů opěracích, a který se opisuje celou délkou této vzdálenosti, tak že v něm lze sestrojiti trojhran stejnoramenný.

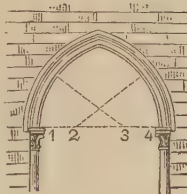
(Obr. 181.)

- d) *Lomený oblouk zvýšený* (obr. 182.) prodlužuje segmenty své pod linii vlastních středů dvěma dílci kolmými a rovnoběžnými. Vyskytuje se často v chotech velkých chrámů. — Posledně jmenovaných tří tvarů oblouku lomeného pod literami b, c, d užívalo se zejména ve XII. a XIII. století.

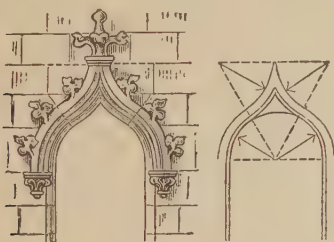
(Obr. 182.)

- e) *Třírohým* nazývá se (oblouk lomený) (obr. 183.) jehož středy nacházejí se na basi a sice v bodech, které povstávají, jest-li že základní čáru na tři stejné díly dělíme. Druh tento vyznačiti jest tím důležitější, proto že mnozí třírohý oblouk lomený vynechávají a tím jménem vyznačují onen, který jsme popsali pod literou c. Vyskytuje se ku konci XIII. st. a jest velmi zobečnělý na stavbách XIV. a XV. věku.

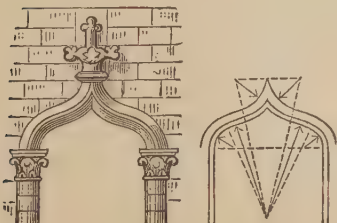

(Obr. 183.)

- f) *Lomený oblouk prohnutý* (obr. 184. 185.)

(Obr. 184.)

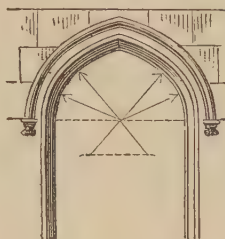

(Obr. 185.)

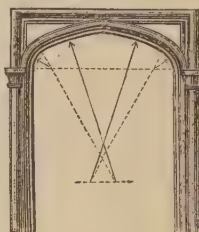
sestrojuje se pomocí oblouku ze čtvero středisk; každá strana má dva kruhové

středy, jeden vně, druhý vnitř a skládá se ze dvou segmentů kruhových proti sobě postavených, čímž spodek konkavním a svršek konvexním se stává. Jsou dva druhy tohoto tvaru, jeden nižší, druhý vyšší. Obou užívalo se v XV. a XVI. věku.

- j) *Oblouk tudorský*, nazvaný po králi, který byl na trůnu anglickém v době, když v zemi všeobecně v oběch vcházal, tvoří se

(Obr. 186.)

(Obr. 187.)

ze čtyř oblouků, jejichž středy nacházejí se vesměs u vnitř lomeného oblouku. Obr. 186. ukazuje jeho nejstarší tvar, který se vyskytuje na anglických stavbách většinou v XV. století; a obr. 187. ukazuje tvar mnohem pozdější, jehož se užívalo obecně koncem XV. a počátkem XVI. věku. Angličané nazývají prvnější obloukem čtyřcentrovým a druhý stlačeným. Mezi těmi dvěma extremy vyskytují se četné odrůdy.

Oblouk tudorský spatřuje se také na některých staveních kontinentu zbudovaných v XV. a v XVI. věku.

Oblouk lomený požívá před kulatým dvojí výhody. Ním lze jednak spojovati různou vzdálenost oblouky stejně vysokými, jednak ze statických důvodů má značnou přednost. Za jedno mohou lomené klenby při každé šířce a libovolné výšce stavěti se a staly se proto nutnou potřebou při vysokých, boční lodi převyšujících lodích středních. Za druhé umenšuje se značně lomeným obloukem rozpínání a tlak. Při oblouku kulatém rozpínají se jednotlivé kameny mocněji, plodíce proti sobě tlak mnohem větší a působíce úhrně silněji na stranice. U oblouku lomeného jest rozpínání menší, čímž i tlak se zmenšuje, přecházejíce více do směru kolmého, než postranního. *Kolmý* tlak přijímají na sebe pilíře na nejmenší míru hmotné síly obmezené, kdežto *postranní* bez toho jen malý tlak odvádí se na venkovské spěry a těmito pak na venkovské pilíře. Užívá-li se vesměs oblouku lomeného ku sklenutí prostor, lze vyvésti stavbu skládající se z jednotlivých mocně tvořených článků do výšky vždy štíhlejších a lehčích. Na této zásadě zakládá se nový sloh.

(Pokračování.)

Staré zprávy o farách Českých. *)

Podává Aug. Sedláček.

VII. Ratibořice.

Farářové: Mikuláš, farář v Purkarcí, potvrzen r. 1391 dne 19. května směniv si místo své s Petrem.

Chval, farář ve Svojanově (Litom. diec.), potvrzen r. 1392 dne 7. května, dostav faru tu výměnou s předešlým.

Přibyslav, farář Janovský, změnil faru s Heřmanem potvrzen r. 1412 dne 20. ledna.

Mikuláš, farář v Praveníně, potvrzen r. 1417, 18. února po odstoupení Přibíkově.

Patrony byli: 1391—1392 Jan Měděnec, měšťan v Ústí nad Lužnicí; 1412 Petr,

farář Vožický, a Jan z Ratibořic, bratří, synové snad předešlého (Tomuto Petrovi vedle starého svědomí archiv I. 180 řkali Kobylý Dábel; zemřel za válek husitských asi r. 1428.) R. 1417 podávali sem faráře Jan Prašťovic, farář v Ústí, a Jan Měděnec z Ratibořic.

Jan Prašťovic byl napřed farářem v Olbramovicích, roku 1393 dostal se do Tučap, odtud r. 1401 směnou za říditele špitálu v Ústí a konečně r. 1409 za faráře tudíž.

*) Viz Method r. IV. str. 68, 81, 116

Přehled církevně-umělecké činnosti v Praze roku 1879. *)

V minulém roce byla činnost na půdě umění církevního dosti pozeňnaná a zaznamenává se tuto jako léta minulá stručný seznam výtvořů uměleckých od nejčelnějších umělců pražských vyvedených. Jeví-li se tím jednak život i směr v oboru důležitého odvětví kulturního u národu českého, jednak se tím poskytuje budoucím dějepiscům vypisováním nejušlechtlejšího vývinu duševního se zanášejícím spolehlivý materiál.

Architekt: **A. V. Barvitius**: Nákrasy a rozpočty na budoucí farní *kostel svatého Václava na Smíchově*. Na základě návrhu, který před časem městská rada Smíchovská architektu Ullmanovi, mezi tím na venkovský statek se přesídlivšímu svěřila, vyhotovil architekt Barvitius nákrasy a rozpočty na nový farní kostel smíchovský, které v červnu m. r. jak od městské rady, tak od stavebního komité schváleny jsou.

Nákrasy *kostela v Nižeborách* jsou od uroz. paní hraběnky Herbersteinové schváleny a žádáno pouze, aby projektovaná kamenná přilba břidlicovou, kamenická práce cihlovou nahrazena byla a od vnitřního vyzdobení prozatím upuštěno bylo. (*Z Akademie křesťanské*)

Bohatá sbírka původních nákrasů na *kovové náčiní kostelní* minulého roku o nových 27 listů rozmnožena a cyklus tím způsobem po čtyřleté, důsledné práci prozatím zakončen jest. Úplná sbírka čítá nyní 80 listů, a sice: kalichy 40 listů, ciboria 10 l.,

monstrance 4 l., mešní konvičky 1 l., relikvíře 4 l., pateny 1 l., řetízky náprsní 1 l., křížky na relikvie 2 l., nádobky na sv. oleje 2 l., ložky 1 l., kaditelnice 4 l., kropenky 1 l., lampy 3 l., vasy na květiny 1 l., svícny 5 l. Podotknouti dlužno, že mnohé listy k vůli dokonalosti dva- i třikrát přepracovány jsou.

Nová řada počíná vznikatí objednávaními v Akad. křesťanské různě se naskytujícími.

Architekt **Josef Mocker**: Podrobné nákrasy pro *hlavní kostel svatého Víta na Hradčanech*, zejména hlavního a obou bočních portálů; dohotovení *kameného oltáře v kapli svat.-Annenské* u sv. Víta; nákrasy a provedení *tří oken* do kaple Pernštýnské z katedrálního skla barevného; podrobné nákrasy na *kanovníckou residenci* blíž kostela svat.-Vítského. (*Jednota sv.-Vítská*.) — Nákrasy na oltář do kaple nového probošství na Hradčanech. (Objednal vdp. probošt Würfel.)

Dokončení *věže sv. Jindřicha* a nákrasy na dostavění *pražské věže* v Praze. (*Městská rada pražská*)

Vyvedení *hlavních oltářů* slohu gotického v Telči na Moravě, v Telci a v Dobřičanech; zhotovení stříbrné, skvost. monstrance gotické pro biskupskou katedrálu brněnskou od nejd. kr. kapitoly brněnské věnovanou; nákrasy na *gotickou monstranci* do Předmostí a české Hrabíně; nákrasy a vyvedení mramorové *křtitelny* s poklopem a železným nosičem, bohatě polychromováno, do Pohořelic na Moravu. (*Z Akademie křesťanské*)

Náhrobník pro † spisovatele a faráře

*) Viz Method roč. V., str. 5.

Tom. Nováka (objednali spolužáci a přátelé zvěčnělého).

Architekti Antonín Baum a Bedř. Münzberger: *Restaurace kostela a vyvedení hlavního a křížového oltáře v poutn. chrámu Páně sv. Jana v Nepomuku; postavení hlavního oltáře sv. Martina sluhu románského do nově zbudovaného kostela farního ve Mšeně; dohotovení hlavního oltáře sluhu renaissanceho a kazatelny do děkan. kostela v Hostouni po požáru znovu zřízeného; nákresy na vnitřní ozdobu a oltář do památného kostela románského na Řípu; nákres na nový hlavní oltář do farního kostela v Husinci; dvě mramorové křítelny; postavení velkého kříže s kamenným podstavcem uprostřed hřbitova v Poděbradech.* (Z *Akad. křesťanské.*)

Stará románská kaple sv. Martina na Vyšehradě novým portálem opatřena, uvnitř vydlážděna a dekorativní malbou okrášlena. (Nákladem vys. dp. Fr. Kočího, kanovníka na Vyšehradě.)

Sochař **Ludvík Šimek** provedl tři sochy z kamene dalmatského medolino (v Pole) pro oltář v kapli sv. Annenské u sv. Víta a sice: sv. Annu sedící a Panenku Marii vyučující; pak dva sv. patrony malířů, co ochránců jednoty vlast přátel umění výtvarného v Čechách, která celou kapli vlastním nákladem zřídila: sv. Lukáše držícího obraz Madonny ze St. Maria Maggiore, jejíž původ se světcí připisuje a sv. Methoda s obrazem Vykupitele žehnajícího v rukou. Je-li první patronem malířů vůbec, jest tento patronem českých malířů a umělců výtvarných zvláště. Sochy 5' vysoké mají lemy a obruby rouch pozlacené. Obrázky na deskách vytaženy jsou v červených konturách na zlatém pozadí.

(Objednala jednota vlasteneckých přátel umění v Čechách.)

Skica sv. Václava na nové probošství Hradčanské. (Objednal vdp. probošt Würfel.)

Malíř † Josef Hellich: *Oltářní obrazy na legendární hlavní oltář sv. Martina ve Mšeně; křížová cesta pro farní kostel v Černém Kostelci.* (Z *Akad. křesťanské.*)

Malíř a prof. František Sequens: *Cartony na figurální část tří nových oken kaple pernštýnské v chrámu Páně svat. Víta na Hradčanech. Dvě věnoval vys. dp. skolaštitus Jandourek a představuje se na jednom „svatá rodina“, a na druhém „Ježíšek svat. Antonínu Pad. se zjevující“; kromě toho sv. apoštolé: Jan Evangel. a Tomáš. Třetí okno věnované od J. E. pí. Leopoldiny hraběnky Thun-Hohensteinové líčí oslavu sv. Jana Nepomuckého mezi dvěma anděly nesoucími vítěznou palmu a korunu mučednickou; pod obrazem pak postavy svatých patronů rodiny donátorské: svat. Bedřicha a svat. Leopolda.* (Z *jednoty sv.-Vítské.*)

Křížová klenba kaple Martinické u sv. Víta ozdobena čtvero allegorickými figurami představujícími: Víru, Naději, Lásku a Pokoru. Ornamentální část celé kaple dokonána jest. Malováno nákladem J. E. Jindř. hraběte Clam-Martince. (Z *jedn. sv. Vítské.*)

Obrazy tabulové: *svat. Jakub, oltářní obraz pro chrám Páně v Želeticích na Mor.; Veraikon pro far. chrám Páně v Jáchymově.* (Z *Akademie křesťanské.*)

Náčrt „Nanebevzetí Panny Marie“ pro malby v apsidě staroromán. kostela v Mohelnici. (Nákladem patrona J. E. Arnošta hraběte Waldsteina.)

Malíř † Jan Sverts: *Celá kaple sv.-Annenská vymalována. Spatřují se zde nejdůležitější události ze života bl. Panny Marie a legendární líčení života matky její, svaté Anny. V malovaném okně rodokmen Rodičky Boží. Nákladem jednoty přátel vlasteneckého umění v Čechách.* Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Dar biskupský. J. biskupská Milost nejd. pan Dr. Karel Průcha, který roku minulého daroval Akademii křesťanskou čtyři státní obligace, věnoval právě ústavu našemu zase 135 zl. na hotovosti. Slechtnému dárci a mecenáši křesťanského umění „zaplat Pán Bůh!“

Druhý odkaz. První kněz, který v závěti pamatoval na Akademii křesťanskou, byl † *Šimon Mottl*, farář v Červené Řečici, odkázav ústavu tomtu několik uměleckých předmětů pro křesťanské museum a 100 zl. na hotovosti. K prvnímu přišel nyní druhý odkaz. Zasloužilý před nedávnem v Pánu zesnulý dp. *František Řezáč*, farář v Litni, odkázal Akademii křesťanské 100 zl. Vlastenečtí

kněží a milovníci umění církevního, jako za živa, i umírajíce pamatují na zamilovanou Jednotu, pěstující vědu a umění v duchu křesťanském. Není již pochybnosti, že po příkladu prvních dvou důstojných kněží pamatováno bude v závěti na Akademii křesťanskou od veškerých Církve a vlasti milovných přátel ústavu tohoto. Lásky nevymírá. Co miloval člověk za živa, nepřestává milovati i po smrti. Jistina takto uložená ponese bohatý a požehnaný úrok. V prsou českých kněží láska a obětovnost nevymírá. Dárcové, kteří takto živé pomníky budují si v síních jednoty vědecko-umělecké, zůstanou u vděčné památce. Velkodušným dobrodincům po práci věrně vykonané sladce se spí.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc únor.

1. Vyřizené záležitosti.

Hlavní oltář svat Martina ve Mšeně.

Na sklonku m. r. postaven jest do nově vystavěného farního kostela ve Mšeně hlavní oltář sluhu románského. Jest to zase první pokus legendárního oltáře, na němž kolem hlavního obrazu svat. Martina, biskupa, více menších obrázků se nachází. Na čtyřech menších obrazech po stranách ličí se výjevy nejdůležitější z legendy světcovy, v lomenici spatruje se žehnající Bůh Otec a kořící se dva andělé, v prostřed pak 4 evangelisté. Tabernakulum s trůnem pro výstav jest zlaté a vystavuje se Nejsvětější ze zadní strany, kam vedou 2ramenné schody. Oltář jest bohatý. Obrazy maloval + Jos. Hellich. Nákresy zhotovili a práci řídili architekti Baum a Münzberger.

Hlavní oltář a kazatelna pro farní chrám Páně v Hostouni. Hostounský chrám Páně vyhořel a musel býti důkladně opraven a znovu sklenut. Vyvedení nového oltáře hlavního a kazatelny svěřeno Akademii křesťanské. Oltář sv. Jakuba Většího má po stranách obrazu bohaté sloupění a jest ozdoben řezbou četnou. Po stranách jsou sošky svat. Mikuláše a svat. Floriána. Tabernakulum a trůn jsou zcela zlaté. — Na kazatelně spatrují se 4 svatí otcové, jest řezbářskou prací okrášlena a končí křížem. Obě práce provedli architekti Baum a Münzberger.

Monstrance dle výkresu akadem. pro dp. Jos. Molitoru, faráře v Chicagu v Americe

Kalich stříbrný pro J. M. nejdůstojnějš. pana biskupa kralovéhradeckého.

Konvičky stříbrné mešní pro dp. Frant. Dostala, faráře ve Smržicích na Moravě.

Roucha kostelní v lednu a únoru objednaná odvedena.

2. Nová objednání.

Dva postranní oltáře a kazatelnu pro chrám P. ve Mšeně.

Sošku P. Marie v. u. hraběnka Swérts.

Obraz oltářní sv. Josefa: dp. Jos. Frolík, administrátor ve Vltavo-Týně.

Kalichy: pro chrám P. ve Zhoři, věnovány od J. V. císařovny Marie Anny; - **stříbrný kalich:** vdp. Frant. Neisser, děkan v Polomé na Moravě; - **stříbrný kalich:** d. farní úřad v Nebuželi.

Monstranci stříbrnou: dp. Josef Vychodil, farář v Ohrozimí na Moravě.

Křtitelnici: dp. Jan Hůrský, sídelní kaplan v Předbořicích.

Skleněný lustr: vdp. Jan Otava, arcikněz v Kelči na Moravě.

Drobné práce kovové: pozlacení kalichů: dp. A. Flesar, farář v Přepychách; dp. Jos. Penker, farář v Nekleřově a dp. Jos. Stingl, farář ve

Svatém Kříži; — **pozlacení ciboria:** dp. Fr. Ludwig, farář v Rychnově; — **operkulum:** dp. Leop. Urban, farář ve Velké Pečici; — **3 nádobky na sv. oleje:** dp. Leop. Derka, farář v Milonicích a dp. Leopold Urban, farář ve Vel. Pečici; — **jednu nádobku:** důstp. Josef Sýkora, farář v Ovčářích a vp. Josef Heyne, kaplan v Brništi; — **patenku k nemocným:** dp. Štěp. Ressel, farář v Raspenavě; dp. Flor. Huštík, kurát v Pobuči, a Kar. Musch, prebend. v Litoměřicích; — **pozlacenou z kovů:** dp. Josef Sýkora, farář v Ovčářích; — **lampu na věčné světlo:** důstojný farní úřad v Kinzberku; — **mešní konvičky:** vp. F. Kvasnička, farář v Lipové u Strážnice; — **trojčimbálek:** dp. Frant. Klíma, farář v Krásné

Paramenty: kasule: černou se zlatými por-tami: dp. F. Mura, farář v Ostrohotě na Moravě; - **fialovou:** dp. Jos. Tangel, far. ve Chvalenicích; - **bílou:** dp. Frant. Fiala, farář v Horní Pěně; — **čtyři kasule:** vysoce uroz. pl. hraběnka Swérts; - **fialovou:** dp. J. Tschörrch, admin. v Rynolticích; - **bílou s vyšíváním křížem:** věnoval dp. Edmund Langer, archivář a bibliotekář u hrab. Thuna pro chrám Páně v Rozbělesích u Podmoklí; - **bílou, bohaté zlatem a hedvábím vyšívanou:** dp. Roman Kiml, farář v New-Marketu v Americe; — **velum:** dp. Florian Huštík, kurát v Pobuči; dp. Lamb. Ludvík, adminstr. v Grafenriedu u Domažlic; — **pláštík na ciborium:** důstp. Florian Huštík, kurát v Pobuči; - **dva pláštíky:** dp. Loh Schmidt, sekretář na Strahově; — **štolu křestní vyšívanou:** dp. Frant. Malota, farář v Majetině a důstp. J. V. Doubrava, admin. v Dublovicích; - **fialovou:** vp. J. Heyne, kaplan v Brništi; — **bursu zlatem vyšívanou:** dp. Karel Musch, prebendat v Litoměřicích; — **korouhve,** dvě červené a dvě fialové: dp. Fr. Mura, farář v Ostrohotě na Moravě; — **koberce na oltář a opony z vlněné látky:** dp. A. Flesar, far. v Přepychách a ctihod. školské sestry v Mnichově.

Rozličné: kříže pro školu: dp. Fr. Preclík, farář v Klomíně; vp. J. Karel, kaplan v Minicích a dp. Jos. Sýkora, farář v Ovčárech.

3. Rozpočty.

Na křížovou cestu, zlatem vyšívanou kasuli, dvě vela, nebesa a rochetu: dp. Frant. Antl, farář v Lemontu v Americe; — **na stříbr. monstranci:** vdp. Jan Svěda, děkan v Prachaticích; — **na vyšívané antipendium:** dp. Leop. Derka, farář v Milonicích; — **na Tělo Páně v hrobě, 2 klečící anděle a sošku „Vzkříšení Páně“:** dp. Igu. Havlík, farář v Borotíně; — **na stříbrnou monstranci:** dp. Jos. Stáhala, kooper. v Dolanech; — **na korouhve:** dp. Václav Oliva, farář v Dušejově; — **na stříbrný kalich stříbrn. nádobku a korouhve:** dp. Fr. Florian, farář v Tasově; — **na kostelní roucha a prádlo:** dp. Václ. Lanhans, farář v Zezníku; — **na Boží hrob:** dp. Josef Hozák, farář v Dol. Slivně.

Domácí zprávy.

František Sequens povolán jest od jednoty přátel vlasteneckého umění v Čechách za profesora na malířskou Akademii v Praze. Že důle-

žitě místo po smrti Jana Swértse uprázdňené obsazeno výtečnou silou domácí, přijato vesměs s nelíčenou radostí a panuje všeobecné přesvědčení,

že mistr Sequens vychová vlastní valný zástup malířů ku slávě jména českého. Zdař Bůh!

Obraz Pavla Veroneského v biskupské residenci litoměřické. Před několika dny sňat byl ve velkém sále obraz značných rozměrů, který až dosud nepovšimnut visel mezi ostatními obrazy. Po bedlivějším prozkoumání shledáno, že to dílo velké ceny umělecké. Jest to totiž obraz Pavla Veroneského, pocházející z roku 1575 a představující uvítání krále francouzského a polského Jindřicha třetího v Benátkách. Jindřich třetí cestoval v čase tom z Polska přes Benátky do Francie a uvítání jeho v hlavním sídle bohaté, mocné republiky bylo proslavenému mistru látkou uměleckou. Jindřich třetí, postava mladická a svěží, uvítán na přístavišti dogem benátským v hermelinu a s phrygickou čepicí na hlavě, pak četnými světskými i kněžskými hodnostáři. Sta diváků se nalezá na bohatě ozdobených lodích sousedních. Na přístavišti zřízena slávobrána s nápisem: *Henrico III., Franciae atque Poloniae regi. Christianissimo ac invictissimo christianae religionis ac rimo propugnatori adveniculi Venetorum resp. ad veteris benevolentiae observantiae declarationem.* (Jindřichu III., králi francouzskému a polskému, nejhorlivějšímu obhájci křesťanství, věnuje na důkaz oddanosti a přátelství republika benátská.) V levém rohu nalezá se rodinný znak Foscara a a nápis: „pro serenissima Foscarmorum aede.“ — V době té byl dogem benátský Ludovico Mocenigo Foscara (1423—1457) a jest tudíž na snadě, že postava v popředí obrazu jest potomek proslulé rodiny patricijské a maecenáš, který obraz u Pavla Veroneského objednal. Až dosud myslelo se, že obraz představuje vjezd Karla VI. do Benátek, aneb snoubení se doge benátského Adria; teprve nyní, kdy v staletém prachu objevil se výše uvedený nápis, shledáno, že to dílo velkého italského umělce. Jakým způsobem dostal se obraz do Litoměřic, není dosud zjištěno. Na zadní části obrazu nalezá se znak rodiny Vratislavů; hr. Jan Vojtěch Vratislav byl od r. 1676—1709 biskupem litoměřickým a lze tudíž za to míti, že biskup ten, znám co veliký přítel umění, věnoval obraz galerii biskupské.

Oprava malostranské mostecké věže byla těchto dnů po 2 roky trvající práci dokončena a lešení odstraněno. Věž zbudována nyní přesně v původním slohu. Letošního roku byla střecha nad věží zřízena, osazeny bány, zřízeny schody uvnitř věže, vyměněny chatrné části zdi a ozdob na hlavním průčelí směrem k Starému městu. Zejména ozdoby v přízemku nalezaly se ve stavu nařinutém a musily býti zcela novými nahrazeny a mimo to novým kleštěním opatřeny. Pověstná dílna a komín uvnitř věže byly zrušeny. Dosavadní improvisované příchody byly uzavřeny a upraven dle dobrozdání znalecké komise slohu přiměřený příchod mezi průjezdním obloukem.

Velmi slušně vyjímá se nyní hořejší patro, které bohatě fialami, kružbami a krabulemi jest vyzdobeno. Spodní část tohoto patra spočívá na kariatidách, mistrně z pískovce vyvedených. Hlavní pole obsahuje 3 ozdobné výklenky, do nichž původně, jako na věži staroměstské, byly rozličné sochy postaveny. Bohatě profilovaná hlavní římsa zdobí celou galerii a jest na rozích čtyřmi kariatidami zakončena, na jejichž hlavách vznáš se postranní 11 metrů vysoké věžičky. Při opravných pracích bylo přísně šetřeno rázu původního.

Svat. Prokop a bývalý benediktinský jeho klášter na Sazavě v poměru k benediktinskému klášteru v Emausích na Slovanech. Císař a král Karel IV. pojal daleko hledící myšlenku, která teprv sto let po jeho smrti částečně v církevním snažmu v Lyonu se splnila, totiž docílení spojení východní církve s Církví římskou. K tomu cíli založil klášter na Slovanech neb v Emausích, uvedl do něho slovanské řeholníky řádu svatého Benedikta, kteří k tomu účelu měli raziti cestu. Tomu svému milovanému klášteru daroval drahocennou reliquií sv. Prokopa, kterou s velkou úctou choval, později nazvanou evangelium sazažsko-emauské, rukopis to cyrilský, který psal sv. Prokop, opat, svou rukou. Rukopis ten obsahuje zlomek staroslovanského překladu čtení evangelických perikop, psaných písmem cyrilským. Nadpisy kapitol a začáteční písmeny jsou červené, někdy modré neb černé. Hlaholští řeholníci emausští spojili tuto drahou reliquií se svou skvostnou pontifikální knihou, která roku 1395 v ozdobném hlaholském písmu byla vyhotovena.

Písař hlaholské částky praví o části cyrilské, že ji psal sv. Prokop svou rukou a že ji Kar. IV. daroval emauskému klášteru. Oba rukopisy, cyrilský a hlaholský, byly v jednu knihu svázaný, zlatem, drahokamy a svatými ostatky ozdobenou. Ty evangelie a epístoly byly zpívány, když opat pod infulí mši sv. sloužil. — Klášter sv. Prokopa na Sazavě jest ale i nyní jaksi obrazem nynějšího nového řádu svatého Benedikta v klášteře Emauském. Klášter svat. Prokopa byl v duchu řehole sv. Benedikta nejen sídlo pobožnosti a modlitby, ale i školou vědy a krásného umění: malířství, sochařství, lásky k práci ruční. Sv. Prokop sám vzdělával půdu, pole orál, rozšival, sekal, tím, co vytěžil, mnoho chudých živil. V novém řádu sv. Benedikta v Emausích děje se něco podobného: při horlivosti v modlitbě a pobožnosti vládne též láska k práci ruční, k vědám, krásným uměním, církevnímu zpěvu. Řád ten vyslal celou školu umělců (devět na počet) do hlavního kláštera sv. Benedikta na Monte Casino, kde sv. Benedikt žil a zemřel, kde se dějou přípravy k slavnosti čtrnáctistoleť památky trvání řádu svat. Benedikta. Nový řád sv. Benedikta trvá teprv jen čtrnáct let, jest ale již tak početně, že jej 2 bratři opatové, Maurus a Placidus, první co vrchní opat, druhý

co opat v Belgii na více klášterů rozmnožili v jižním Německu, v Beuronu, v Tyrolsku, Anglicku, v Belgii, v Praze a ve všech těch řeholních domcích řád ten 108 členů počítá.

Tělo sv. Prokopa ze Sazavy do Prahy přenesl arcibiskup Martin Medek, rameno sv. Prokopa do

Sazavy navrátil a osobně přenesl arcibiskup Mat Ferdinand Zoubek z Bilenbergu z řádu sv. Benedikta. Však ostatek sv. Prokopa, jeho evangelium sazavsko-emausské dosud odpočívá v Remeši, kde patřovalo k oznamům korunování králů francouzských.

V. Š.

Mosaika.

Vatikánská knihovna. J. S. papež Lev XIII. kázal, aby různé katalogy vatikánské knihovny tiskem uveřejněny byly a ustanovil k dílu zvláštní komisi, do které patří kardinálové Hergenröther a Pietra, jakož i slovutný archaeolog Rossi. Papež zároveň nařídil, aby ve vatikánském archivu vykázala se síla učencům, jimž archivu používatí dovolilo se. — „Times“ uvítala rozkaz papežův zvláštním úvodním článkem, v kterém se píše, že zpráva od učeného světa uvítána byla s tak živým očekáváním, jako by snad byla novina, že bibliotéka Alexandrinská v námořním písku vykopána, nebo bibliotéka města Pompeji objevena jest s obsahem poněkud více ku rozlušťování poskytujícím, nežli jsou desky s úkoly školními, které dosud jediným nálezem literárním v městě pohřbeném byly.

Průčelí dómu Florentinského. Průčelí dómu Florentinského dobrovolnými příspěvky vystavené se dokonalo a lešení se odstranilo. Princ carignanský, předseda komitétu stavebního, při té příležitosti měšťanostovi florentinskému Conte Bastogi-ovi psal následovně: „Pocituji radost a hrdost národní, že v tomto století a námi velké dílo Arnolfovo, velkolepou katedrálu dokonanou spatřuji, o které právem se řeklo, že dostáje jediná, aby dokázala velikost a sílu měšťanstva florentinského.“

Rubensova díla. Vedle zpráv městské radě antorfské předložených, zanechal Rubens 2235 obrazů, z nichž 228 skic se čítá. Kromě uvedených pochází od něho ještě 484 výkresů. S obrazů a skic nebylo jich ještě 829 reprodukováno; 670 děl jeho jest pouze reprodukcemi známo a z 293 zmizela všeliká stopa. Ku přání kongressu umělců roku 1877, aby město Antorf úplnou sbírku děl Rubensových spořádal, komitě za tím účelem zřízené oznamuje že městu bude třeba 538 obrazů reprodukovati a 921 listů tisknutých získati, má-li státi se po vůli kongressu. Úhrnný počet listů tisknutých jež získati dlužno, páčí se tudy na 1947, k nimž 653 fotografií připočísti třeba. Náklad na každý list tisku páčí se na 10 franků, a náklad za každou fotografii na 60 fran. Bude-li možno, aby polovice obrazů v listině komitétu uvedených a všech 117 kreseb fotografováno bylo, k vykonání záměru vyžadovati se bude úhrnem 30.000 franků. Městská rada antorfská usnesla se, že každého roku na zakoupení tisků a na fotografie věnuje 1500 fran. a stát povolil k těmž účelům stejnou sumu. Doufá se, že během 10 let sbírka pokud možno bude úplná, která nápotom

v novém museum antorfském, s jehož stavbou právě započalo se, uložena bude.

Ostříhomský poklad chrámový. Po příkladu podobných pokladů dává J. E. kardinál primas Simor mistrovská díla klenotnice ostříhomského chrámu fotografovati, která nápotom vysvětlujícím textem opatřena budou vydána Text umělecko-dějepisný píše kanovník kapitoly ostříhomské v tom oboru zkušený a velmi osvědčený Dr. Josef Dankó.

Kazatelna Kapistránova, s venčí vídeňského kostela svat. Štěpána postavená, jest odstraněna, aby důkladně obnovena byla. S této kamenné kazatelny, poblíž které vchod do nové hrobky se nachází, hlásal r. 1451 mnich františkánský Jan Kapistrán křížové tažení proti Turkům a vyvolal tehdejší mezi měšťanstvem vídeňským veliké nadšení. Dnešního dne kázal by hluchým. Kazatelna ozdobena jest sochou sv. Jana Kapistrána.

Věže dómu v Kolíně n. R. jsou nyní již nejvyšší stavbou na zemi; převyšují nejvyšší věž kostela sv. Mikuláše v Hamburku 144 20 m. vysokou o 1,50 m. Po dokončení budou od dlažby kláštera počítajíc 160 m., od podlahy kostelní pak 157 m. vysoké. — Výšku jiných vynikajících staveb viz Metn. r III., str. 36. Věže votivního chrámu vídeňského jsou 96 m. vysoké.

Spálené poklady umělecké. Při nedávném požáru v římském palazzo Sforza-Cesarini padlo za obět několik vzácných pokladů uměleckých, mezi jiným obraz honební od Poussin-a Judita od Guido Reni a jeden Van Dyk, za který před krátkým časem nabýzelo se 60.000 fr. Veškerá škoda požárem způsobená páčí se na 200.000 lirů.

Vykopané umělecké zbytky v Římě V „paláci císařů“ přišlo se kopáním již až do areny. V teplech lázních Karakalových (211—217) jest velká palaestra už celá na světle a má na sobě posud všechny stopy římské tělocvičny pro mládež; však zevnější, zděný obvod jest posud zemí zanešen. Na římském náměstí Forum romanum, prokopává se část k vrchu palatinskému hledící. Museum kapitolinské, kde jsou složeny vykopaniny z vrchu Esquilin, jest rozmnoženo skvostnou, nově objevenou sochou, kterou učenci posud neproskoumali. Má se za to, že jest to obrazné představení „pořady“, naznačené umírajícím otrokem, opřeným o kmen stromový. Socha byla rozbita nalezena, byla však moderními umělci italskými doplněna a spojena. Archaeologové cení tuto nově nalezenou památku starořímského sochařství velmi vysoko.

Lehner.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budtež zaslány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace za syílány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 3. V Praze, dne 30. března 1880. Ročník VI.

OBSAH: »Zodpovídané otázky archaeologické«: Soubor památností chrámu Páně Moravanského, Světinského, Chlumského, Dašického, Hostovického a Komárovskeho. — Sloh gotický. (Rozestavení a tvar pilířů.) — Domácí zprávy. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. Zpráva za měsíc březen. — Mosaika.

Zodpovídané „otázky archaeologické“.

Soubor památností

chrámu Páně Moravanského, Světinského, Chlumského, Dašického, Hostovického a Komárovskeho.

Píše J. Nechvíle, administrátor fary Dašické.*)

21. Farní chrám Páně sv. Petra a Pavla
v Moravanech u Pardubic.

Moravany, ves 2½ hod. jihozápadně od Holic vzdálená, bývalé panství Pardubické, nádraží, telegrafní stanice, fara a škola.

Na severní straně vsi stojí ze dvou stran staveními obklopený, z třetí ale strany do pole, a ze čtvrté do vsi hledící *farní chrám P. sv. apoštolů Petra a Pavla*.

Původní kostelíček stával na místě fary nynější, byl dřevěný (bohužel půdorys ani náčrt jeho nikde se nezachoval), hřbitovem obroubený. Dle zprávy: „*Libri Relationum* r. 1677“ býval starodávňý, měl kalich stříbrný, měděnou monstranci a 4 zvony. Stál k východu, bez věže, dvéře měl od západu. Věž byla pro sebe, prkny pobitá a šindelem krytá i márníce stála pro sebe.

R. 1782 položen byl základ k *novému kostelu* k straně severní za vsí nákladem náboženského fondu, konkrétní kasy panství Pardubského i z příspěvků osadníků. Je postaven z Vínarského kamene, leží ku straně východní, má 30 kroků délky a 15 šířky. Presbytář jest obrácen k východu, má za hlavním oltářem připojenou věž, pod ní pak je sakristie, do které se jde z venčí.

Kostel jest staven *slohem copovým*, má jednu loď podlouhlou. Jsou v něm tři oltáře

a sice: v presbytěři *hlavní oltář sv. apoštolů Petra a Pavla*, který má tumbu kamennou, podstavce pak pod svícny točité, tabernakulum dřevěné. Oltářní obraz, zhotovený od Ignáce Velse, malíře v Litomyšli r. 1817, visí zvláště na stěně, tak že se kolem oltáře může choditi. Svícny jsou cínové, altare portatile jest r. 1624 od Arnošta, arcibiskupa Pražského svěceno, a má ostatky sv. Acháce a Voršily.

Presbytář má na stropě rákosovém krásné na obmítce malovaný *obraz korunování Panny Marie* od jesuity Kramolína, ostatní malbu zhotovil r. 1812 Jos. Stehlík, malíř z Chocně. Po straně epištoly stojí dřevěná křtitelnice tvaru obyčejného, okrouhlého z doby neznámé, přiléhavka její ozdobená sochou sv. Jana Křtitele hrubé řezby.

Kazatelnice upevněna jest na zdi v presbytěři na straně evangelia, jest visutá a okrouhlá, na poprsníku ozdobená řezbou představující P. Ježíše co dobrého rozséváče a sv. Petra. Pokrývka její na hoře má dvě desky s desaterem Božích přikázání.

V lodi stojí dva oltáře: Sv. Jana Nepomuckého, socha dřevěná z r. 1817, druhý P. Marie, socha dřevěná v skleněné skříni — u obou tumba dřevěná. Altare portatile u sv. Jana svěceno r. 1715, 7. září od biskupa Králové-Hradeckého Josefa s ostatky svatých Desideria, Benedikta a Valentia Mm. Altare portatile u oltáře sv. Anny jest svě-

*) Redaktor prosí o slíbené pokračování.

čeno r. 1828, 13. února od biskupa Kralové-Hradeckého Aloisia Josefa hraběte Kolovrata-Krakovského.

Obrazy: Kromě na hlavním oltáři jest zde 12 obrazů, *svat. Apoštolů od Bránda* ze zrušeného kláštera Sedleckého sem zanešených; 10 je jich zcela dobře zachovalých, jeden jest v schodišti na choru schován, celý setlelý, druhý na choru také roztrhaný. Obrazy ty zasluhují brzké opravy.*)

Náčiní bohoslužebné: Kostel ten má jeden stříbrný kalich z doby neznámé, jednu měděnou, gothickou, jednoduchou monstranci (snad z r. 1676) a měděné pozlacené ciborium z r. 1844. Jiné nádoby starožitné zde nejsou.

Knihy bohoslužebné: Missa'y z r. 1734, 1865, 1748, 1725, 1752. — Rituale Romano-Pragensé z r. 1642 a 1815.

Věž chrámová: Čtverhranná, z kamene vytesaná jest přistavena za presbyterium. — Střecha její podoby prismovitě jest kryta šindelem, má okna okrouhlá, podlouhlá. Na této věži visí dva zvony stejné velikosti, tónu c a a. Na jednom jest sv. kříž a kolem koruny nápis v latinských literách:

Leta Panie MDLXXXIV slyt gest tento zvon ke cti a chvale Boží od Mistra Eliasse Swobody w Hradei Kralowe nad Labem.

Na druhém, který jest bez obrazu čteme kolem koruny nápis: „Omnipotentí Deo et SS. Patronis Anno MCCCCC.

Fara. Chrám Moravanský byl mezi kostely farními r. 1350 k biskupství Litomyšlskému odstoupenými. (Palacký: dějiny české, díl I, oddělení 2, strana 389.) Ale i před tímto rokem byl zde kostel, ku kterému měl klášter právo podací, nejspíše od moravských Švabeniců, kteří jak se podobá osadu tu založili. Klášter sám si tu koupil pozemky a Vitek se synem Janem ze Švabenic l. 1311 4 koupil jednoho lánu, břeh potoku Bobravy ostružiny (rubum), řečené Kuchyňka a louku blíž Bobravy v Moravanech ztvrdil. (Diplomatář Musejní a Zoubka Potenstein str. 3.) Později byl do r. 1806 chrám Moravanský filiálním od Rovně, a sice již 1614 a 1645; v spisku: „*Příjmy bývalých far na panství Pardubickém*“ udáno při Roveňské fáře: „Item k té fáře náleží filiální kostel ve vsi Moravanech, odkud se žádného obilního desátku od starodávna neschází, toliko za každou mši a za oběd z důchodů zádušních 2 kopy mš. se dává, co nyní 4krátě do roka se vykonává, a tak přichází 8 kop.“ — Později když se obec uvolila dávati p. faráři Roveňskému 9 korců žita, byly tu konány služby

Boží 18krátě do roka. Roku 1806 postavená jest tu lokalie, r. 1854 obnovena fara a stojí pod patronátem fondu náboženského i s kostelem.

Hřbitov jest kolem kostela ohražený obrubou kamennou, na něm pak náhrobky doby novější.

Tvrz. Na severo-západní straně Moravan, naproti fáře přes cestu, lze na zahradě rolníka Krátkého zřítí stopy bývalé tvrze, malé podlouhlé návrší asi 10° dlouhé a 5° široké, tvaru podlouhlého a příkop kolem do kola běžící. Tvrz ta byla rozdělena na tvrz a předtvrz a chráněna pevnou zdí které stopy dosud lze viděti. Snad zničena byla ohněm, neb při kopání na těch místech nalezl se popel, uhlí, hlína a jíl pálený. Bylo to rodné sídlo vladkyň z Moravan, z kterých dle dějin Palackého (díl I, oddíl II., strana 458) se připomíná r. 1244 Přibislav a bratr jeho Nižbor. Oba byli také svědky Otakarova listu Litomyšlského 1263 ^{25/3}. (Zoubka Potenstein str. 2.) Odtud nemáme žádného, kdo by se psal z Moravan až roku 1388 Ludvik z Moravan, spolumajitel Popova dolu, r. 1415 Habart z Lomnic, jináče z Moravan, r. 1432 Smil z Moravan, roku 1433 Jan z Moravan, r. 1440 Zdeněk z Moravan. (Pam. 1871, st. 148, A. C. I. 256, III 189, 416, 504.)

Kříže jsou v osadě jen dva, dřevěný bez let za vesnicí na cestě, a u fary železný s kamenným podstavcem z r. 1845. Obou patronem jest obec.

22.

Filiální chrám Páně sv. Ondřeje apoštola ve Světí u Hradce Králové.

Světí čili Světy, ves 1½ hod. severo západně od Králové-Hradce vzdálená, patřící k fáře Věstary, bývalé panství Smiřice a Hořinoves, má malý zámček obyčejného tvaru, dvůr poplužní a mlýn

U prostřed vesnice stojí *filiální kostel sv. Ondřeje*, apoštola. *Presbyterium* sklenuté bohužel v slohu copovém ma venku *opěrací pilíře* a dosvědčuje, že jednou muselo býti gotické. — Jsou v něm okna segmentová, okrouhá, daná sem po velkém ohni, který dle výroku zvoníka před 15 lety střechu i věž chrámu stávil. Obraz hlaví sv. Ondřeje z doby neznámé, ceny prostřední, se sochami sv. Marka a Václava, tumba kamenná, — altare portatile jsem nemohl oddělati, an bylo ku ploše oltáře přiděláno.

Mimo to jsou zde *postranní oltáře Zvěstování P. Marie a sv. Josefa*, obrazy na plátně malované, (jakož i na velkém oltáři). U obou oltářů jsou tumby kamenné. Jiných

*) Jen at přijdou mistru do ruky! Poz. r.

obrazů a soch v tom kostele není. Altare portatile z r. 1728.

Nad sakristií jest zbudována z cihel a kamene čtyřhranná věž, končící malou lucernou plechem pobitou, v které visí 2 malé zvonky. Dole ve věži nad sakristií jest položený zvon, který v ohni výše jmenovaném se utřhl, pádem praskl, a brzy přelyt bude. An šikmo leží a pro velikou tíží jsem jej nemohl obrátiti, toliko na jedné straně mohl jsem čísti: „*Tento zvon ode mne Simeona zvonarze*“. Druhý velký zvon visící ve věži samé má nápis v literách latinských: „Leta - Panie - M - DXXXIX - tento zvon gest slyt ke cti a chwale - Pánu Bohu -“.

Venku kolem kostela jsou starobylé náhrobky postaveny, mnohé z nich setlelé; tak dva stojící na presbyterium, z nich jeden s letem 1571 a erbem křídlo. Třetí má nápis: „Urozeny a stateczny Rytirz Pan Gan Mladota ze Solopisky na Škalce Narozeny wtielné magyze wieku sweho 44 lethu 9 nediel a 4 dni dokonat ziwot w Panu na den swateho Goseffa, to jest 19. Marti mezi 12. a 1. hodinou leta 1669. Kdez tielo geho tuto weseleho wzkrzissení oczekawa. Obkliczily mne strzely geho, roztiat ledwy me bez wssy lytostí: wylil na zem žlucz mau ranil mne ranau na ranu a utok uczinil na mnie gako syluy. Job 16. Kap.“ Čtvrtý s nápisem: „Leta Panie 1605 na den rozeslani aposstolu Panie w hodinu XVI. umrzet rytirz Pan Hamza Borzek z Zabiedowicz a tuto pochowan Pan Buh raczil se smilovati nad geho milau dusy.“ — Pátý náhrobek má nápis: „Leta Panie 1569 — w sobotu przed swatau Trogiezi — Girzika Dlaska Wchynskyho ze Wchynie. — Šestý: „Leta — urozeny a statecz rytirz Znoiek Hamza Borzek ze Zabiedowicz a na Swiet: ziwot swug w Panu dokonat — (uprostřed rytíř ozbrojený). Sedmý: Urozeny a Stateczny Rytirz Pau Pawel Hamza ze Zabiedowicz ...“

Chrám tento býval v 14. století farním, vlastním plebánem opatřený, patřil do dekanátu Hradeckého. (Palacký děje díl I., oddělení 2., str. 386.) Praesentovali na plebání tuto křížovnici řádu křížovnického P. Marie u sv. Jakuba v Hradci Králové na předměstí bydlící. — Plebán ve Světí uváděl plebána ve Všeštarech r. 1360. (Lib. I Conf. C. X.) R. 1365, 8. května změnil Benedikt plebán ve Světí s povolením Rudolfa z Homburgu, provinciála řádu výše zmíněného místo své s Mikulášem plebánem ve Voděradech. (Lib. I. Conf. G, IV.) Ale Mikuláš plebán s povolením Ludvíka z Essen, provinciála řádu křížovnického, změnil 2. prosince 1370 místo s Bartolomějem, plebánem v Starém Trutnově.

(Lib. II. Conf D, IV.) R. 1394, 19. října proměnil plebán Václav ve Světí s povolením Oldřicha Komendátora jmenovaného domu křížovnického místo své s plebánem v Trmešné. (Lib. Conf. V. anni 1394 L. IV.) Plebán ve Světí platil desátku papežského roku 1384. 1385, 1405 po 10 gr, r. 1399 ale 20 gr, (Tomek registra decimarum papalium pag. 91.)

23.

Filiální kostelíček ve Chlumu u Hradce Králové.

Chlum, vesnice na mírném návrší, 2 hodiny severo-západně od Hradce Králové, ku faře Všešterské patřící.

Na východ, konci vesnice stojí *filiální chrám P. Proměnění Krista Pána* jednolodový. Presbyteria *klenba je gotická*, žebra její sbíhají se dohromady v erb pánů Dobřenských z Dobřenic, bývalých majitelů tohoto statku. Pádorys presbytáře jest pětistěn nepravidelný, okna jsou ale copová. *Hlavní oltář* proměnění Krista Pána jest *zavírací archa*. Uprostřed jest obraz základní celého chrámu, r 1866 po pruské válce nákladem J. V. císaře Rakouského sem daný. Právě křídlo archy ve dvě pole rozdělené má uvnitř v první polovici obraz Zjevení Páně a dole obraz Pána Ježíše sedícího mezi učiteli (malováno na dřevě r. 1866). Levé křídlo uvnitř nese obraz nahoře Zvěstování P. Marie, dole Narození Páně (na dřevě r. 1866 malováno). Zevnější strana křídel má obrazy zhotovené na dřevě, staré, ale bohužel otřelé. Na pravém křídle jest nahoře umučení Páně, dole Kristus Pán nesoucí těžký kříž. Na levém křídle nahoře jest zajetí Pána Ježíše, dole Kristus Pán před soudcem Pilátem. Nejvrchněji nad hlavním, prostředním obrazem jest obraz vzkříšení Páně. Kanonické tabulky na hlavním oltáři jsou krásně tištěné, tumba oltáře dřevěná, na přední straně starým obrazem proměnění Krista P. ozdobená. Mimo to pod hlavním obrazem jest obraz Večeře Páně na dřevě malovaný, ceny prostřední. Po stranách na zdi visí u hlavního oltáře obrázky neznámých svatých na plátně malované, výtečné. Po straně evangelia jest *sakristie*, ale copová.

Po straně evangelia jest na zdi připevněná *kazatelnice* vysutá, okrouhlá, na kterou vedou schody z presbyteria, poprsí její jest okrášleno krásnými sochami čtyř sv. apoštolů, opravených a pozlacených r. 1866. Na zdi, u které stojí, jest vyobrazeno 10 Božích příkazů; klobouk její okrášlen sochou Panny Marie ozířené 12 hvězdami.

Loď kostelní má okna okrouhlá, strop

na rákos plochý. V ní jsou dva oltáře svat. Isidora a sice se sochou tohoto svatého, s dvěma anděly r. 1866 opravenými, tumbou dřevěnou a starými relikviáři dřevěnými. U oltáře sv. Isidora jest *stará cinová křtitelnice*, dole na čtyřech zvířecích nohách, které nahoře lidskou tváří končí, postavena. Pokrývka její končí křížkem, pod kterým stojí P. Marie a svat. Jan Miláček Páně. Kolem obruby té pokrývky jest nápis v písmu latinském: „Nákladem † Jana † Hamble † jinak Tirura † i manželky jeho Marianny † ze Wsse - cisslo — Anno 1662“.

V lodi po pravé straně u zdi jest *pomník padlých vojnů r. 1866* rakouských a pruských, představující anděla s obrácenou pochodní, a dole složené věnce s českým nápisem i německým. Po levé ruce na zdi jest *starobylý obraz Proměnění Krista Pána* snad dříve na hlavním oltáři zavěšený. Okna segmentová po pravé straně lodi mají skla barevná a v nich rok 1866.

Pod chorem jest *stará lavice*, ozdobená řezbou lupenovitou. Kropenka u dveří z červeného mramoru má nápis: „Věnovaná od Jana Rataje z Karlína 1861 $\frac{4}{11}$ “.

Dílem v presbytáři, dílem v lodi jest 7 *náhrobních kamenů*; dva z nich mají nápisy nečitelné. Ostatních nápisy tuto podáváme: 1. Tuto pochowani gsau dwa synowe urozoneho pana Waczlawa Czakowskeho z Wimislicz. Przedkem umrzel gest Gan ... we strzedu po Welikonoci leta ... Waclaw tu noc na den trzich králův lethu ... 8, ktervzto w Panu odpocziwa. 2. L Panie MVVCLXXVIII. dokonat gest w Christu Panu ziwot swug Urozeny Pan Hamza Borzek z Zabiedowicz a tuto pochowan gest w pondieli przed Swatym Matiegem Aposstolem Panie. 3. (u oltáře sv. kříže): Tuto pochowano gest tielo urozoneho Pana Borzka Hamzy Negstarssio z Zabiedowicz a na Swietie, a dokonat gest ziwot swug ... a odpocziwa w pokoji czekagiez s wiernymi w den saudny przisisti Krista Pana. Pan Buh racz dussy geho Milostiw byti. Gest let Ziwota sweho miel ... 4. ... w Panu pan Martin Borzek ... jehožto ... 5. Letha Panie ... 1607 w autery na den swat. Gana Buryana ziwot swug dokonat W. K. P. Urozeny ... Borzka ... Negstarssi ... (uprostřed kamene): Isai. w. 43. Ga gsem ten, kteryz schlazugi neprawosti twe —.

Nad kostelním vchodem v průčelí jest čtverhranná *věž* z cihel až nahoru zbudovaná s okny copovými, podlouhlými; končí jehlanem, který plechem jest pobitý a navrchu jednoduchým křížem ozdobený. Na této věži visí *tři zvony* a mají tyto nápisy: 1. Vetero-Pragae fudit me Antonius Schoerfeldt Anno

1698. Helfried Franz v. Kaiserstein. 2. Tento zwon dielan gest ke cti a chwale Panu Bohu a wssech swatych - Leta Panie MDXXXI. Skrze Waczl. Konwarze wosadnim na Chlumu. 3. Tento zwon gest od Waczlawa Konwarze. Leta Panie MDLII.

Na zdi venku jest zazděno na strauě epištoly 6 granátů z prusko-rakouské války, která ten kostel valně poronchala.

Kolem kostela jest *hřbitov*, jehož ohrada jest krásně z cihel zhotovena. Zde leží v pruské válce padlí: Rakouský generál Ferdinand Poschacher z Poschacheru a rakouský major Ferdinand hrabě Grüne, mimo to pruský major Jindřich z Reussu.

U hřbitovních dveří jsou *hamenné obelouky a pilíře*, snad ze starého hřbitova, některé lupením ozdobené. Také tu leží (což jest velká nedbalost) *kamenná křtitelnice stará*, kulatá, velkého objemu, která jak jednotlivé písmeny dokazují nápisem byla opatřena. Opodál od kostela v poli jest *hřbitov druhý* padlých v r. 1866 a zde pobřbených pruských a rakouských vojnů, jakož i také v rozličných místech hroby a pomníky mnohé se nalezejí, an v tom místě bitva nejvíce zuřila.

Kostel ve Chlumu *býval v 14. století farním*. Nejstarší známý farář čili plebán byl Vicemil. Po jeho smrti byl od duchovního úřadu 10. listop. 1358 na jeho místo ustanoven Mikuláš Dalesův z Rokytne, kněz diecese pražské, za plebána do Chlumu ve svolením patronátního pána a majetníka statku Chlumského Jana řečeného Znoika z Chlumu. (Lib. I Conf. Tom. I. edit. F. A. Tingl p. 71.) R. 1365 uváděl plebán v Chlumu plebána ve Světi (L. C. G. IV.) a r. 1366 plebána ve Všestarech (Lib. I. Conf. G. IX.) a roku 1367 plebána v Nedělištích (Lib. Conf. H., III.) Desátku papežského platil plebán Chlumský r. 1369, 1384, 1385 a 1405 vždy po 12 gr., jen r. 1399 24 gr. — R. 1384 dělá se o tom kostele zmínka v účtech desátek kostela, a r. 1412 v účtech zádušních, dle kterých 1 kopu ročních příjmů dala se čtyřmi slepicemi Bětka z Lípy, dcera Mikuláše z Lípy k tomu kostelu (Balbin de decimis eccles.). Leta 1578 20. října Hamza Bořek ze Zabědovic a na Světi odkázal louku Charvátku kostelu na Chlumu (Švenda Hradce Králové Paměti). — R. 1745 byl nákladem ovdovělé svobodné paní Dobřenské z Dobřenic obnoven. Nyní jest patronem jeho majitel Dobřenic p. E. Weinrich.

24. Dašice.

V Dašicích jest *farní chrám Narození P. Marie* již roku 1370 plebánem opatřený. R. 1391 jmenuje se plebán Jan, na počátku

16. století farář pod obojí Jan, a kolem r. 1619 evangelický farář Kašpar Adam Vlaverianus ženatý. Kostel ten jest tříloďový ve slohu copovém zbudovaný, bohužel nedostavený. Staven byl (dle farní památní knihy z r. 1707) od r. 1677 ze sbírek a r. 1707 od Tobiáše Bekra, biskupa Králové-Hradecského konsekrován. Presbytář nepravidelný pětistěn. Lodi jsou od sebe odděleny hmotnými jednoduchými pilíři.

Hlavní oltář *Narození P. Marie* celý i s mensou dřevěný bez sloupů, bíle natřený s obrazem na plátně malovaným (altare portatile z r. 1715 s ostatky sv. Eleutheria a Rustika.)

Postranní oltáře: 1. V poboční lodi oltář Srdce Páně (bratrský) ze dřeva, starobylý, z r. neznámého (altare portatile z tohotéž r. a se stejnými ostatky jako na velkém oltáři;) 2. v hlavní lodi oltář Nanebevzetí P. Marie s mensou kamennou; 3. v hlavní lodi oltář sv. Anny z r. 1785 celý dřevěný, (altare portatile z r. 1783 s ostatky sv. Kasta a Kláry). 4. V hlavní lodi oltář sv. Jana Nepomuckého též z r. 1785, mensa kamenná, altare portatile z r. 1686 s ostatky mučedníka Felicissima; 5. v postranní lodi pod chorem oltář celý dřevěný sv. Josefa pěstouna Páně (bez altare portatile) se sochou sv. Josefa pěstouna Páně z měkkého dřeva dosti dovedně vyřezanou. Po straně jsou sochy sv. Václava a Víta, nahoře svat. Ludmily a svat. Vojtěcha, nejvýše obraz sv. Jana Křtitele. Nápis dole: „Leta Panie 1689 dne 10. Septembris tento oltář gest vyzdvizen rzezbou a malowanjm nakladem slowutneho muže P. Petra Kosstiala ke czti u chwale Rodiczky Bozi Marie Panny a S. Gosefa za sprawcze czirkewniho dustog. welebneho a wysocze uczeného P. P. Frantisska Antonina Ebarta fararze Dassiczkeho s wiedzomim urozeného a stateczneho Rytirze P. Tobiasse Ludwika Swickera z Dossperku G. M. C. panstvi Pardubského a Smrkovského Hegtmána a za Primatora P. Rudolfa S. Kosstiala, kteremuzto dobrodinczi Pan Buh Rodiczka Bozi w nebi odplatu dati raczi. Amen.“

V kostele tom jest památná *činová křtitelnice*, jejížto nohy nahoře lidské tváře nesou. Bohužel nápis připojením hlaviček činových pokážen, čteme jen v písmu gotických majuskulí: leta 1559 tato krztitelnice . . . ke krztu . . .

Ostatní věci v chrámu tomtó, kazatelna i lavice nic památného nevykazují. Křížová cesta z r. 1783 bez ceny. Mezi obrazy jeden Zvěstování P. Marie z r. 1716 (krásná je zář od holubičky dolu jdoucí a kytyce u noh anjela) a P. Marie z r. 1710 s podpisem: ex voto.

Zvonice jsou dvě na konci obou postranních lodí v průčelí kostela, vchod do nich

jde z venku. Končí střechou prismovitou. Na pravé z nich jsou 4 zvony. Největší z nich má nápis latinkou: Tento zwon gest w Miesteczku Dassiczeh przelyt za sprawy dwogicztihodneho Pana Pana Fararze K. F. Stiepankovskyho uroz. statecz. Ryt. Pana Franc. Kwiet. z Rosenwaldu Hegtmána Pardubic. Nakladem dobrodincezu a kolatury Dassiczke za prim. D. H. Pauli. Valentin Kyng goss mich in Prag auf der Kleinseite 1710.“ Zvon tento váhy asi 50 centů daleko se rozléhá. Druhý zvon malý poledník libého zvuku s nápisem: Tento zwon ulyt gest ke czti a chwale Bozi (bez let dle gothického písma ze 16. století.) Ostatní dva malé zvonky, kterými se zvoní ke mši sv. a umíráčkem, jsou bez let. Na druhé věži jsou dva zvony Mariánské (s obrazem P. Marie), prostřední velikosti. První nese nápis: „Joh. Georg Kühner goss mich in Prag 1716,“ druhý v písmu německém: „Tento zwon ulyt gest k zadussi do Dassicz 1565.“

V chrámu tom byly *dvě bratrstva*, jedno u velkého oltáře Narození P. Marie mělo figurku Panny Marie s Ježíškem se stříbrnými korunkami, počet jeho nalezá se ve farní památní knize z r. 1716 učiněný za r. 1704. Mělo na jistíně půjčených 210 zl. Účty ty jsou podepsány od Lectora a Asistentu bratrstva. Druhé bratrstvo bylo u oltáře Srdce Páně založeno též slavné, mělo 5 svátků do roka: 1. v neděli 2. po Devítníku, 2. na sv. Josefa, 3. v neděli 2. po velkonoci, 4. v neděli 3. po sv. Duchu, 5. na svátek sv. Máří Magdaleny. V ty dni byly kajeníkům udílěny plnomocné odpustky, pro zpovědníky placeno bylo 20 zl. a obec pro ně dávala koně. Trvalo do r. 1855, kde zaniklo. Zbytek jeho jsou dva stříbrné kalichy a stříbrná monstrance z 18. století, krásné práce.

V chrámu tomtó byl také *spolek literáků*, kteří dle staré radní památní knihy se dělili na starší a mladší; pokladnici vlastní měli. Bohužel stanovy spolku toho nikde se nenalezají. R. 1851 byl obnoven, ale zanikl; zbyl toliko jeden literák, který zpívá písně s lidem ponejvíce z kancionálu Svato-Václavského. Zbytek toho spolku jest snad starobylá *rorátní kniha z roku 1612* ve velkém folio v listárně farní uschovaná. Jest psána na silném papíře dobrou černí, vázaná v tuhé desky, jejichžto rohy silným kováním jsou opatřeny. Na první desce jest nápis: Rorate 1612. Jen jeden list té knihy jest pergamenový. Officium nedělní nese v čele obraz Zvěstování Panny Marie v barvách bez zlata dosti dovedně zhotovený. Officia jiných dní mají začáteční písmeny jen obyčejnou barvou provedené. Plán notový jest pětirádkový. Jest to rorate dle zařízení Arnošta arcibiskupa,

jen tu a tam něco přidáno. Písař a nakladatel knihy nejsou známi, an poslední listy byly vyřezány.

Farní budova z r. 1757 neskytá nic památného. V listárně farní jsou památní knihy z r. 1707 a 1716, starý inventář z r. 1699, inventáře pozdější, matrika nejstarší z r. 1645 v malém kvartu svázaná. Jest zde také knihovna s knihami z minulého a nynějšího století, zvláště ale s pěkně zachovalým exemplářem: „*Paprockého zrcadlo markrabství moravského z r. 1593*“.

Radnice jest dvojí, jedna z roku 1834, druhá z r. 1878. Chovají se v ní privilegia města, stříbrné 4 pečeti, jedna kniha zelená ze 16. stol. a 2 knihy kroupené z 17. století. V zelené knize jest seznam desátku fary a inventář kostelní z r. 1637.

U nového hřbitova jest kaplička *Sedmi-bolest. P. Marie* jednoduchá dřevěná se zvonkem z doby neznámé. Neskytá nic památného.

Na jihovýchodní straně města, kde nyní jest pivovár a správceovství, byla někdy *tvrz*, a sice předhradí bylo na místě pivováru, *tvrz* na místě správceovství. Příkop hradní ještě nyní znalý obkličoval *tvrz* kolem do kola; slouží nyní za luku. Návrší *tvrze* jest asi 5⁰ vysoké, objem příkopu v šířce čítá 700 kroků. Při kopání sklepů v pivováře nalezeny byly silné dubové trámy, starý rezivý klíč, a kuličky z křemene. Bylo to sídlo pánův Dašických z Barchova.

Za městem vykopány *pohanské popelnice* svědčící o tom, že to místo v starých dobách bylo obydleno.

25. Hostovice.

Ve vsi této jest filiální chrám sv. Jakuba apoštola Většího, který byl roku 1350 farním. To dokazuje jméno jednoho pole zvaného „*na farském*“. Chrám ten vystaven ve slohu copovém r. 1716 a téhož r. dne 20. prosince benedicirovan. Střecha jeho r. 1853 shořela a nově zbudována jest. Jest jednodřevový se sakristií za presbytěrem, a třemi vchody, v průčelí má sochu sv. Jakuba. Oltář hlavní zcela dřevěný se sloupy korinthičnými má obraz na plátně od Šrůtka 1853 malovaný, vetchý. Za oltářem v dlažbě jest kámen z r. 1210. Mimo to zmínky tu zasluhuje *starobylá kazatelna* z měkkého dřeva s obrazy čtyř sv. evangelistů, dílo výtečné. V sakristii se chová cínový koflík, snad dle inventáře z r. 1609 pro komunikanty. Také zde bylo cínové *lavabo*, ale na píšťaly k varhanám upotřebeno jest. *Altare portatile* hlavního oltáře má ostatky sv. Nerea a Achillea z r. 1686. Postranní oltáře jsou novější, zcela dřevěné, mají obrazy sv. Anny a sv. Václava s ostatky sv. Kláry z r. 1834. Kromě toho

jest oltář Božího hrobu s ostatky sv. Kříže a svatě Máří Magdaleny; pak pod chorem pěkné, staré obrazy českých patronů sv. Norberta a Nep. Početí P. Marie.

Zvonice stojí opodál kostela na hřbitově, spodní část jest kamenná, vrchní dřevěná, pyramidovitá. Visí na ní 4 zvony. Největší má nápis: Anno 1707 die 8. Septembris haec campana a fulgure et incendio destructa industria perillustris generosi Domini Franc. Venc. Kvieton de Rosenwaldt Pardubicensis capitanei adlaborante generoso Franc. Tichý scriba pupillari refusa et renovata est. Anno Domini 1709; na druhém a třetím zvonu jest r. 1716, čtvrtý bez let. — Na choru jest kancionál dědictví sv. Václavského. Chrám ten byl původně dřevěný, plán jeho nikde se nezachoval. Na zahradě č. 1. a 2. byla *tvrz pánů z Hostovic*, jejížto základy nedávno byly objeveny. Ostatně zde není nic památného.

26. Komárov.

V Komárově vesnici jest filiální chrám sv. Mikuláše, sv. Petra a Pavla, který byl již r. 1350 filiálním od Rovně. Původně byl dřevěný též podoby jako půdorys nového kostela okazuje, jen že věž byla nad vchodem a sakristie za oltářem. Zbořen byl r. 1875 dne 4. května, a nalezen na jednom trámě rok 1668 a železný kohout. R. 1877 dokonána stavba nového jednolodového kostela, při kterém sakristie a věž byly mimo lodi umístěny. Na hlavním oltáři jest obraz sv. Petra a Pavla od Fr. Marscheidra ze Železného Brodu r. 1877 malovaný, postraně dva obrazy sv. Kateřiny a svat. Barbory ze starého oltáře, nahoře obraz Nejsvět. Trojice Boží od Heinricha z Litomyšle z roku 1877. Rám, sloupy, podstavec svícenů nechány ze starého oltáře. Na podstavci tomto byl dříve nápis: „Ke czi a chwale Nerozdilne Trogicze swate Narozeni Blahoslav. Panny Marie za sprawy urozenego Rytirze Pana Gana Hogena ze Schwarzenpachu a Czernodubu G. M. C. Hegtmána Panstvi Pardubsk. a Smrkow. tež za czasu dustogneho a welebneho Pana Frantisska Xaveria Skaly Fararze Dassiczkeho a Drziteczkeho Oltarz tento malovanim okrásslen gest nakladem chudeho zadussy Miest Dassycz. Leta 1668 14. Junii. Stalo se za powinnosti Purkmistra Pana Gana Pokornyho, Prymatora Pana Rudolfa Kosstiala a spolu Radnich Miesta Dassycz. Nápis ten ale zabarven. Altare portatile na velkém oltáři má ostatky sv. Hypolita a Cassiana z r. 1873, v druhých dvou oltářních kamenech jsou ostatky sv. Dorothey z r. 1854. — Kazatelna čtverhranná ozdobená obrazy: „Kázání Christa. Pána a Dobrého Pastýře,“ od výše jmenova-

ného Železno-Brodského malíře malovanými. Missale Romanum z r. 1670 a 1698. Proprium Bohemiae z r. 1643, kancionál sv. Václavský na choru, truhla pohřební z dob císaře Josefa II., šáteček pod kalich černým hedvábím vyšíváný, prostěradla a ručníky k lavabo plátěné bez okras z r. 1777 jsou jediné památnosti v tom kostele. — Na věži mimo loď postavené čtverhranné pyramidovité s jednoduchým křížem visí tři zvony. Největší má kolem koruny nápis: „Ya wolam zwuczny m hlasem Panu Bohu ke czti. Napominam kazdym czasem k chwale, lidem k spravedlnosti nenadale.“ Dole kolem obruby: „Hawel SSudyne strassy kostelnick“ a na

druhé straně: „Kaubic rychtarz 1616.“ Pro střední: „Goss Mich in Prach Mathias Alexander Christi Anno 1705“ a pod tím kříž. Nejmenší poledník má jen sv. Kříž a r. 1799. Pod římson kostela venku jest *vlys obloučkový*.

Na severní straně Komárova jsou *zbytky bývalé tvrze*, o které dí lid, že zde stál klášter, z kterého šla chodba do kostela. Návrší toto jest homolovitě, kol příkopem obehnané, 50 kroků šir., 40 dl. Příkop dá se vodou z blízkého potoka naplniti. Na jedné straně jest i příchod na to návrší znalý. Lid jmenuje toto místo *na Turyni*. (Více o těch třech místech viz Památky X. 294.) Mimo to byly také *tvrze u Hedčan, Mětic a Žižína*.

Sloh gotický.

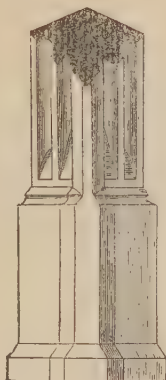
Píše F. J. Lehner. (Pokrač.)

(Rozestavení a tvar pilířů.)

Jakmile sloh románský rozkvetl a basilika sklenutá se vyvinula, změnila se celá soustava. Opuštěno od *čtvercového* rozdělení půdorysu, tak že střední loď vykazovala ten-

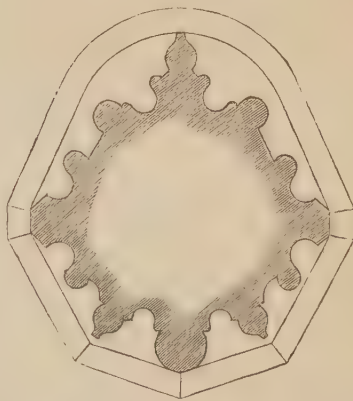
Obr. 188. Kutná Hora, chrám arciděkanství. (První polovice XIV. století.)

Obr. 189. Praha, Karlov, pilíř při stěně. (Od polovice do konce XIV. století.)

Obr. 190. Kolín, kostel sv. Bartoloměje, pilíř kaple. (Druhá polovice XIV. století.)

Obr. 191. Kolín, kostel sv. Bartoloměje, hlavní pilíř. (Druhá polovice XIV. století.)

týž počet klenbových polí, jako loď boční. Co však tam jen výminečně se dělo, zde se

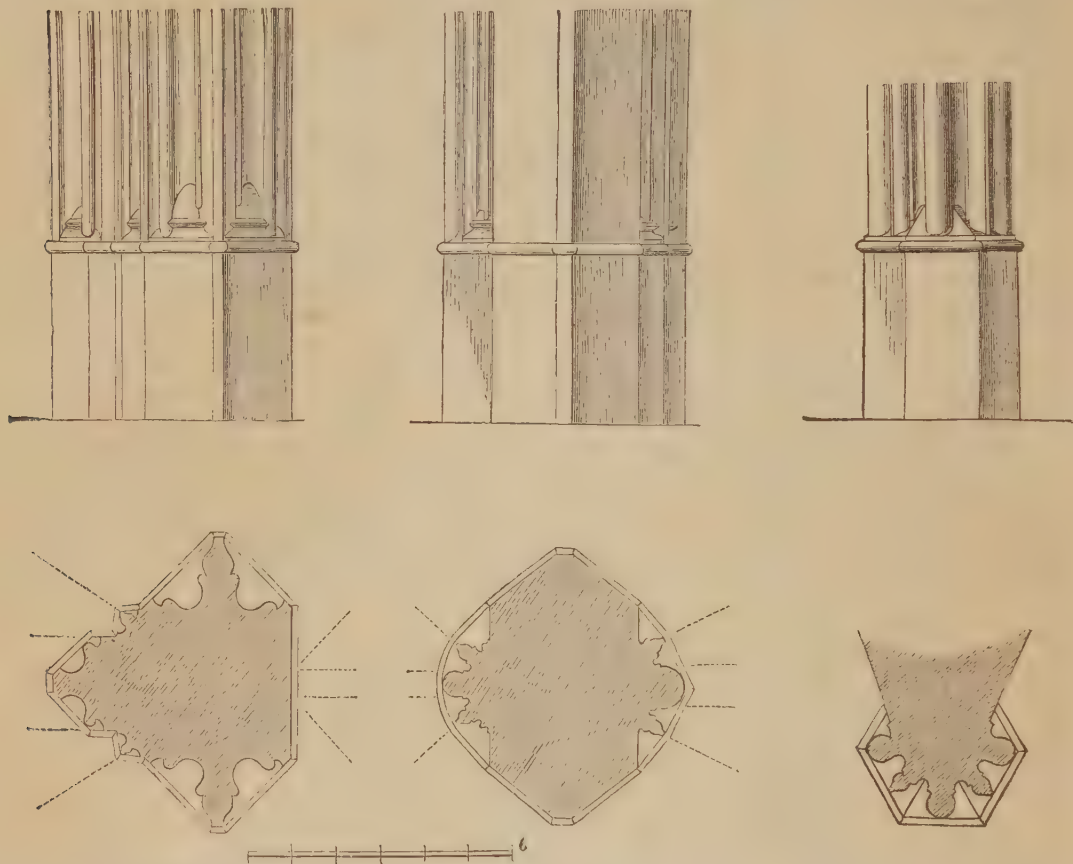
pravidlem stalo. Uspořádání ve slohu románském výminečně u slohu gotického po-

mocí klenby lomeným obloukem vyvedené stalo se pravidlem základním. Proměna tato měla za následek, že veškeré *pilíře* nyní stejnou platnost mající též *stejně* zdělávány jsou. Nebylo také na dále třeba, aby *vzdálenost* jednotlivých podpor obmezovala se na poloviční míru šířky lodi střední. Ačkoli zejména v prvogotických chrámech míry té ještě přidržovalo se, brzy od toho pravidla upuštěno jest. Pilíře rozestavovaly se až na dvě třetiny šířky lodi střední. Rozšířenou vzdáleností docíleno volnějších průhledů. U porovnání

s románskými kostely nyní hlavní lodi na šířce namnoze ujmalo se. Co pak na šířce ubylo, *do výšky* se přidalo, tak že loď střední ještě úžší se objevovala.

Tvar pilířů uchyluje se naprosto od článkovaného pilíře románského. Jádro jest totiž kulaté, z kamení dobře tesaného zdělané, kolem dokola obložené věncem polosloupků, které *příporami* slovou a za podporu žeber klenbových slouží. V dobách dobrých čítá se na bohatě vyvinutých stavbách kolem jádra nejméně osm přípor ve způsobu

Obr. 192. Kutná Hora, chrám sv. Panny Barbory, profil pilířů směrem průseku příčného, první perioda stavební.
(Konec XIV. a počátek XV. století.)

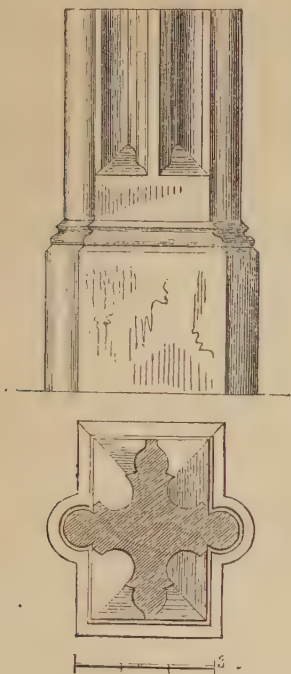
Obr. 193. Kutná Hora, chrám P. Barbory, pilíř kaple.
(Konec XIV. a počátek XV. věku.)

kříže rozložených a sice čtvero *větších* a čtvero *menších*. Prvním říkalo se přípory *staré*, druhým přípory *mladé* či *nové*. Čtvero starých, silných přípor neslo čtvero pásů či hlavních žeber jak podélných, tak příčných; čtvero pak menších přípor mezi starými umístěných neslo ostatní žebra lodi střední a bočních lodí. Ohebné tvary tyto postrádaly však vzájemné mezi sebou souvislosti jsouce jen zevně a libovolně spolu združeny. Za tou příčinou vyhlouben jest pilíř příporami kolkolem oběhnaný hlubokými žlábkami, tak že přípora od

přípory žlábkem hluboce zaříznutým oddělena byla, čímž válcovitý tvar pilíře vždy více a více mizel. Jádru pilíře tím na venek zdánlivě ustupovalo do pozadí v přiměřeném souhlasu s významem, kterým byl pilíř obdařen. Neboť ačkoli pilíř přípory skutečně podpírá a drží, má se zdáti, jakoby přípory zcela samostatně, vlastní svou silou klenby nesly a podpíraly. Svobodné združení článků zdánlivě samostatných prohlašuje se zde za věc podstatnou.

Ale že i klenutí v pozdější době bohatěji článkováno a v síťová pole rozděleno

bylo, a každé žebro přece svou vlastní podporu v některé na jádro pilíře připečené přípoře obdržeti mělo, přidávalo se k takto již

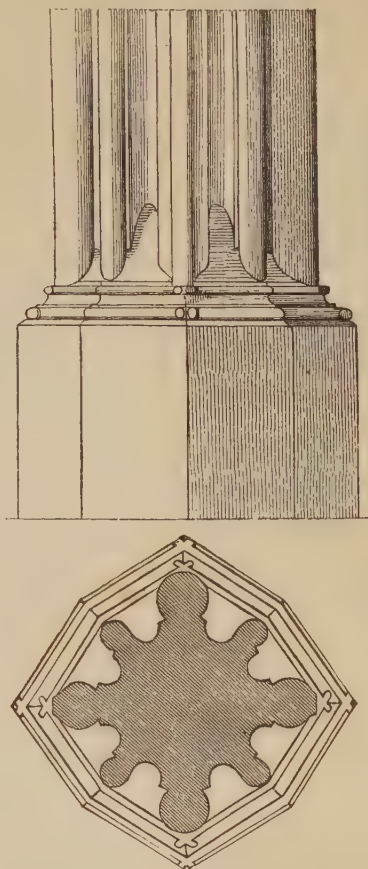
Obr. 194. Kutná Hora, Kostel Nanebevzetí Panny Marie, pilíře v lodi. (Konec XV., začátek XVI. věku.)

článkovaným pilířům dle potřeby více a různě silných přípor, takže potom celý pilíř vyhlížel jako svazek rozličných polosloupů, spojených mezi sebou žlábků a malými plochami.

Nejbohatějšího vývinu došel pilíř, když i každá jednotlivá žebrová podpora opět na více článků se rozložila, takže každý článek žebrového neb vůbec obloukového profilu na pilíři samostatnou příporou naznačen byl.

Na vysvětlenou uvádí se tuto celá řada pilířů v posloupném vývinu, jako spatřují se na nejlepších budovách vlasti. (Viz obraz 188–195.)

Poměr sdružených přípor k jádru pilíře vyjadřuje se též na *podnoží*. Celý sloupový svazek má společné, mnohoúhelné podnoží,

Obr. 195. Kutná Hora, kostel sv. Panny Barbory, pilíř v lodi; poslední doba stavební. (I. polovice XVI. stol.)

z kterého vyrůstá rovněž mnohoúhelné podnoží jednotlivých přípor, svrchu a vespod ohraňované několika jemnými články. Na těchto článcích spatřují se sice základní znaky antických tvarů, ale značně již zeslabené, ne jsouce již ani vlastními patkami, nýbrž pouze ku spojení hlavních článků společné patky sloužící.

Domácí zprávy.

Emausy na Slovanéch. Mnichové benediktinští počali pravidelné služby Boží v den svat. Josefa, patrona Církve katolické. V presbytáři o stoupeň vyvýšeném a nově dlážděném rozmnožen jest počet lavic, varhany s kruchty snčeny, novými rejstříky ku průvodu zpěvu chorálního rozmnoženy a na stranu evangelní mezi dvěma pilíři postaveny jsou Společné modlitby chorové konají mnichové v kapli, v níž opat, jakožto kaplan královské české kaple mši sv. za dům panovnický

sloužívá. Mše konventuální a nešpory konají se vždy v kostele. Kromě dosavadního otevřeli benediktinští nyní i druhý vchod boční, dosud zazděný, který zase v původní své ušlechtilosti se objevil. V klášteře pak samém vybourány jsou dvojce staré gotické dveře na chodbě křížové do refektáře a do síně kapitolské a obě místnosti obnovily se. Pro mnichy získán jest potřebný počet cel přepažením dřívějších prostranných komnat. Nade dveřmi každé cely jest psáno jméno Světce,

jemuž místnost zasvěcena a po něm pojmenována jest. Nábytek jest všude stejný a chudobný, jak toho přísná řehole vyžaduje: stůl, židle, stojan, klekátko z hrubého dříví bez všeliké ozdoby. — Čeho mnichové potřebují, zhotovuje se v klášteře od bratří laiků, kteří truhláři, krejčejí, ševcůj, kuchaři. V konventě velmi četném, který skládá se z kněží, bohoslovců, noviců a bratří laiků, vesměs professů, panuje přísná klauzura. Nad vnitřní brankou, do křížové chodby vedoucí, čte se tento nápis: „Anno reparatae salutis MDCCCLXXX pontificatus SS. P. Leonis XIII, Imperii Francisci Josephi I augustissimi caesaris et regis, S. Adalberti sedem Illo. Cardinali Friderico principe Schwarzenberg tenente XXIX, S. P. Benedicti Mundo ante XIV. saecula feliciter nati, Monachi Beuronenses O. S. B. sub abbate D. Mauro Wolter post exilii dolores tirolensium asylo lenitos, tandem supremo annuente numine, diva aptatas sedes ex clementia, pietate, munificentia apostolicae Majestatis intercedente ac favente memorata Emmo. Cardinali, venerabile hoc regium coenobium divae assumptae Virgini in Emaus dicatum in pervigilio festi purificationis ejusdem ovantes nacti sunt. Id quod Christus fautoribus hospitis benigne excipientibus optime vertari eosque ad manentem civitatem coelestem Hierusalem feliciter pervenire concedat, ita optant voventque Abbas et monachi Congregationis Beuronensis, qui in perennem rei memoriam oratimi ergo H. M. P.“

Arkýř na staroměst. radnici pražské počíná se důkladně obnovovati. Ukázaly se na něm trhliny nebezpečné. Také věž staroměstské radnice bude podchycena. Památný orloj s veškerou svou úpravou vzezřímavou bude zcela od základu až ku střeše opraven. Kaple bude uvnitř polychromovati se. Krásné kalendárium od Jos. Manesa na mědi malované přenešeno bude do nové zasedací síně a na jeho místo postaví se kopie. Celá obnova vyžadovati bude několik roků práce. Pro letošní rok přijala městská rada do přelimi-náře 5000 zl.

Výstava spolku architektů a inženýrů. V řečeném spolku panuje již od počátku jeho založení utěšený život, který kromě jiných účelů se jeví pravidelnými přednáškami a výstavami. Na letošní výstavě jest i církevní umění pěkně zastoupeno. Z oboru sochařského vystavil *L. Šimek* skicu sochy sv. Václava, která zdobiti bude nároží nového probošství hradčanského, pak skicu pro tympanon budoucího postranního portálu u svat Víta, na němž se představuje blah. Panna s Ježíškem uprostřed dvou andělů. Obě díla prozrazují mistra, jehož rukou provedena jsou. Architektura jest čteně a čestně zastoupena zajímavými plány budov buď již vyvedených, aneb ku vyvedení přichystaných. — Všeobecnou pozornost poutají plány stavitelů chrámu sv. Vítského, architekta *J. Mockra*, hradčanského probošství z venčí

celistvě a uvnitř z větší části již zbudovaného. Jest to budova svého druhu v Praze jediná pravá to okrasa utěšeného náměstí sv. Jiřského, vystavěna z cihel neovrhnutých a kamene tesaného a řadí se důstojně k nejzajímavějším budovám královských Hradčan. Od téhož umělce vystaveny jsou návrhy na restauraci a dostavění pražské brány (viz *Method*, r. V., st. 105), pak nákreby malovaných oken do kaple arcibiskupské a Waldsteinské u sv. Víta, jejichž figurální část od prof. *Fr. Sequence* pochází, jehožto malované cartonny pro okna kaple Sigmundské zde vystaveny jsou. Jeden z nejzajímavějších památníků českého stavitelství, kostel sv. Panny Barbory v jednotlivých detailech svědomitě provedených za příčinou nastávajících oprav předvádí nám architekt *Antonín rytíř Šurda*. Nový kostel v Čakovicích slohu románského vystavil c. k. vrchní inženýr *Karel Šeiner*; činný archaeolog a znatel gotiky, ředitel vyšších škol reálních *J. Zach* nákreby objevených malob na stěnách a klenbě v chrámu sv. Panny Barbory, nákreby oltáře věnovaný rodišti, nákreby na opravu průčelí kamenného domu, fotografie oltáře kostela v Kozlově a návrh nového oltáře u sv. Jakuba; malíř *Wachsmann* plány kaple a gotického oltáře; cizozemský architekt *Moth* nákreby gymnasia a kostela, jehož nádherná úprava vyžadovala by ovšem značných obětí; architekt *Karel Janda* řadu původních plánů pro stavby kostelní, zejména vnitřní úpravy s bohatou malbou na stěnách; civilní inženýr *Achill Wolf*, návrh na rodninou hrobku šlechticů z Ratzenbecků

Benediktinské jubileum Řád benediktin. bude slaviti dne 4. dubna slavnost svého 1400letého založení. Na památku této slavnosti bude založen benediktinský časopis, jenž bude tvořiti ústřední orgán vědeckých snah Benediktinů. Popředně bude věnován studiu historickému a dějinám umění. Redakce tohoto časopisu přenechána archiváři v klášteře rajhradském, Maurovi Kinterovi. Články budou se psáti jazykem latinským aneb německým. První sešit bude obsahovati článek dp. Bened. Braumüllera v Mettenech (v Bavorsku) o tematě: Povšechná povaha řádu benediktinského na základě jeho pravidel a dějin. Dosud se přihlásilo za spolupracovníky 43 benediktinů.

Liberecká věž arciděkanského chrámu počíná se dostavovati. Makovice věžní s křížem již sejmuta jest. Zvony budou o jedno patro vytaženy, až stavba přiměřeně zvýšena bude. Krom rozličných památek nalezeno jest v makovici šest listin. Nejstarší pochází z r. 1654, když starou makovici bouře srazila. Bylo to právě v době vykonané protireformace, kdy kostel až do oné doby též od Lutheránů užíván katolíkům jest výhradně navrácen. Stavba kostela počala r. 1579 a dokonána za Bedřicha z Rádern r. 1587. Druhá listina přibyla r. 1682 po opětném spadnutí ma-

Kovice s křížem a vypisuje historicky důležité události obecní — spor měšťanů pravovárečnických, mor r. 1679—80 záhubně vystupující a p. Další listiny přidány jsou po r. 1787, když věž bleskem zapálena jest a shořela, načež pak v nynější podobě snížila se. Nyní ze 120 stop bude zvýšena na 217 stop.

Věž brněnské kathedrály nebude, jak se píše, státi na místě staré věže, proto že se sbládalo, že základy pro přiměřené zvýšení nedostačnými jsou. Stalo se usnešení, aby nová věž od základu před hlavním vchodem kathedrálního kostela zbudována se.

Předklášteří Tišnovské na Moravě má opětně účelu svému býti navráceno. Přečasný a v dějinách uměleckých vlasti proslulý kostel opatský má zase ozývati se modlitbami a zpěvem řeholnic cisterciánek. Kéž se tak stane! Až do 19. března 1782 byl klášter od Konstancie, vdovy po Přemyslu Otakarovi I. založený, sídlem bohatého opatství cisterciánek pode jménem „porta coeli.“ Přetrvál všeliké bouře. Panství Tišnovské bylo jeho majetkem. Při povstání protestantských stavů moravských r. 1619 a před Švédy roku 1642 bylo

jeptišám přehnouti na hrad Pernštýn. Opatství však brzo zase zmohlo se, tak že při zřízení biskupství brněnského práva na presentaci dvou kanonikátů kapitolních nabylo. Císař Josef II. zrušil klášter 19. března 1782, který tehdejší kromě abatýše hostil 15 panen, 7 sester a tři novicky. Cena stříbrného a zlatého náčiní sama páčila se na 4665 zl. R. 1799 prodány jsou veškeré statky klášterní za 277.179 zl. 35 kr. svobodnému pánu Vilémovi z Mundi, jemuž rok před tím dědičně pronajaty jsou za 13.829 zl. 54 kr R. 1821 koupil c. k. komoří Schell ze Schellenberku panství od barona Jana Mundi. Před desíti lety již prodala tehdejší majetnice baronka Schellová panství zase, tentokrát cisterciánkám lužického kláštera Marienthalského. Panství za 480.000 zl. koupené mělo vráceno býti původnému účelu; usídlení konventu zdrželo se však, bývalé stavení klášterní — napotomní továrna — znova se zřídilo, administrátorem panství byl cisterciák kláštera Oseckého, jemuž přísluší právo visitace panenských klášterů téže řehole. Teď se očekává návrat cisterciánek do Předklášteří Tišnovského.

Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Dar. Sv.-Václavská záložna darovala Akademii křesťanské vedle usnešení valné hromady 100 zl.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc březen.

1. Vyřizené záležitosti.

Kostel v Korouhvi. Farní kostel v Korouhvi u Poličky jest chatrný a tak malý, že sotva polovice osadníků v něm místa má. Důstp farář Jan Hejtmánek usiluje o to, aby kostel pro osadu přiměřeně rozšířen a upraven byl. Kostel má staré gotické presbyterium, ale loď bez sluhu s plochým, chatrným stropem rákosovým. Sakristie jest pouhá chodba nedostatečná. Zvonice stojí opodál. Žádá o nákresey. kterak by kostel, jak toho potřeba káže, přiměřeně a lacině rozšířen býti mohl. Kostel jest stavěn z dobrého staviva. Material na stavbu novou: kámen, cihly, dříví a p. vyskytuje se v místě. Shírky se již konají a patron kostela, J. V. císař pán, u něhož slyšení si vyprosil dp. farář, slíbil všemožně učiniti, až potřebné nákresey a rozpočty předloženy budou. — Výbor sekce umělecké od kázal záležitost architektu Jos. Mockrovi, který v několika nedělích předložil hotové plány na celou stavbu k posouzení výboru. Celý dosavadní kostel zůstane státi a pouze loď prodlouží se o celou délku svou. Strop rákosový vyměněn bude po přání objednavatele jednoduchou klenbou křížovou, čímž nízká loď přiměřeně a s budoucí délkou souměrně zvýšena bude. Nad vchodem do lodí vystavěna jednoduchá věž, kryta střechou stanovou. Loď vystaví se souhlasně se starým presbytérem slohem gotickým jednoduše a lacině z materiálu, jakého místo samo poskytuje. Sakristie se zvětšila a k ní přistaví se kaple pro zpovědnice. Boží hrob a p., odkud také na kazatelnu se vchází. Rozpočty potřebné nejlépe zhotoveny bu-

dou v místě samém. Nákresey a rozpočty předloženy budou J. V. císaři pánu, co patronu kostela. Budou-li schváleny, podá redaktor v Methodu na porovnání starého kostela s novým obrázek, aby se ukázalo, jakým způsobem lze ze starého dělati nové, z neuhledného ušlechtilé.

Gotická monstrance zcela stříbrná dle nákresey architekta J. Mockra v 1. čís. „Methoda“ uveřejněná. Tuto drahocennou monstranci věbožný dobrodinec chrámu P. v Předmostí u Přerova.

Gotická monstrance stříbrná dle nákresey architekta J. Mockra pro chrám Páně v Ohrozimí u Plamlova pořízena milodárky farníků.

Stříbrný kalich bohatě ozdobený pro kostel v Pusté Polomě v Slezsku a pro chrám P. v Nebuželi; — *kalich hladký se stříbrnou kupou a patnou* pro f. rní chrám v Unterreichensteinu.

Roucha kostelní objednaná vesměs odvedena.

2. Nová objednání.

Obraz oltární: dp. Fr. Hala, farář v Dubicku u Vyskova.

Křížovou cestu: dp. Št. Ressel, farář v Raspenavě.

Lustr: dp. J. Frolík, administ. ve Vltavotýně.

Drobné práce kovové: *pozlacení kalicha:* dp. Fr. Florian, farář v Tasavě na Moravě; — *pozlacení ciboria:* dp. Jos. Penker, farář v Nakléřově; — *patenku k nemocným:* dp. Konst. Winter, far. ve Velichově; — *nadobku na sv. oleje:* dp. Fr.

Blažko, farář ve Vel. Popovicích; — *mešní konvičky*: dp. Jan Eybl, farář v Křečhoři; — *lampy na věčné světlo*: dp. Jan Klumpar, farář v Dobřichově a vdp. Václav Kilinger, děkan v Dobrušce; — *kaditelnice*: dp. Adolf Ludwig, farář v Unterreichensteínu a dp. Jos. Frydrych, far. v Mladé; — *oltářní zvonky*: trojicimbálek: dp. Jan Šícha, farář v Liblicích, dp. Ant. Bouchal, farář v Chlebičích; 4 a 3cimbálek vp. Fr. Zima, kaplan v Třeběchovicích; — čtvercimbálek: dp. Ant. Suchánek, vicerektor v Král. Hradci a blp. Frant. Bittner, nadučitel ve Wüstře; — pěticimbálek: vp. Václav Truhlář, kaplan v St. Rožmitále a blp. Jos. Wollmann, nadučitel v Rožmitále.

Paramenty: *černý pluviál*: vdp. Pavel Pilát, farář a vikář v Křížk. Kostelci; — *skvostný bílý slav. správa městské chorobnice v Praze*; — *dvě černé dalmatiky*: vys. ur. pí hraběnka Lažanská; — *kasulí bílou*: blahp. Václav Flossmann, pekař v Kladruzech: *bursa k nemocným*: farní úřad v Bohdalu; — *velum*: dp. Ant. Průša, farář v Panském Týnci, dp. Ant. Ludwig, farář v Unterreichensteínu, dp. J. Brejcha, farář v Nalžovských Horách, dp. Josef Sigmund, kaplan v Maštové a farní úřad v Mladošovicích; — *stoly: bohatě hedvábím a zlatem vyšívané*: vp. F. Porazil, kaplan v Hrozně Lhotě; — *vyšívané*: dp. Frant. Malota, farář v Majetíně; — *křestní a jednoduše*: důstp. Jan Šícha, farář v Liblicích; — *plástiky na ciborium*: dp. Mart. Fencel, farář v Břeskovících, blp. Ant. Hykeš, pošt mistr v Rychmburku a dp. Ant.

Ludwig, farář v Unterreichensteínu; — *korouhvé kostelní*: dvě bílé: dp. Jan Klumpar, farář v Dobřichově a dvě červené: dp. Frant. Čáp, farář ve Všeradicích; — 4 *komže* pro ministranty i s rochetkami: vdp. Fr. Auerhann, děkan ve Zlonicích a dp. A. Ludwig, farář v Unterreichensteínu; — *příkrov*: dp. Jan Šícha, farář v Liblicích; — *příkrov skvostný a černé sukno* na stupně oltářní: vdp. Fr. Auerhann, děkan ve Zlonicích.

Kostelní pradlo: *rochetu a humerale*: dp. V. Richter, farář v Boreslavě; — *albu*: důstp. Ant. Ludwig, farář v Unterreichensteínu; — *krajky*: vdp. Vinc. baron z Ehrenburgu, kanovník v Olomouci; — *dvě alby, několik plachet a pokrývek na oltář*: vdp. Dr. Fr. Bauer, ředitel císař. semináře v Praze.

Rozličné: *missál*: důstp. Martin Uchytíl, farář ve Stráži.

3. Rozpočty.

Na stříbrnou patenku k nemocným, na bursu a zelenou kasulí: dp. Jul. Jířík, farář v Slavkově; — *na svícny oltářní*: velp. Václav Píša, kaplan v Nových Hradech; — *na prapor školní mládeže a spolku*: dp. Jan Bezděk, farář v Chroustovicích; — *na křížovou cestu*: farní úřad v Jarošově; — *na 2 obrazy*: vdp. Jan Mich, arciděkan v Pustoměti; — *na stříbrný kalich*: vp. Frant. Michler, kaplan v Chrastavě.

Lehner.

Mosaika.

Munificence Lva XIII. Vídeňský stavitel chráma Sv. Štěpánského, vrchní rada stavební Schmidt byl před několika týdny od svat. Otce Lva XIII. do Říma povolán, aby v doroznění se dvěma jinými vynikajícími architekty, Francouzem a Vlachem, dobrozdání podal o opravě basiliky lateránské San Giovanni. Architekt byl od svat. Otce s velikým vyznamenáním přijat. Na odchodu mu Lev XIII. daroval zlatý řetěz s medailonem, na němž jest ražena podobizna papežova. Na nádraží očekával architekt papežský kaplan, který mu odevzdal zavřenou obálku, v níž host nalezl jízdní lístek první třídy z Říma až do Vídně. Krátce po návratu do Vídně byl vrchní rada Schmidt povolán k papežskému nunciovi, který jménem svat. Otce s díkem za dobrozdání odevzdal mu čtyři medaile, z nichž každá 70 dukátů váží.

San Donato. V rozkošném parku před bránami florentinskými ležící palác knížete Pavla Demidova, naplněný nejskvostnějšími poklady uměleckými přišel do prodeje. Jednotlivá díla umělecká kupována za ceny vysoké. Kníže obmyslí zakoupení bývalý majetek medicéjský v Pratolino, kde chce zbudovati velkolepý zámek.

Nálezy v Olympii. Opětným započatým kopáním v Olympii docílono následujících výsledků: Nalezena hlava klečícího boha z východní lomenice; hlava Titova ku soše císařové dříve nalezené s pancířem Nereidy představujícím, socha Fortuny, kus hydry k metopě chrámu Zeúsova náležející, archaická hlava mramorová patřící k

soše, jejíž levá ruka dosud jen nalezena byla, držící kulatý štít s reliefem Phryxa na beranu, římské torso, představující boha na flétnu hrájícího, obličej centaura chlapce uchvacujícího, zloniky sochy boha v nadpřirozené velikosti. Vždy ještě chybělo v Olympii vlastní středisko antické bohoslužby, velký oltář Zeusův. Popel obětní sice nalezen jest a také dary votivní, oltář však považován za zrušený. Nyni z nenadání objeven jest kulatý, kamenný základ velkého oltáře pro zápalné oběti a lze nyní, po nalezení hrobky Pelopsovy, se siní vhoditi celý půdorys Olympie s matematickou určitostí sestaviti. V nejnovější době zase objeven důležitý památník písemnický, rhetra (deska zákona) v nářečí elišském, výtečně zachovaná, důležitá pro jazykoskumství a vědu starožitnickou.

Staré malby. V kostele Pischelsdorfském (u Neukirchen, okres Broumov) objevena prostora zazděná, kostmi několika tisíců lidí naplněná. Na stěnách a stropě nalezeny malby na obmítce dle soudu znalečů drahocenné, až k první době gotické sahající. Kdy prostora druhdy ku kostelu náležející zazděna jest, známo není. Stalo se to zajisté již před několika stoletími, čímž malby zachovány jsou.

Kostel sv. Marka. V nejnovějším zasedání britského spolku architektů čteno právě došlé psaní italského vyslance na dvoře St. Jameském, generála Menabrea, v němž ujišťuje, že vláda vlášská uchrání katedrálu sv. Marka v Benátkách před vandalismem obnovy nejspíše vedené.

Lehner.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dópsy, týkající se redakce, budtež zasílány franko. Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace za sílány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144

Nákladem vydavatelovým — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 4.

V Praze, dne 30. dubna 1880.

Ročník VI.

Obsah: Hrob a ostatky sv. Vojtěcha: I. Doklady historické. II. Historická záhada. III. Rozluštění. — Dó-
mácí zprávy. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. Zpráva za měsíc duben. — Mosaika.

Hrob a ostatky sv. Vojtěcha.

Píše F. J. Lehner.

I. Doklady historické.

Když sv. Vojtěch, druhý biskup pražský, dne 23. dubna 997 smrt mučnickou podstoupil, byv od pohanských Prusů nelitostně usmrcen, přítel jeho, kníže polský Boleslav Chrabrý, ostatky sv. mučenníka za veliké výkupné vykoupil a pochoval je roku 999 na hlavním hradě svém Hnězdně v kostele Panny Marie, při kterém bratr sv. Vojtěcha Radim čili Gaudentius prvním arcibiskupem se stal. Mučenník Vojtěch byl hned po smrti za svatého ctěn a třemi legendami oslaven. V jaké účtivosti světec náš u souvěkých křesťanů byl, nejlépe ukazuje císař Otto III., který roku 1000 ku hrobu zpovědníka a přítele podnikl zvláštní pouť do Hnězdna, vyžádav tam rameno sv. Vojtěcha, jež uložil později v římském chrámu svat. Bartoloměje „in insula“, kde světec náš za pobytu římského co řeholník Bohu sloužil. Týž císař založil kostel sv. Vojtěcha v Cáchách.

Drahé ostatky našeho světce a patrona ve Hnězdně nezdály. Jakmile český kníže Břetislav I na své druhé výpravě polské r. 1039 do Hnězdna se dostal, byly ostatky sv. Vojtěcha slavně z hrobu vyzdvíženy a do Prahy u vítězoslávě převezeny. Máme na to svědka, ač ne očitého, předce blízkého, závažného a poctivého. *Kosmas* narodil se asi šest let později a zemřel ve věku 80 let roku 1125, jsa děkanem kapitoly pražské. Z podrobného a určitého vypravování jeho najisto soudíme, že vážil ty zprávy od oči-

tých svědků, od starších totiž kněží Svato-vítského chrámu, jimž událost památná hluboce v mysli utkvěla. *Kosmas* v letopisu*) vypravuje, „kterak Čechové, stanuvše ve Hnězdně, dychtili hned zmocniti se těla svého světce; přítomný biskup pražský Šebř (Saverno) však toho nedovolil, dokud by Čechové nesvolili k zákonům proti těm nepravostem, jimiž sv. Vojtěcha hněvali. A tak kníže Břetislav a biskup Šebř u hrobu sv. Vojtěcha vydali několik přísných zákonů o různých zločinech, shromážděné vojsko zapřísahajíce, aby věrně drželo se víry křesťanské. Tři dni veškeré vojsko postilo a kálo se. Pak teprv Šebř jal se kladivem bourati hrob, jenž byl u zdi za oltářem, tak že tělo nemohlo jinak býti vykopáno, leč by byl oltář rozbořen. S chvalozpěvy vyzdvihli biskup a kníže tělo i postavili na oltář vyšší. V témž kostele vzali též tělo arcibiskupa Radima, a v jiném kostele hvězděnském vykopali ostatky pěti bratrů poustevníků, kteří asi roku 1004 byli v Polsku usmrceni. S velikou vítězoslávou dorazilo vojsko dne 24. srpna 1039 na zpátečním tažení ku Praze, kde na potoku Rokytnici stany rozbilo, aby dne následujícího za nesmírného návalu v slavnostním průvodu do hlavního města vtáhlo. Průvod podobal se triumfu. „Dux ipse et Episcopus hume-

*) Prameny dějin českých díl II. strana 71—79
v textu původním i v českém překladě.

ris subnixi dulce pondus portant Martyris Christi Adalberti. Post simul abbates ferebant reliquias quinque fratrum. Deinde Archipresbyteri gaudent onere Gaudentii Archiepiscopi, quos electi XII Presbyteri, vix sustentantes corpus aurei crucifixi sequuntur.“ (Dvanáct vybraných kněží neslo zlatý krucifix, jež kníže polský byl dal udělati třikrát těžší, než kolik byl sám.) Na pátém místě nesený byly desky těžké od zlata, které byly položeny okolo oltáře, kdež odpočívalo svaté tělo; větší deska byla pěti loket a desíti dlaní v šířce, hojně okrášlená drahými kameny a vykládaním křišťálovým, a na okraji byl nápis, že to dílo váží tři sta liber zlata. Za těmi vzácnostmi jelo více než sto vozů, na kterých byla naložena jiná kořist z Polska, poklady, ano i zvony; za nimi krácel zástup zajatců spoutaných okovy. Za takové slávy donešeny jsou ostatky svat. Vojtěcha k svat. Vítu.

Zde v předsíni starého kostela vystavena jest malá kaple, v níž ostatky uloženy jsou. Když kníže Svyatopluk II. r. 1060 památku sv. Václava oslavoval, přesvědčil se, že budovy nemohou pojmouti zástupy věřících ctitelů a že zejména hrob sv. Vojtěcha na místě příliš úzkém se nachází. Dozrál tedy ihned v myslí jeho úmysl vystavěti prostrannou svatyni, která by obě posvátná místa v sobě zahrnovala. Byl opětně založen chrám kulatý. Základ jest položen. Stavba statně pokračovala. Zdi směle vystupovaly, když smrt zachvátila zakladatele, jehož bratru Vladislavu II. dokonání budovy zůstaveno jest. První značnější nehodou, zhoubným požárem, postižen jest nový kostel dne 17. dubna r. 1090. Byl však zase a to již roku 1096 vysvěcen na jméno trojice světců: Víta, Václava a Vojtěcha. Brzy na to skvostně vyzdoben jest hrob sv. Vojtěcha od biskupa Meinharda pražského zlatem, stříbrem a křišťálem. Ale již r. 1142 potkala chrám nová a těžká pohroma, byvší skoro předobrazem jiné, kterou nyní stávající chrám za pruského obležení r. 1727 postižen jest. Znojemský kníže Konrád obléhaje Prahu kázal chrám sv. Víta a svat. Jiří ohnivými šípy zapáliti. Oba kostely, dům kanovníků a klášter svat. Jiří staly se obětí požáru tak zhoubného, že v sutinách s těží nalezena jsou těla svatých.

Kronista zřejmě oznamuje nalezení hlavy sv. Vojtěcha. V krátké době zvedala se na Hradčanech nová budova chrámová, kterou dne 30. září posvětili biskupové pražský, olomúcký a bamberský. Chrám v jednotlivých částkách budován trvanlivěji, bohatě ozdoben a vzácným náčiním zásoben jest.

Poslední v řadě biskupů pražských Jan

z Dražic, téhož jména čtvrtý, výtečně zastáváje úřad svůj od r. 1301-1343 dal hned na počátku svého úřadování r. 1305 na vlastní útraty plechem stříbrným nádherně okrášlit hrobku sv. Vojtěcha, jehož pěkného příkladu následoval jednak král Jan Lucemburský, jednak šlechtyní jeho syn Karel.

Z vděčnosti, že bojovný král vítězství nejslavnějších v den sv. Václava dobýval, jak listina jeho ze dne 23. října 1341 doznává, měl hrob svat. dědice českého, jakož i druhého stejně ctěného svätce a patrona Vojtěcha důstojně okrášlen, chor kostela znovu zbudován a rozšířen, ba celý kostel nádherně vystavěn býti, k čemuž král věnoval desátek kutnohorských, březnických a všech budoucích stříbrných dolů českých.

Jan z Dražic zemřel dne 5. ledna 1343 a již dne 14. ledna zvolen na biskupský stolec sv. Vojtěcha vysoce vážený a učený děkan kapitoly sv.-Vítské Arnošt z Pardubic. V roce příštím povýšil papež na žádost Karlova biskupství pražské na arcibiskupství. Slavné bylo nastolení požehnaného a blahoslaveného Arnošta dne 21. listop. 1344 u přítomnosti krále Jana Lucemburského a markrabí a vladaře Karla a četného panstva, neboť v tentýž den položen jest základní kámen ku stavbě arcibiskupské katedrály. Brzy na to zemřel král Jan smrtí hrdinnou u Křesčaku (26. srpna r. 1346) a královská koruna vsazena jest dne 2. září r. 1347 ještě v starém chrámu svato-Vítském na velebné skráně kraleviče, našeho nesmrtelného miláčka a otce vlasti, Karla IV., blahoslavené paměti. Dva mužové v dějinách českých nejšlechtetnější, ruku v ruce vedle sebe kráčeje, neznali jiné péče a radosti, kromě té, kterou věnovali milému národu — Arnošt a Karel, arcibiskup a král, hlava duchovní a světská. Dvě hlavy jedno srdce měly, tak šlechtetné, tak svaté, tak vroucně milující církev a národ, víru a osvětu, že každý Čech oba za blahoslavence ctí a velebí. Blahoslavená dvojice! Dva lidé jaké požehnání rozlili po vlasti! Staletí uplynula, a lásky neubýlo. Přibývá a roste a nové požehnání plodí. Ovoce s nebe stkví se známkou svého původu. Srdce české mimoděk se rozechvívá vděkem a radostí, kdykolivěk na oba blahoslavence se zadívá. Jen jednou to štěstí národu se přihodilo a jaké pomníky rozselo po nivách vlasti. Bouře stoleté nedovedly je s povrchu spláchnouti. Tak hluboké kořeny má dílo požehnané, vzešlé z lásky k Církvi a k národu.

V jaké poctivosti Arnošt a Karel IV. ostatky svatých měli, z celého života obou mužů se jeví. Ostatky svatých za nejvzácnější poklady považovali. Byl Karel ještě markrabětem, když hned na počátku vlády svého

v Čechách dal r. 1334 hrobku svat. Václava po příkladu biskupa Jana z Dražic okrášlit stříbrnými sochami 12 apoštolů. S císařem později závodilo veškeré panstvo. Zachovaly se nám o tom zjištěné zprávy, že nejen jednou, ale vícekrát a na rozličných místech bl. Arnošt s císařem Karlem IV. ostatky našich sv. patronů a dědiců českých ohledávali; je do drahocenných relikviářů a skříní ukládali a o to pečovali, aby se svatým ostatkům patřičná čest vzdávala. Chrám svat. Víta a Karlštejn jsou toho nejlepším důkazem. Na svých cestách Karel po ostatcích neunavně pátral a získané ukládal na obou místech nejvýznamnějších, aby milované zemi české opatřil ochranců na nebi, kteří by byli bezpečnými strážci koruny svato-Václavské a království českého. Ty dva pomníky pro ostatky svatých vůbec, sv. patronů a dědiců českých zvláště budoval. Jakmile tedy nový chrám r. 1344 stavěti se počal, starší pak po letech rozbourán býti měl, bylo první péčí obou dvou, aby ostatky v tomto chrámě uložené ku zkáze nepřišly a pro budoucí svatyni zachovány byly. Shledávání takové častěji se opakovalo. Starý kalendář kostela sv.-Vítského zřetelně o tom návěští dává slovy: „Dne 27. června jest památka na *opětnou* sbírku kostí čili ostatků našeho slavného patrona sv. Václava, již učinil ctihodný v Kristu otec, pán Arnošt, první arcibiskup pražský na rozkaz a u přítomnosti nejjasnějšího pána Karla, císaře římského a a krále českého.“ Jako u sv. Víta, dělo se i jinde, na př. v Staré Boleslavi roku 1351 a r. 1352 a j.

Mezi tím časem budovalo se o novém chrámu, co starý mezi tím celý státi zůstal až do r. 1369 a služby Boží v něm ustavičně konány jsou. Do r. 1368 vystavěna byla celá spodní část prostřední lodi nynějšího kostela a všechny kaple po její pravé a levé straně v lodích bočních; pak loď křížová, v níž jedna částka kaple svat. Václava se nachází, vedle které nádherný (nyní zazděný) portál na polední straně dne 9. července 1368 od arcibiskupa Jana posvěcen a otevřen jest. Veškeré tyto částky pouze do výše bočních lodí vystavěné prozatímne pokryty jsou. Vysoké hlavní lodi s triforiem, operami a opě-

ráky tehdaž ještě nebylo a počalo se pracovati na této vrchní stavbě teprv roku 1369 upravováním rozsáhlého lešení. Aby ze všech stran, zejména na straně západní postavit se mohlo, bylo třeba rozbourati kus starého kostela a to sice východní část s apsidami všech tří lodí, které skoro ku křížové lodi nynějšího kostela dosahovaly; stará zvonice a západní část starého kostela zůstaly státi. Byly tedy nyní dva kostely sv.-Vítské, spodní část nynějšího a před ním západní část starého kostela, v němž až dosud ostatky svat. Vojtěcha uloženy byly, a k jehož ostříhání ustanoveni jsou dva strážcové hrobu a kostelník. V obou pak konaly se služby Boží. Dokonání vysoké lodi střední Karel IV. se nedočkal. Pán Bůh blahoslaveného panovníka dne 29. listopadu 1378 k sobě povolal. Dozorce stavby, kanovník Václav z Radce svorníkem klenbu zakončil dne 12. července 1385, načež 1. října chrám sv.-Vítský v nynější podobě od arcibiskupa Jana z Jenštýna na počest Panny Marie a svat. Víta posvěcen jest. V následujících sedmi letech dokonávaly se zevnější okrasy. Tím dokončen jest *chor* chrámu.

Lodi chrámové počaly se zakládati za panování krále Václava IV. r. 1392, za jehož přítomnosti Jan z Jenštýna na Boží hod svatodušní dne 2. června kámen základní zasadil, jak o tom návěští dává deska mramorová na polední straně věže kostelní zasažená, jejížto nápis 30 řádků a krásnou frakturou gotickou vyvedený vypravuje nejdůležitější události stavby. Jako nyní při opět-ném dostavení učiněn i tehdaž počátek s lodí prostřední. Vyhnáno s každé strany po třech pilířích. Během čtyř let dospělo se dotud, že v den svat. Vojtěcha (23. dubna) r. 1396 mohlo tělo téhož sv. patrona i s ostatky sv. pěti Bratří přeneseno býti ze starého kostela pražského do této nově vystavěné části, tedy již vně kostela nynějšího, kde posud hrob sv. Vojtěcha stojí,*) nad kterým později kaple vystavěna byla, která se právě rozbourala. Zprávu tuto udává nápis desky uvedené, kde ku konci od řádky 28. počínaje čte se následovně:

„Item a. d. MCCCCLXXXVI. in festo sancti Adalberti translatus est corpus sancti Adalberti ejusdem patroni Bohemie — cum reliquiis sociorum quinque fratrum de antiqua Ecclesia in medium nove pragensis Ecclesiae — praesidente Reverendo patre domino Wolframo electo Archiepiscopo pragensi.“

V přestupním r. 1396 neděle „Jubilate“ (3. neděle po velikonoce) připadala právě na sv. Vojtěcha, který se již tehdaž dne 23. dubna svěřoval. Wolfram ze Škvorče, čtvrtý v řadě

arcibiskupů pražských, byl právě roku 1396 dne 5. března od papeže Boniface IX. za ar-

*) Tomek: Dějepis města Prahy. Díl II., str. 8.

cibiskupa potvrzen, dosedl však na stolec arcibiskupský teprv d. 2. červce t. r. *) Nedlouho po přenesení ostatků sv. Vojtěcha r. 1396 počala se stavěti i nynější věž, která r. 1412 dosáhla výšky lodi. Před bouřemi husitskými převyšovala již i nynější výšku a obdržela prozatímnou střechu šindelovou při přerušení stavby válkami husitskými.

V tom čase obdržel kostel ještě před r. 1408. zvláštního tvaru. Veškeré prostory, — stará totiž část kostela posud nezbořeného, chor nového a nově zbudovaný kus střední lodi s hrobkou sv. Vojtěcha — spojeny jsou v jeden celek. Nová část pokryta střechou prozatímnou, šindelovou. Zde na počest sv. Vojtěcha stávalo několik oltářů. Hlavní byl ovšem onen nad hrobkou z bílého mramoru upravený, před nímž ve dne i v noci lampa hořivala. Nedaleko od něho stávala kazatelna, odkud slovo Boží lidu hlásáno bylo. R. 1541 zastížen jest však chrám, takto před bouřemi husitskými upravený, pohromou největší. Požár, který dne 2. června t. r. velkou část Malé Strany a Hradčan strávil, zapálil šindelovou střechu věže, krovy hořící padaly na prozatímní střechu šindelovou nové části kostela, která se vznála a tak oheň i do vnitř se dostal řádě s prudkostí živelní. Stolice zvonů se rozpadly, zvony se rozlily, oheň se šířil všemi patry hloub a hloub, až rupy, uhlí, popel a roztavený kov na klenbě kaple hasenburské zastavily se. Brzy byl v plamenu i břidlicový krov střechy kostelní, vížky se zřítily i s pozlacenými báněmi, — a nahé klenutí státi zůstalo.

Vyhořela úplně celá nová část hlavní lodi kostelní, kde hrobka sv. Vojtěcha stála, jakož i zbytky bývalého kostela starého. „Toliko sám hrob svat. Vojtěcha, jenž jest z bílého mramoru, u prostřed kostela sice celý, však velice rozpučený státi zůstal.“ **)

V pusté po požáru hlavní lodi, kde nahé pilíře ze země k nebi vyčnívaly, vystavěna nad hrobem sv. Vojtěcha kaple r. 1576, tedy 35 let po velkém požáru, jak letopočet nad dveřmi jejími oznamuje. Vedle druhého letopočtu obnovena r. 1637. Podruhé pak r. 1717, z které doby i veškerá vnitřní okrasa pochází, jak svědčí letopočet na mramorové desce tumby vyřytý.

Po obnově ještě dvakrát pustošen jest velechrám svato-Vítský, jednou za krátkého panství „zimního krále“ Bedřicha Falckého, jehož reformovaný kazatel mnoho mrtvol a ostatků svat. z hrobek vynéstí a spáliti kázal r. 1619-1620, a za obležení pruského r. 1757. Surový nepřítel za terč si obral chrám sv.-Vítský. 22 000 kulí bylo na něj vypáleno, z nichž 770 v kostele ležících nalezeno jest. Některý den třicetkrát v něm počalo hořeti. Ale Pán Bůh sám hájil dům svůj a nedal zaniknouti pomníku slávy a chlouby národa. Mausoleum světců a králů našich se zachovalo. Po stoleté přestávce se nyní dostavuje.

Velechrám svato-Vítský zdílí osud s národem. Přestál kruté bouře. Po bouřích vzešlo zase slunko. Probuzený národ na znamení vzkříšení dostavuje pomník. Národ žije. Po bouřích žije. Dostavěný chrám sv.-Vítský hlásati bude vzkříšení a život.

II. Historická záhada.

Dějiny chrámu sv.-Vítského jsou dějinami hrobu sv. Vojtěšského. Velechrám i s hrobem sv. Vojtěcha se zachoval. Dějiny podaly důkaz neklamný. Zdaž ale hrob chová ostatky? Zdaž za tak hrůzných osudů a věkových pohrom, válek a požárů, spousty živelné a fanatismu kacířského v hrobě zachoval se skvost? Nezničil požár vše zřijící svaté ostatky? Nevhodila kletá ruka kazatele „krále zimního“ hrst kostí na hranici a nerozprášila-li popel do všech čtyř úhlů světa? Či ušel poklad nejvzácnější jakoby zázrakem tomu osudu?

Kdož to ví!

O tom zpráv nestává. Snad hrob promluví! Snad z hrobu svědek zavolá a pravdu dosvědčí. — Kdož to ví!

Snad ten otec vlasti, který chrám zbudoval, a ten otec, který základní jeho kámen posvětil, ti dva otcové snad dají návěští o tom pokladu.

V církevní provincii pražské koná se každoročně dne 25. srpna svátek „Translationis Sc. Adalberti, Gaudentis et V. Fratrum“, kterým oslavuje se radostná událost, že ostatky sv. patrona do Prahy přeneseny a v chrámě sv. Víta uloženy jsou. Nepochopuje se tudy, kterak ve Hnězdně polském ctíti se mohou ostatky našeho světce. „Spolehlivost Kosmasova v dobách jemu tak blízkých jest nade vše pochybnost postavena, pročez tuto zprávu jeho dlužno přijmouti za hodnověrnou a úplně zaručenou. Měla-li by vzbuditi se pochybnost o ní, k tomu bylo by potřeba předvésti svědka tak závažného, jako jest v té věci Kosmas; ale takového svědka není; teprv v 15. století polští spisovatelé s Długošem v čele jali se tvrditi, že pravé tělo sv. Vojtěcha zůstalo

*) Tomek: Základy starého místopisu pražského. Oddíl III., str. 111.

**) Bečkovský: Poselkyně. Díl první, svazek 1., strana 95.

ve Hnězdně, ale ti u soudného historika v této věci nepadají na vahu. Z té příčiny Dobner (Annales V. 234) a před ním Balbin důvodně zastali se zprávy Kosmovy proti Dlugošovi; Balbin napsal dosti obsírnou rozpravu o této věci (Epitome I. III. cap. 4.), kterou i Bollandisté pojali do slavného díla Acta sanctorum (23. dubna), ač sami nechtěli rozsuzovati mezi míněním českým a polským. Sotva však byli by váhali, kdyby byli věděli, že *zpráva Kosmova starými letopisy polskými netoliko se nevyvracuje, ale mnohonásobně jest potvrzena.*

Dr. Kalousek prohledal tři svazky Bielewského publikace: Monumenta Poloniae historica, a našel důkazův hojnost, že vědomost o přenesení svat. Vojtěcha r. 1039 ze Hnězdna do Prahy také v Polsku žila, a že až do 15. století polským letopisci nenašlo, aby tu věc popírali. Nejstarší kronikář polský, Martinus Gallus, jenž psal v první polovici 12. st. a jest tedy našemu Kosmovi na díle současný, praví při Kazimírovi I.: „Toho času Čechové zbořili Hnězdně a Poznaň, a tělo sv. Vojtěcha odnesli“ (sanctique corpus Adalberti abstulerunt, Bělovský I. 416). Letopis kapitulní krakovský a jiný kratší (tamže II. 794) udávají krátce, že r. 1038 tělo sv. Vojtěcha bylo přeneseno. Jiný starý letopis krakovský (II. 830) praví určitěji k roku 1037: Corpus beati Adalberti in Bohemiis transfertur; pozoruhodno jest, že tuto zprávu někdo vyškřábal, a toliko chemickým prostředkem zase písmo se objevilo. Letopis Sedziwojův (II. 873) má rovněž: 1037 corpus b. Adalberti in Pragam per Bohemos transfertur. Ještě letopisy malopolské ze 13. nebo 14. století (ve III. svazku) zmiňují se o převezení sv. Vojtěcha do Čech. Zprávy takové ovšem přecházely z letopisu do letopisu, a jako v Čechách postačí nám arciolec dějepisců Kosmas bez ohledu na své četné vypisovače, tak i v polských pramenech k důkazu historickému záleží toliko na nejstarších původních záznamech; opakování téže zprávy v pozdějších letopisech dokazuje jenom tolik, jak dlouho o její pravdivosti se nepochybovalo. Když pak obsírná zpráva Kosmova jest potvrzena nejstaršími letopisy polskými, *přestává mezi historiky všechen spor o ni; lepšího důkazu k její pravdivosti nelze požadovati.*

Přihledněme ještě k tomu, co proti Kosmovi se pronášívало. Polský historik Dlugoš, jenž počal psátí svou kroniku r. 1455 a dokončil ji v roce smrti své 1480, vypravuje při dobytí Hnězdna Břetislavem, že prý kněží kostela hnězdenského odstranili tělo sv. Vojtěcha z toho místa, kde před tím leželo, a

schovali je do písku; potom pak prý ukázali Čechům tělo Radimovo, jakoby bylo Vojtěchovo, a tak prý Čechové byli oklamáni. Vypravování toto, srovnáno s Kosmou, jest patrnou smyšlenkou; vždyť Čechové rozeznávali tělo Vojtěchovo a Radimovo, jež oboje odnesli; a proč Poláci neuklidili před Čechy ty drahocenné desky od hrobu sv. Vojtěcha? Vypravování Dlugošovo jest krom toho vyvráceno jeho předchůdci polskými, počínaje nejstarším Martinem Gallem. Opakování výmyslu Dlugošova pozdějšími historiky polskými nedodá mu ovšem pravdivosti, i můžeme to vše pominouti.

Jsou však také některé starší zprávy, které ukazují, že netoliko za věku Dlugošova, ale již mnohem dříve nějaké kosti byly ve Hnězdně ctěny za ostatky sv. Vojtěcha, tak že to, co Dlugoš udělal, záleží jen v tom, že vymyšlenou báchorkou chtěl Kosmu pražského učiniti neškodným naproti úctě těch kostí hnězdenských. Roku 1486, teda po smrti Dlugošově, bylo v kostele hnězdenském postaveno mauzoleum těm domnělým ostatkům sv. Vojtěcha. Ale již v katalogu arcibiskupův hnězdenských, psaném okolo r. 1437, tvrdí se, že tělo sv. Vojtěcha odpočívá ve Hnězdně od času Boleslava Chrabrého až prý podnes (Bělovský III. 392). První pokračovatel Kosmy pražského poznamenal k r. 1127, že nalezena byla ve Hnězdně hlava sv. Vojtěcha; a táž zpráva čte se také ve starých letopisech krakovských (Bělovský II. 832, II. 875). Teda již r. 1127 počali ve Hnězdně ukazovati nějakou lebku za hlavu sv. Vojtěcha, a během času přibýly k tomu i jiné kosti. Ano jestliže Martinus Gallus, přílišný chvalořečník současného Boleslava Křivoústého, nemluvil při tom jen do větru, tento král polský již okolo roku 1113 vykonal ve své říši pouť ke hrobu sv. Vojtěcha a daroval zlato ostatkům sv. mučnicka (Bělovský I. 481). Dle toho by hnězdenské ostatky byly podvrženy dosti brzy po odnesení pravých do Čech, a nepomáhalo by jim nic sprostředkující mínění, navržené Dobnerem (Annales V. 236), dle kterého by hnězdenské ostatky mohly býti částkou pražských, která prý r. 1253 byla biskupem pražským dána biskupovi krakovskému směnou za ostatky sv. Stanislava.

Lehkověrnost nebo pia fraus způsobila také to, že sv. Vojtěch dostal neméně nežli tři hlavy! Když kostel sv. Víta r. 1142 vyhořel, v nastalém potom nepořádku našla se roku příštího hlava sv. Vojtěcha, jakož i košile sv. Václava (pokračovatel Kosmy 1143); ta lebka chová se dosud na oltáři v kostele sv. Vítském. V Poznani, jak bylo řečeno, mají již od r. 1127 druhou hlavu; ta bývala

v 15. století podávána lidem k líbání. A v kostele sv. Vojtěcha v Cáchách našli prý třetí hlavu sv. Vojtěcha dne 1. září 1475 u přítomnosti císaře Fridricha III. i nuncia papežského, kterouž také jezuita Henschen r. 1668 tam viděl (Acta sanctorum).^{**)}

Kdo rozhodne spor starý o ostatcích sv. Vojtěcha?

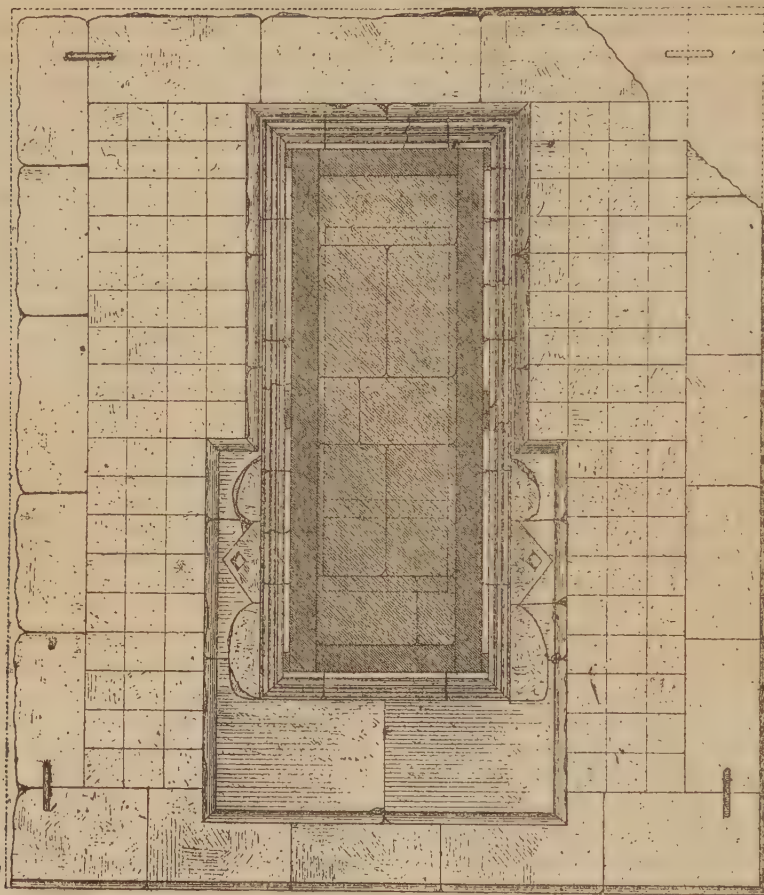
Ať hrob jeho sám promluví a svědectví vydá sám za sebe.

*) Dr. J. Kalousek. Pokrok č. 82 r. 1880.

III. Rozluštění.

Dostavení chrámu sv.-Vítského pokročilo tou měrou, že nastala potřeba, aby kaple sv. Vojtěcha odstraněna byla. Byla od stavitele

chrámu Josefa Mockera na památku vykreslena a veškeré listy v archivu Jednoty sv.-Vítské uloženy. Uvnitř nacházel se dřevěný

Předsos tumbý oltární hrobu sv. Vojtěcha.

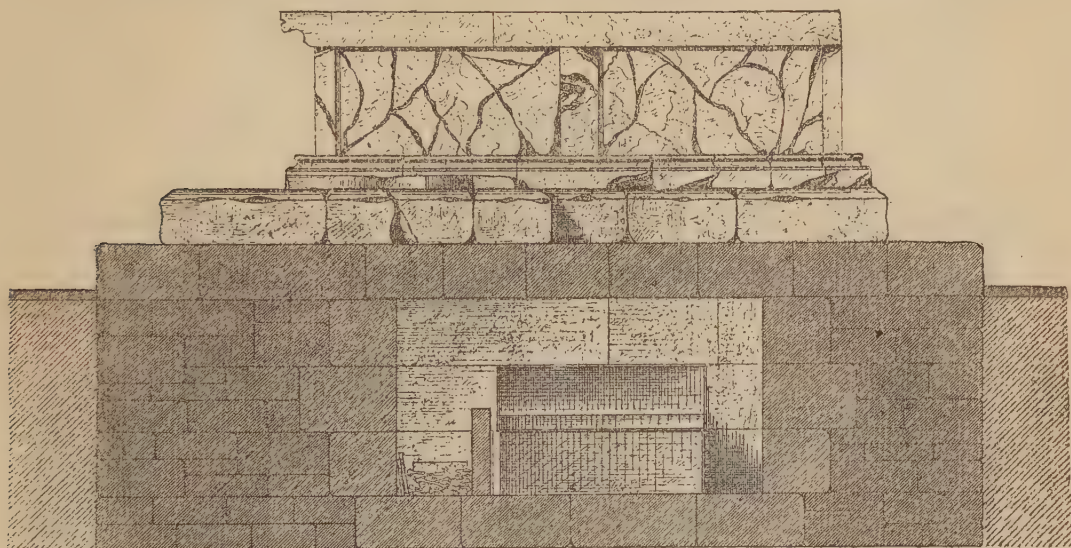
Nakreslil stavitel velechrámu svato-Vítského Josef Mocker.

oltář v slohu minulého století s obrazem. Oltář s dřevěnou tumbou byl nejprv rozebrán. Hned pod kamenem oltářním nalezena jest plechová schránka asi 4 cm. dlouhá a široká

a v ní ostatky sv. pěti Bratří nápisem zřetelným opatřených s jinými menšími ostatky, které od vdp. kanovníka Bernarda vyzdviženy jsou. Při schránce ležela spráchnivělá authen-

tika. Jen pečeť vosková arcibiskupa Jana Lohelia, kterou schránka zapečetěna byla, zůstala neporušena. Řečený arcipastýř z řádu premonstráckého po vypuzení „zimního krále“ chrám kalvinskými kazateli znesvěcený a oltáře poznovu posvětil, novými ostatky je opatřiv. Ve výši desky oltářní objevila se jakožto pokračování oltáře leštěná deska mramorová 7' dlouhá, 3' široká s nápisem: „Renovatum Anno 1717“, z kteréžto doby také dřevěné pažení pocházelo. Laskavostí stavitele chrámu sv.-Vítského, veleochotného architekta Josefa Mockera, dostalo se vypravovateli nákresů původních, které tuto ve zmenšeném měřítku podává, aby čtenář bedlivě sledovati mohl další vypravování. Pod deskou mramorovou přišlo se na tumbu s čer-

veného mramoru s množstvím trhlin a stop, které hrůzný požár po sobě zůstavil, (viz podélný průřez,) u vnitř pouhým rumem vyplněnou. Celek zpočíval na bohatě profilovaném podvalu s bílého mramoru, z jehožto článkování soudilo se určitě na druhou polovici XIV. věku. Podval byl rovněž silně poškozen, tak že při rozbírání jednotlivých kusů rozdrobil se a rozpadl. Téhož večera stavitel velechrámu zavítav k pravidelné schůzce důvěrných přátel uměleckých s radostí nám zděloval, architektonickými důvody, profily, vyvedením a pečlivostí práce se dokládaje, že od konce XIV. věku tumbou sv.Vojtěcha hnuto nebylo a že tudy jistě přijíti se musí na hrob a ostatky sv. patrona. Architekturu čistě provedenou stvrzuje se důkaz historický. La-

Podélný průřez hrobu s rakví i kamenou tumbou.

xa loquuntur. Mrtvý kámen živě svědčí o pravdivosti slov v dějinách zaznamenaných.

Jakmile objevené věci ve veškerých částkách zevrubně změřeny a nakresleny byly, přikročilo se k bourání. Pod dlažbou kaple s bílého mramoru a s kamene zeleného přišlo se v hloubce 8" na druhou dlažbu s tvrdého kamene zeleného, která rámem s kamene žehrovskeho kolem pomníku obroubena byla a zároveň 10" stupeň tvořila. Pod tím stupněm byla třetí dlažba z opukových desk. Délka stupně kolemjdoucího obnášela 2° 4' 10", šířka 2° 2' 2". Po odklizení obou vrstev kamenných vyzdvíženy jsou poněkud dva velké kameny pískové dne 11. března, a tvrzení stavitele velechrámu s důvodů architektonických osvědčilo se plnou měrou. Přišlo se na sklípek, a jakmile do temné dutiny

svíčka spuštěna jest, objevil se u prostřed starožitný, monumentální sarkofag.

Hrob sv. Vojtěcha pod tumbou šťastně jest objeven. Zdaž ale skutečně chová sarkofag v sobě poklad hledaný?

Radostná událost rychle oznámena jest nejdůstojnějším panu biskupovi Dru. Karlu Průchovi, který bez meškání přijda otvor zavřel a zapečetil, podav zároveň o utěšené novině návštěji J. Em. nejd. kardinálu arcibiskupu. Kapli zavřel a klíč u sebe podržel, učiniv opatření, aby dnem a nocí strážena byla.

Jako jiskra s rychlostí blesku rozlítla se novina; po Praze i vlasti celé nastalo napnuté očekávání.

„Chová nalezený hrob ostatky sv. Vojtěcha?“

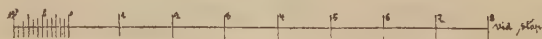
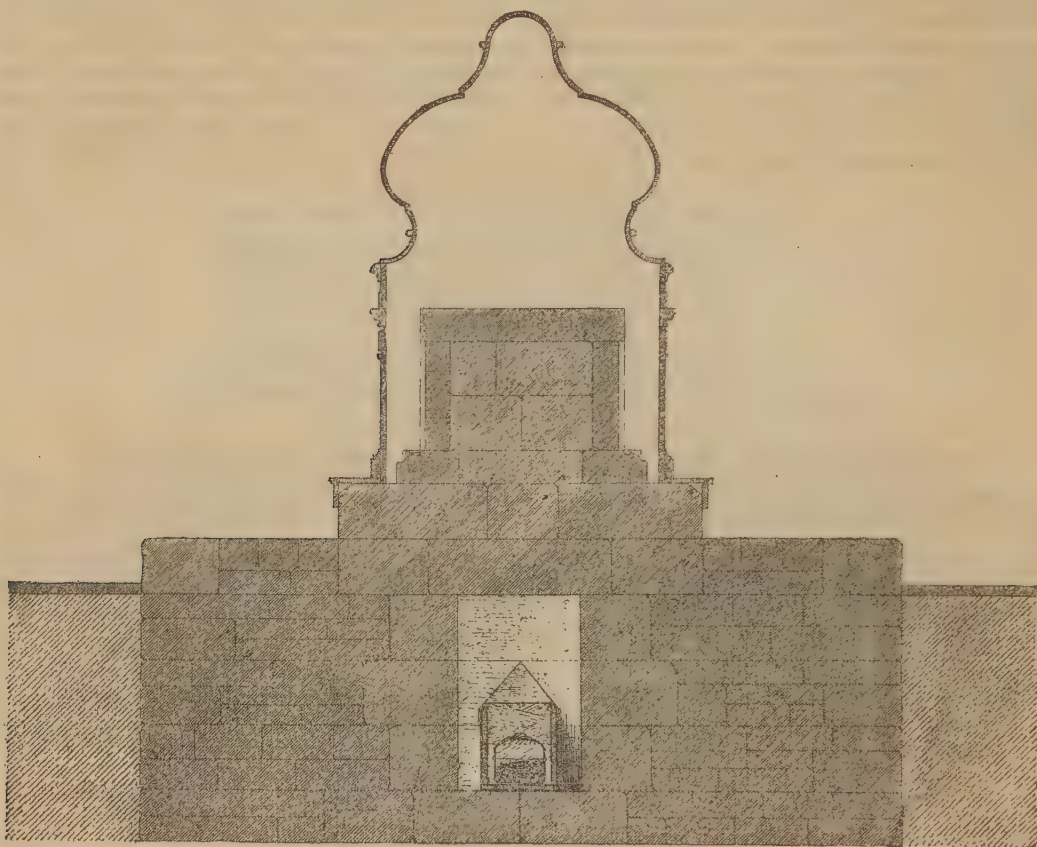
Ta otázka lpěla na tisíci rtech s utaje-

ným přáním: „Kéž jsou v hrobě neporušeně nalezené také ostatky neporušené!“

Dne 15. dubna sešlo se v kapli sv. Vojtěcha slavnostní shromáždění, aby hrob úředně otevřen a prohlédán byl za přítomnosti J. E. kardinála-arcibiskupa, nejd. metrop. kapitoly, J. E. místopředsedy království českého svob. pána Webra, stavitele chrámu sv.-Vítského Josefa Mockra, pak znaleč prof. Gyndely-ho, archiváře Emlera, konservátora Beneše, prof.

Dr. K. Borového a j. J. M. nejd. světicí p. biskup v řeči uvítací vypravoval průběh nalezení hrobu výmluvně dokládaje, že jednak správa stavební, jednak metropolitní kapitola v řečené záležitosti s onou pietou si počínaly, jaké vyžaduje ctihodné místo takové důležitosti historické a kulturní. — Na oslovení odpověděl J. Em. kardinal-arcibiskup v ten rozum, „že otevřením posvátného místa rozřešena bude historická záhada. Po staletí bylo

Příční průřez hrobu s rakví i s tumbou.

pochybováno, zda-li ostatky svat. Vojtěcha v Praze se chovají; nyní jdeme ústřety rozluštění této záhady a to s onou poctivostí, jaká sluší jednak katolickému křesťanu, jednak synu vlasti, jejíž patronem světec náš jest, posléze též z důvodů archaeologických a historických, pro kterouž příčinu sezval k úkonu odborníky na slovo vzaté, vyzýváje všechny přítomné, aby se zbožnou pozorností při rozřešování tak důležité otázky přítomni byly.“

Po oslovení vrchního pastýře dáno od stavitele velechrámu znamení dělníkům přichystaným na odstraňování kamenů pečeti spojených. Odklizením 5 krycích kamenů byl otevřen hrob zděný 7' dlouhý, 2' 4" široký, 3' 9" 6" hluboký. Hrob sám byl ku straně západní přepažen deskou pískovcovou na dvě prostory. V delším oddělení stála rakev tvaru středověkých relikviářů se střechou sedlovou. Jest zdělána z borového dříví a odevšad oblo-

žena plechem 1 linií silným. Když rakev vzdvižena a víko sejmuto jest, nalezla se uvnitř skříňka ze silného olova, tvaru oválního, malým charniírem uzavřená, ovázaná stužkou, na které visela pečeť mandorlová arcibiskupa

Arnošta z Pardubic; sedící jeho postava a nápis: „Arnestus archiepiscopus Pragensis.“ Pod páskou a pečeti touto ležely na skříni tyto dvě podlouhlé olověné desky s vyrytými nápisy.

Menší deska:

ANNO D. MCCXLVI DIE XI. MENSE JANUARI. ADO. ARNESTUS
PRIMVS. ARCHIEPS. PRA. CE. IN PRESEN. CIA. SERENISSIMI PRINCIPIS
D. KAROLI. MARCHIONIS. MORAVIE. NECNON. PRIMOGENITI. DOMI.
NUS. REGIS. BOHEMIE. QUI. IPSE. ECCLESIAM. PRA. CE. IN ARCHIEPISCOPUM
H. VIT. SED. EM. AP. LICIAM. ERIGI. PROCURAVIT. APERIRI. FECIT. HANC
CAPSAM. REPERTAM. IN. VIT. BE. I. NO. ALBERTI. EPI. ET MARTI.
RIS. IN. O. V. N. Q. V. M. RELIQUIIS. IN. EA. RECONDITIS. ERAT. CARTA
TENORE. INFRASCRIPTE. HIC. SVNT. CINERES. SANCTI. ALBERTI. EPI.
ET MARTIRIS. ET. PANICULI. QUI. CIRCA. OSSA. FVERVNT. ET. QVINQUE
FRATRES. ET. SVNT. RELIQUIE. PLURIMORVM. SANCTORVM. ROMANI. G. MORAV.
VS. Q. V. BE. I. KL. PASCE. OBIS. SVNT. RECONDITE.

Větší deska:

ANNO DNI MILLESIMO TRECENTESIMO NONAGESIMO TER. CIO.
IN FELTO SRI ADALBERTI DNI. DIE. TUMULATE. QUESUIT.
DUS. ET. II. MENS. DE. APRILIS. FRUITATARI. HIC. CAPSA. RUM.
CORPORE. SEN. RELIQUIIS. SRI. ADALBERTI. EPI. ET. MARTIRIS.
PATRONI. REGNI. BOHEMIE. POCI. DE. ANTIQVA. ECCLESIA.
MULTA. MIRONUM. NOVI. POCIE. PRAGEN. CU. RELIQUIIS.
LAUDATUM. QVINGUE. FRATRUM. ET. VMLTIS. ALIIS.
RELIGIOSIS. ALIORUM. LAUDATUM. QUORUM. NOMINA.
IGNORAMUS.

Obě desky tuto fotograficky zmenšené a věrně nápodobené patrně dávají návěští o tom, co skříňka uvnitř chová. Napnutí přítomných dostoupilo nejvyššího stupně. Znalci jali se dychtivě čísti nápis na deskách. Prof. Emler hledal v písmu především částku nejhlavnější. Na tvářích všech četla se utajovaná naděje, když za hrobového ticha pražský archivář hlasem povýšeným četl slova: „Capsa cum corpore seu reliquiis s. Adalberti episcopi et martyris.“ Okamžik ten nelze popsat. Dlouho utajovaná naděje propukla v jasavou radost združenou s díkem k Bohu. Z úst přítomných bezdečně drala se slova: „Zaplať Pán Bůh!“ - „Deo gratias!“ - „Buď Pán Bůh pochválen!“ V očích leckterého vojína viděls lesknouti se slzu. Příroda lidská zjednala si právo. Vnitřní hlas utlumiti nelze. Ozvala

se v duši přirozená vděčnost. Ohlas vydala láska a šlechtnost. Návěští na deskách oznamovalo nalezený poklad.

Menší deska oznamuje následovně:

„Anno D. MCCCXLVI die XI. mense Januarii Ego Arnestus primus archiepiscopus pragensis in presencia serenissimi principis domini Karoli marchionis Moraviae nec non primogeniti domini Johannis regis Bohemie qui ipsam ecclesiam pragensem in archiepiscopalem apud sedem apostolicam erigi procuravit aperiri fecit hanc capsam repertam in tumba beati Adalberti episcopi et martiris in qua una cum reliquiis in ea reconditis erat carta tenore infrascripti hic sunt cineres sancti Adalberti episcopi et martiris et paniculi qui circa ossa fuerunt et quinque fratrum et sunt reliquie plurimorum sanctorum

quorum nomina ignoramus que pridie kalendas Octobris sunt recondite.“*)

Na větší desce jest zaznamenáno toto :

„Anno D. MCCCXCVI. in festo sancti Adalberti dominica die Jubilate que fuit dies XXII. mensis Aprilis translata est hec capsula cum corpore seu reliquiis sancti Adalberti episcopi et martiris patroni regni Boemie predicti de antiqua ecclesia in istud medium nove ecclesie pragensis cum reliquiis sanctorum quinque fratrum et multis aliis reliquiis aliorum sanctorum quorum nomina ignoramus.“**)

Po utěšeném dvojnásobném návěští nebylo již pochybnosti, co uzavřená skříňka v sobě chová. Rychle jest otevřena a v ní nalezl se skutečně dosti velký podlouhlý balíček kostí v hedvábnou, polozpuchřelou látku zaobalený. Na balíku ležela v skříni ještě třetí deska olovená, poněkud poškozená, která na vlas s první se shoduje, jsouc duplikátem jejím, snad k vůli úplné jistotě do vnitř položená. Po ohledání písma na ní vyrytého přesvědčil se historiograf Gindely a jiní přítomní, že v balíčku dotčeném nacházejí se skutečně ostatky sv. Vojtěcha, dále ostatky svatých pěti Bratří mučovníků a patronů českých, a pak několik jiných menších ostatků.

*) L. P. 1846 dne 11. měsíce ledna. Já Arnošt, první arcibiskup pražský, u přítomnosti nejjasnějšího knížete pana Karla, markrabě moravského, prvorozence pána Jana krále českého, jenž se o to postaral, aby Stolicí apoštolská kostel pražský na arcibiskupský povýšila, dal jsem tuto schránku, nalezenou v hrobě blah. Vojtěcha biskupa a mučovníka otevřítí, v kteréž spolu s ostatky v ní uloženými nalezal se list tímto nápisem opatřený: Zde jsou ostatky (cineres) sv. Vojtěcha biskupa a mučovníka a látka, kterouž kosti ovinuty byly, a (ostatky) pěti Bratří a ostatky mnohých svatých, jejichž jména neznáme.

**) Leta Páně 1396 na svátek svatého Vojtěcha, v neděli Jubilate, jenž byla dne 22. dubna, schránka tato s tělem čili ostatky sv. Vojtěcha, biskupa a mučovníka království českého patrona řečeného, přenesena byla ze starého kostela do tohoto středu nového kostela pražského spolu s ostatky svatých pěti Bratří a s mnohými jinými ostatky jiných svatých, jejichž jména neznáme.“

I nastala z toho tím větší radost, že totožnost svat. ostatků novou autentikou zjištěna jest od blahoslaveného Arnošta z Pardubic.

V druhém menším oddělení hrobu, jak laskavý čtenář na vyobrazení viděti může, složený jsou zbytky původní rakve koží potažené, částečně polychromované a zarezavělým kováním opatřené, ve které ostatky sv. patrona před dobou Karla IV. odpočívaly.

Hrob sám za sebe vydal svědectví. Přes jest skončena. Historická záhada jest rozluštěna. Arnošt z Pardubic promluvil. Prvnímu arcibiskupovi národ český děkuje za ostatky druhého biskupa. Slovo své potvrdil dvojí autentikou a vlastní pečeti. A po něm opatrně uložen jest poklad do lůna země a tak bezpečně, že ani plamen všezhřající nemohl mu uškoditi, aniž svatokrádežná ruka mohla se ho dotknouti. Díky tobě, blahoslavený Arnošte za ten poklad! Moudrost a zbožnost tvá stoletími se zveličuje! V požehnané památce sůstáváš Ty „s otcem národa“.

Radost byla všeobecná z nálezů toho pokladu — radost nejslechetnější a ničím nezkalená. Žvony na věži sv.-Vítské se rozezvucely a ohlašovaly Praze a království českému veselou novinu. Na bedrách svých kanovníci odnášeli nově nalezený poklad do vnitř svatyně. Píseň sv.-Vojtěšská, kterou před stoletími pěl národ český, když v průvodu slavnostním ulicemi pražskými ponejprv nešeny jsou ostatky svat. Vojtěcha do jeho dědiny, zněla zase z úst vděčného lidu. Při vlastní písni — která jest dědictvím národa — jest nešen do svého velechrámu k prozatímnímu odpočinku. Ostatky prozatím vystavily se ku obecnému uctění v kapli sternberské, načež v den sv. Vojtěcha 23. dubna přeneseny a uloženy jsou ve zvláštním oltáři kaple sv.-Janské, kde očekávají budou radostné chvíle, až nová část chrámu sv.-Vítského s hrobem sv. Vojtěcha dokonána bude. Hrob jeho bezpečně se uzavřel. Jednou pak se slávou zase uloženy budou sv. ostatky do hrobu vlastního do prostřed chrámu nového. Před mausoleum českých králů v hlavní lodi státi bude mausoleum svat. Vojtěcha. Naše svatyně svato-Vítská jest palácem královským, a residencí sv. Patronův.

Domácí zprávy.

Nejstarší obraz sv. Václava v Římě.

Jak známo, dal Karel IV. u sv. Petra v Římě zhotoviti obraz sv. Václava, jehož nákras před několika roky od Josefa Führicha vyveden a v barvotisku reprodukován jest. Akademie křesťanská má

na skladě několik tisíc výtisků, které darem obdržela od Msg. Joeniga. Obraz památný hodil by se dobře za odměnu pilným žákům a odbor umělecký popustí jej v menších neb větších partiích vel. pp. katechetům a jiným přátelům církevního

umění v ceně tak mírné, aby rozšíření všeobecné umožnilo se. Těchto dnů přinesl P. Jan Vodka z Říma fotografii staršího ještě obrazu sv. Václava v Římě ze S. Maria in Trastevere, který před lety František Sequens za uměleckého svého pobytu Římského si kopíroval. Francouzi obraz již dříve publikovali. Na obrazu školy Giottovy spatřuje se Zvěstování andělské. Blahoslavenou Pannu na modlitbách meškající pozdravuje anděl s lilii; s oblak pak Bůh Otec paprsky obklíčený vysílá slovem svým Ducha sv. ve způsobě holubice přicházejícího v paprsku na pokornou Pannu s rukama na prsou skříženými, když právě andělu odpovídá slovy věčně požehnanými: „Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého!“ Před ní klečí v malé postavě, jak obyčejně bývá, snad donator, za ní pak stojí typický náš sv. Václav s vévodskou korunou a pláštěm, pravici známou korouhvičkou s křížem, levicí meč držící. — V Trastevere nalezá se kromě toho ještě druhý obraz sv. Václava. Sem již nebožtík Levý vodíval své krajany do Říma zavítavší. „Vidiš! zde jest náš sv. Václav,“ — s chloubou pravil upřímný a jako dítě prostosrdečný umělec Šimkovi ponejprv do Říma na zkušenu zavítavšímu, a oči se mu leskly při vysvětlování obou obrazů. Sem k sv. Václavu společně často putoval četverlístek našich umělců: Levý, Barvitius, Šimek, Sequens. P. Vodka hodlá napsati o tomto obrazu spis obšírný, na který se těšíme. Na malé fotografii, od něho z Říma přinešené, kterou i redaktor od milého poutníka římského obdarován jest, dal na pravo i v levo vytisknouti nápis: „Nejstarší obraz svat. Václava v Římě na S. M. in Trastevere maloval P. Cavallini † 1340.“

Kostel svatého Bartoloměje v Plzni.

Architekt Jos. Mocker byl od purkmistrovského úřadu plzeňského pozván, aby důkladně prohlédl arciděkanství chrám a návrhy podal na slohovou úpravu jeho. Po zevrubném ohledání památné stavby zaslal vyzvaný architekt purkmistrovskému úřadu své dobrozdání, v němž udává způsob a pořádek, jakým při obnově vnitřku i vnějšku pokračovati dlužno. Po schválení návrhu zhotoví náskry na důstojnou úpravu celého kostela, který po dokončené obnově bude chrámem, jakým největší po Praze město v Čechách právem honositi se bude.

Basilika svat. Václava na Smíchově.

Ministerstvo kultu schválilo stavební plány architekta A. V. Barvitia a připojilo pouze několik poznámek vedlejších věcí se týkajících. Skutkem tím pošinuta jest záležitost do předu a bude bezpochyby možno ještě během letošního roku se stavbou počítati.

Museum městské v Praze. Český klub odporučil městské radě pražské památním spisem založení městského musea. Záležitost odevzdána jest zvláštní komisi, která potřebu a užitečnost takového ústavu uznala a radě městské vřele odporučila. Prostory v pražských věžích (mostecké věži a prašné bráně), na které se poukazovalo, nejsou pro museum za vhodné známy. Za to obrácena pozornost na pavillon Dienzenhoferův na hořejším Novém městě, jemuž obecně „Amerika“ se říká. Komise pro letošek žádala za subvenci 1000 zl. z důchodů městských. Ku správě projektovaného musea navrhovalo se komitě, jehož polovice jedna skládala by se z odborníků uměleckých, druhá pak z mužů umění milovných. Rada městská návrhy vzala k vědomosti a vyžádala si dobrozdání sekce finanční. Současně vyjednává o propůjčení letohrádku Ferdinanda I. v Chotkově sadech, vystavěného v letech 1536—1556 pro choť Ferdinanda I. staviteli Pavlem Stellou a Ferrabosco, za budoucí městské museum.

Pod věží staroměstské radnice, jež se právě v základech opravuje, nalézá se sklepení křížovou klenbou sklenuté, v němž směrem k radnici nalezeny jsou pozůstatky gotického oltáře a směrem k náměstí dva otvory většinou rumem zasypané. V proskoumání bude pokračováno.

Proč Karel IV. vystavěl kostel svat. Jindřicha?

Při instalaci nové jmenovaného faráře u svat. Jindřicha na novém městě pražském, dp. Václava Nyklese, konal kázání P. Vodka S. J., v němž připomenul zajímavá a méně známá data o chrámu sv. Jindřicha, který již za nejstarších dob ctěn byl také jako patron český a to proto, že r. 1004, když se byl Boleslav Chrabrý na knížecí stolec vedral, tehdejší císař Jindřich Přemyslovce Jaromíra a Oldřicha na stolec knížecí opět dosadil. A poněvadž národ český velkou láskou lnul k Přemyslovcům, císař Jindřich po své smrti byv za svatého prohlášen, uznán a ctěn zároveň také za patrona země České. A to byla také jedna z příčin, pro které otec vlasti Karel IV. dotčený chrám Páně novoměstský dal od arcibiskupa Arnošta z Pardubic zasvětit na počest sv. Jindřicha. — Kazatel dodal ještě, že sv. Jindřich vychován byl od sv. Volfganga, biskupa řezenského, kterýž též za patrona českého až po dnešní den platí, poněvadž se toho zvláště užímal a velice k tomu přispěl, aby v Čechách zvláštní biskupství bylo zařízeno. I o tom zmínku učinil, že r. 1655 stavové čeští na sněmu zemském sv. Josefa za zvláštního patrona země České si obrali pro zachování pokoje v zemi.

Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Dary: J. M. nejđ. pan světlící biskup Dr. K. Prucha daroval opětně 20 zl. — Místopředseda Dr. Fr. Bauer, ředitel kn. a semináře a profesor theologie, věnoval 70 zl. ve prospěch Akademie.

Valná hromada Akademie křesťanské. Na svatořadní neděli 16. května o 7. hod. večerní uspo-

řádá sborová pěvecká škola Cyrillské Jednoty, ku počtě poutníků koncertní zábavu ve spolkovém sále sv. Václava. záložny (řetězová ulice, č. 223-I.). V ponděli na to 17. května koná se v téže místnosti výroční valná hromada Akademie křesťanské, taktěž o 7. hodině večerní.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc duben.

1. Vyřizené záležitosti.

Opět byl odeslán nádherný, velmi bohatě zlatem a stříbrem vyšitý prapor pro spolek sv. Václava do St. Louis, objednaný našim krajanem dp. Jos. Hessounem, farářem v St. Louis v Americe.

2. Nová objednání.

Oltář gotický: vdp. Auerhann, děkan ve Zlonicích.

Sošky tři na oltář: dp. Fr. Lemberger, farář v Kydlinách.

Ciborium: vys. uroz. p. hraběnka Swěrtsová.

Kalichy: stříbrný gotický: dp. Frant. Michler, katecheta ve Chrastově; — hladký: vp. Fr. Hůlka, kaplan v Netolicích; — stříbrný s ozdobami: dp. L. Ludvík, farář v Grafenriedu; — stříbrný gotický: vp. Štěp. Ressel, farář v Raspenavě.

Drobné práce kovové: pozlacení kalichů: vd. p. Ant. Ullmann, vikář ve Svatoboru; — dvou kalichů a mešních konviček: dp. Jan Schuh, farář ve Wildsteinu; vdp. Frant. Vlč, děkan v Blátnici na Moravě; dp. Ludvík Kazda, farář v Dlouhé Vsi; dp. Václav Kocman, farář ve Vodolce; — pozlacení ciboria: vys. uroz. pí hraběnka Swěrtsová; — cinové tři konvičky na sv. oleje: důstp. Tom. Škrdle, far. v Zakšově; — jednu nádobku na sv. oleje: dp. Frant. Sedivý, farář v Sudoměřicích; — stříbrnou patenku k nemocným: dp. Julius Jiřík, farář ve Slavkově na Moravě; — lampu oltářní: vys. uroz. pí hraběnka Swěrtsová, pro chrám P. v Třebušíně; — stříbrné mešní konvičky: vdp. F. Fadrus, děkan v Napajedlicích; — cinové konvičky: dp. Fr. Michler, katecheta v Chrastově; — kaditelnici: uroz. pan hrabě Zessner a Lud. Kazda v Dlouhé Vsi; — svícny oltářní, 4 kusy: dp. Fr. Bahr, farář v Hlavinici; 4 kusy: dp. Václav Piša, farář v Nových Hradech; 6 kusů: dp. K. Hiebel, farář v Tannwaldě; — 14 svicnů ku křížové cestě: dp. Jos. Kašpar, farář v Telecím.

Paramenty: dvě černé dalmatiky: vys. uroz. pí hraběnka Lažanská; — černý pluviál: dp. V.

Kocman, farář na Vodolce; — kasule: bílou, vys. uroz. p. baron Zessner; — bílou: dp. Jiří Schö, farář v Kostelci; — bílou, nádherně zlatem a hedvábím vyšivanou: vdp. Fr. Fadrus, děkan v Napajedlicích; — červenou: vp. G. Heyne, kaplan v Brništi; — bílou a červenou: J. M. nejđdust. p. biskup Dr. Karel Prucha; — zelenou s vyšívaným křížem: dp. Jul. Jiřík, farář ve Slavkově; — bílou: důstp. Mansv. Adámek, farář u sv. Jakuba v Praze; — bursy k nemocným: zlatem vyšivanou: dp. Julius Jiřík, farář v Slavkově; důstp. Jan Sporer, farář v Neukirchenu; vp. Kar. Žák, kaplan v Studené; — bursu, velum a plášť k ciborium: vys. uroz. p. baron Zessner; — prapor pro kostelní mládež: blp. Frant. Kuchýnka, statkář v Albrechticích; — prapor pro spolek literárský v Chroustovicích; — poutnickou korouhev: p. Jan Hanousek, kostelník v Červ. Pečkách; — dvě červené korouhve: dp. Václav Kocman, farář ve Vodolce; — 4 polštáře na oltář: dp. Václav Uhlíř, farář v Jesenicích.

Prádlo kostelní: dvě alby vyšívané a pokrývku na oltář: vdp. Dr. Fr. Bauer, ředitel kn. arc. semináře v Praze; — dvě alby vyšívané: vys. ur. pí hraběnka Swěrtsová; — albu, kochetu a 3 cingula: dp. Václav Kocman, farář ve Vodolce.

Rozličné: malý křížek: vdp. Josef Hampel, děkan v Chlumu; — zvonek harmonický: důstp. Jiří, farář v Kostelci; — pulník: dp. V. Fortner, farář v Radešově a vys. ur. p. baron Zessner; — missál: dp. Lambert Ludvík, farář v Grafenriedu.

3. Rozpočty.

Na pozlacení kalicha a monstrance: dp. V. Zacke, farář v Čížkovicích; — na křížovou cestu: dp. Karel Bilčík, farář v Rokečnici u Přerova; — na křtitelnici a dvě komže pro kostelníka: dp. V. Slavík, farář v Stochově; — na 2 alby, 2 rochetty, 2 antependia, 2 cingula, 4 humerále, 6 korporálů, 24 purifikatorií, 6 ručníků, 6 oltářních plachet, 7 komží s rochetkami pro ministranty a harmonický zvonek: blp. Fr. Loquens v Chomutově.

Lehner.

Mosaika.

Lonská mezinárodní výstava umělecká v Mnichově měla velmi příznivý výsledek peněžitý, tak že 12.000 m. od jednoty umělecké zapůjčených nejen zaplacenó bylo, nýbrž nad to 50.000 k základnímu jmění jednoty přirostlo. Kromě toho v majetnictví jednoty zbyl inventář a stavební

úprava výstavní budovy v ceně 70 000 m., tak že příští výstava jen nepatrného nákladu vyžadovati bude. Děi uměleckých prodáno bylo za 458.000 mark, kdežto při výstavě r. 1869 pouze 155.000 utřžilo se.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace za sýlány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:
Ferdinand J. Lehner.

Číslo 5.

V Praze, dne 30. května 1880.

Ročník VI.

OBSAH: Jubileum řehole svat. Benedikta. — Zodpovídané »otázky archaeologické«. 27. Filiální chrám Páně Povýšení sv. Kříže v Slepoticích u Pardubic. — Staré zprávy o farách Českých. — Inventáře »kostela pražského« ze XIV. století. — Papírové »Boží hroby«. — Z Akademie křesťanské: Ředitelství. — Odbor umělecký. Jednatelská zpráva za rok 1879. — Zpráva za měsíc květen. — Odbor archaeologický. Jednatelská zpráva za rok 1879. — Domácí zprávy. — Mosaika.

Jubileum řehole sv. Benedikta.

Píše F. J. Lehner.

Universita vídeňská zaslala v těchto dnech opatovi v Monte - Casino latinskou adresu, která v překladu zní následovně: »Řádu sv. Benedikta, jehožto úsilím a výtečnou horlivostí způsobeno jest, že v takových dobách, kdy za nejlítějších bouří veškerému světu západnímu záhuba hrozila a všecko vyučování a všecka věda ztracena býti se zdála — nejlepší památníky klassických řečí zachovány jsou zřizováním nových škol, v nichž hoši ve starých vědách vyučovali se, čímž umění a vědy znova vykvěty, pamětliví jsouce nesmrtelných zásluh, jakých veškerému pokolení lidskému členové řádu prokázali, přinášejí svá blahopřání v památný den 1400 ročnice, na který jmenoviny svatého Benedikta z Nursie se oslavují: rektor a senát university vídeňské.«

Slova university jsou ohlasem citů vděku a obdivu. Řehole sv. Benedikta vykonala v dějinách kulturních a koná až do této chvíle dílo tak obrovské, tak obdivuhodné, tak požehnané, že ani »osvícenému« 19. věku nelze je neobdivovati. Bylo by tudy dojista prohršením se, kdyby list věnovaný umění křesťanskému neholdoval řeholi v památný den 1400 ročnice.

Dne 6. dubna 480 narodil se v Nursii zakladatel řehole benediktinské. A proto po celém světě, kdekoliv svatostan světové řehole se zachoval, konána slavnost utěšená a

úchvatná dne 4., 5. a 6. dubna. V polovici pak tohoto měsíce, na svátky Svatodušní, z celého světa sešli se opatové řádu do arcioopatství v Monte - Casino k slavení velkých letnic, aby vyzývali Ducha svatého za pomoc božskou a přispění k novému dílu svět obrozujícímu.

Četná věru a slavná je ta rodina benediktinská! Vydala světu 28 papežů, 200 kardinálů, 258 patriarchů, 1600 arcibiskupů, 40.000 biskupů, 1560 kanonisovaných a 5000 kanonisace hodných mužů, 16.000 spisovatelů, řeholní oděv řádu nosilo 43 osob rodu císařského a 44 osob rodu královského. V době rozkvětu čítala řehole po celém světě více než 60.000 klášterů. Velká a slavná to rodina!

Dějiny řádu jsou dějinami vzdělanosti, orby, hospodářství, vědy, umění výtvarného, hudby. Za mnichy svat. Benedikta v patách kráčela spokojenost, štěstí a blahobyť. Kdekolivěk se usídlili, rozkvětl národům nový blahobyť a nový život duchovní. Řeholníci v rouše benediktinském, toť jsou ti mužové, co osvětu starého a nového světa zachovali a nosili k různým národům.

Romulus Augustulus klesnul a s ním rozpadla se v ssutiny stará, červem prohlodaná říše římská. Noví národové se přivalili. Pokorili Římana v Itálii, v Gallii, ve Španělsku, a v Alrice. Ale světoborní surovcí dovedli jen

bořiti, nikolivěk stavěti. Ztroskotali starou státní budovu, ale novou zbudovati nebyli s to. Veškerá římská vzdělanost měla propadnouti záhubě. Řím pohanský klesnul. Východní císařství se rozpadávalo za příčinou sektářství; řeholnictvo se odrodilo.

V té době „Benediktus“ se zrodil, aby se stal „požehnaným“ národů. V pravý čas Pán Bůh vysílá pravé muže. Přišel do Říma, do města hniloby mravní, aby po způsobu starých na škole rhetorické osvojil si klassickou vzdělanost. Hnusný výpar římské prostopášnosti v brzku vyplašil 15letého mládencečka z Říma. Prehnul z otravujícího a dusného zápachu do čistého vzduchu v roklinách Apenninských ku zřídům Aniovým. Setkav se s poustevníkem Romanem svléknul vzácnou togu bohatého Římana, opásal se koží poustevníka a vyhlídl si za obydli nízkou, tmavou jeskyni nad Subiaco. Synové římských patriciů Placidus a Maurus a prostí rolníci, Římané a Gothové shromažďovali se kolem něho. Jeskyně v Subiaco stala se školou bohoslužebnou. Kolem ní vzniklo 12 klášterů a opatem jejich byl Benedikt. 12 mnichů tvořilo vždy klášter s opatem, počet, který až po dnešní den se vyžaduje ku dosažení hodnosti opatské. Základem družstva byla chvála Boží a modlitba. Zakladatel napsal též zákon řeholní, který končí slovy: „Pokoj všem, kdož pravidel těch šetřiti budou.“ Zlomyslná zatvrzelost vypudila jej po 35letém pobytu ze Subiaco na horu Monte Casino, kde až po tento den stojí arcipatství, hlavní klášter řádu benediktinského. Benedikt zbořil chrám Apollonův a na jeho zříceninách zbudoval hrad křesťanstva a vzdělanosti. Pusté stráně v brzku proměněny jsou ve květoucí štěpnuce. Komůrek mnišských přibývalo. Zde Benedikt napsal řeholní pravidla a zemřel smrtí svěřence důstojnou stoje jako vítězný bojovník r. 543.

A ta malá knížečka přetrvala 14. věků. Učenníci sv. Benedikta zkrotili barbary a rozšířili osvětu po celém světě, starém i novém. Jest-li chvála Boží byla prvním pravidlem řehole, práce byla pravidlem druhým. Řeholníci v noci vstávali, aby Hospodinu a Beránkovi chvály písně pěli a za dne na zavolání zvonku; při tom však zároveň ve všech ostatních hodinách tmavé lesy mýtili, močály vysušovali, pouště zúrodnili, knihy opisovali, nevědomé vyučovali, chudinu živili. Bývalé pustiny odily se zlatým osením a divocí synové přírody kouzlem nebeské hudby přeměnění jsou v poslušné beránky. Práce žeň vydala. Zdařilo se osení oboje — hmotné i duševní. Otcové benediktínští trojím otcovstvím se stkvěli; otcovstvím kněh, otcovstvím chudiny a otcovstvím

škol. Kde do půdy zarazili prapor kříže, tam s křížem zarazili prapor osvěty.

Klášter benediktinský bez kněh ani mysliti si nelze. Poklad kněh množiti chloubov bylo každého opatství. V každém klášteře bylo jednak zručných písařů opisujících a rozmnožujících spisy již hotové, jednak spisovatelů, kronikářů, badatelů, učenců, umělců. Jako zakladatel sám učeností vynikal, pěstování vědy a umění též vlastním učenníkům ukládal za povinnost. Větší opatství později v obvodu svém zahrnovala veškeré pomůcky vědecké: knihovnu, tiskárnu, laboratorium, hvězdárnu, sbírky přírodovědecké a umělecké. Když benediktínští jakožto missonáři do cizích krajin táhli, s nimi táhly jejich nerozdílní přátelé — knihy. Od těch se nikdy nerozloučili. S nimi byli zasnoubeni. Jim věrně oddáni zůstali. Černí mnichové sv. Benedikta světu novověkému zachránili klassickou literaturu a poklady literární starého Říma. Dějepisectví bylo nadobro a úplně po staletí v rukou benediktínů, a poklady jejich archivů a knihoven jsou i novým historiografům vždy vydatným a křišťálovým pramenem. Bez dějisců benediktinských byly by dějiny prvních sedmi křesťanských století ztraceny. Letopisy jejich zaznamenávaly chronologicky události, zápisky jejich staly se podstatou archivů a základem vědy archaeologické. Benediktínští: Beda venerabilis, Gildes, Oderic Vital, Ingulph, Vilím z Malmesbury napsali dějiny Anglie. Řehoř Tours-ský, Abbo ze St. Germain de Près, Flodoard, Sticher Rheims-ský, Hugo z Flavigny sepsali dějiny Francie. Kolébka řehole, Monte Casino, byla hlavním sídlem dějepisectví v Itálii až do 16. věku. Eginhard, Thegan, Rudolf z Fuldy napsali dějiny Karolínů. Opatství sv. Havel, Fulda, Prüm, Reichenau (Heřman Contractus), Hersfeld (Lambertus z Aschaffenburg-u) a j. byla školou dějepisectví německého.

Jak *umění* Církvi sloužící péči řádu benediktinského rozkvětló, dokazují skvostné památky stavitelské od 9. do 13. věku. V řádu samém byli stavitelové, sochaři, malíři, ciseleři, malíři ve skle, klenotníci, slévači, emailéři. Co vykonali překrásných děl v těch stoletích, pokud veškeré umění v jejich rukou zpočívalo!

Z veškerých odvětví uměleckých má však nejvíce k poděkování mnichům sv. Benedikta *hudba*. Řehole jejich zřejmě předpisuje, že se má zpívati netoliko v den nedělní a sváteční, nýbrž den co den celé Matutinum a Laudes, jakož i Nešpory, v klášteřích dobře obsazených pak na místo pouhé recitace i malé Hory. Zpěv chorální od benediktínů zavedený v mnohem ohledu různý se od onoho

v římské Církvi a v prvních klášterech užívaného. Řád sv. Benedikta dal světu reformátora, ba zakladatele církevního zpěvu, papeže Řehoře Velkého, před tím opata kláštera sv. Ondřeje v Římě od něho založeného. Veliký tento papež sepsal též obšírný životopis zakladatele řádu. Zpěvy od něho sporádané a upravené vepsal do onoho Antifonarium, které na řetězu u oltáře sv. Petra upevněné normou všech věků býti mělo.

Papež Benediktín jest a zůstal otcem chorálu. Po jeho smrti opat Jan z kláštera sv. Martina byl arcizpěvákem basiliky sv. Petrské. Constantinus Cajetanus, opat z Monte Casino, vypravuje, že Hormisdas zpěvem mnichů benediktinských pohnut byl, aby velmi kleslý zpěv opět pro celou Církev římskou zavedl. Papežové mnichů benediktinských používali k vyučování kleriků a zpěvu chorálnímu při basilikách. A kamkolivěk misijnáři z řádu sv. Benedikta zavítali, zázračnou mocí zpěvu hýbali srdcem národů. Ve zpěvu jest kouzlo a neodolatelná síla přetvořující. Zpěvem krotili vášně a uslechtovali mravy. Zpěvem zasívali a utvrzovali víru. Zpěvem i nyní obroditi a oživit chceme víru. Komu v pastorači zpěv není velkým činitelem, zbavil se veledůležité pomůcky vychovatelské v osadě. Zpěv k duši mluví nad slovo mocněji, lahodněji, účinněji. Tím důležitost jednot Cyrillských odůvodňuje se. Benediktín zpívající obraceli národy na víru a obrácené zpěvem v ní živili. Když převor Augustin, od svat. Řehoře vyslaný, řeholi a vzdělanost do půdy Anglie zasadil, s pokladem kněh tam odešel a z britických klášterů učinil květonuť sídla hudební. Celá řada britických mnichů co výtečných zpěváků vynikala, mezi nimiž Heddins z Yorku, Osbert s Glasgowa, sv. Cuthbert a j. Škola Yorská vzdělávala znamenité zpěváky. A že i hudba nástrojná v klášterích pěstována jest, dokazuje zápověď na sněmu Glasgowském (747) vynešená. V Gallii

zavedl Maurus, miláček sv. Benedikta, s řeholí i římský zpěv a za Karla Velkého synové svobodných i nevolníků ve všech klášterech vyučování jsou gramaticy, hudbě a arithmetice. Slovní opat Toursský Alenuin vyučoval hudbě na pařížské akademii, Rhabanus Maurus z Fuldý, Amalarich a j. byli hudebníky první velikosti; opat Angilbert ze Centulae nařídil, aby k ustavičnému zpívání a psalmodii užito bylo 300 mnichů a 100 hochů střídavě ve třech odděleních dnem a nocí. Nejstarší píseň národa českého za původce má biskupa-benediktína a mučenníka sv. Vojtěcha s mnichem-apoštolem sv. Cyrilem, který s lidem zpívaje v řeči mateřské Slovany na víru obracel. V Germanii slavnou pověstí slinuly klášterní školy v Reichenau a sv. Havelská, sv. Emmeran v Řezně, Hirschau, Corvey a j. Mnich Hucbald ze St. Amand v Elnon-u ve Fladrii, hudebník znamenitý, v 10. st. stal se zakladatelem nynější notace. V klášteře v Pomposa Ravennské žil na počátku 11. věku Quido Aretinský, který vymyslel lehce a jistě čitelné písmo notové na 4 čarách a svou metodu u vyučování zpěvu v novém antifonáři zaznamenal. Quido Aretinský soustavu Hucbaldu dokonil a novou soustavou veškeré vyučování hudební valně usnadnil. — Také užívání *varhan* benediktíny valně rozšířeno a konstrukce jejich od nich zdokonalována jest, tak že již v 9. století klášter Freising vykazoval se v Evropě nejlepšími varhanáři a nejdokonalejšími varhaníky. Opat Honorat z Ottobeneru a proslulý kníže-opat Gerbert S. Blasienský statně se opírali proti sesvětštění hudby. I v posledních stoletích čítal řád četné vynikající hudebníky, znalece, spisovatele a dějepisce hudební. — Maurinskou kongregaci ve Francii právem dlužno nazvati mnišskou akademií věd historicko-theologických a hudby.

(Dokončení.)

Zodpovídáné „otázky archaologické“.

27. Filiální chrám Páně

Povýšení sv. Kříže v Slepoticích u Pardubic.

Píše J. Nechvíle, administrátor fary Dašické.

Slepotic, ves v rovině 1 $\frac{3}{4}$ hodiny jižně od Holice vzdálená, fara Moravany, bývalé panství Pardubice, škola.

Na malém kopečku stojí staveními obklopen v této vesnici filiální kostel Povýšení sv. Kříže, který již r. 1350 mezi farními k biskupství Litomyšlskému odstoupenými chrá-

my se uvádí (Palac. děj. české, staré vydán díl I. oddělení II., str. 389).

Původní chrámček, snad od rytířů Slepotických zbudovaný, býval dřevěný, ale spustl tak, že byl téměř na zboření. Na to r. 1818 nákladem Slepotického p. učitele Tobiaška z kamene vystaven byl. Jest zbudován v slohu

copovém jednolodový, loď tvoří obdélník, presbyterium pak nepravidelný pětistěn.

V kostele tom, který zbudován jest na místě starého, jsou jen dva oltáře, jeden hlavní Povýšení sv. Kříže, jehož obraz jest malován od Šlechty malíře z Chrudimi roku 1818. Oltářní kámen s ostatky svatých nemá ani autentiky ani pečeti biskupských. Tumba jest kamenná, rám oltářní i podstavce pod svícny jsou dřevěné.

Druhý oltář v lodi Panny Marie s obrazy Rodičky Boží korunované, ona drží v ruce dítětko P. Ježíše, na plátně krásně malovaném, pochází z roku 1833, má tumbu kamennou, u obrazu samého sloupy polokorintické, svícny dřevěné. Altare portatile obsahuje ostatky svat. Abundantia a Klimenta, mučedníků a jest 13. února 1828 posvěceno od biskupa Králové Hradeckého Al. Josefa.

Obrazy a sochy: V kostele tomto zmínky zasluhuje velký kříž s umučeným Kristem Pánem, vedle něj P. Maria a sv. Jan Miláček Páně stojící. Kříž ten sv. s oběma sochami přinesen byl z kláštera OO. Minoritův z Pardubic, neznámým dobrodincem zakoupen při zrušení tohoto kláštera a sem darován. Řezba soch jest mistrná, výraz tváří jednotlivých výtečný. Kromě toho jsou pod chórem dva obrazy sv. Jana Křtitele a Panny Marie, kterých rámy jsou hrubou řezbou ozdobeny, ale bez ceny.

Staré náhrobky, které byly v půdě kostela, vyzdviženy jsou a dány na zeď evangelia zevnitř. Jsou tři z hrubého pískovce. První má uprostřed rytíře v plném zbroji, dole s erbem pánů Slepotických; zakuklený rytíř s mečem v ruce na lodičce k pravé ruce hledící, kolem jest nápis: *Yeta Panie 1585 w autery po nebieli promodni zemrzel a zde polozen jest urozeny a stateczny Rytirz Pan Girzi Slepoticzky ze Salizan a Trzebohowic G. M. rzimsteho czifarze a krale czeskeho Kada a tuto tielo geho pochowano ozczefawagicz ben Syna Bozicho.* — Druhý kámen s podobou rytíře a erbem Slepotických jest bez nápisu. — Třetí náhrobek má nápis: „1636 w den pamietni melfeho patfu umrzel jest urozeny Pan Walentin Saring z Frankfurtu. Tez Lidmila Gronowa gazofo tiehotna na tomto mistie przed dwanaczi lathy pochowana.“

Věž nad vchodem kostela z kamene zbudovaná splývá s průčelím dohromady. Bývalá věž dle památní knihy fary Moravanské dřevěná stála opodál. Věž nynější končí bání cibulovitou, a nahore tak zvanou lucernou. Na ní visí dole 2 velké zvony libého hlasu. Jeden má na koruně nápis: „Anno Domini MCCCCC8 hec campana fusa est ad laudem Dei omnipotentis et beata Marie virginis.“

Dole na jedné straně jest na zvonu nápis: „Girzi syn Panie Herzmanow ze Sulicz,“ a na druhé straně na zvonu: „a hedwify rozene z aurzeczky“ (v písmu německém stojatém). Druhý má kolem koruny nápis: „1563 Tento zvon ubielan jest ze czi a chwale panu Bohu ob girzifa Konwarze“ (a na druhé řádce): „z megi“. Na zvonu samém jsou 2 medaiony, jeden s podobou mužského a jeden s podobou ženského. Uprostřed obou medalionů jest kříž svat. s P. Marií a sv. Janem Miláčkem Páně. — Po krajích obou pak písmeny A. G. Kolem kostela jest hřbitov zdí kamennou obroubený s náhrobky novými. Nejstarší z roku 1843 pana učitele Tobiáška.

Kříže v osadě jsou jen dva, jeden z r. 1845 od osady pořízený, druhý pak u vozové cesty od osady vedoucí nákladem Fr. Horáka ze Slepotic roku 1878 postavený; oba z pískovce.

Patronem toho kostela jest obec sama. P. farář pak vede účty.

Pořádek služeb Božích. Dříve býval kostel ten filiálním od Rovně spolu s blízkými Moravanami, a slouženo v něm 4krátě do roka. Nyní pan farář Moravanský koná tu bohoslužbu každou druhou neděli.

Tvrze rytířské byly tu dvě, jedna přes cestu od kostela na zahradě domku č. 20 rolníka Adámka. Na úpatí mírného návrší v zahradě rolníka Adámka vykopán byl polokulatý, hluboký příkop značného objemu, a hlína z něho použita k utvoření náspů na jižní a západní straně, kde klonící se návrší žádné výšky nemělo. Příkop byl zavodněn z pramene severně tekoucího, a rybník dole zřízený, kterého násep dosud lze viděti, svou vodou chránil tvrz ze tří stran. Na kůželo-vitěm, uprostřed stojícím pahorku nalezalo se stavení hlavní, zaujímající celou prostoru 60 kroků čtárcí, které ale bohužel docela zmizelo. Hluboká tráva pokrývá místo tvrze, na jejížto severním konci třeshňový strom a na-proti němu hospodářská stavení stojí. Kruhovitý násep lze viděti jen na severo-východní straně, ale i tu značně jest snížen. Když před lety bylo kopáno na místě tvrze samé, nalezeno bylo obilí, proso, pšenice, ječmen, vše ztrouchnivělé; mimo to kusy železa zrezatělé.

Druhá tvrz větší byla v rybníce Valkouši nyní na Kolajce na místě č. 52 a 53 domku Kopeckého a Špaterky. Nyní ale rybník onen na sucho uveden a v pole proměněn. Místo tvrze samé má asi 3 míry výsevy, tvoří okrouhlý čtverhran, byla obehnaná příkopem asi 15 kroků šířky a náspem kolem dokola běžícím. — Násep ten, na kterém domek Kopeckého na severo-východní straně

stojí, jest asi 1' vysoký a docela dobře znalý, má 10° šířky, taktéž na Špaterkově zahradě násep k jiho-západní straně se udržel, jinde ale rozvezen. Při překopávání náspu nalezeny staré podkovy a kosti a p.

Pověst o zvonu Slepoticském. Ve farní památní knize Moravanské nalezl jsem následující pověst zaznamenanou: Jedna slečna z rodu Slepotických pánů byla uštknuta od jedovatého hada. Modlila se, aby ji P. Bůh uzdravil, že dá zvon do kostela Slepotického ulíti. Když byla pozdravena, splnila slib svůj, nechala zvon na své útraty ulitý zavěsiti na zvonici Slepotické. Tu ale se zase tři dni modlila a postila na ten úmysl, aby žádný

více od jedovatého hada nebyl uštknut. Její prosba byla splněna, a od té doby v Slepoticích a na hodinu cesty žádný had se neukáže.

Dodatek o kostele Slepoticském. V rukopise: „Příjmy bývalých far na panství Pardubickém z r. 1615 a 1645“ stojí o kostele Slepoticském poznamenáno: „Item k té faře (Rovenské) kostel filiální ve vsi Slepoticích přináleží, a beze všeho obilního desátku jest, než-li také od Mše sv. a za oběd po každé z peněz zádušních 2 kopy mš. se dává, jeden každý sedlák a zahradník v rok po jedné slepici odvádí, mše svat. obyčejně 4krát do roka se koná, a tak přichází 8 kop.“

Staré zprávy o farách Českých.

Podává Aug. Sedláček.

VIII. Vranov (u Komorního Hrádku).

Na faře této byli před válkami husitskými tito kněží:

Petr Martinický, kněz potvrzen r. 1365 dne 6. října po smrti předešlého plebana Jana.

Jan Řičanský potvrzen 1380 dne 22. září po smrti Petrově.

Hašek, farář po smrti jiného Petra potvrzen r. 1405 dne 19. června.

Mikuláš, farář ve Mnichovicích (u Krivoudova), změnil si místo své s Haškem potvrzen r. 1406 dne 27. října, ale tuším v beneficium nové se neuvázal, neb

r. 1410 dne 10. října potvrzen Martin Kostelecký, kněz diecése Olomucké, poněvadž byl Hašek jiného benefícia dosáhl.

Petr farář Mechňovský potvrzen r. 1418 dne 15. listopadu, poněvadž byl místo své s Martinem směnil. Před potvrzením učinil přísahu, „že není Vikleřistou“ a že nebude svátosti oltářní pod obojí způsobou podávati.

Podací kostela (jus patronatus) náleželo ke hradu Dubé, zejména r. 1365—1380 Vaňkovi z Dubé. R. 1405 byla o ně přemezi Jindřichem z Dubé a z Humpolce, jenž podával kněze Matěje z Budějovic, a Albrech-

tem ze Šternberka pánem konopištským. Tento vyhrál tentokráte, podává kněze Haška a podával také r. 1406; avšak roku 1410 měl podací zase Jindřich Dubský, a r. 1418 dokona Jan z Kostelce nad Černými lesy.

Co se týče patronův těchto dodáváme ještě:

Vaněk z Dubé (erbu odřivous) 1356 až 1380 byl již r. 1382 mrtev, měl za manželku Frejdlu sestru biskupa Jana Železného. Synové jeho byli Václav 1382—1416 † roku 1428, pán na Dubé (manželka Marketa z Rychemburku) a Jindřich pán Humpolecký 1401 až 1410 † r. 1416 (manželka Marketa) Jindřichova dcera Anežka, manžel její Jan z Jenšteina.

Albert Konopištský (erbu hvězdy) 1385 až 1413 syn Zdenkův (1356—1387) měl sestru Annu 1377 (manžel Vok z Kravař) a dceru Anežku (1418) a tuším žádných synův.

Jan z Kostelce (erbu lva), vlastně z Náchoda řečený prodal roku 1415 Kostelec a držel r. 1418 Vranov. Nový držitel Kostelce Jan ze Smržova, purkrabě na Bělé, nazývá se r. 1416 a sld. také Janem z Kostelce.

Inventáře „kostela pražského“ ze XIV. století.

Neobyčejně bohata jest knihovna vždy věrně metropol. kapitoly pražské u sv. Víta na hradě a obsahuje v sobě a věrně zachovává přede všemi škůdci časovými mnohé vzácné rukopisy, jimiž naše vlastenecké dějiny, ať

světské, ať církevní, ať literární neb umělecké, nemalého světla nabyly. Poznáme ještě více pravdu těchto slov, až p. kustos museiní A. Patera vydá svůj popis tamějších starých rukopisů, práci to mravenčí píle, na jevo.

Meškaje kdysi ve vzácné knihovně této za účelem svým upozorněn jsem byl laskavostí p. univers. profesora Dra Otta též na dva prastaré inventáře metropol. kostela pražského, jeden z roku 1354, druhý z r. 1374. Oba jsou ovšem rukopisy, na pergameně psané; tento obsahem hojnější jest nad onen.

Chci dnes sdělit z nich především laskavým čtenářům seznam bohoslužebných kněh („libri matutinales“ a „libri gradualia“), jak v druhém inventáři se zavírá. Praví se o něm, že jsou při kostele pražském 1. „*quatuor volumina lectionarium*“ (4 svazky „lekci“). Dva z nich pořídil („fecit“) Tobiáš biskup, pražský, biskupem (od r. 1278—1296). Tyto dva svazky nazývá inventář „*novými*“, ostatní dva „*starými*“. — 2. „*duo lectionaria*“ (dvě knihy „lekci“) nové, jež dal nejdůst. pan Jan¹⁾, arcibiskup pr. (1364—1379), kardinál basiliky 12 apoštolů. Jedno „*lectionale*“ začíná: „Věříme svatou Trojici“ a má na počátku knižata a krále říše české. Druhé začíná: „Vidění Isayašovo“ („*visio Isaye*“) a má na počátku biskupy arcibiskupy pražského kostela vykreslené („*depictos*“). 3. Jedno „*matutinale*“ notované, dvousvazkové („*in 2 voluminibus notatum*“), jež *trup* slove. Leží v sakristii sv. Michala. — 4. Též dva *antifonáře* nové, „jež dal řečený pan Tobiáš.“ Nyní jich užívají choralisté („*chorales*, t. j. kůrní žáci a klerikové). 5. Týž pan Tobiáš biskup dal také čtyři *antifonáře* staré, z nichž jeden je ztracen, „jak dí se v *starém* inventáři,“ jeden jest podle téhož inventáře u *císaře pána*, *třetí ve školách* a kostelník (sacristanus) má čtvrtý, jenž počíná: „Ecce jubar matutinum“ („*Ejhle ranní záře*“). 6. Též jeden *antifonář* celý v jednom svazku, jež pořídil Pán Arnošt arcibiskup. Toho užívají kanovníci předzpěvující („*canonici praecentores*“). 7. Též *nejslavnostnější antifonáře* ve třech svazcích, jež poříditi dal též Pán Arnošt, arcibisk. pražský.

Po tomto seznamu kněh, jež vesměs pode jménem „*libri matutinales*“ se zahrnují, znamená jiný seznam kněh, nazvaných „*libri gradualia*.“ K těm se v inventáři řadí:

1. Jedno *graduale slavnostní*, jež dal Arnošt; jedno trvá až k velikonoči, druhé až do konce. 2. Též jedno *graduale* v jednom svazku úplné (integrum) a nové, jež dal též Pán Arnošt. 1. Dvě *gradualia* denní (cottidiana) úplná, jichž užívají choralisté, tedy k denní potřebě pro ně určené. 4. Též jedno *graduale nové*, krásné, jež má 10 — na každém listě. Na počátku jednoho listu psáno „*Amor Patris*“ „*láska Otcova*“ (bezpochyby dle toho se zpí-

valo). 5. Též dvě *gradualia malá a stará*, jichž užívají *varhaníci*. 6. Též *jedna kniha*, zavírající v sobě „*Kyrie elejson*“, „*Gloria in excelsis*“, „*Sanctus*“ a „*Agnus*“, epištoly a evangelia, notovaná (nota), jež dal též Pán Arnošt. 7. Též druhá kniha, obsahující *sekvence* na celý rok (per circulum anni), velmi krásná, jíž dal též Pán Arnošt. Tato kniha, mním, bude asi táž, jež až podnes chová se v archivu metropol. kapitoly a o níž mluví Pachta v časop. „*Cyrill*“ (r. 1880 č. 3. st. 18).²⁾

Tolik kněh k *hodinkám církevním* užívaných udává tento inventář, načež vypisuje *missaly* a jiný majetek kostela pražského. Přehlédneme-li seznam oněch kněh *hodinkových*, seznáme v nich poučení o osobě a věci nejedné. Znamenáme tu péči tří vrchních pastýřů českých o řádný bohoslužebný zpěv, mužů to nad jiné zbožných a výtečných, v době jediného století. O prvním z nich, Tobiáš, dodávám, že poříditi dal kromě řečených kněh i jiné ještě, z nichž po dnes chová archiv. metropol. dva vzácné rukopisy, jeden *evangeliář* z r. 1293 sign. A. L. XI. a jeden *rituál* z r. 1294 (sign. P. 2.), oba pergamenové. V prvním stojí na 4. listě psáno: „Ao. Dni M.CC.LXXXX.III. dominus Thobias eppus prageusis XXVus. fecit istum librum scribi et contulit eum ecclesie pragensi.“ V druhém na 1. listě b) napsáno v čele: „Anno Dni Milles. ducent. XC.IIIJ. dominus Thobias episcopus ecclesie prag XXV. hunc librum contulit ecclesie prageusi.“ Obě knihy jsou též notovány notami „*pedes muscarum*“ (jako v „*Mastičkáři*“), *evangeliář* celý, *rituál* z části. Vsaak při našem prvním arcipastýři Arnoštovi shledáváme, možno-li, ještě větší péči a řádný zpěv bohoslužebný, jak dosvědčíme bohdá ještě hojněji ve své historii posvátného zpěvu, již chystáme k tisku. Zvláště důležitá je zmínka o Karlovi, otcí vlasti. Tať zajisté potvrzuje zbožnost Karlovu, od jinud hojně známou, dosvědčující, že Karel i osobně rád *hodinkám církevním* obcoval, ano jich se i účastnil.

Kromě toho zajisté nejednomu čtenáři s podivením bylo, k čemu asi potřebovali tehdaž tak mnoho bohoslužebných kněh pouze k *hodinkám církevním*?

V té příčině pamatovati sluší, že tehdaž bylo značně hojněji liturgického zpěvu při *hodinkách* i při mši sv. a jiné bohoslužbě. Byloť tehdaž i obsahu zpěvného více³⁾ i svátků

²⁾ „a) Pergamenový rukopis sekvencí z r. 1363 v archivu metropol. kapitoly.“

³⁾ Připomínáme v té věci, že ku př. evangelia bohatě figurovaným zpěvem se říkala o rozličných svátcích rozličně. Kromě toho po *graduale* zpívaly se hojně *sekvence*.

¹⁾ Byl to Jan II. přijímám Očko z Vlašimi. (Viz Borového děj. diec. praž. st. 183 sl.).

a slavností církevních;⁴⁾ avšak byl i hojný počet založených výročních služeb Božích zpívaných a kromě toho všeho i veliký počet duchovenstva, zvláště při „kostele pražském“,⁵⁾ jak po vítce slul metropol. chrám sv. Víta. A právě tyto dva inventáře dosvědčují nám

také, že tak hojně a horlivě tehdáž služba Boží před se šla po vší zemi české. *Konrád.*

⁴⁾ Jen při kostele sv. Víta bylo tehdáž na 300 osob duchovních. (Viz v Tomk. dějep. Prahy III. str. 29.)

⁵⁾ Viz o nich v Tomk. děj. Prahy III. st. 193. sq.

Papírové „Boží hroby“.

Již častěji čítal jsem v listech toto oznámení: „K znázornění svatých tajemství, ježto katolická církev ve svatém týdnu slavívá, patří nepopíratelně též Boží hrob. Avšak nebývají Boží hroby dosti důstojně upraveny. Zvláště na venkově nejsou v některých chrámech Boží hroby s to, aby v duších farníků *vzbudily patřičné dojmy a roznítily vroucí pobožnost*. Na vzdor zjevné této nedostatečnosti zanedbávají mnohé farské osady objednati pro své chrámy vkusné Boží hroby a sice z obavy před velkým nákladem. Nížepsaný zhotovuje *za laciné peníze* Boží hroby ze skel, ježto docházejí každým rokem větší obliby a rozšiřují se již i za hranicemi vlasti moravské. Z té příčiny osměluje se nížepsaný zřetel vel. duchovenstva, všech obětavých *podporovatelů krásy chrámové* obrátiti ku svým Božím hrobům. Eduard Zbitek, hotovitel transparentních mozaikových skel k Božím hrobům v Olomouci.“

Není všecko zlato, co se třpytí a také není zlato, co v uvedeném oznámení za takové se vydává. I nám se letošního roku dostalo transparentního Božího hrobu z dílny páně Zbitkovy, ale zcela nevinně, bez vlastního přičinění našeho, ano proti naší vůli, pročež z vlastní zkušenosti mohu o něm promluvit. Předně z čeho pak je udělán? Kostra je dřevěná, ostatní vše z lepenky, ve které vyvedeny jsou vzorky z broušených různobarevných skel i také z obyčejných sprostých skleněných korálů. Socha Spasitele v hrobě — též papírovém — odpočívajícího je ze *sádry*. K vůli většímu „dojmu“ je celé vnitřní pozadí *pozlatkem* vylepeno, celý pak zevnějšek *černě natřen*. Ptám se, sluší-li z takovýchto látek budovati předměty bohoslužebné? Nikterak! Lepenka se hodí sice dobře na pokrývání kolen a stodol, ale nikdy na Boží hroby; sochy sádrové mohou zdobiti salony, do chrámů však nepatří!

Za druhé, kterak souhlasí tento papírový Boží hrob s předpisy církevními? a) V „manuale rituum“ pro českou provincii úředně schváleném stojí na straně 283.: „S. Sepulchrum minime pannis vel apparatu *nigri coloris*, sed potius ad modum horti frondibus et floribus decenter ornatum sit.“ Zdaž páně

Zbitkovy Boží hroby nejsou pravý opak toho co církev žádá? A přece nám musí býti zákon církevní vždy a všude při budování jakýchkoli předmětů chrámových svatým a pravidlem nejprvnějším.

b) Synoda provinciální nařizuje o vystavování Velebné Svátosti Tit. IV. Cap. IV. takto: *Quandocunque sanctissima Eucharistia publice adoranda exponitur, accendantur ad minimum duodecim candelae, quae continuo ardeant*. — Má-li transparentní Boží hrob učiniti „dojem“, musí býti dobře osvětlen, a sice ze zadu. Jaké pak je ale nyní nejsnadnější osvětlení? — Petrolejové!! — a proto nám také zároveň již dodána byla celá halda petrolejových lamp, (jsou-li též od p. Zbitky, nevím, nebo jsme obdrželi jeho Boží hrob již z druhé ruky) ano na zadní části Božího hrobu čte se výslovně, že prý není radno, aby se z předu mnoho osvětlovalo, což se ostatně samo sebou rozumí. Opět tedy zřejmý, křiklavý odpor s předpisy církevními! Netřeba připomínati, že takové osvětlení je dosti nesnadné, ba nebezpečné, zvláště kde není místa nazbyt, a je-li místnost uzavřena, že rozšiřovati se musí kolem nemilý zápach; ale tolik ještě podotknouti chci, nemůže-li se tento Boží hrob po velkonoci slušně zakrytí anebo vykliditi a jinde uložit, že svou černou barvou po celý rok v kostele jen ostudu dělati bude. A to všecko prý lze za „laciné peníze“, za 3, 4, a více set pořídit! Neříkám, že pan Zbitek drazě pracuje, ale jeho Boží hroby jsou pro kostely až příliš drahé. Co se konečně „dojmu“ a „vroucí zbožnosti“, jaké v srdcích věřících buditi mají, týče, odpovídám, že nejkrásnější dojem činí na děti, poněvadž se krásně blýští. Proto, aniž bych p. Zbitkovi škoditi chtěl, ale k vůli dobré věci neostýchám se tvrditi, že transparentní Boží hroby jsou titěrnou, chrámu Božího nedůstojnou, nikoliv pobožnou, ale spíše roztržitost budící hračkou dětskou, a jsem upřímnou radou veškerému duchovenstvu i „všem podporovatelům krásy chrámové“, aby podobných Božích hrobů nejen sami za drahé peníze nekupovali, ale aby též všemožně rozšiřování jich zamezovali.

Josef Kašpar, farář.

Z Akademie křesťanské.

Říditelství.

Valná hromada Akademie křesťanské konala se dne 17. t. m., v níž za starostu zvolen jest dosavadní náměstek Dr. *Frant. Bauer*, ředitel kníž. arcib. semináře, za náměstka architekt *A. V. Barviti*us, za členy

ředitelstva opětně zvoleni vylosovaní členové: administrátor *Václav Honejsek*, ředitel kůru *Josef Foerster*, farář *Jan Slánský*, a *F. J. Lehner*, a za nového člena Msgr. *Fr. hrabě Schönborn*, vicerektor kn. arcib. semináře.

Odbor umělecký.

Jednatelská zpráva za rok 1879.

Odbor pro výtvarná umění provozoval během roku 1879 činnost ve všech odvětvích církevního výtvarného umění, jak co do paramentů, tak co do úpravy a zařízení kostelů, pořízení bohoslužebných nádob a pod.

Paramentní ústav, ve kterém pod dozorem člena výboru velp. Flor. *Scharworta* průměrně 9 až 10 děvčat pracovalo, dodal: 69 kasulí, 24 pluvialů, 4 dalmatiky, 14 vel, 14 pláštěků na ciboria, 16 burs k nemocným, 26 štol, 11 antipendií, 2 spolkové prapory, 17 párů kostelních korouhví, 16 polštářů na oltář, 5 nebes, 8 příkrovů, 8 biretů, 27 komží, 3 koberce, více alb, rochet a kostelního prádla vůbec, což se správkami, rozličným vyšíváním a pod. za 746 zl. úhrnem 12 924 zl. činí. —

Bohoslužebných nádob a nářadí bylo dodáno: 4 monstrance, 4 ciboria, 27 kalichů, 4 paciřkály, 12 různých, 10 trojatých nádob na sv. oleje, 18 patenek k nemocným, 15 kaditelníc, 5 kropenek, 8 kropáčeků, 13 lamp na věčné světlo, 29 párů mešních konviček, 76 svícenů, 37 zvonků, dílem různých, dílem harmonických, 8 missálů, 38 křížů (větším dílem pro školy), celkem za 10.486 zl. mimo pozlacení, úpravy a pod. za 609 zl.

Dále ještě dodáno bylo 14 obrazů (mezi nimi zvláště zdařilý obraz svat. Jakuba pro Želetice na Moravě od člena výboru *Frant. Sequense*), 3 křížové cesty, 8 soch, 4 křtitelnice, 3 zvony, malované okno, Boží hrob, 1 jesle, celkem v ceně 5898 zl. Některé z obrazů jsou poslední práce p. Josefa Hellicha, který od zřízení sekce až do smrti své dne 22. ledna 1880 sekci předsedal a ji zdárně řídil.

Některé z nádob oltářních sekcí dodaných vynikaly vzácnější úpravou a byly jako všechno ostatní sem přináležející nářadí shotovery dle nákrešů člena výboru *A. V. Barvitia*. Zvláště však zmíniti se náleží o díle, každým vzhledem výtečném, o stříbrné totiž monstranci slohu gotického dle nákrešů člena výboru a stavitele chrámu svat. Víta, Josefa Mockra. V této monstranci nachází se kříž

náprsní skvostný, který byl majetkem nejdůst. kapitoly brněnské; objednavatelé o práci se velmi pochvalně vyjádřili.

Zásoba nákrešů nádob kostelních byla opět darem 13 nových listů od náměstka předsedova obohacena a obnáší nyní 46 listů mimo zvláštní portefeuille podobných nárysů.

Odborní knihovna byla jen pokračováním některých děl rozmnožena.

Sbírka fotografií předmětů Akademií křesťanskou dodaných čítá t. č. 27 listů.

Dodávky druhu architektonického, které předešlého roku pořízeny byly, jsou: oltář gotického slohu pro kostel sv. Jakuba v Telči na Moravě (2704 zl.), podobný pro kostel P. Marie v Telecím (1350 zlat.) a oltář téhož slohu pro kostelíček v Dobříčanech (940 zl.); vesměs dle nákrešů člena výboru J. Mockra. Dále obnoven kostel sv. Jana v Nepomuku a postaven v něm nový oltář (3856 zl.), taktéž pořízen oltář a kazatelna pro chrám Páně sv. Jakuba v Hostouni (2746 zl.) a konečně kazatelna a oltář pro kostel svat. Martina ve Mšeně (2437 zl.); všecko dle nákrešů člena výboru Ant. Bauma ve spojení s architektem Bedř. Münzbergrem. Úhrnná suma předmětů těchto obnáší asi 14.000 zl.

Nákrešy člena výboru *A. V. Barvitia* na kostel v Nižebohách Herbersteinského hraběcího patronátu byly až na nepatrné změny od vys. uroz. paní patronky schváleny a budou za nedlouho provedeny.

Výbor děkuje svým členům za činnost všestrannou, zvláště pak slavné záložně svatováclavské za levnou činži z místností paramentního ústavu.

K této zprávě připojujeme zvláštní memorandum.

Memorandum.

Umělecký odbor při akademii křesťanské, dne 18. srpna 1875 založený, započal činnost svou počátkem roku 1876. Byloť pak stálou jeho snahou, povznášeti a pěstovati umění a řemesla umělecká v duchu křesťanském, za-

chovávatí však spolu i předpisy liturgické při uměleckých dílech svých. Snaze této dostalo se potěšitelného uznání a povzbuzení nejen od vysokých hodnostářů církevních, od mnoha vysokých patronů a důstoj. duchovenstva českého i zahraničního, ale také od příslušných orgánů vysoké vlády zemské, kteřížto ji podporovali ochotně.

Tato neustále vzrůstající se důvěra pobádá umělecký odbor, aby obrátil se i tam, kde snad o objemu a způsobu jeho snažení ještě dostatečné vědomosti není a přičiňuje se tímto, aby i tam rady a pomoci své při pořizování předmětů církevního umění a řemesla nabídla.

Zhotovovati díla výtvarného umění a uměleckých řemesel v duchu křesťanském a dle liturgických předpisů, to hlavní cíl sekce naší vytknutý. Tyto snahy nesmí se tedy stotožňovati s počínáním obyčejných obchodních závodů, které každou objednávku bez podmínek uskutečňují. Hledíme zajisté i my v oboru křesťanského umění a řemesla vyhověti všelikým potřebám, ale nicméně domníváme se, že mimo zachovávání liturgických předpisů hlavně důstojnost úlohy a správnost provedení v přesném vkusu uměleckém při každém druhu činnosti pravidlem býti má.

Jakkoli však službám Božím vždycky to přísluší, co nejskvostnějšího jest, vyskytují se předce okolnosti, které žádají uskromnit se, a výbor umělecký také vždy k nim prohlédal. Arciť jsou i zde meze, jichž překročiti nelze, nemá-li vytknutého cíle býti pominuto. Ale snažíce se, abychom i těmto potřebám přispůbili činností svou, nehledáme té láce, již některé závody podobné zhusta neb vůbec nabízejí. Nám se vždy jedná o zboží dobré a práci solidní a nikoliv o zdánlivou láci a jarmareční zboží. Ačkoliv tedy dosažení absolutní láce nemůže býti naší úlohou, budeme předce vždy přihlížeti k tomu, abychom alespoň uspokojivé relativní láce v oboru činnosti své dosáhli.

Činnost tato obsahuje všechno, cokoliv od stavby kostela počínajíc až do nejnepatrnější nádobky požadováno býti může a cokoliv jest předmětem církevního umění. I poslouží se tedy ochotně radou i skutkem v příčině oprav kostelů a budov podobných, v příčině vnitřní okrasy a úpravy, ať se týká polychromie neb malby figurální a historické jakéhokoli způsobu malování. Co do pořizování oltářů, kazatelen a vůbec kostelního nábytku, odbor netoliko zhotovuje a zkouší nákresy a rozpočty, nýbrž stará se za dozorem a řízením některého člena svého i o řádné a úplné provedení, spravuje se při tom jednak nor-

mami¹⁾, při takovýchto pracích platnými, jednak dohodnutím, jakého mezi objednavatelem a dodavatelem docíleno bylo.

Dále obstarává odbor i obrazy na oltáře, křížové cesty, korouhve a pod., arcť za ceny rozličné podle toho, o jaké dílo umělecké se právě jedná, ceny absolutní nebo relativní. Při tom velmi žádoucí jest, aby suma, již k účelu tomu věnovati lze, již napřed byla udána, aby se dle toho hned také způsob provedení udati a zjistiti mohl.

Totéž platí o zákazkách prací plastických. Nedoporučujeme tedy mimo případy chudoby skutečné ku př. barvotisky pro cesty křížové a pro plastiku výrobky z rozličných sádrových a podobných smíšenin.

Při nádobách kovových a náradí oltářním zvláštní pozornost věnujeme trvalosti a zevnějšímu útvaru, který jak liturgickým tak i praktickým požadavkům vyhovovati má, byť i o nejjednodušší předmět se jednalo. Pročež se ku př. kalichy neshotovují jinak, než se stříbrnou kuppou a patenou a to tak silné, aby se mohly i později opět a opět v ohni pozlatiti; pozlacení toho se vždy, pokud jen vůbec možná, užívá. Máme již větší počet velmi vhodných nákresů, které byť i jednotlivé byly rázu, velikou rozmanitost připouštějí a s rozličnými změnami a okrasami, ale vždy technicky co nejdokonaleji zhotoveny býti mohou. Budet i dále snahou odboru, aby vzory tyto ještě více zdokonalil a rozmnožil, aby se každému požadavku co nejlépe vyhověti mohlo. Zhotovují se již tímto způsobem monstrance, ciboria²⁾, kalichy, paciškály, relikviáře, konvičky, paténky k nemocným, nádobky na svaté oleje, kaditelnice s ložkami, křtitelnice, vázy na květiny, lampy a svícny.

Co do paramentů, připomínáme, že nejhlavnější roucho, kasule, na základě staršího rázu, pokud církevně schválen byl, bez basového vystřížení po předních stranách a s dvojitém křížem, vždy jen z dobrých látek bývá zhotovena; velum na kalich dle výslovných předpisů vždy hedvábnou látkou podšito jest a tak veliké, aby kalich dle těchto předpisů se všech stran obestříti mohlo. Nemělo by tedy býti ani třeba podotýkati, že na takovou kasuli delší, nevystříženou, dvojitém palliovým křížem a větším, hedvábím podšitým velem opatřenou, více a dražší látky se potřebuje, než na kasuli obyčejnou, krátkou, neúhledně pozvystřižovanou, nejvýš jedním

¹⁾ Platnými normami rozumí se spolkem architektů a inženýrů v Čechách r. 1876 vydaná tabella honorářů, za nákresy, vedení staveb, cesty a pod., a bude na požádání předložena.

²⁾ I při ciboriích bývá kuppá stříbrná, z jiného kovu jen k výslovné žádosti.

křížem a titěrným velem opatřenou, a při tom při všem obyčejně i z látek méně dobrých a trvalých shotovených, a že tudíž i paramenty *zdánlivě*, avšak jen *zdánlivě* dražší jsou. Ale i tato zdánlivě vyšší cena jest poměrně velmi nízká, poněvadž větší zásoby látek přímo z nejlepších továren a závodů bere, ústav svůj z obětavosti bezmála zcela bezplatně vedeme a spravujeme, a jiné ještě okolnosti režii naši polehčují, hlavně pak proto, že jen takového výdělku dodělati se hledíme,

³⁾ Naše kasule ku př. žádá:

5 metrů látky hedvábné à 3 zl.	15 zl.	— kr.
2jitý kříž tkaný (v před i zad) 7 až	9 "	— "
19 1/2 metrů hedvábných portiček		
à met. 30 kr.	5 "	85 "
6 metrů podšívký à 40 kr.	2 "	40 "
120 cm. podšívký hedvábné pro		
velum na kalich	2 "	75 "
1 pallu	— "	60 "
drobných věcí	1 "	20 "
práce	3 "	— "
úrok z kapitálu závodního, vy-		
dají správních atd.	3 "	— "
Úhrn 40 zl. 80 kr. až	42 zl. 80 kr.	

kterým bychom povinné daně platiti, nahodilé ztráty kryti, vydlužený závodní kapitál řádně úrokovati a znenáhla splácti a vůbec účelův odborných sledovati mohli.³⁾

Žádá tedy toho zajisté prospěch zákazníka i výrobce, aby se jen takové předměty objednávaly a zhotovovaly, které by dokonalejší i delší trvání zaručovaly. Kdyby však z jakékoliv příčiny v jednotlivých případech pochybnosti vznikly, budeme zajisté vždy vděční za dané návštěvi, laskavé poučení a věcné poznámky.

Kasule jinde shotovená potřebuje:

3-20 m. látky hedvábné à 3 zl.	9 zl. 60 kr.
1 kříž (v předu bývá jen pás barevný)	6 " — "
15 m. hedváb. portiček à 30 kr.	4 " 50 "
5 " podšívký à 40 kr.	2 " — "
(velum obyčejně nebývá hedvábným podšito.)	
1 pallu	— " 60 "
drobných věcí	1 " — "
práce	2 " 50 "
10% provise	2 " 60 "
Úhrn	28 zl. 80 kr.

Zpráva za měsíc květen.

1. Vyřizené záležitosti.

Stříbrná monstrance: vp. J. Stahala, kaplan v Dolanech.

Stříbrný kalich s bohato ozdobou: dp. Lamb. Ludvík, farář v Grafenriedu; **stříbrný kalich ve slohu gotickém:** dp. F. Michler, farář v Chrastavě.

Roucha kostelní objednaná vesměs odvedena

2. Nová objednání.

Nákresy na románskou kapli: vys. uroz. Karel kníže Löwenstein.

Nový gotický oltář pro chrám P. sv. Panny Barbory v Kutné Hoře. Jedva že velečinný spolek archaeologický v Kutné Hoře „Vocel“ se značným nákladem restauroval překrásné lavice gotické, již chystá se k dalšímu podniknutí, ozdobiti totiž památný chrám sv. Panny Barbory, po sv. Vitském velechrámu nejdůležitější ve vlasti budovu kostelní, důstojným takového památníku oltářem. — Chrám svat. Panny Barbory má totiž krásné staré obrazy bývalého skříňového oltáře. Na prostředním představuje se Navštívení Panny Marie; na čtyřech bočních: anděl Zachariášovi v chrámě se zjevující, němý Zachariáš z chrámu vycházející, Jan Křtitel na poušti lidu kázající a křest Páně v řece Jordaně. Na obou křídlech z venčí spatruje se Zvěstování andělské. Vzácným obrazům má nyní dostati se stejnorodého oltáře. „Vocel“ Kutnohorský si přeje, aby skvost zasazen byl skvostně a svěříl tudy vyvedení díla umělecké sekci Akademie křesťanské. Výbor s radostí uvítal pěknou myšlenku a odkázal vyvedení nekompetentnějšímu u věci té členu svému, architektu Josefu Mockrovi, který pro obrazy komponovati bude oltář skříňový tak, aby ušlechtilost architektury odpovídala ušlechtilosti staré malby. Nový oltář postaví se do jedné z chorových kaplí, která za

tou příčinou v témž duchu vesměs polychromována a později též malovaným oknem opatřena bude.

Křížová cesta: dp. K. Bilčík, farář v Roketní.

Kalich: dp. V. Polanecký, farář ve Vitčicích.

Relikviář: J. M. nejdůstojnější pan biskup Královéhradecký.

Drobné práce kovové: *pozlac. kalicha:* vdp. Václ. Kilinger, děkan v Dobrušce; — *stříbrné patenky:* vp. Fr. Porazil, kaplan v Hrozně Lhotě a vp. Jakub Král, kaplan v Kroměříži; — *stříbrné nádobky na sv. oleje:* vp. Frant. Porazil, kaplan v Hrozně Lhotě; vp. Jakub Král, kaplan v Kroměříži; dp. Ond. Köstler, farář v Andělské Hoře; — *tutéž nádobku z pozlaceného bronzu:* dp. Jan Ješina, farář v Lomnici; — *kaditelnici:* důstojný děk. úřad v Lounech; — *svícny oltářní:* 8 kusů důstoj. kojej jezuitská v Praze; — *dva tříramenné svícny k tabernakulum:* vp. Jos. Stahala, kaplan v Dolanech; — *14 svicníků:* vp. F. Kares, farář ve Volšanech; — *konvičky mešní:* dp. Jan Manzel, farář v Loukovci; dp. J. Ješina, farář v Lomnici; dp. Václ. Mráz, farář v Kolovci; dp. Julius Jiřík, farář ve Slavkově; — *kříž k slavnost. průvodům:* dp. Fr. Vohnout, admin. v Dymokurech; — *harmonické zvonky:* dp. Jan Chlupáč, farář v Ohaři; dp. Josef Tschörrch, admin. ve Vitigu; dp. Karel Gossler, beneficiát v Chomútově; dp. Ant. Pruša, farář v Panenském Týnci; dp. Jan Ješina, farář v Lomnici.

Paramenty: *bohatě vyšívány černý ornát, kasule, 2 pluvialy a 2 dalmatiky:* nejdůst. p. opatř. řádu premonstrátského na Strahově; — *pluvial černý:* dp. Mikuláš Baumgarten, farář v Dlouhém Újezdě; — *kasuli červenou:* slav. patronátní úřad v Klecanech; — *kasuli černou:* Msgr. hrabě Fr. Schönborn, viceretor kr. arc. semináře v Praze; — *vela:* nejmenovaná dobrodítelný; vp. Bohum. Hendl, kaplan v Radonicích; velp. Josef Burian, kaplan v Dolní Cerekvi; blahor. paní Hanšlová

v Kolíně; — *plášťik na ciborium*: dp. Jan Chlupáč, farář v Ohaři; ct. františkánský konvent v Chebu; — *štoly*: křestní: dp. Josef Tschörch, administ. ve Vitigu; ctih. školské sestry v Králov. Hradci; dp. Jos. Ješina, farář v Lomnici; štoly tři: velp. Fr. Porazil, kaplan v Hrozno-Lhotě; dvě jednoduché a jednu vyšivanou: vdp. Jan Gürke, děkan v Česk. Brodě; — *bursy k nemocným*: dp. Josef Tschörch, administ. ve Vitigu; vp. Frant. Porazil, kaplan v Hrozno-Lhotě; — *nebesa*: blp. Jos. Has, řídící učitel ve Veselí n. Lužn.; blah. paní Doubková v Praze; — *korouhve*: dp. Ad. Glatz, farář v Liboticích a dp. Vojtěch Dvořák, farář ve Střížově; — *prapor bohatě vyšivaný*: dp. Jan Suchý, farář v Milwaukee v Americe; — *birety z hedváb. něho moheru*: vp. Jos. Friedl, kaplan ve Vimberku; — *roucho pro sošku P. Marie*: ctihodné školské

sestry v Král. Hradci; nejmenovzná paní dobrodítelkyně.

Kostelní prádlo: *cingula*: důstp. Ant. Pruša, farář v Panenském Týnci; důst. farní úřad v Bohdanči; — *rochetu*: ctp. Josef Kubáč, bohoslovec v Praze.

3. Rozpočty.

Na monstrance, kalichy, kaditelnice, kasule, pluvialy a jiné: dp. Jos. Molitor, farář v Chicagu v Americe; — *na oltářní obraz sv. Isidora*: vp. Ign. Knap, kaplan ve Velíši; — *na korouhve*: dp. Fr. Dvořák, farář v Loučeni; — *na nebesa*: dp. Václ. Schuhmann, farář v Třebušíně; — *na kříž ku pohřbům*: dp. Ferdin. Kopecký, farář v Kopidlně.

Odbor archaeologický.

Jednatelská zpráva za rok 1879.

Jelikož poměry hmotné Akademie křesťanské se nezlepšily a odboru archaeologickému nebylo lze vykázáti dotace na podporu věcí sem náležejících, činnost obmezila se na registraci došlých během správního roku zodpovídaných „Otázek archaeologických“, které t. roku pro členy Akademie křesťanské řeči německé vydány i rozeslány jsou a jejichž seznam s udáním jmen spisovatelů tuto následuje:

Buchers (koop. Kar. Velíšek), Čechtice (děkan Jan Schmid), Hájek (P. J. E. Vitásek, františkán), město Hostau (děkan M. Bräuer), město Uherské Hradiště (P. J. E. Vitásek), Huštěnovice na Mor. (P. J. E. Vitásek), Charvatce (farář A. Dušek), Chiesch (far. Ant. Brehm), Chvalšiny (kapl. J. Hůlka), Korouhev (farář J. Hejtmánek), Königswart (far. Jos. Martin), Dolní Královice (far. Kar. Růžička), ves Křešín (far. Ant. John), Lobs (far. Ondřej Jäger), město Muncifaj a zámek Smečno (kaplan Ferd. Kučera), ves Němčice u Netolic (far. Jan Lešetický), ves Písečná (děkan Jan Křeček), ves Poříčany, ves Rohozná (far. Dom. Faltus), Rongstock (farář Bedřich Holoubek), Nový Rychnov (farář M.

Budecius), Strašice (far. Vác. Čejka), Ševětín (far. Jos. Vačkář), Tuchoměřice (far. K. Pazour), Tuřany, Unterjammy (far. J. Erlbeck), ves Vraný nad Vltavou (far. Fr. Matošovský), Záběr (far. Vác. Vaněk), ves Zhoř (far. Jos. Jančík). Dp. Josef Nechvíle, administrátor v Dašicích, hodlá popsatí veškeré kostely a památky umění církevního na bývalém panství Pardubském; zaslal již 14 popisů: Albrechtice, Býstě, Dašice, Holice, Chlum, Chvojno, Komárov, Moravany, Ostřetín, Plátěnice, Rozeň, Ředice, Světí, Veliny. Jemu za chvalitebnou horlivost a obětovnou práci zvláště, jakož i všem ostatním zasýlatelům vřelé díky vzdává, prosí odbor archaeologický o další odpovědi. Redaktor „Methoda“ zodpovídané otázky archaeologické v časopisu uveřejňuje více neb méně obsírně, jak právě předmět toho vyžaduje. Samostatné popisy na způsob monografií souvisle líčící látku archaeologickou jsou ovšem vítanějšími nad pouhé, stručné odpovědi pro celistvost obrazu a zaokrouhlenost vypravování. „Otázky archaeologické“ jsou ještě v zásobě a na požádanou ochotně budou zaslány z kanceláře Akademie křesťanské.

Domácí zprávy.

Byvalý klášter trinitářský, který až dosud v Praze za kasárna sloužil, byl od vojska právě opuštěn. Mnichové trinitářští vykupovali zajaté křesťany z otroctví Saracenů. První trinitářský kněz Jan z Kříže byl r. 1703 zpovědlníkem kněžny Mannsfeldovy, s kterou do Čech (do Dobrušky) přišel. Zdržoval se jistý čas v Praze a žádal novoměstský magistrát, aby řád v městě usídliti se směl. Císař Leopold I. rozkázal, aby mnichové do kostela sv. Lazara přijati byli. Když ale magistrát zdráhal se popustiti jim koupí domy ku

vystavení kláštera nutné, vykázal jim arcibiskup Jan hrabě Breuner dům deficientů u botičského potoku s kaplí bolestné Panny Marie, kam také dne 24. srpna 1705 první trinitáři, kteří po nějaký čas u křižovníků bydleli, uvedeni jsou. Hrabě Frant. Ant. Sporck daroval konventu 100.000 zl., jejichž dvou třetin úroků mělo užití se na vykoupení křesťanských otroků, třetí pak třetiny k osvození pražských měšťanů z vazby dlužníků. — Trinitářům byl pražský klášter brzy malým, k jejichž prosbám císař Josef I. povolil jim zakoupiti si

Lobkovický, Kučerovský a dva jiné domy ve Spálené ulici za 10.000 zl. Do nového kláštera přesídlili se dne 25. srpna 1708, k němuž roku 1712 baron Ignac z Putz-u a z Adlersthemmu klášterní, nyní farní kostel nejsvět. Trojice vystavěl. Nad vchodem čte se až dosud nápis: „Joannes Ignatius et Theresia Barones de Putz Ecclesiam fieri fecerunt;“ pak slova: „Sanctissimae ac Divinae Trinitati.“ Dne 13. června 1713 jest kostel konsekrován. Císař Josef II. r. 1783 klášter trinitářský zrušil; bylo v něm 12 kněží, 1 novic a 2 bratři laikové. Kněží dostali výslužného ročně 240 zl. později 300 zl., bratři a laikové 160 zl. Oděv řádu nositi jim zapovězeno jest. Bohatá knihovna vřaděna jest do císařské knihovny v Klementinu; z kláštera učiněny kasárny a kostel odevzdán novoměstskému magistrátu co náhrada za prodaný kostel svatého Martina a stal se kostelem farním. V nynějších kasárnách připomínají dosud různá znamení na doby trinitářské. Na stropech chodeb

spatřují se znaky trinitářů, anděl v rouše trinitářském (bílý oděv s červeným a modrým křížem na prsou) držící ruce nad dvěma spoutanými otroky křesťanskými, nebo také pouze červeno-modrý kříž trinitářský. Mnohé fresky byly snad za dob kasárnických přebíleny. Některé až dosud se zachovaly. Také na pražském mostě stojí pomník trinitářský, skupenina soch vyvedená nákladem bratře Jana Františka Josefa Thuna od sochaře F. Prokova r. 1714, představující svat. Jana z Malt, Felixe a Ivana z Valois (dva z předu jmenovaní založili řád, třetí stal se členem jeho), kterak otroky křesťanské ze žaláře Turkem strážného vysvobozují. Turek na pražském mostě má v Praze popularitu V kostele trinitářském vyobrazeny jsou na mnohých oltářích výjevy z dějin řádu. Řád ještě žije, ač změněnými poměry působnosti mu ubylo. Stává několik klášterů zejména ve Francii. — Nyní z kláštera Trinitářského a napotomních kasáren stanou se městské školy. *Lehner.*

Mosaika.

Nové objevené katakomby ve Falleri. Abbé Sc. Sonet, čestný kanovník z Avita-Castellane po celých devět roků horlivě pátral po katakombách v S. Maria de Falleri a dočkal se radosti, že v pondělek velkonoční je šťastně objevil. Velikostí a krásou vynikají nad římské a jsou četnými malbami okrášleny. Až dosud jsou 4 galerie odhaleny. Kostel S. Maria ve Falleri vzdálen jest hodinu od Avita Castellane a leží v obvodu starého Falerna, původního biskupského sídla od sv. Petra založeného. Nynější kostel v XIII. věku zbudovaný jest dávno v sutinách. Původně v něm byly pochovány ostatky sv. Graciliana a sv. Felicissimi, které od tud do sousedního kolegiálního kostela v Bassanes u Sutri přeneseny jsou. Trosky i nyní ještě velikou zajímavostí putají; dílo to umělecké rodiny Cosmatů, zbudováno od člena z rodu Quintavalle, z kterého se dostalo sv. Františku z Asissi jednoho z prvních soudruhů.

Jamitzerova tabule. K nejproslulejším mistřům renaissance německé v oboru uměleckého průmyslu náleží zlatník Václav Jamitzer (psával se Jhamitzer a Jamnitzer). Narozen r. 1508 ve Vídni, usadil se co mladý muž okolo r. 1534 v Norimberce, kde také v prosinci r. 1585 zemřel, slavně slouživ čtvero německým císařům — Karlu V., Ferdinandu I., Maximilianu II. a Rudolfovi II. — Jakožto syn umělecky tak plodné doby vyznačoval se Jamitzer neobyčejnou všestranností, ale jediným jest ve zručnosti prací stříbrných a tavených, v přemáhání všech možných obtíží materiálu a v následování přírody. Rozsáhlost činnosti, při které od bratra svého Albrechta podporován jest, líčí nejlépe zpřízněný s oběma bratry Neudörffer, tvrdě: „Oba pracují v stříbre a zlatě, zhotovují znaky a pečete ve stříbre, kamení a železe; roztažují nejkrásnější barvy ve skle a vynikli nejvšude v leptání stříbra; co však líjí zvířátek, červíků,

bylinek a šneků ze stříbra, jimiž také stříbrné nádoby ozdobují, až dosud ani slyšáno nebylo. Ale při všem tom Bohu jedině čest vzdávají.“ Pověřených děl Jamitzerových se však velmi pořídku zachovalo. Drážďany jsou šťastně v držení tří děl. Umělecká díla první ceny jsou v takových rukou, že zemi zůstanou zachována a nebudou sdíletí osud jiných prací Jamitzerových. Asi před 33 roky prodán jeden relikvíř z Norimberku do Manschestrů a nyní proslulá tabule, každému známa, kdo germánské museum navštívil, koupí přešla do rukou mezinárodního peněženíka; koupil ji prostřednictvím překupníka Rothsild ve Frankfurtu za 800.000 m. Čachr tak tajně uzavřen jest, že i ředitel germ. musea teprv o dokonané události se dozvěděl. Nyní toho lituji, proto že prý i museum bylo by sehnalo tutéž sumu. Tabule byla nejvzácnější okrasou sbírek a byla museu zapůjčena od norimberské rodiny Markel-ovy, která, ač neštěstím stížena, umělecké dílo ceny vysoké tak dlouho přece udržela.

Pergamon a Olympia. Řecká společnost učená v Cařihradě usnesla se k návrhu řeckých vyslanců v Berlíně a Cařihradě na tom, aby fragmenty pergamenských skulptur, které jsou majetkem řecké společnosti, vládě německé darovány byly. — Německá vláda vyslala do Řecka dva znalce, aby v Olympii poslední práce dokonali a celé vůkolí Olympie nakreslili. Císař německý povolil ku podpoře díla 80.000 mark z dispozičního fondu. — V Olympii vykopaly se následující skulptury: Tělo Praxitelova hochy Dionysa, patřícího k soše Hermesově; hoch jehož vlasy provázkovitou páskou staženy jsou, vyobrazen jest v pohybu živě nakloněném; pak nahé, římské torso mramorové v nadživotní velikosti; vysoce starožitná hlava Hery v přirozené velikosti z terra cotta, jemná bronzová soška archaická, jinoch nahý a Hoplit.

Lehner.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 6.

V Praze, dne 30. června 1880.

Ročník VI.

Obsah: Stavba chrámu sv. Bartoloměje v Rakovně. — Jubileum řehole svat. Benedikta. — Sloh gotický, (Hlavičky, - Oblouky, - Žebra klenbová.) — Výtah z výroční zprávy Jednoty pro dostavení hlavního chrámu svat. Víta na hradě Pražském za čas od 1. ledna do 31. prosince 1879. — Domácí zprávy. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. - Zpráva za měsíc červen. — Literatura.

Stavba chrámu sv. Bartoloměje v Rakovně.

Sděluje Dr. Sigmund Winter.

Bylo dlouho mým přáním dozvědět se, kdy a kdo stavěl památný chrám děkanský v Rakovně, jehož podrobné vypsání příležitostně podáno bude v „Methodu“. Však nebylo lze doptati se toho nikde.

Poněvadž archiv městský v nejlepších svých částech světem se toulá, jsa díl v archivu zemském, kdež lecos opisuje se, díl jsa i v rukou rozličných soukromníků: nezbyvalo nic než paběrkovati v tom, co zbylo, a hled kniha berní z let 1435—1450 obsahuje data tu sporá, tam hustější, z nichž se k svrchu položené otázky dobře odpovídá.

V Rakovníku mívali chrám už od nejstarší doby, kde bývalo město sídlem a středem župy. Ten starý kostel byl as mohutnější, snad i nádhernější dnešního; tomu aspoň ony silné zdi se zbytky pilířův na svědectví, jež ze starého chrámu do dnes v novém se zachovaly. Původní ten chrám byl obezděn jako pevnost kol do kola, a v bouřlivých dobách zastával mnohdy službu pevného hradu. Roku 1422 však mu to přišlo draze. Husité od Krivokláta jsou honěni ku městu Rakovníku a zde s vůdcem Žibřidem obsadili kostel, aby za jeho zdmi uhájili se útoku Hanuše z Kolovrat.*) Měšťanstvo Rakovnické stálo s posádkou kostelní za jedno proti Kolovratovi. Za to jest město popáleno.

Na zdi kostelní hnáno tak urputně, že sesuly se a chrám vyhořel téměř na celo.

Od roku 1422 stál tedy kostel Rakovnický v troskách. V době vojen a bouří nebylo snad ani lze ihned kostel stavěti znova. Čekalo se tedy až do r. 1436, kdy Sigmund přijat byl v Čechách králem, a jakkoli ani tu až po rok 1448 nebylo ve vlastech našich klidu a řádu: nicméně již hned r. 1437 čte se v knize berní mezi počty vydanými toto: „Holiconi pro vectura duorum lignorum ad ecclesias 6 gross.“, a hned pod tím zase: „Zwiekowskému pro vecturis ad ecclesias 17 gross.“

To jsou nejprvnější zmínky o nové stavbě nynějšího gotického chrámu v Rakovně.

Od té doby svázelo a stavělo se, ač s některými přestávkami, pořád. Počty o vydejích na kostel množí se, a v největšíh ruhu vstupuje stavba kostelní v letech 1446—1450.

V tomto posledním roce nás sice kniha berníční, na níž se spoleháme, opouští, ale lze domnívati se, ješto v posledních listech téže knihy nic víc se o kostele nepíše, že byl zhruba a na zevnějšek asi hotov. Vždyť nákladnější chrám Lounský vystaven byl Benešem ve dvou letech; méně nádherná stavba Rakovnického kostela, zaujala-li 13 let, trvala dosti dlouho. Z přítomného pojednání vynikne příčina tohoto otálení sama.

Rakovník byl druhdy poddán královskému

*) Dějepis Prahy. Tomek. D. IV. str. 255.

panství Hrádku (Křivoklátku), kamž byl danými a všemi možnými i nemožnými poplatky povinen.*)

Budova chrámu Rakovnického jest svědek i plod tohoto vrchního panství a to jediný, neboť hradby a brány, kteréž dnes Rakovník nemálo ozdobují, postavili, jakož jiné knihy městské tomu svědčí, měšťané sami svou prací a svým grošem; chrámová stavba však konala se *mandato domini*!

Ovšem nebyli by měšťané při zbožnosti tehdejší doby jistě dlouho bývali bez kostela, byť toho ani dominus burgravius neporučil; ale když všechny všudy peníze, z domů a řemesel, mlýnů a dědin svých vybrané, musili platiti na Hrádek, nezbyvalo měšťanům nic, leč prositi pána, aby kostel stavěti dovolil a sám k tomu něčím přispěl. A že pan purkrabí někdy na kostel zapomínal, o tom svědčí nevinná řádka v počtech městské knihy (1450): „Luženskému dali (jsme) 2 groše, jakož jezdí na hrad ku pánu o kostel, aby jej dělali.“

Ostatně však bylo na purkrabím, buď dělníky platiti z berní od Rakovnických posílaných aneb je ku práci prostě kommandovati, čímž vrchnosti nikdy nespořivaly. V příčině první čteme v knize berní poznámku jasnou (1450), že byli v městě potravou potčeni, „dum venerunt officiales de Castro, ut darent peccuniam carpentariis (tesařům)“. V druhé příčině, kdy pán z Hrádku prostě poručil, aby ti a oni o kostele pracovali, jest dokladů po ruce velmi mnoho. Tak sděluje s námi kniha berní, že jedenkrát dvanáct lidí Lubenských (Lubna, ves nedaleko Rakovníka jihozáp.) o kostele pracovalo několik dní; jindy jsou na práci stavební posláni lutiňgali (hrnčíři), po nich pak doliators (bečváři) a muratores (zedníci); a jednou čteme dokonce, že osm grošů dáno odměnou „tribus suasatoribus alias lihovníkům, laborantibus per estatem super ecclesiam mandato capitaneo.“

Kapitánem jistě tu purkrabí z Hrádku. Zdá se ze všeho, že Hradecký pán práci kostelní nějakým řádem rozdělil, jednou nařizuje k stavbě toto řemeslo, jindy zase jiné. Nejvíce však pracují o kostelní stavbě lidé, jež kniha jmenuje „capitanei, capitaneorum.“ Tomu nerozumím jinak, než že pan kapitán z Hrádku posílal též své vlastní lidi odkud-

koliv na kostel Rakovnický, hlavně snad k takové práci, kde domácí bečváři, hrnčíři a lihovníci nestačili.

Při vši stavbě pak bylo Rakovnickým opatrovati dělníkův potravou. A tu v knize berní dosti často čteme, že správa městská platí tomu onomu za sůl, pivo, maso, obilí, ba i za žemle, což vše dáno bylo dělníkům na kostele. Nelze na příklad jinak ani rozuměti následujícím řádkům (1439): „Hyconi pro cerevisia 19 gross. super ecclesiam“; „Stanislai capitanei mandato pro sale super ecclesiam 1 gross.“; „Pro sale super ecclesiam recepto pro capitaneis 9 gross.“

Jinde píše se: „Villano pro tribus quart. (vrtel) cerevisiae, Hanussio Erbhardi pro duobus quartal cerevisiae“ — a po každé „super ecclesiam“. K r. 1440 čteme: „Super ecclesiam pro 4 shichonhumuli et anonae per 2 gross. 19 hal., Carolo pro carnibus 22 gr.; quae recepta sunt super ecclesiam; Vanconi carnifici pro extis super ecclesiam.“

A takových řádečků dalo by se nanésti hejno valné. Nejvíce živili Rakovnickí dělníky kostelní v letech 1448, 1449 a 1450; tudíž bylo v těchto právě letech nejhrošlivěji děláno a snad i stavba ukončila se, neboť poznamenává berník náš sdílný k roku 1449, že zedník Mates dělá na pilěři, a pak k r. 1450 zapsáno jest, že přivezeno „super ecclesiam“ padesáte vozů hlíny! Hlíny při stavbě našeho chrámu jistě nebylo upotřebeno leč na obtěžkání pilěřů nad klenbou již hotovou, aneb užili jí k urovňání podlahy dole v hotovém už kostele.

Nový chrám byl opět na způsob pevnosti ohrazen. Tomu na svědectví kniha berní k r. 1412: Jyre carpentario excipienti vala alias šranky in ecclesia pro labore 4 gross.“

Však jsou v Rakovnici dosud pamětníci těch hradeb a valů, neboť byly strženy a zavezeny v našem století (1824 a 1834) teprve.

Když byl chrám jak tak hotov zevně, upravován vnitřek jeho; ale to šlo ještě lůdavěji před se, nežli stavba sama. Na dveřích sakristie jest v plechové vypuklině jasné G, a na dveřích v portálu kostelním vytesáno v kameni W. To označuje dobu od Jiřího Poděbrada po vládu Jagaila Vladislava, v kteréž době pořizováno vnitřní upravení chrámu. Roku 1496 koupili archu v kůr kostela a roku 1505 stavěl a tesal neznámý výtečník skvostnou kazatelnici, dílo nade všecko převýborné a zajímavé. Že as nebyli Rakovnickí až do té chvíle bez hlavního oltáře a kazatelny, rozumí se jistě.

K otázce konečně oné, kdo byl stavitelem chrámu sv. Bartoloměje v Rakovnici, lze odpověditi též zcela určitě. Kostel stavěn

*) Panu purkrabímu na Hrádku posílali Rakovnickí čtvrtletně (1440—1450) 22 kop čes. gr. berně a mimo to platili dosti často „pomocné“, „calcaria“ (ostrožné), někdy poslali i pro „merusis alias za višně“ a jednou dostal dokonce od nich pan purkrabí poctou „caligas alias nohavice“ (1449).

domácími řemeslníky, je to česká práce umělců, jejichž jména dobře uchována jsou v knize berní, tolikrát dotčené, a i v té věci nám ochotné.

Přede všemi staviteli na popředí jmenuje se nejčastěji Tóma, Tůma, murator, filius Procopii, a pak Blažek, carpentarius (tesař), a třetí vedle nich Frydlík z ulice svat. Jiljí, také tesař, jehož dluhy musili jedenkrát konšelé zaplatiti židovi sami, jakož pomlouvá nás berní leta 1447: „Frydlovi, židu, dali za Frydlíka, tesaře, 50 grošů, kteréž měli dáti na díle kostelním a lichvu ouředníci uprosili, tu za ně dal za pivo (snad šťastný Fridlík?) 1 groš 8 haléřův.“

Z hrnčářů, kteří na kostele lepili, nejvíce uvádí se Uhřivý ex vico figulorum se synem svým.

Ale vedle zedníka Tůmy, syna Prokopova, jmenuje se dosti často: Mates, murator, Petr z Lubně, Jan ze Sence, všickni muratores. Z tesařů zná kniha Ochvatu, jenž měl v Lubně dům, Řepinského, měšťana v Rakovníce, Jíru, Matěje Zmučeného, Tomana, jenž tesařil v Lišanech a o kostele dlouho pracoval s osmi tovaryši svými. Většina tesařů těchto naskytuje se též jménem doliatorů, bečvářů; zdá se, že učili se tehdy oběma řemeslům, bečvářskému asi proto, že tu dobu Rakovník mnoho měl pivovarů a pivo své do světa vozil daleko.

Kámen ku stavbě brali Rakovníčtí od Tuchlovic, Kralovic, Rokycan, ba někdy zajeli až na Bílou Horu. Zda lámali též na blízku Rakovníka kdes, čili nic, o tom nechte se. „Robora alias břivna“ brali dovolením páno-
vým z lesů Křivoklátských, aneb ze svých vlastních. Měšťané Starosta a Villanus dbali vozby nejvíce.

Kdo nynějšímu chrámu svat. Bartoloměje pohlédá, tomu namane se sama sebou my-

šlénka, že stavba ta historii svou dosti zřejmě na sobě napsanu má. Jakás nehotovost při vši jednoduchosti jeho i laikovi patrna jest. Klenba křížová jest ovšem mistrná a důsledně provedena všude; ale znalec ve všem ostatním, v celku i v podrobnostech, nalezne důkazu, že plán robili po kousecích, snad zároveň se stavbou. A při tom i patrn jest leckde nedostatek buď vůle, buď peněz. Věže zajisté původně zamýšleno postaviti dvě; vystavena však jediná jen, a to ještě tak kratounká, že střecha kostelní téměř nad věž předčí. Vysoká lomená okna nejsou stejné velikosti a portál, kde nejvíce ukazovali mistři kamenníci, co umějí, zívá rozhodnou prázdnotou, vždyť obsahuje jediné okno s kružbou střízlivou a pak dva pilíře bez fial. Tot vše.

Touto kritikou však nebudí ctihočnosti a starobylosti děkanského chrámu našeho v ničem ublíženo. Následující řádky nás smíří zajisté se vším. Rakovníčtí bývali té doby často, velmi často v nesnázi peněžité. Kniha berní, svrchu dotčená, nestačí zapisovati, že musil pomáhati a půjčovati žid svým sáčkem. „Concesserat ad bernam Judeus.“ „Concesserat civitati Abraham ad exsolvendam loricam domini.“ Tak zapsáno nejednou. Bankéři Rakovníckými té doby byli Frydl a Abraham, oba židé. Půjčovali na úrok (či lichvu) tři grošů z kopy. Žid pak, aby se zachoval pá-
nům konšelům, odpouštěval velmi často některou část lichvy, věnuje ji ku stavbě obyčejně buď bran neb zdí městských. Tak na příklad píše berník roku 1449: „Dali jsme Frydloni Judeo 3 sexagenas, et ipse rediit 14 gross. in labore portarum.“ A tu je zajisté charakteristicky zajímavé, že na kostel svůj Rakovníčtí od žida nikdy lichvy a příspěvku nepřijali. Na stavby jiné jest dosti příspěvků židovských o každý kvartál v knize berní svědomitě zaneseno, na kostel však nic.

Jubileum řehole sv. Benedikta.

Píše F. J. Lehner. (Pokračování.)

Zavádil jsem minule o dějinnou kulturní důležitost řádu, jehož dějiny byť i jen přehledně vylíčiti obmezenost listu toho nedopouští, jakkolivěk člověka to vábí kochati se v požehnané činnosti, kterou řád benediktínský po ty věky trvání svého konal a koná v starém i novém světě. Bylo by to pole stejně vděčné, jako užitečné. Vždyť i v milované vlasti na prahu křesťanství národa českého stojí řehole svat. Benedikta v obou větvích svých pro řeholníky a řeholnice ve

Břevnově a u sv. Jiří na Hradčanech a stkvěla památka sloučena jest s milou, svatou upomínkou na sv. Vojtěcha. A řeholní rodina, která nejposléze ve vlasti naší za těchto dnů křesťanského pohostinství a útulku po krutém vyhnanství hledala a našla, jest rodina muichů benediktínů v Emausích, kteří dojísta s láskou přílnou k národu, v jehož hlavním sídle stánku pro památku na Karla IV., otce vlasti, nám Čechům tak vzácného se jim dostalo.

Nedopouští-li obmezenost místa vypravovati byt i jen stručné dějiny řehole sv. Benedikta, neodepřeme si přece alespoň zastaviti se na okamžik u jednoho sídla řeholního, které bylo kolébkou a jest střediskem velké rodiny benediktinské — *Monte Cassino*, nejmnocnějšího, nejslavnějšího a nejbohatějšího kláštera benediktinského, z něhož vyšla propaganda neocenitelných zásluh a následků pro duchovní život jak středověku, tak doby přítomné. Jest-li že veškeré kláštery benediktinské po celém katolickém světě slavily radostnou ročníci čtrnáctistaletého trvání řehole a s nimi celý katolický svět, tam v Monte Cassino se soustřeďovala slavnost světová. A proto zmiňujice se o centrále, v malém celek zahrnujeme. S hlavou spojení jsou údobí. V ní obráží se život celého těla.

Dějiny jediného toho kláštera vyplnily by se celé svazky. Souvisí úzce s dějinami císařství římského a dějinami vládky vlašských zemí, s dějinami Církve, vzdělanosti, umění. Knížata z daleka přicházeli, aby v Monte Cassino rouchem řeholním přioděni byli. Tak r. 747 učinil Karlmann, Pipina Malého bratr, a r. 749 král longobardský Rachis. Onomu uložil opat, jak kronika dří, aby pásal stáda, tohoto pak učinil posluhou v kuchyni. Longobardský dějepisec a přítel Karla Velikého, Pavel Warnefried, řídil slovutnou školu v Monte-Cassino, do které z daleka se putovalo. Klášter býval od králů franských bohatě obdarován. Ač mnoho trpěl bouřemi saracenskými, přece brzy zase zkvětal a to vždy mocněji. Zlatým věkem bylo 11. století. Knížata duchovní a některá světská s komeňstvem přijížděla na vrch do kláštera a bývala od opatů, mocných pánů, lidem a zemí požehnaných, pohosťována po knížecku. „Opatem opatů“ nazval nejprv Odilo z Cluny za pobytu svého r. 1022 opata v Monte-Cassino, a Paschal II. r. 1116 titul potvrdil. Od zřízení nové kongregace Juliem II. nazýván jest „hlavou všech opatů řádu benediktinského, kancléřem a velkokaplanem římské říše, knížetem pokoje.“ Na sklonku 11. věku měl klášter 2 knížectví, 20 hrabství, 440 měst, městysů a vesnic, 250 zámků, 336 dvorů, 23 mořských přístavů, 1662 kostelů atd. O bohatství, které do kláštera plynulo, svědčí nádherné budovy zámků podobné, jaké mnichové tehdaž stavěli, knížecí hostinnost, jakou poskytovali, kostely a knihovny, jaké zřizovali. Opat přirozeně vědom si byl svého důstojenství, když s knížecího sídla pohlížel na květoucí kraje, viděl se býti pánem všeho, kam oko dohlédlo. Věho, co Robert Guiscard klášteru daroval, tolik toho bylo, že dle slov Petra Diakona ani řečeno

býti nemohlo. Slovutný opat Desiderius, potomek longobardského domu knížecího v Tarentu, byl jeho přítelem. Kostel znova od něho zbudovaný byl posvěcen r. 1071 papežem Alexandrem II. za přítomnosti 10 arcibiskupů, 44 biskupů a mnoho knížat světských. Papežskou bullou jsou všechna nadání dřívější potvrzena, vyhrožováno tresty, kdož by klášter o statek oloupiti usilovali a podána zpráva o slavnosti svěcení chrámu. Nese podpisy: „Já, Alexander, katolické Církve biskup. Já, Yldeprandus, zle a dobře arcijáhen římské Církve. Já, Petr Hříšník, biskup z Ostie.“ Kromě těchto ještě jména 52 prelátů a několika knížat. Když Hildebrand sám papežem se stal, zachoval klášter a opata ve zvláštní milosti a odporučil Desideria za nástupce svého. V řadě 15.700 spisovatelův, jichž řád čítá, náleželo mnoho a to nejvýtečnějších klášteru Monte-Cassinskému. Tak kronikář Leo z Ostie, dějepisec Amatus, Alfán, Oderisius, mnoho zcestovaný Constantinus, zakladatel medicéjské školy v Salerno, Petrus Diaconus, biskupové Bruno ze Signia, Jan z Gačty, Řehoř ze Sinuessy a j. Mnich Alberich, který o hůdbě a dialektice psal, měl v klášteře ono známé vidění, které prý v Danteovi probudilo první myšlénku božské jeho komedie.

Stržen do válek normanských a hohenstaufských utrpěl klášter mnohou těžkou pohromou. K tomu přidružily se vnitřní spory a různice se samým papežem. R. 1208 dlel velký Innocenc III. v klášteře úplně za válečnou tvrz opevněnou a prosadil reformu, z které zejména věda těžila, tak že již roku 1224 několik mnichů povoláno jest na učitelské stolice vysokého učení neapolského, od Bedřicha II. založeného. Těžkou rukou tohoto císaře pocítil klášter za válek s Řehořem IX. Roku 1240 vyhnal mnichy, přisvojil si poklad kostelní a klášter v pevnost přeměnil. Jan XXII. udělil opatům hodnost biskupskou. Urban V. ustanovil, aby na sněmech církevních přednost měli před ostatními opaty a aby po službách Božích lidu požehnání udělovali. V následujících krvavých válkách s Neapolí táhli opatové nejednou do boje. Jindřich a Pyrrhus Tomacelli jsou zajati a oba usmrceni, jeden ve věži Spoletské, druhý na hradě andělském. Jan Medicéjský, nápotomní papež Leo X., dosáhl hodností papežské již v jedenáctém roce věku svého. Ve válce mezi Francouzi a Aragoncei přidal se k prvnějším. R. 1503 dobyl Gonsalvo de Cordova kláštera a pobil francouzskou posádku. Petr z Medici přišel na útěk v Garigliánu o život. V presbytérii klášterního chrámu spatřuje se uměle vyvedený pomník k rozkazu Klementa VII. zřízený. Gonsalvo

sám pečoval jakožto místokráľ neapolský o klášter a Ferdinand katolický potvrdil roku 1515 výsady. V tom čase byl opatem kláštera činný Squarcialupi, od něhož kromě jiných věcí pochází nynější loubí hlavního dvoru s tak zvanou loggiu del Paradiso, křížové chodby, malebná studna a j. R. 1537 přišel na Monte Cassino princ z Oranie na svém tažení neapolském v čele vojska německého a španělského, které právě Řím bylo vydobilo, kdež hrůzně hospodařilo. Upokojil mnichy slovy: „Na mou věru! Sv. Benedikt má o vás větší starost nežli měl sv. Petr o papeže.“ Opatové 17. a 18. věku obnovili slavnou tradici, nové budovy stavíce a sbírky písemnické obohacující. — Četně umělců a učenců působilo v Monte Cassino. R. 1677 maloval Luca Giordano hlavní loď kostela a vedle smlouvy ve 40 dnech celou kapli svato-Apollinářskou.

Bouře revoluční minulého století opatství neminula. R. 1798 vtrhli sem Francouzové, nejprv za generála Mathieu a, který s hlavním stanem na Monte Cassino se usadil, pak za Championneta. Tento žádal značnou kontribuci a když nebylo lze ji zcela sehnati, dal kostelní poklad vyloupiti. Co skvostného, posvátného náčiní a nádobí, stříbrných poprsí a p. ušetřeno, dobrala po jejich odchodu rota ze S. Germano. R. 1799 objevil se nový houf Francouzů, který slídě po kořisti klášter důkladně prohledal. Mladistvý Jindřich Gattola, který se ctihodným Janem Kř. Federici samotný zůstal, když všichni mnichové se rozprchli, tehdyž rekovně padl. Pokoušel se pohnouti surovou chasou, aby užetřila literární poklady a vzácné rukopisy, a když hluchými zůstali, postavil se jí vstříci v vchodu do archivu a byl šavlemi rozsekán. Vojsko zotvíralo skříně s knihami, roztrhalo knihy a rukopisy i užito jedné části na vytápění kuchyně; ba, u prostřed archivu zapálili slavnostní hranici.

Jakmile poněkud nastal pokoj, počali mnichové ve ctihodném domově opět se zřizovati. List Pia VII. jim dodával posily a potěchy. R. 1806 navštívil Josef Bonaparte, nový král z milosti napoleonské, klášter a potěšitelně o přízni své všechny ujišťoval. A ačkolivěk samého opata Visconti-ho vyzýval slovy: „Potřebujete-li něčeho, pište přímo na mne, jsem vám k službám,“ brzy na to zrušil klášter a statky jeho pobral. Když Ferdinand na trůn neapolský se vrátil, k přimluvě Pia VII. opatství nově jest zřízeno a mnichům vykázán jest plat od vlády. Když pak loupeživí Piemontésové za let právě minulých pod názvem sjednocené Italie uchvátiti panství, moderní zákonodárství nového státu zrušilo kláštery a rozplývalo statky

církevní. Klášteru Monte Cassino prokázána neslýchaná milost, že směji zde zůstatí, ale nikoli co mnichové řádu sv. Benedikta, nýbrž co královští kustodové „národního majetku“. V 19. věku tedy krádež a loupež „národní“ stala se zákonem.

Ejhle! bohaté dějiny kláštera Monte Cassino — kolébky a srdce řehole svat. Benedikta — jsou dějinami celého řádu.

A poznavše dějiny, zvu nyní laskavého čtenáře, aby vystoupil se mnou na onu vysokou, osamělou horu, na které hrdě klášter v královské důstojnosti trní a odkud, byt i oloupen, řádu světovému vévodí. Široko daleko rozhlíží se po krajině a poutníku blížeimu se z dál podobá se zámku mocně panujícímu. Jako pro komonstvo stvořená táhne se vysoko nad městečkem S. Germano, jehož domy o vrch nepravdělně se opírají, široká dlážděná silnice. V myšlénkách snadno ji oživíme zase houfy vojáků na mocnou budovu útokem ženoucích, lesklým komonstvem duchovních a světských knížat po tisíciletí na návštěvu sem táhnoucím, dlouhými řadami mezků nesoucích vzhůru z knížeckého panství klášteru povinnované dávky. Se statky zmizel sice lesklý život; avšak síně a paláce, jako pro věčnost stavěné, trvalé vydávají svědectví o velikosti opatství, velkolepé poklady písemnické a rukopisné v knihovně a v archivu o nepomijitelných zásluhách mnichů na Monte Cassino.

Žádný druhý klášter světa nenese tou měrou již na venek znak bývalé nádhery a moci knížecí s duchovní vládou spojené. Světu na venek ukazuje mocné zdi na způsob hradu. Dlouhá chodba jako tunel vede z hlavního vchodu do vnitř, připomínajíc doby válečných bouří a bojechtivých opatů. Dvoupatrová křídla budovy zámku podobná obklopují čtyři dvory. První, do něhož lehece vystupující vchod zabobňuje, jest lehkými arkadami obklopen a v něm nachází se studna s pěkným mramorovým podstavcem, jakož i zvětralé již, ale přece ještě velkolepé Bernini-ho sochy svat. Benedikta a svaté jeho sestry Scholastiky. U nohou zakladatele řádu spatřuje se známý havran. Nebo havraní doprovoděli světe, když vypuzen jsa z původní poustevny v Subiaco, táhl k vrehu Cassinskému a jeden z nich jej od smrti zachránil, odstraniv kus chleba od nepřátelského mnicha Florentia otráveného. Proto havrau ustavičně v klášteře se živí a v dobrém přátelství s mnichy žije.

Široké, mramorové schody svobodně stojící vedou vzhůru do druhého značně vyvýšeného dvoru sloupového, odkud do kostela a do vlastního molutného kláštera se vchází. Jest jistým druhem slavnostní síní pro vznešené členy a dobrodince řádu, jejichž sochy,

nazvíce době copu náležející, ve výklencích síně sloupové umístěny jsou. Vidíme zde Karla III. a Ferdinanda IV. Bourbonského, Benedikta XIV. a jiné. Nad vchodem čte se nápis: „Velezasloužilým hrdinům na znamení úcty vlastní a na upomínku cizé Cassinenští r. 1666.“ V jednom koutě dvoru leží divně formovaný kus zeleného mramoru. Mají to býti poslední zbytky chrámu Apollova, který za dávnověkosti na veselé výšině se vypínal, k rozkazu pak Benedikta se zřítíl, aby kříží místa postoupil.

Hlavní portál kostela má uměle zhotovená vrata bronzová, jaká v 11. a 12. věku vycházela z dílen cařihradských a zachovala se ještě v Salerno, Amalfi, Ravello a jinde. Monte Cassinská zhotovena jsou k rozkazu proslulého opata Desideria r. 1066. Na 22 polích jsou zaznamenány bohaté statky, které za onoho věku největší slávy klášteru náležely. Z veškerých těchto vrchnostenských práv, statků, obročí a desátků nezbylo nyní za poctivé vlády sjednocené Italie klášteru ničeho, kromě toho dlouhého seznamu vyvedeného písmem druhdy stříbrem vykládaným.

Vnitřek kostela jest skutečným skvostem. Podlaha, pilíře, sloupky, stěny, strop, oltáře, balustrády, mřížky, stupně oltářní, lavice, klopenky — vše s lesklého mramoru; a nikde větší jednobarevné plochy, nýbrž každá čtvereční stopa vzorek umělecké mosaiky. Mramor černý, šedý, zelený, hnědý, červený a žlutý závodí s lapidem lazuli a perleti i odívá lesklé plochy nejutěšenějšími vzorky, arabskými, znaky a symboly. Kde plochy pilířů a plochy stěn několika pruhy a páskami různobarevného kamení pokryty jsou, bývají to pravidelně celé mramorové desky přes sebe položené tak, že vrchní zasazena jest do prohloubení jednobarevné desky spodní. To vše zdá se býti jako nové. Jen na mosaikované podlaze vyskytují se stopy let; zničení při takovém materiálu a takové práci ani za staletí není možné.

Boční kaple, jedna nad druhou ozdobnější a nádhernější, okrášleny jsou obrazy barvitosti veselé a teplé. Též strop skvostně kasetovaný, stěny a obloukové plochy jsou pokryty vyobrazeními z biblických dějin a z životopisů svatých. Obrovský obraz od Giordano na stěně, kudy se vehází, představuje posvěcení chrámu papežem Alexandrem II. Vyobrazená knížata duchovní a světská přítomná tehdaž jsou skutečné podobizny. Tak arcijáhen Hildebrand, nápotomní papež Řehoř VII. Po stranách skvostného hlavního oltáře nacházejí se pomníky Pietra, syna Lorenzova Medicejského, který před Francouzi prchaje s lodí přílišně obtíženou roku 1503 v Lirisu zahynul, jakož i knížete Guido-na Fieramosca; pod jedním z bočních oltářů pomník velkého opata Desideria, jenž ujmul se řízení kláštera v nejkrušnějších dobách středověkých, ale v době od r. 1058-87 z kláštera skutečně učinil ústav vzorný, a to jak v kázni a mravech, tak pěstováním umění a věd a zbožných skutků milosrdenství křesťanského. On to byl, který zbudoval nový, nádherný chrám, mnoho vynakládal na školy a spisy a přec opatství dvojnásobně bohatější zůstavil, než-li je byl převzal. Stal se papežem r. 1087 s příjímím Viktora III., zemřel však již roku následujícího v milovaném klášteře svém.

Vysokou cenu uměleckou mají dřevěné řezby stolic chorových roku 1696 zhotovené. Jako stěny dřevěné před lavicemi běžící a za pult sloužící, tak i sedadla sama, zadní jejich stěny a opěradla jsou pokryta rozkošnými postavami. Nosiči lenochů jsou ženské postavy v nad nedostizitelných. Obličaje, vlasy, roucha a veškeré podrobnosti jsou mistrovsky provedeny. Zadní stěna, liseny, hlavice sloupků římsu nesoucích pokryty jsou arabskými, květinami, hlavami, ptáky a jinými ornamenty, vše ve slohu nejlepších renaissance.

(Dokončení.)

Sloh gotický.

Píše F. J. Lehner. (Pokrač.)

(Hlavice. — Oblouky. — Žebra klenbová.)

V témž duchu, jako gotické pilíře, jsou vyvedeny i *hlavice*. Nemají té důležitosti a proto ani té dokonalosti, jako u sloupů doby dřívější. Zde na sloupovém dřívku neleželo žádné břevnoví, nebylo tedy také žádného, veškerý tlak pojmajícího článku třeba.

Gotická hlavice nenaznačuje zakončení vertikálního směru. U ní směr kolmý nepře-

stává, nýbrž dále se pne až do nejvyššího bodu klenby. Hlavice zde jen lehce naznačuje bod, kde jemný sklon článků vystupujících počíná. Sloh románský byl v právu, jest-li že počátek kulatého oblouku rozhodně ohnutého a silně zepnutého vyznačil hlavici mocně řezanou, energickou deskou zakončenou. Stejným právem jedná i gotika, považující hlavici

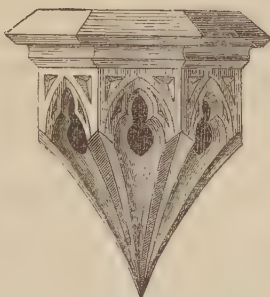
svou více za lehkou obrubu, než-li za samostatný pevný článek. Tážeme-li se po plastické kráse a rozmanitosti tvarů, sluší vavřín přiřknouti hlavici slohu románského. Tážeme-li se však po *způsobivosti* a *přiměřenosti*, oba slohy jsou v rovnováze. Gotická hlavice jest pouhým rozšířením přípory na způsob zvonu neb kalichu. A jest-li že přípory kolem pilíře rozestavené jádro jeho zastíňují, hlavice listím ozdobené jsou věncem kolem se vinoucím, jehož listí nevyrůstá zevnitř, nýbrž jádro pouze příkryvá. Nejčastěji nápo-

dobí se lupení dubové, břechtanové, růžové, révové, nebo bodláčí, vždy věrně dle přírody, ač v určité, pravidelné stylisaci. Lupení jest tak lehce tvořeno, že jím jádro hlavice jen částečně se pokrývá, tak že ušlechtilý tvar pně prokmitává, jako větve stromu jarním listím oděné. S dřikem hlavice souvisí pomocí úzkého článku s ostrými hranami.

Krycí deska však skládá se z několika článků, které jsou jemným přetvořením attické patky, svrchu ukončené nikoli rovnou, nýbrž sklonnou deskou. Nebo sloh gotický vyhýbá

(Obr. 196.) Karlov.
Od polovice do konce XIV. věku.

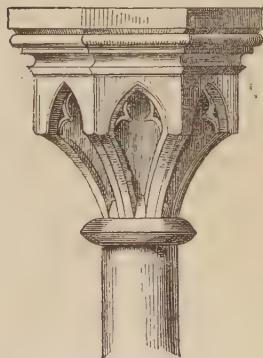
(Obr. 200.) Karlov.

(Obr. 198.) Nimburk.
V polovici XIV. věku.

(Obr. 197.) Karlov.

(Obr. 199.) Roundnice.
(Vzorek franc.) XIV. století.

se při člancích středních určitým rovnoúhelným tvarům, jejichž hrany podbírání a podřezává.

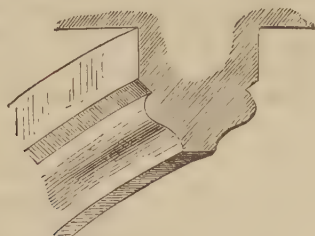
Byl-li již pilíř oživen množstvím článků, pohybu nutně přibýlo též *oblouku* beztoho rozpnutím vnitřně oživenému. Spatřujeme to především na arkádách lodi. Pásky nemohly nadále podržeti oné hranaté šířky oživené nanejvýš přidanými pruty kulatými, které na románských obloucích odpovídaly základnímu tvaru pilíře. Byly nadále tvořeny střídajícími se články vystupujícími a hluboce ustupujícími, tvaru ovšem jemnějšího, bohatějšího a

rozmanitějšího nad ony, jaké na pilíři se vyskytují. Takovým způsobem vnitřní život čáry obloukové ponejprv umělecky patřičně vyjádřen jest. Jednotliví článkové nespokojili se nadále klidně stejnoměrným pohybem prutu kulatého. Síla samostatně působící ty články nyní úžeji a ostřeji napínala, tak že z úzké basi vyrazivše široce se nadýmají, napotom energickým stažením se ohýbají a předloženou destičkou, která někdy skoro až do ostří vybíhá, někdy též tupěji tvořena jest, se zakončují. Tak povstává v průseku profil tvarů nejrozmanitějších na způsob hrušky neb srdce,

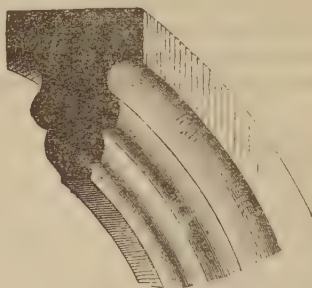

jimiž cit stylistický různě se objevuje. Vnitřní zákon oblouk tvořící nemohl názorněji a živěji vyjádřen býti. Tímže způsobem tvořena jsou též žebra *klenbová*. Z předních přípor na vrchní stěně vystupujících vypínala se žebra podobně profilovaná, a to nejen křížová, nýbrž i příčná, nebo ani zde nemohlo nadále

býti řeči o nezapných pásech. Přírozená povaha věci ovšem toho vyžadovala, aby žebra příčná mohutností nad žebra křížová vynikala, tato pak silnější byla nad ona jemná žebra, která stěnu obrubovala. Později dáván jest i připorám tentýž profil. Zde a onde posléze i hlavicí úplně odstraňovali, tak že pohyb

(Obr. 201.) Vysoký Brod.
Profil žebra z hlavní lodi. Konec XIV. v.

(Obr. 202.) Praha. Karlov.
Profil žebra v lodi. Konec XIV. věku.

(Obr. 204.) Kutná Hora.
Chrám arciděkanství. 1. pol. XIV. věku.

(Obr. 203.) Kutná Hora. Sv. P. Barbora.
Žebro v boční lodi. Konec XIV. st.

bezpřetržitě proudil, — důslednost to upříslněná, podstatě umění se přičící. Sbíhající se žebra uzavírána jsou pak vždycky mohutným svorníkem ozdobeným buď růžicí nebo symbolickým vyobrazením. Od 14. století začínaje skládána jest klenba z většího počtu

klenbových polí, aby tím podporám klenbovým se nadlehčilo. Z rozmnožených žeber tvořeny jsou napotom různé zdobené proplétající se vzorky, tak že *klenba na způsob hvězd nebo sítí* jak konstruktivním, tak kraso-umným účelům slouží.

Výtah z výroční zprávy Jednoty pro dostavění hlavního chrámu svat. Víta na hradě Pražském za čas od 1. ledna do 31. prosince 1879.

Z příčin již v loňské výroční zprávě uvedených byla činnost jednoty pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta v roce uplynulém, o němž ředitelstvo přítomnou zprávu předkládá, na to odkázána, aby se konaly přípravy k dalšímu pokračování v nové stavbě, kteréž v letošním roce obsáhlejší měrou má býti uskutečněno. Co do nové stavby jenom tolik podotknouti sluší, že pažby okenní u obou oken kaplových na půlnoční straně byly shotoveny a spáry olovem zality. Další položení základů v průčelí západním muselo na letošní dobu odročeno býti, jelikož nebylo

lze stavbu nové residence proboštské tou měrou urychlit, aby jednota už v předešlém roce byla nárok činiti mohla na vyklizení těch částí nynější budovy proboštské, jichž k onomu položení základů nutná potřeba vymáhala. Aby se ve stavbě s úspěchem pokračovati mohlo, dalo ředitelstvo jednoty v minulém roce vyšetřiti stálost *hlavní věže*. — Znalcové uznali toho pilnou potřebu, aby samy základy věže byly náležitě upevněny, kterážto práce se značnými výlohami bude spojena a kteroužto se spolu na nějaký čas zdrží uskutečnění toužebného přání čet-

ných titelů velechrámu svat. Vítkého, aby věž úplně dostavěnou k nebi se pnoucí před sebou spatřili. Nejspodnější část věže až do výšky 11 sáhů zavírá v sobě prázdný prostor většího objemu, než-li hlavní část nad tím zbudovaná. Prázdný prostor onen zaujímá kaple Hasenburgská na 9 sáhů vysoká; nad ní nachází se patro o čtyřech přepasích a nad těmi teprv další stavba se vypíná. Pro úplné vyšetření spodní zeminy a základů byly na přiměřených místech tři jámy vykopány. Dle sklonu břidlice od jihu na sever vystupujícího, jakož dle uložení jejího směrem k jelenímu příkopu, kteráž dříve již bylo zjištěno, s úplnou bezpečností se shledalo, že věž na nejvyšším bodu hory jest vystavěna. Zdivo v základech odkryté mezi jižními pilíři podpornými má dole šířku 9' 9", z čehož na popředí základu vnitř i vně připadá 1' 3"; základní zdivo naskrze sestává z opuky v nepravidelných vrstvách od 1' až na 1' 10 $\frac{1}{2}$ " uložené. Zdivo vlastní věže nad základy až do 10° záleží z tesaných kamenů čtvercových; jenom zdivo přepažné v patře nad kaplí věžní se nalezajícím sestává z cihel; odtud počínaje nžilo se vůbec pro celou další výšku na vnitřní zdivo pouze cihel, a toliko vnější zdivo bylo z tesaných pískovců čtvercových zhotoveno. Nejvíce jest vnitřní čtvercové zdivo v nejspodnějších částech poškozeno; poškození z požáru pocházející u větší míře objevuje se vně a sice nahoře více nežli dole.

Uvnitř obzvláště na obou pilířích východních ukazují se hluboké trhliny; článkování pilířů jest rozdrveno a rozpukáno a kameny klenbových přepasů z ložiska svého jsou posunuty, což dilem špatným uspořádáním klenbových kamenů, dilem přílišným obtížením těchto částí stavebních bylo zaviněno. — Pro stálejší upevnění těchto bez odporu slabě zbudovaných částí stavebních byly později provedeny částečné podezdívky širokých oblouků příčných, kteréž od věžních pilířů právě dotčených vycházejí. Západní zeď věžní, mnohem mohutněji zbudovaná, nevykazuje žádných trhlin, avšak na schodišti k této zdi přilehajícímu sahají trhliny od samého klenutí dolů až na podlahu, což bezpochyby tlakem hořejšího oblouku přepažného z cihel zbudovaného způsobeno bylo. — Nad klenutím kaple Hasenburgské, kteréž u výšce 8° 3' pne se nad dlažbou, táhne se podél severního a jižního povrchu zdi, tudíž směrem od západu k východu pás cihlový na 4' 3" šir., velmi dobře vyzděný v mohutnosti vrcholové 4' 6" a ve způsobě schodištné. — Ve vrcholové výšce pnou se k tomuto přepasu dva jiné přepasy cihlové v mohutnosti vrcholové 3' 6"

ve způsobě úseku směrem od severu na jih; východní z těchto přepasů má šířku 4' 3" západní 7'. Nad západním přepasem vypíná se další schodiště. — Veškeré toto přepasné zdivo jest dokonale provedeno a doposud dobře zachováno. Na něm z velké části spočívá další stavba věže u výšce 18 sáhů, obzvláště vnitřní stavba z cihel provedená. V této výšce na vnějšku strany severní se objevují stopy značných požárů.

Ze všeho jasně vysvítá, že základy věže jsou sice dobré a celá stavba věžní neporušená, nicméně vyskytují se však ve spodní části rozličné vady a nedostatky; obzvláště oba východní pilíře sluší považovati za dva slabé body, jimž sice pozdějším vyzdíváním se hledělo pomoci, jichž stálost ale úplná zabezpečiti nutná potřeba káže. Velice nepřiznivé jest také utvoření velkých oblouků přepasných, z nichžto dva dolejší v úplně šířce ještě nad šířku východních pilířů věžních vyčnívají a nepotkávajíce se s obzvláštními překážkami nejvíce proti východnímu oblouku příčnému působí, kdežto hořejší dva přepasné oblouky týmž způsobem jsouce zřízeny zase směrem k severnímu příčnému oblouku jakož i k jižnímu velmi širokému pažení okennímu tlakem svým účinkují.

Nelzeť jinak než domnívati se, že původní úmysl stavby věže, z níž jenom část dolejší až k výšce 11 sáhů se uskutečnila, byl zcela jiný než jaký měl stavitel pozdější, který ku provedení hořejší stavby měl zapotřebí širšího podkladu, ježž sobě oněmi oblouky přepasnými až příliš směle zřízenými utvořil. Záhubnému jich vlivu hledělo se pozdější dobou v ústretu vejíti dříve zmíněnými podezdívkami, kteréž na severní a východní straně se zřídily; tím však nebyl vytknutý účel ani v úplné míře ani pro všecku budoucnost dosažen, neboť podezdívky tyto jsou příliš slabé a mimo to nebylo jimi přeširoké jižní pažení okenní nikterak uvnitř dotknuto. Jestliže už s ohledem na nynější stavbu věže jest nutno o přiměřené sesílení se postarati, jeví se nutnost tato tím naléhavěji, uvážíme-li, že má býti věž úplně dostavěna, čímž spodní část její ještě mnohem větší měrou bude obtížena.

Z těch příčin stalo se usnešení, aby ve spodní části stavby rozšíření zdí v tom způsobu se provedlo, by odtud povstalé zúžení vnitřní základní plochy ve spodní dutině se alespoň rovnalo základní ploše oné dutiny, kteráž se ve výšce nad 11 sáhů vzhůru vyskytuje; tudíž budou zmíněné přepasy v celé šířce 4' 3" podezděny. Okeniště, které se ve spodní části stavby na jižní straně provede, bude míti tutéž šířku jako okno bezprostředně

výše položené; nynější rozdělení dolejší stavby na spodní dutinu a vyšší patro se zachová, avšak na místě dosavadního klenutí bude nutno zříditi nové v podobném uspořádání s otevřenými závěrníky.

Co do stránky technické, páni znalcové na tom zůstali, že co nejdříve má zemivo celé vnitřní plochy základní až ku srostité půdě býti odstraněno, načež i tato až k samému spodku dosavadního zdiva základního se vyndá, pak vrstva betonová v mohutnosti 18" se položí a stejnou dobou přiměřené zdivo základní se zřídí. Teprv pak, až se tímto způsobem mocné těleso základní utvoří, může se další nové zdivo rovnoměrně provésti a sice až k přepasům, kdež poslední spáry bude nutno pevně podezdítí břídlíci. Týmž časem provede se také obnova poškozené části schodiště.

Úplné provedení těchto prací k sesílení základů věže směřujících rozdělí se na občasí 3 až 4 let, jak to odborná kommise znalecká zvláště za tou příčinou doporučila, aby veškeré části právě dotčeného zdiva rovnoměrně se usaditi mohly.

Ano již letošního roku vyjma pokračování stavby při severní zdi západního průčelí bude jednota museti veškerou pili stavitelův i značné vydání peněžné do lůna země uložiti, neboť sotva bude možno, hlavní zdi další stavby, pokud se jich ještě nedostává, nad povrch země vyvýšiti a tím způsobem objeviti výsledek stavební činnosti pro každého patrný. Nicméně ředitelstvo doufá, že již v nejbližší příštím roce s radostným pocitem bude moci poukázati ku zdém v celém rozsahu stavby nové vůkol se vzhůru pnoucím; ovšem pak s tímto poukázáním bude nutno spojití obnovené vyzvání ku všem příznivcům a ctitelům našeho velechrámu, aby zvýšenou horlivostí se snažili nahraditi síly jednoty téměř úplně vyčerpané.

Až do konce prosince 1879 bylo ve stavební huti vykrouženo celkem 3033 krychlových stop kamenů čtvercových a sice dílem z Hořického, dílem z Niedergrundského pískovce; kameny ty určeny jsou pro spodní stavbu severozápadní věže v hlavním průčelí.

Uvnitř ve chrámě samém byl v *kapli sv. Annenské* oltář od jednoty vlasteneckých přátel umění věnovaný postaven a polychromován. Jelikož odbor umělecký se za to přimlouval, aby dosavadní závěrná mříž řečené kaple byla zachována, protože chová v sobě značnou cenu uměleckou, byl také chrámovému slohu neodpovídala, dala jednota právě zmíněnou mříž pozlatiti, čímž úprava této kaple úplné ukončení svého dosáhla.

V *kapli Pernštýnské* byl za příčinou zasazení nových oken barevných oltář svat. Filipa Nerejského, nákladem arcibiskupa Antonína hraběte z Příchovských z červeného mramoru ve slohu renesančním zhotovený odstraněn. Vždy věrná kapitola metropolitní prodala týž oltář panu kanovníku strážci Janu Bernardovi, kterýž jej farnímu chrámu Pozděnskému věnoval, za peněžitý obnos 1500 zl., kterýžto obnos metropolitní kapitola jednotě sv. Vítské darovala. — Pod oknem prostředním v této kapli byla zeď z opuky zřízená, do hloubky 15" zvětralá a rozpukána, nárožníky a shodce zuraženy, protož staré čtverce musely novými čtverci pískovcovými býti zaměněny. — Za okna s malbami na skle v téže kapli zřízená, jak už v loňské zprávě zmíněno, povinna jest jednota díky vzdáti velkomyslným dárcům Její Excellenci pí. hraběnce Leopoldině z Thunů-Hohensteinů, kteráž okno prostřední a vys. důst. p. kanovníku Antonínu Jandourkovi, kterýž obě okna pobočná věnoval. I tato okna byla v ústavu firmy Neuhausrovské zhotovena a důstojně se řadí k ostatním barevným oknům poslední dobou zasazeným.

(Dokončení.)

Domácí zprávy.

Výstava starožitností v Čáslavi. Za protektorátu J. Uroz. svobodného pána pana Ferd. Voitha ze Sterbeců uspořádá archaeologický spolek „Včela Čáslavská“ výstavu starožitností v dnech 7., 8. a 9. srpna t. roku v I. poschodí měšťanské školy v Čáslavi. Předmětem této výstavy budou starožitnosti a památnosti domácí i cizí. Žádáme proto slavná zastupitelstva, spolky i jednotlivce, aby starožitné a památné předměty v jich držení se nacházející k výstavě laskavě zapůjčili. Výstava řaditi se bude dle následujících odborů: 1. z doby předhistorické, 2. zbraně a nástroje, 3. ná-

doby a umělecké předměty, 4. kostelní paramenta, 5. mince a pečeti, 6. obrazy, 7. knihy, 8. rukopisy a 9. starobylé kroje a vyšívání. Přihlášky přijímány budou do 15. července a předměty zaslány buďtež nejdéle od 1. do 5. srpna na útraty a zodpovědnost vystavovatelů; ode dne přijetí až do vydání ručí za předměty komité. Ke každému zaslání předmětu sděliž zaslátel data o nalezišti neb původu jeho. Přihlášky a zásylky adresovány buďtež: „Výstavní komité Včely. Čáslav, měšťanská škola“. Slavnostní zahájení stane se dne sedmého srpna o 9. hodině ranní, výstava potrvá ve

dnech 7., 8. a 9. srpna, a bude otevřena vždy od 9—12 ráno, odpoledne od 2—6 hodin. Předměty majitelům vydávati a zasýlati se počnou dnem 10. srpna.

Starožitné nálezy. V Prachaticích opadlo dne 11. června se stěny bytu druhého kostelníka v Prachaticích kus vápna. Bylo zde asi 100 vrstev vápna častým bílením nahromaděných. Na původní stěně objevily se staré nápisy latinským písmem frakturovým. Nad oknem zřetelně se čte: „Christi mors beat“. Mezi okny dlouhý nápis, též latinský, v němž pouze některá písmena se poznává; ostatní s poslední vrstvou vápna odpadlo. „Gregem suum“ zřetelně ještě tam lze rozeznati. Z nálezu uvedeného zjišťuje se, že v dotčených místnostech vedle kostela skutečně bývala stará, tak zvaná literácká škola, tehdejší škola střední, v nížto hlavně latině se vyučovalo. Dle tradice školu tu navštěvovali Jan Hus i Jan Žižka. Pro památku nápisy na stěně zachovány budou

V Plzni učiněny jsou při obnovovacích pracích ve hřbitovním chrámu Páně sv. Mikuláše v těchto dnech zajímavé nálezy starožitnické. Při škrabání nátěru nad presbyterium odkryt obraz tří andělů, z nichž jeden drží kříž kleče, druhý stojí má korunu v rukou a třetí pak klečí. Obraz jest velmi sešlý. Dále nalezen znak stavitele, jenž chrám bezpochyby obnovoval z r. 1599. V levé lodi nalezena pod prvním nátěrem malba z doby renesanční a na žebrách křížové klenby proplitané pentle, bezpochyby z téže doby, kdy se kostel obnovoval. V levo před vchodem do kostela jest prastarý náhrobní kámen patricia plzeňského v podobě klečící z r. 1533. Aby byl ochráněn, bude zazděn z venčí presbyteria.

V Jindřichově Hradci na starožitném zámku objeveny jsou v zapomenuté síni, která nyní za udrnu sloužila, pamětihodné a zajímavé malby na obmítce. Komnata jest stavěna do čtverce s prostou klenbou křížovou. Na veškerých stěnách a polích klenbových, na kterých osmero znaků rozeznati lze, ukazují se stopy polychromie. Na dvou stěnách naproti oknům až dosud zcela otevřeným nepohodou a délkou času malby bohužel naprosto jsou zničeny. Obě ostatní, ač sazemi spustošeny a částečně též oloupeny o polychromní okrasu

ornamentální, alespoň tak jsou zachovány, že znaleckým okem a rukou umělce bude lze je obnoviti. Pro vlastimila velezajímavá jest jedna síň zejména, na které vyobrazuje se výjev v Čechách řídký, představující zasedání buď sněmu neb župního soudu. Spatřuje se podélná stěna jistě velké dvorany s pěti otevřenými okny, vše kresleno s velkou pečlivostí. U prostřed síně na prostředním pilíři mezi dvěma okny jest trůn, na němž postavu předsedajícího širokým, zlatožlutým, brokátovým rouchem dosti zřetelně rozeznati lze. U jeho nohou, úplně ve smyslu staročeského řádu zemského (viz I. kapitulu díla Všehrdova) náměstek jeho s oběma rukama na prsou položenýma; na levo a na pravo po obou stranách celé délky obrazu jest v řadě 17 přísedících v oděvu bohatém a různobarevném, kožešinami vyloženém. Nad hlavou každého jest široká blánka, na které až dosud se nepoštětilo dopídití se nápisu. U prostřed parketovaného sálu stojí postava utrakvistického knězi podobná, předsedovi buď zprávu neb návrh podávající; hloub v pravo a v levo spatřují se stopy několika postav, z nichž jedna v rukou drží knihu nečitelným nápisem opatřenou. Majitel panství Jindřicha-Hradeckého hrabě Jaromír Černín kázal, aby obraz ohledán, restaurován a kopírován byl a povolal za tím účelem z Prahy malíře Petra Maixnera a Bedřicha Wachsmanna, z nichž oba jednomyslně se prohlásili, že obraz pochází z 2. polovice XV. věku. Dějiny onoho věku učí, že r. 1447 a 1449 současně konány jsou sněmy v Jidřichově-Hradci a v Pelhřimově, zde se strany Poděbradovy, tam se strany Meinhardovy z Jindřichova-Hradce, jejichž výsledkem posléze po dlouhém sem i tam posílání a vyjednávání byl kompromis. Byla by blízka domněnka, zda-li snad obraz nemá zvěstovati památku onoho okamžiku? Obraz jest 6¾ m. dlouhý a 2 m. vysoký. Svrchu zakončuje se malovanou stužkou. Stěna vrchní až po klenbu pokryta jest vyobrazením jiného druhu. Lze rozeznati kus krajiny, v níž na ornamentálně stylizovaných větvích sedí sem i tam roztroušeno veliké množství ptáků, dále jiná, snad vodní část s tolikéž vodními ptáky v různých skupeninách.

Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Slyšení u Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. Za pobytu J. Veličenstva v královské Praze dostalo se Akademii křesťanské zvláštního vyznamenání, že jediná připuštěna byla z veškerých spolků pražských k slyšení. Pětičlenná deputace skládala se ze starosty: ředitele seminářského Dr. Frant. Bauera, a předsedů čtvera odborů Akademie křesťanské: Profes.

Dr. Klimenta Borového, předsedy odboru vědeckého; F. J. Lehnera, předsedy obecné Jednoty Cyrillské; architekta A. V. Barvitia, předsedy odboru uměleckého; sochaře Ludv. Šimka, zástupce odboru archaeologického. Jeho Veličenství přijal deputaci s neobyčejnou blahosklonností. Mluvcím deputace byl starosta, který v oslovení svém pozdravil mocnáře jménem mohutné Jednoty s dikem

za dar letošního roku od Jeho Veličenstva Akademii křesťanské milostivě věnovaný a s prosbou za další vysokou přízeň Jeho. Na oslovení toto odvětil Jeho Veličenství, že se těší s péčí, kterou Akademie křesťanská obrací na rozkvět vědy i umění křesťanského a dotazoval se po podrobném zřízení a organizaci Jednoty, načež starosta vysvětloval rozřídění ve čtyry odbory a představoval při tom předsedy a zástupce všech čtyř sekcí případným poukázáním na literární a uměleckou činnost každého z nich. Při představování architektů Barvitia a Šimka též doložil, že jsou tvůrci po-

mníku Jungmannova, první žulového podstavce a druhý sochy, k níž Jeho Veličenství kov věnovati ráčil, načež zeměpán podotknul, že monumentální dílo, které včerejšího dne (při slavnostním totiž osvětlení) okolo jedné na své oči spatřil, výtečně se zdařilo. Na to přijal blahosklonně z rukou starosty letošní tištěnou výroční zprávu o činnosti Akademie křesťanské sám o ní se hlásal a s ujištěním Své přízně k ústavu našemu i na dále deputaci co nejmilostivěji propustil. Má tedy Akademie křesťanská mocného patrona v osobě samého císaře pána a jasného krále českého.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc červen.

1. Vyřízené záležitosti.

Oltářní obraz *P. Marie de perpetuo succursu* pro chrám Páně v Dubicku u Úsova na Moravě.

Stříbrný gotický kálch: pro dp. Št. Resslera, faráře v Raspenavě.

Skvostný relikvíř: pro J. M. nejdůst. pana biskupa Králohradeckého.

Stříbrné konvičky mešní: pro veledůst. Fr. Fadrusa, děkana v Napajedlích.

Kasule bohatě vyšívané ze stříbrné látky: pro vdp. Fr. Fadrusa, děkana v Napajedlích.

Spolkový praporek zlatem bohatě vyšívaný: pro blahp. V. S. Staropraského, tajemníka v Jihlavě.

Roucha objednaná vesměs dodána.

2. Nová objednání.

Stříbrný kálch: dp. Dr. Václ. Hronek, farář v Chotěšově; **gotický**: dp. Adolf Scharfenberger, farář v Bystřici.

Drobné práce kovové: pozlacení kalicha: dp. Ferd. Pokorný, farář v Krákově a dp. J. Brejcha, farář v Stříbrných Horách; — *lampu gotickou pozlacenou v ohni*: vdp. Ant. Štika, děkan v Ledči; — *pouzdro stříbrné na sv. ostatky*: důstp. Lohel Schmidt, sekretář na Strahově.

Paramenty: černý pluvíal: dp. Loh. Schmidt, sekretář na Strahově; — *bílý pluvíal, bílou a fialovou kasuli*: p. Josef Rustler, rolník v Taubratu; — *bílou kasuli*: vys. uroz. paní hraběnka Nosticová; — *červenou kasuli*: ústav hluchoněmých v

Praze; — *červenou kasuli*: vp. J. Kubíček, kaplan ve Veselí n. Lužn.; — *černou kasuli se zlatými portami*: dp. Dr. Václav Hronek, farář v Chotěšově; — *stolu křesťní*: blahor. p. Josef Rustler, rolník v Taubratu a důstp. Mart. Velický, farář v Říčanech; — *plášť na ciborium*: blah. p. Jos. Rustler, rol. v Taubratu; — *bursy k nemocným*: vys. uroz. paní hraběnka Swerts, p. Jos. Rustler, rolník v Taubratu a vdp. Josef Pekárek, vikář v Blatné; — *antependium s figurálním vyšíváním*: vdp. Dr. Fr. Bauer, ředitel kníž. arcib. semináře v Praze; — *nebesa* ct. pí. Doubková v Praze; — *polštáře bílé na oltář*: bl. p. Josef Kettner, správce v Ounčticích; — *černé polštáře*: důstoj. farní úřad v Byšicích; — *zlatem vyšívané pentle k prapore*: p. V. S. Staropraský, tajemník v Jihlavě; — *kostelní korouhve*: důstp. Ferd. Pokorný, farář v Krákově, vdp. Mat. Kubíček, vikář v Česticích; — *přikrov*: p. Josef Rustler, rolník v Taubratu.

Kostelní prádlo: 6 korporálí: vp. J. Kramr, kaplan v Mníšku.

Rozličné: 4 kříže pro školy: dp. E. Gregor, kněz řádu premonstr. na Strahově; — *kříž*: dp. Karel Kummer, farář v Michli.

3. Rozpočty.

Na 2 dalmatiky a plášť na ciborium: slav. patronátní úřad ve Velvarech; — *na stříbrný pacifikál*: dp. Jan Brejcha, farář ve Stříbrných Horách; — *na mramorovou křtitelnici*: důstp. Josef Forst, farář v Kostelci; — *na pozlacení kalicha a ciboria*: dp. Ign. Böhm, farář v Hrabíně u Opavy.

Lehner.

Literatura.

Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české. Vydává prof. Jan J. Řehák. Sešit II. Obsah. 1. Jakub řezbář, děd Daniela Adama z Velesavína. (Dokončení.) 2. Příspěvky k statistice rány morové (158.—1625). Dle farních register kostela sv. Barbory. 3. Zprávy o malířích kutnohorských (Linhart, malér 1467, Sigmund, malér 1481, Matouš, illuminator okolo r. 1491, Jiřík Kvída (1488), Šimon, malér (1490), Jan Čert, illuminator (1504)

Johannes Kropáček, též Kropáč (1497), Václav, illuminator (1500), Mikuláš, malér (1501), Michal, malér (1505). 4. Drobné příspěvky (O Martinovi z Tišnova. Mistr Brikci ze Zlicka. Kazatelna v kostele sv. Barbory.) — Oznámení viz „Method“ roč. V. str. 143. Dílo počaté samo se odporoučí zajímavosti, poučnosti a rozmanitosti obsahu. Valné rozšíření jest veležádoucí. Cena sešitu 25 kr.

Lehner.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně. Anenská ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 7. V Praze, dne 30. července 1880. Ročník VI.

OBSAH: Sloh gotický. (Spodní a vrchní stěna. - Triforium.) — Jubileum řehole svat. Benedikta. — Výtah z výroční zprávy Jednoty pro dostavení hlavního chrámu svat. Víta na hradě Pražském za čas od 1. ledna do 31. prosince 1879. — Domácí zprávy. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. - Zpráva za měsíc červenec. — Literatura. — Mosaika.

Sloh gotický.

Píše F. J. Lehner. (Pokrač.)

(Spodní a vrchní stěna. — Triforium.)

Jest-li že při klenutých románských chrámech celá soustava kráčela slavnostně odměřeným krokem, ve veškerém organismu

slohu gotického celý život jest pohyblivější jak v uspořádání půdorysu, tak při tvoření jednotlivých článků.

(Obr. 205.) Kutná Hora. Kostel nanebevzetí Panny Marie. Konec XV. a počátek XVI. věku.

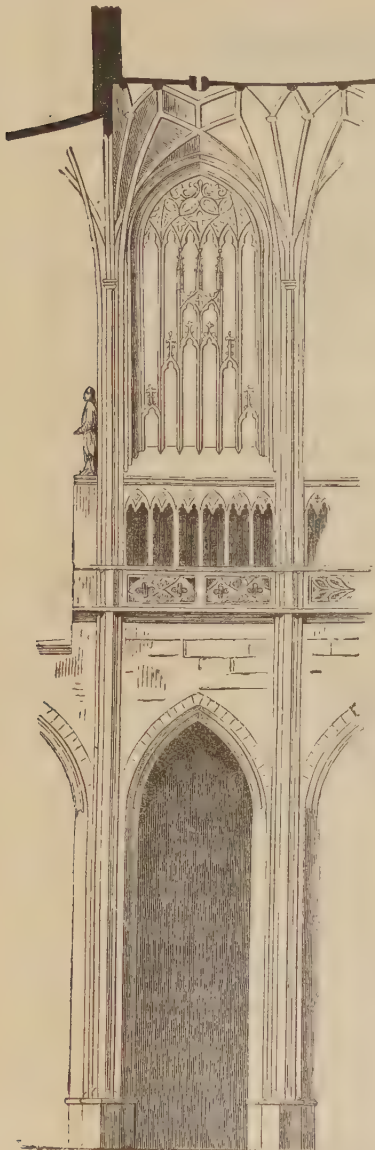
Při stejnoledních kostelích, jakož i na spodních částech chrámů s vysokou střední lodí a nižšími po stranách jsou sice stěny

prolomeny pouze užšími okny lomeným obloukem sklenutými (obr. 205.); za to však vrchní stěna vystupující lodí střední bývá

rozčlankováním a dělením bohatě oživována. Nad loubením nachází se ve tloušce zdi založený ochoz úzký či galerie do vnitř kostela otevřená, která se skládá z malých arkád na vlastních sloupcích spočívajících. (Obr. 206.) Nazývá se *triforium*. Podobné uspo-

řádání znal ovšem již dříve též sloh románský. Vystupující přípory začasté protínají římsu pod triforium běžící. U průběhu dalšího vývinu prolamovala se později i zevní stěna za triforiem řadou oken, které nazývá se hlavními okny nad triforiem se vypínajícími

(Obr. 206.)

(Obr. 207.)

(Obr. 208.)

Kutná Hora, Kostel sv. Barbory. Konec XV. a XVI. věku.

v úzké souvislosti bývají (obr. 207.) Střechy bočních lodí, kosiny zvané, obdržely následkem tohoto uspořádání jiný tvar v ten způsob, že jedna strana na venek, druhá pak k úpatí triforia se skláněla, čímž potřeba žlabů se objevila, aby budova deštěm a sněhem škody ne-

utrpěla. Celá pak stěna kostelní proměněna jest v jedno velké okno. Nad triforiem totiž prolomena jest stěna v celé výšce a šířce velkým oknem (obr. 206, 208.). Při důležitosti, které ve slohu gotickém oknu se dostalo, věnována vývinu a okrase jeho veliká péče.

Jubileum řehole sv. Benedikta.

Píše F. J. Lehner. (Dokončení.)

Dvoje pohodlné schody vedou vedle hlavního oltáře do starého *kostela podzemního*. Ve velké, jasné prostře střední jsou malby na obmítce od Marco da Siena bohužel zkažené vlhkem; podlaha zdánlivě mnohoúhelnými, dobře hlazenými kameny dlážděná jest ve skutečnosti přirozená skála barvy bílošedé. V kryptě za oltářem jedné kaple, která pod hlavním oltářem vrchního kostela se nachází, jest hrob sv. Benedikta a jeho sestry. Nápis dí, že oba spolu zrozeni a kanonisováni zde ve společném hrobě odpočívají. Že obě svatá těla na tomto místě jsou uložena, bylo vícekrát zjištěno. Tak opatem Desideriem dne 28. března 1066, kardinálem Janem z Aragonie r. 1486, posléze r. 1659 opatem příjímím Angelo della Noce, kterážto fakta papežem Benediktem XIV. ve spisu „De Servorum Dei beatificatione“ potvrzena jsou. Přece však tvrdí benediktini francouzští, že ostatky obou jsou jejich majetkem v S. Benoît-sur-Loire, kam Agilulfem z Fleury se dostaly, který je za času Chlodvika II. z kláštera cassinského uzmul. Celé knihy psány jsou pro a proti. Francouzové ohnivě hájí skutek Francouze, Vlachové pak vše zapírají. Spor Poláků s Čechy o ostatky svat. Vojtěcha má tedy svou analogii. U nás jest ovšem hádanka rozluštěna letošním nalezením ostatků sv. Vojtěcha.

Kláster má též mnoho jiných *ostatků*: znamenitý kus kříže Krista Pána, dle udání r. 986 mnichem Leonem, bratrem opata Ali-gerna, z Jerusalemu přinešený a nádherně zlatem a drahokamy obložený; dva trny z trnové koruny, kus závoje Panny Marie, zub a článek prstu sv. Benedikta a kost z ramena sv. Scholastiky. Jiné poklady jsou: závaží bronzové, kterým vedle předpisů sv. Benedikta odvažována byla mnichům denní dávka chleba; dvě krabice ze slonové kosti, které Robert Guiscard ze saracenské kořisti daroval; uměle zhotovená berla ze XVI. století, kterou Cellini-mu připisují a p.

Je-li kostel se svými ostatky a poklady první, jest *knihovna* druhou památkou prvoklášteřa. Ač namnoze olupována, jest přece až do dnešního dne nejbohatější knihovnou svého druhu. Mezi 20.000 svazky tištěnými čítá 500 děl z prvního století kněhtiskářského, mezi nimiž vzácná unice, původní vydání a umělecky znamenitá díla miniaturní. Rukopisných kodexů má 1380, a to od V. až do XIX. věku. Z doby sv. Benedikta po-

chází znamenitý komentář Origenův k listům svat. Pavla, v kterém uprostřed čte se poznámka Donatovou rukou psaná, že opět r. 522 komentář četl, jakož i Sermo de traditione Domini. Většina rukopisů jest psána od mnichů cassinských. Těmi vyvinuto jest v XI. st. krásné, vkusné písmo longobardské s iniciálkami malovanými a pozlacenými, jež obdrželo jméno „Scriptura Cassinensis.“ — Drobnomalby mnohých děl, zejména chorálních kněh a missálů, jsou o sobě díla umělecká. Nejkrásnější je snad mešní kniha opata Desideria z XI. věku. Ostatně vykazuje se ještě i XIV. a XV. století hojnými, nádhernými rukopisy. Ve skříni za chorem uschováno jest 57 kněh chorálních, k jejichž spatření třeba jest zvláštního dovolení opatova. Všechny jsou psány na silném pergameni nejkrásnějším písmem gotickým a v mnohých pokryty jsou celé stránky vyobrazeními a pestrými okrasami. Vkusem a bohatstvím jsou tyto iniciálky nepřekonatelné. S největším díkem pozdravujeme tudy podnik, kterým Pater Piscicelli-Taeggi hodlá za pomoci řádného litografa vydati chromolitografické vzorky písma. V tiskárně klášterní panuje čilý život. Vydávání kněh školních a modlitebních, jakož i různých prací litografických, jest nyní živností obyvatelů kláštera, kteří ztrátu statků s královskou důstojností a s křesťanskou pokorou snášejí.

Rukopisů má klášter — bez knížecích diplomů a papežských bull — přes 90.000; nejstarší jsou z věku Karla Velkého. R. 810 uděluje výsadu kníže Grimoald II. z Beneventu, z r. 834 jest věnování krále Lothara I. Císařové nemečti, králové normanští a j. jsou zastoupeni ve sbírce rukopisné podpisy a pečeti. Samotných bull papežských jest 895. I s diplomy knížecími jsou od Dona Erasma Gatolla, který r. 1732 v Monte-Cassino zemřel, za přídavku četných facsimilí přepsány a do čtyř svazků srovnány.

Znamenitým spisem jest „generální matrika Cassinenské kongregace,“ v které obsahují se jména veškerých benediktinů vlašských od r. 1504, roku to spojení Monte-Cassina s kongregací svatého Justina v Padui. Počet mnichů cassinských od oné doby až do dnešního dne obnáší podle toho zrovna sedm set. V Monte-Cassino výmínečně loupež dovolila (!) mnichům zůstatí pohromadě „co strážcům národního pomníku Monte-Cassinického.“

Opata vlada nepovažuje za opata, nýbrž

za vrchního kustoda národního pomníku. Mnichové smějí zůstat v cellich, klausury však byli nuceni zřít se, jelikož vládním organům každé chvíle jest volno dohlížeti na „národní pomník“. Také přijímání noviců zákonitě je zapovězeno. Na štěstí však jest o to postaráno, aby mnichové na Monte-Cassino tak brzy nevymřeli. Nyní jest arciepiškopem Montecassinským Neapolitán P. Mikuláš d' Orge-mont. Aby hmotná budoucnost arciepiškopství pojištěna byla, usneslo se 14 opatů benedik-tinských, kteří dne 24. října 1876 ku konsekraci knížete arcibiskupa dra. Edera v Solnohradě (dříve opata u svat. Petra v Solnohradě) se sešli a na pozvání opata amerického od St. Vincence P. Boniface Wimmera o jubilejní slavnosti se radili, že jednak výlohy slavnosti, jednak vydržování arciepiškopství (20'000 lir ročně) mezi sebe rozdělí a o počet řeholníků se postarají, jichž třeba jest na trvalé obsazení arciepiškopství a ku vykonávání povinností.

Mnichové zaměstnávají se řízením licea, které má 130 žáků, jakož i vydáváním pokladů archiválních. S vydáváním obrovského díla „Codex diplomaticus Cassinensis“ Janem Křtitelem Federici počatém, které v osmnácti svazcích již 17.000 listin s poznámkami a vysvětlivkami obsahuje, pokračuje se. Rovněž tak s katalogem rukopisů Placida Federici, v němž pokračoval Oktavian Fraya Frangipani, který byl přes 60 roků archivářem kláštera, 75 roků na Monte-Cassino ztrávil a r. 1843 v stáří 80 let tamtéž zemřel. Od Calesati a Tosti pokračován vydává se nyní katalog pod názvem „Bibliotheca Cassinensis“. R. 1870 a 1871 vyšlo dílo o „rukopisech a umění na Monte-Cassino“ a P. Luigi Testi získal sobě důkladnými pracemi, mezi nimiž o dějinách kláštera, o hraběnce Mathildě, o sněmu kostnickém, o lombarďské jednotě a j. slavného jména ve světě učeném. Jest historiografem Monte-Cassinským a žije zde co konventuál pod titulem opata ze St. Angelo.

Předeslavše takto stručně kulturní důležitost řádu sv. Benedikta, dějiny a památnosti prvoklášteřa, s přáním na brzké vzkříšení klášterů ve Vlaších, zbývá krátce popsati jubilejní slavnost na onom památném místě, odkud řád vyšel a kde požehnaný zakladatel odpočívá.

Ve starožitné a posvátné metropoli benediktské konaly se již po delší dobu přípravy na jubileum obnovováním a uměleckým vyzdobováním jistých částek mohutné stavby, které největších škod utrpěly pohromou časovou a povětrností. Platí to především o síních, které vedle tradice za původní obydlí sv. Benedikta a tudíž za ctihodné jádro klá-

štera se považují. Jsou to tři malé skalní síně později vyzděné, které světci za obydlí sloužily, z nichž v jedné oltář se nachází, v druhých pak dvou zbytky obrazárny druhdy znamenité, jejíž největší a nejvzácnější část odnesli r. 1799 Francouzové, když „svobodu, rovnost a bratrství“ bratrským národům hlásali s mečem v ruce. Correggio, Andrea da Salerno, Albrecht Dürer a jiná jména se tu vyskytují. Také náčrtek známé podobizny Rafaelovy uhlem vyvedený vlastní jeho rukou a znamenatý písmenami R. S. V. — Rafaele Sanzio Urbinate — v rohu pak slovy „da se stesso“. V kapli vedle oltáře visí křížifix, na němž tělo Ukřižovaného ze zubu hrocha vytesáno jest. Podlaha mosaiková komnaty první ukazuje znak cassinský, v levo lva v červeném poli, v pravo hrad u prostřed dvou cedrů.

Dříve než sv. Benedikt r. 529 pro sebe a pro učenníky své tyto modlitebnice zřídil, přebýval nějaký čas o samotě ve skalní jeskyni, která až dosud se spatřuje po boku tunelu do skály vytesaného, kterým do kláštera se vchází. Ve výklenku stojí světcova socha a nad ní nápis: „Sláva Bohu všemohoucímu a svatému Otci Benediktu“. Na desce pak mramorové v oné nízké chodbě čtou se slova: „Nediv se, cizínče, drsné a nízké chodbě skalní, která k takovému vede stavení. Posvětila ji svatost patriarchova. Obdivuj se tím více jemu a buď požehnaný veházeje.“

Torretta částečně pobořená měla býti obnovena a ozdobena. Práce svěřena jest benediktským emauuským, umělecké rodině, v níž panuje bratrská svornost, obětovná láska, radostná poslušnost, vzájemná shoda, jednotná snaha a společná součinnost. Klid nezkalený sobectvím tvoří, seje, staví v čisté atmosféře ducha a života církevního. Jsouť tito: Frant. Desiderius Lenz, architekt a správce školy umělecké, P. Beda Hessen, P. subprior Jan Blessing, představený rodiny umělců, malíř P. Gabriel Wüger, duše školy, P. L. Steiner s oběma pomocníky Martinem Hubrem a Fr. Klementem Kleinerem. Později jsou jim přidáni bratři Šimon Schultis a Fr. Plattner, jakož i mladý sochař Josef Leibinger, žák Fr. Desideria. Cyklus maleb na obmítce vyznačuje se náboženskou cudností a asketickou přísností, jakou škola emauuská pěstuje, o které ještě častěji promluvíti udá se příležitost, až pisatel, který dosud pouze z fotogr. vyobrazeních nejnovější plody umělecké zná, po návratu umělců z Monte-Cassino nákresey ve velkém spatří. Že ve věži sv. Benedikta malby takového ducha ze života světce na místě jeho působení dojmají, kdož by o tom

pochyboval? Vždyť zbožní a nadšení synové rodiny v nich líčí život svého patriarchy a život svůj vedle řehole, již se věnovali s duší celou, nerozdělenou, milující. Tím odůvodněna jest oprávněnost asketické kresby a nebeského klidu. Řeholník hlubokého citu a dětinne zbožnosti zná malovati život duchovní, ve kterém sám žije. —

S torettou obnoven jest vrchní sloupový dvůr před kostelem a vnitřní chodby vyjasnily se ozdobou nového nátěru. Pro cizince upravena zvláštní jídelna a klášterní celly připraveny jsou pro hosty. Okráslená nevěsta očekávala dea věkového jubilea.

Triduum od 4. do 6. dubna se přiblížilo. Časně z rána klášterní cesta poskytovala nevyrovnatelný pohled. Od východu slunce byla pokryta venkovany jednotlivě a ve skupeninách táhnoucími vzhůru, muži se ženami a dětmi. Vše ku předu se pohybovalo, poutníci s holemi a kříži v rukou, processí se modlící a zpívající s předcházejícím krucifixem, mezi tím Angličanky na koních a oslích, touristé z Říma a Neapole, obyvatelé městečka S. Germano — vše bralo se jednomyslně vzhůru k vysokému cíli. Již hrálo slunce ranní a pot perlil se po tváři putujících po horské kamenité cestě neposkytující stínu. Ale obarvilo vlnou sluneční jasně a krásně pestré kroje venkovské. Postavy, skupeniny, výjevy a typy, jak šly a stály, byly živými obrazy. Muži vzezření vzdorovitého, hnědý nepohodou vybledlý plášť kolem beder přehozený, kožené spodky a šedé plátěné gamase, nohy chráněné sandály řemínkovými, na bohatých kadeřích širák plstěný, v ruce hůl sukovitá; ženy a dívky v pečlivějším, částečně bohatém oděvu, pěšky anebo s malými dětmi sedíce na oslu vedeném mužem. Ženy mají hlavu pokrytou čtverhranně složeným, často krajkami posázeným, na zad spadajícím a lesklou jehlicí připevněným tak zvaným albanským šátkem, který jest jako rámcem obličej osmahlého s temnými očima a černými vlasy. Svršek těla jest pokryt řasnatou bílou košíl plátěnou a dlouhými rukávy; ramena drží stužky černého, modrého neb červeného živůtku, v němž mnohá nůž nosí. Nejrozmětější, většinou vkusné a živé seřadění barev spatřuje se na sukních, jichž nosí se několik jedna na druhé, tak že vždy široký pás spodnější viditelný jest. Zde jsou ženy z Belmonte v modré sukni pod krátkou červenou; tam z Apollinare s dvěma temněmodrými zástěrkami na mořské sukni, přední červeně, zadní žlutě pruhované. Na sukni fialové spatřuje se druhá červená a zelená, na červené černá a bílá. Často jest vrchní z předu vykasaná, jako u žen ze S. Germano tmavočervená nad

zelenou s červeným lemováním, kterou ještě modrá červeně obroubená zástěra přikrývá. Děvčata ze S. Apollinare na Lirisu nosí na hlavě šátek těsně přiléhající, který v zadu do uzlu se zavazuje. Na ruce nebo složený na hlavě nosí všechny čtverhranný šátek samotaný ze silné látky žluté neb červené, rýhované, kterým za zimy a deště ramena se zahalují. Nad ostatní ušlechtilostí kroje vynikají Atineriňanky. K řasnaté červené sukni nosí modrý život a jemně vyšivanou košili, k tomu bílý šátek na hlavě a bohatou okrasu ze zlata a korálů. Na takové sváteční dny staví se na odív veškeré klenoty. Byť by to byly jen pozlacené skleněné perly, — na krku a v uších musí se něco lesknouti.

Kdo jednou v Itálii byl, nezapomíná více na utěšený obraz, jaký poskytuje taková slavnost. Před fortnou klášterní rozložili kramáři své zboží. Víno a chléb, pomeranče a limonádu, ořechy a lahůdky nabízely se kolemjdoucím ku prodeji s velikým křikem. Vedle toho křížky a růžence, řetízky a penízky, obrázky a sošky. U cisterny v předklášteří bojovalo se o vodu. Každý chtěl co nejdříve svlažiti rty na obrubě měděného věderce, který s druhým na železném řetězu bez přetržení od rána do večera nahoru a dolů se pohyboval. Celé vřkání z široka a daleka vyslalo sem nemocné, mrzáky a žebráky, ženy a muže, děti a starce, slepé a chromé, němé a křiklouny. „Pro Madonnu a pro rány Páně! Pro spasení, které očekáváte! Pro duše vašich mrtvých v očistci! Dejte almužny! Almužny!“ A přšely almužny se všech stran, také z kláštera vyzdvíženého a okraděného. Obrovské kotle vynášely se z fortny a rozdávala se jídla chudákům. Nastala tlačenice a křik, honba a zápas o talíře a lžíce, hrnce a misky.

Co venku tak živo bylo, konala se v kostele slavnostní bohoslužba. Po processí sloužil biskup z Veroli mši svatou a P. Capocelatro, nejslovutnější kazatel neapolský, měl kázání. Kostel zářil leskem nesčíslných svící. Kostel zámyslně nebyl ověšen draperiemi, jako bývá v Římě, Neapoli a jinde. Jen hlavní oltář byl okráslen květinami. Pohled vnitřku byl okouzlující. Plné světlo sluneční proudilo se hlavními vraty jen na tak veliké svátky otevřenými, světlo lomené vysokými okny rozlévalo čarovný lesk do prostory nádherně, okráslené barvou, zlatem a vzácným kamením. Ženy a děti v malebných krojích klečí v hustých skupinách kolem pilířů; muži vyplňují loď střední; všichni mají růžence v rukou a zbožně sledují posvátnou oběť konanou s veškerou liturgickou nádhrou. Ostatní množství, jemuž chrám prostory neposkytuje, rozložilo se venku na schodech. Zástup Abruzčanů, v processí při-

šedších, modlice se a zpívající, po kolenou konají tu cestu od spodního dvoru vzhůru po schodech ku kostelu. Celé zástupy přistupovaly ku stolu Páně. Když pak bylo po papežském požehnání s plnomocnými odpůstky, rozložilo se to množství po dvorech a podloubích a slavila se hostina. Každý s radostí a chutí požíval, čím na pouť se zásobil. Jiní procházeli se prostorami kláštera a obdivovali krásy vnitřku a polohy jeho. S terasy nad podloubím dvoru, studni obklopujícího, otvírá se rozkošný rozhled. Terasa má název „loggia del paradiso“, poněvadž mnichové zde usmrcení jakožto mučedníci do nebeského ráje odešli. S toho místa, v nynější podobě ovšem teprv za dob Bramanteových zbudovaného, svržení jsou totiž mnichové dolů od Saracenů roku 884, když tito kláštera se zmocnili. A rájem pozemským jest ta přetěšená krajina, po které oko odtud se rozhlíží. — Poutník spatřuje celý dlouhý řetěz pohoří volskerského, vrchy u Gaëty a též malý kus modře zářícího moře, pod tím v daleké požehnané rovině Lirisem svažované množství míst slavného jména: Aquino v krajině hernikerské, rodné město Juvenala a sv. Tomáše, Pontecorvo, druhdy Bernadottovi za knížectví udělené, Rocca d' Evandro, připomínající na staro-římskou pověst, Ceprano, S. Andrea a trosky starého kláštera Piumarole, od svat. Scholastiky založeného a obývaného, který jen dvakráte do roka opouštěla, aby se s bratrem setkala. Na místě, kde se to stávalo, stojí malá ji zasvěcená kaple.

Za téhož účastenství a možno-li s větší oslavou konána pak druhá slavnost o svátcích Svatodušních, na které pozváni jsou opatové benediktinského a přízněných řádů z celého světa, aby opatovi na Monte-Cassino blahopřáli a radili se o záležitostech řádu.

Byla-li v předcházejícím líčena slavnost více národní, budiž při této druhé slavnosti obšírněji vyličena stránka liturgická.

V sobotu odpoledne bylo slavné uvítání papežského legáta kardinála Pitra O. S. B. Byl od svatého Otce co zástupce jeho vyslán ku slavnosti, aby předsedal a obnovenou svatyni zakladatele řádu posvětil. Arciopat šel mu vstříc až do S. Germano a doprovázel jej vzhůru; na konci sestý si však pospíšil, aby pontifikální oděv obléci a kardinála u vchodu kláštera vedle ritu pontifikálního uvítati mohl. Oděv J. Eminence skládal se z Cappa magna a kapuce, nad tím červený klobouk kardinálský. Arciopata obklopovali všichni cizí opatové a mniši, pak mniši kláštera a chovanci semináře na Monte-Cassino. Arciopat uvítal příchozího vzletnou řečí latinskou a vedl jej za zvuků „Ecce sacerdos magnus“ do

basiliky, kde uvítání známým krásným způsobem Církve se skončilo, načež celé shromáždění doprovázelo J. Em. kardinála do jeho komnat.

Z církevních hodnostářů bylo přítomno: 4 arcibiskupové, 3 biskupové, 38 opatů se 60 mnichy, mezi nimiž 5 opatů trapistů, 3 opatové cisterciatští v rouchu bílém, 2 Silvestriáné vousatí v rouchu tmavomodrém a Olivetané v oděvu bílém. Byli následující: Em. Domin. Pitra O. S. B. Card.; Dusmet O. S. B., Archiep. Catan.; Celestia O. S. B., Archiepis. Panormit.; Langénieux, Archiep. Rhemensis; Sanfelice O. S. B., Archiep. Neap.; Clifford, Episc. Cliftoniensis, Anglia; Reynold, Episc. Adelaidens. Australia; Seidenbusch O. S. B., Ep. Haliens. i. p. vic. ap. v Minnesota; Lancia O. S. B., Ep. Philadelphiensis i. p. Suffrag. z Palermo; Schiaffino O. S. B. Ep. Nyss. i. p. opat generální Olivetanů; Gialdini, Ep. Diocelsis i. p. Coadj. Ep. Politiani, Etruria. — Opatové: Nicol d'Orgemont, arciopat z M.-Cas.; Cesare, opat z Mon.-Vergine; Zelli, opat z S. Paul v Římě; Morcaldi, opat z Cava; Cornelj, gen. opat Sylvestriánů; Testa, gen. opat Congr. v Subiaco; Orsini, gen. opat Vallisumbrosanů; Bonifaz Wimmer, opat ze Se. Vincent, Pennsylv., praes. amer. congr. cassinské; Maurus Wolter, Abbs. S. Mart. de Beuron et B. M. V. de Monteserrato-Emaus; Wuyts, gen. vrchní trapistů; Mutzl, opat ze Scheieru, praes. bavor. kongreg.; Cataldy, Pontificis Cerem. Praefectus; — Opatové: Frisari, Pescetelli, Tosti, Anderson, Williger; opat z Engelbergu ve Švýcařích; Dominicus Hoenigl, opat z Seitenstettenu, Zenetti od sv. Boniface z Mnichova; Gusenbauer, opat z Göttweigu; opat Sylvestriánů Leo Cingolani z Ceylonu; Edelbrock, opat ze S. Ludwig na jezeře, Minnesota; Königsberger, opat z Michelbeuren, Solnohrad; Wolf, opat z S. Benedict z Atschison, Kansas; Romuald Horner, opat od S. Petra, Solnohrad; Placidus Wolter, opat z S. Benedict v Maredsous, Belgie; Sweeney, gen. prok. angl. kong; Duha, gen. prok. Mechitaristů. — Zástupcové z Rakouska a Německa: Kremsmünster, Muri-Gries, S. Martin v Uhrích, Broumov, Rajhrad, Mariaberg, Altenburg, Einsiedeln, Metty.

Rakousko, Německo, Francouzsko, Anglie, Skotsko, Španělsko, Portugalsko, Přední Indie (Ceylon), Austrálie a Amerika měly zde své zástupce. Ostatek dne věnovali hosté zhlédnutí arcikláštera, jeho památností a věže, v níž zakladatel žil a řeholi sepsal.

Na Boží hod počalo časné z rána o 3½ h. slavné officium Matut. a Laudes, které trvalo až přes 6. hodinu. Bylo spravedlivé, aby řád, který za hlavní úkol svůj chválu Boží uznává, o tak veliké slavnosti povinnosti své s nej-

větší oslavou, nádherou a krásou zadostučinil. Proto církevní officia za těchto dnů nejvíce a nejlepšího času vyžadovala. Zbytku užilo se k četným poradám opatů v záležitostech řádu.

O 9. hodině sloužil kardinál mši pontifikální; assistujícím jáhnem byl opat z Maredsous v Belgii, bratr opata emausského, a opat z Atchison v Americe; presbyter assist. jeden opat ze Španěl, diac. a subdiac. prior novězřízeného kláštera ve Skotsku a prior z Portugal. Svaté obřady řízeny jsou dvěma ceremoniáři, které papež zejména ku slavnosti vyslal. Po obou stranách hlavního oltáře pod kuplí basiliky stojícího zřízeny jsou 2 tribuny po dvou řadách, pro biskupy a opaty, kteří v rouchu pontifikálním výkonu assistovali, Zanimi bylo místo pro priory. Zpíval se pouze chorál a to od mnichů opatství s žáky semináře. Varhany zněly vážněji, než ve Vlaších obyčejem bývá, v duchu přísně církevním; hrál mnich beuronský. Po evangelium kázal opat kláštera sv. Pavla v Římě od hlavního oltáře, sedě na faldistorium. Účastenství lidu bylo neslychané a s podivením viděli cizí hosté mnohé dojemné tahy vlašské zbožnosti. Většinou s největším sebezapřením bylo možno zůstat na temenu vrchu dnem a nocí. Chudý klášter činil co mohl. — Otevřel své chodby křížové a druhé jindy klausurou uzavřené místnosti, aby poutníkům mohl poskytnouti noclehu. O polednách vařila se v obrovských kotlích rejže; k nasycení však tolika set bylo by bývalo třeba dřívějších prostředků kláštera před několika lety Piemontěsy oloupeného. Ku konci zpívané mše valil se nesmírný proud lidu ven ze vrat chrámových na oba dvory a do arkád kolemběžících. Po skončené mši sv. objevil se kníže církevní na vysoké loggii před basilikou, aby udělil papežské požehnání. U nohou množství klefci, za tím jižní krajina vlašská okouzlující krásy, nejvýše kardinál obklopen věncem církevních hodnostářů v bohatém ornátě, v pozadí čestná assistence. — S trůnu tam připraveného silným, zvučným hlasem žehnal kardinál zástupům.

Celá slavnost vyžadovala mnoho času. Okolo 2. hod. dostali se účastníci k obědu. O 4. hodině měl kardinál slavné nešpory. O 5. hod. zpívalo se Completorium. V čase prázdném radili se shromáždění opatové o adrese na sv. Otce, který telegraficky vzkázal jim své požehnání. Sepisání svěřeno bylo opatu Emausskému a druhého dne se podísovala.

V pondělí Svatodušní sloužil mši sv. a nešpory arcibiskup z Palermo za assistence kardinála. Po evangelium vstoupil k oltáři biskup Nissenský, mnich olivetánský a držel ohnivou, úchvatnou řeč ku shromáždění o

zásadách a potřebách svatého řádu v době přítomné.

Zvláštní zmínky zasluhuje zpívaná mše, kterou mniši basilianští z Grotta Ferrata ráno o 7. hodině sloužili. Jest to hluboce zbožný skutek připomínající na nejkrásnější doby, jež ctihodný arciklášter zažil. Bylo to za času císaře Ottona III., co Monte - Cassino se silou novou počalo povstávati ze zřícenin, když svat. opat Nilus, který se svým svatým přítelem Bartolomějem, oba Řekové přistěhovavši se, spravoval velký počet žáků podle řehole sv. Basilie a na sv. horu s 60 mnichy vstoupil, aby arcipata zbratřeného řádu navštívil. Slavili officium a sv. tajemství vedle svého řádu a byli přítomni latinské bohoslužbě. Potom přisednul Basil k benediktinům k společné rozmluvě a pod večer navrátil se s průvodci nazpět do svého kláštera.

Řecká zpívaná mše sv. mnichů basilianských byla divadlem velezajímavým. Celebrant byl oděn širokou, řasnatou kasulí modré barvy se zlatými hvězdami; jemně modelovaný, bledý obličej černým voussem zarostlý; k tomu ušlechtilý pohyb rozmanitých obřadů. Jáhen a podjáhen měli dlouhé taláry ze stříbrného brokátu; stola visela svrchu od levého ramena až na zem; konec položili po čtení do knihy, aby ji mohli nahoře celebrantovi rychle zase otevřenou k políbení dáti. Také oba thuriferáři a oba ceriferáři byli oděni dlouhými, řasnatými tunikami. Jak známo nejsou Orientalové na barvu žádným liturgickým předpisem vázáni; paramenty jejich mají tedy různé, živé barvy, což při rozmanitosti obřadů divadlo zajímavé poskytuje. Sbor tvoří opat s několika mnichy podporován dvěma hochy. Nápěvy jsou orientální a proto occidentálu ne tak rychle přístupné; mnohá Kyrie zdála se býti podobná ba stejná s Kyrie, jako se při naší mši sv. v dny feriální zpívá. Zpěvy ostatně mají starý antifonární způsob, vedle něhož Cantor předzpěvuje a chor svou antifonu doplňuje. Nápadnými zejména byly různé akce podjáhna a jáhna, z nichž poslednímu zvlášť mnoho jest zpívání. Krásné „Ita missa est“ připomíná bohatým nápěvem na druhdy důležitý poměr jáhna ku knězi a lidu.

Po pontifikálních nešporách následovalo zapečetění svat. ostatků, které příštího dne měly uloženy býti do oltářů svatyně ve věži; pečeti kardinál a arcibiskupové, každý ostatky pro oltář, který měl světit a vyhotovovali k nim listiny. Kolem 8. hodiny skončilo se jednání. Následovalo Completorium a pak dopráno si věru potřebného oddechu.

V úterý z rána o 7½ h. počalo svěcení věže za kostel kardinálem za assistence všech prelátů. Velkolepý zejména byl průvod ze

svatyně vzhůru skrze dvory ku kostelu ku přenašení sv. ostatků a pak processí s nimi do nového kostela. Kdo jednou v pontifikálu četl vznešený ten úkon, tomu již z paměti nikdy nezmiří bohatství velkých myšlének, jakých tam Církev uložila. Po vysvěcení kostela následovalo svěcení sedmi oltářů v rozličných místnostech vystavěných. Kardinál světil oltář hlavní, arcibiskupové z Catania, Palermo, Neapole, světící biskup z Neapole a Nissy, jakož i arcipat světili ostatní oltáře. Pro pokročilost času muselo upustiti se od zamýšlené pontifikální mše u hlavního oltáře. Za to sloužilo 7 opatů u všech oltářů tiché mše svaté, opat Emausský u hlavního oltáře. Konečně otevřely se prostory lidu čekajícímu, který skutečným útokem sem se vyhrnul.

O 3. hodině modleny jsou Vesperae a Compl. ve svatyni, která zvláštním způsobem umělecké ozdoby tak mocně k modlitbě vzbuzuje. Mimoliturgickou pobožností k svatému Benediktu skončil se den; byla oslavena velikým processím, v němž nesena jest velká relikvie sv. otce řeholního arciklášteřa nedávno teprv darovaná.

Ve středu měl arcibiskup neapolský za zemřelé členy řádu slavné Requiem, načež hosté poznenáhla s klášteřem se loučili, aby v málo dnech v Římě opět se shledali; neboť sv. Otec chtěl všem opatům společné slyšení uděliti. Šťěstí toho dostalo se jim v sobotu týžhodne Svatodušního.

* * *

Takové bylo jubileum světového řádu. Celý katolický svět s benediktíny se radoval a slavil s nimi světovou slavnost. Vypravovatel rovněž. A proto že ještě nebylo možno

slavit je v arcipatství na Monte-Cassino, slavil je se zbožnými mnichy v Emausích. Na hlavní slavnost z rána si tam došel a v pozdní večer se vracel. Slavil duchovní hody s rodinou milovanou. Vykázali mu stallum ve středu svém. Byla to slavnost velkolepá a dojemná. Mše pontifikální, kterou sloužil nejdp. opat strahovský, oslavena byla chorálem, tím zbožným chorálem benediktinským. Podobné byly i ostatní hodinky. Nával lidu byl ohromný a zbožnost jeho příkladná a dojemná. Hlavní oltář a chor mnišský byl illuminován sterými svícemi. Po odpoledním nadšeném kázání otce převora a po kompletáři byl průvod s nejsvětější svátostí z kostela křížovou chodbou klášterní rovněž slavnostně osvětlenou za zpěvu litaní loretánských. Dva mnichové předzpěvovali invokace, mnichové ostatní a lid veškeren odpovídali: „Ora pro nobis!“ Znělo to tisícerymi ústy po chodbách klášterních; a ozvěna radostně odpovídala: „Ora pro nobis!“

Bylo po slavnosti. Nejsvětější svátost uložila se do svatostánku. Mnichové odešli od oltáře. Ale lidu se z kostela nechtělo. I spustil ty své písně Mariánské, až klenutí kostela se otráasalo. Mnich varhaník mile doprovázel to holdování nebes Královně.

V ten den vyšlo na jevo, že mnich, při jehož professu v Beuronu vypravovatel před lety příkrov držel, když v Beuronu umřel, aby v Emausích oživil, jest cantorem a evičitelem zpěvu. Odtud to duchovní příbuzenství. Nazývá se otcem Ambrožem a jest tedy přirozeným spojencem sv. Cyrilla.

Materiál popisu liturgického o Svatodušné slavnosti na Monte-Cassino čerpán je z listů nejdůstojnějšího opata emausského.

Vydařila se slavnost na Monte-Cassino i v Emausích.

Výtah z výroční zprávy Jednoty pro dostavění hlavního chrámu svatého Víta na hradě Pražském za čas od 1. ledna do 31. prosince 1879. (Dokonč.)

V *kapli svat. Sigmunda* byla hraběcí Černínská krypta otevřena a prozkoumána. Nalezena tam rakev kovová z cínu, příkrasami a postavami bohatě ozdobená, mimo to druhá rakev z mědi a některé zbytky rakví dřevěných. V rakvi cínové našly se kosti z několika mrtvol, kteréž vesměs byly balsamovány. V sousední kryptě Vratislavské nalezeny rakev kovové; v kapli rodu Vřesoviců

z Vřesovce dvě rakve, z nichž jedna cínová druhá z tvrdého dříví, nalezeny v nich dvě mrtvoly a sice mužská a ženská i se šatstvem dosti dobře zachovalé. Krypty přeloženy jsou do osy postranního vchodu a novými deskami mramorovými přikryty; do těchto desk budou vryta jména oněch rodů, jimž náležejí; staré pak desky hrobové budou po levé straně kaple pod oknem do zdi zasazeny. — Při

proskoumání zmíněných hrobek objevilo se, že zeď spojovací uprostřed kaple svat. Sigmundské a sice směrem ku hlavní zdi jakož i směrem k pilířům lodi pobočné byla rozpuštěna; z té příčiny se zdivo odkrylo a cementovou maltou vyplnilo.

Ješto prostřední oblouk *jižního průčelí* se má teď otevřít, vyklizena jest kaple nejvyšší. Trojice a také slavný *obraz mosaikový* r. 1370 k rozkazu císaře Karla IV. zhotovený byl důkladně prohlédnut, aby se posoudilo, zdaž možno jej zachovati. Při té příležitosti bylo zkouškami podniknutými obroušením nejspodnější části téhož obrazu zjištěno, že oslepnutí mosaiky nepochází od nátěru fermežového, jak se dříve za to mělo, nýbrž že oxydací skloviny vzniklo. Nejvíce utrpěla sklovina bílá, méně červená, barvy zelené zůstaly úplně nedotčuté. Anž oxydacie nesáhá hlouběji než asi v mohutnosti jednoho archu papírového, mohlo by se arci ubroušení zvětralých částí pokládati za nejvhodnější prostředek k obnovení téhož obrazu; avšak shledalo se také, že plocha mosaiková na četných místech ode zdi odprýskala a z té příčiny již r. 1836, když k rozkazu nejvyššího purkrabě pana hraběte Chotka stal se pokus obnovy tohoto obrazu, oprýskané části pomocí hřebů s velkými plochými hlavicemi upevněny býti musely. Ze všeho vysvitá, že nebude možno, tuto na 500 let starou práci mosaikovou na delší dobu v nynějším stavu udržeti.

Ředitelstvo dalo p. fotografem Jindřichem Eckertem zhotoviti fotografii téhož obrazu a ustanovilo se na tom, požádati odborné znalce prací mosaikových za dobrozdání. Příležitost uslyšeti takovýto úsudek naskytla se loňského roku, když právě ředitel mosaikové továrny Compagnia Venezia Murano Prahou cestoval; prohlédnuv obraz na chrámě svato-Vítském vyslovil se v ten rozum, že obraz ten či vlastně památku jeho lze pouze tím způsobem zachovati, když by celý obraz byl znovu zhotoven; výlohy za takovou práci páchil týž znalec na 40.000 fr. Budiž dovoleno za příčinou souvislosti zde také hned uvéstí dobrozdání, které podal ředitel mosaikové dílny p. Alberta Neuhausra v Innomosti, pan Luigi Solerti v dubnu 1880 o témž obraze. Týž zjistil, že obraz byl několikrát opraven a že z práce původní zbyla jen ta částka, jejížto stucco záleží pouze z vápna a cihlové moučky; kdežto částky později obnovené byly jenom vápnem a hrubým pískem aneb jen skrovnou částkou prachu mramorového upevňovány, za kteroužto příčinou se mosaiky zase ode zdi odlouply a nyní se velice viklají. I tento znalec za to má, že pasty osleply obzvláště za příčinou zvětrání skla, které hlavní

část jejich tvoří; mimo to k oslepnutí pomáhala i ta okolnost, že v pastách oněch drasla se nenalezalo v patřičném poměru ke kyslíkům kovovým.

S tím se úplně shoduje úkaz, že takové pasty, jichž barvy k sytému zbarvení mnoho kovových kyslíčků potřebují, žádného rozkladu neutrpěly, kdežto bílé a červené kaménky, v nichž jen málo kyslíčkův obsaženo, pak zlaté pasty, kteréž pouze pokryté jsou bílým sklem, téměř bez výjimky zkáze podlehly.

Požáru by záhubný ten účinek jen v tom případě připsati se mohl, kdyby žár několik dní byl potrvál, což předpokládati nelze. Neboť jen tenkrát, když sklo byť zcela dobře složené po několik dní vydáno jest žáru velmi značnému, utvoří se od vnější mdlá kůra, která se vždy dále a do vnitř rozšiřuje a poznenáhla celý kus skla proměňuje způsobem, jež lučeb. remeurnickým porcelánem nazývají.

Kůru tuto prostředky lučebnými odstraniti prohlásil právě jmenovaný znalec za věc nemožnou; v cestě mechanické bylo by možné obroušení jednotlivých kamének, nikoli však celého obrazu mosaikového. Tudíž i tento odborný znalec chová přesvědčení, že má-li památka tohoto pro dějiny umění na všecken způsob vzácného díla uměleckého se zachovati, celý obraz by úplně znovu musel býti zhotoven. Výlohy na ten účel potřebné páchí firma Neuhausrovská asi na 12.000 zl. r. m. Odborný znalec spolu učinil návrh, jakých prostředků by slušelo užití na ten účel, aby se zjednálo věrné vyobrazení tohoto díla, by se pak mosaika co možná nejvěrněji dle starého rázu svého obnoviti mohla.

Jelikož obraz mosaikový tuze pevně ve zdi nevězí a jest se obávati, že ještě další částky jeho vypadnou, navrhuje odborný znalec, aby celý obraz byl sundán a ty části, které jsou dosud lépe zachovalé, aby do pevných dřevěných neb kovových rámců byly zasazeny, by se tím způsobem alespoň několik větších zlomků mosaiky zachovalo, což by se dle pravidel zkušeností osvědčených provedlo. Budeť tedy péči ředitelstva, aby v té příčině co nejdříve rozhodnutí své učinilo.

Následující zpráva o nalezení ostatků sv. Vojtěcha „Method“ již dříve obsírně přinesl.

V r. 1879 věnovány jsou jednotě následující značnější *dary a odkazy*: J. Jasnost kníže Jan Adolf ze Schwarzenbergů daroval 300 zl., pan hrabě František z Thunů-Hohensteinů 200 zl., p. J. Zeman, statkář v Šlapanicích na Moravě 50 zl., pí. Johanna Moravcová v den úmrtí manžela jejího 100 zl.

Odkazy jednotě zanechali p. F. Fragner, v Plzni 50 zlat., pan Jan Jančura, farář na

odpočinku v Hořicích 1000 zl., paní Marie Schmidová v Praze 100 zl.; z členův jednoty zanechali odkazy pan Ferd. Urban, majitel domu v Praze 200 zl., pan Karel Růžička, arciděkan v Plzni 500 zl., p. Michal Zeyer, mistr tesařský v Praze 50 zl., paní Johanna svob. paní Vražďová z Kunwaldu 100 zlat., pan Jan Koterz, kupec v Praze 1000 zlat., paní Alžběta Skálová v Praze 100 zl. a pan Josef Natali v Praze 50 zl. V loňském roce byl také vyplacen jednotě sv. Vítské odkaz po zesnulém p. proboštu svat.-Vítském dr. M. Tomkovi v obnosu 5000 zl. i s úroky od 11. července 1871 v obnosu 1825 zl. 69 kr.

Jelikož nyní jednota se zvýšenou pílí ve stavbě pokračovati zamýšlí, bude to zajisté pp. jednatelům vítanou příležitostí, aby s obvyklým zápallem poznovu se díla horlivě chopili, by ony mezery, jež neuprosná smrt každoročně mezi členstvem působí, opět byly vyplněny; pp. jednatelé buďtež při tom povzbuzováni příznivým výsledkem, jakýmž činnost jejich až dosavad byla korunována, jelikož jí z většího dílu za zdar vznešeného úkolu jednoty sv. Vítské děkovati sluší.

Úhrn příjmů 148 629 zl. 90 kr. Úhrn výdajů 28648 zlat. 33½ kr. Zbývá koncem r. 1879 119981 zl. 56½ kr.

Domácí zprávy.

Pozemek kostela Smíchovského. Pozemek, na němž bude chrám postaven, má v dějinách veliký význam. Před časy nalezala se na místě, kde se nachází nyní Portheimova zahrada, prastará Mariánská zahrada (hortus mariensis) při klášteře karthusiánském. Klášter karthusiánský byl založen r. 1341 králem Janem Lucemburským, a sice byl to svého času jediný klášter toho řádu v Čechách, za to však bohatý. Zahrada na Smíchově při klášteře nazývala se Mariánská. Kolem ní nedaleko nynější ulice Karthusiánské vedla cesta do Karlova Týna. V bouřích husitských doznali ctihodní mnichové karthusiánští velikých pronásledování. Surový lid, roznícený náboženskými hádkami a spory, učinil den po smrti krále Václava IV. na hradě v Kundratích (16. srpna 1419) zbouření a ve své fanatické zběsilosti vrhl se též na klášter, jež spustošil, vypálil a později srovnal se zemí. Ctihodní mnichové byli pochyťáni a za divokého jásání a zpěvu vedeni na staroměstské náměstí. Průvod bral se bývalou karthusiánskou branou (nyní ujezdskou) přes Malou stranu a zastavil se teprv u Karlova mostu, jež byl zavřen. Chátra bouřící a povykující byla tak rozvzteklena, že hodlala svrhnutí všechny mnichy s mostu do Vltavy. Konečně však podařilo se jednotlivcům rozvášlivějším je upokojiti. Mnichové byli dovezeni na staroměstské náměstí a později odvezeni přes Kolín do kláštera sedleckého. Zahrada, kdež vystaven bude nyní chrám smíchovský, jest tedy

místem, kde vznik svůj vzaly bouřlivé války husitské. Tehdejší tamní chrám P., zasvěcený Marii Panně, byl jeden z nejkrásnějších chrámů gotických oné doby, stal se však též obětí tehdejších vše ničících válek. Pozemků klášterních zmocnili se jiní mužové a obdrželi je od krále Sigmunda za půjčky peněz, jichž neměl nikdy dost, v zástavu. Průběhem doby stal se majetníkem jisté části statků těch rytíř Jan Smihovský, bezpochyby původce osady, jež po něm byla nazvána Smíchovem. Pozemky bezprostředně přiléhající k bývalé budově klášterní rozkoupily jednotlivé bohatší rodiny pražské. Po válce 30leté, a sice dva roky po míru westfálském, skupily některé rodiny šlechtické od potomků P. Michny z Vacinova největší část pozemků těch, jež toho času z úrodných zahrad, vinic a rolí se proměnily v pustá pastviště a vystavěly si tam paláce. Tak na př. byly tam paláce hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberku, hraběte Buquoy a pána z Jindřichova Hradce. Hrabě Slavata měl severní a hrabě Buquoy jižní část bývalé mariánské zahrady. Později byly části ty zase mezi dva majitele rozděleny a ti dali tam vystavěti továrny na potiskování kartounů. (Porges a Příbram.) Zahrada Buquoyova byla ještě na začátku tohoto století věnována veřejnému pohodlí a zábavě a nyní konečně zakoupena část její, aby se tam vystavěl důstojný chrám skvětajícího průmyslného města Smíchova.

Z Akademie křesťanské.

Dar. Její Veličenství císařovna Maria Anna darovala Akademii křesťanské 100 zlatých r. č.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc červenec.

Adresa. Ředitelstvo zaslalo adresu nejdůst. panu opatovi Dr. J. Rotterovi k 50letému jubileu

kněžskému. Pán Bůh račiž zachovati ve zdraví na dlouhá léta!

1. Vyřizené záležitosti.

Hlavní gotický oltář a polychromie kostela v Ledči, dle nákrešů architekta J. Mockra. Popis bude následovati. Objednal vdp. kanovník a vikář Ant. Štika, děkan v Ledči.

Oltářní obrazy: Panny Marie Růžencové a Srdce Pána Ježíše. Objednal veldp. Jan Micha, arciděkan v Pustoměři u Výškova.

Kalich jubilejní pro nejdp. opata J. Rottera. Věnován a objednan od členů svat. Benedikta zároveň s jubilejním křížem. Jest nejskvostnější z kalichů, které za času trvání svého Akademie křesťanská až dosud dodala. Ku žádosti důstoj. pp. objednavatelů jest vyveden slohem renaissancem. Na kuppě jsou poprsí sv. Benedikta, sv. Vojtěcha, sv. Ignáce a sv. Jana Nepom. v emailu; na podníží symboly těchže světců. Vše zarmováváno jest bohatými ornamenty práce tepané a zde i onde drahokamy posázeno. Nákrešy vyvedl a práci řídil architekt A. V. Barvitijs. Důstoj. objednavatelé vyjevili odboru uměleckému písemně úplnou svou spokojenost.

Kalich, ciborium, monstrance, lampu a j.: pro vys. ur. pí. hraběnkou Zofii Wodzickou v Krakově.

Stříbrný gotický kalich: pro vdp. Václ. Horáka, čestného kanovníka a děkana v Hostinném.

Kalich s okrasami: pro vdp. Jana Ječmena, děkana v Budyni n. Ohří.

Drobné práce kovové: pozlacení kalicha: pro dp. Vojt. Geberta, faráře v Chotěšově; — *monstrance:* pro dp. Fab. Hocha, faráře v Pyrovicích; — *patenka k nemocným:* pro vdp. Fr. Havlíčka, děkana v Nepomyšli, dp. Václ. Wächtera, faráře v Podbořanech, vp. Mart. Pachla, faráře ve Vejprnicích a veldp. Aug. Klinderta, děkana ve Friedlandu; — *nádobky na svaté oleje: jedna stříbrná* pro vdp. Aug. Klinderta, děkana ve Friedlandu; — *jednotlivá a tři nádobky na sv. oleje:* pro důstoj. Mart. Pachla, faráře ve Vejprnicích; — *ostenorium:* pro důstoj. Jana Müllera, faráře v Dolním Gruntu; — *mešní konvičku:* pro blp. A. V. Barvitijs, architekta v Praze a *tři páry:* pro Fr. Porazila, kapl. v Hrozném Lhotě na Moravě; — *kaditelnice, kropáček a nádobky na umývání prstů:* pro dp. M. Pachla, faráře ve Vejprnicích; — *nádobky na umývání prstů:* pro vp. Frant. Porazila, kaplana v Hrozném Lhotě na Moravě; — *křížek:* pro dp. Jana Sporera, faráře v Neukirchenu; — *velké Tělo Páně:* pro důstoj. Ant. Lugeru, děkana v Nové Cerekvici.

Paramenty. Kasule červená: pro dp. Josefa Skálu, far. v Zabrzdovicích; — *červená a bílá kasule:* pro vp. Fr. Michlera, kaplana v Chrástavě; — *červená:* pro dp. Š. Resslera, faráře v Raspenavě;

— *bílá:* pro vys. ur. pana barona Zessnera v Dobručanech; — *fialová:* pro dp. Mich. Hornsteina, faráře v Otíně; — *červená a bílá:* pro důstoj. Jana Müllera, faráře v Dol. Gruntu; — *vyšívaná stola:* pro bp. Tomáše Feiferka v Praze a pro ctihodný klášter ursulinský v Česk. Skalici; — *bursy k nemocným, tři:* pro ctih. klášter ursulinský v Česk. Skalici; — *jedna:* pro vp. Frant. Porazila, kaplana v Hrozném Lhotě na Moravě; — *jedna:* pro veldp. Fr. Havlíčka, děkana v Nepomyšli; — *korouhve i s kříži:* pro farní kostel ve Vel. Hlasivci; — *dvě stušky zlatem vyšívané ku praporu:* pro blp. Dr. Fr. Lohara, advokáta v Jičíně; — *záslony ku kazatelně:* pro blp. Scheiwla, akad. malíře v Praze.

Kostelní prádlo: rocheta: pro dp. Josefa Sychrovského v Něm. Prusnici; — *korporalia, purifikatoria a rochetky pro ministranty:* pro veldp. Havlíčka, děkana v Nepomyšli.

2. Nová objednání.

Oltářní obrazy: Svat. Stanislava: dp. Josef Hückel, farář v Heinzendorfu; — *oltářní obraz:* dp. F. Hala, koop. v Dubicku; — *obraz sv. Jana Křt.:* dp. Ign. Wagenknecht, far. v Chotěborkách; — *obraz svat. Ottilie:* důstoj. Vojtěch Hauptmann, farář v Doupově.

Ciborium: dp. Vojtěch Gebert, farář v Chotěšově.

Kalich: dp. A. Rössler, farář v Buškovicích.

Drobné práce kovové: tři nádobky na svat. oleje, patenku k nemocným a nádobku k mytí prstů: dp. A. Rössler, far. v Buškovicích; — *12 svícenů:* dp. Vojtěch Gebert, farář v Chotěšově.

Paramenty: Černou kasuli s vyšív. křížem: vys. urozená pí. hraběnka Nostitzová v Praze; — *bílou sváteční kasuli a pláštík na ciborium:* dp. Vojt. Gebert, farář v Chotěšově; — *bohatě zlatem a hedvábím vyšívanou stolu a bursu k nemocným:* vp. Aug. Plaček, kaplan v Kroměříži.

Rozličné: Přelití 500 kilo těžkého zvonu v Libštatu, slavný patronátní úřad v Dřevnicích; — *harmonický zvonek:* blp. Václ. Flossmaun, pekař v Kladruzech; — *pultík pod mešní knihu:* J. M. nejdůst. pan biskup litoměřický Dr. Ant. Friind a ctih. klášter ursulinský v České Skalici.

3. Rozpočty.

Na stříbrnou monstranci: vdp. Mat. Peter, děkan v Sušicích; — *na zvonek u sákrstie:* blp. A. Bittner, purkmistr v Polné; — *na slavnostní kasuli:* vp. Aug. Plaček, kaplan v Kroměříži; — *na 6 komží a rochetek pro ministranty a na šest korporalií:* sl. patronátní úřad v Horní Polici.

Lehner.

Literatura.

Nebeský lékař Kristus Ježíš v svém obraze zázračněm v kostele děkanském v Chrudími od 5. dubna 1876 k veřejnému uctění vystavený, co zvláštní Spomocník v těžkostech k němu se utíkajících. Za příležitosti 200 a 167leté památky moru l. P. 1680 pak 1713 všeobecně zrušivšího věnuje tuto knížku na základě historických pramenů zpracovanou všem věřícím *Jan Svoboda*, děkan kolínský, rodák chrudimský l. P. 1880. V Kolíně n. L. Knihotiskárna Pak a Nedvídek. Nákladem vlastním.

Titul tento nese objemná kniha v bohatě úpravě, kteráž právě vydána byla. Jest to zpracované, novými doklady a památkami historickými doplněné a četnými ilustracemi ozdobené nové vydání spisu, kterýž pod tímž titulem l. P. 1735 v Hradci Králové vyšel u Václava Tybela. Knížka tato sepsána jest od vysoce učeného pana Václ. Balt. Petržilky, filosofie a medicíny doktora, rodáka chrudimského. Bylať arcibiskupskou konsistoří pražskou dne 7. června 1735 schválena a se schválením konsistoře vydána po druhé l. P. 1764,

avšak v překladu německém. O II. toto vydání staral se tehdejší magistrát chrudimský, v jehož čele stál primátor Karel Choczenský. Od doby, kdy „Nebesky lékař“ v jazyku českém vydán, již tedy uplynulo 145 let. Nové nynější vydání obzvláště skvostné a nákladné jest skutek zbožnosti a čin velezáslužný vdp. děkana kolínského Jos. Svobody, rodáka chrudimského. Sebrána tu poznovu všechna tradice a všechny historické památky o původu a osudech obrazu sv. Salvatora v Chrudimí. — Dále připojeny jsou následující články: Památky historické, jež královský Kolín r. 1878 tak okázale dne 23., 24., 25. a 26. srpna oslavoval. — Děkanové král města Kolína od r. 1360—1880 a nahodilě při tom události. — Znamenité historické události Chrudimí se týkající, jimž r. 1880 zvláštní pozornost věnovati přísluší. — Jakým způsobem chce král. Kolín tyto dvoustoleté znamenitosti chrudimské oslaviti, atd. Do textu vloženo těchto devět pamětních obrazů: Zázračný obraz svat. Salvatora, dle fotografie z r. 1873, Chrudim v 16. století, Chrudim v 18. věku, děkanský chrám v Chrudimí jak do r. 1880 architektem a konservátorem kraje chrudimského, p. Fr. Smoranzem, byl opraven a proveden, pravá podoba slavného děkana chrudimského Samuela Hataše, památný stůl, na kterémž r. 1618 o sv. obraz dva Švédové hráli v kostky, napodobení obrazu v chrudimské sakristii nade dveřmi visícího a r. 1681 od Sletinanských darovaného, chrám kolínský a posléz vnitřní úprava kostnice v Kolíně.

Jan Vachů, dobrodinec chudých Čáslavanů, † 1579. Kšaft a životopis vypisuje *Klim. Čermák*, učitel a letopisec města Čáslavy. — Spisek 24 str. čítající vydalo obecní zastupitelstvo králov. města Čáslavě ku oslavě památky dobročinného Jana Vachova roku třístaletého po jeho úmrtí. Spisovatel přičinil ku kšaftu jádrné psanému, z něhož čtenář ledačemu se přičuže, stručný životopis. „Vmyslíme-li se do doby, vidíme starého Vachova přebíratí listy některé náboženské knihy v světnici okrášlené po stěnách zbraněmi, z mšísku leskně se cínové nádoby, chloubá to hospodyně, z jarmárky vyhlédá slušná knihovna“, jejíž seznam kšaft vypočítává. Jan Vachů byl též horlivým a příkladným literátem, který může býti vzorem krajanům čáslavským nyní žijícím při zřizování

zamýšlené Jednoty Cyrillské. Jako tehdež vzdělání nejvážnější občané a učitelové společně zpěv kostelní pilně pěstovali, jest nadíti se, že po příkladu slavném předkův také nynější pokolení učiní. Čech poctivý se nikdy neodrodí. A sluší-li velebiti Jana Pečenku, že roku 1843 za kaplanování svého s náhrobníkem v kostele obnovil památku šlechtetného dobrodince chudých Čáslavanů, dlužno chváliti spisovatele, že vylíčením obrazu ukázal příklad následování hodný. Učme se ctnostem od poctivých předků! Jako v Čáslavě, at i v jiných městech českých se děje. — Oslavující památku předků oslavuje národ i sebe.

„Les arts à la Cour des Papes pendant les XV. et XVI. siècles.“ V Paříži u E. Thorna. Díl II. Dílo založené na bezprostředním studiu pramenů s velikou pilí pracuje bibliotekář pařížského ústavu „Ecole nationale des beaux arts“ *Eugène Müntz*. Druhý díl právě vydaný jedná skoro výhradně o pontifikátu Pavla II., který následkem zkoumání pilného badatele objevuje se ve světle zcela jiném, než dosud bývalo. Známý jsou totiž četné útoky, kterými bývalo na papeže dotíráno, jako by byl býval rozhořčeným nepřitelem renaissance. Pilná úvaha listin Müntzem právě snešených poučuje nás o pravém opaku veškerých těch vyčitek. Pavel II. byl horlivým pěstitelem krásného umění, jakož i skutečného studia. Spisovateli poštětilo se totiž sebrati material od jiných zanedbávaný, zejména z registrů, jakého poskytuje papežská „Tesoreria“, odkud velice vzácné poznámky o otázce na jevo vycházejí. Snadno lze domyslíti se, o jak značném počtu umělců tím způsobem zmínka se činí, z kterých mnozí ponejprv se jmenují, aby jim hned v dějinách uměleckých čestné místo vykázano bylo. Nejvyšším důležitým dokumentem jest inventář musea starožitnického Pavlem II. založeného; zahrnuje větší polovici dílu právě vydaného a výtečně objasňuje se historickým úvodem vypisujícím souvěké sbírky téhož druhu. Velkou část materiálu našel spisovatel v římském archivu státním, pak ale též v tajném archivu vatikánském. Poněvadž dílo za podpory francouzské vlády vychází, lze doufati, že bude též šťastně dokonáno, ačkoli dosud práce as k polovici teprve dospěla. Pontifikát Pavla II. padá, jak známo, do doby od roku 1464 do roku 1471.

Lehner.

M o s a i k a.

Jednota sv.-Štěpánská ve Vídni. Po příkladu pražské jednoty sv.-Vítské zřizuje se nyní spolek ve Vídni, jehož účelem má býti vnitřní obnova chrámu sv.-Štěpánského zevně již restaurovaného. V čelo budoucí jednoty postavil se kard. Kutcher. V provolání dí: „Jelikož k úplnému dokonání obnovy chrámu P. svat.-Štěpánského, která vyžadovati bude asi 150.000 zl., není peněz pohotov, zamýšlím zříditi Jednotu, již za všestranné podpory zajisté se poštěstí dokonati veliké dílo obnovy pomníku historicky a umělecky důležitého a milého všem Rakušanům, zejména pak obyvatelům města sídelního. Jeho Veliceství zřízení Jednoty blahosklonně vzal na vědomost a povolil

jménem svým, J. V. císařovny a korunního prince Rudolfa na pět roků výroční příspěvek 5000 zl. ze soukromé pokladny své. J. cis. Vys. korunní princ Rudolf slíbil ochotně ku prosbě mé, že se ujme protektorátu jednoty, která v brzku do života vstoupí.“

V galerii San Donato stržilo se první 3 dni úhrnem 2,750.000 fr. V řadě kupců zastoupeni byli: car ruský, velkokníže Michal, královna württemberská, Američan Vanderbilt, baron Rothschild a j. Největší ceny dány jsou za mlýn od Hobbemy, za čtyři malby Rembrandtovy, za podobiznu od Halsu zobrazující jeho syna, a za jubileum od Adriana Ostada.

Lehner.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 8.

V Praze, dne 30. srpna 1880.

Ročník VI.

OBSAH: »Zodpovídané otázky archaeologické.« Soubor památností chrámu Páně Roveňského, Platěnického, Ostřetínského, Velinského, Holického a Ředického. — Sloh gotický. (Okna.) — Staré zprávy o farářích Českých: Protivany a Stusyně. — Domácí zprávy: Děkanský chrám Páně v Chrudími. — Knihovna kolegiální kapitoly vyšehradské. — Umělecké a archaeologické přednášky v semináři. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc srpen. — Literatura. — Mosaika.

Zodpovídané „otázky archaeologické“.

Soubor památností

chrámu Páně Roveňského, Platěnického, Ostřetínského, Velinského, Holického, Ředického.

Píše J. Nechvíle, administrátor fary Dašické.

28.

Farní chrám sv. Kateřiny v Rovni.

Roveň, vesnice 1 $\frac{1}{4}$ hod. jižně od Holic, dělí se na *Horní a Dolní Roveň*, obě spolu spojené. V Horní Rovni u prostřed stojí *farní chrám sv. Kateřiny* panny a mučednice, ze všech stran staveními obklopený, s presbyterí k východu obrácený, jednolodový, zbudovaný ve slohu copovém. Dřívější chrám dle libri relationum z r. 1677. byl dřevěný, měl dva kalichy stříbrné, měděnou monstranci, cínovou křtitelnici a školu skantorem (přichází v seznamu pod jménem Rovna sive Valtheri villa). Nynější stavba začala r. 1697. dle farní památní knihy a dokončena jest r. 1699 (dle nápisu nad vchodem: „Anno Domini 1699“). Stavěl jej italský mistr Jan Conaeras bytem v Chrudími. *Hlavní oltář sv. Kateřiny* pořízen byl na místě r. 1874. shořelého r. 1875. sbírkami osadníků, obraz jeho maloval Kyšperský malíř Umlauf, řezbařská část vzata z oltáře starého koutního v chrámu sv. Víta v Praze. Mimo to jsou v tomto chrámu dva oltáře postranní sv. Jana Nep. a P. Marie, ale beze vši znamenitosti, jakož i kazatelna, lavice a varhany. Jediná starobylá památka v tomto kostele jest *cínová křtitelnice*, která má kolem

obruby nápis v literách gothických: „Tato křztitedlnice gest udielana za sprawy knieze Wita Feyfara Letha Panie 1563“, a kolem studnice: „Ecce vox de coelis dicens: tu es filius meus dilectus, in quo mihi complacui!“ a pod tím: „Tato křztitedlnice gest udielana skrze Matiege Konwarze.“ Jiných památek v tom kostele není.

Na *hřbitově* zdi kamennou ohrazeném, na kterém jsou náhrobky novější doby, stojí kamenná čtverhranná *zvonice* s věží báňovitou; v ní visí 3 zvony, velký původně z r. 1581, přelitý 1724 v Bitovanech od zvonaře Pricquey; menší z r. 1682. a třetí bez let přelitý r. 1839. od zvonaře Paula v Hradei Králové.

Blíže kostela stojí *farní dům* r. 1834. postavený beze všech znamenitostí, leč že chová v památní knize na pergamentovém proužku bullu plnomocných odpustků v čas posvěcení chrámu Páně pro kostel Roveňský r. 1524. darovanou. Při chrámu tomto byl zřízen roku 1864. *sbor literátský*. Na návsi jest čtvero kaplí jednoduchých pro slavnost Božího Těla r. 1746. vystavených, pak více křížů bez let, socha krásná sv. Václava z r. 1879. od kameníka pardubického A. Staude vytesaná. Matriky farní od r. 1630.

Chrámu Roveňský býval stále farním,

r. 1350. co takový odstoupen pod jménem Ribna cum filiali (s Komárovem Pam. IX, 748) k biskupství Litomyšlskému. V 16. stol. byli zde kněží pod obojí, v 17. pak evangelický Jonáš Nusellus Horický r. 1620. s manželkou Annou měl dům v Hradci Králové (Švenda Hradec VII 137). V farním archivu Ždánickém nalezl jsem starý rukopis důležitý s názvem: *Příjmy far na panství Pardubském z r. 1615. a 1654.* kde o fáře Roveňské toto jest psáno: „Tu jest fara od starodávna, kterou leta 1615. kněz Matěj Zub Tuntulya Libřícký svěcení arcibiskupského bytně držel, a odtud dosahoval: peněz 1 kopu 26 gr. 1 den. žita i ovsa po 80 str. 3 čtvrt. — Nyní pak tu nadepsanou faru ve svém držení má velebný Páter kvardián kláštera menších bratří sv. Františka v Pardubích nad Labem Antonín Rulíkovský, a odtud dostává: peněz 1 kopu 26 gr. 1 den. žita i ovsa po 77 str. 2 vtl. 2 čtvr. rolí 70 str. luk 1½ jiter. Item každý sedlák po jedné zápleži orné nebo vláčené p. faráři jednou do roka dělají, zahradníci s podruhy po půl dni trávnou kosou sekají, aneb hrabati povinni jsou, p. farář pak, jak to bylo od starodávna, ty nádeníky stravovati má.“ K této fáře patřily nějaký čas také fara Helice do r. 1636, Moravany a Ostřetín do r. 1786 a 1806.

29.

Filiální chrám Páně sv. Jiljí opata v Platěnicích.

Platěnice, ves na silnici Holicko-Moravanské 1½ hod. již. od Holic vzdálená, fara horní Roveň, panství Pardubické. Uprostřed vesnice stojí filiální chrám svat. Jiljí opata, který byl ve 14. století farní a pod jménem Platěnic k biskupství litomyšlskému odstoupený. (Pam. IX, 748.) R. 1677 byl filiálním do Rovně, kostel dřevěný s krásně malovaným stropem a kruchtou, kalich stříbrný 1, zvony tři. (Tamtéž.) V seznamu far panství Pardubického z roku 1615 dí se o tom kostelu: „Víceji kostel filiální ve vsi Platěnicích k té fáře patří, a také desátku žádného odtud nevychází, toliko od každé mši svaté i za oběd z důchodů zádušních 2 kopy miš. se dává, co obyčejně třikráte do roka se stává, a tak přichází 6 kop.“ — Nyní jest ten kostel klenutý, z kamena zbudovaný v slohu copovém. Má jen jediný hlavní oltář sv. Jiljí mistrně malovaný, snad ze starého kostela pocházející. Jiných památek tu není.

Ve průčelí kostela se vchodem spojena jest kamenná zvonice čtverhranná se střechou pyramidovitou, a v ní visí 3 zvony. Největší 7 centů 40 liber má nápis kolem koruny:

„Leta Boziho tisíczeho čtyrsetého devadesátego trzetího ke cztí a chwale Bozi a swat. Gilgi. (Praskl a musel býti roku 1855 propilován.) Prostřední: „Wssichni narodowe welebež Hospodina, chwaltež Pana Boha. Leta Panie 1587. slyt gest ke cztí a chwale Bozi za sprawcu tiechto Wáclawa Wlasaka Wzarceckyho od Eliasse Swobody w Hradci n. L.“ Nejmenší: „Psalm 141. Domine ad te clamo. Propera ad me, percipe vocem meam, cum te invocavero. Anno Domini 1658.“ A doleji: „Letha Panie 1658. tento zwon gest slity ke cztí a chwale Boha wssemohouczího a swat. Gottharda k zadussi Platenického za sprawy urozeného a stateczného Ryt. Gana Hogena ze Stwarzpachu, Hegtmanna Pardubského, P. Gakuba Gesska, Purkrabiho, P. Gana Zehunského, syrotczího, Pana Anton. Rulikowského rzadu bratrzi mensieh kouwentu klasstera blah. Panny Marye miesta Pardubicz nad Labem Quardiana, toho czasu fararze Roveňského. Martinus Schretter me fecit“.

30.

Farní chrám Páně Zvěstování Panny Marie v Ostřetině.

Ostřetín (Hostětín, Oustřetím, Ticzmansdorf, Ticzmani villa v starých listech zvaný), ves na silnici Holicko-Mýtské, 1 hodinu jihových. od Holic, bývalé panství Pardubice. — Uprostřed vesnice stojí farní chrám Zvěstování P. Marie, co takový již r. 1350 k biskupství litomyšlskému pode jménem Hostětín odstoupený (Pam. IX, 748.). Petr plebán v Ticzmansdorfu směnil faru svou s Petrem rektorem špitálu svaté Anny v Hradci Král. roku 1360. (Lib. Conf. I. pars I. ed. Tingl, pag. 114.) V libri relationum z roku 1677: „Filiální do Rovně, kostel dřevěný, kalich stříbrný jeden, monstrance měděná, křtitelnice cínová, zvony 4. Farou nazývají se tři chaloupky.“ — V seznamu far na Pardubsku z r. 1615 stojí psáno: „Ves Ostřetín. Tu jest fara od starodávna bývala, kterou r. 1615 přísluhováním kněz Matěj Zub Tuntulya Libřícký farář Roveňský držel, a odtud dostával: peněz ze záduší při posvěcení chrámu Páně 2 kopy, žita i ovsa po 35 str., 1 wt., 1 čtvrt. Nyní pak tu řečenou faru velebný Pán Páter Antonín Rulíkovský, farář Roveňský drží a odtud dostává: peněz 2 kopy, žita i ovsa po 28 str., 2 věrt., 2 čtvrtce. Na pustých uchází: žita i ovsa po 6 str., 3 věrt., rolí 40 str., luk 2 jitra, lesů 6 jiter. Mimo to jest každý sedlák panu faráři povinen jednu záplež orání, zahradníci s podruhy půl dne sekati a hrabati.“ — Dřevěný chrámeček stával dle farní památní knihy tam, kde je

nyň kříž; byl r. 1758 i se vsí od Průšáků spálen. Pak zde stávala jen malá kaplička, až r. 1781 nynější chrám jednolodový v slohu copovém z kamena byl vystaven, presbytéri obrácen k východu. Hlavní oltář zdobí obraz Zvěstování Panny Marie od jezuitského malíře Kramolína zhotovený. Nad ním pak je chronogram: HOSPODINE MILVG I CTITELE TVOGI OKRASV PŘIBÍTKV A STANKV TVEHO. Žalm 25., 8. Křtitelnice, postranní dva oltáře P. Marie a sv. Jána, lavice i ostatní kostelní náčiní neskytá nic památného.

Na věži v průčelí kostela postavené visí 4 zvony, váhy 12, 8, 4 a 2 centy. První tři mají stejný nápis: „Johann Georg Kühner goss mich in Prag 1786.“ Druhé dva zvony jsou bez nápisu a let. Kromě toho jest v dřevěné věžce nad presbytéri zvonek umíráček 50 liber váhy.

V lese $\frac{1}{2}$ hod. od Ostřetína severových. vzdáleném lze zřítí zbytky bývalé tvrze od lidu *Hradeček Velký* zvané, ale nyní stromy zarostlé. Hradiště má podobu kruhu, jest způsobem ostrohu stavěno, a od ostatní výšiny hrází a příkopem odděleno. Lid středu toho místa říká věžiště. Kdo onen hrad založil a na něm sídlil, není známo. Někteří dí, že to bylo sídlo rytíře Velingera, který poblížké Veliny prý založil, jiní dí, že hrad onen v 15. století obýval Neptalim z Frimburka pán na Holicích.

31.

Filiální chrám Páně sv. Mikuláše biskupa ve Velinách.

Veliny, ves za lesem $\frac{1}{2}$ hod. jihových. od Ostřetína vzdálená, fara Ostřetín, bývalé panství Pardubické. U prostřed vesnice stojí filiální chrám sv. biskupa Mikuláše v 14. stol. co farní k biskupství litomyšlskému odstoupený pod jménem Hostětín cum filia (Pam. IX. 748). V libri relationum z roku 1677: „filiální do Rovně, kostel dřevěný malý, obraz oltářní, starožitný kalich stříbrný, 1 monstrance měděná, zvony 4.“ (Tamtéž.) V seznamu far na Pardubeku z roku 1615 čteme o tomto kostele: „Item k té faře (Ostřetínské) patří filiální kostel ve Velinách, odkudž žádného desátku od starodávna nepřichází, ale při každé mši sv. za oběd z důchodů zádušních 2 kopy miš. se dává, a an mše svatá třikráte do roka se koná, přichází 6 kop. Mimo to musí sousedé dávat 2 věrt. suchých hub, a dříví k palivu 12 sáhů.“ Později i s farou Ostřetínskou přivtělen k Holicům, až když r. 1806. lokalie pod patronátem fondu náboženského v Ostřetíně byla založena, kostel ve Velinách byl k ní přidělen. Dřevěný koste-

líček nynější vystaven byl dle farní památní knihy r. 1752 znova v slohu copovém jednolodový, presbytéri k východu obrácený. Hlavní oltář zdobí na plátně malovaný obraz sv. Mikuláše od neznámého mistra zhotovený, řezba pak na oltáři tomto jest zdařilá. Postranní oltáře sv. Anny a Panny Marie neskytají nic památného.

Na hřbitově kamennou zdí ohrazeném stojí opodál chrámu zvonice dřevěná dudkovitého tvaru. Na ní jsou tři krásně znějící zvony. Největší 14 aneb 16 centů má nápis: „Letha Panie 1588 slyt gest tento zvon ke czti a chwale Bozi za sprawowanj urozenego Pana Girzika Adlspacha z Damdsdorfu na Borzicich Gegich czisarz. Milosti Hegtmana, slowutneho Pana Walentina Zialuda Mistohegtmana na Pardubicich od Eliasse Wich.“ Prostřední 7 aneb 8 centů: „Ke czti a chwale P. Bohu Letha Panie 1565.“ Nejmenší poledník 2 centy tíže. Na věži nad presbyterem visí zvonek sanctusní, váhy 50 lib. bez nápisu. Na márnici na hřbitově stojící jest nápis: „Leta Páně 1750. Dubius vixi, anxius vixi, morior, nescio, quo vado. O smrti, kterak jest hořká památka tvá člověku, který má pokoj ve zboží svém.“ (Ecclesiast. 41, 1.)

Roku 1365. 20. června Petr plebán ve Velinách litomyšlské diecése dosazen za plebána do Javornice. (Lib. conf. I. pars. II. edd. Emler pag 65) —

Na počátku vsi této u hospody číslo 1. nalézá se kopeček. Lid dí, že zde nějaký rytíř je pohřben, jiní soudí to co pohanské pohřebiště. Opět jiná pověst vypravuje, že rytíř Velinger z blízkého Velkého Hradce zde tvrz postavil, a dle svého jména jí i osadu Veliny jmenoval. Kopeček ten byl dle starých zápisek 4° vysoký 50 kroků průměrný jako ostroh příkopem 15 kroků širokým od bývalého vedlejšího návrší oddělen, močálovitou loukou a bývalým rybníkem obklopen. Hospoda za příkopem bývala nejspíše předhradím nebo dvorcem k tvrzi patřícím. Obyvatelé říkají tomu vrehu *Šafránkův vrch*. Při stavbě silnice od Jelení k Borohrádku přes ono tvrziště dal zde p. hrabě Jelenský Bubna kopati, ale nic nebylo nalezeno. Dle udání starých pamětníků bývala zde kaplička a v ní bydlel poustevník.

32.

Farní chrám Páně v Holicích sv. Martina biskupa.

Holice, město na *Nové a Staré Holice* se dělicí na silnici Mýtsko-Hradecko-Pardubické, — škola, radnice s věží, smíšený okresní úřad, berní úřad, pošta, zpěvácký a hasičský

spolek, závod na vyrábění líhu, továrna na obuv a pární mlýn.

V Nových Holicích na východním konci stojí *farní chrám sv. Martina biskupa* — co farní roku 1350 z dekanátu Mýtského k biskupství Litomyšlskému odstoupený (Pal. děj. I. odd. 2. str. 389.) Filip kněz z Holic ustanoven byl r. 1372 farářem ve Verneřovicích (Tingl Lib. Conf. lib. II. pg. 83.) Pavel z Chocně, official biskupství Litomyšlského přesadil roku 1391. Přecha, faráře Holického ke kostelu sv. Petra v Hradci Králové (Lib. V. conf. anni 1391 et 1392 pag. 113. edd. Tingl). Leopold farář v Holicích dosazen byl r. 1364. za faráře ve Chvojně (Lib. I. conf. pars II. pag 36. ed. Emler). Později byla fara Holická spravována od kněží pod obojí. Důkazem toho jest žaloba na kněze Michala z Holic, kaplana pána Pernštejnského, který vsazen do vězení proto, že z místa svého utekl, s manželkou živého muže po Moravi se toulal, a o panu administratoru a mistru Martinovi omylné zprávy jiným podával. (Borový, Dopisy konsistoře utraq. díl I. str. 198) Z farářů pod obojí zasluhuje zmínky ještě Jan Městecký, který roku 1565. postoupil literátskému choru na světlo a knihy na věčné časy 1 hon pole, by literáci zpěvem Boha chválili v chrámu Páně. Bratrstvo to literácké mělo domek se zahrádkou, který r. 1624 s povolením far. Fabry Teleckého J. Procházkoví spolubratru svému prodalo, za kterou summu měl z části hned dáti krávu, aby při každém bratru byla na nájem a z takového nájmu aby 1 kopa grošů vycházela (Farní památní kniha). V libri relationum z r. 1677. „Holice (Eklinivilla) farní, kalichy stříbrné 2, monstrance pozlacená mosazná 1, křtitelnice kamenná, zvony 4. Škola s kantorem, farář pak žel, že není škol při kostelích filiálních, neboť všude mládež četná zabývá.“ A v seznamu far na Pardubsku z r. 1615. čteme: „Městečko Holice. Tu jest fara od starodávna, kterou v letu 1615. Kněz Ján Spickonedius Staro-Boleslavský svěcení arcibiskupského bytně v držení svém měl, a odtud se jemu v témž letu, jako za starodávna desátku scházívalo: na penězích při Božím Těle 1 kopa, žita i ovsa po 43 str., 3 věrt., 2 čtvře, dříví k palivu 10 sáhů. A nyní tu faru velebný a vysoce učený Pán P. Antonín Rulikovský menších bratřích konventuálských řádu sv. Františka kvardián kláštera Blahoslavené Panny Marie v městě Pardubicích nad Labem v držení svém má, odkudž pro vyživení své dosahuje: peněz 1 kopu, žita i ovsa po 38 str., 3 věrt., 3½ čtvře. Na pustých uchází: žita i ovsa po 4 str., 3 věrt., 2½ čtvře, rolí 20 str., luk 1½ jiter.“

Chrám Holický býval dřevěný, r. 1738. an byl chatrný zbořen (půdorys se nikde nezachoval), a místo něj nynější kamenný jedno-lodový v slohu copovém postaven. Nemá v nitřku žádné zvláštní památky; hlavní oltář sv. Martina biskupa, postranní sv. Jana Nep. a blah. P. Marie bez ceny. Křtitelnice dvě, cínová a kamenná bez nápisu. — Po pravé straně presbyteře venku přistavena jest zvonice z kamena s věží pyramidovou, mající vchod z venčí. Na ní visí 4 zvony s nápisy 1.: „Haec campana fusa est ad laudem dei ac sancti Martini ad Holic. Anno Domini MCCCCXCIX.“ 2. „Tento zvon slyt gest ke czi a chwale Bohu wssemohuezimu a dobrym lidem na poslouchani v miestie v Hradezi nad Labem. — Leta Panie 1574“ 3. „Anno 1809 goss mich Anton Franz Schneider in Königgrätz.“ 4. „Gott mit dir.“

Škola blízko fary stojící dříve dřevěná ale r. 1878 z kamene zbudovaná, připomíná se již o jedné třídě r. 1493 za Neptalima z Frimburka. Roku 1560 udělala obec Holická smlouvu s rektorem o roční plat. Měl dostávat ročně 2 pecny chleba, aneb za něj 2 peníze bílé. Mimo to musel jemu odváděti, kdo měl kouč, 4 snopy obilné (dva žita, a dva ovsa), ti pak kteří koní neměli po 3 snopech (1 žita a 2 ovsa) kromě toho, co z milosti darů dostane, a od zpívání při pohřbech. Za to musel rektor školy obstarávat zpěv chrámový, zvonení a zpěv při pohřbech. Plat od učené dítek ponechán na smlouvě rektora s jednotlivými. Již dříve dal měšťan Václav Zdarsa 20 kop míš. na vychování dětí chudých, aby z nich bral rektor úroky a dítky chudé zadarmo učil. Kapitál ten trval do r. 1670, kde od tehdejšího faráře Františka Řeháka k záduší byl připojen. (Farní a městská pam. kniha.)

Farní stavení blíže školy stojící neskytá nic památného. Matriky farní jsou od r. 1640.

Na *náměstí* tvořícím nepravidelný obdélník stojí v severovýchodním konci *rádnice*, jednopatrové stavení s věží a hodinami, u lidí *zámek* zvaný; je v ní umístěn kromě městské úřadovny také berní úřad a okresní soud. — Na rádnici kromě starobylé pečeti z r. 1643. a některých privilegií nejsou žádné památky.

Za městem k severových. stojí na mírném návrší u prostřed *hřbitova* stromovým a křovinami ohrazeného malá *kamenná kaplička* Nanebevzetí P. Marie, ale bez oltáře, nad ní pak věžička se zvonečkem plechem pobitá, budova to z doby novější, když od kostela sem hřbitov byl přenesen. Zde dle starých pamětníků stával před 350 lety od utraquistů vystavený kostel Božího Těla, jehož jistina dosud v knihach zádušních účtů se počítá; při něm bylo r. 1779. více nežli 140 vojáků

nizozemských v bitvě padlých pohřbeno, an šarvátka na kopci Ředickém, Ostřetinském a v Holicích samých vojska pruského i císařského byla svedena. Kromě kaple hřbitovní jest také na silnici Moravansko-Holické malá kaplička kamenná bl. P. Marie, na náměstí pak před rádnicí sochy sv. Jana Nepomuckého z r. 1834 a sv. Kříže z r. 1850.

33.

Filiální chrám svatého Václava v Ředicích.

Ředice, ves při silnici Holicko-Pardubické na potoce Ředickém — 1 hod. severozápadně od Holic vzdálená, dělí se na *Dolní a Horní Ředice*, jedna to s velkými vesnic čítající 239 domů. — V Horních Ředicích téměř uprostřed stojí *filiální chrám sv. Václava*, dříve farní z dekanátu Mýtského roku 1350. k biskupství litomyšlskému odstoupený (Pal. děj. I. odd. 2. str. 389.) Jan farář v Ředicích změnil místo své s Janem plebánem v Pecece r. 1390. (Lib. V. conf. anni 1390 ed. Tingl. pag. 33.) Tento poslední Jan plebán v Ředicích ale zase změnil místo své r. 1391. s nejmenovaným altaristou sv. Trojice v Lípě (Lib. V. conf. anni 1391 et 1392 ed. Tingl. pag. 103.) R. 1393 Mikuláš plebán změnil místo s Matějem oltářníkem v Rychnově (Lib. V. conf. anni 1393. ed. Tingl. pag. 172.) — Kdy zde byla fara zrušena, dovídáme se předně z libri relationum r. 1677. kde se o kostele Ředickém takto píše: „Ředice (Hriedicz Herrmanni villa) r. 1677 filiální do Holic, kostel dřevěný, starobylý dřevěný, úzký kalich stříbrný, 1 monstrance měděná, křtitelnice kamenná, zvon 3. Dům farní r. 1566. sedláci prodali; role farní od 50 let ladem leží.“ (Pam. IX. 748.) Obšírněji to píše zámecká purkrechtní kniha Pardubická takto (číslo VIII. Fol. 207.): „Rychtarz a konssele prodaly faru zadussai s zahradau i roly, kteráž k tomu od starodawna naleži, Waczlawowi Ssewczowi za summu 60 kop. Na tu summu zawdali mu 6 kop. Ostatku summy placení poczne w Saudie r. 1566 po 2 kopách nagednou w rok při swatym Hawle 1566. 10 gr. miš. Rukogmie za nieg Rychtarz a konssele i czela obec Rzediczka. Stalo se w Pardubiczych przed niedieli smrtelnou leta 1565.“ Summu tu ale odvedli rolníci k záduší. V seznamu far na Pardubsku z r. 1615. praví se o kostele tomto: „Item k té faře (Holické) náleží kostel filiální v Ředicích, odkud se v letu 1615 faráři desátku dávalo: Na penězích zádušních 2 kopy, žita i ovsy po 52 str., 3 věrtele, 3 čtvrci každého. Nyní odtud pan farář holický dosahuje: Na penězích 2 kopy, žita i ovsy po

32 str., 3 věrt., 3½ čtvr. každého. Na pustých uchází: žita i ovsy 19. str., 3 věrt., 3½ čtvr.“ — Později holický pan farář Reinwetter za peníze své i své babičky Markety koupil pole k faře Ředické patřící zpět, a aby kostel neměl škodu při placení daní, odkázal 100 zl. na platy roční. Zároveň pak postavil stavení hospodářské (nyní č. 21.), k obývání p. faráře, kdykoliv do Ředice na služby Boží přijede. Stavení to stálo do nedávna, bylo dřevěné, pozůstávalo z jedné komory, světnice, a chléva kravského.

Chrámy samý býval dřevěný, půdorys jeho nikde se nezachoval. An hrozil sesutím, byl r. 1857. od občanů Ředických znovu postaven z kamena. Jest jednolodový, hřbitví krytý, na střeše pak věžka pro zvonek ke zvonění při mši sv. Presbyter tvoří nepravidelný pětistěn, má okna podlouhlá — zevnitř pak na celém kostele vlys obloučkový. Loď podlouhlá, sloh celé budovy slohový. Hlavní oltář sv. Václava představuje na plátně světece toho, an klečí u oltáře Mariánského, obklopen dvěma anděly, z kterých pravý drží v ruce prapor. Řezba na tom oltáři, který z kostela kladrubského sem byl dodán, jest hrubá. Nad hlavním obrazem jsou sochy sv. Víta a Zikmunda bez ceny, taktéž i dele sochy dvou neznámých světců. Tumba kamenná, altare portatile bez authenticity. Okno za tímto oltářem podlouhlé jest barevné, taktéž i druhého okna část barevná. Kazatelnice čtverhranná, dřevěná, ozdobená hrubou malbou čtyř sv. Evangelistů jest bez příkrývky. V lodi jsou oltáře postranní sedmi-bolestné P. Marie s sochou dřevěnou, a oltář sv. kříže (darovaný sem z kostela Kladrubského) se sochou sv. Kříže, u kterého jsou podoby Panny Marie, sv. Jana a dvou svatých. Mimo to jsou zde rozdílné obrazy a sochy, ale bez valné ceny. Zpovědnice pod chorem dřevěná, bez okras, daná sem z kostela Kladrubského.

Sakristie na straně evangelia se vchodem zvenčí. Má dvěře staré železné se zámekem složitým otevřeným starobylým, a závěsy dlouhými bez ozdob. Chová se zde pacifical pozlacený s ostatky sv. Martina biskupa Turonského, pak z knih missál z r. 1690 tištěný v Praze v tiskárně seminářské.

Připomenutí zasluhuje také v kostele tomto chované postní prostěradlo k zakrývání oltáře hlavního s letopočtem dole buď 1605 nebo 1695. an čtenka třetí polovice jest vymazaná. Jest chatrné, vybledlé, obličej Matky Boží setřelý; dole v rohu čtou se písmena HP. Jiných památek zde není.

Kolem kostela jest hřbitov, v jehožto severovýchodním rohu stojí dřevěná dudkovitá zvonice. U zvonice této leží povalená stará

z kostela vyhozená křtitelnice, ze hrubozrného kamene, v podobě kalicha, bezpochyby z dob husitských. Horní okraj její jest otlučený, dolní část kámen kulatý na způsob mlýnského leží odražen pro sebe. Na věži samé jsou tři zvony libého souzvuku. Největší kolem koruny má v písmenách latinských nápis:

„WOLEJ NEPRZESTAWEG GAKO
TRAUBA POWYSSUG HLASU A
ZWIESTUG LIDU MEMU MRZKOSTI
GEGICH JA WOLAM HLASEM ^{SYE}_{HO}

PA BO^H K^E TY CH^{VAL} 1616.“
NU V CZ EGEHO

Dole na zvonu čteme: „Ssebastian Reysswiczky z Treyfeldu gmc. Hegtman na Pardubiczych.“ (pod tím dole erb setřelý.) O zvonu tomto dříve pověst lidu, že dva svobodníci Kašpar Verner a Morašinský (v nynějším statku rol-

nika Štědrone bydlíce) velký tento zvon nechali ulíti a dvířka na hřbitov podle zvonice vedoucí zhotoviti. Prostřední zvon nemá nápisu. Nejmenší pak nese nápis v písmu německém stojatém: „Leta Boziho tisiceho CCCC osmdesateho sedmeho tento zwon slyt gest ke czi a chvale Matky Boží a wssem swatym amen.“ (Pod ním jest obraz sv. kříže.) —

Hřbitov býval někdy opevněn příkopem a náspy; z opevnění toho lze viděti zbytky na západní straně. Jest to příklad opevněného kostela (ecclesia incastellata), jakých v 13. a 14. století nalezáme (tak v Kostelci u Heřmanova Městce, o kterém zprávu podám příště). — Za hřbitovem k Dašicům pohřbeni jsou Průšáci v sedmileté válce padlí.

Kříže jsou ve vesnici dva, jeden pod kostelem před školou, druhý za hřbitovem na cestě ke Komárovu, oba dřevěné, schátralé.

Sloh gotický.

Píše F. J. Lehner. (Pokrač.)

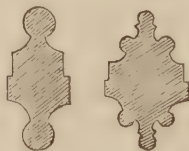
(O K N A.)

Jako u slohu románského vystupovala též gotická okna z poprsní zdi vnitř i vně silně skloněná, aby voda pohodlně odpadávati mohla. Bočním stěnám však nepostačoval více prostý

sklon. Skládaly se tudy ze článků vystupujících a ustupujících, jako jsme spatřili na gotickém oblouku (obr. 217), čímž oknu přibýlo života a rozmanitosti. Článekování takové někdy se

(Obr. 209.)

(Obr. 210.) (Obr. 211.)

Vyšší Brod. 2. polovice XIII. věku.

(Obr. 212.)

zakončovalo malými hlavicemi; v brzku však hlavice se vypouštěly a články pnuly se bezpřetržitě celým obloukem lomeným. Z příčin, že jednak okna byla veliká a vysoká a nedala se za touto příčinou tak snadno zasklíti, že jednak gotický sloh žádných velkých nečlánkovaných ploch netrpěl, spíše ale všechnu hmotu

v jednotlivé články rozkládal; muselo se každé velké okno v menší skupeniny tak rozložit, že z bankálu článkované pruty do výšky vystupovaly, celé okno jaksi na více menších oken rozděluje. Okna skupená znal ovšem již sloh přechodní. Vedle zásad nyní panujících a plochy stěn odstraňujících stačilo pouze

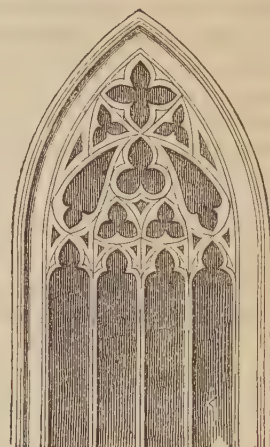
odklizení kusů zdi ve skupených oknech a nahrazení jich úzkými, kolmými pruty a více-
dílné okno gotické bylo hotovo. Počet prutů určovala šířka otvoru pro okno určeného. Při

(Obr. 213.) Sv. Vít (okno v choru).
Z polovice XIV. věku.

(Obr. 214.) Kolín, 2. polovice XIV. věku.

(Obr. 215.) Praha, Sv. Vít. Od polovice až do konce XIV. věku.

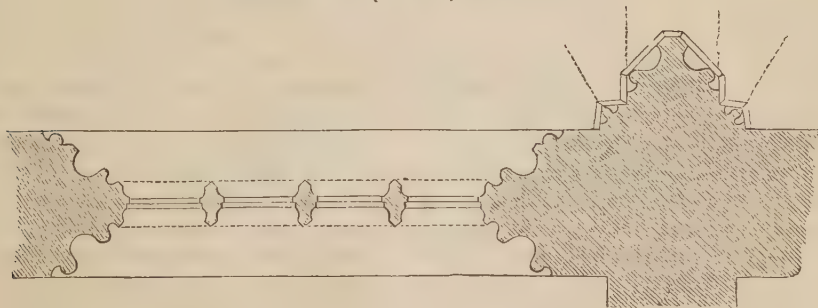
úzkých oknech stačil prut jeden, při širokých vzrůstal počet prutů s šířkou okna. Nejčastěji dělilo se okno třemi pruty na čtyry díly (viz obr. 212., 214., 215., 216., 218.), ve kterémžto případě často prostřední podpoře se dostalo větší síly (obr. 219.), tak že nastal rozdíl prutů *starých* a *mladých*. Jádrem článků byl úzký, kamenný prut (obr. 210., 211., 217., 220.) držený mnohými příčnými pruty železnými, jimiž zasklení se dělilo a upevňovalo. Před takový kladen býval sloupek, který s osmihrannou patkou na bankálu

seděl a hlavicí na početi oblouku poukazoval. Brzy však patka i s hlavicí odpadla, tak že pohyb bez překážky až do závěrku obloukového vybíhal, jako spatřuje se na veškerých příkladech a nákresech tuto uvedených. Také kulatý tvar na sloh románský ještě připomínající (obr. 210., 211.) se opouštěl a zaměněn jest za tvar ostře zakončovaný a pružně žlábkovaný (viz obraz 217., 220.).

Jakmile nadzminěné pruty dospěly do oně výšky, kde začíná klenouti se lomený oblouk, zakončují se úplně v du-

(Obr. 216.)

(Obr. 217.)

Kutná Hora, Sv. Barbora. První doba stavební. Od konce XIV. do 1. pol. XV. věku.

chu gotického umění bohatým skupením rozmanitých článků. Pruty jednotlivé spojují se
nejprve mezi sebou a s bočními stěnami malými oblouky lomenými (viz obr. 209., 212., 213.,

216., 218. a 219.) Je-li prut prostřední silnější, bývají napotom sloučeny dva a dva v jednu skupeninu, přepnutou větším obloukem, který je spojuje mezi sebou a s bočními stěnami (obr. 212. a 219.). nad nimi pak zase jediný, hlavní oblouk okna se klene. Vždy vybývá však dosti široké místo, které z příčin konstruktivních i krasomných vyplněno býti musí. Ku vyplnění užilo se tvarů již v době slohu přechodného obyčejných, nyní ovšem bohatěji a rozmanitěji vyvinutých. S několika segmentů kruhových skládaly se vzorky na způsob listů jetelových o třech, čtveru i vícero listech, jimž se říká *trojlist*, *čtverlist* a *pětist* atd. (viz obr. 209., 212., 213.—216., a 219.). Zasezovaly se buď do kruhů (obraz 212., 218. a 219.), nebo do jiných měřických tvarů, přerostanité z malých segmentů kru-

hových vedle přísného požadavku slohového složených. Vynikající špiče takových oblouků obdržely název „nosů“.

Celá tato skupenina článků lomený oblouk okna vyplňující nazývá se *kružbou*, co protiváha spodního *prutovi* vystupujícího a jest jedním z nejdůležitějších živlů gotické architektury, která se zálibou od starých mistrů přerostanitě a velmi důmyslně skládána byla. Užívalo se jí četně také na různých místech stavby vně i vnitř. U vnitř zejména v triforium, jehož oblouky často ozdobeny jsou troj- i čtverlisty, jakož i jinými, ještě bohatějšími tvary. Opakuje se v určitém postupu na veškerých stupních organického tělesa. Libovolně nebyla však nikdy skládána, nýbrž vždycky od ostatních konstruktivních článků *opět konstruktivně* — ze

(Obr. 218.) Kutná Hora. Svatá Barbora.
Okno kaple boční. Počátek XV. věku.

(Obr. 219.)
Vyšší Brod. Okno průčelní. Konec XV. věku,

(Obr. 220.)

žebí a naplní — organicky odvozována. Obyčejně vyznamenávalo se každé okno jinou *kružbou*.

Nejpamátnější známka organického ústrojí kružeb v tom se zakládá, že bezprostředně ze spodního prutovi se vytvořuje, vyrůstá a z něj téměř se vyvinuje, potom že i jednotlivé její díly předece pevnou souvislost s celkem a mezi sebou mají. Architektonická základní myšlenka opakuje se zde jako při klenbách a pilířích. Na první pohled lze tuto hned rozoznati *podporné články* (pruty) a *lehké náplně*. Na prutech různými žlábkami a páskami článkovanými znázorňuje a nápodobuje se v malém bohatá soustava svazků pilířových.

V době prvogotické tvořily se pruty a listy ze článků kulatých (obraz 209.—212.),

teprv vyvinutý sloh dal jim tvar stažený, na venek přístřešený a ploškou uzavřený (obr. 217. a 220.). V pozdější době, od druhé polovice XIV. století počínaje i do kružby dostalo se nepokojné bažení po tvarech méně konstruktivních a za to více dekorativně hravých, bujně propletených. — Nejrozšířenější jest *plamen* či prstonárodně *jeptiška* (obr. 215. ukazuje dvě, obr. 218. 10 jeptišek), člen měchýři rybímu nebo plamínku podobný, kterým se již přísná zákonitost měřického tvaru ruší. Tím kolmý směr vlády pozbývá a kružba vyvinuje se více dle zákona centrálního, oznamuje v jistém smyslu návrat, ač silně přeměněný, ku tvaru *oken kulatých*, jichž také ještě gotický sloh užíval zejména na čelním průčelí nad vchodem. Okno kulaté slulo *gotickou růžicí* a

bývalo bohatou kružbou ozdobováno. Vyznaménávalo se mnohdy i velikostí (až na 40' v průměru.)

Okna skládala se z kusů barevného skla tvořícího jednak pestré ornamentální vzorky, jednak figurální vyobrazení. Jako již u slohu románského představují barevná okna veliké čalouny, které ostrému, chladnému, dennímu

světlu přístupu brání a vnitřek oslňují barevným světlem. Malými deskami skla do silného olova zasazeného povstaly nákrasy mosaikové, které veždy vyznačovaly se jistou typickou všeobecností, jaká tak posvátnému místu sluší. Při skládání barev platil tentýž zákon rytmického střídání se, na kterém základově románské polychromie spočívaly.

Staré zprávy o farách Českých.

Podává Aug. Sedláček.

IX. Protivany a Stusyně.

Ve knihách konfirmačních vyskytnú se dvě neznámé fary, jež vypadnou do Čáslavska, Protivany a Stusyně. O oně dí Registra decimarum „Protiwans sive Ronow“ a ve knihách dotčených nazývá se jednou Protivany, jindy opět Ronovem. To ukazuje arci na nynější městečko Ronov pod Lichtemburkem; ale odkud to pošlo, že tu má jedna osada dvoje jméno? Toho si, pokud vím, ještě nikdo nepovšimnul, nýbrž všichni, kteří v té věci pracovali, Protivany (chybně Protivenice) a Ronov za jedno měli, vykládajíce to tak, že prvotní osada slula Protivany, a přezvána byla Ronovem, když povýšena na městečko. Možnost toho tu byla a mohla se kolika příklady provésti. (Kdož nepomní Leštna a Dobrušky?)

Tak i to bral dobré paměti kněz Rojek, jenž důmyslem řídkým šlakuje po celé zemi, obyčejně na pravé místo uhodil, ale zde se zrovna mýlil. Jest totiž u Ronova kostel sv. Kříže o samotě ležící, kam mohl Protivany položit, ale toho potřeboval k umístění fary Stusynské. Tato osada byla totiž podacími opatů Vilémovských a nové faráře uváděl obyčejně farář Ronovský či Protivanský. Bylo tedy na snadě, hledati kostel Stusynský blíž Ronova, a poněvadž název Stusyně již dávno zanikl, uhodil Rojek na kostel svat. Kříže a tím měl věc za odbytou.

I já tak mněl. Nedávno však probíraje jednu z knéh komorního soudu (33 A) přišel jsem na apertuře G 20 na „rybník řečený farářský k záduší kostela Arnošta Robenhapa z Suché k sv. Kříži jinač Protivanům nále-

žitý“ (1597). Nyní se mi před očima rozblesklo a já snadno pochopil znetvořenou v Sommerově topografii (str. 304) pověst, že byl kostel sv. Kříže prvotně farou a osadou a že fara tato později do Ronova přenesena byla. Nyní se mi rozjasnilo, proč byl farář r. 1366 v Protivanech, r. 1371 v Ronově, a proč se pojmenování této farnosti tak rozmanitě střídá (již roku 1364 Ronov a ještě r. 1415 Protivany). Jinak nemohlo býti, než že byl kostel sv. Kříže farním a kostel Ronovský filiálním, a faráři že k pohodlí svému raději bydleli v Ronově. Podobných věcí by se mohlo více než s dostatek uvésti.

Stusyně, která ležela blíž Ronova, dopadne podle toho na kostel svat. Martina čtvrt hodiny daleko od Kněžic ležící a skutečně se počítá r. 1588 k panství Lichtemburskému a Ronovskému „podací ve Stusyni svat. Martina“ (DZ 24 B 14). Názvy tudíž těchto kostelův a bývalých far jsou nyní na jisto postaveny a nevádí nic, aby aspoň ve spisech znova obživly.

Faráři v Protivanech byli Zbyněk (zemřel 1366), Jan (1366—1371), Petr (zemřel 1371), Jan Rexa (1371—1413) a Ctibor (1413). Právo podací vykonávali roku 1366 Anežka ze Žleb a od r. 1371 králové Čeští.

Faráři na Stusyni byli: Matěj (r. 1370), Henslin (1374—1377), Jan (1377—1383), Mikuláš, (1383—1388), Petr (1388—1390), Mikuláš, Beneš (1394) Martin, Václav (1399), Jan, Václav (1408), Heřman, Adam (1414 až 1415), Matěj (1415). Patrony byli opatové Vilémovští, kteří faráře často střídali.

Domácí zprávy.

Děkanský chrám P. v Chrudimi jest již šťastně dokončen v celku i v jednotlivostech. Vížka sanktusová mědi krytá jest značně vyšší a slohu

kostela přiměřenější než i byla dřívější a stíhle se vznáší nad středem kostela s pozlacenou bání a stejné pozlacenými bänkami nárožními nad šestero

arkýři věže. Nad oběma postranními vchody ční do výše kamenné gotické fiály a na prostranství před hlavním vchodem stojí vysoké kandelábrы na žulových patnicích. Slavnost dostavění chrámu P. zahájena jest dne 6. t. m. místním svátkem „proměnění Páně“. Dopoledne odhalena ověncená pamětní deska z kararského mramoru zasazená pod kůrem pravé lodi boční. Nápis vyvýšenými gotickými písmenami vyvedený oznamuje: „Tento chrám Páně byl v letech 1857—1879 obnoven vzornou a obětovnou pílí věhlasného stavitele a konservatora Frant. Šmorance za pomoci Boží nákladem obce chrudimské a přifařenců, jakož i přispěním dobrodinců.“ V kostele slavnostně ozdobeném byly konány slavnostní služby Boží. Po obou stranách portálu utvořeny jsou na výstupcích pod věžemi dva malé háje z ozdobných květín. Se štítu chrámového, na obecním domu, na náměstí a po ulicích vlály prapory. Radost z dokonání chrámu byla obecná. U prostřed náměstí pyšně pne se k nebi gotický chrám nauebevzetí P. Marie v druhé polovici 13. věku založený. Stojí zde obnovený po tříadvacetileté práci úsilovné jakožto jeden z velebných pomníků vlasti. Pět věků viděl. Od Přemysla Otakara II. až do tohoto roku co tu bouří přešlo kolem něho! Chrám pak stojí a důkladně obnovený věkům zase vzdorovati bude. S dokonáním díla slavilo město též dvoustoletou památku na záchranu města od moru. Sláva městu, které pomníky své má v poctivosti!

Knihovna kollegiální kapitoly vyšehradské. Mezi knihovnami, náležejícími duchovním komunitám pražským, neposledního místa zaujímá knihovna kollegiatní kapitoly vyšehradské. Vyniká ne tak počtem, jako spíše mnohými vzácnými rukopisy a prvotisky, starobylými antifonáři a missály, psanými na pergameně a opatřenými vkusnými inčialkami jakož i miniaturními malbami neobyčejně krásy. Do nedávné doby chována byla vzácná tato bibliotéka v méně přístupných pokojích přízemních bývalé děkanské residence na Vyšehradě; od r. 1878 však, co zbudováno jest nové děkanství na samé hoře vyšehradské blíže kapitolního chrámu, uložena jest dotčená knihovna též v nové této budově a sice v síních daleko přiměřenějších a způsobilějších; péči nynějšího kapitolního bibliotekáře vdp. kanovníka dra. Karlacha zkatalogizována zároveň nově a náležitě uspořádána. Tím způsobem zjištěno, že obsahuje přes 10.000 svazků namnoze velmi vzácných spisů, mezi nimiž čítati lze na 500 incunabulí. Zvláštní po-

zornosti však zasluhují nově odkryté rukopisy, mezi nimiž přední místo náleží *kodexu písma sv. nového zákona v českém překladu*. Rukopis tento v tuhých deskách velice dobře zachovalý zdá se býti nejstarší památkou toho druhu, neboť pokud z řeči a jeho forem mluvnických souditi lze, sahá v dávné doby předhusitské a nemůže nyní více státi ani nejmenší pochybnosti, že jest to tentýž exemplář, o němž abbé Dobrovský ve svém pojednání: „Über den ersten Text der böhmischen Bibelübersetzung“ na str. 6. sice se zmiňuje, ježž však sám ani neviděl nevěda patrně, kde by se nacházel. Toliko z „Bibliomachie“ učeného Berghauera na str. 36 zvěděl o existenci rukopisu tohoto a uvádí ho pod jménem: „Das Tettanische neue Testament, welches Balthasar von Tettanious im J. 1311 besass.“ Pro učený svět však byl tento starobylý rukopis po tu dobu ztracen, až šťastným nálezem bibliotekáře vdp. dra. Karlacha na světlo jest vynešen. KodeX řečený obsahuje *celé písmo svaté nového zákona*, mimo to ale nachází se v něm též ap. epišt. sv. Pavla k Laodicenským, položená po epištole ke Kolossenským a nad to po tak zvaném registrum připojena jest na konec, touže rukou a řečí psaná „*třetí kniha Esdrášova o 26 kapitolách* (apok.). Skutkové apoštolští položení jsou až po listech sv. Pavla. — Vedle této vzácné památky odkryl tentýž pan bibliotekář během posledních tří let, jež věnoval řádnému uspořádání dotčené knihovny, ještě valně jiných starobylých rukopisů českých, jež bedlivého zasluhují prozkoumání a kritického popsání, kterého také lze nadíti se na jisto v čase nedalekém, a z péra na slovo vzatého učenice a nad jiné povoláního kritika českého v některém odborném časopisu vědeckém.

Dr—r.

Umělecké a archaeologické přednášky v seminářích. Ku žádosti centrální komise pro zpytování a zachování památek uměleckých a historických oznámily nejdůstoj. ordinariáty v Brně, Budějovicích, Celovci, Litoměřicích, St. Pölten a Solnohradě, že na bohosloveckých ústavech diecesních vyučuje se dějinám uměleckým a křesťanské archaeologii. V sekci bylo usnešeno, aby za sdělení ordinariátům díky vzdány, učebné knihy a pomůcky s archaeologickými atlanty byly oznámeny a učebný program u výtahu v publikacích centrální komise uveřejnil se. — Utěšenou zprávou dlužno doplniti dodatečně, že též v pražském kníž. arcib. semináři v minulém druhém běhu školním zahájeny jsou přednášky o církevním umění a křesťanské archaeologii.

Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Dne 17. srpna odebrala se tříčlenná deputace ze členů ředitelstva k vysokému c. k. místodržitelství, aby přednesla blahopřání k 50tiletým narozeninám J. V. císaře a krále našeho Františka Josefa.

Oddor umělecký. — Zpráva za měsíc Srpen.

1. Vyřizené záležitosti.

Oltář boční Panny Marie: pro farní chrám Páně v Křečhoři u Kolína dle nákresu architekta A. V. Barvitiuse a ve slohu renaissančním. *Oltářní obraz* od profesora Fr. Sequence malovaný věrná jest kopie obrazu sv. Lukáše, nejstaršího to obrazu Bohorodičky, který pro hlubokou, typickou objektivnost taku zaslouhuje četného rozšíření tou měrou, jako s typickou podobou Božského Vykupitele se již stívá. Příležitostně v Methodu o tomto obrazu blah. Panny Marie obšírně pojednáno bude. Oltář jest celý pozlacený.

Obraz oltářní sv. Josefa: pro chrám Páně v Dubičku na Moravě.

Gotická stříbrná monstrance dle výkresu architekta Jos. Mockra (viz obraz v Methodu r. VII č. 1.). Tato monstrance zůstane v místnostech Akademie ještě nějaký čas vystavena. Provedení jest svědomité a velezdařilé.

Kalich: pro farní chrám Páně v Komárově, objednaný od dp. Fr. Kahla, c. k. dvorního kaplana v Praze.

Drobné práce kovové: pozlacení kalichů: pro vdp. Rehoře Lindnera, děkana v Jáchymově a pro dp. Václava Poláka, faráře ve Velkém Hlasičce; — *čtvero harmonických zvonků:* pro J. M. nejdp. světitelého biskupa dra. K. Průchu v Praze a jeden: pro vysoce urozenou paní kněžnu Lubomirskou ve Lvově; — *přístroj na pečení hostií:* pro dp. Fr. Musila v Žitovlicích; — *pultík pod mešní knihu:* pro vdp. dra. Václava Frída, profesora theologie v Praze.

Paramenty: Kasule černá: pro vysoce uroz. pí. kněžnu Lubomirskou ve Lvově; — *bílá kasule:* pro veledůst. děkanství v Liberci; — *bohatě vyšívaná kasule:* pro J. M. nejdp. biskupa dra. Karla Průchu v Praze; — *plástiky na ciborium:* pro vysoce uroz. paní kněžnu Lubomirskou ve Lvově; — *pro veledůst. děkanství v Liberci:* — pro dp. Jos. Tschörcha, administrátora v Brtništi a pro vdp. hraběte Schönborna, místopředsedu kníž. arcib. semináře v Praze; — *velum:* pro chrám P. v Dlouhé Brtnici na Moravě a pro dp. Vojtěcha Padobského v Lysé; — *korouhve:* jedna červená s vyšívaným obrazem sv. Jana Nep a zlatem vyšívaným nápisem: pro důst. Lengesa, faráře v Heimersheimu v Hessen-Darmstattu; — *2 červené:* pro p. L. Pilera, řídícího učitele v Ledcích; — *čtyři komže:* pro dp. Josefa Tschörcha, administrátora v Brtništi; — *pokrývka a dva polštáře na klekátko:* pro vysp.

dra. Fr. Bauera, ředitele knížec. arcib. semináře v Praze; — *antependium a dva polštáře:* pro bl. slečnu Aloisii Sekavcovou ve Velimi.

2. Nová objednání.

Kalichy: vp. V. Botschan, farář ve Frauenreuthu; důstoj. farní úřad v Pohnání; — *celý stříbrný:* ctihod. sestra Šebestiana Rudolfová, představená Mariánského ústavu ve Warnsdorfu.

Drobné práce kovové: pozlacení kalicha: dp. Karel Gossler, beneficiat v Chomútově; — *pozlacení ciboria:* dp. Frant. Koudelík, farář ve Mšeně; — *lampu a 12 svícnů:* důst. farní úřad v Pohnání.

Školní kříže: šest: dp. Vojtěch Podobský, farář v Lysé; — *pět:* ctihodný klášter uršulinský v Praze.

Paramenty: kasule: bohatě vyšívanou: důst. Ign. Vrba, farář v Skrbení; — *bílou červenou, fialovou a černou:* dp. Fr. Pek, farář v Luštěnicích; — *bílou a červenou:* důst. farní úřad v Pohnání; — *slavnostní kasule, 2 dalmatiky a pluviál bílé barvy, pak fialový pluviál:* důstoj. Jan Kořínek, farář v Držkové; — *čtyři vlna a čtyři plástiky na ciborium:* důstoj. farní úřad v Pohnání; — *plástiky na ciborium:* dp. Jan Kořínek, farář v Držkové a blah. slečny Rohlenovy v Praze; — *bursu k nemocným:* dp. F. Pek, farář v Luštěnicích; — *dvě červené korouhve a malý baldachýnek:* paní Kateřina Kalitová ve Svojsicích; — *dvě červené, dvě fialové a dvě bílé korouhve, příkrov, koberec na oltář, 4 červené, 4 fialové, 4 černé komže s rochetkami pro ministranty 1 červený a 1 fialový oblek s rochetou pro kostelníka, dva polštáře oltářní, červenou a fialovou okrasu na kazatelnu, dvě opony na dvře, 3 fialové záslony na oltářní obrazy pro postní čas:* dp. Fr. Pek, farář v Luštěnicích.

Kostelní prádlo: 9 oltářních plachet, 2 alby a 2 rochetky: dp. Fr. Pek, farář v Luštěnicích; — *12 humeralií, 12 plachet oltářních, 6 ručnicků, 20 purifikatorií, 12 korporálek a 1 rochetu:* důstojný farní úřad v Pohnání; — *12 vyšívaných pal:* vp. L. Fejtek, kněz řádu františkánského v Přespurku.

3. Rozpočty.

Na pacifikál: dp. Fr. Franěk, farář v Lužné; — *na dvě dalmatiky a velum:* dp. J. Havlů, farář u sv. Haštala v Praze.

Lehner.

Literatura.

Wissenschaftliche Studien und Mittheilungen aus dem Benediktiner-Orden mit besonderer Berücksichtigung der Ordensgeschichte und Statistik. Redaktor P. Maurus Kinter, archivář kláštera Rajhradského.

Chvalitebný a záslužný časopis, založený na památku 14stoletého jubilea řehole benediktinské, vychází v čtvrtletních lhůtách po svazcích 18 archů čítajících. Směr a účel zračí se v bohatém obsahu, který se rozpadá na čtvero oddělení

I *Studia vědecká.* Obecná povaha řádu benediktinského 1. Zakladatel a věk jeho. 2. Řehole svat Benedikta, (Dr. Benedikt Braumüller z Metten). — De sc. Martini loco natali et cultu,

(P. Remigius Sztachowicz de S. Monte Pannoniae) — Pěstování hudby v řádu sv. Benedikta, (P. Otto Kornmüller z Metten). — Etna a rostlinstvo její, (P. Gabriel Strobl z Admontu). — Dějiny benediktinského kláštera Garsten v Horních Rakousích, (Dr. Gottfried Friess, profes. v Seitenstätten). — Kniha úmrtní benediktinského kláštera Klein-Mariazell v Rakousích pod Enží, (P. Vincenc Stauffer, knihovnik v Melku).

II. *Různé zprávy.* Benediktinský rok jubilejní (P. Maurus Kinter). — Také medailku jubilejní (zpráva z opatství Rajhradského). — Ku 1. červnu 1880. Jubileum řádu benediktinského v Bavořích (Dr. Braumüller). — Kláštery bene-

diktinské v říši rakouské (P. M. Kinter). — Benediktini co vychovatelé mládeže v Americe (P. M. Kinter). — Additamenta ad „Ziegelbauer: historia rei literariae ord. Sc. Benedicti ejusque continuatores“. 1. Nomina auctorum congregationis Anglicanae O. S. B. (P. Gilbertus Dolan O. S. M. mon. Bath in Anglia). — Chronogramy na rok jubilejní. — Obvod řádu benediktinského skrze spolek modlitební (Fidelis Bresam, P. z S. Vincent v Americe). — Bývalé kláštery benediktinské v Elsassu (P. Maur. Kinter). — Listy zbratřovací opatství Formbach-u a Inn-u (Dr. Bened. Braunmüller). — Clugny (profesor Dr. Josef Chmelfčec v Brně).

III. Literatura. Zpráva literární (P. Wilibald Hanthaller). — Referáty literární: Jadart: Mabillon — Berengier: La nouvelle Noursie. — Placid de Duc: L'abbaye de Quimperlé. — Bartolini: Di S. Zaccaria Papa. — Schubiger: Die Antonier. — Lindner: Die Schriftsteller und um Wissenschaft und Kunst verdienten Benediktiner des Königreichs Baiern. — Historisches Jahrbuch der Görresgesellschaft. — Bruillé: Leben Muard's. — Dr. Dudík Beda: Beiträge zur päpstlichen Diplomatie. — Brunner: Ein Benediktiner-Buch. — Hoffer: Zur Geschichte von Geras und Pernek. — Aelscher: Das Benediktinerstift Sanct Paul in Kärnten. — Dudík: Die Schweden in Böhmen u. Mähren 1640—1650. Geschichtliche Entwicklung des Buchdruckes in Mähren 1486—1621. — Wichner: Geschichte des Benediktinerstiftes Admont od 1466—1874. — Barach: Bibliotheca philosophorum mediae aetatis. — L. Gautier: Portraits contemporains. — Schneider: Erklärung der Regel des hl. Benedikt. — L' Auteur du Combat spirituel. — Slovenský letopis.

IV. Rozmanitosti. Akrostichon na slovo Monachus. — Oda de Praelatura. — Katolická žurnalistika. — Statistika katolíků v západním Rusku. — Návštěva gymnasií v Rakousku. — Jeden z největších pokladů kněh na světě. — Vývoz kněh z Německa. — Nové vykopávané umělecké památky v Římě. — Spisy jubilejní kongregace beuronské. — K dějinám sv. Tomáše Aquinského a jeho spisů. — Památník sv. Benedikta v Nursii. — De statu Praelatorum. — Zda-li svat Bonifác přiznával se k řeholi sv. Benedikta? — Kdo jest původcem hymny: „Omni die dic Mariae mea laudes anima“? — Řídká medaile s křížem benediktinským. — Co znamená lebka na patě krucifixu. — Opatství Affligem v Belgii. — Zajímavá nadace benediktinská. — Biskup Salvius Rag. — Požár kláštera ve Weihenstephan-u (r, 1085). — Slavnostní báseň z Anglie, o Perugie. — Báseň o vtělení Slova věčného.

Bohatý obsah, důkladná práce, rozmanitost látek a jména spisovatelů před i za oceánem ukazují na světovou řeholi. Netřeba chváliti, co se samo chválí. Časopis benediktinský odporoučí se svým původem.

Hlavní chrám sv. Víta v Praze. Popisuje Fr. Ekert, církevní kněz v Praze. Nákladem Rohlíčka a Sieverse v Praze. Zasloužily a s velechrámem sv. Vítským dobře obeznalý spisovatel poskytuje návštěvovatelům české metropole výtečnou rukověť, kdykoliv na Hradčany zavítají. Na 32 str. líčí stručně dějiny a správný popis chrámu s tou úpravou, v jaké se právě nalezá. V předu přidána jest rytina, jak chrám dostavěný vedle návrhu architekta Josefa Mockra vypadati bude.

Lehner.

Mosaika.

Dokončení Kolínského velechrámu. V sobotu dne 14. srpna b. r. dokončena jest stavba největšího chrámu slohu gotického zasazením posledního kamene, poslední růžice na věži. Základní kámen položen jest v tentýž den (14. srpna) roku 1248. Trvala tudy stavba přes šest věků. Kolínský chrám náleží k nejvýtečnějším památkám slohu gotického v Německu. Stavba počala za arcibiskupa Konrada z Hochstadenu na místě, kde drubdy starší chrám stával. Do r. 1322 proveden byl chor, až posud v hlavních částkách zachovaný. Ve 14. a 15. věku ve stavbě pokračovalo se a budova uvedena do výšky bočních lodí. V 16. a 17. století provedeny jsou četné ozdoby uvnitř chrámu. Myšlenka chrám dostavěti vznikla teprve na počátku tohoto věku. Hlavní zásluhu má Sulpicius de Boisseré. Délka chrámu obnáší 532', výška 161'. Že však arcibiskup Kolínský u vyhnání žije a Církev katolická pronásledování trpí v říši „bázně boží“, nebylo žádné slavnosti. Truchlivému katolíku v okovech jásati nelze. Až ustane pronásledování, radost nastane. Kéž bychom se též my dočkali té radostné chvíle, až na sv. Vítské věži zasazen bude poslední kámen, poslední růžice! Královská Praha a celá vlast za-

jásá pak chvalo zpěvem, jehož ozvěna odráží se bude od hor krkonošských a dozívati bude v lesích šumavských! Dá-li Pán Bůh dočkati se té radosti?

Brittické museum. Úřední výkaz brittického musea vydává svědectví o pili, s jakou ústav výtečně řízený každým rokem množí své poklady bibliografické a starožitnické. V jediném oddělení starožitností orientálních získáno roku minulého 5471 kusů. Též počet starožitností řeckých a římských značně vzrostl četnými dary a koupí. Sběrka mincí obohacena jest 795 kusy, kabinet přírodnický 60.000 kusy, kabinet ocelorytin 4750 novými listy. Vedle toho domácí učenci a badatelé trpce litují, že ředitelství nemohlo zakoupiti bohatou sbírku rukopisů lordem Ashburnhamem zděděnou a brittickému museu za 120.000 liber nabízenou, která napotom od berlínské knihovny zakoupena byla, kde budou z toho pokladu těžiti.

Antická socha. Blíže Chäronea přišel rolník při vzdělávání svého pole na dvě antické sochy, z nichž jedna sedící ženskou postavu představující jest nevšední ceny umělecké.

Lehner.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budče zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány budče do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 9.

V Praze, dne 30. září 1880.

Ročník VI.

Obsah: »Zodpovídané otázky archaeologické.« Soubor památností chrámu Páně Vysoko-Chvojenského, Býštěckého, Dřítěckého a Sezemického. — Sloh gotický: (Pádorys. Kostely o jedné lodi.) — Domácí zprávy: Smichovská basilika sv. Václava. — Dostavění arciděkanského chrámu v Plzni. — Vogel, archaeologický spolek v Kutné Hoře. — Knihovna kollegiální kapitoly vyšehradské. — Literatura: Die Kunst und ihre Formen. — Styllhre der architektonischen Formen der Renaissance. — Mosaika.

Zodpovídané „otázky archaeologické“.

Soubor památností

chrámu Páně Vysoko-Chvojenského, Býštěckého, Dřítěckého a Sezemického.

Píše J. Nechvíle, administrátor fary Dašické.

34.

Chrám farní svat. Gottharda ve Vysokém Chvojně.

Chvojno Vysoké (od polohy své na vysokém návrší jmenované), vesnice $\frac{3}{4}$ hodiny severně od Holic vzdálená. Na severovýchodním konci jejím stojí farní chrám sv. Gottharda, farní již v 14. st., dle nápisu na zvonech a křtitelnici až do bitvy na Bílé Hoře vlastním duchovním opatřený. Byla to plebanie dekanátu Hradeckého, arcibiskupství Pražského, o které dí inventář far na Pardubsku z roku 1615: „Item víceji k té faře Holické patří filiální kostel ve Vysokém Chvojně, odkud se l. 1615 a dosud (roku 1654) schází: žita i ovsu po 9 str. 3 věrt. 2 $\frac{1}{2}$ čtvr. — V libri relationum z r. 1677 uvádí se „co filiální do Holie, kalich stříbrný 1, křtitelnice cínová, zvony 4 a to slavnostné, kostel dřevěný, úzký, místo podle hřbitova slove: Kněžský dvůr.“ — Kostel dřevěný, zbořený ve válkách husitských, byl zase ze dřeva na novo postaven, ale jsa časem schátralý, opět musel býti zbořen, načež nynější stavení kamenné v slohu copovém jedno-ložové bylo zbudováno. V chrámu tomto není mnoho památností, neboť hlavní oltář před-

stavující sv. Gottharda, an křísí mrtvého při mši sv., postranní pak (lesnický) sv. Eustacha, Jana Nep., Panny Marie jsou bez valné ceny. Co v tom chrámu památného připomenouti sluší, jest cínová křtitelnice s nápisem: „Letha Panie MDCXV ten autery po nedielu Jubilate udielana gest tato krztitedlnicze do chramu Bnoziho na Chwojno sw. Gewarta za kostelnika Hawla Passaka, Girz. Klauczka w miestie Kralowe Hradezi nad Labem. — Nebraňte ke mnie malieczkym, nebo takowych gest kralowstwi nebeské.“ Mat. kap. XIX. w. 1. —

Na zvonici kamenné nad průčelím umístěné visí pět zvonů starobylých libého souzvuku (v pravdě slavných), a sice s nápisy: První největší kolem koruny: „Letha Panie MDLXXXX slyt gest tento zwon ke czti a chwale Bozi od mistra Eliasse zwonarze w Hradezi Kralowe nad Labem“; — a dole na zvonu: „Gistie, gistie prawim wam, zie kdo slowa ma slyssi, wierzi tomu který mnie poslal, na saudie przigde, ale puode ze smrti do ziwota wieczného.“ — 2. Prostřední v literách gothických tento má záhadný nápis: „bille MLD (? 1450) + caspar + balthasar + malch'or + s. marcus + mathaeus + johannes + lucas.“ 3. Stejně velikosti s dru-

hým: „hec campana fusa est pro laude Dei ad parochia Chwojno MCCCCX.“ 4. „Tento zwon slyt gest w Hradcu nad Labem lethu Panie MDLXXXVI.“ 5. Umíráček bez let a nápisu. — U vnitř chrámu prostřed v dlažbě jest náhrobek bývalý s jednotlivými latinskými písmenami, ale celý setřelý.

K bývalým plebánům fary Chvojenského uvádím (dle lib. Conf. I. pars 2. pag. 36 ed. Emler) Leopolda, který od patrona toho kostela Jana z Chlumce r. 1364 po smrti Šimona plebána ve Chvojně ke kostelu tomuto dosazen byl. — Fara založena znovu od holičského p. faráře Reinwettera r. 1711.

Ve vsi samé jsou tři sochy a sice: P. Marie z roku 1858 (bohužel ale špatně dělaná), svat. Kříže z téhož leta, a svat. Jana Nepom. z r. 1834.

35.

Farní chrám v Býšti svatého Jiří mučedníka.

Býště (Bejst v starých listinách psaná Bisz) ves 2 hod. od Holic vzdálená na silnici Mýsko-Hradecké. — Na severovýchodním konci vesnice stojí v poli o samotě farní chrám sv. Jiří mučedníka, co farní v době předhusitské uvedený. R. 1358 Martin plebán dostal se do Rychnova (Pam. IX. 844.) Místo něho ustanovili Ješek a Vilem bratři z Jiříce patronové kostela v Býšti Jana plebána 11. provincie roku 1358. (Emler lib. Conf. I. pars pag. 139.) Šebestián plebán Býštský podán jest po smrti Bělského plebána Jana r. 1365 za plebána do Běly (Emler Lib. I. conf. pars II. pag. 66). Později r. 1630—48 byl dle Dašických matrik filiální Dašického, r. 1677 Sezemického, r. 1788 Chvojenského, r. 1807 učiněn farním pod patronátem náboženského fondu. Lib. relationum z r. 1677 o něm dí: „Kostel dřevěný, kalich stříbrný 1, cínové 2, monstrance mosazná, křtitelnice cínová, svícny mosazné 2, zvony 3.“ R. 1654 uvádí se co filiální od Dřítče a s ní k Dašicům patřící, přičemž duchovního dle seznamu far na panství Pardubickém r. 1615 a 1654 ze záduší místo desátku ročně 7 kop a při každé mši svaté za oběd ze záduší 38 gr. 7 den. — Chrám v Býšti býval dřevěný, ale an sesutím hrozil, byl roku 1796 z kamene znovu postaven. R. 1822 shořel tak, že jen zdi ostaly, služby Boží konaly se v márnici do r. 1823, kde kostel, jak nyní stojí, jednolodový v slohu copovém byl zbudován. Hlavní oltář shořel zase r. 1835, postaven r. 1841, obraz jeho maloval Antonín Špulák ze Žďáru dle nápisu vzadu umístěného: „Pinxit Antonius Spulak zdiarensis tempore Curati Antonii Ponetz 1841.

Postranní oltáře Marie Panny, Božího hrobu a sv. Anny jsou také z doby novější. Altare portatile v Božím hrobě má letopočet 1602, svěceno bylo od Bonea arcibiskupa pražského a má ostatky svat. Epifania a svat. Barbory. Zvonice jest v průčelí, kamenná, na ní pak visí ze zvonoviny starých rozlitych zvonů ulité 3 zvony s nápisy. První tíže 7 ct. 37½ lb. s obrazem sv. Pavla a sv. Václava: „Ke cti a chvále Bohu všemohoucímu ulitý od Ant. Schneidra v Hradci Králové v roku P. 1829.“ Druhý tíže 3 ct. 60 lb. prasklý (s obrazem sv. Kříže a sv. Jiří): „Ke cti a chvále svatému Jiří patronu tohoto chrámu roku 1829. Třetí měl nápis: „Ke cti a chvále Pánu Ježíši“ a vážil 2 ct. 15 lb.; r. 1855 jsa prasklý přelit od K. Bellmanna a má tíže 183 liber.

Bělečko, přifařená k Býšti ves, má veřejnou mešní kapli *Nanebevzetí P. Marie* v novější době zbudovanou, v které se 4krátě do roka služby Boží konají.

36.

Chrám farní svatého Petra a Pavla ve Dřítči.

Dřiteč (Dřič, v starých listinách Dricz psaná), ves na levém břehu Labe, ¾ hodiny severovýchod. od Pardubic, bývalé panství a patron hostela Pardubice, patron fary liberace collationis.

U prostřed vesnice stojí pro sebe farní chrám sv. apoštolů Petra a Pavla jednolodový, z kamene zbudovaný. Jest čistě gotický, péčí p. faráře Josefa Jošta roku 1872 obnovený. Loď vyšší nežli presbytér svědčí, že tento byl dříve co původní kaple, a loď později přistavena. Presbytér tvoří nepravidelný pětistěn, má okna gotická, jednoduchá, jedno s kružbou kamennou a kotoučem skla malovaného s obrazem kostela o dvou věžích. V presbytéri stojí dřevěný oltář s obrazem svat. Petra a Pavla na zlaté půdě od Chrudimského malíře Papáčka zhotovený. Tumba jeho jest dřevěná a má napřed toliko kříž. Klenba presbytěře jest gotická, kde se žebra spojují, jest podobizna svat. Petra z kamene mistrně tesaná. Na straně evangelia jest kamenné, gotické *sanctuaryum* s kružbami krásnými. V lodi, na jejížto zdi venku jest r. 1699, jest uvnitř zdi *kazatelnice* dřevěná, 5hranná, gotická. Poprsník její jest ozdoben obrazy sv. evangelistů na zlaté půdě od Chrudimského malíře Papáčka zhotovenými, pokryvka pak uvnitř s holubičkou sbíhá nahoře v krásný rosetový kříž. Klenutí lodi, která nic památného nejeví, jest jednoduché. Vedle hlavního oltáře jest *sakristie* gotická. Dvěře její jako u sakristie kunětické železem pobité jsou ve

stejná pole rozdělené a železnými hlavicemi poseté, jakož i znamenitým, starým, přikrytým zámekem, kterým při zamykání zvenčí dvěře uvnitř závorami se zastrkují, opatřeny. Závěsy těch dveří jsou dlouhé článkované.

Vedle presbytéře jest *zvonice* přistavená, čtverhranná, kamenná, končící nahoře jehlanem a křížem. V ní visí tři staré zvony a sice: 1. „Tento zvon slyt gest ke czi a chwale Pana Boka a dobrého lidem skrze mistra Adama Konwarze leta Panie 1563.“ 2. prostřední: „Tento zvon ulyt gest he czi a chwale Pana leta Panie 1564 skrze Jana S. Bohu wssemohouczimu k zadussi kostela Drziteczkeho.“ 3. polední: „Slowo Panie zustawa na wicky wiekuw.“

Chrám tento byl již r. 1350 plebámem opatřený. R. 1365 a 1359 uváděl pleb. Dřítecký pleb. v Býšti (Lib. Conf. I. anni 1359 C. IX. 1365 G. VI.). Zdech, plebán dřítecký, dostal se r. 1395 za plebána do Milovic a na místo jeho ustanovil patron kostela Dříteckého Jan Jerzán, arcijáhen Hradecký a kanovník Pražský, nového plebána Petra do Dřítče (I. c. V. anni 1395 M. VII.). R. 1420 jmenuje se v jedné listině kláštera Opatovického Tomáš farář ze Dřítče (A. C. 1. 148). Později byl obsluhován od duchovních pod obojí, tak r. 1592 od kaplana z Hradce Králové k ruce pana děkana Pardubického za 3. díl příjmů (Solař Hradec Králové str. 298). Že zde byli utraquisté, to dokazuje také při jedné opravě na zdi nalezený starý obraz, představující dva kněze, jednoho podávajícího lidu tělo Páně, a druhého s kalichem za ním kráčejícího. — Seznam far na Pardubsku uvádí zde r. 1615 faráře evangelického Pavla Byteckého, r. 1654 ale co filiální kostel od Dašické fary se jmenuje; příjmy duchovního z té fary r. 1654: žita 42 str., 3 vtl., taktéž i ovsu. Relace z r. 1677 uvádí jej „co filiální do Sezemic, měl kalich stříbrný 1, monstranci mosaznou, křtitelnici cínovou, před oltářem dva velké svícny starobylé, nad trámem příčným sochy Ukřižovaného, Matky Boží, sv. Jana, zvony tři. Dům farní sešlý. Škola.“

Desátku papežského platil plebán Dřítecký od r. 1369 do r. 1405 ročně 15 gr. (Tomek registra decimarum.)

37.

Chrám Páně Nejsvět. Trojice Boží v Sezemicích.

Sezemice, starobylé město nad řekou Loučnou $\frac{5}{4}$ hod. severovýchodně od Pardubic, bývalé panství Pardubice (úvěrní ústav).

Za starých dob býval zde klášter panen cisterciáček sv. Bernarda, 10 osob s abatyši

čítající (dle listu odstupného k biskupství litomyšlskému z r. 1350). V rozdílných pramenech nalezl jsem jména 3 abatyší: 1. *Anna*, abatyše kláštera Sezemicického, změnila dědiny jistě roku 1357 (s kým? Rel. tab. ter. I., 459). 2. *Žofie* koupila r. 1394 dědiny od Čenka Morašického (Rel. tab. ter. I., 554). Tatáž se zavazuje platit 10 kop grošů piatu Anně spolusestře své, jako máti jejich Kateřina, mlynářka 100 kop gr. jí půjčila a ty jí ukazuje na statku svém v Chotči (A. C. II. 446). Té Anně dovoluje také 3. abatyše kláštera Sezemicického *Markéta* dvě kopy na statku Chotečském (tamtéž). — Čas a osoba zakladatele kláštera toho nejsou známy. Snad byl založen v 13. stol., an zakládání panenských klášterů cisterciáckých v Čechách brzy vyšlo z obyčeje. Borový v dějinách diocese pražské udává čas založení jeho na r. 1300 (str. 153). Zakladatelem byl bezpochyby Jan z Polné, který si umínil vystavěti klášter na Polněnsku, když ale jej p. Boček předešel a klášter ve Žďáře založil, změnil Jan z Polné úmysl a založil klášter na Pardubicku (Pal. Děj. I., od 2., 474 a 475). Statky kláštera toho musely býti veliké, škoda že pro neúplnost desk zemských úplně se nemohou udati. — Kromě Chotče koupil klášter pozemky: r. 1372 od Petra z Přestavlk, r. 1374 od Pešíka ze Skalice, 1375 od Jana z Tuněchod a Vítka kněze z Černčic, 1377 od Střízka z Koloděj, 1382 od Beneše z Hostovic, Pešíka ze Lhošiny, Zdeňka z Březovic a Víta z Blanska, 1407 od Martina z Chotče (Rel. tab. ter. I., 442, 447, 451, 473, 474, 445, 459, II. 122, 42). Klášter ten neměl dlouhého trvání, neb r. 1421 byl od Taboritů přepaden, vyloupen a zbořen a sice dne 29. dubna (Borový dějiny 249). Budova klášterní stávala dle pověsti místo nynější fary a byla spojena chodbou s kaplí svat. Anny a sv. Antonína ve farním kostele. Na břehu řeky Loučny viděti lze dosud zbytky nádržky klášterní na ryby, a za kostelem v poli nalezájí se kameny bývalé stavby, o které si staří vypravují, že to bývaly vinné sklepy kláštera, z kterých chodba vedla až k Časům. Návrší, kde je nyní hřbitov, od dávných dob neslo jméno *Vínice*.

Z bývalého kláštera zbyly dvě krásné památky ve farním kostele *Nejsvět. Trojice Boží*, totiž kaple svat. Antonína a sv. Anny. Kostel ten jest jednolodový, obě kaple k němu přistavené, ale nesoúměrné, tak že ani kříž netvoří. Presbytář, nepravidelný osmistěn, má zvenku operací pilíře, ale okna podlouhlá, copová, později snad z gotických předělaná; klenba jeho jest copová, zhotovená r. 1726 při opravě chrámu za děkana Václava Tesánka. Hlavní obraz Nejsvětější Trojice Boží,

bez ceny, má nápis: „Franciscus Draubek me exornavit 1749.“ Na tom oltáři hlavním jsou po straně zdařilé řezby Arona a Mojžíše, sv. apoštolů Petra a Pavla (symbolické spojení St. Z. s N. Z.). Když r. 1873 a 74 chrám tento přičiněním p. faráře nynějšího Jos. Petráně byl obnoven, objevil se na straně epištoly výklenek a v něm obraz anděla s vlasy z dob Ludvíka XIV. s nápisem nečitelným. Dále pak odkryty byly malé dvěře. Tumba oltáře hlavního, kolem kterého se může choditi, jest dřevěná, napřed obrazem sv. Augustina na břehu mořském s pacholetem stojícího ozdobená. Altare portatile z r. 1684^{18/4} od Františka barona z Talmberka, biskupa Králové-Hradeckého posvěceno s ostatky (autentika porouchána). Mimo to jest tu také na straně evangelia *kredenční stůl* s malým křížkem.

V lodi, která má klenutí také copové, jsou tři oltáře a sice: 1. *Nepoškrvněné Početí P. Marie* s tumbou kamennou, altare portatile z r. 1695^{18/4} od biskupa Hradeckého Frant. barona z Talmberka svčené s ostatky sv. mučedníků Celestina a Fortunata. 2. *Rodina Páně* s tumbou dřevěnou, altare portatile svčené r. 1745^{6/4} od Zdeňka Chrapického, suffragana Pražského s ostatky svat. Perfekta a Desideria. 3. *Sv. Kříže* se sochou sv. Kříže, s tumbou kamennou, altare portatile z r. 1695^{18/4} svčené od Jana Františka hraběte z Talmberku biskupa Hradeckého, s ostatky svatých mučedníků Fortunata a Faustina.

U prostřed lodi na straně evangelia jest *kazatelnice dřevěná* visutá, ozdobená na poprsníku řezbou pokusení Pána Ježíše, Samaritanky, Krista P. hlásajícího, křížem, deskami desatero Božích přikázání, symboly orla a anjela, dvou svat. evangelistů. Na klobouku sochy víry, naděje a lásky, sv. Barbora, a dva symboly sv. evangelistů lev a vůl.

U oltáře sv. Kříže stojí *cínová křtitelnice* na třech zvířecích nohách. Kolem víka nese nápis: „Tento gest mug mily syn, we kterem se mi dobre zalibilo, toho poslouchegte. Mat. 17.“ Na křtitelnici samé čteme ve dvou řádcích: „Leta Panie MDCXII. tato křztitedlnice k žádussi Sezemiczkému udielana gest w miestie Hradezi nad Labem od Mistra Gana Nebrzehovskyho nakladem techz zadussi za starssiho Adama Zida a Purkmistra toho czasu Gana Wrany a ginych starssieh.“ Na copovém klenutí presbytáře i lodi jest *malba fresková* roku 1786 od Kramolína v patero obrazech zhotovená: 1. skupení anjelů, 2. Kázání Pána Ježíše na hoře Galilejské. 3. Křest P. Ježíše. 4. Zjevení se Hospodina Abrahmovi (domek na tom obraze jest perspektivně

tak zobrazen, že při postupu ode dveří zdá se do výšky vystupovati). 5. Nebe, klanění se anjelů P. Bohu (skupení výtečné).

Blíže oltáře Nepoškrvněného Početí Marie Panny jest starobylá *kaple sv. Anny* slohu čistě gotického, tvořící pravidelný osmistěn. Má zvenčí opěrací pilíře, jejichžto ústupek končí jehlancem rosetovým, na ústupku jednotlivém pak jsou štíty, ale bez znaků. Kaple ta opravena byla také r. 1873, má dva oltáře, z nichž jeden sv. Jana Nepomuckého vzdělán byl v slohu gotickém, dle oltáře svat. Jana v katedrále Králové-Hradecké, jest celý dřevěný, má uprostřed sochu sv. Jana Nep. výtečné řezby od neznámého mistra zhotovenou. Okna barevná (bez obrazů) byla koupena z Lünlichu z Německa. Žebra klenutí gotického této kaple nesou na dolním konci konsolky zobrazující lva s hlavou obrácenou dolů, anjela, tvář člověka, a podobu starce s podbradem. Na klenutí samém, kde žebra se sbíhají, jsou dva znaky města Sezemic (totiž trojříčí). Oltář sv. Anny s tumbou dřevěnou má krásný obraz sv. Anny a P. Marie asi ze 16. stol. od jistého p. faráře z Přelouče sem daný, ale od nedouka přemalováním zkažený. Na obmítce po levé straně oltáře toho odkryta byla malba a sice postava tesaře se širočinou a letopočtem 1599 a slovy: „Ziwoť czlowieka na zemi . . . nondum . . .“ Pod oknem na levé straně byly objeveny zazděné dvěře a na pravé straně jakési schody, snad kolem kostela vnitř až k sakristii běžící. — Kaple sv. Anny zdá se, že byla pro sebe a vchod do ní z kostela že vedl od východu tam, kde nyní jest oltář sv. Jana, jak schody nalezené svědčí. Zde jest *krypta*, která dle farní památní knihy měla náhrobek: „Anno 1761. die 26. Januarii obiit hic in Domino V. D. Antonius Reinhardt de Spornberg, Curatus Sezemicii 24 annis, aetatis suae 59 annorum Cui Deus requiem sempiternam concedat. Amen.“ Mimo to jsou v lodi dvě krypty s mnohými rakvemi, nejvíce kněží.

Druhá památka bývalého kláštera jest taktéž gotická *kaple sv. Antonína*, po pravé straně lodi se nalézající a za sakristii užívaná, tvoří nepravidelný osmistěn, okna její gotická mají kamenné kružby dobře zachovalé a zbytky skel barevných. Vchod do ní z lodi jest čtverhranný, ale vnitř do špičky sbíhající. Dvěře jsou dubové, sekané pouze sekerou. Na hoře na klenutí, kde se žebra sbíhají, jsou dva znaky, jeden představující českého lva v červeném poli s ohonem dvojité rozštěpeným, druhý znak černý na způsob křídla. Výběžky jednotlivých žebér mají na konci konsolky, a sice po levé straně oltáře svat. Antonína podoba mladé jeptišky,

nad oltářem jiná ženská tvář snad mladé šlechtičny, po pravé straně oltáře podoba snad bývalé české královny Elišky, která dle zápisek Hradeckých klášter ten obdařila; konsolka nad šatní skříní představuje stavitele, po pravé straně skříně tvář rytíře zamračeného, a jemu naproti nade dveřmi na kazatelnu vedoucími podoba staré jeptišky s podbradkem. Pod konsolou rytíře byly nalezeny dvěře malé, zazděné, do země vedoucí. — U schodů na kazatelnu byl vchod pro klášterní panny na oratorium, které dle dutiny ve zdi se nacházející až ke druhé štaci cesty křížové se táhlo, a z kterého pavlačka uvnitř kolem kostela se nacházející do kaple sv. Anny vedla. V kapli této sv. Antonína jest oltář téhož svatého s nápisem: „Leta 1685 dne 1. Novembris tento oltarz malovanim okrasslen gest ke czti Swat. Antonina nakladem Chudeho Zadussi Sezemiczkeho za sprawy Urozeneho a Welebneho Pana Pana P. Girzika Frantisska Gcsefa Czerniczkeho toho czasu Fararze Sezemiczkeho a Drziteczkeho.“ Ve zdi u kazatelnice jest skříňka se třemi zámky silnými, pobitými železem. Byla tu také truhlíčka čtverhranná dle soudu znaleců 500 let stará z dob kláštera s kováním čistě gotickým a vybledlým malováním; tu si vzal žurnalista J. Skřejšovský.

Venku ve zdi po levé straně kaple sv. Anny jest *náhrobek pískovcový* dole s erbem podlouhlým nesoucím lilii s trojím květem, nad otevřeným hledím pak také s lilii, a na obrubě v nápisu s podobou lidskou. Býval v dlažbě chrámu, proto nápis není čitelný. Čteme jen: „Leta Panie 1633 w den swat. aposstolu pamatky dokonczil ziwot urozeny pan Arktyrz z Poczapel (?) — Kolem kostela býval *hřbitov*, ale ten jest zrušený. Při odklizení země, která byla dříve navežena, nalezeny byly u sakristie malé dvěře jako do sklepa vedoucí.

Mimo ohradu hřbitova stojí *zvonice* dřevěná, starobylá, osmistenná, nahoře s malou věžičkou baňovitou. V ní jest čtvero zvonů libého zvuku: 1. s obrazem sv. Václava na jedné a erbem Sezemic na druhé straně, nahoře pak kolem do kola nápis dvouřádkový: „Leta Panie MDLIII. tento zwon slyt gest w miestie Hradzi nad Labem skrze Waczlawa Konwarze ke czti a chwale Panu Bohu wsse-mohuczemu a welebne Trogiczi sw. do miesteczka Sezemicz.“ 2. s obrazem sv. Václava

na jedné a kamzíka na druhé straně a nápisem na hoře dokola: „Leta Panie MDLVII. tento zwon gest dielan ke czti a chwale P. Bohu skrze Waczlawa Konwarze w Hradzi nad Labem k zadussi miesteczka Sezemicz za hospodarze Waczlawa.“ 3. a 4. nahoře v báni visící, z kterých jeden má nápis tento: „Ke czti a chwale Jeziss, Maria, Josef MCCCC.“ Nad kostelem zvoněk s r. 1772 a „C. M. I. D. I. K. G.“ U kostela stojí *farní stavení* pod jedno poschodí zbudované r. 1734 od faráře Antonína Reinhardta. Matriky farní jsou od r. 1684.

Kostel tento býval i v dobách kláštera plebánem opatřený. Plebán Sezemický uváděl roku 1357 plebána Žiželického, roku 1359 plebána v Týnci, roku 1360 plebána v Ličně (L. C. I. anni 1357 F 131, anno 1359 B 10, anno 1360 C 1). Později zde byli kněži podoboři: 1512 kněz Pavel Hořícký, 1591 Matěj Levinský. Kněz Friedrich Duchek rodilý ze Sezemic, dán p. administrátoru Mystopolovi do Prahy na 5 let za kaplana, an si od něj do Vlach na cestu peníze vydlužil. (Dopisy kons. utraq. I. 313) V seznamu far na Pardubicku z r. 1615 jmenuje se v Sezemicích farářem kněz Michal svěcení arcibiskupského, příjmy jeho byly: Peněz 13 kop, žita 44 str., 2 vtl., 2 čtvr. ovsa, tolikéž soli do roka prostici. V r. 1654 byl zde farářem kvardián kláštera Minoritů z Pardubic Antonín Rulikovský. — V relaci z r. 1677 se uvádí v kostele tomto: Kalichů stříbrných 5, puška stříbr. 1, monstrance mosazná, pozlacená, křtitelnice cínová, oltáře z mramoru 3, nad starodávnou sakristií zvonice s 2 malými zvony, škola s kantorem.“

Při kostele tomto jest *literátské bratrstvo* z r. 1830, má malý kříž, svícny, kancionál svato-václavský a 4 lucerny.

V městě i za městem jsou *sochy* a sice sv. Kříže dvě z r. 1857 a 1877, svat. Jana Nep. z r. 1745. Pak jest u hřbitova nového, který r. 1832 byl zřízen v čas cholery, *kaple* kamenná Marie Panny r. 1833 zřízená, a na silnici k Pardubicům vedoucí kaple gotická mešní sv. Josefa r. 1850 zbudovaná. *Obrazy křížové cesty* v kostele jsou r. 1832 zhotoveny od Frant. Staude, malíře z Potštýna. Uprostřed města stojí radnice kamenná s věžkou s hodinami, má v listárně stará privilegia a pečeť z r. 1620 s nápisem zrušeným,

Sloh gotický.

Píše F. J. Lehner. (Pokrač.)

(Půdorys. — Kostely o jedné loďi.)

Úkol zpytatele a dějepisce stavitelských a vůbec uměleckých památek v mnohém podobá se úkolu přírodopytce. Ve vědecké metodě obou vládne analogie. Soustavné typy, druhy a přibližné určování stáří památek uměleckých určuje jistá soustavnost. Přírodopytce jest ovšem ve větší výhodě. Předmět jeho badání, těleso přírodní, poskytuje mu typus stálý, nezměnitelný. Krasoumci jest však jednati s měnivými výtvarny lidské ruky svobodně tvořivé. Tam zákon nutnosti, zde svoboda panuje. Krasoumná věda tím se zanáší, že zpytuje zásady stejnotvárnosti a podobnosti, které v jisté době panovaly v oboru umění a techniky a napotom vedle zásad stanovených památky umělecké posuzuje. Neboť při vši pohyblivosti a svobodě tvořivého ducha lidského v názoru duševním a v umělecké praxi panovala přece v jednotlivých dobách středověku jistá ustálenost, důslednost, souhlasnost, která u křesťanských národů ve středověku jen částečně se měnila vlivem povahy národní. Jest nám sledovati stopy toho života středověkého v architektuře gotické nyní především — na *půdorysu*.

Hmotně a duševně bohatá doba vynikala nade všechny ostatní bohatostí myšlének, jak nejlépe sledovati lze na rozmanitosti půdorysu chrámů *jedno-, dvou-, tří- a více-loďních*.

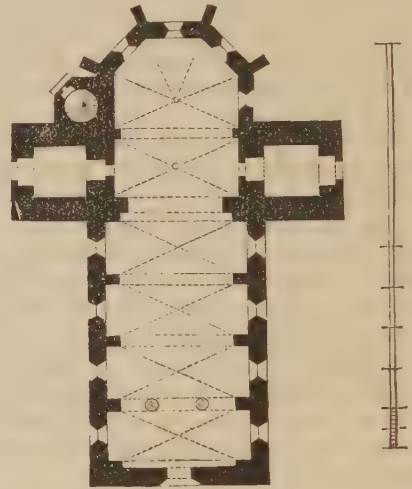
Pokračujeme soustavně. Vystupujeme od nižšího k vyššímu. Pojdnáme tedy po řadě o půdorysech gotických kostelů *jednolodních* počínajíce.

Jakkolivěk zmizelo s povrchu země množství překrásných památek, jednak vlivem věků vše ohlodajících, jednak nešťastnými pohromami válečnými a živelnými, též i lidskou pošetilostí, jest však přece až dosud vlast téměř poseta stavitelskými památkami gotickými po dědinách a městech rozměrů větších a menších. Nejčetněji vyskytuje se gotických chrámů jednolodových v nejrůznějších tvárnostech. Zde k starému románskému kostelu přistavěly gotické presbyterium, onde později k úhlednému kostelíku gotickému s rostoucím počtem osadníků přidali neúhlednou stodolu za loď. — Blaze! kde alespoň tak se stalo. Na mnohých místech krásné chrámy gotické pobořili, přestavěli, opravili(!). Útlé pilíře gotické čtverhrané obezdili, nasadivše na vzniklé pilasty různé hlavice, dorské, jonské, korintské, římské býti mající; štíhlá okna s kružbou vlnitou zazdili a jiná nádvořním vratům podobná pro-

lomili, aby do tajemné svatyně, posvátným poslošem tak dobře odpovídající tajemné oběti, světlo denní plně se proudilo, odstranivše za tou příčinou staré, krásné sklo barevné a koutoučkové a nahradivše je tabulovým sklem, jako na továrnách se spatřuje atd., atd.

Myšlenky hnedle by zavedly člověka od pojednání o půdorysu jednolodových chrámů. O předmětu nejjasněji pojednám, provedu-li čtenáře několika takovými kostely, jakéž v různých tvarech všude se vyskytují.

Nejdůležitější novotou u slohu gotického bylo přetvoření výklenku oltářního. Románský sloh jej prostě postavil před chor často nad kryptou zvýšený. Bylo to jen pouhé zevnější spojení. Gotika odstranila naprosto kryptu, která již v posledních dobách románských se

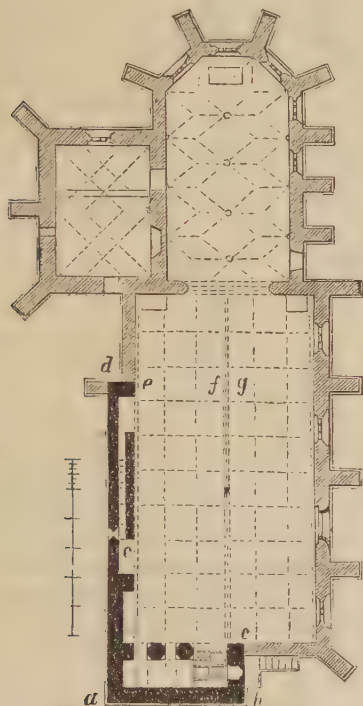

(Obr. 221.) Náchod. XIII. stol.

vynechávala, chor zvyšován býval nad loď jen o několik stupňů, jichž počet obyčejně tři obnášival a uzavírával se vysokým, kamenným pažením, které lectorium slove. Důsledné provedení soustavy operací způsobilo, že výklenek ustoupil mnohostrannému závěrku s hlavním stavením v celé výši vystupujícímu a mnohodielnou klenbou žebrovou krytému. S řídkými výminkami uzavírává se nestejným počtem stran vzatých buď s osmi-, dvanácti-, mnohdy též desíti-hranu. Takovou úpravou přicházel chor do úzké souvislosti s lodí a uzavíral ji způsobem živým.

Jako v přírodě není ani v umění žádných skoků. Zde i onde jest podivuhodná důsled-

nost. Věk další stojí vždy na ramenou věku dřívějšího. — Tak i zde novotu připravoval sloh *přechodní*, jako zřetelně se vidí na obrazci 221. *Farní chrám v Náchodě* jest založen do kříže a sklenut ve všech částech. Loď 60' dlouhá a 34' široká skládá se ze 4 stejných klenbovích polí a jest od presbyterium oddělena vítězným obloukem 5' v před vystupujícím. Vedle presbyterium značně zúženého stojí dvě věže čtverhranné těžkého tvaru základního, jimiž podoba kříže vyslovena jest. Presbyterium a závěrek choru náleží době přechodní a vyznačují se krásnou klenbou. Loď však původně nebyla sklenuta a mívala bezpochyby druhdy strop plochý. Závěrek

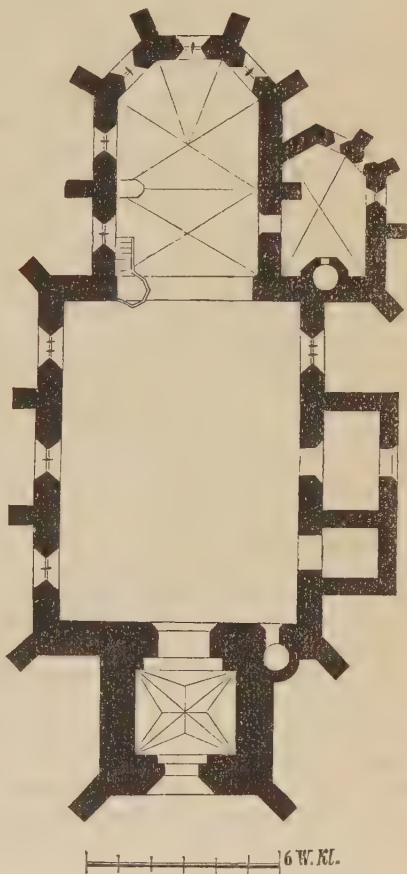

(Obr. 222.) Milevsko, Kostel sv. Jiljí. Západní a severní strana románská z druhé pol. XII. věku, sakristie, chor a jižní loď gotická z konce XIV. věku.

choru jest pravidelně do osmihranu konstruován, opěrky opatřen a jako vsudy v Čechách pěknou, mnohdy i nádhernou klenbou opatřen. Následující sloh gotický na českých kostelích venkovských podržel celkem uspořádání dřívější.

Jednou z nejprvnějších památek jest nyní hřbitovní, druhdy však farní kostel sv. Jiljí v Milevsku. (Obraz 222.) Skládá se z lodi 12° 2' dlouhé a 6° 6' široké, z choru 8° 2' dlouhého 3° 5' širokého, k jeho severní straně přistavěna jest sakristie. Sakristie, presbyterium a jižní strana lodi stavěna jest ryzými tvary gotickými; západní strana jest ctihodný

zbytek dřívější románské kaple, jejížto loď sahala k rohu zdiva u *d*. Zde k lodi přiléhala východní apsida, která opisovala oblouk od *e* k *f*, kde východní zeď lodi *f g* ustupovala, k níž napotom jižní zeď lodi přiléhala, která od *g* k *c* dosahovala, tak že zdivo *c b* za zbytek staré jižní stěny lodi dlužno považovati. Schody jsou ve tloušťce zdi upraveny. Je-li západní a severní stěna lodě kostelní bezozdobná a holá, jest za to stěna jižní a celé presbyterium nejkrásnějšími tvary slohu přesně gotického ozdobena. Rozkošný pohled

(Obr. 223.) Kaňk u Kutné Hory. Loď s dřevěným stropem. Z konce XV. věku.

poskytuje zejména presbyterium. Na štíhlých sloupkách se silně vynikajícími hlavicemi spočívají žebra umělé klenby hvězdovité, zahrnující patero polí klenbových, odpovídajících tolikéž opěrákům na venek. Žebra sbíhají se v pěti hulatých svornících. — Nyní jest loď kryta plochým, dřevěným stropem. Že však původně bývala loď sklenutá, ukazují zbytky žebířů a 16 nosičů, za kterých žebra spočívala. Sleduje-li se směr těchto žebířů, ukazují segmenty jejich na dosti vysoký oblouk lo-

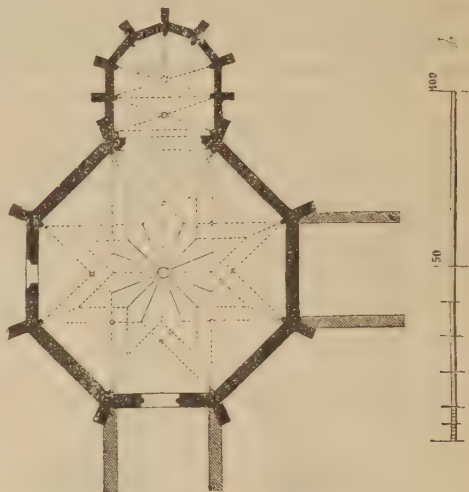

mený, a soudíme z toho, že podobně presbyteriu také loď širokou klenbou síťovou kryta byla. — Na severní straně presbyteria vchází se dvěmi do *sakristie* nyní stěnou přepažená a krytá mistrnou klenbou síťovou, jejíž žebra na ozdobných nosičích spočívají. Na *zevnějšku* jest chor a gotická strana jižní obklopena mocnými, ve dvou odstavcích vystupujícími opěráky, mezi nimiž upravena jsou vysoká okna gotická s krásnými pruty a úhlednou kružbou. — Tvary gotické odpovídají vesměs požadavkům přísného slohu gotického; nevyskytují se zde nikde motivy pozdní gotiky, s nimiž i na samém pražském velechrámu se setkáváme. Původcem stavby jest umělec domácí, který se přidržoval starých, přísných pravidel gotické architektury, bezpochyby mistr *Staněk*. Kostel sv. Jiljí v Milevsku ukazuje motivy slohu gotického, které zůstávají vzorem jak výtečností ryzého tvaru, tak pečlivým provedením.

Kostelu náchodskému odpovídá velmi jednoduchý *kostel svat. Vavřince na Kaňku*. (Obr. 223.) Rovnoúhelná loď 60' dlouhá a 41' široká kryta jest hladkým stropem dřevěným bez všelikých podpor pomocí pilířů. Věž a chor ukazují jinou čaru střední než loď, dosvědčující, že kostel několika proměnám podroben byl. Také sakristie, nad kterou klenotnice se nachází, ukazuje stopy požáru a změn. Stavba připisuje se obecně Rejskovi.

Důkazem, jak bohatá byla doba gotická na myšlenky, nejlépe se vidí na velkolepém a nejpamátnějším jednolodovém chrámu Páně na *Karlově* v Praze (obr. 224), který jest jednou z nejslavnějších památek otce vlasti, Karla IV. Prostranný kostel jest založen v pravidelném 8hranu. Opěráky s 2 ústupky stojí kolmo na štěpné ose úhlu, jež 2 hrany osmihranu tvoří. Klenba jeho mocně jímá. Žebra jeho rozkládají se v nádhernou hvězdovou síť, nejsouce, jako v pozdější gotice se

vyskytuje, pouhou okrasou, nýbrž nesou skutečně celou klenbu. Pro neobyčejné rozpnutí kopulové klenby (75' v průměru) náleží chrám mezi nejvzácnější stavby slohu gotického. Co do velikosti jen dvě centrální stavby s ním možno porovnat: střední část anglické kathedrály v Ely, a portugalské mausoleum krále Manuela v Batalbě. Velkolepá klenba zavřena jest prolamovaným svorníkem. Žebra pevně a opatrně tesána odolala bouřím a zachránila budovu. Pro hluboké spuštění pásů klenbo-

(Obr. 224.) Karlov v Praze. XIV. století.

vých tuze v šířku se rozcházejících centrální stavba tato podobá se mausoleu. *Presbyterium* na východ obrácené má šířku jedné strany osmistěnnu (28'). Zavřeno jest šesti stranami desíthranu. Délka jeho obnáší 32'. Sličná klenba je přikrývá. Na západní straně nachází se kruchta, bývalá modlitební síň řeholníků, druhdy mocným obloukem s kostelem spojená.

Karlovo jest korunou jednolodových kostelů gotických.

Domáci zprávy.

Smichovská basilika sv. Václava. Záležitost stavby smichovské basiliky dospěla již tak daleko, že s jara najisto počne se stavět. Bude ji stavět architekt *A. V. Barvitiús*. Nákresey jeho jsou již schváleny a v letošní zimě vykonají se veškeré přípravné práce, aby stavba s jara počítí mohla. Za tři leta — dá-li Pán Bůh — mohla by basilika v tomto měsíci na den svat. Václava, dědice země České a patrona chrámu zasvěcena býti. Máme za to, že oslaví pak Smíchov den ten po-

dobně, jako druhdy Karlín učinil, když basilika svat. Cyrilla a Methoděje se světila. Příspěvkem 60.000 zl. z náboženské matice právě povoleným rozmnožen značně stavební fond. Basilika stavěna bude slohem ušlechtilé prvotní renaissance florentinské s jistými znaky na starokřesťanskou basiliku připomínajícími. — Architekt Barvitiús kráčí totiž co umělec svou vlastní cestou. Dlouholetý pobyt v Itálii při neobyčejném nadání a železné důslednosti nezůstal bez užítu požehnaného. —

Bylo-li lze dosud sledovati v Praze klassicitu jeho slohu pouze na palácích a několika menších předmětech stavitelství církevního, nyní osvědčí se genius jeho na veliké basilice. Štěstím jest, že tak se stalo. Škoda by bylo bývalo, kdyby bohatý duch nebyl měl příležitosti postaviti pomník svého vědění. V jeho rukou jest zlatá míra jednoduché krásy, — ovoce to dlouholetého studia. Vlastně plod celého života. Barvitiis celé živobytí studoval. Jest umělcem a učencem v jedné osobě. S podivením jest, že nebyl povolán na učitelskou stolicí. Pak vědění jeho bylo by se dědilo. Žáci jeho byli by dědili poklad, který za tak dlouhá leta práce nahromadil. Škoda! že povolán bývá často jen ten, kdo se umí klikatými cestami dovoláti. Kdo jen sebe hledá, jen sebe nalezá. Sobectví a obecnost se vylučují. Blaze Smíchovu, že znal vyhledati mistra. Úsudek ten všeobecně se sdílí. Nejen Pražské, ale i Vídeňské kruhy kompetentní z toho se radují. Ve výtečném listu „Beilage zur Wiener Abendpost“ čte se (číslo 204.): —g— „Architekt *Barvitiis* jest zaměstnán stavbou basiliky na Smíchově. Projekt umělcův zde velké chvály došel. Barvitiis náleží k těm málo architektům, kteří se starokřesťanskými tvary uměleckými dokonale se obeznámili. Tentýž myslící a mnohostranně vzdělaný umělec kráčí samostatně, vlastní cestou, jak v oboru architektury, tak drobného umění církevního.“ Každé slovo lze podepsati. Referent, jehož známka —g— nám prozrazuje dvorního radu Eitelbergera, říditele musea rakouského pro umění a průmysl, soudce to zajisté nejkompetentnějšího, pronesl zde málo slovy charakteristiku a životopis velkého umělce. Málo slov, ale pravdy mnoho v nich. — Úsečně, ale správně. Odboru uměleckému Akademie křesťanské jest chloubou skutečnou, že po Hellichovi má takového předsedu, který doma i za hranicemi platí za „myslícího a mnohostranně vzdělaného umělce.“ Zdař Bůh! basilice svatého Václava na Smíchově!

Dostavění arciděkan. chrámu v Plzni.

Ku vyzvání slav. městské rady plzeňské obnovuje architekt *Josef Mocker* vnitřek imposantního arciděkanského chrámu svat. Bartoloměje velmi důkladně. Kostelu dostane se též nového hlavního oltáře zbudovaného slohem gotickým. Po upravení vnitřku dojde pak na zevnějšek a velkolepá budova bude snad dokončena. Kostel má totiž jen jednu věž s ukončením jehlancovým velmi nepřiměřeným, které se podobá ohromnému párátku. Druhá věž zůstala nedostavěnou. Nyní nadchází příznivá doba, kde začíná pomýšleti se na dostavění její, čímž Plzeň dostalo by se jiné fisiognomie. Rada městská vyzvala totiž architekta J. Mockera, aby vzdělal plány na upravení celého kostela. Vedle nákrešů těchto dnů dohotovených a objednatelům dodaných upravil by se zevnějšek kostela, jak sloh jeho toho vyžaduje a dostalo by se mu druhé, mo-

hutné věže, s přiměřeným zakončením. Stane-li se tak, bude arciděkanský chrám uprostřed tak utěšeného náměstí se vypínající skutečnou okrasou a důstojnou oslavou druhého po Praze města českého.

Proboštství hradčanské. Královské Praze přibyla nová okrasa. Nové proboštství stalo se novou památkou města. Jest to budova vlnadná a pontající jak zevnějškem, tak vnitřkem. *Zevnějšek* vábí svou důkladností a rozmanitostí. Spatříš jen tesaný kámen a cihly neovrhnuté. Před očima se ti staví ta celá budova ve své konstrukci. Nabažíš-li se celku, nepřestáváš bavit se prohlížením kamenného detailu bohatého a krásně provedeného. Zde již viděti lze náležitě, jak výtečných kameníků odchovala huť sv. - Vítská. Vedle ornamentální částky zastoupena jest též okrasa sošnická. Na rohu budovy pod baldachinem stojí kamenná socha sv. Václava. Mistr L. Šimek nejnovějším, výtečným dílem řadu soch svých rozmnožil. Kamennými pavlany, mocnými štíty, vysokou střechou břidlicí krytou a rozkošnými vykříví oživenou se dostalo budově rozmanitosti a nádhery. Na první pohled poznáváš, že stojíš před příbytkem vysokého hodnostáře církevního, který slouží velechrámu sv. - Vítskému. Sloh kostela a budovy jest tentýž, jenže sloh kostela přiměřeně se rozeznává od slohu příbytku. Tak to má býti. Na celé budově k náležité platnosti přišlo zase kované železo, jako za nejlepších dob stavitelských bývalo. Velká vrata dubová, bohatě řezaná, souhlasí s důkladností celku. — Zevnějšku odpovídá *vnitřek*. Bohatý průjezd s křížovou klenbou a překrásnými hlavicemi a krákorci, nádherné, vysoké schodiště jasně osvětlené velikým oknem gotickým, barevně zaskleným a dřevěným, kasetovým stropem kryté, utěšená kaple s bohatým, rovněž kasetovým stropem malbou okrášleným, přiměřený počet místností k obydlí vykázaných a trochu temně malovaných, s veškerou úpravou jejich až do těch kachlových kamení barvy zelené a hnědé, vše nese se jedním duchem uslechtilosti a příjemné domácnosti. Architekt Mocker ukázal, že kromě kostelů a věží umí s toutéž mistrností stavěti i domy oku půvabné a ku přebývání pohodlné. Vše jest zde po ruce, čeho v domácnosti se žádá, od sklepa až do půdy, od salonu až do prádelny. Vedle proboštství postavil architekt v témž duchu, ač jednodušeji, dvě kanovnícké residence. Až z náměstí sv. Jiřského kamenická dílna přeložena a u prostřed starý, bronzový pomník svat. Jiří v úhledném sadu ozdobeno bude, tiché náměstí sv. Jiřské stane se jedním z nejutěšenějších a nej památnějších míst královské Prahy. Nejdůležitější slohy stavitelské od XII. do XIX. věku jsou zde zastoupeny četnými památkami: sloh románský, gotika karolínská, sloh vladislavský a nový, vše kolem jednoho malého náměstí: chrám sv. Jiří, velechrám sv. - Vítský, kollegiální kostel všech Svatých, část hradu z doby vladislavské, malebný vchod do te-

rezianského ústavu šlechticů a nové probošství. Různé věky zde rozestavily své nejlepší pomníky. Ani věk XIX. není bez poesie.

Vocel, archaeologický sbor v Kutné Hoře, vykonal opět během minulého roku kus značný záslužné práce, jak z jednatelské zprávy redakci zasláné na jevo vychází. Sboru přibýlo valně členů, jichž nyní čítá celkem 326. Městská rada kutnohorská ku žádosti sboru vykazala a upravila místnost pro museum. Ve valné hromadě za zemřelého, velezasloužilého předsedu Václava Předáka zvolen MDr. Fr. Stáně. Ostatní dvě třetiny vzácných stolic v chrámu Páně sv. Barbory důkladně jsou obnoveny nákladem 736 zl. a takto budoucnosti zachovány. Po návrhu c. k. ústřední komise uznalo ministerium osvěty za nutné, aby střecha chrámu svat. Panny Barbory, jakož i obmítka na klenbách v pravé lodi obnovena byla a vykazalo za tím účelem pro rok letošní 1582 zl. 95 kr. C. k. místodržitelství dalo zhotoviti nákresy tří operáků za příčinou úplné obnovy. Obnovení fresk v jedné kapli nově nalezených svěreno za 800 zl. malíři P. Maixnerovi, jejichž smysl se vypisuje. Za příčinou vzdělání nového inventáře podán městské radě obšírný popis všeho, co v chrámu Páně ponecháno a co odstraněno býti má, poněvadž dosavadní úprava není v souhlasu ani s církevními názory o místech posvátných, ani s účelem na vzdělání myslí křesťanské účelím. Pomocí sboru vydává prof. J. J. Řehák „Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české“, čímž v lidu budí a šíří se šetrnost a láska k památkám umě-

leckým. Avšak sbor nejen památky staré chrání a známost o nich šíří, ale hledí také vkus obecnstva třibiti tím, že k důstojnému chrámu Páně opravě, pokud byl nějakého dobrodince našel, sám radí. Tak obětovností šlechtetných dárců v kostele sv. Jakuba zasazena dvě okna ve skle malovaná a kaple Salazarská polychromována jest. Kromě všeho uvedeného uspořádal sbor několik přednášek, jež těšily se nemalé návštěvě a docházely ocenění a uznání i širší veřejnosti. — K další věru utěšené a pozeňhané činnosti volá redakce: Zdař Bůh!“

Lehner.

Knihovna koll. kapitoly vyšehradské.

Pan Dr—r, na str. 94 podává zprávu o velice záslužném spořádání knihovny kapitoly vyšehradské, vyslovuje domněnku své o objeveném tam rukopisu českého Nového Zákona, že prý sahá „v dávné doby předhusitské“ a že prý „nemůže nyní státi ani té nejmenší pochybnosti,“ že jest to tentýž exemplář, o kterém se Dobrovský zmiňuje, že r. 1311 byl v držení Baltazara Tetaura z Tetova. Pohříchu, že tvrzení toto podstaty do sebe nemá. Kodex vyšehradský N. Zákona psán určitě teprv počátkem XV. věku a s rukopisem tetovským pranic nemá společného. Jakož jsem v Časopisu Matice Moravské (ročník 1875, str. 97—100) ukázal, chová se rukopis tetovský v knihovně minoritského kláštera v Brně i nemá do sebe nikterak té důležitosti, jakou mu Berghauer a Drobner přispišovali; sám Dobrovský v druhém vydání své historie literatury české (v Praze 1818, str. 121) domněnkám, až po tu dobu běžným, konec učinil.

J. Jireček.

Literatura.

Die Kunst und ihre Formen. Z pozůstalosti Jos. Führicha. Würzburg 1880 u Leona Wörle.

Právě vyšel spis slovního a nezapomenutelného Josefa Führicha, v jeho pozůstalosti nalezený. Spisem tím doplňují se starší spisy Führichovy: „Von der Kunst“ (Videň 1866) a umělcův životopis, který sám o sobě napsal (Videň, 1875). Novým spisem již roku 1866 sepsaným a nyní vydaným doplňuje se zajímavý obraz povahy velice vznešené, jakou Führich byl. Díla jeho a spisy jeho jsou z jednoho kusu ulity. Führich byl ve všem stejný, jednoduchý, celý. Bylo ovšem málo umělců tak nadaných, kteří dovedli přesvědčení své vyjádřiti též slovem, tak jako Führich. Spis tento jest Führichovo umělecké vyznání víry a zahrnuje veškeré hlavní tvary umělecké. Odporoucí se nejen umělcům, nýbrž všem vzdělaným přátelům umění. Spis jest pln duchaplných a uvážení hodných poznámek.

„Styllehre der architektonischen Formen der Renaissance“. Z nařízení c. k. ministerium kultu a vyučování. Obsahuje 100 původních dřevorytin Sepsal Alois Hauser. Druhé vydání. Videň. Ant. Hölder, 1880. Str. 176, 8°.

Za prvním svazkem Hauserovy nauky o slohách vyšel před nedávnem svazek třetí. Spisovatel přeskočil totiž středověk a po nauce o architek-

tonických tvarech starého věku podává veřejnosti hned nauku o tvarech slohu renaissancního. Uvážili-li se, že běžný náhled, jakoby renaissance byla pouhým znovuvzkříšením antiky, jest dávno přemožen, skok tento působí nemilou mezeru. Architektonické tvary věku 15. a 16. druží se k výtvorům středověkým, od mnohých nedosti oceňovaným, na které i Hauser nucen byl dosti zhusta poukazovati, což ovšem z důvodů snadno pochopitelných nemohlo dosti obšírně se státi. A tak články řetězu od antiky k renaissanci prozatím, pokud totiž nevyjde nauka o slohách středověkých, spojují slabě a pro žáka a počátečníka jsou méně pochopitelné. Pro sebe jest však spis Hauserův dílem mistrným. Není zajisté snadno ve dvanácti arších tiskových upraviti knihu učební o tvarech architektonických renaissance vlámské, francouzské a německé, a předce úkol zde šťastně jest rozřešen. Dlužno totiž uvážiti jednak rozsáhlost látky, jednak také okolnost, že není účelem knihy, aby byla čítankou, nýbrž knihou školní, základem ku přednáškám a studiu soukromému. Slovo učitelovo doplní odstavce zdánlivě jen povrchně spojené a vyvede dále vývin historický stručně podaný. Jen při takové spořivosti bylo možno docíliti úplnosti u vypočtení památek stavebních, jejichž obraz žák si již snadno vyhledá v každé větší knihovně dle dané literatury. Důležitá stavení a částky sta-

vební jsou kromě toho ilustrovány dřevorytinami, které tak četně a tak dobře v málo které jiné knize učební se vyskytují. Má ovšem kniha i jiné přednosti. Hauser jest totiž architektem výkonným, a co takový pojímá všeliký útvar architektonický jen hmotně, nejprve v půdorysu dle rozvrhu prostory, pak v kontuře, v nárysu s basamentem, tvarem oken, postavením pilířů a sloupů, římsou

a posléze dle prostory vnitřní se stěnami, stropem a ornamenty jejich. Tímto pořádkem uvádí i bohatou literaturu udávaje vývin jednotlivých článků stavebních v Itálii, Francii a Německu od prvo-rennaissance až k počátkům baroku. Právě toto vylučování nejdůležitějšího z obšírnějších děl působívá počátečníkům největších obtíží.

Lehner.

Mosaika.

Dvorní musea Vídeňská. Stavba obou musej dvorních bude již v brzkú dokončena. Při odstraňování lešení objevuje se poznenáhla ozdoba sošnická, na které pracovalo 40 sochařů. V museu uměleckém a starožitnickém nejčelnějšího místa bude vyžadovati obrazárna a sbírka rytin; vedle programu mělo hlavní průčelí obrácené k náměstí, které mezi oběma budovami povstalo, vyznačeno býti sošnickou okrasou poukazující k malířství a to na doby největšího rozkvětu. Důsledně připadá napotom na jižní průčelí obrácené do ulice babenberské umění antické, na třetí průčelí umění byzantské, karolinské a prvotního středověku, na poslední pak průčelí umění moderní, čímž cyklus názorný zakončuje se.

Museum umělecko-historické.

I. průčelí. Starý věk. (Umění antické.)

1. V přízemku: a) Šest figur en ronde bosse v rozích oblouků (skoro 7' dlouhých) nad třemi askádami, v prostředku budovy geniové co representanté přírodních sil a hmot, pak Oready, Dryady, Najady poukazující na oduševnění a oživení látky poší a uměním. b) Nad oblouky v metropéech šest polí s emblemy poukazujícími na vynálezy a nástroje techniky umělecké: Dibutades korintský, vynálezce soustruhu a plastiky; Rhoekos, vynálezce kovolitectví; Klearchos, vynálezce kovové práce duté a tepané; Glaukos, vynálezce kutí železa; Daidalos athenský, vynálezce dřevěných konstrukcí a dřevorezby; Melas, vynálezce skulptury mramorové. c) Dvě sochy sedící, vždy mezi dvěma sloupy střední části stavení; v pravo: architektara, v levo: průmysl umělecký (každá 9 1/2' vysoká). d) Tři hlavy na svornících tří oblouků střední risalitu: Hephaestos, Agamedes, Trophonius.

2. Ve vrchním patře: a) Šest soch ve výklencích (výška 7 1/2'): Mingas, Polykrates, Pisistratos, Perikles, Alexander Vel., Augustus jako representant sociálního, politického a umění přejícího vlivu na antické umění, zároveň k vyznačení hranic různých dob umění antického. b) Deset haut-reliefů v rozích oblouků hlavního patra (7' výška): Orchomenos, Samos, Milet, Rhodos, Atheny. Theby, Sikyon, Korinth, Alexadrie, Řím. — c) Šest médaillonů (4 1/2' průměr): Pygmalion a Afrodite (umění cituplné), Prometheus a Athene (umění důmyslné), Bellerophon usmrčuje Chimäru, Perseus usmrčuje Medusu, Heraklos usmrčuje Hydru, Theseus usmrčuje Centaura (umění a věda vítězí nad surovostí a barbarstvím).

3. Sochy na balustradě po dvou skupené tak, že jedna zobrazuje vždy malíře, druhá pak duchem zpřízněného sochaře: Theodoros ze Samos, - Kanachos Sikyon ský, - Polygnot z Phasos, - Bularchos, - Phidias, - Polyklet, - Pythagoras, - Aristoteles, - Skopas, - Praxiteles, - Lysippos, - Apelles, Athenodoros, - Dioskorides.

II průčelí. Středověk. (Umění byzantské, románské, gotické.)

1. Ve vrchním patře: Šest figur v rozích obloukových: Byzanc - Ravenna, Čáchy - Goslar, Praha - Kolín n. R.

2. Na balustradě: Šest soch: Isidor Miletský (architekt cařihradského kostela Sc. Sophia); Sv. biskup Eligius, zlatník; Alcuin, komoří Karla Vel. a stavitel chrámu v Čáchách; biskup Bernward z Hildesheimu, umělec a kovolitec; mistr Vilém ze Sens-u (prvogotika francouzská); Erwin ze Steinbachu, stavitel strassburkského velechrámu.

III. průčelí. Renaissance.

1. Ve vysokém přízemku: a) Šest rohových reliefů en ronde bosse nad třemi portály střední stavby: tři sibilly v pravo a tři proroci v levo, jakožto příprava na zjevení (výška 7'). b) Šest metop: Theophilos, mnich benediktinský vyučuje emailerství a malbě na skle; sv. Eligius, biskup Noyonský, vyučuje umění zlatnickému; Leo Osti-enský, opat benediktinský na Monte Cassino, uvádí nazpět do života malbu mosaikovou; biskup Bernward kovolitectví; Giacomo Tagliacarne řezání drachomů; J. van Eyk vynalezá malbu olejovou. — c) Dvě kolosální sochy sedící: v pravo sochařství, v levo malířství. d) Tři hlavy ve svornících oblouků střední risalitu: Tubalkain, sv. Lukáš, Hiram.

2. Hlavní patro: a) Dvě skupeniny ve výklencích středního risalitu: v pravo Eros a Psyche, v levo Faust a Helena s Euphorionem (zasnoubení klassické vzdělanosti a tvarokrásy s romantickým směrem duševním) b) Čtyři sochy ve čtyřech výklencích rohových risalitů (9 stop vysoké): Karel Velký, Rudolf Habsburský, Karel V. a Karel VI. K těmto přidružené a s nimi ve spojení dvě poprsí v kulatých výklencích stěny střední risalitu: Lorenzo de' Medici a Papež Leo X. — c) Deset reliefů v rozích obloukových. na pravé boční risaliti v pravo románské a v levo gotické umění, na levé boční risaliti v pravo umění renaissance a v levo umění nové. Šestero reliefů v rozích tří oblouků střední risalitu: šestero postav města vyznačujících: v pravo Augsburg, Norimberk, uprostřed Řím, Florenc, v levo Pisa a Benátky (sídlo umění renaissance). d) Čtvero médaillonů na obou bočních risalitách: Sv. Rehoř s drakem, Siegfried a Tafnir, Simson se lvem, David s Goliášem.

3. Na balustradě: Osm soch, nad bočním výstupkem v pravo: Giotto, van Eyk, Albr. Dürer, Raphaël, nad bočním výstupkem v levo: Michel Angelo, Rubens, Tizian, Holbein.

IV. průčelí. Nový věk. (Umění moderní.)

1. Hlavní patro: Šest reliefů v rozích oblouků: Paříž, Londýn; Madrid, Milán; Vídeň, Berlín; Mnichov, Dráždany; Brusel, Haag; Kaďan, Petrohrad.

2. Na balustradě: Šest soch. Rafaël Donner, Canova, Rauch, Cornelius, Fühlich, Schwind.

Zároveň sluší uvéstí jména sochařů, kteří sochy pracovali: Giotto, Jan Eyk, Ervin ze Steinbachu od Zafouka; Skopas Praxiteles od Frant. Kocha; Phidias, Poliklet, Pythagoras, Aristoteles od Vinc. Pilze; Rubens, Holbein od Purkharthofera; Cornelius, Fühlich, Rauch, Schwind od V. Tilguera; Lisippus, Apelles od Aloise Düllu; Albrecht Dürer, Rafaël od Schmidgrubera; Michel Angello, Tizian od Pavla Wagnera; Theodoros, Kanachos, Polygnot, Bularchos od Karla Rippela; Athenodoros, Dioscorides od Jul. Donata; Isidor Miletský, svat. Eligius od Ludvíka Šimka; Vilím ze Sens od Al. Dorna; Rafaël Donner, Canova od Pönningera; Alkuin od Aug. Schwengera.

Museum přírodnicko-historické.

I průčelí. Starý věk.

Anaxagoras, Empedokles - od Bedř. Beer-a; Herodotos, Aristoteles - od Jos. Rössner-a; Theophrastos Eresios - od Leop. Schrödl-a; Strabon, Dioscorides Anazarbeus - od Alex. Maillera; Plinius Secundus, Claudius Galenus Pergamenus, Claudius Ptolomäus - od Frant. Mitterlechner-a; Orbasius Pergamenus - od Karla Lahner-a; Kosmos Alexandrinos - od Roberta Weigla; Paulus Aeginetes - od Jos. Propsta; Almasudi - od Al. Svobody.

II. průčelí. Středověk.

Albertus Magnus, Marco Polo - od Jakuba Glier-a; Andreas Vesalius, Konrad Gessner - od Davida Wernera; Carolus Clusius, Galilei - od Edmunda Hofmanna.

III. průčelí. Renaissance.

Gottfried Leibnitz, Josef Pitton de Tournefort, Georg Louis Buffon, Karel Linné - od Karla Costenoble-a; Mikuláš Jaquin, René Just Haug, Jan Kristof Fabricius, Laurent Jussieu - od Gust. Deloge-a.

IV. průčelí. Nový věk.

Alexandr Humboldt - od Viktora Tilgner-a; Jiří Cuvier - od Gust. Deloge-a; Robert Brown - od Leop. Schrödl-a; Bedřich Mohs - od Frant. Beer-a; Leopold Buch - od Vikt. Tilguera; Lud. Jan Rudolf Agassiz - od Gust. Deloge-a.

Jak z uvedeného seznamu patrně, představují sochy na balustrádách obou c. k. dvorních muzeí muže, kteří jednak razí novou dráhu, jednak znamenitým způsobem zásluh o vědu a umění si získali, sochy pak ve výklencích risalit věnovány jsou památce mecenášů věd a umění. K orientování uvádí se na pamět, že sochy jsou chronologicky uspořádány, tak že sochami v průčelí do ulice babenbergské a „Belariastrasse“ představuje se starý věk, sochami v tak zvané „Lastenstrasse“ středověk, sochami proti náměstí muzejnímu renaissance, sochami ku „Ringstrasse“ nový věk.

Na vrchu kuple umělecko historického musea trůní „Pallas Athene“, na vrchu kuple musea přírodohistorického „Helios“. Obě sochy 11' vysoké jsou od Benka modellovány a v čís. kr. slévárně z broncu lity. Ve čtvero tabernaklech (nárožních

vízkách), kterými čtverhranná plocha do šhranné kuple přechází, jsou sedící sochy po 9' vysoké, znázorňují na museu umělecko-historickém čtvero vlastností a duševních činností, jimiž umělec stává se mistrem: schopnost, vytrvalost, nadšení a míra od sochaře Gastella; na museu přírodohistorickém čtvero říší světových od sochaře Silbernagla.

Docká-li pak se kdy národ český té šťastné chvíli, aby také budova „národního musea“ se stkvěla podobnou okrasou, hodnou národa a přiměřenou bohatostí země! Také budoucí museum národní, bude-li státi na místě zamýšleném, co hrad a koruna sv. Václavského náměstí, bude mít čtvero průčelí. Co tu krásného místa pro kamený cyklus kulturních dějin národa! Má-li Karel IV. u mostu svého svůj pomník kovový, spravedlnost toho vyžaduje, aby velkolepé náměstí sv. Václavské zakončilo se důstojným pomníkem onoho dědice země České, jehož jménem se stkví. A za ním pak jako hrad vzdělanosti vypínati se bude budova „národního musea“. Skvost a chluba naše, plod požehnané obětovnosti nadšených vlasti synů musí se i zevně stkvíti okrasou. Žádáme-li si toho, aby české umění závodilo s uměním jiných národů, musí země svým umělcům poskytovat příležitosti k osvědčování. Bez mecenášů, bez podpory umělcům nemožno slaviti vítězství.

Kéž urychlí se již ta doba ku zbudování důstojného „národního musea“!

Kolínský velechrám. K otázce, jak asi vysokého nákladu vyžadoval velechrám v Kolíně n. R., oznamuje „Wochenblatt für Architekten und Ingenieure“ následovně: „Od r. 1821 obdržela pokladna pro dostavění chrámu až po dnešní den 18 millionů mark. Počítáme-li, že za dřívějších století asi rovněž tolik třeba bylo, má nyní chrám úhrnné ceny 40 millionů mark. — Slavnost na poděkování Bohu za dokončení tak velikého díla zkalena jest pronásledováním katolíků v říši Německé. Církevní slavnost bude smutná bez arcibiskupa dlíciho ve vyhnanství. Zármutek truchlících katolíků má býti poněkud zastřen při slavnosti, které se chce účastniti dvíř německý s císařem v čele, historickým průvodem, znázorňujícím tři doby, od prvního položení základního kamene 1248 až k druhé době 1322, odtud pak zase k veliké slavnosti chrámové konané r. 1842, k čemuž přidruží se doba nejnovější. Cavalcadami, historickými skupeninami, vozy a jiným mají divákům v nádherných obrazech před oči uvéstí se dějiny stavby chrámové s událostmi díla to doprovázejícími, jakož i mužové o stavbu chrámu zasloužili. Bude-li průvod historický zakončovati živý obraz pronásledování bismarkovského z vypořádaným arcibiskupem v čele, není známo. Řiditelem této částky programu slavnostního jest profesor Camphausen.

Umělec mecenášem. Ruský malíř Verestšagin, který nazvíce v Římě žije, daroval z výtěžku svých obrazů nedávno prodaných Grigorovičovi, zakladateli musea krásných umění v Petrohradě, 20 tisíc rublů k založení podobného ústavu v některém s provincálních měst ruských. „Golos“ doufá, že příklad následování hodný nebude bez užitečného vlivu na ruský průmysl umělecký.

Lehner.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko Ferdinandu J. Lehnerovi v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 10.

V Praze, dne 30. října 1880.

Ročník VI.

Obsah: »Zodpovídané otázky archaeologické.« Soubor památností chrámu Páně Albrechtického, Kunětického, hradní kaple Kunětické, Opatovického, Osického a Podulšanského. — Historické poznámky o kostele sv. Vavřince na Kaňku. — Sloh gotický. (Přidorys. Kostely dvou- a trojlodní.) — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc Září a Říjen.

Zodpovídané „otázky archaeologické“.

Soubor památností

chrámu Páně Albrechtického, Kunětického, hradní kaple Kunětické, Opatovického, Osického, Podulšanského.

Píše J. Nechvíle, administrátor fary Dašické.

38.

Filiální chrám Páně svatého Jana
Křtitele v Albrechticích.

Albrechtice, ves na vtoku Orlice Tiché do Divoké asi 2 hodiny severo východně od Holic vzdálená, někdy městy, k farnosti Týnišťské patří, ale patronátu velkostatku Dašického, někdy bývalé panství Pardubického.

Uprostřed vsi stojí *filiální chrám svat. Jana Křtitele* již v době předhusitské farní (Pal. děj. I. od. str. 2. 386). Michal plebán ve Albrechticích (Albertivilla) změnil místo roku 1392 se Štěpánem plebánem v Tisu (Lib. V. Conf. al. 1392 pag. 130 ed. Tingl.) R. 1392 plebán Štěpán Vyšehradský vzdal se správy kostela na Vyšehradě, an změnil místo své ke kostelu v Albrechticích, diecése Litomyšlské (Tingl, Acta judiciaria ed. Tingl pag 70). V seznamu far na panství Pardubickém z r. 1615 píše se co filiální k Holicům, odkud za trojí služby Boží p. farář dostával 6 kop gr. R. 1677 v lib. relationum uvádí se ještě „co filiální do Holic, kalich stříbrný, krásný, monstrance měděná, svícenů cínových starého způsobu 6, křtitelnice cínová, zvonů 5, z nichž jeden znamenitý. Kostel byl v té době dřevěný, úzký, velmi sešlý, na oltáři dřevěném stará malba, ale hrubá. Chaloupka podle hřbitova

nazývá se fara. Les zádušní veliký.“ Později patřil k Chvojně, ale roku 1786 pro velkou vzdálenost s vesnicemi Štěpánovskem a Novou Vsí k farnosti Týnišťské byl přidělen. R. 1797 starý dřevěný tento kostel byl obnoven a opraven, ale an sesutím hrozil, r. 1838 přičiněním pana děkana Týnišťského Jos. Šimona a Pardubského vrchního rytíře Klannera z kamene zbudován jest. Obraz na hlavním oltáři maloval r. 1866. Kyšperský akadem. malíř Umlauf, i obraz Panny Marie na postranním oltáři. Altare portatile na hlavním oltáři má nápis: „Hoc altare portatile emptum pro ecclesia S. Joannis Bap. ad pagum Albrechtic 4 fr. die 24. Septembris 1675. P. Franciscus Andreas Řehák, parochus Holicensis.“

V sakristii toho chrámu nalezá se *cínová křtitelnice* s nápisem: „Martin Woda s manželkou swan, nebožtíka Pawlika dezerau, dali tuto křtitelniczi na swug naklad udělati a ke czti a chwale Panu Bohu wssemohoucímu kostelu swatému Ganu L. P. 1620.“ Ostatní věci v chrámu tomto jednolodovém, copovém neposkytují žádné povšimnutí hodné památky.

Na věži kamenné v průčelí kostela nad hlavním vchodem zbudované visí čtyry zvony. 1. Velký zvon s nápisem: „Leta Panie 1568 tento zvon slyt gest ke czti a chwale Panu Bohu wssemohoucímu a dobrým lidem na po-

chwaleni do wsie Aubrechticz.“ 2. Prostřední: „L. P. 1588 slyt gest zwon tento ke czti a chwale Boží za sprawowani uroz. P. G. Adls-pacha z Damsdorfu a na Borziecich Czarze G. Milosti, hegtmana a slowutného P. Wal. Zialuda Czarze Geho Milosti ten czas místo-hegtmana na Pardubicich ode mnie M. Eliáše zwonarze w Hradczu nad Labem do miasta Albrechticz.“ 3. Malý: „Anno Domini 1500 hec campana fusa est ad laudem Dei omnipotentis et Beatae Mariae Virginis.“ A pod tím: „do Albrechticz.“ 4. Poledník: „Leta Panie 1582 slyt gest do miesteczka Eaubrechticz, od Eliasse Swobody (pod tím znak císařský orel).“

V lese od Albrechtic k Týništi se táhnoucí, spatřují se zbytky jakéhosi hradu. Byl to hrad, který zbudoval král Václav co lovcí hrádek pro sebe a potom právo na něj i osadu Albrechtice co věno manželce své Žofii přepustil. (Archiv Palac. II. str. 377.)

39.

Farní chrám svatého Bartoloměje v Kuněticích.

Kunětice, ves na pravém břehu Labe, 1 hod. severovýchodně od Pardubic, bývalé panství Pardubice, patron kostela a fary náboženský fond.

Uprostřed vsi stojí pro sebe na jedné straně s farním stavením související *farní kostel sv. Bartoloměje*, budova to starobylá. Presbytér tvoří nepravidelný pětistěn, má tři gotická okna, jedno z nich za hlavním oltářem zazděné s krásnými gotickými kružbami. Hlavní oltář sv. Bartoloměje, kolem kterého lze choditi, má překrásný obraz daný sem z kostela děkanského v Pardubicích. Tumba jeho jest kamenná, ničím neozdobená. Na straně evangelia jest u zdi visutá *kazatelna*, ozdobená na poprsníku obrazem dobrého Pastýře, na pokrývce uvnitř holubičkou, a svrchu sochou Boha Otce. *Lod'*, jejížto klenba jest síťová gotická s dvěma copovými okny, má 2 oltáře poboční Navštívení P. Marie a svat. Josefa s obrazy na plátně malovanými, oba v slohu copovém s tumbou kamennou. Uprostřed klenutí lodi jest hmotný sloup, podobný tomu, který jest v sále na hradě kunětickém, snad oba od jednoho mistra zhotoveny byly. V kostele tomto jest pět *náhrobních kamenů*, a sice jeden u hlavního oltáře v zemi setřený, tři u oltáře svat. Josefa, z kterých jeden má nápis poločitelný: „urozeny a statečný rytíř Pan Girzi“ s erbem šikmou čárou ve dvě rozděleným. Ostatní dva náhrobky u oltáře toho v zemi zasazené mají podobu malých dětí, jeden z nich nese nápis: „Leta Panie 1555.

Urozena Pana Salomena dcera stateczneho a urozeneho Rytirze Pana Birkmanna . . .“

U dvéří jest náhrobek co prah použitý s nápisem setřelým: „Leta 1628 weczer . . .“ wiecznie odpocziwati bude M. Beirn.“ *Cesta křížová* zhotovena jest od Bayera z Kuklen. Pod chorem jest obraz bl. Arnosta z Pardubic, klečícího před obrazem Mariánským a držícího v ruce knihu Mariale. U nohou jeho jest erb p. z Pardubic půl bílého koně v červeném poli a kolem něho písmeny: „G. C. L. D. M. D. M. Pod tím obrazem čteme:

„Arnestus a Pardubic gente Bohemus ex perillustri Malowiczorum stirpe primus archiepiscopus Pragensis legatus Apostolicae sedis, S. Romanae Ecclesiae Cardinalis renuntiatus, vir divinis et humanis litteris excultissimus, legationibus nobilis, orbi universo notus, animi demissione et tolerantia, munificentia in pauperes, magnificentia et splendore in sacris et profanis aliisque Pontificatus virtutibus clarus, ideoque ad S. pontificatum aliquando postulatus, pontificibus carissimus, vixens vivorum oraculo ab eis laudatus et sanctus apellatus, (Communis enim Domini Papae et Cardinalium Praelatorum et Populi Romani vox erat: non habere Allemaniam imo totam Ecclesiam Dei talem Praelatum, qui observaret legem excelsi,) miraculis et prophetiae dono insignis, inprimis Bmae Virginis Sancto Monte Culto (?) inflamator, ejus honori Doctissimum ac piissimum librum Mariale composuit. Obiit febribus Raudnicii Anno Domini 1564 30 Julii (má býti 1364 30 Junii); Glacii conditur ante effigiem Bmae Vis Mariae, que olim dum puer esset, ab eo vultum averterat; sepulchrum ejus rampitur prodigiose, ex eoque oleum sudori humano simillimum saepe destillavit. J. C. M. F. F.“

Po levé straně hlavního oltáře jest *sakristie* gotická, má železem pobité dvéře na pole rozdělené, železnými hlavicemi posázené. Okno má jedno hluboko zapuštěné, 4hranné, opatřené silnou okenicí železem pobitou. Pod ním jest plocha oltářní bez ozdoby. Byla to kaple, v které se dle relace z r. 1677 mše sv. čítávala. *Obřadní knihy* zde chované jsou novější, rituál z r. 1700, monstrance a kalich obě stříbrné copové.

Věž postavená nade vchodem hlavním jest kamenná s vrchem báňovitým, má jeden vchod gotický, žlábkovaný z pískovce, v ní pak visí čtvero zvonů vesměs dole na obrubě s nápisem: „Wenceslaus Frank Aerifasor Caesareus hanc campanam Pragae fudit Anno MDCCLXXXIV.“ Zhotoveny byly místo starých, které s věží a krytem kostela r. 1794 oheň ztrávil.

Na návsi jest *mistrná socha sv. Jana*

Nep. z bývalé kaple premonstrácké Jména P. Marie v Hrochovu Týnci od měšťana Dašického Uhlíře koupená a od faráře Uhlíře sem přinešená.

U kostela stojí fara, přizemní budova na počátku tohoto století stavená. Matriky jsou od r. 1785, památní kniha z r. 1836. Již r. 1350 byla zde stará plebanie. Plebán Kunětický uváděl r. 1395 plebána do Milovic (Lib. Con. V. M. VII.) R. 1590 obsluhována byla fara kunětická z Hradce Králové k ruce p. děkana Pardubského za 3. díl příjmů (Solař Hradec 298). Fara zanikla v husitských bouřích, v seznamu far na Pardubsku z roku 1615 a 1654 uvádí se kostel ten filiální do Sezemic, příjmy odtud byly pro duchovního: Peněz 6 kop 3 gr. 1 den., žita i ova 25 str. 3 vtl. a 2 čtvr. Farní stavení změněno bylo v statek selský. Dle relace roku 1677 bylo v tomto kostele: Kalichy stříbrné 2, cínový 1, monstrance mosazná, svícny staré 2, křtitelnice dřevěná, kazatelna kamenná, zvony tři. R. 1785 ustanoven zde zase farář.

V starých knihách nadačních čteme také o jmění a odkazech k tomu kostelu učiněných. Roku 1399 dluhoval Petřík z Počápel a choť jeho Černuta 1 kopu grošů činže ke kostelu Kunětickému. (L. E. Vol. 13, M, 15.) Roku 1376^{20/12} odkázal rytíř Střízek ze Skalice ve jménu Střízka z Koloděj k tomu kostelu 2^{1/2} kopy činže u přítomnosti Mikuláše duchovního bratra svého z kláštera Opatovického. R. 1394^{1/5} dal Hereš z Lazu neb Počápel za svou manželku Anežku, otce Karla a matku Alžbětu na 2 mše 30 gr. roční činže ke kostelu kunětickému (L. E. Vol. 14, K 16).

Ostatně jest místo toto staré, v pohanské době obydlené dle popelnic r. 1855 zde objevených.

40.

Hradní kaple sv. Kateřiny v zámku Kunětickém.

Západně od vsi Kunětice, asi $\frac{1}{2}$ hodiny, zdvihá se z roviny vrch 1020' vysoký útvaru plutonického, na kterém stojí zříceniny hradu zvaného „Kunětická Hora“, v nynější podobě vystaveného od p. Viléma z Pernštýna r. 1508 dle nápisu na bráně ve hradu samém. Na nádvoří po pravé ruce jest dobře zachovalá *hradní kaple svaté Kateřiny*, jejížto dvěře jsou gotické, oblouk lomený z pískovce, ale z doby zkažené gotiky. Kaple sama jest 18 kroků dlouhá, 6 kroků široká, bez oken, má oltář copový sv. Kateřiny s tumbou kamennou a obrázkem na plátně malovaným bez ceny. Podle strany epištolní jest mramorová tubulka ve zdi s nápisem latinským: „Die

9. Maji 1820 ascenderunt montem hunc Franciscus I. Aust. Imperator cum Carolina Imper. et Clementina filia in societate Aulicorum Comitum D. Wrba, D. Wurmbrandt et Comtssae D. Lažanský. Comitatus: K. Distr. Chrud. Aug: Jahn. C. D.: Com. Joa: Do: Kolovrat Krakowsky Oeconomiae Silvarumque Officialis D. F. Hein et D. Fr. Vl. Kanova. Die 21. Julii 1820. aequae scandit in praefatum collem Ferdinandus haeres imperii austriaci cum aulicis comitibus D. Bellegarde et D. Tiedge ducti a suprafatis. Scripsit Joannes Springer, localista loci.“ — Mimo to jsou tu na stěně obrazy na papíře černou křídou malované: 1. Trest prodávajících v chrámu. 2. Kazba Jana, oba od Kokeše ze Škrovádu. 3. Fari-seus a publikán od Müllera z Podhůří. 4. Lazar od Papáčka z Chrudími. Všechny tyto obrazy dělány jsou dle Schnorra z Karlofeldu. Klenba toho chrámečku jest prohloubená, sklípková, na způsob diamantové. Nad kaplí jest *viška* s 2 zvonky dřevěná.

Původ kaple této sahá jistě do doby vystavění zámku r. 1508. Farní památní kniha Kunětická dí, že kaple tato byla zbudována přičiněním Pardubického děkana Michaloviče, a sice dvakráte r. 1476 a 1698 svěcena, r. 1783 zavřena, na to zase roku 1857 znovu posvěcena. Bývá v ní dvakráte do roka mše svatá. Nynější malba v ní zhotovena jest nákladem hostinského na Kunětické Hoře pana Formana. — *Jména míst* pod Kunětickou Horou: Obora Dančí, Kladivo, Vikanovka, za Trídni. Plebán Kunětický platil papežského desátku od r. 1369 do r. 1405 ročně 15 gr.

41.

Farní chrám sv. Vavřince v Opatovicích nad Labem.

Opatovice nad Labem, ves blíže pravého břehu Labe, na silnici Hradecko - Pardubské, 2 $\frac{1}{4}$ hod. severovýchodně od Pardubic, patron kostela a fary náboženský fond.

Uprostřed vsi blíže silnice stojí hřbitovem do kola obehnaný *farní kostel svatého Vavřince*, jednolodový, copový, vesměs z kamene postavený. Presbytř s klenbou rákosovou a okny podlouhlými má hlavní obraz sv. Vavřince roku 1853 od Hynka Lederera z Prorubu u Hoříček přemalovaný. — Krom hlavního oltáře jsou v lodi tři postranní oltáře: sv. Václava z r. 1822, sv. Jana Nep. z r. 1850 a bl. P. Marie z r. 1809. *Cínová křtitelnice* nese nápis: „Tato voda studnice žiwota gest, z nizto wierzici rodi se k žiwotu wiecznemu. Leta Panie MDLI.“ — Sakristie vedle presbytěře copová a ostatní předměty v kostele neposkytují nic památného.

Vedle presbytáře jest věž z kamene zbudovaná, čtverhranná, až do hůry vyzděná, s jehlancem z kamene a s křížem železným. V ní visí dva zvony velké a malý umíráček v okně. Velký zvon jest ozdoben arabeskami lupenatými a má pod korunou nápis: „Pokrzkujte Hospodinu wsickni obyvatelé země služte Hospodinu, przistupugte przed obliczeg geho s prospiewowanim. Ż. I.“ Uprostřed toho zvonu jest kříž s dvěma osobami sv. Jana a P. Marie pod ním stojícími, a nad tím známá slova z písma sv: „Also hat Gott die Welt geliebet“ atd. Na druhé straně jest dvě anjeli držících erb Žaludovský a pod nimi tento nápis: „Pan Walentin Zialud Geho Milosti Czarzské Hegtman na Pardubicich leta 1601.“ — Na prostředním čtete nápis v lapidárce: „Tento zwon dielan gest ke czti Panu Bohu leta Panie MDLIX.“ — Na třetím poledníku čtete v gotických minuskulích: „Ave Maria gratia plena, dominus tecum.“ Umíráček jest bez let. — V dlažbě chrámu byl kámen náhrobní s částí hole opatské, na kterém se četlo: „A. D. MCCC — XII. VI. w noci —“ ale to jest nyní setřené.

Zde býval slavný a bohatý klášter benediktinský, jehožto děje viz Památky rok VI. Kostel sám za dob klášterních byl obslužen od klášterníků. Po zboření kláštera ostal tu jeden kněz řeholní, ale ten také před Husity uprchl. Na počátku 17. století byli tu faráři evangeličtí, ženatí: Roku 1615 Matěj Lupuli (Vlček?) s manželkou Kateřinou. Pak po bitvě Bělohorské stal se filiální od Hradce Králové a r. 1654 odtud bylo pro duchovního příjmů: žita i ovsa po 38 str. 2 vtl. Relace z roku 1677 o něm mlčí. R. 1769 usazen zde exposita a r. 1837 zřízena samostatná fara.

42.

Farní chrám Nanebevzetí P. Marie v Osicích.

Osice (Vosice), ves na svahu příkrého návrší, 2½ hodiny severovýchodně od Pardubic, bývalé panství, patron kostela a fary Pardubice.

Uprostřed vesnice stojí hřbitovem obklíčený farní chrám Nanebevzetí P. Marie jednolodový, z kamene zbudovaný. Presbytář jeho má operaci pilíře, klenutí gotické, tvoří nepravdělný pětistěn, ale loď a okna celého kostela jsou copová. Hlavní obraz bez ceny, tumba kamenná, ozdoby kolem obrazu řezbářská práce prostřední ceny. U hlavního oltáře jest na straně evangelia *sanctuarium* kamenné s ozdobami řemeslně pracovanými. Také jsou tu postranní oltáře v lodi sv. Jana Nep. a P. Marie Opatovické s krásně řezanou soškou

P. Marie, o které dříve farní památní kniha, že byla dříve majetkem kláštera Opatovického, ale za dob faráře Hájka r. 1656 do Osic se dostala. Jiných památek v kostele tom není. Kdy byl postaven a od koho, není známo.

Věž *baňovitá* nad vchodem, postavená celá z kamene r. 1701, má čtyry zvony krásného souzvuku, s těmito nápisy: 1. (v gotických majuskulích): „Slyt gest tento zwon ke czti a chwale Panu Bohu Trogiczi swate a wssem swatym leta Panie tisíczeho pietistého trzidcateho osmeho ode mnie diwisse hlavaczka w Kralowe Hradezi nad Labem.“ — 2. (v gotických majuskulích): „hoc opus factum est ad laudem et honorem dei ac Beatae mariae virginis et s. anno domini mccccXXVIII.“ 3. (v gotických minuskulích): „Tento zwon slyt gest ke czti a chwale Bozi leta Panie 1650.“ 4. (v písmu latinském): Voce ac corde salutetur Maria (a pod tím): Johann Georg Kühner fudit me Pragae 1771.“ — Chrám tento dostal r. 1791 drahocená roucha od Eleonory z Falce, choti císaře Leopolda I.

Plebanie byla tu již roku 1350 a sice pod patronátem kláštera Opatovického, kterému Osice od prvního opata Oneše dány byly. (Pam. II. 272.) Roku 1364 ^{30/5} změnil místo své plebán Makarius v Holohlavech s Fabianem plebánem v Osicích. (L. C. anni 1364 G. 4.) Makarius byl plebánem v Osicích ještě r. 1366 (L. E. I. 59). R. 1374 směníl tentýž plebán místo s Vlastiborem plebánem v Přistupíně (Lib. III. et IV. Conf. ed. Emler pag. 20). R. 1420 kněz Vojtěch farář z Osic podepsal listinu zápisní císa. Sigmunda na 300 kop gr. na kláštere Opatovickém (A. C. III. 280). V 16. st. byli tu faráři podobojí: 1567 Jan Ledecký, v 17. st. faráři ženatí, evangeličtí: 1616 Václav Kminský. Relace z r. 1677 udává jej co farní, kalichy stříbrné 2, cínový 1, monstrance mosazná, svícňů mosazných 10, zvony 3 na převysoké dřevěné věži. V seznamu far na Pardubsku uvádí se roku 1615 farář v Osicích kněz Václav Kminský, po bitvě na Bílé Hoře r. 1654 ale Jiří Cartuellis řádu sv. Petra a Pavla; jeho příjmy z té fary byly: žita 49 str. 1 vtl. 2 čtvr., ovsa 49 str. 3 kr. 3 vtl., 10 sáhů dříví. Z polí farních pod 400 kr. výsevy pro zarostlost a pustinu jen 9 kor. se osívatí mohlo. O stavu osady Osické relace z r. 1677 smutnou podává zprávu. Farář Jiří Kristof Hajek pořídil do všech 3 kostelů (Osického, Podulšanského a Ždánického) nové oltáře od řezbáře v Litomyšli, v Osicích postavil s osadníky nákladem vlastním školu, v které žáci a žákyně pro sebe mohli se učit. Ale musel, by učitele dostal, dáti jemu i varhanníku výživu a stolu svého, 13 kor. žita, 2 kor. ječmene,

k užívání 4 kor. pole a zápisy matriční. Všedního dne po 23 let musel sám zvoniti, kostel za- a odvírati, svíce rozsvěcovali a zhasínati, an k té službě žádného dostati nemohl. Páni desátek z gruntů svých mu zadrželi, a z mnohých selských živností, an spustlé byly, nic dostati nemohl, tak že za 23 let měl přes 1250 kor. zadrželého desátku. (Pam. IX. 845.)

Plebán Osický platil papežského desátku od r. 1369 do r. 1405 ročně 18 grošů.

43.

Filiální chrám Páně sv. Mikuláše biskupa v Podulšanech.

Podulšany (vlastně *Podvolšany*) ves $\frac{1}{4}$ h. vých. od Zdánic na Hradecké silnici blíže kanálu Halda ležící pod patronátem úvěrného ústavu

Na západním konci vsi jest o samotě *filiální chrám sv. Mikuláše biskupa*, ku kterému r. 1664, 28. září farář Osický Křištof Hájek základ položil, a který nákladem jednoho rolníka na Vinařovském gruntu postaven a r. 1665 dokonán byl, jak to nápis na dřevěném sloupu dosvědčuje: Anno Domini 1665. Jest celý dřevěný, presbytář tvoří pětistěn nepravidelný, loď pak obdélník. Na hlavním oltáři jest dřevěná socha sv. Mikuláše biskupa mistrné práce. Plocha oltářní kamenná vzata jest z některého náhrobku, má nápis, který ale, an jest zastaven tabernakulem a svícny, čísti jsem nemohl. Altare portatile na oltáři tomto má ostatky sv. Florian a Saturnina a

svěceno jest r. 1692, 15. října od Jos. Curia Žiboka Suffragana Pražského. V kostele tomto jsou *dva oltáře postranní*, P. Marie a sv. Anny, ale bez ceny. Altare portatile oltáře Marie Panny má ostatky sv. Placida, Constancia a Šebestiána, jest svěceno 15. června r. 1650 od biskupa Jana Novostatského. — *V sakristii malé* za oltářem jest Missale, na kterého desce jest napsáno: „Letha P. 1638 koupěna gest tato kniha od dwogiecztihodneho knieze Girziho Stolonyusa fararze diekanstwi Pardubského ku potrebie zadussi Wosiczkeho, dano za ni 9 zlatych raguských za kostelnikuw toho czasu Tobyasse Tomyssky starssiho a Herczika Krizka Mladssiho.“

Na dřevěné, nad vchodem kostela umístěné *zvonici* jsou dva zvony. Větší má nápis v písmu latinském: „Letha Panie 1627. Tento zvon slyt gest ode mnie Martina Exnera zwozarze v miestie Kralowem Hradci nad labem. Nakladem zadussi Podulssanskeho za sprawcze Salomona Machuty toho czasu rycharze a Ondrzege Horeziczky kostelnika ke czti a chwale Panu Bohu wssemohuczimu.“ — Druhý menší s nápisem v gotických minuskulích: „Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui.“ (Dle písma z 15. neb 16. stol.) Třetí zvonek byl r. 1841 ukraden. — Tento chrám Páně býval již r. 1350 filiálním od Ždánic, jako i nyní k té fari patří. Na konci vesnice stojí malá otevřená kaple zděná s klekátkem, na otázku co by to bylo, řečeno mi, že zde původně stála stará kaple.

Historické poznámky o kostele sv. Vavřince na Kaňku.

V posledním čísle milého mi listu vašeho děje se na str. 104. o kostele sv. Vavřince na Kaňku zmínka, jež potřebuje důležité opravy, nemá-li historie umění našeho trpěti stálou povrchností, kteráž věru v tomto oboru jest zvláště osudnou pro památky Kutnohorské. Všecky ty krásné stavby, jež z doby bujné gotiky Vladislavské u nás se zachovaly, ba i mnohé starší, až podnes se šmahem připisují Rejskovi a jen něco málo zbývá na Beneše z Loun. A přece již poněkud bedlivější studium jich poučuje každého, kdo jen trochu smyslu pro tvary má, že ani první ani druhý z mistrů jmenovaných není jich původcem, ale že naopak budovy ty často patrně ukazují se býti dílem domácí školy, dílem členů huti Kutnohorské, která Rejskovi jakožto cizinci nebyla právě příznivou. Ostatně sluší i uvážiti, že Rejssek za několikaletého pobytu v Hoře

všecka ta díla shotoviti nemohl, a že jeho až genialní duch dostatečně upoután byl stavbou velechrámu Svato-Barborského. Proto nutno jest již upozorniti všecky ty, kdož zmiňují se o památkách Kutnohorských, aby toho, co posud o nich psáno jest, nepřijímali vůbec za bernou minci, ale aby pouze na základě autopsie činili svůj úsudek.*)

*) Jako důvod tvrzení toho chci tak jen některý příklad dáti. Tak nápis na kovaných dveřích sanctuaria chrámu sv. Jakubského v VI díle „Památek“ chybně jest čten, podobně chybně čteny jsou posud nápisy štítů na dvoře Vláském. V obou nedávno vydaných průvodcích po Hoře Kutné čteme, že klenutí zrušené kaple Božího Těla při chrámě sv. Barbory spočívá na pilíři jediném, ač v skutečnosti jsou čtyři, jak každý soudný znatel již vně pozorovati může; znak Dačických na soše svatého Isidora před bývalou kolejí marně bychom hledali, též kaple na Vláském dvoře má více tří oken

Jeden důkaz toho podal již r. 1879 p. ředitel Jiří Zach, jenž ve kritickém pojednání svém o chrámě sv. Trojice uveřejněném v programu c. k. vyšších reálních škol, všechny zakořeněné a přece mylné úsudky o budově té důmyslně vyvrátil a ji jakožto vzorné dílo domácí huti Kutnohorské usvědčil. Podobně nucen jsem učiniti v milém časopise vašem, jenž dnes jest jediným vlídným útulkem umění církevního, s chrámem sv. Vavřince na Kaňku, i doufám, že mnoho z toho, co mohu zjistiti, pro dějepisce našeho českého umění vítanou bude pomůckou, neboť jsou to data jistá, jež čerpal jsem dílem z kostelních register archivu Kaňkovského, dílem z názoru vlastního.

Městečko Kaňk, lidem horním obydlené, mělo svůj farní chrám již v XV. století, ale že týž buď stářím seslý neb jinak nedostačelný byl, stalo se, že „léta Božího tisícého čtyřstého osmdesátého devátého v tu neděli po sv. Petru v okovách páni a obec z Kaňku, majíce úmysl ke cti a chvále Boží a svatému Vavřinci opravití kostel tu na Kaňku u sv. Vavřince s pomocí Boží a dobrých lidí, těmto jsou osobám poručili: Panu Šimonu Mzikovi, tehdy konšelu, panu Václavovi Kabátovi, tehdy staršímu nad havíři, s jinými pány, sousedy a tovaryši.“ Tito ovšem nemeškajíce ihned počali příspěvky sbíratí, a poněvadž záduší nebylo veliké a obec chudičká, měli příjmů nemnoho, ty pak, jak z účtů jest patrné, sbíraly se asi takto: 1. Dávali zámožnější jednotlivci dle možnosti (na př. pan Smíšek osm kop); 2. věnoval se na stavbu výtěžek z koutův,*¹) jež se prodávaly erzkauférům; 3. konala se každou nedělí a svátek „prosba“ či „žebrota“ u kostela, neb byla-li mše u panny Marie v Gruntě, po městečku. Prosby takové vynášely z počátku až po 3 kopách, později selsáby až na 25 grošův. K tomu přidávaly se sumičky jakés ze skrovného jmění zádušního a zvláštní dary cechův. I jinak přispívali dobrodinci, ten dal na fíru vápna, jiný na odkrytí lomu, opět jiný záponku stříbrnou po-

a není starší než z polovice XV. st. O tom, kdo prý maloval fresky v kostele svat. Jana, napsáno jest celé pojednání, ač každý rozuměti může, že XVIII. století neobyčejný monogram Kristův X v oblouku trium. není nic jiného, než podpis malířův: Xaver Palko. Též není pravda, že by fresky ty představovaly výjevy ze života svatého, neboť první znázorňuje zkoumání neporušeného jazyka arcibiskupem a lékaři, prostřední sv. Jana Nepom v oblacích neseného anděly a třetí sv. otce, an knězi bully canonisační podává. Zajímavo jest věru pozorovati, jak chyby takové z jednoho spisu do druhého se loudí.

*) „Kouty se jmenují rudy, které po odvážení všech rud zbývají, se smítají a do nějakého kouta schovávají.“ — Kořínek.

zlatitou a zase knoflíček stříbrný a pod. Platilo zde vůbec pořekadlo „chudý chudě“, ale dávali jako ona evangelická vdova, jak mohli.

Z tak skrovníčkův prostředků ovšem nebylo lze podniknouti dílo nákladné a jednotné neb povolati hned věhlasného mistra. I vyjednávali nejprve r. 1490 s kameníkem Prokopem, který krumfešty vyměřoval, později však smluvili se s jakýmsi mistrem Benešem, (jehož ale dle všech svědectví s Benešem Lounským nikterak stotožňovati nesmíme,) o dílo kostela a po několik let chystali se k tomuž tím, že od mistra Jana štajnproch koupili k úhelníkům a jiným potřebám, kámen lámali, svázeli a v huti u chrámu připravovali. Teprv r. 1493 po neděli Invocavit počato jest dílo přesíváním písku a ramováním proti dveřím u věže. Tesaři nechytili podlahu s krovem a v kostele zapazili prkny patrně proto, aby služby Boží bez překážky konati se mohly. Mistr Beneš byl jakés lehké zboží, neboť, nevíme ovšem proč, trestán byl u rychtáře, měl však i jakés další známosti, neboť pro potřeby své na Tábor chodil. Ještě ku konci téhož roku sbořili tesaři starou věž, jež patrně byla dřevěná, a zavěsili zvony na hranici.

Ale mistr Beneš dlouho stavby nefídil, proč zase nevíme, někdy však po sv. Václavě r. 1494 čteme, že vedl ji mistr Mikuláš, kameník, dílo pak tesařské svěřováno jest Chladovi tesaři. Týž zasadil roku 1498 kostelní dvěře, a Mikulášovi byl téhož roku onkul, jenž s ním byl zjednán, doplacen.

Tak byla patrně dokončena i přikryta loď chrámová, a nyní teprve počalo se pomýšleti na přestavení presbyteria. I čteme skutečně v registrech, že ještě téhož r. 1498 „stala se smlouva o dělání kůru s mistrem Blažkem“, jenž nejspíše r. 1501 (účty z těch let jsou nejasně) úkol svůj skončil tak, že se ku vnitřní ozdobě chrámové přikročiti mohlo. Tím z písemných pramenů současných dostatečně jest dokázáno, že Rejsek kostela nestavěl, ovšem ale měl účastenství při jeho vnitřní úpravě, jak již chceme pověditi.

První o něm zmínka děje se o vánocích r. 1501, a od té doby častěji vyskytuje se v účtech položka: „kameníkom Rejskovým“. I jisto jest, že Rejskovi kameníci zhotovili pro chrám Kaňkovský posud zachovanou kazatelnu, překrásné sanctuarium a sloup obětní (Opferstock), což vše již dle tvaru každý znalec řečenému mistru přisoudí; cancellum, jež dle účtů též zhotovil, se nám více nezachovalo. Z toho pozorujeme, že Rejsek v huti své mnohé drobnější a subtilnější věci pro chrámy zdejší pracoval, ač bohužel nemnoho již se nám jich zachovalo.

Vedle něho i jiní umělci k ozdobě kostela sv. Vavřince přičinili; mistr Mikuláš, malér, kazatelnu, pašiji a snad i jiná díla kamenná polychromoval, jiný nejmenovaný malér vymaloval sv. Jiří, u pověstného zvonaře Ptáčka dali r. 1503 ulítí nový zvon, od cechmistra Jana koupili gradual, od Ptáčka svícny a konvice, jiný gradual od Pavla erekaufěře a chystali zvolna vše ku posvěcení nového kostela. K témuž cíli koupili r. 1506 dominica Suscepimus truhlíčku olověnou k svátostem do oltáře, a jak později psáno jest, „léta Páně 1506 na den sv. Vavřince důstojný otec kněz biskup Filip posvětil jest kostela svatého Vavřince a oltář veliký a tu jest od pánův Kaňkovských a od kněze faráře slavně ctěn, a také při tom posvěcení chrámu Božího bylo jest množství kněží i obecného lidu, a též kněz biskup důstojný otec přijel jest do Hory z Prahy v sobotu po sv. Vítě léta 1506. Že chudícká obec ku pohostění biskupa neskrbila, dokazují připojené účty z hostiny.

Při tom dali též od Kubíka řezáka (známý mistr Jakub) zhotoviti stolicí biskupskou a brzy po vysvěcení kostela těšili se slavnosti druhé, totiž svěcení velikého zvonu, jež jim dle velmi důkladné, posud zachované smlouvy Ondřej, zvonař v Hradci Králové (nevíme, oč asi s domácím Ptáčkem se neshodli,) ulil, „a ten zvon zavěšen jest v sobotu před svatým Vavřincem léta 1506“. — „item v pondělí na den svatého kříže povýšení též důstojný otec kněz biskup posvětil jest toho nového zvonu velikého a dal jest jemu jméno Václav, a tu jsou ho opět páni Kaňkovští s knězem arciděkanem (rozuměj Kutnohorským) a pěti jinými kněžími u kněze Štěpána, faráře svého, v domě na faře počestně a slušně ctili.“ Za práci a poctu při svěcení kostela dostal biskup Filip 3 kopy grošův. — Však i po vysvěcení dokončovalo se ještě dílo. Pracovali o něm roku 1509 mistr Havel kameník, jenž snad nynější sakristii s komorou na klenoty kostelní v první patře zbudoval, zámečník Hronek dělal na věž makovice, kterých malér Mikuláš pozlatil, sklenář a stolař Viktorin řezal do kostela stolice a truhly, Balcar ho-

dinář a mistr Kunrát složili orloj, r. 1512 postavil mistr Blažek s Martinem Peklo dle smlouvy okolo hřbitova zeď, r. 1514 zlatník Zikmund v Hoře dle zachované smlouvy zhotovil kalich ze 7 hřiven stříbra a roku 1517 maloval mistr Michal malér *na dynchu* křicifix, což jest snad první důležitou zmínkou o malbě „al fresco“ ve vlasti naší.*) Křtitelnici, již více není, lil Ptáček r. 1521.

Tak shledali jsme z kostelních těch register nejen celou historii stavby nynějšího chrámu, ale i slušnou řadu umělců, kteří při ní byli činnými, mimo to však jsou nám ty zápisky i příkladem nevšední obětavosti, neboť chudý lid horní nejen že z žebrot chrám vystavěl, kněze a školu vydržoval, ale on přispíval i ku stavbě vyhořelého kostela Čáslavského a r. 1532 na vystavění bývalého třívěžatého krovu chrámu svaté Barbory v Hoře Kutné.

Tak stála stavba chrámu sv. Vavřince bez valného úrazu až na naše dny, jímž bylo souzeno ji znešvařiti. Při poslední opravě, která před 7 lety se dala, ustanoveno jest kostelní loď sklenouti. Přirozeným vzorem měla tu ovšem býti klenba chrámu sv. Trojice u Hory Kutné, kde čtyři velmi štíhlé sloupy (při výši 8·53 m. mají průměr 0·447 m.), jež sklep nesou, velmi důmyslně k ose jsou pošinuty, aby lodě poboční nepoměrně úzkými nebyly. I na Kaňku mělo se dle původního plánu tak státi, — ale nestalo, neboť v jisté kanceláři zdály se sloupy slabými a klenba nepravdělnou, proto pošinuli sloupy nepoměrně sesílené ku zdím tak, že v postranních lodích při šířce 2·51 m. a 2·23 m. křížové klenutí provedeno býti nemohlo jinak než z polovice, což velmi trapný dojem činí a celý chrám nemálo hyzdí.

V Hoře Kutné, dne 16. října 1880.

Braníš.

*) Dříve ovšem malovány jsou nyní právě opravené fresky ve chrámu svato-Barborském, což, nehledě k malbě, z toho souditi lze jest, že již roku 1515 nerozumní lidé se na nich podpisy zvětčovali, i nutno jest tedy malby ty ještě století XV. přičísti.

Sloh gotický.

Píše F. J. Lehner. (Pokrač.)

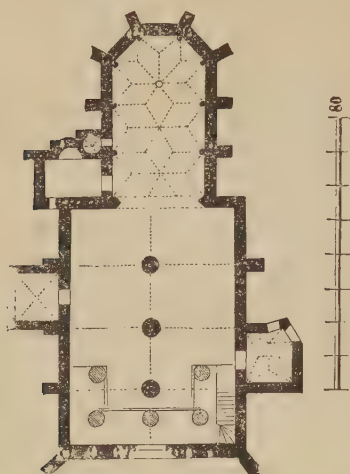
(Přidorys. — Kostely dvou- a trojlodní.)

Po jednolodních přichází řada na kostely *dvoulodní*, které v jižních Čechách častěji se vyskytují (na př. farní kostel v *Soběslavi*, ozdobný kostel *Mariánský* v *Kajově*). Jeden z posledních děl ještě slohem gotickým zbu-

dovaných jest děkanský chrám Páně v *Blatné* (obr. 225.). Chor pěti stranami osmistěnou zakončený jest starší a nižší než loď třemi kulatými sloupy na dvě rozdělená. Chor byl dokončen okolo r. 1530, lodě asi o století

později. Velmi zajímavá jest diamantová klenba obou lodí skládající se z malých rout bez

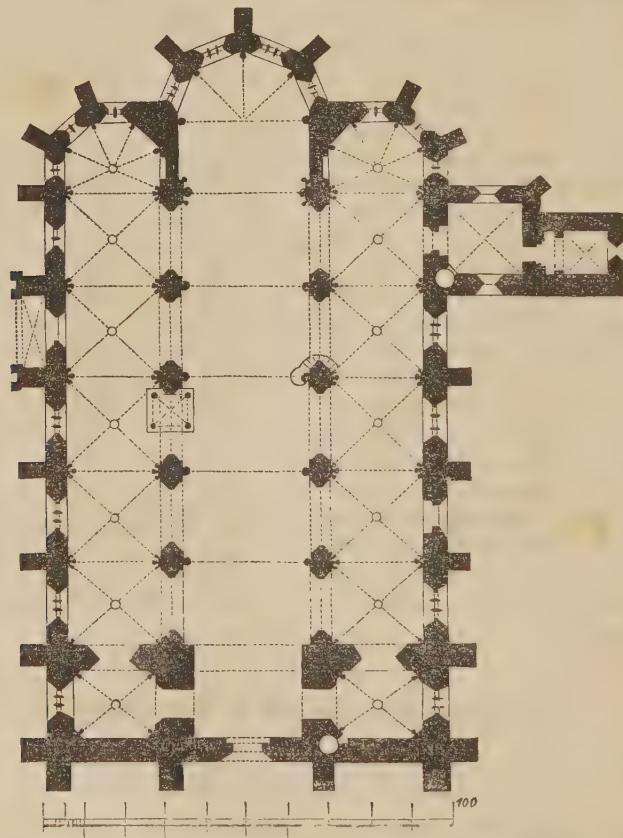

(Obr. 225.) Blatná. Chór XVI. věk, loď XVII. století.

žeber. Plodí dojem neobyčejně nádherný a prozrazuje velice nadaného umělce českého, jehož jméno však známo není. Klenba jest

Postupujeme ke kostelům *trojlodním*.

Krásným a velkolepým vzorem jest chrám Matky Boží před Týnem v Praze (obr. 226.) rozměry svými při jednoduchosti a přehlednosti imponující. Založení jest jednotné, poměrů výtečných. Chrám jest rozdělen čtvero bohatě článkovanými pilíři svobodnými a sesíleným pilířem věžním na každé straně na tři lodi rovnoběžné. Hlavní loď k východní straně ukončena jest čtvero stranami osmistěnu kosmo postaveného. Lodi pak boční zakončují se způsobem obyčejným pětistrannými z osmistěnu konstruovanými kaplemi. Délka celého chrámu obnáší z venku i s pilíři 192', u vnitř (světlost) 168'; šířka obnáší z venku 108', u vnitř 84½'. Prostřední hlavní loď sahá s presbyteriem o 17½' dále za lodi boční, které také jen polovici výšky hlavní lodi mají. Hlavní loď jest uvnitř od podlahy až po nejvyšší vypnutost klenby 96' vysoká, z venku však od dlažby ulice až po téměř střechy 130'. Před ohněm roku 1679 byla střecha hlavní lodi vyšší. V bočních lodích jest původní klenba křížová s žeby zacho-

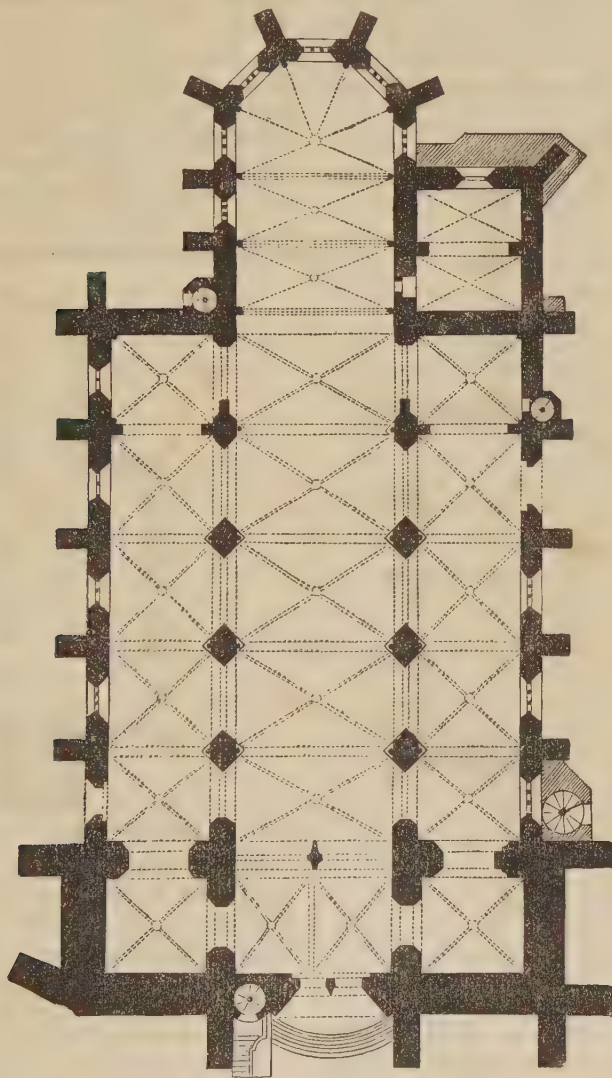
(Obr. 226.) Praha. Týnský kostel. Počat v XIV. století, dokončen počátkem XV. století.

původu ryze českého. Chór má klenbu hvězdovitou s žeby a jest klenut v oblouku tupém, lomeném.

vána. Doufejme, že obec pražská, která v posledních letech vzorně pečuje o zachování slavných památek uměleckých, jakož i o slo-

hovou ozdobu chrámů patronálních, vymění nynější ohybnou klenbu klenbou slohovou. Zasluhoval by toho plnou měrou první po sv. Vítu velechrám pražský, v němž i zastupitelstvo města se shromažďuje a slavnosti své koná. Při veliké jednoduchosti jsou míry velmi vydatné, hlavní pak loď zejména velice dojímá.

lířů na každé straně nese jednoduchou křížovou klenbu stejnolodní síně. Dva další sesílené pilíře podporují obě věže, mezi nimiž empory upravena jest. Sín kostelní utvořena jest rovnoběžníkem 117' délky a 76' šířky, tak že délka k šířce stojí v poměru 3 k 2. Chór pěti stranami osmistěnnou uzavřený má 50' délky a pokračuje se v stejnou šířku se

(Obr. 227.) Kutná Hora. Arciděkanství chrám sv. Jakuba. První polovice XIV. věku.

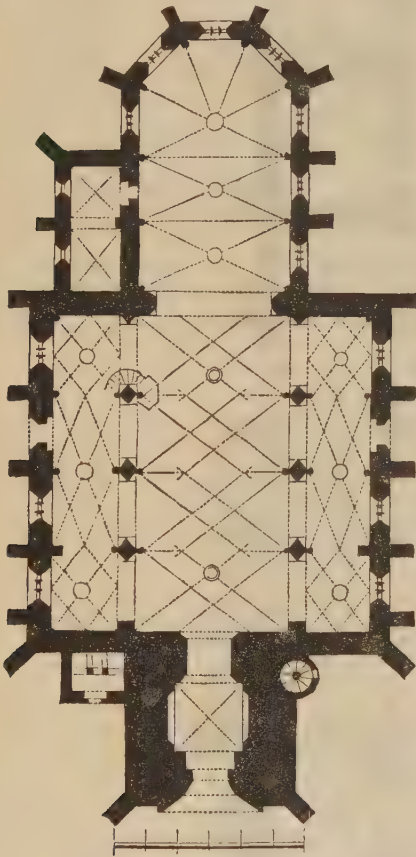
Je-li Týnský chrám Páně vzorem trojlodního kostela s vysokou lodí střední a nízkými lodmi postranními, v následujícím se ukazují příklady kostelů o třech stejně vysokých lodích.

Utěšeným vzorem *stejnolodní* budovy je arciděkanství chrám sv. Jakuba v Kutné Hoře (obr. 227.). Až na několik úchylek nepříznivou nutností vzniklých kostel založen velmi pravidelně a proveden důsledně. Čtvero pi-

střední chodbou. Úhrnná délka venkovská obnáší 194,, uvnitř 167'; výška od podlahy až po nejvyšší vypnutost klenby 59' 6". — Výška tato s neobyčejnou šířkou lodi střední činí kostel znamenitým v řadě stejnolodních chrámů českých. Klenbová pole bočních lodí jsou kvadratická a klenutá lomeným obloukem z trojúhelníku tvořeným, kdežto klenba střední lodi pro veliké vypnutí ze zdola skoro polokulatou býti připadá.

Jiný druh téže soustavy ukazuje kostel *Nanebevzetí Panny Marie* (obr. 228.). Pádorys utvořen jest ze stejnoramenného čtverce 60' světlosti, k němuž na východ prostranný chor, na západ mohutná věž přilehá. Chor prostou klenbou křížovou krytý náleží většinou do původní doby stavební, tolikéž i spodek věže, kdežto loď později byla obnovována. Loď jest rozdělena třemi pilíři; po třech na každé straně. Ve střední lodi obnáší vzdálenost od osy pilíře ku protějšímu 32'. Jest tudy i zde s nepatrnými úchyly za

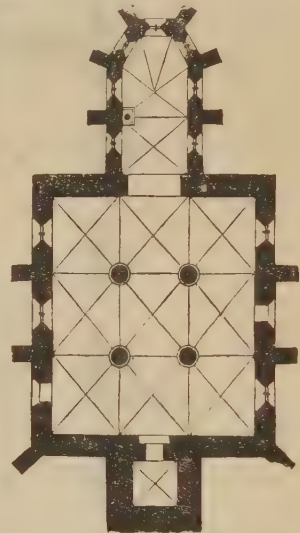

(Obr. 228.) Kutná Hora, Kostel Nanebevzetí Panny Marie. Mezi r. 1480—1512.

základ vzata míra z hlavního loubí chrámu sv.-Jakubského. Lodi boční jsou zde poměrně úzké, od osy pilíře ku stěně pouze 14' široké. Výška lodi střední rovná se světlosti šířky, tudíž 60', takže světlá prostora budovy úplně tvaru kostky se přidržuje. Klenutí jest síťové s žebry uříznutými, přesahujícími. Čára střední klenby jest stlačený oblouk skoro tudorský, kdežto chor sklenut jest pravidelným obloukem lomeným. Klenbová částka závěrku choroového ozdobena jest zajímavým plastickým dílem. Na ploše svorníku nad oltářním stolem jest vyobrazena Královna nebes s Ježíš-

kem, patero pak žebér podpírajících přetvořeno jest v modlicí se anděly. Nejvzácnější částkou kostela jest ovšem loď krásy a souladu neobyčejného. Vedle správného rozdělení prostory činí budovu dílem mistrovským druhu nejvzácnějšího článkování pilířů. Důmyslný stavitel zde složil zkoušku svého vědění. Pilíře, jejichž těleso pouze 2' 4" silné jsou, článkováním pak o polovičku se zjemňují, vystupují v podivuhodné ozdobnosti do výše 45', kde články k tělesu náležející arkádový oblouk tvoří, žebra pak klenbová z vystupujících prutů se vyvinují. Pevnost klenby jest podivuhodná. Krov kostela několika požáry zastížen se sřítíl, klenba však nikdy ani té nejmenší škody neutrpěla.

Čtvrt hodiny jižně od města zvedá se na osamělém pahorku kostelík hřbitovem ob-

(Obr. 229.) Kutná Hora, Kostel hřbitovní. Mezi r. 1488—1504.

klopený, na jméno nejsv. Trojice zasvěcený. Stejnolodní síň skládá se z rovnoúhelníku 44' dlouhého a 38' širokého, která čtvero sloupů rozdělena jest na devět skoro kvadratických polí klenbových. V přízemku věže na západní straně jest sakristie. Chor skládá se ze dvou dílů klenbových; jest 13' široký a 26' dlouhý. Pádorys (obr. 229.) za příčinou pravidelnosti své zasluhuje povšimnutí; neobyčejně štíhlé sloupky, které při výšce 27' pouze 1' 6" síly mají, závodí s pilíři kostela Mariánského o přednost svižné konstrukce. Žebra klenbová vystupují bez hlavice bezprostředně z plochy sloupu. Polygon choru prodloužen jest nad potřebu pravidelného závěrku.

Hle! jakou bohatost myšlének obdivujeme v dílech vlasteneckých mistrů stavitelských při chrámech trojlodních. Jaká to plodnost ducha a půvab forem!

Z Akademie křesťanské.

Zaznamenáváme na prvním místě velmi poctivelný úkaz, že právě v době poslední přihlásilo se a přijato bylo opět více nových členů i dostoupilo číslo veškerých P. T. pp. členův 3320, zajisté to nezvratným důkazem, jak veliké přízně těší se tento mnohoslibný, blahodárný ústav po našich vlastech. Knihovna i skřinky Akademie nabýly opět na mnoze vzácnými dary šlechtitných příznivců značného rozmnožení.

Uvádíme zde jmenovitě jména laskavých dárců: Pan architekt *A. V. Barvilius* mimo jiné knihy též: Vindobona, Paris-Murcia, Národ sobě. Tirolská umělecká sklárna firmy *Neuhauser & dr. Jele* v Inomostí pět fotografií krásných barevných oken chrámových. Důstp. *Josef Nechvíle*, administrátor v Dašicích, dvě fotografie a sice: brány v Par-

dubicích a hradu Kunětického. Důstp. *František Tyl*, archivář a zámeký kaplan ve Vorlíku, fotografie gotické monstrance. Kněhkupec pražský p. *F. Urbánek*: V. Veselého, Zvukové varhan, Skladby pro varhany, Skuherského, Slavnostní mši k oslavě sňatku J. V. korunního prince Rudolfa s J. Vys. princeznou Stefanií. Pan učitel *Kliment Cermák*, archaeolog a známý letopisec v Čáslavi, kšaft a životopis Jana Vachů Veleďp. *F. Nožka*, kaplan v Čermné u Landškrouna, krásný zachovaný exemplář Melantrichova postily z r. 1575. Důstp. *Jos. Fischer*, farář v Železně, bednu rozličných knih. Dp. *Jos. Rathauský*, farář v Langenavě u Haidy, zaslal do sbírky archaeologické pěkný ornát kožený. Za všechny dary tyto vyslovuje ředitelství Akademie křesťanské vřelé díky.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc Září a Říjen.

1. Vyřizené záležitosti.

Socha svat. Jana Křtitele v životní velikosti pro chrám Páně Volšanský, dar známého měšťana Pražského blp. *Dürschmieda*.

Kalichy jubilejní: Pro vdp. *Václava Hejného*, kuráta a os. děkana v Literspachu u Litomyšle, věnovan od J. O. knížete z Thurn-Taxisu na ob. jednání dp. *Otty Danielisa*, zámec. faráře v Litomyšli. - Pro vdp. *Josefa Franke*, kuráta a osad. děkana ve Torstu u Hostinného, věnovan od vysokorodého pána *Karla rytíře z Bergenthalu*, na ob. jednání blp. *Cuby*, zemského úředníka v Praze, prostřednictvím dp. *Josefa Slánského*, faráře u P. Marie Vítězné v Praze. Oba kalichy ve skvostné úpravě s důmyslnými chronogramy, byly po učiněném ob. jednání dodány i vyjevili jak ob. jednávatele, tak dárci i obdarovaní jubilanti odboru uměleckému úplnou svou spokojenost písemně, potěšení jsouce z uměleckého provedení.

Monstrance dle nákreasu akademie pro vdp. *J. Dudu*, faráře ve Veselíčku u Bernardic.

Kalich: pro dp. *K. Hopfingera*, faráře v Pohnání u Tábora.

Relikviáře: pro vdp. *Dr. Frant. Bauera*, říditele kníž. arcib. semináře v Praze; pro důst. p. *K. Gösslera*, beneficiáta v Chomútově. Obě práce skvostné.

Ciborium stříbrné s okrasami: pro dp. *Josefa Molitora*, faráře v Chicagu, ve Spojených Státech Severo-amerických

Nádoba pro uschování sv. hostie: pro vdp. *Fr. Javůrka*, bis. vikáře a os. děkana v Heralci na Moravě.

Pacifikal: pro vp. *J. N. Konečného*, kaplana v Milonicích u Bučovic na Moravě.

Skleněný lustr veliký: pro blp. *Kil. Franka*, obecního starostu a majitele uměleckého mlýnu v Pleilu u Přísečnice.

Pateny k nemocným: pro dp. *K. Hopfingera*, faráře v Pohnání u Tábora; pro dp. *St. Resslera*, faráře v Raspenavě u Fridlandu.

Drobné práce kovové: *Pozlacení kalichů*: pro dp. *Dra. Jana Husičku*, faráře ve Všebovicích u Hranice na Moravě; pro dp. *Bedřicha Beneše*, faráře v Ratajích; pro veleďp. *Jana Kleina*, děkana v Činěvsi u Poděbrad; pro dp. *Ad. Rösslera*, faráře v Bučovicích u Podbořan; pro důst. *Jana*

Kubíčka, faráře ve Ptení u Plumlova na Moravě. — *Pozlacení ciboria*: pro důst. *Stěpána Resslera*, faráře v Raspenavě u Fridlandu. — *Lampy kostelní*: pro blp. *Kiliana Franka*, obecního starostu a majitele uměleckého mlýnu v Pleilu u Přísečnice; pro pana *J. Noacka*, měšťana v Hanšpachu do chrámu Páně v Röhrsdorfu; pro dp. *L. Kazdu*, faráře v Dlouhé Vsi u Sušice; pro dp. *Kaš. Hopfingera*, faráře v Pohnání u Tábora. — *Svícný kostelní*: pro vp. *Karla Vorlíčka*, kaplana v Kutné Hoře; pro p. *Kiliana Franka*, obecního starostu a majitele uměleckého mlýna v Pleilu u Přísečnice; pro vdp. *Ant. Štiku* děkana v Ledči; pro důst. *Martina Geberta*, faráře v Chotěšově u Stoda. — *12 kusů* dle zvláštních nákrešů zhotovených: pro dp. *Kašpara Hopfingera*, faráře v Pohnání u Tábora *16 kusů*: pro vdp. *Msgr. Ad. Rodlera* faráře v Husinci. — *Kropenky a kropáče*: pro p. *Kiliana Franka*, obecního starostu a majitele uměleckého mlýnu v Pleilu u Přísečnice; pro dp. *K. Weidenhoffer*, faráře v Pohledu u Německého Brodu; pro vdp. *Koudelika*, faráře ve Mšeně. — *Kaditelnice*: pro dp. *Jos. Molitora*, faráře v Chicagu ve Spojených Státech Severo-amerických; pro vysokorodého pána *Eduarda svobodného pána z Wiederspergu* na zámku Načeradském u Benešova s krásným monogramem: pro dp. *Lamberta Ludvíka* faráře v Grafenriedu u Domažlic. — *Harmonické zvonky*: pro vdp. *Josefa Pochybu*, děkana v Nových Hradech; pro vp. *Karla Vorlíčka*, kaplana v Kutné Hoře; pro vdp. *Frinda*, profesora bohosloví v Praze do chrámu Páně v Röhrsdorfu; pro dp. *A. Flesara*, faráře v Přepýších u Opočna. — *Mešní konvičky*: pro dp. *Frant. Lungera*, faráře ve Vrbici u Králové Městce; pro vp. *Karla Vorlíčka*, kaplana v Kutné Hoře; pro p. *K. Franka*, obecního starostu a majitele uměleckého mlýnu v Pleilu u Přísečnice.

Paramenty. *Kasule*: pro dp. *Frant. Soukupa*, faráře v Sebířově; pro vp. *Fr. Porazila* kaplana v Hrozně Lhotě na Moravě; pro ctihodný konvent ursulínek v České Skalici; pro dp. *Fr. Al. Divíše*, koop. v Liperticích na Moravě; - pak dvě kasule pro dp. *Kašpara Hopfingera*, faráře v Pohnání u Tábora. — *Pláštěky na ciborium*: pro dp. *Kašp. Hopfingera*, faráře v Pohnání u Tábora; pro dp. *Jos. Molitora*, faráře v Chicagu ve Spoj. Státech Severní Ameriky; pro dp. *Josefa Rathouského*, faráře v Langeavě u Haidy. — *Velum*: pro dp. *Kašpara Hopfingera*, faráře v Pohnání u Tábora; -

skvoštné s bohatým vyšíváním: pro dp. Jos. Rathouského, faráře v Langenavě u Haidy; pro dp. Alberta Viléma Laurera, faráře v Uherci u Nýřan. — *Velum na kalich*: pro vp. Frant. Porazila, kaplana v Hrozném Lhotě na Moravě. — *Dalmatiky, dvě ozdobné*: pro dp. Jos. Molitora, faráře v Chicago v Spojených Státech Severo-amerických. — *Bursu k nemocným*: pro dp. Alberta Viléma Laurera, faráře v Uherci u Nýřan; pro důst. Josefa Jezdinského, faráře v Mříčné u Jilemnice. — *Plášť na sochu P. Marie*: pro důst. Jana Heindla, faráře v Neuhauslu u Přimdy. — *Birety*: pro dp. Josefa Jezdinského, faráře u Mříčné u Jilemnice; pro dp. Jaroslava Štětku, faráře v Předměřicích u Nových Benátek. — *Koberce oltární*: pro vys. uroz. paní hraběnku Svěrtsovou v Trmicích; pro blp. Čenka Utěra, hospodářského radu v Brandýse n. L. — *Štoly*: pro vdp. Msgra braběte Schönborna, vicerektora k. a semináře v Praze a pro vp. Ferd. Tschörnera, kaplana v Raspenavě.

Rozličné: Kříže pro školu: pro cih. konvent Uršulinek v Praze. — *Kříž na hřbitov*: pro dp. Jaroslava Štětku, faráře v Předměřicích u Nových Benátek. — *Záslony k oltářům z bílého damasku se zlatým třepením*: pro blo. Jana Libertina, obchodníka v Písku. — *Květiny na oltáře*: pro dp. Jana Heindla, faráře v Neuhauslu u Přimdy. — *Obrázky*: pro dp. A. C. Stojana, koop. v Příboře na Moravě. — *Missály*: pro vdp. Frant. Javůrka, bisk. vikáře a děkana v Heralci na Moravě a pro dp. Jana Lidického, faráře v Ouhonicích u Prahy. — *Kanonické tabulky*: pro vdp. Msgra Ad. Rödlera, faráře v Husinci a pro pana Jana Noacka, měšťana v Hanšpachu do chrámu P. v Röhrsdorfu. — *Látky na paramenty*: pro dp. Marcela Hnízdo, faráře u Sv. Dobrotivě; pro dp. Josefa Kašpara, faráře v Telecím u Poličky; pro dp. Ad. Rösslera, faráře v Buškovcích u Podbořan; pro etihodný konvent šedivých sester v Praze; pro důst. konvent benediktinský v Praze; pro sl. Pohlovou v Praze; pro velp. Josefa Sládku, kaplana ve Svojsicích u Kouřimí; pro vdp. Vojtěcha Holého, děkana a b. vikáře v Pelhřimově.

Kostelní prádlo: 12 humeralií, 12 plachet oltářních, 6 ručníků, 20 purifikatorií, 12 korporátek a 1 rochetu: pro dp. Kašpara Hopfingera, faráře v Pohnání u Tábora. — 12 vyšívaných pal: pro dp. Ladislava Fejtku, kněze řádu františkánského v Prešpurku. — *Cingula*: dp. František Langer, farář ve Vrbici u Král. Městce; dp. Josef Kašpar, farář v Telecím u Poličky. — *Alby a rochet*: pro dp. Frant. Soukupa, faráře v Sebířově.

2. Nová objednání.

Kalich celý stříbrný, velmi skvoštný s chromogramem, dle zvláštního nákresu architekta A. V. Barvitiya: pro vdůst. Františka Hanáka, děkana v Opatovicích.

Drobné práce kovové: Pozlacení kalichu: pro dp. Štěp. Resslera, faráře v Raspenavě u Fridlandu a pro dp. Florianu Hluštíka, faráře v Počtu u Zábřehu na Moravě. — *Šest svicníků*: pro vdp. Frant. Kočho, sídelního kanovníka na Vyšehradě. — *Rozličné nádoby kostelní, pak 6 velkých*

a 6 malých svicníků dle zvláštních nákresův akademie křesťanské: pro vp. Fr. Porazila, kaplana v Hrozném Lhotě u Strážnice na Moravě. — *Sochu P. Marie*: slečna A. Mácová v Praze. — *Kříž kostelní skvoštný a menší na tabernakl, ozdobný*: pro dp. Ant. Flesara, faráře v Přepysích u Opočna.

Paramenty. Kasuli skvoštnou: pro vdp. Fr. Linharta, děkana v Lounech. — *Antependium s bohatým vyšíváním*: pro vp. Fr. Porazila, kaplana v Hrozném Lhotě u Strážnice na Moravě. — *Oltární polštáře*: pro dp. Vojt. Ptáčníka, far. ve Schwarzbachu u Krumlova.

3. Rozpočty.

Na kostelní náčiní a paramenty, a sice: 18 kostelních svicníků rozličné velikosti, kaditelnici s lodkou, mešní konvičky s tácem, mešní konvičky skleněné se stříbrnými víčky a tácem, černý pluviál, fialovou kasuli, velum jednoduché, velum zlatem vyšívané, černé, červené a fialové polštáře: pro dp. Ludv. Sprýsly, faráře v Radošovicích u Vlašimi. — *Na bílé paramenty (ornáty, dalmatiky a pluviály), pak na černý pluviál*: pro vdp. Fr. Černohouze, děkana v Dobrovici. — *Na kostelní nářadí, paramenty a prádlo kostelní, a sice*: Monstranci, kalich, mešní konvičky s tácem, kasuli bílou, kasuli červenou a kasuli černou s příslušenstvím, oltární koberec veliký a 2 menší, červené, modré a černé komže pro ministranty, a 4 rochet: pro dp. Viléma Matschaka, faráře v Šipíně u Stříbra. — *Na kostelní náčiní a paramenty a sice*: pacifikal, věcnou lampu, lis na pečení hostií, krompenku z alpaky, Boží hrob, křížovou cestu, missál pro rekviem, modlitby před i po mši sv. v pozlacených rámcích, kasule bílá, červená, fialová, pluviál bílý, černý, červený a bílé velum: pro dp. Jos. Šebora, faráře v Suniberku u České Lipy. — *Na křížovou cestu*: pro vp. Frant. Al. Diviše, koop. v Lipeticích na Moravě. — *Na červené antependium*: pro vp. Fr. Porazila, kaplana v Hrozném Lhotě na Moravě. — *Na rozličné prádlo kostelní, zejména kněžské rochet* a alby, pak komže pro ministranty: pro vp. Ferd. Harnu, koop. v Holici u Olomouce. *Na stříbrnou kupu a patenu k staršímu kalichu*: pro dp. Fl. Hluštíka, kuráta v Počtu u Zábřehu na Moravě. — *Na stříbrný kalich*: pro dp. Antonína Svobodu, faráře v Skoročicích u Ústí nad Labem. — *Na rozličné kostelní nářadí, paramenty a prádlo*: pro správu velkostatku Jeho Osvícenosti vysoce urozeného pána Františka Josefa knížete z Auerspergu v Dolních Královicích. — *Na patenu k nemocným*: pro dp. Josefa Hübněra, faráře v Albrechtsdorfu u Smržovky. — *Na dva velké obrazy a sice*: Růžencové P. Marie a Srdce P. Krista: pro vp. Fr. Porazila, kaplana v Hrozném Lhotě na Moravě. — *Na kostelní svícny, lampy a harmonické zvonky*: pro vdp. Dr. Václava Frída, universit. profesora v Praze do chrámu Páně v Röhrsdorfu u Hanšpachu. — *Na kalich se stříbrnou kupou a patenou*: pro vdp. Jana Švédů, bis. vikáře a děkana v Prachaticích do filiálního kostela ve Feřích. — *Na rozličné kostelní nádoby cínové*: pro dp. Vojtěcha Ptáčníka, faráře ve Schwarzbachu u Krumlova.

Upomenutí.

Konec roku se blíží. Předplatné není na mnoze ještě odvedeno.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo II. V Praze, dne 30. listopadu 1880. Ročník VI.

OBSAH: Starobylý chrámec svatého Martina na Vyšehradě. — Poutní a farní chrám Panny Marie v Kájově. — Domácí zprávy: Nový chrám Páně v Tvarožné. — Basilika svatého Václava na Smíchově. — Z Akademie křesťanské: Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc Listopad. — Mosaika: Císařský oltář v Nazaretě. — Kollosální růžice v Kolíně nad Rýnem. — Navracený rukopis.

Starobylý chrámec sv. Martina na Vyšehradě.

Sepsal Václav Štulc, probošt kr. koll. kapitoly na Vyšehradě.

Nejstarší svatyně křesťanskou na památném hradě našich knížat a později králův byl chrám sv. Klementa kterýž bez pochyby původem sv. Metoděje od knížete Bořivoje byl založen. — Za panování slavného Boleslava II., příjímá Pobožného, povstal v samém knížecím paláci chrámek, od svat. Vojtěcha posvěcený jménem sv. Jana Evangelisty. Později vyzdvižena jest velebná basilika sv. apoštolův Petra a Pavla, kteráž druhé svatyně Vyšehradské zastínila. Slavný tento chrám, založený od Vratislava II. a choti jeho Svatavy, (r. 1070) odevzdán jest proboštu Benešovi a sboru kanovníkův, majících modliti se za spásu krále a blaho království Českého. — Postupem času přibývalo pak čím dále tím více chrámkův a kaplí na posvátné hoře Vyšehradské, tak sice, že se na počátku 15. věku počítalo 14 chrámův a kaplí, ježto pod správou kapituly Vyšehradské příslušely.

Ze všech dotčených svatýň Vyšehradských nezachovaly se leč toliko jediný chrám Páně kapitolní a starobylá kaple sv. Martina; vše jiné chrámy a chrámce zmizely ve zříceninách bývalé slávy královského Vyšehradu. Nejvíce přičinili se o to Husité, kteří, opanovavše hrad r. 1420 dne 2. listopadu, počali pleniti domy a paláce, káceti sochy a ničiti obrazy svatých, bořiti oltáře a chrámy. Zuřivým řáděním pobloudilého lidu vzal za své slavný královský hrad, vystavený za Karla IV., oblíbené sídlo

Václava IV. Podobně utrpěl velebný chrám Páně kapitolní, který teprvé po návratu rozptýlených kanovníkův (po 1440) poněkud zachráněn jest před konečnou hrozbou. Nejméně, jak se zdá, ublíženo jest okrouhlému chrámčku sv. Martina, jenž starobylou svojí způsobou lišil se od jiných staveb slohu románského i gotického. Avšak bez úhony ani tato svatyně nezůstala. Vášniví bludaři zbavili ji vši okrasy, a zapudivše opatrovníky její, zůstavili větrům, deštům a bouřkám, aby dokonaly časem ohavné dílo zpousty. Na štěstí vrátili se do vlasti a na Vyšehrad kněží, kteří podle možnosti ujali se i této svatyně a zachovali ji věkům budoucím.

Na hoře pověděli jsme na jisto, kým založen jest druhdy prostranný a veleslavný chrám Páně kapitolní. Co se dotýče chrámčku sv. Martina, tu ovšem nie jistého říci nemůžeme o prvotním zakladateli jeho. — Vědouce, že již za prvních věkův křesťanských v Čechách okrouhlé chrámce u nás byly oblíbeny, nemohli bychom tak snadno místně čeliti proti domněnce, že Vyšehradský chrámek svat. Martina povstal přičiněním našeho svat. Vojtěcha, který sám horlivým jsa ctitelem veleslavného vyznavače Páně Tůrského, pečoval o rozmnožení počty jeho v milé své otičině. Avšak domněnka tato neposkytuje žádné jistoty, a vedle nejednéh znamení možná souditi, že nynější kaple sv. Martina z 10. věku

nepochází. Mnohem více podobá se pravdě domnění, vedle kterého zakladatelem jmenované svatyně byl kněz *Martin*, slovutný děkan Vyšehradské kapitoly, jenž od r. 1157 do r. 1171 zastával úřad svůj na Vyšehradě. Muž tento znamenitý a kněz příkladný nemálo pečoval o zvelebení služby a oslavy Boží na slavné hoře. Jeho přičiněním a darováním shotovena jsou do kostela kapitolního vzácná i skvostná roucha, jichž krásu všickni obdivovali. Drahé a bohaté tkaniny na roucha ta přivezl děkan Martin z Konstantinopole, kdež mu bylo z vůle Vladislava II. jednati o zasnoubení kněžničky České Heleny s císařovičem Petrem, vnukem řeckého císaře Emanuela. — Úloha tato podařila se zbožnému knězi a ovšem nezůstala bez odměny. Nelze pochybovati, že bohobojný děkan po šťastném návratu do vlasti pomýšlel na to, aby trvalým skutkem na jevo dal svoji vděčnost Bohu za milostivou ochranu na dalekých cestách i za šťastné pořízení na dvoře císařském. Podle zásad onoho věku na důkaz vděčnosti a lásky k Bohu zakládány jsou chrámy, kláštery, špitály. Jak snadno možno si mysliti, že děkan Martin, chtěje býti vděčen Bohu, založil kapli, označenou jmenem sv. patrona svého! — A tomu-li tak, tedy by kaple sv.-Martinská byla založena *před r. 1171* — (asi sto let po vyzdvžení kapitoly Vyšehradské), čemuž jinak i sloh stavební nasvědčuje. — Ostatně jest jisto, že kaple svat. Martina opatřena byla řádnými důchody, kterých se na potřeby bohoslužebné a odsluhy přísluhujícím užívalo. — Zachovala se dosud listina, z kteréž vychází na jevo, že ve XIV. stol. ze vsi Kršovic odváděli jistý roční plat na řečenou kapli. — Co se týče dalších osudův kaple té, výše již praveno, která od Husitův r. 1420 byla popleněna i zpusťována. — Asi sto let na to r. 1528 utrpěla ohněm. Ve starých letopisech českých jistě připomíná se výslovně: „A toho dne (sv. Bonifacia) také na Vyšehradě hrom zapálil věži, až krov spadl a podlahy tři shořely a vyskočil vrchem kostelem svat. Martina někdy pohanským nedaleko odtud.“ — Starobylé svatyně ujali se opět Vyšehradští opatrovníci a tak v celé způsobě svojí zachována jest věkům budoucím. — Za těžkých běhův válečných v XVII. věku, jmenovitě za památného obležení Prahy od Švédův r. 1648 jeden z velitelův císařských hr. Conti s povolením děkana kapitolního Václava z Růžové užil pevné klenuté kaple za sklípek, příhodný k chování střelného prachu. Opatrný Václav z Růžové neprospal své povinnosti. Jakmile se byl nepřítel vyklidil z Čech, jmenovaný děkan žádal ihned, aby památný chrámek navrácen byl kapitole. Hr. Conti, uznávaje a

uměje šetřiti práva, upokojil děkana přípovědí, že mu žádanou kapli odevzdá na jisto, až bude náležitě opatřen sklípek jiný k chování prachu. — Později stalo se skutečně, což bylo r. 1649 připovězeno. Jeť jisto, že r. 1710 okrouhlá kaple sv. Martina řádně byla obnovena. Nelze nepřipomenouti, že obnova tato stala se téhož roku, když byl Václav Ditrich, potomní nesmrtelný obnovitel kapituly Vyšehradské, učiněn děkanem. Asi 30 rokův později r. 1750 dal slovutný děkan Berghauer opravití vížku, jež novou bání a křížem jest opatřena. Za děsného řádění Prusákův r. 1757 oblehajících Prahu poněkud i kaple sv.-Martinská poškozena jest koulemi, namířenými na zkázu chrámu Páně kapitolního. Než pohroma tato nebyla velikou. Osudnější nehodou stal se rozkaz císaře Josefa II., kterým i na Vyšehradě „zbytečné kaple“, Rodičky Boží a sv. Martina, Církvi odcizeny, zavřeny a do rukou c. k. vojenského éraru odevzdány jsou. — Za poslední této doby stala se kaple sv. Martina vojenským skladištěm a sloužila také za dílnu, v kteréžto střelné náboje připravovali. — Po roce 1850 našlo se příhodnější místo k zhotovování nábojův. Rovněž tak shledáno, že se kapla starověká nehodí za vojenské skladiště. Za takých okolností bývalá svatyně dána jest do nájmu chudákům, kteří úpravou svojí a bezohledným užíváním byli by významný pomník českého stavitelství a vzácnou památku církevního života dříve nadání proměnili v hotovou zříceninu.

Osudná nedaleká záhuba, jež památné kapli sv. Martina hrozila, buď Bohu chvála, odvrácena jest opět toliko kapitolou Vyšehradskou. Prvé kroky a pokusy o zachování vzácné stavební a církevní památky staly se roku 1871 nynějším proboštem, který z vůle společné a jménem kapitoly sepsal i podal k dotyčným c. k. vojenským úřadům žádost, aby řečený památný chrámek sv. Martina opět navrácen byl kapitole a na novo mohl státi se tím, čím býval prvotně vedle vůle svého zakladatele. Avšak prve než mohla prosba ta vyřízena býti, šlechtný vrchní velitel c. k. vojska v Čechách, general hr. Huyn, odebral se z Prahy; — nástupcem jeho učiněn jest general, svob. pan Koller. Za těžkých časův, kteréž pak nastaly, nebylo hrubě snadno, památnou kapli získati pouhým navrácením neb darováním. A tak prodloužilo se vyjednávání mezi kapitolou a c. k. ministerstvy až do r. 1873, kdežto se kapitola Vyšehradská uvolila, že chce chrámek sv. Martina řádně koupiti. Tehdy ustanovilo c. k. finanční ministerstvo nákupní cenu 500 zl. Probošt a kapitola zaplatili žádané peníze, načež r. 1875 dne 26. května kaple sv. Martina řádně odevzdána

jest královské kollegiální kapitole Vyšehradské.

Nechce se nám vypisovati, kterak vypadal starobylý chrámek r. 1875. Na spoustu, která se tu jevila před očima, nebylo lze hleděti bez bolesti. I nastala pilná potřeba důkladné a nákladné restaurace. Těžká břemena, jež byla připadla na Vyšehradskou kapitolu, nedovolovala jí, rukou přičiniti k žádoucímu a nutnému dílu. Za takých okolností ohlásil se vys. důst. p. *Frant. Kočí*, kanovník Vyšehradský, že chce sám z vděčnosti k Bohu výhradně svým nákladem důstojně obnoviti vzácnou svatyni, aby, co možná nejdříve, mohla zas býti čím po mnohé věky bývala předkům našim. Takové obětovné osvědčení potkalo se s povděčným uznáním. Za rádce propůjčil se mu architekt pan *Baum*. Podle návrhu tohoto umělce nabyla kaple svat. Martina důstojné tvářnosti v každém ohledu. — Zazděná a zohavená okna vypadají opět jak prvotně bývala; v apsidě na severní straně nové okénko se prolomilo; všechny stěny a klenby důkladně opravené, novou omítkou uvnitř i vně jsou opatřeny; novým románským portálem na jižní straně a dveřmi dubovými nahrazen bývalý zazděný vchod na straně západní, kterýž za příčinou silnice stal se na dobro nepřístupným. — Rozumí se samo sebou, že i střecha, spojená s klenbou, musila býti obnovena. Nejinak bylo při sloupcích v lucerně, kteréž jsouce zpuchřelé nahrazeny čtyřmi novými. Nad opravenou vízkou vztýčen nový pozlacený kříž, vyukající ze zlacené bání, do kteréž s českým dodatkem o nynější opravě vloženo zase, což v ní bývalo z časův Berghauerových. Konečně do vížky zavěšen jest zvonek na počest sv. Martinu ulitý zvonařem Pražským p. *Děpoldem*.

Pěkným románským portálem (— užito při něm motivův ze starobylého kodexu Vyšehradského —) vešedše do chrámu mile překvapení jsme veškerou vnitřnou úpravou. Země pokryta jest cementovými dlaždicemi a stěny lahodí duši malbou, přiměřenou slohu románskému. — Milé světlo vniká do svatyně okny, opatřenými sklem katedrálním a sítí drátěnou. Okrouhlá loď chrámová dělí se od presbyteria stupněm mramorovým. Pěkný oltář vyzdvížený v presbyterii, spočívá na sloupcích ze slivenského mramoru. — Na mramorové ploše jest podstavec, ozdobený symboly 4 sv.

evangelistův a oznakou lásky Spasitelovy — obrazem pelikána, krví svou lačná mláďata krmícího. *) Ozlaceným křížem uprostřed podstavce dovršena jest důstojně podstatná ozdoba oltáře. Mosazné svíce pod křížem útvarem svým dobře hodí se k celku. Nad oltářem na stěně apsidy jeví se před námi obraz svat. Martina, slojícího s celou velebou duše, ana unáší se k Bohu. Výše na klenbě ozlacené viděti Spasitele, an maje po pravé i levé ruce angely, rukou pozdvíženou uděluje požehnání. — Jeden i druhý obraz jest uměleckým dílem p. J. Heřmanových.

Všeliké okrasy tyto, provedené vedle návrhu p. Baumova, dosvědčují, jak výborně naši umělci umějí šetřiti pravidel krasomných a s jakou láskou v důstojné roucho nové odívají dávnověké stavební památky české. Slechetný p. baron Alexandr Helfert, vysoce zasloužilý předseda c. k. ústřední komise pro zachování stavebních památek v říši rakouské, za posledního pobytu svého v Praze jsa také na Vyšehradě, s patrnou radostí uznával zásluhy všech, kdož přispěli k vykonání zdařilého díla. A tak nezbyvá také nám, leč s potěchou a díkem hleděti na obnovený chrámek sv. Martina. Nemalou zajisté potěchou blaží to srdce křesťanské, vidí-li, že vyklizeny jsou neplechy z bývalé svatyně; dáno-li mu na místě, svatém pobožným předkům našim, opět viděti oltář připravený k nejsvětější Oběti a opět vítati Beránka Božího, jenž snímá hříchy světa; možno-li mu doufati, že obnovenou svatyni obnovovati, utvrzovati a rozhojňovati se bude moc víry a lásky Boží.

* * *

Utěšenou zprávu vys. důstojného pana probošta a světitele zbývá již pouze doplniti vypsáním slavnosti, za které svatyně navráćena jest Hospodinu a nevěsta okrášlena zaslávením ženichu svému. K hodům svatebním dostalo se redaktoru jakož i jiným účastníkům pozvání následujícího:

Nos Praepositus, Decanus,
ac totum Ecclesiae SS. Ap. Petri et
Pauli Capitulum laetantes in Domino,
notum facimus, Dei opitulante gratia
antiquissimam in monte nostro capellam sub titulo S. Martini, Episc. Conf., olim erectam, novissimis temporibus redemptam, feliciter restauratam et digne adornatam esse.

Jam verò existimantes, nostrum

*) Kamenické toto dílo dle nákrešů p. Baumových sshotvil p. Brejcha, kameník Slivenecký, jenž s láskou oddán jsa řemeslu svému, osvědčil se i tuto mistrem skutečným. Jinak sluší dodatí, že jest mužem ryzé povahy české, umějícím přestávati na slušné mírné náhradě za dobrou práci.

*) Maloval profesor Fr. Sequens.

Red.

esse, ut quod pietate antecessorum nostrorum Deo fuerat dicatum, redeat in possessionem Domini: constitui-
mus, ut expetita et obtenta Eminen-
tissimi Cardinalis Principis Archiprae-
sulis nostri clementissimi facultate, dicta
celeberrimi scti. patroni nostri ca-
pella, proximo ejus festo, die 11. Nov.
8 hora matutina solemni benedictio-
nis ritu divino cultui redderetur. Pium
hoc propositum nostrum Tuae Do-
minationi p. t. debito cum honore
nunciantes, rogamus in Domino, ut
Tua Dominatio particeps nostrae
laetitia, piis fraternae charitatis pre-
cibus nos juvare et misericordiam Dei
Salvatoris nostri imploraturis, pro
posse, assistere dignetur.

Datum in Capitulo Vyšehradensi
die 3. Nov. 1880.

A pozvání dostavili se na svatbu v den
sv. Martina četně a s radostí. Kdož by ne-
radoval se s radujícími? Kdož by rád ne-
účastnil se hodů svatebních připravovaných
s takovou láskou a s takovou obětí? Vyše-
hradský kanovník Kočí nezapřel sázavského
faráře Kočího. Druhdy spustlý kostel Sázavský
nedal spáti faráři, nyní kostelík spustlý nedal
spáti kanovníku. Jako otec dětí, tak on mi-
luje kostely. Ze skromných příjmů skládal a
spořil, až uspořené stačilo na výbyt nevěsty.
Kdož by nepřidružil se ochotně do řady po-
zvaných? — A bylo jich četně.

Malebný průvod hnul se před osmou ho-
dinou ranní z kollegiálního chrámu Páně sv.
Petra a Pavla. Za pestrými prapory kráčela
mládež, vyšehradští spolkové, zastupitelstvo
městské, zástupcové duchovních řádů a praž-
ského semináře s představenstvem, kollegiální
kapitola s proboštem a dlouhá řada věřících
všech stavů a povolání. Vesele vlály prapory,
slavnostně zněly zvony, dojemně zvučely hlasy.
Za písně sv.-Martinské od pěvce-světitele k té
příležitosti složené putovalo se ku kapli sv.
Martina. Před vchodem obstoupeno jest du-
chovenstvo polokruhem a nastala konsekrace
za dojemně krásného chorálu bohoslovců se-
mináře pražského. Po ukončených obřadech
venku vešlo duchovenstvo a hodnostáři do
vnitř a pokračováno v posvátném úkonu. Při
Te Deum zazněl zase po dlouhých letech po-
nejprv s vížky milý hlahol zvonku hlásaje,
že věková svatyně odcizená a znesvěcená vrá-
cena zase účelu svému. Vesele zněl ten hlas

zvonku Vyšehradem, bude staré upomínky
dávno minulé slávy nejstaršího, ctihodného
sídla knížat českých. Stařeček rozhlédl se
po svém vůkolí, hledaje bývalé druhy z dob
mládí a slávy. Čtrnácte jich zde bývalo, je-
jichž nádherné gotické věže k nebi ukazovaly
a ve všech četné duchovenstvo pělo chválu
Hospodinu. Z těch čtrnácti vyšehradských po-
mocníků jen jediného spatřil druha v zahradě
míru a spánku věčného, kam národ český
klade nyní své bohatýry ducha, když dokonali
dílo službě milovaného národa věnované. —
Ostatních dvanáct pomocníků jest odpraveno
a pohřbeno ve vlastních ssutinách od vlast-
ních synů, kteří rukou zločinnou zbořili, co
otecové zbudovali a co jim bylo posvátností.
Sláva Vyšehradu klesla dne 1. listopadu 1420.
Po dobytém vítězství u sv. Pankracia Husité
zmocnili se Vyšehradu a prastaré sídlo kní-
žat svých, ctihodnou svatyni vlasti proměnili
v truchlivou spoustu trosek. Kde druhdy krá-
lovské stěně nádhernou se stkvěly, čněly vzhůru
k oblakům požárem začazené zbořeniny. Kde
druhdy čilý panoval život dvořenínstva krá-
lovského, hrobové ovládalo ticho. Odkud
druhdy velebné zaznívaly zpěvy, již jen sejček
skuhral svou jednotvárnou píseň noční. A pa-
láce, v nichž při pěnívě číši květ národa
druhdy rozněcoval se ku chrabrým bojům,
nevděk proměnil v pobořená doupata nahoty
a bídy, až posléze i těm troskám umíráčkem
odzvoni. Po útrapách třicetileté války z Vyše-
hradu stala se r. 1654 pevnost nové soustavy.
Zbytky trosek srovnány se zemí. A vedle
kollegiálního chrámu Páně sv. Martin pouze
kostelík svůj zachránil přímo zázrakem. Jaké
to osudy viděl a přežil ten kmet Vyšehrad-
ský! Udiveně ohlíží se kolem. Ale dnes ra-
duje se zase po tak dlouhém smutku. Radost
svou jeví tím střibrozvukým hlasem kovových
úst, jež zase po letech ponejprv se otevřela
k Božím chválám. Plesej zvonku, plesej! Víš
a máš proč. Neohlašuješ-li Církvi a národu
počátek nového jara? Ty pomníků věků, buď
věstcem a strážcem! Hlíďás Vyšehrad již od
počátku křesťanství. Viděl jsi slávu Vyšehradu
a národu. Spatřil si toho i onoho hrůzný
úpadek. Kéž se staneš svědkem nové slávy
české a Vyšehradské!

Buď věstcem, jakož jsi svědkem! Kdyby
se vrátili ti zlatí snové pohádek a mládí, vy-
kouzlil bych na té Vyšehradské skále kouze-
dlý zámek. Kdybych pěvcem byl a uměl za-
pět píseň hýbající Vyšehradem a vlastí, přel
bych o nadšeném národu píseň, aby národ
vystavěl králevičům českým na Vyšehradské
skále kouzelný zámek. A se stálým sídlem
králevičů z hrobu by povstal starý Vyšehrad,
hora posvátná oživila by se zase novými pa-

láci šlechty a novými budovami měšťanstva, jako v dobách nejnovějších oživila se částečně residencemi kollegiatní kapitola, usídlivši se kolem chrámu svého.

Volej, zvonku! Volej! Zvi! Buď! Rozněcuj! —

Po konsekraci chrámce i obecnstvu zjevnán přístup do vnitř svatyně a vdp. konsekrátor, probošt Václav Štule, v srdečné řeči jevil radost neličenou nad dokonáním tak bohumilého a ušlechtilého díla a vzdal díky šlechtnému členu kapitoly, který s takovým nákladem obnovil svatyni, prose přítomné, aby pamětlivi byli dobrodinců při oběti-mše svaté, kterou ponejprv zase zde obětovati se chystá. Posléze předčítal list J. Em. nejd. kardinála-arcibiskupa, kterým udílí moc, aby v kapli znovu posvěcené směla oběť mše sv. sloužena býti nejen v oktávě sv. Martina, nýbrž také o jiných vhodných příležitostech. Konsekrátor končil s přáním, aby v posvátné síni ještě po mnoho věků ozýval se staročeský chorál „Hospodine pomiluj ny“ na oslavu Boží a ku počtě sv. biskupa Martina.

Za zpěvu chorálu „Hospodine pomiluj ny“ a písně Sv.-Václavské ubíral se po zpívané mši sv. malebný průvod nazpět do kollegiatního chrámu Páně, kde s požeňáním slavnost se ukončila.

Krásná tato slavnost byla největším svát-

kem veledp. kanovníka Kočího. Několikaleté úsilí korunováno stkvělým výsledkem. Kdo za posledních let na Vyšehrad zavítal, hledal a nalezl jej vždy na lešení. Nejprve stavěl residence kanovnické, nápotom děkanství a posléze upravoval na vlastní náklad chrámec sv. Martina. Byl tedy na sv. Martina vlastně svátek jeho. Po slavnosti kostelní zašel tudy redaktor s P. Vodkou rovněž slavnosti se účastnivším k zasloužilému administrátoru děkanství kapitolního, aby mu ku svátku jeho vyslovil srdečné blahopřání, které P. Vodka upřímným „Zaplat Pán Bůh!“ dotvrdil. Byl to den Vyšehradský, pln upřímnosti a přátelství, a zakončil se dojemně i důstojně. Pod večer zavítal k dárci probošt kapitoly vdp. Václav Štule s vdp. seniorem kapitolním, aby jmenem a z usnešení kollegiatní kapitoly Vyšehradské jemu odevzdali děkovací listinu za práce i zásluhy, jichž sobě získal jednak při stavbě kapitolních budov, jednak důstojným obnovením chrámce svat. Martina na vlastní náklad. Zůstane vypravovateli stálou a milou upomínkou, že byl svědkem výjevu rovněž dojemného, jak krásného. Za soumraku šli jsme ještě jednou s kaplí rozloučiti se. Vykupitel s mandorly své ze zlatého pozadí mile žehnal zástup lidu celý chrámec těsně naplňujícího. Račiz stále žehnati Církvi a vlasti!

Lehner.

Poutní a farní chrám Panny Marie v Kajově.

Sepsal Josef Hůlka, kaplan ve Chvalšínách.*)

Kajov (něm. Kojau, lat. Cajovium, v listinách starých Kagiow, Kayaw, Keyow) nalezá se u Č. Krumlova hodinu cesty k západu. Obsahuje chrám P. Marie, faru, školu, hospodu a 2 domky: pro kostelníka a hrobaře. Leží v krajině hornaté, maje k východu nepatrně vysoký, ale srázný svah, pod nímž se

vine potok, ježž lid žádným zvláštním jménem neoznačuje, nejvýše jménem: potok kajovský. Topografický slovník nazývá jej: potok hořícký.

O *původu* Kajova nezachovaly se žádné určité zprávy; mezi lidem ale koluje pověst, že jest nejstarší poutní místo v celém okolí. Jméno samo Kajov (= káti se), zdá se nasvědčovati tomu, že již od pradávna místo toto osamělé kajícímu duchu velevítaným bylo. Snad si zde zbudoval za starodávna, kdy ještě celá krajina lesem porostlá byla, kající poustevník jakýs kapličku, v níž, od světa odloučen, Bohu sloužil. Snad u něho hledali dřevaři, mýtkce lesiny, duchovní potěchy, kajíce se na této poustce z hříchův svých. — Tolik ale jest jisto, že zde již za starodávna kaplička stávala, která později obyvatelstvu — třeba nečetnému — dostačiti nemohla. I nastala nutná potřeba větší svatostáněk zbudovati. V zápiskách pamětní knihy stojí poznamenáno, že — jakož konsekrční listina v kryptě velkého oltáře zřejmě praví — *větší*

*) Některé důležitější listiny a poznámky o Kajově podal Matěj Pangerl ve své: *Urkundenbuch des ehemaligen Cistercienserstiftes Goldenkron in Böhmen, Wien 1872.* Knížka: „S. Maria Kojau das ist: Kurtzer Bericht von dem heil. Gottes-Hauss, würdigen Haupt- und Original Bildnuss und Wundergnaden S. Mariae zu Kojau in Königreich Böhme, bey Gregorii Kürner sel. Erben, Lintz 1660“ obsahuje mimo nepatrné historické poznámky, zprávy o úctě mariánské, votivních obrazech a některých zázracích v Kajově se sběhlých. Některé, z památní knihy již nejvíce známé zprávy o Kajově čísti lze také ve „Verteutshtes Cistercium - Bistercium oder Cistercienser Ordens Historie gedruckt zu Prag im Königs-Hoff bei Wolfgang Wickhart 1708.“

kostel okolo r. 1190 z pouhých dárkův nákladně vystavěn byl. Z pouhých dárkův byl tedy tento větší kostel a sice nákladně vystavěn, ale obyvatelstvo vůkolní nebylo četné¹⁾ a nejevilo žádné touhy v této hornaté a divoké krajině se usaditi a proto nemohlo *samo nákladně větší kostel vystavěti*. Museli zajisté k zbudování jeho přispívati i cizinci a sice proto, že místo to dobře znali a k němu zvláštní lásku chovali. A tito cizinci, kteří do této divoké krajiny přicházeli, byli poutníci, kteří v Kajově P. Marii uctívali a zde k její účtě — že malá kaple jim nedostačovala — větší kostel nákladně vystavěli. Jak původně tento větší kostel vypadal a na čem jeho nákladnost se zakládala, o tom nestává žádných pamětí. Dojista ale stával na místě nynější kaple sv. Linharta na sever od nynějšího kostela a tak zvaná „Entschlafungskapelle“ jest bezpochyby ještě původní bývalé předoltáří. Tento nový, „větší“ kostel zůstal i na dále střediskem účty mariánské a slynn krásným obrazem, jenž posud v této kapli se ukazuje a ji od kaple sv. Linharta dělí. Jest prastavý — pěkná dřevorezba a představuje Rodičku boží jako malou divenku, uprostřed apoštolův.

Mimo přechetná jiná místa daroval Přemysl Otakar II. r. 1266 i Kajov, účtou mariánskou slynouci, nově založenému klášteru kněží cisterciákův v Zlaté Koruně, kteří — jsoouce vůbec ctitelové P. Marie — její účtu v Kajově nejen utvrdili, ale i ještě velice rozšířili, získavše rozličné odpustky. Tak se připomíná, že již r. 1320 Olivier se 7 jinými kardinály kostelu kajovskému plnomocné odpustky udělil. Když pak nově založený klášter s dostatek kněží — a sice kněží jazyka slovanského — si vypěstil, pak teprve usadil trvale v Kajově své kněze, kteříž by poutníkům přisluhovali. K vydržení těchto kněží směřovalo také asi ono bohaté nadání, jehož svědkové jsou: p. Petr z Rožmberka, nejvyšší komorník království Českého, Jan z Čakova a Beneš z Komáří, a jež učinil 1. máje 1346 za (8.) opata Ludolfa urozený p. Baško z Rovných, daruje kajovskému kostelu mlýn s dvěma koly, se vším příslušenstvím a se všemi právy, ležící pode vsí Mezipotočí, aby se v kostele tom noční světlo vydržovalo, každoročně ve výroční den úmrtí Boškova hodinky devíti čtení říkaly a deset mší svatých sloužilo.²⁾ Tito kněží nebyli zajisté v Kajově jen k vůli domácímu, usedlému obyvatelstvu,

neboť toto bylo velmi skrovné a krajina sama cizince k usazování nelákala, nýbrž byli zde, aby především poutníky a teprve v druhé řadě ty, kteří zde usedlí byli, duchovně obsluhovali. A tak jest tomu až podnes. Až do nedávna byli v Kajově, osadě to nyní na 1600 duší čítající, tři kněží. Skrovná osada jich dojista nepotřebovala, ale — poutníci. Za dob Přemyslových bylo kolem Kajova mnohem méně obyvatelův, neboť — nehledě ani k blízkému Krumlovu, sídla slavných Vítkoviců a mocných Rožmberků — měli na blízku i Chvalšiny a Poletice, kde již tehdejší farní kostely stávaly. A tak nendělali — jak si Pangerl myslil³⁾ — Cisterciáci, „tito velicí rozšiřovatelé účty mariánské“, z farního kostela v Kajově poutní, nýbrž naopak. Lid sám vystavěl si z pouhých dárkův nákladný kostel a choval v něm s účtou zázračný obraz P. Marie, k níž měl velkou důvěru. Když kostel ten darem královským klášteru korunskému se dostal a týž s dostatek kněží českých měl, teprve potom usadil pro potřeby poutníků v Kajově stálého kněze, který by pobožnosti jejich řídil a jim svat. svátostmi přisluhoval. A když mniši korunští — tito „echte Pionniere der Cultur“⁴⁾ — lesnaté krajiny mýtili a je lidem osazovali, podřídili také tento na blízku usedlý lid správě duchovní kněze kajovského. Tím stal se poutní kostel kajovský zároveň farním, a co takový připojen jest bullou papeže Bonifáce IX. ze dne 7. července 1400 ještě s jinými farními kostely ku klášteru korunskému.

Nechceme kaliti památku zesnulého p. Pangerla, ale nemůžeme se ubrániti té domněnce, že chtěl učenému světu namluviti, jakoby kněží korunští nějakým křiklounským, jarmarečním vykřikováním lid do farního kostela kajovského byli lákali, a tak z farního kostela poutní udělali, do něhož za „těch temných dob“ celé zástupy se zaváděti nechávaly, o něž ale za naší osvícené doby nikdo ani nezavádí. Tak aspoň vysvítá z jeho slov⁵⁾: „Die Pfarrkirche zu Gojan mag schon bei der Stiftung des Klosters bestanden haben, darnach ward sie eine Wallfahrtskirche und blieb es bis zum heutigen Tage, obwol die Pilgerfarten zu derselben nach der Saekularisirung des Stiftes immer geringer geworden u. jetzt von keiner nennenswerten Bedeutung mehr sind . . . Vor uns liegt ein Gebet zu der „allerseligsten Nothelferin“ in Gojan, welches der Aufzeichnung nach allerdings nur dem 17. Jahrh. angehört, sonst aber in noch frühere Zeit zurückreichen dürfte und worin die Mutter des Heilandes in crassester Über-

¹⁾ Pangerl v úvodě IX.

²⁾ Tento mlýn patřil ještě 1498 kostelu a faráři — jak ze současné české listiny vysvítá — na něm mival svého mlýnaře, později však byl od Rožmberkův uchrácen.

³⁾ Str. 603. ⁴⁾ Str. 149. ⁵⁾ Str. 603.

schwänglichkeit, als „Anfang und Ursprung aller Seligkeit“, als „Paradeis des Wollusts“, als „Sitz der Weisheit“, als „überreiche Schatzkammer aller Gaben u. Gnaden“ u s. w. gepriesen wird.“ — K této jizlivé poznámce budiž jen krátce poznamenáno: Za doby květu kláštera korunského bývalo v Kajově ovšem množství poutníků velké — přístupovali jich ročně 50—65 tisíc k stolu Páně; ale tehdyž měla Koruna ne jako nyní jednoho kněze, nýbrž sta kněží, tehdyž bývala ještě v blízkém Krumlově veliká kolej minoritská a jezuitská — a všichni ti kněží působili velmi horlivě ve zpovědnici. A nyní, když v Kajově pro nedostatek duchovenstva jsou pouze dva kněží a výpomoc od vůkolních, vlastní domácí duchovní správou zaneprázdněných kněží velmi vzácná, — přístupuje přece v Kajově ročně 12—15 tisíc poutníků k stolu Páně. Co se týče dále té nejhrubší přepínivosti v názvech, jaké se v uvedené modlitbě P. Marii dávají, mohl snadno Pangerl poznat, že vzaty jsou z litanie lauretánské, kterou každé křesť. dítě dobře zná. Že tyto názvy sahají dále než do 17. st., rádi věříme, vždyť Chateaubriand, podávaje ve svých „Mučednících“ zcela historické obrazy z 3. a 4. věku, líčí v 5. knize křesťany, ani v chrámu s knězem střídavě se modlí litanii lauretánskou. Z dějin jest s dostatek známo, že Pius V. na památku vítězství dobytého nad Turky u Lepanta dne 7. října r. 1571 vložil do *tehdyž oblíbené* litanie lauretánské i prosbu: „Pomocnice křesťanův, oroduj za nás!“ A konečně papež Sixtus V. udělil dne 11. července 1587 odpustky 200 dní všem, kdož pobožně a skroušeně se modlí litanii lauretánskou — a proto nemusel se Pangerl tak velice diviti, že i poutníci kajovští, ponějvíce Češi⁶⁾, kteří přede všemi jinými národy Panenku Marii ctí, slovy litanie lauretánské k Ní volali.

Avšak slavné pouti do Kajova netrvaly dlouho. Dne 10. května roku 1420 vypálili a z části i pobořili Husité Zlatou Korunu — mniši dílem povražděni, dílem rozplašeni. Klášter, nemaje sám dostatku kněží, nemohl jimi Kajov zaopatřovati a proto od této doby až do r. 1656 administrovali v Kajově světská kněží, kteří ale bohužel mnohé památky odnesli, snad z dobrého úmyslu, aby je v bratrovražedných válkách husitských před nepřátely uchránily, snad také z osobního zisku. Že v těchto dobách ani kolem tichého, stranou ležícího Kajova volno nebylo, z toho souditi lze, že v lese, skrze nějž cesta do Krumlova

vede, vražda na knězi spáchána byla. Jakmile ale tyto bouře se přehnaly, putovali opětně četní ctitelové mariánští do Kajova a tamnější kněží starali se zase, aby i hojných odpustků účastnými se stali. Tak získal kajovský kostel dne 23. dubna 1448 za papeže Mikuláše V. odpustky 100 dní od kardinala Jana tt. S. Angeli. A když na den sv. Augustina 1461 vratislavský biskup Jošt (syn pana Oldřicha z Rožmberka, † 1467) jeden z kajovských oltářů ke cti Panny Marie posvětil, přidělil mu též odpustky 40 dnův. Tehdyž zajisté bývávaly v Kajově četné schůze lidu. Uctívali zde nejen Rodičku boží, nýbrž i svatého patrona Wolfganga. Ukazovali zde totiž kamen, na němž prý šlépěje svatého Wolfganga vytisknuty byly a vykonávali u něho rozličné snad i pověrečné pobožnosti. Proto zapověděl administrátor arcibiskupství pražského, kapitolní děkan Hilarius z Litoměřic, zvláštním dekretem, datovaným ve středu po sv. Janu Křtiteli r. 1466 houfně putování k tomuto kameni a dotyčné pobožnosti jakožto nepravé a pověrečné.⁷⁾ V této době nastoupil faru a sice za korunského opata Gerarda II. asi kolem r. 1469 světský kněz *Michael Pils*,⁸⁾ rodilý z Chvalšín. Než první doby pobytu nebyly asi příjemné. Neboť téhož roku 1469 na podzim (16. října) přepadli kacíři — bezpochyby oděnci Jiříkovi, kteří v Rakousích a Pasovsku plenili — Kajov, kdež se proti nim, jak sám poznamenal, s učitelem bránil a šťastně je zahnal. Bohužel, že zapálili školu a faru, kdež veškeré paměti v plamenech za své vzaly. Jsa muž velmi vzdělaný a veliký přítel umění zaznamenával pilně věci sběhlé. Některé jeho zápisky — 1 list latinský a 1 list český — zachovaly se sice až po dnešní den, ale ostatní, o nichž se ještě roku 1683 děje zmínka, ztraceny jsou snad na dobro. Duchovní správu na místě tom zázraky proslulým řídil s velkým prospěchem asi po 34 let. Brzy po r. 1474 jal se ze sebraných příspěvků stavěti veliký onen chrám, který až po dnes — částečně ovšem změněn — trvá. Byltě celý — jak nedávno po odstranění staletého vápna objeveno — krásně polychromován a snad i 4 oltáři, jakož i novou sochou Bohorodičky, která posud hluboké úcty požívá, ozdoben. S krásným chrámem hleděl i duševní výhody spojit. Když se chrám dostavoval, získal pro něj z Říma od 10 kardinalův sto dní odpustkův, jež dne 16. dubna 1484 na vždy povoleny byly. Tyto odpustky stvrdil i administrátor arcibiskupství praž-

⁶⁾ Že kolem Kajova, jakož i v celém okolí, původně Čechové sídlili, dokazují posud zachovalá česká jména míst a doznává i sám Pangerl v úvodě IX.

⁷⁾ Po tomto kameni nestává žádné památky víc, ale v kapli svat. Liuharta nad oltářem nalezá se hezký obraz sv. Wolfganga z roku 1826.

⁸⁾ Viz Method VI. 15.

ského, arcijáhen Václav z Plané. V této listině připomíná se i zvláštní příznivec tohoto chrámu Jan Freiburger. Ostatní pak čelní dobrodinci vyznamenáni, že znaky jejich barevnými skly do oken zasaditi dal. Jeden z těchto znaků podoben byl orlici slezské, druhý orlu rakouskému, třetí byl znak švaberský a v posledním okně stkvěl se znak Rožmberků. Ovšem musela se krásně vyjímat kajovská svatyně se svou polychromií a barevnými okny, — ale bohužel, barvy byly již častokráte zabíleny a okna, Bůh sám ví po kolikráte, již vítr roztloukl. Proto snad spíše těm stavebním badatelům (Bauforscher), než Pangerlovi, k vůli nimž se o těchto znacích zmínil⁹⁾, při pohledu na bídná a skoro vždy rozbitá okna nynějšího kostela napadne pravdivé přísloví německé: „Glück und Glas, wie leicht bricht das!“ Podobně také marně budou hledat hrob Michalův, do něhož — šřiv po celý život svůj čest boží a nepoškozené P. Marie — umdlen roku 1503 kosti své složil, a taktéž marně ohlížeti se budou po kamenu náhrobním, jenž s jeho hrobu přenesen a do zdi zazděn byl. Viděti na něm bylo podobu Pilsovu v rouše, jakéhož tehdaž faráři užívali, se znakem dvojího M, na způsob mříže se křížujícího a kolem četl se nápis: „Hic jacet honorandus vir D. Michael plebanus, qui aedificavit hanc ecclesiam cum sacra elemosyna, filius Petri Pils, judicis natione de Chwal-sching A. D. M. CCCC. III. XVI. die mensis Aprilis.“ Možno ovšem, že — jak se toto vše v památní knize píše — farář Michael před hlavním oltářem P. Marie byl pochován, hrob jeho „elegantním“ náhrobkem označen a týž po čase do zdi vezděn byl; avšak nyní není možná ani tento hrob určití, ani náhrobek ve zdi naléztí. Snad pokrývá jej malta několik let stará. Také není dále pravda, co Pangerl píše, že nyní „supra portam septemtrionalem legitur in rubro marmore sculptum in haec verba: „Incepta MCCCCLXXIII et ex opposito Finita MCCCCLXXXV.“ Možno ovšem, že tak kdysi bývalo, ale nyní nelze při nejlepší pozornosti nápisů těchto naléztí — za to však čte se pod oknem v „Entschlafungskapelle“ gotický nápis v červeném mramoru: „A. D. M. C. C. C. C. l. x. x. x. 11111. perfecta. est. ecclia. in. toto.“ a pod tímto nápisem, jež Pangerl přehlédl, vytesána jest rožmberská růže. Z toho snad jest patrné, že Pangerl, ačkoliž za svého mládí ze svého rodistě častěji do Kajova putoval, v době, kdy stavební badatele na Kajovský kostel upozorňoval, sám téhož si pramálo všiml.

Za nedlouho po smrti Pilsové od r. 1514

byl — podle zápisků korunských — farářem v Kajově Ondřej Zehenter. O jeho působení, jakož i o působení dalších farářů nezaznamenáno bohužel nic, leč že v lednu r. 1583 v Krumlově mor zuřil a z rozkazu pánů Rožmberských mrtvoly na hřbitov kajovský pochovávatí se musely. I stalo prý se, že některé mrtvoly — jednak, že nebylo zde stálého hrobaře, jinak, že poplatek (tolar) faráři za pochovávatí nebyl odváděn — na hřbitově delší dobu nepohřbeny zůstaly, až je vepřový dobytek ohryzal. Tato smutná událost byla kancelářem pana Viléma z Rožmberka korunskému opatu Melchiorovi donešena, kterýž faráře přísně pokáral a jemu nařídil, aby najal hrobaře, jenž by se v Kajově trvale usadil. Za tou příčinou a v té době zřízen jest chatrný domek hrobařův, jenž byl před nějakým časem opraven.

Když po smrti faráře Krištofa Dětmara opat Jiří Huber v Kajově inventuru dělal, odvezl velkou část lepších věcí do kláštera.

Dne 10. června 1656 zemřel farář Tom. Zankl, jenž 25 let v Kajově farářoval, zanechav dluhy. Téhož dne nastoupil faru řeholník korunský P. M. Aleš Ungar¹⁰⁾, rodilý z Opatovic, nedaleko Zlaté Koruny. Po předchůdci svém nalezl kostel spustlý, faru na sboření, úctu mariánskou zcela zanedbanou. Začátek měl těžký, že přišel s holýma rukama, neboť — maje předchůdci vystrojit pohřeb — musel si potřebných peněz vypůjčiti. — Avšak jeho heslo bylo: pietas ad omnia utilis¹¹⁾, a tímto heslem řídil se věrně ve všech svých pracích a nedostatech. Především jednalo se mu o to, aby místo mariánské, druhdy tak proslulé, z nízkosti své povznešeno bylo. Zvelebiv dle svých sil chrám, povolával řeholníky — poněvadž v Koruně jich bylo málo — z Krumlova a zvalá i světské kněze, kdekoliv jich dostati mohl, aby mu ve zpovědnici vypomáhali. Jsa výtečný řečník, kázával obojím jazykem horlivě a učeně a i ve zpovědnici nikdy nescházel. Za nedlouho viděl s radostí opět četné zástupy k nedávno opuštěné svatyni kajovské putovati. Když byl takto úctu mariánskou opět obnovil, pomýšlel i na to, vystavěti také pro faráře důstojný byt; neboť až posud musel bydleti spolu s čeledí v jediné, bídné jizbě a zakoušeti nesčíslného nepohodlí. A přece nezapomínal ani na studie, ani na modlitby, — zapisoval pilně do památní knihy, a ani v noci si oddechu nepřál, až zrak jeho velice utrpěl. Jedinou potěchou byl mu družný jeho přítel — růženec.

Stavbu fary započal r. 1661 a ukončil ji ve dvou letech. Veškerý náklad obnášel

⁹⁾ Str. 623.

¹⁰⁾ Method VI. 16. ¹¹⁾ I. Tim. 4, 8.

na penězích 1487 zlat. 31 krejce. Nepočítaje menší opravy kostelní, jak na střeše, oknech, dveřích, opravil r. 1663 zvonici, zařídil r. 1664 oltář svat. Linharta a koupil jiný oltář svat. Bernarda. R. 1665 rozšířil sakristii, do níž postavil vkusné, kamenné umývadlo (za 11 zl.) Velikého dobrodince našel v krumlovském lékaři Ondřeji Volkshofer-ovi († 19. března roku 1684), jenž dal za 500 zl. postaviti 15 kamenných sloupů, na nichž zobrazena tajemství vykoupení lidského. Později r. 1670 dal týž dobrodinec svým nákladem u druhého sloupu postaviti oltář P. Marie a sv. Josefa, daroval dva ornáty, stříbrný kalich vyzlacený, umělé stříbrné ciborium vyzlacené, šestiliberní stříbrný kříž a dal přenést křtitelnu z červeného mramoru (monolit) k poslednímu sloupu.

Dne 26. máje 1668 zvolen jest P. Matěj Aleš za opata kláštera a stal se takto patronem svého zamilovaného kostela P. Marie Kajovské. K ní přilnul celou láskou svou, staraje se, aby dle svého vysokého postavení toto poutní místo okrášlil a v něm účtu mariánskou rozmnožil. Snahy jeho provázelo patrné požehnání boží. Průvody, kteréž zvláště o zlatých sobotách do Kajova vořoval, podobaly se průvodům vítězoslavným, při nichž i kníže krumlovský se svým dvorem přítomen býval. Tehdáž přistupovali k stolu Páně tisíce poutníkův. Ale i Koruna nabyla pod jeho berlou nové tvárnosti. Počet řeholníkův rozmnožen, stavby jak kostelní tak i klášterní opraveny a hospodářství zlepšeno. Pln zásluh zemřel svatě v hodinu, již předpověděl, na den nepoškvrněného početí P. Marie r. 1701. Poznámání sluší, že i rodná jeho sestra paní Marie Anna Ungarová z Homol zbožný odkaz Kajovu učinila, který ještě až na dnešní dny — ovšem, že po delších hádkách, a tudíž s jistými změnami — trvá. Odkázalať dvě sprežení volů, 6 krav, jistý počet stříbrného a stolního náčiní, jež vždy na nového faráře přechází, začez povinnován jest v den svatě Doroty (6. února) slav. smuteční služby Boží za dárkyni a její rodinu sloužiti.

V této době zmiňují se kajovské paměti, že o druhé zlaté sobotě r. 1679 vyhořel křenovský dvůr, který druhdy ku klášteru patřival. Vedle něho stávala kaple, z níž ale

páni ovčím udělali. Ač bylo tenkrát v Kajově množství lidu, nešel nikdo hasiti. Považovali vůbec požár ten za trest boží; neboť kníže také bránil svém poddaným o zlatých sobotách, na něž se celý rok těšili, do Kajova choditi, a kníže rád pan Jaidt zapovídal kramářům růžence a svíčky prodávati, čehož následek byl, že daleko a široko se rozhlásilo, že kajovský kostel jest zavřen.

Za faráře Beneše Filnkesla udeřil blesk dne 18. máje 1690 do věže, srazil jehlancovou střechu a udělal ve zdi trhlínu na půl střevíce z šíří. Aby se předešlo neštěstí, neboť věž hrozila sesutím, vypraveny jsou trhlíny a při té příležitosti věž o 4 sáhy vyvýšena. Stavba šťastně započala se dne 18. dubna 1691 a nešťastně se skončila dne 28. června. Když se totiž poslední kámen měl zazdít, spadl zednický učeďník Al. Cerizota, rodem Vlach, s nejvyššího (sedmého) lešení a zlámal si vaz. Smrt svou zavinil si sám; byl příliš odvážný a nedbal výstrah mistrových. Baňatá věž pokryta jest mědí, již spotřebováno 24 centů 2 libry za 1035 zl. 12 kr., od práce zapláceno 208 zl. 26 kr. Zakončuje se dvojítm řeckým křížem, tréicím v duté kouli, do níž tehďáž dne 23. července uložena tato listina:

Anno a partV genetrICIs VnIgenItI
DeI perpetVaeqVe VirgInIs Marlae absqVe
Labe ortae restaurata & quattuor orgyis in
muro, quo melius campanae audirentur, exal-
tata est haec turris Kajoviae ad aedem Bea-
tissimae Virginis Mariae miraculis ab aliquot
saeculis clarae, quae anno superiore mense
maji 18. die per fulmen a fenestra chori per
obliquum ad turrim gyratum canussa, ita ut
rimam per totum murum sursum usque ad
tectum (quod etiam decussum est) fere ad
medium pedem latam & perspicibilem fecerit.
Cujus restauratio de aerario seu sumptibus
ejusdem ecclesiae procurata; impensi tamen
sunt 2700 fl.

S věže takto vyvýšené rozléhá se až doposud po vůkolí harmonický hlas 4 zvonů, z nichž tři, na počest P. Marie zasvěcené, jsou dosti starobylé. Na největším čte se letopočet 1539, na prostředním 1437, menší bez udání letopočtu zdá se býti ještě starší, nejmenší však pochází z posledního desetiletí.

(Dokončení)

Domácí zprávy.

Nový chrám P. v Tvarožné. V nynější době kvetoucího materialismu jest člověk citlivého srdce mile překvapen, pozoruje li sem a tam, že mysl lidská přec povznáší se ku věcem šlecht-

nějším a předkládá si nějaký ideál, který dostihnouti se snaží. Věda a umění hoví duchu času, který jen se shání po zábavě a požitbě, právě jak patronové nynější doby — židé a jich požívání

druhové jen zisk staví za popřední cíl veškerých svých snah, klesají ze své ideální výše a stávají se pouhým řemeslem na ukojení lidských chťičů. Tím více chvály hodno jest, že přece nalezají se jednotlivci a společnosti, kteří vědu a umění pěstují *k vůli jim*, k vůli kráse a vznešenosti, ač prospěšnost tu nemusí býti vždy vyloučena. Bylo by farníkům tvaroženským postačilo, kdyby dle naskytuvší se potřeby *obyčejný chrám* sobě byli zbudovali. Avšak na tom mysl šlechetná nezůstala. Chtěli míti chrám vznešený, důstojný Hospodina, jemuž celý člověk ze všech sil má sloužiti, tím více ze svých sil duševních, z kterých se právě prýští věda a umění. Nejen tělo, hmota, ale i duch a ne méně i duch lidský vtělený v umění a vědách chváliti má Hospodina. V chrámu tvaroženském vidíme nejen obětavost a nábožnost, ale i snahy umělecké církve dřívější probuzeny a obnoveny.

V čistě gotickém slohu vypíná se v hlavních věcech zevně již dokonaný chrám tvaroženský nad osadou, šťíhlou věží rozhlížeje se po dalekém okolí prozíraje až k Brnu. Svými něžnými formami vesměs vzhůru se nesoucími a jako od země k výsosti nebes spěchajícími povznáší i ducha a srdce vzhůru k pravzoru vši krásy a dokonalosti, k Otci světél. Dne 31. října korunována jest věž znakem víry, znakem spásy. K slavnostnímu úkonu sešlo se vše, co má smysl pro krásu a pravdu a vznešenost v náboženství spočívající. Viděli jsme tu P. T. p. patrona hraběte Belcrediho se svým bratrovcem Louisem hr. Belcredim, vůkolní duchovenstvo s dp. děkanem Šubrtem v čele, jenž vykonalo po dojemné řeči obřad svěcení kříže vězního, viděli jsme přítomné zástupce umění stavitelského v čele s p. professorem a konservátorem církevních starožitností moravských p. Prokopem, zástupce obcí přifařených s množstvím zdejších i cizích farníků. Před vyzdvížením kříže vložil P. T. pan patron mimo rozličné časopisy do bány spis pamětí, jehož hlavní částky tuto dovolujeme si položit:

„P. b. P. J. K.! Vám, kdož tyto řádky po létech čísti budete: pozdrav z vlasti za hrobem, z říše věčnosti!

Doufáme, že všemocný Bůh chrám, ježž stavíme právě, přede vši pohromou živlů zachrání a že nikdo z nás mezi živými nebude, až báh, do které tuto listinu vložíme, ruka lidská opět otevře; proto Vás již teď pozdravujeme pozdravem duší od svých těl odloučených, nejen já, pisatel těchto řádků, ale všickni budovatelé a dobrodincové tohoto chrámu Páně, ze jména: Vysokorodý a vznešený patron tohoto chrámu Páně, pan hrabě Egbert Belcredi, pán na Jimramově a Líšni; Jeho Excellence vysokorodý p. hrabě Vladimír Mitrovský, svobodný pán z Nemyšlu; Jeho Excell. nejdůst. pan biskup Brněnský Karel Nöttig; nejdůstojnější královská kapitola stoličného chrámu P. v Brně;

slavná správní rada akciového rolnického cukrovaru v Šlapanicích; pak pp. starostové všech sem přifařených obcí a sice: p. Cyrill Müller z Tvarožny, p. Pavel Štěpánek z Blažovic, pan Martin Kaláb z Velatic, p. Václav Florian z Horákova, pan František Floch z Mokré se všemi obyvateli těchto osad. Pozdravuje Vás také vele důstojný p. děkan Lulečský Anton Šubert, který tento kříž i báh posvětil; jakož i všickni ostatní dobrodincové, jejichžto jména svým časem, až hotový kostel posvěcen bude (což se, jak doufáme, v srpnu 1881 stane) ve zvláštním spise i s obšírnějšími zprávami pod hlavním oltářem uloženy budou. — Pozdrav a požehnání naše vznášej se nad Vámi jako chladivý vánek od moře věčnosti.

Starý zdejší chrám Páně byl velmi chatrný a nedůstojný tak, že hrozil sbořením. Ač nynější časy smutny jsou a nedostatek se všude jeví, nebylo jinak, než pomýšleti na novou stavbu. První porada v té záležitosti byla dne 2. června 1879 ve farní budově. Kostelní výbor byl z následujících pánů složen: P. T. pan hrabě Belcredi, předseda (pan Karel Diebl, ředitel velkostatku v Líšni, jako jeho zástupce); pan František Kaláb z Tvarožné, místopředseda; p. Cyrill Müller z Tvarožné, pan Pavel Štěpánek z Blažovic; p. Martin Kaláb z Velatic; pan Skotálek Jan z Horákova; pan Vavřín Sklenář z Mokré. — Kostelními hospodáři byli: p. Tomáš Kaláb z Tvarožné, p. Jan Hlučka z Blažovic, p. Pavel Možný z Horákova.

Kromě těchto podporovali zájmy stavby vydatně: p. Josef Spurný, ředitel velkostatku v Sokolnicích, p. A. Novák, inspektor hospodářství akciového cukrovaru Šlapanického v Pozořicích, a pan Alfred Palliardi, kapitolní správce v Podolí.

Ve třetí schůzi dne 19. června r. 1879 bylo usnešeno, aby professor stavitelství na vysokých technických školách v Brně a konservator starožitných památek v odboru kostelním pro Moravu p. August Prokop požádán byl — nákras a rozpočet důstojného chrámu Páně nám vyhotoviti, což s velikou pílí a důkladností učinil. — Náklad na stavbu dle původního nákrasu byl by obnášel 60.000 zlatých, na kterouž sumu výbor kostelní odvážit se bál. — Požádán p. Prokop opět, by vyhotovil nákras kostela, který by nestál přes 42.000 zlatých rakouské měny. Podle tohoto druhého výkresu jest kostel postaven a doufáme, že Vy, pokolení nové, s předky spkojení budete. Nestavěli jsme pro pouhou potřebu, stavěli jsme také pro oslavu Boží, by Bůh v Tvaroženské farnosti v ušlechtilém stánku ctěn byl, stavěli jsme hlavně k Vašemu poučení, abyste věděli, že Vaši předkové byli lidé zbožní, kteří rádi na dům Boží věnovali, vědouce, že kdo ke cti Boží statek vynakládá, do spojitelný nebeské si ukládá.

Ve schůzi dne 17. května 1880 byla stavba chrámu Páně stavitelskému mistru, p. Augustu

Weissovi z Brna, vrchní pak dozor p. professorovi Augustu Prokopovi, výše jmenovanému, svěřeny.

Na slavnost nejsvětější Trojice dne 23. května 1880, bylo slavné rozloučení v starém chrámu P., k němuž přijel vysokorodý pan patron, uvítán byv banderiem a hudbou, pak mnoho duchovních a jiných pánů se dostavilo.

O 4. hodině odpolední bylo kázání na rozloučenou, pak kondukt za všechny u tohoto chrámu Páně odpočívající, načež důst. pan děkan sv. požehnání udělil a nejsvětější Svátost oltární ve slavném průvodu do farní budovy, „letohrádek“ zvané, přenesl.

V pondělí, dne následujícího, byla v starém chrámu Páně poslední mše svatá za mrtvé, načež jsme kostel vyklizeti počali.

Bylo pohnutlivo dívatí se, jak zvláště malé děti, které ledva běhati dovedly, s ochotou největší nábytek ze starého kostela vynášeti se snažily, jakoby je jejich strážní andělové ku spěchu byli pobízeli, by stavba nového kostela co nejdříve započata býti mohla.

Po celou dobu stavby byly služby Boží ve farní stodole, k účelu tomu důstojně upravené, slaveny.

Až do dnešního dne, kdy kříž na věž svítíme a dáváme, chránil Bůh řemeslníky a dělníky od většího neštěstí. —

V bání, do níž tato listina uložena bude, naleznete podpisy některých vynikajících mužů a nejnovější vlastenecké listy, z nichž nejzajímavější denní události a nynější ceny potravin seznáte.

A tak s Pánem Bohem list tento do bány vkládáme. Vás, jimž kdysi do rukou přijde, prosíme pro lásku Boží, pomodlete se za nás. Zvláště Tebe, duchovní pastýři a bratře v Kristu budoucí, zapřisahám já, nynější farář: pamatuj při nejsvětější Oběti na všechny dobrodince tohoto chrámu Páně, na moje nynější farníky a zvláště na Tvého kdysi předchůdce Václava Kosmáka, by světlo věčné nám svítilo, a praporečků Páně, svatý Michael, nás předvedl před oblažující tvář Boha Ho-

spodina! Amen! Vyproste nám to. Ty, hvězdo mořská, Maria, sv. Josefe, sv. Mikuláši, sv. Cyrille a Methoději a krajané náš, blahoslavený Jane Sarkandre!

V Tvarožné, dne 31. října 1880, v neděli 24. po sv. Duchu, na den sv. Vlkochoďa, jenž sousedi se Všem Svatými. Kéžbychom též my s nimi sousedili!

Václav Kosmák, farář,“

Po vytažení a upevnění kříže proneseny obyčejné přípitky na svat. Otce a nejd. biskupa, na J. V. císaře a krále, na P. T. patrona, stavitele, duchovenstvo a veškeré občanstvo. — Dejž Bůh, abychom budoucího roku po úplně dokonané i vnitřní úpravě ještě více rozradostnění vděčným srdcem zapěti mohli: „Bože chválíme Tebe,“ než jsme to dne 31. října t. r. učinili. Podotýkám ještě, že počasí slavnosti bylo příznivo, a což ani podotknouti netřeba, že vždy pohostinný dp. farář Kosmák přednější účastníky památné slavnosti mile pohostil.

Dálšímu zdaru krásného díla: Žehnej Bůh!“

Hlas.

Basilika svat. Václava na Smíchově

počne se najisto stavěti příštím jarem. Náklad rozpočten jest na 187.457 zl. a vnitřní zařízení na 51.686 zl., úhrnem tedy na 239.143 zl. Posud se sešlo na stavbu: příspěvky 77.353 zl. 25 kr., věcná loterie vynesla 31 419 zlatých 91 kr., slíbeno bylo 6.000 zl., z náboženského fondu přispěno 60.000 zl., úhrnem tedy již sešlo se 174.773 zl. 34 kr. Kromě toho darováno 10 krych. sáhů kamene a 32.000 cihel. Rozpočtený náklad schválen jest t. m. obecním zastupitelstvem. Při stavbě bude zaměstnáno čtvero činitelů: 1. výkonné komité, 2. umělecko-technické komité, 3. dozorce stavby, 4. zastupitelstvo stavby. Technicko-artistické vedení svěřeno architektu A. V. Barvitiovi. Ve výkonném výboru zasedati budou: purkmistr Dimmer, farář Švehla, architekt Mocker, prof. Em. Ringhoffer, stavitel Elhenický a městští radové Kohout a Peluněk.

Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Spolkové knihovně darovali: vp. Fr. Nožka, kaplan v Čermné, dva svazky výkladů na všechna evangelia a epistoly celého roku. Pan architekt

A. V. Barvitijs: Düsseldorfští umělci, a vdp. kanovník v Staré Boleslavi Karel Kellner čtyři plotníčky na obrázky svatých.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc Listopad.

1. Vyřizené záležitosti.

Gotická stříbrná monstrance dle nákresu architekta Mockra pro dp. J. Böhma, faráře v Hrabíně u Opavy.

Kalich stříbrný bohatě ozdobený pro vdp. F. Hanáka, děkana v Opatovicích na Moravě.

Nádobky na sv. oleje pro vdp. Vojt. Holého, děkana v Pelhřimově.

Patenku k nemocným pro vp. Ignace Heyna, kaplana ve Chrastově, a pro vp. Jana Matějku, kaplana v České Třebové.

Obraz sv. Leopolda pro vp. Jana Konečného, kaplana v Milonicích.

Paramenty. *Slavnostní celý černý ornát bohatě zlatem a hedvábním vyšitý* pro důst. klášter premonstrátský na Strahově. — *Bílá kasule* pro ctih. sestry nejvyš. Srdce Ježíšova na Smíchově. — *Vela* pro chrám P. svat. Haštala a kníž. arcib. seminář v Praze. — *Antependium* pro sl. Marii Bednářovou v Praze. — *Čtyři komže s rochetkami pro kostelníky kapit. chrámu P. na Vyšehradě.* — *Koberce na oltář* pro dp. Václ. Liessnera, faráře v Milešově.

2. Nová objednání.

Pozlacení kalicha: dp. J. Pina, farář v Buděčicích; — *pacifikál:* důstp. Jan Stiftner, farář v Horičkách; — *ostensorium a kaditelnice:* vdp. Jos. Hittel, děkan na Hrádku; — *obraz P. Marie a sv. Filomeny:* dp. Jul. Jiřík, farář v Slavkově.

Paramenty. *Bílý a černý pluvial:* dp. P. Uhlíř, farář v Jesenicích; — *černou kasuli a černý pluvial:* ctih. Uršulinky v Česk. Skalici; — *fiatovou stolu:* vys. důst. kapitola Vyšehradská; — *velum:* veldůst. děkanství v Polici; — *antependium:* dp. Leop. Děrka, farář v Milonicích a vysoce uroz. pí. baronka Skal-Puteani ve Veidenavě; — *obleky pro ministranty s rochetami:* veldůst. děkanství v Polici a dp. Jan Cvrk, farář ve Skořenicích; — *přikrov:* slavné představenstvo v Čielicích; — *prapor s vyšitým obrazem Srdce P. Ježíše:* důstp. Lenges, farář v Heimershainu.

Prádlo kostelní. *Tři plachty oltářní:* vdp. Dr. Fr. Bauer, řídící k. a. semináře v Praze; — *šest cingul:* veldůst. děkanství v Polici; *tři cingula:* vdp. Em. Doležal, děkan v Minicích.

Rozličné. *Školní kříž:* dp. Karel Kummer, farář v Michli a dp. Pav. Uhlíř, farář v Jesenicích; — *cinové umývadlo pro sakristii:* vp. Nepomuk Müller, kaplan v Jenikově; — *nástroj na pečení hostií:* dp. Štěpán Ressel, farář v Raspenavě; — *harmonické zvonky:* dp. Jan Noak, farář v Hanšpachu; vp. Jiří Schön, kaplan v Kostelci a důst. farní úřad v Bubovicích.

3. Rozpočty.

Na dvě sochy svat. Cyrilla a Methoděje pro vdp. J. Bakulu, děkana v Olešnici; — *na lampu a svícny* pro slav. městskou radu v Ml. Boleslavi; — *na jesle* pro vp. F. Wenzla, kaplana v Polici; — *na gotickou monstranci a kalich* pro důstojný farní úřad ve Fryšovicích; — *na kalich* pro dp. Jos. Prücknera. koop. v Kladrubech; — *na oltář, dvě sošky a přikrov* pro důstp. Ant. Jenu, faráře v Nov. Sedle; — *na stříbrnou patenku, gotickou kaditelnici a kropenku* pro vdp. Jiřího Ländnera, děkana v Joachimově; — *na stříbrný kalich, 14 cinových svícňů, kropenku, lampu, kříž na rakev, dvě červené a dvě fialové korouhve* pro dp. Karla Schneidera, faráře v Hřivicích.

Lehner.

Mosaika.

Císařský oltář v Nazaretě. J. V. císař pán daroval kostelu františkánskému v Nazaretě skvostný oltář, který předešlého měsíce na pěti čtverozpráhových vozech za průvodu cis. zámeckého kaplana Witsche šťastně na místo dopraven jest. Jako při nedostatku silnic převezení obtížné, tak i postavení mramorového oltáře nesnadné bylo, jelikož se tam nedostávalo potřebných přístrojů a způsobných dělníků. — Postavený oltář jest dne 1. listopadu slavnostně posvěcen za přítomnosti duchovenstva i lidu katolického, řeckého a Maronitů. Zvláště líbí se mramorová socha P. Marie a stojí po celý den lidé kolem oltáře, nemohouce se vynadiviti krásě její. Po svěcení byla slavná bohoslužba za blaho velikomyslného darce. Při mši svaté přistoupilo k stolu Paně 400 katolíků, mezi nimiž v první řadě rakouský poslanec.

Kollosální růžice v Kolíně n. R., jimiž velechrám zakončen jest, nezdařily se. „Weser-Zeitung“ přináší dopis z Kolína, v němž se praví: „Neprosnělo by zamlčovati, o čem měšťanstvo již si vypravuje a co i v kruzích odborníků se rozpráví. — Kollosální růžice závěrečné na kolínském dómu nezdařily se. S míst kompetentních se proslýchá, že myšlenka, aby zase snešeny byly, ujmáti se počíná. Již s náměstí, mnohem však více se stanovíště přiměřeně vyvýšeného pozoruje se, že růžicemi nezakončuje se budova souldné. Nastává otázka, mají-li se růžice, z nichž teprv jedna

zcela svobodně stojí, opravit nahore, což od některých znalců se nepípouští, či dlužno-li je sejmouti. Cesta poslední jest velmi nesnadná, velmi nebezpečná, nákladná a zdoluhavá. Zároveň sluší uvážiti, že v tom případě bylo by nezbytno odtud zase na čas odstraniti listiny a památnosti uložené pod růžici poslední zasazenou. Jest přirozeno, že zpozorování chyby vzbuzuje nevoli v kruzích nejširších. Komité stavební se ještě nerozhodlo, má-li se přidati k náhledu kruhů znaleckých a obecnostva, žádajícího úsilovně opravu, či má-li „panským mlčením“ přejíti od nemilé věci k dennímu pořádku. Zjistě bude však v době nejbližší mnoho řečí o nešťastných růžicích.“ — Zdá se, že chrám bez pastýře postrádá štěstí.

Navracený rukopis. R. 1847 obžalován jest ve Francii hrabě Libri-Carucci, vrchní dozorce státních knihoven s veliké krádeže vzácných knih a rukopisů z knihoven dozoru jeho svěřených. — Libri tehdež prchnul a odsouzen jest in contumaciam k desítiletému žaláři. Mezi jiným odcizil polovici rukopisného Pentateuchu ze 6. století z Lyonské knihovny, a prodal ji lordu Ashburnhamovi v době, když krádež ještě známa nebyla. Syn lorda Ashburnhama rukopis tento nyní městu Lyonu vrátil a pouze si vymínil, aby v obecnou známost se uvedlo, že otec jeho jednal v dobrém mínění a on sám, že vedle zákonů anglických není povinnován vracet, co zákonitě po otci zdědil.

Lehner.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatné přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány budtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice č. 144

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii
Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 12. V Praze, dne 30. prosince 1880. Ročník VI.

OBSAH: Zodpovídané »otázky archaeologické«. Poutní a farní chrám Panny Marie v Kajově. — Soubor památností chrámu Páně Rosického a Třebosického. — Sloh gotický. — Staré zprávy o farách českých: Chý. nov. Obratany. Věžná. — Z Akademie křesťanské: Zpráva za měsíc Prosinec. — Mosaika.

Zodpovídané »otázky archaeologické«.

44. Poutní a farní chrám Panny Marie v Kajově.

Sepsal Josef Hůlka, kaplan ve Chvalšínách. (Dokončení.)

Zevnějšek celého kostela skládá se ze tří částí. Nejseverněji, na místě prvotního většího kostela, stojí kaple svat. Linharta a tak zvaná Entschlafungskapelle, jež od sebe odděleny jsou až do stropu sahajícím oltářem. K těmto kaplím řadí se jižně prostranná, samostatná *sakristie*, kteráž se prodlužuje v malou oratoř a chodbu k zpovídání určenou. Vejdeme li ze sakristie do velkého kostela staneme před krásným, mramorovým oltářem, jenž byl r. 1768 za 5800 zl. postaven. Ač jest krásný, nesouhlasí přece s gotickou stavbou celého kostela. Před oltářem poutá zrak mramorová mříž, již dal r. 1705 pro komunikanty Jan Křišťan z Eggenberku postavit. Presbytér s malovaným stropem dělí od obilné lodi, jejíž klenutí na dvou sloupech spočívá, vítězný oblouk, na němž se čte chronogramm: „DeIpara Instanter tVeatVr fLlos CVM patre Coronae.“ V lodi samé zaslňuje povšimnutí ona mramorová křtitelna u posledního sloupu, a ne tak křížová cesta malovaná od Antonína Streera z Frýštátu (jednotlivý obraz i s rámem přišel na 13 zl.), již roku 1749 založil Josef Mayer z Kegelhamru (samota u Kajova). Neobarvené varhany na kůru, jež r. 1740 Jan Niederle z Nepomuku za 550 zl. postavil, mají posud dobrý a zvučný hlas. Pěknou kamennou dlažbu ob-

staral za 221 zl. r. 1729 budějovický mistr Zachariáš. Z lodi vedou na sever i na jih dvěře, nad nimiž (z venku) se nalezají staré malby, zobrazující modlitbu: „Pod ochranu Tvou se utíkáme.“ Bylať to zajisté dobrá myšlenka nade dvěře tohoto poutního chrámu vyobraziti Rodičku boží, ana všechny lidi bez rozdílu stavu, věku, pohlaví přijímá pod svůj ochranný plášť. Podnět těmto obrazům dali zajisté četní zástupové sami, kteří každoročně, zvláště ale o zlatých sobotách k P. Marii Kajovské putují. *Zlaté soboty* nazývají čtyři soboty v měsíci říjnu; první připadá vždy po svátku svat. Václava. Slaví se od dob nepamětných a bývají až podnes velmi čteně navštěvovány. Nazývají se zlatými bezpochyby proto, že papežové na tyto dny hojné odpušky Kajovu udělili, ale především pro ony veliké milosti — nade vše zlato dražší — jakých na mocnou přimluvu P. Marie věřící u jejího Syna dosahují. A z vděčnosti, že Rodička boží prosbami našimi v potřebách našich nezhrdá, přinášeli jí a přinášejí jí posud poutníci do Kajova podle možnosti rozličné *dary*.

Tak r. 1611 daroval do Kajova Adam mladší Vratislav z Mitrovic na Zálší pozlačený kalich s šesti drahokamy a patenu.

R. 1612 pf. Maxmiliána ze Sternberkův korunu perlami vykládanou.

R. 1630 Jaroslav z Aernberka stříbrný kříž se stříbrnými konvičkami.

R. 1630 paní Polyxena z Lobkovic obraz sv. Terezie na zrcadle malovaný.

R. 1631, dne 15. července darovala urozená paní Maria hraběnka z Martinic, rozená ze Sternberku, choť uroz. *Jaroslava Bořity z Martinic*, pána na Smečně, Slaném, Ahníkově (Hagensdorf) damaskový šat se širokými zlatými portami.

„Letha 1632 — 3. dne miesyceze aprilis byl zde J. M. Urozený Pán Pan Jindřich Wolff Berka z Dubé a etz. na Jablonny nowem Falknburceze Nemislowiczých J. M. Cys. Radda Komornik a hegtman Stareho Miesta Pražského, gsauceze J. M. Pani Manželka Urozená Paní Pani Maidalena Katerzina Berkowa rozena z Zierotina w tiezke nemoci postawena za ni pout swaton k Blahoslawenie Panie Marygi sam vykonal kterazto Pani Panie gest uzdrawena a za to ornat karmazynowy bily do chramu tohoto dati raczila. Jindřich Wolff Berka.“ (Vlastnoruční podpis.)

Dne 15. července byla zde tato paní sama a dsrovala velum na kalich.

R. 1633 dne 8. září daroval Jaroslav ze Sternberku trojnásobně pletený pozlacený řetěz uměle pracovaný.

Roku 1684 dne 17. listopadu darovala paní Maria Maidalena de Biglia hraběnka Buquoy-ova stříbrné žezlo s nápisem.

Zajisté velmi mile dojmá za našich dob — kdy mudretví, spouštějí se té, kteráž sluje „Stolice moudrosti“ — zpráva, že v srpnu r. 1676 si vzal útočiště k P. Marii Kajovské pan Ondřej Mikuláš Ledvinka z Chýnova a na její oltář položil these racionelné filosofie, jež za její pomoci v pražském Karolinu hájil.

Podobně i nyní — kdy tak často o Turku se mluví — blažiti musí čtenáře důvěra, jakou nejen prostí vojíní, ale i důstojníci v dobách válečných s Turkem, k P. Marii Kajovské chovali. Nosívali u sebo její obrazy, aby jim „panna mocná“ se stala v krutých sečech „věží Davidou“ a z vděčnosti přinášeli jí do Kajova zvláště v letech 1690-1700 četné dary. Zvláštní takový dar zavěsil dne 23. dubna 1697 na oltář dělostřelec Jarolím Massina, totiž: žlutočervený prapor turecký. A když na sv. Josefa 1701 pěl pluk Habers-stein-ský do Italie táhl, navštívil i Kajov, vykonal zde svou velikonoční zpověď a dal druhého dne — jenž byla neděle květná — za sebe mši svaton sloužit, při níž pobožné přítomen byl.

Avšak nejen jednotlivci, nejen celé korporace vojenské, ale i jednotlivé obce a města ochráně P. Marie Kajovské se odporučely.

Tak již za faráře Lechnera (1676-1680)

se připomíná, že *budějovičtí* konají votivní pout v oktávě Navštívení P. Marie. Když od února až do května 1678 v *Krumlově* zlá hlíza řádila zaslíbila se obec slavným processím hledati pomoci u té, která sluje „Uzdravení nemocných.“ Na poděkování za odvrácení tohoto zla, věnovala do Kajova dva velmi umělé stříbrné svícny s výši pražského lokte, s městskými znaky a nápisem: „ex voto 1678.“ Processi to koná se ještě až po dnešní dny na sv. Marka.

R. 1702 uhodil v *Prachaticích*¹²⁾ hrom o půl noci do věže na radnici a zapálil. V největší úzkosti — když plamen rychle se rozžíral — přislíbil tehdejší děkan na prosbu měšťanstva každoročně na první neb druhou zlatou sobotu průvodu do Kajova konati. Tyto slavné průvody konaly se hnedle sto let, až vyššími úřady zapovězeny byly. Zbožní Prachaticané ale ještě až podnes — ovšem ne již tak četne a slavně — do Kajova putují. — Pokud tedy ze skrovných těchto pamětí souditi lze, těšila se P. Maria Kajovská daleko široko velké účtě. Kolem ní shromažďovali se ze všech stran churaví i nemocní a — jak pamětní knihy četnými příklady dokazují — nalézali i pomoci. Z vděčnosti pak přinášivali dle možnosti rozličné dary, jako: paramenty, kalichy, kříže, památní peníze, skvosty všeho druhu a hlavně ověšovali svatyni kajovskou rozličnými a často i velmi umělými obrazy, na nichž vyznačeno, z jakého nebezpečnství P. Maria dárce vysvobodila. Po mnohá století nahromaděno zde mnoho pokladův, avšak nemyslíž nikdo, že chrám kajovský ověšen jest drahocennými látkami, obrazy, že zlatem září. Jestliže ode dávna vyskytovali se zbožné duše, jimž oslava svatostánku na srdci ležela, nechyběly i ruce s dlouhými prsty, které svatokrádežně po darech Matičce boží věnovaných sáhaly. Pamětní kniha zasnamenává k r. 1661, když horlivý Ungar faru stavěl, že se stala v kostele krádež na 286 zlatých. O deset let později — 11. října r. 1671 — ukradeno zase na penězích asi 800 zlatých a odnešena železná truhlice se skvosty, kteráž ale byla 27. května 1672 ve farském potoce nalezena. Později byl také i zloděj polapen a r. 1673 v Krumlově upálen. Aby poklad kostelní proti zlodějům byl lépe chráněn, dal opat Ungar 1678 ze starého tabernákulu po straně evangelní udělati zvláštní schránku (gazo-phylacium), kamž se skvosty ukládaly a od roku 1699 vydržovali si farářové schválněho ponocného, který každou hodinu v noci vytruboval. Ale o pokladech, jež ušetřili zlodě-

¹²⁾ Obraz minulosti starožitného města Prachatic od Františka Slámy str. 150.

jové dekretoval stát ve válkách napoleonských, aby vydány byla účelům válečným. Do posledního dubna 1810 přinesl kajavský chrám na oltář vlasti 52 rozličných nádob, jež měly čisté váhy: 64 hřiven, 10 lotů, 2 kv. a 2 denáry, proti obligaci na 1541 zlat. 53 kr. konv. m.¹³⁾ Aby buď posvátné nádoby vykoupili, aneb jiné ze sprostého kovu poříditi mohl, uspořádal farář Jakub Veinhuber se svými kaplany: Václavem Podaným a Janem Gerstenkornem a učitelem Františkem Freysmuthem po osadě — dům od domu chodíce — sbírku, kteráž počítajíc i dary od jinud přišlé, vynesla 355 zl. v bankocetlích a 98 zlatých ve stříbře, z nichž s nejvyšším guberniálním povolením vykouniti směl monstranci (4 hřivny 11 lotů čisté váhy) za 412 zl. v bankocetlích. Poněvadž konečně z vyššího nařízení ku konci minulého století i votivné obrazy, jež po zdích kostelních i hřbitovních rozvěšeny byly, odstraněny jsou (kam? ví sám Bůh — bez pochyby do ohně) a zlato i stříbro na potřeby veřejné vydáno, nelze nyní o pokladu kajovském mluvit.

Zvláštní pozornosti zasluhuje poznámka pamětní knihy k r. 1696: „Item sumptibus ecclesiae curati duo cuprei canthari pro afferendo communicantium vino.“ Smí se snad z této poznámky souditi, že i do Kajova za svčeného Panně Marii, kteráž sama v celém světě všechna kacířstva přemohla, i reformatorská novota přijímání pod obojí se vloudila? Kajov neleží ovšem příliš daleko od rodiště Husova, ale — podivno — všechny zdejší památky svědčí, že obyvatelstvo vůkolní vždy věrně k víře svých otcův stálo, a v této stálosti ani příkladem posledních věrolomných Rožmberkův másti se nedalo. A pak výsada Čechům od papeže Pia IV. r. 1564 ohledně přijímání pod obojí udělená byla již dávno — r. 1622 — papežem Řehořem XV. zrušena. Jakým tedy komunikantům přinášelo se v těchto dvou nově zakoupených konvích víno? Či snad podáváno tehdaž po přijímání velebené Svátosti pod způsobou chleba kom-

munikantům k zapití také víno nekonsekrované? Že by nauka Husových náslapníkův o přijímání pod obojí byla v Kajově až do r. 1696 se tajila, není k víře ani podobno. Pokud známo, nenalezá se v Kajově po jménu Husově ani v dřívějších, tím méně v pozdějších dobách památky vůbec — naopak ku konci 17. stol. stal se Kajov také místem *úcty sv. Jana Nep.* Neznámá ruka obětovala v Kajově dne 23. dubna 1697 stříbrnou sošku svatého Jana Nep. na černé tabuli s nápisem: „V. C. D. M. ex voto A. 1696 8. xbris. A brzy na to — r. 1699 — postavena několik kročejův od kostela k severo-zapadu dosti prostranná kaple ke cti sv. Janu Nep., a v ní udělány četné zpovědnice, aby bylo možná při návalu poutníkův snáze zpovídati. Hlavní oltář s výší 24½' udělal Krumlovský řezbář za 130 zlat., a postavil jej o zlatých sobotách r. 1700. Zde — v této kapli — sv. Jan prve, než-li ještě za blahoslaveného byl vyhlášen, vroucně ctěn jest, jakož viděti na příkladu Prachatických,¹⁴⁾ kteří sem k němu r. 1716 v těžké záležitosti putovali. A když r. 1729 byl Jan Nep. slavným způsobem za svatého prohlášen, odbývala se v Kajovské kapli, na počest jemu zasvěcené, dne 18. září veliká slavnost.

Nedaleko Kajova — na rakouské silnici — stojí pěkné kamenné sousoší, kteréž zbožný farář Křišťan Guschl (1730—1733) ke cti svat. Josefa, Tadeáše a Antonína postaviti dal. Pod jich sochami vyryt nápis: „Triadi sacrae in praetereuntium honoris ac venerationis memoriale et augmentum sc. Josepho, viro Mariae, s. Thaddaeo, Xti agnato, fidei xtianae illuminatori, s. Antonio Padu: orbis terrarum miraculo, devoto ex voto posuit P. Christianus Guschl, stae Spinae Coronae filius, in Maria Gojav Curatus.“

Osámělý, tisícerymi vzdechy bezčetných poutníků posvěcený Kajov nemůže zůstatí svým zázračným obrazem a celým svým zjevem bez hlubokého dojmu na citelného poutníka. Ovšem potřebuje svatyně Kajovská ještě rozličných oprav, ale těch se chápe horlivě tamnější duchovenstvo, jemuž tímto z plna srdce přejeme hodně dobrého vkusu a hodně mnoho peněz.

¹³⁾ Blízké Chvalšiny vydaly velikou stříbrnou, zlatem a kameny vykládanou monstranci (7 lib. těžkou), ciborium s čís. korunou, dva kalichy atd. Váha odvedeného zlata a stříbra = 17 lib. Že však před dvěma lety stížený ohněm nemohly sehnati tolik peněz, aby si některé posvátné nádoby vykoupily.

¹⁴⁾ Obraz minulosti staroslavného města Prachatic od Františka Slámy str. 135.

Soubor památností chrámu Páně Rosického a Třebosického.

Píše J. Nechvíle, administrátor fary Dašické.

45.

Farní chrám Páně svatého Václava
v Rosicích.

Rosice, ves na pravém břehu Labe ležící, půl hodiny severo-západně od Pardubic, bývalé panství Pardubice, patron kostela i fary náboženský fond.

Na východní straně jest *farní kostel sv. Václava*, celý z kamene postaven, jednolodový s presbytérií obrácen k východu. Presbytér jest gotický pětistěn s okny gotickými bez kružeb, s opěracími pilíři jednoduchými. Loď jest slohu copového se dvěma hlavními okrouhlými a předsíňkou. Nade dveřmi těmito jest nápis: „*Ěta Panie 1583. Slovo Panie zůstava na wieky wiefum. Amen.*“ Snad jest to letopočet obnovení neb přestavení kostela. Klenba presbyteria jest gotická, jednoduchá bez ozdob, lodi pak obmítka na rákos. — V presbytérii stojí *hlavní oltář* s tumbou kamennou a obrazem mistrným sv. Václava od neznámého umělce zhotoveným, opraveným ze sbírek osadníků roku 1853 od Chrudimského malíře Papáčka. Na straně evangelia u zdi jest kamenná kazatelnice pětihlanná, ničím neozdobená, na jejímžto víku před opravením jejím byl nápis: „*Tento pržítow nad kazatelnici gest wyzdwižen ke cti a chwale Boží i ozdobie chrámu Panie tohoto nakladem Wacławawa Rutného z horstého toho času rychtarže a kostelníka staršího a Symeona Kostockého rektora zdejšího leta 1620.*“ (Ale nyní barvou zatřený.) Na epistolové straně stojí u zdi cínová křtitelnice na zvířecích nohou a má na studnici své nápis: „*Tato křtitelnice dielana gest za uroženého a stateczného rytirže Wacławawa Chotka z Chotkova a na Wšetatech a toho času hegtmana na Pardubicích za kníze Jana Brodského toho času fararže. Ětħa P. MCCCCXCII. (1592) od Mistra Wacławawa Konwarze w miejsce Grabczi nad Ľabem.*“ A na více křtitelnice jest nápis: „*To wto gest udielano nakladem zaduŝi S. Wacławawa we wsi Rosicích za rychtaržství Wacławawa Kotlika za staršího kostelníka Jana Remanšeho 1666.*“ (Viko to zhotoveno tedy později.) Na místě tom, kde stojí cínová křtitelnice, jsou v zemi tři náhrobky otřelé, jichž nápisy nelze přečísti. Na jednom z nich do zdi zasazeném jest obraz panenky mladé u hlavy s erbem Pernštýnským a po pravé

straně s erbem příční čarou rozděleným, a v každé polovici řada kostek po levé straně, dole u noh erbu znak na způsob Y, a po levé straně u noh dva půlměsíce tváří od sebe odvrácené a třetí půlměsíc nad nimi položený. Kolem pak do kola jest nápis: „*Ěta Panie 1596 w den Sw. Wincen. Umrzela gest Kristina dcera Uroženého Pana Giržita z Damsdorfu toho času Przedního Ľissnistr a na panství Pardubském a tuto pochowana gest. Pan Buoh racz gi miłosťiw byti.*“ Na druhém náhrobku jsou vedle postavy ženské nahoře dva erby a sice: po pravé ruce úhel špičatý vzhůru stojící šikmou čarou přetažený, po levé ruce buď kůň stojatý nebo mořská panna; dole u noh po pravé ruce šachovnice, a po levé erb setřelý. Nápis nelze čísti, jen slova „*manželka uroženého*“. Třetí náhrobek jest celý setřelý, ve farní pamětní knize jest nápis jeho takto poznamenán: „*Ěta 1580 w sobotu pržed Sw. Wictorinem w Panu jeŝnula urožena Panna Wincenche dcera Uroženého P. Martina Przelaučského z Neratowa a na tomto místě odpoczywagice wykrřiŝenie budoucího oczeķawa.*“ — V lodi chrámové stojí ještě dva oltáře, sv. Jana N. a P. Marie, nákladem osadníků zbudované. Na zdi lodi této na levé straně nalezal se nyní zabilený nápis: „*Ěta Božího 1583 tento Chram Panie ustanowen gest za Gegieħ Miłosťi nieħby dobre pamietati Pana Wdłspacha z Damsdorfu Hegtmana Panství Pardubského a Pana Walentina Ľialuba nyníęŝtħo mistohegtmana tegoz panství, kterzħto wiernie a sprawedliwie gŝaucze napomoczni tomuto staweni aź se dořonalo. Pan Buoh nebesħ racz gim ĥogna odpłata byti w kralowství nebesħym. Tegoz leta 1583 ga Girži Ľamurka byl gsem opatrowníkem a ochranczem, ginal kostelníkem przi staweni tohoto domu Božího wiernie dopomagagice tomuto staweni w tomto pak powołani trwagigce do leta toho 9ho, za kterého času oħrada křħowa se stala, totiz za Watauŝe Kunata toho Ľzasu Rychtarže. To pro budoucí pamatku gsem zaznamenati dał. Ľalozien a poŝwieťcem gest Chram Panie tento ke czi a chwale Panu Bohu wŝsemohuczmnu, blaħoslawene Panny Marie, ŝwathmu Wacławawu kniżeti a patronu czeŝtemu.*“ — Sakristie copová a jiné předměty v tomto chrámu neskytají nic památného. — Kostel ten byl roku 1736 znovu posvěcen od suffragana Pražského Jana Rudolfa Šporka.

Na dřevěné z prken sbité věži jsou čtyři zvony s těmito nápisy: 1. „Tento zvon slyt gest k zaduſſi do wſi Koſycz leta Panie 1567.“ 2. „Tento zvon wyhdywizen gest przednie te czt i a chwale Bozi a k pamiatce sw. Waczlawa naſtawcem chudeho zaduſſi Koſyczſkeho za czaſu dwogiztzihoedneho knieze Gana Brufra z Gellenicz na cen czaſ Fararze Koſyczſkeho a diekana Pardubſkeho, coſ je ſtalo leta 1670.“ 3. „Za panowani ſlawneho cziſarze Karla VI. lił mne Johannes Drifner 1723.“ 4. „Goſz miſy Ignatz Driad 1790 R. D“

Chrám Rosický byl již roku 1350 farní k biskupství Litomyšlskému odstoupený. Roku 1373 dosadil po smrti plebána Zdycha Jaroš syn Heřmana z Mrdic do Rosic nad Labem svého kaplana Lukáše. (L. C. II. anni 1373 G. IV.) R. 1537 v den sv. Mikuláše učiněno narovnání s městem Pardubicí a sousedy vsi Rosic v příčině dávání desátku knězi, by jim služby Boží konal u přítomnosti úředníků p. Alše Rodovského z Hustiřan a p. Buriána Svitkovského ze Škudel v tento smysl: „Když město dostalo ves Přerov, má jim dáti na kněze 2 kopy.“ Ale r. 1577 upustí Rosická osada od těch 2 kop, a chce si sama kněze držeti, začož žádá od města Pardubic 20 kop. (Arch. Pard.) V seznamu far na Pardubsku uvádí se zde roku 1615 farář Jiří Plesnivec svěcení arcibiskupského, a dī se, že fara 1627 shořela; příjmy jeho roku 1615 byly: 6 kop 15 gr., žita a ovsy po 60 str. 2 vt. 2 čtvr. Dříví k palivu 18 sáhů a 9 kop otýpek z lesa farního. R. 1654 a 1677 filiální do Pardubic dle relace z r. 1677 měl: 4 stříbrné kalichy, cínovou křtitelnicí, 6 mosazných svícňů, cínových 6, zvony 4, a školu s kantorem. — V 2. polovici 16. století byl zde farář pod obojí Achilles Jan Berounský. (Nauč. slovník I. 75.) Dosud má zde p. děkan Pardubický hospodářství 75 měr polí. Stará fara byla ve 12. století dřevěná, měla dvě světnice, dvě komory, dva chlévy a stodolu. Když Rosice staly se filiálkou od Pardubic, odvedeno bylo to stavení p. děkanu Pardubskému. R. 1787 zřízena tu byla lokalie, duchovní pak bydlel do r. 1790 v obydlí staré fary. Ke farní této patří osady: Srnojedy, Krchleby, Lány na Důlku a Svitkov (před založením fary v Lánech). Dosud se říká jedné cestě do Srnojed umrlčí cesta, an po ní s mrtvolami do Rosického kostela chodili. V lib. Erec. Vol. XII. pag. 252. uvádí se, že desátek kostela Rosického nad Labem změněn byl za lesy a luka od Plebána, ale pole ostala majetkem Smila Flašky z Pardubic a Richenburka; pozemky ty ležely u vsi Přerov. (Proto o Přerově výše ona poznámka. Změna ta se stala 1. června 1393. (Balbin de decimis Ecclesiarum.) De-

sátku papežského platil plebán Rosický od r. 1369 do r. 1405 ročně 12 gr. (Tomek rejstřík desátků pap. str. 90.)

46.

Chrám Páně farní v Třebosicích.

Třebosice, vesnice farní 1½ hodiny od Pardubic jihozápadně vzdálená, bývalé panství Pardubice, patron fary a kostela náboženský fond. —

Uprostřed vesnice stojí staveními obklopený starobylý kostel farní *Povýšení Svat. Kříže*, v dobách předhusitských jmenovaný a r. 1350 pode jménem *Treibusie* k biskupství Litomyšlskému odstoupený.

V 16. a 17. stol. byli tu farářové evangeličtí: roku 1591 Vavřinec farář Třebosický s manželkou Annou měl dceru Magdalenu, která se vdala za Michala Sklenáře do Chrudimě. Roku 1612 koupil si farář Třebosický Jan Náson Landskrounský s manželkou Annou dům v Chrudimi, v Putrkasích. (Arch. Chrud.) Roku 1548 jest zde farář Jan Uzda psán v knihách Heřmanova Městce. R. 1615 byl zde farářem Jan Heřmánek, a od té doby až do roku 1652 ostala fara neobsazena, r. 1654 obsluhována jsouc z Chrudimě; příjmů bylo: žita 27 str. 2 vt. ½ čtvr., ječmena 19 str. 1 vt. 3 čtvr., ovsy 10 str. 3 vt. 3½ čtvr. — Role a luka fary obracena jsou k záduš. Relace z r. 1677 uvádí chrám ten „filiálním od Pardubic. Kalichy stříbrné 2, nádoba mosazná na vodu, zvony 4. Dům farní a škola s kantorem.“ — Tak ostal filiálním od Pardubic s 91 kor. do r. 1792 obsluhován každou 4. neděli, až r. 1792 zřízena tu lokalie. Staré stavení farní stojí dosud, jest v něm škola, jest dřevěné při zemi. Nová fara z kamene přízemní stavěna nedávno.

Chrám Třebosický jest celý z kamene zbudovaný, jednolodový, obrácen k východu. Presbytér gotická s operacemi pilíři zvenčí tvoří nepravidelný pětistěn, má jedno toliko okénko gotické, ale bez okras klenba jest gotická, hrubá žebra bez okras, nahoře, kde se dohromady sbíhají, jest namalováno oko Boží. *Hlavní oltář* má krásný, od Pardubického profesora reálky Koštěnce namalovaný obraz *Povýšení sv. Kříže*, ozdobený řezbou ze starého oltáře. Tumba jest kamená a ozdobená jednoduchým křížem. *Kazatelna* jest postavena ke zdi na straně evangelia, jest dřevěná bez příkrývky, ozdobená obrazem dobrého pastýře. Loď má klenutí rákosové, okna segmentová. Po pravé straně lodi jest gotický starý hlavní vchod s kamenným žlábkovitým obložením a dubovými železem okovanými dveřmi, jejichž závěsy jsou dlouhé lupenaté.

U nich jest stínka copová. V lodi stojí dva *postranní oltáře* sv. Jana Nep. a P. Marie, dřevěné, s obrazy malovanými od Papáčka z Chrudimi. *Zpovědnice* jest zde jedna měkká, taktéž i *křtitelnice* dřevěná bez ceny. Dole pod chorem jest kobka copová pro boží Hrob s oltářem od Heindla z Moravy ze skel zhotoveným. *Sákristie* přistavená k presbytéri v slohu copovém nemá nic památného kromě jednoho korporale z r. 1605 černým hedvábím ozdobeného. Missály z r. 1793 a 1767. *Hřbitov* starý kolem kostela zrušený již asi před 100 lety. Na něm na zdi leží náhrobek starý s podobou malé panenky, kolem pak v písmu německém stojatém nápis: *Peta Panie 1599 w Panu usnuła urožena dczera statecznego Kytirze (ostatní nečitelné. Dle udání p. faráře byla prý to dcera p. Dubanského z Duban). Druhý náhrobek prý byl zkažen. Na dvoře farním leží pohozena stará křtitelnice pískovcovitá, z které toliko zbyl vrchol kalichovitý.*

Věš mimo ohradu hřbitova na dvoře farním stojí prkenná dudkovitá má tři *zvony* s nápisy: 1. Ozdobený krásnými arabeskami kolem koruny v průměru 3' 13": „*Chwalte Pana na cymbalich utieszenie, wsseden duch dwal Gospodina 1714.*“ — Uprostřed zvonu: „*Gafo Mogziff powyszil haba na poustti, tať powyszen ma byti Syn czlowieka, aby kazdy kdo w niego wierzi nezahynul, ale muel ziwot wieczny.*“ Pod tím Kristus Pán na kříži s Marií Pannou a sv. Janem, nížeji: „*San Rafon Landstronst, fararz Trzebofczky*“ Pod tím kalich, erb Gerstdorfů a nad ním písmena: „*3. G. 3. M.*“ — 2.: „*We - ymeno - Pana - Krysta - slyt - zwon - do - Trzebofyc - z - nadanie - obiecniho - ab - anno - domini - cccclxvj (1466) - Pan Wilem z Duban - Katerzina Wyshchnewsta.*“ — 3. V průměru 1' 10" s arabeskami kolem koruny: „*Anno 1601. Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob.*“

Sloh gotický.

Píše F. J. Lehner. (Pokrač.)

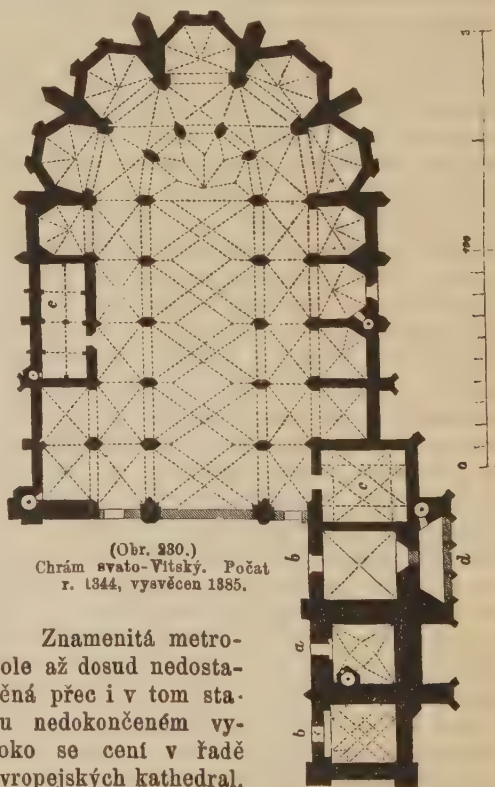
(Chrám pětilodní.)

Aby hlavní částka kostela — svatyně oltářní — ještě bohatěji se vyznačila, vedle se boční lodi kolem oltáře co *ochoz*, a kamenná mřížka oddělovalo je od prostory střední. Vrchní výstavnost této částky utvořena jest toutéž soustavou, jakou loď podélná stavěna byla. Vrchní stavba zpočívá na pilířích a stěny prolomeny jsou triforiemi, nad nimi pak okny. U velkých katedrál vyznačen jest chor ještě bohatěji a to *řadou nízkých kaplí*, kterými ochoz choru jako věncem obklopován bývá. Objevuje-li se podobné uspořádání již u slohu románského ve Francii, nyní výklenky polokulaté ustupují kaplím mnohostranným živě se vřadujícím do organismu soustavy. A tak mnohostranný tvar středního stavení mocně doznívá v celé řadě zpřizpůsobených tvarů menších.

S tímto bohatým uspořádáním choru stejně vyvinují se též ostatní částky budovy. Počet lodí podélných se zdvojnásobňuje. Střední loď bývá takto obklopována dvěma stejně vysokými a stejně širokými lodmi bočními s té i oné strany. Někdy přidává se k budově třílodní po délce s obou stran řada kaplí v ten způsob, že operáky do vnitř se posouvají. Posléze i křížové lodi dostává se nízkých kaplí bočních, takže co trojlodní budova příčnou prostupuje pětilodní dům podélný.

Vzácnými vzory jsou velechrám sv. Víta

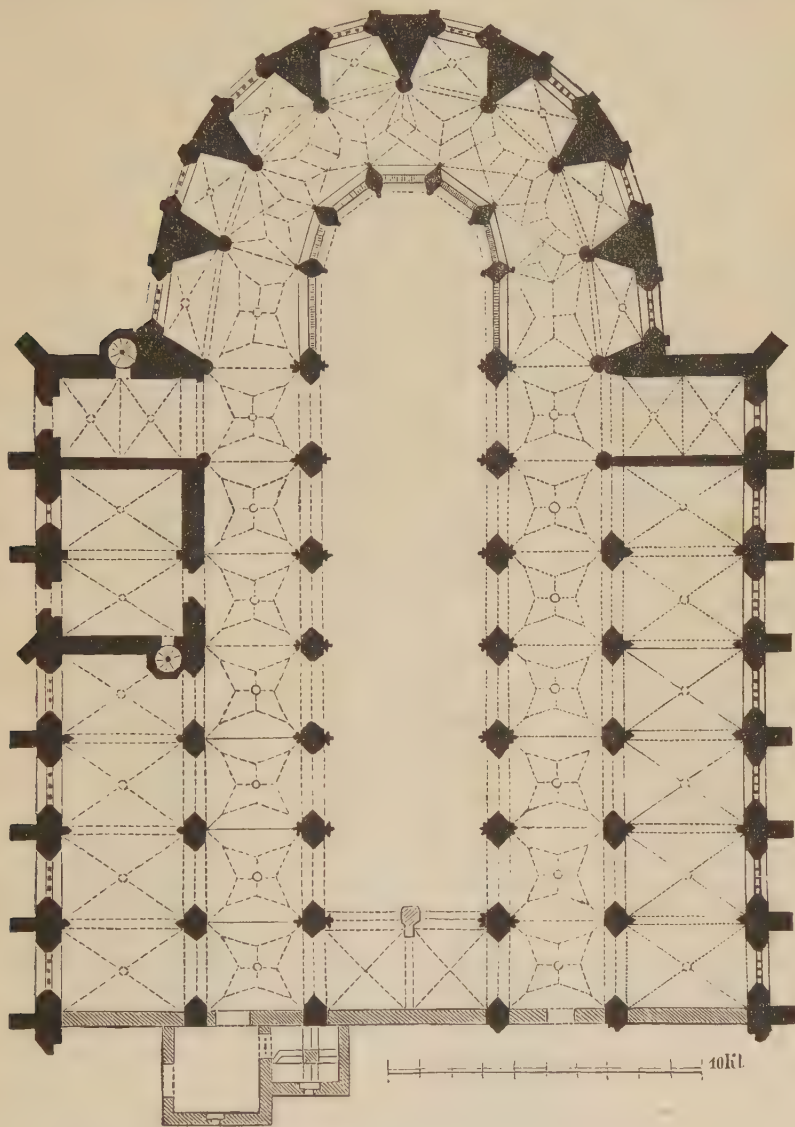
na Hradčanech a velkolepý kostel sv. Panny Barbory v Kutné Hoře.

Znameníť metro-pole až dosud nedostavěná přec i v tom stavu nedokončeném vysoko se cení v řadě evropských katedrál. Jest zajisté důstojnou korunou ohromné stavi-

telské činnosti otce vlasti, Karla IV. jehož zásluhy oceniti dovede jen ten, kdo zná Prahu a Čechy. Velechrám r. 1344 Matiašem z Ar-rasu započatý a po různých osudech v nynější podobě r. 1385 dokonaný jest budova *pěti-lodní*, vlastně jen chor, k němuž lodi teprv nyní se přistavují péčí Jednoty svato-Vitské. Prostoru oltářní obklopují nízké lodi boční

kolem ní *ochoz* tvořice, dále pak *řada kaplí* jakožto věnec kolem se táhnoucí. Kaple na-potom pokračují se i v rovném směru kostela dále, takže zevní lodě boční pouze na jednom místě svobodnou síň zůstávají. Toto uspořá-dání dodává vnitřku podlouhlého, samostatného vzezření, pro které skoro se zapomíná, že před sebou máme pouze část celku. V místech,

(Obr. 231.) Sv. Panna Barbora v Kutné Hoře. Počato koncem XIV. věku, po různých přestávkách zastaveno roku 1548.
Spodní půdorys.

kde má počínati loď křížová, přepažen jest chor prozatímní stěnou, dělicí jej od ostatního chrámu, který nyní čile se dostavuje. Veškeré pilíře budoucí hlavní lodi již dosti vysoko vystupují, budoucí sakristie a boční kaple na této straně jsou zbudovány, obě věže průčelní založeny a portál jeden již započat. Na půdo-

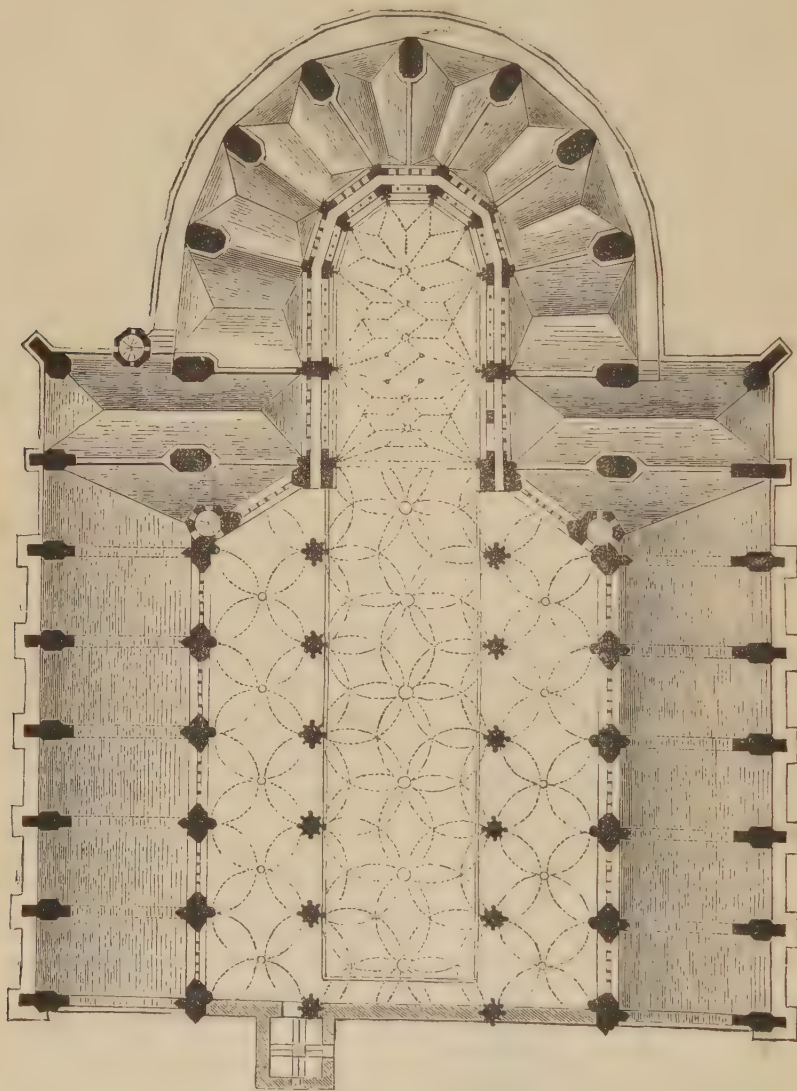
rysu tuto vyobrazeném (obr. 230) spatřuje se pouze stará část velechrámu. Lodi postranné a kaple mají klenbu křížovou; loď střední má klenbu síťovou, která v polygonu polohvězdou se uzavírá; vystupuje do výšky 125'. Šířka střední lodi od jedné osy pilíře k druhé ob-náší 50'; šířka postranní lodi od osy pilíře

až do středu protější stěny 25'; celá šířka tři lodí 100'; šířka všech pěti lodí ve světlosti kostela 145'. Délka od osy pilíře v závěru polygonálním až k ose pilíře lodí křížové 107'. Zbytky základních zdí ukazovaly celou zamýšlenou délku na 500'; loď křížová ve světlosti 186', tak že ramena křížová jen asi o 20' měla vynikati ze zevnější lodí bočních,

Velechrámu svat. Víta, nastaly příznivé doby. Nejznaменitější pomník v Čechách bude dokonán v době, jak doufáme, nepříliš daleké. Co Karel IV. započal, národ dokončí.

Druhým po obru sv.-Vítském památkem stavitelství českého jest kostel *svat. Panny Barbory v Kutné Hoře*, který v nynější době také jen zlomkem jest velkolepého díla,

(Obr. 232.) Sv. Panna Barbora. Vrchní půdorys.

jimž staří měšťané Kutno-Horští oslaviti chtěli město své. Ačkoliv stavba tohoto chrámu dále dospěla, nežli sv. Vít, jest přece zde i tam dokonán vlastně pouze chor. Kostel čítá tři doby stavební.

Chrámsváté Panny Barbory skládá se s jednoduché pětilodní budovy takměř pravidelný čtverec tvořící, ku které na východní stranu připojen jest chor skoro polokulatý.

Vlastní presbyterium s pěti stran devítihranu sestrojené obklopeno jest *ochozem a věncem osmi kaplí* nevystupujících z obecné čáry ohrazení. A jelikož kaple tak rozloženy jsou, že pilíř kaple uprostřed kostela stojí, zevní čáře dostalo se tím tvaru patnáctihranného. Křížové lodí, která by chor od pětilodního domu dělila, zde není. Šířka všech pěti lodí obnáší 122'; šířka střední lodí 33', vnitřních

lodí postranních od osy k ose 20', zevních lodí postranních od osy ku zdi 24' 6". Na vysvětlenou slouží *spodní půdorys* (obr. 231.).

V *druhé* době stavební od r. 1483—1506 stavěl se chor nad arkádami počínaje. Ozdobná klenba hvězdová nese se nad chorem (viz obr. 232.) do výšky 100'.

V poslední době stavební (1506—1548) dokonán jest kostel v nynější podobě své. Nad postranními lodmi vystavěna jest vrchní síň do stejné výše s lodí střední, čímž svrchu povstalo zřízení stejnolodní, jak na *vrchním půdorysu* se ukazuje. (Obr. 232.) Dojem, jaký tato velebná síň stejnolodní ve spojení s celým uspořádáním tvoří, jest překvapující a úžasem naplňuje. Vnitřní toto zařízení jest jediné svého druhu v celé Evropě, zvláštnosti a velkoleposti mocně jímajíc. Nejznamenitější původností poslední této doby vyniká klenba, jejíž bohatě propletená síť od stěn v čárách probíhajících nad celou prostorou se rozprádá, ovinujíc žebra v čárách spirálních kolem pilířů. Klenba lodí dosahuje výše 95'; jest tedy o 5' nižší, nežli v presbyterium.

Škoda! přeskoda! že památník takové krásy nebyl dostavěn. Kutnohorským nastali dnové smutní. Báně schudly. Pramenové vyschli. Podnikatelům stavby kostela, jehož délka dle původního Kořínkem zachovaného plánu

316' obnášeti měla, nastala nutnost zkrátiti ji o 130' a na západ budovu zakončiti prozatímní zdí, na obou půdorysech čárkováním naznačenou. Když později všeliká naděje na dostavění zmizela, odklizeny jsou i pilíře arkad vně ohrazní stěny rozestavené, jako se ještě spatřují na starém vyobrazení Kutnohorském.

Kojíme se blahou nadějí, že se vrátí zlaté časy. Zaslouhou a přičiněním archaeologického spolku „Vocela“ obnovuje se památník slávy Kutnohorské a české vně i vnitř. Doufejme, že úsilím téhož spolku zastkví se jednou dokonán v celé slávě své. Předchůdce jeho, sv. Vít, dočkal se již doby vykoupení. Dlouhý a smutný byl advent. Ale vánoce přece nadešly. Vánoce nadejdou i chrámu sv. Panny Barbory v Kutné Hoře. Co kdo úsilovně chce, — přijde. Tedy — chťti! A spolek „Vocel“ chce. *Oceli* ustupuje všeliká překážka. Čím vyšší cíl, tím větší zásluha. Mohla-li bohatá Kutná Hora vystavěti chrám sv. Panny Barbory, bohatá vlast nemohla by dokonati dílo počaté? Či nebude XIX. věk hledati slávu v nesmrtelných dílech ducha, kde slavní předkové ji hledali a našli? Jen velkolepými pomníky národ český zase velkým státi se může. Slávu hledáme v nesmrtelných dílech ducha. *Ocelové* vytrvalosti „Vocela“ redaktor blahopřeje a k další práci starým hornickým heslem volá: „Zdař Báh!“

Staré zprávy o farách Českých.

Podává Aug. Sedláček.

X. Chýnov.

Podle místa tohoto zváno bylo děkanství Chýnovské, ale děkany nebyli zdejší faráři, nýbrž kteříkoliv faráři v obvodu děkanství, jakož se posud u vikářství spatřuje.

Faráři úřadem arcibiskupským potvrzení byli ti to:

Roku 1380, 30. dubna, Kuneš oltářník u oltáře svaté Doroty v kostele Pražském po smrti Petrově.

Roku 1390, 22. dubna, M. Jan Ujčák po smrti Matějově.

Roku 1394, 5. prosince, Jan Zdenkův z Plzně po smrti Janově.

R. 1396, 2. října Jiří, farář u sv. Linharta.

Roku 1399, 12. dubna, Blažek farář v Ojprnicích u Plzně.

Roku 1415, 19. listopadu, Hartman farář v Řečici.

Patrony tu byli kanovníci při kapitule kostela Týnského nad Vltavou, aneb jak se tehda říkalo v Týně Bechyňském, a sice: roku 1380—1390 M. Fridman, roku 1394 až do 1399 Petr z Nehasic, sekretář papežský, r. 1415 M. Kuneš ze Zvole. (Lib. conf.)

Farář zdejší mívál na panství od starodávna, zejména roku 1379, 1 lán dědiny a 5 krčem; jeden z krčmářů byl kovář. (Urbář arcibiskupský.)

XI. Obratany.

Faráři potvrzení byli:

R. 1365, 20. prosince, Bedřich z Olešné.

R. 1375, 9. února, Heřman Strážský.

R. 1403, 3. července, Jan z Pelhřimova po smrti Jindřichově.

R. 1409, 6. listopadu, Jan, kanovník ko-

stela svat. Petra v Brně, směniv úřad svůj s Janem. Roku 1413, 25. června, Jen Hořepnický po smrti Janově.

Patrony byli držitelé statku Obratanského, a sice: roku 1365 Jetřich, Mrakeš a Hron,

bratří z Obratan, r. 1375 Jindřich z Cíglhaimu, sed. na hradě Kamení, r. 1403 Ondřej Šafrán z Loutkova, r. 1409 Václav Dobrman, kanovník kostela Vyšehradského sám, r. 1413 s Trojanem, scholast. kostela Boleslavského.

XII. Věžná.

Známi jsou jen tito faráři: roku 1360, 2. března, Jindřich Vožický, an se dostal posavadní farář Bohuněk do Alběnic (Ouběnic) a r. 1408, 5. března, Petr Pacovský po smrti

Janově. — Patrony byli páni hradu Kamenického, r. 1360 Jindřich z Cíglhaimu, r. 1408 Jan Tluksa z Kamene. (Lib. conf.)

Z Akademie křesťanské.

Spolkové knihovně darovali: Vp. Ed. Květ, bisk. vikář a farář v Plané: knihu se sto obrázky z biblických dějin a manuscript na pergamenu „Canon Missae“. — Vys uroz. pan hrabě Egm. Belcredi: „Cizá slova ve slovanských jazycích“ op Matzenauera; „Spisy Karla Staršího ze Žerotína“ a „Slovanskou poesii“ od Vymazala.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc Prosinec.

1. Vyřizené záležitosti.

Kalich pro Msgr. hraběte Frant. Schönborna, vicerektora kníž. arcib. semináře v Praze.

Práce kovové: *Poslacení kalicha:* pro dp. Karla Wünsche, faráře v Jetřichovicích. — *Oprava relikviáře:* pro vdp. Václava Mosteckého, děkana ve Vodňanech. — *Kaditelnice a kropenka:* pro dp. Václava Kašpárka, faráře ve Stěti. — *Lampa na věčné světlo i se šnúrou:* pro slavnou městskou radu v Mladé Boleslavi. — *Zvonky harmonické:* pro dp. Ant. Laada, faráře na odpočinku ve Veselci; dp. Josefa Friedlanda, duchovního správce v Duchcově; vp. Ant. Goetza, kaplana v Strakoncích; vp. Theodora Zátka, kaplana v Sušici; dp. H. Hesa, faráře v Kotouni; dva: pro vp. Karla Vorlíčka, kaplana v Kutné Hoře. — *Svícný oltářní 8 kusů:* pro vp. Fr. Podrazilu, kaplana v Hroznově Lhotě u Strážnice a 6 kusů: pro slav. městskou radu v Mladé Boleslavi. — *Dvě vázy na květiny* pro vp. Josefa Sigmunda, kaplana v Mástově.

Paramenty: *Bohatě vyšívaná kasule bílá:* pro dp. Ad. Kautného, faráře v Bejstršvicích; - *bílá kasule:* pro vp. Fischera, kaplana v Holešicích; - *tři fialové kasule:* pro Msgr. hraběte Fr. Schönborna, vicerektora k. a semináře v Praze; - *bílá kasule:* pro vp. J. Seboru, faráře v Sonnenbergu; - *fialová kasule:* pro dp. Vojtěcha Laurera, faráře v Uherci. — *Pluvíál a kasule:* pro ctih. klášter ursulinský v České Skalici. — *Antependium:* pro vp. Frant. Porazila, kaplana v Hrozně Lhotě. — *Štola fialová:* pro dp. Lamberta Ludvíka, faráře v Grafenriedu. — *Čtyry štoly a pět cingul:* pro vp. Frant. Vyplelu, kaplana ve Vlkostě; - *fialová štola:* pro vys. uroz. kontesku ze Schönbornů.

Rozličné. *Vyšívané šaty zlatem pro sošku P. Marie:* pro blahor. slečnu Amálii Kůhulovou, učitelku v hluchoněmém ústavu v Praze. — *Baldachyn:* pro dp. Fr. Alf. Illema, faráře v Zbraslavi-

cích. — *Okrasa na kazatelnu:* pro blahor. slečnu Ant. Hubáčkovou v Praze. — *Dvě kytice na oltář:* pro bl. pana Dorovína profesora v Praze.

2. Nová objednání.

Nový oltář pro kapli sv. Jiří na Řípu: slav. knížecí patronátní úřad v Roudnici.

Kalich s obrázky emailovanými: vdp. Josef Richter, děkan v Robči.

Nádobky na sv. oleje pohromadě a 1 stříbrnou pro sv. olej k nemocným: vdp. Josef Hittel, děkan v Hrádku.

Křtitelnici mramorovou: vp. Václav Slavík, farář ve Stochově.

Rozličné: *cinové umývadlo pro sakristii:* dp. Jos. Polák, farář v Lošanech. — *Missál:* vdp. Val. Ozada, vikář v Stítarech. — *Kříž pro školu:* vp. J. Horák, kaplan v Kostelci nad Labem a p. A. Frey, kovář v Himmelfreihu; - *dva kříže:* vp. Josef Svoboda, farář v Čihošti.

Prádlo kostelní: *Korporale a tři purifikatoria:* dp. Jan Královec, farář v Melmicích. — *Tři tobalie:* dp. V. Kunz, farář v Měděnci. — *Dvě rochetky pro ministranty:* dp. F. Filip, administrator v Mláce. — *Dvě plachty na oltář:* vdp. Dr. Fr. Bauer, ředitel kníž. arcib. semináře v Praze. — *Vyšívanou albu pro svátky:* vp. F. Harna, kaplan v Holicích u Olomouce.

3. Rozpočty.

Na dvě korouhve, pluvíál, zvonek a bíret: dp. Ferd. Scheithauer, farář v Libošicích. — *Na bílý pluvíál:* vp. Jos. Schmid, farář v Brodu. — *Na křížovou cestu:* dp. Jos. Lužný, farář v Prusinovicích. — *Na sošku z mrtvých vstání Páně:* dp. Ludv. Šprysl, farář v Radošovicích.

Mosaika.

Pomník Piovi IX. Collegium kardinálské dá v Římě papeži Piovi IX., svatě paměti, zříditi pomník, jehož modell dne 6. t. m. směl sochař Jacometti ukázati papeži nyní panujícímu a jeho nejbližšímu vůkolí. Pius IX. jest oděn mozzetou a štolou kleče na klekátku. Mramorový pomník postaven bude v proslulé basilice Santa Maria Maggiore. — Ctitel Mariánský v prvním Mariánském chrámu celého světa.

Nové katakomby. Římské listy oznamují, že Abbé Esprit Le Couet objevil asi 200 kroků před branou římskou sv. Pankraciá katakomby až posud neznámé. Spatřil v nich mezi jiným 12 kaplí, z nichž většina malbami na obmítce bohatě jest ozdobena. Katakomby řečené táhnou se pod cestou zvanou „via aurelia“ a pod villou Pamphili. Dlouhá podzemní galerie vede až k sv. Pankraciovi. Abbé Esprit se domnívá, že řečená galerie jest ve spojení s katakombami sv. Julia. Hroby v těchto katakombách jsou vesměs zotvírány. Doufá se ostatně, že další práce povede k hrobům dosud nedotknutým. — To asi sotva!

Umělecká výstava v Madridu. Před nedávnem bylo uveřejněno reglement pro obecnou výstavu krásných umění (Reglamento de Exposiciones nacionales de bellas artes), která každá tři leta se opakovati bude. — První umělecká výstava toho druhu zahájena bude v dubnu 1881 a rozpadá se vedle uvedeného reglementu na čtyři třídy: malba, sochařství, architektura a konečně třída pro takové předměty, které nelze vřaditi do žádné ze tříd dříve uvedených, od jury pak pro uměleckou cenu ku vystavení za hodna uznaných.

Soudní palác Vídeňský. Velká sň soudního domu Vídeňského má obdržeti nádherné vyzdobení malbami na stropě a na obloucích. Vedle návrhu malíře Bergera od ministerium vyučování ku práci vybýdnutého budou obrazy představovati první hříchy a vyhnání z ráje, vítězství pravdy, spravedlnost trestající a ochraňující.

Babylonské nápisy. Desky s nápisy nedávno z Babylona do Londýna došlé dávají — jak badatel T. G. Pinches dosvědčuje — velmi zajímavé návesti z dávnověkosti. Pomocí tuto zaznamenaných nápisů bude lze, jak se doufá, vyplniti mnohou mezeru v dějinách babylonských dosud známých. Z různosti výrazů a jmen dvou rozličných dynastií, které skoro v stejné době se uvádějí, soudí se, že v XV. století před Kristem Pánem v Babylonu udála se revoluce a změna dynastie, o které dosud ničeho se nevědělo.

Schliemann odebral se s manželkou svou archaeologicky vzdělanou do Orchomenos blíže Theb na jezeře Copais, aky tam kopal na místě, kde leží zasypané město, v kterém prý obromně

poklady ukryty jsou. Orchomenos bylo druhdy druhým hlavním městem v Bóotii; byla zde akropolis, jejíž zbořeniny dosud se zachovaly, pak chrám Bacchusa, Charitín, Heraklesa a tak zvaná klenotnice Minyasova, z níž do dneška stojí vchod slohem egyptským zbudovaný.

Pamětihodný pult ku psaní. Královna anglická věnovala těchto dnů presidentovi spojených států severo-amerických dar zajímavý. Jest to stůl ku psaní z dubového dříví s velkou dokonalostí uměleckou řezaný. Váží 1300 liber. Na jedné ploše stolu čte se nápis následující: „Resolute“, loď Její Veličenstva královny anglické, která r. 1862 vyslána byla ku vynalezení Sir Johna Franklina, byla dne 16. května 1864 pod stupněm 74. šířky a 101. stupněm delky od mužstva opuštěna. V září 1865 nalezena jest loď od Buddingtona, kapitána americké lodi „Georg-Henry“ pro lov velryb a od presidenta a lidu spojených států zakoupena, opětně vyzbrojena a královně Viktorii na důkaz přátelství darována. Stůl tento ku psaní zhotoven jest ze dříví řečené lodi a presidentovi spojených států se posílá od královny Velké Británie a Irska na památku laskavosti a přátelství, které se objevilo zasláním „Resolute“.

Biblioteca Vittorio Emanuele — okradena. Ještě nedoznely zprávy o velkém zpronevěření uměleckých děl ve Florencii, a již podobné zlořady v míře obrovské zvětšují se z Říma. Liberalismus výborné hospodaří. Co klerikálové a ultramontáni po staletí nasbírali a jakožto poklad vzácný opatrně střežili, liberalní uchvatitelé kradou a rozptýlují. Malí naučili se hospodařiti od velkých. Exempla trahunt. Zrušili kláštery po celé Italii a pobrali jmění jejich. Některé kláštery proměněny jsou v kasárny, jiné prohlášeny za „národní“ musea a „národní“ majetek. Přístup jest volný, jakmile u vrat zaplatíš vstupné vládou ustanovené. V Římě ze zrušených knihoven klášterních utvořili jednu „národní“ knihovnu a dali jí jméno „Biblioteca Vittorio Emanuele“, aby se vědělo, kdo ty poklady nasbíral a národu daroval — král poctivec. Jeden z poslanců italské sněmovny v minulém zasedání mluvil o velkých zlořadách ve správě řečené knihovny. Bylo usnešeno a ministrem vyučování připověděno, že vyšetřování zavedeno a výsledek uveřejněn bude. Stalo se. Ostuda byla nad očekávání. Tolik ani sněmovna se nenadála. Za zhotovení katalogu cedulkového zaplatilo se 88.000 franků, 12.000 svazků nemá žádných cedulek; za to však schází 4000 svazků, jejichž cedulky pohotově jsou. Veškeré rukopisy a vzácná i řídká vydání nebyla vůbec ani katalogisována. Ačkoliv tudy inventář „nové“ knihovny dosud ani znám nebyl, dovolil přece tehdejší ministr vyučování Bonghi, aby se prodal nenrčitelný počet kněh za

makulaturu jednomu z římských kněhkupectví, kterému takto dostalo se 10.892 kilogramů kněh za 3654 franků. Ve zprávě zřejmě se dokládá, že se mezi tím nacházela jistá vzácná díla. Kromě uvedeného prodaly se celé vozy kněh za makulaturu, a s těmi velký počet inkunábulí, pak „Editio princeps“ listů Cristofora Colomba nalezení Ameriky vypisujících. R. 1877 nalezeno u jistého sýraře ve Florencii patnáct centů kněh z „biblioteky Vittorio Emanuele“, z nichž prefekt knihovny florentinské „Biblioteca Nazionale“ zvané 6000 svazků zakoupil, aby je státu zachoval. Ve vyšetřovacím spisu se praví, že většinou Bonghi sám objednávky navrhoval a zároveň kněhkupectví udával, odkud knihy kupovati se mají. K návrhu Bonghi-ho v témž kněhkupectví, kterému 11.000 kilogramů kněh za 3654 franků prodati kázal, koupil kněh za 41.000 franků pro „biblioteku Vittorio Emanuele.“ Jakmile vyšetřováním zjistilo se pěkně hospodářství, suspendoval *nový* ministr vyučování de Sanctis veškeré úředníky knihovny a učinil universitního profesora Cremona královským komisařem, k jehož rozkazu knihovna bez průtahu zavřena jest. Páni úředníci byli ostatně lidé bez všelikého vzdělání vědeckého a bez známostí odborných.

Museum Kircherianum — oloupeno. K prvnímu obrázku přibyl právě dle nejnovějších zpráv druhý obrázek. K ilustraci o knihovně „Vittorio Emanuele“ přichází ilustrace o „*Museum Kircherianum*“. V bývalém „Collegium Romanum“ v Římě, nyní ovšem vládou zrušeném, nachází se kabinet, jemuž ve světě není rovno. Dům náležel jesuitům a museum velice vzácné založil ovšem — jesovita, černý jesovita. Při svém černém povolání byl zároveň největším učencem svého věku a zemřel v Římě r. 1680. Nazýval se Athanasius Kircher a proto museum po něm nazývá se „museum Kircherianum“. Po zrušení kollegia přešlo v majetek „národní“ a kdo je chce viděti, platí vstupné, aby se vědělo, komu náleží. Až dosud nebylo překřtěno jménem „Vittorio Emanuele“ a zakladatel má štěstí, že jména vlastního jej nezbavili. Z toho musea vzácné předměty umělecké, medaille a nástroje vědecké dilem rozprodány jsou a to nízko pod cenou skutečnou, dilem v různých půjčovnách zastaveny jsou. Senator Popoli tázal se dne 30. minulého měsíce v senátu, zda-li skutečně tak se stalo, načež ministr spravedlnosti odpověděl, že vyšetřování již zavedeno jest.

Lehner.

„METHOD“

ročník VII.

vycházeti bude rokem příštím, jako dosud. Redaktor v dřívějších ročnících (roč. II. str. 87 a 100; roč. III. str. 146.) spustil lamentaci, prose za pomoc dvojí, jednak *duševní* získáním nových pracovníků, jednak *hmotnou* získáním nových předplatitelův. *První prosba* — buď Bohu chvála! — byla vyslyšána. Čtenářstvu „Methoda“ jest známo, že od té doby se přihlásil dosti značný počet pracovníkův, zejména od vyjití „otázek archaeologických“ a že nových ustavičně přibývá. Jest to potěšitelným znamením svědčícím o čilém ruchu vědeckého života a uvědomělosti. Díky! Zbývá tedy již jen vyslyšení *prošby druhé*, která, byla-li dosud oslyšána, jest důkazem, že jsou zlé časy. Žadatel nejprve vybízel, aby každý z dosavadních čtenářů přivedl dva nové předplatitele. A když tak se nestalo, slevil žádaje, aby každý odběratel aspoň jednoho přivedl, protože jednoho přítele každý člověk má, jemuž se řekne: „Učiň to!“ a — „učiň“. Ale dosud nestalo se. Snad bylo zapomenuto. Proto se zase připomíná. Z původních příznivcův nikdo neodpadl. Staří však vymírají a mladí se nepřihlašují. Z živých račičův tedy každý přivést do tábora „Methoda“ — toho jednoho. Laciněji to již nejde. Čas od času bude podávána zpráva o vzrůstu. Nechat jest veselá!

Redaktor.

Upomenutí.

Od mnohých předplatně za letošek dosud odvedeno nebylo. Budiž tedy laskavě ku novému přidáno. Upomenutí soukromé spojeno jest s výlohami a s prací.

Celoroční předplatné 2 zl. přijímá redakce „Methoda“ v Karlíně, čís. 234.

Tamtéž lze objednat všechny dřívější ročníky: I. za 1 zl., ostatní po 2 zl.

»Method vychází vždy 30. každého měsíce. Předplacení obnáší 2 zl. ročně. Předplatně přijímá administrace »Methoda« v Karlíně č. 234. Jen frankované listy přijímají se. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány franko **Ferdinandu J. Lehnerovi** v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice v kněhtiskárně Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně, Anenská ulice čís. 144.

Nákladem vydavatelovým. — Tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

